

COLLECTANEA
DOCTORVM
TAM VETERVM,
QVAM RECENTIORVM;

In Ius Pontificium vniuersum.

TOMVS III.

In quo continentur Collectanea super quinque libros Sexti Decretalium, Clementinas, & Extrauagantes tùm viginti Ioannis Papæ XXII. tùm etiam Communes.

AUCTORE AVGVSTINO BARBOSA I.V.D. LVSITANO,
Prothonotario Apostolico.

ROMÆ. Ex Typographia R. Camerae Apost. M.DC.XXIX.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

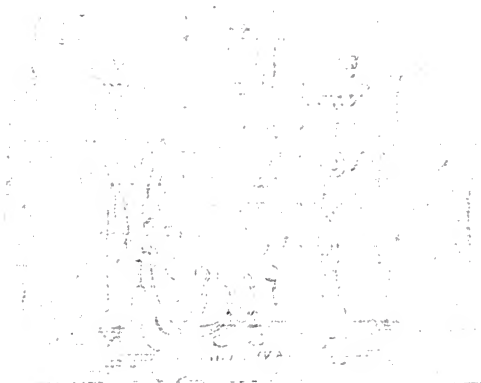
DOCTOR

DEPARTMENT
OF AGRICULTURE

PLANT

PLANT COLLECTOR'S REPORT
No. 1000

PLANT COLLECTOR'S REPORT

PLANT COLLECTOR'S REPORT

SANCTISSIMO;
AC BEATISSIMO PATRI
VRBANO VIII.
PONT. OPT. MAX.

AVGVSTINVS BARBOSA LVSITANVS.

DOCTORVM Collectanea in Ius vni-
uersum, quæ in XII. Tomos tanquam in
totidem riuulos, diei uè horas effundere
anno seculari proximo sub felicissimis
tuis, Beatissime Pater, auspicijs caperam,
cursum intermittere, aut diuertere Te
annuente, mouente, & approbante, non
poterant, quin à te inciperent, atque in te tandem desine-
rent. Si namquè riuuli ad vniuersum suum salem vnde sa-
porem, soporemque inueniant, dilabuntur, diesque ad solem
vnde calorem, & colorem duxerant, reuocantur. Ita mea-
rum ego lucubrationum horas ad te luminum & aquarum
fontem iure optimo dirigo. Quis enim christiani te mun-
di salem & solem, quis oculum, & Oceanum non suspiciat,
✠ 2 agnoscat,

agnoscat, prædicet. Solem inquam vnde veritas quicquid
in sacrarum Sanctionum, legumque mole perplexum hæret,
obscurum later, reconditum fugit, sereno clarescens vultu,
id omne profus eliminat, & eluminat. Præterea Solem quòd
inter omnes prudentes, & sapientes viros inuentus es vnus,
vnus ille apud Salomonem prudens, & sapiens, cuius oculi
in capite excubias, & vigilias agunt, quibus totum Iuris-
prudentiæ corpus illustras, moderaris, & dirigis. Cur etiam
salem, aut Oceanum non appellem, vnde omnia deriuantur,
atque eòdem reuertuntur lura, & tamen (quæ tanta
est Tuæ Beatitudinis sapientiæ fecunditas) vt mare non
redundas. Quæ cum ita sint vt caput totum hoc Iuris Ca-
nonici corpus iam absolutum excipere, vt sol diei huius
horas suere, tandemq. vt Oceanum riuulos protegere, ac
tueri ne desinas. Ita Deus Opt. Max. Te vniuersæ Eccle-
siæ corypheum & parentem diutissimè, & felicissimè seruet.
Vale.

4

I N D E X
TITVLORM V. LIBRORVM
SEXTI DECRETALIVM

secundum ordinem alphabeti.

A

Acusationibus, inquisitionibus, & denunciationibus. lib. 5. tit. 1.

pagina. 358

Appellationibus lib. 2.

tit. 15. 240

Arbitris lib. 1. tit. 22. 191

B

Bligamis lib. 1. tit. 12. 113

C

Capellis monachorum. libr. 3. tit. 18. 335

Censibus, exactionibus, & procurationibus. lib. 3. tit. 20. 337

Clericis coniugatis. lib. 3. tit. 2. 252

Clericis non residentibus. libro 3. tit. 3. 253

Clerico egrotante. lib. 3. tit. 5. 298

Cognitione spirituali. lib. 4. tit. 3. 355

Concessione prebende, & Ecclesia non vacantis. lib. 3. tit. 7. 301

Confessis. lib. 2. tit. 9. 217

Consecratione Ecclesia, vel altaris. lib. 3. tit. 1. 343

Consuetudine. lib. 1. tit. 4. 37

Constitutionibus. lib. 1. tit. 2. 4

D

Decimis, primitiis, & oblationibus. lib. 3. tit. 13. 317

De desponsatione impuberum. lib. 4. tit. 2. 353

Dolo, & contumacia. lib. 2. tit. 6. 214

E

Electione, & electi potestate. lib. 1. tit. 6. 45

Eo qui mittitur in possessionem causa rei seruanda. lib. 2. tit. 7. 215

Ætate, et qualitate, et ordine presciendorum. lib. 1. tit. 10. 110

Exceptionibus. lib. 2. tit. 12. 224

Excessibus Pralatorum, et subditorum. lib. 5. tit. 6. 405

F

Filiis presbyterorum, et aliis illegitime natis. lib. 1. tit. 11. 111

Foro competenti. lib. 2. tit. 2. 198

H

Hereticis. lib. 5. tit. 2. 359

Homicidio. lib. 5. tit. 4. 394

I

Ins que vi, metusve causa sunt. lib. 1. tit. 20. 178

Immunitate Ecclesiarum, cœmeteriorum, et aliorum locorum religiosorum. lib. 3. tit. 23. 345

In integrum restitut. libr. 1. titulo 21. 179

Iniurijs, et dāno dato. lib. 5. tit. 8. 419

Institutionibus. lib. 3. tit. 6. 300

Iudicijs. lib. 2. tit. 1. 191

Iuramento calumnia. lib. 2. tit. 4. 203

Iureiurando. lib. 2. tit. 11. 222

Iurepatronatus. lib. 3. tit. 9. 335

✠ 3

Li:is

Index Titulorum Sexti Decretalium :

L	<i>L</i>	
	<i>Litis contestatione . lib. 2. tit. 3.</i>	201
	<i>M</i>	
M	<i>Aioritate, et obedientia . lib. 1. tit. 17.</i>	159
	<i>N</i>	
N	<i>Ecclerici, vel monachi saecularibus negotijs se immisceant . lib. 3. tit. 24.</i>	347
	<i>Ne sede vacante aliquid innouetur . lib. 3. tit. 8.</i>	305
	<i>O</i>	
O	<i>Officio vicarij . lib. 1. tit. 13.</i>	114
	<i>Officio et potestate iudicis delegati . lib. 1. tit. 14.</i>	118
	<i>Officio Legati . lib. 1. tit. 15.</i>	147
	<i>Officio Ordinarij . lib. 1. tit. 16.</i>	151
	<i>P</i>	
P	<i>Actis . lib. 1. tit. 8.</i>	160
	<i>Pœnis . lib. 5. tit. 9.</i>	420
	<i>Pœnitentijs, et remissionibus . lib. 5. tit. 10.</i>	430
	<i>Postulatione Prælatorum . lib. 1. tit. 5.</i>	44
	<i>Præbendis, et dignitatibus . lib. 3. tit. 4.</i>	257
	<i>Præscriptionibus . lib. 2. tit. 13.</i>	230
	<i>Privilegijs, lib. 5. tit. 7.</i>	406
	<i>Procuratoribus . lib. 1. tit. 9.</i>	169
	<i>R</i>	
R	<i>Ebus Ecclesie non alienandis . lib. 3. tit. 9.</i>	306
	<i>Regularibus, et transcurrentibus ad religionem . lib. 3. tit. 14.</i>	319
	<i>Regulis iuris . lib. 5.</i>	466
	<i>Religiosis domibus . lib. 3. tit. 7.</i>	334
	<i>Reliquijs, et veneratione Sanctorum . lib. 3. tit. 22.</i>	344
	<i>Renunciacione . lib. 1. tit. 7.</i>	92
	<i>Rerum permutatione, lib. 3. tit. 10.</i>	310
	<i>Rescriptis . lib. 1. tit. 3.</i>	8
	<i>Restitucione spoliatorum . lib. 2. tit. 5.</i>	205
	<i>Restitucione in integrũ . lib. 1. tit. 21.</i>	79
	<i>S</i>	
S	<i>Chismaticis . lib. 5. tit. 3.</i>	394
	<i>Sententia, et re iudicata . lib. 2. tit. 14.</i>	234
	<i>Sententia excommunicationis . lib. 5. tit. 11.</i>	431
	<i>Sepulturis . lib. 3. tit. 12.</i>	314
	<i>Sponsalibus, et matrimonijs . lib. 4. tit. 1.</i>	351
	<i>Status regularium . lib. 3. tit. 16.</i>	328
	<i>Summa Trinitate, et Fide Catholica . lib. 1. tit. 1.</i>	3
	<i>Supplenda negligentia prælatorum . lib. 1. tit. 8.</i>	94
	<i>T</i>	
T	<i>Temporibus ordinationum . lib. 1. tit. 9.</i>	102
	<i>Testamentis, et ultimis voluntatibus . lib. 3. tit. 11.</i>	311
	<i>Testibus, et attestacionibus . lib. 3. tit. 10.</i>	220
	<i>V</i>	
V	<i>Erborum significatione . lib. 5. tit. 12.</i>	463
	<i>Vita, et honestate clericorum . lib. 3. tit. 15.</i>	251
	<i>Voto, et voti redemptione . lib. 3. tit. 15.</i>	327
	<i>Vsuris . lib. 5. tit. 5.</i>	402
	<i>Vt lite pendente nihil innouetur . lib. 2. tit. 8.</i>	215

INDEX OMNIVM CAPITVLORVM SEXTI DECRETALIVM

secundum ordinem alphabeti .

A	
<i>B arbitris . de offic. & potest. deleg.</i>	139
<i>Abbaes . de privilegijs.</i>	408
<i>Abbae . de sententi. & re iud.</i>	238
<i>Ab eo qui appellat. de app.</i>	245
<i>Ab eo qui contra . de elect.</i>	75
<i>Ab solutiõnis. de his qua vs.</i>	178
<i>Accusatus . de haret.</i>	368
<i>A collatione . de appellat.</i>	250
<i>Actor qui . de dolo . & conu.</i>	214
<i>Ad Apostolica . de sent. & re iudic.</i>	237
<i>Ad ieiunias . de reit. spol.</i>	209
<i>Ad succedendos . de schism.</i>	394
<i>Alma mater . de sent. excom.</i>	459
<i>Altercationis . de biga.</i>	113
<i>Animarum . de sepult.</i>	315
<i>Appellatio . de appellat.</i>	249
<i>Anaritia . de elect.</i>	51
<i>Auctoritate Martini . de concess. prab.</i>	304
<i>Auctoritate sedis . de privileg.</i>	409

B

<i>Beneficium . de regularibus.</i>	323
-------------------------------------	-----

C

<i>Clericus . de immu. eccles.</i>	347
<i>Clerici . de vita & hon. cler.</i>	251
<i>Clerici . de cler. coniug.</i>	252
<i>Collatio . de off. leg.</i>	150
<i>Commissa . de elect.</i>	79
<i>Concertationi . de appellat.</i>	248
<i>Constitutionem . de sent. excom.</i>	446
<i>Constitutionem . de verb. significat.</i>	463
<i>Constitutionem . de regularib.</i>	322
<i>Constitutio . de elect.</i>	84
<i>Consuetudinem . de consuet.</i>	37
<i>Consuetudinem . de cleric. non residem.</i>	254
<i>Contingit . de iurciur.</i>	222
<i>Contra Christianos . de haret.</i>	368

<i>Cordi nobis . de appellat.</i>	241
<i>Cus de non . de prab & dignit.</i>	287
<i>Cum singula . de prab. & dign.</i>	293
<i>Cum in ecclesijs . de prab. & dign.</i>	294
<i>Cum de diuersijs . de priuil.</i>	407
<i>Cum persona . de priuil.</i>	411
<i>Cum in multis . de rescr.</i>	13
<i>Cum aliquibus . de rescr.</i>	15
<i>Cum aternis . de sent. & re iud.</i>	234
<i>Cum ab uno . de sent. & re iud.</i>	239
<i>Cum quis . de sepult.</i>	315
<i>Cum quis . de sent. excom.</i>	457
<i>Cum medicinalis . de sent. excom.</i>	432
<i>Cum nullus . de temp. ordinat.</i>	106
<i>Cum appellationsibus . de appellat.</i>	244
<i>Cum in tua . de consuet.</i>	41
<i>Cum non deceat . de elect.</i>	74
<i>Cum ex eo . de elect.</i>	77
<i>Cum expediat . d. elect.</i>	74
<i>Cum quidam . de except.</i>	228
<i>Cum ex eo . de excess. prelat.</i>	405
<i>Cum C. lascus . de foro competenti.</i>	200
<i>Cum contumacia . de haret.</i>	367
<i>Cum secundum leges . de haret.</i>	389
<i>Cum in positionibus . de iurciur.</i>	224
<i>Cum in generalis . de offic. vic.</i>	117
<i>Cum plures . de off. & pot. iud. deleg.</i>	136
<i>Cum de beneficio . de prabend. & dign.</i>	265
<i>Cum in illis . de prab. & dign.</i>	263
<i>Cum in ecclesia . de prab. & dign.</i>	285
<i>Cum Episcopus . de offic. ord.</i>	157
<i>Cupientes . de elect.</i>	62

D

<i>Decet domum . de immu. eccles.</i>	346
<i>Decernimus . de sent. excomm.</i>	444
<i>Decretis . de haret.</i>	379
<i>Degradatio . de penis .</i>	421
<i>Deliberatione . de offic. leg.</i>	150
<i>Detestanda . de concess. praben.</i>	502
<i>Dilecto . de sent. excom.</i>	441
<i>Discretioni . de decim.</i>	317
<i>Dispensia . de rescrip.</i>	14

Dispens-

Index Capitulorum Sexti Decretalium.

<i>Dispensat. ut lit. pend.</i>	215	<i>In electionibus. de elect.</i>	47
<i>Dudum. de prabend. & dign.</i>	271	<i>In fide. de heret.</i>	305
<i>Dudum. de reb. eccl. non alien.</i>	307	<i>Inquisitores. de heret.</i>	383
<i>Duobus. de rescrip.</i>	35	<i>Ipso iure. de rescrip.</i>	10
E		<i>Is cui procuratio. de elect.</i>	85
E cclesia. de sup. negl. pralat.	101	<i>Is cui ab Apostolica. de offic. & pot. iud. del.</i>	141
<i>Ecclesia. de in integ. rest.</i>	180	<i>Is cui est. de sent. excom.</i>	455
<i>Es cui. de praben. & dign.</i>	289	<i>Is cui conceditur. de prab. & dig.</i>	279
<i>Eos qui. de sent. excom.</i>	457	<i>Is qui mandat. de homicid.</i>	401
<i>Eos qui. de temp. ordina.</i>	105	<i>Is qui contra. de elect.</i>	66
<i>Eos qui. de immu. ecclief.</i>	347	<i>Is qui. de fil. presbys.</i>	111
<i>Episcopali. de masor. & obed.</i>	159	<i>Is qui à procuratore. de procur.</i>	172
<i>Episcopus. ne clericus. vel mo.</i>	351	<i>Is qui habet. de sepul.</i>	315
<i>Episcopum. de prascript.</i>	230	<i>Is qui in Ecclesia. de sent. excom.</i>	453
<i>Episcopum. de priu.</i>	414	<i>Is qui monasterium. de regular.</i>	320
<i>Et si capitulum. de institut.</i>	300	<i>Iudex. de offic. & potest. iud. deleg.</i>	129
<i>Et si pignorationes. de iniur.</i>	420	<i>Iuris. de iudi.</i>	193
<i>Et si sententia. de sent. & re iud.</i>	239	L	
<i>Eum cui. de prab. & dign.</i>	266	L egatos. de offic. delegati.	148
<i>Eum qui. de eo. qui mittitur in poss.</i>	215	<i>Legitima. de appel.</i>	241
<i>Eum qui. de dolo & contum.</i>	214	<i>Licet Ecclesiarum. de prab. & dignit.</i>	259
<i>Eum qui. de prab. & dign.</i>	279	<i>Licet Episcopus. de prab. & dig.</i>	288
<i>Exceptionis. de lit. cont.</i>	201	<i>Licet ab interlocutoria. de appellat.</i>	251
<i>Ex eo quod. de elect.</i>	75	<i>Licet in officialem. de offic. vic.</i>	115
<i>Executor. de conc. prab.</i>	393	<i>Licet is. de procur.</i>	176
<i>Exigit. de censib.</i>	340	<i>Licet Romanus. de constit.</i>	4
<i>Exys. de verb. signif.</i>	464	<i>Licet canon. de elect.</i>	58
<i>Ex sponsalibus. de sponf.</i>	352	<i>Licet pater. de sepul.</i>	316
F		<i>Licet. de sen. excommu.</i>	450
F elicium. de panis.	425	<i>Licet vobis. de prinil.</i>	417
<i>Felicis. de censf.</i>	340	<i>Licet in tua. de rer. per. nut.</i>	310
<i>Fideli. de sum. Trin.</i>	4	<i>Licet mulieres. de iureiur.</i>	223
<i>Filij. de heret.</i>	364	M	
<i>Frequens. de rest. spol.</i>	05	M andatum. de prab. & dignit.	298
<i>Fundamenta. de elect.</i>	64	<i>Mandato. de prab. & dignit.</i>	269
G		<i>Mediatores. de rest. & attest.</i>	220
G enerali. de elect.	57	<i>Mulieres. de indic.</i>	194
<i>Gloriosus. de reliq. & ven. san</i>	345	N	
<i>Grandi. de sup. negl. pralas.</i>	96	N e aliqui. de heresic.	373
<i>Gratia. de rescrip.</i>	19	<i>Ne aliqui. de privileg.</i>	410
H		<i>Ne capianda. de conc. prab.</i>	302
H ac constitutione. de offic. & potest.		<i>Nedum. de cognat. spir.</i>	356
<i>indi. deleg.</i>	143	<i>Nemo deinceps. de elect.</i>	60
<i>Hi qui. de prab. & dig.</i>	270	<i>Non est. de consuet.</i>	40
<i>Hoc consultissimo. de reb. eccl. non alien.</i>	309	<i>Non indifere. de procur.</i>	169
I		<i>Non potest. de prab. & dignit.</i>	281
I n appellationis. de iur. calumn.	204	<i>Non putamus. de consuet.</i>	38
<i>Indemnitatis. de elect.</i>	85	<i>Non solum. de appel.</i>	246
<i>Indulgencia. de pœnitens.</i>	430	<i>Non solum. de regular.</i>	321
		<i>Nulli licere. de elect.</i>	54
		<i>Nullam. de iur. calumnia</i>	204

Index Capitulorum Sexti Decretalium.

<i>Nullus Episcopus, de temp. ord.</i>	110	<i>Qui plerique, de offic. Ordin.</i>	156
<i>Nullus Religiosus, de elect.</i>	73	<i>Quia saepe dubitatur, de prab.</i>	273
O		<i>Quia nonnulli, de immu. eccles.</i>	345
<i>Officij, de offic. legati.</i>	147	<i>Quia per ambitiosam, de rescrip.</i>	36
<i>Ordinary, de offic. ordin.</i>	153	<i>Quia saepe contingit, de elect.</i>	84
P		<i>Quia periculosum, de sent. excom.</i>	435
<i>Actum, de pacē.</i>	160	<i>Quia ex eo, de pacē.</i>	166
<i>Pastoralis, de cler. agr.</i>	299	<i>Quia cunctis, de concef. prab.</i>	301
<i>Per catechismum, de cognat. spir.</i>	357	<i>Quicumque, de sent. excom.</i>	435
<i>Per exemptionem, de privileg.</i>	414	<i>Quicumque haereticus, de haeret.</i>	361
<i>Per hoc, de haeret.</i>	384	<i>Quod votum, de voto, & voti redempt.</i>	329
<i>Permittimus, de atat. & qualitat.</i>	110	<i>Quodam, de praben. & dign.</i>	298
<i>Perpetuo, de censibus.</i>	342	<i>Quoniam Episcoporum, de haeret.</i>	359
<i>Perpetuo, de postulat. pralat.</i>	45	<i>Quoniam ut intelleximus, de immu. eccles.</i>	347
<i>Perpetuo, de elect.</i>	53	<i>Quoniam Episcopi, de priuil.</i>	419
<i>Periculoso, de statu regul.</i>	329	<i>Quoniam aliqui, de renunc.</i>	92
<i>Ria, de except.</i>	225	<i>Quoniam electione, de elect.</i>	91
<i>Postquam, de accus.</i>	359	<i>Quoniam ex constitutione, de concef. prab.</i>	304
<i>Pralati, de homic.</i>	399	<i>Quoniam in baptismo, de sent. excom.</i>	454
<i>Præsenti, de offic. leg.</i>	148	<i>Quorundam, de elect.</i>	68
<i>Præsenti, de offic. Ordin.</i>	158	R	
<i>Præsenti, de prab. & dignitat.</i>	294	<i>Religiosus, de testam.</i>	313
<i>Præsenti, de sent. excommun.</i>	446	<i>Religiosus, de sent. excom.</i>	459
<i>Præsentium, de testib. & attestat.</i>	221	<i>Religiosi, de sepult.</i>	317
<i>Presbyteri, de capel. mon.</i>	335	<i>Religionum, de relig. dom.</i>	334
<i>Præsidentes, de haeret.</i>	366	<i>Romana, de suppl. neg. pral.</i>	94
<i>Privilegium, de verb. signif.</i>	466	<i>Romana, de sent. excom.</i>	436
<i>Procurator, de procurat.</i>	177	<i>Romana, de testib. & attestat.</i>	222
<i>Procurator, de elect.</i>	83	<i>Romana, de censibus.</i>	337
<i>Pro humani, de homicid.</i>	395	<i>Romana, de foro comp.</i>	198
<i>Provida, de elect.</i>	88	<i>Romana, de offic. vica.</i>	114
Q		<i>Romana, de offic. Ordin.</i>	151
<i>Quam sit Ecclesijs, de elect.</i>	52	<i>Romana, de penit.</i>	421
<i>Quamquam usurarij, de usur.</i>	404	<i>Romana, de penit. & remis.</i>	430
<i>Quamquam in casus de elect.</i>	66	<i>Romana, de appel.</i>	242
<i>Quamquam pedagogorum, de cens.</i>	341	S	
<i>Quamvis non plures, de cognat. spir.</i>	357	<i>Sciatis cunctis, de elect.</i>	56
<i>Quamvis alicui, de offic. & potest. iud. del.</i>	131	<i>Seculares, de foro comp.</i>	200
<i>Quamvis super cessationibus, de offic. ord.</i>	158	<i>Sape contingit, de temp. ordin.</i>	103
<i>Quamvis plenissima, de praben.</i>	263	<i>Si à iudice, de appel.</i>	249
<i>Quamvis tibi, de prab. & dignitat.</i>	297	<i>Si à subdelegato, de offic. & pot. iud. del.</i>	141
<i>Quamvis ad reorum, de penit.</i>	423	<i>Si Apostolica, de prab.</i>	282
<i>Quamvis, de rescript.</i>	20	<i>Si à sede, de prab.</i>	291
<i>Quamvis constitutio, de elect.</i>	54	<i>Si Apostolica, de prab.</i>	295
<i>Quamvis procurator, de procurat.</i>	170	<i>Si Abbatem, de elect.</i>	81
<i>Quamvis pactum, de paci.</i>	161	<i>Si ad solum, de regul.</i>	326
<i>Qui ad agendum, de procurat.</i>	172	<i>Si aduersus, de in integ. rest.</i>	188
<i>Qui contra certiam, de elect.</i>	67	<i>Si annum, de iudic.</i>	196
<i>Qui generaliter, de procurat.</i>	174	<i>Si ad Episcopum, ne Sede vac.</i>	305
<i>Qui pot. votum, de regular.</i>	325	<i>Si beneficia, de prab.</i>	280
<i>Quia pontificali, de offic. & pot. iud. del.</i>	121	<i>Si clericos, de sent. excom.</i>	451
		<i>Si civitas, de sent. excom.</i>	452

Index Capitulum Sexti Decretalium.

<i>Si capitulo. de concef. prab.</i>	303	<i>Si qui. de praefcript.</i>	233
<i>Si compromiffarius. de elect.</i>	82	<i>Si quis iusto. de elect.</i>	89
<i>Si confirmationem. de elect.</i>	83	<i>Si Religiofus. de elect.</i>	72
<i>Si contra unum. de offic. & pot. in del.</i>	127	<i>Si fententia. de fent. excom.</i>	452
<i>Si canonici. de offic. ord.</i>	153	<i>Si foli. de concef. prab.</i>	303
<i>Si clericum. de prab. & dign.</i>	270	<i>Si fuper. de off. & pot. iud. deleg.</i>	137
<i>Si cui. de elect.</i>	69	<i>Sic. de renunc.</i>	93
<i>Si cui. de prab. & dig.</i>	295	<i>Si tibi abfenti. de prab. & dig.</i>	276
<i>Sicut nobis. de verb. fignif.</i>	466	<i>Si tibi conceffum. de prab.</i>	286
<i>Sicut cum. de elect.</i>	67	<i>Soles. de fent. excom.</i>	433
<i>Si duo procuratores. de procur.</i>	175	<i>Statuimus. de fent. excom.</i>	435
<i>Si duo ex tribus. de offic. & potest. iud. del.</i>	124	<i>Statuimus. de elect.</i>	45
<i>Si de calumnia. de iur. calum.</i>	203	<i>Statuimus. de confeffio.</i>	217
<i>Si delegatus. de offic. & pot. iud. del.</i>	133	<i>Statuimus. 1. de offic. & pot. iud. deleg.</i>	118
<i>Si Ecclefiam. de confec. Ecclef.</i>	343	<i>Statuimus. 2. de offic. & pot. iud. deleg.</i>	141
<i>Si Epifcopus. de suppl. negl. pral.</i>	100	<i>Statutum. de refcr.</i>	26
<i>Si Epifcopus. de prab.</i>	296	<i>Statutum. de elect.</i>	68
<i>Si Epifcopus. de pœnitent.</i>	431	<i>Statutum. de fent. excom.</i>	435
<i>Si Epifcopus. de offic. ord.</i>	157	<i>Statutum. ne cler. vel monach.</i>	348
<i>Si eo tempore. de refcr.</i>	21	<i>Statutum. de prab. & dig.</i>	261
<i>Si eo tempore. de elect.</i>	88	<i>Statutum 1. de hares.</i>	372
<i>Si electio. de elect.</i>	71	<i>Statutum 2. de hares.</i>	381
<i>Si ex tribus. de arbit.</i>	197	<i>Statuta. de haret.</i>	391
<i>Si cum. de prab.</i>	268	<i>Statuto perpetuo. de decim.</i>	318
<i>Si forte. de elect.</i>	55	<i>Super eo. de hares.</i>	364
<i>Si gratuito. de refcript.</i>	16	<i>Super eo. de prab. & dig.</i>	266
<i>Si hi contra. ut lite pend.</i>	216	<i>Sufceptum. de refcr.</i>	17
<i>Si Index. de fent. excom.</i>	448	<i>Sufcepti. de prab. & dig.</i>	258
<i>Si infantes. de defponf. imp.</i>	354		
<i>Si is cum quo. de fil. presbyt.</i>	112	T	
<i>Si is cui. de prab.</i>	297	<i>Tibi qui. de refcrip.</i>	34
<i>Si is cui. de accuf.</i>	359		
<i>Si is ad quem. de inffit.</i>	301	V	
<i>Si is cui. de offic. & pot. iud. deleg.</i>	137	<i>Vbi periculum. de elect.</i>	43
<i>Si laicus. de iurepatr.</i>	336	<i>Vbicumque. de pœnit.</i>	424
<i>Si motu. de prab. & dign.</i>	282	<i>Veniens. de verb. fig.</i>	463
<i>Si oblato. de litis cons.</i>	202	<i>Venerabilibus. de fent. excom.</i>	442
<i>Si Papa. de priuil.</i>	415	<i>Volentes. de priuil.</i>	406
<i>Si pater. de vfta.</i>	311	<i>Vfurarum. de vfur.</i>	402
<i>Si post praftitum. de confeff.</i>	218	<i>Vt Apoftolica. de priuil.</i>	410
<i>Si propter. de refcript.</i>	23	<i>Vt animarum. de confit.</i>	6
<i>Si pro se. de refcr.</i>	34	<i>Vt circa. de elect.</i>	48
<i>Si postquam. de elect.</i>	76	<i>Vt commiffi. de haret.</i>	376
<i>Si pro clericis. de prab. & dig.</i>	267	<i>Vt inquisitionis. de hares.</i>	387
<i>Si postquam. de prabend. & dignis.</i>	270	<i>Vt litigantes. de offic. ord.</i>	156
<i>Si pluribus. de prab. & dig.</i>	285	<i>Vt periculofa. ne cler. vel. mon.</i>	349
<i>Si panper. de prab. & dign.</i>	291	<i>Vt quæftionibus. de arbit.</i>	192
<i>Si quando. de elect.</i>	54	<i>Vt fuper. de appellat.</i>	244
<i>Si quem. de procur.</i>	176		

F I N I S.

V R B A N V S V I I I .

SERVVS SERVORVM DEI

AD FVTVRAM REI MEMORIAM.

ROMANVM decet Pontificem personas literarum scientijs præditas, ac maximis, longis, immentisq; laboribus in componendis, & edendis libris; ex quibus Respubl. Christiana incrementum suscipiat, indefessa, prærogatiuis, & gratijs singularibus cohonestare, quò fortuentius in eisdem laboribus persistant, atque alij eorum exemplo ad huiusce generis virtutes per amplius excitentur. Cum itaque, sicut accepimus, dilectus filius Augustinus Barboza Presbyter Bracharenfis, Iuris vtriusque Doctòr spatio plurimorum ad Catholicæ Fidei propagationem, Sedisq; Apost. exaltationem libellum de ditionibus, & clausulis, deinde tractatum, cui titulus est, Pastoralis sollicitudinis, siue de Officio, & potestate Episcopi tripartita descriptio, & nouissimè opus quoddam vniuersæ Christianæ Reipub. vtijs, & necessarium nuncupatum, Collectanea Doctò. un. tam veterum, &c. super quinque priores Decretalium libros duobus tomis distincta sub nostris auspicijs hac in Vrbe in lucem ediderit. Nunc verò alia opera, videlicet Selectas Iuris Canonici interpretationes addendas dictis Collectaneis Doctòrum super quinque priores Decretalium libros, necnò additiones qualesdam ad dictum tractatum de Officio, & potestate Episcopi, ac etiam prædictorum Collectaneorum totum Tertium super Sextum, Clementinas, & Extrauagantes, ac Celestia Decreti Capitulo, & successiuè Quartum, Quintum, & Sextum Tomos super Ius Civile vniuersum, necnò tractatum de Clauium potestate, & denique Canoniarum questionum libros quinque, ad publicam omnium, & præsertim Iuris studiosorum vtilitatem, & commoditatem imprimi facere intendat, in quibus componendis multum laboris, & expensarum impendit. Verùm dubitat, ne alij ex alieno labore lucrum querentes volumina, tractatus, & opera huiusmodi, tam edita, quam edenda imprimere, seu reimprimere præsumant in magnum sui præiudicium. Nos idcirco prædicti Augustini indemnitati, vt par est, hac in parte prouidere, eumque intuitu, & contemplatione tot laborum specialis gratiæ fauore prosequi volentes, & à quibusuis excommunicationis, suspensionis, interdicti, alijsque ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à Iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existat, ad effectum presentium dumtaxat consequendum, haru serie absoluentes, & absolutum fore censentes, MOTV PROPRIO non ad ipsius Augustini, vel alterius pro eo super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera voluntate, & certâ scientia nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine eidem Augustino pro se, & hæredibus, ac successoribus suis quibuscuque, vt ad viginti annos quoad iam edita à data presentium, quò verò ad alia supra expressa, dummodo tamen prius iuxta formam Sacri Concilij Tridentini examinata, & approbata fuerint, edenda in lucem opera ab eorum etiam cum annotationibus, & additionibus impressione numerandos, nemo profus tam in Statu Ecclesiastico mediare, vel immediate subiectus, quam etiam ciuis, vel vltra Montes existens prædicta omnia, & singula volumina, tractatus, & opera in toto, vel in parte etiã cum additionibus, vel annotationibus, aut alijs quouis modo sine speciali dicti Augustini, eiusq; hæredum, & successorum eorumdem, vel ab eis ius habentium, licentia in scriptis habita imprimere, seu reimprimere, aut ab alijs imprimi, seu reimprimi facere, aut impressa, seu reimpressa vendere, vel venalia habere, proponere, aut alijs edere, vel euulgare, aut etiam pro vsu proprio habere, vel tenere possit, auctoritate Apostolica tenore presentium concedimus, & indulgemus. Inhibentes propterea omnibus, & singulis typographis, bibliopis, & librorum impressoribus, alijsq; quibusuis personis quauis auctoritate, licentia, & facultate fulgentibus, tam in Statu Ecclesiastico mediare, vel immediate subiectis, quàm etiam ciuibus, & vltra Montes existentibus sub excommunicationis, à qua contrauenientes nisi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constituti, absolui nequeant, & quingentorum ducatorum auri de Camera & amissionis librorum pœnis, toties quoties contrauentam fuerit, ipso facto, & absque delatione vlla incurrendis pro vna Augustini, eiusq; hæredibus, & successoribus prædictis, ac Ius ab eis habentibus huiusmodi, pro altera verò Camera Apostolicæ applicandis, & irremissibiliter exigendis ne durante tempore viginti annorum vt supra computandorum huiusmodi tractatus, volumina, seu opera, aut eorum quoduis, in toto, vel in parte, etiam cum additionibus, & annotationibus, aut alijs quouis modo, seu mutato titulo absque speciali Augustini, eiusque hæredum, & successorum, vel ab eis ius habentium prædictorū licentia in scriptis habita imprimere, seu reimprimere, vel imprimi, seu reimprimi facere, aut venalia habere, proponere, seu alijs edere, vel euulgare, seu quouis modo clam, vel palam distrahere, aut pro vsu proprio tenere quouo modo audeat, vti præsumant. Mandantes insuper vniuersis, atque etiam singulis Legatis, & Vicelegatis dictæ Sedis, eiusque ditionis Gubernatoribus, & alijs Iustitiarū ministris, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis vbique existentibus, vt quoties pro Augustini, ac hæredum, & successorum, iusque ab eis habentium prædictorum parte requisiti fuerint, vel eorum aliquis requisitus fuerit illis efficacis defensionis præsidio assistentes præmissa omnia ad omnem Augustini, & hæredum, & successorum, iusque ab eis habentium prædictorum requisitione cõtra inobedientes, & rebelles pœnas prædictas irremissibiliter.

sibiliter exequantur, implorato, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus quibusvis constitutionibus, ordinationibus, statutis, & consuetudinibus; etiam Iuramentis, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, privilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis sub quibuscunque tenoribus, & forma, ac cum quibuscunque clausulis, & decretis in contrarium forsam quomodolibet concessis, approbatis, & innovatis; quibus omnibus, etiam si pro eorum sufficienti derogatione de illis, eorumque tenoribus speciales, specificas, individuas, & expressas, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hæc seruanda foret, ipsis alijs in suo robore permanentis, hac vice dumtaxat harum serie specialiter, & expressè MOTU SIMILI DEROGAMVS, ceterisque contrarijs quibuscunque. Et quia iustitiale foret præsentis litteras ad qualibet loca deferri. Volumus autem, & similiter Apostolica Auctoritate decernimus, quod illarum transumptis, etiam in ipsis voluminibus, & operibus, ac eorum quouis impressis, eadem in iudicio, & extra illud fides ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hæc paginam nostræ abolitionis, concessionis, indulti, inhibitionis, mandati, & derogationis, voluntatis, & decreti infringere, vel ejus ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem Anno Incarnationis Dominicæ Milleesimo sexcentesimo vigesimo sexto, quintodecimo Kalendas Septembris, Pontificatus Nostri Anno Quarto.

Locus sigilli plumbei

Registr. lib. 1. fol. 4.

APPROBATIO OPERIS.

Imprimatur, si videbitur Reuerendissimo P. Magistro Sacri Palatii Apostolici

A. Episc. Bellicastren. Viceg.

Ego Felix Contelorius perlegi D. Augustini Barbosa Lusitani I. V. D. &c. opus, quod inscribitur Collectanea Doctorum tam veterum quam recentiorum, &c. super quinque libros Sexti Decretalium, & nihil in eis reperi quod Fidei, & bonis moribus aduerteretur, & ideo opus hoc summo ingenio, & industria elaboratum ad Reip. utilitatem typis mandati posse censeo: In quorum fidem me propria manu subscripsi. Romæ hac die 2. Ianuarij 1629.

Felix Contelorius I. V. & S. Theol. Doctor protonotarius Apostolicus.

Imprimatur.

Fr. Nicolans Rodulfus Sacri Palatii Apost. Mag. ac totius Ord. Præd. Vicarius Generalis.

Privilegium Summa pro Impressore Camerali, & Vaticano.

Clemens Papa VIII. Diplomate sancit, ne quis citra voluntatem Dominici Baxæ, olim in Typographia Vaticana Impressoris, sacram Bibliam, Concilia generalia, Epistolas decretales, libros ad Ecclesiasticum manus pertinentes, ac etiam Sanctorum Patrum volumina, libros etiam cuiuscunque generis, vel nouiter ab ipso edendos, vel nouis additionibus auctos, per decennium ab editione cuiusque voluminis imprimat, vel impressa venalia habeat. Quod Privilegium Paulus Papa V. peculiari Chiographo in fauorem Hieremie Guelphi I. V. D. ac Impressoris Cameralis transiit, indultisque. Idem Gregorius Papa XV. Litteris expeditis, ratum, firmumque haberi voluit. Violatores excommunicationis late sententiæ pena puniuntur. Quod si in Terris S. R. E. subiectis id conigerit, confiscatione etiam librorum, ac quingentorum ducatorum auri solutione mulabuntur, vt latius patet in Litteris ipsius Gregorij Papæ, datis Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub anulo Piscatoris die 18. Octobris 1612. Pontificatus sui anno primo. Quæ omnia Sanctiss. D. N. Vrbanus Papa VIII. in fauorem Andree Brogetti Typographi Cameralis & Vaticanæ translata & indulta haberi iussit, datis Litteris apud S. Petrum sub anulo Piscatoris die 23. Martij 1628. Pontificatus sui anno quinto.

Signat. M. A. Mizaldus.

COLLECTANEA DOCTORVM

Tam veterum, quàm recentiorum, qui super singulos Textus,
& Glossas Libri Sexti Decretalium ex professo,
vel incidenter scripserunt.

SUMMARIVM.

- 1 Sextus Liber Decretalium à quibus compilatus, ostenditur.
- 2 Bonifacius VIII. fuit natione HERNICUS, patria Anagninus, familia Caietanus.
- 3 Papa quare Episcopu se nominet, remissiuè.
- 4 Seruus seruorum Dei cur Papa se dicat, & quis se ita incæperit nominari, remissiuè.
- 5 Papa appellat Episcopos fratres, alios verò filios.
- 6 Priuilegia scholasticis omnibus concessa continentur etiam Grammaticis.
- 7 Salutandi vsus antiquissimus est.
- 8 Compilatores Sexti unde originem traxerint remissiuè.
- 9 Præsumptio bona oritur ex bono nomine.
- 10 Papa cum ad summum Apostolatus apicem euehitur quare mutet nomen.
- 1 Electus & confirmatus ante consecrationem dicitur Episcopus, & Abbas electus dicitur Abbas ante benedictionem.
- 2 Ordines sunt nouem, & est contra Theologos, qui dicunt esse septem.
- 4 Papa nullus est maior.
- 5 De modico non est curandum.
- 6 Studiosus licet scibolas non frequentet, sed domi repetendo studeat, gaudet priuilegijs scibolarium.
- 7 Sacramentalia quibus venialia remittuntur, quæ sint, remissiuè.
- 8 Vicecancellarius quis sit.
- 9 Rubrica allegari possunt ad decisionem causarum, si orationem perfectam contineat.
- 10 Argumentum à rubrica est optimum, & validum.
- 1 Numerus septenarius est perfectus, & plura de eo, remissiuè.
- 2 Infantia durat vsque ad septimum annum.
- 3 Pueritia incipit à septennio, & durat vsque ad pubertatem.
- 4 Senectus dicitur ab anno 50. perfecto vsque ad 70.

In Proœmium Libri Sexti Decretalium.

VM post compilationem factam à Gregorio IX. diuersa Summorum Pontificu Constitutiones editæ à tēpore dicti Gregorij vsque ad Bonifacium VII. extra volumina

vagarentur, idē Bonifacius ipse per Gulielmum Archiepiscopum Ebrudunensē, & Berengarium Episcopum Briterensē, ac magistrum Richardum de Senis S.R.E. Vicecæcellarium fecit illas redigi in vnum volumen, quas censuit in futurum in iudicijs, & scholis fore vtilēs, aliquas adijciens etiam de suis, reliquas verò, quas superfluas existimauit, omnino resecauit, præcipiens vt in iudicijs & scholis omnes his Decretalibus vterentur.

2 **Bonifacius** Papa VIII. natione HERNICUS, patria Anagninus, familia Caietana, anno 1294. Pontifex Max. creatus est. Compilatio ista fuit facta anno Domini 1300. Platina in vita ipsius Bonifacij, & Fr. Iacob. Philip. Eremitanus in sua Cronologia.

3 **Episcopus.** Quare Papa Episcopu se nominet dixi in collectan. ad proœm. Decretal. à num. 7. cum seqq.

4 **Seruus seruorum Dei.** Quod causæ cur Pontifex Max. se dicat seruus seruorum Dei, & quis se ita incæperit nominari dixi pariter ad d. proœm. Decretalium num. 13. cum multis seqq.

5 **Dilectis filijs.** Multis iam retro seculis Papa cum Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis, & Cardinalibus scribit, fratres appellet tanquàm in officio coadiutores, cum autem alijs, filios: & quidē optima ratione vt quemadmodum, inquit Rebuff. ad formam mandati

verbo dilectis filijs, Deus Opt. Max. pater est, & creator omnium, ita eius in terris Vicarij filij sumus, cura & honore, quia curam omnium gerit, vt ostendit *Bonifac. ad procon. Clement. col. 2. not. 4.* atque hæc scribentis forma nisi seruata fuerit, præsumitur rescriptum falsum, cap. *quam graui de crimine falsi, Alciar. in l. interclaras C. de summa Trinit. Flamin. Paris. de resignat. benef. tom. 2. lib. 8. q. 7. nu. 104.*

6 Vniuersis scholaribus Notatur ad hoc, quod priuilegia scholasticis omnibus concessa competunt etiam Grammaticis, & literarum studiosis, vt per *Rebuff. de priuileg. scholastic. priuileg. ult.*

7 Salutem. Christianis iam diu receptus est, vt constat ad *Philipp. ult. 1. Theosal. c. ult. 2. cap. ult.* & alibi, verum etiam Ethnicis ipsi, qui etiam post nomina illam adijciebant, licet interdum isti omitterent, præsertim Reges, quasi per maiestatem. Quod *Plutarchus* notat in Phocione dum scribit Alexandrum victo Dario abstulisse ab epistolis illud Saluete, exceptis quas Phocioni scribebat quem vnum, sicut Antipatrum compellebat post salutem dictam. Verum Romani Pontifices Christi discipulos etiam in hoc sequuti hoc salutandi more semper vsi sunt, vt licet videre in hoc proemio, & Clementinarum, nam vt bene scribit *Rebuff. ad formam mandati Apostol. verbo salutem* producit salus, actus charitatis, pietatis, largitatis, fidelitatis, sedulitatis, tranquillitatis, iucunditatis, & necessitatis. Hinc in primitiua Ecclesia præter salutem, gratiam imprecabantur, id quod Ignatius & successores Antiochenfes Episcopos fecisse narrat *Baron. annal. Ecclesia anno Christi 45.* & procedente tempore post salutem, Apostolicam benedictionem subiecerunt.

8 Gulielmum Archiepisc. Ebrudunen.

& Berengarium, &c. Vide *Barreir. in sua chorographia in descript. ciuitatis Ebrudunenfs. fol. 180. verso, Paul. Comit. respons. moral. lib. 1. q. 26. num. 1.*

9 In glos. [Bonifacius] ibi (*& vere est consonans nomen rei, &c.*) Ex bono nomine oritur bona præsumptio, quia à nomine, & cognomine multoties sumitur & permixta est argumentatio, de quo vide Doctores citatos in collect. ad cap. 1. nu. 2. & 3. de deposito.

10 In ead. glos. ibi (*preterea æquum fuit mutationem fieri, &c.*) Causam quare Romani Pontifices ad summum Apostolatus apicem euecti proprijs suis nominibus, quo appellabantur, exinde non vocentur, sed aliud assumant recensui ad *d. proem. Decretal. num. 5. vbi notat 6.* ostendi quos primus è Romanis Pontificibus coepit nomen mutare.

11 In glos. (Episcopus) ibi (*ante consecrationem & coronationem, &c.*) Ergo electus & confirmatus ante consecrationem dicitur Episcopus, vt late probauit de officio, & potestate *Episcopi par. 1. alleg. 36. nu. 6. & 7.* sic etiam Abbas electus dicitur Abbas ante benedictionem, vt per citatos à *Brunor. à Sole in locis communib. verbo Abbas num. 2.* vbi subdit quod potest. vti Baculo Pastoralis, & Mitra.

12 In ead. glos. ibi (*die nouem Ordines in Ecclesia*) scilicet Primatum, Tonfuram, Ostiariatum, Exorcistatum, Lectoratum, Acolytatum, Subdiaconatum, Diaconatum, Presbyteratum, & Episcopatum, vt per *Nauar. in man. cap. 22. nu. 17. & cons. 12. de tempor. ordinat. Velasq. de Auendan. l. 29. Tauri glos. 3. nu. 9. & 10. Mendez à Castro in l. cum oportet num. 166. C. de bonis, que lib. Cou. in cap. quia nos num. 4. de testamen. & lib. 1. vari. cap. 10. nu. 10. Flamin. de resignat. lib. 4. q. 2. n. 56. & lib. 5. q. fin. n. 179. Marta in votis noniff. decis. voto 14. num. 2. cum seqq. Ceual. commun. contra commun. q. 524. Card. Tusch. lit. O. conclus. 189. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rubr. 2. nu. 7. metipsum de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 2. num. 17.*

13 In ead. glos. ibi (*Et est contra Theologos, qui dicunt solum esse septem Ordines*) Ex quorum numero sunt *Magistr. in 4. dist. 24. lit. B. Martin. de Ledesma 2. 4. q. 39. art. 2. Viald. in candelab. aureo tit. de Sacramento Ordinis nu. 9. Ioseph Angles in floribus Theolog. tit. de Sacramen. Ordinis in desin. concl. 2. Fr. Ludou. Lop. in instruct. Conscien. tom. 2. par. 1. c. fin. Iacob. de Graff. in aureis decis. par. 2. cap. 9. à nu. 11. Henriq. lib. 10. cap. 2. Barthol. Ledesma in sum. de Sacramento Ordinis difficult. 5. Petr. de Ledesma in sum. par. 1. de Sacram. Ordinis cap. 1. Vega in espejo de Curas cap. 14. num. 4. Nuno par. 3. in addit. q. 37. & 40. art. 2. Valent. tom. 4. disp. 19. q. 1. puncto 2. Sayr. de Sacram. in genere lib. 1. cap. 2. q. 3. art. 5. vers. de consecratione, Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 27. q. 3. Valq. in 3. par. S. Thoma tom. 3. disp. 236. & 240. Aegid. de*

- Coninck de Sacrament. & censur. tom. 2. disput. 20. n. 5. Balduin. luni. super opera controuers. Bellarm. par. 1. lib. 4. cap. 10. vers. denique, Paul. Comitol. respons. moral. par. 1. q. 48. num. 1. Bonacin. de Sacram. disputat. 8. q. unica puncto 1. num. 6. Molfes. in summ. Theologia moralis tract. 2. c. 1. num. 31. & c. 3. à nu. 14. Filiiur. tom. 1. tract. 9. nu. 13.*
- 14 In ead. glos. ibi (quia nullum ipso est inuenire maiorem) Vide *Cassan. in catalogo gloria mundi par. 4. consid. 25. Anastas. Germon. de indulijs Cardin. verbo Episcopus, & quæ ad ornatum dixi de offic. & potest. Episcopi par. 2. alleg. 1. num. 1. cum seqq.*
- 15 In glos. [Filijs] ibi (nec est curandum de medico) Vide *Doctores, quos citaui in collect. ad d. proæm. Decretal. nu. 50. & seqq.*
- 16 In glos. [Commorantibus] ibi (multi morantur qui parum student) Vnde studiosum, licet non intret scholas, sed domi repetendo studeat, gaudere priuilegijs scholarium docent *Rebuff. de priuileg. schol. priuileg. 165. D. Barbosa in l. 1. ff. solut. matrimon. par. 7. nu. 61. Scholares vero, qui vagantur non studendo, nec scholas ad audiendas lectiones ingrediendo his priuilegijs minime gaudere asserunt Duen. reg. 2. 13. vers. limita secundo, D. Barbosa d. nu. 61.*
- 17 In glos. (Benedictionem) Vide *Azor. insli. moral. par. 1. lib. 4. cap. 11. q. 5. vbi nouem enumerat Sacramentalia, quibus venialia remittuntur.*
- 18 Io glos. [Vicancellarium] De Vicancellario, & quare Cardinalis ille, qui est Cancellariæ Apost. præfectus, dicatur Vicancellarius, & non Cancellarius, vide *Azor. insli. moral. par. 2. lib. 5. cap. 36.*
- 19 In glos. [Titulis] ibi (nota rubricas esse authenticas.) Collige rubricas siue titulos statutorum æque ad causas decidendas allegari posse sicut ipsa statuta, aut constitutiones si orationem perfectam contineant, vt per *Mich. Grass. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 17. num. 245. pag. 232. colu. 2. Cost. in memorab. verbo Rubrica pag. 740.*
- 20 Argumentum enim à rubrica optimū est, & validū sicut docet *Euerard. in topicis lega. lib. loco 45. Petr. Andr. Gammar. in dialect. legali lib. 2. loco 7. Mandos. ad reg. 13. Cæcel. q. 1. nu. 2. & reg. 20. q. 4. n. 8. Menoch. conf. 3. n. 15. & conf. 485. num. 2. 11. & 12. Monet. in tract. de opt. canon. cap. 2. num. 4. Aldouin. conf. 101. num. 6. Cabed. Lufst. decis. 1. n. 15. par. 1. Cened. canonic. lib. 1. q. 2. 1. nu. 16. Ferrer. ad constitut.*
- Catbalon. glos. 1. nu. 118. Intellige quando rubrica est per se clara, & ex omni parte perfecta, ac non indiget aliqua suppletione Alderan. Masciard. de generali statuto interpretando concl. 2. nu. 202. cum seqq. Anton. Menach. Florent. decis. 46. nu. 78.*
- 21 In glos. [Senarium] ibi (alibi dicitur septenarius numerus esse perfectus) Vide quæ diximus in *collect. ad cap. 1. n. 17. de celebrat. Misfarum. Multa circa vim numerorum tradunt Raban. Maurus de institut. cleric. lib. 3. cap. 22. vers. unde ratio, Baptista Paulian. in tract. de Iubileo super cap. cum ex eo, de Peniten. & remiss. lib. 1. cap. 3. latè Petr. Bungus de mystica numerorum significat. vbi de omnibus ferè numeris ex abditis disciplinarum fontibus haustas vires ac significationes patefecit. De vi autem quaternarij numeri latissimè egit Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchatum Sedium erect. cap. 11. cum seqq.*
- 22 In glos. [Perfectus] ibi (infantia, quæ durat vsque ad septimum annū.) Ita *Duen. reg. 259. ampl. 2. Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 57. nu. 2. & nu. 7. cum seqq. & de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 47. nu. 3. Farin. in praxi crimin. par. 2. q. 38. nu. 6. & par. 3. q. 92. num. 3.*
- 23 In ead. glos. ibi (pueritia vsque ad 12. vel 14. annum.) Notatur ad hoc, quod pueritia incipit à septennio, & durat vsque ad pubertatem, videlicet in masculos vsque ad annos 14. & in femina vsque ad annos 12. vt per *Menoch. de arbitr. casu 57. num. 2. & de præsumpt. lib. 4. præf. 157. nu. 38. Farinac. d. par. 3. q. 92. nu. 6. vbi num. 17. dicit quod pubertas in masculo incipit ab anno 14. in femina ab anno 12. & num. 20. resoluit quod pubertas plena dicitur vsque ad annum 18. inchoatum, & 17. completum.*
- 24 In ead. glos. ibi (Senectutem usque ad 70.) Senectutem dici ab anno 50. perfecto vsque ad annum 70. colligit *Farinac. d. par. 3. q. 92. nu. 23.*

In Librum Primum Sexti Decretalium .

De Summa Trinitate, & Fide
Cathol. Tit. 1.

S V M M A R I V M .

- 1 Spiritus Sanctus eternaliter à Patre, & Filio tanquam ab vno principio, & unica inspiratione procedit .

- 2 *Inclusio vnus non est alterius exclusio quādo per exclusionē afferens peccatū cōmitteret.*
 3 *Filius à Patre est inseparabilis.*
 4 *Superfluitas & repetitio toleratur cum sit, vt quod ante dictū est, clarius enarretur.*

Cap. Fideli, Vnic. Greg. X.

Piritus Sanctus æternaliter à Patre & Filio tanquā ab vno principio, & vnica inspiratione procedit, & præsumentes contrariū dicere damnat Gregor. X. in Concilio Lugdunēsi.

- Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abbas, Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in rationali Iuris Pontif. lib. 1. pag. 11. Alagona in compendio Iuris Canonici pag. 4. remissiuè Ximen. in concordan. par. 1. & 2. Theologi lib. 1. distinct. 11. & 12. S. Thom. par. 1. q. 36. art. 2. & 4.*
 2 In glos. [Et Filio] ibi (quod expressio Patris non concludit Filium.) Notatur ad hoc quod inclusio vnus non est alterius exclusio quando per exclusionem afferens peccatum committeret, vt per *Menoch. conf. 82. num. 42. cum seqq.*
 3 In ead. glos. ibi. (cum ipsorum opera inseparabilia sunt.) Notatur ad hoc quod Filius à Patre est inseparabilis, vt per *Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 1. nu. 3.*
 4 In ead. glos. ibi (sed obicitur ad hanc Confessit. quod sit superflua, &c.) Notatur ad hoc quod superfluitas, & repetitio toleratur, cum sit vt quod ante dictū est, clarius, apertius, & dilucidius enarretur, vt per *Tiraq. de retractu lig. S. 21. glos. . nu. 5. Strach. de mercatura par. 1. nu. 45.* De superfluitate vide quæ diximus ad præmium Decretalium n. 28. cū seqq.

De Constitutionibus. Tit. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Papa reuocat primam constitutionem per secundam, licet de prima non faciat mentionem, nisi sit specialium locorum, vel singularium personarum.*
 2 *Papa dicitur habere peritiam totius Iuris in suis scrinijs reconditam.*
 3 *Iurisdictionum omnium fons est apud Principem, à quo fluunt, & restuunt.*
 4 *Lex prima derogatur per secundam, licet de illa mentionem non faciat.*

- 5 *Consuetudo generalis tollit legem præcedentem, secus si fuerit specialis.*
 6 *Consuetudines locorum speciales non censentur sublata per legem generalem à Principe statutam.*
 7 *Consuetudo est quid facti, & probari debet.*
 8 *Ignorantia præsumpta est in priuilegijs extraordinarijs, & non clausis in corpore Iuris.*
 9 *Ignorantes non ligantur excommunicatione lata per statutum alicuius prouincia specialis.*
 10 *Princeps non præsumitur voluisse tollere statum ciuitatis.*
 11 *Consuetudo immemorialis nunquam intelligitur derogata nisi expressè de ea fiat mentio.*
 12 *Consuetudine præterita damnata censetur quoque futura damnata.*
 13 *Princeps, vel eius successor potest reuocare donationem, & concessionem puram, & simplicem etiam sine causa.*
 14 *Iussio secunda debet expectari, vbi non constat de certa scientia.*
 15 *Rescriptum contra Ius commune non valet nisi faciat mentionem de Iure.*
 16 *Rescriptum contra legem, etiam non habenti clausulam derogatoriam, non valet.*
 17 *Statuta Iuri communi consona Ius commune censentur.*
 18 *Statutorum verba secundum Iuris dispositionem intelligi debent.*
 19 *Statuta si aliquid disponant contra Ius commune intelligi omnino debent vt minus quam fieri possit illud ledant.*
 20 *Ordinationes Regiæ Lusitanorum illius Regni incolis Ius commune sunt.*
 21 *Leges Castellæ Ius commune consitiuunt apud Castellanos.*
 22 *Partium ex conuentione vbi aliquid fieri iubetur secundum Ius, intelligitur secundum leges Regni, non secundum leges Imperiales.*
 23 *Statutum speciale quādo derogetur per aliud simile posterius, ostenditur.*

Cap. Licet. I. Bonifac. VIII.

PAPA cum censetur habere omnia Iura in scrinio pectoris sui, primam Constituit. reuocat per secundam, licet de prima non faciat mentionem. Cum tamen specialium locorum, & singularium perfo-

ersonarum statuta, & consuetudines ignoret
lia non reuocat si sint rationabilia, nisi ex-
pressè in ipsa caueatur. Colligunt ex Ordin.
cap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch.
Domin. Butr. Monach. Franc. Ludou. Gom. & in-
ter repetentes tom. 5. Marc. Anto. Marfco-
ni de Caluis Vinian. in rationali lib. 1.
pag. 25. Alagon. in compend. pag. 4. remissive
Zafal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

**Qui Iura omnia in scrinio pectoris sui
consentur habere.**

Collige ex tex. quod Ro-
manus Pont. dicitur ha-
bere peritiam totius Iuris in suis scrinijs re-
conditam, vt per Tiraq. de nobilit. cap. 20.
num. 41. & cap. 31. num. 537. Valasc. consil. 51.
in 6. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 4. proem.
nu. 85. quamuis principaliter ob mirabilem
illam sibi à Deo concessam auctoritatem id
psum intelligatur, sunt tamen viri graues, ac
Sathnoci, qui eam etiam extendunt, intelli-
guntq; propter viros doctos Papæ consilio
assistentes, vt speculatus fuit Abb. in cap. cum
ex litteris, num. 4. versic. quinto nota, de restit.
in integ. Bellencin. de charit. subfid. in q. 66.
Ludou. Gom. in repet. huius textus, num. 100.
Lancel. Conrad. in templo omn. lud. lib. 1. c. 1.
§. 3. nu. 12. & 13. Thom. Acti. de ludo scachor.
7. 6. nu. 6. & 7.

Vnde per hunc tex. apud Principem esse
fontem omnium iurisdictionum, à quo fluunt
& refluunt, asserunt Grammat. decis. 46.
num. 1. & voto 28. num. 12. Capic. decis. 9.
num. 15. Vincent. de Franch. decis. 517.
num. 2. a Ponte decis. 2. nu. 6. Camil. de Curse,
par. 1. diuers. Iuris feud. verbo potest. num. 4.
Mastril. de Magistratib. lib. 5. cap. 6. nu. 140.

Constitutiones condendo, &c. Notatur
ad hoc, quod lex prima derogat per secundam, li-
cet de illa mentionem non faciat, vt per Spin.
in speculo testam. glos. 30. princ. nu. 8. Gonzal.
ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 1. num. 51.

Quia tamen locorum specialium, &c.
Ergo consuetudo generalis, hoc est vbique
introducenda, tollit legem præcedentem, vt per
Azor. insit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 18. quæst. 3.
secus si est specialis alicubi, & non vbique lo-
corum recepta, idem Azor. d. lib. 5. c. 16. q. 4.

Notatur etiam ad hoc quod per legem
generalem à Principe statutam non censentur
ablata consuetudines locorum speciales, quæ
ante ipsam legem vim consensu populi habe-

bant, vt per Cou. lib. 3. vari. cap. 13. num. 4.
ad finem.

7 Cum sint facti, & in facto consistant.

Notatur ad hoc quod consuetudo est quid
facti, & probari debet, vt per Roderic. Xuar.
in proem. fori, nu. 10. Mascard. de probation.
concl. 503. nu. 2. Menoch. conf. 8. nu. 16. & de
presump. lib. 2. pres. 8. nu. 7. Surd. conf. 371.
nu. 1. Valasc. conf. 162. nu. 9.

8 Potest probabiliter ignorare. Notatur
ad hoc quod in priuilegijs extraordinarijs, & non
clausis in corpore Iuris, præsumpta est igno-
rantia, vt per D. Barbof. in l. 1. ff. soluto ma-
trim. p. 1. nu. 7.

9 Notatur etiam ad hoc quod ignorantes
non ligantur excommunicatione lata per sta-
tutum alicuius provincie speciale, vt per Cou.
in cap. alma mater par. 1. §. 16. nu. 6. col. 6.

10 Notatur etiam ad hoc quod Princeps non
præsumitur voluisse tollere statutum ciuita-
tis, vt per Menoch. de presump. lib. 6. pres. 39.
num. 1.

11 Nisi expresse caueatur in ipsa. Nota-
tur ad hoc quod consuetudo immemorialis nunquã
intelligitur derogata nisi expresse de ea fiat
mentio, vt per Flores de Mena vari. lib. 2. q. 10.
num. 44. Girond. de priuilegijs explicat.
num. 1118.

12 Notatur etiam ad hoc quod damnata cõ-
suetudine præterita censetur quoque futura
damnata, vt per Tiraq. in presat. retract. n. 18.
de quo vide, quæ late scripsi in meo nouissimo
tract. de clausulis vsusfreq. claus. 87. nu. 11. cum
segg. secundum Lugdun. impress.

13 Notatur etiam ad hoc quod Princeps, vel
eius successor potest reuocare donationem,
& concessionem puram & simplicem, etiam
sine causa, vt per Menoch. conf. 112. nu. 1. & fa-
ciunt quæ Glorit. resp. 6. nu. 3.

14 In glos. [Noscantur] ibi. (vnde expectari
solet secunda iussio.) Notatur ad hoc quod
vbi non constat de certa scientia debet expe-
ctari secunda iussio, vt per Roder. Xuar. al-
leg. 12. nu. 49. & 50.

15 In ead. glos. ibi. (Et si rescriptum concedit
aliquid contra Ius, &c.) Notatur ad hoc quod
rescriptum si sit contra Ius commune non va-
let nisi faciat mentionem de Iure, vt per Xuar.
alleg. 28. num. 17.

16 Notatur etiam ad hoc quod rescriptum
contra legem etiam non habentẽ clausulam

derogatoriam non valet, vt per Bernard. reg. 648.

17 In glos. [Facti]ibi (*immo fit Iuris, & constat in Iure*) Notatur ad hoc quod statuta Iure communi consona, censentur esse Ius commune, vt per Tiraquel. de retractu lignag. §. 9. glos. 2. nu. 54.

18 Statutorum enim verba secundum Iuris dispositionem intelligi debent, Hieron. Portoles in tract. de consortibus cap. 5. nu. 5. Tiraq. in tract. de mort. par. 2. declar. 2. nu. 2. D. Barbosa in l. 1. ff. soluto matrim. par. 1. num. 61. Valasc. conf. 42. nu. 7. Et si forte aliquid contra ipsum Ius disponant, intelligi omnino debent, vt minus quam fieri, possit illud lãdant, Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 7. §. 3. in fine, nu. 2. pag. 237. Tiraquel. de retractu lignag. §. 9. glos. 2. nu. 55. Menoch. remed. 15. recap. nu. 278. & de arbit. casu 321. nu. 13. & conf. 4. n. 8. & conf. 5. nu. 3. & conf. 88. nu. 30. Surd. de alimen. tit. 8. priuil. 90. n. 4. cum seqq.

20 Vnde Ordinationes Regias Lusitanicę illius Regni incolis Ius commune esse asserunt Gam. decif. 50. nu. 5. & decif. 350. nu. 6. Valasc. conf. 103. num. 8. Cald. Pereira de empt. cap. 1. num. 5. Cabed. par. 1. decif. 211.

21 Sic etiam leges Castellę apud Castellanos Ius commune constituere docent Perez in proemio Ordin. q. 3. Azcued. ad tit. 1. lib. 2. nouę Recop. pag. 122. Morl. in emporio Iuris par. 1. tit. 1. q. 16. nu. 13. versic. apud.

22 Illud denique aduertere oportet, quod quando ex partium conuentione aliquid fieri iubetur secundum Ius, intelligitur secundum leges Regni, non secundum leges Imperiales, vt resoluunt Marta in votis nouiff. decif. voto 154. n. 4. & Steph. Gratian. discept. forens. cap. 99. Nisi dicatur secundum Ius cõmune, tunc enim intelligeretur Ius commune Romanorum, non vero commune municipale ex Cauale. de tutore n. 98. in fine, Ceual. commun. contra communes q. 238. in fine, Stephan. Gratian. d. cap. 99. nu. 14.

23 In ead. glos. ibi (*nũquid & sublatũ erit, &c.*) Notatur ad hoc quod si statuto speciali esset cautum idem, quod Iure communi sancitum erat, & deinde conditum est nouum speciale statutum illi antiquo repugnans, hoc casu illud antiquum censetur mutatum & correctum, vt per Menoch. de presumpt. lib. 6. presumpt. 38. nu. 37.

24 In glos. [Rationabilia]ibi. (*vttrum consuetudo sit rationalis, tunc relinquendum est Iudici.*) Vide quę dixi in collect. ad cap. vltim.

num. 11. de consuetud. adde Ceual. communem contra communes. q. 359. in med.

S V M M A R I V M.

- 1 Constitutio Episcopi, vel alterius non ligat ignorantes probabiliter, nisi ignorantia fuerit crassa & supina, nec ligat subditos extra suam diocesim.
- 2 Constitutio regulariter non ligat ignorantes.
- 3 Ignorantia excusata ab excommunicatione per constitutionem Ordinariorum lata.
- 4 Excommunicatio generalis pro futuris culpis valide ferri, & pronunciari potest.
- 5 Statutum vbi simpliciter excommunicationẽ insigit pro futuris culpis minime eo ligatur subditus statuentis delinquens extra ipsius territorium.
- 6 Censuras per statutum non potest ferre superior contra existentes in alieno territorio.
- 7 Ignorantia crassa & supina in quo distinguatur ab ignorantia vincibilis, ostenditur.
- 8 Ignorantia vincibilis & culpabilis facti, vel Iuris, quia crassa est, & non excusata à culpa mort. non excusata ab incurrendis censuris.
- 9 Pœna cum ipso iure insigitur ea non imponitur delinquenti extra territorium.
- 10 Iurisdictio adhæret territorio.
- 11 Consuetudo non ligat subditos extra territorium.
- 12 Sententiarum nomine non solum excommunicatio, sed omnes alię pœnæ, saltem spirituales comprehenduntur.
- 13 Ignorantia supina est ignorare quod omnes sciunt.
- 14 Ignorantia aliã facti, aliã Iuris.
- 15 Episcopus potest facere statuta.
- 16 Statuta, seu ordinationes facta in Synodo Prouinciali, seu diocesana sunt perpetua, & non expirant morte conditoris.

Cap. Vt animalium. II.

1 **C**onstitutio Episcopi, vel alterius non ligat ignorantes probabiliter nisi ignorantia fuerit crassa, & supina; nec ligat subditos extra suã diocesim. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Dominic. Monach. Butr. Franck. Ludou. Gomez, Marc. Ant. Marcottus de Caluis tom. 5. repet. Iuris Canon. Vtuian. in ration. lib. 1. pag. 26. Alagon. in compend. pag. 4. remissiuẽ Casal. in annotat. & Ximen. in concordans. par. 1. & 2.

2 *Ligari nolumus ignorantes.* Notatur ad hoc quod constitutio regulariter non ligat ignorantem, vt per *Duen. regul. 129. Azor. insitut. moral. par. 1. lib. 5. cap. 3. q. 9. Ricc. in collect. decis. par. 5. collect. 1780. Farin. fragment. crimin. par. 1. lit. C. num. 685. cum seqq. & par. 4. consil. 65. in addit. lit. C.*

3 Vnde ab excommunicatione per Constitutionem Ordinariorum lata excusabit ignorantia, vt per *Nau. in man. c. 23. nu. 47. & cap. 27. nu. 16. Cou. in cap. alma mater. par. 1. §. 10. n. 6. Vgolin. de censur. tab. 1. c. 9. §. 8. Sanch. de Matrimon. lib. 9. disp. 32. nu. 8. vbi secus dicit si excommunicatio sit lata lre communi, latè *Bouacin. de censuris disp. 1. q. 2. puncto 1. nu. 6.* vbi ait ignorantiam probabilè tam Iuris communi, quàm particularis excusare ab incurrendis censuris, & à nu. 8. resoluit ignorantiam probabilem facti, aut qualitatris facti excusare à censuris incurrendis.*

4 *Qui furtum comiserint, &c.* Notatur ad hoc quod generalis excommunicatio valide pro futuris culpis ferri, & pronuntiari potest, vt per *Cou. in cap. alma mater. par. 1. §. 10. num. 1.* vbi intelligit de sententia excommunicationis à Canone, vel statuto prolata, non autem ab homine: vide tamen dicta ad cap. *Romana §. S. caueant, inf. de sent. excom. & tradita per Cened. ad Sextum collect. 8.*

5 *Extra ipsius Diocesim, &c.* Notatur ad hoc quod vbi simpliciter statutum excommunicationem inflixerit pro futuris culpis minime ea ligabitur subditus statuens delinquens extra ipsius territorium, vt per *Cou. in cap. alma mater. par. 1. §. 10. nu. 3. Clar. S. fin. q. 85. nu. 4. Ioseph Ludou. Perus. decis. 80. nu. 15. Spin. in speculo testam. gloss. 11. rub. nu. 51. Cened. d. collect. 8. nu. 2. Soar. tom. 5. disp. 5. sect. 4. nu. 4. Bonacin. de censur. disp. 1. q. 1. puncto 11. num. 6.* vbi addit quod licet Episcopus intendat per statutum ligare sibi subditos existentes extra proprium territorium, re vera non ligat. Vnde Superiorem non posse ferre censuras per statutum extra existentes in alieno territorio, itaut delinquens extra proprium Episcopatū, vel territorium incurrat censuram latam per modum statuti, resoluit idè *Bonacin. d. n. 6. in princip. contra Vasq. in tract. de excomm. dub. 12. n. 21. & tom. de Salas de legib. disp. 14. sect. 7. num. 89. ad finem.*

6

7 *Dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, & supina.* Licet ignorantia crassa, & supina appelletur à *Soar. de censur. disp. 4. sect. 8. nu. 5.* ignorantia vincibilis, tamen vna ab altera distinguitur, omnis enim ignorantia crassa, & supina est vincibilis, sed non omnis ignorantia vincibilis est crassa, & supina.

Ignorantia vincibilis, quatenus distinguitur à crassa, & supina, contingit quando quis non adhibuit mediocrem diligentiam morali, & humano modo ad sciendum id, quod scire tenetur; ignorantia vero crassa, & supina dicitur illa, quæ procedit ex lata culpa ignorantis, seu ex summa negligentia, vt accidit quando quis nullam, vel modicam adhibuit diligentiam ad cognoscendum id, quod scire tenetur, postquam de illo habuit aliquam cognitionem, vel dubium: ita *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 23. §. 2. Auila de censur. par. 2. cap. 5. disp. 5. dub. 8. Sanch. d. disp. 32. nu. 33. Bonacin. d. disp. 1. q. 2. puncto 1. nu. 4.*

8 Vnde ignorantiam vincibilem, & culpabilem facti, vel iuris, quæ crassa est, & non excusata culpa mortali, non excusare ab incurrendis cēsuris resolunt per *text. in presenti Mo. lin. de iustit. tom. 4. disp. 53. num. 4. Sanch. d. disp. 32. nu. 31. Auila citato loco, Salas de legib. disp. 15. sect. 9. nu. 11. Bonacin. d. puncto 1. nu. 10.* vbi etiam ait non improbabiler defendi posse cum *Nauarro & Sanch.* censuram non incurri, quando ignorantia est vincibilis moraliter, sed non est crassa, & supina; additque ignorantiam affectatam non excusare ab incurrendis censuris.

9 *Cum extra territorium, &c.* Notatur ad hoc quod cum pœna ipso iure infligitur, ea non imponitur delinquenti extra territorium, vt per *Tirac. in l. si unquam, verbo reuertatur nu. 440. C. de reuocandis donat. D. Ascan. Tamburin. in suo nouissimo tract. de lre Abbatum tom. 1. disp. 16. quæst. 1. nu. 7.*

10 Iurisdicatio enim adheret territorio, sicut nebula in tota palude, vt per *Greg. l. 1. gloss. fin. iii. 4. part. 3. Cabed. Lusitan. decis. 10. nu. 9. p. 2. Paris. consil. 16. num. 21. vol. 4. Curt. iun. consil. 41. nu. 9. & consil. 158. nu. 24. & consil. 184. nu. 8. Orlau. Glor. resp. 3. nu. 9. & resp. 10. nu. 50.*

11 Notatur etiam ad hoc quod consuetudo non ligat subditos extra territorium, vt per *Menchaq. controu. frequens. cap. 3. num. 19.*

- 12 In glos. [Sententijs] ibi (*Sed idem in alijs sententijs* .) Nomine sententiarum non solum excommunicationem, sed omnes alias pœnas saltem spirituales comprehendi ex hac glos. colligit *Sanch. de Matrim. lib. 9. disp. 32. n. 17. & 31.*
- 13 In glos. [Supina] ibi (*quæ est ignorare, quod omnes sciunt.*) Vide *Sanch. de Matrim. lib. 9. disput. 32. nu. 32. Cardos. in praxi Iudicum, verbo ignorantia nu. 8. late Farin. fragm. crimin. par. 2. lit. 1. à nu. 161.*
- 14 In ead. glos. ibi (*ignorantia ergo alia facti, alia iuris.*) Vide *Cordub. in suo quæst. lib. 2. q. 1. Soar. tom. 5. disp. 4. sect. 10. num. 10. Sayr. in clau. Regia lib. 2. cap. 2. a num. 15. & cap. 9. a num. 3.*
- 15 In glos. [Statuto] ibi (*nota Episcopum posse facere statuta.*) Vide *Duen. reg. 245. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 47. quæst. ult. nouissime Masob. de Synodo Episcopi c. 4. dub. 1. num. 5. versic. 18. & dub. 41. num. 1. & dub. 42. n. 1. Soar. tom. 5. disp. 4. sect. 10. num. 10. Sayr. in clau. Regia lib. 2. cap. 2. a num. 15. & dub. 43. num. 2. extendit extra territorium, ac die feriato, metipsum de officio, & potestate Episcopi, par. 3. alleg. 93. num. 23. cum seqq.*
- 16 In ead. glos. ibi (*& sunt alia statuta perpetua.*) Notatur ad hoc quod statuta, seu ordinationes factæ in Synodo Prouinciali, seu diœcesana sunt perpetuæ, & non expirant morte conditoris, vt per *Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo edicta versic. ad tertium*, quem refero *Ego ipse d. alleg. 93. nu. 24.*
- 17 In glos. [Diœcesim] ibi (*& in quolibet ipsius loco non exempto potest pro tribunali sedere.*) Multipliciter declarabis iuxta per me dicta de officio, & potest. Episcopi, par. 3. alleg. 80.
- 5 Priuilegium tribus modis potest considerari contra Ius commune, vel in substantia, vel secundum modum, vel quoad aliquos particulares effectus.
- 6 Priuilegium, & beneficium longe inter se differunt.

Ad Rubricam .

IRCA materiam glossæ huius rubricæ aliqua sunt notanda, in quantum enim asserit rescriptum stricte, & in specie sumptum dici illud, quod emanat ad obseruantiam Iuris communis, recipitur ab *Azor. instit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 22. quæst. 5. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 35. num. 19.* & in rescriptis Iustitiæ agnoscit *Soar. de legib. lib. 8. cap. 2. nuu. 8.* Non obstat quia nihil fere operarentur rescripta si ad Iuris communis obseruatiam emanarent iuxta *reg. 1. 1. C. de thesaur. lib. 10.* nam respondetur illa ultra Ius commune concedere iurisdictionem extraordinariam Iudici, quæ non ex eo sic dicitur extraordinaria quod detur contra Ius, sed quia non datur secundum id, quod solitum, & regulare est.

- 2 In isto aures titulo (vt verbis glossæ huius rub. vtat) rescriptum accipitur large, & sic continet omnem Principis concessionem quocunque modo fiat, vt notant omnes in præfenti, & post *Staphilæum*, obseruat *Marchesan. de commiffion. par. 1. cap. 6. nu. 17.*
- 3 Priuilegium vero dicitur illud, quod emanat contra Ius commune in fauorem aliquarum personarum, & dicitur priuilegium quasi priuata lex: ita *glos. huius rub. Abb. in cap. olim, num. 7. de verb. signif. Medic. de definit. q. 17. Reuard. tom. 1. ad leges duodecim tabularum, cap. 2. Petr. Gregor. de Iuris arte cap. 7. n. 14. Henric. Canis. in Sum. Iuris Canon. lib. 1. tit. 2. §. duplex genus placitorum, Gonzal. d. glos. 35. num. 5. cum seqq. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. q. 7. art. 1. Fr. Anton. de Sousa in relect. de censuris Bullæ Cæna, cap. 23. disp. 99. nu. 2. Azor. d. c. 22. à princ. Card. Tusch. tom. 6. lit. P. concl. 727. D. Afcan. Tamburin. in suo nouissimo tract. de Iure Abbatum ceterorumq; Prælatorum tam secularium quam Regularium Episcopis inferiorum tom. 1. disput. 16. q. 1. nu. 2.*
- 4 Vnde colligitur priuilegium dici non posse illud, quod nihil specialiter concedit, sed illud tantum, quod Iure communi concessum est.

De Rescriptis. Tit. III.

S V M M A R I V M .

- 1 Rescriptum stricte, & in specie sumptum dicitur illud, quod emanat ad obseruantiam Iuris communis.
- 2 Rescriptum in hoc sit. accipitur large, & sic continet omnem Principis concessionem quocunque modo fiat.
- 3 Priuilegium dicitur illud, quod emanat contra Ius commune in fauorem aliquarum personarum, & dicitur priuilegium quasi priuata lex.
- 4 Priuilegium dici non potest illud, quod nihil specialiter concedit.

est, id enim euincit particula illa definitionis, *contra Ius*, iuxta illud principium vulgare, cui non conuenit definitio non conuenit definitum, l. 1. *S. dolum ff. de dolo, Euerard. in topicis legal. loco 44.* & secundum aliud, quod dicitur frustra precibus impetrari, quod à Iure communi conceditur l. 1. *ff. ad municip. l. 1. C. de thesaur. lib. 10.* cum vulgaribus, facit *text. opt. in cap. vlt. 25. q. 1. ibi, neque priuilegia concederetur nisi, &c.* Non obitant *cap. 1. hoc sit. in antiq. cap. licet 32. de prebend. cap. 1. uae, de clericis non resid. l. 1. C. de sacros. Eccles. cap. est. Christi, in fine, de iureiur.* in quibus uidentur per modum priuilegij & indulgentiæ concedi ea, quæ Iure communi licita & concessa esse noscuntur, quia pro responsione aduertere oportet tribus modis posse priuilegium considerari contra Ius commune, uel in substantia, uel secundum modum, uel quoad aliquos particulares effectus: in substantia quando concedit ut quis licite faciat, quod Iure communi sibi prohibitum est, uidelicet ut intestabilis faciat testamentum, uel ne quis excommunicatus euitet, nec decimas soluat, & similia. Secundum modum quando etsi Iure communi licitus sit actus, qui geritur, modus tamen non ita, ueluti ut milites testari ualeant non seruatis Iuris solemnitatibus, iuxta totum *tit. ff. Cod. & Instit. de militari testam.* uel etiam ut sine illis ad pias causas faciat testamentum iuxta *cap. cum esset, & cap. relatum, de testam.* uel inter liberos *l. hac consultiissima S. ex imperfecto C. illo tit.* Conceditur etiam quoad aliquos particulares effectus ueluti ad sedandos scrupulos, quia impetrantes putant sibi non licere, quod Iure communi licitum est, notat *Nau. consil. 3. num. 3 de statu monach. sequuntur Azor. d. cap. 23. q. 3. Salas de legib. disput. 17. sect. 1. n. 4.* iuxta quam distinctionem facile intelligi possunt supradicta Iura in contrarium adducta.

6 Denique glos. huius rub. insinuat priuilegium & beneficium (si utrumque strictè accipiat) longe inter se differre, nam priuilegium, ut supra diximus, est lex priuata, seu Ius singulare contra Ius commune indultum, beneficium uero est gratia, quæ præter Ius fit, ita *Bari. & Iaf. in l. 3. ff. de constit. Princip. Selu. de benefic. par. 1. q. 1. nu. 4. Rebuff. in praxi tit. quid sit beneficium, Azor. d. lib. 5. cap. 2. q. 5.* Si uero beneficium in specie Iuris late sumatur comprehendit concessionem, præter Ius, & priuilegium, & rescriptum,

ut aduertit *Menoch. de presumpt. lib. 3. presumpt. 40. num. 7.*

S V M M A R I V M.

- 1 Rescriptum delegatorum impetratum ab excommunicato, & processus inde sequutus sunt ipso iure nulla, nisi in causa excommunicationis uel appellationis, & n. 2.
- 3 Rescriptum impetrare nomine proprio impeditur excommunicatus siue occultus, siue publicus sit.
- 4 Rescriptum impetratum ab excommunicato in causa indiuidua simul cum non excommunicato est nullum.
- 5 Procuratoris mediante persona rescriptum impetratum ab excommunicato est nullum.
- 6 Rescriptum non solum ad lites, sed quodcunque aliud impetratum ab excommunicato est nullum.
- 7 Rescripta Prælatorum inferiorum ab excommunicato impetrata sunt nulla.
- 8 Rescripti appellatione non minus uenit rescriptum Principis secularis, quàm Pontificis.
- 9 Rescriptum siue sit in possessorio siue in petitorio impetratum ab excommunicato est nullum.
- 10 Rescriptum impetratum ab excommunicato etiam pro alio est nullum.
- 11 Rescriptum ab excommunicato impetratum est nullum, etiamsi pars contra quam impetratur, consentiat impetrationi.
- 12 Rescriptum per quod excommunicato conceditur indultum uel indulgentia Motu proprio Principis est nullum ipso iure.
- 13 Rescriptum per excommunicatum impetratum non est ualidum etiam ad inducendam litem pendentiã.
- 14 Sententia vigore rescripti impetrati ab excommunicato contra illum lata est nulla.
- 15 Excommunicatus non potest præsentare rescriptum ante excommunicationem impetratum.
- 16 Absolutio ab excommunicatione superueniens non reualidat rescriptum impetratum ab excommunicato.
- 17 Cap. 1. de except. lib. 6. procedit in excommunicato post impetrationem.
- 18 Excommunicatus non potest concordare de Iudice, nec conuenire quod causa pro ipso, uel contra ipsum committatur alicui.
- 19 Rescripta quæ hodierno tempore emanant à Sede Apostol. possunt ab excommunicato impetrari.

- 20 Inferior à Papa non potest derogare dispositioni huius tex.
- 21 Excommunicatus in illis casibus in quibus potest esse in iudicio in eisdem potest impetrare rescriptum.
- 22 Excommunicatio, quæ procedit ex dolo, & industria excommunicantis, non impedit rescriptum impetrari.
- 23 Excommunicatus potest impetrare rescriptum per quod impetratur ut causa committatur in Rota respectu processus usque ad sententiam.
- 24 Excommunicatus potest impetrare rescriptum super consequentiis causæ principalis.
- 25 Excommunicatus pendente articulo appellationis potest impetrare rescriptum, licet interim non possit illo vii tanquam actor.
- 26 Excommunicatus excommunicatione minori potest rescriptum impetrare.
- 27 Excommunicatus sub conditione pendente illa potest valide impetrare rescriptum.
- 28 Excommunicatus potest impetrare rescriptum super gratiis concessis à Ordinario.
- 29 Licentia assumendi Ordines à quocunque obtenta ante excommunicationem non inuadatur per excommunicationis superuenientiam.
- 30 Consensus tacitus partis non firmat actum, nullum ipso iure.
- 31 Rescripti vigore ab excommunicato impetrati non potest idem excommunicatus reconueniri. Intellige ut nu. 32. & 33.
- 34 Iurisdictio Ordinaria fauorabilis est, extraordinaria vero odiosa.
- 35 Rescriptum si impetretur per promotorem inquisitionis publicæ vel priuatae, & talis promotor sit excommunicatus, non poterit Iudex vigore talis rescripti formare processum etiam ex officio, quamuis excommunicatus præbuerit in impetratione nundum ministerium.

Cap. Ipso iure. Greg. IX.

- 1 **R**escriptum delegatorum impetratum ab excommunicato, & processus inde sequutus sunt ipso iure nulla, nisi in causa excommunicationis, vel appellationis. Colligunt ex Ordin. Archid. Ioan. Andr. Butr. Lap. Abbas, Anch. Gemin. Crot. Franch. Dominic. Monach. Ludou. Gomez. V iuan. in ration. lib. 1. pag. 58. Alagona in compend. pag. 23. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.
- 2 Hanc eadem conclusionem ex hoc tex. de-

- sumunt Felin. in cap. dilectus filius, sub nu. 11. de procurat. V iui. decif. 96. num. 1. Fr. Emman. in explicat. Bullæ Cruciatæ in addit. S. 1. nu. 10. fol. mihi 2. verso. Aloys. Ricc. in collectan. decif. par. 4. collect. 1184. Valdes. ad Xuar. alleg. 13. num. 12. par. 2. latissime D. Anton. Ricciul. Episcopus Bellicastren. & Illustrissimi, ac Reuerendissimi Vrbis Vicarij Vicegerens in suo tract. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existens. lib. 4. cap. 38. cum duobus seqq.
- 3 Primo amplia, vt procedat sine excommunicatus sit publicus, siue occultus, nam vtroque casu impeditur impetrare nomine proprio, vt per Gemin. hic sub num. 5. Abb. in cap. fin. num. 1. 1. de probat. Felin. in cap. Rodulphus col. vlt. de rescript. & in cap. fin. sub n. 9. versic. si pro se ipso, de except. Roman. consil. 506. sub num. 12. versic. prout etiam, & sing. 718. incip. Iura faciunt, Cassad. decif. 1. de præbend. Franc. Marc. decif. 909. par. 1. Ricciul. d. c. 38. nu. 8.
- 4 Secundo amplia in excommunicato impetrante rescriptum in causa indiuidua simul cum non excommunicato, tunc enim ex parte vtriusque rescriptum erit nullum, in causa vero diuidua si impetratio simul cum excommunicato est facta ignoranter vitiabitur per parte excommunicati, si vero scierit erit nulla ex parte vtriusque, vt per Anchar. hic n. 1. Crot. num. 2. 1. & Gom. a num. 45. usque ad 49. Roman. sing. 506. & 726. D. Ricciul. d. cap. 38. num. 15.
- 5 Tertio amplia vt excommunicatus non solum sit inhabilis ad impetrandum rescriptum per se ipsum, sed neque mediâte persona procuratoris, cap. fin. de procuratorib. Anchar. hic col. fin. versic. septimo in xta prædicta, D. Ricciul. d. cap. 38. num. 2. vbi num. 3. per d. cap. fin. hoc extendit siue mandatum ad impetrandum sit datum ab excommunicato nomine proprio, siue ratione officij publici, quod gerit in vniuersitate.
- 6 Quarto amplia non solum in rescripto ad lites, sed generaliter in quocunque alio, vt per Franch. hic nu. 3. & Ricciul. d. cap. 38. n. 3. versic. extenditur tertio; siue contineat donationem Franch. citato loco, siue dispensationem Roman. consil. 506. num. 13. siue sit ad beneficia, cap. postulasti, de clerico excom. minist. vbi late dixi.
- 7 Quinto amplia in rescriptis Prælatorum inferiorum, vt per Franch. in presenti num. 6. versic. in ea glos. & num. 18. Mar. Alter. de cæsur lib. 2. dist. 7. cap. 1. in 1. q. Ricciul. d. lib. 4. cap. 39. per totum. Contra Nauar. consil. 28.

- alias 44. in i. quest. de senten. excommunic. quem sequitur Soar. de censur. tom 5. disp. 17. sect. 1. sub nu. 67. attestantes consuetudinem huic parti fauere.
- 8 Sexto amplia in rescriptis Principum secularium, quia dispositio huius tex. loquitur simpliciter de rescripto, cuius appellatione non minus venit rescriptum Principis secularis, quā Pontificis, l. 1. & toto tit. de diuersis rescriptis. l. quoties C. de precib. Imp. offer. ita Nau. cons. 28. alias 44. sub nu. 2. & 6. de senten. excomm. D. Ricciul. d. lib. 4. cap. 40 per totum, quicquid dubitet Soar. d. sect. 1. num. 3.
- 9 Septimo amplia siue rescriptum sit in petitorio, siue in possessorio, vt per Innoc. in cap. pastoralis circa fin. de appellat. Capell. Tbolof. decif. 172. D. Ricciul. d. lib. 4. cap. 38. num. 16. vers. extenditur 16.
- 10 Octauo, amplia siue rescriptum fuerit impetratum per excommunicatum pro se, siue pro alio non excommunicato, Butr. num. 32. & Gemin. sub nu. 17. in presenti. Felin. in c. fin. nu. 3. de except. Rot. decif. 20. de procurator. in antiq. Ricciul. d. cap. 38. nu. 7.
- 11 Nono amplia rescriptum ab excommunicato impetratum esse nullum etiam si pars, contra quam impetratur, consentiat impetrationi, quia habitare impetransem incapacē dependet à potestate Papæ, non à potestate partium, vt per Gemin. hic sub nu. 12. vers. hoc dictum est, Butr. in cap. ceterum nu. 21. hoc tit. in antiq. Soccin. in c. sacris à nu. 192. de senten. excomm. Ricciul. d. cap. 38. nu. 6.
- 12 Decimo amplia etiā in rescripto per quod excommunicato conceditur indultum, vel indulgentia motu proprio Principis, nam hoc casu est nullum ipso iure, vt per Butr. hic nu. 17. & Crot. nu. 31. vers. hac limitatio non placet, D. Ricciul. d. cap. 38. nu. 13. Contra Soccin. in d. cap. Sacris nu. 197. cum seq.
- 13 Undecimo amplia vt huiusmodi rescriptū ab excommunicato impetratum neque sit validum ad inducendam litis pendentiam, Card. in Clem. fin. q. 4. vt lite pend. Gom. hic sub n. 3. 1. vers. nota regulā, Ricciul. d. c. 38. n. 16.
- 14 Duodecimo amplia vt procedat etiam si vigore rescripti impetrati feratur sententia contra excommunicatum, nam nihilominus erit nulla, vt per Gemin. hic nu. 13. & Franch. nu. 5. Soccin. in d. cap. Sacris num. 218. & 219. Mar. Alter. de censur. tom. 1. lib. 2. disp. 7. cap. 1. sub lit. E. versif. sed postulabat, D. Ricciul. d. c. 38. nu. 18.
- 15 Decimo tertio amplia vt non solum excommunicatus non possit impetrare rescriptum, sed neque præsentare impetratum ante excommunicationem, vt per Pute. decif. 128. incip. In vna Florentina lib. 3. Mar. Alter. d. lib. 2. cap. 1. q. 5. D. Ricciul. d. c. 38. num. 20. quia dispositio huius tex. inualidat non solum rescriptum, sed etiam processum, cuius pars est rescripti præsentatio cap. quoniam contra, de probat.
- 16 Decimo quarto amplia adeo rescriptum, impetratum ab excommunicato esse nullum vt superueniens absolutio illud non validet, vt per Anchar. hic num. 6. vers. quero, Abb. in cap. bona sub nu. 6. vers. præterea, de etate, & qualit. & in cap. prudentiam §. sexta nu. 10. de officio deleg. Rebuff. in cap. postulatistis n. 50. de cleric. excomm. min. D. Ricciul. d. cap. 38. nu. 17. Contra glos. in d. §. sexta, & Cald. Pereira de potest. eligendi cap. 10. nu. 40. Nam tex. in cap. 1. de except. hoc lib. procedit in excommunicato post impetrationem, tunc enim ab eo actu valent quando non opponitur exceptio, vt aduertit Soccin. in d. c. sacris n. 168. & seq.
- 17 Decimo quinto amplia vt neque excommunicatus possit concordare de iudice, nempe conuenire quod causa pro ipso vel contra ipsum committatur alicui, neque dare listam confidentium, dummodo tamen sit oppositum de tempore conuentionis, vt per Soccin. in d. cap. Sacris nu. 226. D. Ricciul. d. cap. 38. num. 9.
- 18 Limita primo supradictam huius tex. conclusionem ne procedat in rescriptis, quæ hodierno tempore emanant à Sede Apost. nam cum in illis ex Curia stylo soleat apponi absolutio à censuris, illa quidem operatur validitatem rescripti non obstante excommunicatione, vt per Cou. in cap. alma par. 1. §. 7. nu. 3. ad fin. Boer. decif. 290. Rebuff. in praxi par. 1. tit. de forma noua prouif. num. 1. & seq. D. Ricciul. d. c. 38. num. 22. quod quidem procedit tantum in rescriptis impetratis à Papa,
- 20 non autem in alijs concessis ab inferiore ab illo, nam iste inferior non potest derogare dispositioni huius tex. per quam excommunicatus prohibetur impetrare rescriptum, vt per Franch. hic num. 19. & Gemin. sub n. 14. vers. tamen videtur, Soccin. in d. c. Sacris n. 195. vers. secus si fieret.
- 21 Limita secundo ne procedat in casibus in quibus excommunicatus potest esse in iudicio, nam in illis potest etiam impetrare rescriptum

- scriptum, ex reg. *l. oratio ff. de sponsalib.* vt per *Gemin. nu. 11. versic. credo quod opinio*, *Butr. num. 5. & 6. & Franch. num. 3. versic. ex his*, *D. Ricciul. d. c. 38. num. 2. cum seqq.* vbi n. 32. idem dicit de actibus respicientibus legitimam defensionem.
- 22 Limita tertio quando excommunicatio procedit ex dolo & industria excommunicantis, vt per *Gemin. bic num. 4. & 5. Felin. in cap. fin. n. 5. de except. Soccin. in d. cap. Sacris, n. 231. Ricciul. d. cap. 38. num. 40.*
- 23 Limita quarto ne procedat in rescripto per quod impetratur vt causa committatur in Roma respectu processus vsque ad sententiam, dummodo distributio fiat simpliciter per Vicecancellarium, & non apponatur in commissione aliqua verba per quæ videatur velle facere illum delegatum etiam quoad cognitionem, ita *Gemin. sub num. 18. Crot. num. 39. Rot. decis. 13. num. 2. de officio deleg. in nouis, Soccin. in d. cap. Sacris nu. 200. & 206. D. Ricciul. d. c. 38. nu. 42. cum seqq.*
- 24 Limita quinto ne procedat in impetratione facta super consequutiuis causæ principalis, vt per *Gemin. bic num. 8. Soccin. in d. cap. Sacris, num. 191. in fin. Contra Anchar. etiam in presenti num. 5. Butr. num. 21. Franch. n. 15. & Crot. nu. 42. & seq.*
- 25 Limita sexto in excommunicato post appellationem legitimam, nam is pendente articulo appellationis potest impetrare rescriptum licet interim non possit illo vti tanquam actor, vt per *Gemin. bic num. 15. vbi subdit dicit rescripti validitate pendere à futuro euentui, Soccin. in d. c. Sacris num. 228. D. Ricciul. d. cap. 38. num. 51.*
- 26 Limita septimo in excommunicato excommunicatione minori, quia tex. in presenti loquitur de excommunicatione simpliciter, quo casu intelligitur de maiori iuxta tex. in c. pen. & ibi notata, de sentent. excom. Ita *Gemin. bic sub num. 12. versic. item procedit, & Gom. n. 4. D. Ricciul. d. cap. 38. nu. 56.*
- 27 Limita octauo in excommunicato sub conditione, nam pendente conditione posse valide impetrare rescriptum, ac proinde in eo non habere locum dispositionem huius *cap. tenent Anchar. consil. 158. incip. Ex narratis in factio num. 20. Viui. decis. 65. sub num. 1. versic. quod quidem, Mar. Alter. de censur. tom. 1. lib. 2. disp. 7. cap. 1. pag. 254. versic. quinto non extenditur, D. Ricciul. d. c. 38. nu. 53.*
- 28 Limita nono in gratijs concessis ab Ordinario, vt per *Nau. Henric. & Soar. quos refert & sequitur Nicol. Garc. de benefic. p. 7. cap. 13. nam. 21.*
- 29 *Si ab excommunicato.* Ante impetrationem, nõ vero post, vt per *Anchar. bic num. 16. versic. & per pradi. Ita, & Franch. num. 21. & Crot. num. 63. versic. ex quorum disti, Nau. consil. 28. alia 44. n. 1. de sentent. excom. vbi propterea tenet quod licentia assumentis Orsines à quocunque obtentata ante excommunicationem non inuadatur per excommunicationem superuenientiam, quamuis durante excommunicatione impediatur vsus, sequitur *Mar. Alter. d. disp. 7. cap. 1. post q. 49. versic. quid si rescriptum.**
- 30 In glos. [Ipso iure.] Notatur ad hoc quod rancitus consensus partis non firmat actum, nullum ipso iure, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 347. C. de reuocand. donat.*
- 31 In glos. [Rescriptum.] Notatur ad hoc quod vigore rescripti ab excommunicato impetrati non potest idem excommunicatus reconueniri, referunt & sequuntur in presenti *Anchar. nu. 6. versic. concludit ergo, Butr. n. 24. & Crot. num. 62.* Intellige dummodo exceptio excommunicationis tendat contra rescriptum, nempe quia illud sit impetratum tempore, quo impetrans erat excommunicatus, secus si tendat contra personam, videlicet quia sit impetratum ante excommunicationem, quia tunc excommunicatus licet nequeat conuenire, ex eo quia non potest agere, potest tamen conueniri, vt per *Anchar. dicto loco, Gemin. num. 19. & Crot. num. 63.* Deinde intellige casu quo reus opposuit exceptionem, excommunicationis contra actorem, & quosuit impetratum rescriptum, & ille succubuit, nam hoc casu poterit actorem conuenire coram Iudice impetrato, cum exceptio sit iam reprobata, vt declarant *Anchar. bic sub nu. 6. versic. quod si succumbat, Franch. nu. 6. & Crot. n. 66. Mar. Alter. d. disp. 7. c. 1. in 4. quest.*
- 34 In glos. [Processus] in fine ibi *(item iurisdictio Ordinaria fauorabilis est, extraordinaria odiosa)* Vide *Sanch. de Matr. lib. 3. disp. 35. num. 9.*
- 35 In glos. [Alio] Collige ex glos. quod si rescriptum impetretur per promotorem inquisitionis publicæ, vel priuatæ, nempe per eum, qui litteras impetrauit super inquisitione faciendâ, & talis promotor sit excommunicatus non poterit Index vigore talis rescripti formare processum etiam ex officio, quamuis excommunicatus præbuerit in impetratione num.

dum ministerium sequuntur hic *Anch. num. 7. Butr. num. 30. & Croc. num. 77. & 79* quos refert *Ricciul. d. cap. 38. num. 10.* vbi dupliciter declarat,

S V M M A R I V M.

- 1 *Clausula, quidam alij, in rescripto delegatorio posita, non intelligitur ultra tres, vel quatuor, quos impetrans in actis, vel in primo citatorio debet omnes nominare, aliàs citatio est nulla, & nu. 2.*
- 3 *Intellige expressè specificando illorum quatuor nomina.*
- 4 *In Romana Curia, locum non habet hic tex.*
- 5 *Personas speciali nota dignas non comprehendit claus. quidam alij, & nu. 9.*
- 6 *Priuegiatos specialiter non comprehendit claus. quidam alij.*
- 7 *Pauper, qui propter paupertatem se defendere non potest, non comprehenditur sub claus. quidam alij.*
- 8 *Vniuersitatem, Collegium, seu Capitulum non comprehendit claus. quidam alij.*
- 10 *In finitas est vitanda, nisi verba contrahentium apta fuerint ad significandam infinitatem.*
- 11 *Fæmininum sub masculino intelligitur in rescriptis.*
- 12 *Masculinum in quacunq; dispositione positum regulariter concipit fæmininum.*
- 13 *Verbum vbi potest duo tempora significare, veluti præteritum, & futurum, solum de eo tempore intelligitur, quod magis naturæ rei conuenit.*
- 14 *Doctores referuntur de quaternario numero agentes.*
- 15 *Exceptio iurisdictionis non rejicitur per processum ad ulteriora, sed requiritur pronuntiatio expressa super exceptio ne iurisdictionis.*

Cap. Cum in multis. II.

Innoc. IV. in Conc. Lugd.

- 1 *Clausula, quidam alij, in rescripto delegatorio posita, non intelligitur ultra tres, vel quatuor, quos impetrans in actis, vel in primo citatorio debet omnes nominare, aliàs citatio est nulla. Colligunt ex Ordin. Archid. Lap. Abb. Gemin. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Butr. Ludou. Gomez, Viuian. in rational. lib. 1. pag. 59. Alagona in compend. pag. 23. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 *Hoc idem ex hoc tex. defumunt Vital. de Camban. in tract. clausul. pag. 55. num. 3. Esob. de ratiocin. cap. 18. num. 4. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 600. num. 30. Cald. Pereira de potest. eligendi cap. 3. nu. 18. Valasc. consil. 51. nu. 29. & de partitionib. cap. 9. nu. 50. & 51. Marchesjan. de commissionib. tom. 1. pag. 205. cum seqq. secundum vlt. impress. Ego ipse in meo nouissimo tract. de clausulis & susfreq. claus. 94. nu. 6. iuxta Lugdunen. impress.*

- 3 *Vt autem fraudibus occurratur debet rescripti imprator illorum quatuor nominatè expressè specificare, secundum Rot. decis. 18. num. 2. de dolo, & contum. in nouis. Velt. in praxi lib. 4. cap. 2. num. 2. Abb. in cap. pastoralis S. quoniam autem, num. 4. de rescript. vbi Felin. ait Iudicem ante citandum per partem declarationem, eorum nominationem in aere, & incertam habere. Hinc Rot. decis. 2. de rescript. in antiq. dubitauit an vigore huius claus. Romæ alij ultra quatuor conueniri possint, resoluit tamen prædicta locum non habere in Romana Curia, quia Commissiones, & sic iurisdictionis, quæ illis mediantibus exercetur in Rota, nõ est arctatoria ratione Ordinariæ, & Superioris iurisdictionis, quam Papa præfens super causis deuolutis, & alias in Curia tractandis habet, quæ non veniunt restringendæ ad aliarum causarum instar, quæ extra Curiam coram Iudicibus delegatis aguntur, quia ad iurisdictionis Ordinariæ diminutionem tendunt, subdend eadem Rota vbi proximè, quod verba illa, quatuor citandi, quoad actorem in principio citationis intelligi possunt, quia ratio infinitatis, & vexationis euitandæ venit, sed non quoad alios non citandos ad eius instantiam, qui dando de eorum proprio interesse ad causam venire vellent, nam, vt in prædicta decisione ibi ad multos extenderetur, quæ omnia refert Marchesjan. d. tom. 1. pag. 207. num. 121.*

5 *Illud aduertere oportet huiusmodi clausulam non comprehendere personas speciali nota dignas, de quibus specialis mentio faciendæ da erit, & in specialiter priuegiato firmant Roman. consil. 400. num. 4. Franch. bic num. 3. Marchesjan. d. tom. 1. pag. 205. num. 105. Ego ipse d. claus. 94. nu. 8. Et in paupere, qui propter paupertatem se defendere non potest, notant Bald. in cap. Sedes num. 5. de rescript. Felin. in cap. significantibus 38. num. 6. in 4. priuilegio paupertatis, de officio deleg. Ego ipse d. claus. 94. num. 9. Et in vniuersitate, Capitulo, aut Collegio resoluunt Gom. bic nu. 68. Mandos. super*

per commiss. causar. benef. versic. omnesq; alios, Marches. d. tom. 1. pag. 207. num. 118. & seq. ubi subdit sub hac clausula expressa sub nomine clericus laicum non comprehendi. Et in Principe, illustri, qualificata aut maiori alia persona exemplificat *Imol. in d. cap. Sedes num. 12. vbi Felin. num. 1. Mandos. vbi proxime versic. secundo quero, Marches. d. tom. 1. pag. 207. num. 120. Ego ipse d. claus. 94. nu. 11. & 12.*

70 **Infinitas reprobetur.** in l. si curatorem verba sua facultate num. 72. C. de in integ. rest. minor. quam quidem esse vitandam docent *Vital. de Cambanis tract. clausular. num. 3. pag. 56. Esob. de ratiocin. cap. 18. nu. 4 Girond. de priuileg. seu exempt. explicat. nu. 1392. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 600. num. 30. Cald. Pereira de potestate elig. cap. 3. num. 18. Valasc. consil. 51. num. 49. & de partitionib. cap. 9. num. 50. & 51. Limita tamen cum verba contrahentium apta sunt significare infinitatem, quia tunc infinitas admittitur, vt per *Tiraq. de retractu tit. 2. S. 1. glof. 2. nu. 19.**

11 **Qua frequent, &c.** Notatur ad hoc quod in rescriptis foemininum sub masculino intelligitur, vt per *Tiraq. de retractu lig. S. 1. glof. 9. num. 206.* Et regulariter masculinum in quacunq; dispo-

12 sitione positum coepit foemininum, *Tiraq. d. glof. 9. num. 200. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 7. nu. 18. & lib. 1. tit. 14. n. 2. Cost. in cap. si pater par. 1. verbo si absque liberis num. 24. Gam. Lufit. decis. 337. num. 5. Perreg. de fideicom. art. 25. num. 2. late Franc. Molin. de ritu nuptiar. lib. 3. q. 16. a princip.*

13 In glof. [Vel quatuor] ibi (quia potuit restringi ad plus, vel minus) Notatur ad hoc quod vbi verbum sui natura potest duo tempora significare, veluti praeteritum & futurum, solum de eo tempore intelligitur, quod magis naturae rei conuenit, vt per *Menoch. consil. 97. num. 62.*

14 De quaternario numero vide *Cal. Rhodog. lib. 12. lect. antiq. cap. 9. Cassan. in catal. gloria mundi par. 12. consil. 37. in princ. versic. de laude vero quaternarij, Thom. Af. in tract. de ludo scaccorum, q. 6. a num. 103. Ludon. Gom. bic num. 74. cum seq. & num. 95. late Dyonis. Paul. de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap. 11. num. 5. cum seqq.*

15 In glof. [Quorum] ibi (postea mutat vna ex personis.) Notatur ad hoc quod exceptio Iurisdictionis non reicitur per processum ad vltiora, sed requiritur pronuntiatio expres-

sa super ipsa exceptione iurisdictionis, vt per *Hippol. in l. si quis ne questio num. 82. ff. de questio.*

S V M M A R I V M.

- 1 Actor si contra reum super pluribus questionibus personalibus litteras impetrat ad diuersos Iudices non valent litterae, nec processus earum; & reus condemnabitur in expensis.
- 2 Reus si contra actorem impetrat litteras de reconuentione in eodem iudicio, vel de conuentione ad eosdem Iudices eandem poenam incurrit, nisi eos suspectos recuset.
- 3 Verbum, careat, importat latam sententiam.
- 4 Reconuentioni potest fieri etiam post litem contestatam, & in quacunq; parte iudicij sed tunc non ambulat pari passu.
- 5 Infirmatio actus est poena.
- 6 Poena computatio fit a sine diecessis.
- 7 Verbum, valere, positum negatiue non intelligitur ipso iure.
- 8 Exceptio defectus iurisdictionis quando fuit opposita non censetur declinatoria reiecta, cum requiratur expressa pronuntiatio.

Cap. Dispensia. III.

- 1 **A**CTOR si contra reum super pluribus questionibus personalibus litteras impetrat ad diuersos Iudices, non valent litterae, nec processus earum, & reo condemnabitur in expensis. Similiter reus si contra actorem impetrat litteras de reconuentione in eodem iudicio, vel de conuentione ad eosdem Iudices, eandem poenam incurrit, nisi eos suspectos recuset. Colligunt ex *Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Butr. Ludou. Gomez, Viuian. in ration. lib. 1. pag. 59. Alagona in compend. pag. 24. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 **Omni commodo careat.** Id est ipso iure, nam illud verbum, careat, importare latam sententiam resoluunt *Corset. in sug. verbo careo, Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur, num. 161. C. de reuoc. donat. Vezin. tom. 2. commun. opinion. lib. 9. tit. 34. num. 354. Anton. Gama de Sacrament. praestandis vltimo supplicio damnatis quest. 5. nu. 17. Sayr. in claus. Regia lib. 3. cap. 8. nu. 26. Card. Tusch. verb. priuatio concl. 719. n. 19. Farinac. fragment. crimin. par. 2. verbo lex n. 129.*

4 *Reus quoque, &c.* Notatur ad hoc quod reconuentio potest fieri post litem contestatam & in quacunq; parte iudicij, tunc verò non dicitur vera reconuentio, quia non ambulat pari passu, nec per eam retardatur causa conuentionis, vt per *Marans. de ordine iudic. par. 4. distin. 6. num. 5. Morl. in empirio Iuris par. 1. tit. 2. q. 13. num. 13.*

5 *Simili poena, &c.* Ergo infirmitas actus est poena, vt per *Mench. controuer. illustr. cap. 28. nu. 3. & 5. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 4. nu. 8.*

6 In glof. [Personales] ibi (*computantur à finibus diocesis, vbi habet domicilium, &c.*) Notatur ad hoc quòd non tantum in personali, verum etiam in reali actione computatio dicta fit à fine diocesis in qua reus habitat, domiciliumque habet, licet res alibi existat, vt per *Abb. num. 4. & Felin. nu. 13. in cap. Alestus 29. hoc tit. in Decretal. Rebuff. in concord. tit. de friuolis appellat. S. si quis vero, versic. secundo, latè Hieronym. Fernandez de Ottero Romanarum lucubrat. disp. 33. à n. 7. vbi nu. 10. & 11. contrarijs respondet.*

7 In glof. [Processus] ibi (*nunquid valebit sententia, vel processus, &c.*) Notatur ad hoc quod verbum *valere* positum negatiuè non intelligitur ipso iure, vt per *Tiraq. in l. si unquam verbo reuertatur num. 236. C. de reuocand. donat.*

8 Notatur etiam ad hoc quod quando fuit opposita exceptio defectus iurisdictionis, sicque declinatoria non censetur reiecta, cum requiratur expressa pronuntiatio, vt per *Mench. de presumpt. lib. 2. presumpt. 64. num. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Receptus per litteras Apostol. facultatis in Canonicum supranumerarium, si receptio aliàs pertinebat ad Canonicos, dicitur auctoritate Canonorum receptus, nisi in litteris expresse dicatur auctoritate Papæ, secus si receptio non spectabat ad eos.
- 2 Priuilegium secundum quando deroget primo, ostenditur.
- 3 Priuilegium pecunia obtentum vim obtinet contractus onerosi, ac proinde per Principem absque iusta causa reuocari non potest, intellige vt numeris seqq.
- 4 Merita debent acquipollere concessioni.

- 5 Actus iudicatur secundum illud de quo magis participat.
- 6 Ius patronatus quando dicatur ex causa onerosa, ostenditur.
- 8 Actus tributui ordinati, & non exequenti.

Cap. Cum aliquibus. IV. Bonif. VIII.

1 **R**eceptus per litteras Apostol. facultatis in Canonicum supranumerarij, si receptio aliàs pertinebat ad Canonicos, tunc dicitur auctoritate Canonorum receptus, nisi in litteris expresse dicatur auctoritate Papæ, si vero receptio non spectabat ad eos, sed virtute litterarum recipitur, tunc est receptus auctoritate Apostol. Colligunt ex Ordinarijs *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Butr. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 60. Alagona in compendio pag. 24.*

2 Non obstantibus eiusdem Ecclesie priuilegijs.

Plura de hac clausula dixi in tractat. de clausulis claus. 83. & ibi dictis addendum duxi quòd quotiescunq; priuilegium secundum habet clausulam derogatoriam cum illis verbis, *etiamsi talia forent de quibus mentionem fieri oporteret de verbo ad verbum*, tunc per hoc censetur primum reuocatum, ita *Gabr. lib. 6. communium tit. de claus. claus. 5. nu. 12. Federic. de Senis consil. 43. nu. 3. optimè Craues. consil. 126. num. 2. Ceual. communium contra communes q. 611. Monet. de commutat. vol. volunt. cap. 8. nu. 539. Erasim. à Cochier de iurisdic. Ord. in exemplos par. 3. q. 9. nu. 6. Gonzal. ad regul. 8. Cancel. glof. 26. n. 23. Menoch. de presump. lib. 6. pres. 40. n. 22. Card. Tusc. lit. P. concl. 751.*

3 Priuilegium pecunia obtentum vim obtinet contractus onerosi, *Roland. consil. 13. nu. 11. vol. 3. Peregr. de iure fisci lib. 1. tit. 3. num. 38. Surd. consil. 419. n. 53. volum. 3. ac proinde per Principem absque iusta causa reuocari non potest Menoch. consil. 461. nu. 12. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 33. nu. 3. Ego ipse in collect. ad cap. 1. num. 9. de probat. & me citato nouissimè *Ascan. Tamburin. in tractat. de iure Abbatum tom. 1. disp. 16. q. 12. num. 10.* Intellige vbi per illud priuilegium oneroso titulo comparatū sit aliquid de iure gentium, nempe dominiū alicuius rei & ita ius perfectum, & irreuocabile acquisitum, secus vero si Princeps iurisdictionem suam concesserit, quia tunc potest*

fine causa illud reuocare, *Felin. in cap. nouis, de iudic. nu. 3. vers. limita primo*, vbi exemplificat in priuilegio exemptionis, & immunitatis, *N. au. in c. cum contingat, de rescrip. except. 20. nu. 10. Nat. conf. 657. num. 6. Pereg. d. tit. 3. nu. 31. Sanch. d. disp. 33. nu. 6. Ioan. Vicent. de Anna alleg. 50. nu. 4. Rodolpin. de absoluta Principis potest. cap. 6. n. 167.* Intellige deinde supradictam conclusionem quatenus habet concessionem priuilegij factam pretio mediãte transire in contractum, & onerosum parere titulum, quando illud æquipollet rei concessæ, & sic habet, secundum *Bald. in l. qui se patris C. vnde liberi*, cum ea perpetuam commensurationem, nam sicut merita debent æquipollere concessioni *Nat. conf. 188. n. 2. & cõf. 511. nu. 8. & conf. 600. nu. 37. Rimin. iun. conf. 289. nu. 20. vol. 3. fic pariter debet æquipollere pretium, quod datur pro re concessa, Pereg. d. tit. 3. nu. 29. Roland. conf. 13. num. 12. vol. 3. Menoch. conf. 98. n. 1. Ozae. decif. 189. n. 10.* sentientes quod quando concessio præponderat est gratia, nec per priuilegij nomen amittit, quia actus iudicatur secundum illud 5 de quo magis participat arg. *l. quæritur ff. de statu homin. l. fundi partē ff. de contrab. empt.*

6 Vnde euenit ad hoc vt iuspatronatus sit ex causa onerosa spectare debere quod expensū fuerit, an scilicet æquiualeat concessioni, quia vbi nõ æquiualeat concessio ipsa iudicari potius debet gratiosa quàm onerosa, *Rot. decif. 58. nu. 8. & decif. 88. n. 4. par. 1. recent. & in vna Casaraugustana de Mella 31. Ianu. 1618. coram Reuerendiss. D. meo Coccino Decano*, vbi expresse habetur quod quando augmentum non est commensuratum ad concessionem iuspatronatus nõ desinit esse ex priuilegio, nec priuilegij nomen amittit, refero *Ego ipse in tract. de clausulis vsufreq. claus. 83. n. 12. & me citato Tamburin. d. loco nu. 13.*

7 *Auctoritate Apostolica.* Id est tãquam delegatus, vt exponit *D. Barbosa in l. cum prator S. 1. nu. 33. ff. de iudic.*

8 *Sed recipientium censetur auctoritate receptus.* Notatur ad hoc quod actus tribuitur ordinanti, non exequenti, vt per *Surd. de alimentis tit. 8. priuil. 56. n. 88. & priuil. 65. n. 47. & decif. 292. num. 9.*

S V M M A R I V M.

† *Rescriptum Papale, quo conceditur promotio retentio beneficiorum vsq; ad beneplacitū*

Papæ, expirat illo mortuo, secus si ibi dicatur vsque ad beneplacitum Sedis Apost. nisi reuocet; nec intelligitur tale rescriptum de beneficijs prius non canonice detentis.

- 2 *Gratia ad beneplacitum Papæ, vel Regis, morte illorum expirat.*
- 3 *Officia notariorum siue scribarum concessa, cum claus. vsque ad beneplacitum legis an censentur reuocata per mortem ipsius.*
- 4 *Dictio, vsque, regulariter stat inclusiuè.*
- 5 *Claus. Ad beneplacitum Sedis Apost. facit concessionem perpetuam.*
- 6 *Verba, co iplo, denotant latam sententiam.*
- 7 *Papa potest beneficiorum collationibus conditionalibus uti.*
- 8 *Priuilegium siue gratia concessa à Papa ita quidem vt ad voluntatem Papæ perseueret, morte illius finita censetur.*
- 9 *Concessio in dubio nunquam videtur facta nomine Sedis Apost. vel dignitatis in abstracto, nisi id exprimat.*
- 10 *Dictio, perpetuò, refertur aliquando ad vitam illius, cui fit concessio.*

Cap. Si gratiose. V.

- 1 **R** Escriptum Papale, quo conceditur promotio retentio beneficiorum vsque ad beneplacitum Papæ, expirat mortuo Papa, secus si ibi dicatur vsque ad beneplacitum Sedis Apost. nisi reuocet, quia Sedes non moritur. Nec intelligitur tale rescriptum de beneficijs prius non canonice detentis; Colligunt ex *Ordinar. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Butr. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 61. Alagona in compend. pag. 24. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*
- 2 *Gratiam ad beneplacitum Papæ, vel Regis morte illorum expirare colligit ex hoc text. Valas. de iure emp. q. 34. n. 7. Hærig. in sum. lib. 7. cap. 21. S. 5. Gutier. pract. lib. 3. q. 11. n. 19. Gonz. ad reg. 8. Cancel. S. 1. proem. n. 9. cū seqq. & glos. 12. à princip. Aloys. Ricc. in decif. Curia Archiep. Neap. decif. 51. par. 2. nouissimè Cald. Pereira de manu Regia cap. 6. n. 19. Rot. decif. 489. nu. 4. apud Farin. par. 1. recent. Et huius conclusionis veritatem ex professo suo cū necessario apparatu multis ampliationibus, & limitationibus examinât *Menoch. de arb. lib. 1. q. 69. per totam, Mascard de probat. concl. 188. Bernard. Graue. ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl. 60. confid. 3. nu. 2. Farinac. fragm. crimin. par. 1. verbo bannum nu. 103. cū seqq. Sanch.**

Sancb. de Matrimon. lib. 8. disp. 27. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 3. collect. 510.

3 Verum officia notariorum siue scribarum deputatorum ad illa, iurisdictionem Ordinariam annexam habentia si concedantur cum clausula, *vsque ad beneplacitum Regis*, non censi ruocata per mortem ipsius resoluit in hoc limitans decisionē huius tex. *D. Barbosa in l. quia tale n. 85. cum seqq. ff. soluto matrim. faciunt quæ notat Boer. decis. 149. n. 11.*

4 *Vsq̄ue* siue, non autem exclusiue, vt tenent plures DD. citati per me in *tract. de dictionib. & claus. dict. 379. nu. 1.*

5 *Durabit perpetuū.* Notatur ad hoc quod clausula, *Ad beneplacitum Sedis Apost.* facit concessionem perpetuam, vt per *Martam de clausulis par. 2. claus. 1. nu. 1. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 68. nu. 4. in 1. cait. aliijs resol. 54. in 2. edit. Sancb. de Matrim. lib. 8. disp. 28. num. 51.*

6 *Eo ipso expirat.* Verba, *eo ipso*, denotare latam sententiam notat *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur n. 35. C. de ruocand. donat. & citati per me de dict. & clausulis dict. 90. secundum nouam impress.*

7 In glof. [A Romano] ibi (*qui solus sub conditione, &c.*) Notatur ad hoc quod Romanus Pontif. potest beneficiorum collationibus conditionalibus vt, vt per *Con. lib. 3. vari. cap. 16. nu. 2.*

8 In glof. [Suæ] ibi (*scilicet Romani Pontif.*) Notatur ad hoc quod priuilegium, gratiaue concessa à Summo Pontif. ita quidem vt ad voluntatem Romani Pont. perseueret, morte concedentis finita censetur, vt per *Con. lib. 3. vari. cap. 15. nu. 1. col. 2.*

9 In ead. glof. ibi (*non intelligitur dignitas, sed persona scribentis.*) Notatur ad hoc quod in dubio nunquam concessio videtur facta nomine Sedis Apost. vel dignitatis in abstracto, nisi id exprimat, & ita vbi exprimitur hoc verbum, *ad beneplacitum*, siue ad voluntatē Summi Pontif. magis persona quàm dignitas videtur considerata; vel saltem dignitas in concreto, quæ morte Summi Pont. expirat, vt per *D. Barbosa in d. l. quia tale nu. 90. ff. soluto matrim.*

10 In glof. [Perpetuo] ibi (*id est donec vixerit ille, cui fuit gratia concessa.*) Notatur ad hoc quod dictio; *perpetuo*, refertur aliquando ad vitam illius, cui fit concessio, vt per *Petr. Enriq. respons. opusc. 2. nu. 30. D. Barbosa in d. l.*

quia tale nu. 10. prope finem, Franc. à Sousa in repet. S. actionum Instis. de actionib. par. 4. art. 2. nu. 7. Plura vero de hac dictione dixi in meo tract. de dictionib. & clausul. dict. 216. secundum Lugdunen. impress.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationem sunt diuersa, & ideo in literis ad beneficia impetratis vno expresso non venit aliud, & nu. 2. & ratio expenditur num. 6.*
- 3 *Vacandi vnus modus quando exprimitur non venit alius.*
- 4 *Vacare dicitur Ecclesia seu beneficium per translationem, vel renunciationem.*
- 5 *Beneficium vacat per obitum.*
- 7 *Claus. siue alio quouis modo, &c. inuenta est ad tollendas dubitationes, que in hac materia oriri solent.*
- 8 *Claus. siue quouis alio modo, &c. includit vacationem apud Sedem Apost.*
- 9 *Beneficium vacans per obitum in Curia caput claus. siue alio quouis modo, &c.*
- 10 *Vacationem etiam per priuationem caput claus. siue alio quouis modo, &c.*
- 11 *Claus. siue alio quouis modo, &c. caput vacationem per resignationem ea probata.*
- 12 *Vacationem inductam per reg. de infirmis nō caput claus. siue alio quouis modo, &c. obtenta à resignatario.*
- 13 *Claus. siue alio quouis modo, &c. non se extendit ad personam non expressam.*
- 14 *Modus vacandi expressus quando est omnino falsus nihil operatur Claus. siue alio quouis modo, &c.*
- 15 *Beneficium quod vacauit de futuro non caput claus. siue alio quouis modo, &c.*
- 16 *Vacatio per mortem, & per resignationem æquiparatur.*
- 17 *Mors ciuili naturali non æquiparatur nisi in casibus expressis in Iure.*
- 18 *Verba, quæ accipi possunt & naturaliter, & ciuilitate, debent in dubio naturaliter potius quàm ciuilitate accipi.*

Cap. Susceptum. VI.

Papa quando mandat alicui vt provideat v. g. Titio de beneficio resignato si vacet per obitū nō potest de illo provide, nisi Papa explicauerit de beneficio vacante quocūque modo. Item si duo impetrant vnum benefici-

- ciū, vnus vt vacans per resignationem, vel adceptionem alterius, alter per mortem, primus præfertur, si beneficium vacauit cessione. ita Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anbar. Dominic. Monach. Butr. Franc. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 62. Alagona in compendio Iuris Canonici pag. 25. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concordau. par. 2.*
- 2** *Cum non per resignationem vacauerit, sed per mortem.* Ergo vacatio per resignationem, & vacatio per mortem differunt, vt per *Pute. par. 2. decis. 49. in antiq. Cald. Pereirade renouat. em pby. q. 6. nu. 1. cum seq.*
- 3** Notatur etiam ad hoc quod quando vnus vacandi modus exprimitur, alter non continetur, vt per *Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 201. num. 103. cum seqq. Mascard. de probation. concl. 1081. num. 3. Nicol. Garc. de benef. par. 11. cap. 1. à num. 8.*
- 4** *Per cessionem eiusdem, &c.* Notatur ad hoc quod Ecclesia, seu beneficium per translationem, vel renunciationem dicitur vacare, vt per *Flamin. de resignat. benefic. lib. 1. q. 4. n. 1. & q. 5. num. 10. & citatos à metipso de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 72. nu. 9.*
- 5** *Morte vacauerit.* Notatur ad hoc quod per obitum vacat beneficium, vt per *Gözal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. num. 5. cum seq. Nicol. Garc. de benef. par. 11. cap. 2. à princip. & citatos per me d. alleg. 72. num. 7. & alleg. 57. nu. 199. Maffobr. in praxi habendi concursus req. 1. dub. 2. num. 2.*
- 6** *Adimplere non potes, &c.* Item sub vacatione per resignationem non comprehendatur vacatio per mortem cum tamen in vtroque euentu, vel facilius in priori casu, vel saltem æque facile, ac in posteriori Pontifex cõcederet? Resp. in hoc tex. esse mandatum, cuius fines diligenter & ad vnguem seruari sunt. Ratio est quia quando gratiæ taxationis adijcitur qualitas, lionitat gratiam ad rem, qualitate illa affectam, ac proinde si illa non afficiatur deficit gratiæ desinẽtu voluntatis cõcedentis, non enim potest gratia trahi ad beneficium ea qualitate destitutum, licet id à Põtificẽ facilius cõcessum foret: Vide *Sanch. de Matr. lib. 8. dist. 21. num. 35. & 36.*
- 7** In gloss. [*Expresse tibi (quocunquẽ modo vacauerit)*] Hęc clausula quocunquẽ modo vacauerit, siue alio quouis modo, &c. inuenta est ad tollendas dubitationes, quæ oriri solent in hac materia, vt refert *Rebuff. in tract. nominat. q. 17. num. 26.* Est enim latissima, vt dicit *Flamin. de resignat. benefic. lib. 8. quest. 7. num. 134. & includit omnem modum vacationis, idem Flamin. lib. 8. q. 7. nu. 64.*
- 8** Primo amplia, vt includat vacationẽ apud Sedem Apostolicam, sicut docent *Garç. decis. 43. quem refert Aloyf. Ricc. in collect. decis. par. 2. collect. 355. versic. amplia primo, Flamin. d. lib. 8. q. 7. num. 142. & illis citatis Ego ipse in tract. de clausul. vsufreq. claus. 172. n. 3. secundum Lugdunum. impress.*
- 9** Secundo amplia, vt capiat beneficium vacans per obitum in Curia, *Flamin. d. lib. 8. q. 7. num. 141. Ego ipse d. claus. 172. num. 4.*
- 10** Tertio amplia, vt capiat vacationem etiam per priuationem, *Rot. decis. 1. de rescript. in nouis, Flamin. d. lib. 8. quest. 7. nu. 156. Ego ipse d. claus. 172. num. 5.*
- 11** Quarto amplia, vt capiat etiam vacationem per resignationem, *Mohedan. decis. 2. de offic. deleg. Pute. decis. 5. in fine de reg. de mense, Rot. decis. 309. nu. 2. & 3. apud Farin. par. 2. recent. probata scilicet resignatione, secus illa minime probata, quia tunc hęc clausula nihil operatur, Pute. decis. 268. lib. 3. Aloyf. Ricc. d. col. lect. 355. versic. secundo amplia Ego ipse d. claus. 172. nu. 6. & 7.*
- 12** Limita primo, vt hęc clausula, quouis modo, &c. obtenta à resignatario non capiat vacationem inductam per reg. de infirmis, *Flamin. de resignat. lib. 12. quest. 14. nu. 23. Ego ipse d. claus. 172. nu. 10.*
- 13** Limita secundo, vt non se extendat ad personam non expressam, *Nauar. in cap. si quando except. 2. num. 3. hoc tit. Flamin. d. lib. 8. q. 7. num. 144. cum seqq. Ioan. Franc. Leo in thesauro fori eccles. par. 2. cap. 3. num. 85. nam hęc clausula nihil operatur si beneficium vacat ex alterius persona, tunc enim oportet addere illam aliam clausulam, vel ex alterius cuiuscunquẽ persona; Anton. Fab. decis. 2. de Sacros. Eccles. quem refert Aloyf. Ricc. d. collect. 355. versic. limita secundo, Rot. decis. 605. nu. 9. par. 2. recent.*
- 14** Limita tertio, vt non operetur quando expressus sit omnino falsus vacandi modus, idem *Fab. sub eod. tit. de Sacros. Eccles. decis. 4. quem refert Aloyf. Ricc. d. collect. 355. in fine. Ego ipse d. claus. 172. nu. 14.*
- 15** Limita quarto, vt non capiat beneficium, quod vacauerit de futuro, bene autem quod vacat de præsentis, vt per *Flamin. d. lib. 8. q. 7. num. 143.*

- num. 143. nam solum capit vacationem tempore date idem *Flamin. lib. 11. quæst. 7. nu. 16.*
- 16 In glos. [Non morte] ibi (*sed nonne renuncians, &c.*) Notatur ad hoc quod vacatio per mortem, & per resignationem æquiparantur, vt per *Flamin. de resignat. benefic. lib. 1. q. 5. num. 4. & q. 6. num. 15. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. S. 5. proæm. num. 25.*
- 17 In ead. glos. ibi (*nunquam mors ciuilibus naturalis comparatur, nisi in casibus expressis in Iure*) Vide *Cassan. in consuet. Burgund. rub. 4. §. 4. Pelæz de maioratu p. 2. q. 3. num. 36. Costa in S. & quid sit tantum par. 2. num. 13. Xuar. alleg. 20. num. 20. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 13. nu. 94. Menoch. consil. 980. lib. 10. Surd. consil. 90. num. 23. cum seqq. Auendan. l. 4. Tauri glos. 4. nu. 2. & 3. Gutier. pract. lib. 3. q. 71. num. 1. q. & canon. lib. 2. cap. 1. nu. 44. & nu. 60. cum seqq. Fr. Emman. question. Regular. tom. 2. q. 78. art. 12. versic. nec minus, *Flamin. de resignat. benefic. lib. 1. q. 4. num. 6. & lib. 9. q. 32. n. 2. Card. Tusch. tom. 6. lit. M. concl. 393. num. 24. & 25. Ceuall. communium contra commun. q. 63. num. 1. D. Barbof. in l. 2. in princip. par. 1. num. 154. ff. soluto matrim. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. S. 5. proæm. num. 26. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 102. num. 7. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 15. num. 34. late *Casil. quotid. lib. 1. de usufructu cap. 64. num. 2. & cap. 67. num. 18. & lib. 3. cap. 12. num. 23. cum multis seqq. cum alijs per me citatis in tract. de appellat. verborum signis. verbo Mors.***
- 18 In ead. glos. ibi (*intelligimus stricte de morte naturali, &c.*) Notatur ad hoc quod verba, quæ accipi possunt, & naturaliter & ciuilitate, debent in dubio naturaliter potius quàm ciuilitate accipi, vt per *Tiraq. in l. si unquam, verbo donatione largitus num. 17. & 44. & in tract. de primog. q. 1. num. 10. Ricciul. de iure personarum lib. 4. c. 49. num. 15.*

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium sibi collatum ignorans licet in impetratione alterius illius mentionem non fecerit, valet litteræ, alterum tamen eligere de iure simul generi non possunt, & n. 2.
- 3 Beneficiarius impetrans non tenetur facere mentionem de beneficijs obtentis, quando ignorat habere alia beneficia.
- 4 Gratia est vitiosa quando in impetratione beneficij subicitur aliquod beneficium, nisi adiecta esset clausula, quod obstantia beneficia, &c.

- 5 Ignorantia probabilis absque simplicitate excusatur in beneficialibus in materia subreptionis.
- 6 Beneficia simplicia an hodie plura obtineri possint, ostenditur.
- 7 Consuetudinis vigore possunt redditus beneficij ab absentibus percipi.
- 8 Impossibilia reputantur ea, quæ absque dispensatione fieri non possunt.
- 9 Electo vno beneficio ex pluribus simplicibus re integra an elector panitere poterit, & aliu eligere, remissive.

Cap. Gratia. VII.

Beneficium quando confertur ignoranti, idest absenti, & ipse nesciens aliud impetrat non facta mentione primi, gratia est valida, sed si beneficia sunt incompatibilia, eligere potest quod magis vult. Colligunt ex *Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Dominic. Monach. Butr. Franc. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 63. Alagona in compendio pag. 25. remissive Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc quoque conclusionem ex hoc tex. desumunt *Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 201. num. 52. & 138. Sanchez de Matrimon. lib. 8. disp. 21. num. 60. Balb. decif. 22. quem refert Aloys. Ricc. in collectan. decif. par. 4. collect. 968. in princip.*

3 *Et ignoranti collato, &c.* Ergo impetrans beneficium non tenetur facere mentionem de beneficijs obtentis, vbi ignorat habere alia beneficia, vt per *Rip. in cap. ad aures num. 12. supra hoc tit. Mil. in repert. verbo gratia, Felin. in cap. super litteris nu. 6. & ibi Bero. hoc tit. Selu. de benefic. par. 3. q. 12. à nu. 23. alias 89. Nicol. Garc. in simili tract. par. 1. cap. 3. num. 125.*

4 In glos. [Vitiosa] ibi (*est enim gratia vitiosa quando in impetratione beneficij subicitur aliquod beneficium, &c.*) late *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 10. q. 2. à n. 67. vbi num. 69. ampliat quamuis primum beneficiū esset tenue, & a nu. 73. etiam si primum ipsa consequerunt non sit, sed litteræ habeantur, & a num. 75. etiam si primum violenter occupauerit. Notabiliter vero hæc limitantur quando in impetratione secundi beneficij adiecta esset clausula, Quod obstantia beneficia, &c. quia tunc non tenetur prouidus exprimere obtenta, vt per *Cassad. decif. 6. nu. 8.**

n. 8. de præben. Achil. de Grasfis decif. 6. & 14. eod. tit. & fuit dictum in Calaguritana dimidiæ portionis 16. Martij 1590. coram Orano, & propterea operatur vt gratia nõ dicatur subreptitia, & obreptitia Ros. decif. 171. par. 2. diuers. & fuit resolutum in Casaraugustana pensfonis 19. Februarij 1590. coram Gypso.

5 In glōf. [Ignoranti] Notatur ad hoc quod ignorantia probabilis absque simplicitate excusat in beneficialibus in materia subreptionis, sicut ipsa simplicitas, quando ea, quæ debent exprimi, tacentur per ignorantiam, vt per Bernard. reg. 324.

6 In glōf. [De iure teneri] ibi (quam sequitur consuetudo, quam Papa scit, & tolerat, &c.) Attenta noua dispositione Concilij Trident. sess. 24. de reformat. cap. 17. plura simplicia beneficia obtineri non possunt, sed vnum tantum singulis conferendum, quod quidem si ad vitam eius, cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat, licitum est nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo vtrumque personalem residendam non requirat, eidem conferri, quem textum multis exorno Ego ipse de offic. & potest. Episcopi par. 3. allegat. 62. per totam. Refert tamen Moscon. de maiest. militantis Ecclesie lib. 1. par. 3. cap. 3. pag. 452. in fine quod hodie de consuetudine non datur dispensatio ad plura beneficia simplicia, sed Prælati inferioribus videtur quod conferre possunt, & de facto conferunt nulla habita ratione an sint pingua, vel tenuia, & sic in Hispania quotidie fieri refert Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 5. num. 323. quæ (secundum ea, quæ habentur in Concil. Trident. d. cap. 7.) non esse satis laudabilia obseruo d. al. leg. 62. nu. 10. in fine.

7 Notatur etiam ad hoc quod vigore consuetudinis possunt redditus beneficii ab absentibus percipi, vt per Duen. reg. 134. in princip. Cou. lib. 3. var. cap. 13. nu. 9.

8 In glōf. [Non potes] Notatur ad hoc quod ea, quæ absque dispensatione fieri non possunt, impossibilia reputantur, de quo vide Tiraq. de retractu lig. §. 2. 3. glōf. 1. nu. 59.

9 In glōf. [Eligas] ibi (sed nunquid electo vno re integra pænitere poterit, & aliud eligere?) Vide Gregor. l. 25. verbo arrepensit tit. 9. part. 6. Tiraquel. de retractu lig. §. 2. 4. nu. 7. & in l. boues §. hoc sermone nu. 17. & 51. ff. de verbor. signific.

S V M M A R I V M.

1 Restitutus intelligitur sine alterius præiudicio qui ad gratiam reuocatum restituitur, unde alteri ante restitutionem impetranti præferri non debet, & nu. 2.

3 Restitutio facta à Principe intelligitur sine præiudicio Iuris alteri spe tantum quæfiti.

4 Restitutio non retrotrahitur in præiudicium alterius.

5 Princeps non videtur in dubio tertio præiudicare circa ius illi quæsitum per simplicem delicti remissionem.

6 Tertio nunquam intendit Princeps præiudicium inferre.

7 Restitutio est prioris status reparatio.

8 Episcopus inuito patrono restituere non potest Presbyterum per se depositum.

Cap. Quamuis. VIII.

1 **P**riuatius expectatiua, quam ad primum beneficium vacaturum in certa Ecclesia obtinebat, si ad eandem expectatiuum restituitur, non debet anteferri illi, qui ante restitutionem similem expectatiuum obtinuit. Col ligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Arch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in raiou. lib. 1. pag. 64. Alagona in compendio pag. 26. remissiuè Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. firmant Rebus. in tract. nominat. quæst. 2. n. 21. & Menoch. consil. 186. num. 5.

3 **I**ntelligatur fieri sine iuris præiudicio

alieni. Notatur ad hoc quod restitutio facta à Principe intelligitur sine præiudicio iuris alteri spe tantum quæfiti, vt per Tiraq. de iure mariti glōf. 2. num. 41. nam restitutio non retrotrahitur in præiudicium alterius idem Tiraq. de iure primog. quæst. 34. num. 9.

5 Notatur etiam ad hoc quod per simplicem delicti remissionem, & veniam in dubio Princeps non videtur voluisse tertio nocere circa ius illi acquisitum, vt per Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo implorare num. 19. G. de integ. restit. Tertio enim nunquam intendit Princeps præiudicium inferre, l. 2. S. merito, & S. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publ. Felin. in cap. causam quæ, verbo interpretatio, de rescript. Dec. consil. 11. num. 4. & consil. 271. & consil. 606. num. 17. Curt. iun. consil. 88. num. 8.

Hippol.

Hippol. fing. 440. Alciat. de presumpt. reg. 3. pref. 1. Rimin. iun. consil. 6. num. 68. vol. 1. Me. noeb. de arbit. lib. 1. q. 9. num. 1. 1. à Ponte consil. 59. num. 35.

- 7 In glof. [Cum talis] ibi (quia restituito est prioris status reparatio.) Vide Menoeb. in prælud. recup. à num. 4. Tiraq. de retractu lig. §. 32. glof. 1. num. 69. Mauris. de restitut. in integrum cap. 1. Sfort. in simili tract. par. 1. q. 1. num. 44. Cald. Pereira in d. l. f. curatore m. verbo implorare nu. 3. Gail lib. 1. obseruat. 14. n. 2. Mori. in emporio Iuris Ciuilis par. 1. tit. 5. n. 3.
- 8 In ead. glof. ibi (an scilicet Episcopus inuito patrono restituere possit Presbyterum per se depositum, &c.) Negatiue cum glossa in præfenti resoluit Gig. de pensionib. q. 2. 3. nu. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Data tempus inficitur in litteris ad beneficia impetratis, & ideo per illas beneficia curatum obtinere non poterit, qui licet nunc sit maior, illo tempore minor erat.
- 2 Subreptio in vno articulo non vitiat capitula separata & diuisa. Intellige vt ibi.
- 3 Beneficiorum appellatione regulariter Curata non veniunt.
- 4 Is, cui prouideri mandatur de beneficio Curato, non potest illud consequi si tempore datæ non sit legitima ætatis, quamuis tempore collationis eam ætatem nactus sit.
- 5 Declaratur tex. in cap. eicui 29. versic. sed aliam, de præbend. hoc lib.
- 6 Habilitas supernemius post receptam supplicationem, & expeditionem in litterarum, non conualidat collationem, seu resignationem ab initio nullam.
- 7 Capacitas de tempore datæ, seu præsentationis in beneficijs attenditur.
- 8 Beneficium ecclesiasticum nullus ante 14. annum incipitum obtinere potest.
- 9 Episcopus non potest cuiquam indulgere, vt ante 14. annum incipitum beneficium simplex obtinere valeat.

Cap. Si eo tempore. I X.

Litteræ quando dantur, vt prouideatur alicui de beneficio cum cura, vel sine cura, & tempore datæ non habet ætatem pro cura, si deinde peruenit ad ætatem, non potest prouideri de Curato, quia attenditur tempus datæ; potest tamen prouideri de beneficio sine cura, quia tempore datæ erat in æta-

te. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abbas, Arghid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franch. Viui. in ration. lib. 1. pag. 64. Alagona in compend. pag. 26. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.

- 2 Ex hoc tex. colligunt communiter Doctores subreptionem in vno articulo non vitiare capitula separata, & diuisa, vt per Tiraq. de pœnis temper. causa 44. num. 41. Perez l. 5. versic. subreptio tit. 12. lib. 3. Ordinar. pag. 692. col. 2. Azeued. l. 3. nu. 14. tit. 14. lib. 4. noua Recopil. intelligentes id procedere in subreptione per ignorantiam, vel simpliciter commissa in aliqua parte, vel articulo rescripti, seu resoluentes vbi interuenit malitia, vel dolus impetrantis, quia tunc quoad omnes partes etiam distinctas corruunt litteræ, quo casu procedunt tex. in cap. super litteris 20. sup. hoc tit. ibi, nullum ex litteris commodum, &c. vbi memini num. 4. & in l. est legibus C. si contra ius, ibi, careat penitus impetratis; & ita conciliant præter supra citatos textum in præfenti cum d. cap. super litteris, & d. l. & f. legibus, Franch. hic num. 4. Abb. in d. cap. super litteris num. 5. & in cap. sedes num. 2. sup. hoc tit. vbi Felin. num. 2. Gutier. canon. lib. 2. cap. 1. §. nu. 45. quos refert Sanchez de Matrimon. lib. 3. disp. 21. nu. 61. sed num. 71. cum Dec. in d. cap. super litteris not. 1. num. 7. & 18. in noua edit. videntur exillatam textum in præfenti esse intelligendum quando partes rescripti sunt omnino separatæ, quia cum diuersæ gratiæ absque vlla connexionem in eodem rescripto conceduntur, sunt virtute duo rescripta, ac omnino per accidens, & materialiter vnum, nihil ergo confert subreptio circa vnam gratiam ad alterius irritationem; at vero quando vna gratiæ pars connexionem habet cum altera, quia eandem causam, eundemque finem respiciunt, tunc procedunt d. cap. super litteris, & d. l. est legibus.

3 Cum cura, vel sine cura. Ergo beneficiorum appellatione regulariter Curata non veniunt, vt per Gonzal. ad reg. 8. Canccl. glof. 6. num. 2. & alios per me citatos in tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris signif. verbo beneficium.

4 Cum tempore datæ, &c. Notatur ad hoc quod is, cui prouideri mandatur de beneficio Curato, non potest illud consequi si tempore datæ non sit legitima ætatis, quamuis tempore collationis eam ætatem nactus sit, vt per Flamin. P. ris. de resignat. benefc. lib. 4. quæst. 1. à num. 10. Sanchez.

Samb. de Matrimon. lib. 8. disput. 30. num. 41.
 5 Verum obstat fortiter *tex. in cap. ei, cui 29. in vers. sed aliam, de prabend. hoc lib. ex quo colligitur eum, qui tempore datæ litterarum habilis non erat propter ætatis defectum ad Sacerdotalem præbendam, posse nihilominus eandem obtinere si tempore vacationis ipsius ac legitimam peruenerit ætatem.*

Sed ego, saluo meliori iudicio, & ijs, quæ diximus super *d. cap. ei cui*, pro conciliatione distinguendum puro inter mandatum, quo exprimitur qualitas beneficii conferendi, prout quando cauetur, vt conferatur Sacerdotalis præbenda, vel beneficium Curatum; & inter illud, quod simplex, ac indefinitum est, ex eo quia in ipso nomine exprimitur qualitas beneficii conferendi, sed simpliciter iniungitur, vt beneficium indeterminate cõferatur, quod in priori necessarîo ad validitatem talis mandati requiritur, vt tempore datæ ipsius impetrans habeat ætatem requisitam ad tale beneficium, itaut si ei deficiat, licet ex post factio tempore, quo ipsum beneficium vacat, in eam constitutus sit, tamen illud obtinere nequit ibi iuxta *reg. non firmatur, de regul. iuris lib. 6. cum multis adductis per Cald. Pereira de possess. eligendi cap. 10. num. 5. Mench. de success. S. 10. nu. 34.* In secundo autem casu quando scilicet gratia simpliciter concipitur, nec qualitas beneficii conferendi exprimitur, tunc is, cui mandatum est prouideri, potest consequi illud beneficium ad quod tempore vacationis legitimam haberet ætatem, licet tempore datæ litterarum in ea constitutus non fuerit, ea videlicet ex causa, quia, vt supponimus, mandatum ita indefinitum, ac generaliter conceptum à principio vires est sortitum, & ex postfacto solum agitur de ipsius executione, sane in ijs, quæ executionem rescripti respiciunt, non datæ tempus, sed præsentationis, & prouisionis inspicitur. Et ideo cum in hoc *tex.* fuerit expressa qualitas beneficii conferendi, scilicet Curati, vt patet ibi, *de beneficio cû cura*, & impetrans tempore datæ litterarum legitimam non habuerit ætatem ad tale beneficium obrinendum, nunquam (iuxta prædicta) illud obrinere poterat, vt *tex. in præfenti* decidit, sicut in simili rescriptum obrentum ab excommunicato, vel collatio beneficii ipsi facta etiam sequuta absolutione, & ita habilitate interueniente valere non potest ex *d. reg. non firmatur, de regulis iuris lib. 6.* resoluunt post alios *Selu. de benef. par. 3. quæst. 6. Cald. sitato loco.* Ad vero in *d. cap. ei cui*, fuit in-

definite iniunctum, vt fieret prouisio de præbenda, vnde nihil mirum si is, cui gratia facta est, possit expectare, & obtinere etiã Sacerdotalem si tempore ipsius vacationis in ætate ad ipsam requisita constitutus sit, licet aliàs tempore datæ adhuc eam non habuerit, quia in propositis terminis non agitur de viribus mandari, sed de eius executione, respectu cuius prouisionis inspicitur, iuxta prædicta.

6 In glos. [Effectus] ibi (*spectamus ergo insium, &c.*) Notatur ad hoc quod si post receptam supplicationem, & expeditionem litterarum superuenient habitas, vt quia tunc quis fecisset se clericali caractere insigniri, tunc collatio, vel resignatio ab initio nulla nõ conualefcit, vt per *Flamin. d. lib. 4. quæst. 2. num. 15. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 2. nu. 66.*

7 nam in beneficijs attenditur capacitas tempore datæ, seu præsentationis, *Ros. decis. 69. par. 3. diuersor. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 19. num. 1. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 72. nu. 78.*

8 In glos. [Ætatem] ibi (*septennus autem, & maiores septennio, dicuntur idonei, &c.*) Licet olim secundum hanc glos. pueris septem annorum conferri potuissent beneficia simplicia; hodie tamen attendita noua dispositione Concilij Trid. *sess. 23. de reformas. cap. 6.* nullus ante decimum quartum annum inceptum beneficium potest obrinere, vt obseruat *Mench. de arbitrar. casu 427. num. 13.* & plures citati per me *de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 60. nu. 73. & 76.*

9 In ead. glos. ibi (*an hodie dispensent Episcopi in ætate, &c.*) Episcopum non posse indulgere cuiquam, vt ante decimum quartum annum inceptum beneficium simplex obtineat, resoluunt *Azor. insit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 5. q. 9. vers. si quæras, Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiastici decis. 392. in 1. edit. aliàs resol. 331. num. 2. in 2. edit.* vbi etiam tenere Episcopum conferentem beneficium minori quatuordecim annorum peccare mortaliter, & collationem esse nullam, refert *Ego ipse d. alleg. 60. num. 75.*

S V M M A R I V M.

- 1 Gratia generalis non præiudicat speciali, & debet facere mentionem de præcedenti privilegio, consuetudine, vel statuto.
- 2 Causa vna aliã non absorbet cum in vnũ tẽpus concurrat ordinatim vna post aliam.

- 3 *Episcopus an statueret possit quod fructus beneficiorum vacantium debeantur fabricæ, remissive.*
- 4 *Possidere aliud est, & aliud fructus percipere.*
- 5 *Vassallus ubi moritur, ad quem pertineant fructus illius anni ex feudo provenientes, ostenditur.*
- 6 *Fructus collecti, & à solo separati ante obitum Prælati ad heredem eius pertinent, pendentes vero ad Ecclesiam, vel successorem.*
- 7 *Vsfructuarius tunc solum fructus suos facit quando fuerint separati à solo, & in horreis, sellarijs, seu apothecis reconditi.*
- 8 *Dispositio censetur odiosa, aut fauorabilis ex principali intentione disponentium.*
- 9 *Mense bissexti duo dies pro vno cedunt in fauorabilibus, secus in odiosis.*
- 10 *Vacatio successoris non minus contingit per renunciationem, quam per mortem.*

Cap. Si propter. X.

- 1 **S**I Episcopus de gratia speciali concessum sit, vt fructus primi anni beneficiorum vacantium in sua diocesi possit per quinquennium percipere non obstantibus, &c. talis concessio non derogat particulari statuto per quod huiusmodi fructus fabricæ Ecclesiæ, vel vsui alterius personæ debeantur, nisi hoc fuerit expressum; Colliguntur ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 65. Alagona in compend. pag. 26. Et ex alijs Gig. de pensionib. q. 89. in princip.*
- 2 **N**otari solet ad hoc quod vna causa aliam non absorbet cum in vnum tempus concurrunt ordinatim vna post aliam, vt per *Tiraq. de retractu tit. 2. §. 2. glof. 1. nu. 29.*
- 3 **S**i fructus huiusmodi Ecclesiæ tuæ fabricæ, &c. **N**otatur ad hoc quod Episcopus statuit quod fructus beneficiorum vacantium debeantur fabricæ, vt per additionem marginalē hic, de quo tamen vide *Franch. & alios in presenti, Rebuff. in praxi tit. requisita ad collat. à nu. 8. Botte. de Synodo p. 3. art. 1. num. 288. Lambert. de iure patron. lib. 3. quest. 2. art. 8. Greg. Lop. l. 5. glof. pen. & vlt. tit. 16. part. 1.*
- 4 **I**n glof. [Fructus.] Notatur ad hoc quod aliud est possidere, & aliud fructus percipere, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 34. n. 122.*

- 5 **I**n glof. [Primi anni] ibi (*quod si vassalus decedat post Augustum, &c.*) Notatur ad hoc quod si vassalus moriatur ante Kalendas Martias omnes fructus illius anni ex feudo provenientes ad dominum pertinent; si vero post eius Kalendas vsque ad Augustum decedat, omnes fructus ad hæredes ipsius vassalli pertinent, si post Augustum omnes quoque habeat dominus, vt per *Tiraq. de retractu tit. 2. §. 5. glof. 4. nu. 3.*
- 6 **I**n ead. glof. ibi (*Sed credo quod à die vacationis, &c.*) Notatur ad hoc quod fructus collecti & à solo separati ante obitum Prælati ad hæredes eius pertinent, pendentes vero ad Ecclesiam, vel successorem, vt per Doctores, quos plena manu citauit ad *cap. vlt. post nu. 26. verf. verum, sup. de confirmat. vtili, & ibi citatis addo Ioseph Ludou. Perus. decis. 3. num. 1. & nouissime Bonacin. vari. tractation. disp. 4. de obligat. beneficiorum puncto 3. nu. 6.*
- 7 **I**n ead. glof. ibi (*vsufructuario, qui fructus separatos, & reconditos suos facit*) Notatur ad hoc quod vsufructuarius tunc solum fructus suos facit quando fuerint separati à solo, & in horreis, sellarijs, seu apothecis reconditi, vt per *Valaf. de partition. cap. 33. nu. 9. & c. 36. num. 11.*
- 8 **I**n ead. glof. ibi (*sed illud in penis, vel odijs, qua sunt mollienda*) Notatur ad hoc quod dispositio censetur odiosa, aut fauorabilis ex principali intentione disponentium, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 30. glof. 1. num. 5. Flamin. de resignat. benefice. lib. 10. q. 7. nu. 10. & lib. 12. q. 2. nu. 10. cum seqq. Sanchez. de Matrim. lib. 1. disp. 1. nu. 4.*
- 9 **I**n ead. glof. ibi (*& si esset bissextus illi duo dies cedunt sibi pro vno*) Notatur ad hoc quod in fauorabilibus in mense bissexti duo dies pro vno cedunt, secus in odiosis, vt per *Dominic. hic super banc glof. Anchar. nu. 6. verf. sed quid sit, & Franch. num. 6. Idem tenent etiam in cap. quasi, de verb. signif. vltra glof. ibi verbo quasi, Henric. num. 6. & 7. Butr. num. 7. Card. in fine, & Abb. num. 6. Angel. verbo bissextus, nu. 1. quos refert, & sequitur Sanchez. de Matrim. lib. 2. disp. 24. num. 18.*
- 10 **I**n glof. [Vacabunt.] Notatur ad hoc quod per renunciationem non minus vacatio successione contingit quam per mortem, vt per *Auendan. l. 45. Tauri glof. 2. num. 4. & alios citatos ad cap. susceptum 6. supra hoc eodem tit.*

S V M M A R I V M.

1. *Causa ab Apostolica Sede, vel eius Legato committi debent dignitatibus obtinentibus, vel Canonice in Cathedrali, nec tractari debent nisi in ciuitatibus, vel locis insignibus, & num. 2. & 3.*
4. *Delegatus Apostol. non potest subdelegare causas litterarum Sedis Apostol. vel Legatorum eiusdem, nisi personis in dignitate constitutis.*
5. *Vicarius generalis Episcopi habet dignitatem.*
6. *Conseruator, & executor gratiarum beneficiorum, quae expediuntur in Romana Curia, potest esse Vicarius generalis Episcopi.*
7. *Vicarius generalis à Capitulo Sede vacante potest esse conseruator, & executor gratiarum, quae expediuntur in Romana Curia.*
8. *Vicarius nominatus à Pralato inferiore habente iurisdictionem Episcopalem, an possit esse delegatus Papae ostenditur.*
9. *Vicarius Episcopi electi, & confirmati, sed non dum consecrati, potest esse delegatus Papae.*
10. *Collector, & Subcollector habent dignitatem cum iurisdictione, & possunt esse delegati Papae.*
11. *Priores, Guardiani, & Rectores, ac alij Mendicantium Praefecti, qui toti Conuentui praesunt, possunt esse delegati Papae.*
12. *Commendatarius perpetuus potest esse delegatus Papae.*
13. *Cancellarius Academiae Pontificiae auctoritate approbata potest esse delegatus Papae.*
14. *Canonicus Ecclesiae Cathedralis potest esse delegatus Papae.*
15. *Canonicus minor Ecclesiae Cathedralis dispensatus per Papam super aetate non potest esse delegatus Papae.*
16. *Canonicus Regularis Ecclesiae Cathedralis non potest esse delegatus Papae.*
17. *Canonicus Collegiatae Ecclesiae etiam doctor peritissimus non potest esse delegatus Papae.*
18. *Qualitas Canonicatus in Cathedrali, vel Dignitatis, quae in Delegato Summi Pont. requiritur, debet à principio adesse tempore commissionis.*
19. *Tempore impetrationis rescripti Pont. sufficit Canonicatum, aliamue dignitatem obtinere, quamuis tempore praesentationis iam cessauerit.*
20. *Canonicus, cui causa committitur per Sedem Apostolicam, si post acceptationem litterarum desinat esse Canonicus, potest nihilominus esse iudex in causa illa.*
21. *Personatus ex propria significatione distinguitur à dignitate.*
22. *Tex. in praesenti loquitur tantum de causis ecclesiasticis, non verò de profanis.*
23. *Tex. in praesenti non procedit in meris executoribus gratiarum, nisi dati essent cum clausula, vocatis vocandis, nec in iudicibus datis in litteris compulsozialibus, ut num. 24.*
25. *Papa licet dispense cum minore septennio, ut sit Canonicus in Ecclesia Cathedrali, non ob id censetur cum eo dispensare, ut in aetate possit esse iudex delegatus.*
26. *Papa si dispense in aetate cum Canonico ut fiat Subdiaconus, an talis habeat vocem in Capitulo, remissus.*
27. *Verbum, sufficit, ubi apponitur in aliqua dispositione non requiritur alias qualitates adesse, quam expressas.*
29. *Audientia alicuius articuli, vel mera executio causa Apostolica potest committi cuiilibet Clerico.*
30. *Papa si ex certa scientia committat causam simplici Clerico, nominando eum sic in commissione, valebit commissio.*
31. *Inhabilitas quando non fuit expressa in ipsis litteris promotionis, sed fuit adiecta clausula, Ex certa scientia, praesumitur dispensatio.*
32. *Ex certa scientia Principis aliquid esse factum probatur quando ipse fateatur se id facere ex certa scientia.*
33. *Clausula, Ex certa scientia, nunquam praesumitur maxime contra Ius, nisi possit colligi ex verbis rescripti.*
34. *Decretum irritans annullat actum contra factum ipso iure.*
35. *Peritus ut quis sit pro dignitate & loco praesumitur.*
36. *Locus insignis quis dicatur arbitrio Iudicis relinquatur.*
37. *Actore & reo eiusdem diocesis existentibus causa committi non debet extra illam, nisi causa esset contra Episcopum, Capitulum, vel Vniuersitatem.*
38. *Declaratur tex. in cap. ut officium, vers. denique, de hares. hoc lib.*
39. *Dispositio huius tex. procedit tantum in iudicibus datis ad lites, non autem in executoribus, & alijs datis ad sumendam informationem.*
40. *Scholares possunt suos debitores coram suis Conseruatoribus usque ad quatuor dietas conuenire.*

- 42 Domicilia multa si habet citandus, inspicendum est illud, quod frequentius habitare consuevit.
- 43 Iuramentum proprium ubi requiritur, illud praestari non potest per procuratorem, etiam habentem speciale mandatum.
- 44 Iuramento asserentis probatur qualiter non potest consequi iustitiam in partibus ad effectum deuoluendi causam ad Curiam, quae aliter non erat in Curia cognoscenda.
- 45 Metus quandoque probari potest per iuramentum.
- 46 Statuto fieri potest, ut credatur iuramento damnorum passus.
- 47 Iuramentum ubicunque ex legis, vel statuti dispositione deferatur, poterit nihilominus aduersarius contrarium probare.
- 48 Ciuium appellatione veniunt etiam incolae Iure communi saltem lato sumpto vocabulo.
- 49 Ciuium appellatione comprehenduntur etiam ciues ex priuilegio.
- 50 Reus ubi Iure communi, non speciali habet duos Iudices, potest actor unum ex his, quem maluerit, eligere ad actionem proseguendam.
- 51 Bonus quis non presumitur quando agitur de praediuicio tertij.
- 52 Verbum, potest, quando affirmatiue ponitur in lege, vel alia dispositione facultatem significat, & non necessitatem.
- 54 Forus domicilij tanquam sortior & magis naturalis praefertur foro originis.
- 55 Domicilij ubi fit mentio in dubio intelligitur de domicilio habitationis, & non originis.
- 56 Iusiurandum probatio est.
- 57 Actor contra reum diuersa dioecesis debet impetrare delegatum, vel in dioecesi Rei, vel in alia non propria, nec ultra unam diatam distante.
- 58 Diff. Autem, est aduersatiua in Iure, & in facto, dum aliud ex dispositionis mente non colligitur.
- 59 Iudex a partibus, vel de earum consensu electus non potest ab eis recusari, nisi ex noua causa.
- 60 Delegatus extra locum commissionis nihil agere potest nisi de consensu partium, nec uices suas committere ualet nisi personis designatis superius.
- 61 Consensus expressus partium requiritur ad prorogationem inducendam de loco ad locum.
- 62 Delegatus non potest causas auctoritate litterarum Sedis Apost. sibi commissas personis non constitutis in dignitate subdelegare.
- 63 Citatus nulliter si compareat non potest censeri contumax.
- 64 Citatus an teneatur ire priuilegium, vel defensionem allegaturus, ostenditur, & num. 65. & 66.
- 67 Forum incompetens tripliciter potest considerari, etiam quoad processum nullitatem.
- 68 Consensum expressum ubi lex, vel statutum exigit nuncupatum, non sufficit tacitus.
- 69 Delegatus Apost. nihil debet a partibus recipere nisi esculentum, & poculentum liberè oblatum, quod paucis possit consumi diebus, & moderatas expensas.
- 70 Diff. Insuper, importat diuersa, & principalia, non autem partem.
- 71 Esculenta & poculenta recipere licet delegato in modica quantitate.
- 72 Iudici licet recipere poculenta & esculenta, quando illa dantur mera dantis liberalitate, secus autem si aliquo modo directè, aut indirectè à Iudice petantur, seu afferentur.
- 73 Esculenta & poculenta à delegato acceptari non licet, nisi ea, quae paucis diebus consumi possunt.
- 74 Delegatus ubi exit domum consequitur sumptus.
- 75 Iudices à pauperibus expensas non debent accipere etiam quando peregre proficiscuntur.
- 76 Doctores referuntur de sportulis agentes.
- 77 Verbum, presumat, denotat uitium.
- 78 De expensis, quae soluendae sunt uictori, debet deduci id, quod domi esset consumpturus ex suo.
- 80 Delegatus ad uniuersitatem causarum non est Ordinarius, sed Ordinario similis.
- 81 Doctores citantur plura paupertatis priuilegia referentes.
- 82 Paupertas nocet quando ob propriam culpam, vel uitium prouenit.
- 83 Ecclesia due propter paupertatem uniuertur.
- 84 Delegatus non assumit assessorem, seu consiliarium, nisi in Conscientia indigeat, qui neutri parti sit suspectus, & tunc partes soluent moderatum salarium.
- 85 Iudex potest laboris mercedem, cum salariū non habet, iuste recipere.
- 86 Assessor potest recusari ut suspectus.
- 87 Aduocatus non potest esse assessor Iudicis in causa clientuli.
- 88 Conscientia & prudentia alicuius quoties aliquid committitur eius dicto fides adhibetur.

- betur, & tunc non potest moueri quæstio quod male egerit, nec requiritur citatio, aut aliqua probatio.
- 89 Delegatus limitare debet salarium notarium in sua causa, non participando tamen in lucro cum ipsis, vel aestimatoribus.
- 90 De testes referuntur de salarijs notariorum agentes.
- 91 Expensæ ministrantur secundum qualitatem personæ.
- 92 Delegatus non debet vocare testes nisi quando status causa requiritur, & tunc producens soluere tenetur testibus competentes expensas pro discessu, statu, & accessu.
- 93 Testis potest exigere, & recipere iustam mercedem pro labore, & expensis factis in ferendo testimonio.
- 94 Testes sunt vocandi, et alimentandi sumptibus producentis, qui petere debent moderatos, & non delicatos sumptus, quales consueverunt facere domi suæ.
- 95 Nobiles, illustres, & egregia persona lautiori mensa, & delicatiori cibo excipiendi, & tractandi sunt quàm humilioris conditionis homines.
- 96 Testi nobili, & egregio equus suppeditandus est, non autem rusticus, & alij inferioris conditionis homini.
- 97 Artificis, qui aliquid, si domi suæ essent, lucrarentur, non solum sumptus sed etiam salarium solui debet, habito respectu ad illud, quod ex suis artibus uisiferint.
- 98 Testem si contigerit in itinere morbo corripui quis suppeditabit sumptus, ostenditur.
- 99 Expensæ litis sunt soluendæ, & taxandæ auctoritate Iudicis.

Cap. Statutum. XI.

- 1 **C**AUSÆ litterarum Sedis Apostolicæ, vel Legatorum eiusdem committi debent habentibus dignitatem, personatum, vel Canonatum in Cathedrali, nec tractari debent nisi in ciuitatibus, vel locis insignibus. Colligunt ex Ordinarij. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Butr. Ludou. Gomez, Viuian. in ration. lib. 1. pag. 65. Alagona in compend. pag. 26. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*
- 2 Innouatur per Concil. Trid. sess. 25. de reformat. cap. 10. in princip. & declaratur per Archiep. Bononien. par. 4. pag. 271. cum seqq.

Lypaum in analytica postremi Iuris ecclesiasticæ. enarrat. sub hoc tit. à princip. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. quæst. 65. art. 4. & 5. Marcbesjan. de commissionib. tom. 1. pag. 142. & 329. Piasec. in praxi Episcop. par. 2. cap. 4. num. 8. Massobr. de Synodo diocæsana. cap. 4. dub. 9. cum seqq. secundum Romanam impress. Monet. de Conseruat. cap. 5. Laurent. de Perinis in Const. sui Ordinis Minorum. tom. 2. Constit. 5. Gregorij XV. S. 2. num. 7. cum seqq.

- 3 **N**isi dignitate præditis, &c. Collige ex text. causas auctoritate litterarum Sedis Apost. vel legatorum eiusdem debere committi personis existentibus in dignitate, vt per Duen. reg. 83. Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 69. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiasticæ. de cif. 104. in 1. edit. aliàs resol. 89. in 2. edit.
- 4 Ita ut nec ipse delegatus Apost. possit eas subdelegare personis non constitutis in dignitate, vt per Aloyf. Ricc. in d. praxi de cif. 62. in 1. edit. aliàs resol. 420. & resol. 89. num. 2. in 2. edit. Massobr. d. dub. 13. num. 53.
- 5 Primo amplia in Vicario generali Episcopi, qui cum in dignitate sit constitutus ex late traditis per me de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 54. num. 132. potest esse Conseruator, & executor gratiarum beneficiorum, quæ expediuntur in Curia Romana, ac
- 6 delegatus in causis, quas committere, & mandari solent Summi Pontifices ijs, qui sunt in dignitate constituti, vt per Sbroz. de officio Vicarij lib. 2. g. 23. num. 6. Flores de Mena vari. lib. 1. quæst. 4. num. 6. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 13. quæst. 8. & cap. 43. quæst. 8. Fr. Emman. d. tom. 1. quæst. 65. art. 3. Massobr. d. cap. 4. dub. 13. à num. 10. metipsum d. alleg. 54. num. 136. Erasim. à Cochier. de iurisdic. Ordinar. in exemptis par. 1. quæst. 39. num. 4. Subamplia etiam in Vicario electo à Capitulo Sede vacante cum Sbroz. d. quæst. 23. num. 4. Massobr. d. dub. 13. num. 16. & metipso d. alleg. 54. num. 137. Dummodo non sit foraneus, vt obseruant Flores d. quæst. 4. num. 6. Massobr. d. cap. 4. dub. 13. num. 21. nisi illi fieret delegatio ex certa scientia, Summi Pont. Sbroz. d. quæst. 23. nu. 9. Massobr. d. dub. 13. num. 22.
- 8 Vtrum autem Vicarius nominatus à Prælato inferiore habente iurisdictionem Episcopalem possit esse Papæ delegatus? affirmant Sanchez de Matrimon. lib. 8. disput. 27. nu. 34. & Flores de Mena d. quæst. 4. à nu. 14. contra

- contra quos scripti *d. alleg. 54. nu. 141.* sultus auctoritate *Sbroz. d. q. 23. nu. 8.*
- 9 Vtrum vero Vicarius Episcopi electi, & confirmati, sed non dum consecrati, possit esse delegatus Papæ? affirmat *glof. verbo Episcopi in Clem. 2. de rescriptis*, vbi citantur Doctores.
- 10 Secundo amplia in Collectore & Subcollectore, quia habent dignitatem cum iurisdictione, vt per *Gonzal. ad regul. 8. Cancell. glof. 51. num. 79. Massob. d. dub. 13. num. 32.* vbi *num. 33.* ex eodem *Gonzal.* colligit huiusmodi Subcollectores deberet habere qualitates requisitas in hoc tex.
- 11 Tertio amplia in Prioribus, Guardianis, & Rectoribus, ac alijs Mendicantium Præfatis, qui toti Conuentui, siue Collegio Religiosorum præsent, *Rota decis. 8. hoc tit. in antiq.* quam refert *Alof. Ricc. in collectan. decis. parte 2. collectan. 363. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 13. num. 78. Azori. d. par. 2. lib. 3. cap. 13. quæst. 7. Flores de Mena d. quæst. 48. num. 18. Massob. d. dub. 13. num. 40. Ego ipse d. p. 3. alleg. 106. num. 15.* vbi aduerto ex decisione Sac. Congregationis illis in Conferuatores nullatenus posse deputari, contra plures Doctores, quos ibi refero.
- 12 Quarto amplia in Commendatario perpetuo, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 5. §. 8. num. 10. Massob. d. dub. 13. num. 38.* vbi *num. 39.* cum *Rebuff. de pacificis possess. num. 41.* asserit posse delegari causas Commendatario Abbatis, sicut Abbati titulari.
- 13 Quinto amplia in Cancellario Academiæ Põtificis auctoritate approbatæ, vt per *Azor. d. cap. 13. q. 9.*
- 14 *Seu Ecclesiarum Cathedralium Canonis.* Collige ex tex. Canonicos Ecclesiæ Cathedralis posse esse delegatos Papæ, vt per *Gomez hic d. num. 24. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. glof. 2. num. 39. Flamin. de resignat. benefic. lib. 2. q. 1. num. 102. Alof. Ricc. in praxi fori ecclesiast. resolut. 90. num. 3. & 10. in 2. edit. Massobr. d. dub. 13. num. 23. cum seqq.*
- 15 Limita primo in Canonico minori Cathedralis Ecclesiæ super ætatem per Papam dispensato, vt latè resolut *Massobr. d. cap. 4. dub. 11.* nam licet Papa dispenseret cum minore, vt sit Canonicus in Ecclesia Cathedrali, non ob id censetur cum eo dispensare, vt in eadem ætate possit esse iudex delegatus, prout
- obseruat *D. Barbosa in l. cum prætor S. vlt. nu. 60. ff. de iudic.*
- 16 Limita secundo in Canonico Regulari Ecclesiæ Cathedralis, illum enim non posse esse delegatum Papæ sicut Canonicos seculares asserunt *Duen. reg. 78. Stephan. Gratian. discep. forens. cap. 270. nu. 6. Massob. de Synodo Episcopi cap. 4. dub. 13. nu. 30.* Vide latius in *Clem. 2. de rescriptis.*
- 17 Limita tertio in Canonico etiam peritissimo Doctore Ecclesiæ Collegiatæ, illum etiam non posse esse delegatum Papæ, nec Iudicem synodalem constitui resoluunt *Marc. Anton. Genuen. in practicab. Ecclesiast. q. 612. num. 2. Massobr. d. cap. 4. dub. 10.* vbi refert sibi ita fuisse responsum per Sacram Congreg. Concilij Trident. licet contra teneant *Alof. Ricc. d. praxi fori ecclesiast. decis. 637. in 1. edit. aliàs resolut. 575. in 2. edit.*
- 18 Obseruandum maxime est qualitatem Canonicatus in Cathedrali, vel dignitatis, quæ in delegato Summi Pontif. requiritur, deberi à principio adesse tempore commissionis, vt per *Flamin. de resignat. lib. 4. q. 1. nu. 17. Cardin. Tusch. lit. D. concl. 145. num. 15. Massob. d. dub. 13. nu. 47. Gig. de pensant. q. 22. nu. 19.*
- 19 Vnde infertur sufficere Canonicatum Cathedralis, aliãuq; dignitatem obtineri tempore impetrationis rescripti Pontificij, quãuis tempore presentationis eius cessauerit iam dignitas illa, secus si tempore impetrationis non aderat dignitas, non enim sufficeret eã adesse postea tempore presentationis; ita *Tiraq. in tract. cessante causa limit. 4. nu. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 3. præm. num. 75. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 27. nu. 28. Massob. d. dub. 13. num. 48.*
- 20 Deinde infertur quod si Canonicus, cui causa committitur per Sedem Apost. post acceptationem litterarum desinat esse Canonicus, potest nihilominus esse Iudicẽ in causa illa, ita *Azeved. l. 7. n. 60. tit. 18. lib. 4. noua Recop. & ad Curiam Pisanã lib. 4. cap. 6. n. 66. Garc. Gironda de priuileg. explicat. num. 510. cum seqq. Massob. d. dub. 13. num. 49. Stephan. Gratian. discep. forens. cap. 92. Flamin. d. lib. 1. q. 11. num. 9. & 14. in fine, Ceual. communium contra commun. q. 667. num. 10. in fine, Galer. in margar. casuum Conscientiæ verbo delegatus 3. & verbo renuntiare vltim. Alof. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 616. in 1. edition. aliàs resolut. 414. in 2. edition.*

- 21 *Aut personatum*. Ergo personatus in propria significatio. ne distinguitur ad dignitate, vt per *Monet. de Conseruat. cap. 5. q. 7. à num. 8. 4. & Laurent. de Peirinis d. S. 2. num. 8.* obseruantes quod dignitatem habere dicitur is, qui habet aliquam præminentiam, seu administrationem rerum præfasticarum cum iurisdictione; personatus vero est quedam prærogatiua in Ecclesia sine iurisdictione, vt qui habet stallum horificum in choro præ alijs Canonicis etiam antè receptis, minorem tamen dignitatibus.
- 22 *Causæ auctoritate litterarum, &c.*
Loqui tantum de causis ecclesiasticis, non vero de profanis resoluit *Marc. Anton. Genuen. in practicab. ecclesiast. q. 751. num. 2.*
- 23 Non procedere in meris executoribus gratiarum tenent *Rot. decis. 31. de rescript. in antiq. quam refert Aloys. Ricc. in collect. dec. par. 2. collect. 363. vbi sublimitat nisi executores danti essent cum clausula, vocatis vocandis, quia operatur vt sint veri Iudices, ex *Rot. decis. 32. eod. tit. in antiq.* Vide *Marchesjan. de commiss. par. 1. pag. 251. n. 39. late Flores de Mens. vari. quest. lib. 1. q. 4. per totam.**
- 24 Similiter non procedere in Iudicibus datis in litteris compulsorialibus obseruant *Achil. decis. 3. de offic. deleg. quem refert Aloys. Ricc. d. collect. 363. Pute. decis. 192. par. 3. in antiq.*
- 25 In glof. [Canonicis] ibi (maior septennio) Notatur ad hoc quòd licet Papa dispense cū minore septennio vt sit Canonicus in Ecclesia Cathedrali non ob id censetur cum eo dispensare, vt in ea ætate possit esse Iudex delegatus, vt per *D. Barbof. in l. cum prætor S. vli. nu. 60. ff. de iudic. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 270. nu. 7. Massobr. de Synodo diocesana cap. 4. dub. 11. per totum.* Quid autem si
- 26 Pontifex dispense in ætate cum Canonico, vt fiat Subdiaconus, an talis habeat vocem in Capitulo? vide quæ dixi in *Clem. 2. de atat. & qualis.*
- 27 In ead. glof. ibi (quod hoc sufficiat, &c.) Notatur ad hoc quòd vbi in aliqua dispositione apponitur verbum, *sufficit*, non requiritur alias qualitates adesse, quàm expressas, vt per *Tiraq. de retractu lig. S. 7. glof. 1. nu. 1.* Et de varijs huius verbi significationibus vide *Rebuff. ad l. sepe 53. vers. sufficit, ff. de verbor. significat. pag. 276. col. 2.*
- 28 In ead. glof. ibi (*Est tempore date quis esset Canonicus, &c.*) Vide quæ dixi supra hoc eod. cap. num. 18. cum seqq.
- 29 In glof. [Causæ] ibi (non ergo prohibet, quin audientia alicuius articuli, vel mera executio res eulibes clerico committi possit) Cõmuniter recipitur, vt per *Nau. in cap. cum contingat 2. causa nullitatis, vers. 30. pag. 112. Alex. consil. 77. num. 5. lib. 2. Card. Tusch. lit. D. concl. 145. nu. 2. & concl. 150. num. 10. Massobr. d. cap. 4. dub. 13. num. 55.*
- 30 In glof. [Litterarum] ibi (ex quo Papa sciẽter committit, &c.) Notatur ad hoc quòd si Papa ex certa scientia committat causam simplici clerico, nominando cum sic in commissione, valebit commissio, vt per *Xuar. alleg. 12. num. 24.*
- 31 Notatur etiam ad hoc quòd quando inhabilitas non fuit expressa in ipsis litteris promotionis, sed fuit quidem adiecta clausula, ex certa scientia, præsumitur dispensatum, vt per *Menoch. de præsumption. lib. 2. præsumpt. 20. num. 2.*
- 32 In ead. glof. ibi (cum hoc ex certa scientia facit, quod intelligi si id in litteris exprimitur) Notatur ad hoc quòd probatur aliquid esse factum ex certa scientia Principis, quando ipse fatetur se id facere ex certa scientia, vt per *Mascard. de probation. conclus. 282. num. 6. Xuar. d. alleg. 12. num. 34. Auendan. l. 42. Tauri glof. 3. num. 6.* hæc enim clausula nunquam præsumitur maxime contra Ius, nisi possit colligi ex verbis rescripti, vt per *Xuar. d. alleg. 12. num. 28.* nam licet minime sit expressa, sufficit tamen de ea tacite consistere, *D. Barbof. in l. si quis posteaquam num. 126. de iudic.* Multa de hac clausula dixi de distinctionibus, & clausulis claus. 25. secundum Lugdunen. impress.
- 34 In glof. [Committuntur] ibi (vbi innuitur quod ipso iure est irritum, & inane, quod contra aliquod iurum fit) Notatur ad hoc quòd decretum irritans annullat actum contra factum ipso iure, vt per *Mart. de clausul. parte 1. claus. 191. num. 6. Flamin. de resignat. lib. 4. quest. 9. num. 29. Marefcot. variar. resolut. lib. 2. cap. 38. Aloys. Ricc. in decis. Curie Archiep. Neapol. decis. 75. num. 3. par. 2. Ferrer. in Constit. Cathalonie glof. 1. num. 151. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 283. num. 3. & cap. 415. num. 22. & cap. 440. num. 10. & cap. 517. num. 19. & cap. 574. num. 5. & cap. 730. num. 44. & cap. 791. num. 13.* Alia plura de vi, & effectu decreti irritantis dixi in tract. de clausulis v. *supseq. clausul. 40. secundum Lugdunen. impress.*

- 35 In glos. [Ciuitatibus] ibi (*quia in eis præsumuntur esse periti.*) Notatur ad hoc quod pro dignitate, & loco præsumitur vt quis sit peritus, vt per *Marc. Anton. Genuen. in practicab. ecclesiast. q. 612. num. 1.*
- 36 In glos. [Copia] ibi (*recurrendum ad arbitrium Iudicis.*) Notatur ad hoc quod arbitrio Iudicis relinquitur quis locus dicatur insignis, vt per *Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 158. Mascob. de Synodo Episcopi cap. 4. dub. 14. nu. 10. vbi numeris seqq. late offendit ex quibus qualitatibus huiusmodi Iudicis arbitrium sit regulandum.*

S Cum vero.

- 37 Actor, & reus quando sunt eiusdem ciuitatis, vel diocesis, actor impetrare non debet delegatum vltra ciuitatem, vel diocesim, nisi causa esset contra Episcopum, Capitulum, vel Vniuersitatem. Colligunt doctores citati in *princ. tex.*
- 38 *Vltra vnam diætam.* Obstat *tex. in cap. denique, de heretic. hoc lib.* vbi extendit ad duas diætās. Verum respondetur in illo *tex.* de causa speciali, nempe de crimine hæresis agi, at vero in hoc *tex.* loqui generaliter, ideo nil mirum si per hanc legem generalem, illa noua casus specialis non renoctur; ita *Spin. in speculo testam. glos. 30. princip. num. 14.*
- 39 Dispositio huius *tex. de vilo non conueniendo vltra vnam diætam à fine sua diocesis*, procedit tantum in Iudicibus datis ad lites, non autem in executoribus & alijs datis ad fumentam informationem, vt per *Cardin. Tusc. lit. C conclus. 44. nu. 3. vbi nu. 4. aduertit non habere locum quando Papa dat duos Iudices scienter, qui distant vltra diætā, quia cum vterque possit esse Iudex videtur dispensasse.*
- 40 Scholares possunt suos debitores coram suis Conseruatoribus vsque ad quatuor diætās conuenire, vt per *Rebuff. de priuilegijs scholast. pri. uil. 161.*
- 41 Cætera de diætis dixi late in *collect. ad cap. nonnulli 28. sup. hoc tit. in Decretalib.*
- 42 *Valeat conueniri.* Notatur ad hoc quod si citandus habet multa domicilia in quibus habitat, nunc hic, nunc illic, inspicendum est illud, quod frequentius habitare consuevit, vt per *Tiraq. de retract. lig. S. 9. glos. 2. nu. 26.*
- 43 *Saltem per proprium iuramentum.* Ergo iuramentum hoc debet præstari in pet-

sona, & non per procuratorem, etiam si habeat speciale mandatū, de quo tamē vide *Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 3. S. 2. verbo faire hommage & sumant num. 2. Gig. de pensionibus quest. 11.*

- 44 Notatur ad hoc quod probatur per iuramentum asserentis se non posse consequi iustitiam in partibus ad effectum deuoluendi causam ad Curiam, quæ aliàs non erat in Curia cognoscenda, vt per *Mascard. de probation. concl. 958.*
- 45 Sic etiam metus quandoque probari potest per iuramentum proprium ex eodem *Mascard. concl. 1052. nu. 8.* Iuramento damnū passi vt credatur, statuto fieri potest, vt per *Phanuc. in tract. de iureiur. in litem cap. 2. post nu. 10. ante med. Farinac. fragm. crimin. par. 2. verbo Iuramentum nu. 137. cum seqq.* Verum tamen vbiunque ex legis, vel statuti dispositione defertur iuramentum, potest ribi dominus aduersarius probare contrarium, etiam si lex ipsa, aut statutum diceret stari iuramento, vt per *Tiraq. de retractu lig. S. 4. glos. 1. num. 1.*
- 46 In glos. [Eiusdem ciuitatis] ibi (*quia domicilium habens in eadem ciuitate*) Notatur ad hoc quod appellatione Ciuium veniunt etiā incolæ iure communi saltem lato sumpto vocabulo, vt per *D. Barbof. in l. heres absens, S. proinde, ff. de iudic. in art. de foro ratione originis*
- 47 num. 49. Nam Ciuium appellatione comprehenduntur etiam Ciues ex priuilegio, *Brunor. à Sole in locis communib. verbo Ciuis num. 7. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 186. n. 84. Garc. Gironda de priuilegijs explicat. n. 825. Ego ipse in tract. de appellatiua verborum vtriusque usque Iuris significat. verbo Ciuis.*
- 48 In ead. glos. ibi (*& inde intelligi cōm plura domicilia habens*) Nam licet actor sequi debeat forum Rei, si tamen ipse Reus iure communi non Iure speciali habeat duos Iudices, videtur posse actorem vnum ex illis, quom maluerit, eligere ad actionem proseguendam, de quo tamen vide *Cou. lib. 1. vari. cap. 18. nu. 6.*
- 49 In glos. [Ab aliquo] ibi (*vix enim inuenitur actor in ciuitate Episcopi Iudicem, qui non faueret Episcopo*) Notatur ad hoc quod quando agitur de præiudicio tertij quis non præsumitur bonus, vt per *Farin. in praxi crimin. p. 3. q. 85. num. 49.*
- 50 In glos. [Possit] ibi (*non dixit debeat*) Notatur ad hoc quod quotiescunque verbum, *possit*, ponitur affirmatiue in lege, vel in alia dispositione, facultatem significat, & non necessitatem, vt per *Melchior. Phabum Lusti. decis. p. n. 6. tom. 1. Vincent. Carot. decis. seu casu 36.*

num. 3. & plures per me citatos in tract. de dictionibus, vsufreq. dict. 268. n. 1. secundum Lugdunen. impressi.

53 In glos. [Vnam diætam] ibi (sed quid dices si agatur actione reali nunquid fiat computatio à fine diæcessis, ubi sita est res, &c.) Vide quæ diximus in collect. ad cap. dilectus 29. n. 2. hoc sit. in Decretalib.

54 In ead. glos. ibi (quod habeatur respectus loci domicilij, non rei, vel originis.) Notatur ad hoc quod forus domicilij tanquam fortior, & magis naturalis præfertur foro originis, vt per D. Barbof. in l. bares absens S. fin. num. 40. ff. de iudic. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 43. n. 1. num. 12. Subditus enim magis dicitur ratione domicilij quàm originis, si pluribus annis domicilium contraxit in aliquo loco, Cald. Pereira in resp. pro Ferdinando Pereira nu. 3.

55 Notatur etiam ad hoc quod ubi fit mentio domicilij intelligitur de domicilio habitationis, & non originis, vt per Tiraq. de retractu lig. §. 9. glos. 2. nu. 21. Brunor. à Sole in locis communib. verbo domicilium 1. Ioseph. Sesse Aragonia decis. 59. nu. 9. D. Barbof. in d. l. bares absens S. fin. nu. 45. Sancb. de Matrim. lib. 3. dist. 23. nu. 7.

56 In glos. [Per proprium iuramentum] ibi (Iuramentum est legitima probatio.) Notatur ad hoc quod iusiurandum probatio est, vt per Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 19. n. 24.

S. Cum autem.

57 Actor contra reum diuersæ diæcessis debet impetrare delegatum vel in diæcessi Rei, vel in alia non propria, nec vltra vnam diætam distante. Colliguntur Doct. sup. in principio tex. citati.

58 Dicitio, autem, est aduersatiua in iure, & in facto, secundum suam naturam, dum aliud ex disponentis mente non colligitur, implicat diuersitatem casuum, vt per Menoch. de presumpt. lib. 4. pres. 78. num. 20. Cened. post canonicas quest. sing. 7. num. 1. Petr. Enriq. re. spons. opusc. 2. num. 3. Bursat. conf. 42. 1. num. 4. par. 3. & alios citatos per me de dictionibus, vsufreq. dict. 47. num. 1. secundum Lugdunen. impressi.

59 In glos. [Recuset] ibi (quia tunc actor non recusat, &c.) Notatur ad hoc quod iudex à partibus, vel de earum consensu electus, non potest ab illis recusari nisi ex noua causa, vt per Sancb. de Matrimonio lib. 7. disp. 113. n. 8. Marant. de ordine iudic. par. 6. act. 2. num. 76.

pag. mibi 427. Mascard. de probat. concl. 952. num. 42. Azeued. l. 7. num. 62. sit. 8. lib. 4. noue Recopilat. V. alaf. de partitionib. cap. 9. nu. 23. & 24.

S. In nullo quoque.

60 Delegatus extra locum commissionis nihil agere potest nisi de consensu partium, nec vices suas committere valet nisi personis designatis superius, Colligunt Doctores in princip. tex. citati.

61 Nisi ad id expressus accesserit earundem assensus. Notatur ad hoc quod ad prorogationem inducendâ de loco ad locum requiritur expressus consensus partium, vt per Boer. decis. 283. num. 4. D. Barbof. in l. 1. ff. de iudic. art. 2. nu. 5. & 6.

62 Et personis dumtaxat designatis superius. Notatur ad hoc quod delegatus perius non potest causas auctoritate litterarum Sedis Apost. sibi commissas personis non constitutis in dignitate subdelegare, vt per Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 622. in 1. edit. aliâs resol. 89. num. 2. & resol. 420. in 2. edit. Masobr. de Synodo Episcopi, seu diæcessana cap. 4. dub. 13. num. 53.

63 In glos. [Citet partes] ibi (& si citauerit non tenetur ire, &c.) Notatur ad hoc quod nulliter citatus si non compareat non potest censeri contumax, vt per D. Barbof. in l. alia S. eleganter num. 6. ff. soluto matrim.

64 In ead. glos. ibi (An autem citatus teneatur ire priuilegiû, vel defensionem allegaturus) Glossa in præsentii nihil determinat. Pro illo tamé quæstionis resolutione dico iudicem, qui citatione decernit tripliciter posse considerari. Vel enim notoriè est incompetens, vel notoriè cõpetens, vel res est hinc inde æqualiter dubia. Primo casu extra controuersiam est vocatum ad forum notoriè incompetentem in illis, quæ notoriè ad vocantis officium non spectant, minime teneri venire: ratio est quia data notoria incompetencia notoriè deficit iurisdicctio, & potestas de publico introducta, & consequenter iudex notoriè reputatur priuata persona l. 3. ibi, nam si excesserit priuatus est, de officio Præs. cap. conueniente 7. de resist. spoliat. ac proinde notoriè constat de nullitate citationis, & ita non proponitur aliquod factum superioris, cui obtemperandum sit, arg. l. factum 32. ff. de regul. iuris,

- Iuris, & reg. ea quæ 26. eodem tit. lib. 6. eum concord.* Sic à fortiori procedunt Iura, quæ nullam parenti necessitatem partibus imponunt *Clem. pastoralis §. notorium, & §. ceterum de re iudic. l. vlt. ff. de Iurisd. cap. at. ff. 4. in princip. de iudic. cap. vlt. §. statuto sup. de consil. hoc lib. per totum C. si à non competenti iud. resoluunt Dec. in cap. inter ceteras 9. per tex. ibi, iuncta glos. vlt. & ibi Abb. nu. 10. de senten. & re iudic. glos. verbo congrueret in cap. conuenior 23. q. 8. glos. verbo nisi cognouerit in cap. si duobus 7. vbi Dec. nu. 7. de appellat. Abb. in cap. 2. à num. 16. de dilat. & ibi Innoc. nu. 3. Cou. lib. 1. var. cap. 1. nu. 10. in princip. & pract. cap. 25. nu. 2. Maran. de ordin. iudic. par. 6. cap. de sententia n. 116. Hippolyt. in rub. de probat. nu. 115. Sot. lib. 5. de iustit. q. 7. art. vlt. in fine, Menoch. remed. 9. recap. à num. 8. Cordub. lib. 3. questio. 9. 43. col. 3. Cæphal. consil. 442. nu. 47. Surd. conf. 223. nu. 6. Fr. Eman. quest. Regul. tom. 2. q. 59. art. 5. in princ. & tom. 1. q. 36. art. 4. col. 3. in princip. Sanchez. de Matrimon. lib. 7. dispus. 33. num. 23. post princip.*
- 65 In secundo vero casu nemo dubitat teneri vocatum venire, l. 1. in princip. ff. si quis ius dicenti, l. 2. vbi glos. 2. & per totum ff. si quis in ius vocatus, Abb. nu. 17. & Doct. communiter in cap. 2. de dilation. post Innoc. ibi nu. 3.
- 66 In tertio denique casu, vbi notoria non est Iudicis incompetencia, sed sumus in dubio, citatus omnino tenetur comparere allegaturum priuilegium, vel causam incompetencie, aliter vt contumax iuste puniatur, l. 2. §. sed et si dubitetur ff. de iudic. glos. verbo conuocari in fine, in cap. si Episcopus 3. q. 2. glos. d. verbo nisi cognouerit, & Doct. communiter ibidem, Hippolyt. citato loco, Menoch. d. remed. 5. n. 15. Surd. d. conf. 286. à num. 11. Sanchez. d. disp. 33. num. 23.
- 67 In ead. glos. ibi (non tenet processus.) Verū circa hoc quoad nullitatem processus obseruandum duxi forum incompetentem dupliciter posse considerari, vel quatenus est improrogabilis, vel quatenus prorogabilis de partium consensu fieri potest: in primo casu non est dubium processum tam super contumacia, quam super causa principali esse nullum, exemplum sit in clerico vocato ad seculare iudicium in terminis in quibus tale forum est omnino incompetens & improrogabile, tunc enim indistincte resoluendum est processum quoad vtrumque esse omnino nullum arg. c. at si clerici 4. in princip. de iudic. c.
- significasti 18. de foro compet. obseruant in effectu Abb. in cap. si diligenti nu. 33. illo tit. de foro compet. & in cap. 2. nu. 16. de dilat. Bero. in d. cap. si duobus nu. 39. Auend. de exequendis mand. cap. 22. nu. 2. Cou. practi. cap. 33. nu. 2. In secundo vero casu quando forum licet incompetentis, partium tamen consensu prorogabilis est, in Iudice valida erunt gesta, ratio est quia supposito quod partes vocatur, & cum possent exceptionem declinatoriam opponere, tacuerunt, contumaciamque saltem præsumptam contraxerunt, censetur forum, quamuis incompetentem prorogabilem tamen, prorogasse ad casum super quo ad iudicium vocatur, iuxta tex. & communem in l. 1. & 2. ff. de iudic. glos. verbo inchoata in princip. iuncto tex. in l. 1. c. vbi de crimine, & ideo ex vi prorogate iurisdictionis facta sustinetur, quicquid aliter resoluunt Doctores in d. cap. si duobus vbi Dec. à nu. 14.
- 68 In gloss. [Expressus] ibi (quod licet interueniat tacitus consensus, &c.) Notatur ad hoc quod si lex, vel statutum exigat consensum expressum nuncupatum, tunc tacitus non sufficit, vt per Tiraquel. de iure mariti glos. 7. nu. 7. & nu. 69. Gonzal. ad regul. 8. Cancellar. glos. 47. num. 20.

S. Insuper .

69 Delegatus Apostolicus nihil debet à partibus recipere nisi esculentum, vel poculentum ex mera dantis liberalitate quod possit paucis diebus consumi. Sed si contingat propter causas commissas proficisci extra suum domicilium, moderatas expensas accipere potest, nec plus ab vna quam ab alia parte, & si litigantes fuerint pauperes etiam pro expensis nihil accipere debet. Colligunt Doctores citati in princip. text.

70 Dictio, insuper, importat diuersa & principalia, non autem partem, vt per Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 11. q. 1. num. 18. Martam de clausulis par. 4. claus. 24. num. 4. & alios per me citatos in tract. de dictionib. vsus frequent. dict. 146.

71 Nisi forsitan esculentum, vel poculentum, &c. Notatur ad hoc quod in modica quantitate licet delegatus esculenta, vel poculenta recipere, vt per Greg. l. 6. verbo no recipiam tit. 6. part. 4. Tiraq. in tract. de iudicio in rebus exig. vers. 82. Azued. l. 1. num. 18. titul. 6. lib. 3. noua Recop. Perez l. fin.

fin. glos. 2. tit. 3. lib. 2. Ordin. & l. 40. glos. 1. tit. 14. eod. lib. 2. & l. 5. glos. 1. pag. 363. col. 1. tit. 19. lib. 8. Morla in emporio Iuris Civilis par. 1. tit. 2. q. 10. à princip. Cened. ad Decretum collect. 28. num. 2.

72 *Mera liberalitate oblatum*. Notatur

quod licet Iudici recipere poculenta, & esculenta, quando illa dantur mera dantis liberalitate, secus autem si aliquo modo directe, aut indirecte à Iudice petantur, seu affectentur, vt per *Boer. decif. 153. num. 29. Farin. in praxi crimin. par. 3. q. 111. num. 252.*

73 *Quod paucis consumi possit diebus*.

Notatur ad hoc quod acceptare non licet esculenta, & poculenta nisi ea, quæ paucis diebus consumi possunt, vt per *Farin. d. q. 111. num. 256. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 56. num. 48.*

74 *Extra suum domiciliū proficisci, &c.*

Notatur ad hoc quod vbi delegatus exit domiciliū consequitur sumptus, vt per *Surd. de aliment. tit. 1. q. 79. num. 1. Segur. Daualos in direct. Iudic. Eccles. fori p. 1. cap. 14. num. 45. Cened. ad Decretal. collect. 134. num. 3. in fine.*

75 *Sed & vbi notabiliter fuerint pau-*

peres litigantes, &c. Notatur ad hoc quod Iudices à pauperibus expensas non debent accipere etiam quando peregrè proficiscuntur, vt per *Tiraq. de nobilit. cap. 29. num. 40. Perez. l. 2. glos. 1. pag. 259. vers. decimotertio, tit. 5. lib. 2. Ordin.*

76 De Sportulis vide *Aleiat. lib. 1. dispunct. cap. 13. & 17. Kircou. Viui. Soar. & alios tom.*

1. commun. opin. lib. 3. tit. 2. pag. 397. Carot. de locato tit. de sportulis fol. 10. Guid. Panciroli. in thesauro vari. lect. lib. 2. cap. 195. Mars. de Iurisdic. p. 4. cent. 2. casu 103. Cald. Pereira in comment. ad l. 2. C. ex delictis defunct. par. 4. num. 22. cum multis seqq. Petr. Greg. de Republ. lib. 2. cap. 6. à num. 16. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 561.

77 In glos. [Præsumat] ibi (hoc verbum denotat vitium) Vide *Hippol. in l. de minore, in princip. num. 39. ff. de question. Sancb. de Matrim. lib. 9. disp. 32. num. 38. quos refero in tract. de delictionibus vsufreq. dict. 278.*

78 In glos. [Moderatas] ibi (quas domi facturus esset, secundum quod dicere consueui-

mus in victore.) Notatur ad hoc quod de expensis, quæ soluendæ sunt victori, debet deduci id, quod domi esset consumpturus ex suo, vt per *Surd. de aliment. tit. 4. q. 25. num. 3. & 5. cum seqq. Sayr. in clau. Regia lib. 12. cap. 13. num. 16. & 17. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 33. num. 35. D. Barbosa in l. cum, qui temere, num. 221. cum seqq. ff. de iudic.*

79 In ead. glos. ibi (& testis integre expensas percipit, &c.) de quo infra hoc cod. cap. à num. 92. cum seqq.

80 In ead. glos. ibi (dic quod si est delegatus ad vniuersitatem causarum, &c.) Notatur ad hoc quod delegatus ad vniuersitatem causarum non est Ordinarius, sed Ordinario similis, & ei æquiparatur, insinquare Ordinarij habetur, vt per *Azeued. l. 1. num. 6. tit. 9. lib. 3. noua Recop.*

81 In glos. [Pauperes] Vide *l. 7. tit. 12. lib. 4. for. leg. vbi glos. 4. Perez. l. 1. glos. 3. à princip. tit. 1. & l. 2. glos. 4. tit. 16. lib. 3. Ordinan. Quæ plurima paupertatis priuilegia referunt *Rebuff. de priuileg. Scholast. priuileg. paupertatis, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 2. num. 35. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 7. num. 9. & plures, quos plena manu refert Cened. ad Decretum collect. 27. num. 2.**

82 In ead. glos. ibi (paupertas non est de genere malorum) Nocet tamen quando ob propriam culpam, vel vitium prouenit, vt per *Couar. lib. 2. vari. cap. 16. num. 3. vers. sed si quis, Tiraq. in l. si unquam verbo bona, nu. 5. Mexi. in tract. tassæ panis concl. 1. num. 10. cum seq. Baec. de inope debitor. cap. 16. num. 25. Lar. in l. si quis à liberis S. idem rescriptis à num. 100. & S. sed si plius à num. 88. ff. de liberis agnos. Cornel. Benincas. de priuileg. paupert. q. 4. à num. 46. Matien. l. 15. glos. 3. nu. 2. tit. 10. & l. 6. glos. 3. num. 32. ad med. tit. 7. lib. 5. noua Recopil. Menoch. de arbitrar. casu 96. num. 10. Azeued. l. 7. num. 4. tit. 2. lib. 1. noua Recopil. D. Barbo. in l. maritum num. 73. ff. soluto matrim. & plures, quos refert Cened. ad Decretal. collect. 2. num. 4.*

83 In ead. glos. ibi (propter paupertatem dua Ecclesia vniuntur.) De quo nouè Concil. Trid. sess. 21. de reformat. cap. 5. & sess. 24. etiam de reformat. cap. 13. vbi latè diximus.

S. Affectorem.

84 Delegatus non assumat affectorem, seu con-

consiliarium nisi in conscientia indigeat, qui neutri parti sit suspectus, & tunc partes soluant moderatum salarium. Colligunt *Doctores in principio texti citati.*

- 85 *Ei de competenti salario, &c.* Notatur ad hoc quòd Iudex potest laboris mercedem, cum salarium non habet, iuste recipere, vt per *Cou. in reg. peccatum par. 2. §. 3. nu. 2. col. 2.* Et ideo potest Iudex delegatus quid capere pro visione processus, vt per *Boer. decis. 15. num. 1.*

- 86 *Neutri parti suspectum.* Ergo assessor potest recusari vt suspectus, de quo *Modern. de cognit. per viam violentie par. 2. q. 14. num. 41.* quem refert *Parens meus in comment. ad Ordin. Regias Lusit. lib. 3. tit. 21. statim in princip. num. 14. pag. 270. Menoch. de arbitrar. lib. 7. q. 73. num. 4.* Vnde aduocatum non posse esse assessorem Iudicis in causa clientuli resoluunt *Stephan. Gratian. discep. forens. cap. 4. num. 5. Carrasc. in explicat. ad aliquas leges nouæ Recopil. cap. 9. num. 291.*

- 87 *In glos. [Relinquitur]* Notatur ad hoc quòd quoties aliquid committitur Cōscientiæ, & prudentiæ alicuius, eius dicto fides adhibetur, vt per *Mascard. de probation. concl. 414.* Et tunc non potest moueri questio quod male egerit, *Sanch. de Matrimo. lib. 3. disp. 10. num. 13.* Nec requiritur citatio, immo absque ea procedere poterit, *Tiraq. in tract. res inter alios acta vers. limita quinto.* Nec est necessaria probatio, *Sanch. d. lib. 3. disp. 8. num. 4.* Et denique denegatur appellatio *Tiraq. de retract. lig. §. 4. glos. 1. num. 11. Boer. decis. 284. num. 17. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 70. num. 7. Aldrete de religiosa disciplina tuenda lib. 2. cap. 28. num. 23.* Vide quæ dixi ad glos. verbo *oneramus in Clem. 1. de iurepatron.* quia ex diametro pugnat cum hac glossa.

S. Notarium.

- 89 Delegatus limitare debet salarium notariorum in sua causa, non participando tamen in lucro cum ipsis, vel assessoribus. Colligunt *Doctores in principio textus citati.*
- 90 De Salarijs notariorum vide *Ordin. Regiam Lusitan. lib. 1. tit. 90. vbi Parens meus, Boer. decis. 258. num. 11. in fine, & num. 12. & 16.*
- 91 In glos. [Officium] ibi (& in hoc inspiciet conditionem personarum) Notatur ad hoc

quòd secundum qualitatem personæ ministrantur expensæ, vt per *Afflic. in cap. 1. in princ. num. 73. ex quibus causis feudum amittit. lib. 3. Lar. in l. si quis à liberis S. sed si filius num. 46. ff. de liber. agnosf. Surd. de aliment. tit. 4. q. 2. 1. num. 9. D. Barbof. in l. eum, qui temere num. 232. ff. de iudic.*

S. Pro ferendo.

Delegatus non debet vocare testes, nisi quando status causæ requirit, & tunc producens soluere tenetur testibus competentes expensas pro discessu, statu, & recessu. Colligunt *Doctores in princ. texti citati.*

- 93 *Nisi à producente, &c.* Notatur ad hoc quòd pro labore, & expensis factis in ferendo testimonio iustam mercedem potest testis exigere, & recipere, vt per *Cou. in reg. peccatum par. 2. §. 3. num. 2. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 310. num. 10. Surd. de aliment. tit. 1. q. 62.*

- 94 Testes esse euocandos, & alimentandos sumptibus producentis obseruant *Azin. in praxi Florent. §. 2. 1. cap. 5. casu 2. Nicol. de Lescurt. de examine testium cap. 16. num. 1. Cacheran. decis. 49. num. 9. Ruzg. Ruland. de Commissar. par. 1. lib. 3. cap. 13. num. 3. Monter à Cuenca Aragonie decis. 36. num. 25. Camill. Borrel. conf. 21. sub num. 16. Qui tamen petere debent moderatos, & non delicatos sumptus, quales consueuerint facere domi suæ, *Greg. l. 21. verbo que coma tit. 2. part. 3. Bellacomb. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 13. num. 61. pag. 257. Ruzg. Rulan. d. part. 1. lib. 3. cap. 23. à princip. Surd. de aliment. tit. 4. q. 25 sub num. 3. Stephan. Gratian. discep. forens. cap. 57. num. 4. Lautiori vero mensa, & delicatiori cibo illustres, nobiles, & egregie personæ excipiendi & tractandi sunt, quàm humilioris conditionis homines, vt per *Surd. tit. 4. q. 18. num. 8. 12. 13. & 14. faciunt notata per Fulu. Pacian. de probation. lib. 2. cap. 26. à num. 123.***

- 96 Vnde testi nobili & egregio equum, vel vecturam suppeditandam esse tenent *Surd. d. tit. 4. q. 21. num. 7. & 10. Stephan. Gratian. d. cap. 57. à num. 6. Alij autem rustici & inferioris conditionis nõ debent ire equites, ideoq; non repetunt expensas, si quas fecerunt in equis, ex notatis per *Tiraq. de nobilit. cap. 20. num. 75. Lara in l. si quis à liberis S. non tantum num. 26. cum seq. ff. de liberis agnosf. Cabed. Lusit. decis. 73. num. 14. ad finem part. 2. Surd.**

2. *Surd. d. tit. 4. q. 21. num. 10. Rutg. Ruland. d. par. 1. lib. 3. cap. 13. num. 10.* Sed quando extra patriam ducuntur illis solui debet antequam pedem de domo moueant *Surd. d. tit. 4. q. 8. num. 3. & p. Stephan. Gratian. d. cap. 57. nu. 6.*
- 97 Artistas, qui aliquid, si domi suæ essent, lucrarentur, non solum sumptus, sed etiam salarium solui debet, habito respectu ad illud, quod in suis artibus omiserunt. ex *Cacheran. Pedam. dec. 46. Camill. Borrel. conf. 21. n. fin. Francise. Marc. Delphin. decis. 178. num. 3. par. 1.*
- 98 Et si contigerit testē in itinere morbo corripri, sumptus in curatione impendendos suppeditare habeat necesse, donec commodē, hoc est sine periculo sanitatis, proprios lares inuisere possit, auctoritate *Barr. tradit Rutg. Ruland. par. 2. lib. 7. cap. 12. num. 4. vbi num. 17. vers. quod tamen,* resoluit producentem teneri suppeditare expensas pro restituendis ablati aduersus deperdantes.
- 99 Denique huiusmodi expensas auctoritate Iudicis esse soluendas, & taxandas obseruant *Bellacomb. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 13. num. 61. pag. 257. Rebuff. de reprob. testium num. 408. cum seqq. Surd. d. tit. 4. q. 21. num. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Præsentatio sola præuenta & receptio in Canonicum secundi impetrantis in eadem Ecclesia non excludit primum impetrantem à præbenda vacante tempore suæ receptionis, vel postea vacante ante suam receptionem, vel præsentationem, & hoc si per processum executoris, vel interpositionem decreti pro primo impetrante affecta existat, nisi dolo, vel negligentia excluderetur ab eadem.*
- 2 *Mandata de prouidendo, & expectatiue hodie sunt sublata per Concil. Trid.*
- 3 *Executores habent iurisdictionem delegatam.*

Cap. Tibi, qui. XII.

Impetrans prius admitti in Canonicum & præbendam primò vacaturam, est præferendus secundo impetranti, licet secundus prius præsentauerit, & fuerit receptus in Canonicum, dummodo antequam vacet præbenda prior præsentet, quia erat prior in data. Immo etiam si prior præsentet postquam

præbenda prior nondum collata secundo, si executor primi fecerit processum, immo ante processum executoris, etiam si præbenda vacans fuerit secundo collata, primo debetur, si in primis litteris fuit positum decretum irritans, quicquid in præiudicium primi gratiæ fiat, dummodo in his non possit imputari dolo, vel notabilis negligentia primo. Colligunt ex *Ordinar. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Dominicus, Monach. Francb. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 75. Alagona in compendio Iuris Canon. pag. 28. & Alex. de Anstilla tom. 5. repet. Iuris Canonici. remissive Casal. in annotat. & Ximen in concord. par. 2.*

2 *Alioquin de vacatura proxime* mada de prouidendo, & expectatiuas omnino substat *Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 19. de quibus Rebuff. in praxi benef. tit. de rescriptis ad beneficia vacatura, Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 27. num. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. S. 1. proæm. num. 57. cum seqq. Mascob. in praxi habendi concursus ad Parochiales Ecclesias vacantes prælud. 23. in princip. n. 10. secundum Romanam impresf.*

3 In glos. [Certo] ibi (*habet enim delegatam Iurisdictionem, &c.*) Notatur ad hoc quod executores habent iurisdictionem delegatam, ex quo de eis agitur sub *tit. de officio deleg. vt per Mascard. de probation. concl. 1284. num. 3.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Primo si prouideri mandatur sub conditione & secundus pure impetrans priusquam veniat conditio, à Papa vel executore suo Canonicatum obtineat, in afectione præbenda primo præfertur.*
- 2 *Collatio non retrotrahitur in præiudicium aliorum.*
- 3 *Gratia conditionalis est imperfecta, & illius effectus stat in suspenso.*

Cap. Si pro te. XIII.

Primo quando prouideri mandatur sub conditione v. g. si assentiatur Episcopus, & secundus simpliciter impetrat, si ante adimpletam conditionem primi secundus obtineat Canonicatū in afectione præbende primo præfertur, licet interim conditio primi fuerit adimpleta. Colligunt ex *Ordin. Lap. Abbas Archid.*

Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 75. Alagona in compendio pag. 28. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2 *In præbenda vacante tibi meritò antefertur* Notatur ad hoc quòd collatio non retrotrahitur in præiudicium aliorum, vt per *Tiraq. de retract. lig. S. 1. gl. 10. n. 17.*

3 In glos. [Si ad id] Notatur ad hoc quòd gratia conditionalis est imperfecta, & illius effectus fiat in suspensio, vt per *Menoch. conf. 38. num. 15. & 16. Cald. Pereira de resolut. empbyt. cap. 6. num. 36.*

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

1 *Prioritas ubi inter duos impetrantes non apparet quid statuendum, offenditur.*

2 *Duobus simul cum litteris Apost. concurrentibus in præsentatione, præfertur ille, qui electus est per illum, seu illos ad quos Canonicoꝝ receptio & collatio præbendarum spectauerit.*

3 *Rescriptorum ex data quando constat de prioritate, & posteritate, illud præfertur, quod prius concessum fuit.*

5 *Gratificationi locus est in expectantibus idem beneficium Ecclesiasticum, cum illud diuidi non possit.*

6 *Rescriptum dicitur anterius altero ratione vnus bore.*

7 *Prioritas tituli probari potest confessione aduersarij.*

8 *Electio eorū, qui semel elegerūt, cōsumpta est, nec in electi præiudicium variare possunt.*

9 *Duo quando equali electoꝝ numero ad beneficium electi sunt, superior est ad eundem, vt terminum electoꝝ præscribat.*

Cap. Duobus. XIV.

1 **D**Vobus Papa concedens vt provideantur de Canoniatu & præbenda, qui habet datā priorem, saltem in vna hora, præfertur alteri. Si sint æquales, & vnus habeat Canoniatū à Papa, alter remittatur ad Episcopum, præfertur ille, qui habet Canoniatum à Papa, licet alter prius præsentauerit litteras; Si vterque remittitur, vel vterque habet à Papa, præfertur qui prius præsentat; Si vterque simul præsentat, tunc Capitulum, vel maior pars eliget, quem vult. Alter vero

nō electus careat impetratis, nisi in litteris ap pareat quod vterque mādauerit prouideri, v. g. dicendo, non obstat quòd pro alijs scripserimus. Colligūt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Butr. Fran. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 76. Alagona in compendio pag. 28. remissive Ximen. in concordant. pag. 1. & 2.*

2 *Quòd si forsam, &c.* Collige ex tex. quòd duobus simul cum litteris Apost. concurrentibus in præsentatione, præfertur ille, qui electus est per illum, vel per illos ad quos Canonicoꝝ receptio, & collatio præbendarum spectauerit, ita glos. verbo *eligere, Franck. num. 4. Domin. num. 2. & alij in præsentati, Staphil. de litteris gratias. de formis mandat. num. 6. Selu. de benef. par. 3. quest. 35. Tiraq. de primog. q. 17. nu. 12.* Non obstat quod actus incertitudo illum vitare solet, itaut effectum non sortiatur, iuxta tex. in *l. duo sunt Titij ff. de testam. tutel.* quia respondetur incertitudinem, & ambiguitatem hic non reperiri in dispositione, vniquisque enim ex impetrantibus habebat suum mandatum de prouidendo, in quo nulla incertitudo reperiebatur, sed tantum erat dubium circa ius prioritatis in affectuone præbendæ, quod quidem ius supposita paritate in data consistit in prioritate temporis, quæ sine probatione non præsumitur ex reg. *sex. in l. in bello S. facta ff. de captiuis.* Vnde cum circa temporis prioritatem solum dubium versetur, merito locus est gratificationi, vt tex. habet. Ad *sex. verò in d. l. duo sunt Titij* respondendum est non dicere inualidam esse dispositionem, sed solum probationem deficere, immo dum constituit ius non deficere, manifeste denotat dispositionem in rigore validam esse. Insuper resp. tex. in præsentati agere de incertitudine, qua stante vterque actus valere potest, putà quia proponuntur mandata de prouidendo, quorum vno adimpleto aliud sustinetur, & manet vt adimpleatur; non sic est dicendum si incertitudo in collatione duobus facta reperitur, tunc enim actus vitiatur, vt pote quia vtraque collatio simul effectum habere non potest, & ita in specie aduertunt *Domin. num. 3. Anchar. num. 1. in cap. quia sepe, hoc eod. tit.* qui in hac specie limitant *tex.* in præsentati. Sic similiter cessat decisio *sex. in l. s. duobus, C. communia de lezatis*, procedit enim in suo casu, vt aduertit *Gom. tom. 2. variar. cap. 10. num. 1. & in l. 38. Tauri, & in l. 40. num. 68.* faciunt quæ

ad quinquennium, vel aliud certum tempus sunt sublata, vt intelligit *Monet. de distrib. quotid. par. 2. quest. 10. num. 13.*

4 *Noftris volumus exulare te. n. poribus.* Non est ergo de essentia legis, vt sit perpetua, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. S. 5. proem. num. 5.*

5 In glos. [Perpetuas] Notatur ad hoc quòd in dubio actus iudicatur perpetuus, & non temporalis, vt per *Palat. in repetit. rub. de donat. inter virum, S. 69. num. 35. Flamin. de resignat. benefic. lib. 11. q. 5. nu. 42.*

6 In glos. [Distributiones] ibi (*qua interdum manualia beneficia*) Vide *Monet. de distrib. quotid. par. 1. q. 2. à nu. 9. vbi num. 15.* obseruat distributiones dici manualia beneficia, siue quia ad manum dantur ijs, qui Diuinis horis in choro interfunt, siue quia tanquam denarij diuini, ac merces in fine diei redduntur ijs, qui suis manibus quodammodo laborauerint, & operati fuerint in Ecclesia, sicut in vinea Domini.

7 In ead. glos. ibi (*interdum vidualia nuncupantur*) Vide *Monet. d. q. 2. n. 4. cum seqq. vbi reddit rationem quia ad quotidianum vicium ijs, qui horis, ac diuinis Officijs interfunt, tribuuntur.*

8 In glos. [Exceptis] Notatur ad hoc quòd priuilegium alicui concessum de percipiendis fructibus suorum beneficiorum in absentia, non continet quotidianas distributiones, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 13. nu. 2. late Monet. de distrib. quotid. par. 1. cap. 6. num. 10. cum seqq. vbi multipliciter declarat.*

9 In glos. [Datur] ibi (*Vnde priuatus officio, & beneficio priuatus intelligitur*) Vide *Perez l. 1. vers. in oppositum tit. 1. lib. 5. Ordinam. Gutier. canon. lib. 1. cap. 5. nu. 9. Tiraq. in tract. cessante causa par. 1. num. 49. Azeued. l. 6. num. 2. tit. 5. lib. 3. noua Recopil. Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 51. num. 12.*

De Consuetudine. Tit. IV.

S V M M A R I V M.

1 *Consuetudinis etiam iurata, vel quantocumque tempore obseruata praeceptu non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium simul cum Canonica & praebanda in aliqua Ecclesia absque dispensatione Sedis Apost. obtinere, vel iam obtenta tenere.*

2 *Personatus & dignitas an differant.*

3 *Consuetudo immemorialis, quae est irrationabilis, minime excusatur à peccato, & ideo non est obseruanda.*

4 *Episcopus dispensare potest, vt quis habeat in vna eademq. Ecclesia dignitatem, siue personatum, & Canonicatū cum praebanda.*

5 *Dignitatem simul & Canonicatum potest quis hodie de consuetudine in vna eademq. Ecclesia habere.*

Cap. Consuetudinem. I. Bonif. VIII.

ONSVETVDO non valet, quia quis habeat in eadem Ecclesia duas dignitates, vel Personatus, seu Praeposituras, vel administrationes, vel duo officia, vel eorum alterum cū reliquo, etiam si esset consuetudo immemorialis, & iurata, quia iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis. Colligitur ex *Ordinar. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anb. Domin. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 88. Alagona in compendio pag. 55. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Personatus, aut dignitates.* Ergo Personatus, & dignitas non sunt idem, de quo vide *Boer. de cis. 286. num. 11. Selu. de benefic. par. 2. quest. 2. nu. 23. Azori instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 13. quest. 5. Massorb. in praxi habendi concursus in pral. vbi de personatu.*

3 In glos. [Non existit] Notatur ad hoc quòd consuetudo immemorialis, quae est irrationabilis, minime excusatur à peccato, & ideo non est obseruanda, vt per *Flamin. de resignat. lib. 5. q. 6. nu. 124.*

4 In glos. [Nisi vnicum] ibi (*ergo videtur quod de dispensatione inferioris à Papa, &c.*) Notatur ad hoc quòd Episcopus dispensare potest, vt quis habeat in vna, eademq. Ecclesia dignitatem siue personatum, & canonicatum cum praebanda, vt per *Kyrcbou. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 9. num. 8. pag. mibi 182. col. 2. & alios plures, quos refert Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 5. nu. 231.*

5 In ead. glos. ibi (*vel consuetudine Ecclesiae*) Notatur ad hoc quòd hodie de consuetudine, quae valet, potest quis in vna eademq. Ecclesia, dignitatē simul & Canonicatū habere, vt per *Duen. reg. 71. vers. amplia quinto, Azor. d. par. 2. lib. 3. c. 11. q. 18. Filliuc. tom. 3. tract. 41. c. 1. nu. 18. vers. sextum, & dixi in collect. ad cap. eam te num. 7. de rescript.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Consuetudo non valet quod ab Officiali Episcopi ad Episcopum appelletur, & nu. 2. & 12. ratio prae statur.*
- 3 *Appellatio prohibita est de Vicario Episcopi ad Episcopum non solum si iudicialiter, sed etiam si extra iudicialiter pro uocetur.*
- 4 *Supplicatio prohibita est de Vicario Episcopi ad Episcopum.*
- 5 *Appellatio impeditur de Vicario Capituli Sede vacante ad ipsum Capitulum.*
- 6 *Appellatio per viam recursus à grauamine interponitur de Vicario Episcopi ad Episcopum.*
- 7 *Episcopus de nullitate sententiae sui Vicarij cognoscere potest.*
- 8 *Appellatio à Vicario foraneo ad Episcopum non prohibetur, declarando vt num. 9.*
- 10 *Appellatio à Vicario in ciuitate tantummodo constituto ad Episcopum non prohibetur.*
- 11 *Appellatio à Vicario ad Episcopum non prohibetur in ijs, quae ex Vicarij officio, nisi specialiter committantur, non competunt.*
- 13 *Consuetudine induci non potest vt alicuius actus substantia mueretur.*
- 14 *Dist. quantocunque, derogat cuicumque consuetudini etiam immemoriali.*
- 15 *Episcopi & Vicarij an idem auditorium sit quoad recusationem.*

Cap. Non putamus II.

- 1 **C**onsuetudo non valet quod appelletur ab Officiali Episcopi ad Episcopum, Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Butr. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 89. Alagona in compend. pag. 35. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.
 - 2 *Hanc eandem conclusionem praeter supra dictos classicos ex hoc tex. colligunt Beroi, conf. 2. 2. num. 1. 3. vol. 1. & conf. 249. num. 3. Marant. de ordine iudic. part. 6. tit. de appellat. à num. 380. Greg. in l. 2. glos. 1. post. med. tit. 4. part. 3. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 1. q. 2. 2. num. 8. & lib. 3. quaest. 2. Segur. in direct. Iudicium ecclesiast. part. 2. cap. 16. num. 3. Rebuff. in praxi benef. tit. de Vicario Episcopi num. 6. & 40. Lancellot. in instit. Canon. sub tit. de officio Vicar. S. fin. iuncta glos. verbo Vicarium generalem, Petr. Greg. in cap. conquiren-*
- te, de officio Ordinar. cap. 1. num. 22. Menoch. conf. 51. num. 1. 2. cum seqq. & conf. 52. num. 17. 108. & 160. Soar. de Pace in praxi tot. 2. prael. 3. num. 4. Anastas. Germon. lib. 1. animaduers. Iuris cap. 7. per totum, Pute. decif. 94. in fine lib. 1. Mohedan. decif. 5. de appellat. Rot. decif. 3. de offic. Vicar. in antiq. alias decif. 350. in nouis, & decif. 1131. part. 3. diuers. Anton. Cuch. lib. 2. instit. maior. tit. 8. de Vicar. Marches. de commission. part. 1. cap. 6. num. 67. Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 28. Cardos. in praxi Iudicium, & aduocat. verbo Vicarius num. 8. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 43. q. 6. Aloys. Ricc. in collect. decif. part. 4. collect. 1166. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi. cap. 4. S. 9. nu. 2. Nicol. Garc. de benef. part. 5. cap. 8. num. 28. & 29. D. Barbof. in l. cum prator §. 1. num. 215. & num. 223. cum seqq. ff. de iudic. Molin. de iustit. tract. 5. disp. 10. num. 1. Card. Tusc. pract. conclus. lit. V. concl. 186. num. 1. & 2. late Scace. de appellat. q. 8. a. num. 35. usque ad num. 85. plene, & eleganter Narbona in speciali tract. de appellat. à Vicario ad Episcopum, Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 64. nu. 46. cum seqq.*
- 3 *Amplia primò non solum prohibitam esse appellationem de Vicario Episcopi ad Episcopum quoties iudicialiter appellatur, verum etiam si Episcopus extra iudicialiter pro uocetur, vt per Rot. decif. 7. num. 2. de offic. Vicar. alias 371. in nouis, Nicol. in concord. glos. num. 83. Sbroz. de officio Vicarij lib. 3. q. 2. nu. 10. Narbona d. tract. de appellat. à Vicar. ad Episcopum num. 167.*
 - 4 *Amplia secundò in supplicatione, vt post Innoc. & Hof. defendunt. Archid. in cap. Romana num. 2. & Gemin. num. 6. de appellat. Capel. Thelos. decif. 379. Sbroz. lib. 3. q. 12. Narbon. ubi sup. num. 168. quicquid dicat Painin. de potest. Capituli Sede vacante par. 2. princ. q. 10. num. 14. & Franc. Marc. Delphin. decif. 322. num. 8. part. 1.*
 - 5 *Amplia tertio etiam de Vicario Capituli Sede vacante ad ipsum Capitulum appellationem impediri, vt per Painin. de officio, & potest. Capituli Sede vacante 2. p. princ. q. 10. num. 14.*
 - 6 *Limita primò & declara vt tunc demum de Vicario ad Episcopum appellatio impediatur quoties à sententia diffinitua, appellari contigerit, non verò si ab interlocutoria, quia tunc nihil impedit quominus ad Episcopum appellatio per viam, recursus à grauamine interponatur, vt per glos.*

glof. in presenti verbo officiali, Lap. num. 1. Gemin. num. 3. & Franc. num. 4. Rota decis. 503. lib. 2. *Marchef. de commiss. par. 1. cap. 4. n. 67. Iacob. de Laurent. de Iudice suspecto cap. 4. num. 12. Narbona d. traft. num. 175.*

7 Limita secundò, & declara vt similiter Episcopus de nullitate sententia sui Vicarij cognoscere possit, et si ipse à diffinitua sententia appellari interdicitur, vt per *Domin. in presenti nu. 3. Franc. nu. 10. Cuch. lib. 2. instit. maior. tit. 8. de Vicar. num. 126. Vant. de nullit. sent. tit. coram quo nullitas proponi possit, num. 20. Sbroz. lib. 3. q. 10. num. 1. Iacob. de Laurent. d. cap. 4. num. 12. ad finem.*

8 Limita tertio hanc prohibitionem locum non habere in Vicario foraneo, vt per *Ioan. Andr. Innoc. Archid. Anchar. Gemin. & Franc. in presenti. Alex. conf. 12. nu. 3. vers. nec etiam prædictis lib. 6. Guid. decis. 426. nu. 42. Franc. Marc. decis. 281. nu. 6. pars. 1. Mandos. reg. 24. Cancel. q. 6. num. 6. Marant. de ordin. iudic. 4. pars. 5. disp. princ. num. 14. & 15. Rot. decis. 3. de Officio Vicar. aliàs decis. 350. in nouis, & decis. 297. num. 1. part. 2. diuers. Cou. prætic. cap. 4. num. 8. Sbroz. d. lib. 2. q. 62. num. 6. & 7. & lib. 3. q. 6. num. 24. & 25. Zerola in praxi Episcop. part. 1. verbo vicarius §. 2. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 3. cap. 45. q. 12. Auila de censur. part. 2. cap. 6. disp. 6. dub. 4. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi cap. 4. §. 9. num. 2. Card. Tusch. lit. A. concl. 350. num. 43. & lit. V. concl. 183. num. 9. & concl. 186. num. 6. *Marchefan. de commiss. part. 1. cap. 6. num. 67. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 29. num. 10. & 12. Iacob. de Laurent. de Iudice suspecto cap. 4. num. 14. in fine, metipsum d. allegat. 64. d. num. 21. Nicol. Garc. d. cap. 8. num. 39. quicquid dicat Anastas. Germon. lib. 1. animaduers. cap. 7. & de Inaultis Cardin. verbo tibi quoad vixeris num. 88.**

9 Declara tamen vt de vicario foraneo ad Episcopum appellari possit cum Iudex delegatus sit, in quem Episcopus non omnem suam iurisdictionem transfert, sed aliquas causas terminandas committit, vt eleganter obseruat *Cou. d. num. 8. nisi fraudulenter Episcopus vicario foraneo causas committat ea mente vt ad se, non ad Metropolitanum Archiepiscopum appellatio deferatur, quia tunc omisso eo ad Metropolitanum prouocabitur, ne huiusmodi fraus, & cautela aliquantulum sibi patrocinentur, vt docuerunt *Specul. tit. de appellat. §. nunc traetemus num. 6. Franc. in presenti num. 6.**

& *Dominic. num. 3. Sbroz. d. lib. 2. q. 131. num. 4. & lib. 3. q. 2. num. 23. ex Abb. & Bertachin. deducens huiusmodi fraudem per coniecturas probari & probata per Metropolitanum excommunicari Episcopum posse, Zerol. in praxi Episcop. part. 2. verbo Vicarius §. 7.*

10 Limita quarto in Vicario in ciuitate tantummodo constituto, nam à Vicario generali ad Episcopum solummodo prouocari non potest, vt docent *Card. Tusch. lit. A. concl. 352. num. 91. & lit. V. concl. 186. num. 4. Nicol. Grac. d. pars. 5. cap. 8. num. 27. & Sanch. lib. 3. disp. 29. n. 9. & 11. ille autem Vicarius in ciuitate tantum constitutus vere generalis non est, nisi generaliter ad totius diocesis causas deputeretur, ex *Nicol. Garc. d. cap. 8. num. 27. & 33. Igitur & c. quamuis Sbroz. lib. 3. quest. 2. num. 5. cum Calder. conf. 2. de appellat. amplius prohibitionem appellandi de Vicario Episcopi ad Episcopum, vt procedat etiam in Vicario generali in ciuitate tantum constituto, itaur de eius sententia ad Episcopum appellatio interponi non valet.**

11 Limita quinto, & declara à sententia Vicarij ad Episcopum ijs tantum in causis proclamari prohibitum, quæ in generali vicariatus commissione continentur, in quibus Vicarius Ordinarius iurisdictionem habere dicitur, secus verò in ijs, quæ ex Vicarij officio, nisi specialiter committantur, non competunt, nam in ijs cum vicarius delegatam habeat iurisdictionem, & non Ordinariam, ab eo ad Episcopum prouocabitur, vt perspicue adnotarunt *glof. verbo officialem in cap. 2. de offic. vicarij hoc lib. vbi Lap. num. 12. Anch. num. 2. Dominic. num. 9. Franc. num. 4. in fine, Rot. decis. 7. de offic. vicar. in antiq. aliàs decis. 371. in nouis, Marant. de ordine iudic. part. 4. disp. 5. princ. num. 16. Anton. Cuch. lib. 2. instit. maior. tit. 8. de vicar. num. 112. cum seqq. Sbroz. lib. 2. quest. 55. num. 33. cum seqq. Iacob. de Laurent. d. traft. de Iudice suspecto cap. 4. num. 12. Sanch. d. lib. 3. disp. 29. num. 6. Nicol. Garc. d. cap. 8. nu. 40.*

12 *Consuetudinem quantocunque* Notatur ad hoc quod tempore, &c. consuetudinem induci non potest quantocunque tempore fuerit seruata quòd de officiali Episcopi ad Episcopum appelletur; quia cum huiusmodi

- prouocatio appellationis naturam, & essentiam subuertat, cuius substantia in eopotif simum consistit, vt de inferiori ad superiorem Iudicem deferatur cap. anteriorum §. illo videlicet, & cap. hoc etiam 2. quæst. 6.
- 13 *glos. verbo appellari in presenti.* Vnde cum non valeat consuetudine induci, vt alicuius adus substantia mutetur, vt obseruat *Frans. in presenti num. 7. Rebuff. tom. 3. ad leges Gallia. tract. de appellat. in presat. num. 4. & 5. Tirag. in presat. le mort de clar. 6. num. 4. & de iure mariti glos. 5. num. 96. Anton. Burg. in repet. cap. cum omnes. num. 319. de constit. Tiber. Decian. tom. 5. conf. 2. num. 12. Surd. conf. 47. num. 13. & cons. 106. num. 10.* ideo cum Episcopus sui Officialis respectu eadem persona, vnum tribunal, & Auditorium reputetur, nil mirum, si secus fiat, idest si de Officiali Episcopi ad Episcopum appellatio deferatur, tanquam substantia appellationis repugnans nullo temporis suffragio coadiuari per hunc tex. resoluunt *Sbroz. lib. 3. quæst. 2. num. 2. 3. & 4. Marbes. de commission. part. 1. cap. 6. num. 67. Soar. de Pace in praxi tom. 2. pralud. 3. num. 3.*
- 14 In glos. [Quantocunque] Notatur ad hoc, quod hæc dictio vniuersalis, *quantocunque*, non tantum derogat consuetudini 20. aut 30. vel centum annorum, sed etiam immemoriali, vt per *Henric. in sum. lib. 7. cap. 27. §. 5. in glos. lit. L.*
- 15 In glos. [Viderur, vlt.] Collige, Episcopi & Vicarij idem auditorium non esse quoad recusationem, vt per *Arcbid. hic num. 2. ad med. & Frano. num. 10. Iacob. de Laurent. de Iudice suspecto cap. 4. num. 6. ad finem.* quod tamen *Narbona* vbi supra num. 130, intelligendum esse asserit quoad causam recusationis Vicarij coram Episcopo discutendam, quo casu ait, vnum tribunal vtriusque non reputari, quia Vicarij recusatione eius personæ cohæret, atque eandem personam concernit, non iurisdictionem,

S V M M A R I V M.

- 1 *Consuetudo præscripta, quod Episcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus sui Capituli consilium requirere teneatur, valida est.*
- 2 *Consuetudo legitime præscripta que dicatur remissiuè.*

- 3 *Allegans & dicens aliquid id probare, debet.*
- 4 *Vicarius non potest inquirere, corrigere, aut punire subditorum excessus: nisi specialiter ab Episcopo si committatur.*

Cap. non est. III.

1 **C**onsuetudo, dummodo canonice præscripta sit, qua Episcopus non tenetur requirere consilium sui Capituli, dum inquiri, punit, corrigit excessus subditorum, non est reprobanda. Colligunt ex *Ordinar. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franc. Viuian in rasion. lib. 1. pag. 89. Alagona in compend. pag. 36.*

2 *Dum tamen aliis sit præscripta canonice.* Quæ dicatur consuetudo legitime præscripta, dixi in *collect. ad c. vlt. nu. 12. hoc tit. in Decretalib.*

3 In glos. [Quam allegat.] Notatur ad hoc, quod allegans & dicens aliquid id probare, debet, vt per *Mascard. de probation. con. cl. 78.*

4 In glos. [Corrigendis] Notatur ad hoc, quod Vicarius non potest inquirere, corrigere, aut punire subditorum excessus, nisi specialiter ab Episcopo ei committatur, vt per *Bero. in rub. de officio Vicar. num. 2. & 26. & cons. 23. num. 4. vol. 1. Ferret. conf. 214. vol. 1. Cuch. in instit. maior. tit. 8. de Vicar. num. 17. Lancel. in instit. Canon. tit. de officio Vicar. §. per Vicarium, Rebuff. in addit. ad reg. 13. Cancell. verbo aut Vicarios, vers. notandum est, & in praxi benefic. tit. forma vicariatus num. 166. Clar. in §. fin. q. 10. num. 3. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi cap. 4 §. 7. num. 2. vers. septimo inquirere, Sanchez de Matrimon. lib. 3. disp. 29. num. 16. in princip. quorum plures refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 54. num. 117.**

S V M M A R I V M.

- 1 *Rescriptum si fiat à Papa vt quis promideatur de præbenda primò vacatura in tali Ecclesia, & in illa est consuetudo, vt antiquiores possint optare, antiquiores præbendas, huiusmodi Consuetudo valet, & est seruanda intra 20. dies, & que remanet est pro providendo, nisi vacauerit in Curia.*

- 2 *Ius optandi non à Iure communi, sed potius consuetudine inductum est.*
- 3 *Antiquiores regulariter prius optare debent quam iuniores.*
- 4 *Canonicus antiquior si differat optare intra legitimum tempus, poterit iunior sequens optare præbendam, quam ille optare debebat.*
- 5 *Antiquior Canonicus quis dicatur ad effectum optandi, ostenditur, & num. 6.*
- 7 *Optio gradatim fieri debet.*
- 8 *Excommunicatus potest optare temporalitatem absque titulo.*
- 9 *Optare non potest vacantem præbendam aut portionem, qui propter aliquod corporis vitium repellitur ab Ordinibus illi annexis.*
- 10 *Coadiutor, aut coadiutus an possit optare?*
- 11 *Absentes optare possunt.*
- 12 *Optio potest fieri per procuratorem.*
- 13 *Pœnitentiarius non potest optare.*
- 14 *Vacatio requiritur ad optionem ex simplici consuetudine, aut statuto faciendam.*
- 15 *Optio locum non habet in beneficijs seu præbendis in Curia, seu apud Sedem vacantibus.*
- 16 *Optio locum non habet in beneficijs quomodo- docunque referuatis.*
- 17 *Optio locum non habet in mensibus Apostol. seu beneficijs referuatis per reg. 8. Cancel.*
- 18 *Optio locum non habet in ijs præbendis, quæ deuoluuntur ad Papam ex negligentia inferiorum in non conferendo intra sex menses à die notitiæ vacationis.*
- 19 *Optio an locum habeat in beneficijs iurisdictionatus, remissive.*
- 20 *Optio an locum habeat in ipsa permutatione, & resignatione.*
- 21 *Optio regulariter fieri debet intra 20. dies.*
- 22 *Electio cum alicui datur intra certum aliquod tempus faciendâ, si id non faciat transit electio ad alium siue detur à Iure, siue à statuto.*
- 23 *Consuetudo optandi est præter Ius, et rationalis, ac proinde induci potest spatio decem annorum.*
- 24 *Consuetudo, quæ præter Ius est, inducitur spatio decem annorum.*
- 25 *Domus canonialis potest optari.*
- 26 *Ius optandi statuto induci potest.*
- 27 *Optandi ius spectat ad antiquiores non ætate, sed receptione.*
- 28 *Maior in optione præbendæ dicitur ille, qui diutius in Ecclesia militauit.*
- 29 *Antiquior ad effectum optionis dicitur ille, qui fuit prior in possessione, licet sit posterior in prouisione.*
- 30 *Consuetudine induci potest ut in optione præferantur antiquiores ætate, vel maiores Ordine.*
- 31 *Consuetudo optandi innititur æquitati Canonice.*
- 32 *Canonici antiquiores possunt, si uelint, meliores præbendas cum vacant suis relictis optare.*
- 33 *Optio fieri potest de minori præbenda ubi ex aliqua causa sit magis grata.*
- 34 *Iure simpliciter fieri dicitur, quod sit per consuetudine.*
- 35 *Præbenda, quam in Ecclesia optans habebat, per optionem aliquo modo vacare censetur.*
- 39 *Optio locum habet in beneficijs vacantibus in Curia si intra mensem à die scientiæ vacationis per Papam non conferantur.*
- 37 *Optio fieri debet infra 20. dies à die, uerisimilis scientiæ vacationis.*
- 38 *Tempus viginti dierum curris simul omnibus optare uolentibus, & unicum tempus omnibus datur.*

Cap. Cum in tua. IV. & vlt.

R Escripsum si fiat à Papa, ut quis prouideatur de præbenda primò vacatura in tali Ecclesia, & in illa est consuetudo ut antiquiores possint optare antiquiores præbendas, huiusmodi consuetudo ualet, & est seruanda intra viginti dies, & quæ remanet est pro prouidendo, nisi vacauerit in Curia, quia tunc non ualet consuetudo. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franc. Alagona in compend. pag. 36. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 90. remissive Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 *In qua consuetudo habetur, &c.*
Notatur ad hoc quod ius optandi non à Iure communi, sed potius consuetudine inductum est, ut per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 34. num. 11. Monet. de optione canon. cap. 2. q. 1. num. 1.

3 *Quod antiquiores.* Notatur ad hoc quod antiquiores regulariter prius optare debent quam iuniores, ut per Monet. d. tract. cap. 4. q. 1. num. 15. ubi cum Bellem. decif. 229. hoc ait ita procedere ut
D 3 huius-

huiusmodi antiquiores vigore statuti, aut consuetudinis de optando non semel dumtaxat, seu pro prima vice, sed quoties casus euenierit, modo aliud non obster, optare possint, cum hic actus sua natura repetibilis, seu iterabilis sit.

4 Si Canonicus antiquior differt optare intra legitimum tempus, itaut sit periculum ne illud labatur ad damnum iuniorum, poterit iunior sequens optare præbendam, quam ille optare debebat, & tenebit optio iunioris in euentum, quo senior, siue antiquior intra tempus statutum non optauerit, vt per *Tiraq. de retractu conuent. S. 2. glos. 1. num. 66. Zerol. in praxi Episcop. verbo Canonica S. 7. concl. 4. Gonzal. d. glos. 34. num. 76. Monet. d. tract. cap. 5. q. 1. num. 3.*

5 Antiquior non censetur ille, ac proinde præferendus non est, qui cum prius esset Canonicus, postea mutauit præbendam, & Canonicatum per impetrationem, & collationem, sed præferri debet is, qui post primam illius receptionem, ante tamen secundam, recepit sicut in Canonicum, vt post *Paris.* resoluit *Monet. d. cap. 5. q. 1. num. 12.*

6 Antiquior num sit ille, qui per Cameram possessionem cepit, ijs, qui eam postea ceperunt per se ipsos, vel procuratorem & vide *Monet. d. cap. 5. num. 12. & 13.*

7 *Gradatim.* Optio ita quoque gradatim fit vt antiquiore optante vacantem cum Canonicatu præbendam, sequens optet præbendam, quã antiquior dimittit, & ab hoc dimissam optet alter, qui mox sequitur, & sic de cæteris, vt per *Gonzal. d. glos. 34. num. 15. Monet. d. tract. cap. 5. q. 1. num. 15.* vbi à *num. 16.* disputat an optio semper fiat intra eundem ordinem, & gradum.

8 *Per se, &c.* Etiam si excommunicatus sit vt per *Cou. in cap. alma mater par. 1. S. 7. num. 4. Gig. de personib. q. 63. num. 15. Gemin. hic in fine, & Franch. num. 6. Gom. de expectat. num. 60. Rot. decif. 5. in fine, de concess. præb. in nouis, & decif. 8. de sens. excom. in antiq. V. golin. de censuris tab. 2. cap. 13. S. 2. num. 15. Sayr. in simili tract. lib. 2. cap. 6. num. 13. Monet. d. cap. 4. à nu. 20.* limitantem post *num. 30.* vbi ex speciali statuto, vel consuetudine optandus sit titulus, veluti quando portionarius optat Canonicatum, vel Canonicus dignitatem, aut aliã vbi requiratur in optione noua collatio, quod etiam tenent *Gonzal. d. glos. 34. num. 65. & à num. 72. Soar. tom. 5. de censur. disp. 13. sect. 1. nu. 19.* optime

D. Anton. Ricciol. de iure personarum extragregium Ecclesie existent. lib. 4. cap. 11. per tot. & plures alij, quos refert & sequitur Nicol. Garc. de benef. par. 7. cap. 13. num. 48. cum seqq.

9 Vbi antiquus propter aliquod corporis vitium repellitur ab Ordinibus annexis alicui præbendæ, vel beneficio in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, non poterit quoque in ea Ecclesia optare vacantem præbendam, aut portionem, vt resoluit *Monet. d. cap. 4. q. 6. à num. 109. & à num. 117.* obseruat clericum, qui cæcus factus est postquam beneficium in Ecclesia aliqua Cathedrali, vel Collegiata obtinuit, non idèò excludendum esse ab optione, quæ deinceps facienda occurrat, & *num. 126.* idem quoque dicendum putat de sardo, muto, & alijs similibus corpore vitiatis, & *à num. 128.* ait peccatorem etiam notorium regulariter vt sic non esse arcendum ab optione, & *à num. 136.* tenet irregularitatem præcedentem receptionem Ordinis, aut beneficii, impedire quoque optionem. An autem coadiutor, vel coadiutus optare possit late disputat idem *Monet. vbi supra à num. 139.* vbi *nu. 158.* firmat dignitatem, Canonicatum, vel portionem in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia obtinentem perinde optare posse ac si non haberet coadiutorem cum futura successione, & *num. 163.* dicit coadiutorem minime optare posse, de quo tamen vide quæ late scribunt *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 34. num. 97. Nicol. Garc. de benef. par. 4. cap. 5. num. 118. cum seqq.*

11 *Vel per alios.* Absens optare posse resoluit *Monet. d. tract. cap. 4. q. 3. à num. 31.*

12 Notatur ad hoc quòd optio potest fieri per procuratorem vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 34. num. 123. Monet. d. cap. 4. num. 52. cum seqq.* vbi *num. 55.* dicit quòd potest fieri optio etiam à procuratore non habente speciale mandatũ, qui tamen constitutus sit cum libera, & *à nu. 58.* subdit quòd si procurator habeat generale mandatũ, vel negotiorum gestor optet nomine meo, & ego ratam habeam optionem, valebit optio.

13 *Optare præbendas.* Vbi autem præbenda habet annexum aliquod perpetuum officium, putã Pœnitentiarij, non potest, qui eam habet, alteram optare, vt tenet in specie *Nau. cõf. 14. de rebus Eccles. nõ alien. aliã cõf. 2. de præb. d. sequitur Gonzal. d. gl. 34. n. 78. cum seqq.* vbi nõ solum in Pœni-

Pœnitentiario, sed etiam in Theologo, Doctore, seu Magistro hoc admittit, quicquid dicat *Monet. d. tract. c. 3. q. 1. à nu. 11.*

14 *Cum præbenda vacabit.* Ad optionem igitur ex simplici consuetudine, aut statuto faciendam, expresse requiri vacationem notat *Monet. d. tract. cap. 3. nu. 15. 1. & 152.* obseruat ex speciali consuetudine super hoc inducta posse etiam præbendam non vacantem optari.

15 *In præbendis vero apud Sedē Apost.* Notatur ad hoc quòd optio locum non habet in beneficijs, seu præbendis in Curia, seu apud Sedem vacantibus, vt per *Rot. decis. 4. de consuetud. in nouis, Gig. d. q. 63. Simonet. de referuat. benefic. q. 45. nu. 3. Falcon. in simili tract. q. 4. effect. 1. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 26. q. 13. Monet. d. tract. cap. 3. q. 3. à nu. 12. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. q. 20. nu. 7.*

16 Similiter optio locum non habet in beneficijs quomodocunque referuatis, siue generaliter, siue specialiter, vt per *Rot. decis. 1. n. 4. de rerum permut. in nouis, Franc. Marc. Delphin. decis. 1271. nu. 2. par. 1. Flamin. de resignat. lib. 2. q. 20. n. 3. Azor. d. par. 2. lib. 6. c. 26. q. 13. Anastas. Germon. de indult. Cardin. S. etiam ex eo, nu. 12. Gonzal. d. glos. 34. num. 2. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 1. num. 452. Monet. d. c. 3. q. 3. à nu. 41.*

17 Sic etiam optio locum non habet in mensibus Apost. seu beneficijs referuatis per reg. 8. Cancell. de alternatiua, vt in specie tradunt *Paul. Grannut. in addit. ad Simonet. de referuat. benefic. q. 45. verbo superfluum, Gōzal. d. glos. 34. à nu. 1. Monet. d. q. 3. nu. 78.*

18 Optio tamen locum habet in ijs præbendis, quæ deuoluuntur ad Papam ex negligentia inferiorum in non conferendo intra sex menses à die notitiæ vacationis, vt per *Frac. Marc. Delphin. decis. 1259. nu. 2. par. 1. Gonzal. d. glos. 34. num. 75. Azor. d. q. 13. Monet. d. q. 3. nu. 106.*

19 An in beneficijs iurispatronatus locum habeat optio, vide late *Monet. d. cap. 3. q. 3. à nu. 12.* vbi respondit quod non. An etiam

20 in beneficijs, & præbendis; quæ permutantur, & resignantur, siue in ipsa permutatione, & resignatiue locum habeat optio, respondetur etiam quod non cum *Petr. Greg. de benefic. cap. 39. nu. 4. Azor. par. 2. lib. 7. cap. 30. quest. 7. Flamin. lib. 2. quest. 20. num. 2. Gonzal. d. glos. 34. n. 35. & seq. Monet. d. q. 3. à n. 124*

21 *Per viginti dies dumtaxat, &c.*

Notatur ad hoc quòd optio regulariter fieri debet intra viginti dies, vt per *Franc. Marc. Delphin. decis. 1258. num. 5. Gonzal. d. glos. 34. nu. 75. Monet. d. tract. q. 4. à nu. 1.* Minui potest hoc tempus per Cāpitulum ipsum ex *Franc. hic ad finem, & Paris. conf. 10. num. 17. vol. 4. & Monet. d. c. 4. nu. 3.* sicut & prorogari valet vt tenet *Zerol. in praxi Episcop. verb. Canonica vers. ad septimum, Monet. d. cap. 4. à num. 7.* Cætera vide ad glos. verbo *dumtaxat inf. num. 38.*

22 *Quibus elapsis, &c.* Notatur ad hoc quòd cum alicui datur electio intra certum aliquod tempus faciendā, si id non faciat transit electio ad alium, siue detur à iure, siue à statuto, vt per *Tiraquel. de retractu lignag. S. 24. glos. . . num. 9.*

23 In glos. [Consuetudo] ibi (*tunc sufficere spatium decem annorum.*) Notatur ad hoc quòd confuetudo optandi est præter ius, & rationabilis, ideoque induci potest spatio decem annorū, vt per *Archid. hic n. 1. Ioan. Andr. num. 4. Franc. num. 5. & 7. Gemin. nu. 6. Duenreg. 139. de veritate tamen huius notabilis vide Gonzal. d. glos. 34. nu. 12. & 13. Monet. d. tract. cap. 2. q. 2. à nu. 15.*

24 In ead. glos. ibi (*& non contra Ius sufficit sit longæua.*) Notatur ad hoc quòd consuetudo, quæ præter ius est, inducitur spatio decem annorum, vt per *Curs. de consuet. sect. 3. n. 28. Cou. lib. 1. var. cap. 17. nu. 8. vers. quarto, Soar. in thes. recept. sent. lit. C. n. 279. Villalob. lit. C. nu. 183. Monet. d. cap. 2. nu. 6.*

25 In ead. glos. ibi (*quod antiquior Canonicus possit mutare domum, &c.*) Notatur ad hoc quòd domus canonicalis potest optari, vt per *Gemin. Archidiacon. Butr. & alios in præfenti, Rebuff. de pacif. possess. num. 140. Monet. d. tract. c. 3. à nu. 7.*

26 In ead. glos. ibi (*puto verum etiam in statuto.*) Notatur ad hoc quòd ius optandi statuto induci potest, vt per *Mil. in suo reperi. verbo consuetudo, & Statutum optandi, Gig. de pensioib. q. 63. num. 8. Monet. d. tractat. cap. 2. à nu. 49.*

27 In glos. [Antiquiores] ibi (*non etate, sed tempore, &c.*) Notatur ad hoc quòd ius optandi spectat ad antiquiores non etate, sed receptione, vt per *Rot. decis. 6. nu. 2. de consuet. in antiq. & decis. 411. num. 2. par. 1. diuers. Falcon. in tract. de referuat. benefic. effect. 49.*

Mil:

- Mil. in suo repert. verbo consuetudo per quam disponitur il 1. Zerol. d. verbo Canonica vers. ad septimum concl. vlt. Azor. d. par. 2. lib. 6. c. 26. q. 1. 3. Gonzal. ad reg. 8. Canc. S. 3. proem. à num. 2. 2. Monet. d. tract. cap. 4. q. 1. à nu. 15.*
- 28 Ille enim dicitur maior in optione præbendæ, qui diutius in Ecclesia militauit, *Menocho. de arbit. lib. 2. casu 124. num. 5. quicquid dicat Tiraq. in præfat. primog. num. 110.*
29. 129. & seq. & num. 151. Sic etiam antiquior ad effectum optionis dicitur ille, qui fuit prior in possessione, licet sit in prouisione posterior, cum sit antiquior in seruitio Ecclesiæ, ex *Gonzal. d. glof. 34. num. 49.*
- 30 In ead. glof. ibi (*idem si esset consuetudo, &c.*) Notatur ad hoc quòd consuetudine induci potest, vt in optione præferantur antiquiores ætate, vel maiores ordine, vt per *Monet. d. tract. cap. 4. q. 1. à num. 18.*
- 31 In ead. glof. ibi [*Nota quod consuetudo ista innititur aequitati canonica*] Ita *Franc. Marc. Delphin. decis. 1. 258. num. 2. part. 1. Azor. d. cap. 26. quest. 13. Monet. d. tract. cap. 2. quest. 1. num. 1.*
- 32 In glof. [*Meliores*] Notatur ad hoc quòd antiquiores Canonici possunt, si velint, meliores præbendas cum vacant, suis relictis optare, vt per *Tiraquel. in præfat. primog. num. 187.*
- 33 In eadem glof. ibi (*quod si in tali Ecclesia, &c.*) Notatur ad hoc quòd fieri potest optio de minori præbenda, vbi ex aliqua causa sit magis grata, vt per *Franc. Marc. d. decis. 1. 258. num. 4. Roman. cons. 227. Rot. decis. 5. vers. præterea, de consuet. in nouis, Nauar. cons. 4. de rebus Eccles. non alien. Monet. d. tract. cap. 3. q. 7. à num. 135. quicquid dicat Gonzal. d. glof. 34. à num. 23.*
- 34 In glof. [*De lure*] ibi (*consuetudo est enim ius quoddam.*) Notatur ad hoc quòd id de iure simpliciter dicitur fieri, quod per consuetudinem fit, vt per *Tiraq. in tract. le mort. declar. 7. in præfat. num. 5.*
- 35 In glof. [*Non furit*] Notatur ad hoc quòd per optionem regulariter vacat, saltem aliquo modo, præbenda, quam in Ecclesia optans habebat, vt per *Monet. dict. tract. cap. 4. q. 5. num. 55.*
- 36 In glof. [*Ordinatur*] ibi (*Cum Papa de ipsi non prouidebit infra mensem*) Notatur ad hoc quòd optio locum habet in beneficijs vacantibus in Curia, si intra mensem à die scientiæ vacationis per Romanum Pontificem non conferantur, vt per *Aen. Falcon. de*
- re seruat. benefic. q. 4. effectu 6. num. 2. Gig. de pensionib. q. 63. num. 11. Zerol. d. verbo Canonica vers. ad septimum concl. 6. Monet. d. tract. cap. 3. q. 3. à num. 70.*
- 37 In glof. [*Viginti dies*] ibi (*à tempore scientiæ*) Notatur ad hoc quòd optio fieri debet infra viginti dies à die verisimilis scientiæ vacationis, vt per *Zerol. d. vers. ad septimum, Gonzal. d. glof. 34. num. 75.* Et ita tempus optandi præbendas non currit ignorantibus, vt per *Tiraq. de retractu lig. S. 35. glof. 4. num. 14. Monet. d. tract. cap. 6. à num. 18. vbi nu. 21. notat quòd ad hoc vt currat hoc tempus ad optandum, non sufficit ficta illa notitia, de qua in *Clem. vnic. S. ceterum, de concess. præb. & idem Monet. d. loco nu. 39.* firmat probabile esse quòd si ij omnes, qui optare debebant, iuste impediti fuerint, durante tali impedimento, illud tempus ijs non currat, & à num. 43. ait quòd vbi etiam ipso iure currit illud tempus optandi, adhuc competet tam minoribus ex causa ætatis, quàm absentibus, alijsue iuste impeditis in integrum restitutio.*
- 38 In glof. [*Dumtaxat*] ibi (*& sic de singulis inter omnes, &c.*) Notatur ad hoc quòd tempus viginti dierum currit simul omnibus optare volentibus, & vnicum tempus omnibus datur, vt per *Franc. Marc. d. decis. 1. 258. num. 5. Tiraq. de retractu tit. 2. S. 2. glof. 1. nu. 66. Gonzal. d. glof. 34. num. 76. Monet. d. tract. cap. 6. num. 11.*

De Postulatione Prælatorum. Tit. V.

S V M M A R I V M .

- 1 Electio nulla est si quis eligat postulando, vel postulandum, vel postulet eligendo, vel eligendum, aut in eligendo, & num. 2.
- 3 Electio incerta est nullius momenti, etiam si adsit clausula, omni meliori modo.
- 4 Verbum, carere, denotat latam sententiam.
- 5 Beneficium vnum semel eligens non potest aliud eligere, nec in electi præiudicium variare.
- 6 Periores consulere debemus.

Cap. Perpetuo. Vnic. Bonif. VIII.

LIGENS sub hac forma. Eligo postulando, vel postulo eligendo, vel eligo postulandum, vel eligo postulandum, vel postulo in eligendum, facit

omnia irrita & varia. Item prohibitum, & inualidum est eligere sub hac forma. Eligo, & postulo prout melius de iure valere potest, nisi quando probabiliter dubitatur, an quis sit eligendus, vel postulandus, & tunc ille, de quo agitur, tenetur in tempore consensus eligere viam electionis, vel viam postulationis, nec potest vna electa ad aliam amplius redire. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 95. Alagona in compend. pag. 39. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. defumunt nouissime Paul. Laymann in quaestione Canonice de Prælat. ecclesiæ elect. cap. 1. q. 11. Iul. Laur. tom. 1. vari. lucubrat. tit. 4. de elect. cap. 14. num. 2.

3 Prout potest melius de iure valere

Notatur ad hoc, quod electio incerta nullius momenti est, quamuis addit clausula, omni meliori modo, vt per Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 3. num. 16.

4 Viribus omnino carere. Verbum, care, re, denotare latam sententiam dixi in tract. de dicti. in b. vsufrequent. dict. 53. secundum Lugdunen. impress.

5 Redeundi ad aliam, &c. Notatur ad hoc, quod si quis semel vnum beneficium elegerit, aliud eligere non poterit, nec in electi præiudicium variare, vt per Tiraq. in l. boves §. hoc sermone num. 50. cum seqq. ff. de verb. significat.

6 In glos. [Probabiliter] ibi (peritiores consuler debuerunt.) Vide Sayr. in claus. Regia lib. 1. cap. 8. num. 2.

De Electione, & electi potestate. Tit. VI.

S V M M A R I V M.

1 Appellatum ubi fuerit ad Papam propter oppositionem contra prouisionem, electionem,

vel postulationem factam ad personatum, dignitatem, vel Canonatum, tunc appellans, & se defendens, & quorum interest, infra mensem à die obiectionis ad Sedem Apost. iter arripere debent.

2 Prouisio proprie differt ab electione.

3 Procurator alicuius si in termino sibi præstituto obiecerit crimina aduersus electum, & intra illud tempus non docuit de mandato, quod iam habebat, nihil ei obstat, mandatur: non fuisse exhibitum.

4 Dict. A. vel Ab regulariter excludunt, & denotant terminum à quo.

5 Constitutiones pœnales loquentes de masculino comprehendunt femininum.

6 Prouisio lato modo habet in se inclusam electionem, & confirmationem, ac continet omnes modos, per quos Ecclesiæ prouidetur.

7 Appellationis in causa procedi debet ubi post aduentum vnius partis ad Sedem Apost. oppositum, & appellantis contra electionem, &c. altera pars intra viginii dies non comparuerit.

8 Hospitale comprehenditur sub dispositione huius tex.

9 Iudex ex officio suo procuratorem compellere potest ad exhibendum mandatam, vel ad cauendum de rato, si dubitetur de mandato.

10 Non probans, quod in forma opponit, condemnabitur parti alteri in expensis.

11 Verbo futuri temporis quando iungitur participium præteriti temporis tunc est lata sententia.

12 Verbum, sit, an & quando denotet latam sententiam, remissiuè.

13 Expense, in quibus victus victori condemnatur, taxanda sunt à Iudice secundum qualitatem litigantium ex proprio arbitrio.

14 Expensarum condemnatio non fit, dum quis ex probatione semiplena, & ob delationem iuramenti obtinuerit.

Cap. Statuimus. I. Innoc. IV.

SI quis in electione, prouisione, seu postulatione alicuius dignitatis, personatus, aut Canonatus, aliquid obiecerit, ac proinde fuerit ad Papam appellatum, tam appellans, & se defendens, quam ceteri, quorum interest,

infra mensem à die obiectionis per se, vel per procuratores ad Sedem Apost. iter arripiant. Colligunt

Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 153. Alagona in compend. Iuris Canonici pag. 59. remissive Casal. in annot. Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Vel prouisionem.* Ergo prouisio proprie differt ab electione, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone, limit. 6. nu. 14. & 15. ff. de verb. signif.*

3 *Vel per procuratores.* Notatur ad hoc quòd si aliquis tãquam procurator alterius in termino sibi præsfituro obiecerit crimina aduersus electum, & intra illud tempus non docuit de mandato, quod iam habebat, quia forte non recordabatur, nihil ei obstat mandatum non fuisse exhibitum, vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 10. num. 94.*

4 *A die obiectionis.* Notatur ad hoc quòd dictiones A, vel Ab regulariter excludit, & denotat terminũ in quo, & suapte natura sunt exclusiue, & separatiuæ, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 11. nu. 51. 52. & 53. Cosm. in pragm. Sanct. tit. de colation. §. videlicet verbo A. pag. 231. Rebuff. ad l. 125. versic. ab eo ff. de verbor. signif. Rot. decif. 710. num. 4. par. 1. diuers. & decif. 705. num. 2. par. 2. etiam diuers. Aloys. Ricc. in collect. decif. par. 2. collect. 389. Magon. Florent. decif. 8. num. 7. versic. & maxime si terminus. Stephan. Gratian. Marchia decif. 124. num. 4. & discept. forens. cap. 161. num. 5.*

5 In glos. [Si quis] ibi (*vel si qua*) Notatur ad hoc quòd Constitutiones pœnales loquentes de masculino comprehendunt fœmininum, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 9. num. 214.*

6 In glos. [Prouisionem] ibi (*quia forte ad eum pertinet prouisio, & prouidendo eligit, & confirmat*) Notatur ad hoc quòd prouisio lato modo habet in se inclusam electionem, & confirmationem, vt per *Boer. decif. 117. nu. 3.* Continet enim omnes modos per quos Ecclesiæ prouidetur, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. de forma Vicariatus num. 5. Mandos. in reg. 32. Cancellar. quas. 4. num. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 17. per tot. Rot. decif. 791. nu. 9. par. 1. diuersor.*

§. sed si pars.

7 Et si post aduentum vnus partis altera pars intra viginti dies non compareat, proce-

datur in causa appellationis. Colligunt Doctores citati in principio text.

8 *Hæc autem in dignitatibus, &c.* Proce-
etiam in hospitali resoluit *Mascard. de probationib. concl. 869. num. 24.*

9 In glos. [Absentia] ibi (*credo tamen ne iudex, &c.*) Notatur ad hoc quòd Iudex ex officio suo procuratorem compellere potest ad exhibendum mandatum, vel ad cauendũ de rato, si dubitetur de mandato, vt per *Duen. reg. 264. versic. & una hanc reg. Mascard. de probation. concl. 693. nu. 4. Mench. quest. v. i. freq. cap. 16. nu. 2. Soar. de Pace in pract. in initio annot. 4. nu. 3.*

§. Adjicientes.

10 Qui vero obiecerit contra formam electionis, & plene non probauerit, condemnabitur ad expensas partis contrariæ, si obiecerit contra electi personam, & plene non probauerit, erit per triennium suspensus à beneficijs ecclesiasticis, ad quæ si temerè in illo triennio se ingesserit, erit ipso iure perpetuò priuatus, sine vlla spe indulgentiæ, nisi forte constaret quòd causa probabilis ipsum excusauit à calumnia. Colligunt Doctores in principio text. citati.

11 *Triennio nouerit se suspensum, &c.* Obseruandum est quòd quando verbo futuri temporis iungitur participium præteriti temporis, tunc est latæ sententiæ, vt per *Tiraq. in l. si unquam verbo reuersatur nu. 70. & 71. C. de reuocandis donat.*

12 *Perpetuo sit priuatus.* Verbum, sit, an-
& quando denotet latæ sententiæ, vide Doctores per me citatos in tract. de diction. vsufreq. dist. 374.

13 In glos. [Docuerit] Notatur ad hoc quòd expensæ in quibus victus victori condemnatur taxandæ sunt à Iudice secundum qualitatem litigantium ex proprio quidem arbitrio, vt tandem præmissa taxatione victor iuramentum præstet se vere impendisse quantitatem illam, quæ per Iudicem fuerit definita, vt per *Cou. practic. cap. 27. nu. 6.*

14 Aduertere oportet expensarum condemnationem non fieri dum quis ex probatione semiplena, & ob delationem iuramenti obtinuerit, vt per *Lafranc. Lanfranc. decif. 171. incip. Quando actor, & decif. 334. incip. Actor, Caualean. Fiuiz. decif. 15. nu. 32. lib. 1. Camill. Borrel.*

Borell. in sum. omnium decis. tit. 54. de Iuram. Supplet. nu 61. vbi num. 63. limitat si ille, cui iuramentum delatum est, plusquam semiple- nē probasset, & aduersarius nihil.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vota conditionalia, alternatiua, & incerta in electionibus reprobantur, & recidunt in pure consentientes, & nu. 2.*
- 2 *Electores non possunt sub conditione, vel alternatiuē eligere.*
- 4 *Collatio, & institutio fieri non potest sub conditione, vel alternatiuē,*
- 5 *Beneficium Ecclesiasticum debet pure, & sine aliqua extrinseca conditione conferri.*
- 6 *Præsentatio non solum alternatiua, sed etiam conditionalis, & dubia fieri potest, dummodo infra tempus datum ad præsentandum conditio purificetur, & dubietas certificetur.*
- 7 *Consensus voce, & non scripto est exprimens.*
- 8 *Episcopus etiam ignorans mortem potest conferre beneficia sub conditione si vacant.*
- 9 *Beneficium conferre alicui cum onere legendi Sacram Scripturam, vel docendi quando non sit simonia, ostenditur.*
- 10 *Electio facta sub conditione si vacat, vel simili non valet,*

Cap. In electionibus. II.

- V**ota conditionalia, alternatiua, & incerta in electionibus, postulationibus, & scrutinijs, sunt nulla, & tota potestas eligendi deuoluitur ad alios, qui pure elegerunt. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Aucbar. Dominic. Monach. Franck. Butr. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 155. Alagona in compend. Iuris Canon. pag. 60. remissiuē Ximen. in concordan. par. 1. & 2.*
- 2 *Hanc eandem conclus. firmat Fr. Ludou. Mirand. in man. Prælat. tom. 2. q. 2. art. 17. concl. 2. vbi intelligit de conditionibus, quæ reddunt electionem incertam, perplexam, & dubiam, non vero de alijs, quæ nihilominus sunt ex natura actus.*
 - 3 *Vnde colligitur electores non posse sub conditione, vel alternatiuē eligere, vt per Siluest. in sum. verbo electio 2. num. 6. Ripa. lib. 2. resp. 32. Roch. de Iurepatron. verbo honorificum q. 8. num. 29. Idem in collatione, &*

institutione resoluunt Mohedan. decis. 30. n. 2. de præbendis, Cassad. decis. 15. num. 3. eod. tit. Caputaq. decis. 298. nu. 5. par. 2. & decis. 241. nu. 3. par. 3. Put. decis. 396. par. 3. Mari. Anton. var. resolut. lib. 1. resolut. 112. casu 60. Nam

- 5 *beneficium ecclesiasticum debet pure, & sine aliqua extrinseca conditione conferri, vt per Rebuff. in praxi benefic. tit. requisita ad collationem bonam nu. 2. & 3. Gonzal. ad regul. 8. Cancel. glos. 5. num. 15. Nicol. Garc. de benefic. par. 8. cap. 2. à nu. 1.*
- 6 *In præsentatione tamē non procedit hic tex. & supradicta resolutio, sed præsentatio non solum alternatiua, sed etiam conditionalis, incerta, dubia, & obscura procedet, dummodo infra tempus datum ad præsentandum conditio purificetur, incertitudo, dubietas, & obscuritas certificetur, & si conditio, vel incertitudo venit purificanda, vel certificanda per habentem instituire, statim dicitur purificata & certa præsentatio. Rebuff. in concord. in forma mandati verbo innodatus in fine, Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 3. Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 8. cap. 6. nu. 2. q. in ult. impress.*

Ergo voce, & non scripto est consensus exprimens, vt per Boer. decis. 1. nu. 49.

- 8 *In glos. [Incerta] tibi (confero tibi talem Ecclesiam, vel præbendam si vacat, &c.) Notatur ad hoc quòd Episcopus etiam ignorans mortem, potest conferre beneficia sub conditione si vacant, vt per Dominic. hic num. 10. & Franck. nu. 4. l. ap. alleg. 6. nu. 2. Azor. in liti. moral. par. 2. lib. 6. cap. 2. q. 3. Cou. lib. 3. var. cap. 16. num. 2. Nicol. Garc. de benefic. par. 8. cap. 2. nu. 4. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo beneficia vers. secundum dubium, Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 8. cap. 6. num. 25. in ult. impress.*

- 9 *Notatur etiā ad hoc quòd conferre beneficiū alicui cū onere legendi Sacram Scripturam, vel Sac. Theologiam, vel docendi Clericos in Seminario, non est simonia quando illud onus fuit impositum illi beneficio antequam conferretur, vel alicui beneficio vnito alteri, secus si non habebat prius illud onus, & nunc Episcopus veller illud ei imponere, & conferre, quia tunc esset simonia, vt per Thom. Zerol. d. par. 1. verbo simonia vers. duodecimum.*
- 10 *In ead. glos. tibi (contrarium posset dici, &c.) Notatur ad hoc quòd non valet electio facta sub conditione si vacat, vel simili, & quod in*

ea nihil adijci potest quod sonet in conditionem, etiam de preterito, seu de presenti, vt per *Rebuff. in concord. in forma mandati verbo innodatus vers. intellige, Cou. lib. 3. var. cap. 16. num. 2. Domin. hic n. 10. & 11. & Franck. n. 5. Rip. lib. 2. resp. 32.* vbi ait electionem factam sub illa conditione, si placuerit Summo Pontifici, irritam fore, *Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 9. Contra Fr. Emman. quasi. Regul. tom. 2. q. 51. art. 3.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Papae de electione vbi non est tractetur.*
- 2 *Excommunicationem nemini referuatam incurrunt mittentes scripturas, vel nuncios alicui Cardinali in Conclauis existentis ad electionem Romani Pont. vel cum eo secreta loquentes, & Officiales, qui non seruant contenta in hoc tex.*
- 3 *Periculum vbi maius est, ibi cautius est agendum.*
- 4 *Papa est super omnia Concilia.*
- 5 *Verbum, incurrat, denotat canonem latae sententiae.*
- 6 *Ciuitatis appellatione venit portus.*
- 7 *Forma quoties non potest adimpleri specificae, debet adimpleri in casu aequipollenti, & sufficit.*
- 8 *Mare, seu pars maris dicitur esse de territorio illius ciuitatis, vel loci, cui magis appropinquat.*
- 9 *Cardinales ad electionem Papae secundum tex. in praesenti non debent citari, sed tantum intra decem dies expectari.*
- 10 *Electio Papae si fiat communi Cardinalium omnium praesentium, vel duarum partium eorum consensu, alijs non expectatis intra decem dierum tempus absentibus an valida sit, remissive.*

Cap. Vbi periculum. III. Greg. X.

- I**N hoc tex. cum suis S. S. agitur de modo & forma eligendi Pontificem, de quo aliqua dixi in *collectan. ad c. licet de vitanda, hoc tit. in Decretalib.* & de ea est noua Constitutio Gregorij XV. incip. *Aeterni Patris sub Dat. 17. Kalend. Decembris 1621.* & alia nouissima S. D. N. *Vrbani VIII. incip. Ad Romanum sub dat. 5. Kalend. Februarij 1625.*
- 2 *Excommunicationem nulli referuatam incurrunt mittentes scripturas, vel nuncios, alicui Cardinali in Conclauis existentis ad elec-*

tionem Romani Pont. vel cum eo secreta loquentes, & Officiales, qui non seruant contenta in hoc cap. vel circa ipsum fraudem committunt, vt per *Nau. in man. c. 27. uum. 121. Filliuc. tract. 14. num. 53. vers. 1. & num. 54. metipsum de officio Episcopi par. 3. alleg. 50. num. 201. in vlt. impress. Rainer. in Catalogo censurarum extra Bullam cap. 7. excom. 5. & cap. 9. excom. 45. vbi aduertit recipientes, vel mittentes litteras, nuncium, notam, aut signum aliquod iisdem, dum sunt in Conclauis, contrahere excommunicationem Papae referuatam in *Constit. Pij IV. 80. incip. In eligendis.**

- 3 *Procul dubio, &c.* Notatur ad hoc quod periculum vbi maius est, ibi cautius est agendum, vt per *Stephan. Gratian. Marchia decif. 133. num. 19. Farin. in praxi crimin. par. 4. conf. 65. nu. 115.*
- 4 *In glos. [Concilio] ibi (cum sit Papa super omnia Concilia) Vide Turrec. in sum. de Ecclesia lib. 3. cap. 64. in fine, Cou. de sponfal. par. 2. cap. 6. §. 9. num. 6.*
- 5 *In glos. [Incurrat] ibi (nota canonem late sententiae) Vide Tirac. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 114. C. de reuocandis donat. Sayr. in Clauis Regia lib. 3. cap. 8. nu. 21. vers. fallit, & plures alios per me citatos de dictionibus vsufreq. dict. 156. secundum Logdunen. impress.*

S. Porro.

- 6 *Extra ciuitatem, &c.* Notatur ad hoc quod appellatione ciuitatis venit portus, vt per *Cou. lib. 2. var. cap. 5. n. 10. vers. non obstat, Rebuff. ad l. portus 59. vers. & ista sunt utilia, ff. de verbor. signif. pag. 303. col. 1.*
- 7 *Quo casu in alia, &c.* Notatur ad hoc quod quoties forma non potest adimpleri specificae, debet adimpleri in casu aequipollenti, & sufficit, vt per *Flamin. de resignat. benefic. lib. 11. q. 13. n. 37.*
- 8 *In glos. [Territorio] ibi (quod si moriatur in mari, &c.)* Notatur ad hoc quod mare, seu pars maris dicitur esse de territorio illius ciuitatis, vel loci, cui magis appropinquat, vt per *Xuar. alleg. 17. num. 1. Cabed. Lusit. decif. 46. num. 1. par. 2. Cald. Pereira consil. 23. nu. 7. Melchi. Vrbano Lusit. decif. tom. 1. Areso 29.*
- 9 *In glos. [Decem diebus] ibi (nota quod constitutio ista non iubet eos citari, sed tantum expectari) Ita Bald. in margarita verbo electio*

Etio Papa, Mandos. in reg. 32. Cancell. quest. 8. num. 8. Boer. decis. 31. num. 7. lul. Lauror. var. lucubras. tom. 1. tit. 4. c. 8. num. 8.

- 10 In ead. glof. ibi (*vel ante lapsum horum decem dierum, &c.*) Vtrum autem si electio fiat communi Cardinalium omnium presentium, vel duarum partium eorum consensu non expectatis intra decem dierum tempus absentibus, valida fit? vide *Azori. institut. moral. par. 2. lib. 4. cap. 2. vers. Sed dubia questionis, Lauror. d. cap. 8. num. 4.*

S V M M A R I V M.

- 1 Appellantes contra electiones, vel provisiones omnia, quae obijcere intendunt contra personam, vel formam, tenentur exprimere, & iurare quod illa credunt vera esse, & ea se posse probare, & num. 2.
- 3 Text. iste non habet locum in eo, qui prosequitur contemptum suum, quia non fuit vocatus ad electionem.
- 4 Culpa ubi agendo, vel excipiendo alicui obijcitur, vagandum non est, sed certa culpa designari debet.
- 5 Doctores referuntur de vi, & effectibus dicti. Alioquin agentes.
- 6 Ignorantia, vel scientia aliunde quam per proprium iuramentum probari non potest, & num. 7.
- 8 Iuramento probari possunt ea, quae consistunt in animo.
- 9 Ignorantia in verisimilibus non probatur illius iuramento, qui eam allegat.
- 10 Canonatus collatio habet vim electionis.
- 11 Indefinita aequipollet uniuersali.
- 12 Electionis impugnatio competit cuiilibet de populo.
- 13 Claus. Omnia & singula, vis & effectus, remissive.
- 14 Expressio quando requiritur per verba geminata tunc non sufficit expressio in genere.
- 15 Verba, omnia, & singula, includunt prorsus omnia absque ulla limitatione.
- 16 Iuramentum ubi exigitur tactis scripturis, non satisficit si praestetur illis praesentibus.
- 17 Episcopi cum iurant non tangunt scripturas.
- 18 Appellationi adhaerere quis debet intra tempora appellationis.

Cap. Vt circa. IV.

Appellantes contra electiones, postulationes, vel provisiones, vel contra personas eligentium, aut electi tenentur exprimere in instrumento publico, seu litteris super appellatione confectis omnia, & singula, quae obijciunt contra formam, vel personam, & simul iurare quod credunt ea esse vera, & se posse illa probare. Alioquin opposcentes non poterunt nec tempore appellationis interpositae, vel postea, obijcere aliqua in huiusmodi litteris non contenta, nisi forsitan essent aliqua de nouo emersa, vel quae licet antiqua, verisimiliter tamen constet quod tempore appellationis potuerunt ignorari, teneantur autem appellantes hanc ignorantiam per iuramentum probare. Colligitur ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancb. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 160. Alagona in compendio pag. 61. & 62. remissive Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. firmant Laurent. de Peirinis de subdito Relig. tom. 1. quest. 1. cap. 31. S. 11. vers. noto tamen, Fr. Sigism. de elect. dub. 48. num. 1. cum seqq.

3 Appellantes in instrumento, &c.

Non habere locum in eo, qui prosequitur contemptum suum, quia non fuit vocatus ad electionem, asserit Card. Tusch. tom. 1. lit. C. concl. 44. num. 18. vbi num. 19. dicit quod etiam non procedit in eo, qui electus prosequitur ius suum non per viam appellationis, & num. 20. ait procedere necum in appellante, sed etiam in adherente appellationi per alium interpositae.

4 Omnia, & singula exprimant, &c.

Vbi enim agendo, vel excipiendo alicui culpa obijcitur, vagandum non est, sed certa culpa designari debet, vt per Menoch. de praesumpt. lib. 5. praes. 3. num. 137.

5 Alioquin. De hac dict. vide Doctores per me citatos in tract. de diction. vsufrequent. dict. 17. secundum Lugdunen. impress.

6 Super huiusmodi autem ignorantia, &c.

Noratur ad hoc quod ignorantia, vel scientia aliunde quam per proprium iuramentum probari non potest, vt per Sayr. in Clau. Regia lib. 3. cap. 5.

- num. 4. & latius infra ad cap. nulla 8. hoc eod. tit.
- 7 *Per proprium, &c.* Notatur ad hoc quod ignorantia probatur proprio iuramento, ita *Anghar. conf. 174. num. 4. Roman. conf. 54. num. 3. vers. contrarium, Crau. conf. 201. num. 33. Mandel. conf. 18. num. 5. Rot. in Romana legitime. p. Lunij 1614. coram Card. Sacrao, impressa per Farin. d. eccl. 62. 1. n. 4. part. 1. recent. ea enim, quæ constituunt in animo, probari possunt, iuramento, vt per *Cordub. de Lara in l. si quis à liberis § si mater nu. 64. ff. de liber. agnosce. Bruenor à Sole in locis communib. verbo animus 2. & 4. vbi plures refert Doctores.**
- 9 *Hoc adijciendo, &c.* Notatur ad hoc quod in non verisimilibus ignorantia non probatur illius iuramento, qui eam allegat, vt per *Tiraq. in l. si unquam in presat. n. 36. C. de reuoc. donat.*
- 10 In glof. [Electiones.] ibi (*qui eo ipso quod prouident confirmant*) Notatur ad hoc quod, collatio Canonicatus habet vim electionis, & confirmationis, vt per *Boer. decif. 117. nu. 3.*
- 11 In glof. [Aliorum] ibi (*indefinita equipollet vniuersali*) De hoc principio, & iuris axiomate vide *Menoch. de presumpt. lib. 4. pres. 21. nu. 5. & pres. 62. n. 7. Mas. card. de probat. concl. 1181. n. 38. cum seqq. Cou. var. lib. 1. cap. 13. n. 6. Card. Mant. de coniec. ultim. volunt. lib. 3. tit. 4. n. 12. & lib. 7. tit. 5. n. 1. & 10. Surd. de alim. tit. 5. q. 1. n. 3. & 16. & tit. 8. priuileg. 27. & tit. 9. q. 1. 3. n. 10. 13. & 17. & dec. 188. n. 4. & conf. 216. n. 2. 5. & conf. 244. n. 21. & conf. 308. n. 48. Negreiros de introduc. ultim. volunt. lib. 1. tit. 1. n. 37. Farin. in praxi crim. p. 4. decif. 69. n. 8. & decif. 358. n. 1. plene Card. Tusch. tom. 4. lit. 1. concl. 86. & 87. Sancb. de Matrim. lib. 3. disp. 44. nu. 2. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. p. 1. c. 9. n. 24. Morl. in emporio Iuris tit. 11. in pralud. n. 55.*
- 12 In glof. [Aliqui.] Notatur ad hoc quod impugnatio electionis de aliquo officiali ad inferiendum Reipubl. competit cuilibet de populo, vt per *Auendan. de exequendis mandatis par. 1. cap. 19. n. 27. Azeued. l. 1. num. 6. tit. 4. lib. 5. noue Recop. Burg. de Pace conf. 10. num. 20. Matien. l. 1. glof. 8. tit. 1. 4. lib. 5. noue Recopilat. Bobadil. in sua politica lib. 3. cap. 8. nu. 17. Cabed. par. 1. decif. 112. & par. 2. decif. 84. num. 16. cum seq.*
- 13 In glof. [Omnia, & singula.] De hac clausula egi in traft. de clausulis vsusfreq. claus. 96. secundum Lugdunen. impress.
- 14 In ead. glof. ibi (*aliàs quare fieret hæc verborum geminatio, &c.*) Notatur ad hoc quod quando requiritur expressio per verba genitina, tunc non sufficit expressio in genere, vt per *Hippol. conf. 2. nam. 62. Tiraq. de iure mariti glof. 7. num. 117.*
- 15 Notatur etiã ad hoc quod verba illa, *omnia & singula*, includit prorsus omnia abique vlla limitatione, vt per *Surd. decif. 268. nu. 14. Mar. Alter. de censuris tom. 1. lib. 5. disp. 3. cap. 2. lit. D. & disp. 15. cap. 1. lit. C.* Et idem operantur ac si expressim, specificæ, & in indiuiduo de aliqua re ageretur, vt per *Menoch. conf. 20. num. 21.*
- In glof. [Corporali] ibi (*quod si iurat præfente sextu Evangeliorum, & non tangat, &c.*) Notatur ad hoc quod non satisficit statuto exigenti iuramentum tactis scripturis si illud prætetur præsentibus scripturis, sed non tactis, vt per *Tiraq. de iure mariti glof. 7. nu. 98. Sancb. de Matrimon. lib. 7. disp. 108. num. 14.* An autem in iuramento desideretur tactus alicuius rei Sacræ, vel Evangeliorum? Vide *Sancb. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 3. cap. 1. num. 3. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 18. cap. 1. num. 10.*
- In ead. glof. ibi (*quod Episcopi tangere non tenentur, &c.*) Speciale enim est in Episcopo, alij autem Clerici tangunt, vide *l. 2. tit. 11. part. 3. Hippol. sing. 606. Tiraq. de pennis temper. cap. 51. num. 136. Viui. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 9. de probationib. num. 133. & tit. 10. de resib. num. 314. Menoch. conf. 114. num. 3. & 17. cum seq. & consil. 118. num. 30. & 31. Sayr. in clauis Regia lib. 5. cap. 1. num. 12. versic. imo vero, Farin. in praxi crimin. q. 74. num. 24. Christoph. de Pace in scholijs ad leges styli l. 240. à num. 1.*
- 18 In glof. [Adhærentes] ibi (*& scias quod non admittentur ex virtute appellationis adhærentes, &c.*) Notatur ad hoc quod debet quis adherere appellationi intra tempora appellationis, vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 1. glof. 10. num. 89. Gutier. de iuram. confir. par. 1. cap. 49. num. 6.*

S V M M A R I V M,

- 1 Electus ante confirmationem administrare non debet per se, vel per alium in totum, vel in partem sub quocunque colore, qui contrafecerint ipso facto priuati sunt iure ex electione quæsita, & num. 2.

- 3 Non habet locum in prouisionibus Apostol. in quibus non proceditur per viam confirmationis.
- 4 Institutio nulla ex errore facti excusat à pœna huius tex.
- 5 Malitijs hominum non est indulgendum.
- 6 Electus, vel presentatus ante confirmationem administrare non debet.
- 7 Electus, qui solemniter benedixit populum, non incurrit pœnam huius tex.
- 8 Pœnalis est dispositio huius tex.
- 9 Obedientiæ præstatio facit incurrere in pœnas huius tex.
- 10 Collationem canonicam absque possessione habens si administrare velit, poterit id facere, dummodo alius non sit in possessione.
- 11 Pœna huius tex. incurritur per vnicũ actum perfectum & consummatum.
- 12 Pœna huius tex. non ligat Papam, & Imperatorem.

Cap. Auaritiæ. V.

- 1 **E**lectus ante confirmationem administrare nõ præsumat in Ecclesia vt. œconomus, vel procurator, vel iud alio quâ sit colore in spiritualibus, vel temporalibus per se, vel per alium, in totum, vel in partem; si secus faciat eo ipso priuatur non iure acquisito per electionem. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archiep. Gemin. Ioan. Anar. Ancbar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 161. Alagona in compend. pag. 62. remissus Ximen. in concord. par. 1. & 2.*
- 2 Hanc eandẽ conclus. ex hoc tex. desumunt Tabien. verbo electio 1. num. 27. Iacob. de Grass. tom. 2. conf. lib. 1. sub tit. de elect. conf. 2. num. 3. Laurent. de Peirinis de Religioso subditio tom. 1. q. 1. c. 31. S. 1. 1. vers. dico quinto, late Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 1. 3. à princip. Ego ipse de officio Episcopi par. 3. alleg. 57. num. 214. Launor. var. lucub. tom. 1. tit. 4. c. 45. num. 6.
- 3 Intellige de electis ingerentibus se in administratione beneficiorum non curando de confirmatione, ne se submitterent periculo cassationis, secus autẽ in prouisionibus Apostol. in quibus nõ proceditur per viam confirmationis, cum prouisio vnicũ actũ habeat validam electionem, & confirmationem, ideoq; in prouisionibus, quæ sunt à Curia Romana non est seruanda Constitutio cap. fin. infra hoc eod. tit. ita Lambertin. de iurepatr. lib. 2. par. 2. q. 6. princ. art. 3. num. 4. quare ita fuit dictum in *Rota in Brachban. Parochialis de*

Moreira 13. Iunij 1605. coram Ostmebro. Ergo tex. **4 Exquisitis fraudibus, &c.** in præsentati requirit dolum, & ideo institutio etiam nulla ex errore facti excusat ab illius pœna, vt per Mil. in *reperi. verbo pœna decretalis auaritiæ*, & fuit dictum in *Cassalen. Parochialis 13. Maij 1586. coram Robusterio*, & in d. *Brachban. Parochialis*, quin etiam ab huiusmodi pœna excusat quælibet causa quamuis iniusta & fatua, vt fuit dictum in alia *Cassalen. Parochialis coram Seraphino.*

- 5 **Non sit malitijs hominum indulgendum.** Vide *Escebar. de ratiocin. cap. 15. dum. num. 3. Flamin. de confident. q. 32. n. 61.* Nec malitijs est via aperienda, *Ces. Argel. de contradi. legitimo q. 1. 3. nu. 90. & Flamin. de confident. q. 35. n. 70.*
- 6 **Administrationem dignitatis, &c.**

Notatur ad hoc quòd electus ante confirmationem administrare nõ debet, vt per *Menoch. de arbitr. lib. 3. casu 403.* itaut dicatur intrusus, qui post electionem ante tamẽ confirmationem administrare præsumperit, iuxta tradita per *Mascard. de probat. concl. 936. nu. 7.* & non solum obinet in electione, de qua expresse loquitur, & in postulatione, vt in *c. bona memorie Maguntinen. hoc tit. in Decretal. notatque Roman. conf. 330. nu. 21.* sed etiam in præsentatione, personaque ipsius presentanti, secundum *Franch. bic. n. 2. Calderin. conf. 8. de elect. Lap. alleg. 8. sub num. 4. vers. sic & pœna, Gabr. conf. 199. n. 3. lib. 1. Flamin. de resignat. benefic. lib. 12. q. 3. n. 26. Marefcot. vari. lib. 2. c. 35. à n. 45. Lotter. d. q. 13. n. 3. & 4.*

- 7 Non habet locum in electo, qui non solemniter benedixit populum, secundum *Cardin. Tusch. præct. concl. tom. 1. lit. C. concl. 44. nu. 22.*
- 8 Dispositio enim huius tex. est pœnalis, vt ait *Maffobr. in vari. habendi concursum reg. 1. dub. 2. 7. n. 15. & reg. 9. dub. 1. n. 15.*
- 9 Procedit in præstitione obedientiæ, quia per illam dicitur quis administrasse, & incidisse in pœnam huius tex. vt per *Pute. dec. 45. par. 3. in correctis.*

- 10 **Priusquam celebrata de ipso electio confirmetur.** Ergo habens collationem, Canonicam absque possessione si administrare velit, poterit id facere optimo iure, dummodo alius non sit in possessione, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 16. num. 6.*

- 11 *Aut illis se immiscere.* Per vnicum nāque actum perfectum tamen, & consummatum incurri poenam de qua in hoc tex. probant late *Crescent. d. decif. 6. num. 17. & 18. de iurepatron. Lotter. d. quest. 13. num. 6.* Dicitur autem in proposito actus perfectus, & consummatus non ex instrumentali possessione, sed ex actuali perceptione fructuum siue temporalium, siue spiritualium, cui praestitum est iuramentum, vt per *Gabr. d. conf. 199. num. 4. lib. 1. Pute. decif. 45. lib. 3. Rot. decif. 83. nu. 4. & 6. par. 3. lib. 3. diuers.*
- 12 In glos. [Ecclesiariū. Jibi (nisi in Papa, &c.)] Notatur ad hoc quod decisio & poena huius tex. non ligant Papam, & Imperatorem, vt per *Sayr. in clau. Regia lib. 3. cap. 4. n. 5. Rendin. in prompt. recept. sentent. tit. 84. à nu. 1. Lauor. var. lucub. tom. 1. tit. 4. cap. 2. 5. num. 24.*
- 13 In glos. [Latius.] ibi (ideft late) Vide *Surd. decif. 65. num. 12.*
- 14 In glos. [Priuaros.] ibi (ideft ipso iure) Ita *Crescent. decif. 6. nu. 15. 19. & 20. de iurepatron. Lotter. d. q. 13. num. 5.* Verbum, priuetur, an & quando significet latam, vel ferendam sententiam, vide Doctores, quos plena manu citavi in tractat. de dictionib. vsusfrequen. dict. 285. secundum Lugdunen. impressionem.

S V M M A R I V M.

- 1 Eligentes, quā cito commode possunt, electionem electo presentent, electus infra mensem consentiat, aliā priuatus est iure quāsito nisi conditio persona ipsum excuset: post consensum confirmationem petat infra tres menses, aliā electio viribus vacuetur.
- 2 Electio intimanda est electo antequam ad superiorem deferatur, vt appareat an consentire, vel repudiare velit.
- 3 Electus si intra mensem à tempore electionis ei presentata, vel à tempore sibi praestituto non consenserit electioni, vacat Prælatūra.
- 4 Electus in Episcopum debet petere confirmationem infra tres menses post consensum electioni praestitum.
- 5 Electus si intra tres menses post consensum electioni praestitum non petierit confirmationem ipso facto priuatur iure per electionem quæsto.
- 6 Mensis ubi conceditur à lege, vel statuto di-

sponte à quo tempore incipere debeat, tunc accipitur mensis secundum quod accidit in Calendario.

- 7 Mensis debet habere triginta dies.
- 8 Praescriptio nunquam currit ignoranti cum quis ipso facto priuatur iure proprio ob lapsum temporis.
- 9 Dict. Ex tunc, extremum tempus significat.
- 10 Verba, eo ipso, latam sententiam important.
- 11 Electi amicus si eius nomine confirmationem petat sine mandato, satis est modò electus ratum habeat infra illos tres menses.
- 12 Ratihabito fieri omnino debet intra terminum datum ad acceptandum.

Cap. Quam sit. VI.

Electores electionem ipsam quā citius commode poterunt electo presentare, ac petere consensum ipsius procurant, electus autem teneatur illum infra mensem à dicta presentatione praestare, aliā priuatur ipso facto iure acquisito, nisi forsan electus esset subditus, nec posset consentire sine licentia superioris; tunc enim quamprimum debet illum petere, & si infra tempus prob. sentia superioris ponderandum non petierit, electores alium eligant. Colligunt ex Ordinar. Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 163. Alagona in compend. pag. 63. remissive Ximen. in concordan. part. 1. & 2.

2 *Electo presentare, &c.* Notatur ad hoc quod electio intimanda est electo antequam ad Superiorem deferatur, vt appareat vtrum consentire, aut repudiare velit, ita *Paul. Laymann in quest. Canonic. de Prælatorum ecclesiast. elect. c. 2. q. 14.*

3 *Electus vero, &c.* Notatur ad hoc quod si electus intra mensem à tempore electionis ei presentata, vel à tempore sibi praestituto, non consenserit electioni, tunc vacat Prælatūra, vt per *Rot. decif. 7. de elect. in nouis, Menoch. de arbitrar. lib. 2. cent. 5. casu 477. per totum, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 50. Massobr. in praxi habendi concursus ad Parochiales Ecclesias vacantes requif. 1. dub. 2. num. 11. secundum Romanam impressionem.*

4 *Ceterum quivis electus infra tres*

mensēs, &c. Notatur ad hoc quòd in Episcopum electus debet petere confirmationem intra tres menses post consensum electionis præstitum; ita Menoch. de arbitr. casu 477. Azor. insit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 29. quæst. 10. quos refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, par. 1. tit. 1. cap. 4. num. 1. quibus addo Miranda in van. Prælat. tom. 2. quæst. 23. art. 9. concl. 4.

5 *Electio eadem eo ipso viribus vacue.*

Notatur ad hoc quòd si electus intra tres menses post consensum electionis præstitum non petierit confirmationem, ipso facto priuatur iure sibi per electionem quæsitò, vt per Petr. Greg. de re benefic. cap. 25. nu. 12. Gonzal. ad reg. 9. Cancell. glos. 15. num. 51. quos refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, par. 3. alleg. 57. nu. 213.

6 In glos. [Mensem] ibi (subaudi computandum, &c.) Notatur ad hoc quòd quando lex, vel statutum concedens mensem, disponit à quo tempore mensis incipit, vt à die electionis, vel à die per iudicem assignanda, tunc accipitur mensis secundum quod accidit in Calendario, & quod ex vno mense deficit, accipitur de sequenti, vt per Menoch. de arbitr. casu 50. num. 21. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 11. num. 7. Sanch. de Matrim. lib. 2. disp. 24. num. 15. Nicol. Garc. de benefic. par. 10. cap. 2. num. 42. cum seqq. quos refero Ego ipse d. cap. 4. nu. 2.

7 Sub ead. glos. in addit. ibi (mensis debet 30. dies habere) Ita tradunt Gregor. l. 5. tit. 6. part. 6. Menoch. de arbitr. casu 50. num. 8. cum seqq. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 14. num. 2. & de empt. cap. 4. num. 21. Melch. Phæbor. Lusit. decisi. 51. num. 24. tom. 1. Alexand. Trentafing. vari. resolut. lib. 2. tit. de dilat. resolut. 2. num. 4.

8 In glos. [Distulerit.] ibi (quod si impeditus fuerit non currit ei tempus, &c.) Notatur ad hoc quòd cum quis ipso iure priuatur iure quopiam ob lapsum temporis, nunquam ei currit præscriptio ignorantis, sed tum deum cum sciuerit, vt per Tirag. de retractu lig. 3. 5. glos. 4. num. 25.

9 In glos. [Ex tunc.] ibi (extremum tempus significat) Ita Tirag. de retractu lig. 3. 1. glos. 11. nu. 39. Matien. l. 14. glos. 1. n. 44. tit. 4. lib. 5. nouæ Recopil. Flamin. de resignar. benefic. tom. 2. lib. 11. quæst. 2. num. 15. Cald. Perei

ra quæst. forens. lib. 1. q. 6. num. 74. & alij citati per me in tract. de dictionibus vsufreq. dist. 408. num. 1. secundum Lugdunen. impress.

10 In glos. [Eo ipso] ibi (nec requiritur alia priuationis sententia.) Notatur ad hoc quòd verba illa, Eo ipso, latam sententiam importat, vt per Tirag. in l. si unquam verbo reuersatur n. 142. Roland. conf. 62. r. m. 32. lib. 2. Salas de legib. q. 96. tract. 14. disp. 16. sect. 8. post nu. 29. verj. propria verba sunt, Soar. in simili tract. lib. 5. cap. 7. sub n. 4. & cap. 8. num. 2. Farinac. fragm. crimin. par. 2. lit. L. verbo lex num. 95.

11 In glos. [Petere.] ibi (sed pone quod amicus, &c.) Notatur ad hoc quòd satis est si electi amicus eius nomine confirmationem petat sine mandato, modo electus ratum habeat infra illos tres menses, vt per Tirag. de pœnis semper. casu 22. nu. 37. Azor. d. cap. 29. quæst. 11. quos refero Ego ipse d. cap. 4. num. 4.

12 In ead. glos. ibi (& intelligas quod debet ratum habere ante lapsum, &c.) Notatur ad hoc quòd ratihabitio fieri omnino debet intra terminum datum ad acceptandum, vt per Cou. vari. lib. 3. cap. 16. num. 5.

Cap. Perpetuo. VII.

1 **I**ndignum in scrutinio eligès si electio non habet effectum, licet peccet, non tamen priuatur potestate eligendi. Colligitur ex Ordinar. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuisan. in rational. lib. 1. pag. 164. Alagona in compendio pag. 63. remulijue Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 Hanc eandem concl. firmant Nau. in cap. pœna num. 22. de pœnis. dist. 1. Sayr. de censuris lib. 4. cap. 15. num. 11. S. quanto, Fr. Stijm. à Bonon. de electione dub. 61. nu. 10. Paul. Laymann in quæst. Canon. de Prælatorum ecclesiast. elect. quæst. 77.

S V M M A R I V M.

1 Eligens vel electioni consentiens contra electum (nisi ex noua causa, vel nouis ei pandita) se nequit opponere, vel renunciare, & nu. 2.

- 3 *Eligentes per se, vel per alios tenentur sub mortali habere notitiam morum illius in quem suffragium ferre volunt.*
 4 *Ignorantia cum sit quid in animo consistens iuramento probatur.*

Cap. Nulli. VIII.

1 **E**ligentes, vel sentientes electioni non possunt postea electo opponere contra electionem, nisi de nouo aliquid oriatur, vel nescierint precedentes defectus, quã ignorantiam tenentur iuramento probare. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Ioan. Andr. Gemin. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 166. Alagona in compendio pag. 63. remissive Ximen in concord. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant *Laurent. de Peirinis de Relig. subdito tom. 1. q. 1. cap. 31. S. 12. in princip. Lancel. in his. canon. lib. 1. tit. 7. de elect. pag. 16. Paul. Laymann in quaest. Canonice de Pralatorum ecclesiasticorum electione q. 116. in princip.*

3 *Vel nisi ei morum ipsius ante celta, &c.* Nam eligentes per se, vel alios tenentur sub mortali habere notitiam morum illius, in quem suffragium ferre volunt, iuxta tradita per *Ioan. Andr. & Panorm. in cap. bona il. 2. de postulas. Pralat. & in cap. scriptum, hoc tit. Abulen. in cap. 22. Matthai q. 119. Armil. in sum. verbo Electio. nu. 12. Sigism. à Bononia de election. dub. 35. num. 3.*

4 *De huiusmodi autem ignorantia fidem faciat proprio iuramento.* Notatur ad hoc quòd ignorantia, cum sit quid in animo consistens, iuramento probatur, vt per *Gail. lib. 2. obseru. 48. num. 23. Sebast. Medic. de casu fortuito par. 1. q. 3. num. 1. 4. Cephal. conf. 242. nu. 17. lib. 2. Villal. commun. opin. lit. I. num. 4. Menoch. de arbitrar. casu 186. num. 2. cum seq. Honded. conf. 55. num. 61. cum seqq. tom. 1. Mascard. de probat. concl. 638. num. 1. & 2. & conclus. 881. num. 1. & 2. Sfort. Odd. de reuissu. in integ. par. 1. q. 38. num. 52. Boui. de statutar. prescrip. glos. 19. nu. 13. Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 4. nu. 1. cum seqq. Bauer. de Lunam. effect. 53. vers. offitauo principaliter, Mancin. in tractat. de iurcuran. effect. 103. num. 1.*

Cap. Si quando. IX.

1 **Q**uando pars maior duplo eligit vnum, & minor pars alterum, non potest minor opponere aliquid, quod extenuet vota maioris, vel quod minor pars sit maioris auctoritatis, vel zeli, vel electus à minori sit dignior, sed bene potest opponere aliquid, quod votum maioris partis annullat. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 166. Alagona in compend. pag. 64. remissive Ximen in concordant. par. 2.*

Cap. Quamuis. X.

1 **C**ausa electionum Episcoporum, & superiorum computantur inter maiores spectantes ad Sedem Apostol. verum vt ad illam deuoluatur debet fieri appellatio in scriptis, in quibus ponatur causa appellationis, quã sit legitima, & non friuola. Si vero appellans antequam appellatio præsentetur Sedi Apost. renuntiat appellationi iudex à quo appellatum est, inquit an huiusmodi renunciatio fuerit ex prauitate, et si eam intercessisse reperiat, præstat terminum in quo renunciatus cum omnibus actis se Apost. Sedi præsentet. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 167. Alagona in compend. pag. 64. remissive Ximen in concord. par. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Defectus scientiæ, vel persona euidentis si obijciatur inter reliqua, quæ obijciuntur promouendo ad dignitatem, illa ante omnia examinari debent, & si falsus reperitur, opponens à prosecutione negotij repellitur, & punietur. perinde ac si defecisset in probatione omnium obiectorum.
- 2 Dicitur. Forte, est nota assertionis.
- 3 Litteratura de stylo regulariter soles probari per examen personæ.
- 4 Confirmare debens in ipso actu petita confirmationis electionis potest ex officio inquirere etiam oppositè deficiente, vel renunciantè.
- 5 Bonus quilibet præsumitur.
- 6 Litteratura non præsumitur nisi præbetur.

- 7 Nobilitas non presumitur nisi probetur.
 8 Confirmans ubi ex officio inquirit de electo tenetur ipse electus probare habilitatem suam non solum de aetate, litteratura, & legitimitate, verum etiam de vita, & meritis.
 9 Electo opponens tenetur probare inhabilitatem per ipsum obiectam.

Cap. Si forte XI.

Quando quis contra electum, vel postulatam ad aliquam dignitatem, opponit evidentem defectum scientiæ, vel personæ, & alia impedimenta, prius inquiratur de defectu personæ, aut scientiæ, & si probentur tales defectus, declarabitur ineligibilis, si autem non probentur, obijciens condemnabitur in expensis, & punietur, nec debet admitti ad alias obiectiones probandas. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 169. Alagona in compend pag. 65. idem ex hoc tex. delimit Fr. Sigism. a Bononia de electione dub. 48. num. 8. remissive Ximen. in concordant. par. 2.

Nota est assertio hęc dicit in hoc forte, tex. iuxta ea, quæ resoluunt Rebuff. in comment. ad tit. ff. verbor. signifi. ad l. offensus 38. vers. forte, pag. mibi 208. Menoch. conf. 25. num. 14. Bernard. Græuz. ad præf. Camera Imper. lib. 2. concl. 10. num. 10. & alij plures per me citati in tract. de distinctionibus vsufrey, dist. 127. num. 6. secundum Lugdunen. impress.

3 Subijciatur examini, &c. Notatur ad litteratura de stylo regulariter fore probari per examen personæ, vt per Flamin. de resignation. benefic. tom. 2. lib. 10. q. 3. num. 66. & faciunt quæ dixi de officio, & potestate Episcopi part. 3. alleg. 60. sub num. 91. vers. vtrum autem.

4 In glos. [Evidentem] ibi (Sed nunquid Iudex ex suo officio &c.) Notatur ad hoc quod confirmare debens in ipso actu petitiæ confirmationis electionis potest ex officio inquirere etiam oppositore deficiente, vel renunciante, vt per D. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 18. num. 49. vbi subdit quod tunc debet ipse electus probare habilitatem suam iuxta doctrinam Felin. in cap. in præsentia sub num. 28. vers. & ideo volens, de probat. Ioan. Andr. ad reg. insamibus vers. ad contrarium num. 8. & 9. de

regul. Iuris in 6. Butr. in cap. bone il. i. num. 58. ad p. n. vers. si autem non interdiceret, de elect.

5 In glos. [Scientiæ] ibi (Sed nota quod est quadam intrinseca qualitas cum qua homo nascitur, &c.) Notatur ad hoc quod bonus quilibet presumitur, vt per Bernard. reg. 65. Duen. reg. 75. Soccin. reg. 39. Tiraq. de prescrip. §. 1. glos. 2. vers. sed quod pag. mibi 87. Petr. Alphons. de l'asconcellos in harmonia rubricarum Iuris Canon. sub rub. de scrutin. in Ordine facien. num. 3. cum seqq. Mench. illustr. cap. 70. nu. 3. Mascard. de probat. concl. 222. & seq. & concl. 878. & concl. 1003. Menoch. de præsumpt. li. 5. præf. 1. n. 5. Flamin. de resign. benefic. lib. 10. q. 3. n. 63. Brunor. a Sole in locis communib. verbo bonus, Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 5. cap. 1. num. 64. & alios, quos refert Cened. ad Sextum collect. 29. num. 1.

6 In ead. glos. ibi (est quadam intrinseca, vt litteratura, & talis qualis non presumitur nisi probetur) ita Mascard. de probation. concl. 989. per totam, Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 91. num. 18. Bellef. disquisit. cleric. part. 1. tit. de disciplina cleric. §. 4. num. 39.

7 Vnde nobilitatem non præsumi nisi probetur resoluunt Tiraq. de nobilit. cap. 10. num. 13. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 60. & conf. 321. num. 11. Mascard. concl. 1090. Gam. Lusit. decis. 322. num. 3. Valas. conf. 191. n. 21. Cabed. decis. 73. num. 10. par. 2.

8 Contra hanc glos. resoluendū est quod vbi confirmans ex officio inquirit de electo, tenetur ipse electus probare habilitatem suam, non solum de aetate ac litteratura, & legitimitate, vt sentit hęc glos. verum etiam de vita & moribus, quicquid ipsa repugnet, quia presumptio illa bonitatis in hoc nihil suffragatur, & ab illa in promotionibus, & alijs actibus spiritualibus receditur, ita Ludou. Gom. in tract. de expectat. n. 78. & 150. Aleias. de præsumpt. reg. 3. præf. 2. sub num. 2. vers. quarto limitatur, & quod ideo omnino probari hæc debeant docuit Card. in Clem. unica num. 2. de concess. præb. vbi ait quod quia nascimur filij iræ, & proclius ad peccandum, violenter presumitur contra quemlibet vbi agitur de ipso promouendo.

9 In glos. [Defectum] ibi (dicit quod opponens probat) Notatur ad hoc quod opponens electo tenetur probare inhabilitatem per ipsum obiectam, vt per D. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 18. num. 47.

S V M M A R I V M.

- 1 *Gravantes aliquam personam ecclesiasticam, vel eius consanguineos, aut Ecclesias, seu bona pro eo quod eum pro quo rogabantur, eligere noluerunt, ipso facto excommunicati sunt, & n. 2.*
- 3 *Metus illatus consanguineis electoris ad incutiendum electori timorem, censetur illatus electori.*
- 4 *Paria sunt aliquem vexare, opprimere, & gravare, aut consanguineos ipsius.*
- 5 *Excommunicatus est non solum percussus clericum, sed consanguineum clerici.*
- 6 *Consanguinei vocantur qui sese sanguine contingunt.*
- 7 *Favor potius est considerandus, quam odium.*
- 8 *Dispositio censetur favorabilis, aut odiosa, ex principali intentione disponentis.*
- 9 *Lex quantumvis poenalis lata principaliter in favorem animarum, & ad peccatum vitandum, est favorabilis, & extendenda ex identitate rationis.*
- 10 *Constitutiones poenales ex identitate rationis sunt extendenda favore pia cause.*

Cap. Sciant cuncti. XII.

- P**Ræsumentes gravare personas ecclesiasticas, vel earum consanguineos, Ecclesias, seu monasteria, vel ipsorum bona, per se, vel per alios, ex eo quod noluerunt eligere illum, pro quo rogabantur, sunt ipso iure excommunicati. Colligunt ex Ordinarij Archid. Gemin. Ioann. Andr. Aueb. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 190. Alagona in compend. pag. 65. remissive Casal. in annos. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.
- 2 Hanc eandem conclus. firmant Nau. in man. cap. 27. num. 222. Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. num. 3. Sayr. de censuris lib. 3. cap. 34. num. 7. Filliuc. tract. 14. num. 53. vers. 2. & num. 55. & alij citati per me in tract. de officio, & potestate Episcopi par. 3. allegat. 50. num. 202. secundum Lugdunen. impress. Rainer. in catalogo censur. tit. de excom. extr. Bullam cap. 9. excom. 43 & 45. Iul. Laur. de Indulgent. par. 2. cap. 23. num. 22.
- 3 *Vel consanguineos.* Notatur ad hoc quod metus illatus consanguineis electoris ad incutiendum electori timorem, censetur illatus electori, vt per Sanch. de Matrim. lib. 4. disp. 4. num. 8. Nam paria sunt aliquem vexare, opprimere, gravare, aut consanguineos ipsius, quia iniuria facta alicui censetur facta omnibus, qui sunt eiusdem generis, siue consanguinitatis, vt per Tiraquel. de pœnis temper. causa. 51. nu. 67. cum seqq.
- 5 Vnde infert Duen. reg. 99. vers. ampliam. undecimo, quod excommunicatus est non solum percussus clericum, sed consanguineum clerici, de quo tamen vide citatos per Cened. ad Decretum collect. 24. num. 15.
- 6 Consanguinei vocantur, qui se se sanguine contingunt, ac veluti eiusdem sunt sanguinis, vt per Tiraq. de retract. lig. § 1. glof. 9. num. 4. & 5. & qui illorum appellatione veniant dixi latè in tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris signif. verbo Consanguineus.
- 7 In glof. [Alios] ibi (nec est ob hoc odiosa, immo favorabilis Ecclesiarum favore) Notatur ad hoc quod potius est considerandus favor, quam odium, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancell. § 6. proem. num. 37.
- 8 Idem ad hoc quod dispositio censetur favorabilis, aut odiosa ex principali intentione disponentium, vt per Tiraq. de retractu lig. § 30. glof. 1. num. 5. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 1. num. 4.
- 9 Item ad hoc quod lex quamvis poenalis lata principaliter in favorem animarum, & ad peccatum vitandum, est favorabilis, & extendenda ex identitate rationis, vt per Cou. in cap. alma mater par. 2. § 4. num. 7. vers. tertio, & lib. 1. var. cap. 11. num. 5. Marc. Anton. Genues. in practica. ecclesiast. q. 541. Aym. de antiquit. temp. par. 4. §. videamus num. 10. Villag. de extens. legum rub. de extens. legis correctoria & poenalis simul num. 80. Menoch. remed. 6. recup. num. 15. Flamin. Paris. de resignat. lib. 12. q. 2. num. 17. Sanch. de Matrimon. lib. 1. disp. 39. num. 5. Farinac. fragm. crimin. par. 1. lit. E. num. 111.
- 10 Item ad hoc quod Constitutiones poenales ex identitate rationis sunt extendenda favore pia cause, vt per Tiraquel. de privilegijs pia cause priuile. 161. Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 10. num. 206. Aym. de antiquit. temp. par. 4. §. videamus num. 17. Euerard. in loco à ratione legis larga num. 68. Farinac. d. lit. E. num. 110. vbi num. 114. limitat si agatur de præiudicio alterius pia cause.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vsurpantes de nouo custodiam vacantium Ecclesiarum, clerici, & monachi hoc fieri procurantes, nec non clerici se talibus non opponentes, quas pœnas incurrant, ostenditur, & num. 2.*
- 3 *Vsurpantes de nouo sibi Iuspatronatus à locis pijs vacantibus, sunt excommunicati.*
- 4 *Verbum, Subiacere, non denotat latam sententiam.*
- 5 *Ius præsentandi potest præscribi per laicos etiam in Ecclesia libera.*
- 6 *Iuspatronatus acquiritur præscriptione immemoriali cum multiplicatis præsentationibus & continuis per annorum L. spatium.*
- 7 *Masculinum concipit femininum in fauorabilibus, secus in odiosis.*
- 8 *Sylua cadua qua dicitur.*
- 9 *Sylua non cadua in fructu non venit.*
- 10 *Verbum, reditus, est nomen generale.*
- 11 *Verbum fructus à verbo reditus, in quo differat, ostenditur.*

Cap. Generali. XIII.

- O**ccupantes de nouo custodiam, regalia, vel guardiam alicuius Ecclesiæ, vel loci pij, & vsurpantes bona Ecclesiarum vacantium, & clerici, vel monachi hoc fieri procurantes, sunt ipso facto excommunicati. Item illi, qui, vt debent, non se opponunt talia facientibus, non possunt pro eo tempore de prouentibus Ecclesiæ participare. Item qui ex fundatione beneficiorum, vel antiqua consuetudine & approbata sibi vendicant tale Ius, non vsurpent per se, vel per ministros ea, quæ non pertinent ad redditus, seu fructus tempore vacationis, sed ipsorum custodiam habeant, & in bono statu conferunt. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 171. Alagona in compend. pag. 65 remissio Ximen. in concordant. par. 2.
- 2 *Hæceandè cõclus. ex hoc tex. desumunt Memor. clericorum c. 9. excom. 42. Filluc. tract. 14. num. 53. vers. 3. & num. 56. & num. 99. vers. 4. & num. 106. Gambar. de casibus rferuat. cap. 10. num. 2. in fine, & num. 3. Rainer. in catalogo censurarum extra Bullam cap. 9. excom. 44. ubi cum Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. num. 6. notat occupationem bonorum cum effectu & simul vsurpationis conatum requiri ad con-*

trahendum hanc censuram, refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 50. num. 203. in vlt. impresf. Lugdunen.*

3 *Seu quibuslibet alijs pijs locis, &c.*

Notatur ad hoc quod vsurpantes de nouo sibi Iuspatronatus à locis pijs vacantibus sunt excommunicati, vt per Nau. in man. cap. 27. num. 123. Clar. recept. sentent. lib. 5. S. fin. q. 77. num. 29.

4 *Eo ipso excommunicationis sententia, &c.*

Notatur ad hoc quod verbum, subiacere, non denotat latam sententiam, vt per Tiraq. in l. si vnuquam verbo reuertatur num. 149. C. de reuocan. donat.

5 *Ex antiqua consuetudine, &c.*

Ergo Ius præsentandi potest præscribi per laicos etiam in Ecclesia libera, vt per Cou. in reg. possessor §. 10. num. 2. prope finem, Camill. Borrel. in sum. omnium decis. tit. 32. num. 91. Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 9. num. 82. Acquiritur enim per prescriptionem immemoriam cum multiplicatis præsentationibus, & continuis per quinquaginta annorum spatium, vt notant Perez l. 1. tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 137. & 143. Ceual. commun. contra comm. q. 614. Azor. in sit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 19. q. 11. Rot. decis. 520. num. 2. apud Farin. in 1. collect. nouissimarum, aliàs part. 4. diuers.

7 In glos. [Vniuersos] ibi (in fauorabilibus masculinum concipit femininum, in odiosis non) Ita Palat. in repet. rub. de donation. inter virum, & uxorem §. 69. nu. 25. & seq. Veluti in testamentis iuxta tradita per Costam in cap. si pater, de testam. hoc lib. part. 1. verbo si absque liberis num. 24.

8 In glos. [Reditus] ibi (vt sunt sylua cadua)

Dicuntur autem, quæ diuidi, & scindi possunt, vt ex bonis Auctoribus probaui in meo Dictionario Lusitanico Latino verbo deuesa pag. 390.

9 Et solet hæc glossa notari ad hoc quod sylua non cadua in fructu non venit, vt per Boer. decis. 51. num. 1.

10 In ead. glos. ibi (nota quod omnis fructus consistit in reddito) Ergo verbum, Reditus, est nomen generale, & plus est in reditu, quam in fructu, vt per Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 6. in princip. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. proem. num. 194. cum alijs per me citatis in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signif. verbo Reditus.

11 In quo autem differat verbum, Fructus, à verbo,

verbo, Redditus, vide D. Barbof. in l. fructus num. 63 ff. soluto matrim. & citatos à Valdes. ad Soar. part. 2. ad l. tit. de las ganancias lib. 3. fori num. 63. pag. 25. col. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Parochialis Ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & ætate, & si conferatur non attingenti XXV. annum non valet collatio, ille autem, cui talis Ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter, infra annum Sacerdos fieri, si autem promotus non fuerit elapso anno priuatus est ipso iure.
- 2 Beneficia habentia curam iurisdictionalem non comprehenduntur sub dispositione huius tex.
- 3 Morum probitas requiritur ad beneficia.
- 4 Beneficium Curatum nemini concedi potest, qui non attigerit. X. XV. ætatis suæ annum.
- 5 Parochus tenetur in sua Ecclesia residere.
- 6 Parochus cogendus est habitare in domo Ecclesie, aut si illam non habeat Ecclesia, in propinquiori intra limites Ecclesie.
- 7 Prouisus de beneficio Curato tenetur infra annum promoueri in Sacerdotem, aliàs vacat ipso iure, si canonice possideat, ut num. 9.
- 8 Parochialem obtinens si Sacerdos non fiat, potest in ultima die anni eam resignare in fauorem.
- 10 Licentia ad discedendum ubi Parocho conceditur, debet esse in scriptis expressa.
- 11 Ordinarijs non est hodie sublatæ facultas ita & taliter quod non possint iuxta formam Concilij Trid. aliquibus iustis de causis licentiam concedere recedendi à Parochiali ad aliquod tempus breue.
- 12 Parochus sine licentia Episcopi iusta causa an possit abesse ad duos menses continuè vel diuisim, ostenditur & num. 13.
- 14 Pœna huius tex. non habet locum in Decanis Præpositis, Abbatibus, Prioribus, & Archipresbyteris curam animarum, sed non Parochialem Ecclesiam, habentibus.
- 15 Pœna huius tex. non afficit eos, qui præficiuntur Ecclesijs Collegiatis, quæ aliàs Parochiales quoque sunt.
- 16 Parochiali Ecclesia habitu tantum, & non actu Parochianos habenti qui præficuntur non tenetur infra anni spatium Presbyter fieri.

17 Parochialis habitum respectu populi non obligat ad residentiam, nec ad Sacerdotium, nec inducit incompatibilitatem.

18 Parochiales Ecclesie accessorie unitæ non obligant ad residentiam nec ad Sacerdotium.

19 Iudex appellationis non tenetur quoad ordinem iudicarium seruare leges illius fori à quo appellatum est, sed potius proprii tribunalis instituta.

21 Verbum, esse, denotat nullitatem ipso iure.

Cap. Licet canon ... X I V.

Nullus ad regendam parochiam assumatur nisi sit idoneus moribus, scientia, & ætate. Prouisio de Parochiali facta non habenti viginti quinque annos, est nulla: & prorsus tenetur personaliter residere: potest tamen Ordinarius dispensare super residentia ad tempus cum causa rationabili. Item infra annum à tempore commissi regiminis ordinetur Sacerdos, aliàs est ipsa Ecclesia priuata. Colligunt ex Ordinarijs. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franck. Viuijan. in rational. lib. 1. pag. 172. Alagona in compend. pag. 66. remissuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 *Vt nullus ad regimen Parochialis Ecclesie.* Ergo beneficia habentia curam iurisdictionalem, cum improptie & large dicantur curata, secundum Doct. citatos in collect. ad cap. dudum 54. num. 12. hoc tit. non comprehenduntur sub dispositione huius tex. vt per Steph. Gratian. discept. forens. cap. 133. num. 33.

3 *Nisi sit idoneus moribus, &c.* Notatur ad hoc quòd ad beneficia requiritur morum probitas, vt per Filliuc. tom. 3. tract. 4. cap. 5. num. 40. & faciunt quæ dixi in collect. ad cap. cum in cunctis num. 9. hoc tit. in Decretalib.

4 *Qui non attigerint vigesimum quintum annum.* Notatur ad hoc quòd beneficium Curatum nemini concedi potest, qui non attigerit vigesimum quintum ætatis suæ annum, vt per Doctores, quos citati ad d. cap. cum in cunctis num. 34. quibus adde Nau. in man. cap. 25. num. 116. Gutier. lib. 1. canon. cap. 26. num. 3. Hoied.

Hoied. de incompatibil. benefic. part. 1. cap. 24. num. 19. Maiol. de irregul. lib. 1. cap. 30. num. 12. Filliuc. tom. 3. tract. 41. cap. 5. num. 29. Ioan. Anton. Massob. in sua praxi habendi concursus pralud. 3.

5 *Residere personaliter teneatur, &c.*

Collige ex tex. Patochum teneri in sua Ecclesia residere, de quo & pluribus alijs ad materiam residentia spectantibus vide Concil. Trident. sess. 6. de reform. cap. 1. & 2. & sess. 23. de reform. cap. 1. Nau. in man. cap. 25. num. 121. Mandos. in praxi signatura in verbo dispensat. de non resid. Cou. lib. 3. vari. cap. 13. num. 9. Rebuff. in praxi tit. de non residendo num. 20. & 66. Selu. de benefic. part. 4. q. 2. a num. 2. Gallet. in margarita casuum Conscientia verbo Residentia, Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarra lib. 2. tit. 23. l. 2. §. 2. sub tit. Sed an Parochi debeant residere in suis Curatis, Cened. ad Sextum collect. 30. n. 2. Ioan. Valer. de different. inter utrumque forum verbo Parochus differ. 3. metipsum de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 53. num. 75. cum seqq. Super residentia Prælatorum, & aliorum curam animarum habentium & residere debentium emanat Constit. Pij. IV. incip. In suprema sub Das. Kalend. Decemb. 1564.

6 Parochum cogendum esse habitare in domo Ecclesie, vel si Ecclesia non habeat illam, in propinquiori intra limites Ecclesie, referunt decimus Nicol. Garc. de benefic. part. 3. cap. 2. num. 179. in 22. declar. Armendar. citato loco num. 150. Sanctarel. var. resolut. q. 4. num. 46.

7 *Et infra annum, &c.*

Notatur ad hoc quod prouisus de beneficio Curato tenetur infra annum à sibi commissi regiminis tempore numerandum, promoueri in Sacerdotem, aliàs vacat beneficium ipso iure, vt per Nau. in man. cap. 25. num. 117. vers. octauo, Rebuff. in praxi benefic. tit. de non promouen. intra annum, à princip. Hoied. de incompatibil. benefic. part. 1. cap. 24. num. 19. Terol. in praxi Episcop. part. 1. verbo beneficia, vers. dico quarto principaliter, Spin in speculo testam. gloss. 4. princip. num. 65. Azeued. conf. 9. num. 25. Morl. in emporio Iuris part. 1. q. 9. num. 45. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 55. secundum nouiss. impress. Azori. in silit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 8. q. 2. Cened. d. collect. 30. num. 1. vers. & quidem, Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 5. collect. 1988. vbi ait quod Parochialis Ecclesia si conferatur

non Sacerdoti, tenet collatio, sed infra annum tenetur ad Sacerdotium promoueri, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. n. 57. vbi subdit quod quando obtinens aliquam Ecclesiam Parochialem non promouetur intra annum ad Sacerdotium, tunc elapso anno vacat d. Parochia ipso iure. Vnde in fine anni, & vltima die poterit Parochialem resignare in fauorem alicuius, vt tenet Flamin. Paris. de resign. benefic. lib. 3. q. 2. & q. 5. num. 4. vide latius infra ad cap. commissio 35. hoc eod. tit.

9 Procedit huius tex. dispositio, & intelligitur quando prouisus de Parochiali eam canonicè possedit vltra annum, & non se promoueri in futurum, secus verò si non canonicè, quo casu non vacat, vt per Mascard. de probation. concl. 885. num. 16. Erit sane Parochus à prædicta poena immunis in calu decisionis à Sacra Congregatione Concilij emanata, his verbis. Pena Canonis præscripta eis, qui intra annum Sacerdotium non susceperunt, non habet locum in Rectore, qui intra annum à die adeptæ possessionis pacificæ, vel infra tempus comparuit, & se promoueri petijt, offerens quantum in eo est se paratum ad suscipiendum Sacerdotium, sed Ordinarius noluit cum propter illiteraturam, vel aliam causam promouere, refert Salzed. d. cap. 55. in princ.

10 *Super residentia verò, &c.* Attenta dispositione Concil. Trident. sess. 23. de reform. cap. 1. prope finem, discedendi licentia in scriptis, gratique concedenda vltra bimestre tempus, nisi ex graui causa, Parochis non datur per Episcopum; vnde non sufficere licentiam tacitam, sed oportere expressam resoluunt Nicol. Garc. d. part. 3. cap. 2. num. 35. Armendar. d. loco num. 164. Ego ipse d. allegat. 53. num. 95. & 99. Sanctarel. vari. resolut. q. 4. num. 16.

11 Per Motum proprium Pij V. publicatum mense Iunij 1568. super residentia Canoniorum habentium Parochiales, non fuisse ablatam Ordinarijs facultatem, ita & taliter quòd non possint iuxta formam Concilij Trident. aliquibus iustis de causis licentiam concedere recedendi à Parochiali ad aliquod tempus, modo ea vtantur intra limites præscriptos à Concil. Trident. d. cap. 1. referunt decimus Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 179. Armendar. d. loco num. 87.

12 Quæstio est dubia an Parochus sine licentia Episcopi ex iusta causa possit abesse ad duos menses continue, vel diuissim? Affirmatiuum

- tiuā opinionē tenēt *Salzed. ad Bernard. cap. 54. lit. C. versillud vero, Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo priuatio S. 4. dub. 3. & verbo Parochus S. 2. Leli. Zeb. de casibus reserua-
sis casu 3. & de Republ. tit. de beneficiat. num. 6. Paul. Comitol. responfor. moral. lib. 1. q. 59. num. 3. Fr. Emman. in sum. tom. 2. cap. 36. in fine, Azori. instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 4. q. 9. & 10. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. par. 3. cap. 1. nu. 19. & 21. Sauch. de Matrimonio, lib. 3. disp. 31. num. 11.*
- 13 Verum probabilius est Parochos etiam ex iusta causa non posse abesse primo bimestri sine Episcopi facultate, vt resoluunt *Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 34. dub. 29. num. 159. Vgolin. de potest. Episcopi cap. 15. S. 5. num. 2. Anton. Gom. in explicat. Bullæ Cruciatæ cap. 7. in. 4. claus. num. 2. Possuin. de officio Curati cap. 1. num. 11. Nicol. Garc. d. part. 3. cap. 2. num. 23. Sanctarel. vari. resolut. q. 4. num. 12.*
- 14 In glos. [Parochialis] ibi (*sed nunquid erit idem in Decanatu, & alijs dignitatibus, &c.*) Notatur ad hoc quod huius tex. pœna vires, & locum non habet in Decanis, Præpositis, Abbatibus, Prioribus, Archipresbyteris curam animarum quidem, sed non Parochialem Ecclesiam habentibus, vt per *Boer. decif. 119. num. fin. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 8. q. 3.*
- 15 In ead. glos. ibi (*non habet locum hæc Constitutio in Parochialibus Collegiatis, &c.*) Notatur ad hoc quod pœna huius tex. non afficit eos, qui præficiuntur Ecclesijs Collegiatis, quæ alijs Parochiales quoque sunt, vt per *Azori. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 8. q. 4.*
- 16 In ead. glos. ibi (*Quid si Ecclesiæ olim habuit Parochianos, &c.*) Notatur ad hoc quod qui Ecclesiæ Parochiali habitu tantum, & non actu Parochianos habenti præficitur, non tenetur lege, quæ lata est in hoc tex. nempe quod debeat intra anni spatium Presbyter fieri, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. de promotis intra annum num. 34. Federic. de Senis conf. 183. Nau. conf. 4. de præbend. in antiq. Azori. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 8. q. 9. & lib. 9. cap. 3. q. 14. vers. quæstionis dubie est, Rota apud Farin. par. 4. suæ praxi crimin. decif. 112. Anton. Ricciul. de iure personarum extra granium Ecclesiæ existent. lib. 1. cap. 14. num. 2. vbi num. 4. & 5. subdit huiusmodi Parochialem habitu respectu populi non obligare ad residentiam, nec ad Sacerdotium, neque inducere incompatibilitatem.*
- 18 Et dispositionem huius tex. non habere locum in Parochialibus Ecclesijs accessorie vnitis resoluunt *Rebuff. d. tit. de non promot. intra annum num. 29. vers. ideo, qui possedit, Boer. decif. 119. num. 7. Azor. d. lib. 6. cap. 8. quæst. 8.*
- 19 In glos. [De cætero] ibi (*si autem Constitutio loquitur, &c.*) Notatur ad hoc quod Iudex appellationis non tenetur quoad ordinem iudicarium seruare leges illius fori à quo appellatum est, sed proprijs potius tribunalis instituta vt per *Cou. vari. lib. 2. cap. 12. num. 5.*
- 20 In glos. [Carere] ibi (*ipso iure*) Vide quæ de hoc verbo dixi in *tract. de distinctionibus vsufrequent. dict. 53. secundum Lugdun. impres.*
- 21 In glos. [Priuatus] ibi (*ipso iure*) Vide *Gonzal. ad reg. 3. Cancel. glos. 32. num. 36. vbi quod verbum, esse, denotat nullitatem ipso iure, de quo Ego ipse d. tract. de distinctionibus vsufreq. dict. 108. n. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Parochialis Ecclesia cõmendari nõ debet, nisi cõstituto in atate legitima, & Sacerdotio, & cum euidenti Ecclesiæ utilitate, & vna solum, & per sex menses tantum, quod contra prædicta factum fuerit, est irritum ipso iure.
- 2 Ordo vbi requiritur de tempore prouisionis non sufficit sola aptitudo.
- 3 Parochialis Ecclesia non potest per Episcopum commendari nisi clerico etatem legitimam & Sacerdotium habenti.
- 4 Commendare ad sex menses potest Episcopus Parochiales Ecclesias, & alia beneficia, quibus inest cura animarum.
- 5 Episcopus, qui ad sex menses parochialem commendauit non potest ante semestre tempus nutu suo cõmendationem reuocare.
- 6 Commendatarius fit depositario similis.
- 7 Commendatarius temporalis non facit fructus suos, nisi quatenus ad congruam sustentationem sibi & suis ministris opus sit.
- 8 Beneficia iuris patronatus non possunt dari in commendam sine consensu patroni.
- 9 Ecclesiæ finito vno semestri, si ad huc durat eadem necessitas, vel utilitas, poterit per aliud semestre commendari.

Cap. Nemo deinceps. XV.

- 1 Parochialis Ecclesia commendari non debet nisi habenti legitimam ætatem, & Sacerdotiũ, & cum euidenti Ecclesiæ utilitate,

rate, & vna solum, & per sex menses tantum, irat quicquid contra factum fuerit, irritum sit. Collicunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 175. Alagona in compend. pag. 67. remissive Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 In etate legitima, & Sacerdotio.

Ergo vbi requiritur Ordo de tempore prouisionis non sufficit sola aptitudo, & sic etas ad Ordinem necessaria, vt per *Abb. in cap. cum in cunctis S. inferiora, hoc tit. in Decretal. sub nu. 10. ad fin. vers. sed secundo casu, & ibi Dec. sub num. 2. 1. ad fin. vers. secunda conclusio, & num. 22. & conf. 1 27. num. 5. Paris. conf. 50. à num. 12. lib. 4. Roch. de iure patron. in verbo honorificum q. 4. num. 26. Lambertin. in simili tract. lib. 2. part. 1. q. 2. art. 22. num. 8. & 29. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 5. in princ. n. 105. Melch. Lotier. de re benefic. lib. 2. q. 47. num. 10. Rot. decif. 216. nu. 1. apud Farin. part. 2. recent.*

3 Notatur etiam ad hoc quòd Parochialis Ecclesia non potest per Episcopum commendari nisi clerico etatem legitimam, & Sacerdotium habenti, vt per *Azori. institut. moral. par. 2. lib. 6. cap. 8. q. 7. metipsum de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 59. num. 23.*

4 Declaramus ultra semestris temporis spatium non durare.

Notatur ad hoc quòd Parochiales Ecclesias, & alia beneficia, quibus inest animarum cura, potest Episcopus ad sex menses commendare, vt per *Lambert. de iure patr. lib. 2. part. 3. q. 7. art. 1. & par. 2. q. 1. art. 29. & 30. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 10. nu. 378. Filliue. tom. 3. tract. 41. cap. 3. num. 132. quos refero Ego ipse d. alleg. 59. num. 15.*

5 In ead. glof. [Commendare] ibi (*Sed que- ro an per Ordinarium reuocari poterit, &c.*) Notatur ad hoc quòd Episcopus, qui ad sex menses Parochialem commendauit, non potest ante semestrem tempus nutu suo commendationem reuocare, vt per *Rebuff. in praxi tit. de commendis num. 58. Azor. par. 2. lib. 6. cap. 31. q. 6. vers. quares.* Verius tamè credo huiusmodi commendatarium, cum nec in re, nec ad rem ius habeat, posse ad libitum reuocari, vt per *glof. in cap. si consilierit de accusat. & in cap. qui plures 2. 1. q. 1. Mandos. reg. 39. q. 3. num. 8. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 5. S. 8. num. 35. & 37. Niccol. Garc. de benef. part. 4. cap. 4. à num. 53. vbi distinguit à num. 54.*

refero *Ego ipse d. alleg. 59. num. 18.*

6 In eadem glof. ibi (*idem est quod deponere*) Notatur ad hoc quòd commendatarius fit deponitarius similis, vt per *Menoch. remed. 15. recuper. n. 38. cù seqq. refero Ego ipse d. alleg. 59. nu. 10.*

7 In ead. glof. ibi (*Sed nunquam facit iste fructus suos, &c.*) Notatur ad hoc quòd commendatarius temporalis non facit fructus suos nisi quatenus ad congruum sustentationem sibi & suis ministris opus sit, reliquum, quod superest, in utilitatem Ecclesie conuertendo, vt per *Gonz. ad reg. 8. Canc. glof. 5. S. 8. n. 39. vbi nu. 5. secus dicit in commendatario perpetuo.*

8 In ead. glof. ibi (*non quid ad talem commendam vocabitur patronus, &c.*) Notatur ad hoc quòd beneficia Iurispatronatus non possunt dari in commendam sine consensu patroni, vt per *Flamin. de resign. benefic. lib. 2. q. 4. num. 13. vbi num. 14. subdit quod secundum magis communem opinionem constitui potest pensio in beneficio iurispatronatus sine consensu patroni, de quo tamen vide per me dicta citata alleg. 59. num. 6. & 15.*

9 In glof. [Durare] Notatur ad hoc quòd Ecclesia finito vno semestri, si adhuc duret eadē necessitas, vel utilitas illius, potest per alium semestrem commendari, vt per *Gonz. d. glof. 5. S. 8. n. 35. quā refero Ego ipse d. alleg. 59. n. 14. in fine*

S V M M A R I V M.

- 1 Tempora ad expeditionem litterarum utilia statuit, & confirmat hæc Decretalis.
- 2 Episcopalius Ecclesiarum prouisionem summus Pater sibi reseruauit, vt tolleretur discordia, quæ quotidie oriebatur in electionibus Episcoporum à Capitulo, & Canonicis faciendis.
- 3 Regibus Colonia, Gallie, Hispanie, atque Lusitania potestas nominandi Episcopos data est.
- 4 Dilectio, Quod si esset aduersariua in iure, & in facto.
- 5 Actorum productio non sufficit nisi integre facta fuerit.
- 6 Expense necessaria, quas facit Capitulum pro electione Prælati, de bonis Prælature fieri, vel reddi debent.
- 7 Verbum, priuentur, importat sententiam ferendam, nisi præcedat Dilectio, ipso facto.
- 8 Dilectio, Ex tunc, si adijciatur verbo futuri temporis, habet vim late sententiæ.
- 9 Retractio, & cassatio actus est pena.
- 10 Electores, qui electionem non præsentant electo, et eius consensum petunt intra octidies, quam penam incurrant, ostenditur.

- 11 *Vacatio per mortem, & vacatio per resignationem equiparantur.*
- 12 *Cessante causa impulsiva non cessat effectus.*
- 13 *Calumnijs, mendacio, vel falsitate contra adversarium vti nulli licet in iudicio quamvis iusti ligantur.*
- 14 *Causā iustā fovens potest adversariū decipere,*
- 15 *Resignās ut cōstituat in mala fide, nō requiritur intimatio litterarū, sed sufficit scire, vel esse plene informatū renūciationē admittā fuisse per superiorē iuxta formam mādātī.*
- 16 *Notitia certa est, & indubitata eius rei, quam a fide dignis accepimus.*
- 17 *Dies vna pro quiete in qualibet septimana dari debet.*
- 18 *Dies festi, quibus iter confici non licet, è præstituto tempore ad iter faciendum sunt subducendi.*
- 19 *Mora purgatio non admittitur cum quid sit ipso iure.*
- 20 *Legum correctio non inducitur per subauditos intellectus.*
- 21 *Nuncium, qui missus ad proponendum, ipseque nuncius impeditus fuerit, & hoc constat, non nocet missenti.*
- 22 *Impeditus actum facere in termino statuto, non excusatur nisi protestationem faciat.*
- 23 *Protestatio alia necessaria non est quando quis fecit ex parte sua, quod potuit.*
- 24 *Protestari semel sufficit.*
- 25 *Oblatio, interpellatio, aliaque denunciatio fieri debet in loco congruo, cōpetenti, & opportuno.*
- 26 *Appellari nō potest à pœna legis, à pronūciatione tamē et declaratione ipsius bene potest appellari, si cōstet eū nō incidisse, vel est dubiū*
- 27 *Electio concurs non dicitur nisi cum omnes consentiunt nemine discrepante.*
- 28 *Delictū ubi à pluribus commissum, et certū sit unū ex illis commississe illud, nec tamē cōstet quis eorū fecerit, quis puniendus, remissive.*
- 29 *Episcopus non potest absolvere à suspensione lata in pœnam alicuius delicti etiam à iure, siue temporalis, siue perpetua sit.*
- 30 *Iudex potest impertiri officium non petitum, ubi vertitur anima periculum.*
- 31 *Sententia lata contra electum, vel contra presentatum ex defectu iuris presentandi, aut eligendi, præiudicat presentati, & eligenti.*
- 32 *Sententia si semel fuit lata contra opponētē nō poterit amplius alius eundē defectū opponere.*

Cap. Cupientes. XVI.

- 1 **O**lim hæc Decretalis erat valde utilis suo tēpore, antequam Papa electionē

Episcopatum sibi reservasset, nam statuit, & confirmat tempora ad expeditionem Ecclesiarū vitia, super quibus ex Ordinarijs in præsentī scripserunt *Lap. Abbas, Arch. Gemin. Io. Andr. Ansb. Butr. Domus. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 176. Alagona in comp. p. 67. remissive Xim. in cōcord. par. 1. & 2.*

2 Ut tollerentur discordiæ magnæ, quæ quotidie oriebantur in electionibus Episcoporū à Capitulo & Canonicis faciendis, cepit Romanus Pont. sibi reservare Ecclesias Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales in *Extrauag. ad regimen, de præbend. addita clausula, ibi, nunc apud Sedem vacantes, vel injuratum vacaturas, quæ reservatio postea facta fuit simpliciter, & generaliter quoad omnes Ecclesias Episcopales tā apud Quodam Apost. quàm extra Curiam in reg. 3. Cancellaria, ut refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi. par. 1. tit. 1. cap. 3. num. 27. vbi num. 28. observo in 3 Regnis Colonia, Gallie, Hispaniæ, atque Lusitanæ potestatem nominandi Episcopos eorum Regibus datam fuisse.*

4 **Quod si per viginti, &c.** Collige dict. *Quod si, in hoc tex. esse adversariatum in iure, & in facto si ponatur sine copula, ut per Cened. post. lib. præf. & canon. quæst. sing. 94. num. 4.*

5 **Personaliter presentaverint.** Notatur ad hoc quod non sufficit productio actorum, nisi integre facta fuerit, ut per *Stephan. Gratian. digest. forens. cap. 12. num. 27. cum seq.*

6 **De bonis ad Prælatum, &c.** Notatur ad hoc quod expensæ necessariæ, quas facit Capitulum pro electione Prælati, de bonis Prælati debent fieri, vel reddi, ut per *Boer. decis. 134. num. 7. Gutier. canon. lib. 1. cap. 1. num. 129. cum seq.*

7 **Priuentur.** Verbum hoc importat sententiam ferendam, ut per *Sayr. in clavi Regia lib. 3. cap. 8. n. 2. Cardos. in praxi Iudicum verbo verbum n. 21. Secus si præcedat dict. ipso facto, quia tunc latam sententiam importaret, ex traditis per *Melch. Phebos Lusit. decis. 88. nu. 12. tom. 1.**

8 **Extunc.** Hæc dictio si adijciatur verbo futuri temporis habet vim latæ sententiæ, ut per *Tiraq. in l. si unquam verbo reuertatur num. 141. C. de reuocand. donat. Rebell. de obligat. Iustit. part. 1. lib. 1. cap. 8. num. 37. Sayr. in clavi Regia lib. 3. cap. 8. num. 27.*

- Pœna plectenda, &c.** Notatur ad hoc quòd retractatio, & cassatio actus est pœna; vt per *Boer. decis. 1. num. 16.*
- Cæterum si eligentes, &c.** Notatur ad hoc quòd post electionem factam tenentur electores electionem præsentare electo, & petere consensum eius infra octo dies postquam commode poterint, alioquin negligentes excluduntur à prosecutione processus, & sunt suspensi per tres annos ab omnibus beneficijs ipsius Ecclesiæ, vt per *Mirad. in man. Pralat. tom. 2. g. 23. art. 10. concl. 3.*
- 11** In glos. [Vacationibus] Notatur ad hoc quòd per renunciationem non minus vacatio successionis contingit, quam per mortem, vt per *Auendan. ad l. 45. Tauri glos. 2. num. 4.* nam vacatio per mortem, & vacatio per resignationem æquiparantur, *Flamin. de resignat. benef. lib. 1. q. 5. num. 4. & q. 6. num. 15. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. 5. proæm. num. 25.*
- 12** In glos. [Periculosis] ibi (*non cessat constitutio, &c.*) Notatur ad hoc quòd cessante causa impulsua non cessat effectus, & sic dispositio, vt per *Gig. de pensiomib. q. 22. num. 2. Tiraq. in tract. cessante causa limit. 1. num. 2. Ludou. Radolphin. quest. vari. lib. 2. q. 35. n. 10.*
- 13** In glos. [Malignantium] ibi (*Non autem malitiosas, & falsas, &c.*) Notatur ad hoc quòd nulli, quamuis iuste litiganti, seu iustam causam defendenti, licitum est in iudicio calumnijs, mendacio, vel falsitate contra aduersarium vti, vt tradunt *D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 2. Sor. de iustit. lib. 5. q. 6. art. 2. Syluest. in sum. verbo accusatio num. 110. Boss. in pract. crim. tit. de responsionib. 1. re faciendis num. 18. Cou. lib. 1. vari. cap. 2. num. 1. ad fin. & alij citati per *Cened. ad Decretum. collect. 43. n. 11.* nec etiam ad repellendas, & effugiendas aduersæ partis cauillationes, & fraudes: licitum est mendacio, calūnia, vel falsitate vti, vt tenet *D. Thom. 2. 2. q. 40. art. 3. & Cou. citato loco.**
- 14** In ead. glos. ibi (*consuevis dici quòd qui habet ius in principali, &c.*) Notatur ad hoc quòd pars fouens iustam causam potest aduersarium decipere, vt per *Tiraq. de retractu lig. in præfat. num. 71. Perez l. 2. vers. sed dubitatur tit. 19. lib. 2. Ordin. pag. 402. & l. 1. vers. & in primis tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 542.*
- 15** In glos. [Noticiam] ibi (*certam & indubitam*) Ex hac glossa colligit *Nicol. Garc. de benefic. part. 2. cap. 1. num. 134.* quod ad constituendum resignantem in mala fide non
- requiritur intimatio litterarum, sed sufficit scire, vel esse plene informatum renunciacionem admissam fuisse per superiorem iuxta formam mandati
- 16** In ead. glos. ibi (*vel homines fide digni referunt pro certo*) Notatur ad hoc quòd notitia certa est, & indubitata eius rei, quam à fide dignis accipimus, vt per *Tiraq. de penis temperandis causa 51. n. 31. & de retractu lig. S. 36. glos. 2. num. 30. & 31.*
- 17** In glos. [Commodè] ibi (*pro illa dabitur vna dies*) Notatur ad hoc quòd debet dari vna dies pro quiete in qualibet septimana, vt per *Greg. l. 4. verbo non perdiejen tit. 16. par. 2.*
- 18** Notatur ad hoc quòd festi dies, quibus iter confici non licet, ex præstituto tempore ad iter conficiendum sunt subducendi, vt per *Menchob. de arbitrar. casu. 2. num. 17.*
- 19** In glos. [Expectati] ibi (*quod cum hac sententia lata sit à Canone, &c.*) Notatur ad hoc quòd moræ purgatio non admittitur cū quid sit ipso iure, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 310. C. de reuocandis donat.* Tempus enim à lege præstitutum ita demum tantum inducit priuationem Iuris absque moræ purgationem, si sit canon latæ sententiæ, secundum *Tiraq. de retractu lig. S. 3. glos. 4. in princip.*
- 20** In glos. [Petere] ibi (*Iura reuocanda non sunt, &c.*) Notatur ad hoc quòd legum correctio non inducitur per subauditos intellectus, vt per *Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. par. 2. cap. 2. num. 14. ad fin. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 38. num. 3. & dicit hanc glos. singularem *Perez l. 1. glos. 3. tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 111. in princ.**
- 21** In glos. [Proposita] ibi (*si misit nuncium ad proponendum, & nuncius impeditus fuerit, & de hoc constat, non nocet ei*) Idem tenet *Tiraq. de retractu lig. S. 12. glos. 3.* Et sufficit tantum probare impedimentum, vt obseruat *Boer. decis. 40. num. 5.*
- 22** In ead. glos. ibi (*protestatur, &c.*) Notatur ad hoc quòd protestationem nisi faciat impeditus actum facere in termino statuto non excusatur, & ita debet protestari per se non stare, vt per *Bernard. reg. 615. Rebuff. in tract. 23 de pacif. posseß. num. 310. Gutier. practic. lib. 1. q. 55. n. 2.* Verū Rota sequitur opinionem quòd quando quis fecit ex parte sua, quod potuit, non est necessaria alia protestatio, *Frescent. decis. 5. de except. Verall. decis. 73. part. 2. in. impressis, & fuit dictum in Tullen coadiutoria 17. Februarij 1614. coram Card. Sacrato, impressa*

- pressa per *Farinae. decis. 567. n. 7. par. 1. recent.* & resoluunt *Ludou. Gom. super reg. de annali q. 76. ad fin. Lancelot. de attent. par. 2. cap. 12. ampl. 1. num. 65. cum seq.*
- 25 In ead. glos. ibi (*coram hostiarijs*) Notatur ad hoc quod oblatio, interpellatio, aliaue denunciatio fieri debet in loco congruo, competenti, & opportuno, vide *Tiraquel. de retractu lig. ad fin. tit. num. 84.*
- 26 In glos. [*Priuatos.*] ibi (*quia à pena legis, vel canonis non appellatur*) Notatur ad hoc quod licet à pena legis non appelleretur, à pronuntiatione tamen, & declaratione ipsius bene potest appellari, si constat eum non incidisse, vel est dubium, vt per *Gutier. pract. lib. 1. q. 59. num. 2.*
- 27 In glos. [*Concordem*] ibi (*nemine discrepante*) Notatur ad hoc quod concurs electio non dicitur nisi cum omnes consentiunt nemine discrepante, vt per *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 10. cap. 4. q. 2. vers. obijcies.*
- 28 In glos. [*Qui culpabiles.*] ibi (*si hoc ignoratur quid erit & videtur quod nullus incidat in panam, &c.*) Ergo si certum sit vnum ex pluribus aliquem interfecisse, vel aliud delictum commississe, nec tamen constat quis eorum fecerit, nullus puniendus est, de q. 10 tamen, cum sit valde cōtrouersum, vide *Phar. in epitome delict. c. 12. in princ. Clar. S. homicid. vers. alia etiam est defensio, Anton. The. saur. Pedam. decis. 31. nu. 3. Menoch. de arbitr. casu 362. Tiraquel. de penis temperan. causa 63. à princip. late Farin. in praxi crim. par. 4. quest. 95. num. 13. cum seqq.*
- 29 In glos. [*Suspensos.*] ibi (*& si quaratur, &c.*) Notatur ad hoc quod Episcopus non potest absoluerè à suspensione lata in penam alicuius delicti etiam à iure, siue temporalis, siue perpetua sit, vt per *Gutier. canonis. quest. lib. 1. cap. 5. nu. 4. Sanchez. de Matrimon. lib. 3. disp. 52. nu. 2.*
- 30 In glos. [*Contumacia.*] ibi (*sicut & vbi, curque, &c.*) Notatur ad hoc quod Iudex potest impertiri officium non petitum vbi vertitur animæ periculum, vt per *Tiraquel. de priuileg. pia causa priuileg. 152.*
- 31 In glos. [*Nullum præiudicium*] Notatur ad hoc quod sententia lata contra electum, vel contra præsentatum ex defectu iuris præsentandi, aut eligendi, præiudicat præsentanti, & eligenti, vt per *Cou. pract. cap. 14. nu. 1. & 2.*
- 32 Notatur etiã ad hoc quod si semel lata fuit sententia contra opponentem, non poterit
- amplius alius eundem defectum opponere, vt per *Tiraq. in tract. res inter alios acta vers. limita vigesimo sexto.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Vrbis ad Regimen qui eligi non possunt, ostenditur, & nu. 2.*
- 4 *Constantini de donatione vbi tractetur, remissive.*
- 5 *Roma prima Sedes, & vniuersalis Ecclesia, primatus iure diuino est collocatus.*
- 6 *Cardinalium officium est assignari Papæ.*
- 7 *Marchio quis dicatur, remissive.*
- 8 *Dux quis dicatur, & de eius origine, remissive.*
- 9 *Comes quis, & vnde dicatur, remissive.*
- 10 *Baro quis vocetur.*
- 11 *Lex in qua ponuntur verba per que redditur irrita, & inanis actio, aut possessio, que in panam criminis per legem imposta, est, sententiam à iure lata continet.*
- 12 *Verbum duplex siue geminatum futuri temporis quando est in eadem constitutione, tunc est lata sententia.*
- 13 *Satrape dicuntur sapientes.*
- 15 *Principi dicitur ille, qui primū locum obtinet.*
- 16 *Paulus, cuius Romanus dicatur.*
- 17 *Roma vnde dicatur.*
- 18 *Libymologia, & allusio in quo differant.*

Cap. Fundamenta. XVII.

- N** Vllus Imperator, Rex, Princeps, Marchio, Dux, Comes, aut Baro, vel quicumque alterius notabilis præminentie, potentie, vel dignitatis, nec eorum frater, filius, vel nepos, ad tempus, vel in perpetuum eligatur in Vrbis Senatorem, Capitaneum, patritium, Rectorem, seu quocunque alio nomine vocetur, ad Vrbis regimen, absque speciali Sedis Apost. licentia; ceteri vero eligantur tantum ad annum, alioquin tam ipsi, quam eligentes, & dantes auxilium, consilium, fauoresunt excommunicati excommunicatione reseruatæ Papæ, & priuantur bonis feudalibus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Auct. Butr. Domin. Monach. Franc. K. iuan. in ration. lib. 1. pag. 180. Alagona in compend. pag. 69. remissive Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*
- 2 Hanc eandē conclus. firmant *Rainer. in catalogo censurarū tit. de excommunicat. extra Bullā c. 9. excom. 8. vbi subdit hanc excom. cationem hodie parum esse in vsu, quia Senator*

Senator à Papa eligitur, *Filliuc. tract. 15. n. 57 vers. prim. & num. 58. Labor. de Indulgent. par. 2. cap. 2. num. 17. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 50. num. 91. secundum Lugdunen. impress.*

3 *Isti sunt, qui una die, &c.* Refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 1. tit. 3. cap. 2. nu. 9. cum seqq.

4 *Sibi Romanam cōcedendo Urbē, &c.* De Constantini donatione latissime egi d. c. 2. nu. 68. cum multis seqq.

5 *Quæ ore diuino, &c.* Quòd Romæ prima Sedes, & vniuersalis Ecclesiæ Primatus iure diuino sit collocatus, probaui Ego ipse d. cap. 2. num. 12. vbi num. 13. ostendi an licitum sit Apostolicam Sedem è Roma aliò transferre.

6 *Qui sibi in executione officij Sacerdotalis coadiutores assistunt.* Notatur ad hoc quòd Cardinalium officium est assistere Papæ vt per *Flamin. de resignat. benefice. lib. 2. q. 1. nu. 34. & lib. 7. q. 12. nu. 14. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 11. col. 401. Monet. de decimis cap. 9. q. 3. num. 114.* & ideo apud Summum Pont. residere tenentur, *Flam. lib. 1. q. 10. nu. 9. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 2. q. nu. 123. Camill. Borrel. in sum. omnium decif. tit. 10. nu. 8.*

7 *Marchio,* De Marchione vide l. 11. tit. 1. par. 2. vbi dicitur Marquez tanto quiere dezir como señor de alguna grande tierra, que esta en comarca de Reinos, *Tirag. de retractu lig. ad finem tit. num. 66. Andræ. Refend. in sua Lusitania pag. mibi 137. Cassan. in catalogo gloria mundi par. 8. confid. 15. Fr. Ioseph. à Sequença in historia S. Hieronymi hispanica lingua composita par. 3. lib. i. cap. 11. Ioan. Garc. de nobilit. glos. 48. S. 3. num. 69. Fr. Hieron. Roman. lib. 4. de Republ. Gentilica cap. 14. fol. mibi 130. verso. Gardiolo de la noblez a de Hespaña cap. 47. Menoch. conf. 302. num. 8. cum multis seqq. Sebastian. de Orozco en el thesoro de la lengua Española verbo Marquez pag. mibi 540.*

8 *Dux.* De Duce, & eius origine vide *Andræ. Refend. d. pag. 137. Gardiol. vbi supra cap. 46. Sebast. Orozco citato loco verbo Duque fol. 331. verso, Fr. Hieron. Roman. d. lib. 4. c. 13. fol. 29. Menoch. conf. 302. n. 49. cū multis seqq. Cabed. Luffit. decif. 105. n. 2. p. 2.*

De Comite vide *Andræ. Refend. 9 Comes.* vbi supra pag. 136. cum seqq. *Gardiol. citato loco cap. 41. & 42. Sebast. de Morales dicto loco verbo Conde fol. 230. verso, Gardiel en la historia de los Girones cap. 2. fol. 4. verso Garibay in compendio historiali lib. 7. cap. 17. & 47. & lib. 10. cap. 4. Ambros. de Morales par. 2. de la chronica de Hespaña cap. 31. fol. 143. verso, Fr. Hieron. Roman. d. lib. 4. cap. 15. fol. 131. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 11. cap. 8. & 9. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 16. n. 25. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 291. nu. 17. Cabed d. decif. 105. nu. 2. & 3.*

10 *Baro.* De Baronibus vide *Cassan. in catalogo gloria mundi par. 8. confid. 15. Gardiol. vbi supra cap. 45. Sebast. Orozco citato loco verbo Baron fol. 122. verso, Cabed. Luffit. decif. 104. par. 2. Cornèl. Khelian. in diction. Theutonicolatino verbo Bander;* vbi sic ait. Baro autem vulgo vocatur, qui inter nobiles opibus, & potentia antecellit, homo generosus, & insignis, merum, mixtumque imperium in aliquò castro, aut oppido consensu Principis habens, &c.

11 *Irrita prorsus ex nunc, & vacua nunciamus.* Notatur ad hoc quòd lex in nunciamus. quæ ponuntur verba per quæ redditur irrita & inanis actio, aut passio, quæ in penam criminis per legem imposita est, sententiam à Iure latam continet, vt per *Sayr. in clau Regia lib. 3. cap. 8. num. 26.*

12 Notatur ad hoc quòd quando in eadem Constitutione est duplex siue geminatum, verbum futuri temporis, tunc est lata sententia, vt per *Tirag. in l. si unquam verbo reuertatur num. 46. & 47. C. de reuocandis donat.*

13 In glos. [Satrapis. ibi (id est sapientibus) Vide *Cassan. in catalogo gloria mundi par. 11. confid. 8.*

14 In glos. [Contingeret.] Vide *Masfeara. de probation. concl. 262. num. 56.*

15 In glos. [Princeps.] Notatur ad hoc quòd Princeps dicitur ille, qui primum locum habet, vt per *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 11. cap. 7. q. 1.*

16 In glos. [Potantur] ibi (Vnde Paulus aduersus inuorios se Romanum ciuem testabatur) Quia eius pater societatem cum Romanis contraxerat, & in illius signum data ei fuerat panula, vt refert *Boer. decif. 260. num. 22.*

17 In glos. [Gens Sancta.] In iudiciis ad-

huc non correctis sub hac glos. inueniebat
Romam appellari quasi rodar manus,
quam merito reprehendit *Alphons. de Mendo-*
ca, q. 4. Scholastica §. 1. licet olim præceptor co-
lendissimus non abs re dixerit glossam prædi-
ctam non reflexisse ad ethymologiam no-
minis, quæ verborum origines perquirat, eo-
rumque veritatem notificat, vt ostendit multis
exemplis *Fonsec. in dialect. lib. 5. cap. 2.* de
consule, qui sic dicitur quia consulit Reip. de
abstemio, quia abstinet à temeto, idest vino;
sed tantum ad allusionem, quæ ad solius
vocis sonum, & similitudinem tantum
respicit, vt optimo exemplo sic Iustinianum
vendicans à mortu, seu potius calumnia *Lau-*
rentij valla circa appellationem testamenti,
quod *Iustin.* dixit testationem mentis, in
princ. *Instit. de testam.* aduertit *Alciat. de*
verb. signif. lib. 4. num. 21. quem laudat *Cou. in*
rub. de testam. n. 2. Aurel. de verb. signif. c. 6. à
num. 33. Vnde inter ethymologiam, & allu-
sionem illud consequitur descrimen, quòd
ethymologia quoad originem vocabuli ve-
ritatem præ se fert, & ideo in definitionibus
ei locus assignatur, & ab ea saltem negatiue
valet argumentum vt nòs docet *Iurecons. in l.*
2. §. appellata ff. si certum pet. ex allusione
autem cum veram originem vocabuli non
respiciat, minime necessarium est argumen-
tum, immo allusionem damnant antiqui om-
nes, vt ostendit *Rip. in l. 1. num. 18. ff. de no-*
uat. Cuias. lib. 1. obseru. 37.

S V M M A R I V M.

1. *Canonicis Cathedralis Ecclesie ipso iure vel per sententiam, præterquam in casu negligentia, eligendi potestate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi, in inferioribus verò Ecclesijs semper ad proximum superiorem.*
2. *Eligentes scienter indignum priuantur ipso iure electione, & ius eligendi amittunt, secus si ignoranter, vt num. 3.*
4. *Ecclesiarum diæcessis dispositio pertinebat ad Episcopum ex dispositione antiqua.*
5. *Episcopus iure Ordinario collator est omnium beneficiorum, quæ sunt propria diæcessis.*

Cap. Quamquam. XVIII.

1. **Q**uando electores Cathedralis Ecclesiæ priuati sunt ipso iure potestate eli-

gendi ob electionem scienter indigni, vel debent priuari per sententiam ob non seruatum formam electionis præscriptam à Concilio, electio deuoluitur ad Papam, non ad superiorem immediatum, secus verò in inferioribus Ecclesijs, vel quando Canonici Cathedralis fuerunt solum negligentes in eligendo, tunc enim deuoluitur potestas ad superiorem immediatum. Colligitur ex *Ordinat. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anc. h. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 180. Alagona in compendio pag. 69. remissive Ximen. in cõcordan. p. 1. & 2.*

2. *Eligendi potestate priuentur, &c.*

Ad illud, quod scienter eligentes indignum priuantur ipso iure electione, & ius eligendi amittunt, citauit plures Doctores in *collect. ad cap. cum in cunctis num. 3. hoc tit. quibus adde Filliuc. tom. 3. tract. 41. cap. 4. num. 173. Azori. institut. moral. part. 2. lib. 6. cap. 14. q. 8. Fr. Ludou. Miranda in manu. Pralat. tom. 2. q. 23. art. 8. Paul. Laymann in quest. Canon. de Pralatorum ecclesijs. elect. q. 70. Fr. Sigism. à Bononia de elect. dub. 61. num. 4. vbi num. 10. limitat si non fuerit sequuta electio, & num 13. etiam limitat quando ipsi electores compromiserunt absolute in aliquem, qui compromissarius elegit indignum, nisi tamen ipsi cõpromittentes talè electionè ratà habuerint.*

3. In glos. [Scienter] ibi (*secus si ignoranter*) Refert & sequitur *Fr. Sigism. à Bononia d. dub. 61. num. 5.* vbi subdit idem Iuris esse de illis electoribus, qui eligunt dignum credentes eum indignum, quia conatus non habet effectum, & electio tenet, & citat *Felin. in cap. si vero 2. de Sent. excom. ante fn. vers. & ad tertiam quest. Gemin. in cap. perpetua n. 4. sup. hoc eod. tit.*

4. In glos. [Secus] ibi (*ad Episcopum enim ex dispositione antiqua pertinebat Ecclesiarum suæ diæcessis dispositio*) Vide *Gonzal. ad. reg. 8. Cancel. glos. 45. num. 49. & metipsam de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 57. num. 1.* Vnde colligit *Cou. lib. 3. var. cap. 20. num. 9. vers. ceterum*, quod Episcopus iure Ordinario collator est omnium beneficiorum, quæ sint propriæ diæcessis.

Cap. Is, qui contra. XIX.

1. **D**E electione ad Sedem Apost. appellans si iurat quòd ea, quæ in appellatione sunt posita, de ipsis, quæ deberent sufficere, esse

esse vera credebatur, & se posse probare, non est audiendus, quia non iurat secundum Constitutionem Gregorij X. id est omnia credere, & posse probare, sed indeterminate, vel aliqua.

Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. l. 1. pag. 182. Alag. in cōp. pag. 70. remissive Ximen in concord. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Fr. Sigism. à Bononia in tract. de elect. dub. 48. n. 12. & vide quid circa hunc tex. notat Boer. decij. 339. num. 4. col. 2.*

Cap. Qui contra. XX.

1 **S**I quis contra certam, & nominatam personam, ne ab alijs eligatur, ad Sedem Apost. antequam fiat electio, duxerit appellandum, debet per omnia in appellando obferuare formam Constit. Gregorij X. acti electione iam facta contigerit appellare, alioquin non obseruans pœnæ constitutionis eiusdem fe nouerit subiacere. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 182. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 70.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Fr. Sigism. à Bononia in tract. de elect. dub. 48. n. 13*

S V M M A R I V M.

- 1 Electio quando fit per scrutinium, vel per compromissum vnus nomine omnium dicere debet, Ego eligo talem, licet aliqui discrepent, aliàs electio non valet. & n. 2.
- 3 Scrutinium facere aggredientes aliqui ad hoc non electi alijs videntibus, & non contradicentibus tacite consentire, eosque ad hoc officium assumere censentur.
- 4 Scrutinij de forma est vs eo publicato & facta collatione mox per vnum nomine Capituli electio fiat, siue precedat mandatum Capituli, siue sequatur ex tacito consensu, qui ex non reclamacione deducitur.

Cap. Sicut. XX I.

1 **E**lectio quando fit per scrutinium, vel per compromissum, vnus nomine omnium dicat. Ego eligo talem, licet aliqui discrepent, aliter electio non valet. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Io. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag.*

183. *Alagona in compend. pag. 70.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc tex. desumit *Paul. Laymann in quest. Canonis. de Prelator. ecclesiast. elect. dub. 85. lib. E.*

3 In glos. [Per vnum] ibi (sed si Capitulum, &c.) Notatur ad hoc quòd si aliqui ad scrutinium faciendum non electi, scrutinium facere aggrediantur alijs videntibus, & non contradicentibus, tacite consentire, eosque ad hoc officium assumere censentur, vt per *Paul. Laymann in quest. de Prelatorum ecclesiast. elect. q. 72.*

4 In ead. glos. ibi (& quod dicit vnum, &c.) Notatur ad hoc quòd de forma scrutinij est eo publicato, & facta collatione vt mox per vnum nomine Capituli electio fiat siue precedat mandatum Capituli siue sequatur ex tacito consensu, qui ex non reclamacione deducitur, vt per *Abb. in cap. quia propter nu. 11. hoc tit. in Decretalib. Franc. Marc. decif. 922. num. 2. lib. 2. Melch. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 19. num. 39. vbi num. 40. post Petr. de Biax. in director. election. part. 3. cap. 33. num. 4. & 5. subdit quòd publicatio ista si omnes consentiant potest etiam fieri per extraneum.*

S V M M A R I V M.

- 1 Parochialis quando est Collegiata electus non tenetur ordinari Sacerdos intra annum, quia cap. licet canon, supra hoc tit. non extenditur ad istum casum, cum sit pœnale, & num. 2.
- 3 Dispositio cap. licet canon, sup. hoc tit. est fauorabilis.
- 4 Declaratur tex. in d. cap. licet canon.
- 5 Lex pœnalis regulariter restringitur.
- 6 Lex pœnalis patitur extensionem quando datur eadem ratio.
- 7 Beneficiorum sub generali dispositione qualificata beneficia saepe non includuntur.
- 8 Casus qualificatus non comprehenditur sub dispositione simplici.
- 9 Qualitas noua adueniens enti reponit illud in diuersam naturam, & speciem.
- 10 Mixtum nunquam sub simplici continetur in odiosis, nec in pœnalibus, exorbitantibus, & correctorij, vt num. 11.
- 12 Iura loquentia de Parochialibus non habent locum in Collegiatis curatis.
- 13 Collegiata quibus signis cognoscatur.
- 14 Ecclesia si auctoritate superioris destructa sit, non comprehenditur nomine Ecclesie.

Cap.

Cap. Statutum. XXII.

Parochialis quando est Collegiata electus non tenetur ordinari Sacerdos intra annum, quia *cap. licet canon, sup. eod.* non extenditur ad istum casum, cum sit poenale. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 184. Alagon. in compend. pag. 70. remissive Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus firmant *Azor. in sist. moral. part. 2. lib. 6. cap. 8. quæst. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. s. 7. num. 12. Selu. de benefic. part. 1. q. 3. num. 6. Rebuff. in praxi benefic. tit. de non promotis num. 27.*

3 Sed obstat quia decisio *d. cap. licet canon* continet dispositionem fauorabilem, puta in fauorem Ecclesiæ factam, siquidem fauor Ecclesiæ in eo versatur quod clericus statim ordinetur, ne alias à statu clericali retrocedere valeat, docet eleganter *tex. in cap. cum ex eo 34. inf. hoc tit. inuat doctrina glos. verbo alios in cap. sciant cuncti, sup. hoc tit. & lib. recepta communiter ex Cou. de sponsal. part. 2. cap. 6. in princ. num. 12. & ex multis relatis à Tiraquel. de pia causa p. 161. & à Mench. de successore. s. 10. num. 45.*

4 Quapropter nonnulli intelligunt propterea hic Ecclesiam Collegiatam non contineri in dispositione *d. cap. licet canon*, quia vnum mixtum, quale est Ecclesia Collegiata parochialis, non continetur appellatione simplicis, quale est parochialis, de qua fit mentio in *d. cap. licet, arg. tex. in l. si ita scriptum ff. de liberis, & posthum. & ita in specie Abb. in c. bone il 1. in princ. de postulat. Pralat. Selu. & Rebuff. dictis locis, Domin. vbi supra. Qui quidem intellectus refellitur si aduertas id totum esse quod querimus. Alij igitur melius aduertunt quod in *d. c. licet canon* non agitur generaliter de Ecclesia parochiali, sed restricte de mere parochiali, & in qua principaliter parochia existit, à qua appellatur, patet quia agit de illa parochiali in qua datur Rector, vt constat ex verbis *tex. ibi, cuius Rector, &c.* Vnde cū Ecclesia Collegiata, licet parochialis, mere parochialis nō sit, nec à parochia appelletur, sed à collegiō tanquā à principali, de quo constat, merito dispositio *d. c. licet canon*, in Collegiata parochiali locū habere nō potuit, vt *tex. hic dixit, cum in poenalibus, qualis est dispositio d. cap. licet canon*, extensio non admittatur.*

5 *Cum sit poenale.* Notatur ad hoc quod lex poenalis regulariter restringitur, vt per *Farin. in praxi crimin. part. 4. conf. 65. num. 132. Cardos. in praxi ladicum, & aduocat. verbo lex num. 23. vbi nu. seq.* asserit quod patitur extensionem quando datur eadem ratio, & si non sit correctoria extenditur ex identitate, vel maioriāte rationis, idem tenet *Brunor. à Sole in locis eom. munib. verbo lex 16.*

7 *Declaramus ad Collegiatas, &c.*

Notatur ad hoc quod in generali dispositione beneficiorū qualificata beneficia sepe non includuntur, vt per *Gonz. ad reg. 8. Canc. glos. 9. n. 2*

8 Nam sub dispositione simplici non comprehenditur casus qualificatus, vt citato hoc *tex. resoluit Valasc. consulti. 51. num. 51.*

9 Et qualitas noua adueniens enti reponit illud in diuersam naturam, & speciem, vt per *Menoch. remed. 6. recuper. possess. nu. 8. & conf. 35. num. 13. & alios citatos per Surd. decis. 2. & conf. 321. num. 12. cum seq.*

10 Et mixtum nunquam sub simplici continetur in odiosis, vt per *Alex. in l. 2. num. 2. ff. de verbor. oblig. vbi las. num. 5. Alciat. in repet. num. 10. & 20. Galiant. num. 16. cum seqq. Herculan. de cautione de non offendendo cap. 17. num. 2. Cephal. conf. 26. num. 24. cum seqq. lib. 1. Mandos. ad reg. 11. Cancel. q. 16. num. 2. & reg. 32. q. 30. num. 8. Aym. conf. 276. col. fin. vers. iam causa, Surd. conf. 430. nu. 14. lib. 4. Tiraq. de iure mariti glos. 5. n. 71. nisi sit eadem ratio ex eod. Tiraq. d. glos. 5. n. 76. & in tract. de mort. part. 2. declar. 4. num. 8.*

11 Sic etiam mixtum non continetur sub simplici, nec dispositio loquens de simplici habet locum in mixto, quando eadem dispositio est poenalis, sicuti docent *Afin. in pract. in princ. c. 4. n. 8. Bertazzol. conf. 126. nu. 13. in fine, Polyd. Ripa in tract. de nocturno tempore c. 4. n. 9. & n. 109. cum seqq.* quod etiam in materia exorbitanti, lege correctoria admittunt *Natt. conf. 463. n. 18. Cassad. decis. 5. n. 4. de rescript. Mand. in reg. 10. Cancel. q. 3. n. 6. & reg. 33. q. 7. n. 3. vers. quinto & ult. & reg. 11. q. 16. n. 2. & reg. 32. q. 30. n. 8. vers. amplius, Polyd. Rip. d. c. 4. n. 48. Card. Tufib. lit. M. concl. 244. n. 26. & n. 33. declarat nisi essemus in statuto correctorio, sed fauorabili, & n. 34. pariter declarat nisi identitas rationis contrarium suaderet.*

12 In glos. [Collegiatis] ibi (*in primo casu locum habebit hæc Decretalis, in secundo non*) Notatur ad hoc quod iura loquentia

de Parochialibus, non habent locum in Collegiatis curatis, vt per *Flamin. de resignat. signat. lib. 8. q. 9. num. 94.*

In ead. glof. ibi (*si quaratur quomodo hoc cognoscatur, &c.*) Collegiata quibus signis cognoscatur ostendit *Zabarel. in Clem. 2. n. 10. de etate, & qualis. Panormit. in cap. nobis n. 8. de iure patron. Roman. conf. 436. nu. 6. & 7. late & eleganter D. Lotter. de re benef. lib. 1. q. 14. num. 55. cum seqq. Rot. in Nolana Primiceriat. us 4. Maij 1615. coram Card. Verosio, impressa per Farin. decis. 673. par. 1. recent. Gregor. decis. 482. nu. 4. cum seqq. vbi late adden. Mantie. decis. 215. num. 1. vers. vnde cum hac Ecclesia.*

4 In ead. glof. ibi (*si autem destruat collegium superioris auctoritate, &c.*) Notatur ad hoc quod si Ecclesia auctoritate superioris destructa sit, non comprehenditur nomine Ecclesie, nec priuilegijs illi concessis gaudet, vt per *Sanch. de Matrimon. lib. 9. disp. 15. n. 37.*

S V M M A R I V M.

- 1 Compromissarius si eligat secundum traditam sibi metam, (scrutatis & in scriptis redactis voluntatibus singulorum illum eligat in quem maior pars Capituli, sed plures aliorum comparatione consenserint) non tenet electio, cum præter formam Concilij fuerit celebrata, & nu. 2.
- 2 Compromissarius visitator forma illa est, vt scilicet compromissarii votis omnium secretò inquisitis cum eligere adstringantur, in quem maior pars Capituli consenserit.
- 3 Scrutinio publicato vbi electus ius non habet, electores variare poterunt.
- 4 Valere verbum positum cum aliqua dict. vniuersali negatiua, semper denotat sententiam latam.

Cap. Si cui. XXIII.

Compromissario quando datur hæc forma, vt facto scrutinio vocum, eligat illum, in quem plures consenserint partium comparatione minorum, licet maiorem totius Capituli partem non attingant; si ita eligat, electio est nulla, quia non seruat formam Concilij. Colligunt ex *Ordinar. Cap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Vitiain. in ration. lib. 1. pag. 184. Alagona in compend. pag. 71. remissive Ximen. in concord. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit *Paul. Laymann de Prælatorum ecclesijs. elect. quest. 85. paulo post princip. lit. E.* & de hac materia late egi in *colle. ad cap. quia propter, de elect. & ibi dict. addendum duxi visitatorem, compromissii formam illam esse, vt scilicet compromissarii votis omnium secretò inquisitis eum eligere adstringantur in quem maior pars Capituli consenserit, vt norant *Petr. Greg. de elect. cap. 2. num. 4. & alij citati à Fr. Sigismundo à Bononia in simili tract. dub. 2. num. 9. & 10. vbi dub. 21. disputat qui & quot eligendi sint compromissarii in electione cèlebranda per compromissum, & an & quando possint reuocari, & dubio sequentia ad hæc materiam pertinentia tractat.**

3 Ipsæ factio huiusmodi scrutinio, &c.

Noratur ad hoc quod publicato scrutinio, vbi electus ius non habet, electores variare poterunt, vt per *Tiraq. in l. boues S. hoc sermone limit. 23. nu. 3. ff. de verb. significat.*

4 In glof. (*Non valere*) ibi (*ipso iure*) Notatur ad hoc quod verbum, *Valere*, positum cum aliqua dict. vniuersali negatiua, quæ illud afficit, semper denotat sententiam latam, etiam si tale verbum ponatur in futuro tempore, vt per *Tiraq. in l. si unquam verbo reuertatur, nu. 235. C. de reuocandis donat. Sayr. in clau. Regia lib. 3. cap. 8. num. 26.*

S V M M A R I V M.

- 1 Mendicantes Religiosi etiam de licentia superiorum ius aliquod acquirere non possunt in electione, seu postulatione ad aliquam Prælaturam extra suum Ordinem in discordia de se facta, & nu. 2.
- 2 Religio, quæ est prior in institutione, & approbatione, præcedere debet minus antiquam.
- 3 Prædicatores præferuntur Minoribus.
- 4 Mendicantes qui dicantur, ostenduntur.
- 5 Mendicantium Religionum nomine quæ veniant, remissive.

Cap. Quorundam. XXIV.

Religiosi Mendicantes etiam de licentia Superiorum consentire non possunt, aut ius aliquod acquirere in electione, seu postulatione, &c. ad aliquam Prælaturam extra suum ordinem in discordia de se facta, nec alij Religiosi non Mendicantes præstare

stare possunt consensum electioni cuiusque ad quamlibet Prælaturam de se factæ à minori parte numero. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 184. Alagona in compend. pag. 71.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Nau. commen. 4. de Regular. n. 24. vers. octavo, Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 58. ar. 1. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. C. concl. 44. num. 11. & 12. vbi declarat, Paul. Laymann in canon. quest. de Prælator. eccles. elect. quest. 192. cum seqq. Mirand. in man. Prælator. tom. 2. quest. 23. art. 14. concl. unica.*

3 In glos. [Prædicatorum.] ibi (quia antiquior suis ipsorum institutio) Notatur ad hoc quòd Religio, quæ est prior in institutione, & approbatione, præcedere debet minus antiquam, vt per *Cassan. in catalogo gloriæ mundi par. 4. confid. 52. vers. ego modo, Tob. Non. consil. 71. num. 35. metipsum de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 78. num. 36. Rot. decis. 718. num. 1. apud Farin. in 1. collect. nouissimarum,* 4 aliàs par. 4. diuers. Et quod Prædicatores præferantur Minoribus tradit *Cassan. d. par. 4. confid. 69.*

5 In glos. [Mendicantium.] ibi (Mendicantes, qui certas possessiones, vel redditus habere non possunt, &c.) Notatur ad hoc quòd Mendicantes dicuntur, quibus regula, vel constitutio interdicit possessiones, siue redditus ad propriam sustentationem, & incerta mendicitas solet eis præbere victum per publicum questum, vt per *Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 49. art. 2. & q. 52. art. 15. ad finem, Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 113. vbi num. 115. extendit quamuis illicite contra prohibitionem illa habeant, vel licite ex Pontificis dispensatione, sicut hodie in Concil. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 3. dispensatum est cum omnibus Mendicantibus, præter Minores de Obseruantia, & Capuccinos, vt habeant redditus, & possessiones in comuni.*

6 Mendicantium Religionum nomine quæ veniant, vide *Cassan. d. par. 4. confid. 68. sum. duobus seqq. Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo Mendicantes, Azor. instit. moral. par. 5. lib. 12. cap. 23. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. q. 2. art. 1. cum seqq. & tom. 3. q. 49. art. 1. & 4. Gal. ganet. de iure publico lib. 3. tit. 41. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælatorum tom. 1. quest. 11. art. 6. Erasmi à Cochier. de Iuris. Ordinarij in*

exemptos par. 1. q. 17. num. 16. metipsum in Collect. ad Conc. Trid. sess. 23. de reform. cap. 18. & late dixi in meo tract. de appellatiua verbor. vtriusque Iuris significat. verbo Mendicantes.

S V M M A R I V M.

- 1 Electus non potest duas electiones prosequi petendo confirmationem ex illis, etiamsi protestetur se contentum altera per quam consequi possit suæ intentionis effectum; & si vnâ eligat, non potest ad alteram redire.
- 2 Tex. iste an procedat in presentatione.
- 3 Protestatio contraria factio non suffragatur,
- 4 Appellatio alternatiua quando valeat, ostenditur.
- 5 Presentatus habens duas presentaciones non arctatur alterutram eligere, sed vtramq; potest prosequi.
- 6 Actio edita potest mutari, emendari, & corrigi sicut placet vsque ad licentiam contestatam.
- 7 Actor potest desistere ab vno libello alium formando.

Cap. Vt quis. XXV.

Pures electiones quando fiunt de vno, electus nõ potest ambas electiones prosequi, etiamsi protestetur se altera contentum esse; sed vnâ eligat, & si ista non habet effectum, non potest habere regressum ad aliam. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 185. Alagona in compend. pag. 71. remissiuè Ximen. in concordant. par. 2.*

- 2 Electiones. An procedat in presentationibus? Vide *Lap. alleg. 8. num. 4. Lambertin. de Iure patron. lib. 2. par. 2. q. 5. ar. 3. num. 6. Lotier. de re benefic. lib. 2. q. 13. num. 90.*
- 3 In glos. [Protestetur.] ibi (per contrarium enim factum protestationi videtur obuiare) Protestatio enim contraria factio non suffragatur, vt per *Surd. conf. 371. num. 67. vol. 3. & decis. 70. num. 8 & decis. 246. num. 4. Campan. in diuersor. Iuris Canon. rub. 11. cap. 13. num. 185. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 55. num. 9.*
- 4 In glos. [Vagetur.] ibi (an valeat alternatiua appellatio, &c.) Affirmatiuam partem, dum-

dummodo intra decem dies nominatim lude-
 ad quem ex duobus, ad quos alternatue
 appellatum esset, specificetur, tenent Franc.
Mars. Delphin. decis. 270. num. 2. par. 1. Lan-
cellor. de attentat. cap. 12. limit. 50. num. 230.
Soar. recept. sentent. lit. A. num. 202. Aloys. Rice.
in collect. decis. par. 2. collect. 276. quos refert
Parent meus in commentis. ad Ordin. Regiam
Lusitan. lib. 3. tit. 70. §. 2.

5 In glos. [Eligere.] ibi (*sed sufficit quod*
alteram eligat, &c.) Notatur ad hoc quod
 presentatus habens duas presentationes non
 ardetur alterutram eligere, sed utraque po-
 testat prosequi, probavit *Rot. in Lunen. Sarza-*
nen. Capella 20. Iunij, & 5. Decembris 1601.
coram Card. Sacrato, cuius meminit Lotter. d.
q. 13. num. 91.

6 In glos. [Renunciare.] ibi (*edita actio potest*
mutari, emendari, & corrigi sicut placet usque
ad litem contestatam, &c.) Ita *Rebuff. ad l. 8.*
verf. decimo ff. de verb. significat. Mascard. de
probation. conclus. 347. n. 18. Stephan. Gratian.
discept. forens. cap. 118. nu. 52. & 58. Bernard.
Muscato. in sua praxi aurea Ciuili Neapol.
par. 1. glos. Peitur num. 50. D. Barbof. in l. non
potest videri num. 28. ff. de iudic. Camill. Bor-
rel. in summa omnium decis. tit. 49. de libello
 7 2 ad num. 95. Imò posse actorem desistendo ab
 vno libello alium formare resoluunt *Felin. in*
cap. significantibus num. 17. de libelli oblat. Ce-
uall. commun. contra commun. q. 815. num. 5.
D. Barbof. in d. l. non potest videri nu. 32.

S V M M A R I V M.

- 1 Electus si non consensit, vel post consensum renunciat, aut moritur, seu propter occultum sui vitium electio cassatur, eligentes ad eligendum ex tunc integrum tempus habebunt, nisi circa id egerint fraudulenter.
- 2 Text. ille procedit in presentatione.
- 3 Beneficium non vacat per mortem presentati, qui non fuit instructus, sed per mortem primi.
- 4 Electio si effectum non habuit, elector poterit iterum eligere.
- 5 Electus an post consensum sine superioris auctoritate possit renunciare electioni de se facta, ostenditur.
- 6 Superior si iure deuoluto elegit, & electus dissentit, vel renunciat, aut moritur, non poterit iterum eligere, sed ad Canonicos redit electio.
- 7 Restitutus ipso iure sine ministerio Iudicis,

ad integrum tempus restituitur.

- 8 Electus in officialem ad certum tempus, si impediatur seruire, an debeat sibi aliud tantum reintegrari, remissiuè.

Cap. Si electio. XXVI.

1 Electio quando non habet effectum, quia electus non consensit, vel postea renunciat, vel moritur, vel propter occultum eius vitium irritatur, electores habent integrum tempus ad eligendum, acsi esset noua vacatio, dummodo non præcesserit fraus; vel dolus. Colligunt ex *Ordinar. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 187. Alagona. in compend. pag. 71. remissiuè Ximen. in concordan. part. 1. & 2.*

2 Habere locum etiam in presentatione tradunt *Rot. decis. 269. alia 8. de iurepatr. in nouis, Roch. de iurepatr. verbo honorificum. q. 42. Pute. decis. 200. alia 194. in correctis*
 3 lib. 1. vbi fuit dictum beneficium non vacare per mortem presentati, qui non fuit institutus, sed per mortem primi, & potuisse patronos de nouo presentare, *Seraphin. decis. 1007. num. 3.*

4 Tempus integrum ad electionem

Notatur ad aliam celebrandam, &c. hoc quòd si electio effectum non habuit, elector poterit iterum eligere, vt per *Tiraquel. in l. boues §. hoc sermone nu. 4. cum seqq. ff. de verb. signif. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 4. nu. 38. Azor. inslit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 28. q. 17. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 45. §. 3. nu. 6.*

5 In glos. [Renunciare.] ibi (*an electus post consensum sine superioris auctoritate possit renunciare electioni de se facta, &c.*) Affirmatiue, dummodo sit ante confirmationem, respondent hic *Ioan. Andr. & Gemin. n. 5. ac Franch. nu. 3. Rot. decis. 6. n. rade elect. & decis. 8. nu. 3. de iurepatr. Cuch. inslit. maiorum lib. 4. tit. de potestate electi nu. 33. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 7. q. 1. nu. 78. nouissime Paul. Laymann in quaestion. Canon. de Prelat. ecclesiast. elect. cap. 2. q. 15 in fine, Fr. Sigism. à Bononia de elect. dub. 41. num. 8. & 9. vbi num. 13. subdit quod si negotium ad Antistitem confirmatorem sit iam delatum, & contra electum aliquid opponatur, quod electionem infirmet, electores que eligendi potestati priuer, tunc quamuis electus possit eam electionem quoad*

quoad se repudiare, nihil tamen ea renunciatio confirmatori oberit quin super oppositis veritatem inquirere, eisque compertis eligere, & providere non secus possit, quàm si nulla renunciatio facta esset. Ratio autem supra dictæ resolutionis est, quia renunciatio illorum, qui habent ius ad rem, non est necessarium, ut fiat in manibus superioris iuxta traditum per *Flamin. Paris. de resignat. lib. 2. quest. 23. num. 17.*

6 In glos. [Integrum] ibi (*quia secus si ex iure deuluto.*) Notatur ad hoc quòd si superior iure deuluto elegit, & electus dissentit, vel renunciat, aut moritur, non poterit iterum eligere, sed ad Canonicos reddit electio, ut per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone limitat. 1. nu. 49. ff. de verbor. signif.*

7 In glos. [Fraudulenter] ibi (*quod si vna die quis fuerit impeditus, &c.*) Notatur ad hoc quòd si quis restituitur ipso iure sine ministerio Iudicis, ad integrum tempus restituitur, & si vno tantum die fuerit impeditus, ubi tamen illi succurritur per viam restitutionis, & ministerio Iudicis, tunc non habet nisi tantum tempus, quantum amisit, ut per *Tiraq. in l. si unquam verbo reuertatur num. 421. C. de reuocand. donat.* Vtrum autem electus in officialem ad certum tempus si impediatur seruire, & tempus illud labatur, debeat sibi reintegrari aliud tantum tempus, quo impeditus fuit seruire? Vide *Vincen. de Franch. decis. 419. num. 2. & 3. bene Valasc. consultat. 155. nu. 4. & 5. tom. 2. quos refert Parens meus in comment. ad Ordinat. Reg. Lusitan. lib. 1. tit. 67. in rub. num. 9.*

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosus si non obtenta licentia consentit electioni de se factæ extra suum monasterium non valet consensus, & irrita est electio, & nu. 2.
- 3 Religiosus quomodo dicatur non habere velle, vel nolle, remissiuè.
- 4 Religiosus electus in proprio monasterio potest consentire electioni de se factæ absque alicuius licentia.
- 5 Licentia ubi requiritur simpliciter sufficit tacita.
- 6 Actus licet factus contra prohibitionem legis non teneat, punitur tamen faciens.
- 7 Contractus factus contra legem licet non valeat quantum ad commodum contrahentium, valet tamen quantum ad eorum

incommodum, & in utilitatem tertij.
8 Actus annullatio est pœna.

Cap. Si Religiosus. XXVII.

Bonifac. VIII.

Religiosus quando consentit sine licentia superioris electioni de se factæ extra suum monasterium, consensus est nullus, & si præsumpserit consentire, electio ipso facta est nulla. Colligunt ex Ordinari. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 188. Alagon. in compend. pag. 72.*
2 Hanc eandem conclus. firmât *Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 58. art. 1. Paul. Laymann in quest. Canon. de Prælatorum eccles. elect. q. 189.*

3 *Cum velle, vel nolle non habeat.*
Declara cum *Fr. Sigism. à Bononia de elect. dub. 41. num. 13.*

4 *Extra suum monasterium.* Ergo Religiosus electus in proprio monasterio potest consentire electioni de se factæ absque alicuius licentia, ut per *Archid. Ioan. Andr. Ancbar. & Franc. in præsentij. Franc. Marc. Delphin. decis. 115. nu. 6. par. 1. quos refert Fr. Sigism. à Bonon. d. dub. 41. nu. 13. prope fin.*

5 *Non petita licentia.* Sufficit igitur tacita, ut resolut *Caldas Pereira de resolut. emphys. cap. 11. num. 15.*

6 *Consensus sic præstitus non teneat.*

Notatur ad hoc quòd licet actus factus contra prohibitionem legis non teneat, punitur tamen faciens, ut per *Tiraquel. de retract. li. gnag. §. 26. glos. 2. num. 8.*

7 Notatur etiam ad hoc quòd licet contractus factus contra legem communem, vel municipalem, non valeat quantum ad commodum eorum, qui ita contrahunt, vel agunt, valet tamen quantum ad eorum incommodum, ut per *Tiraquel. de iure mariti glos. 8. num. 213. & in utilitatem tertij secundum Ioan. de Salas de legib. q. 96. tract. 14. disp. 16. sect. 8. num. 21. Farin. fragm. crimin. par. 2. litter. L. nu. 202.*

8 *Et in poenam præsumptionis, &c.*

Notatur ad hoc quòd annullatio actus est pœna, ut per *Boer. decis. 1. num. 16. Menchac. contro-*

controuers. illustr. cap. 28. num. 3. & s. Vanti. de nullit. in princip. tit. quid sit nullitas nu. 15. Sanch. de Matrimonio lib. 3. disp. 4. nu. 8. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 1. num. 15.

9 In glos. [Obtenta.] Vide Tiraq. de iure mariti glos. 8. num. 128.

S V M M A R I V M.

1 Monachus in Abbatem eligi non potest nisi sit expresse professus, ad dignitatem vero Episcopalem, & in seculari Ecclesia talis eligi poterit, & num. 2.

3 Nouitius eligi potest ad dignitatem Episcopalem.

4 Nouitio conferri potest beneficium seculare.

5 Episcopus Ecclesia Cathedralis Regularis, exceptis ijs, qua concernunt instituta Regularia, habet omnimodam iurisdictionem in monachos Cathedralis Regularis.

Cap. Nullus. XXVIII.

1 AD Abbatiam, vel Prælaturam suam, vel alterius Religionis non potest eligi Abbas nisi expresse professus. Ad Episcopalem vero dignitatem in Ecclesia seculari, vel Regulari potest eligi non professus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuan. in ration. lib. 1. pag. 189. Alagona in compend. pag. 72.

2 Hanc eandem concl. quoad primam eius partem firmiter Rebuff. in tract. de pacificis possess. num. 180. Azor. in institut. moral. par. 1. lib. 12. cap. 2. q. 12. Seraphin. decis. 647. Paul. Laymann in quest. Canon. de Prælatorum ecclesiast. elect. q. 190. in fine, Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 8. nu. 78. vbi subdit Sacram Congregat. sub die 12. Decemb. 1585. censuisse à nemine præter Summum Pont. posse conferri Abbatias, & beneficia administrationem habentia nisi professis iuxta Canones, Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. quest. 52. art. 8. vbi ait alumnos alterius Religionis non posse assumi ad Prælaturas illius Religionis, vbi non sunt professi nisi id auctoritate Apost. concedatur, Soar. de Religion. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 3. num. 11. in fine, vbi subdit procedere etiam si dignus non reperiretur in illa Religione, qui possit eligi, Fr. Sigism. à Bonoia in tract. de elect. dub. 90. num. 2. cum seqq. nouissime Fr. Barthol.

de Vecchij in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp. 11. dub. 19. 3 num. 1. vbi num. 2. per tex. in præfenti addit nouitium eligi posse ad dignitatem Episcopalem, & utrumque ex hoc tex. colligit Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 4. num. 20. in princ.

4 Quo vero ad alias dignitates inferiores, & beneficia licet controuertatur inter Doctores an hæc licite conferri possint nouitijs, & negatiuum sustinuerint opinionem glos. verbo conferendum in cap. beneficium, de Regularib. lib. 6. & ibi Monach. in fine, Domin. num. 6. & Anchar. num. 2. Curb. lib. 3. in sit. maior. sit. 1. num. 95. Tapia in auth. ingressi verbo sua. cap. 2. num. 11. iuncto num. 13. C. de Sacros. Eccles. Lancellot. in instit. Iuris Canon. lib. 1. tit. de Regularib. S. & si contigerit, verbo conferendum; nihilominus verius credo posse conferri beneficium seculare nouitio, quia adhuc est sui iuris, & proprii habendi capax, & vere ac realiter non dum mutauit statum, sed est tantum in probatione: quare ita tenent Franch. in d. cap. beneficium, Azori. d. par. 1. lib. 12. cap. 3. quest. 1. Nicol. Garc. de benef. par. 7. c. 10. nu. 5. Giouagnon. lib. 1. resp. 88. num. 21. Sanch. d. cap. 4. nu. 22, Fr. Barthol. de Vecchij cisato loco nu. 2. vbi rationem reddit quia cum nouitius vere, & realiter nondum mutauerit statum, sed sit tantum in probatione, c. ad Apostolicam, de Regular. pendeat; ab eius libera, & absoluta voluntate redire ad seculum, c. statutum, de regular. Igitur capax interim erit Iuris etiam secularis, si illud acceptare velit.

5 In glos. [Regularibus] ibi (vs Episcopus etiam secularis immediato præsit monachis) Noratur ad hoc quod Episcopus Ecclesie Cathedralis Regularis, exceptis his, quæ concernunt instituta Regularia, habet omnimodam iurisdictionem in monachos Cathedralis Regularis, vt per Stephan. Gratian. dissect. forens. cap. 270. num. 4. late Lotter. de re beneficiar. lib. 1. quest. 18. num. 7. cum seqq. Rot. decis. 69. & 121. apud Farin. par. 1. recentior. met ipsum de officio, & potestate Episcopi, par. 3. alleg. 105. post n. 77. secundum Lugunen. impres.

S V M M A R I V M.

1 Forma electionis tradita per cap. cum dilectis, supra hoc tit. non est sublata per cap. quia propter, sup. eod.

2 Iurium correctio est vitanda.

3 Iurium correctio in dubio non est facienda.

G Cap. Cum

Cap. Cum expediat. XXIX.

C Ap. cum dilectis sup. hoc tit. in quo statuitur licite in electione posse compromitti, vt compromissarij secreta, & sigillatim voluntatibus omnium requisitis, eligant illum in quem maior, & sanior pars Capituli consenserit, non est correctum per cap. quia propter, sup. eodem. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. r. pag. 189. Alagona in compend. pag. 72.

- 2 Et eorum correctiones, &c. ad hoc quòd Iurium correctio est vitanda, vt per Surd. decis. 2. n. 19. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 10 36. & seq. Pichard. ad princip. Instit. de lege falcid. num. 34. Cephal. conf. 323. à nu. s. vol. 3. Armendar. in proxm. addit. ad recopilat. legum Nauarra num. 51. Monet. de distribut. quotid. par. 2. q. 11. num. 29. Francisc. à Sousa in repet. s. actionum Instit. de actionib. par. 4. num. 125. Fr. Anton à Sousa in relef. de censuris Bulla Cæne cap. 23. disp. 100. num. 3.
- 3 Notatur ad hoc quòd in dubio Iurium correctio non est facienda, vt per Franc. Becc. conf. 1. num. 13. Menoch. remed. 4. ad ipse. n. 21. Mari. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resol. 18. num. 12. D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrimon. par. 1. num. 7.

S V M M A R I V M.

- 1 Accedens ad Sedem Apost. pro instruendo negotio electionis per cap. cupientes, eundo bacte de causa, stando, & redeundo integre, præter quotidianas distributiones, percipit fructus beneficiorum, quos percipere possit in ipsa Ecclesia residendo.
- 2 Conciliatur tex. in præsentibus cum cap. vnic. s. qui vero, de clericis non resid. hoc lib. & nu. 3. & 4.
- 3 Officium suum nemini debet esse damnosum.
- 4 Statuta iurata non tolluntur per generalem Canonum, vel Statutorum derogationem, etiam stante clausula, non obstantibus statutis Ecclesie.
- 5 Canonici aliqui se opponunt se, & contradicunt electionem factam à Capitulo, & litigatur super hoc, ipsi oppositores suam oppositionem prosequentes tenentur contri-

bueri contra se ad expensas, quæ sunt nomine Capituli.

Cap. Cum non deceat. XXX.

- Q** Vi secundum cap. cupientes in causa electionum veniunt ad Sedem Apost. abientes recipiunt omnes fructus beneficiorum exceptis quotidianis distributionibus. Colligunt ex Ordinar. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 190. Alagona in compend. pag. 72. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2.
- 2 Difficilis est hic tex. dum ex diametro aduersari videtur cap. vnic. s. qui vero, de clericis non resid. hoc lib. quatenus habet clericum Cathedralis scilicet, vel Collegiatæ Ecclesie, qui abest propter euidentem illius utilitatem percipere debere quotidianas distributiones, ac si diuini Officij interesseret. Relictis varijs solutionibus adductis à glos. verbo utilitas in d. cap. vnic. quarum aliquas refert, & rescribit Monet. de distribut. quotia par. 2. q. 11. num. 12. 15. & 16.
- 3 Distinguit Cou. lib. 3. var. cap. 13. num. 8. vers. octauo, an Canonicus, vel habens beneficium abiens sit à loco, vel oppido ipso, in quo Ecclesia est, & tunc illi non debeantur distributiones quotidianæ pro utilitate Ecclesie impedito, nisi hoc fuerit consuetudine obtentum, vt innuit tex. in præsentibus, vbi nulla sit huiusmodi consuetudo. Aliter vero præsentibus sit, & tunc ipso iure absque vlla consuetudine debeantur, vt videtur velle d. cap. vnic. Huic distinctioni non videtur longe dissimilis alia Archid. in d. cap. vnic. num. 2. Anchar. num. 4. & Franch. num. 3. Hoied. de incompatibil. benefic. par. 1. cap. 17. nu. 19. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 7. q. 14. Nicol. Garc. de benefic. par. 3. cap. 2. num. 360. iun. Flo num. 362. asserentium d. cap. vnicum, procedere stante consuetudine quod abiens propter Ecclesie utilitatem percipiat distributiones quotidianas, tex. vero in præsentibus, vbi nulla sit huiusmodi consuetudo. Aliter vero Ioan. Monach. in præsentibus, quem sequi videtur Boer. decis. 17. num. 15. distinguit, videlicet, vt hic tex. loquatur de eo, qui tunc residere non possit, quia iam esset abiens ex alia causa, eique postea commissum fuerit negotium Ecclesie vtile, at vero d. cap. vnic. agat de eo, qui residere possit, actuque perciperet distributiones quotidianas.

4 Verum his, & alijs solutionibus reprobatis *Monet. d. quæst. 1. à num. 2.* eam præstat, vt scilicet *text. in presenti* loquatur in eo, qui prosequitur non illius Ecclesiæ vtilitatem, cui specialiter adscriptus est, putà Cathedralis, vel Collegiatæ Ecclesiæ, cuius Canonicus est, sed vel specialis illius ciuitatis, vel vniuersalis; at vero *d. cap. vnic.* procedat in prosequente vtilitatem illius particularis Ecclesiæ, cui adscriptus est, quam distinctionem multiplici ratione probat idem *Monet. d. q. 1. num. 2. q. cum multis seqq.* vt apud illum videre licet.

5 *Suum officium esse damnosum.*

Notatur ad hoc quod officium suum nemini debet esse damnosum, vt per *Sard. conf. 19. num. 12. Monet. d. q. 11. num. 8. Eycob. de ratiocin. cap. 7. num. 57. & comput. 17. num. 5. Card. Tusch. prætic. conclus. tom. 5. lit. O. conclus. 94.*

6 In glos. [Effectus] ibi (*quid si talem consuetudinem, vel statutum iurauerint, &c.*)

Notatur ad hoc quod statuta iurata non tolluntur per generalem Canonum, vel statutorum derogationem, vt per *Bernard. reg. 693. Sayr. in clau Regia lib. 5. cap. 8. n. 11.* Et quod clausula *Non obstante*, nunquam rollat actum iuratum, vel Constitutionem iuratum tradunt *Bernard. reg. 89. Fr. Emman. quæstion. Regular. tom. 1. q. 8. art. 11.* Et idem stante clausula, *Non obstantibus statutis Ecclesiæ* resoluunt *Vital. de Camban. in tract. clausul. pag. 10. colum. 2. nu. 1. Mart. de clausul. par. 1. claus. 79. num. 21. in vltim. impress. Mari. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 58. num. 6. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 7. num. 192. refero Ego ipse in tractat. de clausulis vsufreq. claus. 184. num. 2. secundum Lugdunen. impress. Idem. denique stante clausula, *Non obstantibus quibuscunque pactis*, adhuc enim non comprehendit pacta iurata resoluunt per me citati *d. tract. claus. 185. nu. 1.* Nulla enim dispositio simpliciter loquens trahitur ad actum iuratum, sed vis iuramenti, illiusque auctoritas semper excepta videtur secundum *Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 56. num. 49.**

7 In eadem glos. ibi (*Hæc Decretalis facit bene ad quæstionem, &c.*) Notatur ad hoc quod si aliqui ex Canonicis se opponunt, & contradicunt electionem factam à Capitulo, & litigatur super hoc, ipsi oppositores suam oppositionem prosequentes tenentur cõ-

tribuere contra se ad expensas, quæ fiunt nomine Capituli, vt per *Gregor. 1. 3. verbo dellos tit. 9. part. 5. Io. Garc. de nobilit. glos. 2. n. 6*

Cap. Ab eo. XXXI.

D Effectum notorium qui opponunt in personam, vel sententiam electi, non possunt ab eo discedere, & si non probauerint, debent omnino à causæ prosequutione eludendi. Colligunt ex Ordinar. *Archidia. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Busr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 191. Alagona in compend. pag. 72. remissive Ximen. Tolet. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Fr. Sigism. à Bononia in tract. de electione. dub. 48. num. 9.*

SVM M A R I V M.

1 *Canonicus impubes ad electionem non vocatus non agit de contemptu, & nu. 2.*

3 *Furiosus caret discretionem.*

4 *Furiosus professionem emittere non potest.*

5 *Pupillus patronus maior septem annorum si præsentat vnuum, & tutor eius alium, præfertur præsentatus à pupillo.*

6 *Non professi cum professis, vel conuersi laici cum clericis electioni interesse non debent.*

7 *Regulares si tacite, vel expresse professionem non emittant, actiua, passiuæque voce, carent.*

8 *Regulares laici carent voce actiua in electionibus eorum ordinum, in quibus sunt professi.*

Cap. Ex eo. XXXII.

C Anonicus impubes ante decimum, quartum annum si non vocetur ad electionem Episcopi, non potest dici contemptus, nec impugnare electionem, quia non admittitur ad suffragium dandum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archidia. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Busr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 191. Alagona in compend. pag. 73. remissive Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Tiraquel. de iure mariti glos. 9. num. 8. Guillem. Mandagot. de elect. notorum Prælat. cap. 7. Corraj. de Sacerdot. par. 4. cap. 1.*

- num. 14. Petr. de Biaxio in director. elect. par. 1. cap. 16. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 1. tit. 1. cap. 3. nu. 19.
- 3 In glos. [Discretione] ibi (& per hanc litteram dico idem de Episcopo) Vide late tradita per Fr. Sigism. à Bononia dicto tract. de electione dub. 89. num. 4. cum seqq. vbi à nu. 8. de ebrjjs.
- 4 In ead. glos. ibi (neque furiosus ad Religionem vocari) Ita censuit Rot. decif. 107. num. 13. & decij. 129. par. 2. diuers. & tradit nouissime Fr. Bartol. à Vecchijs in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs dist. 13. dub. 1. num. 10.
- 5 In glos. [Suffragium] ibi (quod si pupillus patronus maior septem annis presentat unum, & tutor eius alium, praesertur praesentatus à pupillo) Ita resoluunt Rebuff. in tract. nominat. quaest. 17. num. 20. Roch. de Curte de turepatron. verbo competens num. 13. Tiraquel. de legibus connub. glos. 5. nu. 222. Azueu. ad Curiam Pisanam lib. 1. cap. 12. num. 25. Cald. Peirca in l. si curatorem verbo cum non absimilis num. 34. & de renouat. emphyteusis cap. 12. num. 17. Cened. ad Decretal. collect. 5. num. 6.

§. In Ecclesijs .

- 6 Regulares, qui non sunt professi, interesse non debent cum professis in electione, sicut nec laici conuersi cum clericis. Colligunt Doctores in principio tex. citati.
- 7 Quod Regulares, si tacite, vel expresse professionem non emittant, actiua, passiuaque voce careant, firmant in praesenti Anchar. n. 3. Syluest. in sum. verbo electio 4. num. 5. Cuch. in fit. maior. lib. 4. tit. de elect. n. 94. Fr. Sigism. à Bononia de elect. dub. 90. nu. 2. vbi num. 3. post Franch. hic num. 1. Petr. de Biaxio in director. elect. par. 2. cap. 6. num. 2. & Soar. de Relig. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 4. num. 2. hoc assumptum sic explicandum esse tradit, vt scilicet ad hoc vt quis possit eligere, sufficiat tacita professio, vt vero possit eligi necessariò requiratur expressa.
- 8 Vel conuersi laici, &c. Collige ex tex. laicos Regulares carere voce actiua in electionibus eorum Ordinum in quibus sunt professi, vt per Petr. Gregor. de elect. cap. 7. num. 4. Cuch. insit. maior. lib. 4. tit. de elect. num. 114. Fr. E. man. quaest. Regular. tom. 2. q. 51. art. 5. in fine, Cruz de statu Relig. lib. 2. cap. 3. in fine primè con-

clus. Fr. Sigism. à Bononia de elect. dub. 91. qui secus esse dicendum affirmant si alijs habeant vocem ex privilegio, statuto, fundatione, vel consuetudine, vt tenet glos. hic verbo electionibus .

S V M M A R I V M .

- 1 Appellatione pendente, quae facta fuit in scriptis ex causa probabili ad Papam ab ecclesia, ne Cathedralis, vel Regularis Ecclesia, confirmatio facta per Ordinarium non valet, & num. 2.
- 3 Verbum, euacuatur sine dict. eo ipso, non indicat ipso iure, nec denotat latam sententiam .
- 4 Constitutio poenalis extenditur ad casum ex mente ipsius, licet non ex verbis in ea comprehensum .
- 5 Absesse non dicitur qui statim est reuersurus .
- 6 Statutum in vno ex equiparatis dicitur esse & in alio dispositum .

Cap. Si postquam . XXXIII .

- I**N Ecclesia Cathedrali, vel Regulari quādo quis appellat canonice ab electione ad Papam si Ordinarius confirmat electionem, & appellans non recedit ab appellatione, confirmatio est nulla. Item si electus, qui Romam venit antequam finiat negotium, sine licentia discedit, eius electio est nulla. Item si electus est confirmatus, & appellatur eodem modo, eundem est Romam, sicut in electione. Colligunt ex Ordinarij. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 192. Alagona in compend. pag. 73.
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. delimit Laurent. de Peirinis de Religioso subdito tom. 1. quaest. 3. cap. 31. S. 11. vers. dico sexto .
- 3 *Eo ipso viribus euacuatur omnino .*
Ergo verbum, Euacuatur, sine dict. eo ipso, latam sententiam non denotat, ex adductis per Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 25. C. de reuocand. donat.
- 4 In glos. [Mente] ibi (& ita punitur qui mentem offendit, sicut qui mentem, & verba) Notatur ad hoc quod Constitutio poenalis extenditur ad casum ex mente ipsius, licet non ex verbis in ea comprehensum, nec tunc dicitur extensio fieri, vt per Tiraq.

Tiraq. in l. si unquam verbo libertis num. 48. C. de reuocandis donat. & de retract. lig. S. 20. num. 3.

5. In ead. glos. ibi (statim reuersurus, &c.) Notatur ad hoc quod non videtur recessisse, qui statim est reuersurus, l. postliminium §. captiuus, l. nihil ff. de captiu. & postlim. reuers. Tiraq. in l. si unquam verbo susceperit liberos nu. 179. C. de reuocand. donat. Rebuff. in prax. par. 3. tit. de permur. num. 12. & in concord. rub. de collation. S. r. glos. in verbo & si residentiam deserueris, Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap. 9. num. 31. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 53. num. 92.

6. In glos. [Prouisione] ibi (ut circa quid iuris de uno, & de alio, &c.) Notatur ad hoc quod statutum in vno ex quiparatis dicitur esse & in alio dispositum, vt per Tiraq. de retract. lig. S. r. glos. 1. num. 11. & in l. si unquam verbo reuertatur num. 304. C. de reuocand. donat. Neguzant. de pignorib. par. 2. memb. 4. num. 23. Quid. Pereira in l. si curatorem; verbo hunc contractum num. 36. & verbo contractum num. 2. vers. sed an pradiſta, & de nominat. emphyt. q. 12. num. 26. & de potest. eligendi cap. 7. num. 5. & de resolut. emphyt. cap. 9. nam. 23. D. Barboſ. in l. si constante, in princip. num. 99. ff. soluto matrim.

S V M M A R I V M

1. Dispenſare possunt Episcopi, & eis Superiores cum habitibus parochiales Ecclesias sibi subiectas quod vsque ad septennium studendo accepto Subdiaconatus Ordine infra annum, non teneantur ad Sacerdotium promoueri, quo durante septennio debet illis Ecclesijs idoneus poni Vicarius de fructibus Ecclesie sustentandus, elapso vero septennio tenentur y infra annum in Presbyteros promoueri, & num. 4.
2. Parochis causa studiorum licentia non datur post Concil. Trid.
3. Ecclesia indiget litteratis viris.
5. Vicarium deputare durante septennio, quo parochi causa studiorum cum dispensatione Episcopi abesse possunt, ad ipsum Episcopum, non autem ad parochum spectat.
6. Dispensandi in residentia facultas conceditur Episcopis, & alijs Episcopo Superioribus.
7. Episcopus, qui dispensauit cum parochi causa studij in septennio, ante illud tempus finitum dispensationem reuocare non potest.

8. Licentia de stando in scholis, non expirat morte concedentis.

9. Beneficiatis curam animarum non habentibus an, & quando Ordinarius licentiam concedere valeat, vt ratione studij abesse valeant, ostenditur.

10. Dist. Alsoquin, denotas latam sententiam.

Cap. Cum ex eo. XXXIV.

E Piscope, & eis Superiores possunt dispensare cum electis ad Parochias, vt accepto Subdiaconatus Ordine infra annum, per septennium studeant, quibus elapsis infra annum fiant Sacerdotes, nisi legitime fuerint impediti, aliter sunt priuati Parochijs, eo tamen tempore prouideant de Vicarijs idoneis Ecclesie assignata prouisione ex fructibus. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Dominio. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 194. Alagona in compend. pag. 73.

2. Hodie cum per Concil. Trid. non admittantur ad Parochiales Ecclesias nisi qui per concursum magis idonei fuerint iudicati, Parochis causa studiorum non esse dandam licentiam referunt à Sacra Congregat. decusum Henriq. conf. 2. j. num. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. num. 251. Armendar. in addit. ad recopilas. legum Nauarra lib. 2. tit. 53. l. 2. S. 2. sub tit. sed an parochi debeant residere in suis Curatis num. 122. Aloyſ. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 50. 2. in i. edit. alias res. sol. 393. in fine in 2. edit. Sanctarel. vari. q. 3. num. 25. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 53. num. 77. & alleg. 56. nu. 30.

3. **Viris litteratis.** Notatur ad hoc quod Ecclesia indiget Viris litteratis, vt per Rebuff. in tract. nominat. q. 3. late Gonzal. ad reg. 8. Cancel. S. 6. prox. m. 33. & glos. 4. num. 4. cum seqq. & alios per me citatos d. tract. par. 2. alleg. 46.

4. **Dispensare possint libere, &c.** Notatur ad hoc quod quamuis habens beneficium Curatum teneatur infra annum ad Sacrum Presbyteratus Ordinem promoueri, Episcopus tamen poterit favore studij cum studentibus dispensare vsque ad septem annos, vt per Rebuff. de priuileg. scholar. priuileg. 36. Monet de distrib. quotid. par. 2. q. 10. num. 4. Et talis Parochus, cum quo sic dispensat ne intra annum promoueat, minime incurrit poenam amissionis beneficij, de qua in hoc tex. secundum

Sanch. de Matrim. lib. 8. disput. 1. num. 24.

S V M M A R I V M.

5 *Ut per bonos, & sufficientes Vicarios, &c.*

Notatur ad hoc quòd deputare Vicarium illo septennio, non ad Parochum, sed ad Prælatum spectat, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 31. nu. 11.*

6 In glos. [Episcopi] ibi (*hoc tamen casu non dispensabunt minores Episcopis*) Notatur ad hoc quòd facultas dispensandi in residentia conceditur Episcopis, & alijs Episcopo Superioribus, vt per *Azori. inslit. moralium. par. 2. lib. 7. cap. 5. q. 4.*

7 In glos. [Septennium] ibi (*sed nunquid Episcopus, qui dispensauit in septennio, ante illud tempus finitum poterit dispensationem reuocare? puto quod non*) Ita *Rebuff. de priuileg. scholar. priuileg. 37. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 33. nu. 12.*

8 Notatur etiam ad hoc quòd licentia stando in scholis non expirat morte concedentis, vt per *Perez l. 2. vers. sean tit. 2. lib. 2. Ordinar. pag. 199. col. 1. Roman. sing. 517. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 2. differ. 11. nu. 109.*

9 In glos. [Litteratum] ibi (*& caueant Episcopi ne dispensent cum his, qui dociles non sunt, &c.*) Hodie Sacra Congreg. Concilij censuit generi Ordinarium dare licentiam beneficij curam animarum non habentibus, licet ad residentiam adstringantur, vt ratione studij abesse possint, dummodo id status Ecclesie pariat, & in publico, celebrique gymnasio Theologiae, vel Sacris Canonibus studeant, & minores sint triginta annis, prout referunt *Nicol. Garc. de benefic. par. 3. cap. 2. num. 82. & 86. Armondar. in addit. ad recopil. legum Niquarra lib. 2. tit. 23. l. 2. §. 2. de absentia num. 121. Sanctareh. vari. resolut. quest. 3. num. 23. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 56. num. 29. & in collect. ad cap. relationalum 4. num. 7. de clericis non resid. qua quidem licentia non suffragatur ultra quinquennium à die, quo cepit studere, vt tradunt *Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 105. Monet. de distribut. quosid. q. 10. num. 14. Armondar. d. loco nu. 99. & 102. Ego ipse d. allegat. 56. num. 31. & meritò in illo loco Sanctareh. dicta quest. 3. num. 27.**

10 In glos. [Alioquin] ibi (*ex tunc*) Hanc dictionem denotare latam sententiam resoluunt *Rebell. de obligat. iustitia par. 1. li. 1. quest. 6. sect. 6. nu. 37. Sayr. in clau. Regia. l. 3. cap. 8. num. 27.*

1 *Compendiatur tex. in presenti.*

2 *Annus, infra quem de Parochiali Ecclesia, prouisus Sacerdos fieri tenetur, si ex toto elapsus non sit, est penes illum, qui vult renunciare.*

3 *Parochialem Ecclesiam adeptus si infra annum ad Sacerdotium se promoueri non fecit, tuta Conscientia potest sua cadere beneficio ultimo die anni.*

4 *Parochus statim die anni, quo tenebatur Sacerdos fieri, mortuus fuerit, vacabit beneficium per abitum.*

5 *Pena huius tex. non incurritur si Prælatus prorogando terminum non dissentet.*

6 *Annus ad Ordinis Sacerdotalis promotionem statutus ei, qui beneficium Curatum obtinet, non currit ignoranti.*

7 *Parochus infra tempus, quo promoueri tenetur, legitime impeditur, cessante impedimento quoad utrumque forum: non alium annum integrum, sed tantum complementum partis anni, in qua legitime impeditus fuit, ad promouendum acquirit.*

8 *Parochus, qui intra annum Sacerdotium non suscepit, effugit penas contra tales statutas, si intra tempus comparuit, & se promoueri petijt, licet Ordinarius eum propter illitteraturam, aut aliam causam promoueri noluerit.*

9 *Beneficium Parochiale ipso iure vacat ex eo quòd quis infra annum ad Sacerdotium non promouetur.*

10 *Parochus, qui infra annum Sacerdotium non suscepit tenetur in anima iudicio uniuersus fructus restituere, quos elapso anno percepit.*

11 *Beneficium vacans per non promotionem ad Sacerdotium infra annum, licet passit per alium impetrari, possessio tamen in Conscientia non vacat quousque spoliatur.*

12 *Annus ad Ordinis Sacerdotalis promotionem statutus ei, qui beneficium Curatum obtinet, non currit à tempore impetrationis beneficij, sed adeptæ possessionis.*

13 *Beneficium primum, vt vacet per affectionem alterius incompatibilis, requiritur pacifica possessio de facto, & de iure.*

14 *Lex non est imposta verbis, sed rebus.*

15 *Beneficio Curato priuatus: eo quòd intra annum*

num ad Sacerdotium non se promoueri fecit, non poterit ea vice iterato id beneficium eidem conferri .

16 Beneficium Parochiale obtinens absque animo assumendi intra annum Sacerdotium, tenetur fructus restituere .

17 Possessionem pacificam beneficij quis dicatur habere, ostenditur .

18 Possessionem pacificam beneficij non habet qui statim in ea fuit disturbatus, seu lis mota .

19 Tempus anni præstitutum ad promotionem Ordinis Sacerdotalis ei, qui beneficium Curatum obtinuit, non currit illi quando huius pendet super eo .

20 Prouisus de Parochiali si possessionem illius saltem per duos menses obtinuit sine litigio, tenetur infra annum ad Sacerdotium promoueri .

21 Cura liberum exercitium habens, & omnium bonorum fructuum, & prouentuum possessionem licet in limine adeptæ possessionis huiusmodi mota lis fuerit per aliquem in petitorio, tenetur se promoueri facere intra annum lise pendente .

22 Annus promotionis ad Sacras Ordines non computatur quandoque clericus legitime impeditur quominus Sacerdos creetur .

23 Impedimentum in fine anni superueniens an excuset Parochum à promotione Sacerdotij si intra illud tempus non poterat ordinari, ostenditur .

24 Beneficij Curatum recipiens animo assumendi Sacerdotium intra annum non tenetur fructus perceptos eo tempore, que sanam habuit mentem, restituere .

25 Restitutio debita censetur etiam in foro Conscientiæ si ex parte soluensis sit pœna, & ex parte accipientis sit restitutio damni accepti .

Cap. Commissa . XXXV .

Nemo Parochiali Ecclesiæ priuatur eo quia non est ordinatus, nisi totus annus fuerit elapsus, & annus incipit post regimen Ecclesiæ, vel pacificam possessionem, vel si per ipsum stetit quominus eam haberet . Item si ex iusto impedimento ordinari non potest, annus ei non currit, sed si nullo obstante impedimento infra annum non est ordinatus (& sic Ecclesia vacat) non potest idem prouideri de eadem pro illa vice . Item qui non animo retinendi illam Ecclesiam accipit, sed ut fructus illius anni lucretur, resti-

tuat fructus, nisi animum mutet, & qui contulit Ecclesiam non credens electum fore ordinandum, seruet Ecclesiam indemnem . Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Arobid. Gemini. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Moñach. Francb. V. Iulian. in ration. li. 1. pag. 196. Alagon. in compend. pag. 74. remissive Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2 Nisi tunc demum cum ex toto fuerit ipse annus elapsus .

Ergo antequam annus sit ex toto elapsus ius est penes illum, qui vult renunciare, iuxta tradita per Paris. de resignat. benef. li. 3. §. 2. n. 9. Vnde qui Parochiale Ecclesiæ adeptus infra annum Sacerdos factus non est tunc Conscientiæ suo potest cedere beneficio ultimo die anni, cum adhuc ius in beneficio habeat, vt per Rebuff. in practica benef. tit. de non promotis infra annum num. 48. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 5. lit. A. in fine, vers. prædicta, secundum nouiss. impress. Azor. in lit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 20. q. 4. dummodo absque dolo, & fraude id faciat, per ea quæ tradit idem Azor. d. par. 2. lib. 8. cap. 8. q. 10. vers.

4 queres, & ea ratione si clericus in vltima anni die mortuus fuerit beneficium vacabit per mortem Paris. conf. 19. num. 24. vol. 4.

5 Hinc etiam si ante annum finitum dispenset Prelatus in anno illo ad assumendos Ordines præfixo prorogando terminum, non incurritur pœna, vt per Sanchez in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 4. cap. 22. num. 25.

6 Tibi non currit si promoueri iusto

impedimento, &c. Notatur ad hoc quod annus ad Or-

dimis Sacerdotalis promotionem statutum ei, qui beneficium Curatum obtinet, non currit ignorantia, vt per Tirac. de retractu lig. §. 35. glof. 4. num. 14. & 22. Cald. Pereira de re nouat. emphyt. q. 6. num. 25. Illud autem aduertere oportet quod Parochus intra tempus, quo promoueri tenetur, legitime impeditus, cessante impedimento quoad vtrumque forum non alium annum integrum, sed tantum cõplementum partis anni, in qua legitime impeditus fuit, ad promouendum æquirat, ita Nau. cons. 1. de tempore ordin. in antiqu. ali. cons. de in integ. restit. in nouis, Nicol. Garc. des benef. par. 1. cap. 5. num. 120.

8. Erit sane Parochus à pœna priuationis beneficij ob non promotionem ad Sacerdotium infra annum immunis in casu decisio-

nis à

- nis à S. Congregatione emanata his verbis. Poena Canonis praescripta eis, qui intra annum Sacerdotium non susceperunt, non habet locum in Rectore, qui intra annum à die adeptæ possessionis pacificæ, vel infra tempus comparuit, & se promoueri petijt, offerens quantum in eo erat, se paratum ad suscipiendum Sacerdotium, sed Ordinarius noluit eum propter illiteraturam, vel aliam causam promouere, refert Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 55. in princip. secundum nouiss. impress.
- 9 **Privatus exiit.** Notatur ad hoc quod beneficium Parochiale ipso iure vacat ex eo quod quis infra annum ad Sacerdotium non promouetur, vt per Azori. d. par. 2. lib. 7. cap. 16. q. 11. & idem tenetur in p. iudicio vniuersos fructus restituere, quos elapso anno percepit, secundum Alan. in man. cap. 25. num. 117. & in tract. de orat. cap. 22. n. 46. Salzed. ad Bernard. d. cap. 55. in princip.
- 10 Verum licet huiusmodi beneficium vacans per non promotionem ad Sacerdotium intra annum, possit per alterum impetrari, possessio tamen in Conscientiâ non vacat quouique spoliatur secundum Henric. in sum. lib. 10. cap. 23. S. 5. & in glos. lib. 1.
- 11 **Et possessionem eius pacificam habuit.** Notatur ad hoc quod annus ad Ordinis Sacerdotialis promotionem statutus est, qui beneficium Curatum obtinet, non currit à tempore impetrationis, siue collationis beneficij, sed adeptæ pacificæ possessionis, vt per Tirag. de retractu lig. S. 1. glof. 10. num. 113. iuncto S. 36 glof. 3. num. 5. Cald. Pereira de renouat. epiphyt. q. 5. num. 31. Azor. instit. moralium par. 2. lib. 7. cap. 16. q. 11. prout
- 12 etiam, vt primum beneficium per assequutionem alterius incompatibilis vacet, requiritur pacifica possessio de facto, & de iure, vt per Nau. cons. 31. de præbend. in antiq. Masard. de probat. concl. 183. num. 40. Flamin. de signat. lib. 3. q. 1. num. 130. Azor. d. cap. 16. q. 9. late Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 5. n. 105. Quando autem dicatur quis pacifice possidere tradit Rebuff. in tract. de pacificæ possess. nu. 164. cum seqq.
- 13 **Et non rebus, sed verbis.** Notatur ad hoc quod lex non est imposita verbis, sed rebus, Surd. de aliment. tit. 9. q. 21. num. 20. Sigism. Scacc. de appellat. q. 17. limit. 10. num. 14. Stephan. Grauian. discept. forens. cap. 156. num. 17. Ferrer. in
- Constitut. Cathalonie glof. 5. num. 160. Card. Tsch. pract. conclus. tom. 5. lit. L. concl. 272. Armendar. in proem. addit. ad recopil. legum Nauarre num. 104.
- 14 **Nullatenus ea vice poterit iterato conferri.** Notatur ad hoc quod si quis fuerit priuatus beneficio Curato eo quod intra annum ad Sacerdotium non se promoueri fecit, non poterit ea vice iterato id beneficium eidem conferri, vt per Tirag. de retractu lig. S. 8. glof. 7. num. 16. & in l. boues S. hoc sermone hom. nu. 31. ff. de verb. signif.
- 15 **Ceterum si promoueri.** Notatur ad hoc quod obtinens beneficium Parochiale absque animo assumendi intra annum Sacerdotium, tenetur fructus restituere, vt per Mexi. in tract. de p. p. concl. 6. num. 108. Azor. in 2. s. moral. par. 2. lib. 6. cap. 8. q. 10. vers. si ueres, & cap. 9. q. 1. Sánchez de Matrim. lib. 7. disp. 45. a princip.
- 16 In glos. [Pacifiam] ibi (licet possessionem habeat etiam maioris partis bonorum, &c.) Notatur ad hoc quod ille dicitur habere pacificam possessionem, qui nec dum illam habet beneficij, & tituli, seu exercetij curæ, sed etiam bonorum & fructuum beneficij, seu maioris partis eorum, vt per Rebuff. in tract. de pacificæ possess. num. 168. Menoch. remed. 3. retinen. num. 58. Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 5. num. 123.
- 17 In ead. glof. ibi (quod si incontinenti in ipsa possessione lis sibi mouetur, &c.) Notatur ad hoc quod non videtur adeptus fuisse pacificam beneficij possessionem, qui statim ex ea fuit deturbatus, seu lis mota, vt per Tirag. in l. si inquam uerba suscepit liberos num. 149. & 185. C. de reuocand. donat. Bellem. decif. 196. Cassad. decif. 9. de causa possess. Hoied. de incompatibil. benefic. part. 1. cap. 13. num. 40. & 80. Mascard. de probat. concl. 183. num. 42. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 3. q. 1. num. 130. vbi num. 131. asserit quod relinquatur arbitrio Iudicis quomodo interpretetur illud verbum incontinenti, Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 5. n. 118.
- 18 In ead. glof. ibi (primo uero non tenetur) Notatur ad hoc quod tempus anni præstitutum ad promotionem Ordinis Sacerdotialis ei qui beneficium Curatum obtinuit, nõ illi currit quandiu lis penderet super huiusmodi beneficio, vt per Tirag. de retractu lig. S. 1. glof. 10. num. 27.

- 20 In ead. glos. ibi (*si autem possessionem aliquandiu obtinuit sine litigio, &c*) Ergo si proventus de Parochiali possessionem illius aliquandiu, idest saltem per duos menses, obtinuit sine litigio, tenetur infra annum ad Sacerdotium promoveri, & sufficit quod semel caperit pacifice possidere, quamvis postea lis ei moueatur, sequitur *Staphil. de listeris gratif. tit. de qualitate & statu benef. s. huiusmodi nu. 12. Sarnen. in reg. de triennali q. 53. vers. & ideo, Petr. Greg. de benef. cap. 25. num. 10. Contra Nicol. Garc. d. par. 11. cap. 5. nu. 118. vbi ramentum num. 121. refert Sacram Congreg. Episcopo Veronen sic respondisse. Obtrinentes*
- 21 Parochialem Ecclesiam per prouisionem Sedis Apost. habens liberum curæ exercitium, & omnium bonorum, fructuum, & prouentuum possessionem, licet in limine adeptæ possessionis prædictæ mora lis fuerit per aliquem in petitorio, tenetur se promoueri facere intra annum lite pendente, & iterum sic ait. Quod si beneficium esset litigiosum, & curam animarum haberet, tenebitur obtrinentes Sacros Ordines suscipere, si modo liberum habeat curæ exercitium.

22 In glos. [*Iusto impedimento*] Notatur ad hoc quod annus promotionis ad Sacros Ordines non computatur quandocunque clericus legitime impeditur quominus Sacerdos creetur, prout impedimenta huiusmodi referentes tradunt *Azor. insit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 8. q. 2. vers. annus hic, & lib. 7. cap. 16. q. 11. Lessi. de usit. lib. 2. cap. 34. dub. 19. num. 100.*

23 Sed utrum sufficiat quod huiusmodi impedimentum in fine anni superueniat? dubium est non contemnendum, in quo *Bellem. decis. 83.* censet tale impedimentum minime excusare quando intra illud tempus non poterat promoueri, quem approbat *Nicol. Garc. de benef. part. 11. cap. 5. num. 119. Contra Rebuff. d. tit. de non promotis intra annum num. 84. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 55. lit. C. secundum nouiss. impres.*

24 In glos. [*Non intendens*] Notatur ad hoc quod recipiens beneficium Curatum animo assumendi Sacerdotium intra annum, non tenetur fructus perceptos eo tempore, quo sanam habuit intentionem, restituere, quamvis postea mutata voluntate minime promoueat intra annum ad Sacerdotium, vt per *Azor. insit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 8. q. 10. vers. quares, Paul. Comit. respons. moral. lib. 1. q. 79. num. 2. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 45. num. 1. cum seqq.*

25 In glos. [*Indemnem*] ibi (*& hic loquitur non solum de obligatione in foro anime*) Notatur ad hoc quod si ex parte soluentis sit peccata, & ex parte accipientis sit restitutio damni accepti, utique ea restitutio debita censetur etiam in foro conscientia, vt per *D. Barbosa. in l. si mora num. 44. ff. Joluto matrim.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Abbas exemptus eligitur in Episcopum, sed non potest sine licentia Papæ, vel legati delatere, & num. 2.*
- 3 *Exemptus à iurisdictione cuiuslibet Ordinarij, non censetur exemptus à legato Papæ.*
- 4 *Prouisus à Nuncio dicitur prouisus Apostolicus.*
- 5 *Dicitur huiusmodi, est relatiua precedentium cum omnibus suis qualitatibus.*
- 6 *Legatus simplex speciali commissione cognoscit inter exemptos.*
- 7 *Resignatio exempti non potest fieri coram Episcopo, & alijs Ordinarijs, sed coram Papæ.*

Cap. Si Abbatem. XXXVI.

1 **A**bbas exemptus, & immediatè Papæ subiectus potest eligi in Episcopum, sed non potest deserere monasterium suum sine licentia Papæ, vel Legati à latere, non vero aliorum legatorum, qui non possunt confirmare electionem. Colligunt ex *Ordinar. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Auchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 198. Alagona in compend. pag. 74. remissive Ximen. in concord. part. 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt *Azor. insit. moral. par. 1. lib. 12. c. 20. q. 6. Paul. Laymann in quest. Canon. de Prelatorum ecclesiast. elect. q. 191. Fr. Ludou. Mirand. in man. Prelator. tom. 2. q. 23. art. 32. concl. 2.*

3 *Quam à nobis, vel ab Apostolicæ Sedis legato.* Notatur ad hoc quod exempti à iurisdictione cuiuslibet Ordinarij non censentur exempti à Legatis à Papa, vt per *Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 63. 4 art. 4.* Vnde prouisus à Nuncio dicitur prouisus Apostolicum ex hoc tex. colligunt hic *Gemin. num. 5. & Franc. num. 4. Viuian. in praxi iurispatron. lib. 11. c. 4. n. 114. ante vers. ut eum autem, in vlt. impres. Rot. in Leodien. bene-*

beneficij 13. Iunij 1608. coram Ortembergo.
 5 *Huiusmodi vero legatus.* Notatur ad hoc quòd dict. illa, *Huiusmodi*, est relatiua præcedentium cum omnibus suis qualitatibus iuxta resoluta per *Rebuff.* ad l. 1. *vers. huiusmodi stipulationes ff. de verbisignif. pag. 6. Nau. in cap. si quando remed. 6 num. 5. de rescriptis, Gonzal. ad reg. 3. Cancel. glos. 40. nu. 4. & alios per me citatos in tr. act. de Dictionibus vsufreq. dict. 138. num. 1. secundum Lugduñen. impress.*

6 *Nisi id eis à Sede ipsa specialiter sit commissum.* Notatur ad hoc quòd simplex Legatus speciali commissione cognoscit inter exemptos, vt per *Erasm. à Cochier de iurisdic. Ordinarij in exemptos par. 2. q. 2. num. 16.*

7. In glos. [Deferendi] Notatur ad hoc quòd resignatio exempti non potest fieri coram Episcopo, & alijs Ordinarijs, sed coram summo Pont. vt per *Flamin. Paris. de resignat. beneficij. lib. 3. q. 11. num. 2. vbi num. 1.* subdit quod exemptus potest resignare beneficia, quæ obtinet, *Erasm. à Cochier. d. part. 4. q. 27.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Compendiatur tex. in præsentis.*
- 2 *Electores non sunt priuati eligendi potestate, immo libere ad eisdem reuertitur, quando ipsi compromiserunt absolute in aliquem, qui elegit indignum siue scienter siue ignoranter.*
- 3 *Eligens indignum est pro ea vice potestate eligendi priuatus, & ad superiorem deuoluitur potestas conferendi.*
- 4 *Episcopus per collationem Vicarij indigno factam non est priuatus potestate conferendi.*
- 5 *Eligens iure proprio si eligeret inutiliter, potest denuo eligere, nisi scienter indignum eligat.*
- 6 *Electus à compromissorio quando electioni per illam de se facta consentire recusat, tunc non ad ipsum compromissarium, sed ad compromittentes reuertitur electio.*
- 7 *Compromissarius malum eligens Prælatum venit puniendus.*
- 8 *Episcopi in nullam suspensionis sententiam incidunt nisi in ea expresse nominentur.*
- 9 *Electio quando est data alicui ab homine si semel elegerit, etiam qualitercunque, variare non licet.*

Cap. Si compromissarius. XXXVII.

1 **C**ompromissarij si non eligunt intra tempus statutum, electio deuoluitur ad Superiorem; si eligunt indignum eligendi potestas reuertitur ad compromittentes, nisi ipsi scientes habuerint talem electionem ratam; idem si electus non vult consentire. Item compromissarius eligens indignum, & etiam Canonici si ratum habeant, suspenduntur à beneficijs ecclesiasticis per triennium, quod vero non intelligitur de Episcopo compromissario, quia de iure Episcopus non est suspensus, nisi de ipso fiat expressa mentio. Item poena priuationis fructuum intelligitur in electione Episcoporum, & Prælatorum non inferiorum. Item ista poena priuationis intelligitur de beneficijs, quæ habent in illa Ecclesia, quam offendunt, (sicut in casu illius, qui obijit in electione) & non de alijs beneficijs. Colligunt ex Ordinarij. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Aub. Butr. Dominic. Monach. Franch. Vician. in rational. lib. 1. pag. 199. Alagona in compend. pag. 75. remissive Ximen. in concord. par. 2.*

2 *Si vero eligat, sed indignum, &c.*

Notatur ad hoc quòd electores non sunt priuati eligendi potestate, immo liberè ad eisdem reuertitur electio, quando ipsi compromiserunt absolute in aliquem, qui eligeret indignum siue scienter, siue ignoranter; Ratio est quia si scienter elegit dolus ipsius compromissarij non debet imputari compromittentibus, qui non sunt in culpa, si vero ignoranter elegit iam functus est officio suo; ita *Syluester in sum. verbo electio 2. q. 19. num. 26. Cuch. in lit. maior. lib. 4. tit. de elect. num. 38.* quos refert, & sequitur *Fr. Sigism. à Bononia in tract. de elect. dub. 61. n. 13.*

3 Ad illud autem quòd eligens indignum est pro ea vice potestate eligendi priuatus, & ad superiorem deuoluitur potestas conferendi, vide quæ dixi in collect. ad cap. cum in cunctis nu. 35. cum seqq. hoc tit. in Decretal.

4 Notari solet hic tex. ad hoc quòd per collationem Vicarij indigno factam non est Episcopus priuatus potestate conferendi, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus nu. 139. & seqq. Sbroz. de officio Vicarij lib. 3. q. 37.* quos refero in collect. ad d. cap. cum in cunctis num. 38.

5 Vnde colligitur quòd qui potest eligere iure proprio si eligeret inutiliter, poterit denuo

deno eligere, nisi scienter indignum elegerit, secus in eo, qui habet eam facultatem non iure proprio, sed ex potestate ei ab alio tributa, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone limit. 1. num. 43. & seq. ff. de verb. signif.*

6 *Idem fit cum eligit idoneum, &c.*

Notatur ad hoc quòd quando ille, in quem absolute compromissa est eligendi potestas ab electoribus, & electus ab eo consentire recusat, tunc non ad eum, sed ad compromittentes reuertitur electio, ita *Syluest. in sum. verbo electio 2. q. 19. num. 26. Cuch. instit. maior. lib. 4. tit. de elect. num. 38.* quos refert *Fr. Sigif. à Bononia d. tract. de elect. dub. 61. nu. 3.*

7 *Iuxta Lateranense Concil. suspens.*

ditur. Notatur ad hoc quòd Compromissarius malum eligens Prælatum venit puniendus, quia suspenditur à beneficijs, quæ obrinet in illa Ecclesia, quam sic eligendo offendit, vt per *Palat. in repet. cap. per vestras de donation. inter virum & uxorem. notab. 3. §. 26. num. 1. Rainier. in catalogo censur. tit. de suspens. cap. fin. susp. 10.*

8 *Cum de iure nullam sententiam*

suspensionis, &c. Notatur ad hoc quòd Episcopi in nullam suspensionis sententiam incidunt nisi in ea expresse nominentur, vt per *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 32. q. 8. vers. quæres, Sayr. de censur. lib. 1. cap. 8. num. 25. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de discip. cleric. §. 2. num. 47. Mari. Alter. de censuris tom. 1. disp. 10. lib. 3. cap. 5. vers. sed queri potest, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 34. §. 2. lit. V. & cap. 43. §. 5. lit. 1. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. q. 65. art. 3. Aloyf. Ricc. in praxi aurea resolut. 2. 11. num. 1. quorum plures refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 111. num. 1.*

9 In glos. [Consentire] ibi (*sed ubi ab homine, unica electione consumitur potestas*) Notatur ad hoc quòd cum electio data est cuiquam ab homine si semel elegerit, etiam qualitercumque, variare non licet, vt per *Tiraq. in d. l. boues §. hoc sermone limit. 9. n. 9.*

10 In ead. glos. ibi (*disinixerunt quidam an detur potestas providendi, an eligendi, &c.*) Sequitur *Tiraq. in d. §. hoc sermone limit. 6. n. 11*

S V M M A R I V M.

1 Procurator ad appellandum secundum for-

mam cap. vt circa, non est idoneus nisi omnia obiecta, & forma iuramenti in procuratorio exprimitur, & num. 2.

3 Mandatum vt exprimitur specialiter in diuiduo requiritur, ubi agitur de fauore aduersarij.

Cap. Procurator. XXXVIII.

1 Procurator ad appellandum contra electionem debet in procuratorio habere expressa omnia, quæ obijcit, & speciale mandatum iurandi in eorum animas, quorum est procurator, quod expresse putent obiecta esse vera, & quod possint probare. Colligitur ex *Ordinar. Lap. Abbas, Arch. Gemin. lo. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 202. Alagona in comp. pag. 75. remissive Ximen. in concord. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. colligit ex hoc tex. *Fr. Sigif. à Bononia in tract. de elect. dub. 48. num. 14.*

3 Singulariter, & clare in eius procuratorio sint expressa. Notatur ad hoc quòd ubi agitur de fauore aduersarij tunc requiritur vt mandatum exprimitur specialiter in diuiduo, vt per *Tiraq. de iure mariti glos. 7. num. 1. & 2.*

Cap. Si confirmationem. XXXIX.

1 Confirmatione cassata & irrita ob defectum auctoritatis, vel ob Iuris solemnitates non seruatas, non intelligitur cassata electio. Colligitur ex *Ordinar. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 203. Alagona in compend. pag. 75. remissive Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. defumunt *Cuch. instit. Iuris Canon. tit. 9. de elect. n. . . . Laurent. de Peirinis de subdito Religioso tom. 1. q. 1. cap. 31. §. 11. vers. dico 7. Iul. Laour. vari. lucubrat. tom. 1. tit. 4. de elect. Canonica. cap. 25. num. 71.*

S V M M A R I V M.

1 Cathedrali, Regulari, vel Collegiata Ecclesia vacante, si singulares personæ Capituli, vel Conuentus occupent bona à Prælato dimissa, vel vacationis tempore obuenientia donec plenè restituant ab officio, & qui-

- & quibuscunque beneficijs sunt suspensi, non obstantibus, &c. & num. 2.*
- 3 *Bona relicta à Prælatiſ Cathedralium, vel Collegiatarum Eccleſiarum, ſeu obuenientia tempore vacationis ad futurum ſucceſſorem pertinent.*
 - 4 *Capitulum Sede vacante debet fructus quocunque modo provenientes in utilitatem Eccleſie expendere, vel futuris ſucceſſoribus fideliter per oconomiam reſervari.*
 - 5 *Locatio facta à Capitulo Sede vacante ligat ſucceſſorem.*
 - 6 *Clauſula; Non obſtantibus quibuscunque privilegijs, viſ & effectus, remiſſive.*
 - 7 *Hic tex. non procedit in alijs Eccleſijs præter Cathedrales tam Regulares quàm ſeculares, ac Collegiatas paſtore carentes.*
 - 8 *Clerico ob contumaciam ſuſpenſo, aut depoſito nihil præſtandum eſt pro alimentis.*

Cap. Quia Sæpe. XL.

- 1 **Q**ui in Sede vacante Cathedralium, Regularium, Collegiatarum bona relicta vel tempore vacationis collecta occupant, diſſipant, conſumunt, &c. ſunt ſuſpenſi ab officijs, & beneficijs donec integrè reſtituant, non obſtantibus conſuetudinibus, ſtatutis etiã iuratis, & à Sede Apoſt. confirmatis. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archiep. Gemin. Ioan. Andr. Arch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuan. in ration. lib. 1. pag. 204. Alagona in compend pag. 75. remiſſive Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*
- 2 *Hæc eand. cõcluſ. ex hoc tex. deſumit Soar. de cenſur. tom. 5. diſp. 28 ſect. 3. nu. 6. Rainer. in catalogo cenſurarum & irregularit. tit. de ſuſpenſ. cap. 4. ſuſpenſ. 2.*

- 3 *Vel futuris deberet ſucceſſoribus fideliter reſervari.* Notatur ad hoc quòd bona relicta à Prælatiſ Cathedralium, vel Collegiatarum Eccleſiarum, ſeu obuenientia tempore vacationis ad futurum ſucceſſorem pertinent, vt per Boer. *decif. 340. num. 3. cum ſeqq. Cou. in cap. relatum il. 2. n. 3. de teſtam. D. Barboſ. in l. diuortio par. 2. nu. 58. cũ ſequenti ff. ſoluto matrim. Azueved. conf. 9. n. 3*
- 4 *Quæ in utilitatem dictarum Eccleſiarum, &c.* Notatur ad hoc quòd Capitulum Sede vacante debet fructus quocunque modo provenientes in utilitatem Eccleſie expendi facere, & conuèrtere, vel futuris ſucceſſoribus fideliter per oeco-

nomum reſervari, vt per Boer. *decif. 340. nu. 1. & 2.* Vnde locationem factam à Capitulo Sede vacante ligare ſucceſſorem cum ſine dubio fiat nomine Eccleſie, atque in eius non locantis vtilitatem reſoluit Cald. *Pereira de empt. & vendit. cap. 26. num. 14.*

6 *Nõ obſtãtibz quibzlibet privilegijs.*

- De hac clauſula dixi late in tract. de clauſulis vſuſſeq. *clauſ. 83. ſecundum Lugdunen. imprefſ.*
- 7 In gloſ. [Beneficijs] ibi (*in alijs non habet locum hæc Debr. &c.*) Sequitur Boer. *decif. 340. num. 2.* vbi ajr quod in alijs Eccleſijs præter Cathedrales tam Regulares, quàm ſeculares, ac Collegiatas paſtore carentes non habet locum *hic tex.* ſed *cap. præſenti, de officio Ordin. hoc lib.* quod loquitur generaliter in omnibus, & quibuscunque Eccleſijs alicui ſubiectis, ſeu ad collationem, ordinationem, præſentationem, vel cuſtodiam, &c.
 - 8 In gloſ. [Beneficijs] ibi (*cum poſſit ſtatim ſibi providere reſtituendo, &c.*) Noratur ad hoc quòd clerico ob contumaciam ſuſpenſo, aut depoſito nihil præſtandum eſt pro alimentis, vt per *Surd. de alimen. tit. 7. q. 36. n. 4. Farin. in praxi crimin. p. 1. lit. C. n. 440.*

Cap. Conſtitutio. XLI.

- 1 **D**ecretalis, vt circa, qua præſcribitur forma ſecondi in appellatione ab oppoñentibus ſelectionibus, poſtulationibus, & prouiſionibus, habet locum quando appellatur extra iudicium, non quando in iudicio. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archiep. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuan. in rational. lib. 1. pag. 205. Alagon. in compend. Iuris Can. pag. 76. remiſſive Ximen. in concord. par. 2.*
- 2 *Hanc eandem concluf. ex hoc tex. deſumit Fr. Sigifm. à Bononia in tract. de elect. dub. 48. num. 19.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Cathedralis Eccleſia plenam adminiſtrationem à Sede Apoſt. habens poteſt omnia, quæ ſunt iuriſdictionis, excepta alienatione bonorum immobilium, & non poteſt quæ ſunt Ordinis, niſi fuerit Epifcopus.*
- 2 *Cathedrali Eccleſia vacanti datur à Papa quandoque Procurator cum libera poteſtate adminiſtrandi in ſpiritualibus, & temporalibus, & dicitur Viſitator.*
- 3 *Adminiſtrationem Eccleſia Cathedralis nemo dare poteſt niſi Papa.*

- 4 *Papa solus curatorem dare potest Ecclesia Cathedrali, et eius bonis quoad effectum agendi.*
 5 *Mobilia etiam pretiosa potest Episcopus in casu licito alienare.*
 6 *Papa ex eo quod dat administratorem vel visitatorem Ecclesia Cathedrali si postea Canonici etiam ignorant eligant Episcopum, non tenet electio.*

Cap. Is, cui. XLII.

1 **C**athedralis Ecclesie plenam administrationem à Sede Apostolica habens, potest omnia, quæ sunt iurisdictionis, excepta alienatione bonorum immobilium, & non potest, quæ sunt Ordinis, nisi fuerit Episcopus. Colligunt ex Ordinarij. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Vitian. in ration. lib. 1. pag. 206. Alagona in comp. pag. 76. remissive Ximen. in concor. par. 2*

2 **Administratio Cathedralis Ecclesie plena, et libera, &c.** Notatur ad hoc quod Ecclesie Cathedrali vacanti datur quandoque procurator cum libera potestate administrandi in spiritualibus, & temporalibus, & hic solet à Papa dari, & dicitur visitator, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. 8. num. 29.*

3 **Cui solo competit.** Notatur ad hoc quod Ecclesie Cathedralis administrationem nemo dare potest nisi Papa, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. 8. nu. 29.* quem refero *Ego ipse de officio & potest. Episcopi par. 3. alleg. 50. n. 7. secundum Lugdun. impress. & latius egi ead. par. 3. alleg. 133. per totam,* & quod solus Papa curatorem dare potest Ecclesie Cathedrali, & eius bonis quoad effectum agendi, tradit *Gig. de penson. q. 65. nu. 5. & 6. Ego ipse d. alleg. 50. nu. 7. in fine.*

4 **In glos. [Immobilium] ibi (puta quod mobilia etiam pretiosa possit in casu licito alienare, &c.)** Sequitur *Tiraq. de retractu lig. S. i. glos. 7. nam. 100. & 102.*

6 **In glos. [Confirmatus] ibi (notat etiam ibi quod eo ipsa quod Papa dat administratorem, vel visitatorem Ecclesie Cathedrali, si postea Canonici etiam ignorant eligant Episcopum, non tenet electio)** Vide *Boer. decis. 2. num. 29. & 30.*

S V M M A R I V M.

1. *Monialis non eligit nisi peregerit XII. an-*

num, & sit tacite, vel expresse professa, nec eligitur nisi peregerit xxx. annum & fuerit expresse professa.

2 *Electio omnium Abbatissarum, ceterarumque Monialium Praefatarum de iure communi ad Conuentum spectat.*

3 *Moniales in abbatissarum seu Priorissarum electionibus non habent vocem actiua, nisi ille ad minus xii. etatis sua annum peregerint, fuerintque tacite vel expresse professe.*

4 *Monialis nulla potest eligi in Abbatissa de iure communi, quæ ad minus non habuerit xxx. sua etatis annum, et expresse professa fuerit regulam eius monasterij, cui praeficitur; & circa hoc quid hodie seruandum sit attempto Conc. Trid. ostenditur.*

5 *Episcopus non potest dispensare in etate requisita à Concil. Trident. in eligenda in Abbatissam.*

6 *Electio Abbatissæ per scrutinium quomodo faciendæ, ostenditur, & num. 7.*

8 *Abbatissa in electione ex tripartito numero Monialium debent concurrere duæ partes, nisi alia fuerit loci consuetudo, & si fuerint discordes potest Episcopus nominare unam; quam magis idoneam iudicauerit.*

9 *Refertur Constitutio Gregorij XV. de exemptionum priuilegijs.*

10 *Fæmina potest habere officium habens in se dignitatem, & administrationem.*

11 *Fæmina possunt habere officia, & dignitates temporales, quæ eis per successionem perpetuam tanquam propria deferuntur.*

12 *Abbatissa, quæ à maiori parte, non tamen à duabus electa impugnaretur ne veniret confirmanda, interim potest administrare.*

13 *Illegitima non potest absque dispensatione Papæ seclusus Religionis priuilegijs esse Abbatissa, vel Priorissa.*

14 *Constantia maior est in viro, quam in fæmina.*

15 *Dict. quomolibet, omnem penitus modum includit.*

16 *Episcopus an possit exercere ea, quæ sunt iurisdictionis ante inductionem in possessionem, remissive.*

17 *Abbatissa electa per compromissum quando possit administrare si pars Monialium se opponat, ostenditur, & num. 18.*

19 *Fæmine propter sexus verecundiam aliquando parcitur.*

20 *Discordiam nutriendas in electione Abbatissæ Monialium sunt excommunicati.*

21 *Vocati, seu deputati ad dirigendas Moniales in electionibus, & nã temperantes ea ex quibus*

- discordiæ nasci, vel foueri possunt, eo ipso excommunicationis sententiã incurrunt.*
- 3 *Verbum, subiacco, in futuro tempore importat latam sententiã.*

Cap. Indemnitatibus. XLIII.

1 **M**onialis non eligat nisi agat annum decimum quartum, & sit professã tacitè vel expressè; non eligatur vero in Abbatissã nisi trigessimũ annum expleuerit, & sit expressè professã. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Arch. Gemin. Ioan. Andr. Anb. Butr. Dom. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 207. Alazona in compen. pag. 76. remissive Ximen. in concord. par. 2.*

2 *Vt cum in eis fuerit, &c.* Ergo electio omnium Abbatissarum, cæterarumque Monialium Præfectarum de iure communi ad Conuentum spectat, vt per *Ludou. Miranda in tract. de Sacris Monialib. q. 7. art. 1. concl. 2. in princip.*

3 *Nulla Monialis nisi duodecimum annum, &c.*

Notatur ad hoc quòd Moniales in Abbatissã electione non habent votum, siue vocem actiuam de iure communi loquendo nisi illæ, quæ ad minus duodecim sive ætatis annum peregerint, fuerintque tacitè, vel expressè professæ, vt per *Ludou. Miranda d. q. 7. art. 2. concl. 1. vbi subdit quòd glos. hic verbo duodecimum, huius decreti rationem reddens inquit hoc ibidem fuisse statutum quia eo tempore mulieres efficiuntur puberes.*

4 *Nec in Abbatissã, &c.*

Notatur ad hoc quòd nulla Monialis potest eligi in Abbatissã, quæ ad minus non habuerit trigessimũ suæ ætatis annum, & expressè professã fuerit regulam eius monasterij, cui præficitur, ac per aliquot annorum spatium laudabiliter vixerit, vt per *Mirand. post man. Prælat. in tract. de Sacris Monialib. q. 6. art. 6.* Verum hodie super hac re ita disponit *Concil. Trident. sess. 25. de Regular. cap. 7.* Abbatissã, & Priorissã, & quocunque alio nomine Præfectã, vel; Præpositã appellatur, eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo annis post expressã professionem laudabiliter vixerit. Quod si his qualitatibus non reperitur in eodem monasterio ex alio eiusdem Ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum superiori

qui electioni præest, videatur, ex ijs, quæ in eodem monasterio annum trigessimũ exceperint, & quinque saltem annis post professionem tectè vixerint, Episcopo, vel alio superiore consentiente eligatur. De cuius Decreti materia vide *Fr. Emman. quest. Regularium tom. 1. quest. 15. art. 3. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo Abbatissã vers. ad primum, Portel. in dubijs Regularib. verbo Abbatissã num. 3. cum seqq. Homobon. de Bonis de examine ecclesiastico tract. 12. cap. 3. q. 15. super post. 4. Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 7. cap. 6. num. 89. Nicol. Garc. de benefic. part. 7. cap. 4. num. 42. & 71. Aloys. Ricc. in decision. Curie Archiepiscop. Neapol. part. 4. decis. 281. num. 3. & decis. 309. Iul. Lauor. variarum lucubrat. tom. 1. tit. 4. cap. 24.*

5 *Vtrum autem circa huiusmodi ætatem à Concil. Trident. citato loco præscriptam, possit Episcopus dispensare, dubium est non contemnendum, in quo negatiuam tuentur partem Nicol. Garc. d. cap. 4. num. 7. Aloys. Ricc. d. decis. 309. num. 9. part. 4. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 5. q. 5. Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarræ. lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopis nu. 102. Fr. Sigism. à Bononia in tract. de elect. dub. 62. num. 6.*

§. Sane.

6 Electa per scrutinium à duabus partibus Monialium debet statim præmissò diligenti examine à Superiore confirmari nulla appellatione obstante, & benedici si sit Abbatissã. Quando vero publicato scrutinio nulla fuerit à duabus partibus electa, poterunt Moniales antequam ad alios actus diuertant, ad illam accedere, quæ maiorem partem habeat, & si addito hoc accessu ad duas partes perueniat, est confirmanda. Si vero Moniales non perueniant tamen cum alijs in illa cõsentientibus ad duas partes, tunc superior sine strepitu iudicij antequam illam confirmet, inquirat de obiectis, & interim poterit electa in spiritualibus, & temporalibus ministrare, ita tamen vt nihil alienet, & nullam de nouo recipiat Monialem. Colligunt *Doctores in principio text. citati.*

7 *Hanc eandẽ conclus. firmat Ludou. Mirand. in tract. de Sacris Monialib. q. 7. art. 10. cõcl. 1.*

8 *Quæ à duabus partibus, &c.* Ex tripartito numero Monialium duas partes concurrere debere in electione Abbatissæ, nisi alia fuerit

fuerit loci consuetudo, & si fuerint discordes posse Episcopum nominare vnam, quam magis idoneam iudicauerit, refert à Sacra Congregatione Concilij decilium *Præfec. in praxi Episcop. par. 2. cap. 3. num. 57. vers. in monasterijs*, quem citat *Zipe. in analys. postremi Iuris eccles. enarrat. sub tit. de elect. num. 9. vers. Abbatissa, in fine*, nouissime *D. Lauer. vari. lucubr. tit. 4. cap. 21. §. 12. prope finem*, ubi addit de anno 1618. decilium fuisse à S. Congreg. in casu discordiæ inter Moniales non posse superiores ipsarum, aut scrutatorem dare votum, in electione Abbatissæ, vel Priorissæ.

9 *Per Superiorem, & C.* Nouissime *S. D. Greg. XV. felic. record. in sua Constit. de exempiorum priuilegijs incip. Inscrutabili, sub Dat. Nonis Februarij 1622. circa hanc materiam electionis Abbatissarum*, sic statuit. Ac similiter possit Episcopum vnâ cum superioribus Regularibus quarumcunque Abbatissarum, Priorissarum, Præfectorum, vel Præpositarum eorundem monasteriorum quorumcunque nomine appellentur, electionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere, absque vlla tamen ipsorum monasteriorum impensa. Hactenus *d. Constit. super qua postea Sacra Congreg. Illustrissimum Cardin. Concilij Trid. interpretum censuit ius confirmandi Abbatissas minime fuisse Episcopis per eiusmodi Constitutionem attributam, quam quidem decisionem originale præ manibus habui, impressamque vidi in typographia R. Cameræ Apost. de anno 1624.*

10 *In spiritualibus, & temporalibus*

libere administrat. Ergo scemina potest habere officium habens in se dignitatem & administrationem, vt per *Flamin. Paris. de resignat. lib. 3. q. 12. nu. 3. vbi n. 9. subdit quod Abbatissa in administratione æquiparatur Abbati, & lib. 1. 2. q. 4. n. 29.*

11 Et quod sceminæ possint habere officia, & dignitates temporales, quæ eis per successione perpetuam tanquam propria deferuntur, tradunt *Molin. de primogen. lib. 1. cap. 13. num. 14. Laceri. de primogen. lib. 1. q. 19. num. 6. Vant. de nullitat. tit. ex defectu iurisdic. deleg. nu. 73. Card. Tusch. præf. conlus. tom. 3. lit. F. concl. 94. num. 17. & tom. 5. lit. M. concl. 415. num. 2. Card. Mantic. de tacitâ & ambig. consent. tom. 2. lib. 23. tit. 14. num. 30. D. Barbosa. in l. cum prator §. ult. num. 268. ff. de iudic.*

12 *Libere administrat.* Notatur ad hoc quod Abbatissa, quæ à maiori parte, non tamen à duabus, electa impugnaretur ne veniret confirmanda, interim potest administrare, vt per *Petr. Greg. de elect. cap. 19. num. 5. Iul. Lauer. variar. lucubr. tit. 4. cap. 24. num. 52. & cap. 25. num. 25.*

13 In glos. [Canonica] ibi (*scilicet illegitime nata, &c.*) Notatur ad hoc quod illegitima non potest absque dispensatione Papæ, seclussis Religionum priuilegijs, esse Abbatissa, vel Priorissa, vt per *Nauar. in man. cap. 27. nu. 201. Maiol. de irregularit. lib. 10. cap. 10. in fine, Mandos. in signatura Gratiæ tit. de dispensat. super defectu natalium, in fine, Soar. tom. 5. disp. 50. sect. 5. num. 15. Flamin. de resignat. benef. lib. 3. q. 12. num. 11. Sayr. de censur. lib. 6. cap. 11. num. 3. in fine, Bellet. disquisit. clerical. par. 1. tit. de disciplina cleric. §. 3. num. 50. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 5. num. 19. & 20. Sanctarel. var. resolut. quest. 40. num. 7. metipsum in collect. ad cap. 1. num. 7. de flijs Presbyter. quicquid dicat *Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. quest. 13. art. 21.**

14 In glos. [Diuertant] ibi (*quia maior constantia est in viro, quam in femina*) Refert, & sequitur *Tiraq. leg. 9. connub. glos. 1. part. 9. num. 132.*

15 In glos. [Quomodolibet] ibi (*quod est distributiuum modorum*) Dicit, illa, *Quomodolibet*, omnem penitus modum includit, vt per *Mench. remed. 6. recuper. possess. num. 15. Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 9. q. 25. num. 48. Vatafe. conf. 61. num. 6. Cened. post. lib. præf. & canon. quest. sing. 95. num. 1. & plures alios, quos refero in tract. de dictionibus vsufrequent. diction. 330. secundum Lugdunen. impress.*

16 In glos. [Auctoritate] ibi (*electa ante confirmationem administrat*) Episcopus an possit exercere ea, quæ sunt iurisdictionis ante inductionem in possessionem? vide *Perez l. 2. tit. 6. lib. 1. Ordinamenti pag. 154. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 28. Cald. Pereira consil. 8. num. 7. cum seqq. Nicol. Garc. in tract. de benef. part. 5. cap. 4. num. 242.*

S. Caterum. S. Porro.

17 Si contra electam per compromissum pars minor Monialium se opponat, adhuc confirmetur, si maior, non confirmetur, donec fuerit

obiectis satisfactum, interim tamen administrat; si vero pars opponentium fuerit duplo maior non administrat, sed litis euentum expectat. Item ab opponentibus in casibus premissis obseruetur Constit. *cap. vt vice*; non tenentur tamen personaliter venire Romam, sed mittant procuratores. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati*.

18 Hanc eandem cōclus. firmant *Ludou. Mirāda in trakt. de Sacris Monialib. q. 7. art. 10. concl. 4.*

19 *Propter sextus verecundiam, &c.*

Vide quæ notat *Tiraq. l. 9. connub. glos. 1. par. 9. num. 178 & seq. & l. 10. glos. 1. par. 10. n. 31.*

S. Postremo, cum seqq.

20 Ponentes, vel nutrientes discordiam in electione Abbatis & monialium sunt excommunicati. Item hoc decretum valet in monialibus Regularibus, & in his, quæ viuunt vt Canonici seculares, quarum tamen statum per hoc non approbat, & non loquitur de electionibus virorum. Colligunt *Doctores in principio tex. citati*.

21 *Eo ipso excommunicationis sententiam, &c.*

Notatur ad hoc quod vocati, seu deputati ad dirigendas moniales in electionibus, & non temperantes ea, ex quibus discordiæ nasci, vel foueri possunt, eo ipso excommunicationis sententiam incurrun, vt per *Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. num. 8. Memor. cleric. cap. 9. excom. 44. lul. Lauor. de Indulgent. pars. 2. cap. 23. nu. 21. Filliuc. trakt. 14. num. 53. vers. quarta, & num. 57. Rainer. in cathalogo censur. cap. 9. excom. 46. vbi cum glos. & Caier. notat quod si quis non vocatus intersit, & perturbet, vel vocatus, sed post electionem iam factam perturbat, non incurrit censuram, secus si non vocatus superior esset, quia si iste perturbat dum interest, censura ligatur, refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 50. num. 204. secundum Lugdunen. impress.**

22 In glos. [Subiacere] ibi (ipso iure) Notatur ad hoc quod verbum, *subiaceo*, in futuro tempore importat latam sententiam, vt per *Tiraq. in l. si unquam verbo reuertatur n. 148. C. de reuocand. donat.*

Cap. Prouida XLIV. *Bonif. VIII.*

1 **Q**uando quis in electione Episcopi, vel Superiorum appellauit ad Papam, &

deinde recessit ab appellatione simoniace, sed procedit, confirmat, vel consecrat, tunc omnia prædicta sunt irrita, & ipse Ordinarius est suspensus per annum integrum à Confirmatione, & Consecratione Episcoporum. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 216. Alagona in comp. pag. 77. remissive Ximen. in concor. par. 2*
2 Hanc eandem cōclus. ex hoc tex. desumunt *Memor. Clericorum tit. de suspens. Episcoporum num. 7. Mari. Alter. de censuris tom. 1. disp. 16. cap. 2. vers. tertio, & vers. secundo, quos refero Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 11. num. 24. Soar. de censur. tom. 5. disp. 31. sect. 5. num. 8. in fine, Rainer. in catalogo censurarum sub tit. de suspens. cap. 1. suspens. 7. vbi aduertit non puniri poena huius cap. alios Episcopos consecrationi assistentes, sed eum dumtaxat, cui causæ cognitio demādata erat.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Papa si prouisionem Ecclesie Cathadrals sibi reseruauit, inbibuit, & decreuit, non est vitata electio, quæ præcesserat, omnia tamen, quæ reseruacionem sequuntur, ca. rent effectu.*
- 2 *Decreti irritantis vis & effectus, remissive.*
- 3 *Reseruatio inficit titulum, & illum ipso iure annullat.*
- 4 *Prius & posterius dicitur ratione vnus horæ.*

Cap. Si eo tempore. XLV.

1 **P**apa quando reseruat sibi electionem, inhibens, electionem irritans, &c. quæ præcesserunt reseruacionem, tenent, quæ sequuntur sunt nulla. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 217. Alagona in comp. pag. 78*

2 *Si secus super hoc à quoquam, &c.*
De decreto irritanti dixi late in *trakt. de clausulis vsus frequens. claus. 40. secundum Lugdunen. impress.*

3 *Afficiunt tamen, &c.* hoc quod reseruatio inficit titulum, & illū ipso iure annullat, vt per *Menoch. remed. 15. recup. posses. n. 444*

4 In glos. [Iam] ibi (de die, & hora &c.) Notatur ad hoc quod prius, & posterius dicitur ratione vnus horæ, vt per *Tiraq. de iure*

de iure primog. quæst. 2. nu. 2. Gonz. ad reg. 8. Gancel. §. 3. proem. n. 44. vbi n. 46. subdit quod non solū vnus horū prioritas, sed etiā vnus puncti, vel momenti facit præuentionem.

S V M M A R I V M.

Cap. Si quis iusto. XLVI.

- 1 Absens plures procuratores ad actum electionis dare potest in solidum, & nō aliter, et in altero admittēdo ponit tres gradus, et n. 2.
- 3 Clausula, In solidū, vis, & effectus, remissive.
- 4 Canonico absente si simul fuerint deputati multi procuratores in solidum, & omnes concurrunt, is admittendus est, qui primò nominatus est in instrumēto procuratorio.
- 5 Vltimi vacati censentur in subsidium priorum nominati.
- 6 Denominatio prior arguit ordinem charitatis, & maiorem dilectionem.
- 7 Paria sunt non facere, vel minus sufficienter facere intra tempus statutum.
- 8 Procuratori non creditur affirmanti medio iuramento super impedimento Capitularis non valentis ad electionem venire.
- 9 Procuratores duo in solidum constituti ad eligendum si semel alterum elegerunt ita consumpta est electio vt variare non possint.
- 10 Procuratores duo si fuerint dati in diuersis instrumētis eodem die consecratis, & non appareat quis ex illis sit reuocatus, mutuo se confundunt.
- 11 Procurator de Collegio ab absente simpliciter constitutus, in electionibus non potest vnum suo, & alium procuratorio nomine eligere.
- 12 Vox simpliciter commissa Capitulari non potest diuidi.
- 13 Voces duas habens vnā nomine proprio, & alterā nomine alieno, nō potest vnū nomine proprio, alterū vero alieno nomine eligere.
- 14 Merita dubiū vel triū vbi adeo essēt equalia, vt discerni nō possit ab electoribus, quis eorū melior et idoneior easteris esset, tunc poterit prefatus procurator vnum suo, alterum procuratorio nomine eligere.
- 15 Procuratores legitime constituti cū generali mādato ad eligendum, non excluduntur hodie dummodo non habeant speciale mandatum de eligenda certa persona.
- 16 Capitulum nolente non licet extraneum procuratorem deputare ad electionem, etiam si de Collegio nemo velit assumere vices absētis.
- 17 Votū suū per litteras exprimerenō licet absētis.
- 19 Eligere aliud est, & aliud promittere de eligendo, Promittere renunciare aliud est, & aliud renunciare de facto.

- 1 Absens in casu electionis si legitime impeditur, potest plures procuratores constituere, sed in solidum tantum, & tunc erit melior conditio occupantis; sed si simul concurrant Capitulum; vel maior pars eligat vnū ex procuratoribus; & si non concordant qui primò nominantur in instrumēto, & si nullus nominatur in solidū, nullus est admittendus, & illi imputetur. Itē constitutus deputator non potest in scrutinio nominare vnā personam suo nomine & alteram nomine domini sui, nisi dominus dedisset speciale mandatum de certa persona, & illam tantum potest nominare. Item absens, si nullus de Capitulo vult esse eius procurator, & ipse non potest extraneum deputare sine consensu Capituli, non potest per litteras exprimere votum suum, quia non esset secretum. Colligunt ex Ordinari. Lap. Abbas, Archid. Ge. min. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 2. 17. Alagona in compend. pag. 78. remissive Ximen. in concordant. par. 2.
- 2 Hanc eandem conclusionem, seu conclusiones ex hoc textu desumunt Lambert. de iure patron. lib. 2. par. 2. q. 2. art. . . . Cuch. instit. maior. lib. 4. tit. de. elect. num. 2. 2. 4. cum seqq. Azor. instit. moralium par. 2. lib. 6. cap. 14. q. 7. Fr. Sigism. a Bononia in tract. de elect. dub. 14. a princip.
- 3 Eorum cuilibet det in solidum potestatem &c. De claus. In solidum, dixi late in tract. de clausulis vsusfreq. claus. 72. secundum Lugdunen. impressi.
- 4 Is, qui primò in instrumēto, &c. Notatur ad hoc quòd si absente Canonico simul fuerint deputati multi procuratores in solidum, & omnes concurrant, is admittendus est, qui primò nominatus est in instrumēto procuratorio, vt per Tiraq. de iure primogen. q. 17. in sexta opinione. nu. 5.
- 5 Vltimi enim censentur in subsidium priorum nominati ex Anton. Monach. Lucens. de 6. vis. 64. num. 39. Et ex priori denominatione arguitur ordo charitatis, & maioris dilectionis, ex Tiraq. d. tract. de iure primog. q. 19. num. 3. Notatur ad hoc quòd paria sunt non facere, aut minus sufficienter fa-

- cere intra tempus statutum, vt per *Tiraq. de retractu lig. S. 1. glof. 10. n. 93. Gutier. de lura-
men. confirm. part. 1. cap. 49. n. 3.* Non fieri, vel
inualide fieri paria sunt, *Surd. consil. 157. n. 13.
Marx. Antonin. var. resolut. li. 2. resol. 1. n. 10.*
- 8 In glof. [Dixerunt] ibi (*& in hoc impedi-
mentis, &c.*) Notatur, ubi quod non credi-
tur procuratori affirmanti medio iuramento
super impedimento Capitularis non valentis,
ad electionem venire, vt per *Archid. hic n. 2.
& Bellef. in cap. quia propter n. 4. ad fin. & n.
5. hoc tit. in Decretalib. D. Lofter. de re benefi-
lib. 2. tit. 9. num. 25.*
- 9 In glof. [Elegerit] ibi (*ne credo quod va-
riare possint*) Notatur, ad hoc, quod si duo
procuratores in solidum conditi, ad eligen-
dum semel alterum elegerint, ita consumpta est
electio, vt variare non possint, vt per *Tiraq. in
l. huius S. hoc sermone n. 3. ff. de verbor. signifi-
10 In glof. [Nominatus] ibi (Quid si non ap-
paret, puta quia duo sunt instrumenta, &c.)
Notatur, ad hoc quod si duo procuratores fue-
rint dati in diuersis instrumentis eodem die
confectis, & non appareat quis ex illis sit re-
uocatus, mutuo se confundunt, vt per *Boer. de-
cis. 3. 1. nu. 1. Stephan. Gratian. discept. forens.
cap. 95. num. 5.**
- S. Porro.**
- 11 *Si sit vnum suo, & alium domini
sui nomine, &c.* Notatur, ad hoc quod
procurator de Collegio
ab absente simpliciter constitutus in casu ele-
ctionis non potest vnum suo, & alium procura-
toriam nomine eligere, vt per *Syluest. Angel.
Tabien & alios, quos refert Fr. Sigism. à Bono-
nia de elect. dub. 14. num. 7. Petr. Gregor. de
elect. cap. 6. num. 11. Cu. b. insit. maior. lib. 4. tit.
de elect. num. 229.* Qui enim eligit, vnum, &
12 non plures debet eligere, & vox simpliciter
commissa Capitulari non potest diuidi, per
ca. quæ tradunt *Perez ad tit. 2. vers. secundo li.
5. Ordinam pag. 78. Cald. Pereira de empt. &
vendit. cap. 26. num. 22.*
- 13 Vnde si quis habeat duas voces, vnam no-
mine proprio, & alteram nomine alieno, non
potest vnum nomine proprio, alterum vero
alieno nomine eligere, secundum *Molin. de
primogen. lib. 2. cap. 5. num. 51. cum seqq.*
- 14 Vbi vero merita duorum, vel trium adeo
essent equalia, vt discerni non possit ab ele-
ctoribus quis eorum melior, & idoneor care-
ris esset, tunc posset præfatus procurator
vnum suo, alterum procuratorio nomine eli-
- gere, vt tradunt *Molin. d. cap. 5. num. 51. & 53.
Gutier. canonic. quest. lib. 1. cap. 1. de 9. Sigism.
à Bononia d. dub. 14. num. 8.*
- 15 *Nisi de certa eligenda persona, &c.*
Probat hic tex. quod vbi de aliquo certo de-
nominando, & minus speciale mandatum dede-
rit procuratori, tunc in illu eius, & in aliu suo
nomine licet poterit contentire. At nunc de
lure nouo. *Cos. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 6.
præcipitur vt. electiones Regulariu per vo-
sacra celi, breuitur, aliter dicendum videtur, vt
aperte censuit Sacra Cong. his verbis. Procura-
tores legitime constituti cum generali m-
dato ad eligendum ab ijs, qui legitime impe-
diti sunt, non excluduntur, dummodo non
habeant speciale mandatum de eligenda cer-
ta persona, quia tunc votum non posset esse
secretum, pout decisum. referunt *Nicol.
Carc. de benefi. par. 5. cap. 4. n. 200. Fr. Sigism.
à Bononia d. dub. 14. num. 9.**
- S. Absens.**
- 16 *Nec ipse nolente Capitula extra-
neum valeat deputare.* Notatur, ad hoc
quod si de col-
legio nemo velit assumere vices absentis,
ipse nolente Capitulo, non licet extraneum
deputare, vt per *Azor. insit. moral. par. 2. li. 6.
cap. 14. q. 7. vers. quæres, Fr. Sigism. à Bononia
de elect. dub. 14. num. 2.*
- 17 *Non poterit aliquatenus per litte-
ras, &c.* Notatur, ad hoc quod absenti
non licet vilo modo per litteras
exprimere votum suum, vt per *Fr. Sigism. à Bono-
nia d. dub. 14. num. 1.* Nam consensus eli-
gentium non potest præstari per litteras, & in
scriptis etiam volente Capitulo, vt per *Boer.
decis. 1. num. 41. iuncto num. 37.*
- 18 In glof. [Exprimendum] ibi (*saluum est
quod tunc exprimat votum, sed mandatum
dat de voto exprimendo, &c.*) Referunt, & se-
quuntur *Anghar. cons. 78. sub num. 2. vers. sed
bis non obliant, & num. 3. Fr. Sigism. à Bononia
d. dub. 14. num. 4. vers. nego; Rot. in Vallejoletana
præminentiarum 23. Ianu. 1604. coram
Reuerendiss. D. Pamphilio.*
- 19 In ead. glof. ibi (*sicut aliud est, &c.*) Notatur
ad hoc quod aliud est eligere, aliud promit-
tere de eligendo, vt per *Cald. Pereira
de resolut. emphyt. cap. 16. num. 84.* Et aliud est
promittere renunciare, & aliud de facto re-
nunciare, secundum *Boer. decis. 3. nu. 1.*

11. Quæ autem sit differentia inter videri, & promittere se venditurum vide Bellac. lib. 1. tom. 2. c. 1. num. opinion. lib. 9. tit. 3. n. 339. pag. 583. Aul. ad cap. 1. Prætorum verbo promissa n. 5. fol. 65. duendam. adl. 44. Tauri glos. n. 7. Me. noch. conf. 1. nu. 2. 29. & n. 2. 34. & conf. 147. nu. 10. & conf. 178. n. 1. & 18. & conf. 122. nu. 22. ubi etiam de promissione iurata. Sard. conf. 372. nu. 1. Valase. conf. 153. n. 6. & 7. Gasp. Roderic. de annuit. p. 1. d. 1. lib. 2. q. 2. n. 12. Cald. Perez. de resylut. emphyt. c. 1. nu. 36. & c. 16. n. 84. & de emp. & vend. cap. 8. nu. 6.

SPVMARVPVM

- 1 Electus, quando adfuit competitor, vel opponentes, non confirmatur, nisi fiant publice edicta, & num. 2.
- 3 Tex. hic habet locum in presentatione, nisi consuetudo sit in contrarium, & nu. 10.
- 4 Constitutio huius tex. non est seruanda in provisionibus, quæ sunt in Romana Curia.
- 5 Tex. hic non adstringit Rem. Pont. nec eius legatum ubi ab ipso petenda est confirmatio.
- 6 Generalis Minorum non tenetur in confirmandis electionibus Prouincialium seruare formam huius tex.
- 7 Confirmatio, & institutio facta ad electionem, seu presentationem alterius, non potest fieri pendente termino ad appellandum, nec appellatione pendente, alias omnia erunt attentata, & nulla.
- 8 Edictum facta electione de beneficio est ponendum.
- 9 Terminus competens, & peremptorius in edicto debet assignari.
- 11 Excommunicatus non potest presentari ad beneficium.
- 12 Institutio facta non proposito edicto iuxta formam huius tex. est nulla.
- 13 Confirmatio facta sine causa cognitione, & non vocatis vocandis, vim habet interlocutoria.
- 14 Confirmatus non vocatus vocandis, & sine causa cognitione si administret, an incidat in penas.
- 15 Edicta in publico proponi debent, & de hac publicatione non statuitur simplici assertioni notarij sine testibus.
- 16 Edictum debet affigi, & constare quod fuerit lectum, atque ubi dimissum per congruum temporis spatium.
- 17 Edicti appositio non est necessaria in beneficijs simplicibus collatis.
- 18 Terminus competens peremptorius ad comparandum assignatur secundum locorum distantiam.

Cap. Quoniam. XLVII. & vl.

- 1 Lectus, quando adfuit competitor, vel opponentes, non confirmetur, nisi fiant publice edicta quod volentes opponere veniant peremptorio termino assignato, alias generaliter in Ecclesia in qua electio facta est, alioquin confirmatio est irrita. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gaminian. Ioan. Andr. Anchar Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. li. 1. pag. 220. Alagon. in cõp. pag. 78. remissive Ximen in concord. par. 2.
- 2 Hanc eand. conclus. firmant, materiamq. huius rex. late discutunt Lambertin. de iure patron. lib. 2. par. 2. q. 6. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 13. à num. 20. & quod habeat locum in presentatione, nisi consuetudo sit in contrarium, quam qui allegat debet probare.
- 3 fuit decisum apud Patrem decif. 298. lib. 1. in correctis, & decif. 473. lib. 2. ait quod iusta.
- 4 causa excusat a pœna huius tex. Et quod in provisionibus, quæ sunt in Curia Romana, non est seruanda constitutio huius tex. resoluit Lambertin. d. q. 6. princ. art. 3. nu. 4. & fuit dictum in Bracharen. Parochialis de Moreira 13. Iunij 1605. coram Ottembergo.
- 5 Ratio est quia tex. hic non adstringit Romanum Pont. ubi ab ipso petenda est confirmatio, nec eius Legatum, sicuti docent Cuch. in sit. maior. sit. de confirmat. num. 36. Crauet. conf. 177. col. 2. num. 3. & seq. quos refert, & sequitur Lu. Lauer. vari. lucubr. sit. 4. cap. 25. num. 61. ubi etiam post Sigism. à Banouia in tract. de elect. dub. 46. n. 13. subdit Generalem.
- 6 Minorum non teneri in confirmandis electionibus Prouincialium seruare formam huius textus.
- 7 Confirmationes tales, &c. Notatur ad hoc quod confirmatio, & institutio facta ad electionem, seu presentationem alterius, non potest fieri pendente termino ad appellandum, nec appellatione pendente, alias omnia erunt attentata, & nulla, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 1. in annot. num. 206.
- 8 Alias generaliter in Ecclesia, &c. Notatur ad hoc quod edictum facta electione de beneficio est ponendum, vt per Marant. de ordine iudic. par. 6. verbo recte concipitur citatio num. 92. Zerol. in praxi. Episcop. par. 1. verbo ius patronatus, §. 3. pag. mihi 180. & in presentatione idem asserunt Villalob. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 4. num. 2. Flores de Mena vari. lib. 1. q. 3. num. 55.

Aff-

9 **A**signato peremptorio termino com-

petenti. Ergo in edicto debet assignari terminus competens, & peremptorius, vt

per *Perez de Lara de capellan. cap. 10. num. 40. Nicol. Garc. de benefic. par. 9. cap. 4. num. 7.*

10 In glof. [**E**lectione.] Ibi (*Et idem puto in*

praesentatione) Notatur ad hoc quod tex. in praesentatione habet locum in praesentatione, nisi consuetudo sit in contrarium, vt per *Pute. de-*

decif. 306. alias 297. in correctis, & decif. 473.

lib. 2. etiam in correctis Roch. de Curtes in ver-

bo honorificu q. 38. n. 69. lib. 1. Crescent. decif. 12.

di iurepatron. quem citat Aloys. Ricc. in colle-

ctif. decif. par. 1. collect. 117. Lambertin. de iure-

patr. lib. 2. par. 2. q. 6. art. 1. Lotter. d. q. 13. n. 30.

Viuian. in praxi iurispatron. lib. 9. cap. 1. nu. 2.

in ultim. impress.

11 Ex argumentatione deducta ab electione

ad praesentationem, qua vritur haec glof. col-

ligunt Doctores excommunicatum non posse

praesentari ad beneficium, vt per *Cou. in cap.*

alma mater. par. 1. S. 7. num. 1. Flamin. Paris.

de resignat. benefic. lib. 5. q. 6. num. 81. Sayr. de

cenfur. lib. 2. cap. 3. num. 19.

12 Amplia procedere etiam in institutione;

quae si facta fuerit non proposito edicto iuxta

formam huius cap. erit nulla, vt per *Hieron.*

Gabr. conf. 199. num. 2. lib. 1. Flores de Mena-

viri. lib. 1. q. 3. nu. 55. Perez de Lara de anni-

uerf. & capellan. lib. 2. cap. 10. num. 32. & 39.

Nicol. Garc. de benefic. par. 9. cap. 4. num. 1. vbi

num. 2. ampliat procedere etiam in Canonici-

bus, & praebendis, aliisque simplicibus

beneficijs.

13 In glof. [**I**nanes] ibi (*si autem fiat sine*

causae cognitione, & non vocatis vocandis vira

habet interlocutoriae) Ita *Menoch. remed. 4.*

adipisc. possess. num. 802. Lotter. d. quest. 13.

num. 81.

14 In ead. glof. ibi (*Quid si sic confirmatus*

administrat, &c.) Vide *Card. conf. 31. sub n. 5.*

Marescot. vari. resol. lib. 2. cap. 35. num. 49. &

50. Seraphin. decif. 12. 38. num. 9. & 10. Lotter.

de re benefic. lib. 2. q. 13. à num. 8.

15 In glof. [**G**eneraliter] ibi (*& publice,*

quia talia edita in publico proponi debent) De

qua publicatione non statur simplici assertio-

notarij sine testibus, *Pute. decif. 5. lib. 3. de-*

betque legitime consistare non solum de le-

decif. 624. num. 10. par. 1. recent. Lotter. d. q. 13. à num. 47.

17 In glof. [**O**beruari.] Notatur ad hoc

quod appositio edicti non est necessaria in

beneficijs simplicibus collatiuis, & non de

iurepatronatus, vt per *Flores de Mena vari.*

lib. 1. q. 3. num. 54 Nicol. Garc. de benefic. par. 9.

cap. 3. num. 3. Rosi decif. 309. num. 2. par. 1.

diuers.

18 In glof. [**C**ompetenti.] ibi (*secundum*

locorum distantiam, &c.) Ita *Ros. in Valent.*

na beneficij 31. l. auu. 1622. coram Remboldo;

cuius meminit Lotter. d. quest. 13. num. 45.

De Renunciatione Tit. VII.

S V M M A R I V M

1 Papa potest libere Papatui renunciare, & num. 2.

3 Papa renuncians Papatui non debet de necessitate id facere coram Cardinalibus, sed sufficit simplex voluntatis declaratio.

4 Praelati insufficientes debent deponi.

5 Papa Cardinales Episcopos fratres vocat tanquam in munere, & officio Episcopali adiutores.

6 Papa assertioni plene creditur etiam in ijs, qua vidit ante Pontificatum.

Cap. Quoniam. I. Bonif. VIII.

ROMANVS Pontifex potest libere Papatui renunciare, vt fecit Caelestinus, praesertim cum se videt impotentem ad regimen. Colligunt ex Or-

dinar. Lap. Abbas, Archidiacon. Gemin. Ioan.

Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach.

Franch. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 264.

Alagona in compend pag. 91. remissive Casal.

in annot. & Ximien. in concordant. par. 1.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt

Perez de iure ffici lib. 1. tit. habentes iura.

fficalia num. 10. & 11. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. q. 1. num. 4. & nu. 19. cum

seqq. & lib. 7. q. 5. num. 3. Azori. in ijs. moral.

par. 2. lib. 4. cap. 6. quest. 1. Paul. Comit. res-

pons. moral. lib. 1. quest. 100. Gonzal. ad reg. 8.

Cancel. S. 5. proem. nu. 16. vbi num. 17. & 18.

Pontifices enumerat, qui Papatui renuntiarunt, & num. 13; subdit quod Caelestinus Pa-

pa V. causam dedit vt haec constitutio statu-

tueretur.

3 Statuit, & decreuit Romanum Pon.

Notatur ad *tif. posse libere resignare*. hoc quòd nõ requiritur de necessitate, vt Papa renunciet Pontificatui coram Cardinalibus, sed sufficit simplex declaratio voluntatis, ex qua constet ipsum velle esse priuatum administratione, ac dignitate, vt per *Flamin. Paris. lib. 5. quest. 1. num. 13. & lib. 7. quest. 5. num. 5. cum seqq. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 4. cap. 6. quest. 2.*

4 In glos. [Insufficientem.] Notatur ad hoc quòd Prælati insufficientes debent deponi, vt per *Fichard. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 2. num. 56. pag. 158. Clar. recept. sentent. lib. 5. S. fin. q. 73. num. 8.*

5 In glos. [Fratris ubi] (*Cardinales ergo fratres vocat.*) Romanus Pont. Cardinales Episcopos fratres appellat tanquam in munere, & officio Episcopali adiutores, vt per *Azori. instit. moral. par. 2. lib. 4. cap. 3. q. 20. vers. septimum.*

6 In glos. [Statuit.] ibi (*credendum est Papæ hoc referentii*) Notatur ad hoc quòd assertioni Papæ plenè creditur etiam in ijs, quæ vidit ante Pontificatum, vt per *Roman. sing. 128. Mascard. de probat. conclus. 139. num. 6. Farin. in praxi crimin. par. 2. quest. 63. à num. 79. & præcipue num. 96. Ioan. Valer. de differ. inter vtrumque forum verbo testis differ. 5. vers. fallit in Papa. vide quæ latè dixi in Collect. ad Clem. litteris, vnic. de probation.*

S V M M A R I V M.

1 Renunciatio tenuem probandam, quam habebat, in fraudem expectantis primam vacaturam, cum in proximo crederetur pinguem vacare, tunc non tenetur expectans illam recipere, immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem, & si huic renuncianti illa pinguis postea conferatur, hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraque.

2 Expectatiua hodie sublata sunt.

3 Fraus, dolus, & simulatio ex breuitate temporis præsumitur.

4 Fraus probatur præsumptionibus, & coniecturis.

5 Renunciatio fraudulenta non valet.

1 Dignitatem, vel præbendam primò vacaturam qui auctoritate Apost. expectabat in aliqua Ecclesia, & aliquis in fraudem ne expectans consequatur pinguiorem præbendam verisimiliter in proximo vacaturam, renunciat suæ præbendæ tenui, expectans relicta tenui renunciata potest expectare pinguiorem primò vacaturam. Item qui renunciauit tenui, si consequatur pinguiorem, carebit vtraque, quia intelligitur fraus eo ipso probata. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. V. iuian. in ration. lib. 1. pag. 265. Alagona in compend. pag. 91. remissive Casal. in annot. Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hodie gratiæ, quæ dicuntur expectatiuæ, siue ad vacatura, omnino sublatae sunt per *Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 19. & referunt Gonzal. ad reg. 8. Cancell. S. 1. proæm. num. 57. cum multis seqq. Ioan. Anton. Massob. in sua praxi habendi concursus prælud. 23. in princip. num. 10. secundum Romanam impres. nouissime D. Lotter. de re benefic. lib. 1. in apparatu num. 16.*

3 In proximo vacatura, &c. ad hoc quòd ex breuitate temporis fraus, dolus, & simulatio præsumitur, vt per *Mascard. de probation. concl. 530. num. 127. & concl. 815. nu. 15. & concl. 1057. num. 4. Gom. tom. 3. vari. cap. 14. num. 4. vers. quintus casus, Tiraq. de retractu lig. 5. 1. glos. 7. num. 77. Strach. tit. de decoct. par. 3. nu. 32. & 34.*

4 Saltem per aliquas probabiles conie-

cturas. Notatur ad hoc quòd fraus probatur præsumptionibus, & coniecturis, vt per *Tiraq. de retractu lig. 5. 26. glos. 1. num. 35. & tit. 2. in præf. num. 37. Gom. l. 9. Tauri num. 25. Menoch. conf. 334. num. 43. cum seqq. iuncto num. 39. Mascard. de probationib. concl. 1170. num. 26. Valasc. conf. 56. n. 2. Farin. in praxi crimin. par. 3. quest. 89. nu. 17. cum seqq.*

5 Sic fraudulenter renunciata, &c.

Notatur ad hoc quòd renunciatio fraudulenta non valet, vt per *Boer. decif. 206. num. 2. Menoch. conf. 334. num. 26. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. 2. quest. 1.*

De Supplenda negligentia Prælatorum. Tit. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Iurisdicctio suffraganei excommunicati ad Metropolitanum non deuoluitur.
- 2 Archiepiscopus potest mittere edictum per totam prouinciam in casibus ad suam iurisdictionem pertinentibus.
- 3 Archiepiscopus non potest in prima instantia cognoscere de causis pertinentibus ad subditos suffraganei sui, etiamsi is ob excommunicationem in se latam impediatur vti Episcopali iurisdictione.
- 4 Archiepiscopus iurisdictionem in prima instantia non habet circa causas pertinentes ad subditos suffraganeorum suorum.
- 5 Erubescimus cum sine lege loquimur.
- 6 Pœna imponenda est secundum qualitatem delicti.
- 7 Dicitio, Forte, multoties importat dubium, & ambiguum, aliquando vero ponitur assertiue, & decisue.
- 8 Iurisdicctio ex negligentia Episcopi an deuoluatur ad Archiepiscopum, ostenditur, & numeris seqq.
- 10 Declaratur tex. in cap. cum simus 9. quæst. 3.

Cap. Romana. I. Innoc. IV.

IEPISCOPVS si ob aliquam culpam fuerit excommunicatus ipsius iurisdictione non deuoluitur ad Archiepiscopum, sed debet puniri alia pœna. Colligunt ex Ordinari. *Lapus Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuan. in ration. lib. 1. pag. 270. Alagona in compend. pag. 94. remissiue Ximen. in concord. par. 2.*

2 *Edictum vero per Remensem prouinciam.* Notatur ad hoc quod Archiepiscopus potest mittere edictum per totam prouinciam in casibus ad suam iurisdictionem pertinentibus, vt per *Quarant. in sum. Bullarij verbo Archiepiscopi auctoritas vers. 27. Marc. Anton. Genuens. in praxi Archiep. Neapol. cap. 70. num. 14.* quos refero *Ego ipse in tract. de officio, & potest. Episcopi, par. 1. tit. 4. num. 38. secundum Lugdunensem impressionem.*

3 *Quia etiamsi tenerentur, &c.* Notatur ad hoc quod Archiepiscopus non potest in prima instantia cognoscere de causis pertinentibus ad subditos suffraganei sui, etiamsi is ob excommunicationem in se latam impediatur vti Episcopali iurisdictione, vt per *Ioan. Andr. in cap. pastoralis in princip. sub num. 21. de offic. Ordin. vbi Anan. num. 3. in fine, Butr. num. 16. Panor. sub num. 10. Felin. num. 5. in fine, Dec. in cap. sollicitudinem nu. 5. de appellat. Host. in sum. de offic. Ordin. S. quid pertinet sub num. 7. col. 3. post med. Siluest. in sum. verbo Archiepiscopus num. 3. Petr. Gregor. syntagm. iuris par. 2. lib. 17. cap. 9. nu. 35.*

4 Archiepiscopus enim iurisdictionem in prima instantia non habet circa causas pertinentes ad subditos suffraganeorum suorum, vt per *Cou. practic. cap. 9. num. 2. cum seqq. Henrig. in sum. lib. 11. cap. 3. num. 4. Spin. in speculo testament. glos. 15. num. 39. & 40. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 28. num. 3.*

5 *Cum id non inueniatur à Iure concessum.* Erubescimus enim cum sine lege loquimur, vt per *Tirag. de pœna temperan. causa 51. num. 86. Surd. consil. 158. num. 13. & consil. 308. nu. 3. & consil. 374. nu. 12. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 3. lit. E. concl. 331.*

6 *Sed alia forte pro illis pœna, &c.*

Quæ quidem pœna imponenda erit pro modo dispositionis Canonice, nam vbi pœna fuerit expressa in Canone, tunc etiam imponenda erit arbitraria iuxta qualitatem culpa, vt bene resoluit *glos. vlt. hic per tex. in cap. sane il 2. de offic. deleg. cui similis in cap. de causis S. vlt. eod. tit. vbi omnes prosequuntur, & in specie hanc glos. post Archid. sequuntur Domin. Franch. & Anch. in presenti, & Monach. num. 10. sic intelligentes hunc tex. cui intellectui non obstat quod in hoc tex. arguitur de pœna canonica, proindeque videtur agi de illa solum, quæ in Canone expressa est, atq. *tex. in l. si qua pœna 244. vers. ex hoc ff. de verb. signif. & per consequens arbitraria videtur excludi, quia facile responderetur quod licet secundum strictam, & propriam significationem pœna Canonica sit illa, quæ in Canone expressa est, tamen interpretatiue loquendo arbitraria etiam pœna dicitur Canonica, dum scilicet à Iudice imponitur secundum considerationem & mentem Canonum,**

& ab illis incipit, à Iudice autem suppletivè completur, ita respondet *Auch. Dominic. & Monach.* vbi proxime. Si autem quæras cur Pontifex hic vtatur aduerbio illo, *forte*, cum absque dubio certum sit huiusmodi poenam pro culpis huius Episcopi fore imponendam: responderetur quòd licet aduerbium illud importet multoties dubium, & ambiguum, tamen aliquando ponitur assertivè, & decisiuè, prout in hoc *tex. & in cap. tua, de procurat. iuncta glos. ibi verbo forsitan, & in cap. super litteris, de rescript.* iuncta *glos. verbo forsitan*, vbi aliqua iuris loca in idem citantur, & in *cap. tua ad nos, de sponsalib.* iuncto intellectu *glos. ibidem verbo forte*, quam sequuntur communiter Doctores vt sentit *Monach. hic n. 9.* exprimit *Prob. ad eund. n. 8.* inde post *Bald. Alex. & Angel. in l. in substitutione*, post *tex. & addit. marginalem ad glos. ibid. ff. de vul. garis.* & post *Marian. conf. 93. col. 8.* subiungens consilium Doctorum prælitum per aduerbium, *forte*, non minus quæstionem decidere. Vide quæ dixi in *tract. de dictionib. vsus. dist. 127 nu. 6. & 7. secundum Lugdun. impres.*

8 - In *glos. [Culpis.] ibi (sed propter negligentiam bene transferitur iurisdictione)* Notatur ad hoc quòd ex negligentia Episcopi deuoluitur iurisdictione ad Archiepiscopum, ita similis *glos. verbo exceptis in cap. pastoralis, de officio, Ordin. & verbo Capitulum in cap. irrefragabili, eod. tit. & in sum. 9. quæst. 3. Host. in sum. de officio Ordin. S. quod pertinet sub num. 7. col. 3. in med. cui adhæret Anchar. hic sub num. 1. Franc. sub nu. 3. Dominic. sub num. 5. col. 3. post princ. Monach. sub nu. 1. & 2. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 34. q. 10. vers. quæres.*

9 - Verum contraria sententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, probatur apertè ex eo quia deuolutio potestatis, aut iurisdictionis alicui competens, non est ex eius negligentia inducenda nisi in casibus à Iure expressis, in quam rem est *tex. meo iudicio clarus*, & inuitabilis in hoc *cap. vers. quia*, ibi, *cum id non inueniatur in Iure concessum*; at qui nullibi in Iure inuenitur concessum, vt per viam regulæ iurisdictione Episcopi ex eius negligentia deuoluitur ad Archiepiscopum. Igitur, &c. Vnde merito hanc partè tenuit *Archid.* prout eum hic refert *Domin. sub num. 5. col. 2. post med. Abb. in cap. si quis contra num. 4. de foro compet. & in cap. pastoralis num. 10. de officio Ordin.* vbi eandem regulam constituit in quolibet Iudice negligente, sequitur *Felin. sub num. 6. in cap. quoniam, in fine, eod. tit. cum,*

qua etiam residere videtur *Gregor. Lop. l. 1. r. tit. 5. part. 1. glos. 6.* & quoad causas iam ceptas coram Iudice negligentè agnoscit *Gail. lib. 1. obseru. 28. num. 2. & 3.* & habetur inter communes opinion. *tom. 1. lib. 4. sub tit. de rebus creditis num. 139. & tom. 2. lib. 7. sub tit. de appellat. num. 26.*

10 - Nec pro hac *glos. Host.* & alijs supracitatis, facit *tex.* cui plurimum illa innititur, in *cap. cum simus 9. q. 3.* quia facile responderetur illum *tex.* procedere in suo casu, esseque vnum ex illis, quibus in Iure expressum specialiter reperitur, vt iurisdictione Episcopi ex sui negligentia deuoluitur ad Archiepiscopum, qua etiam ratione procedunt *Authent. de quæstione vers. si vero, & cap. Romana, S. sane, de notoria, de censib. hoc lib. cap. venerabilis, S. sane, de sentent. excom. eod. lib. cap. ad reprimendam, de offic. Ordin. Concil. Trid. sess. 13. de reformat. cap. vs. vers. quod si*, prout etiam ex eadem ratione specialitatis procedunt plurima alia Iura, in quibus specialiter expressum reperitur, vt de vno ad alium Iudicem fiat deuolutio iurisdictionis ex negligentia, vt videre est in *cap. significauis, de offic. Ordin. & in cap. quanto eod. tit. & in cap. ex tenore, & in cap. ex transmissa, & in cap. licet 10. de foro compet. & in Clem. 1. vers. non igitur, de celebrat. Missar. et in cap. excommunicamus, S. volumus, de hæret. cum alijs, quæ facile colligi poterunt ex traditis per *Host. d. col. 3. in med. & per Gom. in epilogo casuum negligentie, post reg. de triennali posse.**

S V M M A R I V M.

- 1 Negligens et remissus in gubernio vbi fuerit ille, qui regis, debet superior ei dare coadiutorem sine ipsius, seu filiorum præiudicio.
- 2 Doctores referuntur de materia, & intellectu huius *tex. agentes.*
- 3 Sanctio Regi Portugaliae datus fuit Alpbusus eius frater in coadiutorè, et Regni administratorem, non vero in proprium eius Regè.
- 4 Furiosus & prodigus priuantur bonorum suorum administratione, non vero eorum proprietate.
- 5 Declaratur *tex.* in c. alius, 15. q. 6.
- 6 Sanctius Rex Portugaliae quare non fuit depositus, ostenditur.
- 7 Rex minor 25. annis Regnum per curatorem administrare debet, intelligendo vt nu. 8.
- 9 Rex adultus, licet minor sit, vt non teneatur recipere curatorem, qui teneant referuntur, sed eorum sententia reijcitur num. 10.

- 11 Regis coadiutor debet habere ius legitime successione, et sanguine proximior esse eidem Regi.
- 12 Declarantur l. i. vers. denique ff. ubi pupillus educari valeat, & l. vli. C. eod. tit.
- 13 Masculus iunior praefertur feminae in successione Regni.
- 14 Femina consanguineis gradu remotioribus etiam masculis praefertur in successione Regnorum in quibus est consuetudo introduxerit.
- 15 Regni successio defertur iure sanguinis, & non hereditario, sed contra tenent citati nu. 16.
- 17 Qualitas requisita in Regis coadiutore pertinet ad virtutes, quae in quolibet supremo gubernatore ad rectam Reipubl. gubernationem reperiri debent.
- 18 Regi adulto minori dandus est curator, & coadiutor ad Regni gubernationem.
- 19 Administratori honor est exhibendus sicut ipsi domino.
- 20 Regibus depositis an in praedictum legitimum successoris possint alij novi constitui, ostenditur, & num. 21.
- 22 Legitimus a Papa etiam plenissime non censetur legitimus ad Regni successionem in praedictum alterius consanguinei, cui ius, & consuetudo succedente defert Regni successionem decedente Rege sine legitima prole.
- 23 Curator Principis potest liberalitates exercere, & donationes facere.
- 24 Plus est in redditu, quam in fructu.
- 25 Reddituum, & obventionum appellatione venientiam id, quod renascitur.

Cap. Grandi . II.

Negligens, & remissus in gubernio, ubi fuerit ille qui regit, debet Superior ei dare idoneum coadiutorem, ut fecit Papa Regi Portugali, sine ipsius, seu filiorum praedictio. Colligitur ex Ordinar. Lap. Abbas, Archidiacon. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 271. Alagona in compend. pag. 94. Ant. Corjet. Sicul. tom. 5. repet. Iuris Canon. remissioe Ximen. in concor. par. 1. & 2.

2. Circa materiam, & intellectum huius tex. vide Castald. de Imperat. q. 81. a num. 13. Ant. Gom. l. 40. Tauri n. 9. Nauar. in repet. cap. nouit. notab. 3. nu. 106. de iudic. Mench. illustr. lib. 1. cap. 8. prope fin. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo hunc contractum in fine. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 29. vers. tertio, Mart. de Iuris. par. 1. cap. 23. Soar. de defensione Fidei lib. 6. cap. 4. num. 17. & ex historiographis Eduard. Nonium in chronica Regum Portugali in vita

Regis Sanctij II. Garib. in compedio historiali lib. 34. cap. 18. cum seqq.

3. Non intēdimus memorato Regi, etc.

Ergo Sanctio Regi inutili datur Alphonfus eius frater in coadiutorem, & Regni administratorem, non vero in proprium eius Regem, & successorem iure proprio, & ex persona sua gubernantem, ut obseruant gloss. hic verbo Regem, Franch. sub num. 6. Anchar. sub nu. 4. & Dominic. sub num. 1. t. ac Corjet. in repet. huius tex. col. 34. prope med. qui eam esse rationem reddunt quia ubi agitur de negligentia, dissipatione, & de remissione circa bona, iuriū, quae per successionem, vel alium titulum dominij translatiuum sunt propria ipsius negligentis, non est inducenda priuatio, sed solum dandus est coadiutor, & curator ad instar furiosus, aut prodigi, qui proinde non priuatur bonorum suorum proprietate, sed sola eorum administratione assignato curatore, qui eius personam, & patrimonium custodiat, iuxta tex. in l. 1. & in l. consilio ff. de curatore furiosus, satis enim per hanc solum praedictorum bonorum administrationem absque alia proprietatis eorum priuatione, & amissione compescitur perniciosa negligentia, & dissipantium libertas, & profusio, & consulitur Reip. cuius interest ne quis re sua male utatur, iuxta tex. in §. in potestate vers. sed & maior asperitas, Insit. de his qui sunt sui, prosequitur post alios Mench. illustr. par. 1. lib. 1. cap. 17. num. 1. cum seqq. Rursus & latis bene cum eadem. Republ. actum censi debet, dum pro conferuandis singulorum diuitijs, opibus, & persona, quibus eadem opportune vsa in difficillimis temporibus possit se ipsam defendere, & tueri, admittitur per supra dictam bonorum ad administrationis interdictionem ingenuis licet prodigis hominibus libera eorum alienatio, contra id, quod olim Romanorum leges ante huius interdictionis inuentum omnibus indiscriminatim concedebant, iuxta text. in l. 2. ff. si a parente qui fuerit manum. indicantes iniquum, & iniuriosum domino si ipsi auferretur facultas vtendi re sua, iuxta tex. in l. iniuriarum actio 3. §. 1. sub vers. si quis me ff. de iniur. cum his quae post Balduin. ad praedictam priorum bonorum interdictionem non autem priuationem in prodigo a decem viris inductam cogerit Cald. Pereira in l. si curatorem verbo cum non absimilis sub nu. 79. C. de in integ. restit. minor. Vnde cum Regnum Portugali Sanctio Regi per legitimam successionem

tionem delatum fuerit vt manifestè supponit hic tex. ibi, *Iure Regni*, & cum communi hic tradit post alios ideam *Cald. Pereira in d. l. si curatorem verbo hunc contractum sub n. 45.* non debuit ex sola negligentia, dissipatione, & inutilitate sua Regno suo priuari, sed solū ei dandus erat, prout iuste datus fuit coadiutor, qui tanquā curator personā eius, & Regnū custodiret, vt inquit hic tex. & obseruāt proximè citati Doctores post *glos. d. verbo Regis*, hoc idē post *Innoc. & post lo. Andr.* hic ex eadem successione ratione resoluētēs in reliquis dignitatibus secularibus, videlicet in Ducibus, Comitibus & similib: *Gal. Pereira d. n. 97. in prin.* vbi dationē coadiutoris de qua in hoc tex. inducit ad eam per quā prodigo curator datur,

5 Nec obstat. quod Rex Sanctius erat negligens, dissipator, & inutilis, vt cōstat nō solum ex *Portugaliē Chronicis* in vita eiusdē Regis, sed etiā ex verbis huius tex. *semel atq; iterum repetitis*, ibi, *ac deperditur*, & ibi *isdē Regno destructioni exposito*, & ac prouide. videbatur. Regē ipsum fore deponēdū, & Regno penitus priuandum iuxta tex. in *c. alius 15. q. 6.* respondetur enim tex. illū procedere tātū in suo casu, videlicet quādo Regni status in Repub. de qua ibi agitur, si erat, vt Regis inutilis depositio mediū esset opportunū ad vitāda & reparanda mala ex ipsius inutilitate resultantia, quale mediū nō dabatur in depositione Regis Sanctij, de qua hic tex. agit, quod cū ita fuerit in *d. c. alius*, nō verō in hoc tex. nihil mirū si in illo non fuerit datus Regi coadiutor vt in hoc tex. sed potius fuerit ē regno depositus. Iuuat

6 etiā, vt legitur in eisdē *Chronicis*, quia si de Sanctij depositione ageretur, timebatur illius Regni Optimatum, Castrorum, Villarum, & Ciuitatum pertinacia, quod Lusitanorum plures, naturalī erga suos Reges (quæ tamen tunc in indiscretam, & insanā trāsierat) fidelitate cōmoti à Sāctio Rege etiā inutili ita desistere ausū nō sunt imō quodd & pertinaci animo cuiusuis alterius etiā fratris Alphōnsi regimini obstitēbant, ideo visū fuit depositionē Regis Sanctij nō esse mediū in illo Regno tūc accommodatam ad prædicta mala obuianda, & reparāda, & ad cōpescēda Regis negligentiam, & proteruā ipsius prodigalitatē, immo fortasse timeri poterat ne si ea fieret depositio maiora alia mala, videlicet hæreses, rebelliones, et similia insurgerēt, ideo sufficiēs visafuit sola coadiutoris Alphōnsi datio, nec processū extirrit ad Regis depositionē, vt in *d. c. alius*.

7 Quæ quidē coadiutoris & curatoris datio,

de qua in hoc tex. ampliatur. vt locum habeat non solū vbi Rex fuerit negligens, & remissus vt hic, sed etiā vbi fuerit minor, 25. annis, itaut quamuis sit maior 14. nō possit per se, sed per curatorem administrare Regnū, quæ ampliatio probari videtur primō ex hoc tex. dū ex defectu sollicitudinis, prudētiæ & iudicij Sāctio Regi iudicat dandū fuisse coadiutorē, & curatorē, & consequenter ostendit eundē dandū minori 25. annis, quippē quod eundē defectum proportionabiliter patitur, vt in effectu agunt *Domin. hic n. 13. Anch. n. 5. Franq. n. 4. Oldrad. conf. 52. in fin. Abb. in c. cū vigesimo nu. 3. de offic. deleg. 10. Andr. in addit. ad Speculator. super rub. de tutore in fine, Bart. in l. quidā consulebāt. nu. 13. de re iudic.* Probatur etiā in pluribus S. Scripturæ locis, vbi Dominus aliquibus peruersis regionibus Reges cūque minores pollicetur in earū supplicio & ruina, vt habetur *Isai. c. 3. ibi, dabo pueros Principes earū, & Ecclesiast. c. 20. ibi, V. a terra, cuius Rex puer est*, consonant quāplura huius rei exēpla nō parū deplo-rāda, & maiorū tēporibus deplo-rata, & cōgesta per *Cald. Pereira d. verbo hunc contractū n. 47.* quare Regi adultō minori dā dū esse curatorē resoluunt *lo. Andr. super rub. de tutore col. 2. vers. in cōtrariū, Oldrad. d. cōf. 52. n. 2. Mo-nac. in præf. i sub n. 6. Felin. in d. c. cū vigesimo nu. 4. vbi Barbat. n. 5. Castald. de Imperat. q. 13. n. 5. Tiraq. de primog. q. 40. n. 207. Baec. de decima tutor. c. 9. n. 29. & alij plures, quos referunt & sequuntur Ant. Gom. l. 40. Tauri. n. 9. Cald. Pereira d. n. 47. ex quorū relatione testatur hanc esse cōmunē sententiā, eadē quorundā Regū exēplis cōfirmās, qui noluerunt nisi prouēctā cūctate per se gubernare, sic etiā *Gutier. de iust. par. 1. c. 18. n. 1.* refert cōiter tenere DD. sic limitantes reg. sex. in §. inuiti, *Instit. de curator.**

8 Intellige tamen prædicta nō procedere de obligatione coactiua propenietē ad extrinsecō, hac enim via extra omnē controuersiam est Regem adultū nō teneri recipere curatorē iuxta ea, quæ de Principis exēptione à legiū humanarū coactiua resoluunt cōmuniter DD. in l. *Princeps ff. de legib. et in l. digna vox C. eod.* quātumuis adesset particularis lex, quæ adutos minores cogeret ad recipiēdū curatorem, quāuis tūc fatendū esset eū ex vi eiusdē etiā legis supposito eius defectu obligatum esse quoad vim directiuā, idē in foro Cōsciētiæ ad recipiēdū prædictū curatorē casu quo recta gubernādi ratio id efficaciter postulauerit, quinimo etiā quoad vim coactiuā teneretur Princeps; de quo agimus, si cōtingeret adeo grauis Reipub.

pub. perniciosus resurgens ex eo quod ipse nolit recipere curatorem, & eo magis teneretur quod magis irreparabile est damnum, quod consideratur Reipub. obuenturum si Rex minor propria auctoritate absque curatore gubernet, cum non detur alius superior ad quem ab eo ordinaria via appellatur, ut bene considerat *Oldrad. d. conf. 52. in fin.* quæ tamen damni irreparabilitas non sic viget in Regis curatore cum aduersus eum, si male rem gerat, possit Respub. experiri ut optime resolut *Cald. Pereira d. n. 47. in fi. Ant. Gom. sub d. n. 9.* & ideo pro Reip. indénitate ab eo explorandi, & exigendi sunt fideiussores idonei, quoad fieri poterit, ut aduertit *Monac. in præsen. n. 6* quauis fatendum sit sufficere quales poterint inueniri, ne alioquin propter moralem impossibilitatem, quæ cernitur in inuentione fideiusso-rum, qui ad rem tantam sint vndiq; idonei, non contingat Regem ipsum adultum minorem absque curatore remanere, ut bene resolut *Ant. Gom. d. n. 9. in fi. per tex. in l. vlt. §. fin. autem non talis C. de curatore furiosi* post *Bald. Roderic. Xuar.* quos citat in eadem resolutione,

9 Cõtrariũ tamen, immo quod Rex adultus licet minor sit, non teneatur recipere curatorem proindeque absque illo possit Remp. in omnibus per se ipsum gubernare tenent in præsen. *Imol. Domin. n. 13. & Fræch. sub n. 4. Cofm. in pragm. sanct. verbo susceptione, in med. in præm. sub §. inseruitabilis,* refert ut probabilem *Cald. Pereira verbo huc contractum sub num. 46.* sic limitantes regulam *tex. in l. ad Rempub. ff. de muner. & honor.* ut videlicet procedat solum in dignitatibus & officijs, quæ per viam electionis conferuntur, non vero in illis, quæ iure successionis deferuntur, prout est Regnum, & alia similia. Pro qua sc̄t̄tia, facere videtur plurima Regum exempla, qui in minore ætate per se ipsos gubernare cœperunt, ut habetur tũ in sacris litteris *Paralip. c. 12.* vbi refertur Salomonẽ in tenera ætate regnasse, & *4. Reg. c. 12.* vbi loaz in septimo suæ ætatis anno, & Manasses in duodecimo, & lozias in octauo regnare cœperunt, tu non etiã apud nostros Lusitanos, ut refert *Cald. Pereira d. n. 46.* idẽ dicens de Sebastiano Rege infelicissimo, qui eodẽ exemplo Lusitanum sceptrum apprehendens ante legitimam ætatem pubes factus cepit absque curatore gubernare, atque etiã apud Hispanos, ut refert ex alijs *Azeued. l. n. 8. tit. 3. lib. 2. noua Recop.* quin etiã apud Gallos ut per *Gutier. d. c. 18. n. 8. Cald. Pereira. d. n. 46.* vbi refert hanc sc̄t̄tiaẽ ex decreto Caroli V. Francorum adeo probatam esse, ut ea apud illos nullum dubium habeat.

10 Sed his non obstantibus à priori sententia non est recedendum, & respondendum exempla illa processisse, pro rerũ & Regni statu ita ex ijs, aut ex illis circũstãtijs postulatẽ, vnde ab huiusmodi exemplis non licet arguere ad casũ supradictam nostre resolutionis; vltra quam quod responderi melius fortasẽ posset quod ex exempla apud nostros Lusitanos, Hispanos, & Gallos, processerunt secundũ opinionem *Imolc. & sequaciũ,* quæ tunc magis placuit, ijs nimirum, qui iunioribus Regibus imperãdi siti plerũque accensis assentiri gestientes curatoris auctoritatẽ excluderunt, apud Hebræos autem processerunt in eum solũ sensuri, vt *Salamon, loaz, & ceteri* ibidem relati non quidẽ per se ipsos in ea ætate gubernauerint, sed solum coronati fuerint, ut bene aduertunt *Azeued. & Cald. Pereira* locis proximẽ citatis.

11 *Præfati Regis Portugalie, &c.* Pontifex ad iustificandam personam coadiutoris de quo hic, expedit eum esse fratrem Regis coadiuti, & talem, qui durante sua proximitate deberet ei in Regno succedere, iam videtur alterã ex qualitatibus requisitis in Regis coadiutore postulare, ut ipse habeat ius legitimæ successionis, & sanguine proximior sit eidem Regi, ut notant in præfenti *Domin. nu. 3. Anchar. nu. 1. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo hunc contractum num. 48. col. 3. & 4.* quos etiã refert ibidem, licet non sequatur, *Gutier. de tutel. par. 1. cap. 18. nu. 12.* quorum sententia probatur tũ ex ratione *tex. in l. 1. in prin. cip. vers. hoc demum ff. de legitim. tutorib.* secundum quam præsumitur quod Regi proximior in Regni successionem, utpote eam sperans, tuebitur ceteris rectius bona Regni, ne dilapidentur, tũ etiã quia in eo porius quàm in extraneo sperari potest ille in Regnum, & subditos dilectionis affectus, quem in Regis curatore desiderat hic *tex.* post princip.

12 Non obstat *reg. l. 1. vers. denique ff. vbi pupil. educari valeat, & l. vlt. C. eod. tit.* quia respondetur illam cessare nõ quidem in fratre, prout est coadiutor, de quo in hoc *tex.* nam qualitas fraternitatis per se solum non excludit suspicionem sinistra in insidiandi vitæ fratris, cui in Regno successurus erat, ut contra *Menach. de arbitrar. casu 168. n. 1. 4. cum seqq.* resolut bene *Surd. de aliment. tit. 4. q. 1. 3. nu. 31.* cessante quoties ex alijs circumstantijs morum scilicet, bonæ famæ, & diuitiarum ipsius substatuti, aut proximioris, & tenuitatis patrimonij pupillaris arbitrioludicis regulandis constitit

fliterit eam suspicionem sufficienter excludi, nam tunc etiam illos, qui populo succedunt sunt, admittendos ad eius non solum tutelam, sed etiam educationem efficaciter colligitur ex d. l. 1. *vers. denique*, & tradunt Menoch. d. casu 168. num. 1. & 14. cum seqq. & conf. 62. nu. 12. Surd. d. q. 13. n. 1. iuncto n. 32.

13. *Si absque legitimo decederet filio.*

Licet ex pluribus in eodem gradu existentibus masculis etiam iunior præferatur fœminæ in successione Regni, vt tradunt Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. S. 69. n. 2. 4. Menoch. conf. 435. à n. 14. & conf. 496. à n. 2. 7. & conf. 500. nu. 7. & conf. 482. n. 7. *Tren. taq. de substitut. p. 4. à n. 9. Tiraq. de iure primog. q. 10. à n. 18. Gam. Lustr. dec. 337. Cou. var. lib. 3. c. 5. n. 5. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 17. nu. 36. Molin. de primogen. lib. 3. c. 4. n. 1. cum seqq. Molin. Theologus de iustit. tract. 2. disp. 63. à princip. Burg. de Pace in præom. le. gum Tauri n. 66. Gom. l. 40. Tauri nu. 62. Card. Mantie. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12.*

14 nu. 8. Tamen fœminæ consanguineis gradu remotioribus etiam masculis præferuntur in Regnis in quibus id consuetudo introduxerit, prout benestatur omnes in hoc cõuenire Tiraq. citato loco n. 12. vbi n. 3. cum seqq. congerit plures fœminarum Regias successiones in varijs totius fere Orbis Regnis admissas, quas etiam cumulat Card. Tusch. tom. 6. lit. R. concl. 88. n. 5. cum seqq. & tanquam indubitatum cõstituit Clar. S. feudum q. 73. n. 2. & quoad Regna Hispaniæ tradit Rojas in epist. success. n. 36. Burg. vbi proxime n. 47. Pelæz de maioratu p. 2. q. 6. nu. 2. Palat. de iust. obtentione Regni Nauarre p. 6. S. 10. *vers. itaque*. Quæ quidem fœminarum prælati in successione Regni contra masculos etiam remotiores colligi potest ex principijs Iuris communis, quippe quòd verbum, *filius*, de quo in hoc text. etiam in numero singulari comprehendit de se non solum filios masculos, sed etiam fœminas, vbi aliud intentio disponentis, vel materia subiecta non postulauerit, iuxta reg. tex. in l. filium, ff. de ijs, qui sunt sui, vel alie. ni Iuris, & in l. filij appellatione, iuncta glos. vlt. ff. de verb. signif. atque ita pro regula constituant plures, quos late refert, & sequitur Tiraq. de retractu tit. 1. S. 1. glos. 9. n. 21. cum seqq. iuncto num. 205. Cou. vari. lib. 2. cap. 18. nu. 1. Menoch. remed. 4. adipsic. possess. num. 61. Valasc. de iure emphyt. quest. 41. num. 3. Gam. Lustr. dec. 337. num. 5. & 9. cum seqq. Pi-

nel. in l. 3. num. 33. C. de bonis matern. & alij vt per Cald. Pereira de potestate eligendi cap. 15. num. 17. & per Aluar. Valasc. in praxi partit. cap. 4. num. 5.

15. *Iure Regni succederet.* Ergo iure fanguinis, & non hereditario defertur Regni successio, sicut tradunt plures vt per Tiraq. de iure primog. quest. 35. num. 2. Cordub. in l. si quis à liberis, S. idem rescriptis num. 136. ff. de liberis agnoscen. Pelæz in tract. de maioratu par. 4. nu. 47. & 48. quest. 1. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 3. nu. 10. & cap. 8. num. 9. & lib. 3. cap. 6. num. 9. P. Molin. de iustit. tom. 3. disp. 626. num. 5. 6. & 8. & disp. 617. num. 2. Matien. l. 6. tit. 7. glos. 3. num. 13. col. 3. in princip. lib. 5. noua Re. copil. Pichar. ad tit. Instit. de heredit. qua ab intestato defertur tract. de represent. S. 2. num. 28. & alij plures, quos refert, & sequitur Castill. controuerf. lib. 3. c. 19. n. 17. cum seqq.

16. Contra Oldrad. consil. 94. num. 8. cum seqq. & alios, quos refert, & sequitur Tiraq. d. quest. 35. num. 3. cum seqq. Cou. practic. cap. 1. num. 4. & 7. Valasc. de iure emphyt. quest. 50. num. 2. & 12. Gom. l. 40. Tauri num. 4. & 72. vbi Auendan. glos. 1. nu. 22. 23. & 24. & 81. Ioan. Garc. de expensis cap. 16. num. 15. 16. 31. & 32. Humad. l. 9. glos. 2. nu. 3. tit. 7. part. 2. vbi Greg. Lopez col. 2. ante finem, Aguirre de successione Portugalia par. 1. num. 22. 69. & 104. existimantes successione in Regno de se non deferrari iure fanguinis, sed potius iure hereditario.

17. *Dilectionis affectu,* &c. Ex his verbis iunctis alijs ibi, *magnanimitate, ac potentia*, colligitur quod qualitas requisita in Regis coadiutore pertinet ad virtutes, quæ in quolibet supremo gubernatore ad rectam Reipubl. gubernationem reperiri debent, prout est deuotio, probitas, circumspectio, & in subditos dilectionis affectus, rursus & iustitia, animi fortitudo, constantia, prudentia, & liberalitas, ac potentia, vt obseruant Tiraq. de nobilit. cap. 17. num. 40. cum seqq. Burg. in prog. legum Tauri num. 38. & 41. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 3. à n. 20. Greg. Lop. per tex. ibi in l. 8. tit. 5. part. 2. Corset. in repet. huius tex. col. 16. in fine cum seqq. & in tract. de potest. Regis par. 2. quest. 20. Bellug. in speculo Principum rub. 8. 11. & 12. prosequitur eleganter Iust. Lyps. de monitis, & exemplis politicorum lib. 1. cap. 2. 6. 7. & 8. & lib. 2. c. 9. cum seqq.

18 *Præsertim cum ad curam, &c.*

Notatur ad hoc quòd Regi adulto minori dandus est curator, & coadiutor ad Regni gubernationem, vt per *Tiraq. de iure primogen. q. 23. n. 2. cum seqq. & q. 40. n. 207. Gom. l. 40. Tauri nu. 9. & num. 69. Rebuff. ad l. quibus 57. versic. præterea ff. de verbor. signif. pag. 292. colum. 2. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo hunc contractum num. 45. cum duobus seqq. C. de in integ. restit. minor. Pereg. de iure fisci lib. 1. tit. 2. num. 7. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 13. num. 30. & 31. D. Barbof. in l. cum prator S. ult. num. 119. ff. de iudic. quæ quidem tutela, seu cura Regis durat vsque ad viginti annos ex adductis per *Greg. l. 3. verbo de vente años tit. 15. part. 2. & per Azueved. l. 1. num. 8. tit. 3. lib. 2. noua Recopil. contra Gutier. de tutel. par. 1. cap. 18. num. 1. existimantem durare vsque ad 25. annum.**

19 *Debitum eis exhibentes honorem.*

Notatur ad hoc quòd administratori honos est exhibendus, sicut ipsi domino, vt per *Ste. pban. Gratian. discept. forens. cap. 111. nu. 32.*

20 *Per hoc autem, &c.*

Vnde colligitur Summum Pont. non posse Regibus sic depositis nouos constituere Reges in præiudicium legitimi successoris, vt resoluunt *Molin. de primog. lib. 4. cap. ult. num. 37. Pas. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 29. vers. ex dictis Sotus. Quicquid dicant Palat. de obtentione Regni Nauarra par. 5. §. 17. Anob. in cap. licet, de voto num. 17. Greg. Lop. l. 2. verbo non auendo tit. 15. part. 2.*

21 *Intellige tamen huiusmodi resolutionem.*

non procedere, vbi ex circumstantijs in delicto Regis præsentis & successorum occurrentibus apparuerit expedire bono spirituali totius Regni, & conseruationi Religionis, vt Regni successio per Summum Pont. auferatur proportionabiliter ab vno, & à pluribus successoribus, vel ab omnibus, ac tandem extraneo adiudicetur, cum facultate Regnum debellandi, vt quia aliter cohiberi forte non potest hæresis possessoris, aut quia proximior hæreticus est, aut denique talis ex quo spiritualibus boni notabile damnum resuleret, tunc enim posse Summum Pont. possessorem Regno priuare, aliumq. extraneum ab eius familia Regem constituere bene resoluit P. Molin. d. disp. 29. vers. ex dictis Sot.

22 *Notatur etiam ad hoc quòd legitimatus à Summo Pont. etiam legitimetur plenissime,*

non censetur legitimatus ad Regni successionem in præiudicium alterius consanguinei, cui ius & consuetudo succedendi deserit Regni successionem decedente Rege sine legitima prole, vt per *Ioan. Garc. de nobilit. gloj. 21. num. 45. Pereg. de iure fisci lib. 1. tit. 2. n. 7.*

23 In gloj. [liberam] Notatur ad hoc quòd tutor, seu curator Principis potest liberalitate exercere, & donationes facere, vt per *Palat. in repet. rub. de donat. inter virum et uxorem. §. 9. num. 5. Sard. conf. 5. num. 73. cum seq.*

24 In gloj. [Redditibus] ibi (generale nomen est, plus enim est in redditu, quam in fructu). Ita *Tiraq. de retr. lig. §. 1. gloj. 6. in princ. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. prægm. num. 194. In quo autem differat fructus à redditu? vide Valdes. ad Roder. Suar. par. 2. ad l. 1. tit. de las ganancias lib. 3. fori num. 63. pag. 25. col. 1. D. Barbof. in l. fructus num. 33. ff. soluto matr.*

25 Notatur etiam ad hoc quòd appellatione reddituum, & obventionum venit etiam id, quod non renascitur, vt per *D. Barbof. in l. diuortio §. si vir nu. 40. ff. soluto matrim. & dixi in tract. de appellatijs verborum vtriusque Iuris significat. verbo Redditus.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Episcopo à paganis, vel à schismaticis capto, non Archiepiscopus, sed Capitulum administrat, nisi Papa quam citò hoc fieri poterit super hoc Capitulum consulendus aliter ordinaret.*
- 2 *Episcopus à paganis vel schismaticis bello captus fit seruus capientium.*
- 3 *Iurisdictio Episcopalis Episcopo capto à paganis, vel schismaticis pertinet ad Capitulum, non vero ad Archiepiscopum.*
- 4 *Vicarius creari debet in spiritualibus, & temporalibus.*
- 5 *Vacandi omnis modus venit vbi nullus expressus est.*
- 6 *Capitulū Sede vacante potest darelictiā alieno Episcopo Põtificalia suo districtu exercēdi.*

Cap. Si Episcopus. III. Bonif. VIII.

1 **E** piscopus si fiat captiuus à paganis, vel schismaticis gubernabit Capitulum tanquam in Sede vacante, & non Archiepiscopus, donec Papa quāprimū consulens prouideat. Colligunt ex Ordin. Archid. Geminian. Ioan. Andr. Auchar. Busr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. li. 1. pag. 272. Alagon. in cõp. pag. 94. remissive Ximen. in concord. par. 2.

2. *A paganis, vel schismaticis capiatur.*

Ex his verbis iunctis alijs ibi, *libertati restitui*, colligi videtur Episcopum à paganis, vel schismaticis bello captum fieri seruum quod scientiam, vt tenent in præfenti *Franch. n. 3. in fine, Dominic. sub n. 7. Monach. n. 1. & Prob. ad eundem, Fas. in l. ex ea 121. S. in insulam sub nu. 3. ff. de verbor. obligat. Alex. conf. 110. incip. Adeo grauis à nu. 6. & 13. vol. 6. Marian. Soc. conf. 92. in princip. Alciat. in l. hostes num. 5. ff. de verb. signif. Pauin. de potest. Capituli prælud. 7. nu. 11.*

3. *Non Archiepiscopus, sed Capitulum,*

Notatur ad hoc quòd Episcopo capto à paganis, vel schismaticis iurisdictioni Episcopalis pertinet ad Capitulum, non vero ad Archiepiscopum, acsi Episcopalis Sedes per mortem vacaret, vt per *Pauin. de potest. Capituli q. 1. sub nu. 4. Paul. Laymann in quaest. Canon. de Prælator. ecclesiast. elect. quaest. 104. lit. A.*

4. *In spiritualibus, & temporalibus,*

Notatur ad hoc quòd in spiritualibus & temporalibus Vicarius Episcopi creari debet, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus num. 15. & 16.*

5. In glos. [Mortem.] ibi (*renunciationem & translationem, depositionem, vel alio modo*) Notatur ad hoc quòd vbi nullus est expressus modus vocandi omnis venit, vt per *Azened. l. 1. n. 2. tit. 3. lib. 7. noua Recopil. tit. quod procurator constitutus à Prælato sicut reuocatur per eius mortem ita per renunciationem, ex adductis per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. S. 5. proæm. num. 25.*

6. In glos. [Debebit.] ibi (*quod Capitulum talem confirmabit*) Notatur ad hoc quòd Capitulum Sede vacante, quippe quod solum habet Episcopalem iurisdictionem, potest dare licentiam alieno Episcopo Pontificalia suo districtu exercendi, vt per *Flores de Menna vari. lib. 2. q. 24. num. 27.*

S V M M A R I V M.

1. *Ecclesia Cathedrali vacante solus Papa visitatorem deputat nisi Archiepiscopus propter negligentiam, vel dolojam Capituli administrationem cum causa cognitione deputaret, & nu. 2. 3. & 4.*

5. *Declarantur tex. in cap. is, cui 42. de elect. hoc lib. & in cap. obitum, & in cap. vlt. 61. dist.*

6. *Visitator Sede vacante deputatus eo ipso censetur habere generalem administrationem quamuis canon exprimat in mandato.*

7. *Visitator Episcopali Sede vacante deputatus ab inferiori à Papa non potest conferre beneficia spectantia ad solam collationem Episcopi, secus si sit deputatus à Papa, & nu. 8.*

Cap. Ecclesiæ. I V. & vlt.

1. Cathedrali Ecclesia vacante solus Papa potest mittere visitatorem, nisi quando Capitulum ob negligentiam, vel malitiam male gubernaret, quia tunc Archiepiscopus vocato Capitulo, & præmissa cognitione causæ poterit deputare visitatorem, vel administratorem, & talis visitator, licet habeat administrationem in spiritualibus, & temporalibus, non potest conferre beneficia. Colliguntur ex *Ordinar. Lap. Abb. Archidiacon. Gemin. Ioan. And. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuan. in rational. lib. 1. pag. 272. Alagona in compend pag. 95. remissiuè Ximen. Tolet. in concordant. par. 2.*

2. Ex hoc tex. colligi videtur Episcopali Sede vacante solum Summum Pont. posse deputare visitatorem, nec id permissum esse Capitulo, immo nec Archiepiscopo, nisi ob negligentiam, vel malitiam eiusdem Capituli, vt resoluunt *Monach. in præfenti n. 5. & 6. Imol. in c. 1. sub nu. 15. col. 2. in fine, & col. 3. post med. ne Sede vacante, Paul. Fuff. de visitat. lib. 1. c. 2. sub nu. 20. Boer. dec. 2. num. 29. moti per tex. in præfenti, cui videtur concordare *tex. in c. 1. cui 92. de elect. hoc lib. & per tex. in cap. obitum 61. dist. & in cap. vlt. ead. dist. & in cap. charitatem 12. q. 2.**

3. Contrarium tamen, immò quòd Capitulum Episcopali Sede vacante visitare possit per se, vel aliud, & ita visitatore deputare, nec huiusmodi deputatione solum Summo Pont. cõpetere, tenuit *glos. verbo Capitula post med. in Clem. 1. S. 1. de hæres. Archidiacon. penn. n. 2. & 3. sup. hoc tit. Abb. in c. cum olim nu. 2. col. 3. post princip. de maiorit. & obed. Marian. Socin. de Visitat. q. 1. sub nu. 4. Pauin. de potestate Capituli p. 1. princip. q. 7. sub nu. 1. 2. & 3. Rebuff. in praxi benefic. par. 1. tit. de deuolutionib. num. 65. Siluest. in sum. verbo Capitulum nu. 3. Molin. de iustit. tom. 5. disp. 11. sub nu. 17. Card. Tusch. tom. 1. lit. C. conclus. 56. num. 12. moti etiam auctoritate huius tex. in *vers. nisi forte*, dum ibi inquit ad Archiepiscopum deuolui potestatem deputandi visitatorem Sede vacante*

si Capitulum negligenter, aut perperam administravit in Spiritualibus, & temporalibus consequenter probat eandem potestatem in eodem Capitulo originaliter comparatione Archiepiscopi residere, prout constat in quolibet negligente residere originaliter ea munera, quæ ex capite negligentia ad alium devoluunt iuxta *tex. in cap. 2. de concess. præbende, & in cap. 1. & per totum, hoc tit. in Decretalib.*

4. Verum posse Capitulum Episcopali Sede vacante constituere visitatorem, idest administratorem generalem, & etiam Vicarium generalem, & ceteros officiales necessarios pro administratione Episcopatus iure optimo resolvunt *Monach. in præfenti nu. 1. & Domin. in fine, Archid. in d. cap. pen. num. 1. Rebuff. d. tit. de devolut. nu. 62. Pauin. de potest. Capituli par. 2. princip. q. 10. sub num. 2. Gutier. canon. quest. lib. 2. cap. 17. num. 22. Cardof. in praxi Iudicum verbo Capitulum num. 3. Molin. de Iustit. tom. 6. tract. 5. disp. 11. sub num. 1. Card. Tusch. d. concl. § 6. num. 5.* Ad *tex.* vero in præfenti respondetur eum non negare facultatem Capitulo iuxta supra dicta competentem Episcopali Sede vacante ad constituendum visitatorem, idest administratorem generalem. Episcopatus antequam sit constitutus à summo Pont. sed solum decidere quod nec Archiepiscopus, nec quilibet alius superior excepto eodem Romano Pont. potest sine cognitione causæ de qua hic, videlicet negligentis, aut protervæ Capituli administrationis visitatorem illum constituere; qui intellectus & responsio ad hunc *tex.* constat expressim ex littera eiusdem si totum eius principium attente legatur, & exceptio, quam facit in *vers. Nisi forte*, ad priora verba eiusdem *tex.* referatur cum promiscua terminorum relatione, prout est de natura exceptionis ad regulam, iuxta *tex. in l. nam quod liquide S. vii. vers. sed si ita ff. de peny legata.* Iuxta quem intellectum tantum abest quod *tex.* in præfenti intendat negare Capitulo hanc potestatem deputandi visitatorem generalem in Spiritualibus, & temporalibus Sede vacante, ve immo illud in eadem potestate defendat, & prohibeat turbari ab Archiepiscopo, vel quolibet alio superiore sine cognitione causæ legitimæ, quando Capitulum ea potestate vti voluerit, dum aliud ab ipso Summo Pont. circa eandem dicti visitatoris deputationem non fuerit ex plenitudine potestatis, & ex generali omnium Ecclesiarum cura,

sibi competente dispositum, prout ab eodem disponi potest ex verbis *tex. in d. cap. pen. sup. hoc tit.*

5. Deinde aduersus hanc eandem resolutionem non obstat *tex. in d. cap. is, cui*, quia respondetur eum *tex.* non negare quod Capitulum Sede vacante possit dictum generalem visitatorem deputare iuxta nostram resolutionem, sed solum intendere aliud longe diuersum, per quod modificari, & limitari debet eadem resolutio, vt legenti patebit. Ad *tex.* vero in *d. cap. obitum, & in d. cap. vlt. 61. dist. vltra* resolutionem *Innoc. in cap. ad abolendū, de heret.* quam sequitur *Pauin. d. par. 1. q. 7. vum. 2.* respondetur verum quidem esse interminis horum iurum deputatum fuisse à Summo Pont. visitatorem prædictum generalem, sed id non contigisse ex eo quod Capitulum non posset illud constituere, si à Summo Pont. non esset constitutus, sed solum ex eo, quia vel Capitulum deputationem huiusmodi indebite differbat, vt innotuit verba *tex. in d. cap. obitum, ibi, affiduis adhortationibus, &c.* vel quia Summus Pont. aliunde voluit in eadem deputatione præuenire ipsam Capitulum, prout potest ex plenitudine potestatis iuxta nostrum *tex.* in principio, iuncto eius intellectu, de quo supra, & ex cura vniuersali, quam ipse impendit, & impendere potest omnibus Ecclesijs iuxta *tex. in d. cap. pen. sup. hoc tit.* cum ibi adiectis per Doctores.

6. *Administrationem legitimam, &c.*
Collige ex *tex.* quod visitator Sede vacante deputatus eo ipso censetur habere generalem administrationem, quauis ea non exprimitur in mandato, vt post *Lap. & Ioan. obser. uant Dominic. in præfenti num. 10. Anchar. sub num. 2. & Franch. sub num. etiam 2.* Non obstat *tex. in cap. cum nobis 19. in fine, de elect.* dum Pontifex in deputatione visitatoris quo ibi, exprimit illa verba *liberam administrationem, &c.* quasi in illis significans quod absque huiusmodi expressione non censetur ei commissa prædicta libera, & generalis administratio; quia respondetur hæc verba posita fuisse in eo *tex.* ad maiorem tantum cautelam, non quod necessaria essent ad inducendam eam liberam, & generalem administrationem, quæ resultat ex sola deputatione procuratoris, idest visitatoris, generalis de quo ibi, prout bene intelligit *Dominic. d. n. 10.* Nec obstat quod huiusmodi visitator videtur assumptus in procuratorem Episcopatus, & Eccle-

Ecclesiæ d. cap. cum nobis sibi, in procuratorem concedimus, &c. & procurator non censetur habere liberam, & generalem administrationem nisi id in mandato exprimat, iuxta tex. in l. mandatum 69. in princip. ff. de procurat. Et in cap. generaliter, in princip. eod. tit. hoc libro, quia respondetur hoc procedere, & concludere solum in procuratore priuati, aut ad negotia priuata, seu causas singulares, non vero, vt in casu nostro, in visitatore, idest administratore corporis cuiusdam mystici & vniuersalis, prout est Ecclesia, & Episcopatus in eum finem constituto, vt per eum expediat vniuersitas omnium causarum, & negotiorum, quæ cadunt sub administratione constituentis, videlicet Capituli, aut similis, & ideo administratores vniuersitatum censi habere administrationem cum libera resoluit Dec. cons. 204. incip. Viso eleganti sub num. 5. quem refert & sequitur Card. Tusch. d. concl. 45. num. 12.

7 *Conferre non potest.* Visitatorem Episcopali Sede vacante deputatum ab inferiore à Papa non posse conferre beneficia spectantia ad solam collationem Episcopi, ita obseruant. *Domini. in presenti. num. 3. Franch. sub n. 2. Monach. sub n. 1. & 2. post glos. hic verbo Episcopi. Cardos. in praxi Iudicum & advocat. verbo Visitatio num. 14.* Ratio est quia siue visitator generalis deputatur à Capitulo, prout deputari potest iuxta supra resoluta in principio huius textus, siue deputetur ab Archiepiscopo ex iure deuoluto propter negligentiam, vel malitiam eiusdem Capituli, iuxta hunc eundem tex. in vers. Nisi forte, nunquam habere potest maiorem potestatem quam is, à quo deputatus est, ex reg. tex. in c. Daiberium 1. q. 7. & in l. nemo plus Iuris ff. de reg. Iuris. Card. Tusch. tom. 5. lit. M. concl. 45. nu. 32. ut qui nec ipsum Capitulum, nec ipse Archiepiscopus vtens sola eius potestate ex capite dicti Iuris deuoluti potest Sede vere, vel fictè, vacante conferre beneficia ad solam Episcopi collationem spectantia, iuxta tex. in cap. 2. ne sede vacante, cui similis est in c. vlt. de Regularib. hoc lib. & in cap. 1. in princip. de iustit. eod. lib. & resoluta per Pauin. de potest. Capitul. par. 2. princ. q. 1. Rebuff. in praxi benefic. part. 1. tit. de deuolut. à num. 70. Molin. d. tract. 5. disp. 11. à num. 14. Igitur, &c. quam rationem sequitur *Monach. in presenti d. n. 2.* Collige

8 *Quam à Romano Pont. &c.* ex tex.

visitatorem, idest administratorem generalem Sedis vacantis à Summo Pont. deputatum posse conferre beneficia etiam spectantia ad solam collationem Episcopi, obseruant omnes in presenti, Rebuff. d. tit. de deuolut. nu. 99.

De Temporibus Ordinationum, & qualitate Ordinandorum.

Tit. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Episcopus Italiae Ultramontanum non ordinat nisi de speciali licentia Pape, vel per patentes litteras Episcopi sui continentis iustam causam quare nolit, vel non possit illum ordinare, si secus factum fuerit ordinans punietur pena condigna, & ordinatus manebit suspensus, ita quod etiam à Penitentiarijs Pape sine ipsius Speciali licentia absolui non possit, & num. 2.*
- 3 *Ultramontanus, qui domicilium acquisiuit in Italia potest Ordinibus donari ab eo, qui ratione domicilij eius est superior, vel ab altero de eius licentia.*
- 4 *Ultramontanus qui non proprie ita appellatur sed medij sunt, minime ligat huius tex. dispositio.*
- 5 *Episcopus quando non potest suos subditos ordinare, ab eo dari debent littere dimissoriae continentis excusationes ab quas ipse Ordines conferre non potest.*
- 6 *Apostata à Religione solo iure communi attempto excommunicationem non incurrit.*
- 7 *Itali ab Ultramontanis, & Ultra Montes Ordinati sine licentia proprij Episcopi non comprehenduntur sub dispositione huius tex.*
- 8 *Extensio in lege correctoria admittitur ad omnes casus, quibus ratio expressa adaptari potest.*
- 9 *Ordinum Sacrorum appellatione non veniunt minores.*
- 10 *Suspensij celebrent irregularitatem incurrit.*

Cap. Septe. I. Clem. IV.

EPISCOPUS Italiae non ordinant Ultramontanos nisi de licentia Pape, vel cum litteris dimissorialibus sui Ordinarij, in quibus exprimat causa, quare nolint, vel nequeant eos ordinare; si secus fiat ordinatus est suspensus, à qua suspensione non potest absolui, neque à Penitentiarijs

centiarijs Papa absque illius speciali licentia, & careat spe illam obtinendi, ordinans vero punitur pœnitentia condigna. Colligunt ex Ordinarij. *Archid. Gemin. Ioan. And. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 100. Alagona. in compend. pag. 100. remissiuè Ximen. in concordam. part. 1. c. 2.*

2 *Vt nullus Episcoporum Italiae, &c.*

Collige ex tex. prohiberi Episcopis Italis Ordines conferre hominibus Ultramontanis, præterquam si à Papa speciale habuerint facultatem, vel ab Episcopo, de cuius diœcesi traxerint originem, vel beneficium. retinent, & huiusmodi Ultramontani ab Italis in Italia sic Ordines suscipientes declarantur suspensi ipso iure, eorumque dispensatio est reseruata Papæ, vt per *Henriq. in sum. lib. 10. cap. 12. §. 3. li. 5. Campan. in diuersorio iuris Canon. rub. 9. cap. 1. à num. 8. metisum de officio, & potest. Episcop. part. 2. alleg. 8. à num. 5.*

3 Vtium autem Ultramontanum, qui domicilium acquisiuit in Italia, possit Ordinibus donari ab eo, qui ratione domicilij eius est superior, aut ab altero de eius licentia? quæstio est ad præsens institutum non contemnenda, in qua textum in præsentem haud excludere Antistitem domicilij indubitater asserit *Ioan. Monach. in presenti nu. 3. vers. sed quæro*, commendant *Philip. Prob. num. 3. vers. censetur, Archid. num. 3. vers. originem*, eam æquam esse adiungit *Gemin. num. 13. vers. credo*, amplexatur *Francb. num. 11. in fine*, prout eos refert *Campan. d. cap. 1. num. 10. vbi num. 11. post Francb. num. 10. & Gemin. num. 8.* subdit dispositionem huius tex. completi Ultramontanum ordinatum in Italia ab Ultramontano Episcopo, nontamen eiusdem ordinati superiore, nec præcedentibus proprii Ordinarij dimissorijs.

4 Huius autem textus suspensio haud quamquam eos ligat, qui non proprie Ultramontani, aut Citramontani appellantur, sed medij, eo quòd non vltra, aut intra montes degunt, vt concludunt *Ioan. Monach. in presenti n. 2. vers. die contra, Francb. num. 14. Ioan. And. ap. te num. 1. vers. Ultramontanum, Gemin. num. 6. in fine, & Anchar. vers. tertio noto, Campan. d. cap. 1. num. 9. Ego ipse d. alleg. 8. num. 6.*

5 *Causam rationabilem continentes.*

Notatur ad hoc quòd quando Episcopus non potest suos subditos ordinare, ab eo dari de-

bent litteræ dimissoriæ continentes excusationes ob quas ipse non potest Ordines conferre, vt per *Fr. Euzman. quæst. Regular. tom. 3. q. 24. art. 3.*

6 In glos. [Apostata] ibi (*qui excommunicati non sunt, &c.*) Notatur ad hoc quòd apostata à Religione solo iure communi attentio excômmunicatione non incurrit, vt per *Arag. 2. 2. q. 12. art. 1. in dub. de apostasia à Religione, & ibi Ban. dub. 1. post. 2. cõclus. Soar. tom. 5. de censur. disp. 31. sect. 6. num. 1. Lessi. de Iustit. lib. 2. c. 47. dub. 15. num. 109. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 8. num. 20.*

7 In glos. [Italia] ibi (*quid è conuerso, si Episcopus Ultramontanus ordines Italicum? &c.*) Collige Italos ab Ultramontanis, & vltra montes ordinatos sine licentia proprii Episcopi non comprehendi huius tex. dispositione, vt per *Anch. hic vers. circa hoc, Siluest. verbo irregularitas num. 11. Nau. conf. 33. num. 1. sub hoc tit. vbi subdit hanc glossam communiter recepta esse per Iura in ea citata, & rationes adductas, refert Campan. d. cap. 1. n. 12.*

8 In eadem glos. ibi (*credo per primam rationem, &c.*) Notatur ad hoc quòd si in lege correctiua ratio fit expressa, admittitur intentio ad omnes casus, quibus ea ratio adaptari potest, quasi tunc proprie non dicatur extensio, sed magis comprehensio propter identitatem rationis, vt per *Hippol. in l. si quis viduam num. 26. ff. de quæst. Tiraq. de retractu lig. §. 20. num. 3. & 8. & in tract. cessante causa par. 1. num. 142. Mench. lib. 1. success. §. 6. num. 6. Pinel. in l. 1. part. 3. num. 64. C. de bonis mater. Mexi. in tract. assa panis concl. 4. n. 8. D Barbof. in l. si constante 25. in princip. n. 102. ff. soluto matrim. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 1. num. 34. Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum verbo lex differ. 5. vbi citat ad hoc quòd lex pœnalis in foro exteriori extenditur ad casus similes, & num. 2. subdit quod in foro interiori non extenditur, Rot. decis. 537. num. 17. par. 1. recentior.*

9 In glos. [Clericum] ibi (*& licet primum de sacris loquatur, &c.*) Notatur ad hoc quòd appellatione sacrorum Ordinum non veniunt quatuor Ordines minores, vt per *Steph. Gratian. discept. forens. cap. 159. num. 11.*

10 In glos. [Suspensos] ibi (*in casu isto celebrans irregularitatem incurrit*) Ita *Siluest. verbo Irregularitas num. 11. Nau. conf. 33. num. 1. sub hoc tit. Campan. d. cap. 1. num. 8. in fine. Ego ipse d. alleg. 8. num. 6. in princip.*

S V M M A R I V M.

- 1 Ordinales sciēter clericum alienum per annum à collatione Ordinum sunt suspēsi, & postquam suspēnsio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorum licentia à vicinis Episcopis ordinari, & num. 2.
- 3 Episcopus non potest ordinare alienos subditos absque superioris ordinandorum licentia.
- 4 Suspensionem non incurrit ordinans ex probabili ignorantia subditum alterius sine proprii licentia.
- 5 Episcopus proprius ubi esset longo tempore suspensus ob eam causam quod alienos ordinavit, licebit subditis confugere ad viciniorem Episcopum.
- 6 Primam Tonfuram laico alienus Prælati conferre non debet.
- 7 Scientia, & affectata ignorantia equipollent.
- 8 Ignorantia affectata dicitur ex quo scire potuit, sed noluit, immo dissimulavit.
- 9 Probatio in contrarium admittenda est quoties ex lege standum est alicuius etiam iurata responsioni.
- 10 Episcopus alienus primam Tonfuram conferens sine proprii Episcopi licentia suspensionis pœnam incurrit.

Cap. Eos, qui. II. Greg. X.

- 1 Ordinare sciēter, vel affectata ignorantia præsumens alienum Clericum sine sui Ordinarii licentia, est suspensus per annum à collatione Ordinum, & Ordinatus incidit in pœnas Iuris; postquam vero suspēnsio Episcopi fuerit manifesta subditi ipsius sine licentia possunt ordinari à vicinis Episcopis in eo anno. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Burs. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 287. Alagon. in compend pag. 101. remissive Casal. in annot. Ximen. in concordant. par. 2.
- 2 Hanc eandem conclusum ex hoc textum ex Concil. Trid. sess. 23. de reform. c. 8. firmant, & explicant Soar. tom. 5. de censur. disp. 31. sect. 5. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 48. num. 4. Sayr. de censur. lib. 4. cap. 12. num. 13. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 9. cap. 1. num. 16. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 32. tract. 2. nu. 59. in princip. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 8. nu. 17.
- 3 Absque Superioris ordinandorum licentia. Ergo Episcopus non potest ordinare alienos subditos absque Super-

rioris Ordinandorum licentia, vt per Henric. in sum. lib. 3. cap. 38. S. 1. Azor. institut. moral. par. 2. lib. 3. cap. 48. q. 3.

- 4 Seu affectata ignorantia. Episcopus ergo ex probabili ignorantia subditum alterius sine proprii licentia ordinans suspensionem non incurrit, vt docent Nau. cons. 40. in nouis, sub hoc tit. Sayr. in floribus decis. sub eod. tit. decis. 62. Vgolin. de potest. Episcopi par. 2. cap. 26. S. 22. num. 2. Aloyf. Ricq. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 297. in 1. edit. alijs resol. 356. nu. 4. in 2. edit. Plures alios casus, in quibus excusatur ordinans à censura in hoc tex. comminata referunt Soar. tom. 5. disp. 31. sect. 1. num. 15. Valer. Reginald. d. lib. 32. tract. 2. nu. 59. vers. sicut autem, in fine, ubi addit excusationem, dandam quando vnus Episcopus ordinat subditum alterius sub spe rationabili ratihibitionis
- 5 Clericis quoque, &c. Notatur ad hoc quod si proprius Episcopus esset longo tempore suspensus ob eam causam quod alienos ordinavit, licebit subditis confugere ad viciniorem Episcopum, vt per Henric. in sum. lib. 10. cap. 21. S. 4.
- 6 In glos. [Clericos] ibi (de laicis dic. &c.) Ne cuiquam laico alienus Prælati audeat primam conferre tonfuram monuit glos. verbo clericum in cap. cum nullus, inf. hoc eod. tit. ad quam se refert glos. in presenti, Rebuff. conf. 1. num. 2. vers. & sic male, Nau. cons. 30. in antiq. alias 39. in nouis sub hoc tit. Sayr. in floribus decis. sub eod. tit. decis. 32. vbi ait quod Episcopus laicum alterius diacensis, qui sibi ratione beneficii, vel domicilij non subest iuste sine licentia Episcopi loci illius ordinare non potest, Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 9. cap. 1. num. 1. Si vero eadem prima Tonfura detur ab Episcopo non suo sine proprii consensu, seruata tamen forma Ecclesiæ, valere, & characterem imprimere resoluit Flamin. de resignat. benefic. lib. 4. q. 2. num. 57.
- 7 In glos. [Affectata] ibi (equipollent ergo scientia, & affectata ignorantia) Ita Tirag. de retractu lig. 3. §. 5. glos. 4. num. 28. & 29. & de pœnis temper. causa 13. num. 22. Mascard. de probation. concl. 879. num. 31. cum seqq. & ideo affectata ignorantia nullo pacto ignorantem excusat Honded. conf. 87. num. 41. lib. 1. Seraphin. de priuilegijs iuram. priuileg. 4. nu. 102. cum seqq. Card. Tusch. verbo ignorantia concl. 21. num. 3. Ioan. Baptist. Costa de facti scientia, & ignorantia inspect. 81. num. 9. cum seqq. Farin. fragm. crimin. pars. 2. lit. l. num. 167.

- 8 In ead. glof. ibi (*& dicitur affectata ex quo scire potuit, sed noluit, immo dissimulavit*) Ita *Cardof. in praxi iudicum verbo ignorantia. num. 8. Sayr. in Clavi Regia lib. 2. cap. 2. num. 18. & cap. 9. num. 5.*
- 9 In ead. glof. ibi (*altera pars habebit neceffe probare scientiam, vel affectatam ignorantiam*) Notatur ad hoc quod quories ex lege standum est alicuius etiam iuratae responsio, ni probatio in contrarium admittenda est, vt per *Cou. lib. 2. vari. cap. 13. num. 4.*
- 10 In glof. [Ordinare] ibi (*etiam ad primam Tonsuram*) Notatur ad hoc quod Episcopus alienus primam tonsuram conferens sine proprij Episcopi licentia suspensionis poenam incurrit, vt per *Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 26. lit. D. vers. & non solum, vbi subdit sic promotum non posse ecclesiastica obtinere beneficia acsi Tonsura non esset initiatus.*
- 11 In glof. [Statuunt] ibi (*sed non illa suspensione, qua irregularitatem inducat*) Vide *Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 26. lit. D. Paul. Comit. respons. moral. lib. 6. cap. 46. num. 4.*

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus originis, domicilij, vel ecclesiastici beneficij commendatitias ad Ordines dare potest, inferiores Prelati non nisi ex privilegio, nec officiales Episcoporum, sed hi qui habent administrationem spiritualium illas bene concedunt.
- 2 Episcopus ad quem spectat ordines, vel litteras dimissorias conferre, vel est originis, vel beneficij, vel domicilij.
- 3 Originis Episcopus quoad Ordines concedendos dicitur Episcopus loci in cuius diacesi natus est ille, qui promoueri desiderat.
- 4 Paterna originis ratione potest quis Ordines suscipere ab Episcopo loci in quo eius pater natus est.
- 5 Beneficij ratione efficitur quis subiectus Episcopo diacesis, in qua illud habet, & potest ab eo ordinari.
- 6 Beneficium etiam exiguum, & quamuis residentiam non requirat obtinens potest ordinari ab Episcopo diacesis in qua illud habet, & num. 7.
- 8 Amplia etiam si beneficium spectaret ad alterius Episcopi provisionem.
- 9 Beneficium etiam in commendam maxime perpetuam habens, potest ordinari ab Episcopo diacesis in qua illud obtinet.
- 10 Prestimonium aliquod possidens potest ordinari ab Episcopo diacesis in qua illud obtinet.
- 11 Beneficia plura habens in diuersis diacesibus ab vno illarum Antistite promoueri potest.
- 12 Domicilium quando quis dicatur in aliquo loco habere, ostenditur.
- 13 Domicilij vbi fit mentio in dubio intelligitur de domicilio habitationis, & non originis.
- 14 Abbas Episcopalem iurisdictionem habens non potest concedere litteras dimissorias suis subditis.
- 15 Abbas an & quando suis subditis Regularibus minores Ordines conferre possit, ostenditur.
- 16 Vicarius generalis Episcopi litteras dimissorias concedere non potest nisi Episcopo in remotis agente.
- 17 Episcopus quando dicatur in remotis agere, remissive.
- 18 Capitulum Sede vacante absolute litteras dimissorias ad Ordines ab alieno Episcopo suscipiendos olim dare poterat, & quid attemptata noua dispositione Concilij Fried. ostenditur, & num. 19.
- 20 Capitulum Sede vacante non potest infra annum concedere litteras dimissorias etiam ad primam Tonsuram.
- 21 Domicilium in pluribus locis potest quis habere.
- 22 Locus remotus quis dicatur est arbitrium Iudicij.
- 23 Religiosi promoueri debent ab Episcopo loci vbi degunt, vel ab alio eius accedente assensu, precedentibus tamen litteris dimissorijs suorum superiorum.
- 24 Patres Societatis Iesu possunt a quocunque Catholico Antistite ordinari.
- 25 Nouitium alibi natum an valeat Episcopus loci vbi moratur infra annum probationis ordinare, ostenditur, & num. 26.

Cap. Cum nullus. III. Bonif. VIII.

Episcopus originis, beneficij, vel domicilij dimissorias concedere potest. Inferiores vero Prelati vt Religiosi non possunt nisi habeant indultum a Sede Apost. Episcopo autem agente in remotis potest ipsius Vicarius generalis in spiritualibus, & Sede vacante Capitulum, vel qui habet administrationem spiritualium. Sed Officiales Episcopi non possunt huiusmodi litteras dare. Item Prelati Religiosi possunt ordinari a locorum Ordinarijs in quibus habitant, licet non sint oriundi. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Mu-

nic. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 288. Alagon. in compend. pag. 101. remis. siue Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2 *Intelligitur hoc casu Episcopus, &c.*

Notatur ad hoc quòd proprius Episcopus ad quem spectat Ordines, vel litteras dimissorias concedere, vel est Episcopus originis, vel beneficij, vel domicilij, vt per *Silu. in sum. verbo Ordo 3. num. 3. Rebuff. in praxi benefic. tit. de litteris remissorias. num. 6. Henrig. in sum. lib. 10. cap. 22. Iacob. de Grass. in aureis decis. par. 2. lib. 3. cap. 12. nu. 6. Stephan. Quarant. in sum. Bullarij verbo Ordo vers. quoad tertium, Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 34. dubit. 19. num. 92. Fr. Ludou. Miranda in man. Pralat. tom. 1. q. 38. art. 2. Aloyf. Ricc. in praxi rerù fori ecclesiast. dec. 298. n. 1. in 1. edit. aliàs resol. 257. in 2. edit. & in decis. Curia Archiep. Neapol. decis. 317. par. 4. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 9. cap. 8. nu. 8. cum seqq. Vgolin. de officio, & potest. Episc. cap. 26. S. 1. metipsum in simili tract. par. 2. alleg. 4. à princip.*

3 *Oriundus.* Episcopus igitur Originis quoad Ordines concedendos dicitur Episcopus loci in cuius dioecesi natus est ille, qui promoueri desiderat, vt per *Henrig. d. lib. 10. c. 22. S. i. Piafec. in praxi Episcopi par. 1. cap. 1. nu. 9. Bonacin. de Sacrament. disp. 8. q. vnica puncto 4. nu. 13. Campan. d. c. 8. num. 9. Vgolin. d. c. 26. S. 1. nu. 3. Homobon. de Bonis in examine ecclesiastico part. 1. tract. 2. cap. 1. q. 5. num. 1. metipsum d. alleg. 4. num. 2. Vbi etiam quise baptizatus est inde trahit originem, ac proinde per librum Baptismi illa probari potest ex adductis per *Rebuff. in tract. de pacificis possess. num. 217. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 9. d. 1. à num. 105.**

4 *Origo patris inspicitur quoque ad Ordines suscipiendos, itaut quis ratione paternæ originis possit Ordines suscipere ab Episcopo loci in quo eius pater natus est, vt tenent Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo dimissoria. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 6. q. 45. Vgolin. d. cap. 29. S. 1. num. 4. Gutier. de Matrimon. cap. 63. num. 29. Prosper. de Augustino in addit. ad Quarant. verbo Ordo, vers. quoad tertium, Campan. d. cap. 8. nu. 9. Aloyf. Ricc. d. resol. 257. num. 4. & d. decis. 317. num. 2. part. 4. Ego ipse d. alleg. 4. num. 4. vbi num. 15. obseruo non posse Ordinandum apud Episcopum originis suæ matris Ordines accipere nisi pater sit naturalis. Ex origine vero aui non dici nepotem ad Ordines suscipiendos originarium il-*

lius loci, in quo auus natus est, ex *Cou. tradit. Aloyf. Ricc. d. resol. 207. num. 5. Vgolin. d. cap. 26. S. 1. post num. 4. vers. exceptio, Ego ipse d. alleg. 4. num. 13.*

5 *Seu in cuius dioecesi beneficium obtinet, &c.*

Notatur ad hoc quòd beneficij ratione efficitur quis subiectus Episcopo dioecesis in qua illud habet, & potest ab eo ordinari, seu ab alio de eius licentia, quamuis aliàs ei alio modo subditus non sit, ita tradunt *Piafec. d. cap. 1. num. 10. vers. ratione beneficij, Homobon. de Bonis d. q. 5. nu. 3. Mar. Anton. variat. resol. lib. 1. resol. fin. casu 28. Campan. dicta rubr. g. cap. 8. num. 11. Molfes. in summa Theologia moralis tract. 2. cap. 2. num. 7. Nicol. Garc. de benefic. part. 2. cap. 4. à num. 1. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resol. 258. in 2. edit. Vgolin. d. cap. 26. S. 3. Bonacin. de Sacrament. disp. 8. q. vnica puncto 4. nu. 14. refert decium Armen. dar. in addit. ad recop. legum Nauarre. lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopis num. 61. vers. proprius. Intellige habita beneficij possessione, vt resoluit *Nicol. Garc. d. cap. 4. num. 16. quem refero Ego ipse d. alleg. 4. num. 55.**

6 Primò amplia procedere quamuis beneficium esset exiguum, cum *Nicol. Garc. d. cap. 4. num. 8. Henrig. d. lib. 10. cap. 22. S. 1. iuncto comm. lit. Q. Campan. d. cap. 8. nu. 12. & rub. 8. cap. 5. nu. 19. Quicquid contradicant Piafec. loco proximè citato, Prosp. de August. in addit. ad Quarant. in verbo Ordo, Vgolin. d. cap. 26. S. 3. in fine, & Aloyf. Ricc. in d. praxi resol. 260.*

7 Secundò amplia etiam tale beneficium residentiam non requirat, vt obseruant *Henrig. d. cap. 22. S. 1. Piafec. d. cap. 1. num. 10. vers. secundo, Campan. d. cap. 8. nu. 2. quicquid teneant Marc. Anton. Genuen. in praxi Archiep. Neapol. cap. 48. num. 3. Mascard. de probat. concl. 534. num. 5. Cald. Pereira de renou. emphyt. q. 6. num. 12. Farin. fragm. crimin. par. 1. lit. D. num. 226.*

8 Tertio amplia procedere etiam si beneficiu spectaret ad prouisionem alterius Episcopi, vt per *Campan. d. cap. 8. nu. 15. & Nicol. Garc. d. cap. num. 15. quos refero Ego ipse d. alleg. 4. num. 52.*

9 Quarto amplia procedere etiam si beneficium non in titulum, sed in commendam, maxime perpetuam habeat ordinandus, vt per *Nicol. Garc. d. cap. 4. num. 10. metipsum d. alleg. 4. num. 50.*

10 Quintò amplia procedere si ordinandus praesi-

- prædictionum aliquod possideat, vt per *Henric. d. lib. 10. cap. 2. §. 1. in commento lit. H. Campan. d. cap. 8. nu. 19. vers. & qui, Aloyf. Ricc. in d. praxi resolut. 2. 58. in fine.*
- 11 Sexto amplia concedere etiam in habente plura beneficia in diuersis diocæsis, ab vno enim illarum Antistite promoueri sine dubio posse resoluit *Campan. d. cap. 8. num. 14. quem refero Ego ipse d. alleg. 4. num. 5. 1.*
- 12 **Domicilium in eadem.** longo tempore degit in aliquo loco, dum tamē habuerit animum perpetuo in eo permanendi, posse ab illius Antistite, aut eius aecedente consensu ad alio ordinari docent *Nau. conf. 10. in antiqu. alijs. bonf. 2. in nouis sub hoc tit. Aloyf. Ricc. in d. praxi resolut. 2. 63. Bonacin. d. puncto. 4. nu. 4. cum seqq. V. golim. d. cap. 26. §. 2. Nald. verbo Ordo num. 10. Homobon. de Bonis d. tract. 2. c. 1. q. 5. num. 2. Campan. d. rub. 9. cap. 8. num. 18. Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib. 1. tit. 18. l. 7. num. 49. Ego ipse d. alleg. 4. num. 26. Qui quidem annus perpetuo ibi permanenti in dubio præsumitur si assidua probetur habitatio in aliquo loco non minore tempore decennij, vt resoluit *Mascard. de probat. com. 5. 34. num. 7. Piasc. in praxi Episcop. part. 1. cap. 1. num. 9. vers. vel sui, Aloyf. Ricc. d. resolut. 2. 63. num. 2. Bonacin. d. puncto. 4. num. 2. Campan. d. num. 18. vers. quod si, Ego ipse d. alleg. 4. num. 28. vbi num. 41. tenet in domicilio mutando Episcopi originarij licentiam non requiri, sed ordinandum debere portare veritatis testimonium circa mores, sufficientiam, ac natalia, nisi a teneris annis domicilium fuerit translatum, & illic habitatio continuata vsque ad tempus promotionis.**
- 13 Notatur hic text. in præcitat. verbis ad hoc quod vbi fit mentio domiciliij in dubio intelligitur de domicilio habitationis, & non originis, vt per *Tirag. de retractu lig. 8. 9. glof. 2. num. 2. D. Barbof. in l. heres absens §. fin. num. 45. ff. de iudic. Sancb. de Matrimon. lib. 3. disp. 2. 3. num. 7.*
- 14 **Inferiores quoque Prælati, &c.** Notatur ad hoc quod Abbas Episcopalem iurisdictionem habens non potest concedere litteras dimissorias suis subditis, vt per *Flores de Men. vari. resolut. lib. 2. q. 24. Nec etiam*
- 15 **Primatum tonsuram, & Ordines** Minoris conferre potest alijs Regularibus, qui dimissorias speciales suorum superiorum, & specialem licentiam Episcopi loci non habuerint, neque etiam alijs secularibus suorum superiorum dimissorias afferentibus, vt tenuit *Rot. apud Seraphin. decis. 985. quam refero Ego ipse d. alleg. 3. num. 11. & tradit Fr. Ludou. Miranda in m. u. Prælat. tom. 1. q. 38. art. 9. conel. 2. quicquid asserant Quarant. in sum. Bullarij verbo Ordo prope functiones Abbatis, V. golim. de officio, & potest. Episcopi cap. 26. Sigo. Bonacin. de Sacram. disp. 8. q. unica puncto 4. num. 3.*
- 16 **Episcopo autē in remotis agentē, &c.** Notatur ad hoc quod Vicarius generalis Episcopi litteras dimissorias concedere non potest nisi Episcopo in remotis agente, vt per *Sbroz. de officio Vicarij lib. 2. q. 41. Gutier. canon. lib. 2. cap. 19. num. 20. Zerol. in praxi Episcop. part. 2. verbo Vicarius §. 4. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 45. q. 7. V. golim. de officio Episcopi cap. 4. §. 7. vers. quinquodimissorias, Piasc. in praxi Episcop. part. 1. cap. 1. num. 13. vers. concedit, Narbon. de appellat. a Vicario ad Episcopum, par. 1. num. 197. Campan. d. cap. 8. num. 3. Molfes. tract. 2. cap. 2. nu. 22. Homobon. de Bonis de examine ecclesiastico par. 1. tract. 2. c. 1. q. 6. in fine, quorum plures refero Ego ipse d. par. 2. alleg. 7. num. 9.*
- 17 **In remotis agente.** Notatur ad hoc quod Vicarius possit impartiri litteras dimissorias ordinandis, tradit *Aloyf. Ricc. in praxi aurea rescl. 18. per totam.*
- 18 **Vel Sede vacante Capitulum &c.** Notatur ad hoc quod Capitulum Sede vacante absolute litteras dimissorias ad Ordines ab alieno Episcopo suscipiendos dare poterat, vt per *Rebuff. in praxi benef. tit. de deuolut. nu. 67. Nau. conf. 31. sub hoc tit. in antiqu. alijs conf. 7. de filijs presbyt. in nois, Sayr. in floribus decis. sub hoc eod. tit. decis. 33. Iacob. de Graff. in aureis decis. part. 1. lib. 3. cap. 1. 2. nu. 3. Steph. Quarant. in sum. Bullarij verbo Capitulum Sede vacante, vers. decimo quaro.*
- 19 **Attenta vero noua dispositione Conc. Trident. sess. 7. de reformat. cap. 10.** iam non licet Capitulis Ecclesiarum Sede vacante infra annū a die vacationis numerandū ordinandū licentiam, aut litteras dimissorias, seu reuerendas, vt aliqui vocant, tam ex Iuris communis dispositione, quam etiam cuiusvis priuilegij, aut consuetudinis vigore, alicui, qui beneficio ecclesiastici recepti siue recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere: si secus fiat Capitulum contraueniens ecclesiastico subiacet

ceat interdicto, & sic ordinati, si in minoribus Ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio clericali, præsertim in criminalibus gaudeant; in maioribus vero ab executione Ordinum ad beneplacitum futuri Prælati sine ipso iure suspensio, de cuius materia agunt plures per me citati de officio, & potestate Episcopi part. 2. alleg. 7. num. 10. cum seqq. quibus adde Ragus. de voce Canon. q. 39. num. 2. Aloys. Ricc. in praxi aurea resol. 106. & in decis. Curie Archiep. Neap. decis. 185. part. 4. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 10. num. 164. cum multis seqq. Homobon. de Bonis de examine ecclesiastico part. 1. tract. 2. cap. 1. q. 6. prope fin.

- 20 In glos. [Clericum] Nota quòd Capitulum Sede vacante non potest infra annum concedere litteras dimissorias etiam ad primam tonsuram, vt per Quarant. in summa Bullarj verbo Capitulum Sede vacante vers. decimo quæro, Maiol. de irregulari. lib. 4. cap. 2. nu. 3. Fr. Emman. in sum. tom. 2. cap. 14. nu. 6. Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 7. num. 90.
- 21 In glos. [Domicilium] ibi (potest quis habere domicilium in pluribus locis) Vide Sanch. de Matrimon. lib. 3. disput. 24. num. 2.
- 22 In glos. [Remotis] ibi (satis crederem hoc arbitrarium Iudici quis locus dicatur remotus) Ita Menoch. de arbitrar. casu 222. num. 26.

S. Religiosi.

- 23 Religiosos promoueri ab Episcopo loci vbi degunt, vel ab alio eius accedente assensu præcedentibus tamen litteris dimissorijs Superiorum suorum tradunt Nau. conf. 22. in antiq. alias conf. 36. in nouis sub tit. Sayr. in floribus decis. sub hoc eod. tit. decis. 24. Maiol. de irregul. lib. 4. cap. 26. num. 2. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 1. q. 39. art. 3. Fran. Leo in thesauro fori ecclesiast. part. 1. cap. 4. num. 36. Iacob. de Grassi. in aureis decis. par. 2. lib. 3. cap. 12. num. 8. Campan. in diuersis luris Canon. rub. 9. cap. 3. & rub. 12. cap. 13. num. 33. cum seqq. Portel. in dub. Regularib. verbo Ordines sacri num. 2. Homobon. de Bonis de examine ecclesiastico part. 1. tract. 2. cap. 1. q. 2. in fine, Ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 2. alleg. 4. à nu. 60. Ad quod tamen obseruandum est decretum à Sacra Congreg. Concilij de mandato felic. record. Clementis VIII. emanatum, cuius verba transcripti d. par. 2. alleg. 7. nu. 18. & referunt etiam Campan. in diuers. luris Canon. rub. 12. cap. 13. n. 37. Miranda in man. Prælat. tom. 1. q. 28. art. 2. Mollesin sum. Theologia. moralis tract. 2. cap. 2. num. 23.

Patres vero Societatis Iesu ex indulto Gregor. XIII. possunt à quocunque Catholico Antistite ordinari, vt referunt Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 18. art. 6. Piafec. in praxi Episcop. part. 1. cap. 1. nu. 10. vers. quarto extende, Aloys. Ricc. in decis. Curie Archiep. Neapol. decis. 188. num. 3. part. 4.

25 Vtrum autem valeat Episcopus infra annum probationis ordinare nouitium alibi natum si tamen in eius diœcesi moretur, & probationem faciat? in quo dubio Cuch. lib. 3. in sit. maior. tit. 1. num. 94. de Regular. Campan. d. rub. 9. cap. 3. num. 3. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 10. num. 2. 1. Aloys. Ricc. d. decis. 118. num. 6. part. 4. quos refero Ego ipse d. alleg. 4. nu. 62. & 63. tenent hoc spectare ad Episcopum in cuius diœcesi est nouitius in probatione.

26 Verum Henriq. lib. 10. c. 2. S. 3. in commento lit. G. Soar. tom. 2. de Religi. li. 6. cap. 12. nu. 9. & tom. 3. lib. 5. cap. 16. num. 17. censent probabilius esse id pertinere ad Episcopum in cuius diœcesi domicilium habebat, quando ingressus est Religionem, vtramque vero opinionem probabilem dicit Fr. Baribol. de Vechis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statutum nouitijs disp. 1. i. dub. 8. n. 2. sed prima probabilior ex ijs, quæ in eius confirmationem adducit Sanch. citato loco.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus, seu alius inferior primam Tonsuram infanti non confert, nisi Religionem intret, nec illiterato, nec homini alterius diœcesis absque sui Prælati licentia, nec etiam coniugato nisi Religionem intret, aut Sacris promouetur legitime, si secus fiat Episcopus est suspensus per annum à collatione Tonsuræ.
- 2 Episcopus suspenditur per annum à collatione clericali Tonsuræ, si illam infanti conferat.
- 3 Episcopus illiterato Tonsuram conferens ab eius collatione per annum suspenditur.
- 4 Episcopus si conferre præsumat Tonsuram homini alienæ diœcesis sine licentia sui superioris ab eius collatione per annum suspenditur.
- 5 Coniugato Tonsuram conferens suspenditur per annum ab eius collatione, si huiusmodi coniugatus non ingrediatur Religionem.
- 6 Coniugatus ad primam Tonsuram promoueri non potest.

Cap. Nullus. III. & vlt.

Episopus primam tonsuram non det infanti, nisi Religionem ingrediatur, neque illiterato, nec alicui alterius diœcesis, sine licentia sui superioris, nec coniugato nisi velit ingredi Religionem, vel in Sacris promoueri, si secus fiat Episcopus est suspensus per annum à collatione Tonsuræ. Colligūt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 290. Alagona in compend. pag. 102. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Infanti. Notatur ad hoc quòd Episcopus suspēditur per annum à collatione clericalis tonsuræ si illa infanti conferat, vt per *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 38. §. 2. lit. O. Valer. Reginald. in praxi fori pgnit. li. 32. traft. 2. num. 61. metipsum. de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 111. num. 4. & 5.*

3 Seu illiterato. Notatur ad hoc quòd Episcopus illiterato Tonsurā conferens ab eius collatione per annum suspenditur, vt per *Henriq. d. cap. 38. §. 3. lit. G. & metipsum d. alleg. 111. nu. 9.* Illiterati enim non possunt ordinari *ex Rebuff. in praxi benefic. sit. forma list. tonsura num. 16. Flamin. de resignat. benef. lib. 5. q. 3. num. 70. cum seqq.*

4 Sed nec absque sui superioris licentia homini diœcesis alienæ. Notatur ad hoc quòd si Episcopus cōferre præsumat Tonsuram homini alienæ diœcesis sine licentia sui superioris ab eius collatione per annum suspenditur, vt dixi *d. 11. alleg. 11. num. 7.*

5 Nec etiam coniugato. Notatur ad hoc quòd Episcopus Tonsuram conferens coniugato non ingrediēti Religionem suspenditur per annum ab eius collatione, vt tenent citati per *me d. alleg. 111. 6 num. 10.* Non potest enim coniugatus ad primam Tonsuram promoueri ex adductis per *Sanch. de Matr. lib. 7. disp. 38. num. 6. cum seqq.* cum his, quæ late dixi *ad Extrauag. antiqua. de Voto Ioan. xxxi.*

De Aetate, & qualitate, & ordine præficiendorum. Tit. X.

S V M M A R I V M.

1 Episcopus dispensat cum maiore xx. annis

in dignitatibus, & personatibus non Curatis, si aliud non obstat.

2 Minores xxxi. annis adfisci non possunt ad dignitates in Cathedralibus, quibus nulla inest cura animarum, Archidiaconatu tantum excepto.

3 Dispensare non possunt Episcopi super etate ad Ordines, vel beneficia per Concil. Trid. statuta.

Cap. Permittimus. I. Bonif. VIII.

PISCOPVS potest dispensare, vt qui vigesimum annum compleuerit, si aliud non obstat Canonicum, possit obtinere dignitates, & personatus, quibus cura non imminet animarum. Colligunt ex Ordin. *Arch. Gemin. Io. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 305. Alagona in comp. pag. 108. remissive Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hodie attenda noua dispositione Concil. *Trid. sess. 24. de reform. cap. 12. vers. ad ceteras,* ad dignitates in Cathedralibus, Archidiaconatu tantum excepto; qui oculus Episcopi dicitur, quibus nulla inest animarum cura, aut ex consuetudine, statuto, vel priuilegio, adfisci non possunt minores viginti duobus annis, vt tradunt per *me citati de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 60. num. 65.* quibus addo; *Massob. in praxi habendi concursus requis. 10. dub. 11. nu. 24. secundum Romanam impres.* Et huiusmodi annos debere esse completos resoluunt *Nau. cons. 4. sub hoc tit. in vtraque edit. Sayr. in floribus decis. sub eod. tit. decis. 4. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 591. num. 9. Nicol. Garc. de benefic. part. 7. cap. 4. num. 70. Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarrae lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopis num. 2. Mandos. in traft. de etate minor. cap. 5. nu. 10. Ego ipse d. alleg. 60. num. 66. Massubr. d. requis. 10. dub. 13. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 34. num. 108. vbi subdit illam formulam, vt non sit minor viginti duobus annis, infinuare annos 22. debere esse completos, quauis incæptos sufficere asserant *Emm. Sa verbo beneficium num. 31. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo beneficia §. 1. vers. ad dignitates, Azori. institut. moral. par. 2. lib. 6. cap. 5. quæst. 3. in fine, Henriq. in sum. lib. 14. cap. 8. §. 10. in fine.**

3 Vnde cum etas illa xxxi. annorum sit determinata à Concilio, super illa non possunt.

sunt Episcopi dispensare, iuxta ea quæ in simili tradunt *Azor. instit. moral. p. 2. l. 6. c. 5. q. 9 Nicol. Garc. de benefic. par. 7. cap. 4. num. 71. Aloys. Ricci. in decif. Curia Archiep. Neapol. decif. 309. num. 9. part. 4. Sigism. à Bononia de elect. dub. 62. num. 6.*

De Filijs Presbyterorum, & alijs illegitimè natis. Tit. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Dispensare possunt Episcopi cum illegitimè natis in minoribus Ordinibus, & beneficio sine cura, dummodo sit tale, in quo aliàs dispensare possint, in alijs vero dispensatio Papa requiritur, & num. 2.
- 3 Capitulum Sede vacante ad Ordines minores & beneficium simplex, sicut Episcopus, cum illegitimis dispensare potest.
- 4 Spurius dispensatus ut clericus fiat, & beneficium habeat, an eo ipso factus sit capax pensionis, remissive.
- 5 Illegitimum potest Episcopus promovere ad beneficium simplex, cui est annexa accessorie Parochialis.
- 6 Episcopi possunt ad Ordines minores, & beneficia simplicia dispensare cum illegitimis quibuscumque, & ex quovis prohibito coitu procreatis.
- 7 Canonicatum in Ecclesia Cathedrali an possit illegitimus obtinere ex dispensatione Episcopi, ostenditur, & nu. 8.
- 9 Episcopus non potest dispensare cum illegitimis ad personatum, vel dignitatem, etiam sine cura.
- 10 Episcopi dispensare non possunt cum illegitimis ad obtinenda simplicia beneficia, quæ pater habuit.
- 11 Legatus non potest cum illegitimo dispensare ad beneficia Curata, nisi hoc ei specialiter à Papa concessum fuerit.
- 12 Illegitimus, cum quo fuit dispensatum ad beneficium, non potest nisi vicinè obtinere.
- 13 Dispensatio est odiosa ac proinde stricte interpretanda.

Cap. Is, qui. I. Bonif. VIII.

Episcopus cum illegitimè nato non habente aliud impedimentum dispensat non ad Ordines Sacros, nec ad beneficia Curata, sed ad Ordines minores, & beneficia simplicia, seu cui cura non imminet anima-

rum, dummodo beneficium sit tale, super quo Episcopus possit dispensare, id est immediate non fuerit patris, vel si habeat Ecclesiam curatam annexam, vel si ex consuetudine, privilegio, aut statuto requiratur Ordinamentum. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franc. Vian. in ration. lib. 1. pag. 324. Alagon. in compend. pag. 115. remissive Ximen. in concordant. par. 1. c. 2.*

2 Hanc eand. conclus. ex hoc tex. desumunt *Gig. de pensio. q. 17. in princ. Rebuff. in praxi benefic. tit. de dispensat. super defectu natali. n. 8. Henric. in sum. lib. 14. cap. 8. n. 10. lit. B. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 50. quest. 8. Campan. in divers. juris Canon. rub. 11. cap. 13. à n. 8. & alij plures per me citati de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 45. n. 19. cum seqq.*

3 **Ex dispensatione Episcopi.** Posse etiã Capitulum Sede vacante ad Ordines minores, & beneficium simplex sicut Episcopum cum illegitimis dispensare resoluunt *Zerol. in praxi Episcopi par. 2. verbo Capitulum vers. tertio, Quarant. in sum. Bullar. verbo Capitulum Sede vacante vers. secundo quarto, Campan. d. s. 13. nu. 81. Ego ipse d. alleg. 45. num. 25. cum seqq.*

4 **Et obtinere beneficium.** Seu pensionè in casibus in quibus etiam ipse Episcopus valet assignare, ut resoluunt *Gig. d. q. 17.* An autem spurius dispensatus, ut clericus fiat, & beneficium habeat, eo ipso factus sit capax pensionis? Vide *Azori. d. part. 2. lib. 8. cap. 7. q. 8.*

5 **Cui cura non imminet animarum.**

Licere tamen Episcopo illegitimam ad simplex beneficium promovere, cui est accessorie annexa Parochialis, vel alterum beneficium curæ animarum coniunctum, tradunt *Azor. d. part. 2. lib. 6. cap. 3. quest. 14. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 5. S. 7. num. 18. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 273. n. 47. Campan. d. cap. 13. num. 83. Ego ipse d. alleg. 45. num. 24.*

6 In glof. [Defectum] ibi (siue sit spurius, siue adulterinus, siue naturalis) Notatur ad hoc quòd non tantum dispensationes ad Ordines minores, & beneficia simplicia obtinenda poterunt Episcopi concedere filijs illis illegitimis, qui proprie naturales dicuntur, sed quibuscumque, & quo quomodo natis, & ex quovis prohibito coitu, nempe adulterino, incestuoso, spurio, & alijs procreatis, ut per *Ioan. Monach. n. 1. c. 2. Gemin. sub num. 5. c.*

Anch. ante nam. 2. in presenti, Campan. d. cap. 13. num. 84.

7 In glos. [Beneficium] ibi (*etiamsi sit Canonica Ecclesia Cathedralis*) Notatur ad hoc quòd Episcopus potest cum illegitimis dispensare ad obtinendum Canonicatum in Ecclesia Cathedrali, sequuntur Ioan. Andr. sub num. 3. vers. in glosa, Gemin. nu. 6. Anchar. num. 6. Franc. sub num. 6. vers. sed ad dispensare, Calder. conf. vnic. sub hoc tit. Angel. in sum. verbo beneficium num. 19. Solu. de benefic. par. 3. quaest. 61. in fine, Nau. conf. 3. num. 4. de caseis, in antiq. alias conf. 4. sub hoc tit. in nouis, Gig. d. q. 17. num. 3. Campan. d. cap. 13. num. 82.

8 Verum contrarium tenent Ioan. Monach. hic nu. 7. Rebuff. in praxi benefic. tit. de dispensat. super defectu natal. num. 10. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo Canonica, vers. ad tertium, & insinuare videtur Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. num. 98. & 99. quorum opinio recipienda venit attenda noua dispositione Concilij Trid. sess. 24. de reform. cap. 12. vers. in omnibus, secundum quam in omnibus Ecclesijs Cathedralibus omnes Canonici, ac portiones habere debent annexum Ordinem Presbyterij, Diaconatus, & Subdiaconatus, & ita sentiunt Aul. de censur. part. 7. disp. 3. dub. 6. notab. 3. Lessi. de Iustis. lib. 2. cap. 34. num. 86. Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 65. & alij, quos sequutus sum d. alleg. 45. num. 33.

9 In ead. glos. ibi (*quia in personatu, vel dignitate etiam sine cura non credo quod dispensari possit*) De hoc dixi late d. alleg. 45. n. 29. ubi plures citavi Doctores.

10 In glos. [Tale] ibi (*quia non paternum immediate, super quo non potest Episcopus etiam cum legitimo dispensare*) Notatur ad hoc quòd Episcopi non valent dispensare cum illegitimis ad obtinenda simplicia beneficia, quæ pater habuit, vt per Gemin. in presenti num. 8. vers. in glos. Staphil. de lictis grat. tit. de qualitate, & statu benefic. vers. 1. Mand. in tract. de signatura Grat. sub. rub. de dispensat. ad beneficia in Ecclesia in qua pater, Campan. d. cap. 13. num. 87.

11 In glos. [Sedis Apostolica] ibi (*nec sufficit dispensatio Legati, &c.*) Notatur ad hoc quòd Legatus non potest cum illegitimo dispensare ad beneficia Curata, nisi hoc ei specialiter à Papa concessum fuerit, vt per Paris. conf. 136. num. 26. lib. 4. Rebuff. in praxi benefic. tit. de dispensat. super defectu natal. num. 45. quos refert, & sequitur Mantio. decif. 214. n. 3

S. Ille vero.

12 Probat hic S. quod illegitimus, cum quo fuit dispensatum ad beneficium, non potest nisi vnicum obtinere, vt per Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 31. num. 6. & 11. Nicol. Garc. de benefic. part. 7. cap. 2. num. 50. & part. 8. cap. 3. num. 4. & alios per me. citatos de officio, & potest. Episcop. part. 2. alleg. 45. num. 28.

13 *Quam exorbitantem à Iure oportet veluti odiosam restringi.* Notatur ad hoc quòd dispensatio est odiosa, ac proinde strictè interpretanda, vt per Surd. decif. 268. num. 21. Cardos. in praxi Iudicum verbo dispensatio nu. 9. & 19. Brunor. à Sole in locis communib. eod. verbo num. 7. Mones. de distribut. quotid. part. 2. q. 14. num. 5. Sanch. d. lib. 8. disp. 1. n. 3. & alios quos refero Ego ipse de offic. & potest. Episcop. part. 2. alleg. 33. num. 7.

S V M M A R I V M.

- 1 Dispensatio à Papa obienta super pluralitate non valet, si dispensatus taceat defectum originis super quo ad Curatum beneficium cum illo iam fuit dispensatum.
- 2 Spurius, cui Papa concessit vt habeat beneficium Curatum, non potest eo dimisso secundum obtinere, nisi prius originis spurie facta mentione.
- 3 Dispensatio noua quoties priori additur, vt posterior valeat necessarium est quòd fiat mentio prioris.
- 4 Dispensatio non extenditur etiam ad casum maiorem, & habentem in se maiorem rationem, quam habeat casus concessus.
- 5 Rescripta gratia per subreptionem obtenta sunt ipso iure irrita.
- 6 Dispensatus ab Episcopo, & promotus ad minores Ordines, & simplex beneficium, si postmodum taceat defectum impetris dispensationem super pluralitate talium beneficiorum, dispensatio est nulla.
- 7 Filius saepe solet similis esse patri.
- 8 Dispensatum cum illegitimo ad Ordines intelligitur de solis minoribus.
- 9 Verba, nullius momenti, inducunt nullitatem actus ipso iure.

Cap. Si is. II. & vlt.

1 Illegitimus quando ex dispensatione Papæ obtinuit beneficium Curatum, & deinde impetrat

impetrat aliam dispensatione ad plura beneficia Curata, tacendo defectum natalium, talis dispensatio est nulla, & subreptitia. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 523. Alagona in comp. pag. 115. remissive Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

1. *Dispensationem aliam, &c.* Notatur att hoc

quod spiritus, cui Romani Pont. auctoritate concessum est, vt habeat beneficium, cui cura animarum inhæret, non potest eo dimisso secundum obtinere, nisi prius originis spiritus facta mentione, vt per *Azori. instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 3. q. 16.* Quoties enim noua dispositio prioris additur vt posterior valeat necessarium est quod fiat mentio prioris, vt per *Molin. de primogen. lib. 2. cap. 4. num. 50. cum seqq. Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 22. num. 2. cum seqq. vbi num. 6.* subdit veram & germanam huius tex. intelligentiam in eo consistere, quod quando prior, & posterior dispensatio sunt circa eandem rem, ac inter vtramque est dissonantia, & partialis quædam contrarietas, nempe, quia priorum moderatione quadam concessa sit, posterior autem absolute, & absque illa, subreptitia est posterior, nisi prioris mentio Principi fiat.

4. Vnde solet hic tex. notari ad hoc quod dispensatio non extenditur etiam ad casum maiorem, & habentem in se maiorem rationem, quam habeat casus concessus, vt per *Bernard. reg. 193.*

5. *Veluti per subreptionem obtenta nullius penitus est momenti.* Notatur ad hoc quod

rescripta gratiæ per subreptionem obtenta sunt ipso iure irrita, vt per *Xuar. alleg. 12. num. 31. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 21. nu. 3. & num. 10. cum seqq.*

6. In glof. [Sedem] ibi (*idem credo in Episcopo*) Ita tradit *Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 22. num. 7.*

7. In glof. [Defectu] ibi (*sape solet similis filius esse patri*) Referunt *Tiraq. l. 7. connub. glof. 1. pa. 7. num. 3. & Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 11. cap. 13. sub num. 62.*

8. In glof. [Ad omnes] Notatur ad hoc quod dispensatio cum illegitimo ad Ordines intelligitur de solis minoribus, vt per *Sanch. d. lib. 8. disp. 1. num. 26. Soar. tom. 5. de censur. disp. 41 §. 3. a num. 3. & plures alios, quos refero de*

offic. & possit. Episcopi par. 2. alleg. 45. num. 5.
9. In glof. [Momenti] ibi (*ipso iure non valere*) Notatur ad hoc quod verba, nullius momenti, inducunt nullitatem actus ipso iure, vt per *Tiraq. in l. si unquam verbo reuertatur nu. 97. & num. 101. C. de reuocan. donat. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 37. num. 7. metipsum in tract. de dictionib. vsufreq. dist. 227. secundum Lugdunen. impressi.*

De Bigamis. Tit. XII.

S V M M A R I V M.

1. *Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali, & adstrictus seculari foro, nec valet consuetudo in contrarium, & prohibetur sub anathemate ne Tonsuram deserat.*
2. *Bigamus omni clericorum priuilegio censetur exutus, tamen per characterem impressum, & indelebilem habitu semper remanet clericus.*
3. *Bigamo tonsurato beneficiam ecclesiasticam resignari non potest.*
4. *Bigamus ad beneficia ecclesiastica admittendus non est.*
5. *Verba, sub interminatione anathematis, non sunt lata sententia.*

Cap. Altercationis. Vnic. Greg. X.

BIGAMI sunt nudati omni priuilegio clericali, & foro seculari adstricti, non obstante contraria consuetudine, & sub pena excommunicationis percipitur ne deserant habitum, vel tonsuram. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 339. Alagona in comp. pag. 131. remissive Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2. *Bigamos omni priuilegio clericali*

declaramus esse nudatos. Notatur ad hoc quod bigamus omni clericorum priuilegio censetur exutus, vt per *Azori. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 4. q. 13. Rot. in Ferrarien. pensionis 21. Martij 1627. coram R. P. D. Virioli*, vbi fuit etiam dictum quod licet bigamus denudatus remaneat omni priuilegio clericali, tamen per characterem impressam, & indelebilem habitu semper remanet clericus,

ricus, stant enim simul quod quis remaneat clericus, non tamen gaudeat privilegij clericorum, vt per *Abb. in cap. i. nu. 6. de vita, & honest. cleric.*

- 4 Unde bigamo etiam tonsurato beneficium ecclesiasticum resignari non posse tradit *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 4. q. 4. nu. 17.* quia ad beneficia admittendum non est, ex eod. *Flamin. d. tract. lib. 5. q. 3. num. 192.*
- 5 In glos. [Anathemate] ibi (non canon lata sententia) Notatur ad hoc quod verba, sub interminatione anathematis, non sunt lata sententia, vt per *Tiraq. in l. si conquam verbo reuertatur n. 254. cum seq. C. de reuocand. donat.*

De Officio Vicarij. Tit. XIII.

S P M M A R I V M.

- 1 Successor officialis excommunicati, excommunicatus non est, nisi in crimine damnato communicet, illa autem, qua exerceat, illo excommunicato manente non valent, si iurisdictione solum ab eo recepta hoc faciat.
- 2 Archiepiscopus excommunicare potest vicarium, & officialem: Episcopi suffraganei subsistente causa rationabili.
- 3 Vicarij iurisdictione desinit quando is, qui illum constituit, est sententia excommunicatus, suspensionis, vel interdicti deuinctus.
- 4 Excommunicatio in persona iudicis ne dum iurisdictionem ipsius suspendit, sed etiam Vicarij, & omnium, qui ab eo iurisdictionem recipiunt.
- 5 Iurisdictione delegati quando non dependet ab eo, in cuius locum est facta delegatio, sed dependet a lege, vel a Principe, tunc per excommunicationem eius, in cuius locum est facta delegatio, non dicitur suspensa iurisdictione delegati.
- 6 Subdelegans ubi de tempore delegationis excommunicatus erat, tunc non transfundit in delegatum iurisdictionem in actu, nec in habitu.
- 7 Officialis Episcopi suffraganei cum peccat in his, que sunt iurisdictionis, potest ab Archiepiscopo excommunicari.
- 8 Vicarius Episcopi alium vicarium generalem sibi substituere non potest.
- 9 Vicarius generalis Episcopi potest unam vel plures causas delegare.
- 10 Vicarij iurisdictione suspenditur excommunicato existente Episcopo.

Cap. Romana, I. Innoc. IV.

OFFICIALIS quando excommunicatur, & deinde substituitur alius, substitutus non est excommunicatus: si non participat in crimine pro quo fertur excommunicatio: acta vero substituti si accepit iurisdictionem ab excommunicato non tenent, alias secus. Colligunt ex *Ordin. Archid. Gem. Ioan. Andr. Burr. Anchar. Domin. Monach. Franck. V. iulian. in ration. lib. 1. pag. 354. Alagona in compend. pag. 129. requilue Ximenes in concord. part. 1. c. 2.*

In officialem alicuius suffraganei

Ergo Archiepiscopus excommunicare potest Vicarium, vel Officialem Episcopi suffraganei subsistente causa rationabili, vt per *Sbroz. de officio Vicarij lib. 2. q. 59. num. 6. Steph. Quarant. in summa Bulbarij verbo Archiepiscopi auctoritas num. 11. opusque Lyter. de re benefic. lib. 1. q. 2.2. nu. 100. refero Ego ipse de officio, & potestate Episcopi part. 1. tit. 4. de Archiepiscopi praesentia nu. 17. & part. 3. alleg. 54. nu. 181. secundum impress. Lagdunen.*

- 3 Ea tamen, que ipsi gerendo, &c. Notatur ad hoc quod Vicarij iurisdictione desinit quando is, qui illum constituit, est sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti deuinctus, ita ut acta Vicarij tunc rata, & firma non sint, vt per *Azor. in lit. moral. 4 part. 2. lib. 3. cap. 6. q. 13.* Nam excommunicatio in persona iudicis suspendit nedum iurisdictionem ipsius, sed etiam Vicarij, & omnium, qui ab eo iurisdictionem recipiunt, vt docent hic *Anch. num. 2. & Franc. num. 3. glos. verbo coeorsata in Clem. fin. de procurat. Paris. conf. 89. num. 6. lib. 4. Rot. dec. 4. nu. 2. de officio Vicarij in nouis, Selu. de benefic. part. 2. q. 14. nu. 6. Sbroz. de officio Vicarij lib. 3. q. 17. nu. 1. D. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesie existent. lib. 4. cap. 17. num. 11.*
- 5 Si iurisdictionem recipiunt ab eodem. Ergo quando iurisdictione delegati non dependet ab eo, in cuius locum est facta delegatio, sed dependet a lege, vel a Principe, tunc per excommunicationem eius, in cuius locum est facta delegatio, non dicitur suspensa iurisdictione delegati, vt per *Anch. hic sub. num. 1. Gem. num. 4. & Franck. etiam nu. 4. D. Ricciul. d. lib. 4.*

- d lib. 4. cap. 19. num. 1. vbi num. 2. hinc inferret quod cum coadiutor, seu oeconomicus, & similes habeant iurisdictionem a lege non ab Episcopo cap. volumus & cap. quis & dist. merito excommunicato Episcopo non prohibetur eius coadiutor, vel oeconomicus exercere iurisdictionem.
- 6 - Quando vero iurisdictione subdelegati dependet a iurisdictione eius, in cuius locum facta est subdelegatio, & subdelegans erat excommunicatus de tempore delegationis, in tali casu non transfunditur in delegatum iurisdictionem nec in actu, nec in habitu, quia cum iurisdictione sit mortua penes ipsum excommunicatum, *Franch. hic num. 7.* eam in alium transfundere nequit, vt per *Soccin. in cap. sacris num. 280. sup. de sent. excom. sbroz. d. q. 18. sub num. 8. D. Riccin. d. cap. 19. num. 4. vbi n. 6.* subdit quod vbi iurisdictione subdelegati dependet a iurisdictione delegantis, & excommunicatio superuenit post delegationem factam, sed est delegatus purus articulus consultens in executione facti tantum sine iurisdictione, tunc suspensa per excommunicationem iurisdictione delegantis erit etiam suspensa potestas delegati.
- 7 - In glof. [Rationabili causa] ibi (& potuit esse rationabilis causa, &c.) Refertur Ego ipse d. par. 1. 119. 4. num. 18.
- 8 - In glof. [Pluribus] ibi (nec potest quod Officialis alium officialem generalem dare possit) Notatur ad hoc quod Vicarius Episcopi alium Vicarium generalem sibi subditur nequit, vt per *Vant. de nullis ex defectu iurisdictionis delegatae num. 25. Auiles ad cap. 4. Prator. verbo Iustitia num. 7. Mench. illustr. cap. 31. nu. 21. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. quest. 66. n. 1. Azor. institut. moral. par. 2. lib. 3. cap. 43. q. 3. Zechi. de Rep. ecclesiast. cap. 23. de Vicario Episcopi, S. 2. num. 4. vers. 8. Zerol. in praxi Episcopi. par. 1. verbo Vicarius dub. 3. Iacob. Laurent. de Iudice suspecto cap. 4. num. 20. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 9. nu. 149. cum seqq. Narbon. de appellat. a Vicario ad Episcopum par. 1. num. 219. Ex causa tamen ad modicum tempus bene potest vt per *Pauin. de potest. Capituli par. 2. quest. 10. nu. 19. Sbroz. d. quest. 66. num. 11. & 17. Zerol. d. verbo Vicarius vers. quartum. dubium.**
- 9 - In ead. glof. ibi (Specialem causam delegare possit, &c.) Notatur ad hoc quod Vicarius generalis Episcopi potest vnam, vel plures causas delegare, ex *Sanch. de Matrimon. lib. 3. dist. 7. num. 2.*
- 10 - In ead. glof. ibi (si vero Episcopus est excommunicatus, &c.) Notatur ad hoc quod Vicarius iurisdictione suspenditur excommunicato existente Episcopo, seu alio Iudice Ordinario, vt per *Anchar. hic num. 2. & Franch. num. 3. Soccin. in cap. sacris sub num. 241. vers. talis enim, de sent. excom. Paris. cons. 89. n. 6. lib. 4. Rot. dec. 4. num. 2. de offic. Vicar. in notis, Selu. de benefic. par. 2. quest. 14. num. 6. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 3. quest. 17. nu. 1. Surd. cons. 50. num. 3. 2. lib. 1. Gutter. canon. lib. 1. cap. 1. num. 83. cum seqq. Soar. tom. 5. de censur. dist. 14. sect. 1. num. 1. Sanch. d. lib. 3. dist. 30. num. 6. Zerol. d. verbo Vicarius vers. octauum, Molin. de Iustit. tract. 5. dist. 10. num. 2. Gonzalez. ad reg. 8. Cancel. glof. 5. S. 9. num. 125. & plures, quos refert Ego ipse d. alleg. 54. n. 146. Iacob. Laurent. de Iudice suspecto cap. 4. nu. 10. Vgolm. de officio Episcopi cap. 4. S. 2. num. 3. & S. 6. num. 5. Narbon. de appellat. a Vicario ad Episcopum par. 1. num. 118. Riccin. de Iure per. Iuarum extra. gremium Ecclesie existent. lib. 4. cap. 17. num. 11. vbi dicitur quod*

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

- 1 Officialis Episcopi non potest ex generali commissione inquirere, corrigere, deponere, & punire subditorum excessus, & nu. 2.
- 3 Vicarius de criminibus inquirere non potest quoad eorum punitionem, non vero ad effectum remittendi culpabiles ad Episcopum.
- 4 Vicarius non potest inquisitos crimine absolueret, secus ab inquisitione, si eos immunes, & innocentes inuenerit.
- 5 Iurisdictione qua, & qualis fuerit translata, ubi dubitatur, semper est facienda interpretatio in minimo, quod tamen cum officio dato compatiatur.
- 6 Officialis Episcopi Ordinariam habent iurisdictionem.
- 7 Commendatitias litteras ad Ordines dare non possunt Vicarij Episcopi ex generali commissione.
- 8 Clausula in commissione Vicariatus apponi solita, & ad omnia alia etiam speciale exigant mandatum, quam vim habeat, ostenditur.

Cap. Licet. II. Bonifac. VIII.

- 1 Officialis Episcopi cum commissione generali non potest inquirere, corrigere, vel punire excessus aliquorum, vel eos amocere.

amouere à suis beneficijs, officijs, administrationibus, nisi illi specialiter hæc committantur: Colligitur ex Ordinar. *Lapuz Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominicus. Butr. Monach. Franch. Viuan. in ration. lib. 1. pag. 355. Alagona in compend. pag. 192. remissive. Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2. Hæc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Berolin. sub. huius tit. nu. 2. & 26. & conf. 23. nu. 4. vol. 3. Ferrer. cons. 214. vol. 1. Curb. instit. maior. tit. 8. de Vicar. n. 17. Lancel. instit. Iuris Canon. tit. de officio Vicarij S. per Vicarium. Clar. Siffr. q. 40. nu. 3. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi, cap. 7. S. 7. num. 2. vers. septimo. Inquirere, Ego ipse in simili tractatu par. 3. at leg. 34. num. 117. Sanchez. de Matrim. lib. 3. disp. 29. quæst. 2. num. 16. in princip. Narbon. de appellat. à Vicario ad Episcopum par. 1. num. 91. ubi alios refert Doctores.*

3. **Inquirendi.** Intellige vt Vicarius de criminibus inquirere non possit quoad eorum punitionem, non vero ad effectum remittendi culpabiles ad Episcopum, quia eo casu ex generali mandato inquirere non prohibetur, vt per *Rot. decis. 2. alias 66. hoc tit. in nouis, Ioan. Monach. in presentis, & Lap. num. 1. ac Dominic. num. 4. Socin. in cap. qualiter, & quando quæst. 5. art. 14. num. 171. cum seqq. de accusat. Mil. in rept. verbo Vicarius versic. sexto, Soar. de Pace in pract. tom. 2. prelud. 3. num. 11. Narbon. d. par. 1. num. 92. ubi num. 193. post eundem Soar. d. prelud. 3. nu. 11. Sbroz. lib. 2. quæst. 166. & Menoch. de arbit. 4. lib. 1. quæst. 43. num. 28. subdit Vicarium non posse inquisitione crimine absolvere, posse tamen ab inquisitione, si eos immunes, & innocentes inuenerit.*

5. **Transferri volumus in eundem.**

Notatur ad hoc quod si sumus in dubio quæ, vel qualis iurisdictione fuerit translata, semper est faciendâ interpretatio in minimo, quod tamen cum officio dato comparatur, de quo late tractant *Casp. Valas. in 4. imperium à num. 35. de iuris. omni. Lud. Aleiat. in c. quod sederit num. 17. de officio Ordin. Cou. pract. cap. 1. num. 10. Menoch. de presumpt. lib. 3. pres. 97. Morl. in emporio Iuris par. 1. tit. de Iuris. in prelud. à num. 9. Cabrd. par. 2. decis. num. 8. & decis. 40. à princip. Grillo. de Iuris. & Imper. lib. 5. cap. 202. vol. 3. tractatum Doctores.*

6. In gloss. E. Officiale. Ibi si Officialis iste

Ordinariam habet iurisdictionem) Plures ac propemodum infinitos Doctores ad hoc refert *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, par. 3. alleg. 54. num. 26. quibus addo Monet. de commut. ultim. volunt. cap. 5. num. 469. cum seqq. Narbon. de appellat. à Vicario ad Episcopum par. 1. num. 98.*

7. In ead. gloss. Ibi (unde litteras commendatitias ad Ordines dari non possunt). Ita *Narbon. de appellat. à Vicario ad Episcopum par. 1. num. 197. & alij citati ad cap. cum nullus 3. num. 15. sup. de temporib. ordinat. hoc lib. 1. 117.*

8. In gloss. [Committantur] Ibi (Secus si clausula generalis, & omnia alia que per nos possamus, etiam si mandatum exigant specialiter, &c.) Notatur ad hoc quod si Vicario simul cum commissione generali alique clausula ex specialibus committantur clausula generalis adiecta, & ad omnia alia etiam specialia exigant mandatum, veniunt omnia etiam non expressa, Ordinariamque in illis iurisdictionem habet, vt per *Hofst. Archid. Gemin. Bertachin. & alios, quos refert, & sequitur Sbroz. de officio Vicarij lib. 1. quæst. 65. num. 5. & quæst. 67. num. 3. Lancel. instit. Iuris Canon. tit. de officio Vicar. S. per Vicarium verbo specialiter, Cou. lib. 1. vari. cap. 6. nu. 3. Sanchez. de Matrim. lib. 3. disp. 29. num. 8. Quod ita temperandum est, vt Vicario non videatur concessa potestas in cæteris causis speciale mandatum requirentibus, sed in his tantum quæ æquales sunt, aut inferiores, scus si grauiora negotia sint, quia sub prædicta clausula non includuntur maiora expressis. cap. sedes, ubi *Barbat. Felin. & Butr. de rescript. Clem. 2. de præcurat. Soar. de Pace in pract. tom. 1. annot. 4. nu. 19. cum seqq. Azor. par. 2. lib. 3. c. 44. quæst. 11. Nicol. Garc. de benef. par. 12. cap. 11. S. 1. num. 69.**

S V M M A R I V M.

- 1 Officialis Episcopi ex generali commissione beneficia conferre non potest, & nu. 2.
- 3 Vicarius generalis Episcopi non potest ex generali commissione Vicariam perpetuam conferre.
- 4 Iurisdictionis in generali concessione facta ab Episcopo suo Vicario, non comprehenditur potestas conferendi beneficia, nisi exprimat.
- 5 Vicarius si conferat vidente & patiente Episcopo an valeat collatio, remissive.
- 6 Procurator generalis licet donare non possit.

- fit, remunerationis causa bene potest.
- 7 Tutores, & curatores, ceterique administratores donare possunt minorum bona causa remunerationis.
- 8 Vicarius conferre quamvis sit præcisum, & necessarium, conferre tamen magis uni quam alteri est voluntarium.
- 9 Vicarius Episcopi potest confirmare electos, & instituire præsentatos.
- 10 Vicarius ex sola generali commissione œconomum deputare potest Ecclesia patronata vacanti pro eiusdem fructuum custodia, si Ecclesia prouiso differatur.
- 11 Episcopus potest committere Vicario potestatem conferendi omnia beneficia, quorum conferendorum ius ad ipsum Episcopum pertinet, dummodo non concedat, aut promittat beneficium vacaturum, huic vel illi clerico.

Cap. Cum in generali. III. & vlt.

- 1 Officialis, vel Vicarius Episcopi non potest conferre beneficia si specialiter ei non committatur, quia in generali commissione non veniunt illa, quæ verosimiliter in specie quis non esset concessurus, & cui committitur bonorum administratio regulariter dare non potest. Colligitur ex Ordinar. Archid. Geminian. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dumin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 356. Alagon. in compend. pag. 129. remissive Casal. in annotation. & Ximen in concord. par. 1. & 2.
- 2 Hanc eandem cõclusionem ex hoc tex. desumunt Soccin. conf. 260. num. 17. vol. 1. Felin. in cap. licet 12. num. 1. de offic. Ordin. Cott. in memorab. verbo Vicarius pag. mibi 910. Rebuff. in tract. nominat. quest. 14. num. 2. 7. vbi subdit nec extra dioccesim beneficia conferre posse, Franc. Marc. Delpbin. decis. 86. num. 13. vol. 4. Petr. Greg. in c. conquerente c. 11. num. 2. de Officio Ordin. Anafl. German. de indult. Cardin. S. tibi quoad vixeris num. 86. & 87. Roland. à Valle conf. 47. num. 19. & 21. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 1. quest. 7. num. 11. & lib. 2. quest. 71. nu. 1. Marant. consil. 48. nu. 6. Sabag. in rub. de officio deleg. num. 8. Azori. in suis moral. par. 2. lib. 3. c. 44. quest. 1. plures, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. de benefic. par. 5. c. 8. nu. 80. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 5. S. 3. num. 25. vbi ait quod sicut Vicarius generalis Episcopi non potest conferre beneficia sine speciali facultate, ita nec potest conferre

- Vicariam perpetuam, Stephan. Gratian. discepti forens. cap. 303. nu. 1. vbi dicit quod nec potest consentire collationi, Filius. tom. 3. tract. 41. cap. 2. num. 48. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi. cap. 4. S. 7. num. 2. quorum plures refero Lgo ipse in simili tract. par. 3. alleg. 54. num. 60. cum segg.
4. In generali enim concessione iurisdictionis facta ab Episcopo suo Vicario non comprehenditur potestas conferendi beneficia nisi exprimat, vt per Cou. lib. 3. vari. cap. 20. num. 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. S. 4. proæm. nu. 34. Flamini. Paris. de resignat. benefic. lib. 7. quest. 21. num. 9. & quest. 24. nu. 4. & nu. 52. & lib. 9. quest. 7. nu. 32.
- 5 Vtrum autem si Vicarius conferat vidente, & patiente Episcopo valeat collatio? Vide Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 35. num. 20. ad finem.
- 6 In glof. [Nec regulariter.] ibi (vel si donare ei permillum sit, &c.) Notatur ad hoc quod licet procurator generalis donare non possit, remunerationis causa bene potest, vt per Tirag. in l. si vnquam, verbo donatione largitus nu. 26. & de reuoc. donat. Prout etiam
- 7 tutores, & curatores, ceterique administratores donare possunt minorum bona causa remunerationis ex Donat. à Fina tom. 1. commun. opinio lib. 5. tit. 23. nu. 11. pag. 760. col. 2.
- 8 In glof. [Libera.] ibi (in conferendis beneficijs est liberalitas, &c.) Notatur ad hoc quod licet conferre beneficium sit præcisum, & necessarium, conferre tamen magis uni quam alteri est voluntarium, & gratiosum, ac est gratia, & liberalitas in cui dando, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. S. 4. proæm. nu. 46.
- 9 In glof. [Non possunt.] ibi (sed quod possint confirmare) Notatur ad hoc quod Vicarius potest confirmare electos, & instituire præsentatos, vt per Cou. lib. 3. vari. cap. 20. num. 7. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. q. 70. & quest. 111. Roch. de Curte de iurepatron. verbo competens q. 31. num. 66. & 67. Lambertin. in simili tract. par. 3. lib. 2. art. 5. q. 1. princ. Selu. de benefic. par. 2. q. 14. Stapbil. de litteris gratia tit. de var. mod. vacat. num. 43. Boer. decis. 30. num. 4. Lancel. in suis. iuris Canon. tit. de in suis. & iurepatron. S. dissimiles sunt, in fine, Roland. conf. 47. num. 45. vol. 1. Zerol. in praxi Episcopi. verbo Vicarius, S. 14. Filius. d. tract. 41. cap. 1. nu. 49. Soar. de Pace in pract. tom. 2. 10 præl. 3. num. 7. & 8. inde deducens Vicarium ex sola generali commissione œconomum deputare posse Ecclesiæ patronatæ vacanti

pro eiusdem fructuum custodia, si Ecclesie prouiso differatur

- 11 In glol. [Commis]sio. [I]bi (Episcopus non potest specialiter conferre collationem alicuius prabendae, &c.) Notatur ad hoc quod Episcopus potest committere Vicario potestatem conferendi omnia beneficia, quorum conferendorum ius ad ipsum Episcopum pertinet, dummodo non concedat facultatem conferendi beneficium, quod non vacat, aut promittendi beneficium vacaturum huic, vel illi clerico, vt per Azori. institut. moral. par. 2. lib. 3. cap. 44. quest. 1. vers. quares.

De Officio, & potestate Iudicis delegati. Tit. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Conseruator a manifestis defendit iniurijs, & iudicalem indaginem non exercet, & n. 2.
- 3 Concil. Trid. quid disponat circa Conseruatores, referretur.
- 4 Conseruatoria littera conceduntur hodie sub ampliori forma quam fit ea, que traditur in hoc tex.
- 5 Verbum, statuimus, est Iuris noui inductiuum.
- 6 Conseruatores sic dicuntur, quia eis incumbit conseruare priuilegia vniuersitatibus, scho lasticis, & alijs concessa.
- 7 Conseruator definitur, vt sit Iudex delegatus ad tuendum aliquos contra manifestas iniurias, seu violentias iudiciali non vtens indagine.
- 8 Conseruatores non possunt procedere aduersus debitores ex causa ciuili, eosque ad soluendum compellere.
- 9 Conseruatores ad tuendum aliquos contra manifestas iniurias, habent iurisdictionem contra personas ecclesiasticas, & seculares.
- 10 Conseruatoria in Bulla quoties ampliori forma, quam fit butus tex. a Summo Pont. fuerit concessa, tunc illa inficienda erit.
- 11 Conseruator debet ante omnia summarie examinare an violentia seu iniuria, de qua agitur, notoria fuerit.
- 12 Recusatio non recipitur in notorijs.
- 13 Conseruator recusari potest si causa de qua agitur talis sit, in qua ipse valeat reum grauare.
- 14 Conseruator an, & quando inuocare possit auxilium brachij secularis, ostenditur.

Conseruatoribus concessa est potestas non solum aduersus illatas iniurias, seu violentias manifestas, sed etiam inferendas. Causa dubia cognitio, seu examinatio fit per modum iudicij ad inuestigandam veritatem, seu iustitiam causa, de qua Iudices dubij sunt.

Cap. Statuimus. I. Innoc. IV.

ONSERVATORES, verbi gratia Regularium, possunt solum defendere sibi commissos ad manifestas iniurias, & violentias; & eorum potestas non extenditur ad alia, quae indaginem iudicariam exigunt. Colligunt ex Ordinarij. Epus Abb. Archidiacon. Gemin. Ioan. And. Ansb. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 396. Alagena in compend pag. 145. remissus Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc tex. desumunt Anton. de Butr. in trass. de notorio art. 4. nu. 4. Petr. Greg. syntagm. lib. 47. cap. 22. nu. 26. Perez l. 1. tit. 7. lib. 1. Ordin. Azeued. per tex. ibi in l. 1. tit. 8. lib. 1. noue Recop. Gutier. practic. lib. 3. quest. 9. nu. 9. & 11. Valasc. cons. 152. num. 1. & 2. Siluest. verbo Conseruator num. 3. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 3. vers. sed dubium, Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. quest. 65. art. 11. Ceual. commun. contra communes quest. 897. num. 696. cum seqq. tom. 4. Card. Tusch. tom. 2. lit. R. conclus. 760. num. 3. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 5. c. 34. quest. 7. Molin. de iustitia tom. 6. disp. 29. nu. 2.

3 Hodie per Concil. Trid. sess. 14. de reform. mat. cap. 5. hoc vterius restrictum est, dispositumque conseruatoria litteras concessas singularibus personis cuiuscunque dignitatis, vel conditionis, etiam si Capitulum sit, & cum quibuscunque claufulis, aut decretis, non habere locum in causis criminalibus, seu mixtis, ex criminalibus scilicet, & ciuilibus, sed tantum in ciuilibus, & in istis vbi personae, quibus concessae sunt, Rei fuerint, non Actores, & cum alijs limitationibus ibidem adductis: sub qua tamen restrictione idem Concil. declarat non comprehendi Conseruatores datos vniuersitatibus generalibus, Collegijs Doctorum, seu scholarium, Regularibus, necnon Hospitalibus a quo hospitalitatem seruantibus; hi enim manent in dispositione Iuris comunis, de quo in hoc tex. & tenore litte-

litterarum sub quibus fuerint dati, vt in specie notant *Gutier. d. q. 9. num. 15. Molin. d. disp. 29. num. 2. in fine, Fr. Emman. d. quaest. 65. art. 12. in princip.*

4 Verum aduertere oportet quòd licet hodie in casibus à Concil. Trid. exceptis plerumque concedi soleat litterarum conferuatorie sub ampliori forma quàm sit ea, quæ traditur in hoc *tex.* & in *cap. vlt. infra hoc tit.* vt per *Nau. in man. cap. 27. num. 125.* traditque late *Fr. Emman. d. art. 12. per totum,* fatetur *Gutier. lib. 4. practi. q. 63. à nu. 3.* adeo vt dicant *Ioan. Andr. hic in casu positione, Archid. & alij, Fr. Emman. d. art. 12. vers. nec,* hodie fere inutilem esse decisionem huius *tex.* & *d. cap. vlt.* cum amplior forma sit recepta, quæ solum est attendenda *arg. tex. in cap. porro, de priuileg. cum similibus.* Quia tamen semper clausulæ illarum ad Ius commune, de quo hic, reducendæ sunt, & secundum illud, quoad fieri poterit, interpretandæ, nisi vbi in eis contrarium expresse fuerit dispositum, vt bene aduertit *Valasc. reddens rationē d. conf. 152. n. 8. & 9.* iam apparet immerito citatos Doctores Iuris communi decisionem in hac materia superfluum asserere.

5 *Statuimus.* Hoc verbum esse Iuris noui inducium resoluunt *Rebuff. in concord. rub. de collat. S. 1. lit. A. Nicol. Garc. de benef. part. 3. cap. 1. num. 9.*

6 *Vt Conferuatores.* Sic dicti quia eis incumbit conseruare priuilegia Vniuersitatis, Scholasticis, & alijs concessa, & secundum illa de eorum causis iudicare, vt tradunt *Molin. d. tract. 5. disp. 29. 7. nu. 7. Valasc. d. conf. 152. num. 4.* Definitur autem Conferuator vt sit Iudex delegatus ad tuendum aliquos contra manifestas iniurias, seu violentias iudiciali non vtens indagine, secundum *Spieg. in Lexic. Iuris verbo Conferuator, Perez l. 1. tit. 7. lib. 1. Ordin. vers. quæri potest, Azori. in lib. moral. part. 2. li. 5. cap. 34. q. 1. Situest. in sum. verbo Conferuator num. 1. Fr. Ladou. Miranda in man. Pralat. tom. 2. q. 47. art. 1. Monet. de Conseruas. cap. 1. num. 8. Laurent. de Peirinis in Constit. sui Ordinis Minim. tom. 2. Constit. S. Gregorij XV. num. 2.*

8 *A manifestis iniurijs, & violentijs.* Ergo non possunt Conferuatores procedere aduerfus debitores ex causa ciuili, eosque ad soluendum compellere, cum talis processus iudicialē indaginem exigat, vt patet; & insuper debitum non soluere nequaquam vio-

lentiā, seu iniuriā manifestā importat in eo sensu, in quo in præsentī accipitur, quibus fundamentis hanc sententiā tenet expressè *Alciat. de præsumpt. reg. 1. præf. 23.* sequuntur *Gutier. practi. li. 3. q. 9. num. 8. cum seqq. Fusch. de visitat. li. 2. cap. 23. num. 5. Cabed. diuersi. Iuris argum. li. 3. cap. 18. num. 4. Ceual. commun. contra commun. tom. 4. q. 897. num. 711. cum seqq.* Quamuis contrarium teneant *Guid. Papa decis. 18. num. vlt. Perez. l. 1. vers. Conferuatores. autem tit. 7. lib. 1. Ordin. & Fr. Emman. quaest. Regular. tom. 1. q. 65. art. 12.* cuius fundamentis respondit, ab eiusque impugnationibus se defendit idem *Gutier. practi. li. 4. q. 63.* quam totam in prædicta defensione consumpsit.

9 *Defendere possint, quos eis committimus defendendos.* Intellige siue causa

agitur contra personas ecclesiasticas, siue etiam contra seculares, nam cum in his terminis vbi videlicet solum tractatur de iniurijs, & violentijs manifestis, personis, seu rebus ecclesiasticis illatis, causæ hæc natura sua tanquam sacrilegium inuolutes ad forum ecclesiasticum etiam contra seculares spectent ex *reg. tex. in cap. cum sit generale, & in cap. conquestus,* cum ibi notatis *de foro compet. merito super illis contra omnes etiam seculares potestas Conferuatores à Iure concessa intelligitur,* cum non fiat præiudicium iurisdictioni seculari, cessetque proinde *reg. cap. nouis, in princ. de iudic. cap. per venerabilem, qui filij sint leg. cum similibus;* tradunt in terminis *Salzed. ad Bernard. in practi. cap. 3. vers. nec minus aduersatur, Cabed. diuersi. Iuris argum. li. 3. cap. 18. num. 6.*

10 In glos. positionis casus, ibi (*& ista vera sunt, nisi in priuilegijs, &c.*) Notatur ad hoc quòd quoties in Bulla conferuatoria amplior forma quàm sit huius textus à Summo Pont. fuerit concessa, tunc illa inspicienda erit, vt obseruat *Salzed. ad Bernard. in practi. cap. 3. vers. verius tamen, Ceual. d. tom. 4. q. 897. nu. 722. cum seqq. Cabed. d. c. 18. n. 3. Fr. Emman. d. art. 12. vers. quantum ad primum.*

11 In glos. [Conferuatores] ibi (*dic quod bene probatione recipiet Conferuator an factum sit notorium, &c.*) Notatur ad hoc quòd Conferuator debet ante omnia summarie examinare an violentia, seu iniura de qua agitur; notoria fuerit, & super eo probationes recipere ad fundandam suam iurisdictionem; ita ut si inueniat illam notoriam, procedat, alias se incompetentem pronuntiet, vt per *Gail. li. 1. obseruat.*

- obseruat. 34. num. 3. D. Barhof. in l. si quis ex aliena num. 112. & 148. ff. de iudic. Itaut Conseruator non possit procedere contra iniurias, seu violentias, nisi constituto sibi quod manifeste fuerint, seu notoriz, & ita cõsulto de qualitate notorij, vt obseruat Ioan. Andr. co. 3. & 4. Monach. num. 4. & 5. Domin. nu. 6 cum seqq. Anbar. n. 5. Franck. num. 4. in presentis, Situef. verbo Conseruator num. 3. Azori. in sit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 34. quest. 7. Molin. d. tract. 5. disput. 29. num. 2. Fr. Emman. d. tom. 1. quest. 65. art. 11. vers. aduertendum insuper, & post Coch. Ludou. Mirand. & alios Ego ipse de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 106. n. 18.
- 12 In ead. glos. ibi (quia in notorij non admittitur recusatio) Notatur ad hoc quod in notorij non est recipienda recusatio, vt per Perez l. 1. vers. est dubium tit. 5. lib. 3. Ordin. pag. 573. col. 1.
- 13 In ead. glos. ibi (ergo recusari non poterit) Quamuis glos. hæc referat Bernardum existimantem recusationem non admitti in Cõseruatoribus, & eam sequatur Azori. in sit. moral. p. 2. lib. 5. cap. 34. q. 11. Contrarium tamen, si causa de qua agitur talis sit, in qua ipse valeat reum grauare, tenent Gom. tom. 3. variar. cap. 1. num. 46. Bursat. conf. 21. num. 25. lib. 1. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 21. nu. 130. & probat expressè Concil. Trid. sess. 14. de reformat. cap. 5. vers. quod si, vbi præscribit formã secundum quam procedi debeat si Cõseruator suspectus esse dicatur, & per illud ita tenet in terminis Ceuall. d. tom. 4. quest. 897. num. 779. cum seqq.
- 14 In ead. glos. ibi (inuocare posse auxilium brachij secularis) Notatur ad hoc quod Conseruator inuocare potest auxilium brachij secularis, vt per Azori. in sit. moral. p. 2. lib. 5. cap. 34. q. 10. Ceuall. d. tom. 4. q. 897. nu. 718. quorum doctrina absque dubio procedit vbi in litteris Conseruatorij facultas inuocandi hoc auxilium fuerit expressa, prout ex stylo Curiz exprimi solet, vbi verò non fuerit expressa adhuc huius glos. sententia, procedere potest secundum aliam communẽ Doctõrum opinionem, quæ habet regulam cap. 1. sup. de offic. Ordin. & cap. administratores 23. q. 5. cõ similibus, vbi Iudicibus Ecclesiasticis potestas datur inuocandi hoc auxilium, locum habere etiam in delegatis, iuxta tex. in cap. vt officium. S. compescendi, vers. denique, de hæret. hoc lib. ex quo ita resoluant Innoc. nu. 3. Abb. num. 8. & alij in cap. significasti sup. hoc tit. vbi Bero. num. 24. communis ex Couar. practica. cap. 10. num. 1. late Nau. in cap. cum contingat remed. 1. à num. 1. de rescript. Menoch. remed. 3. retin. num. 360. Mandos. in reg. 17. Cancellaria q. 2. num. 12.
- 15 In glos. [Defendere] ibi (intelligi potest de commissis, & commistenda) Notatur ad hoc quod Conseruatoribus concessa est potestas non solum aduersus illatas iniurias, seu violentias manifestas, sed etiam inferendas, vt per Molin. de Iustit. tom. 6. disp. 29. nu. 2. vers. potest tamen, in fine.
- 16 In glos. [Indaginem] Notatur ad hoc quod causæ dubiæ cognitio, seu examinatio per modum iudicij ad inuestigandam veritatem, seu iustitiam causæ, de qua Iudices dubij sunt, vt per Situef. in sum. verbo Conseruator num. 1. in fine, Azori. in sit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 34. quest. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Pontificali dignitati deservitur in constitutionibus, & poenis.
- 2 Episcopi multoties Pontifices nuncupantur.
- 3 Episcopatus dignitas est, Episcoposq. nomen est dignitatis, & potestatis.
- 4 Dignitati, seu nobilitati in iudicio est deservendum circa poenas, coactiones, & modum procedendi. Limita quando minus extiterit eorumdem contumacia, vt num. 14.
- 5 Conseruatores qualiter contra Episcopos procedere debeant, ostenditur.
- 6 Episcopi appellatione non venit electus, & canonicè confirmatus, nondum tamen consecratus in spectantibus ad Ordinem Episcopalem, secus tamen in spectantibus ad iurisdictionem.
- 7 Ingressus Ecclesie an sit censura, & quos effectus operetur, remissive.
- 8 Interdictum specialiter prolatum ad unam specialem actionem, ab illa tatum priuatur.
- 9 Interdictus ab officio Sacerdotali prohibetur solù ab illis, quæ sunt proprie Sacerdotis.
- 10 Suspensus ab officio simpliciter sit suspensus ab omnibus, quæ competunt vel ratione Ordinis, vel ratione iurisdictionis, seu alterius administrationis ecclesiasticæ.
- 11 Episcopus ab officio simpliciter suspensus, manet etiam suspensus à Pontificalibus, quibus in exercitio officij sui uti potest.
- 12 Censura ecclesiastica quando dicatur aggruari, ostenditur.
- 13 Interdictum propter culpam Episcopi ferri potest in terram, quæ eidem solum quoad iuridi-

- jurisdictionem ecclesiasticam est subiecta.
- 15 *Suspensus à Pontificalibus tantum in illis celebrando an fiat irregularis, & nu. 16.*
- 17 *Episcopus à Pontificalibus suspensus nequaquam prohibetur celebrare Missam priuatam.*
- 18 *Index si non seruata forma huius Decretalis statim excommunicet, vel suspendat Episcopum, aut Superiorem, senes sententia, et n. 19.*

Cap. Quia Pontificali. II.

Iudices, vel Conseruatores Papæ, quando veniendum est ad coactiones, vel pœnas contra Episcopos, debent deferre eis, & honorare illam dignitatem, quare prius eis interdicant ingressum Ecclesiæ, vel Sacerdotale ministerium, deinde ab Officio suspendant, & tandem grauent censura ecclesiastica, nisi forte culpa, vel proteruita aliquid persulerit. Colliguntur ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 396. Alagona in comp. pag. 145. remissive Ximen. in concordant. pars. 2.*

2 *Pontificali dignitate præditis.* Id est Episcopis, nam & Pontifices multoties nuncupantur, vt probantur tex. in c. *Pontifices, 7. quest. 1. cap. Messana, de elect. cap. quod translationem, de tempor. ordin. cap. quia periculosum, ibi, Pontificalis officij, de sens. excom. hoc lib. immo Isid. in c. cler. vers. Pontifex 21. dist. vocat eos maximos Pontifices, hoc est maximos Sacerdotes, & in vers. Presbyter, addit eisdem Pontificatus apicem habere, vt notant *Azori. instit. moral. par. 2. lib. 3. c. 27. quest. 1. vers. queres, Durad. in ration. Diuin. offic. lib. 2. c. 21. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, par. 1. tit. 1. cap. 2. num. 4.**

3 Notari etiam solet hic tex. ad hoc quod Episcopatus dignitas est, Episcopumque nomen est dignitatis, & potestatis, non officij tantum, vt per *Henric. in sum. lib. 10. cap. 32. §. 1. Azor. d. cap. 27. quest. 2.* Vnde appellatio dignitatis in iuris, vel hominis dispositione Episcopalis venit, secundum *Simonet. de referuat. quest. 11. per totam, Mandos. in reg. 3. 2. Cancel. q. 15. Gamb. de potestate Legati lib. 2. nu. 41. cum seqq. & lib. 5. a. n. 22. Hoted. de incompatibil. benefic. par. 1. c. 24. n. 64. qui magis communiter distinguunt inter materiam fauorabilem, & odiosam, itaut in illa, non vero in ista sub appellatione dignitatis comprehendatur Episcopalis.*

4 *Gradus, & modestia in huiusmodi*

Notatur ad hoc *processu seruetur, &c.* quod circa pœnas, coactiones, & modum procedendi in iudicio dignitati, seu nobilitati est deferendum, itaut mitius cum nobilibus, seu in dignitate constitutis agendum sit, & mitius quam alij inferiores, seu ignobiles puniantur, ita per tex. in cap. *sane 11. ibi, temperate procedens, & in cap. pastoralis 28. in fine princip. ibi, dignitati deferat, & persone sup. hoc tit. & in c. vlt. ibi, volentes tamen nobilitati parcere, de pgnis, & in l. sacrilegij pgnam, in princip. ibi, pro qualitate persone. ff. ad leg. Iuliam pecul. oblectant Ioan. Andr. Domin. & Franch. hic nu. 3. Anch. nu. 1. Abb. n. 5. & nu. 5. in d. c. pastoralis, vbi Imol. Felin. & Barbas. late idem Felin. in d. c. cum quidam n. 3. Tiraq. de nobilit. cap. 20. d. n. 108. cum seqq. & de pgnis temper. caufa 31. d. princip. Cou. lib. 2. vari. c. 9. n. 3.*

5 *Vt cum à Iudicibus, vel Conserua-*

toribus, &c. Hic tex. præscribit Ordinem seruandū, quem Iudices, vel Conseruatores Apostolici contra Episcopos debeant procedere, neque enim statim à principio sunt excommunicandi, sed seruata modestia, & reuerentia, quæ eorum dignitati debetur, veniunt prius coercendi per pœnas, de quibus hic, iuxta ordinem in tex. præscriptū, ac demum postea si negotium postularerit censura poterit contra eos ecclesiastica aggrauari, vt notant omnes hic, & in c. *sane il 2. vers. ita quod, sup. hoc tit. Siluest. in sum. verbo Conseruator nu. 4. vers. dico, Azori. instit. moral. par. 2. lib. 5. cap. 34. quest. 12.*

6 Intellige supradictam distinctionem huius tex. obtinere non solum in Episcopis consecratis, sed etiam in electis, & confirmatis tantum, vt post *Ioan. Andr. bene agnoscit Franch. n. 2. Domin. n. 1. in presenti ex eo comprobantes quia illius priuilegiū Episcopis cõceditur ob reuerentiã eisdẽ debitã ratione dignitatis, & officij Episcopalis, non vero ratione Ordinis, vt patet in princip. ibi; Pontificali dignitate præditis ob reuerentiã sacri officij, quod exercet, & c. plane Episcopus electus & canonicè cõfirmatus nõ dũ tamẽ cõsecratus licet in spectatibus ad Ordinẽ Episcopale appellatione Episcopi nõ veniat, ex multis de quibus *Felin. in c. eã se n. 5. de rescript. quod tamẽ attingit ad iurisdictionem, & officium Episcopale omnia valet exercere, quæ non fuerint Ordini annexa.**

iuxta tex. in *c. transmissam* 15. c. *noſſi*, ubi *gloſ. c. qualiter, de elect.* ac ſubinde ſimpliciter *Episcopus* appellatur *Clem. 1. iuncta gloſ. verbo Episcopus, de foro compet. Clem. 2. ubi gloſ. verbo Episcopi, de reſcript. Fel. in d. c. eam te nu. 5. Azori inſtit. moral. par. 2. lib. 3. c. 29. quaest. 5.*

7 Ingreſſus primo iſſis Eccleſiæ, &c.

Hæc eſt prima cenſura à qua Iudices debent exordiri in pœnis, ſeu coactionibus *Episcopis* inferendis, vt præcipit tex. in *c. ſane il 2. verſ. ita quod, hoc ſit in antiq. de illaq; ſæpe alibi in lure mentio ſit, modo ſub nomine interditi, modo ſub nomine ſuſpenſionis, vt in *s. vlt. verſ. aliquin, de offic. Ordin. hoc lib. 6. c. Episcoporum, de privileg. eod. lib. c. ſacro 48. in princip. de ſeni. excom. c. 1. eod. tit. hoc lib. 6. cum multis alijs. Quærunr Doctores quæ nam cenſura hæc ſit an ſcilicet interdicitum, vel ſuſpenſio, & quos effectus in lure operetur, quod quia non eſt proprium huius loci videre poteris per tex. ubi late ſcribentes omnes in *c. is, cui 20. inf. de ſeni. excom. hoc lib. 6. tradunt Archid. & Anch. hic num. 2. Doct. in d. c. ſane, ubi Sicul. Dec. & alijs, gloſ. verbo interdicitum in d. c. ſacro, & ibidem Felin. nu. 8. Abb. nu. 10. proſequuntur late Nau. in man. c. 27. n. 170. Cou. in *c. alma mater par. 2. S. 1. à nu. 3. Henric. in ſum. lib. 13. c. 32 n. 2. Auil. de cenſur. par. 3. diſp. 2. dub. 1. concl. 13. & par. 5. diſp. 4. dub. 5. concl. 5. 6. & 7. Soar. tom. 5. de cenſur. diſp. 3. ſect. 4. Sayr. eod. traſt. lib. 5. c. 9. à nu. 14. & lib. 4. cap. 7. à num. 11.****

8 Vel Sacerdotale interdicitur mini-

ſterium. Idem probat tex. in *c. ſane il 2. ibi, vel Sacerdotale officij interdicitur, hoc ſit in Decretal. Circa quod eſt aduertendū cum *gloſ. verbo officium in eod. c. ſane*, interdicitum hoc, quia abſolute non ponitur, ſed determinate, & ſpecialiter fertur ad vnā ſpecielem actionem, veluti ad officium, ſeu miniſterium Sacerdotale, ab illo tantum priuare, & ab omnibus, quæ in eo includuntur, vel ſine illo exerceri non poſſunt, non tamen ab alijs, quæ vel in eo non comprehenduntur, vel ſine illo valent exerceri, arg. *c. ſignificauit, iuncta gloſ. verbo officium de corpore vit.* Cuius rei ratio eſt quia cum interdicitum odioſum & pœnale ſit ad caſum tantum expreſſum reſtringi debet iuxta vulgares regulas, *cap. odia, cap. in pœnis, de regulis iuris hoc lib. tradunt in terminis agentes de interditiſ Nau. in man. cap. 27. nu. 170. Cou. in cap. alma mater par. 2.**

S. 1. num. 4. Silueſt. verbo interdicitum 4. quaest. 4. Armil. eod. verbo S. 28. Henric. in ſum. lib. 13. cap. 43. S. 6. Auil. de cenſur. par. 5. diſp. 4. dub. 5. concl. 4. idem etiam notantes in ſuſpenſione, vt per Henric. d. lib. 13. cap. 32. S. 1. late Sayr. de cenſur. lib. 4. cap. 3. num. 15. cum ſeqq. & hæc ſpecies interditi, vel ſuſpenſionis appellatur partialis ad differentiam totalis, quæ ſimpliciter, & abſolute fertur, ac ſubinde omnes effectus includit Soar. tom. 5. de cenſur. diſp. 3. ſect. 2. num. 27. & diſp. 25. ſect. 2. num. 14.

9 Vnde ſit quod *Episcopus*, vel alius Sacerdos interdicitur ab officio Sacerdotali, vt hic prohibetur ſolum ab illis, quæ ſunt propria Sacerdotis, vt ſunt miniſterium Miſſæ, & Sacroſanctum Eucharistiæ Sacramentum, iuxta *c. 1. verſ. & hoc vtiſque de ſumma. Trinit. & alijs, quæ reſert gloſ. verbo officium in d. cap. ſignificauit, de corp. vit. Sayr. d. lib. 4. cap. 3. num. 7. ac denique ab eis, quæ ſine illo exerceri non poſſunt, veluti ab Officio Pontificali, quod ſine ſacerdotali exerceri non valet, *cap. ex litteris, de exceſſ. Praelat. notantur gloſ. hic verbo ſacerdotale, Domin. num. 7. & Franch. num. 3. Henric. d. cap. 43. S. 6. Auila d. concl. 4. ſic explicantes quid importet interdici Sacerdotale miniſterium, vel ab eo ſuſpendi. Cæteros vero actus, qui Sacerdotale Officium non prærequirunt, adminiſtrare valet, vt circa ſuſpenſionem tradunt communiter Doctores cum quibus proſequuntur Henric. & Auil. ubi proxime, Sayr. d. lib. 4. cap. 4. à num. 6. & d. cap. 3. num. 16. & 17. Soar. d. tom. 5. de cenſuris diſput. 26. ſect. 4.**

10 Ac deinde ab officio ſuſpendantur.

Cum tex. hic ſuſpenſionem hanc ab officio ſimpliciter, & abſolute ferendam decernat ſine vlla nominatione talis, vel talis officij, omnia ſine dubio includit, quæ competunt vel ratione Ordinis, vel ratione iurisdictionis, ſeu alterius adminiſtrationis eccleſiaſticae, vt generaliter deducitur ex proprietate verbi, *officium*, quod de ſe valide latum eſt, & in ſpecie quoad officia competentia ratione Ordinis bene probatur ex textu in *cap. 1. in ſine verſ. ſciturus*, iunctis verbis præcedentibus, *inf. de re iudic. hoc lib. 6. & fortius iuxta inductionem, quam de eodem. textu facit Soar. in loco infra citando num. 5. & 6. quoad ea vero, quæ competunt ratione iurisdictionis ex tex. in cap. quia diuerſitatem, verſic.*

versic. sic tamen ubi, & tunc si obtulerit, non tamen valuerit, &c. de concess. prob. & est communis, ac celebris doctrina glossa per tex. ibi verbo à suspensis, in cap. cum dilectus, de concess. vbi Innoc. num. 4. Abb. à num. 18. & alij contra glos. 1. in cap. audiuiimus, 24. quæst. 1. tradunt ultra antiquiores in dictis Iuribus; Domin. hic num. 8. Anchar. not. 5. Francb. nu. 3. Siluest. verbo suspensio num. 5. Henr. lib. 13. c. 3. 2. S. 2. Auila de censur. par. 3. disp. 2. dub. 1. concl. 5. Sayr. eod. tract. lib. 4. c. 3. à n. 2. Soar. tom. 5. de censur. disp. 26. s. 2. t. nu. 3. cum seqq.

11 Illud solum in proposito, siquidem tex. loquitur de Episcopo; aduertere oportet Episcopum ab officio simpliciter suspensum manere etiam suspensum à Pontificalibus, quibus in exercitio officij sui vti potest. Siluest. vbi sup. Tabien. verbo suspensio nu. 4. Auila d. concl. 5. Sayr. d. cap. 5. nu. 4. & 5. subdens tamen illum licet suspensum posse incedere in apparatu Pontificali, si nullum actum Pontificalem, vel officium exercent.

12 **Aggravetur censura ecclesiastica contra eos &c.**

Intellige, vel proferendo sententiam excommunicationis in eos, vel etiam interdixit in terras illorum, vt de interdixto est tex. in terminis in c. sane il 2. in fine, vers. aut etiam, sup. hoc eod. in cuius dum tex. moxter non meminit sub aggravatione censurae de qua hic, necessario includitur, sentiunt expresse Francb. num. 4. Domin. nu. 7. in prasenti, Doctores in eod. cap.

13 **Jane, disparantès an hoc interdixtum propter culpam Episcopi ferri possit in terram, quæ eidem solum quoad iurisdictionem ecclesiasticam est subiecta, vel requiritur quòd etiam temporalem ibidem obtineat, quòd licet videatur insinuare tex. ibi in verbo specialiter, & sequuntur Kincent. Card. & Abb. nu. 7. Henr. in sum. lib. 13. c. 30. s. 3. sic intelligens illum tex. verius tamen est oppositum, nempe sufficere solum ecclesiasticam iurisdictionem, quemadmodum in dominis, seu Rectoribus secularibus sufficit sola secularis; iuxta reg. tex. in c. si diluissas, ibi domini, vel Rectoris, in fi. de sentent. excom. hoc lib. 6. tradunt Dec. in eod. c. sane not. 7. Felip. nu. 2. Cou. in c. alma mater, par. 2. S. 1. n. 4. Vgol. de censur. tab. 5. c. 20. S. 1. n. 2. Sayr. eod. tract. lib. 5. c. 11. nu. 9. Soar. d. tom. 5. disp. 36. s. 2. 3. nu. 7. nec dictio, specialiter, de qua in d. cap. sane, quicquam facit, quia non constituitur cum verbo, pertinet, quod præcedit, sed cum verbo, supponat, quod**

subsequitur, vt sentit Dec. vbi sup. & proba virgula ibidem interiecta.

14 **Nisi forte aliter fieri suaferit, &c.**

Positur in hoc vers. notabilis quædam limitatio ad præcedentem textus. decisionem, nempe ordinem, de quo supra circa coactiones, & pœnas Episcopis imponendas præmitti posse si nimia fuerit eorum contumaciæ proteruitas, vt post Monach. num. 1. & alios hic, notat Sicul. num. 16. in cap. sane il 2. supra hoc tit. in Decretalib. Ioan. Andr. & Anton. in cap. ea, quæ de statu monach. Felin. in cap. cum quidam num. 5. vers. quartus est, de iureiur. similiter etiam aduertentes quòd licet aliàs nobilitati, seu dignitati in penis inferendis deferendum sit, illud tamen non procedit, quando nimia extiterit eorundem contumacia Felin. in cap. pastoralis, in princip. num. 3. vers. quinto fallis; sup. eod. tit. & alij de quibus Traq. de nobilit. cap. 20. num. 131.

15 In glos. [Sacerdotale] i] bi (suspensio à Pontificalibus tantum in illis celebranda non fit irregularis) Sequuntur Innoc. 2. c. 1. verbo à diuinis, de sentent. excommunic. hoc lib. 5. Antonin. par. 3. summa tit. 28. cap. 4. ultra med. Cou. in Clem. si furiosus, par. 1. S. 1. num. 1. vers. secundum, Iacob. de Graff. in aureis decision. par. 1. lib. 4. cap. 25. num. 3. qui in eo præcipue nituntur quòd Pontificalia non sunt de substantia Ordinis, celebrationis, aut Officij, cum sine illis quolibet Officium fieri possit.

16 Contrariam tamen sententiam tenuerunt Calderin. in tract. de interdixto memb. 2. q. 3. Nau. in man. c. 27. nu. 163. vers. ex quo inferatur primo, Vuald. in candel. tit. de suspensio num. 146. moti ex eo quia cum Episcopatus per se Ordo sit, vt late probatum de officio, & potest. Episcopij par. 2. alleg. 1. nu. 18. celebrare in apparatu Episcopali, seu Pontificali est exercere actum proprium Ordinis Episcopalis à quo Episcopus suspensus est, succeditq; proinde reg. tex. in cap. 1. in fine vers. sciturus, in fi. de re iudic. hoc lib. Inter quas tamen opiniones elegantem distinctionem tradit Vgol. de censur. tab. 1. c. 14. S. 2. m. 2. quæ melius explicat Sayr. eod. tract. lib. 4. c. 16. n. 7. c. 7. duobus seqq. vbi plene videri poterit. Illud solù adde. Episcopu à Pontificalibus suspensum, nequaquam prohiberi celebrare Missam priuatam, vt ex reg. tex. in cap. significationis, de corpor. a. vit. post Siluest. & Nauaz. quos citat, docet

Henric. d. lib. 13. cap. 32. §. 2. Aul. de censur. par. 3. disp. 2. dub. 2. concl. 10.

- 18 In glos. [Aliter, vlt.] ibi (Quod si Iudex, &c.) Probat hæc glos. quod si Iudex nõ servata forma huius Decretalis statim excõmunicat, vel suspendit Episcopum, vel Superiorem, tenet sententia, idem probant *Domin. & Franch. hic nu. vlt.* vbi aliqua adducunt in confirmationem, vltra quæ id ipsum comprobari potest ex communi. Doctorum resolutione, quam aduersus alios sequuntur *Cou. in cap. alma par. 1. §. 9. num. vlt. Nauar. in o. cum contingat §. causa null. 1. versio. neque num. 6. & 7. de rescript. plures de quibus Sayr. de censur. lib. 1. cap. 12. num. 26.* vbi docent quod licet excommunicatio secundum ordinem à Iure præscriptum in *cap. sacro 48. de sent. excom. non debeat ferri nisi præcedente trina monitione, attamen absque illa etiam à delegato prolata mero Iure valida est, communis per textum ibi in eod. cap. sacro, tex. vbi glos. verbo iniustas in cap. Romana §. illo tit. hoc lib. facit etiam in confirmationem decisio l. 1. C. de appellat. iuncta reg. l. ordinarij, C. de rei vendicat. Et denique quia Ordo Iuris in his quæ non sunt de substantia, sed de ordine Iustitiæ, vt Doctores vocant, qualis sine dubio videatur Ordo, de quo hic, etiamsi omitatur, vel præpõteretur non annullat, quia solum respicit ius litigatoris, vt est celebris doctrina glos. in *sum. versio. hoc tamen scias 2. quæst. 1.* quam sequuntur *Abb. & alij in cap. exhibitæ num. 12. de iudic. & per plura exempla prosequitur *Pant. de nullit. sit. ex delectu processus num. 15. & à num. 48.** Vnde bene notauit *Domin. in presenti num. 7.* quod si Ordo de quo hic non seruetur a tali processu, debet appellari.*

- 19 Nec obstat illud, quod pungit idem *Domin.* hic, nempe textum loqui de Conseruatoribus, qui sunt Iudices delegati iuxta *c. 1. & vlt. hoc tit. & lib.* Vnde videbatur quod si prætermisso ordine huius tex. statim à principio Episcopos excommunicauerint, illorũ sententia non teneat tanquam iniusta, & lata contra ordinem, & intentionem Pontificis delegantis, de qua hic, iuxta doctrinam glos. verbo ad talia in *cap. vlt. de præbend.* per text. ibi, & in *cap. in presenti, verbo ad cautelam, inf. de sentent. excom. hoc lib.* quam sequuntur *Hofst. & alij in eod. cap. vlt. Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 13. §. 28. num. 18. Sayr. eod. tract. lib. 1. c. 16. num. 15.* Respondetur enim falsum esse simpliciter, & absolute loquendo sententiam

delegati iniustam siue excommunicationis, siue aliam nullam esse, vt post *Card. Abb. & Imol. in d. c. vlt. tradit Nau. in d. c. cum contingat §. causa nullit. m. 7. Sayr. d. lib. 12. c. 12. m. 26.* vbi multos citat, solumque doctrina illarũ glossarum procedit, & intelligitur quando in delegatione, seu rescripto certa forma fuerit præscripta, tunc enim illa non seruata sententia nulla erit ex *reg. sex. in o. cum dilecta, de rescript. vlt. de rescript. sp. c. cum similibus explicatis optime per *Nau. n. 7. & 8. ubi sup. Sayr. d. c. 12. m. 26. ip. fin. & d. c. 16. m. 5.* qui tamen in proposito huius tex. (in quo non agitur de forma, seu ordine in delegatione, vbi rescripto expressa, sed tantum à Iure præscripta) nequaquam repetiuntur.*

S Y M M A R I U M

- 1 Delegato procedente cum duobus subdelegatis non in totum, ad Papam non ad condelegatos appellari debet, & n. 2. amplia. vlt. num. 6. 7. & 8.
- 2 Ordinarius, & delegatus vbi concurrunt in eadem causa, appellatio non ad Superiorem Ordinarij, sed ratione iurisdictionis delegata dignioris, & delegantem interponitur.
- 3 Ecclesiasticus, & secularis vbi simul cognoscunt, appellatio de Iure ad ecclesiasticum deuoluatur.
- 4 Potentius, seu dignius trahit ad se naturam minus potentis, seu minus digni.
- 5 Vnus, vel duo ex delegatis si non simpliciter aut intotum, sed aliquid sibi de iurisdictione reseruando, alteri collegæ subdelegauerint vices suas, tunc ad primum delegantem erit appellandum.
- 6 Commissionis vigore facta à Papa, tribus cõclusa, Quod si non omnes, & c. si duo ex illis subdelegauerint, tertio se excusante, tunc si ab illis appellatur, non ad primum delegantem; sed ad delegatos subdelegantes appellatio erit interponenda.

Cap. Si duo. III. Bonif. VIII.

- 1 Delegati Iudices tres si sint, & duo ex illis, duobus alijs non in totum subdelegauerint vices suas, ipsiq; subdelegati cõdelegato tertio, qui nõ subdelegauit, in causa procedant, & ab vtrisque delegato videlicet, ac subdelegatis insimul appelletur, non ad delegatos, sed ad primũ delegantẽ prouari debet, Colligunt ex *Ordin. Archid. Gem. Ioan. Andr. Arch. Butr. Domin. Monach. Franch. V. iui. in ration. lib. 1. pag. 397. Alagon. in cõp. pag. 146.*

- 2 Cuius decisionis ratio ea est quia cum in his terminis ex ratione & persona subdelegatorum appellatio ad delegatos esset interponenda iuxta *tex. in cap. si delegatus, vers. ad eam, inf. hoc tit.* ex ratione vero, & persona delegati tertij non ad illos vt pote æquales, sed ad primum delegantem deberet prouocari, ac subinde ex diuersis respectibus diuersa emergerent, & contraria, negligitur consideratio personæ subdelegatorum, licet duo sint, & ita numero excedant (quod rationem dubitandi faciebat) & attenditur potius persona, & iurisdicção vnus delegati, vt illius respectu ad Papam delegantem appelleretur, tum quia est iurisdicção magis dignior, *c. sane il 2. cum ibi notatis sup. eod.* & quoties super eadem causa concurrunt plures Iudices habentes diuersam Iurisdiccionem attenditur quoad appellationem iurisdicção dignior, vt est *tex. elegans & similis in l. praprimus 32. in fine, vers. eodem C. de appellat.* tum etiam quia idem obseruatur quando in vna, & eadem persona, concurrunt iurisdicção delegata, & subdelegata, *tex. sic intelligendus in cap. super quæstionum S. si vero, vers. vnde, hoc tit.* tum denique quia hoc modo absurdum vitatur ne ab æquali, nempe delegato, ad æquales nempe condelegatos appelleretur, iuxta *reg. tex. in l. 1. S. si quis ff. de appellat. cap. anteriorum vers. illo videlicet 2. q. 6. cum adductis per Surd. cons. 106. num. 10. lib. 1. Scacc. de appellat. q. 2. à num. 3. & 9. tradunt, & explicant in specie glos. 1. & vlt. bic, Ioan. Monach. nu. 1. & 2. vbi additio Probi num. etiam 2. Anch. notab. 3. in presenti, Ioan. Andr. in addit. ad Specul. par. 2. tit. de appellat. S. nunc tractemus num. 11. Quintanad. de iurisdicção lib. 2. tit. de subdelegat. num. 30. Scacc. d. q. 8. num. 39. vers. confirmatur.*
- 3 Sic etiam vbi in eadem causa concurrunt Ordinarius, & delegatus, appellatio non ad superiorem Ordinarij, sed ratione iurisdiccionis delegatæ dignioris ad delegantem interponitur, vt in Inquisitoribus, & Ordinarijs simul procedentibus obseruat *Anchar. bic d. notab. 3. Abb. in d. cap. super quæstionum S. si vero nu. 5. & in alijs exemplis tradunt Alex. cons. 12. per totum lib. 6. Card. Tusch. lit. A. concl. 352. num. 33. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 100. num. 50.*
- 4 Sic quoque vbi secularis, & ecclesiasticus simul cognoscunt appellatio de Iure ex eadem ratione ad ecclesiasticum deuoluitur iuxta doctrinam *Bart. in d. l. 1. S. si quis nu. 13 ff. de appellat. Felin. in cap. 1. num. 6. eod. tit. Bero. in rub. de appellat. num. 85. Inf. in l. imperium nu. 3. ff. de iurisd. omn. Iudic. Steph. Gratian. d. cap. 100. num. 51. Mart. de Iurisdicção part. 4. casu 118. num. 6. & casu 120. num. 10. cum legq.*
- 5 Sic denique regulariter id, quòd est potentius seu dignius trahit ad se naturam minus potentis, seu minus digni cum simul permiscerentur, licet minus potens numero excedat *cap. quod in dubijs, in fine, & ibi glos. de consecrat. Eccles. cap. 1. eod. tit. hoc lib. & vtroque scribentes, Tirag. & ab eo citati de retract. lig. S. 1. glos. 7. num. 82. notans, & adducens ad id decisionem huius *tex.* vt etiam fecit *glos. in presenti* in casus positione in fine, & posteam *Domin. num. 2. Anchar. notab. 3.**
- 6 Primò autem extende, & intellige decisionem huius *tex.* vt à fortiori procedat quando vel vnus tantum delegatus subdelegauit non in totum, vel duo illi non duobus, sed vni tantum simili modo vices suas commiserunt, militant enim in his terminis fundamenta, modo adducta, & cessat ratio dubitandi desumpta ex maiori numero subdelegatorum, vt bene notant *glos. 1. bic, Ioan. Andr. & Domin. num. 2. in fine, & num. 3.*
- 7 Secundo extende, & intellige decisionem huius *tex.* locù similiter habere quando fuerint duo tantum delegati, & vnus ex illis subdelegauerit vices suas in totum, alter vero pro parte referendo sibi aliquid de iurisdicção, tunc enim si à subdelegatis appelleretur, non ad istum delegatum, qui sibi de iurisdicção retinuit, sed ad primum delegantem erit appellandum, quasi in hoc casu ad effectum appellationis attendatur solum subdelegatio illius, qui totaliter subdelegauit ex rationibus de quibus supra, tradunt *Archid. et Franch. vers. in glos. 2. Domin. num. 3. in presenti, Ioan. Andr. & Innoc. in d. cap. super quæstionum S. si vero, sup. hoc tit. Specul. 2. par. tit. de appellat. S. nunc tractemus num. 11. vers. sed pone, Scacc. d. q. 8. num. 36.*
- 8 Tertiò extende decisionem huius *tex.* vt etiam locum obtineat si ex omnibus delegatis duo, vt hic, vel ex duobus vnus tantum, vt in *d. cap. super quæstionum S. si vero*, vices suas non extraneis, sed alteri Collegæ commiserint, tunc etenim concurrente in persona illius delegata, & subdelegata iurisdicção, sola delegata attenditur, vt ita non ad condelegatos subdelegantes, sed ad primum delegatum appelleretur, notat *glos. bic verbo duobus*, & est expeditum quando subdelegatio, vel expresse

in totum, vel saltem simpliciter, quòd idem est, alteri Collegæ facta fuit, ex reg. *tex. in d. cap. super questionum §. porro, & ex tex. in specie in d. §. si vero vers. unde*, prout cum intelligit *glos. pen. & vlt. ibi, Bellemen. in princip. Imol. Host. & Bald. num. 3.* contententes, *tex. loqui* quando subdelegatio simplex fuit, vel totalis propter verba *tex. in fine ibi, propter rationem superius assignatam*, quasi *tex. se referat ad distinctionem d. §. porro, comprobare Scacc. licet illius textus non meminerit, d. quæst. 8. num. 37.*

9 In *glos. [Duobus] ibi (idem si subdelegarent illi Collegæ)* Notatur ad hoc quòd si non simpliciter, aut in totum, sed aliquid sibi de iurisdictione referuando vnus vel duo ex delegatis alteri Collegæ subdelegauerint vires suas, tunc ad primū delegantē erit appellandum, quasi sola attendatur iurisdictione delegata, non subdelegata, & ampliatur in hoc casu decisio huius *tex.* ita etiam in specie tenent *glos. sibi contraria verbo si non possunt vers. sed pone in d. §. si vero*, quam sequitur *Abb. ibi num. 7.* dicens commune, *Felin. in d. §. porro nu. 15. fallens. vlt. Franch. in cap. dilecti il 3. num. 28. de appellat. Rot. decis. 16. aliàs 387. num. 2. hoc tit. in nouis, Scacc. d. g. 8. nu. 39.* ampliatis hanc sententiam procedere siue in prima delegatione facta à Papa adfit clausula, *Quòd si ambo &c. vt in d. §. si vero, siue etiam ex ratione, de qua glos. ibi verbo si non possunt, in fine.*

10 In *glos. [Cum delegato] ibi (nota quia si in rescripto esset clausula, &c.)* Notatur ad hoc quòd si vigore commissionis factæ à Papa tribus cum clausula *Quòd si non omnes, &c.* duo ex illis subdelegauerint tertio se excusante, tunc si ab illis appelletur, non ab primū delegantē, sed ad delegatos subdelegantes appellatio erit interponenda à cessante ratione huius *tex. iuncta reg. cap. si delegatus, vers. ad eum, in seod. cum ibi resolutis, intendit manifeste tex. hic dū conditionaliter requirit vt subdelegati cū delegato tertio procedant, notant Ioan. Andr. Domin. & Franch. hic in fine, Petr. Greg. partit. Iuris Canon. lib. 5. tit. 5. cap. 8. n. 2. iuncta lit. K. Dixi si in commissione esset adiecta clausula, *Quòd si non omnes, &c.* quia si causa simpliciter commissa fuisset, omnes necessariò definire tenebantur, nec tertio se excusante, vel impedito reliqui procedere valent iuxta *text. in cap. causam 16. ad fin. cap. cum causa 22. vers. sum quia, cap. uno 42. sup. hoc tit. l. si duo ff. de re iud. Menoch. conf. 340. à**

num. 1. lib. 4. D. Barbof. in l. cum prator, in princip. num. 2. cum seqq. ff. de iudic.

S V M M A R I V M.

- 1 Suspicione causa coram arbitris non tractatur ubi vnus ex delegatis datur cum clausula. Quòd si non omnes, &c. vel quando recusat delegatus, seu officialis Episcopi.
- 2 Clausula, Quòd si ambo, &c. quam vim & effectum habeat, remissive.
- 3 Suspicione legitima causa que sint ad recusandum Iudicem siue delegatum, siue Ordinarium, remissive.
- 4 Recusato vno ex iudicibus delegatis datis cū clausula. Quòd si ambo, &c. debet alter condelegatus non recusatus, si fuerint duo, vel alij si plures extiterint, de suspicione cognoscere, nec ad arbitros est adendum.
- 5 Episcopus debet cognoscere de suspicione proposita contra ipsius delegatum, vel Vicarium generalem, nec tunc ad arbitros est adendum.
- 6 Episcopus à delegato suo, vel Vicario generali potest causam reassumere.
- 7 Vicarius constitutus à Capitulo Sede vacante si suspectus allegetur, debet ipsum Capitulum, non vero arbitri de suspicione cognoscere.
- 8 Episcopus si in remotis existat de suspicione obiecta eius delegato cognoscit illius Vicarius generalis.
- 9 Vicarius generalis quando vt suspectus recusat, & Episcopus est in remotis, tunc arbitri assumuntur, qui de suspicione cognoscant.
- 10 Recusationis causa contra Vicarium vel delegatum Episcopi deducta quando eundem Episcopum concerneret, tunc de illa ipse Episcopus nullo modo poterit cognoscere, sed arbitri erunt assumendi.
- 11 Episcopo suspecto an ipse Vicarius generalis ex eo solum absque alia causa suspectus reddi valeat, ostenditur.
- 12 Episcopus suspectus non redditur ex eo solum quòd ipse Vicarius suspectus sit.
- 13 Appellari nequit à Vicario ad Episcopum.
- 14 Recusationis causam sufficit coram ipso Iudice recusato proponere, & coram arbitris probare.
- 15 Recusatio quando proponitur contra vnum ex pluribus delegatis cum clausula. Quòd si ambo, &c. non est satis causam recusationis coram recusato exprimere, sed oportet

oportet eam coram omnibus proponere.

- 16 *Recusationis probatione p̄cedente corā collega, nō potest ipse collega in principali procedere.*
 17 *Recusationis obiecta subdelegato cognitionem habet delegatus non in totum subdelegans.*

Cap. Si contra vnum. IV.

DVo quando sunt delegati à Papa cum clausula *Quod si ambo nō possunt, vnus cognoscat*, & opponitur causa legitima suspicionis contra vnum, alter cognoscat, & expedit causam suspicionis, & non arbitret. Si vero non est clausula, *Quod si ambo*, &c. recurrendum est ab arbitris. Item si delegatus Episcopi, vel eius Officialis, recusatur, recusationis causa probabitur corā Episcopo. Colligunt ex Ordin. *Archiep. Gem. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 397. Alagena in compend. pag. 146. remissiuē Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 De vi, & effectibus clausulæ *Quod si ambo*, &c. dixi late in tract. de clausulis vsus reg. claus. 125. secundum Lugdunen. impressi.

3 *Suspicionis causa legitima proponatur, &c.* Quæ sint legitimæ causæ suspicionis ad recusandum Iudicem siue delegatum, siue Ordinarium vltra *glos. hic verbo causa*, vbi addit. *Anch. notab. vlt. Franch. nam. 4. in fine*, prosequuntur *glos. vlt. in cap. causam qua 17. glos. verbo cum sint in cap. cum R. 35. sup. hoc tit. glos. verbo subesse in cap. accedens il. vs lite non contest. glos. verbo consanguineus per tex. ibi in cap. postremo 36. de appellat. Doct. in l. apertissimi vbi plene Ias. à num. 6. C. de iudic. & post Specul. & alios antiquos relatos per addit. *glosa hic*, Abb. in cap. cum super num. 3. & 4. sup. hoc tit. late. *Franch. in d. cap. postremo num. 20. Lanfranc. in cap. quoniam contra S. recusationes à num. 19. de probation. Perez ad leges Ordinam. lib. 3. tit. 9. l. 1. q. 10. Marant. de ordine iudic. part. 6. tit. de appellat. num. 27. cum seqq. vsque ad nu. 73. Ausser. in tract. de recusation. à princip. Rebuff. ad leges Gallie tom. 3. tit. de recusat. art. 9. glos. unica à num. 9. Doneb. comment. Iuris Ciuilib. lib. 17. cap. 25. Menoch. de arbit. casu 152. cum seqq.**

4 *Coram non recusato coniudice, &c.* Collige ex tex. recusato vno ex Iudicibus delegatis datis cum clausula, *Quod si ambo*, &c. vel cum clausula, *Quod si non omnes*, &c. de-

bere alterum condelegatum non recusatum si fuerint duo, vel alios si plures extiterint, de suspicionem cognoscere, nec ad arbitros eundem, sic limitata reg. *tex. in cap. suspensionis 39. sup. hoc tit.* notant omnes in præsent. *glos. 2. & ibi Doctores in cap. 2. inf. de appellat. hoc lib. Alex. de Neno in cap. cum inter num. 6. & 8. de excep. Imoh. in cap. suspensionis cause num. 1. vers. vel quando vbi Ioan. de Anania nu. 4. vers. nota quod si causa committitur, hoc tit. Iacob. de Laurent. in tract. de iudice suspecto c. 4. num. 13. Farinac. fragmen. crimin. part. 2. verbo Iudex num. 772. Cou. practic. cap. 26. num. 5. Soar. de Pace in pract. tom. 2. partis 1. cap. 6. num. 16. Molin. de Iustis. tract. 5. disp. 24. num. 3. vers. in secundo. Cuius conclusionis ratio ea est quia constat ex dictis per me dicta clausula 125. ex vi prædictæ clausulæ iurisdictionis vsu ad alterum, vel alteros coniudices in solidum pertinere casu, quo alius, seu alij condelegati in simul in causa procedere non valeant, cum vero per recusationem obiectam contra vnum ex delegatis nequeat ipse si probata fuerit in causa vterius procedere ex reg. *cap. secundo requiritur S. 1. in fine, de appellat.* cum similibus, & ita in impedimento recusationis conditio clausulæ verificetur, vt est *tex. sic intelligendus in cap. cum super 23. iuncta glos. & Abb. ibidem num. 1. & 6. sup. hoc tit.* merito ad ceteros condelegatos non recusatos suspicionis cognitio debet pertinere, vt ita per hoc cognoscant an sua sit iurisdictionis, & an conditio clausulæ adimpleatur ex reg. *tex. in l. 2. ff. si quis in ius vocatus, c. super litteris, in fine, de rescript.* cum similibus, quam rationem videtur assignare *tex. in præsent. in vers. ad quem, sic explicandus, & intendit optime glos. 3. vers. sed cognoscit*, sic respondens difficultati, quam à principio excitauerat ibi, principali, vnde non videbatur quod de impedimento, &c.*

5 *Cum autem ipse delegatus Episcopi, &c.* Notatur ad hoc quod Episcopus debet cognoscere de suspicionem proposita contra ipsius delegatum, vel Vicarium generalem, nec tunc ad arbitros est eundem, vt per *glos. 2. & ibi communem in cap. 2. inf. de appellat. hoc lib. glos. verbo coram in cap. super questionum S. quem vero hoc tit. in De. cresal. glos. vlt. in cap. 2. sup. de consues. hoc lib. Abb. in repet. cap. si quis contra num. 21. de foro. compet. l. 1. in l. apertissimi num. 8. C. de iudic. Perez in l. 1. q. 12. in fine, tit. 5. lib. 3. Ordinam. Soar.*

Soar. de Pace in pract. tom. 2. par. 1. cap. 6. n. 18
Stephan. Quarant. in sum. Bullarij verbo Ar-
chiepiscopi auctoritas num. 19. Sbroz. de offic.
Vicarij lib. 3. q. 16. num. 1. Iacob. Laurent. de Iu-
dice suspecto cap. 4. sub n. 6. Molin. de Iustis.
tract. 2. disp. 23. num. 15. & illa ratione nititur
6 quia Episcopus a delegato suo, vel Vicario
generali potest semper causam reassumere, &
comissionem reuocare, ex reg. l. iudiciū solui-
tur ff. de iudic. docet glos. verbo idem in c. Ro-
mana, in princ. inf. de appell. hoc lib. Cou. pract.
c. 9. n. 1. versic. primo, Stephan. Gratian. discept.
forens. tom. 1. cap. 92. num. 9. ac subinde sem-
per superior eorum manet, vt de proposita
contra illos suspicione cognoscat; accedit &
ratio de ducta ex reg. tex. in d. cap. super qua-
stionum, S. ult. versic. qui etiam, sup hoc tit.

7 Amplia procedere supra proximam reso-
lutionem etiam in Vicario, qui constituitur a
Capitulo Sede vacante iuxta formam Concilij
Trident. sess. 24. de reform. cap. 16. nam si suspectus
allegetur debet Capitulum tanquam superi-
or, non vero arbitri de recusatione cogno-
scere ex decis. huius tex. neque poterit idem
Capitulum arbitros eligere ad cognoscendū
de causis suspicionum, quæ contra Vicarium
ab eo Sede vacante deputatum proponantur,
nisi eo modo, quo Episcopus potuisset, vt
vtramque declarasse S. Concilij Congrega-
tionem refert Nicol. Garc. de benefic. par. 5.
cap. 7. num. 23.

8 Limita tamen supradicta non procedere,
quando Episcopus absens est, tunc enim quic-
quid contradicant Innoc. & Hof. in d. c. cum
speciali, in princ. de appellat. verior videtur
resolutio Ioan. Andr. hic, quam sequuntur
Anchar. Franch. notab. 4. & Domin. num. 7.
hic, Abb. in repet. d. cap. si quis contra num. 21.
ad finem, de foro compet. Molin. d. tract. 5. disp.
23. num. 15. Vt si Episcopus sit intra diocesi-
sim, vel in loco vicino debeat interim super-
federi donec ipse adeatur, & sic procedat cō-
traria opinio Innoc. & Hof. vbi proxime;
si vero in remotis existat tunc de suspicione
obiecta delegato Episcopi illius Vicarius ge-
neralis cognoscat, vt pote qui cum Episcopo,
qui aliàs cogniturus erat, vnum tribunal con-
stituit, d. cap. 2. de consuet. hoc lib. & factum
vnius censetur factum alterius ex doctrina
glos. pen. in cap. vnic. de capellis monach. hoc
lib. facitque etiam decisio sex. in cap. cum
nullus, in princ. versic. Episcopo autem, cum
ibi notatis, de tempor. ordin. hoc lib. Ad suspi-
cionem vero eiusdem Vicarij generalis, vt

pote Iudicis aliàs Ordinarij, arbitri assumun-
tur ex reg. d. cap. cum speciali, in princ. de ap-
pellat. eo quod de facili non possit adiri su-
perior, qui de ea cognoscat, quemadmodum
ex eadem ratione arbitri eliguntur si Episcopus
recusatur, vt eleganter notauit glos. hic
verbo Episcopi, versic. si autem, communiter
recepta teste Molin. d. disput. 23. nu. 15. versic.
secundus est.

10 Limita etiam locum non habere, quando
causa recusationis contra Vicarium, vel dele-
tum Episcopi deductæ eundem Episcopum
concerneret, tunc enim nullo modo de illa
poterit cognoscere, sed arbitri erunt assumen-
di, arg. sex. in similib. in cap. si a subdelegato 11.
inf. hoc tit. traduntque exemplum afferentes
Dominic. & Franch. hic nu. ult. Oldrad. con-
sist. 70. aliàs 268. Sbroz. de Vicario Episcopi,
lib. 3. quest. 16. num. 8. Iacob. de Laurent. de
Iudice susp. cap. 4. num. 6. ad med. ideo autem
ad effectum huius limitationis exigitur cau-
sam recusationis Vicarij eundem Episcopum
11 specialiter cōcernere debere, quia licet aliàs
controuersum sit an suspecto Episcopo ipse
Vicarius generalis ex eo solum absque alia
causa suspectus reddi valeat, in quo verior vi-
detur opinio affirmatiua iuxta tex. qui id
probare videtur vbi glos. 3. reddit rationem,
& notat Abb. num. 2. Felin. in princ. in cap. in-
finuante 25. versic. & aliter ipsorum, sup. hoc
tit. tradunt Rip. in cap. 1. num. 43. de iudic. Iaf.
in l. apertissimi num. 9. Cod. eod. tit. Rebuff. in
praxi benefic. par. 1. tit. forma Vicariatus nu.
190. Scacc. de appellat. quest. 8. num. 68. cum
segg. Perez ad l. 1. q. 17. tit. 5. lib. 3. Ordinar.
Quarant. in sum. Bullarij verbo Archiepiscopi
auctoritas num. 19. versic. vlt. utriusque quoque,
& copiose citati per me de offic. & potestate

12 Episcopi, par. 3. alleg. 54. num. 149. E conuer-
uerso tamen absque vlla controuersia certū
est Episcopum suspectum non reddi ex eo so-
lum quòd ipse Vicarius suspectus sit, vt be-
ne deducitur ex hoc tex. vbi notant Domin.
& Franch. dictis locis, Rebuff. d. nu. 191. Scacc.
d. quest. 8. num. 57. versic. septimo quia, Sbroz.
d. lib. 3. quest. 15. Farin. d. lit. I. num. 755. ac
proinde necessarium erit vt causa recusationis
etiam Episcopum concernat ad effectum,
vt nequeat de ipsa cognoscere.

13 Nequeat appellari. Notatur ad hoc
quòd a Vicario ad
Episcopum appellari nequit, vt per Doctō-
res, quos plena manu citauit ad cap. 2. de con-
suet. hoc lib.

14 In glos. [Probari.] ibi (quod coram omnibus sit proponenda, &c.) Senit glos. quod licet regulariter sufficiat recusationis causam coram ipso Iudice recutato proponere, & coram arbitris probare. *J. apertissimi* ibi, et *portectol. s. ubi* recusationis libellum, et, &c. *C. de iudic. cap. secundo requirit. S. vlt. ibi, coram eo allegare, de appell. glos. 2. vbi additio in c. 2. inf. de appellat. hoc lib. 6. declarando vt per Abb. in d. cap. secundo requirit. nu. 16. Perez in l. 1. q. 4. r. 2. & 14. tit. 5. lib. 3. Ordinarum. Azeved. l. 1. num. 3. tit. 16. lib. 4. noua Recopil. l. 1. in d. l.*

15. *apertissimi* nu. 15. Vbi tamen recusatut vnus ex pluribus delegatis datis cum clausula: Quod si ambo, &c. de qua hic, vel simili, non est satis causam reculationis coram recutato exprimeat, sed oportet eam coram omnibus proponere, id est coram ipso recutato, & Collegis, licet coram solis Collegis sit probanda, vt deducitur ex hoc tex. ibi, *proponatur*, & sequuntur *Domin. num. 8. Franch. num. 2. & 5. post Archid. in presenti*, & ratio est quia vt ceteri delegati soli valeant de suspitione cognoscere, ex vi dictæ clausulæ vt tex. habet, necessarium est vt etiam coram eisdem impedi- mentū allegetur, & proponatur, donec enim id fiat neque vnus procedere sine altero, vt sup.

16 In ead. glos. ibi (sed nunquid medio tempore, &c.) Questionem hanc plene disputauit Boatinus Doctor antiquus in suis reportatis ad cap. prudentiam sup. hoc tit. vt refert Ioan. Andr. & Domin. num. 8. sic ad finem, cuius tamen distinctionibus omittis verior est negatiua sententiæ huius glossæ, ex fundamentis ab eadem adductis, sequuntur ijdem Ioann. Andr. & Domin. vbi proxime, *Innoc. num. 2. in cap. cum super 23. & ibi Host. sibi contrarius hoc tit. quibus addc Lanvellor. de attent. p. 2. cap. 6. num. 21. & 22.*

17 In glos. [Episcopi] ibi (idem in subdelegato delegati Pape, qui delegauit non in totum, &c.) Idem vt de recusatione illi obiecta cognoscat delegatus subdelegans iuxta lex. ab hac glos. citatum in cap. super questionum S. quem vero, ibi, coram eo, &c. iuncta explicatione glossæ ibi, *Abb. num. 2. Sicul. num. 3. & in S. vlt. ibi, coram Iudice delegato, sup. hoc tit.* tradunt Doctores communiter ibi, *Ioan. Andr. hic in fine, Domin. num. 9. Franch. num. 5. Soar. de Pace in pract. tom. 2. cap. 6. num. 17. Perez in l. 1. q. 13. tit. 5. lib. 3. Ordin. Molin. de iustit. tract. 5. disp. 23. num. 15.* Cuius rei ratio est quia cum delegatus non in totum subdelegans adhuc superior in causa maneat, coram eo suspitionis

negotium tractari debet, vt sic facilius, & cum minori partium dispendio expediat iuxta reg. d. cap. super questionum S. porro in fine, notat glos. verbo aliquid in cap. seq. Secundo quia subdelegato suspecto iudicato ad eundem delegatum subdelegantem reuoluta est iurisdicctio; plane rationi consonum videtur quod vbi iurisdicctio seu potestas, in defectum alterius regressura est ad aliam coram eo, qui realsūptus est iurisdicctionem, suspicio probetur, vt satis expresse insinuat tex. in d. cap. super questionum S. vlt. vers. qui etiam.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex suspectus an & quando committere possit, ostenditur.
- 2 Iudex a supremo Principe delegatus potest ex legitima causa vt suspectus recusari.
- 3 Delegatus ante recusationem eidem proposita potest causam sibi commissam subdelegare.
- 4 Delegatus non potest post recusationem simpliciter eidem propositam vires suas alteri committere absque assensu recusatutis.
- 5 Ordinarius vbi recusatio non solum proposita, sed etiam probata iam fuerit, non potest causam committere, nisi de recusatutis assensu.
- 6 Ordinarius recusatutis an statim inuitis etiam partibus possit causam committere si vel causa suspitionis notoria fuerit, vel ipse iudex litem execratis nolit ad arbitrorum electionem deuenire, ostenditur.
- 7 Iudex delegatus etiam de recusatutis assensu non potest causam subdelegare postquam suspectus fuerit iudicatus.
- 8 Processus non tenet si fiat per Iudicem recusatutum post causam suspitionis eidem legitime propositam.

Cap. Iudex ab Apof. V.

Iudex antequam sit proposita recusatio potest committere, & si in totum commiserit, commissio facta impugnari non potest, secus si in parte commississet, tunc enim posset impugnari. Item postquam est proposita recusatio, & non est pronuntiatum super ea, si recusatutis consentit, potest committere, secus non. Item postquam est pronuntiatum illum esse suspectum etiam volente recusatutore committere non potest. Colligunt ex Ordin. Arch. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franch. V. iulian. in ration. lib. 1. p. 399 Alagona

Alagona in comp. pag. 146. remissive Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2. *Recusari valeat ut suspectus, &c.*

Probat tex. Iudicem etiam à supremo Principe delegatum (qualis est datus à Sede Apost. ut hic) posse ex legitima causa suspectum recusari, consonat *tex. ratione reddens in l. aperitissimi t. 6. vers. licet enim, & in l. vlt. in princ. C. de iudic. notant Franch. & Anchar. hic not. plene Rossed. respōdēs difficultatibus contrarij in tract. ordinis iudiciarij part. 1. sub tit. Vtrum recusetur Iudex delegatus, quod tamen non procedit quando à Principe in ipsa delegatione fuerit prohibita recusatio, ut patet ex adductis per me in tract. de clausulis vsu freq. claus. 131. num. 2. secundum Lugdunen. impress.*

3. *Potest licite vices suas committere*

antequam recusatio, &c. Notatur ad hoc quod delegatus ante recusationem eidem propositam potest causam sibi commissam subdelegare, ut per *Anchar. hic num. 2. Abb. in cap. si quis contra num. 14. de foro compet. Franch. in cap. cum speciali num. 13. & ibidem Imol. n. 12. de appellat. idem Imol. in cap. secundo requiris num. 8. eod. tit. Capol. caut. 105. incip. Sapissime Iudices, Farin. fragment. crimin. part. 2. lit. 1. num. 927. Marant. de ordine iudic. part. 4. disp. 5. num. 43. Molin. de iustit. tract. 5. disp. 23. num. 14.*

4. *Post recusationem quoque propositam, &c.*

Notatur ad hoc quod non potest delegatus post recusationem simpliciter eidem propositam vices suas alteri committere absque assensu recusatoris, illo vero interveniente potest non solum ubi recusatio fuerit simpliciter proposita, sed etiam si iam probata extiterit, ut per *glos. vlt. in cap. cum speciali, in princip. glos. pen. in cap. secundo requiris S. vlt. de appellat. tradunt Franch. hic notab. 2. Anchar. 4. Domin. num. 3. idem Franch. in d. cap. cum speciali num. 13. vbi Imol. num. 12. Abb. in cap. si quis contra num. 14. de foro compet. Marant. de ordine iudic. p. 4. disp. 5. num. 43. Molin. de iustit. tract. 5. disp. 23. num. 14. quicquid dicat Soar. de Pace in pract. tom. 2. primæ partis cap. 6. nu. 14. & 24.*

5. *Intellige autem, & amplia non solum procedere in delegato, de quo textus loquitur, & Doctores sine controuersia recipiunt, sed*

etiam in Ordinariò locum habere, ita quod magna inter eosdem Doctores pugna existit, nam in primis ubi recusatio non solum proposita, sed etiam probata iam fuerit, non potest Ordinarius causam committere, nisi de recusatoris assensu, prout tex. hic in delegato constituit, est tex. expressus (qui ex illis non potest, & secundum omnium sententiam loquitur de Iudice Ordinatio) in d. cap. cum speciali & i. in fine princip. de appellat. ibi; & ipsa probata legitime de recusatoris assensu persona idonea committat negotium recusatus; &c. per quem tex. ita in hoc casu magis communiter tradunt Doctores ibi, ut per *Franch. num. 16. Imol. num. 12. Card. num. 17. Dec. num. 8. in fine in eod. cap. cum speciali, in princip. Innoc. Host. & alij antiqui in cap. si quis contra, vbi Felmo num. 3. Sicul. nu. 45. de foro compet. Villalob. in arario communi. lit. E. verbo Episcopus nu. 42. Soar. in pract. tom. 2. p. cap. 6. nu. 15. quamvis in his terminis; & ita post probatam recusationem contrarium defendat *Abb. in d. cap. si quis contra num. 14. cum seqq. quem sequitur Soccin. ibidem num. 11. Molin. d. tract. 5. disp. 23. num. 17. mordicus contendens consensum recusatoris non esse necessarium.**

6. In alio vero casu ubi videlicet recusatio solum Iudici fuerit proposita, licet hoc magis dubium videatur, quia iidem Doctores, qui supra, existimant posse Ordinarium recusatus statim inuitis etiam partibus causam committere, si vel causa suspicionis notoria fuerit, vel ipse Iudex litem execrans nolit ad arbitrorum electionem, & probationem suspicionis deuenire, sed statim committere; idque per *tex. in d. cap. si quis contra, ibi, ex equator ab eo deputetur; de foro compet. quem Doctores sic accipiunt, & intelligunt quatenus facultatem committendi simpliciter indulget non requisito assensu recusatoris, quemadmodum docent *Felin. d. num. 3. Imol. num. 3. Arelin. nu. 6. Soccin. num. 8. Abb. in lect. num. 14. & in resp. num. 13. in eod. cap. si quis contra, Franch. n. 15. Imol. d. num. 12. in d. cap. cum speciali, in princip. Soar. d. cap. 6. num. 24. licet non improbabilius defendi possit etiam in his terminis videlicet proposita tantum suspicione recusatoris assensum exigat delegationem facientem, ut alibi probabimus.**

7. *Dummodo pronunciatum non fuerit supra ea, &c.*

Notatur ad hoc quod non potest Iudex delegatus etiam de recusatoris assensu causam subdele-

subdelegare potest quam suspectus fuerit iudicatus, vt per *glos.* & omnes in presenti, *Doct. in d. c. cum specialis*, in princ. vbi post alios *Franch. num. 14. & 18. de appellat. Abb. in cap. si quis contra num. 18. Marunt. d. par. dist. 5. nu. 43. Molin. d. tract. 5. dist. 23. num. 14.*

8. In *glos.* [Proponatur.] ibi (*dum tamen non recusetur tenet eius processus, &c.*) Ergo à contrariò sensu sentie manifeste *glossa* processum non tenere si fiat per Iudicem recusatum post causam suspicionis eidem legitime propositam, eandemque sententiam, nempe processum esse, ipso iure nullum probauit manifeste *glos. verbo appellent in cap. quod si 1. 2. q. 6. glos. verbo canonice in cap. quod suspecti, 3. q. 5. sequuntur Franch. num. 7. Domin. nu. 12 Ansb. num. 3. in presenti, Hofst. in cap. cum speciali, vbi Abb. in princ. num. 12. cum duobus seq. de appel. Legistæ communiter cum *Barb. in l. quia poterat num. 3. vbi Alex. num. 6. ff. ad Trebell. Dec. cons. 175. nu. 3. Cephal. cons. 241. num. 19. lib. 2. probant ex multis Rebuff. ad leges Gallie tom. 3. tit. de recusat. art. 6. glos. vñica num. 1. & 2. Perez ad l. 1. q. 6. tit. 5. lib. 3. Ordin. *Barbat. cons. 21. num. 20. cum seq. lib. 1. Lancellot. de astent. part. 3. cap. 6. num. 4. vbi multos refert ex quibus dicit communem, & magis commune, Vanti. de nullit. tit. ex defectu iurisdictioni Ordinari. nu. 130. Kircho. tom. 1. coram. vñ. lib. 3. tit. 1. num. 168. Azue. ad l. 1. nu. 8. tit. 16. lib. 4. noua Recop. Escou. de ratiocin. cap. 8. nu. 20. Serapbin. de priuileg. Juram. priuileg. 7. nu. 21. Camill. Borrell. in sum. decis. tit. 42. num. 31. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 2. cap. 7. Amat. Roder. in practico. c. 10. num. 54. cum seq. Carrasco. in explicat. ad aliquas leges Recopilat. cap. 9. num. 337.***

S V M M A R I V M.

1. Delegatus subdelegans etiam in totum re integra causam reassumere potest. & num. 2. secus re non integra existente, vt num. 9.
3. Amplia procedere etiam a iudice lute Decretalium.
4. Amplia etiam vt procedat non solum si ipse delegatus expresse reuocauerit, & sibi iurisdictionem reassumpserit, sed etiam si tacite hoc fecerit.
5. Delegatus vbi re integra, et Ordinarius quòd documque iurisdictionem à se commissam reuocarunt, si nihilominus sic reuocati procedant, corruunt omnino processus ab eis postea facti.

6. Delegatus quando vices suas non in totum commisit, tunc etiam re non integra existente poterit per eundem à subdelegato commissio reuocari.

7. Delegatus ad vniuersitatem causarum potest subdelegatum à se in totum ad vnam causam dari etiam re non integra reuocare.

8. Subdelegato re integra mortuo potest delegatus iurisdictionem reassumere.

Cap. Quamuis. VI.

DELEGATUS, qui subdelegauit causam in totum re integra, idem si subdelegatus non capit vt auctoritate saltem per citationem decretam, vel re integra mortuus est, commisionem à subdelegato reuocare potest, at vero si res integra non sit nequaquam idem delegatus causam reassumere valet. Colligim ex *Ordin. Ep. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Dominic. Busr. Menach. Franch. Viuian in ration. lib. 1. pag. 400. Alagona in compend. par. 146. remissiuè Ximen. in concordant. par. 3. & 2.*

2. Hanc eandem conclus. ex hoc textu desumunt in presenti *Franch. & Domin. num. 2. Ansb. in princ. glos. verbo aliud, in cap. is, qui 3. de procuratorib. bar. lib. glos. verbo si non possunt, vers. sed queritur in cap. super questione num. 8. si vero, sup. hoc tit. glos. 1. & Doctores in cap. in litteris vbi i. mol. num. 4. & 5. & in cap. significasti, vbi Bero. a. num. 19. eod. tit. l. 2. tit. 4. pars. 3. vbi Greg. verbo reuoca el mandamiento, Paul in Iudicium soluitur nu. 3. ff. de iudic. vbi etiam *Alberic. num. 2. & 3. Casill. lib. 2. controuers. cap. 29. num. 3. Molin. de iustitia tract. 5. dist. 21. num. 1.**

3. Primò amplia, & declara supradictâ resolutionem locum habere non solum post decisionem huius tex. sed etiam olim attentò lute Decretalium; nam licet aliqui ex mente *Card. opposit. 5. in cap. venerabili, hoc tit. in Decretal. tentassent* attentò lute Decretalium ante tex. in presenti obtinuisse opinionem illorum, qui asserbant per solam subdelegationem in totum factam, licet adhuc res integra foret, cessare omnino iurisdictionem delegati subdelegantis, ita ut ille iam non valeat causam reassumere, & sicque procedere *d. cap. in litteris, & d. cap. venerabili*, at postea per *Bonifacium VIII.* contrarium in hoc tex. fuisse decisum, nempe solam subdelegationem licet in totum factam non sufficere dum res integra existat quominus valeat delegatus causam

causam ad se iterum reuocare, nihilominus verus est *tex. in d. cap. in litteris, & in d. cap. venerabili, hoc tit.* procedere quia res ibi integra non erat, & subdelegati, iurisdictione vti ceperunt, vt obseruant *glos. i. in d. cap. in litteris, & glos. ult. in eod. cap. venerabili* cum quibus pertransiunt *Anch. opposit. i. et 2. Imol. n. 4. & 5. Abb. nu. 2. in d. cap. in litteris, Sicul. n. 1. Bero. n. 19. in d. cap. significati*, & manifeste deducitur ex littera *d. cap. venerabili, vers. quia videlicet, ibi, eo non restituro processit, &c.* secundum quæ verba intelligenda sunt alia sequentia, ibi, *disso Abbati committendo in integrum vices suas, &c.* idest cum effectu, conuenit etiam litteræ *d. cap. in litteris*, intelligendo delegatum, qui sententiam executioni mandari præcepit functum esse officio suo, postquam subdelegatus exequi incæpit, ne aliàs omnino contradicat decisioni *tex. in præsentis contra reg. cap. cum expediat, de elect.* cum similibus.

4 Secundo amplia, vt in casibus in quibus delegato licet commissionem reuocare vt supra, non solum procedat si ipse delegatus expressè reuocauerit, & sibi iurisdictionem reassumpserit, sed etiam si tacite hoc faciat, veluti procedendo per se ipsum in causa subdelegata, vel etiam alteri subdelegando, vt post *Archid. & Ioan. Andr. super verbo reuocetur*, tradunt *Anchar. hic in princip. Franch. num. 2. Domin. nu. 3. vers. quæro, Card. Tusch. pract. conclus. lit. D. concl. 15. §. num. 2.*

5 Tertio amplia vique adeo licere tum delegato re integra, tum etiam Ordinario quando docuere iurisdictionem à se commissam reuocare, vt supra, vt si reuocent, & nihilominus delegati procedât, corrumpant omnino processus ab eis postea habiti tanquam attentati reuocatione pendente ex *reg. cap. Ecclesia il 2. vers. nos, vt lite pend. cap. vt nostrum 56. de appellat.* vbi Doctores, cum late traditis per *Lancellot. de attentat. par. 2. cap. 10. nu. 1. cum seqq.* Ad prædictam vero nullitatem necessari erit vt reuocatio subdelegatis innotescat, vel intimetur, aliàs enim antea gesta ab eisdem veluti ab ignorantibus valida erunt omnino, vt per *Franch. in præsentis num. 2. vers. sed, Greg. l. 21. tit. 4. par. 3. Molin. d. tract. 5. disp. 21. num. 2. in fine.*

6 Quintò declarata vt supradicta resolutio solum obtineat quando delegatus vices suas in totum commisit, iuxta *tex. in præsentis, ibi, in totum*, non ita si aliquid sibi de iurisdictione retinuerit, tunc enim etiam re non integra

existente poterit per eundem à subdelegato commissio reuocari, & ratio est quia tunc semper superior manet iuxta *reg. cap. si delegatus vers. ult. in fihos eod. tit. ac* subinde succedit decisio *l. iudicium soluitur ff. de iudic.* quæ sicut in Ordinario, ita etiam in his terminis in delegato locum habet, tradit *glos. verbo si non possunt in d. cap. super questionum S. si vero, glos. hic verbo in totum, Anchar. in princip. Franch. num. 2. in præsentis, Molin. d. tract. 5. disp. 21. num. 4.*

7 Quintò declarata, seu potius limitata vt non procedat in Iudice delegato ad vniuersitatè causarum, quasi hic possit subdelegatum à se in totum ad vnam causam datum etiam re non integra reuocare, quia Ordinario comparatur iuxta doctrinam *glos. verbo moderatas ad finem in cap. statutus S. in super, de rescript. hoc lib. glos. verbo delegare in d. cap. super questionum S. si vero*, communiter recepta ex multis de quibus *Cou. lib. 3. var. cap. ult. nu. 11. D. Barbof. in l. cum Prator S. 1. num. 194. ff. de iudic.* at vero Ordinarium cum semper superior maneat ex vi iurisdictionis Ordinariæ, quam in totum à se non abdicat ex *regul. l. pen. ff. de offic. Præsidi.* potest siue in totum committat, siue pro parte, commissionem quandoque reuocare, vt eleganter declarant *Paul. in d. l. iudicium soluitur num. 3. Greg. l. 1. verbo reuocata tit. 4. par. 3. Cou. pract. cap. 9. nu. 1. Molin. d. tract. 5. disp. 21. num. 2. vers. quæ dicta sunt, Duaren. in tit. de iudic. cap. de ijs, qui Iudices dari possunt, ad med.*

8 *Vel cum rebus eximi contingat humanis.* Notatur ad hoc quòd mortuo subdelegato re integra potest delegatus iurisdictionem reassumere, vt per *Monach. num. 1. Franch. num. 5. & alios in præsentis, Castill. lib. 2. controuerf. cap. 2. §. num. 3.*

9 *Cum iurisdictione, &c.* Vnde per contrarium cum idem delegatus, vel subdelegatus vbi primum iurisdictione vti ceperunt, eam efficaciter acquisiuisent, & velut suam effecerint, iam neque à delegente, aut subdelegante reuocari, vt hic, neque illis mortuis expirare potest, vt in *cap. si delegatus inf. hoc tit. cap. licet, & grati sup. hoc tit. in Decretal.* sentit *Monach. in præsentis, & ex alijs antiquioribus declarat Castill. d. cap. 2. §. num. 2. & 3.*

S V M M A R I V M.

1 *Delegatus si subdelegauit quoties abesse, vel donec*

- donec reuocaret, & mortuus sit re non integra, subdelegatus procedit, & semper de subdelegato ad delegantem, qui sibi aliquid iurisdictionis reuerauit, appellari debet etiam post sententiam.
2. Delegatio causa absentia delegantis statim expirat reuerso delegante, nisi delegans statim abiturus.
 3. Vicarius constitutus ut possit conferre beneficia quandiu Episcopum abesse contigerit, non poterit conferre quando Episcopus erit praesens.
 4. Actus quado ita conceditur ut libere valeat a cōcedēte reuocari seu donec voluntas seu beneplacitū a cōcedēte reuocet, tūc talis actus seu cōcessio nō extinguitur morte cōcedētis.
 5. Voluntatis non dicitur per mortem reuocata.
 6. Appellari debet a subdelegato, cui delegatus vices suas non in totum commisit, ad eundem delegatum, non vero primum delegantem. Intellige ut num. 7. & 8.
 9. Declaratur tex. in l. unica in fine. C. qui pro sua iurisdic.
 10. Declaratur tex. in l. 1. §. 1. ff. quis & a quo.
 11. Amplia procedere non solum a iure Canonico, sed etiam Ciuili inspecto.
 12. Appellatio ad Principem seu Pontificem delegantem interposita ipso iure non valet etiam nulla opposita partis exceptione.
 13. Papa quando delegauit causam cum claus. Appellatione remota, vel sine ea, delegatus vices suas non in totum commisit, tunc a subdelegato appellandum est ad delegatum non vero ad Papam primum delegantem.
 14. Subdelegatus ubi non in totum appellationi detulit ad summum Pont. interposita, tunc ad eundem Pont. negotium deuoluitur.
 15. Commissio quando sub ea forma fuerit facta donec reuocet si contigerit a subdelegato appellari, non ad primum delegantem, sed ad delegatum eris appellandum.
 16. Delegatus subdelegato totā causā an possit solā executionē sentētia sibi reseruare, ostēditur.
 17. Delegatus quoties aliquid de medijs causis sibi retinuit, ad ipsum est appellandum, dummodo tamē appelletur antequam actus illi per subdelegatū sint expediti, secus si postea.
 18. Iurisdictionis est reuocare.
 19. Iurisdictionis delegata non perit morte delegantis re integra non existente.

Cap. Si delegatus. VII.

1. Delegatus quando subdelegat sub hac forma, quoties tūm abesse contige-

rit, vel donec duxerit delegationem reuocandam, & moritur, subdelegatus si cepit vti iurisdictione non amittit iurisdictionem, sed prosequi potest. Item si contigerit appellari, appellandum est ad subdelegantem si aliquid sibi reseruauit in subdelegatione, & non ad primum delegantem, idest Papam. Colligūt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 401. Alagona in compend. pag. 146. remisiue Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2. Quoties cum abesse contigerit, &c.

Notatur ad hoc quod licet delegatio causa absentia delegantis statim expiret reuerso delegante, hoc tamen intelligitur nisi delegans rediisset rursus statim abiturus, quia interim delegatio non expirat tāquam rediisse nō videatur, vt per Tiraq. in tract. de iudicio in rebus exig. vers. septuagesimo quinto.

3. Notatur etiam ad hoc quod Vicarius constitutus ut possit conferre beneficia quandiu Episcopum abesse contigerit, nullatenus poterit conferre quando Episcopus erit praesens, vt per Rebuff. in praxi benef. tit. forma Vicarius num. 235.

4. Nequaquam morte committentis

expirat. Notatur ad hoc quod quando actus ita conceditur ut libere valeat a concedente reuocari, vel donec voluntas, seu beneplacitū a concedente reuocetur, tūc talis actus, seu concessio non extinguitur morte, nec censetur reuocatus, reuocata uē per obitum concedentis, vt tradunt Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 69. nu. 23. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 12. in princ. nu. 56. cum seqq. Per mortem enim non dicitur reuocata voluntas iuxta resoluta per Cou. lib. 3. vari. cap. 15. nu. 3. Valasc. de iure embphy. q. 34. nu. 6. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 29. num. 74.

6. Ad cum quoque, &c. hic tex. a subdelegato, cui delegatus vices suas non in totum commisit, eundem delegatum non vero primum delegantem esse prouocandum, vt per omnes in praesenti, glos. verbo non in totū in c. si is cui 10. inf. hoc tit. glos. verbo non reesse in l. Imperatores 21. ff. de appell. Alex. in l. 1. num. 10. & ibi Rip. num. 12. ff. de damno infecto Franch. in cap. dilecti il 3. num. 30. de appellation. Petr. Gregor. partis. Iuris Canonici lib. 5. tit. 50. cap. 8. num. 2. Fachin. controuerf.

Iuris lib. 1. cap. 74. Molin. de Iustit. tract. 5. disp. 21. num. 5. & 6. D. Barbof. in l. cum prator §. 1. num. 217. cum seqq. ff. de iudic. Sigism. Scacc. de appellat. quest. 7. num. 63. & 9. 8. num. 34. cum seqq.

- 7 Verum obstant maxime tex. in l. precipimus 32. vers. hac si appellatio C. de appellat. vbi glos. verbo iudicandas. l. unic. in fine. ibi. ad eos. & C. qui pro sua iurisdict. fin. in fine. & ibi glos. vlt. C. de iudic. l. 1. in princ. l. vlt. ff. quis & a quo appelletur. d. l. Imperatores 21. vers. eadem. l. 1. §. si quis ff. de appellat. in quibus omnibus Iuribus generalis regula proponitur à delegato dato, vel subdelegato Iudice ad delegantem dantem, vel subdelegantem esse appellandum nulla facta distinctione an delegans vel delegatus in totum commiserit; vel aliquid sibi de iurisdictione retinuerit, & fortius verget d. l. 1. §. si quis & a quo appelletur vbi in nostris terminis simpliciter, & generaliter deciditur à subdelegato non ad ipsum delegatum subdelegantem, sed ad eum esse appellandum ad quem ab eodem delegato iure appellaretur, id est ad primum delegantem.
- 8 Pro quibus difficultatibus componendis, varias Doctores hac in re assignant resolutiones, vt videre est per glos. verbo non ad eum in d. cap. super questionum §. porro, glos. verbo non recte in d. l. Imperatores, glos. vlt. in d. l. unic. C. qui pro sua iurisdict. & in d. l. 1. §. 1. ff. quis & a quo appelletur, vbi septem assignant intellectus, quos late persequitur Soccin. ibi à num. 7. tradunt etiam scribentes vtrouique Marant. de ordine iudic. part. 4. dist. 5. num. 28. Riminald. in rub. ff. de officio eius, à num. 164. & ibi Bolognes. num. 53. Longaual. in l. imperium part. 2. num. 9. ff. de iurisdict. omn. iud. Facchin. d. lib. 1. cap. 78. D. Barbof. in d. l. cum Prator §. 1. num. 211. cum seqq. ff. de iudic.
- 9 Communis tamen obtinuit leges illas textui in presenti, quinimo & sibi inuicem contrarias secundum distinctionem d. §. porro esse accipiendas, & conciliandas, itaut d. l. unic. in fine C. qui pro sua iurisdict. cum similibus, dum probant ad ipsum delegatum esse appellandum, procedat quando illud non in totum commisit, sed aliquid sibi de iurisdictione referuauit; Tex. vero in d. l. 1. §. 1. ff. quis & a quo; dum decidit non ad delegatum, sed ad primum delegantem, omisso medio esse appellandum, intelligi quando nihil sibi de iurisdictione retinuit; ita glos. in d. §. porro verbo non ad eum,

quam communem dicit Imol. ibi num. 21. in fine, & subscribunt Abb. num. 4. & alij; Franch. in d. cap. dilecti num. 30. de appellat. Fulgos. in d. l. unic. C. qui pro sua iurisdict. Alex. num. 10. Rip. 12. in d. l. 1. ff. de damno infecto, Marant. d. dist. 5. num. 28. Molin. d. disp. 21. num. 6. Ratio potest esse quia quoties delegatus subdelegando causam aliquam, vel etiam plures (nihil enim interest quod Iudex detur ratione vnus causæ, vel plurium l. fin. in fine. ibi, vel si generaliter dati sint Iudices, & C. vbi & apud quem) aliquid sibi in ea, vel in eis de iurisdictione referuat, Iudicem solummodo dare censetur, in quem ad summum solum transfert iudicandi munus, vnde recte ab eo ipse tanquam superior prouocatur iuxta decisionem d. l. 1. in princ. ff. quis & a quo, cum concordantibus; vbi vero ipse delegatus siue in pluribus causis, siue in vna, in subdelegatum iurisdictionem transfert totam, recte dicitur iurisdictionem mandare (quæ etiam in personas certas, & quoad vnã speciem, seu causam mandari solet l. prator ff. de iurisdict. omnium iud.) ac proinde non ipse, qui vel idem, vel æqualis cum subdelegato Iuris censura reputatur, sed primus delegans prouocabitur, iuxta decisionem eiusdem l. 1. §. 1. ff. quis & a quo.

11 Amplia primo regulam, & doctrinam supra proximam ex hoc tex. & ex dicto cap. super questionum §. porro desumptam locum habere non solum attento Iure Canonico, vt hic, sed etiam inspecto Ciuili, cum ex principijs illius desumpta videatur, vt bene agnoscunt magis communiter Doctores hic, & illic, illorum sententiam improbantem; qui differentiationem in proposito inter vtumque Ius constituebant, cuius opinionis meminit glos. verbo ad eum in d. §. porro, & verbo non recte in l. Imperatores 21. ff. de appellat. sequitur Bart. in d. l. 1. §. 1. num. 1. ff. quis & a quo; Facchin. controuers. lib. 1. cap. 78. vers. quod vero ad questionem, nam cum Iura Ciuilia in hac materia nullibi derogata reperiantur quinimo recte intellecta cum Iure Canonico consentiant, recte sit secundum illud esse interpretanda, iuxta reg. cap. 1. de noui operis nunciat. cum similibus, tradunt in specie Imol. in d. §. porro num. 9. Franch. in cap. dilecti 60. num. 30. de appellat. Soccin. in d. l. 1. §. 1. num. 8. ff. quis & a quo, Alex. in d. l. 1. num. 9. & 10. & ibi Rip. num. 12. ff. de damno infecto, Marant. de ordine iudic. part. 4. dist. 5. num. 28. D. Barbof. in l. cum prator §. 1. num. 217.

- cum seqq. ff. de iudic. Scacc. d. quæst. 8. num. 32. vers. extende.*
- 12 Secundò amplia vsque adeo in terminis tex. in præsentì appellacionem ad delegatum esse interponendam quando ipse subdelegando aliquid sibi de iurisdictione referuauit vt nullo modo valeat omisso medio ad summum Pont. primum delegantem prouocari, ita probant tex. hic *in verbo debebis*, quod necessitatem importat ex adductis per me in *tract. de diction. dist. 77. n. 1.* notant omnes in præsentì, & in eod. S. porro, Abb. in d. cap. dilecti num. 11. & num. 19. & ibi Franch. nu. 25. de appellat. præf. Papien. in forma appellacionis à sententia diffinitiuæ glos. 1. num. 10. & alij relati per Scacc. d. tract. de appellat. q. 7. nu. 63. ampliantes talem appellacionem ad Principem, seu Pontificem delegantem interpositam ipso iure non valere etiam nulla opposita partis exceptione, vel allegatione, tradunt *Imol. num. 19. in d. S. porro, Rot. decis. 16. alias 387. hoc. tit. in nouis*, idem *Imol. & Innoc. in cap. cum te 18. sup. hoc. tit. refert Franch. in d. cap. dilecti num. 25.* & probari videtur ex eodem cap. cum te, secundum primum intellectum, de quo Abb. in d. cap. super quæstionum, quamuis contrarium, immo si pars non opponat appellacionem, & processum per eam habitum mero iure valere, contendant post *Archid. Domin. num. 10. Franch. num. 8. hic, idem Franch. in d. cap. dilecti. nu. 26. Marant. de ordine iudic. pars. 6. tit. de appellat. num. 370 Scacc. vbi sup. num. 65.* quorum sententia in rigore iuris verior videtur, vt intuitu patebit.
- 13 Tertio amplia decisionem huius tex. non solum locum habere quando prima delegatio facta fuit à Papa cum claus. *Appellatione remota*, in qua specie loquitur expressè tex. in d. cap. super quæstionum S. porro in princip. ibi, *si causa sit et appellacione remota commissæ, de officio deleg. vbi obseruat glos. & Abb. num. 5. Ioan. Andr. num. 47. ad fin. idem Ioan. Andr. & Doct. communiter*, vt per Abb. in cap. cum Bertoldus num. 40. de re iudic. Paul. conf. 66. num. 9. lib. 1. Card. Tusch. lit. A. concl. 352. num. 41. Scacc. d. q. 7. num. 72. Sed etiam eandem decisionem obtinere licet causa non fuisset commissæ appellacione remota, vt bene ex hoc tex. deducitur, vbi nulla talis clausulæ mentio fit, accedit tex. in cap. cum te 18. qui etiam simpliciter loquitur, *sup. eod. tit. tradunt glos. verbo si causa in d. S. porro, & ibidem Innoc. n. 8. Anton. n. 11. Ioan. Andr. d. n. 47. Abb. d. n. 5. Domin. bic. n. 9. Scacc. n. 73.* dictis locis.
- 14 Limita tamen huius tex. supra proximam conclusionem locum non habere quando nihilominus subdelegatus non in totum appellacioni detulit ad Sûmum Pont. interpositæ, tunc enim ad eundem Pont. negotium deuoluetur, nec poterit amplius delegatus se in eo intromittere, vt notant *Arch. Domin. & Franch. bic. num. vlt. idem Franch. in d. cap. dilecti it. 3. num. 27. de appellat. Felin. in d. cap. super quæstionum S. porro num. 13. vers. sexto, Mober. decis. vlt. de appellat. Scacc. d. q. 8. num. 42. & q. 7. num. 66. cum seqq.* ampliantes hoc procedere etiam casu, quo delegatus subdelegauerit cum clausula, *Donec duxerit reuocandum*, vt in præsentì, adhuc enim asserunt non posse illum delationem appellacionis reuocare, postquam à subdelegato facta fuit.
- 15 *Qui vices suas committit donec reuocet, &c.* Intellige tex. procedere etiam si delegatus vices suas in totum commiserit, nam si commissio sub ea forma facta fuerit, *donec reuocaret*, ad eum certe, & non ad primum delegantem erit appellandum, ratioquæ ea est, quia cum possit reuocare iurisdictionis sit iudicium soluisit ff. de iudic. vbi Doct. *Domin. bic. num. 5. glos. verbo processum in fine, in cap. si à subdelegato, inf. eod. retinendo sibi delegatus reuocandi potestatem aliquid de iurisdictione retinuit*, iuxta doctrinam glos. *bic. verbo reuocandas*, succeditque proinde reg. huius tex. & d. cap. super quæstionum S. porro hoc. tit. tradunt *Franch. in præsentì num. 6. Domin. num. 9. Scacc. de appellat. q. 8. num. 35.* ampliantes hoc procedere non solum vbi appellari contigerit ante diffinitiuam in casibus à iure aliis permissis, de quo non est dubitatio, sed etiam si appellatur post sententiam ab ipsa diffinitiuâ, vt manifeste probat tex. in præsentì *vers. etiam*, qui non ad immediate præcedentes, sed ad hunc casum refertur, & cum eo coniungi debet, vt bene notant idem *Domin. d. num. 9. in fine, & Franch. num. 7. in fine.*
- 16 *Vel qui executionem sententiæ tantum, &c.* Per hunc tex. decisa est controuersia illa *Tancredi, Bernardi, & Innocenti*, quâ refert glos. 2. *vers. sed nunquid in d. cap. super quæstionem S. porro*, dum tex. decidit posse delegatum subdelegando totam causam, solam executionem sententiæ sibi referuare, quod *Tancredus* negabat, & virtute huius referuationis ad eum si,

appelletur non ad primum delegatam esse prouocandum, quod Bernard. & Innocent. inficiebantur, notant post glos. vltim. hic, *Franch. num. 6. vers. sed queritur, Domin. nu. 9. vers. secundo oppono, in presenti, Sicul. num. 13. dicens communem, Abb. num. 3. & alij in d. cap. porro, Card. Tusch. pract. concl. tom. 1. lit. A. concl. 352. num. 47. Scacc. d. q. 8. num. 35. vers. contra.* Quod tamen limitatur ne procedat quando delegatus post sententiam à se latam, à qua appellatum non fuit, illius executionem alteri simpliciter subdelegauit, tunc enim si à subdelegato appelletur, vel quia in exequendo modum excessit, aut merito sit suspectus, iuxta terminos *tex. in d. cap. super questionum, in princip. vers. nos autem; & in S. verum,* non ad delegatum, sed ad primum delegatam erit appellandum; ita post *Specul. part. 2. tit. de appell. S. nunc tractemus, vers. quod si lata sententia,* tradit *Domin. hic,* & magis inclinat *Franch. n. 6. quicquid dicat Anchar. in presenti num. 4.*

17 *Aut quicquid aliud de iurisdictione*

sibi referuat, &c. Ponunt Doctores hic exemplum quories delegatus aliquid de medijs causæ, veluti litis contestationem, vel restium examinationem, aut aliud sibi retinuit, tunc enim asserunt ad ipsum esse appellandum, dummodo tamen appelletur antequam actus illi per delegatum sint expediti, secus si postea, quia tunc non ipse, sed primus delegans prouocabitur, & ratio est quia vt ad delegatum valeat appellari, requiritur referuatio iurisdictionis iuxta hunc *tex. h. c. autem solum datur quousque actus illi expediuntur, postea vero omnino cessat, ex reg. cap. in litteris, in fine, sup. hoc tit. cum similib.* tradunt, & explicant post *Ioan. Andr. Domin. num. 9. vers. sed pone, Franch. num. 7. in presenti, Felin. in d. cap. super questionum S. porro num. 13. vers. fallit quarto, Scacc. d. q. 8. num. 40. vbi num. 41. intelligit ad effectum huius *tex. necessarium requiri, vt actus qui delegatus in sublegatione faciendæ referuantur, iurisdictionis sint, non vero quando delegatus consilium tantum sibi retinuit.**

18 In glos. [Reuocandas] *ibi (reuocare iurisdictionis est)* Ita *Sanch. de Matrimon. lib. 8. dist. 28. num. 56.*

19 In glos. [Morte] Notatur ad hoc quòd iurisdictione delegata non perit morte delegantis re integrà non existente, vt per *Sanch. d. disp. 28. num. 50.*

- 1 *Delegatorum pluriùm in solidum quilibet cognoscit, & vno cognoscens alij, nisi ex causa se non inmittunt, & perpetuatio vnius perpetuat quoad omnes.*
- 2 *Delegatis ex pluribus datis cum clausula, Quod si non omnes, &c. vel simili, quilibet, idest is, qui prauenit, potest per se solum sine alijs in causa procedere.*
- 3 *Dictio, liberè, potestatem tribuit faciendū actum sua sponte, alterius voluntate, non requisit.*
- 4 *Citatio inualida non perperit iurisdictionem.*
- 5 *Iurisdictione competens sub conditione, vel ex die prorogari non potest.*

Cap. Cum plures. VIII.

1 **C**ausa quando pluribus delegatur à Papa in solidum, quilibet per se solum potest procedere, & si vnus horum causam incæpit, alter non se immiscere potest in eadem, nisi primus sit impeditus iusta causa, vel nolit, vel malitiosè recuset procedere. Item si Papa mandans, & delegatus, qui incæpit, moriatur, potest vnus ex alijs prolequi, quia causa perpetuatur, licet res videatur integra. Colligunt ex *Ordinar. Lopus Abbas, Archidia. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 403. Alagon. in compend. pag. 147. remissiuè: Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 **Ipsorum quilibet &c.** Notatur ad hoc quòd ex pluribus Iudicibus delegatis datis cum clausula, *Quod si non omnes, &c. vel simili, quilibet, idest is, qui prauenit, potest per se solum sine alijs in causa procedere, & eam desinere, vt per Alex. cons. 93. num. 2. lib. 7. Covar. pract. quest. cap. 26. n. 5. v. ante de nullit. tit. ex defect. iurisd. Ordinarie n. 179. Molin. de Iust. tract. 5. dist. 24. num. 4. D. Barbofin. si quis posteaquam num. 6. ff. de iudic. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 4. n. 22. & alios per me citatos in tract. de claus. vsusfreq. claus. 125. num. 6. secundum Lugdunens. impressi.*

3 In glos. [Liberè] *ibi (idest etiam non requisito collega)* Notatur ad hoc quòd dictio, *liberè,* potestatem tribuit faciendū actum sua sponte, alterius voluntate non requisita, vt per *Rebuff. in concord. rub. de collation. S. prae-fatigè in verbo, libera, vers. septimo, Güzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 48. n. 3. & glos. 53. n. 3. Cald. Pereira de empt. cap. 20. num. 9. Cened. post lib. pract.*

- practic. & canon quæst. sing. 58. nu. 1. & alios per me citatos in tract. de dictionibus vsufreq. dist. 190. n. 2. secundum impress. Lugdunen.*
- 4 In glof. [Quo potest] ibi (*perpetua*) Notatur ad hoc quòd citatio inualida non perpetuat iurisdictionem, vt per *Mench. quæst. frequent. cap. 24. nu. 7. Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 28. num. 16.*
- 5 In ead. glof. ibi (*in diem, vel sub conditione*) Notatur ad hoc quòd iurisdicchio competens sub conditione, vel ex die prorogari non potest, vt per *D. Barbo. in l. 1. art. 1. num. 45. ff. de iudic.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Executor super gratia facta datus à Papa mortuo Papa etiam re integra gratiam exequitur, & num. 2.*
- 3 *Gratia principalis quando est nulla, datio quoque executoris tanquam accessoria, & pars ipsius gratia, erit nulla.*
- 4 *Executor gratia Apost. licet largo modo dicitur delegatus, tamen secus est in materia stricta, in qua delegati appellatione non venit executor.*

Cap. Si super gratia. IX.

- 1 **S**uper gratia facta alicui à Papa dantur executores, & antequam aliquid faciât moriatur Papa, possunt adhuc executores officio fungi, quia gratia, quod est principale, non expirat, ergo neque potestas executorum, quæ est accessoria. Colligunt ex *Ordinar. Lapus. Abb. Archidiacon. Gemin. Ioan. And. Ansb. Butr. Dominic. Manab. Francb. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 402. Alagena in compend pag. 147. remisiuè. Ximen. in concord. par. 1. & 2.*
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit *Cou. in cap. cum in officij, de testam. num. 8. vers. qua ratione, & practic. cap. 1. à princip. & lib. 3. vari. cap. 15. à num. 2. Medic. in tract. mors omnia soluit part. 2. concl. 64. à num. 186. Rebuff. in praxi. tit. de gratia rationi congruit à num. 2. Vincens. de Francb. decis. 405. Perez. l. 2. vers. sem. tit. 2. lib. 2. Ordin. pag. 199. col. 1. & l. 6. q. 36. tit. 12. lib. 3. pag. 701. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 7. num. 63. & 64. Auend. l. 43. Tauri gloss. num. 1. & glor. 3. Fr. Emm. quæstion. Regular. tom. 1. q. 9. art. 1. & tom. 2. q. 46. art. 8. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 12. in princip. num. 33. Aloys. Ricc. in praxi rerum.*

- fori ecclesiast. decis. 109. & in collect. decis. par. 2. collectan. 394. plures, quos refert Cened. ad Sextum collect. 1. Rot. decis. 203. num. 6. apud Farin. in. 1. collectione nouissimarum, alias par. 4. diuersi Gutier. pract. lib. 2. q. 74. & 75.*
- 3 *Sic nec etiam re integra, &c.* Notatur ad hoc quòd quando gratia principalis est nulla datio quoque executoris tanquam accessoria & pars ipsius gratia erit nulla, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. S. 1. in annot. n. 278*
- 4 In glof. [Principalis] ibi (*sed executor habet delegatam*) Notatur ad hoc quòd licet executor gratia Apostol. largo modo dicitur delegatus, tamen secus est in materia stricta, in qua delegati appellatione non venit executor, vt per *Gig. de pensionib. q. 94. nu. 5.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Delegatus Papa quando subdelegauit alicui non in totum vices suas, & moritur, vel excommunicatur, interim durante tali impedimento appellandum est ad Papam, & num. 2.*
- 3 *Appellatio non omisso medio, sed gradatim ad superiores immediatas est interponenda, nisi superior ille immediatus impeditus proponatur.*
- 4 *Delegatus subdelegans, aut alius immediatus superior quando excommunicatus proponitur, tunc non ad illum, sed ad primum delegantem seu alium legitimum superiorem erit prouocandum.*
- 5 *Idem dicendum si delegatus subdelegans esset mortuus, vel suspensus, aut hereticus, vt n. 6. vel absens sit notabili distantia, vt n. 7*
- 8 *Episcopus, seu alius Iudex Ordinarius si cum esset suspectus recusatus causam principalem delegauit, & consingat ab huiusmodi delegato appellari, tunc non ad ipsum Iudicem seu Ordinarium delegantem sed ad Archiepiscopum, vel alium superiorem immediatum erit prouocandum.*
- 9 *Iurisdicchio quado est delegata, & res nõ integra sic non suscipitur iurisdicchio delegati.*
- 10 *Appellatio alternatiua valet quando in appellante concurrat probabilis aliqua dubitatio iuris vel facti ad quæ sit appellandũ.*

Cap. Si is, cui. X.

- 1 **D**elegatus Papæ quando subdelegauit alicui non in totum vices suas, &

moritur, vel excommunicatur, interim durāte tali impedimento appellandum est ad Papam. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas Archid. Gem. Ioan. Andr. Busr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Vician. in ration. lib. 3. pag. 404. Alagona in compend. pag. 147. remissive. Ximen. in concord. part. 2.

2. Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumūt omnes in presenti, latius Anchar. num. 1. glos. pen. in fine, in cap. 1. de supplen. neglig. Pralat. hoc lib. Abb. num. 1. in cap. cum te 13. sup. hoc tit. Quintanaden. de iurisdic. lib. 2. tit. de subdelegat. num. 31. Molin. de iustis. tract. 5. disp. 21. num. 6. sic limitantes reg. cap. si delegatus vers. ad eum cum ibi notatis, sup. eodem tit.

3. Estque etiam generalis limitatio ad regulam iuris, qua cauetur non omisso medio, sed gradatim ad superiores immediatos esse appellationē interponendā, de qua in l. Imperatores 21. cum similibus ff. de appell. glos. & Doctores in cap. dilecti il 3. eod. tit. prosequuntur postquam antiquiores à se relatos Card. Tusch. tom. 1. lit. A. concl. 352. Scacc. de appellat. q. 7. vt non procedat quando superior ille immediatus impeditus proponitur, vt hic, tunc enim eo omisso quasi deficiente gradu proximo poterit ad alium superiorem sequentem prouocari, vt bene explicat, & alijs exemplis cōfirmat Anchar. hic d. num. 1. notant omnes in d. cap. dilecti, vbi Abb. num. 15. Soccin. reg. 2. 3. fallent. 12. & 15. Marant. de ordine iudic. part. 6. tit. de appellation. num. 375. Gat. lib. 1. obseru. 119. num. 2. cum alijs, de quibus Scacc. d. q. 7. num. 37. cum seqq.

4. Primò autē declara, & intellige conclusionem supradictā ex hoc tex. deductam, & limitationem in eo traditam recte procedere in exemplo ab hoc eodē tex. adducto, ibi, ipsum excommunicari, &c. quando scilicet delegatus subdelegans, aut alius immediatus superior excommunicatus proponitur, tunc enim non ad illum, sed ad primum delegantem, seu alium legitimum superiorem erit prouocandum, vt ex hoc tex. ita post glos. in presenti notant Abb. Marant. Molin. Socin. & alij proxime citatis locis, Arehidi. in cap. anteriorum num. 17. 2. q. 6. Sbar. tom. 5. de censur. disp. 14. sect. 1. num. 1. Scacc. d. q. 7. num. 38.

5. Secundò declara, & intellige conclusionē huius tex. procedere in alio exemplo ab hoc eodē tex. adducto, ibi, aut de medio tolli cōtingat, &c. idest vbi delegatus subdelegans esset mortuus, &c. iuxta explicationem glos. ibi, verbo de medio, quæ deducitur ex sequenti-

bus verbis textus, ibi, vel successorem expectando, &c. nam vbi delegatus mortuus est satis impeditus proponitur quomnis de appellatione valeat cognoscere iuxta reg. cap. si delegatus 7. in princip. sup. hoc eod. tit. notant omnes hic, Rebuff. ad leges Gallia tom. 3. tract. de appellat. art. 2. glos. unica num. 15. Scacc. d. quest. 7. num. 40.

6. Tertio intellige, & amplia vt procedat etiam vbi delegatus subdelegans, seu alius immediatus superior, ad quem appellari debuissent, suspensus esset, vel hæreticus, procedit enim in vtroque ratio huius tex. cum supra resolutis, & ita in suspenso notat expresse Abb. in cap. dilecti il 3. num. 15. de appellat. Scacc. d. q. 7. num. 41. & in hæretico, seu alio non Catholico tradunt idem Abb. vbi proxime, Franch. ibid. num. 20. & in cap. Romana S. 1. num. 4. vbi Domin. eod. num. inf. de appellat. hoc lib. Scacc. d. q. 7. num. 39.

Quartò amplia, vt locum habeat si delegatus, seu alius ad quem erat appellandum, absens sit notabili distantia, seu longinquitate, tunc enim ex ratione huius tex. in vers. ne absolutio, ad primum delegantem, vel alium superiorem immediatum posse appellari notant omnes hic, Franch. & Anchar. num. 2. & Domin. num. 4. ex reg. cap. 2. ibi, in longum peregrinari, inf. de procurat. hoc lib. & l. licet 15. in fine ff. de arbit. cum alijs, in quibus habetur longam absentiam iudicis sufficiens esse impedimentum non solum ad eum excusandum à munere iudicandi iuxta reg. l. pen. ff. de vacat. muneris, sed etiam ad iurisdictionem in alium transferendam, vt per D. Barbof. & alios ab eo citatos in l. si longius num. 1. & 4. ff. de iudic. & in terminis tex. in cap. cum plures, vers. porro, ibi, vbi alia iusta causa, sup. hoc eod. tit. tradit eleganter Federic. cons. 230. num. 2. quem sequitur Card. Tusch. lit. A. concl. 33. num. 10.

8. Quintò amplia vt similiter locum habeat in appellatione, quæ interponitur à delegato Episcopi, seu alterius iudicis Ordinarij, qui cum esset suspectus recusatus causam principalem delegat iuxta terminos cap. cum speciali 61. in fine princip. de appellation. cap. si quis contra, de foro compet. tunc enim non ad ipsum Episcopum, seu Ordinarium, delegantem, vt pote qui ex suspitione impediti medium non faciunt, sed ad Archiepiscopum, vel alium superiorem immediatum esse prouocandum ex reg. huius tex. notauit glos. pen. hic vers. bene autem, & fuit commu-

communis sententia antiquorum, quam tenuerunt Specul. par. 2. tit. de appellat. S. nunc tractemus n. 5. & 6. Vincent. Hof. Ioan. Andr. quos refert, & sequitur Anchar. in d. cap. si quis contra num. 5. Sicul. num. 5. 3. Franch. in cap. dilecti il 3. nu. 2. o. de appellat. & in cap. Romana S. 1. num. 4. in fillo tit. sequuntur Marant. de ordine iudic. par. 6. tit. de appellat. num. 375. & nu. 387. Gail. Myng. & alij de quibus Scacc. de appellat. quest. 7. num. 42.

9 Si delegatum ipsum excommunicari,

Ergo quando est delegata iurisdictione, & res non est integra, nempe quia delegatus perpetuauerat suam iurisdictionem ante excommunicationem, tunc non suspendetur iurisdictione delegati, ut per Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 19. num. 7. vbi ait procedere siue delegatio esset facta in totum, siue in parte.

- 10 In glos. [Durante.] ibi (credo quod teneat appellatio alternatiua; &c.) Sentit glos. appellationem alternatiuam valere, quando in appellante concurrit probabilis aliqua dubitatio Iuris, vel facti ad quem sit appellandum, alias vero non valere saltem attento Iure Canonico, quasi secus sit de Iure Ciuili, tradunt late Franch. num. 4. Dominic. num. 5. in presenti, scribentes in rub. de appellat. vbi Card. num. 31. Franch. nu. 8. & in d. cap. dilecti il 3. vbi idem Franch. a num. 59. Card. nu. 24. & 25. eod. tit. Legistæ in l. 1. S. si quis, vbi Paul. num. 6. Aretin. num. 15. ff. de appellat. Berroi. conf. 7. a num. 16. cum seqq. lib. 1. Villad. in tract. de legato par. 1. quest. 8. a num. 37. Gambar. in simili tract. lib. 8. quest. 6. num. 114. Lancellot. de attent. par. 2. c. 12. limit. 50. n. 124. & 125. Card. Tusib. tom. 1. lit. A. concl. 352. num. 60. cum seqq. Scacc. de appellat. quest. 9. per totam.

S V M M A R I V M.

- 1 Ab arbitris Iuris appellatur ad Papam, & num. 2. & intellige, ut nu. 7. & 9.
 3 Arbitri Iuris illi sunt, qui ex necessitate iuxta formam Iuris in casibus ab eodem Iure expressis à partibus, vel ab alijs eligantur.
 4 Arbitri Iuris an habeant iurisdictionem Ordinariam, vel delegatam, vel mixtam ex vtraque, remissive.
 5 Appellari potest à sententia arbitri electi ex forma, & necessitate Iuris.
 6 Arbitri Iuris tanquam veri Iudices iurisdictionem habent, eorumque sententia vera sententia est.

8 Lex magis fauet ei, qui necessariam satisfactionem prestare debet, quam ei, qui voluntariam.

Cap. Ab arbitris. XI.

1 **D**Elegatus Papæ, quando est suspectus, vel quando Iudices non concordant, eliguntur arbitri, secundum Ius, à quibus si grauata pars appellare vult, ad Papam, & non ad Iudices, est appellandum. Colligitur ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 405. Alagona in compend. pag. 147 remissive Ximen. in concord. par. 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt glos. verbo ad quos in cap. superioris causa hoc tit. in Decretal. vbi Butr. num. 17. Abb. num. 7. mol. nu. 3. post med. & Zabarel. col. 3. vers. secundo, Gail. lib. 1. c. bferu. 33. nu. 18. Fulu. Pacian. de probat. lib. 2. cap. 45. num. 25. Scacc. de appellat. q. 7. nu. 109. cum seq. vbi intelligit quando recusatus est vel delegatus Papæ, vel Ordinarius, à cuius sententia esset appellandum à Papa, secus quando recusatur delegatus inferior, vel Ordinarius, à cuius sententia non appellatur ad Papam.

3 Qui secundum formam Iuris, &c.

Arbitri Iuris illi sunt, qui ex necessitate iuxta formam Iuris in casibus ab eodem Iure expressis à partibus, vel ab alijs eliguntur, ut contingit in terminis huius tex. & cap. si contra unum 4. vers. vbi vero, sup. hoc eod. tit. cap. suspicionis 39. hoc tit. in Decretal. cap. cum speciali 61. in princ. de appellat. cap. 2. eod. tit. hoc lib. l. apertissimi C. de iudic. cap. pastoralis de rescript. in princip. tradunt Corras. lib. 4. miscel. cap. 18. num. 1. Alciat. in rub. de offic. Ordin. num. 33. Blanc. de compromiss. quest. 6. num. 1. Camill. Borrel. in simili tract. S. 3. glos. 1. nu. 33. Azeued. l. 4. a num. 24. tit. 21. lib. 4. noua Reop. Molin. de Iustit. tract. 5. disp. 23. num. 10. & disp. 31. num. 2.

4 Vtrum autem huiusmodi arbitri Iuris electi in casibus, de quibus in hoc tex. et alijs Iuribus supra relatis, habeant iurisdictionem Ordinariam, vel delegatam, vel mixtam ex vtraque? Vide Blanc. de compromiss. quest. 6. num. 4. Bart. in l. ult. C. de iud. vbi Bald. notab. 7. l. as. in l. duo Iudices num. 7. ff. de re iud. Specul. tit. de arbitris, S. fin. nu. 74. Abb. in cap. vlt.

vols. num. 2. cum seq. & ibi Felin. num. 12. de re iudic. Franck. num. 2. vers. in glos. 2. in presententi, Borrell. de compromiss. §. 3. glos. 1. à n. 61. Marant. de ordine iudic. par. 4. dist. 6. nu. 22. qui omnes huiusmodi arbitros, vel simpliciter delegatam, vel saltem mixtam iurisdictionem habere opinantur, delegatæ tamen magis, quam Ordinariæ accedentem.

5 *Si grauerint, &c.* Collige ex tex. à sententia arbitri electi ex forma & necessitate iuris, ut hic, appellari posse, consonant tex. in l. arbitro §. ff. qui satisd. cog. l. ult. ff. à quibus appellare non licet, l. ex consensu. 2. §. ff. de appellat. tradunt glos. ult. in presententi, & ibid. Anchar. num. 2. Franck. n. 3. glos. verbo supiatur, & ibi Doctores in c. pastoralis 14. in princip. de rescript. Bart. in l. 1. §. interdum num. 3. ff. à quibus appellare non licet, Butr. in cap. Quintauallis num. 38. de iureiur. Marant. de ordine iudic. par. 6. tit. de appellat. num. 27. Molin. de iustit. tract. 5. disp. 2. 3. num. 10. Scacc. de appellat. quæst. 17. limit. 13. num. 5. eam assignantes rationem.

6 quia tales arbitri tanquam veri iudices iurisdictionem habent, subindeque eorum sententia vera sententia est, pariens actionem iudicati, & exceptionem rei iudicatæ, vnde ab ea indulgeri debet appellatio à cessante ratione l. 1. ibi, quia nec iudicati aucto C. de recept. arbitr. quo argumento eandem conclusionem Doctores admittunt in arbitris electis ex necessitate statuti, ut per Anchar. hic in fine, Domin. num. 7. vers. & istam glosam, Bart. in l. decem proferre §. flari ff. de arbitr. Soccin. reg. 2. 4. fallent. 10. in fine, Ceual. commun. contra communes tom. 3. quæst. 840. num. 23. Scacc. d. limit. 13. num. 3. comprobat late plures referens Blano. de compromiss. quæst. 10. num. 10. cum duobus seqq. & est doctrina glos. 1. vers. vel etiam in cap. à iudicibus 2. quæst. 6.

7 *Ad Sedem Apostolicam appellandum.*

Hic tex. dum probat appellatorem ab arbitris iuris esse interponendam ad Summum Pont. de plano, & absq. difficultate procedit, primò in arbitris electis cum de reuocatione ambigitur litterarum de quibus in presententi in vers. vel qui. secundò in illis, qui assumuntur ad cognoscendum de suspitione obiecta delegato Apost. iuxta terminos cap. suspitionis 39. sup. hoc tit. cum enim hi sint veluti delegati ab ipso Summo Pont. vel Principe l. apertissimi, ibi, quasi ab Imperiali culmine delegati, C. de iudic. & insuper loco delega-

torum ipsius subrogentur, recte ab illis ad eundem Pont. vel Principem est appellandum, sicut aliàs ab eisdem delegatis ad eundem appellaretur ex decisione tex. in cap. super quæstionem §. porro sup. hoc tit. iuncta reg. l. si cum §. qui iniuriarum ff. si quis caution. facitq; etiam ratio glos. 1. in presententi, ibi, & sic ad Papam, qui est lex animata in terris, &c. cum qua videtur transire Dominic. num. 2. hic, tradunt Speculat. par. 2. tit. de appellat. §. nunc traitemus, vers. sed ad quem, num. 5. in fine, Abb. in d. cap. dilecti ff. 3. nu. 14. de appellation. Molin. de iustit. tract. 5. disp. 2. 3. nu. 10. Scacc. de appellat. quæst. 7. num. 109.

8 In glos. [Appellandum, vlt. jibi (sic etiam magis fauet lex, &c.)] Ultra iura à glos. citata idem melius deducitur ex tex. in specie in l. si di. tum §. si compromissero, ff. de iurisdiction. l. tator, ff. de negot. gestis, tradit Dominic. hic num. 7. exornat plucibus Tirac. de retractu lig. §. 1. glos. 10. num. 35.

9 In ead. glos. ibi (& hac ratione pato, &c.) Notatur ad hoc quod decisio huius tex. dum probat ad Sedem Apost. esse appellandum, ab arbitris iuris, procedit in illis arbitris, qui eliguntur quando Episcopus cum clerico sibi subdito causam habet in terminis cap. si clericus, vers. vel certe t. quæst. 1. sequuntur Domin. in cap. Romana §. ab Archiepiscopo num. 4. & ibi etiam Franck. num. 4. limit. 4. de appellat. hoc lib. Soccin. reg. 2. 3. fallent. 9. Marant. de ordine iudic. par. 6. tit. de appellat. nu. 376. cum alijs de quibus Scacc. d. q. 7. n. 107. Ratioque ea esse videtur, quia cum huiusmodi arbitri assumantur ex eo quia neque Episcopus, neque Archiepiscopus in ea causa iudices esse possunt iuxta tit. C. ne quis in sua causa, & proinde ex eisdem rationibus appellatio ad illos interponi non valeat, nec enim Archiepiscopus potest adiri per viam appellationis, nisi quando ab Episcopo appellatur d. cap. Romana in princip. Igitur quasi deficietibus iudicibus necessario Romanus Pontifex prouocari debet.

S V M M A R I V M.

1. *Executor datus à Papa, ut prouideat persona, subdelegat, si detur ut prouideat Ecclesia non expressè persona non subdelegat, nisi habeat speciale mandatum, & causam reddat.*
2. *Executores gratiarum possunt alijs committere vires suas.*

- 3 *Industria persona, ubi eligitur ad aliquod munus obeundum id delegari nequit.*
 4 *Delegatus inferioris à Principe licet non possit subdelegare, poterit tamen si ad hoc habeat speciale mandatum.*

Cap. Is, cui XII.

1 **P**apa quando committit alicui, vt prouideat tali certę personę de beneficio in tali Ecclesia, tunc iste potest demandare hoc munus alteri; quia sua industria non debet eligere personam; sed si mandat vt prouideat Ecclesię de persona, non exprimendo aliquã, non potest hoc demandare alicui, quia committitur eius industrię ad eligendam personam, nisi in rescripto dicat per se, vel per aliũ, Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archidiacon. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 405. Alagona in comp. pag. 147. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concor. par. 1.*

2 *Potest alij committere licite vices suas.*

Notatur ad hoc quod executores gratiarum possunt alijs committere vices suas, vt per *Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 5. collect. 1689.* vbi infert ad illud quod executores, maxime literarum in forma dignum, possunt alteri subdelegare.

3 *Quia circa eligendam personam eius*

industriam, &c. Notatur ad hoc quod industria ad aliquod munus obeundum, id delegari nequit, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 7. n. 18.* & alios citatos per me in *collect. ad cap. vlt. num. 3. cum seqq. hoc tit. in Decretalib.* vbi late declarauimus.

4 In glos. [Per alium, vlt.] ibi (*Es credo quod sic*) Notatur ad hoc quod licet delegatus inferioris à Principe non possit subdelegare, poterit tamen si ad hoc habeat speciale mandatum, vt per *Marant. de ordine iudic. par. 4. dist. 5. num. 63. Caputaq. decis. 167. nu. 2. par. 1. Nau. in c. placuit, de Pignit. dist. 6. nu. 70. & 71. Azened. ad rub. tit. 9. num. 14. & 19. lib. 3. noue Recopilat. Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 8. nu. 3. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. quest. 66. nu. 23. Morl. in emporio Iuris par. 1. tit. 2. quest. 10. num. 9. Iacob. de Grass. in aureis decis. par. 1. lib. 1. cap. 13. nu. 21. Fr. Ludou. Miranda de ordine iudic. q. 2. art. 11. concl. 2. Sauch. de Matrim. lib. 3. disp. 31. n. 6. cum seqq.*

Cap. Statuimus. XIII.

1 **P**apa quando mandat alicui causam expedire in certo loco, delegatus si habet iustam causam potest eam expedire in alio loco. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 406. Alagona in compend. pag. 148. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 2.*
 2. In glos. [Statuimus.] ibi (*sit ergo hoc de iure nouo*) Notatur ad hoc quod verbum, *Statuimus*, est Iuris noui inductiuum, vt per *Seraphin. Rotæ decis. 510. nu. 4. Nicol. Garc. de benefic. par. 3. cap. 1. num. 9.* & alios citatos per metipsum in *tract. de dictionib. vsusfreq. dist. 384. secundum Lugdunen. impress.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Appellatio ubi proponitur à subdelegato non in totum, quia non admittit exceptionem per quam denegatur etiam delegatum habere iurisdictionem, ad primum delegantem appellabitur, & num. 2.*
- 3 *Delegata potestas mortuo delegante re integra non expirat ipso iure, sed ope exceptionis.*
- 4 *Integra vt res non dicatur sufficit quod qualitercunque caperit Iudex iurisdictione, vti, excercens quemcunque actum iudicialem.*
- 5 *Contraria allegans non est audiendus.*
- 6 *Iudex delegatus si fuerit hæreticus non habet iurisdictionem.*
- 7 *Iurisdicctio subdelegata vt non expiret per mortem primi delegantis, satis est delegatum ab eo, vel ab hoc subdelegatum capisse vti iurisdictione ante dicti primi obitu.*
- 8 *Subdelegatio est actus iurisdictionis.*

Cap. Si à delegato. XIV.

1 **D**elegatus quando subdelegauit non in totum, sed in partem, licet sit regulariter appellandum ad delegatum, tamen si excipitur quod re integra mortuus est delegans primus, & hæc exceptio non admittitur, appellandum est ad Papam. Similiter quando appellatur ex eo quia Iudex non habet potestatem, appellandum est ad Papam. Colligunt ex Ordinar. *Archidiacon. Gemin. Ioan. Anar. Ancharan. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 406.*

Alagona in compend. pag. 148. remissive Ximen. in concordant. par. 2.

2 *Ex eo fuerit appellandum quia ex-*

ceptionem, &c. Per hunc tex. notabiliter de qua in cap. si delegatus vers. ad eum, sup. hoc eod. tit. qua habetur a subdelegato non in totum ad ipsum delegatum subdelegantē esse appellandum, vt non procedat quando à tali subdelegato ex eo appellatur quod non admittit exceptiones concludentes defectum iurisdictionis in delegato subdelegante, vt in exemplo, de quo tex. in præsentī, ibi, quod antequam, &c. & in alijs relatis à glos. verbo, in alijs, tunc enim non ad ipsum delegatum, qui iurisdictionem negatur habere, sed ad primū delegantem erit appellandum, ne aliās appellans appellando ad eundem, quem iurisdictionem negat habere, contraria deducere videatur, contra reg. cap. sollicitudinem 54. in fine, de appellat. l. 1. C. de furtis, cum similibus, quam rationem assignat tex. hic in fine, & per eum ita notat glos. Anch. nu. 4. ad finem, Ioan. Monach. & omnes hic, Abb. in cap. cum te 18. notab. 2. sup. hoc tit. Franch. in d. c. dilecti il 3. num. 28. de appellat. Molin. de iustit. tract. 9. disp. 21. num. 6. Quinsana de iurisdic. lib. 2. tit. de subdelegat. num. 31. Scacc. de appellat. quæst. 7. num. 68.

3 *Quod antequam per eum, &c.* Nota. tur ad hoc quod potestas delegati mortuo delegante re integra non expirat ipso iure, sed ope exceptionis, ac proinde si pars aduersa non excipiat valent gesta ab eo delegato, vt per Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 28. n. 39. & 40.

4 *In aliquo processum fuisse, &c.* Sufficit ergo, vt res non dicatur integra, quod qualitercunque cæperit iudex iurisdictione vt, exercens quemcunque actum iudiciale, vt per Sanch. d. lib. 8. disp. 28. num. 8.

5 *Contrarius sibi ipsi, &c.* Notatur ad contraria allegans non est audiendus, vt per Domin. hic not. vt. Greg. l. 11. verbo ninguna tit. 18. part. 3. Doct. per tex. ibi in l. 1. C. de furtis, Bernard. reg. 28. Manu. in l. precibus lect. 1. num. 19. C. de impub. & alijs Bald. in l. 1. op. pos. 9. col. 3. C. si seruus extero, Cou. vari. lib. 2. cap. 2. nu. 2. in fine, Menoch. de presumpt. lib. 2. præf. 41. num. 2. & consil. 106. num. 520. Cat. ed. Lusit. decif. 34. num. 9. par. 1. Stephan. Gratian.

Marchia decif. 54. num. 18. Cardof. in pract. Iudicum verbo Allegationum. 4.

6 *Idem fiet in alijs casibus, &c.* Hos casus ple-

ne enumerant glos. verbo in alijs, & Archid. hic, vbi additio impressa Ioan. Andr. alterum addit de hæretico, cum scilicet pars excipit Iudicem delegatum esse hæreticum, neque proinde iurisdictionem habere ex reg. cap. audiuius, cum similibus 24. q. 1. in quo latius insunt idem Archid. Franch. & Anchar. num. 4. Domin. num. 5. in præsentī, vltra quos vide Azori. insit. moral. par. 1. lib. 8. c. 13. quæst. 7. Castri. de iusta hereticorum punit. lib. 2. cap. 22. & 23.

7 In glos. [Processum.] ibi (Papa dedit delegatum, &c.) Notatur ad hoc quod, vt iuridictio subdelegata non expiret per mortem primi delegantis satis est delegatum ab eo, vel ab hoc subdelegatum cæpisse vt iurisdictione ante dicti primi obitum, vt per Sanch. d. lib. 8. disp. 28. num. 38.

8 In ead. glos. ibi (quia subdelegare est iurisdictionem delegare) Ergo subdelegatio est actus iurisdictionis, vt per Sanch. d. disp. 28. num. 18.

S V M M A R I V M.

1 Conseruatores qui possint esse ponitur hic, & vbi cognoscere valeant, & an, & quibus possint delegare, & quantum duret eorum potestas, & de salium expensis.

2 Conseruatores Societatis Iesu non comprehenduntur sub dispositione huius tex.

3 Conseruatores in forma de qua hic à solo Romano Pont. concedi possunt.

4 Conseruatores qui possint esse referuntur.

5 Vicarij generales Episcoporum quatenus tales Conseruatores esse non possunt.

6 Priores, seu Guardiani Mendicantium antepossint esse Conseruatores, remissiuè.

7 Iuridictio reciproca in Iudicibus non Conseruatoribus est iustissima causa recusationis.

8 Regibus propter eorum excellentiam semper deferunt, & preseruati censentur.

9 Conseruatoris datio existentis sub iurisdictione, vel dominio petentis, est nulla ipso iure.

10 Archiepiscopus an possit habere in Conseruatorem subditum suffraganei sui, remissiuè.

11 Districus quid sit, & an differat à territorio.

- torio, seu iurisdictione, remissive.
- 12 Clerici, an dicantur esse de districtu dominorum temporalium, remissive.
 - 13 Conseruatores extra ciuitates, siue dioceses in quibus fuerint desutati, procedere non possunt, nec reos ad suum iudicium trahere ultra unam dietam à fine diocesum eorundem, & num. 26. nisi aliud in tenore Bullæ Conseruatoria fuerit concessum, vt num. 14.
 - 15 Conseruatores plures habenti, an licitum sit partes citare ad remotiorem, stante propinquiori, remissive.
 - 16 Conseruatores in totum subdelegare non possunt, nisi quoad citationes, & sententiarum promulgationes, vel ubi ex beneficio litterarum id eisdem fuerit concessum.
 - 17 Episcopi suspensionem non incurrunn nisi de illis expressa mentio fiat.
 - 18 Ignorantia qualibet etiam crassa excusat à pena.
 - 19 Suspendio ab officio quoties à Iure, seu etiam ab homine practisè, vel absolute imponitur, si aliud non addatur, non includit suspensionem à beneficio.
 - 20 Conseruatorem sibi datum incitantes, vt intromittat se in ijs, quæ non continent apertam violentiam, vel iniuriam, & exigunt altiore indaginem, incurrunn excommunicationem Papa reueruatam.
 - 21 Pena de qua in hoc tex. non incurritur ex sola procuracione, nisi effectus sequatur.
 - 22 Absoluti non potest pars ab excommunicatione huius tex. nisi prius alteri parti integraliter expensas refarciat, nec subinde cautio sufficit.
 - 23 Delegata potestas expirat mortuo delegante re integra, secus quoad negotia iam cepta.
 - 24 Districtio, omnino, iuncta decreto irritanti omnimodam & totalem nullitatem ipso iure importat.
 - 25 Canonicus Ecclesiæ Cathedralis potest esse delegatus, non vero Conseruator.

Cap. Hac constitutione. XV. & vlt.

Conseruatores non possunt esse nisi Episcopi, & his superiores. Item Abbates, & habentes dignitatem, vel personatum in Ecclesiâ Cathedrali, vel Collegiata. Itè vnus Conseruator non potest habere pro Cõseruatore illum, quem conseruat. Item nullas potest habere pro Conseruatore suum subditum, vel eum, qui consistit in districtu ecclesiastico,

vel temporali suo, excipiuntur Reges, & Regina. Itè Conseruatores non præsumant procedere extra ciuitatem, vel diocesim, in quibus sunt constituti, contra quoscumque, neque aliquem trahant à fine diocesis ultra vnam dietam. Item nisi exprimat in rescripto, seu litteris non possunt committere suas vices alteri, possunt tamen citare, & denuntiare sententiam per alios, & quando hoc est concessum in litteris faciunt intra ciuitatem, vel diocesim, & personis habilibus vt supra. Item si Conseruatores scienter se intromittant in alijs, quam in iudicis iniurijs, & violentijs, seu in alijs, quæ iudiciale indaginem exigunt, eo ipso sunt suspensi per annum ab officio, & pars, quæ hoc procurauit, est excommunicata, & non absolutur nisi prius integrè satisfecerit parti indebite fatigatæ de expensis. Item officium Conseruatoris ipso iure expirat in negotijs non cæptis per mortem concedentis. Circa munera, expensas, assessores, notarios, & testes vocandos seruetur constitutio de rescript. cap. statuiumus, §. in super. Si quid contra præmissa fuerit attentatum est irritum, & inane, Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Yuiian. in ration. lib. 1. pag. 407. Alagona in compend. pag. 148. remissive Ximen. in concordant. part. 2.

2 In Societatis Iesu Conseruatore locum, non habere hunc tex. tradit Aldrete pro omnimoda Regularium exempt. par. 3. cap. 5. num. 8. cum seqq.

3. A Sede Apost. conceduntur, &c.

Notatur ad hoc quod Conseruatores in forma de qua hic, à solo Romano Pont. concedi possunt, vt per Siluest. in sum. verba Conseruator num. 2. Fr. Emman. Roderic. quæst. Regular. tom. 1. quæst. 65. art. 2. in princip. Azorin. instit. moral. tom. 2. lib. 5. cap. 3. quæst. 6. Molin. de Iustitia tom. 6. disp. 29. nam. 3.

4. De cætero deputari non possint nisi

Episcopi, &c. Tex. hic vsque ad vers. Conseruatores autem, totus est in explicando quinam possint Conseruatores deputari, & in primis regulam constituit solos Episcopos, vel eorum superiores, aut Abbates, item eos, qui dignitates, vel personatus in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesijs obtinuerint, Conseruatores eligi posse norant omnes in præsentia, Petr. Greg. synagm. lib. 47. cap. 22.

cap. 22. num. 28. Siluest. verbo *Conseruator* ni.
2. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. q. 65. art.
2. Azor. d. tom. 2. lib. 5. cap. 34. q. 4. Molin.
d. disp. 29. num. 3.

5. *Seu dignitates, vel personatus in Cathedralibus, &c.*

Verba illa, *dignitates, vel personatus*, striete accipiuntur, non prout important honorem cum aliqua iurisdictione, sed prout sunt beneficia ecclesiastica, sicut manifeste probant verba sequentia, ibi, in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesijs obtinētes; vnde sequitur eodem Vicarios generales Episcoporum quatenus tales Conseruatores esse non posse; licet enim habeant honorem, seu officium cum iurisdictione, acquaquam tamen obtinent dignitatem, seu personatum in aliqua Ecclesia, Abb. in cap. de multa num. 23. de prabend. Sely. de benef. part. 1. q. 2. num. 64. Menoch. conf. 51 nu. 33 lib. 1. quam tamen dignitatem tex. hic requirit, & ita ex hoc & alijs fundamentis in specie defendunt Cardin. in d. Clem. 2. q. 12. & ibi Bonif. a num. 36. Pauin. de potestate Capituli. par. 2. q. 10. num. 16. Fr. Emman. d. q. 65. art. 1. 3. vers. ex his. Quamuis contrarium intendant glos. verbo *delegatus* in Clem. 2. de rescript. quam sequuntur Ancharan. Paul. & Imola ibi, & ex noua decisione illius tex. videtur tenere Piccard. inter consilia Menoch. conf. 52. num. 33. cum seq. lib. 1. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. quaest. 27. quorum sententiam etiam hodie locum habere poterit a tenentis specialibus priuilegijs Religionum, quibus similiter concessum est, vt possint Vicarios generales in suis Conseruatores eligere, vt per Fr. Emman. d. art. 13. Notum autem 6 Priores, seu Guardiani Mendicantium possint esse Conseruatores, prout delegati dari valent in terminis d. Clem. 2. vide eundem. Fr. Emman. d. art. 13. vers. secundo est. notandū.

7. *Nullusque deputati sibi Conseruatoris, &c.*

Intellige prohibitionē hanc procedere non solum ad effectum, vt ex hoc capite, valeat Conseruator recusari, sed insuper vt datio nulla sit, etiam non opposita exceptione, seu reculatione, iuxta decisionem huius tex. in vers. ult. obseruat glos. hic verbo *Conseruator*, & verbo edita vers. secundo, cum qua transeunt Monach. & Domini in princ. n. vlt. & Anch. n. 1. notantes quod licet aliās hęc reciproca iurisdictione in ceteris Iudicibus sit iustissima causa recusationis iux-

ta doctrinam Specul. in tit. de Iudice deleg. S. sapere est vers. item si vnus, Rebuff. ad leges Gallicia tom. 3. tract. de recusat. art. 9. glos. unica num. 34. intendit glos. d. verbo *Conseruator*, ibi, saluo iure recusationis, &c. in Conseruatoribus tamen sufficiens est vt ipsamet concessio nulla sit, iuxta hunc tex. tradit Petr. Greg. syntag. lib. 47. c. 2. n. 8. Azor. d. p. 2. lib. 5. c. 34. q. 4. Molin. d. tom. 5. disp. 29. n. 3. vers. item non possunt.

8. *Regibus, & Reginis, &c.* Notatur ad hoc quod Regibus propter eorum excellentiam, semper defertur, & praeferatur ceteris, vt per Ceuall. commun. contra communes q. 897. n. 491 tom. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 9. S. 2. num. 36. Azoued. cons. 34. num. 6.

9. *Qui sub ipsius iurisdictione, dominio, &c.*

Intellige similiter ex hac causa, Conseruatoris dationem nullam manere ipso iure, vt intendunt glos. verbo a reporali. glos. verbo edita, vers. tertio hic, iunctis supra resoluētis. Ratio huius probationis defumitur ex decisione tex. in cap. accedens il 1. vers. cū igitur, & ibi glos. verbo subesse, & ex c. accedens il 2. ibi & omnes sub districtu existant, &c. vlt. lite non contest. cum alijs in quibus habetur non posse quem habere in iudicio eū, cui valeat imperare, tradunt Monach. in present. num. 1. Anchar. in princ. num. 6. Marant. de ordine iudic. par. 6. sit. de appellat. n. 40. & 41. Vtrum autem Archiepiscopus possit habere in Conseruatore subditum Suffraganei sui supposito prohibitione huius tex. vide per Dominie. hic in princ. tex. num. vlt. & Franck. num. 4. in fine.

11. *Districtu ecclesiastico, vel temporali.*

Quid sit districtus, & an differat a territorio, seu iurisdictione, vel videtur probare tex. hic in illa particula, vel 1 vide Ancharan. num. 6. Franck. n. 3. in present. glos. verbo diuicem in Clem. ne Romani S. sane, de elect. cum alijs de quibus Alex. in l. vlt. n. 11. & ibi Angel. ff. de iuris d. omni. l. ud. Oldrad. conf. 167. Surd. decis. 129. num. 14. plenē Card. Tusch. tom. 2. l. if. D. concl. 516. per totam.

12. An autem clerici dicantur esse de districtu dominorum temporalium, vide Domin. in princ. tex. num. 7. & 8. Franck. num. 3. & 4. Anchar. num. 6. & tandem post Bars. & alios, quos citat, Mart. de Iurisd. par. 4. cent. 1. casu 1. n. 28. Surd. decis. 129. p. & conf. 301. n. 7. Soar. de legib. lib. 3. c. 20. n. 7. ad fine, Card. Bellar. tom. 1. controu.

controu. s. generali lib. 1. c. 2. 8. vers. secunda pro-
positio, & plerique alij inde disputantes an, &
quando leges Ciuiles aliàs iustæ obligēt Cle-
ricos ad sui obseruantiam tanquam Ciues,
seu membra Reipub.

- 13** *Conseruatorores autem*, &c. Probatur. Iudices Conseruatorores de quibus in præsentibus, extra ciuitates, siue dioceses, in quibus fuerint deputati procedere non posse, nec reos ad suum iudicium trahere vltra vnam dietā à fine dioceseum eorundem, notant *Ioan. Andr. Dominic. & omnes hic, Siluest. verbo Conseruator n. 4. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 5. c. 34. q. 8. Fr. Emman. tom. 1. q. 65. art. 7. Molin. tom. 6. disp. 29. n. 4. Ceual. commun. contra communes q. 897. n. 730. cum seqq. tom. 4. quod ex eo procedit quia cum Conseruatorores sint Iudices delegati, voluit Pontifex, vt incis seruaretur decisio sex. in c. statutum, s. cum vero, cum seq. sup. de rescript. hoc lib. vbi id ipsum in cæteris delegatis constitutum inuenitur, vt bene notauit *glos. hic verbo non presument. Vnde fit quod ea omnia, quæ in computatione harum dietarum, illarum significatione, ac cæteris omnibus in proposito circa delegatos à lure inducta, & à Doctõribus declarata reperiuntur, proportionabiliter in Conseruatoribus locum habebunt, quæ cum non sint præsentis loci videri poteris per scribentes in d. s. cum vero, & seq. Doct. in c. nonnulli 28. in princip. vbi late *Felin. à n. 31. Mansu. & alij extra de rescript. Dec. & Paris. in c. olim, de exception. Rebuff. de priuileg. scholar. priuileg. 161. Ceual. d. quest. 897. à num. 732. Card. Tusch. tom. 2. lit. D. concl. 405. cum seqq.***

- 14** Limita proxime resoluta, vt non procedat, quando aliud in tenore Bullæ Conseruatoriæ fuerit concessum, prout hodie Conseruatoribus Religionum indultum reperitur, vt scilicet vsque ad tres dietas partes ad suum iudicium trahere valeant, sicut referunt *Fr. Emman. d. art. 7. Molin. disp. 29. n. 4. & olim regulariter Conseruatoribus quatuor dietæ cõcedebantur, vt tradunt Domin. hic n. 4. vers. quæro, Rebuff. & Fr. Emman. dictis locis*, quas ad duas tantum restrinxit Innoc. VIII. in Bulla, quam refert *Azued. l. 20. n. 30. tit. 7. lib. 1. nouæ Recop. Vtrum vero habenti plures Conseruatorores licitum sit partes citare ad remotiorem stante alio propinquiori vide Ioan. Andr. in addit. ad Speculat. tit. de Iudice deleg. vers. sed nunquid, Fr. Emman. d. quest. 65. art. 8. per totum.*

- 16** *Vices quoque suas*, &c. Licet ergo qui mi Pont. delegatus in totum subdelegare valeat ex decisione tex. in c. si pro debilitate, & in cap. super questionibus, in fine princip. cum similibus, sup. hoc tit. Conseruatoribus tamen id non permittitur nisi quoad citationes, & sententiarum promulgationes, vel vbi ex beneficio litterarū id eisdem fuerit concessum, tradunt vltra *glos. & Ordinarios hic, glos. verbo ipsorum in Clem. 2. de hæres. Petr. Greg. syntag. Iuris lib. 47. cap. 2. num. 27. Quintana de Iurisdict. & imperio lib. 2. tit. de subdelegat. num. 7. Azori. d. par. 2. lib. 5. cap. 34. quest. 9. Fr. Emman. d. tom. 1. quest. 65. art. 10. Molin. d. tract. 5. disp. 29. num. 5. qui duo vltimi referunt speciales concessionem factas Religiosis per quas earundem Conseruatores in totum subdelegare valent. De ratione autem quare attento lure Conseruatorores nequeant committere vices suas vt hic, inquit *glos. in d. Clem. 2. eam reddens quia scilicet eorum industria præelecta videtur, ac subinde succedit reg. d. cap. is, cui, sup. hoc tit. & lib. aliã tradit Petr. Greg. d. num. 27. Sed melior videtur, quam sentit *glos. hic verbo nulli, intendens textum hunc ius speciale constituere in proposito circa Conseruatorores sicut in multis alijs constituit ad eorum potestatem restringendam, vt quanto minus fieri posset Ordinariæ præiudicium afferret, agnoscit communis hic, Bellam. num. 4. in d. cap. vlt.***

- 17** *Eo ipso per unum annum*, &c. Non intelligas pœnā hanc suspensionis referri ad Episcopos, seu eorum Superiores, si quibus textus in principio loquutus fuit, si forte Conseruatorores deputentur, & limites sup. potestatis excedant, vt enim clausula hæc generalis sit, nec in illa de ipsis expressa mentio fiat, succedit decisio tex. in c. quia periculum, de sentent. extom. hoc lib. ad quem licet Doctores in præsentibus non aduertant, obseruauit tamen eleganter *Soar. tom. 5. de censur. disp. 31. sect. 3. n. 17. Nec etiam intelligas sufficere ad eandem pœnā incurrendā Conseruatorores delinquere per ignorantiam Iuris crassam, vel affectatā, vt male voluit *glos. hic verbo scienter, cui similis in Clem. 1. verbo scienter, de consang. sequuntur in specie Franck. & Dominic. hic in vers. Conseruatorores n. 2. Fr. Emman. d. tom. 1. q. 65. art. 19. arg. tex. in c. eos, de tempor. Ordinatis. hoc lib. Verius enim est requiri, vt culpabiliter, & grauiter peccado id faciāt, cū tex.**

scientiā exigat, nec sine causa verbum, *scienter*, in eo additum sit ad excludendam scilicet quamcunque ignorantiam, vt in terminis defendit *Soar.* vbi proxime. Quod ex eo confirmatur, quia quilibet ignorantia etiā crassa excusat à pœna, licet non à culpa, quando lex pœnam imponens vtitur verbo *scienter*, vt arg. *tex. in Ligitur. ff. de liberali causa*, cum similibus comprobat post alios *Nau. in man.*

- 19 c. 27. nu. 147. Denique non intelligas suspensionem hanc licet ex generalitate verborum includat suspensionem non tantum ab officio muneris Conferuatorij, sed etiam ab ipso Officio clericali, iuxta de *trina*, quā ex *D. Thom.* & alijs à se citatis tradit *Soar. d. tom. 5. disp. 26. sect. 1. à nu. 3.* inuolueret etiā suspensionē à beneficio, vt male infert *glof. hic verbo officio*, cum qua post *Monach. n. 4.* & *Archid.* transit *Domin. d. n. 2.* Cōtrariū autem verius existimo cum *Soar. d. disp. 31. n. 17. in fine*, quoties enim à iure, seu etiam ab homine suspensio ab Officio præcise, vel absolute imponitur, si aliud non addatur, non includit suspensionem à beneficio, vt ex *tex. in c. cū inter. in princ. de purgat. canon.* & alijs fundamentis comprobat late idem *Soar. d. disp. 26. sect. 3. à n. 4. Hæriq. in sum. lib. 13. c. 32. §. 3.* quicquid alij distinguāt,

20. *Pars vero, quæ hoc fieri procurabit,*

Notatur ad hoc quod incitātes Cōferuatorē sibi datum, vt intromittat se in ijs, quæ non continent apertam violentiam, vel iniuriam, & exigunt altiore indaginem, siue iudicalem discussionem, incurrun excommunicationem Papæ reseruatam, vt per *Gamb. de casibus referuat. c. 10. n. 6. in princip. Fillius. tract. 1. q. n. 3. vers. quinta.* & nu. 58. *Rainer. de censur. extra Bullam Cene. c. 9. excom. 47.* quos refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 50. n. 205. secundum *Lugdunen. impress.*

- 21 Nō est ergo intelligēdus *tex.* in hac pœna excommunicationis de quocunque procurante, sed tantum de eo, qui parrem in iudicio sistit, vt manifeste probant verba illi, & bene notant, ac declarant *Dominic. hic n. 2. Nau. in man. c. 27. num. 125. Azor. d. par. 2. lib. 5. c. 34. q. 13. Soar. d. tom. 5. de censur. disp. 23. sect. 4. n. 10. Fr. Emman. d. tom. 1. q. 65. art. vlt. aduertentes insuper eandem pœnam non incurri ex sola procuracione nisi effectus sequatur.*
- 22 Licet autem ab hac excommunicatione nequeat pars absolui nisi prius alteri parti integraliter expensas restarciat, vt *lex.* ait, nec

subinde cautio sufficiat quemadmodū prosequuntur declarātes *Domin. hic n. 3. Monach. n. 4. Fræcb. n. 2. in fine, glof. verbo inanifesta in c. 2. de sent. excom. hoc lib.* iunctis traditis per *Doctores per tex. ibi in c. qua fronte, de appellat. Cou. in c. alma mater par. 1. §. 11. n. 11. Henriq. in sum. lib. 13. c. 28.* absolutio tamen ab Ordinario præstari poterit cum reseruata non reperatur ex regula *tex. in c. nuper vers. in secundo, de sent. excom. obseruatq; Domin. Fræcb. & Monach. di. his locis, Azor. d. c. 34. q. 13. in fin.*

- 23 *Officium autem,* &c. Notatur ad hoc quod potestas delegata expirat ipso iure mortuo delegante re integra, vt per *Sanch. de Matr. lib. 8. disp. 28. n. 40.* quoad negotia vero cæpta non expirat morte concedentis, vt per *Fr. Emman. quasi. Regular. tom. 1. q. 65. art. 6. vbi art. 9.* resoluit quod non durat post quinquenium iurisdictio Conferuatoris quoad negotia iam cæpta.

24 *Omnino decernimus irritū, & inane.*

Notatur ad hoc quod dictio *omnino*, iuncta decreto irritantis omnimodam, & totalem nullitatem ipso iure, & sine ope exceptionis importat, secundum ea, quæ de natura decreti irritantis tradunt communiter Doct. de quibus *Gabr. commun. tit. de clausul. concl. 3. num. 56. cum seq. Card. Tusch. tom. 2. lit. D. conc. 115.* & citati per me in *tract. de clausulis vsufreq. claus. 40.* Et dōdicit *omnino* vide quæ late dixi in *tract. de dictionib. vsufreq. dict. 240.*

- 25 In *glof. Obtingentes.* Ibi (quia delegatus potest esse Canonicus Ecclesie Cathedralis, Cōferuator non) Ita *glof. verbo Canonici vers. item scias in cap. statutum, in princ. sup. de re. script. hoc lib.* Sicul. in *Clem. 2. nu. 34. eod. tit. Petr. Greg. d. lib. 47. cap. 22. num. 28. Mandos. de signatura gratia tis. conferuatorie vers. sed quo,* vbi testatur ita seruari de stylo Curie, *Fr. Emman. d. que lib. 65. art. 2.* Quamvis contrariū defendat *Gom. in d. cap. statutum num. 110.* cuius opinio licet de iure communi non procedat, satis tamen defenditur: auctentis specialibus priuilegijs Religionum, quibus indultum est, vt etiam Canonicos Ecclesiarum Cathedralium, ja Conferuatores eligere valeant, sicut concessit Sixtus I. V. Pius V. & Greg. XIII. vt referunt *Fr. Emman. d. que lib. 65. art. 3. Molin. d. disp. 29. num. 3.*

- 26 In *glof. [Non præsumant.] ibi (quod in Conferuatore non credo)* Notatur ad hoc quod Conferuatores extra Ciuitatem, seu diocesim in

sim in qua fuerint deputati etiam stante partium consensu procedere non possunt, nec reos ad suum iudicium trahere extra vnam dietam a fine d. oeconomicorum eorundem, sequitur Molin. d. tract. 5. disp. 29.

De Officio Legati. Tit. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 Legati non Cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre non possunt, sed Legati Cardinales hoc bene possunt.
- 2 Legati nati, seu missi non habent facultatem conferendi.
- 3 Legati de Latere omnia beneficia in provincia sibi decreta conferre possunt.
- 4 Cardinales propter eorum prerogativas, & excellentias in generali dispositione non comprehenduntur nisi de eis specialiter fieret mentio.
- 5 Legatorum triplex species.
- 6 Papa cum promiscue de Cardinalibus loquitur vocat illos fratres.
- 7 Legatus Cardinalis potest conferre beneficia, quorum collatio deuoluta est ad Papam per Lateranense Concilium.
- 8 Legatus Cardinalis ubi est in provincia, vel alius habens speciale mandatum, possunt tres concurrere in collatione beneficij, Papa scilicet, Legatus, & Ordinarius.

Cap. Officij. I. Inno. IV.

Legati Cardinales solum beneficia conferre possunt, alij non possunt nisi de speciali licentia. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 417. Alagona in comp. pag. 152. remissive Ximen. in concordans. par. 1. & 2.

2. Conferendi beneficia nullam habeat potestatem.

Notatur ad hoc quod Legati nati, seu missi non habent facultatem conferendi, vt per Flamin. de resignat. benefic. lib. 8. quest. 13. nu. 10. cum seqq.

3. Quod in Fratribus nostris, &c.

Notatur ad hoc quod Legatus de Latere omnia beneficia in provincia sibi decreta conferre potest, vt per Gigan. de pensionib. q. 6. n. 18. cum seqq. Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus num. 70. Gambar. de officio, & potest. Legati de Latere lib. 3. num. 31. vbi num. 94. subdit hoc

procedere etiam in beneficijs exemptis, Leli. Zechi. de benefic. & pension. ecclesiast. c. 2. vers. Legati etiam, Azori. in sit. moral. par. 2. lib. 5. c. 28. q. 1. Rot. apud Farin. decif. 614. in 1. collect. nouissimarum, alias par. 4. diuerfor. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 2. 3. num. 2. Azeued. ad rub. tit. 8. n. 2. lib. 6. noua Recopil. Vnde coram illo renunciationem fieri posse resoluit Flamin. dicto lib. 8. quest. 13. nu. 15. cum seqq.

4. Quia sicut honoris prerogatiua le-

tantur. Notatur ad hoc quod Cardinales propter eorum prerogatiuas, & excellentias in generali dispositione non comprehenduntur, nisi de eis specialiter fieret mentio, vt per Aloys. Ricc. in collect. decif. par. 5. collect. 1. 724. De Cardinalium prerogatiuis, & sublimitate, vide Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 24. num. 2. cum seqq.

5 In glos. [Legati.] Notatur ad hoc quod triplex est legatorum species, quidam enim dicuntur Legati nati, quidam vero sunt, qui appellantur missi, alij autem dicuntur Legati de Latere, sic sigillatim singulos Legatorum gradus percurrentes tradunt, & explicant Flamin. de resignat. benefic. lib. 8. q. 13. n. 1. cum seqq. Azori. in sit. moral. par. 2. lib. 5. cap. 27. quest. 1. Molin. de iustit. tom. 6. disp. 9. num. 2.

6 In glos. [Fratribus nostris.] ibi (nota quia cum Papa promiscue de Cardinalibus loquitur, vocat fratres illos) Ita Rebuff. de priuileg. scolar. priuileg. 106. vers. 43. Azori. d. par. 2. lib. 5. cap. 27. quest. 2.

7 In glos. [Ampliori.] ibi (sed quid dices, potest ne Legatus Cardinalis conferre beneficia, quorum collatio deuoluta est ad Papam per Lateranense Concilium ? videtur quod sic) Sequuntur Pute. decif. 266. lib. 2. Corraf. de benefic. cap. 3. num. 4. Gambar. de officio, & potest. Legati de Latere lib. 3. num. 13. & nu. 624. Cuch. in sit. maior. lib. 2. tit. 5. num. 79. Petr. Greg. de benefic. cap. 2. num. 4. Leli. Zechi. de Repub. eccles. tit. de statu Legati num. 4. vers. tertio potest, & de benefic. & pension. ecclesiast. cap. 2. vers. Legati etiam.

8 In ead. glos. ibi (& nota quod ubi est Legatus Cardinalis in provincia, vel alius habens speciale mandatum, possunt tres concurrere in collatione beneficij, scilicet Papa, Legatus, & Ordinarius) Ita Cosm. in pragm. Sanct. tit. de collation. S. neque, verbo praventionem, Aen. de Falconib. de referuat. par. 2. praelud. Corraf. de benefic. cap. 3. num. 5. & 6. Caputaquen. decif. 287. n. 2. par. 1. Quintanad. lib. 1.

ecclesiast. cap. 5. n. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. S. 2. proem. num. 54.

S V M M A R I V M.

- 1 Legati officium non expirat per mortem Papæ, & num. 2.
- 3 Legati Sedis Apost. sunt Iudices Ordinarij.
- 4 Legati Cardinalium delegatorum possunt subdelegare.

Cap. Legatos. II. Clem. IV.

Legati officium non expirat per mortem Papæ. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 418. Alagona in compend. pag. 152. remissive Ximen. in concord. part. 2.

Hæc eadē conclus. ex hoc text. deducit Moz. de contractib. tit. quomodo annullat mandati n. 20. Azued. ad rub. tit. 8. n. 2. lib. 6. noua Recop. Picbar. in S. recte nu. 2. In sit. de mandato. Morl. in empur. Iuris p. tit. 2. in pralud. n. 105.

3 Ordinarios reputantes. Notatur ad hoc quod Legati Sedis Apost. sunt Iudices Ordinarij, vt per Nau. in c. cum contingat. de rescript. remed. 5. n. 2. & de Indulgent. notab. 28. n. 19. Gutier. canonic. lib. 1. c. 11. n. 4. cum seqq. Säch. de Matr. mon. lib. 3. disp. 28. n. 8. & lib. 2. disp. 28. nu. 4. Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 21. n. 37. & glos. 24. n. 36. Molin. de Iustit. tom. 6. disp. 9. n. 3. Azori. in sit. moral. par. 2. lib. 5. cap. 27. quæst. 5.

4 Vnde delegatos Cardinalium delegatorum posse subdelegare resoluit Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 166. num. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Legatione finita expirant reseruaciones Legatorum, et omnis processus habiturus super illis, nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata.
- 2 Legatus potest etiam beneficia vacatura sua reseruare collationi.
- 3 Legatus non potest plura beneficia ad collationem vnius collatoris pertinentia simul reseruare, nisi pendente priori reseruacione super beneficio collatiuo legatus faciat aliam super beneficio electiuo, seu iuris ecclesiastici patronatus, vt num. 4.
- 5 Legatus non potest facere reseruacionem, etiamsi virtute prioris reseruacionis beneficium reseruatum conseruatur, si mo-

do tamen lis super illo moueatur.

- 6 Reseruaciones per Legatum factæ expirant finito officio.
- 7 Beneficium si collatum non sit, omnia, quæ ad reseruacionem exequendam gesta fuerint in quocunq; statu reperiantur, finito legationis officio expirare dicuntur.
- 8 Legatus, aut Nuncius Apostol. potest apponere decretum irritans.
- 9 Reseruaciones beneficiorum sunt odiosa.

Cap. Præsenti. III.

Beneficiorum reseruatio facta à delegato Papæ à Lateræ, & decreta super ipsius interposita, sicut denunciations, inhibitiones, processus facti per se, vel per deputatos à se ad hunc effectum, si adhuc non est collatum beneficium, sunt irrita statim, ac expirat eius legatio. Item legatus, qui in aliqua Ecclesia reseruauit sibi aliquod beneficium, cuius collatio pertinebat ad aliquem, non potest ea pendente aliud reseruare. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 418. Alagona in compend. pag. 152. remissive Ximen. in concord. part. 2.

2 Reseruaciones quorumcumque bene-

ficiorum, &c. Notatur ad hoc quod Legatus potest etiam beneficia vacatura suæ reseruare collationi, vt per Corras. de benef. cap. 3. num. 4. Leli. Zecchi. de Republ. ecclesiast. cap. 2. de benef. & pension. vers. sic. Legati, Simonet. de reseruati. quæst. 2. num. 7. & quæst. 94. Cuch. in in sit. maior. lib. 2. tit. 5. à nu. 73. Aene. de Falconib. de reseruati. quæst. 2. Petr. Greg. de benef. cap. 24. num. 24.

3 Nec etiam postquam, &c. Collige ex text. Legatum non posse plura beneficia ad collationem vnius collatoris pertinentia simul reseruare, ita glos. verbo illa pendere, Domin. num. 1. Franch. num. 3. & alij in præsent. Hoff. & Calderin. in cap. mandatum, de rescript. Declara vt scilicet sortita priori reseruacione effectum facta de illa mentione possit Legatus aliam facere, minime vero si pendeat, quam quidem, etiamsi de illa mentio fiat, efficere nequit. Ratio est quia totaliter, & penitus facultas conferendi Ordinarijs aufertur, quando enim plures pcederent reseruaciones impossibile est vt cõferat Ordinarius, sicut quãdo vnã tantum efficitur, qua finita, seu sortita effectum, liceat

Legat.

Legatus possit conferre, aut reservare, nihilominus tamen interim manet locus seu tempus, in quo preveniendo futuram collationem, seu reservationem, potest Ordinarius beneficium conferre.

4 Intellige primo non procedere quando pendente priori reservatione super beneficio collatiuo Legatus facit aliam super beneficio electiivo, seu Iuris ecclesiastici patronatus, vel simili. Patet si expendas in praesenti decisione solum tractari de beneficijs pertinentibus ad collationem, ibi, *ad collationem, &c.* unde verificata respectu prioris beneficii collatiui est inconueniens quod aliud diuersum per eundem Legatum referuatur iuxta decisionem text. in *c. cum in illis 16. de praebend. hoc lib.* Accedit quod decisio huius text. a Iuris regulis exorbitare dicitur, patet ex verbo, *prohibemus*, de quo hic, per quod quidem potestas alias competens videtur auferri, ac proinde cum tantum respectu beneficii collatiui auferatur, ad alia beneficia non debet fieri extensio, iuxta *reg. odia lib. 6.* prout in specie sentit *glos. verbo praesentare, in c. cum dilectis, de iurepatron.*

5 Intellige secundo non posse Legatum facere reservationem etiam si virtute prioris reservationis beneficium reservatum conferatur, si modo tamen lis super illo moueatur, cum enim finalis sententia inspicienda sit iuxta *reg. text. in c. fraternitatis, de frigid. & malef.* adhuc illa prior reservatio dicitur pedere, prout aduertit *Domin. n. 2. & Franck. n. 1. in praesenti.*

6 *Et ipso quod finitur legatio, &c.*

Collige ex text. finito legationis officio reservationes per Legatum factas expirare, vt per *glos. verb. finitur, Aub. n. 1. Domin. n. 4. Franck. n. 3. & alios in praesenti, Rot. dec. 206. in antiq. Selu. de benef. par. 3. q. 66. a. n. 4. Simonet. de reservat. q. 2. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 27. n. 11.* Ratio est quia reservatio actus est nemini gratus, ex quo nulli lus aliquid acquiritur, immo Ordinarijs maxime praedicialis existit, ac proinde nil mirum si finito legationis officio veluti odiosa cessare debeat iuxta *reg. odia, de reg. Iuris hoc lib. cum similib.* Non obstat *reg. l. falso C. de diuersis rescriptis.* vbi habetur quod gratia maxime a Principe facta debet perpetuo permanere, quia text. ille loquitur in rescriptis, & mandatis quibus Iudices delegantur ad Iustitiam partibus ministrandam, quae quidem rescripta licet re integra finito committentis officio personaliter expirant, nihilominus adhuc perpetua dicuntur eo

quod ad certum aliquid tempus praefinita non sunt iuxta *text.* vbi notatur in *c. si gratiose, de rescriptis hoc lib.* Sic aliam beneficium ecclesiasticum ea de causa perpetuum esse dicitur, vt est de eius definitione; licet per renunciationem, delictum, seu alios modos a possidente auferatur, iuxta *text. in d. cap. cum ad monasterium, vers. nec alicui, de statu monach.*

7 *Et decreta interposita super ipsis, &c.*

Notatur ad hoc quod omnia, quae ad reservationem exequendam gesta fuerint, si beneficium collatum non est quocumque statu reperitur, finito legationis officio expirare dicuntur siue ab eodem Legato, siue ab illius executore processerint, vt tenent Doctores supra citati. Nec refragatur *text. in c. si super gratia 9. de offic. deleg. hoc lib.* vbi dicit potestatem executorum ad gratiam exequendam non expirare etiam re integra per mortem concedentis, siquidem text. ille agit de gratia iam facta, in qua potestas executorialis data fuit, patet ibi, ab Apostolica Sede facta, quae quidem etiam re integra morte concedentis non expirat, iuxta supra resoluta, ac subinde nec illius potestas executorialis expirare debet tanquam accessorium illius, vt text. ille habet.

8 *Quicquid autem contra praemissa, &c.*

Ergo Legatus, aut Nuncius Apost. potest apponere decretum irritans, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. r. l. num. 20.*

9 In *glos. [Finitur.]* ibi (*sed reservationes beneficiorum sunt odiosae*) Ita *Nau. in c. accepta, de rescriptis. spoliatis. in solut. 10. oppositi. n. 4. Bellem. de permut. benef. par. 3. q. 1. Casad. decis. 3. n. 5. de reservat. Mandos. cons. 11. nu. 9. Nicol. Garc. de benef. par. 5. cap. 1. num. 67.*

S V M M A R I V M.

- 1 Cathedralares, vel Regulares, seu Collegiatas Ecclesias Legati reservare, vel conferre non possunt, idem in dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium, quae sunt maiores post Episcopum, si ipsarum Praelati per electionem debent assumi, & contra hoc factum, est irritum, et n. 2.
- 3 Maior, & minor altero non potest esse vnus vnus, & eodem respectu, secus diuerso.
- 4 Legatus non potest committere alicui facultatem recipiendi resignationem beneficii sui in digestis extra suam legationem.
- 5 Distio, ob, significat causam remotam.
- 6 Vicariatus valet si daretur potestas conferendi beneficia per mortem iuratum, vel per resignationem.

- 7 *Episcopus non potest potestatem conferendi beneficia committere alteri quam eius Vicario generali.*

Cap. Deliberatione. IV.

1 **L**egatus quicumque non sibi reseruet, nec se intromittat in Cathedralibus, vel Regularibus Collegiatis, sibi dignitatibus maioribus Cathedralium post Episcopos, quorum Rectores per electionem assumuntur, neque aliquid ponat impedimentum quominus liberè eligantur, vel postulentur, & quicquid contra fecerit, sit irritum. Item Legatus non potest committere alicui, ut recipiat resignationem resignare volentium, & simul beneficia resignata alijs conferat. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 419. Alag. in comp. pag. 153. remissive Ximen. in concord. p. 2.*

2 Hanc eandem cõclusionem quoad primam eius partem ex hoc tex. desumit *Azor. instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 28. q. 16.*

3 In glos. [Electionis] ibi (*Circa administrationem, &c.*) Notatur ad hoc quòd licet vnus vno, & eodem respectu non possit esse maior, & minor altero, potest tamen esse diuerso, vt per *Nauar. commento 3. de Regul. n. 1.*

S. Prohibemus.

4 *Infra legationem eiusdem habentes.*

Notatur ad hoc quòd Legatus non potest committere alicui facultatem recipiendi resignationem beneficii sibi in diaccesi extra suã legationem, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus num. 109.*

5 *Vel ob eam, &c.* Notatur ad hoc quòd dict. *Ob*, significat causam remotam, vt per *Traq. in tract. cessante causa limit. 20. num. 27. Surd. conf. 223. num. 5.* cum alijs citatis in meo tract. de diuisionib. diel. 233. secundum Lugdunen. impress.

6 In glos. [Quicumque] ibi (*Puto tamen quod Legatus, &c.*) Notatur ad hoc quòd valet Vicariatus si daretur potestas conferendi beneficia per mortem tantum, vel per resignationem tantum, vt tradit *Rebuff. d. tit. forma Vicariatus num. 7. & 8.*

7 In ead. glos. ibi (*non tamen alium quam Officiale constitueret*) Notatur ad hoc quod Episcopus non potest potestatem conferendi beneficia committere alteri quam eius Vicario generali, vt per *Cou. lib. 3. vari. c. 2. o. n. 6. ad finē.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Collatio Legati per taciturnitatem prioris beneficii vitatur, & num. 2.*
- 3 *Declaratur tex. in cap. si motu proprio, de prabend. hoc lib.*
- 4 *Amplia etiã in Legatis, qui de latere nõ sunt.*
- 5 *Legatus an possit conferre beneficium cum clausula, Motu proprio, absque eo quod de alio in gratia mentio reperitur, ostenditur, & num. 6.*
- 7 *Claus. Motu proprio apposta à Legato in gratijs, & dispensationibus supplet vitium subreptionis.*

Cap. Collatio. V. & vlt.

1 **B**eneficij collatio facta à Legato ei, qui tacet se habere aliud beneficium, est subrepticia & nulla, sicut illa, quæ fit à Papa. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 425 Alagona in compendio pag. 153. remissive Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt *Card. in Clem. 2. de officio Ordinarij à num. 1. Staphil. de litter. Gratie tit. de officio, & potestate Legati à Latere nu. 38. Rebuff. in praxi tit. tertia pars Signaturæ S. quod nu. 22. Xuar. alleg. 12. num. 34. Menoch. de arbitr. casu 20. num. 50. & iuuatur quia Ordinarij magis deliberati sunt, & certi in beneficijs, quæ ad dispensationem suam spectant, quàm Pontifex in beneficijs totius Orbis, vel Legati respectu totius Prouinciæ suæ, ac proinde in Ordinarijs subreptio non præsumitur, sicut in Pontifice, & Legato, qui maioribus negotijs implicati, non sic omnes subditos notos habent, sicut Ordinarij intendentes Ecclesiæ, non vero personis prouidere, sic cessat difficultas ex d. Clem. 2. vers. in alijs, de officio Ordinar.*

3 Nec similiter refragatur tex. in c. si motu proprio, de prabend. hoc lib. qui agens de nullitate collationis ob non factam alterius beneficii mentionem, solum loquitur in Romano Pont. non vero in Legato, satisfit enim si dicas textum illum, licet loquatur in Romano Pont. nõ tamẽ Legatum excludere, sic aliàs ampliabis textum in cap. constitutus, & in c. postulatisti, de rescript. & in cap. gratia, illo tit. hoc libro.

4 Intellige hũc tex. procedere nõ solũ in Legatis, qui de Latere dicuntur, verũ etiã in Legatis, qui tales non sunt, patet si expẽdas tales

les Legatos, non aliter cōferre posse beneficia quàm ex vi commissionis, & sic Apostolica auctoritate iuxta resoluta in *cap. si eum, de prabe. n. d. hoc lib.* ac proinde in illorum collationibus esse necessariò faciendam mentionem de beneficijs obtentis. Nec obstat textus in *d. Clem. 2. ver. in alijs*, quia illa particula, *alijs*, non respicit Legatos, sed Ordinarios, & alios ab eisdem potestatem habentes, prout aduertit *glos. ibi verbo habentibus.*

5 In *glos. [Mentio] ibi (Quid dices si Legatus Motu proprio &c.)* Dubium est utrum Legatus possit conferre beneficium cum clausula, *Motu proprio*, absque eo quòd de alio in gratia mentio reperitur? In quo *Domin. n. 4. Anch. statim in princ. & in d. cap. si motu proprio, de prab. n. d. hoc lib.* existimant non valere gratiam à Legato factam cum clausula, *Motu proprio*, patet ibi, *conferamus*, ac proinde videtur dicendum contrarium in Legato simili modo gratià ad beneficium concedente, iuxta doctrinam *glos. receptæ verbo cum se facultas in cap. dilectus, 19. de prab. tradit Rebuff. in praxi tit. requisita ad collationem. num. 4. 1. & tit. dispensat. ad plura beneficia num. 2. 5. & constat dari legem, quæ constituit non aliter valere gratiam ad beneficium factam à Legato nisi de beneficio obtento specialis mentio in gratia habeatur, prout est *text. in præfenti, & in dicta Clem. 2. de offic. Ordin.**

6 Contrariam tamen sententiam tenuit *glos. hic verbo mentio*, quam sequitur *Abb. in cap. tuam, de etate num. 1. Card. in d. Clem. 2. n. 3. Mandos. in reg. 16. Cancell. q. 8. num. 3. & est verior, pro qua facit *text. in d. cap. tuam, ibi, Legatus clausula Motus proprii usus est, & à Romano Pont. approbatur. Facit rursus, quia non debet esse deterioris conditionis Legatus, quàm alius Ordinarius inferior, iuxta *text. in cap. 2. sup. hoc eod. tit. & constat alios Ordinarios posse beneficia conferre illis personis, qui alia obtinent beneficia; unde cum per clausulã Motu proprio, nihil aliud ostendatur, quàm quòd vult beneficium conferre, licet aliud obtineatur, meritò dicendum est Legatum cum tali clausula posse gratiam ad beneficium concedere. Non obstant in contrarium supra adducta, ad primum enim *text. in d. cap. si motu proprio*, dicendù est, quòd licet *text. ille* in Pontifice loquatur, non tamè Legatum excludere censetur, qui similiter per prædictam clausulam, vel aliã potest suã voluntatem ostendere. Ad secundum de *d. Clem. 2. dicendum est verum quidem esse,****

quòd in collatione Legati mentio desideratur, eo quòd sicut Papa ita Legatus ob negotiorum multitudinem notitiam habere non censetur, quæ quidem notitia datur quando in gratia prædicta clausula illa continetur, eo quòd stante illa concedit, licet aliud obtineatur beneficium.

7 In ead. *glos. ibi (sed contrariam credo, &c.)* Notatur ad hoc quòd si clausula, *Motu proprio* apponatur à Legato in gratijs, & dispensationibus supplet vitium subreptionis, ut per *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 2. 1. num. 48.*

De Officio Ordinarij. Tit. XVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Archiepiscopus non potest sibi constituere Officiales in diocesis Suffraganeorum suorum etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum, nisi de consuetudine hoc habeat, & tunc etiam tales Officiales inbibere non possunt priusquam fuerit appellatum, & num. 2.
- 2 Metropolitanus si est in quasi possessione constituendi Vicarium in dioecesi Suffraganei susinetur processus coram illo gestus, ac sententia ab eo prolata.
- 3 Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos Suffraganeorum.
- 4 Archiepiscopus in subditos Suffraganeorum nullam habet potestatem nisi in casibus à iure expressis.
- 5 Iniuria fit domino territorij, si alter in eo vteretur contentiosa iurisdictione absque illius licentia.
- 6 Metropolitanus non potest dare Ordines intra dioecesim Suffraganeorum ipse Suffraganei subditis, nec exercere Pontificalia intra suam Prouinciã.
- 7 Distio, Circa, respicit locum, & accipitur pro Proce.
- 8 Vicarius Archiepiscopi illo presente non potest Suffraganeum suspendere, interdicere, seu excommunicare.
- 9 Vicarius Archiepiscopi non habet iurisdictionem in Episcopos Suffraganeos.
- 10 Archiepiscopus potest Suffraganeum Episcopum suspendere, & excommunicare.

Cap. Romana. I. Innoc. III.

1 **M**etropolitanus non potest constituere foraneos Officiales in diocesis Suffra-

suffraganeorum pro citationibus, & inhibitionibus in causis futuris appellationum, quamvis in causis appellationum iam devolutis ad ipsum possit committere vices suas alij. Quod si in aliqua diœcesi vigeret consuetudo constituendi officiales in diœcesi suffraganeorum pro causis futuris appellationum si quæ nascantur, tunc isti officiales constituti non possunt inhibere ne procedatur in causis antequam sit appellatum in Curia Metropolitana. Item Archiepiscopus non potest intrare in diœcesim suffraganei, vt aliquid agar sua propria auctoritate. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas Arebid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 448. Alagona in compend. pag. 159. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 43. §. 2. num. 21. vbi num. 22. post Mohedan. decis. 5. num. 3. vers. quoad secundam partem, de appellat. subdit quod si Metropolitanus est in quasi possessione constituendi Vicarium in diœcesi suffraganei, sustinetur processus coram illo gestus, ac sententia ab eo prolata.

3 Quia in causis per appellationem, &c. Notatur ad hoc quod Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos suffraganeorum, vt per Cou. practic. cap. 9. num. 2. Petr. Greg. de appellat. lib. 4. cap. 2. sub num. 1. vers. ab Episcopis, Quarant. in summa Bullarj verbo Archiepiscopi auctoritas vers. 18. Marc. Anton. Genuen. in praxi Archiep. Neapol. cap. 70. num. 7. Sigism. Scacc. de appellat. q. 8. num. 86. & seqq. cum ampliationibus, & limitationibus refero Ego ipse in tract. de officio, & potestate Episcopi par. 1. tit. 4. num. 61. cum multis seqq. in Lugdun. impress.

4 Non sic autem in alijs, &c. Notatur ad hoc quod Archiepiscopus in subditos suffraganeorum nullam habet potestatem nisi in casibus à iure expressis, vt per Marc. Anton. Genuen. d. cap. 70. num. 7. Quarant. d. verbo Archiepiscopi auctoritas num. 12. Scacc. d. q. 8. sub num. 93. metipsum d. tit. 4. num. 2.

5 Notari etiam solet hic tex. ad hoc quod fit iniuria domino territorij si alter in eo uteretur contentiosa iurisdictione absque illius licentia, vt per D. Barbof. in l. 1. ff. de iudic. art. 1. num. 185.

6 In glos. [Agant] ibi (conferendo Ordines,

Sacramenta, &c.) Notatur ad hoc quod Metropolitanus non potest dare Ordines intra diœcesim suffraganeorum ipsius suffraganei subditis, vt per Cou. practic. cap. 9. num. 2. col. 2. Nec potest exercere Pontificalia intra suam prouinciam, vt per Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo Archiepiscopus vers. ad secundam.

S. Officiales.

7. Vel circa illam. Dicitur Circa, in hoc tex. respicit locum, & accipitur pro, Prope, vt per Rebuff. d. l. caseorum num. 160. vers. interdum ff. de verb. signifi. Cened. post lib. pract. & canon. quest. sing. 8. n. 3. metipsum in tract. de dictionib. sequen. dicit. 233. secundum Lugdunen. impress.

8. In suffraganeos interditi, &c. Notatur ad hoc quod Vicarius Archiepiscopi illo præente suffraganeus suspendere, interdiceret, seu excommunicare non potest, vt per Bertachin. de Episcopo par. 7. lib. 4. tit. de Vicario Episcopi. q. 10. Pichard. inter consilia Menoch. conf. 52. num. 187. Sbrax. de Vicario Episcopi lib. 2. q. 58. num. 3. quos refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 1. tit. 4. num. 16. secundum Lugdun. impress. vbi etiam post Archid. Domin. & Franch. in presenti, & Cuch. in suis canon. lib. 4. tit. de consecrat. Episcopi num. 6. & tit. de Vicario Episcopi num. 123. addo hoc limitari si Episcopus suffraganeus non fuerit consecratus, quia tunc à Vicario etiam præente Archiepiscopo excommunicari poterit.

9. Vnde notari solet hic tex. ad hoc quod Vicarius Archiepiscopi non habet iurisdictionem in Episcopos suffraganeos, vt per Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus nu. 164. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 111. num. 18. & num. 44.

10. Archiepiscopus vero potest suffraganeum Episcopum suspendere, interdiceret, & excommunicare, vt per Lancel. Conrad. in templo omnium Iudic. lib. 2. cap. 4. sub n. 17. Quarant. d. verbo Archiepiscopi auctoritas num. 8. vers. 13. Marc. Anton. Genuen. d. c. 70. n. 5. quos refero Ego ipse d. tit. 4. num. 15.

S V M M A R I V M.

1. Tex. in presenti compendium refertur.
2. Cessatio à Diuinis est suspensio organorum ecclesiasticorum, seu silentium ministrorum ecclesiasticorum.

- 3 *Litteræ patentes differunt ab instrumentis.*
- 4 *Clerici sine rationabili causa à Diuinis cessare non debent.*
- 5 *Canonicis, & Clericis tenetur is, cuius culpa cessatio indicta fuerit, ad id, quod eorum interfit ex eo quòd omnino cessantes à celebratione Diuinorum Officiorum quotidianas distributiones amiserint, aut sane non acquisierint.*
- 6 *Canonici cessatione durante non recipiunt ab Ecclesia distributiones quotidianas.*
- 7 *Imaginum sanctarum contemptores, & illis iniuriam inferentes qualiter puniantur, remissive.*
- 8 *Canonicus Regularis proprie appellatur Canonicus.*
- 9 *Irregularis non efficitur celebrans tempore cessationis à diuinis.*
- 10 *Clerici quibus ex causis à Diuinis cessare possunt, remissive.*
- 11 *Iniuria remissa non censetur remissa damna, & expense.*
- 12 *Iniuria estimatio qualiter facienda, ostenditur.*
- 13 *Interdictio ciuitatis, vel alicuius castri occasionem præbens tenetur ad restitutionem damnorum.*
- 14 *Imaginum sanctarum quis usus, & adoratio, remissive.*
- 15 *Adorationis triplex genus, latría, hyperdulía, & dulía.*

Cap. Canonici. II. Greg. IX.

Canonici, qui ex consuetudine, vel alia via, cessationem inducere possunt ante cessationem expriment causam cessationis in instrumento publico, vel in litteris patentibus munitis cum proprijs sigillis, vel cum alio authentico, & illud instrumentum, vel illas litteras tradant ei, contra quem cessare intendunt, si secus fecerint, vel causa expressa non fuerit Canonica, restituant quicquid acceperint tempore cessationis de fructibus Ecclesiæ in qua cessatum est, eidem Ecclesiæ, ne, que aliquid accipiant de prouentibus illius Ecclesiæ quòd debeatur Canonicis tempore cessationis, & teneantur etiam satisfacere de damnis, & iniurijs ijs contra quos cessatum est. Si vero causa inuenta est Canonica superior arbitrarie condènet eum, qui fuit causa cessationis ad certam quantitatem pecuniæ conuertendam in augmentum diuini cultus pro interesse Canoniorum, & Ecclesiæ in qua

fuit subtractum officium diuinum. Item consuetudo, seu abusus tempore interdicti prosternendi imagines, & cooperiendi spinis, & vtricius penitus tollatur, & qui contra faciunt, grauiter puniantur. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abbas Archidiaconus. Gemin. Ioan. And. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Vian. in rationali lib. 1. pag. 449. Alagona in compend pag. 149. remissive Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2. A Diuinis cessare. Est autem cessatio à Diuinis suspensio organorum ecclesiasticorum, seu silentium ministrorum ecclesiasticorum, vt tradunt *Sot. in 4. dist. 22. q. 3. art. 1. in princip. Cou. in cap. alma mater par. 2. §. 2. num. 1. Curiel in suis opusculis tract. de cessatione vers. secundo probatur, Henric. in sum. lib. 13. cap. 52. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 115. art. 2. Sayr. de censur. lib. 5. cap. 17. à num. 8.*

3 Instrumento publico, vel patentibus litteris. Ergo litteræ patentes differunt ab instrumentis, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 59. num. 18.*

4 Cessationis ipsius causam expriment, &c. Notatur ad hoc quòd Clerici sine rationabili causa à Diuinis cessare non debent, & ob id sunt pœna plectendi, vt per *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 180. num. 1.*

5 Occasionem cessationi dederat, &c. Notatur ad hoc quòd, is, cuius culpa cessatio indicta fuerit, tenetur Canonicis, & Clericis ad id, quod eorum interfit ex eo quòd omnino cessantes à celebratione Diuinorum Officiorum quotidianas distributiones amiserint aut sane non acquisierint, vt per *Cou. in c. alma mater par. 2. §. 4. nu. 7. vers. tertio eandem, 6 Fr. Emman. d. q. 115. art. 4.* Vnde damna, quæ talis debet auctoritate huius text. atque etiam ex obligatione iustitiæ intrinseca rescicendicis Canonicis, & alijs, sunt etiam distributiones quotidianæ, quas cessatione durante non recipere ab Ecclesia tradunt *Henric. lib. 13. cap. 52. §. 3. & cap. 53. §. 2. circa med. Sayr. de censur. lib. 5. cap. 19. num. 17. Alphon. Vega in sum. par. 1. cap. 103. casu 6. Gom. in explicat. Bullæ Cruciate ad 5. claus. in vltimis verbis, Anson. de Campos de cessatione à Diuinis nu. 98. vers. s. autè, Monet. de distribut. quotid. p. 2. q. 16. n. 36. Auil. de censuris. par. 2. disp. 2. dub. 3. concl. 3. Cened. practica. quæst. lib. 1. q. 1. num. 55.*

Cæterum

- 7 *Ceterum detestabilem abusum, &c.*
 Quod alter autem puniantur imaginum San-
 ctarum contemptores; & illis iniurias infe-
 rentes, vide *Azeued. l. 3. num. 5. cum seqq. tit. 1. lib. 1. noue Recopil. Iacob. Gregerum de sancta
 Crucé tom. 1. lib. 2. cap. 98. ad finem*, & plures
 citatos à *Cened. ad sextum collect. 2. 2. n. 1. & 2*
- 8 In glos. [Canonica] Notatur ad hoc quòd
 Canonicus Regularis propriè appellatur Can-
 onicus, vt per *Nauar. comm. 1. de Regul. n. 4.*
- 9 In glos. [Cessare] ibi (*potest ibi Episcopus,
 & alij celebrare sine irregularitatis pœna*)
 Notatur ad hoc quòd qui celebrauerit tem-
 pore cessationis à Diuinis non efficitur irre-
 gularis, vt resoluunt *Salzed. ad Bernard. cap. 33. vers. sed questio est huiusmodi lit. B. Cou. in
 cap. alma mater par. 2. S. 2. num. 4. vers. ad
 questionem, Gutier. canonic. lib. 1. cap. 10.
 num. 4. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 54. S. 3. iun-
 ctis lit. M. Sayr. de censur. lib. 5. cap. 17. num. 9.
 Soar. in simili tr. 2. dist. 59. sect. 1. à num. 9.
 Monet. de distribut. quotid. par. 2. q. 19. nu. 8.*
- 10 In glos. [Causa] Has causas de quibus agit
 hæc glossa, ob quas clerici à Diuinis cessare
 possunt, referunt, & explicant *Menoch de arbi-
 trar. lib. 2. casu 180. num. 5. cum seqq. Henriq.
 d. lib. 13. cap. 52. S. 2. lit. T.*
- 11 In glos. [Damnus] ibi (*et ideo vna non im-
 pedit aliam*) Notatur ad hoc quòd remissa ini-
 iuria non censentur remissa damna, & expen-
 sæ, vt per *Cou. lib. 2. vari. cap. 10. num. 7. vers.
 quarto, Xuar. alleg. 2. 3. nu. 10. Menoch. remed.
 1. recuper. possess. num. 370.*
- 12 In ead. glos. ibi (*dico autem secundum
 Gulielm. &c.*) Notatur ad hoc quòd iniuriæ
 æstimatio fit ad certam quantitatem iuratam
 ab ipso actore affectionis iuramento, salua
 semper ipsius Iudicis taxatione, ex qua quan-
 titatis iuratae moderatio fit, vt per *Cou. lib. 2.
 vari. cap. 10. num. 7. vers. sic iniuriam.*
- 13 In glos. [Occasionem] ibi (*nos arg. quod qui
 occasionem præbet interdico ciuitatis, vel ali-
 cuius castri tenetur ad restitutionem damno-
 rum, &c.*) Ita *Hippol. conf. 115. num. 2. 1. & 22.*
- 14 In glos. [Indeuotionis] ibi (*nam imagines
 propter reuerentiam illorum, quos imago figu-
 rat, adorare debemus*) Ita *Azeued. l. 3. num. 1.
 tit. 1. lib. 1. noue Recopil. & habetur antiquissi-
 mis illis versiculis.*
*Nam Deus est quod imago docet, sed non
 Deus ipsa.
 Hanc videas, sed mente colas, quod cernis
 in ipsa.*

- Quos ex *Sabellico lib. 8. Aeneidos* referunt, &
 videri incisos Venerijs in Aede aurea opere
 antiquissimo testatur *Stephan. Durant. de
 ritibus Ecclesie lib. 1. cap. 5. num. 1. 1. & Thom.
 Bossi. de signis Ecclesie tom. 2. lib. 15. cap. 16.*
 De vsu Sanctarum imaginum pictarum, ea-
 rumq. adoratione vide *Durand. in rationali
 Diuin. lib. 1. c. 3. Maiol. in tract. de Sacris Ima-
 ginib. Alphon. à Castro lib. 2. aduersus hereses
 verborum mago, Sebast. Medic. in sum. omnium bare-
 sum par. 1. verbo Imago, Simach. de Catholicis
 institut. c. 33. à princ. Rasch. de visitat. lib. 1. c. 9.
 Card. Bellarm. in controuers. Cathol. controu. 7.
 lib. 2. Valent. 2. 2. dist. 6. q. 11. puncto 6. V. asq.
 de adorat. imaginum lib. 3. dist. 3. à num. 8. Fr.
 Hieron. Roman. lib. 4. de Reip. Christiana c. 7.
 Fr. Emmann. quest. Regular. tom. 3. q. 55. art. 1.*
- 15 In ead. glos. ibi (*ne dulcia in latrini conuer-
 tamus, &c.*) De triplici genere adorationis nẽ-
 pe latrini, hyperdulciæ, & dulciæ, vide *Magist.
 et Theologus in 3. sent. dist. 9. S. Thom. 2. 2. q. 84.
 art. 1. ad 1. argum. & q. 103. art. 3. Azeued. d. l.
 3. nu. 3. Azori. instit. moral. part. 1. lib. 9. c. 52.*
- 16 In glos. [Vlatrix] De duplici pœna spiritali,
 & temporalis agit *Boer. decis. 301. num. 18.*
- 17 In ead. glos. ibi (*vel Iudicis arbitrio*) Ita
Menoch. de arbitrar. casu 376. num. 4.

S Y M M A R I V M.

1. Compendium huius tex. referitur.
3. Possessor etiam pacificus beneficij tenetur probare, & ostendere titulum cum superior ex officio inquirat.
4. Ordinarius non obstante reg. de triennali potest possessorem compellere ad ostendendam dispensationem.
5. Tituli beneficiorum ecclesiasticorum non acquiruntur prescriptione.
6. Beneficiarius plura beneficia possidens compelli potest per Ordinarium exhibere titulum suum, ac etiam per patronum.
7. Beneficiarius non potest cogi ad ostendendum titulum sui beneficij per impetrantem, vel alium, qui præstat ius in eo.
8. Ordinarius, aut patronus si faciat se partem non poterit cogere beneficiarium exhibere suum titulum.
9. Beneficium vacat ipso iure per non ostensionem tituli, seu dispensationis coram Ordinario postquam beneficiatus monitus fuerit.
10. Dispensatio ad duo beneficia intelligitur de duobus primis tantum.
11. Verba, nullius penitus sit momenti, latius sententiam important.

- 12 Ordinarij ubi fit mētio in aliquo decreto intelligitur non tantum Episcopus, sed etiam omnes habentes iurisdictionem Ordinariā nisi subiecta materia aliud exposcat.
- 13 Dispensatio est odiosa, & strictē interpretāda.
- 14 Dicitio, libere, idem importat quod non obstante contradictione.

Cap. Ordinarij. III.

1 Ordinarij compellāt suos subditos ostēdere dispensationem quomodo retineant plura beneficia Curata, vel personatus, & dignitates, vel Ecclesias cum cura, & si intra certum tempus arbitrio Ordinarij assignatio nullo impedimento iusto interposito non ostendant dispensationem, conferant prædicta beneficia liberē personis idoneis per eos, ad quos spectat collatio, si ostendunt dispensationem eos amplius non molestant circa prædicta beneficia; provideant tamen ut nec cura animarū, nec beneficia debitis obsequijs defraudentur. Si dispensatio est dubia deferatur ad Sedem Apost. Item in conferendis similibus beneficijs ea non conferant habenti similia Curata nisi ostendant dispensationē circa obtenta, & etiam ut cum obtentis possint ista obtinere; aliter facta collatio non tenet, vel nisi resignent, quæ habent. Colligunt ex Ordin. *Lapus Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 452. Atagon. in compend. pag. 160. remissive Ximen. in concord. par. 2.*

2 Plures dignitates, vel Ecclesias, &c. Vide quæ dixi in collect. ad cap. de multa, sup. de præbend.

3 Districtē compellant dispensationem,

Notatur ad hoc quòd possessor etiam pacificus beneficij teneret probare, & ostendere titulum cum superior ex officio inquirat; de quo vide Felin. in repert. verbo, Episcopus, aut alius Prælatus, Cosm. in pragmat. sanct. tit. de pacificis possess. in §. Ordinarij in gloss. verbo inquirant, Cou. in reg. possessor. par. 2 §. 1. nov. g. vers. hinc, & illa, Bernard. reg. 236. & 763. de iude benefici. part. 3. q. 25. vers. & concludendo, Mascard. de præcat. concl. 1372. d. num. 18. Menoch. de præsump. lib. 3. præf. 132. num. 46. cum seqq. Flamin. Paris. de resignat. benefici. tom. 2. lib. 11. q. 14. num. 35. cum seqq. Zerol. in præxi. Episcop. part. 1. verbo Bulla vers. ad quintum, Aloys. Ricc. in collect. decis.

part. 4. collectan. 889. Cened. ad Sextum collectan. 18. num. 2.

4 Vnde posse Ordinarium non obstante regula de trienniali possessorem compellere ad ostendendum dispensationem per hunc text. tradit Flores de Mena var. lib. 2. q. 23. num. 61. cum seqq. licet enim per regulam de trienniali possessore excludatur tertius inquietans in beneficio, non tamen excluditur Ordinarius, ut resoluit Perez l. 3. tit. 16. lib. 8. Ordin. pag. 327. quem refert Cened. d. collect. 18. num. 3.

5 Non enim acquiruntur præscriptione tituli beneficiorum ecclesiasticorum ex traditis per Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 15. num. 2. 2.

6 Quamuis beneficiarius plura beneficia possidens cōpelli possit per Ordinarium exhibere titulū suū, ut probat hic text. & per illum tenent Abb. in cap. cum nostris sub num. 24. ad fin. vers. & ibi beneficia, de concess. præb. Felin. in cap. licet Heli num. 17. de simon. quos refert & sequitur Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 46. num. 37. ac etiam per patronum, ut hic tradunt Franc. sub num. 5. vers. quid autem, & Prob. ad Monach. num. 2. 2. & alij, quos sequuta est Rot. coram Reuerendiss. D. meo Coccino

7 inter eius decisiones impressas decis. 19. n. 1. tamen per impetrantem, vel alium, qui per tendat ius in beneficio, hoc casu cogi non poterit, sicut sentit hic Franch. sub d. num. 5. vers. aliquando, & quarto, quem refert, & sequitur Lotter. d. q. 46. num. 36. Ratio est quia huiusmodi indago potius pertinet ad extrajudicalem inquisitionem ex officio, quam ad 8 iudicium aliquod formale, & ideo si Ordinarius, aut patronus faciat se partem non poterit cogi beneficiarius etiam prætextu simplicis inquisitionis ad formam huius text. titulum suum exhibere, ut per Franch. hic sub d. num. 5. vers. limita primo, Felin. in d. cap. licet Heli num. 9. & Ioan. de Anan. num. 33. Casador. decis. 8. num. 1. ad fin. & num. 2. super reg. Lotter. d. q. 46. num. 42. ubi num. 43. subdit tunc centeri Ordinarium se constituere partem quando aut iniuste procedit, aut si etiam iuste, iudicialiter tamen coram superiore, & num. 44. subiicit quòd de iniustitia satis liqueret eo ipso quòd possessio non esset recens, veluti si fuisset saltem per triennium in ea quis toleratus, quia in beneficialibus propter præsumptionem, quæ est pro Episcopo, qui tenetur quolibet anno visitare Ecclesias suæ diæcesis, & inquirere de titulis, iuxta text. in præsent. præsumitur eum non permillum possidere nisi habuisset canonicum titulum

lum, etiam si appareat de titulo inualido, quia adhuc præsumitur dispensationem interuenisse, & citat *Hier. Gab. conf. 181. num. 59. & 60. lib. 2. Greg. decif. 57. num. 7.*

9. *Quod si forte iusto impedimento cessante, &c.*

Notatur ad hoc quòd vacat ipso iure beneficium per nõ ostensionem tituli seu dispensationis coram Ordinario postquam beneficiatus monitus fuerit, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 62. Massob. in praxi habendi concursus reg. 1. dub. 2. num. 23. quos refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 57. num. 222.*

10. *Vel si ea, quæ sic obtinet, &c.* Notatur ad hoc quòd dispensatio ad duo beneficia intelligitur de duobus primitiis tantum, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone, in princip. num. 28. & limit. 14. num. 1. ff. de verb. significat.*

11. *Nullius penitus sit momenti.* Hæc verba latam sententiam importare dixi in *tract. de diction. vsufreq. dict. 227. secundum Lugdun. impress.*

12. In glos. [Locorum] ibi (*facere possunt quicunque inferiores, &c.*) Notatur ad hoc quòd vbi mentio fit Ordinarij in aliquo decreto, intelligitur non tantum Episcopus, sed etiam omnes habentes iurisdictionem Ordinariam, nisi subiecta materia aliud exposcat, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 29. n. 5. & alios per me citatos in tract. de appellatiua verb. vtriusq; iuris significatione verb. Ordinarius.*

13. In glos. [Dispensationes] ibi (*in quibus vult ambiciosus stricte debet fieri interpretatio*) Notatur ad hoc quòd dispensatio est odiosa, & stricte interpretanda, vt per *Surd. decif. 268. num. 21. Brunor. à Sole in locis communib. verbo dispensatio nu. 7. Cardos. in praxi iudicum cod. verbo num. 9. & 19. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 1. nu. 3. & 4. Mone. de distribut. quosid. part. 2. q. 14. num. 5.*

14. In glos. [Libere] ibi (*idest non obstante contradictione*) Ita *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 53. n. 18. Ludou. Rodolphin. de absolut. Principis potest. voto unico num. 55. Valasc. conf. 123. num. 9. Nicol. Garc. de benefic. part. 1. cap. 5. num. 376. & citati per me in tract. de dictionibus vsufreq. dict. 190. num. 3. secundum Lugdun. impress.*

Cap. Quia plerique. IV. Bonif. VIII.

1. **P**relati si prohibeant sub pœna suspensionis, excommunicationis, vel interdij.

ti, aut ipso iure, & exigant iuramentum ne subditi manifestent status Ecclesiarum, monasteriorum, & locorum suorum, ac personarum superioribus, vel Legatis Papæ, vel Inquisitoribus, puniantur condigna pœnitentia ab iisdem superioribus Legatis, Inquisitoribus imposita, & omnia facta, vt sententiæ, iuramenta, promissiones, sint nullius roboris, nec promissæ pœnæ à subditis possint exigi. Colligunt ex *Ordinar. Archidiacon. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuan. in rationali lib. 1. pag. 455. Alagon. in comp. pag. 161. remissive Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

S V M M A R I V M.

1. *Iurisdictione Archiepiscopo attributa in vna diaccesi, sibi in alijs non prodest.*
2. *Archiepiscopus de consuetudine potest causas audire, vel committere extra suam provinciam.*
3. *Ordinarius poterit cognoscere de causa in loco subiecto alteri Ordinario, dum tamen interueniat consensus illius, cui locus subiectus est.*
4. *Consuetudo contra Ius requirit sæpè 40. annorum non solum quando est contra Canones, sed etiam quando est contra rationem.*

Cap. Vt litigantes. V.

1. **A**rchiepiscopus debet cognoscere, vel delegare causas appellationum, quæ ad ipsum deferuntur Iure Metropolitanico in sua, vel in illius diaccesi à quò est appellatum, & non potest alibi, nisi de consuetudine hoc illi competat. Colligunt ex *Ordinar. Lapus Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuan. in ration. lib. 1. pag. 457. Alagona in compend. pag. 161. remissive Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2. *Nisi aliud de consuetudine, &c.* Notatur ad hoc quòd Archiepiscopus de consuetudine potest causas audire, vel committere extra suam provinciam, vt per *Palat. in repet. cap. per vestras notab. 2. S. 1. num. 29. de donat. inter virum, & uxorem.*

3. In glos. [Expensis] ibi (*dummodo ipse, vel delegatus eius habeat licentiam Episcopi illius diaccesi, &c.*) Notatur ad hoc quòd Ordinarius poterit cognoscere de causa in loco subiecto alteri Ordinario, dum tamen interueniat consensus illius, cui locus subiectus est,

Etus est, vt per *Sanch. de Matrimon. lib. 3. diff. 19. n. 8. D. Barbof. in l. 1. ff. de iudic. art. 2. nu. 11.*
 4 In glos. [Statutum] sibi (*scilicet spatium 40. annorum, &c.*) Notatur ad hoc quod consuetudo contra Ius requirit tempus 40. annorum non solum quando est contra Canones, sed etiam quando est contra rationem Canonis, vt per *Doccin. reg. 101. vers. amplia.*

Cap. Si Episcopus. VI.

- 1 **E**piscopus vbi licitè visitat per alium, visitati prouidebunt de victualibus tantum visitanti, & Episcopus prouidebit de reliquis necessarijs, nec Episcopus accipiat procurationem à visitatis. Colligunt ex *Ordin. Archid. Gemin. 10. Andr. Ansb. Burr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 457. Alagona in compend. pag. 161.*
 2 De hac materia dixi late de officio, & potest. *Episcopi part. 3. alleg. 73. à num. 46. & in collect. ad cap. cum instantia 17. & ad cap. venerabili 24. de censib.*

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus in quolibet loco sue diœcesis non exempto potest per se vel per alium sedere pro tribunali, & libere exequi quæ ad ipsius spectant officium, & num. 2.
 3 Episcopi regulariter competit in tota sua diœcesi iurisdictionem ecclesiasticam tam voluntariam quam contentiosam exercere exceptis illis, quæ maiori potestati referuantur.
 4 Ordinarius habet territorium.
 5 Episcopus potest erigere tribunal in qualibet parte sue diœcesis, & ius ibi dicere partibus.
 6 Locus quando valde distat, & causa est modica possunt partes ab Episcopo petere causam committi in loco propinquo.
 7 Episcopus pro Tribunali sedere non potest in loco exempto.
 8 Paria sunt esse extra territorium, vel in loco exempto.
 9 Episcopi permissum est per se, vel per alios iurisdictionem ciuilem vel criminalem exercere.
 10 Episcopus potest clericos, qui dubio procul sunt ecclesiasticæ iurisdictionis capere, & in carcerem mittere, etiam si non habeat in loco temporalem iurisdictionem.

Cap. Cum Episcopus. VII.

- 1 **E**piscopus in quolibet loco sue diœcesis non exempto potest per se, vel per

alium sedere pro tribunali, audire causas sui fori, personas ecclesiasticas carcerare, & reliqua sui officij exercere. Colligunt ex *Ordin. Archid. Gemin. 10. Andr. Ansb. Burr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 458 Alagona in compend. pag. 161. remissius Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclud. ex hoc tex. desumunt *Bellencin. in tract. de charitatio subf. dio q. 32. num. 3. Bertach. in tract. de Episcopo lib. 4. part. 5. num. 70. & 71. Gamb. de officio Legati de Latere lib. 2. tit. de var. Ordin. nomin. num. 168. Cuch. instit. Iuris Canon. lib. 1. cap. 12 vers. cū Episcopus, Ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 80. n. 4. Rot. in Calciatenu. iurisdictionis 10. Maij 1624. coram Remboldo.*

3 In tota sua diœcesi iurisdictionem

Ordinariam, &c. Notatur ad hoc quod Episcopus regulariter competit in tota sua diœcesi iurisdictionem ecclesiasticam tam voluntariam, quam contentiosam exercere, exceptis illis, quæ maiori potestati referuantur, vt per *Couar. in cap. alma mater part. 1. S. 12. nu. 3. Ledesm. 2. 4. q. 24. art. 1. Soar. de Pace tom. 2. pralud. 1. num. 4. Fr. Emman. quaest. Regular. tom. 2. q. 63. art. 1. col. 2.*

4 Habet enim regulariter Ordinarius territorium, vt per *D. Barbof. in l. cum prator S. 1. nu. 46. ff. de iudic.*

5 **I**n quolibet loco ipsius diœcesis. Nota tur ad hoc quod Episcopus potest erigere Tribunal in quolibet parte sue diœcesis, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. S. 2. proem. num. 35. & in quolibet loco sibi subiecto ius dicere potest ex Nau. conf. 3. sub hoc tit. in antiq. alijs conf. 4. cod. tit. in nouis, Sayr. in floribus decif. sub cod. tit. decif. 3. vbi intelligunt dummodo locus honestus sit, & litigantes sine magno incommodo eo loci venire possint. Verum si Episcopus habeat amplam diœcesim, & vellet causam cognoscere in loco multum remoto à partibus, possunt ipsæ partes petere causam committi in loco propinquo, aliàs eis appellare licebit, vt per *Quarant. in sum. Bullarj verbo Archiepiscopi auctoritas num. 20. & dixi de officio, & potestate Episcopi part. 3. alleg. 80. num. 5. quod tamen Rot. in d. Calciatenu. iurisdictionis intellexit procedere tantummodo quando locus valde distat, & causa est modica.**

7 **N**on exempto. Ergo in loco diœcesis exempto Episcopus pro

O Tribuna-

tribunali sedere non potest, vt resoluist Gonz. ad reg. 8. Cancell. gloss. 43. num. 180. cum seqq. Stephan. Gratian. Marchia. decif. 113. num. 3. in addit. Campan. in diuers. Iuris Canonici rub. 11. cap. 23. num. 151. vers. limitatur, Ego ipse d. alleg. 80. num. 7. cum seqq. Paria enim sunt esse extra territorium, vel in loco exempto, vt ex hoc textu colligit Henric. in sum. lib. 7. cap. 15. §. 4. vbi gloss. lit. F. Azueu. l. 1. n. 104. tit. 16. lib. 8. noue Recopil. Gonzal. d. glos. 43. n. 182.

9 Per se, vel per alium possit, &c.

Notatur ad hoc quod Episcopis permiffum est per se, vel per alios iurisdictionem ciuilem, & criminalem exercere, vt per Cou. lib. 3. vari. cap. 20. num. 4.

10 Capere, ac carceri deputare, &c.

Notatur ad hoc quod Episcopus potest clericos, qui dubio procul sunt ecclesiasticæ iurisdictionis, capere, & in carcerem mittere, quoties eidem hoc iure visum fuerit, etiamsi non habeat in loco temporale iurisdictionem, vt per Cou. practic. cap. 10. num. 2. vers. quarto, vbi subdit hoc casu non teneri auxilium brachij secularis implorare, nisi quando eius potestas minime sufficeret ad capiendum clericum, maxime rebellem, & contumacem.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius tex. refertur, & de materia illius Doctores citantur num. 2.
- 3 Verba, cuiuscunque dignitatis, comprehendunt personas, quæ aliàs minime comprehenderentur.

Cap. Quamuīs. VIII.

Capitulum, Collegium, vel Conuentus Ecclesiæ secularis, vel Regularis quando volunt imponere cessationem vocent absentes de Capitulo, vt fieri solet in electione, deinde requirant ab eo, qui fecit offensam, propter quam est ferenda cessatio an velit emendare iniuriam vel offensam, & si emendationem habent, vel per eos ster quin habeant non inducant cessationem, & si his feruatis nec data satisfactione cessare faciant, tunc statim vtraque pars intra spatium vnus mensis accipiat iter Romam versus tam ij, qui cessant, quam ij, quorum causa cessat, & offerant acta coram Papa vel per se, vel per alios vt Papa iudicet, & castiget culpabilem;

si vero concordauerint, & ita cessauerit cessatio non veniant, nec mittatur Romam, item si hæc non seruentur, nec seruetur cessatio. Colligitur ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Francb. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 459. Alagon. in compend. pag. 162.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc textu desumunt Siluest. in sum. verbo cessatio q. 1. Henric. lib. 13. cap. 52. §. 1. & 2. Soar. de censur. tom. 5. disp. 39. sect. 3. num. 13. Sayr. eodem tract. lib. 5. cap. 18. Bonacina in simili tract. disp. 6. panilo 2. num. 2. cum seqq.

3 Cuiuscunque dignitatis, &c. Sub his comprehendi personas, quæ aliàs minime comprehenderentur tradit Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 38. num. 1. & 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius tex. ponitur.
- 2 Fructus omnes beneficiorum obueniens tempore vacationis pertinent ad successores.
- 3 Bona Ecclesiæ vacantis qui sibi ex privilegio, vel consuetudine competere prætendit, ea capere debet, quæ solutis expensis, & salarijs famulorum, atque oneribus supersunt.
- 4 Fructus Ecclesiæ sunt deputati pro oneribus incumbensibus toto anno vsque ad novos fructus.
- 5 Prælatus tenetur soluere debita sui prædecessoris realia.
- 6 Successor in beneficio tenetur ad soluendam pensionem decursam non solutam.
- 7 Beneficiarius non habens administrationem potest ad libitum dispensare de fructibus ex tali beneficio perceptis.
- 8 Beneficiarius dum viuit comparatur usufructuario, cum vero incipit infirmari comparatur vsuario, vt num. 9.

Cap. Præsenti. IX. & vlt.

Episcopi, seu quiuīs alij Regulares, vel seculares Prælati non præsumant occupare, aut in propriis vsus conuertere bona, quæ inuenta sunt dum vacant, vel colliguntur in tempore vacationis Ecclesiæ, dignitatum, personatum, prioratum, sibi subiectorum, seu pertinentium ad eorum collationem, ordinationem, præsentationem vel custodiam, quæ debent expendi in utilitatem eorum, vel conseruari futuris succes-

successoribus mortuorum nisi ex privilegio, vel legitima, & præscripta consuetudine, vel alia causa rationabili eis hæc competant; alioquin qui contra fecerint Episcopi, & eorum superiores ab ingressu Ecclesiæ, cæteri ab officio, & beneficio e o ipso sunt suspensi donec prædicta restituant. Item si ex privilegio, consuetudine, vel rationabili causa alicui competunt hæc bona intelliguntur solutis debitis, si quæ sunt, & seruitoribus, & ministris, ac oneribus vsque ad novos redditus, mox quæ superfluis accipiant. Item per hæc non derogatur Constitutioni, quia sepe, de elect. hoc lib. scilicet ut privilegia, statuta, consuetudines non valeant. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franc. ep. Viuiam, in ration. lib. 1. pag. 462. Alag. in compend. pag. 162. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2 Debet successoribus fideliter reservari.

Notatur ad hoc quod omnes fructus beneficiorum obuenientes tempore vacationis pertinent ad successores, vt per Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo beneficia vers. quoad secundam, Boer. decis. 340. num. 1. & 2.

3 Quæ solutis debitis, &c. Notatur ad hoc quod si quis ex privilegio, vel consuetudine sibi præ-

tendat cõpetere bona Ecclesiæ vacantis, debet intelligi de ijs tantum, quæ solutis expensis, & salarijs famulorum; atque oneribus superfluis, vt per Truaq. de re tract. lig. 8. 15. glos. 1. num. 6. & 7. Menoch. conf. 64. num. 20. & 21. Azeued. ad rub. tit. 20. n. 6. lib. 6. nouæ Recopil.

4 Fructus enim Ecclesiæ sunt deputati pro-

oneribus incumbentibus toto anno vsque ad novos fructus quia ad omnia onera tenetur qui fructus percipit, vt per Gig. de pensionib. q. 39. num. 7. & q. 22. num. 3. Cou. lib. 1. var. cap. 15. num. 12. in fine, Cald. Pereira. de extinct.

5 emphyt. cap. 4. num. 25. Et ita Prælati tenentur soluere debita sui prædecessoris realia ex

Boer. decis. 204. num. 48. & Gig. de pensionib. 6. q. 43. num. 5. & Successor in beneficio tenetur ad soluendam pensionem decursam non solutam, vt tradunt Gig. d. iras. q. 39. num. 5. Cald. Pereira. de resolut. emphyt. cap. 4. num. 4. Stephan. Gratian. discip. forens. cap. 94. nu. 56. Intelligendo tamen iuxta ea, quæ dixi de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 120. per totam, secundum Lugdunen. impress.

7 In glof. [Reservari] ibi (inter clericum ba-

bensem administrationem, &c.) Notatur ad hoc quod beneficiarius non habens administrationem, idest curam animarum, potest ad libitum disponere de fructibus ex tali beneficio perceptis, minime vero si huiusmodi beneficio administratio incumbat, vt per Nau. de stolis clericor. S. 6. num. 4. Kircobou. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 2. n. 91. pag. 159. Clar. S. testamentum q. 27. nu. 8. D. Barbof. in l. diuortio in princip. part. 3. num. 59. ff. soluto matrim.

8 In ead. glof. ibi (comparantur enim vsufructuario) Notatur ad hoc quod beneficiarius comparatur vsufructuario, vt per Menoch. conf. 66. n. 32. & de arbit. lib. 2. casu 433. n. 35. Surd. de alimentis. tit. 9. q. 12. num. 18. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 10. num. 33. & 43. Valsc. de partition. cap. 36. num. 2. & 4. D. Barbof. in l. diuortio in princip. part. 2. num. 27. & 53. ff. soluto matrim. Azor. iustit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 8. q. 1. remissive Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. q. 74. art. 4. vers. quinta ratio, plures apud Cened. ad Decretal. collect. 12. num. 5.

9 In eadem glof. ibi (cum incipit infirmari comparatur vsuario) Ita Molin. d. cap. 19. nu. 37. Caldas Pereira. de extinct. emphyt. cap. 15. num. 43. & de empt. & vendit. cap. 16. num. 1.

10 In ead. glof. ibi (intelligendū est de perceptis & recõditis, &c.) Vide quæ dixi ad glof. verbo primi anni in c. f. propter, de rescript. hoc lib.

De Maioritate, & obed. Tit. XVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Capitulum, vel is ad quem administratio pertinet vacante Sede, eos absoluit, quos absolute possit Episcopus si ueretur, nisi à Sede Apostolica id fuerit interdictum, & num. 31.
- 2 Sedes multipliciter dicitur in iure, & quomodo hic accipiat, ostenditur.
- 4 Capitulum Sede vacante succedit in omni iurisdictione, quæ Episcopo competebat.

Cap. Episcopali. Vnic. Bonif. VIII.

1 Capitulum Sede vacante, vel qui pro eo tempore habet Episcopalem iurisdictionem, potest absolute ab excommunicatione eos, quos poterat Episcopus nisi Papa hoc eis interdicit. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuiam in ration. lib. 1. p. 481. Alag. in compend.

comp. p. 169. remissit Ximen. in concord. p. 2.
 Licet alias Sedes multipliciter dicitur
 catur in iure, ut per Paulin. de potest.
 Capituli Sede vacante. Prælati. 6. sic tamen
 sicut & alibi, accipitur pro Ecclesia, in qua
 est locus Prælati cuiusque etiam inferioris
 cap. auditis, ibi, Ecclesia vacante, de in-
 integ. restit. cap. 1. ubi glos. verbo Ecclesia, de re-
 bus Eccles. hoc lib. 6. cap. e. ubi glos. de excess.
 Prælat. Innoc. Anon. & Imol. an. r. 4. in cap. 1.
 ne sede vacante; Abb. in cap. his que num. 2.
 hoc tit. profecquitur late Paulin. d. Prælati. 6. n. 6.

3 **Potest. Capitulum, etc.** Collige ex
 rex. quod
 vacante Sede potest. Capitulum ab excom-
 municationis sententia siue Iuris, siue homi-
 nis illum absolueri; cui Episcopus si videret
 possit item absolutionis beneficium impetri-
 ri, resolunt glos. antepen. Petr. Anb. Domin.
 Franc. & omnes in præsentis; glos. magistra
 ult. ubi optime Abb. nu. 3. in d. cap. his que
 glos. verbo in collationibus, ubi idem Abb. num.
 fin. in cap. 2. ne sede vacante; Siluest. in sum.
 verbo Capitulum S. 2. Rebuff. in præxi benefi-
 tit. de devolutionib. num. 63. Socr. de censuris
 disp. 7. sect. 3. num. 4. & generaliter quod

4 **Capitulum Sede vacante** succedat in omni
 iurisdictione, quæ Episcopo competebat, pro-
 bat d. sup. his que, vers. quando autem, cap. cum
 olim, ubi glos. verbo Capitulo, sup. hoc tit. cap.
 ad abolendam ubi glos. verbo Sede vacante, de
 heret. cap. pen. ubi glos. verbo capitulum, & cap.
 ult. de supplend. neglig. hoc lib. c. i. vers. præsen-
 tator, ubi glos. ult. de institut. hoc lib. cap. quia
 saps, ubi glos. verbo referunt, de elect. eod. lib.
 cap. cum nullus, in fine princip. de tempor. ordin.
 eod. lib. 6. Clem. 1. S. 1. ubi glos. verbo Sede va-
 can. cum seqq. de heret. Felin. in cap. cum omnes
 nu. 10. de constitut. Rebuff. d. loco à nu. 57. Pauin.
 de potest. Capituli Sede vacante par. 1. q. 1. Selu.
 de benefi. par. 2. num. 2. Anton. de Pretris de
 iurisd. Episcop. cap. 5. num. 4. Guster. canon. lib. 1.
 cap. 11. num. 10. Flamin. Parisi. de regnat. benefi-
 cit. lib. 7. q. 23. nu. 11. cum seqq. & plures alij
 citati per me de officio, & potest. Episcop. par. 2.
 alleg. 36. num. 9. & alleg. 45. num. 26. & in
 collect. ad cap. 1. ne sede vacante, in Decretal.

De Pactis Tit. XVIII.

S. V. M. A. R. I. K. M.

1 **Regulares habentes privilegium à Papa se-**
 pelliendi quoscunque in sua Ecclesia, si pa-

1 **estentur ad non recipienda aliquibus, vel**
 certis Parochianis Ecclesie alicuius, ser-
 vare compelluntur pactum; nec illos sepe-
 lere poterunt.
 2 **Pactum vel tacita renunciatio Prælati potest**
 præiudicare Ecclesie quando per hoc red-
 ditur ad Ius commune.
 3 **Consensio Episcoporum, & quando præiudicat**
 Ecclesie remissio.
 4 **Pactum de eligenda sepultura, vel electa non**
 mutanda minime arctat, si fuerit ad sug-
 gestionem alicuius maxime Regularis, vel
 clericus factum, secus si liberatum.

Cap. Pactum. I. Bonif. VIII.

Regulares habentes privilegium
 à Papa sepeliendi quoscunque
 in sua Ecclesia, si pactum fa-
 ciunt cum parochio non sepe-
 liendi certos, vel omnes de
 Parochia, debent servare pactum,
 quia per pactum derogatur indulto
 Colliguntur ex Ordin. Lap. Abbas, Archiep. Gemin.
 Ioann. Andr. Anchar. Busr. Domin. Monach.
 Franc. Visian. in ration. lib. 1. pag. 496. Alagona
 in compend. pag. 174. remissio Casal. in ar-
 notat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 **Omniino servare debetis** hoc quod pa-
 ctum, vel tacita renunciatio Prælati potest
 præiudicare Ecclesie quando per hoc redditur
 ad Ius commune, ut per Palat. in repet. cap. per
 vestras, de donation. inter uxorem, & uxorem. S.
 9. num. 5. Tirug. de iure primogen. q. 24. num. 7.
 & seq. Et Episcopi confessio an, & quando
 præiudicat Ecclesie dixi late de officio, & potest.
 Episcop. p. 3. alleg. 125. secundum Lugd. impreb.

3 **Cum per dictum pactum, etc.**
 Notatur ad hoc quod pactum de eligenda
 sepultura, vel electa non mutanda minime ar-
 ctat, ut per Marc. Anton. Genuens. in præxi
 Archiep. Neapol. cap. 74. num. 3. in 2. edit. alias
 cap. 61. amon. r. in 2. edit. Aloys. Ricc. in præxi
 rerum fori eccles. decis. 66. in 1. edit. alias resol.
 563. in 2. edit. Lauror var. Lucubrat. tom. 1. tit. 2.
 cap. 11. nu. 3. Intellige si pactum fuerit ad sug-
 gestionem alicuius maxime Regularis, vel clerici
 et factum, secus vero si fuerit liberum, sicuti
 docent Cesar. de Grassis decis. 2. à n. 12. sub hoc
 tit. Marc. Anton. Genuens. Aloys. Ricc. & Lauror.
 citatis locis, Stephan. Gratian. discept. forens.
 cap. 210. num. 19. & seq.

S V M M A R I V M.

- 1 Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quod dote contenta nullum habebit ad bona paterna regressum, si iurauerit id ipsa filia omnino seruare tenebitur.
- 2 Pactum factum à filia de non succedendo patri, improbat Ius Ciuile.
- 3 Pactum de succedendo, quando scilicet quis promittit alteri se eum heredem institutum, reprobat à Iure Ciuili.
- 4 Pactum factum à filia de non succedendo patri valet si adisi iuramentum.
- 5 Iuramentum de non succedendo an noceat nepotibus quando prius auo decessit pater, qui Sacramento successioni renuntiauit? remissive.
- 6 Filia renuntians etiam cum iuramento bona paterna an possit petere legitimam seu alimentam remissive.
- 7 Mulier, que cum Iuramento renuntiauit bonis paternis, & maternis propter dotem potest data enormi lesione contravenire contractui.
- 8 Renunciationem factam à filia cum iuramento de non succedendo, &c. non potest illa impugnare ex capite lesionis etiam enormissime, præsertim si aliunde fuerit competenter dotata.
- 9 Renunciationem factam in fauorem etiam fratris super hereditate paterna, & materna iam delata, comprehendit textus in presenti, & num. 10. ubi declarantur contrarium tenentes.
- 11 Filia dote contenta si renuntiauerit hereditati paterna ad fauorem patris seu fratris cum iuramento, valet talis renunciatio siue ante, siue post nuptias, & constitutam dotem facta fuerit.
- 12 Filia renuntians cum iuramento successioni hereditatis paterna, & materna non potest renunciationem impugnare etiam si nomine dotis nihil consequuta fuerit.
- 13 Filia indulta vi ad renuntiandum etiam cum iuramento potest talem renunciationem rescindere.
- 14 Renunciatio facta cum iuramento per vim, & metum est omnino nulla.
- 15 Iuramentum metu præstitum obligat donec absolutio fuerit petita.
- 16 Iuramentum metu præstitum si accedat contractui Iure Ciuili prohibito, qui ut valet in diget iuri iurandi religione, nulla tunc absolutio necessaria est ad rescindendum contractum.
- 17 Metus reuerentialis patris vel mariti incusus filia ad renuntiandum, &c. non est sufficiens per se solum ad recusandam renunciationem.
- 18 Metus reuerentialis ut contractum infringat requirit. quod probetur mina, vel verbera.
- 19 Metus reuerentialis non præsumitur ex sola patris, aut mariti presentia, nisi mina, vel verbera probentur.
- 20 Metus reuerentialis sufficiunt ad recusationem contractus, ubi simul cum eo concurreret lesio enormissima.
- 21 Dolo ubi in renunciatione à filia facta patri interuenit, potest ipsa renunciatio etiam per filiam infringi.
- 22 Filia maior renuntians hereditati delata, vel deserenda si fuerit enormissime, & supra modum lesa ex equitate petita saltem absolute potest renunciationem rescindere.
- 23 Filia minor renuntians, & iurans se fuit enormissime lesa, tunc nulla requiritur absolutio à iuramento ut renunciationem rescindere possit.
- 24 Iuramentum confirmat contractum nullum, & Iure irritum.
- 25 Iuramentum non confirmat contractum quoties in utilitatem publicam principaliter prohibetur.
- 26 Iuramentum minorum contractibus, dotisq; alienationi adiectum est omnino seruandum.
- 27 Iuramentum seruandum est, cuius obseruantia non vergit in dispendium salutis eterna.
- 28 Iuramentum non est obseruandum cum vergit in damnum, & præiudicium tertij.
- 29 Dispositio huius textus cum agat de vitando periurio obseruanda est in iudicijs, & tribunibus Imperij, & Regum.
- 30 Quicumque dicitur in detrimentum alterius redundare quando principaliter redundat, non item quando secundario.
- 31 Renunciatio hereditatis paterna præiudicat nepotibus.

Cap. Quamuis pactum. II.

Pactum factum patri à filia dum traditur nuptui quod dote contenta non habebit regressum ad bona paterna secundum leges non valet, & reprobat, sed si est iuratum sine vi, & dolo, & detrimento alterius, tener, & est seruandum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gem. lo. Andr. Burr. Anchar. Dom. Monach. Fræch. V iui. in rration. lib. 1. p. 496.

- Alagona in compend. pag. 174. & peculiare repetitiones edidit Didac. Couarruias, & Ioannes Gutierrez, ac Georg. Natta tom. 5. repet. iuris Canon. remissive Casal. in annotat. & Ximen in concord. part. 1. & 2.*
- 2 Quamuis pactum factum à filia de non succedendo patri improbat Ius Ciuile in l. pactū dotale C. de collat. sicuti tradunt l. 3. tit. 1. 1. part. 5. & ibi glos. 2. in princip. Duen. reg. 80. Alphan. collect. 465. Afflic. decif. 350. Gozadin. conf. 75. num. 20. Grat. conf. 109. num. 2. lib. 1. Cou. hic part. 3. in princip. Anton. Gom. tom. 1. vari. cap. 11. num. 14. post princ. & l. 2. Tauri num. 1. Mench. de success. creat. §. 17. num. 47. & §. 12. nu. 89. Tiraq. de iure primog. q. 6. nam. 18. & q. 7. à princip. & q. 29. num. 9. Vini. tom. 1. commun. opinion. lib. 2. tit. 3. n. 81. pag. mihi 302. Lara in l. si quis à liberis §. patens nu. 88. ff. de liber. agnos. Gutier. de Iuram. confirmat. part. 1. cap. 59. Seraphin. de priuileg. Iuram. pruil. 21. Cened. ad Sextam collect. 103. num. 1. Sicut & improbat pactum de succedendo, quando scilicet quis promittit alteri se cum hæredem institurum, vt tradunt Gom. l. 22. Tauri à num. 17. cum seq. Conan. comment. lib. 6. cap. 4. post princip. Cou. hic p. 2. in princip. num. 3. Mench. d. §. 18. à num. 191 & quest. frequent. cap. 43. Valasc. consul. 130. num. 12. Cabed. Lufit. decif. 164. part. 1. Cald. Pereira de empt. cap. 30. num. 4. cum seqq.
- 4 Tamen si in eo pacto additum sit iuramentum, valet tale pactum, vt probat tex. in præfenti, & per illum ita tradunt Fusch. lit. F. sing. 101. & 103. Auend. resp. 27. Gom. l. 22. Tauri n. 6 cum seqq. Cened. d. n. 1. Valasc. de partit. cap. 16. num. 3. cum seqq. Azor. inslit. moral. part. 2. lib. 6. c. 2. q. 1. vbi q. 5. subdit textum in præfenti procedere etiam in filio si hæreditatis paternæ iure cedat causa dotis, vel donationis propter nuptias, vel ob aliam rationem iustā atque legitimam. Renunciatio enim facta de hæreditate seu bonis patris viuētis ob vim iuramenti non potest nec debet rescindi, vt per Menoch. conf. 335. in sine quando vero cum iuramento fit absque voluntate patris de cuius hæreditate agitur, non valet, vt per Xuar. in l. quoniam in prioribus limit. 5. nu. 3.
- 5 Vtrum autem iuramentum de non succedendo noceat nepotibus quando prius auo decessit pater, qui Sacramento successioni renuntiauit? Vide Xuar. in d. l. quoniam in prioribus ampl. 10. n. 62. Cald. Pereira de renouat. embpyt. q. 16. num. 65.
- 6 Et an talis filia renuntians etiam cum iura-

mento bona paterna possit petere legitimam? Vide Afflic. decif. 178. num. 3. Perali. in l. cum patronus num. 8. ff. de legat. 2. Aquilin. in l. Gallus §. & quid sit tantum part. 1. num. 247. ff. de liber. & posth. Menes. in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 47. num. 1. & 3. Cou. in cap. Rainaldus §. 2. n. 3. de testam. & hic part. 3. §. 3. num. 3. Mench. success. creat. §. 17. num. 40. & §. 21. num. 127. & 249. Gusion. d. part. 1. cap. 19. à princip. Seraphin. de priuileg. Iuram. pruil. 70. à num. 10. Fusch. lit. F. singul. 14. Gabr. lib. 6. commun. tit. de legitima concl. 8. Mirant. disp. 10. num. 19. Cened. d. collect. 10. num. 2. Et an possit petere alimenta si egeat? Vide Anton. Gom. l. 22. Tauri num. 12. Ioan. Rojas de success. cap. 2. n. 78. Gutier. de iuram. confirm. part. 3. cap. 3. num. 7.

7 Dara vero enormi læsione mulier, quæ cū Iuramento renuntiauit bonis parterialis, & maternis propter dotem, potest contrahere contractui, quia præsumitur decepta, & ignorasse vires patrimonij, ita Ceph. conf. 142. n. 25. lib. 1. Gabr. commun. lib. 3. tit. de iure dot. concl. 1. Mench. d. §. 17. à num. 122. Afflic. decif. 80. num. 5. cum seqq. Roland. conf. 7. num. 43. cum seqq. lib. 3. & conf. 60. à num. 62. lib. 4. Ofasch. Pedam. decif. 41. nu. 1. & 2. Seraphin. de priuileg. iuram. pruil. 61. num. 22. Anton. Gom. tom. 2. vari. cap. 14. num. 20. Mascard. de probat. concl. 1076. num. 7. cum seqq. Cened. d. collect. 10. nu. 3. Valasc. consul. 130. num. 25. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 93. num. 15. Mancin. de Iuramento effectui. l. q. 1. num. 12. Farin. fragm. crimin. part. 2. lit. I. num. 1282.

8 Ex vi tamen iuramenti videtur huiusmodi mulierem non posse impugnare renunciacionem ex capite læsionis etiam enormissimæ, præfertim si aliunde fuerit competenter dotata, vt per Corn. conf. 11. num. 20. vers. nec supradictis lib. 3. Paris. conf. 26. num. 81. cum seqq. lib. 3. Decian. conf. 6. num. 5. lib. 1. Siluest. Aldobrandin. conf. 26. num. 110. cum pluribus seqq. plenè, innumerisque alios congerit, & sequitur Castil. quotid. controuerf. part. 3. cap. 2. num. 65. cum seqq. vbi reprobat Couar. contrarium tenentem, & Galerat. tract. de renunciat. lib. 3. cap. 2. num. 57. vers. altero casu, prout eos refert Rot. in Ferrarien. bonorū 21. Aprilis 1627. coram R. P. D. Merlino.

9 Patri factum à filia. Quamuis responsum Pontificis in præfenti tex. contigerit in renunciacione facta per filiam patri, atamen cum ratio in eo expressa in Religione iuramenti tota posita sit,

fit, vt scilicet illud seruetur omnino quoties non vergat in æternæ salutis dispendium, vel in alterius detrimentum, neque vi, neque dolo extortum sit, eaq; ratio aequè conueniat siue renunciatio fuerit ad fauorem patris, siue fratris, & aliorum, siue super hæreditate delata, seu deserenda, iure merito concludendum est dispositionem huius tex. ex identitate rationis comprehendere renunciacione factam in fauorem etiam fratris super hæreditate paternâ, & maternâ delatâ, vt tradiderunt Bald. in. *auth. Sacramenta. puerum col. fin. num. 14. C. si aduersus vendit. & in l. pactum dotale vbi Dec. colu. 2. vers. & ex hac ratione, & Corn. num. 8. C. de collat. Roman. in l. fin. num. 55. C. de pactis, & in l. qui super hisis num. 2. limit. 6. ff. de acquir. hered. Re. roi. conf. 51. per tot. lib. 1. Federic. de Senis conf. 136. Capell. Tholosan. q. 458. Viui. decif. 316. num. 4. lib. 2. Surd. conf. 355. num. 9. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 89. num. 2. & q. 93. num. 2. cum seqq. Rot. in Ferrarien. præfensa legitima 12. Januarij 1626. coram bonæ mem. Buratto, vbi D. Florentillus in annot. allegat concordantem decisionem in dicta Ferrarien. bonorum 21. Aprilis 1627. coram R. P. D. Merlino.*

vers. & intellige, Couar. hic par. 3. §. 2. num. 1. Surd. conf. 355. num. 9. Rot. in d. Ferrarien. bonorum coram R. P. D. Merlino.

12 *Vt dote contenta, &c.* Proccedit dispositio huius tex. etiam in ea, quæ nihil nomine dotis consecuta fuit, nec tunc enim illa poterit renunciacionem impugnare, & ad successione hæreditatum, quibus renunciauit, aspirare, quia semper viget Sacramentum iuramenti, & illius religio, ita, *Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta num. 9. ff. de verb. obligat. Anton. Gabr. commun. tit. de iure dotium consl. 1. nu. 24. Cou. hic par. 3. §. 2. num. 6. Cephal. conf. 405. num. 4. Mench. de success. lib. 2. §. 18. num. 103. q. 104. Eschin. controuerf. Iuris lib. cap. 24. vbi dicit veriorum, Crafs. in §. successio ab intestato q. 10. num. 5. Siluest. Aldobrandin. conf. 26. nu. 101. cum seqq. Franc. Mohin. dict. lib. 3. q. 89. nu. 4. & 5. & q. 7. num. 7. vbi affirmat hanc opinionem esse communiter receptam, Rot. in d. Ferrarien. præfensa legitima coram bonæ mem. Buratto, & in d. Ferrarien. bonorum coram R. P. D. Merlino.*

10 Et quamuis hæc opinio videatur improbata à Fulgos. in d. l. pactum quod dotali num. 2. vers. assensit, & à Socin. iur. in l. stipulatio hoc modo concepta. num. 63. circa med. & ibi Crot. num. 48. ff. de verb. obligat. attamen certe est vberiori Doctõrum numero fulcita, & rationi expressâ in hoc textu plurimum consentanea, illaque opinio Fulgosij fortasse posset locum obtinere quando renunciatum fuisset hæreditati paternâ, & maternâ in fauorem fratris viuentis adhuc patre & matre, & illis non consentientibus, tunc enim renunciatio non sustinetur, quia super hæreditate viuentis non potest pacisci, l. fin. C. de pactis, & ita declarat Gallerat. de renunciat. lib. 3. cap. 2. num. 58. cum seqq. par. 2. & idem videtur sentire Guier. in repet. huius tex. num. 2. cum seqq. & censuit Rot. in d. Ferrarien. bonorum.

13 *Non vi.* Notatur ad hoc quòd vi inducitur filia ad renunciandum, proculdubio renunciacionem rescindere potest, vt per Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 98. à num. 1. itaut ipsa renunciatio vi, & metu incusso filiz non obstante iuramento nulla sit omnino, vt per Cou. hic p. 3. §. 4. n. 2. licet enim iuramentum metu præstitum obliget donec absolutio iurati petita, cap. verum, vbi Panorm. & omnes sup. de iureiur. Sayr. in clauis Regia lib. 5. cap. 6. à nu. 14. Paul. Comitof. resp. moral. lib. 2. q. 2. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 3. c. 11. à num. 13. Menoch. conf. 1. nu. 302 Molin. de primogen. lib. 2. cap. 3. num. 13. Farin. in præxi crimin. par. 1. q. 35. à num. 7. tamen si iuramentum metu præstitum accedat contractui Iuri Ciuili prohibito, qui vt valeat indiget iurifurandi religione, nulla tunc absolutio necessaria est ad rescindendũ contractum, vt tradunt Panorm. in cap. cum contingat, de iureiur. Cou. citato loco, & de sponsalib. par. 2. cap. 3. §. 5. & lib. 1. variat. cap. 4. num. 7. Mench. de success. creat. §. 18. nu. 185. M. Anton. Eugen. conf. 12. num. 57. tom. 1. Sed in hoc etiam casu iuramentum obligationem parete, & relaxatione indigere saltem secundum Canonistas docent Simoncel. de decret. lib. 3. tit. 8. num. 174. Card. Tusch. verbo absolutio conclus. 58. num. 3. 8. 11. 12. 17. & 35. Virgil. Boccac. in constitutionibus Piceni lib. 5. cap.

11 *Dum nuptui tradebatur.* Idem si post nuptias, nihil enim refert an post, vel ante nuptias, & constitutam dote filia renuntiet in fauorem patris, seu fratris, cum ratio decidendi, de qua in hoc tex. innitatur iuramento, ita explicant in præfenti Franc. in princ. Ioan. Monach. etiam in princ. vers. idem si post, & Gemm. num. 3. Nat. in repet. num. 15.

- cap. 25. num. 117. *vers. verum, Setser. de Iurament. lib. 1. cap. 19. num. 13. Sanch. d. cap. 11. à num. 19. & de Matrimon. lib. 4. disp. 20. n. 4. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 149. vers. quatuor Iuribus, Lessi. in simili tract. lib. 2. cap. 17. dubit. 7. num. 51. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 60. nu. 99. Farin. fragm. crimin. par. 2. verbo Iuramentum num. 1273.*
- 17 Vtrum autem solus metus reuerentialis patris, vel maritis rescindat renunciacionem? in quo dubio solum reuerantialem non sufficere, resoluunt *Pancerm. Eutr. l. mel. & ceteri in cap. eausam Matrimonij, de offic. deleg. idem P. 18 nor. in cap. cum contingat, de iureiur. vbi Alciat. num. 1. Gutier. in auct. Sacramenta puberum num. 97. C. si aduersus vendit. Sanch. de Matrim. lib. 4. disp. 6. nu. 13. vbi subdit quòd licet renunciatio hæreditatis paternæ facta metu reuerentialis patris absque minis non rescindatur in foro exteriori, in foro tamen Conscientiæ teneatur pater restituere hæreditatem sic renunciatam. Nam vt metus reuerentialis contractum infringere possit necesse est quòd probetur minę verbera, ex late adductis per *Greg. l. 10. verbo todo tit. 1. par. 4. Cephal. conf. 91. à nu. 44. Cou. de sponfal. par. 2. cap. 3. §. 6. num. 7. & 8. Gon. tom. 2. vari. c. 14. num. 27. Xuar. alleg. 24. nu. 5. Capic. decis. 159. num. 32. in fine, & 33. Grammat. decis. 103. num. 49. & 50. Roland. conf. 95. nu. 29. & seq. lib. 1. Cephal. conf. 91. num. 45. cum seqq. Mandel. conf. 4. num. 36. & conf. 77. num. 5. cum seqq. lib. 1. Boer. decis. 100. num. 11. & 12. Ti. raq. de legib. conrub. glos. 5. num. 39. Mascard. de probat. concl. 1051. num. 16. & 17. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præf. 127. num. 1. cum seqq. Gutier. in d. auct. Sacramenta puberum n. 94. & de Iuram. confirm. par. 1. cap. 1. num. 15. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 3. num. 9. Azeued. l. 9. num. 28. tit. 1. lib. 5. nouæ Recop. Flamin. de resignat. benefic. lib. 13. quæst. 1. nu. 172. & seq. Matien. l. 11. glos. 3. num. 2. tit. 1. lib. 5. nouæ Recop. Ioan. Garc. de nobilit. glos. 17. num. 11. & 19. Henrig. in sum. lib. 11. cap. 9. num. 5. D. Barbosa. in l. 2. §. fin. num. 7. ff. soluto matr. Mendez. à Castro in praxi Lusitan. lib. 3. cap. 22. num. 25. prope finem. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo læsis num. 40. & de renouat. emphyt. quæst. 16. nu. 59. Farin. fragm. crimin. par. 2. lit. M. à num. 125. Ceuall. commun. contra commun. quæst. 727. num. 21. cum seqq. Castill. lib. 3. quotid. cap. 1. num. 147. Rebell. de obligat. Iustit. par. 2. lib. 1. quæst. 5. num. 10. cum seqq. Sanch. de Matrim. lib. 4. disp. 6. num. 7.**
- 19 *Frans. Molin. d. lib. 3. quæst. 98. num. 11. & 12. plures citatos à Cened. d. collect. 10. nu. 6. Itaut non præsumatur metus reuerentialis ex sola patris, aut mariti præsentia nisi minę, vel verbera probentur, vt post Soccin. iun. conf. 67. nu. 39. lib. 2. Boer. decis. 100. nu. 11. tradit Franc. Molin. d. quæst. 98. num. 12. vbi num. 13. post Menoch. de præsumpt. lib. 3. præf. 126. nu. 1. subdit oportere vt metus aperte probetur.*
- 20 Verum solus metus reuerentialis sufficit ad rescissionem contractus, vbi simul cum metu illo concurreret læsio enormissima, inducitur enim ex læsione, & reuerentia simul iustus metus ad rescindendum actum sufficiens, ita *Aym. conf. 111. num. 12. & conf. 192. num. 11. & seq. & conf. 14. vum. 1. Mandel. conf. 77. num. 2. 1. Roland. conf. 100. nu. 131. lib. 4. Capic. decis. 159. num. 32. vers. nam stante metu, & num. 34. vers. responderi potest, Cephal. conf. 142. num. 38. cum seqq. lib. 1. & conf. 34. num. 31. cum seqq. eod. lib. 1. Sebass. Medices de casibus fortuit. par. 1. quæst. 7. n. 7. vers. 23. Osasch. Pedam. decis. 177. num. 5. & seq. Mascard. disp. conclus. 1051. num. 15. Menoch. d. lib. 3. præf. 127. num. 14. Cou. de sponfalib. par. 2. cap. 3. §. 6. num. 4. & in præsentis par. 3. §. 4. num. 7. vers. nona conclusio, Alciat. in cap. cum contingat, num. 2. & 81. de iureiur. Salzed. ad Bernard. reg. 530. Burg. de Pace. conf. 3. num. 20. Mench. d. §. 18. nu. 189. Marc. Anton. Eugen. d. consil. 12. num. 59. & 60. Gutier. in d. auct. Sacramenta puberum num. 93. & 94. Franc. Molin. d. quæst. 98. num. 14. Quamuis contrarium teneant *Alex. conf. 83. num. 8. lib. 6. Crauet. conf. 114. num. 9. & 10. & Burg. de Pace sibi contrarius conf. 5. num. 7.**
- 21 *Nec dolo.* vbi in renunciacione filię interuenit potest ipsa renunciatio etiam iurata per filiam infringi, vt per *Cou. hic par. 3. §. 4. num. 2. ad med. Marc. Anton. Eugen. d. conf. 12. num. 5. & 6. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 3. num. 2. late Franc. Molin. d. quæst. 98. num. 15. vbi num. 16. cum seqq. subdit idem esse resoluendum si dolo non ex proposito, sed re ipsa contigerit data enormissima læsione, & num. 19. addit sufficere dolum aduersarij absque culpa, vel negligentia minoris. Nam vbi filia maior renuntiat hæreditati delatę, vel deferendæ enormissimę, & supra modum læsa, sane ex equitate petita saltem absolute non rescindere renunciacionem potest, vel ad læsionis compensationem, quia non est verisimile filiam iurantem si sci-*

- uisset in tam enormi lesione consensum fore adhibituram, vt tradunt *Mench. d. S. 18. num. 128. Gutier. in d. ausben. Sacramenta puberum nu. 92. Franc. Molin. d. lib. 3. q. 96. n. 18. & 19.*
- 23 *Et q. 97. n. 11.* subdit quod quando filia minor renuntiavit, & iurauit, fuit ne dum enormiter, sed enormissime laesa, tunc nulla requiritur absolutio à iuramento, vt rescindere renunciationem possit.
- 24 **Omnino seruari debet.** Exgo iuramentum confirmat contractum nullum, & iure irritum, vt per *Tiraq. de retr. act. l. sit. 2. in praefat. n. 16. Camil. Borrell. in summa. omnium decisit. 60. num. 99. latè. Azor. in his. moral. part. 1. lib. 1. cap. 7. Ceualh. commun. contra. cotim. in. tom. 4. q. 90. num. 1. & 29. Cened. d. collect. 7. num. 4. Sancb. in. praepcepta Decalogi. tom. 1. lib. 3. cap. 12. num. 11.*
- 25 Et iuramentum non confirmat contractum quoties in utilitatem publicam principaliter prohibetur, vt per *Ceualh. d. q. 900. num. 8. Sancb. d. cap. 12. num. 43. Et de Matrimon. lib. 1. disp. 32. num. 8. vbi num. 6. ex hoc tex. colligitur quod si contractus firmetur iuramento non licet amplius contrauenire, nec peti potest absolutio, nec facta solutione datur repetitio, sed contractus omnino firmus, & irrevocabilis manet.*
- 26 Vnde iuramentum minorum contractibus, dotisque alienationi adiectum esse omnino seruandum resoluunt *D. Barbof. in l. 1. ff. solutio. mar. part. 5. num. 44. Sancb. d. disp. 32. num. 12. & lib. 4. disp. 20. num. 5. & lib. 6. disp. 38. num. 13. cum seqq. Soar. de Relig. tract. de iuramen. lib. 2. cap. 11. num. 13. cum. seqq. & cap. 28. Paul. Comitoh. respons. moralium lib. 2. q. 2. Bernard. Graue. ad praef. Camera Imper. lib. 2. conclus. 41.*
- 27 **Cum non vergat in aeternae salutis dispendium.** Notatur ad hoc quod seruandum est iuramentum, cuius obseruantia non vergit in dispendium salutis aeternae, vt per *Sancb. de Matrim. lib. 1. disp. 32. num. 1.* Sic etiam non est obseruandum iuramentum cum vergit in damnum, & prauidicium tertij, prout inde in ipsis prauidicium non firmat contractus iuramento, ex adductis per *Tiraq. in l. si unquam Cod. de reuocand. donat. in praef. num. 92. & 164. Sancb. de Matrim. lib. 6. disp. 34. n. 2. Cald. Pereira d. reuocat. emphyt. q. 11. n. 25. & 26. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 19. nu. 72. & 71.*
- 29 In glos. [Seruari] ibi (*& compelli debebunt per censuram, &c.*) Notatur ad hoc quod cum dispositio huius tex. agat de vitando peccato, & periurio, obseruanda est in iudicijs, & tribunalibus Imperij, Regum, & supremorum Principum, vt per *Gutier. hic uerbo improbet lex. Cuiuslibet num. 4. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 48. num. 48.*
- 30 In glos. [Detrimentum] ibi (*scilicet principaliter*) Notatur ad hoc quod tunc demum quicquam dicitur in detrimentum alterius reddendum quando principaliter reddendum, non item quando secundario, vt per *Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter. virum, & uxor. S. 27. num. 14. Tiraq. in tract. res inter alios acta, vers. sed hac, prope fin. Cou. in cap. Raynuntius de testament. S. 10. num. 9. ad fin.*
- 31 In ead. glos. ibi (*filij*) Notatur ad hoc quod renuntiatio hereditatis paternae praedicitur nepotibus, vt per *Xuar. in l. quoniam iu prioribus ampl. 10. num. 62. & limit. q. num. 8. latè Ant. Gom. l. 22. Tauri. num. 10.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Pacta inita per Fratres Praedicatorum, vel Minores, seu alios Mendicantes cum Rectoribus Parochialibus Ecclesiarum super Parochialibus iuribus, si facta sunt per Priores vel Guardianos de suorum Conuentuum ipsorum locorum consensu (licet auctoritas Sedis Apostolice non interueniat, vel licentia Prioris, aut Ministerij generalis, seu Magisterij, aut Prouincialis Ministerij, vel Capituli Prouincialis,) seruanda sunt, dummodo alia sint licita, & honesta.*
- 2 *Pacta à Monialibus Ordinis Mendicantium etiam sine consensu, & auctoritate Superioris possunt celebrari.*
- 3 *Praedicatorum Ordo praefertur alijs Ordinibus Mendicantium.*
- 4 *Ordo prius institutus, & approbatus per Sedem Apostolicam est praefertendus.*
- 5 *Ordines Mendicantes iure, & proprie sunt quatuor, Praedicatorum scilicet, Minores, Eremita S. Augustini, & Carmelitani.*
- 6 *Serui B. Mariae.*
- 7 *Minimi S. Francisci de Paula.*
- 8 *Iesuati Congreg. S. Hieronimi.*
- 9 *Patres Societatis Iesu.*
- 10 *Carmelitani de scalceati.*
- 11 *Mendicantes vere dicuntur non solum quatuor primi, sed etiam alij posteriores, qui postea à Sede Apostolica instituti sunt.*

- 12 Fratres, quibus concessa est facultas transseundi ad non Mendicantes, s. Mendicantes admittere volentes non inuenirent, non satifaciant si apud Mendicantes olim institutos non admittantur, nisi admitti quodque sententia apud denuo tales creator.
- 13 Canonici Regulares Lateranenses.
- 14 Canonici Regulares S. Saluatoris Bononien.
- 15 Canonici Regulares S. Crucis Conimbricensis.
- 16 Canonici secularis S. Georgij in Alga.
- 17 Monachi Casinenses.
- 18 Monachi Vallis Umbrosa.
- 19 Monachi Camaldulenses.
- 20 Monachi Cistercienses.
- 21 Monachi Cistercienses reformati.
- 22 Monachi Celestini.
- 23 Monachi Siluestrini.
- 24 Monachi Congreg. B. Virginis Montis Virginis.
- 25 Monachi S. Basilij.
- 26 Monachi Præmonstratenses.
- 27 Fratres S. Spiritus in Saxia.
- 28 Fratres S. Hieronymi in Hispania.
- 29 Fratres Eremitæ S. Hieronymi de Piffs.
- 30 Fratres S. Hieronymi de Fesulis.
- 31 Fratres Ordinis Sanctiss. Trinitatis redemptionis captiuorum.
- 32 Fratres Cruciferi.
- 33 Fratres S. Mariæ de Mercede.
- 34 Fratres Militiæ Iesu Christi.
- 35 Clerici Theatini.
- 36 Clerici Regulares Minores.
- 37 Clerici Regulares de Sommaschia.
- 38 Clerici Regulares ministrantes infirmis.
- 39 Clerici Regulares pauperum Matris Dei.

Cap. Quia ex eo. III.

PActa Mendicantium, & compositiones factæ à Prioribus, vel Guardianis cum consensu suorum Conuentuum cum Prælati, Capitulis, vel Rectoribus Ecclesiarum super iuribus Parochialibus, vel alijs quibuscunque articulis, sunt seruanda à successoribus etiam si non sint confirmata à Prouincialibus, vel generalibus, vel à Sede Apost. si fuerint licita & honesta. Colliguntur ex Ordinar. Archiep. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Do-

min. Monach. Franc. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 497. Alagona in compend. pag. 174. remissive Ximen in concordant. part. 2.

2 Notatur ad hoc quod pacta à Monialibus Ordinis Mendicantium etiam sine consensu, & auctoritate Superioris possunt celebrari ut per Menoch. conf. 73. num. 13.

3 In glof. [Prædicatores.] ibi (bi proponuntur quia antiquior ipsorum Religio) Notatur ad hoc quod Ordo Prædicatorum præferatur alijs Ordinibus Mendicantium, ita glof. si milis verbo Prædicatorum in cap. quorundam.

24. S. volentes, de elect. Ioan. Andr. in cap. Ioannes num. 3. de testam. Anchar. conf. 214. in princ. Gemin. in rap. Episcopus num. 2. ad fin. vers. aut sunt Regulares 17. dist. Felin. in rub. de maiorit. & obedienc. nu. 5. vers. Fratres Prædicatores; Colleg. Bononien. conf. 13. num. 2. post consilia Card. Zabarella, & ibidem Collegium Paduanum num. 36. vers. aut sunt Regulares; Petr. de Monte de potest. Pontificis in Ordo assistentium Concil. num. 2. Nauar. conf. 5. num. 1. de statu monach. in nou. Iacob. Philip. Port. consil. 164. nu. 2. vers. unde qualitas, refert, & sequitur nouissime D. Felix Conzelon. quest. 1. de præcedentia num. 11.

4 Notatur etiam ad hoc quod Ordo prius institutus, & approbatus per Sedem Apost. est præferendus, ut tradunt Tob. Nouus conf. 71. nu. 35. Cassan. in cathalogo gloriæ mundi. par. 4. confid. 52. vers. sergio, Felix Conzelon. d. quest. 1. num. 2. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi. par. 3. alleg. 78. nu. 36. Rosin Oriolen. præcedentia 10. Martij 1600. coram bonæ mem. Lissa, & in Romana præcedentia 24. Maij 1600. coram Card. Lancellotto, & in Campanien. Prioratus 18. Maij 1618. coram Reuerendissimo Seleucien. & 10. Maij 1619. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano.

In glof. [Mendicantes.] ibi (ut sunt Eremitani S. Augustini, vel quatuor alij) Quatuor esse Ordines Mendicantes vere, & proprie, videlicet Prædicatores, Minores, Eremitanos S. Augustini, & Carmelitanos declarauit Pius V. sua Constit. quæ incipit, Romanus Pöt. sub Dat. 1. Octob. 1568. quæ est 44. eiusd. Pont. in Bulla rio nouo Laerij Cberubini pag. 240. & referunt Isidor. Moscon. de maiest. militantis Ecclesie lib. 1. par. 4. cap. 1. de Regularib. pag. 514. vers. Mendicantes, Zerol. in praxi Episcopi. par. 2. verbo Mendicantes pag. 67. Azori. insis. moral. p. 1. lib. 12. c. 2. g. 2. Galganes. de iure publico lib. 3. tit. 41. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 1. quest. 11. art. 6. Ego ipse de officio

- & potest. *Episcopi part. 3. alleg. 77. num. 16. secundum Lugdun. impress. & in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. verbo Mendicantes, appell. 146.*
- 5 Præter quatuor illas Religiones, quæ vere & proprie iure communi inspecto Mendicantium nomen fortitæ sunt, aliæ plures per specialia priuilegia inter Mendicantes annumerantur, quædam vero de priuilegijs Mendicantium participant.
- 6 Inter Mendicantes igitur annumerantur Serui B. Mariæ eadem Pij V. Constitutione, vt referunt *Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. q. 55. art. 3. Erasmi. à Cochier de iurisdic. Ordin. in exemptos part. 1. q. 17. num. 16.*
- 7 Minimi S. Francisci de Paula similiter inter Mendicantes annumerantur ab eodem. *Pio V. in sua Constit. incip. Apostolica Sedis benignitas sub Dat. Romæ die 9. Nouembr. 1567. quæ est 49. inter constitutiones eiusdem Pont. in Bullario nouo tom. 2. pag. 344.*
- 8 Iesuatos Congregationis S. Hieronimi comprehendi inter Ordines Mendicantium, eorumque perfrui gratijs, & indultis voluit idem Pius V. *sua Constit. incip. Romanus Pont. sub Dat. Romæ die 18. Nouemb. eiusdem anni 1567. quæ est 50. inter Constitutiones eiusdem Pont. in Bullario nouo tom. 2. pag. 245. vt referunt Fr. Emman. d. tom. 1. q. 55. art. 4. & Azor. d. lib. 1. 2. cap. 2. 3. q. 2.*
- 9 Societatis Iesu Patres etiam inter Mendicantes annumerauit idem Pius V. *sua Constit. incip. Dû in defesse. sub Dat. Romæ 7. Iulij 1571 vt referunt Hieron. Gabr. conf. 27. lib. 1. Fr. Emman. d. tom. 1. q. 55. art. 5. & tom. 3. q. 49. art. 2. Azor. d. part. 1. lib. 13. cap. 7. Mutæ decif. 2. num. 18.*
- 10 Carmelitas Descalceatos inter Ordines Mendicantes annumerandos esse, eorumque gratijs omnibus perfrui declarauit *Clemens VIII. sua Constit. incip. Romanum Pontificem decif. sub Dat. Romæ 20. Augusti 1603. quæ est 101. inter constitutiones eiusdem Pont. in Bullario nouo tom. 3. pag. 147.*
- 11 Qui omnes Mendicantes Ordines, non solum quatuor priores, sed etiam alij posteriores, qui postea à Sede Apost. tales instituti sunt, vere Mendicantes dicuntur, vt docet *Azor. d. par. 1. lib. 12. cap. 14. q. 12. vers. quares, & ideo optime tradunt Nauar. comment. 4. de Regular. num. 13. vers. secundo, & Fr. Emman. d. tom. 3. q. 52. art. 23. Fratres quosdã, quibus concessa est facultas transeundi ad non Mendicantes, si Mendicantes admittere volentes*
- non inuenerint, non satisfacturos si apud Mendicantes olim institutos non admittantur nisi admitti quoque tentent apud denuo tales creatos; & *Soar. tom. 5. in 3. part. disp. 31. sect. 6. num. 7. docet suspensionem latam, in cap. non solum, & in cap. constitutionem, de Regular. hoc lib. in superiores Ordinum Mendicantium admittentes ad professionem ante annum nouitatus, extendi ad Mendicantes postea creatos, & idem Soar. cod. tom. disp. 22. sect. 5. num. 16. ait excommunicationem latam in Extrauag. viam, de Regularib. contra Mendicantes transeuntes ad alium Ordinem, quàm Carthusianum extendi ad Religiosos Societatis Iesu.*
- Participantes de priuilegijs Mendicantium, sunt ij, qui sequuntur.
- 13 Canonici Regulares Lateranenses participant de priuilegijs Mendicantium, vt in *Bulla Pij V. incip. Ex supernæ dispositionis arbitrio sub Dat. 17. Kalend. Septemb. 1567. Pontificatus sui anno 11. quæ est 41. in ordine inter Bullas eiusdem Pont. tom. 2. Bullarij noui pag. 228.*
- 14 Canonici Regulares S. Saluatoris Bononien. vt in *Bulla Iulij 11. incip. Inter ceteras sub Dat. 4. Nonis Aprilis 1512. Pontificatus sui anno 1x. quæ est 30. in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo tom. 1. pag. 450.*
- 15 Canonici Regulares S. Crucis Comimbriensis per d. *Bullam Pij V. incip. Ex supernæ dispositionis arbitrio, in Bullario nouo tom. 2. pag. 232. & seq.*
- 16 Canonici seculares S. Georgij in Alga, vt in *Bulla Pij V. incip. Ex incumbenti nobis, sub Dat. 3. Id. Decembris 1569. Pontificatus sui anno 1V. quæ est 92. in Bullario nouo tom. 2. pag. 294.*
- 17 Monachi Cassinenses aliàs S. Iustinz de Padua, vt in *Bulla Iulij 11. incip. Super Cathedrali sub Dat. 10. Kalend. Septemb. 1503. Pontificatus sui anno 1. in Bullario nouo tom. 1. pag. 402.*
- 18 Monachi Vallis Vmbrosæ participant per viam communicationis de omnibus priuilegijs Mendicantibus concessis *ex d. Bulla Pij V. incip. Ex supernæ dispositionis arbitrio.*
- 19 Monachi Camaldulenses, vt in *Bulla Gregorij XIV. incip. Ex iniuncto nobis, sub Dat. 24. Septembris 1591. Pontificatus sui anno 1. quæ est 8. in ordine tom. 2. Bullarij noui p. 710.*
- 20 Monachi Cistercienses Congregationis S. Bernardi in Italia Regularis obseruantij, vt in

- vt in *Bulla Gregorij XII. incip. Romanus Pont. sub Dat. 28. Iunij 1592. Pontificatus sui anno I.* quæ est in ordine 16. tom. 2. *Bullarij noui pag. 704.*
- 21 Monachi Cistercienses reformati Congregationis B. Mariæ Fulienfis, vt in *Bulla Sixti V. incip. Super Specula. sub Dat. Idibus Nouembrijs 1587. Pontificatus sui anno III.* quæ est 70. in ordine in *Bullario nouo tom. 2. pag. 600.* & in alia *Bulla Pauli V. incip. Diuina dispoñete clementia sub Dat. 5. Idus Iulij 1606. Pontificatus sui anno II.* quæ est 23. aliàs 18. in ordine *Bullarum eiusdem Pont. tom. 3. Bullarij noui,* & in alia sequenti, quæ incip. *In supereminenti sub Dat. 21. Nouembrijs 1607. Pontificatus sui anno III. in Bullario nouo tom. 3. pag. 206.*
- 22 Monachi Celestini, vt in *Bulla S. D. N. D. Urbani VIII. sub Dat. 14. Augusti 1624. Pontificatus sui anno II.*
- 23 Monachi Syluestri, vt in *Bulla Pauli V. sub die 23. Nouembrijs 1606. sicut refert Laert. Cherubini. tom. 1. Bullarij noui in rub. Bulla 38. Pauli III. pag. 676.*
- 24 Monachi Congregationis B. Mariæ Montis Virginis, vt in *Bulla Pauli V. sub Dat. 19. Maij 1611. Pontificatus sui anno VI.* quæ est in appendice *Bullarij noui Laertij Cherubini consit. 1. tom. 3. pag. 46.*
- 25 Monachi S. Basilij, vt colligitur ex *Bulla Gregorij XIII. sub Dat. Kalend. Nouembrijs 1579. Pontificatus sui anno VIII.* quæ refertur à *Fr. Emman. in noua collect. priuileg. Mendicant. & non Mendicantium Bulla 12. inter Bullas dicti Pontificis.*
- 26 Monachi Præmonstratenfes habent communicationem omnium priuilegiorum, tam spiritualium, quam temporalium, tam in genere, quam in specie concessorum Congregationi S. Bernardi Ordinis Cisterciens. Regnorum Hispaniæ, vt in *Bulla Clementis VIII. sub Dat. 20. Septembris 1593. Pontificatus sui anno II.* quam refert *Fr. Emman. ubi supra. Bulla 20. eiusdem Pontificis.*
- 27 Fratres S. Spiritus in Saxia participant de priuilegijs Mendicantium, vt in *Bulla Sixti V. incip. Exigit, sub die 13. Augusti 1586. Pontificatus sui anno II.*
- 28 Fratres S. Hieronymi in Hispania, vt colligitur ex dicta *Bulla Pij V. incip. Ex superna dispositionis arbitrio, in Bullario nouo tom. 2. pag. 232.* & ex alijs relatis à *Fr. Emman. d. tom. 1. quest. 55. art. 9.*
- 29 Fratres Eremitæ S. Hieronymi Congregationis B. Petri de Pisis perfruuntur omnibus priuilegijs Ordinum Mendicantium, vt in *Bulla Pij V. incip. Religionis zelus sub Dat. 30. Martij 1571. Pontificatus sui anno VI.* quæ est 125. in ordine *Bullarum eiusdem Pont. tom. 2. Bullarij noui pag. 337.*
- 30 Fratres S. Hieronymi de Fefulis habent participationem, & communicationem omnium priuilegiorum, prærogatiuarum, immunitatum, & gratiarum, quibus Fratres Religiosi Conuentuum quoruncunque Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium vbique existentium, vt in dicta *Bulla Pij V. incip. Ex superna dispositionis arbitrio, in Bullario nouo tom. 2. pag. 232.*
- 31 Fratres Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum prouinciarum Castellæ, Leonis, & Beticæ, ex priuilegijs Leonis X. & Adriani VI. fruuntur omnibus priuilegijs concessis quatuor Ordinibus Mendicantium, quibus gratijs, & exemptionibus concessis, & concedendis per Sedem Apost. locis, & personis Ordinis Sanctissimæ Trinitatis dictarum prouinciarum fruuntur loca, & personæ eiusdem Ordinis in Regno Portugallæ per *Bullam Pauli III. incip. Inter curas, sub Dat. Romæ Idibus Nouembrijs 1534. in Bullario nouo tom. 1. pag. 615.*
- 32 Fratres Cruciferi communicant in priuilegijs cum Ordinibus Mendicantium, tam concessis, quam concedendis, vt in *Bulla Gregorij XIV. incip. Romanus Pont. sub Dat. Romæ die 12. Iulij 1591. Pontificatus sui anno I. in Bullario nouo tom. 2. pag. 701.*
- 33 Fratres S. Mariæ de Mercede gaudent priuilegijs Mendicantium, vt in *Bulla Leonis X. sub Dat. 5. Kalend. Augusti 1516. de qua meminit Fr. Emman. d. tom. 1. q. 55. art. 12.*
- 34 Fratres Militiæ Iesu Christi Regni Portugallæ reformati nuncupati participant per viam communicationis de omnibus priuilegijs Mendicantibus concessis per d. *Bullam Pij V. incip. Ex superna dispositionis arbitrio, in Bullario nouo tom. 2. pag. 232.*
- 35 Clerici Theatini gaudent priuilegijs Mendicantium per *Bullam Clementis VIII. incip. Dudum pro parte vestra sub Dat. 7. Martij 1533. quæ est in ordine 38. S. 12. Bullarum eiusdem Pont. tom. 1. Bullarij noui pag. 605.*
- 36 Clerici Regulares minores communicant cum priuilegijs Theatinorum per specialem *Bullam Gregorij XIV. incip. Romanus Pont. sub die 18. Februarij 1561. Pontificatus sui anno I. in Bullario nouo tom. 2. pag. 687.*

37 Clerici Regulares de Sommafchia retinent communicationem priuilegiorum Mendicantium, vt in Bulla Pauli V. incip. *Ex quo diuina maiestas sub Dat. 9. Nouembris 1607. Pontificatus sui anno 11.1.* quæ est in ordine 37. S. 1. inter Bullas eiusdem Pont. tom. 3. Bullarij noui pag. 226.

38 Clerici Regulares ministrâtes infirmis omnium priuilegiorum, facultatum, libertatum, indultorum, fauorum tam Mendicantibus quàm non Mendicantibus concessorum communicationem habent, vt in Bulla Gregorij XIV. incip. *Illius, qui pro gregis S. 26. sub Dat. Romæ apud S. Marcum vndecimo Kalend. Octobris 1591. in Bullario nouo tom. 2. pag. 706. cum seqq.*

39 Clerici Regulares pauperum Matris Dei scholarum piarum habent communicationem omnium gratiarum, immunitatum, libertatum, &c. Ordinibus Mendicantium concessarum, vt in Bulla Gregorij XV. *Sub Dat. Romæ apud S. Mariam Maiorem 15. Octobris 1622. Pontificatus sui anno 11.*

De Procuratoribus. Tit. XIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Laicus potest esse procurator ad agendum, & defendendum in causis spiritualibus, & num. 2.
- 2 Laicus potest constitui procurator ad acceptandum beneficium.
- 3 Laicus nõ potest tractare negotia ecclesiastica vel spiritualia si proprio nomine id faceret.
- 4 Procurator post litem contestatam potest dare seu substituere alium procuratorem, & num. 6.
- 5 Procurator quando dicatur fieri dominus litis ostenditur.
- 6 Procurator ad lites ante litis contestationem nequit alium substituere nisi mandatum habeat cum speciali clausula substituendi.
- 7 Substituendi potestas data non censetur quàmuis in mandato dicatur quod eius procuratorem, seu substitutum releuat.
- 8 Procurator in rem suam quam habeat potestatem, remissive.
- 9 Substituere non potest procurator si dominus prius fuerit litem contestatus, & deinde procuratorem constituat, nisi specialiter hoc in mandato contineatur.
- 10 Procurator incertus substitui potest si data fuerit substituendi potestas.

13 Procurator ad negotia potest dare alium procuratorem libere, & etiam quando-cunque.

14 Procurator constitutus ad vendendum rem aliquam non potest substituere nec valet venditio per alium facta nisi in mandato explicetur pretium, & forma venditionis.

Cap. Non indifcrete. I. Bonif. VIII.

LAICVS potest esse procurator ad agendum, & defendendum in causis spiritualibus. Colligunt ex Ordinarij Archidiacon. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Dominic. Monach.

Franch. Viuan. in rasion. lib. 1. pag. 522. Alagona in compend. pag. 183. remissive Casal. in annotat. & Ximen in concord. part. 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. defumit Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 9. q. 3 num. 14. vbi num. 19. subdit quod laicus potest constitui procurator ad acceptandum beneficium, & num. 20. quod laicus potest ministerialiter tractare negotia ecclesiastica.

4. Procuratorem Laicum ad agendum, &c. Notatur ad hoc quod laicus non potest tractare negotia ecclesiastica vel spiritualia si proprio nomine id faceret, vt per Tiraq. de iure mariti glos. 5. num. 178.

S. Licet.

5 Procurator post litem contestatam potest dare, seu substituere alium procuratorem, ante litem contestatam non potest nisi hoc habeat in mandatis à domino, & nisi in rem suam sit factus procurator. Colligunt Doctores in princip. sex. citati.

6 Hanc eandem conclusionem quoad primam eius partem ex hoc tex. defumunt Boer. decij. 285. vbi num. 1. & D. Barbof. in l. cum prætor S. 1. num. 104. cum seqq. ff. de iudic. quoad reliquas vero partes hæc conclusio ex infra scriptis declarabitur.

7 Cum dominus sit litis effectus. Vt procurator fiat dominus litis requiritur quod cum eo lis fuerit contestata, l. neque tutores C. de procurator. l. si procuratorem S. si quis mādauerit, & ibi Bart. n. s. ff. mandati, & hoc quidem locum habet in causis in quibus litis contestatio est necessaria, in alijs autem.

procurator intelligitur factus dominus litis cum primùm experit tractari de meritis causæ, & negotium principale discutitur, *Bart. in l. ab executore, §. si procurator num. 2. ff. de appellation. Bald. in l. ante diem num. 2. in fine, ff. de procurat. & in l. nulla num. 3. vbi Paul. Castrenf. num. 4. & Alex. num. 2. C. eod. tit. Roman. consil. 174. num. 5. Are- tin. consil. 30. num. 10. vers. sed postea, Corn. conf. 89. num. 4. lib. 1. refert Mantica. decis. 204. num. 1. & 2.*

8 *Ante tamen non potest, &c.* Notatur ad hoc

quòd procurator ad lites ante litis contestationem nequit alium substituere nisi mandatum habeat cum speciali clausula substituendi, vt per *Marant. de ordin. iudic. par. 4. dist. 16. num. 2. 1. & 28. Vans. de nullitatib. tit. ex defectu mandati num. 109. Soar. de Pace in præf. tom. 1. in inis. annot. 4. num. 5. quos refert, & sequitur Parens meus in commentis ad Ordin. Regiam Lusitan. lib. 3. tit. 48. §. 28. num. 2.*

9 Et quamuis in mandato constituens dicat quòd procuratorem suum reuocet, non tamen per hoc dicitur datam esse substituendi facultatem, de quo tamen vide *Menoeb. conf. 175. num. 12. Surd. decis. 195.*

10 *Nisi in rem suam sit datus, &c.*

De procuratore in rem suam dato vide *Bertazol. de clausulis instrum. claus. 29. glos. 1. & seq. & late dixi in meo tract. de clausulis vsufrequentib. claus. 72. num. 9. secundum Lugdunen. impress.*

11 In glos. [*Ab eo.*] ibi (*si ergo dominus contestatus litem, &c.*) Notatur ad hoc quòd si dominus prius fuerit litem contestatus, & deinde procuratorem constituat, tunc procurator non potest alium substituere, nisi specialiter hoc in mandato contineatur, vt per *Soar. de Pace in præf. tom. 1. in inis. annot. 4. num. 6.*

12 In glos. [*Certa non expressa persona.*] Notatur ad hoc quòd substitui potest incertus procurator si data fuerit substituendi potestas, vt per *Boer. decis. 274. num. 7.*

S. Procurator.

13 Procurator ad negotia potest dare alium procuratorem liberè, & etiam quandocunque. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati.*

14 *Datus ad negotia, &c.* Ex hoc tex. colligit *Pinet.*

in l. 2. C. de rescind. vendit. par. 2. c. 1. n. 7. quod si fuerit procurator constitutus ad vendendū rem aliquam non potest substituere, nec valet venditio per alium facta, nisi in mandato explicetur pretium, & forma venditionis.

S V M M A R I V M.

- 1 Procurator ante litem contestatam, etiam sine causa reuocari potest, post litem contestatam, non sine rationabili causa, dominus tamen bene potest adesse causa cum ipso procuratore, maxime si de collisione timeat.
- 2 Procurator in rem suam, non potest reuocari.
- 3 Procuratorem eo inuito dominus non potest post litis contestationem reuocare, nisi ad iusta causa.
- 4 Procurator constitutus ab Episcopo, vsufru-ctuario, vel maioratu potest etiā post litem contestatam a successore reuocari.
- 5 Procurator in beneficiis mortis Rectoris, seu beneficiati reuocatur etiam si dominus litem fuerit effectus.
- 6 Procurator post litem contestatam, nisi volens per dominum reuocari non potest.
- 7 Mandatum dicitur reuocatum, quando orta est inimicitia inter dominum ipsum, & procuratorem.
- 8 Causa rationabilis ob quam potest procurator etiam post litis contestationem reuocari, cum non possit sub certa regula tradi, arbitrio Iudicis relinquatur.
- 9 Tertius oppositor potest in defensionem allegare, & probare omnia, que principalis nec allegauit, nec probauit si ea sint ad causę defensionem inducibilia.

Cap. Quamuis. II.

Dominus ante litem contestatam etiam sine causa liberè procuratorem poterit reuocare, postea vero ipso nolente nequit, nisi fiat iniunctus domini, vel suspectus, vel affinis aduersarij, aut hares, seu ingrediatur religionem, vel diu peregrinetur, aut carceratus, seu agrotus, vel alia rationabili causa subsit. Verum licet aliter reuocare eum non possit dominus, poterit tamen adesse suę causę, maxime si timeat de collisione. Colligunt ex *Ordinar. Lopus Abbas, Archid. Gemina. Ioann. Andr. Ancharan. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 524. Alagon.*

Alagon. in compend. pag. 183. remissiue Ximien. in concord. par. 1. & 2.

2 **Liberè à domino reuocari.** Limita in procuratore in rem suam, qui non potest reuocari, vt per *Castrens. in l. fin. num. 2. vers. & sic facta procuratio, ff. de donat. Bertazol. de clau. sul. instrum. claus. 29. glof. 2. num. 4. Cald. Pereira de empt. cap. 24. num. 22. & 23. & fuit dictum in Mediolanen. pensiois 5. Martij 1607. coram Card. Marquemontio, & in Parisen. pecuniaria 5. Decembris 1612. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano, impressa per Farin. decis. 443. num. 4. par. 1. recent. & ideo non intelligitur reuocatus morte mandantis ex *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 342. num. 1.**

3 **Postea tamen, &c.** Notatur ad hoc potest post litem contestationem procuratorem reuocare ipso inuito nisi ad sit iusta causa, vt per *Boer. decis. 285. num. 4. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 4. collect. 1132. Rot. decis. 172. num. 1. & decis. 194. num. 1. apud Farin. par. 1. recent. & ideo procuratorem dominum litem effectum non posse reuocari censuit eadem Rota decis. 386. num. 3. d. par. 1. recent. declarans cum *Cassad. decis. 2. num. 4. & 5. de appellat.* hoc procedere quando expresse reuocatur, non quando tacite.*

4 Limita si dominus, qui dedit mandatum, sit Episcopus, usufructuarius, aut habeat maioratum, quia eius morte expirat mandatum, & sequens in dignitate, vel maioratu poterit alium nominare, vt per *Roderic. Xuar. cons. 10. num. 13. Azeued. ad l. 4. num. 6. & 7. tit. 2. lib. 4. noue Recop.* vbi subdit quod potest talis procurator reuocari etiam si ad sit pactum de non reuocando, *Pute. decis. 182. num. 3. lib. 2. in correctis, Mantio. decis. 213. num. 5.* vbi ait quod in beneficiabilibus procurator morte Receptoris, seu beneficiatis reuocatur, etiam si dominus litem fuerit effectus.

6 **Ipso nolente requirit.** Ergo procurator post litem contestatam nisi volens per dominum reuocari non potest, & sic requiritur consensus expressus, vel tacitus, ita quod absens, & ignorans reuocari non possit secundum *Franch. in cap. si quem, §. secus, in fine col. 1. hoc tit. & lib. quem refert, & sequitur Pute. decis. 303. alias decis. 295. lib. 2. in correctis.* vbi subdit quod in præiudicium domini reuocantis tenet reuocatio absque consensu procuratoris

per *glof. verbo reuocari in presenti textu.*

7 **Inimicum fieri, &c.** Notatur ad hoc quod mandatum dicitur reuocatum, quando exorta est inimicitia inter dominum ipsum, & procuratorem, vt per *Menoch. de præsumpt. lib. 2. pres. 36. num. 7.*

8 **Seu alia rationabilis causa subfit.**

Hæc rationabilis causa cum non possit sub certa regula tradi, relinquitur arbitrio Iudicis, vt per *Afflic. in cap. 1. num. 24. ex quibus causis feud. amit. Bald. in l. 1. num. 8. C. de aduocat. diuers. iud. l. 1. in l. properandum, §. si autem alterutra, num. 8. C. de iudic. quos refert, & sequitur Rot. in Oueten. mercedis 5. Maij 1606. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano, impressa per *Farinac. decis. 172. num. 1. par. 2. recentior.* vbi subdit iustam reuocandi procuratorem causam esse quando procurator incæpit litigare cum suo principali, & num. 2. ostendit nunquid causæ cognitio requiratur, vt procurator reuocari possit post litem contestatam.*

9 In *glof. [Adeffe.]* ibi (*sed quid sibi proderit adesse, &c.*) Notatur ad hoc quod tertius oppositor potest in defensionem allegare, & probare omnia, quæ principalis nec allegauit, nec probauit, si ea sint ad causæ defensionem conducibilia, vt per *Cou. practico. cap. 13. num. 5. vers. primum.*

S V M M A R I V M.

- 1 Procurator habens mandatum substituendi, substitutum à se post mandatum susceptum, etiam si eo non sit usus, reuocare non potest, nisi & potestatem habeat reuocandi, si autem erat procurator ad plures causas, & in altera substituit, in alijs remanet procurator.
- 2 Procurator non dicitur ante mandatum sibi presentatum.
- 3 Procurator cum potestate substituendi non potest alium substituere antequam mandatum procure acceptet.
- 4 Procurator constitutus specialiter ad aliquid faciendum, si alium substituerit, in eum transferre videtur omnem suam potestatem, nec potest illum reuocare, nec alium substituere.
- 5 Mandati reuocatio probatur ex eo quod dominus alium in locum procuratoris suffecerit habilem, & acceptantem.

6 *Delegatus Principis potest subdelegare, siue uniuersaliter, siue generaliter causa delegentur alicui.*

Cap. Is, qui. III.

1 **P**rocurator habens potestatem substituedi si aliquem substituit, non potest reuocare substitutum nisi habeat etiam potestatem reuocandi post mandatum acceptum, etiam si substitutus non sit vsus mandato; si vero erat procurator ad plures causas, & in una substituit, in alijs remanet procurator. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Dominic. Burr. Monach. Fran. v. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 525. Alag. in comp. pag. 1 & 3. remissive Ximen. in concord. p. 2.*

2 *Post mandatum susceptum, &c.*

Ergo procurator non dicitur ante mandatum sibi presentatum, vt per *Boer. decis. 274. a principio.* & ideo procurator cum potestate substituedi non potest alium substituire antequam mandatum procuræ acceptet, secundum *Vestr. in praxi lib. 4. c. 5. nu. 5. Rot. decis. 45. nu. 1. par. 2. recens. vbi n. 2.* intelligit quando procurator antequam ad eum perueniât litteræ mandati, substituit, cum eo casu non possit exercere facultatem, qua si ignorabat, fecus vero quando ad eum peruenit mandatum, quia tunc dicitur mandatum acceptasse, & rursus de suo iure potuisse substituire.

4 *In una tantum substituerit, &c.*

Notatur ad hoc quod si procurator constitutus specialiter ad aliquid faciendum, alium substituerit, in eum transferre videtur omnem suam potestatem, nec potest illum reuocare, nec alium substituire, vt per *Tiraq. in l. boues S. hoc sermone, limit. 6. num. 5. ff. de verb. signif.*

5 Notatur etiam ad hoc quod reuocatio mandati probatur ex eo quod dominus alium in locum procuratoris suffecerit habilē, & acceptatē, vt per *Mascard. de probation. cōcl. 1013. n. 35*

6 In glos. [*Exercere. Jibi (sic & delegatus, &c.)* Notatur ad hoc quod siue uniuersaliter, siue generaliter causa delegentur alicui poterit delegatus Principis subdelegare, vt per *Azued. ad rub. tit. 9. num. 14. lib. 3. noue Recopi l.*

S V M M A R I V M.

1 *Procurator generalis non agit exigentia spe-*

ciale mandatum nisi cum aliqua illorum specificatione, vel libera potestate.

2 *Lex si requirat expressionem pro forma non sufficit expressio generalis per quacunque verba.*

3 *Mandatum habens ad quendam speciale mandatum requirentia, adiecta clausula generali, Et ad omnia etiam requirentia mandatum speciale, potest agere etiam in omnibus alijs causis mandatum speciale exigentibus, licet de expressis non fuerint.*

4 *Procuratorem constituens ad omnia excepto casu aliquo requirentie speciale mandatum, illud non ampliabitur ad alios similes casus.*

5 *Iurare non potest procurator sine speciali mandato.*

6 *Transigere, vel pacisci non potest procurator sine speciali mandato.*

7 *Procurator cum libera administratione expedire potest omnia, que speciale exigunt mandatum.*

8 *Mandatum cum libera equiparatur mandato speciali.*

9 *Restitutionem in integrum petere.*

10 *Rescriptum impetrare.*

11 *Beneficiorum possessionē acquirere saltem in individuo.*

12 *Matrimoniali in causa agere.*

13 *Instrumenti exemptionem petere.*

14 *Compromittere.*

15 *Excōmunicationis absolutionē petere.*

Procurator sine speciali mandato nō potest.

Cap. Qui ad agendum. IV.

1 **P**rocurator ad agendum, & defendendum, & generaliter ad omnia, quæ requirunt speciale mandatum, nō debet ex vi huius generalitatis admitti ad aliquem articulum in quo requiritur specibile mandatum, sed si aliquis articulus exigens speciale mandatum fuit expressus cum clausula generali admitteatur etiam ad non expressos. Item procurator sine speciali mandato non potest deferre iuramentum, transigere, vel pacisci nisi ei sit liberē concessa administratio bonorum, vel causæ, idest in rem suam, vel propriam utilitatem, vel si tanquam dominus esset præsens. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Burr. Dominic. Monach. Fran. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 527. Alagona in compend. pag. 184. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordans. par. 1. & 2.*

2 *In quo speciale mandatum exigitur, admitti non debet.* Notatur ad hoc quòd si lex requirat expressionē proforma nō sufficit expressio generalis per quęcunq; verba, vt per *Tiraq. de iur. mar. glof. 7. n. 99. Flam. de refug. benef. lib. 9. q. 7. n. 31.*

3 *Sed si aliquis, &c.* quòd habens mādātum ad quędam speciale mandatum requirentia adiecta claufula generali, *Et ad omnia etiam requirentia mandatum speciale*, potest agere etiam in omnibus alijs causis mandatum speciale exigentibus, licet de expressis non fuerint, vt per *Cou. lib. 2. vari. c. 5. num. 8.* Sat enim est in mandato aliqua exprimi, quę mandatum exigunt speciale adiecta claufula generali in hunc (sane modum, & ad omnia alia requirentia mandati speciale, &c. vt per *Cou. lib. 1. vari. c. 6. n. 2. vers. quarto.*

4 Verum quando quis constituit procuratorem ad omnia praterquam ad iurandum, vel ad vendendum, licet excipiat vnum casum requirentem speciale mandatum, tamen mandatum non ampliabitur ad alios casus requirentes speciale mandatum, vt tradunt *Tiraq. de retractu lig. ad finem tit. nu. 94. & seq. Rebuff. in tract. exceptionum num. 24.*

5 *Iuramentum deferre.* Notatur ad hoc quòd procura. tor iurare non potest sine speciali mandato, vt per *Surd. decis. 159. nu. 1. Cardof. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo procurator nu. 24. & in iuramento fidelitatis resoluit Camill. Borrel. in sum. omnium decis. tit. 57. num. 35. & tit. 66. nu. 197.* quos refero *Ego ipse in tract. de clausulis vsufreq. claus. 35. nu. 19. secundum Lugdunen. impress.*

6 *Transigere, vel pacisci.* hoc quòd procurator sine speciali mandato nō potest trāfigere, vel pacisci, vt per *Cardof. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo procurator nu. 25.* Plures casus in quibus speciale requiritur mandatum in procuratore cumulaui *d. claus. 35. num. 16. cum multis seqq.*

7 *Nisi ei bonorum, vel causę administratio liberē, &c.* Ergo procurator cum libera administratione expedire potest omnia, quę speciale mandatum exigunt, vt per *Gregor. Lop. l. 19. verbo quādo tit. 5. part. 3. Cou. lib. 1. vari. c. 6. n. 3. vers. quinto, Soar. de Pace in pract. tom. 1. in initio*

annot. 4. n. 17. Nam mandatum cum libera, etc. & equiparatur mandato speciali, vt resoluit citati per me d. claus. 35. nu. 10.

9 In glof. [*Vel pacisci.*] ibi (*nec in integrū restitutionem pro alio petere*) Notatur ad hoc quòd procurator sine speciali mādato nō potest petere restitutionē in integrū, vt resoluit plures Doctores per me citati *d. claus. 35. n. 31.*

10 In ead. glof. [*ibi (item in rescriptorum impetratione)*] Notatur ad hoc quòd procurator sine speciali mandato non potest impetrare rescriptum, vt per *Cardof. d. verbo procurator num. 32. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 63. n. 17. Perez l. 6. vers. quarto 28. tit. 12. lib. 2. Ordinam. pag. 700.* vbi secus asserit in rescriptis gratię, refero *Ego ipse d. claus. 35. n. 21.* crederē tamen non requiri in indiuiduo mandatum ad impetrandum tale rescriptum, sicut non requiritur ad acquirendam possessionem talis beneficij, secundum *Alex. in l. 1. §. per procuratorem. ff. de acquir. possess. Ferret. conf. 220. num. 12. in fine lib. 1. Rot. in Auerfana beneficij 1. Iulij 1620. coram Vbaldo.*

12 In ead. glof. ibi (*item in causa Matrimoniali*) Vide Doctores citatos per me *d. claus. 35. n. 23. & in collect. ad cap. vlt. inf. hoc eod. tit.*

13 In ead. glof. ibi (*instrumentorum exemplatione*) Notatur ad hoc quòd procurator sine speciali mandato non potest petere exemplationem instrumenti, vt per *Cardof. d. verbo procurator num. 35.* quem refero *d. claus. 35. num. 22.*

14 In ead. glof. ibi (*in compromisso*) Notatur ad hoc quòd procurator sine speciali mandato non potest compromittere, vt per *Cardof. d. verbo procurator num. 26. Camill. Borrel. in sum. decis. tit. 66. num. 176. metipsum d. claus. 35. num. 27.* quicquid contrarium teneant *Vinius tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. mandati num. 50. pag. 604. Mench. vsufreq. cap. 68. num. 9. Camill. Borrel. sibi contrarius tit. 63. num. 27.*

15 In ead. glof. ibi (*item in absoluteione petenda ab excommunicatione*) Notatur ad hoc quòd ad absoluteionem excommunicationis petendam requiritur speciale mandatum, vt per *Sayr. de censur. lib. 2. cap. 21. num. 14. Rot. decis. 36. de procurat. quam refer Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 2. collect. 313.*

16 In glof. [*Concessa.*] Plura de procuratore in rem suam dixi in *tract. de clausulis vsufrequentib. claus. 72. secundum Lugdunen. impress.*

S V M M A R I V M.

- 1 Mandatum generale ad negotia etiam ad iudicia se extendit.
- 2 Procurator generalis ad lites, non potest interpellare, protestari, & denuntiare.
- 3 Mandatum speciale in quibus casibus requiritur, remissive.
- 4 Filiusfam. potest esse procurator etiam absque patris consensu.
- 5 Filiusfam. non potest pro se stare in iudicio sine consensu patris.
- 6 Filiusfam. sine patris consensu in iudicio stare si agit utiliter, an valeat negotium remissive.
- 7 Filiusfam. an possit in iudicio proponere publicam accusationem sine consensu patris? remissive.
- 8 Consensus a patre prestandus, ut filius pro se in iudicio stare possit, utrum debeat precedere, & esse expressus, & an per procuratorem prestandi possit? remissive.
- 9 Procurator ad negotia potest quis esse post 16. annuum, ad iudicia vero, & lites non potest nisi post 25. annum.
- 10 Hic text. in S. Licet non procedit in beneficiis, & in causa momentanea possessionis.

Cap. Qui generaliter . V.

1 **P**rocurator generaliter constitutus ad negotia potest agere, & experiri, idest defendere exceptis casibus, qui exigunt mandatum speciale. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abbas, Archidiaconus. Geminus. Ioannes. Andreas. Anchar. Butrus. Dominicus. Monachus. Franch. Viuianus. in rationali lib. 1. pag. 528. Alagon. in compend. pag. 184. remissive Casali. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.

2 **A**gere, & experiri potest, &c. Ergo procurator generalis ad lites non potest interpellare, protestari, & denuntiare, ut per Tiraquel. de retractu lig. S. 1. glof. 10. num. 97.

3 **E**xceptis his, qui mandatum exigunt speciale. Qui sine illi casus in quibus requiritur speciale mandatum ostendit Ego ipse in tract. de clausulis vsufreg. claus. 35. num. 16. cum seqq. secundum Lugdunen. impress. & aliquos notavi supra cap. proximo.

S. Ne dum .

4 **F**iliusfam. potest fieri procurator ad negotia, & ad iudicia etiam sine consensu patris. Colligunt Doctores in princip. tex. citati, &

ex eo desumit Tiraq. de iur. mariti glof. 5. n. 174
 5 In glof. [Filiusfam.] ibi (quia pro se non admittit, &c.) Collige ex glof. filiusfam. regulariter non posse pro se stare in iudicio sine consensu patris, ut per Socin. reg. 195. V. ant. de nullit. tit. ex de fessu mandati num. 39. Casian. in consuet. ud. Burgund. rub. 4. S. 5. verbo le marisfam. & rub. 6. S. 3. nu. 5. Roland. conf. 46. n. 3. lib. 2. Marant. de ordine iudic. par. 4. dist. 16. n. 30. Menoch. remed. 5. recup. n. 305. vbi n. 275 cum seqq. agit quando stat in iudicio pro recuperanda possessione, a qua fuit deiectus. de cif. Perus. 13. in prin. par. 1. Soar. de Pace in pract. tom. 1. par. 1. temp. 2. num. 15. Castill. controu. lib. 1. de usufruct. cap. 3. num. 13. Cardof. in praxi iudicium verbo filius num. 50. Alduvin. conf. 37. nu. 5. & D. Barbosa. in l. 2. S. quod sine patris nu. 19. ff. soluto matrim. vbi in multipliciter limitat; Molin. de iustit. tract. 2. disp. 228. vers. hoc vero, vbi agit quando lis est super bonis castrensibus, aut quasi, & in vers. tertio excipitur, disputat quid dicendum vbi pater fuerit absens, de quo etiam Azeued. l. 10. tit. 17. lib. 4. Recopil. n. 1. 3. cum seq. vbi n. 16. quid si pater sit in iudicio, & non contradicat, Rebuff. de privilegijs scholar. priuil. 155. vbi quid in lictolati, Ceual. commun. contra commun. q. 327. Cardin. Mantica. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 12. tit. 9. num. 13. vbi an filia in potestate patris conituta possit pro aduentitia dote sine eius consensu agere. Quid si filius agit vti-
 6 liter sine patris consensu an valeat negotium? Vide Alciat. lib. 8. Parerg. cap. 8. Tiraq. de iure mariti glof. 8. n. 72. Rebuff. ad leges Gallie in proem. glof. 5. n. 72. & in tract. except. n. 439. Et
 7 quid vbi filiusfam. proponit publicam accusationem, an requiratur patris consensus? Vide Viui. tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 4. n. 10. vers. & consequenter, Perez. l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. p. 532. Clar. lib. 5. S. fin. q. 4. n. 5. Azeued. d. l. 10. n. 5. cum seqq. D. Barbosa. in l. 2. S. fin. n. 19. cum seq. & l. 3. n. 8. ff. soluto matr. Farin. in praxi crim. p. 1. q. 12. n. 10. Thom. Valas. allegat. iuris tom. 1. alleg. 20. a. n. 4. Consensus a patre prestandus in casibus in quibus requiritur, an debeat precedere? Vide Anton. Gom. l. 42. Tauri nu. 1. col. 1. Menoch. remed. 15. recup. nu. 39. Cott. in memor. verbo filius 12. Perez. l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 532. Azeued. d. l. 10. a. nu. 15. Et an debeat esse expressus? Vide D. Barbosa. d. l. 2. S. fin. nu. 17. & nu. 28. Cald. Pereira de resolut. embphy. cap. 11. num. 2. Tiraq. de iure mariti glof. 7. nu. 10. & 16. vbi n. 24. quid si pater, & filius simul agant an tunc requiratur consensus, & glof. 5.

glof. 3. n. 197. tractat an sufficiat generalis consensus, & glof. 6. num. 28. an possit per procuratorem consentire. Et quid si nolit consentire? Vide *Azucud. d. l. 10. num. 23. decis. Perus. 16. num. 3. Aldouin. conf. 37. nu. 11. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 47. num. 37.*

S. Licet.

- 9 Post decimum sextum annum potest quis esse procurator ad negotia, sed ad iudicia, & lites non potest nisi post 5. annos, ita tradunt *Tiraq. de lute. marini glof. 5. num. 179. Cou. in cap. tua num. 4. de testament. Guier. de iuram. confirm. part. 3. cap. 11. Sanchez de Masrim. lib. 3. disp. 4. num. 8. & observat. Puteo. decis. 155. altis 191. in correctis lib. 1. non habere locum tex. in presenti in beneficialibus, & quod in illis minor potest esse procurator etiam si fuisse oppositum, & secundo limitat hunc S. in causa momentanea possessionis, in qua minor potest esse procurator.*

S V M M A R I V M.

- 1 Procuratores duo si simul simpliciter constituantur alter solus admitti non debet, si vero in solidum, qui primo contestatur litem admittitur altero totaliter excluso nisi adiectum fuerit quod non sit melior conditio occupantis, quo casu altero non prosequente, nec alium substituente reliquus admittitur, & num. 2.
- 3 Procuratores in solidum videntur constituti in causis spiritualibus.
- 4 Tutoribus, seu syndicis pluribus datis quilibet in solidum potest administrare.
- 5 Procuratoribus ex pluribus in solidum ad causam datis illius erit melior conditio, qui per litem contestationem negotium primitus occupabit.
- 6 Mandatum primum dicitur reuocatum per secundum etiam si secundus procurator nollet recipere procuracionem.
- 7 Procuratores duo si simul simpliciter creentur in causis spiritualibus Iudex ex illis eligere debet magis idoneum, & alius non admittitur nisi primo legitime excluso.
- 8 Executor vnus sine altero litigare potest in iudicio ad pias causas si interueniat auctoritas Iudicis.
- 9 Clausula In solidum, quam vim, & effectum habeat, ostenditur.
- 10 Procuratores in solidum per qua verba videntur constituti, remissive.

Cap. Si duo. VI.

Procuratores duo si constituantur simul simpliciter vnus sine alio admitti non debet, sed si sunt creati in solidum preoccupans ita admittitur vt alius non possit se intromittere; si vero fuit oppositum quod non sit melior conditio occupantis, tunc si primus non prosequitur, nec alium substituit, secundus admittitur, & si cessat impedimentum primi, primus non potest iterum se intromittere nisi secundus sit impeditus, vt in *S. ceterum. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. 10. Andr. Aucbar. Butr. Domin. Monach. Franch. Visian. in ration. lib. 1. pag. 429. Alagona in comp. pag. 152. remissive Galat. in annotat. Ximen. in concordant. par. 2.*

- 2 Hanc eandem conclud. quoad primam eius partem ex hoc tex. desumunt *Mascard. de probat. concl. 1308. num. 3. cum seqq. Aloyf. Rice. in collect. decis. p. 4. collect. 1444. Stephan. Gratian. discep. forens. cap. 201. nu. 3. cum seqq. 3 vbi n. 46. cū seqq. subdit quod in causis spiritualibus procuratores videntur in solidum constituti. Vnde pluribus tutoribus, seu syndicis datis quilibet in solidum posse administrare resoluit idem Stephan. Gratian. vbi supra cap. 86. nu. 10. cum seqq.*

5 Negotium primitus occupabit.

Notatur ad hoc quod inter plures procuratorem in solidum ad causam datos illius erit melior conditio, qui per litem contestationem negotium primitus occupabit, vt per *Tiraq. de retract. lig. S. 11. glof. 10. num. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. S. 3. prog. num. 15.*

In glof. [Simul] ibi (nisi exprimat se nolle primum reuocare) Notatur ad hoc quod mandatum primum dicitur reuocatum per secundum etiam si secundus procurator nollet recipere procuracionem, vt per *Mascard. de probat. concl. 1013. num. 23.*

S. Sane.

- 7 In causis spiritualibus si duo procuratores creentur non in solidum, Iudex ex illis eligere debet magis idoneum, & alius non admittitur nisi primo legitime excluso. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati. Et S. iste notari solet ad hoc quod vnus executor sine altero litigare potest in iudicio ad pias causas si interueniat auctoritas Iudicis, vt per Greg. Lop. l. 6. glof. vlt. in fine. tit. 10. part. 6.*

- 9 *In solidum*. De vi, & effectibus huius clausulæ egi in tract. de clausulis claus. 72. secundum Lugdun. impress.
- 10 Er procuratores in solidum per quæ verba videantur constitui ostendunt Mascara. de probation. concl. 1398. num. 4. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 201. num. 2. cum seqq.

- 1 Procurator qui renuit acceptare mandatum penitere potest quoad constitutus in eadem perseveraverit voluntate, & num. 2.
- 3 Electioni de se factæ consentire renuens potest mutata voluntate eandem acceptare electoribus in priori voluntate persistentibus.
- 4 Mandatum semel acceptare recusans non potest amplius illud suscipere.

Cap. Licet. VII.

- 1 Absens si quis me constituit procuratorem; & ego dixi me nolle acceptare mandatum mihi presentandum; si absens perseverat in eadem voluntate; adhuc possum acceptare. Colligunt ex Ordin. Archid. Gem. Io. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 531. Alagona in compendio pag. 185. remissive Ximen. in concord. par. 2.
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit Sanch. de Matrimon. lib. 5. disp. 7. num. 8.
- 3 Unde inferitur quod renuens consentire electioni de se factæ potest mutata voluntate eandem acceptare electoribus in priori voluntate persistentibus; vt per eundem Sanch. eod. tract. de Matrim. lib. 8. disp. 32. num. 2.
- 4 In glos. [Quandiu] Notatur ad hoc quod semel recusatum mandatum acceptare non potest amplius illud suscipere, vt per Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 92. num. 32.

S V M M A R I V M.

- 1 Dominus dans procuratorem quoties contingit eum abesse, causam tractando procuratorem non intelligitur reuocare, secus si simpliciter, nisi expresse protestetur quod ipsum reuocare non intendit, vel alias hoc appareat ex probabilibus coniecturis.
- 2 Procurator reuocatur per comparationem principalis, qui causam reassumit, & tractare incipit.
- 3 Procurator etiam expresse reuocatus si ali-

quid agat, & dominus fecerit iterum concessa videtur facultas agendi.

Cap. Si quem. VIII.

- 1 Dominus quando creat procuratorem pro tempore, & est absens si veniens dominus prosequatur causam incipiam, non intelligitur reuocare procuratorem, sed si creauit simpliciter, & deinde ipse personaliter sequitur causam, intelligitur reuocasse, nisi protestetur eum non reuocare vel aliunde constet intentione quod eum non reuocet. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 531. Alagona in comp. pag. 185. remissive Ximen. in concord. par. 1. & 2.

- 2 Licet tractes eam postmodum per te ipsum. Notatur ad hoc quod procurator reuocatur per comparationem principalis, qui causam reassumit, & tractare incipit, vt per Boer. decis. 285. num. 5. Rebuff. in praxi benef. lit. forma Vicariatus. r. 2. Mascara. de probation. concl. 1013. nu. 32. Menoch. de presump. lib. 2. pres. 36. num. 5. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 202. m. 12. cum seqq.
- 3 Si vero procurator etiam expresse reuocatus aliquid agat, & dominus fecerit, iterum concessa videtur facultas agendi, vt per Tiraq. de retract. lig. S. 9. glof. 3. num. 3. Cost. in memorab. verbo procurator falsus pag. 711. Mench. vsufreq. cap. 23. num. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Procurator ad contrahendum Matrimonium debet habere speciale mandatum, & non substituit nisi hoc in mandatis habeat, & si reuocatus etiam ignoranter contrahat, non tenet Matrimonium.
- 2 Mandatum ad contrahendum Matrimonium debet esse speciale cum expressione personæ, cum qua est contrahendum.
- 3 Forma contrahendi Matrimonium per procuratores ubi reperitur, ostenditur.
- 4 Matrimonium per procuratorem contractum est Sacramentum conferens gratiam.
- 5 Procurator ad Matrimonium dicitur ad negotia constitutus.
- 6 Procurator cum speciali mandato ad contrahendum Matrimonium non potest substituere nisi expresse hoc in mandato contineatur.

Procu-

- 7 Procurator constitutus ad Matrimonium contrahendum non potest illud contrahere post mandatum reuocatum, quamuis reuocatio ipsa ad notitiam procuratoris non perueniat.
- 8 Procurator constitutus ad negotia certior faciendus est de reuocatione.
- 9 Procurator constitutus in qualibet materia cum iuramento de non reuocando, potest non obstante iuramento reuocari.

Cap. Procurator. IX. & vlt.

1 **P**rocurator ad contrahendum Matrimonium debet habere mandatum speciale ad hoc, aliter non est idoneus. Item talis procurator ad contrahendum non potest substituere alium, nisi hoc simpliciter habeat in mandatis. Item si dominus reuocat procuratorem, & procurator postea contrahit, Matrimonium est nullum, licet ipse procurator, vel sponsi nescirent reuocationem. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 532. Alagona in compend. pag. 185. remissive Ximenu. in concordant. part. 1. & 2.*

2 **Q**uam si ad hoc mandatum habuerit speciale. Notatur ad hoc quod mandatum ad contrahendum Matrimonium debet esse speciale cum expressione personæ, cum qua Matrimonium contrahi debet, & non sufficiat mandatum generale ad contrahendum cum quacunque, vt per *Cou. de sponsalib. part. 2. cap. 4. à num. 8. Viald. in candel. auro tit. de Matrimon. num. 44. vers. secundum, Gom. de Leon resp. 84. Rolan. conf. 26. nu. 21. vol. 2. Ioseph. Ludou. tom. 3. commun. opinion. tit. de mandato concl. 1. vers. duodecimo pag. mibi 513. Tiraq. de iure mariti gloss. 3. num. 111. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. q. 17. art. 13. Cald. Pereira in l. sicuratore verbo implorandum num. 6. vers. facit, Cod. de integ. restit. minor. Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 10. q. 8. n. 53. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo procurator num. 33. Sanch. de Matrimon. lib. 2. disp. 1. num. 3. & 4. Cened. ad Sextum collect. 3. num. 2. Rebello de obligat. iustit. part. 2. lib. 2. q. 5. num. 5. Camill. Borrell. in summa decif. tit. 66. num. 162. Franc. Molin. de ritu nuptiarum lib. 1. compar. 25. num. 5. cum seqq. vbi à num. 24. subdit hodie nouo iure Sacri Concilij Trid. sess. 24. de re-*

format. *Matrim. cap. 1.* sublatam non fuisse Matrimonia per procuratorem, & num. 65. addit speciale esse in contractu Matrimonij vt constituto procuratoris ad illud contrahendum libera esse debeat. Formam autem contrahendi Matrimonium per procuratorem ponunt *Gregor. l. 5. verbo con mandato tit. 2. part. 4. Sanch. d. disp. 11. num. 6. Rebell. d. q. 5. num. 16.*

4 Matrimonium sic per procuratorem contractum esse Sacramentum, & conferre gratiam tradunt *Cou. d. part. 2. cap. 1. §. vnic. nu. 5. Viald. d. tit. de Matrim. num. 43. Perez lib. 5. Ordinar. tit. 1. pag. 2. Angl. in floribus Theolog. quest. de essentia Matrimon. fol. mibi 317. Matien. in rub. tit. 1. gloss. r. nu. 133. lib. 5. noua Recopilat. Sanch. d. disp. 11. num. 27. Rebell. d. q. 5. num. 3. Franc. Molin. d. compar. 25. num. 61.*

5 **E**t quamuis aliàs is, qui constituitur ad negotia, &c. Ergo procurator ad Matrimonium dicitur ad negotia constitutus, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 41. num. 8.*

6 **N**on poterit deputare alium, &c. Notatur ad hoc quod procurator cum speciali mandato ad contrahendum Matrimonium constitutus non potest substituere, nisi expresse hoc in mandato contineatur, vt per *Mozz. de contract. tit. mandati §. venio ad 4. num. 1. ad medium Sanch. de Matrimon. lib. 2. disp. 11. num. 5. Rebell. de obligat. iustit. part. 2. lib. 2. q. 5. num. 1. Franc. Molin. d. compar. 25. num. 60.* Ratio est quia in grauibus, & arduis censetur electa iustitia personæ in qua specie substitutioni locus non est, vt obseruat *Menoch. de presumpt. lib. 2. pres. 38. a princip.*

7 **S**i ad negotia, &c. Notatur ad hoc quod procurator constitutus ad Matrimonium contrahendum non potest illud contrahere post mandatum reuocatum, quamuis reuocatio ipsa ad notitiam procuratoris non perueniat, vt per *Felin. in cap. ex parte Decani num. 9. cum seqq. de rescript. Mozz. de contract. tit. de Matrimon. §. de naturalibus Matrimon. num. 32. Cou. de sponsalib. part. 2. cap. 4. nu. 9. Burg. de Pace conf. 6. num. 8. Cened. d. collect. 3. num. 3. Gonzalez ad reg. 8. Cancel. gloss. 63. nu. 37. cum seqq. Franc. Molin. d. compar. 25. à num. 13.*

8 Quod quidem speciale est in Matrimonio contra iuris regulam, quæ dicitur procuratorem constitutum ad negotia certior faciendum esse de reuocatione, vt ea profit, *Clem. vnic. de*

unic. de renunciati. d. cap. ex parte, de rescript. l. si mandassem ff. mandati, l. 1. §. si. ff. contrab. empt. Capr. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 8. num. 90. & num. 100. Flamin. de resignat. lib. 9. q. 2. §. num. 12. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 63. num. 51. Stephan. Gratian. dissect. forens. cap. 18. à num. 37. & cap. 19. r. nu. vlt. Camill. Borrel. in sum. decis. tit. 66. à nu. 379. Ratio vero specialitatis est quia in cæteris contractibus potest ius supplere consensum contrahentium, illisque repentibus dominium transferre, in Matrimonio autem minimè potest, nam cum ex reuocatione plane colligatur deficere consensum constituentis, sine quo Matrimonium consistere nullo modo potest cap. Gemma, cap. cum locum, de sponsalib. consequens sit Matrimonium postea subsequutum nullius esse momenti, vt optime observant Sanch. de Matrim. lib. 2. disp. 11. num. 6. Rebell. de obligat. iustit. part. 2. lib. 2. q. 5. num. 1. Franc. Molin. d. compar. 25. num. 16. cum seq. & num. 19. subdit sibi veram videri rationem quod Matrimonium consensu vero, & proprio contrahentis perficiatur, & quoties concurrunt consensus procuratori datus, & consensus proprius, quo quis contrahit Matrimonium, proprius hic domini constituentis vt verus prævalere debet alteri procuratori ficto, prævalet enim fictioni veritas l. filio, quem pater ff. de liberis, & posthum.

9 In gloss. [Reuocatus] ibi (*quod si iurauerat dominus non reuocare &c.*) Notatur ad hoc quod procurator constitutus in qualibet materia cum iuramento de non reuocando, potest non obstante iuramento reuocari, vt per Boer. decis. 207. num. 1. & 2. Rot. Bononien. decis. 49. num. 2. Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus num. 193. Nau. in tract. de alienat. rerum eccles. num. 13. Tirag. de iur. primogen. q. 78. Spin. in speculo testam. gloss. 4. princip. num. 76. Flamin. de resignat. benefic. lib. 9. q. 31. num. 2. Fr. Emman. in explicat. Bullg Cruciate par. 2. in addit. ad §. 9. pag. 163. Gu-tier. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 1. num. 80. & 84. Cald. Pereira de empt. cap. 30. num. 35. Sanch. de Matrim. lib. 2. disp. 11. num. 8. & lib. 6. disp. 13. infinitos propemodum refert Cened. d. collect. 3. num. 4.

De his, quæ vi, metusue causa
sunt. Tit. XX.

S Y M M A R I V M.

1. Excommunicationis, suspensionis vel inter-

dicti absolutio, vel reuocatio per vim extorta non tenet, et extorquens excommunicatus est ipso iure, & num. 2.

3 Dominus temporalis si iniusto metu compellat Iudicem vt absoluat denunciatus de interdicto, aut vt relaxet interdictum loci, incurrit excommunicationem Papæ reseruatam.

4 Metus annullat sententiam Iudicis, qui propter metum illam tulit.

5 Metus est trepidatio mentis instantis vel futuri periculi causa.

6 Metus debet esse præsens licet futurum sit periculum.

7 Metus vt excuset, vel rescindat actum debet esse iustus, cadens scilicet in constantem virum, & non vanus.

Cap. Absolutionis. Vnic. Greg. X.

AB SOLVATIO, vel absolutio ab excommunicatione, suspensione, vel interdicto per vim, vel metum extorta non valet, & qui inferunt vim sunt excommunicati. Colligitur ex Ordinar. Lopus Abbas, Archidiacon. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 542. Alagon. in comp. p. 189

2 Hanc eandem conclus. quoad secundam eius partem ex hoc textu desumunt Henric. in sum. lib. 13. cap. 30. §. 1. lit. G. Soar. tom. 5. disp. 4. num. 11. Gamb. de casibus referu. cap. 10. num. 7. in princip. Rainer. de censuris extr. Bullam cap. 9. excom. 48. Filliuc. tract. 14. n. 53 vers. sexta, & num. 59. Ego ipse de offic. & potest. Episcopi part. 3. alleg. 50. num. 206. secundum Lugdunen. impress.

3. *Seu etiam interdicti, &c.* Notatur ad hoc quod si dominus temporalis iniusto metu compellat Iudicem vt absoluat denunciatus de interdicto, aut vt relaxet interdictum loci, incurrit excommunicationem reseruatam Papæ, vt per Henric. d. lib. 13. cap. 43. §. 3. lit. G.

4. *Ab excommunicationis sententia, &c.* Ergo metus annullat etiam sententiam Iudicis, qui propter metum illam tulit, ex allegatis per Bart. conf. 60. num. 5. lib. 1. Sebast. Medices de casibus fortuitis part. 1. q. 7. nu. 7. vers. his premisis, quos refert Farin. fragment. crimin. part. 2. lit. M. num. 44.

5 In gloss. [Vim] ibi (*metus autem est trepidatio*

datio mentis instantis, vel futuri periculi causa) Hanc metus definitionem referunt, & sequuntur Calærin. conf. 108. num. 2. in fine aliàs conf. 1. quod metus causa, Soccin. iun. conf. 77. num. 67. lib. 1. Couar. de spon. lib. part. 2. cap. 3. §. 4. num. 1. Sebast. Medic. in tract. de casibus fortuitis part. 1. q. 7. num. 3. & 4. Mascard. de probat. concl. 1952. num. 6. Sanch. de Matrim. lib. 4. disp. 1. num. 7. vbi huius definitionis verba explicat, & declarat.

6 In ead. glof. ibi (& exigitur quod presens sit metus, licet futurum sit periculum) Ita Sebast. Medic. d. q. 7. num. 2. ad fin.

7 In glof. [Subiacere] ibi (quid si compulsi per vanum metum, &c.) Notatur ad hoc quod vt metus excuset, vel rescindat actum, debet esse iustus, cadens scilicet in constantē virum, & non vanus, vt per Dec. in l. in omnibus causis num. 2. ff. de regulis Iuris, l. as. in l. interpositas num. 3. vers. non ergo quilibet metus, C. de transact. vbi etiam Curt. iun. num. 15. & Ioan. Sicard. num. 2. vers. debet autem esse talis metus, Boer. decis. 100. num. 2. Sebast. Medic. d. q. 7. num. 4. Sanch. d. lib. 4. disp. 1. num. 9 vbi propterea dicit metum cadentem in virum constantem in iure quandoque vocari iustum, & è contra iniustum, quandoque probabilem, & è contra improbabilem siue vanum, & latissime Farin. fragm. crimin. part. 2. lit. M. n. 63. cum multis seqq. vbi late quando metus dicatur iustus, & cadens in constantem virum.

De Restitutione in integ. Tit. XXI.

S V M M A R I V M.

1. Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum, nisi rationabilis aliqua causa suadeat.
2. Ecclesia competit remedium restitutionis in integrum.
3. Ecclesie appellatione in proposito veniunt generaliter omnes etiam inferiores, & non Cathedralis.
4. Pia loca, & Ecclesie quoad Iuris effectus equiparantur.
5. Hospitalia, & confraternitates in quibus opera charitatis, & pietatis exercentur, dicuntur opera pia.
6. Ecclesia potest in integrum restitui aduersus sententias quascunque tam diffinitivas quam interlocutorias contra se latis.

7 Ecclesia seu maior potest restitui aduersus sententiam laram in possessorio iudicio.

8 Ecclesia restituitur etiam contra sententiam, qua aduersus Prælatum in causa, vel nomine ipsius Ecclesie lata fuerit.

9 Instrumentorum de nouo repertorum præextu potest Ecclesia aduersus sententiam in integrum restitui.

10 Restitutione in integrum pendente aduersus sententiam contra Ecclesiam, seu minorem laram, non debet huiusmodi sententia interim executioni mandari, nisi restitutio malitiose fuerit impetrata ad proslendam executionem sententia, vt num. 11.

12 Restitutio in integrum conceditur Ecclesie aduersus contractus.

13 Restitutio in integrum competit Ecclesie, & minori aduersus emptionem, & venditionem etiam factam sub hæta publicâ.

14 Restitutio in integrum competit Ecclesie, & minori aduersus quasi contractus, & obligationes ex illis descendentes.

15 Prælati Ecclesie nomine restitutionem in integrum petere debet, vel alius de Ecclesia si ipse Prælati ex aliqua causa repellatur.

16 Prælati Ecclesie, seu alij de Ecclesia tunc demum ad restitutionem in integrum impetrandam nomine Ecclesie admittuntur, quando illa in se, aut in bonis suis læsa fuerit, secus si ipsi Prælati in se lædantur, aut in bonis proprijs.

17 Restitutio competit Ecclesie, sicut & minori intra quadriennium.

18 Quadriennis spatium concessum Ecclesie, & minori ad restitutionem petendam, lapsum esse tenetur in dubio probare aduersarius, nisi Ecclesia vel minor contendat illud de iure non potuisse currere.

19 Quadriennium iure statutum ad causam restitutionis in integrum solum curris negligentibus, non vero legitime impeditis.

20 Tempus continuum quod dicatur, ostenditur.

21 Quadriennium restitutionis est utile à principio, continuum vero in progressu.

22 Quadriennium restitutionis non curris Ecclesia seu minori probabiliter ignorantibus, sed tantum à die scientie numerari debet.

23 Quadriennio elapso ad restitutionem petendam non est Ecclesia ad illam admittenda etiam per viam exceptionis, vel replicationis.

24 Restitutio Ecclesie non conceditur aduersus quadriennis lapsum, & etiam si agatur de causa beneficiâ, vt num. 25.

- 26 Restitutio in integrum post quadriennium concedi potest à Iudice ex rationabili causa.
- 27 Causa rationabilis, & iusta ad restitutionem petendam post quadriennium qua sit, relinquatur arbitrio Iudicis.
- 28 Restitutio indulgetur post quadriennium, stante enormissima lesione, & infra quod tempus praetextu huiusmodi lesionis concedenda sit, ostenditur num. 29.
- 30 Ecclesia fungitur iure minoris.
- 31 Praescriptiones temporales brevis vel longi temporis aduersus Ecclesiam currunt cum remedio restitutionis.
- 32 Ecclesia competit restitutio in integrum iure minoris aduersus praescriptiones longissimi temporis.
- 33 Ecclesia competit restitutio aduersus contractus, licet in illis Prelati iuramentum interueniat de non contrahendo, & quid in minore, ibid.
- 34 Ecclesia est audienda omni tempore aduersus sententiam nullam.
- 35 Quadriennium restitutionis est statutum non solum ad inchoandam sed etiam ad finiendam litem restitutionis.
- 36 Quadriennij lapsus non nocet si per Iudicem vel aduersarium steteris quominus causa intra illud finiatur.
- 37 Tempus nullum praesinitum esse Ecclesiae ad restitutionem petendam quidam male existimauerunt.
- 38 Ecclesia restituitur omni casu in quo laesa fuerit.
- 39 Dictio, semper, idem significat quod omni casu.
- 40 Declaratur tex. in cap. cum ex litteris, hoc tit. in Decretalib.
- 41 Praeuaricator quis dicatur, ostenditur.
- 42 Dolus, qui allegat probare debet cum non praesumatur.
- 43 Commentum unde dicatur, ostenditur.
- 44 Commentitium aliquando idem importat quod recens, nouum, & excogitatum, non tranlatitium.
- 45 Quadriennium restitutionis non currit Ecclesia quandiu uiuit Prelatus à quo ipsa laesa fuit.
- 46 Quadriennium restitutionis non computatur Ecclesiae quando illa interea frequentes, & repentinas Prelatorum mutationes passa fuit.

ECCLISIA post quadriennium non admittitur ad peritionem beneficij restitutionis in integrum, nisi rationabilis causa Iudici hoc persuadeat, vt si manifeste probetur fraus, vel prauearicatio super hoc. Colligunt ex Ordinar. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Francb. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 552. Alagona in compend. pag. 193. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.

2 *Ecclesia.* Probat ergo tex. hic Ecclesiae competere remedium restitutionis in integrum, in idem sunt tex. in cap. 1. & in c. auditis, cum alijs sup. hoc tit. Clem. vnic. inf. eod. glos. 2. in l. Respubl. C. ex quibus causis maior. glos. verbo annorū in auth. de ecclesiast. tit. 5. pro temporalibus collat. 9. tradunt utrobique Doctores communiter, glos. 4. & omnes in d. cap. 1. sup. hoc tit. in Decretalib. vbi post alios Beroi. num. 1. & 3. Mantu. num. 3. & 4. Mench. vsufreg. cap. 9. num. 1. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo minoribus nu. 60. Morl. in emporio Iuris tit. 5. in pralud. num. 9. vers. sexto, Molin. de Iustit. tom. 2. dist. 574. num. 1. & 2. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 601. num. 35. cum seq. estque indubitata conclusio ex citatis à Sfort. in tract. de restitut. in integ. q. 3. art. 4. per totum.

3 Ecclesiae appellatione in proposito veniunt generaliter omnes etiam inferiores, & non Cathedralis, vt per Card. in d. cap. auditis q. 4. Fab. in d. l. Respubl. C. ex quibus causis maior. Item earundem Ecclesiarum capitula, vt per Abb. in d. cap. 1. num. 15. vbi Beroi. num. 142. optime declarat Sfort. d. q. 3. num. 22. Ac denique comprehendit caetera loca pia, de quibus licet non reperitur specialiter in Iure cautum, prout in Ecclesia, militat tamen in illis eadem ratio, & insuper quia priuilegia Ecclesiarum, quale hoc censetur, caeteris locis pijs communicata dicuntur iuxta tex. in l. omnia priuilegia 34. C. de Episcop. & cler. Vnde quoad Iuris effectus pia loca, & Ecclesiae æquiparantur, vt bene deducitur. ex tex. in cap. requisiti vers. fecas autem, ibi, aut alijs pijs locis, de testam. tradunt in specie Doctores communiter, vt per Abb. & Beroi. vbi proxime n. 141. Francb. hic num. 4. Anch. num. 4. Roman. sing. 272. Tiraq. de priuilegijs pia cause priuile. 138. Cast. in cap. si pater 2. par. verbo ipsi

ipfis pauperibus à num. 4. Molin. d. disp. 574. num. 2. plures de quibus Cald. Pereira d. verbo Minoribus num. 63. Sfors. d. q. 3. art. 4. n. 26. idem ex prædictis rationibus admittentes in hospitalibus, confraternitatibus laicorum, & alijs similibus Communitatibus, in quibus opera charitatis, & pietatis exercentur, si fuerint Episcopi auctoritate constructæ, quia, 5 tunc proprie dicuntur loca pia, iuxta tex. in cap. 4. de Relig. domib. glos. verbo altaria in Clem. quia contingit, eod. tit. multis cõmprobant Gutier. canon. lib. 1. cap. 35. num. 29. Val. l. si. consult. 105. nu. 5. Cardin. Tusch. practica. conclus. tom. 4. lit. H. concl. 159. à num. 1. & concl. 163; num. 6.

6 Ad retractandam sententiam, &c.

Notatur hic tex. iunctis verbis sequentibus ad hoc quod Ecclesia potest restituere adversus sententias contra se latas, consonant *tex. in cap. tum ex litteris 5. & in cap. iustificata 6. sup. eod. tradunt Sfors. in tract. de restitut. in integ. q. 72. per totam, Morl. d. tit. 5. q. 3. Gam. Lull. decis. 110. num. 6. Rebuff. tom. 2. ad leges Gallia tit. de restit. ars. 1. à num. 20. Anton. Gom. var. 10. 2. c. 1. q. 5. vers. undecimo, Cald. Pereira in l. si curatorem verbo; implorandum, à num. 17. qui quidem licet pro indubitato hoc admittant in sententia diffinitiva, in interlocutoria tamen controversum est an adversus illam restitutio Ecclesiæ seu minorum concedatur, vix per Sfors. q. 68. art. 1. per totum; nam Innoc. in cap. coram sup. hoc tit. vbi Card. q. 3. Imol. num. 8. simpliciter tenuerunt nequaquam concedi, eo quod talis sententia levis sit præiudicij, succedatque proinde *reg. l. scio 4. ff. hoc tit. l. si ex causa 10. in fine princ. l. pen. ff. de minorib. l. 1. C. si adversus vendit. pign. iuncta resolutione glos. 2. in cap. 1. sup. eod. quam sequuntur plures congesti per Gab. commun. sub hoc tit. concl. 1. num. 1. Cald. Pereira verbo vel adversarij dolo num. 7. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. pari. 1. cap. 1. num. 26. contententes pro modica læsione restitutionem denegari, quibus adde plures alios citatos à Sfors. q. 4. num. 105. vers. in contrarium. Verum contrariam opinionem, immo quòd adversus interlocutoriam competat etiam restitutio probatur *glos. 1. ad finem in l. vlt. C. si minor se maiorem dix. vbi sequuntur Doctores communiter, Bars. in l. diuis num. 6. ff. hoc tit. Alber. in l. minor autem num. 4. ff. de minor. & satis Domin. in presenti num. 5. Franck. & Ansb. num. 4. Sfors. qui inter ma-***

*gnū, & modicum præiudicium distinguit, d. q. 68. à nu. 4. expresseque probatur in d. cap. coram ibi, interlocutori fuimus, & confirmatur quia etiam in illa potest considerari læsio, quæ qualiscunq; sit etiam modica sufficit ad restitutionem iuxta *reg. l. minoribus 6. ibi, aliquid ff. de minorib. l. si propriatarius 2. in fine princ. ff. de damno inf. & sententia glos. 3. in l. 2. C. si aduersus vendit. pign. receptam communiter ex Legistis secūdum Coss. in §. & quid si tantum pars. 2. ex num. 76. Cou. lib. 1. vari. cap. 3. num. 11 Pinel. d. num. 26. & alios de quibus Sfors. d. q. 4. num. 105. vers. tertio, Donel. comment. Luris Civilis lib. 21. cap. 9. col. pen. & cap. 12. vers. nono, qui omnes constanter defendunt ad restitutionem concedendam nihil referre vtrum magnū vel paruum sit minoris, sine Ecclesiæ præiudicium, recte interpretantes *tex. in d. l. scio, ve non simpliciter in modicis restitutionem neget, sed in satis minimis, nec etiam in his absolutè, sed ita demum quando maiori summe præiudicatur, quod quid valeat explicat idem Donel. d. vers. nono. Cætera vero iura facile intelliguntur si aduertamus aliquas nihilominus reperiri species exceptas, in quibus ob speciales rationes non aliter restitutio conceditur quàm si magna interueniat læsio, quarum prima est in pignore iudiciali distractio propter auctoritatem magistratus, de qua intelligenda est *d. l. si ex causa 9. Secunda in pignore conuentionali, quod creditor iure creditoris distractit de qua loquitur *d. l. 1. C. si aduersus vendit. pignor. Tertia denique in venditione rei minoris, quæ seruando seruari nequit, de qua intelligendus est *tex. in d. l. pen. vbi optime *glos. 1. in 2. intellectu ff. de minor iuncta l. ais prator 7. alijs l. e. ff. sine 2. questu in fine, eod. tit. sentit Donel. d. cap. 9. col. vlt. ad finem, quamuis aliter ratiocinetur Anton. Fab. in rationali vtriusque legis.*******

7. Primò amplia Ecclesiam vel minorè posse restituere adversus sententiã latam in possessorio iudicio, quæ interlocutoria est iuxta *tex. in c. vlt. vers. de possessione 2. q. 6. nam quamuis talis sententia propter decisionè l. unica C. si de moment. possess. levis præiudicij dicatur, quod procedit habito respectu ad causã dominij, cuius respectu momentè solet appellari, c. 1. ibi, etã momentè quàm proprietatis, de causa possess. nam. quoad se magni momenti censetur ex *reg. §. commodum Instit. de interd. l. atque ita in illa locum habere debet regula generalis nostri *tex. cum similibus; ex quibus prædictam resolutionem respondens fundamentis***

- contratijs probauit optime *glos. vlt. in d. l. vnic. C. si de mom. possess. vbi. Bart. Bald. Alberic. num. 3. Salicet. col. 3. sequuntur Domin. in presenti num. 6. Francb. & Ansb. num. 4. Zuchard. in l. fin. num. 430. C. de edicto D. Adriani. Rebuff. tom. 2. ad leges Gallie tract. de restitut. art. 2. glos. 1. in fine, Molin. de primog. lib. 3. cap. 13. nu. 64. Guier. pract. lib. 2. q. 88. num. 2. & in possessorio retinendæ amplectitur latissime disputans Menoch. remed. 3. re. tin. ex num. 85. v. s. que ad num. 806. & in iudicio adipiscendæ idem Menoch. remed. 4. adipisc. num. 906. eleganter Sfort. d. quest. 68. art. 6. per totum.*
8. Secundò amplia Ecclesiam non modo esse restituendam contra sententiam aduersus se latam, sed etiam contra illam, quæ aduersus Prælatum in causa vel nomine ipsius Ecclesiæ lata fuerit, vt probat expresse *tex. in l. vlt. C. si aduersus rem iudic. iuncta æquiparatione, quæ inter minorem, & Ecclesiam, tutores, & Prælatos Iure constituta reperitur, notant glos. vlt. Bart. & Paul. ibi nu. 1. Daaren. cod. tit. col. 2. Mauris. de in integ. restitut. cap. 201. Sfort. q. 72. num. 20.*
9. Tertiò amplia etiam prætextu instrumentorum de nouo reperorum posse Ecclesiam aduersus sententiam in integrum restitui, vt vltra generalem *reg. huius tex. deduci videtur ex cap. cum olim il. 2. vers. nos igitur, iuncta glos. verbo de gratia, de priuileg. notantque Doctores communiter post glos. verbo publico in l. Imperatores ff. de re iudic. & verbo grane in l. sub specie C. cod. tit. Domin. in presenti num. vlt. Anton. in d. cap. cum olim. num. 45. & 58. omnes in d. l. Imperatores vbi las. num. 8. Donel. col. 2. Sfort. quest. 75. num. 7. Ceual. communium contra communes. tom. 3. quest. 840. num. 43.*
10. Quartò amplia adeo Ecclesiæ seu minori restitutionem in integrum contra sententiam Iure concedi, vt illa opposita, & pendente non debeat interim sententia executioni mandari, vt bene deducitur ex æquiparatione, quàm inter appellationem, & restitutionem facit *tex. in l. si causa cognita 32. vbi in specie post alios Padil. n. 5. C. de transact. iuncta reg. l. 1. ff. nil nouari appellat. pend. & ex decisione tex. in l. vnic. C. in integ. restit. postul. ne quid noui fias, cuius argumẽto ita originaliter docuit glos. libi verbo restitutionem, & verbo debere, probat *tex. in l. pen. iuncto Summario Bart. ff. de aucto. tutor. Cou. pract. cap. 25. num. 7. Franc. Marc. decis. 53. num. 7. cum seqq. part. 2. Lancellos. de assen-**
- tat. part. 2. cap. 18. num. 10. cum sequent. Morl. in emporio Iuris part. 1. tit. 5. quest. 3. num. 17. cum sequent. Cald. Pereira in l. si curatore verbo per quod pristinum num. 18. cum seqq. Sfort. de restit. q. 43. a num. 2. Valasc. de partit. cap. 39. num. 43. cum. seqq.*
11. Limita tamen vt supra dicta non procedant casu, quo restitutio malitiose fuerit implorata ad proclandam executionem sententiæ, tunc enim per illam nequaquam suspenditur, vt est *tex. qui in hoc casu procedit, & quem Doctores magis communiter sic intelligunt, in cap. suscitata vers. nos. hoc tit. vbi glos. verbo pensata, & ibi omnes glos. verbo tenebit in cap. super eo, de offic. deleg. Cald. Pereira d. verbo per quod pristinum a num. 27. Lancel. d. q. 18. num. 55. cum sequent. Sfort. d. quest. 43. a num. 69. & 76. Valasc. d. cap. 39. a num. 49. Morl. d. quest. 3. num. 18.*
12. Vel contractum. Collige ex *tex. non solum contra sententiam, sed etiam aduersus contractus restitutionem in integrum Ecclesiæ concedi, vt notant Hof. hic num. 5. Franc. & Domin. num. 2. glos. verbo restitimus in fine, in cap. auditis sup. hoc tit. Reduan. de rebus Eccles. non alienan. tit. de restitut. in integ. in princip. num. 11. & vltra *tex. in cap. 1. sup. hoc tit. vbi optime Berol. num. 1. Mantu. num. 4. deducitur ex generali reg. Iure consulti in l. ait prætor 7. in princip. ibi, siue contractus sit, ff. de minor. vbi in minore ita agnoscunt. Bart. Fulgof. Eguinar. Cuiac. & alij.**
13. Primò igitur ex dictis infertur aduersus contractum emptionis, & vditionis Ecclesiæ, sicut & minori restitutionem in integru competere, notat in Ecclesiæ *glos. hic verbo contractum, in princ. tex. secundum intellectum glos. libi in c. 1. sup. hoc tit. vbi post alios Berol. n. 1. Reduan. d. t. de restitut. in integ. in princ. n. 11. Et in minore d. l. ait prætor in princip. vers. proinde, l. patri 28. d. si pecuniam vers. prædiuorum cum sequentib. l. si in emptione 36. l. penult. ff. de minorib. l. vlt. C. si aduersus vendit. tradunt Gom. tom. 2. var. cap. 14. num. 1. latè Sfort. de restitut. quest. 57. per totum amplians procedere non solum quando Ecclesiæ, & maior læsi fuerunt in causa, seu vendenda re ipsa, quam scilicet emere, aut vendere non expediebat, iuxta terminos *tex. in l. si sine S. interposito, vbi notat Bart. ff. de administ. tutor. sed etiam vbi tantummodo in pretio seu valore rei læsio interuenit, iuxta *tex. in d. S. si pecuniam vers. præ-***

prædium, & vers. item ex diuerso ; cum similibus. Ampliant quoque vt procedat etiam in emptionibus, & venditionibus factis sub hæstâ publica aduersus quas minorem, & Ecclesiam posse restitui deducit *ex l. si in emptio nem 36. ff. de minorib. & ex tex. expresso in l. ait prætor 7. S. bodie, vers. quæsitum, aliis l. est sine 8. in princip. ff. eod. tit. vbi post antiquiores notant Cuiac. & Eguinar. estque doctrina Bart. in l. si tempora num. 7. vbi Rebuff. Plat. & alij C. de fide, & iure hæstæ ff. lib. 10. quem refert & sequitur Sfort. q. 57. num. ult. cum alijs, quæ in proposito congerunt Cald. Pereira verbo vel aduersarij dolo num. 3. Valas. conf. 109. per totam ; Morl. d. tit. 5. quæst. 1. num. 46. Auil. ad cap. 32. Prætorum num. 11.*

14 Secundo inferitur quod aduersus quasi contractus, & obligationes ex illis descendentes Ecclesiæ, & minori in integrum restitutio competit, vt bene deducitur ex generali *reg. l. ait prætor, in princ. ibi, siue contractus sit, siue quid aliud, l. non omnia 45. ff. de minor. notat Donel. comment. Iuris Ciuilis lib. 21. cap. 8. vers. sic ergo, & prosequitur ultra alios latè Sfort. q. 61. per totam vbi num. 25. ponit exemplum in Ecclesia, quæ aduersus electionem de suis Canonicis non factam poterit restitui.*

15 *Postulat se admitti.* Intelligit per Prælatum, qui appellatione Ecclesiæ in proposito continetur, quia cum illa tanquam persona ficta hoc per se facere non possit, Prælatum ipsius nomine restitutionem petere debet, vel si illa ex aliqua causa repellatur, vt quia inhabilis, aut quod lis cum ipso vertatur, per alium de Ecclesia, seu curatorem peti debet, vt bene declarat *glos. hic post casus positionem notab. ult. glos. 2. in Clem. unica, inf. hoc tit. Franch. hic num. 1. Hof. 6. Anchar. notab. 3. Domin. num. 1. & 6. vers. quero per quem, Sfort. q. 31. num. 19. cum seqq. Redoan. de rebus Eccles. non alienan. quæst. de restitutione. in integ. S. 1. num. 2. addentes Prælatum ad hanc restitutionem impetrandam admitti etiam sine speciali mandato, vt ultra *glos. 2. & modo citatos concludunt Specul. hoc tit. S. 2. num. 22. Abb. in cap. suscitata num. 6. & ibi Card. quæst. 2. sup. hoc tit. Cou. lib. 1. var. cap. 6. num. ult. vers. 9. Mauris. in tract. buius tit. cap. 27. num. 3. cum seqq. Sfort. d. loco num. 33. Ad quam quidem restitutio-**

16 nem in integrum impetrandam nomine Ecclesiæ Prælati, seu alijs de Ecclesia tunc de-

niam admittitur quando illa in se, aut bonis suis læsa fuerit, secus si ipsi Prælati in se lædantur, vel in bonis proprijs, tunc enim prædicto beneficio non gaudere docet notabiliter *d. glos. 2. in d. Clem. unic. inf. hoc tit. vbi Card. num. 14. Abb. num. 10. cum seqq. Bervi. in cap. 1. sup. eod. num. 142. Redoan. d. S. 1. num. 9. Cou. d. lib. 1. cap. 4. num. 3. Sfort. quæst. 3. art. 8.*

17 *Si quadriennij spatium, &c.*

Notatur ad hoc quod restitutio competit Ecclesiæ, sicut & minori intra quadriennium, vt per *Gregor. l. 8. verbo quatro annos tit. 19. part. 6. Vincent. de Francb. Neapol. decif. 206. num. 20. Surd. decif. 136. Sfort. part. 1. q. 20. Donel. comment. Iuris Ciuilis lib. 21. cap. 5. col. fin. & cap. 9. Cald. Pereira quæst. forens. lib. 1. q. 22. num. 20. Bernard. reg. 653. Mascard. de probat. concl. 1276. Morl. part. 1. q. 5. Baptist. Costa de facti scientia & ignor. cent. 2. dist. 59. num. 6. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo Restitutio num. 5.*

18 *Postea sit lapsum.* Quod quidem qua-

driennij spatium lapsum esse tenetur in dubio probare aduersarius, neque Ecclesia, aut minor adstringuntur offendere se esse adhuc intra tempora restitutionis, vt bene deducitur *ex l. si minorem, vers. & tempora C. hoc tit. per quem ita est magis communis Doctorum sententia ex pluribus de quibus Sfort. q. 39. art. 1. vers. in contrarium, Mascard. de probat. concl. 1276. num. 2. & concl. 1282. per totam, Cald. Pereira in d. l. si curatorem, verbo infra legitimum num. 19. vers. sed contrariam, Morl. d. tit. 5. q. 10. num. 3. ex quibus Sfort. d. art. 1. & Mascard. d. concl. 1282. eleganter aduertunt quod si à parte rei constet quadriennium lapsum esse, Ecclesia autem, vel minor contendant illud de Iure non potuisse currere propter impedimentum, quod suberat, vel si currit ex aliqua tamen rationabili causa adhuc post illud restitutionem concedendam esse, onus probandi hoc iisdem incumbere, vt tenuit *Card. in cap. sum ex litteris opposit. 2. in fine sup. hoc tit. secundum quæ declarandum erit tex. noster in vers. nisi, ibi, probetur, intelligendo scilicet per Ecclesiam, vt sentit *glos. ibi, & expresse Monach. num. 4.***

19 *Et negligentes omiserit, &c.* Notatur ad hoc quod quadriennij Iure statutum in causa restitutionis in integrum solū currit negligentibus nõ vero legi-

- legitime impeditis, qui negligenter nequam dici valent, vt per glos. verbo *quadragesimij*, & verbo *causa in presenti*, & ibidem *Hofst. num. 6. Domin. num. 9. Frauch. nu. 8. & 9. Redoan. de rebus Eccles. non alien. q. 2. 3. de restit. in integ. §. 1. à num. 10. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo infra legitimum num. 3. cum seqq. Sfort. q. 19. num. 36. cum seqq. & q. 20. à n. 32.*
- 20 Non obstat quòd huiusmodi quadriennium est continuum ex l. vlt. C. de tempor. in integ. restituen. & Clem. vnic. in §. eod. & continuum tempus illud dicitur, quod omni tempore, & omnibus currit etiam legitime impeditis, & in hoc à tempore vtili discriminetur quod neque tempore impedito, neque impeditis cedit, iuxta tex. in l. 1. ff. de diuers. & temp. præscript. & in l. vlt. C. de præscript. longi temp. notant in specie glos. verbo *continuum in d. Clem. vnic. vbi Imol. num. 16. cum duobus seqq. & verbo superuacuum in d. l. vlt. C. de tempor. in integ. restituen. eandemque differentiam recipiunt communiter Doctores vt post antiquiores tradunt *Bard. de tempore vtili, & continuo cap. 2. num. 6. cum seqq. Sfort. d. q. 19. à num. 13. Balb. de præscript. 1. part. 4. q. 6. num. 3. Card. Tusch. præf. conclus. tom. 8.**
- 21 *lit. T. concl. 33.* Quia respondetur quadriennium restitutionis esse quidem utile à principio, ita ut non incipiat currere nisi omni impedimento cessante, postquam vero inceptit, & ita in progressu continuum esse, vt vtrumque probat tex. sic intelligendus in d. l. vlt. C. de tempor. in integ. restituen. ibi, *continuum & ibi, ex die ex quo annus vtilis currebat, iuncto vers. & quemadmodum, vsque ad finem, Fab. in ration. l. intra utile in princip. ff. de minorib. Cald. Pereira d. verbo infra legitimum num. 3. Card. Tusch. lit. R. cõcl. 298. n. 9. & 16. & in hoc sensu accipi debet tex. in d. Clem. unica, ibi, *continuum, vbi Card. n. 28. et 30. quomuis glos. eodem verbo in fine contrariù incaute dixerit.**
- 22 Vnde quadriennium huiusmodi non currit Ecclesiæ, seu minori probabiliter ignorati, licet per centum aut plures annos steterit abque eo quòd restitutionem implorauerit, sed tantum à die scientiæ numerari debet, vt satis deducitur ex decisione huius tex. ibi, *negligenter omiserit, vbi Prob. ad Monach. num. 5. & 12. & fuit originaliter celebris sententia Baldi in l. falsam nu. 3. C. si ex falsis instrum. quam sequuntur Menoch. remed. 15. recuper. num. 115. cum seqq. Cald. Pereira d. verbo infra legitimum num. 3. Card. Tusch. d. concl. 298. num. 9. 19. & 43. Simoncel. de decretis lib. 3. lit. 9. num. 6. & infiniti alij relati per Sfort. q. 20. num. 37. vers. in contrarium, inde aduercentes nullo etiam longissimo tempore præscribi huic luri petendi restitutionem si per totum illud tempus probabilis durauerit ignorantia, & si non, ne aliàs postea eueniat necessarium esse dare restitutionem huic ignorantia ex capite iustæ ignorantia aduersus lapsum quadriennij, & ita concedere restitutionem in integrum petendam contra reg. l. interdum, iuncta glos. magna ibi ad med. ff. de minorib. quomuis in hoc contrarium voluerit *Cou. in cap. alma mater part. 3. §. 3. in fine, & num. 4. Corn. cons. 244. num. 3. lib. 4. & alij de quibus Sfort. vbi proxime num. 38. quorum sententia confunditur ex prædicta ratione, & ex eo quia si tempus non incipit currere ignorantia quomodo præscriptio locum habere potest.**
- 23 *Non est ad beneficium huiusmodi admittenda.* Primò intellige, & amplia etiam si Ecclesia ad huiusmodi beneficium restitutionis postulet se admitti per viam exceptionis, vel replicationis, iuxta terminos l. nam postea §. si minor ff. de iureiur. l. nec nõ 28. S. exemplo ff. ex quibus causis maior cum similibus, adhuc enim in his terminis elapso quadriennio audienda non est, vt vltra generalem regulam huius tex. in d. Clem. vnic. inf. eod. probat expressè tex. in d. §. si minor vers. præterea, vbi post glos. vlt. notant *Paul. num. 1. Iaf. num. 3. & 6. Curt. iun. 4. Signar. 10. cum seqq. Anch. num. 2. Frauch. num. 7. hic, Redoan. de rebus Eccles. non alien. q. 2. 3. de restituit. in integ. §. 1. num. 14. Cou. præf. cap. 25. num. 4. vers. unde minor, comprobat late Cald. Pereira verbo infra legitimum num. 15. Card. Tusch. lit. R. concl. 298. nu. 88. sequuntur Sfort. cum pluribus à se citatis q. 19. num. 50. & q. 35. nu. 41.*
- 24 *Amplia secundo vt nec per viam restitutionis in integrum possint Ecclesia, vel minor post lapsum huius quadriennij audiri, vt bene notauit Frauch. hic num. 7. vers. & aduerte primo, Card. in d. Clem. vnic. nu. 13. inf. eod. licet enim verum sit illos posse restitui aduersus lapsum temporis, in quo se læsi affirmant iuxta tex. in d. Clem. vni. glos. vbi verbo contractum, vbi notatur, nunquam tamen aduersus lapsum huius quadriennij restitutio erit cõcedenda, vt satis deducitur ex d. Clem. vnic. ibi, & causa restitutionis huiusmodi, & c. ex eoq̃ confirmatur quia aliàs daretur restitutio ad restitutionem implorandam, & ita sequeretur processus in infinitum cõtra doctrinã glos. vlt.*

- 25** *glos. vlt. ad finem in l. interdum ff. de minorib. Morl. d. tit. 5. in pralud. num. 15. vers. minus obstat, & q. 5. n. vlt. vers. neque obstat nouum.*
- 25** Tertiò amplia vt etiam si agatur de causa beneficii adhuc post quadriennium restitutio concedenda non sit, vt per *Cassad. decis. 2. hoc tit. Anton. ad cap. audientiam col. 2. de rescript. Pute. decis. 63. lib. 1. in ansiq. Flamin. de resignat. lib. 3. q. 7. num. 83. cum seqq.* quamuis per contrarium aduersus sententiam latam in causa matrimoniali, vel simili, quæ non transit in rem iudicatã, quocunq; tempore etiam si lapsò quadriennio possit implorari, vt docent *Felin. in cap. lator col. 5. in fine, de re iudic. & in cap. accepimus col. 2. de fide instr. Anton. in cap. ex parte, de restit. spoliat. quos sequitur Cald. Pereira d. verbo infra legitimũ num. 6. sentit Sfort. d. q. 19. num. 58. vbi à n. 3 t. plures limitationes cumulat.*
- 26** *Aut alia rationabilis causa, &c.* Verba huius *vers.* non reperiri in *Extrauag. antiqua Gregorij IX.* sed addita fuisse à Bonifacio patet *glos. hic verbo aut alia,* quicquid autem sit, hic textus expresse probat posse Iudicem ex rationabili causa restitutionem in integrum post quadriennium concedere, vt notant communiter Doctores in præfenti, & in *l. vlt. C. de tempor. in integ. rest. vbi Alberic. num. 3. & post alios Mench. illustr. lib. 1. cap. 31. num. 25. Sfort. q. 19. num. 65. & 82. Card. Tusch. lit. R. concl. 298. num. 73. & 79.*
- 27** Quæ autem sit rationabilis & iusta causa, quæ superiorum mouere debeat, licet certa, regula tradi non possit, subindeque ipsius arbitrio sit relinquenda, cum in Iure expressa non inueniatur *l. 1. ff. de iure deliber. cap. de causis, de offic. deleg. necessariò tamen huiusmodi arbitrium ad illas tantum causas erit restringendum, quæ iustum impotent impedimentum propter quod Ecclesia, vel maior non poterunt debito tempore restitutionem implorare, vt aduertit Sfort. d. q. 19. num. 83 & exemplificat optime *glos. vlt. hic, vbi inter alias causas numerat eminentissimum dam-**
- 28** *stante post quadriennium restitutionem indulgeri cum eadem glos. notant Prob. ad Monach. bic num. 10. cum seqq. Doctores communiter in c. ad nostram per tex. ibi, de rebus Eccles. non alien. & in c. sũ ex hiteris, vbi post Iu. Andr. Bellem. n. 2. & alios sup. hoc tit. Cou. lib. 1. var. c. 3. n. 10. Costin. 5. & quid si tantũ p. 2. n. 80. cũ seq. 10. Garc. de expõs. c. 18. n. 36. Cald. Pe-*
- reira in d. l. ff. curatorũ verbo infra legitimũ n. 9. Sfort. q. 19. n. 66. Card. Tusch. d. cõcl. 298. n. 75*
- 29** Circa tempus vero infra quod elapso quadriennio sit cõcedenda restitutio prætextu lesionis enotatissimæ variant Doctores, alijs aliud tantummodo quadriennium concedentibus vt *Xuar. alleg. 2. n. 4. Alijs quadraginta annos, vt facit 10. Garc. d. c. 18. n. 37. alijs denique triginta, eo quod restitutio hæc officio Iudicis expediat, vt sentiunt Cald. Pereira d. verbo infra legitimũ n. 10. Bero. cons. 177. n. 40. lib. 5. Cou. d. c. 3. n. 12. Cost. d. p. 2. à n. 83. Morl. d. tit. 5. in pralud. n. 16. in fine, Sfort. d. q. 19. n. 92. vbi agit quando prætextu alterius causæ restitutio post quadriennium fuerit concedenda, & à n. 9. tractat an sufficiat in proposito manifeste constare de læsione ad effectũ vt Iudex post quadriennium possit restitutionem indulgere, & à nu. 86. quid dicendum tradit si ex consensu partium quadriennium progetur.*
- 30** In *glos. [Ecclesia] ibi [quæ iungitur iure minoris]* Hanc regulam ponunt *Bernard. vbi Salzed. reg. 219. Garc. Falcon. reg. 316. Sfort. de restit. in integ. p. 1. q. 3. art. 1. & 4. Vnde à maiore ad Ecclesiam ponit etiam argumentum. Euerard. in sua centur. legal. pag. mibi 341. vbi aliquas refert doctrinas ex quibus vtraque restitutio minoris scilicet, & Ecclesie à pari procedunt, suntque omnnia fere communia vtriusque tam in iudicijs, quam in cõtractibus, quãuis non ignorem aliquas etiam inter vtrumq; reperiri differentias nota dignas, ex quibus fit huiusmodi regulam non esse perpetuã, quinimo minorem, & Ecclesiam haberi in proposito tanquam excedentia, & excessiua.*
- 31** In *glos. [Cõtractum] ibi [vel contra lapsum temporis, &c.]* Licet verum sit illas præscriptiones breuis, vel longi temporis, quæ olim contra minores merito Iure currebant cum spe tamèn restitutionis, hodie ipso Iure non currere post decisionem *l. vlt. C. in quibus causis in integ. restit. nihilominus tamèn hoc in Ecclesia non ita se habet, in illa enim locum non habere dispositione d. l. vlt. quoad istas temporales præscriptiones, quinimo illas aduersus Ecclesiam currere cum remediò restitutionis videtur aperte probare. tex. in d. Clem. vnic. ibi, aduersus lapsum temporis, iuncto, ibi, & si minus quadriennio, &c. voluit *glos. verbo durantijs in auth. quas actiones C. de sacrosanct. Eccles. vbi Bart. n. 1. & cum ea Doctores omnes pertransire testatur Bero. in cap. 1. num. 123. sup. hoc tit. sentit expresse *glos. agens de præscriptione triennij***

in cap. placuit ibi. 2. verbo pertinentis 16. quest. 3. sequuntur. Ioan. Andr. Hofh. Ansb. Card. & alij citati à Sfor. q. 88. num. 35. Mench. de successoreat. §. 10. num. 63. rationem differentie assignantes; nam cum Ecclesia nunquam desinat esse talis, semperque privilegio minoris fruatur, nunquam prescriptiones istæ aduersus illam possent incipere, quod quidē maximum erat inconueniens, neque ita cernitur, imo cessat in minoribus contra quos etsi durante minori ætate tales prescriptiones non possent curtere, illa tamen finita bene valent incipere, vt aduersus Beron. d. num. 125. post alios dicentes hunc esse vnum ex casibus in quibus Ecclesia circa restitutionem minori non parificatur.

32. Circa prescriptiones vero temporis longissimi triginta vel quadraginta annorum quicquid tulerint *glosa supra citata* verius est Ecclesie aduersus illas restitutionem in integrum competere. Iure minoris, in quam sententiam magis videtur inclinare *glos. 2. in d. auth. quas actiones*, & sequuntur ibi *Bart. Paul. & alij; Prob. ad Monach. num. 9. hic, Card. num. 17. Imol. num. 3. in d. Clem. vnica, Bellem. num. 9. Anton. num. 26. in d. cap. auditis, Redoan. de rebus Eccles. non alienand. q. 23. de restitut. §. 2. num. 7. Beron. in d. cap. num. 156. eum multis alijs de quibus Sfor. q. 90. art. 3. Couin. reg. possessor. part. 3. §. 3. num. 4. Fachin. controuerf. lib. 10. cap. 1. Card. Tusch. liti. R. concl. 297. num. 7.*

33. In ead. *glos. ibi (Nota tamen quod quando Ecclesia, &c.)*. Circa restitutionem Ecclesie: competentem aduersus contractus notabilem ampliationem; & declarationem ponit *glos. in present. vt scilicet illa concedenda sit licet in ipsis contractibus Prælati iuramentum interim ueniat de non contraueniendo sic limitata in Ecclesia de cessione text. in l. s. et in auth. Sacramenta pueri C. si aduersus vendit. qua attenda licet in contractibus minorum cesset restitutio si ipsi iurauerint non contrauenire, non ita tamen in contractibus cum Ecclesia celebratis, quamuis à Prælato iurati proponantur, notant post *glos. Hofh. & Franck. nu. 5. vers. in ea glos. Domin. num. 9. hic, Lasin. d. auth. Sacramenta puerum num. 62. & 64. vbi Paul. num. 4. & Gutier. num. 141. ac alij de quibus Gabr. com. uniuersum tit. de minorib. concl. 5. num. 11. Serapbin. de priuileg. iuram. priuileg. 88. num. 76. Mori. in compo. tit. 3. q. 1. num. 53. Card. Tusch. num. 4. lit. l. concl. 128. xarias assignantur differentie rationes inter quas licet Bart.**

citatus à Mori. vbi proxime hoc tribuat speciali favori Ecclesie, verius tamen est id procedere secundum ordinarias Iuris regulas, secundum quas cum ipsa Ecclesia iurare non possit, quia est corpus ficti, sit vt ex iuramento Prælati iurantis non contrauenire nullatenus obligetur si lapsa existat, vt pote factio contra illius vitilitatem, quo casu non valet tale iuramentum, nec obligat cap. factus 27. cap. intellecto 33. de iureiur. cap. 1. in fine. de his que fiunt à maiori parte Capit. Card. Tusch. d. lit. l. concl. 509. quod secus est in minore, qui cum ipse iurare possit cap. pueri, ibi, ante annos quadraginta, 2. q. 5. Soar. de Relig. tom. 2. lib. 1. de iuram. cap. 1. q. 2. 5. Sayr. in clau. Regia lib. 5. cap. 3. num. 8. iuramentum à se præstitum de non contraueniendo tanquam ipsius solum, continens præiudicium neque vergens in dispendium salutis æternæ, tenetur obseruari ex reg. cap. cum cantinat, de iureiur. sentiunt Hofh. Franck. & Mori. citatis locis.

34. In *glos. [Per beneficium] ibi (quia si per viam Iuris communis letus, vt si diceret sententiam nullam, &c.)*. Tunc enim non tantum intra quadriennium, sed omni tempore Ecclesia esset audienda iuxta tradita per *Kant. de nullitatib. tit. quodvis*, & intra quod tempus num. 8. Afflic. decisi. 178. num. 8. Tiraq. de retract. lig. 5. 36. *glos. 2. num. 38. cum quibus declara. An autem si Ecclesia, vel minor agant de nullitate sententiæ, vel contractus pendente iudicio nullitatis currag quadriennium restitutioni statutum dispartat Cald. Persira in d. l. si curasarem, verbo infra legitimum. nu. 13. & 14.*

35. In *glos. [Quadriennij spatium] ibi (infra quod oportet quod assumat, & finiat causam)*. Vult *hoc glos.* quadriennium de quo hic esse statutum non solum ad inchoandam, sed etiã ad finiendam litem restitutionis, vt per *Anch. hic num. 2. Bernard. reg. 653. in princip. Mascard. de probat. concl. 1282. num. 1. Sfor. q. 19. num. 38. & 94. Redoan. de rebus Eccles. non alienandis, quest. 23. de restitut. §. 1. num. 1. Duaren. ad tit. C. de temporib. restitutio. num. col. 2.*

36. In ead. *glos. ibi (nisi per Iudicem, &c.)* Notatur ad hoc quod si per Iudicem, vel aduersarium steterit quominus causa intra quadriennium finiat, lapsus illius nullatenus nocebit, vt per *Cyn. num. 9. & Bart. num. 9. in d. l. vlt. C. de temporib. in integ. restitut. Paris. cons. 65. num. 60. lib. 3. Casad. decisi. 2. sub hoc tit. Abb. in d. cap. sum ex litteris num. 13.*

num. 13. *Afflicti. decif. 210. num. 4. & 5. Donnell. commentar. Juris Civilita lib. 21. cap. 10. S. pen. Cald. Perreia in d. l. si curatorem, verbo infra legitimum num. 2.*

37 In glos. [Admittenda.] ibi (*reprobata est ergo, &c.*) Refert hęc glos. improbari in presenti quorundam antiquorum opinionem, qui verborum cortici inherentes existimabant nullam Ecclesię præsumtum esse tempus ad restitutionem, quasi semper pupilla sit, per *tex. in cap. sup. hoc tit. ibi, debeat semper ille se servari*, cuius etiam opinionis meminit *glos. 4. ibidem*, ad quam sententiam rejiciendā *tex. hic præcipue emanavit, vt tradunt Specul. par. 2. sub hoc tit. 6. intra quantum tempus num. 2. Sfort. quest. 19. num. 22.*

38 Non obstat *d. cap. 1. ibi, semper*, quia illic idem importat quod, *omni casu*, quasi Ecclesiã restituat omni casu, in quo læsa fuerit, prout bene ultra *d. glos. 4. & Specul. citato loco*, intellexere *Redoan. d. q. 2. 3. de restit. in princip. num. 9. & id. Mart. d. tit. 5. in prælud. n. 15. vers. neque obliat*; dictio enim, *semper*, aliquando per se citat in *tract. de dictionib. dict. 361. n. 2. secundum Lugdunum. in præf.*

40 Neque etiam obstat *tex. quo idem antiquiores movebantur in d. cap. cum ex litteris hoc tit. in Decretalib. vbi Ecclesiã fuit audita ad restitutionem in integrum contra sententiam postulatandam, & prosequendam multo post quadriennium, vt pungi, & prosequitur glos. 2. ibidem, nam cum sententia de qua ibi lata fuerit per Eugenium Papam, qui octo annis vixit, vt constat ex *Platina, & Illesca. de eius vita*; toto illo tempore restitutio non fuit petita, sed postea coram Anastasio successore Eugenij, vt *tex. ait*; quinimo nec ab ipso Anastasio, sed postea à *Cælestino* concessa, & tandem eorã *Innocentio VIII.* auctore *textus ventilata*, inter quorum Pontificũ tempora pluraquam quinquaginta annos transiisse ex multis Ecclesiasticę historię auctoribus certum est. Quare *d. glos. 2. Innoc. nu. 1. Abb. à nu. 8. cum seqq.* plures assignant intellectus, & refert *Mor. d. tit. 5. q. 3. num. 33. cum seqq.* Inter quos verius videtur *tex.* procedere secundum Iuris regulas in hac materia de quibus in hoc *tex.* ideo enim Ecclesiã audita fuit impetrans restitutionem tempore Anastasij contra sententiam latam ab Eugenio, & ita post quadriennium, quia per eam non simpliciter, sed enormiter læsa erat, vt idem *tex. in princip. dicit.* Deinde ideo postulata restitutio-*

ne tempore Anastasij à Cælestino postea concessa, & ab Innocentio an dāda esset, vel non, ventilatum fuit, cum tamen tantum tempus effluxerit ultra quadrienniũ ab hoc eo quod causa illa finiretur contra decisionem *text. in l. ult. C. de tempor. in integ. restit.* quia per Ecclesiã non fterit, sed per Iudices quominus causa tanto tempore protraheretur, vt constat ex commissionibus variis in eadem causa factis, de quibus in *tex. que quidē duo, nempe lesio enormissima ad impetrandam restitutionem post quadrienniũ, & impedimentum ex parte Iudicum ad ipsius decisionem ultra illud tempus prorogandam Iure sufficiunt*, iuxta *tex. in presenti*, ibi *aut alia rationabilis causa*, iunctis his, quę ibi notauit.

41 In glos. [Præuaticationis.] ibi (*Præuicator est, &c.*) Ultra lura à glos. citata consonant *l. 1. ff. de præuicator. l. præuicatore 2. 12. ff. de verb. signifi. l. asbletas. S. item præuicator. ff. de his qui not. infam. & post Hofl. num. 9. & 10. Menoch. num. 3.* hic, explicat *Quæren. tit. de præuicator. Cuiac. lib. 9. obseruat. cap. 40. Donel. comment. Juris Civilita lib. 18. cap. 3. vers. potro, & cap. 8. vers. atque hæc. Menoch. de arbitrar. casu 323. à princip. Farin. in præxi crimin. par. 1. tit. de inquisit. q. 4. num. 14. cum seqq.* ex quorum dictis colligitur præuicator solus, sicut & præuicationis verbum non solum accipi in duplici sensu de quo *glos. hic*, sed & tertio magis generaliter prout importat illud, qui ab officij sui præscripto desleat, & aberrat secundum Iodocũ in *tract. crimin. tit. de crimin. l. de maiest. cap. 61. num. 37. & all. lib. 6. elegant. cap. 50. Theaar. lingua latinã verbo præuicator*, in qua tertia significatione generali, quicquid aliter *glossa* explicet, puto verbum hoc in proposito huius *tex.* præcipue esse accipiendum.

42 In glos. [Probetur.] ibi (*quia qui dolum allegat, &c.*) Idem illum probare debet cum non præsumatur, *Merito. ff. pro socio, cū multis congestis à Tirag. de restit. tit. 1. §. 2. 6. glos. 1. num. 35. probant l. quoties, §. qui dolo. ff. de probat. prosequatur Iac. Mascard. de probat. concl. 532. à princip. & concl. 814. cum seq. Card. Tusch. lit. D. concl. 573.*

43 In glos. [Commentum.] ibi (*id est deceptionem, &c.*) seu fictionem, deriuatur enim à verbo, commissior, quod frequentius significat fingere in mente, quę non sunt, vnde & commentitius idem quod fictitius, vt bene explicat *Monach. hic num. 5. Hofl. num. 10. in cap. 1. sup. hoc tit. & ex bonis latinę linguę*
Aucto-

Auctoribus obseruat *Theſaur. eiusdem lingue* uerbo commentum, & Ego ipse in meo diction. Lusitanicolatino, uerbo fingendo; licet aliquando commentitium idem importet quod
44 recens, nouum, & extoratum; non translationem, nec aliunde sumptum, indeque commentitium ius appellatur in l. si penna 20. ff. de penis, Gell. lib. 6. noctium Attic. cap. 14.

In glos. [Causa, vlt. i]bi (uel uixit ille
45 Prælatus male contrabens, &c.) Notatur ad hoc quod quadriennium non currit Ecclesie quando uiuit Prælatus à quo ipsa læsa fuit, creditur enim interim legitime impedita ex quo lex uerosimiliter præsumit illum non uerturum contra id, quod temere fecit, sequuntur hic *Monach. num. 6. & ibi Prob. à num. 20. & 24. Franck. & Domin. nu. 9. Abb. in cap. tum ex litteris nu. 10. sup. hoc tit. vbi Card. oppost. 2. Redoan. d. q. 2. 3. in princip. num. 15. Bernard. reg. 653. uers. tertio fallit, Morl. in emporio Iuris tit. 5. in prælud. num. 15. uers. minus obstat; Sfort. & plures ab eo citati, q. 19. nu. 75. uers. in contrarium, & q. 20. num. 32. Cald. Pereira in l. si curatorem uerbo infra legitimum nu. 5.*

46 In ead. glos. ibi (uel multas mutationes Prælatorum habuit Ecclesia) Notatur ad hoc quod non est Ecclesie computandum quadriennium quando illa interim frequentes, & repentinas Prælatorum mutationes passa fuit, ex his etenim præsumitur iusta ignorantia eorum, que à prædecessoribus male gesta sūt, ut per *Monach. hic num. 5. uers. uel pone, Dēc. conf. 36. num. 9. Redoan. d. q. 2. 3. num. 15. Ioān. Andr. Imol. & alij vbi Bero. num. 38. in d. cap. 1. hoc tit. Cald. Pereira dicto uerbo infra legisi. mum nu. 5. uers. quod idem, & late declarans, ac limitans Sfort. quæst. 19. art. 9. per totum, & quæst. 20. num. 72.*

S V M M A R I V M

- 1 Ecclesia cōtra confessionem, qua læsa fuit, admissit infra quadriennium per beneficium restitutionis in integrum, postea non, nisi per uiam Iuris communis.
- 2 Ecclesie aduersus confessionem restitutio in integrum est concedenda.
- 3 Confessio etiam iuramento firmata si falso per imprudentiam ab Ecclesia facta fuerit, poterit non obstante iuramento per restitutionem in integrum reuocari.
- 4 Restitutio in integrum aduersus confessionem delicti per imprudentiam ab Ecclesia emanatam eidem Ecclesie conceditur.

5 Ecclesia, aut minori ad restitutionem implo-
randum non sufficit se esse læsas, sed necessa-
rio requiritur insimul læsas proponi.

6 Ecclesia, uel minor probato iusto errore possunt
confessionem suam reuocare.

7 Error facti siue alieni, siue proprii qualis
sufficiat ad reuocandam confessionem, rem-
missiue.

9 Ecclesia, seu minor quando ueritatem fassi
sunt, restitutio ex defectu læsionis danda
non est, nisi in illis casibus in quibus uerita-
tatem fateri non tenebantur, ut n. 10.

11 Veritatem in quibus casibus quis fateri non
teneatur, sed licitum ei sit ob occurrentes
circumstantias eandem celare, & remissiuè.

12 Confessio falsa quando abique dolo minoris,
seu Ecclesie per errorem, siue ignorantiam
emanauit, restitutio conceditur.

13 Restitutio non competit Ecclesie, uel minori si
per dolum, uel malitiam falsum confite-
antur.

14 Confessionis extrajudicialis plures sunt effe-
ctus, tam in ciuilibus, quam in crimina-
libus.

15 Læso etiam modica sufficit ad restitutionem.

16 Negotium finitum non dicitur nisi per sen-
sentiam, que transferit in rem iudicatam,
uel per transactionem post confessionem
celebratam.

17 Confessio in prima instantia emissa potest re-
uocari in causa appellationis.

18 Confessio prætextu erroris an licitum sit re-
uocare post conclusum in causa, ostenditur,
& num. 19.

Cap. Si aduersus. II. & vlt. Bonif. VIII

P Rælatus Ecclesie, quando in lite est ali-
qua confessus contra Ecclesiam, Eccle-
sia infra quadriennium computandum à tem-
pore confessionis potest petere beneficium
restitutionis in integrum, sed si in quadrienn-
nio negligenter omittat petere, non potest de-
inde nisi ex rationabili causa. Item tanquam
priuatus per uiam communem semper potest
errorem facti reuocare. Colligunt ex Ordinari-
Lap. Abb. Archidiacon. Gemin. Ioān. Andr. An-
dreas. Butr. Dominic. Monach. Franck. V. tuian.
in ration. lib. 1. pag. 52. Alagona in compend.
pag. 193. remissiuè Ximen. in concord. par. 2.

2 Aduersus confessionem, &c. hic tex.
Ecclesie aduersus confessionem in integrum
restitutionem esse concedendam, ut per Anch.
hic

- hic in princip. Franch. num. 4. Domin. num. 1. glos. verbo restituiimus ibi, in confessione in cap. auditis, sup. hoc tit. & ibidem Butr. nu. 20. & 31. Bellem. num. 4. vers. secundo oppono, plures citati à Sfort. de restit. q. 65. num. 15. vers. in contrarium; Sanch. de Matrimon. lib. 7. disp. 112. num. 17. & in specie aduersus confessionem Prælati Ecclesiæ restituendam tradit Card. Tuschit. C. coneluf. 66. num. 43.*
- 3 Primò amplia procedere etiam in confessione iuramento firmata, hæc enim si falsò per imprudentiam facta fuerit, poterit, non obstant iuramento, per restitutionem in integrum reuocari, vt ex sententia Baldi, qui late confirmat in cap. vlt. num. 5. in fine, cum seqq. de confess. & in l. vnic. num. 55. cum seqq. C. eod. tit. plene Beroi. q. 135. per totam, Roland. conf. 51. num. 37. lib. 1. & conf. 31. num. 10. eod. lib. Gutier. in auth. Sacramenta puerum nu. 132. C. si aduersus vendit. late Sfort. de restit. q. 65. num. 19. cum seqq.
- 4 Secundò amplia procedere siue in ciuili, siue etiam in criminali causa cõfessio per imprudentiã, facilitatem, vel aliam causam emanauerit, adhuc enim, etiam si criminale sit negotium, aduersus confessionem delicti restitutioni locus erit, vx ex generali reg. huius tex. & in l. certum S. vlt. ff. de confessi, deducunt Doctores magis communiter addentes etiã in confirmationem primò decisionem tex. in l. si ex causa S. nunc videndum vers. sed si ff. de minorib. arguendo de negatione ad confessionem, quasi contrariorum eadem sit disciplina, iuxta vulgarem reg. l. 1. in princ. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris, ex quibus hanc ampliationem ita originaliter docuit Angel. in d. l. certum S. vlt. cuius sententiam vltra alios antiquiores, quos ipsi referunt, sequuti sunt Hippol. in d. l. 1. in princip. num. 18. & in S. vlt. num. 96. & in l. de minore, num. 57. ff. de quest. Afflict. decif. 208. num. 5. Carrer. in praxi S. circa 4. num. 10. Menoch. de arbitr. casu 268. num. 3. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo, vel aduersarij dolo à nu. 39. Gutier. in d. auth. Sacramenta puerum num. 131. Morl. in emporio iuris tit. 5. q. 7. num. 12. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 112. num. 17. & alij innumeri, quos referunt, & sequuntur Sfor. q. 65. num. 37. Farinac. in praxi crimin. part. 3. quest. 81. num. 374. cum seqq.
- 5 **Lesã Ecclesia.** Ergo ad restitutionem implorandam non sufficit Ecclesię aut minori re esse tales, sed necessariò requiritur insimul læsos proponi, vt per

Dec. conf. 564. num. 18. Donel. comment. Iuris Ciuilib. lib. 21. cap. 9. & 10. in princip. Sfort. q. 4. art. 1. cum seqq. Morl. in emporio iuris p. 1. tit. 5. in pralud. num. 7. Cald. Pereira verbo sui facilitate, & verbo vel aduersarij dolo à nu. 1. Nec sufficit lesionem allegare, sed insimul probari debet ex traditis per Dec. d. conf. 564. num. 18. Ruin. conf. 35. lib. 1. Mascard. de probat. concl. 1279. num. 5. Sfort. q. 36. art. 2. cum seqq. Morl. d. num. 7. Picbard. in S. extraneis num. 63. & seqq. Instit. de bregudum qualitat. non solum in ciuilibus, vt tenent Specul. hoc tit. S. 1. vers. sed nunquid Ecclesiã nu. 36. Abb. in cap. auditis in fine sup. hoc tit. Card. in Clem. unica nu. 9. inf. eodem, plene Natr. conf. 558. per totum, Bald. Salicet. & plures alij, quos refert, & sequitur Sfort. d. q. 65. num. 30. vers. in contrarium, Mascard. late confirmans concl. 1279. num. 19. sed etiam in criminalibus, vt est de mente Cyni in l. clarum num. 4. C. de auctor. præs. vbi Alberic. num. 2. Foler. in præs. verbo et si consuebuntur part. 1. num. 19. defendit late Gom. tom. 3. vari cap. 1. num. 66. vers. sed bis non obstantibus, Clar. S. fin. q. 60. in fine princip. Farin. d. q. 81. num. 378.

6 Vbi vero per viam communem, &c.

Notatur ad hoc quòd Ecclesia, vel minor, probato iusto errore possunt confessionem suam reuocare, vt per Gutier. de iuram. confirmat. part. 3. cap. 8. Sfort. de restit. q. 8. n. 16 cum seqq. Card. Tusch. tom. 2. lit. C. concl. 649. & in confessione criminis siue spontanea siue per torturam emanata admittunt plenè citati per Farinac. in praxi crimin. part. 3. q. 81. num. 315.

7 Erroris, què in facto prætendit, &c.

Qualis error facti siue alieni siue proprij ad reuocandam confessionem sufficiat post glos. 1. in l. 2. ff. de vsuris vbi Bart. à num. 6 & in l. error, vbi omnes, C. de iuris, & facti ignorant. tradunt Padil. ibi à num. 51. l. a lex nu. 21. cum late adductis circa ignorantiam facti proprij vel alieni per Mascard. de probat. concl. 638. 735. & 879. num. 40. cum seqq. Gutier. de iuram. confirm. part. 3. cap. 18.

8 In glos. [Confessionem] ibi (Ergo contra confessionem datur restitutio) Plures solutiones ad difficultates per hanc glos. excitatas referunt Specul. hoc tit. S. 1. col. antepen. Sarmient. select. lib. 3. cap. 13. num. 6. cum seqq. vbi nu. 8. specialiter hunc tex. intelligit, & denique Sfort. q. 65. num. 17.

- 9 In ead. glos. ibi (*sed contra, aut confessus est* 14 In glos. [In iudicio] ibi (*quia extra iudicium non nocet*) Fallam rationem assignat hæc glos. plures enim confessionis extrajudicialis in lure sunt effectus tam in ciuilibus, quàm in criminalibus causis, vt per *tex. in l. generaliter, ad fin. C. de non numer. pecun. l. quero S. vlt. ff. ad lit. edito, l. Publica S. fin. ff. depositi* norant scribentes vtrobiq; dispartantes an & quando plene, vel semiplene probet si fiat parte præsentem, vel absentem, vel faciat indicium ad torturam, prosequuntur glos. verbo *confessus vers. quandoq; tamen in cap. vlt. de confessis, glos. verbo consistentem per tex. ibi in cap. vlt. de success. ab intest. glos. 1. in l. cum probatio ff. de probation. & post Bart. in l. admonens num. 48. vbi las. in repet. num. 158. cum seq. ff. de iureiur. ac alios antiquiores, quos ipsi referunt, plenè *Gutier. de iuramento confirmat. p. 1. cap. 54. Mascard. de probat. concl. 346. cum seq. & concl. 350. Marant. de ordine iudic. p. 6. tit. de confess. à num. 2. vsq; ad num. 20. Clar. in pract. S. fin. q. 21. num. 31. & ibi addit. Baiardi à num. 121. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 37. num. 47. & par. 3. q. 82. à princip. cum quibus videbis.**
- 10 Si verò in illis casibus in quibus veritatem fateri non tenebantur, eam falsi sunt, tunc restitutio illis concedenda erit, siquidem negari non potest illum esse læsum, qui cum possit verum celare, nihilominus confessus fuit, & ex tali confessione præiudicium fuit sequutus, neq; tunc contra veritatem detectam minor, aut Ecclesia restituntur, sed aduersus damnum, quod illis ex tali confessione resultauit facientes illam quando facere non tenebantur, vt aduertit eleganter *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 112. num. 17.*
- 11 Plures enim sunt termini in quibus pars veritatem fateri non teneatur, sed licitum ei est ob occurrentes circumstantias eandem celare, iuxta doctrinam *D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 1. & q. 100. art. 3. & q. 111. art. 1. Salon. de Lusit. q. 62. art. 2. controu. 15. Cou. lib. 1. var. cap. 2. à num. 2. Cordub. lib. 1. sui question. q. 43. Nau. Sor. & plures alij de quibus *Gutier. canon. lib. 1. cap. 11. num. 39. & 40. Fr. Ludou. Beia respons. casuum Conscientiæ p. 1. casu 32. Sayr. in clauis Regiæ lib. 12. cap. 2. num. 5. cum seqq. & cap. 16. num. 4. Cened. ad Decretum collect. 43. num. 11.**
- 12 In ead. glos. ibi (*aut falsitatem, &c.*) Notatur ad hoc quòd si per errorem, ignorantiam, imprudentiam iuuenilem, aut aliam causam bona fide absque dolo minoris, seu Ecclesiæ falsa confessio emanauit, restitutio, competere debet, cum licet falsum dixerint, mendacium tamen formale ibi non reperitur iuxta *reg. cap. his autem, & cap. Beatus Paulus 22. q. 2. & quæ tradit D. Thom. 2. 2. q. 110. art. 1. cum alijs de quibus *Sayr. in clauis Regiæ lib. 12. cap. 2. à num. 1. læsi enim omnino proponuntur in eo quod sic falsum per imprudentiam, aut errorem confessi sunt, vt bene agnoscunt *Sarmien. lib. 3. select. cap. 13. num. 6. vers. tertio vero casu, Sfort. q. 63. num. 17. in princip.***
- 13 Si vero per dolum, vel malitiam falsum constentur, restitutio illis non competit, vt per *Sarmien. d. num. 6. vers. quarto igitur, Cald. Pereira in l. si curatorum, verbo læsi num. 7. Ciuiac. tom. 1. lib. 1. quest. Pauli super l. minor 32. ff. de minorib. Donel. comment. iuris Ciuilibis lib. 2. cap. 10. S. vs minor.*
- 15 In glos. [Læsa] ibi (*quia pro leui læsione non datur restitutio*) Contrarium vero, immo quod læsio etiam modica sufficiat ad restitutionem, videtur tenere glos. 3. in l. 2. C. aduersus vend. pignor. recepta communiter ex *Legistis secundum Coit. in l. Gallus S. & quid sitantum par. 2. num. 76. cum seq. Cou. lib. 1. var. cap. 3. nu. 11. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 1. cap. 1. num. 26. & alios de quibus *Sfort. de restit. q. 4. num. 105. vers. tertio, Donel. lib. 2. 1. commentar. Iuris Ciuilibis cap. 9. col. pen. & cap. 12. vers. nono, qui omnes constanter defendunt ad restitutionem concedendam nihil referre vtrum magnum, vel paruum sit minoris, seu Ecclesiæ præiudicium, recte interpretantes *tex. in l. scio ff. de minorib. de quo glos. hic, vt non simpliciter in iudicis restitutionem neget, sed in satis minimis, nec etiam in his absolute, sed ita demum quando maiori summæ præiudicatur.***
- 16 In glos. [Finitum, vlt.] ibi (*putà sententia, vel transactione*) Notatur ad hoc quòd finitum non dicitur negotium nisi per sententiam, quæ transierit in rem iudicatam, vel per transactionem post confessionem celebratam, vnde in causa appellationis posse confessionem reuocari in prima instantia etiam
- 17 ex *Bart. & alijs tradunt *Paol. in l. error n. 41.**

in l. error num. 41. C. de iuris & facti ignor. Gutier. de iuram. confirmat. p. 3. cap. 8. nu. 4. & seq. & Sfort. q. 8. num. 34. D. Barbof. in l. si debitoris num. 133. ff. de iudic.

- 18 In addit. eiusd. glol. ibi (si est conclusum, & c.) Notatur ad hoc quod post conclusionem in causa iam non est licitum reuocare confessionem prætextu erroris, quasi negotium finitum dicatur, vt per Padil. in d. l. error num. 39. Sfort. q. 8. num. 38. iunctis traditis per Azon. & alios citatos à Farin. in praxi crimin. p. 2. q. 77. à num. 257. cum seqq.
- 19 Verumtamen etiam post conclusum in causa, quandiu sententia lata in rem iudicaram non transferit, confessio reuocari poterit, solumq; interim pendente conclusione error probari non valet iuxta doctrinam glol. verbo conclusum in cap. cum dilectus, de fide instrum. & reg. cap. pastoralis, vers. si vero, de causa posses. cum similibus, atq; ita verius est dicere eo tempore non tam tolli facultatem reuocandi confessionem, quam solum suspendi, vt ex Asslic. notat Gusier. de iuramento confirmat. p. 3. cap. 8. num. 2. Sfort. d. q. 8. num. 38. in fine.

De Arbitris. Tit. XXII.

S V M M A R I V M.

- 1 Arbitri duo ex tribus quando concordant in summa tenet illorum sententia, si omnes discordant tenet sententia de minori summa, & num. 2. & ratio præstatum num. 3.
- 4 Amplia procedere etiam si duo illi arbitri protestentur se in minori summa de per se consentire.

Cap. Si ex tribus. I. Bonif. VIII.

VANDO ex tribus Arbitris duo concordant in summa, v. g. triginta soluendum, & vnus non, standum est sententiæ duorum; si non concordant, sed vnus te condemnat in triginta, secundus in viginti, tertius in decem, standum est minori, idest decem, quia in ea omnes conueniunt. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Iouan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Francb. Viuan. in ration. lib. 1. pag. 553. Alagona in compend. pag. 193. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.

2 Eandem conclus. quoad secundam eius partem ex hoc tex. delumunt Felin. in cap. cum inter num. 19. de re iudic. Roman. in l. 1. §. si stipulanti col. 2. ff. de verb. oblig. Fulgof. per tex. ibi in l. diem 32. §. si plures ff. hoc tit. Cou. lib. 1. variarum cap. 2. nu. 6. & pract. cap. 25. num. 6. vers. undecimo. Vincent. de Francb. decis. 356. num. 1. Valasc. de partitionibus cap. 9. num. 12. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 167. num. 6. In maiori enim summa inest minor, Aloyf. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 906. Card. Tusch. tom. 7. lit. S. concl. 885. Picbard. ad S. præerea num. 8. Instit. de inutilib. stipulat. Card. Seraph. Rota decis. 267. num. 4.

- 3 Ratio decisionis est quia inter pares Iudices eligenda est sententia quæ reo fauet l. inter pares ff. de re iudic. idem præcipue in summis, in quibus sententia, quæ in minori summa condemnat est eligenda iuxta tex. in d. l. inter pares, vers. fin. tum quia licet de per se in illa non consentiant Iudices, atamen in ea consentiunt tanquam in parte totius, itaut sit verum dicere omnes in casu concordasse, & quoad excessum discordasse, sicut intendunt Dec. in l. in eo quod plus nu. 9. ff. de reg. iur. Butigel. nu. 5. & Ferret. nu. 6. in d. S. stipulanti. Amplia procedere quamuis duo illi Arbitri protestentur se in minori summa de per se non consentire, quia cum prædictus consensus in minori summa procedat ex Iuris dispositione, & ab ipsa lege sit inductus, nihil operatur protestatio hominis, iuxta reg. l. 3. ff. de legat. 1. tum etiam quia protestatio contra ea, quæ pendent à Iuris dispositione, & non à voluntate partium, prout in hoc tex. & in d. S. si plures, nullum habet effectum iuxta glol. receptam in l. alimenta C. de negot. gestis Iaf. in S. fuerat num. 106. Instit. de actionib. & ita tenet glol. vlt. ad fin. in præsentis, quam probat, & communiter receptam testatur Iaf. in d. l. inter pares num. 9. contra plures, quos refert, & sequitur Cou. d. nu. 6. in fine.

S V M M A R I V M.

- 1 Arbitr vnus ex tribus si nolit examinando, vel definiendo negotio interesse duo procedere poterunt, ac si ille præsens esset, circa Iudices autem antiqua lura seruentur, & num. 2.
- 3 Princeps non subijcitur alicui necessitati.
- 4 Collatio quando est libera potest exerceri sine alicuius consilio.

- 5 *Distio, libere, omnem obligationem excludit.*
 6 *Res eadem diuersis respectibus diuerso iure censetur.*
 7 *Leges etiam quoad laicos non sunt seruanda in locis Ecclesie subiectis quoad temporalia, sed Canones.*
 8. *Canonum auctoritate deficiente si reperiantur leges Ciuiles contrariae Sanctorum Patrum, an sit standum potius legibus, aut Sanctorum Patrum sententijs, ostenditur.*

Cap. Vt quaestionibus. II. & vlt.

1 **A**rbiteros tres quando partes eligunt, & vnus ab alijs duobus legitime vocatus non vult interesse, vel non curat venire cessante impedimento legitimo, illi duo possunt examinare, & definire, ac si ille, qui malitiose non vult adesse, esset praesens, & non consentiret, circa Iudices vero est standum antiquis iuribus. Colliguntur ex Ordine. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Butr. Ioan. Andr. Ansb. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 565. Alagona in compend. pag. 198. remissive Ximen. in concordant. p. 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc textu desumit *Anton. Gom. l. 38. Tauri num. 4.*

3 *Licet lex Ciuilis, &c.* Notatur ad hoc quod Principes non subijcitur alicui necessitati, vt per *Cass. in cathalogo gloria mundi p. 5. confid. 24. ver. 33.*

4 *Et libere diffinire.* Notatur ad hoc quod quādo collatio est libera potest exerceri sine alicuius consilio, vt tradunt *Curt. lun. conf. 2. num. 3. & Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 46. num. 2.* nam dicitur, *libere*, in hoc textu. omnem obligationem excludit, vt per *Valasc. conf. 123. num. 8.* cum alijs per me citatis in *tract. de clausul. vsus reg. claus. 190. num. 6. secundum Lugdunen. impress.*

5 *lio, libere*, in hoc textu. omnem obligationem excludit, vt per *Valasc. conf. 123. num. 8.* cum alijs per me citatis in *tract. de clausul. vsus reg. claus. 190. num. 6. secundum Lugdunen. impress.*

6 In glos. [Lex Ciuilis] ibi (*Et sic diuerso respectu vtriusq; &c.*) Notatur ad hoc quod diuersis respectibus eadem res diuerso iure censetur, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 18. num. 23. & de nobilit. cap. 28. num. 13. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 6. prog. nu. 69. cum seqq. Monach. Florent. decij. 28. nu. 12.*

7 In ead. glos. ibi (*dic quod non in locis, quae non sunt in temporalis iurisdictione Ecclesie*) Notatur ad hoc quod in locis Ecclesie subiectis quoad temporalia leges non sunt etiam quoad laicos seruandae, sed Canones, vt per *Cou. de sponsalib. p. 2. cap. 7. §. 7. num. 15.*

Ioan. Garc. reg. 57. num. 12. Gardin. Tusch. 8 tom. 4. lit. 1. concl. 580. Vtrum autem deficiente Canonum auctoritate si reperiantur leges Ciuiles contrariae Sanctorum Patrum, dictis, veluti Hieronymi, Augustini, & similibus, standum sit potius legibus, aut Sanctorum Patrum sententijs, solet ab aliquibus in dubium reuocari, quod quidem ad vtrāq; partem late disputauit *Luc. de Pena in l. medicos col. 2. C. de profess. & med. lib. 10.* cuius verba transcripsit *Cassan. in cathalogo gloriae mundi p. 10. confid. 23.* laudat *Perez ad leges Ordin. in proem. q. 11. Burg. de Pace ad l. 1. Tauri num. 620. ad fin. Azueed. ad tit. 1. in princ. a num. 20.* cum quibus videtur resoluendum sub distinctione, aut enim agitur de materia spiritali, & ad Fidem spectante, seu de interpretatione sacrae Scripturae, & tunc Sanctorum Patrum dicta legibus Ciuilibus esse proferenda probat *tex in c. de libellis, iuncta glos. verbo illorum 20. dist.* Aut agitur de materia absolute temporali, videlicet de testamentis, hereditatibus, & similibus, & tunc potius legibus Ciuilibus standum est, quia à Summis Pont. approbantur in huiusmodi materijs, & dicuntur per ora Principum diuinitus promulgatae in *cap. vlt. 16. q. 3.* quā tamen approbationem non habent dicta Sanctorum Patrum *cap. noli, cap. ego solis 9. dist.* comprobatur *Can. de locis Theolog. lib. 7. cap. 3. cum seqq. Albertin. de assertion. Catholic. q. 15. a num. 7. & 13.*

IN LIBRVM SECVNDVM
Sexti Decretalium.

De Iudicijs. Tit. I.

S V M M A R I V M.

- 1 *Legatus Apostolicus secundum Ius non potest cogere partem coram se personaliter comparere nisi habeat speciale mandatum ad hoc, vel nisi necessitas Iuris hoc exigat.*
- 2 *Causa debet exprimi in citatione, vt quis personaliter veniat.*
- 3 *Procurator non admittitur in causis criminalibus.*
- 4 *Pars per procuratorem in criminalibus quando excusari possit.*
- 5 *Procurator non admittitur ad allegandas exceptiones, quae tangunt crimen.*
- 6 *Procurator in causis criminalibus admittitur*

tur ad allegandam exceptionem incompetentie.

- 7 Procurator si admittatur in causa criminali valent, quæ sunt facta cum eo si non opponatur.

Cap. Iuris esse. I. Innoc. IV.

EGATVS Apostolicus secundum Ius non potest cogere partem coram se personaliter comparere, nisi habeat speciale mandatum ad hoc, vel nisi necessitas Iuris hoc

exigat, v. g. si causa sit criminalis, vel pro veritate dicenda, vel pro iuramento calumnie præstando. Colligunt ex Ordinar. Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Domin. Butr. Ludou. Gomez, Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 16. Alagon. in compen. pag. 205. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordanti. p. 1. & 2.

2. Vel alia iuris necessitas, &c. In citatione igitur, vt quis personaliter veniat, debet exprimi causa, cum sit contra Ius commune, vt per Tiraquel. de penis temper. in præfat. num. 59. Cardoso. in praxi Iudicum verbo citatio num. 14. Azeued. l. 3. num. 41. tit. 3. lib. 4. nouæ Recopil. Mench. vsufrequent. cap. 24. à num. 10. Camil. Borrel. in summa omnium decis. tit. 44. num. 38.

3. In glos. [Criminalis] ibi (si autem criminaliter intentetur procurator non interuenit) Notatur ad hoc quòd procurator non admittitur in causis criminalibus, vt per Boss. in praxi crimin. tit. an in criminalibus iudicijs quis pro absente interuenire possit, Gom. tom. 3. var. cap. 1. num. 12. Clar. S. fin. q. 32. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 80. Brunor. à Sole in locis communibus verbo procurator num. 2. & 4. Parlad. lib. 1. rerum quotidian. cap. 20. num. 3. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 1395. Perez ad l. i. tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 532. Mench. vsufreq. cap. 39. num. 24. Hortens. Caualcari. de brachio Regio par. 1. num. 49. vers. septimo, Ceuall. commun. contra communes quest. 237. num. 1. & 2. Farinac. in praxi crimin. par. 3. quest. 99. Cald. Pereira quest. forens. in comment. ad l. unica C. ex delictis defunct. par. 2. à num. 50.

4. Poterit tamen pars per procuratorem excusari propter iustam causam impedimenti, seu absentie ob non comparandum, vt tra-

dunt Robert. lib. 2. sentent. cap. 3. Franc. Marc. decis. 626. Clar. dicto S. final. quest. 34. num. 5. Marant. de ordine iudic. par. 4. princip. dist. 1. num. 58. cum seq. Rebuff. in tractat. exception. num. 305. & in declarati. arboris except. num. 20. Mench. vsufreq. cap. 17. num. 3. Parlad. d. cap. 20. à num. 5. Anton. Gabr. commun. tit. de malefic. concl. 9. Menoch. de arbitrar. lib. 1. quest. 8. num. 48. & 49. Aloys. Ricc. d. collect. 1035. vers. limita secundo, Sebast. Næui. in remission. ad l. pen. S. crimen ff. de publ. iud. Farinac. dicta quest. 99. num. 211. cum sequentibus, Valase. conf. 66. num. 14. Pro absente enim admittitur defensor, ex Farinac. par. 4. consil. 35. num. 2. & 3. Ad allegandas vero exceptiones, quæ tangunt crimen procurator non admittitur, vt per Farinac. dict. quest. 99. num. 48. cum sequentibus, vbi num. 214. secus resoluit si crimen non tangant, & num. 215. & 268. 6 subdit quòd admittitur procurator ad allegandam exceptionem in competentiâ Iudicis. 7 In eadem glos. ibi (sed quarebat hic Ber. si admittatur procurator in causa criminali an valeant quæ facta sunt cum eo) & videtur quod sic si non opponitur exceptio) Sequuntur Gom. tom. 3. var. cap. 1. num. 16. Perez l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 532. Clar. S. fin. q. 32. num. 24. Mench. vsufreq. cap. 21. Mich. Grass. tom. 2. commun. opinion. lib. 9. tit. 1. num. 36. pag. 433. col. 2. Farin. d. q. 99. num. 242. cum seqq. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 17. num. 10. & quest. forens. in comment. ad l. unica. C. ex delictis defunct. p. 2. num. 17.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulieres personaliter ad iudicium, quacunque causa in Iure non expressa inuitæ trahende non sunt, sed si necessarium sit ipsarum testimonium in causa, Iudex expensis producentis interdum ibi, interdum mittet, & Iudex fraudulenter vadens, excommunicatus est. Mulieres Religiosa etiam volentes extra Monasterium suum esse aliquam causam personaliter, ad iudicium trahi non possunt, quod contra prædicta fit, est irritum.
- 2 Mulieres non sunt cogende venire ad iudicium pro testimonio dicendo, vel alterius rei causa.
- 3 Conciliantur tex. in præfenti, & in cap. 3. de testib.
- 4 Mulieres non solum illustres, sed etiam aliæ

licet nobiles non sint, ad iudicium trahi non debent.

- 5 Mulieres in causis Fidei cogi possunt ad iudicium venire.
- 6 Mulieres sua propria voluntate, ad Iudicem accedere possunt causa ferendi testimoniū.
- 7 Mulieres pro debito ciuili etiam fiscali carcerari non possunt, quia eas renunciant priuilegio ne in carcerem detrudantur pro debito ciuili.
- 8 Mater, seu auia pro debito ex administratione tutela proueniente incarcerari non potest.
- 9 Mulier egregia quando examinatur in eius domo, tunc in tali examine non est citanda pars.
- 10 Iudex ad recipiendos testes legitime impeditos potest mittere non solum alium Iudicem, & qui habet iurisdictionem, sed etiam tabellionem, vel aliam personam omni iurisdictione carentem.
- 11 Excommunicationem Papa reseruata incurrat ille, qui fingit casum, vel fraudem aliquam facit, quo Iudex ipse vadat ad accipiendum testimoniū alicuius scemine.
- 12 Verbum futuri temporis duplex, seu geminatum ubi est in eadem Constitutione, tunc denotat latam sententiam.
- 13 Alimenta sunt exhibenda Iudici, vel Notario, quando ipse Iudex accedit, vel Actuarius mittit ad examinandos testes.

Cap. Mulieres. II. Bonif. VIII.

Mulieres inuitas ad comparandum personaliter quacunque ex causa in iure non expressa nemo trahere potest, & si necessarium est testimonium earum, Iudex mittat tabellionem expensis partis producentis eas, & si receptio testium alteri committi non possit, ipsimet Iudex accedat personaliter. Quod si non decet ire Iudicem, quia v.g. est Episcopus, vel non potest quia infirmus; mittat tabellionem, vel alias personas idoneas, & si Iudex fingat casum, vt ex fraude personaliter eat, sit ipso iure excommunicatus. Item scemine Religiose non vocentur extra Monasterium, vel Clausuram ad iudicium; etiam si ipse velint; tandem omnia, quæ tentantur contra prædicta sunt irrita, & nulla ipso iure. Colligunt ex Ordinarij. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Butr. Francb. Ludow. Gomez, Domin. Monach. Franc. Viu. ration. lib. 2. pag. 17. Alago-

na in compend. pag. 206. remissius Ximen. in concordant. p. 1. & 2.

2 Ad iudiciū personaliter euocari, &c.

Collige ex tex. non esse cogendas mulieres venire ad iudicium pro testimonio dicendo, vel alterius rei causa, vt per glos. verbo *prohibemus*, Francb. num. 1. Domin. num. 2. Anchar. num. 1. Gem. num. 10. & alij in præsentī, Abb. notab. 3. Imol. num. 2. & communis in cap. 3. de testib. Bald. num. 5. in l. fin. C. de procurator. Felin. in cap. si qui testium num. 3. de testib. l. 3. tit. 7. par. 3. Marian. de citation. art. 20. num. 35. Tiraquell. de iure mariti glos. 5. num. 212. & l. 10. connub. glos. 1. part. 10. nu. 33. & seq. Rebuff. ad leges Gallie tit. de inquisition. art. 15. glos. 1. num. 6. Cou. in cap. quamuis pactum p. 1. in iusto nu. 8. Io. Garc. de nobilit. glos. 48. S. 2. D. Barbof. in l. alia S. eleganter num. 10. ff. soluto matrimo.

3 Non obstat d. cap. 3. de testib. ibi, *huc festines adducere*, quibus verbis manifeste tex. probare videtur posse mulieres inuitas adduci ad Iudicem causa ferendi testimonium, quia reiecta sententia Io. Andr. & aliorum in præsentī existimantium hunc tex. esse legem extrauagantem, & particularem ordinatam ad partes Italiæ tantummodo, & illic solum obseruari debere, dicendum est tex. illum in d. cap. 3. procedere iure antiquo, quo tempore regula hæc, seu constitutio non ita generaliter cognita erat, nec statuta simpliciter, & absolute, prout hic de nouo statuit per verbum *prohibemus*, de quo in præsentī, licet enim ex ratione huius tex. in nonnullis casibus fuisset receptum id, quod modo per hunc tex. de nouo statutum est, vt patet ex l. 2. C. de ijs, qui ven. aetatis, & in l. maritus 2. l. C. de procurator. & in l. 2. S. fin. autem C. de iureiur. propter calum. & in cap. mulieres, in princ. de sententia excom. cum multis alijs, vt per Alberic. in l. principales num. 1. C. de iureiur. propter calumn. nihilominus tamen in ferendis testimonijs per mulieres, vel alio respectu generalis, & absolute prohibitio solum per Bonifacium VIII. in præsentī facta est, ne venient ad Iudicem, ad quem antea venire tenebantur, iuxta tex. in d. cap. 3. sic similiter Moniales, quas tex. hic prohibet venire ad Iudicem, antea de iure antiquo per se, vel per procuratorem coram illo stare poterant, vt colligitur ex tex. in cap. cum dilecta, in princ. de rescript. vbi notat Abb. & tradit in specie Ludouic. Gom. in præsentī num. 37.

4 Primò intellige hunc tex. procedere non solum in mulieribus illustribus, seu nobilibus, prout iam constituerat *Iuriscons. in l. ad egregias l. 5. ff. de iureiur. & colligitur ex tex. in aurb. sed Iudez. C. de Episcop. & Cleric. & in l. 1. C. de offic. diuers. Iudic. verum etiã in alijs etiam si nobiles non sint, vt per *Bar. in d. l. ad egregias num. 3. Marant. de ord. iudic. p. 6. cap. de citat. num. 27. iuuant resoluta per Mench. de success. creat. §. 6. num. 38. nisi in causis Fidei propter illius fauorem, & Iudicium auctoritatem, vt aduertit *Simanch. de Casbol. institut. cap. 44. num. 12. vbi num. 13. subdit yrbanus, & modestius esse potius rogari per Inquisitores, quam compelli.***

6 Secundò intellige textum non procedere quando mulieres sua propria voluntate sine coactione ad Iudicem accedunt causa serendū testimonium, tunc enim coram iudice debent dicere testimonium, tradunt in specie *glof. verbo inuitos, & alij in præfenti, Roman. & Aretin. vbi Ias. nu. 1. in d. l. ad egregias, Felin. num. 24. in cap. si diligenti, de foro compet. Soccia. reg. 316. Cou. qui plures refert in cap. quamuis pactum p. 2. in initio nu. 8. Perez ad l. 1. tit. 2. lib. 4. Ordin. plures, quos refert, & sequitur *D. Barbof. in l. alia §. eleganter nu. 11. ff. solut. matrim. Quamuis contrariam sententiam teneant Cyn. in l. neque honorem C. de Episc. & Cleric. Roman. sing. 169. Gom. in præfenti nu. 2. & 4. & in S. p. nales Instit. de actionib. nu. 30. Mench. de success. creat. §. 22. num. 83. Pro quibus non facit tex. hic ad finem *vers. ceterum, ibi, etiam si ad hoc voluntas accesserit earundem, siquidem tex. in d. vers. ceterum, loquitur in Monialibus, quæ quidem etiam volentes propter clausuram ex vi præcepti, seu voti ob bonum Religionis consuandæ necessariam pro quacunq; alia causa à claustris Monasterij saltem tempore huius tex. exire nequeunt, iuxta tex. in cap. indemnitatibus 43. §. porro, de elect. hoc lib. in specie considerat *Felin. in d. cap. si qui testium num. 3. de testib. Vnde cum tex. iste prædictis Monialibus priuilegium non concedat ratione dignitatis personæ, sed quia ratione voti, & Religionis, quam profitentur, à clausura exire nequeunt, merito illis etiam volentibus renunciatio non permittitur, & facta valere non debet iuxta *reg. tex. in l. pacta, quæ contra C. de pactis, ac proinde cum respectu Monialium ex prædicta consideratione tex. specialiter procedat in illis, iam ex eo aperte colligitur differentia inter illas, & reliquas*****

fœminas, de quibus egerat in principio, & consequenter retorquetur idem tex. contra supracitatos Doctores, tantum abest, vt pro illorum sententia aliquod faciat fundamentū.

7 Tertiò intellige vsque adeo mulieri prohiberi in iudicio verere cum non deceat illas vagari, vt etiam pro debito ciuili carcerari non possint, ex adductis per *Duen. reg. 312. Tirag. l. 10. connub. glof. l. p. 10. nu. 30. Mench. de arbitr. lib. 1. q. 88. num. 10. Mench. illustr. lib. 3. cap. 97. num. 2. Viu. tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 3. num. 19. Gutier. præf. lib. 2. q. 25. Soar. de Pace in praxi tom. 1. p. 4. cap. 2. nu. 34. Farin. in praxi crim. p. 1. q. 27. num. 42. & 36. Bobadil. in sua politica lib. 3. cap. 15. num. 50. Pradil. in summa legum pœnaliū p. 2. casu 16. nu. 5. Aloyf. Ricc. in collect. decif. p. 2. collect. 332. vers. secundo, Bernard. Graue. ad præf. Camer. Imper. lib. 1. concl. 26. nu. 7. & 8. Stephan. Gratian. dissect. forens. cap. 320. nu. 16. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo sine curatore, nu. 108. Cardof. in praxi Iudicum, verbo carcer nu. 6. Benedicf. Aegid. in tract. de Iure, & priuileg. honestatis art. 3. de carceris exceptione honestatis causa. Amplia primò etiam si renūciarent priuilegio ne in carcerē deturandū pro debito ciuili, vt per *Mench. d. q. 88. nu. 1. D. Barbof. in l. alia §. eleganter d. q. 24. ff. soluto matr. Bened. Aegid. d. art. 3. nu. 7. Amplia secundo, vt nec etiam pro debito fiscali carcerari possint, secundum *Duen. d. reg. 312. vers. amplia secundo, Farinac. d. q. 27. nu. 43. Benedicf. Aegid. d. art. 3. nu. 3. licet fecus pro collectis, tributis, & gabellis asserat *Flores de Mena var. lib. 2. q. 21. num. 152. Amplia tertio, vt nec mater, seu aua pro debito ex administratione tutelæ proueniente incarcerari possit, sicut docent *Duen. d. reg. 312. vers. secundo limita, Gom. hic nu. 22. Cou. lib. 2. var. cap. 1. nu. 3. Mench. de success. creat. lib. 3. §. 22. limit. 18. nu. 82. & illustr. lib. 3. cap. 97. num. 1. Placa de delictis lib. 1. cap. 34. nu. 12. Mench. d. q. 88. num. 12. Mattien. l. 10. glof. 1. nu. 3. & bi Azcued. nu. 3. tit. 3. lib. 5. noue Recopil. Gutier. de tutel. p. 1. cap. 8. num. 33. & 34. Cald. Pereira d. verbo sine curatore num. 108. vers. ceterum, Farin. d. p. 1. q. 27. num. 62. & 63. Baec. de inope debitor. cap. 15. nu. 13. & de decima tutor. cap. 4. num. 46. & 78. Bernard. Graue. ad præf. Camera Imper. lib. 2. conclus. 90. confid. 1. num. 2. D. Barbof. in d. §. eleganter num. 24. vers. quod etiam, Benedicf. Aegid. dicto art. 3. num. 5. Quicquid contrarium teneant *Greg. l. 3. verbò personalmente tit. 7. part. 3.******

Anton. Gom. l. 62. Tauri num. 2. vbi Palat. num. 3. Rebuff. ad leges Gallia tit. de litter. obligacion. art. 2. glos. 3. num. 32. Pradil. d. casu 16. num. 5. Cardoso. d. verbo carcer nu. 6.

9 *Sed cum necessarium, &c.* ad hoc quòd quando examinatur mulier. egregia in eius domo, tunc in tali examine non est citanda pars, vt per *Farinac. d. p. 2. quest. 72. num. 68. & 69.*

10 *Tabellionem, aut aliam personam*

Collige ex tex. posse Iudicem ad recognoscendos testes legitime impeditos mittere non solum alium Iudicem, & qui habet iurisdictionem, sed etiam tabellionem, vel aliam personam omni iurisdictione carentem, ita in specie tradunt *Salicet. in auth. sed Iudex C. de Episcopis, & Cleric. Bald. in l. hac consultissima S. si quis autem num. 1. vbi Alex. num. 4. C. de testament. Hippol. in l. de minore S. plurimum num. 16. ff. de questionibus, Abb. in cap. quoniam contra num. 30. de probat. Felin. in cap. cum causam a num. 21. & 28. Gom. in presenti a num. 30. Cou. lib. 2. var. cap. 13. num. 10. Ac proinde posse notarium examinare testes sine presentia Iudicis, si illi Iudex talem examinationem committat; tradunt Hippol. in l. de minore S. plurimum nu. 16. 17. & 18. ff. de quest. Soar. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 10. nu. 325. vers. testium examinationem pag. 553. Rot. decis. 552. nu. 2. apud Farin. collect. 1. nouiss. alias p. 4. diuers. vbi subdit de consuetudine Hispanie testium examinationem committi notarijs.*

11 *Alioquin fictor huiusmodi, &c.*

Notatur ad hoc quòd ille, qui fingit casum, vel fraudem aliquam facit, quo Iudex ipse vadat ad accipiendum testimonium alicuius feminae, incurrit excommunicationem Papae reservatam, vt per *Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. num. 15. Gambar. de casib. reservat. cap. 10. num. 8. Filliuc. tract. 14. num. 53. vers. septima, & num. 70. Iul. Laur. de Indulgent. p. 2. cap. 13. num. 20. quos refero Igo ipse de officio, & potest. Episcop. p. 3. alleg. 50. num. 207. secundum Lugdun. impress.*

12 *Ipsa iure sit irritum, & inane.*

Vbi enim in eadem constitutione est duplex, seu geminatum verbum futuri temporis, tunc denotat latam sententiam, vt per *Tiraquell.*

in l. si unquam, verbo reuertatur. num. 46. & 47. C. de reuocand. donat.

13 In glos. [Accedat] ibi (*expensis productionis*) Notatur ad hoc quòd quando negotio exigente Iudex ipse accedit, vel actuarium mittit ad examinandum testes, tunc sibi, vel notario alimenta sunt exhibenda, vt per *Surd. de aliment. tit. 1. q. 63. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 57. num. 1.*

S V M M A R I V M.

- 1 Maior 14. annis per se, & per procuratorem potest agere, & descendere causam spiritualem, minor vero 14. per se non agit, sed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate Ordinarij Ecclesiastici Iudicis, & etiam delegati dati ad causas illas; Filius fam sine patris assensu agit causam spiritualem.
- 2 Beneficialibus, & spiritualibus causis maior 14. annorum, & minor 25. sine curatoris, aut patris consensu habet legitimam personam standi in iudicio tam per se, quam per procuratorem.
- 3 Minor 25. annorum restituitur si fuerit laesus in actibus judicialibus causarum etiam spiritualium, & beneficialium.
- 4 Minor 14. annorum in causis beneficialibus, & spiritualibus non potest per se in iudicio stare, sed debet procuratorem constituere.
- 5 Filius fam. regulariter non potest stare in iudicio sine consensu patris.
- 6 Consensus patris filio praestandus ad standum in iudicio, an debeat esse expressus & remissive.
- 7 Pater si sit absens, vel filius agat utiliter, an possit esse in iudicio sine consensu patris & remissive.
- 8 Pater in spiritualibus non admittitur pro filio sine mandato tanquam coniuncta persona, etiam si vellet cauere de rato.
- 9 Patri non quaritur vsufructus de eo, quod filius ordinatus acquirit ratione beneficij, vel alio modo.
- 10 Filius fam. in causis beneficialibus, & spiritualibus potest esse in iudicio sine patris consensu, & procuratorem constituere.
- 11 Filia etiam minor in causa dotis potest esse in iudicio sine consensu patris.

Cap. Si annum, III. & vlt.

1 **Q** Vi peregit decimum quartum annum suae aetatis

ætatis potest in beneficialibus, seu spiritualibus causis, vel ab ijs dependentibus agere, vel defendere per se, vel per procuratorem à se deputatum. Qui est infra decimū quartum annum per se non potest, sed Episcopus det ei procuratorē ad litēm, vel ipsemet cum auctoritate Episcopi eligat sibi procuratorē. Delegatus, vel ab eo subdelegatus potest illi dare procuratorem ad lites tractandas coram ipsis. Item in litibus huiusmodi spiritualibus filiusfam. potest litigare sine consensu sui patris. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archidiacon. Geminian. Ioann. Andr. Ancharan. Butr. Dominic. Monach. Franck. Viuian. in rationali lib. 2. pag. 18. Alagon. in compend. pag. 206. remissive Casal. in annos. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 In beneficialibus, & alijs, &c.

Notatur ad hoc quòd maior 14. annorum, & minor 25. sine curatoris, aut patris consensu habet legitimam personam standi in iudicio tam per se, quàm per procuratorem in causis spiritualibus, & beneficialibus, vt per *Flamin. Paris. de resign. benef. lib. 4. q. 9. n. 49. Molin. de iustis. tract. 2. disp. 220. num. 6.* In ijs enim pro maiori habetur, vt notant *Boer. decis. 350 num. 1. & seq. Flamin. d. tractat. lib. 3. q. 7. num. 3. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 74. nu. 11.* Non excluditur tamen à restitutione si fuerit læsus in actibus iudicialibus, secundum *Sfort. de restit. par. 2. q. 60. num. 21. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo, vel aduersarij dolo, num. 42. Stephan. Gratian. citato loco.*

4 Si vero infra quartum decimū, &c.

Notatur ad hoc quòd in causis beneficialibus, & spiritualibus minor 14. annorum non potest per se in iudicio stare, sed debet procuratorem cōstituere; vt per *Flamin. d. lib. 4. q. 9. num. 4. Aloys. Ricc. in collect. de decis. p. 5. collect. 1629.*

5 Nec alijs absq; ipsius assensu, &c.

Notatur ad hoc quòd filiusfam. regulariter non potest stare in iudicio sine consensu patris, vt per *Soccin. reg. 195. Casan. in consuet. Burg. rub. 4. §. 5. verbo le marifans, & rub. 6. §. 3. num. 5. Roland. conf. 46. num. 3. lib. 2. Marant. de ordine iudic. p. 4. dist. 16. nu. 30. Menoch. remed. 15. recuper. num. 385. Soar. de Pace in praxi tom. 1. p. 1. temp. 2. num. 15. D. Barbof. in l. 2. §. quad si in patris num. 19.*

ff. solus. mat. Aldouin. conf. 37. num. 5. & 6. Cardos. in praxi Iudicum verbo filius num. 50. Casil. controuerf. lib. 1. de usufructu cap. 3. num. 13.

6 Vtrum autem huiusmodi assensus debeat esse expressus? vide *Manu. lib. 3. locorum cap. 59. Tiraquell. de iure mar. glos. 7. nu. 10. & 16. D. Barbof. in l. 2. §. fin. num. 27. & 28. ff. solus. matrim. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 11. num. 2. Azeued. l. 10. num. 16. tit. 17. lib. 4. noue Recopil. vbi quid si pater sit præsens in iudicio, & non contradicatur. Et de quo tempore debeat præstari huiusmodi assensus? vide *decis. Perus. 13. nu. 2. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, sua facilitate num. 3. col. 6.* Et an necessariū debeat præcedere? vide *Gom. l. 42. Tauri num. 1. col. 1. Menoch. remed. 15. recuper. num. 309. Cott. in memorabil. verbo filius 12. Perez l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 532. Casil. d. lib. 1. cap. 3. num. 16. Azeued. d. l. 10. num. 15.* Et quid si pater nolit consentire? consule *decis. Perus. 16. num. 3. Azeued. d. l. 10. num. 23. Aldouin. conf. 37. num. 11. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 47. num. 37.**

7 Quid si pater sit absens? vide *Azeued. d. l. 10. num. 13. cum seq. Molin. de iustis. tract. 2. disp. 228. vers. tertio excipitur, Thom. Valaf. tom. 1. allegation. Iuris alleg. 20. nu. 7.* Quid si filius agit vtiliter? vide *Alciat. lib. 8. Parererg. cap. 8. Rebuff. ad leges Gallie in proem. glos. 5. num. 72. & in tract. exception. num. 439. Tiraquell. de iure mariti glos. 8. num. 72. vbi glos. 7. num. 24. tractat quid si pater, & filius simul agant, an tunc requiratur consensus.*

8 Cū de his se intromittere nō habeat.

Notatur ad hoc quòd pater in spiritualibus non admittitur pro filio sine mandato tanquam coniuncta persona; etiam si pater vellet cauere de rato; vt per *Marc. Anton. Genuen. in practica. ecclesiast. q. 763.*

9 Notatur etiam ad hoc quòd patri non quæritur vsusfructus de eo, quòd filius ordinatus etiam prima tonsura acquirit ratione beneficij, vel alio modo, vt per *Valdes. ad Xuar. p. 1. ad l. 4. tit. de las iuras lib. 2. fori §. disputatio quæst. num. 31. pag. 150. & par. 2. l. 9. tit. de los pleitos §. banc tamen legem limita num. 21. pag. 61. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, læsus num. 132. ad fin. Stephan. Gratian. disceptation. forens. cap. 365. num. 6.*

10 *Nequaquam requiri debet assensus.*

Notatur ad hoc quòd in causis beneficiabilibus, & spiritualibus potest filiusfam. esse in iudicio sine patris consensu, & constituere procuratorem suo nomine, vt per *Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 4. vers. item quando agit pag. 382. Soccin. reg. 195. num. 2. & 6. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum, & vxor. §. 42. num. 10. & in repet. cap. per vestras, cod. tit. §. 28. num. 2. & 3. Cassan. in consuet. Burgund. rub. 6. §. 3. num. 14. Menoch. remed. 15. recuper. num. 319. Perez l. 1. vers. prouenit etiam tit. 3. lib. 1. Ordinam. pag. 65. Soar. de Pace in pract. tom. 1. par. 1. temp. 2. num. 20. D. Barbof. in l. 2. §. quod si in patris num. 19. ff. solut. matrim. in spiritualibus enim filiusfam. potest agere aduersus patrem, vt per *Bellacomb. tom. 1. commun. opinion. lib. 2. tit. 9. num. 3. pag. 325. Cardub. de Lara in l. si quis à liberis in princip. nu. 16. ff. de liber. agnosce.**

11 In glos. [*Dependentibus*] ibi (*vt dote, quæ dependet à Matrimonio*) Notatur ad hoc quòd in causa dotis filia etiam minore potest esse in iudicio sine consensu patris, vt per *Boer. decis. 130. num. 7. Palat. in repetit. cap. per vestras, de donat. inter virum notab. 2. nu. 20. & 21. Card. Mant. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 12. tit. 9. num. 13. D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrim. par. 1. num. 44 & 45.*

12 In glos. [*Regulariter*] ibi (*sicut in Castrensi peculio, in qua etiam contra patrem egit*) Vide *Molin. de iustit. tract. 2. disp. 228. vers. hoc vero.*

De Foro competent. Tit. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Archiepiscopus omisso appellationis articulo, vel per viam querelæ de causa subditorum suffraganeis etiam ipsi consentientibus, non cognoscit.
- 2 Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos suffraganeorum.
- 3 Iudex inferior, qui de causa appellationis cognoscendi ius habet, non potest vigore appellationis ab interlocutoria, nisi ea fuerit iustificata, retinere cognitionem negotij principalis, nec de eo poterit tractare, et etiam ex consensu litigantium.
- 4 Archiepiscopus in causis ad se deuolutis non potest cogere subditos suffraganeorum, vt

suscipiant delegationem, vel exequantur sententiam, vel vt sint testes, nisi in contrarium sit consuetudo.

- 5 Archiepiscopus non potest compellere subditos sui suffraganei ad suscipiendam delegationem, si noluerint.
- 6 Iudex sape non eandem iurisdictionem habet in accessorio quam in principali.
- 7 Archiepiscopus non potest subditos suffraganeorum cogere coram se respondere circa salaria aduocatorum, & procuratorum in causis ad se deuolutis nisi consuetudo sit in contrarium.
- 8 Archiepiscopus potest iurisdictionem exercere in provincia consuetudine sibi permissente.
- 9 Causam, quæ tractauit in iudicio, non potest in loco iudicij conueniri pro salarijs aduocatorum, vel procuratorum.
- 10 Contrahens cum aliquo sciat eum statim recessurum esse, non poterit illum conuenire in loco contractus.
- 11 Contraxisse inibi quis videtur ubi solutionem destinauit.
- 12 Archiepiscopus non compellit inuitos contrahentes aliarum dice. in sua propria coram se respondere nisi ibi inuentiantur, sed si citati nolunt comparere, vel malitiose se occultant ne citentur, in bonis ipsorum sua dice. potest missionem facere, vel in alia decernere per Ord. faciendam.

Cap. Romana. I. Innoc. IV.

ARCHIEPISCOPVS, vel eius Officialis prætermisso articulo appellationis tæquam Iudices non cognoscant sine voluntate suffraganeorum causas subditorum etiam ipsi subditis consentientibus. Colligunt ex *Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. And. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. in ration. lib. 2. pag. 35. Alagona in cum. Bull. pag. 214. Aegid. de Bellem. & Jacob. de Beluis. tom. 5. repet. iuris Canonici, remissive Casal. in annotat. Ximen. in concordanti. par. 2.*

2 *Appellationis articulo prætermisso*
Ego Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos suffraganeorum, vt per *Cou. pract. c. 9. nu. 2. Quarant. in sum. Bull. verbo Archiepiscopi auctoritas vers. 18. Marc. Ant. Genuen. in pract. Archiep. Neap. 70. n. 7. Sigism. Scacc. de appellat. q. 8. nu. 86. cum seqq. metipsum de offic. & potest. Episc. p. 1. tit. 4. de*
Ar-

Archiep. præst. n. 61. secundum Lugdun. impress.

3 Notatur etiã ad hoc quòd Iudex inferior, qui de causa appellationis cognoscendi ius habet, non potest vigore appellationis ab interlocutoria, nisi ea fuerit iustificata, retinere cognitionem negotij principalis, nec de eo poterit tractare etiam ex consensu litigantium, vt per Cou. d. cap. 9. num. 6. Sigism. Scacc. d. tract. de appellat. q. 17. limit. 47. memb. 3. num. 9. & 11.

In glos. [Prætermissio] Vide Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo appellatio vers. ad quintum pag. 30.

S. Neque suffraganeorum.

4 Archiepiscopus in causis ad se deuolutis nõ potest cogere subditos suffraganeorum, vt suscipiant delegationem, vel exequantur sententiam, vel vt sint testes, nisi in cõtrarium sit consuetudo. Colligunt Doctores in principio huius tex. citati.

5 Ipsorum delegationem suscipere.

Notatur ad hoc quòd Archiepiscopus non potest compellere subditos sui suffraganei ad suscipiendum delegationem, si noluerint, vt per Stephan. Gratian. discept. forens. c. 169. n. 10

6 In glos. [Suscipere] ibi (Et not. quod non eandem iurisdictionem habet Iudex in accessorio, quàm in principali) De hoc vide Stephan. Gratian. d. cap. 169. num. 2.

S. Nec etiam.

7 Archiepiscopus non potest subditos suffraganeorum cogere coram se respondere circa salaria aduocatorum, & procuratoris in causis ad se deuolutis, nisi consuetudo sit in contrarium. Colligunt Doctores in principio huius sextus citati.

8. Dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat. Ergo Archiepiscopus potest iurisdictionem exercere in provincia consuetudine sibi permittente, vt per Marc. Anton. Genuens. in præst. Archiep. Neapol. cap. 70. nu. 23. Quarent. in summa Bullarj verbo Archiepiscopi auctoritas vers. 25. quos refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 1. tit. 4. de Archiepiscop. præstantia num. 36. secundum Lugdunen. impress.

9. Super salarijs aduocatorum, &c. Aduertit D. Barbof. in l. bares absens S. proinde

num. 103. ff. de iudic. quod ille, qui tractauit causam in iudicio, non potest in loco iudicij conueniri pro salarijs aduocatorum, vel procuratorum, & nu. 128. subdit tex. in præsentia specialiter procedere in Archiepiscopo, qui de causis fignitorum Episcoporum suffraganeorum cognoscit in loco iurisdictionis, qui non potest cogere prædictos subditos suffraganeorum aduocatis soluere salaria.

10 In glos. [Respondere] ibi (vel dic. verius quod de contractu loquitur, quem quis celebrat vt viator, vt tun. ibi conueniri non possit) Notatur ad hoc quòd si contrahens cum aliquo sciat eum statim recessurum esse, non poterit illum conuenire in loco contractus, vt per D. Barbof. in d. l. bares absens S. proinde num. 94. & num. 103.

11 In ead. glos. ibi (ibi enim contrahere videtur, ubi se soluere obligauit) Notatur ad hoc quòd inibi contraxisse quis videtur, quo solutionem destinauit, vt per Cou. præst. cap. 10. num. 5. vers. sexto.

S. Contrahentes.

12 Archiepiscopus non compellit inuitos contrahentes aliarum diæcesum in propria corã se respondere nisi ibi inueniantur. Sed si citati nolunt comparere, vel malitiose se occultant, ne citentur, in bonis ipsorum suæ diæcesis potest missionem facere, vel in alia decernere per Ordinarios faciendam. Colligunt Doctores in principio huius tex. citati.

13 Super contractibus iniis, &c.

Notatur ad hoc quòd forum quis sortitur ratione contractus si ibi inueniatur, vt per Cou. præst. cap. 10. num. 3. in princip. & num. 4. & lib. 1. vari. cap. 4. num. 1. Bernard. reg. 146. & 642. Bellug. in speculo Principum rub. 11. S. visum est, & ibi latè Camill. Borrell in addit. lit. A. Auiles ad cap. 27. Prætorum verbo entrequen num. 16. cum seqq. Gutier. de iuram. confirmat. part. 3. cap. 16. Menchaq. vsufrequent. cap. 52. Cened. ad Sextum collect. 33. num. 1. Cardoso in praxi Iudicium, & aduocatis. verbo forus num. 2. Ceuall. commun. contra commun. q. 154. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 2. collect. 339. D. Barbof. in l. bares absens S. 1. nu. 7. cum seqq. & S. proinde à nu. 4. & S. ult. nu. 50. cum sequentib. ff. de iudic. Sic etiam ratione distractus sortitur quis forum, vt tradunt Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 14. num. 22. Tiraq. de iure mariti glos. 5. num. 8. vbi nu. 117 idem asserit de quasi contractu.

§. Nec clericos.

14 Archiepiscopi non mittant suos clericos in alienas dioceses ad incundum contractus vt cognoscatur coram ipsis, nec subditos aliorum possunt cogere coram se luri stare, nec illos excommunicare. Colligunt Doctores in principio huius tex. citati.

15 *Vel recognoscendis, &c.* Notatur ad Vicario solet committi vt partes ad recognoscendum scripta sua, & chyrographa cogere possit, vt per *Rebuff. in praxi benef. tit. forma Vicariatus num. 165.*

Cap. Seculares. II. *Bonif. VIII.*

1 **I**udices seculares volentes compellere clericos ad soluenda debita etiam liquida sunt compescendi censuris ecclesiasticis ab Ordinarijs, vt desistant. Colligunt ex *Ordin. Lap. Abbas Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 38. Alagona in compend. pag. 214. Aegid. Bellem. tom. 5. repet. Iuris Canon. remissive Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *A temeritate huiusmodi, &c.* Notatur ad hoc quod Iudex ecclesiasticus potest inibere seculari ne procedat, vt per *Surd. conf. 424. num. 28. cum seqq.*

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramenti ratione laicus vt illud seruet, coram Iudice ecclesiastico conuenitur, & n. 3.
- 2 Fideiussori an satis sit probare solutionem à se factam per solam confessionem creditoris sine alia probatione numerationis vt possit agere aduersus debitorem, qui illum promisit seruare indemnem.
- 4 Hæres iurantis defuncti coram ecclesiastico Iudice ad Iuramenti obseruantiam conueniri non potest.
- 5 Iuramentum personale est, ac proinde eius obligatio non transit ad heredem.
- 6 Lex humana secularis an iuste possit prohibere in contractibus Iuramenti delationem, ipsiusque Iuramenti vinculum remittere remissive.

Cap. Cum Laicus. III. & vlt.

1 **L**aicus ratione iuramenti vt illud seruet, conuenitur coram Iudice ecclesiastico.

Colligunt ex *Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in rationali lib. 2. pag. 38. Alagona in compend. pag. 214. Aegid. Bellem. tom. 5. repet. Iuris Canon. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Pro quo soluisi, &c.* Vtrum fideiusfori satis sit probare solutionem à se factam per solam confessionem creditoris sine alia probatione numerationis, vt possit agere aduersus debitorem, qui illum promisit seruare indemnem? Vide *Tiraq. de retractu tit. 1. §. 1. glof. 18. num. 84. & tit. 2. §. 4. glof. 6. nu. 17. Francif. Viui. commun. lib. 2. opin. 113. Afflic. decif. 91. num. 3. & decif. 94. num. 3. & decif. 150. à num. 34. & alios citatos per Cened. ad Sextum collect. 2. num. 1.*

3 *Ad cuius forum ratione iuramenti, &c.* Notatur ad hoc quod laicus ratione iuramenti conuenitur coram Iudice ecclesiastico, vt per *Cou. lib. 1. vari. cap. 4. num. 8. in med. & in cap. quamuis pactum par. 1. §. 5. num. 6. Marant. de ordine iudic. part. 4. cap. iudicium seculare, vel ecclesiasticum num. 14. pag. 173. Perez l. 6. tit. 1. lib. 3. Ordin. pag. 475. & l. 1. col. 4. vers. insertur secundo, tit. 6. lib. 8. etiam Ordinar. pag. 185. Rebuff. in tract. de except. num. 235. Gutier. de Iuramento confirm. part. 3. cap. 12. num. 2. cum seqq. & in autb. Sacramenta puberum C. si aduersus vendit. num. 16. & 20. Seraphin. de priuilegijs Iuram. priuileg. 67. à num. 1. Camill. Borrel. in addis. ad Bellug. in speculo Principum rub. 1. 2. §. quedam lit. C. Paul. Fusch. de visitat. lib. 2. cap. 21. num. 48. Pradil. in sum. legum poenaliu. part. 2. casu. 13. num. 2. D. Barbof. in l. 1. ff. solutio matrim. p. 1. nu. 72. Cened. ad Sextum collect. 2. num. 2.*

4 Hæredem vero iurantis defuncti coram ecclesiastico Iudice ad Iuramenti obseruantiam conueniri non posse resolunt *Cou. in d. quamuis pactum par. 1. §. 5. num. 6. Hypot. sing. 219. incip. Tu habens, Auster. de poss. secul. super ecclesiasticas person. reg. 4. fallent. 4. num. 6. Sebast. Medic. in tract. mor. omnia. soluit part. 2. concl. 58. num. 104. Anton. Gom. vari. tom. 2. cap. 14. num. 21. Gutier. de Iuram. confirm. part. 3. cap. 12. num. 3. Seraphin. d. priuileg. 67. num. 2. Bernard. Graue. ad practicam Camera Imp. lib. 1. concl. 27. confid. 1. D. Barbof. ad l. hæres absens, in princip. prope finem ff. de iudic. & citati à Cened. d. collect. 2. num. 3. Iuramen-*

ramentum enim personale est, ac proinde eius obligatio non transit ad heredem, ut tradunt *Cou. d. S. 5. num. 4. & part. 2. S. 1. num. 7. Anton. Gom. d. cap. 14. num. 19. Menoch. conf. 24. num. 1. & 2. Azeved. ad Curiam Pisanam lib. 4. cap. 5. Lar. in l. si quis à liberis S. parens num. 119 ff. de liberis agnos. Surd. decif. 148. num. 6. & conf. 399. num. 18. Sayr. in clau. Regia lib. 5. cap. 6. num. 18. Soar. de Relig. tom. 2. de Iurament. lib. 2. cap. 31. num. 14. Sanch. in precepta. Decalogi lib. 3. cap. 13. à princip. Bernard. Græu. d. coucl. 27. D. Barbof. in l. proponebatur n. 34 ff. de Iudic.*

6 Vtrum autem lex humana secularis iuste possit prohibere in contractibus Iuramenti delationem, ipsiusque iuramenti vinculum remittere, ut effugiat huius reus. institutum, & de intellectu *Ordin. Regi. Lusitan. lib. 4. tit. 73 & apud Castellanos l. 1. 1. tit. 1. lib. 4. noue Recopil. super hac re statutum, vide ex nostris Lusitanis Gamam decif. 247. num. 2. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. part. 3. cap. 1. num. 11. & 12. Valas. conf. 16. num. 14. & conf. 99 Cald. Pereira in l. si curatorem verbo minaribus num. 4. & 6. & quest. forens. lib. 1. q. 23. num. 12. & de empt. cap. 30. num. 40. Rebelle de obligat. Iustitia p. 2. lib. 1. q. 9. nouissime Gabr. Pereira in tract. de manu Regia. Et ex Castellanis, & alijs Hispanis *Cou. in d. cap. quamuis pactum p. 1. S. 3. n. 7. Greg. l. 2. verbo per no puer. Ita tit. 4. part. 6. Salzed. ad Bernard. reg. 386. vers. bodie vero, Palat. in repet. cap. per vestras de donat. inter virum, & vxor. notab. 6. S. fin. à num. 30. Auendan. de exequend. mand. part. 2. cap. 27. num. 14. Perez l. 6. in glos. defendemos tit. 1. lib. 3. *Ordin. Ioan. Martin. de Olano in antinom. lib. 1. num. 78. Azeved. l. 1. à princip. tit. 1. lib. 4. noue Recopil. Matten. l. 2. glos. 3. num. 12. tit. 2. & l. 2. glos. 8. tit. 1. & l. 1. glos. 5 tit. 18. lib. 5. noue Recopil. Gom. de Leon alleg. 49. num. 3. Gutier. in d. aubenti. Sacramenta puerum à num. 46. & num. 151. Pradit. in summa legum penal. part. 2. casu 13. & casu 54. num. 10. Cened. d. collect. 2. num. 4. Morl. in emporio Iuris Ciuilibis par. 1. tit. 9. q. vlt. num. 7. vers. quarta, Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 271. vers. addidimus, Soar. de Relig. tom. 2. tract. 5. lib. 2. cap. 38. nu. 15. & latissime ex Italis commendo Anton. Nig. late disputantem in nouissimo tract. de Laudemio quest. 17. art. 1. num. 60. cum seqq. vbi ad partes hanc questionem bene examinata.***

De Litis contestatione. Tit. III.

S V M M A R I V M .

- 1 Peremptoria liti contestationem non impedit nisi sit de re semel finita.
- 2 Exceptio nisi peremptoria vis, & effectus, remissive.
- 3 Exceptio rei iudicata impedit litem ingressum.
- 4 Exceptio rei iudicata ut possit impedire cursum cause tria in ea concurrere debent, nempe identitas rei, identitas personarum, & identitas causa agende.
- 5 Sententia nulla non potest producere exceptionem rei iudicata.
- 6 Exceptio transactionis impedit litem ingressum, ac proinde opponi potest ante litem contestationem.
- 7 Exceptio liti finita impedit litem contestari.
- 8 Rescriptum minime redditur subreptitium, non narrata transactione, que ad merita cause opponitur.
- 9 Litteras à Papa obtinens ante omnia tenetur verificare, & iustificare omnia in eis narrata.
- 10 Peremptoria exceptio est, que intentionem agentis perimit.
- 11 Iuramenti de non agendo exceptio, est peremptoria.
- 12 Liti finem accipere non dicitur nisi per sententiam in iudicatum transactionem.

Cap. Exceptionis. I. Innoc. IV.

EXCEPTIONIS peremptorie obiectio ante litem contestatam non impedit contestationem, nisi excipiat de re iudicata, transacta, & definita. Colligitur ex *Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Burr. Dominic. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 48. Alagona in compend. pag. 217. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

De exceptionibus peremptorijs vide *Marant. de ordine iudic. part. 6. memb. 9. à num. 12. Rebuff. in tract. exceptionum num. 425. cum multis seqq. Soar. de Pace in pract. tom. 1. part. 1. temp. 7. Bernard. Muscatel. in praxi aurea ciuili Neapol. part. 4. verbo peremptorias. Curi Philip. part. 1. S. 15. peremptorias, Fr. Ludou. Miranda de ordine iudic. quest. 20. art. 6. Amat. Roderic. in pract. cap. 5.*

cap. 5. à num. 28. Mendez à Castro in praxi Lusitana lib. 3. cap. 4.

3 Nisi de re iudicata. Notatur ad hoc quòd exceptio rei iudicatae impedit litis ingressum, vt per *Belacomb. tom. 2. communium opin. lib. 8. tit. 20. num. 187. pag. 358. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. q. 3. num. 17. & num. 21. Crauet. cons. 709. num. 7. volum. 1. Soar. de Pace d. temp. 7. num. 2. Burg. de Pace. conf. 48. num. 22. Rebuffi. d. tract. de exception. à nu. 503. Surd. conf. 312. n. 1. & de aliment. tit. 1. q. 126. n. 1. Muscatel. in d. praxi pars. 4. glos. finita pag. mibi 479 & glos. iudicata pag. 489. cum seqq. D. Bafbes. 4 in l. diuortio S. fin. pars. 2. num. 62. ff. soluto matrim. qui etiam tenent quòd exceptio rei iudicatae vt possit impedire cursum cause tria in ea debent concurrere, nempe identitas rei, identitas personarum, & identitas cause agendae & actionis, quod etiam vltra citatos tradunt *Rot. decis. 100. num. 3. pars. 1. diuers. Port. Imolen. conf. 6. num. 74. & conf. 102. num. 21. Honded. conf. 30. num. 56. vol. 1. Surd. conf. 114. num. 21. & conf. 165. num. 11. & conf. 312. num. 1. Menoch. conf. 828. num. 2. Intrig. sing. 56. n. 1. Ioan. Vincent. de Ann. alleg. 8. num. 6. Didac. de Marino in suis communit. opin. lit. E. verbo 5. exceptio. Vnde sententiam, nullam non posse producere exceptionem rei iudicatae per l. unic. C. de latina libert. tollen. tradit *Rebuffi. in tract. de except. num. 508.***

6 Transacta. Notatur ad hoc quòd exceptio transactionis impedit litis ingressum, ac proinde opponi potest ante litis contestationem, vt per *Vezi. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 20. num. 20. Menoch. de arbit. casu 20. num. 60. Soar. de Pace d. temp. 7. num. 2. Don Christophor. de Pace in scholis ad leges Styli l. 236. num. 5. Bernard. Muscatel. d. part. 4. glos. transactionis pag. 60. cum seqq. Alex. Trentasinq. vari. resol. lib. 2. tit. de exception. resol. 1. num. 12. Mendez à Castro d. cap. 4. num. 3.*

7 Seu finita. Notatur ad hoc quòd exceptio litis finitae impedit litem contestari, vt per *Vezi. d. tit. 20. n. 19. p. 350. Flamin. d. q. 3. num. 14. vbi ait quod per renunciationem finitur lis; & de praescriptione tradunt Mendez à Castro d. cap. 4. nu. 4. Alex. Trentasinq. d. tit. de except. resol. 3. Camill. Borrell. in summa omnium decision. tit. 50. de litis contestat. num. 62. Quibus autem modis dicatur lis finiri tradit late *Farin. fragm. crimin. par. 2. lit. L. num. 393. cum multis seqq.**

8 Licet dicat, &c. Notatur ad hoc quòd relictum minimè redidit subreptitum non narrata transactione, quae ad merita cause opponitur, vt per *Menoch. de arbit. lib. 2. casu 202. num. 60.*

9 Notatur etiam ad hoc quòd obtinens literas à summo Pont. tenetur ante omnia verificare omnia in eis narrata, vt per *Valase. cons. 103. num. 2.*

10 In glos. [Peremptoria] ibi (*& est peremptoria, quae intentionem agentis perimit, &c.*) Ita *Petr. Greg. f. sintagm. iuris lib. 2. cap. 2. t. n. 8. Ioseph. Cumia in ritibus Siciliae cap. 25. nu. 36. Camill. Borrell. d. tit. 48. de except. num. 16.*

11 In ead. glos. ibi (*& iuramentum de non agendo*) Vide *Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 11. S. 12. verbo ou par le serment. num. 19. fol. 346. Soar. de Pace d. temp. 7. num. 2. late Bernard. Muscatel. d. par. 4. glos. periurij.*

12 In glos. [Finita] Notatur ad hoc quòd non dicitur lis finem accipere nisi per sententiam in iudicatum transactionem, vt per *Flamin. d. q. 3. num. 21. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 114. num. 34. & seq. de quo late dixi in collect. ad Clem. 2. vt lite pend.*

S V M M A R I V M.

1. Contestatio litis non fit per exceptionem peremptoriam.
2. Doctores de libello agentes referuntur.
3. Contestatio litis quando, & quibus modis fieri dicatur, remissive.

Cap. Si oblato. II. Bonif. VIII.

SI oblato ab actore libello reus excipiat peremptorie per hanc exceptionem non contestatur lis, sed est contestanda, nisi exceptio sit ex his tribus, quae impediunt. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gem. Io. Andr. Arch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 49. Alagona in compendio pag. 218. remissive Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Ab actore libello. De libello late agunt *Marant. de ordine iudic. part. 6. tit. de libelli oblat. Cur. Philip. p. 1. S. 11. Soar. de Pace in pract. p. 1. tom. 1. temp. 4. Cardos. in praxi Iudicium verbo libellus, Amat. Roderic. in pract. cap. 5. de libello a Floris, Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 49. de libello.*

3 Litis contestatio intelligitur esse facta.

Quan-

Quando, & quibus modis litis contestatio fieri dicatur vide *Viu. Neapol. decis. 310. nu. 2. Menoch. de presump. lib. 2. pres. 30. à num. 1. Camill. Borrel. in sum. omnium decis. tit. 50. de litiis contestat. num. 6. & 7. Mendez à Castro in praxi Lusti. lib. 3. cap. 6. Melch. Phebos Aresto 84. tom. 1.*

De Iuramento Calumniæ. Tit. IV.

S V M M A R I V M .

- 1 Iuramentum calumniæ non est de substantia quòd statim post litem contestatam præstetur, & num. 2.
- 3 Iuramentum calumniæ si tacite omittatur non propter hoc annullatur processus legitime factus, & num. 4.
- 5 Iuramento calumniæ statuto tolli non potest, nec Principis rescripto nisi expressis verbis deroget.
- 6 Iuramentum calumniæ, & de veritate dicenda præstatur in spiritualibus.
- 7 Iuramentum calumniæ præstari debet in causis criminalibus.

Cap. Si de calumnia. I. Bonif. VIII.

IVRAMENTVM de calumnia, vel de veritate dicenda non est necesse vt fiat initio litis, potest enim fieri in qualibet parte litis. Colligunt ex Ordinar. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 2. pag. 64. Alagona in comp. Iuris Canon. pag. 222. remissive Casal. in annos. & Ximen. in concor. part. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. firmant *Tiraq. de retractu lig. §. 2. glos. 2. num. 1. Marant. de ordine indic. part. 6. ad secundam Iudicij partem de Iurament. num. 3. Menchaq. vsufreq. lib. 2. cap. 25. num. 7. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuileg. 12. num. 2. Anton. Del Re de Iuram. calumnia cap. 1. num. 19. Amat. Roder. in præf. de modo, & forma videndi, seu examinandi processum cap. 11. num. 24.*

S. Propter.

3 Iuramentum calumniæ si in tota causa tacite omittatur, processus legitime factus non est nullus, neque annullandus. Colligunt *Doctores in principio huius tex. citati,*

4 Hanc eandem conclusionem, cui aduersari videtur l. 2. S. *sed quia veremur*, Cod. hoc tit. firmant, & intelligunt *Marant. d. loco num. 2. Menchaq. vsufreq. lib. 2. cap. 25. Kirchoa. tom. 1. commun. opinion. lib. 2. tit. 28. num. 18. pag. 360. Tiraquel. de iure mariti glos. 7. num. 80. Grauat. ad Vestr. in præf. Romana Curie lib. 5. tit. 2. num. 11. & 12. Math. Coleri. decis. 157. num. 4. & 5. Ioseph. Cumia in ritibus Sicilia in prælud. num. 14. Bernard. Graue. ad præf. Camera Imper. lib. 1. concl. 84. à princip. Gutier. præf. lib. 1. q. 99. D. Barbof. in l. maritum nu. 97. ff. solutio matrim. Morl. in emporio Iuris Ciuilibis part. 1. tit. 11. in prælud. num. 23. vers. unde, Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 51. de Iuram. calumn. à num. 9. Anton. del Re in tract. de Iuram. calumn. cap. 7. num. 3. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 208. à num. 15. Rot. decis. 1. num. 4. & decis. 55. & decis. 52. nu. 3. & decis. 117. apud Farin. in collect. 1. nouissimarum, aliàs part. 4. diuers. ex quorù dièis colligitur Iuramentum calumniæ non posse remitti à partibus, quia introductum fuit ob publicam vtilitatem, & ita procedere *tex. in d. l. 2. S. sed quia veremur*; si vero omittatur processus sine eo gestum valere, quia pertinet ad ordinem iudicij accidentalem, & procedere *tex. in præfenti, & Ordin. Regiam. Lusti. lib. 3. tit. 63. in princip. ibi, ou se nam fosse dado Iuramento de calumnia as partes.**

Quando vero ab altera partium exactum sit, tunc de substantia processus esse resoluunt *Viu. Neapol. decis. 109. nu. 9. Vant. de nullitat. tit. ex defectu processus num. 29. Vincent. Carot. de Iuram. litiis decisorio q. 13. num. 6. Anton. Del Re d. cap. 7. num. 7. Bernard. Graue. d. concl. 84. num. 5.*

5 Vnde Iuramento calumniæ statuto tolli non posse tradunt *Viu. d. decis. 109. nu. 5. Vincent. Carot. d. q. 13. princip. num. 7. Anton. De Re cap. 13. nu. 1. Surd. decis. 18. nu. 8. Nec consuetudine Viui. d. decis. 109. num. 3. Carot. d. q. 13. n. 7. Anton. Del Re cap. 15. num. 4. Nec Principis rescripto, nisi expressis verbis deroget, vt per Anton. De Re d. cap. 13. num. 21. Ludou. Rodolphin. de suprema, seu absoluta Principis potest. cap. 6. num. 43.*

S. Quamuis.

6 In causis spiritualibus iurari debet de calumnia, & de veritate dicenda. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati.*

7 In glos. [In eisdem] ibi (*nunquid in criminalibus iuretur de calumnia?*) Notatur ad hoc quòd

hoc quòd in causa criminali præstari debet iuramentum calumniæ, vt tradunt *Perez l. 1. tit. 3. lib. 3. Ordin. pag. 52 3. Bernard. Graue. ad practic. Camera Imper. lib. 1. concl. 84. num. 6. Farin. in praxi crimin. part. 1. q. 16. num. 28. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 208. num. 26. Camill. Borrell. in summa omnium decif. tit. 51. num. 34. Aloyf. Ricc. in decif. Curie Archiep. Neapol. decif. 56. num. 10. part. 2.*

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

1. Appellationis in causa iurari debet de calumnia, & de veritate dicenda, & nu. 2.
3. Procurator deputatus post iuramentum calumniæ factum à principali, debet etiam ipse iurare de calumnia.
4. Procurator exigente aduersario non solum tenetur iurare in animam domini, sed etiam in animam propriam.
5. Hæres, vel successor au tenetur iurare ex quo de sanctus iurauerat, remissive.

Cap. In appellationis. II.

- I**N causa appellationis est iurandum de calumnia, & de veritate dicenda, etiam nisi in principali sit iurandum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Ge. nin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 65. Alagona in compend. pag. 222. remissive Ximen. in concord. part. 2.
2. Hanc eandem conclus. ex hoc tex. defumunt, multipliciterque declarant *Myfing. cent. 1. obseru. 1. Franc. Marc. Delphin. decif. 1182 num. 23. part. 1. & decif. 706. par. 2. Menchag. quæst. frequent lib. 2. q. 25. num. 30. Bell. comb. tom. 1. commun. opinion. lib. 3. tit. 7. nu. 22. Bredod. in tract. de appellation. part. 2. tit. 30. de litis contestat. Camill. Borrell. in summa omnium decif. tit. 50. de litis contestat. num. 29.*

S. Procuratores.

3. Procurator deputatus post iuramentum calumniæ factum à principali debet etiam ipse iurare de calumnia. Colligunt Doctores in princip. tex. citati.
4. In glof. [Ab ipsis] ibi (Sacramentum tamen calumniæ, &c.) Notatur ad hoc quòd procurator exigente aduersario non solum tenetur iurare in animam domini, sed etiam in animam propriam, vt per *Gail lib. 1. obseru. 89. num. 47. Anton. del Re de Iuram. calumnie cap. 16. num. 45. Surd. decif. 18. num. 3. Camill.*

Borrell. in summa omnium decif. tit. 51. num. 19.
 5. In glof. [Iuramentum] ibi (an hæres, vel successor teneatur iurare ex quo de sanctus iurauerat? Vide *Soar. de Relig. tom. 2. lib. 2. de Iuram. cap. 31. num. 12.*

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

1. Procurator habens speciale mandatum iuratum de calumnia, & num. 2.
3. Mandatum speciale ad iurandum de calumnia sufficit, licet expressa non sit in eo causa in qua iurandum fit.

Cap. Nullam sibi. I H. & vlt.

- P**ROCURATOR constitutus cum speciali mandato ad iurandum de calumnia ad tale iuramentum præstandum admitti potest. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 67. Alag. in compend. pag. 223. remissive *Casal. in annor. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*
2. Hanc eandem conclus. ex hoc tex. defumunt *Cou. lib. 1. var. cap. 6. num. 2. & in cap. quamuis pactum part. 10. S. 5. à num. 8. Cott. in memorabil. verbo procurator pag. mibi 709. Franc. Marc. Delphin. decif. 687. num. 1. par. 2. Matb. Coler. German. decif. 115. nu. 1. & 2. Anton. Gabr. tom. 3. communium opin. tit. de mandato concl. unica vers. quarto requiritur, Pe. regr. Iannim. de citat. reali lib. 3. cap. 25. num. 161. Enlu. Pacian. de probationib. lib. 2. cap. 48. num. 12. Anton. Del Re Tiburtin. de Iuramento calumniæ cap. 16. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuileg. 111. num. 4. Mench. vsufrequent. cap. 25. num. 16. Gutier. practic. lib. 1. q. 62. Cald. Prejira in l. si curatorem verbo implorandum nu. 6. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo procurator num. 36. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 105. num. 21. Camill. Borrell. in summa omnium decif. tit. 51. de Iuram. calumnie num. 16. & tit. 66. de procuratorib. num. 181. Aloyf. Ricc. decif. 52. num. 2. apud Farin. part. 4. sua praxi crimin. & decif. 117. num. 2. apud eundem in l. collect. nouissimarum aliàs par. 4. diuers. resoluentes quod procurator ad iurandum de calumnia speciale mandatum habere debet. Et sufficit speciale mandatum, licet non sit expressa in eo causa in qua iurandum fit, vt docet *Anton. del Re d. c. 16. n. 17. Stephan. Gratian. d. c. 105. nu. 23. quamuis contrarium sequatur. Mench. d. cap. 25. num. 17.**

De Restitut. spoliatorum . Tit. V.

S V M M A R I V M .

- non obstat agenti super rebus ecclesiasticis ,
& è contra .
20 Ecclesie res publici Iuris censentur .
21 Declaratur tex. in cap. 2. de ordine cognit.

Cap. Frequens . I. Innoc. III.

- 1 Spoliationis exceptio facta ab alio quàm ab auctore in ciuilibus non admittitur , in criminalibus vero facta à tertio admittitur dummodo sit de tota substantia vel parte .
Exceptio probari debet infra quindecim dies , aliàs sit condemnatio expensarum .
- 2 Spoliationis exceptio dicitur dilatoria .
- 3 Exceptio spoliationis necessariò ante litem contestatam proponenda est .
- 4 Exceptio spoliationis facta ab alio , quàm ab auctore non potest opponi in causa ciuili ad effectum litem , & iudicium deferendi .
- 5 Spolij exceptio repellit spoliatorem agentem à iudicio etiam super alia re , nec auditur donec restituat rem per spoliū substractam .
- 6 Spolij actio repellit agentem etiam actionem aliquam priuilegiata , qualis est actio de possi .
- 7 Spolij exceptio repellit etiam agentem super alio spolio .
- 8 Attentatorum via si quis egeris pro spolio si tibi factio lise pendente , non repellitur per exceptionem alterius spolij etiam rei diuersę , quod non sit factum lise pendente .
- 9 Auctor agens de spolio potest conueniri à reo de alio spolio .
- 10 Conuentus ex causa ciuili non potest repellitur ex agente proposita exceptione spoliationis facta à tertio , tamen accusatus criminaliter virtute talis exceptionis potest suum accusatorem repellere .
- 11 Spoliatio debet esse omnium vel saltem maioris partis bonorum ad hoc , vt impediatur accusatio contra spoliatum proposita .
- 12 Excipiens tenetur probare suam exceptionem contra spatium quindecim dierum , aliàs in expensis auctori condemnabitur .
- 13 Declaratur tex. in presenti .
- 14 Dies termini non computatur in termino .
- 15 Exceptio de spoliatione facta à tertio infra centum tempus à iudice statuendum , debet restitutionem petere , aliàs accusabitur ex exceptione non obstante .
- 16 Iudex debet quantum potest obuiare ne iudicium coram se agitatum sit elusorium .
- 17 Iudex ex officio debet nullitor agentem repellere .
- 18 Declaratur tit. C. vt nemo inuitus agere , etc .
- 19 Exceptio spoliationis priuaturam verum .

SPOLIATIONIS exceptio posita ab alio quàm ab auctore in ciuilibus non impedit quin Iudex in principali procedere possit , in criminalibus vero à quocunque posita impedit , dummodo sit de tota substantia vel maiori parte , quæ tamen exceptio probari debet infra quindecim dies , aliàs sit condemnatio expensarum præhabita Iudicis taxatione , & si æquū illi vitium fuerit , punitione minime relicta . Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Burr. Domin. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 103 . Alagona in compend. pag. 235. remissiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concord. par. 1. & 2 .

- 2 *Causas ecclesiasticas impedit, & perturbat.* Ergo exceptio spoliationis dicitur dilatoria , vt notant glos. verbo perimitur in presenti. glos. 2. in cap. 1. 2. q. 2. glos. 3. in cap. ex conuentione , vbi Abb. num. 5. & Doct. sup. hoc tit. idem Abb. in cap. a. nu. 2. de ordine cognit. l. 1. in §. nihil commune num. 138. Bonifac. in Clem. vnica nu. 66. de causa possess. & prop. Greg. l. 5. verbo le deue tit. 10. par. 3. Perez ad l. tit. 8. lib. 3. Ordin. vers. præterea , Menoch. de arbit. casu 240. nu. 4. & remed. 15. recuper. num. 382. & 491. & remed. 3. retin. nu. 666. V. iust. tom. 2. comun. opin. lib. 7. tit. 1. n. 334. & nu. 339. Bernard. Muscatel. in praxi aurea ciuili Neapol. p. 3. gl. auctore n. 38. ita ut talis exceptio sit necessariò ante litem contestatam proponenda , sicuti quæcunque alia , vt restituantur addit. ad gl. verbo perimitur in presenti. Bar. in d. Si uil commune n. 24. cum seqq. & ibi l. 2. n. 173. & plures de quibus Cou. lib. 1. var. c. 16. nu. 2. in princip. & vers. quod si. Menoch. remed. recuper. n. 174. et remed. 15. n. 382. M. Ech. illust. c. 88. a. n. 27. Perez in d. vers. præterea , intendunt Innoc. & alij in c. 2. de ord. cognit. quod scilicet reg. c. inter monasteriū cū similib. de re iudic. secundū quā exceptio dilatoria regulariter ante litē proponi debet , obtinet etiā in exceptione spolij , de qua agimus , ita ut post litē in petitorio contestatā nō possit spoliatus exire de spolio ; vt petitoriū suspendat.

4 Statuimus, vt in ciuilibus negotijs,

§c. Collige ex tex. exceptionem spoliatio- nis factæ ab alio quàm ab actore in causa ciuili non posse opponi ad effectum li- tem, & iudicium differendi, immo ea non ob- stante Iudex de causa principali cognoscere, & eandem definire tenetur, vt notant *Dom. Franc. Achar. & omnes in presentii, Abb. in cap. olim il 2. nu. 6. de restit. spoliat. Paul. Alex. & Ias. in l. si te bonis C. de iure delib. Afflicti. decis. 150. num. 8. post alios Bacc. de inope debi- tore c. 4. nu. 4.* quod intelligendum est etiamsi reus fuerit tota sua substantia spoliatus, vt aperte colligitur ex hoc tex. qui dum distin- guit iater causas ciuiles, de quibus agimus, & criminales, & ait in criminalibus exceptione spoliationis omnium, vel maioris partis bo- norum factæ à tertio specialiter impedire litis ingressum, aperte docet secus esse dicendum in ciuilibus, vt optime expendit *Abb. d. loco.*

5 Sed in ciuilibus ab actore, §c.

Collige ex tex. exceptionem spolij repellere spoliatorem agentem à iudicio, etiam super alia re, nec audi- ri donec restituat rem per spolium subtra- ctam, idem probat tex. in cap. 2. vers. sed quoni- am, de ordine cognit. resoluunt *Dom. Franc. Anch. & omnes in presentii, Abb. in d. cap. 2. nu. 3. & 4. Specul. tit. de citat. m. 11. Afflicti. decis. 19 Ias. & Doct. in d. l. si te bonis, Soss. conf. 12. vol. 4. vol. 1. post alios Marant. de ord. iudic. part. 4. dist. 7. num. 48. & seq.*

6 Amplia prædictam exceptionem spolij repellere agentem etiam actione aliqua pri- uilegiata, qualis est actio depositi, vt tenet *gl. verbo in modum, ibi, bene obstat exceptio, in d. c. 2. de ord. cognit. quam sequuntur Anton. & communis ex Abb. ibi num. 22. Sicul. in cap. 2. num. 4. de deposito; Ias. in §. in bona fidei nu. 11. Instit. de actionib. Perusina presentii. §. sup. in princ. Menoch. remed. 1. recuper. num. 388.*

7 Amplia deinde repellere etiam agentem super alio spolio, vt probat *vers. quænam quam, de ordine cognit. sù modo* exceptio fuerit proposita de spolio rei diuersæ ex *Kabale. conf. 88. nu. 3.* & dummodo actor non agat de spolio magis priuilegiato, quod si agat non repellitur per exceptionem alterius spolij, fa- uor enim Rei, qui in hac exceptione conside- ratum, solum viget ubi omnia paria sunt ex reg.

8 cum sunt partium, de reg. Iuris lib. 6. Vnde inferitur quod si quis egerit via attentatorum pro spolio sibi facto lite pendente non repel-

litur per exceptionem alterius spoliætiam rei diuersæ, quod non sit factum lite pendente, vt tenent *Abb. in cap. bonæ n. 20. de appellat. Dec. conf. 200. num. 3. vol. 1. Afflicti. decis. 98. num. 4 Rip. in cap. sepe num. 10. de restit. spol. Corraf. in §. nihil commune num. 52. Menoch. remed. 1. recuper. num. 388. Valasc. d. conf. 88. num. 10.*

9 Intellige tandem vt non solum exceptio spolij possit opponi contra agemem de alio spolio iuxta supradicta, sed etiam vt actor agens de spolio, possit conueniri a reo de alio spolio, vt expresse probat *tex. in d. c. fin. in princ. ibi, nisi super questione. & c. ubi Abb. notab. 1. Marant. d. p. 4. dist. 6. n. 32. & 37. Valasc. d. conf. 88. n. 3.*

10 In criminalibus autem, §c.

Collige ex tex. quod licet conuentus ex causa ciuili non possit repellere agemem proposita exceptio- ne spoliationis factæ à tertio iuxta *vers. statuimus, tamen accusatus criminaliter virtute talis exceptionis potest suum accusatorem repellere, vt per Ioan. Andr. & Apobaran. no- tab. 3. Dominic. num. 6. & omnes in presentii, Abb. in cap. olim il 3. num. 6. hoc sit. Marant. p. 4. dist. 7. n. 48. Beroi. in c. ite cum quis n. 6. hoc sit. Afflicti. decis. 19. Tiraq. in l. si unquam ver- bo omnia, vel partem nu. 12. C. de reuoc. donat. Menoch. remed. 1. recuper. num. 32. q. sum sequen.*

11 Intelligetamen, quod ad hoc vt impediatur accusatio contra spoliatum proposita requiritur quod spoliatio sit omnium vel saltem maioris partis bonorum, vt docet Pontifex in presentii in *vers. illam autem, nec imme- rito prædicta declaratio ita fuit facta, regula- riter enim in iure nostro æquiparantur omnia bona, & maior eorum pars, sicuti docent Ducen. reg. 383. vers. amplia secundo, Tiraquel. d. verbo omnia, vel partem num. 12. & ideo metum amissionis maioris partis bonorum cadere in constantem virum asserunt *Cou. de spoliabilib. p. 216. §. 4. n. 18. Mascard. de probat. concl. 105. n. 54. Menoch. de arbitr. lib. 2. c. 35 n. p. Car. Tusch. lit. M. concl. 215. n. 3. & ruc. 17 n. 8. & 9. Säch. de Matr. lib. 4. dist. 5. n. 20. cum 7. segg. Farin. fragm. crimin. par. 2. lit. M. nu. 89.**

12 Intra quindecim dierum spatium, §c.

Collige Notatur ad hoc quod excipiens tenetur probare suam exceptionem infra spatium quin- decim dierum, alias in expensis actori con- demnabitur, vt per *Dominic. in cap. 1. §. si vero num. 3. de except. hoc lib. Intellige autem hoc tempus esse continuatum & currere ipso iure statim quod exceptio fuerit admissa, cum sit dilatio*

dilatatio legalis secundum *Ioan. Andr.* & communem in *dist. cap. 1.* & probatur ex ijs, quæ tradunt *Anton. Gomez tom. 3. vari. cap. 1. num. 3. Tiraquel. de retractu lig. S. 1. glos. 7. num. 21. Perez ad l. 1. verbo basta tit. 8. lib. 3. Ordin. Gutier. canon. lib. 1. c. 12. n. 24. Azeued. l. 3. num. 7. tit. 1. lib. 4. noue. Recopil.*

Secus ergo si per dolum, vel alio modo intra

13 *Per violentiam* vim expulsiuam destitutum se affirmet etiam omni substantia sua, secundum *Io. Andr. Domin. Franc. S. 1. notab. 3.* & communem in presenti, & ita secundum illos ratio infra expressa in *tex. ibi, quia neque nudis, &c.* non est finalis, neque vincta huius decisionis, quoniam *tex.* etiam ultra illam visus est habuisse respectum ad grauitatem causarum criminalium, & fauorem simul spoliati per vim, vnde licet etiã hoc casu militet ratio in nostro *tex.* expressa, non tamen militat alia fauoris *epi.*

14 In *glos. [Propositur]* ibi (*quia dies illa non computabitur, &c.*) Notatur ad hoc quod dies in quo predictus quindecim dierum terminus assignatur in ipso termino mihi computatur, & in quocumque alio termino idẽ esse resoluendum tradunt *gl. vlt. in v. super eo 12. de appellatione. Afflic. ad constitut. lib. 1. rub. 90. nu. 8. Casan. in consuet. Burgund. rub. 1. S. 3. num. 8. Duen. reg. 196. à princip. Tiraquel. de retractu lig. S. 1. glos. 1. num. 18. cam sequens. Vansi. de nullitat. tit. ex defectu iurisdiction. Ordin. num. 160. Perez l. 2. tit. 2. lib. 3. Ordin. pag. 494. & l. 22. vers. sed est dubium in med. tit. 2. lib. 7. pag. 408. Fichard. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 14. num. 31. pag. 274. Azeued. ad Curiam Pisanam lib. 4. cap. 6. num. 50. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. 2. quæst. 8. num. 8. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 161. à princip. Cardos. in praxi iudicium, & aduocat. verbo dies n. 5. & 6. Alex. Trentacing. vari. resolut. lib. 2. tit. de dilat. res. lib. 1. Rot. decis. 333. apud Farin. in v. robin. iuss. aliis p. 4. diuers.*

S. Solet autem

15 Accusatus si criminaliter probauerit exceptionem spoliationis facta à tertio ita ut repellat suum accusatorem iuxta hunc *tex. in princip. ibi, in criminalibus autem,* potest nihilominus Iudex ipsi accusata terminum præficere infa quem agat contra spoliatorem, & petat restitutionem spoli, qui terminus si elapsus fuerit non obstante prædicta exceptione poterit accusari. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati.*

16 Qui quidẽ terminus indulgẽdus est à Iudice accusationis, vt satis *tex.* in presenti significare videtur, ibi, *excipiat,* iuncto ibi, à *Iudice &c.* & communis in presenti magis probat, cuius rei ratio esse potest, quia cum Iudex debeat in quantum potest obuiare ne iudicium coram se agiturum sit elusorium *cap. bõ. n. 2. S. nec obstat,* vbi *glos. verbo eludere.* Iura similia citat, de *postulat. Prælator.* iuuant quæ *Roman. cons. 467.* vbi dicit quod Iudex officio debet nulliter agentem repellere ne elusorij actus coram eo fiant, & per prædictã exceptionem accusatio criminalis contra spoliatum proposita, & ita iudicium elusorium inutile reddi possit, iuxta hunc *tex. in princip. ibi & plerumque perimitur causæ cognitio principalis,* recte sit vt ad eundem spectet his fraudibus obuiare, ac per consequens prædictum terminum statuere; quæ quidem resolutio verissima est ad hunc videlicet effectum, vt intra illud tempus excipiens tenetur quantum in se fuerit, causam ad finem perducere, & nihil saperit quod sit in eius potestate, aliter statim vbi lapsus fuerit poterit accusari; non tamen præscribit prædictum terminum ad hoc vt aliquo modo ardeatur Iudex restitutionis, quia respectu ipsius nihil poterit statuere iuxta *reg. cap. innotuit 20. ibi, par in parem non habet imperium, de elect.*

18 In *glos. [Aestimamus]* ibi (*& sic compellitur aliquis agere, &c.*) Colligit ergo *glos.* posse quem compelli ad agendum, contra *tit. Cod. vt nemo inuitus agere, vel accusari cogatur,* tam in *rub.* quam in *tex.* & quæ tradunt *glos. pen. & Doctores in c. licet 14. de accusat. Boer. decis. 255. à princip. Mench. illust. cap. 16. in princip.* Respondetur enim *d. tit. Cod. vt nemo inuitus cum similibus,* procedere regulariter, idest vt absque respectu ad aliquam certam causam & ad aliquem effectum, & ita sine causa, & effectum non sit aliquis agere compellendus, & in hunc sensum est explicanda *hæc glos.* dum ait præcise non compelli quem ad agendum, idest præcendendo ab omni causa, seu effectum, cui similis est *glos. vlt. vers. item ad hoc in l. à quo 45. ff. de damno infectis,* ac verò causatiue, idest propter aliquas certas causas, & ad aliquos effectus, assequendos recte potest alius quis cogi ad agendum, prout in specie huius *tex.* vbi ad hoc ius spoliatus possit excipere de spoliatione, cogitur agere contra spoliatorẽ.

19 Exceptio spoliationis, quæ à Iudice repellit

lit agentis, iuxta hunc tex. *in princip. ibi, sed si in civilibus, &c.* non habet locum quando talis exceptio opponitur de rebus priuatis ad ecclesiasticas, & è contra. Colligunt ex Ordinar, *Doctores in princip. tex. citati*, tradunt *Abb. num. 24. Butr. nu. 16. Ioan. Andr. col. 4. in c. 2. de ordine cognit. Rot. decif. 20. de restit. spol. in nouis, Lap. alleg. 67. col. pen. Afflic. decif. 19*

20 Ratio vero huius decisionis ex nostro text. defumptæ illa reddi potest, quia res Ecclesiæ publici Iuris cèsentur *arg. l. 1. S. huius studij ff. de iustis. l. fin. in princ. C. de sacros. Eccles.* Constat autem quòd de publico ad priuatum non admittitur compensatio *ex l. 1. & 3. C. de compensat.* Igitur similiter exceptio de publico ad priuatum, ac perconsequens de re ecclesiastica ad temporalem, vel è contra reiicienda est, iuxta hunc tex. quam rationem assignat *glos. in præsent. ibi, sunt publici Iuris*, ubi, *Monach. num. 10.* & eam frequentius probare videntur *Ioan. Andr. num. 6. & Franc. col. fin. in præsent.* dum dicunt res Ecclesiæ publicas esse, & earum dominium non spectare ad priuatas personas.

21 Non obstat *d. cap. 2. de ordine cognit.* ubi Abbas quidam nomine monasterij agebat super quibusdam rebus ecclesiasticis contra nobiles de quibus ibi, qui tamen contra Abbatem spoliationis exceptionem cuiusdam castri oppulerunt, & ita rei priuæt, quæ quidem admissa fuit, quia omiſſa *Ioan. Andr. col. 4. in d. cap. 2. & Rota ubi supra*, ac coram resolutione existimantium tex. in præsent. de nouo introducere ne in specie de qua agit exceptio admittratur, quæ tamen tempore *d. cap. 2.* admittebatur ex verbo *fancimus*, hic positum, facilius respondetur *tex. hunc* agere de rebus omnino priuatis, vt quia nullo modo pertinent ad Ecclesiam, sed propriè sunt in dominio singulorum, & ita sunt merè temporales, quarum spoliationem in vim exceptionis nollet text. negat posse opponi contra agentem de rebus ecclesiasticis, & è contra, at vero *tex. in d. cap. 2.* agere de exceptione spolij rei ad Ecclesiam quoad dominium directum pertinentis, cuiusmodi erat castrum de quo ibi, ipsi enim nobiles asseriebant castrum ad ius, & proprietatem monasterij pertinere, quod fieri potuit respectu dominij directi manente vtili penes illos ex aliquo contractu feudali, vel emphyteutico, vt ibi notat *Imol. num. 8. Bald. num. 4. Bellem. num. 9.* & ita in eo tex. fuit opposita exceptio spoliationis rei etiam ecclesiasticæ contra agentem super re

ecclesiastica, quem intellectum probauit *Archid. hic ad fin.* & illum reiectis glossæ intellectibus magis probare videtur *Anch. not. 10. Domin. col. pen. & fin. & Franck.* quem vide in præsent. dicens illum esse verum, & meliorem ceteris, secundum quos verbum, ecclesiasticis, de quo in hoc §. accipiendum est de omnibus rebus, quæ aliquo modo ad Ecclesias pertineant, etiam si res spirituales non fuerint, siue possideantur à laicis, siue à clericis, quicquid *glos. Monach. Hostiensis* aliter sentierint. Vnde *tex. hic* in dicitur intelligendus est prout loquitur siue causa vertatur inter laicos, siue inter clericos, siue inter vnum clericum, & alium laicum secundum *Franc. in præsent. nu. 1. in fine*, quicquid *glos. in principio* aliter sentiat, dum ait solum procedere quando agitur inter personas ecclesiasticas. Neque verbum, *fancimus*, de quo hic, aliquid noui inducit, licet enim multoties Ius nouum inducat, aliquando tamen ex materia subiecta contrarium suadente nouum non inducit, sed antiquum declarat, vnde cū hic agatur de exceptione rei ecclesiasticæ, & ita publicæ ad priuatam, satis apparet illam de Iure etiã antiquo inepte proponi iuxta supradicta.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia, qua petit restitutionem decimarum, quas se dicit infra Parochiam alterius possedisse, non auditur nisi probet possessionem legitimam, & num. 2.
- 3 Spoliatus ubi restitit. Ius commune non est restituendus, tam in causis spiritualibus quam temporalibus vt num. 14.
- 4 Adducitur in contrarium tex. in cap. cum Ecclesia Sutrina, de causa possess.
- 5 Concilian:ur diuersimode textus in præsent. & d. cap. cum Ecclesia, & nu. 6. sed verius num. 7. & 8.
- 9 Declaratur tex. in c. licet Episcopus 28. de preb. hoc lib. & num. 10.
- 10 Declaratur tex. in cap. constitutus 8. & in c. quoniam 10. de filiis Presbyter. & num. 11.
- 12 Iudex potest sine citatione priuare possessionem illum, quem constat notorie non competere defensionem.
- 13 Spoliato lise appellatione pèdente si ei Ius commune resistat, & assistat spoliatori, non est facienda restitutio, quamuis per viam assentatorum agat nisi de titulo doceat.
- 14 Spoliatus decimis, beneficio, vel alia quacunque spirituali nõ est restituendus si aduersus eum

cum obijciatur notorius proprietatis defectus, & num. 16.

17 Exceptio donec probetur pro regula Iuris præsumitur.

18 Laici spoliati decimis agentes interdictione unde vi an sint ante omnia restituendi, ostenditur.

19 Laicus quando spoliatur fructibus ipsi temporaliibus, qui decimarum nomine ipsi nomine proprio soluuntur ex aliquo titulo temporali manente Iure spirituali decimandi penes spiritualium ministros, an restituatur, ostenditur, & num. 20.

Cap. Ad decimas. l. 1. & vlt. Bonif. VIII.

1 Canonici spoliati decimis prædialibus, quas in aliena Parochia percipiebant, non sunt restituendi nisi euidenter docuerint Iuris decimandi possessionem legitime assequutos fuisse, ac perconsequens ostenderint titulum, vel causam ex qua possessio instituitur, quia præsumitur iniuste occupasse cum prædialia in aliena parochia de Iure communi ad eandem pertineant, nisi aliud ostendatur. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. And. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. in ration. lib. 1. pag. 160. Alagona in comp. pag. 236. remissive Casal. in annos. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 Hoc idem ex hoc tex. desumunt glos. magna in cap. 1. de prescript. hoc lib. Rip. num. 77. & las. nu. 47. in S. nihil commune, idem Rip. in c. cum Ecclesia Sutrina col. pen. de causa possess. Felin. in cap. ad petitionem num. 7. de accusat. Dec. conf. 15. col. vlt. Cou. lib. 1. vari. cap. 17. num. 6. & de sponsalib. part. 2. cap. 7. S. 5. nu. 10. Corraf. lib. 2. miscelan. cap. 2. à nu. 4. Rebuff. de decim. g. 13. n. 83. Nauar. in c. accepta oppos. 11. num. 7. & 21. Mench. illust. cap. 86. à princip. & num. 18. vers. 14. Anton. Gabr. commun. sub tit. de restitut. spoliat. concl. 1. nu. 107. Menoch. remed. 1. recuper. à num. 367. Gutier. canon. lib. 2. cap. 21. num. 74. & cæteri in discursu citati.

3 Vnde ex hoc text. iam colligunt Doctores spoliatum quando resistit Ius commune non esse restituendum, concludentes ideo in præsentis restitutionem non dari quia Canonici spoliati percipiebant prædictas decimas ex prædijs intra spoliantis parochiam constitutis, ac subinde Ius commune, vel eius præsumptio erat pro parochia spoliante, quo attempto prædictum Ius decimandi solis Paro-

chis intra fines suæ parochiæ competit cap. vlt. de paroch. & insimul erat contra Canonicos spoliatos, & sic hic est vnus celebratissimus casus ad probandum versus reg. illam, spoliatus est ante omnia restituendus, de qua in cap. 1. sup. hoc tit. in Decretalib. non enim procedit quando Ius commune fauet spoliatori, & resistit insimul spoliato.

4 Obstat tamen maxime tex. in d. c. cum Ecclesia Sutrina 3. de causa possess. & propr. in vers. Non igitur, dum clericos spoliatos iudicat reducendos esse ad eandem possessionem Iuris eligendi, cum habeant contra se Iuris communis præsumptionem, secundum quam electio Episcoporum pertinet ad Canonicos, & non ad clericos, vnde denegandam esse restitutionem decidere debebat Pontifex in dict. cap. cum Ecclesia iuxta reg. tex. in præsentis, & quæ eius argumento resoluti Doctores communiter supra in principio citati.

5 Quare Paul. de Castro in l. seruitutes nu. 9. vers. breuiter ff. de seruitut. & alij de quibus Mench. d. c. 86. n. 1. & plures, quos refert, & sequitur D. Barbof. in d. l. si de vi à n. 133. distinguunt inter causas ecclesiasticas seu spirituales, velut decimas, in quibus inquit procedere textum in præsentis, & inter res profanas esse faciendam differentiam, in his vero admittunt restitutionem esse concedendam, utroque Iure quamuis spoliato Ius commune, vel eius præsumptio resistat S. recuperanda, Insistit de interdictione. & in hunc sensum interpretantur etiam tex. in d. cap. cum Ecclesia; quæ differentia non probatur, quia in illo textu de quasi possessione rei spiritualis, nempe Iuris eligendi Episcoporum agebatur, quod inter spiritualia computari non est dubium, ex cap. Messana, & cap. Sacrosancta, cum similib. de elect.

6 Alij autem secundo loco distinguunt vtrum Ius commune resistat spoliato, & assistat spoliatori, quo casu resoluunt procedere tex. in præsentis, & restitutionem esse denegandam, vel vtrum solum resistat spoliato, non tamen assistat spoliati, quo casu admittunt faciendam esse restitutionem non obstante illa Iuris communis resistentia, & procedere tex. in cap. licet Episcopus, de præbend. hoc lib. & in d. cap. ex insinuatione, de procurator. ita ex Ioan. Andr. Monach. Domin. & alijs magis communem testatur, & sequitur Nau. in cap. accepta, de restitut. spoliat. opposit. 10. & post eum Cou. lib. 1. vari. cap. 17. num. 6. Mench. d. cap. 86. num. 18. in fine. Gutier. lib. 2. canon.

cap. 21. nu. 74. & multis late adductis à D. Barbosa. in d. l. si de vi. à num. 130. Verum licet hæc distinctio valde notanda sit, minime tamen tollit difficultatem d. c. cum Ecclesia. Sustrina, in quo Ius commune non solum resistebat, & aduersabatur clericis spoliatis, volentibus interesse Episcoporum electionibus, sed expresse assistebat, & fauebat Canonici spoliatis, quibus solis competit interesse huiusmodi electionibus, vt decidit expressè tex. in dicto cap. cum Ecclesia, & tamen nullo probato, vel allegato titulo aut restitutionem esse faciendam.

7 His igitur, & alijs reiectis dicendum puto multa concurrere in d. cap. cum Ecclesia; quæ faciunt valde diuersam hypothefim, & casum ipsius à casu huius tex. quæ licet separatim, considerata efficaciter non concludant, simul tamen iuncta efficacem reddunt præsumptionem tituli ad enuerandam, & elidendam contrariam Iuris communis præsumptionem, nam in d. cap. cum Ecclesia, vltra longissimum temporis spatium, & multiplicatas illas trium Episcoporum electiones, de quibus ibi, interuenit non solum simplex Canonicoꝝ patientia, sed factum quoque positum eorum; constat si aduersas clericos ab eisdem Canonici ad tres illas electiones admissos fuisse, vocando eosdem ad electionem faciendam cum reliquis, ad quos de Iure pertinet vel consuetudine facultas eligendi, recipiendo eorum votes, easque inter alias numerando, sicut moris est, iuxta formam tex. in cap. quis propter, iuncta glos. verbo debent, de elect. cum similibus.

8 Per contrarium vero in hoc tex. non ita proponitur longissimum tempus, & antiqua possessio, sed recens possessio, & breuius tempus, vt deducitur ex verbis, quibus Pontifex vtitur, ibi, possedisse aliquandiu, notant differentiam Abb. num. 24. l. mol. 25. in fine, & plures alij, ex quibus verissimum intellectum tradit Mench. num. 2. cum seqq. d. loco. Deinde in hoc tex. nullus actus cooperationis ex parte aduersarij interuenit, sed solum ex parte spoliati proponitur actus ille perceptionis decimarum, quare manifestissima apparet differentia inter hunc tex. & d. cap. cum Ecclesia, & eorum discursum colliges ex Abb. ibi num. 49. cum seqq.

9 Non obitat tex. difficilis in cap. licet Episcopus 28. de præbend. hoc lib. vbi habens duas Ecclesias Patochiales si priori per Episcopum spoliatur statim restituitur licet non

ostendat titulum, aut dispensationem, per quam plures insimul retinere possit, & tamen contra illum adest manifesta Iuris communis resistentia, de qua in cap. quia nonnulli, de cleric. non resid. & in cap. de multa, de præbend. & insimul idem Ius commune fauet Episcopo spoliati, ad quem de Iure communi pertinet collatio Ecclesiarum ex cap. omnes Basilia 16. q. 7. nonnulli enim respondent in specie illius tex. non esse faciendam restitutionem beneficij spoliato priusquam restituitur sibi Ius competere in alio, quod priori loco obtinebat, ita Rot. decis. 2. de restit. spoliati. in antiq. & alij, quos refert, & sequitur Menoch. remed. 15. rec. num. 467. Felin. in cap. ad petitionem num. 16. de accusat. Beroi. in cap. in litteris num. 87. hoc tit. secundum quos tex. tantum dicit possessionem duarum Ecclesiarum incompatibilium minime citatum non esse spoliandum, ex ratione, quam subdit, quia forsitan poterat ei aliquod Ius competere, non tamen exinde sequitur illum spoliatum esse restituendum, cum ipsi resistat Ius commune prohibens ne quis plures Ecclesias obtineat, & insimul faueat Episcopo spoliati iuxta supra dicta: ac subinde succedit regula nostri tex. quod spoliatus, cui Ius commune resistit, & insimul fauet spoliatori non est restituendus, nisi de causa legitima doceat, & ratio d. cap. licet, adijcitur. tantum ad effectum ne Episcopus beneficiarium inauditum, & inuocatum spoliari, non autem habeat locum post spoliolum commissum, quia non debet fieri restitutorio, sicque prædicta ratio non potest applicari terminis nostri tex. vbi non agitur de non spoliando, sed de iam spoliato restituendo, quam responsionem ad d. cap. licet in disputatione publica se bis præstitisse asserit Nau. in cap. accepta opposit. 10. à num. 2. hoc tit.

10 Verum licet hic intellectus satis defendi possit, longè tamen verius, & receptius est in specie d. cap. licet, beneficiarium per Episcopum spoliatum non facta citatione esse restituendum, & illi aduersus Episcopum competere interdictum vnde vi, prout resoluunt Franch. num. 3. in d. cap. licet, Abb. num. 24. in d. cap. in litteris, dicit communem Nau. vbi proxime à num. 6. tenet Cassad. super reg. Cancel. decis. 14. num. 7. Cou. lib. 1. vari. cap. 17. num. 6. qui omnes expendant d. cap. licet, iuncta ipsius ratione. Facit deinde c. conquerente sup. hoc tit. vbi iniuste spoliatus à Iudice restituitur per interdictum vnde vi, quod conceditur contra Iudicem spoliantem sicut

sicut contra priuatum quemcumque; idem probat *tex. in cap. referente*, ubi *Dec. notab. 2. de prabend. Nau. in cap. cum contingat 7. causa nullit. pag. pen. de rescript. Menoch. reined. 8. recap. à num. 8.* Constat autem quod spoliatus beneficio à priuata persona debet statim ad illud restitui antequam de canonica institutione doceat iuxta *d. cap. in litteris*, igitur similiter spoliatus prætermisso Iuris ordine ab Episcopo statim est restituendus ad illud iuxta *d. cap. licet*. Nec obstat quod Ius commune resistit ei, qui obtinet duos Ecclesias, licet enim id verum sit iuxta *d. cap. de multa*, cum similibus, non tamen est verum, quod idem Ius commune assinit Episcopo spolianti in beneficij obtentione, seu retentione, illud enim sibi retinere non potest, arg. *cap. si sibi concessio, de prabend. hoc lib.* sed tantum in eo quod vacans beneficium conferat, sic assinitia Iuris communis pro Episcopo respicit solam collationem, resistit vero contra spoliatum, acquisitionem, & retentionem, quæ quidem sunt admodum diuersa, ac subinde cum Ius commune non assinit spolianti Episcopo in eo in quo resistit Canonici spoliatis, fauet parochi spolianti, & perconsequens standum est *reg. d. cap. in litteris, & d. cap. conuergente*, iuxta quam debet fieri restitutio.

11 Si verò contra huiusmodi doctrinam replicetur de *tex. in cap. constitutus 8. de filijs Presbyteri*. ubi filius presbyterici spoliatus à milite quadam Ecclesia, in qua pater eius secundum quod ei ab eodem milite obiectum fuit, immediate ministrauerat, cogitur ostendere titulum beneficij antequam restituatur, quia ei resistit Ius commune, secundum quod filius etiam legitimus remouetur ab Ecclesia in qua immediate patri successit, *cap. ad extirpandas, de filijs Presbyteri*. quamuis idem Ius commune non assiniter militi spolianti, nec eius intentionem fundaret. Item si replicetur de *cap. quoniam 10. eodem tit.* ubi *tex. ait* quod si prohibitum, & manifestum fuerit filios clericorum Ecclesias parètam immediate tenere omnino per Episcopum expellantur ab eis, vnde probat *text.* quod si spoliantur per Episcopum restituendi non sunt, arg. *cap. quemadmodum, vers. quia turpius, de iur. iuran.* si inquam de prædictis Iuribus replicetur post alios nititur respondere *Nau. d. oppos. 10. num. 17.* ideo spoliationem fieri, & denegari restitutionem in specie illorum Iurium quia Ius commune fortiter resistebat spolia-

ris, idest tale Ius resistebat in quo Papa raro, vel nunquam dispensare solet, quale est Ius prohibens filium habere beneficium patris immediate, & ideo verosimile non est filio sic spoliato competere aliquod Ius retinendi beneficium, quemadmodum potest competere in *d. cap. licet*, in quo Ius leuiter resistit, idest solet per Papam, vt plurimum, dispensari iuxta *cap. Sanctorum 70. dist. cap. de multa, in fin. de prabend.* Sic etiam ex sententia multorum, quos refert, & sequitur *Conar. d. cap. 17. nu. 7. in fine, in nostro cap. ad decimas*, ideo restitutio denegatur, quia Ius fortiter resistit, & vrgenter prohibet decimas ab extraneis clericis percipi cum sint instituta, & soluantur Parochijs in alimenta, congruamque clericorum sustentationem eisdem spiritalia ministrantium. Verum hæc distinctio inter Ius fortiter, aut leuiter resistit nullo Iure, aut efficacia ratione probatur, & nimis difficile, & captiosum foret inquirere, aut cognoscere quando fortiter, aut leuiter Ius resistit, aut quando frequens, aut rara daretur dispensatio.

12 Quare reiectis his, & alijs intellectibus de quibus per *Abb. hic num. 4. & in d. cap. in litteris nun 24. vbi Bero. num. 87.* dicendum est spoliatum beneficio in specie *d. cap. constitutus*, statim non restitui, quia non tantum possessorium, sed etiam petitorium iudicium intentauit, vt colligitur ex illis verbis ibi, *canonice fuisse adeptus*, quæ referuntur ad petitorium, & ita ad titulum Canonicum, & ex illis, *miles ipsi ea sine iudicio spoliavit*, quæ ad possessionem recuperandam referuntur, & ita vtrumque fuit in iudicium deductum, aliàs si simpliciter petisset restitutionem statim absque vlla cunctatione restituendus foret, iuxta *reg. d. cap. in litteris*, quem sic intellexit *glos. 2. ibi*, quam alij sequuntur, intendunt *Abb. d. num. 24. & Bero. d. num. 87. Nauar. d. oppos. 10. num. 15.* Ad *sex. vero in d. cap. quoniam*, respondetur ideo ibi spoliatum beneficio non esse restituendum quia fuit spoliatus à Iudice secundum Iuris ordinem, iniunxit enim Pontifex Archiepiscopo, & illius suffraganeis, vt omnes filios clericorum spoliaret si publicum, & manifestum esset eos obtinere Ecclesias, quas eorum parentes in titulum immediate habuerunt, & ita licitum fuit Episcopis prædictos clericos non citatos, & inauditos spoliare, & à fortiori spoliatos non restituere, quia in notorijs ordo Iuris postulat nullum ordinem obseruari *cap. cum sit Romana 5. fin. ad fin.*

ad fin. de appellat. cap. bone 2 3. de elect. cap. cū olim, in fine, vbi late Felin. num. 11. de re iudic. Hippol. in rub. de probat. num. 219. & in specie
 12 quod possit sine citatione priuari à Iudice possessione ille, quem notorie constat non competere reo defensionem tenent Ruin. conf. 31. num. 98. vol. 3. Paris. conf. 1. num. 2. 3. vol. 1. Brun. conf. 19. num. 12. testatur communem. Aretin. conf. 163. nu. 7. & generaliter non requiritur citatione vbi notorie cōstat non competere reo defensionem tradunt Innoc. & alij; vt per Anton. Gabr. commun. tit. de citat. concl. 1. num. 2. vers. contrariam, Menoch. remed. i. recuper. num. 259. Perez. de iure fisci tit. habentes iura fisci num. 57. licet in alijs notorijs, quæ talia sunt quoad ipsum factum, non tamen est notorium nullam reo competere excusationem, citatio requiratur, quamuis alius ordo iudiciarius nō sit necessarius, & ita procedat opinio illorum, qui in notorijs requirūt citationem, prout est communis, vt per Gabr. d. num. 2. Duen. reg. 47. limiti. 1. Gom. tom. 3. cap. 1. num. 43. vers. secundus, Perez ad l. 3. tit. 14. lib. 3. Ordin. & ante eos gloss. verbo in dicenda in cap. cum dilecti, de purgat. canon. & verbo non obstantibus vers. & sic ex bis, in Extrauag. 1. de dolo, inter communes, cum alijs: Cum igitur Episcopi iuste procederent, & possessores notoriè iniustus iuste excluderēt, restituitio eisdem expulsis concedi nō debuit, iuxta d. cap. quoniam, quippe quæ non conceditur ijs, qui à Iudice legitime spoliātur iuxta norata in d. cap. conquirentes, probat gloss. vlt. in fine in cap. presentium 7. q. 1. vt per Gabr. commun. sub hoc tit. de restit. spoliat. conclus. 1. num. 108. cum sequentibus.

13 His, quæ in contrarium adduci poterant, sic compositis, iam primò amplia principalem huius tex. decisionem, vt procedat etiam quando lite, vel appellatione pendēte aliquis fuit spoliatus, & per viam attentatorum agat, vt in statum pristinum reponatur, & omnia penitus reuocentur, iuxta cap. bone, de appellat. sex. opt. in cap. non solum, illo tit. hoc lib. huic enim sic spoliato si lus commune resistit & assistat spoliatori non est restitutio faciendā nisi de titulo doceat iuxta supradicta. Cuius rei ratio est quia si in his terminis spoliato fieret restitutio foueret lex peccatum, quod procedit ex notorie iniusta rei alienæ occupatione contra domini spoliatoris voluntatem ad quem res presumptiue pertinet, ac subinde cum in hoc etiam casu vigeat, re- dē illius decisio in illo locum habebit, quam

sententiam tenent Rot. decis. 2. hoc tit. in nouis, & decis. 13. eod. tit. in antiq. Paris. conf. 12. n. 5. lib. 4. Casad. decis. 3. num. 4. hoc tit. sequuntur plures, quos refert Cou. pract. cap. 23. nu. 4. prope fin. Nau. in d. cap. accepta oppos. 2. nu. 15. Menoch. remed. vlt. recup. num. 32. cum seq. & est communis ex Anan. in cap. si consistierit, num. 8. de accusat. qui Doctores existimant dato solo notorio defectu proprietatis contra spoliatum non esse ei restitutionē faciendam, licet spoliū commune sit lite, vel appellatione pendente, satis à fortiori docent quòd data resistentia iuris, & ita notorio defectu tituli contra spoliatum, & assistentia pro spoliatore non esse faciendam restitutionem, quod libenter admittimus, & eam in terminis multis citatis probat Cabed. Luffs. decis. 15. nu. 6. & 18. par. 2. Quamuis contrarium immo tex. in præsentī esse limitandum quando agitur remedio attentatorum pro reponēdo spolio lite pendente commisso teneant Dominic. num. 9. Franc. in præsentī, Ruben. in S. nihil commune num. 301. Menoch. d. loco, Lancellor. de attestat. p. 2. cap. 12. ampl. 3. & cap. 3. num. 171.

14 Amplia secundò huius tex. decisionem, procedere non solum in iure decimandi, in quo speciatim loquitur, sed etiam in omnibus alijs causis spiritualibus, beneficialibus scilicet, Matrimonialibus, & similibus, quinimmo etiam in temporalibus. Ratio enim, quam tex. reddit in vers. quia eas, iuncto vers. siquē manifestum, generalis est, & æquē concludit in hoc ac in alijs casibus in quibus datur resistentia contra spoliatū, & assistentia pro spoliatore; datur insuper eadem peccati occasio: & ita hanc sententiam tenent omnes fere Doctores in princip. huius tex. citati, dum inter res spirituales, & temporales non distinguunt, licet contrarium intendant Rip. num. 35. Fab. nu. 46. in d. S. nihil commune, Bald. quem refert Menchaq. illustr. cap. 86. num. 15.

Ex his verbis
 15. Quia eas occupasse, &c. colligunt Doctores communiter in præsentī, quòd spoliatus decimis, beneficio, vel alia quacunque re spirituali non est restituendus tū aduersus cum obijciatur notorius proprietatis defectus, quinimmo ad hoc vt restitutionē assequatur, teneatur docere se fuisse possessionē rei spiritualis per spoliū subtraxit legitime assequutum, licet lus commune non assistat spoliatori, resoluunt Doctores, vbi Innoc. in cap. constitutus, de fil. Presbyt. 1. mol. & Abb. n. 11. & 28. in cap. in litteris sup. hoc tit. vbi Bero: num. 76.

- num. 76. & seq. affirmat id esse communiter receptum, Rot. decif. 14. & 160. in nouis, alijs decif. 7. in antiq. sub hoc tit. Casfad. decif. 3. n. 3. eod. Gom. in reg. de annali q. 58. Cou. de sponsal. par. 2. cap. 7. §. 5. n. 10. Nau. in d. cap. accepta oppos. 10. à princip. Villalob. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 1. nu. 303. pag. 27. col. 1. Anton. Gabr. commun. sub hoc tit. concl. 1. num. 100. cum seqq. Hoied. de incompatibilit. benefic. par. 1. cap. 13. à num. 34. Menoch. remed. 1. recuperan. à num. 215. vsque ad num. 238. Anton. Gomel. l. 45. Tauri num. 18. col. 2. D. Barbof. in l. si de vi num. 178. ff. de iudic.
- 16 Pro qua communi sententia vltra tex. in præfenti facit d. cap. quoniam, de filijs Presbyt. ibi, penitus excludatis, vbi patiens notorium proprietatis, & tituli defectum circa beneficium spoliatur, & spoliatus non restituitur; facit deinde cap. 1. de eo, qui mittitur in possess. hoc lib. vbi probatur non esse dandum vitiosum ingressum in Ecclesiam Dei, planè si dato notorio defectu tituli beneficii, vel aliud spirituale restituitur, vt illicite occupetur, iam datur in Ecclesiam Dei vitiosus ingressus arg. reg. 1. de reg. iuris hoc lib. & insuper cum notorio peccato fit restituito contra reg. cap. vlt. de consuet. & cap. vlt. de præscript. Tandem facit tex. in cap. significasti, de diuor. vbi mulieri à marito spoliatae cohabitatione coniugali agèri possessorio recuperandæ obstat notoriu adulterium, & ita notorius proprietatis defectus, idem probat tex. in cap. pen. eod. tit. de diuor.
- 17 *Eas de iure communi*, Notatur ad hoc quòd pro regula Iuris præsumitur donec exceptio probetur, vt per Cou. lib. 2. var. c. 1. a. num. 4. de quo plures citati Doctores ad rub. de regulis iuris hoc lib.
- 18 In glos. [Præsumuntur] Disputat hæc glos. an laici spoliati decimis agentes interdictione vnde vi, sint ante omnia restituendi, quod quidem apud Doctores est valde controuersum. Ego vero dicendum puto quòd si laici sint spoliati decimis, idest iure decimandi, & petendi decimas, & agant prædicto interdictione nequaquam restituendi sunt, ex eo quia cum necessariu sit possessione probare, iuxta cap. consultationibus, in sine, de offic. deleg. & laici prædictum lus decimandi nullo modo possidere possint cap. causam que, de præscript. iuxta communem intellectum, quinimmo illius iuris sint omnino incapaces, quia depèdet à spiritualibus, scilicet ab administratione Sacramentorum, & officio spirituali, vbi tanquam

accessorium inseparabiliter adhæret, cap. 1. ibi, iure Sacerdotum, 10. q. 7. cap. quamuis 17. de decim. cum similib. recte fit, vt laicis spoliatis tanquam omnino prædicti Iuris incapacibus nullatenus competat restituito, & circa hunc casum nulla potest esse difficultas.

- 19 Tota vero controuerfia versatur quando laicus spoliatur fructibus ipsis temporalibus, qui decimarum nomine ipsi nomine proprio solvuntur ex aliquo titulo temporali manente Iure spirituali decimandi penes spiritualium ministros, in qua distinguèdi sunt duo casus. Primus est quado laicus spoliatur decimis ab alio laico, & contra illum agit interdictione vnde vi, in quo resolouendum contra illum restituendum esse, vt tenet Brixien. relatus à nostra glos. in præfenti, glos. 1. in cap. 1. 14. q. 1. sequuntur alij, vt per Gabr. commun. sub hoc tit. concl. 1. à num. 71. Bero. in cap. item cum quis, à nu. 45. sup. hoc tit. obseruat praxis Gallæ, ex Guid. Papa decif. 288. Doctores communiter, vt per Mench. illustr. cap. 89. num. 5. Cou. lib. 1. var. cap. 17. num. 6. remissive Monet. de decimis cap. 5. num. 82. Cuius rei ratio est, quia cum laicus proponatur spoliatus decimis, quas possidebat, necessariò sequitur illum esse restituendum si agat interdictione vnde vi, iuxta vulgares regulas, quicquid contrariu teneat glos. hæc statim in princip. & alia verbo commodo in cap. ex parte, sup. hoc tit. & frequentius videantur probare Doctores teste Franc. nu. 10. in præfenti, Abb. num. 19. in d. cap. ex parte, & alij citati à Cou. d. nu. 6. in princ. & à Mench. d. cap. 89. num. 4. debebant enim considerare non esse necessarium, quòd laicus probare posset possessionem decimarum specialiter ei prohibita quado ipse laicus spoliatur ab alio laico contra quem etiam est Iuris præsumptio, idq; ex eo, quia prohibitio legis antea, & post Conc. Lateranense respectu possessionis decimarum aduersus laicos operabitur ne habeat ciuilem, & iustam earum possessionem, & talem, quæ sufficiat ad prædictas decimas præscribèdas, non tamen exinde sequitur laicum non posse habere naturalem, & iniustam decimarum possessione, qualem habet quicumq; prædo, quæ sufficiens sit, vt spoliatus restituatur, iuxta cap. in litteris, sup. hoc tit.
- 20 Alter casus est, quando laicus spoliatur ab eo, cui lus commune assitit, veluti à parochia intra suam parochiam, iuxta terminos tex. in præfenti, in quo secure resolouimus restituendum non esse nisi euidenter docuerit se vel ex priuilegio Romani Pontif. vel ex concessione

sione feudali ante Lateranen. Concil. vel alio simili modo probaverit se possessionem decimatum fuisse legitime assequutum. Cuius reitatio est quia si Canonici spoliatas decimas à spoliatore intra suam parochiam restituitio denegatur, nisi eundem docuerint se illum possessione legitime assequutos iuxta nostrum tex. quia scilicet ius commune restitit iis, & insimul affuit huic à fortiori multo magis id ipsum locū habebit si à parochia intra suam parochiam laicus spoliatur decimis, cui multo magis restitit ius commune, & iuxta hunc casum possunt intelligi Doctores, quos citat *Gou. d. num. 6. in princip.*

De Dolo, & contumacia. Tit. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Actor contumax condemnatur in expensis, neq. citatur ulterius ad sui petitionem reus nisi caveat de veniendo, & comparando, & num. 2.
- 3 Actor post citatum reum si non compareat, in iudicio circumducitur edictum citationis.
- 4 Contumax antequam expensas reficiat exaudiri non debet in quacunque causa.
- 5 Actoris non venientis contumacia maior est, quam Rei.
- 6 Actor contumax est punitus in expensis prima citationis.

Cap. Actor in le. Innoc. I. V. tit. 1.

CTOR, si non curat venire in iudicio, ad quem scietur citare, & adversarium, cōdemnatur in expensis factis à reo. Colliguntur ex Ord. Laps. Abb. Arch. Gem.

- 1 *Inq. Andr. Butr. Anch. Domin. Monach. Franc. & Civit. in ration. lib. 2. pag. 114. Alagon. in compend. pag. 240. Remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*
- 2 Hanc eandem conclusi. firmant *Perez l. 4. tit. 2. lib. 3. Ordin. pag. 498. Peregrin. var. lib. 1. ad cap. consultationibus. num. 48. de offic. deleg. Ord. Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 14.*

3 Qui ad terminum vocatus.

Notatur ad hoc quod si post citatum reum actor non compareat in iudicio, circumducitur edictum citationis, vt per *Tiraquel. de retract. lig. §. 8. glof. 2. num. 8. Navant. de ordine*

iudic. par. 6. cap. de contumacia num. 1. Grauat. ad Ostavian. lib. 4. cap. 4. num. 14. Cur. Philip. par. 1. §. 12. nu. 1. 3. Perez l. 2. tit. 1. lib. 3. Ordin. pag. 491. D. Barbof. in l. ad p̄emptorium; ff. de iudic. a. num. 5. & a. num. 32. & a. num. 144.

- 4 Reo in expensis, &c. Notatur ad hoc quod contumax antequam expensas reficiat exaudiri non debet in quacunque causa, vt per *Azed. l. 5. a. num. 4. tit. 3. lib. 4. noue Recopil.*
- 5 In glof. [Ad terminum] ibi (maior autem est contumacia actoris non venientis quam Rei) Ita *Tiraq. de retractu lig. §. 8. glof. 2. nu. 10. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 535. num. 18. Emman. Barbof. pater meus in comment. ad Ord. Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 14. nu. 2.*
- 6 In ead. glof. ibi (condemnatur in expensis, &c.) Notatur ad hoc quod actor contumax est puniendus in expensis primæ citationis vt per *Coupract. cap. 27. num. 3. vers. idem. Perez l. 4. tit. 2. lib. 3. Ordin. pag. 498.*
- 7 In glof. [Non curavit] Vide *Duen. reg. 153. vers. secundo limita.*

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex appellansem, & recedentem citare ulterius non tenetur nisi in causa proce- dere, nisi forsitan appellationi renūtiat, &c.
- 3 Verba narrativa in dispositionibus legalibus super contingentiam facti non inducunt dispositionem, nec licet ab eis. arguere.
- 4 Allegatio partis non facit ius.
- 5 Contumax in vno actu non sibi præiudicat in sequentibus.

Cap. Eum, qui II. & vit. Bonif. VIII.

- 1 Appellans à iudice in sententia interlocutoria, vel grauamine non est amplius citandus ad ea, quæ post sunt facienda in iudicio, vel ad sententiam audiendam, nisi sponte renuntiet appellationi: Colliguntur ex Ord. Laps. Abb. Arch. Gem. Inq. Andr. Butr. Domin. Monach. Franc. Civit. in ration. lib. 3. pag. 115. Alagon. in compend. pag. 240. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.
- 2 Hanc eandem conclusionem, aliæq. notabilia ex hoc textu collecta firmant *Mench. conf. 2. num. 353. cum seqq. Marches. de commissio. par. 3. §. 2. num. 5. 2. pag. 346. in 2. impres.*
- 3 In glof. [Non tenebris] ibi (dic quod ibi factum narratur, non ius ponitur.) Notatur ad hoc

hoc quòd verba narratiua in dispositionibus legalibus super contingentiam facti non inducunt dispositionem, nec licet ab eis argueret, vt per *Bernard. reg. 781.*

4 Notatur etiam ad hoc quòd partis allegatio non facit ius, vt per *Palas. in repet. rub. de donat. inter virum, & uxorem §. 17. num. 22. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. glos. 5. §. 7. num. 107. metipsum Axiom. 20. num. 1.*

5 In ead. glos. ibi (sed quid dicemus de contumacia nunquid quis in vno actu iudicij suis contumax ad alios actus citabitur? dic quod sic) Notatur ad hoc quod contumax in vno actu non sibi praiudicat in sequentibus, vt per *Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glos. 9. num. 162.*

De Eo, qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ. Tit. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficij Ecclesiastici causa quando agitur ob contumaciam Rei non fit missio in possessionem, sed ad sententiam lite non contestata proceditur.
- 2 Beneficiorum appellatione venit hospitale.
- 4 Beneficij possessio titulo non viso nulli debet adiudicari.

Cap. Eum, qui. Vnic. Innoc. IV.

PN beneficij ecclesiasticis propter contumaciam absentis, nõ mittitur quis in possessionem causæ, sed diligenter examinato negotio etiã lite non contestata fertur sententia, & terminatur debito fine. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Butr. Io. Andr. Anch. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 120. Alagon. in compend. pag. 244. remissive Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Beneficio Ecclesiastico. Procedere in hospitali tradit *Mascard. de probation. conclus. 89. num. 23.* An autem, & quando beneficij appellatione veniat hospitale, dixi in tract. de appellatiua verborum vtriusq; iuris significatione, verbo Beneficium, & ibi citatis addo *Viuian. in praxi iurispatron. lib. 3. cap. 2. num. 12. cum seqq. in vltima impressione.*

3 Ne per hoc, &c. Notatur ad hoc quòd titulo non

viso nulli debet adiudicari possessio beneficij, vt per *Boer. decis. 89. num. 1.*

Vt lite pendente nihil innouetur.

Tit. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Electus vnus ex duobus litigantibus electis si decedat, renunciet, vel à prosecutione cause excludatur, si lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet.
- 2 Iurispatronatus in beneficijs habet locum text. in presenti.
- 3 Variatio à patronis lite pendente facta est nulla.
- 4 Beneficiarius mortuus non minus dicitur processum quàm per decessum.
- 5 Beneficium remanet litigiosum etiam per mortem beneficiati.
- 6 Verbum, statuimus, inducit Ius nouum.
- 7 Litigiosa res est de cuius dominio questio vertitur inter pettorem, & possessorem.

Cap. Dispendijs. I. Bonif. VIII.

DVO electi si litigant de Ecclesia super electione, & vnus moritur, vel cedit iuri suo, vel cadit, seu excluditur à prosecutione, lite pendente non fiat alia electio, & si fiat est nulla, donec confict an superflers fit legitime electus. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioann. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 123. Alagon. in compend. pag. 246. remissive Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Super electionibus. Idem super presentatione, de qua licet text. mentionem non faciat, tamen ob pariformem rationem habet locum in beneficijs iurispatronatus, vt per *Flamin. de resignat. lib. 2. quest. 3. num. 27.* Et ideo variatio à patronis lite pendente facta est nulla, *Lambert. de iurepatron. lib. 2. par. 1. q. 6. princ. art. 12. num. 10. Lancellotti. de attent. lite pend. par. 2. cap. 4. in prefat. num. 579. Caualecan. decis. 10. num. 62. par. 3.* vbi dicit nec licere cumulatiue, & *decis. 33. nu. 7 par. 5.* quos refert *Mari. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 104. num. 14.*

4 Mori, vel suo iure renunciare, Non minus dicitur mortuus beneficiarius processum,

cessum, quàm per decessum, vt per *Cald. Pereira de emp. cap. 15. num. 33. in med. & faciunt quæ notauit ad cap. susceptum 6. de rescript. hoc lib.*

5 Notatur etiam ad hoc quòd beneficium remanet litigiosum etiam per mortem beneficiati, vt per *Rot. decif. 656. apud Farin. collect. 1. nouissimarum, alias par. 4. diuers.*

6 In glos. [Statuimus] ibi (*Constitutio est noua*) De verbo, *statuimus*, quòd inducat lus nouum dixi in *tract. de dictionibus dict. 384. secundum Lugdunen. impression.*

7 In glos. [Litigantibus] ibi (*litigiosa est res de cuius dominio, questio vertitur inter petisorem, & possessorem, &c.*) similis glos. verbo *litigiose* in cap. 1. de *confirmat. vtili. in Decretal. vbi late dixi num. 2. cum seqq.*

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficiatus, contra quem super beneficio litigatur, si cedit, vel decedit, & alius lite pendente cum super lite fuerit electus, non valet electio. Si vero aliqui, quorum interest, ad defensionem litis uellent admitti, in eo statu, in quo erat causa, admittentur.
- 2 Lis si pendet coram Ordinario, & moritur vnus ex collitigantibus, utique ipse Ordinarium non potest prouidere de beneficio.
- 3 Beneficiam in fauorem alterius lite pendente cedi non potest.
- 4 Resignatio, quæ fit lite pendente, uidetur fieri in fraudem.
- 5 Decretum irritans contra prouidentes beneficia litigiosa inficit quoque possessionem.
- 6 Tertius oppositor, & litis defensor ad coadiuuandum admissus propter proprium interesse assumere debet litem in terminis, in quibus eam inuquit tempore, quo offert se ad defendendum.
- 7 Clericus homicida potest renunciare beneficium etiam inquisitione, seu accusatione pendente.
- 8 Beneficium primum quando non uacat ipso iure, sed est possessor priuandus ob incompatibilitatem, vel ob non residendam per sententiam iudicis, tunc possessor ipse potest resignare in fauorem alterius etiam cum reservatione pensionis.

Cap. Si hi contra. II. & vlt.

SI quis litem mouet contra possidentem beneficium super possessione, vel pro-

prietate, & possidens cedit, vel moritur, patronus, vel cuius est conferre, non potest præterire, vel conferre alteri, dum talis lis pendet, & si secus fiat factum est nullum, & si aliquis ad quem spectat, uult admitti ad beneficium defendendum, admittatur in eo statu in quo est lis. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Anch. Butr. Ioan. Andr. Dom. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 124. Alagon. in compend. pag. 246. remissive Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Alijs nullatenus conferantur, &c.*

Notatur ad hoc quòd si lis pendet coram Ordinario, & moritur vnus ex collitigantibus, utique ipse Ordinarium non potest prouidere de beneficio, alias collatio esset nulla, vt per *Flamin. Paris. de resig. benef. lib. 2. q. 3. num. 105. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 6. num. 146.*

3 *Donec contra superstites lis finita*

fuerit. Notatur ad hoc quòd lite pendente cedi non potest beneficium in fauorem alterius, vt per *Put. par. 3. decif. 362. in utraque edit. num. 6. vbi à princip. disputat an tex. in præfenti locù habeat ubi est lis quoad*

4 *actorem tantum, & nullus est reus. Relignatio enim, quæ fit lite pendente, uidetur fieri in fraudem, ex Flamin. d. q. 3. num. 2.*

5 *Quòd si secus actum fuerit, &c.*

Notatur ad hoc quòd decretum irritans contra prouidentes beneficia litigiosa, inficit quoque possessionem, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. vlt. num. 37. cum seqq.*

6 *Eos in illo statu, &c.*

Notatur ad hoc quòd tertius oppositor, & litis defensor ad coadiuuandum admissus propter proprium interesse, assumere debet litem in terminis, in quibus eam inuenit tempore, quo offert se ad defendendum, vt per *Franc. Marc. decif. 163. num. 4. par. 2. Crauet. conf. 997. num. 25. Menoch. conf. 319. & de arbitrar. lib. 2. casu. 18. Surd. decif. 60. nu. 6. & decif. 147. nu. 6. Barnab. Cornaz. Euenf. decif. 215. nu. 8. Cou. pract. cap. 13. a. nu. 2. Iosaph. Ludou. Perus. decif. 26. nu. 3. & nu. 25. Cabed. Lusitan. decif. 97. num. 1. 4. par. 2. B. Barbosin. si alienam a num. 17. & in l. marium num. 84. ff. soluto matrimon.*

7 In glos. [Finita] ibi (*Pone enim quòd clericus, &c.*) Notatur ad hoc quòd clericus homicida potest renunciare beneficium etiam inquisitione, seu accusatione pendente, vt per *Cou.*

Cou. in Clem. si furiosus par. 2. §. 3. num. 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 15. num. 147. Farin. in praxi crimin. par. 5. q. 119. nu. 74.

8 Notatur etiam ad hoc quod quando beneficium primum non vacat ipso iure, sed est possessor priuandus ob incompatibilitatem, vel ob non residentiam, per sententiam Iudicis, tunc possessor ipse potest resignare in fauorem alterius etiam cum refectione pensionis, vt per *Flor. de Men. var. lib. 1. q. 13. nu. 8.*

De Confessis. Tit. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Positio est admittenda super facto negatiuo per partem improbabili, si Iudici videbitur.*
- 2 *Negatiua probatur per confessionem partis.*
- 3 *Petitio hereditatis, & quodlibet aliud remedium adipiscende nunquam competit postquam haeres semel apprehenderit possessionem, licet postea ceciderit ab ea.*
- 4 *Doctores referuntur qui de positionibus scripserunt.*
- 5 *Negatiua regulariter est improbabilis, nisi sit coarctata.*
- 6 *Negatiua probatur ex inspectione actorum, & productione scripturae.*
- 7 *Appellationis locus est quoties aliquid committitur alicuius arbitrio.*

Cap. Statuimus. IV. Innoc. IV.

POSITIO negatiua, quae probari non potest nisi per confessionem aduersarij, est admittenda, si Iudex æquum, & expediens iudicauerit. Colligunt ex *Ordin. Lap. Abb. Arbid. Gemin. Butr. Ioan. Andr. Anbar. Domin. Monach. Franc. Viuan. in ration. lib. 2. pag. 134. Alagon. in compend. pag. 251. remissive Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

- 1 *Quae probari non possunt nisi per confessionem aduersarij.* Notatur ad hoc quod probatur negatiua per confessionem partis, vt per *Mascard. de prob. concl. 1087. n. 11. Flam. de resign. benefic. lib. 1. q. 14. nu. 70. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo probatio num. 31. Ordin. Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 33. §. 10.*
- 3 *In gloss. [Statuimus] ibi (Caveat autem penens a positionibus, &c.)* Notatur ad hoc quod

petitio hereditatis, & quodlibet aliud remedium adipiscende nunquam competit postquam haeres semel apprehenderit possessionem, licet postea ceciderit ab ea, vt per *Aston. Gom. l. 45. Tauri num. 164.*

- 4 *De positionibus multa scripserunt Lanfr. de Oriano, & Curt. in spec. tract. Marant. de ordine iudic. par. 6. actu 4. Mascard. de probat. concl. 1176. cum seq. Soar. de Pace in pract. par. 1. tom. 1. temp. 8. nu. 71. Aloyf. Ricc. in collect. decis. par. 2. collect. 258. & 268. Bernard. Moscatel. in sua praxi aurea Ciuili Neapoli. par. 5. gloss. legatios pag. 694. Amat. Rodric. in pract. de modo, & forma videndi, seu examinandi processum cap. 7. a num. 62. Mendez à Castro in praxi Lusitan. lib. 3. c. 12. nu. 23. cū seqq.*
- 5 *In gloss. [Negatiuas] ibi (negatiue quadam probari non possunt) Notatur ad hoc quod regulariter negatiua est improbabilis, vt per 'Don. à Finatom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 9. num. 35. Anton. Gabr. tom. 3. commun. de probationib. concl. 6. Mascard. de probat. concl. 1087. Fulu. Pacian. in simili tract. lib. 1. cap. 38. Menoch. de presumpt. lib. 3. praef. 50. nu. 8. cum seqq. Vincent. Carot. in tract. de locat. & conducto tit. de negatiua probanda par. 3. Rebuff. de except. num. 160. cum seqq. Cardos. in praxi Iudicum verbo probatio nu. 29. Nisi sit coarctata, ex *Flamin. de resignat. benefic. lib. 1. q. 14. num. 68. Mascard. d. concl. 1087. num. 8. Rebuff. de except. num. 172. Ordin. Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 33. §. 10. Vel probetur ex inspectione actorum, & per productionem scripturae, vt per *Flamin. d. q. 14. nu. 55. Surd. decis. 306. nu. 11. Menoch. conf. 21. nu. 23. Mascard. concl. 968. & concl. 1318. num. 18. Farin. in praxi crimin. q. 65. num. 218. cum seqq. Cald. Pereira de empt. cap. 34. num. 42.***
- 7 *In gloss. [Possint] ibi (quod optioni Iudicis relinquatur) Notatur ad hoc quod quoties aliquid committitur arbitrio locus est appellationis, vt per *Sach. de Maer. lib. 3. disp. 10. n. 12.**

S V M M A R I V M.

- 1 *Reus iussus positionibus respondere, si recusat vel contumaciter recedit habebitur pro confessatis, secus si priusquam sic iussus esset contumax fuerat, nam tunc proceditur contra eum tanquam contra contumacem.*
- 2 *Positionibus contumaciter non respondens habetur pro confesso.*
- 3 *Positionibus semel respondens si iterum interrogatus contumaciter non respondeat, habetur pro confesso.*

- 4 Respondens obscure, & non explicite similis est nihil respondententi.
- 5 Verbum, credo, licet in teste non affirmet, veritatis tamen est expressivum in responsione positionum.
- 6 Mora purgatio non conceditur effluxo termino prefixo per Iudicem ad respondendum positionibus.
- 7 Positiones quædò esse notoriè falsæ, illis contumaciter non respondens minime habetur pro confesso.
- 8 Articuli quando sibi inuicem contrariantur tunc positionibus respondere quis cogi non potest.
- 9 Positionibus respondere recusans in criminabilibus non habetur pro confesso.
- 10 Libellus ubi esset ineptus, & positiones de iure non fuissent admittenda, tunc positionibus respondere quis non cogitur.
- 11 Pacis fractæ in causis quis non cogitur respondere positionibus.
- 12 Maritus nolens deponere in causa uxoris non habetur in ea pro confesso.
- 13 Minori aduersus confessionem in positionibus factam conceditur resistitio.
- 14 Contumax in non respondendo positionibus, ut habeatur pro confesso, non sufficit procuratorem monitum esse de respondendo, sed requiritur personaliter citatus, & monitus ipse principalis.
- 15 Distio, Aut, in hoc tex. ponitur pro, Et, & accipitur copulatiue.
- 16 Positionibus respondere nolens, ut habeatur pro confesso necesse est quod ab ipso Iudice personaliter coram tabellione interrogetur, ut respondeat.
- 17 Debitor minoris summe si conueniasur pro maiori non tenetur fateri minorem, sed simpliciter potest totam negare, quasi non teneatur quis diuidere positionem, sed contrarium num. 19.
- 18 Qualitas ubi ponitur licet in parte vera, & in parte vera non sit, tota negari potest.
- 20 Procurator suis expensis non vero ponentis principale de respondendo in persona certiore facere tenetur.
- 21 Sententia declaratoria requiritur ad hoc, ut positiones contumaciter pro confessatis haberi cum effectu possint.

Cap. Si post. II. & vlt. Bonif. VIII.

SI post præstitum iuramentum veritatis, aut calumniæ reus, vel eius procurator interrogatus, & iussus à Iudice non vult sine

causa rationabili respondere positionibus ab aduersario sibi factis, vel non se præsentat, habebitur circa illas pro confesso; si vero antequam sit iussus respondere, contumaciter se absentet, non habetur pro confesso, sed potest procedi contra eum tanquam contra contumacem. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Arch. Butr. Ioan. Andr. Dom. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 135. Alagon. in compend. pag. 251. remissive Casal. in annot. Ximen. in concord. par. 1. & 2.

- 2 **Haberi debet super his, &c.** ad hoc quòd positionibus contumaciter non respondens habetur pro confesso, vt per Ferrar. Montan. de Iudic. præexercit. lib. 2. cap. 3. ver. porro, vt positiones. Nicol. Reufner. Semem. decis. 152. 27. lib. 3. Bellacomb. & Don. à Fina tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 20. uu. 285. cum seqq. Soar. de Pace in præf. par. 1. tom. 1. temp. 8. num. 80. Gajp. Anton. Thezaur. quæst. forens. lib. 1. q. 6. num. 1. Sard. consil. 360. num. 44. Bernard reg. 565. Camill. Borrell. in summa omnium decisionum tit. 48. de contumac. nu. 26. Ord. Reg. Lusit. lib. 3. tit. 53. §. 13. & apud Castellanos l. 2. tit. 7. lib. 4. noua Recop. An autem non obstante hac ficta conf. sione possit probari contrarium? vide Menoch. de præsumpt. lib. 2. præf. 70. n. 9. Seraph. de priu. iuram. priu. n. 3. Peregr. de iure fisci lib. 1. tit. 1. nu. 10. Farin. q. 11. nu. 7.
- 3 Amplia primò etiam si semel fuerit responsum, iterum enim interrogatus non respondendo habetur pro confesso, vt per Ro. decis. 2. de confes. in antiq. quam refert Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 2. collect. 258. in med.
- 4 Amplia secundò si obscure, & non explicite respondeat, quia similis est nihil respondententi, de quo vide Soar. tom. 2. comm. opin. lib. 7. tit. 19. nu. 139. pag. 299. vbi Bellacomb. nu. 285. Anton. del Et. Usbursin. de iuram. carlumi. cap. 14. num. 73. Et licet verbum, credo, in teste non affirmet, vt dixi in trac. de distionib. dist. 72. n. 3. in vlt. impres. tamen ad præsentem tractatum veritatis est expressivum, vt referunt Doctores, quos citauit d. dist. 73. n. 6. & antea tetigit Parens meus in comment. ad Ord. Regiæ Lusitan. lib. 3. tit. 53. S. vlt. n. 3.
- 6 Amplia tertio, vt nec huic, cui per Iudicem terminus ad respondendum præfixus esset, mora purgatio concedatur effluxo illo termino, vt per Soccin. reg. 331. incip. Mora vers. fallis tertio, Bellacomb. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 20. num. 285. in fine pag. 302.
- 7 Limita primò quòd positiones essent notoriè

toriè falsæ, vt post *Curt. resolut Mascard. de probat. concl. 1177. nu. 75.* seu captiosæ *Surd. decif. 22. num. 3. & decif. 196. num. 9. Fulu. Pacian. de probat lib. 1. cap. 53. num. 52.*

8 Limita secundò quando articuli sibi inuicem contrariantur, tunc enim positionibus respondere quis cogi non possit, vt per *Ordin. Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 53. S. 5. Bellem. in cap. imputari num. 18. de fide instrum. Cou. lib. 1. var. cap. 2. nu. 3. Surd. decif. 17. à princ. vbi tamen decif. 196. num. 12.* notat quod quando positiones non sunt ita contrariæ quin aliqua distinctione iuari, & concordari possint, illis tunc est respondendum.

9 Limita tertio in criminalibus, in quibus respondere positionibus recusans non habetur pro confessio, vt per *Myfing. resp. 21. nu. 10. Anton. Capic. decif. 60. num. 2. Camill. Borrell. d. tit. 46. de contumacia nu. 31.* Positioni enim criminosa non tenetur quis respondere, ex *las. in l. 1. num. 2. ff. de offic. assess. Myfing. cent. 6. obseru. 62. Franc. Marc. Delphin. decif. 789. num. 3. & 5. vol. 2. Nau. ad rub. de iudic. vers. 13. n. 60. Mascard. concl. 1177. n. 60.*

10 Limita quartò quando libellus esset ineptus, & positiones de iure non fuissent admittendæ, vt per *Mascard. d. concl. 1177. n. 76. c. 7. seqq.*

11 Limita quintò in causis fractæ pacis, vt per *Myfing. cent. 3. obseruat. 52.*

12 Limita sextò quoad vxorem si maritus noluit deponere in causa super bonis immobilibus, quia confessio mariti non præiudicat vxori, ex *Surd. decif. 55. num. 2.*

13 Limita septimò in minore, cui aduersus huiusmodi confessionem conceditur restitutio, vt per *Gutter. prac. lib. 1. q. 48. n. 3. & lib. 3. q. 32. à n. 5. Steph. Grat. d. cap. 109. n. 52.* Immo non habetur pro confessio cum sit in dolo vero seu presumpso, ex *Roland. conf. 68. num. 31. vol. 2. Camill. Borrell. d. tit. 46. num. 34.*

14 *Interrogatus, iussusq; &c.* vbi ipse principalis responsurus esset, personaliter citari debet, non vero ipsius procurator, ad hoc enim vt contumax in non respondendo habeatur pro confessio, non sufficit ipsum procuratorem monitum esse de respondendo, sed requiritur citatus, & monitus ipse principalis, vt per *Rot. Genues. decif. 161. sub num. 11. & 12. Marc. Anton. de Amais Marchia decif. 74. num. 2. Monald. conf. 4. num. 6.*

15 *Aut nolit.* Nota quod dictio, *Aut*, in hoc tex. exponitur pro, *Et*, & accipitur copulatiue, seu coniunctiue, & requiritur

concursum utriusq; maxime quando ponitur inter personas, vt per *Cened. post lib. practic. & canon. quæst. sing. 6. num. 2. Franc. Gallett. in margarita casuum Conscientie verbo Dicitio.*

16 In glos. [Iussusq; à Iudice] ibi (*& ne credas aliquis quod talis iussus factus per nunciu, etc.*) Notatur ad hoc quòd nolens positionibus respondere vt habeatur pro confessio necesse est quòd ab ipso Iudice personaliter coram tabellione interrogetur, vt respondeat, & non sufficit si à notario ex Iudicis commissione interrogetur, & positionibus nolit, prout debet, respondere, vt per *Perez l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. quem refert Soar. de Pace d. temp. 8. num. 86. Amat. Roder. d. cap. 7. nu. 66.* Intellige tamen, vt hoc non obtineat quando Iudex non comparentem parte geminatam emisit citationem sub comminatione, vt nisi comparuerit responsurus positionibus pro confessio haberi debeat, vt declarat *Surd. conf. 360. num. 29.*

17 In glos. [Ab[sq; rationabili] ibi (*vel poteris simpliciter positionem negare, etiam si alterum veru sit*)] Notatur ad hoc quòd si debitor minoris lummæ conueniatur pro maiori, non tenetur fateri minorem, sed simpliciter potest totam negare, quasi nõ teneatur quis diuidere positionem, vt per *Hippol. in rub. de fideiuss. nu. 339. Cou. lib. 2. var. cap. 2. n. 3. & 5. Azor. inst. mor. p. 1. lib. 11. cap. 4. q. 5. reg. 2. in med. Rebuff. in tract. de excep. nu. 148. Surd. decif. 58. nu. 3. Steph. Grat. discept. for. cap. 109. n. 20.* Vnde si Titius mutuo accepit à Caio cētum, & ea integre soluit, inique tamen in iudicio conuenitur, & rogatur simpliciter acceperit ne mutuo à Caio centū, iurare potest absolute se non recepisse, ita *Cou. & Azor. cit. loc. Perez l. 1. tit. 4. lib. 3. Ord. pag. mibi 544. Sayr. in clau. Regia lib. 12. cap. 2. n. 21.* Qualitas enim vbi ponitur licet in parte vera, & in parte vera non sit, tota negari potest, vt per *Soar. lit. T. n. 288. Gab. cō lib. 2. tit. de expēs. cōcl. 2. n. 20.* de cuius tamē veritate late disputat *Gut. pract. lib. 1. q. 61.*

18 Quamuis sententia huius glos. cui similis verbo sigillatim in cap. 2. de testib. hoc lib. communis sit, contrarium tamen immo reum tene ri agnoscere partem, vel quantitatem debitam voluit *Bart. in l. 1. S. si stipulanti ff. de ver. sign. quem sequuntur magis cōmuniter Doctores, vt per Cou. vbi sup. n. 5. post princ. Bernard. reg. 564. & ita seruat in praxi secundū *Rebuff. in proem. ad leg. Gall. glo. 5. n. 53.* quæ opinio vterior videtur, is enim interrogatus an debeat centū, vel fundum, si simpliciter neget ex rigore verborum non negat se debere 50. vel par-*

tem, quia non sequitur non debeo centum, ergo nec 50. tamen quia mens, & actoris, & iudicis interrogantis ea videtur esse, ut reus respondeat an aliquid debeat ex ijs, quae petuntur, ad effectum ferendae sententiae iuxta hanc mentem responsurus *cap. quacunque 22. q. 5.* non potest simpliciter positionem negare.

- 20 In ead. glof. ibi (*hene habebis procurator inducias ad consulendum dominam, &c.*) Et ita procurator suis expensis, non vero ponentis principalem de respondendo in persona certiorum facere tenetur, ut per *Beninten. Bono. decif. 24. n. 1. Ant. Thes. Ped. decif. 17. n. 1.* Ad partem enim ipsam, quae abest, pertinent expensae, quia ipsa est causa quod illi fiat, ut tradit *Marant. in repet. si actor n. 64. ff. de procur. Boer. decif. 303 n. 5. Ioseph. Lud. Perus. decif. 74. n. 10. Perez l. 1. ver. quaro 5. post. princ. tit. 5. lib. 5. Ordin. pag. 565. Parlad. lib. 2. rerum quot. cap. fin. part. 5. §. 10. num. 28. Gutier. pract. lib. 1. q. 63.*
- 21 In glof. [Pro confesso] ibi (*videtur quod per sententiam*) Notatur ad hoc quod requiritur sententia declaratoria ad hoc ut positiones contumacium pro confessatis haberi cum effectu possint, ut per *Mascard. d. concl. 1177. n. 71. Camill. Borrell. d. tit. 46. num. 35. Ordin. Reg. Lusitan. d. tit. 53. §. ultim. in fine.*

61. *Mascard. de probat. concl. 1311. num. 25. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 474. nu. 31. Rebuff. in tract. de reprob. testium nu. 339. cum seqq. Flam. Paris. de refig. benefic. 2. lib. 14. q. 10. n. 9.*
- 3 In glof. [Ad testimonium] ibi (*nota quod ad praesumptionem faciendam bene admittuntur, sed non ad probationem*) Notatur ad hoc quod testes inhabiles faciunt praesumptionem, ut per *Farin. in prax. crim. par. 2. q. 62. num. 263.*
- 4 In glof. [Mediatores] ibi (*qui proxenetae dicuntur*) Tales enim regulariter testes esse non possunt in negotijs, in quibus fuerunt mediatores, de quo vide *Tiraq. de retract. in praesat. nu. 26. Gabr. commun. tit. de testib. concl. 20. n. 4. Magon. Lucen. decif. 95. n. 4. Rebuff. in tract. de reprob. testium n. 431. Kirchow. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. n. 91. pag. 521. & Viu. pag. 524. Mascard. de probat. concl. 1036. & concl. 1311. n. 25. Mench. v. susfreq. cap. 33. Flam. Paris. de resignat. benefic. lib. 14. q. 10. nu. 9. Bobadit. in sua politica lib. 5. cap. 2. nu. 52. Bernard. Graug. ad pract. Camerae Imperial. lib. 1. concl. 100. confid. 3. Farin. d. p. 2. q. 60. §. num. 406.*
- 5 In glof. [Assecuti] ibi (*criminis, & muneris, &c.*) Notatur ad hoc quod socius criminis, & muneris non probat contra simoniacum, ut per *Flamin. d. q. 10. num. 28.*

De Testibus, & attestation. Tit. X.

S V M M A R I V M.

S V M M A R I V M.

- 1 Socius in crimine simoniae admittitur in testem si sit socius criminis tantum, & agatur civiliter, & num. 2.
- 3 Testes inhabiles faciunt praesumptionem.
- 4 Proxenetae regulariter testes esse non possunt in negotijs in quibus fuerunt mediatores.
- 5 Socius criminis, & muneris non probat contra simoniacum.

1. Positionibus qualiter responderi debeat, & quomodo testes probatorij reprobentur, ostenditur.
2. Positionibus simpliciter, & non qualificatae est respondendum.
3. Iudex ex aequitate responsionem qualificatam potest admittere pro personae respondentis qualitate.
4. Causa possessoria etiam si summationem sit expedienda, nihilominus admittuntur obiectiones, & earum probatio contra testes.
5. Probatio testium expedienda non est ubi illis obijciuntur.
6. Testes super interrogatorijs non minus, quam in ipsis probatorialibus articulis a producendo datis examinandi sunt.
7. Opponere contra testes non sufficit nisi opponatur specialiter.
8. Repulsam obijcens contra testes debet praemisso iuramento subijcere in scripto repulsarum se id non facere ex malitia.
9. Possessionis appellatio venit quasi possessio.
10. Absentes non sunt vocandi nisi in casibus a iure expressis.

Cap. Mediatores. I. Greg. IX.

MEDIATORES simoniae si ex hoc non sunt assecuti emolumentum, & non agatur criminaliter, admittuntur in testes contra auctores sceleris, & hoc in deestimationem huius criminis. Colliguntur ex *Ordin. lo. Andr. Gemin. Archid. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Vivia. in ration. lib. 2. pag. 182. Alagon. in compend. pag. 274. remissive Ximen. in concordant. par. 1. §. 2.*

2. Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Boer. decif. 319. num. 2. Benintend. Bonon. decif.*

11 *Aktor ubi pesit plus debito poterit reus licite totum negare, licet in eo concludatur aliquid, quod ipse re vera debebat.*

Cap. Præsentium. II.

1 **I**udex in causis spiritualibus assumpto iuramento de calumnia, & veritate ab utraque parte faciat reum respondere sigillatim positionibus sibi traditis, & si altera pars vult producere testes reprobatorios contra testes productos in principali ab altera parte eos recipiat, & examinet, & si altera pars vult sustentare primos testes super principali productos, illos etiam recipiat, & examinet secundum articulos, & interrogatoria partium. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. And. Anb. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in rationali lib. 2. pag. 182. Alagona in compend. pag. 275. Aegid. Bellem. tom. 5. repet. Iuris Canon. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2 *Sigillatim super quolibet articulo,*

Et c. Sic etiam positionibus simpliciter, & non qualificate est respondendum, vt per Galganet. de condit. & demonstr. par. 2. cap. 1. q. 73. num. 6. Amat. Roderic. in pract. cap. 7. num. 65. Menoch. de arbitr. casu 251. à princip.

3 *vbi num. 6. subdit ludicem ex æquitate ræponcionem qualificatam posse admittere pro personæ respondentis qualitate, vt potè in idiotæ, & rustico, qui cum non nouerint. quid sit simpliciter, vel qualificate respondere, eorum responsio, sicut profertur, recipienda est, ex Galgan. d. q. 73. num. 7. Menoch. de arbitr. casu 93. num. 21. vbi num. 24. dicit quod si quis respondeat positionibus, & vnâ fateatur aliqua cum qualitate, illa responsio in totum debet à ponente acceptari, vel in totum reijci, quando qualitas interuenit tempore actus celebrati, quia tunc non potest qualitas separari à confessione, quod etiam tenent idè Menoch. conf. 320. n. 2. Galgan. d. q. 73. n. 9. & 22.*

4 *Testes etiam, Et c.* Notatur ad hoc quòd etiam si causa possessoria sit summariè expedita, nihilominus admittuntur obiectiones & earum probatio contra testes, vt per Cou. prac. c. 17. n. 8. ver. quod si.

5 *Primo tamèn in personâ, Et c.* Notatur ad hoc quod publicatio testium expectanda non est, vt illis obijciatur, vt per Menoch. de arbitr. casu 239. num. 2.

6 *Examines secundum partis aduersæ interrogatoria.* Notatur ad hoc quòd testes super interrogatorijs non minus quàm ipsis probatorialibus articulis à producente datis examinandi sunt, vt notat Bernard. Ger. eua. ad pract. Camera Imper. lib. 1. conclus. 95. num. 7. Aloyf. Ricc. in collect. decis. par. 4. collect. 1044.

7 *Facta sigillatim specificatione.* Notatur ad hoc quòd non sufficit opponere contra testes, nisi opponatur specialiter, vt per Tirag. l. 9. connub. glos. 1. part. 9. num. 24. Perez l. 1. vers. repulsam proponens tit. 4. lib. 3. Ordinam. pag. 558. col. 2.

8 *Quod ad hoc ex malitia nõ procedat.*

Notatur ad hoc quòd repulsam obijciens contra testes debet præmissio iuramento subijcere in scripto repulsarum se id non facere ex malitia, vt per Perez l. 1. vers. repulsam autem tit. 4. lib. 3. Ordinam. pag. 558. col. 2.

9 *In glos. [Possessione] ibi (idest quasi possessione)* Ergo quasi possessio venit appellatione possessionis, vt per Tirag. de iure constit. limit. 1. num. 10.

10 *In glos. [Ipsorum] ibi (speciale ergo videtur in electionibus &c.)* Notatur ad hoc quòd vocandi absentes non sunt nisi in casibus à Iure expressis, vt per Azeued. l. 2. nu. 8. tit. 1. lib. 2. noua Recop. & ad Cur. Pisan. lib. 2. cap. 5. nu. 1.

11 *In glos. [Sigillatim] ibi (quia positio habet plura membra, &c.)* Notatur ad hoc quod vbi actor petit plus debito poterit reus licite totum negare, licet in eo concludatur aliquid, quod ipse re vera debebat, vt per Surd. decis. 58. nu. 3. D'Barbof. in l. eum qui temere ff. de indic. num. 141. cum sequentibus, de quo vide quæ dixi ad glos. verbo absque rationabili in cap. 2. sup. de confess.

S V M M A R I V M.

1 *Aduocatus, vel procurator principalis cause, in causa appellationis testificari non potest. Iuramentum autem (præsumptione faciente pro appellante) sibi deferri non debet, nisi Iudici videatur.*

2 *Aduocatus, qui fuerat in causa principali, non potest esse testis in causa appellationis.*

3 *Aduocatus in causa in qua patrocinatur, testimonium ferre non potest.*

4 *Aduocatus admittitur ad testificandum contra eum, pro quo patrocinatus fuit.*

5 *Procurator in causa in qua procuratur an, & quando testis esse possit, remissive.*

Cap. Romana. III. & vlt. Innoc. IV.

1 **A**duocatus qui fuit, vel procurator in causa principali non potest esse testis in causa appellationis. Item appellanti cum præsumptio faciat pro eo, non datur indistincte iuramentum nisi iudex consideratis circumstantiis causa, & personarum iudicet dandum. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abbas, Archidiaconus, Geminian. Ioann. Andr. Ancharan. Burr. Dominic. Monach. Franck. Viuian. in rationali lib. 2. pag. 185. Alagon. in compend. pag. 275. remissive Casal. in annos. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.

2 **In appellationis causa, &c.** Notatur ad hoc quod aduocatus, qui fuerat in causa principali, non potest esse testis in causa appellationis, vt per Mascard. de probat. concl. 66. nu. 4. Farinac. in praxi crim. par. 2. tit. de opposit. contra personas testium q. 60. num. 161.

3 Nam propter præsumptam affectionem aduocatus in causa in qua patrocinatur, testimonium ferre non potest, vt tradunt Nell. de testib. num. 31. Campeg. in simili tract. reg. 58. a princ. Soar. recept. sentent. lit. A. num. 96. & lit. T. num. 193. Anton. Fab. in suo Codice sub tit. de testib. diffinit. 19. Vincent. de Franck. de decis. 222. Pnt. par. 3. decis. 56. in antiq. Rebuff. de reprobat. testium nu. 3. vlt. segg. Heff. Aemil. in tract. de testib. par. 1. verbo Aduocatus. Perez. lib. 2. tit. 19. lib. 2. Ordin. pag. 403. Mascard. de probat. concl. 66. num. 1. & 2. & concl. 1232. & concl. 1357. num. 2. Guiter. cons. 24. nu. 8. & 9. Surd. decis. 219. Menc. quest. frequent. cap. 33. nu. 4. Bobadil. in sua politica lib. 5. cap. 2. nu. 55. Menz. Robert. rer. iudic. lib. 2. cap. 19. par. 1. Anton. Scapp. de iure non scripto lib. 5. cap. 122. num. 13. Cam. Borrell. in summa omnium decis. tit. 65. de aduocatus a n. 74. Hier. Treutler disp. select. pri. disp. 8. thesa. Garc. Masfr. Sicil. decis. 151. num. 39. Farinac. diu. q. 60. num. 155. cum sequentibus 26. num. 156. subdit procedere etiam contra aduocatum, & patrocinio.

4 In glos. [In testem] ibi (non pro appellatione bene recipitur). Notatur ad hoc quod aduocatus ad iudicem aut testificandum contra eum pro quo patrocinatus fuit, vt per Vincent. de Franck. d. decis. 222. Surd. decis. 190. nu. 1. Aenz. Robert. d. lib. 2. cap. 2. Pnt. d. decis. 56. Masfr. d. decis. 151. num. 40.

5 In ead. glos. ibi (quid de procuratore, &c.) An & quando procurator in causa in qua procuratur testis esse possit? vide Grammat. decis. 73. num. 16. Heff. Aemil. de testib. par. 1. verbo Aduocatus num. 4. Menoch. de arbit. lib. 1. q. 73. num. 5. Menchag. frequent. cap. 33. num. 5. Mascard. de probat. concl. 1357. num. 35. & conclus. 1232. a num. 1. Farinac. d. q. 60. num. 196. cum seqq. vbi num. 24. subdit quod procurator in causa proprietatis non prohibetur esse testis in causa possessoria.

De iureiurando. Tit. XI.

S V M M A R I V M.

1. **Praelati, Canonici, Rectors, & Officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines loci, vel Ecclesie seruare, prætenu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel vbiuanti Ecclesiasticae libertati, nec ad ea debet intentio sua referri.**
2. **Ocasio est causa iniusta, & insufficientis.**
3. **Iuramenta secundum intentionem præstantis accipienda sunt.**
4. **Iurans obseruaturus consuetudines, & statuta non præsuntur ad iniquas, & iniustas se obligasse.**
5. **Inserpretatio stricta facienda est vbi tractatur de obligatione contrahenda.**

Cap. Contingit. I. Nicol. IV.

PRAELATI, Canonici, Rectores, & Officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines scriptas, & non scriptas Ecclesie, seu loci se iniuolubiter seruaturus, prætenu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel vbiuanti Ecclesiasticae libertati, nec ad ea debet intentio sua referri. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archidiaconus. Io. Andr. Gemin. Ancharan. Dominic. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 236. Alagon. in compend. pag. 306.

2. **Peccandi occasio praebeatur** Ergo occasio est causa iniusta, & insufficientis, vt per Tirac. in tract. cessante causa limit. 13. q. 1. Nota-
3. **Ea intentione facienday** Notatur ad hoc quod iuramenta secundum intentionem præstantis accipienda sunt, vt per Cou. in cap. quamuis pactum par. 1. S. 5. num. 2.

4 *Decernimus in huiusmodi illicitis, etc.*

Notatur ad hoc quòd iurans obseruaturus consuetudines, & statuta non præsumitur ad iniquas, & iniustas se obligasse, vt per *Bernard. Graue. ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 36. num. 17.*

5 *Sub huiusmodi generalitate, &c.*

Notatur ad hoc quòd vbi tractatur de obligatione contrahenda, stricta interpretatio facienda est, vt per *Sanch. de Matrimon. lib. 1. dist. 9. num. 11.*

6 *In glos. [Declaramus] ibi (declaratio igitur antiqui Iuris est, &c.) Vide quæ dixi in tract. de dictionib. dist. 80. in ult. impres. Lugdunen.*

S I M M A R I V M.

1 *Iudex secularis per ecclesiasticum Iudicem Ordinarium loci ecclesiastica censura compellitur, Ius Canonicum, quòd ad prouisionem animarum statutum est, obseruare.*

2 *Contractus quilibet quantumuis inualidus iuramento firmatur.*

3 *Iuramentum dolo seu metu extortum iurantem non obligat.*

4 *Iudex ecclesiasticus laicum cogere potest ad seruandum iuramentum licitum.*

5 *Mulier si iurauerit non alienare in futurum rem dotalem, & postea alienet cum iuramento, nihil valet alienatio iurata propter iuramentum primum, intelligendo vt num. 6.*

Cap. Licet mulieres. H. Bonif. VIII.

1 **I**udex ecclesiasticus Ordinarius potest, & debet compellere Iudicem laicum, vt seruet Ius Canonicum quamuis sit contra Ius Civile, quando interuenit peccatum, v. g. si vendat rem dotis, val datum propter nuptias; vxor consentit, & iurat non contrahere huic alienationi, & hoc sine vi, & dolo, de iure citili potest contrahere; de Iure Canonico non potest, in causa iudex est compellendus vt scribit Ius Caneonicum, Colligunt ex Ordinar. Archid. Gemin. Joann. Andr. Anibar. Domin. Butr. Monach. Franc. Viuian in ration. lib. 2. pag. 336. *Algora in compendio. pag. 391. q. 1. r. missiue Casal. in annotation. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *De Iure Canonico teneantur.* Nota. tur ad

hoc quòd contractus quilibet quantumuis inualidus iuramento firmatur, vt per *Cou. in c. quamuis pactum. part. 2. §. 1. num. 6. surd. de aliment. tit. 8. priuil. 56. num. 42. Gutter. de iuram. confirmat. part. 2. cap. 2. 1. num. 14. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 19. num. 75. nisi sit in terij præiudicium, idem Franc. Molin. d. comp. 19. num. 72. & n. 91. quia Iuramentum tertio non nocet ex *Menoch. conf. 39. nu. 73. Cald. Pereira de potest. eligendi c. 2. num. 36.**

3 *Non vi, nec dolo.*

Notatur ad hoc quòd Iuramentum dolo, seu metu extortum iurantem non obligat, vt per *Neuzan. conf. 21. per sor. Boer. decij. 100. num. 14. Roland. conf. 2. num. 76. cum seqq. lib. 1. Simoncel. de decret. lib. 3. cap. 8. num. 172. & 174. Seraphin. de priuil. iuram. priuil. 6. 1. num. 19. Sefser. de iuram. lib. 2. cap. 19. n. 1. cum seqq. & cap. 23. à nus. Mancin. in simili tract. part. 4. effectu 1. q. 1. num. 1. & 2. q. 12. à num. 8. & alios, quos citauit ad cap. quamuis pactum, de pactis hoc lib.*

4 *Nos animarum periculis, &c.*

Notatur ad hoc quòd Iudex ecclesiasticus laicum cogere potest ad seruandum Iuramentum licitum, vt per *Cou. lib. 1. vari. cap. 4. num. 5. vers. verum.*

5 **I**n glos. [Compellendos] ibi (quid dices? mulier iurauit non alienare, &c.) Notatur ad hoc quòd si mulier iurauit non alienare in futurum rem dotalem, & postea alienet cum iuramento, nihil valet alienatio iurata propter iuramentum primum, vt per *Bernard. reg. 479 Bellacomb. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 1. num. 52. pag. 437. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum, & uxorem §. 54. num. 6. Cou. in cap. quamuis pactum part. 2. §. 2. num. 2. Mascard. de probation. concl. 242. num. 17. Cordub. in l. si quis à liberis §. parens. num. 103. ff. de liberis agnosce. Guilhelm. Benedic. in cap. Rainuntius verbo duas habens filias num. 2. pa. de testam. Cassan. in consuet. Burgundia. rub. 4. §. 16. in princ. 3. Gutter. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 1. num. 79. Azor. in sit. moral. part. 1. lib. 1. cap. 6. q. 2. Sarr. de Relig. tom. 2. lib. 2. Iuramento cap. 30. num. 1. Sanch. de Matrimon. lib. 6. dist. 13. n. 2. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 1. num. 26. in fine.*

6 **V**erum quatenus hæc glos. resoluit Iuramentum minime consummare alienationem dotis contra prius Iuramentum eam non alienandam, expresse contrariatur alteri glos. verbo rauocatus in cap. fin. sup. de procurator. hoc lib. vbi ait

ait cōstituentem procuratorē iuramento præstito de non reuocando, periurom esse si reuocet, at valide reuocare. Quare reiecta conciliatione, quam adducunt *Cou. d. §. 2. num. 4. & Gutier. d. cap. 1. n. 81.* illa mihi placet, quam tradit *Sanch. d. disp. 13. num. 5.* vt scilicet quoties actus iure validus est, ac licite fieri potest, sicque eius valor ab agentis voluntate pendet, adhuc valeat licet sit contra prius Iuramentum, vt reuocatio procuratoris de se licita est, & contractus Matrimonij, potestque valide fieri ex sola contrahentium, vel reuocantis voluntate nullo desiderato iuramento vim, & valorem illi actui tribuente, & ita valent licet fiant contra prius Iuramentum, quia id Iuramentum solum efficit, vt illud frangens sit periurij reus, non autem vim habet reddendi nullum posteriorem contractum. At vero quādo actus est iure inualidus, nec pendens ab agentis voluntate, obstante prohibitione Iuris illum irritantis, soloque iuramento confirmandus erat, ac validus efficiendus, vt contingit in donatione inter coniuges *l. i. ff. de donat. inter virum*, & in alienatione rei dotalis *l. Iulianus ff. de fundo dotali*, tunc si iuret quis se non facturum id, si postea faciat, iuramentoque confirmet, hic posterior actus contra prius Iuramentum inualidus est.

S V M M A R I V M.

- 1 *Electus post Sacramentum ponens, vel respondens contraria directe nisi rationabiliter excusetur, vel ut periurus a confirmatione repellitur. Idem si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocante.*
- 2 *Dominus si sciat, & patiatuŕ procuratorem suum delinquere in iudicio, ex quo venit pœna inferenda, ipsum male gestum a procuratore redditur validum.*
- 3 *Ratibabitio habet locum in ijs, que mandatum speciale exigunt.*
- 4 *Testis in parte falsus, vel mendax in totum, reputatur falsus.*
- 5 *Positiones, & responsiones ad positiones in continenti reuocari possunt.*

Cap. Cum in positionibus. II. & vlt.

- 1 **E**lectus ad Prælaturam si ante confirmationem orta lite iurat de calumnia, & postea ponit duas positiones inter se contrarias manifeste, seu duas responsiones inter se

contrarias præstat oppositionibus obiectis à parte aduersa nisi iusta causa, & rationabilis excuset, eijcitur ab electione, & beneficio vt periurus, prout etiã eijcitur si illius procurator eius nomine huiusmodi contrarias positiones, vel responsiones fecerit electo ipso expresse mandante, vel sciente, & ratum habente, seu non recusante. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 237. Alagona in compend. Iuris Canon. pag. 302. remissive Ximen. in concord. pars. 2.*

2 *Idem fiet se te expresse mandante, etc.*

Notatur ad hoc quòd licet procurator generalis constitutus non censeatur habere mandatum ad delinquendum, nec ad obligandum dominum ad pœnam, si tamen dominus sciat & patiatuŕ procuratorem suum delinquere in iudicio, ex quo venit pœna inferenda, ipsum male gestum à procuratore redditur validum, vt per *Palas. in repret. rub. de donation. inter virum, & vxor. §. 68. num. 25.*

3 *Ratum habente.*

In ijs, que mandatum speciale exigunt habet locum ratihabitio, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glof. 10. num. 64. & num. 99. Cou. lib. 3. var. cap. 16. num. 5. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 10. q. 8. nu. 38.*

4 *In glof. [Periurom] ibi (nec ad testimonium admittuntur)*

Quia testis in parte falsus, vel mendax in totum reputatur falsus, vt per *Clar. in pract. §. fin. q. 53. vers. sed quaro, Soar. in thesauro recept. sent. lit. T. num. 135. Magon. Lucens. decis. 46. num. 22. & decis. 79. num. 10. Mascard. de probat. concl. 743. & concl. 1039. num. 9. Viui. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 9. num. 356. pag. 557. Menoch. de presumption. lib. 5. pref. 2. Bobadil. in sua politica lib. 5. c. 2. nu. 57. Farin. in praxi crimin. q. 67. n. 111. cum seqq. & part. 4. conf. 39. num. 12.*

5 *In glof. [Iusta causa] ibi (si in continenti se corrigat, &c.)*

Notatur ad hoc quòd positiones, & responsiones ad positiones in continenti reuocari possunt, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone num. 99. ff. de verbor. signif. & de retractu tit. 2. §. 1. glof. 5. num. 15.*

De Exceptionibus. Tit. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Compendium huius tex. refertur.*

Præc-

2. *Præceptum de euitandis seu repellendis à iudicio excommunicationis Iuris humani est.*
3. *Privilegium Apost. quod quis non teneatur vitare excommunicatum valet non solum in actionibus civilibus, sed etiã Diuinis.*
4. *Declaratur tex. in cap. nulli, de sent. excom.*
5. *Excommunicationis exceptio potest opponi in quacunq; parte iudicij.*
6. *Excommunicationis exceptio an sit dilatoria.*
7. *Excommunicationis exceptionem obijciens contra aliquem tenetur exprimere speciem excommunicationis an sit maior, vel minor, & etiã nomen excommunicatoris.*
8. *Fama non sufficit vt quis repellatur ab agendo tanquam excommunicatus, sed talis debet probari apertissimis documentis.*
9. *Iuramentum in supplementum probationis non deferitur ad effectum vt aliquis repellatur ab agendo tanquã excommunicatus.*
10. *Excommunicatus licet non possit esse in iudicio, attamen si comparuit, & nihil ab aduersario fuit oppositum, valet iudicium cum eo tractatum.*
11. *Exceptio, qua vel proposita vel probata non est, post elapsum terminum à Iudice assignatum admitti debet.*
12. *Exceptio dilatoria si de nouo superueniat etiã post terminum à Iudice statutum, atque etiã post contestationem, admittitur.*
13. *Excommunicationem de nouo emergere, vel superuenire probationem eius, qua antea præcesserat, à pari procedit.*
14. *Excommunicatus non potest petere quòd exequatur sententiã ad eius fauorem lata ante excommunicationem etiã si illa transtulisset in iudicium.*
15. *Excommunicatio potest opponi non solum in foro ecclesiastico, sed etiã in seculari.*
16. *Excommunicatus nec etiã coram exequutore comparere valet.*
17. *Nominatio non probat excommunicationem si de graui agatur præiudicio.*
18. *Tempus statutum ad probandam exceptionem excommunicationis etiã ex causa prorogari non potest à Iudice.*

Cap. Pia. I. Innoc. IV.

EXCIPIENS de excommunicatione contra actorem debet in publica notatione exprimere speciem excommunicationis, & nomen excommunicatoris. Debet etiã apertissimis do-

cumentis infra octo dies, non computando diem in quo excipit, probare hanc exceptionem, quam si non probauerit, Iudex condemnabit illum in expensis, quas actor fecerit his diebus, & procedat in causa. Si vero postea durante iudicio iterum excipiatur de eadem excommunicatione, vel de alia, & probetur, actor in sequentibus excludatur donec absoluaatur, sed prius acta tenent. Item vltra duas vices hæc exceptio excommunicationis non amplius opponatur nisi emergat noua excommunicatio, vel superuenierit noua, & euidens probatio de antiqua. Item si talis exceptio proponatur post rem iudicatam tantum impedit executionem, sed sententia habebit suum robur. Item si actor sit publice excommunicatus Iudex quãdocunq; ex officio suo illum repellat, etiã si reus de hoc non excipiat. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. 10. Andr. Anch. Butr. Dom Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 247. Alagoni in compend. pag. 307. remissive Casal. in annotation. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2. *Statuit mater Ecclesia, &c.* Notatur ad hoc quòd præceptum de euitandis seu repellendis à iudicio excommunicatis, Ecclesiæ, atque ita humani Iuris est, seu, vt alij dicunt, prohibitio communicandi cum excommunicato siue in humanis siue in Diuinis actibus est de iure ecclesiastico positium, sicut ex auctoritate S. Thome in 4. dist. 18. q. 2. art. 4. in addit. q. 2 3. art. 3. ad 2. tenent Abb. in cap. nulli nu. 4. de sentent. excom. Soar. tom. 5. de censur. disp. 15. sect. 2. asser. 4. late Ricciol. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existens. lib. 4. cap. 42. nu. 6. cum seqq. vbi multis probant hanc opinionem, & præcipue ex Extrauag. ad euitanda edita in Concilio Constantien. in qua Ecclesia ad consulendum Conscientijs timoratis statuit quòd nemo deinceps à communione alicuius in Sacramentorũ administratione, vel receptione, aut alijs quibuscunq; Diuinis, vel extra, prætextu cuiuscunq; sententiæ aut censuræ ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel à iure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare nisi censuræ fuerint à Iudice publicatæ, seu denunciatæ, aut fuerint ita notariæ quòd nulla possint tergiversatione celari, aut aliquo modo Iuris suffragio excusari: ergo si huiusmodi præceptum esset de Iure Diuino, illud Ecclesia non substulisset in alijs casibus

caſibus præter expreſſos in *d. Extrauaganti per ſex. in cap. ſunt quidam 25 q. 1. & arg. 6. 3 cum inferior, de maiorib.* Vnde valere priuilegium Apoſt. quòd quis nõ teneatur vitare excommunicatum non ſolũ in actionibus ciuilibus, ſed etiam Diuinis tradunt *Soar. d. ſect. 1. aſter. 4. num. 11. Alter de cenſur. tom. 1. diſp. 3. lib. 1. cap. 2. pag. 27. verſ. vnde & in bis, Ric. ciuil. d. cap. 42. num. 1. 2. vbi num. 13. reſpondet 4 ad tex. in d. cap. nulli, quòd ſcilicet Papa ibi non loquatur de priuilegio ſpecialiter concesso quòd non teneatur vitare excommunicatos, ſed de priuilegio generalis exemptionis, cuius vigore aliqui Religioſi pertendebãt ſe exemptos à iuriſdictione Ordinariorum, adeo vt nec quidem excommunicatos ab eis vitare tenerentur, ad quorum prætenſionem ſupprimendam emanauit diſpoſitio *d. c. nulli.**

Quare reiſcienda venit opinio *Felin. in d. cap. cum nulli num. 5.* exiſtimantis obligationem vitandi excommunicatos eſſe de iure Diuino, poena autẽ iuris poſitui; & alia *Cou. in c. alma mater part. 1. S. 1. n. 2.* diſtinguentis inter communicationẽ in Diuinis, & inter illã, quẽ fit in actionibus humanis, vt ſcilicet illa fit iuris Diuini, hæc vero Iuris eccleſiaſtici; & demum alia *Nau. in cap. inter verba 11. q. 3. prælu. 3. nu. 4. & de orat. miſcel. 47. nu. 5.* exiſtimantis quòd licet poteſtas excommunicandi fit de iure Diuino, forma tamen vitandi, & effectus ad quos facienda eſt vitatio, non ſunt præſcripta iure Diuino, ſed reſiſta præſcriptioni Eccleſiæ.

5 In quacunq; parte iudiciorum oppoſita.

Notatur ad hoc quòd exceptio excommunicationis poteſt opponi in quacunq; parte iudicij, vt per *Soar. à Pace tom. 1. part. 1. temp. 5. nu. 59. Pereg. de iure fſci lib. 3. tit. 11. num. 14. Muſcateh. in praxi ciuili Neapol. part. 3. gloſ. ſimiles num. 2.* *Ricciul. de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſt. lib. 4. cap. 31. num. 24.* Etiam poſt conſuſum in cauſa, *Surd. de alim. tit. 8. priuileg. 3. num. 4. Amat. Roderic. in præſt. examiandi proceſſum cap. 5. num. 72. Sayr. de cenſur. lib. 2. cap. 7. num. 6. cum ſeqq.*

6 *Lites differat.* Ergo exceptio excommunicationis dilatoria eſt, conſonant *tex. in cap. exceptionem ſup. hoc tit. Clem. unica eod.* Immo duobus modis opponi poteſt, vel tanquam peremptoria, vel tanquam dilatoria, prioris exemplum eſt quãdo opponitur ad effectum annullandi electio-

nem, vel collationem beneficij factam excommunicato iuxta *cap. poſtulaſtis, de clericis excom. miniſt.* & quæ ibi notauit. Poſterioris vero exemplum proponitur in hoc *tex. & in cæteris liris concordantibus,* quando ſcilicet opponitur actori quòd in iudicio ſtare non poteſt, quia maiori excommunicatione ligatus eſt, ſicque merito *tex. in d. Clem. unic. ſe* reſtrinxit ad hunc modum, per illam particulã, *dilatorie,* notat *gloſ. ibi, & Imol. n. 4. gl. verbo differat, & verbo opponat, in præſenti,* quas ſequuntur Doctores coniuuntur, vt per *Anchar. num. 3. Monach. nu. 1. Felin. in d. cap. exceptionem num. 12.* notantes vbi ponitur in vim peremptoriæ non poſſe poni in quacunq; litis parte, neque procedere dilationem octo dierum, quos ad probationem hic *tex. præſinit;* hoc igitur caſu cum excommunicatione non perimat, ſed tantum differat cauſam, vt de ea non cognoſcatur donec excommunicatus abſoluatur, merito illa inter dilatorias connumeratur. Neque obſtat quòd poſſit opponi in quacunq; parte iudicij, vt ſupra dictum eſt contra regulam in dilatorijs certiffimam quòd debent opponi ante litem conteſtatam de qua per *Rebuff. de except. nu. 365. Maſcard. concl. 690. Surd. deciſ. 44. nu. 20. Ludou. Mirand. de ordine iudic. q. 20. art. 1. concl. 3. Amat. Roderic. d. cap. 5. num. 56. & 60. Ordin. Reg. Luſit. lib. 3. tit. 49. S. 2.* Reſpondetur enim quòd licet ſpeciali ratione in excommunicatione fuerit introductum ex ſtatim dicendis, hoc tamen non efficit quominus inter dilatorias ponenda ſit cum in ea reperitur eſſentialis, & ſpecifica differentia per quam dilatoriæ exceptiones cognoſcuntur, quòd ſcilicet litem non perimit, ſed differt; quòd vero ex ratione ſpeciali in quacunq; parte litis admittatur, effectus eſt extrinſecus, & accidentarius, qui rei naturam non immutat iuxta vulgarem *reg. l. paſſa conuenta,* & quæ ibi notantur, *ſſ. de contrabenda empt. cum ſimilibus.*

7 Speciem illius, & nomen excommunicatoris.

Notatur ad hoc quòd obijciẽs exceptionem excommunicationis contra aliquem teneret exprimere ſpecie excommunicationis an ſit maior, vel minor, & etiam nomen excommunicatoris, vt per *Perez l. 1. verſ. inferſur tertio tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 535. Soar. de Pace in præſt. tom. 1. part. 1. temp. 5. num. 63. & 64. Mendez à Caſtro in praxi Luſitana lib. 2. cap. 7. in fine.*

8 *Probare valeat apertissimis documentis.* Notatur ad hoc quòd v̄ quis repellatur ab agendo tanquã excommunicatus non sufficit fama, sed debet talis probari apertissimis documentis, vt per *Cou. in cap. alma mater part. 1. §. 3. nu. 1. Mascard. de probat. concl. 691. & concl. 701. & concl. 753. num. 44. Perez l. 1. tit. 5. lib. 8. Ordin. pag. 177. in fine, Sayr. de censuris lib. 2. cap. 7. num. 16. Farinac. in praxi criminu. part. 1. quæst. 47. num. 71. Nec defertur iuramentum in supplementum probationis ex *Mascard. d. concl. 691. num. 3. Seraphin. de priuileg. iurament. priuileg. 33 num. 180.**

10 *Si vero, &c.* Notatur ad hoc quòd licet excommunicatus nõ possit esse in iudicio, attamen si comparuit, & nihil ab aduersario fuit oppositum, valet iudicium cum eo tractatum, vt per *Cald. Pereira de resolut. empbyt. cap. 17. num. 10. vers. inf. 24. Pereg. de iure fisci lib. 2. tit. 11. num. 17. Conard. ad l. diffamari cap. 4. nu. 82. Ros. d. cif. 27. de rescript. in antiq. late Anton. Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 31. num. 36. vbi etiam ait quòd procedit siue versetur in causa ciuili, siue in criminali, & num. 37. extendit etiam quando excommunicatus esset publicus, & siue iudicium sit ventilatum cum persona excommunicati, siue cum eius procuratore.*

11 *De eadem excommunicatione, vel alia excipiatur iterum.* Nota ergo quòd licet regula sit quòd post elapsum terminũ à Iudice assignatum, multoque minus post sententiam, admitti debeat exceptio, quæ vel proposita, vel probata non est, cap. *pastoralis sup. hoc tit. cum alijs de quibus Perez l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordin. verbo facta vense dias, Menoch. de arbit. casu 240. Cou. pract. cap. 26. num. 2. & alij, de quibus Garc. Falcon. reg. 136. in exceptione tamen excommunicationis hoc est speciale, vt post lapsum termini, & post sententiam interlocutoriam, per quam ex defectu probationis repulsus est, admittatur iterum scus eandem proponens, vel aliam excommunicationem, *Clem. 1. eod. tit. faciunt quæ Ricciul. d. cap. 31. à num. 27.**

12 *Si excommunicatio noua emerferit.* Merito in excommunicationis exceptione hoc expressit Põtifex in qua periculũ viget communicationis, & propterea in quacũq; parte litis licet

te opponitur ex Doctoribus supra citatis. Licet enim in excommunicatione hoc sit speciale, vt supra dixi, illud tamen commune habet cum reliquis exceptionibus dilatorijs, quòd in omnibus pro regula receptissimum est vt si de nouo superueniat etiam post terminum a Iudice statutum, atque etiam post contestationem admittatur cap. *pastoralis 4. hoc tit. cap. insinuante de offic. deleg. cum multis alijs de quibus Cou. pract. cap. 26. num. 2. Padil. in l. error nu. 34. C. de iuris, & facti ignorant. Soar. de Pace in pract. tom. 2. cap. 6. à num. 6. Garc. Falcon. reg. 136.*

13 *Vel euident, & prompta probatio superuenerit, &c.* Notabiliter probat text. à pari procedere excommunicationem de nouo emergere, vel superuenire probationem eius, quæ antea præcesserat, consonat *tex. in cap. vt circa, & vers. alioquin, de elect. lib. 6. Vnde quemadmodum post terminum admittitur exceptio, quæ de nouo emerfit, vel ad notitiam partis peruenit, ita etiam admittendam esse antiquam, cuius probatio de nouo superuenit reuoluit *Abb. in cap. pastoralis num. 4. vers. adde quartum, sup. bo. tit. commendat Xuar. alleg. 5. num. 4.**

14 *Sed si post rem iudicatam, &c.* Notatur ad hoc quòd excommunicatus non potest petere quòd exequatur sententia ad eius fauorem lata ante excommunicationem etiã si illa transiisset in iudicariũ, vt per *Guid. Papa decis. 215. num. 5. Azin. in praxi §. 31. cap. 2. limit. 17. Lancel. de attentat. part. 3. c. 24. num. 6. Ricciul. d. lib. 4. cap. 34. num. 9.*

15 In glos. [Opponit] ibi (*secularis*) Notatur ad hoc quòd cum excommunicatus non sit Iuris Canonici inuentum, non mirum videri debet si & in foro quocumq; seculari nõ dum ecclesiastico possit, vt per *Tiraq. de restrictu. lig. §. 1. glos. 9. num. 281. Ricciul. d. cap. 31. nu. 15. in fine.*

16 In glos. [Executionem] ibi (*Nõsa quòd merus executor debet admittere exceptionẽ excommunicationis*) Quia excommunicatus nec etiã coram executore comparere valet, vt tenent *Gemin. bic num. 6. vers. ex glos. igitur habens, Rot. in Pacen. pensionis 9. Octobris 1609. coram Card. Marquemontio, quam refert Ricciul. d. dap. 31. num. 17.*

17 In glos. [Nomen] Notatur ad hoc quòd noninatio non probat excommunicationem si de graui agatur præiudicio, veluti si agere-

tur de amittendo beneficium, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. r. num. 14.*

- 18 In glos. [Octo dierum] ibi (ideo restringenda sunt potius, quam laxanda) Notatur ad hoc quod tempus statutum ad probandam exceptionem excommunicationis etiam ex causa prorogari non potest à Iudice, vt per *Tiraq. de restructa lig. §. 8. glos. 2. num. 14.*

S V M M A R I V M.

1. Exceptio rei iudicata per ecclesiasticum Iudicem admitti debet in foro seculari, et è conuerso, & num. 2.
- 3 Iudex laicus non debet examinare processum ei remissum ad exequendum per Iudicem ecclesiasticum.
- 4 Iudex ecclesiasticus potest compellere Iudicem secularem non admittentem exceptionem rei iudicata per ecclesiasticum.
- 5 Iudex ecclesiasticus an debeat admittere exceptionem rei iudicata ortam ex sententia lata à Iudice seculari quando ex obseruatione talis sententia periculum animae non inducitur, ostenditur, & num. 6. 7. & 8.
- 9 Sententia lata in seculari iudicio secundum leges Civiles, quae sunt per Canones abrogata, non est obseruanda in foro ecclesiastico.
- 10 Consuetudo dat iurisdictionem.
- 11 Exceptio rei iudicata vs obstat tria requiruntur, identitas factae causae, personarum, & rerum.

Cap. Cum quidam. I. I. & vlt. Bonif. VIII.

- 1 Iudex secularis quando coram se agitur causa, & excipitur de re per Iudicem ecclesiasticum iudicata, debet admittere talem exceptionem, alioquin cogi potest ab Ordinario. Similiter Iudex ecclesiasticus admittet exceptionem de re per Iudicem laicum iudicata si non est contra animam, alioquin castigetur à suo superiore. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Perchid. Gemin. Boet. Ioan. Andr. Anchar. Dominici. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 249. Alagon. in compend. pag. 308. remissive Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*
- 2 Haec eadem conclusio ex hoc text. desumit Dec. in cap. at clericus nu. 14. de iudic. *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu. 439. Valsas. conf. 48. nu. 9 & cons. 95. num. 1. cum seqq. Marr. de Iurisdi. 1. 7. 3 pars. 14. casu. 176. num. 13.* vbi ait non procedere in criminalibus. Vnde Iudicem laicum non

debere examinare processum ei remissum ad exequendum à Iudice ecclesiastico tradit *Burg. de Pace corf. 40. nu. 13.*

4 A locorum Ordinarijs, &c. Ergo Ordinar-

narius, seu Iudex ecclesiasticus potest compellere Iudicem secularem non admittentem exceptionem rei iudicata per ecclesiasticum, idem in simili probant *tex. in cap. 2. de foro compet. hoc lib. & in cap. licet, de iureiur. cod. lib. & in cap. decernimus, de sent. excom. eod. lib.* licet potestates ecclesiasticae, & temporales sint omnino distinctae, & separatae, iuxta *cap. nouit, ibi, non putet aliquis, &c. de iudic. vbi Nauar. notab. 7. num. 19.* ac proinde videbatur Iudices seculares in praesenti potius à suis superioribus secularibus, quam ab ecclesiasticis Iudicibus compelli debuisse. Reiecta tamen responsione quorundam existimantium *tex.* in praesenti intelligendū fore casu, quod superiores seculares nolunt cogere inferiores Iudices admittere exceptiones de re per ecclesiasticos iudicata, aut quando ipsi superiores eas non admitterent, & aliorum, qui putant propterea hic compelli seculares per Ecclesiasticos quia Summus Pont. habet potestatem temporalem in habitu, & potentia quamuis eam actu non habeat, id est actualiter non exerceat. Ego vero dicendū puto quod cum in hoc *tex.* exceptio rei iudicata per ecclesiasticū nō admitteretur per Iudices seculares in contemptū, & derogationem iurisdictionis ecclesiasticae, vt ex *tex.* constat, recte potuit Pontifex illos compellere ad eam admittendam cum id valde necessarium sit ad conservandam iurisdictionem, & dignitatem potestatis ecclesiasticae, sicque Pontifex vtendo sua speciali iurisdictione dictos Iudices cogit ad talem exceptionem admittendam, sicut in simili facit in *d. cap. licet, & in d. c. decernimus, cum similib.*

5 In his, quae animarum periculum non inducunt.

Manifeste probat *tex.* quod tunc demum Iudex ecclesiasticus debet admittere exceptionem rei iudicata ortam ex sententia lata à Iudice seculari quando ex obseruatione talis sententiae periculum animae non inducitur, ita omnes in praesenti.

6. Verum obstat maxime quod vel sententia lata in foro seculari fuit valida, vel fuit nulla, priori casu quantumconque iniusta sit, & periculum animae contineat obseruanda est in foro ecclesiastico postquam in foro seculari in

rem iudicatam tranſiuit, quia non ſolum at-
tento Iure Ciuili, ſed etiam Canonico ſentē-
tia iniuſta, valida tamen, ius facit, & omnes
alios Iuris effectus producit, poſteriori vero
caſu ſi ſententia fuit nulla neque etiam in
foro ſeculari, in quo lata eſt, parit exceptionē,
cum ſententię nullę nulli communicentur ef-
fectus rei iudicatę iuxta *cap. 1. de re iudic. l. 1.
qua ſentent. iuuat reg. l. 4. §. condemnatum ff. de
re iudic.* Igitur periculum animę non debuit
in ſpecie huius tex. exceptionem impedire.
Confirmatur hoc fundamentum quia nulla
ſententia lata in foro ſeculari exceptionem
pariet in eccleſiaſtico, ſemper enim pars de
iniuſtitia ſententię opponet, quòd autem
ſententia iniuſta animę periculum afferat ſatis
conſtat, licet enim in foro exteriori ius fa-
ciat, non ita in foro Conſcientię, in quo iniu-
ſta ſententia vim non habet, vnde tam is,
qui per iniuſtam ſententiam condemnatoriã
aliquid obtinuit, quã ille, qui per abſolutio-
riam alienum retinet, in peccato ſunt, & ad re-
ſtitutionem tenentur iuxta *reg. peccatum, de
regul. Iuris lib. 6. & tenent Innoc. in cap. quia
plerique num. 3. de immun. Eccleſ. vbi Abb. &
alii, idem Abb. num. 8 in cap. cum inter, de re
iudic. & conſ. 60. num. 2. lib. 2. communis ex
C. de ſponſal. par. 2. cap. 8. §. vlt. num. 19. Na-
uar. in man. cap. 25. num. 31.*

7. Quare *Abb. d. conſ. 60.* intelligit textum,
in præſenti procedere quando periculum ani-
mę tale eſt, quòd non poteſt remitti à parti-
bus, & ita continet ſententię vitium per par-
tes irremiſſibile, prout contingit in cauſis Ma-
trimonialibus, v. g. ſi ſententia pronuntiet
Matrimonium non eſſe contractum, vel non
eſſe legitimum, cum in rei veritate, & contra-
ctum, & legitimum ſit, vel ſi dicat Matrimo-
nium contrahi poſſe, vbi Iure contrahi prohibe-
tur ſtante impedimento aliquo legitimo, in
his enim conſenſus partium non poteſt tolle-
re, neque remittere huiusmodi vitium iuxta *reg.
cap. litteras verſ. porro, de reſtitut. ſp. ſoliat. c. in-
quiſitioni 44. verſ. in primo, de ſententia ex-
com.* Si ergo ſententia lata in ſeculari huius-
modi vitium, & animę periculum contineat,
non ſeruabitur in eccleſiaſtico iuxta *tex. in
preſenti*: ſi autem periculum, & vitium poſſit
remitti à partibus, v. g. ſi condemnatio, vel
abſolutio contingat circa rem pecuniariam,
vel aliam quamcunque, cuius remiſſio ſit in
illarum poteſtate, verba huius tex. non habe-
bunt locum, immo ſententia lata in ſeculari
ſeruabitur in eccleſiaſtico, cum tunc lex præ-

ſumat vitium ſententię ratione cuius inſur-
git peccatum à partibus remitti, quam *Abb.
doctrinam ſequuntur Felin. nu. 6. & Dec. n. 10.
in c. nouis, de iudic.* Verum huiusmodi intel-
lectus defendi non poteſt ex multis, & præcipuè
ex eo quia in cauſis, quę continent periculum
per partes irremiſſibile, prout ſunt Matrimo-
niales, de quibus ſupra, beneficiales, & ſimiles,
non poteſt dari ſententia lata in foro ſecula-
ri, ex qua obijciatur exceptio in foro eccle-
ſiaſtico, quia illę cauſę mere eccleſiaſticę ſunt,
conſtat autem textũ in præſenti procedere in
cauſis, quarũ cognitio ad ſeculare forũ ſpectat.

8. Reſoluendum igitur eſt quòd ſententia in
foro ſeculari ſecundum leges Ciuiles, erit ob-
ſeruanda in foro eccleſiaſtico, etiam ſi Cano-
nes diſponant contrarium, vt patet in ſpecie
*c. vlt. de arbitr. hoc lib. & l. ſi in tres 20. ff. de
recept. arbitr. & in cap. ſuper eo 12. de appellat.
et in l. pen. C. quorum appellat. et in c. cum eſes,
de teſtam. & in l. hac conſultiſſima C. eod.* cum
ſimilibus, quia vtraque lex ſuo fine, & reſpe-
ctu iuſta eſt, ac ſubinde quælibet in ſuo foro
erit obſeruanda iuxta *gl. verbo lex ciuilis in c.
vlt. de arbitr. hoc lib. communẽ vt per Dec. n. 6
in c. ſi duobus, de appell. Cou. de ſponſal. p. 2. c. 7.
§. 7. n. 15. Felin. in c. cauſam Matrimonij n. 3. de
offic. deleg. Gom. l. 38. Tauri n. 4. Marc. Antoh.
de compromiſſis q. 9. n. 53.* quòd adeo verũ eſt
vt idem dicendum ſit etiam ſi ſentētia contra
Canones lata peccatum contineat, aut tole-
ratum à lege Ciuili, vt contingit in ſpecie *c. 1.
de paſſis, & c. ſape de reſtit. ſp. ſoliat. & c. vlt. de
ſepult.* cum talis lex ſit iuſta, nam dum in foro
exteriori per coactiones, pœnas, & alia Iuris
remedia nõ occurrit, ſed diſſimulat, vtitur pec-
catis volũtarijs ſubditorũ in bonũ cõmune, id
quòd licet, iuxta *c. mouet verſ. ac per hoc 22. q. 1*

9. Quòd ſi ſententia lata in ſeculari ſit lata
ſecundum leges Ciuiles, quę ſunt per Cano-
nes abrogatę tanquam peccatum approban-
tes, non erit taliſ ſententia obſeruanda in foro
eccleſiaſtico, huiusmodi ſunt leges Ciuiles,
quę peccata non diſſimulant, nec impunita
relinquunt, ſed fouent, auctoritatẽ præſtant, &
prœmijs ad delinquendũ inuitant, prout con-
tingit in ſpecie *c. vlt. de præſcrip. & Clem. 1. de
uſuris, et c. cum haberet, in fine, de eo, qui duxit,
abrogantis auth. ex complexu C. de inceſt. nupt.
& in his terminis verificatur verba huius tex.
ibi, *periculũ animarũ non inducant*, id eſt non
afferat peccatũ approbatũ à lege Ciuili. Cuius
rei ratio eſt quia in hoc vitimo mēbro leges
Ciuiles inſitę ſunt, & inualidę, neque poſſũt
obſerua-*

obseruari etiā in foro seculari cū sint per Canonēs abrogatæ, & si de factō seruentur sententiæ lata non parient exceptionem in foro ecclesiastico, iuxta cap. 1. de re iudic. & docet. *in presenti.*

- 10 In glos. [Consuetudine] ibi (nota quod consuetudo dat iurisdictionem) Ita Palat. in *reput. cap. per vestras, de donat. inter virum, & uxorem notab. 2. S. 1. num. 27. Cardos. in praxi iudicium verbo consuetudo num. 6.*
- 11 In glos. [Admitti] ibi (ubi est idem corpus, &c.) Notatur ad hoc quod vt exceptio rei iudicatæ obstat, tria requiruntur, identitas scilicet causæ, personarum, & rerum, vt per *Rebuff. in tract. de exception. n. 505. cū seqq. Burg. de Pace cons. 40. num. 2. 2. Surd. cons. 312. nu. 1. & de aliment. tit. 1. q. 126. nu. 2. D. Barbof. in l. duortio S. fin. par. 2. num. 62. ff. soluto matrimo. Quod procedere in excepdere litis pendētis tradūt *Rebuff. d. tract. de excep. n. 522. Azueed. l. r. num. 2. tit. 5. lib. 4. noua Recopil. D. Barbof. in l. si quis posteaquā n. 277. ff. de iudic.**

De Præscriptionibus. Tit. XIII.

SVMMARIVM.

- 1 Bona fides sufficit in præscriptionibus ubi Ius commune, vel præsumptio non est contra præscribentem, aliās debet allegari titulus, & probari, nisi sit præscriptio, cuius contrarij non extet memoria.
- 2 Episcopo præscribenti decimas in aliena diocesi necessarium est allegare, & probare præscriptionis titulum.
- 3 Tituli præsumptio oritur ex longissimi temporis cursu.
- 4 Conciliatur tex. in præsentibus cum c. cum Ecclesia, de causâ possess. & num. 5.
- 6 Præscriptio obijciens eam probare tenetur.
- 7 Præscriptio non præsumitur in dubia nisi probetur.
- 8 Titulus necessarius non est in præscriptionibus longissimi temporis nisi Ius commune, vel eius præsumptio sit contra præscribentem, etiamsi aduersario, contra quem præscribitur, non assistat, vbi num. 90.
- 10 Ecclesiæ bona cursu temporis immemorialis præscribuntur, quæ alioquin alio temporis lapsu præscribi nō possunt sine titulo, & bona fide.
- 11 Claus. Non obstante quacūq; præscriptione, non tollit præscriptionem immemorialem.
- 12 Præscriptio immemorialis, & centenaria an idem sint, remissive.
- 13 Præscriptionem immemorialem quoties lex

requirit præscriptio 40. annorum cum titulo sufficiens est.

- 14 Verbum, oportet, necessitatem importat.
- 15 Bona fides requiritur in præscriptione immemoriali.
- 16 Præscriptio immemorialis obtinet vim privilegij.
- 17 Immemorialis præscriptio quomodo, et quibus requisitis probanda ostenditur.
- 18 Immemorialis præscriptio vt probeatur sufficit memoria 40. annorū, et quod de reliquo tempore deponat secundū auditū & samam.
- 19 Testis ad probandam immemorialem debet esse saltem 54. annorum.
- 20 Testibus duobus affirmantibus magis credendum est, quam pluribus negantibus, secus in criminalibus.

Cap. Episcopum. I. Bonif. VIII.

IN præscriptione etiam rei ecclesiasticæ sufficit bona fides, sed si Ius commune, vel præsumptio esset contra eum, requiritur etiam titulus, qui tribuat possessori causam præscribendi, nisi allegetur præscriptio, cuius contrarij non extet memoria. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. lo. Andr. Anob. Butr. Dom Monach. Francb. Viuian. in ration. lib. 2. p. 262. Alag. in comp. pag. 314. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

- 2 Se legitime præscripsisse allegare oportet. Probat hic tex. Episcopo præscribenti decimas in aliena diocesi necessariū esse allegare, & probare præscriptionis titulum ea sola ratione quod Ius commune contra eundem faciat, seu resistat, quod etiam Doctores solent colligere ex *tex. in l. coperis C. de præscript. 30. & ex l. vlt. C. ne rei dominicæ;* Verū obstat quia ex longissimi temporis cursu, idest 30. vel plurium annorum, de quo in illis Iuribus agitur, etiamsi Ius commune, vel eius præsumptio resistat possidētis, oritur tituli præsumptio, s. perueniens, de empt. Bart. in l. solent §. 1. ff. de offic. Procon. Cou. in reg. possessor p. 2. S. 4. n. 3. Menoch. de præsumpt. lib. 3. pres. 131. à n. 51. Mascard. de probat. concl. 1377. à nu. 91. Gilchen. de præscript. p. 2. mēb. 1. c. 11. At qui in hoc tex. agitur de præscriptione longissimi temporis, patet quia agebatur de præscribendis decimis vnus Ecclesiæ aduersus alteram, atque ita quadraginta annos necessarios fuisse constat ex c. auditis, de præscript. cum similibus.

In qua

4 In qua difficultate soluenda laborant non leuiter scribentes, præcipue *Abb. à num. 43. & Rip. à num. 120. in cap. cum Ecclesia 3. de causa possess. Mench. illust. quest. cap. 87. per totum, Gilben. d. par. 2. memb. 1. cap. 9. à n. 17. & cap. 11. à num. 6.* varios afferentes intellectus, quorum aliqui dicunt titulum fuisse allegatū in *d. cap. cum Ecclesia*; alij vero distinguunt vtrum agatur de leui, vel graui præiudicio, vtrum leuis sit, aut vehemens iuris præsumptio, vtrum de corporalibus, vel incorporalibus agatur; alij vtrum contra Ecclesias, vel priuatos currat præscriptio, alij aliter, atque aliter.

5 Ego vero dicendum puto præsumptionem tituli non oriri ex solo longissimi temporis cursu, sed ex pluribus simul concurrentibus, prout in specie *d. cap. cum Ecclesia*, vbi factum postiuum interuenit Canonicorum admittentium clericos ad tres illas continuatas, & immediatas trium Episcoporum electiones quemadmodum consideratur in *l. cum de in rem verso ff. de usuris*; factum illud inferentium ad annuas præstationes per lōgum tempus. At vero in hoc text. non proponitur factum Episcopi contra quem præscribitur, sed sola simplex eius patientia, dum patiebatur quòd alius decimas perciperet in aliena diæcesi, cuius etiam in *d. l. comperis, & d. l. ult. cum similibus* sola proponitur possessio ex parte præscribentis publicas pensitationes, ex parte vero Principis, contra quem præscribitur, nullum omnino factum positiuum, & ideo nihil mirum si in illis iuribus titulus requiratur, nõ vero in *d. cap. cum Ecclesia*, quia factum Canonicorum, de quo ibi, per tempus longissimum vim tituli habet ad iustificandam clericorum possessionem.

6 *Allegare oportet.* Ergo præscriptionem obijciens eam probare tenetur, vt per *Mascard. de probat. concl. 1212. num. 1.* in dubio enim non præsumitur nisi probetur ex *Mascard. concl. 1213. & Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 33. num. 2.*

8 *Nam licet ei, &c.* Probat text. in hoc *vers.* quòd licet in præscriptionibus longissimi temporis, quadraginta scilicet annorum, quam in rebus ecclesiasticis locum obtinere certum est, regulariter titulus necessarius non sit, requiritur tamen in eisdem præscriptionibus si ius commune, vel eius præsumptio sit contra præscribentem, consonat in hunc sensum *text. in cap. diligenti, ad finem, hoc tit. in Decretal. quem intelligunt glos. ult. ibi, & Doctores commu-*

niter teste *Parisi. ibidem num. 46. & Couin. reg. possessor. part. 2. S. 5. num. 2. & lib. 1. vari. cap. 17. num. 6. Mascard. de probat. concl. 1377. à num. 108. Gilben. de præscript. part. 2. memb. 1. c. 9. & 11. Molin. de iustit. tom. 2. disp. 75. Card. Tusch. lit. P. concl. 535. à num. 22. Pinel. in auth. nisi nu. 10. in fine C. de bonis matern. Benedic. Aegid. in repet. h. ex hoc lure ff. de iustit. & iure cap. 8. num. 74. par. 1.*

9 *Amplia huiusmodi titulum necessarium esse non solum in præscriptionibus, in quibus ius commune, & eius præsumptio resistit præscribenti, & simul assistit aduersario, contra quem præscribitur, vt in hoc text. in quo Episcopus præscribere intendebat decimas contra alterum Episcopum, in cuius diæcesi existebant, sed etiam quando ius commune, vel eius præsumptio resistit solum præscribenti, etiam si aduersario, contra quem præscribitur, non assistit, veluti quando inter duos Episcopos, vel parochos contentio est super decimis, quæ non in ipsorum, sed in tertia alterius Episcopi, vel parochi diæcesi, vel parochia consistunt. Ratio est quia quando ius commune præscribenti resistit si titulum non ostendit, præsumitur rem ipsam iniuste occupasse, quæ sane ratio militat, & concludit non solum quando ius commune resistit præscribenti, & assistit aduersario sed etiam quando solum resistit præscribenti quauis alteri non assistat, idque etiam aperte significant verba huius text. ibi, *cum ius commune contra ipsum faciat, & rursus, ibi, vbi tamen est rei ius commune contrarium, &c.* quibus manifestissime Pontifex significat ad hoc vt titulus præscribenti necessarius sit satis esse quòd ius commune contra eum faciat; minime vero exigit quòd alteri assistat contra quem præscribitur; quibus fundamentis ita renouent *Ioan. Andr. Anton. Abb. num. 35. Bobic nu. 10. ad finem, Felin. num. 7. ampl. 2. in d. cap. si diligenti, sup. hoc tit. Francb. num. 7. in d. cap. cum Ecclesia, testatur communem Cou. vari. lib. 1. cap. 17. num. 6. & est de mente reliquorum omnium, de quibus Card. Tusch. tom. 6. lit. P. concl. 535 à nu. 22. Molin. d. disp. 75. vers. notat optime.**

10 *Nisi tanti temporis allegetur præscriptio, &c.* Notatur ad hoc quòd cursu temporis immemoralis præscribuntur Ecclesiæ bona, quæ alioquin alio temporis lapsu præscribi non possunt sine titulo, & bona fide, vt per *Menoch. de præsumpt. lib. 3. præf. 31. n. 39. cum seq.* Præscriptio enim immemoralis

moralis est titulus indecunq̄ legitimus ex Ioan. Garc. de expens. cap. 9. à n. 17. cum seqq. & par est priuilegio Principis Cou. lib. 1. vari. cap. 10. num. 14. in fine.

11 Notatur ad hoc quòd per clausulã Non obstante quacunq; præscriptio, non tollitur præscriptio immemorialis, vt per Balb. de præscript. 2. p. 3. q. 6. n. 2. 1. Tiraq. de retract. cõuent. S. 1. gl. 2. n. 23. & 25. Flores de Mena vari. lib. 1. q. 1. o. n. 44. Card. in praxi iudiciũ verbo clausula n. 6. Nicol. Garc. de benef. p. 3. c. 2. nu. 192.

12 Cuius contrarij memoria nõ existat. Vtrum autem præscriptio, & centennaria idẽ sint? vide Perez. l. 1. tit. 13. lib. 3. Ord. pag. 718. Molin. de iustit. tom. 2. disp. 76. Gutier. præf. lib. 3. q. 62. nu. 10. qui id negare videntur, cõtra Molin. de primog. lib. 2. c. 6. n. 61. Rot. decif. 583. num. 1. apud Farin. collect. 1. nouissimarum, alijs part. 4. diuers.

13 In glöf. [Legitime] ibi (scilicet spatio quadraginta annorũ) Notatur ad hoc quòd quoties lex immemorialẽ præscriptionẽ requirit, præscriptio 40. annorum cum titulo sufficiens est, vt per Molin. de primogen. lib. 2. c. 6. nu. 5. 2.

14 In glöf. [Oportet] ibi (necessitate importat) Ita Sayr. in clau. Regia lib. 3. c. 7. nu. 20. Meleb. Phabos iust. decif. 9. num. 5. tom. 1. Rota decif. 50. nu. 2. apud Farin. in 1. collect. nouissimarum, alijs part. 4. diuers.

15 In glöf. [Nisi] ibi (quia non prodesse talis præscriptio cum mala fide) Notatur ad hoc quòd in præscriptione immemoriali requiritur bona fides, vt per Mascard. de probat. concl. 225. num. 5. cum seqq. & concl. 1213. n. 46. Menoch. de arbitr. casu 225. à princip. Cou. in reg. possessor. p. 2. §. 8. nu. 4. Mench. illustr. q. 81. n. 10. Pinel. in auct. nisi num. 14. cum seqq. C. de bonis mater. Molin. de primogen. lib. 2. c. 6. n. 68. Mexi. in tract. tasse panis concl. 1. n. 135. Valasc. conf. 8. n. 25. & conf. 95. n. 9. & de iure empht. q. 8. num. 25. Cald. Pereira in responso promonasterio de Oserra num. 4.

16 Notatur ad hoc quòd præscriptio immemorialis obtinet vt priuilegiũ, vt per Balb. de præscript. in 2. p. 5. p. princ. q. 6. nu. 6. Cephal. cõf. 468. n. 61. Menoch. cõf. 90. n. 65. et cõf. 66. n. 38. Decian. tract. crimin. tom. 1. lib. 4. c. 9. sub n. 14. Paul. Aemil. de excep. lib. 1. p. 1. except. 1. nu. 30. cum alijs citatis ad c. super quibusdam S. præterea, sup. de verb. signif. & ideo quẽ priuilegio sunt acquisibilia acquiruntur pariter præscriptione immemoriali Perez. de iure fisci lib. 1. tit. 2. num. 61. Rodulphin. de absoluta Prin-

cip. potestat. cap. 2. num. 13.

17 In glöf. [Memoria] ibi (quòd semper videntur, & audierunt ita esse, nec unquam videntur, vel audierunt contrarium, & quòd communis est fuit semper opinio quòd sic fuerit, & quòd non extat contrarij, vel initiũ memoria) Circa hæc requisita in probãda immemoriali vide Molin. de primog. lib. 2. c. 6. n. 31. Garc. de expens. c. 9. nu. 9. Sanctar. var. q. 15. nu. 1. Rota passim hæc glossam sequitur, & signãter apud Seraph. decif. 1102. n. 2. & decif. 1450. nu. 2. & apud Gregor. decif. 196. nu. 1. & in Romana feruitutis 15. Martij 1619. coram Vbaldo. Illud vero requisitum quòd maiores non viderint, nec audierint contrarium nõ esse necessariũ censuit eadem Rota in Conchen. decimarũ de Grauana 31. May 1617. corã Patriarcha Mázanedo, quòd etiam non expresse requiri ab hac glossa obseruauit Cou. in reg. possessor. p. 2. §. 3. sub num. 7. vers. hoc autem.

18 Et quòd ad hoc vt possessio, & præscriptio immemorialis probetur, sufficiat memoria 40 annorum, & quòd de reliquo tempore talis deponat secundum auditum, & fama tradit Balb. de præscript. 2. p. 5. part. princ. q. 6. n. 34. Cou. d. n. 7. Molin. de primog. lib. 2. c. 6. nu. 31. Rebuff. de decimis q. 13. nu. 94. cum seqq. Auend. de exequend. mand. p. 1. c. 6. nu. 6. Mascard. de probat. concl. 1038. Ioan. Garc. de expens. c. 9. nu. 9. Molin. de iustit. tom. 2. disp. 76. n. 5. Momet. de decim. c. 5. n. 77. Rot. decif. 557. ad finem apud Farin. in 1. collect. nouissimarum alijs p. 4. diuers. Et huiusmodi testes debere esse saltẽ 54 annorum resolut Rebuff. d. q. 13. nu. 99. Brunor. à Sole in locis communib. verbo testis n. 20. Flores de Mena d. q. 10. num. 44.

20 In ead. glöf. ibi (deberent præferri cum alijs fatigant negatiuam) Notatur ad hoc quòd magis credendũ est duobus testibus affirmatiuis, quã longè pluribus negatiuis, vt per Gabr. commun. lib. 1. tit. de testib. concl. 4. Farin. in praxi crimin. p. 2. de testib. quæst. 65. n. 200. cum seqq. quòd locum non habet in criminatibus, & ad defensionẽ reorũ, quia tunc nõ magis creditur affirmantibus, quã negãtib. immo plus negãtib. sicuti docent Boss. in pract. crim. tit. de defens. reorũ n. 32. Mascard. de probat. concl. 1091. n. 8. Pacian. in simili tract. lib. 2. c. 47. n. 172. Farin. d. q. 65. n. 154. & nu. 234. late Buccarou. de different. inter iudic. ciuilia & crimin. differ. 64.

S V M M A R I V M.

1 Priuatus ipso iure, vel per sententiam bonis, que

- quæ tenet à Romana vel alijs Ecclesijs illa minori spatio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alijs nõ præscribit. Filij autem hereticorum, qui Catholici putabantur, bona paterna contra Romanam, & alias Ecclesias præscribunt spatio 40. annorum, & idem in extraneis.
- 2 Tempus centum annorum necessariò requiritur ad præscribendum contra Ecclesiam Romanam.
- 3 Tempus quadraginta annorum necessariò requiritur ad præscribendum contra Ecclesiam, & alia pia loca venerabilia.
- 4 Bona hereticorum præscribuntur per filios, vel heredes, seu alios possessores spatio 40. annorum.
- 5 Bona priuatorum ipso iure an possint ab eisdem præscribi, ostenditur.
- 6 Pœna quæcumque in Conscientia non debetur siue ante sententiam siue post, antequam exigatur.
- 7 Bona fides requiritur in præscribendis per filios bonis hereticorum, quæ tunc considerantur quando recipiens putabatur Catholicum esse eum, à quo bona illa accepit.

Cap. Si quis. II. & vlt.

Bona Ecclesiæ Romanæ, vel aliarum Ecclesiarum quando quis habet v. g. in feudum, & ob sua scelera bonis priuatur per sententiam, vel ipso iure, ipsa bona, si sint Romanæ Ecclesiæ, præscribi non possunt nisi per ceterum annos, si aliarum Ecclesiarum per quadraginta. Item si aliquis hæreticus, qui videtur Catholicus, moritur, & eius hæredes Catholici per 40. annos bona fide possidēt hereditatem; Ecclesia, ad quam bona spectabant, non potest illos molestare, qui iam præscriperunt. Colliguntur ex Ordin. Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration lib. 2. pag. 262. Alagona in compend. pag. 315. remissive Ximen. in concord. pars. 1. & 2.

2 Nisi contra ipsam Romanam Ecclesiam centenaria. Notatur ad hoc quòd ad præscribendam contra Ecclesiam Romanam tempus centum annorum necessariò requiritur, vt per Guid. Papæ decis. 161. Afflict. decis. 67. Balb. de præscript. 1. p. 5. à n. 16. Boer. decis. 264. n. 25. & 26. Cuiac. lib. 5. obseru. 5. Cou. in reg. possessor p. 2. S. 2. n. 3. Pinel. in aub. nisi n. 57. C. de bonis matern. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 72. vers. secūda. Quidi

in fisco Ecclesiæ Romanæ vide Stephan. Grætiand. discept. forens. cap. 52. num. 5. vbi num. 6. disputat an stante Bulla in Cœna Domini solita publicari interrumpatur præscriptio, Perreg. de iure fisci lib. 6. tit. 8. num. 42. vbi num. 4. quærit quid in mobilibus.

3 Vel contra Ecclesias aliàs quadragenaria. Notatur ad hoc quòd ad præscribendum contra Ecclesiam, & alia pia loca venerabilia tempus 40. annorum necessariò requiritur, vt per Balb. d. p. 1. 5. princip. à princip. Cou. d. S. 2. nu. 3. vers. imo, Garc. reg. 367. Padilin l. 2. à n. 45. C. de seruit. Azued. l. 10. n. 28. tit. . . . lib. 4. nouæ Recop. Molin. d. tract. 2. disp. 42. vel hoc vero recipi uilegium, L. eff. de iustit. lib. 2. cap. 6. dub. 8. num. 1251. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 12.

4 Si post mortem hereticorum, &c. Notatur ad hoc quòd bona hereticorū præscribuntur per filios, vel heredes, seu alios possessores spatio 40. annorum, vt per Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 10. n. 82. & q. 25. n. 159. cum seqq. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 2. nu. 40. vbi nu. 41. subdit per hunc tex. quòd ad præscribendum bona heretici ultra quadragenariū tempus requiritur, vt heretici, quorum bona præscribuntur, fuerint tēpore suæ vitæ reputati Catholici, additq; eod. num. 41. quòd ad præscriptionem bonorum heretici requiritur vt toto eo quadragenario tempore non detegatur hæreticus, ad verba huius tex. ibi, nunc detegatur heretici existisse.

5 Dum in hoc tex. non aliter permittitur præscriptio filijs patentiū hereticorū quoad bona confiscata quàm si bona fide eadē possideāt, nēpe ignorantes criminis paterni, videtur probare quod si detur sciētia delicti, quæ semper datur in ipso delinquente, & in facto proprio ex consequenti etiam ante sententiam declaratoriam datur mala fides, & iniusta retentio, quæ impedit præscriptionem, & ac proinde obligationem restituendi inducere videtur si credimus Castro de iust. hereticorū punis. c. 6. & de lege pœnali c. 4. cum seqq. Sed veritas est in contrarium, cum apud omnes compertū sit pœnam quæcumq; in Coscientia non deberi siue ante sententiā siue post antequam exigatur ex gl. communiter recepta in c. fraternitas 12. q. 2. iunctis traditis per Cou. de spūsal. p. 3. c. 9. S. 8. n. 10. & est communis secundū Tirag. in l. ff. unquam verbo reuertatur à nu. 236. sequitur Nau. in man. cap. 23. à num. 66. late Simanch.

de cathol. in fide. cap. 9. nu. 22. licet enim delinquens ante sententiam declaratoriam iam sic debitor pœnæ, & retineat alienum, non tamen iniuste, sed iuste retinet; & sine peccato, quia deficit voluntas legis, quæ non intendit obligare ad restitutionem ante sententiã; vt probat *tex. in cap. cum secundum, ver. confissionis, de hæret.* dum disponit ne occupentur bona hæreticorum, vel in illis fiat executio ante sententiã declaratoriam; vnde ex consequenti concluditur tales, vel similes interiri habere retentionem, Nec obstat *tex. in presenti*, quia procedit in filiis præscribentibus bona parentum hæreticorum per 40. annos, & ita minor spatio centum annorum, quòd solum datur contra Ecclesiam Romanã, ad quam bona pertinebant, vt in *princip. tex. iuncta auth. quas actiones C. de sacros. Eccles.* Vnde non aliter lex voluit illis communicare peculiare priuilegium vt possint præscribere prædicto spatio 40. annorum, quam si habent bonam fidem non solum quæ consistit in iusta retentione, & sine peccato, sed bonam fidem, hoc est ignorantiam criminis paterni, ne aliis ex malitia in non denunciandis, & deferendis parentibus hæreticis ad iudicium Inquisitionis commodum reportarent contra *reg. cap. intelleximus, in fine, de iudic.* & ita non negat *tex.* quòd etiam pro eo temporales filij habeant iustam, & sine peccato retentionem, interiri dum sententia declaratoria non profertur quoniam si spatio centum annorum interueniat præscriptio legitime dabitur et si filij scientiam habeant criminis paterni iuxta regulas generales, quibus attentis iure Canonico bona fides desideratur quoties iusta datur retentio, & absque peccato, licet detur scientia rei alienæ.

- 7 In glos. [Catholicis] ibi (*bene dicitur quia, secus si essent hæretici*) Ita *Sanch. d. c. 22. n. 41.*
 8 In glos. [Bona fide] ibi (*credebant patrem, vel restatorem fuisse Catholicum, &c.*) Notatur ad hoc quòd ad hanc præscriptionem requiritur bona fides, quæ tunc consideratur quando recipiens putabat Catholicum esse eum, à quo bona illa accepit, vt per *Sanch. d. cap. 22. num. 41.*

De Sentent. & re iudicata. Tit. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex qui contra iustitiam, & contra Conscientiam aliquid in iudicio fecerit in gra-

uamen partis per gratiam, vel per sordes, condemnandus est parti laesa in astimatione litis, & per annum est suspensus, & perpetuo si medio tempore ingerat se Diuinis, nisi Papa cum ipso dispenset.

- 2 Iudex secundum allegata, & probata non vero propriam Conscientiam iudicare debet.
 3 Iudex per sordes iudicare dicitur quando iudicat pecunia corruptus.
 4 Iudices ecclesiastici, qui contra Conscientiam, & iustitiam in grauamen partis quicquam fecerint per gratiam, vel per sordes, ultra astimationem litis parti faciendam pœnam suspensionis ab officio per annum incurreunt, atque etiam irregularitatis si suspensione durante Diuinis se ingesserint.
 5 Pœna suspensionis ab officio per annum in hoc *tex.* imposta Iudicibus, qui contra Conscientiam, et iustitiam in grauamen partis quicquam fecerint per gratiam, vel per sordes, non trahitur ad Iudices seculares.
 6 Participium præteriti temporis quando iungitur verbo futuri temporis, tunc lata est sententia.
 7 Irregularis efficitur Iudex Ecclesiasticus, qui à iure suspensus remanet à Diuinis per annum, si anno suspensionis durante in Diuinis se ingesserit.
 8 Papa solus potest tollere irregularitatem prouenientem ex eo quòd quis suspensione durante in Diuinis se ingesserit.
 9 Iudicibus pretio, aut alias per sordes male iudicantibus non subulis hic *tex.* alias pœnas tam Canonicas, quam legales.
 10 Iudices per sordes iudicantes quas pœnas incurrant, ostenditur, & nu. 11.
 11 Iudex male iudicans, qui parte lege damnatum soluit, an possit hoc repetere ab altera parte in cuius fauorem iniustam protulit sententiam? ostenditur.
 12 Iudicis corrupti pœna quæ sit, & an teneatur ad restitutionem numeris accepti remissive.
 13 Suspenso beneficii per annum de qua in hoc *tex.* non extenditur ad beneficium, sed tantum intelligitur de Ordinibus, & beneficijs.

Cap. Cum æterni. Innoc. IV.

V D E X ecclesiasticus siue ordinarius, siue delegatus, si contra Conscientiam, & iustitiam per sordes, vel per gratiam quicquam facit in iudicio in grauamen partis, est suspensus ab executione-

quæstione officij per annum, & condemnabitur ad æstimationem litis parti læta, & si durante suspensione se ingerat Diuinus, sit irregularis; à qua nisi per Papam liberari non potest, & hæc ultra alias pœnas Iuris. Colliguntur ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. And. Anb. Busr. Dom. Monach. Franch. Viuan ration. lib. 2. pag. 282. Alagona in comp. pag. 221. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 **Contra Conscientiam.** Ergo Iudex secundum propriam

Conscientiam iudicare debet, ut per *D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 2. ubi Salon col. 5. 506. de Iustit. lib. 2. q. 4. art. 2. Cou. vari. lib. 1. cap. 1. num. 6. Mench. illustr. quaest. cap. 13. num. 2. Pinel. ad h. C. de rescind. vendit. par. 3. cap. 3. num. 33. Mascard. de probat. concl. 950. num. 2. In quo tamen communis recentiorum tenet quod Iudex secundum allegata, & probata, non vero propriam Conscientiam iudicare debeat, ut firmiter *Viu. Neapol. decis. 178. Clâr. 5. fin. q. 8. num. 5. & q. 66. num. 2. Tiber. Decian. in tract. crimin. lib. 2. cap. 14. Menoch. conf. 92. num. 80. cum seqq. & conf. 786. num. ult. Mascard. de probat. concl. 948. Caualean. decis. 25. nu. 5. par. 12. & decis. 19. nu. 61. & decis. 23. num. 10. par. 3. Fr. Ludou. Miranda de ordine iudic. q. 28. art. 3. Seraphin. de privileg. Iurament. priuileg. 2. in princi. Sayr. in elau. Regia lib. 12. cap. 8. num. 6. cum seqq. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 29. dubia num. 84. Farinac. in praxi crimin. par. 1. q. 21. num. 163. cum seqq. & alij de quibus *Cened. ad Decretal. collect. 101. n. 11.***

3 **Vel per Sordes.** Iudicare per sordes

quod dicitur, quando iudicat pecunia corruptus, ut post alios explicant *Menoch. de arbit. casu. 342. num. 18. & plenè Decian. in tract. crimin. lib. 8. cap. 33. à num. 3. Farin. in praxi crimin. par. 3. q. 111. num. 361. ubi subdit quòd per sordes iudicare dicitur quando quis ad iudicandum mouetur, vel ex pretio, seu pœmio, vel ex prece, seu gratia, vel ex odio, seu inimicitia, aut ex timore.*

4 **Probat igitur hic tex. quòd Iudices ecclesiastici, qui contra Conscientiam, & iustitiam in grauamen partis quicquam fecerint per gratiam, vel per sordes ultra æstimationem litis parti faciendam, pœnam suspensionis ab officio per annum incurrunt, atque etiam irregularitatis, si suspensione durante Diuinus se ingesserint, ut per *Nau. in man. cap. 27. nu. 157. vers. decima Valer. Reginald. in praxi fori***

pauca. lib. 32. tract. 2. num. 67. vers. pratere. Henrig. in sum. lib. 13. c. 39. S. 4. iuncta lit. M. Viuald. in candef. auro par. 4. cap. 9. num. 50. & post Syluest. Talet. & alios Sayr. de censur. lib. 4. cap. 13. num. 3. Iacob. de Graff. in decis. aureis par. 1. lib. 3. cap. 6. num. 13. latè Farin. d. q. 111. à num. 71. ubi num. 78. subdit quòd illa pœna suspensionis ab officio per annum non tribuitur ad Iudices seculares; notantes huius tex. decisionem procedere tribus concurrentibus; primò quòd per sordes, vel gratiam, secundò quòd contra iustitiam, tertio in grauamen partis Iudex ecclesiasticus iniustam proferat sententiam.

6 **Nouerit se suspensum.** Notatur ad hoc quòd quando verbo futuri temporis iungitur participium preteriti temporis, tunc lata est sententia, ut per *Tiraq. in l. si inquam verbo reuertatur num. 74. C. de reuocand. donat. Farin. d. q. 111. num. 71. ubi ait hæc verba textus deponere ipsa iure.*

7 **Irregularitatis laqueo se inuoluet.**

Notatur ad hoc quòd Iudex ecclesiasticus, qui à Iure suspensus, remanet à Diuinis per annum, si anno suspensionis durante in Diuinis se ingesserit, irregularis efficitur, ut per *Cou. in cap. alma mater par. 1. S. 6. num. 9. & par. 2. S. 2. num. 4. Cened. ad Decretal. collect. 25. num. 1. Farin. d. q. 111. num. 72. cum seqq. & q. 138. num. 58.*

8 **Non nisi per Summum Pont. &c.**

Notatur ad hoc quòd solum Papa potest tollere irregularitatem proueniètem ex eo quòd quis suspensione durante in Diuinis se ingesserit, ut per *Farin. d. q. 111. num. 72.*

9 **Saluis alijs Constitutionibus, &c.**

Non tollit igitur hic tex. aliàs pœnas tam legales, quàm Canonicas Iudicibus pretio, aut aliàs per sordes male iudicantibus inflictas, ut obseruat *Farin. d. q. 111. num. 93.*

10 **Puniuntur autem tales Iudices sic per sordes iudicantes vel pœna capitali, vel deportationis cum alijs iuxta varietatem facti secundum Iudicis arbitrium tam ex lege**

Iulia repetundarum iuxta l. 1. & 3. ubi glos. ff. illo sit. ad leg. Iul. repet. vel ex lege Cornelia de falsis, iuxta l. 1. S. 1. vers. & per Iudicem ff. ad leg. Cornel. de falsis, Farin. d. q. 111. à num. 15. atque etiam ex edicto de damnatoribus, iuxta l. 1. ff. illo sit. atque etiam ex lege Cornelia

nelia de Sicarijs si pro necando homine, seu poena mortis innocenti insidigenda pecuniam accipiat l. r. Sa. & l. lege Cornelia ff. ad legem Cornel. de Siccar. Farin. d. q. iii. num. 2. Præterea imponitur eodem casu contra Iudicem per sordes iudicantem poena priuationis dignitatis l. 2. ff. de dignit. lib. 12. ibi; ablatiis codicillorum insignibus, autb. nouo Iure C. de poena Iudicis; qui male iudic. ibi; dignitate sua; & cingulo amisso, vt per Menoch. d. casu. 342. nu. 23. Farin. d. q. iii. num. 27. & tandem indistincte Iudex pecunia corruptus iniustam præferens sententiam Iure antiquiori in quadruplum condemnabatur l. 1. C. ad legem Iuliam repet. explicat Farin. d. q. 111. à num. 50. sed iam nouo Iure de quo in d. autb. nouo Iure, distinguitur, nam si causa sit pecuniaria; dat triplum; promissi duplum Iudex corruptus refundit; si criminalis. causa sit omnia amittit bona, explicat Farin. d. q. 111. num. 69.

Supradictæ poenæ cumulatiue ponuntur, & vna cum alia, vel alijs non confunditur; sed in Iudicis est arbitrio, vel omnes, vel vnâ, quâ maluerit imponere; ita ut Iudex per sordes iudicans in causa ciuili parti damnum resarcire debeat, fisco in triplum dati condemnatur; & arbitrio Iudicis, vel deportationis; vel, capitali poena, atq; etiam vsque ad mortem in criminali, bonis omnibus confiscatis, & notetur infamia, & dignitate priuetur, vt satis inquit d. autb. nouo Iure, & ex doctrina Bart. in l. sanctio legum. ff. de penis, profertur Decian. d. cap. 39. num. 18. Menoch. d. casu. 342. à num. 13. plene Farin. d. q. 111. à nu. 80.

12 Vtrum Iudex male iudicans, qui parti lese damnum soluit, possit hoc repetere ab altera parte in cuius fauorem iniustam protulit sententiam? varias opiniones refert Auiles ad cap. 1. Prætorum verbo siel. num. 47. Burg. de Pace in l. procm. legum Tauri num. 212. D. Barbosa. in l. si filius sam. 15. à num. 52. ff. de iudic. cum quo distinguitur; nam si per dolum iniustam protulit sententiam repetere non potest, quod soluit in poenam proprii delicti, si vero per imperitiam iudicauit repetere ab alio non prohibetur, tum ex reg. generali, quod non debet alius eum ipsius iactura locupletari de qua in l. nam hoc natura. ff. de condit. indeb. cap. locupletari, de reg. iur. lib. 6. tum ex optimo tex. in l. missi C. de exactorib. tribut. lib. 10. ibi; ipsi aduersus obnoxios repetitione seruata.

13 De poena autem corrupti Iudicis, & an tenetur ad restitutionem muneris accepti?

Vide Clar. S. fin. q. 73. num. 2. Auiles ad cap. 1. Prætor. verbo no lleuaron, & verbo dadiuas; Boer. decisi. 153. Sot. de Iustis. lib. 4. q. 74. art. 2. Decian. tract. crimin. lib. 8. cap. 33. & 34. & cap. 55. à num. 6. Molin. de Iustis. tract. 2. disp. 84. cum seqq. F. Emman. in sum. tom. 2. cap. 48. nu. 6. & 7. & quest. Regul. tom. 2. q. 34. art. 1. Farin. d. q. 111. Lessi. de testib. lib. 2. cap. 14. nu. 64. cum seqq. Sayr. in clausi Regia. lib. 10. tract. 5. cap. 3. Cald. Pereira in comment. ad l. vnic. C. ex delict. defunct. par. 5. num. 16. & cons. 34. Aloys. Ricc. in collect. decisi. par. 4. collect. 1150. Hortens. Cuaucan. de brachio Regio. par. 5. num. 34. cum multis seqq. plures, quos plena manu refert Cenod. Decretal. collect. 134.

14 In glof. [Officij] ibi (hoc ad beneficia non excluditur) Notatur ad hoc quod suspensio officij per annum, de qua in hoc text. non extenditur ad beneficium, sed tantum intelligitur de Ordinibus, & Diuinis, vt per Farin. d. q. 111. num. 75. & 76.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

- 1 Papa Imperatorem deponere potest ex causis legitimis & num. 4.
- 2 Delictum nouum est eiusdem criminis ex iteruallo iteratio.
- 3 Subreptiua dicitur Principis venia non facta mentione de iterato crimine.
- 5 Papa est supra Concilium, & ab eo Concilia omnia suam auctoritatem, & confirmationem accipiunt.
- 6 Anathema idem est, quod excommunicatio maior quoad vim, & vinculum, & solum differt in solemnitate.
- 7 Cardinalis Legati de Latere attestatio plenam probationem facit, dummodo ipse asserat se Legatum.
- 8 Papa asserit & testimonio plene creditur.
- 9 Imperij electores sunt Archiepiscopus Moguntin. Colonien. Treueren. & quatuor laici, scilicet Palatinus, Comes Rheni, Dux Saxonie, & Marobio Brandeburgen.
- 10 Bohemia Rex ad Imperatoris electionem de necessitate vocandus non est nisi cum alij discordans.
- 11 Papa an possit eligere Imperatorem priori Imperatore deposito & remissioe.

Cap. Ad Apostolicæ. II.

15 **P**apa ex certis causis potest deponere Imperatorem, & Reges, vt hic deponit Fi-

Fidericum Imperatorem, & Regem Siciliae, Sicilia est patrimonium S. Petri, & fuit data in feudum Fiderico. Colligitur ex Ordinariis. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 283. Alagona in compend. pag. 322. remissive Casal. in annotat. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2 *Deieratit enim multoties, &c.*

Notatur ad hoc quod eiusdem criminis ex interuallo iteratio, nouum est delictum, vt per Cou. lib. 2. var. cap. 10. nu. 8. vers. quod uero,

3 Vnde subreptitia dicitur Principis uenia, non facta mentione de iterato crimine, vt per Tiraq. de penis temper. causa 10. nu. 4. Padil. in l. tranfigere num. 63. C. de transact. Henrig. in sum. lib. 1. 3. cap. 30. S. 1. Farin. in praxi crimin. par. 1. q. 6. num. 49. Nicol. Garc. de benefic. par. 8. cap. 3. num. 28. Cened. ad Decretal. collect. 34. num. 4.

4 *Et nihilominus sententiando priuamus, &c.*

Notatur ad hoc quod Papa Imperatorem deponere potest, vt per Garc. Masfrill. de Magistrat. lib. 1. cap. 2. num. 8. Cardin. Bellarmin. controu. 3. generali de Romano Pont. lib. 5. cap. 8. Soar. de defensione Fidei Catholice. contra Anglicanae sectae errores lib. 2. cap. 23. num. 14.

5 In glos. [Ad Apostolicam] ibi (& sine sententia, vel licentia Concilij, &c.) Notatur ad hoc quod Papa est supra Concilium, & ab eo Concilia omnia suam auctoritatem, & confirmationem accipiunt, vt per Sayr. in clauis Regia lib. 3. cap. 10. num. 6.

6 In glos. [Anathematis] ibi (idest excommunicationis cum solemnitate facta) Notatur ad hoc quod anathema idem est quod excommunicatio maior, quoad vim, & vinculum, solum differt in solemnitate, vt per Spin. in specul. testam. glos. 11. rub. n. 11. Cott. in memorabil. verbo Anathema, Cou. in cap. alma mater. par. 1. S. 8. n. 6. Henrig. in sum. lib. 13. cap. 20. S. 2. lit. C. Auil. de censur. par. 2. cap. 1. disp. 1. dub. 1. fol. 15. Sanch. de Matrim. lib. 4. disp. 22. nu. 8. Cened. ad Decretum collect. 24. num. 4. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 3. num. 5. Antor. à Sousa in relect. de censuris Bullae Cæna cap. 2. num. 5. Emman. de Valle de incantat. & ensalmis sect. 3. cap. 6. num. 15.

7 In glos. [Proponi] ibi (quia Cardinales, &c.) Notatur ad hoc quod attestatio Cardinalis Legati de Lateranensi probationem

facit, dummodo ipse asserat se legatum, vt per Mascard. de probation. concl. 260. num. 1.

8 In glos. [Promississent] ibi (credendum est Papa hoc referenti) Notatur ad hoc quod plene creditur assertioni, & testimonio Pontificis, vt per Farin. in praxi crimin. par. 2. q. 63. unum. 79. etiam de eo, quod uidit ante Pontificatum, ex Mascard. concl. 139. num. 6.

9 In glos. [Illi autem] ibi (scilicet Archiepiscopus Mogunt. Colon. Treueren. & quatuor laicis, scilicet Palatinus, Comes Rheni, Dux Saxonie, & archiepiscopus Brädeburgen.) Vide Azori. instit. moral. par. 2. lib. 10. cap. 3. q. 4. et que dixi in collect. ad cap. venerabilem 34. num. 2. de elect. in Decretalib.

10 In ead. glos. ibi (Rex Bohemia de necessitate uocandus non est, nisi cum alij discordant) Ita Azori d. cap. 3. q. 4. vers. queres.

11 In glos. [Eligant.] An Papa possit eligere Imperatorem priori Imperatore deposito? Vide Perereg. de iure fisci lib. 1. tit. 2. nu. 15. Oflau. Glorit. resp. 6. num. 42.

S V M M A R I V M,

1 Certam rem qui petis causa expressa si illam causam non probas, succumbit, licet aliam probes, maxime post modum emergentem.

2 Rex potest modice, vel etiam non modice ex iusta tamen causa in ordine ad Regni utilitatem donare de bonis Regia Corona.

3 Principem decet uti liberalitate.

4 Princeps regulariter non potest iura Regni diminueri quando diminutio tenet in magnam Principatus lesionem.

5 Bona, qua sunt apud hostes, propter recuperationis spem donari, & largiri possunt.

6 Donatio facta pro Ecclesia construenda non valet, cum non adfit persona, qua accipiet illam.

7 Donatio facta nomine Regni, vel Regia dignitatis obligat successorem in Regno.

8 Rex succedens in Regno tenetur seruire, & adimplere donationes factas per predecessores.

9 Causa si in libello sit generaliter expressa tunc super iure proueniente ex noua causa potest ferri sententia in eodem iudicio.

10 Libellus alternatiuus admittitur de iure Canonico.

11 Ius superueniens actori ex causa de praterito post litem contestatam sibi prodest.

12 Loci mentio in quò sit contractus, debet fieri in instrumentis publicis.

13 *Bona fides in dubio presumitur.*14 *Allegatio partis non facit ius.*

Cap. Abbatē sanc. III.

Qui in iudicio petit aliquam rem sibi deberi, exprimat certam causam, si illam causam non probat, succumbit, licet aliās producat, & probet, si vero non expriserit causam, si illam non probat, non succumbit, sed sufficit probare vnam iustam causam. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas; Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 283. Alagona in compend. pag. 322. remissive Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 *Ex largitione Regis, &c.* Notatur ad Rex potest modicē, vel etiam non modicē ex iusta tamen causa in ordine ad Regni utilitatem donare de bonis Regiæ Coronæ, vt per *Castald. de Imperat. q. 104. à princip. Gabr. lib. 3. commun. tit. de iure quaesito concl. 5. num. 48. Cou. in cap. quamuis pactum part. 2. S. 2. num. 4. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 3. nu. 18. Mench. illustr. lib. 1. cap. 4. num. 6. Valasc. conf. 132. num. 2. Cabed. Luffit. decis. 30. num. 1. & decis. 40. à num. 16. & decis. 19. num. 2. par. 2. Molin. de iustis. som. 2. disp. 25. col. 1. vers. cum autem, Cardos. in praxi iudicium, & aduocat. verbo Rex num. 14. Decet enim Principem.*

3 vti liberalitate, *Innoc. in cap. grandi, de suppl. negl. Pralat. Bero. conf. 65. n. 11. vol. 1. Crauet. conf. 889. num. 6. Becc. conf. 129. num. 108. vol. 2.*

4 Nam regulariter non potest Princeps iura Regni diminuerē quando diminutio tendit in magnam Principatus læsionem, sicuti tradunt *Petr. Gregor. Tholosan. de Republ. cap. 20. nu. 61. vers. aut ratio, Peregr. de iure fisci lib. 1. tit. 3. num. 74. Nec refragatur tradita per Luc. de Pena in l. quicumq; C. de omni agro def. qui videtur sentire quòd nec modica concessio fieri potest, ne propter multas modicas concessiones decrescant iura Regni, nam ipse non dicit quòd concessio, quæ modicē lædit, fieri non potest, sed tunc non valent concessiones si plures modicæ sunt alienationes de iure Regni, quibus coarceuatis resultat grauis diminutio coronæ, & sic loquitur in casu enormis læsionis, siue illa resultet ex vna concessione, siue ex pluribus, licet singulariter modicis, vt declarat *Afflic. in rub. que sint Regalia num. 65. prout ab experientia.**

illud probat *Neuiz. conf. 12. num. 66. & de Regno Austriz quod ita paulatim mutilatum perdidit nomen Regni, testatur Robert. Gagui. in chron. Fran. in vita Loth. lib. 5. cap. 6. cuius verba transcribit Menoch. conf. 1003. sub nu. 19.*

5 *Allegabatur etiam, &c.* Notatur ad hoc quòd bona quæ sunt apud hostes propter recuperationis spem donari, & largiri possunt, vt per *Xuar. alleg. 8. num. 1. cum seqq.*

6 *Nec pro eo quòd voluit, &c.* ad hoc quòd nõ valet donatio facta pro Ecclesia cõstruenda, cum non adsit persona, quæ accipret, vt per *Menoch. conf. 92. nu. 58. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. S. 7 num. 98.*

7 *Sed ad hæc pars vestra, &c.* ad hoc quòd donatio facta nomine Regni, vel Regiæ dignitatis obligat successorem in Regno, vt per *Xuar. alleg. 8. num. 3. & num. 8. & alleg. 9. num. 9. & alleg. 10. num. 3. D. Barbosa in l. quia tale num. 9. ff. soluto matrimon. ita ut Rex succedens in Regno teneatur seruare, & adimplere donationes factas per prædecessores, vt per *Tiraq. de iure primog. q. 35. n. 19.**

9 *Prefatus igitur Cardinalis, &c.* Notatur ad hoc quòd si in libello causa sit generaliter expressa, tunc super iure proueniente ex noua causa potest ferri sententia in eodem iudicio, vt per *D. Barbosa in l. non potest videri num. 41. cum seqq. ff. de iudic. Et ideo ex hoc text. colligit *Marc. Ant. Genuen. in præct. eccl. tit. 9. 748. quod de iure Canonico admittitur libellus alternatiuus.**

11 *Ex his, quæ post litis contestationem accidunt, &c.* Notatur ad hoc quòd ius superueniens auctori ex causa de præterito post litem contestatam sibi prodest, vt per *Vezi. som. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 17. num. 5. pag. 286.*

12 *Et necessariò adesse debent, veluti locus, &c.* Notatur ad hoc quòd in instrumentis publicis debet fieri mentio loci in quo fit contractus, vel actus ipse, qui in instrumento continetur, vt per *Cou. præct. cap. 20. num. 3. vers. quinto, Donat. à Fina som. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 11. num. 63. Cald. Pereira de empt. cap. 5. num. 9.*

13 In glos. [Dominij] ibi (ad hoc autem, vt actus, &c.) Notatur ad hoc quòd bona fides in du-

in dubio præsumitur, vt per *Mench. illustr. quest. lib. 2. cap. 70. num. 2.*

- 14 In glos. [Iudicio] ibi (vel dic quod hæc verba sunt allegatio partis, nec ponunt ius) Notate ad hoc quòd allegatio partis non facit ius, vt per *Felin. in cap. 1. num. 18. de consuet. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum, & uxorem. S. 17. num. 2. & 23. Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. glos. 5. S. 7. num. 107. mesipsum Axiom. 20. num. 1.*

S V M M A R I V M.

- 1 Arbitrarius, vel Iudex vnus ex pluribus datus si per verba pluralis numeri ferat sententiam alijs presentibus, & mandantibus, tenet sententia, electio autem pronuncian- da est per verba singularia.
- 2 Verbum, oportet, necessitatem importat.
- 3 Verbum, statuimus, habet vim, siue firmitatem sententia diffinitiuæ.

Cap. Cum ab vno. I V.

- 1 Arbitri plures, vel Iudices quando sunt dati si vnus alijs presentibus, & mandantibus recitat sententiam scriptam vt vno numero plurali, Nos, &c. sententia valet, ac si ab omnibus esset recitata. In electione vero secus fit, quia siue procedatur per compromissum, siue per scrutinium, electio est pronuncian- da per verba numeri singularis. Colligunt ex Ordinarij. Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Dominic. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 284. Alagon. in compend. pag. 322. remissiuæ Ximen. in concord. par. 2.
- 2 In glos. [Oportet] ibi (necessitatem importat) Ita Sayr. in clau. Regia lib. 3. cap. 7. num. 20. Melch. Phœb. Lufit. decis. 9. num. 5. Rota decis. 50. num. 2. apud Farin. collect. 1. nouissimarum, Ego ipse in tract. de diffinitionibus vsus dict. 241. num. 2. in vlt. impress.
- 3 In glos. [Statuimus] ibi (habet vim, siue firmitatem diffinitiuæ sententia) Refero Ego ipse in tract. de diffinitionibus vsus dict. 384. nu. 2. vbi num. 1. quod verbum, statuimus, est iuris noui inducitiuum.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia diffinitiuæ si non ponatur in scriptis, & ab ipso iudice, & non ab alio nisi sit Episcopus, & sedendo non stando, vel deambulando proferatur, est nulla, nec

est necesse ab ea appellare.

- 2 Sententia diffinitiuæ in scriptis proferenda est.
- 3 Declaratur text. in cap. si quis cum aliquo si. quest. 1.
- 4 Sententia interlocutoria non requiritur, vt proferatur in scriptis.
- 5 Sententia debet legi per Iudicem illam pronunciantem.
- 6 Verba, nullius penitus sit momenti, important ipso iure.
- 7 Illustris quæ persona dicantur relinquunt arbitrio Iudicis.
- 8 Causa quæ dicatur parua, magna, vel leuis, relinquunt arbitrio Iudicis.
- 9 Arbitrarius potest de voluntate litigantium procedere simpliciter, de plano, & iuris ordine prætermisso.
- 10 Sententia lata à Iudice non sedendo pro tribunali licet sit nulla ipso iure, tamen si Iudex habeat tale impedimentum, aut dolorem, quod sedere non possit, recte tenet.

Cap. Et si sententia V. & vlt.

- 1 Sententia diffinitiuæ si non ponatur in scriptis, & ab ipso iudice, & non ab alio, & sedendo non stando, vel deambulando proferatur, est nulla, nec est necesse ab ea appellare, sed potest Episcopus per alium sententiam recitare, quia propter prærogatiuam dignitatis est honorandus ad instar illustrium personarum. Colligunt ex Ordinarij. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 285. Alagona in compend. pag. 324. remissiuæ Ximen. in concord. par. 2.
- 2 Postquam scripta fuerit. Ergo sententia diffinitiuæ in scriptis proferenda est, l. 2. ibi, scriptas, l. 3. C. de sentent. ex breuili. recitan. tradunt Bart. in l. 1. S. fin. num. 2. ff. de hered. instit. Innoc. in cap. suborta, sup. hoc tit. Perus. in cap. quoniam contra num. 24. de probat. vbi Abb. num. 5. Felin. num. 7. Dec. num. 15. Rip. in rub. de consuet. num. 44. Bellem. decis. 339. de consuetud. num. 1. Boer. decis. 258. num. 60. Marant. de ord. iudic. par. 6. cap. de sententia num. 17. & 22. Vant. de nullitat. tit. ex defectu processu à num. 94. Menoch. de arbitr. q. 60. Viu. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 8. num. 32. pag. 244. Ordin. Reg. Lufit. lib. 3. tit. 62. §. 6. D. Barbof. in l. si debitor num. 139. ff. de iudic. vbi ampliat in interlocutoria habente vim diffinitiuæ Alexand. Trentasinq. var. resolut.

resolut. lib. 2. tit. de sentent. resolut. 2. à num. 1. vbi à num. 4. subdit quod hæc solemnitas in causa graui, & ponderosa à partibus remitti non potest, secus in causis vilis, & modici momenti. Non obstat *tex. in cap. si quis cum clerico*, ibi, *sententia ab eo sine scriptis feratur*, *11. q. 1.* quia specialiter procedit in Episcopo, qui est persona illustis, cui citra proferenda diffinitiuas sententias à Iure fauor conceditur iuxta *text. in l. 2. vers. sed nec C. de sentent. ex breuil. aduertit Bellem. num. 4. in cap. Albericus 43. de testib.* Nec etiam obstat *d. cap. Albericus*, dum supponere videtur sententiam non fuisse prolatam in scriptis, quia non agit vtrum sententia cum scriptis, vel sine scriptis sit proferenda, sed supposito (quando sunt termini habiles) quod in scriptis proferatur illius publicatio redigenda sit in actis per notarium publicum, quæ reductio facienda est ad hoc, vt ea actis iudicialibus publicam fidem faciat, idq; colligitur ex verbis eiusdem *tex. ibi, redacta non fuit*, quibus non significat in scriptis prolatam non fuisse, sed licet in illis esset prolatam in actis scriptis per notarium non fuisse redactam ad prædictum effectum faciendum, iuxta *text. in cap. quoniam contra, de probationib.*

4. Limita non procedere in sententia interlocutoria, quæ quidem proprie sententia est quantumcumque absque scriptura à Iudice proferatur; patet si expendas *tex. in præsentis tantummodo ius speciale inducere in sententia diffinitiuam*, patet ibi, & *si sententia diffinitiuam, &c.* & vti talis cum à regulis iuris exorbitet extra casum de quo loquitur, trahi non debet iuxta *reg. odia, in 6. ac subinde quantumcumque scriptura requiritur in appellatione*, quæ interponitur ab interlocutoria sententia, vt probat *tex. in cap. 1. de appellat. hoc lib. resolut. Nau. in cap. cum contingat, causa 6. nullit. de rescriptis*, nequaquam tamen in illius prolatione scriptura desideratur prout in specie tradit *glos. verbo diffinitiuam, Franch. nu. 4. Anchar. in princip. & alij hic, glos. in l. 2. ff. de appellat.* post alios *Iaf. à num. 58. in l. ne quicquam ff. de offic. Procons. glos. verbo interlocutiones in d. cap. quoniam contra*. Non refragatur idem *cap. quoniam contra*, quia satisficit si dicas *tex. illum non constituere ipsam sententiam interlocutoriam in scriptis à Iudice esse proferendam*, sed à notario in actis scriptis esse redigendam, patet ex verbo, *scribas*, de quo ibi, de qua reductio tantummodo agit ibidem Summus Pont. quinimmo

talis reductio in actis scriptis non est necessaria ad validitatem, sed solum ad probationem, vt colligitur ex eodem *tex. in fine*, ibi, *nec pro ipsius præsumatur processu, nisi quatenus, &c.* & ex ratione, quam *tex. ille*. reddit in princip.

5. *Debeat à Iudice, &c.* Notatur ad hoc quod sententia debet legi per Iudicem illam pronunciantem, vt per *Bernar. reg. 679. Socc. reg. 249. Azueud. l. 10. num. 74. cum seq. tit. 17. lib. 4. noua Recopilat.* quod tamen hodie obseruari tradunt *Piu. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 8. nu. 32. vers. unde pag. 245. Azueud. citato loco, Menoch. d. casu 66. & conf. 45. nu. 3. & consil. 100. num. 258. Gam. Lufit. decis. 57. num. 1. Bonacof. commun. criminal. par. 1. verbo sententia fol. 151. Gutier. pract. lib. 1. q. 99. num. 4.*

6. *Nullius penitus est momenti.* Idem ipso iure, iuxta ea, quæ tradit *Tiraquel. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 101. C. de reuocandis donation.*

7. In *glos. [Illustrium] ibi (& relinquatur Iudicis arbitrio)* Notatur ad hoc quod Iudicis arbitrio relinquatur quæ personæ dicantur illustres, vt per *Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 68. à princip.* Sicut etiam relinquatur arbitrio

8. Iudicis quæ causa dicatur parua, magna, vel leuis, vt per eundem *Menoch. dicto lib. 2. casu 72. num. 10. Flamin. de resignat. benefec. lib. 3. quest. 1. num. 144.*

9. In *ead. glos. ibi (quod partes bene possent iudiciario ordini renuntiare)* Notatur ad hoc quod arbiter potest de voluntate litigantium procedere simpliciter, de plano, & iuris ordine prætermisso, vt per *Soar. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 26. num. 21. pag. 350.*

10. In *glos. [Sedendo] ibi (quod si ita doleret, quod sedere non posset, &c.)* Notatur ad hoc quod quamuis sententia lata à Iudice non sedendo pro tribunali sit ipso iure nulla, tamen si Iudex habeat tale impedimentum, aut dolorem quod sedere non posset, recte teneat quamuis non sedeat, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 60. nu. 48. cum seq. vbi citat Barr. in l. 1. num. 3. C. de sentent. ex breuil. recitan.*

De Appellationibus. Tit. XV.

S V M M A R I V M.

1. *Compendium huius sex. refertur.*
2. *Appellatio ab interlocutoria, vel à diffinitiuam ex in-*

- ex interuallo sēper in scriptis proponēda est.*
- 3 Appellationis causa quod nominatim exprimitur pro forma in appellatione requiritur.
 - 4 Papa omisso articulo appellationis potest cognoscere de causa principali prout sibi visum fuerit.
 - 5 Appellatus si pūcto appellationis renūciat appellationis Iudex super principali cognoscere potest prætermisso appellationis articulo.
 - 6 Apostoli unde dicantur.

Cap. Cordi nobis . I. Innoc. IV.

- A**PPPELLANS ad Papam in iudicio, vel extra super interlocutoria, vel grauamine, debet causam appellationis assignare in scriptis, & petere apostolos, quos Iudex à quo tenetur exhibere, in quibus exprimat causam appellationis, & cur causam non admiserit, etsi detulerit ei ob reuerentiam superioris: Item ad prosequendum præscribat terminum conuenientem habita ratione p̄rsonę, loci, & negotij. Item si appellatus vult, & petat, debet Romam ire per se, vel per idoneos procuratores cum omnibus scripturis, & mōnimentis causę non solum ad prosequendam appellationem, sed etiā causam principalem; si ita iudicauerit Papa; immo potest tractari causa principalis omisso articulo appellationis de cōsensu tamen partiū, & si appellatū p̄missa nō obseruet, reputabitur nō appellatū, & redibit ad priorē Iudicē, & condemnabitur ad expensas legitimas. Si appellatus præfata contemnat, procedatur in eum tanquam contumacē tum in expēsis, tum in causa, prout de Iure. Iustum est enim, vt in eum Iura insurgant, qui Ius, & Iudicem, & partem eludit. Item per hæc nō mutantur ea, quę statuta sunt antiquo Iure in appellatione à diffinitiuis sententijs. Colligunt ex Ord. Lap. Abb. Archid. Gemin. lo. And. Anb. Domin. Monach. Franch. V. iu. in ration. lib. 2. pag. 238. Alagona in comp. pag. 342. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 Causā appellationis in scriptis, &c.

Notatur ad hoc quòd appellatio ab interlocutoria, vel à diffinitiuā ex interuallo semper in scriptis proponenda est, vt per Mich. Grass. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 21. nu. 93. pag. 307. Cald. Pereira de emptio. & venditio. cap. 6. num. 18. in med.

3 In quibus appellationis causā, &c.

Notatur ad hoc quòd in appellatione requiritur pro forma quòd causa appellationis nominatim exprimitur, vt per Tirag. de iure mariti glos. 6. n. 120. Rebuff. in tract. nominat. quest. 14. num. 37.

4 Finito appellationis articulo, vel de

partium, &c. Speciale nanq̄est in Papa, vt omisso articulo appellationis possit cognoscere de causa principali prout sibi visum fuerit, vel de partium voluntate, vt per Cou. præf. cap. 9. nu. 6. Steph. Grat. discept. forens. cap. 6. nu. 12. cum seqq. D. Barbos. in l. 1. ff. de iud. n. 24. cū seqq. vbi ait hoc ipsū inferiori Iudici permīssum esse quando ad id accedit Papę confirmatio, siue approbatio.

Notatur etiam ad hoc quòd si appellatus pūcto appellationis renūciat, appellationis Iudex super principali cognoscere potest prætermisso appellationis articulo, vt per Bern. Graue. ad præf. Camera Imper. lib. 1. cont. 136. confid. 1. nu. 1. Quando enim appellatus impetrat commissioem per quam torum negotium demandatur, tunc indistincte Senatus cognoscit de meritis, etiamsi appellatio non deuolueretur, vel esset male appellatum, ex Surd. decif. 175. num. 10.

6 In glos. [Petat Apostolos] in addit. ibi [dicuntur Apostoli ad Apostolo quod est de, & stolon, quod est missio, quasi missio, quam facit vnus Iudex ad alium] Ita Grauat. ad praxim Vestrif. lib. 7. cap. 3. num. 60. Marcbes. de commissio. par. 1. de commissi. appellas. cap. 1. num. 15. latē Sigism. Scacc. de appellationibus quest. 13. à princip. vbi docet qui dicantur Apostoli conuentionales, testimoniales, dimissorij, reuerentiales, & refutatorij.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex, qui recusatur, statuit competens terminū arbitris ad finiendam causam, quo elapso si finita non fuerit in principali procedit, & num. 2.
- 3 Arbitrorum, vel aduersarij culpa quando intra terminum præfixum non fuit terminata suspicio an Iudex possit in negotio principali procedere, remissiuę.
- 4 Recusatio in scriptis est proponenda.
- 5 Arbitri Iuris recusari possunt.

Cap. Legitima. I. I.

Iudex allegatus suspectus assignet arbitris iam electis competentem terminum intra quem

- quem terminent negotium suspicionis, alioquin Iudex ex tunc procedat in negotio principali. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 340. Alagon. in comp. pag. 343 remissive Ximen. in concordant. par. 1. & 2.
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. delumunt Cou. practic. cap. 26. num. 5. Soar. de Pace in practic. tom. 2. par. 1. cap. 6. num. 10.
- 3 **Per Iudicem competens terminus praefigatur, &c.** Quid si culpa arbitratorum non fuit terminata suspicio intra terminum? Vide Bart. in l. fin. nu. 2. ff. de var. & extraord. cognit. Farin. in praxi crim. p. 3. q. 111. nu. 538. & 555. Quid si recusans aduersarij factio fuit impeditus? Vide que resoluit Cassad. decis. 9. de appell. Tiraq. de retract. lig. 5. 12. glos. 2. n. 1. & 2. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo lapsi nu. 16. Mascar. de probat. cõcl. 12. 29. n. 88. cõ. segg. & cõcl. 12. 36. n. 40.
- 4 In glos. [Iudicem] ibi (& coram Iudice, qui recusatur, dandus est libellus recusatorius) Ac proinde recusatio in scriptis proponenda, vt per Auendan par. 2. Pretor cap. 2. 3. n. 12. in fi. Perez l. 1. vers. 1. 4. tit. 5. lib. 3. Ordin. pag. 565. & pag. 568. col. 2. Rebuff. in tract. de except. n. 179. Ruland. de commiss. lib. 2. cap. 1. 5. ante nu. 9. p. 1. Soar. de Pace d. cap. 6. nu. 26. Azeued. l. 1. n. 3. tit. 16. lib. 4. noue Recopil. Cur. Philip. p. 1. S. 7. n. 2. Cardos. in praxi Iudic. verb. recusatio n. 5. Lud. Mirõda de ord. iudic. q. 20. art. 2. cõcl. 3. Amat. Roder. in pract. videndi seu examinandi processum cap. 10. nu. 47. Modern. de cognit. per viam violent. par. 2. q. 14. num. 37. Melch. l. habes Lusit. decis. tom. 1. Aresto 82.
- 5 In glos. [Formam Iuris] ibi (non debent esse suspecti, &c.) Notatur ad hoc quod arbitri Iuris recusari possunt, vt per Garc. Masfril. Siciliae decis. 91. num. 7. Caf. Barz. Bononien. decis. 63. num. 18. & 19. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 63. de compromiss. num. 394. Carrasc. in explicat. ad aliquas leges Recopilat. cap. 9. num. 32. quos refert Parens meus in comment. ad Ordinat. Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 21. ante princip. num. 16.
- 6 Consuetudo tribuit iurisdictionem etiam priuato nullam penitus iurisdictionem habenti
- 7 Inhibitio vt dicatur legitima, & Canonica necesse est vt citetur partes, quarum interest.
- 8 Inhibitio quibus casibus fieri possit, remissive.
- 9 Appellatio est interponenda infra legitima tempora appellationi faciendae constituta, que decem praesiniuntur diebus.
- 10 Appellationem interpositam probans debet etiam probare infra decem dies appellasse.
- 11 Attentata pendente appellatione sunt omnino reuocanda per ipsum Iudicem ad quem fuerit prouocatum.
- 12 Archiepiscopus antequam suffraganeo inibeat, considerare debet an per appellationem sit deualutum negotium, & causa, & an appellatio sit legitime interposita.
- 13 Inhibitio canonica dicitur quoties ea facta fuit prauia causa cognitione, ad hoc vt appellatio sit recipienda ex causa probabili.
- 14 Inhibitoriam decernere potest Iudex ad quem appellatum est in casibus a Iure prohibitis, statim postquam cognoscere ceperit an recipienda sit appellatio.
- 15 Confessus tantum etiam si testibus conuictus non sit nec in ciuilibus, nec in criminalibus regulariter ad appellandum admittitur.
- 16 Appellatio non datur in notorys tam in ciuilibus, quam in criminalibus, in quibus non obstante appellatione Iudex potest ad executionem sue sententiae deuenire.
- 17 Appellatio ubi a Iure prohibita est nihilominus admittenda est si causa iusta expressa fuerit in appellatione.
- 18 Attentatorum remedium non datur contra tertium.
- 19 Appellatio interponitur ab Episcopis ad Archiepiscopum in causis in quibus iurisdictionem temporalem habent, nisi speciale ius aliud inducat.

Cap. Romanæ. III.

- 1 **A**B officiali Episcopi non est appellandum ad Episcopum, quia sunt idem tribunali, sed ad Archiepiscopum. Colligunt ex Ordinari. Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. p. 341. Alagon. in comp. pag. 344. remissive Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.
- 2 Hanc eandem conclus. firmannt plures Doctores citati in collect. ad cap. 2. de consuet. hoc lib. vbi late dixi, & faciunt per me tradita de of.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio de officiali Episcopi non ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum interponi debet, & num. 2.
- 2 Appellatio ab Archidiacono interponenda est ad Episcopum.

de officio, & potest. Episcopi par. 1. tit. 4. de Archiepiscopo. præstantia num. 61. cum sequens. secundum Luzdunen impress.

- 3 §. *Ab Archidiaconis.* Notatur ad hoc quòd ab Archidiacono appellatur ad Episcopum, vt per Sigismund. Scacc. de appellation. q. 8. num. 52.
- 4 In glos. [Consuetudine] ibi (quæ dat iurisdictionem, &c.) Notatur ad hoc quòd còsuetudo tribuit iurisdictionem etiam priuato nullam penitus iurisdictionem habenti, vt per Palat. in repet. cap. per vestras notab. 2. §. 1. n. 27. Nat. conf. 98. nu. 4. Crauet. conf. 238. num. 6. & 7. Decian. tract. crimin. lib. 4. cap. 27. sub num. 6. Paris. conf. 25. num. 36. vol. 1. Schrad. de feudis par. 10. sect. 5. num. 5. cum seq. Surd. conf. 465. num. 4. Biag. de consuetudin. quæst. 8. num. 17. Stephan. Gratian. disceptationum forens. cap. 184. num. 25.

S. Si vero.

- 5 *Vocatis partibus.* Notatur ad hoc quòd vt inhibicio dicatur legitima, & canonica necesse est, vt citentur partes, quarum interest, vt per Mich. Grass. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 14. num. 159. pag. 270. V. ant. de nullitat. ut ex defectu iurisdictionis. Ordin. num. 55. Auendan. de exequendis mandatis. par. 1. cap. 22. num. 10. Cou. præct. cap. 24. num. 3. Myssing. cent. 3. obseru. 87. Bernard. reg. 376. Surd. conf. 424. num. 41. Garc. reg. 169. Gutier. de Iuram confirm. par. 1. cap. 2. n. 31. Gabr. Pereira de manu Regia. cap. 10. n. 9.
- 6 De inhibitione, & quibus casibus fieri possit? Vide Ioseph. de Sesse in speciali tract. de inhibitis. Cou. præct. cap. 35. nu. 4. vers. sic etiã, Parlad. rer. quot. lib. 2. cap. fin. par. 5. §. 11. num. 23. Cald. Pereira de posse. eligendi cap. 5. num. 10. & quæst. forens. lib. 1. q. 25. num. 27. D. Barbosa. in l. Tisia ff. solut. matr. nu. 38. & nu. 54. Mendez. de Castro in praxi Lusit. lib. 2. cap. 11. à nu. 13. Bernard. Graue. ad præct. Camera Imper. lib. 1. concl. 144. & seq. Aloys. Ricc. in collect. de tis. par. 1. collect. 204. Farinac. fragment. crim. par. 2. lit. I. à num. 312. vsque ad num. 339.

- 7 *Aut non infra decem dies.* Notatur ad hoc quòd appellatio est interponenda infra legitima tempora appellationi faciendæ constituta, quæ decem præfiniuntur diebus, vt per Vincent. Honded. conf. 83. nu. 85. vol. 1. Alex. Raud. resp. 23. num. 518. vol. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præf. 95. n. 1. Mascard. de probat. concl. 114. nu. 6. & 7. Fr. Lud. Mirand. de ord. iudic. q. 30.

art. 7. concl. 2. Surd. conf. 5. nu. 38. & conf. 278. nu. 10. Cardof. in praxi Iudicum verbo appellatio nu. 3. Alex. Trentacinq. var. resolut. lib. 2. tit. de appellat. resol. 4. à nu. 3. late Ignat. del Villar in sylua respons. lib. 1. respons. 15. q. 4.

- 8 Vnde probans appellationem interpositam debet etiam probare infra decem dies appellasse, vt per Mascard. d. concl. 114. n. 6. & concl. 1351. nu. 10. Tirag. de retract. lig. §. 1. glos. 16. n. 8.
- 9 Surd. conf. 5. n. 36. Et ad hoc vt attentata pendente appellatione sint omnino reuocanda per ipsum Iudicem ad quem fuerit prouocatum, prius omnino constare debet ipsam appellationem intra decem dies fuisse interpositam, vt tenet Cou. præct. c. 23. nu. 1. ver. secundo.
- 10 *Nisi prius ipsis constituerit, &c.* Notatur ad hoc quòd Archiepiscopus antequam suffraganeo inhibeat, considerare debet an per appellationem sit deuolutum negotiũ, & causa, & an appellatio sit legitime interposita, vt per Steph. Quar. in summ. Bull. verbo Archiepiscopi auctoritas n. 18. ver. secundo principaliter

S. Quod si obijciatur.

- 11 *Nisi prius, &c.* Notatur ad hoc quòd dicitur quoties ea facta fuit preuia causæ cognitione ad hoc vt appellatio sit recipienda ex causa probabili, vt per Cou. præct. cap. 24. num. 3. vers. tertio.

S. Si autem.

- 12 Probat hic §. Iudicem ad quem appellatum est in casibus à Iure prohibitis posse inhibitoriam decernere statim postquam cognoscere cõeperit, vtrum recipienda sit appellatio, inuouatur per Conc. Trid. sess. 22. de reform. cap. 7. tradunt Abb. in cap. cum speciali §. porro nu. 6. hoc tit. Orlan. Vestr. lib. 7. cap. 3. num. 11.

- 13 *Vel de quo quis in Iure cõfessus exitit.*

Notatur ad hoc quòd cõfessus tantum, etiamsi testibus conuictus non sit, nec in ciuilibus, nec in criminalibus regulariter ad appellandum admittitur, vt per Cou. præct. cap. 23. num. 5. vers. secunda conclusio, Fichard. & Bonacof. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 24. num. 9. pag. 320. Gutier. præct. lib. 1. q. 49. num. 3.

- 14 In glos. [Notorio] Notatur ad hoc quòd in notorijs nõ datur appellatio, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, in quibus non obstant appellatione Iudex potest ad executionem suæ sententiæ deuenire, vt per Duem. reg. 42.

vers. duodecimo fallit, Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 21. nu. 17. cum seqq. & p. 3. q. 101. nu. 164.
 15. In glōf. [Mandetur tibi (nisi exprimeret causam rationabilem &c.) Notatur ad hoc quòd ubi à iure prohibita est appellatio nihilominus est admittenda si causa iusta expressa fuerit in appellatione, vt per *Cou. pract. cap. 15. num. 1. & cap. 23. nu. 5. vers. secunda conclusio.*

S. In alium.

16 *Aliquid post eorum inhibitionem attentat.* Notatur ad hoc quòd remedium attentatorum non datur contra tertium, vt per *Afflic. decis. 354. num. 20. Put. decis. 74 lib. 2. in antiq. Lancel. de attent. par. 1. cap. 3. nu. 4. cum seqq. Menoch. de interditt. remed. 17. recup. num. 44. Flamin. Paris. de resig. benefic. lib. 1. q. 16. num. 44. Bernard. Graue. ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 72. consid. 1. Cabed. Lusit. decis. 120. num. 18. par. 1.*

S. Debet.

17. Probat hic S. ab Episcopis in causis in quibus iurisdictionem temporalem habent, appellandū esse ad Archiepiscopum, nisi ex consuetudine, priuilegio, siue alio iure speciali ad alium sit appellandum, vt per *Soar. de Pace in pract. tom. 2. par. 5. cap. unico num. 4. ad fin.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Iudex requisitus si non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus, nisi renunciatum fuisse appellationi.*
- 2 *Iudex tenetur petitis apostolos appellanti exhibere.*
- 3 *Iudex à quo quando expresse denegat dare apostolos, vel in termino iuris illos non exhibet, & postea procedit, processus est ipso iure nullus.*

Cap. Vt super. IV.

- 1 **I**udex à quo si requisitus non tradit apostolos iuxta *cap. cordi*, & procedit, eius processus est nullus, nisi fuerit antea appellationi renunciarum. Colligunt ex Ordinari. *Lap. Abb. Arch. Gem. Ioan. Andr. Dominic. Monach. Ansb. Franc. Viu. in ration. lib. 2. pag. 347. Alagon. in comp. pag. 345. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*
 2 *Apostolos appellanti, &c.* Notatur ad hoc quòd Iudex tenetur petitos apostolos appellanti exhibere, vt per *Sigismund. Scacc. de appellat.*

q. 13. à num. 42. ubi subdit quod non tenetur statim, sed intra triginta dies.

- 3 *Si vero non exhibuerit, &c.* ad hoc quòd quando Iudex à quo expresse denegat dare apostolos, vel in termino iuris illos non exhibet, & postea procedit, processus est ipso iure nullus, vt per *Sigismund. Scacc. dicta q. 13. num. 91. in fine.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Iudex appellationis inique appellantem ante sententiam remittere debet ad Iudicem principalem, & in expensis condemnare, et hoc si principalis Iudex non detulerit appellationi, sed si detulit non fiet remissio de necessitate.*
- 2 *Appellatio friuola non est admittenda, & que talis dicitur, ostenditur.*
- 3 *Appellatio friuola, & calumniosa potest regulariter à Iudice rejici, & ea non obstante ad ulteriora procedi absque visio attentatorum.*
- 4 *Appellatori deferens, censetur à se omnem iurisdictionem abdicare.*
- 5 *Iudex prouocatus non tenetur remittere causam principalem quando Iudex à quo appellationi detulisset.*

Cap. Cum appellationibus. V. Clem. IV.

- 1 **I**udex appellationis inique appellantem ante sententiam eodem die remittit ad Iudicem principalem, & condemnat in expensis, si vero prior Iudex detulit appellationi, quia à se consequenter abdicauit causam, Iudex appellationis non tenetur remittere causam ad priorem, sed potest si vult cognoscere de tota causa, vel potest remittere, si vult. Si vero sit appellatum post sententiam feruentur iura antiqua. Colligunt ex Ordinari. *Lap. Abb. Arch. Gem. Io. Andr. Domin. Monach. Ansb. Franc. Viu. in ration. lib. 2. pag. 348. Alagon. in comp. pag. 345. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*
 2 *Nec sit à Iudice deferendum.* Notatur ad hoc quòd appellatio friuola non est admittenda, vt per *Zerol. in praxi Episc. p. 1. verbo appellatio vers. ad nouum.* Et illa dicitur friuola appellatio, que sine legitima causa interponitur, vt per *Fr. Emm. in quest. Reg. to. 2. q. 53. art. 10.* Et Iudicis arbitrio relinqui que dicuntur friuolæ appellationes asserit *Meno. de arb. cas. 197. n. 7.*

3. *A superiore valeant refutari.* Notatur ad hoc quod appellatio friuola, & calumniosa potest regulariter à Iudice rejici, & ea non obstante ad vteriora procedi abiq; vicio artentatorum, vt per *Ozasc. decis. 5. num. 8. Mascard. de probation. concl. 1. 48. num. 31. Farin. in praxi crimin. par. 1. q. 38. num. 23.*

4. *A se iurisdictionem abdicauit, &c.* Notatur ad hoc quòd appellanti deferens censetur à se omnem iurisdictionem abdicare, & causam transferre in superiorem, vt per *Anton. Gom. variat. tom. 3. cap. 13. num. 32. Surd. consil. 424. num. 53.*

5. *Nec est illi causa de necessitate vterius remittenda.* Notatur ad hoc quòd Iudex prouocatus non tenetur remittere causam principalem, quando Iudex à quo appellatiōi detulisset, vt per *Bernard. Graue. ad practic. Camera Imper. lib. 1. concl. 1. 31. confid. 1. num. 4.*

S V M M A R I V M.

1. Appellans si infra 30. dies constanter nõ petit apostolos appellatiōni renuntiat. Si Iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit, non valet eius processus, & num. 2.
3. Iudex non tenetur in continenti tradere apostolos, qui habet 30. dies vt intra eos possit deliberari an debeat admitttere, vel rejicere appellatiōnem.
4. Dies triginta, intra quos Iudex tenetur tradere apostolos, currunt à die interposita appellatiōnis.

Cap. Ab eo. VI. Bonif. VIII.

1. Appellans si intra triginta dies non petit instanter apostolos à Iudice, intelligitur renunciare appellatiōni, etiamsi vadat, vel mittat ad eam prosequendam. Item illud quod dicitur in *cap. ut super*, quod Iudex requisitus si non tradit Apostolos, & procedit in causa, processus est nullus, intelligitur si non est requisitus cum debita instantia, id est iteratis vicibus, & loco, & tempore congruo, & expresse denegat malitiose, vel negligenter illos dare permittat intra tempus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ambar. Dominic. Monach. Franc.*

Viuian. in ration. lib. 2. pag. 349. Alagon. in compend. pag. 345. remissive Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2. Hanc eandem cõclus. ex hoc tex. defumunt *Soar. de Pace in pract. tom. 2. part. 5. cap. vnic. num. 6. & 11. Sigismund. Scacc. de appellatiō. q. 13. num. 24. Mansic. decis. 92. num. 1. vbi ampliat quomuis appellans pro apostolis reuerlus fuerit.*

3. *Et eidem infra dictum tempus à Iudice exhiberi.* Ergo Iudex non tenetur in continenti tradere apostolos, quia habet 30. dies, vt intra eos possit deliberari an debeat admitttere, vel rejicere appellatiōnem, *Mandof. de commissiō. commiss. 17. appellatiōnis in prima instantia in verbo termino Iuris, Lancelot. in tract. de attent. par. 2. cap. 12. de attent. & innou. appell. pend. in presat. vers. secundo ob non reditiōnem nu. 53. Scacc. d. q. 13. num. 42. vers. sed tamen.*

4. In glof. [Triginta dies] ibi (& currunt isti dies à die sententiæ) Ita *Mysing. cent. 4. obser. 36.* Verum quòd incipiant currere à die interpositæ appellatiōnis cõsiderat praxis, prout referunt *Marchesan. de commissiō. in commissi. appellat. in prima instantia in vers. termino Iuris pag. 104. Lancelot. de attent. par. 2. cap. 13. de attent. pend. temp. apost. num. 2. & 3. Sigismund. Scacc. d. q. 13. num. 83.*

S V M M A R I V M.

1. Innouata per Iudicem post diffinitiuam sententiã à qua appellatum extitit, reuocantur statim per Iudicem appellatiōnis, etiamsi ante appellatiōnem fuerint innouata. Assentata vero post appellatiōnem ante diffinitiuam non reuocantur, nisi primò de veritate consiteris, & dummodo post inhibitionem debito modo factam assentata fuissent.
2. Assentata appellatiōne pendente ante omnia sunt reuocanda per Iudicem ad quem fuerit prouocatum, intelligendo vt ibi.
3. Assentata post appellatiōnem ab interlocutoria non reuocantur nisi ea, que facta sunt post inhibitionem superioris.
4. Appellatio in omni casu permissa est, nisi expresse reperiat prohibita.
5. Assentata appellatiōne pendente sunt ipso iure nulla, parte scilicet volente, & permittente.
6. Excõmunicatio lata ante appellatiōnem valet.

- & non reuocatur attentatorum remedio, etiamsi lata sit intra terminum datum ad appellandum.*
7. *Attentata post appellationem ab interlocutoria non sunt reuocanda, donec probetur vera causa appellandi.*
 8. *Attentata ante omnia non sunt reuocanda in casibus, in quibus appellatio iure non est admittenda.*
 9. *Attentata reuocari petens tria probare debet, videlicet fuisse sententiatum, appellatum, & attentatum.*
 10. *Executio sententia fieri non debet durante tempore ad appellandum.*
 11. *Iudicium proprie dicitur quando infra illud appellari non potest.*
 12. *Tertius non dicitur attentare, nec potest contra eum attentatorum remedio uti.*
 13. *Attentata pendente appellatione extraiudiciali non sunt reuocanda.*
 14. *Attentare non dicitur, qui possessionem suam continuat, & viuitur illa, quae antea utebatur.*
 15. *Inhibitioni contrauenire non dicitur, qui suam possessionem continuat.*
 16. *Innouare, seu attentare non dicitur is, qui non inhibitus lise pendente suam continuat possessionem.*
 17. *Nunciatus si procedit in opere post praecceptum Iudicis nulliter agit, & omnia sunt reuocanda.*
 18. *Appellans si inuadet aliquid appellatione pendente, priuatur beneficio appellationis, & in causa principali procedi potest appellatione non obstante.*
 19. *Inhibitioni contraueniens non excusatur ex eo, quod dicat se suam possessionem continuare quando eadem possessione uteretur non eo modo, quo ante litem utebatur, sed diuerso.*

Cap. Non solum. VII.

Iudex ad quem non solum omnia attentata ante appellationem; & post definitiuam sententiam reuocare potest exceptis casibus in quibus iura prohibent appellare post sententiam, sed etiam omnia attentata post sententiam definitiuam, & ante appellationem in decennio; acsi fuissent innouata post appellationem. Illa vero, quae sunt innouata post appellationem, siue ante definitiuam sententiam non poterit reuocare nisi prius confiterit causam appellationis esse veram,

secus quando iudici appellationis constat negotium esse sibi deuolutum per appellationem ex causa probabili, qui inhibuit canonice ne procedat, tunc enim sunt haec attentata omnia in statum pristinum reducenda. Colliguntur ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. lo. Andr. Gemin. Anchar. Dominic. Monach. Franck. Viuian in ration. lib. 2. pag. 350. Alagon. in compend. pag. 345. tenuisue Casal. in annot. & Ximien. in concordant. par. 1. & 2.

Innouata post appellationem, &c.

Notatur ad hoc quod attentata pendente appellatione ante omnia sunt reuocanda per Iudicem ad quem fuerit prouocata, vt per Duen. reg. 32. Afflic. decis. 98. Cou. pract. cap. 23. nu. 1. vcrs. pr ma igitur, vbi nu. 2. in princ. subdit quod innouata intra tempus datum ad appellandum reuocari debent ante omnia, Bellacomb. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 2. r. num. 182. pag. 313. & nu. 187. pag. 315. Orus. decis. 5. num. 1. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 5. num. 25. col. 4. Gloss. Ricc. in collect. decis. par. 2. collect. 277. Gonzalez ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. §. 1. in annot. nu. 20. cum seqq. Cott. in memorabil. verbo Appellatione pendente, vel interposita, Brunor. a. Sole in locis communib. verbo Appellatio 31. Mendez a Castro in pra. xi. Lusitana lib. 2. incip. nu. 16. Rosa decis. 656. num. 1. apud Farinac. par. 1. recent. & decis. 682. num. 1. & 4. eadem. part. 1. recent. Et procedit quantumcumque notorium sit frivole, & iniuste appellasse, vt resoluit D. Barbosa. in l. si de vi nu. 144. ff. de iudic. cessat vero vbi notorie constat spoliatum non habere ius, ex resolutis per Cabed. Lusit. decis. 15. n. 18. par. 2.

3. *A definitiuam sententiam* Ergo attentata post appellationem ab interlocutoria non reuocantur, nisi ea, quae facta sunt post inhibitionem superioris, ex Bellacomb. d. tit. 21. num. 40. pag. 304. Cald. Pereira citato loco, quicquid dicit Cou. pract. cap. 24. uum. 2.

4. *Exceptis casibus in quibus iura post sententiam prohibent appellare.* Qui sunt isti casus enumerat Parens meus in comment. ad Ordin. Reg. Lusit. lib. 3. tit. 70. in princ. nu. 2. cum seqq. Regulariter vero in omni casu appellatio permittitur nisi expresse reperitur prohibita, vt tradunt per l. & in maioribus. C. de appellation. Tiraque. de priuileg. pie causae priuileg. 153. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 60. num. 1.

- num. 1. & conf. 271. num. 17. & decis. 27. num. 4. *A. quod l. r. num. 71. tit. 18. lib. 4. noue Reco- pil. M. aed. Anton. Genuen. in practica. eccles. 4. 319. num. 2. Melch. Phabos Lusit. decis. 1077. 1. Arest. 62.*
- 5 **Penitus reuocari.** Licet attentata appellatio pendente sint ipso iure nulla, vt tex. insinuat, hoc tamen intelligitur parte volente, & permittente, vt obseruat *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 59. num. 63. cum seqq.*
- 6 **Sed etiam ea omnia, quae medio tempore, &c.** Limita in excommunicatione, quae lata ante appellationem valet, & ligat, nec reuocatur attentatorum remedio, etiam si lata sit intra terminum datum ad appellandum, vt per *Cou. in c. alma mater part. 1. Si. a. num. 2. col. pen.*
- 7 **Illi vero, quae post appellationem, &c.** Notatur ad hoc quod attentata post appellationem ab interlocutoria non sunt reuocanda donec probetur vera causa appellandi, vt per *Cou. practica. c. 2. 4. a. princ. Aloy. Ricc. in collect. decis. par. 5. collect. 1745.*
- 8 In glos. [Casibus] Notatur ad hoc quod attentata ante omnia non sunt reuocanda in casibus in quibus appellatio iure non est admittenda, vt per *Bellacomb. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 2. r. num. 183. pag. 315. & Mich. Grass. ibidem num. 192. pag. 316.*
- 9 In glos. [Ante] ibi: (scias tamen quod de hoc, &c.) Notatur ad hoc quod attentata reuocari petens tria probare debet, videlicet fuisse sententiatum, seu definitum, fuisse appellatum, & fuisse attentatum, vt obseruat *Mascard. de probat. concl. 1278. num. 1.*
- 10 In glos. [Innouata fuissent] ibi: (sic nec pendente iure quod competis condemnato ad appellandum, id est usque ad decem dies.) Notatur ad hoc quod executio sententiae fieri non debet durante tempore ad appellandum, vt per *Duen. reg. 273.* Potest tamen fieri in omnibus casibus in quibus appellatio est prohibita, vt per *Cou. practica. cap. 2. 3. num. 7. Mascard. de probat. concl. 1278. num. 32. & 33.*
- 11 In ead. glos. ibi: (Tunc enim proprie dicitur indicatum quando infra illud appellari non potest) Reuertit, & sequitur *Cou. practica. c. 2. 3. n. 2. vers. illud tamen.*
- 12 In glos. [Reducendum] ibi: (si autem aliquid assentaretur a tertio, &c.) Notatur ad hoc quod tertius non dicitur attentare, nec ipoteit contra eum remedio attentatorum vti, vt per *Cou. practica. cap. 2. 4. num. 4. Lancellot. de attent. part. 1. cap. 3. num. 4. cum seqq. Menoch. remed. 17. recuper. num. 44. Pute. decis. 74. part. 2. in antiq. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. q. 16. num. 44. Bernard. Graue. ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 72. confid. 1. Cabed. Lusit. decis. 120. n. 14. & 18. p. 1.*
- 13 In ead. glos. ibi: (si extrajudicialis fuit appellatio, &c.) Notatur ad hoc quod attentata pendente appellatione extrajudiciali non sunt reuocanda, vt per *Mich. Grass. tom. 2. comun. opinion. lib. 7. tit. 2. r. num. 195. pag. 316. Rebuff. in tract. nominat. q. 17. num. 28.*
- 14 In ead. glos. ibi: (quis vitur possessione eo modo, quo ante, &c.) Notatur ad hoc quod attentare non dicitur, qui possessionem suam continuat, & vitur illa, qua antea utebatur, vt per *Bertraud. conf. 137. nu. 3. lib. 5. Menoch. remed. 17. recuper. possess. num. 49. & 50. Lancellot. de attent. part. 2. in pract. a. num. 84. & limit. 26. & cap. 4. limit. 1. a. num. 2. & part. 3. cap. 2. q. 20. Mascard. de probat. concl. 148. nu. 24. Surd. de aliment. tit. 9. q. 32. n. 66. & decis. 16. num. 13. & decis. 45. num. 79. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. q. 3. num. 29. & 72. Valasc. conf. 156. num. 6. Flores de Mena vari. lib. 1. q. 10. num. 67. Gabr. Pereira in tract. de Manu Regia tom. 1. cap. 21. n. 154. in fine, Rot. decis. 633. nu. 2. & decis. 693. nu. 3. apud Farin. in 1. collect. nouissimarum, alias part. 4. diuers. 15 ac proinde inhibitioni contrauenire non dicitur, qui suam possessionem continuat, *Mandof. de inhib. q. 9. sub num. 3. & q. 23. Hieron. Gabr. cons. 57. num. 17. lib. 1.**
- 16 In ead. glos. ibi: (nisi prohibito Iudicis, &c.) Collige ex gl. quod innouare, seu attentare non dicitur is, qui non inhibitus lite pendente suam continuat possessionem, *Anton. Gabr. commun. lib. 5. tit. de acquir. possess. concl. 6. in princ. Capic. decis. 72. sub num. 2. Bellem. conf. 18. num. 24. & seq. Nat. conf. 606. num. 16. lib. 3. Menoch. remed. 17. recuper. q. 17. nu. 49. Lancellot. de attent. part. 2. cap. 4. limit. 2. num. 2. Honded. conf. 100. num. 85. lib. 2.*
- 17 Notatur etiam ad hoc quod si nunciatus procedit in opere post praecipuum Iudicis nulliter agit, & omnia sunt reuocanda eodem priuilegio, quo gaudent attentata pendente iudiciali appellatione, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 84. num. 4.*
- 18 In ead. glos. ibi: (Vnde nouum scias, &c.) Notatur ad hoc quod appellans si innouet aliquid appellatione pendente, priuatur beneficio

neficio appellationis, & in causa principali procedi potest appellatione non obstante, vt per *Bonacof. tom. 2. commun-opinion. lib. 7. tit. 21. num. 2 pag. 303.*

- 19 In ead. glof. ibi (*Dic tamen, &c.*) Notatur ad hoc quod inhibitioni contraueniens non excusatur ex eo quod dicat se suam possessionem continuare quando eadem possessione vteretur non eo modo, quo ante litem vtebatur, sed diuerso, vt per *Beroi. conf. 118. nu. 7. & seq. & nu. 24. lib. 3. Lancel. de assens. part. 2. cap. 4. l. m. i. num. 70.*

S V M M A R I K M.

- 1 Appellare volens extra iudicium infra decem dies (ex quo sciuit grauamen) appellare debet, & postea per remedium iuris communis audietur, sed non per appellationis remedium.
- 2 Collationes, et prouisiones beneficiorum regulariter sunt actus extraiudiciales.
- 3 Appellare omittens an, & quando videatur sententia acquiescisse, remissive.
- 4 Decennium ad appellandum currit de momento ad momentum.
- 5 Appellationis terminus currit a tempore scientie.
- 6 Facti alicuius scientiam habere non sufficit vbi agitur de aliquo graui praeiudicio, nisi etiam quis sciat eiusdem facti omnes qualitates, & circumstantias.
- 7 Scientia explicita, & indubitata requiritur in praeiudicialibus.

Cap. Concertationi. VIII.

- 1 **P**vtans se grauatum in actibus extraiudicialibus, vt in electione, postulatione prouisione, si vult potest appellare intra decem dies, post quos licet non possit appellare, potest tamen vti alijs iuris remedijs, vt debite contradicendo, dummodo interim non consenserit electioni. Colligunt ex *Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Aneb. Butr. Ioan. Andr. Dom. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 351. Alagon. in compend. pag. 346. remissive Casal. in annot. Ximen. in concord. par. 1. & 2.*
- 2 **P**rouisionibus, & quibuslibet extraiudicialibus, &c. Notatur ad hoc quod regulatiter collationes & prouisiones beneficiorum sunt actus extraiudiciales, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gl. 9. S. 1. in annot. num. 15.*

- 3 **P**ost decennium vero, &c. An, & quando omittens appellare videatur sententiam acquiescisse vide *Cou. de sponfalib. part. 2. cap. 8. S. 12. num. 18. Mascard. de probat. concl. 117. num. 28 & concl. 1263. num. 23. Menoch. de praesumpt. lib. 2. praef. 94. Ros. decij. 64. apud Farin. collect. 1. nouissimarum, alias part. 4. diuers.*
- 4 In glof. [Sciuerit] ibi (*& fit de momento ad momentum computatio*) Notatur ad hoc quod decennium ad appellandum currit de momento ad momentum, vt per *Honde. conf. 83. num. 86. tom. 1. Viui. Neapol. decij. 266. nu. 2. Hieron. de Laurent. Auenionen. decij. 53. sub num. 10. Ignat. de Villar. in sylvia responsor. lib. 1. resp. 15. cap. 4. num. 16. Alex. Trentacinq. vari. resol. sub. tit. de appellationib. resol. 6. num. 4. Sigism. Scacc. de appellationib. q. 12. num. 49.*
- 5 In ead. glof. ibi (*a die scientie*) Notatur ad hoc quod appellationis terminus currit a tempore scientie, vt per *Tiraq. de retractu lig. S. 35. glof. 4. num. 9. & de iure mariti glof. 8. num. 183. Burg. de Pace conf. 12. num. 13. Menoch. conf. 120. num. 4. Cou. praef. cap. 15. num. 27. & cap. 6. 25. num. 10. & cap. 631. nu. 3. & cap. 633. n. 22. Alex. Trentacinq. vari. resol. lib. 2. tit. de appellat. resol. 4. n. 3. & resol. 6. n. 3. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 6. nu. 24. & de resol. emphyt. cap. 13. nu. 8. Gabr. Pereira in tract. de Manu Regia cap. 22. num. 19. Ignat. del Villar in sylvia responsor. lib. 1. resp. 15. q. 4. num. 14. vbi num. 15. subdit quod omnes dies feriati etiam in honorem Dei computantur.*
- 6 In ead. glof. ibi (*& intelligendo sciuerit non solum actum illum factum, sed per illum se grauatum*) Ergo vbi agitur de aliquo graui praeiudicio non sufficit alicuius facti scientiam habere, nisi etiam quis sciat eiusdem facti omnes qualitates, & circumstantias, vt per *Tiraq. de retractu lig. S. 36. glof. 2. num. 30. & segg. Bertaz. conf. 337. num. 40. & 46. Hippol. conf. 310. nu. 24. Card. Tusch. verbo scientia, c. concl. 66. a. num. 1. Surd. conf. 325. num. 41. Scraph. de priuileg. iuram. priuileg. 4. num. 143. & segg. Ioan. Baptista Cost. de facti scientia, & ignor. in spec. 63. n. 10. 13. & 14. & in spec. 76. Farinac. fragment. crimin. part. 2. lit. l. n. 233.*
- 7 Et ideo solet ex hac gl. colligi quod in praeiudicialibus scientia explicita, & indubitata requiritur, vt per *Geminian. hic num. 15. Paris. conf. 47. num. 9. lib. 1. Crauet. conf. 93. num. 8. Besc.*

Becc. conf. 111. num. 20. Rot. decis. 62 t. nu. 1. apud
Farinac. part. 1. recent.

S V M M A R I V M.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio valet in scriptis porrecta licet coram Iudice non legatur.
- 2 Nominationum litteræ coram collatore necessario legende non sunt.
- 3 Retraçtus oblationem tanquam procurator consanguinei faciens sufficere ostendere sine porrigere instrumentum mandati, & non est necesse ut legat, aut legendum præbeat.
- 4 Appellandum est coram Iudice, & si illius copia non detur, protestari debet.
- 5 Appellatio quando in scriptis interponitur necesse non est ut libellus appellatorius seu schedula appellatoria coram Iudice legatur.

Cap. Appellatio. IX.

1 Appellatio in scriptis porrecta licet a Iudice non fuerit lecta, valet. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. 10. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 352. Alagona in compend. pag. 346. remissive Ximen. in concord. par. 2.

2 Ex quo coram ipso lecta non fuerit, &c. Notatur ad hoc quod litteræ nominationum non est necesse quod coram collatore sint legende, ut per Tiraq. in traçt. nominat. quest. 14. num. 120.

3 Et ad hoc quod satis est eum, qui tanquam procurator consanguinei facit oblationem, retraçtus, ostendere sine porrigere instrumentum mandati, & non est necesse ut legat, aut legendum præbeat, notat Tiraq. de retraçt. lig. S. 1. glof. 10. num. 102. & 103.

4 In glof. [Iudici] ibi (Nota appellandum coram Iudice, &c.) Ita Gütier. practic. lib. 1. q. 102. num. 1. Menoch. conf. 466. num. 36. Honded. conf. 27. num. 22. vol. 1. Si vero non detur Iudicis copia debet protestari, ut tradunt Felin. in cap. venerabilis num. 6. de iudic. Viui. decis. 266. num. 6. Surd. conf. 228. num. 8. cum multis seqq. Lancellos. de assensat. part. 2. cap. 12. limit. 50. num. 205.

5 In glof. [Lecta] ibi (sed non tanta solemnitas, &c.) Notatur ad hoc quod quando appellatio in scriptis interponitur necesse non est ut libellus appellatorius, seu schedula appellatoria coram Iudice legatur, ut per Bernard. Gwæus. ad praçt. Camera Imper. lib. 1. concl. 119. confid. 1. num. 34.

- 1 Iudex à quo compellere non potest appellatorem à grauamine ipsius veritatem probare, licet citare potest ad ipsius reuocationem audiendam, qua facta in causa procedere poterit eius contumacia non obstanti, ac si nunquam appellaſet.
- 2 Citans ubi notoriè nullam habet iurisdictionem in citato, tunc licet non compareat, minime potest citans contra eum tanquam contra contumacem procedere.
- 3 Vocatus ad forum notoriè incompetentem in illis, quæ notoriè ad vocantis officium non spectant, minime tenetur venire.
- 4 Sententia diffinitiuæ non potest amplius à Iudice reuocari.
- 5 Verba cum effectu sunt accipienda.
- 6 Verborum substantia, ac effectus, et non sonus attendi debet.

Cap. Si à Iudice. X.

1 Appellans ab illato grauamine si Iudex à quo præfigit terminum ad docendū se fuisse grauatum, non tenetur adire, & veritatem grauaminis probare. Si vero datur terminus appellanti ad audiendam causam grauaminis, & appellans non comparet, & Iudex à quo in termino cum effectu, & re ipsa reuocatur grauamen, tunc potest Iudex à quo libere in causa procedere, ac si non fuisset interposita appellatio. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anchor. Domin. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 353. Alagona in compendio pag. 346. remissive Casal. in annotation. & Ximen. in concordant. par. 1.

2 Nec etiam coram Iudice, &c. lig. ex tex. quod quando certum, & notorium est citantem nullam habere iurisdictionem in citato, tunc licet non compareat, minime potest citans contra eum tanquam contra contumacem procedere, ut per D. Barboſ. in l. si quis ex aliena, num. 11. ff. de iudic. Vocatus enim ad forum notoriè incompetentem in illis, quæ notoriè ad vocantis officium non spectant, minime tenetur venire, ratio est quia data notoria incompetentia notoriè deficit iurisdictioni, & potestas de publico introducta, & consequenter Iudex notoriè reputatur priuata persona, l. 3. ibi, nam si exceſſeris priuatus est, ff. de offic. Presid. c. conquerete 7. de restit. spoliat. ac lu-

ac subinde notoriè constat de nullitate citationis, & ita non proponitur aliquod factum superioris, cui obtemperandum sit, arg. l. factū 13 2. ff. de regul. iuris; sic à fortiori procedunt iura, quæ nullam parendi necessitatem partibus imponunt; Clem. pastoralis §. notorium & S. ceterum, de re iudic. l. vlt. ff. de iuris. omn. iud. cap. vlt. §. statuto, de consit. hoc lib. per totum Cod. si à non competētī iud. resolunt DD. in cap. inter ceteras, per tex. ibi, iun. fa. gl. vlt. & ibi Abb. num. 10. de sentent. & re iudic. idem Abb. in cap. 2. à n. 16. de dilatione & ibi Innoc. num. 3. Cou. lib. 1. vari. cap. 1. num. 10. in princ. & practice. cap. 15. num. 2. Marant. de ordine iudic. par. 6. cap. de sententia nu. 116. Hippolit. in rub. de probation. num. 115. Sot. de Insti. lib. 5. q. 7. art. vlt. in fine, Menoch. remed. 9. recuper. à n. 8. Cephal. conf. 442. n. 47. Surd. conf. 223. n. 6. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 36. art. 4. col. 3. in princ. tom. 2. q. 59. art. 5. in princ. Säch. de Matrimon. lib. 7. disp. 3. n. 23. post princ.

- 4 In glos [Grauaniè] ibi (quam iudex reuocare non potest, &c.) Notatur ad hoc quòd sententia diffinitua non potest amplius à iudice reuocari, vt per Ordin. Reg. Lusit. lib. 3. tit. 65 in princ. late Cald. Pereira quæst. forens. lib. 1. q. 9. à nu. 10. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 5. edict. 1474. secus vero in interlocutoria, vt per Cardos. in praxi Iudicum verbo Iudex. n. 66. & 67. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 147. num. 11. & cap. 155. num. 16. cum seqq.
- 5 In glos. [Cū effectu] ibi (effectualiter enim intelligenda sunt verba) Ita Surd. conf. 3. n. 25. & conf. 179. num. 49. Ignat. de Villar in sylua respons. resp. 1. num. 25. Fr. Anton. à Sousa in relect. Bullæ Cæne cap. 4. disp. 26. num. 2. & c. 11. 6 num. 6. & cap. 12. disp. 63. num. 2. Et verborum substantia, ac effectus, & non sonus attendi debet, vt per Surd. decis. 303. num. 5. & de aliment. tit. 9. q. 16. num. 22. Flamin. de resignat. lib. 8. q. 8. num. 134. Pinel. in rub. C. de rescind. vendit. p. 2. c. 1. n. 3. in fine.

S V M M A R I V M.

- 1 Capituli à collatione appellatur ad Episcopum, si vt Canonicus interfuit, sesus si vt Prælatus, & num. 2.
- 3 Collatio simultanea Episcopi, & Capituli ad effectū regule vt nō intret alternatiua nō solum dicitur quando Episcopus confert pro dimidia tanquam Prælatus cum Capitula, sed etiā quando Episcopus occurrit in collatione vt priuatus seu tanquā Canonicus.

4 Episcopus, qui est Canonicus in aliqua Ecclesia, debet in ea sedere vti Canonicus, non vt Episcopus.

Cap. A Collatione. XI.

- 1 Collatione facta à Capitulo, & Episcopo non potest quō appellare ad eundem Episcopum si ipse interuenit vt Prælatus, secus vero vt Canonicus. Colligunt ex Ordin. 10. Anchar. Gemin. Archid. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuia. in ration. lib. 2. pag. 354. Alagon. in compend. pag. 346. remissive Ximen. in concordant. par. 1. & 2.
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit Sigism. Scacc. de appellationib. q. 8. num. 60.

3 Quam communiter per Episcopum,

& Capitulum, &c.

Ego non solum dicitur collatio simultanea Episcopi, & Capituli ad effectum regule vt non intret alternatiua, quando Episcopus confert pro dimidia tanquam Prælatus cum Capitulo, sed etiam quando Episcopus concurret in collatione vt priuatus, seu tanquam Canonicus, & vnus de Capitulo, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 45. nu. 67.

- 4 In glos. [Prælatus] ibi (sed quando sedet, &c.) Notatur ad hoc quòd Episcopus, qui est Canonicus in aliqua Ecclesia, debet in ea sedere vti Canonicus, non vt Episcopus, ita, Menoch. de arbit. casu 68. num. 23. & 24. & conf. 51. num. 43. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo Episcopus, vers. septimo, Stephan. Gratian. discept. forens. c. 111. n. 14. Ego ipse de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 73. post n. 16. secundū Lugdun. impress. Hieron. Venero & Leyua in examine Episcoporum lib. 4. cap. 29. num. 27.

S V M M A R I V M.

- 1 Interlocutoria principali negotio præiudicans per appellationem interpositam à diffinitua reuocari potest, aliā non.
- 2 Grauamen etiam illatum per interlocutoriam ex nouis causis, & probationibus potest reparari in appellatione à diffinitua.
- 3 Appellatio est licita ab interlocutoria continente grauamen, quamuis à diffinitua prohiberetur appellari.
- 4 Appellatio licita est ab interlocutoria vbi grauamen reparari non potest in diffinitua, aut potest sed non ex toto, vel cum difficultate, & præiudicio partis.

Cap.

De Vita, & honestate clericorum. Tit. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici, qui se faciunt ioculatores, goliardos, seu buffones si per annum hoc exercent, sunt ipso iure omni priuilegio clericali priuati, si minus anno ter admonentur ab Ordinario, & si non desistunt priuantur per sententiam omni priuilegio clericali, set n. 2
- 3 Clerici in artibus sordidis, & minime honestis versari prohibentur.
- 4 Tempus vbi lus apponit intelligitur de continuo.
- 5 Loci aliquid facere non reprobatur in occulto, vel honeste rei causa.
- 6 Histrones à testimonio quando repellantur.

Cap. Clerici. Vnic. Bonif. VIII.

CLERICI, qui se faciunt ioculatores, goliardos, seu buffones si per annum hoc exercent, sunt ipso iure omni priuilegio clericali priuati, si minus anno ter admonentur ab Ordinario, & si non desistunt priuantur per sententiam omni priuilegio clericali. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abbas. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Archid. Domin. Franch. Viuan. in ration. lib. 3. pag. 12. Alagona in compend. pag. 357. remissive Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. defumunt Tabien. in sum. verbo excommunicatio il. 5. n. 26. Bernard. in pract. cap. 68. alias cap. 71. in nouiss. impres. Clar. S. fin. S. 36. num. 23. Anton. Scapp. de iure non scripto lib. 1. cap. 14. Camill. Borrell. in addit. ad Bellug. in speculo Princip. rub. 11. S. videndum lit. H.

3 *Se ioculatores, &c.* Notatur ad hoc quòd clerici in artibus sordidis, & minime honestis versari prohibentur, vt per Tirag. de nobilit. cap. 32. num. 3. vbi cap. 31. num. 406. subdit hoc intelligi de clericis etiam simplicibus.

4 *Per annum, &c.* Notatur ad hoc quòd vbi lus apponit intelligitur de continuo, vt per

1 **S**ententia interlocutoria si feratur per quam reijcitur exceptio præiudicans negotio principali, vel reddés iudicium nullum, & reus ab ea non appellauit, si deinde appeller à diffinitiuâ, quæ post decem dies promulgatur, tunc Iudex appellationis potest etiam emendare grauamen illatum per illam interlocutoriam, secus si interlocutoria non parit præiudicium negotio principali, oportet enim tunc ab ea etiam appellasse. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioann. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuan. in ration. lib. 2. pag. 355. Alagon. in compend. pag. 347. remissive Ximen. in concordant. part. 2.

2 *Potest in appellationis causa, &c.*

Notatur ad hoc quòd in appellatione à diffinitiuâ potest reparari grauamen etiam illatū per interlocutoriam ex nouis causis, & probationibus ex quo non directè appellatur ab interlocutoria, vt per Duen. reg. 47. vers. quarto salit.

3 *Vbi vero interlocutoria, &c.* Notatur

ad hoc quòd appellatio est licita ab interlocutoria, continente grauamen, quomuis à diffinitiuâ prohiberetur appellari, vt per Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 74. num. 14. Vbi enim grauamen reparari non potest in diffinitiuâ, licita est appellatio ab interlocutoria l. 1. S. quæsitum ff. hoc tit. Menoch. de arbitr. casu 490. num. 3. Fr. Ludou. Miranda de ordine iudic. q. 30. art. 8. concl. 4. Amat. Roder. de modo, et forma videndi seu examinandi processū c. vlt. p. 1. nu. 4. vers. verumtamen, Decian. res. 62. nu. 21. vol. 5. Petr. Gregor. in tract. de appellat. lib. 2. cap. 4. Sigism. Scacc. in simili tract. q. 17. limit. 47. num. 85. Surd. decif. 36. num. 13. Stephan. Gratian. Archiep. decif. 202. num. 5. Modern. de cognit. per viam violentia part. 1. glof. 6. num. 10. & part. 2. q. 49. à nu. 1. Etiam si tale grauamen posset reparari, sed non ex toto, vel cum difficultate, & præiudicio partis, vt tradunt Scacc. d. q. 17. limit. 47. num. 86. Surd. d. decif. 36. num. 14. & 15. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 9. S. 1. in annot. num. 177. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 74. num. 12. & 13. & cap. 77. nu. 9. Bernard. Græue. ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 129. num. 5. & 6.

per *Gastier. canon. lib. 8. cap. 15. num. 25.*
 5 In glos. [locutores] ibi (in occulto tamen, vel infirmitatis, vel alterius honesta rei causa aliquid ioci facere non reprobatur) Ita *Tiraq. 6 de nobilit. cap. 34. num. 18.* Vnde histriones à testimonio repelluntur quòd causa que sit in publico spectaculum sui corporis facerent, secus si causa recreationis, quamvis in publico, resoluit *Rebuff. in tract. de reprob. testium nu. 225.* & faciunt quæ *Mascard. de probationib. concl. 1356. num. 46. Farin. in praxi crimin. q. 56. num. 439.*

De Clericis coniugatis. Tit. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus coniugatus cum unica, & virgine si ferat habitum, & tonsuram clericali privilegio gaudet, alias non, & num. 2. & quid ultra desideretur à Concil. Trid. ostenditur num. 3.
- 4 Clerici coniugati si sine habitu, & tonsura incidentes delictum committant, & habitum ac tonsuram postea reassumant an privilegium retineant clericale remissive.
- 5 Vestes clericales minoribus Ordinibus congruentes qua dicantur remissive.
- 6 Privilegium huius tex. restringitur ad clericos, qui cū unica, & Virgine contraxerūt.
- 7 Privilegio fori non vero canonis gaudent clericorum coniugatorum uxores.
- 8 Clerici coniugati gaudent privilegio fori tantum in criminalibus, non vero in civilibus, ut num. 9.
- 10 Clericus coniugatus pro debito civili capi, & detineri potest per Iudicem laicum.
- 11 Clericus coniugatus non est exemptus à tributis.
- 12 Beneficiorum incapax est clericus coniugatus etiam ex Episcopi dispensatione.

Cap. Clerici. Vnic. Bonif. VIII.

CLERICVS coniugatus cum unica, & Virgine deferens tonsuram, & vestes clericales gaudet privilegio *can. si quis suadente*, ac etiam fori, ut scilicet pro delictis non possit trahi ad tribunal laicale, nec criminaliter, nec à seculari valeat condemnari in persona, nec in bonis; Verum cætera privilegia non habet, immo & supradicta amittit si coronam, & vestes non deferat clericales. Colligunt ex Ordini

Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. And. Anchar. Dominie. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 28. Alagona in compend. pag. 366. remissive Ximen. in concord. par. 1. & 2.

- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt *Coupract. cap. 31. num. 6. & 7. vers. tertio, Bertran. consil. 144. num. 2. lib. 9. Paris. cons. 40. num. 2. lib. 4. Duen. reg. 99. vers. amplia 5. Alciat. resp. 40. num. 26. lib. 9. Anton. Gom. tom. 3. vari. cap. 10. nu. 4. Clar. 5. fin. q. 36. nu. 7. cum seqq. Mench. de success. creat. lib. 3. §. 2. num. 62. Iacob. de Graff. in aureis decis. part. 1. lib. 2. cap. 49. num. 29. Burg. de Pace cons. 2. num. 1. Ioan. Garc. de nobilit. glos. 9. num. 50. Soar. de Pace in pract. tom. 5. cap. 22. num. 6. Tiber. Decian. tract. crimin. tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 40. D. Barbof. in l. Titia à num. 33. ff. soluto matrim. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 46. à princip. Carol. de Grassis de effectib. clericali. effectū 1. num. 84. Thom. Valajc. alleg. iuris tom. 1. alleg. 44. à princ. Bernard. Græua. ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 37. confid. 1. Curi. Philip. part. 3. §. 1. nu. 6. Cardof. in praxi Iudicum verbo Clericus nu. 96. Farin. in praxi crimin. part. 1. q. 8. à num. 6. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 8. num. 1. & 2. Ego ipse de officio, & potest. Episcop. part. 2. alleg. 12 num. 25. cum seqq.*
- 3 Nouè Concil. Trid. sess. 23. de reformat. c. 6. iubet obseruari textum in presenti, illo addito quòd huiusmodi clerici alicuius Ecclesiæ seruitio vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiæ seruiant, vel ministrant, & clericali habitu, & tonsura vtantur, vt obseruant *Soar. de Pace tom. 2. pralud. 2. num. 7. Io. Garc. d. glos. 9. nu. 50. Salzed. ad Bernard. c. 62. nu. 13. Leli. Zechi. de Republ. eccles. tit. de cleric. vers. similiter, Henrig. in sum. lib. 10. cap. 1. §. 5. 2. D. Barbof. in d. l. Titia num. 36. Camill. Borrell. d. tit. 8. num. 4. Soar. de Relig. tom. 2. lib. 4. de orat. cap. 10. num. 1. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 46. num. 1.*

4 Si Tonsuram, & vestes deserant

clericales. Vtrum autem clerici coniugati si sine habitu, & tonsura incidentes delictum committant, & habitum, ac tonsuram postea reassumant, privilegium retineant clericale? dixi *d. alleg. 12. num. 28.* Quæ autem dicantur vestes clericales Ordinibus congruentes dixi quoq; *d. tract. de offic. & potest. Episcopi part. 2. alleg. 9. à num. 5.* Si autem controuerium fuerit super probatione habitus clericalis, an scilicet ille in quo fuit reper-

reperitur sit clerico conueniens, an cognitio pertineat ad ecclesiasticum dicam commodi-
curs ad *cfi Iudex laicus*, l. 2. de *sent. exco. hoc lib.*

6 Cum unica, & Virgine. Restrigitur ergo priuile-

gium huius tex. ad clericos, qui cum vnica, & virgine contraxerint, vt per *Ordin. Reg. Lusitan. lib. 2. tit. 1. §. 27. Anton. Güm. tom. 3. varic. l. 10. n. 4. Farin. d. q. 8. n. 8. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 46. num. 1. Carol. de Grassis de effectu 1. num. 8. Camill. Borrel. in summa. omnium decis. tit. 8. de clericis coniug. num. 24. vbi ampliat etiam si postea ipsa adulterium committat, refero *Ego ipse d. alleg. 12. num. 26**

7. Huiusmodi clericis coniugatis. Sic etiam

rum vxores fori priuilegio gaudere resoluntur *Aules ad capita Pratorum in princip. proem. num. 28. Curia Philip. part. 3. §. 1. num. 7. Priuilegium vero Canonis non communicari vxori tradit Perez l. 1. vers. est & aliud tit. 3. lib. 2. Ordin. pag. 58.*

8. Vel delictis. Ergo fori priuilegio gaudent clericis coniugatis solum

in criminalibus, vt per *Cou. pract. cap. 31. nu. 6. Farin. d. q. 8. num. 7. metisum d. alleg. 12. nu. 25. quicquid dicat Aloys. Ricc. in decis. Curia Archiep. Neapol. part. 4. decis. 320.*

9 In cæteris autem, &c. Ergo clerici

coniugati in causis ciuilibus fori priuilegio non gaudent, vt per *Cou. d. cap. 31. num. 7. Curia Philip. part. 3. §. 1. num. 5. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 46. num. 2. cum seqq. Farin. d. q. 8. nu. 7. Camill. Borrel. d. tit. 8. nu. 5. Bernard. Graue. ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 37. confid. 1. num. 3. D. Barbofin l. si quis posteaquam num. 207. ff.*

10 de iudic. Vnde pro debito capi, & detineri poterit per Iudicē, vt tenet *Gatier. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 17. num. 11. & à tributis*

11 exemptum non esse tradunt *Cou. d. cap. 9. n. 9. Garc. Gironda de gabel. p. 2. n. 37. & 38. Sanch. d. lib. 7. disp. 46. num. 16. & alij citati per me*

d. tract. de officio, & potest. *Episcopi p. 2. alleg. 13. à princip. ac denique illum incapacem*

12 beneficiorum esse referunt *Lambert. de iurepatron. par. 1. lib. 2. q. 7. art. 3. Hoied. de incompartibil. benefic. part. 1. cap. vlt. num. 76. & 77. Flamin. de resignat. benefic. lib. 4. q. 2. à num. 27. & 99. Lessi. de iustit. lib. 2. cap. 34. dub. 21. Camill. Borrel. d. tit. 8. num. 29. itaut nec ex*

Episcopi dispensatione beneficium quantumuis simplex obtinere possit ex *Selu. de benefic. part. 1. quæst. 7. num. 18. Lambert. d. art. 3.*

num. 8. *Hoied. d. num. 77. Flamin. d. quæst. 2. num. 29. Henric. in summa lib. 13. cap. 14. §. 1. & in commento lit. K. Sanch. d. lib. 7. disp. 42. num. 18.*

De Clericis non residentibus in Ecclesia, vel præbenda.

Tit. III.

S V M M A R I V M.

1 *Distributiones quotidiane solum præsentibus, qui interfunt Diuinis, dari debent consuetudine non obstante, & qui aliter illas receperint, non faciunt eas suas, & idem de distributionibus, quæ dantur pro annuerarijs defunctorum.*

2 *Distributiones quotidianæ cur isa appellentur, ostenditur.*

3 *Consuetudo iudici non potest vs distributiones quotidianas ab illis, qui Diuinis Officijs personaliter non interfunt percipiuntur.*

4 *Consuetudo etiam immemoralis non excusat à residentia in Cathedralibus, & Collegiatis insignibus.*

5 *Consuetudo inualida est, quæ introductum dicitur quod is, qui habet Canonicatus in diuersis Ecclesijs percipiat distributiones in vtraque.*

6 *Consuetudo inualida est quod mortuo beneficiario distributiones primi anni dentur eius heredibus.*

7 *Consuetudo inualida est vt Canonici, qui vna hebdomada interfunt Diuinis Officijs possint lucrari distributiones sequentis etiam hebdomadæ, quamuis illis non interfunt.*

8 *Infirmi qui personaliter Diuinis Officijs adesse non possunt, quotidianas percipiunt distributiones in absentia.*

9 *Debilis in cruribus, seu tibijs, qui ad Ecclesiam se conferre non potest quotidianas percipit distributiones in absentia.*

10 *Cæcus in absentia quotidianas percipit distributiones.*

11 *Podraga laborans in absentia quotidianas percipit distributiones.*

12 *Canonicus, qui medicinam sumit, aut sanguine minuitur, distributiones quotidianas percipit in absentia.*

13 *Canonicus, qui sanitatis causa balnea, aut alium locum petis, distributiones quotidianas in absentia percipit.*

- 14 Leprosus, aut alia morbo contagioso contractus, ab
 Urbis descendere, distributiones quotidianas
 in absentia percipit.
- 15 Infirmus distributiones quotidianas percipit,
 quamuis propria culpa in infirmitatem
 inciderit, dummodo sanus consueverint in-
 teresse. Diuinis Officijs, & nu. 16.
- 17 Impedimentum corporale, quod per se fert ius-
 tam, & rationabilem aliquam necessita-
 tem, excusat à residentia.
- 18 Senex, qui residere, & interesse Diuinis non
 potest, percipere debet quotidianas distri-
 butiones in absentia, modo alias interesse
 consueverit.
- 19 Carceratus iniuste distributiones lucratur
 quotidianas.
- 20 Absens pro euidenti Ecclesie utilitate, præci-
 pue stante consuetudine, percipit distribu-
 tiones quotidianas.
- 21 Archidiaconus, vel Canonicus visitans Eccle-
 siam, iura, vel redditus sui Archidiacona-
 tus, vel præbende, non amittit distribu-
 tiones quotidianas.
- 22 Canonici veri sunt domini quotidianarum
 distributionum, quas iuste acquisierunt.
- 23 Distributiones pro annuarijs defunctorum
 absentes iuste percipiunt.
- 24 Residentia sola absque ministerio personali
 non sufficit ad lucrandas quotidianas dis-
 tributiones.
- 25 Canonici absentes tuta Conscientia distribu-
 tiones præteritas retinere possunt, si eas ipsi
 ceteri remittant.
- 26 Episcopus, aut Capitulum non potest donare,
 aut remittere amissionem distributionum
 ob non residentiam.
- 27 Canonicorum consensus non potest facere ut qui
 non interfuit Diuinis habeat distributiones
 quotidianas, etiam si statusio causum sit.
- 28 Canonici, qui principaliter propter lucrum
 quotidianarum distributionum in Ecclesia
 conueniunt, peccant quidem, & simoniam
 mentalem committunt, declarando, ut n. 29.
- 30 Text. in presenti respectu restitutionis non
 comprehendit eos, qui ante illum distribu-
 nes male perceperunt.

Cap. Consuetudinem. Vnic. Bonif. VIII.

DISTRIBUTIONES, quæ
 manualia beneficia, seu victua-
 lia vocantur, dari non debent
 nisi Canonicis, beneficiatis,
 & clericis, qui diuinis Officijs
 in ipsis Ecclesijs interfunt secundum distri-

butionem rationabilem factam, vel facien-
 dam pro horis Canonicis. Qui vero absens
 aliquid distributionum accipit totum debet
 restituere, nisi infirmitas, vel iusta, & ratio-
 nabilis corporis necessitas, vel euidens Ec-
 clesie utilitas excuset. Item idem seruandum
 est pro distributionibus, & annuarijs de-
 functorum. Colligunt ex Ordinarij. Archid. Ger-
 minan. Ioann. Andr. Anchar. Domin. Monach.
 Francb. Viuan. in ration. lib. 3. pag. 41. Ala-
 gona in compendio pag. 371. remissive Casali in
 annos. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 **Quæ alijs manualia beneficia** in
 ap-
 pellantur quotidianæ distributiones, vel quia
 ad manibus dantur ijs, qui Diuinis horis in
 choro interfunt, vt resoluunt Prob. ad Monach.
 hic num. 3. & Franb. Duaren. in tract. de be-
 nefic. lib. 7. cap. 4. paulo ante med. siue quia
 pendunt, & tribuuntur à majoribus distribu-
 tis illis dumtaxat, qui Ecclesie interfunt, &
 pro ratione ferunt, prout conuenit Sephard. Du-
 rant. de ritibus Eccles. lib. 3. cap. 15. num. 3.
 quem refert Manet. de distributionum. quodid.
 part. 1. quæst. 2. num. 13.

4 **Penitus improbatentes** Expressè pro-
 bat hic tex. cõ-
 suetudine in iuri non posse, vt distributiones
 quotidianæ ab absentibus, & qui diuinis Offi-
 cijs personaliter non interfunt, præcipiantur,
 vt per glos. ult. in cap. de cetero, sup. hoc tit. &
 verbo integræ in cap. ult. de magistris, & verbo
 exceptis in cap. ult. de rescrip. hoc lib. selu. de
 benef. part. 4. q. 2. num. ult. Rebuff. in concord.
 tit. de collat. §. 1. verbo distributiones, Ducen.
 reg. 134. in fine, & rog. 206. à princip. Casad.
 decif. vn. hoc tit. Cofm. in pragm. tit. quo tempo-
 re quis debeat esse in choro verbo distributiones,
 Paris. cons. 32. & seqq. lib. 4. Coulib. 3. vari. c.
 13. à nu. 2. Hoied. de incompatibil. benef. part. 1
 cap. 17. num. 5. Nau. de horis canon. cap. 5. num.
 19. & cap. 18. num. 10. Cabed. diuers.uris ar-
 gum. lib. 1. cap. 9. num. 17 & 20. & demum non
 licere vigore cuiuslibet consuetudinis absen-
 tes distributiones quotidianas percipere statu-
 it Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 12.
 Vnde consuetudinem etiam immemorabilem
 non excusare à residentia in Cathedralibus,
 & Collegiatis insignibus, referunt decimam
 Nicol. Garo. de benef. part. 3. cap. 2. num. 197.
 Armendar. in addit. ad recop. legum Nauarræ
 lib. 2. tit. 2. 3. de residentia num. 20. Sanctarel.
 vanti. resolut. q. 4. num. 33. vbi citat meti plura
 de officio, & potest. Episcopi. part. 3. alleg. 53. nu.
 115. ob-

115. obleruante in Collegiatis non insignibus posse excusare immemoriam consuetudinem si Ecclesie sint rurales prorsus destitute, aut in quibus nunquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere, aut in quibus adeo tenues redditus essent, vt Canonicos aliunde non habentes vnde viuerent, alere non possent.
- 5 Hinc etiam fit inualidam esse consuetudinem, qua introductu dicitur quod is, qui habet Canonicatus in diuersis Ecclesijs percipiat distributiones in vtraque, cum tamen in vna tantum resideat, vt tenent *Monet. d. tract. de distribut. quotid. part. 2. q. 12. nu. 40. Sanctarel. vari. resolut. q. 10. num. 20.*
- 6 Hinc pariter euenit inualidam esse consuetudinem quod mortuo beneficiario distributiones primi anni dentur eius heredibus, vt notant *Auch. hic num. 2. & Franch. etiam num. 2. Azor. insit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 7. q. 5. Cened. pract. quest. lib. 1. q. 1. num. 41. Sanctarel. d. q. 10. num. 21. Bonacin. de boris Canonic. disp. 2. q. 5. puncto 6. num. 11.*
- 7 Sic etiam ex dictis colligitur inualidam esse consuetudinem vt Canonici, qui vna hebdomada intersunt diuinis Officijs, possint lucrari distributiones sequentis etiam hebdomade, quamuis illis non intersint, vt tradunt *Azori. d. cap. 7. quest. 5. Sanctarel. d. question. 10. num. 23.*
- 8 *Exceptis illis, quos infirmitas,* &c. Notatur ad hoc quod infirmi, qui personaliter diuinis Officijs adesse non possunt, quotidianas percipiunt distributiones in absentia, vt per *Selu. de benefico. part. 4. q. 6. nu. 9. Duen. reg. 2. ob. limit. vlt. Cou. lib. 3. vari. cap. 13. nu. 8. Nau. conf. 2. num. 3. de cleric. non resid. & in tract. de boris Canon. cap. 11. num. 10. Selu. de benefico. part. 4. q. 6. num. 9. Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 15. num. 25. vers. & infirmo, & cap. 20. nu. 26. Thom. Asti. in tract. de infirmis part. 1. cap. 50. num. 25. Hoied. de incompatibilit. benefico. part. 1. cap. 17. num. 15. Ludou. Gomez in reg. de infirmis resignat. q. 9. vers. 47. Gutier. canon. lib. 1. cap. 1. num. 140. Spin. in speculo testam. glos. 9. princip. num. 30. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. part. 3. cap. 2. num. 2. Piafec. in praxi Episcop. part. 2. cap. 3. num. 9. vers. infirmus, Carol. de Grassis de effectibus Clerical. effect. 1. num. 1172. Armendar. sub. d. tit. de residentia Canon. nu. 75. Cened. d. q. 1. num. 7. Azor. d. lib. 7. cap. 7. q. 10. Nicol. Garc. d. part. 3. cap. 2. num. 363. Monet. d. part. 2. q. 5. num. 48.*
- & q. 6. à num. 1. metipsam d. alleg. 53. nu. 166. me citato in illo loco *Sanctarel. vari. resolut. q. 8. à princip. Bonacin. d. q. 5. puncto 1.*
- 9 Veluti si ad Ecclesiam se conferre non possit, quia est debilis in cruribus, seu tibijs, vt per *Menob. de arbitrar. casu 60. num. 14. & sequentib. Monet. d. quest. 6. num. 16. Cened. d. q. 1. num. 13.*
- 10 Vel cecus, idem *Monet. d. q. 6. num. 16. Cened. d. q. 1. num. 13. Aloys. Ricc. in praxi aurea. resolut. 397.*
- 11 Vel podagra laborans, *Monet. d. quest. 6. nu. 18. Cened. d. q. 1. num. 13.*
- 12 Vel quia medicinam sumit, aut sanguinem minuitur, *Iacob. de Grass. in decisio. aureis part. 2. lib. 3. cap. 15. num. 10. Monet. part. 2. q. 6. num. 8. Cened. d. quest. 1. num. 7. Ego ipse d. alleg. 53. num. 169. me citato Sanctarel. d. quest. 8. num. 4.*
- 13 Vel quia sanitatis causa ad balnea, vel alium locum iret, *Monet. d. q. 6. num. 10. Cened. d. q. 1. num. 11. Sanctarel. d. q. 8. nu. 4. Ego ipse d. alleg. 53. num. 169.*
- 14 Vel quia lepra, aut alio morbo contagioso cogitur ab Vrbe discedere, *Monet. d. q. 6. num. 11. Cened. q. 1. num. 12. Ego ipse d. alleg. 53. nu. 170. & me citato Sanctarel. d. q. 8. nu. 5.*
- 15 His omnibus infirmis detenti possunt distributiones quotidianas percipere, quamuis propria culpa in eas inciderint, vt per *Cou. d. cap. 13. num. 8. Azor. d. cap. 7. q. 11. Monet. d. q. 6. num. 12. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo distributiones S. 3. vers. sexto, Gutier. d. cap. 1. num. 138. Cened. d. q. 1. num. 168. & me citato Sanctarel. d. q. 8. num. 6.*
- 16 Intellige si cum erant sani consueuerant interesse diuinis Officijs, alias secus, vt per *Monet. d. q. 6. num. 21. Azor. d. cap. 7. quest. 11. Cened. d. quest. 1. num. 9. Ego ipse d. alleg. 53. num. 167. me citato Sanctarel. d. quest. 8. num. 8. Henric. in sum. lib. 13. cap. 13. §. 4. in fine in comment. lit. I. Cald. Pereira de renouat. emphyt. quest. 5. num. 23. vers. vnde si Canonicus.*
- 17 *Et rationabilis corporalis necessitas.* Hic est secundus casus in quo absentibus distributiones debentur, vbi non quodlibet impedimentum corporale excusabit, sed illud tantum, quod preefert iustam, & rationabilem aliquam necessitatem, veluti si iniuste quis in carcerem mittatur, vel inique excommunicetur, vel sine culpa à ciuitate sit elapsus, vel alijs

- similibus casibus, de quibus late egi d. alleg. 53. a. n. 1. Quòd senio ita i. defectus, vt residere, & interesse Diuinis non possit, percipere de beat quotidianas distributiones in absentia, modo alia interesse consueuerit, resoluunt per me citati d. alleg. 53. num. 164. quibus addo Sanctaref. d. q. 8. num. 12. vbi num. 13. subdit Iudicis arbitrio standum esse cum quis propter senectutem excusatur quominus possit in choro interesse Diuinis Officijs, & tamen possit lucrari distributiones quotidianas.
19. De carcerato iniuste quòd distributiones lucretur egi d. alleg. 53. num. 178. & ibi citatis addo Nald. verbu distributiones num. 10. Sanctaref. d. q. 8. num. 5. Bonacin. d. quasi. 5. puncto 2. §. 1.
20. *Aut euidens Ecclesie utilitas excuset.* Notatur ad hoc quòd absens pro euidenti Ecclesie utilitate præcipue stante consuetudine, percipit distributiones quotidianas, & hic est tertius casus in quo diuinis Officijs non interessentibus distributiones debentur, vt per *Duen. reg. 2. ob. vers. limita sexto, Hoied. de incompatib. benefic. part. 1. cap. 17. num. 19. & part. 2. cap. 10. num. 16. Cou. lib. 3. vari. cap. 13. num. 8. vers. octauo, Azor. d. cap. 7. q. 14. Guiter. canon. lib. 1. cap. 1. nu. 144. Monet. d. part. 2. q. 11. a. num. 11. Aloys. Ricc. in praxi fori Eccles. resol. 389. in 2. edit. Seraph. decis. 1239. part. 2. Nicol. Garc. d. cap. 2. nu. 362. Armendar. d. tit. de residentia Canonico. n. 73. & 95. Ego ipse d. alleg. 53. num. 171. vbi nu. 172. resoluo absentem à seruitio Ecclesie pro defensione Iurium ipsius Ecclesie, vel sui beneficii deberi fructus, & distributiones. Vnde Archidiaconum, vel Canonicum visitantem Ecclesiam, Iura, vel redditus sui Archidiaconatus, vel præbendæ non amittere distributiones quotidianas, cum sic visitando seruare Ecclesie in re vtili, tenent citati per me d. alleg. 53. num. 163. & 129. vbi num. 127. idem obseruo in incumbentibus animarum curam imminere sui dignitari, vel Canonici, dum sunt in actu administrandi Sacramenta, vel alia exercendi, quæ spectant ad ipsam Curam.*
21. *Dominium non acquirit.* Ergo Canonici veri sunt domini quotidianarum distributionum, quas iuste acquirunt, libereque de illis, sicut de patrimonialibus, disponere possunt, vt per Azori. d. lib. 7. cap. 9. q. 10. & lib. 8. cap. 3. quest. 9. Cened. ad Sextum collect. 1. §. num. 2. & 3. Gonzal. ad reg. 8. Canon. §. 7. præm. num. 165. Monet. par. 3. q. 1. nu. 81. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 381. n. 11.
23. *De distributionibus etiam pro defunctorum, &c.* Vide Azori. d. lib. 7. cap. 7. q. 4. Apertissime probat tex. omnia supradicta circa distributiones quotidianas esse quoque intelligenda circa distributiones pro anniuersarijs defunctorum largiendas, ac proinde quemadmodum in tribus casibus hic exceptis quotidianas licite absens lucretur distributiones, ita etiam in eisdem casibus istas pro anniuersarijs absentes iuste percipient, vt per Rebuff. de congrua port. num. 83. & 86. Staphil. de litteris gratia tit. de formis expectatiu. §. 9. num. 45. Valasc. conf. 14. num. 6. quicquid Nau. cens. 13. in nouis. sub hoc tit. inter illos, & istos differentiam constituat.
24. In glos. [Adserint] ibi (faciet eum repuri pro presente, sed non pro inssente diuinis Officijs, &c.) Notatur ad hoc quòd licet ad percipiendos, & assequendos fructus beneficii sola residentia absque ministerio parochiali, & presentia in diuinorum Officiorum celebratione sufficiat, non tamen sufficit ad obtinendas quotidianas distributiones, quæ nisi interessentibus dantur, vt per Cou. lib. 3. vari. cap. 13. num. 3.
25. In glos. [Suas] ibi (quod filli, quorum lucro prædicta cedebant, remittant, nunquid est Canonicus adiutus & satis videatur, &c.) Notatur ad hoc quòd Canonici absentes tuta Conscientia distributiones præteritas retinere possunt si eas ipsi cæteri remittant, & donent, vt per Azor. d. lib. 7. cap. 7. q. 9. Sanctaref. vari. resolut. q. 13. num. 6.
26. Non potest vero Episcopus, aut Capitulum remittere, aut donare amissionem distributionum ob non residentiam, Concl. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 12. ibi, quauis collatione, aut remissione exclusa, Nau. de boris Canon. cap. 22. miscel. 14. num. 48. & conf. 7. nu. 1. de cleric. non res. Menoch. de arbitr. casu 429. num. 6. Pia. sec. in praxi Episcop. part. 2. cap. 3. num. 8. in fine pag. 124. Armendar. d. tit. de residentia Canonico. num. 90. & 91. Galles. in margarita casuum Conscient. verbo distributiones 4. Ret. in Hispanen. distributionum 2. Mag. 1603. coram Reuerendis. D. meo Coccino, quæ est prima inter impressas post tract. de distribut. quotid. Monet. & Ego ipse d. alleg. 53. num. 140. & me citato in hoc loco Sanctaref. d. q. 13. num. 7.

- 27 Canonorum enim assensus non potest facere, ut qui non interfuit Diuinis habeat distributiones quotidianas etiam si statuto cautum sit, ut per *Nau. de horis Canon. cap. 5. nu. 20. & cap. 21. num. 63. Menoch. in addit. ad d. cas. 42. g. n. 6. Mendez de Cabed. diuerfor. Iuris argum. lib. 1. cap. 9. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori eccles. decif. 493. in 1. edit. alias resol. 384. num. 7. in 2. edit.* itaut nec vi consuetudinis hoc ipsum possit Capitulum introducere, ex resolutis per *Rot. in d. Hispanen. distributionum tradunt Aloys. Ricc. d. resol. 384. n. 8. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 166. num. 31.*
- 28 In glos. [Receperit] ibi (*sed quid dices ordinatio est in Ecclesia, &c.*) Noratur ad hoc quod illi, qui principaliter propter lucrum quotidianarum distributionum in Ecclesia conueniunt, peccant quidem, & simoniã mentalem committunt, sin autem ad Ecclesias accedunt ut principaliter suo muneri satisfaciãt, & minus principaliter propter illa temporalia, sunt tuti in Conscientia, ut per *Nau. in man. c. 23. num. 10. 1. & de orat. & horis Canon. cap. 6. n. 12. & 16. & cap. 18. num. 10. 18. & 15. & in tract. de finibus human. actuum num. 39. Cou. lib. 1. vari. cap. 20. num. 5. Abb. num. 3. Aman. nu. 1. & omnes in cap. suam, de simon. Siluest. verbo simonia q. 9. Hieron. Gig. conf. 144. n. 29. V. golin. tab. 4. de censur. cap. 7. §. 2. num. 5. late Monet. de distribut. quotid. part. 2. q. 18. num. 32. ubi subdit non teneri ad aliquam earundem distributionum restitutionem; *Ioan. Valer. de differet. inter vtrumq; forum verbo simonia differet. fo. ubi subdit in foro exteriori nullum super hoc fieri scrupulum, quod valde deplorandum esse ait.**
- 29 Intellige tamen sententiam huius glos. dum in posteriori casu beneficiarios tutos reddit in Conscientia, verissimam esse, dum vero in priori asserit simoniam committi censura indigere, etenim quamuis aliquis ad Diuinas horas recitandas propter distributiones principaliter moueatur non ideo simoniam committit, quia non pro ipsis, & ita non pro pretio temporalis, sed propter ipsas id facit, plane causa impulsua licet ea semota quis non, esset facturus, & dicatur causa sine qua non, multum tamen a proximo sine seu a causa distat, ut explicant *Mat. in 4. dist. 25. g. 29. Nau. in cap. inter. verba corol. 4. st. q. 3. Cou. d. cap. 20. num. 2. id quod exemplo manifestum fit, si enim aliquis perat ab aliquo ut pium opus in indigentem exerceat, vel parochus pro viuus, aut defunctis orationes fieri iubeat,*

certum est illum non esse facturum illa pia opera nisi ea ab ipso alius peteret, & ob eam petitionem principaliter mouetur, & tamen falsum est finem ipsius operis pij esse petitionem, sed potius charitatem, & Dei obsequium, finalis vero causa est non quæ agentem mouet, sed in quam eius intentio principaliter dirigitur, iuxta ea, quæ tradunt *D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 1. & q. 18. art. 6. Nau. d. corol. 4. Cou. d. nu. 2. atque ideo beneficiarius licet ob distributiones principaliter moueatur, si tamen in illas eius intentio tanquam in pretium dirigitur, nulla datur culpa cum actus humani non ex causis impulsuis, sed ex causis finalibus, in quas intentio fertur, speciem sortiantur, iuxta supradicta, quod si per contrarium beneficiarius in distributiones tanquam in proximum, & immediatum operis finem suam dirigit intentionem, & ita ex pretio velut ex causa finali moueatur, simoniam incurrit, quia iam spiritalia pro temporalibus commutantur, & hoc modo explicanda est hæc glos. cum *D. Thom. & cæteris ibidem citatis.**

- 30 In ead. glos. ibi (*sed contrarium credo, &c.*) Collige ex glos. hunc tex. respectu restitutionis non comprehendere eos, qui ante illum distributiones male receperunt, quam ultra Doctores in presenti sequuntur *Domin. & Francb. in cap. 1. de postulat. Pralat. hoc lib. Felin. in cap. vlt. num. 5. & 6. de conslit.* Non obstat quod cum ex rei natura huiusmodi distributionum restitutio esset facienda, videbatur dicendum teneri ad restitutionem etiã illos, qui eas ante hunc tex. receperunt, quia responderetur quod licet ex rei natura sit restitutio facienda, tamen aliquando occurrente legitima causa talis restitutio circa præterita ex mente legislatoris remissa censetur; constat autem in hoc tex. legitimam causam adesse, nempe contrariam consuetudinem, quæ communi errore licita reputabatur, & ea induxit Pontificem ut solummodo vteretur verbis futurum tempus denotantibus, cuiusmodi sunt illa, *contra huiusmodi nostram constitutionem receperis.*

De Præbendis, & dignitat. Tit. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosorum etiam exemptorum ad presentationem non debent in Ecclesijs ipsorum Rectores institui, nisi primò tantum eis ad

affignetur vnde incumbentia onera subire possint, & congrue sustentari, nec valet contraria consuetudo.

- 2 *Episcopus potest representatum recusare, intelligendo ut ibi,*

Cap. Suscepti, I, Clem. IV.

AD præsentationem Religiosorum etiam exemptorum non debent in Ecclesijs ipsorum Rectores institui nisi prius illis assignetur vnde possint sustentari, Episcopalia iura solvere, & alia onera portare non obstante consuetudine in contrarium. Colliguntur ex Ordinarij. *Archid. Gemin. lo. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 96. Alagona in compend. pag. 383. remissive Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

- 2 *Tam exemptos, &c.* Scopum posse recusare representatum per Religiosos exemptos absque congrua sustentatione; ita *gl. Domin. Anch. num. 1. Franch. & reliqui in presenti, Abb. in cap. extirpanda & qui vero, & in cap. de monachis, vbi Dec. num. 1. sup. hoc tit. Cardin. per tex. ibi in Clem. 1. de iure patron. Rot. noua decis. 24. de præbend. Rebuff. in praxi tit. de Vicarijs perpetuis num. 21. Paul. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 16. num. 12.* Intellige vt procedat in exceptis illis Ecclesijs, in quibus exempti solum suspatronatus retinere solent, non vero in illis quæ in totû, & pleno iure ad ipsos pertinere dicuntur, de primo patet si expensas præsentatum omnes Ecclesiæ prouentus habiturum fore, nulloque Religiosis præsentantibus esse applicandos; de secundo idem patet constat nãque in talibus Ecclesijs Episcopum nullam habere iurisdictionem, per donationem enim tali modo factam huiusmodi Ecclesiæ à iurisdictione Episcopi exemptæ reperiuntur, putâ quia per illam tã quoad iura parochialia, quàm quoad Episcopalia, & sic quoad iurisdictionem monasterio subijciuntur *Concil. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 11.* ac proinde stante illa donatione Ordinarius nullam in exemptis iurisdictionem valet exercere iuxta *d. cap. 1. de priuileg. hoc lib.* sic venit intelligendus *tex. in cap. graui, de offic. Ordin.* non sic dicas de alijs Ecclesijs, in quibus non obstante donatione facta Religiosis Episcopus in illis ius retinet Episcopale, & licet ad Religiosos quantuncunq; exemptos dicatur

pertinere, adhuc tamen ratione illarum in ipsos non obstante exemptionis priuilegio quoad congruam sustentationem præsentatis designandum exercere potest iurisdictionem *arg. l. 1. ff. de auctorit. tutor.* cum in effectu repellendo aliter præsentatos non in ipsos præsentantes saltem directè, sed in Ecclesias dicatur iurisdictionem exercere, & ita tenent in effectu *Domin. & alij hic, sentit Panor. in cap. de monachis num. 6. hoc tit. Fusc. loco citato.* Amplia *tex.* procedere etiam in alijs ad quos iure aliquo speciali pertinet institutio Ecclesiarum, vt addidi *ad d. cap. de monachis.* Limita non procedere in Vicarijs temporalibus, vt dixi *ad Clem. 1. de iure patron.*

S V M M A R I V M .

- 1 Beneficia vacantia in Curia alius quàm Papa conferre non potest, & si secus fiat factum est irritum.
- 2 Papa est dominus beneficiorum, ita ut ad libitum de illis disponere possit.
- 3 Verba, libera dispositio, significant possessorem omnibus vinculis solutam.
- 4 Beneficia ecclesiastica sunt inducenda à iure positiuo.
- 5 Beneficia ecclesiastica inter bona Ecclesiæ computantur.
- 6 Papa in beneficiis quicquid voluerit priuare, mutare, & extinguere potest.
- 7 Papa potest prouenire ceteros collatores inferiores.
- 8 Papa potest sub conditione etiam de futuro, & qua non inhi, alternatiuè, copulatiuè, & ad tempus collationem facere.
- 9 Doctores tenentes Papam non esse dominum beneficiorum, sed dispensatorem referuntur.
- 10 Ordinarius seu alius præter Papam non potest prouidere seu cõferre beneficiu vacans in Curia.
- 11 Ordinarius si prouideat de beneficio, quod vacauit in Curia, prouisus non habebit titulum coloratum.
- 12 Reseruatio statuta in hoc *tex.* de beneficijs vacantibus in Curia non comprehendit beneficia iurispatronatus laicorum.
- 13 Beneficia regularia non veniunt in reseruatione beneficiorum in Curia.
- 14 Reseruatio de beneficijs vacantibus apud Sedem non habet locum in beneficijs de Vrbe.
- 15 Statutu seu municipalis lex idem disponens, quod ius commune, addit speciale vinculum.
- 16 Beneficia electiua comprehenduntur sub reseruatione huius *text.*

- 17 *Curia Romana, seu Papa ibi dicitur esse ubi est Papa, & non ubi est audientia, seu Concilium Papæ.*
 18 *Dicitur, specialis, non est idem quod expressim.*
 19 *Episcopatus, & Abbatia non comprehenduntur sub vacatione reservationis in Curia.*

Cap. Licet Ecclesiarum. II.

Beneficiorum omnium, quæ vacant in Curia, collatio pertinet ad summum Pont. & si secus fiat factum est irritum. Colliguntur ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Anch. Butr. Ioan. Andr. Dom. Monach. Franc. Vioian. in ration. lib. 3. pag. 69. Alagon. in compend. pag. 383. remissive Casal. in annot. Ximen. in concordant. part. 1. & 2.

2 *Plenaria dispositio, &c.* Collige ex text. Papam esse dominum beneficiorum, ita ut ad libitum de illis disponere possit, ut per glos. *verbo veri Dei in cap. quanto, de translat. Prælati, glos. verbo ex quavis in cap. si eo tempore, de elect. hoc lib. glos. verbo à Romano Pont. ubi Domin. nu. 1. 6. in cap. si gratis, de rescript. eod. lib. Felin. in cap. quæ in Ecclesiis, nu. 39. de constit. Dec. ibid. num. 2. 6. & in cap. vlt. num. 8. de confirm. vtili, & conf. 640. num. 5. & conf. 439. num. 14. Abb. in suis quæst. q. 1. nu. 3. Mant. dial. 10. l. 1. in l. quoties num. 13. C. de rei vindicat. Duen. reg. 72. Card. num. 1. 1. & reliqui scribentes in Clem. 1. vt lite pendente, Anton. Burg. in rub. de empr. & vñd. Hipp. sing. 25. & 634. incip. Cre. do te scire, Gom. in reg. de non tollèdo iure quæsitio q. 1. vers. illud tamen, ubi Mandos. q. 4. n. 3. Simonet. de referuat. q. 2. n. 3. cum seqq. Gig. de pension. q. 10. a. nu. 4. & q. 37. col. 1. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 1. nu. 2. & par. 8. cap. 2. nu. vlt. Roias in epitome success. cap. 23. num. 14. Fufe. de visitat. lib. 2. cap. v. num. 3. Gabr. sit. de iure quæsitio concl. 1. à num. p. Flamin. de resignat. lib. 2. quæst. 4. num. 34. & lib. 5. quæst. 6. num. 128. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. S. 1. proem. num. 33. cum seqq.*

3 Pro quibus vltra prædicta verba huius text. perfectam, & absolutam potestatem significanti, cui nil desit arg. *text. in cap. si omnia 6. q. 1. & in l. arborem 16. ff. de seruis. vrbani.* facit primò *text. in d. Clem. 1. in fine, ibi, libera dispositio,* quæ verba significant potestatem omnibus vinculis solutam, & ex doctrina Bart. in l. 1. C. de sacros. eccles. & exemptam ab aliquo impedimento, iuxta doctrinam glos. *verbo libere in Clem. dudum, de sepult. resoluunt*

Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur n. 135. Cald. Pereira de renouat. empbyt. q. 8. num. 10. & constat dominum illum dici, qui de re liberam habet dispositionem. Facit præterea quod beneficia Ecclesiastica sunt inducta à iure positiuo, ex *can. Ecclesia 13. q. 1. tradunt Marsil. de reddit. part. 1. cap. 8. à princ. Selu. de benef. par. 1. q. 4. Moscou. de maiestate militantis Ecclesia lib. 1. par. 3. cap. 1. pag. 418. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 9. cap. 1. q. 1. & constat Papam Iuris positiuo constitutiones ad libitum posse tollere, ex *cap. posuit, de concess. præb. Abb. in cap. post translationem num. 2. 6. de renunc. & in cap. litteras à num. 1. 3. de resit. spol. Nau. in man. cap. 12. nu. 75. Albertin. de agnos. q. 23. à n. 32. Borgas. de irregul. sit. de homicid. à n. 30. fatètur omnes ludo citati, vnde beneficia ad libitum eo modo tollere posse dicendum est.**

5 Tertiò facit quia beneficia Ecclesiastica inter bona Ecclesiæ computantur, iuxta resoluta in *reg. beneficium, de reg. iur. lib. 6. & constat bona Ecclesiæ à libera Pontificis dispositione pendere, ex *text. in cap. cuncta per mundum 9. quæst. 3. quæ quidem nequaquam faciunt nisi domini. Postremo facit, quia Christus Dominus potestatem, quam habebat, Petro, & successoribus tradidit, patet ex illo Ioan. 20. dicit me misit pater, &c. & propterea verus Dei in terris gerunt, docet Concil. Trid. sess. 6. cap. 1. de reform. Card. in d. Clem. 1. nu. 3. Gom. in cap. 1. à num. 36. de constitut. hoc lib. Fufe. de visit. lib. 1. cap. 2. num. 2. & constat Christum Dominum dominium habuisse, & habere in rebus Ecclesiæ iuxta illud *Apocalyp. c. 17. Rex Regum, & ex illo Psalm. 21. Regnum ipsius domabitur omnibus, text. opt. in cap. qui Christi 12. q. 2. & in cap. cum secundum, ibi, de patrimonio Christi, hoc tit. & in cap. cum ex eo 34. de elect. hoc lib. glos. verbo solus, & ibi Abb. Cou. in c. cū in officijs nu. 3. de testam. Marsil. de reddit. p. 3.***

6 *cap. 2. n. 92. sic aliam prædicti aut posse Pontificè in beneficiatis quicquid voluerit priuare, mutare, & extinguere, prout in specie tradunt Simon. ubi sup. q. 2. nu. 6. Gig. d. q. 1. o. n. 6. Dec. in cap. vlt. num. 8. de confirm. vtili, multi, quos refert Pinel. in rub. de rescind. vend. par. 1. cap. 2. uum. 29. quæ quidem nisi dominus esset non fecisset.*

7 Effectus huius plenariæ potestatis Papæ in beneficialibus sunt quamplures. Primò potest præuenire ceteros collatores inferiores, *Clem. dudum §. verum, de sepult. Romano. conf. 298. num. 2. Flamin. de regn. lib. 1. q. 10. à num. 53. & lib. 7. q. 11. à num. 6. Menoch. conf. 183. plures,*

- plures, quos refert, & fequitur *Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 1. nu. 8. Azeued. conf. 7. nu. 8. & a num. 14. Lara de anniuersar. & capell. lib. 2. cap. 10. nu. 4. Azor. d. lib. 6. cap. 25. q. 1. 8. & 30.* Secundò potest sub conditione etiam de futuro, & quæ non infit, alternatiuè, copulatiuè, & ad tempus collationem facere *cap. pastoralis 7. q. 1. cap. veniens, de Presbyt. non baptiz. Selu. d. q. 20. nu. 2. & 5. Azor. d. cap. 26. quæ sit. r. plures, quos refert, & fequitur Nicol. Garc. de benefic. par. 8. cap. 2. num. vlt.*
- 9 Verù contrariù, immò Papam nõ esse dominũ bbsolutũ beneficiũ tenuerũt *S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 1. & q. 63. art. 2. Emman. Soar. lit. B. n. 20. Nau. de spolijs S. 3. Sos. de iust. lib. 3. q. 6. art. 2. Selu. de benefic. par. 2. q. 1. num. 26. Pinel. in rub. C. de rescind. vend. par. 1. cap. 2. nu. 30. Corraf. de benefic. par. 1. cap. 1. à nu. 2. Gamar. de officio Legati lib. 10. nu. 385. & seq. Sarmien. lib. 1. select. cap. 8. num. 25. Salzed. ad Bernard. reg. 209. ampl. 5. ob expreffam B. Pauli auctoritatem 1. ad Corinth. cap. 4. ibi, sic nos existimet homo, &c. & 7. ad Corinth. cap. 9. ibi, dispensatio mihi tradita est, & 2. ad Corinth. c. 6. & c. vlt. ibi, secundum potestatem mihi traditam, & facit illud Luca 12. ibi, quis putas est fidelis dispensator, propter quæ hæc sententia non caret probabilitate, sed prima receptor.*
- 10 **Præter Romanum Pontificem.**
Collige ex tex. Ordinarium seu alium præter Papam non posse prouidere, seu cõferre beneficium vacans in Curia, idem probat *reg. 5. Cancell. glos. verbo siue ad nos in Clem. pen. de præbend. Ansb. num. 1. Franck. num. 3. Domin. & reliqui scribentes in præsentia, Rot. noua. decis. 1. nu. 5. de rerum permut. Card. in Clem. 1. ut lite pend. in princ. & n. 17. Rebuff. de nomin. q. 15. num. 27. Simon. in tract. de referuat. q. 30. nu. 1. idem Rebuff. in praxi tit. de referuat. n. 2. Cou. practic. cap. 36. nu. 7. Gom. in reg. de trienniali q. 31. Flamin. de resignat. lib. 2. q. 16. nu. 18. Valasc. conf. 163. nu. 8. Azor. in lit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 30. q. 9. Prax. Episcop. par. 1. verbo beneficium verj. ad secundum pag. 38. Nicol. Garc. de benef. par. 5. cap. 1. à nu. 68. Ego ipse de offic. & potest. Episc. par. 3. alleg. 57. nu. 22. Vnde si*
- 11 Ordinaris prouideat de beneficio, quod vacauit in Curia, prouisus non habebit titulum coloratum, vt per *Valasc. conf. 79. nu. 7. & seq.*
- 12 Limita primò in beneficijs iurispatronatus laicorum, nam licet referuatio hæc Iure communi statuta de beneficijs vacantibus in Curia comprehendat beneficia Iurispatronatus Ecclesiastici clericorum, non tamen afficit, nec includit beneficia Iurispatronatus laicorum, vt per *glos. in præsentia verbo collatio, tradunt Lap. alleg. 96. Ioan. Lup. in tract. de beneficijs vacant. in Curia S. 11. Rebuff. de nominat. q. 7. num. 2. 1. Roch. de Iurepatron. verbo competens q. 24. num. 54. Cou. pract. cap. 36. num. 2. post princip. Spin. in speculo testament. glos. 4. princip. num. 44. Azeued. l. 5. num. 3. iit. 6. lib. 1. noua Recopil. Cald. Pereira in resp. pro Pennaranda num. 3. Perez. l. 2. vers. dubium etiam iit. 6. lib. 1. Ordinam. pag. 150. Ceuall. commun. contra commun. tom. 4. q. 897. num. 45. 2. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 17. nu. 2. Cened. d. collect. 21. n. 2. Ego ipse d. alleg. 57. num. 26.*
- 13 Limita secundò in beneficijs Regularibus, quæ non veniũt in referuatiõne beneficiorum in Curia, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 8. n. 11. quem refero Ego ipse d. alleg. 57. num. 29.*
- 14 Limita tertio in beneficijs de Vrbe in quibus locum non habet referuatio de beneficijs vacantibus apud Sedem, vt per *Gonzal. ad d. reg. 8. Cancell. glos. 13. nu. 14. quem refero Ego ipse d. alleg. 57. num. 32.*
- 15 **Nos itaque laudabilem,** &c. Nota- tur ad hoc quòd statutum, seu municipalis lex idem disponens, quod Ius commune, addit speciale vinculum, & maiorem vim Iuri communi, vt per *Cou. practic. cap. 27. num. 4.*
- 16 **Ipsorum electio,** &c. Nota- tur ad hoc quòd statutum, seu municipalis lex idem disponens, quod Ius commune, addit speciale vinculum, & maiorem vim Iuri communi, vt per *Cou. practic. cap. 27. num. 4.*
- 17 **In Curia Romana** Nota- tur ad hoc quòd statutum, seu municipalis lex idem disponens, quod Ius commune, addit speciale vinculum, & maiorem vim Iuri communi, vt per *Cou. practic. cap. 27. num. 4.*
- 18 **Specialis,** & expressa Nota- tur ad hoc quòd statutum, seu municipalis lex idem disponens, quod Ius commune, addit speciale vinculum, & maiorem vim Iuri communi, vt per *Cou. practic. cap. 27. num. 4.*
- 19 **In glos. Dignitatum Ibi (Quid de Episcopibus nunquid comprehendantur hac Constitutione, &c.)** Notatur ad hoc quòd sub referuatiõne vacationis in Curia non comprehenduntur Episcopatus, & Abbatia, quia sunt

sunt specialia nota digna, vt per Monach. u. 1. & Prob. ad eum num. 41. & 48. in presenti, Lap. alleg. 48. vbi Mandos. lit. B. Cosm. in pragmat. Sanct. tit. de elect. cap. licet S. statuit, verbo ob faculo, Franc. Marc. decif. 1112. à num. 3. par. 3. Petr. Greg. de re benefic. cap. 24. num. 1. In Abbatibus tamen contrarium tenent Dom. hic num. 10. Simonet. q. 11. Gonzal. glof. 9. à nu. 35. Nicol. Garc. de benef. p. 5. cap. 1. num. 114.

S V M M A R I V M.

- 1 Papa si beneficia vacantia in Curia non conferri infra mensem à die vacationis, illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre.
- 2 Tex. in presenti an sit sublatus per Extrauag. 1. de præbend. inter communes, ostenditur.
- 3 Capitulum non potest conferre beneficia vacantia in Curia Romana, quæ Papa intra mensem non contulit.
- 4 Claus. Non obstantibus statutis Ecclesie, non tollit statuta per Papam edita, seu confirmata.
- 5 Dies termini non computatur in termino si lex ipsa tempus statuens declarat non computari.
- 6 Ordinarius post lapsum mensem potest beneficia in Curia vacantia conferre.
- 7 Papa nullum tempus est præfixum ad conferendum, nisi in beneficijs vacantibus in Curia.
- 8 Iurisdictione voluntaria, quæ competat Iure speciali, vel priuilegio, nullas vni valet extra territorium.
- 9 Dicitio, apud, pro In accipitur.
- 10 Beneficium vacare in Curia, & apud Sedem an differat.
- 11 Mensis de quo in hoc tex. currit à die vacationis, non notitie.
- 12 Tempus præfixum in negligentium odium non currit ignorantis, vel impedito, secus quando non in odium negligentis sed in alterius fauorem præscribitur.
- 13 Fauorabilis, & extendenda materia, quamuis correctioris, dicitur vbiq; agit de redeundo ad Lus primaum, siue commune.
- 14 Dies termini non computatur in termino quando adiungitur numero dierum, vel mensium cum dict. A. vel Ab.
- 15 Vicarius Episcopi habens facultatem conferendi beneficia potest ea conferre extra propriam diocesim.
- 16 Episcopus extra suam diocesim existens po-

test beneficia vacantia in sua diocesi conferre.

- 17 Episcopus non potest potestatem conferendi beneficia committere alteri, quàm eius Vicario generali.

Cap. Statutum. III.

E piscopi per se, vel si in remotis degunt per suos Vicarios Generales existentes in diocesis, possunt post mensem conferre dignitates, & beneficia vacantia in Curia si non fuerint prius per Papam collata, numerando mensem à die vacationis, dummodo Vicarijs hoc sit legitime cõmissum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Arch. Gem. Io. Andr. Bustr. Domin. Monach. Ansb. Fran. Vu. in rat. lib. 3. pag. 70. Alagon. in compen. pag. 384. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

2 Textum in presenti sublatus esse per Extrauag. 1. de præbend. inter communes, quæ incip. Pia sollicitudinis, vbi statuitur quòd beneficia vacantia apud Sedem etiam post lapsum mensis sint Papæ reseruaata, tradunt Kot decif. 12. ante num. 1. de præbend. in nouis, Miles in reper. verbo beneficia reseruaata vacantia in Curia, Lap. alleg. 96. in princ. Simon. de reseruat. q. 30. num. 3. Gom. in reg. de trienn. q. 31. num. 5. vers. & ideo ob eam causam, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 5. præm. à nu. 148. Verum Aene. de Falconib. q. 4. princ. effectus 6. n. 2. ait non esse magnum peccatum tenere quòd text. in presenti non sit derogatus per d. Extrauag. eo quòd Bonifacius voluit inseri hunc tex. in hoc libro sexto Decretalium, & si esset abrogatus non insereretur, vt dicit idem Bonifacius in præmio huius libri in fine, ibi, nullas alias præter illas, quæ inseruntur, aut specialiter reseruantur in eo Decretales, aut Constitutiones à quibuscunq; nostris prædecessoribus Romanis Pontificibus post editionem dicti voluminis promulgatas receptorum vltorius, aut pro Decretalibus habituri, præsertim quia d. Extrauag. 1. est eiusdem Bonifacij de anno primo fii Pontificatus, & longè postea fuerit compilatus liber sextus, videlicet anno quarto, nonis Martij, & ideo cum in hoc libro non reperitur inserta dicta Extrauagans, sed hic tex. dicit ille auctor quòd ipse Bonifacius ex aliqua causa motus voluit tex. hunc obseruari, dubitant etiam de dicta reseruatione Zerol. in praxi Episc. par. 1. verbo beneficium §. 3. dub. 4. & par. 2. verbo reseruaatio §. 7. Nic. Garc. de benef. par. 5. cap. 1. nu. 99.

- 3 *Vt ij ad quos, &c.* Notatur ad hoc quòd capitulum non potest conferre beneficia vacantia in Curia Romana, quæ Summus Pont. intra mensem non contulit, vt per *Azori. in situ. moral. part. 2. lib. 3. cap. 28. quæst. 7.*
- 4 *Statuto non obstante prædicto.* Notatur ad hoc quòd claus. *Non obstantibus statutis Ecclesie*, non tollit statuta per Papam edita, vel confirmata, vt per *Brunor. à Sole in locis communibus verbo clausula num. 31. & alios per me citatos in tractat. de clausul. vsufreq. clausul. 84. num. 1. in ultim. impressio.*
- 5 *A die, quo dignitates, &c.* Notatur ad hoc quòd dies termini non computatur in termino si lex aut Constitutio ipsa tempus statuens declaret non computari, vt per *Tiraquel. de retractu lig. S. 1. glos. 11. num. 42.*
- 6 *Ea conferre valcant, &c.* Notatur ad hoc quòd si Papa non conferat post lapsum mensem potest Ordinarius conferre beneficia in Curia vacantia, vt per *glos. Anchar. Dominic. & reliquos in præsent. Gom. de exceptat. num. 21. & in reg. de triennali q. 31. Simon. de reseruat. q. 30. Rebuff. in praxi benef. tit. de reseruat. num. 2. Siapbil. de litteris gratia in prælud. nu. 20. & tit. de vi, & effectus clausul. S. sexto sequitur. num. 7. Masob. in praxi habendi concursum req. 7. dub. 48. vbi ait hodie litteras de beneficijs vacantibus in Curia dari sub die obitus, *Aloys. Ricc. in decis. Curia Archiepisc. Neapol. decis. 37. num. 3. part. 2. Ioan. à Cochier super reg. 1. Cancel. uum. 2. vers. prima igitur, Nicol. Garc. de benef. part. 5. cap. 1. num. 96.* non operatur tamen hæc restrictio ad mensem; vt post mensem omnino excludatur Papa, vt conferre non possit, sed ad hoc tantum, vt post hunc mensem manus Ordinarij vterius non censentur ligatæ, & ideo potest Papa moram purgare in conferendo beneficia vacantia in Curia, quæ intra mensem non contulerat, si tamen res sit iategra; ita *Masob. in praxi habendi concursum requir. 7. dub. 49. secundum Romanam impress. quem refero Ego ipse de officio Episcopi pars. 3. alleg. 57. sub num. 24. iuxta Lugdun. impress. & hoc habet tantum locum in reseruat. propter vacationem in Curia; in cæteris autem nullum tempus est Papæ præfixum ad conferendum, vt per *Francib. bic num. 6. Granut. ad Simonet. q. 47. num. 14. Gonzal. ad reg. 8.***
- Cancel. S. 5. præm. à num. 143. Nicol. Garc. d. cap. 1. num. 97. Ego ipse de officio, & potestat. Episcopi par. 3. alleg. 57. sub num. 24.*
- 8 *In eorum dioecibus existentes.* Notatur ad hoc quòd nullus extra territorium vti valet voluntaria iurisdictione, quæ competat iure speciali, vel priuilegio, vt per *Cou. lib. 3. var. cap. 20. num. 9. vers. cæterum.*
- 9 In glos. [In Curia] ibi (*& sic idem est dicere in Curia quòd apud Sedem*) Ergo dictio, *Apud*, pro *In*, accipitur iuxta tradita per *Cened. post lib. pract. & canon. quæst. sing. 19. uum. 6. & per me in tract. de diction. vsufreq. dict. 40. num. 5. secundum Lugdunen. impress.*
- 10 Notatur etiam ad hoc quòd idem est vacare beneficium in Curia, & apud Sedem. Apost. vt per *Cou. pract. cap. 36. uum. 4. vers. cæterum.* Sed an hoc verum sit, & quæ detur differentia inter vnum, & alterum modum dixi *de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 57. post num. 24. secundum Lugdunen. impressio.*
- 11 In glos. [Numerandum] ibi (*est ergo expressum istud tempus non à tempore scientia, sed vacationis currere*) Notatur ad hoc quòd mensis, de quo in hoc tex. currit à die vacationis, non notitiæ, vt per *Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo reseruat. vers. decimo.*
- 12 Licet autem tempus præfixum in negligentium odium non currat ignoranti, vel impedito, tamen secus est quando non in odium negligentium, sed in alterius fauorem præscribitur, vt per *Sanchez. de Matrimon. lib. 7. disput. 37. num. 19.*
- 13 In cad. glos. ibi (*Item per hanc reditur ad Ius commune, &c.*) Notatur ad hoc quòd quando agitur de redeundo ad Ius primæuum, siue commune, etiam si materia cõrrectoria sit, semper dicitur fauorabilis, & extendenda; vt per *Nicol. Euerard. in loco à ratione legis larga num. 29. Curt. lun. conf. 99. num. 3. Osaeb. Pedam. decis. 147. num. 20. Villag. in tract. de extens. legum. rub. de extens. legis correctoria num. 9. & rub. de extens. legis correct. & pænalis simul à num. 72. Cou. lib. 3. var. cap. 6. num. 4. Tiraq. de lure primog. q. 24. num. 6. Menoch. conf. 187. num. 16. Surd. de aliment. tit. 2. q. 15. num. 193. Gutier. conf. 1. num. 37. Cald. Vereira in l. si curatorem verbo, vel aduersarij dolo num. 82. & de resol. emphyt. cap. 13. num. 21. & cap. 14. num. 25. & de empr. cap. 9. num. 8. & cap. 33. num. 53. Sanchez. de Matrim. lib. 2. disput. 12. num. 2. Farinac. fragm.*

fragm. epiminal. par. 1. lit. E. num. 86.

14. In ead. glos. ibi (*Tertium quod non fit computatio de momento ad momentum, &c.*) Notatur ad hoc quòd dies termini non computatur in termino quando adiungitur numero dierum, vel mensium cum dicit. A, vel Ab. vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 1. num. 5. 1. Steph. Grat. disp. forens. cap. 161. num. 1. & 2.*
15. In glos. [Per se ipsos] ibi (*qui statim cum vacabans beneficiis, etc.*) Notatur ad hoc quòd Vicarius Episcopi habens potestatem conferendi beneficia, potest ea conferre extra propriam dioccesim, vt per *Boer. decis. 39. Cou. lib. 3. var. cap. 20. num. 8. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 62. num. 3. Stephan. Gratian. disp. forens. cap. 122. num. 1. cum seqq.*
16. In glos. [In remotis] ibi (*& dixerunt quidam per hanc litteram quòd quis extra suam dioccesim existens, &c.*) Notatur ad hoc quòd Episcopus extra suam dioccesim existens potest conferre beneficia vacantia in sua dioccesi, vt per *Cou. d. cap. 20. num. 8. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo beneficia vers. ad nonum pag. 53.*
17. In glos. [Id canonice] Notatur ad hoc quòd Episcopus non potest potestatem conferendi beneficia committere alteri, quam eius Vicario generali, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 20. num. 6. ad suum.*

S V M M A R I V M.

1. Compendium huius tex. refertur.
2. Frouisso facienda est non in pensione sed in beneficijs ubi mandatur prouideri usque ad certam summam.
3. Pensio in dispositionibus odiosis non venit appellatione beneficij.
4. Cathedralis Ecclesia non continetur in mandato de prouidendo in aliqua Ecclesiarum diocesi, vel Ciuitatis.
5. Canonatum, vel præbendam habere in Ecclesia Cathedrali est magnus honor, & præeminentia.
6. Declaratur tex. in cap. pro illorum 22. hoc tit. in Decretalib.
7. Cathedralis Ecclesia continetur in mandato de prouidendo in aliqua Ecclesiarum prouincia.
8. Diçtio, vsque, ubi ponitur in litteris, venit ascensiuè.
9. Nomen Sancti exprimi non solet in Cathedralibus Ecclesijs, sed in inferioribus sic.

Papa quando scribit alicui Prælato, vt prouideat alicui vsque ad certam summam v.g. centum aureorum, Prælati non potest prouiderè de hac summa in pensione super beneficio, nisi in litteris fiat expressa mentio de pensione, sed debet prouideri in beneficio. Litteræ tamen super obtinendis beneficijs debent stricte interpretari, quia sunt ambitiosæ, & odiosæ, & Papa mandans quòd quis prouideatur de beneficio in aliqua Ecclesia Ciuitatis, vel diocesis, non intelligitur in Ecclesia Cathedrali, licet alijs sub nomine Ecclesiarum Ciuitatis intelligatur Cathedralis. Cum vero mandat aliquem prouideri in aliqua Ecclesiarum prouincia, tunc intelligitur etiam Cathedralis, & Metropolitanæ. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioann. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuid. in ration. lib. 3. pag. 71. Alagon. in compend. pag. 384. remisiuæ Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2. Nō in persona, sed in beneficijs, &c.

Collige ex text. quod in mandato de prouidendo vsque ad certam summam non in pensione, sed in beneficijs prouisio faciendâ est ita glos. verbo in pensione, *Domin. Anchar. & Franc. num. 2. in præfenti, Cardin. in Clem. per litteras num. 3. in fine, hoc tit. Gom. in tract. de expectatiuis num. 9. 1. Gig. de pensionib. q. 28.* Intellige vt procedat in litteris, seu mandatis, quæ ad impetrantis petitionem conceduntur, patet si expendas huiusmodi litteras esse quidem odiosas, nam licet solius liberalitatem concedentis nullius tertij contineant præiudicium, & sic fauorabiles videantur, merito tamen odiosæ sunt censendæ ob ambitionem, quàm continent ex parte impetrantis, iuxta *reg. tex. in l. si quemquam 30. vers. tantum C. de Episc. & Cleric. fatetur tex. in præfenti, ibi, ambitiosè impetrantes*, ac proinde ad pensiones non esse extendendas, vt text. habet: licet 3. enim verum sit in dispositionibus odiosis venire ea, quæ ex lata verbi significatione continentur, tamen pensio cum nullo modo sit beneficium Ecclesiasticum, appellatione beneficij Ecclesiastici nec ex lata significatione, nec aliquo modo continetur per ea quæ resoluunt: *Rebuff. in tract. de pacificis possess. q. 114. & in tract. de nomin. q. 9. n. 36. Azeued. l. 1. num. 5. tit. 4. lib. 1. noua Recopil. Flamin. de resignat. benef. lib. 1. q. 10. nu. 69. & lib. 2. q. 15. ad num. 11.*

num. 11. & lib. 11. q. 4. num. 31. & seq. *Quintanad. ecclesiast. lib. 1. cap. 3. nu. 13. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. S. 5. num. 2. Azori. inslit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 5. q. 1. & lib. 8. cap. 5. q. 4. Soar. tom. 5. de censuris disp. 15. sect. 1. num. 7. Aloys. Ricc. in collect. decif. par. 2. collect. 42 5. & in decif. Curia Archiep. Neapol. decif. 71. num. 4. par. 2. Flores de Mena var. lib. 3. q. 2. nu. 35. Ricciul. de iure personarum lib. 5. cap. 19. nu. 6. & cōstat textum in præsentī agere de beneficijs ecclesiasticis, patet ex aduersariata, tamē, de qua hic. Amplia procedere in beneficijs Curatis, in illis enim virtute litterarum prouisio nō est faciēda sicut in pensionibus vt text. dicit, de quo vide dicta ad cap. cum in illis 10. in princ. inf. hoc tit. Limita tex. non procedere quando litteræ Motu proprio conceduntur, de quo vide posita ad cap. si pluribus 24. infra hoc eodem tit.*

4 *Quamquam sub nomine Ecclesiarum, &c.* Collige ex tex. quod in mandato de prouidendo in aliqua Ecclesia diocesis, vel Ciuitatis, non continetur Ecclesia Cathedralis, ita glos. verbo *includit*, *Domin. num. 2. Franch. num. 5. & reliqui in præsentī*, *Abb. in cap. postula. 11. num. 2. vbi Dec. num. 6. de rescript. idem Abb. in cap. vlt. num. 6. hoc tit. Cardin. num. 8. in Clem. 1. de suppl. negl. Pral. Staphil. de litteris gratis tit. de forma expectatiuarum §. nona forma à num. 32. Simon. de reseruat. 9. 11. num. 7. Cou. in cap. alma mater par. 2. §. 1. nu. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. num. 5. & glos. 10. num. 3. Habere enim Canonicatum, vel præbendam in Ecclesia Cathedrali est magnus honos, & præmentia, vt ex hoc tex. colligitur *Gom. in cap. statutum à num. 24. de rescript. & Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 2. num. 39. Non obstat text. in cap. pro illorum 23. hoc tit. in Decretal. quia omissis varijs intellectibus, quos adducit *Staphil. vbi sup. nu. 32. respondetur* textum agere de mandato de prouidendo, quod secundum verba ibi prolata, & intentionem concedentis, comprehendebat Ecclesiā Cathedralē.**

7 *Secus autem, &c.* Collige ex text. in mandato in aliqua Ecclesia prouincie contineri Ecclesiam Cathedralē, ita glos. verbo *prouincia*, *Domin. num. 9. Ansb. nu. 4. Franch. num. 8. & reliqui in præsentī*, sic limitatur hic text. inverf. præcedenti propter rationem de qua hic. Amplia tex. procedere quando mandatur prouideri in aliqua Ecclesia Patriar-

chatus Regni, tunc enim non solum in Cathedrali, verum etiam in Metropolitana, est faciēda prouisio, ita *Domin. & Franch. dictis locis.*

8 In glos. [Vsq̄ue ad certam] ibi (et cum istad vsque bonitur in litteris, intelligo quod veniat ascensue) Vide quē dixi in tract. de dictionibus dict. 436. secundum Lugdunen. impress.

9 In glos. [Non extendit] ibi (quia in Cathedralibus Ecclesijs nō solet exprimi nomen Sancti, sed in inferioribus sic) Ita *Menoch. de arbit. casu 201. num. 34. Rendin. in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 7. num. 18. vbi late disputat, Rebuff. in tract. nominal. q. 9. num. 6.*

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium seculare impetranti prouidetur de beneficio per seculares clericos vsque ad prescriptionem legitimam possesso.
- 2 Clerico seculari Prioratum impetranti simpliciter non prouidetur de consueto per Religiosos gubernari.
- 3 Possessionem continuam habere oportet ad inducendam prescriptionem circa statum, & qualitatem beneficij.
- 4 Beneficium Ecclesiasticum prescriptionem recipit.
- 5 Beneficij status vt prescribatur requiritur tempus quadraginta annorum.
- 6 Beneficium seculare, quod antea per clericos seculares administrabatur, si per 40. annos continuē, & pacifice ab vno, vel pluribus Monachis in eo institutis fuit gubernatum, in Regulare transformatur.
- 7 Beneficia Regularia dicuntur illa, quae per 40. annos, consueta sunt regi per viros Regulares, & quae per Regulares regi debent, vt num. 13.
- 8 Beneficium Regulare obtentum per seculares spatio 40. annorum efficitur seculare.
- 9 Tempus 40. annorum sufficit, vt pradium assumat qualitatem rei liberæ.
- 10 Beneficium de sui natura manuale potest ex consuetudine effici perpetuum.
- 11 Actus quis sufficiens iudicetur ad confirmandam, & inducendam consuetudinem, ostenditur.
- 12 Beneficium Regulare non potest concedi clericis secularibus, nec e conuerso.
- 14 Beneficia omnia secularia in dubio presumuntur, nisi Regularia probentur.

Cap. Cum de beneficio. V.

Papa quando mandat aliquem prouideri de beneficio consueto assignari clericis secularibus si legitime, & pacifice clericis seculares possiderunt beneficium Regulare, ita ut compleuerint legitimam prescriptionem, id est quadraginta annorum, potest de illo prouideri. Item si scribatur aliquem clericum secularem prouideri de Prioratu, non potest prouideri de Prioratu solito gubernari per Regulares, nisi hoc in litteris caueatur expressè. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abbas, Gemi. Iuan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 72. Alagon. in compend. pag. 384. remissive Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

3 Continuè. Ego ad inducendam prescriptionem circa statum, & qualitatē beneficij oportet continuè habere possessionem, vt per Balb. de prescrip. 3. p. 6. princip. in princ. Cou. in reg. posses. p. 1. §. 1. 2. a princ.

4 Vt prescriptio legitima, &c. Collige text. beneficium Ecclesiasticum prescriptionem recipere, vt per glos. verbo legitima, Domin. Anch. notab. 4. Franch. & omnes in presenti, Selu. de benefic. par. 3. q. 1. nu. 127. Gom. de expectat. nu. 68. Staphil. tit. de formis expectatiuarum super 8. forma num. 4. Rebuff. in praxi benefic. tit. Regularia beneficia.

5 Et ad prescribendum statum beneficij requiri tempus quadraginta annorum tradunt Anchar. in princ. Franch. num. 5. in presenti, Staphil. d. §. 8. forma num. 4. Rebuff. d. tit. Regularia beneficia num. 1. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 16. num. 14. Cald. Pereira in resp. pro monasterio de Offera num. 1. Gutier. pract. lib. 3. q. 18. num. 8. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 7. nu. 8. & glos. 8. nu. 3. Valas. conf. 99. nu. 4.

6 Vnde beneficium seculare, quod antea per clericos seculares administrabatur, si per 40. annos continuè, & pacificè ab vno, vel pluribus Monachis instituitur in eo fuit gubernatum, in Regulare transformatur, & regulare dicitur, secundum Tva. conf. 8. à num. 1. hoc tit. Cald. Pereira de renouat. q. 1. §. num. 20. cum seq. Gonzal. d. glos. 7. num. 8. cum seqq. nam.

7 Regularia beneficia dicuntur illa, quæ per 40. annos consueta sunt regi per viros Regulares, ex Rebuff. de nominat. q. 15. num. 23. & in praxi benefic. tit. Regularia beneficia num. 1. Gonzal. dicta glos. 8. num. 31. Sic è

seculares per annos 40. & ultra efficitur seculare Felin. in cap. in nostra num. 43. de rescrip. Acbil. de Graffis decif. 8. nu. 3. de rescrip. spo. Cephal. conf. 358. nu. 16. cum seq. & n. 20. lib. 3. Mascard. de probat. concl. 172. nu. 2. 10. & 20. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 20. n. 5.

9 Tempus enim quadraginta annorum sufficit, vt prædium assumat qualitatem rei liberæ, ex Valas. conf. 95. num. 4. & 11. Et beneficium de sui natura manuale potest ex consuetudine effici perpetuum, & vice versa, vt per Gonzal. ad regul. 8. Cancel. glos. 5. §. 6. num. 34. & 38.

11 Ab vno, vel pluribus. Notatur ad hoc quòd quamuis in consuetudine regulariter binus actus requiratur, si tamen vnicus tantum occurrerit, isque habuerit tractum successiuum, ac continuationem per tempus requisitum ad consuetudinem inducendam, is actus solus ad confirmandam, & inducendam consuetudinem sufficiens erit, vt per Molin. de primogenijs lib. 2. cap. 6. num. 26. Gutier. pract. lib. 2. quest. 73. num. 2.

12 Non potest de Prioratu, &c. Notatur ad hoc quòd beneficium Regulare non potest cõcedi clericis secularibus, vel è conuerso seculare Regularibus, vt per Anchar. num. 1. Franch. & reliquos scribentes in presenti, Concil. Tridentin. sess. 14. de reformat. cap. 10. & sess. 25. de Regularibus cap. 21. Selu. de benefic. part. 3. quest. 11. num. 130. & quest. 58. Gomez. de expectat. num. 68. Cojm. in pragmatic. Sancti. tit. de collat. §. illi vero, verbo Religiosis, Borgas. de irregular. par. 1. quest. 6. num. 23. Rebuff. in praxi benefic. tit. de dispensation. cum Regular. & in tractat. de pacific. posses. num. 259. Corras. de benefic. par. 3. cap. 5. num. 13. Cou. in cap. 2. num. 2. & 3. de testament. Hoied. de incompatibilitat. benef. in cap. final. num. 92. Nau. conf. 3. hoc tit. Flamin. de resignation. benefic. lib. 4. quest. 5. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. quest. 34. art. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 7. à num. 3. & glos. 8. Cardinal. Tusch. lit. B. concl. 67. Aloyf. Ric. in collect. decif. p. 4. collect. 763. Stepb. Grat. disp. for. cap. 574. num. 15. cum seqq. Regularia enim beneficia sunt, quæ per Regulares, seu Religiosos regi debent, Nicol. Garo. de benef. p. 1. cap. 6. nu. 13.

14 Nisi hoc in litteris, &c. Notatur ad hoc quòd secularia præsumuntur in dubio omnia beneficia, nisi

nisi Regularia probentur, vt per *Nau.conf. 8. num. 1. sub hoc tit. Mastard. de probat. conclus. 172. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo beneficium vers. decimo secundo, Cou. in reg. possess. for par. 2. S. 1. num. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 7. in princip.*

S V M M A R I V M.

- 1 Personatum habere cum cura, & prebendam, cui annexa est Parochialis Ecclesia, non est contra Concilium generale, & nu. 2.
- 3 Dignitas aliquando est sine cura, & administratione spiritualium.
- 4 Cura annexa non est facienda mentio.
- 5 Vicarius Ecclesie Parochialis vnica prebenda an habeat illius curam, vel potius prebendarius? remissus.
- 6 Residere tenetur quis in Ecclesia principali, non autem in annexa.
- 7 Beneficia plura etiam incompatibilia possunt ratione vniouis ab vno obtineri.

Cap. Super eo . . V I .

Personatum habens, potest habere simul & prebendam, cui sit annexa Ecclesia Parochialis cum cura animarum sine dispensatione. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Gemin. Io. Andr. Archid. Anchar. Butr. Dominic. Franch. Viulan. in ration. lib. 3. pag. 73. Alagon. in compend. pag. 385. reuiliusue Ximen. in concordant. par. 1.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. defumunt *Abb. in cap. exposuisti num. 3. & in cap. extirpanda §. quia vero in 2. lect. num. 27. hoc tit. in Decretalib. Rebuff. in praxi benefic. tit. forma, & declaratio noua prout. verbo cum annexis, Hoied. de incompatibil. benef. par. 1. cap. 13. num. 50. & par. 2. cap. 3. à princip. Fusc. de visitatione lib. 2. cap. 7. num. 8.*

3 Simul cum personatibus, hoc quod dignitas aliquando est sine cura, & administratione spiritualium, vt per *Boerdecif. 286. n. 6.*

4 Quibus Parochiales Ecclesie sunt annexæ, &c. Notatur ad hoc quod de cura annexa non est facienda mentio, vt per *Card. in Clem. vnic. num. 6. quæst. 9. de offic. vicar. & cons. 30. ante num. 1. vers. ex hoc videtur, Felin. in cap. postulasti num. 1. vers. si enim cura, de rescript. Gutier. allegat. 8. nu. 9. Menoch. de arbi-*

trar. casu 201. num. 67. Rebuff. in tract. nominat. quæst. 9. num. 14.

5 In gloss. [Annexæ] ibi (*sed an ipse Vicarius, vel ipse prebendarius curam animarum illius Parochie habeat, &c.*) Hanc quæstionem latè disputauit de officio, & potestate Episcopi par. 1. tit. 2. gloss. 17. a num. 41. & in collect. ad cap. vlt. de offic. Vicar. in Decretalib.

6 In gloss. [Non obuiet] ibi (*quia in Ecclesia annexa prebenda non tenetur residere*) Notatur ad hoc quod in Ecclesia principali non vero in annexa tenetur quis residere, vt per *Rebuff. in repet. cap. extirpanda §. qui vero notab. 4. sup. hoc tit. Nicol. Garc. de benefic. par. 12. cap. 2. num. 23.*

7 In ead. gloss. ibi (*Ergo Constit. de multa hic locum non habet*) Notatur ad hoc quod ratione vniouis possunt obtineri ab vno plura beneficia etiam incompatibilia, vt per *Flamin. de rescript. benefic. lib. 3. quæst. 1. num. 119. Gutier. allegat. 8. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 7. num. 21.*

8 In gloss. [Dispenfatio]. Vide quæ dixi in collect. ad cap. cum te, de rescript. in Decretal.

S V M M A R I V M.

1 Beneficiorum in impetratione inspicitur data, non presentatio, vel receptio.

2 Prioritas iuris in beneficijs consideratur ex tempore tituli, non vero ex tempore traditionis.

3 Data tempus, non vero presentationis in litteris Apostol. inspicitur, si gratia sit perfecta, vt num. 4.

5 Declaratur tex. in cap. dilectus, hoc tit.

6 Declaratur tex. in cap. super eo, de appell.

7 Limitatur, & declaratur tex. in præfenti.

8 Canonicatus absque prebenda conferri potest.

Cap. Eum, cui, V I I.

Data, & non presentatio, vel receptio in beneficijs assequendis consideratur, & is præferitur alij, qui prius habuit datam. Colligunt ex Ordinari. *Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viulan. in rat. lib. 3. pag. 73. Alagon. in compend. pag. 385.*

2 Licet non dum sit in ea receptus.

Collige ex text. quod prioritas iuris in beneficijs consideratur ex tempore tituli, non vero ex tempore traditionis, ita gloss. verbo primò,

primò, *Franch. num. 1. Anchar. num. 2. Dominic. num. 3. in præfenti, glos. communiter recepta verbo collatio in cap. penult. hoc tit. tradunt omnes in cap. si tibi absenti, inf. hoc eodem tit. resoluunt Cen. lib. 3. var. cap. 16. num. 1. & in cap. quamvis partum par. 2. § 4. num. 15. Gom. in reg. de non tollendo iure quæsito quæst. 1. pag. 34. Probatur quia talis prioritas iuris, & prælatio non aliter consideratur quàm ex dominij translatione, ex reg. *tex. in l. quoties C. de rei vendic. vbi omnes notant, & constat dominij translationem, in beneficijs Ecclesiasticis non fieri ex traditione ipsius beneficij, sed solo titulo à superiore legitimè obtento cap. si tibi absenti, inf. hoc tit. cap. 1. de eo, qui mittitur in possess. hoc lib. ideo prioritas iuris in beneficijs Ecclesiasticis non ex traditione, sed ex titulo considerari dicendum est.**

3 *Licet isti, &c.* Collige ex text. quod in litteris Apost. inspicitur tempus datæ, non vero tempus præsentationis, id enim probant *text. in cap. eam te, de rescript. & in cap. si eo tempore, & in cap. tibi qui, eod. tit. hoc lib. tradunt Domin. Anchar. & alij in præfenti, glos. verbo tempore in cap. 2. de decimis hoc lib. glos. verbo Canonici in cap. statutum, de rescript. Innoc. in cap. mandatum, eodem tit. Abb. in cap. dilectus num. 7. hoc tit. Dec. num. 5. Felin. num. 18. in d. cap. eam te, Molin. de primog. lib. 2. cap. 7. num. 58. Cuch. instit. maior. lib. 1. de rescript. tit. 4. num. 26. Flamin. Paris. de resignation. benef. lib. 1. q. 6. num. 31. & lib. 8. q. 8. num. 112. Mar. Ant. var. resolut. lib. 1. resol. 2. 4. num. 12.*

4 Intellige in gratia perfecta, nõ vero quando gratia proponitur imperfecta, patet si expendas data gratiæ perfectione statim acquiri ius impetranti, vt probat *text. in cap. si postquam, & in cap. quia sepe 25. & in cap. pen. inf. hoc tit. aduertunt Mandos. reg. 12. Cancel. q. 5. num. 2. Franch. in cap. quia sepe, inf. hoc eodem tit. num. 2. & in d. cap. pen. in quolure omnibus alijs præferendus est ille, qui litteras impetrauit, non sic si gratia imperfecta proponatur, in qua ius statim non quæritur; sed postquam executioni mandatur, iuxta ea, quæ resoluunt *Stapbil. de litteris gratiæ tit. de mandatis de prouidendo §. octaua. forma, Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 33. num. 9. idque colligitur ex verbis huius text. ibi, collatus est, quæ concludunt perfectam esse gratiam de qua hic agitur.**

5 Non obstat *cap. dilectus 27. hoc tit. quia*

agit de gratia imperfecta, idest de mandato de prouidendo, in quo non constat dari clausulam decreti irritantis, nec executorem, ad prouidendum, qui data intimatione affectam faciant præbendam, iuxta *text. in dicto cap. tibi qui, & in cap. si à Sede Apostolica, inf. hoc eodem tit.*

6 Nec obstat *cap. super eo 12. in fine, de appellat. quia respondetur textum illum, & iura similia procedere quoad vsum, & exercitium potestatis, ad quod necessaria est præsentatio, vt docent Felin. in dicto cap. eam te num. 21. Molin. dicto cap. 7. num. 58. Gom. in cap. 1. de rescript. hoc lib. num. 31. Stapbil. de litteris gratiæ tit. quibus modis expirent litteræ ad beneficia, in princ. num. 5.*

7 Limita primò text. in præfenti non procedere quando secundo impetranti virtute litterarum debetur dignitas, quæ habet annexam præbendam illam vacantem, per ea, quæ notauit ad *cap. quia sepe, hoc eodem tit.*

Limita secundo non procedere si præbenda esset Sacerdotalis, & secundus impetrans haberet etatem requisitam, non vero primus, de quo vide posita ad *cap. si eo tempore, de rescript. hoc lib. Vtrum autem text. procedat quando non constat quis prius litteras Apostolicas obtineat, vide notata ad cap. duobus, de rescript. hoc lib.*

8 *Canonicatus*. Collige ex text. quòd Canonicatus conferri potest absq; præbenda, idem probat *text. in cap. dilectus, & in cap. relatum 9. & in cap. pro illorum 22. hoc tit. & in cap. vlt. in prin. & in vers. in illis, inf. de concess. præb. tradunt glos. verbo receperunt, vbi Abb. num. 16. Dec. num. 3. in cap. cum M. de constit. vbi communis.*

Cap. Si pro Clericis. VIII.

Papa si scribit alicui Ordinario quòd prouideat alicui de beneficio etiam Curato, & talis prouidendus non habet Ordinem requisitum, potest Episcopus illi prouidere de beneficio etiam Curato, sed prouisus tenetur primis temporibus à Iure statutis accipere Ordines, quos beneficium requirit, quamuis in litteris non fuerit facta mentio quòd Ordinem non habet. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas Gemin. Ioan. Andr. Archid. Ancharan. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuan. in ration. lib. 3. pag. 74. Alagon. in compend. pag. 385. remissive Ximen. in concord. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmat Azori. *instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 5. quæst. 9. vers. nec obstat, & cap. 8. quæst. 13.*

S V M M A R I V M.

- 1 Mandato alterius super prouisione facienda per Papam impleto prouiso auctoritate Papæ intelligitur esse facta, & num. 2.
- 3 Intellige quando Papa adiecit in rescripto, auctoritate nostra, vel apposuit in mandato de prouidendo verbum, præcipimus, vt num. 4.
- 5 Receptio in Canonicum facta per Legatum à Latere non censetur fieri auctoritate Apost.

Cap. Si cum. IX.

Legatus quando mandat quod aliquis prouideatur de beneficio, vt de Canonicatu primò vacaturo, & deinde Papa dicit quòd secundum litteras sui Legati illam recipiant, recipitur tunc Apost. auctoritate, & Legati, & est præferendus in præbenda alijs receptis auctoritate Legati, vel alia auctoritate. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuan. in ration. lib. 3. pag. 75. Alagona in compend. pag. 387.*

- 2 Hanc eandem conclus. probat *tex. in cap. si Apostolica 22. inf. hoc eod. tit. glos. verbo concedimus, ubi Domin. num. 5. & Franc. num. 4. in cap. cum aliquibus, de rescript. hoc lib. glos. vlt. in cap. bi qui inf. eod. Cassad. decis. vnic. de confirm. vtili, Gom. in cap. 1. num. 12. de iudic. hoc lib. Intellige vt procedat quando Papa adiecit, prout hic, in rescripto verbum, auctoritate nostra, secus si tale verbum non addatur, paret si expendas in casu huius text. tractari de suscitanda, & confirmanda potestate Legati, ad quem aliàs attento iure prædicta potestas competeat, vnde necessarium fuit dictum verbum adijcere, vt prouiso Apost. conferretur iuxta supra resoluta, aduertit *Domin. num. 3. in d. cap. bi qui, sic aliàs si mandatum de quo hic processerit à Legato, qui de Latere non esset, tunc cum talis Ordinarius non sit in collatione beneficij, ex d. c. 1. quantuncq; verbum, auctoritate nostra, de quo in tex. non apponeretur, adhuc receptus virtute madata, auctoritate Apost. recipi dicere, siquidè etiam semota cõfirmatione. Pontificis ipsa prouisio à tali Legato facta Apo-**

stolica dicebatur, vt probat *tex. in dicto cap. bi qui, in 2. parte.*

- 4 Vnde ex his infertur decisionem huius tex. procedere similiter quando Pontifex verbum præcipimus, in mandato de prouidendo apponit, tunc enim eo modo prouisio de qua in tex. non Ordinaria, sed Apostolica reputatur ex *glos. verbo concedimus in cap. cum aliquibus, de rescript. hoc lib. Gom. in cap. 1. nu. 12. de iudic. hoc eod. lib. & constat rectione siquidem stante mandato de prouidendo certæ personæ Episcopus præcise tenetur ad ea, ad quæ aliàs non tenebatur, ex *reg. tex. in l. non quicquid ff. de iudic. quicquid dubitè non nulli, vt per Abb. num. 8. Felin. num. 3. in d. cap. licet, Dec. in cap. relatum num. 3. sup. hoc tit.**

- 5 Non Legati. Collige ex *tex. quòd receptio in Canonicum facta per Legatum Sedis Apost. scilicet de Latere, non censetur fieri auctoritate Apostol. idem probat *tex. in d. cap. bi qui, & in cap. si à sede inf. hoc tit. tradit *glos. verbo legationis in cap. si Apostolica 22. inf. eodem, intendit *glos. vlt. in cap. litteris, de rescript. & verbo deputatus in Clem. auditor, eodem tit. & verbo Apostolica in Clem. qui contingit, de Relig. damib. tradunt *Specul. tit. de Legato s. nunc traitemus in prin. cip. Cufin. in pragmat. tit. de collationi. S. item voluit, ad verbum Romanus, in fine.*****

S V M M A R I V M.

- 1 Mandatum alternatiue plures collatores includens verificatur in primo vacante, & insimul vero vacantibus ordo scripturæ seruatur.
- 2 Mandatum de prouidendo à Papa concessum tenetur Episcopus executioni mandare vbi scandalū, vel aliquod mātū nō proponitur.
- 3 Ordo scripturæ seruandus est in mandato de prouidendo plures collationes alternatiue concludente pluribus beneficijs vacantibus.
- 4 Mandatum de prouidendo adimpletur statim in primo beneficio vacante.
- 5 Verbum simpliciter prolatur de prima vice intelligitur.
- 6 Clausula, Quod duxerit acceptandum, addita in mandato de prouidendo operatur vt in primo beneficio vacante non sit necessario prouiso facienda, sed aliud beneficium expectabitur.
- 7 Prouisio an sit facienda in beneficio vacante ad alterius collationem persinente virtute mandati de prouidendo.

Cap. Mandato. X.

Papa quando mandat tibi Episcopo vt provideas de beneficio pertinente ad tuam, vel alterius iurisdictionem, intelligitur de primo vacaturo, si vero plura simul vacent, est spectandum in litteris quæ collatio primò nominetur, & illi beneficium est dandum. Colligunt ex Ordinar, Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Domin. Monach. Butr. Franck. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 75. Alagon. in comp. pag. 386. remissive Ximen. in concordant. part. 1. & 2.

2 *Providere debbis.* Episcopus tenetur executioni mandare mandatum de providendo à Romano Pont. concessum, fatentur omnes in præsentì, tradunt Abb. num. 2. per text. ibi in cap. pastoralis S. quia vero, de officio deleg. resoluunt omnes in cap. si quando, de rescript. vbi Nau. remed. 2. & in cap. cum teneamur, de præbend. Cou. lib. 1. var. cap. 1. à nu. 4. & num. 10. Marant. disp. 1. nu. 4. in specie Cou. in reg. peccatum par. 2. in princip. nu. 8. & pract. cap. 35. nu. 6. Intellige vt procedat quando in executione mādati de providēdo scandalum, vel aliquod malum non proponitur contra bonum publicum, patet si expendas mandatum à Pontifice Romano esse mandatum superioris arg. tex. in cap. dudum vers. nos quia, inf. hoc tit. ac proinde non posse ab inferiori suspendi nisi aliquod proponatur ex quo verisimilis mens superioris colligatur, quæ quidem reperitur si scandalum in executione mandati immincat, vel malum aliquod contra bonum publicum, cum superior mandans non videatur intendere aliquod iniustum cum scandalo, vel contra bonum publicum, aduertunt Dec. n. 3. Abb. nu. 2. in d. cap. cum teneamur, facit tex. in c. nihil, de præscrip. immo in dubio potius per importunitatem, quàm ex animo mandasse præsumitur, vt significat text. in disto cap. si quando, in fine.

3 *Si vero,* &c. Collige ex tex. quòd in mandato de providendo plures collationes alternatiuè concludente pluribus beneficijs vacantibus scripturæ ordo seruandus est, tradunt glos. verbo scripture, Domin. & Franc. nu. 2. Ancb. & alij in præsentì, idem tradit glos. in reg. in alternatiuis, de reg. iuris lib. 6. Intellige vt procedat in alternatiua ordinis, patet si expendas prædictam alternatiuam ordinis induci ex coniectura voluntatis disponētis iuxta tex. in l. baresdes mei S.

ult. ff. ad S. C. Trebell. sic aliàs si mandatum de providendo ordine conuerso concipiatur, videlicet ad alterius, vel ad tuam collationem, eodem modo scripturæ ordo seruandus est, itaut pluribus simul vacatibus beneficijs prouiso fiat de beneficio pertinenti ad collationem alterius, aduertit glos. verb. à te in præsentì.

4 In glos. [Ad illius] Vult glos. quòd mandatum de providendo, de quo hic, adimpleatur statim in primo beneficio vacante, itaut de illo virtute mādati fiat prouiso, idem probat text. in præsentì, ibi, de beneficio, quod primò vacabit, & c. tradunt Domin. nu. 1. Ancbar. Franck. & alij hic, Domin. n. 2. in cap. ult. de renunciat. **5** hoc lib. & iurat quia verbum simpliciter prolatum de prima vice intelligitur l. boues S. hoc sermone ff. de verb. signif. Socin. conf. 147. n. 5. lib. 5. 1. a. f. conf. 36. col. ult. lib. 3. Alex. cōf. 16. n. 9. **6** lib. 4. Secus quando clausula in mandato de providendo additur, quod duxeris acceptandum, tunc enim virtute mandati in primo beneficio vacante nō est necessariò prouiso faciēda, sed aliud beneficium expectabitur, vt tradit hæc glos. in fin. & Staphil. de litteris gratiæ tit. quibus modis expirent litteræ S. 3. nu. 3.

7 In glos. [Ad te] tibi (dico tamen, &c.) Dubium est an prouiso sit faciēda in beneficio vacante ad alterius collationem pertinente virtute mandati de providendo, quod concipitur sub hac forma, ad tuam, alioquin ad cuiuscunque collationem pertinente? In quo Franck. num. 2. & 3. Domin. num. 2. hic existimant in primo beneficio ad alterius collationem pertinente non esse faciēdam prouisionem virtute mandati, quod sub tali forma concipitur. Contrarium tamen tenent Archidiacon. quem refert, & sequitur Ancbar. in præsentì, quas contrarias opiniones ad concordiam reduci posse veriùs senteo, vt scilicet posterior intelligatur quando mandatum de providendo ad Episcopum, prior vero quando ad alium dirigitur, ad quem potestas conferendi virtute alicuius priuilegij, consuetudinis, aut præscriptiōnis spectat.

S V M M A R I V M.

1 Clericus, cui mandabatur prouideri de præbenda primò vacante, si negligit petere præbendam sibi debitam extincta est gratia, si autem sibi collatus fuerit Canonice, tunc habebit præbendam cum nullus est ibi expectans auctoritate Apost.

2 Papa si simpliciter mandat alicui prouideri

- de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, & non de alijs.*
- 3 Mandatarius potest præbendam, quam neglexerat, petere si iterum vacet.
 - 4 Iudex dicitur vir bonus.
 - 6 Gratia extinguitur per negligentiam.

Cap. Si Clericus. XI.

Papa quando mandat alicui prouideri de præbenda primò vacatura, & postea eundem recipi in Canonicum, si ipse est negligens in petenda prima præbenda, gratia expirat, & non potest secundam petere, quia non est Canonicus. E contra vero si Papa ei confert ius Canonizæ, & factus est Canonicus auctoritate Apost. & mandat Canonicis, vt conferant præbendam primò vacaturam, & ille fuit negligens in ea petenda, potest adhuc aliam petere, quia gratia non est extincta, & præfertur alijs (non tamen auctoritate Pontificia expectantibus) aliàs facta collatio alteri in illius præiudicium eo ipso non valet. Colligunt ex Ordinar. Archid. Lap. Abb. Gemin. Ioann. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Francb. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 76. Alagona in compend. pag. 386. remissive Ximen. in concordans. part. 2.

2 *Aliam postmodum, &c.* Notatur ad Papa simpliciter mandat alicui prouideri de beneficio vacaturo intelligitur de primo, & non de alijs, vt per Tiraq. in l. boues §. hoc sermone num. 27. & 39 ff. de verbor. signif.

3 *Verum si præfatus clericus, &c.*

Notatur ad hoc quòd mandatarius potest præbendam, quam neglexerat, petere si iterum vacet, vt per Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glof. 9. num. 162.

4 In glof. [Negligenter] ibi (arbitrio boni viri, id est Iudicis) Ita Tiraquel. de retractu lig. §. 9. glof. 3. num. 26.

5 In glof. [Aliam] Vide Tiraquel. de retractu lig. ad finem tit. num. 41.

6 In glof. [Extrincta] Notatur ad hoc quòd per negligentiam extinguitur gratia, vt per Saphil. de litteris gratie tit. quibus modis expirent litteræ, verj. tertio expirat num. 1. cum seq. Mar. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 24. nu. 15.

S V M M A R I V M.

1 Receptus auctoritate Papa etiã ad mādatum alterius, præferendus est alijs in præbendis.

Cap. Hi qui. XII.

Receptus in Canonicū auctoritate Apostolica est præferendus in præbenda alijs receptis etiam auctoritate Legati. Quòd si Legatus habeat speciale mandatum tunc dicitur receptus auctoritate Apost. & præfertur. Colligunt ex Ordin. Gemin. Ioan. Andr. Archidia. Anch. Dominic. Butr. Monach. Francb. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 76. Alagon. in compend. pag. 383.

2 *Cæteris anteferri, &c.* Notatur ad hoc quòd recepti à maiori, seu digniori præferuntur cæteris receptis ab inferiori, etiam si illi sint tempore posteriores, vt per Tiraquel. de nobilit. cap. 6. num. 8.

3 In glof. [Specialiter] ibi (auctoritate Legati prorogata receptus videtur) Notatur ad hoc quòd vt actus dicatur prorogatus oportet in eo eandem interuenire formam, & qualitatem, quam habebat actus, qui prorogatur, aliàs magis dicitur nouus actus, vt per Guier. de iuram. confirmat. par. 1. cap. 49. nu. 8. D. Barbof. in l. 1. art. 1. num. 74. ff. de iudic.

S V M M A R I V M.

1 Papa ubi confert Canonicatum alicui, & mandat prouideri de præbenda primò vacatura si Canonici hoc ignorantes, & ignorantis præbendam conferunt postea vacantem, non tenet collatio.

2 Ius ad rem acquiritur dumtaxat ex mandato de providendo.

3 Dicitur, Vacatura, in materia reseruatiõis, capit tunc vacantia.

Cap. Si postquam. XIII.

Papa quando confert Canonicatum alicui, & mandat prouideri de præbenda primò vacatura, & nulli alijs de iure debita, si Canonici ignorantes mandatum conferunt præbendam primò vacantem alteri ignoranti etiam mandatum, collatio non tenet,

tenet, quia Canonicus auctoritate Apost. factus habet ius ad primam præbendam, quam iuste potest petere, & non potest alteri conferri, licet ignorati mandatu. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 77. Alagona in compend. pag. 387. remissive Ximen. in concord. par. 2.*

2 *Ius ad obtinendum præbendam, etc.*

Notatur ad hoc quòd ius ad rem acquiritur dumtaxat ex mandato de prouidendo, vt per *Gom. in reg. de non tollendo iure quasitio q. 21. num. 33. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. S. 2. nu. 56. vbi dicit sic fuisse resolutum in vna Burgen. Canonicaus 18. Aprilis 1597. coram Card. Pamphilio.*

3 In glos. [Vacaturam] ibi (multò fortius ergo vacantem) Notatur ad hoc quòd diff. vacatura, in materia refectionis capit tunc vacantia, vt per *Dec. conf. 333. Vno tenore sub n. 4. vers. & videmus, Simonet. de reuerat. q. 74. Gonzal. ad d. reg. 8. S. 5. proem. num. 66. Mandos. in reg. 26. de vacaturis post promot. in proxm. num. 3. & 4.*

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius tex. referitur.
- 2 Papa concedendo alijs potestatem eandemmet, sibi reseruat, & maiorem.
- 3 Iurisdictionem alicui Papa committens eandem, & maiorem sibi retinet.
- 4 Princeps licet concedat alicui iurisdictionem priuatam, tamen cum illis concurrere potest, quia semper maiorem potestatem videtur apud se retinuisse.
- 5 Princeps non dat tantam potestatem alteri quin plus sibi retineat.
- 6 Principis auctoritas semper censetur præseruata in concessionibus.
- 7 Præuentioni locus est inter Papam, & Ordinarium.
- 8 Papa, & Episcopo concurrentibus in collatione beneficii in mense Ordinario vacantis illius prouiso præualeat, quæ præcessit.
- 9 Gratia, & dispensatio tacita veritate vitiat, quando est gratia finalis concessionis, secus quando est solum causa impulsiva.
- 10 Mandatum de prouidendo speciale derogat generali mandato precedenti, licet de illo nulla expressa mentio habeatur.
- 11 Priuilegio generali de conferendis beneficijs derogatur per speciale gratiã alteri factã.

12 *Clausula decreti irritantis ligat etiam ignorantes.*

13 *Certius de beneficio quarendo de lucro simpliciter tractare videtur.*

14 *Dispensatio quamuis odiosa sit ac stricte intelligenda, attamen potestas dispensandi commissã alicui est late interpretanda.*

15 *Beneficia Curata possunt conferri vigore facultatis data ad conferendum.*

16 *Argumentum ex sequella absurditatis bonum est.*

Cap. Dudum. XIV.

PApa quando concedit suo Legato facultatem acceptandi resignationes beneficiorum, & illa conferendi, si Papa deinde facit aliquem Canonicum Ecclesiæ legationis, & mandat executoribus deputatis vt prouideatur hic de præbenda primo vacatura si vacat per resignationem, & interim Legatus illam confert alicui, collatio non tenet, quia stat pro Canonico creato à Papa, licet in mandatis nullam fecerit mentionem de potestate concessa Legato, quia sufficit decretum irritans quicquid attentatur contra decretum Papæ, cum agitur de lucro electi ab Episcopo, & non de prouidendo Episcopi. Colligitur ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 77. Alagona in compend. pag. 387. remissive Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 *Penes nos tamen nihilominus remansit maior.*

Notatur ad hoc quòd Papa concedendo alijs potestatem eandemmet sibi reseruat, & maiorem vt per *Grammat. voto 28. n. 4. Roland. conf. 1. num. 35. vol. 2. Pereg. conf. 1. nu. 13. vol. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. S. 2. proem. num. 2. cum seqq. asserentes ad hoc esse textum hunc singularem, peregrinum, & optimum.*

3 Vnde Papa committens alicui iurisdictionem aliquam, eandem, & maiorem sibi retinet, *Bald. conf. 326. in fine vol. 1. Grammat. decis. 30. num. 4. Menoch. conf. 479. num. 9. Ioan. Garc. de nobilit. glos. 35. num. 59. vbi ait quod licet Princeps concedat alicui iurisdictionem non ideo eam à se abdicat, sed semper maior apud ipsum remanet, D. Barbof. in l. 1. ff. de ludi. dic. art. 4. n. 109. vbi dicit quod licet Princeps cõcedat aliquibus iurisdictionem priuatam, tamen cū illis concurrere potest, quia semper maior potestatis videtur apud se retinuisse.*

Et

- 5 Et Princeps non dat tantam potestatem alteri quin plus sibi non remaneat, vt per huc tex. tradunt *Afflic. in cap. 1. verbo potestas n. 16. & in cap. 1. S. iterum si quis in 3. notab. quibus modis feud. amit. Nat. conf. 387. nu. 24. Vol. 3.*
- 6 Et in concessionibus Officiorum semper Principis auctoritas ceterum præsueruata *Bald. in l. qui se patris vers. item in concessis C. unde vi, Nat. conf. 580. num. 4. vers. nam predictis, Mench. de success. creat. lib. 2. S. 17. à num. 88. Surd. conf. 152. num. 16. Camill. Curt. part. 1. diuers. iuris feud. S. potest. num. 5. fol. 28.*
- 7 **Propter quod nostra, &c.** Notatur ad hoc quòd inter Papam, & Ordinarium est locus præuentioni, vt per *Cosm. in pragm. Sanction. tit. de collation. S. volens verbo præuentionem, Corraf. de benefic. part. 2. cap. 1. num. 7. Simonet. de reseruat. q. 2. nu. 9. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 28. num. 30. Anastas. Germon. de indultiis Cardinal. S. per quæ sublati num. 80. & 81. Menoch. conf. 183. lib. 1. Flamin. de resignat. benefic. lib. 1. q. 10. à num. 53. & lib. 7. q. 11. à num. 6. Lali. Zechi. de benefic. cap. 2. nu. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. S. 3. proem. num. 1. vbi 8 per hunc tex. tradit quod Papa, & Episcopo concurrentibus in collatione beneficii in mense Ordinario vacantis illius prouisio præualeat, quæ præcessit.*
- 9 **Non habita mentione de ipsa, &c.** Notatur ad hoc quòd solum vitiat gratia, & dispensatio tacita veritate, quando est gratia finalis concessio, secus quando est solum causa impulsiva, vt per *Tiraq. in tract. ces. tante causa limit. 1. nu. 16. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 21. num. 11.*
- 10 **Per speciem generi derogatur, &c.** Notatur ad hoc quòd mandatum de prouidendo speciale derogat generali mandato præcedenti, licet de illo nulla expressa mentio habeatur, idem probat *tex. in cap. quamuis 38. inf. hoc tit. & in c. pastoralis 14. S. quoniã, de rescript. tradunt glos. verbo sanctionis, Domin. num. 6. Francb. num. 7. Ansb. & alij in present. glos. in sum. 25. q. 2. glos. vbi DD. communiter in reg. generali de regulis iuris hoc lib. resoluunt Abb. à num. 10. vbi Innoc. num. 5. Dec. à num. 4. Felin. num. 3. Rip. num. 75. in cap. 1. de rescript. Innoc. num. 2. vbi glos. verbo non facta in cap. cum ordinem eod. tit. de rescript. Alex. conf. 156. num. 1. lib. 6. Xuar. alleg. 38. num. 10. communis ex Dec. conf. 147. à nu. 2.*
- vol. 1. & in d. cap. pastoralis S. quoniam num. 2. Rot. dec. 17. hoc tit. Rebuff. in concord. tit. forma mandati verbo data in princ. Gom. in cap. 1. de conslit. hoc lib. num. 59. Card. Mantie. de coniect. ultim. volunt. lib. 9. tit. 6. num. 22. Cephal. conf. 394. à n. 19. lib. 3. Valase. conf. 72. n. 2.*
- 11 Et quod priuilegio generali de conferendis beneficijs derogatur per specialem gratiam alteri factam tradit *Rebuff. in tract. nominat. quæst. 4. num. 10.*
- 12 **Statim ignorantes ligauerat.** Notatur ad hoc quòd clausula decreti irritantis ligat etiam ignorantes, vt per Doctores, quos plena manu citauit in *tract. de clausulis claus. 40. à nu. 12. secundum Lugdun. impress.*
- 13 **Vbi de lucro dicti G. tantum agitur, &c.** Notatur ad hoc quòd certans de beneficio quaerendo de lucro simpliciter tractare videtur, vt per *Tiraq. de retractu lig. S. 1. glos. 10. num. 126. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 4. q. 9. num. 46.*
- 14 In glos. [Beneficia] ibi (*sumitur hic beneficium large, &c.*) Notatur ad hoc quòd quæuis dispensatio odiosa sit, ac stricte intelligenda, at tamen potestas dispensandi commissa alicui est latè interpretanda tanquam fauorabilis, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 2. num. 1. Et per hanc gl. tenet Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. num. 2. 4. quod Curata beneficia possunt conferri vigore facultatis datae ad conferendum, de quo etiam plures citati per *Nicol. Garc. de benef. p. 1. c. 6. num. 41.**
- 15 In glos. [Absurdum] ibi (*nota bonum modum argumentandi ex sequella absurditatis*) Vide *Euerard. in topicis legalib. loco 8. Menoch. conf. 12. nu. 31. & conf. 37. nu. 118. & conf. 76. num. 12. & conf. 84. num. 23. & conf. 95. nu. 76. Surd. conf. 116. num. 45. Serapbin. de priuileg. iuram. priuileg. 30. num. 12. Flamin. de confident. q. 26. num. 20. Mari. Anton. vari. resolut. lib. 2. resolut. 32. n. 12. & resolut. 59. casu 19.*

S V M M A R I V M.

- 1 Secundus, qui impetrauit dignitatem, & prebendam prefertur priori, qui solum prebendam impetrauerat, si prebenda dignitatis est annexa, & præstatur ratio num. 2.
- 3 Vnio beneficiorum noui præsumitur, sed est probanda ab allegante.
- 4 Vacatio successionis non minus contingit per renunciationem quàm per mortem.

Cap.

Papa si mandat prouideri de præbenda, deinde mandat prouideri secundò de præbenda & dignitate in eadem Ecclesia, si præbenda, quæ vacat, est annexa dignitati, præfertur secundus, cui danda est, secus si est sola præbenda. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abbas Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 78. Alagona in compeud. pag. 388. remissive Ximen. in concordant. par. 2.

2 Ratio decisionis est quia præbenda annexa alicui dignitati, officio, vel personatui regularatur secundum dignitatem, officium, vel personatum, cui annexatur ex reg. l. cum principalis ff. de regulis Iuris, & reg. accessorum eod. tit. lib. 6. & constat primum non esse prouisum de dignitate, præbenda vero, quæ vacat ob vnionem sequitur naturam dignitatis, ergo merito secundus in ea præfertur, non vero primus, qui de dignitate prouisus non fuit, sic aliàs limitabis reg. tex. in cap. eum cui 29. hoc eod. tit. iunctis ibi resolutis. Intelligitur tamen quòd si secundus aliam obtinebat præbendam per ademptionem istius vacare, dicitur, quam primus impetrans virtute rescripti obtinebat, iuxta ea quæ tradit Franc. in dist. cap. ei cui num. 3. Anchar. num. 4. ibi, si in eadem Ecclesia præbenda non sit, ex cap. duobus in fine de rescript. hoc lib. vbi, notatur. Dubium tamen est an ille, cui mandatur prouideri de præbenda, & dignitate, & sic copulatiuè virtute rescripti possit prouideri de præbenda tantum, vel de dignitate tantum, si vna sine alia vacauerit, in quo respondendum est virtute rescripti posse præbendam, vel dignitatem tantum obtineri, nisi alius prior offeratur, ita Domin. num. 5. Anchar. num. 2. Franc. num. 5. in presenti, apud quos etiam videbis quid dicendum sit in verba proferantur, vt hæc prouiso de dignitate cum præbenda.

3 Notatur ad hoc quòd vnio beneficiorum non præsumitur, sed est probanda ab allegante, vt per Mascard. de probat. concl. 141 r. nu. 2.

4 In glos. [Vacat] ibi (morte, renunciatio- ne, &c.) Notatur ad hoc quòd per renunciatio- nem non minus vacatio successione con- tingit quàm per mortem, vt per Auendan. l. 45. Tauri glos. 2. num. 4. Gutier. præf. lib. 3. q. 71. num. 3. Azueved. l. 1. num. 2. tit. 3. lib. 7. noue Recopil.

1 Mandatum prouideri de dignitatibus, vel beneficijs alijs ecclesiasticis Curata non in- cludit non expressa cura.

2 Rescripta sunt stricti Iuris.

3 Qualitas Curati beneficij si tacetur impetra- tio est ipso iure nulla.

4 Prouiso non est faciendum in beneficijs Cura- tis quando alicui simpliciter prouideri mandatur.

5 Beneficiorum appellatione regulariter benefi- cia Curata, & dignitates non veniunt.

6 Electiuus modus non includitur in beneficij prouisione si alij modi prouidendi expri- mantur.

7 Beneficij electiuus in litteris beneficalibus mentio feri debet si beneficium huius qua- litatis sit.

8 Beneficiales litteræ vnium modum exprimen- tes alium non includunt.

9 Collationis appellatione non venit institutio.

10 Tituli vnus appellatione non venit alius.

11 Mandatum simpliciter duos includens alse- rum solum non adstringit, & è conuerso directum vni duos non afficit.

12 Gratia ad collationem Episcopi non compre- hendit collationem simultaneam Episcopi, & Capituli, nec è conuerso.

13 Nominationes directa Capitulo non compre- hendunt singulares Canonicos nisi vice Capitulì conferrent.

14 Commune quod est meum, & alterius, non est proprie meum.

15 Alternatiua non intrat in beneficijs simulta- nea collationis.

16 Mandatum de prouidendo diuisim conceptum non comprehendit beneficia, quæ ad simulta- neam collationem pertinent, sed contra- riam verius, vt num. 18.

17 Alternatiua natura est vt in altero verificetur tantum.

Cap. Cum in illis. XVI.

Papa quando mandat aliquem prouide- ri de personatu, dignitate, vel alijs bene- ficij quibuscumque, non intelligitur de Curatis, nisi mentionem faciat de habentibus curam animatum. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Dominic. Monach. Anchar. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 79. Alagon. in comp. pag. 388. remissive, Cas- sal. in annos. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.

Inten-

- 2 *Intentionis nostræ nequaquam existit, &c.* Notatur ad hoc quòd rescripta sunt stricti iuris, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo libertis num. 55. C. de reuocand. donation.*
- 3 Notatur etiam ad hoc quòd qualitas Curati beneficii si tacetur impetratio est ipso iure nulla, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 1. num. 64. Nicol. Garc. de benefic. part. 1. c. 6. num. 49. De Cura autem annexa non esse faciendam mentionem resoluunt per me citati supra in collect. ad c. Super eo 6. n. 4. hoc eod. tit.*
- 4 *Possit, aut debeat prouideri.* Collige ex tex. quòd quando alicui prouideri mandatur prouisio non est facièda in beneficijs Curatis, ita *glos. verbo prouideri, Anch. n. 3. Domin. Franch. num. 4. hic, idem Franch. num. 5. Domin. etiam num. 5. in cap. quamuis sup. hoc tit. Abb. in cap. vlt. num. num. 3. hoc tit. & in cap. postulassti n. 2. vbi Dec. num. 6. de rescript. Card. in Clem. 1. in princ. nu. 8. de suppl. negl. Pral. Staphil. de litteris gratia tit. de modo, & forma impetrandi in princ. & tit. de formis expectatiuarū §. Sexta forma num. 1. & §. noua forma num. 3 1. Gig. de pensionib. q. 19. num. 5. Rebuff. in praxi tit. de clausulis mand. num. 34. & tit. de dispensat. ad plura beneficia nu. 66. & tit. tertia pars signaturæ verbo qualitatium num. 3. Regulariter enim beneficiorum appellatione Curata beneficia, & dignitates non veniunt, vt per hunc tex. tradunt *Gig. de pensionib. quest. 28. num. 9. Corras. de benefic. part. 1. cap. 5. num. 4. Franc. Marc. Delphin. decis. 525. part. 1. Petr. Greg. de benefic. cap. 6. num. 4. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 12 17. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. ex n. 1. Sicut etiam collatio facta de Ecclesia ab Ordinario non comprehendit Ecclesiam Curatam, vt per *Pute. decis. 301. 307. & 308. lib. 1. in antiq.* Tamè veritas est quòd licet appellatione beneficij ecclesiastici ex proprietate sermonis Curatum comprehendatur, vt patet ex definitione, nihilominus si defectus intentionis reperitur appellatione beneficij ecclesiastici Curatum nequaquam in dispositione continetur; constat namque in concessionibus, sicuti in reliquis actibus, vltra intentionem non dari operationem ex *reg. tex. in l. non omnis ff. si certum petatur*, colligitur vero huiusmodi defectus intentionis nõ solum ex verbis concessionis, verum etiam ex materia subiecta, hoc supposito patet declaratio ad tex. in præsentia quatenus dicit**

prouisionem non esse faciendam in beneficijs Curatis virtute litterarum, quæ ad beneficia conceduntur, vt procedat quando litteræ ad impetrationem prouisi conceduntur, patet si expendas in huiusmodi litteris ob ambitionem, quam continent, dari defectum intentionis, vt fatetur Pontifex in præsentia, quo defectu prædicta beneficia excluduntur, vt in specie aduertit *Dec. in d. cap. postulassti num. 6. Staphil. d. tit. de modo, & forma impetrandi, in princ.* sic aliàs si litteræ Motu proprio concedantur, quia cessat prædicta ambitio, ac proinde defectus intentionis, de quo supra, meritò beneficia Curata comprehendunt, vt in illis prouisio fieri possit, cum talia in rei veritate sub proprietate beneficij ecclesiastici contineantur, aduertit in specie *Staphil. vbi proxime num. 6.*

§. Illis vero.

- 6 Mandatum de prouidendo de personatibus, seu dignitatibus, etiam si curam habeant animarum ad collationem, prouisionem, præsentationem, vel dispositionem alicuius spectantibus non extenditur ad beneficia electiua, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cæcl. glos. 19. n. 4. Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 6. nu. 47. Paris. conf. 3 1. 7 nu. 4. lib. 4.* Fieri enim debet mentio in litteris beneficij electiui si beneficium huius qualitatis sit, vt per *Menoch. de arbit. casu 20 1. num. 84. Flamin. de resignat. lib. 10. quest. 2. num. 35.*

§. Cum autem.

- 8 Cum collatio, præsentatio, institutio maxime differant, si Papa mandat prouideri de beneficio spectante ad collationem alicuius, non extenditur mandatum ad beneficium spectans ad præsentationem, vel institutionem. Colligunt *Dofiores in princ. tex. citati.*

9. Inter collationem, præsentationem, &c.

Notatur ad hoc quòd collationis appellatione non venit institutio, nec confirmatio, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. num. 10.* nõ appellatione vnus tituli non venit alius, ex *Rebuff. in tract. de pacificis possess. num. 57.*

§. Si vero.

- 11 Si Papa mādāt prouideri de beneficio spectante ad collationem, vel præsentationem, aliquorum, non extenditur ad beneficium spectans ad collationem, vel præsentationem, alterius illorum, nisi addatur communiter, vel

vel diuifim, & è contra. Si uero mandatur prouideri de beneficio fpectante ad collationem vnus, non extenditur ad fpectans ad collationem plurium. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati.*

- 12 Vnde notari folet hic §. ad hoc quòd gratia ad collationem Epifcopi fpectans non comprehendit collationem fimplantaneam Epifcopi, & Capituli, nec è conuerfo, vt per *Gemin. num. 2. & 5. Franc. nu. 2. 3. & 5. in præfenti, Simon de referuat. q. 71. Caput. q. decif. 88 num. 4. part. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 9. num. 15. & glof. 45. num. 29.* Et ad illud quòd nominationes directæ Capitulo non comprehendunt fingulares Canonicos, nifi vice Capituli conferrent. *ex Rebuff. in tract. nominat. quaft. 8. num. 31.*
- 14 Ratio est quia illud, quod est commune, mei, & alterius, non est propriè meum, fed improprie, glof. 1. in cap. pen. 12. q. 1. l. illud ff. de ritu nup. Ioan. Monach. in præfenti nu. 4. Prob. num. 2. & 5. & Gemin. ac Franc. citatis locis, Cagnol. in l. id, quod noftrum 1. 3. num. 20. ff. de reg. luris.
- 15 Vnde in beneficijs fimultaneæ collationis non intrat alternatiua vt fuit dictum in *Piflorien. Canonizatus 17. Iunij 1615. coram bona mem. Cardin. Caualerio, inter eius impreffas decif. 339. n. 7. & 15. & in eadem Aprilis 1616. coram eodem decif. 390. num. 1. ubi allegat Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 45. in princip. num. 1. & fequentib.*
- 16 *Adimpleri non poffet, &c.* Collige ex *tex. mandatum* de prouidendo diuifim conceptum non comprehendere beneficia, quæ communiter ad collationem pertinent, idem probat *tex. in cap. ult. inf. hoc tit. tradunt Anch. num. 2. Franc. n. 3. in præfenti, idem Anch. poll. princ. Franc. n. 3. in fine, Domin. nu. 4. & alij in cap. in mandato, fup. hoc tit. affertentes in mandato de prouidendo fub hac forma, ad tuam uel alterius collationem, non contineri beneficia ad utriufque collationem pariter fpectantia. Pro quibus facit quòd mandatum de prouidendo alios cafus quàm expreffos non comprehendit, fed in fpecifica forma debet obferuari, vt expreffè probat *tex. in cap. de non Sacerdotali 27. hoc eod. tit. refoluunt Rebuff. in praxi tit. de difpenfat. ad plura beneficia à n. 65. Roz. decif. 14. de præbend. in nouis, Gom. de expectat. num. 49. Staphil. de litteris gratia tit. de modo, & forma impetrandi nu. 2. Hoied. de incompatib. benef. part. 1. cap. 24. num. 61.**

vnde cum beneficium ad utriufque collationem fimul fpectans non fit cafus in tali mandato de prouidendo expreffus, merito in illo nõ comprehendatur *arg. tex. in l. 4. S. totus ubi notat Paul. ff. de dño infecto, & quæ tradit Gu.*

- 17 *tier. conf. 1. num. 1.* Deinde facit quòd natura alternatiuæ ea est vt in altero verificetur tantum, & in hoc à copulatiua differre dicitur iuxta *tex. in cap. inter ceteras, de refcript. refoluunt Roland. conf. 58. num. 4. Cephal. conf. 134. num. 1. lib. 1.* ac proinde fi tale beneficium pertinens ad utriufque collationem in tali mandato de prouidendo contineretur, nulla effet differentia inter coniunctiuam, & difiunctiuam contra decisionem *tex. in l. si hæredes plures 5. ff. de condition. infiti.*

- 18 Contraria tamè fententia uerior effe uidetur, pro qua adduci folet illud, quòd Papa in tali mandato grauans vnquemquam in folidum, à fortiori pro dimidia parte grauare intendit *ex tex. cap. in toto, & in cap. plus femp. de regulis luris hoc lib. facit etiam tex. in l. si ita fcriptum ff. de liberis, & poffib. ubi difpofitio in cafibus diftinctis habet locum fi fimul ambo illi cafus eueniant, facit tandem quia alternatiua refpicit perfonas in coniunctiuam refoluitur *l. cum quidæ C. de uerbor. fignif. ac proinde in mandato de quo in tex. magis comprehenduntur beneficia, quæ ad utriufque collationem fpectant. Qua retentæ opinione ad tex. in d. cap. ult. refponderetur procedere quando vnusquisque per fe non grauatur, fed tantum communitas Capituli, prout patet ex littera ibi in principio, tunc enim ait *tex. non cenferi grauatum Canonicum in eo beneficio, quod peculiariter ratione alicuius rei ad illum pertinet nifi claufula addatur de qua in tex. ltuatque quòd illa, quæ in communi competit non dicuntur effe propria fingulorum iuxta tex. in cap. ratio nulla 3 fup. hoc tit. l. fed si 9. qui manumittitur ff. de in ius uocando, fic aliàs pro obligatione communis finguli non conueniunt iuxta tex. in l. ficut 7. in princip. ff. quod cuiusque uniuersitatis nomine. Ad illam uero Doctorem rationem quòd mandata non debet extendi ad alios cafus quàm expreffos, refponderetur ueram quidem effe, nihilominus tamen non effe negandum prædictum cafum effe expreffum, fi quidem eo ipfo quòd utrumque alternatiuè grauare intendit in folidum, ita prouifio fit faciendæ fide in beneficio, quòd ad Epifcopum fpectauerit, fide in alio, cuius collationem alius habuerit, ftatim expreffus re-***

reperitur casus, quo beneficiū, & ad Ordinarij, & ad alterius spectauerit collationem. Ad vltimum denique fundamentum satisfit si dicat non esse inconueniens quòd alternatiua in coniunctam conuertatur si tamen personas respiciat ex tex. in d.l. cum quidam C. de verbor. signif. sicut in tali mandato reperitur, in quo tam Episcopus quàm alius grauat est circa beneficij collationem, & sic verificari in casu, qui in huiusmodi alternatiua expressus est.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium mihi collatum ante dissensum meum, alteri conferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiendum esset elapsus. & tunc etiam post terminum, antequam alteri conferatur, potero consentire.
- 2 Beneficium absenti, & ignorantia conferri potest.
- 3 Ius in beneficium collatum absenti non requiritur donec acceptet.
- 4 Ius in re in beneficio acquiritur per collationem acceptatam etiam ante adeptam possessionem.
- 5 Ius plenum transfertur in spiritualibus ex solo titulo absque traditione.
- 6 Ius ad rem dat collatio facta absenti ante eius acceptationem.
- 7 Beneficium vacare non dicitur per eum, cui facta fuit in absentia collatio, ante acceptationem.
- 8 Episcopus non potest variare re integra antequam absens beneficium acceptet.
- 9 Episcopus valet terminum præfixere intra quem absens acceptet beneficium, & eo elapso potest Episcopus alij providere.
- 10 Beneficium post terminum elapsum re integra potest acceptari.
- 11 Beneficij acceptatio fieri potest non tantum ab ipso, cui collatum fuerit beneficium, sed etiam ab alio eius nomine, modo is habeat speciale mandatum.
- 12 Resignatio beneficij non potest fieri à procuratore sine speciali mandato.
- 13 Mandatum speciale semper requiritur in beneficiabilibus.
- 14 Mandatum speciale requiritur in possessionis beneficij apprehensione.
- 15 Empor secundum si mala fide eandem re emerit, licet eidem tradita sit, nihilominus per primum emptorem res ab eo reuocabitur, & euincetur.

16 Beneficij collationi sibi absenti facte dissensiens potest re integra mutare voluntatem, permanente conferente in eadē voluntate.

Cap. Si tibi absenti. XVII.

Episopus si conferat beneficium absenti licet non acquirat ius in beneficio nisi ratum habeat, tamen Episcopus non potest alteri conferre, nisi & notificet collationem, & det terminum consentiendi, qui si non consentit, potest elapso termino alteri conferre, & si adhuc non contulit, poterit ille absens consensum præstare, licet terminus sit elapsus, & Episcopus non poterit tunc alteri conferre. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abbas Archid. Geminan. Ioann. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 80. Alagona in compendio pag. 389. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 Probat igitur hic tex. beneficium absenti, & ignorantia conferri posse, itaut reuocatio collationis per Episcopum facta non admittatur, idem probant tex. in cap. gratia, de rescript. hoc lib. vbi glos. verbo ignorantia, & in c. accedens 24. sup. hoc tit. glos. 3. Domin. Anch. num. 1. Franc. & alij in præsentia, glos. verbo debitum in Clem. auditor, de rescript. Abb. & Innoc. in princip. in d. cap. accedens, Gom. in reg. de non tollendo lute quæsto q. 1. Mandos. in reg. 5. Cancel. q. 5. num. 6. Con. lib. 3. vari. cap. 16. nu. 1. Menoz. de arbit. casu 185. num. 47. Non obstat quòd collatio beneficij donatio censetur cap. consultationibus 4. de donat. & constat donationem absenti factam ante acceptationem non sortiri effectum, & posse reuocari ex tex. in l. absenti vbi omnes, & in l. 2. §. sed si quis ff. de donation. & in l. qui absenti, in princip. ff. de acquir. possess. quia respondetur prædicta Iura, & similia procedere in illis actibus, qui non ex necessitate, sed ex mera liberalitate procedunt, veluti in donatione de qua agunt, vnde licita est reuocatio ante partis acceptationem, cū adhuc alicuius iuris acquisitio nõ reperitur, at vero collatio beneficij, de qua agunt tex. in præsentia, & similia Iura, cum sit de actibus, quos Episcopus ex officio, & sic ex necessitate facere tenetur, arg. tex. in cap. 3. de iure patron. notatur in cap. nemo deinceps, de elect. hoc lib. statim suum habet effectum, itaut ante partis declarationem reuocatio non admittatur iuxta Doctores supra citatos. Non refragatur collationem continere donationem, satisfit enim si dicas quòd licet ex parte

parte beneficiarij emolumentum contineat, non proinde ex parte concedentis donatio reputatur cum non ex voluntate, sed ex officio, & sic ex necessitate procedat iuxta supra dicta, sic alijs ex ingratitudine reuocari non potest vt donatio, *ex tex. in cap. vlt. de donat.* prout in specie aduertit *Dec. in cap. relatum. nu. 6. hoc tit.* Nec obstat *tex. in cap. 1. vers. nec obstat, inf. de concess. præb. ibi, ad illorum quibus conceduntur, dum dicit quod gratiæ, & priuilegia non acquiruntur, nec tribuuntur lus aliquod absenti, vel ignorant, sed esse necessariam notitiam, & acceptationem, prout etiã dicit *glos. 1. in l. vlt. C. de consulib. lib. 12.* quia procedit quoad efficacem acquisitionem priuilegij, vsus, & exercitium eiusdem, non vero quoad effectum vt gratia sustineatur, nec amplius reuocetur.*

3 *Donec eam ratam habueris.* Notatur ad hoc quòd lus in beneficium collatum absenti non acquiritur donec acceptet, at interim collatio reuocari non potest quouisque absens certior factus nolit acceptare, vt per *Flamin. de resignat. benefic. lib. 10. q. 8. num. 5. cum seqq. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 7. nu. 20. & lib. 3. disp. 36. num. 4. vbi num. 2.* per hunc *tex. resoluit quòd priuilegium tantum fortiori suum effectum à tempore, quo certior de illo fit is, cui conceditur.*

4 *Ius in ipso beneficio, &c.* Ergo per collationem acceptatam ius in re in beneficio acquiritur etiam ante adeptam possessionem, vt per *Rebuff. in praxi super reg. de non tollendo iure. quæsto glos. 6. num. 38. Corras. de benefic. parte 4. cap. 1. num. 14. Simon. de resignation. quæst. 55. & 56. Cou. lib. 3. vari. cap. 16. num. 3. & 5. Flamin. de resignation. benefic. lib. 2. quæst. 16. num. 2. & lib. 10. quæst. 6. num. 2. & num. 55. & quæst. 8. num. 5. Molin. de Iustit. tom. 1. tract. 2. disp. 2. vers. dixi superius, & disp. 3. in fine, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. §. 1. num. 15. & 33. Aloys. Ricc. in collectan. decis. 5 part. 5. collectan. 1658.* Vnde notari solet ad hoc quòd in spiritualibus ex solo titulo absque traditione plenum ius transfertur, vt per *Tiraquel. de iureprimog. quæst. 17. in 11. opinion. num. 5. & opinion. 12. num. 2. D. Barbof. part. 2. rub. ff. soluto matrim. nu. 83.*

6 *Ius tamen ad rem dat collatio facta absenti ante eius acceptationem ex Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 26. num. 14. vbi num. 13.* per hunc *tex. tradit quòd gratia beneficij con-*

7 cessa absenti non est perfecta donec absens acceptet. Vnde notat idem *Gonzal. glos. 15. §. 2. num. 6.* quòd vacare non dicitur beneficium per eum, cui facta fuit in absentia collatio ante acceptationem.

8 *Ipse tamen Episcopus, &c.* Notatur ad hoc quòd re integra antequam absens beneficium acceptet, non potest Episcopus variare, vt per *Cald. Pereira de potestas. eligendi cap. 6. num. 14. Gonzal. ad d. reg. 8. Cancel. gl. 26. sub n. 14.* vbi post *Cou. lib. 3. var. c. 16. n. 1. ante fin.* dicit quòd ideo in hoc casu non est locus penitentia quia Episcopus confert ex necessitate cū sibi retinere nõ possit, & iam fundus est officio suo, secus asserens in donatione, & alijs actibus, qui ex mera voluntate fiunt.

9 *Ad consentiendum terminum competentem assignet.* Notatur ad hoc quòd valet Episcopus terminum præficere intra quem absens acceptet beneficium, & eo elapso potest Episcopus alij providere, vt per *Tiraquel. in l. boues §. hoc sermone nu. 56. ff. de verb. signif. Sanch. de Matrim. lib. 5. disp. 7. nu. 8.*

10 *Antequam tamen, &c.* Notatur ad hoc quòd lapsus termini ad acceptandum beneficium non nocet re integra, quin post terminum lapsum possit acceptari, vt per *Majcard. de probationib. concl. 1229. num. 2. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo beneficia vers. quartum.*

11 In glos. [Habueris] ibi (vel procurator, &c.) Notatur ad hoc quòd acceptatio beneficij fieri poterit non tantum ab ipso, cui collatum fuerit beneficium, sed etiam ab alio eius nomine, modo is habeat speciale mandatum, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 16. num. 4. & 5. Villalob. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 24. num. 15. pag. 611. Brunor. à Sole in locis communib. verbo mandatum num. 14. Massob. in sua praxi habendi concursus ad Parochiales Ecclesias vacantes prælud. 25. dub. 8. secundum Romanam impress. Ego ipse in tract. de clausul. vsufrequent. claus. 35. num. 41. secundum Lugdun. impressionem Flamin. de resignation. benefic. lib. 10. quæst. 8. num. 34. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 66. num. 165. Azori. institut. moral. par. 2. lib. 7. cap. 23. q. 5. Sic etiam resignatio beneficij nõ potest fieri à procuratore sine speciali mandato ex *Flamin. d. tract. lib. 9. q. 7. num. 9. Cardos. in praxi Iudicum verbo procurator nu. 40.**

- vbi num. 39. subdit idem esse dicendum in collatione siue inuestitura beneficij, & in presentatione nuncupatim tradunt *Cardin. Mantici de iuris, & ambiguis conuent. tom. 1. lib. 7. tit. 16. num. 39. Cald. Pereira de empt. cap. 15. n. 11. Aloy. Ricc. in praxi rerum fori eccles. decif. 189. n. 19. 3. Nā in beneficijslibus semper requiritur speciale mandatum, vt per Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 66. n. 35.* Et in possessionis beneficij apprehensione per procuratorē requiri speciale mandatum, & non sufficere generale tradunt *Cou. d. cap. 16. num. 19. Flamin. dict. lib. 10. quæst. 6. num. 13.* non requiritur tamen in indiuiduo mandatum ad acquirendam possessionem talis beneficij *Alex. in l. 1. §. per procuratorem ff. de acquir. possess. Ferret. conf. 220. num. 12. in fine, Rot. in Auerfana beneficij 1. Iulij 1620. coram bone mem. Vbaldo.**
- 15 In glos. [Non acquiras] ibi (in secundo sic) Notatur ad hoc quod si secundus emptor mala fide, idest non ignarus primæ venditionis, eandem rem emerit, licet eidem tradita sit, nihilominus per primum emptorem res ab eo reuocabitur, & euincetur, vt per *Cou. lib. 2. vari. cap. 19. num. 5. Gutier. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 30. nu. 8. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 369. vers. septimum, nu. 9. Lessi. in simili tract. lib. 2. cap. 21. dub. 20. num. 142. Rebell. de obligat. Iustitiæ part. 2. lib. 9. q. 17. sect. 1. à nu. 26. Ioan. Salas de contractib. tract. de empt. dub. 46. num. 6. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 8. cap. 18. quæst. 3.*
- 16 In glos. [Eo lapso] ibi (quod adhuc re integra possit consensire, &c.) Notatur ad hoc quod dissentiens collationi beneficij sibi absenti factæ, potest re integra mutare voluntatem, & consentire, conferente permanente in eadem voluntate, vt per *Sanchez de Matrimon. lib. 8. disp. 32. n. num. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium secundum Curatum qui vi, vel iniuste occupat, priuatus est primo, qui autem vi beneficium aliquod occupat est ipso iure priuatus iure, quod in illo, vel ad illud habebat.
- 2 Intrusus ille dicitur qui absque diocesani, alteriusve superioris consensu, vel auctoritate possessionem beneficij apprehenderit.
- 3 Beneficij possessionem propria auctoritate, & vi occupans, eo ipso perdit ius, quod

ad illud habebat, & vacat ipso facto, secus si se intrudat in possessione alicuius prædicti ipsius beneficij, vt num. 4.

- 5 Audeat est qui contra Ius facit.
- 6 Beneficij sibi collati possessionem quis sua auctoritate ingredi non debet, sed auctoritate sui superioris.
- 7 Beneficium secundum impetrans debet exprimeret primum, quod de facto tenet.

Cap. Eum, qui. XVIII.

Beneficium Curatum habens, si vi aliud Curatum occupat, vel scienter se iniuste introducit in eo, ipso iure est priuatus primo. Item qui non verenter occupare vi, & propria auctoritate dignitates, personatus, & alia quæcunque ecclesiastica beneficia, amittunt ius, quod habebant ad illa beneficia, vel eis competebant. Colligitur ex *Ordin. Lap. Abb. Gemin. 10. And. Archid. Anch. ar. Butr. Domin. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 81. Alagona in compendio pag. 389. remissive Casal. in annotationib. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Scuse scienter iniuste intrudat in eo.

Notatur ad hoc quod ille dicitur intrusus, qui absque diocesani, alteriusve superioris consensu, vel auctoritate possessionem beneficij apprehenderit, vt per *Mascard. de probation. concl. 936. num. 5. Spin. in speculo testam. glos. 4. princip. num. 91. Flamin. de resignat. benefic. lib. 7. q. 1. num. 114. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. c. 35. q. 10.* Vnde quod intrudens se in possessione absque ministerio executoris incurrat poenas huius tex. censuit *Rot. in Mutinen. Canoniciatus 13. Iulij 1614. coram bo. mem. Vbaldo.*

3 Decernimus ipso iure fore priuatum, &c.

Notatur ad hoc quod si quis propria auctoritate, & vicariat possessionem beneficij, eo ipso perdit ius, quod ad illud habebat, & vacat ipso facto, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 16. num. 6. Aufser. ad Capell. Tholosan. q. 444. num. 4. Pontan. de spol. lib. 1. cap. 9. num. 91. cum seqq. Menoch. remed. 9. recuperanda possess. num. 277. cum seqq. & n. 306. Zerol. in praxi Episcop. part. 2. verbo possessio beneficij vers. ad secundum pag. mibi 86. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 58. & gl. 57. num. 46. Farinac. in praxi crimin. part. 6. quæst. 175. num. 64. cum seqq. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 34. dub. 34. num. 187. Aloy. Ricc. in collectan. decif. parte 5. collectan. 1475. Rot. decif.*

decif. 66 num. 1. cum feqq. apud Farin. part. 4. sua praxis criminalis, *Massobr. in praxi habendi concursus requirit. dub. 2. num. 18.* quos refero Ego ipse de officio & potest. Episcopi par. 3 alleg. 57. num. 200. secundum Lugdun. impressi.

4 Intellige in intrudente se in beneficio, non autem in se intrudente in possessione alicuius prædij ipsius beneficii cum sint diuersa, ad tradita per Tiraquel. de retractu lig. §. 36. glof. 2. num. 5. Rot. decif. 19. num. 10. part. 2. diuers. & ita declarauit ipsa Rot. in Mutinen. Canonizatus 14. Martij 1603. coram Cardinali Lancelotto.

5 *Sua temeritatis audacia.* Ergo audax est qui contra ius facit, vt per Rebuff. in *auth. habita C. ne filius pro patre verbo. tam audax pag. mibi 60 3.* vbi alia adducit de audacia.

6 In glof. casus positionis, ibi (nota quod sua auctoritate non debet ingredi possessionem beneficii sibi collati, sed auctoritate sui superioris) Ita Rebuff. in praxi benefic. tit. de immessione in possessionem num. 3. Meno. b. de interd. remcd. 9. recuper. possess. num. 227. cum sequentib. Cou. lib. 3. var. cap. 16. num. 7. Petr. Greg. rei benefic. cap. 40. num. 13. & 15. Flamim. de resignat. benefic. lib. 8. cap. 9. à num. 55. & lib. 10. quest. 6. num. 27. cum sequentib. Vnde passim conceditur à Summo Pontifice Breue, quod executoriale dicitur, pro executoribus, qui prouisum mittant in possessionem beneficii, de quo multa tradunt Marchesan. de commissionib. pars. 1. cap. 13. à princip. Nicol. Gar. de benefic. part. 6. cap. 3. à princip. Flores de Mena vari. lib. 1. q. 4. per totam.

7 In glof. [Obtinebat] ibi (quod si aliquis iniuste detinens beneficium, &c.) Notatur ad hoc quod impetrans secundum beneficium debet exprimere primum, quod de facto tenet, vt per Meno. b. de arbitrar. casu 201. n. 45.

S V M M A R I V M.

1 Potestatem Apostolicam habens persona idonea de beneficio prouidendi, aliis beneficiario sufficiens prouidere non poterit, nisi in litteris hoc exprimat, & tunc unicuique simplex obtinenti prouidebit. Si vero conceditur vt prouideat beneficia obtinenti ad duo tantum refertur, & contra factum est nullam.

2 Prouideri quando mandatur alicui vsque ad certam summam, non in vno (dum-

modo sufficiens non sit, aut personalem residentiam non requirat) sed in pluribus beneficijs est prouisio facienda.

3 Beneficij æstimatio quomodo fit facienda, ostenditur.

Cap. Is, cui. XIX.

1 **P**apa quando dat facultatem alicui executori conferendi beneficium personæ idoneæ, non potest conferre habenti aliud etiam simplex, sed sufficiens. Sed si in litteris ponatur vt prouideat de beneficio etiam habenti aliud, tunc si illud est vnicum, & non habet curam animarum debet prouidere, si in litteris dicatur vt prouideat de beneficio habenti plura, non extenditur nisi ad duo sine cura, prouisio autem aliter facta non valet. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 82. Alagon. in compend. pag. 389. remissive Ximen. in concord. par. 2.

2 **Beneficium sufficiens.** Collige ex text. quod si alicui personæ prouideri mandatur eidem beneficium habenti, prouisio est facienda si beneficium sufficiens non fuerit, vnde iam probare videtur, quod si alicui vsque ad certam summam prouideri mandatur non in vno (dummodo sufficiens non sit, aut personalem residentiam non requirat, vt explicat Pontifex in præfenti) verum etiam in pluribus beneficijs est prouisio facienda, vt per glof. Domin. num. 5. Franck. num. 4. in cap. quamuis sup. hoc tit. & lib. citato à Cou. lib. 1. vari. cap. 20. num. 7. vers. solet; Pro quibus facit dist. cap. quamuis, ibi, sed in beneficijs ecclesiasticis, vbi proponitur vnus tantum impetrans, patet ibi, alicui, &c. & tamen inquit text. prouisionem esse faciendam in beneficijs ecclesiasticis, quæ verba saltem de duobus sunt intelligenda ex reg. pluralis locutio 45. de reg. iuris lib. 6. Quamuis contrariam sententiam teneat Host. quem refert, & defendit Gom. de except. nu. 6. Staphil. de litteris gratia tit. formis expectat. §. sexta forma num. 8.

3 Quomodo autem fit facienda æstimatio beneficii an in fructibus grossis, an vero in distributionibus quotidianis? dic quod in fructibus dumtaxat grossis, non vero in distributionibus quotidianis, quæ non numerantur in valore beneficii, arg. textus in cap. vnic. de Cleric. non resid. lib. 6. iuncta com-

muni opinione, de qua in cap. cum adeo, de rescriptis. aduertit Staphil. dist. tit. formis expellatui. vers. non in forma num. 44. Cou. dist. num. 7. Monet. de distribut. quotid. part. 1. q. 8. num. 1. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium prius reseruatum, vel alteri collatum per Papam si quis ignorans recipiat & ubi primum hoc sciuerit illud sine difficultate dimissis, recuperat priora beneficia propter illud dimissa, aliis non. & num. 2.
- 3 Verbum, tenere, aliquando accipitur pro possidere.
- 4 Beneficia dimissa non autem resignata recuperas qui recepit beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per Papam, & ubi primum hoc sciuerit sine difficultate dimissis.
- 5 Ignorantia iusta causa non releuat Episcopum si postquam fuerit de reseruatione certioratus insistit in contrauentione.
- 6 Beneficium permutans potest redire ad suum altero sibi euicto.

Cap. Si beneficia. XX.

- 1 Ordinarius si confert beneficium reseruatum per aliquod decretum Sedi Apostolicę, & qui accipit ignorat talem reseruationem, vel collationem factam à Papa alicui, & accepto secundo renunciat primo, quod forte habebat incompatible, si postquam sciuit fuisse reseruatum, vel collatum à Papa statim dimittit secundum, recuperat primum sine noua collatione. Idem faciunt alij, qui hac occasione renunciarunt, sed si difficultatem adhibent in dimittendis secundis non possunt reuerti ad prima. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Busr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 3. pag. 83. Alagona in compendio pag. 390. remissiuę Ximen. in concordant. par. 1. & 2.
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Tirag. in l. boues S. hoc sermone limit. 21. nu. 7. ff. de verb. signif. Et habere locum etiam si appelleretur à prouisione, quia non deuoluitur causa ad Curiam ait Card. Tusch. tom. 1. lit. C. concl. 44. num. 23.

3 *Que illi tenebant antea.* Verbum, Tenere, ali-

quando accipi pro possidere ex hoc text. colligit Rebuff. de nominat. q. 9. num. 11.

- 4 *Dimissa per eos, &c.* Procedit igitur in dimissione, non autem in resignatione, prout intelligit Rebuff. in tract. de pacificis possessorib. num. 147. & num. 150.

5 *Ne talis ignorantia, &c.* Notatur ad hoc quod ignorantia non releuat Episcopum, si postquam fuerit de reseruatione certioratus, insistit in contrauentione, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 56. num. 142. vbi num. 146. ex hoc text. colligit quod regressum habens ad suum beneficium vigore huius tex. vitur remedij possessorijs.

- 6 *Ad beneficia sua priora, &c.* Notatur ad hoc quod permutans beneficium potest redire ad suum altero sibi euicto, vt per Rebuff. in tract. de pacif. posses. num. 290.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficij etiam modici saciurnitas vniuersa dispensationem super pluralitate beneficiorum, qua etiam legitime super duobus obtenta ad duo prima recepta referuntur. Item prouiso alicui facta de beneficio non obstante quod aliud habeat, dispensationem super utroque retinendo non inducit.
- 2 *Dispositio ad beneficia intelligitur de duobus tantum.*
- 3 *Episcopus si alicui concesserit facultatem intrandi monasterium Monialium, intelligitur de prima vice.*
- 4 *Triennij ubi fit mentio, intelligitur de primo.*
- 5 *Obsectorum simplex narratio facta in postrema Apostolica prouisione non inducit dispensationem ad plura beneficia obtinenda.*
- 6 *Declaratur reg. l. quoniam consulebant ff. de re iudic.*
- 7 *Beneficia duo curam animarum habentia, ubi alicui retinendi potestas data fuerit à Papa, non videtur ex hoc dispensatus vt in neutro resideat, sed debet in altero tantum, vel in utroque alternatiuis vicibus residere.*
- 8 *Distio, Dummodo, non habet vim conditionis, sed potius admonitionis.*

Cap. Non potest. XXI.

Dispensationem super pluralitate beneficiorum impetrans si tacet aliquod beneficium licet modicum, dispensatio non valet. Item si dispensatur ut possit retinere duo beneficia Curata, si canonicè cõferantur eidem, intelligitur de duobus primis, quæ contingit habere post dictum indultum, idest si postquam semel habuit duo Curata vnum dimittit non potest habere secundum. Item quando prouidetur ut quis possit habere aliquod beneficium non obstante quòd aliud obrineat, non est dispensatum ut duo beneficia habeat, sed solù quòd gratia facta valeat, & non iudicatur subreptitia. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Io. Andr. Gem. Arch. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franc. V. iuan. in ration. lib. 3 pag. 84. Alagon. in compend. pag. 390. remissive Ximen. in concordant. par. 1.

2 *Intelligitur de duobus primis beneficijs.*

Notatur ad hoc quòd dispensatio ad beneficia intelligitur de duobus tantum, vt per Tiraq. in l. boues §. hoc sermone nu. 28. & seq. & limit. 14. num. 1. & limit. 26. nu. 1. Rebuff. in praxi benef. tit. de dispensat. etatis vers. illa que simul dimittere, Hoid. de incom-
3 patibil. benef. part. 2. cap. ult. num. 73. Vnde si Episcopus concesserit alicui facultatem intrandi monasterium Monachum, intelligitur de prima vice tantum, vt per Tiraq. d. §. hoc sermone n. 73. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 6. art. 1. Et facta mentione de triennio in-
4 telligere debemus de primo ex Surd. decis. 189. num. 1.

5 *Non intelligitur dispensatum, &c.*

Collige ex tex. simplicem narrationem obtentorum factam in postrema Apost. prouisione non inducere dispensationem ad plura beneficia obtinenda, sed excusationem tantum subreptionis, quæ ex non expressione prodiret, ita glos. Franc. num. 2. Anchar. Domin. & reliqui in presentis, Nau. in tract. de orat. cap. 22. miscel. 16. num. 64. & 65. vbi subdit in hoc decipi plures credentes ex tali narratiua dispensatos remanere, Hoid. de incompatibil. benef. part. 2. cap. ult. num. 72. Mil. in repet. verbo dispensatio vers. dispensare non intelligitur, Rebuff. de nomin. quest. 9. num. 18. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 48. alias 49. lit. C. in nouiss. edit. vers. circa quod admonendi sunt, Fr. Emman. in summ. tom. 1. cap. 31.

num. 2. Gonz. al. ad reg. 8. glos. 15. nam. 27. hinc colligit Flamin. Paris. de resignat. lib. 4. quest. 9. num. 34. quod Papa admittendo renunciationem, & conferendo per clausulas solitas in prouisione, non videtur dispensare, quamuis Mandos. ad Lap. decis. 117. addit 2. existimetur cum tutum esse, qui obtentorum meminerit in supplicatione Papæ porrecta.

6 Non obstat quòd in gratia concessa à Principe data certa scientia censetur dispensatum ex tex. in l. quidam consulebant ff. de re iudic. cum alijs citatis per Xuar. alleg. 12. à princip. quia responderet regulam dictæ l. quidam consulebant, procedere quando aliàs gratia ex dicta certa scientia facta valere nequit, sine eo quòd talis dispensatio inducatur, non vero quando gratia ex certa scientia facta absque tali dispensatione valere potest, constat autem gratiam ad beneficium validam esse, licet impetretur ab illo, qui aliud obtinet beneficium, dummodo de tali beneficio obtento in gratia mentio reperiat.

7 In glos. [Retinere] ibi (nunquid per talem indulgentiam videatur concessum quòd in neutro residere teneatur, &c.) Notatur ad hoc quòd si alicui data fuerit à Summo Pontifice potestas retinendi duo beneficia curam animarum habentia, non ex hoc indultum esse videtur vt in neutro residere, sed debet in altero tantum, vel in utroque alternis vicibus residere, vt per Tiraquel. de iure primogen. q. 17. opin. 5. num. 4. Sanchez. de Matrim. lib. 8. disput. 1. nu. 19.

8 In ead. glos. ibi (illud enim, dummodo, non habet vim conditionis, sed potius admonitionis) Ita Bertacin. in repertor. Iuris verbo dummodo, Vezin. tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 34. num. 63. Rebuff. ad l. maiore parte 156. vers. dummodo ff. de verbor. signific. pag. 544. Menoch. conf. 134. num. 36. Azeued. l. 1. num. 39. tit. 6. lib. 5. nouæ Recopil. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 15. nu. 28. Cened. post lib. prætic. & Canon. quest. sing. 11. num. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Mandatum Legati super faciendâ prouisione per Papam confirmatum, Papalis gratia est censenda.
- 2 Confirmatio ex certa scientia facta dicitur si Principem eorum, quæ animum suum possent mouere, etiam extraiudicialiter instructum fuisse consiterit.

- 3 *Confirmans videtur actum facere, actusquē confirmanti tribuitur.*
 4 *Omnia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur.*

Cap. Si Apostolica. XXII.

1 **P**apa quando confirmat mandatum Legati super prouisione facienda de aliquo Canonicali vacaturo, censetur illud mandatum esse Papæ, & si Papa mandaret alios prouidendos in eadem Ecclesia, primus esset preferendus, Colligitur ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Ansb. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 85. Alagon. in comp. pag. 391. remissiuē Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Plena de his facta narratione, &c.*

Ergo confirmatio ex certa scientia facta dicitur si Principem eorum, quæ animum suum possent mouere, etiam extraiudicialiter instructum fuisse constiterit, vt per *Auendan. ad l. 42. Tauri glos. 3. num. 5.*

3 *Auctoritate nostra procedant.* Nota
tur ad

hoc quòd confirmans videtur actum facere, actusquē confirmanti tribuitur, vt per citatos à *Melch. Phabos Lusit. dec. 28. n. 12. tom. 1. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 15. num. 54.*

4 *Nostra censeatur effecta.* Notatur
ad hoc

quòd omnia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impartitur, vt per *Boer. decis. 151. num. 5. Gom. l. 40. Tauri nu. 89. vers. tertio Melch. Phabos d. decis. 28. num. 12.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Beneficij obtenti licet modici taciturnitas obstat, nisi constet prouisionem factam proprio Motu Papæ, qui deum intelligitur si hoc in litteris exprimat.*
 2 *Claus. Motus proprii vis, et effectus, remissiuē.*
 3 *Motu proprio dicitur gratia concessa quando Pontifex expressit in litteris se Motu proprio concedere, quamuis constet huiusmodi gratiam Motu proprio fuisse ab impetrante petitam.*
 4 *Dispensatio Motu proprio concessa est latè interpretanda.*
 5 *Rescriptum in dubio præsumitur ad postulationem partis, & nõ Motu proprio cõcessit.*
 6 *Subreptio ita vitiat vt obreptio in beneficia-*

libus, & rescriptis gratia.

- 7 *Verba, Vires nolimus obtinere, latam à Iurisdictionem continent.*
 8 *Claus. Motu proprio adiecta in rescripto eius tollit subreptionem, licet de beneficio obtento nulla mentio reperitur.*
 9 *Gratia ad beneficium impetrata nullius est momenti de beneficio obtento etiam modico non habita mentione.*
 10 *Declaratur tex. in c. gratia, de rescript. hoc lib.*
 11 *Exprienda in litteris sunt etiam ea ex quibus superior non redderet facilius ad concedendum, vel denegandum.*
 12 *Rescriptum impetrare potest alius pro alio.*
 13 *Claus. Motu proprio in gratia adiecta non inducit dispensationem.*
 14 *Claus. Motu proprio alias subreptiones non tollit, quæ dispensatione indigent.*
 15 *Taciturnitas qualitatibus, quæ iura specialiter exprimi iubet, reddit gratiã subreptitiã, etiam si ignorãter ea qualitas tacita fuerit.*
 16 *Testibus probari non potest gratiam esse concessam Motu proprio.*

Cap. Si Motu proprio. XXIII.

1 **P**apa quando habenti beneficium confert aliud Motu proprio nulla facta mentione de primo, gratia valet, & cognoscitur contulisse Motu proprio tunc quando hoc exprimitur in litteris. Quando vero Papa confert ad petitionem alicuius si non fiat mentio beneficij obtenti, licet sit modicum, gratia est subreptitia, & nulla. Colligitur ex Ordinari. *Lapus Abbas, Gemin. Ioan. Andr. Butr. Arch. Domin. Monach. Ansb. Fran. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 86. Alagona in compend. pag. 391. remissiuē Casal. in annotat. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 **Motu proprio.** De hac clausula late egi in tract. de clausul. vsu-freq. claus. 79. secundum Lugdun. impress. vbi in princ. plures citauit Doctores de eius vi, & effectibus agentes.

3 **Motu quoque proprio tunc solum gratia, &c.** Notatur ad hoc quòd tunc solū dicitur gratia Motu proprio cõcessa quãdo Põtifex expressit in litteris se Motu proprio cõcedere, vt per *Säch. de Matrim. lib. 8. disp. 1. n. 6. in princ. Monet. de cõmunit. vlt. volunt. cap. 6. nu. 168. vbi post Gabr. commun. li. 6. tit. de clausul. concl. 2. num. 102. obseruat huiusmodi clausulam debere esse scriptam manu*

manu propria Principis, seu concedentis. Quod quidem procedit etiam si concedit huiusmodi gratiam Motu proprio fuisse ab imperante petitam, quia hæc non repugnant, sed significant illis verbis Pontificem non illa petitione, sed proprio Motu ductum, vt per Dec. in cap. 2. num. 23. de rescript. & cons. 51. num. 3. vol. 1. & cons. 602. num. 2. vol. 5. Rebuff. in concord. in forma mandati Apostol. super verbo Motu proprio vers. notandum quod hæc clausula, & in praxi benefic. tit. de mandatis Apost. in clausul. mandat. num. 21. Anastas. Gernon. de indulgis Cardinal. S. nos itaque num. 5. Menoch. de arbitr. casu 201. num. 79. Seraphin. decis. 365. nu. 1. & 2. Rot. in Asten pensionis 11. Martij 1615. coram Reuerendiss. D. meo Coccino Decano, impressa per Farin. decis. 656. num. 1. part. 2. recentior. quos refero dicta clausul. 79. num. 6.

4 *Quæ de nostra mera liberalitate processit.* Notatur ad hoc quòd dispensatio Motu proprio concessa est late interpretanda, vt per Sanch. de Matrimon. lib. 8. disputat. 1. num. 5.

5 *Secus si ad petitionem, &c.* Notatur quòd in dubio præsumitur rescriptum ad postulationem partis, & non Motu proprio concessum, vt per Tiraq. in l. si unquam, verbo donatione largitus num. 52. C. de reuocandis donat. Valasc. consult. 25. num. 18. nunquam enim præsumitur clausula Motu proprio, ex Mascard. de probation. conclus. 1075. quem refero dicta clausul. 70. num. 9.

6 *Ipsam veluti subreptitiam, &c.* Ergo in beneficialibus, ac proinde in rescriptis gratiæ, ita vitiat subreptio, vt obreptio, vt per Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 201. num. 161.

7 *Vires nolimus obtinere.* Verba hæc continere sententiam à Iure latam, tradit Sayr. in clau. Regia lib. 3. cap. 8. nu. 26. Tiraq. in l. si unquam verbo reuertatur num. 231. cum seqq. C. de reuocand. donat. Virgil. Boccac. in consitut. Piceni glos. 6. num. 134. Farinac. fragment. crimin. part. 2. lit. 1. num. 144.

8 *Inualidam volumus reputari.* Colledge ex tex. clausulam Motu proprio adiectam in rescripto eius tollere subreptionem, licet de beneficio obtento nulla mentio reperiat, idem probat text. in Clem. si Romanus Ponti-

sex 4. hoc tit. glos. verbo beneficium, Domin. & Franc. num. 1. Anch. in princ. & reliqui scribentes hic, tradunt glos. vlt. in cap. vlt. de offic. Legati hoc lib. Abb. in cap. ad aures nu. 5. vbi Felin. num. 16. de rescript. idem Abb. in cap. cum nostris 19. de concess. præb. & in cap. quia circa num. 7. de consang. & affin. Cardin. in d. Clem. si Romanus, à princip. Rot. decis. 7. hoc tit. in nouis Casador. decis. 3. de pension. num. 4. Mandos. in reg. Cancell. 16. q. 4. num. 3. Gom. in cap. 1. num. 19. & 65. de rescript. hoc lib. & in reg. de non tollendo Iure quesito q. 13. in fine, Gig. de pensionib. q. 9. num. 4. & q. 22. num. 7. Rebuff. in praxi 3. p. signatura num. 17. & tit. de clausulis mandatorum num. 21. Staphil. de litteris gratia tit. de vi, & effectu clausularum S. subseguenter, à princip. Anton. Gabr. commun. tit. de clausulis concl. 2. in princ. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 7. num. 10. Ratio, est quia stante illa clausula Motu proprio non deficit intentio in concedente, vt gratia suum fortiatur effectum, licet de beneficio mentio nõ fiat. Intellige tex. procedere etiam præcedente aliqua partis petitione, vt fatentur Gom. in d. cap. 1. de rescript. hoc lib. num. 19. Rebuff. in concord. tit. forma mandati verbo Motu proprio, Cou. qui communem dicit in cap. alma par. 1. S. 7. num. 2. Menoch. de arbitr. casu 201. à num. 81. Gabr. lib. commun. tit. de clausulis conclus. 2. à num. 4. Intellige etiam stante clausula non obstante subreptione, vel clausula, habentes pro expressis ea, quæ tacta sunt, de quo vide posita ad Clem. si Romanus Pontifex hoc tit.

9 *Tunc enim quantumcunque modicum, &c.* Collige ex tex. quod gratia ad beneficium impetrata nullius est momenti de beneficio obtento etiam modico non habita mentione, ita glos. verbo taceat, Domin. num. 7. Anch. num. 5. Franch. num. 10. & reliqui scribentes in præsent. Abb. num. 3. Dec. num. 1. vbi Innoc. in cap. cum teneamur, hoc tit. idem Innoc. in cap. postulasti, vbi Abb. num. 1. de rescript. glos. verbo de hoc, vbi Abb. num. 1. in cap. si proponente, de rescript. glos. vlt. in cap. non potest 5. hoc eodem tit. resoluunt Dec. cons. 156. Selu. de benefic. par. 3. q. 12. col. 2. Staphil. de litteris gratia tit. de vi & effectu clausularum S. sunt & alia num. 2. Rebuff. de nominat. q. 6. Cou. var. lib. 1. cap. 20. à princip. Menoch. de arbitr. casu 201. num. 42. & 43. Bursat. cons. 351. nu. 12. lib. 4. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 10. q. 2. num. 73.

num. 73. & 74. Nicol. Garc. de benef. par. 1. cap. 2. à num. 122. Intellige, vt procedat de lure nouo, non vero de lure antiquo Decretalium, idque patet ex verbis huius text. ibi, *vires nolamus obtinere*, quæ quidem verba Ius nouum inducere censentur iuxta doctrinam *glos. ultim. in Clem. 1. de rerum permu. iunctis resolutis per Fortun. in l. iuregentium in princip. num. 13. de pactis*, Stappil. de litteris gratia tit. de varijs modis §. modo num. 11. Cou. lib. 1. var. cap. 5. num. 5. Non obstat text. in cap. gratia, de rescript. hoc lib. quia reiectis ijs, quæ tradunt Abb. nu. 5. Felin. nu. 6. Dec. nu. 7. in d. cap. super litteris, de rescript. Selu. de benef. par. 3. q. 12. à num. 29. Menoch. d. casu 201. à num. 52. Satis si dicas in eo text. gratiam valere data ignorantia, quia potest reduci ad terminos Iuris communis inter quos Papa alias cognita veritate concessurus fuisse, idque ex eo quia si impetrans ibi facta mentione beneficij impetraret adiciens ad effectum dimittendi alterum, si vtrumque attento Lure esset incompatible, Pontifex huiusmodi gratiam difficilius saltem notabiliter non concessisset. Vnde prædicta gratia ad illos terminos Iuris communis reducitur, prout probat text. in dicto cap. gratia in fine, secus si ignorantia non posset reduci ad terminos Iuris communis iuxta supra dicta.

11. *Quantumcunque modicum.* Ergo in litteris sunt exprimenda etiam ea, ex quibus superior non redderetur facilius, vel difficilior ad concedendum, vel denegandum, vt per Rebuff. in tract. nominat. q. 9. num. 50. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 10. q. 3.

12. *Vel alterius pro eodem.* Collige ex text. quod potest aliquis pro alio rescriptum impetrare, idem probat text. in l. vniuersis C. de precibus Imp. offerendis, tradunt *glos. 1. in cap. ad aures, glos. pen. in cap. nonnulli S. sunt & alij*, vbi omnes, de rescript. fatentur scribentes in cap. si tibi absentis, sup. hoc eod. tit. Abb. in cap. ex ore sedentis num. 2. de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli, & in d. cap. nonnulli S. sunt & alij num. 3. Alex. cons. 135. num. 3. Nau. in cap. si quando pag. 2. de rescript. Intellige ad effectum vt gratia suam habeat effectum, secus ad effectum inquisitionis, tunc enim mandatum necessarium requiritur.

13. In *glos.* [Beneficij] ibi (cum per hoc secum dispensatum non sit) Dum gratia constituit clausulam Motu proprio in gratia adiecta non in-

ducere dispensationem, de quo Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 2. Menoch. dicto casu 201. nu. 80. Mart. de clausul. par. 1. claus. 72. nu. 15. & alij per me citati dicta claus. 79. num. 51. iam probat prædictam clausulam.

Motu proprio alias subreptiones non tollere, quæ dispensatione indigent, idem probat *glos. verbo validam in Clem. si Romanus Pont. hoc tit. resoluunt Franc. num. 5. & alij in præfenti, Gom. in cap. 1. num. 19. & 65. de rescript. hoc lib. Rebuff. in praxi tit. tertia pars signaturæ num. 15. & in concord. tit. forma mandati, verbo motu, vers. decimo, Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 2. Gabr. communium tit. de clausulis concl. 2. à num. 40. Menoch. d. casu 201. à num. 81. & iuuat ratio quia clausula Motu proprio non inducit dispensationem, iuxta text. in cap. non potest sup. hoc eodem tit. quæ dispensatio requiritur ad tollendas alias subreptiones inhabilitatem personæ concludentes. Quicquid contradicat Dominic. in præfenti nu. 5. & in cap. 1. nu. 14. de rescript. hoc lib.*

15. In *glos.* [Taceatur] Notatur ad hoc quod taciturnitas qualitatibus, quam lura specialiter exprimi iubent, reddit gratiam subreptitiam, etiam si ignoranter ea qualitas tacita fuerit, vt per Sanchez de Matrimon. lib. 8. disputat. 2. r. num. 14.

16. In *glos.* [Expressè] ibi (ex quo non exprimitur in litteris) Notatur ad hoc quod non potest testibus probari gratiam esse concessam Motu proprio, vt per Gabr. tom. 3. commun. opinion. lib. 6. tit. de clausulis concl. 2. num. 103. Mascard. de probation. concl. 1075. num. 25. Sanchez de Matrimon. lib. 8. disput. 1. num. 6. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 6. num. 168. Ego ipse d. claus. 79. num. 10.

S V M M A R I V M.

- 1 Collatio facta Motu proprio Papa pluribus beneficijs in eadem Ecclesia vacantibus simul intelligitur facta de pinguiori, sed si beneficia sunt equalia ad eum spectat electio, cui gratia est concessa.
- 2 Gratia Motu proprio concessa recipit ampliationem.
- 3 Gratia ad beneficia si Motu proprio facta fuerit virtute illius poterit fieri prouiso in pensione.
- 4 Electio cum alicui datur intra certum aliquod tempus facièda, si id non faciat, transit electio ad alium.
- 5 Mandatum de prouidendo obsinens, habet electio-

electionem casu quo plura proponantur beneficia vacantia, intelligendo ut ibi.

6 *Majoritas consistit in multis.*

7 *Avaritia excæcat homines.*

Cap. Si pluribus. XXIV.

Beneficia plura nulli de iure debita si vacant simul, & Papa confert vni beneficium in genere; si contulit Motu proprio intelligitur de pinguiori; si sunt æqualia beneficiatus intra decem dies eligat quod vult, si non Motu proprio, sed ad petitionem, intelligitur quod est minoris valoris, & si sunt æqualia is ad quem de iure spectabat conferre, intra decem dies eligat, & si non eligit electio deuoluitur ad alium. Colligitur ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dom. Monach. Buir. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 88. Alagon. in comp. pag. 392. remissive Ximen. in concordant. part. 2.*

2 *Si Motu proprio eam fecerimus, etc.*

Notatur adhuc quòd licet gratia ad beneficia obtenta præcedente petentis impetratione restringatur *cap. quamuis. hoc tit. & lib. tamen* si Motu proprio concedatur recipit ampliationem, secundum *Anton. Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausul. concl. 2. num. 601. 603. & 607. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 7. n. 79. quos refero Ego ipse de clausul. claus. 76. num. 25.* vnde licet talis gratia ad petitionem concessa non verificetur in pensione, iuxta dictum *cap. quamuis*, facta tamen Motu proprio virtute illius in pensione poterit fieri prouiso, vt per *Felin. num. 7. in cap. causam que, de rescript. Rebuff. in concord. tit. forma mandati verbo Motu proprio ver. 1.* Vnde etiam priuilegium cõcessum Motu proprio late esse interpretandum resoluunt *Natt. cons. 340. num. 5. Surd. cons. 140. num. 59. cum seq. Camil. Borrel. de præstantia Regis Catholici cap. 33. nu. 19. Octau. Glor. resp. 1. par. 2. num. 71. Ego ipse d. claus. 79. num. 26.*

3 *Ad alium ex tunc electio, &c.* Notatur ad hoc quòd cum alicui siue à iure siue à statuto datur electio intra certum aliquod tempus facienda, si id non faciat, transit electio ad alium, vt per *Tiraq. de restra. lig. §. 24. nu. 9.*

4 *Ad eam, quam is cui conferimus, etc.* Collige ex text. illum pro quo conceditur mandatum de prouidendo habere electionem

casu, quo plura proponantur beneficia vacantia, ita *glos. verbo elegerit, Domin. num. 2. Franch. num. 3. Ansb. & alij in præsentì relati à Casad. decis. 3. de pensionib. num. 4. Rebuff. in praxi tit. de deuolution. nu. 2.* Vnde iam videtur probare quòd beneficijs simul collatis ille, qui habet mandatum de prouidendo cum clausula ad tuam, vel alterius collatione pertinentem, quocumque voluerit repetere poterit. Intellige quando prædicta beneficia simul vacant eo quòd per mortem alicuius plura beneficia habentis vacauerunt, secus vero si de prioritate vacationis contiterit, tunc enim cum Ordinarius teneatur in primo beneficio vacante collatione facere illi, qui prædictum habet mandatum iuxta *sex. in cap. mandato, hoc eodem tit. ibi, de beneficio, quod primò vacauit, &c.* ac subinde aliter facta collatio nullius sit momenti, merito facta alij collatione beneficium repetetur. Intellige rursus quando mandatum de prouidendo habuerit clausulam decreti irritantis, vel aliquid, quod Ordinario auferat potestatem conferendi, iuxta *sex. in cap. si soli inf. de concess. præb.* Intellige denique mandatum de prouidendo ad beneficium vacans dirigatur, siue ad beneficium vacaturus, vtroque enim casu si simul vacauerint beneficia plura, idem dicendum est, prout aduertit *glos. hic verbo vacantibus, facit quod tradit Stapbil. de litteris gratia tit. de vi, & effectu clausul. §. 5. num. 2.*

6 In *glos. [Majoris] ibi (majoritas consistit in multis)* Ita *Tiraq. de iure primogen. q. 1. nu. 10.*

7 In ead. *glos. ibi (excæcantur ergo avaritia)* Vide *Guillelm. Benedic. in cap. Rainūtius §. & uxorem decis. 1. num. 251. & decis. 2. num. 156. & seq. Crauet. cons. 10. num. 16. Alciat. in l. cum in testamento 202. ff. de verborum significat. Boer. decis. 36. num. 6. Mascard. de probation. conclus. 150. num. 2.*

S V M M A R I V M.

1 *Præbenda, que per Episcopi præbendarij mortem vacat non debetur expectanti.*

2 *Episcopus ubi assistit in Capitulo tanquam Canonicus habet in eo vocem, & suffragium vnum.*

3 *Beneficia qualitatibus annexa in nominationibus non veniunt.*

Cap. Cum in Ecclesia. XXV.

Papa quando habenti beneficium confert aliud Motu proprio cum ex consuetudine

tudine Episcopum habet præbendam canonicalem in Capitulo, si quis provideatur de præbenda primò vacatura, & interim moriatur Episcopus, non intelligitur providendus de ista præbenda, quia Papa non intendit priuare successorem Episcopum, nec augere numerum Canonicorum, nec derogare consuetudini. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. But. Domin. Monach. Franck. Viuan. in ration. lib. 3. pag. 88. Alagona in compend. pag. 392.*

2 *Vocem habeat in Capitulo tanquam*

Canonicus, &c.

Notatur ad hoc quòd Episcopus vbi assistit in Capitulo tanquam Canonicus habet in eo vocem, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 106. à nu. 9. Lotter. de re benef. lib. 1. q. 16. num. 104. & seq. D. Hieron. Venero in exami. Episcoporum lib. 4. cap. 29. num. 28. vbi nu. 30. subdit quòd tunc habet vnum suffragium, sicut vnus de Capitulo, licet magis ponderatium propter eius auctoritatem, refero *Ego ipse de offic. & potest. Episcopi part. 3. alleg. 73. num. 18. secundum Lugdunen. impress.**

3 *Præbendam, quæ per mortem Episcopi, &c.* Notatur ad hoc quòd in nationibus non veniunt beneficia qualitatibus annexa, vel ex statuto, aut consuetudine, seu alio quouis modo, vt per *Rebuff. in trat. nominat. q. 15. num. 29.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Beneficium primum non vacat per adeptionem secundi Curati, cuius fructus alius ex causa percipit.*
- 2 *Beneficium non dicitur obtinere ille, qui ex eo fructus percipere nequit.*
- 3 *Impetrans tenetur facere mentionem de beneficio, cuius fructus loco pensionis alteri referuantur.*
- 4 *Mentio facienda est de proprio beneficio, quod ab alio extiterit occupatum.*
- 5 *Beneficij primi vacatio vt inducatur per adeptionem secundi incompatibilis requiritur pacifica possessio ne dum beneficij, & cura, sed etiam honorum, & fructuum, seu maioris partis.*
- 6 *Tex. iste non est coarctatus per Extrauag. exco. crabilis, de præbend.*
- 7 *Beneficia priora vt vacant per adeptionem secundi incompatibilis, satis erit adipisci*

possessionem totius, vel maioris partis rerum temporalium.

Cap. Si tibi concessum. X X V I.

1 **B**eneficium Curatum habens quando accipit fructus secundi ex causa, v. g. Episcopus ex concessione Papæ ad tempus, non tenetur relinquere primum. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Dominic. Monach. Anchar. Franc. Viuan. in ration. lib. 3. pag. 89. Alagon. in comp. pag. 392. remissive Ximen. in concord. par. 1.*

2 *Quoad fructus ipsius perceperis, &c.*

Notatur ad hoc quòd in effectu beneficium non dicitur obtinere ille, qui ex beneficio fructus percipere nequit, ita *glos. verbo vacare, Domin. & Franck. num. 4. Anchar. & alij in præsentis, tradit Staphil. de litteris gratia tit. de statu beneficiariorum s. huiusmodi num. 14.*

3 Vnde iam videtur probare quòd gratia valeat ad beneficium in qua non fit mentio de beneficio, cuius fructus loco pensionis sunt alteri referuati, prout in specie tradit *Bald. in l. si is qui s. eum qui ff. de excusat. tutorum.* Contraria tamen sententia verior est, immo impetrantem teneri facere mentionem etiam de beneficio, cuius fructus loco pensionis alteri referuantur, prout aduertit *Dec. in cap. cum tenemur num. 1. de præben. Nec refragatur tex. in præsentis, quia procedit ad effectum ne pena amissionis incurratur, & hoc ex æquitate introducit, quasi inueniens de rigore contrarium esse dicendum, vnde retorqueri potest pro ista sententia. Ex quibus colliges impetrantem teneri facere mentionem de beneficio ex quo nulli fructus percipiuntur, puta de beneficio in habitu, in quo ob hostium incursum non potest beneficiarius inseruire, nec fructus ex illo percipere, constat nanque beneficium adhuc habere beneficium. Sic aliàs erit mentio facienda de proprio beneficio, quod ab alio extiterit occupatum, communis ex *Felin. num. 7. in cap. in nostra, de rescript. Selu. de benef. par. 3. q. 11. num. 1. Rebuff. in concord. tit. forma mandati Apostolici verbo pro expressis num. 6.**

5 *Primum nõ debeat reputari vacare, Collige ex his verbis quòd ad hoc, vt inducatur vacatio primi beneficij per affectuonem secundi incompatibilis requiritur quod habeat pacificam*

cificam possessionem ne dum beneficii, & tituli, seu exercitij curæ, vel officij annexi beneficii, sed etiam honorû, & fructuum beneficii, seu maioris partis eorum, vt per *Villad. de Legato par. 1. q. 14. num. 95. Cassad. decis. 9. de causâ possess. num. 2. Corraç. de benefic. par. 1. cap. 10. nu. 8. Hoied. de incompatib. benefic. cap. 13. num. 48. & nu. 80. ver. declaratur*, Azor. *inst. moral. par. 2. lib. 7. cap. 16. q. 9. Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 5. num. 12. 2. vbi num. 12 5. ex Olarad. conf. 152. num. 3.* subdit decisionem huius tex. non esse correctam per *Extravaug. execrabilis*, quod etiam tradit *Cardin. Tusch. prætic. concl. tom. 1. lit. C. conclus. 44. num. 17.*

7 In glof. [Vacarer] sibi (*sed quæro nūquid ille teneatur infra annum promoueri, &c.*) Notatur ad hoc quòd requiritur pacifica possessio beneficii, seu tituli, & liberû curæ exercitium, vt prouisus teneatur ad Sacerdotium intra annum promoueri, vt per *Cassad. citato loco*, *Rebuff. in praxi benefic. tit. de non promotis intra annum à num. 11. Iacob. de Grass. in aureis decis. lib. 2. cap. 97. num. 49. Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 123. & 126. & supra dixi ad cap. commissâ 35. num. 17. de elect.*

8 Notatur etiam ad hoc quòd vt priora beneficia vacant per ademptionem secundî incompatibilis satis erit adipisci possessionem totius, vel maioris partis rerum temporalium, vt per *Steph. Gratian. discept. forens. cap. 296. num. 38.* Vide quæ dixi ad d. cap. commissâ.

S V M M A R I V M.

- 1 Præbenda non Sacerdotalis, vel integra, aut certi valoris, cum mandatur alicui conferri, præbenda Sacerdotalis, dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.
- 2 Præbenda Sacerdotalis si vacet, & ex fundatione requiratur quod nominatus sit Sacerdos, tunc non debetur nisi Sacerdoti.
- 3 Præbendarum sub nomine non comprehenduntur dimidiæ præbendæ.
- 4 Papa si mandauerit prouideri de beneficio certi valoris non potest prouideri de beneficio minoris etiam volente eo, cui prouidendum est.
- 5 Mandati fines sunt diligenter obseruandi.
- 6 Argumentum à maiori in mûdato nõ valet.

Cap. Cui de Sacerdotali. XXVII.

1 Mandata Papa non debent extendi ad alios casus quàm ad expressos, ideo

cum mandatur alicui prouideri de præbenda non Sacerdotali non potest prouideri de Sacerdotali etiam volenti. Ita si mandatur de integra præbenda non potest prouideri de dimidia etiam volenti. Item si de præbenda certi valoris non potest de minori etiam volenti. Colligunt ex *Ordinar. Archid. Lap. Abb. Gemin. Ioann. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Francb. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 89. Alagona in compend. pag. 392. remissiuè Casul. in annotation. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 Sibi etiam volenti Sacerdotalis, &c.

Ergo si Sacerdotalis præbenda vacet, & ex fundatione requiratur quod nominatus sit Sacerdos, tunc non debetur nisi Sacerdoti, vt per *Rebuff. in tract. nomination. q. 15. nu. 30. Capellania, seu præbenda Sacerdotalis quando dicatur, vide quæ dixi de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 2. num. 37. cum seqq.*

3 Similiter in Ecclesia in qua integræ,

ac dimidiæ, &c. Ergo sub nomine præbendarum non comprehenduntur dimidiæ præbendæ iuxta ea, quæ post *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 45. in princip. à num. 39. resoluo Ego ipse dicto tractat. de officio, & potestat. Episcopi par. 1. tit. 2. glof. 17. num. 51. secundum Lugdunen. impress.*

4 Idem cum iniungitur prouideri alicui, &c.

Notatur ad hoc quòd Pontifex, mandans prouideri de beneficio certi valoris, non potest prouideri de beneficio minoris, etiam volente eo, cui prouidendum est, vt per *Mench. conf. 72. num. 1. & 14. Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 2. r. num. 35. & 36. vers. vnde textus*, vbi reddit rationem huius decisionis, quia si mandatum fuerit, cuius fines strictissime seruandi sunt, & ita hoc est speciale in mandato, vt notant *Dec. in reg. in eo quod plus est num. 14. ff. de regulis Iuris, Pelæz. del Maioratu part. 1. quest. 4. num. 3. in 1. edit.*

5 Quorum fines diligenter seruari, &c.

Notatur ad hoc quòd mandati fines sunt diligenter obseruandi, & custodiendi, vt per *Mench. conf. 134. nu. 3. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 37. num. 5. & decis. 117. à num. 12. Tiraq. in l. si unquam verbo libertis num. 59. C. de reuocand. donat. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori eccles. decis. 309. num. 1. in 1. edit. Camil. Borrel. in sum-*

in summa omnium decis. tit. 66. num. 437. Et ideo non valet argumentum à maiori in mandato, cuius fines diligenter obseruandi sunt, vt per *Cald. Pereira de empt. & vendition. cap. 13. num. 55.*

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficio secundo Curato effectualiter adepto primum consimile eius possessore irrequisito conferri, non autē eius possessio dari potest.
- 2 Beneficij primi incompatibilis vt inducatur vacatio per afsecutionem secundi non sufficit collatio sola, & eius acceptatio, sed requiritur adeptio possessionis secundi pacifica, vel quod per prouisum stet quominus eam adipiscatur.
- 3 Possessio secundi beneficij incompatibilis vt inducatur vacatio primi, debet esse pacifica non solum de factō, sed etiam de iure.
- 4 Beneficiarius duo beneficia obtinens non vocatus priuari non debet possessione primi, ac proinde si spoliatur est restituendus, & num. 5. & 6. respondetur contrarijs.
- 7 Beneficium detinens etiam iniuste non debet expelli non citatus.
- 8 Intrusus lite pendente non debet expelli non citatus nisi constet ex actis ipsum esse talem, & habere causam à litigante, & nullam esse profusū defensionem competere.
- 9 Vsufructu finito non potest dominus fructuarium expellere propria auctoritate, sed debet illum ab eo vendicare per Iuris remedia.

Cap. Licet Episcopos. XXVIII.

- 1 **C** Vratus aliquis postquam accepit aliud beneficium simile, & est in pacifica possessione, vel per ipsum stat, tunc Episcopus potest primum beneficium alteri conferre, sed non potest dare corporalem possessionem non vocato primo Curato, quia adhuc posset illi competere ius retinehdi. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Dominie. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 89. Alagona in compend. pag. 393. remissiuē Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*
- 2 *Ac ipsius possessionem pacificā, &c.* Notatur ad hoc quòd ad inducendam vacationem primi beneficij incompatibilis per afsecutionem secundi, non sufficit collatio sola,

& eius acceptatio, sed requiritur adeptio possessionis secundi pacificæ, vel quod per prouisum stet quominus eam adipiscatur, vt per *Corras. de benefic. par. 1. cap. 10. num. 4. & 5. Nau. conf. 14. & 18. sub hoc tit. de antiq. Caputaquen. decis. 294. par. 2. Bursat. conf. 353. lib. 4. Mascard de probation concl. 183. Flamin. 3 de resignat. lib. 3. q. 1. num. 129.* Requiritur igitur possessio secundi pacifica nō solum de factō, sed etiam de iure, idest non litigiola, sed abq; controuersia Iuris, & facti iudicialis, & extra iudicialis, vt per *Villad. de Leg. p. 1. q. 14. nu. 96. Cosm. in pragm. Sanct. tit. de collation. S. item quod vniuersitates verbo possederint, Rebuff. de pacificis possess. num. 164. Casbad. decis. 9. nu. 5. de causa possess. Mandof. in reg. 34. Cancel. q. 26. Hoied. de incomp. benefic. cap. 13. n. 80. Mascard. dicta conclus. 183. num. 40. Quiniana. ecclesiast. lib. 4. nu. 77. Flam. d. q. 1. nu. 130. Azori inslit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 16. q. 9.*

4 Non debet te non vocato, &c.

Probat hic text. beneficiarium duo beneficia obtinentem non vocatum priuandum nō esse possessione primi, ac ptoinde esse restituendum, nam licet cum quis priuatur beneficio ipso iure statim id beneficium conferri possit nulla expectata sententia, & sine vlla citatione possidentis de factō, non tamen potest priuari possessione inauditus, vt resoluunt *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 335. & 337. C. de reuocand. donat. Cald. Pereira de resolut. empby. cap. 17. nu. 24. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. S. 1. num. 39. & seq. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 26. num. 12.* quia nullus sine citatione, & actu iudiciali à sua possessione amouendus est, vt per *Bald. conf. 135. num. 1. lib. 2. Menoch. re. med. 1. recup. possess. num. 111. Flamin. de resignation. benefic. lib. 11. q. 10. num. 10. cum seqq. Mantie. decis. 309. num. 4.*

- 5 Obstare tamen videtur quia Ius commune resistit ne plura beneficia incompatibilia quis obtineat *cap. de multa, hoc tit. in Decretal. lib. & assisit Episcopo ad quem pertinet prouisio Ecclesiarum vacantium cap. ex frequentibus, sup. de instiur. & succedit reg. cap. ad decimas, de restitu. spoliat. hoc lib.* Communiter responderi solet Ius commune, quod in hoc casu assisit Episcopo spolianti, non resistere in eisdem terminis beneficiario spoliato, nam spoliato resistit ne beneficia incompatibilia accipiat, & retineat, Episcopo vero assisit non vt eadem retineat, sed tantum vt prius

S V M M A R I V M.

prius quod ipso iure vacauit, possit conferre; unde resistentia respectu spoliati acquisitionem, & retentionem vtriusque beneficii respicit, assistentia vero respectu spoliatiis 'olam conferendi potestatem, qui termini sunt longè diuersi à decisione text. in d.c. ad decimas, ibi, *Ius commune, quod spoliato restitit ne decimas retineat, assisit spoliati in eodem, ut eas consequatur, & retinere valeat.*

6 Verù non incongruè considerari potest text. in præsentibus asserere beneficiarium plura incompatibilia retinentem non vocatum spoliari minime debuisse, ex quo non sequitur quòd si spoliatur statim restituendus sit, tum ex generali regula multa fieri prohibentur, quæ facta tenent, cap. ad Apost. sup. de Regul. & iuxta illud turpius eijciatur, &c. de quo in cap. quemadmodum, de iureiur. tum etiã, quia illæ regulæ sunt longè diuersæ quòd non vocatus nemo priuetur sua possessione cap. 1. de causa possess. quod à iure prouenit naturali, Clem. pastoralis S. verum, de re iud. & vix admittit limitationem, illa vero quòd statim restituatur reiectis exceptionibus proprietatem respiciētibus à iure Ciuili procedit in l. si quis ad se fundit C. ad l. Iuliam de vi, multasque patitur limitationes, de quibus latissime Menoch. remed. 1. & 15. recuper. possess. patet instantia in terminis d. cap. ad decimas, in quo cautum est Ecclesiam Parochialem auctoritate propria spoliare non debuisse clericum, qui decimas intra eius Parochiam percipiebat, iuxta reg. l. nō est singulis ff. de reg. iur. & tamen spoliatus nō restituitur, sed vide quæ sup. dixi in collect. ad d.c. ad decimas, vbi late de eius intellectu.

7 In glos. [Te non vocato] ibi (ex quo titulo possidet licet iniusto) Notatur ad hoc quòd beneficium detinens etiam iniuste nō debet expelli non citatus, vt per Bernar. reg. 62. Amplia quamuis sit intrusus lite pendēte, nisi cōstet ex actis ipsum esse talem, & habere causam à litigante, & nullam ei prorsus defensionem competere, vt per Franc. in cap. ex parte n. 29. de appel. Hieron. Gabr. conf. 31. n. 20. lib. 2. & fuit dictū in Brachbaren. Archidiaconatus 31. Martij 1628. corā Reuerēdis. Coccin. Decano.

9 In ead. glos. ibi (Hinc est quòd usufructuarius usufructu finito, &c.) Notatur ad hoc quòd finito usufructu nō potest dominus fructuariū expellere propria auctoritate, sed debet illum ab eo vindicare per Iuris remedia, vt per Cald. Pereira de resolution. emphyteuf. cap. 17. nu. 17. & 41. D. Barbof. in l. si de vi, ff. de iudic. num. 363. cum seqq.

- 1 Sacerdotalis præbenda per simplex mandatum de prouidendo non nisi ap̄to ad Sacerdotium est conferenda.
- 2 Aetas requiritur ad Ordinem sacrum, quem habes annexum ex fundatione, statuto, vel priuilegio beneficium, aliàs prouiso de illo aliter facta est nulla.
- 3 Ordo quando est annexus præbendæ, seu beneficio, ex consuetudine, &c. non est faciendæ mentio ab impetrante quod fit in aetate ad talem Ordinem requisita.
- 4 Habilitas impetrantis an attendatur secundum tempus datæ, & num. 5.
- 6 Concordatur text. in præsentibus, cum cap. si eo tempore, de rescript. hoc lib.
- 7 Declaratur text. in cap. si pro clericis 8. sup. hoc eodem tit.
- 8 Declaratur text. in cap. statutum, in prinç. de rescript. hoc lib.
- 9 Præbenda Sacerdotalis non est danda ei, qui factus est Sacerdos ante legitimam aetate.

Cap. Ei, cui. XXIX.

Q Vando simpliciter mandatur, vt quis prouideatur non potest prouideri de præbenda Sacerdotali si non est in aetate ad suscipiendos Ordines, sed debet expectare aliam. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Arch. 10. Andr. Gemin. Anch. Butr. Dom. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 90. Alagon. in compend. pag. 393. remissiue Ximen. in concordant. part. 2.

2 Sacerdotalis præbenda conferri, &c. Notatur ad hoc quòd in beneficijs habentibus Ordinem sacrum annexum ex fundatione, statuto, vel priuilegio, requiritur aetas ad eundem Ordinem annexum requisita, vt per Rot. decis. 1. num. 3. hoc tit. in nouis, Rebuff. in praxi benefic. vii. requisita ad collationem bonam num. 33. & in repet. cap. extirpanda S. qui vero notab. 2. hoc tit. Hoied. de incompatib. benefic. cap. 4. num. 20. ita ut prouisio aliter facta etiam ex causa permutationis nulla sit, ex Pute. decis. 7. de concess. præbend. Flamin. de resign. benefic. lib. 4. quest. 9. num. 31. & 42. Amplia procedere nō solum in beneficijs habentibus annexum Ordinem Presbyteratus, sed etiam in habētibus annexum Diaconatū, vel Subdiaconatum, vt pariter requiratur aetas ad talem Ordinem requisitum, ex Lambert. de

- Iure patron. par. 1. lib. 2. q. 7. art. 2. nu. 8. Petr. Greg. de benef. cap. 37. num. 2.* Et ideo quando Ordo est annexus beneficio, seu præbendæ ex consuetudine, &c. non est faciendæ mentio ab impetrante quòd sit in ætate ad talem Ordinem requisita, vt per *Selu. de benef. par. 3. q. 1. nu. 42. Corraf. eod. tract. par. 4. cap. 4. n. 56. Azor. inf. moral. p. 2. lib. 6. c. 33. q. 2.*
- 4 *Si non dum, &c.* Dum text. supponit ætate data legitima ætate posse obtineri præbendam, iam probat habilitatem impetrantis non attendi secundum tempus datæ, idem probat *text. in cap. is, cui, hoc eod. tit. tradunt glos. verbo non dum, Dominic. num. 3. Franck. num. 8.* & reliqui in præsentia, *Staphil. de litteris gratia tit. de vi & effectu clausul. S. post predictas num. 1. Rebuff. in praxi tit. requisita ad collationem à num. 32.*
- 5 Verum obstat maxime *tex. in cap. si eo tempore, de rescript. hoc lib. vbi* habilitas à tempore datæ consideratur. Pro quorum Iurium declaratione, & concordia præmittendum est quasdam esse inhabilitates, vel defectus, qui Iure communi, vel stylo Curiaæ attento impetrationi litterarum repugnant tam ad beneficia obtinenda, quam ad lites, veluti si impetrans excommunicatus existit, ex *cap. 1. de rescript. hoc lib.* alias vero esse inhabilitates, seu defectus, qui solum beneficii collationem respiciunt, vt si defectus sit minoris ætatis, iuxta *tex. in cap. cum in cunctis S. inferiora, de elect.* Inter vtræq; inhabilitates illud maxime interest, quia in prioribus considerandum, & inspicendum est tempus datæ, constat namque data tali inhabilitate rescriptum non valere, non ita dicendum est in posterioribus inhabilitatibus, in quibus tempus præsentationis, vel collationis inspicitur dummodo in litteris Apost. vitium subreptionis non detur, si enim tale vitium subreptionis in impetratione reperiat non tempus præsentationis, vel collationis inspicitur, sed tempus datæ consideratur, patet si expendas in hac specie dari odium impetrantis, qui expressit, vel suppressit aliquod necessarium, ex *reg. text. in cap. ex tenore, de rescript.*
- 6 Ex quibus colliges primò concordiam ad *tex. in præsentia cum tex. in d. cap. si eo tempore, vt procedat ille text. quando in forma impetrationis vitium subreptionis reperitur; text. vero in præsentia quando tale vitium in forma impetrationis non datur, & ita Abb. num. 8. in cap. dilectus sup. hoc tit. Felin in cap. eam te, de rescript. communis secundum Nau. in cap.*

si quando pag. 21. Et probatur intellectus ex eo quia impetrans in *d. cap. si eo tempore*, non simpliciter, & in genere impetrauit beneficium, sed facta mentione de Curato, patet ex alternatiua, de qua ibi, vnde aduertere, & exprimere debebat se tunc temporis non habere illam ætatem, quæ ad tale beneficium requiritur. Contra vero in hoc *tex. simpliciter*, & in genere nulla facta mentione de Sacerdotali impetrans præbendam postulat; vnde potuit probabiliter non aduertere Sacerdotalem primò vacaturam, & nõ est imputandum, sicut illi, quòd ætatis defectum non expresserit. Nec refragatur quòd sub nomine beneficii in impetratione Curatum beneficium non veniat, ac proinde videtur dicendù quòd nec appellatione præbendæ Sacerdotalis continetur ex *cap. cum in illis, in princ. sup. hoc tit. quia respõdebis cū Frac. n. 2. & Dom. n. 4. bic.*

7 Secundo collige intelligentiam ad *tex. in cap. si pro clericis S. sup. hoc eod. tit. dū dicit valere impetrandem beneficii Curati licet impetrans tempore datæ sacrorum Ordinum defectum patiat, constat namq; attento Iure communi data ætate sufficienti illum esse idoneum ad Curatum beneficium, qui in minoribus Ordinibus, vel in prima Tonsura constitutus est, ex *cap. 2. de insit. & ex cap. licet canon. de elect. lib. 6. communis*, vt per *Roeb. de iure patr. verbo honorificum num. 24. Rebuff. in praxi tit. requisita ad bonam collat. num. 34.* ac proinde suppressio deficientium Ordinum sacrorum in impetratione Curati subreptionem nõ inducit, nec vitiat, vt *tex. habet.* Vnde fit vt in terminis *Conc. Trid. sess. 24. de reform. cap. 12.* ad consequendâ præbendam necessaria sit ætas saltem requisita ad Subdiaconatû, vt resolutum in specie *Hoied. de incom. benef. p. 1. cap. vlt. num. 16.* sic aliàs si beneficium ex statuto, vel consuetudine sacros Ordines requiratur ad hoc vt collatio eiusdem fieri possit, limitabitur *text. in d. cap. si pro clericis, tradit Dec. in cap. cum in cunctis S. inferiora n. vlt. de elect. Gutier. cons. 1.**

8 Tertiò collige intelligentiam ad *tex. in cap. statutû, in princ. de rescript. hoc lib. vt procedat etiam si Iudex delegatus post tempus datæ desinat esse Canonicus si modo talis erat tẽpore impetrationis, constat namq; habilitatẽ requiri tempore datæ, in quo saltem in habitu iurisdictionis conceditur, ac proinde si tempore datæ Canonicus existat, cum tunc habilis sit, merito delegatus esse potest, licet ex postfacto non sit Canonicus, ita *glos. verbo Canonicis in d. c. statutum, glos. verb. principalis in Clem.**

Clem. etſi principalis, de reſcript. & verbo receperunt in cap. dilectus hoc eod. tit. Dec. in c. quaniã, vbi Abb. n. 6. de offic. deleg. Quod intellige non procedere quando ille tempore datæ habens qualitatem requiſitam deſinat illam habere ob aliquem defectum, vel incapacitatem ſuperuenientem, quæ repugnet iuriſdictioni commiſſæ, veluti ſi poſt prædictum tempus matrimonium celebraverit arg. tex. in cap. unic. de cleric. coniug. hoc lib. & eorum, quæ notantur in cap. decernimus, de iudic. non ſic dicas ſi tempore datæ Canonicus nõ exiſtens tempore præſentationis ſit effectus Canonicus, vt ſimiliter ſi tẽpore datæ exiſtat excommunicatus impetrans beneficium, & tempore collationis ſit ab excommunicatione abſolutus.

9 In gloſ. [Aetate] ibi (*ſed quid dices ſi iam erat Sacerdos licet non eſſet in aetate legitima*) Notatur ad hoc quòd præbenda Sacerdotalis non eſt danda ei, qui factus eſt Sacerdos ante legitimam ætatem, vt per Nau. conf. 7. num. 6. ſub tit. de aetate, & qualis. in antiq. Fr. Emman. quæſt. Regul. tom. 3. q. 23. art. 12. Azor. inſtit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 6. q. 13.

S V M M A R I V M.

- 1 Pauperi Sacerdoti nõ habenti beneficiũ ſi mādatur Epifcopo providere, & interim obtineat vnũ, Epifcopus nõ tenetur providere.
- 2 Pauperibus clericis providendum eſt de beneficijs vnde ſe valeant ſuſtentari.
- 3 Pauper quis dicatur, remiſſiue.
- 4 Mandati cauſa ceſſante ceſſat mandatum.
- 5 Expectatiua gratia amittitur per affectionem incompatibilis.
- 6 Beneficium pauperi clerico conferre potius dicitur iuſtitia, quàm gratia.

Cap. Si pauper. XXX.

- 1 **E**piſcopo ſi mandatur providere Sacerdoti pauperi non habenti beneficium, & interim obtineat vnum, Epifcopus non tenetur providere. Colligunt ex Ordinarij. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Anch. Butr. Franck. Viu. in ration. lib. 3. pag. 90. Alagon. in amend. pag. 393. remiſſiue Caſal. in annos. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.
- 2 **Pauper clericus, &c.** Notatur ad hoc quòd pauperibus clericis providendum eſt de beneficijs vnde ſe valeant ſuſtentari, vt per Gõnzal. ad reg. 8. Cancel. gloſ. 2. num. 2. cum ſeqq.

3 Quis autem dicatur pauper, dixi in tract. de clauſulis vſuſfreq. clauſ. 30. num. 7. cum ſeqq. ſecundum Lugdunen. impreſſion.

4 **Cum ceſſet cauſa mandati.** Notatur ad hoc quòd mandati cauſa ceſſante ceſſat mandatum, vt per Tiraquel. in tractat. ceſſante cauſa part. 1. num. 180.

5 **De cætero non tenetur.** Ergo gratia expectatiua amittitur per affectionem incompatibilis, vt per Flamin. Pariſ. de reſignation. benefic. lib. 1. q. 1. num. 19.

6 In gloſ. [Pauper] ibi (*hac enim Decretalis loquitur de forma, que providet neceſſitati pauperum*) Notatur ad hoc quòd conferre beneficium pauperi clerico potius dicitur iuſtitia, quàm gratia, cū illi ſit debitum, & propterea reſcripta in forma pauperum dicuntur reſcripta iuſtitie, vt per Staibil. de liſteris gratia S. nona forma pauperum ſub num. 5. Caſador. deciſ. 8. num. 9. de conceſſ. præb. Gon. zal. dicta gloſ. 2. num. 7.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficij pluribus collati prioritas vbi non apparet primo poſſeſſo, deinde maior prærogatiua præfertur, & num. 2.
- 3 Collatio facta ab Epifcopo tanquam maiore præualeat factæ ab ipſius Vicario.
- 4 Collatio quando eſt facta duobus à diuerſis eodem die nec apparet cui prius fueris facta, potior eſt conditio poſſidentis.
- 5 Prouiſus à Papa præfertur prouiſo à Legato, vel Nuncio.
- 6 Legatus de Latere concurrere poteſt cum Ordinarijs.
- 7 Ordinarij collatio præualeat quando in ea poſita eſt bora, & in collatione Papa, vel Legati non.
- 8 Prius, et poſterius dicitur ratione vnus horũ.
- 9 Beneficij in collatione vbi eſt dubium quis debeat præferri, tunc præfertur qui prius adeptus eſt poſſeſſionem, & in ea eſt.

Cap. Si à Sede. XXXI.

1 **P**apa, vel eius Legatus quando cõfert beneficium vni, & Ordinarius alteri eodem die, itaut nõ poſſit conſtare de prioritate collationis, tunc erit potior cõditio poſſidētis, & ſi neuter poſſidet, præfertur electus à Papa, vel Legato propter ampliorẽ prærogatiuã. Colligunt exi Ord. Lap. Abb. Arch. Gem. Io. And. Anch.

Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuan. in ration. lib. 3. pag. 91. Alagon. in compend. pag. 393 remisiuè Ximen. in concordat. par. 2.

2 Hanc eandem cõcollat, ex hoc tex. defumunt *Gig. de pensib. q. 6. nu. 21. Cott. in memorabil. verbo Hora, Mascard. de probat. concl. 314. Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 1. 1. num. 67. vers. & hoc idem pag. 568. col. 2. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 4. collect. 1442.*

3 Vnde collationem factam ab Episcopo tanquam à maiore præualeat, & factam ab ipsius Episcopi Vicario, qui inferior est, prorsus submouere tradunt per hunc tex. *Mascard. d. conclus. 314. nu. 2. Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus num. 12. 1. & 123. Cald. Pereira de resolut. empty. cap. 12. num. 16.*

4 *Erit potior conditio possidentis.* Nota: tur ad hoc quòd quando collatio est facta duobus à diuersis eodem die, nec appareat qui prius fuerit facta, potior est conditio possidentis, vt per *Menoch. de interd. remed. 4. ad ipis. possess. num. 797. & de arbit. lib. 2. casu 48. num. 10. cum seqq. Rebuff. de pacific. possess. nu. 297. cum seqq. Tiraq. de iure primog. q. 17. opin. 11. nu. 1. & opin. 12. nu. 2. Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo beneficium vers. secundo pag. mibi 20. D. Barbos. in l. 1. ff. solut. matrim. par. 2. nu. 4. Pute. decis. 120. lib. 1. in correct. vbi dicit decisum habere locum siue possessio eodem die, siue ex interuallo capta fuerit.*

5 In glos. [Legato] ibi (*Quid dices si Papa contulit vni, & Legatus alteri, &c.*) Notatur ad hoc quòd prouisus à Papa præfertur prouisus à Legato, vel Nuncio, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 3. proœm. num. 119.* Nam Legatus de Latere concurrere potest cum Ordinarijs, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. 17. num. 16. vers. secundo, Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 2. proœm. num. 54. & §. 3. proœm. nu. 7.* ait quod Legatus præuenire potest Episcopum, & quof. libet Ordinarios.

7 In glos. [Nec appareat] ibi (*vel in ipsi litteris dicitur de hora*) Notatur ad hoc quòd quando in collatione Ordinarij est apposita hora, & in collatione Papæ, vel Legati non, tunc collatio Ordinarij præualeat, vt per *Cassador. decis. 20. de præbend. Anton. Gomez. l. 45. Tauri num. 148. Rebuff. in tract. de pacific. possess. num. 299. Tiraq. de iure primogen. q. 17. opin. 11. num. 3. & de retractu lig. §. 11. glos. 1. num. 10. D. Barbos. in l. 1. ff. soluto matrim. par. 2. num. 10. vbi Rip. num. 7. & Ias. num. 4. vers. secundo singulariter, & Soccin. num. 11.*

vers. tertio limita, Rot. in Salamantina præstimonij vlt. Ianuory 1614. coram Buratto decis. 514. num. 1. par. 2. recentior.

8 Vnde notari solet ad hoc quòd prius, & posterius dicitur ratione vnus horæ, vt per *Tiraquel. de iure primogen. q. 2. num. 2.*

9 In glos. [Neuter] ibi (*vel uterque nec apparet quis tunc primo, &c.*) Notatur ad hoc quòd vbi est dubium quis debeat præferri in collatione beneficij præfertur qui prius adeptus est possessionem, & in ea est, vt per *Tiraquel. de iure primogen. quest. 17. opin. 12. num. 2. Menoch. conf. 51. num. 40.*

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosus habens Prioratum, vel Ecclesiam Curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ ipso iure vacat primum, quod si statim non dimiseris, efficitur ineligibilis, & priuatur utroque, & num. 2.
- 3 Officia duo nemo potest exercere.
- 4 Officia duo quando vnus ex gratia Principis seruit, utriusq. debes habere salarium.
- 5 Prælati non potest Regularem sibi subditum habilem facere ad duo beneficia etiam sui Ordinis, & Monasterij.
- 6 Beneficium vnitum non causat incompatibilitatem.
- 7 Connexa habentur pro vno.
- 8 Beneficij principis capta possessione aliorum illi vnitorum capta intelligitur.
- 9 Legis promulgata notitiam habentes ante lapsum duorum mensium ad legis obseruantiã tenentur.
- 10 Prioratus, Ecclesie, vel administrationes vnus Monasterij solita per ipsius Monachos gubernari absque sedis Apostolice licentia alterius Monasterij Monachis non debent committi, nec commissi dimitti.
- 11 Prælati non potest suum Regularem cogere ad accipienda beneficia alterius Monasterij eiusdem Ordinis.
- 12 Ecclesia prima vacat per translationem Prælati ad aliam.
- 14 Religiosus vs transeat ad strictiorem Religionem requiritur licentia Prælati sui, quamuis non obtineatur.
- 15 Papa solus dispensat vs Religiosus sine causa transeat ad laxiorem religionem.
- 16 Religiosus ad parem religionem ex causa transire poterit de licentia Abbatis, & Conuentus.

Cap. Cum singula. XXXII.

Religiosus sine auctoritate Sedis Apostolice non præsumat habere duos Prioratus, vel Ecclesiæ curam amimarum habentes, etiam si curâ debeat exerceri per Presbyteros à se præsentatos, & ab Episcopo institutos, nisi vnum beneficium ab alio dependeat, vel adiuuicem sint conexa. Et si habens vnum alterum recipit, primum statim dimittere tenetur, quo ipso iure est priuatus, quod si non fecerit repetitū debet ab utroque, & efficitur ineligibilis. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Arabid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 191. Alagon. in compend. pag. 394. remisiuè Ximen. in concordans. par. 2.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Hoied. de incompatibil. benefico. par. 1. cap. 2. num. 3. Campani. in diuers. Iuris Canon. rub. 12. cap. 7. num. 17. subijcientes text. in præsentī non modo explicandum esse de Monacho, sed de Religioso quocunque.

3. Cum singula officia sint singulis committenda personis.

Notatur ad hoc quod nemo potest duo officia exercere, vt per Tiraq. de consis. par. 3. limit. 30. num. 38. Auiles ad cap. 1. Prætorum 4. nu. 1. fol. 29. verso. Quando vto vna persona ex Principis gratia duo officia seruit, vtrumq; debet habere salarium, vt per Auil. ad d. cap. 1. Prætor. fol. 30. Azened. ad Curiam Pijau. lib. 3. cap. 2. num. 9. Azor. in sit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 7. q. 3. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo distributiones, vers. primum pag. mihi 116.

5. Absque Sedis Apostolice auctoritate.

Ergo Prælatum non potest Regularē sibi subditum habilem facere ad duo beneficia etiam sui Ordinis, & Monasterij, vt per Nau. comment. 4. de Regularib. num. 23. vers. quarto.

6. Nisi forte vnus ex eis ab alio, &c.

Notatur ad hoc quod beneficium vnitum non causet incompatibilitatem, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 5. §. 7. num. 21. Nam connexa habentur pro vno ex Surd. decis. 78. nu. 13. itaut per collationem principalis habeatur vtrumq; glof. verbo de iure in cap. gratia, de rescriptis hoc lib. Rot. in Verdunen. Decanatus 9. Martij 1590. coram Card. Lancello. sen. impressa per Nicol. Garc. de Benefic. par. 5. cap. 1. nu. 270. Et capta possessione Ecclesiæ,

seu beneficij principalis, aliorum illi vnitorum capta intelligitur, vt per Ferret. conf. 236. num. 8. Gonzal. d. glof. 5. §. 7. num. 6.

9. In glof. [Peruenier] tibi (& sic se perueniat ante duos menses à tempore publicationis, etc.) Notatur ad hoc quod habentes notitiam, & scientiam legis promulgatæ ante lapsam duorum mensium ad legis obseruantiam tenentur, & obligantur, vt per Azor. in sit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 3. quæst. 8. Sayr. in clauī Regia lib. 3. cap. 5. num. 10.

§. Prohibemus.

10. Prioratus, Ecclesiæ, administratio, vel officia vnus monasterij consueta gubernari per Monachos eiusdem monasterij non committantur Monachis alterius monasterij, & commissa reuocentur, qui secus fecerint, & commissa non reuocauerint ea vice sunt priuati potestate ordinandi, & si loca non sint exempta ordinem Episcopis, si exempta Papa. Recipientes, & eligentes sunt ineligibiles ipso iure. Colligunt *Dofiores citati in princ. texti.*

11. Ex principio huius §. colligitur Prælatum non posse suum Regularem cogere, ad accipienda beneficia alterius monasterij eiusdem Ordinis, vt per Nau. comment. 4. de Regularibus num. 23. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 2. num. 51.

12. Nisi canonicè transferatur, &c.

Notatur ad hoc quod per translationē Prælati ad aliā Ecclesiā vacat prima Ecclesiā, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 15. num. 48.

13. In glof. [Canonicè] De materia huius gl. late egi in collect. ad d. licet de Regul. in Decretal.

14. In ead. glof. ibi (vt si transeat ad strictiorem Religionē sufficiat licentia sui Prælati etiam si nō obtineatur) Itā Menoch. de arb. cas. 421. n. 3. Fr. Emm. 99. Regul. tom. 3. q. 52. art. 3. Sanch. in præcepta Decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 7. nu. 32.

15. In ead. glof. ibi (sed si transeat ad laxiorem sine causa solus Papa dispensat) Itā Sanch. d. lib. 6. cap. 7. n. 67. Menoch. de arbit. casu 421. nu. 16. Fr. Barth. de Vecch. in praxi obseruanda in admittend. ad Relig. stat. nouis. disp. 15. dub. 5. n. 1.

16. In ead. glof. ibi (si ad parem ex causa transire poterit de licentia Abbatis, & Conuentus) Reserunt, & sequuntur Monach. bic. nu. 4. & Anch. nu. 2. Rebuff. in praxi benef. tit. de translat. Monach. nu. 7. Lesi. de iustit. lib. 2. cap. 40. dub. 13. num. 107. vers. dico secundo, Sanch. d. cap. 7. num. 49. Miranda tom. 1. q. 31. art. 3. concl. 2. Fr. Barshol. de Vecchis d. dub. 5. num. 7.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

1. *Monachi, vel Canonici absentes si non vocentur ad receptionem, vel collationem, debent dicere de contemptu nisi consuetudo habeat eos non vocari.*
2. *Canonici non eliguntur, sed recipiuntur.*
3. *Canonici si est in loco unde vocari debet, & non vocatur, potest facere cassare electionem factam eo absente.*

Cap. Cum in Ecclesijs. XXXIII.

Canonici quando in Ecclesia accipiendi sunt, vel conferenda beneficia, praesentes Canonici, si commodè fieri potest, debent vocari absentes, nisi consuetudo sit in contrarium. Et ubi non est talis consuetudo si absentes non vocati instant, omnia attentata sunt reuocanda. Colliguntur ex Ordinar. Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Dominis. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 94. Alagon. in compend. pag. 394. remissive Ximen. in concordant. par. 2.

2. *Canonicoꝝ receptio, si non eliguntur sed recipiuntur, vt per Bar. de off. 223. u. si.*

3. *Alioquin quod in eorū absentia, &c.*
Notatur ad hoc quòd Canonici si est in loco unde vocari debet, & non vocatur, potest facere cassare electionem factam eo absente, vt per Regus. de voce Canon. in Capitulo quast. 39. a princip.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

1. *Beneficia morientium etiam in loco vicina Curiae Romanae per duas diatas legales, vel Sede ipsa vacante ibi causam, domicilium, vel originem non habentium, sed Curialium, & ibi causa Romana Curia morantium, vel translata Curia eam sequentium, & in itinere decedentium, vel in loco unde recessit Curia, in qua remanserant infirmi, conferri nequeunt per alium, quam per Papam.*
2. *Beneficia resignata coram Papa in Curia sunt reseruata reservatione iuris.*
3. *Beneficium illud dicitur vacare apud Sedem, vt sit reseruatum, quod vacauit in locis vicinis ipsi Sedi Apost. & Rom. Curiae.*
4. *Reseruatio quoad beneficia Vrbs non habet locum in ijs, qui in Vrbe degunt, ratione*

originis, vel domicilij, nisi etiam Curiam sequantur.

5. *Subditus quis dicitur magis ratione domicilij, quam originis.*

Cap. Praesenti. XXXIV.

Beneficium vacans apud Sedem per solum Papam est conferendum, quod locum habet in Curialibus, seu Nuncijs, qui in eundo, vel redeundo moriuntur in locis vicinis Curiae, id est intra duas diatas legales. Idem si Sede vacante Curialis peregrinationis, infirmitatis, recreationis, seu alia causa in loco vicino moriatur, dummodo ibi domicilium, vel domus propria non existat. Item si quis habet domum, ubi degit in Curia, & ibi moriatur beneficia non conferuntur per solum Papam, quia non dicuntur vacare in Curia. Si vero Curia recedat ab vno loco, & aliquis Curialis officialis ibi remanet, vel dum sequitur Curiam moriatur, licet in loco distanti, collatio spectat ad Papam, quia dicitur vacare in Curia. Colliguntur ex Ordinar. Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Archidiacon. Anchar. Dominis. Butr. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 94. Alagon. in compend. pag. 394. remissive Ximen. in concordant. par. 2.

2. *Ab ipsa obtinere noscuntur, &c.*

1. *Notatur ad hoc quòd beneficia resignata coram Papa in Curia sunt reseruata reservatione iuris, qua beneficia vacantia in Curia dispositioni Sedis Apost. reseruantur, vt per Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. q. 5. nu. 54.*

3. *Si eos in locis vicinis ipsi Curiae, &c.*

Notatur ad hoc quòd illud beneficium dicitur vacare apud Sedem vt sit reseruatum, quod vacauit in locis vicinis ipsi Sedi Apost. & Romanae Curiae, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 43. num. 45. cum seqq. Azor. insitit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 34. q. 6. vers. porro, Nicol. Garc. de benef. par. 5. cap. 1. num. 70. Viuian. in praxi Insuper. lib. 4. cap. 1. num. 13. in vltima impressione.

4. *Sane si quis in loco, &c.*
Notatur ad hoc quòd reseruatio quoad beneficia Vrbs non habet locum in ijs, qui in Vrbe degunt ratione originis, vel domicilij, nisi etiam Curiam sequantur, & Curiales existant, vt per Rot. decis. 616. nu. 1. in 1. collect. nouissimarum, alias part. 4. diuers. & fuit resolutum in Romana beneficiatus

cius S. Petri 27. Januarij. 1593. coram Card. Blanchetto, refert Nicol. Garc. de benef. par. 5. cap. 1. num. 83.

5 In glof. [Originis] ibi (certe satis idem pu- to, &c.) Notatur ad hoc quod quis dicitur subditus magis ratione domicilij, quàm originis, vt per Tiraq. de retrac. lig. §. 9. glof. 2. nu. 2. Cald. Pereira in responfo pro Ferdinando Pereira num. 3.

S V M M A R I V M.

1 Papa mors tollit ne Parochiales Ecclefia in Curia vacare dicantur, & num. 2.

3 Text. hic corrigi extrauag. pia, hoc fit inter communes.

4 Text. in præfenti procedit tantum in Parochialibus in Curia vacantibus, & non referuatis alia ratione.

5 Dicitur libere, idem importat hic, id est sine aliquo referuationis obftaculo.

Cap. Si Apostolica Sede. XXXV.

1 **P**arochi quando moriuntur Romæ Sede Apost. vacante, vel ante mortem Papæ, sed vacante Sede huiusmodi Parochiales Ecclefia non sunt adhuc prouifæ, prouifio illarum spectabit ad Ordinarios non obstante dispositione cap. licet 2. eod. Colligitur ex Ordinar. Lap. Abbas Arabid. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franç. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 95. Alagona in compendio pag. 395. remiffiue Ximen. in concordant. par. 2.

2 Hanc eandem conclusionem firmant Rebuff. in praxi benef. sic. forma noua prouif. verbo dummodo tempore data præfentium num. 14. Paul. Granut. ad Simon. q. 47. nu. 12. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. S. 5. proem. num. 125. cum feqq. & glof. 24. num. 111. & 117. Ioan. Anton. Masob. in fua praxi habendi concursum ad Parochiales Ecclefias vacantes requif. 7. dub. 43. & 44. fecundum Roman. impress. Praefec. in praxi Epifcop. part. 2. cap. 5. num. 12. Nicol. Garc. de benef. part. 5. cap. 1. a num. 101.

3 vbi num. 102. subdit quod cum text. in præfenti fit posterior Extrauag. pia. 1. de præbend. inter communes, illam quantum ad hoc cor- rexerit, & num. 106. ait quod quamuis per Extrauag. Clem. V. Est in temporalium 3. de præbend. inter communes, quæ est posterior, fit derogatum huic text. tamen illa Extrauag. erat temporalis, & cum fuo conditore expira- uit, vt apparet ibi.

4 Text. in præfenti videtur solum procedere in Parochialibus in Curia vacantibus, & non in referuatis alia ratione, vt per Franc. in cap. statutum num. 6. sup. hoc eod. tit. Casp. de Peru. de referuat. q. 5. Nicol. Garc. d. cap. 1. num. 103. quicquid dicant Zerol. in praxi Epifcop. part. 1. verbo beneficium S. 3. diffo. 10. & par. 2. verbo referuatio S. 5. Gonzal. d. S. 5. proem. 2. num. 137. Vtrum autem quoad Parochiales viuente Papa vacantes fit derogatum huic cap. vide Nicol. Garc. d. cap. 1. m. 107. cum feqq.

5 Libere. Id est sine aliquo referuationis obftaculo intelligit Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 53. nu. 25.

S V M M A R I V M.

1 Gratia alicui concessa vt promittere possit perfonis idoneis in certa Ecclesia perfonis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis, secus si perfonæ efient expressæ, & num. 2.

3 Declaratur text. in cap. si super gratia, 9. de officio deleg. hoc lib.

4 Clausula contradicte, &c. vñ, & effectus, remiffiue.

5 Dispensandi potestas est late interpretanda, quando ea conceditur ad dispensandum cum perfonis non expressis, at strictè intel- ligitur vbi exprimuntur perfonæ cum quibus est dispensandum.

6 Delegati potestas expirat ipfo iure mortuo delegante re integra.

Cap. Si cui nulla. XXXVI.

1 **G**ratia concessa alicui vt conferat beneficia referuata Sedi Apostol. perfonis idoneis, si re integra concedens moriatur, gratia non expirat si perfonæ prouidendæ non erant expressæ, secus vero si expressæ erant. Colligitur ex Ordinar. Lapus Abbas, Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Domin. Monach. Butr. Franç. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 95. Alagon. in comp. pag. 395. remiffiue Ximen. in concord. part. 2.

2 Hanc eandem conclusionem firmant Fr. Emman. queft. Regulari. tom. 1. queft. 9. art. 1. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 28. num. 64. 81. & 86. Nicol. Garc. de benef. par. 6. cap. 2. num. 301. vbi intelligit.

3 Non obstat text. in cap. si super gratia 9. sup. de officio deleg. hoc lib. dum indistinctè habet gratiâ non expirare morte concedentis etiâ re integra,

integra, quia distinguere oportet quando gratia rescriptum refertur ad eum, cui gratia fit, etiamsi causa delegationem contineat alteri directam, quia tunc mortuo concedente gratia non expirat arg. cap. detet. de regulis iuris hoc lib. & procedit. d. cap. si super quod obtinet etiamsi gratia alterius favorem, vel utilitatem includat, & intelligitur tex. hic in prelo idem solum. Quando vero rescriptum gratia non refertur ad eum, in cuius favorem gratia fit mortuo concedente expirat si res integra sit vel superis, quia si quis mandat feruam in genere non inspicitur scientia ementis, si in specie inspicitur mandantis, sic gratia in genere facta primo responso huius tex. mēsurato ex persona donatarij, id est Episcopi, an expiret, vel non, & gratia in specie facta in secundo responso huius tex. ex persona donantis, id est Papæ, cuius morte expiravit, & sic procedit tex. in vers. secus si super. Colliguntur concordia ex Morla in emporio iuris par. 1. tit. 2. in preclud. num. 108.

4. *Contradictores eadem auctoritate, etc.*

De vi, & effectibus huius claus. egilate in tract. de clausulis vsu freq. claus. 33. secundum Lugdun. impress.

5. *Non expirat, &c.* Notatur ad hoc quod potestas dispensandi est late interpretanda quando ea conceditur ad dispensandum cum personis non expressis, ac strictè intelligitur ubi exprimuntur persone cum quibus est dispensandum, vt per Pute. decis. 39. num. 2. lib. 3. in correctis, Sánchez, de Matrimon. lib. 8. disp. 2. num. 6. Cou. de sponsalib. p. 2. cap. 8. §. 8. sub num. 9.

6. *Illam quidem expirat omnino.* Notatur ad hoc quod potestas delegata expirat ipso iure mortuo delegante re integra, vt per Sánchez, de Matrimon. lib. 8. disp. 28. nu. 40. vbi citat Marant. de Ordin. iudic. par. 4. disp. 5. an iudicium sit Ordinarium num. 61. Bellem. decis. 542. nu. vnic. Mandos. ad reg. 10. Cancel. de annali q. 2. num. 4. Ceuall. commun. contra communes q. 424. in fine, & alios.

S. P. M. M. A. R. I. V. M.

1. *Episcopus, qui ex licentia circa incertos concessa absque titulo ad Sacros Ordines clericos promouet, eis tenetur prouidere, si vero dedit licentiam suis vs ad quocunque ordinantur, tenetur ille, qui dedit licentiam.*

2. *Ordinans non habentem titulum an, & quando teneatur prouidere sic ordinato, remissiuè.*
3. *Ordinans non tenetur alere ordinatum, sine titulo quando de alterius mandato ordinauit.*
4. *Patrimonium non est necessarium in ordinatis ad minores Ordines.*
5. *Expressio relatiua non sufficit cum quid certum, & expressum requiritur.*
6. *Transactio valet super preteritis alimentis, non autem super futuris.*

Cap. Si Episcopus. XXXVII.

1. **D**ioecesanus si dat facultatem alteri Episcopo ordinandi, quos vult in sua diocesi nullis expressis, & ille non habentem titulum ordinari, ordinans tenetur ministrare necessaria vitæ donec obtineat beneficium, si expressit personas tenetur dioecesanus. Si vero dedit licentiam suis vs ad quocunque ordinentur, tenetur qui dat licentiam. Colliguntur ex Ordin. Lap. Abb. Io. Andr. Gem. Arch. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viliam. in ration. lib. 3. pag. 96. Alagon. in compend. pag. 396. remissiuè Ximeni in concordant. par. 2.

2. *Tenebitur vitæ necessaria ministrare.* An, & quando ordinantes non habentem titulum teneantur prouidere sic ordinato de sufficienti beneficio, illique interea subministrare vitæ necessaria, dixi late in tract. de offic. & potest. Episc. p. 2. alleg. 20.

3. *Non qui ordinant, sed qui tribuunt licentiam, &c.* Notatur ad hoc quod ordinans non tenetur alere ordinatum sine titulo quando de alterius mandato ordinauit, vt per Surd. de alimentis. tit. 7. q. 37. num. 51.

4. In glos. [Ad Sacros] ibi (ideo dicit quia prouidatis ad minores, &c.) Ita Fr. Emman. in sum. c. 15. concl. ult. tom. 2. Fläm. Paris. de resignat. benef. lib. 2. q. 6. n. 5. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 18. num. 5.

5. In glos. [Certas] Notatur ad hoc quod expressio relatiua non sufficit cum quid certum & expressum requiritur, vt per Tiraq. de iure mariti glos. 7. num. 58.

6. In glos. [Ad premissa] ibi (& alimenta pasto alimentarij non tolluntur, &c.) Notatur ad hoc quod valet transactio super preteritis alimentis, non autem super futuris, vt per Gig. de pension. q. 51. n. 27. Menoch. de arbitr. casu 170. Lar. in l. si quis a liberis S. par. 5. n. 52. et n. 75. ff. de liberis agnos.

agnosc. Gutier. de Iuram. confirmat. part. 3. cap. 3. Surd. de aliment. tit. 5. q. 1. num. 40. & tit. 6. q. 10. num. 1. & tit. 8. pruis. 56. num. 4. Morl. in emporio Iuris part. 1. tit. 4. in prælud. à nu. 40. Al. iuvin. conf. 73. num. 1. D. Barbof. in l. 1. part. 4. num. 9. ff. soluto matrim. Rebell. de obligat. iustit. part. 2. lib. 16. q. fin. num. 2. Cardin. Medic. de sacris, & ambig. conuent. tom. 2. lib. 26. tit. 3.

95. aliàs 6. de iudic. omnemquæ perdidit possessionem, ita quod in ea perdurando diceretur intrusus ad instar alterius cuiuscunque, qui esset titulo beneficij priuatus Paris. conf. 143. num. 18. vol. 4. Crauet. conf. 341. num. 3. Gig. conf. 20. num. 9. A quo tempore autem resignans beneficium desinat lucrari fructus late agit Nicol. Garc. de benef. par. 2. cap. 1. num. 125. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 *Papa si dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantis, vel ad Papam deuoluta, & deinde aliquid de his conferat specialiter, vel conferri mandet, species generi derogat, ita quod secundo beneficium debetur.*
- 2 *Gratia specialis derogat generali in litteris gratiæ.*
- 3 *Resignans non potest amplius se intromittere in beneficio resignato.*
- 4 *Resignans post expletâ resignationē habetur pro mortuo quoad illud beneficium resignatū.*

Cap. Quamuis. XXXVIII.

Papa si dat facultatem v. g. conferendi beneficia in genere, vel beneficia deuoluta ad Sedem Apost. si antequam Episcopus conferat, Papa alicui certæ personæ confert, vel mandat alicui conferri, tenet collatio Papæ, non Episcopi, quia posterior specialis derogat primæ gratiæ generali, licet in speciali non fiat mentio de generali. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dom. Monach. Butr. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 97. Alagon. in comp. pag. 396. remissive Ximen. in concordant. part. 2.

- 2 *Nam primæ generali gratiæ, &c.* Notatur ad hoc quòd in litteris gratiæ specialis gratia derogat generali, & ei præfertur, vt per *V. Alasc. consult. 72. num. 3.*
- 3 *In glos. [Cedentium] ibi [quod cedens esset mortuus quoad beneficium, cui cessit] Notatur ad hoc quòd resignans non potest amplius se intromittere in beneficio resignato, vt per *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. quæst. 16. num. 8.* nam post expletam resignationem habetur pro mortuo quoad illud beneficium resignatum, *Campanil. in diuersorio Iuris Canonice. rub. 11. cap. 27. num. 60. vers. alterum quod in dicta, abdicauitque à se propterea omne ius teste Crescent. decis.**

S V M M A R I V M.

- 1 *Reuocatio gratiæ non tollit ius quæsitum sed quærendum, nisi ius annexionis aliud inducat, nec tamen tollit ius quærendum annexum Iuri digniori iam quæsitum.*
- 2 *Gratia re integra non extinguitur per mortem Papæ eam concedentis.*
- 3 *Consuetudine introduci potest quod quis habeat dignitatem, & canonicatum in eadem Ecclesia.*

Cap. Si is, cui. XXXIX.

Reuocatio gratiæ non tollit ius acquisitum, sed acquirendum, quod non est connexum cum digniori acquisito, nec tollit acquirendum, quod non est connexum cum digniori acquisito, v. g. fuit facta gratia alicui de acquirendo Canonicatum, præbendam, dignitatem, acquisiuit Canonicatum, & non dignitatem, & reuocatur gratia, si Canonicatus erat coniunctus dignitati non reuocatur gratia pro dignitate, si non erat annexus admittitur, idem de præbenda. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Gemin. Io. Andr. Archid. Anchar. Butr. Domin. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 95. Alagona in compen. pag. 396. remissive Ximen. in concor. par. 2.

- 2 *Prædecessorum nostrorum, &c.* Ergo per mortem Papæ concedentis gratiam, non extinguitur gratia etiam re integra, vt per Doctores, quos citauit in *collect. ad c. relatum 19. nu. 5. de offic. deleg.*
- 3 *Non sic autem si Canonicatum, &c.* Notatur ad hoc quòd consuetudine introduci potest quòd quis habeat dignitatem, & Canonicatum in eadē Ecclesia, vt per Doctores quos citauit in *coll. ad c. eā te n. 7. de rescriptis.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Reuocatio gratiæ obest expectanti præbendam*

bendam, & decreti interpositio etiam ignoranti

- 2 *Claus. Antefertri, quam vim, & effectum habeat, remissiue.*
- 3 *Claus. decreti irritantis ligat etiam ignorantes.*
- 4 *Ius ad rem facilius tollitur, quam ius in re.*
- 5 *Claus. decreti irritantis annullat actum contra factum ipso iure.*
- 6 *Dictio, penitus, denotat nullitatem actus ipso iure.*
- 7 *Collatio Canonica per se solum absque traditione possessionis, eiusq. apprehensione ius in re tribuit.*
- 8 *Beneficium non dicitur vacare per habentem solum ius ad rem.*

Cap. Quodam. X L.

SI tibi detur canonia cum expectatione præbendæ vacaturæ, & mihi eadem gratia concedatur cum clausula *Antefertri*, deinde vacat præbenda, & tibi confertur ignoranter, interit reuocatur gratia, & mox eadem præbenda mihi confertur. Quæritur cui debeat? Resp. quod nulli, non tibi propter clausulam *Antefertri*, nec mihi quia est reuocata gratia. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Ansb. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 98. Alagon. in comp. pag. 397. remissiue Ximen. in concord. par. 2.*

2 *Voluit antefertri.* De vi, & effectibus clausulæ *Antefertri*, egi latè in tract. de clausulis vsusfreq. claus. 8. secundum Lugdunen. impress.

3 *Licet ab ignorantibus, &c.* Ergo clausula decreti irritantis ligat etiam ignorantes, vt per Doctores citatos in collect. ad cap. si eo tempore, de elect. hoc lib. & d. tract. claus. 40. num. 7.

4 *Ius vero, &c.* Notatur ad hoc quod ius quàm ius in re, vt per *Menoch. conf. 36. n. 5.*

5 *Penitus est sublatum.* Notatur ad hoc quod clausula decreti irritantis annullat actum contra factum ipso iure, vt per *Menoch. conf. 83. n. 7. cum seq. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 4. q. 9. 6 nu. 29.* Nam dictio illa, *penitus*, denotat nullitatem actus ipso iure, vt tradunt *Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 2. 1. num. 75. Nicol. Garc. de benefic. p. 8. c. 1. n. 5.* & plures citati à *Cened. ad Sextum collect. 25. num. 3.*

7 In glos. [Collatio] ibi (*quia si præcessisset*

collatio ius habuisset non ad rem, sed in re.) Notatur ad hoc quod sola canonica collatio absque traditione possessionis, eiusq; apprehensione ius in re tribuit, vt per *Couar. lib. 3. vari. cap. 16. n. 1.* Vacare enim non dicitur beneficium per habentem solum ius ad rem, vt aduertit *Gonz. ad reg. 8. Cancel. gl. 15. §. 2. n. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Mandatum de prouidendo de beneficio ad collationem Capituli pertinente non tangit ius singularis, & num. 2.*
- 3 *Mixtum nunquam comprehenditur sub simplici nisi simus in materia fauorabili, & latè interpretanda.*
- 4 *Beneficia per vices mensum, vel alternis temporibus à pluribus conferri possunt.*

Cap. Mandatum. X L I. & Vlt.

Mandatum Papæ, vt prouideatur quis de beneficio pertinente ad collationem Capituli, non extenditur ad beneficia, quæ Canonici aliquis vt singularis solet conferre. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 99. Alagon. in compend. pag. 397. remissiue Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 2.*

2 Hanc eandem cõclusionem ex hoc text. desumunt *Ros. decis. 3. & 4. de concess. præben. in antiq. Felin. in cap. eam te num. 13. vers. aliud singuli, & n. seq. de rescript. Rebuff. in tract. nomination. q. 8. nu. 31. & 32. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. nu. 18. & 19.*

3 Ratio est quia sub simplici nunquam comprehenditur mixtum, & è conuerso, nisi simus in materia fauorabili, & latè interpretanda, *Mandol. in reg. 10. Cancel. q. 3. num. 9. & 10. Sard. conf. 453. num. 49. Farinac. fragm. crim. p. 2. lit. M. num. 2. q. 1.*

4 In glos. [Statuto] ibi (*est forse consuetudo vel statutum quod beneficia vacantia primo mense, &c.*) Notatur ad hoc quod beneficia, per vices mensum, vel alteris temporibus à pluribus conferri possunt, vt per *Tiraq. de iure primog. q. 17. opin. 5. num. 2.*

De Clerico ægrotante. Tit. V.

S V M M A R I V M.

- 1 *Coadiutorum Episcoporum, & suorum Superiorum*

rriorum datio est de maioribus causis, & spectat ad solum Papam, potest tamen Episcopus senior, vel infirmitate perpetua impeditus de consensu maioris partis sui Capituli sibi auctoritate Apostol. vnum, vel duos coadiutores assumere, & si demens fuerit Capitulum, aut dua partes ipsius hoc facient.

2. *Papa solius est coadiutores Episcopis, vel eorum superioribus dare.*
3. *Delegata magis quam Ordinaria videtur concessa iurisdictione quando constat ex verbis quod non auctoritate officij, sed auctoritate concedentis quis cognoscit.*
4. *Mente captus dicitur ille, qui interrogatus ad rem non respondet, et mentis sui sensum nescit explicare.*
5. *Statutum loquens de infirmis, habet locum in senibus.*
6. *Episcopo senio confecto ita licet coadiutorem sibi assumere, quemadmodum & ægroto.*
7. *Actus LX. annorum requiritur quando coadiutoria conceditur propter ingrauescentem ætatem coadiuti.*
8. *Coadiutoria quando conceditur propter corporis debilitatem narratam, debet talis debilitas verificari, que per se aggrauat corpus sine spe futura prosperitatis.*
9. *Coadiutor datus Episcopo, vel alteri collatori infirmo, vel aliàs impedito potest conferre beneficia.*
10. *Præscriptio immemorialis non sufficit aduersus Principi referuata.*
11. *Alienatione immobilium prohibita censetur & mobilium pretiosorum prohibita.*
12. *Immobilium loco habetur res mobiles pretiosæ.*

Cap. Pastoralis. Vnic. Bonif. VIII.

COADIUTORES Episcopis, vel eorum superioribus dare spectat ad Papam, quia est de causis maioribus, non obstante Constitutione contraria. Item conceditur facultas Episcopo, qui ob senium, vel aliud impedimentum perpetuum suum officium nequit exercere, vt possit de sui consilio, & assensu Capituli, vel maioris partis vnum vel plures coadiutores assumere ad officium exercendum; & si Episcopus fuerit demens, vel nequit exprimere quod velit, Capitulum, vel duæ partes eligant prædictos, & si in vtroque casu Episcopus renuat coadiutores, & dicat

se illis non egere, Capitulum nil innouet, sed omnia notificet Pontifici. Item coadiutores Prælatorum recipient sumptus moderatos ab eorum Ecclesijs, & reddant rationem eisdem Prælati si sunt sanæ mentis, & Capitulo, & si adhuc non reddiderint, reddant successibus Prælatorum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin. Franc. Vian. in ration. lib. 3. pag. 115. Alagon. in compend. pag. 405. remissive Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2. Et referendam ad Sedem Apostol.

Notatur ad hoc quod solius Papæ est coadiutores Episcopis, vel eorum superioribus dare, vt tradunt Gamb. de officio, & potest. Legati de Latero sit. de coadiutorib. num. 4. Flamin. de resign. benefic. lib. 7. q. 20. num. 14. Quarant. in sum. Bullarij verbo Archiepiscopi auctoritas num. 9. Campan. in diuers. Iuris Canonici rub. 7. cap. 6. num. 105. vers. est tamen, quos refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 50. num. 8.

3. *Auctoritate Apostol.* Notatur ad hoc quod quando constat ex verbis quod non auctoritate officij, sed auctoritate concedentis quis cognoscit, magis delegata, quam Ordinaria hoc casu videtur concessa iurisdictione, vt per D. Barbosa. in l. cum prator §. 1. nu. 33. ff. de iudic.

4. *Demens fuerit, & quid velit, aut nolit exprimere nesciat.* Ergo mente captus dicitur ille, qui interrogatus ad rem non respondet, & mentis suæ sensum nescit explicare, aut memoriam non habet ordinatam, vt per Xuar. alleg. 1. num. 4. Mascard. de probationib. concl. 5045. num. 5.

5. *Senio, aut incurabili morbo.* Ergo statutum loquens de infirmis, in senibus locum habet, vt per Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 60. num. 7.

6. Notatur ad hoc quod Episcopo senio confecto ita licet coadiutorem sibi assumere, quemadmodum & ægroto, vt per Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 46. num. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 9. num. 21. cum seqq. vbi num. 84. cum seqq. tenet quod ætas sexaginta annorum requiritur quando coadiutoria conceditur propter ingrauescentem ætatem coadiuti. Et quando propter corporis debilitatem

debilitatem narratam conceditur coadiutoria, debet talis debilitas verificari, quæ per se aggrauat corpus sine spe futuræ prosperitatis 9 ex *Gonzal. d. S. 9. num. 88. & 89.* Et coadiutor datus Episcopo, vel alteri collatori infirmo, vel aliàs impedito potest conferre beneficia, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 23. nu. 12. remissiuè Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo coadiutor pag. 100. quamuis ex Selu. distinguat Azori. instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 2. §. 9. 15.* quòd quando coadiutor datur Episcopo ob perpetuam amentiam tunc potestatem habet conferendi beneficium, secus vero quando datur adiutor Episcopo ob senium, aliumuè corporis morbū, qui vsum mentis nõ adimit, quia hic non habet ius conferendi beneficia.

10 In gloss. [Non obstante] ibi (*in bis, quæ sibi in signum, &c.*) Notatur ad hoc quòd præscriptio immemorialis non sufficit aduersus Principi referuata, vt per *Valasc. de lute. emphyt. q. 8. num. 36.*

11 In gloss. [Abintentes] ibi (*& intellige de alienatione immobilium, vel mobilium pretiosorum*) Notatur ad hoc quòd prohibita alienatione immobilium, censetur & mobilium pretiosorum prohibita, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloss. 7. nu. 100. & seq.* Nam res mobiles pretiosæ loco immobilium habentur ex traditis per *Molin. de primog. lib. 2. c. 10. nu. 8.*

De Institutionibus. Tit. VI.

S V M M A R I V M.

1. *Capitulum Sede vacante licet beneficia ad Episcopi collationem spectantia conferre non possit, tamen ad illa presentatos instituire potest, & num. 2.*
3. *Potestas instituendi presentatos à patronis ad Capitulum Sede vacante deuoluitur.*
4. *Beneficiorum ad Episcopum spectantium collatio quare ad Capitulum non pertineat, at institutio, & confirmatio sic ostenditur.*
5. *Vicarius generalis ex generali commissione beneficia vacantia conferre non potest, sed potest instituere presentatos.*

Cap. Etsi. I. Bonif. VIII.

1. **CAPITVLVM** Sede vacante non potest conferre illa beneficia iurispatronatus, quorum collatio spectat ad Episcopum, sed potest presentatos à patronis admittere si sint idonei, & in-

stituere eos in beneficijs. Colligunt ex *Ordin. Archiep. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Dominic. Monach. Ansb. Franc. Viu. in ration. lib. 3. pag. 121. Alagon. in comp. pag. 407. remissiuè Ximen. in concord. par. 2.*

2. Hanc eandem concl. ex hoc tex. defumunt *Azori. instit. moral. par. 2. lib. 3. c. 38. q. 1. & 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 4. proom. n. 35. et gl. 9. §. 1. num. 77. Stephan. Quaran. in summa Bullarij verbo Capitulum Sede vacante vers. nono quero, & vers. quæ conclusio, Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 7. num. 51. & 54.*

3. Presentatos tamen à patronis, &c.

Expressè probat hic tex. potestatem instituendi presentatos à patronis ad Capitulum Sede vacante deuolui, vt per *Abb. num. 6. & omnes in cap. 2. ne Sede vac. & in cap. cum olim, de maior. & obed. Rebuff. in praxi tit. de deuolut. à num. 87. & tit. forma Vicariatus num. 132. Selu. de benefic. p. 2. q. 1. nu. 4. Nicol. Garc. d. cap. 7. num. 54.*

4. Quare autè collatio beneficiorum ad Episcopum spectantium ad Capitulum non pertineat iuxta hunc tex. in *princ. & d. cap. 2. Ne Sede vac. at institutio, & confirmatio sic, dubitatur ab aliquibus; sed omiſſa solutione Ioan. And. in cap. quamquam, de elect. lib. 6. afferentis beneficiorum collationem non esse proprie iurisdictionis. Episcopalis iuxta *cap. conquerente, 16. de offic. Ordinar. cap. cum ex iniuncto, ad fin. de heret. quam optime conuincit Abb. in d. c. cum olim, & Selu. d. n. 6.* post alios resoluentes beneficiorum collationem in Ecclesia libera de lure communi ad Episcopum spectare iuxta *cap. omnes 16. q. 7. & ita esse, proprie iurisdictionis Episcopalis, sicq; inferiores hanc potestatem sibi vindicare non possunt, nisi eis aliquo priuilegio, seu legitima consuetudine competat iuxta *cap. cum olim, & cap. auditis, de prescript. Omisſa inquam hac solutione vera differentie ratio ex eo prouenit, quia cum ex confirmatione electionis, seu ex institutione presentationis nullum futuro Prælati præiudicium generetur, quia nulla ei aliquam donationem, seu liberalitatem exercendi occasio aufertur, quippe qui electum confirmare, & presentatum instituere, si digni sint, tenetur, iuxta *cap. postquam 3. de elect. cap. decernimus 16. q. 7. reſcè sit quòd Capitulum huiusmodi actus vtpote non præiudiciales futuro Episcopo exercere possit, quamuis conferre, vtpote illius præiudicium continens, nõ valeat, & sic licet collatio inter fructus****

fructus Episcopatus computetur, non tamen confirmatio, & institutum, quam ratione assignat *Abb. dicitur locis, Selu. d. n. 6.* & reliqui supra citati. Sic aliàs quamvis Vicarius generalis ex generali cõmissione beneficia vacantia conferre non possit *cap. ult. de offic. Vicarij hoc lib. gl. per tex. ibi verbo per se ipsos in cap. statutum, de præbend. hoc lib. Rot. antiq. decis. 1. de renuncias. Rebuff. in praxi tit. de Vicar. in princip. & tit. forma Vicariatus n. 53. Staphil. de litteris gratia tit. de modo vacat. S. modo, Cou. var. lib. 3. c. 20. n. 6. in fine, & n. 7. Flamin. de resign. lib. 7. q. 24. nu. 5. cum alijs citatis per me de officio, & potest. Episcopi. par. 3. alleg. 54. num. 60. potest tamen instituire præsentatos, vt per *glospen. in d. cap. ult. Roland. conf. 47. n. 45. lib. 1. Flamin. d. quæst. 24. num. 7.**

Cap. Si is. H. & Vlt.

- P**æsentatus si aliàs est idoneus licet non sit ordinatus si intra tempus, idest annū Iuris, possit ordinari, non est repellendus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 121. Alagona in comp. pag. 408. remisius Ximen. in concord. par. 1. & 2.*
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. defumūt *Rebuff. in praxi. benefic. tit. de requis. ad collat. bonam nu. 34. Azori. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 8. quæst. 13.*
- 3 *Dummodo aliàs sit idoneus.* Vide quæ late dixi in tract. de claus. vsufreq. claus. 151. secundum *Lugdunen. impress.*

De Concessione præbendæ, & Ecclesiæ non vacan. Tit. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Provideri quando mandat alicui de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem Ordinarius confert, tenet ipsius collatio, etiamsi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reservationem, inhibitionem, & processum super prima vacante.*
- 2 *Beneficij non vacantis collatio facta non valet.*
- 3 *Priuelegium requirit scientiam respectu personæ priuelegiatæ, nam respectu alterius in cuius damnū est nõ desideratur eius notitia.*

- 4 *Lex seu constitutio Principis regulariter non ligat ignorantes.*
- 5 *Clausula decreti irritantis ligat etiam ignorantes.*
- 6 *Episcopus depositus à Papa in Confistorio non potest conferre beneficia à die depositionis quamuis illam ignoret, & habeatur pro vero Episcopo.*
- 7 *Priuelegiū suum statum sortitur effectum à tempore, quo certior de illo fit is, cui cõceditur.*
- 8 *Priuelegium concessum non dicitur perfectum, nec habet vires, donec is, cui conceditur, sit absens sit, illud acceptet.*
- 9 *Præbenda concessio prodest ei, cui conceditur, postquam is de ea notitiam habuit.*
- 10 *Beneficium aliquod si quis vi gratia Apostolica elegerit sine acceptauerit, consummata est gratia, nec poterit, etiam hoc dimisso, aliud petere.*

Cap. Quia. I. Innoc. IV.

VM mandat provideri alicui de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem Ordinarius confert, tenet collatio, etiamsi executor impetrantis fecerit reservationem, inhibitionem, & processum super prima vacatura. Ratio est quia per mandatum non tollitur Ordinarius potestas conferendi nisi post acceptationem, ante quam nihil potest executor. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Io. Andr. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 131. Alagon. in comp. pag. 412.*

- 2 *Quod cum dicta Præpositura dum vacabat, &c.* Notatur ad hoc quòd collatio beneficij non vacantis facta nõ valet, vt per *Boer. dec. 308. n. 1. in princ.*
- 3 *Licet id forsitan suus ignoret Episcopus, &c.* Notatur ad hoc quòd priuelegium requirit scientiam respectu personæ priuelegiatæ, nam respectu alterius in cuius damnū est, non desideratur eius notitia, vt per *Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 36. num. 5.*
- 4 *Nisi postquam ad notitiam peruenit, &c.* Notatur ad hoc quòd lex, seu Constitutio Principis regulariter non

ter non ligat ignorantes, vt per *Azori. instit. moral. p. 1. lib. 5. c. 3. q. 9. Aloys. Ricc. in coll. decif. p. 5. coll. 1580. Farin. fragm. cimin. p. 1. lit. C. à n. 685. cum seqq. & par. 4. conf. 65. in addit. lit. C. vbi plures refert.*

5 *Adijcebantur in super, &c.* Notatur ad hoc quòd clausula decreti irritantis ligat etiam ignorantes, ad quod plures citauit Doctores in *traët. de clausul. vsufreq. claus. 40. n. 7. et in coll. ad cap. si eo tempore, 45. de elect. hoc lib.*

6 *Collatio, quam idem Episcopus, &c.*

Notari solet ad hoc quòd Episcopus depositus à Papa in Consistorio non potest conferre beneficia à die depositionis quamuis illam ignoret, & habeatur pro vero Episcopo, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 127. nu. 27.*

7 *Ex parte vero tua, &c.* Notatur ad hoc quòd

priuilegium suum tantum sortitur effectum à tempore, quo certior de illo fit is, cui conceditur, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 36. n. 2. Azori. instit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 3. q. 5.*

8 Priuilegium enim concessum non dicitur perfectum, nec habet vires, donec is, cui conceditur, si absens est, illud acceptat, vt ex hoc tex. colligunt *Sanch. d. traët. de Matrim. lib. 1. disp. 6. num. 29. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 26. num. 11.*

9 Notatur etiam ad hoc quòd concessio præbendæ prodest ei, cui conceditur, posteaquam is de ea notitiam habuit, vt per *Menoch. de arbitr. casu 185. num. 31.*

10 *Vel ea omissa ex aliqua causa, &c.*

Notatur ad hoc quòd si quis vi gratiæ Apostolicæ elegerit siue acceptauerit aliquid beneficium consummata est gratia, nec poterit etiam hoc dimisso, aliud petere, vt per *Tiraq. in l. boues S. hoc sermone limit. 2. 1. num. 1.*

Cap. Detestanda. II. Bonif. VIII.

1 *P*romissio de beneficio cum se facultas obtulerit, non valet non obstante decisione *tex. in cap. accedens sup. eod.* sicut non valet quæcunque alia promissio per quam directè, vel indirectè aperiri via valet ad beneficia vacatura. Colligunt ex *Ordinar. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Dom. Monach. Franck. Vi. in ration. lib. 3. pag. 131. Alagon. in cõp. pag. 413. remissiuè Ximen. in concor. p. 1. & 2.*

2 Plura, quæ ad ornatum huius text. adduci possunt dixi in *collect. ad cap. 2. & vlt. hoc tit. in Decretal.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Compendium huius tex. refertur.*
- 2 *Factum de succedendo etiam in pijs causis reprobatur.*
- 3 *Lex vel statutum vbi requirit aliquid esse certum, & expressum, quod fit in genere non dicitur certum, & expressum, etiam si genus non possit verificari nisi in vna specie.*
- 4 *Gratia alicui à Sede Apost. concessa, vt ei prouideatur de præbenda, dignitate, aut alio beneficio, intelligitur de primo, nec is, cui ea gratia concessa est, admittitur ad secundum nisi ex causa.*

Cap. Ne captandæ. III.

1 *L*itteras Sedis Apost. habens super primo beneficio, dignitate, vel præbenda, quod duxerit acceptandum, certum acceptare non potest, sed primum, quod vacabit, vel ex causa, secundum, vel vterius poterit acceptare. Reseruaciones, processus, & decreta contra hoc facta non valent. Colligunt ex *Ordinar. Lap. Abb. Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin. Franc. Viuitan. in ration. lib. 3. pag. 132. Alagon. in compend. pag. 413. remissiuè Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Mortis alienæ occasio, &c.* Notatur ad hoc quòd pactum de succedendo etiam in pijs causis reprobatur, vt per *Tiraq. de priuileg. piæ causæ priuileg. 105.*

3 *Licet in genere primum, &c.* Notatur ad hoc quòd quando lex, vel statutum requirit aliquid esse certum, & expressum, quod fit in genere non dicitur certum, & expressum, etiam si genus non possit verificari, nisi in vna specie, vt per *Tiraq. de iure mariti gl. 7. n. 147.*

4 In glos. [Causa subdit] Notatur ad hoc quòd gratia alicui à Sede Apost. concessa, vt ei prouideatur de præbenda, dignitate, vel personatu, aut alio beneficio, intelligitur de primo, nec is, cui ea gratia concessa est, admittitur ad secundum nisi ex causa, vt per *Tiraq. in l. boues S. hoc sermone in princip. num. 54. & limit. 6. num. 4. & limit. 21. num. 1.*

Cap. Executor. IV.

EXecutor super prouisione alicuius de vacaturo, non potest per generales litteras inhibere Ordinarijs generaliter ne procedant ad collationem beneficiorum donec illi, pro quo scribitur, prouideatur, nisi expresse hoc habeat in mandatis, potest tamen specialiter pro primo, vel secundo, vel tertio vacaturo inhibere si hoc habet in mandatis, & quicquid contra factum fuerit, irritum est. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archidiacon. Geminian. Ioann. Andr. Dominic. Monach. Anch. Butr. Franck. Viu. in ration. lib. 3. pag. 133. Alagon. in compen. pag. 413. remissiuè Ximen. in concordant. par. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Capitulo si mandetur ut me recipiat in Canonicum, & præbendam conferat, cum id pertineret ad illud, dato executori ad prouidendum per solam præsentationem factam Capitulo infra terminum per eum statutum me recipere, & præbendam conferre non vocato Capitulo id exequi poterit.*
- 2 *Collatio, seu præsentatio si spectat ad duos simul in mandatis Apostolicis, sufficit vni illorum insinuare.*
- 3 *Præsentatio mandati Apost. si quis impedit ne sibi fiat, tunc ea pro facta habetur.*
- 4 *Morusus non dicitur qui impeditur factu aduersarij.*
- 5 *Præsentatio mandati Apostolici de prouidendo alicui de beneficio facta vni ex duobus collatoribus admittitur vtrique potestas conferendi alteri.*
- 6 *Citatio, qua fit ad congregandas vniuersitates, quomodo fieri debeat, remissiuè.*
- 7 *Citatio debet fieri Capitulo capitulariter congregato.*

Cap. Si Capitulo. V.

SI mandatur Capitulo Ecclesiæ, ad quod spectat præsentatio, vt me recipiat in Canonicum, & præbendam, quæ vacat, vel primo vacaturam, & ego præseno litteras, licet meus executor nõ intinauerit ei, iam beneficium est affectum, & si vacat, Capitulum non potest alteri conferre, & si post administrationem executoris intra certum tempus mihi non conferunt, executor potest exequi, & mihi conferre sine Capitulo. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Gemin. Ioan. Andr. Butr. Archid. Domin. Monach. Anch. Fran. Viuan. in*

ration. lib. 3. p. 134. Alagona in comp. p. 413.

2 Per solam illorum præsentationem

Capitulo, &c. Notatur ad hoc quod in mandatis Apost. si collatio, vel præsentatio spectat ad duos simul, videlicet ad Episcopum, & Capitulum, sufficit vni illorum insinuare, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. 14. nu. 80. vbi num. 74. subdit*, quod quando dirigunt nominationes Capitulo, illi tunc debent insinuari cõgregatis Canonici, vel Monachis, nõ autè sufficeret si separatim in domo cuiuslibet litteræ præsentarentur.

3 In glos. [Factam] sibi *(si autem se includeret, vel impedirent ne fieret citatio, &c.)* Notatur ad hoc quod si quis impedit ne sibi fiat præsentatio mandati Apost. ea pro facta habetur, vt per *Tiraq. de retractu. lig. 2. glos. 1. num. 8.*

4 *& §. 36. glos. 2. nu. 47.* Morosus enim non dicitur, qui impeditur factu aduersarij, ex *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 3. proæm. nu. 41. Cald. Pereira post quæst. forens. conf. 11. nu. 2. & 12.*

5 In ead. glos. sibi *(dic quod sufficit præsentare Decano, &c.)* Notatur ad hoc quod per solam præsentationem mandati Apost. de prouidendo alicui de beneficio factam vni ex duobus collatoribus, admittitur vtrique potestas conferendi alteri, vt per *Tiraq. de retract. lig. ad finem sit. num. 63.*

6 In ead. glos. sibi *(in dictis enim citationibus, &c.)* Qualiter autem fieri debeat citatio, quæ fit ad congregandas vniuersitates latè ostendit *Cald. Pereira post quæstiones forens. conf. 7. 1. per totum, & nũcupatim* quod citatio debeat fieri Capitulo capitulariter congregato censuit *Rot. decis. 36. num. 4. apud Farin. in 1. collecti. nouissim. & quod citatio aduersus moniales nulla sit, si contra eas non congregatas Capitulariter est exequuta, fuit dictum in eadem Rot. decis. 389. num. 2. apud Farin. collect. 1. nouissimarum, alias p. 4. diuers.*

7 *1. per totum, & nũcupatim* quod citatio debeat fieri Capitulo capitulariter congregato censuit *Rot. decis. 36. num. 4. apud Farin. in 1. collecti. nouissim. & quod citatio aduersus moniales nulla sit, si contra eas non congregatas Capitulariter est exequuta, fuit dictum in eadem Rot. decis. 389. num. 2. apud Farin. collect. 1. nouissimarum, alias p. 4. diuers.*

Cap. Si soli. VI.

MAndatum si dirigatur Episcopo soli, & Episcopo ac executori, vel soli executori, vt tibi faciat prouideri de beneficio in certa Ecclesiâ, & præsentatur mandatu, per talem præsentationem non aufertur Ordinario potestas conferendi, quia collatio facta tenet, licet Episcopus si non obediat sit puniendus, sed si in mandato ponitur quod quidquid fit contra ipsum sit irritu, vel executor cum interpositione decreti interdicit Ordinario ne alteri conferat, vel si tuesses vi mandati receptus

pius in Canonicū, & expectares præbendā, tūc Episcopus non posset alteri conferre, & collatio esset nulla. Colligunt ex Ordin. *Gemin. 10. Andr. Arch. Ansb. Butr. Domin. Franch. Viuia. in ration. lib. 3. pag. 135. Alagona in compen. pag. 414. remissiuē Ximen. in concor. par. 2.*
 2 Hanc eandem conclus. in parte ex hoc text. defumit *Rebuff. tom. 1. ad leges Gallia tract. de euocationib. art. 1. num. 10 t. pag. 270.*

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius tex. refertur.
- 2 Papa si alicui confert Canoniatum, & mandat executori ut illi prouideat, mortuo Papa talis gratia, & auctoritas executoris non expirat, quin præbendam postmodum vacante illi assignare possit.
- 3 Vincens vincentem se multo magis vincit te.
- 4 Vniones, et gratiæ Apost. potius æquiparantur ultimis voluntatibus, quàm contractibus.

Cap. Auctoritate. VII.

Quando præcedens Papa dat expectatiuum primæ vacaturæ alicui, & sequens Papa dat secundo, ac deinde tertio, in cuius litteris ponit ut præferatur pro uisus a prædecessore Pontifice, non à se, tunc præbenda est danda secundo, secunda tertio, & tertia primo, sicut in successione adoptati ab intestato. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Domin. Monach. Butr. Franch. Viuia. in ration. lib. 3. pag. 136. Alagon. in comp. pag. 414. remissiuē Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 *Et tertiam primus debet obtinere præbendam.*

Notatur ad hoc quòd si Papa alicui confert Canoniatum, & mandat executori ut illi prouideat, mortuo Papa talis gratia, & auctoritas executoris non expirat, quin præbendam postmodum vacantem illi assignare possit, ut per *Gig. de pensib. q. 91. nu. 3.*

3 *Qui primum superat illam habet.*

Notatur ad hoc quòd vincens vincentem se multo magis vincit te, ut per *Surd. de aliment. tit. 2. q. 15. num. 95. & 96. & conf. 125. nu. 14. & conf. 138. num. 18. & 19. & conf. 416. nu. 2. & 25. Menoch. conf. 126. num. 25. Rguden. de success. Regni Portug. resp. 2. m. 117. Card. Tusch. tom. 8. lit. V. concl. 208. per totū, vbi multipliciter ampliat, & limitat. Procedit vero hæc re-*

gula vbi victus vincitur ex eodē iure, non autem ex diuerso, ut censuit *Rot. decis. 59. n. 2. in fine apud Farin. p. 1. recent.* Vtrum autē, & quomodo procedat in successione, & aliorum a quum materia? Vide *Cou. lib. 1. var. c. 7. nu. 3. vers. item aduersus principalē, Menoch. conf. 4. n. 33. & conf. 234. n. 16. Gabr. lib. 4. cōmun. tit. de success. ab intestato concl. 4. Molin. de primog. lib. 3. c. 5. n. 16. Philip. Port. lib. 3. reg. 27. Card. Mantica. de coniect. ult. vol. lib. 10. tit. 7. n. 6. Decian. conf. 13. n. 38. lib. 3. & conf. 58. n. 20. lib. 5. latè Castil. lib. 3. quotid. cap. 30. per totum.*

4 *Sicut contingit in successione, &c.*

Notatur ad hoc quòd vniones, & gratiæ Apostolica potius æquiparantur ultimis voluntatibus, quàm contractibus, ut per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 5. S. 7. num. 100.*

S V M M A R I V M.

- 1 Reuocatoria gratiarum includit receptos in Canonicos præbendam distinctam expectantes, etiamsi perciperent distributiones quotidianas, secus si præbendā distinctā non expectabāt, sed augmentū portionis, includit etiam habentes ius ad vacaturam si non dum est deuentum ad collationem.
- 2 Præstimonia dicuntur beneficia ecclesiastica.
- 3 Ius ad rem acquiritur per acceptationem vigore gratiæ expectatiuæ ad beneficium acceptatum ante collationem.
- 4 Augmentum est eiusdem naturæ ac id, quod additum est.
- 5 Papa quando mandat aliquem recipi in Canonico non obstante certo Canonico numero ibidem statuto, talis recipiendus est licet in eadem Ecclesia nullus sit certus Canonico numero.

Cap. Quoniam. VIII. & Vlt.

Papa quando reuocat gratias, & expectatiuas includit Canonicos receptos expectantes distinctam præbendam etiamsi perciperent distributiones quotidianas, includit etiam habentes ius ad vacatura beneficia si non dum fuit facta collatio, sed non extenditur ad eos Canonicos receptos ultra numerum, qui tanquam de numero per mortem aliorum non expectant nisi augmentum distributionum, seu partium suarum. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gem. 10. Andr. Ansb. Dom. Monach. Butr. Franc. Viuia. in ration. lib. 3. pag. 137. Alagon. in compend. pag. 414.*

Præsti-

2 *Præstimonij*. Ergo præstimoniam dicuntur beneficia ecclesiastica, ita Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 3. quæst. 1. num. 140. Azori. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. S. 2. nu. 7. & plures, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. de benef. par. 1. cap. 3. num. 17.

3 *In quibus ius non esset quæsitum*

in re licet ad rem. Notatur ad hoc quòd per acceptationem vigore gratiæ expectatiuæ acquiritur ius ad rem ad beneficium acceptatum ante collationem, vt per Casad. decis. 3. num. 3. sub tit. de præbend. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. quæst. 2. num. 15. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo Ius ad rem S. 3. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 1662. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 26. num. 20.

4 *Seu partium suarum augmentum, &c.*

Notatur ad hoc quòd augmentum est eiusdem naturæ ac id, quod additum est, vt per Tiraq. de retractu. lig. S. 1. glos. 18. num. 51. 52. & 53. Cardin. Tusch. tom. 1. lit. A. concl. 555. à num. 1. Rot. decis. 72. num. 4. & decis. 94. num. 3. part. 2. recentior. Fusar. de substitut. quæst. 652. num. 6. & plures, quos refero Ego ipse in tract. Axiomatum Iuris vsusfreq. Axiom. 34. vbi multipliciter declaro.

5 In glos. [Distinctio] ibi (quod etiam si non sit certus numerus Canonicorum, &c.) Notatur ad hoc quòd vbi Romanus Pontifex mandauerit Titium recipi in Canonicum Ecclesiæ v. g. Salmanticensis non obtinente certo Canonicorum numero ibidem statuto, idem Titius recipendus est, licet in eadem Ecclesia nullus sit certus Canonicorum numerus statutus, vt per Cou. lib. 1. vari. cap. 20. num. 3. vers. septimo.

Ne Sede vacante aliquid innouetur. Tit. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Collatione communiter ad Episcopum, & Capitulum pertinente vno ipsorum effecto inhabili alter confert.
- 2 Collatio præbendarum Ecclesiæ Cathedralis iure communi attentio non est libera collationis Episcopi, sed potius simultanea cum Capitulo, nisi aliter ex consue-

tudine, seu concordia dispositum sit.

- 3 Capitulum mortuo Episcopo, vel à beneficiatorum collatione suspensum, potest conferre si ad ipsum, & Episcopum simul collatio spectabat.
- 4 Capitulum Sede vacante auctoritatem præstat in beneficiorum permutationibus, quorum collatio ad ipsum, & Episcopum simul spectat.
- 5 Beneficiorum in collationibus, quæ communiter spectant ad Episcopum, & Capitulum vno deficiente, vel inhabili existente alter confert.
- 6 Excommunicatus denunciatus, aut notorius Clerici percussor non potest solus, vel cum alijs electoribus eligere.
- 7 Collatione spectante ad Episcopum de consilio, seu assensu Capituli, Episcopo existente inhabili, nisi sit in mora, non confert Capitulum.
- 8 Collatio quando spectat ad Episcopum cum consilio, & consensu Capituli, Episcopo tamen nominationes dirigi debent.
- 9 Canonici si tenebantur conferre cum consensu Episcopi non poterit Capitulum conferre non habito consensu Episcopi.
- 10 Beneficia solum ad prouisionem, & collationem Episcopi spectantia non transferuntur in Capitulum Sede vacante, sed Episcopo referuntur.
- 11 Beneficia omnia vacantia Sede Episcopali vacante referuntur dispositioni Summi Pont. ex Consist. Pij V. & reg. Cancel.
- 12 Consensus non solum est habendus, sed etiam sequendus, aliàs actus erit nullus.
- 13 Iudicis arbitrio relinquitur quando quis dicitur esse in mora.
- 14 Morosus non dicitur qui impeditur facto aduersarij.
- 15 Collatio beneficij si ad aliquem pertinet cum consilio Episcopi sine illo conferre poterit morte Episcopi, seu remota eius absentia interueniente.

Cap. Si ad Episcopum. Vn. Bonif. VIII.

BENEFICII collatio si pertinet ad Episcopum etiam vt Prælatum, & ad Capitulum, simul, & vna pars fiat inhabilis, altera potest conferre, v. g. mortuo Episcopo, vel suspensio à collatione beneficij, Capitulum conferre potest præbèdas, & si Capitulum sit suspensum à collatione beneficij, vel singuli Canonici

sint excommunicati Episcopus conferre valet. Colligūt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gem. Io. Andr. Ansb. Burr. Dom. Monach. Franc. Viu. in rational. lib. 3. pag. 141. Alagona in compendio pag. 417. remissiuē Ximen. in concord. par. 2.*

2 *Ad Episcopum, & Capitulum communiter, &c.* Ergo Iure communi attentō collatio præbendarum Ecclesiæ Cathedralis non est liberæ collationis Episcopi, sed potius simultaneæ, cum Capitulo, ita ut Episcopus, & Capitulum insimul debeant conferre, & non vnus sine alio, vt per *Cassad. decis. 2. de præbend. Aloys. Ricc. in coll. decis. par. 4. collect. 1388. Rot. decis. 232. nu. 2. apud Farin. par. 1. recent. vbi n. 3.* subdit quod ex consuetudinē vel concordia potest liberē ad solum Episcopum spectare sine Capitulo.

3 *Poterit Capitulum vacantes, &c.* Notatur ad hoc quod mortuo Episcopo, vel à beneficiorū collatione suspensio potest Capitulum conferre si ad ipsum, & Episcopum simul collatio spectabat, vt per *Abb. in cap. 2. nu. 4. hoc tit. Rebuff. in praxi benefic. tit. de deu. 4. l. 2. n. 74.* Et ideo Capitulum Sede vacante auctoritatē præstat in beneficiorū permutationibus, quorū collatio ad ipsum tatum, vel ad ipsum & Episcopum simul spectat, vt per *Bellacom. tom. 1. cōmun. opin. lib. 1. tit. 9. num. 11. pag. 183.*

5 *Idem poterit Episcopus, &c.* Notatur ad hoc quod in beneficijs, quæ cōmuniter spectāt ad collationem Episcopi & Capituli, vno deficiente, vel inhabili existente alter confert, vt per *Sreph. Quarant. in sum. Bullarij verbo Capitulum Sede vac. vers. que cōclusio pag. mibi 138.*

6 In glos. [Maioris] ibi (vel maiori excommunicatione, &c.) Notatur ad hoc quod excommunicatus denunciatus, aut notorius clericus percussor, non potest solus; vel cum alijs electoribus eligere, vt per *Sayr. de censur. lib. 2. cap. 5. num. 4. nec beneficium conferre secundum Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 9. Soar. tom. 5. de censur. disp. 14. sect. 2. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. q. 1. num. 16.*

§. Cum vero.

7 Collatione spectante ad Episcopum de consilio seu assensu Capituli illo existente inhabili (nisi sit in mora) non confert Capitulum. Colligunt ex Ordin. *Doffores in princip. tex. citati.*

8 Ex hoc §. colligit *Rebuff. in tract. nominat. q. 8. num. 35.* quod quando collatio spe-

ctat ad Episcopum cum consilio, & consensu Capituli, Episcopo tantum nominationes diriguntur. Si enim Canonici tenebantur conferre cum consensu Episcopi non poterit Capitulum conferre non habito Episcopi consensu, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus num. 91. cum seqq.*

10 *Capitulum se non potest introuere, &c.*

Notatur ad hoc quod beneficia solum ad prouisionem, & collationem Episcopi spectantia non transferuntur in Capitulum Sede vacante, sed Episcopo referuatur, vt per *Perez l. 2. vers. nota tamē tit. 6. lib. 1. Ordinam. pag. 155.* Hodie tamen beneficia omnia vacantia Sede Episcopali vacante referuantur dispositioni Summi Pont. ex Bulla Pij V. de qua meminerunt *Flamin. de resignat. lib. 2. q. 16. num. 3. & alij citati per me de offic. & potest. Episc. par. 3. Alleg. 57. nu. 35. & nu. 90.* vbi quod referuantur in reg. 3. *Cancel. in nouiss.*

12 In glos. [Assensu] ibi (inter ista autem duo scilicet consilium, & assensum est magna differentia, &c.) Notatur ad hoc quod consensu non solum est habendus, sed etiam sequendus aliās adus erit nullus, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cæcel. gl. 46. n. 8. & gl. 47. n. 8. Aloys. Ricc. in decis. Curie Archiep. Neapol. decis. 192. n. 3. p. 1.*

13 In glos. [In mora] ibi (arbitrabitur ergo hic bonus Iudex.) Notatur ad hoc quod arbitrio Iudicis relinquitur quando quis dicatur esse in mora, vt per *Tiraquel. de restraflu lig. §. 9. glos. 3. num. 26.*

14 In ead. glos. ibi (si autem malitiose impediat, &c.) Notatur ad hoc quod non dicitur morosus, qui impeditur facto aduersarij, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 3. proam. num. 41. Cald. Pereira post lib. question. forens. conf. 11. num. 2. & 12.*

§. Vbi vero.

15 Collatio beneficij si ad aliquem pertineat cum consilio Episcopi sine illo conferre poterit, morte Episcopi, fine remota eius absentia interueniente. Colligunt ex Ordin. *Doffores in princip. tex. citati, & eandem conclus. ex hōctex. defumit Tiraq. de iure marit. glos. 8. num. 13. cum seqq.*

De Rebus Ecclesiæ nō alien. Tit. IX.

S Y M M A R I V M.

1 Alienatio perpetua facta de rebus Ecclesiæ vacantis

vacantis non precedente tractatu, & sine iusta causa non valet.

- 2 *Episcopus etiam de consensu Capituli sui non potest partem decimarum vacantis Ecclesiæ vnire pauperi dignitati, aut præbendæ non dato defensore ipsi Ecclesiæ vacanti.*
- 3 *Tractatus Pralati cum Capitulo suo in alienationibus rerum Ecclesiæ debet necessariò interuenire.*
- 4 *Tractatus Pralati cum Capitulo suo in alienationibus rerum Ecclesiæ vnus tantum sufficit, & in perpetuis alienationibus rerum Ecclesiæ, non tamen temporalibus requiritur, vt num. 5.*
- 6 *Alienationis rerum Ecclesiæ ad substantiam non pertinent tractatus, et reliquæ solemnitates ad illam requisitæ, sed ad extrinsecam quandã, & accidentale solemnitatem.*
- 7 *Solemnitas essentialis, seu substantialis vniuscuiusq; actus est illa sine qua nullus actus eiusdem speciei secundum naturam suam, & institutionem potest in esse produci.*
- 8 *Solemnitates accidentales sunt ille sine quibus, aut omnes, aut saltem aliquis actus eiusdem speciei possunt in esse produci.*
- 9 *Tractatus non requiritur in faciendâ vniõne per Episcopum quemadmodum desideratur in alijs rerum Ecclesiæ donationibus.*
- 10 *Solemnitas, & causa copulatiuè in alienatione rerum Ecclesiæ requiruntur, nec vnum sine altero sufficit.*
- 11 *Alienatio solemniter facta præsumitur ex diuturnitate temporis.*
- 12 *Solemniter omnia interuenisse præsumuntur ex antiquitate temporis.*
- 13 *Alienari non debent Ecclesiæ bona quando ad sunt fructus beneficij pro satisfactione.*
- 14 *Consensus, auctoritas, decretum, & licentia differunt.*
- 15 *Consensus Pralati in alienatione rei Ecclesiastica expressus esse debet.*
- 16 *Solemnitas si in alienatione requiritur non sufficit utilitas nisi simul solemnitas per legem requisita interueniat.*

Cap. Dudum. I. Innoc. I V.

NISCOPVS dum vacat aliqua Ecclesiæ sua nõ potest alienare perpetuò bona illius, quia caret defensore. Similiter sine tractatu solemniti, & diligenti alienatio perpetua non valet, præsertim vbi deficit necessitas, vel euidentis utilitas. Colligunt ex Ordinarij. Lap. Abb. Archid. Gemin. Io.

Andr. Anch. Dominic. Monach. Francb. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 162. Alagon. in compend. pag. 425. remisiuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 *Quia vero in concessione, &c.* Colli-
ge ex
tex. non posse Episcopum etiam de consensu Capituli sui partem decimarum vacantis Ecclesiæ vnire pauperi dignitati, aut præbendæ, non dato defensore ipsi Ecclesiæ vacanti, vt colligunt *glos. hic verbo defensore, & Doctores supra citati.* Verum ex diametro obstat fortiter *tex. in Clem. 2. hoc tit.* vbi Ecclesiæ vacans nullo ipsi dato defensore potest alteri Ecclesiæ in totum vniri dummodo auctoritas Episcopi, & consensus Capituli interueniat: facit etiam in contrarium *tex. in cap. significatũ u. de præben. vbi Prælati, & Capitulum præbendæ vacanti nullo ipsi dato defensore certum quoddam onus speciale de quo ibi imposuerunt, ad quod futurus præbendarius teneretur, patet ibi, ita quòd Missam, &c. quod quidem onus vacante beneficio rectè potuit adijci, vt *glos. 1. ibi vers. sed capitulum* adnotauit, quam testatur communem *Dec. ibidem num. 10. sequuntur Innoc. in cap. 3. ad fin. ne Pralati vices suas, Abb. in cap. Iacobus num. 3. de simon. D. Thom. in 4. dist. 25. q. 3. art. 2. ad 5. Siluest. verbo simonia q. 9.* Sed retento huius *tex. notabili ad contraria respondetur prout diximus in collect. ad d. Clem. 2. vbi latè.**

3 *Quia etiam tractatus solemnitis, &c.*

Collige concessione decimarum Ecclesiæ vacantis factam Archidiaconatui de quo hic ultra defectum defensoris de quo supra, inualidam item fuisse ex eo quòd in tali concessione non interuenit tractatus Prælati cum Capitulo suo, qui in alienationibus rerum Ecclesiæ debet necessariò interuenire, iuxta *cap. sine exceptione 12. q. 2. ibi, & cum totius Cleri tractatu, cap. cum Apostolica 7. vers. ne quis Episcopus, & cap. tua 8. de his, quæ fiunt à Præl. resoluunt glos. & Doctores vtrobique; Rebuff. in compend. alienat. num. 11. cum seqq. & à nu. 81. Cou. lib. 1. var. cap. 17. nu. 1. latè multis citatis Redoan. de rebus Ecclesiæ rub. de tractatu, per tot. qui quidem prius requiritur quàm consensus iuxta *d. cap. sine exceptione, argum. deducto ab ordine scripturæ, quod est validum, iuxta cap. mandato, de præbend. hoc lib. facit tex. in l. cum pater 79. S. à te peto ff. de legat. 2. Anton. Gomez. tom. 1. var. cap. 2. num. 4. vers. secundo . . .**

4 Primò intellige quòd quamuis vile sit plures tractatus circa vnum, idemq; negotium, ficti, vt per *glos. verbo tractatus in presenti*, non tamen est necessarium cum vnico tantum sufficiat, vt ex hoc tex. colligitur, qui in singulari loquitur, & d. cap. sine, & d. cap. tua, quam sententiam sequuntur *Specul. tit. de locato §. sequitur vers. scias*, Ioan. Andr. Archid. num. 2. *Domin. num. 8.* & *Franc. num. 9.* in presenti, citati à *Cou. d. num. 1.* Redoan. vbi supra à num. 26. *Rebuff. d. loco nu. 80.* nec contrarium probat *cap. tertio loco, de probat. ibi, quoties*, vbi tex. innuit multoties fuisse tractatum de huiusmodi alienatione, & ita plures requiri in rebus Ecclesiæ alienandis, quia respondetur id factum fuisse, quia est vile fieri, nõ autem necessarium, iuxta supra dicta.

5 Secundò intellige huiusmodi tractatum requiri in perpetuis alienationibus rerum Ecclesiæ, non tamen in temporalibus, in quibus tacitus postea Capituli consensus sufficit, vt probat *tex. in presenti*, ibi, *concessionibus perpetuis*, vbi optime notauit *glos. resoluunt Anchar. Archid. Domin. & Franch. vterq; nu. 26. in presenti Abb. in cap. 1. num. 3. & in cap. 2. num. 6. de his quæ sunt à Prel. idem Abb. in dicto cap. tua num. 5.*

6 Tertiò intellige huiusmodi tractatum, sicut & reliquis solemnitates in alienationibus rerum Ecclesiæ requisitas, quamuis ad ipsius validitatem omnino requirantur, iuxta supra dicta, & expressè probat *tex. in presenti*, ad substantiam tamen alienationis minime pertinere, sed ad extrinsecam quandam, & accidentalem solemnitatem: Constat enim, solemnitatem essentialem, seu substantialem vniscuiusq; actus esse illam sine qua nullus actus eiusdem speciei secundum naturam suam, & institutionem potest in esse produci, prout in venditione certum pretium, iuxta *l. 1. & l. pacta conuenta ff. de contrab. empt. l. pretium, Instit. de empt. in locatione merces pro patientia vtendi l. 2. ff. locati*, in fideiussione stipulatio, *l. blanditus C. de fideiuss.* & sic de reliquis; sunt enim ista adeo intrinseca his actibus vt nullus absq; eis in esse produci valeat, aut existere. Per contrariū verò solemnitates accidentales esse illas sine quibus, aut saltem aliquis actus eiusdem speciei possunt in esse produci, prout in Matrimonio publicæ denunciations, de quibus in *tit. de clandest. despons. Concil. Trid. sess. 24. de reformat. matrim. cap. 1.* in alienationibus rerum minoris auctoritas curatoris, & decretum Iudicis, de

quibus in *l. 1. ff. de rebus eorum*, in iudicijs iuramentum calumniæ *cap. vnice §. 1. de iuram. calumn. hoc lib.* in testimonio iuramentum testis *cap. tuus 39. de testib.* in testamentis testes, *l. 1. ff. de milit. testam. l. hac consultißima S. ex imperfectio, l. omnium C. de testam.* quibus constat testamenta militum inter liberos, ad pia, & quæ coram Principe fiunt, testium solemnitatem non requirere. Vnde cum rerum Ecclesiæ alienationes aliquando licite fiant sine tractatu, & reliquis solemnitatibus iuxta *cap. per tuas, cap. ceterum*, cum alijs, de donat. rectè sit illas potius esse accidentales, quam substantiales ipsarum alienationum.

9 *Non fuit habitus in eadem.* ad hoc quòd in faciendi vnione per Episcopum non requiritur tractatus, quemadmodum desideratur in alijs rerum Ecclesiæ donationibus, vt per *Boer. decis. 345. num. 2.* *Rebuff. vbi supra num. 14.*

10 *Præsertim cū evidens necessitas, etc.*

Notatur ad hoc quòd in alienatione rei Ecclesiasticæ duo copulatiuè requiruntur, solemnitas, & causa, nec vnum sine altero sufficit, vt per *Roland. conf. 33. num. 12. vol. 1. Cou. lib. 2. var. cap. 17. à num. 1. Alphons. de Villagut. in tract. de rebus Eccles. non rite alien. recuper. lib. 1. cap. 3. Spin. in speculo testam. glos. 8. princip. num. 45. Kirrbou. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 1. num. 56. pag. 152. Mascard. de probat. concl. 75. nu. 15. Brunor. à Sole in locis communib. verbo Ecclesia num. 10. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 93. num. 15. cum seqq. Card. Tusch. tom. 1. lit. A. concl. 271. Rot. decis. 203. & decis. 222. num. 2. & decis. 596. apud Farin. in 1. collect. nouissimarum, alias par. 4. diuers.*

11 Verum alienatio solemniter facta præsumitur ex diuturnitate temporis, secundum *Mascard. de probat. concl. 1316. nu. 3. Gam. Lufst. decis. 325. nu. 3.* quia ex antiquitate temporis omnia solemniter interueniente præsumuntur, vt tradunt *Capic. decis. 16. num. 1. Grammat. decis. 79. num. 1. Gam. Lufst. decis. 49. num. 3. & decis. 83. nu. 2. Brunor. à Sole in locis communib. verbo solemnitas nu. 3. Chertian. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 1. nu. 38. pag. 150. Mich. Graß. eod. tom. 1. lib. 4. tit. 9. num. 348. pag. 511. Nl eneb. conlrouers. illustr. cap. 63. num. 1. Mascard. d. conclus. 75. num. 14. & d. conclus. 1316. Surd. decis. 231. num. 19. Auendan. l. 42. Tauri, glos. 2. nu. 7. Quarant. in suma Bullarij verbo Alienatio rerum Ecclesiæ nu. 46. pag. mibi 34. Flores*

Flores de Mens lib. 3. variarum quest. 23. num. 40. & num. 89.

- 13 In glos. [Defensore] ibi (*an de fructibus satisfieri possit, &c.*) Notatur ad hoc quod alienari non debent Ecclesiæ bona, quando adsunt fructus beneficii pro satisfactione, vt per *Soccin. conf. 29. num. 16. vol. 1. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. post decis. 103. in notabilib. alienationis rei Ecclesiast. vers. alienari, aliàs resolut. 88. in 2. edit.*
- 14 In glos. [Tractatus] ibi (*inter decretum, auctoritatem, &c.*) Ergo consensus, auctoritas, decretum, & licentia differunt, vt per *Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo contractu num. 22. vers. & quia.*
- 15 In glos. [Perpetuis] ibi (*in perpetuis expressis*) Notatur ad hoc quod consensus Prælati in alienatione rei Ecclesiasticæ expressus esse debet, nec sufficit tacitus, vt per *Tiraq. de iure mariti glos. 7. num. 13. & num. 69.*
- 16 In glos. [Præsertim] Notatur ad hoc quod si solemnitas in alienatione requiritur, non sufficit utilitas, nisi simul solemnitas per legem requisita interueniat, vt per *D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrim. par. 5. num. 9.*

S V M M A R I V M .

2. Compendium tex. refertur, & num. 2. Doctores citantur de eius materia agentes.
3. Incorporalia alienari non possunt.
4. Iurispatronatus ex concessione, & priuilegio Episcopi alicui competere non potest.
5. Episcopi auctoritas aliquando vocatur licentia.
6. Confessio appellatione contractus continetur.
7. Titulus illegitimus, qui ex errore Iuris legitimus reputabatur, constituit præscribentem in mala fide, destruitq; longissimi temporis præscriptionem.
8. Verbum, incurrit, denotat ipso iure.
9. Legis promulgatae qui nositiam habuerunt ante lapsum duorum mensium, ad legis obseruantiam tenentur, & obligantur.

Cap. Hoc consultissimo . II. & VI.

P Rælati Ecclesiæ sibi commissas, vel eorum bona immobilia, vel iura sine consensu Capituli, & expressa licentia Papæ laicis submittere non possunt, cognoscendo se ab illis tanquam à superioribus retinere, aliàs Prælati ipsi eorum facientes sunt ipso facto suspensi ab officio, & administratione. Clerici

vero qui sciunt aliquid esse præsumptum, & negligunt denunciare superiores per triennium suspensi sunt à beneficio, si quod in Ecclesia grauata habent. At laici, qui compellunt clericos ad faciendâ talem submissionem sūt excommunicati, & qui aliquid accipiunt nisi restituant, & resipiscant, vltra excommunicationem eorum terræ ecclesiasticæ interdictio supponi poterunt. Colligunt ex *Ordin. Lap. Abb. 10. Andr. Gem. Arch. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 163. Alagon. in compend. pag. 426. remissiuè Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam partem ex hoc text. desumit *Valer. Regin. in praxi fori pænitent. lib. 32. tract. 2. nu. 63. vers. item, quoad secundam vero partem firmant Filliuc. tract. 14. nu. 3. vers. oclaua, & nu. 61. Gamb. de casibus referuat. cap. 10. num. 9. l. l. Lauer. de Indulgen. par. 2. cap. 23. num. 23. Ego ipse de officio, & potestat. Episc. par. 3. alleg. 50. num. 208. secundum Lugdunen. impression.*

3 *Seu iura* Ergo incorporalia alienari non possunt à Prælato, vt per *Tiraquel. de retractu lig. S. 1. glos. 5. num. 2.*

4 *Ecclesias sibi commissas.* Ergo iuspatro natus ex concessione, & priuilegio Episcopi alicui competere non potest, vt per *Rebuff. in praxi in 3. par. Signaturæ vers. necnon iuripatron. Staphil. de litteris gratia tit. de modo, & forma impetr. S. 1. de iurispatron. prærogat. num. 3. & 4. Viuian. in praxi iurisp. lib. 11. cap. 5. num. 112.*

5 *Consensu, & Apostol. Sedis licentia.* Notatur ad hoc quod auctoritas Episcopi aliquando vocatur licentia, vt per *Rebuff. in compend. alienat. num. 52.*

6 *Seu profitendo ab illis.* Notatur ad hoc quod confessio appellatione contractus continetur, vt per *Tiraquel. de iure mariti glos. 5. num. 17.*

7 *Nec præscribendi etiam causam, etc.* Notatur ad hoc quod titulus illegitimus, qui ex errore Iuris legitimus reputabatur, constituit præscribentem in mala fide, destruitq; longissimi temporis præscriptionem, vt per *Molin. de primog. lib. 2. c. 6. n. 68. vers. cūrariū.*

8 *Incurrat.* Idem ipso iure, sine alia sententia, ex adductis per *Tiraq. in l. si vnquam, verbo reuertatur num. 145. C. de reuocand. donat. Sayr. in clau. Regiæ lib. 3. cap. 8. num. 21. vers. fallit.*

9. In glos. [Haftenus] Noratur ad hoc quod ij, qui legis promulgatę notitiam, scientiamq; habuerint ante lapsum duorum mensium, ad legis obseruantiam tenentur, & obligantur, vt docent *Menoch. de arbit. lib. 2. casu 185. num. 1. 4. Azor. inslit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 3. q. 8. Sayr. in clauī Regia lib. 3. cap. 5. num. 10. Paul. Comitol. respons. moralium lib. 1. q. 109.*

De Rerum permutatione. Tit. X.

S Y M M A R I V M.

- 1 Permutatio fieri potest non obstantibus expectationibus beneficiorum.
- 2 Permutatio solum fieri potest de beneficijs proprijs.
- 3 Reseruatıo generalis concessa in fauorem expectantium non comprehendit ex aequitate beneficia vacantia per viam permutationis.
- 4 Beneficia vacant renunciatıone facta ex causa permutationis.
- 5 Resignatio vera est illa, quę fit ex causa permutationis.
- 6 Resignatio beneficiorum libera fieri potest in manibus Episcopi.
- 7 Permutatio impedit, & excludit litteras Pontificias eorum, qui expectant beneficium primò vacaturum.
- 8 Gratia expectatiua non capit, beneficium resignatum in fauorem.
- 9 Diacesis appellatıone regulariter venit ciuitas quando profertur a lege.
- 10 Beneficij appellatıone largę vincto vocabulo, seu in generali significatıone omnia cõprehenduntur beneficia tam maiora, quam minora, tam Curata, quam simplicia, &c.
- 11 Consensus illorum ad quos collatio, electio, seu presentatio pertinet, in permutatione requiritur.
- 12 Verba narratiua in dispositionibus legalibus super contingentiam facti non inducunt dispositionem, nec licet ab eis arguere.

Cap. Licet. Vnic. Bonif. VIII.

BENEFICII vacantiam quando quis expectat ex gratia Principis, non impedit quin permurent aliqui sua beneficia renunciando liberę, ac sine fraude in manibus Episcopi. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Geminian. Ioan. Anbaran. Domin.

Monach. Franck. Viuian. in ratiõn. lib. 3. pag. 192. Alagon. in compendio pag. 436. remissiue Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

- 2 *Sua beneficia.* Ergo de beneficijs proprijs permutatio solum fieri potest, vt per *Petr. de Perusio de permut. benefic. par. 1. num. 1. & 2. Bellemer. in simili tractat. par. 2. q. 1. Rossin. eodem tractat. cap. 35. Nau. in man. cap. 23. num. 100. vers. tertio quod, & conf. 43. de simonia num. 2. Capr. tom. 1. commun. opinion. tit. 42. num. 22. Boer. decis. 205. num. 3. Vgolm. de simon. tab. 1. cap. 27. S. 1. num. 5. Lal. Zech. de benefic. lib. 2. q. 22. num. 4. Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuen. lib. 25. tit. 9. à num. 2. Vnde de iure ad rem non posse fieri permutationẽ tradunt *Zech. d. num. 2. vers. nono, Flamin. d. lib. 2. quest. 21. & 23. Zerol. in praxi Episc. par. 2. verbo renunciatio S. 1. Azor. inslit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 29. quest. 22.**
- 3 *Beneficia proxime vacatura, &c.* Procedit in reseruatıone generali concessa in fauorem expectantium, quam declarat *Summus Pont.* non extendi ex aequitate ad beneficia vacantia per viam permutationis, ne per indirectum auferatur alicui libertas disponendi de rebus suis modo licito, & honesto, & debito, vt ait *Flores de Menar. lib. 1. quest. 13. num. 20.*
- 4 *Permutare volentes, &c.* Notatur ad beneficia vacant renunciatıone facta ex causa permutationis, vt per *Bellem. de permut. benefic. par. 9. q. 1. Petr. de Perusio eod. tract. par. 2. num. 21. 23. & 42. Staphil. de litteris gratia tit. de varijs modis vacatıoni à n. 10. Selu. de benefic. par. 3. q. 24. Boer. decis. 2. nu. 2. Lambert. de surepatron. par. 1. lib. 2. q. 6. art. 3. & art. 6. num. 2. & 16. Petr. Gregor. de benefic. cap. 3. 1. num. 2. Mascard. de probatıon. conclus. 1395. Flamin. de resignat. lib. 1. q. 5. num. 20.*
- 5 Vera enim resignatio est illa, quę fit ex causa permutationis ex *Flamin. d. q. 5. num. 19. & lib. 12. q. 5. num. 19. Azor. inslit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 29. q. 30. & cap. 30. q. 10.*
- 6 *In manibus tuis ipsa resignent.* Ergo libera beneficiorum resignatio fieri potest in manibus Episcopi, ex *Flamin. de resignation. lib. 7. quest. 14. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 14. num. 32. & sequentibus, vbi etiam quod coram Ordinario fieri potest in omnibus mensibus.*

7 *Nolumus occasione præmissa, &c.*

Notatur ad hoc quòd permutatio impedit, & excludit litteras Pontificias eorum, qui expectant beneficium primò vacaturum, vt per Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 30. q. 8.

8 Nam gratia expectatiua non capit beneficium resignatum in fauorem ex Put. decis. 273. lib. 1. Flamin. lib. 1. q. 4. num. 28.

9 In glos. [Diæcesi] ibi (*non excludit, immo includit ciuitatem*) Notatur ad hoc quòd appellatio diæcesis regulariter venit ciuitas quando profertur à lege, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 43. nu. 195. & glos. 51. nu. 74. Nicol. Garc. de benef. par. 4. cap. 6. à num. 76.

10 In glos. [Beneficia] ibi (*hic large intellige, &c.*) Notatur ad hoc quòd appellatio beneficij large sumpto vocabulo, seu in generali significatione omnia comprehenduntur beneficia tam maiora, quàm minora, tam Curata quàm simplicia, dignitates, & præbendæ, & tam Regularia, quàm secularia, vt tradunt Selu. de benefic. par. 1. q. 3. Rebuff. in praxi benefic. tit. quòd sit beneficium num. 10. & tit. de vniõib. num. 3. & in reg. Cancel. de vniõ. glos. 2. & in tract. de nominat. q. 9. num. 5. & 6. Medic. de definitio. par. 2. cap. 16. num. 5. Sabag. in cap. fin. de sequest. possess. num. 20. Nicol. Garc. de benefic. par. 1. cap. 6. num. 37.

11 In glos. [Collationem] ibi (*Item quid si pertinent ad collationem sui, & alterius, &c.*) Notatur ad hoc quòd requiritur in permutatione consensus illorum, ad quos collatio, electio, seu præsentatio pertinet, vt per Bellem. de permut. benefic. par. 1. q. 7. & par. 2. q. 4. nu. 5. & par. 4. q. 1. 2. 3. & 4. Pet. de Perus. in simili tract. par. 2. q. 9. & vlt. & par. 3. q. 1. vsque ad 6. ex num. 55. Rebuff. in praxi tit. de permut. num. 20. & 21. Lali. Zechi. de benefic. & pensio. nib. cap. 10. nu. 2. Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 8. Perez l. 1. vers. offers se tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 144. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 34. num. 198. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 29. q. 6. & 32. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. cap. 3. 2. num. 12. Nicol. Garc. de benef. par. 1. cap. 4. num. 65. & 66. vbi dicit hanc glos. esse communiter receptam.

12 In ead. glos. ibi (*Vnde per illa verba potius factum videtur narrari, quàm Iuris diuersitas*) Notatur ad hoc quòd verba narratiua in dispositionibus legalibus super contingentiam facti non inducunt dispositionem, nec licet ab eis arguere, vt per Bernard. reg. 781.

De Testamentis, & vltimis voluntatibus. Tit. XI.

S V M M A R I V M.

1 *Quartarum deductio locum habet in fideicommissarijs substitutionibus, non vero in directis, & num. 2.*

3 *Legatum inter virum, & uxorem valet.*

4 *Succesio filiorum defertur etiam de Iure naturali adinstar, & similitudinem liberorum, quibus illa Iure naturali debetur.*

5 *Substitutio pupillaris expressa excludit matrem à successione filij.*

6 *Substitutio directa à patre facta filio pupillo, excludit matrem etiam à legitima ipsius filij.*

7 *Ætas certa vbi requiritur à Iure ad intellectum, & discretionem, non potest suppleri malitia, nec præcoci iudicio.*

8 *Legitima est relinquenda filio titulo institutionis.*

10 *Elemosyna relicta quando non fuit declaratum inter quos pauperes diuidenda esset, diuidi debet inter pauperes illius loci in quo testator habitabat, & domicilium habebat.*

11 *Compendiosa substitutio quibus verbis fiat, ostenditur.*

12 *Substitutio facta hoc modo, quandounque decefferit filius, vel sine filijs decefferit, filiam substituo, vel volo quod ei filia succedat, licet directè non valeat, valet tamen indirectè iure fideicommissi.*

13 *Falcidia non potest deduci ex legatis ad pias causas.*

14 *Trebellianica non deducitur ex legato ad pias causas.*

Cap. Si pater. I. Bonif. VIII.

IN substitutionibus semper est interpretandum quòd potius sit directæ, quàm obliquæ, dummodo conueniat personis, & earum verbis. Colligunt ex Ord. Lap. Abb. Archid. Gem. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. & tom. 5. repet. Iuris Can. Emm. à Cost. Lusti. V. iu. in ration. lib. 3. pag. 232. Alagon. in compendio Iuris Can. pag. 453. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 *Hanc eand. conclus. ex hoc text. desumunt Tirag.*

Tiraq. in l. si unquam verbo reuertatur n. 253. C. de reuocan. donat. Stephan. Gratian. discipul. forens. cap. 407. n. 19. & cap. 528.

3 *Et uxori aliqua in suo testamento legauit.* Ergo legatum inter virum, & uxorem valet, vt per *Costam hic verbo legauit, Saneb. de Matrim. lib. 6. disp. 1. n. 12.*

4 *Filius testamento suo matrem, &c.*

Notatur ad hoc, quod etiam de Iure naturali defertur parentibus filiorum successio ad instar, & similitudinem liberorum, quibus illa Iure naturali debetur, vt per *Anton. Gom. to. 1. var. resolut. c. 4. nu. 7. col. 1. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 19. n. 1*

5 *Pater tamen in testamento, &c.*

Notatur ad hoc quod substitutio pupillaris excludit penitus matrē ad successione filij, vt per *Greg. l. 7. verbo del moro tit. 5. par. 6. Affliet. Neapol. decif. 38. n. 3. Magon. Florent. decif. 144. nu. 2. r. Ceual. communium contra commun. quæst. 70. Menoch. lib. 4. præf. 80. Tiraquel. de iure mariti glof. 7. n. 61. V. i. tom. 1. comm. opin. lib. 3. tit. 16. num. 57. pag. 411. & tom. 2. lib. 6. tit. 16. nu. 19. pag. 98. Surd. decif. 273. plures refert *Fufar. de substit. q. 156. n. 1.* & ad legitima, vt per *Menoch. de success. progressu lib. 2. S. 11. num. 24. Crass. S. substitutio q. 30. nu. 2. Card. Mantica. de coniect. vlt. volunt. lib. 5. tit. 11. num. 14 & tit. 15. nu. 37. Thefaur. Pedam. decif. 200. nu. 8. Surd. conf. 212. num. 1. Fufam. d. q. 156. nu. 4. Anton. de Amato resol. 25. n. 1. Rot. decif. 639. n. 4. par. 1. recent.**

6 Directa enim substitutio ad patre facta filio pupillo excludit matrem etiam ad legitima ipsius filij, vt per *Menoch. conf. 144. n. 1.*

7 In glof. [Impuberes] ibi (*licet quoad Matrimonium non infpiciamus solum annos, &c.*) Notatur ad hoc quod vbi certa ætas ad intellectionem, & discretionem requiritur in Iure, non potest suppleri malitia, nec præcoci iudicio, vt per *Conar. de sponsalib. p. 1. cap. 2. n. 1.*

8 In glof. [Instituit] Notatur ad hoc quod legitima est relinquenda filio titulo institutionis, vt per *Greg. l. 5. tit. 8. par. 6. Molin. de primogen lib. 2. cap. 15. n. 15. Perez. l. 1. vers. est dubium tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 66. Menoch. de arbitrar. casu 149. n. 29. Surd. decif. 293. num. 4. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 9. num. 15. Valasc. de partit. cap. 17. num. 28.*

9 In glof. [Eidē] Vide *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 20. per totam.*

10 In glof. [Pauperes] ibi (*& de pauperibus*

loci proprii domicilij, &c.) Notatur ad hoc quod si testator non declarauerit inter quos pauperes sit diuidēda elemosyna, diuidi debet inter pauperes illius loci, in quo testator habitabat, & domicilium habebat, non vero inter alios ab illo loco extraneos, vt tenent Doctores citati à *Cened. ad Decretal. collect. 114. num. 8. quibus adde Surd. de aliment. tit. 1. q. 93. num. 13. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 2. nu. 59. Et legatum reliquum Ecclesie vel pauperibus, cui, & quibus debeatur si scire cupias consule *Abb. in cap. indicante num. 4. & Cou. num. 2. hoc tit. eund. Abb. conf. 99. num. 5. vol. 2. Paris. conf. 38. nu. 28. vol. 3. Tiraq. de priuileg. pie cause priuileg. 56. num. 1. l. as. in S. ex maleficio nu. 46. cum seqq. Instit. de actionib. Troil. Malu. in tract. de oblation. in 3. & 4. dub. Card. Mantica. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 5. à n. 2.**

11 In glof. [Absque deductione] ibi (*compensiosa, que fit his verbis, quando cunque filius meus decesserit, vel si sine filijs decesserit*) Ita *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præf. 51. num. 7. Surd. decif. 37. num. 8.*

12 In eadem glof. ibi (*si autem testator sic dixisset, quando cunque decesserit filius, vel sine filijs decesserit filiam substituo, vel volo quod ei filia succedat, tunc licet directe non valeat, valet tamen indirecte iure fideicommissi*) Ita *Stephan. Gratian. discipul. forens. c. 407. n. 1.*

13 In glof. [Trebellianica] ibi (*licet ergo cesset falcidia, &c.*) Notatur ad hoc quod quarta falcidia non potest deduci ex legatis ad pias causas, vt per *Cost. hic verbo Trebellianica num. 13. cum seqq. Tiraquel. de priuileg. pie cause priuileg. 26. Couar. in cap. Raynaldus S. 3. num. 7. hoc tit. Donel. comment. luris Ciuilis lib. 8. cap. 27. S. vtrum autem, Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 18. à num. 2. Pereg. de fideicom. art. 3. à num. 62. Flores de Mena var. lib. 2. quæst. 21. num. 190.*

14 In ead. glof. ibi (*secus videtur in Trebellianica, &c.*) Notatur ad hoc quod Trebellianica deducitur ex legato ad pias causas, cuius tamen contrarium tuerent *Cost. d. verbo Trebellianica num. 21. Tiraq. de priuileg. pie cause priuileg. 21. vers. sunt tamen, Fufar. de substitut. quæst. 299. num. 7.*

S V M M A R I V M.

1 Religiosus non potest suscipere officium executoris testamenti nisi petita, & obtenta licentia à superiore, & num. 2.

3 Testamenti executio facta à Religioso absque licentia superioris, quamuis nihil oppositum fuerit

- fuerit inualida est, secundum probabile sententiam, sed contraria est probabilior, vt n. 4.
- 5 Licentiam acceptandi officium executoris testamenti potest quilibet superior etiam immediatus Conuentus concedere Religioso.
- 6 Religiosus ex sola Episcopi licentia Abbate suo contradicente munus executoris suscipere non potest.
- 7 Licentia, quam Religiosus a suo Superiore habere debet ad acceptandum officium executoris testamenti, non sufficit obtineri post illud susceptum, sed ad illud quoque acceptandum praequiritur.
- 8 Fratres Minores munus executoris testamenti obire non possunt.
- 9 Fratres Minores possunt facere electiones pauperum.
- 10 Dicitur de Fratribus Minoribus non extenduntur ad alios Mendicantes.
- 11 Religiosus, qui extra claustra sunt, vt beneficii perpetuis praesint, possunt absque superioris licentia munus executoris obire.
- 12 Mulier non potest esse executrix testamenti.
- 13 Executoribus pluribus datis vno mortuo, vel in remotis existente, vel exequi nolente, alius potest liberè exequi testamentum, nisi testator aliud expresserit, & nu. 14.
- 14 Executor testamentarius non potest officium suum alteri committere, nisi in legatis ad pias causas.
- 16 Executorem testamenti quando quis reliquerit amicum suum sub nomine dignitatis, videtur non dignitatem, sed amicitiam considerasse.

Cap. Religiosus. II. & Vlt.

- 1 Religiosus executor testamenti ab aliquo deputatus non potest suscipere hoc officium nisi perita, & obtenta licentia a Superiore. Colliguntur ex Ordinar. Lap. Abb. Arch. Gem. Io. Andr. Domin. Monac. Ansb. Bus. Franc. Viu. in ration. lib. 3. pag. 233. Alagon. in compen. pag. 454. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.
- 2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt Nau. commento 2. de Regularib. n. 64. Matien. l. 14. glos. l. n. 2. tit. 4. lib. 5. noue Recopil. Azori. institut. moral. p. 1. lib. 12. c. 11. q. 1. late Sanch. in praecepta Decalogi tom. 2. lib. 6. c. 1. à princip.
- 3 Non potest huiusmodi officium suscipere, & ergo. Ergo executio testamenti facta a Religioso absque licen-

tia Superioris, quamuis nihil oppositum fuerit, inualida est, ex illo verbo, non potest, quod praecisam importat necessitatem, & adeo quoad potentiam, vt actum contra gestum irritet: quare ita tenent Rimin. iun. conf. 403. n. 13. vol. 4. Perez l. 4. dub. 8. tit. 2. lib. 5. Ordin. Mench. de success. creat. lib. 2. S. 1. r. n. 178. Molin. de iust. traet. 2. disp. 247. vers. Religiosus tamen, Fr. Emman. quest. Reg. 10. l. q. 6. s. ar. 3. & tom. 3. q. 70. art. 1.

4 Verum licet haec sententia sit valde probabilis, contraria tamen est probabilior, eamque sequuntur Roland. conf. 24. n. 82. vol. 1. Fului. Pacian. to. 1. conf. 162. n. 79. cum seqq. Menoc. de praesumpt. lib. 2. praes. 46. n. 14. Hippol. conf. 19. nu. 12. Azori. d. c. 11. q. 1. vers. quares. Matien. l. 14. glos. s. n. 14. tit. 4. lib. 5. noue Recopilat. Ceuall. commun. contra communes q. 88. nu. 1. & q. 404. in fine, Cald. Pereira de resolut. empby. c. 17. n. 30. vers. in sero decimo octauo, Sanch. d. c. 11. n. 44. vbi respondet verbu illud, non potest, minimè poni hic respectu valoris facti, seu respectu iuris, sed respectu ipsius monachi tale officium suscipiens, vel exequentis, cum nec velle nec nolle habeat.

5 Nisi a Superiore suo, & Licentia acceptandi officium executoris testamenti posse quilibet superiorè etiam immediatè Còuentus còcedere Religioso tradunt in praesenti Io. Andr. n. 1. Arch. n. 1. Ansb. n. 3. notab. 2. Domin. in princ. n. 2. & Franc. nu. 5. Molin. d. disp. 247. col. pen. Sanch. d. c. 11. n. 15. vbi n. 16. hoc temperat nisi consuetudine illius Religionis obtinuerit, aut eius Constitutiones praeciberet, vt haec licentia a solo Superiore mediato obtinenda sit, & n. 19. obseruat non posse Religiosum ex sola Episcopi licentia Abbate suo contradicente munus hoc suscipere, quia plus subditur ratione suae professionis Abbati, & n. 20. quaerit quis Superiore mortuo hanc licentia còcedere valeat, & nu. 5. resoluit ipsum Religionis Superiorum etià Conuentualem posse absque aliquo sui Superioris licentia hoc munus obire, & citat Molin. d. disp. 247. col. pen. ac Fr. Emman. d. tom. 3. q. 70. art. 1.

7 Petita super hoc licentia, & obtenta. Non sufficit igitur licentia obtineri post susceptum executoris officium ad illud exequendum, sed ad illud quoque acceptandum praequiritur, vt docet Sanch. d. c. 11. n. 10. vbi n. 11. subdit quod non sufficit tacita Superioris licentia, quae habetur ex ratihabitione de praesenti, aut de praeterito ad hoc munus acceptandum,

- prandum, & n. 12. disputat vtrū licentiā hanc semel concessam possit reuocare ad libitum quando res non est integra, quia cœpit Religiosus hoc munere vti? Aduertit bene idem *Sanch.d.c.11.n.8.* licentiā huiusmodi non requiri quando Religiosus ille executor esset testamenti quoad sola legata pia, & n. 9. etiā quā executio illa cedit in monasterij vtilitatē.
- 8 In glof. [Religiosus] ibi (*intellige indistincte, &c.*) Additio marginalis ad hanc glo. subdit, saluo quod de Fratribus Minoribus dicitur *Clem. de verb. sign. exiit S. proinde*, ex quo text. colligitur Doctores Fratres Minores etiā obtenant suorum Superiorum licentiā minimē posse vltimæ voluntatis executores esse, de quo latē *Sanch.d.c.11. n. 24. cum seqq.*
- 9 Licet autē Fratribus Minoribus interdicitur sit munus executoris testamenti obire, illis tamen permittitur est pauperū electionē facere, veluti si testator suis executoribus præcipiat pecunias aliquas pauperibus distribuere eligendis per Fratres Minores, vel cū eorum cōsensu, quia hoc non est executoris munus obire, tū quia hæc electio est quid facti potius, quā iuris ex l. cū pater 79. §. hareditatē il. 1. ff. de legat. 1. & ideo ita tenent *Cou. in c. tua nos n. 1. ad finem, de testa. Quesad. in suis varijs quæst. c. 2. n. 10. Mench. lib. 3. illust. c. 98. Spin. in speculo testam. glof. 18. princ. nū. 3. Fr. Emman. q. Regul. to. 3. q. 70. art. 2. Ceual. commun. contra cōmunes q. 88. in fine, Flam. Paris. de resign. benef. lib. 5. q. 3. n. 2. 5. Cald. Pereira de nomin. empht. q. 6 n. 3. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 123. n. 2. 5. Sanch. d. c. 11. n. 3. Fr. Bart. de Vec. chis in praxi obseruanda in admittēdis ad Religionis statum nouitijs disp. 8. dub. 13. n. 1. et 2. Contra Dilect. de arte testandi tit. 7. caus. 7. in fine, Nat. conf. 408. nu. 4. vol. 1. Duen. reg. 381. ampl. 6. in fine, Perez l. 4. dub. 7. li. 2. lib. 5. Ord. Moli. de iust. to. 1. disp. 247. vers. illud est obser.*
- 10 In ead. glof. ibi (Mendicantes) Ergo dicta de Fratribus Minoribus non extenduntur ad alios Mendicantes, quia id genus paupertatis nō vouent, vt per *Domin. hic in princ. n. 4. Perez l. 4. dub. 7. tit. 2. lib. 5. Ord. Sanch. d. c. 11. n. 2. 5.*
- 11 In ead. glof. ibi (& de Clausulibus intelligo) Qui enim extra claustra sunt vt beneficijs perpetuis præfint, possunt absque Superioris licentiā munus hoc obire, quia huiusmodi Religiosi non sunt sub Abbatis obedientia, ac proinde cessat in eis ratio prohibitionis, vt per *Domin. hic n. 6. & Franc. n. 5. Greg. Lop. l. 2. verbo fr. ailes tit. 10. par. 6. Fulu. Pacian. cons. 161. num. 181. tom. 1. Sanch. d. c. 11. n. 4. Rot. in lu-*
- terammen. bonorū 5. Maij 1603. corā Greg. XV. impressa per Farin. decij. 87. n. 2. p. 2. recent.*
- 12 In ead. glof. ibi (*Item de summa, &c.*) Notatur ad hoc quod mulier non potest esse executrix testamenti, vt per *Bened. Capr. to. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 21. n. 16. pag. 140.* vbi resoluit contrarium verius esse, & consuetudine obseruari.

§. Sanē.

- 13 Executores plures quando deputantur a testatore simpliciter, & vnus vel moritur, vel est in remotis, vel nō vult, alter potest liberē exequi testamentum, nisi testator aliud expresserit. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati.*
- 14 Hanc eandem conclus. ex hoc §. desumunt *Bellacomb. to. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 2. 1. nu. 5. pag. 139. Ioseph. Sesse Aragon. decij. 51. to. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 522. n. 2. Perez ad tit. 2. lib. 5. Ordinam. pag. 141.* nam quando omnes adstant executores vnus sine alio regulariter testamentum exequi non potest, vt per *Greg. Lop. l. 6. tit. 10. par. 6. Cbarian. d. tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 2. 1. n. 39. pag. 141.*
- 15 *Officium executionis iniunctæ, &c.* Notatur ad hoc quod executor testamentarius non potest suum officium alteri committere vt per *Bernard. reg. 269. Tirag. de priuil. pia causa priuil. 31.* vbi secus asserit in legatis ad pias causas.
- 16 *Vel in remotis*, remotis esse dicitur *Alojs. Ricc. in praxi aurea resol. 18.*
- 17 In glof. [Expresserit] ibi (*quid si Abbas, &c.*) Notatur ad hoc quod si quis reliquerit executorem testamenti amicum suum sub nomine dignitatis, videtur non dignitatem, sed amicitiam considerasse, ideo mortuo ipso executor non transit officium in successorem in dignitate, vt per *Tirag. de poenis semper. causa 22. num. 25.*

De Sepulturis. Tit. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 Pactum de sepultura eligenda prohibetur, & illo non obstante sepeliendus est quis vbi aliās eras de iure sepeliendus, & nu. 2.
- 3 Sepulturam ad eligendam sub voto vel iuramento non potest quis induci à Religiosis & secularibus clericis.
- 4 Promissio sub fide quoad obseruantiam idem operatur quod iuramentum.

5 *Lex seu statutum ubi aliquid mandat fieri, intelligitur si petatur, licet verba sint præcisa, & necessitina.*

Cap. Animarum. I. Bonif. VIII.

RELIGIOSI, vel clerici seculares non possunt inducere aliquem ad vouendum, vel iurandum, vel promittendum, vt apud eorum Ecclesias eligant sepulturas, vel electas non murent, si secus fiat electio est nulla, & mortuus sepeliri debet vbi de iure sepeliendus esset si sepulturam non eligisset; & tales Religiosi, & Clerici si præsumant sepelire prædictum in suis Ecclesijs, tenentur intra decem dies restituere corpus si petatur, & omnes proventus occasione sepulturæ habitos, alioquin Ecclesia, & cæmeterium, vbi est sepultus, sit interdictum, donec fiat integra restitutio ultra peccatum mortale. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 244. Alagon. in compend. pag. 459. remissiuè Casal. in annot. et Ximen. in concor. p. 1. et 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. defumit *Iul. Laur. variar. lucubrat. tom. 1. tit. 2. de pisco, & recensii funerandi more cap. 11. num. 3.*

3 *Prohibemus ne aliquos ad vouendum, &c.* Notatur ad hoc quòd non potest quis induci à Religiosis, & secularibus Clericis ad eligendam sepulturam sub voto, vel promissione de non mutando illam electionem, vt per *Gutier. de Iuram. confirm. p. 2. c. 4. n. 17. cū seqq. Lar. in l. si quis à liberis §. parens n. 96. & seq. ff. de liberis agnos. Fr. Eman. quest. Regular. tom. 3. q. 58. art. 7. Melch. Pbeos Lusit. decis. 8. in fine tom. 1.*

4 *Iuramento, vel fide interposita, &c.* Ergo quoad obseruatiam idem operatur promissio sub fide, quod iuramentum, vt per *Surd. decij. 2. 25. num. 1. & de aliment. tit. 9. q. 2. 4. nu. 2.*

5 *Quam nisi fecerit, &c.* Notatur ad hoc quòd lex seu statutum vbi aliquid mandat fieri, intelligitur si petatur, licet verba sint præcisa, & necessitina, vt per *Tiraquel. de retrac. l. lig. §. 1. glof. 10. num. 10. 9. Surd. decij. 57. nu. 2.*

S V M M A R I V M.

1 *Ecclesia dimissa non debetur canonica portio*

sed parochiali, & pluribus si sunt plures.

2 *Domicilium in duobus diuersis locis quis habere potest.*

3 *Vagi dicuntur qui sunt sine domicilio, & iter faciunt quarentes quò se collocent.*

Cap. Cum quis. II.

1 **Q**uando aliqui consueuerunt sepeliri non in Parochiali Ecclesia, sed in alia, & illa alia dimissa eligant deinde tertiã, illa tertia soluet quartã, seu portionẽ canonica non Ecclesię relicte, sed Parochiali. Qui vero habet duo domicilia, & in vtroque se locat æqualiter, & eligit sepulturam in tertia Ecclesia, quarta est diuidenda inter Ecclesias domiciliorum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Dom. Monach. Franc. Viu. in ration. lib. 3. pag. 246. Alagon. in cõp. pag. 459. remissiuè Ximen. in concor. par. 2.*

2 *Qui duo habet domicilia.* Ergo potest quis domicilium in duobus diuersis locis habere, vt per *D. Barbof. in l. hæres absens §. ult. n. 61. ff. de iudic.*

3 In glof. [Domicilio] *vbi (ut possit quis esse sine domicilio, vt si relicto domicilio nauiget, vel iter facit quare se collocet)* Tales enim dicuntur vagi, vt per *Sacch. de Matrim. lib. 3. disp. 25. n. 2.*

V M M A R I V M.

1 *Translatio personæ ad certum locum facta ad tempus, Ecclesiæ ius sepulture non aufert.*

2 *Domicilium quando quis in aliquo oppido tenet, & aliud petit ad proprium domicilium breuiter rediturus, dicitur illius Parochianus, & non alterius ad quod accedit.*

3 *Parochianus dicitur, qui totum annum, partemue illius maiorem; habitus in aliqua Parochia, ibique audit Diuina, & percipit ecclesiastica Sacramenta.*

4 *Parochus proprius non dicitur ruralis.*

5 *Sepeliri potest vnusquisque in sepultura, quæ Maiores sui sepeliri consueuerunt, vel aliam eligerunt.*

6 *Filius sepeliendus est in sepulchro Maiorum licet in alia Ecclesia pater sepultus sit.*

7 *Mulier mortua, quæ pluribus nupsit, cum viro vltimo sepelitur, & num. 8.*

9 *Vxor per contractum Matrimonium sortitur forum viri.*

Cap. Is, qui. III.

1 **Q**ui egreditur de sua Parochia recreationis animo, vel causa negotiandi, & moritur non electa sepultura, sepelicendus est

duſ eſt in ſua Parochiali, vel in ea potius in qua Maiorū ipſius ab antiquo ſepultura extitit, ſi commodè poteſt. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gem. 10. Andr. Anch. Dömin. Monach. Bur. Fran. Viuia. in ration. lib. 3. pag. 247. Alagon. in compend. pag. 459. remiſſiue Caſal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2*

2 *Non in Eccleſia dicte Villæ, ſed in ſua Parochiali, &c.* Notatur ad hoc quòd quando quis domici-

lium in quodam oppido tenet, & petit aliud breuiter ad proprium domiciliū rediturus, vt ſi cauſa creationis, vel ad ruralia exercenda, aliqùd tēdat, tūc eſt Parochianus prioris oppidi, & nō illius ad quod accedit, vt per *Sanc.*

3 *de Matrim. lib. 3. diſp. 23. num. 9.* Parochianus enim is dicitur, qui totum annum, partē uē illius maiorē habitat in aliqua Parochia, ibiq; audit Diuina, & percipit eccleſiaſtica Sacramenta, vt per *Menoch. de præſumption. lib. 6. præf. 88. Fr. Emman. q. Regul. to. 3. q. 46. art. 3.*

4 *Vel ut ruralia exercent.* Ergo proprius Parochus non dicitur ruralis, vt per *Menoch. conf. 398. n. 51.*

5 *In qua Maiores ſui ab antiquo, etc.*

Notatur ad hoc, quod ſepeliri poteſt vnſquisque in ſepultura, qua Maiores ſui ſepeliri conſueuerunt, vel aliam eligere, vt per *Spin. in ſpeculo teſtam. gloſ. 2. princip. à n. 38. Gutier. de Iuram. confr. p. 2. c. 4. à princ. 10. Garc. de expenſ. c. 8. n. 4. Card. Tuſch. 10. 7. lit. S. concl. 194.*

6 *In gloſ. [Ab antiquo]* Notatur ad hoc quod ſi in vna Eccleſia eſt ſepultus pater, in alia reliqui Maiores, ſilius ſepeliendus eſt in ſepulchro Maiorum, vt per *Fr. Emman. Roderic. quæſt. Regul. to. 3. q. 58. art. 8.*

S. Mulier.

7 *Mulier, quæ habuit plures viros, ſi non electa ſepultura moritur, eſt ſepelienda in ſepultura vltimi viri.* Colligunt *Doctores in principio text. citati.*

8 *Hanc eandem concl. ſirmat Lauor. var. lucubr. tom. 1. tit. 2. cap. 11. n. 136. cum ſeqq.*

9 *Cuius domicilium retinet.* Ergo vxor per cōtra. cum Matrimonii fortitur forum viri, vt per *Duen. reg. 377. 10. Garc. reg. 499. Tiraq. de nobilit. cap. 18. n. 5. cum ſeqq. D. Barboſ. in l. exigere dotem num. 12. cum ſeqq. ff. de iudic. Bern. Græuæ. ad præct. Cameræ Imper. lib. 2. conſul. 80. conſid. 1.*

1 *Pater impuberi ex conſuetudine eligere poteſt ſepulturam, pubes autem eligit per ſe ipſum, & num. 4. & 5.*

2 *Filiuſfam. pro anima non legat ſine conſenſu patris bona non caſtrenſia.*

3 *Minor 14. annorum non poteſt ſibi eligere ſepulturam.*

6 *Filiuſfam. poteſt teſtari ad pias cauſas cum conſenſu patris.*

7 *Diſtictio, liberè, interpretatur ſine quacunque obligatione.*

Cap. Licet pater IV.

1 *Filijs impuberibus, qui nequunt eligere ſepulturam, eligere poteſt pater ſi cōſuetudo terræ id habeat, ſi vero non ſit, ſepeliri debet in ſepultura Maiorum.* Pro anima tamen

2 *filiuſfam. non legat ſine conſenſu patris bona non caſtrenſia.* Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Ioan. Andr. Gemin. Anch. Bur. Domin. Monac. Franc. Viuia. in ration. lib. 3. pag. 247. Alagona in compen. pag. 460.*

3 *Qui nequeunt, &c.* Notatur ad hoc quòd minor 14. annorum non poteſt ſibi eligere ſepulturam, vt per *Zerol. in praxi Epiſc. p. 1. verbo ſepultura §. 1. Tiraq. de priuileg. pia cauſa priuileg. 9. verſ. contrarium tamen, Lauor. var. lucubr. tom. 1. tit. 2. c. 11. n. 117. cum ſeqq.*

4 *Eligere ſepulturam poſſit.* hoc quòd pater poteſt eligere ſepulturam pro filio impubere, vt per *Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 94. num. 79.*

5 *Si conſuetudo terræ, &c.* Ergo pater filio ſuo impuberi eligere non valet ſi conſuetudine non obſeruetur, vt per *Nauar. conſ. 1. ſub hoc tit. in antiq. aliàs 2. in nouis.*

6 *Quamuis autem Filiuſfamil. &c.*

Notatur ad hoc quod filiuſfam. poteſt teſtari ad pias cauſas cū conſenſu patris, vt per *Soccr. reg. 200. verſ. primo fallit, Tiraq. de priuileg. pia cauſa priuileg. 78. à princ. & de iure mariti gloſ. 8. n. 108. Cou. in rub. de teſtam. p. 3. n. 23. Mench. de ſucceſſ. creat. §. 2. n. 8. Clar. §. teſtam. q. 5. n. 6. Craſſ. cod. verbo q. 17. n. 12. Cald. Pereira in l. ſc. curatorem verbo leſis n. 153. verſ. licet, Molin. de luſit. tract. 2. diſp. 138. verſ. dubium, Aloyſ. Ricc. in praxi rerum ſori eccleſiaſt. decif. 668. num. 1. in 1. edit. aliàs reſolut. 569. in 2. edit.*

Libere.

7 *Libere*. Id est sine quacunque obligatione, vt per *V. alafe. conf. 12. 3. num. 8.* vbi hunc text. allegat, & sic intelligit.

SVMMA RIVM.

- 1 Religiosi nisi multum remoti à monasterio nequeunt alibi eligere sepulturam, & n. 2.
- 3 Regulares extra claustra decedentes possunt ad eorum Ecclesias deferri etiam Parochiis inconsultis.
- 4 Religiosus si moriatur ita remotus à monasterio non electa sepultura sepeliendus est in Ecclesia Parochiali in qua decessit instar secularium in itinere morientium.
- 5 Religiosus potest sibi eligere sepulturam quãdã moritur ita remote à monasterio, vt ad illud commodè portari nequeat.

Cap. Religiosi. V. & Vlt.

- 1 Religiosi sunt sepeliendi in proprijs monasterijs, nisi sint ita remoti, vt commodè portari nequeant, quia tunc possunt eligere sepulturam. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Busr. Dom. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 3. pag. 248. Alagona in compen. pag. 460. remissiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. defumunt *Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 60. art. 1. & 2. Iul. Lanor. var. lucubration. tom. 1. tit. 2. cap. 11. nu. 91. & 93. late Sanch. in precepta Decalogi tom. 2. lib. 6. c. 14.*
- 3 Et quod Regulares extra claustra decedentes polysint ad eorum Ecclesias deferri etiam Parochiis inconsultis censuit S. Congreg. Illustriss. Cardin. S. Concilij Trid. interpretum, sub die 2. Iulij 1620. vt refert *Laurent. de Peirinis in Constit. sui Ordinis Minimor. tom. 2. Con. stit. 7. Pij V. n. 13. vers. ad 10. pag. 194.*
- 4 In glos. in casu positione, ibi (*sed quid si moriatur non electa sepultura? respondet quidam quod sepeliendus est, &c.*) Notatur ad hoc quod si Religiosus moriatur ita remotus à Monasterio non electa sepultura, sepeliendus est in Ecclesia Parochiali in qua decessit, instar secularium in itinere morientium, vt per *Domin. Anchar. & Franc. hic in fine, Sanch. d. cap. 14. num. 4.* subdens contra hanc glos. sepeliendum adhuc in Ecclesia Parochiali quãuis ibi sit monasterium aliud sui Ordinis, nisi ibi fuerit causa perpetuè residentis, & nu. 5. subdit quod tenetur expensas factas in monachi sepultura soluere.

5 In glos. [Sepulturam, vlt.] Notatur ad hoc quod Religiosus potest sibi eligere sepulturã quando moritur ita remotè à monasterio, vt ad illud commodè portari nequeat, vt per *Nauar. commento 2. de Regular. num. 43. Fr. Emman. d. q. 60. art. 2. vers. aduertendum tamen est, Sanch. d. cap. 14. num. 3.*

De Decimis. Tit. XIII.

SVMMA RIVM.

- 1 Populus vt Ecclesiis iura debita persoluat est in predicationibus, & alibi exhortandus.
- 2 Iudex potest ex officio procedere contra non soluentem decimas tanquam contra notorie delinquentem.
- 3 Decima an debeatur de iure diuino, remissiuè.
- 4 Decimarũ in solutione consideratur cõsuetudo.

Cap. Discretioni: I. Greg. I X.

- 1 **R**AEDICATOR ES, & alij Fratres in sermonibus hortentur populum ad solutionem decimarum seu aliarum rerũ Ecclesijs debitarum. Colliguntur ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Ansb. Dominic. Monac. Franc. Viuian. in rational. lib. 3. pag. 276. Alagona in compend. pag. 472. remissiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*
- 2 Immo verbo, & opere, &c. Iudex igitur potest ex officio procedere contra non soluentè decimas, tanquam contra notorie delinquentem, vt per *Monet. de decimis c. 8. n. 76. Rot. in Conchen decimarum dell' Infantado 2. Iunij 1614. coram Andraa*, prout etiã poterat Episcopus in visitatione, vel visitator ab eo deputatus ex iusta causa, iuxta tradita per *Fusc. de visitat. lib. 2. c. 2. n. 26. Lal. Lech. de Episcopo c. 6. n. 2. & 7. Pavin. in tract. de visit. p. 1. q. 2. n. 44. cū seqq. & p. 2. q. 5. n. 96. cum seqq. Monet. d. c. S. nu. 77.*
- 3 In glos. [Decimarum] An autem decimæ debeantur de iure diuino? vidi quæ dixi in collect. ad cap. Parochianos, hoc tit. in Decretal.
- 4 In ead. glos. ibi (*vigore consuetudinis, &c.*) Notatur ad hoc quòd in decimarũ solutione consideratur cõsuetudo, illaq; stante diminui possunt, vt per *Coulib. i. variar. c. 17. n. 2. vers. præterea, Rebuff. de decim. q. 13. nu. 46. Soar. de Relig. to. 1. tract. de decimis, lib. 1. c. 12. Azori. in sit. moral. p. 1. lib. 7. c. 37. q. 2. Perez l. 3. tit. 3. lib. 1. Ordinar. pag. mibi 133. Monet. de decimis c. 5. q. 1. n. 87. plures, quos refert *Cened. ad Decretum collect. vlt. num. 4.**

S V. M M A R I V M.

- 1 Privilegium decimas noualium concedens non includit decimas noualium per alios possessas tempore impetratiouis, & loca tantum includit ubi percipiuntur antiqua, & ad portionem antiquam, & num. 2.
- 4 Privilegium decimarum noualium limitatum ad mensuram antiquorum non potest ultra dimidiam includere, fallit in Cisterciensibus, & Carthusiensibus, & nu. 5.
- 6 Privilegium si quis habeat percipiendi decimas intra alterius confinia non satis est ut percipere possit noualium decimas, nisi & quoad noualia privilegium speciale fuerit assequutus.
- 7 Dispositio fauorabilis, & odiosa attenditur ex primario fine.
- 8 Privilegiati super decimis recipiendis, Ecclesijs Parochialibus gratis assignare debent portionem pro debitis oneribus supportandis.
- 9 Decimas per Laicos ante Lateran. Concil. in feudum recepta à Religiosis per eos recognita in feudum, non possunt ipsi Religiosis concedi, sine Diocesano consensu.
- 10 Religiose personae non possunt de manu Laici sine Episcopi consensu decimas accipere.
- 11 Laici etiam in Laicos accedente falsè Episcopi consensu transferre possunt decimas, quas iuste obtinuerunt ante Lateranen. Conciliū.
- 12 Decima postquam in Laicos licite fuerunt alienatae efficiuntur de ipsorum patrimonio.
- 13 Laici quamuis iuste possideant decimas sibi in feudum ante Concil. Lateranen. concessas à Prelatis, non tamen iuste possident illas, quae post illud sibi concessae sunt.
- 14 Decima si ante Lateranense Concil. Laicis fuerint in feudū, vel emphyteusim concessae, & finita generatione ad Ecclesiā reuertantur an possit Prelatus eas iterum Laicis dare in feudū, vel emphyteusim, ostenditur.
- 15 Lixesiani compellunt Religiosos exemptos soluere decimas Parochialibus Ecclesijs si non agatur de rebus exemptis.
- 16 Decimas habentes ex donatione Laicorum antiquas nouales superuenientes in eodem loco non percipiunt.

Cap. Statuto. II. & Vlt. Alex. IV.

Quando aliqui, veluti Monachi, obtinent privilegium habendi decimas noualium secundum proprietatem decimarum, quas aliquo modo possident, tale pri-

uilegium non extenditur ad decimas noualium, quas tempore impetrationis alij de iure possidebant, nisi fiat expressa mentio; similiter nec valet pisi pro illis locis in quibus Monachi habebant antiquas decimas. Colligunt ex Ordinari. *Lap. Abb. Archid. Gemin. lo. Andr. Anch. Domin. Monach. Vicius. in ration. lib. 3. pag. 276. Alagona in compend. pag. 472. remissuè Casal. in annos. & Ximen. in concord. part. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Rebuff. in tract. de decimis q. 14. nu. 34. Xuar. alleg. 28. n. 9. Monet. de decimis cap. 4. num. 70.*

3 *Quas tempore illo, &c.* Si tamen profuerit se possedisse per tempus immemorabile mediū, vel aliam partem veterum, & adhuc se possidere, tunc praesumeretur quod tempore indultae illam partem possederent, ut per *Rebuff. d. q. 14. num. 35. Monet. d. cap. 4. num. 71.*

S. Statuimus.

4 Privilegium decimarum noualium limitatum ad mensuram antiquarum non extenditur ultra dimidiam partem decimarum, etiāsi amplius in veteribus haberentur, quia non est verisimile quod si tunc de plena, & integra perceptione veterum fuisset expressum, Apostolica Sedes pariter noualium decimas in tam graue Parochialium Ecclesiarum dispendium indulgisset. Colligunt *Doctores in princip. text. citati.*

5 Hanc eandem conclus. ex hoc S. desumunt *Rebuff. de decim. q. 14. num. 36. Monet. eodem tract. cap. 4. q. 3. nu. 72. vbi num. 73. subdit hoc non habere locum in Monachis Cisterciensibus, & Carthusiensibus, prout excipit Pontifex. in presenti, hi enim si percipiant integram vel plusquam dimidiam decimarum antiquarum vigore talis indulti, tantundem quoque habebunt in noualibus, ut adnotarunt Ioann. Andr. & Gemin. in praesenti.*

6 *Non possit in noualibus, &c.* Notatur ad hoc quod non satis est quod quis habet privilegium percipiendi decimas intra alterius confinia, ut percipere possit noualium decimas, nisi & quoad noualia privilegium speciale fuerit assequutus, ut per *Cou. lib. 1. var. c. 17. n. 13.*

7 *Cum non sit dicendum asperū, &c.* Notatur ad hoc quod dispositio fauorabilis, & odiosa attenditur ex primario fine, ut per *Sanch. de Matrimon. lib. 1. disp. 1. num. 4.*

S. vbi

S. *Ubi autem.*

8. Vbi per huiusmodi decimarū concessiones Parochiales Ecclesie adeo grauantur quod earum Rectores de ipsarum redditibus congruē sustentari, & Iura Episcopalia exhibere non possunt, debent locorum Ordinarij prouidere quod eisdem Rectoribus tantum de illorum prouentibus relinquatur, quod exinde competentem sustentationem habere, & Episcopalia Iura soluere aliaque onera debita supportare valeant. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati, & Monet. de decimis cap. 4. quest. 3. num. 74.*

S. *Sanè.*

9. Religiosi si decimas dederunt laicis in feudum, ijdemque laici sic per eos præstitas recognoscant, non possunt illas de manibus laicorum ipsorum acquirere, vel recipere absque Dioecesanorum Episcoporum assensu. Colligunt *Doct. citati in principio tex.*

10. *Absq; Dioecesanorum Episcoporum assensu* Ergo Religiosæ personæ non possunt de manu laici sine Episcopi consensu decimas accipere, vt per *Rebuff. de decimis q. 10. num. 31. Mench. illustr. cap. 89. à num. 2. Gutier. prælic. lib. 1. q. 14. & 15. Lambert. de l'uepatron. par. 2. lib. 1. q. 1. art. 9. & 10. Fachin. controuerf. lib. 7. cap. 72. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 7. cap. 36. q. 13. D. Barbosa. in l. Titia num. 46. ff. solut. matr. Soar. de Relig. tom. 1. tract. de decim. lib. 1. c. 26. nu. 7.*

11. *Quæ ante Lateranen. Conciliū, &c.*

Ergo licet in Religiosos cum Episcopi consensu laici decimas transferre possint, non tamen in laicos id videri permissum tuentur *Azor. d. cap. 36. q. 13. D. Barbosa. in d. l. Titia, num. 45. vers. non obstat secundo.* Verum accedente saltem Episcopi consensu posse laicos etiam in laicos transferre decimas, quas iuste obtinuerunt ante Lateranenſe Concil. à Prælatiſ inferioribus, resoluunt *Mench. illustr. cap. 89. num. 2. Gutier. d. q. 15. num. 6. Gilben. de præscript. par. 3. cap. 8. à num. 6. Garc. de expens. cap. 9. à nu. 97. Ceuall. commun. contra commun. q. 367. Soar. d. cap. 26. num. 7. Cabed. Lusit. decis. 63. num. 8. par. 2.* quia postquam

12. in laicos licite fuerunt alienatæ efficiuntur de ipsorum patrimonio, & vt profana bona censeri debent, ex reg. l. pater filium 36. §. quin. *decim ff. de legat. 3. & ex cap. 2. de feudis, cum*

alijs de quibus *Menoch. de arbit. lib. 1. q. 54. à num. 24. Molin. de primog. lib. 4. cap. 1. à num. 31. Lara in l. si quis à liberis §. item rescriptis num. 56. ff. de liber. agnos.*

13. Notari solet hic tex. ad hoc quod quamuis laici iuste possideant decimas sibi in feudum ante Concilium Lateranenſe concessas à Prælatiſ, non tamen iuste possident illas, quæ post illud sibi concessæ sunt, vt per *Cou. lib. 1. var. cap. 17. num. 5. vers. olim sane. Azor. d. cap. 36. q. 12. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 86. nu. 2. Monet. de decim. cap. 5. q. 3. nu. 66. Rot. in Pl. centina decimarum 31. Jun. 1589. cor. à Bubalo.*

14. *In feudum perpetuo, &c.* Vtrum si de Lateranenſe Conc. laicis fuerint in feudis, vel emphyteusim concessæ, & finita generatione ad Ecclesiam reuertantur, possit Prælatiſ eas iterum laicis dare in feudum, vel emphyteusim? Partem affirmatiuam tuentur *Burfat. conf. 127. nu. 122. vol. 2. Gilben. d. cap. 8. à n. 10. Negatiuam vero tenent Berol. conf. 21. nu. 12. cum seqq. vol. 1. Cou. d. num. 5. vers. præter hæc, Menoch. dicto lib. 6. præsumpt. 86. à num. 3. latè Fachin. controuerf. lib. 7. cap. 72.*

S. *Dioecesani.*

15. Dioecesani compellunt Religiosos exemptos soluere decimas Parochialibus Ecclesijs, si non agatur de rebus exemptis. Colligunt *Doctores in principio text. citati, & Rebuff. de decimis quest. 10. num. 5.*

S. *Nec pro eo.*

16. Religiosi etiam exempti in aliquibus Parochijs decimas antiquas, aut earum partem habentes ex donatione laicorum, non possunt pro eadem vel simili portione nouales superuenientes sine alia rationabili causa percipere, aut petere. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati, & Monet. de decimis cap. 4. q. 3. num. 75.* Priuilegium enim concessum monasterio, vel alijs etiam laicis vt recipiant decimas alicuius Parochiæ non extenditur ad noualia, vt per *Rebuff. de decim. q. 14. num. 29.*

De Regularibus, & transeuntibus ad Religionem. Tit. XIV.

S V M M A R I V M.

1. *Compendium huius tex. refertur.*
2. *Concil. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 15. refertur*

1. *Yertur, & Doctores citantur de eius materia agentes.*

3. *Professione tacite non tolluntur per Concil. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 15.*

4. *Professio tacita per habitum professorum delationem, ut inducatur quæ requirantur, ostenditur, & num. 5. 6. & 7.*

5. *Habitus nouitiorum ubi non distinguitur ab habitu professorum per delationem illius tunc inducitur tacita professio quando nouitius eum deserit per annum.*

Cap. Is, qui. I. Innoc. IV.

R

ELIGIONEM qui ingreditur ante decimum quartum annum; ut Monachus fiat, si in decimo quinto non fecit professionem, & si quam fecit in decimo quarto non habuit ratam, nec in 15. accepit habitum professorum, liberè potest reuerti ad seculum infra 15. Si uero in toto 15. anno mansit in monasterio, ubi professorum, & nouitiorum non est distinctus habitus, uideatur per hoc fecisse professionem, vel ratam habuisse si quam prius fecerat, nisi habitus esset ita indistinctus, ut communis etiam laicis, & clericis secularibus uideretur, tunc enim non præsumitur tacita professio. At quòd ingrediens monasterium est maior 14. & gestat habitum Religionis per annum, præsumitur professus licet habitus sit indistinctus à professis, vel laicis cohabitantibus, quia iam habet annos discretionis. Colligunt, ex Ordin. *Lap. Abb. Io. Andr. Gem. Arch. Ansb. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ratione. lib. 3. pag. 298. Alagon. in compend. pag. 480. remissiuè Casak. in annot. Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2. *Innouatur hic tex. per Conc. Trid. sess. 25. de Regul. cap. 15. in hæc uerba. In quacūq; Religione tam uirorum, quam mulierum professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, nec qui minori tempore, quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur. Professio autem antea facta sit nulla, nullamq; inducat obligationem ad alicuius Regule, uel Religionis, uel Ordinis obseruationem, aut ad alios quoscūq; effectus. Hactenus Concil. de culus intellectu, & materia uide *Nap. conf. 23. de Regularib. in nouis, quod deest in antiq. Sayr. in floribus decif. sub illo tit. decif. 97. Zerol. in praxi Episc. par. 1. uerbo Moniales §. 2. Petr. de Ledesm. in sum. part. 2. tra. 7. de las Religiones en comm. cap. 7. Franc.**

Leo in thesauro fori ecclesiast. par. 2. cap. 1. nu. 36. Ioan. à Cruce de statu Religion. lib. 1. cap. 8. dub. 2. & 4. Sancb. de Matrimon. lib. 2. disp. 24. num. 22. & in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 4. à princip. Campan. in diuers. Iuris Canonici rub. 12. cap. 11. num. 1. Armenar. in addit. ad recopil. legum Nauarrae lib. 2. tit. 17. l. 7. de Relig. num. 11. cum seqq. Fr. Ludou. Miranda in man. Pralat. tom. 1. q. 24. art. 2. D. Hier. Venero, & Leyua in exam. Episcopor. lib. 6. cap. 5. quorum plures refero Ego ipse de offic. & potest. Episcop. par. 3. alleg. 101. num. 3. cum seqq.

3. *Quod si per totum sequentem annum, &c.*

Agit hic tex. quomodo, & quando tacite professiones inducantur, quæ non tolluntur per Concil. Trid. d. cap. 15. nec alibi, sed in suo pristino valore manent, illo tamen superaddito ex eodem Concil. ut non inducantur nisi expleto nouitatus anno, & etiam cõpletis sexdecim annis profitentis; ita docent *Nau. conf. 28. num. 5. sub hoc tit. in nouis, Sayr. in floribus decif. sub eodem tit. decif. 42. Fr. Emm. quæst. Regul. tom. 3. q. 17. art. 1. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 4. q. 6. Honded. conf. 78. num. 22. lib. 2. Armenar. loco citato nu. 6. & 8. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 640. num. 34. adden. ad Greg. decif. 385. num. 6. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp. 13. dub. 8. D. Hieron. Venero, & Leyua d. cap. 15. num. 5. Rota decif. 579. num. 2. par. 1. recent. & in Vlixbonen professionis 10. Decemb. 1621. coram R. P. D. Merlino.*

4. *Poterat olim sic & hodie professio tacita duplici modo emitti, primò per habitum professorum delationem, secundò per exercitium actuum, qui ad professos tantum spectant. Ad hoc autem ut per habitum professorum delationem professio tacita inducatur quatuor requiruntur; primum, ut sic habitum deferens illum susceperit coram Priore, siue Superiore, & omnibus alijs simul, ut per Decian. conf. 18. num. 11. lib. 3. Menoch. de præsump. lib. 6. præf. 83. num. 9. cum seqq. adden. ad d. decif. 385. Greg. XV. Steph. Gratian. d. cap. 640. num. 37. & 38. Fr. Barthol. de Vecchis dicto dub. 8. num. 4. nam aliàs si quis ex se ipso assumeret habitum professorum non se obligaret Religioni, Calderin. conf. 5. col. 2. uers. reasumptio autem, de Regularibus, Stephan. Gratian. dicto cap. 640. num. 39.*

5. *Secundum est ut sic susceptus habitus deferatur in ipso monasterio, secundum Menoch. d. præf.*

d. pref. 73. num. 15. & Azor. d. lib. 12. cap. 5. q. 3. Ros. in Meien. professionis 25. Majj 1615. coram Vbaldo, ob delationem enim habitus Religionis extra monasterium per quodcunque etiam magnum temporis spatium non induci tacitam professionem ex alijs observat *Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 8. nu. 4. in fin.*

6 Tertium, ut hi actus, per quos inducitur tacita professio, fieri debeant non solum sponte, sed etiam scienter, ita ut sciat illis utens ad solos professos illius Religionis pertinere, ita supra citati, qui serè omnes subiungunt ventem ijs actibus non debere etiam ignorare, per illos tacitam induci professionem, quia ratione huius ignorantia decesset consensus tacite profitendi.

7 Quartum ut oporteat ventem ijs actibus animum emittendi professionem habere nec satis est se habere negative non habendo scilicet animum non profitendi, nec. faciendo vllam determinationem emittendi professionem, ut bene advertit *Nau. commento 4. de Regular. num. 75. vers. quoniam autem*, & post illum *Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 8. num. 7.*

8 *Vbi professorum, & novitiorum*

sunt habitus indistincti, &c. Notatur ad hoc quod in Religionibus, vbi habitus novitiorum non distinguitur ab habitu professorum, per delationem illius tunc inducitur tacita professio quando novitius eum defert per animum (integrum scilicet, & continuum, ac expleto decimo sexto suæ ætatis anno ex nova decisione Concilij *Trid. cit. loco*) ut per *Nau. commento 4. de Regul. nu. 74. Honded. d. conf. 78. nu. 19. Mascard. de probat. concl. 1237. nu. 15. Menoch. de presump. lib. 6. pref. 83. num. 25. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 3. num. 32. & 33. vbi subdit text. in præfenti non esse correctum per Clem. fin. hoc tit. immo dictam Clem. intelligendam esse iuxta distinctionem factam in hoc text. *Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 8. nu. 10.* vbi subdit statim impleto anno, sicut dictum est, induci tacitam professionem concurrentibus quatuor requisitis, de quibus supra, & num. 12. dicit quod in Religionibus, vbi patenter distinguitur habitus novitiorum ab habitu professorum, tunc inducitur tacita professio per exercitium actus proprii professorum, quando concurrentibus enarratis quatuor requisitis novitius expleto de momento ad momentum sextodecimo suæ ætatis anno, & etiam com-*

pleto probationis anno continuo se ingerit actui iure, vel consuetudine professis tantum competenti, & perseverat in hoc proposito per triduum.

S V M M A R I V M

- 1 *Prædicatores, & Minores infra annum probationis quemquam ad sui Ordinis professionem recipere non possunt, quod si fecerint, receptus obligatus non est eorum Ordini, & ipsi à receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniendi pœna, qua pro gravioribus culpis eis consuevit infligi, & num. 2.*
- 3 *Professionem in aliqua Religione qui facere voluerit, olim maior 14. hodie 16. annis existere debet.*
- 4 *Professus ante 14. annum hodie ante 16. completum potest liberè redire ad seculum.*
- 5 *Ordinariis potest professionem ante 16. annum emissam nullam declarare.*
- 6 *Novitios in Religionibus quibuscunque ad professionem admittentes ante expletum probationis annum peccant mortaliter.*
- 7 *Suspensio de qua hic non incurritur nisi intercedat dolus in admittendo ad professionem quempiam ante expletum probationis annum.*
- 8 *Suspensionem de qua hic incurrit ne dum Prælatus recipiens ad professionem ante expletum probationis annum, sed etiam singuli Religiosi, qui in tali receptione suffragium dederunt.*
- 9 *Suspensio de qua in hoc text. an habeat locum, etiam post Concil. Tridentin. sess. 25. de Regular. cap. 15. ostenditur.*
- 10 *Verba, sub pœna, continet sententiam ferendam.*
- 11 *Novitius integrum est de bonis suis testari etiam attenda dispositione Concil. Trident. sess. 25. de Regul. cap. 16.*

Cap. Non solum. II. *Alex. IV.*

1 **P**rædicatores, & Minores ante elapsum annum probationis quemquæ ad sui Ordinis professionem, vel renunciationem in seculo faciendam sub pœna excommunicationis non possunt recipere, nec impedire si infra hunc annum voluerit ad aliam Religionem vel seculum transire, nisi euidenter constet clara probatione, vel iudicij competentibus illum voluisse vitam mutare, si vero præsumperint alicquem admittere contra talem Constitutionem, admissus non erit obligatus, & admit-

admittentes sunt ipso facto suspensi à receptione quorumlibet ad professionem, & puniendus erit poenitis, quæ in Religione solent infligi pro culpis grauioribus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gem. 10. Andr. Anchar. Domin. Monach. Butr. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 300. Alagon. in comp. pag. 481. remissiue Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concluf. ex hoc tex. defumit Sayr. de censuris lib. 4. cap. 13. num. 13. & 14. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp. 11. dub. 6.

3 Maior tamen 14. annis existens, etc.

Hodie ex noua dispositione Concilij Trid. sess. 25. de Regular. cap. 15. maior decimo sexto anno existere debet, vt obseruat Fr. Emm. in. quæst. Regular. tom. 3. q. 15. art. 12.

4 Omnino ad seculum redeat. Ergo pro-

fectus ante 14. annum hodie ante 16. completum potest liberè redire ad seculum, vt per Sayr. in clau. Regia lib. 6. cap. 5. num. 5. nam Ordinarius poterit professionem ante illud tēpus emissam nullam declarare, prout refert decifum Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarrae lib. 2. tit. 17. l. 7. de Religionib. num. 11. quem refero Ego ipse de officio, & potestat. Episcopi par. 3. alleg. 10. l. num. 1.

6 Quod si forte contra hanc nostrā, etc.

Transgredientes prohibitionem hic contentā lethaliter delinquere resoluit Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 6. num. 3. in princip. ac generaliter recipientes in Religionibus quibuscunq; nouitium ad professionem ante expletum probationis annum labe lethali se commaculare cum faciant contra præceptum Concil. in d. cap. 15. resoluit Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 41. dubit. 7. num. 59.

7 Recipere præsumpseritis. Ergo poena

suspensionis de qua hic non incurritur nisi intercedat dolus in admittendo ad professionem quempiam ante expletum probationis annum, vt per Fr. Bartholom. de Vecchis d. dub. 6. num. 3. vers. secundo, & faciunt quæ de verbo, præsumere, dixi in tract. de diction. vsusfreq. dist. 278.

8 Vosq; à receptione quorumlibet, &c.

Notatur ad hoc quòd huiusmodi suspensionem incurrit ne dum Prælati recipiens ad

professionem, sed etiam singuli Religiosi, qui in tali receptione suffragium dederunt, vt per Pute. decif. 103. lib. 1. in correctis Soar. tom. 5. de censur. disp. 31. sect. 6. num. 6. Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 6. num. 3. vers. cui poenæ, vbi post Domin. bic num. 10. Syluest. verbo Religio 3. q. 17. & alios, subdit non incurri à memoratis irregularitatem si non obstant hac suspensione admitterent aliquem ad professionem, quia irregularitas solum incurritur quando suspensus ab Ordinis actu illi exercet, admissio autem ad professionem non est actus Ordinis.

9 Vtrum autem præfata suspensio habeat locum etiam post Concil. Trid. d. cap. 15. quæstio est dubia; nam adhuc illam in suo robore esse inuauat Pute. decif. 95. num. 1. alijs decif. 90. in correctis. lib. 1. dum ait tales Religiosos suspensos posse absolui, atque rehabilitari vigore priuilegiorum à suis superioribus. Nihilominus probabilius est nunc post Tridentinum hanc suspensionem ablatam esse, vt bene probant Sancb. in præcepta Decalogi lib. 5. cap. 4. nu. 10. Fr. Barthol. de Vecchis dist. dub. 6. num. 7.

10 In glos. [Sub poena] Hæc verba continere sententiam ferendam, & non latam tradit Sayr. in clau. Regia lib. 3. cap. 8. num. 19.

11 In glos. [Indicij] Notatur ad hoc quòd nouitijs integrum est de bonis suis testari, vt per Tiraquel. de retractu lig. 8. l. glof. 8. nu. 29. Cou. in cap. 2. num. 7. de testament. Nau. commento 2. de Regularib. num. 49. Azor. in sit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 2. in fine, Theaur. lib. 2. quæst. forens. q. 56. nu. 2. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 139. col. 5. vers. his ita constitutis, Menoch. de præsumpt. lib. 6. pref. 84. num. 12. latè Fr. Barthol. de Vecchis in d. praxi disp. 8. dub. 10. nu. 1. Amplia procedere etiam attenda dispositione Concilij Trid. sess. 25. de Regularib. c. 16 vt docent Fr. Emm. quæst. Regular. tom. 2. q. 27. art. 10. & tom. 3. q. 16. art. 1. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 41. dub. 4. num. 40. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 587. nu. 30.

Cap. Constitutionem. III.

PRæcedentem textum de Prædicatoribus & Minoribus tantum agentem extendit ad omnes Mendicantes. In alijs vero Religionibus potest fieri professio expressa vel tacita infra annum probationis si adsit ætas, sed expressa obligat illi Religioni præcisè, quam profitemus est professus, tacita vero facta intra annum probationis per susceptionem habitus professorum obligat tantum Religioni in communi

- muni si est in ætate, & sciens, ac voluntarius, & perseveret in triduo. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 301. Alagon. in compend. pag. 481. remissiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.
- 2 Hanc eandem conclus. quoad secundam eius partem ex hoc tex. desumunt Nau. commentio 2 de Regular. num. 5. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 1. art. 2. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 4. q. 3. & q. 5. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 25. nu. 22. & in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 3. num. 18. & 24. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp. 13. dub. 8. num. 8. & 9.
- 3 In glos. [Prærogamus] Notatur ad hoc quòd si duo inueniantur æquiparata in diuersa materia, & casu, tunc lex disponens in vno non censetur idem disponere in alio, vt per D. Barbof. in l. si constante, in princip. num. 44. ff. solut. matrimon.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium ingredientis Religionem infra annum probationis (exceptis casibus hic exceptis) non est alteri conferendum, interim tamen debetis per alium beneficio deserviri, assignata eidem substituto congrua portione, vnde viuere possis.
- 2 Beneficij appellatione in presenti text. continentur quacunq; beneficia siue maiora sint, siue minora, ac etiam pensiones.
- 3 Nouitius iustè priuari non potest suo beneficio infra annum probationis.
- 4 Nouitius si velit intra probationis annum beneficium suo renunciare an hoc efficere debeat seruata solemnitate Concilij Trid. sess. 25. de Regular. cap. 16. ostenditur.
- 5 Votum solemnè censetur propositum mutandi vitam cum habitus susceptione.
- 6 Beneficium vacat post emissam professionem.
- 7 Patres Societatis Iesu non amittunt beneficia, & pensiones nisi per solemnem professionem, & vota coadiutorum formatorum.
- 8 Nouitius dum in anno probationis existit ex fructibus beneficij, quod obtinet, congrua portio Vicarij ipsius beneficij assignari debet.
- 9 Minore 14. annis ingrediente Religionem non potest eius beneficium conferri donec 15. & bodie 16. annum expleuerit, quo tempore profiteri potest.

- 10 Nouitius non tantum retinet ea beneficia, in quibus obtinet ius in re, sed & illa in quibus ius ad rem tantum habet.
- 11 Beneficium non potest conferri constituto in probatione.
- 12 Nouitius gaudet priuilegio fori, & non potest collectari.
- 13 Canonicus Ecclesie Cathedralis, qui est in probationis anno ad electionem Episcopi vocandus non est.
- 14 Consentiens vt beneficium suum alteri conferatur videtur illud renunciare.

Cap. Beneficium. I V.

Beneficium ingredientis Religionem non est alij conferendum, nisi de consensu illius, vel constet voluisse vitam mutare, vel emiserit professionem tacitam, aut expressam, sed interim seruiatur eidem beneficio per alium assignata congrua portione de fructibus illius. Colligunt ex Ordinari. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 302. Alagona in compend. pag. 482. remissiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 **Beneficium.** Intellige de quibuscunq; beneficijs siue maiora sint siue minora, eo quòd tex. indistinctè de beneficio loquatur, ita *quod de pension. q. 57. num. 5. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 4. num. 3. vbi num. 13. id extendit ad pensiones.*

3 **Non est infra probationis annum alicui conferendum.** Notatur ad hoc quòd nouitius iustè priuari non potest beneficio suo infra probationis annum, vt per Maiol. de irregularis. lib. 3. cap. 6. num. 2. Mandos. in casibus annalib. casu 192. num. 63. ad finem, Gig. de pensionib. q. 57. nu. 7. & 8. Soar. tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 16. num. 12. Fr. Bartol. de Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp. 8. dub. 7. num. 4. vers. immo, vbi subdit nonnullos ex citatis Doctoribus hoc intelligere etiam si nouitatus pluribus annis duraret, prout intellexit Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 4. num. 6. Quod adeo verum est, vt si nouitius velit infra huiusmodi probationis annum beneficio renunciare, hoc possit validè efficere etiam non seruata solemnitate Concilij Trid. sess. 25. de Regular. cap. 16. prout cum Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 9. num. 12. & 13. resoluti Ego ipse de officio,

officio, & potest. Episcopi par. 3. allegat. 99. num. 19. licet communis Doctorum opinio sit in contrarium resoluens dispositionem dicti decreti vendicare sibi locum in renunciatione beneficii, quia illud in vniuersum agit de renunciatione, quodque teneatur Maior. d. cap. 6. post num. 1. Veg. in sum. tom. 2. cap. 10. casu 3. Flamin. de resignation. benefic. lib. 3. q. 13. à nu. 4. Azor. insit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 20. q. 6. Molfes. tom. 1. ad consuetud. Neapol. par. 4. tit. de renunciati. q. 16. num. 34. & 35. & in sum. moralis Theologie tract. 6. cap. 12. num. 18. in fine, vbi duobus numeris seqq. respondet contrarijs, Ceuall. commun. contra communes q. 121. num. 4. & 5. Campan. in diuersor. Iuris Canon. rub. 12. cap. 3. num. 10. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælatorum tom. 1. q. 23. art. 5. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 1. resolut. 112. casu 62. Baribol. à S. Faustino in thesauro Religiosorum lib. 5. q. 181. Soar. citat. loco Sanch. in præcepta Decalogi lib. 7. cap. 5. num. 38. Fr. Baribol. de Vecchis d. dub. 7. num. 4.

5 *Aut constet quòd vitam voluerit*

absolute mutare. Ergo propositum mutandi vitam cum habitu susceptione censetur votum solemnè, vt per Sayr. in clauis Regia lib. 6. cap. 1. num. 7. Ad vorum enim duo tantum sufficiunt, deliberatio, & propositum, ex Azor. insit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 13. q. 5.

6 *Vel professionem expressam fecerit,*

Ergo post emissam professionem vacat beneficium, vt per Henrig. in sum. lib. 12. cap. 5. §. 4. in commento lit. X. Flamin. de resignat. lib. 5. q. 6. à num. 64. & lib. 7. q. 14. num. 28. Cald. Pereira in l. sicuratorem verbo implorare nu. 27. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 37. art. 1. Sayr. in clauis Regia lib. 6. cap. 5. nu. 25. Sanch. de Matrim. lib. 9. disp. 33. num. 19. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 45. Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 9. à princ. Molfes. in sum. moralis Theologia tract. 5. cap. 12. nu. 18. Mafob. in praxi habendi concursum requisit. dub. 2. num. 9. secundum Romanam impress. quorum plures refero Ego ipse de officio, & potest. Episcop. par. 3. alleg. 57. nu. 208. Rot. decis. 543. num. 4. par. 2. recent. Fr. Baribol. de Vecchis d. dub. 7. nu. 4. post med. vbi subdit cum Rota citato loco statim post professionem integrum esse ei ad quem spectat collatio, illud liberè conferre; quod etiam procedere in pensionem tenent Gig. de pensionib. q. 96. num. 11.

in fine, & num. 12. Mantie. decis. 104. num. 7. Sanch. d. cap. 5. num. 13.

7 Circa Religiosos Societatis Iesu aduertendum est possessionem beneficiorum ab eis prius obtentorum amitti post emissam solemnè professionem, vel vota coadiutorum formatorum per quæ redduntur omnino incapaces bona, & iura quæcunque acquirendi, & retinendi, non autem per emissionem simplicium votorum biennij, per quæ iuxta dictam Societatis constitutiones à Sede Apost. approbatas tales Religiosi non sunt incapaces retinendi dominium bonorum, & beneficia, quæ in seculo habebant, vt habetur in dicta Societatis constitutionibus par. 4. cap. 4. §. 5. in declarat. lit. E. & par. 6. cap. 2. §. 11. in declarat. lit. E. & in Const. Gregorij XIII. incip. Ascendente Domino, sub Dat. 8. Kalend. Iunij 1584. vers. & licet qui ad gradus professorum. Idem dicendum est de pensionibus, quæ per dicta biennij vota non extinguntur, sed durat vsque ad professionem solemnem sicut de beneficijs dictum est, quia *tex. in presenti*, intelligitur de omnibus beneficijs, secundum Archid. hic in princip. Monald. conf. 159. num. 22. vol. 2. & ideo ita resoluit Sanch. in præcepta Decalogi lib. 7. cap. 4. num. 7. & cap. 27. num. 32. & cap. 29. num. 10. & fuit dictum in nullius seu Caputaquen. pensionis 18. Aprilis 1616. coram bona mem. Martino Andraea. Tenentur tamen iidem Religiosi finito probationis biennio antequam vota simplicia emittant beneficia prius obrenta resignare, pensiones tamen retinent vsque ad solemnem professionem, vel vota coadiutorum formatorum, vt obseruatur in praxi, de qua testatur Sanch. d. cap. 29. num. 10.

8 *Asignata sibi congrua, &c.* ad hoc quòd ex fructibus beneficii nouitij, dum in anno probationis existit, congrua portio Vicario ipsius beneficii assignari debet, vt per Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. q. 37. art. 1. Fr. Baribol. de Vecchis d. dub. 7. num. 5. obseruantes huiusmodi portionem per Ordinarium taxandam esse; residui vero fructus sunt ipsius nouitij, vt docent Mandos. citato loco, & Sanch. d. cap. 5. num. 18.

9 In glos. [Probationis] Notatur ad hoc quòd minore 14. annis ingrediente Religionem non potest eius beneficium conferri donec 15. annum, & hodie 16. expleuerit, quo tempore profiteri potest, vt per Gig. de pension. quæst. 58. num. 7. Lancel. Institut. Iuris Canon. lib. 1. tit. de Regularibus §. etsi contigerit

tigerit verbo probationis.

- 10 In glos. [Conferendum] ibi (*sed quid dicesi non habeat ius in re sed ad rem, &c.*) Notatur ad hoc quod nouitius non tantum retinet ea beneficia in quibus habet ius in re, sed & illa in quibus ius ad rem tantum habet, vt per *Tiraquel. de retractu lig. S. 1. glos. 8. num. 28. Gemin. hic num. 6. Giouag lib. 1. resp. 88. num. 18. & 19. Sayr. in clauis Regia lib. 6. cap. 5. num. 25. Tapia in auct. ingressi C. de sacros. Eccles. verbo sua cap. 2. num. 8. Fr. Barthol. de Vecchis dict. dub. 7. num. 4. in princip. Sanch. dict. lib. 7. cap. 4. num. 5.*
- 11 In ead. glos. ibi (*sed nunquid constituto in probatione poterit conferri beneficium? parto, quod non.*) Ita Azori. institut. moral. part. 1. lib. 12. cap. 3. q. 1.
- 12 In ead. glos. ibi (*quoad priuilegium immunitatis*) Notatur ad hoc quod nouitius vt Religiosus iudicatur, & gaudet priuilegio fori, ac proinde non potest collectari, vt per *Flores de Meno vari. lib. 2. quæst. 2. t. num. 198. nec conueniri nisi coram Iudice ecclesiastico pro delicto ante professionem commisso, vt tenent hic Franc. num. 4. & Geminian. num. 7. Stephan. Gratian. Marchia decis. 35. num. 1. in addit. Caball. resolut. crimin. casu 108. num. 20. Farinac. in praxi crimin. parte 1. quæst. 8. num. 16. Fr. Barthol. de Vecchis in d. praxi disp. 11. dub. 11. num. 2.*
- 13 In ead. glos. ibi (*sed nunquid Cononicus Ecclesia Cathedralis, qui est in probatione habitus, & regula in aliquo monasterio, vocari debeat ad electionem Episcopi, &c.*) Negatiuè respondet hæc glos. quia talis hac religionis causa rite, & legitime abesse censetur, vt per *Carol. Tapi. in auct. ingressi verbo sua cap. 2. num. 8. C. de sacros. Eccles. Leli. Zechi. de Republ. ecclesiast. tit. de Regular. cap. 3. num. 10. Azori. institut. moral. part. 1. lib. 12. cap. 3. quæst. 1. quos refero Ego ipse de officio, & potestate Episcopi part. 3. alleg. 99. num. 31. Contra Archidiacon. hic nu. 1. verbo assensus, Card. in Clem. fin. num. 8. quæst. 1. hoc tit. Bertachin. de gabell. part. 7. in princ. num. 56. Mandos. in casibus annalibus nu. 66. casu 197.*
- 14 In glos. [Assensu] Notatur ad hoc quod consentiens vt beneficium suum alteri conferatur, videtur illud renunciare, vt per *Flamin. de resignat. benefic. lib. 1. q. 1. num. 23.*

S V M M A R I V M.

1. *Votum secundum solemnem Religionis dero-*

gat priori simplici, & num. 2.

- 3 *Votum solum habens ingrediendi Religionem strictiorem, immunitas est à peccato ingrediens laxiorem animo perseverandi in ea.*
- 4 *Votum ingrediendi Religionem. qui emisit, ne dum tenetur ad ingressum Religionis, sed etiam ad proficiendum in ea, nisi superueniat aliqua iusta seu rationabilis causa egrediendi.*
- 5 *Professio emissa in laxiori Religione ab eo, qui votum strictioris emisit, non est reuocanda, quamuis sic uouens in ea emittenda crimen letale non effugiat.*

Cap. Qui post votum . V.

- 1 **V**otum simplex ingrediendi aliquam Religionem faciens, deinde aliam laxiorem ingreditur, & in ea proficitur, licite potest in illa manere, quia votum solemnè derogat simplici, sed pœnitentia pro non obseruato simplici voto ei imponi debet. Colligunt ex Ordinari. *Lap. Abb. Arch. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monac. Arch. Franc. Viuian. in rationali lib. 3. pag. 302. Alagona in compen. pag. 482.*
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Nau. in man. cap. 12. num. 48. & cons. 26. num. 1. sub tit. de voto, in nouis, Azori. institut. moral. part. 1. lib. 11. cap. 22. quæst. 12. Sayr. in clauis Regia lib. 6. cap. 9. num. 14. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 4. cap. 16. n. 16. cum seqq. latè Fr. Barthol. de Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitij disp. 10. dub. 1.*
- 3 Limita quoad eum, qui solum votum habet ingrediendi Religionem strictiorem, quia immunitas est à peccato ingrediens laxiorem animo perseverandi in ea, vt per *Nau. d. cap. 12. nu. 75. Valent. 2. 2. disp. 6. q. 6. puncto. 7. col. 10. Sayr. d. lib. 6. cap. 12. num. 5. Sanch. d. lib. 4. cap. 49. num. 2. Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 1. n. 3. vers. limitatur, quicquid dicat Soar. tom. 3. de Religione lib. 4. cap. 9. num. 2.*

4 *Ingreditur, & proficitur in ipsa.*

Ergo ille, qui votum ingrediendi Religionem emisit, tenetur ne dum ad ingressum Religionis, sed etiam ad proficiendum in ea, vt per *Nauar. dict. cap. 12. num. 47. in fine, Tiraquel. de retractu lig. S. 1. glos. 8. num. 33. Azori. dict. lib. 1. cap. 22. quæst. 6. Fr. Barthol. de Vecchis dict. disp. 10. dub. 2. num. 1.*

E c nifi

nisi intercedat aliqua iusta, seu rationabilis causa egrediendi, aut expellatur ob infirmitatem, vel aliud huiusmodi temporale impedimentum, quia tunc per ingressum tantummodo votum suum implevit, nec sic egressus cessante impedimento tenetur redire ad eam, vt docent *Nau. dist. cap. 12. num. 47. vers. quorsira*, *Azori. dist. cap. 22. quast. 6. ad finem*, *Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 41. dub. 5. num. 46. vers. quarto*, *Sanch. dist. lib. 4. cap. 16. num. 105. Soar. dist. tom. 3. lib. 4. cap. 3. n. 11. Bonacin. de legib. disp. 4. quast. 2. puncto 5. §. 6. num. 22. Fr. Barbol. de Vecchis dist. dub. 2. num. 7. vbi tamen limitat in eo, qui voto perseverandi in Religione est ligatus,*

- 5 *Manere licite in eadem*. Notatur ad emissa professione in laxiori ab eo, qui votum strictioris Religionis emisit, talis professio non est reuocanda, quamuis in ea emittenda crimen lethale non effugiat, vt per *Sanch. d. cap. 16. num. 21. & Fr. Barbol. de Vecchis dist. dub. 1. num. 3. in fine*, addunt uterque numeris *segg.* huiusmodi voto non satisfacere qui ingreditur Religionem laxiorem penè collapsam, quoad substantialia, nisi spes esset proximæ reformationis, nec ille, qui Religionem Militarem ingreditur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Conuentus monasterio vacante nouum non recipit monachum si de consuetudine, vel priuilegio id spectat ad solum Abbatem, alias poterit si spectat insimul ad vtrumq.*
- 2 *Monachorum creatio quando pertineat ad Abbatē, & quando ad Conuentū, ostenditur.*
- 3 *Abbas adhibito, & sequuto maioris partis Conuentus consilio potest monachum recipere, vbi ex priuilegio, consuetudine, seu regula id ad solū Abbatē non spectat, & n. 4.*
- 4 *Consilium sequi non tenetur obligatus ad illud petendum, nisi ab alio tanquam a collega, & participi officij petendum sit.*
- 5 *Monachorum creatio, assensu iure communi spectat ad Abbatem, & Conuentum, nec dum quando nouitij ad probationis habitum recipiuntur, sed etiam quando admittuntur ad professionem.*

Cap. Si ad Solum. VI. & Vlt.

- 1 **M**onachum creare, si de consuetudine, vel priuilegio spectat ad solum Ab-

batem, non potest Conuentus, aliàs poterit si spectat insimul ad vtrumque. Colligunt ex *Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anch. Domin. Monach. Francb. Viuiam. in rationali lib. 3. pag. 303. Alagona in sompendio pag. 482. remissiuè Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Ex hoc tex. iuncta glos. verba, pertineat*, colligunt Doctores communiter creationem Monachorum spectare ad solum Abbatem, quando Religio habet ad hoc talem consuetudinem, aut priuilegium; vbi vero non adest talis consuetudo, aut priuilegium, seu regula penes Abbatem adhibito Conuentus consilio residere huiusmodi facultatem, vt per *Panor. in cap. ad Apostolicam num. 11. ad fin. hoc tit. Felin. in cap. quoniam num. 2. de simon. Cuch. lib. 3. instit. maior. tit. 1. de Regularib. num. 56. Fr. Barbol. de Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad Religiosis statut. nouitij disp. 7. dub. 4. nu. 4. & disp. 12. dub. 1. n. 8. Rot in nullius iurisdictionis 10. Ianu. 1620. coram Card. Caualerio quæ reperitur nouissime inter eius impressas decif. 525. nu. 3. vbi ex *Oldrad. conf. 97. num. 1. vers. sed contrarium*, subdit quòd eo ipso quod Abbas se probauit Abbatem dicitur constitutus in quasi possessione ratione tituli vniuersalis corrigendi monachos, & eiiciendi illos, qui sine licentia monasterium suum occuparunt.*

3 *Vtrum autem in his terminis teneatur Abbas sequi Conuentus consilium quæstio est dubia; nonnulli negant, ex quorum numero sunt Panorm. & Felin. citatis locis, Syluest. in summa verbo Religio 3. q. 13. & q. 18. dicto 4. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 5. quast. 3. obseruantes suo valore carere professionem, quom recipit Abbas non adhibito præfato consilio, & è contrario validam esse si audito Conuentus consilio illud non sequatur.*

4 *At verius est Abbatem teneri ad præfatum consilium, seu consensum maioris partis Conuentus sequendum, vt docent Anch. hic notab. 2. Spin. in speculo testament. glos. 12. princip. num. 2. & 3. Lorich. in suo thesauro tit. de Regular. §. 13. vers. tertio, Lessi. de Iustitia lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 69. vers. quarto, Menoch. de presumpt. lib. 6. pres. 83. num. 12. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 1. quast. 24. art. 4. Nau. conf. 9. à num. 19. sub tit. de constitut. in nouis, Fr. Emman. quast. Regul. tom. 3. quast. 17. art. 7. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 4. nu. 65. in fine, Fr. Barbol. de Vecchis d. dub. 1. num. 10.*

ex quo-

ex quorum quatuor ultimo loco citati attestantur sic habere consuetudinem omnium Religionum. Nam quamvis Regulariter obligatus ad consilium petendum non teneatur illud sequi, hoc tamen fallit si ad id ab alio tanquam à collega, & particeps officij petendum sit, vt docent *Bart. in l. 1. §. si plures num. 7. ff. de execut. act. Nau. d. conf. 9. n. 13. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 46. num. 76.*

6 In glos. [Pertineat] ibi (aliàs de Iure pertinet simul ad utrumque) Notatur ad hoc quòd creatio monachorum attento Iure communi spectat ad Abbatem, & Conuentum, vt per *Nau. conf. 9. num. 12. sub tit. de constitut. in 1. edit. alias conf. 17. num. 2. de voto in 2. edit. Fr. Bartbol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religiosis statum nouitij disp. 6. dub. 2. num. 2.* vbi etiam post *Lap. alleg. 31. num. 1.* subdit creationem monialium spectare ad Abbatissam, & moniales. Quod quidem intelligitur ne dum quando nouitij admittuntur ad professionem, sed etiam quando ad probationis habitum recipiuntur, sicuti docent *Fr. Ludou. Miranda in man. Pralat. tom. 1. q. 15. art. 1. & 2. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 4. cap. 16. nu. 52. Fr. Bartbol. de Vecchis vbi supra & latius disp. 7. dub. 4. à num. 2.*

De Voto, & voti redempt. Tit. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Votum solemnne solemnizatum per susceptionem sacri Ordinis, vel per professionem factam alicui de Religionibus per Sedem Apost. approbatis, dirimit Matrimonium post contractum, aliàs solū impedit, & non dirimit.*
- 2 *Votum solemnne appellatur, cui additur solēnis aliqua Iuris formula, qualitas, siue cōditio.*
- 3 *Voti solemnitas ex solo statuto, & constitutione Ecclesie introducta est.*
- 4 *Matrimonium postea in initum dirimitur per Ordinem Sacrum.*
- 5 *Votum solemnne factum per professionem expressam, vel tacitam Religionis approbatæ impedit Matrimonium contrahendum, & contractum dirimit.*
- 6 *Clericum post Sacrum Ordinē Matrimonium contrahens ipso iure suspensionem incurrit.*
- 7 *Professio tacita eundem valorem, & omnes effectus habet, quibus gaudet expressa.*
- 8 *Votum simplex castitatis impedit Matrimonium licite iniri, non tamen dirimit contractum.*

- 9 *Matrimonium in Paradiso, & ante peccatum institutum fuit.*
- 10 *Matrimonium de presenti non dissoluitur per susceptionem Sacrorum Ordinum.*
- 11 *Subdiaconatum si quis recipiat ab eo, quē credebatur Episcopum, sed non erat, si postea contrahat Matrimonium, bene tenet.*

Cap. Quod votum. I. Bonif. VIII.

O T V M solemnne, quod dirimit Matrimonium deinde contractum, est illud, quod fit per susceptionem Ordinis sacri, vel per professionem expressam, aut tacitam in aliqua Religione approbata à Sede Apostol. Alia vero vota impediunt contrahendum non dirimunt contractum, & talibus tanto grauior penitentia est iniungenda, quanto manifestius voverint propter scandalum. Colligitur ex *Ordin. Lap. Abb. Archid. Geminian. Ioan. Andr. Ancbar. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 325. Alagona in comp. pag. 494. remissuē Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Debeat dici solemnne, &c.* Notatur ad votum solemnne appellatur, cui additur solemnitas aliqua Iuris formula, qualitas, siue conditio, nimirum, vel Sacri Ordinis susceptio, vel approbata Religiosis professio, vt per *Greg. Lop. l. 2. verbo per rason tit. 10. part. 4. Fr. Eman. que est. Regular. tom. 3. q. 1. art. 2. Azori. in sit. moral. p. 1. lib. 11. cap. 14. in princip.*

3 *Voti solemnitas ex sola Constitutione*

Ecclesie, &c. Notatur ad hoc quòd voti solemnitas siue celebritas ex solo statuto, & Constitutione Ecclesie introducta est, vt per *Azor. d. p. 1. lib. 2. cap. 9. in 1. præcept. vers. animaduertendum est, & lib. 12. c. 6. q. 2. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 25. n. 2. & in præcepta Decal. tom. 2. lib. 5. c. 1. nu. 9. Sayr. in clau. Regia lib. 6. c. 2. nu. 3. Ribadeneir. in lib. de statuto Societ. Iesu c. 18. §. per para responder, Gabr. Vasquez 1. 2. q. 96. art. 4. disp. 165. c. 6. e. 7*

4 *Per susceptionem Sacri Ordinis, &c.*

Notatur ad hoc quòd per Ordinem Sacrum dirimitur Matrimonium postea in initum, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 28. num. 2.*

5 *Aut per professionem, &c.*

Notatur ad hoc quòd votum solemnne factum per professionem expressam

pressam, vel tacitam Religionis approbata impediri Matrimonium contrahendum, & contractum dirimit, vt per *Barthol. à S. Faustino in thesauro Religio. lib. 5. q. 254. Azori d. lib. 12. c. 5. q. 4. Sanch. d. lib. 7. disp. 26. num. 1.* per solum enim vorum Religiosi Matrimonium postea contractum dirimitur sola Ecclesie auctoritate, vt per *Azori d. lib. 12. c. 6. q. 3. vers. deinde*; 6 qui etiam *lib. 13. c. 13. q. 6.* subdit clericum post Sacrum Ordinem Matrimonium contrahentem ipso iure in suspensionem incurrere.

7 *Expressam, vel tacitam, &c.* Ergo profectio tacita eundem valorem, & omnes effectus habet, quibus gaudet expressa, eo quod constituit hominem verè, & propriè religiosum tribus votis solemnibus obligatum, vt per *Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 17. art. 1. Giouagn. respons. 39. in fine lib. 2. Fr. Bartholom. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouit. disp. 14. dub. 8. n. 1.*

8 *Reliqua vero vota, &c.* Notatur ad hoc quod votum simplex castitatis impedit Matrimonium licitè iniri, non tamen dirimit contractum, vt per *Sanch. d. lib. 7. disp. 11. num. 4.*

9 In glos. [In statu] ibi (in paradiso, & ante peccatum institutum fuit, & per illa verba protoplasti, hoc nunc os ex ossibus meis, &c. Genes. 2.) Vide *Sanch. de Matrim. lib. 2. disp. 4. num. 2.*

10 In glos. [Sacri Ordinis] Notatur ad hoc quod Matrimonium de præsentibus non dissoluitur per susceptionem Sacrorum Ordinum, vt per *D. Barbof. part. 2. rubricæ ff. soluto Matrim. nu. 87.*

11 In glos. [Approbatis] ibi (recipit quis Subdiaconatum ab eo, quem credebatur Episcopum, sed non erat, si postea contrahat Matrimonium bene tenet) Ita *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 27. num. 13.*

De Statu Regularium. Tit. XVI.

S V M M A R I V M.

1 *Moniales tacitè, vel expressè professæ clausuras monasterij exire non possunt, nec alijs ad illas intrare, nisi causa legitima, & superioris licentia interueniente, & nu. 2.*

3 *Constitutionem de clausura, & reformatione Monialium cuiuscunque Ordinis fecit Pius V.*

4 *Constitutionem alià edidit Pius V. contra Moniales exeuntes à clausura nisi in quibusdà*

casibus, casq; comitantes, & receptantes, etc. Gregorius XIII. circa loca, & alia clausuræ pertinentia multa edidit.

6 *Licentias quasunque ingrediendi monasteria, & loca Monialium reuocat Gregorius XIII. & prohibet vti licentijs ab Episcopis, vel superioribus concessis pro casibus necessarijs, nisi in necessitatibus urgentibus.*

7 *Pralati, & alij Monialium curam habentes vt non possint earum monasteria ingredi nisi in casibus tantum necessarijs declarauit Gregorius XIII.*

8 *Reuocationem generalem licentiarum, & quorumcunque priuilegiorum ingrediendi monasteria Monialium fecit Gregorius XIII.*

9 *Licentiarum quarumcunque ingrediendi monasteria Monialium, & ibi permanendi concessarum mulieribus secularibus etiam Marchionissis, Ducissis, &c. reuocationem fecit Sixtus V. & Paulus V. vt num. 11. & S. D. N. Urbanus VIII. vt num. 12.*

10 *Licentijs à Romanis Pontificibus concessis ingrediendi monasteria Monialium quomodo quis vti possit statuit Paulus V.*

13 *Monasteria exire quibus ex causis liceat Monialibus, ostenditur.*

14 *Moniales an possint à monasterio exire ex alijs casibus similibus, vel urgentioribus ultra expressos in Constitutione Pij V. ostenditur, & num. 15.*

16 *Belli tempore possunt Moniales à monasterio exire, seque in locum tutum recipere, dum periculum est vt nisi egrediantur graui damno afficiantur.*

17 *Moniales de licentia Superioris possunt transire ad vno monasterio ad aliud, vel causa nouæ foundationis, vel correctionis, vel reformationis, vel perfectionis.*

18 *Moniales possunt ad perfectiorem religionem transire.*

19 *Moniali licitum est exitus, quæ dum in proprio monasterio aliqua de causa commodè corrigi non potest, ad aliud monasterium correctionis gratia transfertur.*

20 *Moniales à suis monasterijs egredientes extracaus exceptos, & Pralati quicunque licentiam eis concedentes, comitantes, &c. ipso iure sunt excommunicati excommunicatione maiori Summo Pont. reseruata.*

21 *Monialium clausura ex quibus causis, & in quibus casibus licitum sit ingredi, remissuè.*

22 *Episcopus, aut eius Vicarius generalis speciale*

- 44 *ciale mandatum habens potest in monasterijs sibi subiectis auctoritate Ordinaria facultatem ingrediendi monasteria Monialium concedere, auctoritate vero delegata in monasterijs Summo Pontifici subiectis.*
- 23 *Licentiam concedere ad ingrediendum monasteria Monialium Regularibus subiectarum pertinet ad earum Superiores Regulares, quorum est Monialibus clausuram indicere.*
- 24 *Licentia generalis non sufficit ad ingrediendum monasteria Monialium.*
- 25 *Licentia ingrediendi monasteria Monialium extenditur ad socium.*
- 26 *Licentia ingrediendi monasteria Monialium primo actu finitur.*
- 27 *Licentia ad ingrediendum monasteria Monialium nullatenus sufficit tacita, nec ore tenus, sed in scriptis concessa.*
- 28 *Religiosi accedentes ad monasteria Monialium quas penas incurrant, ostenditur.*
- 29 *Mendicantium in monasterijs tot sorores sumantur que sine pecunia possint sustentari, & si secus quid fiat est irritum, & nu. 30.*
- 31 *Mendicantium Monialium in monasterijs si sumantur sorores ultra numerum earum, que ex redditibus monasterij absque penuria sustentari valerent, hodie talis receptio non irritatur.*
- 32 *Commodè viuere, & absque penuria sustentari in quo differant, remissiuè.*
- 33 *Abbatissa Principibus secularibus ad fidelitatis Sacramentum prestandum adstrictè si non possunt per procuratorem iurare, personaliter exeundo monasteriū iurabūt absq; dilatione ad monasteriū reditura, & n. 34.*
- 35 *Vasialis ex consensu domini iuramentum fidelitatis ipsi domino feudi prestare potest per procuratorem habentem ad id speciale mandatum.*
- 36 *Iuramentum quantuncunque personale sit ex parte iurantis potest prestari per procuratorem.*
- 37 *Episcopi, si opus sit, cogant per censuras dominos temporales, ut in suis tribunalibus, & Curijs cause Monialium tractentur per procuratores speciales.*
- 38 *Causa, & occasio differunt.*
- 39 *Papa si quid roget precepti vim habet.*
- 40 *Ordinary locorum in subiectis monasterijs propria, in exemptis Apostol. auctoritate clausuram procurare debent, & num. 41.*
- 42 *Episcopus potest & debet videre an clausura*

seruetur non solum in monasterijs, sibi subiectis sed etiam in monasterijs Monialium, que Regularibus subijciuntur, & nō potest à Regularibus impediri, contra citatos n. 43.

45 *Episcopus habet iurisdictionem in Moniales que priuilegio, vel indulto Papa sunt immunes, in ijs, que ad clausuram, & spiritualium rerum curam pertinent.*

45 *Moniales exempta possunt toties visitari ab Episcopo quoad obseruantiam clausuræ, quoties ei videbitur expedire.*

Cap. Periculoso. Vnic. Bonif. VIII.

MONIALES quæcunq; tacitè, vel expressè professæ è monasterijs egredi non possunt, nisi cõstet eas laborare tali morbo euidenti, quod non possint cum alijs absque graui periculo, siue scandalo commorari; Nulliquè detur facultas ingrediendi prædicta monasteria nisi cum rationabili, & manifesta causa, & de licentia superioris, ad quem spectat. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gem. Io. Andr. Ansb. Domin. Monach. Franch. Viuian. in rational. lib. 3. pag. 341. Alagona in compendio pag. 498. remissiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2. Innouatur hic tex. per Concil. Trid. sess. 25. de Regular. c. 5. his verbis. Nemini autem Sanctimonialium liceat post professionem exire è monasterio etiam ad breue tempus quocunq; prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda; indultis quibuscunq; & priuilegijs non obstantibus. Ingredi autem intra septa monasterij nemini liceat cuiuscunq; generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit, sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta, sub excommunicationis pena ipso facta incurrenda. Dare autem tantum Episcopus, vel superior licentiam debet in casibus necessarijs, neque alius ullo modo possit etiam vigore cuiuscunq; facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi. De cuius Decreti materia latè agunt Fr. Emman. quaest. Regul. tom. 2. q. 2. art. 7. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 12. cap. 16. num. 18. Galaz7a in opusculo de clausura monialium, D. Hieron. Venero, & Leyua in examine Episcoporum lib. 6. cap. 22. Armendar. in addit. ad recopilationem legum Nauarrae lib. 2. tit. 18. l. 7. de Religiosis uum. 100. cum multis sequentib. Sanchez. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 15. Bonacin.

- nacin, de clausura, & pœnis eam violentibus impositis quæst. 4. Laurent. de Peirinis in conslit. sui Ordinis Minor. tom. 1. Constit. 6. Pij V. à nu. plures, quos refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 102. per totam.
- 3 Pius V. in sua Constit. incip. *Circa pastora-*
lis sub Dat. 4. Kalen. Iunij 1566. super clau-
sura, & reformatione Monialium cuiuscunque
Ordinis, textum in præsentis, & dictum Conci-
lij Trid. Decretum renouauit, quam Constit.
refero Ego ipse d. alleg. 102. num. 13. & nouissi-
mè Laurent. de Peirinis d. Constit. 6. Pij V.
- 4 Idem Pius V. aliam edidit Constit. incip.
Decori sub Dat. Kalend. Februarij 1569. con-
tra Moniales exeuntes à clausura nisi in qui-
busdam casibus, easque comitantes, vel rece-
ptantes, & contra superiores exeundi licentiã
concedentes, nisi in casibus in ea expressis, est
in Bullario nouo tom. 2. Constit. 8. eiusdem Pont.
pag. 185. refert Quarant. in Summa Bullarij
verbo *Monasteria Monialium*, & Ego ipse d.
alleg. 102. nu. 14.
- 5 Gregorius XIII. sua Constit. incip. *Deo sa-*
cris sub Dat. 3. Kalend. Ianuarij 1592. circa lo-
ca, & alia clausuræ pertinentia multa edidit,
quam refert Quarant. d. verbo *monasteria Mo-*
nalium, & de illa meminit Sanch. dict. lib. 6.
cap. 15. num. 6.
- 6 Idem Gregorius XIII. alia sua Constit.
incipien. *Vbi gratiæ sub Dat. 1. Idibus Iunij 1575.*
reuocat quascunque licentias ingrediendi mo-
nasteria, & loca Monialium, & virorum cuius-
cunque Ordinis, & prohibet vt licentijs ab
Episcopus, vel superioribus concessis pro casibus
necessarijs, nisi in necessitatibus vrgenti-
bus, vt in Bullario nouo tom. 2. Constit. 28. eius-
dem Pontif. pag. 392. refert Quarant. citato lo-
co, & Ego ipse d. alleg. 102. num. 33.
- 7 Idem Gregorius XIII. in alia Constit. in-
cip. *Dubijs sub Dat. 23. Decemb. 1581.* declara-
uit quod etiam Prælati, & alij Monasterium
curam habentes earum monasteria ingredi
non possint, nisi in casibus tantum necessarijs,
est in Bullario nouo tom. 2. Constit. 28. eiusdem
Pontif. refert Quarant. d. verbo *Monasterium*
Monialium pag. 447.
- 8 Idem Gregorius XIII. in alia Constit. in-
cip. *Qua sanctimonialium sub Dat. 8. Septemb.*
1584. generalem prædictarum licentiarum,
& quorumcunque priuilegiorum reuocationem
fecit, quam refero d. alleg. 102. nu. 34.
- 9 Sixtus V. in sua Const. incip. *Sanctimonialiũ*
sub Dat. 5. Ianuarij 1589. generalem reuoca-
tionem fecit omnium licentiarum quarum-
cunque ingrediendi monasteria, & ibi perman-
endi mulieribus secularibus cuiuscunque
status, & conditionis existentibus etiam Com-
mitissis, Marchionissis, & Ducibus concessarũ.
- 10 Paulus V. in sua Constit. incip. *Facultatum,*
de qua in Bullario nouo tom. 3. Constit. 52. eius-
dem Pont. statuit circa modum vtendi faculta-
tibus concessis à Romanis Pont. ingrediendi
monasteria Monialium, ac declarauit, & or-
dinauit quòd nulla persona cuiuscunque gra-
dus, & conditionis existat, vigore licentiarum
plura monasteria pluribus vicibus ingrediendi,
possit ingredi aliqua vel singula monasteria
pluribus vicibus, sed quod licentiæ huiusmodi
spectu vniuersorum, non autem aliquo-
rum, vel singulorum monasteriorum suffragen-
tur, itaut cubis in anno seu amplius plura mo-
nasteria ingredi conceditur, bis vel amplius
tantum vniuersa, non autem eorum aliqua, vel
singula ingredi licet, etiamsi prædicta mona-
steria in diuersis Ciuitatibus, Terris, Dicece-
sibus, ac locis existant.
- 11 Idem Paulus V. in alia sua Constit. incip.
Monialium sub Dat. 10. Iunij 1612. reuocauit
omnes licentias ingrediendi monasteria Mo-
nialiũ concessas secularibus mulieribus etiam
Marchionali, & Ducali dignitate fulgentibus,
est in Bullario nouo tom. 3. Constit. 74. eiusdem
Pont. & de illa meminit Memor. Clericorum
cap. 9. num. 12.
- 12 S. D. N. Vrbanus VIII. in suo Motu pro-
prio incip. *Sacro sanctum Apostolatus ministe-*
rium sub Dat. 27. Octobris 1624. similes edi-
dit reuocationes.
- 13 *Nisi fortè tanto ac tali morbo, &c.*
Ad causas expressas in hoc textu respexit
Concil. Trid. d. cap. 5. vers. *nisi ex aliqua legiti-*
ma causa, &c. vt aduertit Sanch. d. lib. 6. cap. 15.
num. 31. in fine, & eas clariùs exprimere cura-
uit Pius V. in sua Constit. incipien. *Decori,* de
qua supra, in hæc verba *Ordinarius nulli Ab-*
batissarum, Priorissarum, aliarumque Monia-
lium de cetero etiam infirmitatis, seu aliorum
monasteriorum, etiam eis subiectorum, aut do-
morum parentum, aliorumque consanguineorum
visitandorum, aliaue occasione, & prætextu,
nisi ex causa magni incendiij, vel infirmitatis
lepræ, aut epidemice, &c. à monasterijs exire,
sed nec in prædictis casibus extra illa, nisi ad
necessarium tempus flare licere.
- 14 Quæstio est dubia an Moniales possint è
monasterijs exire ex alijs casibus, vel vrgen-
tiori.

- rioribus? Affirmant *Nau.comm.4. de Regularib.num.48. & in cap.statuimus 19.q.3.nu.49. Fr.Emman.tom.1.q.34.art. 3. paulo post princ. & art.5. Azori.part.1.lib.12. cap.8. q.1. vers. tertio, Llam. in metodo Curat. in append. S.10. Ioan. à Cruce de statu Relig.lib.1.cap.5. dub. 4. Sanch.d.lib.6.cap.15.num. 37. Ego ipse d. alleg. 102. à num. 16. & me citato in illo loco Bonacin. de claus.q.1. puncto 9. num. 6.*
- 15 Quamuis contrarium, immo casus exceptos in d. Constit. Pij V. non extendi ad casus similes, & vrgentiores, teneant Collect. compend. Mendicant. verbo clausura Monialium num.5. vers. quaritur verum minister generalis, Fusc. de visitat.lib.3.cap.18.num.17. Boll. in œconom. Canon. classe 3.cap.4. num. 10. Gutier. canon.lib.1.cap.14. Cened. ad Sextum collectan. 31.num.2. Zerol. in praxi Episcop. part.1. verbo Moniales §.16. vers. secundo, & part. 2. eod. verbo in fine, addit. ad Nauar.conf.70. in fine, de Regularib. Aloys. Ricc. in praxi rerum forei ecclesiast. decis. 545. in 1. edit. aliàs resolut. 541. in 2. edit. Fr. Ludou. Miranda de sacris Monialib. q.3. art.4. Campan.d.rub.12. cap.16.num.22.
- 16 Vnde tempore belli possunt moniales è monasterio exire, seque in locum tutum recipere, dum periculum est vel nisi moniales è monasterio egrediantur, graui damno accendantur, vt resoluunt Azori. d. part.1. lib.13. cap.8. q.1. ad fin. vers. tertio quæres, Gutier. d. cap.14. nu. 9. Nauar. d. commento 4. num.48. Sanch. d. c.15. nu.44. Bonacin. d. q.1. puncto 9. nu.7.
- 17 Sic etiam possunt Moniales de licentia superioris transire de vno monasterio ad aliud, vel causa nouæ foundationis, vel correctionis, vel reformationis, seu professionis, vt tradunt Nau. in d. cap. statuimus num. 48. & conf. 57. num.6. de Regularib. Fr.Emman. tom. 1. q. 49. art.5. Sanch. d. cap.15. à num.46. Armendar. d. l.7. de Religionib. num.101. Zerol. part. 1. verbo Moniales §.16. & part. 2. eod. verbo dub.8. & 12. Anton. Ricc. de iure personarum lib. 5. c. 5. nu.11. Bonacin. d. puncto 9. num. 10. Ego ipse d. alleg. 102. num.2.5. obseruantes ad hoc tutius esse recurrere ad Sedem Apost.
- 18 Sic etiam Moniales possunt ad perfectiorem Religionem transire, vt tenet Tap. Zerol. Fr.Emm. & alij, quos refert, & sequitur Sanch. d. lib.6. cap.7. num.6. quibus adde Bartbol. à S. Fausto in thesauro Religio. lib.5. q.32.7. Anton. Ricciul. d. lib.5. cap.5. à princip. Bonacin. d. q.1. puncto 9. nu.11. metipsum in collect. ad c. licet 18. num.3. de Regularib.
- 19 Sic pariter licitus est exitus Moniali, quæ dum in proprio monasterio aliqua de causa commodè corrigi non potest, ad aliud monasterium correctionis gratia transfertur, iuxta resoluta per Sanch. d. lib.6. cap.15. num.47. Ludou. Miranda de sacris Monialib. q.3. art.2. vers. quartus casus, & art.3. Bonac. d. q.1. puncto 9. num 13. Ego ipse in collect. ad cap. vlt. de Regularib. num.16.
- 20 Moniales è suis monasterijs egredientes extra casus exceptos ipso iure excommunicatas esse excommunicatione maiori latæ sententiæ Summo Pont. referuata, & in eadem incurrere Prælatos eisdem exeundi licentiam quocunq; modo cõcedentes, nec non & ipsas comitantes, ac personas illarum receptatrices cõsuevit Pius V. in d. sua Constit. incip. Decoris, & docet Nau. in d. cap. statuimus num. 52. Zerol. part. 1. verbo Moniales §.16. dub.1. Azori. part.1. lib.13. cap.8. q.1. vers. tertio quæres, Fr. Ludou. Miranda d. q.3. art.6. Sanch. d. cap.15. num.72. Bonacin. d. q.1. puncto 8. num.6. Ego ipse d. alleg. 102. num. 29. & 30. obseruantes supradictam pœnam contra recipientes, & concomitantes prædictas Moniales egredientes è suis monasterijs non videri comprehendere illos, qui compassione quadam naturali in extrema, vel graui necessitate id faciunt.
- 21 Nisi rationsabilis, &c. Ex quibus autè causis, & in quibus casibus licitum sit claustra Monialium ingredi referunt Fr.Emman. d. tom.1. q.46. art.4. cum seqq. Fr. Ludou. Miranda de sacris Monialib. q.2. art.7. cum seqq. Sanch. d. lib.6. cap.16. Bonacin. quæst. 4. puncto 4. Ego ipse dist. allegat. 102. à num. 48.
- 22 Ac de illius ad quem pertinuerit speciali licentia. Episcopus, aut eius Vicarius generalis speciale mândatum habens potest in monasterijs sibi subiectis auctoritate Ordinaria facultatem ingrediendi monasteria Monialium concedere, auctoritate vero delegata in monasterijs Summo Pont. subiectis, prout referunt decism. Armendar. d. l.7. de Religionib. n.109. Bonacin. d. q.4. puncto 2. num.2. Ego ipse d. alleg. 102. nu. 38. In alijs vero monasterijs Regularibus subiectis hoc pertinet ad eorum superiores regulares, quorum est Monialibus clausuram indicare, vt per Nau. d. commento 4. de Regularib. nu.60. Llam. in metodo Curat. in append. §.5. & 6. Iacob. de Grass. in aureis decis. part.1. lib.4. cap.23. num.6. Azor. part.1. lib.13. cap.8. q.7. Fr.Emman. tom.1. q.46. art.2. Ludou. Miranda

randa d. q. 2. art. 2. Campan. d. rub. 12. cap. 16. num. 31. Sanch. d. lib. 6. cap. 16. num. 13. Soar. tom. 4. de Religione tract. 1. lib. 1. cap. 10. nu. 12. Peirin. in Constit. sui Ordinis Minimor. Constit. 6. Pij V. nu. 29. Ego ipse d. alleg. 102. nu. 40. & 41. & me citato in illo loco Bonacin. d. q. 4. puncto 2. num. 3. Quicquid dicant L. el. Zech. de Republ. Ecclesiast. tit. de Regularibus cap. 3. num. 5. & Zerol. par. 1. verbo Moniales §. 8. vers. 4. existimantes Episcopum posse hanc facultatem concedere in monasterijs, quæ Regularibus subiecta sunt.

24 *Speciali licentia.* Non sufficit igitur generalis, ut etiam attempta noua Concilij Trid. dispositione resoluit Sanch. d. lib. 6. cap. 16. num. 28. Fr. Ludou. Miranda de sacris Monialib. q. 2. art. 2. ad fin. Bonacin. d. q. 4. puncto 3. num. 1. Et extendi ad locum obtinentis obleruant Galet. in *marg. rita casuum Conscient. verbo licentia 2.* Fr. Emman. tom. 3. q. 6. art. 2. Aloys. Ricc. in *praxi reru fori eccles. decis. 649. in 1. edit. alias resol. 632. 26 in 2. edit.* Et primo actu finiri afferunt Aloys. Ricc. in *d. praxi resol. 545. in 2. edit. Vgol. in de officio Episcopi par. 1. cap. 21. §. 3. Ego ipse d. allegat. 102. num. 59.*

27 *Nullatenus sufficit tacita superioris licentia, quæ ex scientia, & patientia eorum facile contradicere potentium colligitur, nec oretenus, & verbis expressa, ut statuit Conc. Trid. d. cap. 5. ibi, in scriptis obtenta, resoluunt Confect. in privileg. Medicant. ris 20. cap. 6. Sanch. d. cap. 16. nu. 29 cum seqq. Bonacin. d. q. 3. puncto 3. num. 2. Itaut non euadat lethalem culpam, & pœnas contra ingredients sine licentia impositas, qui eam etiam stante causa ingressus legitima à superiore, legitimo oretenus concessam habuerit, ut aiunt Sanch. d. cap. 16. num. 31. Bonacin. d. puncto 3. num. 3. quicquid teneat Fr. Ludou. Miranda de sacris Monialib. q. 3. art. 2. ad finem, dum existimat scripturam necessariam non esse quando causa ingressus clara est.*

28 *In glos. [Honestat] ibi (unde nec Monachi ad eas accedere debent, nec cum eis colloqui) Contra Religiosos accedentes ad monasteria Monialium imposita est pœna priuationis officiorum, vocis actiua, & passiuæ ipso facto incurrenda in decreto S. Congreg. iussu Sixti V. edito de anno 1590. quod refert Bonacin. de elausur. q. 4. puncto 4. num. 3. vbi num. 4. subdit prædictum decretum sub mortali obligare, & nu. 5. tenet Religiosum præfatis pœnis affici vnicò accessu, & nu. 6. resoluunt Religiosum te-*

neri in Conscientia pœna priuationis vocis actiua, & passiuæ ipse subire ante sententiam Iudicis declaratoriâ. Nouissime tamen per S. Cong. Conc. Trid. sub Dat. 12. Kalend. Decemb. 1623. de mandato S. D. N. Urbani VIII. concessum fuit Episcopis vt licentiâ dare valeant Religiosis alloquendi Moniales seruariis certis regulis, & conditionibus ibi expressis.

§. Sane.

29 *In monasterijs Ordinum nõ Medicantium tot sorores sumatur quæ sine penuria possint sustentari, & si secus quod fiat est irritum. Col. ligunt Doctores in princip. text. citati.*

30 *Innouatur à Concil. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 3. vers. si tantum numerus constituatur, &c. & per Constit. Pij V. incip. Circa pastoralis officij, sub Dat. 4. Kalend. Iunij 1566. statuentis ne plures Moniales in eorum monasterijs recipiantur, & admittantur quàm ex proprijs redditibus ipsorum monasteriorum, vel consuetis cleemosynis commodè sustentari possint. Vide Quarant. in summa Bullarj verbo monasteria Monialium pag. 359. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 2. q. 48. art. 1. Piaj. in praxi Episcopi par. 2. cap. 3. num. 55. & 56. Zerol. in simili praxi par. 1. verbo Moniales §. 6. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 13. cap. 9. q. 1. Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 12. cap. 16. nu. 7. & 14. Fr. Ludou. Miranda de sacris Monialib. q. 8. art. 6. Aloys. Ricc. Neapol. decis. 19. par. 4. Ego ipse de offic. & potest. Episcopi. par. 3. alleg. 98.*

31 *Si secus actum fuerit, &c.* Obseruat in *præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 23. num. 4. vers. secunda conclusio, quod quamuis attentio huius §. professio monialis receptæ in monasterio non Mendicantium ultra numerum eorum, quæ ex redditibus monasterij, & consuetis cleemosynis absq; penuria sustentari valerent, esset irrita, hodie tamen hoc locum non habet, quia consuetudine abrogatum est, cum compertum sit plures sæpe admitti, nec vnquam nostris temporibus auditum sit in controuersiam verti valorem professionis, ne dum illam irritari.*

32 *In glos. [Absque penuria] Quæ autem sit differentia inter commodè viuere, & absque penuria sustentari dixi de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 19. num. 10.*

§. Verum.

33 *Abbatissa, vel Priorissa, quæ propter feudum tenetur præstare iuramentum fidelitatis alicui*

alicui domino seculari, si per procuratorem illud prestare nequit, potest cum honesta societate exire, modo statim praestito iuramento reuertatur. Colligunt *Doct. in princ. tex. cit.*

- 34 Hanc eand. conclus. firmant *Sanch. in praeccepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 15. num. 51. Bonacin. de clausur. q. 1. puncto 9. num. 9.* aduerentes in hoc casu superioris licentiam petendam esse, quod si nulla causa ductus illam deneget, hoc consilio posse auctoritate Iuris Abbatissam egredi.

- 35 *Nisi quod per procuratorem, &c.*

Ergo potest vassallus ex consensu domini iuramentum fidelitatis ipsi domino feudi praestare per procuratorem habentem ad id speciale mandatum, vt per *Masob. de Synodo Episcopi cap. 4. dub. 40. secundum Romanam impress. Sanch. in praeccept. Decalogi tom. 1. lib. 3.*

- 36 *cap. 13. num. 21. vbi num. 17. subdit quod iuramentum quantumcunq; personale sit ex parte iurantis potest praestari per procuratorem.*

§. Porro.

- 37 Episcopi, si opus sit, cogant per censuras dominos temporales, vt in suis tribunalibus, & Curijs causa Monialium tractentur per procuratores, vt spirituales. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati.*

- 38 *Causam, seu occasionem.* Ergo causa, & occasio differunt, vt per *Tiraquel. in tractat. cessante causa limit. 13. num. 5.*

- 39 *Censura Ecclesiastica compellatur, etc.* Notatur ad hoc quod si Papa quid roget precepti vim habet, vt per *Tiraquel. de penis temper. causa 35. num. 4.*

§. Et quoniam.

- 40 Ordinarij locorum in subiectis monasterijs propria, in exemptis Apostolica auctoritate clausuram procurare debent, nec est propter hoc in alijs casibus iurisdictione in exemptos illis attributa. Colligunt *Doctores in princ. tex. cit.*

- 41 Innouatur, & ampliatur per *Conc. Trid. sess. 25. de Regularib. c. 5. in princip. in hec verba. Bonifacij VIII. Constitutionem, quae incipit. Periculofo, renouans sancta Synodus vniuersis Episcopis sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis aeternae precipit, ut in omnibus monasterijs sibi subiectis, ordinaria, in alijs vero, Sedis Apost. auctoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligen-*

ter restitui, & ubi inuiolata est, conseruari maxime procurent, inobedientes, atque contradictores per censuras ecclesiasticas, aliasq; poenas quacunq; appellatione postposita compescentes, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Quod auxilium vt praebatur omnes Christianos Principes hortatur sancta Synodus, & sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda omnibus; Magistralibus secularibus iniungit. Haec tenus Concil. Tridentin.

- 42 Vnde colligitur Episcopum posse, & debere videre an clausura seruetur non solum in monasterijs sibi subiectis, sed etiam in monasterijs Monialium, quae Regularibus subduntur, & non posse ab ipsis Regularibus impediri quominus ad hunc effectum ea visitet, quoties id expedire iudicauerit, ita referunt à S. Congreg. Concilij decisum *Galet. in margarita casuum Conscient. verbo Clausura 1. Zerol. par. 1. verbo Moniales 5. 4. & 5. 8. vers. 4. Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarra lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcop. num. 44. Ego ipse d. par. 3. alleg. 102. num. 7.*

- 43 *Quamuis Fr. Ludou. Miranda de sacris Monialibus q. 2. art. 1. 4. num. 3. Sanch. d. lib. 6. cap. 15. nu. 21. & Bonacin. d. q. 1. puncto 6. existimauerint non posse Episcopum ad clausuram cogere Moniales exemptas ab eis, nec illis licere intrare huiusmodi monasteria exempta, Praelatisq; Regularibus subiecta etiam praetextu videndi an violata ibidem fuerit clausura, nisi solummodo in casu, quo publicè constatet illam esse violatam.*

- 44 Hinc etiam inferitur Episcopum habere iurisdictionem in moniales, quae priuilegio, vel indulto Papae sunt immunes. in ijs, quae ad clausuram, & spiritualium rerum curam pertinent, vt per *Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarra lib. 2. tit. 18. l. 7. de Relig. num. 95. quem refero Ego ipse d. alleg. 102. nu. 4. Et huiusmodi Moniales exemptas posse toties visitari ab Episcopo quoad obseruantiam clausurae, quoties ei videbitur expedire asserit *Galet. in margarita casuum Conscient. verbo Moniales 3. & Ego ipse d. alleg. 102. nu. 5. & faciunt quae Armendar. in d. addit. lib. 1. tit. 6. l. 3. de visit. quoad Canonicos num. 18.**

- 46 *Inuocato ad hoc, si opus fuerit, &c.*

Vide *Sanch. d. lib. 6. cap. 15. num. 22. Bonacin. dicta quest. 1. puncto 6. num. 2. & puncto 7. num. 4. in fine.*

De Religiosis domibus. Tit. XVII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Ordinem nouum, aut Religionem vel habitum noua Religionis creare, & assumere non licet, & reuocati sunt Ordines Mendicantium per Papam non approbati creati post Concil.*
- 2 *Papa solius est sacros Religioforum hominum Ordines, & instituta approbare.*
- 3 *Religiosi Mendicantes per Papam post Concil. approbati, & instituti non possunt aliquem ad professionem recipere, domum, vel locum de nouo acquirere, nec acquisita sine licentia alienare, nec extraneis predicare, Confessiones eorum audire, vel ad sepulturam admittere, & contra factum non tenet.*
- 4 *Mendicantes exceptis domibus Fratrum S. Francisci Capuccinorum, & eorum, qui Minores de Obseruantia vocantur, bona immobilia possidere possunt.*
- 5 *Congregatio Societatis Iesu cessit Iuri proueniens ex concessione Concilij Tridentini sess. 25. de Regularib. cap. 3. quoad habenda bona immobilia in communi in domibus professorum, vel eorum Ecclesijs.*
- 6 *Mendicantes Religiosi approbati post Concil. Lugdunen. qui de nouo domos ad habitandum recipiunt, vel receptas mutant, sine licentia Sedis Apost. iucurrunt excommunicationem Papa reseruatam.*
- 7 *Mendicantes possunt capere etiam immobilia sibi relicta non quidem ad retinendum, sed ad vendendum illa, & eorum pretio utendum.*
- 8 *Prohibijus habere pradia in territorio non vetatur si illico sit venditurus.*
- 9 *Mendicantium Ordinum appellatione que contineantur remissiuè.*
- 10 *Pradicatorum Ordo praefertur alijs Minoru.*

Cap. Religionum. Vnic. Greg. X.

NEMINI nouum Ordinem, vel Religionem inuenire licet, aut habitum nouae Religionis creare, & assumere, & reuocati sunt omnes Ordines & Religiones Mendicantium post Concil. Lateranen. sub Innocen. III. sine Sedis Apost. facultate facti. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Ioan. Andr. Gemin. Ansb. Domin. Monac. Franc. Viuia. in ration. lib. 3. pag. 354. Alagona in compen. pag. 502.

remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 2.*

- 2 *Ne aliquis de caetero nouum Ordinem, &c.* Notatur ad hoc quodd folius Romani Pontificis est Sacros Religioforum hominum Ordines, & instituta, approbare vt per *Azor. instit. moral. p. 1. lib. 11. cap. 2. 3. 9. 5. & p. 2. lib. 5. cap. 7. 9. 1. Laurent. de Peirinis in Constit. sui Ordinis Minim. tom. 1. Constitut. 1. Archiepiscopi Pirrbi, Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. q. 48. art. 3. Valer. Reginal. in praxi fori pœnitent. lib. 18. n. 364. vers. accedit, metipsum de offic. & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. n. 47. secundum Lugdunen. impress.*

S. Confirmatos.

- 3 *Ordines illi Mendicantium post Concil. Lateranen. sub Innoc. III. confirmati, qui nequeunt per regulam habere redditus, possessiones, &c. recipere non possunt in posterum, aliquos ad professionem, nec de nouo domum, vel aliquem locum acquirere, nec acquisita alienare valent, & illis extinctis Sedes Apost. de bonis disponere poterit, & quicquid secus factum fuerit, sit irritum, & cōtrafaciens excommunicationem incurrant, & personae talium Ordinum praedicare, Confessiones audire, vel sepelire non possint, ad alios tamen Ordines transire poterunt. Colligunt Doctores in principio text. citati.*
- 4 *Quibus ad congruam sustentationem, &c.* *Concil. Trid. sess. 25. de Regularib. c. 3. in princip. cōcedit omnibus Monasterijs, & Domibus tam virorum quam mulierum etiā Mendicantium, exceptis domibus Fratrum S. Francisci Capuccinorum, & eorum, qui Minores de Obseruatia vocantur, etiam quibus, aut ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex priuilegio Apost. non erat concessum, vt deinceps bona immobilia eis possidere liceat: de cuius materia tractat Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 29. ar. 14. Io. à Cruce de statu Religionis lib. 1. c. 4. Fr. Ludou. Miranda in manual. Praelat. tom. 1. q. 11. ar. 6. & q. 28. ar. 1. D. Hieron. Venero & Leyua de examine Episcoporu lib. 6. c. 13. à princip. Cui tamen Iuri proueniens ex concessione Concilij dicto loco proueniens ex concessione Societatis Iesu de anno 1566. quoad habenda bona immobilia in cōmuni in domibus professorum, vel eorum Ecclesijs, vt refert Sanc. in praepia Decalogi to. 2. lib. 6. cap. 18. nu. 11.*

6 *Sententiam excommunicationis in-*

currant, &c. Notatur ad hoc quod Religiosi Mendicantes, approbati post Concil. Lugdunense, qui de nouo domos ad habitandum recipiunt, vel receptos mutant, sine licentia Sedis Apostolice. incurrunt excommunicationem Papæ referuatâ, vt per *Nou. in Man. c. 27. n. 127. vers. 20. Soar. de censur. disp. 23. sect. 4. n. 19. Sayr. in simili trac. lib. 3. c. 34. n. 5. Filliuc. trac. 14. n. 130. Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 13. n. 29.* quos refero Ego ipse de officio, & potestat. Episcopi p. 3. alleg. 50. nu. 209 secundum Lugdunen. in pres.

7 In glos. [Domum] ibi (& si legetur eis domus vt vendant, bene poterunt recipere) Ergo Fratres Mendicantes possunt capere etiâ immobilia sibi relicta non quidem ad retinendum, sed ad vendendum illa, & eorum pretium vtendum, de quo *Nauar. commento 2. de Regularib. n. 54. Duen. reg. 381. vers. amplia octauo, ad med. Mench. illustr. cap. 32. n. 13. Pute. de visi. 286. lib. 1. Peregr. de iure sibi lib. 3. tit. 14. nu. 2. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 125. art. 1.*

8 Notatur etiam ad hoc quod prohibetur habere prædia in territorio, non vetatur si illicquod sit venditurus, vt per *Mench. d. c. 32. nu. 3.*

S. Sanè,

9 De quatuor Ordinibus Mendicantiû, scilicet Prædicatorû, Minorû, Eremitarû S. Augustini, & Carmelitan. eorûque origine agunt *Antonin. in sum. p. 3. tit. 6. c. 1. d. 8. & tit. 19. c. 3. & tit. 23. & 74. Cassan. in casblogo glorie mundi p. 4. consid. 68. 69. & 70. Fr. Emman. quest. Regul. to. 1. q. 2. art. 1. c. h. seqq. et q. 4. art. 1. et 10. 3. q. 49. ar. 1. & ar. 4. Azor. in hii. mor. p. 1. lib. 12. c. 23. Zerol. in praxi Episc. p. 2. verbo Mendicantes.*

10 *Sane ad Prædicatorum, & Minorum Ordines, &c.*

Ergo Ordo Prædicatorum præfertur alijs Minorum, secundum, ea quæ latè resoluit dominus meus *Foelix Contelorus* olim in Romana Curia aduocatus, nunc vero Vatiçanæ Bibliothecæ custos vigilantissimus, & S. D. N. Urbani Octauæ Cubicularius honorarius in *quæst. 1. de precedentia num. 11.*

De Capellis Monach. Tit. XVIII.

S V M M A R I V M.

1 Instituti in Ecclesijs monachorum ad curam populi per Episcopum ad ipsorum præsen-

tationem, per eundem, si causa subsit, amoueri poterunt.

2 Vicarij quâdo debeant esse perpetui, remissiuè.

3 Episcopi nomine vbi nõ excluditur Vicarius, & est rei, quæ conuenit Vicario ex eius officio, intelligitur etiam eius Vicarius generalis.

Cap. Presbyteri, Vnic. Bonif. VIII.

PRESBYTERI, qui à Monachis præsentantur pro cura populorum in Ecclesijs sibi subiectis, & ab Episcopo sunt instituti, debent esse perpetui, nec possunt à monachis amoueri non obtante quocunque priuilegio, vel consuetudine. Sed si subsit causa rationalis vt amoucantur, debent amoueri ab Ordinario. Colligant *Lap. Abb. Archid. Gem. Io. And. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 366. Alagon. in compend. pag. 505. remissiuè Casal. in annot. & Xiuen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Cum debeant esse perpetui. Vide quæ dixi in col. lect. ad cap. ult. n. 2. & 3. de offic. Vicarij, in Decretalibus.

3 In glos. [Per Episcopos] ibi (quando per Vicarios, &c.) Notatur ad hoc quod nomine Episcopi, vbi non excluditur Vicarius, & est res, quæ conuenit Vicario ex eius officio, intelligitur etiam eius Vicarius generalis, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 29. nu. 16.* de quo vide quæ latè dixi in trac. de appellatiua verborum vtriusque Iuris significat. verbo Episcopus.

De Iure patronatus. Tit. XIX.

S V M M A R I V M.

1 Denatio Iurispatronatus laici facta loco ecclesiastico etiam sine cõsensu Episcopi tenet, nõ tamen præiudicat iuri Episcopi, & n. 2.

3 Laicus quadrimestre tempus habet ad presentandum, Ecclesia vero semestre licet à laico acquisierit iurispatronatus, & num. 4.

5 Iurispatronatus Ecclesiasticum illud est, quod licet originem habuerit ex patrimonio laici, fuit tamen quoad titulum in Ecclesiam translatus.

6 Conditione persone mutata, & honorum conditio mutata quidetur.

- 7 *Priuelegiata res efficitur illa, quæ cum non esset priuelegiata ad priuelegiatam peruenit.*
- 8 *Legatus an possit conferre, seu referuare suæ prouisioni beneficium, in quo ius patronatus mixtum reperitur, ostenditur.*
- 9 *Patroni clerici non solum habent semestre ad presentandum, sed & eorum causa com-
patroni laici.*
- 10 *Ius patronatus mixtum assumit naturam ec-
clesiasticam.*

Cap. Si laicus. Vnic. Bonif. VIII.

- L**AICVS potest sine consensu Episcopi dare suum ius patronatus eidem, sicut alteri Ecclesie, seu loco religioso, non tamen preiudicari iuri Episcopi. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abbas, Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemini. Monach. Domin. Franob. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 385. Alagon. in compend. pag. 514. remilliuè Casal. in annot. et Ximen. in concor. par. 1. & 2.
2. Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit Roch. de iure patron. verbo pro eo quod q. 2. à num. 2. & q. 3. à num. 6. Lambertin. in simili. tract. lib. 1. par. 2. q. 6. art. 4. num. 3. & q. 1. art. 10. à princip. Siluest. in sum. verbo Ius patronatus num. 4. Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 4. num. 9. pag. 167. Azor. in lit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 20. q. 5. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 127. n. 3. Ferez. de Lara de annuets. & capellan. lib. 2. cap. 9. in principio. Vide quæ dixi in collect. ad cap. illud 8. de iure patron.

S. Verum.

- 3 *Laicus patronus licet ad presentandum tempus habeat quadrimestre, Ecclesia tamen habet semestre etiam si ab illo acquisiuerit ius patronatus, quia Ecclesia quantum ad presentandum reputatur patronus non laicus, sed Ecclesiasticus. Colligunt Doctores in principio. text. citati.*
- 4 *Patronus laicus ad presentandum, etc.*
Notatur ad hoc quod patronus laicus habet quadrimestre ad presentandum, Ecclesiasticus vero semestre, vt per Perez l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinar. pag. 59. Astys. Ricc. in collect. decis. par. 1. collect. 119. & Neapol. decis. 228. nu. 14. & 15. par. 2. Cardos. in praxi iudicum verbo Ius patronatus num. 15. & 16. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 9. num. 20. vbi num. 210.

subdit quod quando sunt ecclesiastici, & laici simul omnes habent semestre etiam laici ratione communionis.

5 *Et omnino quantum ad presentandum, &c.*

Notatur ad hoc quod illud est ius patronatus ecclesiasticum, quod licet originem habuerit ex patrimonio laici, fuit tamen vel ab initio, vel fundatione, testamento, donatione, aut alio quouis titulo in Ecclesiam translatum, aut in Capitulum, seu Collegium Ecclesiasticum Canoniorum Regularium, aut secularium, vel in aliquam personam Ecclesiasticam ratione Ecclesie, dignitatis, aut beneficii, vt per Roch. de iure patron. verbo Ius q. 7. num. 14. Lambert. in simili tract. lib. 1. q. 1. art. 1. Rebuff. in praxi tit. de presentat. num. 5. & 7. & par. 3. signaturæ verbo ne con. iuris patronatus num. 8. Cou. pract. cap. 36. num. 2. & 5. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. q. 4. num. 39. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 18. nu. 5. Valas. conf. 163. nu. 15. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 1. num. 553. Seraphin. decis. 1420. nu. 1. Rot. in Foroluien. capelle 16. Martij 1615. coram bona mem. Buratto, & de. i. q. 1. num. 4. par. 2. recent. Illud tamen aduertere oportet quod ius patronatus spectans ad laicum confratritates laicale cõsetur, Rot. in Romana beneficiatus S. Laurentij in Damaso 7. February 1628. coram R. P. D. Duran.

6. Notatur etiam ad hoc quod mutata conditione personæ, & bonorum conditio mutata videtur, vt per Valas. de iure emphy. quest. 17. num. 15. ad. 2.

7. Notatur etiam ad hoc quod quando res non priuelegiata peruenit ad priuelegiatum amittit naturam antiquam, & efficitur res priuelegiata, vt per Tiraq. de iure primogen. in presat. num. 133. D. Harboj. in l. haeres absens in princip. num. 176. ff. de iudic.

8. In glos. [Ecclesiasticus] ibi (vnde legatus posset illas conferre, &c.) Sentit glos. Legatum non posse conferre, seu referuare suæ prouisioni beneficium, in quo ius patronatus mixtum reperitur, vt per Felin. in tract. quando litteræ Apostolicæ nocent, ampli. 6. Abb. in cap. vlt. num. 9. hoc tit. Lambertin. de iure patron. lib. 2. 3. par. q. 8. art. 4. Intellige stante laici patroni repugnante, secus vero si laicus cõsentiat vt Legatus in præiudicium suæ presentationis conferat beneficium, vel referuet, tunc enim Legatus poterit conferre, vel referuare, siquidem dato tali cõsensu Legatus

vtitur

- vtitur Iure clerici, quo veluti suo vti potest, & ita in specie aduertit *Abb. dicto num. 9. Lambertin. vbi sup. num. 1.*
- 9 In ead. glol. ibi (*quid dices si Ecclesia, & patronus, &c.*) Notatur ad hoc quòd non solum patroni clerici habent semeliter ad presentandum, sed & eorum causa compatroni laici, vt per *Perez l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 59. Nicol. Garc. de benef. par. 5. cap. 9. nu. 2. 10. Aloyf. Ricc. in praxi aurea resolut. 458. Ego ipse de offic. & potest. Episc. par. 3. alleg. 72. nu. 131. & me citato Viuian. in praxi Iuris patron. lib. 7. cap. 1. nu. 9. in vlt. impress. vbi nu. 10. post me d. alleg. 72. num. 131. ampliat etiam si laicus*
- 10 habet maiorem partem. Ius patronatus enim mixtum assumit naturam ecclesiastici, vt per *Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 2. quest. 4. num. 50.*
- 12 *Professio vt emittatur necessaria est scriptura.*
- 13 *Scriptura requiritur in contractu emphyteutico.*
- 14 *Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita ministrorum, & pertinentibus ad Diuinum Officium, absque iuramento infamatos Ordinarij denunciet, & notoria crimina puniat.*
- 15 *Episcopus dum visitat debet sepe pascere regem suum predicationibus, & sermonibus.*
- 16 *Episcopi in visitatione quoad mores inquirere, & interrogare debent sigillatim singulos clericos, vt quisq; deponat circa vitam alterius etiam cum iuramento.*
- 17 *Visitator non in pecunia, sed in victualibus recipere debet procuracionem moderatam, nec familia sua aliquid etiã oblatum munus recipere potest etiam praxextu officij.*
- 18 *Victualia tantum ab Ecclesijs ministranda sunt Visitatoribus, qui ex iniuncto sibi munere visitare tenentur.*
- 19 *Victualium expensarum appellatione comprehenduntur illa, qua consistunt in victu, non autem illa, qua concernunt alia necessaria persona.*
- 20 *Victualia ministranda visitatoribus debent esse moderata secundũ facultatem Ecclesiã.*
- 21 *Procuraciones an, quando, & à quibus recipere possunt visitatores, remissiuè.*
- 22 *Munera accipere non potest in visitatione præter procuracionẽ ab Ecclesijs Episcopus, aut quisquam suorum sub grauibus penis.*
- 23 *Munera qualiacunque etiam comestibilia non potest Episcopus à visitatis ratione visitationis accipere.*
- 25 *Visitandi ius, & potestatem habet omnis Prælatu Ecclesiasticus, cui iurisdictione, & administratio conuenit.*

De Censibus, exactiõibus, & procuracionibus. Tit. XX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Archiepiscopus volens Prouinciã visitare, prius debet visitare Ecclesiã, ciuitatem, & diocesiã propriã, clericos, & laicos eorundem, & num. 2.*
- 3 *Archiepiscopus visitata sua diocesi in parte, vel in totum visitat omnia loca ecclesiastica, clericum, & populum Prouinciã, procuracionem à visitatis recipiendo.*
- 4 *Hospitale pium, & Religiosum potest ab Episcopo visitari.*
- 5 *Diçtio, libere, idem importat quod contradicção, præscriptione, vel appellatione non obstante.*
- 6 *Archiepiscopus post inceptã visitacionem in vna diocesi transiens ad aliam ad primam redire non potest, nisi de nouo reitet in tota Prouinciã.*
- 7 *Fraus in dubio non præsumitur.*
- 8 *Dolus in dubio non præsumitur, & ideo per allegantem probari debet.*
- 9 *Visitacione Prouinciã expedita non reitet illam Archiepiscopus sine consilio Suffraganeorum, & diffinitione in scriptis facta, debet tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerunt visitati.*
- 10 *Scriptura in quibus casibus requiratur, remissiuè.*
- 11 *Præuilegij ad probationem necessaria est scriptura.*

Cap. Romani. I. Innoc. IV.

ARCHEPISCOPVS, qui vult visitare prouinciã, prius debet plenè visitare Capitulum suæ Ecclesiæ, ciuitatẽ, & diocesiã propriã, clericos, & laicos eorundem, & si comòdè ipse non potest ad vnãquamque accedere, de pluribus locis ad vnũ congruum clericos, & laicos studeat conuocare. Colligunt ex *Ordinar. Lap. Abbas, Archidiacon. Gemin. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 408.*

Aragon. in compend. pag. 523. remissive Cafal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo visitatio vers. ad tertium, Perez l. 4. in princip. tit. 3. lib. 1. Ordin. & l. 3. glos. 1. tit. 4. lib. 8. pag. 129. col. 2.

S. Deinde.

3 Archiepiscopus visitata sua diocesi visitare debet vel totā, vel partem Prouinciæ visitando dioceses, ciuitates, Suffraganeos, eorū subditos, Capitula Cathedralium, & aliarum Ecclesiarum Monasteria, & Ecclesias, alia loca pia, Religiosa, clericos, populos, & accipere procuraciones tantum à locis visitatis. Colligunt *Doct. in princip. tex. citati.*

4 In glos. [Pia loca] ibi [hospitalia, &c.] Notatur ad hoc quòd hospitale pium, & religiosum potest ab Episcopo visitari, vt per Mascard. de probationib. concl. 869. num. 30. Azor. in sit. moral. p. 2. lib. 9. c. 14. q. 2. vers. si roges.

5 In glos. [Libere] ibi [scilicet contradicçãoe, praescriptione, vel appellatione non obstant] Ita Gonzalez ad reg. 8. Cancel. glos. 53. num. 1.

S. Ex quo.

6 Archiepiscopus si coeperit visitare vnam diocesim suā Prouinciæ, non poterit illam dimittere, & mox ad eādem reuertit, nisi prius visitauerit omnes dioceses Prouinciæ. vel in toto, vel in parte, quas securè poterit visitare, & etiam suam visitauerit. Sed si aliqua diocesis, vel aliqua Ecclesia indigeat visitatione plus alijs, si à Dioecetano illius Ecclesiæ, vel à communi consensu maioris partis Suffraganeorum fuerit requisitus, tunc intermissa visitatione aliarum reuertatur ad eandem, sed si hoc malitiosè difficultant, tunc Archiepiscopus petere debet licentiam à Sede Apostol. confidenter. Colligunt ex Ordinar. *Doctores in princip. text. citati.*

7 In glos. [Malitiosè] ibi [qui allegat fraudem probare debet.] Fraus enim in dubio non præsumitur, vt per Farin. in praxi crim. p. 3. q. 89. n. 4. & 3. & à n. 17. quod probatur per iudicia,

8 præsumptiones, & coniecturas, de quo etiam Mascard. de probat. concl. 530. Valasc. conf. 56. n. 2. Sic etiam dolus in dubio nõ præsumitur, & ideo per allegantē probari debet l. merito ff. pro socio. cum multis adductis per Tirac. de res. etu. lig. 8. 26. glos. 1. n. 3. Mascard. de probation. concl. 531. à princip. & concl. 814. cum seq. Card. Tusch. lit. D. concl. 573. Menoch. de

presumpt. lib. 5. praef. 3. n. 42. Surd. de aliment. tit. 4. q. 15. num. 51. Sesse Aragon. decis. 109. num. 8. tom. 1.

. Postquam.

9 Si Archiepiscopus finita visitatione Prouinciæ vellet denuò visitare, debet prius requirere consensum Suffraganeorum, & corā eis dare suam definitionem in scriptis, vt possit etiā esse nota alijs, & mox eandem visitationem iterare modo prædicto etiam sine consensu Suffraganei, & incipiat visitare illas Ecclesias, vel populos, qui non fuerunt visitati in prima, nisi opportunius esset alios visitare. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati.*

10 In glos. [In scriptis] De casibus scripturā requirentibus in hac glos. enumeratis vide *Roman. conf. 397. Guid. q. 583. Perez l. 3. vers. sexto facit tit. 8. lib. 3. Ordinar. pag. 612. Aules ad cap. 1. Pratorum verbo cartas pag. 25. vbi alios plures refert, remissive Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 19. num. 12. latè Erasim. à Cochier de iurisd. Ordin. in exemtos p. 1. q. 7. à princ.*

11 In ead. glos. ibi [Tertius in priuilegijs] Notatur ad hoc quòd ad probationem priuilegij necessaria est scriptura, vt per Mascard. de probat. concl. 528. nu. 19. Azeued. l. 22. & 23. tit. 14. lib. 6 nouæ Recopil. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 8. à n. 8. Auendan. l. 41. Tauri glos. 2. à nu. 14. Rot. decis. 529. num. 5. apud Farin. collect. 1. nouissimarum, alias p. 4. diuers.

12 In ead. glos. ibi [Sextus in proficiente] Notatur ad hoc quòd ad emitendam professionem necessaria est scriptura de iure communi, vt post Alex. de Neuo in cap. rursus nu. 14. & ibi Prapof. n. 8. qui clericis vel vouentibus, Zanard. in direct. Theolog. p. 2. c. 26. nu. 14. Panor. Armill. Syluest. & alios, resoluunt Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp. 13. dub. 2. n. 3. quicquid dicat Sūch. in præcepta Decal. 10. 2. li. 5. c. 3. n. 5.

13 In ead. glos. ibi [Octauus in emphyteus] Notatur ad hoc quòd scriptura requiritur in cōtractu emphyteutico, vt per Menoch. conf. 708 n. 2. Ruper. Rusland. in thesauro iuris emphyt. q. 7. n. 1. & 2. Surd. decis. 10. n. 1. Aldouim. conf. 80. n. 25. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 447. Azori. in sit. moral. p. 3. lib. 10. cap. 5. q. 3. Szepp. Gratian. discept. forens. cap. 188. n. 1. cum seqq. Cardin. Mantica. de tac. & ambig. conuen. lib. 22. sit. 2. n. 8. & tit. 6. n. 12. cū seqq. Valasc. de iure emphyt. q. 7. n. 3. cum seqq. Cald. Pereira de potest. elig. c. 7. n. 16. & de renouat. emphyt. q. 2. nu. 2.

S. Sanc.

S. Sanè.

14. Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, querere de vita, & conuersatione ministrantium in Ecclesijs, & alijs locis deputatis Diuino seruitio, & de ceteris spectantibus ad officium ipsum absque coactione iuramenti, intendens ad emendationem ipsorum per salubria monita, siue leuia, siue aspera prudenter. Si vero contra eos orta fuerit infamia de aliquibus denunciati Ordinario, vt inquirat solemniter super his si iudicauerit expedire; sed notoria crimina, quæ examinatione non indigent, libere corrigat infligendo poenarum debitam, quia præsumitur negligentia Ordinarij. Colligunt *Doctores citati in princip. texti.*

15. *Proposito verbo Dei* Notatur ad hoc quod Episcopus debet per se, vel per alium alioquin idoneum proponere verbum Dei, & semper dum visitat pascere gregem suum prædicationibus, & sermonibus, vt per *Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo visitatio vers. ad quintum.*

16. In glos. [Coactione] Notatur ad hoc quod Episcopi quoad mores inquirere, & interrogare debet sigillatim singulos clericos, vt quisque deponat circa vitam alterius etiam cum iuramento, vt per *Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo visitatio S. 5. vers. secundo.*

S. Procuraciones.

17. Visitator, aut famulus non debet accipere procuracionem in pecunijs, sed in moderatis expensis victualium, item nec ipse, nec quisquam suorum quodcumque munus accipere præsumat, qualitercumque sit oblatum, & si quis acceperit non absoluetur nisi duplum restituat, & euitetur qualibet fraus. Colligunt *Doctores in princip. texti. citati.*

18. *Sed in victualibus expensas tantum, etc.*

Notatur ad hoc quod visitatoribus deputatis ad Ecclesiarum visitationem, vt sunt Episcopi qui ex iniuncto sibi munere ad hoc tenentur, alia expensa ab Ecclesijs non est ministranda præter victualia, vt per *Surd. de aliment. tit. 4. quest. 22. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 42. quest. 9. Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo visitatio S. 6. Bellet. disquisit. cleric. tit. de clerico debitore S. 11.*

19. Victualium expensarum appellatione comprehenduntur illæ, quæ consistunt in victu, non autem illæ, quæ concernunt alia necessaria

personæ, vt per *Zerol. d. S. 6. dub. i. quem refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 73. num. 57.* Debent autem esse moderata secundum facultatem Ecclesiæ, non autem indebitè grauandus est clericus, vt re. soluit *Bellet. d. S. 11. num. 6.* ad illum tantum diem, quo visitat Episcopus pro ipso, & suo moderato comitatu, vt tradit *Piassec. in praxi Episcop. par. 2. cap. 3. num. 64. in princip.*

20. An autem, quando, & à quibus procuraciones recipere possint Visitatores, latè dixi *de offic. & potest. Episcop. par. 3. alleg. 73.*

21. *Caveant insuper, &c.* Notatur ad hoc quod in visitatione præter procuracionem ab Ecclesijs non solum Episcopus, sed quisquam suorum nihil muneris accipere potest sub poena maledictionis, & interdicti ingressus Ecclesiæ, ac restituendi duplum infra mensem non obtante remissione partium, ita *Concil. Trid. sess. 24. de reform. cap. 3. vers. interim; caueant, & vers. nec munus, Surd. de aliment. tit. 1. q. 64. num. 6. & tit. 4. q. 22. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 42. q. 9. Marc. Anton. Genuen. in man. Pastorum cap. 35. nu. 2. Ego ipse d. alleg. 73. n. 44.*

22. Et quod munera qualiacumque etiam comestibilia non potest Episcopus à visitatis ratione visitationis accipere resoluunt *Piassec. in praxi Episcop. par. 2. cap. 3. num. 73. Marc. Anton. Genuen. d. cap. 35. num. 7.*

S. Hanc autem.

24. Visitandi supradicta forma est etiam seruanda ab omnibus Episcopis, & Prælatibus visitantibus suos subditos, saluis tamen rationabilibus, & approbatis Religiosorum consuetudinibus, & Regularibus institutis. Colligunt *Doctores in princip. texti. citati.*

25. *Alijsque Prælatibus, &c.* Notatur ad hoc quod omnis Prælatibus Ecclesiasticis, cui iurisdicchio, & administratio conuenit, ius, & potestatem habet visitandi, vt per *Alojs. Rice. in collect. decret. par. 4. collect. 1228. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 40. quest. 6.*

S V M M A R I V M.

1. Compendium huius tex. refertur.
2. Victualium nomine non veniant equorum vestura, ac proinde illæ visitatoribus præstandæ non sunt, nisi essent à Summo Pont. delegati.
3. Visitator ratione officij sui aliquid male accipiens

ci piens quam p̄nam incurras, ostenditur.
4 Clerici non possunt etiam volentes, & sponte gabellas, & collectas, seu alia munera soluere sine licentia Papæ.

Cap. Exigit. II. Greg. I. X.

Visitationis ratione exigens pro procuracione pecunias etiam a volente, vel recipiens munera, vel à nō visitatis recipiens procuracionem, vel aliud cum p̄sumptione tenetur infra mensem reddere duplum accepto illi Ecclesiæ à qua acceptat. Et si non restituit infra mensem Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi sunt interdicti ab ingressu Ecclesię, inferiores vero sunt suspensi à beneficio, donec plenariè restituant Ecclesiæ, nec possunt iuari remissione, liberalitate, vel gratia dantium. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anbar. Dominic. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 407. Alagon. in compend. pag. 525.

In victualibus, Vicualium nomine nō veniūt equorum vecturę, ac proinde illę visitatoribus p̄standę non sunt, vt docent Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo visitatio §. 6. dub. 3. Piasec. in simili praxi par. 2. cap. 3. num. 63. in fine, Marc. Anton. Genues. in manuali Pastorum cap. 35. num. 9. in fine, & num. 10. Bellet. disquisit. clerical. tit. de clerico debitore §. 11. num. 4. Nisi Visitator esset Prælatus à Summo Pontif. delegatus, tunc ei deberi mercedis equorum, & viaticum, vt de loco ad locum transire commodè possit per glos. verbo si volueris in Clem. 2. de censib. tenet Azor. in lit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 42. q. 8. quem refero Ego ipse de officio & potest. Episcop. par. 3. alleg. 73. n. vlt.

3 Duplum eius, quod receperit, &c.

Notatur ad hoc quod Visitator ratione officij sui aliquid malè accipiēs ipso iure suspensionem incurrit, ab ea tamen absoluti potest dummodo intra mensem duplum eius, quod receperit, Ecclesiæ, à qua id receptum fuerit, restituat, vt consuluit Nau. cons. 111. in antiq. alijs 2. in nouis sub tit. de censib. Sayr. in floribus decis. sub eodem tit. decis. 11.

4 In glos. [Volente] Notatur ad hoc quod clerici non possunt etiam volentes, & spontè soluere gabellas, & collectas, seu alia munera subire sine licentia, vt per Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 6. cap. 1. n. um. 190. in vlt. impress.

S V M M A R I V M.

1. Visitator recipere potest procuracionem in pecunia volentibus visitatis, sed vna die vltra vnā procuracionem non recipiet, licet plura visitauerit loca.

2. Visitatis liberum est, si velint, pecunia redimere procuracionē, & tunc Visitator tenetur recipere in ea specie, qua fuerit oblatū.

3. Visitator non potest in pecunia tenere id, quod per victum sibi necessarium contingebat.

4. Episcopo visitanti clerum ciuitatis, vbi sita est Cathedra, nulla debetur procuratio.

5. Episcopus si vna die duas parochias visitaret vnā tantum portionem habere debet.

Cap. Felicis, III.

Visitans ex officio potest recipere procuracionem in pecunia volentibus visitatis, sed in vna die vltra vnā procuracionem recipere nequit, licet plura visitauerit loca. Colligunt ex Ordin. Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anbar. Dominic. Franck. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 408. Alagon. in compendio pag. 526.

2 Pecuniam licite recipere valeant.

Hodie ex dispositione Concilij Trident. sess. 24. de reform. cap. 3. vers. sit tamen in optione, liberum est visitatis, si velint, pecunia redimere procuracionem, & tunc Visitator tenetur recipere in ea specie, quæ fuerit oblata, vt tradit Piasec. in praxi Episcop. par. 2. cap. 13.

3 num. 64. in fine. Non potest tamen Visitator in pecunia taxare id, quod per victum sibi necessarium contingebat, vt ait Zerol. in simili praxi par. 2. verbo visitatio, §. 6. dub. 2. quem refero Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 73. num. 55. & 56.

4 Diebus, quibus visitationis officium personaliter exercebunt. Ergo Episcopo visitanti

clerum Ciuitatis, vbi sita est Cathedra, nulla debetur procuratio, vt tenent Marc. Anton. Genues. in manuali Pastorum cap. 35. num. 9. Piasec. in praxi Episcop. par. 2. cap. 3. num. 65. Ego ipse dicta allegat. 73. num. 46. quicquid dicant Surd. de aliment. tit. 4. q. 22. num. 9. & Azor. in lit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 42. q. 4. Bellet. disquisit. clerical. par. 1. tit. de clerico debitore §. 11. num. 2. & 3.

5 Nisi vnā procuracionem, &c.

Notatur ad hoc quòd si Episcopi vna die duas parochias visitaret vnam tantum procurationem habere debet, vt obseruat Zerol. dicto S. 6. dubio 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Vniuersitas, vel singularis persona, quæ Ecclesiæ, vel Ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, aut exactiones pro rebus suis, quas causa negotiationis non deserunt, vel pro personis singulares sunt excommunicati, & Vniuersitas interdicta, nec prodest contraria consuetudo.
- 2 Exemptio clericorum quoad forum, est iuris Diuini.
- 3 Clerici immunes sunt à tributis, & gabellis.
- 4 Clerici res suas negotiationis causa deserentes immunes sunt à solutione gabellæ.
- 5 Clerici quando dicantur negotiationis causa res deferre, vel emere, offenditur.
- 6 Clerici quando deserunt, vel videntur fructus, & redditus suorum beneficiorum non dicuntur negotiari, ac proinde gabellam soluere non tenentur.
- 7 Ecclesiasticas personas compellentes ad pedagia, &c. siue per se, siue per alium exigentes, incurrunt excommunicationem nulli reseruatam.

Cap. Quamquam. I V.

- 1 Ecclesiæ, & personæ Ecclesiasticæ pro se, & pro rebus suis proprijs, quas nõ causa negotiandi deserunt, vel deserri faciunt, vel transmittunt, non tenentur soluere pedagia, vel guidagia, qui ergo pro personis, vel rebus exigit, vel extorquet per se, vel alium, suo, vel alieno nomine, vel compellit ad soluendum, si sit persona singularis cuiuscunque dignitatis, conditionis, vel status, sit excommunicatus, si Collegium, vel Vniuersitas, eius locus sit interdictus ipso facto, nec absoluat, vel relaxetur ab interdicto, nisi plenè restituerit exacta, & competenter satisfecerit de transgressione, non obstante quacunque consuetudine contraria, quæ potius corruptelâ dicenda est. Colligunt ex Ord. Lap. Abb. Arch. Gem. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 408. Alagon. in compend. pag. 526. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

Notatur

- 2 Quinimmo, & Diuino, &c. ad hoc quòd exemptio clericorum est iuris Diuini, vt per citatos in collect. ad cap. Ecclesiæ.

Santæ Mariæ 10. de constit. num. 19. quibus addo Flamin. de resign. benefic. lib. 7. q. 9. nu. 5. Perez. l. 1. tit. 3. lib. 3. Ordin. pag. 55. & l. 2. vers. quæro virum Papa tit. 1. lib. 3. Ordin. pag. 466. Anasl. Germon. de sacrorum immunit. lib. 3. cap. 15. num. 15. cum seqq. D. Sabag. in cap. fin. de sequestr. possess. num. 52. vers. primam sententiam, Cassil. lib. 2. quotid. cap. 5. num. 29. cum seqq. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 1. q. 92. Mart. de Iurisd. par. 4. casu. 64. num. 1. Cabed. Lusit. decij. 83. num. 10. par. 2. Fr. Anton. de Sousa in relect. Bulle in Cæna Domini cap. 19. disp. 91. Cened. practic. & Canonic. quæst. lib. 1. q. 4. latè D. Afsan. Tamburin. in tract. de Iure Abbatum tom. 1. disp. 15. quæst. 19. & seq.

- 3 Et personas Ecclesiasticas, &c. Nota tur ad hoc quòd clerici immunes sunt à tributis, & gabellis, vt per Cou. practic. cap. 31. num. 9. Lazzarte de decima vendit. cap. 19. à n. 18. Azeued. Curiam Pisanam lib. 2. cap. 21. & l. 2. nu. 1. tit. 4. lib. 1. noue Recopil. Olan. in antinom. Iuris, verbo Clerici num. 23. Girond. de gabell. par. 7. num. 4. Matien. l. 1. glossi. num. 4. tit. 4. lib. 5. noue Recopil. Ioseph. Ludou. tom. 3. commun-opin. tit. de gabellis concl. vnicâ vers. inferunt 10. pag. mibi 479. Gutier. pract. lib. 1. q. 8. Bartsbol. Humad. l. 49. verbo franquetza tit. 6. p. 1. Zerol. in praxi Episc. p. verbo clericus ver. ad nouu pag mibi 69. Alex. Trenciac. var. resolut. lib. 1. tit. de Iure fisci resolut. 5. à num. 7. cum seqq. Mart. de Iurisd. par. 4. cent. 1. casu 1. num. 6. Quarant. in sum. Bullar. verbo vestigal, Ceual. communiu contra-commun. tom. 4. q. 899. à num. 153. Cardos. in praxi Iudicum verbo clericus num. 74. & verbo gabella num. 5. Valasc. conf. 131. Christoph. de Pace in scholijis ad leges Styli l. 212. num. 2. & 3. Flores de Mena var. lib. 2. q. 21. nu. 174. cum seqq. Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 6. cap. 1. à num. 186. in vlt. impress. quorum plures refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 13 per tot. vbi disputo quid dicendum si sint clerici in minoribus tantum attentis Regijs Ordinationibus Hispaniæ; de quò etiam nuncupatim agunt Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 18. num. 110. Molin. de Iustis. tract. 2. disp. 671. num. 5. Flores de Mena dicta quæst. 21. num. 199. Sauch. de Matrimon. lib. 7. disp. 46. num. 16. Gutier. de gabell. q. 91. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 3. cap. 1. nic. q. fin. Nicol. Garc. de benefic. par. 2. cap. 3. à num. 5.

- 4 Quas non causa negotiandi deserunt.

Ergo si deferant causa negotiationis impunes non sunt a solutione gabellæ, vt resoluunt *Quen. reg. 100. vers. fallit. 11. Lazarte d. cap. 19. nu. 65. & 66. Girond. de gabell. par. 7. nu. 8. Faler. ad Marant. de ordine iudicior. par. 4. num. 30. pag. 184. Ioseph. Ludou. tom. 3. commun. opinion. tit. de gabellis conclus. vnic. vers. insertur decimo, Matien. d. 11. gloss. 1. nu. 3. Bobadit. in sua politica lib. 2. cap. 18. num. 123. lit. E. & num. 124. Ioan. Garc. de nobilit. cap. 9. nu. 53. Mex. in tract. ass. panis concl. 5. num. 2. 2. Cened. ad Decretum collect. 37. num. 2. Cabed. Lusti. decif. 189. par. 1. & Aresto 45. par. 2. Quarant. in summa Bullarij, verbo veltigal vers. tertio quatenus, Alexand. Trentacing. var. resolut. lib. 1. tit. de iure fisci resol. 5. num. 8. Gu-tier. de gabellis q. 93. Quando autem dicantur clerici negotiationis causa res deferre, vel emere? Vide *Lazars d. cap. 19. num. 51. Girond. d. par. 7. num. 31. Sos. de iustis. lib. 6. q. 2. art. 2. Molin. de iustis. tract. 2. disp. 341. ex vers. secundum, Mart. d. par. 4. casu 3. nu. 10. Valer. Reginald. in praxi fori poenitent. lib. 25. nu. 325. vers. quarta, Ioan. de Salas de contractib. tractat. de empt. dub. 2. num. 1. Cened. d. collect. 37. num. 2. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decif. 375. nu. 1. edit. Camill. Borrell. in summa omnium decif. tit. 7. de Clericis a nu. 68. Ceuall. commun. contra commun. quæst. 810. num. 16. & 17. & in tractat. de cogniti. per viam violentie par. 2. q. 64. num. 2. 1.**

6 Quando clerici deferunt, vel vendunt fructus, & redditus suorum beneficiorum non dicuntur negotiari, ac proinde gabellam soluere non tenentur, vt resoluunt *Bonaco. commun. crimin. par. 2. verbo gabella pag. 32. vers. a, Greg. 1. 49. verbo las franquez. as tit. 6. par. 1. Ioseph. Ludouic. d. concl. vnic. vers. insertur 10. Mex. d. conclus. 5. nu. 29. Cabed. d. par. 2. Aresto 45. Guster. de gabell. q. 93. num. 35. Marta d. d. casu 3. num. 9. faciunt quæ Aloys. Ricc. d. decif. 375. num. 8. Cened. d. collect. 37. num. 2. in fine, Valasc. consult. 131. a num. 6.*

7 Qui vero contra fecerint, &c.

Compellentes Ecclesiasticas personas ad perdagia, guidagia, &c. siue per se, siue per alium exigentes excommunicationem nulli reseruatam incurrunt, vt per *Doar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. nu. 21. fal. L. auor. de ludulg. par. 2. cap. 13. num. 17. Filiuc. tract. 14. nu. 53. vers. nono, & nu. 62. & alios, quos reseruo Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. allegat. 50. nu. 213. secundum Luz. tunc. impress.*

S V M M A R I V M.

- 1 Archiepiscopus visitare potest Prouinciam, atque etiam iterare, licet Suffraganei non sint negligentes, & tunc Confessiones omnium audire, absolueri, & poenitentias imponere.
- 2 Archiepiscopus hodie non possunt diocesani suorum Comprovincialium visitare, nisi causa cognita, & probata in Concilio Prouinciali.
- 3 Archiepiscopus dum actu visitat Prouinciam potest Confessiones subditorum Suffraganeorum audire, & absolueri contentes, & ipsis poenitentias iniungere saluatae iam per se, quam per alios.

Cap. Perpetuo . V. & VI.

1 Archiepiscopus liberè potest suam Prouinciam visitare licet eius suffraganei non sint negligentes, & reiterare visitationem eandem, & accipere procuraciones à locis visitatis, non obstante contraria consuetudine. Item potest dum visitat audire Confessiones subditorum suffraganeorum, & absolueri cum salutaris poenitentia, ac per Prouinciam dare litteras Indulgentiarum. Colligitur ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franck. Vuisian. in ration. lib. 3. pag. 409. Alagon. in compend. pag. 526.

2 Sua Prouinciam visitare, &c. Hodie vero attenta dispositione Conc. Trid. sess. 24. de re. for. c. 9. in princ. non possunt Archiepiscopi diocesanos suorum Comprovincialium visitare, nisi causa cognita, & probata in Concilio Prouinciali, vt refertur *Henric. in sum. lib. 6. c. 14. §. 9. in comm. lit. Z. Sanc. in precept. Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 11. num. 6. in fin. Igo ipse de officio, & potest. Episcopi par. 1. tit. 4. num. 50. in fine.*

3 Potest etiam, &c. Notatur ad hoc quòd actu visitat Prouinciam potest Confessiones subditorum Suffraganeorum audire, & absolueri contentes, & ipsis poenitentias iniungere saluatae, vt per *Pani. de visit. p. 2. q. 4. Quarant. in sum. Bull. ver. Archiepiscopi auctoritas vers. 33. Henric. in sum. lib. 1. c. 3. §. 5. Marc. Anr. Gen. in pract. Archiep. Neap. c. 70. n. 9. tam per se, quam per alios, secundum *Soar. tom. 4. de Poenit. disp. 25. sect. 1. n. 14. Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 1. num. 34. Mofes. in summa moralis Theologiae tract. 7. cap. 14. nu. 75. quos retero Ego ipse d. tit. 4. num. 47. & 48. Ioan. Valer. de differenti. inter vtrumq; for. verbo iurisdictione differ. 4.**

De Consecratione Ecclesiae, vel Altaris. Tit. XXI.

S V M M A R I V M.

1. Ecclesia polluta pollutum est cœmeterium illi contiguum, sed non remotum. Pollutio cœmeterij Ecclesiam non pollut licet contigua existat, polluto vno cœmeterio aliud illi contiguum pollutum non est, licet per portam de vno in aliud detur ingressus.
2. Ecclesia polluitur, & violatur sanguinis humani effusione.
3. Ecclesia polluitur propter voluntariam humani seminis effusionem intra illam contingentem.
4. Cœmeterio polluto non polluitur Ecclesia, secus è conuerso.
5. Dignius, & potentius trahit ad se naturam minus digni, seu minus potentis.
6. Ecclesia vs pollutur per sanguinis effusionem requiritur quod effusio sanguinis publica sit.
7. Sanguinis hominis viuientis, et non brutorum animalium effusio in Ecclesia illam polluit.
8. Sanguinis effusio debet esse iniuriosa, vt per illam Ecclesia pollutur.
9. Vulneratus extra Ecclesiam si ad eam fugiat, & ibi sanguinem spargat, non reconciliatur Ecclesia, secus è contrario.
10. Ecclesia non polluitur ex effusione sanguinis, aut seminis supra seclum contingente.
11. Ecclesia polluitur ex martyrio alicuius sancti.
12. Ecclesia pollutur si quis sue mentis compos ex ira, vel desperatione intra illam se occidat, vel iniurijs percutiat.

Cap. Si Ecclesia. Vnic. Bonif. XVIII.

ECCLESIA si pollutur effusione sanguinis vel seminis, censetur etiam pollutum cœmeterium, si est illi contiguum, & in eo non potest quis sepeliri antequam sit reconciliatum, secus si est remotum ab ea. Si vero pollutur cœmeterium contiguum non ideo censetur Ecclesia polluta, quia minus dignum non trahit maius. Verum quando sunt plura cœmeteria contigua vno pariete diuisa, licet ex vno in aliud per portam eatur, tamen si vnum pollutur, non censetur pollutum aliud. Colligunt ex Ordinarijs Lap. Abb. Archidia. Geminian. Ioan. And. Ansb. Domin. Francb. Monach. Viu. in ra-

tion. lib. 3. pag. 417. Alagona in compend. pag. 532. remisiuè Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2 Sanguinis, aut seminis effusione, etc.

Notatur ad hoc quod Ecclesia pollutur, & violatur sanguinis humani effusione; qualis autem debeat esse hæc effusio, & alia circa hanc materiam tradunt Siluest. in sum. verbo Consecratio il. 2. num. 5. vers. secundus casus, Sat. in. 4. dist. 13. q. 2. art. 13. vers. aut quatio, Abb. in cap. cum illorum n. 1. de sentent. excom. Sekast. Medic. in tract. de regul. Iuris in reg. 5. ampl. 179. et in sum. peccat. p. a. tit. 9. q. 10. Nau. in man. cap. 17. num. 2. 1. vers. dixi effunditur, Lali. de Zanchis de priuileg. ecclesiastic. priuileg. 5. a. num. 1. & priuileg. 12. num. 8. in pincip. Alphons. de Castro de potest. legis pæn. lib. 1. cap. 7. vers. ex eadem ratione infero, Lali. Lech. de casibus referuat. casu 11. V. inald. in candel. auro tit. de interdictione a. num. 54. Iacob. de Grass. in aureis decis. p. 1. lib. 2. cap. 48. num. 2. 2. Henric. in sum. lib. 9. cap. 2. 7. §. 5. Aul. de censur. p. 5. dist. 7. Sayr. eod. tract. lib. 5. cap. 16. Fagundez in quinque Ecclesie præcepta præc. 1. lib. 3. c. 14. n. 14. late Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 2. alleg. 28. a. n. 30. cum seqq.

3 *Aut seminis.* Notatur ad hoc quod pollutur Ecclesia propter voluntariam humani seminis effusionem intra illam contingentem, vt vltra citatos numero præcedenti tradunt Gambur. de casibus referuatis cap. 15. casu 6. nu. 11. Mari. Alter. de censuris tom. 2. dist. 3. de interdictione cap. 1. vers. tertio, Vgolin. de officio, & potest. Episcopi c. 2. §. 3. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. to. 2. q. 39. art. 5. concl. 1. vers. secundus casus, Azor. in sit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 5. q. 3. Fagundez. d. cap. 14. num. 20. cum seqq. Ego ipse de alleg. 28. nu. 42. cum sequentibus.

4 Si contiguum sit eidem censetur esse pollutum, etc.

Notatur ad hoc quod cœmeterio polluto non polluitur Ecclesia, licet è conuerso polluta Ecclesia pollutur cœmeterium, vt per Henric. in sum. lib. 9. cap. 2. 7. §. 5. Azori. in sit. moral. p. 1. lib. 10. cap. 26. q. 13. vers. quinto est, Sayr. de censuris lib. 5. c. 16. n. 28. Cened. ad Sextum collect. 11. n. 7.

5 Ne minus dignum, etc.

Notatur ad hoc quod dignius, & potētius trahit ad se naturam minus digni, seu minus potentis, vt per Anton. Gom. wari. to. 3. c. 10. n. 6. Sanc. de Matrim. lib. 3. dist. 29. num. 8. Monet. de decimis cap. 9. q. 5. n. 158. Benedic.

Benedict. Aegid. in repet. l. f. C. de sacros. Eccles. par. 3. §. 1. num. 14.

6 In glof. [Pollut.] ibi (*quod si pollutio fuerit occulta non debet reconciliari, &c.*) Notatur ad hoc quòd vt Ecclesia polluat per sanguinis effusionem requiritur quòd effusio sanguinis publica fit; nam si occulta fuerit, reconciliatione non indiget Ecclesia, vt per *Sanch. tom. 3. disp. 81. sect. 4. vers. secundo dubitari solet, Sayr. de censur. lib. 5. cap. 16. num. 10. Sanch. de Matrimon. lib. 9. disp. 9. num. 10. Fagund. dist. cap. 14. à num. 33. met ipsum dist. alleg. 28. num. 37.*

7 In glof. [Sanguinis] ibi (*humani*) Notatur ad hoc quòd vt Ecclesia per sanguinis effusionem polluat, seu violeatur, requiritur quòd sanguis hominis viuientis effundatur, & non sufficit quòd sanguis sit brutorum animalium, vt per *Sayr. d. cap. 16. num. 6. Raguf. de Missa in Ecclesia quæf. 60. num. 2. & plures, quos refero d. alleg. 28. num. 31.*

8 In ead. glof. ibi (*iniuriosi*). Notatur ad hoc quòd vt Ecclesia per sanguinis effusionem polluat, seu violeatur, requiritur quòd effusio sanguinis iniuriosa sit, nam si homicidium, aut vulnus casu contingat, aut in necessariam defensionem, aut quia sanguis naturaliter fluit, nulla iniuria inferitur loco facto, & consequenter pollutus censeri non debet, vt per *Sayr. d. cap. 16. num. 14. Nau. in man. cap. 27. num. 256. vers. dixi effunditur, Fr. Ludou. Lop. in instruat. Conscient. part. 1. cap. 33. vers. sed certè secundum, Azori. instit. moral. part. 1. lib. 6. cap. 26. q. 13. Farin. in praxi crimin. par. 3. q. 125. num. 22.*

9 In ead. glof. ibi (*& si extra Ecclesiam vulneratus ad Ecclesiam fugiat, & ibi sanguinem spargat, non reconciliatur Ecclesia, secus è contrario*) Ita *Vgolin. de officio, & potestat. Episcopi cap. 29. §. 1. vers. tertio non polluitur, Fagundez d. cap. 14. num. 89. Ego ipse d. part. 2. alleg. 28. num. 23. & 26.*

10 In ead. glof. ibi (*si autem supra tectum ponatur sagitta homo interficiatur, &c.*) Notatur ad hoc quòd ex effusione sanguinis, aut seminis supra tectum contingente non polluitur Ecclesia, vt per *Sanch. d. disp. 15. à num. 21. Mari. Alter. d. cap. 1. vers. requiritur, Fagundez d. cap. 14. à num. 37. quos refero Ego ipse dist. alleg. 28. num. 45.*

11 In ead. glof. ibi (*sed quid si sanctus vir ibi occidatur, &c.*) Notatur ad hoc quòd Ecclesia polluitur ex martyrio alicuius Sancti, vt per *Iacob. de Graff. d. loco num. 24. Sayr. d.*

cap. 16. num. 14. vers. item, Vgolin. d. §. 1. fluit in princip. vers. id quod locus habet, Mari. Alter. d. cap. 1. vers. verum, Fagund. in quinque Ecclesia præcepta præc. 2. lib. 4. cap. 4. n. 7. quos refero Ego ipse d. alleg. 28. nu. 29.

12 In ead. glof. in addit. ibi (*si vir sana mentis se ipsum occidat, &c.*) Notatur ad hoc quòd si quis sua mentis compos ex ira, vel desperatione se ipsum occidat, vel iniuriosè percutiat, censebitur Ecclesia violata, & reconciliatione indigebit, vt per *Sayr. d. cap. 16. num. 4. in fine.*

13 In glof. [Semini] ibi (*unde si vir cognoscit uxorem in Ecclesia non reconciliabitur, &c. sed ipse Ioan. quod certum patet*) Notatur ad hoc quòd per coitum coniugalem factum in Ecclesia polluitur Ecclesia, ac indiget reconciliatione, vt per *Cou. de sponsal. lib. part. 2. cap. 7. §. 2. num. 3. Perez tit. 1. lib. 5. Ordinam. pag. 12. Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 28. num. 9. & lib. 2. cap. 25. num. 6. Cened. ad Sextum collect. 11. nu. 2. Raguf. de Missa in Ecclesia quæf. 58. Sayr. d. cap. 16. à num. 19. Sanch. de Matrimon. lib. 9. disp. 15. à num. 7. Gambard. d. casu 6. num. 1. in fine. Vgolin. d. cap. 29. §. 3. vers. tertio locum habet, Ludou. Miranda d. q. 39. art. 5. concl. 1. vers. secundum est, & plures per me citatos d. alleg. 28. num. 47. vbi notat. 6. intelligo de coitu coniugali intra Ecclesiam contingente illicito, & peccaminoso.*

De Reliquijs, & veneratione Sanctorum. Tit. XXII.

S V M M A R I V M.

- 1 Festa XII. Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor Doctorum, & Confessorum Ecclesie, scilicet Gregorij, Augustini, Ambrosij, & Hieronymi, sub Officio duplici debent solemniter celebrari.
- 2 D. Hieronymus aut fuerit Cardinalis remissus.
- 3 Papa solus potest Sanctos canonizare.
- 4 Papa errare non potest in canonizatione Sanctorum.
- 5 Preces solennes, aut publicas fundere non licet defuncto non canonizato, seu non Beatificato.
- 6 Preces licet in secreto porrigere alicui defuncto, quem Sanctum credit aliquis, vt pro ipso ad Deum intercedat.

Cap. Gloriosus, Vnic. Bonif. VIII.

HESTAS duodecim Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor Doctorum, Sanctorum Gregorij, Augustini, Ambrosij, & Hieronymi precipitur annis singulis in perpetuum per vniuersas mundi Ecclesias sub duplici Officio solemniter celebrari. Colligunt ex Ordinar. Archid. Gem. Ioan. Andr. Anch. Dom. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 3. pag. 248. Alagona in compend. pag. 543.

2 Ac Hieronymum Sacerdotij prædicationis titulo.

An D. Hieronymus fuerit Cardinalis? Vide *Theaur. lingua latina verbo Cardinalis*, Fr. Ioseph. à Seguenca, in *vita eiusdem Sancti* lib. 3. cap. 6. Ille. in *chronica Pontificali* part. 1. lib. 4. cap. 30. pag. mibi 193. Cardin. Cas. Baron. *annalium Ecclesie* tom. 4. anno Christi 382. pag. 342.

3 In glos. [Sedis Apostolicæ] ibi (sed etiam eos canonizare).

Notatur ad hoc quod solus Romanus Pont. potest Sanctos canonizare, vt per *Doctores*, quos citauit in *collect. ad cap. 1. num. 3. hoc tit. in Decretal.*

4 In ead. glos. ibi (Quis Ecclesia in canonizatione erraret, &c.)

Quod Papa errare non possit in canonizatione Sanctorum tenent *Doctores*, quos plena manu citauit in *collect. ad d. cap. 1. num. 5.*

5 In ead. glos. ibi (licet solemnnes preces publicè emittere, vel solemnne officium publicè dicere nequeat)

Notatur ad hoc quod non licet solemnnes preces, aut publicas fundere defuncto non canonizato, seu non beatificato, vt resoluunt in *cap. 1. sup. hoc tit. Innoc. num. 3. in fine Host. num. 11. Abb. num. 3. notab. 2. vers. & hoc intelligi, S. Antonin. in sum. part. 3. tit. 12. cap. 8. §. 1. Carl. in summa summarum tom. 3. lib. 1. cap. 17. vers. tertium dictum, Bertrand. consil. 285. vol. 3. part. 2. seu vol. 6.*

6 In ead. glos. ibi (Dicimus enim quod cuiuslibet licet in secreto alicui defuncto, quem Sanctum credit, preces porrigere, vt pro ipso ad Deum intercedat)

Ita Innoc. in *cap. 1. in fine*, & Host. num. 11. sup. hoc tit. Zabarel. in *cap. 2. num. 2. vers. quarto*, & Anchar. num. 2. sup. eod., Iacob. Castellin. de canonizat. Sanctorum *quest. 9. art. 1.*

7 In ead. glos. ibi (querendum etiam est de miraculis, &c.)

Vide quæ dixi de offic. & potest. Episc. par. 3. alleg. 97. nu. 9.

De Immunit. Ecclesiarum. Tit. XXIII.

Cap. Quia nonnulli. I. Alex. IV.

IURISDICTIONEM, vel iustitiam temporalem obtinentibus siue exercentibus non licet imponere collectas, tallias, vel quascunque exactiones Ecclesijs, seu personis Ecclesiasticis, vel exigere ab eisdem pro bonis legitimè acquisitis, vel in posterum acquirendis, etiam si huiusmodi bona sint in ipsorum districtu, nec licet eis coarctare Ecclesias, vel ecclesiasticas personas ad distrahendum, vel alienandum, vel extra manum suam ponendum dicta bona iam acquisita, vel acquirenda. Colligunt ex Ordinar. Lapus Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Monac. Fran. Viuian. in *rational. lib. 3. pag. 460. Alagona in compend. pagin. 550. remissuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Scabini.

Dicuntur consules, qui eo nomine in Gallia appellantur, vt per *Cassan. in casbal. gloria mundi par. 11. confid. 7.*

3 Nec etiam liceat illis, &c.

Verum valida sit consuetudo siue statutum cauens ne certa bona immobilia à laicis possessa in Ecclesias alienentur, aut ab eisdem retineri possint, vide *Tiraq. de iure mariti glos. 8. num. 171. & de retractu lig. §. 1. glos. 13. num. 5. Couar. in reg. possessor part. 2. §. 4. num. vlt. vers. tertio, Mexi. in tract. tassa panis concl. 5. num. 27. cum seqq. Mohin. de iussit. tract. 2. disp. 140. vers. quin de iure, Ceuall. commun. contra commun. tom. 4. quest. 899. num. 175. cum seqq. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. q. 66. art. 4. Fr. Ludou. Miranda in man. Pralat. tom. 2. quest. 27. art. 7. D. Barbof. in priuatis schol. ad l. filiusfam. ff. de legat. 1. vers. ad Ordin. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo venundedisti num. 2. C. de in integ. restit. minor. & de empt. cap. 8. num. 27. 33. & 43. & lib. 7. quest. forens. quest. 23. num. 92. latè Bened. Aegid. in repet. l. 1. C. de sacros. Ecclesijs part. 5. §. 2. num. 3. cum sequent.*

S V M M A R I V M.

1 Ecclesijs dato humililingressu debet orationibus in suis exclusis clamoribus, & seditionibus, consilij uniuersitatis laicorum, & eorum publi-

- publicis parliamentis, vanis colloquijs, negotiationibus, & nundinis, & num. 2.
- 3 Repraesentationes in Ecclesijs fieri non est permittendum.
- 4 Cœmiterium gaudet immunitate sicut Ecclesia.
- 5 Iudicium seculare etiam Ciuile non potest in Ecclesia fieri.
- 6 Citatio non potest fieri in Ecclesia.
- 7 Verba, omni careat robore firmitatis, important ipso iure.
- 8 Contractus in Ecclesia celebrati valent.
- 9 Argumentum a contractibus ad iudicia, & è conuerso, facit cessare ratio diuersa.
- 10 Pœna ubi apposta est in quasi contractu, non debet extendi ad verum contractum, nec è conuerso.
- 11 Annulatio actus est pœna.

Cap. Decret. II.

- 1 **A**D Ecclesias debet esse humilis, & deuotus ingressus, in eis quieta conuersatio, Deo grata, hominibus placita, reueratur nomen IESV quando nominatur in Missa saltem capitis inclinatione, & oretur, in illis nemo excitet seditionem, conclamationem, impetum, cessent ibi vniuersitatum consilia, & parlamenta, vana colloquia, confabulationes, & omnia, quæ possunt turbare diuina Officia, vel Deum offendere. In Ecclesijs, & cœmiterijs cessare debent negotiationes, nundinæ, & tumultus fori, strepitus iudicij secularis, & omnis causa maxime criminalis, ita ut processus Iudicum secularium, & sententiæ sint nullæ. Quæ omnia supradicta Ordinarij obseruari faciant per alios deputatos, vt contrafacientes timeant vltra peccatum mortale, pœnas, & censuras ecclesiasticas. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration lib. 3. pag. 460. Alagona in compend. pag. 551. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. & 2.
- 2 Id ipsum ex hoc text. colligentes firmant Nau. de orat. cap. 5. num. 22. & 31. cum sequentib. & in miscel. de oration. miscel. 56. Soar. de Religion. tom. 1. lib. 3. cap. 4. num. 9. cum seqq. & cap. 6.
- 3 **C**essent vana, &c. Repraesentationes in Ecclesijs fieri nõ esse permittendum multis comprobant Nau. de orat. cap. 5. num. 25. Petr. Gregor. Syntagm. Iuris par. 3. lib. 39. cap. 11. Zerol. in praxi Episc.

p. r. verbo repraesentationes pag. mibi 302. quos refert Parens meus in comment. ad Ordinat. Reg. Lusitan. lib. 4. tit. 5. nu. 4.

4. Cesset in Ecclesijs, earumq; cœmiterijs.

Ergo cœmiteriũ gaudet ecclesiastica immunitate, sicut Ecclesia, vt per Remig. de immunit. ecclesiast. ampl. 4. V. alaf. conf. 81. in princ. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 14. n. 80. Soar. de Religion. tom. 1. tract. de locis sacris lib. 3. cap. 9. num. 6. Fr. Raph. de la Torre in 2. 2. S. Tboma tom. 2. q. 99. art. 3. disp. 8. S. octauus gradus, vers. singula, Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 3. de ijs, qui ad Ecclesias confugiunt à nu. 41.

5. Secularium iudiciorum strepitus, etc.

Notatur ad hoc quòd seculare iudicium etiã Ciuile non potest in Ecclesia fieri, vt per Rebuff. in comment. ad tit. ff. de verborum signis. ad l. appellatione 72. vers. item sicut, pag. 350. Azori. in sibi. moral. par. 2. lib. 9. cap. 9. q. 1.

6 Notatur etiam ad hoc quòd citatio non potest fieri in Ecclesia, vt per Tiraq. de retractu lig. ad finem tit. num. 82. V. alaf. conf. 81. num. 1. cum seqq. Azeued. ad Cur. Pisan. lib. 1. cap. 5. num. 4. lit. E.

7. Omni careant roboris firmitate.

Ergo ipso iure, iuxta ea, quæ de his verbis tradunt Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 86. C. de reuocand. donat. Sayr. in clauis Regia lib. 3. cap. 8. num. 26. Farinac. fragment. crimin. par. 2. lit. L. num. 129.

8 In glof. [Processus] ibi (tamen contractus tenent) Notatur ad hoc quòd contractus in Ecclesia celebrari valent, vt per Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 1. num. 67. & 73. pag. 153.

9 In ead. glof. ibi (nam cum tantum processus, &c.) Notatur ad hoc quòd ratio diuersa facit cessare argumentum a contractibus ad iudicia, & è conuerso, vt per Tiraq. de iure mariti

10 glof. 5. num. 214. Et vbi pœna apposta est in quasi contractu non debet extendi ad verum contractum, nec è conuerso, vt per Abb. in cap. qua fronte nu. 3. de appellat. Mandos. reg. 19. Cancel. q. 3. num. 11. Ioan. V. aler. de different. inter vtrumque forum verbo pœna differ. 1. nu. 1. vers. facit.

11 In ead. glof. ibi (& pœnalis fit constitutio, &c.) Ergo annullatio actus est pœna, vt per Sanchez. de Matrim. lib. 3. disp. 4. num. 8.

Cap. Clericis. III.

Papa dolenter refert quòd nonnulli Ecclesiarum Prælati, ecclesiasticæq. personarum timentes ubi non erat timendum, & quærentes pacem temporalem, acquiescunt laicis imponentibus tallias, & alia onera ecclesiasticis; omnes igitur ecclesiastici, qui talia solunt, vel promittunt, aut consentiunt se soluturos sub prædictis, vel alio quouis titulo, prætextu, & colore, necnon etiam laici, qui ista imponunt, exigunt, vel recipiunt, aut faciunt arrectari vel occupari, & dantes auxilium, consilium, vel fauorem, eo ipso excommunicationem incurrunt Papæ reseruatam. Vniuersitates vero ecclesiastico supponuntur interdictione sine licentia speciali Papæ non tollendo, non obstantibus quibuscunque privilegijs sub quacunque forma, &c. Colliguntur ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Ioan. Andr. Gemin. Anchar. Domin. Monac. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 462. Alagona in compen. pag. 551. reuissiuè Ximen. in concordant. par. 2.

2 Hanc eandem conclus. firmant, & ex hoc text. desumunt *Filius tract. 15. n. 57. vers. quinta. & num. 70. & 71. ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 92. secundum Lugdunen. impres.* ubi aduerto hanc excommunicationem esse sublatam quoad clericos soluentes in *Clem. quoniam, hoc tit.* quo vero ad imponentes talia onera clericis, & ipsorum bonis non solum non esse sublatam, sed reperiri innouatam in *Bulla Cæne Domini casu 18.*

S V M M A R I V M.

- 1** Excommunicati sunt, qui impediunt super causis, qua ad forum ecclesiasticum de lure, vel de consuetudine pertinent, litteras à Sede Apost. impetrari, vel super ipsis coram Ordinarijs, vel delegatis ecclesiasticis litigari, & num. 2.
- 3** Balliuus vox vulgaris apud Gallos, qua Iustitiosus, seu locorum Rectores significat.
- 4** Cautio seu pignus non sufficit ubi requiritur satisfactio.

Cap. Quoniam. IV.

Excommunicati sunt qui in causis ecclesiasticis, vel ad forum ecclesiasticum ratione personarum negotij, vel rei pertinentibus de

lure, aut antiqua consuetudine, impediunt ne quis impetret litteras Apostol. vel litiget coram Iudice Ecclesiastico vel delegato tam indirectè quàm directè per se, vel per alium, necnon dantes auxilium consilium, vel fauorem, donec Iudici ecclesiastico, & parti impeditæ satisfecerint. Colligunt ex Ordin. Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 463. Alagona in comp. pag. 552.

2 Hanc eadem conclus. firmant, & ex hoc text. desumunt *Rainer. in casbalogo censurarum extra Bullam c. 9. excom. 66. Lauer. in suo tract. de Iubileo, & Indulg. p. 2. cap. 13. n. 18. Ego ipse de offic. & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. n. 211. secundum Lugdunen. impres.*

3 *Balliuorum.* Vox est vulgaris apud Gallos, qua iustitiosus, seu locorum Rectores significant, vt per *Peni. in Director. Inquisitor. p. 2. q. 53. comment. 78. lit. C. pag. mibi 372.*

4 In glos. [Satisfactum] ibi (ergo non sufficit cautio, &c.) Notatur ad hoc quòd cautio seu pignus non sufficit, ubi requiritur satisfactio, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 92. num. 53.*

Cap. Eos. V. & vlt.

Domini temporales prohibentes suis subditis ne cum personis ecclesiasticis cōtrahant, vel communia obsequia exhibeant, sunt excommunicati ipso iure. Colliguntur ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 463. Alagona in compendio pag. 552. reuissiuè Ximen. in concordant. p. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. firmant, & ex hoc text. desumunt *Nau. in mau. cap. 27. num. 130. vers. 23. Iuli Lauer. in tract. de Indulgen. p. 2. cap. 23. num. 16. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 93. & 212. secundum Lugdunen. impres.*

Ne Clerici, vel Monachi secularibus negotijs se immisceant.

Tit. XXIV.

S V M M A R I V M.

1 Cap. super specula, prohibens audientiam Legum, vel Physicæ, non includit habentes Parochiales Ecclesiar, nisi sint Plebania, qua sub

sub se, capellas habent in quibus clerici perpetuo instituuntur.

- 2 Plebanus quis dicitur, ostenditur.
- 3 Matrix Ecclesia vocatur Plebania.
- 4 Duo si inueniantur equiparata in diuersa materia, & casu, tunc lex exorbitans disponens in vno, non censetur idem disponere in casu equiparato in diuersa materia, non autem in ea de qua ipsa disponit.

Cap. Statutum. I. Bonif. VIII.

AP. Super specula, hoc tit. in Decretalib. prohibens audientiam Legum, vel Physicæ clericis habentibus personatus, &c. non extenditur ad habentes parochiales Ecclesias, nisi sint plebanicæ sub se capellas habentes ad quas clerici sint perpetuo instituti, itaut sine rationabili causa ab illis amoueri non possint. Colligunt ex Ordinarij. Lap. Abb. Archid. Gem. lo. And. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 471. Alagon. in compendio pag. 555.

2 Nisi eadem Ecclesie sint plebanicæ,

Et Notatur ad hoc quod Plebanus vocatur is, qui est prefectus Ecclesie siue plebis habentis in sua iurisdictione, & potestate capellas, seu minores Ecclesias, quibus Vicarij in perpetuum, vel ad tempus præficiuntur, vt per Azori. in lib. moral. par. 2. lib. 3. cap. 2. vbi multa refert de Plebanis, Zenol. in praxi. Episcop. part. 1. verbo Statutum vers. ad 3 quartum pag. mibi 323. Et ideo Matrix Ecclesia vocatur Plebania secundum Rebuff. de decimis q. 6. nu. 7.

4 In glof. [Declaramus] tibi (quia Constitutio illa pœnalis erat, &c.) Notatur ad hoc quod si duo inueniantur equiparata in diuersa materia, & casu, tunc lex exorbitans disponens in vno, non censetur idem disponere in casu equiparato in diuersa materia, non autem in ea de qua ipsa disponit, vt per D. Barbof. in l. si constante, in princ. n. 99. ff. Solutio matrim.

S V M M A R I V M.

1 Excommunicatus, et ipso facto, Religiosus professus habitum temerarie dimittens, vel ad quacunq; studia accedens non obtenta licentia Prælati, & Conuentus, item similiter excommunicationem incurrit

Doctores scienter docentes, vel in scholis residentes ad Leges, vel Physicam tales Religiosos, & num. 2.

3 Episcopus Regularis omittens habitum, & assumens illam albam, & candidam vestem, qua ab Episcopis exterior desertur, incurrit excommunicationem latam in hoc text. sed contrarium verius, vt num. 4.

5 Habitum temeraria dimissio dicitur quando absque causa fit, secus si ex iusta causa.

6 Religiosus dimittens temere habitum etiam absque apostatandi animo incurrit excommunicationem latam in hoc text.

7 Habitum dimittens Religiosus non statim incurrit excommunicationem latam in hoc text. sed quando eo peruenerit vt vagetur, vel sic se hominum conspectui exhibeat.

8 Habitum ubi dimittitur à Religioso ex aliqua apparenti causa postea assumendus, quamuis illa causa non omnino honesta sit, nec excusans, non erit locus excommunicationi lata in hoc text.

9 Habitum dimittens Religiosus ex causa turpi eo breui tempore non incurrit banc excommunicationem.

10 Religiosus accedens ad quacunq; studia etiam permixta non obtenta licentia Prælati & Conuentus, incurrit excommunicationem latam in hoc text. intellige si extra suæ Religionis claustra sint, secus si intra, vt n. 11.

11 Consilium Conuentus sui, quod Prælati requirere debet ad concedendam licentiam Religioso accedendi ad studia, non sufficit si audiatur, sed debet à Prælato sequi.

12 Conuentum totum ad consilium petendum pro concedenda licentia Religioso accedendi ad studia non est opus cogere, sed satis est maior eius pars.

13 Magister, & Doctor an idem sit.

14 Doctores siue Magistri docentes quamuis non retineant in suis scholis Religiosos incurrit excommunicationem de qua in hoc textu, & è contra si retinent quamuis non doceant.

15 Ignorantia quamuis culpabilis excusat Doctores ab excommunicatione de qua in hoc text.

16 Doctores seu Magistri non incurrit excommunicationem de qua in hoc text. si Religiosus habitum retento Medicinam, vel Leges audiat.

17 Monasterium obligatur ex contractu pro expensis necessarijs inuito à Religioso existente in scholis, vel in alio negotio extra-

monasterium ex legitima superioris licentia.

21 Magistri docentes non incurrunt excommunicationem huius tex. quamvis sciant Religiosos in domo propinqua audire.

22 Monachus si non vult exire scholas an. & quando Magister ob hoc effugiat excommunicationem huius tex. ostenditur.

Cap. Vt periculosa. I I.

1 **R**eligiosus professus, qui temerè habitum relinquit, vel sine licentia sui Prelati vnà cum consensu sui Conuentus, vel maioris partis eiusdem ad quæcunque studia accedit, est ipso facto excommunicatus. Item Doctores seu Magistri, qui scienter docent, aut in solitis suis scholis præsumperint retinere Religiosos suo habitu dimisso, audientes Leges, vel Physicæ eo ipso excommunicationem incurrunt. Colligunt ex Ordre Lapus Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dom. Monac. Fran. Viuian. in rationali lib. 3. pag. 471. Alagona in compend. pagin. 556. remissuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Clar. S. fin. q. 77. num. 16. Fichard. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 6. num. 16. pag. mibi 173. Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. num. 17. & 28. Nau. in man. cap. 27. num. 131. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 76. art. 6. Azori. instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 6. q. 6. & cap. 17. q. 4. 6. & 8. & cap. 13. q. 16. Iacob. de Craff. in aureis decif. part. 1. lib. 3. cap. 5. num. 17. & part. 2. lib. 3. cap. 18. Sayr. de censuris lib. 3. cap. 33. num. 7. Adret. de Relig. discipl. tuenda lib. 2. cap. 18. à num. 12. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 6. q. 8. num. 6. Mart. de Iurisdict. part. 4. casu 168. n. 7. Rainer. in cathalogo censurarum extra Bullam in Cæna Domini cap. 3. excom. 12. & cap. 8. excom. 6. Valent. 2. 2. disp. 1. q. 12. puncto 1. ad fin. Ban. 2. 2. q. 12. art. 1. vbi de apostasia à Religione, latè, & eleganter Sanch. in præcepta. Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 8. num. 37. cum multis seqq. Laurent. de Peirinis de Religioso subdito tom. 1. cap. 26. S. 1. Iuli. Laur. de Indulgent. p. 2. c. 13. nu. 32. Filliuc. tract. 14. nu. 53. vers. 10. Ego ipse d. offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 50. n. 210. secundum Lugdun. impress.

3 Immo & Episcopum Regularem omittentem habitum, & assumendo illam albâ, & candidam vestem, quæ ab Episcopis exterius defertur, incurrere excommunicationem latam in hoc tex. contra monachos omittentes habitum

tradunt Card. in Clem. 1. in princ. n. 9. q. 6. de statu monach. & ibi Imol. n. 17. Maiol. de irregul. lib. 2. c. 1. n. 13. Cuch. in sist. maior. lib. 3. tit. 1. n. 157. Rim. cõf. 6. n. 7. vol. 1. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 79. n. 10. Fulu. Pacian. cõf. 132. n. 42. vol. 1. & videtur sentire Henric. in sum. lib. 10. cap. 33. in fine dum ait hoc esse apostasiam:

4 Verum cõtrarium optimo iure suadetur ex eo quia nullo iure est excommunicatio indicta Monacho, qui prætextu Episcopalis dignitatis habitum dimittit, & Episcopalem induit, quia tex. in præfenti loquitur de Religioso sub Abbatis obedientia manente, eiusque regulis adstricto, atque ita eam rationem reddit, ne detur monacho materia vagandi dimisso habitu, eo quòd à nemine cognoscetur quæ in Episcopo Religioso deficiunt, vt pote qui nõ est sub regulæ obedientia, & induens Episcopale habitum, minus aptus est ad vagandum. Quare ita tenent Bonif. in d. Clem. 1. S. rursus n. 33. & 34. Cou. in c. 1. n. 18. de testam. Tapia in auth. ingressi verbo sua c. 6. n. 61. C. de sacros. Eccles. Fr. Emm. d. to. 2. q. 58. art. 3. Azor. d. lib. 12. c. 7. q. 4.

5 **Temerè habitum suæ Religionis dimittat, &c.** Temeraria habitus dimissio dicitur quando absque causa fit, secus si ex iusta causa, vt si Religiosus per loca Turcarum, aut hæreticorum, seu aliorum Religiosus habitus hostium transiteret, & oporteret ad se tuendū habitum dimittere, vel ex alia iusta causa; ita docent Soar. d. disp. 23. sect. 4. n. 27. & 29. Sanch. d. lib. 6. c. 8. n. 41. vbi n. 42. differit qualis ignorantia excuset ne dicatur temeraria transgressio.

6 Amplia declarationem text. procedere quamuis Religiosus dimittat temerè habitum absque apostandi animo, vt docent Nau. conf. vnic. n. 6 sub tit. de apost. Fr. Emm. quest. Regular. tom. 1. q. 30. art. 1. Valent. 2. 2. disp. 1. q. 12. puncto 1. ad fin. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 41. dub. 1. num. 109. Sanch. d. cap. 8. num. 15.

7 Intellige tamen dimittentem habitum non statim incurrere hanc excommunicationem, sed quando eò peruenit vt vagentur, vel sic se hominum conspectui exhibeat, nec incurrere si ante hunc euentū mutata intentione induat habitum, vt per Tabien. verbo excommunicatione 2. casu 23. quest. 1. num. 2. Soar. d. disp. 23. sect. 4. num. 3. Sayr. de censur. lib. 3. c. 33. num. 11. Sanch. d. cap. 8. num. 54. in fine.

8 Quando vero ex aliqua apparèti causa habitus dimittitur postea assumendus etsi illa causa nõ omnino honesta sit, nec excusans, nõ erit

- locus huic excommunicationi, vt si Religiosus habitum deponat, quo expeditius currat, aut saltet, aut lapidem proiciat, quia huiusmodi dimisso, etsi non omnino careat culpa, at nō est adeo temeraria, vt culpa mortalis sit, nec merito temeraria dici potest, vt pote quę causam apparentem habet, ita docent *Sayr. d. c. 33. n. 13. & 14. Fr. Emman. d. tom. 2. q. 76. ar. 6. notab. 2. Azori. d. lib. 1. c. 13. q. 5. casu 16. & c. 17. q. 9. Soar. d. sect. 4. n. 27. & 29. Sanch. d. c. 8. n. 55. vbi nu. 56. subdit dimittentem ex causa 9 turpi habitum eo breui tempore non incurere hanc excommunicationem, & num. 60. resoluit quōd non est opus ad hanc excommunicationem vt Religiosus recedat absque superioris licentia, habitumquē deponat, sed quantuncunq̄ obtentā licentiā habeat, incurrent deponendo habitum, & num. 61. docet satis esse si intra priuatos monasterij parietes Religiosus habitum temerē deponat, vt huic excommunicationi subdat, & num. 68. tradit hanc excommunicationem non incurri quando assumitur habitus alterius Religionis ad illam transeundo contra iura.*
- 10 *Ad quęuis studia.* Etiam permiffa, vt intelligunt *Archid. hic n. 2. Anch. n. 1. & Io. Andr. statim in princ. Domin. n. 7. Franc. in princ. num. 3. Nau. d. cap. 27. num. 133. Sanch. d. cap. 8. num. 73.*
- 11 *Nisi à suo Prelato cum consilio sui Conuentus, etc.* Intellige de aduente studii, quę extra suę Religionis claustra sunt, nam vbi intra sunt, non exigitur licentia nisi proprii superioris inconsulto Conuentu, *Azor. d. casu 16. vers. de altera. excommunicatione, Soar. d. sect. 4. n. 35. Sayr. d. c. 33. n. 21. Sanch. d. c. 8. n. 75. vbi nu. 77. ait decisionē huius tex. non procedere in his Religionibus in quibus licentia proficiscendi ad habitādū extra claustrū nō pōdet ad immediaro Conuētus Prelato, sed à sola Provincialis, vel Generalis facultate, tūc enim adieēt studia ex sola huius superioris facultate inconsulto Cōuentu nō incurret, et n. 85. tenet hanc censurā non incurere ipsum monasterij Pralatum aduentem studia absque sui superioris licentia. Nō sufficere illud*
- 12 *Cū consilio sui Conuentus.* Nō sufficere illud audire, ac proinde nō esse liberū Prelato illud non sequi docent *Nau. d. c. 27. nu. 133. Sayr. d. cap. 33. num. 20. Sanch. d. cap. 8. num. 82. Quicquid dicant Franc. hic in fine num. 3. & 5. & Soar. d. sect. 4. num. 37.*
- 13 *Vel maioris partis eiusdem.* Ergo non est opus totum Conuentum ad consilium petendum cogere, sed satis est maior eius pars, vt per *Soar. d. sect. 4. num. 37. Sanch. d. cap. 8. nu. 80.*
- 14 *Si quis autem horum, etc.* Intellige di. si iunctiue, cum satis sit alterius partis ex illis violatio, vt per *Soar. d. sect. 4. num. 26. Sanch. d. cap. 8. num. 39.*
- 15 *Doctores quoque siue Magistri, etc.* Ergo non oportet retinentem in scholis fungi munere docēdi, sed satis est Doctoris eius Academicę gradū obtinuerit, vt tenet *Soar. d. sect. 4. n. 41. subdens nō intelligi idē nomine Magistri & Doctoris, sed Magistri nomē ad officiū docēdi referri, Doctoris autē ad gradū. Verū idē importare vtrumq; nomē, atque ita Doctores appellari Magistros docentes tenet Sāch. d. c. 8. num. 96. hinc inferens huiusmodi Doctores si hoc munere non fungantur minime incurere hanc censuram, quamuis Doctoris gradu insigniti sint, retinendo in scholis prædictos Religiosos.*
- 16 *Docere, aut in scholis, etc.* Ergo Doctores siue Magistri docentes quamuis non retineant in suis scholis huiusmodi Religiosos, incurunt hanc censuram, & e contra si retinent quamuis non doceant, vt per *Soar. d. sect. 4. nu. 40. & 41. Sanch. d. c. 8. nu. 93.*
- 17 *Retinere.* Est concurrere positiuē siue rogādo, siue consulendo, siue defendēdo sua auctoritate, & fauore, vel violentia aliqua vt bene docent *Soar. d. sect. 4. n. 41. Sāch. d. c. 8. n. 97. obseruantes non dici retinere quando adesset sola negatio, idest non expellere, nisi Magister ille esset Rector Vniuersitatis, cui ex officio incumberet expellere.*
- 18 *Scienter.* Ergo excusabit ignorantia quāuis culpabilis sit, vt per *Soar. d. sect. 4. n. 39. Sanch. d. cap. 8. nu. 100. vbi ampliatur etiam si sit crassa, & supina dummodo non affectata, aut adeo crassa sit, vt possit dici ingens temeritas, Sanctiar. de apostas. c. 2. dub. 2. n. 13.*
- 19 In glos. [Dimisso] Contra hanc glos. videtur tenendum Doctores siue Magistros non incurere hanc excommunicationem si Religiosus habitu retento Medicinam, vel Leges audiat, vt docent *Nau. in man. c. 27. num. 134. Soar. d. sect. 4. num. 36. post Caiet. & Tabien. tenet Sanch. d. cap. 8. num. 90. vbi optime declarat Sanctiar. de apostas. c. 2. dub. 2. nu. 11.*

20 In glos. [Licentia] in addit. ibi (*pro necessitate Monachi monasterium obligari, &c.*) Notatur ad hoc quod monasterium obligatur ex contractu pro expensis necessarijs inito à Religioso existente in scholis, vel in alio negotio extra monasterium ex legitima superioris licentia, vt per *10. Andr. num. 4. Archid. n. 6. Domin. num. 9. & Franc. num. 6. Nau. comm. 2. de Regul. num. 65. ad fin. Horat. Lut. de priuileg. scholar. priuileg. 87. Carol. Tapia in auct. Ingressi C. de sacros. Eccles. verbo sua cap. 13. num. 6. 7. & 8. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 11. q. 11. Ceual. q. 446. num. 15.*

21 In glos. [Retinere] ibi (*quod licet Doctor sciat Monachum habentem domum iuxta scholas Doctoris, &c.*) Notatur ad hoc quod Magistri docentes non incurrunt excommunicationem de qua in hoc tex. quamuis sciant Religiosus in domo propinqua audire, vt docent in præfenti *10. Andr. in fine, Archid. prope fin. Monach. num. 4. Domin. in S. Doctores num. 3. & ibi Franc. ad finem, Sanch. dicto cap. 8. num. 95.*

22 In ead. glos. ibi (*Quid si monachus non vult exire scholas, &c.*) In hac quæstione glos. tenet Magistrum posse ac debere vi expellere nolentem exire, sequuntur *Archid. & Ioan. Andr. in fine, Domin. S. Doctores num. 3. Franc. eod. S. in fine, Armil. verbo excommunicatio casu 53. in fine, Syluest. eod. verbo 9. casu 26. num. 57. q. 3.* Attamen verius videtur non integrum esse Magistro eam vim inferre, nisi Rector sit Vniuersitatis, aut aliunde iurisdictione hac præditus, quia hoc publicæ potestatis est, quæ non fungitur magister ex solo docendi officio, vt docent *Soar. d. sect. 4. num. 40. Sanch. d. cap. 8. num. 98.*

Cap. Episcopus. III. & Vlt.

E piscopus, seu quicumque alius Prælatus, seu clericus habens iurisdictionem temporalem si in sua iurisdictione committatur delictum dignum morte, & ipse delegat, seu iniungat alicui, vt veritatem inquirat, & iustitiam exequatur, si delegatus ad poenam sanguinis procefferit, non sit Prælatus, seu clericus irregularis, eo quia licet ille non possit agitare causam sanguinis, tamen in sua iurisdictione temporali potest illam delegare sine irregularitate. Colligitur ex *Ordin. Lapis Abbas, Archidiacon. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franck. Viuian. in rationali lib. 3. pag. 472. Alagona in compend.*

pagin. 556. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Cou. in Clem. si furiosus part. 2. S. 5. num. 8. & lib. 3. vari. cap. 20. num. 3. vers. tertio, Henric. in sum. lib. 14. cap. 12. S. 6. lit. K. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 62. art. 9. Sayr. in clau. Regia lib. 7. cap. 11. num. 3. & de censur. lib. 6. cap. 18. num. 17. Bonacin. de censur. disp. 7. q. 4. puncto 1. nu. 2. 5. & 26. Auil. in simili tract. par. 7. disp. 5. sect. 2. dub. 4. Molin. de iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 74. num. 9.*

IN LIBRVM QVARTVM
Sexti Decretalium.

De Sponsalibus, & Matrimonijs.
Tit. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia pura, & certa ex consensu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicam bonestatem, quæ dirimit sequentia sponsalia, sed non præcedentia.
- 2 Impedimentum publicæ bonestatis non oritur ex sponsalibus incertis.
- 3 Sponsalia incerta non sunt proprie, & perfectè sponsalia, sed potius conditionata, ad eligendum scilicet in futurum vnum ex illis, quibus sub dysfunctione facta est promissio.
- 4 Impedimentum publicæ bonestatis oritur ex quibuscunque sponsalibus cum determinata persona initis, quamuis ea irrita essent etiam ratione impotentis, non tamen ex defectu consensuum.
- 6 Consensus defectus ob quem sunt irrita sponsalia, debet esse externus, qualis est in furioso, & infante.
- 7 Impedimentum publicæ bonestatis oritur ex sponsalibus initis cum consanguineo, affine, frigido, Sacris iniuriato, Religioso, aut alio impedimento dirimenti laborante, licet illa irrita sint.
- 8 Impedimentum publicæ bonestatis est perpetuum, ita ut nec morte alterius sponsi extinguatur.
- 9 Matrimonium de præfenti si sponsus post sponsalia de futuro cum certa persona, contrahat cum eius consanguinea in gradu prohibito, illudque consumauerit, cum neutra posset validè illud inire.

- 10 *Impedimentum publicæ honestatis non inducunt sponsalia conditionalia ante conditionis euentum, & num. ii.*
- 12 *Impedimentum publicæ honestatis non contrahitur ex sponsalibus impuberis ante septennium, quæ pro filio inuenti parentes, nisi expresse, aut tacite impleta aetate consenserint.*
- 13 *Impedimentum publicæ honestatis oritur ex sponsalibus conditionatis quando conditio est de presenti, aut de futuro.*
- 14 *Conditio de futuro si sit impossibilis, aut turpis, taliter ut non sit contra Matrimonij substantiam oritur statim publicæ honestatis impedimentum.*
- 15 *Sponsalia conditionalia dicuntur sub hac conditione, si Deo, & Ecclesie placuerit.*
- 16 *Impedimentum publicæ honestatis non oritur ex sponsalibus sub conditione, etiam quæ à Iure inest contractibus.*

Cap. Ex sponsalibus. Vnic. Bonif. VIII.

IMPEDEMENTVM publicæ honestatis oritur ex sponsalibus puris, & certis, licet illa sponsalia essent nulla ex alio capite, v.g. consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, Religionis, seu professionis, non tamen defectu consensus. Item, qui contrahit sponsalia cum vna purè, & determinatè, & postea contrahit cum eiusdem consanguinea, debet accipere primam, quia ex secundis non oritur impedimentum publicæ honestatis contra primam. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 4. pag. 21. Alagona in compendio pag. 567. remissiuè Casal. in annotationib. & Ximen. in concordant. parte 1. & 2.*

2 *Et certis.* spōsalibus incertis non oritur impedimentum publicæ honestatis, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 69. nu. 1. Bonacin. in simili tract. q. 3. puncto 10. num. 2. ver. dixi ex sponsalibus certis.*

3 Nam sponsalia incerta non sunt propriè, & perfectè sponsalia, sed potius conditionata, ad eligendum scilicet in futurum vnam ex illis, quibus sub disunctione facta est promissio, vt per *Chameros. de Matrim. cap. 2. dub. 3. & 6. Gutier. in simili tract. cap. 16. Bonacin. in eod. tract. disp. 1. q. 1. puncto 3. num. 2.*

4 *Dummodo non sint nulla, &c.*

Ex quibuscunque sponsalibus certis, idest cū determinata persona initis, & absolutis, hoc est absque conditione suspēdenti, quæ nondum impleta est, contractis, quamuis ea irrita essent ex quacunque causa, oritur impedimentum publicæ honestatis dummodo non essent irrita ex defectu consensus, veluti si contracta essent ab infante, vel furioso, qui consensus incapaces sunt, quia tunc huiusmodi impedimentum minimè oriretur, at si ratione impotentia, Ordinis, aut voti, aut alterius impedimenti dirimentis essent irrita, oriretur vtique, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 68. num. 5. vbi num. 7.* intelligit siue contrahentes scirent siue ignorarent impedimentum contra *Anch. hic num. 3. Verac. in speculo coniug. part. 1. art. 52. concl. 3. & Veg. tom. 2. sum. cap. 34. casu 13.* ac alios existimantes textum in presenti intelligi quando contrahentes sciebant impedimentum, tunc quando id ignorabant.

5 In glos. [Puris] ibi (*conditionalia non inducunt publicæ honestatis iustitiam*) Vide infra num. 10. & seq.

6 In glos. [Consensus] ibi (*puta contracta ab infante, vel furioso*) Notatur ad hoc quòd defectus consensus, ob quem sunt irrita sponsalia, debet esse externus, qualis est in furioso, & infante, vt docent in presenti *Archid. num. 9. Io. Andr. num. 5. Franc. num. 8. ad finem, Domin. in princip. num. 12. Cou. de sponsal. part. 2. cap. 6. §. 2. num. 3. Sanch. d. lib. 7. disp. 68. nu. 14.*

7 In glos. [Dissoluendum] ibi (*impedire omnes consanguineos, &c.*) Notatur ad hoc quòd si consanguineus, affinis, frigidus, Sacris initiatus, Religiosus, aut alio impedimento dirimenti laborans, sponsalia cum aliqua ineat, quamuis ea prorsus irrita sint, eum tamen habebunt effectum, nempè impedire proprios consanguineos vsque ad quartum gradum ne possint validè eam scēminam ducere propter impedimentum illud publicæ honestatis ex illis sponsalibus irritis cōfurgens, vt per *Sanch. d. lib. 7. disp. 68. n. 6.* subdend non esse audiendū *Cald. in c. ad audiētiā, sup. hoc vis. dum negat sponsalia à Monacho inita hoc impedimentū producere, eo quòd hic nec velle, nec nolle habeat cap. si Religiosus, de elect. in 6.*

8 In glos. [Publicæ] ibi (*ex quo consanguineus meus viuens, vel mortuus, &c.*) Ergo hoc impedimentū publicæ honestatis est perpetuum, itaut nec morte alterius sponsi extinguatur, vt docent;

docent in præsentem Ioan. Andr. num. 5. Franc. n. 6. & Dom. in fine principij, Gaeta in repet. c. ad limina 30. q. 1. S. 4. q. 203. n. 485. Fr. Emm. in sum. 10. c. 234. n. 1. Sæb. d. lib. 7. disp. 68. n. 209. In glos. [Idem fecit] ibi (vnde aduerte si cū prima contraxerit, &c.) Notatur ad hoc quòd si post sponsalia de futuro cum certa persona contrahat sponsus Matrimonium de præsentem cum secunda consanguinea in prohibito gradu, illudque consumauerit, cum netrita posset valide illud intrin, non cum priori ob impedimentum affinitatis conlurgens ex copula cum eius consanguinea in gradu prohibito habita, non cum potteriori propter impedimentum publicæ honestatis ex sponsalibus valide contractis cum prædicta eius consanguinea, vt per Nau. in man. cap. 22. nu. 57. Ludou. Lop. in instruat. Conscient. p. 2. vbi de Matrim. cap. 50. fol. 1147. Sanch. d. lib. 7. disp. 68. num. 24.

§. Ille tæcro.

- 10 Sponsalia contrahens cum aliqua sub conditione, & ante impletam conditionem contrahit sponsalia de præsentem cum consanguinea primæ, est Matrimonium cum secunda, quia ex sponsalibus conditionalibus non nascitur impedimentum publicæ honestatis. Colligunt Doctores in princip. tex. citati.
- 11 Hanc eandem conclus. ex hoc rex. Jesumit Bartol. d. Ledesma de Matrim. dub. 43. cõcl. 2. Fr. Emm. in sum. 10. c. 234. cõcl. 3. n. 3. in fine. Sæb. de Matrim. lib. 7. disp. 69. n. 2. Gutier. eod. tract. c. 103. n. 19. & 20. Bonac. in simili tract. q. 3. puncto. 11. nu. 5. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 31. n. 129. Ego ipse de officio, & potest. Episc. part. 3. alleg. 51. nu. 185.

- 12 Vnde Henricus in sum. lib. 12. c. 10. §. 2. lit. D. docet ex sponsalibus impuberis ante septennium, quæ pro filio incunt parentes, non contrahi impedimentum nisi expresse, aut taceat impleta ætate consenserit, vel nisi iam dixerit præsentem sine absque eõtradiçione, vel abentes dū id sciūt cõsenserit externo signo.
- 13 Ante conditionem extantem. Intelligitur quando conditio est de futuro, si enim sit conditio de præsentem, aut de præterito, oritur statim impedimentum publicæ honestatis, si eæ conditiones veræ sint, quia quando conditio est de præsentem, aut præterito, & est vera, iam extat, nec consensum suspendit, ac proinde sunt vera, & absoluta sponsalia, vt per Cou. de sponsalib. par. 2. cap. 6. §. 2. num. vlt. Gaet. in repet. cap. ad limina. 3. quæst. 1. S. 4. quæst.

203. num. 486. Anton. Cuch. in hit. maior. lib. 5. tit. 10. num. 5. Sanch. d. lib. 7. disp. 69. num. 4. In glos. [Conditionis] ibi (& intellige de conditione honesta, &c.) Notatur ad hoc quòd si conditio de futuro sit impossibilis, aut turpis, taliter vt non sit contra Matrimonij substantiã, oritur statim publicæ honestatis impedimentum, quia cum eæ conditio habeatur pro non adiecta, manent sponsalia omnino absoluta, ita post multos à se relatõs docet Sæb. d. lib. 7. disp. 69. num. 6. vbi num. 7. subdit quòd nihil refert si adijciantur tales conditiones impossibiles, aut turpes ioco, & absque consensu interno absoluto, nisi iocus ille patens sit, aut defectus consensus.

- 15 In ead. glos. ibi (quod si quis tali conditione, &c.) Notatur ad hoc quòd sunt sponsalia conditionalia contracta sub hac conditione, si Deo, & Ecclesiæ placuerit, atque ita reperit impedimento, ob. quod ea sponsalia sunt nulla, non oritur publicæ honestatis iustitia, vt per Sanch. eod. tract. de Matrim. lib. 5. disp. 1. n. 8.
- 16 In ead. glos. ibi (conditiones enim tacite, &c.) Notatur ad hoc quòd publicæ honestatis impedimentum non oritur ex sponsalibus sub conditione, etiam quæ à Iure inest, contractis, vt per Cou. de sponsal. p. 2. c. 6. §. 2. nu. 4.

De Desponsat. impuberum. Tit. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia amborum infantium, vel alterius tantum per superuenientiam maioris ætatis non valdantur, nec publicam honestatem inducunt, nisi fuerint ratificata tacite, vel expresse, & num. 2.
- 2 Sponsalia ante septennium completum non contrahuntur.
- 3 Impedimentum publicæ honestatis non oritur cum puella minori septem annorum.
- 4 Sponsalia per verba de præsentem contracta inter impuberem, & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati valent vt sponsalia de futuro, & inducunt publicam honestatem.
- 5 Matrimonij contractum inter impuberes per verba de præsentem nõ valet in vim Matrimonij, sed tantum in vim sponsaliorum de futuro.
- 6 Sponsalia de futuro Iuris interpretatione in Matrimonij trãsunt quando atate perfecta superuenit copula, vel alius modus copula adequatus, secus de Iure Cõcilij Trid.
- 7 Potentia impuberis ad copulam probatur si femina impubes ab alio fuerit cognita, vel

- puer impubes aliam feminam cognouerit.
- 9 Sponsalia pro absentibus filiis non tenent nisi ipsi presentibus, vel nisi approbauerint tacite, vel expresse ex post facto.
 - 10 Sponsalia contracta per parentes pro filiis presentibus, & tacentibus valida sunt.
 - 11 Sponsalia si parentes contrahant pro filiis absentibus, vel infantibus, qui capaces non sunt, satis non est si postmodum nouerint, & tacendo non reclamauerint, nisi certiores facti tacite, vel expresse ratificauerint.
 - 12 Sponsalia si quis contrahat pro extraneo non sufficit presentia, & taciturnitas, sed desideratur aliud signum consensum internum exprimens, ut illa valeant.

Cap. Si infantes. Vnic. Bonif. VIII.

VANDO infantes duo, vel unus saltem minor septennio contrahunt sponsalia sunt nulla, & quamuis deinde veniant ad aetatem non conualescunt, nec inducunt impedimentum publicae honestatis, nisi septennio exacto cognoscatur de nouo consensisse expresse vel tacite, veluti verbo, seu facto, aut cohabitatione. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monac. Ansb. Franc. Viuian. in rationali lib. 4. pag. 32. Alagona in compen. pag. 571. remissuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. p. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Franc. Molin. de ritu nuptiarum lib. 1. comparat. 14. Sanch. de Matrimon. lib. 1. disp. 16. num. 5. vbi nu. 6. subdit quod facto censentur ratificare, vt quia post septennium simul iacent, vel se ofculantur vt sponsi, aut si alter alterius domum petat, vel mittat munuscula à sponsis mitti consueta; additque tacitæ ratificationis etiam signum esse si adueniente legitima aetate contrahentes mutuam habeant habitationem in domo viri, vel mulieris, vel cuiuscunque.

3 **Maiores septennio, &c.** Ergo ante septennium completum non contrahuntur sponsalia, vt per Greg. l. 3. verbo *sete annos* tit. 1. par. 4. Cou. de sponsal. lib. 1. cap. 2. n. 2. Henric. in sum. lib. 1. cap. 13. §. 9. lit. I. Mandos. de aetate minori cap. 14. num. 11. Sanch. de Matrimon. lib. 1. disp. 16. num. 2.

4 **Et alter minor, &c.** Notatur ad hoc quòd ex spon-

salibus contractis cum puella minore septem annorum non oritur impedimentum publicae honestatis, vt per Veracru. in specul. coniug. p. 1. ar. 52. vers. *secunda conclusio*, Steph. de Gaet. in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. ex n. 485. Cened. ad Decretal. collect. 19. num. 3.

§. Idem quoque.

5 Sponsalia per verba de presenti contracta inter impuberes, & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent vt sponsalia de futuro, nec in Matrimonium transeunt ex sola perseverantia aetatis, nisi aliter approbentur, inducunt tamen publicam honestatem. Colligit Doctores in princip. text. citati.

6 **In Matrimonium non transeunt de presenti, &c.** Notatur ad hoc quòd Matrimonium contractum inter impuberes per verba de presenti non valet in vim Matrimonij, sed tantum in vim sponsaliorum de futuro, vt per Cou. de sponsal. p. 1. cap. 3. à nu. cum seqq. Boer. decif. 22. n. 37. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 20. n. 2. Perez h. t. vers. *dubitatur*, tit. 1. lib. 5. Ordinar. Spin. in speculo testam. glof. 15. princip. n. 78. Henric. in sum. lib. 1. cap. 13. §. 2. & cap. 5. §. 4. Cald. Pereira de emp. & vendit. cap. 3. nu. 10. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 21. n. 2. Franc. Molin. de ritu nuptiarum lib. 1. comparat. 11. num. 27.

7 **Nisi per carnem copulam, &c.** Notatur ad hoc quòd sponsalia de futuro iuris interpretatione in Matrimonium transeunt quòd aetate perfecta superuenit copula, vel alius modus scilicet copulae adaequatus, vt per Ruin. conf. 203. lib. 1. Cou. d. p. 1. cap. 4. §. 2. num. 3. Mascard. de probat. concl. 1029. n. 3. & 4. Menoch. de praesumpt. lib. 3. praef. 1. n. 60. cum seqq. Spin. d. glof. 15. nu. 61. ad med. Franc. Molin. d. lib. 1. comp. 11. n. 28. & compar. 14. num. 31. vbi num. 38. declarat primò, vt procedat quoties signa illa fuerunt emissa aetate iam perfecta, secus imperfecta, etsi proxima pubertati, & licet malicia aetatem suppleret, & nu. 42. declarat secundò quando sponsalia fuerunt contracta à minoribus septennio; nam hac adueniente maiori aetate ex signis anterioribus non transeunt in Matrimonium, & nu. 43. declarat tertio, vt hæc procedant attento iure veteri, secus inspecto nouo Concil. Trid. nã licet impuberes sponsalia in eum modum contraherent, licet etiam consensum tunc coram Parocho, & duobus, vel tribus testibus iuxta S. Con-

5. Concilij decretum interponerent, adhuc adueniente pubertate, sequuta copula, & alijs signis non esset verum Matrimonium nisi per verba de præsentem denuo contraherent, & mutuam consensum ostenderent coram Parocho, & testibus.

8. In glos. [Supplebat] ibi (quod si puer minor, &c.) Notatur ad hoc quod satis probatur potètia impuberis ad copulam si foemina impubes ab alio fuerit cognita, vel puer impubes aliam foeminam cognoverit, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 7. dup. 104. num. 25.*

§. Porro.

9. Sponsalia pro absentibus filijs non tenent, nisi ipsi præsentibus, vel nisi approbauerint tacite, vel expressè ex postfacto. Colligunt *Doctores in princip. text. citati.*

10. *Ut si presentes fuerint, &c.* Notatur ad hoc quod sponsalia contracta per parentes pro filijs præsentibus, & tacèntibus valida sunt, vt per *Villalob. commun. opinion. lit. M. n. 60. Nauar. in man. cap. 2. nu. 58. Azor. in lit. myrah. p. 1. lib. 1. cap. 4. vers. filij, Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 2. 3. n. 3. vbi n. 4. post Brunel. de sponsalib. Felin. & Verac. limitat nisi filius metu reuerentiali parentum taceat, & faciunt quæ eleganter tradit idem *Sanch. eod. tract. de Matrim. lib. 4. disp. 9. num. 12.**

11. *Post scientes ratificauerunt tacite, vel expressè, &c.* Ergo quando parentes contrahunt sponsalia pro filijs absentibus, vel infantibus, qui capaces non sunt, tatis non est si postmodum noverunt, vel facti sunt doli capaces, idque noverunt, taceant non reclamantes, quia text. in præsentibus manifestè constituit differentiam inter sponsalia à parentibus nomine filiorum præsentium, & tacèntium contracta, quo casu dicit valere si non contradixerunt, & inter contracta filijs absentibus, quo casu dicit non valere nisi certiores facti ratificauerint tacite vel expressè, ergo in hoc casu ultra taciturnitatem petit alia expressa, aut tacita signa consensuum; quare ita docent in præsentibus *Ioan. And. n. 2. Dom. & Franc. n. 4. Brunel. de sponsalib. concl. 11. n. unico, Vega lib. 6. sum. c. 31. Sanc. d. lib. 1. disp. 24. num. 10. vers. verius,* subdens in fine in hoc casu nullum esse discrimen siue parentes contrahant pro filijs, siue extranei. Quicquid teneant hic *Imol. & Ancbar. nu. 3.*

Henric. in sum. lib. 11. cap. 13. §. 5. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 234. n. 5. & alij per Sanch. vbi supra citati.

12. In glos. [Sponsalia] ibi (sed verius videtur quod dicit *Hosf. &c.*) Tenet hæc glos. non esse speciale dum parentes pro filijs contrahunt, vt sufficiat præsentia, & taciturnitas, sed idem dicendum esse de quocunque extraneo, sequitur *Domin. hic in fine, Fr. Emman. d. c. 234. num. 4.* Contrarium tamen multò probabilius est, videlicet speciale esse in parètib, vnde si alij respondeant desiderabitur aliud signum consensum internum exprimens, vt valeant sponsalia, quia in hoc text. tanquam quid speciale hoc de parentibus statuitur, vt docent in præsentibus *Archid. prope fin. Io. Andr. in fine, Franc. in hoc S. num. 3. & 4. & Ancbar. n. 3. Greg. 1. 10. verbo no las puede tit. 1. part. 4. Mascien. in rub. tit. 1. glos. 1. nu. 25. & 26. lib. 5. noua Recopil. Sanch. d. lib. 1. disp. 23. n. 7. Franc. Molin. d. lib. 1. compar. 11. num. 38.*

De Cognatione spiritali. Tit. IV.

S V M M A R I V M.

1. Cognatio spiritalis contrahitur inter baptizatum, & leuantem filios, & uxorem leuantis ante carnaliter cognitam, & suscipientem, ac patrem, & matrem suscepti, et similiter de baptizante.
2. Doctores referuntur agètes de materia Conc. Trid. sess. 24. de reform. Matrim. c. 2.
3. Cognatio spiritalis non contrahitur inter ipsosmet paternos.
4. Cognatio spiritalis contracta à viro non transfunditur in uxorem, nec è contra.
5. Vir et uxor minimè peccant suscipientes alie num puerum in Baptismo.
6. Cognatio spiritalis contrahitur inter suscipientem, & parentes carnales suscepti, non vero adoptantis.
7. Cognationem spirituaalem non contrahit suscipiens in Baptismo non solemnè.
8. Cognationem spirituaalem non contrahit suscipiens in Ecclesia, vbi seruata fuerunt solemnitates, domi baptizatum.
9. Baptizans etiam laicus in extremo necessitatis articulo contrahit cognationem perfectam spirituaalem dirimentem subsequens Matrimonium.
10. Confirmatio frontis inducit spirituaalem cognationem sicut Baptismum.

Cap. Ne dum . I. Bonif. VIII.

INTER baptizatum, ac suscipientem, ipsiusque filios, & uxorem ante susceptionem carnaliter cognitam, & inter suscipientem, patremque baptizatum, ac matrem, est impedimentum dirimens contrahendum, & contractum, eisdem modis contrahitur cognatio spiritualis in Confirmatione: Colligitur ex Ordinar. *Lap. Abb. Arebitiat: Ioan. Andr. Geminian. Ancharan. Dominich. Monach. Franck-Viuluan. in ration. lib. 4. pag. 68. Alagona in compend. pag. 584.*

2 Inhouatur *in Concil. Trid. sess. 24. de reform. Matrim. cap. 2.* in hæc verba, *statuit ut vnus tantum sue vir, sicut mulier iuxta Sacrorum Canonum instituta, vel ad summum vnus, & vna baptizatum de Baptismo suscipiant; inter quos, ac baptizatum ipsum, & illius patrem, & matrem, necnon inter baptizantem, & baptizatum, baptizatiq; patrem, ac matrem tantum spiritualis cognatio contrahitur.* Hætenus Concil. super cuius declaratione Pius V. in sua *Constit. incip. Cum illius vicem, sub Dat. Romæ 4. Kalend. Decemb. 1566.* decernit, & declarat nullum amplius impedimentum ratione cognationis huiusmodi subesse quominus inter maritum, vel uxorem suscipientis, & baptizatum, baptizatiq; patrem, & matrem, & quascunq; alias personas tam ex parte suscipientis, quam baptizantis, & baptizati in Concilio Trid. nominatim non expressas matrimonium liberè, & licitè contrahi possit. Vnde Sacra Concilij Trid. Congregatio censuit liberè, & licitè posse Matrimonium iniri inter personas nominatim non expressas in d. cap. 2. eiusdem Concilij, vt refert *Armedar. in addit. ad recapit. legum Nauarra lib. 4. tit. 5. l. 1. de Matrimon. num. 78.*

3 Cognatio igitur spiritualis non contrahitur inter ipsosmet paternos, vt docent *Lop. in instruct. Conscient. par. 2. cap. 5. l. de Matrimon. col. 2. Galleg. de cognat. spirit. cap. 9. num. 8. Veg. tom. 1. sum. cap. 33. casu 40. Galet. in margarita casuum Conscientie verbo Matrimonium pag. 165. col. 1. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 54. num. 12. Valer. Reginald. in praxi fori parit. lib. 31. num. 150. Bonacin. de Matrim. q. 3. puncto 5. §. 2. num. 4. Armendar. d. l. 1. de Matrimon. num. 84. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 30. num. 55.*

4 Nec etiã contracta à vito eo quòd aliquem tenuerit in Baptismo, vel Confirmatione tran-

funditur in uxorem, vel è contra, vt post *Petr. de Ledesm. Soar. Fr. Emman. & alios tenet Sanch. d. lib. 7. disp. 54. num. 11. Henriq. in sum. lib. 12. cap. 11. §. 2. Valer. Reginald. d. lib. 31. num. 149. Aegid. de Coninck. tom. 2. disp. 32. nu. 24. vers. inter faminam, Armendar. d. l. 1. de Matrimon. num. 84. Ego ipse d. alleg. 30. nu. 56.*
5 Ex quibus colligitur virum, & uxorem minime peccare suscipientes alienum puerum in Baptismo, vt tradunt *Nau. in man. cap. 22. nu. 39. Armendar. d. nu. 84. Sanch. d. lib. 7. disp. 57. num. 5. Bonacin. d. §. 2. num. 5. Ego ipse d. alleg. 30. num. 57.* potest enim patrinus contrahere Matrimonium cum ea cum qua simul alienum filium suscepit, vt declarat *sanct. me. Pius V. in d. Constitutione. incip. Cum illius vicem;* vt referunt *Sanch. d. lib. 7. disp. 54. num. 12. & Bonacin. d. §. 2. num. 6.*

6 Patremque baptizati, ac matrem, etc.

Intellige carnales, vt tradunt *Galleg. de cognat. spirituali cap. 7. num. 22. Sanch. d. lib. 7. disp. 54. num. 16. Valer. Reginald. d. lib. 31. num. 150. vers. ceterum. Ego ipse d. d. allegat. 30. num. 34.*

7 Qui eundem suscepit de Baptismo, etc.

Intellige si solemnis sit, quia cum adhibere susceptorem sit ceteromonis ab Ecclesia instituta pro Baptismo solemnè, ideò vbi hic non est, non dicitur propriè, & verè susceptor, qui tenet, ac pròinde cognationem spiritualem non contrahit, vt resoluunt *Soar. in 3. pars. q. 87. ar. 2. dub. 4. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 26. num. 2. concl. 2. Bonacin. d. puncto 5. §. 2. num. 11. Sanch. d. lib. 7. disp. 62. nu. 14. quicquid dicant Guzier. de Matrim. cap. 100. nu. 7. Nau. Sa. & Viuald. quos refert, & sequitur Aegid. de Coninck. d. disp. 32. num. 39. concl. 5.*

8 Verum suscipientem in Ecclesia, vbi seruatae fuerunt solemnitates, domi baptizatum nullam cognationem spiritualem contrahere cum ipso baptizato, vel cum suis parentibus docent *Nau. in man. cap. 22. num. 40. Petr. de Ledesm. in sum. par. 4. vbi de Baptismo cap. 13. concl. 4. dub. 2. Bonac. d. §. 2. nu. 9. Sanch. d. lib. 7. disp. 10. nu. 13. Valer. Reginald. d. lib. 31. num. 154. vers. secundum, Armendar. d. l. 1. de Matrim. nu. 81. Ioan. Valer. de differenti. inter vtrumque forum, verbo Baptismus, differ. 2. n. 2.*

9 Sunt etiam de baptizante censenda.

Baptizans etiam laicus in extremo necessitatis articulo contrahit cognationem perfectam
speri-

spiritualem dirimentem subsequens Matrimonium cum baptizato, eiusque parentibus, ut docent *Cou. de sponsalib. par. 2. cap. 6. §. 4. n. 4. Nau. in man. cap. 16. num. 34. in fine, & cap. 22. num. 40. in fine, & conf. 53. num. 2. sub tit. de sponsalib. in antiq. aliis conf. 5. num. 2. de cognatione spirituali. in nouis Masien. ad rub. tit. 1. glof. 1. num. 170. lib. 5. noua Recopilat. Sanch. d. lib. 7. disp. 62. num. 10.*

S. Ex Confirmatione.

10 Confirmationis frontis inducit spiritualem cognationem sicut Baptisma. Colligunt *Doflores in principio sex. citati.*

Innouatur à *Concil. Tridentin. sess. 24. de reformat. Matrimon. cap. 2.* ubi in hæc verba. *Ea quoque cognatio, quæ ex Confirmatione contrahitur confirmantem, & confirmatum, illiusque patrem, & matrem, ac tenentem non egrediasur, & ita docent Sanch. d. lib. 7. disp. 57. num. 9. Rebello de obligat. Iustit. par. 2. lib. 3. q. 6. nu. 6. ad finem, Bonacin. de Matrim. q. 3. puncto. 5. §. 2. num. 31. Piasc. in praxi Episcop. par. 1. cap. 3. num. 4. in fine pag. 73. Fernand. in examine Theologia moralis par. 3. cap. 3. §. 6.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Comaternitas per catechismum contracta impedit Matrimonium, sed non dirimit, & num. 2.*
- 3 *Catechismi impedimentum prorsus sublatum est per Concil. Trid. sess. 24. de reform. Matrimon. cap. 2. in fine.*

Cap. Per catechismum. II.

- 1 **C**ognatio contracta per catechismum impedit Matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum. Colligunt ex *Ordinar. Arcbid. Gemin. lo. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franck. Viuian, in ration. lib. 4. pag. 69. Alagon in compend. pag. 585. remissive Ximen. in concord. par. 1. & 2.*
- 2 *Hanc eandem conclus. firmat Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 10. à num. 2. ubi num. 7. ampliat etiãsi catechismus Baptismo præuius sit, respondetque; ad hunc tex. dum habet, ibi, per catechismum, qui præcedit Baptismum, ut intelligatur frequentioris vsus gratia.*
- 3 *Vtrum autè hoc catechismi impedimentum sublatum sit prorsus per Conc. Trid. sess. 24. de reform. Matrim. cap. 2. in fin. poterat dubitari, sed omnino sublatum esse tuetur plures quos*

refert, & sequitur Sanch. d. lib. 7. disp. 10. nu. 12. quibus addo Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 3. 1. num. 190. Rebello de obligat. Iustit. par. 2. lib. 3. q. 18. num. 20. cum seqq. Gu-tier. de Matrim. cap. 84. per totum, Bonacin. in simili tract. q. 3. puncto 5. §. 2. num. 3. Mofes. in sum. Theologia moralis tract. 4. cap. 10. nu. 121. latè Ioan. Valer. de different. inter utrumque forum, verbo Baptismus, diff. 2. nu. 2. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vnus tantum interuenire debet in leuisione infantis de sacro fonte, vel Cbrismatione frontis, tamen si plures interueniunt cognationem contrahunt spiritualem. Et ex alijs Sacramentis cognatio non contrahitur.*
- 2 *Concil. Tridentini decretum hac de re editum refertur.*
- 3 *Patrinos designare ad parentes pertinet, vel illis non designantibus ad Parochos.*
- 4 *Patrini plures quando designantur à parentibus, an, & quando cognationem spiritualem contrahant, ostenditur.*
- 5 *Parochus si non admittat designatum à parentibus baptizandi, sed alium casu in Ecclesia ingredientem vocauerit, cum eo spiritualis contrahitur cognatio.*
- 6 *Comaternitas non contrahitur deficiente contactu.*
- 7 *Filiam Confessionis spiritualem carnaliter cognoscens, debet hoc in Confessione detegere, quia est circumstantia necessariò confitenda.*

Cap. Quamuis. III. & Vlt.

- 1 **Q**uamuis vnus solus vir, vel vna mulier debeant accedere ad suscipiendum in Baptismo, vel Confirmatione, si tamen plures accedant eodem modo contrahitur cognatio spiritualis. Colligunt ex *Ordinar. Lap. Abb. Arcbid. Gem. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franck. Viuian, in ration. lib. 4. pag. 69. Alagon in compend. pag. 585. remissive Ximen. in concord. par. 1. & 2.*
- 2 *Innouatur à Concil. Trid. sess. 24. de reform. Matrim. cap. 2. in hæc verba. Parochus antequam ad Baptismum conferendum accedat diligenter ab ijs, ad quos spectabit, sciscitetur quem vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eum, vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat, et in libro eorum nomina describat, doceatque quã cognationem*

con-

contraxerint ne ignorantia vlla excusari valeant. Quod si alij ultra designatos baptizatum seigerint, cognationem spirituales nullo pacto contrahant, Constitutionibus in contrarium facientibus non obstantibus. Hactenus Concil.

- 3 Ad parentes igitur pertinere patrilinos designare, vel illis non designantibus ad Parochos aduertunt *Posseuin. de officio Curati c. 6. n. 33. Bonac. de Matrim. q. 3. punct. 5. §. 2. n. 27. Ego ipse de offic. & potest. Episcop. p. 2. alleg. 30. n. 46.* Si verò nullus specialiter designatus est patrilinus ex negligentia, aut obliuione parentum, seu Parochi, & multi simul tenendo tangeret baptizatum, aut de fonte ij æquè suscipere, omnes fieri cognatos resoluunt *Nau. in man. c. 22. nu. 39. Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 1. lib. 2. cap. 85. n. 4. Petr. de Ledesma de Matrim. q. 56. art. 3. vers. est aliud dubium annexu, & in sum. p. 1. de Sacram. vbi de Sacramento Matrimon. cap. 17. concl. 6. dub. 2. Viuald. in cadel. aureo d. 1. vbi de impedim. Matrimon. n. 5. vers. cognatio spiritualis, Henric. in sum. lib. 11. cap. 11 §. 3. Aegid. de Coninck. tom. 2. q. 32. n. 37. Rebell. de obligat. Iustit. p. 2. lib. 3. q. 6. n. 1. & in appèd. ad lib. 4. nu. 95. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 3. n. 152. vers. secundo, Bonacin. d. §. 2. n. 24. Ego ipse d. alleg. 30. n. 48. Sanch. d. lib. 7. disp. 57. nu. 12. Gutier. de Matrim. cap. 100. nu. 7.*

- 4 Quando plures designati à parentibus, vel ab alijs curam infantis habentibus tangunt, omnes contrahere cognationè modo tangant simul, si verò tãgant successiue solum primu, qui baptizatum suscipit, vel ad sũmum duos, si fuerint masculus, & fœmina, contrahere cognationè asserunt *Aegid. de Coninck d. q. 32. n. 39. Valer. Reginald. d. lib. 3. r. n. 152. Sanch. d. lib. 7. disp. 57. n. 14. Bonac. d. §. 2. n. 25. vbi n. 26. dicit quod quãdo plures designati sunt à parentibus, sed Parochus admittit vnũ, & vnã tantum, cognatio contrahitur tãtummodo ab ijs, qui fuerunt à Parochis admitti, & nu. 27. tener cognationè contrahi à designatis à parentibus, non vero à cæteris, qui fuerunt admitti à Parocho, quando parentes designarũt tãtummodo duos, sed Parochus plures admittit, & nu. 28. resoluit cognationem contrahi à designatis à parentibus, quamuis suscipiant puerum contra Patochi voluntatem, & n. 30. asserit eum, qui tangit baptizatum cũ non sit designatus à patribus, vel saltem à Parocho, quando Parochus potest designare, non contrahere cognationem si adint alij designati à Parocho, vel à parentibus.*

- 5 Si Parochus nõ admittat designatum à parentibus baptizandi, & aliu casu in Ecclesiam ingredientem vocauerit, vt baptizatum puerum susciperet, ac tangeret, cum eo spirituale contrahi cognationem affirmat *Ludov. Beia respons. casuum Conscient. p. 2. casu 4. vers. alteru, vbi à princip. illius casus probare intendit Parochũ in hoc euentu peccare mortaliter.*
- 6 Requiritur semper contactus, ita ut eo deficiente compaternitas, non contrahatur, qui enim tãtummodo asisitit baptizato, vel confirmato, ipsũmq; non tangit, vel tangit tantum extremitate digiti, non contrahi cognationem, eo quòd vere non dicitur tenere, vel suscipere, docent *Henric. lib. 12. cap. 11. §. 3. Verall. decis. 164. p. 1. Valer. Reginald. d. lib. 31. n. 151. Sanch. d. lib. 7. disp. 56. n. 5. Bonacin. d. §. 2. n. 14. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resolut. fin. casu 33. Armendar. in addit. ad recopilum Nauarre lib. 4. r. 1. §. 1. de Matrim. nu. 83. Ego ipse d. alleg. 30. nu. 47.*

- 7 Ex datione verò aliorum Sacramentorum, &c. Ergo non est cur accedere ad filiam Confessionis, sit circumstantia necessariò confitenda, vt tenent *Immanisã verbo Confessio nu. 26. & Petr. de Ledesma de Matrim. q. 56. art. 2. dub. vlt. col. antepen. Verum hanc circumstantiam esse necessariò in Confessione detegenda tenent Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 209. n. 1. Henric. lib. 11. c. 11. nu. 1. Sanch. d. lib. 7. disp. 55. n. 3 vbi nu. 5. respondet ad hũc tex. quòd licet huiusmodi cognatio in hoc casu non contraheretur, sufficeret tamen specialiter hoc prohiberi in reuerentiam Sacramenti.*

IN LIBRVM QVINTVM Sexti Decretalium.

De Accusationibus, inquisitionibus, & denunciationibus. Tit. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Confessus postquam aliquis est certa criminum coram Iudice inquirente, non potest se excusare dicendo, quòd non fuit diffamatus in illis, vel quòd Iudex non tradidit capitula super quibus erat inquirendus, sed condemmandus est.
- 2 Iudex potest procedere contra confessum proprium crimen.

3 *Confessio sponte facta absque tormentis, vel tormentorū metu etiam nullis indicijis præcedentibus, vel non data indiciorum copia, probat.*

Cap. Postquam. I. Bonif. VIII.

POSTQVAM aliquis est confessus certa crimina corā Iudice inquirente non potest se excusare dicendo, quòd non fuit diffamatus in illis, vel quòd Iudex non tradidit capitula super quibus erat inquirendus, sed cōdemnabitur. Colligūt ex Ordin. Arch. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 20. Alagona in compend. pag. 615. remissiuē Casal. in annot. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.

2 *Eadem crimina fuisti confessus, &c.*

Ergo potest Iudex procedere contra confessum propriū crimen, vt per Sayr. in clauī Regia lib. 12. cap. 11. n. 15. Nam confessio spontē facta absque tormentis, vel tormentorum metu, etiam nullis indicijis præcedentibus, vel non data indiciorum copia probat, & sufficit sine ratificatione ad condemnandum consententem, vt per Viui. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 19. num. 62. pag. 290. Mascard. de probatio. concl. 353. num. 34.

S V M M A R I V M.

1. *Inquisitio facta super veritate criminum, omissa inquisitione infamiae valet si reus presens tacuit.*
2. *Inquisitio tunc valet, & tenet quando fit parte presente, & non opponente de præcedenti infamia.*
3. *Præfens, & tacens in iudicialibus consentire censetur etiam in sibi præiudicialibus.*
4. *Inquisitio quando formatur ex Motu proprio Principis non ad postulationem partis, nullis præcedentibus indicijis firmari potest.*

Cap. Si is, cui II. & VI.

Iudex quando omissa inquisitione infamiae inquit de criminibus coram reo præsentē, & tacente, non potest amplius impugnari processus ex eo, quòd prius non fuit quæsitū de infamia. Colligunt ex Archid. Gemin. Ioan. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 21. Alagon. in comp. pag. 615

2 *Te presente, nec reclamante. &c.*

Notatur ad hoc quòd inquisitio tunc valet, & tenet quando fit parte præsentē, & non opponente de præcedenti infamia, vt per Duen. reg. 298. vers. limita primò.

3 Notatur etiam ad hoc quòd in iudicialibus præfens, & tacens cōsentire censetur etiā in sibi præiudicialibus, vt per Tiraq. de iure mariti glos. 7. n. 37. D. Barbof. in l. diuortio S. ob donationes num. 14. ff. soluto matrim.

4 In glos. [Fuerat] ibi (quia si Papa proprio Motu, &c.) Notatur ad hoc quòd quando inquisitio formatur ex Motu proprio Principis non ad postulationem partis, nullis præcedentibus indicijis, talis inquisitio formari potest, vt per Duen. reg. 298. vers. limita septimo, Farin. in praxi crimini. p. 1. q. 1. num. 42.

De Hæreticis. Tit. II.

S V M M A R I V M.

1. *Clericum in quibuscunque Sacris Ordinibus constitutum propter crimen hæresis solus eius Episcopus degradare potest.*
2. *Decretum Conc. Trid. hac de re agēs, refertur.*
3. *Episcopi duodecim si degradabatur Episcopus, sex si Presbyter, tres si Diaconus, vel Subdiaconus olim in degradationibus à Canonibus requirebantur.*
4. *Episcopus proprius hodie solus per se ipsum potest ad actualem clerici in Sacris degradationem procedere.*
5. *Episcopus electus, & confirmatus ante consecrationem non potest clericum actualiter degradare.*
6. *Prælati Religiosorum non habent facultatem deponendi, vel degradandi suos subditos, nisi illis concessum sit per priuilegiū, vel consuetudinem à Romano Pont. toleratam.*

Cap. Quoniam. I. Greg. IX.

LERICVS in Sacris quādo pro crimine hæresis est tradēdus brachio seculari, vel perpetuò murandus, sufficit solus eius Episcopus ad eum degradandum, conuocatis Abbatibus, & alijs Prælatibus, & Religiosis, ac personis litteratis suæ Ecclesiæ si ita expedire iudicauerit. Colligunt ex Ordinari. Lap. Abb. Archid. Io. Andr. Gemin. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian.

Viuian. in ration. lib. 5. pag. 84. Alagona in compend. pag. 648. remissiue Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 **Hodie super hoc obseruabitur noua dispositio Concil. Trid. sess. 13. de reformat. cap. 4.** in hæc verba: *Propterea statuit, & decreuit Episcopo per se seu illius Vicarium in spiritualibus generalem contra clericum in Sacris etiam Presbyteratus Ordinebus constitutum etiam ad illius condemnationem, necnon verbalem depositionem, & per seipsum etiam ad actualē, atque solemnem degradationem ab ipsis Ordinebus, et gradibus Ecclesiasticis in casibus, in quibus aliorum Episcoporum presentia in numero à Canonibus præscripto requiritur, etiam absque illis procedere liceat; adhibitis tamen, & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus vsus Mitra, & Baculi ex priuilegio Apost. habentibus, si in ciuitate, aut diocesi reperiri, & commodè interesse possint, alioquin alijs personis in ecclesiastica dignitate constitutis, quæ etate graues, ac lurs scientia commendabiles existant. Hætenus Concil.*

3 **Episcoporum numerus, &c.** Videlicet duodecim Episcopi si degradetur Episcopus, sex si degradetur Presbyter, tres si Diaconus, vel Subdiaconus, vt ex cap. si quis timidus, & c. Felix. 15. q. 7. tradunt Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 143. vers. non tamen, ad finem, Mar. Alter. de censur. tom. 2. disp. 2. cap. 7. à princip. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de fauore clericorum personali §. 10. num. 7. Piafec. in praxi Episcop. p. 2. c. 4. n. 93. in fine, Ego ipse de offic. & potest. Episcopi p. 3. alleg. 110. num. 22.

4 **Suus solus possit Episcopus degradare.** Notatur ad hoc quòd solus proprius Episcopus per seipsum potest ad actualem clerici in Sacris degradationem procedere, vt per Spin. in speculo testam. glof. 12. rub. n. 47. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 43. §. 5. Saar. de censur. disp. 30. sect. 1. nu. 19. Auila eod. tract. p. 3. disp. 5. dub. 1. conclus. 3. Sayr. in simili tract. lib. 5. cap. 20. nu. 18. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. p. 1. cap. 4. n. 47. & 48. Aldrete de relig. disciplina tuenda lib. 1. cap. 3. nu. 18. Piafec. d. c. 4. n. 93. in fine, Bellet. d. §. 10. nu. 7. Seraphin. de Freitas in addit. ad tract. de sollicitantibus mulieres in Confessione Illustrissimi D. mei Ro. duci à Cunha q. 24. nu. 107. Ego ipse d. alleg. 110. num. 23. obseruantes Vicarium generalem proprii Episcopi posse contra clericum in Sacris etiam Presbyteratus Ordinem insigni-

tum ad illius condemnationem, & verbalem depositionem procedere ex noua Concilij Trid. decisione citato loco.

5 Episcopus electus, & confirmatus ante consecrationem non potest Clericum actualiter degradare, quia huiusmodi degradatio videtur quidam actus Ordinis dependens ab ipsa consecratione, potest tamen verbaliter deponere etiam in ordine ad actualem degradationem, quia est actus solius iurisdictionis, non Ordinis, vt resoluit Mar. Alter. d. tom. 2. disp. 2. c. 7. vers. quarunt Doctores, quem refero Ego ipse d. alleg. 110. num. 24.

6 Prælati verò Religiosorum non habent facultatem deponendi, vel degradandi suos subditos, nisi illis concessum sit per priuilegium, vel consuetudinem à Romano Pont. toleratā, vt tenent Sayr. d. c. 20. n. 28. Auil. d. disp. 5. dub. 4. Bonacin. de censur. disp. 4. puncto vnic. nu. 8. Ego ipse d. alleg. 110. num. 25.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicationem incurrit sepeliens scienter hereticos, vel eorum receptores, defensores, vel fautores, nec absoluitur nisi exhumet eorum corpora, locus vero priuatur sepultura.
- 2 Sepeliens hereticorum credentes, receptatores, defensores, vel fautores puniuntur poena, qua punirentur sepeliens ipsos hereticos.
- 3 Credentes, & receptatores hereticorum qui dicantur, remissiue.
- 4 Ignorati quem esse hereticum si quis illum sepelierit, non incurrit excommunicationē.
- 5 Sepulturam Ecclesiasticam dantes heretici, eorumque credentibus, receptatoribus, defensoribus, vel fautoribus, excommunicati sunt.
- 6 Hereticum si quis sepelire curauerit non ex causa heresi, sed ne illius cadauer putredine aërem corrumpat, vel ob amicitiam, aut consanguinitatem nullam excommunicationem incurrit.
- 7 Verba, excommunicationis sententiæ se noverint subiaccere, inducunt Canonem late sententiæ.
- 8 Sepeliens hereticos, eorumque credentes, &c. ab excommunicatione, quam incurrit, non absoluitur, nisi sepulorum ossa exhumauerint, quando possent ab aliorum ossibus discerni, vt num. 12.
- 9 Hereticum si plures sepelierint, & unus tantum

*tantum ex illis, aut alius extraneus illius
osa extumulauerit, omnes absoluti possunt.*

- 10 *Sepultura, in qua hæreticus sepultus fuit, perpetuò aliorum sepultura carere debet.*
- 11 *Industria persona electa censetur ubi proprijs manibus aliquid fieri iubetur.*
- 13 *Laici, qui publicè, vel secretè disputant de Fide Catholica, sunt excommunicati, & num. 14.*
- 15 *Clericus quamuis indoctus si de rebus Fidei disputet, licet peccet mortaliter, nullam tamen incurrit excommunicationem.*
- 16 *Disputare in scholis ad acuenda ingenia bene possunt laici absque incurfu excommunicationis.*
- 17 *Laicis interdictum est de Fide disputare, etiam quod sint persone doctæ, & litteratæ, nisi in casu magna necessitatis.*
- 18 *Excommunicatio, quam incurrit laici disputantes de Fide Catholica non imponitur ipso iure, sed opus est citatione, monitione, & sententia.*
- 19 *Hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum eorum, promotio, nec non filiorum suorum usque ad secundam generationem ad beneficia ecclesiastica, vel officia publica non valet.*
- 20 *Filij hæreticorum propter suorum parentum hæresim sunt inhabiles ad omnia officia, & beneficia ecclesiastica obtinenda.*
- 21 *Filij nati ante hæresim patris an inhabiles sint ad beneficia obtinenda, remissiuè.*
- 22 *Lex in qua ponuntur verba per qua redditur irrita, & inanis actio, aut passio, qua in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à iure latam continet.*
- 23 *Filij hæreticorum sunt inhabiles ad pensiones acquirendas, & obtentis priuantur.*
- 24 *Verbum, beneficium, accipitur largo sumpto vocabulo in materia hæresis.*
- 25 *Incapaces beneficiorum sunt etiam incapaces pensionis.*
- 26 *Beneficium aliquod qui ad preces alicuius hæretici adeptus fuerit, priuatur acquisito, & si illud scienter recipit, fit inhabilis ad alià, & num. 27.*
- 28 *Emancipatio filiorum, quorum parentes deteguntur fuisse hæretici ante emancipationem, est nulla.*
- 29 *Filij eximuntur à patria potestate propter hæresim paternam, & efficiuntur sui iuris.*
- 30 *Filij ut fiant sui iuris propter hæresim paternam non requiritur sententia declaratoria.*

Cap. Quicunq; II. *Alex. IV.*

Sepultura ecclesiasticæ qui scienter præsumpserit dare hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores, est excommunicatus donec satisfecerit idoneè, nec meretur abolitionem nisi proprijs manibus publicè extumulet, & projiciat huiusmodi corpora damnatorum, & ille locus debet carere perpetuò sepultura. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archidiaconus, Geminianus, Ioannes, Ancharanus, Dominicus, Monachus, Franch. Viuianus. in ration. lib. 5. pag. 84. Alagon. in compend. pag. 649. remissiuè Ximen. in concord. par. 1. & 2.

Hæreticos, credentes, receptatores, &c.

Ego pari pœna puniuntur sepelientes hæreticorum credentes, receptatores, defensores vel fautores, qua puniuntur sepelientes ipsos hæreticos, vt resoluunt Farinac. de hæresis 3. quæst. 182. num. 50. Qui autem dicantur credentes dixi in collect. ad cap. excommunicamus 13. num. 20. cum legq. hoc tit. in Decretalibus, vbi num. 33. cum sequentibus. de fautoribus. Et qui dicantur receptatores, vide citatos per me ad cap. sicut 8. n. 3. & 4. eod. tit.

4 Scienster præsumpserint, &c. Ergo secus si ignorantem quem esse hæreticum sepelierint, vt per Nauar. cons. 11. de hæret. Vgolin. in tract. de censuris Pontifici reseruatiss in gloss. fautores, in princip. num. 18. vbi loquitur ad effectum non incurrendi excommunicationem Bullæ in Cœna Domini, refert, & sequitur Farin. de hæresis q. 92. num. 51.

5 Excommunicationis sententiæ se nouerint subiaccere. Notatur ad hoc quod excommunicati sunt dantes sepulturam ecclesiasticam,

hæreticis, eorumque credentibus, receptatoribus, defensoribus, vel fautoribus, vt per Alphons. de Castro de iusta hæreticorum puniunt. cap. 18. vers. at cum nullus possit, Sil. uess. in jum. verbo hæreticus §. 1. num. 14. vers. decimatercia, & num. 16. vers. clerici quoque, Vmbert. Locat. in iudic. Inquisit. in verbo clericus num. 8. & in verbo pœna num. 9. Carver. in praxi tit. de hæretic. §. nunc de pœnis num. 6. fol. 277. Paul. Griland. de bgret. quæst. 9. num. 2. Ioannes Roias sing. 181. Simanch. de Cathol. insit. tit. 18. à num. 7. & in enchirid. tit. 62. num. 2. cum seqq. Perez. l. 3. vers. est præterea alia pœna tit. 4. lib. 8. Ordinarum.

- pag. 93. Eymers in direct. Inquisit. par. 3. q. 40. 11 In glos. [Proprijs manibus] ibi (nota casum, &c.) Ergo censetur electa industria personæ ubi proprijs manibus aliquid fieri iubetur. Vide Perez tit. 4. lib. 8. Ordin. pag. 96. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 21. num. 7.
- 12 In glos. [Extumulent] ibi (hoc verum intelligo quando ossa ipsorum possent ab ossibus aliorum discerni, alias secus) Ita Franc. Penia in direct. Inquisit. par. 3. quæst. 40. comment. 89. vers. quod si quandoque, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 25. §. 2. lit. H. Farinac. dicta quæst. 92. §. 3. num. 42.
- §. Inhibemus.
- 13 Laici, qui publicè, vel secretè disputant de Fide Catholica sunt excommunicati. Colligunt Doctores in princip. text. citati.
- 14 Hanc eadem conclus. ex hoc S. desumunt Siluest. in sum. verbo disputare num. 1. Vmbers. Locat. in iudic. Inquisit. in verbo disputare num. 1. & 2. & in verbo laicus num. 4. & 6. Alphonsi. de Castro de iustia hæreticorum punit. lib. 1. cap. 19. Albertin. de agnoscendis astart. Cathol. q. 13. num. 4. Simanch. de catholicis insit. tit. 20. num. 1. cum seqq. Perez l. 3. tit. 4. lib. 8. Ordinam. pag. 97. col. 1. vers. quo fit quod etiam, & pag. 114. vers. queritur etiam ostauo, Bannes 2. 2. q. 100. art. 7. Penia in direct. Inquisitor. par. 1. q. 10. comment. 25. vers. laici etiam, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 32. §. 5. lit. N. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 18. vers. 46. Azor. insit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 26. q. 1. Cened. ad Sextum collect. 20. num. 1. Farin. de hæresi q. 78. §. 5. num. 11. cum seqq. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 6. num. 3. vbi num. 6. subdit procedere in vere laico, secus in clerico primè Ton-surè, Sanctarel. de hæresi cap. 8. num. 5.
- 15 Laicæ personæ. Ergo nõ includitur clericus quamuis indoctus, si de rebus Fidei disputet contra prohibitionem factam in hoc tex. peccabit tamen contra legem naturalem exponendo se periculo errandi in multis, ita Becan. de Fide cap. 15. disp. 7. num. 7. Azor. insit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 26. q. 1. Sanch. d. cap. 6. num. 8. Sanctarel. d. cap. 8. dub. 2. num. 8. in princ.
- 16 Disputare. Intellige de disputatione formali, quæ fit ad Fidei veritatem persuadendam, & non de disputatione materiali, quæ suscipitur in scholis ad acuenda ingenia, vt per Petr. de Ledesm. in sum. tom. 2. tract. 1. cap. 5. conclus. 13. Valens.
- pag. 93. Eymers in direct. Inquisit. par. 3. q. 40. 11 In glos. [Proprijs manibus] ibi (nota casum, &c.) Ergo censetur electa industria personæ ubi proprijs manibus aliquid fieri iubetur. Vide Perez tit. 4. lib. 8. Ordin. pag. 96. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 21. num. 7.
- 12 In glos. [Extumulent] ibi (hoc verum intelligo quando ossa ipsorum possent ab ossibus aliorum discerni, alias secus) Ita Franc. Penia in direct. Inquisit. par. 3. quæst. 40. comment. 89. vers. quod si quandoque, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 25. §. 2. lit. H. Farinac. dicta quæst. 92. §. 3. num. 42.
- §. Inhibemus.
- 13 Laici, qui publicè, vel secretè disputant de Fide Catholica sunt excommunicati. Colligunt Doctores in princip. text. citati.
- 14 Hanc eadem conclus. ex hoc S. desumunt Siluest. in sum. verbo disputare num. 1. Vmbers. Locat. in iudic. Inquisit. in verbo disputare num. 1. & 2. & in verbo laicus num. 4. & 6. Alphonsi. de Castro de iustia hæreticorum punit. lib. 1. cap. 19. Albertin. de agnoscendis astart. Cathol. q. 13. num. 4. Simanch. de catholicis insit. tit. 20. num. 1. cum seqq. Perez l. 3. tit. 4. lib. 8. Ordinam. pag. 97. col. 1. vers. quo fit quod etiam, & pag. 114. vers. queritur etiam ostauo, Bannes 2. 2. q. 100. art. 7. Penia in direct. Inquisitor. par. 1. q. 10. comment. 25. vers. laici etiam, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 32. §. 5. lit. N. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 18. vers. 46. Azor. insit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 26. q. 1. Cened. ad Sextum collect. 20. num. 1. Farin. de hæresi q. 78. §. 5. num. 11. cum seqq. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 6. num. 3. vbi num. 6. subdit procedere in vere laico, secus in clerico primè Ton-surè, Sanctarel. de hæresi cap. 8. num. 5.
- 15 Laicæ personæ. Ergo nõ includitur clericus quamuis indoctus, si de rebus Fidei disputet contra prohibitionem factam in hoc tex. peccabit tamen contra legem naturalem exponendo se periculo errandi in multis, ita Becan. de Fide cap. 15. disp. 7. num. 7. Azor. insit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 26. q. 1. Sanch. d. cap. 6. num. 8. Sanctarel. d. cap. 8. dub. 2. num. 8. in princ.
- 16 Disputare. Intellige de disputatione formali, quæ fit ad Fidei veritatem persuadendam, & non de disputatione materiali, quæ suscipitur in scholis ad acuenda ingenia, vt per Petr. de Ledesm. in sum. tom. 2. tract. 1. cap. 5. conclus. 13. Valens.
- 7 Et quod verba præcitata huius text. inducunt canonem latæ sententiæ, resoluunt Tiraque. in l. si unquam verbo reuertatur num. 149. C. de reuocandis donat. & Perez tit. 4. lib. 8. Ordinam. pag. 95. Sayr. in clauis Regiæ lib. 3. cap. 8. num. 21.
- 8 Nec absolutionis beneficium, &c. Notatur ad hoc quod sepelientes hæreticos, eorumque credentes, &c. ab excommunicatione, quæ incidunt, non absoluntur, nisi sepulcorum ossa exhumauerint, vt tenent in præsent. Archid. num. 7. ad med. & num. 8. & 9. & Franck. num. 3. Penia in direct. Inquisit. par. 3. quæst. 40. comment. 86. vers. quod si quandoque de factis, Decian. d. lib. 5. cap. 41. num. 6. Farin. d. quæst. 92. §. 3. num. 41. vbi num. 43. post Geminian. num. 15. & Franck. num. 3. in præsent. subdit quod si 9 plures fuerint, qui hæreticum sepeliuerint, & vnus tantum illius ossa extumulauit, vel eadem ossa fuerint ab aliquo alio extraneo extumulata, omnes absoluntur.
- 10 Et locus ille perpetuò careat sepultura. Notatur ad hoc quod sepultura, in qua hæreticus sepultus fuit, perpetuò aliorum sepultura carere debet, vt per Archid. bic num. 9. in verbo locus, & verbo perpetua, & verbo careat, Geminian. num. 3. vers. nota quod quando, & Franck. ante num. 1. vers. locus vero, Roias sing. 102. Decian. dicto lib. 5. cap. 41. num. 6. Farinac. dicta quæst. 92. §. 3. num. 41.

• Valent. 2. 2. disp. 1. q. 10. puncta 4. concl. 2. Soar. de Fide disp. 20. sect. 1. in princ. Sanctarel. dicto cap. 8. dub. 2. num. 9.

17 In glos. [Laicæ] ibi (& doctor. Decretorum, &c.) Notatur ad hoc quod laicis interdicitur est de Fide disputare etiam quod sint personæ doctæ, & litteratæ, vt per Gemin. hic nu. 1. vers. glos. & n. 3. ac Franc. n. 1. Albertin. d. q. 13. num. 12. Valent. 2. 2. disp. 1. q. 10. puncta 4. post 2. conclus. Penia d. q. 10. commento 25. lit. 1. vers. laicis autem, cum seqq. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 26. q. 1. Farin. d. q. 178. nu. 1. 2. Sanctarel. d. cap. 8. nu. 8. Sanch. d. lib. 2. cap. 6. num. 5. & num. 7. declarat nisi in casu magnæ necessitatis, vel utilitatis, veluti quando in aliquo loco adesset aliquis hæreticus, qui fideles peruerteret, nec ibi adessent ecclesiastici docti, qui Fidei partes susciperent, tunc enim laico docto non solum non est prohibitum disputare cum illo hæretico, sed etiam tenetur, vt proximorum spirituali salutem confuleret, quod etiam tradunt Turrian. in tractat. de Fide quest. 10. art. 7. disp. 50. Be. can. eodem tractat. cap. 15. q. 7. num. 6. Soar. etiam tract. de Fide disp. 20. sect. 1. num. 11. Sanctarel. d. cap. 8. num. 7.

18 In glos. [Innodetur] ibi (est igitur benignius ut intelligamus, &c.) Notatur ad hoc quod excommunicatio, quam incurrunt laici disputantes de Fide Catholica, non imponitur ipso iure, sed opus est citatione, monitione, & sententia, vt per Nauar. cons. 25. nu. 1. sub hoc tit. Azor. d. cap. 26. q. 1. in fine. vers. postremò quæres, Tiraquel. in l. si unquam. verbo reuertatur num. 246. Perez l. 3. tit. 4. lib. 8. Ordin. pag. 98. col. 1. post med. Sanch. d. cap. 6. nu. 3. Farinac. d. q. 178. nu. 120. Decan. d. q. 7. nu. 7. Sanctarel. d. cap. 8. sub num. 8.

S. Hæretici

19 Hæretici, credentes, receptatores, detensores, fautores eorum, & ipsorum filij vsque ad secundam generationem non possunt admitti ad aliquod beneficium ecclesiasticum, vel officium publicum, si secus fiat, factum est irritum, & inane. Colligunt: Doctores in princip. text. citati.

20 Ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officium, &c. Notatur hic text. ad hoc quod filij hæreticorum propter suorum parentum hæresim sunt inhabiles ad omnia officia, & beneficia ecclesiastica obtinenda, vt

per Cou. lib. 2. dar. cap. 8. à num. 2. Castr. de iur. hæres. punit. lib. 2. cap. 10. Simanch. de Cathol. instit. tit. 9. & 29. Roias de hæres. par. 2. assert. 42. à num. 336. & sing. 66. Hoied. de incompatibil. benefic. par. 1. cap. 23. à num. 97. & cap. 24. num. 6. Penia in addit. ad direct. Inquisit. par. 3. commento 63. vers. in hac breui quæsiuncula, Farin. de hæresi q. 191. num. 48. & fragment. crimin. par. 1. lit. C. num. 348. Garc. de benefic. par. 1. cap. 10. num. 72. Cened. ad Sextum collect. 28. num. 13. Lest. de iur. lib. 2. cap. 34. dub. 22. num. 31. Ricciul. de iure personarum lib. 5. cap. 29. nu. 2. & cap. 20. num. 6. Sanctarel. de hæresi cap. 34. dub. 2. num. 12. cum seqq. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 27. nu. 2. & cap. 28. nu. 4. cum sequentibus.

21 Vtrum autem sub pœnis in hoc text. contentis comprehendantur tantum filij nati antequam patres in hæresim laberentur, an etiam filij postea nati sunt, dixi ad glos. verbo quia lapsi in cap. statutum il. 2. inf. hoc eod. tit.

22 Decernimus irritum, & inane.

Notatur ad hoc quod lex in qua ponuntur verba per que redditur irrita, & inanis actio, aut pœnio, vt in pœnam criminis per legem imposta est, sententiam à iure latam continet, vt per Sayr. in clau. Regia lib. 3. cap. 8. num. 26.

23 In glos. [Beneficium] ibi (large sumitur, &c.) Ergo sicut filij, & nepotes hæreticorum sunt inhabiles ad beneficia in posterum obtinenda, & priuantur obtentis, sic etiam sunt inhabiles ad pensiones acquirendas, & obtentis priuantur, vt per Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 28. nu. 35. & 36. Farin. de hæresi q. 191. S. 2. num. 9. Sanctarel. in simili tractat. cap. 34. dub. 2. num. 15. Nicol. Garc. de benefic. par. 1. cap. 10. S. 1. num. 74. quia in materia hæresis verbum beneficium, accipitur largo sumptu. vocabulo, vt docent Ricciul. de iure personarum lib. 5. cap. 19. num. 7. tum quia incapaces beneficiorum, sunt etiam incapaces pensionis Sanch. de Matrimon. lib. 7. disp. 44. num. 9. Zerol. in præxi Episcop. par. 2. verbo irregularitas S. 8. & verbo pensio S. 6. Nicol. Garc. de benefic. par. 1. cap. 5. num. 121.

S. Ad hæc.

26 Ecclesiasticus, qui ad preces aliqujus hæretici aliquod beneficium ecclesiasticum adeptus est, priuantur acquisito, & si illud

c. ad abolendū 9. n. 15. cū seqq. hoc tit. in Decret.

9 Lex exorbitans non est extendenda ex identitate rationis.

3 Nos itaq; inquisitioni &c. ad hoc

10 Statutum non extendendum ex simili ratione.

quod indulgentia erga relapsum non proficit nisi quoad poenam spirituales, secus quoad temporalem, vt per Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 56. nu. 7. Ludou. à Paramo de origine S. Inquisitionis lib. 5. q. 9. nu. 159. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 8. cap. 14. q. 7. vers. obijciunt; vnde bene Farin. de hæresi q. 93. S. 2. n. 35. ad finem, tradit quod is, qui recipitur ad gremium Ecclesiæ, dicitur recipi ad poenitentiam, qui verò recipitur ad perceptionem Sacramentorum dicitur recipi ad misericordiam, prout cum refert Ricciol. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 5. cap. 30. n. 37.

Cap. In Fidei fauorem. V.

5 Si tamen postea poeniteant, &c.

Notatur ad hoc, quod relapsus si postea poeniteant, & poenitentia signa in eis apparuerint manifesta, Sacramenta Poenitentia & Eucharistia deneganda non sunt, vt per Siluest. in sum. verbo hæreticus 1. nu. 14. & 17. Squillacen. in tract. de Fide Cathol. cap. 27. n. 4. Sanctarel. de hæresi cap. 42. dub. vnic. n. 17. in fine.

6 In glos. [Deneganda] ibi (intelligitur in salute anima) Notatur ad hoc quod absolutio data relapsi in foro Poenitentia proficit ad remissionem peccati in foro interiori, quæ nihil suffragatur in foro iudiciali, vt per Thom. Triuisan. decis. 36. nu. 16. & 17. par. 2. Ricciol. d. cap. 30. nu. 36.

1 EXcommunicati, participes, & socij criminis admittuntur ad testificandum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores, si ex coniecturis verisimilibus, ex numero, & qualitate personarum, & ex alijs circumstantijs præsumantur non dicere falsa. Colligitur ex Ordin. Archiep. German. Ioann. Andr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 88. Alagon. in compend. pag. 650. remissiuè Casal. in annos. & Ximen. in concordans. p. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclud. ex hoc text. desumunt Zanchin. in tract. de hæret. cap. 13. à n. 1. Carrer. eod. tract. n. 104. & 118. Simanch. de Cathol. instit. tit. 64. num. 79. & 80. Eymer. in direct. Inquis. p. 3. q. 65. & q. 66. Declan. tract. crimin. lib. 5. cap. 35. à princip. plurcs, quos refert Farinac. de hæresi q. 166. num. 67. cum multis seqq. Sanctarel. in simili tract. cap. 38. dub. vnic. à num. 6.

3 EXcommunicati, excōmunicatus produci potest in testem aduersus hæreticum, qui alijs non est idoneus testis, vt per Felin. in cap. veniens il 2. nu. 4. de testib. Philip. Port. lib. 4. com. opin. concl. 16. Roias sing. 58. Mascard. de probation. concl. 705. nu. 14. Cened. ad Sextum collect. 23. num. 2. Scacc. de iudic. caus. ciuil. crimin. cap. 82. num. 2. Farin. in praxi crimin. par. 2. q. 56. num. 273.

4 Et participes, vel socij criminis, etc.

Notatur ad hoc quod possunt esse testes socij, & participes criminis aduersus hæreticos, defensores, receptatores, & cæteros omnes suspectos de Fide, vt per Repert. Inquisit. verbo testis vers. circa predicta, Nau. in man. cap. 18. num. 58. Corraf. lib. 5. miscel. cap. 20. Boff. in praxi tit. de hæretic. à num. 2. Ioan. Roias de hæretic. par. 2. assert. 7. à num. 153. & sing. 84. 189. & 192. Simanch. de Catholic. institut. cap. 64. à num. 36. & in enchirid. cap. 35. à num. 17. & in tractat. contra Zanchin. cap. 2. Palat. Rube. in allegat. de hæresi S. 15. Tiraq. de poenis temper. causa 49. num. 24. & seq. Villadieg. de hæret. q. 13. Gig. de crimine lese maiest. lib. 2. q. 5. vers. seruo fallit, Menoch. de arbit. casu 474. num. 28.

Hh 3 Spin.

S V M M A R I V M.

1 Excommunicati participes, & socij criminis admittuntur in testes contra hæreticos si sciunt verisimiliter veritatem deponere, & num. 2.

3 Excōmunicatus produci valet in testem aduersus hæreticum, qui alijs non est idoneus testis.

4 Socij, & participes criminis possunt esse testes aduersus hæreticos, defensores, receptatores, & cæteros suspectos de Fide.

5 Testes alterius hæresim testificantes si sunt criminosi & infames etiam concurrentibus adminiculis duo non sufficiunt.

6 Testes singulares in crimine hæresis an plenè faciunt probationem, ostenditur, & nu. 7.

8 Testes inhabiles in crimine hæresis tunc deum admittuntur quando proceditur per viam inquisitionis, secus per viam accusationis.

Spin. in speculo testament. part. 12. rub. num. 35. & glos. 7. in princ. nu. 23. Mascard. de probation. concl. 857. & concl. 1311. num. 22. Cened. d. collect. 23. nu. 1. Ludou. à Paramo de origine Inquisit. lib. 3. q. 6. num. 97. cum seqq. Sanctar. de heresi cap. 38. dub. vnic. num. 8. cum seqq.

5 *Et ex numero testium, &c.* ad hoc quòd testes alterius hæresim testificantes si sunt criminosi, & infames etiam concurrentibus adminiculis duo nõ sufficiunt, vt per *Azeued. l. 1. num. 109. sjs. 3. lib. 8. noua Recop. Tres enim testes requiruntur ad probandum quem esse hæreticum, vt docent Azeued. d. l. 1. num. 108. cum seqq. Menoch. consil. 149. nu. 12. & 13.*

6 *Vtrum autem testes singulares in crimine hæresis plenam faciant probationem?* questio est dubia, cuius pars affirmatiua suadetur ex eo quia in hoc crimine hæreticæ prauitatis per hunc tex. probationes minus legitimæ requiruntur, tum quia maius præiudicium reperitur adhibere plenam fidem personis inhabilibus, & reprobatis per leges, vt sunt excommunicati, & socij criminis, quàm personis, qui singulariter deponunt, tum quia crimen hæreticæ prauitatis cum singularibus personis committi solet, & ita occultè, vt de illo constare commodè non possit, tum denique quia omnes hæreses in sua substantia conueniunt, eo quòd omnes ipsa Catholica Fide impugnantur, vnde licet de diuersis testes singulares deponant, in fine tamen rei de qua agitur, censentur conuenire; & ideo hanc sententiam tenent *Jacob. Butrig. in l. Arriani C. de heret. Guid. Papæ q. 44. Baer. decif. 23. nu. 44. Franc. Curt. in tract. de testib. concl. 37. à nu. 77. Viui. commun. opin. verbo Testes singulares, Caccia-lup. in repet. admonendi à num. 84. ubi las. n. 256. Hippol. consil. n. 41. 46. & 58. & conf. 39; num. 22. ad fin. Anton. Gom. vari. tom. 3. cap. 12. num. 12. Albertin. de agnoscend. assert. cap. 1. q. 16. num. 51. Monticel. in rub. testes in crimine heresi vers. 1. cum seqq. Lanchin. in tract. de heretic. cap. 16. num. 6. Mench. de success. creat. lib. 2. §. 4. num. 45. plures referi Farin. in praxi crimin. part. 2. q. 64. num. 201.*

7 *Contrariam tamen sententiam affirmatiuam (quæ attento rigore Iuris verior videtur) sequuntur Nell. de testib. num. 213. vers. ad probandum certum crimen heresi, Palat. in allegat. heresi §. 12. Simanch. in tract. de heret. tit. 64. rub. de testib. à num. 69. Brun. eod. tract. lib. 4. c. 9. Roias p. 2. assert. 6. nu. 34. cum seqq. & sing. 204. num. 2. Eymer. in direct. Inquisit. p. 3. q. 72*

num. 1. ubi Penia commento 121. col. 1. vers. primu est, Mascard. de probat. concl. 856. Menoch. conf. 82. num. 139. & conf. 149. num. 17. & 44. Delri. disquis. magic. lib. 5. q. 9. & 10. col. mibi 448. cum seqq. Sayr. in clau. Regia lib. 12. c. 21. num. 16. Ludou. Miranda de ordine iudic. q. 23. art. 4. concl. unica in fine, Ceuall. commun. contra commun. q. 721. Morl. in emporia Iuris p. 1. tit. 11. in pralud. num. 51. Ignat. del Villar. in sylua respons. lib. 1. resp. 9. num. 38. cum seqq. & num. 40. ampliat etiam cum testibus singularibus concurrat fama publica, Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 30. dub. 4. num. 33. Sanctarel. de heresi sap. 39. dub. 1. nu. 4.

8 *In glos. [Inquisitionis] ibi (Quid si non procedat per modum inquisitionis, sed accusatiõis, &c.)* Notatur ad hoc quòd in crimine hæresis tunc demum inhabiles testes admittuntur quando proceditur per viam inquisitionis, secus per viam accusationis, vt per *Farin. in praxi crimin. p. 2. q. 62. nu. 86.*

9 *In ead. glos. ibi (contrarium credo, &c.)* Notatur ad hoc quòd lex exorbitans non est extendenda ex identitate rationis, vt per *Tiraq. in tract. cessante causa p. 1. n. 162. & de priuileg. p. 1. n. 162. & de priuileg. p. 1. n. 162. & de priuileg. p. 1. n. 162. & de priuileg. p. 1. n. 162.* non est extendendum ex simili ratione, vt per *Tiraq. de iure mariti glos. 2. num. 22.*

Cap. Præsidentes. VI.

1 *Officiales alicuius Regni, Prouinciæ, vel loci, licet sint excommunicati, & de facto tantum, & non de Iure habeant iurisdictionem, possunt tamen, & debent licite requisiti ab Ordinarijs, vel Inquisitoribus, vel delegatis contra hereticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores, exercere iustitiam, & suum officium, quando sine periculo moræ vel negotij ad superiores legitimos recurri nõ potest. Colligunt ex Ordin. Archid. Gem. 10. And. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 88. Alagon. in compendio pag. 650.*

2 *Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit Palat. in repet. cap. per vestras, de donation. inter virum, & uxorem notab. 2. §. 1. num. 22.*

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicatus propter contumaciam non respondendi super heresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur vt hereticus, & num. 2.*

- 3 *Annus de quo in hoc text. debet esse continuus.*
 4 *Perseuerantia per annum in excommunicatione ad hoc, vt suspectus quis de hæresi habeatur, debet esse cum animi pertinacia, quæ includat contemptum Clauium.*
 5 *Pœna corporalis imponenda non est quando ex præsumptione solum proceditur ad condemnationem.*
 6 *Contumax in excommunicatione per annum infordegens suspectus habetur de hæresi, beneficijsq; priuatur, vbi esset excommunicatus pro crimine.*
 7 *Contumax iudicio Ecclesie habetur tanquam conuictus, & verè pertinax velus hæreticus.*

Cap. Cum contumacia. VII.

- 1 **S**uspectus de hæresi vocatus ab Inquisitoribus, vt de Fide respondeat, & ob id quod fuit contumax non parendo, vel se absentando, excommunicatur, si per annum talem excommunicationem pertinaci sustinuerit animo, ex tunc condemnatur tanquam hæreticus. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. 106n. Andr. Auchar. Domin. Mo. nach. Franch. Visian. in ration. lib. 5. pag. 89. Alagon. in compend. pag. 650. remissiuè Ximen. in concordans. par. 1. & 2.*
 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Clar. in 8. hæresi nu. 2. 1. vers. hac autem conclusio, Simanch. de Cathol. tit. 2. num. 9. & tit. 24. num. 3. Menoch. de arbit. casu 374. num. 10. Burfas. conf. 7. num. 23. Sigismund. Sacce. de iudic. cap. 98. num. 4. & 6. Decian. tractat. crimin. lib. 5. cap. 35. num. 20. vers. illud tamen, & num. 24. & cap. 38. num. 8. & cap. 48. num. 43. Ludou. à Paramq. de origine S. Inquisit. lib. 3. q. 4. num. 21. & 22. Farin. de hæresi q. 192. num. 14. cum. seqq. Roias. sing. 2. num. 4. & 5. & sing. 60. num. 3. Sayr. de censur. lib. 2. cap. 10. num. 11. Cened. pract. lib. 1. q. 45. Sanctarel. de hæresi cap. 4. num. 1. Menoch. de arbitrar. casu 416. & plures per me citati in collect. ad cap. excommunicationibus 13. num. 10. cum seqq. hoc sit in Decretalib. vbi latè à nu. 11. teneo quod ille, qui ex alio delicto præter hæresim fuit excommunicatus, & in excommunicatione illa permansit per annum non est habendus tanquam hæreticus, sed solum vt suspectus de hæresi, & à num. 13. quæ requirantur ad hoc, vt quis dicatur infordegens in excommunicatione ad effectum vt suspectus habeatur de hæresi, priuaturq; beneficijs.*

- 3 **Per annum.** Significat annum debere esse continuum, vt docent in præsentī *Gemin. num. 9. & Franch. num. 2. Seraphin. decif. 1285. num. 4. cum seqq. Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 8. num. 5. Sanctarel. de hæresi cap. 4. num. 6. in fin. Sayr. de censuris lib. 2. cap. 10. num. 5.*
 4 **Animo sustineat pertinaci.** Ergo per annum in excommunicatione ad hoc vt suspectus quis de hæresi habeatur, debet esse cum animi pertinacia, quæ includat contemptum Clauium, ita *Ros. decif. 106. nu. 5. apud Farin. tom. 2. consil. & decif. 838. num. 1. apud eundem in 1. collect. nouissimarum, alias part. 4. diuers. & decif. 132. num. 7. apud eundem part. 1. recent.*

- 5 In glos. [Vehementer] Notatur ad hoc quòd non est imponenda pœna corporalis quando ex præsumptione solum proceditur ad condemnationem, vt per *Tirag. de pœnis temper. causa 27. nu. 10.* vbi intelligit de præsumptione hominis, & non de præsumptione legis.
 6 In glos. [Hæreticus] ibi (*sic & in alijs criminibus, &c.*) Notatur ad hoc quòd contumax in excommunicatione per annum infordegens suspectus habetur de hæresi, beneficijsq; priuatur quocumque esset excommunicatus pro crimine, secus si pro causa ciuili, vt per *Duen. reg. 153. vers. quarto. amplia, Cou. in cap. alma par. 1. §. 7. num. 10. vers. tertio, Menoch. de arbit. casu 416. num. 6. Farin. fragment. crimin. par. 1. lit. C. num. 289. Sayr. dicto cap. 10. num. 4. Gonzal. ad reg. 8. Caucel. glos. 15. num. 101. cum seqq.*
 7 In ead. glos. in addit. ibi (*licet habeatur pro conuictis, &c.*) Notatur ad hoc quòd iudicio Ecclesie habetur contumax tanquam conuictus, & verè pertinax velus hæreticus, vt per *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 27. num. 19.*

S V M M A R I V M.

- 1 **Abiurans in iudicio hæresim propter vehementem præsumptionem si iteratò labitur, licet non fuisset probatum plenè, relapsus dicitur, secus si leuis erat præsumptio.**
 2 **Relapsus hæreticus dicitur is, qui de vehementi suspitione hæresis abiurauit, etiam si de primo lapsu per plenas probationes non fuerit conuictus si post abiurationem de vehementi in hæresim incidat.**

- 3 Relapsus hereticus probatur ex eo, quod post heresim abiuratum in eandem incidisse conuictus est.
- 4 Suspicio etiam vehemens non sufficit ad condemnandum de heresi.
- 5 Relapsus non est ille, qui primò de leui abiurauit, quamuis post huiusmodi abiurationem de heresi fuerit conuictus.
- 6 Culpabilis in vno articulo heresis, generaliter postea abiurando, relapsus dicitur si commisit etiam in alium articulum separatum, & num. 7.
- 8 Abiurans primò non simpliciter, aut generaliter, sed vnã tantum heresis speciem non habetur pro relapso si in diuersam speciem heresis incidit.
- 9 Debitorum liberatio facta pro sorte extenditur ad omnia accessoria.
- 10 Religiosus dicitur qui post abiurationem heresis, de qua conuictus fuerat, vel postea conuincitur, factò, vel verbis hereticis communicat, & num. 11.
- 12 Fautores hereticorum non dicuntur illi, qui heretico in extrema, vel graui necessitate constituto ob Dei amorem eleemosynam præbent.
- 13 Testis in causa heresis falsum deponens, licet periurus sit, probat dicendo contrarium, dum tamen ex indicij consuetudine non corruptionem, sed veritatem continere, & num. 14. & declaratur num. 17.
- 15 Testimonij correctio ex interuallo interuenientibus coniecturis de quibus in hoc §. admittitur, in quo Fidei fauor consideratus constituit.
- 16 Text. in presenti limitat regulam cap. præterea, de testib. cogend.
- 19 Inquisitores super heresi deputati non se intromittunt de diuinationibus, vel sortilegijs non sapientibus heresim manifestam, & num. 19.
- 20 Diuinationes quæ, & quot sint eius species, remissiuè.
- 21 Doctores referuntur de sortilegijs agentes.
- 22 Demones invocare, & eos consulere etiam sine adoratione, & exhibitione honoris, est hereticale sortilegium.
- 23 Sortilegium est hereticale, quando aliquis puer baptizatur.
- 24 Inquisitores non possunt se intromittere ad cognoscendum an sortilegia sapiant heresim manifestam.
- 25 Inquisitores heresis de questionibus usurarium se intromittere non possunt, & n. 26.
- 27 Inquisitores possunt compellere heredes fautorum hereticorum, qui tamen heretici non erant, ad implendam penitentiam iniunctam in bonis temporalibus, secus si mortui sint antequam fuerit penitentia iniuncta.
- 29 Bona verè hereticorum, non autem de heresi suspectorum, sunt publicanda.
- 30 Hereticum quem fuisse potest declarari post ipsius mortem ad finem confiscationis, & num. 31.
- 32 Heresis in crimine post mortem heretici infra 40. annos potest procedi etiam ad confiscationem bonorum.
- 33 Clerici instruentes hereticos ne Inquisitores veritatè inuolunt, puniri possunt per eos, & Religiosi grauius puniuntur, & n. 34.
- 35 Inquisitionis Officium impediens in punitione hereticorum dicitur eorundem hereticorum fautores.
- 36 Hereticos instruentes ad celandam veritatem quando fuerint examinati, & ad negandam heresim, quam tenent, dicuntur eorum fautores, & pœna arbitraria puniuntur.

Cap. Accusatus. VIII.

1 Abiurans in iudicio heresim propter vehementem præsumptionem, si iteratò labitur (licet non fuisset plene probatum) censetur relapsus ex quadam iuris fictione, & punitur pœna relapsoꝝ. Si autem suspicio fuit leuis, & modica non censetur relapsus, sed lapsus, & licet sit grauius puniendus, non tamen debet relapsoꝝ pœna puniri. Colligunt ex Ordinarij. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in rationali lib. 5. pag. 89. Alagona in compend. pag. 651. remissiuè Ximen. in concordant. p. 1. & 2.

2 Magna, & vehemens suspicio, &c. Notatur ad hoc quod hereticus relapsus dicitur is, qui de vehementi suspitione heresis abiurauit, etiam si de primo lapsu per plenas probationes non fuerit conuictus, si post abiurationem de vehemèti in heresim incidat, vt per Siluest. in sum. verbo hereticus l. n. 15. Masciar. de prob. con. 863. n. 3. & 4. Martin. Delrio: disquisit. magic. lib. 5. sect. 12. quos refert, & sequitur Sanctiarel. de heresi cap. 42. dub. unico num. 6. in princip.

3 Et postea committit in ipsa. Ergo relapsus hereticus

hæreticus quis probatur ex eo quod post hæresim abiuratum in eandem incidisse conuictus est, ut per *Peniam in direct. Inquisit. p. 2. q. 55. n. 4. Aloy. Ricc. in collect. decis. p. 1. collect. 1. 2. 3. Mascard. de probat. concl. 863. à n. 1. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 8. cap. 14. q. 2. Sanctarel. de hæresi cap. 42. & citatos in collect. ad cap. ad abolendam 9. num. 15. cum seqq. hoc tit. in Decretal. Hæreticus enim non auditur de correctione si geminata vice cecidit, secundum *Mascard. conclus. 838. num. 9.**

Notatur ad hoc quod su-

4. *Licet ante, &c.* spicio: etiam vehemens non sufficit ad condemnandum de hæresi, ut docent in præsentibus *Archiepiscopus ante n. 2. vers. vobis dementis, Gemina. num. 1. vers. nota quod propter vehementem, & Franck. n. 11. & 12. Paris. conf. 2. n. 91. & 99. lib. 4. Simanch. de Cathol. tit. 50. num. 3. Menoch. de præsumpt. lib. 1. præf. 100. num. 15. & alios citatos per Ricciol. de iur. personarum extra gremium Ecclesie exister. lib. 5. cap. 1. num. 2. Farin. de hæresi q. 187. §. 3. num. 38.*

Notatur ad hoc

5. *Si autem leuis, &c.* quod relapsus non est ille, qui primò de leui abiurauit, quamuis post huiusmodi abiurationem de hæresi fuerit conuictus, ut per *Carrer. in tract. de hæresi. n. 159. Squillac. de Fide Catholica cap. 31. nu. 2. Rojas sing. 1. nu. 2. 6. Hieron. Gabr. conf. 160. num. 2. 3. & seq. lib. 1. Sanctarel. d. cap. 42. dub. unicus. num. 6. in fine.*

§. *Eum vero*

6. Hæreticus in vna specie hæresis, vel sectæ, vel in vno articulo, vel Sacramento, & deinde specialiter, & generaliter abiurat hæresim, si postea in aliam speciem hæresis, vel sectam incidit, vel alio articulo, aut Sacramento, iudicatur ut relapsus in hæresim. Colligunt *Doctores in principio sex. citati.*

7. Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt *Rojas sing. 172. n. 3. in fine, & n. 7. Burfat. conf. 7. n. 40. lib. 1. Simanch. de Cathol. instit. tit. 57. num. 4. & in encbir. tit. 60. nu. 2. Mascard. de probat. conclus. 863. num. 5. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 56. n. 2. & num. 13. & 14. Eymers. in direct. Inquisit. p. 2. q. 40. nu. 5. in princ. & q. 55. num. 13. vers. eum vero, & nu. 14. & q. 57. num. 4. Farinae. de hæresi q. 195. §. 1. n. 42.*

8. In glof. [Simpliciter] ibi (per hæc verba puto quod si abiurasset, &c.) Notatur ad hoc quod si quis primò non simpliciter aut generaliter, sed vnam tantum hæresim specie abi-

rauerit, tunc non habetur pro relapso si sic specialiter abiurans in diuersam speciem hæresis incididerit, ut per *Eymers. in direct. Inquisit. p. 2. q. 40. num. 5. vers. secus si tantum, ubi Penia commentio 63. lit. D. Decian. d. lib. 5. cap. 47. num. 10. vers. quod quidem, Menchib. conf. 82. num. 156. cum seqq. Farinae. de hæresi q. 195. §. 1. n. 43. ubi num. 44. plures contrarij tenentes refert, & nu. 45. subdit hodie dispositionem hac de se factam cessare, quia semper hæretici poenitentes abiurant generaliter etiam quòd in vnam tantum hæresim incidere, idem refert *Sanctarel. de hæresi cap. 42. dub. unico num. 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100.**

9. In glof. [Iudicari] ibi (illa locum habens in non connexis, &c.) Notatur ad hoc quod liberatio debitorum facta pro sorte, extenditur ad omnia accessoria, ut per *Surd. de aliment. tit. 6. q. 3. num. 33.*

§. *Ille quoque,*

10. Ille, de cuius lapsu in hæresim ante vel post abiurationem constat, si postea hæreticos recipiat, deducat, visitet, vel associet, aut dona vel munera eis donec, vel mittat, vel fauorem impendat, qui excusari non possit, etiam si sine adoratione, ut dicunt, merito iudicatur ut relapsus, quia id fit ex consequentia probati erroris. Colligunt *Doct. in princ. text. citati.*

11. Hanc eandem concl. firmant *Burfat. conf. 7. nu. 36. lib. 1. Menoch. conf. 82. num. 148. Sanctarel. de hæresi cap. 42. dub. unico n. 3. Mascard. de probat. concl. 863. num. 6. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 8. cap. 14. q. 3. Penia in direct. Inquisit. p. 2. q. 55. Jobol. 81. & 83.*

12. In glof. [Non possit] ibi (parà propter necessitatem famis, &c.) Notatur ad hoc quod fautores hæreticorum non dicuntur illi, qui hæretico in extrema, vel graui necessitate constituto ob Dei amorem eleemosynam præbent, nõ ut illi in hæresi faueant, ut per *Naum. in man. 2. n. 5. Decian. in tract. crim. lib. 5. c. 51. n. 39. Sanctarel. de hæresi c. 11. dub. 2. n. 18.*

§. *Licet.*

13. Testis periuirum licet post poenitentiam, repellatur, tamen in causa hæresis si vult corrigere suum periuirum deponendo contra se, vel alios suos cóplices si manifestis iudicijs apparet talem non ex leuitate animi vel fomite odij, vel corruptione pecuniæ, sed solo Fidei Catholicæ zelo suum dictum corrigere, nisi aliud obstitat, in fauorem Fidei admittitur. Colligunt *Doctores in principio sex. citati.*

Hanc

- 14 Hanc eandem conclusiōem hoc tex. desumit Felin. in cap. cum in tua num. 7. de testib. & in cap. per tuas il. 1. num. 9. de simonia; Villadieg. de heret. prauitate q. 13. num. 12. Cou. lib. 2. var. cap. 13. num. 9. vers. ex bis; Simanch. de catbol. instit. cap. 64. à num. 56. cum seqq. Roias de heret. part. 2. assert. 9. num. 110. & sing. 194. vers. sed speciale est in crimine heresis; & sing. 206. vers. sed in causis heretica prauitatis; Rebuff. in tract. de reprob. testium num. 143. vers. nullis primo; Menoch. de arbitr. casu 108. num. 13. Mascard. de probat. concl. 857. num. 3. Dec. in tract. crim. lib. 3. cap. 35. num. 3. Cened. ad Sextum collect. 5. num. 2. Sayn. in clau. Regia lib. 12. cap. 21. num. 8. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 6. nu. 62. Farin. in praxi criminali p. 2. q. 66. n. 157. cum seqq. & de heresi q. 188. num. 86. cum seqq. obseruantes datu repugnantia in duplici vnus testimonio in causa heresis non priori, sed posteriori credendum esse.
- 15 Vnde infertur primo fauorē Fidei consideratum in hoc tex. non consistere in eo vt perituri in causa heresis ad testimonium dicendum admittatur, sed in eo quod in eadem causa heresis admittatur correctio testimonij ex interuallo interuenientibus coniecturis de quibus in hoc §. quæ ad talem effectum requiruntur; patet si expendas verbum, *postmodum*, de quo hic interuallum, & temporis dilationem importare iuxta doctrinam Bart. in l. 1. §. diuus ff. de questionib. tradit communis ex Cou. citato loco; ac proinde quocumque tempore posterior testimonium proferatur, si coniecturæ supradictæ interueniant, reuocabitur prius, cui necessario standum erit, iuxta quam consideratione de iuris in presenti nõ procedit in crimine læsæ maiestatis, vel in alijs exceptis criminibus, in quibus fauor Fidei non apparet, nec zelus illius, qui fundamentum est istius decisionis, ita in specie aduertit Felin. in cap. per tuas il. 1. num. 3. de simonia, Aym. cons. 6. num. 58. licet contradicat Gig. de læsa maiestate tit. quomodo, & qualiter probetur q. 11.
- 16 Secundò infertur textum in presenti solùmmodo limitando corrigere regulam tex. in c. præterea, de testib. cogendis, quæ in causa heresis per hunc tex. limitatur, non vero limitare regulam tex. in cap. testimonium de testib. dum perituri inhabilis redditur ad testificandum, quæ quidem regula in prædicta causa heresis salua manet, si expendas causam heresis in qua propter illius grauissimum præiudiciū cautius quàm in alijs proceditur, requirere probationem concludentem ad veritatem rei de qua agitur concludendam, & ita illam non admitti, quæ talis non est, & ex qua oppositū resultat, constat autem talem probationem ex testimonio perituri non resultare, sed magis oppositum, propter quod in reliquis causis perituri omnino redditur à iure inhabilis ad testimonium dicendum. Vnde nil mirum si in causa heresis testimonium perituri quatenus tale est nequaquam recipiatur, prout in effectu explicat Simanch. de Catbol. c. 64. n. 83. & c. 51. Corras. lib. 5. miscel. cap. 20. Palat. in alleg. heresis §. 12. ad fin. ac proinde eū in hac specie de qua agimus, non consideretur perituri simpliciter propter correctionem, quæ in hac specie permittitur, merito in fauorem Fidei tale testimonium posterius recipitur.
- 17 Tertiò infertur textum in præfenti solum esse intelligendum casu, quo per posterius dictum crimen proprium, & locutum, quod dicens tacuerat, reuelatur, secus vero si posterior testificatio negaret culpam, quæ antea per priorem erat reuelata. Patet si expendas in priori casu ex cognitione propria culpa, & confessione eius apud Iusticem maximam resultare veritatis præsumptionem; & ostendi verum poenitentem, minime vero in posteriori casu ac subinde considerata Christianæ Religionis pernicie, quæ in occultando tali crimine consistit, non erit in iure si posteriori casu priori testimonio stetur, prout in specie reoluunt plures, quos refert, & sequitur Cou. ubi supra num. 9. in fine, Simanch. d. cap. 64. num. 60. & in praxi cap. 36. num. 7. Pro quibus expendi possunt verba huius text. ibi, *citra se, et alios suos complices, deponendo*, iunctis verbis præcedentibus, *tam de se, quàm de alijs super factis heresis, &c.* quæ quidem verba maximum mihi faciunt fundamentum ad supradictam differentiam constituendam, dicit aliud teneat Simanch. vbi proxime; nec refragatur tex. in cap. litteras, vers. quamquam verosimilibus, de præsumpt. satisfit enim si aduersus text. illum procedere quando dictum extrajudiciale est & ex coniecturis probabile videretur, nec vnum nec alterum dictum esse verosimile.

S. Sane.

- 18 Inquisitores non debent se intrinocere, nec punire exercentes diuinationes, & sortilegia, nisi manifestè sapiant heresim, sed relinquunt eos puniendos suis iudicibus. Colligunt Doctores in princ. sex. citati.

- 19 Hanc eandem conclusiōem hoc tex. desumit

Paul.

- Paul. Griland. de sortileg. lib. 2. q. 11. Eymeric. in direct. Inquisitor. p. 2. cap. 42. vbi Penia comm. 67. Simanch. de Cathol. instit. cap. 62. Perez. l. 9. tit. 1. lib. 8. Ordin. pag. 11. remissiuè Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 107. aliàs 110. lit. A. vers. & generaliter. in nouis. impress. Azued. l. 5. n. 14. cum seq. tit. 1. lib. 8. nouæ Recopil. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 4. col. 1. 378. Mart. de Iurisdict. par. 2. cap. 12. Azori. instit. moral. per. 1. lib. 9. cap. 26. q. 4. Soar. de Religione tom. 1. lib. 2. de superstit. cap. 19. num. 11. Farin. in praxi crimin. par. 1. q. 20. num. 79. cum seq. & in tract. de hæresi quæst. 181. à num. 91. Emman. de Valle de incant. & ensalmis opusc. 1. sectio. 3. cap. 1. num. 2. & 3. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 38. num. 92. Martin. Delri. disquisit. magic. lib. 5. sect. 2. sub. vers. septimo requiritur.
- 20 **Diuinationibus.** De Diuinationibus, eius species? Vide Petr. Greg. syntagm. Iuris lib. 34. cap. 3. de generali diuinationis prohibitione, & cap. 15. Petr. Binsfel. de confess. malef. prælud. 15. causa 3. vers. diuinationis, & in rub. C. de malefic. & mathem. notab. 9. Lel. Zechi in summa tit. de Fide cap. 15. de superstit. diuinationis, & cap. 21. de diuinatione. Iacob. de Graff. in aureis decis. par. 1. lib. 2. cap. 3. à num. 6. Card. Tolet. in instruct. Sacerd. lib. 4. cap. 15. Auiles ad cap. 53. Prætorum in glof. adeuinis, Greg. de Valentia 2. 2. quæst. 95. disp. 6. quæst. 12. Azori. instit. moral. part. 1. lib. 9. cap. 24. Raph. de la Torre in 2. 2. tom. 2. quæst. 95. art. 1. cum sequentibus. Martin. Delri. disquisit. magicar. lib. 4. cap. 2. q. 1. 4. 5. 6. & 7. Soar. de Relig. tom. 1. lib. 2. de superstit. cap. 7. 8. & 10. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 43. dub. 3. Sanch. d. lib. 2. cap. 38. à nu. 12.
- 21 **Sortilegijs.** De ijs latè Paul Griland. in speciali tract. de sortileg. Petr. Greg. dicto lib. 34. cap. 1. cum sequentibus. Bossi. in praxi tit. de sortileg. Lancel. Conrad. in templo omnium Iudic. lib. 1. cap. 1. §. 3. de obligat. imperat. verbo sortilegia euitare à nu. 1. Martin. Delri. disquisit. magic. part. 1. lib. 3. quæst. 1. cum sequentibus. & lib. 4. cap. 4. quæst. 1. Azor. dicto lib. 9. cap. 21. Soar. dicto lib. 2. cap. 38. à num. 56. Fr. Raph. de la Torre dicto tom. 2. quæst. 95. art. 8. pag. mibi 330. Lessi. dicto lib. 2. cap. 43. dub. 9. Hortens. Caualecan. de brachio Regio parte 1. num. 84. Farinac. dicto quæst. 20. à num. 72. & de hæresi quæst. 181. Emman. de Valle dicto opusc. 1. sect. 3. cap. 1. num. 2. & cap. 3. num. 28. & cap. 5. num. 31. & 32. & cap. 6. num. 5. 10. & 32. Sanch. dicto cap. 38. à num. 56. plures ex antiquioribus, quos refert Cened. ad Decretum collect. 2. 1. num. 1. In glof. [Saperent] ibi (dæmones confulere) Notatur ad hoc quòd inuocare dæmones, & eos consulere etiam sine adoratione, & exhibitione honoris est hæreticale sortilegium, vt per Martin. Delri. dicto lib. 5. sect. 15. in fine vers. dico sexto, Azori. part. 1. lib. 9. cap. 23. in princip. Farinac. dict. quæst. 181. §. 2. num. 72. cum sequentibus. vbi latè disputat.
- 23 In ead. glof. ibi (puerum rebaptizant, &c.) Notatur ad hoc quòd hæreticale est sortilegium quando aliquis puer rebaptizatur, vt per Simanch. de Cathol. tit. 30. num. 15. Decian. lib. 5. cap. 17. vers. item quando interueniret rebaptizatio, Martin. Delri. dict. sect. 15. vers. dico quarto, Farin. d. q. 181. num. 2. 3.
- 24 In glof. [Manifestè] ibi (in dubio enim hoc casu non habent iurisdictionem, &c.) Notatur ad hoc quòd Inquisitores non possunt se intrromittere ad cognoscendum an sortilegia sapiant hæresim manifestè, vt per Simanch. de Catholicis instit. tit. 30. num. 20. Nau. conf. 2. incip. Vtrum Inquisitores num. 4. sub hoc tit. Eymeric. in direct. Inquisitor. part. 2. quæst. 42. num. 7. Decian. lib. 5. cap. 23. num. 9. Roias sing. 110. num. 1. & 2. Iacob. de Graffis d. lib. 2. cap. 3. num. 21. Martin. Delri. disquisit. magic. lib. 5. sect. 15. Emman. de Valle dict. opusc. 1. sectio. 3. cap. 6. num. 1. Farin. de hæresi quæst. 181. §. 4. num. 95.
- S. De Questionibus.
- 25 Inquisitores non possunt se intrromittere in causis vsurarum, etiam si sint contra illos, quibus pro crimine hæresis iniunxerunt restitutionem vsurarum, & illi obligarunt se, & sua bona. Colligunt Doctores in principio texti. citati.
- 26 Hanc eandem conclus. ex hoc text. defumunt Simanch. de Cathol. instit. tit. 66. de vsuris num. 3. & in enchirid. tit. 8. num. 6. Syluest. verbo hereticus §. 2. num. 5. Perez. l. 1. tit. 2. lib. 8. Ordinam. pag. 38. col. 2. Zanchin. de hæretic. cap. 35. num. 1. Carrer. in simili tract. num. 76. Decian. tract. criminal. lib. 5. cap. 23. num. 4. Farinac. de hæresi quæst. 186. §. 2. num. 42. cum sequentibus.
- S. Si vero.
- 27 Fautor hæreticorum non tamen hæreticus quando promisit Inquisitoribus, & obligauit sua

- fua bona ad faciendam poenitentiam, quam Inquisitores iniungere vellent, si moritur antequam iniungatur ei poenitentia hæres mortui non potest cogi ad satisfaciendum, si vero antequam moreretur fuit poenitentia iniuncta, non dum tamen peracta, & poenitentia erat complenda in bonis temporalibus, tunc hæres debet cogi ad explendam talem poenitentiam, quia iam bona transferunt cum hoc onere. Colligunt Doctores in principio text. cit.
- 28 **Quam Inquisitores ipsi iniungere vellent.** Vide *Simanch. de Catholicis institut. cap. 4. num. 4.*
- 29 **Eius hæredibus, &c.** Notatur ad hoc quod bona verè hæreticorum non autem de hæresi suspectorum sunt publicanda, vt per *Menoch. conf. 159. num. 16. cum seqq.*
- §. In eo verò casu.
- 30 Aduersus hæreticos iam demortuos potest per sententiam declaratoriam ad confiscationem bonorum procedi. Colligunt Doctores in principio text. citati.
- 31 Hanc eand. conclus. ex hoc text. desumunt *Simanch. de Catholicis institut. cap. 4. nu. 4. Gondisalu. in tract. de heres. q. 2. per totam. Clar. §. hæresis nu. 21. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 57. Cou. de sponsalibus p. 2. cap. 6. §. 8. nu. 6. Bursat. conf. 43. nu. 2. lib. 1. Roland. conf. 8. n. 41. & 58. lib. 3. vbi verum dicit quamuis ante mortem non fuerit accusatus, Sanctarel. de heresi cap. 20. dub. unico num. 2.*
- 32 In glos. [Post mortem] ibi (intellige hoc vs. que ad 40. annos, &c.) Notatur ad hoc quod infra quadraginta annos potest in crimine hæresis post mortem hæretici procedi etiam ad confiscationem bonorum, nō autem vltra, vt per *Simanch. de Cathol. institut. c. 17. n. 7. Brun. de heres. lib. 5. c. 17. Gom. de delictis c. 1. à n. 81. Decian. d. cap. 57. n. 12. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 10. n. 82. & q. 2. 5. à num. 159. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 22. nu. 40.*
- §. Sacerdotes.
- 33 Clerici, qui impediunt instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes de veritate celanda, vel dicenda falsitate, vel eos indebitè liberando, possunt ab Inquisitoribus castigari debita poena, vt incarceratione, vel alia prout culpa exigit; si verò sint Religiosi sunt immurandi, vel grauiori poena puniendi quā laici, si inuenti sint deliquisse in hæresi, vel consimilibus. Colligunt Doctores in principio textus citati.
- 34 Hanc eandem conclus. ex hoc §. desumunt *Vmbert. Locat. in iudic. Inquisit. in verbo clericus num. 9. & in verbo fautores n. 7. & in verbo suspicio n. 13. Campeg. in addit. ad Zanchin. de heret. cap. 20. lit. A. verbo suspecti in 4. casu, Eymer. in direct. Inquisit. p. 2. q. 56. num. 4. vbi Penia comment. 81. lit. A. in fine, vers. in quarto casu, Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 51. nu. 56. Farin. de heresi q. 182. §. 1. num. 8.*
- 35 **Seu eos indebitè liberando, &c.** Notatur ad hoc quod impediens sanctum Inquisitionis Officium in punitione hæreticorum dicuntur eorumdem hæreticorū fautores, vt per *Eymer. in direct. Inquisit. p. 1. q. 54. n. 5. Vgolin. de censuris Pont. reseruatis p. 2. in glos. fautores in principio. nu. 5. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 8. c. 15. q. 6. latè Farin. de heresi. q. 182. §. 5. num. 69. cum seqq. vbi multipliciter ampliatur, & limitatur.*
- 35 **In fauorem hæreticæ prauitatis, etc.** Notatur ad hoc quod instruētes hæreticos ad celandum veritatem quando fuerint examinati, & ad negandam hæresim, quam tenent, dicuntur eorum fautores, & poena arbitraria puniuntur, vt per *Siluest. in sum. verbo hæresis §. 2. nu. 16. vers. tertium Sacerdotes, Eymer. in direct. Inquisit. p. 2. q. 56. num. 4. vbi Penia comment. 81. lit. A. in fine, vers. in quarto casu, Decian. d. lib. 5. cap. 51. num. 56. Farinac. de heresi q. 182. §. 1. num. 8.*
- S V M M A R I V M.
- 1 Statuta nō valēt per que Inquisitorū hæresis officium impeditur, vel retardatur, & n. 2.
- 3 Inquisitionis officium impediens puniuntur ab Inquisitoribus.
- 4 Iudex secularis tenetur celeriter exequi litteras, & mandata Inquisitorum hæreticæ prauitatis, & illorum officium nullatenus impedire.
- 5 Inquisitionis officium directè impediri dicitur quando statutum mandat ne aliquis cuius accusari, aut inquiri possit in crimine hæresis, vel quod nullus contra alium de crimine hæresis testificari audeat.
- Cap. Statutum. IX. Vrb. IV.
- 1 Statuta loci, quæ directè, vel indirectè impediunt, vel retardare possunt Inquisitorē ne pro-

S V M M A R I V M.

hæ procedat, non valent; & Rectores censuris compelli valent, vt statutum deferant Inquisitori, & si tale reperitur est reuocandum, vel moderandum ne impediatur, vel retardetur processus inquisitionis aliquo modo. Col. Ifigunt ex Ordine: *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 94. Alagoña in compend. pag. 652. remissiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt *Silueff. in sum. verbo hereticus S. 2. num. 8. vers. quartum domini, Vmbert. Locat. in iudic. Inquisit. in verbo domini temporales, num. 3. & in verbo ordinatio num. 1. Zanchin. de heretic. cap. 31. num. 6. Eymeric. in direct. Inquisit. par. 3. q. 34. vbi Penia commento 83. fol. mibi 605. & seq. vbi quod omnia huiusmodi statuta, seu leges directe, vel indirecte officium Inquisitionis impediunt sunt ipso iure nulla, & ibi recentur Summorum Pont. rescripta super hoc expresse disponentia, refert *Farin. de heresi q. 182. S. 5. num. 76.**

3 *Per censuram Ecclesiasticam, &c.* Ergo impediunt Sanctum Inquisitionis Officium puniuntur ab Inquisitoribus, vt per *Zanchin. d. cap. 31. à num. 1. Carrer. in tract. de heret. cap. 93. vers. & potest punire, Eymer. in direct. Inquisit. par. 2. q. 64. num. 5. & par. 3. q. 36. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 51. num. 57. Farin. d. q. 182. S. 5. num. 77.*

4 *Quod per illud Inquisitionis processus non impendantur, &c.* Tenetur enim secularis Iudex litteras, & mandata Inquisitorum hereticæ prauitatis celeriter exequi, & illorum officium nullatenus impedire, vt per *Lucern. Inquisit. verbo impediens num. 1. Simanch. de Catbol. institut. tit. 23. num. 9. Azueed. l. 15. num. 7. tit. 1. lib. 4. nouè Recopilat. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 17. num. 81. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 2. c. 1. n. 16.*

5 In glos. [Directe] ibi (*puta ne aliquis ciuis, &c.*) Notatur ad hoc quod Sanctum Inquisitionis Officium directe impediri dicitur quando statutum mandat ne aliquis ciuis accusari, aut inquiri possit in crimine heresis, item quando mandaret quod nullus contra alium de crimine heresis testificari audeat, vt per *Eymer. in direct. Inquisit. par. 2. q. 54. nu. 1. & 3. vbi Penia comment. 79. lit. A. vers. primo, Farin. d. q. 182. S. 5. num. 75.*

1 *Inquisitoris officium non expirat morte concedentis, & num. 2.*

3 *Inquisitores contra hereticam prauitatem an sint Iudices delegati, vel Ordinarij, remissiuè.*

4 *Citatio partis non est necessaria, vt res dicatur non integra, sed sufficit qualitercunq; ceperit Iudex iurisdictione vti.*

Cap. Ne aliqui. X. Clem. IV.

1 **I**nquisitoris officium non expirat morte concedentis, v.g. Pape, &c. nec quoad negotia, quæ non dum erant cepta, vel orta. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Geminian. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 94. Alagon. in compend. pag. 652. remissiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Simanch. de Catbol. institut. tit. 34. num. 14. Carrer. in tract. de heret. num. 65. vers. & morte delegantis, Eymeric. in direct. Inquisitor. par. 4. quest. 7. & 8. vbi Penia comment. 56. & 57. Decian. tractat. crimin. lib. 5. cap. 20. num. 8. & cap. 22. num. 5. & 29. Sigism. Scacc. de iudic. cap. 67. num. 8. Roias sing. 114. num. 3. Farinas. de heresi quest. 186. S. 2. num. 20. vbi num. 21. limitat in delegato ad beneplacitum Pontificis, secus ad beneplacitum Sedis Apost. *Azor. instit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 18. quest. 7. Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 28. num. 34.**

3 Vtrum autem Inquisitores contra hereticam prauitatem Iudices sint delegati, an vero Ordinarij? vide quæ dixi ad cap. per hoc 17. infra, hoc eodem tit.

4 In glos. [Incepta] ibi (*etiam præter citationem iurisdictionis perpetuat, &c.*) Notatur ad hoc quod non est necessaria partis citatio, sed sufficit vt res dicatur non integra, sed cepta, qualitercunq; ceperit Iudex iurisdictione vti, exercens quemcunq; actum iudiciale, vt per *Sanch. d. disp. 28. num. 8.*

S V M M A R I V M.

1 *Inquisitores quando sunt plures, singuli, vel coniuncti simul possunt cognoscere de causis, & in condemnandis, vel absolvendis reis secundum Canones anteponeere debent iudicium Dei respectibus humanis.*

- 2 *Inquisitores sunt Iudices delegati ad vniuersitatem caufarum ad Fidei cognitionem pertinentium.*
- 3 *Inquisitores heresi si in vna Prouincia plures deputati fuerint à Sede Apostol. possunt ex speciali favore omnes simul, vel singuli separatim procedere, nisi aliquis eorum esset in speciali causa specialiter deputatus.*
- 4 *Inquisitores possunt recipere hereticos poenitentes, illosq; iniuncta poenitentia Ecclesie reconciliare, & talis absolutio prodest in vtroque foro.*
- 5 *Inquisitores quomodo instruendi in modo examinationis testium, & in personis, quæ testificata scribere debeant.*
- 6 *Testium in examine in crimine heresis vltra notariū adhibenda sunt dua Religiosa, & discreta persone, & deficienti notario ipsius loco adhibendi sunt alij duo idonei viri.*
- 7 *Episcopi cum procedunt contra hereticos non habent necesse conuocare personas Religiosas ad examinationem testium.*
- 8 *Inquisitores contra hereticam prauitatem ideo subdelegare possunt, quia sunt delegati Principis.*
- 9 *Monachus, qui in seculo erat tabellio, potest in causis Fidei id munus obire.*
- 10 *Monachus effectus post assumptum tabellionatus officium non potest illud exercere.*
- 11 *Monachus, qui in seculo erat tabellio, si contra prohibitionem conficiat instrumentum, illud valet.*
- 12 *Monachus, qui in seculo erat tabellio, potest implere post professionem, & signare instrumenta, quæ in seculo consecratur.*
- 13 *Inquisitores quomodo instruendi circa personas per quas impediri possit, vel differri Inquisitionis negotium, offenditur.*
- 14 *Inquisitionis officium impediens compescendi sunt ad desistendum per censuras Ecclesiasticas; etiam inuocato brachio seculari.*
- 15 *Iudices delegati possunt inuocare auxilium brachij secularis.*
- 16 *Magistratus, qui non obtemperat Inquisitorum mandatis, & prestare auxilium recusat, potest prebendi, & iurisdictione sua priuari, & est suspectus de heresi.*
- causas, & in condemnandis, vel absolvendis reis secundum Canones anteponan timorem Dei respectibus humanis, sed solerter considerent in absolviendo, ne simulate, & fraudulenter conuertantur absoluedi, & se, & Inquisitores decipiant. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 94. Alagon. in compend. pag. 652. remisiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.
- 2 *Officium est commissum, &c.* Ergo Inquisitores sunt Iudices delegati ad vniuersitatem caufarum ad Fidei cognitionem pertinentium, vt per Spin. in speculo testam. glof. 12. rub. num. 37. Emman. de Valle de incantat. & ensalm. sect. 3. cap. 1. num. 6.
- 3 *Simul, vel separatim, &c.* ad hoc quòd si in vna Prouincia deputati fuerint à Sede Apost. plures Inquisitores hereticæ prauitatis, possunt ex speciali favore Fidei omnes simul, vel singuli separatim, prout eis magis expedire videbitur, procedere, vt per Siluest. in sum. verbo hereticus, §. 2. nu. 10. vers. tertium in aliquibus prouincijs, 19. à Rotas. sing. 27. à num. 3. & in tract. de heret. par. 1. num. 439. Simanch. de Cathol. institut. tit. 34. num. 26. Emeric. in direct. Inquisit. par. 3. q. 46. vbi Penia commenso 95. fol. 623. col. 1. Decian. in tractat. crimin. lib. 5. cap. 2. num. 7. Sigismund. Scacc. in tractat. de iudic. cap. 67. num. 9. Farinas. de heresi q. 186. §. 2. num. 24. vbi num. 25. limitat non procedere quando in aliqua speciali causa esset à Papa deputatus aliquis Inquisitor specialiter, nam tunc cum per hanc specialem delegationem censeatur alijs habitibus generale iurisdictionem interdicta, potestas procedendi in illa causa; hoc ideo omnes alij silere debent, & solum procedet Inquisitor specialiter in illa causa delegatus.
- 4 *Abolutionis beneficium impendatis.* Notatur ad hoc quòd Inquisitores possunt recipere hereticos poenitentes, illosque iniuncta poenitentia Ecclesie reconciliare, & talis absolutio prodest in vtroque foro, ita docent in præsentia Ioan. Andr. ante num. 1. Geminian. sub num. 2. ad finem, & Franch. num. 2. Zanchin. de heretic. cap. 34. Simanch. de Cathol. institut. tit. 3. num. 1. Mar. Anton. Genuen. in praxi Archiepiscop. Neapol. cap. 67. num. 10.

Cap. Ne aliqui. X. Clem. IV.

- 1 **I**nquisitores plures quando sunt, singuli, vel coniunctim simul possunt cognoscere

num. 10. *Farinac. de hæresi q. 192. §. 4. nu. 52.*
Ssepban. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap.
414. num. 24. quos refert, & sequitur Reueren-
disimus D. Ricciul. de iure personarum ex-
tra gremium Ecclesiæ existens. lib. 5. cap. 14.
num. 1. & cap. 15. num. 1.

S. Verum.

5. Testes quando sunt excipiendi super crimine hæresis, vel ipsum tangentibus, debent coram publico notario accipi, adhibendi; sunt duæ personæ Religiosæ, & discretæ, & si notarius commodè haberi non potest, depositiones testium per duos viros idoneos scribendæ sunt. Item Inquisitores possunt cogere ad scribendum testimonia loco notarij Religiosos, qui in seculo exercuerunt officium notarij non obstante lre, vel regula in contrarium, sic & clericos seculares, & alios etiam, quibus est à Sede Apost. commissum. Colligunt *Dofiores in princip. tex. citati.*

6. *Duas Religiosas, & discretas personas, &c.*

Notatur ad hoc quòd in examine testium in crimine hæresis ultra notarium adhibendæ sunt duæ Religiosæ, & discretæ personæ, & deficiente notario ipsius loco adhibendi sunt alij duo idonei viri, vt per *Simancb. de Casbol. in s. tit. 64. nu. 9. 2. 1. & 2. Gundisal. in tract. de hæret. q. 13. num. 18. Eymér. in direct. Inquisitor. par. 3. tit. quot personæ esse debent in examine testium, &c. à num. 81. vbi Penia comment. 20. Roias fing. 187. Menoch. conf. 149. num. 18. vbi ait quòd testes contra inquisitum de hæresi, vt probent, examinari debent coram duobus Religiosis, Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 35. num. 4. & cap. 24. num. 26. Sigism. Scacc. de iudic. cap. 87. num. 16. Ludou. à Paramo de origine S. Inquisitionis lib. 3. q. 4. à num. 5. Farin. de hæresi q. 188. §. 1. num. 33. vbi num. 34. limitat non procedere in Episcopis, qui cum procedunt contra hæreticos non habent necesse conuocare personas Religiosas ad examinationem testium, sed sufficit eos solos cum notario testes examinare.*

8. Notatur etiam ad hoc quòd Inquisitores contra hæreticam prauitatem ideo subdelegare possunt, quia sunt delegati Principis, vt per *D. Barbofi. in l. cum prator §. 1. num. 395. ff. de iudic*

9. *Ad conscribendas, &c.* Notatur ad hoc quòd in causis Fidei potest Monachus, qui in seculo

erat tabellio, id munus obire, vt post alios resoluit *Sanch. in precepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 13. num. 46.*

10. In glos. [Præmissa] ibi (*tabellio factus Monachus non potest exercere, &c.*) Notatur ad hoc quòd Monachus effectus post assumptum tabellionatus officium, non potest illud exercere, vt per *Farinac. fragment. crimin. par. 1. lit. C. num. 216. Sanch. d. cap. 13. num. 46.* Si tamen aduersus hanc prohibitionem Monachus, qui in seculo erat tabellio, conficiat instrumentum, valebit, quia nullibi inuenitur verbum tale instrumentum irritans, vt docent *Siluest. in sum. verbo tabellio, q. 3. dist. 5. Cou. pract. cap. 19. num. 8. vers. quod si Sacerdos, Sanch. d. cap. 13. num. 48.*

12. In ead. glos. ibi (*Quod veteres rogationes complebit, &c.*) Notatur ad hoc quòd Monachus, qui in seculo erat tabellio, potest complere post professionem, & signare instrumenta, quæ in seculo confecerat, vel in suo protocollo breuiter, & succinctè conscripserat, vt postea per otium, quoties opus sit, latius extenderet, quia complere vetera instrumenta, non est instrumenta denuo conficere, sed executio, atque consummatio instrumenti tempore habili confecti, ita docent in præfenti *Franc. in S. ad conscribendas, in fine, & Domin. ibid. Bernard. in pract. cap. 58. alias 61. num. 3. vbi Salzed. lit. E. in nouiss. impress. Marian. Soccin. de oblation. libello 8. num. 61. Nau. commento 2. de Regularib. num. 42. Cou. disto cap. 19. num. 8. vers. Monachus, Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 8. art. vlt. Sanch. d. cap. 13. num. 49. vbi num. 50. subdit ad hoc exigi licentiam superioris, & num. 51. quòd potest monasterium conueniri, vt Monachus ante notarius hæc instrumenta perficiat.*

S. Compscendi.

13. Inquisitor potest inhibere prædicationem quæstoribus, & alijs quando ipse vult facere aliquem actum inquisitionis, vel vult prædicare hæreticis: potestq; inuocare auxilium brachij secularis ad capiendum hæreticum, vel impediendes capturam remota appellatione non obstantibus priuilegijs sub quacunque verborum forma conceptis. Item potest facere, vt Magistratus, vel Officialis iuret seruare, & facere seruari à suis subditis omnes Constitutiones à Sede Apostol. promulgatas, ac probatas contra hæreticos, & si nolint iurare, vt infames, & fautores, & suspecti de hæresi priuari debent officio, & regimine, nec

in posterum ad officium publicum assumantur. Colligunt *Doctores in princip. text. citati.*

- 14 *Coercitionis expedita, &c.* hoc quòd impediens quomodolibet S. Inquisitionis Officium compescendi sunt ad desistendum à præstito impedimento per censuras Ecclesiasticas etiam inuocato brachio seculari, vt per *Archid. hic n. 9. Ioan. Andr. num. 3. & Franch. in S. denique num. 1. Farin. de hæresi quest. 182. S. 5. num. 81. Sanctiarel. in simili tract. cap. 11. dub. 1. num. 15. vers. item impediens.*

15 *Inuocato auxilio brachij secularis,*

&c. Ergo delegati iudices possunt inuocare auxiliū brachij secularis, vt per *Con. pract. cap. 10. num. 1. Nau. in cap. cum contingat, de rescript. remed. 1. num. 1. cum seqq. Menoch. remed. 3. retin. num. 360. Mandos. reg. 17. Cancell. quest. 2. num. 12. Auiles ad cap. 20. Prætorum glos. usurpan. num. 27. Azeued. l. 15. num. 3. tit. 1. lib. 4. noua Recopil. Bernard. Græua. in pract. Camera Imper. lib. 1. conclus. 115. confid. 1. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 17. num. 179. Farinac. in praxi crimin. quest. 97. num. 86. Brunor. à Sole in locis communib. verbo brachium seculari t. Mart. de iurisdic. par. 1. cap. 50. num. 25. Ludou. Rodolphin. in tract. de brachio seculari num. 30.*

16 *Ac de Fide suspectus, officio, &c.*

Notatur ad hoc quòd Magistratus qui non obtemperat Inquisitorum mandatis, & præstare auxilium recusat, potest apprehendi, & iurisdictione sua priuari, & est suspectus de hæresi, vt per *Rebuff. tom. 2. ad leges Gallia tit. de litteris requisit. in princip. num. 20. Menoch. de præsumpt. lib. 6. pras. 6. num. 31. Tenetur enim litteras, & mandata Inquisitorum hæreticæ prauitatis celeriter exequi, & illorum officium nullatenus impedire, vt resoluunt *Simanch. de Catholicis institut. tit. 23. num. 9. Lucern. Inquisit. verbo impediens nu. 1. Azeued. ad l. 15. n. 7. & 9. tit. 1. lib. 4. noua Recopil. Penia in direct. Inquisit. par. 3. commento 85.**

- 17 *Statuimus insuper, &c.* Vide *Sanctiarel. de hæres. ref. cap. 11. dub. 1. num. 15. vers. item in cap.*

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius tex. refertur.
- 2 Sententia contra hæreticos preferenda est de consilio peritorum.

3 *Inquisitores non tenentur præcisè requirere consilium peritorum, sed tantum si expedire visum fuerit eorum arbitrio.*

4 *Assessores, seu Consultores S. Officij ab Inquisitoribus conuocantur, vt in causis Fidei consilium eis præbeant.*

5 *Assessores seu Consultores S. Officij debent esse persona qualificata, prudentes, boni, in Theologia, vel iure Canonico periti.*

6 *Inquisitor in crimine hæresis citare potest hæreticum absentem etiam extra territorium.*

7 *Assessores S. Officij an salarium petere possunt, remissive.*

8 *Inquisitores hæresis non tenentur assessorum, & consultorum consilium necessariò sequi.*

9 *Inquisitores hæreticæ prauitatis, & Episcopi ex iusta causa possunt minuere penas etiam post sententiam.*

10 *Hæretici priuati sunt ipso iure à die commissi criminis omnibus beneficijs ecclesiasticis ante hæresim adeptis.*

11 *Episcopus punitur conferens scienter beneficium hæretico, aut hæreticorū fautoribus.*

Cap. Vt commissi. XII. Bonif. VIII.

Inquisitoribus, vel eorum singulis facultas concessa est committendi citationes, & denunciationes sententiarum, quas ferent contra hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, vocandi quoslibet peritos, vt eis assistant dum sententiam ferunt, & consilium dent prout iudicauerint expedire, & iniungendi ipsis peritis in virtute obedientiæ, vt super his pareant: conuocandi clerum oppidi, vel ciuitatis, prout expedierit negotio Fidei, procedendi contra illos, de quibus constat quòd deliquerunt in Fide in prouincia talis Inquisitoris, licet deinde se transtulerint in aliam; faciendi vt eis assignentur libri, & scripta in quibus contineantur inquisitiones, & processus contra hæreticos facti per quoscunque auctoritate Apostolica, vel legatorum; mitigandi vel mutandi poenas illorum, qui humiliter obediens suis mandatis sunt in carcere, vel muro reclusi, si ita expedire iudicauerint, quod quidem faciendum est simul cum Prelatis, quorum iurisdictioni subsunt; priuandi, & priuatos declarandi dignitatibus, & beneficijs ecclesiasticis de consilio Dioecesanorum, vel eis absentibus, vicariorum suorum, & officijs publicis, ac honoribus quibus-

quibuscunque eisdem hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & eorum filios, & nepotes. Sunt autem Dioecesani in priuando tales, vel nunciando priuatos beneficijs huiusmodi requirendi, si non constet eos legitime, & scienter talibus eadem beneficia contulisse, tunc enim in his non requirendi, sed à suo Iudice erunt puniendi. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archidiacon. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in rationali lib. 5. pag. 97. Alagona in compend. pag. 653. remissiuè Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 **Aduocandi quoque, &c.** Notatur ad sententia contra hæreticos proferenda est de consilio peritorum, vt per *Arch. n. 1. Io. Monac. nu. 1. Ioan. Andr. nu. 2. Gem. nu. 2. Franch. etiam num. 2. in 2. notab. in presenti, Conrad. Brun. in tract. de heretic. lib. 4. cap. 10. Zanchin. in simili tract. c. 15. n. 1. & 3. Gondisalu. eod. tract. q. 15. num. 1. Simanch. de Cathol. in sit. tit. 41. nu. 11. Roias sing. 99. Eymer. in direct. Inquisit. p. 3. q. 77. vbi Penia commento 126. vers. cur autem Inquisitoribus, Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 24. num. 10. & cap. 38. n. 10. Ludou. à Paramo de origine S. Inquisitionis lib. 3. q. 4. n. 55. cum seqq. Farin. de heresi q. 185. S. 12. n. 188.*

3 **Prout expedierit.** Ergo Inquisitores non tenentur præcisè requirere consilium peritorum, sed tantum si expedire visum fuerit eorum arbitrio, de quo vide *Farin. d. q. 185. S. 12. num. 195. vbi n. 196. an dicitis peritis consultoribus dandus sit integralis processus.*

4 **Peritos quoque vt vobis assistat, etc.** Qui quidem periti, siue assessores, seu consultores vulgo nominati, ad Inquisitoribus conuocantur, vt in causis Fidei consilium eis prebent, vt per *Lucer. Inquisit. verbo Inquisitor num. 21. & verbo aduocatus num. 2. quem reuertit Cened. ad Sextum collect. 27. num. 1. & de 5. bene esse personæ qualificatæ Simanch. d. tit. 41. n. 11. & 12. vbi quod eligendi sunt ad hoc munus viri prudentes, boni, & periti, Decian. d. cap. 24. n. 10. vbi quod vel in Theologia, vel in iure Canonico, vel in iure Ciuili periti esse debent, & vterius viri probatæ vitæ, vt corruptionis periculum tollatur, Roias de heresi. p. 1. num. 404. vbi quod consultores possunt eligi etiam laici coniugati, qui tamen sint in iure Canonico, & Ciuili periti, honesti, & prouidi viri, *Direct. Inquisit. p. 3. q. 77.**

n. 2. vbi quod periti conuocandi erunt Theologi, Canonistæ, & Legistæ.

6 **Et contra illos, &c.** Notatur ad hoc quod in crimine heresis potest Inquisitor citare hæreticum, ablentem etiam extra suum territorium, vt per *Arch. n. 3. Ioan. Andr. num. 3. col. 2. Gemin. num. 1. & 2. Farin. d. q. 185. num. 104.*

7 **Vtrum autem huiusmodi assessores salarium petere possint?** Examinat *Eymer. d. p. 3. q. 77. Zanchin. de heretic. cap. 15. num. 3. Lucern. Inquisit. d. verbo aduocatus num. 3. Simanch. de Cathol. in sit. cap. 41. num. 13. & in encbirid. tit. 19. num. 4. Roias sing. 15. Decian. d. cap. 24. num. 10. vbi quod isti consultores periti non possunt exigere salarium, sed bene illud recipere.*

8 **Præbeant consilium opportunum.** Non vero tenentur Inquisitores illud necessario sequi, iuxta tradita per *Lucern. Inquisit. d. verbo aduocatus q. Arnald. Albertin. de agnos. assertion. q. 26. num. 11. cum seqq. Simanch. d. cap. 41. num. 14. Roias de heretic. p. 1. nu. 409. cum seqq. & p. 2. assert. 11. num. 166. & sing. 99. vers. Inquisitores, Azeued. ad Curiam Pisan. lib. 4. cap. 6. num. 116. Penia in direct. Inquisit. p. 3. scbol. 132. Cened. d. collect. 27. n. 2. Farinac. d. q. 185. S. 12. n. 192. & seq.*

9 **Poenam vnà cum Prælati, &c.** Notatur ad hoc quod ex iusta causa possunt Inquisitores hæreticæ prauitatis, & Episcopi minuere poenas etiam post sententiam, vt per *Clar. S. heresi num. 8. Mench. illustr. cap. 31. num. 3. Penia in direct. Inquisitor. par. 2. q. 47. scbol. 72.*

10 **Priuandi præterea, &c.** Notatur ad hoc quod hæretici priuati sunt ipso iure à die commissi criminis omnibus beneficijs ecclesiasticis ante heresim adepti, vt per *Cou. lib. 2. vari. cap. 8. num. 4. Penia in direct. Inquisit. par. 3. commento 168. Flamin. Paris. de resignatio. benefic. lib. 3. quæst. 1. num. 31. & 32. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 129. num. 3. Pet. de Ledesma in sum. par. 2. tract. 1. cap. 4. conclus. 14. Azori in sit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 13. quæst. 3. & 8. & par. 2. lib. 7. cap. 17. in princip. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. glos. 15. num. 65. Farinac. fragment. crimin. par. 1. lib. C. num. 335. cum sequent. Sancb. in precepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 26. nu. 5. cum sequentib. Anton. Ricciol. de iure personarum*

extra gremium Eccles. exissent. lib. 5. cap. 19. n. 8
latè *Farin. de h̄eresi quest. 189. §. 4. num. 69.*
cum multis sequentib.

11 Sed potius à suo Iudice puniendos.

Notatur ad hoc quòd punitur Episcopus con-
ferens scienter beneficium h̄retico, aut h̄re-
ticorum fautoribus, vt per *Lambertin. de*
irepatron. lib. 2. part. 1. q. 6. art. 6. Peni. in di-
rect. Inquisit. p. 3. commento 162. vers. secunda
vero assertio, Riccioli. dict. lib. 5. c. 19. n. 5.

S V M M A R I V M.

- 1 *Christiani ad Iudaismum transeuntes, & re-*
deuntes h̄retici reputantur.
- 2 *Iudæi sponte facti Christiani si à Fide aposta-*
tantes redeunt ad Iudaismum, reputantur h̄re-
tici, & cõtra illos vti h̄reticos proceditur.
- 3 *Iudæi facti Christiani dum erant infantes si*
ad Iudaismum redeunt, h̄retici reputan-
tur, nec excusantur ex eo quòd ignorantes,
& infantes Baptisma susceperunt.
- 4 *Iudæi facti Christiani non sponte, sed coacte si*
ad Iudaismum redeant non excusantur,
nisi coactio fuerit præcisa, & absoluta.
- 5 *Iudæi, & infideles receptatores, fautores, &*
defensores Christianorum ad Iudaismum
transeuntium, vel redeuntium puniuntur
adinftar receptatorum, & defensorum
h̄reticorum.
- 6 *Iudæus in testimonium admittitur contra*
Christianum quando agitur de illo conuin-
cendo reuersum fuisse ad infidelitatem.
- 7 *H̄retici testimonium admittitur contra alios*
h̄reticos.

Cap. Contra Christianos. XII.

- 1 **C**hristiani, qui transeunt, vel redeunt ad
Iudaismum, licet in infantia fuerint
baptizati, vel metu mortis, non tamen absolu-
tè, & præcisè coacti, veniunt tanquam h̄retici
puniendi, si sint cõfessi, vel per Christianos,
vel per luos conuicti, & contra talium
fautores, receptatores, & defensores est pro-
cedendum sicut contra fautores, receptatores,
& defensores h̄reticorum. Colligunt ex
Ordinar. Archidiacon. Geminian. Ioann. Andr.
Anchar. Domin. Monach. Francb. Viuian. in
rationali lib. 5. pag. 97. *Alagona in compend.*
pag. 654. remissiuè Ximen. in concord. part. 2.
- 2 *Qui ad ritum redierint Iudæorum, &c.*

Notatur ad hoc quòd Iudæi sponte facti Chri-
stiani si à Fide apostatantes redeunt ad Iu-
daismum, reputantur h̄retici, & contra illos
vti h̄reticos proceditur, vt per *Simanch. de*
Cathol. instit. tit. 35. num. 12. & in enchirid. tit.
17. num. 3. Gundisal. in tract. de h̄retico. q. 5. nu.
8. Eymer. in direct. Inquisit. part. 2. q. 44. n. 1.
& num. 4. vbi Penia comment. 69. vers. ac de
his, Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 10. nu. 21.
& cap. 15. num. 1. Farinac. de h̄eresi quest. 178.
§. 6. num. 136.

3 Etiam si huiusmodi redeuntes dum

erant infantes, &c. Notatur ad hoc
quòd Iudæi facti
Christiani dum erant infantes si ad Iudaismum
redeunt, h̄retici reputantur, nec excusantur
ex eo quòd ignorantes, & infantes Baptisma
susceperint, vt per *Syluest. in summa verbo h̄-*
reticus §. 2. num. 4. vers. secundum, Penia ad
Eymer. in direct. Inquisit. part. 2. q. 44. com.
69. vers. iamque, vbi subdit mitius esse agen-
dum cum Iudæis infantibus factis Christianis,
quàm cum baptizatis in maiori ætate, refert
Farin. d. q. 178. §. 6. num. 140.

4 Etiam si huiusmodi redeuntes mortis

metu, &c. Notatur ad hoc quòd Iudæi fa-
cti Christiani, non sponte, sed
coactè si ad Iudaismum redeant, non excusan-
tur, nisi coactio fuerit præcisa, & absoluta, se-
cus si non præcisa, & absoluta, sed conditiona-
lis, vt per *Syluest. d. verbo h̄reticus §. 2. num. 4.*
vers. secundum, Decian. d. lib. 5. cap. 10. n. 21. &
cap. 40. num. 6. vers. 6. Penia vbi proxime,
Farin. d. quest. 178. num. 141.

5 Et sicut contra fautores, &c.

Notatur ad hoc quòd Iudæi, & infideles, & re-
ceptatores, fautores, & defensores Christiano-
rum ad Iudaismum transeuntium, vel redeun-
tium puniuntur adinftar receptatorum, fauto-
rum, & defensorum h̄reticorum, vt per *Hip-*
pol. Rimin. cons. crim. diuers. 83. num. 4. lib. 2.
Rois de h̄ret. par. 1. nu. 557. cum seqq. Decian.
d. lib. 5. cap. 22. num. 16. & 17. Azori. instit.
moral. par. 1. lib. 7. cap. 22. q. 12. Eymer. part. 2.
q. 44. n. 2. & 3. Farin. d. q. 178. n. 143.

6 Seu Iudæos conuicti.

Colligunt ex tex. Iu-
dæum in testimo-
nium admitti contra Christianum quando
agitur de illo conuincedo reuersum esse ad
infidelitatem, vt per *Felin. nu. 2. & Misfing.*
num. 3. in cap. Iudæi, de sessibus in Decretal.
Simanch.

Simanch. de Cathol. institut. cap. 64. num. 42. Mascard. de probat. concl. 857. num. 9. & 10. Sanctiar. de hæresi cap. 38. dub. unic. num. 17. Ratio est quia cum per transitum ad ritus Iudaicos Christianus baptizatus transiens dicatur esse infidelis iuxta resoluta per *D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 5. & q. 11. art. 1.* & infidelis contra alium infidelem à testimonio non repellatur, vt latè dixi in *collect. ad d. cap. Iudas*, merito effectum est, vt in specie huius text. Iudæi testes esse possint cõtra Christianos ad ritus Iudæorum reuertentes. Confirmatur hæc explicatio ex eo quia licet crimen apostasiæ grauissimum sit, & vti tale maximum inferens præiudicium illi, qui accusatur propter infamiam, bonorum confiscationem, & alias poenas, quæ timeti possunt, nihilominus tamè tale crimen, vt plurimum, occultè, & cum alijs similibus delinquentibus fieri solet, ac proinde fati consonum seu consentaneum rationi lex putauit esse vt neglecto particulari iudicio propter bonũ publicum, quod illi particulari antepositur, Iudæi aliàs inhabiles ad prædictũ testimonium ferendum habilitarentur, vt sic facilius, & melius crimen apostasiæ detegatur, prout in crimine læsæ maiestatis agnoscit *Mascard. de probat. concl. 857. num. 9.*

7 His consequens est etiam in præsentì sic explicatum procedere etiam in hæreticis, contra quos alij hæretici in testimonium admitti debent, constat siquidem in hoc casu agi de causâ hominis infidelis iuxta *sex. in c. 1. sup. de hæres. ac subinde nil mirum si contra illum alius infidelis testis esse possit iuxta *sex. in c. si hæreticus, in princip. 2. q. 7.* Accedit quod hæreticus testis vt plurimum tanquam socius delinquentis deponit, qui quidem socius, licet illius testimonium reprobetur, in causa tamen hæresis ad testificandum admittitur, vt probat *sex. in cap. in fidei fauorem, hoc eod. tit. & lib. 2.**

8 In glos. [Procedendum] Vide *Tiraq. de retrac. lig. 8. 1. glos. 14. num. 102. & in l. si vnquam in præfas. num. 119. C. de reuocand. donat.*

S V M M A R I V M.

- 1 Dotes vxorum innocentes non confiscantur propter hæresim maritorum, & num. 2.
- 3 Pœna huius *sex.* an extendatur ad alia bona ultra dotes, ostenditur.
- 4 Dotes ob hæresim vxorum confiscari possunt.
- 5 Matrimonium inter Christianum, & hæreticum an, & quando sit validũ, remissiuè.
- 6 Catholicus vtr̃ Matrimonium scienter cum

hæretica contrahens non incurrit pœnam amissionis bonorum.

- 7 Vxor contrahens Matrimonium scienter cum viro hæretico priuatur dote, & applicatur fisco.
- 8 Matrimonij tempore si maritus erat Catholicus, postea vero in crimen hæresis incidit, tunc dos seu alia quæcumq; bona vxoris Catholica non confiscantur.
- 9 Mulier contrahens Matrimonium cum hæretico ignorans illum esse hæreticum, non amittit dotem suam quamvis post contractum Matrimonium cognoscat maritum esse hæreticum.
- 10 Leges, & Canones punientes incestas nuptias locum habent vbi ab initio scienter contracta fuerunt.
- 11 Ignorans præsumitur quod quis Matrimonium contraxerit cum hæretico.

Cap. Decreuit. XIV.

1 Catholicorum vxorum dotes non confiscantur propter hæresim maritorum, si quando contraxerunt Matrimonium nesciebant illos esse hæreticos. Colligunt ex *Ordin. Archid. Gemm. 16. Audr. Anchar. Domin. Monach. Francb. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 98. Alagon. in compend. pag. 654. remissiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Repet. Inquisit. verbo dotes, Simanch. de Cathol. instit. tit. 9. num. 66. cum seqq. & tit. 40. n. 24. Villadieg. de hæretic. q. 15. nu. 9. Lanch. eod. tract. cap. 25. ad finem, vbi Campeg. in addit. lit. A. Quanter. in quest. criminal. cap. 1. nu. 22. vers. aut contraxit ignoranter, & nu. 24. vers. aut mulier ignorabat maritum, Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 2. §. 2. in princip. Perez l. 1. vers. vltierius dubitatur, tit. 1. lib. 1. Ordinar. pag. 2. Hieron. Portoles de consor. lib. 3. cap. 37. à num. 18. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum, & vxor. §. 66. num. 23. cum seqq. Corduba de Lara in l. si quis à liberis §. si quis ex bis num. 48. ff. de liberis agnos. Pemia in direct. Inquisit. part. 3. scbol. 153. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 45. num. 10. Sanch. in præcepta. Dealogi lib. 2. cap. 17. nu. 3. cum seqq. Sanctiar. de hæresi cap. 9. dub. 3. num. 11. Cened. ad Sextum collect. 13. num. 2. Farin. in praxi crimin. par. 1. q. 25. nu. 11. cum seqq. & de hæresi q. 190. §. 3. num. 43. vbi num. 44. cum seqq. ampliatur ad bona paraphernalia vxoris ad donationes propter nuptias, ad quæ sita ab vxore constant*

te Ma-

re Matrimonio, & ad res donatas vxori à con-
fanguineis viri, nisi expresse fuerit tempore
donationis dictum, vt marito acquiratur. Ve-
rum *Sanch. d. cap. 17. num. 22.* obseruat non
esse ritum extendere pœnam huius rex. ad
alia bona, qui in dote tantum agit, in qua
est maior ratio, cum fuerit causa contrahendi,
& cuius intuitu Matrimonium cum hæretico
celebratum est, & ita conueniens fuit vt vxor
in illius amissione puniretur, quæ ratio ces-
sat in bonis paraphernalibus, quæ sunt extra
dotem, & in alijs bonis, quæ postea constante
Matrimonio ex accidenti acquisita sunt, nec
fuerunt causa Matrimonij turpiter contracti,
sequitur *Sanch. d. cap. 9. dub. 3. nu. 14.*

4 Propter hæresim maritorum.

Ob hæresim ta-
men earumdem vxorum dotes confiscari posse
resolunt *Cou. de sponsal. p. 2. c. 7. §. 5. nu. 5. Si-
manch. de Cathol. instit. c. 9. à nu. 87. Gom. l. 78.
Tauri à princ. Clar. S. fi. q. 78. n. 1. D. Barbof. in
l. si constante S. fin. in princip. ff. soluto matrim.
Sanch. d. cap. 17. num. 25. cum seqq. vbi num. 3.* v
post alios, quos refert, subdit hoc casu dotes
confiscationem statim & absolutè fieri, nec
relinquendam viro ad vitam vxoris fruendi-
dam ad sustinenda onera Matrimonij.

5 Nisi forte mulieres, &c.

inter Christia-
num, & hæreticum an, & quando sit validum?
Vide *Nau. in man. cap. 22. num. 49. vers. tertio.
Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 4. nu. 12. vers.
quarto matrimonium, Cou. de sponsal. part. 2.
cap. 6. §. 11. num. 4. Roias sing. 128. Simanch. de
Cathol. institut. tit. 40. num. 17. cum seqq. Moz.
de contract. tit. de matrimon. S. qui possunt con-
trahere Matrim. nu. 27. Petr. Bollo in œconom.
Canon. class. 2. cap. 4. §. 7. vers. disparitas cul-
tus, Matien. in rub. tit. 1. glos. 1. num. 16. l. 1. lib. 5.
noue Recopil. Cened. ad Sexum collect. 13. num.
3. Ludou. Beia respons. casuum Conscient. par. 4.
casu 30. Azori. instit. moral. p. 1. c. 11. q. 5. & p. 2.
lib. 5. c. 2. g. 2. Sanch. de Matrim. lib. 10. disp. 15.
remissiue Farin. de hæresi q. 190. num. 51.*

6 Mulieres ipsæ, &c.

Ergo non viri, quia
quamuis vir, &
vxor sint correlatiua, & dispositum in vno cor-
relatiuorum censetur etiam in alio dispositu-
m iuxta l. 1. C. de cupress. lib. 10. id tamen ob-
tinet quando in vtroque datur. eadem ratio,
secus si diuersa vigeat, vt in hoc casu, & ideo
virum Catholicum Matrimonium scienter
cum hæretica contrahentem non incurrere
similem pœnã amissionis bonorum resolunt

Sanch. d. c. 17. n. 23. & Sanct. d. c. 19. dub. 3. n. 13

7 Quos hæreticos, &c.

Notatur ad hoc
quod si vxor
scienter contraxit Matrimonium cum viro
hæretico; tunc in delicti pœnã priuatur dote, &
applicatur fisco, vt per *Peniã in direct. Inquisit.
p. 3. cõmẽto 160. Sol. in 4. dist. 39. ar. fin. in princ.
Palat. in repet. s. per vestras, de donat. inter vi-
rum §. 9. n. 11. cum seqq. Simanch. de Cathol. in-
stit. cap. 9. num. 73. Sanch. d. cap. 17. à nu. 17.*

8 Tunc sciebant.

Ergo si tempore Ma-
trimonij maritus erat
Catholicus, postea vero in crimen hæresis in-
cidit, tunc dos, seu alia quæcunque bona vxor
Catholicæ non confiscantur, vt docent
*Palat. in repet. d. rub. §. 66. num. 23. Simanch.
de Cathol. instit. cap. 9. num. 66. Segura de bonis
lucratis num. 13. & à nu. 243. Cou. lib. 2. vari.
cap. 8. num. 2. & 7. Clar. S. fin. q. 78. num. 15.
Cabed. Lusit. decif. 183. nu. 8. pars. 1. latè Sanch.
d. cap. 17. à num. 1. vsque ad num. 16. vbi n. 17.
subdit cum glos. hic verbo, tunc, quod exigitur
vt vxor tempore contractus sciat virum esse
hæreticum ad hoc vt in delicti pœnã eius
dos publicetur, secus si postea sciret.*

9 In glos. [Tunc] ibi (ergo si tunc ignorabant licet postea sciaerint non habet locum pœna, etc.)

Notatur ad hoc quod fœmina contrahens
Matrimonium cum hæretico ignorans illum
esse hæreticum, non amittit dotem suam quã-
uis post contractum Matrimonium cognoscat
maritum esse hæreticum, vt per *Franc. num. 2.
Gemin. etiam num. 2. Io. Andr. Dom. & Anch.
in fine hic, Peniã in direct. Inquis. part. 3. com-
ment. 160. vers. in hac tractatione, Lgli. Zeeb. in
sum. tit. de Vide rub. de hæresi cap. 11. nu. 16. vers.
quarto ampliat, Farin. de hæresi q. 190. §. 3.
n. 52. Sanch. in simili tract. c. 19. dub. 3. n. 16.*

nam Leges punientes incestas nuptias, & etiã
Canones locum habent vbi ab initio scienter
contractæ fuerunt, secus tamen si ab initio bona
fide contractis nuptijs postea detecto im-
pedimento vir & fœmina in eodem coniugali
cõtractu perseverant, vt per *Cou. de sponsal. p. 2.
c. 6. §. 8. n. 19. Duen. reg. 150. vers. secundo limita.*

In ead. glos. ibi (presumuntur autem igno-
rare nisi probentur scire) Notatur ad hoc quod
in dubio presumitur quod ignorans contra-
xerit cum hæretico, & ad fîscum volentem vt
dos publicetur, pertinet probare quod scien-
ter contraxerit, vt per *Syluest. in summa ver-
bo hæreticus §. 1. num. 13. Repert. Inquisit. in
verbo dotes vers. primo, Farin. num. 53. & San-
ctar. num. 16. proxime citatis locis.*

S V M M A R I V M.

- 1 Filij hæreticorum usque ad secundam lineam paternam, ad primam vero maternam, sunt inhabiles ad beneficium ecclesiasticum, vel officium seculare si patres ante mortem Ecclesie reincorporati non fuerint, & num. 2.
- 3 Intellige tam de natis post hæresim, quam etiam de natis ante hæresim patris.
- 4 Generationis appellatione comprehenduntur filia famina, & nepotes.
- 5 Sententia condemnans parentes hæreticos non exigitur, ut filij, ac nepotes incurrant pœnas irregularitatis, ac inhabilitatis ad beneficia.
- 6 Status loquens de nepotibus hæreticorum, seu reconciliatorum non habet locum in reconciliato sponte confesso promissa sibi venia.
- 7 Hæresis ascendendum non nocet descendens, quandocunque illi ascendentes fuerint Ecclesie reincorporati.
- 8 Filij hæretici penitentis, & ad Fidem redeuntis non priuantur beneficijs, nec ad alia obtinenda inhabiles redduntur.
- 9 Status inhabilitans filios hæreticorum ad beneficia comprehendit filios hæretici, etiam penitentis, & ad Fidem redeuntis.
- 10 Filij hæretici relapsi, & traditi Curie seculari sunt inhabiles ad beneficia ecclesiastica, & officia, quamvis ille peniteat, & cedat Catholicus.
- 11 Pœna contra filios hæreticorum à Iure Statuta locum habent propter hæresim matris.
- 12 Filius non debet portare arma familia matris, sed paternæ.
- 13 Masculinum concipit femininum in materia poenali, & odiosa.
- 14 Pœna omnes contra hæreticos, eorumque fautores, &c. statuta, habent locum etiam in quibuscunque filijs, etiam illegitimis, & spurijs.

Cap. Statutum . XV.

Filij hæreticorum, credentium, receptorum, defensorum, & fautorum, ex paterna linea usque ad secundum gradum, ex materna usque ad primum non possunt habere beneficia, vel officia, & intelligitur quando parentes ut tales, id est hæretici, mortui sunt, secus quando constat eos fuisse emendatos, & reincorporatos Ecclesie, & ad mandatum

Ecclesie poenitentiam pro culpa egisse, vel paratos ad eam recipendam fuisse. Colligunt ex Ordin. *Lopus Abbas, Archid. Gemin. lo. Andr. Ansb. Domin. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 98. Alagon. in compendio pag. 654. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. defumunt *Anton. Gomez tom. 3. var. cap. 2. nu. 4. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 45. num. 5. in fin. vers. & hoc intellige, Molin. de iustis. tom. 3. disp. 658. num. 19. vers. filij tamen, Azor. in fin. moral. par. 1. lib. 8. cap. 13. post q. 8. in poena 8. hæreticorum, & par. 2. lib. 6. cap. 4. in princip. Soar. tom. 5. de censur. disp. 43. sect. 3. num. 1. Farinac. fragment. crimin. par. 1. lit. C. num. 350. & de hæresi q. 191. num. 12. Sancti. in simili tract. cap. 34. num. 12. Sanchez in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 37. num. 2. cum seqq.*

3 *Ipforumq; filij.* Intellige tam de natis post hæresim, quam etiam de natis ante hæresim patris, ut tenent *Perez tit. 7. lib. 8. Ordin. pag. 197. Menoch. de presump. lib. 5. præf. 33. num. 24. Farin. in tract. de hæresi q. 91. §. 2. num. 57. & 58. censuit Rot. in Conchen. pensioni 9. Martij 1598. coram Peregrino, ubi argumentis contrariæ partis sigillatim respondet, prout eam refert Ricciol. de iure personarum extra gremium Ecclesie existens. lib. 5. cap. 30. num. 27.*

4 *Usque ad secundam generationem.*

Ergo generationis appellatione comprehenduntur filia foeminae, & nepotes, ut per *Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glof. 9. num. 241. Menoch. de presump. lib. 4. presump. 84. nu. 26. & conf. 331. num. 12. Cald. Pereira de possess. eligendi cap. 15. num. 27. & 28. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori eccles. decis. 127. num. 5. in prima editione.*

5 *Qui tales esse, vel tales esse decessisse probantur.*

Ergo non exigitur sententia condemnans parentes hæreticos, ut filij, ac nepotes incurrant pœnas irregularitatis, & inhabilitatis ad beneficia, sed satis esset si vel per euidentiali facti, vel per propria confessionem parentum in iudicio constet parentes fuisse hæreticos, vel fautores, defensores, aut receptatores hæreticorum, ut per *Soar. tom. 5. de censur. disp. 43. sect. 3. num. 2. Sayr. de censur. lib. 6. cap. 10. num. 40. Sancti. de hæresi c. 34. dub. 2. nu. 13. Sanchez in præcep. Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 27. nu. 28.*

6 *Quos emendatos esse confiterit, &c.*

Notatur ad hoc quòd statutum loquens de nepotibus hæreticorum, seu reconciliatorum, non habet locum in reconciliato sponte confesso promissa sibi venia, vt per *Pus. decif. 526. lib. 2.* Nam hæresis ascendendum non nocet descendentes quandocumque illi ascendentes fuerint Ecclesiæ reincorporati, vt citato hoc text. censuit *Rota in Colimbrien. Canonizatus 13. Iunij 1616. coram Card. Sacrato*, vbi etiam fuit dictum non esse faciendam distinctionem inter sponte confesum, & condemnatum, de qua *Caputaquen. decif. 69. nu. 6. par. 2.* & eadem *Rot. decif. 105. par. 3. lib. 2. diuersi*, qui loquuntur in terminis statuti Ecclesiæ Hispalen. inhabilitatis nepotes reconciliatorum, & concludit statutum esse intelligendum strictè, & sic de nepotibus tantum illorum, qui fuerunt reconciliati post condemnationem, quapropter dictæ decisiones coarctant statutum Hispalen. emanatum contra descendentes reconciliatorum, non autem ampliant poenas Iuris communis cõtra eosdem.

8 Vnde filius hæretici pœnitentis, & ad Fidem redeuntis non priuatur beneficijs, nec ad alia obtinenda inhabilis redditur, etiam si eorum parentes ante peractam pœnitentiam obierint, dummodo tamen parati essent ad eam recipiendam, resoluunt *Carrer. de hæretic. num. 241. vers. limita nisi pater*, *Gundifalu. eodem tractat. q. 23. Paris. conf. 2. nu. 185. lib. 4. Surd. conf. 368. num. 14. Didac. Quamter. in quæst. crimin. tit. de hæretic. cap. 1. num. 11. vers. quod supradictum est*, *Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 45. num. 5. vers. limita tertio*, *Sanct. d. lib. 2. cap. 27. num. 26. Ricciul. d. lib. 5. cap. 30. nu. 41. vbi etiam post Verall. decif. 969. num. 7. par. 2. subdit illos tamen comprehendit sub statuto inhabilitante filios hæreticorum ad beneficia*, *Farinac. de hæresi quæst. 191. §. 2. num. 64.*

10 Vtrum autem pœna, de qua in hoc text. & alibi, locum habeant in filijs hæretici relapsi, & traditi Curie seculari, qui tamen pœnituit, & decessit Catholicus? Ex dictis videbatur dicendum talium filios pœnas huiusmodi effugere, quod tanquam æquius probant hic *Ioan. Andr. & Gemin. in §. hoc sane num. 2. vers. dicit*, *Repert. Inquist. verbo filij §. nunc*, *Alphons. Monialu. ad leges Castellæ l. 2. tit. 26. par. 7. vers. est ergo conclusio*, *Surd. conclus. 346. num. 24.* & alij citati per *Sanctarel. de hæresi cap. 34. dub. 2. num. 17. in princip.* Verum licet

hæc sententia probabilitate non careat, contraria tamen receptor est, illamque expressè tenent in præsentii *Anchar. nu. 1. in fine*, *Ioan. Andr. num. 5. & Franc. num. 4. vers. in glos. verbo reincorporatus*, *Simanch. de Castol. in fuisit. tit. 29. num. 17. vers. sed re attentius perpenfa*, *Durfas. conf. 289. num. 16. & seq. lib. 3. Penia in direct. Inquist. par. 3. q. 115. vers. circa secundum*, & vers. quamuis prior, *Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 45. num. 3. vers. amplia etiam si parentes*, *Azor. in sist. moral. part. 1. lib. 8. cap. 13. q. 8. in 8. hæreticorum pœna*, & vers. quod autem, & par. 2. lib. 6. cap. 4. q. 3. vers. dubia etiam quæst. *Soar. de censur. tom. 5. disp. 43. sect. 3. num. 4. Aul. in simili tract. par. 7. disp. 4. dub. 3. Farinac. d. q. 191. num. 65. Par. ram. de origine §. Inquisitionis lib. 3. q. 9. num. 209. Sanct. d. lib. 2. cap. 27. num. 23. Ricciul. d. lib. 5. cap. 30. num. 32. cum seq. id probantes ex hoc text. vbi ad dictum effectum duo requiruntur, nempe quod pater fuerit emendatus, & reincorporatus Ecclesiæ vnitate, at relapsus non potest dici reincorporatus, quia Ecclesia illi denegat audientiam, cap. super eo, hoc eodem tit.*

11 In glos. [Inane] ibi (item si mulier aliqua est hæretica, &c.) Notatur ad hoc quòd pœnæ contra filios hæreticorum à lute statuto locum habent propter hæresim matris, vt per *Zanch. in tract. de hæretic. cap. 28. num. 8. & 10. Decian. d. lib. 5. cap. 45. num. 3. & 5. Ricciul. dicto cap. 30. num. 29. Farinac. de hæresi quæst. 191. num. 63.*

12 Notatur etiam ad hoc quòd filius non debet portare arma familiæ maternæ, sed paternæ, vt per *Tiraq. de nobilit. cap. 18. nu. 21.*

13 In ead. glos. vbi (Cum mulier committit, &c.) Notatur ad hoc quòd in materia pœnali, & odiosa masculinum concipit foemininum, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 9. num. 213. Card. Mantie. de coniectur. vltim. volum. lib. 6. tit. 7. num. 18. Franc. Molin. de ritu nuptiar. lib. 3. q. 16. à princip.*

14 In glos. [Volumus] ibi (an filij illegitimi includantur hac prohibitione, &c.) Notatur ad hoc quòd pœnæ omnes contra hæreticos, eorumque fautores, defensores, & receptatores statuta habent locum etiam in quibusvis filijs illegitimis, & spurij, vt docent in præsentii *Ioan. Andr. sub num. 4. Anchar. num. 2. Franc. num. 4. Gemi. etiam num. 4. Cou. var. lib. 1. cap. 8. num. 3. Menoch. de preiumpt. lib. 5. præf. 33. num. 11. Surd. conf. 386. num. 6. Soar. tom. 5. de censuris disp. 43. sect. 3. num. 11. Surd.*

Surd. conf. 386. num. 6. Saar. tom. 9. de censuris disp. 43. sect. 3. num. 2. Iacob. de Grass. in aur. decis. lib. 2. cap. 11. num. 19. Azor. d. q. 8. in 8. hereticorum poena, & par. 2. lib. 6. cap. 4. q. 3. Sanch. d. lib. 2. cap. 27. num. 1. Riccini. d. lib. 5. cap. 30. num. 1. cum seqq. vbi à num. 7. disputat quid dicendum de filiis adoptiuis, Sanch. d. de heresi cap. 36. dub. 1. num. 5. vbi num. seq. de filiis etiam adoptiuis, Farinac. in simili tract. q. 191. num. 54.

S Y M M A R I U M.

- 1 Inquisitor Papa super heresi sine speciali mandato non inquirat contra Episcopum, sed solum culpabilem sciveris, nunciabit Papa, & num. 2.
- 3 Causa heresis in Episcopo reservatur Sedi Apost.
- 4 Episcopi electi, & confirmati quamvis nondum consecrati causa heresis reservatur Sedi Apost.
- 5 Inquisitor contra Episcopum hereticum illo tantum casu procedere poterit quando sic procedendi potestas ipsi à Papa fuerit expressè concessa.
- 6 Inquisitores debent habita notitia de heresi alicuius Episcopi illam Papæ nunciare.
- 7 Episcopi, & alij Prælati inferiores debent nunciare Papa hereses, & hereticos, qui sunt in territorijs suis.
- 8 Dicitio, expressè, requirit expressam mentionem, non autem quæ deprehenditur ex verbis quantumcunque generalibus.
- 9 Expressum aliquando dicitur quod continetur sub generalitate verborum.
- 10 Commissio specialis procedendi contra Episcopum Inquisitori facta, debet provenire ab ipsa Sede Apost.
- 11 Inquisitor potest de heresi Episcopi cognoscere, ut mittat negotium instructum ad Papam.

Cap. Inquisitores. XV.

Inquisitor deputatus à Sede Apost. vel ab alio non potest inquirere de heresi, vel procedere contra Episcopos nisi in litteris commissionis Sedis Apost. expressè ponatur. Si tamen Inquisitor sciverit, vel inveniit Episcopum, vel eo superiorem commississe crimen heresis, aut esse diffamatos, vel suspectos de hoc, tenetur denunciare Sedi Apost. Colligunt ex Ordinax Archid. Geminian. Joam. Andr. Anch. Domin. Monach.

Francb. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 99. Alagon. in compendio pag. 655. remissive Ximen. in concordans. par. 1. & 2.

- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desuntunt Locat. in opere iudic. verbo Episcopus, Villadieg. de heretic. q. 7. num. 15. Simanch. de Catbol. insitut. tit. 2. num. 7. Roias. sing. 55. num. 2. Penia in direct. Inquisit. par. 3. commento 76. Henric. in sum. lib. 13. cap. 55. S. 2. lit. P. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 81. arti. 1. Idor. Moscon. de maiestate militantis Ecclesie par. 1. cap. 11. de Inquisit. pag. 77. vers. item ne procedant, Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 21. num. 5. & cap. 23. num. 2. Farinac. de heresi q. 186. S. 5. à num. 114. vbi num. 119. limitat quomodo Episcopus esset suspectus de fuga, & num. 120. pariter limitat quando Episcopus aliquid in manifestum Fidei detrimentum, & fidelium perniciem moliretur, quia tunc potest capi, & custodiri donec Summus Pont. certior redderetur, Molin. de Iustit. tract. 5. disp. 28. num. 19. Farinac. de heresi q. 186. num. 113. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 112. num. 14. Illustriss. D. meus Roderic. à Cunha de Confessoribus sollicitantibus mulieres in Confessione q. 12. num. 6.
- 3 Vnde cautam heresim in Episcopo reservari Sedi Apost. statuit etiam Concil. Tridentin. sess. 24. de reform. cap. 5. & per illud tenent Penia d. par. 3. commento 77. & Fr. Emman. d. arti. 1. vers. advertendum tamen. Et procedere etiam si Episcopus sit titularis post Molin. d. disp. 28. num. 19. obseruat Illustriss. D. meus Roderic. à Cunha d. q. 12. num. 7. in princip. vbi num. 11. subdit pariter procedere in Episcopis electis, & confirmatis, licet nondum consecratis, per ea quæ tradunt Molin. dicta disput. 28. num. 19. & Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 2. num. 11.

5 Nisi in litteris, &c. Notatur ad hoc quod Inquisitor contra Episcopum hereticum illo tantum casu procedere poterit quando sic procedendi potestas ipsi à Papa fuerit expressè concessa in tantum quod sub commissione, seu delegatione facta procedendi contra quasunque personas cuiuscunque dignitatis, & quibuscunque generalibus verbis concepta, Episcopi non comprehendantur, nisi expressè, & specialiter de Episcopis facta fuerit mentio, ut per Gondisalv. in tract. de heret. q. 7. num. 15. Carrer. in simili tract. num. 74. vers. nisi specialiter, Simanch. in encbirid. tit. 8. nu. 1. Decian.

Decian. d. lib. 5. cap. 20. num. 5. Farinac. d. d. l. 1. quest. 186. §. 5. num. 117.

6 *Toncantur Sedi Apost. nunciare.*

Notatur ad hoc quòd licet Inquisitores non possint contra Episcopum pro hæresi procedere; debent tamen habita notitia de hæresi alicuius Episcopi illam Papæ nunciare, vt per *Simanch. d. tit. 2. §. nu. 7. & 10. Lanchin. de hæresib. cap. 8. num. 9. vers. sed possunt, Carrer. in simoniacis. nu. 7. 4. Petr. Greg. syntagm. lib. 37. cap. 9. num. 3. vers. in persona.* Decian. d. lib. 5. cap. 2. in nam. 3. vers. licet quando, Farin. d. q. 186. §. 5. num. 121. Episcopi etiam, & alij

Prælati inferiores debent nunciare Papæ hæreticos, & hæreticos, qui sunt in territorijs suis, vt per *Nau. consil. de for. comp. in antiq.*

8 In glōf. [Expressè.] Notatur ad hoc quòd dicta expressè, requirit expressam mentionem non autem quæ comprehenditur ex verbis, quântuncunque generalibus, vt docet *Cobed. Lusit. decis. 12. num. 7. par. 2. licet aliàs dicatur*

9 expressum, quod continetur sub generalitate verborum, vt per *Flamin. Paris. de resignat. hæresib. lib. 6. q. 2. num. 54. & lib. 8. q. 10. num. 23. Brunor. à Sole in locis communib. verbo expressum 4. Flores de Menia var. lib. 2. q. 21. nu. 26.*

10 In glōf. [Apostolicæ] ibi (*ab alio quàm à Papa, &c.*) Notatur ad hoc quòd specialis commissio procedendi contra Episcopum Inquisitori facta debet provenire ab ipsa Sede Apost. non autem ab alio superiore, Farin. d. q. 186. §. 5. num. 117. in fine.

11 In ead. glōf. ibi (*Etiam vs instructam remittant causam, &c.*) Contra hanc glōf. tenet communis quod Inquisitor potest de hæresi Episcopi cognoscere vt mittat negotium instructum ad Papam, ita *Simanch. de Cathol. inssit. tit. 2. §. num. 8. & in enchirid. tit. 8. nu. 2. Penia ad direct. Inquis. par. 3. q. 27. comment. 76. vers. monendi tamen sumus, Decian. d. lib. 5. cap. 2. §. nu. 2. Farin. d. q. 186. §. 5. nu. 116.*

S V M M A R I V M.

- 1 Ordinarijs non derogatur super processu hæreticorum licet Papa generaliter alteri deleget, & super eodem factio Episcopus, & Inquisitor possunt procedere communiter, vel diuisim, vel proferre sententiam, in qua si discordent debent Papæ referre.
- 2 Episcopi qualitercunque procedant in causa hæresis debent seruare modum Inquisitoribus impositum.

3 Potestas ampla, quam Episcopi de Iure communi habebant ad cognoscendum de criminibus hæresis, restricta est hodie quoad forum exterius ad Tribunal S. Officij.

4 Inquisitores contra hæreticam prauitatem sunt Iudices delegati, & non Ordinarij, si attendamus primariam eorum inquisitionem, vt num. 10.

5 Ordinarius Index dicitur ille, qui iure suo officij dignitatis, vel magistratus iurisdictioni, se iuridicando præbet.

6 Inquisitores non habent iurisdictionem principaliter ratione officij, cui illa ad hæret, sed magis eam obtinent vt speciali commissione, seu delegatione.

7 Ordinaria censetur iurisdictione, qua à lege, vel à Principe ad vniuersitatem causarum, vel ad certum genus causarum alicui vniuersaliter committitur.

8 Verba auctoritate Apost. procedat, indicant iurisdictionem commissam esse delegatam, & num. 9.

11 Inquisitores contra hæreticam prauitatem hodie possunt dici Ordinarij.

12 Inquisitores in Regnis Hispaniarum immediatè à Summo Pont. iurisdictionem accipiunt, mediante sola nominatione facta personarum per inquisitionem generalem ex commissione Pontificis sibi indulta.

13 Iurisdictione Inquisitoribus delegata non præiudicat iurisdictioni Episcopi cum concessa concessa tamulatiue, non prauatiue.

14 Inquisitor, & Episcopus in crimine hæresis, & in eadem causa, eodemque facto possunt in simul diuisim, vel coniuictim procedere.

15 Inquisitor, & Episcopus discordantibus in prolatione sententia, seu in alia actu, quem quisque solus expedire non potest, debent Sedem Apost. consulere.

Cap. Per hoc. XVII.

P Apud quânto delegat generaliter negotium hæreticorum alicui in aliqua diocesi, nõ derogat Diocesano quin possit procedere in eodem negotio auctoritate Ordinaria, vel delegata si eam habet, & de eodem facto Ordinarijs, & Inquisitor communiter, vel diuisim inquirere possunt, & si diuisim procedant, tenentur inuicem communicare processus, vt veritas melius inueniatur, & nisi in tali casu alter alteri iudicauerit deserendum, sententia proferatur simul per vtrosque, & si nõ conueniunt, mittatur ad Sedem Apost.

2 Apost. negotium sufficienter instructum per vtroq; Item Episcopus siue Ordinaria siue delegata potestate procedat, seruet in procedendo illum modum, quem Inquisitores per lura communia, vel speciales cõcessiones, seu ordinationes Sedis Apost. debent seruare. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Arch. Gem. Io. And. Anch. Domin. Monac. Franch. Viuan. in ration. lib. 5. pag. 99. Alagon. in comp. pag. 655. remisiuè. Ximen. in concordans. par. 1. & 2.*

3 Potestas autem illa ampla, quã Episcopi de iure communi habebant ad cognoscendum, de crimine hæresis in vtroque foro, & in quacunque parte, & loco suarum diocesium, restricta est hodie quoad forum exterius ad tribunal & domum Sancti Officij Inquisitionis, vbi omnes Episcopi, qui sunt in districtu cuiusq; domus Inquisitionis assistunt per se, vel per suos delegatos ad decidendum causas Fidei suarum diocesium, vt docent *Marc. Anton. Genuens. in pract. Archiep. Neapol. cap. 66. Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum verbo hæresis differ. 3.*

4 Ab Apostolica Sede generaliter, &c.

Ergo Inquisitores contra hæreticam prauitatem Iudices sunt delegati, non Ordinarij, vt docent *Dec. in cap. causam nu. 10. de offic. deleg. Alciat. in rub. nu. 19. de offic. Ordin. de Smanchi de Cathol. tit. 34. num. 13. director. Inquisit. par. 3. q. 4. & ibidem Penia commento 53. Param. de origine Officij S. Inquisitionis lib. 3. q. 2. num. 37. Molin. de Iustit. tom. 6. dispus. 28. num. 1. D. Barbof. in l. cum prætor S. 1. num. 44. & num. 51. cum seqq. ff. de iudic.*

5 Non obstat quod Inquisitoribus non sine officio, magistraturæ, sed magis iure, & ratione officij Inquisitoris iurisdictione madata est, vt probat *tex. in c. ne aliqui, ibi, officium, cap. vt officium 11. cap. vt commissi, 1. 2. ibi, officij, sup. hoc eod. tit. & lib. ac proinde Iudex Ordinarius diocesis uiderit, cum talis dicatur ille, qui iure sui officij, dignitatis, vel magistratus iurisdictionis, seu iuridicando præsit, secundum *Morl. in empirio Iuris tit. 2. in prelu. nu. 88. Molin. d. tom. 6. disp. 8. n. 2. & 3. D. Barbof. in d. l. cum prætor. S. 1. à n. 15. quia respõdetur Inquisitores non habere iurisdictione, principaliter ratione officij, cui illa adhareat, nec sub illius ratione eidem datam esse, vt cõtingit in Ordinarijs, sed magis eam obtinere ex speciali commissione, seu delegatione, ratione cuius delegationis officium inquirendi, & iudicandi exercere dicuntur, sicut aliàs quilibet dele-**

gatus ratione iurisdictionis sibi delegatæ officium habere dicitur. iuxta verba *rub. de offic. & potest. Iudic. deleg. & in hoc sensu intelligenda sunt omnia lura supra citata, quæ de Inquisitoribus loquentia officij mentionem faciunt.*

7 Nec etiam obstat quod eisdem Inquisitoribus intra prouinciã, vel districtũ, ad quem lura destinati, acquiritur cognitio vniuersalis negotiorum ad Fidem pertinentium, vt ita secundum cõmunem dicantur constituti ad vniuersitatẽ causarum; vel (vt alij nec improprie loquuntur) si non ad vniuersitatem causarum, quia ad certũ, & speciale negotium hereticorum deputantur, salte contra vniuersitatẽ personarũ, nempe hæreticorũ, sunt cõstituti, ita ut eorum iurisdictione respectu personarũ vniuersalis sit, vt probat *tex. in præsent. ibi, generaliter, post alios Albert. in c. 1. q. 7. n. 6. hoc tit. Peña. d. com. 53. vers. illud tamen, & vbi ad vniuersitatem causarum, vel ad certum genus earum vniuersaliter tãtum iurisdictione à lege, seu à Principe cõmittitur, Ordinaria censetur, vt per *tex. in l. 1. vers. cũ Vrbi, ff. de off. Præf. l. Vrbi, resoluunt Menoch. de arb. lib. 1. q. 12. n. 9. D. Barbof. in l. cum prætor S. 1. à n. 37. 40. & 54. cum seqq. ff. de iud. Quia responderetur ideo Inquisitores delegatos cõferri, etiam illis hereticorũ negotiũ, & ita certum genus causarum generaliter à Papa committatur, vt insinuat *tex. in præsent. ibi, generaliter, ex eo quia in tali cõmissione adiectum requiritur, vt auctoritate Apost. procedant, & iudicet, d. c. vt officium, in princ. ibi, auctoritate Apost. & c. sup. hoc eod. tit. ac subinde succedit regula *tex. in cum aliquibus vers. nisi quod, de rescript. hoc lib. vt eleganter aduertit Menoch. de presump. lib. 2. præsump. 16. nu. 31.****

9 Cui considerationi non obstat illud, quod aduersus eam adducit *D. Barbof. d. S. 1. nu. 60. dicens d. c. vt officium, non asserere quod Inquisitores cognoscant auctoritate Apost. sed potius quod habeant officium inquirendi auctoritate Apost. quod est lógè diuersum, siquidem omnes Ordinarij officia sua auctoritate Principis obtinent; replicatur enim si attendat legatur aperte dicere Inquisitores cognoscere auctoritate Apost. verba enim illa, auctoritate Apost. nõ construuntur cũ præcedentibus, ibi, officium est cõmissum, quasi dicat quod habeant officiu auctoritate Apost. (nã inter vna, & altera verba virgula adiecta reperitur) sed magis cũ sequentibus, ibi, auctoritate Apost. possitis efficaciter adimplere, id est exequi, & procedere, vt infra idẽ *tex. ait, ibi, procedatis,**

- fic docēs Pōitex officii Inquisitionis auctoritate Apōst. ab Inquisitoribus exequi, seu adimpleri, quo admissio necessarij delegati censendi sunt, iuxta reg. d. cap. cum aliquibus.
- 10 Licet autē omnia supradicta procedāt attendita illa primēua Inquisitorū institutione secundū quam à principio quidā destinabantur ad certas personas, alij ad certas causas, & nunquam ad certas provincias, prout necessitas exigebat, ac Summo Pontifici necessarium videbatur, nec officium eorum perpetuū erat stabilitum, vt constat ex ijs, quæ circa illorum originem ex alijs tradūt *Param. lib. 2. tit. 1. cap. 1. 2. & 5. & Molin. d. disp. 28. num. 4.*
- 11 Nihilominus tamen quia postea in Regnis Castellæ, Lusitanij, Siciliæ, & alijs locis ita suadente necessitate, & vtilitate ad Catholice Fidei puritatem, & sinceritatem conseruandam officium Inquisitorum perpetuū est constitutum sub vno Inquisitore generali, & cum generali illius senatu, ac alijs particularibus Tribunalibus, cum diuisione dioceseum, & denique cum vniuersali iurisdictione, circa omnes Fidei causas eidem officio veluti cohærentes, quæ quidem omnia propria sunt Iudicium Ordinariorū, ac iurisdictionis Ordinariæ. Nec in hoc videtur admittenda differentia inter Inquisitorem generalem, & ceteros Inquisitores, quam in specie tradit *D. Barbof. d. S. 1. num. 65.* ex eo ductus quod ceteri Inquisitores sunt remouibiles ad nutum Inquisitoris generalis, & confunditur enim ex eo quod sicut isti ad nutum Inquisitoris generalis, ita & ille ad nutum Summi Pont. amouibilis est, nec verum est dicere ceteros Inquisitores esse delegatos eiusdem Inquisitoris generalis, & ab eo iurisdictionem accipere, omnes enim immediatē à Summo Pont. iurisdictionem accipiunt mediante sola nominatione personarum facta per Inquisitorem generalem ex commissione Pontificis sibi indulta vt post *Direct. p. 3. q. 3.* & ibidem *Penia commento 52.* comprobatur latē *Param. lib. 3. q. 2. n. 37. cum seqq. Molin. d. disp. 28. n. 7.* qui difficultatibus in contrariū satisfaciunt; quæ sententia, nempe Inquisitores esse Iudices Ordinarios sine dubio amplectenda foret, si, prout hodie sunt, fuissent à principio à Summo Pont. instituti, quia tamen ab initio officium hoc delegatum incēpit vt supra, modo vero omnes fere Ordinarij muneris, ac iurisdictionis qualitates, & effectus habent, vt proxime, cōstanter dici potest illorū iurisdictionem in se quidē delegatam esse, habereq; omnes excel-
- lens delegatæ iurisdictionis, ad Ordinariam tamen valde accedere, & cū illa ferē in omnibus conuenire, itaut careat imperfectionibus delegatæ, vt legitur in proposito tradit, & prosequitur *Molin. d. disp. 28. nu. 1. & 4.*
- 13 *Dioecesis Episcopis, &c.* Notatur ad hoc quod iurisdictione Inquisitoribus delegata non præiudicat iurisdictioni Episcopi, cū censetur cōcessa cumulatiuē, nō priuatiuē, vt per *Siluestr. in sum. verbo hereticus S. 2. nu. 10. vers. quando negotium hereticus Roias sing. 28. nu. 2. Gondifal. in tract. de heret. q. 7. nu. 9. Carrer. in simili tract. nu. 67. vers. & operabitur, Simancb. de Cathol. instis. tit. 2. 5. num. 4. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 2. num. 10. Sigism. Scacc. de iudic. cap. 67. num. 9. Farin. de heresi q. 186. S. 3. n. 58. vbi n. 59. intelligit vt non censetur derogatum iurisdictioni Episcoporum Ordinariæ per commissionem, seu delegationem factam Inquisitori generaliter de procedendo in omni crimine heretis, secus si commissio esset restricta ad certa crimina, & certas personas specialiter, quæ tunc etiam Ordinarij Episcoporum auctoritati censetur derogatum. Sed hodie obseruatur quod supra dixi nu. 3.*
- 14 *Concedimus quod per Episcopos, &c.* Notatur ad hoc quod Inquisitor, & Episcopus in crimine heretis, & in eadem causa, eodemque facto possunt infimul diuisci, & coniunctim procedere, vt per *Zanchin. in tract. de heretic. cap. 8. nu. 4. in princ. Gondifal. in simili tract. q. 8. num. 3. Carrer. eod. tract. n. 70. Clar. S. heretis num. 5. vers. sed quis, Roias sing. 44. num. 12. & de heretic. par. 1. nu. 439. Simancb. d. tit. 2. 5. num. 5. Decian. d. lib. 5. cap. 22. num. 8. Farin. d. q. 186. S. 3. num. 56.*
- 15 *In qua ferenda, &c.* Notatur ad hoc quod discordantibus Inquisitore, & Episcopo in prolatione sententiæ, seu in alio actu, quam cuiusque solus expedire non potest, debent Sedes Apōst. consulere, vt per *Roias d. p. 1. nu. 437. Simancb. d. tit. 2. 5. num. 4. vers. si vero concordet, & ymer. in direct. Inquisit. p. 3. q. 50. vbi Penia commento 99. Decian. d. lib. 5. cap. 21. num. 3. vers. item quando, & num. 22. & cap. 23. num. 18. Farin. d. q. 186. S. 3. num. 64. vbi num. 65. ait quid faciendum si Episcopus, & Inquisitor discordant in tormentando inquisitum de heresi.*

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopi, et Inquisitoribus heresis nō resistit, sed

- sed omnino pareat domini temporales, & de eo crimine non cognoscant, aliis puniuntur.*
2. *Principes seculares, eorumque Iudices tenentur litteras, & mandata Inquisitorum contra hæreticam prauitatem celeriter exequi, & illorum officium nullatenus impedire sub pœna excommunicationis.*
 3. *Incarceratus pro quibuscunq; delictis, etiam atrocibus apud Iudicem secularem statim remittendus est ad Tribunal Sancti Officij quandocunq; petatur ob negotium Fidei.*
 4. *Iudex secularis in causa hæresis est merus executor, ita ut nec de mandato Inquisitoris nec de crimine illo cognoscere possit.*
 5. *Iudex secularis tenetur punire, & morti tradere hæreticum sibi ab Inquisitoribus traditum, & ad id per censuras ecclesiasticas compelli potest.*
 6. *Appellatio non datur à sententia lata contra hæreticos, eorumq; credentes, fautores, &c. sed limitatur aliquibus modis.*
 7. *Hæresis cognitio nullo pacto spectat ad Iudices seculares.*
 8. *Hæresis crimen est mere ecclesiasticum.*
 9. *Dicitio, quoquo modo, quid denotet, ostenditur*
 10. *Inquisitionis Sancti Officij impediens puniuntur non solum si directè impediunt, sed etiam si indirectè.*
 11. *Officium S. Inquisitionis impediens excommunicationis vinculo est innodatus.*

Cap. Vt Inquisitionis. X V I I I.

Pincipes & Rectores seculares obedire debent Episcopis, & Inquisitoribus, & intendere in captione, inuestigatione, & diligenti custodia hæreticorum, & fautorum cum fuerint requisiti, vt tradantur in carceres Episcoporum, & Inquisitorum, vel alibi in districtu, vbi Episcopus, vel Inquisitor mādauerit, ac custodiantur arctè per viros Catholicos deputandos per Episcopum, vel Inquisitorem, donec eorum negotium terminetur per Iudicem Ecclesiasticum, & quando condemnati de hæresi ipsis relinquuntur, statim eos accipere debent, & sine dilatione punire, non obstant appellatione, vel proclamatione eorum, quia hæc sunt illis interdicta à legibus. Item prohibetur dominis, & officialibus prædictis, vt non cognoscant, vel iudicent de crimine hæresis, quia est Ecclesiasticum, nec liberent è carcere captos pro hæresi sine licentia, vel mādato Episcopi, aut Inquisitoris, nec executionem sibi iniunctam promptè facere, vel adimplere detraherent, nec

præsumant directè, vel indirectè impedire sententiam, vel processum Iudicum, Inquisitorum, vel Episcopi. Si quis prædictorum præsumperit cōtrafacere, vel se opponere, seu impedire, & qui scienter in prædictis dederit auxilium, consilium, vel fauorem, est excommunicatus, & si per annum pertinax in excommunicatione permanserit, ex tunc condemnabitur, vt hæreticus. Colligunt ex Ord. Arch. *Gemin. Io. And. Ansb. Domin. Monach. Fran. V. in ration. lib. 5. pag. 100. Alagona in compendio pag. 655. remisiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

1. *Pareant, & intendant, &c.* Notatur ad hoc quòd Principes seculares, eorumq; Iudices tenentur litteras, & mandata Inquisitorum contra hæreticam prauitatem celeriter exequi, & illorum officium nullatenus impedire sub pœna excommunicationis, vt per *Carrer. in praxi tit. de hæres. §. circa secundum n. 56. Lucern. Inquis. verbo impediens n. 1. Simanch. de Cathol. instit. tit. 2. 3. n. 9. Azeued. l. 1. 5. nu. 7. tit. 1. lib. 4. nou. Recopil. & ad hoc posuit Inquisitores prædicti eos compellere censuris, & pœnis, vt docent *Decian. in tract. crim. lib. 5. c. 22. n. 21. Bobadil. in sua polit. lib. 2. cap. 1. num. 16. Parens meus in comment. ad Ordinat. Reg. Lusit. lib. 2. tit. 6. in princip. num. 1.**
3. *In potestatem, seu carcerè, &c.* Incarceratus pro quibuscunq; delictis etiam atrocibus apud Iudicem secularem statim remittendum esse ad Tribunal S. Officij quandocunq; petatur ob negotium Fidei statuit sanct. me. *Pius V. in sua Constit. incipien. Sanctissimus Dominus, cuius meminere Simanch. in fin. tract. de Cathol. inst. & Penia in addit. ad tract. de Strigij, quem inseruit in sine directè. Inquis. Ioseph. Sesse de inbib. cap. 30. num. 52. cum seqq.*

4. *Statim recipiant indilate &c.* Iudex secularis in causa hæresis est merus executor, nec de processu, nec de sententia, aut de mandato Inquisitoris, nec de crimine illo cognoscere potest, etiam si mortis pœna imponenda sit hæretico, quia totum hoc Inquisitoris prouidentia relinquuntur, ita ut locus non detur reuisioni, vt docent *Campeg. in addit. ad Lancb. in tract. de hæretic. c. 8. lit. A. Villadieg. in simili tract. q. 19. vers. an Iudex secularis, Simanch. de Cathol. institut. cap. 36. à num. 4. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 21. num. 8. Roias de priuile. Inquisit. nu. 450. Lucern. Inquisit. verbo executio contra damnatos, Bellug. in speculo Principum*

rub. 1. r. v. ufo nu. 1. ubi Borrel. in addit. lib. B. Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum notab. 2. §. 1. nu. 22. Azeued. d. l. 1. n. 12. 5. Penia in direct. Inquisit. par. 3. scbol. 99. vers. ex hac assertione, Cened. ad Decretal. collect. 55. nu. 2. Soar. de Pace in pract. tom. 2. pralud. 2. nu. 30. Fr. Ludou. Miranda de ordine iudic. q. 1. art. 5. concl. 5. Curi. Pbilip. p. 3. §. 3. num. 19. Farin. in pract. crimin. p. 3. q. 97. num. 103. Sanctarel. de hæresi cap. 40. dub. 4. nu. 24. Mendez à Castro d. lib. 2. cap. 1. num. 16. Aloys. Ricc. in praxi rer. fori eccl. decif. 330. in 1. edit.

5 Itaut teneatur ipse Iudex secularis punire, & morti tradere hæreticum sibi ab Inquisitoribus traditum, ad idquè per censuras ecclesiasticas compelli possit, quamuis dicat liquidò sibi constare sententiam esse iniustam, secundum Farinac. d. q. 97. num. 105. cum seqq. & in tract. de hæresi q. 186. num. 102.

6 Nō obstantibus appellationibus, &c.

Notatur ad hoc quòd à sententia contra hæreticos, eorumque credentes, fautores, defensores, & receptatores lata non datur appellatio, vt per Siluest. in sum. verbo hæreticus nu. 4. vers. octaua, Zanchin. in tract. de hæresi cap. 20. nu. 1. Carrer. in simili tract. nu. 129. Simanch. de Casbol. insit. tit. 6. nu. 2. & in Enchirid. tit. 65. nu. 1. Ioan. Roias sing. 19. num. 1. cum seqq. & sing. 179. num. 2. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 20. num. 26. & cap. 58. num. 1. Ludouic. à Paramo de origine S. Inquisitionis lib. 3. q. 4. num. 58. Farinac. de hæresi q. 185. §. 15. num. 227. cum sequentib. vbi num. 230. addit quod sicut hæreticus à sententia contra se lata appellare non potest, ita nec etiam appellare possunt illius heredes, & nu. 232. limitat in appellatione à sententia interlocutoria grauaminis illati antediffinitiuam, & num. 235. limitat pariter in appellatione à decreto torture, & num. 240. declarat quòd in casu limitationum supraddictarum si Episcopus sit ille, qui grauat, & grauatus est de exemptis, à tali grauamine appellatur ad Papam, si vero grauatus non est de exemptis, tunc appellatur ad Metropolitanum, vel etiam ad Papam onisio medio, at vero si Inquisitor esset Religiosus, non appellatur ad Prouincialem, seu Generalē ipsius Inquisitoris superiorem, sed ad Papam.

7 Prohibemus quoque, &c. Notatur ad hoc quòd cognitio criminis hæresis nullo pacto spectat ad Iudices seculares etiam contra laicos, nec

in eo Iudex secularis se intromittit nisi à Iudice ecclesiastico fuerit requisitus, & si se intromiserit ipso iure est excommunicatus, vt per Alphonf. de Castro de iusta hæres. punit. lib. 1. cap. 23. Simanch. de Casbol. insit. tit. 36. num. 1. & in enchirid. tit. 6. num. 1. & tit. 66. num. 1. Albertin. de agnoscend. assert. q. 25. num. 43. Zanchin. de hæresi cap. 8. nu. 1. & 2. Gondisalu. in tract. de hæresi q. 7. num. 20. & q. 20. num. 3. Carrer. in eodem tractat. num. 61. & 64. ante fin. Clar. S. hæresis num. 4. vers. hoc crimen hæresis, Petr. Greg. syntagm. lib. 33. cap. 7. num. 2. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 25. num. 1. & 2. Sigismund. Scacc. de iudic. cap. 15. num. 2. Ludouic. à Paramo de origine S. Inquisit. lib. 3. q. 7. num. 30. in fine, Sanctarel. de hæresi cap. 40. dub. 4. nu. 22. Farinac. in simili tractat. q. 186. §. 9. nu. 153. cum sequentib. vbi num. 154. ampliatur, vt secularis Iudex non cognoscat de crimine hæresis non solum principaliter, sed nec etiam incidenter, & num. 158. subdit quod licet Iudex secularis non possit se intromittere in cognitione hæreticæ prauitatis, non tamen prohibetur hæreticos carcerare ad effectum illos remittendi Iudici ecclesiastico.

8 Cum mere sit ecclesiasticum

Notatur ad hoc quòd crimen hæresis merè est Ecclesiasticum, vt per Carrer. in practic. tit. de hæresic. num. 61. Brun. de hæresic. lib. 4. cap. 1. Clar. in §. hæresis à num. 4. & §. fin. q. 96. num. 7. Palat. in repet. dicti cap. per vestras §. 23. num. 16. Greg. l. 7. verbo Castolicos tit. 7. part. 6. Villalob. commun. opin. verbo hæresis num. 42. Petr. Greg. syntagm. lib. 33. cap. 7. num. 2. Param. de origine S. Inquisitionis lib. 3. q. 7. num. 30. in fine, Castro de iusta hæresic. punit. lib. 1. cap. 23. Perez l. 3. tit. 4. lib. 8. Ordin. pag. 86. cum seq. Duen. reg. 145. limit. 2. Decian. in tractat. crimin. lib. 5. cap. 53. Azeued. l. 1. num. 116. sit. 3. lib. 8. noua Recopilacion. Marta de lurisdic. par. 1. cap. 51. num. 3. cum sequentib. optime Ignas. de Villar in sylua respons. lib. 1. resp. 12. num. 18. Peregrin. de iure fisci lib. 4. tit. 5. num. 29. vers. huiusmodi vero crimen, Farinac. in tractat. de hæresi quest. 186. §. 9. num. 152. cum sequentib.

9 Quoquo modo Denotat hæc dictio, vt seculares non se intromittant in causis hæresis, neque in Iure, neque in facto consistentibus, vt obseruat D. Barbof. in l. Titia num. 37 ff. solut. matr.

10. *Directè, vel indirectè, &c.* Notatur ad hoc quod impediens Sandum Inquisitionis Officium puniuntur non solum si directè impediunt, sed etiam si indirectè, ut per *V. mbert. Locat. in iudic. Inquisit. verbo fautores num. 2. & verbo suspicio num. 11. Eymeric. in direct. Inquisit. par. 2. q. 54. à num. 1. Farinac. de hæresi q. 18. à s. 9. num. 74.*

11. *Si quis vero de prædictis, &c.* Notatur ad hoc quod impediens S. Inquisitionis Officium, excommunicationis vinculo est inbndatus quam si per annum animo sustinerit pertinaci, ex tunc violenta suspicione conuictus, est v. hæreticus condemnandus, ut docet *Eymeric. in direct. Inquisit. par. 2. q. 56. nu. 2. pag. mibi 380.*

12. In glos. [Percussum] sibi (nota canonem latè sententia) Ita Titus. in h. v. inquam, verbo reuocatur num. 74. C. de reuocand. donation.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

1. Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata, sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum secularem nisi prius pronuntiatum fuerit super crimine per Iudicem ecclesiasticum.
2. Bona contrahentium incestas nuptias ipso iure à die commissi criminis adiudicantur.
3. Hæreticorum bona confiscantur ipso iure.
4. Hæretici, & alij, quorum bona ipso iure publicantur, retinent prerog. suarum dominium, donec per sententiam declarentur.
5. Hæreticus non desit per priuatis bonis suis ante sententiam Iudicis declaratoriam.
6. Sententia declaratoria hæresis incurse requiritur ut priuatis suum plenarium habeat effectum, nec ante poterit hæreticus remoueri à possessione.
7. Hæreticus habet rerum suarum possessionem antequam seruetur sententia declaratoria contra illum, ita ut si de facto occupentur contra occupantem potest agi ad restitutionem.
8. Sententia declaratoria necessaria est in casibus in quibus lex ipso iure panam inducit, ut amoueri possit reus à possessione.
9. Hæretici, & alij, quorum bona ipso iure confiscantur, minime tenentur ante Iudicis sententiam à se ipso restituere.
10. Sodoma vitium quod, & qua persona incurrant illud ærecentes, remissive.
11. Pana imposte per legem raptoribus, qua cum raptis parentibus suis non consentienti-

bus, Matrimonium contrahens, habent locum, & seruantur de Lure Canonica.

Cap. Cum secundum. X. I. X.

1. Hæreticorum bona sunt ipso iure confiscata, executio vero confiscationis, vel occupatio bonorum non debet fieri ante sententiam promulgatam ab Episcopo, vel à persona ecclesiastica habente potestatem, nec mirum, quia qui contrahit incestuosas nuptias, vel raptore contradicentibus parentibus, vel qui prohibita transeuntibus, priuantur ipso iure, multo magis hic. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archidiacon. Geminian. Ioan. Andr. Ancharan. Dominicus Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 3. pag. 101. Alagon. in compend. pag. 656. remissive Casal. in annotation. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2. *Incestas nuptias contrahentes eo ipso, &c.* Notatur ad hoc quod bona contrahentium incestas nuptias ipso iure à die commissi criminis adiudicantur, ut per *Duen. reg. 150. Cou. de sponsalib. par. 2. cap. 6. S. 8. num. 6.*

3. *Bona hæreticorum, &c.* Notatur ad hoc quod bona hæreticorum confiscantur ipso iure, ut per *Clar. in s. hæresis num. 13. Menoch. remed. 1. recuper. num. 308. & cons. 99. num. 163. cum seqq. & cons. 195. nu. 2. & cons. 185. num. 8. & cons. 289. nu. 10. Mench. de success. proleg. lib. 1. s. 4. num. 166. Gail. de pace publica lib. 1. cap. 19. num. 18. Barfat. cons. 7. nu. 30. & cons. 14. na. 3. Henr. in sum. lib. 1. 3. cap. 56. s. 2. lit. 7. Surd. decisi 247. num. 1. & de aliment. lit. 8. privileg. 35. & tit. 9. q. 32. Peregrin. de iure fisci lib. 3. tit. 1. num. 166. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 12. q. 1. Roland. cons. 8. lib. 3. Garpan. ad statuta Mediolan. tit. de bonorum confiscat. num. 610. Franc. Torreblanca in respons. moral. lib. 4. cap. 1. Sayr. in claus. Regia lib. 9. cap. 11. num. 3. Lesf. de Instit. lib. 2. cap. 29. dub. 8. Farinac. in praxi crimin. par. 1. q. 25. num. 13. & in tract. de hæresi q. 190. s. 2. num. 1. cum sequentib. Sancb. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 14. à num. 1. Reuocandis. D. Riccioli. de iure personarum extra gremium Ecclesie exist. lib. 5. cap. 3. dub. 3. Sanctare. de hæresi cap. 21. dub. 1. à princip.*

4. *Et ipso suarum dominium, &c.*

Notatur ad hoc quod hæretici, & alij, quorum bona ipso iure publicantur, amittunt bonorum suorum dominium à die commissi criminis, illudque in filicum transfertur, vt docent *Surd. de aliment. tit. 8. præul. §. 9. num. 7. & 8. & tit. 9. q. 32. num. 5. Menoch. cons. 185. num. 8. Perreg. d. tit. 1. num. 166. Lessi. d. cap. 29. dub. 8. num. 64. Sayr. in clauis Regia lib. 3. cap. 9. num. 30. Azor. d. part. 1. lib. 5. cap. 7. q. 2. & lib. 8. cap. 12. q. 2. Ricciul. d. cap. 31. num. 6. Contrariam tamen sententiam, quæ forsitan sicut receptor ita probabilior videtur, videlicet quod ij omnes retinent rerum suarum dominium, donec per sententiam declarantur, probant *Simanch. de Casbol. institut. tit. 9. num. 173. 187. & à num. 229. V. asq. 1. q. 96. art. 5. disp. 170. toto cap. 3. Franc. Becc. cons. 57. sub num. 15. Molin. de Iustit. tom. 1. disp. 95. col. 11. vers. dubium vero est, Henric. in sum. lib. 13. cap. 56. §. 2. paulo ante finem, Auila de censur. par. 1. dub. 7. col. 3. Sanch. d. lib. 2. cap. 2. num. 2. & 3. plures, quos refert, & sequitur *Sanctar. d. q. 21. dub. 1. num. 2.***

5 **Vel bonorum ipsorum occupatio, &c.**

Notatur ad hoc quod hæreticus non censetur priuatus bonis suis ante sententiam Iudicis declaratoriam, vt per *Menoch. cons. 99. num. 168. cum seqq. & cons. 185. n. 7. & cons. 301. n. 2. & de arbitrar. casu 416. num. 63. Mench. usufreg. cap. 7. num. 3. & 14. Mexi. in tract. sassa panis concl. 6. num. 68. cum seqq. Henric. d. lib. 13. cap. 56. §. 2. lit. F. *Surd. decif. 247. n. 2. Zerol. in præxi Episcop. part. 2. verbo priuatio vers. ad quintu, Fr. Emm. quest. Regul. tom. 2. q. 83. art. 3.**

6 Priuatio enim vt suum plenarium lequatur effectum requiritur sententia declaratoria, hæresis incursetur, nec ante poterit hæreticus remoueri à possessione, vt docent *Sarnen. in reg. de annali q. 2. num. 5. vers. secunda ratio est, Bursat. cons. 14. num. 18. & 19. lib. 1. *Surd. decif. 247. nu. 2. Sanch. d. lib. 2. cap. 26. num. 12. Ricciul. d. lib. 5. cap. 19. num. 12.**

7 Antequam enim feratur sententia declaratoria contra hæreticum, habet ille veram rerum suarum possessionem *Simanch. de Casbol. instit. tit. 9. num. 173. & seqq. *Surd. de aliment. tit. 9. quaest. 32. num. 24. Ricciul. d. lib. 5. cap. 31. num. 10.* itaut si de factò occupentur ab aliquo gentium occupantem possit agi ad restitutionem, prout resolunt *Bursat. consil. 43. nu. 22. vers. crederem lib. 1. Molin. d. disp. 95. in solut. ad 3. V. asq. 1. q. 96. art. 5. disp. 170. cap. 4. num. 3. Sanch. d. lib. 2. cap. 22. n. 18. Ricciul. d. c. 31. n. 11.**

8 Nam sententia declaratoria necessaria est

in casibus in quibus lex ipso iure pœnam inducit, vt amoueri possit reus à possessione, vt tradunt *Tirag. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 400. cum seqq. C. de reuocandis donat. Menoch. remed. 5. recuper. num. 69. Capic. decif. 112. num. 2. *Surd. de aliment. tit. 9. q. 25. nu. 73. & seqq. Perreg. de iure fisci lib. 4. tit. 5. num. 8. cum seqq. Aliq. Rice. in collectan. decif. part. 2. collect. 303. Bernard. Graue. ad pract. Camera Imper. lib. 2. concl. 51. num. 3. Cald. Pereira de resolut. embrit. cap. 17. num. 25. & 29. & quaest. Jonen. lib. 1. q. 23. num. 49. & cons. 2. num. 24.**

9 Vnde hæreticos, & alios, quorum bona ipso iure publicantur, minime teneri ante Iudicis sententiam restituere fisco ea bona sufficienter *Anton. Gom. vari. tom. 3. cap. ult. num. 3. Simanch. d. tit. 9. à num. 161. Penia in direct. Inquisit. part. 3. commento 158. Azued. in rubric. 1. num. 24. lib. 2. & 1. num. 189. tit. 3. lib. 8. noue Recopil. Molin. de Iustit. tom. 1. disp. 95. vers. contrariam sententiam, Henric. d. cap. 56. §. 2. paulo ante fin. Sayr. d. lib. 3. cap. 9. num. 30. Lessi. d. cap. 29. dub. 8. num. 64. Emmann. Sa verbo fiscoe num. 4. & plures alij citati à *Cened. ad Decretum collect. 2. num. 3. & à Sanch. d. lib. 2. cap. 22. num. 6. & à Sanctar. d. cap. 21. dub. 1. n. 4.**

10 In glos. [Naturæ contrarias] De sodomia vitio, & de pœnis contra illud, exercentes egilate de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 44.

11 In glos. [Certoque casu] ibi (*Sed nunquid de Iure Canonico habeat locum hæc pœna, etc.*) Notatur ad hoc quod pœna impositæ per Legem raptoribus, quæ cum raptis, parentibus suis non consentientibus, Matrimonium contrahunt, habent locum, & seruantur de Iure Canonico, vt per *Guatier. practic. lib. 2. q. 1. nu. 13. Sanch. de Matrim. lib. 2. disp. 12. num. 22.*

- 12 In glos. [Ipso iure] ibi (*& puto confirmationem hanc locum habere, etiam si ille Catholicos filios habeat, etc.*) Vide *Rice. d. lib. 5. c. 28. n. 7.*
- S V M M A R I U M
1. Compendium huius textus refertur.
 2. Hæreticorum in causis proceditur simpliciter & de plano, & sine strepitu, & figura iudicij.
 3. Clausula simpliciter, & de plano, &c. in crimine hæresis non tollit solemnitates iurisdictionum, vel Diuini, nec per illam sublata sunt substantialia, & necessaria causæ.
 4. Aduocatus seu procurator non admittitur quando contra hæreticum proceditur.
 5. Citatio partis vt videat iurare testes non requiritur, nec illorum, & accusatorum nomina

- mina publicantur in causis hæreticalibus, quod an procedat solum si immineat graue testium periculum, ostenditur nu. 6, 7.*
- 8 *Specialitas huius sex, in quo cõsistat, ostenditur.*
- 9 *Citatio partis est faciendâ, & testium nomina sunt publicandâ non dato graui testium periculo, sed timore tantu alicuius leuis dâni.*
- 10 *Periculum an sit graue, vel non Iudicum Conscientiâ, & arbitrio relinquatur.*
- 11 *Citatio, & publicatio testium hodie indistincte denegatur in crimine hæresis.*
- 12 *Hæreticalibus in causis post publicationem, vel aperturâ testiu posuisti de, vel alij testes recipi.*
- 13 *Clauſ. simpliciter, & de plano, &c. quam vim, & effectum habeat, remissuè.*
- 14 *Clauſ. simpliciter, & de plano, &c. operatur ut ordo iudiciarius sit sublatus.*
- 15 *Clauſula simpliciter, & de plano, &c. non possunt uti inferiores à Papa.*
- 16 *Legatus de Latere nõ potest committere causam sine strepitu, & figura iudicij definiendam.*
- 17 *Inferior non potest tollere legem inferioris.*

Cap. Statuta. XX. & Vlt.

IN inquisitionis hæreticæ prauitatis negotio procedi potest simpliciter, & de plano, & absque aduocatorum, ac iudiciorum strepitu, & figura. Item si propter potentiam reorum timeatur imminere graue periculum accusatoribus, testibus, vel deponentibus, si publicentur nomina, tunc eorum nomina nõ publicè, sed secretè coram Episcopo, vel eo absente coram Vicario quando Inquisitores procedunt, si vero procedit Episcopus coram Inquisitoribus si haberi commodè possit copia eorumdem, & semper etiam coram alijs personis, prouidis, honestis, & iurisperitis, quibus serio manifestetur, & explicetur totus processus, & de eorum consilio procedatur ad sententiam, & condemnationem, & ad cognitionem Iudicis instruendam adhibeatur plena fides depositionibus talium testium, non obstante quod deponentium, vel testium nomina non fuerint eis offensa. Item consultoribus prædictis possunt indicere secretum de præmissis, & si opus fuerit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendâ, si violent secretum, sed Inquisitores Episcopum, vel Episcopus Inquisitores hac de causa non excommunicat, sed in virtute sanctæ obedientiæ tenentur ad secretum. Item præcipitur Episcopis, & Inquisitoribus, vt vbi est securitas non dicant esse periculum, & sic nomina suppressant, nec vbi est periculum dicant esse

securitatem, & sic nomina vulgentur. Item decreta, & responsa Pontificum circa inquisitionem, quæ hic non contradicunt, manent in suo robore. Colligunt ex Ordinari. *Lapus Abbas, Archidiaconus, Geminianus, Ioann. Andr. Anchar. Domin. Monach. Frauch. V. iulian. in rationali lib. 5. pag. 102. Alagona in compend. pag. 657. semilsiuè Ximeni in concord. p. 1. & 2.*

2 **Procedi possit simpliciter, & de plano, &c.** Notatur ad hoc quod in causis hæreticorum proceditur simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, vt per Syluest. in sum. verbo hæreticus §. 2. n. 10 in princ. Simanch. de Casbol. inslit. tit. 5. n. 1. & tit. 44. num. 30. Zanchin. de hæretic. cap. 9. in princ. Gondifalu. in simili tract. q. 21. num. 1. Carrer. eod. tract. num. 93. in fine, vers. item procedere possunt, & nu. 103. & 108. Roias sing. 145. num. 3. Eymen in direct. Inquist. part. 3. q. 5. q. vbi Pena cõmento 103. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 34. num. 1. Sigism. Scacc. de iudic. causarum ciuili. crimin. hæret. cap. 52. nu. 2. Ludou. à Paramo de origine S. Inquisitionis lib. 3. q. 9. num. 45. Farin. de hæresi q. 184. §. 2. num. 1. cum seqq. vbi num. 16. declarat clausuram prædictam simpliciter, & de plano, &c. in crimine hæresis non tollere solemnitates Iuris gentium, vel Diuini, nec per illam sublata esse necessaria, & substantialia causæ, illa scilicet sine quibus nec iuste, & rectè, nec cõmodè negotium tractari potest, & num. 18. subdit quod in causis hæreticalibus requiritur etiam legitimatio personarum, aliàs processus redderetur nullus.

4 **Et absque aduocatorum, &c.**

Notatur ad hoc quod in crimine hæresis quando contra hæreticum proceditur, aduocatus, seu procurator non admittitur, vt per Syluest. in sum. verbo hæreticus §. 1. n. 14. in fine vers. decima quarta, Carrer. in tract. de hæret. n. 114. Simanch. de Casbol. inslit. tit. 5. n. 1. Clar. in S. hæresis n. 17. vers. vltimus, Decian. tract. crim. lib. 5. c. 51. nu. 3. in princ. latè Farin. de hæresi q. 197. §. 3. n. 54. cõ seqq. vbi n. 64. dicit quod nõ solũ aduocare, sed etiã supplicare pro hæreticis prohibetur est, & n. 65. ampliat quamuis sint accusati de alio crimine, vel de alia causa.

5 **Iubemus tamen, &c.** Notatur ad hoc quod in causis hæreticalibus nõ requiritur citatio partis vt videat iurare testes, nec illorũ, & accusatorũ nomina publicantur vbi graue nõ immineret pericu-

periculum, vt per *Soccin. reg. 323. limit. 4. Aff. fist. lib. 1. const. rab. 5. v. a. n. 1. B. Rom. in sing. 389. Zanbini. de heret. c. p. n. 6. vers. ff. tam. in. quirens. Decian. in tract. crimin. lib. 5. c. 35. h. 10. & c. 34. n. 2. Nau. in cap. inter verba n. 711. Smanch. de Catholici in iustit. tit. 4. p. 1. m. 25. cum seqq. & tit. 84. n. 18. et 28. & in praxi heret. sec. cap. 33. n. 13. Rois. sing. 440. vers. sed quando. & sing. 207. & sing. 196. nu. 6. Menoch. de arbitr. casu 37. n. 5. & conf. 383. Paris. conf. 2. num. 154. cum seqq. vol. 2. Rebuff. de reprob. testium nu. 74. vers. septimo. Greg. l. i. verbo conuocato tit. 17. par. 3. Clar. s. fin. q. 49. nu. 3. Repert. Inquisit. s. nomina. vers. nunc videndum est. vbi Mandos. in addit. litt. B. Villadieg. de heret. q. 1. 4. a. princip. Azeued. l. 13. n. 3. vers. primo in causa heresi tit. 7. lib. 3. noue Recoplar. Pen. a. in direct. Inquisit. p. 3. commento 29. nu. 119. & commento 124. pag. 679. cum seqq. Rendin. de maiest. Princip. s. sed etiam per legitimos tramites n. 30. Segura Dauales in direct. Iudic. Ecclesiast. p. 2. cap. 14. nu. 11. & 16. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 131. lit. D. vers. cum equidem, in nouis. impres. Cened. ad Sextum collect. 6. num. 1. Fr. Emman. quæst. regular. tom. 2. q. 15. art. 1. Mascard. de probas. concl. 682. num. 36. Farinac. de heresi q. 188. §. 1. num. 7. cum seqq.*

6 Plures ex citatis Doctoribus existimant textum in præsentia à Juris regulis deuiare in d. c. 2. de testibus, & c. qualiter 24. vers. debet igitur, de accusationib. quod non inconuenit propter potentiam delinquentium in plerisque facere, iuxta *tex. in cap. contingit, de dolo*, & ita specialiter procedere quando graue testium imminet periculum, patet ibi, videant *Episcopi, vel Inquisitores graue periculum imminere*. Ratio autem specialitatis fundatur in bono communi, & utilitate Reipubl. quod quidem bonum commune, & utilitas tolletur si prædicta citatio, & publicatio fieret, si quidem testes timentes præsentiam delinquentis data notitia proprii testimonij ad vitandū damnum à testimonio facillime desisterent; vnde ne copia testium subtraheretur existimant ferre omnes supradictam legem. Occurrendo huic malo communi, & incommo. Reipubl. cum qualif. quasi delinquentis præiudicio voluisse citationem partis, & testium publicationem denegare; auferendo medium ad defensionē ordinatum, quod non est inconueniens, vt ex iusta causa fiat propter aliquod maius bonum publicum consequendum; præsertim si alijs modis prædicta defensio inueniet conseruata.

prout manet hic interuenientibus alijs requisitis necessarijs.

7 Verum licet prædicta ratio specialitatis in se vera sit, & concludat scilicet imminet gra. ui testium periculo citationem partis, & testium publicationem non esse faciendam secundum *Farin. & ab eo citatos, in tract. de heresi q. 188. s. r. num. 9. nihilominus tamen*, ad *tex. in præsentia non videtur recte accommodata*, siquidem talis ratio licet sit specialis respectu regulæ generalis, de qua in d. c. 2. & in d. s. debet, non tamen specialis est respectu criminis, de quo in hoc *tex. eo quod dato tali imminente periculo in omnibus alijs criminibus, præsertim vbi agitur de periculo animæ, vel Reipub. detrimento, eadem citatio, & publicatio delinquentibus denegatur, vt melius tuetur Anton. per *tex. ibi in cap. præuicid. il 2. de sponsalib. intendit Felin. d. n. 13. fateatur expressè Nau. vbi supra n. 711. dicit recepta sententiam in praxi Clar. in s. fin. q. 49. nu. 3. cum in omnibus supradictis criminibus ratio boni publici supra considerata concludat. Licet contrarium (quod forsan verius mihi in puris intuitu videretur) resoluano *Trasquil. in Villadieg. de heret. prauit. q. 4. vers. occurrit dubitatio. Repert. Inquisit. verbo nomina col. 45. Rois. d. sing. 196. nu. 7. & sing. 140. in princip. Martin. de Olan. in antisom. lit. T. n. 6. Segura d. cap. 14. a. num. 20. Gom. d. cap. 23. num. 2. Salzed. d. cap. 131. lit. D. vers. sed silentia, latè Cened. d. collect. 6. num. 2. cum seqq. vbi b. g. d. 8. Vidè aduertimus specialitatem huius *tex. in eo consistere, quia licet in alijs criminibus imminente graui periculo citatio partis, & testium publicatio factem eo modo, quem refert Clar. d. nu. 3. cessare debeat extratione de qua supra, & in hoc casu cesset *reg. *tex. in d. s. debet**; tamen in crimine hereticæ prauitatis contrarium dicendum videbitur; ita ut ab alijs in illa specie exceptum adhuc natiueret in *reg. de qua in *tex. in d. cap. 2. & in d. s. debet**, eo quod cum sit aliorum omnium criminum nefandissimum, & Reipub. maxime nocuum, in illo agitur de maiori damno delinquentis quam in alijs criminibus; nempe de bonis illius, de fama propria, & honore suorum, quæ quidem omnia in testibus non proponebantur sicut in delinquentibus, in quibus prædictorum omnium defensio periclitabatur. Quibus tamen non obstantibus *lex ista sanctissime specialiter constituit, vt propter graue testium periculum prædicta citatio, & publicatio non fieret; nõ obstante grauissimo damno delinquen-*****

- delinquentis, quod quidem minus reputavit quam illud, quod ex citatione, vel publicatione resultare videbat, eo quod datis illis cessabat accusatio hæresis, & ostensio seu manifestatio illius, quibus cessantibus tota Respubl. corrumpebatur, & penitus destruebatur, quod quidem esse multo maius damno delinquentis, immo omnium malorum maximum nemo est qui ignoret, iuvat doctrina *Abb. in d. cap. præterea num. 4.*
9. Ex his igitur colliges nõ dato graui testiũ periculo, sed timore tantũ alicuius leuis damni esse faciendam citationem partis, & testiũ nomina esse publicanda. Constat namque in hac specie cessare rationem specialitatis de qua supra, & vigere rationem *tex. in d. c. 2. & in d. s. debet*, prout in specie probat *tex. in præfenti vers. cessante*, communis ex *Parif. cons. 1. num. 164. lib. 4. Villadiæ. de hæretica prauit. q. 14. Simanch. in praxi hæreseos cap. 35. à n. 13.*
10. Et an periculum sit graue, vel non, iudicium Conscientiæ, & arbitrio relinquatur, *Eymer. in direct. Inquisit. p. 3. q. 76. & ibi Penia comment. 125. Farin. d. q. 188. §. 1. num. 11.* Sic aliàs cessante prædicto periculo in crimine læsæ maiestatis talis citatio, & publicatio non denegatur, vt obseruat *Bart. in extrauag. ad repræsentandam verbo publicatione, & verbo figura n. 26.* Hodie tamen inspecta Extrauag. Innocen. VI. in praxi indistincte denegatur prædicta citatio, & publicatio in hoc crimine, nec procedit
11. *text. in præfenti in d. vers. cessante*, refert *Simanch. d. c. 35. num. 15.* idque merito effectum est ad euitanda pericula, & scandala, quæ licet immincant, sequi tamen possunt, & aliquando sequuntur. Quamuis Inquisitores etiã hodie aliquando soleant Reo publicare non solum dicta, verum etiam quandoque nomina testium, quinimo ipsosmet testes confrontare, idque facere solent quando ex circumstantijs illud esse necessarium vel vtile ad conuincendum delinquentem, & probabiliter non appareat periculum, vel scandalum de quo supra, ex *Simanch. d. cap. 35. num. 16.*
12. Hinc etiam ex hoc *tex.* colligit *Angel. in l. per hanc C. de temporib. appellat.* quod in causa hæreticæ prauitatis post publicationem, vel aperturam testium possunt iidem, vel alij testes recipi, sequuntur *Dominic. in c. vt officium §. verum num. 7. sup. hoc eod. tit. Felin. in c. fraternitatis num. 10. de testib. Albertin. in cap. 1. sup. hoc eod. tit. & lib. plures, quos refert, & sequitur Simanch. de Castol. institut. c. 6. q. 4. n. 50. Roias sing. 203.* Etenim cum in hoc crimine ante fiat secretè publicatio, & stante illa reus in carcere detentus subornare nequeat, quinimo hodie indistincte ibi denegatur propter quod subornationis timor, & periculum non appareat, & cessante tali timore, & periculo prohibitio cessare debeat, ex *reg. tex. in c. cum cessante, in princip. de appellat. rectè fit vt in hoc crimine post testium publicationem, vel denegationem illius iidem, vel alij testes recipiantur.* Accedit quia Reip. maximè interest, vt veritas in iudicio S. Inquisitionis quocunque tempore manifestetur, vel ne hæresis impunita maneat, vel ne per iniuriam puniatur innocens, sic aliàs sententia in tali causa hæresis prolata in rem iudicatam non transit, vt fatetur *Roias sing. 203. post med.* Facit tandem, quod Iudex in hoc crimine nõ tantum ad instantiam partis, sed ex officio pro bono publico recipit testes tam contra reum, quam pro illo, & constat recipiendos esse testes post publicationem factam quando Iudex ex officio in causa procedit, eo quod in illo sic procedente non datur timor, & periculum subornationis, sicut nec illum, sed tantum litigantis prohibitio comprehendit, prout in specie probat *tex. in c. cū clamor*, vbi Doctores, de testib. tradit *Bellem. in d. c. fraternitatis num. 9. & antea Bart. in l. ex lege §. si publico num. 17. ff. de adulter. communis ex Claro §. si. q. 6. l. n. 2. Menoch. de arbit. lib. 1. quæst. 34. in fine, Roias d. sing. 203.*
13. In glos. [Figura] ibi (*simpliciter, & de plano, & sine iudiciorum strepitu.*) De hac clausula egi latè in *tract. de clausulis vsus. claus. 176. secundum Lugdunen. impres.*
14. In ead. glos. ibi (*nullum ordinem iudicarium seruare tenetur*) Notatur ad hoc quod claus. *Simpliciter, & de plano, &c.* operatur vt ordo iudiciarius sit sublatuS, secundum *Brunor. à Sole in locis communib. verbo claus. 48. Mart. de clausul. p. 1. claus. 180. num. 5. in vlt. impres. Ludou. Rodolpbin. de absoluta Principis potest. lib. 2. q. 29. num. 1.*
15. In ead. glos. ibi (*sed dubitari potest an inferior à Papa, &c.*) Notatur ad hoc quod inferiores non possunt vti claus. *simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij*, vt per *Perez tit. 1. lib. 3. Ordinam. pag. 452. Mench. tit. de testatoris potentia lib. 1. §. 6. n. 12. Azet. l. 2. nu. 58. tit. 1. q. lib. 4. noua Recopil. metipsum d. claus. 176. num. 2.*
16. Notatur etiam ad hoc quod Legatus de Latere non potest committere causam sine strepitu, & figura iudicij definiendam, vt docent *Mench.*

Mench. illustr. cap. 31. num. 23. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 300. num. 50. Ego ipse d. claus. 176. num. 2. in fine.

- 17 In ead. glos. ibi (*absurdum enim esset dicere, &c.*) Notatur ad hoc quòd inferior non potest tollere legem Superioris, vt per *Surd. conf. 58. num. 6. Mench. illustr. c. 35. nu. 10. cum seqq. Brunor. à Sole in locis commun. verbo inferior 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 45. §. 1. num. 69.*
- 18 In glos. [Iudicijs] Vide *Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 33. num. 3. Clar. S. fn. q. 49. n. 3.*

De Schismaticis. Tit. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius tex. refertur.
- 2 Posterorum, & posteritatis appellatione regulariter femina, & nati ex eis continentur.
- 4 Cardinales non comprehenduntur in nominationibus nisi exprimantur.
- 5 Verba, omnino priuamus, denotant latam sententiam.
- 6 Collegium Cardinalium Sede Apostol. vacante an Pontificis iurisdictione gaudeat sicut Capitulum Episcopali Sede vacante? remissiuè.

Cap. Ad succedendos. Vnic. Bonif. VIII.

PONTIFEX Bonifacius VIII. deponit in hoc tex. à Cardinalatu Iacobum, & Petrum Columneses, & imponit alias pœnas, & filios etiam ac posteros Ioannis, qui fuit frater

Petri de Columna, inhabilitat ad Cardinalatum, & dignitates perpetuò in Ecclesia Romana, alibi vero vsque ad quartam generationem, & qui prædictos Petrum, & Iacobum pro Cardinalibus habuerit, &c. excommunicationis Sedi Apost. reseruata sententia duxit innodandum. Colligunt ex Ordinarijs Archid. Gemin. 10. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 111. Alagon. in compend. pag. 663. remissiuè *Ximen. in concordant. p. 1.*

- 2 *Et posteros, &c.* Notatur ad hoc quòd posterorum, & posteritatis appellatione regulariter foemina, & nati ex eis continentur, vt per *Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glos. 9. num. 242. & num. 249.* subdit quòd posterorum appellatione de-

scendentes tam ex masculis, quàm ex foeminis continentur, de quo etiam *Pereg. de fidei commis. art. 22. num. 37. Surd. consil. 140. num. 8. & 57.*

- 3 *Bonis, & iuribus publicatis,* Vide *Tiraquel. in l. si vnquam verbo bona num. 10. C. de reuocand. donat. latè t. inel. in rub. de bonis mater. nis p. 1. num. 26. cum seqq.*

- 4 *Cuiuscunque fuerit præeminentie, & conditionis, &c.* Ergo in nominationibus non comprehenduntur Cardinales nisi exprimantur, vt per *Rebuff. in tract. nominat. quest. 8. num. 6. quicquid dicat Monet. de decimis cap. 9. quest. 3. num. 122. Vide plura quæ cumulat Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 24.*

- 5 *Omnino priuamus.* Hæc verba denotant latam sententiam iuxta ea, quæ tradunt *Tiraquel. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 25. & à num. 75. C. de reuocand. donat. Ioan. de Salas de legib. q. 96. tract. 14. disp. 15. sect. 7. sub num. 79. & disp. 16. sect. 8. num. 29. in fine. Farinac. fragm. crimin. p. 2. lit. L. num. 121.*

- 6 In glos. [Sede vacante] Collegium Cardinalium Sede Apostol. vacante an Pontificis iurisdictione gaudeat, sicut Capitulum Episcopali Sede vacante? Vide *Henriq. in sum. lib. 14. de irregular. cap. 18. §. 2. in fine, Sanchez in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 10. num. 44. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 5. num. 186. & dixi latè ad *Clem. ne Romani 2. num. 4. cum seqq. de elect.**

De Homicidio. Tit. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Assassinorum manu faciens vel mandans alium quem Christianum interfici tamquam ab omnibus diffidatus absque alicuius probatione sententias incurrit excommunicationis, & depositionis ab officio, & beneficio.*
- 2 *Assassini crimen ne dum atrocissimum, & grauissimum in lure reputatur, sed etiam crudele, inhumanum execrabile, & horrendum nuncupatur.*
- 3 *Assassinum committi dicitur à quacunque persona cuiuscunque gradus, seu dignitatis.*
- 4 *Pana contra assassinos ne dum contra personas*

nas seculares, sed etiam contra quascunque alias ecclesiasticas exequi debent.

- 5 *Assassinus ut propriè e quis dicatur quoad pœnam huius sex. requiritur ut interfœctus sit Christianus.*
- 6 *Assassinus dicitur mandans, & assassini pœna punitur, idem in mandatario, ut n. 7.*
- 8 *Assassinij pœna locum habet etiamsi mors non sequatur.*
- 9 *Assassinij pœna punitur siue publicè siue secretè quis assassinus recipiat.*
- 10 *Assassinum defendens assassinij pœna punitur.*
- 11 *Excommunicationem incurrunt illi, qui per assassinum interficiunt aliquem Christianum, aut mandans interfici, quamvis non sequatur mors, aut illos receperint, defenderint, &c.*
- 12 *Depositionis pœnam statim incurrit delinquens in crimine assassinij.*
- 13 *Assassinus clericus nõ degradatur actualiter.*
- 14 *Degradatio actualis non impenditur clerico pro crimine læsæ Maiestatis.*
- 15 *Assassinus priuatur omni honore, dignitate, officio, ac beneficio.*
- 16 *Verba, incurrat sententias ipso factò, inducunt canonem læsæ sententiæ.*
- 17 *Beneficia assassini vacant ipso iure.*
- 18 *Assassini bona occupantibus conceduntur.*
- 19 *Assassinus à quolibet priuato impunè offendi, & occidi potest.*
- 20 *Argumenta probabilia sufficiunt ad probationem criminis assassini, non modo ad pœnam extraordinariam, sed etiam ad pœnam ordinariam, & capitalem.*
- 21 *Argumenta probabilia qua dicantur, ostenditur.*
- 22 *Pœna ubi ipso iure est imposta in casu contrauentionis debet super dicta contrauentione præcedere sententiæ Iudicis declaratione facta, parte citata.*
- 23 *Conatus punitur in crimine assassinij, etiamsi effectus sequens non fuerit.*
- 24 *Assassini propriè qui dicantur, ostenditur.*
- 25 *Pœna contra assassinum statuta exequi possunt etiam contra Prælatum, Episcopum, vel Archiepiscopum.*
- 26 *Assassini in crimine sola cogitatio si non fuerit ad aliquem actum producta, nulla pœna punitur.*
- 27 *Assassini incurrunt excommunicationem à qua poterit Ordinarius reum absoluerè.*
- 28 *Diffio, liberè, interpretatur id est nemine non vocato.*

Cap. Pro humani I. Innoc. IV.

PER assassinum faciens interficere aliquem Christianum, vel mandauerit, licet mors non sequatur, vel eos receperit, defenderit, vel occultauerit, incurrit ipso factò excommunicationem, & depositionem à dignitate, honore, Ordine, officio, & beneficio, ita ut alijs conferri possint ab eo, ad quem spectat collatio, & est etiam cum suis mundanis bonis perpetuò diffidatus à Christiano populo. Et postquam probabilibus constiterit argumentis aliquem scelus tam execrabile commississe, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis aduersus eum sententia requiritur. Colligitur ex Ordinarijs *Lapus Abbat, Archidiacon. Geminian. Ioann. Andr. Anch. Domin. Monach. Franck. Viuan. in ration. lib. 5. pag. 128. Alagon. in compendio pag. 675. remisiuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

- 2 *Scelus tam execrabile, &c.* igitur crimen ne dum atrocissimum, & grauissimum in iure reputatur, sed etiam crudele, inhumanum, execrabile, & horrendum nuncupatur, vt tradunt *Cou. var. lib. 2. cap. 20. num. 10. Monticel. reg. crimin. 6. num. 2. & 3. Roland. conf. 14. num. 14. lib. 4. Decian. conf. 82. post num. 4. lib. 2. & conf. 115. num. 14. lib. 3. & in tract. crimin. lib. 9. cap. 30. num. 4. & nu. 45. Farin. in praxi crim. par. 5. q. 123. num. 6. & 7.*

3 *Vt quicumq. Princeps, Prælatus, etc.*

Notatur ad hoc quòd assassinium committi dicitur à quacunq. persona cuiuscunque gradus, seu dignitatis existat, etiam quod sit Princeps, vt tenent in presenti *Hof. num. 19.* vbi ampliat siue Princeps siue maior siue maximus, cum hic tex. sit fauorabilis, & medicinalis Reipubl. idcirco extendendus, & latè interpretandus, *Archid. post num. 2. in verbo Princeps, Gemin. nu. 5. & Franck. nu. 3. Capic. decisi. 155. num. 23. & sequen. Decian. in tract. crimin. lib. 9. cap. 39. num. 6.* vbi ampliat etiam in Imperatore *Farinac. d. quest. 123. num. 23.* Et extendi ad personas maximi gradus etiam Cardinales tradit *Mart. de Iurisdic. p. 4. ca. su 85. num. 11. & casu 129. num. 3.*

4 *Seu queuis alia Ecclesiastica, &c.*

Ergo

Ergo poenæ contra assassinos statuta ne dum contra personas seculares; sed etiam contra quoscunque alias ecclesiasticas exequi debent, ut per *Farin. d. q. 123. num. 24. vbi ex Hoff. sub. num. 19. Ioan. Andr. nu. 4. col. 3. post med. in verbo secularis, Gemin. in S. Sacri n. 6. ac omnes in presentii*, extendit etiam ad Laicos Religiosos.

5 *Quempiam Christianorum*. Ergo ut quis dicitur proprie assassinus, & consequenter in eo locum habeat dispositio huius text. requiritur quod interfectus sit Christianus, ut docent *Clar. S. assassinum num. 2. Gutier. pract. lib. 3. q. 7. num. 8. Cou. var. lib. 2. cap. 20. nu. 10. vers. hinc apparet, Plac. in epithome delicti lib. 1. cap. 19. num. 2. Peguer. crimin. decis. 5. nu. 29. ad med. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo assassini, vers. hinc oriuntur, Farin. d. q. 123. nu. 133. cum seqq. Aloys. Ricc. in praxi aurea resol. 385*

6 *Interfici fecerit, vel etiã mandauerit.* Ergo mandans assassinus dicitur, & assassini poena punitur, ut per *Gram. voto 9. Matb. de Afflict. in constit. Neapol. lib. 1. rub. 12. num. 6. Vincens. de Franc. Neapol. decis. 176. Menoch. de arbitr. casu 360. à n. 39. Salzed. ad Bernard. cap. 96. alias 100. vers. primus est casus, in nouiss. impress. Mascard. de probat. concl. 138. n. 1. Decian. in tract. crimin. tom. 1. lib. 4. cap. 9. nu. 79. Gutier. pract. lib. 3. q. 7. num. 23. Cardoso. in praxi Iudicum verbo assassinus num. 1. Farin. d. q. 123. num. 26. & 27.*

7 *Amplia procedere etiam in mandatario,* ut docent *Gutier. d. q. 7. nu. 18. Farin. d. q. 123. num. 19. & par. 4. conf. 101. num. 3. Salzed. d. c. 100. vers. secundus casus*, ubi in vers. tertius casus, subdit quod quando mandans tenuit mandatarium ut pecuniam acciperet, & occideret, & mandatarius reclusit, hoc casu solum mandans punitur extraordinaria poena, cum talis conatus remotus sit ab ipso effectu.

8 *Quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur.* Notatur ad hoc quod assassini poena locum habet etiam si mors non sequatur, itaut mandans alique per assassinum interfici, etiam morte non sequuta, pati debeat eadem poenas impositas in hoc text. ut per *Bernard. Diaz d. cap. 100. num. 6. & Salzed. ibi lit. D. Anton. Gom. de delicti. cap. 3. rub. de homicid. num. 10. in princ. Monticel. reg. crimin. 7. nu. 77. & reg. crimin. S. nu. 11. & seq. Decian. in tract. crimin.*

lib. 9. cap. 36. nu. 2. & 4. Greg. l. 3. verbo mandandole matar tit. 27. par. 7. Gutier. d. q. 7. nu. 26. Brunor. à Sole in locis communib. verbo assassinum num. 1. & 2. Farin. d. q. 123. à nu. 79. vbi multipliciter declarat.

9 *Aut eos receperit, &c.* Notatur ad hoc quod siue publice, siue secreta quis assassinos recipiat assassini poena punitur, ut per *Farin. d. q. 123. nu. 29. Bernard. Diaz in prac. c. 100. n. 1. in nouiss. impress. Ans. Gabr. com. lib. 7. concl. 1. nu. 33. Decian. in tract. crimin. lib. 9. cap. 30. n. 42.*

10 *Et defenderit.* Notatur ad hoc quod qui assassinum defendit assassini poena punitur, ut per *Hoff. num. 26. Ioan. Monach. in princ. & nu. 6. vers. quartus, Gemin. in S. Sacri nu. 2. hic, Bernard. Diaz d. cap. 100. num. 1. Farin. d. q. 123. nu. 30. cum seqq.*

11 *Excommunicationis, &c.* Notatur ad hoc quod illi, qui per assassinos interficiunt alique Christianum, aut mandant interfici, quamuis non sequatur mors, aut assassinos receperint, defenderint, vel ceteruerint, excommunicationem incurrunt, ut per *Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. n. 46. Rainer. de reusuris extra Bullam cap. 9. excomm. 52. Iul. Lauor. de Indulgent. part. 2. cap. 13. num. 15. Farin. d. q. 123. num. 11. Filiuc. tract. 14. num. 52. vers. duodecima, & num. 65. quos refero: Ego ipse de officio, & potest. Episcop. part. 3. alleg. 50. num. 216. secundum Lugdun. impress.*

12 *Et depositionis, &c.* Collige ex text. delinquentem in crimine assassini statim incurrere poenam depositionis, ut per *Barbat. in cap. asylerici in princ. num. 129. de iudic. Boer. decis. 69. n. 18. Cou. lib. 2. var. cap. 20. num. 10. Clar. S. fin. q. 36. à nu. 29. Bernard. in pract. cap. 100. n. 3. in nouiss. impress. Farin. d. q. 123. num. 12.*

13 *Intellige text. non procedere in depositione prout ordinatur ad actualem degradationem, ut talis clericus Curia seculari tradatur, pater si expendas talem depositionem non fieri nisi in casibus à lure expressis, ut dixi de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 100. è quorum numero non est crimè assassini, neque text. in presenti hoc dicit, siquidem tantum aserit depositionem ipso iure à lege esse impositam, quæ depositio huiusmodi verbis, vel similibus à lege constituta, non est depositio, sed potius irregularitas censetur, ut alibi diximus; si autem dicatur text. in presenti etiam imponere poenam diffidationis, respöndendum*

occur-

occurrit poenam illam esse constitutam respectu secularium, quibus etiam prohibitio de qua hic facta fuit, vt colligitur ex illis verbis, *ibi, cum suis bonis mundanis*, iuncta *reg. odia lib. 6.* Accedit quod crimen læsæ maiestatis grauius est quam crimen assassini iuxta text. in *l. quisquis C. ad legem Iuliam Maiest.* & 14 tamen pro illo regulariter non imponitur depositio in ordine ad actuale degradationem vt clericus Curie seculari tradatur, vnde de rigore Iuris idem dicendum videtur in crimine assassini prout in effectu videtur sentire Guillelm. post repet. cap. Rainuntius in quest. de homicidio num. 3. quicquid contrarium teneant plures relati à Bernard. d. cap. 100. nu. 4. vbi dicit communem, Gutier. d. q. 7. num. 23. Zerol. d. verbo assassini vers. hinc oriuntur, Cardof. verbo assassinus num. 9. & citati à Cened. ad Decretal. collect. 37. num. 11. quorum sententia in praxi feruari testatur Clar. q. 36. num. 30. quæ si in praxi obseruatur, vt illi aiunt, temperanda est dummodo circa crimen prius procedat sententia declaratoria, per ecclesiasticum antequam à seculari Iudice clericus delinquens capi, & puniri possit, arg. tex. in cap. cum secundum de heret. hoc lib. obseruant Salzed. ad Bernard. d. cap. 100. lit. B. vers. notabis, Scacc. de iudic. lib. 1. cap. 11. num. 70. Farin. in praxi crimin. par. 1. q. 8. num. 85. & 86. Bellet. disquis. cleric. par. 1. tit. de fauore clericor. personali S. 7. nu. 6. vers. tamen.

15 Ad dignitate, honore, Ordine, &c.

Notatur ad hoc quòd assassinus priuatur omni honore, dignitate, officio, & beneficio, vt per Farin. d. q. 123. num. 13.

16 *Incurrat sententia ipso facto.* Notatur ad hoc quòd poenæ contra assassinos constitutæ ipso iure incurruntur absq; alia Iudicis sententia, vt per Decian. d. cap. 30. in fine, Masc. concl. 138. nu. 16. Farin. d. q. 123. nu. 15. vbi num. 17. subdit quod requiritur sententia declaratoria, nam supradicta verba huius tex. inducunt canonem lætæ sententiæ, vt tradunt Tirag. in l. se vnquam verbo reuertatur nu. 146. C. de reuoc. donat. Farin. d. q. 123. n. 15. Monet. de distribut. quot. p. 3. q. 7. n. 35. Franc. Leo in thes. fori eccles. p. 1. cap. 15. nu. 31. & p. 4. cap. 2. nu. 183.

17 Ad quos eorum collatio pertinet, etc.

Notatur ad hoc quòd assassini beneficia vacat ipso iure, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 15. num. 76. Azor. in thes. moral. par. 2. lib. 7. cap.

17. q. 1. vers. ostiaum est, Massobri. in praxi habendi concursus requis. 1. dub. 2. nu. 34. secundum Rom. impress. quos refero Ego ipse de officio, & potest. Episcop. par. 3. alleg. 57. nu. 238.

18 *Sit etiam cum suis bonis, &c.* Notatur ad hoc quòd assassini bona occupantibus conceduntur, ac præsertim illis ad quos temporalis successio spectat, vt per Capic. decif. 155. num. 5. Decian. d. cap. 30. num. 42. Farin. d. q. 123. num. 9. & num. 10. post Marsil. conf. 105. num. 26. Antor. Gom. de delictis cap. 3. rub. de homicid. num. 10. ad fin. vers. pen. & seq. & alios subdit quod si bona assassini possunt à quolibet occupari, multò magis poterunt apprehendi à sisco, & sic confiscari.

19 A toto Christiano populo perpetuo diffidatus.

Notatur ad hoc quòd assassinus à quolibet priuato impunè offendit, & occidi potest, vt per Cou. var. lib. 2. cap. 20. nu. 10. vers. tertio, Ant. Gabr. com. lib. 7. concl. 1. num. 31. Hippol. Riminald. conf. 685. num. 1. & seq. lib. 6. Gutier. d. q. 7. num. 11. Cardof. d. verbo assassinus num. 3. Sayr. in clau. Regia lib. 7. cap. 11. num. 12. Farinac. par. 4. conf. 101. & d. q. 123. num. 8.

20 Et postquam probabilibus constituitur argumentis.

Notatur ad hoc quòd in crimine assassini ad illius probationem sufficienti probabilia argumenta, vt per Greg. l. 3. verbo como los otros tit. 27. par. 7. Boer. decif. 164. num. 5. Roland. conf. 27. num. 4. lib. 1. Clar. S. fin. q. 20. vers. scias tamen, Bernard. d. cap. 100. num. 2. Mascard. de probat. concl. 137. Gutier. d. q. 7. num. 21. Cardof. d. verbo assassinus num. 8. Farinac. par. 3. q. 86. num. 41. cum seqq. & d. q. 123. num. 46. cum seqq. Aloyf. Ric. in praxi aurea resol. 36. num. 1. Intellige non modo ad poenam extraordinariam, sed etiam ad poenam ordinariã, & capitalem, sicuti docent Placa in epitome delictor. lib. 1. cap. 19. n. 16. vbi dicit id esse constitutissimum, refert, & sequitur Clar. in S. assassinum vers. quamuis, Monticel. in reg. crim. 8. n. 23. & reg. 11. nu. 2. q. in 3. lim. Ioseph. Lud. concl. 45. in 1. ampl. Decian. in tract. crim. lib. 9. cap. 38. n. 22.

21 Quæ autem dicantur in proposito probabilia argumenta non bene constat inter Doctores; quos in quatuor sententias diuisos inuenio. Prima tenet probabilia argumenta aliud non esse quàm Iuris præsumptiones, secundum Si. manch. in tract. de heretic. tit. de præsumpt.

- cap. 50. num. 6. Secunda ait quod probabilia argumenta videntur esse semiplenæ probationes, ex *Mascard. de probation. concl. 137. num. 1.* Tertia firmat probabilia argumenta esse veras, & plenas probationes, vt per *Hieron. Gabr. conf. 170. nu. 26. lib. 1.* qui in crimine assalsinij loquitur. Quarta (cui tanquam magis probabiliori, & receptori adhæreo) tenet probabilia argumenta esse illa ex quibus oritur probatum indicium, sicuti tradunt *Grammat. voto 1. n. 2. Carrer. in pract. in 3. tract. de homicid. & assas. S. circa igitur tertijum verbo de homicidio commisso nu. 20. & seq. Placa d. cap. 19. num. 14. Farinac. in praxi crimin. q. 86. num. 43. & 48.*
- Ex his verbis colligunt Doctores communiter quòd vbi pœna ipso iure est imposita in casu contrauentionis debet super dicta contrauentione præcedere sententia Iudicis declaratoria facti causa cognita, & sic parte citata, vt per *Ioan. Andr. Archid. & alios in præ. Jensi. Felin. in cap. cum non ab homine num. 9. & 10. de iudic. & in cap. Rodulphus num. 35. de rescript. Grammat. decif. 105. num. 60. Magon. Florent. decif. 16. num. 33. Hieron. Gabr. conf. 88. num. 23. lib. 1. & conf. 67. nu. 17. lib. 2. Afflic. decif. 97. num. 2. & 3. & fuit dictum in Romana de Arrojns 15. Ianuar. 1614. coram Vbaldo, impressa per Farinac. decif. 555. nu. 8. par. 1. recent.*
- In glos. in figurat. casus, in fine, ibi (& sic punitur affectus, &c.) Notatur ad hoc quòd in crimine assalsinij punitur conatus etiam si effectus sequutus non fuerit, vt docent plures citati à *Cened. ad Sextum collect. 26. per totum*, quibus adde *Menoch. de arbitr. casu 360. num. 39. Mascard. de probation. conclus. 138. num. 5. cum seqq. Brunor. à Sole in locis communib. verbo assalsinus num. 1. Gutier. d. q. 7. num. 27. cum seqq. Cardof. d. verbo à assalsinus nu. 7. Aloys. Ric. in collect. decif. par. 5. collect. 1867. Farin. d. q. 123. num. 77. cum seqq.*
- In glos. [Formidantes] in addit. ibi (sunt illi susserui, &c.) Assalsini proprie dicebantur quidam infideles sub Principe pariter infideles, à quo ita edocti, & instructi erant, vt quos ille occidi iusserit, facillimè occidant, arbitantes ex hoc mortem non esse timendam, nec vllam pœnam ob istud crimen post obitum passuros, immo se obsequium præstare Deo opinabatur, vt obseruant *Cou. lib. 2. var. cap. 20. num. 10. Zerol. d. verbo assalsinus in princip. Gutier. d. q. 7. num. 2. & 3. Cardof. d. verbo assalsinus nu. 1. Farin. d. q. 123. nu. 21.*
- vbi num. 22. subdit communi Doctorem interpretatione, & in praxi receperunt esse, vt assalsini iam dicantur quicumque pecunia, aliove pretio conducti homines occidunt, percutiuntque nihil tale ab his præcauentur.
- In glos. [Prælati] ibi (etiam Episcopus) Notatur ad hoc quòd pœnæ contra assalsinos statutz exequi possunt etiam contra Prælatum, Episcopum, vel Archiepiscopum, vt per *Clar. S. assalsinum nu. 2. vers. quæro nunquid etiam Episcopus, Decian. in tract. crimin. lib. 30. cap. 30. num. 15. Farinac. dicta quæst. 123. num. 25.*
- In glos. [Mandauerit] ibi (ergo cogitatio, &c.) Notatur ad hoc quòd in crimine assalsinij sola cogitatio si non fuerit ad aliquem actum producta nulla pœna punitur, vt per *Petr. Plac. in epist. delict. lib. 1. cap. 19. nu. 10. in fine, vers. quod si mandatum, Farin. d. q. 123. num. 11. cum duobus seqq. Brunor. à Sole in suis quæst. legal. q. 34. num. 35.*
- In glos. [Excommunicationis] ibi (ex quo Papa non referuauit absolutionem, puto quod Ordinarius possit absolvere) Ita tenent in præ. senti *Hoff. num. 1. & 13. & num. 26. in fine, Archid. col. 2. in verbo excommunicationis, Monach. num. 4. Ioan. Andr. etiam num. 4. ante fin. Farin. d. q. 123. num. 11. & faciunt quæ Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 50. nu. 281. secundum Lugdunen. impress.*
- In glos. [Liberè] ibi (etiam illo non vocato) Ita *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 53. num. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici sine irregularitatis incurfu de suis malefactoribus coram Iudice seculari conqueri possunt etiam de criminibus ex quibus debetur pœna sanguinis, expresse protestando quod ad poenam sanguinis non intendunt, & num. 2.
- 2 Accusans alterum de iniuria illata personis extraneis, aut etiam consanguineis fit irregularis sequuta mutilatione, vel morte, etiam si præmiserit protestationem.
- 3 Clericus absq; irregularitatis incurfu potest accusare, detinere, & Iudici tradere iniustum damnificatorem bonorū suæ Ecclesie.
- 4 Clericus indicans furem, qui fuit comprehensus, & furca suspensus au & quando incurrat irregularitatem, ostenditur.
- 5 Irregularitas incurritur à laicis accusantibus delinquentes etiam ad cõsulendum sibi & rebus suis si inde sequatur mutilatio, vel mors non præmissa protestatione.

7. *Protestatio per clericum accusantem malefactorum in rebus suis facienda, non sufficit tacita.*
8. *Protestationis huiusmodi forma ponitur.*
9. *Irregularitatem an incurrat ille, qui iuste denunciat præmittendo protestationem fidei animo, & interius desiderat vindictam, & sanguinem, offenditur.*
10. *Accusatio quando ponitur per clericum coram Iudice Ecclesiastico non est necessaria protestatio, etiamsi delictum enormissimum sit.*
11. *Offensus ab altero tenetur omnino sub mortis criminis reatu in animæ iudicio rancorem, & odium illi remittere, non tamen in accusandi apud Iudicem.*
12. *Clericus accusando aliquem pro delicto, quo pœna sanguinis non imponitur præmissa protestatione citra vindictam sanguinis, si Iudex pœnam sanguinis imposuerit contra iustitiam ab irregularitate excusatur.*
13. *Prælati etiam Episcopus temporalem iurisdictionem habens non incidit in irregularitatem quamvis alteri committat causam in qua postea ingeratur pœna sanguinis.*

Cap. Prælati. II. Bonif. VIII.

Prælati, & Clerici de suis malefactoribus possunt deponere querelam coram Iudice seculari, & petere emendam sibi fieri, & prouideri ne contra eos de cætero talia fieri præsumant, etiamsi in tali casu pœna sanguinis à Iudice irrogari debeatur, licet deinde ille mortem inferat secundum lura, tunc enim non sunt irregulares, dummodo expressè protestentur quòd non intendunt ad vindictam, vel pœnam sanguinis, alioquin si timore irregularitatis non audent conqueri daretur occasio alijs ipsos trucidandi, & ipsorum bona deprædandi. Colligunt ex Ordine Archiepiscopi Geminiani. Andree Anchari. Dominici Monachi. Francisci Viuiani. in ratione lib. 5. pag. 128. Alagon. in compend. pag. 675. remissiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2. Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Tirag. de iure mariti glof. 7. num. ultim. Felician. de censur. tit. de irregul. cap. de secunda specie irregular. qua contrahitur extra bellum, vers. Prælati, vel Clerici, Cou. in Clemente furiosus part. 2. S. 5. Sor. de iustit. lib. 5. quest. 1. art. 9. vers. & pari iure etiam Clerici, & quest. 5. art. 1. in fine, vers. de clericis, Ant. Gom. tom. 3. var. cap. 1. num. 33. Syluest. in sum. verbo homicidium il. 2. nu. 7. vers. octauo, Bann. 2. 2. q. 33. art. 8. vers. dubitatur septimo,

Clar. lib. 5. S. fin. q. 1. nu. 3. Petri à Nauar. tom. 1. de restit. lib. 2. cap. 4. nu. 229. Maiol. de irregul. lib. 2. cap. 7. num. 2. V. uald. in eand. clau. aureo tit. de irregul. ex homicid. volunt. n. 242. Lel. Zeebi. de casibus reservatis casu 1. nu. 34. vers. fallit in t. 5. q. 1. Soar. de Pace in practico. tom. 1. par. 5. cap. 3. in prin. n. 21. cum seq. Salzed. ad Bernard. etiam in practico. cap. 101. num. 8. cū seq. in nouis. impres. Cened. ad Sextum collect. 2. nu. 1. Henric. lib. 14. cap. 1. nu. 4. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo accusatio vers. sexto, Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 12. nu. 85. Farin. fragment. crimin. lit. C. nu. 423. cum seq. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 531. in 1. edit. V. golin. de irregul. cap. 6. §. 4. Molin. de iustit. tom. 2. tract. 3. disp. 8. nu. 35. & tom. 4. eod. tract. 3. disp. 74. Soar. de censura disp. 47. sect. 2. nu. 10. & sect. 4. nu. 9. Bonac. in simili tract. disp. 7. q. 4. puncto 2. à princip.

3. Suis malefactoribus. Ergo accusans aliorum de iniuria illata personis extraneis, aut etiam consanguineis sit irregularis sequuta mutilatione, vel morte, etiamsi præmiserit protestationem, vt per Nau. in man. cap. 27. num. 2. 13. Salzed. d. cap. 101. num. 7. V. golin. d. cap. 6. §. 9. Molin. d. disp. 8. num. 8. Bonacin. d. puncto 2. nu. 4. vbi num. 5. subdit clericum posse accusare iniustum damnificatorem bonorum suæ Ecclesiæ, additq; excusari non solum quando accusat, sed etiam quando detinet, & Iudici tradit, modo præmittit protestationem cum ipsa accusatione, aut post accusationem, sed ante prolationem sententiæ, & num. 7. vers. quartus, limitat supradictam resolutionem, quando non accusat de iniuria illata extraneis, sed inferenda, nec ipse potest aliter illa damna impedire, quàm accusando, & denunciando.

5. Petunt emendam. Clericus etiam protestando coram Iudice laico de fure se nolle eum, pœna sanguinis puniri, sed tantum vt cogatur ad damnum illatum restituendum, & iniuriam emendam faciendam, si postea indicat locum vbi fur comprehendit possit, & fur ibi comprehensus, & postea suspensus sit, irregularis erit si fur non erat fugitiua persona, secus autem si fugitiuus erat, ita quod probabiliter crederetur quod sententia contra eum lata parum profuisset, nisi persona detineretur, cum in hoc posteriori casu captura necessaria sit ad effectum sententiæ, etiam ciuilitè lata, non autem in priori, & ideo in priori euentu irregularis erit, non autem in posteriori.

ita *Nau. conf. 9. in r. edit. alias conf. 12. dub. 1. in 2. edit. sub hoc tit. Sayr. in floribus decisionum sub eod. tit. decis. 10. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. q. 105. art. 4.*

6. *Vel clericis quibuscunque.* A Laicis accusantibus delinquentes etiam ad consulendum sibi, & rebus suis irregularitas incurritur, si inde sequatur mutilatio, vel mors non præmissa protestatione; vt per *Vgolin. d. d. cap. 6. S. 4. Molin. d. tom. 4. disp. 74. num. 9. Bonacin. d. d. quæst. 4. puncto 2. num. 12.*

7. *Protestando expressè.* Ergo non sufficit quod tacite fuerit protestatus, vt per *Salzed. d. cap. 101. nu. 9.* obseruans praxim iam recipere quod protestatio in limine querelæ, vel accusationis fiat, & formam protestationis ponit *Bonacin. d. puncto 2. num. 9.* in hanc nodum. *Domine, peto cures mihi satisfactionem, vel restitutionem exhiberi à Titlo, qui mihi damnum intulit, profeſorque me nulla ratione intendere pœnam sanguinis, mutilationem, vel mortem, additque ex Vgolin. d. c. 6. S. 7.* non esse necessarium protestationem fieri in scriptis, quia nullo iure probatur scripturam requiri.

9. Verum autem qui iustè denuntiat præmittendo protestationem ficto animo, & interius desiderat vindictam, & sanguinem, incurrit irregularitatem? In qua quæst. sunt qui teneat hoc casu talem incurere irregularitatē, quia huiusmodi protestatio mendax, & fallax est, nec talis qualem ius Canonicum requirit ad irregularitatis labem excusandam, ita *de aud. cap. 27. num. 226. Salzed. d. cap. 101. num. 15. vers. sed opinio, Sim. Maiol. de irregularis. lib. 5. cap. 48. S. 6. num. 4. Vivald. d. tit. de irregular. & homicid. volunt. à num. 242. Cened. d. collect. 12. num. 2.* Verum contraria sententia affirmatiua sicut verior, ita receptior est, multisque rationibus fulcitur, videlicet quia protestatio ficta tantum valet apud iudicē ignarum fictionis, quantum valeret si ex animo, & non fictè fieret, tum quia Ecclesia non imponit irregularitatem ob intentionem, & actum internum, sed propter omissionem protestationis, tum denique quia versamur in materia pœnali, in qua benignior pars est accipienda *arg. cap. in pœnis, de regulis iuris lib. 6. Quare merito hanc partem sustinent Coad. d. S. 5. n. 1. Vgolin. d. cap. 6. S. 8. Henric. d. lib. 14. c. 3. Molin. d. disp. 8. num. 4. Bonacin. d. puncto 2. num. 11. vbi num. 8. subdit quod omittens protestationem ex obliuione in causa criminis*

incurrit irregularitatem, additque ab irregularitate excusari illum, qui accusauit reum de leni crimine, sed postquam reus in carcerem coniectus fuit, accesserunt alij accusationem præbentes aliorum criminū, propter quæ reus iustè adiudicatur morti. Sic pariter nõ poterit clericus ab irregularitate excusari, qui protestationem omisit, eo quod in animo nõ habuit quod iudex ad mortem, vel membrorum mutilationem procederet, sed potius contrariam voluntatem, quæ voluntas cum in animo reuera fuerit nihil operari potest, cum actus exterior directè contrarius sit, vt ex *Cou. resolu. Salzed. d. cap. 101. num. 16. vbi num. 6.* ait quod si protestatione omissa non sequeretur effectus accusationis criminalis, nec imponeretur pœna mortis, vel mutilationis membrorum, non esset clericus irregularis, etiamsi alia sanguinis vindicta imponeretur.

10. In glos. [Laicis] ibi (*carum Iudice laico conquereretur.*) Quando autem accusatio coram Iudice ecclesiastico proponitur non est necessaria protestatio, etiamsi delictum enormissimum sit, vt tenet *Salzed. d. cap. 101. nu. 14.*

11. In glos. [Emendam] ibi (*licet iniuriam passus rancorem dimittere teneatur.*) Notatur ad hoc quod offensus ab altero tenetur omnino sub mortali crimine reatum in animæ iudicio, rancorem, & odium illi remittere, non tamen ius accusandi apud Iudicem, & auctoritate publica vendicandi propriam iniuriam, vt per *Cou lib. 2. vari. cap. 10. num. 7. Anton. Gom. tom. 3. vari. cap. 1. num. 29. in fine, Molin. de primogen. lib. 2. cap. 5. nu. 12. Paul. Comit. respos. moral. lib. 4. quæst. 32. num. 10. & plures citatos à Cened. ad Sextum collectan. 12. num. 5.*

12. In glos. [Iustitia] ibi (*idem si contra iustitiam, &c.*) Notatur ad hoc quod clericus accusando aliquem pro delicto, quod pœna sanguinis non imponitur, præmissa protestatione citra vindictam sanguinis, si iudex pœnam sanguinis imposuerit contra iustitiam, & ab irregularitate excusatur, vt per *Farinac. fragment. crimin. p. 1. lit. C. num. 412. cum seqq.*

13. In ead. glos. ibi (*quod simili modo prouidit Prælati temporalem iurisdictionem habentibus, &c.*) Notatur ad hoc quod Prælati etiam Episcopus temporalem iurisdictionem habens non incidit in irregularitatem quamuis alteri committat causam in qua postea ingeratur pœna sanguinis, vt per *Farin. d. lit. C. num. 385. Bonacin. de censur. disp. 7. q. 4. puncto 1. num. 25. vbi plures refert.*

S V M M A R I V M.

- 1 Mandans aliquem verberari licet expresse prohibeat ne occidatur, vel mutiletur, si mandatarius fines mandati excedendo mutilet, vel occidat, fit irregularis, & n. 2.
- 3 Mandans an, & quando puniatur eadem poena, qua mandatarius, remissive.
- 4 Irregularis non fit mandans verberari discipulum, filium, aut seruum causa correctionis, & discipline, si mandatarius excedendo mandatam occidat.
- 5 Irregularitas contracta dicitur si aliquis mandatarius dederit ad occidendum, vel mutilandum.
- 6 Mandatarius si occidatur, vel mutiletur mandans incurrit irregularitatem.
- 7 Mandatum, seu consilium homicidij non facit quem irregularem, nisi sequatur mutilatio seu homicidium.
- 8 Irregularitas non incurritur a mandante, ubi mandatarius sine alicuius mandato occisus erat.
- 9 Irregularitatem non incurrit mandans fieri homicidium quando ille reuocauit mandatum, & post reuocationem huiusmodi mandatario intimatam, & notificatam committitur homicidium.
- 10 Irregularitas non incurritur ex homicidij sequenti ratificatione.
- 11 Membri appellatione que veniant, remissive.

Cap. Is, qui I II. & Vlt.

- 1 Mandans aliquem verberari licet expresse prohibeat ne occidatur, vel mutiletur, si mandatarius fines mandati excedendo mutilet, vel occidat, fit irregularis, quia mandando fuit in culpa, & debuit cogitare hoc posse euenire. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. lo. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuan. in rationali lib. 5. pag. 128. Alagona in compendio pag. 676. remissive Casaf. in annotationib. & Ximen. in concordant. parte 1. & 2.
- 2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt S. Anton. par. 3. tit. 29. de irregul. cap. 2. S. 1. Syluest. in sum. verbo homicidium prim. q. 3. vers. tertium, Nau. in man. cap. 27. num. 233. & num. 240. Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. S. 2. num. 4. & 5. in 7. ampl. Cou. in Clem. si furiosus par. 2. S. 1. num. 2. Sayr. de censur. lib. 7. cap. 2. num. 7. Auil. in simili tract. par. 7. disp. 6.

- sect. 2. dub. 1. Anton. Gom. tom. 3. var. c. 3. nu. 18. Farin. in praxi crimin. par. 5. q. 135. num. 166. & fragm. crimin. part. 2. lit. l. n. 568. cum sequq. Soar. tom. 5. disp. 45. sect. 2. num. 3.
- 3 An autem, & quando mandans puniatur eadem poena, qua mandatarius, vide Docto. res per me citatos in collect. ad cap. sicut dignum num. 15. de homicid. in Decretal. quibus addo Bonaco. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 24. num. 44. pag. 612. & commun. crimin. par. 2. verbo Mandans, Clar. S. fin. q. 89. num. 1. & 5. Farin. d. q. 135. num. 1. & 172.
- 4 Amplia primò vt conclusio huius text. procedat si percussio, & verberatio sit illicita, secus si licita, veluti quando magister, pater, vel dominus, correctionis, & discipline causa mandat verberare discipulum, filium, aut seruum tunc enim si mandatarius excedendo mandatam occidat, mandans irregularis non est, vt per Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. S. 2. num. 5. Nau. in manuali cap. 27. num. 233. vers. vigesimo, Soar. dicto tom. 5. de censur. disput. 45. section. 2. num. 4. vers. ex quibus, Sayr. in simili tracta. lib. 7. cap. 2. num. 8.
- 5 Amplia secundò vt procedat pariter non solum quando mandatam est expressum ad occidendum, vel mutilandum, sed etiam tacitum, puta quando pater, seu dominus, qui aliquam recepit iniuriam à Petro, dicat filio, seu seruo, non reuertaris domum donec aliquid noui sentiam de Petro, nam tunc occiso Petro ex parte patris, seu domini dicitur contracta irregularitas, etiam quod fuerit inhihitum ne Petrus occidatur. Cou. in dist. clem. si furiosus parte 2. S. 1. num. 3. Nau. dist. cap. 27. num. 233. vers. 20. Maiol. dicto S. 2. num. 8. Soar. dist. sect. 3. num. 14. & sequent. Sayr. dist. cap. 2. num. 9. Auil. dist. sect. 2. dub. 2. in 1. conclus. vers. qua conclusio habet verum.
- 6 Amplia tertio vt procedat etiam casu, quo mandatarius occidatur, vel mutiletur, cum enim mandans homicidium sic mandando det operam rei illicitæ, ideo nihil refert si præter eius intentionem accidat mors mandatarij, quia cogitare debebat tale quid accidere posse, Maiol. dist. S. 2. num. 4. Soar. dist. section. 3. à num. 17. Auil. d. sect. 2. dub. 5. vers. ex dictis sequitur, Sayr. d. cap. 2. num. 12.
- 7 Limita primò mutilatione, seu homicidio non sequuto, quamuis mandatarius illud attemptauerit, quia nullum mandatam, seu consiliū

homicidium quem irregularem antequam homicidium ipsum sequatur, vt per *Cou. in d. Clem. si furiosus p. 2. §. 2. num. 2. Soar. d. disp. 44. sect. 3. num. 6. vers. quari, Auila d. sect. 2. dub. 3. in fine principij.*

8. Limita secundò vbi mandatarius sine alicuius mandato occisurus erat, quia tunc irregularitas non incurritur à mandante, vt per *Auil. d. sect. 2. dub. 3. concl. 5. vers. sed inquiris, vbi tamen testatur oppositum esse probabilius. Verum post Cou. d. §. 2. n. 1. sic distinguit Sayr. d. cap. 2. num. 11. Quando mandatarius non erat aliàs facturus tunc certum est mandantem irregularem esse sequuto effectu, si vero mandatarius erat aliàs facturus, & tunc si ex mandato dato citius occidit, pariter & mandans erit irregularis, cum sit causa propinqua accelerationis, si vero ex mandato non citius occidit, & sic mandatum non auxit voluntatem mandatarij, tunc non erit irregularis.*

9. Limita tertio quando mandans fieri homicidium reuocauit mandatum, & post reuocationem huiusmodi mandatario intimatam, & notificatam, commisit ille homicidium *Sayr. d. cap. 2. num. 13. vbi num. 14. subdit ceteri reuocatum mandatum per mortem mandantis re integra, & infecta, Auil. d. sect. 2. dub. 4. conclus. 1. & 2.*

10. Limita quarto, vt homicidio sequuto ex ratificatione nõ incurrat irregularitas, quãuis homicidium commissum fuerit nomine ratificantis, *Cou. d. §. 1. num. 4. Soar. d. sect. 3. num. 24. Sayr. d. lib. 7. cap. 4. num. 17. cum seqq. Auil. d. sect. 2. dub. 6.*

11. *Vel membro aliquo mutiletur.* Appellatione membri quæ veniant dixi de officio, & potest. *Episcopi p. 2. alleg. 42. num. 11. & latè in tract. de appellat. verborum vtriusque luris signific. appell. 145. per tot.*

De Vfuris. Tit. V.

S V M M A R I V M.

- 1 *Compendium huius tex. refertur.*
- 2 *Hebraei an comprehendantur sub dispositione huius tex. ostenditur, & n. 3. & 4.*
- 3 *Domos locare usurarijs an licitum sit ostenditur.*
- 6 *Nobiles, & alij in dignitate constituti an misius puniantur quàm ignobiles, & plebei, remissiuè.*

7 *Excommunicationem incurunt clerici, qui permittunt versari in terris suis fenestrosos publicos alienigenas, vel qui non expellunt eos intra tres menses, & qui locant illis, vel alio fratrextu concedunt domos ad sœnus exercendum.*

8 *Verba, ex tunc ecclesiastico subiaceant interdictioni, important ipso iure.*

9 *Vsurarius manifestus est, qui crimen ipsum confessus est in iudicio.*

Cap. Vfurarum. I. Greg. X.

NON VIOLABILITER obseruari præcipit Pontifex cap. quia in omnibus, sup. hoc tit. & sancit vt nulla vniuersitas, vel singularis persona permittat alienigenas, & alios non oriundos de terris ipsorum publicè scenebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut aliàs habitare: & huiusmodi vfurarios manifestos intra tres menses expellant de terris suis, nec alios admittant, & nemo illis domos locet, vel sub alio titulo concedat ad sœnus exercendum. Qui cõtrafecerint, si sunt ecclesiastici, etiã Patriarchæ, & Archiepiscopi, suspensionis, si minores personæ singulares, excommunicationis, si collegam, vel vniuersitas interdictioni sententiã ipso facto incurrant, & si per mensem sunt obstinati ipsorum terræ sunt interdictione, dum ibi habitant vfurarij, si fuerint laici compelluntur per censuram ecclesiasticam ab Ordinario ab huiusmodi excessu cessante omni priuilegio. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. 10. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 152. Alagona in compend. pag. 688. remissiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2. Vtrum autem dispositio huius tex. comprehendat etiam Hebræos? Affirmatiuam opinionem ante omnes probauit antiquus Doctor *Laurent. de Rodulphis in cap. consuluit. q. 176. sup. hoc tit. qui subdit ita fuisse consultum in Ciuitate Florentiæ; Felin. in cap. quia col. f. vers. & quia illa ratio, de Iudeis. Gemin. in presenti num. 6. vers. vbi dubitari, Deci. in cap. 1. sub num. 90. vers. sed prædictis non obstantibus, de probation. & in l. 1. sub num. 13. ad finem, & nu. 14. C. de edendo, Alex. cons. 75. sub num. 8. lib. 5. Roland. cons. 35. n. 44. lib. 2.*

3. Contrariam tamen opinionem probarunt *Alex.*

Alex. sibi contrarius conf. 6. num. 10. lib. 6. Barbo. conf. 16. num. 17. lib. 4. Soccin. conf. 72. circa med. lib. 1.

4. Verum D. Riccijl. de iure personarum extra gremium Ecclesie existent. lib. 2. cap. 19. ponderatis hinc inde prædictorum Doctorum rationibus, tandem concludit eas fore conciliandas, videlicet vt si versemur in partibus in quibus Iudæi ex specifica Principis permissione recepti sint, in illis quidem non vendicet sibi locum dispositio huius tex. quia si eos Princeps in ciuitate admittit, vtique per necessarium antecedens permiffum videtur subditis eis domos locare, etiam ad scopum exercendum ad exemplum Sinagogarum, & aliorum rituum, quæ eis tolerantur cap. 1. & cap. Iudæi, de Iudæis. Si vero loquamur de Iudæis alienigenis, qui quamuis in ciuitate aliqua de causa versentur, tamen adhuc ibi à Principe non sunt admiffi specialiter, & in tali casu credit sine dubio dispositionem huius cap. habere locum etiam in locantibus domos Hebræis, id probans ex verbis huius tex. ibi, *alienigenas, & alios non oriundos, &c.* quæ liquido demonstrant Summum Pontificem non loqui nisi de aduenis, & exteris, non autem de oriundis, vel de receptis.

5. *Et alios non oriundos.* Ergo videtur permittere locationem vsurarijs indigenis secundum Nauar. in man. cap. 17. num. 193. *vers. quinto in fine*, qui intelligit in foro exteriori, non in interiori. Verum probabilius mihi videtur id etiam licitum esse in foro interiori, quia hic agit de locatione facta vsurarijs indigenis non quidem eo fine tenendis, quod attinet ad intentionem locantis (quamuis talis finis detur ex parte vsurariorum ad quos referuntur verba tex. ibi, *ad hoc domos, &c.*) sed solum ex fine, & causa iusta percipiendi vtilitatem moralem ex ipsa locatione, vt tenet Rebell. de obligation. iustit. p. 2. lib. 14. q. 17. num. 8. & ex Valent. ac Azori. docet Sanchez. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 20.

6. *Quia verò, &c.* Ergo nobiles, sicut & alij in dignitate constituti mitius puniuntur quam ignobiles, & plebei, quod tamen an & quando verum sit resoluunt Tiraquel. de nobilit. cap. 20. num. 108. & de pænis semper causa 31. à nu. 9. Cassan. in cathalogo gloria mundi p. 8. consid. 33. Cou. lib. 2. vari. cap. 9. à num. 3. *vers. tertio*, Lucern. Inquisit. verbo nobilis num. 1. Mandos. in glos. facultatum in proam. in verbo personarum.

acceptione *vers. quod hic dicitur*, Clar. lib. 5. S. fin. quest. 60. num. 24. Simancb. de Casbol. institut. cap. 46. num. 67. cum sequentibus. Aluarus Pelag. de planctu Ecclesie lib. 2. cap. 10. Penia in direct. Inquisit. par. 2. schol. 13. *vers. volentes tamen*, Rotas sing. 158. Grammas. decis. 23. nu. 9. & 10. & decis. 32. à nu. 2. Mexi. in tract. taxa panis conclus. 6. num. 21. cum sequentibus. Spin. in speculo testament. glos. 16. princip. nu. 72. cum sequentibus. Auiles ad cap. 1. Pratorum in glos. de reclamante num. 26. Anton. Scop. de iure non scripto. lib. 5. cap. 191. Perez. l. 1. *vers. corroboratur etiam tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 66. & l. 6. in glos. el bijodalgo marir iij. 9. lib. 4. Me. noch. de arbit. casu 392. num. 16. Jacob. Benni. de priuileg. Iurifconsult. p. a. priuileg. 41.*

7. *Excommunicationis.* Fecit in prænti sententiæ excommunicationis contra clericos, qui permittunt versari in terris suis sceneratores publicos alienigenas, vel si non expellunt eos intra tres menses, qui locant illis, vel alio preterito concedunt domos ad foenus, exercendum, referunt Nauar. in manual. cap. 27. num. 136. *vers. 13. Soar. tom. 5. disput. 22. sect. 4. num. 42. Cardin. Tolet. in instruct. Sacerd. lib. 1. cap. 38. num. 22. Luli. Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 23. num. 13. Sayr. de censur. lib. 3. cap. 32. num. 12. Filliuc. tom. 1. tract. 14. num. 108. quos refert Ego ipse de officio, & potestas. Episcopi par. 3. allegat. 50. num. 217. secundum Lugdunensem impres.*

8. *Ex tunc Ecclesiastico subiaceant interdicto.* Id est ipso iure, ex latè adductis per Tiraquel. in l. si unquam verbo retatur num. 149. C. de reuocandis donat. Salas de legib. q. 96. tract. 14. disput. 15. sect. 6. sub num. 78. Soar. in simili tract. lib. 5. cap. 6. sub num. 25. Farinac. fragmen. crimin. p. 2. lit. L. num. 146.

9. In glos. [Manifestos] ibi (*Manifesti dicuntur illi, &c.*) Notatur ad hoc quod manifestus vsurarius est, qui crimen ipsum confessus est in iudicio, vt per Couarr. lib. 3. var. cap. 3. num. 4. Clar. S. vsura num. 15. Menoch. de arbit. casu 235. Mascard. de probat. conclus. 1418. num. 4. Spin. in speculo testament. glos. 2. princip. num. 18. vbi etiam agit de alijs modis, quibus dicitur vsurarius manifestus,

S V M M A R I V M,

1. Compendium huius text. refertur,

2. Vjura-

- 2 *Vsurarius manifestus quamvis in testamento mandet restitutionem certe, vel incerta quantitates, non est in loco sacro sepeliendus, quousque fiat restitutio.*
- 3 *Parochus potest stipulari cum agitur de restitutione vsurarum.*
- 4 *Stipulatio alteri per alterum facta non valet de Iure Canonico.*
- 5 *Notarij solum possunt alijs stipulari.*
- 6 *Vsurarius manifestus non potest testari nisi praestita cautione de restituendo vsuras.*
- 7 *Poenitentia in vsurario manifesto, vel signa contritionis non sufficiunt, sed actus etiam exteriores requiruntur.*
- 8 *Codicillos facere non potest vsurarius manifestus nisi praestita cautione de restituendo vsuras.*
- 9 *Donationem causa mortis facere non potest vsurarius manifestus.*
- 10 *Iudaos non comprehendit dispositio huius textus.*
- 11 *Testamentum vsurarij conualescit si ille postea caueat de vsuris restituendis.*
- 12 *Verbum, valeat, negatiue positum denotat sententiam latam.*
- 13 *Vsurarius manifestus quis dicatur, ostenditur.*
- 14 *Notarij tum demum alteri stipulari possunt, si id fiat auctoritate Iudicis, non alias.*
- 15 *Cautio idonea dicitur cum pignora, vel fideiussores dantur.*

Cap. Quamquam. II. & Vlt.

- 1 **V**surarijs manifestis in vltima voluntate mandantibus, vt restituantur vsuræ acceptæ non datur sepultura ecclesiastica, siuè explicent quantitatem, siue non, donec fuerit satisfactum, prout patiuntur facultates eorum, vel nisi dent cautionem de restitutione faciendi ipsismet dominis, vel alijs, qui dominis possunt eam acquirere, vel his absentibus Ordinario, vel eius Vices gerenti, vel Parocho suæ Parochiæ coram aliquibus fide dignis, & sic per hos acquiritur actio dominis, vel Notario publico de mandato Ordinarij, & si quantitas est certa, exprimenda est, si minus arbitraria cum obligatione restituendi residuum. Qui autem contra prædictum modum tales in Ecclesia sepelire præsumunt, poenas cap. quia in omnibus, sup. hoc tit. idest excommunicationis, & suspensionis incurrunt. Testati minimè possunt publici vsurarij, & factum testamentum non valet, & nullus eorum testamentis interesse potest, nisi

satisfaciant, vel dent cautionem, vt supra, nullusque admittere debet eos ad Confessionem, vel absolutionem nisi satisfaciant, vel prædictam cautionem præstent. Colligunt ex Ordin. *Lapus Abbas, Archidiaconus, Geminianus, Ioannes Anar. Aneb. Dominus, Monachus, Francus, Viuianus in ration. lib. 5. pag. 153. Alagon. in compendio pag. 689. temisiuè Casal. in annot. & Ximeni. in concordant. par. 1. & 2.*

- 2 **Ecclesiastica sepultura denegetur do-**
nec, &c. Notatur ad hoc quod vsurarius manifestus, etiam si in testamento mandet restitutionem certæ, vel incertæ quantitatis, non est in loco sacro sepeliendus, quousque fiat restitutio ipsi damnificatis, vel eorum hæredibus, aut loci Ordinario, aut cautio idonea recipiatur, & sic tandem defraudatis actio acquiratur, vt per *Sayr. in clauis Regiæ lib. 10. cap. 5. tract. 5. num. vlt.*
- 3 **Cautionem huiusmodi eorum nomi-**
ne, &c. Ergo Parochus potest stipulari cum agitur de restitutione vsurarum, vt per *Molin. de iustit. tract. 2. disp. 264. vers. Parochus, Sanchez de Matrimon. lib. 5. disp. 7. n. 103* subdens fauore pax causæ posse alterum alteri stipulari, respondens text. in præsentia procedere quia hic non tam agitur de causâ pax, quam de Conscientiæ exoneratione, quod ad officium Parochi pertinet.

- 4 **Seruo publico, &c.** Canonico non valet stipulatio alteri per alterum facta, vt per *Guztier. in cap. quamuis pactum in princip. nu. 53. sup. de pactis hoc lib. in 2. edit. vbi mutauit sententiam, quam prius tenebat in 1. impres. Anton. Gom. tom. 2. vari. cap. 9. num. 1. Molin. d. tract. 2. disp. 263. vers. operæ pretium, Sanchez d. disp. 7. n. 2. 1. Soli enim Notarij possunt alijs stipulari, vt docent *Greg. 1. 7. verbo semeiãntè tit. 11. p. 5. Tiraq. de iure const. p. 3. limit. 30. n. 16.**
- 5 **Notatur ad**
- 6 **Testamenta quoque, &c.** hoc quod vsurarius manifestus non potest testari, nisi præstita cautione de restituendo vsuras, vt per *Clar. s. testamentum q. 26. nu. 1. Perez. l. 3. tit. 2. lib. 8. Ordinam. pag. 27. Anton. Ricciol. de iure personarum lib. 4. c. 58. n. 2. Rot. decif. 169. n. 1. apud Farin. in 1. collect. nouissimar. vbi n. 2.* subdit quod poenitentia in vsurario manifesti, vel signa contritionis non sufficiunt; sed actus etiam exteriores iuxta formam huius text. requiruntur.

8 Amplia primò supra proximam reſolutionem, & huius tex. decifionem procedere in codicillis, vt docet *Cou.lib.3.var.cap.3.num.9.verf. quinto.*

9 Amplia ſecundò habere locum in donatione cauſa mortis, illam enim facere non poſſe vſurarium manifeſtum tradunt *Clar. S. donatio q.7. Menoch. conf.11.nu.21. & 22. Bonacof. commun. crimin. p.1. verbo vſurarij pag.186.verſo, Stephan.Graſian. diſcept. forenſ. cap.79.num.17. Quicquid dicant Cald. Pereira in l.ſi curatorem verbo hunc contractum n.22. Aloyſ. Ricc. in collect. decif. p.2. collect. 356.*

10 Limita inter Iudæos, quos quidem huius tex. decifionem non comprehendere tradunt *Marſil. ſing. 609. Marquard. de Iuda. par. 2. cap.1.nu.2. Clar. d. S. teſtamentum q. 26.nu.5. Cou. d. cap.3.nu.9.veſſeſtimo, Decian. traſt. crimin. lib.5. cap.14.num.8. Anton. Gabr. commun. lib.4. tit. de teſtam. concl.3. nu.8. Mich. Graſſ. de ſucceſſion. verbo teſtamentum q. 36. num.6. Cardin. Tuſch. verbo Iudæus concl.361. num.16. Tiraq. de iure primogen. q.66.num.31. Perez l.3. tit.2.lib.8. Ordin. pag.49. Menoch. de arbitrar. caſu 449. num. 20. Azor. inſtit. moral. par.1.lib.8.cap.22.q.15. Contra Ludow. Peguera decif. crimin. 31. num. 11.*

11 Vtrum autem vſurarij teſtamentum conualeſcat, ſi poſtea caueat de vſuris reſtituendis? Affirmant *Surd. de aliment. tit.7. q.4. num. 20. Aloyſ. Ricc. d. collect. 365. Stephan. Graſian. diſcept. forenſ. cap.79.num.13.*

12 *Non valeant.* Verbum, *valeat*, negatiuè poſitum denotare ſententiam latam, & intelligi ipſo iure docent *Tiraq. in l.ſi vnquam verbo reuertatur num. 237. C. de reuocand. donat. Sayr. in clauſi Regia lib.3. cap.8.num. 26.*

13 In gloſ. [Maniſeſti] ibi, (*Tamen quoad caſum noſtrum ſatis poſſet etiam dici maniſeſtus vſurarij ſi coram Sacerdote, & teſtibus publicè faſetur ſe vſurarium, & vſuras reſtitui mandat*) Ita *Cou.lib.3.var.cap.3.num.4. verſ. tertio, Maſcard. de probat. concl. 1418. num. 11. cum ſequentib.*

14 In gloſ. [Mandato] ibi (*niſi eam faciat de Ordinarij mandato, &c.*) Ergo notarij tum demum alteri ſtipulari poſſunt ſi id fiat auctoritate Iudicis, non aliàs, vt per *Tiraq. de iure conſtituti par.3. limit. 30. num. 20.*

15 In gloſ. [Idoneæ] ibi (*nomine idoneæ pignora, vel fideiuſſores intellige*) Notatur ad hoc quòd cautio idonea dicitur cum pignora vel fideiuſſores dantur, vt per *Bernard. reg. 75.*

Duen. reg. 89. Garc. reg. 192. Cou. lib. 3. var. cap. 3. nu. 6. Pinel. in l.1. C. de bonis matern. p.2. num. 76. Menoch. de arbitrar. caſu 142. nu. 3. Sancb. de Matrim. lib. 10. diſp. 18. nu. 35. Gutier. in repet. l. nemo poteſt nu. 2. 47. ff. de legat. 1. Ceuall. commun. contra communes q. 66. Stephan. Graſian. in diſcept. forenſ. cap. 147. num. 22. Aloyſ. Ricc. in praxi rerum fori eccleſiaſt. decif. 254. nu. 3. in 1. edit.

De Exceſſibus Prelatorum. Tit. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Mendicantes non poſſunt acquirere noua loca ad habitandum, vel antiqua alienare, vel mutare abſq; ſpeciali licentia Papa, que de hac prohibitione faciat mentionem, in acquirentibus tamen loca pro Eremitica vita ceſſat prohibitio, & nu. 2.
- 2 Epifcopi loci auctoritas ultra Papa licentiam requiritur in erigendis Regularium Monaſterijs.
- 3 Monaſterium ſine Papa, & Dioceſani licentia de vno, in alium locum mutari non poſſeſt.

Cap. Cum ex eo. Vnic. Bonif. VIII.

MENDICANTES Religioſi non poſſunt recipere de nouo domos, vel loca quæcunque, ſeu recepta mutare, vel alienare in alios ſine Papa licentia de hac prohibitione ſpecialiter mentionem faciente, ſi ſecus, irritum ſit. Per hæc tamen non interdicitur vt qui de licentia ſuorum Superiorum voluerit agere vitam eremiticam, ſeu ſolitariam non poſſit eligere, ſeu acquirere, ac mutare domos in eremo, ſeu locis ſolitarijs, vbi non habitant ſeculares. Colli-gunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archidiacon. Geminian. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic Monach. Franſch. Viuian. in rationa. lib. 5. pag. 150. Alagona in compend. pag. 709. remiſſiuè Caſal. in annoſation. & Ximen. in concordant. par. 1.*

2 Hanc eandem conſcluſ. quoad primam partem huius tex. firmant *Aloyſ. Ricc. in decif. Curie Archiep. Neapol. par. 4. decif. 198. Ludou. Mirand. in man. Prelat. tom. 1. q. 33. art. 2. concl. 1. Ego ipſe de officio, & poteſt. Epifcopi par. 2. alleg. 26. ſub num. 4. ſecundum Lugdunenſ. impreſſ.*

3. Neq; *Concil. Trid. sess. 25. de Regularib. cap. 3. in fine*, abrogavit dispositionem huius text. petentis Summi Pontificis absteritatem in erigendis Regularium monasterijs, quia preterea illud induxit ut altera quoq; adhiberetur Episcopi loci, sicuti declaravit Sacra Congregatio, & referunt *Zerol. in praxi Epif. par. 1. verbo Monachi S. 2. Campan. in diuersorio Iuris Canonici rub. 12. cap. 13. num. 80. in fine*, Ego ipse *d. alleg. 26. num. 4.*

4. *Seu hactenus recepta mutare.* Ecclesia, seu monasterium sine Papa, & Diocesani licentia de vno in alium locum mutari non potest, de quo vide *Aloys. Ricc. in decis. Curia Archiepif. Neapol. par. 4. decis. 168. Fr. Ludou. Miranda in man. Preglas. tom. 1. q. 33. art. 2. conclus. 2. quos refero Ego ipse d. alleg. 26. num. 8.*

De Priuilegijs. Tit. VII.

S V M M A R I V M.

1. *Compendium huius sex. refertur.*
2. *Exemptus si extra locum exemptum delinquat, contrahat, aut alibi res sita sit, potest coram locorum Ordinarijs conueniri ratione delicti, contractus, aut rei sita, delarando vt num. 3.*
4. *Declaratur auct. qua in prouincia C. ubi de crimine.*
5. *Monasterio priuilegiato, vt eius Monachi à quocunq; iudicis, suspendi, vel excommunicari non possint, cessat in illis Ordinarij iurisdictio quoad illa, nisi illi Monachi mitterentur ad Prioratus subiectos Ordinarijs, & num. 6.*
7. *Beneficium manuale illud dicitur, quod non confertur in perpetuum, nisi ad nutum conferentis.*

Cap. Volentes. I. Innoc. I V.

EXEMPTI à iurisdictione Episcopi, & ex priuilegio immediate subiecti Papæ si delinquant in diocesi Episcopi in loco non exempto, poterit Ordinarius loci de causa cognoscere, & punire, sic de causa ratione contractus, vel rei in loco non exempto idem dicendum est. Sed si delictum, vel contractus, vel res sunt in loco exempto, licet qui conuenitur habeat

domicilium in diocesi Episcopi, tamen non potest conueniri coram Episcopo ratione priuilegij. Similiter si deliquit, vel contraxit, vel habet rem litigiosam in aliena diocesi, sed domicilium in hac, non poterit cognoscere Ordinarius domiciliij, nec ad se causam adducere. Et id ipsum procedit quando quis obtinuit priuilegium; vt non possit conueniri, nec teneatur respondere nisi sub vno certo Iudice, nam si concurrat domicilium, & delictum, vel contractus, vel res, in loco non exempto, poterit conueniri coram Iudice domiciliij, saluis alijs casibus, in quibus de iure subiiciuntur Episcopis. Colunt ex Ordinarij. *Lap. Abb. Arabid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Francb. Viuan. in ration. lib. 5. pag. 208. Alagona in compend. pag. 720. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2. Nihilominus tamen ratione, &c.

Notatur ad hoc quòd si exemptus extra locum exemptum delinquat, contrahat, aut alibi res sita sit, potest coram locorum Ordinarijs conueniri ratione delicti contractus, aut rei sita, iniquatur à *Concil. Trid. sess. 7. de reform. cap. 14. & docent Cou. practic. cap. 11. num. 5. Afflic. lib. 1. constit. rub. 41. num. 12. Paul. Fufe. de visitat. lib. 2. cap. 17. à princip. & cap. 20. à num. 7. Nau. conf. 2. de Regularib. num. 63. Henric. in sum. lib. 7. de Indulgent. cap. 25. num. 7. Azcued. l. 1. ex num. 118. tit. 16. lib. 8. uona Recopil. Decian. tract. crimin. lib. 4. cap. 17. à num. 13. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 74. num. 4. casu 1. & quest. Regul. tom. 2. q. 74. art. 10. col. 2. Sauch. de Matrimon. lib. 7. disp. 33. num. 23. Cabed. Lust. decis. 86. num. 7. par. 2. Card. Tusch. tom. 3. lit. E. conch. 244. & concl. 565. Cardos. in praxi Iudicum verbo exemptus num. 2. Frans. Molin. de brachio seculari Ecclesie cap. 31. num. 3. D. Barbos. in l. bares absens S. 1. num. 41. & 42. ff. de iudic.*

3. *Intellige secundum Cou. d. num. 5.* quando priuilegium exemptionis certo loco circumscriptum est, quo casu si exemptus extra illum locum delinquat, vel contrahat, poterit in loco delicti, vel contractus conueniri, non ita si tale priuilegium ratione personæ concessum sit absque illius loci præfinitione, quia tunc vbicunq; deliquerit, vel contraxerit eodem priuilegio poterit, vt neque in loco delicti vel contractus valeat conueniri. Vel secundum alios procedit *ubi exemptio ita ampl.*

pla, & absoluta est, vt in omnibus, & per omnia concessa dicatur non obstante quocunque Ordinariorū præiudicio, itaut nulla detur coniectura, quæ restrictionem aliquam concludat.

4 Non obstat *auth. qua in prouincia C. vbi de crimine*, ibi, *omni priuilegio cessante*, quasi omnia in vniuersum excluderit, responderetur enim primò textum illum in eo tantum casu omne exemptionis priuilegium exclusisse, quo ambo actor & reus sint in eadem prouincia, patet expressè ex tenore text. Deinde responderetur, vt insinuat *glos. ibi verbo illic*, omnia priuilegia excludi respectu loci, quasi illis non obstantibus eo loci, quo delictum commissum est, iudicari debeat, & puniri, interim tamen sub suo delinquentis Iudice aliàs legitimo iuxta formam exemptionis, *ita d. glos. verbo illic vers. solutio secundum quosdam*. Vel potius responderi poterit textum illum ad terminos Iuris reducendum, vt scilicet non procedat in priuilegio exemptionis pleno, & absoluto, sed de restricto, vel ad certum locum, vel ad aliam similem causam, quæ in nihilo deuiat à regula *d. auth. qua in prouincia, & cap. vlt. de foro comp. in Decretalib.*

§. In eos.

5 Priuilegium habentes quod non possint interdici, suspendi, vel excommunicari ab Ordinario, vt sunt multi Religiosi, in quorum priuilegijs ponitur ne suorum monasteriorum Monachi excommunicentur, si prædicti Monachi habitent in Prioratibus subiectis Ordinario locorum, vt ibi regant, vel resideant, possunt excommunicari, suspendi, vel interdici ab Ordinarijs dum ibi morantur. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati*.

6 Hanc eandem conclus. firmat *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 3. num. 23.*

7 *Estsi liberè possint ad eadem Monasteria reuocari, &c.* Ergo manuale beneficium illud dicitur, quod non confertur in perpetuum, nisi ad numerum conferentis, vt per *Gonzak. ad reg. 8. Cancel. glos. §. 6. num. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Curia Romana habet studium generale, & eius priuilegia.
- 2 Studentes Iuri Canonico, vel Ciuili in studio generali in absentia integros suorum beneficiorum prouentus percipere possunt.
- 3 Studium generale quod dicitur, remissiuè.

4 *Distributiones quotidianas non percipit absens causa studij.*

5 *Papa licentia ad non residendum non excusat ab amissione distributionum quotidianarum nisi eas sufficienter exprimeret.*

6 *Canonicorum statutum vbi cauetur, vt ij, qui in studio litterarum versantur, beneficij fructus non percipiant, vim, & robur non habet si Theologia studeant.*

Cap. Cum de diuersis. II.

1 **P**rouidit vt in Curia Romana vigeat studium Iuris Ciuilibus, & Canonicis, in eoque studentes gaudeant priuilegijs locorum, in quibus est studium generale, & recipient integros prouentus suos Ecclesiasticos, vt illi. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abbas, Archidiacon. Geminian. Ioann. Andr. Ancbar. Domin. Monach. Franck. Viuian. in rationali lib. 5. pag. 210. Alagona in compend. pag. 721. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 *Ac recipiant integros prouentus, &c.*

Notatur ad hoc quòd studentes Iuri Canonico, vel Ciuili in studio generali in absentia integros suos prouentus percipere possunt, vt per *Rebuff. in praxi tit. de dispensat. de non residen. num. 25. & in tract. de priuileg. scholar. priuileg. 29. & 31. Horat. Lus. eod. tract. de priuileg. scholar. priuileg. 89. & 100. Duen. reg. 389. Nau. in man. cap. 25. num. 120. Hoied. de incompatib. benefic. cap. 17. num. 28. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 29. num. 10. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 33. num. 2. & tom. 2. cap. 36. num. 2. Veg. in sum. par. 1. cap. 36. casu 41. Perez l. 1. tit. 10. lib. 1. Ordinam. Zerol. in praxi Episc. par. 1. verbo studium §. 4. Flores de Mena var. lib. 2. q. 24. num. 19. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 5. q. 8. late Monet. de distribut. quotid. par. 2. q. 10. ex num. 5. cum seqq.*

3 *Vbi generale regitur studij.* Ergo non sufficit vt illud studium, ad quod aliquis accedit causa studij, qualecunque sit, sed debet esse generale, vt obseruat *Monet. d. q. 10. num. 17.* Quale autem dicitur studium generale vide *Cosm. in prag. sanct. in proem. §. quibus assistente, verbo studiorum, Perez, & Monet. citatis locis.*

4 In glos. [integre] (*quotidianis distributionis exceptus*) Notatur ad hoc quòd absens causa studij non propter quotidianas distributiones, vt per *Cou. lib. 3. var. cap. 13. nu. 2.*

Horat. Lut. d. priuileg. 100. limit. 1. Petr. Greg. de re benef. cap. 7 num. 12. Mones. d. cap. 10. num. 23. vbi subdit id procedere etiam post Conc. Trident. & quod licentia Papæ non excusat ab amissione harum distributionum, nisi eas sufficienter exprimeret.

6 In eadem glos. ibi (*salua quod de sacra pagina dicimus, &c.*) Notatur ad hoc quòd Canonorum statutum vbi cauetur, vt li, qui in studio litterarum versantur beneficij fructus non percipiant, vim & robur non habet si Theologiae studeant; vt per *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 5. q. 8. vers. quartus.*

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius tex. refertur.
- 2 Abbates exempti habent Ecclesias pleno iure sibi subiectas.
- 3 Abbates iurisdictionem quasi Episcopalem habentes quando possint benedictionem populo impertiri, ostenditur.
- 4 Abbates exempti habentes ius Baculum deferendi, & Mitram possunt minores Ordines subditis conferre, & num. 5.
- 6 Abbates exempti habentes ius Baculum deferendi, et Mitram, non possunt Tonsuram, et minores Ordines conferre alijs Regularibus, vel secularibus, qui suorum Superiorum dimissiones habuerint.
- 7 Abbates exempti vbi promovent subditos suos Regulares ad Ordines minores, in interstitijs cum illis dispensare possunt.
- 8 Ecclesia dicuntur ad aliquem pleno iure pertinere quando in spiritualibus, & temporalibus eidem subiecta sunt.
- 9 Nouitios sui monasterij ad minores Ordines promouere non possunt Abbates habentes ius Baculum deferendi, & Mitram.
- 10 Abbates exempti possunt conferre suis subditis Regularibus minores Ordines, vsq; ad Lecturatum inclusiue.
- 11 Abbates exempti benedicunt Calices, patenas, vestes, Sacerdotes alios, Cruces, & similia.
- 12 Abbas an possit benedicere ea, in quibus interuenit Sacra Vnctio, remissiue.

Cap. Abbates. III. Alex. IV.

1 **A**bbates, qui habent priuilegium dandi benedictionem super populum, possunt tantum benedicere solemniter populum in Ecclesijs sibi pleno iure subiectis quando in eis celebrant diuina Officia, post solemnia

Missarum, & Matutinum, Laudes, ac Vesperas, & non possunt alibi publice, vt per vias, Ciuitates, &c. nisi hoc expressè sit in priuilegio concessum. Nec eis licitum est conferre primam Tonsuram, sed cõuerfis in monasterio, & in quibus habent quasi Episcopalem iurisdictionem, nisi aliter constet ex pleno indulto Apost. Colligunt ex Ordin. *Arch. Gemin. Ioan. And. Ansb. Domin. Monac. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 210. Alagon. in comp. pag. 72. remissiue Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Quæ ad eos pertinet pleno iure, &c.*

Notatur ad hoc quòd Abbates exempti habent Ecclesias pleno iure sibi subiectas, & per hoc habent ius Episcopale, & iurisdictionem quasi Episcopalem, vt per *Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 7. q. 15. nu. 4.* Quando autem dicantur Ecclesiæ pleno iure ad aliquem pertinere dixi infra num. 8.

3 *Possunt post Missarum solemnia, &c.*

Notatur ad hoc quòd Abbas habens iurisdictionem quasi Episcopalem potest solemniter benedictionem populo impertiri in Ecclesijs ad ipsum pleno iure pertinentibus post Missarum sacrificia, post Vespertinas preces, aut Matutinas decantatas, non autem alibi publice, aut per vias, aut per Ciuitates, Castella, aut Villas, nisi ex priuilegio speciali hanc potestatem sit consequutus, vt per *Fr. Emman. quest. Regul. tom. 11. q. 18. art. 1. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 20. q. 7. Renat. Chopin. Monast. lib. 1. tit. 2. n. 18. Taburin. de iure Abb. tom. 2. disp. 2. q. 7.*

4 *Nec eis licitum sit, &c.*

Notatur ad hoc quòd Abbates exempti habentes ius Baculum deferendi, & Mitram, minores Ordines possunt conferre suis subditis non solum Monachis, verum etiam & laicis, in quos Ordinariam Ecclesiasticam habent iurisdictionem, vt per *Syluest. in sum. verbo Ordo il. 3. n. 2. Cou. lib. 1. var. cap. 10. num. 10. Rodulph. Cuperi. in repet. cap. op. portebat 79. distin. in S. Tonsura nu. 6. Rebuff. resp. 2. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 15. num. 93. & alios citatos à Cened. ad Decretal. collect. 105. num. 1. quibus adde *Aloys. Ricc. in collect. decif. par. 4. collect. 955. Flores de Mena var. lib. 2. q. 24 nu. 14. Fr. Ludou. Miranda in man. Pralatorum tom. 5. q. 38. art. 9. concl. 1. 5.* Hodie ex noua dispositione Conc. Trident. sess. 23. de reform. cap. 10. non licet Abbatibus, & alijs quibuscunq; quantumuis exemptis in posse-*

posterum intra fines alicuius diocesis existentibus etiam si nullius diocesis; vel exempta esse dicantur, cuiquam, qui Regularis subditus sibi non sit, Tonfuram, vel minores Ordines conferre, refert *Fr. Ludou. Miranda d. art. 9. concl. 2. quem citauit de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 3. nu. 11. & tangit Portel. in dabijs Regularibus. verbo Abbas 2.*

6 Abbates huiusmodi Regulares habentes ius Baculum deferendi, & Mitram, etiam postquam Sacerdotalem Ordinem, & munus benedictionis susceperint, non possunt Tonfuram, & minores Ordines conferre alijs Regularibus, qui dimissorias speciales suorum superiorum, & specialem licentiam Episcopi loci habuerint, neq; etiam alijs secularibus suorum superiorum dimissorias afferentibus, vt censuit *Ros. apud Seraphin. decis. 985. cuius memini Ego ipse d. alleg. 3. nu. 11. & sustinet Fr. Ludou. Miranda d. concl. 2. quicquid dicant Quarant. in summa Bullarj verbo Ordo. prope fin. vers. Abbatibus, Bonarin. de Sacrament. disp. 8. q. unica puncto 4. num. 3. Vgolin. de officio, & potestate Episcopi cap. 26. §. 19.*

7 In casu vero, quo huiusmodi Abbates primam clericalem Tonfuram, minoresq; Ordines suis subditis Regularibus conferre possunt, illis licitum est in interstitijs dispensare, tradit *Sorb. ad compend. Mendicant. verbo Ordines sacri, vers. quando vero Abbates, neq; tunc examinandos esse ab Episcopis, sed ab Abbatibus non obstante Concilij Trid. dispositione consuluit Nau. conf. 13. num. 1. in antiq. alias conf. 14. in nouis sub hoc tit.*

8 In glos. [Pleno iure] ibi (scilicet in spiritualibus, & temporalibus) Dicuntur igitur Ecclesie ad aliquem pleno iure pertinere quando vtroq; iure, idest in spiritualibus; & temporalibus eidem subiecte sunt, vt per *Rebuff. in concord. tit. forma mandati, verbo plenum, Azor. d. par. 1. lib. 12. cap. 20. q. 7. Card. Tusch. tom. 6. lit. P. conclus. 364. num. 3. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 6. num. 12.*

9 In glos. [Conuolauerint] ibi (vt ibi conuertantur, & fiant Monachi) Ex hac glos. iuncto tex. colligit *Soar. tom. 4. de Reliq. tract. 8. lib. 2. cap. 29. num. 12. posse Abbates, qui facultate gaudent conferendi suis subditis Ordines minores, illos conferre nouitijs, & refert tenere expressè hanc opinionem Rebuff. in praxi p. 1. tit. de clericis n. 18. Verum probabilis censetur tali facultate non gaudere, præcipuè attenda dispositione Conc. Trid. sess. 23. de reform. c. 10. vbi decernitur non licere in posterum suis*

Abbatibus conferre Tonfuram, vel minores cuiquam, qui Regularis subditus sibi non sit, cum ergo nouitijs non possit strictè appellari Regularis, & cum pendente probationis anno non habeatur quoad Ordines suscipiendos pro subdito Prælati Religionis, constat tutum non esse Abbatibus hos Ordines cõferre nouitijs; quare ita tenent *Henrij in sum. lib. 10. cap. 23. §. 3. in commento lit. G. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælator. tom. 1. q. 38. art. 9. concl. 2. in fin. Sayr. de censur. lib. 4. cap. 13. nu. 5. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. q. 23. art. 2. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouit. disp. 11. q. 8. num. 4. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 2. alleg. 3. num. 8.*

10 In glos. [Tonfuram] ibi (possunt tales Abbates conferre etiam superiores Ordines, vsq; ad Lecturatum inclusiuè) Ita *Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. q. 23. art. 2.*

11 In eadem glos. in addit. ibi (Qui benediciunt Calices, Patenas, vestes Sacerdotales, Cruces, & similia) Ita *Fr. Emman. quest. Regul. tom. 1. quest. 36. art. 6. & citati per me de officio, & potestate Episcopi par. 2. alleg. 27. num. 36. latè D. Ascan. Tamburin. de iure Abbatum tom. 1. disp. 22. & 23.*

12 In eadem glos. ibi (A consecratione Calicis, &c.) Vide *Azor. insit. moral. par. 1. lib. 10. cap. 28. q. 2. D. Ascan. Tamburin. d. tom. 1. disp. 23. quest. 1. vbi an Abbas possit benedicere ea, in quibus interuenit Sacra Vnctio.*

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius tex. refertur.
- 2 Interdictum generale tenentur obseruare exempti etiam si ab Ordinario latum sit.
- 3 Exemptis non licet edificare Ecclesias in diocesi Episcopi sine eius licentia, alioquin cederent dominio, & iurisdictioni Episcopi.
- 4 Episcopi consensus an, & quando requirendus sit in Ecclesiarum, & Monasteriorum adificatione, remissiuè.

Cap. Auctoritate. IV.

1 **E**xempti in locis exemptis non præsumant construere Oratoria, vel Capellas sine licentia Ordinarij loci, nec in sic constitutis celebrent, vel celebrare Diuina faciant, nec in tempore interdicti, nisi in casibus à iure expressis, quod si

M m talt

alia præsumperint compescantur ab Ordinario, reuocatis sententijs, quas ipsorum exemptorum Conferuatores tulerint; inhibitoque exempti in locis etiam exemptis audeant facere præmissa sine licentia, & priuilegio Papæ. Item exempti non accipiunt suo nomine tanquam actores, vel defensores causas, vel lites suorum hominum liberoꝝ, etiam si sint sui censuales, idest qui in possessionibus habeant dominium vniuersale, & soluant census exemptis, vt dominis directis, dummodo causa ad ipsos homines liberos tantu pertineat. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 211. Alagona in compend. pag. 721.

2 *Nec tempore interdicti, &c.* Notatur ad hoc quod exempti tenentur obseruare interdictum generale etiam si ab Ordinario latum sit, vt per Sayr. de censur. lib. 5. cap. 3. num. 29.

3 *Exempti construere non presumant, etc.* Notatur ad hoc quod exemptis non licet edificare Ecclesias in diocesi Episcopi sine eius licentia, alioquin caderet dominio, & iurisdictioni Episcopi, vt per Specul. tit. de priuileg. par. 4. num. 3. Angel. in sum. verbo exemptus nu. 11. & seq. Ant. de Præsis de iurisd. Episc. cap. 1. num. 3. 4. & 7. Erasim. à Cochier de iurisd. Ordin. in exemptos par. 1. q. 36. nu. 1.

4 Episcopi consensum an, & quando requirendus sit in Ecclesiis, & Monasteriorum ædificatione late dixi de officio, & potestate Episcopi par. 2. alleg. 26. per tot.

S V M M A R I V M.

- 1 Priuilegium Papæ quod quis excommunicari suspendi, vel interdicti non possit, non extenditur ad sententias Ordinariorum, nisi tale priuilegium sit concessum Regibus, Reginis, vel ipsoru filijs, aut Religioso loco, vel Ordini, & nu. 2. ampliatur nu. 3.
- 4 Priuilegium concessum Regi non censetur concessum Regine, nec filijs, nisi id exprimatur,

Cap. Ne aliqui. V. Clem. IV.

1 Priuilegium, seu indulgentia concessa cuiuscumque ecclesiastico, vel seculari in quacunque dignitate quod non possit excommunicari, vel interdicti à quocunq; & quod ipsius terræ, vel Ecclesiæ non possint interdicto superponi, non intelligitur de sententijs latis ab Ordinario, & sic Ordinarius potest illos excom-

municare, interdicere, &c. Excipiuntur Reges, Regine, & eorum filij, & Religiosi non ratione personarum tantum, sed etiam Ordinum, vel locorum priuilegiatorum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 212. Alagon. in compendio pag. 722. remissiuè Cafal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 2.

2 Hanc eandem conclus. firmant Henrig. in sum. lib. 13. cap. 25. §. 5. Sayr. de censuris lib. 5. cap. 10. num. 8. Erasim. à Cochier de iurisd. Ordin. in exemptos par. 4. q. 14. num. 8.

3 Amplia etiam si essent personæ Religiosæ, quibus ratione, seu intuitu personæ, huiusmodi personale priuilegium concessum est, vt per glos. hic verbo ratione, Erasim. à Cochier d. q. 14. num. 8. vers. quod ampliatur, secus vero si priuilegium concessum esset ratione loci Religiosi, v.g. Monasterij, aut Ordinis, secundum Henrig. lib. 7. cap. 2. §. 2. & lib. 13. cap. 24. §. 1. quale priuilegium concessum esse Societati Iesu, Prædicatoribus, Minoribus, & Benedictinis testatur Sayr. d. num. 8.

4 *Per quæ Regibus, &c.* Ergo priuilegium concessum Regi, non censetur concessum Regine, nec filijs, nisi id exprimatur, vt per Io. Andr. in præsentis, Tiraq. de iure primogen. q. 32. in princ. & q. 59. nu. 5. 9. & 11. & de iure mariti glos. 2. nu. 63. D. Barbof. in l. quia tale nu. 8. & 22. vers. vltima ff. soluto matrimo. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 47. num. 1. & 3. Soar. de legibus lib. 8. cap. 1. num. 1.

S V M M A R I V M

- 1 Prælati inferiores, quibus per priuilegiu conceditur vsus Mitræ, si sunt exempti in Prouincialibus, & Episcopalibus Concilijs, uti possunt Mitris aurisrisatis non habentibus laminas, aut gemmas, & si non sunt exempti albis & planis videntur, in alijs locis videntur vt indulta permittunt, & nu. 2.
- 3 Abbates habentes populum, & territorium interesse possunt Concilia Prouincialia.
- 4 Exempti omnes, qui alias cessante exemptione synodo interesse deberent, non Capitulis generalibus subduntur, ad Synodum Diocesanam accedere tenentur.

Cap. Vt Apostolica. VI.

1 Abbates, & alij Prælati inferiores, quibus à Sede Apost. conceditur vsus Mitræ, si sunt exempti quando intersunt Prouincialibus Con-

Concilijs, & Episcopalibus synodis possunt uti Mitris auriffratis, sed non habentibus gemmas, vel laminas aureas, vel argenteas: si vero non sunt exempti uti debent simplicibus albis, & planis, id est non auriffratis. Sed in alijs locis exemptis uti possunt Mitris, prout in alijs locis concessa à Sede Apostolica eis permittunt. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuiam. in ration. lib. 5. pag. 212. Alagon. in compend. pag. 722. remissiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eand. conclus. firmant *Ioan. Garc. de nobilit. glos. 48. §. 3. nu. 62. Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo Abbas vers. secundo, Tamburin. de iure Abbatum, caterorumq; Prælatorum tam Regularium, quam secularium. Episcopis inferiorum tom. 1. disp. 20. q. 2. num. 12. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 93. num. 9. secundum impress. Lugdun.*

3 In Prouincialibus Concilijs. Ergo Abbates habentes populum, & territorium inter sunt Concilio Prouinciali, ut tradunt *Aloys. Ricc. Neapol. decis. 151. num. 4. par. 4. Steph. Quarant. in sum. Bullarij verbo Concilium Prouinciale num. 3. vers. tertio quaro, ubi Prosp. de Augustino post q. 3. subdit huiusmodi Abbates tanquam locorū Ordinarios in Concilio Prouinciali habere vocem decisiuā, additq; illos teneri ad Concilium Prouinciale accedere etiam si ab eorum sententijs immediatè ad Sedem Apostolicam, & non ad Archiepiscopum appelleretur.*

4 Et Episcopalibus synodis. Hodie ex noua dispositione *Conc. Trid. sess. 24. de reform. cap. 2.* exempti omnes, qui aliàs cessante exemptione synodo interesse debent, nec Capitulis generalibus subduntur, ad synodum dicecesanam accedere tenentur, ut docent *V. golin. de officio Episcopi cap. 48. §. 2. num. 1. Erasmi à Cochier de iurisd. Ordin. in exemp. par. 4. q. 19. quos refero Ego ipse d. alleg. 93. num. 8.*

S V M M A R I V M.

1. Compendium huius tex. refertur.
2. Priuilegium non presumitur, sed ab eo, qui allegat, probandum est.
3. Priuilegij probatio per scripturā est faciendā.
4. Priuilegium allegans tenetur illud integraliter, & originaliter Iudici exhibere, nec sufficit quod legatur.
5. Priuilegium quādo nō est notoriū in titulo, &

possessione, tenetur exēptus illud exhibere. 6. Ius commune quando refertur præscribitur, sufficit præscriptio 40. annorum cum titulo.

7. Ordinarij Iudices cognoscere possunt an sua sit iurisdictio, & utrum concurrat qualitas necessaria ad fundamentum illius, & pronuntiare super exceptionibus declinatorijs sui fori, seu incompetentiā.

8. Iudex in propria causa Ius dicere potest quādo interesse non principaliter venit, sed in consequentiā.

9. Ordinarij ad euitandā manutentionem non sufficit exhibitio priuilegij, nisi ulterius adsit quasi possessio exemptionis.

10. Tex. in præfati emanauit ad fauorem iurisdictionis Ordinariæ.

11. Causa finalis colligitur ex narratiua proemij

12. Ordinarij eo ipso quod exercet iurisdictionem in vna parte sue diocesis, videtur constitui in quasi possessione exercendi quoad omnes, in quibus alter non habet particularem exemptionem.

13. Priuilegij exemptionis sola exhibitio non impedit manutentionem.

14. Exemptionis in quasi possessione constitutus non dicitur subditus ex eo quod non appareat superiorem in illum exercuisse iurisdictionem, nisi probetur quod venerit casus exercendi.

15. Exemptus si alleget priuilegium, & possessionem procul dubio erit manutendus contra Episcopum nitentem sola Iuris communis dispositione.

16. Possessio nihil releuat contra eum, qui fundatam habet suam intentionem Iure communi quousque verus titulus demonstraretur ex quo ipsa possessio sustineatur.

17. Possessionem rei quādo quis habet, in ea defendi debet durante lite super proprietate.

18. Præscriptione se fundās eam probare tenetur.

Cap. Cum personæ. VII. Bonif. VIII.

HI, qui se asserunt exemptos per priuilegium, vel indulgentiam Sedis Apostolice, requisiti ab Ordinario loci, illi in loco congruo, & securo, vel alijs prudentibus viris sine suspitione ab eo deputatis ostendere debent integraliter iusto impedimento cessante legēda priuilegia præfata, vel indulgentias intra terminū competentē pro qualitate facti ab ipso Ordinario, vel eius delegato moderandū, nec non de articulis de quibus controuersia fuerit, transumptū tradere tenetur,

Si autem super huiusmodi libertate solummodo præscriptione canonica duxerint opponendam, ipsi Ordinario, vel eius delegato prudenti non suspecto de tali præscriptione fidem facere debent, & interim Episcopus in eos sua valet vi iurisdictioni, donec plenè probetur præscriptio canonica, quia habet fundatam intentionem. At verò si tales privilegio, & præscriptione simul asserant se munitos, & exhibent privilegium, vt in principio dictum est, si exhibitum non probat plenè libertatem, sed causam præscribendi, coram personis prudentibus præscriptione annorum 40. tenetur probari, & quod nõ fuerit violenta, clandestina, vel precario concessa, interimque Episcopus iurisdictionem in eos exercere non valet. Colligunt ex Ordinarij. *Lap. Abb. Archid. Gemin. 10. And. Anb. Domin. Monach. Fran. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 213. Alagon. in compend. pag. 723. remissive Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 Huiusmodi privilegia, vel indulgentias, &c.

Privilegium enim non præsumitur, sed ab eo, qui allegat, probandum est, vt per *Monach. nu. 1. vers. etsi privilegium, & Prob. ad eum in princ. Gem. nu. 2. & Anb. notab. 1. in presenti Paris. conf. 95. nu. 8. & 9. vol. 4. Rot. decif. 145. nu. 6. p. 2. diuers. Et sc. de visit. lib. 2. cap. 15. à nu. 3. & cap. 20. num. 6. Mascard. de probatione. concl. 1200. n. 36. Car. Tusch. tom. 6. lit. P. concl. 762. Menoch. de præsump. lib. 6. præf. 14. nu. 15. Cabed. Lustr. decif. 93. nu. 3. par. 2. Verall. decif. 306. nu. 7. par. 1. & decif. 201. par. 2. Seraph. decif. 1067. nu. 3.*

3 Ac ad legendum integraliter, &c.

Ergo probatio privilegij per scripturam est facienda iuxta doctrinam *glos. verbo volo in scriptis in cap. 1. de censib. hoc lib. & quæ tradunt Mascard. concl. 528. nu. 19. Azueud. ad l. 2. & 23. tit. 14. lib. 6. noue Recop. Et qui allegat tenetur illud integraliter, & originaliter Iudici exhibere, nec sufficit quòd legatur secundum *Henric. in sum. lib. 7. c. 14. nu. 2. lit. k. Cou. præf. cap. 20. nu. 7.* vbi intelligit quando agitur de privilegio exhibendo Iudici, quia tunc oportet quòd totum presente parte coram Iudice legatur, & Iudici petenti exhibeatur, subdend quod si agatur de eo parti exhibendo, illud tantum capitulum, quod ad eum spectat, & subiectam tangit materiam exhiberi oportet, iuxta *tex. in cap. contingit, de fide instrum. & longam distinctionem glos. verbo die & consule in l. 1. S. editiones ff. de edendo.**

5 Privilegiū quidē ipsū exhibeāt, &c.

Notatur ad hoc quòd quando privilegium non est notorium in titulo, & possessione, tenetur exemptus illud exhibere, vt per *Henric. in sum. lib. 7. cap. 25. S. 6. lit. X.*

6 Annorum quadraginta præscriptionem, &c.

Notatur ad hoc quòd ad probandum exemptionem ab Ordinario in qua Ius commune resistit præscribenti, ac proinde requiritur tempus immemoriale, sufficit præscriptio 40. annorum cum titulo, vt per *Molin. de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 52. Gutier. præf. lib. 3. q. 62. nu. 12. Erasim. à Cochier. de iurisd. Ord. in exemptos p. 1. q. 6. n. 8.*

7 Nec non de articulis, &c.

Notatur ad hoc quòd Iudices Ordinarij cognoscere possunt an sua sit iurisdictione, & utrum concurrat qualitas necessaria ad fundamentum illius, & pronuciare super exceptionibus declinatorijs sui fori, seu incompetentiæ, *Las. nu. 6. per tex. ibi in l. 2. ff. si quis in ius, Simanch. de Catbol. in flit. tit. 30. nu. 21. Gam. Lustr. decif. 340. nu. 3. testatur ita Iudicum Cabed. Lustr. decif. 41. n. 1. p. 1. referit præf. Sord. conf. 286. n. 3. quinimo in consequentiam huius cognitionis, & pronuciationis posse condemnare litigantes in expensis factis, circa huiusmodi articulum, resoluunt *Abb. in cap. dilectus 3. nu. 1. de præbend. & in cap. 1. nu. 2. de iudic. vbi Felin. nu. 4. Dec. conf. 241. in princip. Casad. super regulis Cancel. decif. 2. nu. 3. Marant. de ordine iudic. par. 4. distin. 8. à nu. 2. Perez ad rub. lit. 12. lib. 3. Ordin. q. 17.**

Non obstat quòd Iudex videatur in propria causa ius dicere, ex qua interesse præterdit, vt pro ratione dubitandi argumentatur *glos. 2. in princ. in d. l. 2. & glos. verbo Ordinarijs, in presenti, iuncta regula l. vnic. C. ne quis in propria causa, & l. qui iurisdictioni 10. ff. de iurisdic. omnium Iud. Respondeatur enim cum Bart. num. 3. & communi in d. l. 2. quem sequitur Cabed. d. decif. 41. num. 3. interesse in proposito non principaliter venire, tunc enim ius dicere non posset, vt voluit *glos. 2. necessariò sic intelligenda in l. de iure 37. in princip. ff. ad municip. sed in consequentiam quod negligi solet, vt in legatario, qui in testamento testis esse potest l. qui testamento 20. ff. de testam. S. legatarijs Insit. eod. tit. in tutore l. 1. ibi, prima enim ratio, ff. de auctor. tutor. glos. vlt.**

vt. in cap. quamuis pactum, de pactis lib. 6. recepta communiter, vt per Hoied. de incompartib. benefc. par. 1. q. 23. num. 2. 2.

9 *Quia de priuilegio faciunt fidem in libertatis, vel exemptionis possessione.*

Ergo ad euitandam Ordinarij manutentionem non fufficit exhibitio priuilegij nisi ulterius adit quasi possessio exemptionis, si enim Papa mandat in hoc tex. eos non turbari in possessione, per necessariam antecedens præsupponit quòd possideant, quia priuatio præsupponit habitum iuxta notata in *in l. decem ff. de verbor. oblig.*

10 Et iste intellectus suadetur ex eo, quia *tex. in presenti emanauit ad fauorem iurisdictionis Ordinariæ, vt patet in princip. ibi, Ordinariorum correctiones, & ordinationes subterfugientes, ac eorum super sue iudicium declinantes, nos volentes furor hoc de salubri remedio prouidere, statuimus, vt hi, qui se afferunt per priuilegia, seu indulgentias Apost. Sedis exemptos à locorum Ordinarijs requisiti,*

11 *&c. ex qua narratiua processum colligitur causa finalis l. fin. ff. de hered. instit. Oldr. conf. 103. num. 2. Roman. conf. 38. num. 1. Alex. conf. 106. nu. 10. lib. 6.* Si igitur allegantes priuilegium exemptionis per solam exhibitionem priuilegij antequam de illius viribus cognoscatur, liberarentur ab exercitio iurisdictionis Episcopi, dispositio huius tex. emanasset ad illorum fauorem, siquidem per regulas Iuris sola exhibitio priuilegij non tolleret exercitium iurisdictionis Ordinarij.

12 Nam eo ipso quod Ordinarius exercet iurisdictionem in vna parte suæ diocesis videtur constitui in quasi possessione exercendi quoad omnes in quibus alter non habet particularem quasi possessionem, *Abb. conf. 71. col. fin. vers. tertio ad idem, ibi, nec alius erat in possessione, lib. 2. Felin. in cap. auditis num. 19. in 3. declarat. de prescript. Rebuff. in tractat. de decimis q. 9. num. 4. Menoch. remed. 3. retin. num. 135. Cephal. conf. 369. num. 15. cum seqq. Rota in causa Oriolen. decimarum 19. Iunij 1591. coram Gyptio, & in Valentina decimarum 27. Octobris 1598. coram Seraph. & in terminis iurisdictionis tradit Innocent. in cap. dilectus num. 3. vers. possessorum ex eo, Hof. num. 1. vers. ex prædictis etiam, Ioan. Andr. num. 8. Butr. num. 15. Boich. num. 11. de capellis monach. Verall. decif. 306. par. 1.*

13 Et proinde per istam exhibitionem priuilegij, quæ concernit petitorium, remaneret Episcopus priuatus sua quasi possessione, contra notata per *Abb. in cap. 1. nu. 4. & Butr. num. 2. vt lite pend. Lancell. de attent. part. 2. cap. 17. num. 161. & seq.* Et in specie quòd sola exhibitio priuilegij exemptionis non impedit manutentionem fuit decifum in causa *Chartaginen. decimarum 27. Iunij 1590. coram Gyptio.*

14 Nec potest subditus dici constitutus in quasi possessione exemptionis ex eo quòd non appareat superiorem in illum exercuisse iurisdictionem, nisi probetur quòd venerit casus exercendi, & volens exercere fuerit repulsus, & repulsioni acquieuerit, vel aliàs habuerit se prospoliato, vt per *Innoc. Hof. Ioan. Andr. Butr. Boich. & Verall. locis supra allegatis.*

15 Et licet *glof. verbo turbentur*, in hoc tex. innuat quòd sola exhibitio priuilegij sufficiat, attamen loquitur contra regulas Iuris, & patet ex prædictis, & ducit argumentum suum à contrario sensu, vt aduertit *Lap. Ancharan. & alij infra allegandi*, quod argumentum non valet ad inducendam correctionem Iuris, vt late per *Euerard. in loco a contrario sensu num. 8.* prout induceretur in proposito casu, & iste videtur communis intellectus huius tex. vt per *Lap. hic num. 4. vers. & hoc videtur, Franc. nu. 3. vers. & hoc procedit*, dum dicunt exhibentem priuilegium ita demum euitare manutentionem Episcopi, si ipse est in quasi possessione exemptionis; quibus rationibus ita censuit *Rota in Sipontina iurisdictionis 23. Maij 1613. coram Card. Sacrato decif. 491. num. 4. cum seqq. par. 1. recent.* Vnde si exemptus alleget priuilegium, & possessionem, procul dubio erit manutendus contra Episcopum nitentem sola iuris communis dispositione, vt tenet *Rot. decif. 447. num. 3. par. 1. recent. & decif. 377. num. 3. par. 2. etiam recent.*

16 *Cum de Iure communi Ordinarium intentio, &c.* Notatur ad hoc quòd possessio nihil releuat contra eum, qui fundatam habet suam intentionem Iure communi, quousq; verus titulus demonstratur, ex quo ipsa possessio sustineatur, vt per *Cou. practic. cap. 17. nu. 9. Gutier. practic. lib. 3. q. 19. num. 11. cum seqq. Fr. Eman. quest. Regul. tom. 2. q. 63. art. 7.*

17 Notatur etiã ad hoc quòd quando quis est in possessione rei, iurisdictionis, census, vel

alterius iuris, debet in ea defendi, & nullo modo inquietari durante lite super proprietate, vt per Anton. Gom. l. 45. Tauri num. 193. col. pen. Rot. in Valuen. iurisdictionis 4. Decemb. 1615. coram bona mem. Duratio, vbi quod ex sola Iuris assistentia, qua Episcopus habet suam datam intentionem exercendo iurisdictionem in locis in sua Diocesi existentibus in ea iurisdictione Episcopali manendus est.

- 18 In glos. [Munitis] Notatur ad hoc quod in prescriptione se fundans eam probare tenetur, vt per Burg. de Pace cons. 4. num. 11.

S V M M A R I V M.

- 1 Interdictus est ingressus Ecclesie Regularibus, vel secularibus, quamuis exemptis, qui scienter celebrant, vel celebrari faciunt Diuina in ciuitatibus, vel locis interdictis, nisi secundum permissionem Iuris, vel excommunicatos, aut interdictos publicè ad Diuina officia, Sacramenta, vel sepulturam admittunt, & num. 2.
- 3 Irregularis an fiat celebrans coram excommunicatis, vel interdictis, aut illis, quibus interdicitur ingressus Ecclesie, si postea celebret, ostenditur.

Cap. Episcopum. VIII.

Priuilegiatis siue secularibus, siue Regularibus qui scienter celebrant, vel celebrare faciunt Diuina in Ciuitate, vel loco interdicto ab Ordinario, vel delegato, vel à Iure, nisi in casibus à Iure concessis, & qui publicè excommunicatos, vel interdictos ad Diuina Officia Ecclesiastica Sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittere præsumunt, præter alias pœnas Iuris, interdicitur ingressus Ecclesie, donec ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, satisfaciât competenter. Colligunt ex Ord. Lap. Abb. Arch. Gemin. 10. And. Anch. Domin. Monach. Fran. Viu. in ration. lib. 5. pag. 214. Alagona in compendio pag. 724. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

- 2 Hanc eandem conclusi. firman. Cou. in cap. alma mater p. 1. S. 6. in fine, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 8. S. 2. lit. O. Sayr. de censuris lib. 5. cap. 14. num. 11. & 34.

3 *Ingressum Ecclesie, &c.* Vtrum autem celebras coram excommunicatis, vel interdictis, aut illis, quibus interdicitur Ecclesie ingressus, fiat irregularis si postea celebret, quæstio est du-

bia, & fieri irregularem tradunt glos. hic verbo *ingressum*, glos. verbo *nodatis* in cap. ius, cui, de sentent. excom. hoc libro, citati per Cou. d. p. 2. S. 6. num. 9. vers. qui vero, tuctur Sayr. de censur. lib. 2. cap. 15. num. 6. & lib. 7. cap. 9. num. 16. Ab hac tamen opinione recedit Couar. citato loco, ea ratione motus quia text. in præfenti solum procedit in exemptis, qui excommunicatos, vel interdictos ad diuina admittunt Officia, vt colligitur ex princip. ibi, quantumcunque exemptionis, seu libertatis Sedis Apost. priuilegijs communiti, vnde ad alios pœna illa interdicti ingressus Ecclesie trahenda non est, & multo minus sequitur irregularitas, vt ultra Couar. contendunt Nau. in man. cap. 25. n. 94. & communem dicit cap. 27. nu. 157. vers. vndecima, Vgolin. tab. 1. de censur. cap. 14. S. 1. num. 25. & multis adductis Henriq. lib. 14. c. 7. S. 3. lit. R. Soar. de censur. disp. 34. sect. 4. nu. 30. Sed prior opinio in rigore Iuris longè verior est, litteræ enim hulus text. magis adaptatur, vt bene aduertit Sayr. d. lib. 5. cap. 14. num. 11. quia verba illa, quantumcunque exempti, non sunt restrictiua, sed magis ampliatiua; posterior tamen quia benignior, & grauius morum auctoritate suffulta in praxi poterit defendi.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius text. refertur.
- 2 Ecclesia exempta, exempti quoque censentur Vicarius perpetuus, Prælati, Canonici, & Clerici Ecclesie.
- 3 Exemptis Clericis alicuius Ecclesie tam Canonici, quam alterius cuiusvis Ordinis Clerici exempti quoque censentur.
- 4 Canonici exempti neque Ecclesia, neque conuersi; vel alij Clerici censentur exempti.

Cap. Per exemptionem. IX.

Ecclisia quando eximitur, intelliguntur etiam exempti eius Monachi, vel Canonici, & Clerici conuersi, & perpetuo oblati, sed non eius Ecclesie Parochus quoad pertinentia ad Parochiam, nec Parochiani. Quando verò eximuntur Canonici Ecclesie non est exempta Ecclesia, seu alij clerici illius. Si autem eximantur clerici, intelliguntur exempti tam Canonici, quam Clerici, sed non Ecclesia, nisi aliud in priuilegio exemptionis exprimitur. Colligunt ex Ordinarijs Lap. Abb. Archid. Gemin. 10. Andr. Anchar. Domin. Monach. Fran. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 215. Alagon.

Alagon. in compend. pag. 724. remissiuè Ximen. in concordant. p. 1. & 2.

quos recipiat in proprio, & speciales subditos, vt num. 8.

2 *Ipsa Ecclesia, & ipsius Monachi,*

10 *Verba narratiua habent vim dispositionis, et veritatis quando in illis fundatur intentio.*

Notatur ad hoc quòd exempta Ecclesia exempti quoque censentur Vicarius perpetuus, Prælati, Canonici, & clerici Ecclesiæ, vt per Rebuff. in praxi benefic. p. 1. tit. de Vicarijs perpetuis num. 16. Erasim. à Cochier de iurisdic. Ordin. in exemptos p. 4. q. 37. nu. 1. vbi num. 2. id limitat si Prælati, seu Vicarius non esset de corpore Ecclesiæ.

Cap. Si Papa. X.

3 *Si autem clerici, &c.* Notatur ad hoc quòd exemptis clericis alicuius Ecclesiæ tam Canonici quàm alterius cuiusvis Ordinis clerici exempti esse censentur, vt per Erasim. à Cochier d. tract. p. 1. q. 13. num. 7.

4 *Nec ipsi Parochiani etiam.* Notatur ad hoc quòd exempta Ecclesia non censetur exemptus populus, ideo Episcopus Ordinariam potestatem exercere poterit in Parochianos, vt per Franc. hic num. 3. vers. quinto, Angel. verbo exemptus n. 1. vers. & exempta, Erasim. à Cochier. d. q. 3. nu. 4. vbi nu. 5. subdit quod exèpto populo non censetur Ecclesia exèpta.

5 *Verum si Canonici, &c.* Notatur ad hoc quòd exemptis Canonicis neque Ecclesiæ, neque conuersi, vel alij clerici censentur exempti, vt per Erasim. à Cochier. d. p. 4. q. 37. in fine.

S V M M A R I V M.

- 1 *Compendium huius tex. refertur.*
- 2 *Exemptio, aut libertas non probatur quando priuilegium, sententia, aut scriptura non sunt principaliter super exemptione, seu libertate, sed incidenter propter aliud.*
- 3 *Exemptio à potestate Ordinariorum probatur si in priuilegio continetur, vt Ecclesiæ existat iuris B. Petri, vel sit libera, seu quòd potestatur libertate Ecclesiæ Romanæ, aut quod eius specialis prerogatiua gaudeat, & num. 4.*
- 4 *Exemptio à potestate Ordinariorum an & quando probetur ex solutione facta Sedi Apost. & num. 5. & 9.*
- 6 *Exemptio à potestate Ordinariorum probatur si Papa Ecclesiam priuilegio eximat ab Ordinarij potestate, vel si Papa dicat in priuilegio ne Episcopus audeat Cathedram suam collocare, &c. vt num. 7. vel si ali-*

1 **E**xemptio in priuilegijs, quibus formis, modis, clausulis, vel verbis probetur declarat tex. in præsentì, v. g. si Papa in priuilegio, vel scriptura facta non principaliter super sententia exemptionis narret aliquam Ecclesiam ad ius, & proprietatem Romanæ Ecclesiæ, vel similia verba, non ideo probatur exemptio, nisi de libertate aliter doceatur: probatur verò si super Ecclesiæ exemptione sententiando, vel agendo negotium de exemptione, asserat ipsam Ecclesiam esse exemptam, vel esse iuris Diui Petri, vel ad Romanam Ecclesiam specialiter, vel sine medio, vel simpliciter pertinere, quia cum omnes Ecclesiæ mundi pertineant ad Ecclesiam Romanam ista verba priuilegij aliquid operari debent. Idem procedit si dicatur in priuilegio, Ecclesiæ sit libera, vel potestatur libertate Ecclesiæ Romanæ, vel soluat Ecclesiæ Romanæ annuum censum ad iudicium perceptæ libertatis, vel quod Ecclesiam illam eximit ab Ordinarij potestate, vel quod in ea non exerceat Episcopus iurisdictionem, seu si recipiatur in proprium, & specialem subiectum, secus si in specialem filium Romanæ Ecclesiæ. Item si priuilegium alicui concedatur circa aliqua, vt quod non possit excommunicari, suspendi, vel quòd in specialem filium Romanæ Ecclesiæ sit assumptus, etiamsi postea sequatur quod annuum censum soluat Ecclesiæ Romanæ, non dicitur exemptus, licet per prædicta non deroget alijs modis, & effectibus exemptionum, qui reperiuntur in litteris Ecclesiasticis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 215. Alagon. in compend. pag. 724. remissiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 *Aliquam Ecclesiam ad ius, & proprietatem, &c.* Notatur ad hoc quòd exemptio, aut libertas non probatur quando priuilegium, sententia, aut scriptura non sunt principaliter super exemptione, seu libertate, sed incidenter propter aliud narrant aliquam Ecclesiam, vel personam esse iuris B. Petri, vel ad Ecclesiam Romanam pertinere:

pertinere: constat enim ex generalibus principijs, quæ docent verba narratiua, quæ non proferantur principaliter propter se, plenam probationem non efficere, vt probat text. vbi notant omnes, in *lex hac ff. de donation.* & in *lex his verbis C. de testam. milit.* cum similibus, de quibus *Garc. reg. 165. & 483. Mascard. de probat. concl. 622. Card. Mant. de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 12. Menoch. de præsum. lib. 3. præf. 133. à princip. & in verbis narratiuis Summi Pont. probat generaliter text. in Clem. 1. de probat.*

3 *Aut eam Iuris B. Petri existere.* Notatur ad hoc quòd exemptio à potestate Ordinariorum probatur si in priuilegio contineatur, vt Ecclesia existat iuris B. Petri, aut ad Ecclesiam Romanam pertineat, quando scilicet Princeps priuilegium exemptionis concedendo, aut Iudex de exemptione ipsa sententiam proferens apponunt prædicta verba, vt illa aliquod operentur, & ne maneat sine effectu, quemadmodum remanent, nisi concedendo quòd iuris B. Petri specialiter existat, concessa censeatur exemptio ab Ordinariorum potestate, & quòd soli Papæ B. Petri successori subijciantur, quo casu accipienda est resolutio *Abb. num. 2. Socin. num. 7. & 32. in c. recepimus 8. de priuileg. Mascard. de probat. concl. 713. Card. Tusch. tom. 3. lit. E. concl. 552. n. 11. Erasmi à Cochier de iurisdic. Ordin. in exemptos p. 1. q. 9. num. 1. vers. in primis, Ego ipse de officio, et potest. Episcopi p. 3. alleg. 123. nu. 15. secundum Lugdun. impress.*

4 *Quòd Ecclesia sit libera, &c.* Notatur ad hoc quòd exemptio probatur, si in priuilegio dicitur locum siue Ecclesiam esse liberam, seu quòd porietur libertate Ecclesiæ Romanæ, aut quòd eius speciali prerogatiua gaudeat, vt per *Erasmi à Cochier d. q. 9. n. 1. vers. si dixeris, quem refero Ego ipse d. alleg. 123. n. 13.*

5 *Quòd Ecclesiæ Romanæ annuum censum soluat ad perceptæ indicium*

libertatis. Ergo ex solutione census facta Sedi Apostolicæ exemptio non probatur à potestate Ordinariorum nisi appareat, quòd sit in signum subiectionis, & perceptæ libertatis, vt per *Socin. n. 3. & Dec. n. 2. cum seqq. in d. cap. recepimus, Valasc. de iure empty. q. 32. n. 6. Felician. in trakt. de censibus in proem. n. 6. Erasmi à Cochier d. q. 9. n. 1. vers.*

*item si indefinitè. Ego ipse d. alleg. 123. à n. 21. et ratione confirmatur, quia nomen, census, est æquiuocum varias habens significationes, ex traditis per *Valasc. & Felician.* citatis locis, & per *Gasp. Roderic. de annuis redditib. lib. 2. q. 22. nu. 66. cum sequentib. Brisson. de verbor. Iuris significat. verbo census,* ac proinde propter suam generalitatem ex solutione census necessariò non probatur specialis subiectionis, & exemptio ab Ordinariorum potestate iuxta vulgarem regulam, quòd probatio debet concludere per necesse, non per potest esse, vt colligunt *Doct. in l. neque natales C. de probation. & in cap. in presentia, eodem tit. cum similibus, de quibus *Mascard. de probat. conclus. 671. num. 11. Card. Tusch. tom. 6. lit. P. conclus. 765.***

Intellige autem regulam prædictam deficere vbi aliæ coniecturæ concurrunt cum solutione census, succedit enim vulgaris regula, quæ non profert singula, multa collecta, iuant, de qua *glos. verbo legitimis in l. 2. ff. de excusat. tutor. recepta ex multis, quos latè adducit *Gabr. lib. 1. commun. tit. de probationibus conclus. 1. à princ. Exemplum ad nostrum propositum adducunt Doctores veluti si Ecclesia soluens censum existat in Diocesi Episcopi, cui soluitur, nam cum Episcopus in tota sua Diocesi habeat Iure communi fundatam intentionem cap. cum Episcopus, de offic. Ord. hoc lib. meritò solutio census facta ab Ecclesia intra eandem Diocesim existente concludit quòd fiat in signum subiectionis, vt consuluit *Feder. de Senis, quem referunt, & sequuntur *Abb. per tex. ibi in cap. 1. nu. 4. de relig. domib. Dec. n. 6. in d. cap. recepimus.****

6 *Siue quòd ipsam Ecclesiam eximit ab Ordinarij potestate.* Notatur ad hoc quòd exemptio probatur si

Pontifex Ecclesiam priuilegio eximit ab Ordinarij potestate, vt per *Bellencin. de charitatio subsid. q. 32. nu. 8. Erasmi à Cochier d. q. 9. n. 1. vers. deinde, metipsum d. alleg. 123. n. 11.*

7 *Vel quòd non audeat illic Episcopus*

cathedram collocare. Notatur ad hoc quòd plena exemptio iudicatur si dicat Papa in priuilegio ne Episcopus audeat illic Cathedram suam collocare, vel quamlibet potestatem exercere, aut ordinationem aliquam quamuis leuissimam facere, vt per *Bellencin. d. q. 32. n. 3. Erasmi à Cochier d. q. 9. n. 1. vers. si dicat ne audeat.*

Similiter

8 *Similiter si aliqui recipiantur in pro-*

prios, & speciales subiectos. Vide *Eras.*
à *Cochier d.*
q. 9. nu. 1. *vers. si recipiat, & quæ late scripti*
d. alleg. 123. num. 20.

9 *Idem dicimus, &c.* Collige ex text. non
probari exemptionē
si circa quod specialiter libertas cōcedatur,
veluti ne quis ab Ordinarijs excommunicari,
aut interdicti possit, & deinde adiciatur clau-
sula, quōd in signum perceptę libertatis cen-
sus annuus perfoluatur, cum enim census præ-
stetur in signum illius libertatis, quę percepta
est, hæc autem nō simpliciter data sit, sed spe-
cialiter quoad certū articulum, merito quoad
illum restringitur exemptio, & quoad alia Or-
dinarijs manet subiectus, nec duplex clausula
cū restricta sit, & limitata ultra expressa ope-
ratur iuxta generalem regulā l. in agris ff. de
acquir. rerum domin. & ad nostrum propositū
consuluit *Bart. conf. 59.* quem sequuntur plu-
res alij, de quibus *Dec. in d. cap. recepimus n. 9.*
& magis ad nostros terminos, & intellectum
text. in c. cum capella, hoc sit in *Decretalib.* cen-
suit *Rot. de cis. 744. p. 1. diuers.* quōd licet iuxta
priuilegij sui formā excommunicari nō possint,
vel suspendi ab Ordinario capellani, de qui-
bus ibi, alijs tamen pœnis ab eo puniri valēt.

10 *Vel consimilia verba narret.* Notatur
quōd verba narratiua habent vim dispositio-
nis, & veritatis quando in illis fundatur in-
tentio, vt per *Gutier. pract. lib. 3. q. 17. n. 65.*

11 *Cum verba aliquid operari debeant.*

De quo principio vide *Surd. decij. 64. n. 19. &*
cōf. 127. n. 9. & conf. 218. n. 15. & conf. 270. n. 10.
Burg. de Pace conf. 25. n. 21. Tiraq. de iure con-
stituti p. 3. limit. 30. n. 36. & de retractu tit. 2.
§. 1. glof. 2. n. 24. & 45. Gutier. pract. lib. 3. q. 15.
num. 39. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 11.
num. 14. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. prog. m.
num. 127. Stephan. Gratian. Marcbiz deoij. 47.
n. 17. & decij. 106. num. 19. Benedicij. Aegid. in
repet. l. ex hoc iure ff. de luffit. & iure cap. 8.
num. 2.

12 In glof. [Probata] ibi (in qua continetur de
finibus Episcopatum, licet ista sint facta ob
aliud) Notatur ad hoc quōd verba enuncia-
tiua emissa propter aliud probant in confini-
bus, vt per *Mascard. de probat. conclus. 393.*
num. 4. Vide quę dixi in collect. ad cap. cum
causam, de probationib. in *Decretal.*

S V M M A R I V M.

- 1 Priuilegiati vt tempore interdicti celebrare
possint Diuina clausis Ecclesijs, alios etiam
extraneos admittere non possunt; & si fue-
rit singularis persona super hoc priuilegia-
ta familiares suos admittit, secus in fa-
milia Conuentus taliter priuilegiati, &
num. 2.
- 3 Priuilegium alicui concessum, eius familiari-
bus prodest, si aliud inutile remaneret.
- 4 Familiarium nomine propriè illi veniunt,
qui dominica, vel patriæ potestati subij-
ciuntur, & expensis domini continē
aluntur.
- 5 Priuilegium audiendi Diuina tempore inter-
dicti ad illos tantum familiares extendi-
tur, qui priuilegiatum solent comitari.
- 6 Religiosus in Conuentu si vnus tantum re-
periatur poterit tempore interdicti assu-
mere familiarem, vt ei celebranti mini-
stret.
- 7 Religiosus iam hodie ferè omnibus ex priuile-
gijs Romanorū Pontif. licet tempore inter-
dicti celebrare coram suis familiaribus.
- 8 Priuilegia concessa aliquibus, vt tempore in-
terdicti Diuinis intersint, illis tantum
profunt, qui interdicto causam non de-
derunt, seu alijs in eo culpabiles non
sunt.

Cap. Licet. XI.

Priuilegiati, qui tempore interdicti ia-
nuis clausis exclusis excommunicatis, &
interdictis submissa voce celebrare Diuina
possunt, ad ea aliquem nisi priuilegiatum
recipere non valent. Si verò priuilegium par-
ticulari personę concessum fuerit, familiares
suos domesticos admittere poterit, dummodò
non sint familiares alicuius Conuentus, vel
Collegij, quia non admittuntur si non sunt
priuilegiati. Prædicta tamen concessione
non gaudet is, cuius causa, culpa, dolo,
vel fraude fuit prolata sententia interdicti, si-
cut nec is, qui ad perpetrandum delictum,
ob quod tuit positum interdictum, dedit con-
siliium, auxilium, vel fauorem. Colligitur
ex *Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan.*
Andr. Anchbaran. Dominic. Monach. Franch.
Viuian. in ration. lib. 5. pag. 216. Alagona in
compend. pag. 725. remissiuè Ximen. in con-
cordans. par. 1. & 2.

2 *Eius familiares domestici*, &c. Notatur ad hoc quòd quando priuatis personis, veluti Episcopis, Ducibus, Comitibus, vel alijs singularibus personis conceditur tempore interdicti celebrare, vel Diuinis interesse, eorum quoque familiares ad Diuina audienda admitti possunt, secus vero in familiaribus Collegij, seu Conuentus; differentia autem rationem assignat *glos. hic verbo non debet*, quia in primo casu inutile esset priuilegium si priuata persona, cui conceditur, familiares, qui eum comitari solent, secum ducere non posset, immo credibile est nobiles non adituros Ecclesias si eos de more familiares non comitarentur, quæ ratio cessat in Collegijs, & Conuentibus, quia in illis conuenientius est, ut sine familiaribus celebrentur generaliter enim receptum est priuilegium alicui concessum eius familiaribus prodesse, si aliàs inutile remaneret, ut in famulis scholasticorum latè explicat *Rebuff. de priuileg. scholast. num. 279. aliàs priuili. 100.* atque ita glossè rationem sequuntur Doctores communiter, ut per *Nau. in man. cap. 27. num. 181. Fr. Emman. tom. 2. quaest. Regular. q. 67. art. 1. & in addit. ad Bullam Cruciatam par. 2. pag. 9. Cabed. Lufitan. de iur. pen. à num. 11. par. 1. Henric. in sum. lib. 13. cap. 48. §. 5. Vgolin. de censuris tab. 5. cap. 8. §. 4. num. 2. Sayr. eod. tract. lib. 5. cap. 5. à nu. 29. Auila in simili tract. par. 2. disp. 4. sect. 2. dub. 7. & in priuilegio, ut aliquid liceat Sacrum facere post meridiem quòd procedat etiam respectu socij testatur *Soar. de legibus lib. 8. cap. 11. num. 7.* cum quibus aduertunt contra alios recentiores quòd licet aliàs 4 familiarium nomine intelligi soleant omnes illi, qui dominicæ, vel patriæ potestati subiiciuntur, & expensis domini continuè aluntur, indeque cõmensales dicuntur, ut explicat *tèx. in cap. vlt. de verb. signif. hoc lib. iunctis multis, quæ latè tradunt Mascard. de probat. conclus. 755. cum seq. Card. Tusch. tom. 3. lit. F. conclus. 72. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 51. à nu. 16.* in proposito tamen priuilegium audiendi Diuina tempore interdicti illis tantum familiaribus prodest, qui priuilegiatum solent comitari, ut euincit ratio prædicta ne priuilegium maneat inutile, quæ non adaptatur toti familiaria. Quare vno, vel pluribus ex famulis absentibus, & aut infirmis tordem alios assumi posse, absque fraude tamen, notant *Nau. & alij proximè citati, & ex Ioan. Andr. in reg. qui sentit, hoc lib. 6. pluribusq; alijs comprobatur**

Surdus consil. 262. num. 35.
 6 Ex eadem ratione si in Collegio, aut Conuentu vnus tantum reperiat, posse celebrantem assumere familiarem, qui ei ministrat, contra *Archiep. cum Hoff. post glos. dicto verbo non debet* tenent Doctores communiter, ut post *Syluest. & alios* resoluit *Sayr. d. cap. 5. nu. 30. vers. si quaras, Henric. d. cap. 48. §. 5. in fine, & Fr. Emman. quaest. Regular. tom. 2. q. 114. per tot.* Verum iam hodie Religiosis plenè prouisum est priuilegijs Romani Pont. ut scilicet possint celebrare corà familiaribus suis, ut de singulis Religionibus prosequitur *Fr. Emman. ubi proxime*; quinimo generaliter in Bulla Cruciatæ nobilibus conceditur, & matronis, vt famulos, & confanguineos ducere possint, & quòd in Oratorio priuato celebrèt, vel faciã celebrari in sua præsentia, & familiarium, & confanguineorum, de quo post *Fr. Emman. in ead. Bulla §. 5. multa scribunt Henric. lib. 7. cap. 13. §. 3. & 4. Auila d. dub. 7. concl. 3. & seq. Sebast. Acofta in Bull. Cruciat. q. 27. per tot.*
 8 *Huiusmodi quoque concessione*, &c. Notatur ad hoc quòd priuilegia concessa aliquibus vt tẽpore interdicti Diuinis intersint, illis tantum profunt, qui interdicti causam non dederunt, seu aliàs in eo culpabiles non sunt, ut per *Nau. d. cap. 27. nu. 180. Henric. d. lib. 13. cap. 48. §. 5. lit. A.* post alios *Sayr. d. lib. 5. cap. 5. nu. 29. & 31. & cap. 53. num. 2. vers. nota secundo, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 27. nu. 33. Erasim. à Cochier. de iurisd. Ordinarij in exemptos par. 4. quest. 14. in fine.*
 9 In glos. [Non debent] Recipitur à *Nau. in man. cap. 27. num. 181.* & ab alijs, quos refert & explicat *Sayr. de censur. lib. 5. cap. 5. à nu. 29.*

S V M M A R I V M.

1. Episcopi cum Altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari, ita tamen quòd non violent interdictum.
2. Episcopi debent singulis diebus dicere, vel audire Missam.
3. Priuilegium concessum Episcopo celebrandi cum Altari viatico, & sibi faciendi celebrare non est sublatum per Concil. Trident.
4. Episcopus in sua Diocesi ante Concil. Trident. concedere poterat ut extra locum sacrum in Altari portatili quis posset celebrare, & an sit hoc illi licitum post Concil. Trident. vide numericis seqq.

Cap. Quoniam, XII, & VI.

Episcope ubique possunt vti Altari portatili, vt in eo quotidie celebrant, vel celebrari faciant, vbi illis permittitur, modo seruent interdictionem, quia eos non decet absque causa rationabili transire aliquem diem sine Missa. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Francb. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 217. Alagon. in compend. pag. 725. remissiue Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

Sine qua eos transire non decet absque causa etc. Notatur ad hoc quod Episcopi debent singulis diebus dicere, vel audire Missam, vt per Syluest. in sum. verbo Missa 2. q. 1. Nau. in man. cap. 21. num. 2. prope fin. Azor. in instit. moral. par. 1. lib. 7. cap. 4. q. 3. Aloys. Ricc. in praxi aurea resolut. 203. nu. 6. Fagundez in quinque Ecclesia precepta, precept. 1. lib. 2. cap. 2. num. 11. obseruantes id intelligi de congruentia, & consilio, refero Ego ipse de officio, & potest. Episc. par. 2. alleg. 24. num. 1. secundum Lugdunen. impress.

Vt Altare possint habere viaticum, etc.

Notatur ad hoc quod Episcopus cum Altari viatico celebrare potest, & sibi facere celebrari, vt per Nauar. conf. 5. hoc tit. in nouis, vbi licet dubitet an hoc privilegium sublatum sit per Concil. Trident. sess. 22. in decreto de obseruandis in sacrificio Missa, tamen verius est non esse sublatum, vt docent Azor. in instit. moral. par. 1. lib. 10. cap. 26. q. 4. Lud. Beia respons. casuum Conscien. par. 4. casu 33. fere per totum, Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum verbo Missa differ. 2. vers. hac tamen regula, Fagundez in quinque Eccles. precepta precept. 2. lib. 3. cap. 13. num. 19. Armendar. in addit. ad recopilat. legum Nauar. lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopi nu. 73. Ego ipse d. p. 2. alleg. 23. nu. 5.

Notatur etiam ad hoc quod Episcopus in sua Diocesi concedere potest, vt extra locum sacrum in Altari portatili quis valeat celebrare, & ante Trid. hanc fuisse receptam sententiam tradit Henric. in sum. lib. 9. c. 27. S. 2. Gutier. canon. lib. 1. cap. 30. num. 25. Soar. tom. 3. disp. 81. sect. 3. vers. secundo obseruandum, Azor. in instit. moral. par. 10. cap. 26. q. 2. Cardin. Tusch. tom. 1. lit. A. conclus. 31. Fagundez d. precepto 1. lib. 3. cap. 13. num. 6. refero Ego ipse d. par. 2. alleg. 23. num. 6.

Quaestio est dubia an haec facultas sit re-

uocata per Concil. Trident. dicto loco? Reuocata esse absolute tradunt Nau. in man. cap. 27. num. 81. Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 21. num. 8. Gutier. d. cap. 30. num. 25. Cened. canon. & pract. quae lib. 1. q. 44. nu. 6. cum seqq. Azor. dicto cap. 26. q. 3. Fagundez d. precepto 1. lib. 3. cap. 13. a num. 8.

Verum per illud Concilij Trid. decretum praedictae potestati concedendi has licentias iure communi Episcopis competenti derogatum non esse tuerent Emman. Sa verbo Missa n. 20. in fine, Henric. d. cap. 27. S. 1. Beia d. c. 33. vers. seruo dico, Nau. conf. 5. nu. 2. sub hoc tit. in nouis, plures relati a Cened. d. q. 44. n. 4. cum quibus consentire videtur Soar. tom. 3. disp. 81. sect. 2. vers. addit vero, Fr. Emman. quest. Regul. tom. 1. q. 43. art. 6. & non dissentit Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. resolut. 400. num. 2. Ragus. de Missa in Ecclesia q. 57. Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum verbo Missa differ. 2. vers. vno tamen in casu, Bonacin. de Sacrament. disp. 4. quest. vlt. puncto. 9. nu. 10. Piacet in praxi Episcop. par. 1. cap. 5. num. 8. pag. 77. & par. 2. cap. 3. nu. 21. in fine. Quas contrarias opinionones distinctione ad concordiam reduco Ego ipse d. alleg. 23. n. vlt. vt scilicet prior, quae hac potestate negat Ordinarijs, procedat deficiente necessitate, vel iusta causa, posterior vero, quae eandem illi impartitur, habeat locum illa stante.

De Iniurijs, & damno dato. Tit. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Represalias contra personas Ecclesiasticas concedi, vel concessas extendi non debent contra facientes, nisi reuocent intra mensem, singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdictae, & num. 2.
- 3 Represaliatum materiam qui traehent, referuntur.
- 4 Excommunicati sunt illi, qui concedunt represalias contra personas Ecclesiasticas, vel eorum bona, nisi intra mensem a concessione, vel extensione abstinerint, & reuocauerint.
- 5 Sententia lata contra principalem debitorem potest mandari executioni contra fideiussorem sine nouo processu, & iudicio.
- 6 Lex vbi puniit actum, & eius executionem, trahitur ad actum habentem originem ante constitutionem si habet executionem de futuro.

Cap. Etsi pignorationes. Vnic. Greg. X.

REPRESALIAE, quibus vnus pro alio grauatur, sunt legibus, & iuri naturali cōtrarię, ac prohibitię, si tamē cōcedantur in legibus non extenduntur ad personas Ecclesiasticas, vel bona ipsorum, non obstante consuetudine contraria, quę potius est corruptela; & qui hęc concedunt, vel extendūt contra prædictas personas, si intra mensem non reuocant, si sunt personę singulares sunt excommunicati, si vniuersitates sunt interdicti. Colligitur ex Ordin. *Lapas, Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Auzbaran, Domin. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 5. pag. 237. Alagona in compend, pag. 735. remisius Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Bart. in tract. de represal. in 7. q. num. 6. & 7. Math. Brun. in tract. de cess. bonor. in 3. q. prinum. 3. Bertacbin. in suo rept. verbo clericis pro represalijs, Carol. de Grass. de effectibus clerical. effectus 23. nu. 1. vbi nu. 2. ampliat vt procedat in quibuscunq; Religiosis, ac tam in maioribus, quam in minoribus Ordinibus constitutis.*

3 *Represalias nominat.* De materia represaliarū vide *Bart. & Io. Iacob. à Canibus, qui de illis faciunt peculiarię tractatus, Greg. l. 15. verbo in otros tit. 10. part. 7. Victor. in relect. de iure belli nu. 41. Cou. in reg. peccatum par. 2. §. 9. num. 5. vers. hin: deniq; Syluan. conf. 34. ad finem, Peguera decis. 11. Bonacoff. cōmun. criminal. par. 2. verbo represalię pag. mibi 67. Hērig. in sum. lib. 3. c. 73. §. 5. lit. G. Perez l. 6. tit. 16. lib. 8. Ordin. pag. 330. Azeued. l. 6. num. 1. tit. 12. lib. 8. noue Recopil. Valdes. ad Xuar. par. 2. pag. 93. Sebast. Neui. in autb. vt non fiant pignorationes colat. §. num. 4. Mart. de Iurisdic. par. 4. casu 41. num. 13. Tiraquel. in l. si vnquam verbo susceperis liberis num. 147. C. de reuocand. donat. & quo tempore duret ius agendi ad represalias vide eundem Tiraquel. de retract. lig. §. 36. glos. 2. num. 41.*

4 *Sententiam excommunicationis incurrat, &c.* Notatur ad hoc quod sententiam excommunicationis incurrat illi, qui concedunt represalias contra personas Ecclesiasticas, vel eorum bona, nisi

intra mensem à cōcessione, vel extēsiōne abstinerint, & reuocauerint, si autem est vniuersitas supponitur interdictio, vt per *Syluest. verbo excommunicatio 9. num. 82. casu 32. Nau. in man. c. 27. n. 136. Rainer. in casbal. censurarum extra Bullam cap. 7. excom. 9. Lauer. de Indulgent. par. 2. cap. 13. num. 19. Filliuc. tract. 14. num. 53. vers. decima tertia, & nu. 66. Gamb. de casibus referatis cap. 10. & 17. quos refero Ego ipse de officio, & potestate Episcopi pars. 3. alleg. 50. num. 218. secundum Lugdunem. impres.*

5 In glos. [Prægrauatur] ibi (an condemnato debitore intelligatur condemnatus fideiusor &c.) Notatur ad hoc quod sententia lata contra principalem debitorem potest mandari executioni contra fideiusorem sine nouo processu, vel iudicio, vt per *Anton. Gomes tom. 2. var. cap. 13. nu. 1. Mascar. de probation. conclus. 707. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 33. num. 7.*

6 In ead. glos. ibi (quid si intra mensem istum processum fuit ad actum &c.) Notatur ad hoc quod vbi lex punit actum & eius executionem, trahitur ad actum habentem originem ante constitutionem si habet executionem de futuro, vt per *Tiraquel. de iure primog. quæst. 43. num. 13.*

De Pœnis. Tit. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Archiepiscopus, vel Metropolitanus dum visitat provinciam, vel Conciliam conuocat, aut iurisdictionem exercet, potest punire notorios iniuriantes sibi, nuncijs, & familia sue, etiamsi per has iniurias minime impediatur sua iurisdictione.*
- 2 *Manifesta dicuntur illa quę notoria sunt, & patetia, nullaq; probabilis tergiversatione celari possunt, & in quibus nulla probatione seu examinatione opus est.*
- 3 *Manifestum, notorium, euidens, publicum, sunt synonyma, & fere pro eodem in Iure accipiuntur, nisi materia subiecta, aut mens disponentis repugnet.*
- 4 *Prelatus in causa sua Ecclesia, in qua vertitur ipse commodum in quandam confessionem potest esse iudex.*
- 5 *Prelatus non potest remittere iniuriam factam Ecclesia.*

Cap. Romana . I. Innoc. IV.

ARCHIEPISCOPVS, vel Metropolitanus potest punire percutientes se, vel suos nuncios, vel familiam suam, dum visitat prouinciam, vel suos ad visitandum dirigit, vel dum Concilium conuocat, vel iurisdictionem exercet, dummodo iniuria illata sit notoria, & manifesta, etiam si per has iniurias non impediatur sua iurisdictione. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franck. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 243. Alagon. in compend. pag. 739. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

- 2 **Manifestas**. Manifesta intelliguntur illa, quæ notoria sunt, & patentia, nullaque probabili tergiversatione clari possunt arg. *tex. in cap. vlt. de cobabit. clericor. cap. cum olim 24. de verbor. signific. cum similibus*, & in quibus nulla probatione, seu examinatione opus est, iuxta *tex. in cap. manifesta 2. q. 1. cap. euidentia*, cum ibi notatis, de accusat. cap. 1. *S. sane, vers. notoria, de censib. hoc lib. sequuntur Monach. num. 3. Ioan. Andr. col. 3. Host. & Domin. num. 5. in fine, in cap. 1. de offic. deleg. hoc lib. Azor. in ffit. moral. par. 2. lib. 5. cap. 34. quest. 7. secundum quos licet aliàs manifestum in lure aliquando pro eo tantum accipiatur, quod nec publicum, nec occultum est, sed manifestari, & probari potest, & ita pro eo, cui licet probatio non desit, eam tamen exigit l. ciues 11. iuncta glos. 2. C. de appellat. l. iubeamus 29. in princip. ibi, *ut sit manifestum C. de testam. cap. 1. ibi, manifeste apparet, de in integr. restitut. glos. in d. cap. manifesta, & verbo notorium in cap. vestra, de cobabit. cler.**
- 3 notantq; Doctores infra citandi, nihilominus tamen hic, sicut & magis frequenter, manifestum idem significat, atq; notorium, cuius, seu publicum, vt per citatos, nam hæc nomina velur synonyma sunt, & ferè pro eodem in lure accipiuntur nisi materia subiecta, aut mens disponentis repugnent, vt probant *tex. in d. cap. manifesta*, cum supra adductis, *cap. ad nostram il 3. ibi, manifesta*, iuncto ibi, *manifestis, & notorijs, de iurciu. melior tex. in cap. ab eo 31. in princip. & ibi glos. verbo manifestum, de elect. hoc lib. tradunt diste glosæ in d. cap. manifesta, & in d. cap. vestra, Anton. de Butr. in tract. de notorio art. 1. nu. 13. & art. 2. à num. 18. vol. 4. tractatum di-*

uers. Bart. in l. baredes palam, ff. de testam. Costr. lib. 2. de lege pœnali cap. 15. cum multis citatis à Mascard. de probat. conclus. 1017. à num. 2. & 13. cum seqq. & conclus. 1106. num. 1. Farinac. in praxi criminali par. 5. q. 21. num. 5. & 6.

- 4 In glos. [Punire] ibi (*& sic est Index in causa sua, &c.*) Notatur ad hoc quòd Prælatu in causa suæ Ecclesiæ, in qua vertitur ipfius commodum in quandam consequentiam, potest esse Iudex, vt per *Tiraq. in tract. res inter alios acta, vers. & idem pag. 5. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo Episcopus pag. 155. vers. 34. Surd. conf. 50. per tot.*
- 5 In ead. glos. ibi (*immo nec talem iniuriam remittere possit, &c.*) Notatur ad hoc quòd Prælatu non potest remittere iniuriam factam Ecclesiæ, vt per *Clar. S. vlt. q. 58. nu. 23. Azued. l. 2. nu. 153. tit. 10. lib. 8. noua Recopil. Farin. in praxi crim. par. 3. q. 105. nu. 292.*

S V M M A R I V M.

- 1 Degradatio qualiter facienda.
- 2 Clericus presens quando degradatur qua cerimonia, & solemnitate hodie utendum sit, remissiuè.
- 3 Concil. Irid. quid statuat circa degradationem, referunt.
- 4 Degradatio verbalis, & depositio sunt idem.
- 5 Crimina, qua merentur verbalem degradationem, seu depositionem quot remissiuè.
- 6 Crimina qua merentur actualẽ degradationem quot sint, referuntur.
- 7 Clerici degradandi exui debent vestibus sacris, & auferri ab eis omnia per Episcopum, qua in eorum ordinatione collata sunt.
- 8 Clericus actualiter degradatus utrumque priuilegium Canonis, & fori, & omne aliud ecclesiasticum amittit.
- 9 Clericus verbaliter degradatus fruatur priuilegio can. si quis suadente 17. q. 4.
- 10 Sacerdos utrumque solemniter degradatus conficit Eucharistiæ Sacramentum si visitur debita materia, & forma cum intentione.

Cap. Degradatio . II. Bonif. VIII.

- 1 **D**egradandi modus in hoc tex. describitur, v. g. quibus absistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libris, & instrumentis in degradatione fiat

explicatio, & quibus verbis vtatur ipse degradans, quod latè prosequuntur ex Ordin. Arch. Geminian. Ioan. Andr. Anbaran. Dominic. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 244. Alagon. in compend. pag. 739. remissiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 Item qua cæremonia, & solemnitate hodie vtendum sit cum clericis præfens degradatur, vide Repert. Inquis. verbo degradatio, vers. forma autem, & ibi Mandos. lit. B. Di. rect. Inquis. par. 3. num. 215. & ibi Penia. commento 49. lit. D. Marant. de ordine iudic. par. 4. distinct. 11. num. 71. & 72. Menoch. de arbitr. casu 415. num. 8. cum seqq. nouissimè Andr. Piscara Castaldo in praxi cæremoniarum lib. 2. sect. 15. cap. 9. Bellet. disquisit. clerical. par. 1. sit. de fauore clericor. personali 3 S. 10. à num. 7. & circa hoc Concil. Trid. sess. 13. de reformat. cap. 4. disponit in hæc verba, Cum vero tam grauiam nonnunquam sint delicta ab ecclesiasticis commissa personis, vt ob eorum atrocitatem à Sacris Ordinibus deponendæ, & Curia sint tradendæ seculari, in quo secundum Sacros Canones certus Episcoporum numerus requiritur, quos si omnes adhibere difficilè esset debita iuris executio differretur; si quando autem interuenire possent, eorum residentia intermitteretur, propterea statuit, & decreuit, Episcopo per se, seu illius Vicarium in spiritualibus generalem contra clericum in Sacris etiam Presbyteratus Ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non veralem depositionem, & per se ipsum etiam ad actualem, atque solemnem degradationem ab ipsis Ordinibus, & gradibus Ecclesiasticis in casibus in quibus aliorum Episcoporum præsentia in numero à Canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat: adhibitis tamen, & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus, vsu Mitre, & Baculi ex priuilegio Apost. habentibus, si in Ciuitate, aut dioecesi reperiri, & commodè interesse possint; alioquin alijs personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graues, ac iuris scientia commendabiles existant. Hactenus Concil. De cuius decreti, & huius tex. materia agunt Locat. in opere iudic. verbo degradatio, Conrad. Brun. de heret. lib. 4. cap. 13. Simanch. de Cathol. instit. sit. 46. nu. 69. Roias sing. 48. Bernard. & Salzed. in pract. cap. 43. in nouiss. edit. Clar. S. sin. q. 74. Menoch. de arbitr. casu 415. Direct. Inquisit. par. 3. q. 46. ubi Penia commento 46. & 49. iten-

riq. in sum. lib. 13. cap. 55. S. 2. Zerol. in praxi Episcop. verbo degradatio, Piafec. in simili praxi par. 2. cap. 4. num. 93. & 94. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. q. 157. Mar. Alter. de censuris tom. 2. disp. 2. cap. 1. vers. degradatio, Carol. de Graijs de effectibus clerical. effectu 1. à num. 814. Monet. de distribut. quotid. q. 17. a princip. Bellet. disquisit. clerical. par. 1. sit. de fauore clericorum personali S. 10. nu. 3. cum seqq. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. par. 1. cap. 4. à num. 47. Fernandez in examine Theologiae moralis par. 2. cap. 14. S. 1. Illustrijs. D. Roderic. à Cunha in tractat. de Confessoribus sollicitantibus mulieres in Confessione q. 24. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 110. & plures ex antiquioribus, quos plena manu refert Cened. ad Decretal. collect. 65. num. 3.

- 4 Quod verbalis degradatio, seu depositio, &c. Hinc igitur colligetur quod degradatio verbalis, & depositio sunt idem, vt per Flamin. Carthar. in tract. de execut. sent. capt. bann. cap. 1. num. 289. Menoch. de arbitr. casu 415. num. 5. & 7. Scacc. in tract. de iudic. par. 1. cap. 11. num. 71. Farinac. in praxi crimin. q. 8. num. 72. Carol. de Grass. de effectibus clerical. effectu 1. num. 816.
- 5 Crimina autem quæ merentur veralem degradationem, seu depositionem, referunt Bersachin. de Episcopo par. 8. lib. 4. sit. de causa material. degradations, Henric. d. cap. 55. S. 5. Monet. d. q. 17. nu. 6. Ego ipse d. alleg. 110. nu. 10.
- 6 Actualis vero, &c. Tria principaliora esse crimina, quæ merentur actualement degradationem, & Curiae seculari traditionem, videlicet hæresis, falsi in litteris Apost. commisi, & conspirationis contra proprium Episcopum tradidi d. alleg. 110. n. 11. quibus addenda duxi plura alia, videlicet crimen nefandum ibid. n. 19. crimen abortus animati n. 20. item addo sollicitates mulieres in Confessione si delicti grauitas petat, num. 21. non ordinatae celebrantes, vel Sacerdotalem Confessionem audientes, nu. 18. incorrigibiles, qui transferint in profundum omnium malorum, ac commiserint aliquod immane, & horrendum delictum, num. 13.

- 7 Poterit autem Episcopus, &c. Notatur ad hoc quod clerici degradandi exui debent vestibus sacris, & auferri ab eis omnia per Episcopum, quæ in eorum ordinatione collata sunt, vt per Fr. Emman. questionum Regula-

gularib. tom. 2. quæst. 123. ars. 3.
8 *Omni Ordine, beneficio, &c.*

Notatur ad hoc quod clericus actualiter degradatus vtrumque priuilegiū Canonis, & fori, & omne aliud Ecclesiasticum, amittit, vt per *Farin. in praxi crim. q. 8. n. 73. Rolan. conf. 4. n. 24. vol. 1. Clar. in S. fin. q. 3. a. nu. 30. Bobadil. in sua politica lib. 2. c. 18. nu. 38. Carol. de Grassi. de effectib. cleric. effectū 1. nu. 824. Sanctarel. de heresi cap. 2. dub. 1. n. 5. Bellet. disquisition. clerical. par. 1. tit. de fauore clericorum personali S. 6. nu. 4. itaut possit coram Iudice seculari conueniri absq; alia traditione, vt resoluunt *Clar. d. q. 36. nu. 37. Marant. par. 4. dist. 11. n. 71. Menoch. d. casu 41. s. nu. 6. Scacc. d. par. 1. cap. 11. nu. 58. Farin. d. q. 8. n. 73. Grassi. d. effectū 1. n. 823. Bobadil. d. cap. 18. num. 38. & 74. Bellet. vbi supra S. 10. num. 1.**

9 In glos. [Priuilegio] ibi (quæ opinio adhuc forse est vera in verbaliter deposito, &c.) Notatur ad hoc quod clericus verbaliter degradatus fruatur priuilegio can. si quis suadente 17. quæst. 4. itaut qui illum percusserit incidit in excommunicationem, vt per *Abb. in cap. ad abolendam num. 11. de heres. Henric. infum. lib. 1. 3. cap. 55. s. 3. Sanctarel. de heresi cap. 2. dub. 1. num. 4.* Clericus vero actualiter degradatus priuilegium dicti can. amittit, vt in collect. ad illum late dixi.

10 In ead. glos. ibi (qui dixerunt degradatum conficere verum Sacramentum Eucharistiæ) Notatur ad hoc quod Sacerdos vtrunque solemniter degradatus conficit Eucharistiæ Sacramentum, si vtatur debita materia, & forma cum intentione, vt per *Cou. var. lib. 1. cap. 10. num. 8. Nau. comment. 2. de Regularibus nu. 36. Sayr. de Sacrament. in genere lib. 2. cap. 6. art. 5. vers. ad quintum, Cened. ad Decretal. collect. 65. num. 4. & pract. ac canon. quæst. lib. 1. q. 30. nu. 85. Perez. l. 1. glos. 1. tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 62. col. 2. & l. 1. glos. 5. tit. 1. lib. 5. pag. 40. col. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Carceris inuentio licet fuerit ad custodiam, tamen potest quis puniri pœna carceris perpetui, & ad tempus, & num. 2.
- 3 Carcer est sepultura viuorum, consummatio bonorum, consolatio inimicorum, & experientia amicorum.
- 4 Pœna carceris perpetui non est in usu apud laicos.

5 Carcer virorum, & mulierum debet esse distinctus.

Cap. Quamuis. III.

1 Carcer licet sit inuentus specialiter ad custodiam, tamen conuictis, vel confelsis de criminibus potest dari in pœnam in perpetuum, vel ad tempus ad arbitrium, pensatis excelsibus, personis, & circumstantijs. Colligitur ex Ordinari. *Archidiac. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Francb. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 245. Alagona in compend. pag. 739. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt *Mench. de arbitr. lib. 1. quæst. 89. num. 10. Azeued. l. 15. num. 9. tit. 6. lib. 3. noua Recopil. Sayr. in clau Regia lib. 12. cap. 18. num. 6. Aldret. de relig. discipl. tuenda lib. 2. cap. 27. num. 14. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 22. art. 4.*

3 Carcer enim, vt vulgò dicitur, est sepultura viuorum, consummatio bonorum, consolatio inimicorum, & experientia amicorum, vt referunt *Bobadil. in sua politica lib. 3. cap. 15. num. 133. Farin. in praxi crimin. q. 27. num. 2.*

4 In perpetuum. Hæc autem pœna carceris perpetui non est in usu apud laicos, vt ait *Clar. S. vlt. quæst. 70. num. 4. vbi subdit quod apud clericos multum frequentatur; & quod de Iure Regio Hispaniæ detur carcer perpetuus est l. 2. tit. 4. lib. 4. Ordin. vbi Perez. glos. 3.*

5 In glos. [expedire] ibi (sicut in carcere quoad custodiam non debet fieri mixtum sexuum) Notatur ad hoc quod carcer virorum, & mulierum debet esse distinctus, vt per *Bonacof. commun. crimin. par. 1. verbo mulieres fol. mibi 118. Gregor. l. 5. tit. 29. part. 7. Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 88. num. 21. & 25. Azeued. per tex. ibi in l. 2. tit. 2. q. 4. noua Recopil. Farin. dicta quæst. 27. num. 52. & 59. Ordin. Reg. Lusitan. lib. 1. tit. 33. S. 4.*

S V M M A R I V M.

1 Pœna alicui imposita, & eius posteris non extenditur ad posteros linea foeminina, nisi aliud in Iure, vel sententia sit expressum, & num. 2.

3. *Posterorum appellatione tam descendentes ex masculis, quam ex foeminis continentur*
4. *Filiorum appellatione in numero plurali masculus, & foemina comprehenditur.*
5. *Communis usus loquendi proprietati praevallet, & ab illo dubia dispositio interpretationem accipit.*
6. *Declaratur tex. in presenti.*

Cap. Vbicunque. .I.V.

1 **P**oenā ab homine, vel à iure imposita alicui, & eius filijs, vel posteris vsque ad certam generationem, non extenditur ad descendentes ex linea foeminina, sed tantum ex masculina, nisi aliud in iure, vel sententia sit expressum. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Francb. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 245. Alagon. in compend. pag. 740.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Cou. in cap. Rainaldus in princ. num. 16. de testam. Gom. tom. 3. var. cap. 2. nu. 4. Azued. l. 3. num. 30. in glos. verbo per lineam foeminina tit. 3. lib. 8. noua Recopil. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 45. num. 4. vers. ex hoc intellige, Rebuff. in praxi tit. de modis amittendi beneficium. num. 26.*

3 Intellige de poena temporali secundum rationem medicinæ accepta, vt quis minori bono priuetur, vt in maiori augeatur, vel data iusta causa ad maiorem Reip. vtilitatē ex auctoritate legis contra verborum rigorem, qui distabat posterorum appellatione descendentes tam ex masculis, quam ex foeminis contineri ex l. cum acutissimi C. de fideicom. l. filiusfam. 114. S. diui ff. de legat. 1. cum alijs adductis per Dec. in l. foemina num. 62. ff. de regul. iuris, Peregr. de fideicom. art. 22. nu. 37. Tiraq. de retract. lig. S. i. glos. 9. num. 239. alias 249. Surd. consi. 140. nu. 8. & 57. D. Barbof. in l. quia tale num. 37. ff. soluto matrimon.

4 Et filiorum nomine in numero plurali masculus, & foeminam comprehendit, probat l. si quis ita 16. ff. testam. tutel. l. si ita scriptum 45. ff. de legat. 2. l. us. in l. qui filius nu. 14. ff. de legat. 1. licet hoc non ex verbi proprietate procedere non immerito concedant *Cost. in cap. si pater verbo vtrumque num. 1. de testament. hoc lib. nec ex interpretatione extensiva deduci parum inepte opinentur Peregrin. d. art. 25. num. 4. & Card. Mantie. de coniectur. vltim. volunt. lib. 6. tit. 7. num. 18. & lib. 11. tit. 14. num. 12. Tiraq. d. glos. 9. nu. 180. & 181.*

ac proinde videatur saltem ex communi vsu loquendi, vt experientia docet, distari, qui proprietati praeualeat cap. ex litteris 7. de sponsalib. & à quo dubia dispositio interpretationem accipit ex *V. alaf. consult. 146. nu. 2. Meln. de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 58.*

6. Quare procedente huius tex. decisione ex auctoritate legis ita in poenis benigniorem, faciens interpretationem contra verborum rigorem, quæ aliqd distabant, vt supra innuimus, iam colligitur verum non esse illorum sententiam, qui asserunt ex eo solum in terminis huius tex. descendentes ex foeminis non comprehendi nomine posterorum, quia in poenis strictior faciendā est interpretatio, quasi censerint nullum fore legis adminiculum necessarium, sed totum id tribuendum, esse materiam poenali, aduertere panque debuissent materiam poenalem per se solum ad hoc non sufficere cum alia reperitur iura in quibus de illa agitur, & tamen poena imposita alicui, & posteris eius, descendentes etiam ex foeminis afficit, vt in cap. vnic. vers. contra natos, de schismat. hoc lib. & in cap. in quibusdam 12. prope fin. secundum vnum intellectum, hoc tit. in Decretalib. prout etiam poterat debuissent finalia verba huius tex. ibi, nisi aliud in iure, vel sententia sit expressum, per quæ verba limitatur regula in principio huiusmet tex. posita, sic plane ostendens hoc, quod est descendentes ex masculis, vel ex foeminis comprehendit per poenam alicui, & eius posteris impositam, non dependere ex materia poenali, sed ex legis auctoritate, quæ contra verborum rigorem in specie huius tex. statuit, vt nomine posterorum descendentes ex masculis tantum comprehendantur, ex ea scilicet ratione quia in poenis strictior faciendā est interpretatio; iuxta quam resolutionem vti; veriorum, & litteræ textus magis conformem, intelligi potest text. in dicto cap. vnic. vers. contra natos, dum enim in eo poena Ioanni de Columna, & eius posteris imposita comprehendit descendentes per lineam masculinam, & foeminam, vt patet ex verbis eiusdem, ibi. *ipsisq; posteris dilecti Ioannis per masculinam, & foeminam lineam descendensibus, &c.* intelligendus est procedere secundum limitationem huius tex. quia scilicet in eo ita expressum reperitur, sicuti etiam reperitur in cap. statutum 15. de heret. hoc lib. cum similibus, in quibus pro crimine hæresis parentum puniuntur filij, filiaræ, & ex vtriusque nepotes, vt aduertunt

glos. hic verbo Iudice, & verbo volumus in d. cap. statutum.

SVM. MARIVM.

- 1 Compendium huius tex. refertur, & de eius materia Doctores citantur num. 2.
- 3 Sacrilégiū committit offendens Cardinalem.
- 4 Cardinalem hostiliter insequens, licet non ceperit.
- 5 Percussio licet nō vulneraverit
- 6 Capiens realicaptura sequuta, & num. 7.
- 8 Socius offendentis.
- 9 Mādans offendi sequuto effectu.
- 10 Ratificans offensionem si eius nomine sit facta.
- 11 Consulens fraudulenter.
- 12 Auxilium, & fauorem dolosum præstans vs Cardinalis offendatur punitur eadem poena, qua ipse offendens.
- 13 Receptans eam, qui offendit Cardinalem, pari poena punitur vs ipse offendens, intellige vt num. 14.
- 15 Infamis perpetuo est Cardinalem offendens.
- 16 Poena imposta offendentibus Cardinalem ipso iure incuruntur.
- 17 Cardinalem offendens habetur pro bannito, & diffidato.
- 18 Testamenti factionem actiuam, & passiuam amittit offendens Cardinalem.
- 19 Domus offendentis Cardinalem diruitur, & deuastatur, quid si sit communis cum alijs, remissioe num. 20. & quid si sit alicuius maioratus num. 21.
- 22 Domus heretici dogmatizantis quare dirui iubeatur, & sale consergi, remissioe, & an illam se destructam liceat readificari, num. 23.
- 24 Debitor eius, qui Cardinalem offenderit, non tenetur illa solvere.
- 25 Bona offendentis Cardinalem confiscantur.
- 26 Locationibus, & feudis priuatur offendens Cardinalem, et liberi ad dominos reuertuntur.
- 27 Beneficij, & officij omnibus temporalibus, & spiritualibus priuantur offendentes Cardinalem.
- 28 Emphyteusis ecclesiastica, quæ nequit ad heredes extraneos transire, non transfertur in suum ob emphyteuta delictum, sed cum fructibus reddit ad Ecclesiam habentem directum illius dominiū.
- 29 Filij, & nepotes offendentium Cardinalem priuantur omnibus beneficij, & dignita-

tibus ecclesiasticis, & ad illas in posterum obtinendas efficiuntur inhabiles.

- 30 Excommunicati ipso facto sunt offendentes Cardinalem.
- 31 Excommunicatus potest facere, & celebrare contractus, & ab eo facti, & celebrati valent.
- 32 Bona futura non comprehenduntur in confiscatione bonorum, sed à quo tempore computentur, ostenditur num. 33. & 34.
- 35 Familiares Papæ, aut Cardinalis offendentes sunt acriter puniendi.
- 36 Cardinalem offendens punitur non solum à Iudice ecclesiastico canonicis poenis, sed etiam legalibus à seculari.
- 37 Accusatus, & iudicatus de aliquo ex criminibus mixti fori in iudicio ecclesiastico an possit iterū accusari, & puniri in seculari, & è conuerso, ostenditur, & nu. 38. & 39.
- 40 Declaratur tex. in l. placet vers. si quis C. de sacrosanct. eccles.
- 41 Declaratur tex. in cap. 2. de maledic.
- 42 Declaratur tex. in l. 2. de sportul.
- 43 Excommunicationis sententiam ipso iure incurunt omnes Principes, & alij domini, ac Iudices percussentes, vel hostiliter insequentes aliquem Cardinalem.
- 44 Ciuitates, quæ offendentibus Cardinalem consilium, auxilium, vel fauorem dederunt, puniuntur.
- 45 Ciuitas quomodolibet Cardinalem offendens remanet ipso iure interdicta.
- 46 Episcopi offendens nō tenetur poena huius tex.
- 47 Cardinalem offendens se defendendo non incurrit aliquam poenam si defenso fuit necessaria.
- 48 Bannitum, seu aliquem delinquentem consanguineum receptans punitur non ordinaria poena, sed mitiori.
- 49 Beneficij Ecclesiasticis ipso iure priuantur offendentes Cardinalem, & à possessione eorum illis minime vocatis amoueri possunt.
- 50 Clericum insequens, & vibrans non tamen percussens non est excommunicatus.
- 51 Vicina loca quæ dicantur relinquuntur arbitrio Iudicis.

Cap. Felicis. V.

Cardinalem S. R. E. qui fuerit hostiliter insequutus, vel percussit, aut ceperit, vel focus fuerit facienti, aut fieri mandauerit, vel factum ratum habuerit, aut consilium, auxilium, vel fauorem dederit, vel postea receptauerit, aut scienter defensaerit,

fit reus læsæ maiestatis, perpetuò in famis, diffidatus, & bannitus, nõ potest testari, nec succedere etiam ab intestato, eius ædificia dari debent in ruinam nullo tempore reparanda, nullus ei obligatur reddere debitum, vel respondere in iudicio, eiusque bona applicantur Fisco: fit ipso facto priuatus omni feudo, gubernatione, beneficio ecclesiastico, de quibus Rector Ecclesiæ disponere poterit. Eius filios, nepotes, vel pronepos per rectam lineam, priuatur beneficijs sine spe ascensionis ad dignitates, regimen, honores etiam mundanos, non sunt apti ad Ordines, nec ad testificandum, nec ad actus legitimos, & prædictus atque alij tanti mali participes sunt excommunicati, & singulis diebus festiuis vt tales publicari debent dum sunt contumaces, nec absolui possunt nisi à Papa præmissis fugationibus in nudo ad cautelam, & ultra mare ad triremes relegari debent. Illum autem, qui fuit simpliciter consiliarius, vel fautor, iudex pro qualitate culpæ castigare poterit. Prædictæ item poenæ per Papam extendi poterunt ad collaterales, fratres videlicet nepotes, & pronepos talium. Contra verò offendentes familiares Papæ, vel Cardinalis poena imponi poterit pro qualitate culpæ. Tamèn contra occidentes Cardinalem, vel tantem causam mortis acrius etiam à laicis, & secularibus insurgit debet, qui si non fecerint hæc obleruari intra mensem sunt excommunicati, & eorum ciuitas priuatur Pontificalibus, & est interdicta. Colligunt ex Ord. Lap. Abb. Archid. Gem. lo. And. Anob. Domin. Monach. Fran. Visuan. in ration lib. 5. pag. 246. Alagona in compend. pag. 740. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

2. De materia huius text. latè agunt Molin. de Iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 65. à princip. Farinac. in praxi crimin. p. 5. q. 112. num. 75. cum multis seqq. Azeved. l. 1. nu. 7. cum seqq. tit. 18. lib. 8. noua Recopil.

3. In hoc sacrilegij genus irrepserit.

Ergo offendens Cardinalem committit sacrilegium, vt per Monach. num. 1. Archid. etiam num. 1. Gemin. in princ. num. 1. in 2. notab. in presentib. Gig. de crimine læsæ maiest. lib. 1. rub. qualiter, & à quibus crimen læsæ maiestatis committit. q. 5. num. 1. & 11. Farin. d. q. 112. n. 107. Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 5. num. 8. vers. quinimmo. & bos. offendens.

4. Fuerit hostiliter insecutus, &c.

ad hoc quòd Cardinalem hostiliter insequens tenetur crimine læsæ maiestatis, etiam quòd non coeperit, aut percussit, vt per Clar. S. fin. q. 77. num. 21. vers. offendentes, Farin. d. q. 112. num. 81. vbi dicit quòd concordat Bulla lecta in Cœna Domini, ibi, *vel hostiliter insequentes.*

5. *Percussit, &c.* Ergo percussus Cardinalem fit reus læsæ maiestatis, etiam quòd non occiderit, seu vulnerauerit, vt per Gig. d. q. 5. num. 13. Clar. in S. fin. q. 77. num. 21. Farinac. d. q. 112. num. 76. An autem poena huius tex. procedat in percussione verbalis, hoc est, an habeat locum contra illum, qui contra Cardinalem verba iniuriosa protulit, solet ab aliquibus in dubium reuocari: in quo contra Ananiam, & Felin. negatiuè respondent Bernar. Diaz in pract. cap. 69. num. 3. in nouiss. impress. Couar. lib. 1. var. c. 11. num. 5. Petr. Plac. de delict. lib. 1. cap. 2. nu. 28. quia licet verbum, *percutere*, comprehendat verbalem iniuriam, non potest ex hoc inferri, quòd poena grauis imposita percussenti comprehendat verbis iniuriam inlerenti, tum quia non est crimen læsæ maiestatis in Principem verba iniuriosa dicere, cum hæc vti diuersa diuersis titulis à Iustiano explicentur C. ad leg. Iuliam maiest. & C. si quis Imp. maledixerit.

6. *Coeperit, &c.* Notatur ad hoc quòd Cardinalem capiens, & carcerans, committit crimen læsæ maiestatis, vt per Farin. d. q. 112. num. 80. Gig. d. q. 5. n. 13. Clar. d. q. 77. num. 21. vers. offendentes.

7. Intellige cum effectu, id est reali captura sequuta, secundum Sayr. de censuris lib. 3. c. 15. num. 6. secus in claudentibus in aliqua domo animo illis venecundiam faciendi. Vini. opin. 88. num. 6. & 7. Farin. d. q. 112. num. 130.

8. *Vel socius fuerit fauentis.* Ergo socius offendentis Cardinalem eadem poena punitur ac ipse offendens, vt per Farin. d. q. 112. nu. 99. vbi citat Monach. Gemin. & Afflictum.

9. *Aufieri mandauerit.* Notatur ad hoc quòd mandans offendi Cardinalem tenetur crimine læsæ maiestatis, sicut mandatarius, vt per Gig. d. q. 5. num. 13. Farin. d. q. 112. nu. 91. Intellige sequuto effectu secundum Sayr. d. cap. 15. n. 9. Fr. Anton. à Sousa in relect. de censuris Bullæ Cœnae cap. 12. disp. 63.

10. Vel factum ratum habuerit, &c.

Notatur ad hoc quòd ratificans offensionem Cardin-

- Cardinali factam tenetur acsi ipse offenderit, vt per *Gig. d. q. 5. nu. 13. & 16. Decian. d. lib. 7. cap. 34. nu. 8. Farin. d. q. 112. num. 96.* Intellige si eius contemplatione, & nomine sit factum, aliàs ratum habere non posset secundum *glos. verbo ratum habuerit, in presenti. Gig. d. q. 5. nu. 16. Decian. d. lib. 7. cap. 34. nu. 8. Sayr. d. cap. 15. nu. 11. & Fr. Anton. à Sousa d. c. 12. disp. 64. Farinac. d. q. 112. num. 97.*
- 11 *Aut consilium dederit.* Notatur ad hoc quòd consulens, vt Cardinalis offendatur, tenetur poena læsæ maiestatis, vt per *Farin. d. q. 112. num. 85.* Intellige de cõsilio fraudulento, nõ nudo, iuxta ea, quæ tradunt *Sayr. d. c. 15. n. 12. Fr. Anton. à Sousa d. cap. 12. disp. 62. nu. 5. cum seqq. Menoch. de arbitr. casu 551. à princ. Farin. vbi sup. n. 86.*
- 12 *Vel fauorem, &c.* Notatur ad hoc quòd auxiliium, & fauorem præstans vt Cardinalis offendatur, punitur eadem poena, qua ipse offendens, vt per *Gig. d. q. 5. num. 13. Afflict. in tit. que sint regalia verbo, & bona committentium nu. 105. Farin. d. q. 112. à num. 88.* Intellige de fauore doloso, qui aliquid operatur ad huiusmodi inleuitationem, percussionem, &c. non vero de fauore nudo, & simplici, qui nihil adijcit ad peccandum, secundum *Sayr. d. cap. 15. nu. 13. Farin. d. q. 112. num. 90. vbi per glos. in presenti, declarat simplicem fauorem intelligi illius, qui ad maleficium faciendum nihil adijcit.*
- 13 *Aut postea receptauerit, &c.* Notatur ad hoc quòd receptans eum, qui offendit Cardinalem, pari poena punitur, vt ipse offendens, vt per *Gig. d. q. 5. nu. 17. Afflict. in tit. que sint Regalia verbo, & bona committentium n. 105. Farin. d. q. 112. à num. 92. vbi num. 93.* limitat nisi receptans fuerit cõsanguineus, vel affinis, qui tamen tunc non excusatur à totali poena.
- 14 Intellige quando ex eius rēceptione, & fauore, vel crimen committitur, vel in fieri conseruatur, ex traditis per *Fr. Anton. à Sousa d. cap. 12. disp. 65. nu. 3.* Intellige etiam vbi quis receptauerit scienter hunc, qui Cardinalem offendit, *Menoch. de arbitr. casu 551. nu. 5. Farinac. d. q. 112. num. 94.*
- 15 *Perpetuò sit infamis.* Notatur ad hoc quòd Cardinalē offendens est perpetuò infamis, vt per *Farin. d. q. 112. num. 109.* & hæc poena incurritur ipso iure, propter verbum, *sic*, quod est canonice sententiæ, secundum *Azened. l. 11. num. 9. tit. 10. lib. 5. nouæ Recop. Gutier. pract. lib. 2. q. 118. nu. 11. Ioseph. Sesse Arag. decif. 230. n. 18. & alios per me citatos in tract. de dictionibus vsufreq. dift. 374. & quod poense impostitæ offendentibus Cardinalem ipso iure incurritur tradit *Farinac. d. q. 112. num. 120. vbi post Clar. S. fin. q. 77. num. 21. vers. offendentes,* subdit requiri declaratoriam.*
- 17 *Diffidatus nihilominus, & bannitus, &c.* Notatur ad hoc quòd Cardinalē offendens habetur pro bannito, & diffidato, vt per *Archid. in presenti sub n. 13. verbo diffidatus, Clar. vbi proximè Farin. d. q. 112. num. 11.*
- 18 *Sit intestabilis, &c.* Notatur ad hoc quòd Cardinalē offendens amittit testamenti factionem actiuam, & passiuam, vt per *Farinac. d. q. 112. num. 112. Duen. reg. 272. num. 2. Anton. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existens lib. 4. cap. 58. num. 21.*
- 19 *Dentur cuncta ipsius edificia in ruinam, &c.* Notatur ad hoc quòd domus offenditis Cardinalē diruitur, & deuastatur, vt per *Farinac. d. p. 5. q. 112. num. 116. cum duobus seqq. & q. 116. n. 28. cum sequentibus.*
- 20 *Quid si domus sit communis cum alijs, vel alius habeat in ea ius hypothecæ?* Vide *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 117. num. 73. cum seqq. Ignat. del Villar in sylua respons. lib. 1. resp. 4. num. 8. vbi resoluit quòd si domus communis propter delictum socij destruitur, pretium partis domus destructæ solui debet socio innocenti.*
- 21 *Quid autem si domus sit alicuius maioratus, qui debet deuenire ad alium an illa post sit diruitur vide *Sanch. in præcepta Decalogi 10. s. lib. 2. cap. 18. num. 56.**
- 22 *Quare domus hæretici dogmatizantis dirui iubeatur, & sale conspergi?* Vide *direct. Inquisit. p. 3. q. 43. ad fi. pag. mibi 575. Perez. l. 2. n. 16 lib. 8. Ordin. pag. 325. & seq. Bernard. Graue. ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. conc. 61. Cened. pract. & canonic. quest. lib. 1. q. 16. n. 18. late, & eleganter *Stephan. Gratian. vbi supra cap. 179. num. 1. cum seqq. vbi subdit quòd domus delinquentis iubetur dirui in criminibus atrocissimis, & à num. 54. multa adducit circa salis asperionem. An autem liceat prædictam domum sic destruatam reedificare? Vide *Perez. l. 2. glos. 1. pag. 326. col. 1. vers. dābimur eis. 16. lib. 8. Ordinam.***

- 24 *Nullus ei debita reddere, &c.* Notatur ad quod debitor eius, qui Cardinale offendit, non tenetur ei soluere, vt per *Farin. dicta q. 112. num. 119.*
- 25 *Quicquid etiam in bonis inuenitur ipsius fisci, &c.* Notatur ad hoc quod confiscantur bona offenditis Cardinalem, vt per *Farinac. d. q. 112. nu. 113.*
- 26 *Si quæ uero feuda, locationes, &c.* Notatur ad hoc quod offendens Cardinale priuatur etiam locationibus, & feudis, si quæ habet, & liberè ad dominos reuertuntur, eorumque dispositioni, & uoluntati referuntur, vt per *Farin. d. q. 112. num. 114. Pereg. de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 108.*
- 27 *Officium, uel beneficium spirituale, uel temporale, &c.* Notatur ad hoc quod Cardinalem offendentes priuantur omnibus officijs, & beneficijs spiritualibus, & temporalibus, vt per *Farin. d. q. 112. num. 113.* Et quod uacent ipso iure beneficia percutientis Cardinalem tradunt *Rebuff. in praxi tit. de modis amittendi beneficia num. 39. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 74. Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 10. num. 55. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 17. q. 1. vers. tertium, Massobr. in praxi habendi concursum req. 1. dub. 2. num. 32. Ego ipse de officio Epis. par. 3. alleg. 53. num. 235.*
- 28 *Quæ sic liberè ad Ecclesiam reuertantur, &c.* Notatur ad hoc quod ob emphyteutæ delictum, emphyteutis ab Ecclesia accepta, quæ ex sua institutione nequit transire ad hæredes extraneos, non transfertur in solum, nec eius fructus publicantur, sed integrè cum emphyteusi redeunt ad Ecclesiam habentem directum illius dominium; vt per *Sanct. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 19. nu. 22. ubi num. 28. cum seq. secus dicitur in emphyteusi Ecclesiastica, quæ potest transire ad hæredes extraneos.*
- 29 *Quod si quis prædictorum filium, etc.* Notatur ad hoc quod filij & nepotes offendentium Cardinalem priuantur omnibus beneficijs, & dignitatibus Ecclesiasticis, & ad illas in posterum obtinendas efficiuntur inhabiles, vt per *Decian. in tract. crim. lib. 7. cap. 41. nu. 32. Farin. dicta q. 112. num. 121. & 122.*
- Sanct. d. lib. 2. cap. 28. num. 20. late Menoch. de arbitr. casu 551. nu. 7. cum seqq.*
- 30 *Ipso facto excommunicationis sententiam, &c.* Notatur ad hoc quod Cardinalem offendentes, tantiqui mali participes ipso facto sunt excommunicati, vt per *Clar. 5. fin. q. 77. nu. 21. Viu. opin. 88. num. 2. Farin. d. q. 112. num. 108.*
- 31 *Verum cum talis gratiam, &c.* Ergo excommunicatus potest facere, & celebrare contractus, & ab eo facti, & celebrati ualent, de quo uide *tom. 1. comun. opin. lib. 1. tit. 12. num. 26. pag. 199. Spin. in speculo testament. glos. 17. rub. num. 67. Mascard. de probation. concl. 705. num. 13. Pereg. de iure fisci lib. 3. tit. 1. num. 28. Sayr. de censur. lib. 7. cap. 9. nu. 11. cum seqq.*
- 32 *De postmodum acquisitis repetitio non negetur.* Ergo in confiscatione bonorum non comprehenduntur bona futura, vt per *Simanch. de Castol. in flit. tit. 9. num. 113. Anton. Gom. tom. 3. de delictis cap. 14. num. 1. Menoch. conf. 101. num. 13. & 14. vol. 1. Pinel. in rub. C. de bonis matern. in princ. num. 3. Pereg. de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 132. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 5. num. 32. Farin. in praxi crimin. par. 1. q. 25. à num. 38. Sanct. d. lib. 2. cap. 14. num. 7.*
- 33 *Vtrum autem hæc bona futura computentur à tempore sententiæ criminis declaratorię, an potius à tempore delicti? quod à tempore sententiæ computentur tenent Boss. in præf. crimin. tit. de publicat. bonorum num. 80. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 7. q. 8. Azeued. l. 10. num. 15. tit. 9. lib. 5. nouæ Recopil. Tell. l. 4. Tauri. num. 48. refert phures, & sequitur Vafq. l. 2. quæst. 96. art. 5. disput. 169. cap. 1. num. 8.*
- 34 *Verum quod à tempore delicti computentur bona futura melius sustinent in hæretico, Bursas. conf. 14. num. 28. & conf. 43. num. 4. vol. 1. & conf. 289. num. 1. & vol. 3. Matien. l. 3. glos. 7. num. 9. tit. 4. lib. 5. nouæ Recopil. Auedan. ium. l. 4. Tauri glos. 7. num. 17. in crimine sodomia Gutier. præf. lib. 2. q. 39. num. 6. quos refert, & sequitur Sanct. d. cap. 14. nu. 8.*
- 35 *Quamquam de Clericis, uel Religiosis nostræ familiæ, &c.* Notatur ad hoc quod offendentes familiares Papæ, aut Cardinalem sunt acriter puniendi, vt per *Farin. d. q. 112. num. 103. cum seqq.*

legq. Fr. Anton. à Sousa in relect. de reusuris Bulla Cœna cap. 12. disp. 66. num. 3. vbi obseruat offendens clericis, aut Religiosos de familia Cardinalium etiam in eorum presentia, & eorum intuitu, non esse excommunicatos per Bullam in Cœna Domini.

36. *Per hoc neque secularibus potestati- bus, &c.* Notatur ad hoc quod Cardinalium offendens punitur non solum à Iudice Ecclesiastico Canonice poenis, sed etiam legalibus à seculari, vt per *Farinac. d. par. 5. q. 112. n. 125.* vbi citat *Bernard. & Clar. d. q. 77. nu. 27.*

37. Vnde inferunt Doctores communiter accusatum, & iudicatum de aliquo ex criminibus mixti fori (quale constat esse sacrilegium, de quo hic iuxta *cap. cum sit generale de foro compet.*) in iudicio Ecclesiastico posse iterum in seculari accusari, & puniri, & è conuerso, ideam probat *tex. in l. placet, vers. si quis C. de sacril. Eccl. Abb. n. 4. Felin. 13. in c. de bis, de accusat. idem Abb. nu. 1. Felin. 24. Barbat. à nu. 39. in d. cum sit generale, Alciat. in cap. 1. n. 134. de off. sibi Ordinar. Cou. hb. 2. var. cap. 10. num. 6. Char. S. sin. quest. 57. num. 11. Anson. Gob. var. tom. 3. cap. 1. nu. 40. Gutier. canon. lib. 1. cap. 12. num. 14. & 13.*

38. Contrariam tamen sententiam immo semel in iudicio Ecclesiastico accusatum de crimine mixti fori, & poena ordinaria iudicatum non posse amplius in seculari iudicio conueniri, & è conuerso, probant *glos. verbo audiuimus, in presenti*, dum resoluti in hoc *tex.* ius speciale constituit, sic plane significans contrarium fore secundum regulas Iuris, quæ sequuntur *Domin. et Erac. bic. n. 3. Host. & Io. And. in d. 1. & fin. de offic. Ordin. Innoc. Anan. n. 6. & Beron. n. 23. c. 1. leg. per tex. ibi in c. de bis, de accusat. Saar. de Pace in pract. idem 2. prælud. 2. n. 49. c. 1. cum multis legq. Bobadil. in sua polit. lib. 2. cap. 17. n. 98. & cap. 18. nu. 234. Curi. Philip. part. 3. §. 2. nu. 33. Ludou. Mirand. de ordine iudic. q. 1. art. 7. concl. 2. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 2. cap. 4. à num. 17. & plures citati à Cened. ad Decretal. collect. 126. num. 4.*

39. Quia vltima sententia reuocata non obstat *tex.* in presenti, respondetur enim per locum à speciali potius probare contrarium, nam si secundum Iuris regulas accusatus in foro Ecclesiastico poterat iterum puniri in seculari, necessarium non erat vt Summus Pont. protestaretur non esse fore intentionis per poenas fori Ecclesiastico, ad mere poenas fori secularis, cum igitur necessa-

rium esse duxerit id exprimere, aptè sentit secundum Iuris regulas contrariò per dicendum, & ita intelligit *d. glos. verbo adimimus, in præsent. probat Alciat. in d. c. 1. n. 85. de offi. Ordin.* alium intellectum præstat *Aretin. in d. cap. de bis, quem refert, & explicat licet non sequatur Ant. Gem.* omnino videndus *d. nu. 40. col. 4.*

40. Ad *tex.* vero in *d. placet*, si verbum *acrimonia, cum glos. ibi, & c. omni* summatur pro excommunicatione, respondetur excommunicationem non esse poenam ordinariam criminis ad publicam vindictam, sed magis censuram medicinalem ad emendationem iuxta *cap. 1. de sentent. excom. hoc lib. ac subinde* per eam non tollitur, nec impeditur accusatio criminis ad publicam vindictam, vt post *Bald. Paul. & alios, intelligit Gom. d. num. 40.*

41. Ad *cap. 2. de maledic. vers. per temporalem*, respondetur *tex.* illum varios habere sensus, vt per *Cardin. ibi opposit. 2. Anchar. num. 6. & Abb. num. 4.* inter quos ille videtur magis litteræ consentaneus, quod agat casu, quo blasphemus Ecclesiastico non vult obedire, & propterea inuocabitur ibi auxilium brachij secularis, non vt secularis Iudex iudicet, & cognoscat, sed vt condemnationem ab Ecclesiastico factam exequatur contra eum, qui

42. renuit obedire. Tandem ad *l. 2. de sportul. vltra Alciat. dicto num. 81.* dicendum est maiores poenas ibi à maioribus Iudicibus non imponi pro ijs delictis de quibus Rei apud alios Iudices minores damnati, & puniti sunt ad minorem poenam, sed pro his de quibus adhuc condemnati non fuerant, quia Iudices minores illas poenas maiores imponere non poterant, & tunc crimen maioribus Iudicibus puniendum traditur, prout aduertunt *Bald. ibi num. 6. & Salicet. num. 2.*

43. *Quapropter si Princeps, &c.* Notatur ad hoc quod omnes Principes, & alij domini, ac Iudices non obseruantes contenti in hoc *tex.* contra percutientes, vel hostiliter insequente aliquem Cardinalem eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt, vt per *Nauar. in man. cap. 27. num. 136. Rainer. in cathalogo de censuris extra Bullam cap. 7. excom. 4. Gambar. de casibus reseruat. cap. 10. in fine, Farin dicta quest. 112. num. 123. cum seq. Filliuc. tract. 14. num. 53. in fine, & nu. 133. & 134. Laur. de Indulg. par. 2. cap. 13. nu. 14. quos refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 50. num. 219. secundum Lugdunen. impress.*

44 *Ciuitas uero quæuis, &c.* Notatur ad hoc quòd ciuitates, quæ offendentes Cardinales consilium, auxilium, aut fauorem dederunt, puniuntur, vt per *Farin. d. q. 112. num. 101.* Et sic res inanimata punitur, vt ponderat *Perez l. 3. glos. 1. pag. 97. col. 1. tit. 9. lib. 8. Ordinam.*

45 *Et nihilominus remaneat interdicta.* Notatur ad hoc quòd ciuitas quomodolibet Cardinale offendens, remanet ipso iure interdicta, vt per *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 43. §. 5. lit. H.*

46 In glos. [Cardinalè] Notatur ad hoc quòd offendens Episcopum non tenetur poena huius tex. vt per *Zerol. in praxi Episc. p. 2. uerbo Episcopi uers. Dico secundo, Farin. d. q. 112. n. 131.*

47 In glos. [Percusserit] ibi (*quia non se defendendo, &c.*) Notatur ad hoc quòd offendens Cardinalem se defendendo non incurrit aliquam poenam si defensio fuit necessaria, vt per *Duen. reg. 192. uers. primo amplia, & 10. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 6. num. 11. pag. mibi 462. Clar. d. q. 77. num. 23. uers. percutientes, Gig. d. q. 5. num. 14. V. i. u. opin. 78. nu. 4. Sayr. de censuris lib. 3. cap. 15. num. 5. Farinac. dicta quæst. 112. num. 129.*

48 In glos. [Receptauerit] ibi (*nisi essent consanguinei, uel affines.*) Notatur ad hoc quòd receptans bannitum, seu alium delinquentem consanguineum punitur nõ ordinaria poena, qua de iure receptatores huiusmodi puniuntur, sed mitiori, vt per *Duen. reg. 393. uers. amplia primo, Tiraq. de poenis semper. causa 20. à princip. Farin. in praxi crim. p. 1. q. 30. nu. 99.*

49 In glos. [Disponant] ibi (*illis non uocatis etiam si de facto possiderent*) Notatur ad hoc quòd offendentes S. R. E. Cardinales priuantur beneficijs ecclesiasticis ipso iure, & deiciuntur eis minime uocatis *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 3. q. 1. num. 55. & lib. 1. q. 10. num. 1. & 24. vbi intelligit specialiter procedere in hoc casu propter atrocitatem criminis.*

50 In glos. [Insecutione] in addit. ibi (*quòd insequens, & vibrans non tamen percutiens clericum excommunicatus non sit*) Ita *Duen. reg. 99. uers. limita primo.*

51 In glos. [Vicinarum] ibi (*quæ sint loca vicina dico Iudicis arbitrio quoad hoc relinquentum*) Ita *Menoch. de arbitrar. casu. 222. n. 26. Perez l. 11. glos. fin. in med. tit. 1. lib. 3. Ordinam.* vbi tradit plura, quæ arbitrio Iudicis relinquantur.

De Pœnitentijs, & Remissionibus. Tit. X.

S V M M A R I V M.

1 *Questores non citant aliquos licet eos monere possint.*

2 *Archiepiscopus in concedendis Indulgentijs statutum Concilij generalis excedere non debet.*

3 *Predicatores quaestuarios omnino sustulit Concil. Trid.*

4 *Archiepiscopus in Prouincia sua potest Indulgentias concedere.*

Cap. Cum Romana. I. Innoc. IV.

1 **V**AESTORIBVS, v. g. pro fabrica Ecclesiæ, dari nõ debet ab Ordinario facultas citandi alios, sed satis est vt soleant charitatiuè monere. In concedendis quoque Indulgentijs Archiepiscopus non excedat statutum Concilij generalis in c. cum ex eo sup. hoc tit. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Aneb. Domin. Monach. Fran. V. i. u. in ration. lib. 5. pag. 259. Alagona in compendio pag. 748. remissionè Ximen. in concordant. p. 1. & 2.

2 **P**redicatores quaestuarios omnino sustulit Concil. Trident. sess. 5. de reform. cap. 2. in fine, & sess. 21. de reformat. c. 9. sicut asserunt plura de illis referentes *Zerol. in praxi Episcop. p. 1. uerbo quaestores, Vgolin. de officio Episcopi c. 8. §. 4. nu. 6. Aloys. Ricc. in praxi aurea resol. 290. Quarant. in sum. Bullarij uerbo Archiepiscopi auctoritas uers. 26. in fine, & multi per me citati de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 109.*

3 **I**n concedendis quoque Indulgentijs, &c. Dixi in collect. ad cap. cum ex eo n. 5. cum seqq. hoc tit. in Decretalibus. Et quod Archiepiscopus in prouincia sua possit Indulgentias concedere resoluunt Doctores per me citati in collect. ad cap. nostro 15. illo tit. & de officio, & potestate Episcopi p. 1. tit. 4. nu. 44. secundum Lugdunen. impress.

4 **I**n concedendis quoque Indulgentijs, &c. Dixi in collect. ad cap. cum ex eo n. 5. cum seqq. hoc tit. in Decretalibus. Et quod Archiepiscopus in prouincia sua possit Indulgentias concedere resoluunt Doctores per me citati in collect. ad cap. nostro 15. illo tit. & de officio, & potestate Episcopi p. 1. tit. 4. nu. 44. secundum Lugdunen. impress.

S V M M A R I V M.

1 *Confessoris confessio generalis non tangit Episcopo specialiter reseruata, nec obtentu consuetudinis potest quis sibi eligere Confessorem, & num. 2.*

- 3 *Archipresbyter est Parochus totius Diœcesis, & potest quæcunque Sacramenta in tota illa ministrare.*
- 4 *Casus quot Episcopis referuntur, remissivè.*
- 5 *Episcopo tantum, & non simplici Sacerdoti competit absolvere excommunicatos maiori excommunicatione.*
- 6 *Episcopus potest prohibere Confessario ne absque consilio suo absolvat eum, qui bona incerta non dum restituit, atque eorum absolutionem sibi reservare.*

Cap. Si Episcopus, II. Bonif. VIII.

Episcopus quando concedit suo subdito ut sibi possit eligere idoneum Confessorem, electus non potest absolvere à casibus specialiter reservatis Episcopo, quia in generali concessione non veniunt illa, quæ verisimiliter in specie non esset quis concessurus. Nulla quoque potest cōsuetudine introduci quòd aliquis præter sui superioris licentiam Confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit solvere, vel ligare. Colligunt ex Ordinar. Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration lib. 5. pag. 259. Alagona in compendio pag. 748. remissivè Ximen. in concord. p. 1.

- 2 Hanc eandem conclus. quoad primam partem firmant Fr. Emman. quæst. Regular. to. 1. q. 20. art. 27. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 1. q. 28. num. 2.
- 3 In glos. [Suo subdito] sibi (vel Archipresbyterum Cathedralis Ecclesie, qui quoad hoc est Vicarius Episcopi, &c.) Notatur ad hoc quòd Archipresbyter est parochus totius diœcesis, & potest quæcunque Sacramenta in tota illa ministrare, ut per Sanchez. de Matrimon. lib. 3. disp. 27. num. 1.
- 4 In glos. [Reservatur] De casibus Episcopo reservatis, & reservari solitis latè egi in tract. de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 51. per totam.
- 5 In ead. glos. sibi (absolvere excommunicatos maiori excommunicatione non competit simplici Sacerdoti, sed Episcopo) Ita Cou. in cap. alma mater p. 1. S. 12. num. 5.
- 6 In ead. glos. sibi (Dissolutio male ablatorum incertorum vel certorum, &c.) Notatur ad hoc quòd Episcopus potest prohibere Cōfessario ne absque consilio suo absolvat eum, qui bona incerta non dum restituit, atque eorum absolutionem sibi reservare, ut per Sayr. in clavi Regia lib. 10. tract. 5. cap. 2. num. 19. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 3. q. 6.

Cap. Indulgentiæ, III. & Vlt.

Indulgentiæ, quæ ab vno, vel pluribus Episcopis in dedicationibus Ecclesiarum, vel alijs casibus conceduntur, non habent vires si excedunt statutum Concilij generalis, de quo in cap. cum ex eo, hoc sit. in Decretal. Colligunt ex Ordinar. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancharan, Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 260. Alagona in compend. pag. 749. remissivè Ximen. in concordant. par. 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. defumit Nau. de Iubilæo nos. 31. num. 16. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 55. q. 6. Bonacin. de Sacram. disp. 6. q. 1. puncto 3. num. 4. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 7. n. 20. Iuli. Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 11. num. 41. Sanctar. de Iubilæo cap. 3. dub. 2. lit. G. obseruantes Indulgentiam concessam ultra numerum taxatum esse ipso iure nullam quoad excessum, ac proinde valere vsque ad facultatem concessam inclusivè, quia numerus dierum est separabilis, quo casu vtile per inutile non debet vitari, tum quia hæc est quædam liberalitas, & donatio, quæ valida est vsque ad legitimum modum.

De Sententia Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti.

Tit. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Iudex, qui excommunicat, suspendit, vel interdicit, in scriptis hoc faciat, & causam conscribat, & requisitus exemplum sententię tradat infra mensem.*
- 2 *Excommunicatio medicinalis est nõ mortalis.*
- 3 *Excommunicationis sententia ferri debet in scriptis.*
- 4 *Excommunicationis causa exprimenda est in sententia.*
- 5 *Pralati sola voce absque scriptis excommunicantes suspenduntur.*
- 6 *Excommunicationis copia, si petita fueris pro parte excommunicati, dari debet petenti.*
- 7 *Lex vel statutum ubi aliquid mandat fieri, id intelligitur si petatur.*
- 8 *Verbo futuri temporis quando iungitur participium præteriti temporis, tunc est lata sententia.*
- 9 *Clericus excommunicatus, interdicitus, aut suspensus celebrans, est irregularis.*

- 10 *Contemptus in quacunq; præcepti materia mortalem culpam inducit.*
 11 *Excommunicatio ligat etiam si falsa sit causa.*
 12 *Religiosus suspensus à temporalibus si contraveniat an fiat irregularis, remissivè.*

Cap. Cum medicinalis. I. Innoc. IV.

Excommunicatio cum sit medicinalis, & disciplinans, ideo qui excommunicat debet proferre excommunicationem in scriptis, in quibus expressè ponat causam excommunicationis, & requisitus tradere debet infra mensem exemplum scripturæ excommunicationis excommunicato, super qua requisitio est faciendum instrumentum publicum, vel litteræ testimoniales signatæ sigillo authentico, & qui temere contra facit est suspensus ab ingressu Ecclesiæ, & à Diuinis officijs per unum mensem. Superior verò ad quem recurritur sententiam ipsam sine difficultate relaxâs debet latorem excommunicato ad expensas, & omne interesse condemnare, & condigna animaduersione punire; & hæc eadem in sententia suspensionis, & interdicti seruari debent. Excommunicans autè quia non se rauerit prædicta est suspensus per mensem, & si infra mensem exequitur Diuina officia ut prius, fit irregularis, in qua non potest dispensari nisi à Papa. Colliguntur ex Ord. Lap. Abb. Arch. Gem. Io. Andr. Ansb. Domin. Monach. Francb. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 302. *Alagon. in compendio pag. 773. remissivè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Medicinalis sit excommunicatio, &c.*

Notatur ad hoc quòd excommunicatio medicinalis est, non mortalis, ut per *Cou. in cap. alma mater p. 1. in princip. nu. 9. Sayr. de censuris lib. 1. cap. 3. num. 9.*

3 *Excommunicationem in scriptis proferat, &c.*

Notatur ad hoc quòd excommunicationis sententia ferri debet in scriptis, ut per *Sayr. d. lib. 1. cap. 13. num. 1. cum seqq. Farinac. fragment. crimin. p. 1. lit. E. n. 15.* limitando cum *Alof. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 757.*

4 *Et causam excommunicationis expressè conscribat.*

Notatur ad hoc, quòd excommunicationis causa exprimenda est in sententia, ut docet *Sayr. d. c. 13. n. 6. & 7. Farin. d. lit. E. num. 3.*

Notatur ad hoc quòd Prælati sola voce abique scriptis excommunicantes suspenduntur, ut per *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 20. art. 14. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 2. num. 5. Marc. Anton. Genuen. in pract. cab. ecclesiast. q. 739.* vbi ait procedere si non proferat ore, sed facit legi per Notarium ipso præsentè.

6 *Exemplum verò huiusmodi scripturæ, &c.*

Notatur ad hoc quòd excommunicationis copia si fuerit petita, pro parte excommunicati dari debet petenti, ut per *Gig. de pensionib. q. 77. num. 6. Sayr. d. cap. 13. num. 9. cum sequentib. Farinac. d. lit. E. num. 16. & 17.*

7 *Si fuerit requisitus.* Ergo vbi lex, vel statutum aliquid mandat fieri, id intelligitur si petatur, ut per *Surd. decis. 57. num. 2.*

8 *Nouerit se suspensum, &c.*

Notatur ad hoc quòd quando verbo futuri temporis iungitur participium præteriti temporis, tunc est latæ sententiæ, ut per *Tiraquel. in l. si unquam verbo reuertatur num. 74. C. de reuocand. donat.*

9 *Irregularitatem non effugient, &c.*

Notatur ad hoc quòd clericus excommunicatus, interdictus, aut suspensus celebrans est irregularis, ut per citatos à *Cened. ad Decretal. collect. 25. num. 1.* quibus adde *Sayr. de censur. lib. 2. cap. 15. num. 2. cum seqq. & lib. 5. cap. 14. num. 18. Nicol. Garc. de benefic. p. 7. cap. 14. num. 13.*

In glos. [Non contemnar] ibi (& tunc amplius ex contemptu ligatur) Notatur ad hoc quòd contemptus in quacunq; præcepti materia mortalem culpam inducit, ut per *Gustier. canon. lib. 1. cap. 30. nu. 16.* Contemnere autem quis dicatur vide *Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 6. Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 1. num. 7.*

In glos. [Propter quam] ibi (& licet falsa sit causa ligat tamen excommunicatio) Ita *Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 1. n. 14. Cordub. in quæst. lib. 1. q. 43. Clar. S. fin. q. 77. num. 33. Ricciul. d. lib. 4. cap. 1. num. 8.* vbi declarat procedere dummodò Iudex intelligat causæ falsitatem, & hoc non obstante proferat excommunicationem, secus si credebatur veram causam eam, quæ erat falsa, & si sciuisset non fuisset excommunicaturus, quia excom-

excommunicatio sumit etiam vires ab intentione excommunicantis.

12. In glos. [Oberuari] Vtrum Religiosus si spenius à temporalibus si contraueniat, fiat irregularis? Vide *Fr. Emman. tom. 3. quest. Regular. q. 65. art. 6.*

S V M M A R I V M

1. Compendium huius text. referetur.
2. Excommunicationem fuisse nullam allegans, & petens absolutionem, absolvendus est non simpliciter, sed ad cautelam.
3. Absolutio ad cautelam potest dari in quocunque casu contingat excommunicationem impugnari ex capite ignorantia.
4. Iudex inuitus cogi potest ad dandam absolutionem ad cautelam cum allegatur excommunicationem fuisse nullam.
5. Sententia quando continet errorem patenter expressum conceditur absolutio ad cautelam.
6. Absolutionem ad cautelam petenti obijci potest de manifesta offensa.
7. Excommunicationem pro manifesta offensa excipiens ad impediendam absolutionem ad cautelam, debet talem exceptionem infra terminum octo dierum probare, quo elapso, & offensa manifesta non probata, absolutio huiusmodi datur, & obijciens condemnatur in expensis.
8. Delegatus Papa an absoluat ad cautelam ex generali causa commissione, ostenditur.
9. Auditores Rosa sunt Iudices Ordinarij.
10. Offensa manifesta quia dicitur, ostenditur.
11. Clericus excommunicatus si post appellationem credat bona fide suam appellationem tenere, & ea fiducia ductus celebret, non efficitur irregularis, licet postea apparuerit, & iudicatum fuerit appellationem non fuisse legitimam.

Cap. Soler. II.

EXcommunicatus quando petit absolui à superiore ad cautelam dicens excommunicationem fuisse nullam, tunc est absolvendus, licet excommunicator vel aduersarius se opponat, nisi obijciat quòd sit excommunicatus pro manifesta offensa, & si hoc dictum infra octo dies probet, non absoluetur nisi prius sufficientem præstet emendam, seu competentem cautionem parendi iuri, si

offensa est dubia, proponat. Excommunicatus verò, qui in iudicio vult probare se post appellationem legitimam fuisse excommunicatum, vel continere intolerabilem errorem, pendente probatione in ceteris, quæ vt actor attentat, in iudicio est vitandus, sed extra iudicium in officijs; postulationibus; electionibus; & alijs actibus legitimis non est vitandus: Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemiu. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franc. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 303. Alagona in compend. pag. 774. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2. *Asserit esse nullam, &c.* Notatur ad hoc quòd qui allegat excommunicationem fuisse nullam, & petit absolutionem, absolvendus quidem est non simpliciter, sed ad cautelam, vt per Couar. in cap. alma mater par. 1. S. 12. num. 7. *Stephan. Quarent. in summa. Bullarij verbo Archiepiscopi auctoritas num. 14.* Intellige procedere in quocunque specie nullitatis, licet enim tex. in præsentì loquatur tantum de duabus speciebus nullitatis, videlicet de nullitate insurgente ex eo quòd excommunicatio fuerit lata post interpositam appellationem legitimam, & propter errorem patenter expressum, nihilominus quòd illi sint expressi gratia exempli, & absolutio possit dari in quocunque casu contingat excommunicationem impugnari ex capite nullitatis, concludunt communi consensu in præsentì *Ioann. Andr. num. 1. vers. tu dic, Ancharan. num. 1. Geminian. num. 6. Franc. num. 9. vers. immo quòd in quocunque, Couar. in cap. alma mater p. 1. S. 12. sub num. 7. vers. primum non tantum, Henric. Bott. in tract. de synodo Episcopi par. 3. conclus. 13. num. 112. D. Anton. Riccioli. in tract. de iure person. lib. 4. cap. 66. num. 7. vbi num. 8.* hinc infert quòd petens absolutionem ad cautelam ex capite nullitatis non tenetur in libello specificare speciem nullitatis, cum quælibet nullitas sufficiat, quamvis ad effectum vt absolutionem obtineat, nullitatem ad speciem deducere teneatur, & num. 9. extendit vt procedat etiam si nullitas prætendatur ex defectu iurisdictionis, quia nihilominus datur absolutio ad cautelam.

4. *Vt petenti absolutio non negetur.*

Ergo potest iudex in his terminis inuitus cogi ad dandam absolutionem ad cautelam,

quia illa citra iniuriam negari non potest, ita *Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 2. §. 1. num. 15. Ricciul. d. cap. 66. num. 18. ubi num. 19. respondet ad tex. in cap. venerabilibus, infra hoc eodem titulo.*

5 *Vel intolerabilem errorem, &c.* Notatur ad hoc quod quando sententia continet errorem patenter patet. expressum conceditur absolutio ad cautelam, ut per *Abb. in cap. per suas sub num. 11. vers. aut causa non est impossibilis, sup. hoc tit. Ricciul. d. cap. 66. num. 32.*

6 *Nisicum excommunicatum pro manifesta dicat offensam.* Ergo petenti absolutio nem ad cautelam potest obijci de manifesta offensam, ut per *Ricciul. d. cap. 66. num. 50. ubi num. 51. post Gemin. bic. num. 14. & Stepb. Costa sub nu. 15. subdit offensam proprie illam dici, quae constat in faciēdo, veluti quādo monitus non dat vel nō facit illud, quod est obligatus dare, vel facere, quod si moneatur vel veniat, & non venit non diceretur offensam, sed contumacia.*

7 *In quo casu terminus octo dierū, etc.*

Requiritur ergo ut probatio fiat intra terminum octo dierum, quo elapso, & manifesta offensam non probata, absolutio ad cautelam datur, & obijciens condemnatur in expensis in articulo huius probationis factis, ut per *Ricciul. d. cap. 66. num. 58. ubi num. 59. post Gemin. nu. 14. vers. an isto termino, & Francb. num. 7. in presenti* subdit hunc terminum, incipere currere a die exceptionis propositae, etiam nulla facta assignatione per Iudicem, & currere de momento ad momentum, computata die in qua fuit proposita exceptio, & *num. 60. tradit huiusmodi terminum esse communem tum obijcienti offensam, tum etiam ipsi excommunicato, qui si velit probare offensam fuisse factam ad propriam tutelam, debet probare in eodem termino octo dierum, aliās eo elapso licet non excludatur à facultate probandi, tamen interim non absoluitur ad cautelam.*

8 In glos. [Per superiorem] ibi (*delegatus etiam Papa non absoluit ad cautelam, ex generali causa commissione, &c.*) Ita in presenti *Gemin. num. 15. Franc. num. 4. & Stepb. Costa n. 55. dicit receptiorem Couar. d. §. 12. col. pen. circa finem, Contra tamen tenent Archid. & Arch. bic. Navar. in man. cap. 27. num. 278. Ex consuetudine verò Iuris inter-*

pretatiua prima glossae opinio habet locum in Curia ex quo facilis aditus ad Principem datur; secunda verò debet locum extra Curiam, ubi passim Iudices delegati absoluunt ad cautelam etiam sine speciali commissione; & ita has contrarias opiniones foedere distinctionis componere nititur *Ricciul. d. cap. 66. num. 25. & 26.*

9 In ead. glos. ibi (*quasi Auditores habeant Ordinariam, &c.*) Ergo Rotae Auditores sunt Iudices Ordinarij, ut per *D. Barbof. in l. cum praetor §. 1. num. 75. ff. de iudic. & citatos in collect. ad Clem. Auditor, de rescript.*

10 In glos. [Manifesta] ibi (*idest notoria*) Notatur ad hoc quod offensam manifesta illa dicitur, quae est notoria, nempe quae constat per confessionem, vel probationem legitime factam, vel per rei euentiam, quae nullam possit tergiversatione celari, ut per *Ricciul. d. cap. 66. num. 52. ubi post Ros. decis. 1. de sent. excom. in nouis, subdit quod licet tempore, quo obijciuntur non teneatur obijciens specificare in libello speciem offensae, nihilominus tempore probationis tenetur specificare, aliās non suffragatur, & *num. 53. post eandem Ros. decis. 6. illo tit. etiam in nouis, asserit hinc deduci quod obijcienti de iniuria manifesta non sufficit probare veritatem iniuriae, nisi simul probetur notorium Iuris, vel facti, veluti quod non paruerit rei iudicatae insurgentis ex sententia lata per Iudicem, cuius iurisdictione est notoria.**

11 In glos. [In officijs] ibi (*unde ex quo de appellatione confidit securè celebras*) Notatur ad hoc quod si clericus excommunicatus post appellationem credat bona fide suam appellationem tenere, & ea fiducia ductus celebret, non efficitur irregularis, licet postea apparuerit, & iudicatum fuerit appellationem non fuisse legitimam, ut per *Spin. in speculo testamens. par. 11. rub. n. 44. Rebuff. in rub. de excommunicatus, Lancellos. de assentat. par. 2. cap. 12. ampl. 8. num. 7. Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 7. in fine, & plures, quos refert, & sequitur *Coned. ad Decretal. collect. 25. num. 6.**

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatio lata in participantes cum excommunicatis in loquutione, & similibus, canonica monitione non praemissa, non tenet.

- 2 *Censura non nisi precedente citatione, seu canonica monitione ferri possunt.*
- 3 *Excommunicationis maioris pœna coerceri non potest ille, qui cum excommunicato participat in humanis, nisi fuerit ter admonitus.*
- 4 *Excommunicatio lata in participantes cum excommunicatis in loquutione, salutatione, & similibus, absque canonica monitione nulla est ipso iure.*
- 5 *Verbum, teneat, negatiuè prolatum intelligitur ipso iure.*

Cap. Statuimus. III.

Iudex non potest excommunicare maiori excommunicatione participantes cum excommunicatis ab eo, nisi præmittat canonicam monitionem, saluis tamen Constitucionibus latis contra eos, qui præsumunt participare in crimine damnato, aliter autem in participantes excommunicatio lata non teneat, & proferentes pœnam legitimam poterunt formidare. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archidiacon. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franck. Stephan. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 304. Alagona in compend. pag. 774. remisiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Ante monitionem canonicam, &c.*

Notatur ad hoc quòd censuræ non nisi præcedente citatione, seu canonica monitione ferri possunt, vt per *Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 9. à num. 4. Nauar. in man. cap. 27. num. 11. Vgolin. de censuris tab. 1. cap. 18. à princip. Garc. Falcon. reg. 68. Card. Tolet. in instruct. Sacerd. lib. 1. cap. 3. Gabr. commun. opin. tom. 3. tit. de Citationibus conclus. 1. num. 165. & 168. Gutier. canon. lib. 2. cap. 16. à princip. Soar. tom. 5. de censur. disp. 3. sect. 8. à princip. Sayr. in simili tract. lib. 1. cap. 2. n. 5. Steph. de Auila tod. tract. disput. 1. cap. 5. dub. 7. cum seqq.*

3 *Quod si ex loquutione, &c.* Notatur ad hoc quòd non potest maioris excommunicationis pœna coerceri ille, qui cum excommunicato participat in humanis, nisi fuerit ter admonitus, vt per *Paul. Comitol. resp. moral. lib. 6. quest. 29. num. 7.*

4 *Aliter autem in participantes, &c.*

Notatur ad hoc quòd excommunicatio lata in participantes cum excommunicatis in loquutione, salutatione, & similibus absque

canonica monitione nulla est ipso iure, vt per *Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 3. num. 6. Gutier. canon. lib. 1. cap. 4. num. 31. Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 66. num. 3. vbi refert ita respondisse Sacram Congreg. Episcoporum Episcopo Vestano sub die 30. Maij 1592. & iterum Episcopo Vmbriaticen. de anno 1619.*

5 In glos. [Non teneat] ibi (*nota casum in quo non tenet ipso iure excommunicationis sententia*) Notatur ad hoc quòd verbum, teneat, negatiuè prolatum, intelligitur ipso iure, vt tradunt *Tiraquel. in l. si unquam verbo reuertatur num. 231. C. de reuocand. donationibus, Virgil. Boccac. in constitut. Piceni glos. 6. num. 134. Farinac. fragment. crimin. par. 2. lit. L. verbo lex num. 144. per text. in l. si tutor Cod. in quibus causis in integrum restit. non est necessaria, & in l. non dubium C. de tutor. & curat.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Episcopi nullam interdictionis, vel suspensionis incurrunt sententiam, nisi in sententia sint expressi, & num. 2.*
- 3 *Episcoporum appellatione etiam in materia stricte, & pœnali veniunt regulariter Patriarchæ, & Archiepiscopi.*
- 4 *Ordo nullus superior est Episcopali.*
- 5 *Papa cur Episcopus nominetur.*

Cap. Quia periculosum. I V.

Episcopi non incurrunt sententiam interdictionis, vel suspensionis nisi in ipsa sit expressa mentio de Episcopis. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franck. Stephan. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 305. Alagon. in compend. pag. 775. remisiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 34. §. 2. lit. V. & cap. 43. §. 5. lit. I. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. quest. 65. art. 3. Azor. institut. moral. par. 2. lib. 3. cap. 32. quest. 8. vers. quæres, Perez l. 3. glos. i. tit. 3. lib. 2. Ordinam. Alter. de censur. tom. 1. disp. 10. lib. 3. cap. 5. vers. sed quæri potest, Sayr. in simili tract. lib. 1. cap. 8. num. 25. Bellet. disquisit. clerical. par. 1. tit. de disciplin. cleric. §. 2. num. 47. Aloyf. Ricc. in praxi aurea resolut. 2. 11. num. 1. lul. Laur. de indulgent. par. 2. cap. 23. num. 94.*

Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 111. num. 1.

3 In glof. [De Episcopis] ibi (*sed dic contra, &c.*) Notatur ad hoc quòd Episcoporum appellatione etiam in materia stricta, & poenali veniunt regulariter Patriarchæ, & Archiepiscopi, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 42. num. 19.

4 In eadem glof. ibi (*quia non est superiorem Ordinem Episcopo reperire*) Ita Cassan. in cathalogo gloria mundi par. 4. consider. 25. Anastas. Germon. de indultiis Cardin. verbo Episcopus.

5 In eadem glof. ibi (*& ob hanc causam Papa dicitur Episcopus*) Ita Gambar. de casibus referuatis cap. 1. num. 7. & 8. quem refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 1. tit. 1. cap. 2. num. 11.

S V M M A R I V M .

- 1 Compendium huius tex. refertur.
- 2 Excommunicatio ferenda non est pro futuris culpis, nec etiam sub conditione potestatis, si tale quid feceris, sed obijcitur num. 3.
- 4 Censura qualibet principaliter ad correctionem instituta non aliter, quam præcedente consumacia, & ad eam conuincendam præuia Canonica monitione ferri potest.
- 5 Monitio competens seu canonica que dicitur, ostenditur.
- 6 Excommunicatio tripliciter potest contingere, primò pro præteritis omnino culpis, secundò pro culpis præteritis habito respectu in tempus futurum, tertio pro culpa futura omnino.
- 7 Excommunicatio lata pro præteritis omnino culpis non solum iniusta, sed inualida omnino censeri debet, etiamsi culpa notoria sint, vt num. 8.
- 9 Excommunicatio ferri potest pro culpis præteritis habito respectu in tempus futurum, dammodo ex parte subditi detur mora, seu negligentia in non satisfaciendo.
- 10 Monitio nulla requiritur vbi excommunicatio fertur existente mora, & negligentia notoria in non satisfaciendo.
- 11 Negligentia, & mora in non satisfaciendo si notoria non sit, tunc ad iustitiam excommunicationis trina monitio requiritur, ad validitatem vero vnica tantum, qua inuoluitur sub præcepto de restituendo.
- 12 Excommunicatio pro culpis futuris omnino

licet iniusta eo quòd deficiat trina monitio, valida tamen est cum detur saltem ea monitio, que sub præcepto inuoluitur.

- 13 *Declaratur tex. in presenti.*
- 14 *Excommunicationes late pro culpis præteritis vbi reperitur à Pontificibus approbata, debent intelligi de culpis præteritis modo aliquo pendentibus in futurum.*
- 15 *Declaratur text. in cap. ex parte, de verbor. signif.*
- 16 *Declaratur text. in cap. quidam maligni 5. quest. 1.*
- 17 *Declaratur text. in cap. si quis Episcopus 27. quest. 1. & in cap. eos, cum seqq. 36. q. 2.*
- 18 *Declaratur tex. in cap. vlt. 2. q. 1.*
- 19 *Declaratur text. in cap. Guilsarius 23. q. 4. & in cap. duo sunt, vers. nam si 96. dist. 20*
- 20 *Ciuitas, vniuersitas, Collegium, seu Capitulum excommunicari non potest, quamuis singuli de illis possent excommunicari.*
- 21 *Monitio trina ad solam iustitiam excommunicationis necessaria est, non ita ad validitatem.*
- 22 *Tractus futuri temporis non spectat ad Iudicem.*
- 23 *Excommunicationis sententia ab homine non potest ferri pro futuris culpis.*
- 24 *Clerici si negligentes fuerunt in Diuinis Officijs dicendis poterit Iudex dicere, excommunico omnes, qui non inseruerunt horis Canonis.*
- 25 *Excommunicationis sententia licet prohibeatur proferri in vniuersitatem, vel Collegium, si tamen lata fuerit, tenet.*

Cap. Romana . V .

Officiales Archidiaconorum, seu quilibet alij iurisdictionem habentes Suffraganeorum, quando excommunicant suos subditos, vel suspendunt, aut interdicunt, non potest Archiepiscopus relaxare sententias illis subditis antequam recurratur ad immedios superiores, nisi sit consuetudo in contraarium. Item sententia excommunicationis Archiepiscopi etiam generaliter lata solum ligat subditos, qui sunt in iurisdictione Archiepiscopi, & non Suffraganeorum. Item sententia excommunicationis prolata fuit in genere, siue in specie pro culpis, & offensis præteritis, vel præsentibus sine competenti monitione præmissa, est iniusta. Item sententia excommunicationis ferri non debet in vniuersitatē, vel Collegiū ne irritetur innoxij, sed fo-

sed solum in culpabiles de Collegio, vel vniuersitate. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Vianan. in ration lib. 5. pag. 306. Alagon. in compen. pag. 777. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 *Caueant etiam ne tales, &c.* hic text. pro futuris culpis excommunicationem ferendam non esse, nec etiam sub conditione potestatiua si tale quid feceris, vt per *Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 10. num. 1. Henric. in sum. lib. 13. cap. 18. §. 6. lit. R. Gutier. canonic. lib. 1. cap. 4. à princip. Spin. in speculo testament. par. 11. rub. num. 17. cum sequent. latè Aloys. Ricc. in praxi aurea resol. 45. Cened. ad Sextum collect. 8. num. 1.*

3 Verum obstat maximè quia sententia excommunicationis, & quæuis alia censura non est propriè, & verè actus legitimus, què conditionem non recipiat iuxta *reg. actus legitimi, de regulis Iuris hoc lib.* quippe quæ nec sub certa verborum forma concipitur, nec datur legis prohibitio conditionis impeditiua, immo approbatio, iuxta quam excommunicatio sub conditione potestatiua, nempe, excommunico te nisi intra viginti quinque dies satisfeceris, valet, vt habetur in *cap. præterea 40. de appellationibus, cap. si quis suadente 17. quest. 4. cap. quidam maligni ibi, nisi exierit 5. quest. 1. cap. Salonitana, ibi, quod ei sub excommunicationis, &c. 63. distinct.*

4 Quare pro resolutione prænotandum est primò excommunicationem, sicut & quamlibet aliam censuram principaliter ad correctionem institutam non aliter, quàm præcedente contumacia, & ad eam conuincendam præuia competenti, & canonica monitione ferri posse, *cap. certum vbi glos. pen. glos. 1. recepta in cap. Episcopi, cap. nemo Episcoporum, ibi, qui aliter non potuerunt corrigi 11. quest. 3. cap. omnes decimè 16. quest. 7. late Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 9. num. 4. Concil. Trident. sess. 25. de reformat. cap. 3. iuncta auctoritate Christi Domini Matth. 19. si peccauerit, &c. referretur in cap. nouis, de iudic. ad cuius auctoritatis exemplum competens monitio, seu canonica regulariter dicitur quando ab homine fertur excommunicatio, & ad eiusdem excommunicationis iustitiam si trina concurrat de quo in *cap. Sacro, & in cap. contingit, hoc tit. in Decretal. vbi dixi, secus ad validitatem ad quam vnica tantum suffi-**

cit, vt probat *glos. verbo iniusta*, hic, vbi notauit, quinimmo & ea sufficit què sub præcepto Iudicis inuoluitur quando sub ea forma fertur, *si tale quid feceris, &c.* in qua specie licet iniusta sit, erit tamen valida, in quem sensum venit intelligendus *text. in præfenti* in supradictò *vers. caueant*, quod limitandum est præterquam in excommunicatione in participantes lata, in qua trina monitio pro validitate requiritur ex speciali prouisione *cap. statuimus 3. hoc eod. tit.* In excommunicatione verò lata à lege, seu statuto tam quoad iustitiam, quàm etiam quoad validitatem, ea tantum sufficit monitio, què sub præcepto eiusdem legis, seu statuti inuoluitur de quo in *d. cap. si quis suadente, cap. 1. vers. statuto, de conflictu. in sexto* idque ex eo quia lex seu statutum cum generalis, & in futurum concipiatur *cap. 2. de constitution. perpetua est, & semper admonet.*

6 Secundò prænotandum est excommunicationem tripliciter posse contingere, primo pro præteritis omnino culpis, què nec habent tractum successuum, nec reincidentie suspensionem, veluti si quis aliquem excommunicauerit pro adulterio, aut homicidio iam commisso sub hac forma, quia occidisti, aut adulterasti: Secundo modo pro culpis præteritis habito tamen respectu in tempus futurum, utpote quia crimen habet tractum successuum, vel reincidentie suspensionem, veluti si quis aliquem excommunicat latronem, vel aliter alienum detinentem, aut concubinarium ad affectum vt restituat, vt soluat, vt à peccato discedat, in quo persistit, quo casu licet Pontifex hic in *vers. caueant*, dicat talem excommunicationem latam esse pro præteritis culpis, verius tamen videtur latam pro futuris, quæ habent causam seu fundamentum de præterito, non enim excommunicatio imponitur in ea specie pro furto præterito, aut alio peccato, sed potius vt ab eo discedat. Tandem imponi potest excommunicatio pro culpa futura omnino nullam habente causam de præterito, sed què in totum ex futuro euentu pendet, veluti si Iudex aliquem excommunicet si furum fecerit, vel quoduis aliud crimen prætrauerit. Inter has autem species ea est notabilis differentia, quòd excommunicatio lata priori modo non solum iniusta, sed inualida omnino ceteri debet. Primò quia nulla in eadem ferenda præcedit contumacia, aut monitio ad eandè conuincendam contumaciam necessaria, què ali-

quo modo præcedens requiritur pro validitate excommunicationis iuxta supra notata. Secundo quia de intrinseca ratione excommunicationis est vt ad correctionem, & sub ratione medicinæ, non verò ad vindictam feratur, *cap. 1. hoc tit. & lib. cap. inter hæc, in fine 33. q. 2.* quæ ratio correctionis & medicinæ considerari nequit, quando pro culpis iam præteritis excommunicatio imponitur. Vltimo quia contingere potest quod erroretur ei, qui per contritionem iam sit emendatus, & in gratia repositus; vt recte considerat *Sot. in 4. distin. 22. q. 1. art. 2. col. 6.* atque ita tenet *Innoc. receptus in cap. de excelsib. Pralat.* constanter quidem quoad excommunicationem, licet quoad cæteras censuras existimet in vindictam multoties imponi posse, Doctores communiter, vt per *Abb. nu. 4. Dec. & alios in cap. reprehensibilis, de appellat. idem Abb. num. 33. per 8. tex. ibi in cap. tam litteris, de testib.* Quod ampliandum est etiam si culpa, ratione cuius excommunicatio inferatur, sit notoria, adhuc enim vigent supra positæ rationes, ob quas pro culpis præteritis hoc modo excommunicatio ferri non potest. Nec obstant *cap. illud, ibi, notorium &c. iuncto vers. ipse, ibi monitione non præmissa, de cleric. excom. cap. duo sunt qd. distin. cap. cum apud 11. q. 3. cap. quidam maligni 5. q. 1.* quorum & aliorum Iurium argumento nonnulli existimant excommunicationem pro præteritis culpis ferri posse prædicto modo si fuerint notoriæ, *Doct. in cap. 1. per 10. tex. ibi, de iudic.* Retenta enim supradicta resolutione responderi potest præcitata Iura (de quibus infra latius agemus) procedere iuxta secundam speciem, de qua modo dicendum est, quando contumacia præcedens notoria est, itaut monitio necessaria non sit.

9 In secundo vero casu rectè, & legitimè excommunicatio fertur dummodo ex parte subditi detur mora seu negligentia in non satisfaciendo, & ita contumacia, (ad quam conuincendam præcedens monitio trina quidem pro iustitia excommunicationis, vnica vero, quæ sub præcepto in excommunicatione contento inuoluitur pro validitate requiritur) quo pacto intelligendus est *tex. hic in d. vers. caueant, ibi, vel etiam pro iam commissis sub hac forma si de illis infra tale tempus minime satisfecerunt, proferre præsumant, nisi mora in exhibenda satisfactioe, &c.* itaut iuxta dispositionem illius *tex. mora, & negligentia* præcedens in non satisfaciendo requiratur sub ea distinctione, vt si notoria sit, nulla alia mo-

nitio tam ad iustitiam, quam ad validitatem excommunicationis requiratur præter illam, quæ sub præcepto contento in eadem excommunicatione inuoluitur, *tex. sic intelligendus in cap. 1. de iudic. & in cap. Romana §. vlt. de appellat. hoc lib. d. cap. illud, de cleric. excom. minist. quæ omnia, & similia Iura dum disponunt absque monitione excommunicationem latam fuisse, intelligenda sunt quando mora, & negligentia in non satisfaciendo notoria est, *tex. opt. in c. venerabilibus §. porro vers. secus, ibi, quia forte, &c. hoc tit. & lib. d. cap. reprehensibilis vers. nisi forte, de appellat. iunctis traditis per Cou. d. loco.* Quamuis Doctores communiter varij existant circa præstandum intellectum prædictorum Iurium, vt videre est per *glos. & Abb. num. 8. ac Dec. num. 1. & 2. in d. cap. reprehensibilis.* Si verò negligentia & mora in non satisfaciendo notoria non sit, tunc ad iustitiam quidem excommunicationis trina monitio requiritur, ad validitatem verò vnica tantum, quæ inuoluitur sub præcepto de restituendo, seu satisfaciendo contento in eadem excommunicatione, secundum *glos. verbo iniusta, in præfenti, vbi Anch. num. 5. & Domin. num. 3. obseruat Abb. num. 8. in cap. à nobis il 1. hoc tit. in Decretalib.**

12 In tertio tandè casu similiter licet iniusta sit excommunicatio, valida tamen censebitur siue generalis siue specialis a Iudice feratur, siquidem licet deficiat trina monitio, quinimo dari nequeat quando crimen, seu culpa est de futuro, nec habet causam da præterito, & est cõsequenti iniusta sit excommunicatio, est tamen valida, cum detur saltem ea monitio, quæ sub præcepto inuoluitur imposito ad aliquid faciendum, vel non faciendum in futurum in cuius transgressione cum præuia consideratur contumacia, quæ ad excommunicationis validitatem requiritur, vt per *glos. Anch. Domin. & Abb. dictis locis* differentiam in eo constituentes inter excommunicationem, & illam, quæ fertur a lege, vel statuto, pro futuris omnino culpis semper iusta est, & valida, de qua in dicto *c. si quis suadente, d. c. vers. 2. statuto, sup. de constitut. hoc lib. d. cap. à nobis il 1.* Ratio differentię est quia non hominis, sed legis proprium munus est futura prospicere *arg. l. 1. ff. de usuris, l. legis virtus ff. de legib.* & insuper quia in præcepto legis, quod generale est, non vnica tantum, sed continua, & perpetua datur monitio, cuius ignorantia non præsumitur, sicut in præcepto Iudicis contingere potest, quod temporale est.

13 Ex quibus sic propositis inferitur intellectus ad nostrum *tex. in d. cap. caueant*, si intelligatur quòd prohibitio illius non eo tendit, vt excludat conditionem potestatiuam ab excommunicatione, sed ad effectum ne excommunicatio feratur abique præuia contumacia, quæ ex præuia monitione conuincitur iuxta supra resoluta, quæ monitio et præuia contumacia non præcedit, qualis ad iustitiam excommunicationis requiritur, quando ab homine, & pro futura culpa excommunicatio imponitur, vel etiam pro præterita non data mora, seu negligentia in non satisfaciendo, qua interueniente non negat Pont. immo expressè statuit posse ferri sub prædicta conditione potestatiua, vt colligitur ibi, *vel etiam pro iam commissis sub hac forma. Si de illis infra tale tempus, &c.* iunctis verbis sequitur ibi, *nisi mora in exhibenda satisfactioe, &c.* quinimmo apposita conditione prædicta quocunque modo, & ita pro futura culpa, etiam si excommunicatio iniusta sit ex defectu monitionis præcedentis, est tamen valida iuxta proxime resoluta.

14 Inferitur etiam intellectus ad plura Iura in quibus nostri Põtifices admittunt, seu approbant excommunicationes latas pro culpis præteritis, quia agunt de culpis præteritis modo aliquo pendentes in futurum, vt in hoc *tex. in vers. porro*, vbi agitur de culpis præteritis pro quibus monitio adhuc necessaria erat, qua peccator moneatur à præsentis culpa recedere, vel à præterita, quæ aliquo modo duret per impõnitentiam, vel propter debitam satisfactioem omiffam.

15 Ad *tex. vero in cap. ex parte, de verborum signif.* idem respondetur vt colligitur ex illis verbis ibi, *vel etiam pro offensæ*, quia scilicet iustus noluit maleficium emendare, quæ verba ostendunt agere textum de culpa, quæ durabat per impõnitentiam.

16 Ad *tex. in d. cap. quidam maligni s. q. 1.* variis modis respondent Doctores, Caietan. 2. 2. q. 69. intelligit textum ea ratione procedere quia Papa non excommunicat simpliciter malefactorem, sed sub conditione si non exierit. Aduertunt alii Pontificem non primò, & principaliter malefactorem illum excommunicasse pro culpa præterita, sed primò præcepisse vt si non exierit abstineat à participatione corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, quod si non obediens corpus, & sanguinem Domini perceperit, anathemate, idest excommunicatione feriatur.

Sed quia hæc solutio plenè non resoluit difficultates & præcipuè illam ex *reg. tex. in cap. quis aliquando s. non tibi dico, & Pænit. diff. 1. et in c. officij, de Pænitent.* quare scilicet potuerit Pontifex compellere illum infamatorum cum propriæ famæ detrimento se prodeire. Melius difficultates resoluitur posita distinctione quòd scilicet quamuis cum detrimento propriæ vitæ, vel famæ nõ taneatur quis restituere debitum pecuniarium, neq; generaliter cum detrimento bonorum ordinis Superioris restituere bona ordinis inferioris, vt bene probat *tex. in dicto cap. officij*, si tamen bona sint eiusdem ordinis, & aliter restitutio fieri non possit, tenetur qui alterum iniuste læsit facere restitutionem, veluti si iniuste alium infamauit, & aliter famam læsam refarcire non potest, tenebitur publicè confiteri se fallum dixisse etiam cum propriæ famæ detrimento, vt docent *D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 2. ad 2. Sot. de Iustit. lib. 5. q. 6. art. 2. vers. illud tamen Nau. in rub. de Iudic. num. 61. & in man. cap. 18. num. 45. Cou. in reg. peccatum part. 1. in princip. nu. 6. vers. tertio, Fr. Ludou. Lop. in instruç. Conscient. par. 1. cap. 116. concl. 1. Iacob de Grass. in aureis. decis. lib. 2. cap. 138. num. 5. par. 1. cum ergo in d. cap. quidam maligni auctor libelli famosi debitor esset famæ Castorij iniuste læsæ, eamque aliter refarcire non posset quàm se prodendo, bene sequitur excommunicationem iustè ferri non pro culpa præterita, sed quia in futurum pendebat adhuc satisfactio, & peccatum versabatur in non restituendo debito famæ iniuste læsæ.*

17 Ad *tex. in cap. si quis Episcopus 27. q. 1. & in cap. cor. eor. seqq. 36. q. 2.* respondetur non agere de excommunicatione pro culpa præterita, sed percipere, vt excommunicentur illi, qui rapuerunt Virginem, vel cum monialibus mechasti fuerint, & per consequens, non fertur ibi censura pro culpa præterita, sed pro futura ferendam esse decernitur, quem admodum etiam in multis aliis pro culpa futura fertur ipso iure excommunicatio *d. cap. si quis suadente, cum similibus.*

18 Ad *tex. in cap. ult. 2. q. 1.* dupliciter respondetur, primò ibi necessariam fuisse satisfactioem pro scandolo publico cedando, quod ortum erat ex facto Regis turpissimo, cui Episcopi fauebant, patet ex *tex. ibi totius orbis vndiq;* & perconsequens non erat culpa omnino præterita. Secundò respondetur non agere *tex. ibi* de excommunicatione propria, quæ censura est ecclesiastica, sed magis de suspen-

- fuspensione perpetua ab officio Sacerdotali, quæ ex dictis censura ecclesiastica non est, vt patet ex tex. ibi, *depositi*, & ab officio Sacerdotali excommunicati, accipiendo verbum, 22 In glos. [Fururis] ibi (*quia tractus futuri temporis non spectat ad Iudicem*) De hoc principio agunt *Surd. decif. 120. num. 5.* & *cons. 340. num. 9. Ceual. commun. contra. comm. q. 899. num. 3. Cou. in in cap. alma mater par. 1. §. 9. num. 5. vers. trina*, & *S. 10. num. 1. Aloys. Ricc. in praxi aurea resolut. 45. num. 1. in fine*.
- 19 Ad *tex. in cap. Guisifarius 23. q. 4. & in cap. duo sunt vers. nam si 96. dist.* respondetur culpam ibi non fuisse omnino præteritam, sed potius pendere in futurum, quia Senatores, qui Syluerium Papam in exilium miserunt, & Imperator, qui Chrysofostomum à sua Sede expulsi, adhuc in sua culpa impenitentes persueuerant, eosq; ad dignitatem non restituebant.
- 20 In *uniuersitatem*, &c., Notatur ad hoc quòd Ciuitas, quòd Ciuitas, Vniuersitas, Collegium, seu Capitulum excommunicari non potest, quamuis singuli de Ciuitate, Collegio, seu Capitulo possint excommunicari, vt per *Cou. lib. 2. var. cap. 8. nu. 8. in fine, Nau. cons. 24. nu. 1. sub hoc tit. in antiq. Henric. in sum. lib. 13. cap. 25. §. 4. lit. B. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 37. n. 7. Auiles ad cap. 1. Prætor. glos. de ninguna persona n. 7. Felician. de censur. tit. de excomm. cap. 26. vers. animaduertat, Lal. Lecci. de casibus referuatis casu 1. nu. 5. vers. præterea, Cened. ad Sextum collect. 25. nu. 1. Cardoso in praxi Iudicum, verbo Ciuitas nu. 5. & verbo excommunicatio n. 47. Sayr. de censuris lib. 1. cap. 8. num. 15. Fr. Ans. de Sousa de censur. Bullæ Cene cap. 3. num. 2. & cap. 16. disp. 83. num. 8.*
- 21 In glos. [Iniustas] ibi (*ligat ergo excommunicatio lata non præmissa monitione*) Notatur ad hoc quòd trina monitio ad solam iustitiam excommunicationis necessaria est, non ita ad validitatem, vt per *Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 9. num. 7. Coutier. canon. lib. 1. cap. 4. num. 4. & lib. 2. cap. 16. num. 18. vers. qua retenta, Vgolin. de censuris tab. 1. cap. 18. nu. 4. Soar. in simili tract. disp. 3. sect. 12. à princip. Sayr. eodem tractat. lib. 1. cap. 12. num. 26. Auila eodem tractat. disp. 1. cap. 5. dub. 9. Farinac. fragment. criminal. part. 1. lit. E. num. 27. Vnica tamen monitio, siue citatio ad eius substantiam, & validitatem requiritur, vt per *Sot. in 4. dist. 2. q. 1. art. 2. conclus. 4. & 5. Ledesm. 2. 4. q. 23. art. 3. dub. 3. incip. sed habetis, Nau. in man. cap. 27. num. 11. vers. quod adeo verum est, Henric. d. lib. 13. cap. 16. §. 2. iuncta lit. N. & cap. 17. §. 3. Coutier. d. cap. 16. à num. 1. Auil. d. cap. 5. disp. 1.**
- dub. 10. Bonacin. de censuris disp. 1. q. 1. puncto 9. nu. 4. quicquid dicat *Cordub. in suo q. 2. lib. 2. q. 27. vers. ad secundam probationem.*
- 23 In ead. glos. ibi (*aliud est statusum, &c.*) Notatur ad hoc quòd sententia excommunicationis ab homine non potest ferri pro futuris culpis, vt per *Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 10. num. 1.*
- 24 In glos. [Culpa] ibi (*quia negligentes fuerunt clerici in diuinis Officijs discendis, poterit Iudex dicere, excommunico omnes, qui non interuenerunt horis Canonici, hic enim culpa præcessit casum*) Ita *Mar. Ant. Genuen. in practicab. ecclesiast. q. 777.*
- 25 In glos. [Penitus] ibi (*quod si sententia fuit lata bene tenet, & hoc est tutius*) Notatur ad hoc quòd quamuis in hoc tex. penitus prohibeatur proferri sententia excommunicationis in Vniuersitatem, vel Collegium, si tamen lata fuerit tenet, vt per *Cened. d. collect. 25. num. 3. Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo excommunicatio vers. septimo pag. mibi 49.*

S V M M A R I V M.

1. Prælati contra potentiam temporalem etiam spiritali gladio, scilicet ecclesiastica censura, se tueri potest.
2. Vim vi repellere licet.
3. Episcopus tanquam pars extraiudicialiter procedendo potest vti gladio spiritali non solum quando agit ad defensionem bonorum, & iurium Ecclesie, sed etiam si agat pro defensione iurium, & bonorum patrimonialium ipsius Prælati.
4. Defendere quis potest bona propria etiam usque ad occisionem iniusti aggressoris, quando aliter illa defensio expedire non potuerit.
5. Prælatus non solum potest per censuras tueri bona, & iura Ecclesie sue, ac bona patrimonialia, sed etiam propriam personam ab iniuria, siue violentia.
6. Excommunicatio à Prælate ferri potest in aliquem absq; canonica monitione quoties ea pronuntiat ad defensionem proprii Iuris.

- 7 *Laici perturbantes iurisdictionem ecclesiasticam fiunt de foro illius.*
 8 *Episcopus pro tuitione suorum iurium potest uti gladio spiritali extraiudicialiter procedendo.*
 9 *Defendere proximum tenetur quis ab offensa, & iniuria.*
 10 *Iudex ecclesiasticus, & secularis mutuo sibi prestant, & prestare tenentur auxilium in exequendis mandatis.*

Cap. Dilecto. V I.

Prelatus contra nimiam potentiam illius, qui cum vult suis bonis mundanis iniuriose spoliare, vel illa violenter occupare, potest si defensio temporalis sibi forte sufficiens non aderat, spiritualibus armis uti, id est excommunicatione, aut interdictio, quia omnia lura permittunt singulis vim vi repellere, & se defendere, & utroque gladio uti, immo etiam prebere tale auxilium cuiuslibet proximo ad repellendum ipsius iniuriam. Colligunt ex Ordinarij. *Lap. Abb. Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anibar. Domin. Monach. Franck. Steph. Costa, Viuiam. in ration. lib. 5. pag. 308. Alagona in compend. pag. 776. remisiuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

Vim vi repellere, &c. De hoc principio vide *Perest. ad Extrauag. ambitiose, de rebus Eccles. non alienan. verbo infringere num. 38. Aloys. Ric. in decis. Curie Archiep. Neapol. decis. 16. num. 10. par. 2. Vgolini. de officio Episcopi cap. 29. §. 1. vers. secundo non polluitur, Bellest. disquisit. clerical. par. 1. tit. de discipl. clericali §. 5. num. 103. pag. 67. Card. Tusch. tom. 8. lit. V. conclus. 213. Ioseph. Aldrete pro omnimoda Regularium exempt. par. 2. cap. 1. num. 2. Fr. Anton. à Souza in rel. de censuris Bullæ Cœne cap. 12. disp. 62. num. 2. & cap. 15. disp. 78. num. 5. Thom. de Thomasset. reg. 306. vbi subdit procedere quando vis vi repellitur ob necessariam defensionem sui corporis, & cum moderamine inculpate tutelæ, cui subscribit Bellest. dicta par. 1. tit. de fauore clericorum canonis §. 2. num. 2.*

Bonis suis mundanis iniuriosè spoliare, &c. Notatur ad hoc quod Episcopus tanquam pars extraiudicialiter procedendo potest uti gladio spiritali non solum quando agit ad defensionem bo-

norum, & iurium Ecclesiæ, sed etiam si agat pro defensione iurium, & bonorum patrimonialium ipsius Prælati, vt docent hic *Gemin. sub num. 2. & Stephan. Costa num. 12. Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 61. num. 29.* defendere enim quis potest bona propria, etiam vsque ad occisionem iniusti aggressoris, quando alter illa defensionem expedire non potuerit, vt per *Duen. reg. 191. Clar. §. homicidium num. 25. Cou. in Clem. si furiosus par. 3. §. unic. num. 6. Sot. de Iustit. lib. 5. q. 1. art. 8. Nau. in man. cap. 15. num. 2. Mench. illus. cap. 2. num. 5. & cap. 18. num. 5. Soar. de censur. tom. 5. disp. 46. sect. 2. Sayr. eod. tractat. lib. 6. cap. 17. num. 24. & in clau. Regia lib. 7. cap. 10. num. 30. Molin. de Iustit. tractat. 3. disp. 16. num. 1. vers. contrariam, Less. in simili tract. lib. 2. cap. 9. nu. 66. cum seqq. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 4. q. 10. num. 17. Azor. inslit. moral. par. 3. lib. 2. cap. 1. q. 19. Beia respons. casuum Conscientie par. 2. casu 23. Cardos. in praxi Iudicum verbo homicidium num. 4 & 8. Reb. de obligation. Iustitie par. 1. lib. 3. q. 12. num. 2. Farinac. in praxi crimin. par. 5. q. 125. num. 108. cum seqq. & num. 228. cum seqq.*

Potuit se etiã spiritaliter gladio, etc.

Notatur ad hoc quod non solum Prælatus potest per censuras tueri bona, & iura Ecclesiæ suæ, ac bona patrimonialia, sed etiam, & multò fortius potest tueri propriam personam ab iniuria siue violentia, vt per *Ricciul. 6 d. cap. 61. num. 30.* nam excommunicatio potest iteri in aliquem absque canonica monitione quoties ea pronunciat ad defensionem proprii iuris à Prælato potius, vt priuato, quàm vt Iudice, nempe contra occupantem res Ecclesiæ, vt per *Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 9. nu. 6.* & turbantem iurisdictionem Prælatorum, secundum *Mars. de Iurisdic. par. 3. cap. 1. num. 3.* laici enim perturbantes iurisdictionem ecclesiasticam fiunt de foro illius, vt per *Bobadil. in sua politica. 8 lib. 2. cap. 17. num. 87.* & ita posse Episcopum pro tuitione suorum iurium uti gladio spiritali extraiudicialiter procedendo, tradunt *Marant. de ordine iudic. par. 4. vers. seculare, vel ecclesiasticum nu. 26. Borgnin. decis. 28. nu. 40. par. 1. Ricciul. de iure person. lib. 4. c. 61. nu. 2 vbi à nu. 4. declarat quæ utilitas resultet ex hac facultate procedendi extraiudicialiter.*

Liceat cuiuslibet suo vicino, &c.

Nota-

Notatur ab hoc quod potest quilibet, & tenetur ab offensa, & iniuria proximum defendere, vt per Cou. in Clem. si furiosus par. 3. §. vnic. num. 5. & in reg. peccatum par. 2. §. 3. num. 4. 5. & 6. Nau. in man. cap. 24. num. 16. cum seqq. Clar. §. homicidium num. 27. & 28. Sylu. in sum. verbo homicidium in l. i. nu. 5. in fine, Greg. l. 3. glof. 1. tit. 8. part. 2. Ant. Gom. var. tom. 3. cap. 3. num. 21. Soar. d. tom. 5. disp. 2. sect. 1. num. 39. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 137. Card. Tusch. tom. 2. lit. D. conclus. 131. num. 1. Molin. d. tract. 3. disp. 18. num. 1. cum seqq. Lessi. d. lib. 2. cap. 9. num. 87. cum seqq. Rebello d. lib. 3. q. 12. num. 2. Farinac. d. q. 125. num. 301. cum seqq. vbi num. 296. ex hoc tex. colligit licere occidere aggressorem etiam pro defensione sui vicini.

- 10 Sicq; vtrumq; quodammodo gladio, etc. Notatur ad hoc quod Iudex ecclesiasticus, & secularis mutuo sibi præstant, & præstare tenentur auxilium in exequendis mandatis, & sententijs, vt per Couar. præf. cap. 10. num. 1.

S V M M A R I V M .

- 1 Excommunicatus à subditis Suffraganeorum Archiepiscopi non possunt absolueri, sed excommunicatos à Suffraganeis, vel Officialibus bene, si ad eos appellatum fuerit.
- 2 Episcopus pro defensione etiam rerum incorporalium potest vti gladio spirituali tanquam pars extraiudicialiter procedendo.
- 3 Querela noua pretextu sententię erroneę, aut similis proponenda est coram eo, qui adiri potest per simplicem querelam.
- 4 Archiepiscopus in casibus in quibus iurisdictionem habet ante cognitionem causę absoluit excommunicatum ad petitionem partis, vel officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa, vel contumacia.
- 5 Metropolitanus ante litis ingressum probato prius quod appellatio præcesserit, dat absolutionem ad cautelam in quantum opus sit præstita cautione de parendo mandatis Ecclesię.
- 6 Absolutionem ad cautelam petenti potest obijci de manifesta offensa.
- 7 Absolutionis ad cautelam in concessione citari debet pars, cuius interest.
- 8 Appellatio interposita ad Metropolitanum ubi non esset legitima, ac proinde admittenda non veniret, absolutionem ad

cautelam minime operaretur.

- 9 Contumacia manifesta dicitur cum citatus fatetur in iudicio se contumacem, vel cum constat eum respondisse nolle ad iudicium, nec ad iudicem accedere.
- 10 Offensa manifesta quę dicitur, remissiuę.
- 11 Excommunicatio lata post sententiam intra tempus datum ad appellandum, valet merito iure, & ligat.
- 12 Excommunicatio lata post appellationem interpositam ex causa probabili non statim pronunciat nulla, sed fieri potest relaxatio ad cautelam etiam antequam incipiat de veritate causę cognoscere, & nu. 13.
- 14 Absolutio ab excommunicatione obienta ab eo, qui potestatem habet absoluendi, valida est, etiam si iniusta sit, & iniquę præstita.
- 15 Citationis defectus non annullat absolutionem.
- 16 Archiepiscopus in casibus, in quibus excommunicare potest, si consuetudo habet, emendas pecuniarias exigere valet.
- 17 Excommunicatum se dicens post appellationem, vel eam sequuta fuerit si dubitetur, presumendum est in dubio ipsam excommunicationem præcessisse.
- 18 Actus ad substantiam quod requiritur præsumitur præcessisse.

Cap. Venerabilibus. VII.

- 1 Archiepiscopus non potest absolueri, excommunicatos ab aliquibus, qui sunt subditi Suffraganeorum, sed excommunicatos ab ipsis Suffraganeis, si ad eos appellatum fuerit. Colligunt ex Ordin. Archid. Gem. Ioan. Andr. Auct. Dom. Monach. Franch. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 308. Alagon. in compend. pag. 776. remissiuę Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.
- 2 Extra iudicium pro suorum defensione iurium. Ergo Episcopus pro defensione etiam rerum incorporalium, & sic iurium potest vti gladio spirituali tanquam pars extraiudicialiter procedendo, vt per Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 61. num. 28.
- 3 Neutra verò partium, etc. Notatur ad hoc quod noua querela pretextu sententię erroneę, aut similis proponenda est coram eo Iudice, qui illam tulit, vel coram eo, qui adiri potest per simplicem querelam, non autem coram

coram Archiepiscopo Metropolitano, qui Iudex est solū ex causa appellationis inter subditos Episcopi, vt per *Cou. de sponsalib. par. 2. cap. 8. §. 1. 2. num. 12. vers. tertio, & in vers. quarto*, subdit procedere etiam si agatur contra sententiam ex eo quod nulla fuerit, quia Archiepiscopus Metropoleos per viam hanc, qua sententia nulla dicitur, non est Iudex inter Episcopi subditos.

§. Porro.

4 Archiepiscopus debet absolue excommunicatos à Suffraganeis antequam incipiat causam audire in casibus in quibus ei competit iurisdictio, vt quod quis post definitionem fuit excommunicatus, & appellat, exceptis casibus in quibus Iura prohibent appellare. Sic si Suffraganeus extra iudicium, sed pro sua offensa, vel defensione sui Iuris, aliquem excommunicat, & super hoc illi querelam ponit, prius est absolue secundum formam Ecclesiæ, nisi Suffraganeus se offerat probaturum quod eum pro manifesta offensa excommunicauit. Sic si fuit excommunicatus ob contumaciam quia non comparuit in termino, siue causa sit contra partem, & appellauit, & pars contradicere absolui, siue causa sit cum Episcopo, & excommunicatus dicit, quod vere contumax reparari non debet, quia fuit in itinere captus, vel legitime impeditus, est prius absolue iuxta formam Ecclesiæ, secus si fatetur se contumacem, vel constat de contumacia manifesta, vel offensa, tunc non est absolue nisi prius satisfaciatur de expensis, & det cautionem de stando iudicio Ecclesiæ, mox absolui poterit, quare contumacia debet esse manifesta, & non præsumpta. Idem in similibus casibus vt si Iudex vocat aliquem ad certum locum, & ille dicit locum ei non esse tutum, quod non probat, & non compareret, si deinde appellat & non compareret, si deinde appellat est absolue vt supra. Colligunt Doctores in principio text. citati.

5 Semper antequam audire causam

incipiant, &c. Notatur ad hoc quod Metropolitano ante litem ingressum probato solum quod appellatio precesserit, dat absolutionem ad cautelam in quantum opus sit præstita cautione de parendo mandatis Ecclesiæ, qua præstita litigator super veritate rei, & si fuerit repertus culpabilis, compellatur satisfacere, aliàs absoluitur in totum,

vt per *Rot. decis. 8. sub num 2. de sent. excom. Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 66. num. 65. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo appellatio, vers. ad secundum.*

6 Nisi Suffraganeus probaturum se offerat quod pro manifesta offensa, etc.

Ergo petenti absolutionem ad cautelam potest obijci de manifesta offensa, vt per *Ricciul. d. cap. 66. num. 50.*

7 Et ab aduersario proponatur quod

absolue non sit, &c. Ergo in absolutione ad cautelam concedenda citari debet pars, cuius interest, videlicet is, ad cuius instantiam fuit lata excommunicatio, vel ipse excommunicator si fuit lata ex officio, nam cum talis absolutio possit impedi in casu offensa manifesta, necesse est partem citari, vt per *Ricciul. d. cap. 66. num. 43. & latius cum ampliacionibus, & limitationibus eod. lib. 4. cap. 70.*

8 Exceptis casibus, &c.

Ergo in casu quo appellatio non admittitur, vtique appellatio interposita non esset legitima, & consequenter non operaretur absolutionem ad cautelam, vt per *Ricciul. d. lib. 4. cap. 66. num. 29. vers. dixi.*

9 Cum manifesta sit contumacia, &c.

Notatur ad hoc quod dicitur manifesta contumacia cum citatus fatetur in iudicio se contumacem, vel cum constat eum respondisse nolle ad iudicium, nec ad Iudicem accedere, vt per *Cou. in cap. alma mater part. 1. §. 11. num. 11. col. 3.*

10 Et manifesta reputetur offensa,

quæ dicatur habes in collect. ad cap. soles, supra hoc eodem tit.

11 In glos. [Appellatum] ibi (immo est necessaria absolutio) Notatur ad hoc quod excommunicatio lata post sententiam intra tempus datum ad appellandum, valet mero iure, ac ligat, vt per *Cou. pract. cap. 23. nu. 2. vers. illud tamen.*

§. Sed si, cum seq.

12 Quando quis ex causa legitima vel probabili, v. g. quia locus non est tutus, appellat, & actu excommunicatur, superior ad quem fuit appellatum, non statim declarari debet excommunicationem nullam, sed

ad cautelam relaxare ad tempus secundum formam Ecclesie. Item quando constat excommunicationem fuisse iustam Iudex superior remittit excommunicatum ad excommunicatorem, nec absoluat, nisi periculum sit in mora, vel nisi excommunicatio requisitus malitiosè denegat illi absolutionem. Si verò constat esse iniustam non remittat, sed absoluat, si res est dubia, superior potest eum absolvere, nisi velit deferre excommunicatori, quod honestius, & conueniens est. Quando Archiepiscopus de excommunicatione cognoscere potest, si absoluit, absolutio tenet, licet sit iniusta, quia et si contra ius litigatoris, non tamen constitutionis absoluit. Colligunt Doctores in principio citati.

13 *Ex causa legitima, seu probabili, etc.*

Ergo excommunicatio post appellationem interpositam ex causa rationabili, & probabili est nulla, vt per *Federic. de Senis conf. 198. in princ. Ricciul. d. lib. 4. cap. 66. num. 29*, vbi num. 19. subdit ex hoc tex. non illico pronuntiare debere huiusmodi excommunicationis sententiam fore nullam, sed posse eam ad cautelam relaxare.

14 *Vbi autem Superiori, &c.*

Notatur ad hoc quòd absolutio ab excommunicatione obtenta ab eo, qui potestatem habet absoluedi, valida est, etiam si iniusta sit, & iniquè præstita, vt per *Cou. in cap. alma mater par. i. §. 12. num. 7.* Vnde defectum citationis non annullare absolutionem post *Roman. conf. 354. sub nu. 3. vers. veritas est*, & *Ordinarios in c. qua fronte. de appellat. in Decretalib. resoluti Ricciul. d. lib. 4. cap. 70. num. 12.*

§. Deniq; cum seqq.

16 Archiepiscopus in casibus in quibus potest excommunicare subditos Suffraganei, potest ab eis exigere emendas pecuniarias secundum consuetudinem regionis. Item quando excommunicatus dicit sententiam continere errorem intolerabilem, Episcopus negat, tunc Archiepiscopus potest eum absolue ad cautelam. Item similiter si dicat se excommunicatum ante diffinitiuam sententiam in iudicio, vel extrà post legitimam appellationem potest Archiepiscopus eum absolue ad cautelam iuxta formam Ecclesie etiam antequam incipiat cognoscere de veritate causæ appellationis. Colligunt Doctores in principio citati.

17 In glos. [Postquam] Notatur ad hoc quòd si quis dicat se excommunicatum post appellationem debet hoc probare, vt per *Rebuff. in tract. de nominat. q. 14. num. 16.*

18 Notatur etiam ad hoc quod in dubio quoties agitur an excommunicatio præcesserit appellationem, vel eam sequuta fuerit, præsumendum est ipsam excommunicationem præcessisse, vt per *Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 2. num. 4. col. 5.* In dubio enim illud præcessisse præsumitur, quod requiritur ad substantiam actus, vt per *Mascard. de probation. conclus. 1378. num. vlt.*

S V M M A R I V M .

- 1 Iudex ecclesiasticus compellit Iudicem laicum repellere excommunicatos ab actibus iudiciarijs sibi prohibitis, & num. 2.
- 3 Exceptio excommunicationis maioris non tantum in foro ecclesiastico, sed etiam in seculari actorem à iudicio excludit.
- 4 Aduocatus esse non potest in iudicio, qui fuerit excommunicatus.
- 5 Iudex secularis an cognoscere valeat de questione facti circa excommunicationem, & remissiuè
- 6 Excommunicatus maiori excommunicatione testificari non potest.
- 7 Excommunicatus potest facere testamentum,
- 8 Instrumentum factum à Notario publicè excommunicato est nullum, valet tamen, quandiu eius excommunicatio est occulta, vt num. 9.
- 10 Gestæ per excommunicatum occultum existentes communi errore validæ sunt.

Cap. Decernimus. VIII. Alex. IV.

1 Iudices Ecclesiastici compellere debent per censuram Ecclesiasticam Iudices seculares præmissa canonica admonitione, vt repellant excommunicatos ab agendo, patrocinando, testificando in suis Curijs, & iudicijs. Colligunt ex *Ordinar. Lapus Abb. Archidiacon. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monac. Fran. Steph. Costa, Vin. in ration. lib. 5. pag. 312. Alagona in compendio pag. 778. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Vt Iudices seculares, &c.* Notatur ad hoc quòd Iudex Ecclesiasticus compellit Iudicem laicum repellere excommunicatū ab actibus iudicialibus eodem

eidem prohibitis, vt per *Aloys. Rice. in collect. decis. par. 1. collect. 2. 14.*

3ª Repellere excommunicatos ab agendo.

Notatur ad hoc quod exceptio excommunicatio-
nistico, sed etiam seculari auctoritate ad iudicio ex-
cludit, vt per *Tiraq. de retract. lib. 8. r. glos. 9. 2*
num. 281. Cou. d. r. lib. 1. cap. 18. num. 5. vide
quæ latè dixi in collect. ad cap. intelleximus
de iudic. in Decretalib.

4^a Patrocinando.

Ergo aduocatus esse nõ
potest in iudicio qui fue-
rit excommunicatus, vt per *Abb. in d. sap. in-
telleximus num. 2. vbi Barbat. ny. 1. Dec. nu. 6. 6*
6. 7. Soar. tom. 5. de censur. disp. 16. sect. 7. nu. 1.
Sayr. in simili tract. lib. 2. cap. 8. num. 5. Anton.
Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 2. r. nu. 1.
vbi num. 6. post. d. r. b. in principi. Ioan. Andr.
ap. nu. 1. vers. repellere, in presenti extendit
vt nisi excommunicatus ab aduocationis exer-
cicio se ablineat, possit, & debeat repelli à
Iudice coram quo litigatur, siue sit Iudex ec-
clesiasticus, siue secularis, additq; instante nota-
ria excommunicatione debere Iudicem repel-
lere excommunicatum ex officio, nullo oppo-
nente, & etiam partibus inuitis, & contradi-
centibus, & nu. 8. similiter extendit per hunc
tex. vt si Iudex secularis, negligat repellere
excommunicatum ab exercitio aduocationis,
quod poterit ipse cogi à Iudice ecclesiastico
per censuras ad repellendum.

5. Vtrum autem Iudex secularis cognoscere
possit de questione facti circa excommunica-
tionem, an scilicet comparens in iudicio fue-
rit declaratus pro excommunicato per Iudicem
ecclesiasticum, vel nõ fuerit, vel non pronun-
ciata contra aliquem excommunicationis sen-
tentia. Vide *Morl. in empiria Iuris par. 1. tit.*
2. in prealud. num. 133. D. Barbof. in l. Titia
num. 26. ff. soluto matrimo.

6. In glos. [Et testificando] ibi (excommu-
nicatus ergo maiori intelligas, testificari non
potest [Ita Gabr. commun. tit. de testib. concl. 19.
uu. 1. Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. nu.
153. Mascard. de probat. concl. 705. n. 1. & concl.
1356. uu. 26. Rebuff. in tract. de reprob. testium
uu. 202. Sayr. de censur. lib. 2. cap. 8. n. 1. Amat.
Roderic. in pract. de modo, & forma exami-
nandi processum cap. 9. num. 40. latè Farin. in
praxi crimin. par. 2. q. 56. num. 240. cum seqq.
vbi num. 263. subdit procedere in excom-
municato maiori excommunicatione, &
num. 237. limitat in crimine hæresis.

7. In ead. glos. ibi (Sed nunquid excommunica-
tus poterit testari, &c.) Tenet hæc glos. exco-
municatum non posse testamentum condere;
sed contrariam sententiam quod immo testa-
mentum valeat, sustinent *Duen. reg. 272. vers.*
licet, Roias sing. 61. Clar. in d. testamentum q.
24. Cou. in rub. de testam. par. 2. nu. 18. Ant.
Gemil. 3. Tauri. n. 15. Spin. in speculo. testam. 1
par. 11. rub. num. 57. Soar. tom. 5. disp. 15. sect. 9.
nu. 1. Sayr. d. lib. 2. cap. 6. nu. 2. latè Ricciul. d. lib.
4. cap. 5. r. à num. 17. vbi numeris sequentibus
multipliciter ampliat, & limitat.

8. In ead. glos. ibi (Quid dices de rebellionarij
&c.) Notatur ad hoc quod instrumentum
confectum à notario publice excommunica-
to est nullum, vt per *Gemin. nu. 8. vers. sed In-*
nocent. & Franc. sub n. 8. Soar. d. tom. 5. disp. 16.
sect. 5. nu. 2. Gorn. Lusit. decis. 133. Sayr. d. lib. 2.
cap. 8. nu. 4. Farin. d. q. 16. v. 268. Mor. Alter. de
censur. lib. 2. disp. 3. cap. 4. vers. hæc secunda. re-
sponso, latè Ricciul. d. lib. 4. cap. 30. num. 9.

9. In ead. glos. ibi (Quando eius excommu-
nicatio est occultas, valeat instrumentum ab eo
confectum, vel si sit manifesta, nec potest
probari) Ita Ricciul. d. lib. 4. cap. 30. num. 11.
10. *vers. dixi autem.* Omnia enim gesta per ex-
communicatum occultum existente compuni
errore valida sunt, vt tradunt *Tiraquel. de*
iure mariti glos. 8. num. 150. Sanchez de Matrimo.
lib. 3. disp. 22. num. 31.

SVM MARIYM.

1. Excommunicatio lata in participantes non
valet, nisi fuerint moti nominatim.
2. Monitio canonica dicitur, quæ habet diem in-
terualla, nisi necessitas facti aliud suadeat.
3. Monitio canonica requiritur quod nomi-
natim exprimantur qui monentur.
4. Monitio unica, quæ tres cõplectatur, sufficit
vt feratur excommunicatio cõminatoria.
5. Monitiones illæ tres, siue vna pro omnibus, que
faciende sunt in excommunicatione commi-
natoria, continere debent congruum tem-
pus per aliquot dierum interuallum.
6. Interuallum inter monitionem & monitio-
nem est Iudici arbitrarium.
7. Excommunicationem minorem incurrit quis
mittenda nuncium, vel litteram excom-
municato.
8. Nominatim id fieri dicitur cum vel nomen
proprium exprimitur, vel alijs circum-
stantijs, quibus vice nominis visitur.
9. Monitio dicitur nominatim facta, ad hoc
vt pos-

ut possit excommunicari, qui participat
 cum excommunicato si dicatur moneo filium
 Petri, si ipse Petrus unicum filium habeat.

Cap. Constitutionem. IX. Greg. X.

- 1 **P**articipantes cum excommunicato quan-
 do excommunicatur præmissa canoni-
 ca monitione, & seruatis seruandis, debent
 etiam exprimi nominatim hi, qui monentur.
 2 **I**udices vero quando faciunt canonicas mo-
 nitiones siue citent tribus, siue vna pro tribus,
 interualla competentia aliquorum dierum
 obseruare debent, nisi necessitas facti suaserit
 aliter illa esse moderanda. Colligunt ex
 Ord. Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Arch.
 Domin. Monach. Franck. Stephan. Costa.
 Viuian. in ration. lib. 5. pag. 312. Alagon. in
 compend. pag. 778. remissiuè Casal. in annot.
 Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

3 **Eos, qui monentur, exprimat nomi-
 natim.** Ergo requiritur in canonica monitione
 quòd nominatim exprimantur qui
 monentur, vt per Bellet. disquisit. clerical. p. r.
 tit. de fauore clericorum canonis §. 4. nu. 42.

4 **Siue vna pro omnibus, &c.** Sufficit
 vnicuique monitio, quæ tres complectatur, vt per
 Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 9. num. 5. Bel-
 let. d. §. 4. num. 21.

5 **Obseruent aliquorum dierum competen-
 tia interualla.** Notatur ad hoc quòd
 illa tres monitiones,
 siue vna pro omnibus, quæ faciendæ sunt in
 excommunicatione comminatoria, continere
 debent congruum tempus per aliquot dierum
 interuallum, vt per Cou. d. §. 9. num. 5. Gra-
 uas. ad Vestrum in pract. ciuili lib. 7. cap. fin.
 num. 29. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 12. nu. 32.
 & 33. Bellet. d. §. 4. nu. 39.

6 **Huiusmodi autem tempus siue interuallum
 inter monitionem, & monitionem est arbit-
 rarium Iudici, vt tradunt Hostien. in cap. re-
 prehensibilis num. 2. de appellat. Bellet. dicto
 §. 4. num. 39. vers. huiusmodi, Tiraq. in l. si
 vnquam verbo susceperis liberos num. 256. C.
 de reuocand. donat. vbi ait quod licet tex. hic
 loquatur in plurali de dierum interuallis,
 tamen non est necesse duos dies pro quolibet
 termino assignari, sed vel vnum, vel duos,
 vel plures vt iudici videbitur.**

7 **In glos. [Participatione] ibi (incurrit**

quis minorem excommunicationem mittendo
 nuncium, vel litteram excommunicato) Ita
 Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 2. num. 1.
 Saar. tom. 5. de censur. disp. 15. sect. 1. num. 2.
 Sayr. in simili tract. lib. 2. cap. 13. num. 2.
 Ricciol. de iure personarum extra gremium
 Ecclesie. exissen. lib. 4. cap. 46. num. 5.

- 8 **In glos. [Nominatim] ibi (scilicet proprijs
 nominibus expressis, vel alijs indubitabilibus
 circumstantijs)** Notatur ad hoc quòd nomi-
 natim id fieri dicitur cum vel nomen pro-
 prium exprimitur, vel alijs circumstantijs,
 quibus vice nominis vtinur, res designatur,
 vt per Menoch. conf. 3. nu. 27. & 28.
 9 **In eadem glos. ibi (Item si dicatur moneo fi-
 lium Petri, &c.)** Notatur ad hoc quòd mo-
 nitio dicitur nominatim facta ad hoc, vt pos-
 sit excommunicari, qui participat cum ex-
 communicato, si dicatur, moneo filium Petri,
 cum ipse Petrus vnicum filium haberet, vt
 per Tiraq. de iure mariti glos. 7. num. 129.

S V M M A R I V M.

- 1 **Relaxatio ad cautelam in generali interdictione
 non habet locum, & nu. 2.**
 3 **Excommunicatione non potest suspendi nisi in
 totum relaxetur.**
 4 **Episcopi an interdictionem suspendere possint ad
 tempus, vel ad certum effectum, remissiuè.**
 5 **Excommunicationis sententia in quibus ca-
 sibus dicatur ipso iure nulla, remissiuè.**
 6 **Excommunicatio nulla est quando lata fuit
 post interpositam appellationem legitimam.**
 7 **Excommunicatio est nulla quando in senten-
 tia expressus est error intolerabilis.**
 8 **Excommunicationis sententia est nulla quando
 eam ferens est excommunicatus denunciatus.**
 9 **Excommunicatio est nulla, quæ fertur à suo
 Iudice, sed in iuriso.**
 10 **Excommunicatio nulla est quando Iudex ex-
 communicat exemptum, aut habentem
 priuilegium in contrarium.**
 11 **Interdictum speciale potest bene ad cautelam
 relaxari.**
 12 **Verbum, habere, negatiuè prolatum est la-
 ta sententia.**

Cap. Præsenti. X.

1 **I**nterdictum positum generaliter in ciui-
 tates, castra, vel alia loca, seu terras, non
 relaxatur ad cautelam. Colligunt ex Ordinar.
 Archid. Gemin. Ioan. Andr. Archid.
 Domin.

Domin. Monach. Franc. Steph. Coffa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 312. Alago. in comp. pag. 778.

2 Hanc eand. conclud. firmat Henricq. in *sum. lib. 13. cap. 51. § 4. lit. R. Sayr. de censur. lib. 5. cap. 1. §. num. 7. Bonacin. in simili tract. disp. 5. puncto ult. num. 9. Anton. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesie existent. lib. 4. cap. 66. num. 13. vbi subdit dari tamen abolutionem ad cautelam ab interdictione personali, & speciali.*

3 In glos. [Declaramus] ibi (*excommunicatio non potest suspendi nisi in totum relaxetur*) Ita *Cou. in c. alma mater par. 1. §. 11. n. 6.*

4 In ead. glos. ibi (*interdictum potest suspendi, &c.*) Vtrum autem Episcopi, & alij inferiores Romano Pont. interdictum suspendere possint ad tempus, vel ad certum effectum late disputauit in *tract. de offic. & potest. Episcopi par. 2. alleg. 38. quam me tacito transcripsit Aloys. Ricc. in decij. Curie Archiepisc. Neapol. p. 4. decij. 123.*

5 In glos. [Ad cautelam] Hæc glos. enumerat plures casus, in quibus excommunicationis sententia dicitur ipso iure nulla, quos percurrunt *Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 7. nu. 7. conclus. 4. Henricq. in sum. lib. 13. cap. 16. §. 1. lit. A. Farin. fragment. crimin. p. 1. lit. E. num. 35. Syluest. in sum. verbo excommunicatio il. 2. n. 1. Vnsald. in candel. aureo tit. de excommunicat. num. 58. Spin. in speculo testament. p. 1. rub. num. 2. 9. vers. & plures casus, Cened. ad Decretal. collect. 2. §. num. 5. Sayr. de censur. lib. 1. c. 16. nu. 12. cum seqq. Anton. Ricciul. d. lib. 4. cap. 66. num. 29. cum seqq.*

6 In ead. glos. ibi (*ut si post appellationem legitimum*) Notatur ad hoc quòd excommunicatio nulla est quando lata fuit post interpositam appellationem legitimam, nempe post appellationem interpositam ex causa rationabili, & possibili, vt per *Sayr. d. cap. 16. nu. 18. cum seqq. Ricciul. d. cap. 66. nu. 29. vbi n. 30. extendit vt procedat siue quis ante excommunicationem appellauerit, siue adhæsisset appellationi interpositæ per alium, dummodò probet adhæsisse intra decem dies concessos ad appellandum, & appellationem iudici debito tempore intimasse.*

7 In ead. glos. ibi (*Secundo si continet intolerabilem errorem*) Notatur ad hoc quòd excommunicatio est nulla quando in sententia expressus est error intolerabilis, vt per *Abb. in c. per tuas sub nu. 11. vers. aut causa non est impositibilis, hoc tit. Sayr. d. cap. 16. num. 31. cum seqq. Ricciul. d. cap. 66. num. 32.*

8 In ead. glos. ibi (*Quinto si à Iudice suo lata est, sed excommunicato*) Notatur ad hoc quòd excommunicationis sententia nulla est quando qui eam fert est excommunicatus denunciatus, vt per *Sayr. d. c. 16. n. 12.*

9 In ead. glos. ibi (*Septimo si ab intruso, &c.*) Notatur ad hoc quòd excommunicatio nulla est, quæ fertur quidem à suo Iudice, sed intruso, vt per *Sayr. d. cap. 16. num. 13.*

10 In ead. glos. ibi (*Nonò vbi cunq. Prælati subditum excommunicat contra priuilegiij sui tenorem.*) Notatur ad hoc quòd excommunicatio nulla est quando Iudex excommunicat exemptum, aut habentem priuilegium in contrarium, vt per *Sayr. d. cap. 16. num. 17.*

11 In glos. [Generaliter] ibi (*quid si feratur non generaliter in loca, sed specialiter in personam, &c.*) Notatur ad hoc quòd interdictum speciale bene potest ad cautelam relaxari, vt per *Cou. in cap. alma mater p. 2. §. 2. nu. 6. Ricciul. d. cap. 66. num. 13.*

12 In glos. [Nò habere] Notatur ad hoc, quòd verbum, *habere*, negatiue prolatum est late sententiæ, vt per *Tiraq. in l. si vnuquam verbo reuertatur n. 223. C. de reuocandis donat.*

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius text. refertur, & nu. 2. referuntur Doctores de eius materia agētes.
- 3 Consanguineum clerici offendens æque puniatur ac si ipsum clericum offendisset.
- 4 Ordinarius Regis est is Episcopus in cuius Diocesi domicilium habet.

Cap. Quicunque. XI.

EXcommunicati sunt omnes, qui dant licentiam molestandi, vel grauadi in personis, vel in bonis illorum, qui excommunicati fuerunt, interdixerunt, vel quorum occasione hæc sententiæ sunt prolatae, vel obseruantes illas sententiæ, vel eos, qui nolunt communicare cum prædictis nisi re integra licentiam reuocauerint, vel re non integra si occasione licentiæ sit processum ad bonorum captionem, nisi infra octo dies restituat, vel satisfaciunt. Item sunt excommunicati, qui ausi sunt vti dicta licentia, vel qui sine licentia suo motu aliquid prædictorum prohibitorum committunt. Ille vero, qui in hac excommunicatione manserit per duos menses non poterit deinde absolui nisi per Sedem Apost. Colligitur ex Ordine. *Archiepisc. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dom.*

Monach. Franc. Steph. Costa, Viuian. in ration. libi 5. pag. 313. Alagon. in compend. pag. 779.

2. Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Henric. in sum. lib. 13. cap. 43. §. 3. lit. F. Sanchez. de Matrimon. lib. 4. disp. 4. num. 8. Filliuc. tractat. 14. num. 54. vers. secundo, & num. 60. Iul. Lauer. de Indulgent. par. 2. cap. 21. num. 16. Rainer. in cathalogo censurarum. extra Bullam cap. 9. excom. 7. vbi cum Soar. tem. 5. disp. 22. sect. 3. num. 2. cum segg. obseruat huiusmodi grauamem debere esse per actionem iniuriosam, & contra iustitiam vt incurtatur censura, siue illud fiat contra Iudicem, qui sententiam tulit, siue contra eum, qui dedit occasionem ferendæ censuræ, siue contra illum, qui talem sententiam obseruat, vel non vult communicare cum tali excommunicato, refero Ego ipse de officio, & potestate Episcopi part. 3. alleg. 50. num. 94. secundum Lugdunen. impress.

3. *In bonis suis, vel suorum.* Paria ergo sunt aliquæ vexare, opprimere, grauare, aut confanguineos ipsius, & æquè punitur offendens confanguineum clerici, ac si ipsum clericum offendisset, vt per Tiraq. de panis temperand. causa 51. num. 67. & 74. Hippol. sing. 204. num. 1. & alios citatos per Cened. ad Decretum collect. 24. num. 15.

4. In glos. [Reges] ibi (est autem Ordinarius Regis is Episcopus in cuius Diocesi domicilium habet) Ita Boer. decif. 69. num. 5.

SVM MARIVM.

1. Compendium huius tex. refertur.

2. Clericus an quis sit prima Tonsura, vel minorum Ordinum, deseratq; habitum, & ceteras qualitates obtineat necessarias, spectat ad Iudicem ecclesiasticum, & non ad secularē, & num. 3. reprobanur contrarium tenentes, nisi accedat Papa priuilegium.

4. Clericus quando notoriè constat per Iudicem secularē deprehensum esse beneficiatum, seu in Sacris Ordinibus constitutum, statim remitti debet ad Iudicem ecclesiasticum absque alia cognitione.

5. Iudex ecclesiasticus potest petere vt sibi remittatur clericus detentus à Iudice seculari etiam ipso clerico inuito, & contradicente.

6. Clericus coniugatus vt priuilegio sori fruatur, necessarium est vestes omnes induere clericales, & honestas.

7. Clericatus non probatur ex eo quod quis intrat in habitum, et tonsura nisi doceat de titulo

8. Iudex ecclesiasticus dum cognoscit de clericatu debet secularis superferre.

9. Clericatus probatur per famam, vel communem existimationem.

10. Clericatus qualitas non presumitur, & propriè qui dicit se clericum probare debet.

11. Clericatus probatur per litteras Episcopi attestantis se contulisse Ordines illi, qui se clericum asserit.

12. Clericatus potest per testes probari deficiente seu deperditio Ordinationis instrumento.

13. Testis vnus probat clericatum si non agatur de alicuius præiudicio.

Cap. Si Iudex laicus. XII. Bonif. VIII.

SI Iudex laicus detineat captum malefactorem, qui dicit se esse clericum, ideo petat remitti ad ecclesiasticum, vel Iudex ecclesiasticus, illum repetat, & laicus neget esse clericum, cognitio huius causæ spectat ad Iudicem ecclesiasticum, id est an ille sit clericus, vocato tamen Iudice seculari. Verum si notorium sit, vel est fama publica, quod ille sit clericus, vel si pro clerico communiter habetur, tunc statim in continentem etiam ante cognitionem an ille sit clericus, debet reddi Curie ecclesiasticæ: similiter debet statim remitti si ante capturam reus non gerebat se vt laicum publicè, & fuit captus vt clericus, id est in tonsura, & vestibus, quia status alicuius videtur esse in quo ipse deprehenditur donec contrarium constet, sicut qui est in possessione ingenuitatis. Si vero antequam caperetur, publicè se pro laico gerebat, & pro tali communiter habebatur, quamuis in tempore capture fuerit ingenuus in habitu clericali, tunc non est statim restituendus, quousq; ipse probet de titulo, est enim præsumptio contra ipsū, tamen contra eum iterum nõ procedatur. Colliguntur ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gem. 10. Andr. Anchar. Domin. Monac. Franc. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 313. Alagon. in compendio pag. 779. remissus. Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2. Probat hic tex. quod quando reus per Iudicem secularē est captus, & controuertitur an sit clericus primæ Tonsuræ, vel minorum Ordinum, deseratq; habitum, ceterasq; qualitates obtineat necessarias, ad Iudicem ecclesiasticum pertinet prædictorum cognitio, & non ad secularē, vt docent Clar. S. fm. q. 36. nu. 2. 1.

Cou.

Cou.prætic.cap.33.à num.1.Rebuff.in tractat. excepti.nu.200. & in declarat.arbor. excep.n.5. Menoch.de præfump.lib.6.pæf.76.nu.34. Mascard.de probat.concl.689.nu.7. Azeued. l.1. num.53. vers. debes tamen sit. 16. lib.8. noua Recramt. Gam. de Sacrament. præf. lib.8. ultimo suppl.damnatis q.5.num.26. & 29. D.Barbof. in l. Titia num.26. & 28. cum seqq. ff. foluto matrim.Stephân. Gratian. difcept. forens. cap. 190. num.13. cum seqq. Zerol. in praxi Episcop.par.1. verbo clericus vers. ad tertium, Morl. in emporio Iuris par.1. tit.2. in prælud. num.135. Ioseph. Sesse de inhibition.cap.5. S.6. num.78. Farin. in praxi crimin. q.8. num.33. vbi num.34. ampliãt procedere non solum quando quæstio est super clericatu, an scilicet captus sit clericus, sed etiam quando est super vestibus, an scilicet in habitu inceferit, & tonsura.

3 Verum contra hanc resolutionem est Ord. Regia Lusit. lib.2. tit.1.S.22. & 27. quam defendunt D.Barbof. in d.l. Titia nu.34. Thom. Valasc. allegat. Iuris tom.1.alleg.44.nam.10. & 12. Et apud Gallos contra illam communiter obseruari testantur Guid. Papæ decis. 138. Rupelan. forens. instit. lib.4. cap.6. ad finem, Rebuff. ad leges Gallie tom.1. tit. de litteris oblig. art.11. glosf. 3. n.15. Et apud Hispanos hoc ipsum esse præceptum asserunt Cou.prætic. cap.33.nu.1. Perez ad l.2. vers. item probatur tit.1.lib.3. Ordin. pag.466. Et in Regno Neapolitano præficari referunt Vincent. de Frac. Neapol. decis. 329.nu.9. Camil. Borrel. de præstantia Regis Catholici cap.71. à nu.304. & in summa omnium decis. tit.44. de citat. nu.425. ea ratione cõprobantes, quia huiusmodi quæstio facti est, & in facto cõsistit cuius cognitio ab omni Iuris spiritualis cognitione remota est, & consequenter cessat reg.c.2. de iudic. vnde recepta est conclusio Iudicem laicum de his quæstionibus facti circa ecclesiastica, seu spiritualia negotia posse cognoscere, veluti si circa filiorum legitimitatem dubium sit non de viribus Matrimonij, sed an de facto Matrimonium fuerit contractum, & in multis alijs similibus, quæ explicant Bart. in l. omni nouatione C. de sacros. eccles. & in l. quoties C. de iud. atq; alijs comprobat D.Barbof. in d.l. Titia nu.22. vers. secunda conclusio, Menoch. conf. 366. num.11. Ioseph. Sesse d. cap.8.S.1.n.23. Cabed. par.1. decisionum Lusit. Aresto 202. Mart. de Iurisd. par.2. cap.8.nu.19. & cap.16.nu.8. & 10. Quare omisis quamplurimis distinctionibus, quas refert, & comprobat D.Barbof. in d.l. Ti-

tia à nu.26. & citati per Sanch. lib.7. de Matrimon. disp. 46.nu.7. non est recedendum à supradicta decisione ex hoc tex. desumpta, & ad contrariam obseruantiam, si verum est quod addit in Regnis supra adductis, responderi potest id fortasse triebendum alicui specialii Summi Pont. priuilegio, vel cõsuetudini immemorabili, quam in hoc proposito tribuere posse iurisdictionem laico Iudici, contra reg. cap. clerici, de iudic. super criminibus clericorum in minoribus multis late adductis comprobat D.Barbof. in d.l. Titia uum.32.

Notatur
4 Et si notorium fuerit, &c. ad hoc quòd quando notoriè constat clericum per Iudicem secularem deprehensum esse beneficiatum, seu in Ordinibus sacris constitutum, statim remitti debet ad Iudicem Ecclesiasticum absque alia cognitione, vt docent Boss. de delict. tit. de foro compet. à num.151. Couar. præf. cap.33. num.3. vers. fortassis in hac materia, Decian. in tract. crimin. tom.1. lib.4. cap.9. num.25. & 99. Fulu. Pacian. de probation. cap.34.nu.21. Farin. in praxi crimin. q.8. nu.36.
5 Etiam ipso clerico inuito, & contradicente, secundum Sbroz. de officio Vicarij lib.2. q.191. nu.11. Decian. in tract. crimin. lib.4. cap.4. nu.116. Carol. de Grassis de effectibus clerical. effect. i. num.329.

Notatur ad
6 Idem esse censemus, &c. hoc quòd vt clericus coniugatus priuilegio fori vtatur necessarium est vestes omnes induere clericales, & honestas, illas saltem, quæ facile videri possunt, vt per Cou.prætic. cap.31. nu.7. vers. secundo.

7 Quousque fidem de titulo fecerit clericali. Notatur ad hoc quòd clericatus non probatur ex eo quòd quis incedat in habitu, & tonsura, nisi doceat de titulo, vt per Mascard. de probat. concl.302.

Notatur ad
8 Contra eum tamen, &c. hoc quòd dum Iudex ecclesiasticus cognoscit de clericatu debet secularis supercedere, vt per Salzed. ad Bernard. in prætic. cap.62. num.21. Farinac. d. q.8. num.35.

9 In glosf. [Cognitione] ibi (scilicet cum est fama, vel communis existimatio) Notatur ad hoc quòd clericatus probatur per famam, vel communem existimationem, vt per Flamin. Paris. de resignat. benef. lib.4. q.2. num.70. & lib.10. q.3. nu.34. Mart. de Iurisd. par.2. cap.31.

num. 7. Nicol. Garc. de benefic. par. 7. cap. 1. nu. 140. Rot. decis. 257. nu. 6. & decis. 613. nu. 4. par. 1. recent. & decis. 99. num. 4. & decis. 116. num. 3. & decis. 736. num. 4. par. 2. recent.

10 In glos. [Fecerit] ibi (coram Iudice, &c.)

Notatur ad hoc quòd clericatus qualitas non præsumitur, & propterea qui dicit se clericum probare debet, vt per *Azed. l. 10. nu. 1. tit. 1. lib. 4. noue Recopilat. Menoch. de præsumpt. lib. 6. pres. 76. num. 1. Mascard. de probation. concl. 302. num. 1. 3. & concl. 963. num. 1. Eul. Pacian. in simili tract. lib. 2. cap. 74. num. 9.*

11 In eadem glos. ibi (Hanc autem fidem faciet per publicum instrumentum sua ordinationis) Notatur ad hoc quòd clericatus probatur per litteras Episcopi attestantis se contulisse Ordines illi, qui se clericum asserit, vt per *Mascard. concl. 305. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 10. q. 3. num. 30. Farin. d. q. 8. num. 40. Rot. decis. 101. num. 1. & decis. 248. num. 2. & decis. 321. num. 5. & decis. 700. nu. 5. & decis. 715. num. 3. par. 1. recent. & decis. 17. num. 1. & decis. 12. num. 1. & decis. 401. num. 4. & decis. 523. num. 1. & decis. 699. num. 1. par. 2. recent.*

12 In eadem glos. ibi (Per testes poterit etiam hoc probare) Ergo deficiente, seu deperdito ordinationis instrumento clericatus potest per testes saltem duos probari, vt docent *Cou. pract. cap. 33. num. 3. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 62. à num. 16. Mascard. concl. 303. num. 6. Iacob. de Graff. in aureis decis. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 155. Farin. d. q. 8. num. 41. Mart. de Lurisdic. par. 2. cap. 3. num. 5. Rot. decis. 509. num. 2. par. 2. recent. etiam singulares ex *Farin. in praxi crimin. part. 2. q. 64.**

13 nu. 281. Et sufficit vnus tantum si non agatur de alicuius præiudicio, vt docent *Rebuff. in tractat. nominat. q. 2. num. 14. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo Bulla, vers. ad tertium; Mart. d. cap. 31. num. 6. Farin. in d. praxi crimin. par. 3. q. 87. num. 42. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 7. num. 22. qui deponant vidisse clericum celebrantem, & quod communiter, & publicè pro clerico habebatur *Mascard. d. concl. 303. nu. 1. & 2. Surd. conf. 369. num. 13. Flamin. d. q. 3. num. 33. Rot. decis. 629. num. 3. par. 1. recent. & decis. 252. num. 6. part. 2. recent.**

Cap. Statutum. XIII.

1 S Vpensis, vel interdictum lata in participantibus non tenet nisi præmissa moni-

tionem canonica. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Francb. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 314. Alagon. in compend. pag. 780. remissuè Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Et interdicti sententijs, &c.* Notatur ad hoc quòd interdictum ecclesiasticum ferri non potest nisi canonica monitione præmissa, vt per *Vgolm. de censur. tab. 1. q. 13. cap. 18. in princip. num. 1. in fine, Sayr. in simili tract. lib. 5. cap. 12. num. 24.*

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatio post appellationem lata non conualefcit per negligentiam non prosequentis illam debito tempore, sed, eo elapso est publicè denunciandus, & vitandus.
- 2 Contra conclusionem ex tex. desumptam opponitur.
- 3 Declaratur tex. in presenti.
- 4 Respondetur obiectionibus.

Cap. Licet. X I V.

1 **E**Xcommunicatus post legitimam appellationem si per negligentiam non fuit eadem appellationem prosequutus post tempus elapsium non ideo conualefcit excommunicatio lata, sed elapso tempore est publicè denunciandus excommunicatus, & est vitandus in iudicio, & extra illud, & remouendus ab actibus legitimis donec doceat quod fuit excommunicatus post appellationem, vel aliàs de nullitate excommunicationis. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 315. Alagona in compend. pag. 780. Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Tex. hic in prima eius parte reputatur difficilis à Doctoribus; difficultas autem ex eo oritur, quia ille, qui debito tempore appellationem non prolequitur proinde habetur acti à principio non appellasset, vt probat *tex. in cap. personas 4. & in cap. cum sit Romana 5. de appellat. sed non data appellatione excommunicatio absque dubio valet. Igitur, &c. Confirmatur hæc dubitatio quia sublato impedimento resistente adui nihil proponitur quod impediat illius validitatem, vt in proposito aduertit *glos. verbo prouocationis in l.**

in l. furi 6. ff. de his, qui notantur infam. cum ergo lex appellationem remouerit, quæ impediēbat excommunicationis validitatem, omnino debuit conualescere. Sic aliās damnatus furti si appellet, & postea appellationem deserat, retro infamis efficitur, *d. l. furti, vers. si autem, iuncta d. glos. verbo pronocationis*, quæ textum intelligit de tempore lapso ad prosequendam appellationem, ergo similiter excommunicatus, qui appellationem non fuit prosequutus, retro excommunicatus debuit censeri, vt per *glos. hic verbo conualescat, & glos. verbo sententia in cap. sepe 44. de appellat.* quæ sic contra text. in præfenti opponunt.

3 Circa intellectum laborant glosę proximæ citatę, & Doctores ibidem, *Lap. alleg. 1. num. 10. & alleg. 47. num. 5. Dominic. conf. 99. nu. 4. Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 10. nu. 6. Nau. in cap. cum contingat, de rescript. remed. 2. n. 10.* Quare reiecta cõmuni, & *glos. d. verbo sententia* distinguēte inter excommunicationē, & inter alias sententias, quę licet forsan suscipi possent, attamen rem non aperit, nec prædictas tollit difficultates; idcirco in proposito idem in excommunicatione, & in quacunq; alia sententia datis paribus terminis dicendum esse arbitror, idque facile deprehenditur si consideremus per appellationem legitimē interpositam, de qua agitur in hoc tex. suspendi iurisdictionem Iudicis à quo, vnde durante ea suspensione actus quicumque ab eo Iudice gesti nullius sunt momenti iuxta doctrinam *glos. verbo suspecti in cap. cum bonæ 8. per tex. ibi, de atate, & qualit. cap. cum dilectus 8. vers. quia nobis, vbi glos. verbo cessauimus, de consuetud.* ac subinde tam excommunicatio, vel quæuis alia censura, quàm cæteri actus gesti ab eodem valere non possunt, & per consequens neq; ex postfacto conualescere, vt habetur in hoc tex. iuncta *d. reg. non firmatur*, & hic verus est sensus huius tex. absq; vlla speciali ratione, vt satis voluere *glos. hic d. verbo conualescat, & d. verbo sententia*, & Doctores communiter ibidem, *Lap. citato loco, Præpos. in d. cap. sepe num. 36.* & est de mente *Nau. ubi proxime*. Quamuis *Cou. dicto num. 6.* alium esse velit intellectum affirmans ex eo ibidem excommunicationem nõ conualescere, quia excommunicatio sicut alia retrotrahi non possunt per fictionem, cum in spiritalibus sola veritas præualeat, neq; vlla fictio, aut retrotractio possit considerari. Coniunctur enim manifeste ex eo quia ibidem cen-

sura non valuit propter defectum iurisdictionis in excommunicante, vt pote lata à Iudice suspensio iuxta modo resoluta; quod autem censura non patitur fictionem retro, vel patitur, ad propositum non facit.

4 Neque iam adducta in contrarium multum obstant si respondeatur non esse sublapsum impedimentum quando appellatio deseritur, quamuis enim sublapsum fuerit respectu primę sententię, à qua appellatum est, non tamen respectu illorum, quæ Iudex à quo ex postfacto iam suspensus temerē gessit in præiudiciū appellationis, quam legitime interpositam fuisse supponimus. Similiter nobiscum non pugnat difficultas ex *d. l. furti*, fatemur enim damnatum furti si appellauerit, & postea appellationem deseruerit retro infamem fieri, qua infamia illa à principio simul cum ipsa condemnatione iniuncta est, in quibus terminis proinde habetur acti non appellasset, ex eo quod appellationem deseruerit, in quibus terminis minime loquimur, sed in excommunicatione, quę non à principio, sed post appellationem legitimē interpositam ex postfacto fuit prolata, vt habetur in hoc tex.

Cap. si Clericos. XV.

1 **P**reſatus capi faciens suos clericos propter excessus commissos etiam si capiat per laicos ne fugiant, & custodiant in carcere, quamuis non dum constet illos esse incorrigibiles, non est excommunicatus, nec capientes sunt excommunicati, quia nõ adest temeritas, nec iniuria nisi ex proposito excedant. Item si clerici dant cautionem fideiussoriam Episcopo de parendo luri, Preſatus non debet eos detinere, nisi enormitas excessus, vel alia causa rationabilis persuaserit illos esse detinendos. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franck. Steph. Costa, V iusian. in ration. lib. 5. pag. 316. Alagon. in compen. pag. 780 remissuē Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Eosdem quoque clericos, &c.* Nota. tur ad hoc quod clericus carceratus, vbi agitur de pœna corporali, non est fideiussoribus relaxandus, vt per *Duen. reg. 33 1. vers. tertio falsit, Farin. in praxi crimin. par. 1. q. 33. nu. 58.*

S V M M A R I V M,

1 *Interdictio clero non est interdictus populus, nec*

- nec è conuerso. Interdicta Ciuitate propter delictum domini ciues non interdicti extra ipsam audiunt Diuina. Interdicto populo singulares de populo censentur interdicti, & num. 2.
- 3 Populi appellatione clerus non continetur in odiosis.
- 4 Interdictum ligat etiam non culpabiles.
- 5 Ciuitate interdicta singulares ex ea persona interdicta censentur.
- 6 Verba ut aliquid operentur debent potius ad improprium trahi significationem quam ut sint superflua.
- 7 Clero alicuius Ecclesie interdicto non propter hoc intelligitur Ecclesia interdicta.
- 8 Clerus sub interdicto generali populi non comprehenditur.
- 9 Interdictum si latum sit ob culpam domini, aut populi non ligando singulares illius personas, possunt non culpabiles Diuini interesse.
- num. 10. Soar. tom. 5. de censuris disp. 36. sect. 3. à num. 2. Sayr. in simili tract. lib. 5. cap. 4. num. 12. & cap. 10. num. 4. & 7.
- 5 Cum verò alicuius terræ, &c. Notatur ad hoc quòd interdicta ciuitate singulares ex ea personæ interdictæ censentur, vt per Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 5. art. 10.
- 6 Ne sententia effectu careat. Notatur ad hoc quòd verba vt aliquid operentur debent potius ad improprium trahi significationem, quam vt sint superflua, vt per Surd. de alimentis tit. 2. q. 1. num. 39. & decis. 195. nu. 2. Cald. Pereira de resol. emphyteusis cap. 7. nu. 33.
- 7 In glos. [In clerum] ibi (interdicto clero alicuius Ecclesie nõ propter hoc intelligitur Ecclesia interdicta) Ita Sayr. d. lib. 5. cap. 4. nu. 24.
- 8 In glos. [E conuerso] Notatur ad hoc quòd clerus sub interdicto generali populi non comprehenditur, vt per Sayr. d. c. 4. nu. 15.
- 9 In glos. [Domini] ibi (nota quia secus si propter delictum ciuium) Hæc glos. quatenus probat non culpabiles Diuinis interesse non posse si interdictum latum sit ob culpam populi, siue ciuium, displicuit Angel. verbo interdictum 2. in princip. quem sequitur Sayr. d. lib. 5. cap. 2. num. 5. nam si interdictum loci solius esse proponamus non vero populi, ita ut personas non liget, siue ob culpam domini siue ob culpam ipsius populi prolatum sit, semper culpabiles tantum comprehendit, vt concludit expressa verba huius tex. ibi, dummodo & ipsi propter dominum, &c. non fuerint interdicti.

Cap. Si sententia. XVI.

Interdicto Clero non intelligitur populus interdictus, nec è conuerso, quare alter potest interesse Diuinis. Cum propter delictum domini, vel Rectoris Ciuitas est interdicta, ciuesquè non sunt culpabiles, nec interdicti, possunt extra Ciuitatem interesse Diuinis. At interdicto populo, singulares de populo sunt interdicti, nec possunt audire Diuina, vel accipere Sacramenta nisi in casibus à Iure concessis. Colligunt ex Ordinarijs Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franck. Steph. Cozza, Viuian. in rationali lib. 5. pag. 316. Alagona in compend. pag. 781. remisius Ximen. in concordant. part. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. defumunt Nau. in man. cap. 27. num. 167. Vgolin. de censur. tab. 5. cap. 6. & cap. 12. Cou. in cap. alma mater par. 2. §. 1. à num. 6. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 42. per totum, Sayr. de censur. lib. 5. cap. 2. num. 6. & 7. & cap. 3. à n. 2.

3 **Nõ intelligitur interdictus populus.**

Ergo in odiosis appellatione populi Clerus non continetur, vt per Tirag. de retractu lig. §. 1. glos. 8. num. 32.

4 **Qui culpabiles non existunt, &c.**

Notatur ad hoc quòd interdictum non culpabiles etiam ligat, vt per Cou. in cap. alma mater par. 2. §. 1. à num. 6. & var. lib. 2. cap. 8.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius tex. refertur.
- 2 Ciuitate interdicta intelliguntur etiam interdicta suburbia, & continentia adificia.
- 3 Arbitrium concessum in Ciuitate ex iusta causa ad suburbia extenditur.
- 4 Ciuitatis appellatione propriè non veniunt suburbia, sed id solum, quod murorum ambitu terminatur.
- 5 Ecclesia interdicta intelliguntur interdicta capella, & cameteria contigua Ecclesie.

Cap. Si ciuitas. XVII.

Ciuitas, castrum, vel villa si interdicatur, intelliguntur etiam interdicta suburbia,

biâ, & continentia ædificia, ideo enim hæc interpretatio fit latior ne contemnatur interdictum, si verò interdicatur Ecclesia, sunt interdictæ capellæ & cæmeteria contigua; & sic non potest in eis sepeliri, secus si non sunt contigua. Colligunt ex Ordin. *Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 317. Alagona in compend. pag. 781. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2. *Illorum suburbia, & cõtinentia, &c.*

Notatur ad hoc quòd interdicta ciuitate intelliguntur etiam interdicta suburbia, & continentia ædificia, vt per *Fr. Emman. quest. Regularium tom. 2. q. 108. art. 1. Bonacin. de censuris disp. 5. puncto 1. num. 20. Sayr. in simili tract. lib. 5. cap. 3. num. 1. vbi numeris seqq. explicat quid in hac materia suburbiorum, & continentium ædificiorum nomine intelligantur, pluraque alia adducit circa materiam huius textus.*

3. Vnde arbitrium concessum in ciuitate ex iusta causa ad suburbia extendi tradit *Menoc. de arbitrar. lib. 1. q. 99. num. 10. vbi num. 11. subdit quod morbo affecti prohibiti esse in ciuitate, prohibentur etiam esse in suburbij.*

4. *Nam licet prædicta videantur aliàs murorum ambitu terminari, &c.*

Ergo ciuitatis appellatio propriè non veniunt suburbia, sed id solum, quod murorum ambitu terminatur, vt per *Cott. in memorab. verbo ciuitatis pag. mibi 107. Azeued. ad Curiam Pisanam lib. 2. cap. 5. num. 3.*

5. *Ratione quoque simili, &c.* Notatur quòd interdicta Ecclesia intelliguntur interdictæ capellæ, & cæmeteria contigua Ecclesiæ, vt per *Inau. d. cap. 27. num. 167. Henrig. in sum. lib. 13. cap. 42. S. 4. Sayr. d. cap. 3. nam. 16. Bonacin. d. puncto 1. n. 2. 2. vbi subdit quod cæmeterium dicitur contiguum Ecclesiæ quando inter parietem Ecclesiæ, & ipsum cæmeterium non interponitur aliquid aliud.*

S V M M A R I V M.

1. *Celebrans scienter in Ecclesia sanguinis, vel feminis effusione polluta irregularitatem non contrahit, & num. 2.*

3. *Celebrans scienter coram interdicto, vel ex-*

communicato irregularitatem nõ incurrit.

4. *Irregularitas non incurritur nisi in casibus à Iure expressis.*

5. *Celebrans scienter coram excommunicato fit interdictus ab ingressu Ecclesiæ, & si iterum celebret fit irregularis.*

6. *Suspensio, quæ a Confessario in foro penitentia infligitur, quamuis seruari debeat, contraueniendo tamen non incurritur irregularitas.*

7. *Celebrans scienter in loco interdicto in casibus non permissis irregularis, & ineligibilis est, & num. 8.*

9. *Laici priuilegium habentes possunt tempore interdicti Diuinis interesse dummodo interdicto causam non dederint.*

10. *Beneficium non potest conferri irregulari.*

11. *Irregularitas non incurritur ex celebratione in loco interdicto nisi per scientem locum esse interdictum.*

Cap. Is qui. XVIII.

1. **C**elebrans scienter in Ecclesia sanguinis, vel feminis effusione polluta, vel præsentibus maiori excommunicatione nodatis, licet temerariè agat, tamen irregularis non fit, quia hoc non est expressum in Iure. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Anchar. Dom. Monach. Franch. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 317. Alagon. in compend. pag. 781. remissiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2. Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem firmant *Cou. in Clem. si furiosus in initio par. 1. num. 3. Villadieg. de irregul. cap. 5. num. 25. vers. item quia irregularitas, & plures citati per Cened. ad Decretal. collect. 135. num. 5. quibus addo *Azor. in sist. moral. par. 1. lib. 10. cap. 26. q. 16. Sayr. de censuris lib. 5. cap. 14. num. 36.**

3. *Præsentibus maiori excommunicatione nodatis, &c.* Notatur ad hoc quod scienter celebrans coram interdicto, vel excommunicato irregularitatem non incurrit, vt per *Salzed. ad Bernard. in practic. cap. 33. lit. A. vers. clericus vero, in nouis. impress. Vgolin. de censuris tab. 5. cap. 17. S. 1. num. 5. Henrig. in sum. lib. 14. cap. 7. S. 3. statim in principio Sayr. in simili tract. lib. 2. cap. 15. num. 6.*

4. *Cum id non sit expressum in Iure*

Notatur ad hoc quòd irregularitas nò incurritur nisi in casibus à lure expressis, vt per *Couar. in d. Clem. si furiosus par. 1. in initio à num. 3. Villadieg. de irregular. cap. 1. à num. 162. & cap. 2. à num. 11. Casr. de lege pœnali lib. 2. cap. ult. Nau. in man. cap. 2. 7. num. 192. & in c. si quis autem n. 39. de Pœnitent. dist. 7. Azeved. l. 2. vers. sexta regula tit. 1. lib. 2. noua Recopil. pag. 137. Henriq. in sum. lib. 14. cap. 1. §. 3. lit. Q. Soar. tom. 5. de censur. disp. 40. sect. 4. à num. 8. Cardof. in praxi iudicium verbo irregularitas num. 2. Sayr. de censur. lib. 6. cap. 2. num. 14. Vn. de pœnam priuationis beneficij non imponi nisi in casibus à lure expressis retoluit González ad reg. 8. Cancel. glof. 15. num. 136. cum seqq. Quia casus omissus inducens pœnam nò debet extendi ad alias personas præter enumeratas in lege, vt ait Perez l. 3. vers. sed est dubium tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 45.*

5 In glof. [Nodatus] ibi (quia proximus est irregularitati) Postquam quis coram excomunicato semel celebrauerit cum fiat interdictus ab ingressu Ecclesiæ per c. Episcoporum, de priuileg. hoc lib. si iterum celebraret fieri irregularem notant *Cou. in cap. alma mater p. 2. §. 6. num. 9. vers. qui vero, & constanter Sayr. de censur. lib. 2. cap. 15. num. 6. & lib. 7. c. 9. nu. 16. Henriq. d. cap. 7. §. 3. lit. R.*

6 In glof. [In iure] Notatur ad hoc quòd suspensio, quæ à Confessario in foro pœnitentiæ infligitur, quamuis seruari debeat, contraueniendo tamen non incurritur irregularitas, vt per *Sayr. de censuris lib. 4. cap. 16. num. 4.*

§. Is vero.

7 Celebrans scienter in loco interdicto nisi in casibus permisis, vel ex priuilegio, fit irregularis, in quo nemo potest dispensare nisi solus Papa, & non potest eligere, nec eligi. Colligunt *Doctores in principio sex. citati.*

8: *Irregularitatem incurrit.* hoc quòd celebrans in loco interdicto fit irregularis, vt per *Cou. in cap. alma mater p. 2. §. 2. à num. 2. Salzed. ad Bernar. in pract. c. 33. lit. B. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 43. §. 3. lit. V. Nau. conf. 2. sub hoc tit. in antiq. V. golin. de censuris tab. 5. cap. 11. §. 1. Sayr. in simili tract. lib. 5. cap. 14. nu. 18. cum seqq. & c. 17. nu. 9. Auil. in eod. tract. p. 5. disp. 5. dub. 4. concl. 3. Cardof. in praxi iudicium verbo Interdictum num. 7.*

9 *Nisi super hoc priuilegiatus existat.*

Notatur ad hoc quòd quamuis regulariter laici omnes tempore interdicti Diuinis Officijs interesse prohibeantur, qui tamen priuilegium habent (dummodò illi causam interdicto non dederint) eis licitè interesse possunt, vt per *Sayr. d. lib. 5. c. 5. num. 29.*

10 *Efficitur ineligibilis, &c.* hoc quòd irregulari non potest conferri beneficium, vt per *Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 5. q. 3. num. 180. Sayr. d. lib. 5. cap. 14. num. 9.*

11 In glof. [Scienter] ibi (secus ergo significatione in loco interdicto non incurritur irregularitas nisi per scientem locum esse interdictum, vt per *Perez tit. 1. lib. 5. Ordinam. pag. mihi 27.*

S V M M A R I V M.

1. Compendium huius sex. refertur.
2. Sacramenta Baptismi, & Confirmationis licitè administrari possunt etiam adultis tempore interdicti iuxta ritum ab Ecclesia præscriptum.
3. Chrisma confici potest tempore interdicti in die Cœnæ Domini.

Cap. Quoniam. XIX.

1 **Q**uando terra est interdicta licitè potest fieri Chrisma in die Cœnæ Domini, quia est necessarium in Baptismo, & Confirmatione, quæ tempore interdicti licitè dantur pueris, & adultis; Colligunt ex *Ordin. Arch. Gemin. Ioan. Andr. Ancharan. Dominico Monac. Franck. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 244. Alagon. in compend. pag. 782.*

2 *In Baptismo, &c.* Notatur ad hoc quòd Sacramenta Baptismi, & Confirmationis licitè administrari possunt etiam adultis tempore interdicti iuxta ritum ab Ecclesia præscriptum, Baptismum scilicet cum exorcismo, vnctione, oleo, & Chrismate, vt per *Cou. in cap. alma mater p. 2. §. 2. num. 7. Nau. in man. cap. 7. nu. 178. Henriq. in sum. lib. 2. c. 16. §. 3. et lib. 3. c. 6. §. 7. V. golin. de censuris tab. 5. cap. 7. §. 4. & 5. Auila. in simili tract. p. 5. disp. 4. sect. 1. dub. 4. Sayr. in eod. tract. lib. 5. cap. 7. Bonacin. disp. 5. puncto 2. §. 1. Soarez tom. 5. disput. 26. sect. 1. à num. 7. cum alijs per me citatis. de officio & potestate Episcopi par. 2. allegat. 31. num. 22. & 23.*

Chrisma

3. *Christina die Coenae Domini, &c.*

Notatur ad hoc quòd Christina confici potest tempore interdicti in die Coenae Domini, vt per *Cou.d.S.2.num.8. Fr.Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 109. art. 3. Sayr. d. lib. 5. c. 6. n. 5. Benz. on. de iustitia Pontificij interdicti cap. 6. vers. prater ea, cum seq. vbi intelligit si Episcopus non sit interdictus specialiter, Mari. Alie. de censuris 10. 2. disp. 4. cap. 2. vers. communis Bonacin. in smili tract. disp. 5. puncto 2. S. 1. num. 2. intelligendo tamen prout Ego intellexi d. alleg. 3. 1. num. 2. 5.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Suspensio ab ingressu Ecclesiae in ea Diuina celebrans est irregularis, & moriens impeditens suspensione illa durante caret Ecclesiastica sepultura.*
- 2 *Suspensio ab ingressu Ecclesiae, vel officio per appellationem sequentem non suspenditur.*
- 3 *Suspensio ab ingressu Ecclesiae quos effectus operetur, remissiuè.*
- 4 *Ecclesiae ingressus cui est interdictus poterit extra Ecclesiam celebrare Diuina Officia.*
- 5 *Suspensio ab ingressu Ecclesiae nõ prohibet omnem introitum in Ecclesiam, sed tantum eum, qui est ad celebrandũ Diuina Officia.*
- 6 *Sacramenta in Ecclesia quando in ea non celebrantur Diuina Officia, potest recipere ille, cui est ingressus Ecclesiae interdictus.*
- 7 *Suspensi ministrando sunt irregulares.*
- 8 *Interdictus ab ingressu Ecclesiae non potest in Ecclesia, vel coemeterio sepeliri, nisi forte dederit signa contritionis.*
- 9 *Excommunicationis sententia non suspenditur per appellationem.*

Cap. Is cui. XX.

- 1 *Suspensio ab ingressu Ecclesiae cum sibi per consequens censeatur in ipsa Diuina celebratio interdicta, sit irregularis si agens in suo officio, vt prius se ingerat Diuinis in illa Ecclesia, & si moriatur in tali suspensione non potest sepeliri in Ecclesia, vel coemeterio Ecclesiastico nisi prius poenituerit. Et suspensio ab ingressu Ecclesiae, vel officio sicut excommunicatio, per sequentem appellationem non suspenditur. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franck. Stepb. Costia, Viuiam. in ration. lib. 5. pag. 3. 18. Alagon. in*

compend. pag. 782. remissiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

3. *Est Ecclesiae interdictus ingressus.*

Suspensio ab ingressu Ecclesiae quos effectus operetur differunt *Couar. in cap. alma mater par. 2. S. 1. num. 3. cum seqq. Nauar. in man. cap. 2. 7. num. 170. Henric. in sum. lib. 13. cap. 32. S. 2. Soar. tom. 5. de censuris disp. 3. 5. sect. 4. Auil. in simili tract. p. 3. disp. 2. dub. 1. conclus. 13. & par. 5. disp. 4. dub. 5. conclus. 5. 6. & 7. Sayr. eod. tract. lib. 4. cap. 7. num. 1. cum seqq. & lib. 5. cap. 9. à num. 14. latè Bonacin. in eod. tract. disp. 5. puncto 7. à num. 11.*

4. *Censeatur in ipsa Diuinorum celebratio interdicta.*

Ergo is, cui est interdictus Ecclesiae ingressus, poterit extra Ecclesiam celebrare Diuina Officia, vt per *Couar. in cap. alma mater par. 2. S. 1. num. 3. Fr.Emman. in explicat. Bulla Cruciatæ in addit. ad S. 5. num. 14. pag. 20. vers. Auil. de censur. par. 5. disp. 4. dub. 5. conclus. 5. vers. prater ea, Bonacin. eod. tract. disp. 5. puncto 4. num. 13. vers. primò, Paul. Comitol. respons. moral. lib. 6. q. 49.*

5. *Si cõtra interdictum huiusmodi Diuini in ea se ingerat.*

Notatur ad hoc quòd suspensio ab ingressu Ecclesiae, non prohibet omnem introitum in Ecclesiam, sed tantum eum, qui est ad celebrandum Diuina Officia, vt per *Fr.Emman. quest. Regular. tom. 1. q. 20. art. 14. 6 & non prohibet quin recipiantur Sacramenta in Ecclesia quando in ea non celebrantur Diuina Officia, ex Soar. d. sect. 4. num. 5. Bonacin. d. puncto 4. num. 12.*

7. *Irregularis efficitur.*

Notatur ad hoc quòd suspensio ministrando sunt irregulares, vt per *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 5. quest. 6. num. 83. & num. 202. cum seqq. Fr.Emman. in sum. tom. 2. cap. 68. num. 5. & plures, quos refert Cened. ad Decretal. collect. 25. num. 1.*

8. *Non debet in Ecclesia, vel coemeterio, &c.*

Notatur ad hoc quòd interdictus ab ingressu Ecclesiae non potest in Ecclesia, vel coemeterio sepeliri nisi forte dederit signa contritionis; tunc enim potest absolui, & sepeliri in loco sacro, vt per *Sayr. d. lib. 4. cap. 7. num. 20. & cap. 9. num. 24. Soar. tom. 5. disp. 38. sect. 1. num. 20. Auil. d. disp. 4.*

disp. 4. sect. 3. dub. 5. conclus. 5. Bonacin. d. puncto. 4. num. 11. in princip.

9. *Sane sicut excommunicatio, &c.* Notatur ad hoc quod sententia excommunicationis non suspenditur per appellationem, vt per Capell. Tholo. decis. 299. Rebuff. in concord. tit. de excomm. non vitan. vers. quinquagesima quarta. Humad. l. 1. glo. 1. a num. 1. tit. 9. partisa 1. Garc. reg. 173. Azeved. l. 12. num. 3. tit. 5. lib. 3. noua Retopilas. Cened. ad Decretal. collect. 42. num. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosum clericum verberantem absoluti Episcopus eo casu, quo absoluerat clericum, & num. 2.
- 3 Nouitium Religionis percussus est excommunicatus, & num. 4.
- 5 Nouitius propriè Religiosus appellari non potest.
- 6 Nouitius non ligatur casibus in Religione ab Abbate, vel alijs Superioribus reseruatis.
- 7 Nouitius fori priuilegio, & alijs gratijs, & absolutionibus gaudet.

Cap. Religioso. XXI.

- 1 **R**eligiosus quando percutit clericum secularem potest Episcopus absolute Religiosum in eo casu in quo posset clericum secularem, qui alium percussisset. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. And. Anch. Domin. Monach. Franc. Stepb. Costa. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 319. Alagona in compend. pag. 782. remissiuè Ximen. in concordans. par. 1. & 2.
- 2 Hanc eandem conclud. ex hoc text. desumunt Fr. Emman. quaest. Regular. tom. 1. q. 20. art. 12. Soar. de censur. tom. 5. disp. 22. sect. 1. num. 74. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 41. num. 18. Bellef. disquisit. clerical. par. 1. tit. de fauore Canonis S. 3. num. 7. Afcant. Tambur. de lure Abbasum tom. 2. disp. 17. q. 10. num. 3.

S. Quamuis.

- 3 Nouitium Religionis percussus est excommunicatus, licet antequam fecerit professionem Religiosus cenferi non possit. Colligunt Doctores in principio text. citati.
- 4 Hanc eandem conclud. ex hoc S. desumunt Duenn. reg. 99. vers. amplia nono, Tiraquet. de

retractu lig. S. 1. glof. 8. num. 2. 1. & de iure mariti glof. 2. num. 9. Azori institut. Moral. par. 1. lib. 12. cap. 3. quaest. 2. Fr. Bartholom. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp. 1. dub. 10. num. 1. in med.

5 Religiosus cenferi cum effectu non

possit. Notatur ad hoc quod nouitius propriè Religiosus appellari non potest, vt per Honded. conf. 94. a num. 3. vol. 1. Fr. Emman. in explicat. Bullæ Cruciatæ S. 9. pag. mihi 88. Magon. Florent. decis. 141. num. 1. cum seqq. Fr. Barthol. de Vecchis citato loco.

- 6 Intellige in oneribus, & odijs, & ideo non ligari casibus in Religione ab Abbate, vel alijs superioribus reseruatis resoluunt Jacob. de Graff. in append. ad lib. 1. decis. aur. cap. 7. num. 69. Fr. Emman. quaest. Regul. tom. 1. q. 21. art. 11. Azor. d. lib. 12. cap. 2. q. 10. Ioan. a Cruce de statu Religion. lib. 1. cap. 6. dub. 10. concl. 2. Fr. Lud. Miranda in man. Pralat. tom. 2. q. 34. art. 16. Coriolan. de casibus reseru. par. 1. sect. 3. art. 18. quicquid dicat Fr. Bartholom. a Vecchis d. disp. 9. dub. 26. a nu. 2. gratijs etiam & priuilegijs Religionis concessis gaudere possunt, ex adductis per Henrig. in sum. lib. 7. cap. 22. S. 7. Sayr. de censur. lib. 7. cap. 13. num. 6. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 139. col. 3. vers. præter hos, Azor. d. lib. 12. cap. 2. quaest. 10. ad fin. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 4. cap. 39. num. 17. & lib. 6. cap. 10. in fine, Soar. tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 16. num. 17. in fine, Fr. Bartholom. de Vecchis d. disp. 11. dub. 10. quicquid dicant Mandos. de priuileg. ad instar glof. 7. nu. 34. & Fr. Emman. quaest. Regul. tom. 3. quaest. 51. art. 12. Vnde pariter fori priuilegio gaudere resoluunt per me citati de officio, & potest. Episc. par. 2. alleg. 12. num. 37. & alijs gratijs, & absolutionibus, quas latè prosequitur Fr. Bartholom. de Vecchis in d. praxi disput. 9. dub. 5. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Absolutus propter mortis periculum, uel aliud impedimentum ab eo, à quo aliàs non poterat, si cessante impedimento se non præsentat cum commode potest ei à quo aliàs absolui debet, reincidit in eandem excommunicationem, & num. 2.
- 3 Mortis periculum, & articulus à pari procedens.

Cap. Eos. XXII.

Qui est in aliqua censura, à qua non potest absolui nisi à Papa, & propter mortis periculum, vel aliud impedimentum legitimum absolvitur ab alio, si deinde cessante periculo, vel impedimēto, quam cito commode poterit, cōtemnit se præsentrare illi, à quo erat absolvendus ad recipiendum mandatum, & satisfaciendum, reincidit in eandem censuram. Item qui absoluti à Sede Apost. vel ab eius Legato cum hoc vt se præsentrarent superiori immediato ad accipiendam poenitentiam, & satisfaciendam passis iniuriam, si hæc non implent cum commode possunt, reincident in eandem poenam. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ansb. Dominic. Monach. Franc. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 320. Alagon. in comp. pag. 783. remissiuè Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

3 Hanc eandem conclus. firmant *Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 11. num. 6. col. 4. ad finem, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 29. §. 9. lit. T. & V. Saneb. in precepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 13. num. 24. cum seqq. Soar. tom. 4. de Poenitent. disp. 30. sect. 3. Melchi. Zambran. in decis. pro mortis articulo cap. 4. de Poenit. dub. 4. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 25. num. 80. secundum Lugdunen. impressionem.*

3 Propter imminentis mortis articulum, aut aliud impedimentum, &c.

Ergo eadem est ratio de probabili periculo mortis, & de articulo, vt per *Henriq. lib. 6. cap. 11. §. 3. in commento lit. Q. Articulus mortis quando dicatur dixi d. alleg. 25. num. 81.*

4 In eandem sententiã, &c. Vide *Azeued. seqq. tit. 5. lib. 8. noua Recopil. vbi extendit ad quamcumque excommunicationem.*

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicationem incurro si percussione clericum sine meo mandato sâmen nomine meo factam, ratam habeam, secus si meo nomine non sit facta, & num. 2.
- 3 Ratificans tunc punitur eadem poena, qua punitur delinquens dummodo delictũ sit commissum nomine ratificantis, aliàs secus.
- 4 Ratificatio in criminalibus obligat ratificantem à die ratificationis, non à die commissi delicti.

5 Ratificatio delicti inducitur ex receptatione, & occultatione delinquentis, qui delictum nomine receptantis commisit.

6 Clericum percussit mandans si ante percussione reuocat mandatum, licet reuocatio ad mandatarium non perueniat, non incidit in excommunicationem in foro animæ, bene tamen quoad forum exterius.

7 Clerici percussione solo corde ratam habentes ligantur quoad Deum, est si non quoad Ecclesiam.

8 Delicti ratificatio non inducitur ex receptatione delinquentis, & auxilij præstatione, quando delictum non est gestum nomine receptantis, & præstantis auxilium.

Cap. Cum quis. XXIII.

Clericum quando quis pecutit nomine meo, sed sine meo mandato, si postea ego ratum habeo, sum excommunicatus, quia ratihabito retrotrahitur, & debet mandato comparari. Si vero percussio non fuit facta meo nomine, & ego deinde ratum habeam, non sum excommunicatus, licet peccem, quia nullus potest habere ratum, quod suo nomine non est factum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Ansb. Dominic. Monach. Franc. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 321. Alagon. in compend. pag. 783. remissiuè Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem firmant *Farin. in praxi crimin. par. 5. q. 135. nu. 55. cum seqq. Paul. Comitot. respons. moral. lib. 6. q. 63. num. 4. vbi ait quod is, qui aut verbo, aut signo minime fallaci probauit scelus homicidij suo nomine facti, est irregularis: in delictis enim ratificatio æquiparatur mandato, secundum *Farinac. dicta quæst. 135. num. 43. cum seqq.**

3 Cum quis ratũ habere nequeat, etc.

Notatur ad hoc quòd tunc demum ratificatio æquiparatur mandato, & ratificans punitur eadem poena, qua punitur delinquens, si delictum fuerit commissum nomine ratificantis, aliàs secus, vt per *Farinac. dicta quæst. 135. num. 84. cum seqq.*

4 In glos. figuracionis casus, ibi (*Sed quid in primo casu, &c.*) Notatur ad hoc quòd in criminalibus ratificatio obligat ratificantem à die ratificationis, non à die commissi delicti, vt per *Farinac. d. q. 135. num. 74.*

5 In ead. glos. ibi (*Quaritur de qua ratificatione,*

tionem, & Notatur ad hoc quod ex receptatione, & occultatione delinquentis, qui delictum nomine receptantis commisit, eiusdem delicti inducitur ratificatio, vt per *Farinac. d. q. 135. num. 48.*

- 6 In glos. [Mandato] Notatur. hęc glos. ad hoc quod mandans clericum percussit si ante percussorem reuocet mandatum, licet reuocatio ad mandatarium non perueniat, non incidit in excommunicationem in foro animę, bene tamen quoad forum exterius, vt per *Felin. in cap. scus dignum nu. 1. q. 1. fallent. 1. de homicid. lo. v. aler. de differ. inter vtrumq; forum verbo mandans differ. 1. nu. 1. sicq; intelligenda est alia glos. verbo auctoritate in cap. mulieres hoc tit. vbi plura iura allegat in argumentum ad probandum quod mandans incidit in excommunicationem, nisi renouauerit mandatum, nam procedit quoad forū exterius; vt tradit *Hippol. sing. 181. in ipi. mandans, quem refert lo. v. aler. d. differ. 1. nu. 1. in fi. vbi nu. 2. subdit quod irregularitatem incurrit in foro animę, & dat rationem diuersitatis.**
- 7 In glos. [Tuo nomine] vbi (sed tamen in ueritate ratum habuit in corde, &c.) Notatur ad hoc quod habentes solo corde ratam percussorem clericum, ligatur quoad Deum, quamuis non quoad Ecclesiam. quę de occultis non iudicat, vt per *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 3. lib. 2. cap. 8. nu. 1.*
- 8 In glos. [Non fit facta] Ex receptatione tamen delinquentis, & auxiliij præstatione non inducitur ratificatio delicti, quando delictum non est gestum nomine receptantis, & præstantis auxilium, vt per *Farin. d. q. 35. nu. 49.*

S Y M M A R I Y M.

- 1 Compendium huius text. refertur.
- 2 Interdicti ecclesiastici prohibitionem per viam regulę certis casibus exceptis Sacrificiū Missę, & alia Ecclesię Sacramenta continentur.
- 3 Penitentię Sacramentum tempore interdicti tam morientibus, & infirmis, quam estantibus, & beneuolentibus concedi debet.
- 4 Declaratur text. in presenti, in illis uerbis, dum tamen excommunicati non fuerint.
- 5 Interdictio causam dante, vel consilium, auxilium seu fauorē delicto propter quod latum est, non debent admitti ad Penitentię Sacramentum nisi prius satisfecerint, vel de satisfactione idoneam dederint cautionem.
- 6 Cautionis idoneę appellatione non venit iuda.
- 7 Missę aequalia Diuina Officia celebrari possunt tempore interdicti generalis, sed iugur-
- lis diebus in Ecclesijs, & Monasterijs submissa uoce, ianuis clausis, & ianuis non pulsatis, excommunicatis, et interdictis exclusis.
- 8 Laici non interdicti an Diuinis Officijs possint interesse, & ipsi pręteritis celebrare valeat tempore interdicti, ostenditur.
- 9 Clerici, & reliqui omnes priuilegiati tempore interdicti Missam audire tenentur sub peccato mortali.
- 10 Clerici omnes quamuis prima Tonsurę etiam extranei admittendi sunt ad Diuinam tempore interdicti localis generalis.
- 11 Căpana tempore interdicti pulsari non debent.
- 12 Campanas magnas, aut paruas pulsare non licet tempore interdicti exceptis festiuitatibus, quibus publice celebrare conceditur.
- 13 Interdicti tempore loco campanarum instrumentiq; tabulę, aut simili utendum est ad clericos conuocandos.
- 14 Campana laicorum pulsari possunt, ac etiam clericorum tempore interdicti, ut moneantur laici de bonis, in quibus ire solent.
- 15 Text. in presenti in S. Adijcimus solum procedit quando locus generaliter interdicitur, non in Ecclesia specialiter interdicta.
- 16 Cessationis a Diuinis etiam generalis tempore licitum non est Diuina celebrare cum moderationibus S. Adijcimus, huius text.
- 17 Festiuitates, in quibus tantum pulsatis căpanis, & ianuis apertis alta uoce Diuina Officia solemniter interditi tempore celebrari possunt, quos & qua sint, ostenditur.
- 18 Festiuitates, quibus licet publice Diuina Officia tempore interdicti celebrare, incipiunt a primis uesperis, & finiuntur in secundis.
- 19 Cessatio a Diuinis suspenditur, & Diuina Officia celebrari possunt in festiuitatibus, quibus publice, & solemniter Diuina Officia tempore interdicti celebrari possunt.
- 20 Interdicti prohibetur Altari appropinquari.
- 21 Sacramenta que celebrari permittantur tempore interdicti, remissiuę.
- 22 Matrimoniu contra dictu tempore interdicti tenet.
- 23 Chriftatis consecratio permittitur tempore interdicti.
- 24 Missa non solum ordinaria, sed etiã extraordinaria in festiuitatibus, exceptis in hoc text. publice celebrari possunt tempore interdicti.
- 25 Dies ecclesiasticus quantum ad Indulgentias, & cetera priuilegia constituitur a uesperis in uesperas iocystis.
- 26 Priuilegia Prędicatoribus, & Minoribus ad celebrandum tempore interdicti, ante hunc text.

tax. concessa hic reuocata sunt, non autem qua deinde concessa reperiuntur.

27 *Privilegia Regularibus concessa post huius sex-decisionem ad celebrandum tempore interdicti, & ad admittendos laicos ad Diuina eodem tempore an reuocata sint per Concil. Trid. ostenditur.*

Cap. Alma mater. XXIV.

Interdicti tempore siue ab homine, siue à Iure omnes tam infirmi, quam sani admittuntur ad Sacramentum Pœnitentiæ, dummodo non sint excommunicati, hi enim non admittuntur nisi in mortis articulo; nec etiam admittuntur hi propter quorù culpâ, dolum, vel fraudem fuit positum interdictum, nec qui ad talem culpam interdicti dederunt consilium, auxilium, vel fauorem, nisi pro ipso delicto prius satisfaciât, si possunt, vel dent idoneam cautionem de satisfaciendo, vel si non possunt, iurent quòd satisfacient quando poterint, & laborabunt pro posse dâdo consiliù, auxilium, vt qui debent satisfaciant, non tamen ideo relaxatur interdictum, sed tantum conceditur eis Pœnitentia. Item tempore interdicti in Ecclesijs, & Monasterijs singulis diebus Missæ, & alia Diuina Officia celebrentur vt prius, submissa voce, ianuis clausis, exclusis excommunicatis, & interdictis, & non pulsatis campanis; ita ut Canonici, & alij clerici, qui horis Diuinis non interfunt, amittant distributiones, sicut quando non est interdictum. In festiuitatibus verò Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, Assumptionis B. Mariæ Virginis, pulsentur campanæ, & ianuis apertis, & alta voce solemniter celebrentur Diuina Officia exclusis excommunicatis, sed admisis interdictis, illi vero interdicti pro quibus expressè fuit positum interdictum nullatenus appropinquent Altari, cum derogatione Bullarum prædecessorum in hac materia, remanentibus cæteris circa obseruantiam interdictorum in suo robore, non obstantibus quibuscunque. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchi. Domin. Monach. Franc. Stepb. Costa, ou. qui amplam repetitionem super hunc tex. edidit, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 321. Alagon. in compend. pag. 783. remissiuè Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

28 *Nulla Diuina celebratur Officia, etc.*

Notatur ad hoc quòd interdicti ecclesiastici prohibitione. per. viam regulæ certis casibus

exceptis Sacrificium Missæ; & alijs Ecclesiæ Sacramenta continentur, vt per *Nau. in man. cap. 27. nu. 171. Henric. lib. 13. sum. cap. 45. per totum, Vgolin. de censur. tab. 5. cap. 7. Sayr. in simili tract. lib. 5. cap. 5. in princ. & cap. 7. Auila eod. tract. p. 5. disp. 4. sect. 1. in princ. & dub. 3. cū seqq. latè Soar. tom. 5. disp. 33. sect. 1. à princ.*

3 *Concedimus quòd tempore interdicti, &c.*

Notatur ad hoc quòd Pœnitentiæ Sacramentum tempore interdicti tam morientibus, & infirmis, quam etiam sanis, & benealentibus concedi debet, vt per *Cou. hic par. 2. S. 2. n. 7. Vgolin. d. cap. 7. S. 7. Car. Tol. in instr. Sacer. lib. 1. cap. 53. Soar. tom. 5. disp. 34. sect. 1. à num. 13. Sayr. d. lib. 5. cap. 7. nu. 8. Fr. Emman. an. addit. ad Bullam Cruciate S. 5. nu. 21. & quest. Regular. tom. 2. q. 109. art. 3. Auil. d. par. 5. disp. 4. sect. 1. dub. 3.*

4 *Dum tamen excommunicati non fuerint.*

Super intellectu horum verborum non mediocriter est inter. scribentes varietas. *Angel. enim, Syluest. & alij Summistæ, quibus magis assentire videtur Soar. d. 1. sect. 1. nu. 16. in fine, iuncto præcedenti, existimant intelligenda esse de solis excommunicatis propter causam interdicti. At vero Vgolin. d. c. 7. S. 7. quem sequitur Sayr. d. cap. 7. n. 9. contendunt textum generaliter esse intelligendum de excommunicatis quocunque alio nomine etiam extra causam interdicti ex generalitate text. qui violenter restringitur ad excommunicatos ob solam interdicti causam, & quia inquirunt absolutionem excommunicati fieri non posse nisi adhibitis precibus, & orationibus, de quibus in cap. à nobis 28. in fine, hoc tit. in *Decretalib. iunctis multis, quæ latè de hac absolutionis forma tradunt Nau. in man. cap. 26. nu. 8. Vgolin. tab. 2. cap. 31. à princip. Sayr. lib. 2. cap. 17. nu. 17. Soar. tom. 5. disp. 19. sect. 2. à nu. 10. quas preces, & orationes, cum Officium Ecclesiasticum importent, tempore interdicti prohiberi non est dubium. Verum hæc ratio Vgolin. minime cõcludit si aduertamus text. agere de absolutione excommunicati ad effectum consequendi Sacramentum Pœnitentiæ, ad quem effectum constat satis esse absolutione præstitam in foro Conscientiæ, etiam si nõ fiat in forma Ecclesiæ solemnij, vt ijdem proximè citati Doctores fatentur. Quare verius cõseo esse quod Auctores prioris sententiæ resoluunt, quod scilicet text. hic vel debet intelligi de absolutione ex-**

communicationis reservate, vel de absolute rite solemniter, vel quod magis litteræ textus adpratur de excommunicationis ob causam interdicti, & secundum hunc sensum erit differentia inter hunc vers. & sequentem, in quo agitur de interdictis, qui causam interdicti dederunt, vt hi admittantur si excommunicati non sint præstita cautione, vt statim explicandum est; si vero ultra interdictum sint excommunicati absolui nõ possunt nisi in mortis articulo.

5. *Illis etiã propter quorũ culpam, etc.*

Notatur ad hoc quòd interdictio causam dantes, vel consilium, auxilium, seu favorem delicti ad poenitentiam Sacramentum nisi prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam dederint cautionem, vnde pignoratitiã, aut fideiulforiam necessariam esse, nec nudã sufficere recte notat *glos. hic verbo idoneam*; licet enim 6 quando cautionis simpliciter fit mētio, nuda sufficiat, iuxta *tex. in l. sancimus C. de verb. sig. non ita tamẽ quãdo idonea requiritur, vt per *tex. in l. si mandato 39. S. vlt. ff. mandati*, pluribusq; alijs post *glos. verbo idonea in cap. quamquam de usuris hoc lib. communiter receptum testatur Cou. lib. 3. var. cap. 3. nu. 6. & post Bernard. Diaz. reg. 73. Duen. reg. 86. Garc. Falcon. reg. 182. plenẽ relati per Sanchez. de Matrim. lib. 10. disp. 18. à num. 35.**

In hoc S. cõ. 7. *Adiucimus præterea, &c.* cessum est vò tẽpore interdicti generalis loci singulis diebus in Ecclesijs, & Monasterijs Missæ celebrentur, atq; etiam alia Diuina Officia, sicut prius, cum modificationibus tamen de quibus hic, scilicet submissa voce, ianuis clausis, campanis non pulsatis, excommunicatis, & interdictis exclusis, de quibus omnibus explicandis agunt *Nau. d. c. 27. nu. 1173. cum seqq. Cou. d. par. 2. S. 4. Henrig. d. lib. 13. cap. 46. Vgolin. d. tab. 5. cap. 8. S. 1. cum seqq. Sayr. d. lib. 5. cap. 5. à nu. 18. Auil. d. disp. 4. sect. 2. dub. 2. cum seqq. Soar. d. tom. 5. disp. 34. sect. 1. nu. 3. cum seqq.*

8. *Excommunicatis, & interdictis exclusis.* Ergo à contrario sensu colligi videtur reliquos omnes non interdictos, nec excommunicatos, atq; etiã itam laicos Diuinis posse Officijs interesse, eiq; præsentibus posse celebrari tẽpore interdicti, quod tamen est contra receptissimam omnium scribètorum sententiam, & *glos. verb. interdictis, hic*, quam sequuntur *Domin. Ansb. Franck. & alij in præ-*

*fenti, & Cou. d. par. 2. S. 4. num. 4. Nau. d. cap. 27. nu. 174. Vgolin. d. S. 4. nu. 1. Henrig. d. cap. 46. S. 3. Sayr. d. lib. 5. cap. 5. nu. 24. Soar. d. sect. 1. à nu. 2. Auil. d. sect. 2. dub. 4. concl. 1. amplian-*tes non solum ab integris Officijs Diuinis, sed etiam à qualibet eorum parte laicos esse excludendos, itaut nec ad faciendam oblationem in medio Missæ, nec extra Ecclesiam ad pacem sint admittendi tempore, quo in Missa dari solet; quorum sententia vera est; argumentum vero à contrario sensu ex hoc text. deductum non procedit quando contrarium Iure reperitur expressum, vt latè dixi in *tract. de locis communibus argument. Iuris*. Contrarium autem probat *tex. in cap. licet. 11. in princip. de priuil. hoc lib. & expressius in Cle. 3. hoc tit. de sct. excom. & deducitur ex hoc eodemmet text. nostro in illis verbis, ianuis clausis, submissa voce, &c.* quæ alium finem non respiciunt, nisi hũc vt laici non priuilegiati ad Diuina audienda minime admittantur, vt bene aduertit *Auil. d. disp. 4. sect. 2. dub. 4.* Nec otiosa manent verba supradicta, *excommunicatis, & interdictis exclusis*, operantur enim, quoad excommunicatos, & interdictos, qui aliàs essent admittendi, vel quia super hoc habent priuilegium, vel clerici sunt, qui cum regulariter aliàs interdicti tempore Diuinis possint interesse, non ita admittuntur si excommunicati, aut personaliter fuerint interdicti.

9. *Missæ celebrentur.* Quam sub præcepto peccati mortalis audire tenentur clerici, & reliqui omnes priuilegiati tempore interdicti, vt tenent plures, quos refert *Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 2. alleg. 38. num. 12. secundum Lugdunen. in præf. contra alios contententes nullam culpam committere habentes priuilegium intercessendi Diuinis tempore interdicti si Sacrum omittant diebus festis, quorum sententiam improbaui citato loco.*

10. *Et alia dicantur Diuina Officia,*

sicut prius. Ergo omnes clerici etiam extranei admitti debent ad Diuina tempore interdicti localis generalis, quia hoc est eorum officium, vt docet *Conar. dicto S. 4. nu. 4. vers. nono, & consuetudine generali Hispaniæ, & Lusitanæ receptum testatur Nauar. dicto cap. 27. num. 174. Vgolin. dicto lib. 5. cap. 8. S. 5. num. 5. Henrig. dicto lib. 13. cap. 44. S. 6. lit. 1. Auil. dicto dub. 4. concl. 3. multipliciq; ratione confirmat Sayr. lib. 5. cap. 5. num. 35. Soar. tom. 5. disp. 34. sect. 1.*

sect. 1. num. 10. qui omnes explicant hanc resolutionem procedere in omnibus clericis etiam minorum Ordinum, & primæ Tonfuræ, non ita si fuerint coniugati argum. text. in cap. vnic. de clericis coniugatis lib. 6. & Concil. Tridentin. sess. 23. de reformat. cap. 6. vt præ omnibus melius explicat Sayr. dicto cap. 5. num. 34.

11 *Et campanis etiam non pulsatis*

Notatur ad hoc quòd tempore interdicti campanæ pulsari non debent, cum enim pulsentur veluti signa, vt populus conueniat ad Diuina audienda, & interdicti tempore licet Missas fieri, & Diuina celebrari clericis permittatur, populum tamen, laicosq; omnes excludi oportet, vt supra diximus, merito sequitur campanas pulsandas non esse; quam rationem bene hic tradit Steph. Costa num. 12. & Cou. par. 2. §. 4. nu. 5. vers. 13. & post eum, Nau. Vgolin. latissime prosequitur Sayr. de censur. lib. 5. cap. 9. à princip. quibus addo Auil. eod. tract. par. 5. disp. 4. sect. 2. dub. 8. Soar. tom. 5. disp. 34. sect. 1. à num. 15. cum quibus ad-

12 uertere oportet exceptis festiuitatibus, quibus publicè celebrare conceditur, licitum non esse pulsare câpanas magnas, aut paruas etiã cum eleuatur Hostia, vel etiam vt signum fiat clericis veniendi ad Horas, quibus interesse

13 tenentur, sed instrumento tabulæ, aut simili vtendum est ad clericos couocandos, vt bene probat Soar. nu. 16. loco proxime citato, licet cum Vgolin. & alijs contradicatur Sayr. d. cap. 9. 14 nu. 3. quamuis nu. 2. recte doceat pulsari posse campanas laicorum, atq; etiam clericorum, vt moneantur laici de horis, quibus ire solent, & debent ad sua exercitia, dummodo fraus cesset ex parte clericorum, qua etiam cessante fraude fieri posset ad denorandũ interdictum prout Salamanticè fieri consuevit; duo tamen supersunt circa prædicta adnotanda.

15 Primò aduertere oportet concessionem huius §. *Adjicimus*, solum procedere quando locus generaliter interdictus, non ita in Ecclesia specialiter interdicta, vt probatur ex littera huius text. in princip. ibi, in terris, & locis; & deinde quia rationes, quas subiungit in §. *quia vero*, vigent, & militant tempore interdicti generalis loci, non ita efficaciter in particulari interdicto, siquidem si in hac parte ciuitatis, quæ interdicta est, fideles Diuinis interesse non possint, in altera non ita, & consequenter nec indeuotio populi cre- scit, nec hæreses pullulant ex Sacramento-

rum, & Diuinorum omnimodo defectu, quem, admodum in generali considerat Pontifex, & experientia compertum fuisse notauit *glos. verbo insurgunt hic*, licet figmentum esse historiam, quam narrat in Marchia contigisse, post *Viuald.* scribat Sayr. dicto cap. 5. num. 3. ex quibus hanc declarationem quòd concessio dicti §. *Adjicimus*, non procedat in Ecclesia specialiter interdicta, notauit *glos. hic verbo Ecclesijs*, vt testatur Cou. dicto §. 4. num. 1. Nau. dicto cap. 27. num. 175. in fine, & post illos Sayr. dicto cap. 5. num. 20. Soar. dicto tom. 5. disp. 34. sect. 2. num. 1. Auil. dicta disp. 4. sect. 2. dub. 3. concl. 2.

16 Secundò obseruandum duximus tempore cessationis à diuinis etiam generalis licitum non esse Diuina celebrare cum illis moderationibus d. Si *Adjicimus*, prout respondit grauisima Congregatio Doctorum Salamanticensium facta hac de re anno 1566. vt paucis verbis expressit Nau. d. cap. 27. num. 189. & late disputans concludit Cou. d. par. 2. §. 2. num. 7. & post eum Henrig. d. lib. 13. cap. 53. §. 2. *Gustier. canon. lib. 1. cap. 10. per totum*, *Viuald. in candelab. aureo tit. de cessatione à Diuinis nu. 6.* Sayr. d. lib. 5. cap. 19. nu. 2. Auil. de censur. par. 6. disp. 1. dub. 3. late Soar. d. tom. 2. disp. 39. sect. 2. à num. 3.

17 *In festiuitatibus vero*, &c. Licet hic quatuor tantum festiuitates videlicet, Natalis Domini, Pasche, ac Pentecostes, & Assumptionis, Virginis numerentur, in quibus tantum pulsatis campanis, & ianuis apertis alta voce Diuina Officia solemniter celebrari possunt, notuorum tamen Pontificum priuilegijs aliæ superadditæ reperiuntur, festum scilicet Corporis Christi cum suis octauis, per Martinum V. & Eugenium IV. & prædixerat *glos. verbo reuelasũ in Clem. 1. de reliq. & veneras Sanctor.* notant statim referendi, & præ cæteris *Vgolin. d. cap. 8. §. 6. nu. 2. atq; etiam*, Conceptionis Inmaculatæ Virginis cū sua octaua per Leon. X. vt testatur post alios antiquiores Cou. d. §. 5. num. 5. cum seqq. Nau. d. t. 27. nu. 18. Henrig. d. lib. 13. cap. 47. §. 4. Auil. d. sect. 2. dub. 9. vers. secundo notandũ, Soar. d. disp. 34. sect. 1. à n. 41. Sayr. d. lib. 5. cap. 13. à nu. 16. vbi à nu. 5. explicat in

18 proposito incipere festum à primis Vesperis, & finiri in secundis, dicto tamen Completorio, licet aliqui cõtradixerint, quos refert n. 8. quos etiam improbat *Viuald. tit. de Interdict.* §. 5. num. 13. Sicut etiam idem Sayr. dicto loca nu. 13. contra *Sot.* & alios, quos sequitur *Auila*

- vbi proximè, *vers. in explicando*, benè resolu-
vbi festiuitatem Natalis, Paschatis, Penteco-
stes, & Assumptionis, intelligi de primis die-
bus tantum, non de duobus vel tribus sequen-
tibus, & hanc testatur esse communem sen-
tentiam ex *Nau. Henriq. Vgolini*. & alijs, quos
refert, & sequitur *Soar. vbi proximè num. 38*.
Quamuis autem *Palud. vt refert Vuald. d. S.*
5. num. 12. addat his festiuitatibus diem
omnium Sanctorum, & dimidium omnium
defunctorum, loquuntur sine Iuris fundamen-
to, vt sentit *proximè citatus cap. 13. num.*
20. nec Palud. affirmat quod ei imponit Vi-
uald. sed solum quod illum vehementer desi-
derabat, interim tamen legè quamuis duram
seruandam esse subdit ex reg. l. prosequit ff. qui,
& à quibus. Sicut etiam quod aliqui scribunt
de primo Regis aduentu Iure non probari
contra alios, quos refert *Henriq. dicto cap. 47.*
in fine lit. S. bene aduertit Vgolini. dicto S. 6.
num. 2. & fatetur Sayr. dicto cap. 13. num. 19.
licet addat probabile esse non videri intencionem
Pontificis in hoc casu. communem ciui-
tatis lætitiã velle turbare, aut impedire.
- 19 In festiuitatibus prædictis cessatio à Diuinis
suspenditur, & diuina Officia celebrari pos-
sunt; non ex concessione huius tex. qui solum
de interdicto loquitur, & ideo secundum rigorem
ad cessationem trahi non poterat, sed ex
consuetudine, & auctoritate grauissimum
Doctorum Academicæ, & Religionum
Salmaticen. & sic prædicatum. fuisse in festo
Corporis Christi de anno 1584. testatur post
Com. d. S. 5. nu. 3. Henriq. dicto lib. 13. cap. 53.
S. 3. Vuald. dicto tit. de cessat. à Diuinis nu. 9.
Sayr. dicto lib. 5. cap. 19. num. 6. Auila par. 6.
disp. 1. dub. 6. qui omnes fatentur hanc resolu-
tionem procedere ex vi consuetudinis, non ex
concessione aliqua Iuris scripti quia in hoc
tex. respectu cessationis nihil concessum repe-
ritur, & ad hæc reducenda sunt omnia, quæ
latè in hoc articulo scribit Soar. d. disp. 39. sect.
2. à num. 12.
- 20 *Altari nullatenus appropinquent.*
Vide *Sayr. de censuris lib. 5. cap. 13. num. 13.*
cum seqq. vbi ait interdictos prohiberi Altari
appropinquare, & eorum oblationes accipi.
- 21 In glöf. [Sacramentis] ibi (*permitteretur enim*
Baptisma paruulorum, Pœnitentia mor-
ientium, & viaticum, Confirmatio in fronte,
&c.) De his omnibus dixi in *collect. ad cap. nõ*
est vobis, de sponsalib. & ad cap. quod in se,
de Pœnit. & remission.
- 22 In ead. glöf. ibi (*tenes etiam Matrimonium*
contractum tempore interdicti) late probauit de
officio, & potestate. Episcopi par. 2. alleg. 32. &
num. 198. cum seqq.
- 23 In ead. glöf. ibi (*permitteretur etiam con-*
fessio Cbrisimatis) Vide quæ notauit sup. in
collect. ad cap. quoniam nu. 3. hoc eod. tit. & lib.
- 24 In glöf. [Sicut prius] ibi (*& per hoc dic*
quod non solum Missæ ordinaria, poterunt dici,
sed etiam peculiare) Notatur ad hoc quod
in festiuitatibus exceptis licet honestius, &
iustius sit saltem quantum ad principalem
Missam, quæ in Ecclesia celebratur, vt de festo
ipso proprio dicatur, nihilominus tamen
alia quæcunque Officia diuina, tam publica,
quàm priuata, tam ordinaria, quàm extraor-
dinaria, siue coniuncta. sint cum benedictionibus,
siue absque benedictionibus fiant, publice
celebrari possunt, vt per *Sayr. dicto lib.*
5. cap. 13. num. 10.
- 25 In glöf. [Assumptionis] ibi (*ad vesperas,*
quia tunc quoad Officiorum celebrationem incipit
dies) Notatur ad hoc quod dies Eccle-
siasticus quantum ad Indulgentias, & cætera
priuilegia, constituitur à vespertis in vespertis
inclusiue, vt per *Tiraq. de retractu lig. S. i. glöf.*
11. num. 13.
- 26 In glöf. [Concessis] ibi (*Erant Fratres*
Minores, Prædicatores, & quidam alij pri-
uilegiati, vt certis suis festiuitatibus celebrari
possint tempore interdicti, hæc & similia pri-
uilegia sunt reuocata) Intellige de priuilegijs,
quæ ante hunc tex. non verò quæ postea
concessa sunt, ac proinde hic reuocata esse solum
ea priuilegia celebrandi actiue, non vero illa
passiue audiendi Diuina tempore interdicti,
vt colligitur ex sine huius tex. ibi, *sufficere de-*
beat, vt tempore interdicti modo præmissis die-
bus celebrentur supradictis, & ita explicant Hen-
riq. d. lib. 13. cap. 48. S. 1. latè Sayr. d. cap. 13. à
num. 22. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2.
2. q. 112. art. 1. qui bene aduertit Sixtum IV.
& alios recentiores Pontifices post Bonifacium
omnia priuilegia Prædicatoribus, & Minoribus
antea concessa ad celebrandum tempore
interdicti confirmasse, & de nouo, si opus
esset, concessisse, vnde claus. *Non obstantibus*
priuilegijs, de qua in hoc tex. non operatur
respectu sequentium priuilegiorum quominus
vel ipse Pontifex, vel sequentes successores,
per clausulas speciales, vel generales modo
prædicto contrarium valeant concedere, neq;
enim ipse sibi, nec etiam successoribus suis po-
tuit legè imponere à qua nõ possunt recedere

iuxta tex. in l. 1. si quis, in princip. ibi; nemo enim sibi potest eam legem dicere, &c. iuncto cap. innotuit, vers. quamuis, de elect. cum multis, quæ post Gabr. commun. tit. de iure questio concl. 9. tradit Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 35. à num. 31.

- 27 Vtrum autem hæc priuilegia Regularibus concessa post huius tex. decisionem ad celebrandum tempore interdicti, & admittendos laicos ad Diuina eodem tempore, reuocata sint per Conc. Trid. sess. 25. de Regularib. cap. 12. & 22. questio est dubia. Partem negatiuam, quod scilicet non sint reuocata, tueritur Henr. 19. d. lib. 1. 3. cap. 48. S. 1. Fr. Emman. d. tom. 2. q. 112. art. 1. Sayr. d. cap. 13. nu. 24. & 25. Contrarium tamen sententiam affirmatiuam constanter tueritur Nau. dicto cap. 27. num. 190. & latius cons. 7. sub tit. de priuilegijs in nouis, cuius sententiam verissimam esse contendit Nicol. Garc. de benef. par. 3. cap. 2. num. 278. cum seqq. & ita consultos ab Episcopo Abulensi respondisse Illustrissimos Card. S. Conc. Trid. interpretes testis est ipse Garc. par. 5. cap. 8. num. 87. vers. ad vlt. aum.

min. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 340. Alagona in compend. pag. 794. remissiue Ximen. in concordant. par. 2.

- 2 *Dictos Fratres exemptos non intel- ligi, &c.* Pontifex videtur exemisse si aliquos recipiat in filios, vt docet Eras. à Cochier. de iuris. Ordin. in exemptos p. 1. q. 9. m. 2.
- 3 *Vel Legato ab eius Latere, &c.* Ergo exempti subiecti sunt iurisdictioni Legati de Latere, vt per Felin. in cap. graue num. 3. de offic. Ordin. Abb. in cap. 1. num. 8. de offic. Leg. Roman. cons. 398. Villadieg. in tract. de Legato part. 1. quest. 8. num. 20. late Paris. cons. 28. num. 31. cum seqq. vol. 4. Eras. à Cochier. di. 4 flo tract. par. 2. q. 2. nu. 7. Nam Papa eximendo à iurisdictione cuiuslibet Ordinarij non videtur eximere à potestate Legati de Latere, vt tradit Nauar. de datis, & promissis pro Iustitia notab. 4. num. 10. vers. secundo per ea, qua.

De Constitutione. II. Nicol. III.

De Verborum signif. Tit. XII.

S V M M A R I V M

- 1 Compendium huius tex. refertur.
- 2 Papa non ideo videtur exemisse si aliquos recipias in filios.
- 3 Exempti subiecti sunt iurisdictioni Legati de Latere.
- 4 Papa eximendo à iurisdictione cuiuslibet Ordinarij non videtur eximere à potestate Legati de Latere.

Cap. Veniens I. Innoc. IV.

- 1 **R**ER illa verba, posita in priuilegijs v. g. Hospitaliorum. *Recipimus vos in proprijs filijs Romane Ecclesie*, non sicut exempti à iurisdictione Ordinarij, tamen non possunt excommunicari, suspendi, vel interdicti ab aliquo nisi à Papa, vel eius delegato. Quando autem datur priuilegium v. g. ædificandi Ecclesias sine licentia in locis desertis, per loca deserta intelliguntur illa, quæ non fuerunt culta à Christianis vltra hominum memoriam; per hanc tamen declarationem non intendit Papa derogare defensionibus, & alijs iuribus partium. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archidiacon. Ge-

1 **I**N cap. si forte, de elect. manifestum, & cuius dens sunt synonyma. Item Canonici alicuius Ecclesie, qui statuunt non recipere in Canonici aliquem mandante Papa, sunt conspiratores, & coniuratores contra Sanctam Ecclesiam Romanam, ac libertatem, obedientiam, & auctoritatem ipsius, & vt tales sunt puniendi secundum Ius. Item statutum de non recipiendo aliquem ad mādatur Papæ est conspiratio, & coniuratio contra libertatem, & auctoritatem Sedis Apost. & est detestabile, & illicitum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archidiacon. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 5. pag. 340. Alagona in compend. pag. 794. remissiue Casal. in annos. & Ximen. in concordant. par. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius tex. refertur.
- 2 Professores regula S. Francisci non ita Deo obligantur vt cōpellantur ad omnia Evangelica Christi consilia exequenda sed solum ad vota emissa seruanda.
- 3 Fratres Minores sunt incapaces bonorum in proprio, & in communi.
- 4 Fratribus Minoribus nullū ius, aut obligatio pro

- pro re temporali acquiritur.*
- 5 Legari an possis Religioni Minorum ostenditur.
 - 6 Dominium pecuniarum, quæ Franciscanis in eleemosynas dantur, remanet apud donantem; aliorum vero omnium apud Papam.
 - 7 Donanti pecunias in usum Fratrum Minorum integrum est illas libere, & absque ulla causa sibi reuocare antequam alienate in alium sint.
 - 8 Reuocandi ius expirat donantis morte, nec transit ad eius hæredes.
 - 9 Legatum factum Fratribus Minoribus valet quando in legando madum licitum testator expressit, & tunc res est vendenda, ut Fratribus estimatio detur.
 - 10 Legatum non valet quando Fratribus Minoribus legatur domus ad habitandum, aut ibi construendam Ecclesiam si non egeant ea domo.
 - 11 Legatum rei immobilis quando fit absolute Fratribus Minoribus, valet, & debetur estimatio.
 - 12 Legatum Fratribus Minoribus relictum non valet si in eo exprimatur modus non illis permissus.
 - 13 Legatum annuorum reddituum Fratribus Minoribus relictum an valeat remissiuè.
 - 14 Iudex tam Ecclesiasticus quam secularis potest ex suo mero officio nemine petente compellere hæredem ut adimpleat legatum Fratribus Minoribus relictum.
 - 15 Fratribus Minoribus illicitum est denunciare iudici ut ex officio compellat hæredem adimplere legatum ei relictum.
 - 16 Verba in statuto debent fideliter sicut prolata sunt, & ad litteram exponi.
 - 17 Nouitios ad professionem admittere in Religionibus Minorum est primario, & originali apud Generalem, & secundario apud Prouinciales.

Cap. Exijt. III.

Constitutio hæc amplissima multa dubia declarat, quæ possunt occurrere circa regulam S. Francisci, præcipuè an Fratres Minores illius Regulæ professores sint ad omnia Euangelij consilia obligati, & utrum aliquid proprium habere, & pecuniam recipere, legatq; sibi relicta agnoscere valeant, cum multis alijs hic loculentissimè resolutis.

Notatur ad hoc,

2 In primis quia, etc. quòd professores te-

gulæ S. Francisci non ita Deo obligantur, vt compellantur ad omnia Euangelica Christi consilia exequenda, sed solum ad vota emissa seruanda, & ad ea, quæ in regula tanquam præcepta, prohibita exprimentur, vt docet Azor. institution. moral. par. 1. lib. 12. cap. 24. quæst. 1.

3 Porro cum ipsa regula, etc. Notatur ad hoc quòd Fratres Minores sunt incapaces bonorum in proprio, & in communi, vt per Nau. commento 2. de Regularib. num. 3. Pereg. de iure fisci lib. 3. tit. 12. num. 1. Er. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 2. 9. art. 8. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 2. cap. 9. col. mibi 107.

4 Si tamen ipse, etc. Ex hoc vers. ibi, in ipsa pecunia nihil omnino Fratres iuris habeant, etc. colligitur pro re temporali nullum ius, aut obligatio Fratribus Minoribus acquiri, vt per Bart. lib. 2. Minoritarum dist. 7. cap. 2. nu. 38. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 26. nu. 58.

5 Ad hæc quia Fratribus, etc. Notatur ad hoc quòd potest Religioni Minorum legari, vt per Sanch. d. cap. 26. num. 9. vbi num. 1. limitat modo id legatum non sit tantæ quantitatis, vt præsumatur fieri in fraudem; idest relinquere hæreditatem sub nomine legati.

6 Cæterum cum in eadem regula, etc. ibi, ita tamen quod penes ipsum dantem dominio, etc. Colligunt ex his verbis Doctores dominium pecuniarum, quæ Franciscanis in eleemosynas dantur, remanere apud dantem aliorum verò omnium siue vnico, siue pluribus vsibus consumptibilium, & aliorum omnium vt domorum, & Ecclesiarum, quas Franciscani habent, dominium esse penes Põtificem. Ita Sor. lib. 4. de Iustit. q. 1. art. 1. col. antepen. vers. bise tamen minime obstantibus, Alcoz. lib. de ludo cap. 17. ad fin. Salon. 2. 2. q. 62. in init. tract. de dominio quæst. 1. art. 2. conclus. 1. quod infert ex conclus. vnica, Rebell. de obligat. Iustit. par. 1. lib. 1. quæst. 7. sect. 4. n. 33. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. quæst. 125. art. 6. quos refert, & sequitur Sanch. dicto tom. 2. lib. 7. cap. 18. num. 15. Quamuis Nauar. in apolog. de rebus quæst. 1. toto mon. 17. indistincte tenuerit dominium rerum donatarum Franciscanis esse apud Pontificem, & quicquid Mench. illust. lib. 1. cap. 17. num. 10. & Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 24. quæst. 5. dicant omnium rerum, quæ

quæ in numero, pondere, & mensura consistunt, & vsu ipso consumuntur, dominium esse penes eos, qui eas donant, donec illas ipsi Franciscani consumpserint, donando, vendendo, & permutando, aliarum vero rerum dominium esse penes Sedem Apostolicam. Nec obstat Ioannem XXI. in Extrauag. ad conditorem, de verb. signif. abdicasse à se, & à Sede Apost. totum dominium rerum Fratrum Minorum, quia postea Alex. VI. & alij Pontifices idem dominium receperunt, ut habetur in priuilegijs Fratrum Minorum verbo paupertas.

7 Vnde deducitur integrum esse donanti pecunias in vsu Fratrum Minorum eas liberè, & absq; vlla causa sibi reuocare antequam alienatæ in alium sint, quia remanet verus illorum dominus, sicuti bene docent Bar. in tracl. Minoricarum lib. 2. dist. 3. cap. 2. Mench. d. cap. 17. Azor. d. lib. 12. cap. 24. q. 5. ac proinde Pontifex poterit ad libitum reuocare omnia alia Fratrum Minorum bona, quorum dominium diximus supra ad Pontificem transferri, quia eadem est ratio cum sit verus eorum dominus, ita Sotus, & Salon citatis locis, Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 4. dub. 5. nu. 19. vers. contra quia Sedes.

8 In eo vero casu, &c. ^{ibi, non obstante} concedentis morte. Ex his verbis colligitur huiusmodi reuocandi ius expirare donantis morte, nec transire ad eius hæredes, ita Cordub. in reg. Sancti Francisci cap. 6. q. 11. puncto 4. Cou. lib. 1. var. cap. 14. num. 16. immediatè ante vers. his equidem, Fr. Emman. quest. Regul. tom. 2. q. 126. art. 1. Sanch. d. lib. 7. cap. 18. nu. 18.

9 Si vero modum licitum, &c. Notatur ad hoc quòd quando modum licitum Fratribus Minoribus in legando testator expressit, tunc valet legatum, & res est vendenda, ut Fratribus æstimatio detur, ut per Sanch. d. cap. 26. n. 16. vbi nu. 22. post Cordub. in reg. D. Francisci cap. 6. q. 11. puncto 2. dub. 1. ad finem, resoluti quòd non valet legatū quando Fratribus Minoribus legatur domus ad habitandum, aut ibi construendam Ecclesiam, si Minores non egeant ea domo, ut propriam domum, aut Ecclesiam extendant, & ut cum illa continent, vel ut inhabitent, aut Ecclesiam in ea ædificent, contra Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 126. art. 1. ad finem.

11 Absq; modi expressione, &c. Notatur ad hoc

quòd quando legatum rei immobilis sit absolūtè Fratribus Minoribus, nepe nullum explicando vsum, valet tale legatum, & debetur æstimatio, ut per Bart. in tracl. Minoricarum lib. 2. dist. 4. cap. 1. n. 19. Sorb. in compen. priuileg. Mendicant. verbo legata, in suis annot. vers. idem dicendum, Spin. in speculo testament. glos. 12. princip. nu. 39. Fr. Emman. d. tom. 2. q. 126. art. 1. Sanch. d. cap. 26. nu. 28.

12 A tali legato, & eius receptione per omnem modum Fratres abstineant.

Probat hic S. quòd si in legato Fratribus Minoribus relicto exprimat modus non illis permissus, ut si legerit vinea, ut ab eis collatur, vel alia res immobilis ut ab ipsis retineatur, debent per omnem modum abstinere à receptione talis legati, ut colligit Sanch. disto cap. 26. nu. 17. vbi num. 18. post Bart. d. lib. 2. dist. 2. cap. 1. num. 9. & Sorb. d. vers. idem dicendum, ac Fr. Emman. d. art. 1. subdit tale legatum prorsus non valere, nec tunc deberi æstimationem, nec eam posse recipi à Fratribus tanquam debitam.

13 Vtrum autem & quando legatum annuo redditum Fratribus Minoribus relictum valeat late differit Sanch. d. cap. 26. nu. 33. cum seqq. & diximus in collect. ad Clem. exiui S. cumq; annui redditus, hoc iit.

14 Etiam Prælatis, & secularibus, &c.

Notatur ad hoc quòd potest Iudex tam Ecclesiasticus quam secularis ex suo mero officio nullo petente compellere hæredem, ut adimpleat legatum Fratribus Minoribus relictum, ut per Bart. in tracl. Minoricarum lib. 2. dist. 7. cap. 3. n. 41. Sanch. d. c. 26. nu. 61. non ideo illicitum est ipsis Fratribus denunciare Iudici ut ex officio compellat, quippe hoc non faciunt quasi habentes aliquod iuris in tale legatum, sed admonendo Iudicem extraiudicialiter ut ille ex officio suo cogat: ita Syluest. in sum. verbo hæreditas 1. q. 7. dub. 1. num. 10. Redoan. de spolijs clericorum. q. 8. in princ. num. 47. Cordub. in reg. D. Francisci cap. 6. q. 11. puncto 4. Fr. Emman. d. q. 126. art. 4. in fine, Sanch. disto cap. 16. num. 62.

16 Itaq; sub poena, &c. ^{Ex hoc tex. ibi, sicut prolata est,} sic fideliter exponatur ad litteram, colligitur quòd in statuto verba debent fideliter sicut prolata sunt, & ad litteram exponi quoad grammaticali intelligentia, ut per Cott. in memo-

memoralib. verbo *statuta* pag. 786.

- 17 *Sed quoniam*, &c. Ex hoc tex. ibi, licere non solum Generali, sed etiam Provincialibus Ministris personas fugientes à seculo in Fratres recipere, colligitur in Religionibus Minorum ius admittendi novitios ad professionem esse primario, & originaliter apud Generalem, & secundario apud Provinciales, vt post multos à se relatos docet Fr. Barthol. de Vecchis in *praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum novitij disput. 12. dub. 1. num. 13. vbi num. 14. ampliat ad Fratrem laicum in Ministerium electum.*

Cap. Priuilegium. IV. Bonif. VIII.

- 1 **P**riuilegium quando conceditur vt Monachi, vel Fratres habitates in cellis spectantibus ad monasteria non possint excommunicari ab Ordinario, nec cella interdici, nomine cella intelliguntur tantum loca solitaria, & secreta ab hominum conuersatione separata ad Deo vacandum, non Prioratus Ecclesie, nec capella, nec in eis commorantes. Colligunt ex Ordinar. Archid. Gemin. Io. Andr. Ancharan. Dominic. Monac. Franch. Viuian. in *ration. lib. 5. pag. 341. Alagon. in compend. pag. 795. remissiuè Ximen. in concordant. par. 2.*

SVMMARIVM.

- 1 Priuilegiato aliquo vs possit conferre beneficia clericorum, appellatione clericorum suorum qui contineantur, ostenditur.
- 2 Familiares verè dicuntur illi, qui expensis alius cuius continè domesticis comensales existunt.
- 3 Familiaritas vs contrahatur requiritur mens, & dens.
- 4 Familiaris de praterito præsimitur familiaris in futurum nisi probetur contrarium.

Cap. Sicut nobis. V. & VI.

- 1 **P**riuilegium quando conceditur alicui, vt possit conferre beneficia suorum clericorum cedentium, vel decedentium, tunc in hoc vel similibus casibus nomine suorum clericorum intelliguntur illi clerici, qui sunt familiares, & viuunt expensis priuilegiati continè domesticis comensales, etiam si cotingat aliquando aliquos ex illis abesse pro negotijs gerendis priuilegiati. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Arch. Gemin. Ioan. Andr. Ancharan.

minic. Monac. Franch. Viuian. in *ration. lib. 5. pag. 341. Alago. in compend. pag. 796. remissiuè Ximen. in concordant. par. 2.*

- 2 *Verè tui clerici familiares existunt, & in tuis expensis, &c.* Notatur ad hoc quòd familiares verè dicuntur illi, qui expensis alicuius continè domestici comensales existunt, vt per Gom. in *reg. de impetr. benef. vacant. q. 13. Boer. decif. 213. n. 13. & 15. Mascard. de probat. concl. 755. Fr. Emman. q. Regular. tom. 2. q. 67. art. 1. Surd. decif. 354. num. 16. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 51. a num. 16. Ad contrahendam enim familiaritatem requiritur mēs, & dens, & sic præstatio videtur, vt per Menoch. de arbit. casu 552. num. 2. & 5. Rot. in Hispanen. portionis 2. Martij 1614. coram Andree, impressa per Farinac. decif. 584. num. 3. par. 1. recent. cuius memini de officio Episc. p. 2. alleg. 5. num. 20.*
- 4 Et sic familiaris de praterito præsimitur etiam familiaris in futurum nisi probetur contrarium, vt per Gom. d. q. 13. nu. 5. in fine vers. est tamen verum, Simonet. de reseruat. q. 36. num. 4. Gambar. de officio Legati lib. 3. n. 164. Rot. d. decif. 584. num. 2. vbi nu. 3. subdit quòd familiaritas cessat vbicumque familiaris fuit licentiatus, & dimissus; & quòd familiaritas plene probetur per testes depònentes de scientia, & communi reputatione censuit eadem Rota decif. 116. num. 1. apud Farin. p. 2. recent.

DE REGVLIS IVRIS.

SVMMARIVM.

- 1 Regula in dubio inherendum est donec exceptio probetur.
- 2 Iudicandum est semper secundum regulam.
- 3 Intentionem suam fundatam habet, qui habet regulam pro se.

Ad Rubricam.

- 1 **I**n glos. rub. ibi (potior est eius causa pro qua facit regula, etc.) Notari solet ad hoc quòd regula in dubio inherendum est donec exceptio probetur, sequuntur omnes hic, glos. & Doctores in l. omnis definitio ff. eod. Bart. in l. quoties ff. si quis caution. l. 1. in l. cetera num. 9. ff. de legat. 1. Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glos. 9. num. 11. Paris. conf. 11. num. 17. lib. 2. Aym. conf. 25. num. 8. Roland. conf. 1. nu. 4. lib. 1. Molin. de primog.

primog. lib. 3. cap. 4. num. 33. Burg. de Ræa l. 3. Tauri num. 84. Menoch. remed. 1. q. recuperati 32. & cons. 88. num. 51. & cons. 187. num. 25. Cou. vari. lib. 4. cap. 2. num. 4. Riminald. in S. vti. nu. 77. Infit. quibus alienare licet. Surd. decis. 255. num. 2. & decis. 322. num. 40. cum seqq. & cons. 356. n. 18. Card. Mantica. de coniec. vltim. volunt. lib. 5. tit. 15. num. 31. Brunor. à Sole in decis communib. verbo regula, Cald. Pereira de extinct. empbye. cap. 2. nu. 26. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. & num. 70. cum seqq. Monet. de distribut. quogid. par. 1. q. 9. num. 56. & par. 2. q. 10. n. 25. Aloyf. Ricc. in decision. Curia Archiep. Neapol. decis. 138. num. 1. par. 2. & regulæ est standum donec probetur limitatio, idè Aloyf. Ricc. d. par. 2. decis. 107. num. 2.

2. Et secundum regulam semper est pronuntiandum, vt per Tiraquei. de retractu lig. 8. 1. glos. 9. num. 211. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 3. cap. 15. num. 9. itaut ab ea non sit recedendum nisi contrarium expresse reperiat in iure, Beriazol. in repet. l. si quis maior nu. 604. C. de transact.

3. Et qui habet regulam pro se, habet intentionem suam fundatam secundum Gutier. de iuram. confirmat. par. 1. cap. 1. nu. 64. & pract. lib. 3. q. 4. num. 13. & q. 76. num. 8. Bernard. Graua. ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 36. confid. 1. Card. Tufco. to. 6. lit. R. concl. 94. Marin. Antonin. var. resolut. lib. 2. resolut. 59. casu 12. itaut ab onere probandi releuetur ex Mascar. de probat. conclus. 1261.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

- 1 Beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri.
- 2 Beneficium ecclesiasticum qui sine canonica institutione obtinet an sit verus beneficij possessor, ostenditur, & num. 3. & 4.
- 3 Beneficium largo modo sumptum comprehendit dignitates, personas, & Ecclesias omnes cura cura, & sine cura.
- 4 Beneficium ecclesiasticum non præscribitur à principio canonicam institutionem non habentes, quamuis cum titulo colorato, & bona fide possideant.
- 5 Verbum, potest, urgentiè positum necessitatem importat.
- 6 Possè id dicimus quod licite possumus.
- 7 Possè quis non dicitur, quod inanesè potest.
- 8 Clericus possessor beneficij tenetur titulum suæ possessionis ostendere si requiratur ab Ordinario Superiore.

11 Ordinarius non excluditur per regulam triennali possessore licet excludatur tertius inquietans in beneficio.

12 Princeps ad ostensionem titularum cogere potest Magnates Regni obtinentes iurisdictionem; & alia iura Regalia super quibus habet fundatam intentionem iure communi.

13 Emphyteuta compellitur à domino directo ad ostendendum titulum.

14 Vassallus compelli potest à domino ad ostendendum titulum inuestiture.

Regula I.

Beneficium Ecclesiasticum non potest licite sine institutione Canonica obtineri.

1 **D**efinitur ex cap. 3. de inflit. & ex cap. relatum 2. 1. de iurepatron. & tradunt multipliciter explicantes Duen. reg. 77. Ioan. Selu. de benefic. p. 3. q. 25. à princip. Rebuff. in 4. postulatis in glos. verbo pertinere nu. 12. cum seqq. de cleric. excom. minist. Lambertin. de iurepatron. p. 3. lib. 2. in 2. ars. 3. questionis princip. à num. 4. Brunor. à Sole in quest. legalib. q. 38. à num. 1. Aloyf. Ricc. in collect. decis. p. 5. collect. 1814. & ad beneficia Regularia ampliat Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 8. nu. 18. vbi glos. 15. S. 1. num. 14. per hanc reg. tenet vacationem beneficij dici per obitum ius habentis, & non possessionem solam obtinentis.

2 Hinc illud, qui beneficium ecclesiasticum sine canonica institutione obtinet, verum beneficij possessorem dicendum non esse retolunt Oldrad. cons. 1. nam 4. Panorm. in cap. pastoralis n. 27. de causa possess. Cosmas in pragmat. sanct. tit. de pacificis possess. S. Ordinarj verbo inquirent col. 6. in paruis; & verbo possideat ad fin. ex ea ratione quia vbi ius restitit possessio dari non potest l. qui vnuerfas 30. S. 1. vers. nanque locum ff. de acquir. posses. at qui ius restitit, & prohibet ne beneficium Ecclesiasticum sine canonica institutione obtineatur, patet ex hac reg. ibi, non potest, quod verbum manifestam denotat legis resistentiam, ex citatis infra num. 7. Igitur, &c. Deinde probatur quia id, quod non potest obtineri nisi habito respectu ad certam causam si sine illa obtineatur, verè; & propriè non possidetur, capite transmissi 8. vbi glos. verbo, & ab eo restitit, spoliat. at qui beneficium ecclesiasticum non potest obtineri nisi habito respectu ad certam causam, nempe ad canonicam institutionem,

stitutionem, quæ nihil aliud est quàm provi-
sio superioris ex Dyn. hic à n. 17. & Rebuff. in
praxi tit. quot modis beneficia acquirantur, &
tit. canonica institutio. Igitur, &c.

3 Verum contrariam sententiam probarunt
Anch. in princ. Innoc. But. & Panor. sibi contra-
rius num. 21. Berou. nu. 86. in c. in litteris 5. de
restit. spoliat. Pro quibus facit quia regula est,
quòd proprietates, & possessiologè differunt, & ita
vnum sine altero haberi possunt l. naturaliter
12. ff. illo tit. in S. nihil commune, sed hæc regu-
la in beneficio ecclesiastico immutata non reperitur,
Ergo beneficium ecclesiasticum sine
canonica institutione verè, & propriè nò pos-
sideretur, nec daretur spoliato de illo restituti-
o nisi prius probaretur canonicam institutio-
nem: patet quia spoliatus nò aliter restituitur
ad beneficium quàm si probet se de illo tem-
pore spoliationis possedisse c. consultationibus
10. ad fin. ibi, possessionem, de offic. deleg. at qui
spoliato de beneficio datur restituito absque
eo quòd probet canonicam institutionem,
d. cap. in litteris, ibi, prius de violenta et in-
iuste, quàm de canonica institutione. Igitur, &c.
Iuvat text. in cap. cum nostris vers. auditor, ibi,
quia talis possessio, vbi expendit Panor. n. 6. de
concess. pr. ab. text. etiam in cap. lices 28. iuncta
glos. verbo te non vocato, de prabend. hoc lib.

4 Quæ sententia retenta non obsit quæ pro
prima supra expendimus, nam ad text. in præ-
senti responderet nò simpliciter resistere cui-
cunque acquisitioni beneficiorum, sed resistere
tantum licitæ acquisitioni, vt patet ex ver-
bo, licite, quasi sit sensus, beneficium ecclesia-
sticum non potest licitè sine canonica institu-
tione obtineri, non tamen negat Pontifex quòd
illicitè etiam sine canonica institutione obti-
neri, & consequenter possideri potest, vt con-
siderant Panor. d. num. 21. Cosm. d. verbo possi-
deat, ad h. qui quid hoc non aduertat glos. hic
verbo licitè. Ad secundum antequam respon-
deamus notanda est differentia inter ea, quæ
simpliciter, & absolute obtineri possunt, & inter
ea, quæ obtineri non possunt nisi habito
respectu ad certam causam, quòd priora non
sunt simpliciter, & absolute possibilia, vt sic lo-
quamur, si eum animo possidendi simpliciter,
& sine respectu ad illam causam apprehendā-
tur, verè & propriè possidentur iuxta reg. l. 6.
S qui ad mundanas, in fine, ibi, intelligitur pos-
sidere ff. de acquiri possessi. posteriora vero non
ita, sed oportet quòd apprehendantur per re-
spectum ad illam causam ex qua obtineri pos-
sunt; nam cū simpliciter, & absolute possidibi-

lia nò sint, d. vers. namque locum, sed tantum
possideri possint per respectum ad aliquam
causam iuxta supradicta, si absque illo respec-
tu apprehendātur nò dari potest animus pos-
sidenti rem eo modo, quo possideri potest, vt
pater, subindeque deficit possessio arg. l. 3. in
princ. ibi, animo, & l. quemadmodum 8. ibi, nisi
animo ff. eod. tit. de acquir. possess. Ad argumen-
tū igitur in forma negamus maiore, nā etiā si
ea, quæ non possunt obtineri nisi habito respec-
tu ad certam causam si sine respectu ad illam
obteneantur, nò dicuntur verè, & propriè pos-
sideri iuxta modo dicta, si tamen per respectu,
ad illam, hoc est habita ratione illius causa,
acquirantur etiam sine illa causa, quia fortasse
à parte rei nulla est, verè & propriè posside-
tur, nec contrarium probat d. c. ex transmissa,
etenim text. ille ad probandā mariti possessio-
nem non requirit desponsationem legitimam
in particulari, idest validam, & canonicam
in illo casu, patet nam quamuis matrimonii de
nullitate in illo casu arguatur, nihilominus
maritus dicitur verè, & propriè possidere cap.
ex conquestione 10. eod. tit. led requirit despon-
sationem legitimam, idest apparetem, seu colo-
ratam, vt appellant, quæ legitima dicitur, quia
ex se secundum leges in communi non consi-
deratis impedimētis in particulari valere po-
terat, & satis est ad ostendendum, quòd mari-
tus uxorem aliquando liberam, & vti talem
simpliciter impossibilem per respectu ad cau-
sam, nempe matrimonium, & ita verè, & pro-
priè possidebat iuxta supradicta.

5 In glos. [Beneficium] ibi (sumitur hic be-
neficium largo modo, vt comprehendat dignita-
tes, personatus, Ecclesias omnes cum cura, et sine
cura) Ita Rebuff. in tract. nominat. q. 9. num. 5.
Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 6. num. 37.

6 In ead. glos. ibi (& sic nota casum in quo nò
currit prescriptio, &c.) Noratur ad hoc quòd
à principio canonicam institutionem non hā-
bentes beneficium ecclesiasticum nò præscri-
bunt, quamuis cum titulo colorato, & bona fi-
de possideant, vt tenet glos. magna ad med. in
c. contingit, de dolo, communis vt per Balb. de
prescrip. 1. p. 5. princ. n. 8. Berou. in c. cura n. 11. de
iure patron. Cou. in reg. possessor p. 2. S. 10. nu. 9.
Cald. Pereira de renouat. empiry. q. 15. num. 22.
mouentur quia si beneficium ecclesiasticum
prescriberetur, per prescriptionem, & ita sine
canonica institutione possent licitè obtineri;
patet nam ea, quæ prescribuntur post impletā
prescriptionem absque vilo alio titulo ex vi
prescriptionis licitè obtinentur glos. verbo no-
uerit

uerit in cap. vigilanti s. de prescript. & in cap. ult. verbo nulla eod. tit. Anton. Gom. l. 3. Tauri num. 125. Mench. illustr. cap. 74. à princip. Perez lib. 5. Ordin. col. 2. ad fin. pag. 140. At qui beneficium ecclesiasticum non potest sine canonica institutione obrineri, vt dicit hæc reg. Igitur, &c. Secundò pro hac parte adducitur tex. in cap. unic. de eo qui mittitur in possess. hoc lib. vbi in beneficijs ecclesiasticis prohibetur missio in possessionem ex primo, & secundo decreto propter contumaciam Rei absentis, ne (inquit Pont.) ad ea ingressus parere valeat vitiosus, at qui si præscriptio admittatur patebit vitiosus ingressus ad beneficia, vt palam est. Igitur, &c. Tertio probari solet hæc sententia ex eo, quia iura publica non præscribuntur l. prescriptio 5. ibi, iuri publico non debet obstruere C. de operib. public.

7 In glos. [Non potest] ibi (hæc dicit potest, negatiue posita, vt hic, necessitatem importat) Ita Auil. ad cap. 3. Pratorum in glos. puedan, Lancel. Gallia in consuetud. Alexandr. in glos. non possit, in princip. Fusc. lit. P. sing. 57. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 11. num. 12. Bernard. reg. 487. Tiraquel. de iure mariti glos. 4. nu. 1. & 11. Couar. in cap. quamuis pactum par. 2. §. 4. num. 4. Mench. quaest. frequent. cap. 10. nu. 3. Hippol. conf. 65. num. 17. vol. 1. Azeued. l. 1. n. 1. tit. 3. & l. 4. num. 1. tit. 6. & l. 8. num. 1. tit. 10. lib. 3. noua Recopil. Gusier. in repet. l. nemo potest num. 145. ff. de legat. 1. Cald. Pereira de potest. eligendi cap. 10. num. 1. & num. 42. & de resolut. emphyt. cap. 3. num. 1. Sanchez. de Matrimon. lib. 6. disp. 38. num. 20. Cened. ad Sextum collect. 18. num. 4. Petr. Enriq. respons. opusc. 2. num. 3. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 41. num. 31. Ros. decis. 515. nu. 3. par. 1. recent. quorum plures refero Ego ipse in tract. de dictionib. vsu frequent. dicit. 267. num. 3. secundum Lugdunen. impres.

8 In glos. [licitè] ibi (si enim dicimus posse, quod licite possumus.) Ita Alciat. per tex. ibi in l. Nepos Proculo ff. de verb. signif. Bertaz. de clausulis instrum. claus. 27. glos. 13. num. 5. Ego ipse d. dicit. 267. num. 7. Hinc è contrario 9 posse quis non dicitur quòd inhonestè potest, d. l. Nepos Proculo, Surd. conf. 203. nu. 44. Menoch. conf. 901. num. 61.

10 In glos. [Obtrineri, vti.] ibi (& nota quòd hæc regula est in argumen. contra clericum, qui est in quietâ possessione beneficij sui, & petitur ab eo titulus possessionis, &c.) Notatur ad hoc quòd clericus possessor beneficij tenetur titulum suæ possessionis ostendere si re-

quiratur ab Ordinario superiore, vt per Couar. in reg. possessor par. 2. §. 10. num. 9. col. 2. Marant. de ordine iudic. par. 4. dist. 13. num. 4. Caputaquen. decis. 116. par. 3. Nau. consil. 4. sub tit. de Offic. Ordinar. Selu. de benefec. par. 3. q. 25. vers. & concludendo, Cosm. in pragmat. Sanct. tit. de pacificis possessoribus in §. Ordinarij in glos. verbo inquirant, Duenn. reg. 77. Valasc. de iure emphyt. quaest. 8. num. 6. Bernard. reg. 236. vbi Salzed. in addit. Fufe. lit. C. sing. 88. Menoch. de presumps. lib. 3. pres. 132. n. 46. cum seqq. Perez l. 3. tit. 16. lib. 8. Ordin. pag. 327. vbi ait quòd licet per regulam de trienniali possessore excludatur tertius inquietans in beneficio, non tamen excluditur Ordinaris, Mascas. de probation. concl. 1372. Azeued. l. 2. num. 5. tit. 1. lib. 4. noua Recopil. Zerol. in praxi Episc. par. 1. verbo Bulla, vers. ad quintum, Alroy. Ricc. in collect. decis. par. 5. collect. 1817. Mar. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resolut. 90. num. 7.

12 Amplia in profanis, & primò vt possit Princeps ad ostensionem titulorum cogere Magnates Regni obtinentes iurisdictionem, & alia iura Regalia super quibus habet fundatam intentionem iure communi, vt post multos receptum asserit Valasc. de iure emphyt. lib. 1. q. 8. num. 21. Secundò vt possit emphyteuta compelli à domino directo ad ostendendum titulum, secundum Corbul. de iure emphyt. sub tit. de causa priuationis ex eo, quòd emphyteuta non ostendit domino instrumentum renouationis, Bellug. in speculo Principum rub. 28. §. præterquam durum num. 19. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 188. num. 31. cum seqq. Tertio amplia in vasallo ex Mascard. d. concl. 1372. num. 36. Steph. Gratian. proximè citato loco, quicquid dicat Bernard. Græp. ad pract. Cameræ Imper lib. 2. conclus. 69. in considerat.

S V M M A R I V M.

- 1 Possessor malæ fidei vllò tempore non prescribit, & num. 2. & ratio præstatum num. 3.
- 4 Possessor malæ fidei nec immemoriali tempore prescribit.
- 5 Bona fides in dubio in omni prescriptione præsumitur presumptione Iuris.
- 6 Bona fides in prescriptione immemoriali præsumitur presumptione Iuris, & de Iure.
- 7 Prescriptione immemoriali mala fides probari non potest nisi illis modis, quibus aliquid

- quid probatur contra presumptionem Iuris, & de Iure.
- 8 Leges Civiles prescriptionem cum mala fide admittentes sunt abrogata, ita quod etiam in foro Civili vim non habeant.
 - 9 Iuri Canonico non vero legi Civili standum est in materia peccati.
 - 10 Consuetudines iniusta, & peccati nutritiva inter laicos, & in foro Civili ex Pontificum auctoritate per Canones abrogantur.
 - 11 Lex peccatis voluntariis Subditorum uti potest in bonum commune, nunquam tamen poterit ob aliquam causam boni publici prestare auctoritatem peccatis.
 - 12 Prescriptione completa si quis incipiat habere malam fidem an teneatur rem restituere, remissive.

Regula II.

Possessor mala fidei vlllo tempore non prescribitis.

DE materia, & intellectu huius reg. vide Balb. de prescript. par. 3. quest. 13. nu. 2. cum seqq. Couar. in reg. possessor par. 2. S. 8. num. 4. & S. 11. num. 3. cum seqq. Caballin. milleloq. 797. Bernard. reg. 578. Crauet. de antiq. tempor. par. 4. S. materia illa à num. 16. & conf. 146. à princip. Ludou. Mexia in tract. tasse panis conclus. 1. à num. 134. Leli. de Lançh. de priuileg. ecclesiast. priuileg. 2. num. 10. & priuileg. 69. à princip. Anton. Gabr. comm. mun. tit. de prescript. conclus. 1. num. 55. cum seqq. & conclus. 3. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 67. Gutier. canonic. lib. 1. cap. 34. nu. 68. cum seqq. Menoch. de arbitrar. casu 225. à princip. Cened. ad Decretal. collect. 50. n. 1. Valasc. consult. 8. n. 25. Bonacos. commum. criminal. p. 2. verbo prescriptio fol. 62. Mascard. de probationib. concl. 999. n. 1. & concl. 1213. n. 20. Benedit. Aegid. in comment. ad l. ex hoc iure ff. de Iustit. p. 1. c. 3. n. 24. Caputaq. decif. 24. n. 1. & 2. Rot. decif. 197. n. 6. & decif. 221. n. 7. apud Farinac. par. 1. recentior.

2 Licet autem circa rationem variant scribentes tam in cap. vlt. de prescript. quam hic, ubi Ioan. Andr. in mercurialib. quest. 3. Dyu. Monach. & alij, Mench. illustr. cap. 32. nu. 8. tamen ex mente communis, & Soti lib. 4. de Iustit. quest. 5. art. 4. & aliorum, præsertim ex mente d. cap. vlt. & cap. vigilantis eod. tit. dici potest rationem in hoc esse quia nullus delinquens per suum peccatum, & eius con-

tinuatione ex legis auctoritate acquirit præmium, vel commodum aliquod, vt colligitur tum ex reg. cap. intelleximus, de iudic. & cap. 3 ex tenore, de rescript. cum alijs, tum etiam quia absurdum, & omnino iniustum est præmia, quæ virtutis tantum propria sunt, & secundum omnem iustitiam constitui debent, vt boni, vel meliores efficiantur l. 1. ff. de Iustit. ex legis auctoritate deferantur iniquis, qui supplicia promerentur, & ita quòd lex sit nutritiva peccatorum, quibus fauet, & ad quæ inuitat subditos, quibus pro supplicijs præmia, pro incommodis, quæ promerabantur contra iustitiam, commoda defert contra reg. cap. erit autem lex 4. dist. & cap. quæ contra mores 8. dist. & cap. ex parte, de consuetud. iuuat l. bona fides vers. nam mala ff. depositi, l. inficiando, §. 1. ibi, quid tam ridiculum ff. de furtis; constat autem quòd si malæ fidei possessor vlllo tempore prescribat iam delinquens ipse per suam malitiam, nequitiam, & peccatum etiam continuatum, contra omnem iustitiam, retinens alienam rem, præmium, & commodum acquirit, scilicet dominium eiusdem rei, vel ius alienum, quòd prescribit, l. 3. ff. de vsucap. Igitur, &c.

4 Vlllo tempore. Et ita nec immemoriali, vt intendit d. cap. vigilantis, ibi, nulla antiqua, & docent Couar. d. par. 2. S. 8. num. 4. Valasc. de Iure emphyt. quest. 8. num. 25. & conf. 8. num. 25. Gabr. d. tit. de prescript. conclus. 1. num. 55. vers. contrarium, Molin. de primog. lib. 2. cap. 6. num. 67. Pinel. in auth. nisi à num. 14. C. de bonis matern. Mench. illustr. cap. 81. num. 10. Menoch. remed. 15. recup. num. 417. & de arbitrar. lib. 2. casu 225. à princip. Mascard. de probationib. conclus. 1213. num. 45. cum seqq. Et suadetur, quia ratio supra adducta, ob quam prescriptio cum mala fide prohibetur, multò magis in prescriptioe immemoriali viget, in qua peccatum malæ fidei possessoris eo grauius est, quo ille diutius alienum retinens commoratur cap. vlt. in princip. de consuetud. quamuis contradicant Salicet. in l. 2. num. 8. C. de seruitut. & alij citati per Couar. Gabr. & Mench. citatis locis. Verum ex mente Decij in l. traditionibus num. 11. C. de pactis, & Alciat. de presumpt. par. 2. num. 14. ac aliorum prædictæ opinionis ad concordiam reduci possent, ita ut iuxta communem necessaria sit bona fides ad effectum vt si de mala constitit, prescriptio etiã immemorialis locum non habeat; at verò iuxta sententiã Saliceti, & aliorum huius-

huiusmodi bona fides in præscriptione etiam immemoriali adeo iure præsumitur, vt de illa tractandum non sit, hoc est nõ sit probanda ab eo, qui præscriptione nititur, quamuis ab aduersario legitime probata præscriptionem inficiat, & impediatur iuxta communem, licet autem in omni præscriptione bona fides indubio præsumatur, vt per *glof. in cap. Sanctorum, glof. verbo bona in cap. si diligenti, de præscript. Tirag. de præscript. glof. 2. vers. bona autem, Cou. in reg. possessor p. 2. §. 8. num. 2.* præsumptione scilicet iuris tantum, ita ut mala fides ex aduerso legitimis modis, vel etiam indicijs probari possit iuxta tradita per *Gam. Lusit. decis. 290. num. 2. Menoch. de arbitr. casu 225. à princip. nihilominus tamen in præscriptio*

6 ptione immemoriali præsumitur bona fides præsumptione iuris; & de iure, vt intendit *Brutic. quem refert Salicet. in l. 2. num. 8. C. de feruitut. post alios Alciat. d. num. 14. Barfat. conf. 41. num. 9. lib. 1. Gabr. d. tit. de præscript. 7 concl. 1. num. 50.* vnde consequitur in præscriptione immemoriali malam fidem probari nõ posse, nisi illis modis, in quibus aliquid probatur contra præsumptionem iuris, & de iure, iuxta *glof. & communem in cap. is, qui fidem, de sponsalib. & in l. in contrahibus, verbo nullo modo C. de non numer. pecun. Tiraguel. de retract. lig. §. 4. glof. 1. à num. 37. Ceu. de sponsal. p. 1. cap. 4. §. 1. num. 3.*

8 In *glof. [Possessor] ibi (nisi velis dicere leges esse correctas, &c.)* iniuste igitur, & vtraltes merito abrogantur: leges Ciuiles præscriptionem cum mala fide admittentes, ita quòd etiam in foro Ciuili vim non habeant, vt per *Cou. hic p. 2. §. 1. num. 3. & 5. Fortun. de vltimo sine illat. 2. à princip. Tiraguel. de præscript. glof. 2. à princip. Padil. in l. 2. à num. 78. C. de feruitut. Perez ad rub. tit. 14. lib. 3. Ordinam. Auendam. de exequend. mandas. lib. 2. cap. 11. 9 col. 2.* Etenim in materia peccati (de qua hic agitur propter malam fidem præscribentis) in vtroque foro standum est legi. Canonice, non vero Ciuili, quæ tanquam iniusta etiam in suo foro per illam reprobatur, ex resolutis per *Surd. decis. 158. num. 9. & de alim. tit. 7. quest. 29. num. 11. Azcu. ad tit. 1. num. 17. lib. 2. noue Recopil. Rebuff. in proem. ad leges Gallis glof. 5. num. 120. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 13. de legibus num. 82.* Sic decisio ausbens. ex complexu C. de incestis nupt. abrogata est per cap. cum haberet; in fine, de eo qui duxit in Matrimon. Sic l. eos C. de vsuris cum similibus probans

vsuras, & ad illas actionem, & Iuris remedia concedens, indistinctè in vtroque foro abrogatur per *Clem. 1. de vsuris.* Sic similiter etiam inter laicos, & in foro Ciuili consuetudines iniuste, & peccati nutritiæ ex Pontificum auctoritate per Canones abrogantur in *cap. ex parte, de consuetud. in cap. 2. de probation. & in cap. 1. de torneam.* Non obstat quòd vti iuste in suo foro seruantur leges Ciuiles, quæ publico bono prouidentes mala aliqua permittunt, & subditorum peccata impunita relinquunt ad vitanda maiora mala, sic deceptio intra dimidiam iusti pretij ex *l. 2. C. de rescind. vendit. cap. cum dilecti, de empt.* Sic etiam meretrices passim tolerantur, & permittuntur impunè, ne adulteria, & grauiora carnis peccata insurgant, iuxta ea, quæ dixi in *collekt. ad cap. inter opera, de sponsalibus,* quia responderetur legem humanam iuste posse peccata aliqua permittere, impunita relinquendo, vt in prædictis exemplis, & alijs, quia punitio neque semper, & indistinctè est in præcepto, sed ex causa pro loco, & tempore attentis circumstantijs secundum prudentiam iuste omittitur. Sic etiam potest lex peccatis voluntarijs subditorum vti in bonum commune, nunquam tamen poterit ob aliquam causam boni publici præstare auctoritatem peccatis, & illa fouere præmijis propositis ad delinquendum inuitando, quia hoc semper, & omni casu, est illicitum, & contra Iustitiam legis naturalis, & diuinæ, secundum quam non licet facere malum, vt inde sequatur bonum, ex *D. Paulo ad Roman. 3.* Sanè lex Ciuilis admittens præscriptionem cum mala fide non permittit aut dissimulat, neque peccatis voluntarijs subditorum vitatur, sed magis auctoritatem præstat, fouet, & ad peccandum inuitat subditos aliena retinentes, proprijs præmijis, scilicet acquisitione rei, vel Iuris præscripti; vnde licet lex illa bonum finem intenderet, medium tamen, quo vitatur ad illum finem consequendum, est omnino ineptum & illicitum, ac subinde omnino fugiendum, vtpote magis nocuum, & periculosum, quàm sint reliqua omnia, quæ euitare intendit, vt in simili docet *tex. in cap. de hoc, de celebrat. Mislar.*

12 In ead. *glof. ibi (si autem quaeratur de eo, qui completa præscriptione incipit habere malam fidem an teneatur rem restituere?)* De hac questione vide *Guid. Pape sing. 836. Alciat. in cap. nouis, de iudic. num. 31. Sot. de iust. lib. 4. quest. 5. art. 4. Palat. in repet. rub. de*

donat. inter virum, & uxorem. §. 65. num. 28. 15 V usufructuarius rem, in qua habet usufructum, non possidet.
 & l. 63. Tauri num. 39. Balb. de prescript., par. 3. quest. 9. in princip. Tiraq. de prescript. 16 Possessio non acquiritur ex actibus, qui iure amicitiae, & familiaritatis sunt.
 §. 1. glof. 2. num. 13. & in tract. cessante causa limitat. 12. num. 16. cum seqq. Boer. decij. 211. 17 Praescribi non possunt ea, quae consistunt in mera voluntate.
 num. 13. cum seqq. Medin. in Cod. de rebus. quest. 18. Anton. Gom. l. 3. Tauri num. 125. Rebuff. in repet. cap. postulastis in glof. verbo retinere à num. 25. de cleric. excom. ministr. Couar. hic par. 3. §. 2. à princip. Mench. illustr. lib. 2. cap. 74. Sarmien. lib. 2. select. cap. 10. à princip. Spin. in speculo testam. glof. 33. princ. num. 70. Gutier. pract. lib. 2. q. 2. à num. 24.

S V M M A R I V M.

- 1 Praescriptio non procedit sine possessione.
- 2 Possessio est corporalis rei detentio animo, & opinione domini, vel secundum alios, corporalis rei detentio corporis, & animi iuris adminiculo concurrente.
- 3 Possessio duplex est naturalis, & civilis.
- 4 Possessio naturalis ad usucapionem non sufficit, quam habet ille, qui absentis, & ignorantis possessionem ingreditur, sed requiritur civilis, quam ipse absens animo retinet.
- 5 Possessionis vera ad similitudinem introducta est pro iuribus incorporalibus quasi possessio, quae eisdem, vel similes effectus operatur ac vera possessio.
- 6 Furiosi, insanes, & similes, qui intellectu carent, possessionem acquirere, seu incipere possidere non possunt.
- 7 Possessio vera non transferretur quoties res traditur ex causa, vel titulo non habili ad dominij translationem.
- 8 Locatio dominium non transfert.
- 9 Possessio non transferretur in eum apud quem res deponitur.
- 10 Possessio transit in sequestrum quando sequestratio fit voluntate, & consensu partium, secus verò si fit necessaria, iubente scilicet iudice.
- 11 Creditores, quibus ad securitatem debiti res pignori traditur, minimè possident, sed potius debitor qui tradit.
- 12 Possidere verè dicuntur illi, qui in possessionem mittuntur causa custodia ex iudicis decreto.
- 13 Praecario rem accipiens verè, & propriè non possidet.
- 14 Commodatarie rei possessio in commodatarium non transit.

Regula III.

Sine possessione praescriptio non procedit.

Definitur ex l. sine possessione ff. de usu. cap. cum alijs citatis à glof. hic, exornat Balb. de prescript. 2. par. 4. princip. num. 8. Honded. conf. 82. num. 4. lib. 1. Anton. Monach. Lucens. decij. 14. num. 59. & hinc vulgò dicitur praescriptio tantum censetur, quantum possessum l. 1. §. Si quis hoc interdictio ff. de itin. actuque priuato, Abb. in cap. accidentibus, in fine de privileg. & conf. 101. nu. 7. vol. 1. Othau. Glor. resp. p. 3. n. 147. cum seq. Aufter. ad Capell. Tholoq. q. 323. Paris. conf. 27. nu. 150. vol. 1. & conf. 73. nu. 13. vol. 4. Pute. decij. 107. lib. 1. Capic. decij. 209. num. 32. Boer. decij. 58. num. 6. Mascard. de probat. concl. 14. num. 23. & conclus. 906. num. 8. Honded. conf. 79. num. 47. lib. 1. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resolut. 70. num. 20. Anton. Monach. d. decij. 14. num. 56. Ioseph. Aldresi in allegat. de omnimoda Regularium exempt. par. 2. cap. 4. num. 12.

2 Possessio, quae secundum Duaren. lib. 1. dispunt. cap. 18. & ad tit. de acquiren. possess. cap. 1. Vezembreb. in paratit. sub. tit. de acquiren. possess. num. 2. & Donel. comment. iuris Civilis lib. 5. cap. 6. col. 1. vers. fit ergo, est corporalis rei detentio animo, & opinione domini. Vel melius foetant corporalis rei detentio corporis, & animi iuris adminiculo concurrente, ut definitur Conf. in reg. 3. lib. 6. §. is autem, Petr. Greg. fynagm. lib. 1. cap. 13. n. 4. Azor. inftit. moral. tom. 3. lib. 1. cap. 31. Molin. de iustit. to. 1. dispunt. 12. Lessi. cod. tract. lib. 2. c. 3. n. 40. Rebello de obligat. iustit. par. 1. q. 8. sect. 3. duplex est, naturalis scilicet, idest quae corpore; & civilis, idest quae iure consistit, ita glof. 1. Caiac. & alii in l. nemo 10. C. de acquiren. possess. glof. in l. 1. §. deij. citur ff. de vi, & vi arm. & in l. verbo naturaliter, & verbo ait ff. de acquiren. possess. Anton. Gom. l. 45. Tauri num. 19. Couar. in reg. possessor. par. 2. in initio num. 4. Vacan. declarat. 34. à prin. & declar. 36. in fi. Fachin. controuer. iuris lib. 8. c. 5. Peregr. lib. 3. vari. à n. 22. & 41. Ant. Fab.

Fab. in suo Codice lib. 7. tit. 7. definit. 24. nu. 8. Marefcot. var. lib. 2. cap. 64. à nu. 6. Valaf. de iure emphyt. q. 18. nu. 5. Ceu. all. commun. contra commun. q. 640. vers. fed contrarium, Gilcben. de præscript. par. 2. memb. 2. cap. 3. nu. 34. qui omnes resoluunt possessionem ciuilem à naturali differre, quia hæc corpore tenetur in præsentia rei, illam tenet absens in ipsius rei absentia.

4 Circa materiam vsucapionis non sufficere dictam possessionem naturalem, quam habet ille, qui absentis, & ignorantis possessionem ingreditur, sed requiri ciuilem, quam ipse absens animo retinet, resoluunt *glos. magna in fine in l. 1. C. de seruis fugis. Gom. d. l. 45. Tauri num. 105. Balb. de præscript. 2. par. 3. princip. q. vlt. Cou. in reg. possessor. par. 2. in inuito num. 7. & plures alij, quos refert, & sequitur Gilcben. d. par. 2. memb. 3. cap. 2. num. 6. arguentes ab absurdo, quia cum certum sit ciuilem sufficere, ex *tex. in l. 1. S. per seruum, qui in fuga ff. de acquir. possess. dum probat seruum, qui in fuga est, à domino vsucapi posse, vnde dicere non possumus habentem naturalem etiam vsucapere propter absurdum, quod sequitur si vterque vsucapione eiusdem rei dominium acquirat contra vulgarem reg. *tex. in l. si vt certo S. si duobus ff. commodati.***

5 Ad similitudinem veræ possessionis introducta est pro iuribus incorporalibus quasi possessio, quæ eisdem, vel similes effectus operatur, ac vera possessio, de qua facit mentionem *tex. in l. 3. S. vlt. ibi, quasi in possessione ff. de vi & vi armata, & in l. si quis diuturno, ibi, longa quasi possessione ff. si seruis vend. & docent Couar. in reg. possessor. par. 2. in princip. num. 6. & 8. Petr. Greg. synagm. Iuris lib. 1. cap. 13. n. 12. Gilcben. de præscript. par. 2. memb. 3. cap. 12. Fachin. controu. lib. 3. cap. 20. à n. 22. Ideo pro hac quasi possessione tuenda interdita velut, seu quasi possessoria cõstituta esse ait *tex. in l. pen. ff. de seruitut. alias l. vlt. secundum Anton. August. lib. 1. emendas. cap. 7. & lib. 3. cap. 1. ad med. prosequuntur eandem materiam quasi possessionis multis adductis ex antiquioribus & recentioribus, Castill. lib. 1. de vsufructu cap. 12. à princip. & omnino à num. 6. Pereg. var. lib. 3. à num. 48.**

6 Primò ex dictis inferunt furiosos, infantes, & similes, qui intellectu carent, possessionem acquirere, seu incipere possidere non posse, vt per *tex. in l. 1. S. adipsimur. ff. de acquirend. possessione, & l. quamuis 32. S. infans ff. eod. tit. docent. Conan. comment. lib. 3. cap. 8.*

num. 4. Donel. comment. lib. 5. cap. ii. Menoch. remed. 4. adipsi. à num. 296.

7 Secundò inferunt veram possessionem minime transferri quoties res traditur ex causa, vel titulo non habili ad dominij translationem, vt resoluunt *Rebuff. tom. 3. ad leges Gallit. de materij possessor. in præfat. à num. 29. Anton. Gom. l. 45. Tauri à num. 6. Pereg. lib. 4. 8. var. à num. 44. Vnde euenit eo quòd locatio dominium nõ transfert *l. non solet ff. locati, per eam in conductorem non transire possessionem, sed illum à domino locante retineri, vt probat *tex. in l. qui vniuersas 30. S. vlt. ff. de acquir. possess. comprobant Donel. comment. lib. 5. cap. 13. vers. fed in hac, Menoch. remed. 3. resin. à num. 46. Valaf. de iure emphyt. q. 20. num. 10. Caroc. de locato par. 2. tit. vnde vi, pag. 173. intellige procedere in locatione ad modicum tempus; non vero in ea, quæ sit ad vitam, vel ad longum tempus decennij, & vlt. vt docuit *glos. magna in d. l. si vt certo, S. si duobus ff. commodati, quam receptam testatur Valaf. de iure emphyt. q. 18. num. 2.****

9 Tertio inferunt minime transferri possessionem in eum, apud quem res deponitur, vt probat *l. licet 17. S. rei deposita ff. de positi, l. qui vniuersas S. vlt. ff. de acquir. possess. Anton. Gomes tom. 2. var. cap. 7. num. 2. Petr. Greg. synag. Iuris lib. 23. cap. 3. nu. 4. Rebuff. tom. 3. ad leges Gallit. de sequestris art. 1. glos. a. nu. 13. Donel. comment. lib. 12. cap. 13. Caroc. de deposito par. 2. q. 60. Azor. insit. moral. par. 3. lib. 7. tit. de deposito cap. 1. Rebello de obligat. Iustitie par. 2. lib. 16. q. unica num. 1. pag. 830. Comitol. de contractib. par. 3. cap. 8. nu. 5. Quodam vero distinguunt inter sequestrationem voluntariam, quæ scilicet fit volutate, & consensu parium, in qua iniquam possessionem transire in sequestrum iuxta *d. S. rei deposita, & necessariam, quæ iubente Iudice fit, in qua negant possessionem transire in sequestrum, nisi id expressè actum sit, & procedere *tex. in l. in terese 39. ff. de acquir. possess. ita distinguunt Bar. & esse communem proficitur Abb. in cap. examinata nu. 14. de iudic. Corraf. lib. 3. miscel. cap. 2. num. 12. Greg. Lop. ad l. 1. glos. 2. tit. 9. par. 3. & post Card. Felin. Graua. & Menoch. d. remed. 3. resin. à num. 86. & plures alios, quos refert, & sequitur Caroc. de sequestro dicta par. 1. q. 4. à num. 2. Gam. Lufit. decis. 277. nu. 3. & decis. 331. nu. 3. Azeued. tit. 12. in princ. nu. 7. cum seqq. lib. 4. noua Recop. & ab hac minime esse recedendum concludit Cald. Pereira quasi forens. lib. 1. q. 21. nu. 3.***

- sequitur *Rota apud Seraph. decis. 756. num. 3.*
- 11 Quarto infertur creditores, quibus ad securitatem debiti res pignori traditur, minimè possidere, sed potius debitorem, qui tradit, ut probat *tex. in l. secundum 15. §. creditor ff. qui satisd. cogantur, & in l. qui pignoris 36. ff. de acquir. possess. docent Balduin. in tract. de pignori. cap. 15. per totum, Anton. Fab. in ration. ad dictum §. creditor, distinguendo tamen cum Menoch. *remed. 3. retin. num. 160. & Gilben. de prescrip. par. 3. cap. 2. nu. 8. & 25.**
- 12 Quinto infertur illos, qui in possessionem mittuntur. causa custodia ex iudicis decreto, vere possidere dici non posse, cum animo, & opinione domini rem non teneant, sed custodia causa *l. cum legati 2. ff. quibus ex causis easur, & Neguz. de pignori. par. 3. memb. 2. à num. 6. Anton. Gom. in d. l. 45. Tauri. num. 9. & latissimè Menoch. *remed. 3. retin. à num. 163. Scacc. de appellat. q. 17. limit. 6. memb. 4. à num. 123.**
- 13 Sexto infertur eum, qui precario rem accepit propriè, & verè non possidere, ut probat *l. si seruus 22. §. 1. ff. de noxalib. action. l. tertio 6. §. 1. qui rogauit ff. precario, docent Connan. comment. iuris Ciuilis lib. 3. cap. 10. nu. 6. Donel. comment. lib. 5. cap. 14. ad fin. Conciac. lib. 4. quaest. cap. 2. nu. 8.*
- 14 Septimo infertur rei commodatarie possessionem in commodatarium non transire *l. rei commodatariæ ff. commodat. d. l. qui vniuersas. §. vlt. ff. de acquir. possess. notant Anton. Gom. d. l. 45. Tauri. num. 8. & tom. 2. var. cap. 7. nu. 1. Conap. lib. 7. cap. 3. num. 1. ad finem, Petr. Greg. *synagm. iuris lib. 2. cap. 1. nu. 6. Azor. instit. moral. p. 3. lib. 7. cap. 6. nu. 116.**
- 15 Octauo infertur usufructuarius rem, in qua habet usufructum, non possidere, ut probat *l. sciendum §. item qui ff. qui satisdare. col. 1. §. per eum ff. de acquir. possess. l. 1. §. quod ait Praetor ff. quorum legatorum, cum similibus, docent Cuiac. in l. naturaliter ff. de acquir. possess. & lib. 9. abseru. 3. Cou. in reg. possession. par. 2. in initio num. 5. Vacon. *declar. 38. num. 4. Duaren. in l. 1. in princ. col. 3. ff. de acquir. possess. l. iacob. Conciac. d. cap. 2. nu. 5. Euchin. lib. 8. controuerf. cap. 18. Donel. comment. lib. 5. cap. 6. col. 2. vers. in omnibus, ac proinde ipsum usufructuarius non verè, neque sibi, sed domino proprietatis possidere, solumque habere possessionem non aliter quàm colonum, quem in eodè proposito usufructuarius equiparat *tex. in l. incerta 6. §. 1. qui rogauit ff. precario, tradunt Valasc. de iure emphyt. q. 13. n. 3.***
- Gilben. de prescrip. memb. 3. cap. 2. num. 3. & 4. Molin. de iustis. tract. 2. disp. 12. vers. dubium. Quamuis contrariam sententiam, quod usufructuarius sibi, & nomine proprio naturali, & veram possessionem habeat ipsius rei, in qua usufructum habet, teneant Ias. in d. l. naturaliter num. 5. cum seqq. Valasc. de iure emphyt. q. 18. num. 6. Anton. Gom. d. l. 45. Tauri. num. 100. Menoch. *remed. 1. recup. num. 7. Boer. Tiraquel. Villalob. Surd. Sfort. & plures alij, quos refert, & sequitur Cassit. controuerf. lib. 1. de usufructu cap. 6. à num. 28. vj. q. ad finem.**
- 16 Nonò infertur ex actibus, qui iure amicitiae & familiaritatis sunt, possessionem non acquiri, ut in eo, qui ortum, aut fundum amicitie ingreditur, vel similit actum exercet leuandi animi causa & iure amicitiae probat *tex. in l. qui iure 4. ff. de acquirenda possess. simile exemplum de eo, qui hospitem iure amicitiae saepius recepit probat *tex. in l. et habet §. hospites ff. precario, & in rustico, qui singulis annis solet ad amicum afferre par caponum tradit glos. verbo qualitatem in l. solet ff. de offic. Pro. conf. multisquè alijs exemplis exornant Rip. in cap. 3. num. 39. cum sequentibus de causa possess. Rebuff. tom. 3. ad leges Galliae tit. de modis possess. in prat. à num. 37. Tiraquel. in tract. de mort. par. 3. declar. 3. Cou. in reg. possess. par. 2. §. 4. num. 6. Menoch. de arbitr. casu 160. Mascari. de probationib. concl. 1184. num. 12. Cald. Pereira conf. 2. num. 17. cum sequentibus.**
- 17 & ideo ea, quae consistunt in mera voluntate praescribi non possunt *l. Proculus ff. de damno infecto, l. 1. S. de nico & l. si in meo ff. de aqua pluuiarum. Tiraq. de retract. tit. 2. §. 1. glo. 2. nu. 21. Cou. lib. 1. var. cap. 9. num. 1. & 2. Menoch. de arbitr. casu 44. à num. 6. & conf. 143. num. 3. & 29. Mench. *usufreq. cap. 4. num. 9. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 1. nu. 42. Gonzal. ad reg. 8. Caneol. glof. §. 6. nu. 37. Steph. Gratian. *discept. forens. c. 88. num. 15. & cap. 89. à num. 13. Mlouet. de option. Canon. c. 8. nu. 2.***

S V M M A R I V M.

- 1 Peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum.
- 2 Reatus ad penam aeternam, qui insurgit ex violatione iustitiae commutativae, non aliter admittitur quàm si id quod vere, aut virtualiter ablatum est, restituatur.
- 3 Peccatum mortale duplicem continet deformitatem pro qua duplex quoque poena illi debetur.

4. Peccatum quomodo dicatur in presenti esse reatus ad pœnam æternam, ostenditur.
5. Peccatum, id est reatus pœnæ æternæ de quobis, non est simpliciter & absolute quicumque actus, sed est ille tantum, qui insurgit ex alicuius rei ablatione.
6. Iustitiæ commutatiuæ offenditur ubicunque aliquid vere aut virtualiter auferatur.
7. Anima defuncti propter dilationem restitutionis: ab herede faciendâ, in Purgatorio non detinetur.
8. Declarantur sex in cap. in litteris, de raptoribus.
9. Peccatum, & delictum, & crimen inter se differunt.
10. Furto, vel rapina, seu alia iniustâ acceptatione rem alienam acquirens, tenetur restituere, etiamsi res sic ablata periret casu fortuito, & etiam sine culpa eius leuissima.
11. Satisfactum intelligitur, si is, cui faciendâ, erat restitutio, liberaliter remittat, nisi remissio aliquo modo inuoluntaria sit.
12. Restitutio faciendâ est expensis eius, qui iniuste rem accepit, & mittendâ ad dominum ubicunque fuerit.
13. Restitutio ubi nescitur cui sit faciendâ, res sit iniuste possessa prouidentia Episcopi pauperibus, debet erogari.
14. Restitutio non competit, sed pauperibus erogabitur ubi turpitudine versatur ex parte utriusque.
15. Restituendâ nõ sunt danti sed pauperibus eroganda data ob turpem causam.
16. Verbum, restitutio, lato sumpto vocabulo acceptum satisfactionem comprehendit.

Regula IV.

Peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum

1. Desumitur ex S. Augustini epistola 54. ad Macedon. cuius verba habentur in cap. si res 14. q. 6. & in cap. cum tu 5. de usuris; latè de materia restitutionis agunt D. Thom. 2. 2. q. 62. Medin. per aliquot quæstiones de rebus restituen. Sos. lib. 4. de iustis. q. 6. & 7. D. Antonin. par. 2. tit. 2. a cap. 1. vsque ad 8. Coenar. in repet. huius reg. Nauar. in man. cap. 17. num. 6. cum seqq. Azor. instit. moral. par. 3. lib. 4. de restitut. Gabr. V. asq. in opusc. moralib. tract. de restitut. in foro Conscientiæ.
2. Ratio decisionis est quia reatus ad pœnam æternam, qui insurgit ex violatione iustitiæ commutatiuæ, non aliter admittitur quàm si

id, quod verè, aut virtualiter ablatum est, restituatur, vt constat ex septimo præcepto Decalogi, de quo Exodi 20. non furtum facies, in eo etenim implicite, & reductiue continetur aliud præceptum licet formaliter sit distinctum, de restituendo ea, quæ contra iustitiam commutatiuam verè, aut virtualiter auferuntur, vt per D. Thom. 2. 2. q. 66. art. 3. Sos. de iustis. lib. 4. q. 6. art. 2. Ledesma 2. 4. q. 18. art. 2. post princ. Sed hic agitur de reatu ad pœnam æternam, qui insurgit ex violatione iustitiæ commutatiuæ. Igitur, &c. Ad probationem minoris aduertendum est peccatum mortale duplicem continere deformitatem; altera est auersio à Deo summo atque incommutabili bono, in qua consistit ratio formalis peccati; altera est inordinata conuersio ad bonum commutabile, nempe ad creaturas; propter hanc duplicem deformitatem duplex quoque pœna peccato debetur; vna est, quæ respondet auersioni à Deo, & dicitur damni, nimirum carentiæ visionis diuinæ, altera est, quæ respondet inordinatæ conuersioni ad creaturas, & dicitur pœna sensus, nimirum ignis, & cruciatu: colliguntur hæc ex D. Thom. 1. 2. q. 78. art. 4. & par. 3. q. 86. art. 4. Vterque autem pœna quando peccator ad Deum non conuertitur est æterna, prior quia respondet culpæ infinitæ, nempe auersioni à Deo, & conueniens est, vt qui in bonum æternum peccauit, in æternum quoque puniatur; posterior vero, quia etiam si respondeat culpæ finitæ, nempe inordinatæ conuersioni ad creaturas, quæ in vnoquoquo vitio certos mali gradus habet, & ita ex parte obiecti & secundum se, sit pœna temporalis; nihilominus tamen ex parte peccati quando ille ad Deum nõ conuertitur, est æterna; patet quia non solum respondet inordinatæ conuersioni ad creaturas, secundum se; sed etiã inordinatæ conuersioni ad creaturas prout est causa durationis prioris deformitatis, nempe auersionis à Deo. Vnde cum inordinata conuersio ad creaturas; probr est causa durationis prioris deformitatis, nempe auersionis à Deo, quodammodo continet culpam infinitam vt patet, merito etiam pœna, quæ respondet huic culpæ, quando peccator ad Deum non conuertitur, in hunc sensum æterna est, & vtj talis in inferno luenda iuxta illud Matth. 25. discedite à me maledicti in ignem æternum, significat Concil. Trid. sess. 6. de iustificac. can. 50. & ad hæc reducenda sunt quæ tradunt S. Thom. d. q. 87. art. 6. Mag. giff. & communis in 2. dist. 42.

4. In hunc igitur sensum dicimus peccatum de quo hic esse reatum ad poenam aeternam. Probatur quia in hac reg. agitur de peccato, id est de macula, seu labe peccati ante dimissionem, & ita antequam peccator ad Deum conuertatur; constat ex verbis: *text. ibi, non dimittitur*; atque macula seu labe peccati ante dimissionem importat reatum ad poenam aeternam, scilicet damni, quae aeterna est, iuxta supradicta; Igitur; &c. Addimus postquam peccator ad Deum conuertitur, tollitur omnino reatus ad aeternam poenam damni, & reatus ad aeternitatem poenae sensus. Patet, nam quemadmodum haec per auersionem à Deo tanquam per malum infinitum incurruntur, & sunt veluti consequentia inimicitiae Dei, in qua qui est necessariò penas aeternas luere debet; ita etiam per conuersionem, qua peccator reordinatur in Deum, tanquam per bonum, quoddam infinitum, omnino tolluntur, & illorum sublatio est etiam veluti consequentia amicitiae Dei, cum qua non est compatibile, ut quis sit reus poenarum aeternarum, quare in his terminis tantum manet in peccatore reatus ad poenam sensus secundum se, & ita temporalem iuxta supradicta, qui compatibilis est cum conuersione, & cum amicitia Dei quousque in hoc seculo, vel in purgatorio per opera poenalia luatur.

5. Peccatum namque id est reatum poenae aeternae de quo hic, non est simpliciter, & absolute quicumque actus, sed est ille tantum, qui insurgit ex alicuius rei oblatione, patet ex hac reg. ibi, *ablatum*, quod in hac materia dicitur omne illud, quod verè & virtualiter aufertur, verè ut si quid furto, rapina, & similibus aufertur, virtualiter ut si quid iniuste retineatur *cap. saepe. 13. de restit. spoliat. vel si debitum purum & simplex non soluat. iuxta modos de quibus per Nau. in man. cap. 17. à n. 12. vel tandem si aliquid ius probabiliter speratur, & ita in re; vel ad rem impediatur, ut in *cap. vlt. de sepultur. & in cap. in litteris. 5. de raptorib. & in alijs speciebus, de quibus per Nau. d. cap. 17. num. 69. & 71.* Vbi cumque autem aliquid verè aut virtualiter aufertur, offenditur iustitia commutativa, *Casell. 2. 2. q. 62. art. 6. Sor. de iustis. lib. 4. q. 6. art. 1. in corpore, Cou. in 6. praesenti p. 2. in princ.* Et ex tali offensione, seu violatione procedente ex alicuius rei ablatione insurgit peccatum, seu reatus ad poenam aeternam; quod non aliter deletur quam si id, quod verè, aut virtualiter ablatum est, restituatur: haec vero restitutio dupliciter conti-*

deratur, scilicet, vel ratione iniustae acceptationis, ut quia quis iniuste abstulit, vel ratione solius rei acceptae, ut quia quis rem ab alio ablatam possidet, inter vtramque vltra alias differentias illa principalis constituitur quòd restitutio, quae fit ratione solius rei acceptae, tantum est proprie restitutio, quando res ablata, quae ad tertium peruenit, ad illum scienter & iniuste retinetur, & ita iam virtualiter aufertur ex dictis, vnde restitutio iam non est ratione solius rei acceptae, sed ratione iniustae acceptationis, seu retentionis vt patet; caeterum si tertius ille quàmprimò scit rem alienam esse statim domino restituit, non dicitur verè & proprie restituere, nec enim aliquid contra iustitiam commutativam commisit, sed potius dicitur re reddere, ut etià de eo, qui debitum statuto tempore soluit, quod scilicet proprie restituere non dicatur aduertit *Sor. de iust. lib. 4. q. 6. art. 2.*

7. *Nisi restituatur ablatum.* Intelligitur quòd hoc seculum, restitutio enim post mortem poenitentis non liberat à poena in alio seculo purganda, nec propter ipsius restitutionis dilationem anima in purgatorio detinetur, ex multis, quae adducit *Sor. lib. 4. de iustis. q. 6. art. 1. ad conuincendam ineptam vulgi opinionem contrarium sentientis, idem tenent etiam. Nau. in man. cap. 17. num. 68. Card. Bellar. de Purgator. lib. 2. cap. 16. & est vulgaris Theologorum traditio in 4. dist. 16. quae vocatur Aman. Abb. & alij ex nostris diuersum videantur sensisse arg. *text. in cap. in litteris, de raptorib. ibi, ut sic à peccato valeat liberari, & cum tamen satisfactio, prout est tertia pars poenitentiae, & in hoc seculo, & in futuro, nempe in purgatorio, locum habeat, id quod euidenter patet, alijs enim iniqua esset lex Dipina, quae statueret animam defuncti in gratia decedentis ex culpabili mora heredum in non restituendo in purgatorio detineri; Ansuper. ex eadem mora culpabili poena purgatorij temporalis natura sua fieret aeterna, non ex propria defuncti, sed heredum culpa, & consequenter purgatorium eidem animae redderetur infernus, cum praecipua inter vtrumque differentia ex perpetua, vel temporali temporis diurnitate, quod attinet ad poenalitatem, defumatur, ut est de fide, & colligitur ex *Cam. Trid. Jess. 6. can. 30. tradit. Bobauen. in 4. dist. 20. num. 34. vbi Ouand. prop. 4. ex dist. 44. prop. 18.* Haec autem consideratio non solum obtinet in cum sensum ne restitutionis dilatio heredibus iniustae animae defuncti noceat, sed**

ad

ad effectum etiam ut nec proficit, quasi sit in causa, ut citius, vel tardius à poena purgatorij eripiatur. Aduertimus namque restitutionis opus ab herede prestitum non posse considerari satisfactorium tanquam gestum à defuncto, cum defunctus sit extra viam mercedis: unde nullo modo ad hos terminos adaptari potest *reg. qui per alium*, & *reg. potest quis per alium*, hoc sit. & lib. quatenus vero restitutio opus consideratur ipsius heredis, iustitię opus est, quod licet moraliter sit bonum, ac proinde habeat rationem meriti, hoc tamen quoad ipsum heredem considerari debet, non vero quoad defunctum, cui in alio seculo existenti sola opera fidelium charitatis per modum suffragij opitulatur iuxta illud *Masbab. cap. 12. sancta*, & salubris cogitatio est pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur, iuncto illo Danielis, peccata tua elemosynis redime, *cap. medicina*, de *Poenit. dist. 1. in quem sensum Sacrificia, & oblationes pro defunctis continent satisfactoris rationem*, de quo *Conc. Trid. sess. 25. in Decreto de purgat. & sess. 14. cap. 8. cap. animę defunctorum 13. q. 2.* At dici nequit quod restitutio cũ sit merus actus iustitię ab herede gestus, tendens in propriam ipsius deobligationem, per modum suffragij in commodum defuncti offeratur, tenetur enim heres ciuilitur, & naturaliter ex delicto defuncti ad damnum datum etiam nihil ad ipsum ex delicto perueniat, nec lis cum defuncto fuerit contestata, inspecta equitate canonica, vt notant Doctores omnes in *dicto cap. in litteris, cap. fin. de sepult. cap. tua nos, de usuris, cap. Episcopus qui filios 12. q. 2.*

8 Ad rex. vtro in *dicto cap. in litteris*, de raptoribus, responderetur dupliciter intelligi posse, primò legendo iuxta veriorum litterarum prædicta verba non in numero singulari, nempe *ualeat*, ita ut ad defunctum, sed in plurali nempe *ualeant*, ita ut ad ipsos heredes referantur, quibus Pontifex iubet, vt compellantur restituere, in quem sensum non in propriè accipitur verbum *peccatum*, pro reatu ad poenam æternam, quo heredes tenentur ex culpa mortali interim dum non restituant, iuxta verba *D. August. in cap. si res aliena 14. q. 6.* & in hac nostra *reg. quę similia sunt*, & in eundem sensum accipiendam, quam litteram tenendam esse efficaciter in originali, & antiquioribus codicibus contentam aduertit *Abb. in eodem cap. in litteris num. 4.* licet vulgare magis communem dicat. Potest etiam intelligi *rex*, ille retenta vulgari littera refe-

rendo prædicta verba in numero singulari ad defunctum, ita ut opus restitutionis proficit eidem, vt citius liberetur à reatu poenę temporalis, non per se directè, & immediatè, sed per accidens, seu per indirectum, quia cum in eo *rex*, corpus defuncti si non de iure vt *rex*, indicat in *vers. mandamus*, saltem de facto careret ecclesiastica sepultura, idquę non sine colore fundamenti, cum agat *rex*, de defuncto incendiario manifesto, qui regulariter, absquę præuia satisfactione non absoluitur, nec potitur ecclesiastica sepultura, ex *tit. in cap. super eo, eodem tit. iunctis notatis per Do. Flores in cap. ex parte 13. de verborum signifi. cap. venerabilibus S. porro, vers. secus autem, de sens. ex com. hoc lib.* atque ita denegata interim ecclesiastica sepultura priuaretur precibus, suffragijs, & oblationibus in funere fieri solitis, & in posterum iuxta *d. cap. super eo*, *Clem. 1. de sepult.* meritò præcipit Pontifex vt heredes restituant, quia licet opus tertij per se directè ad satisfaciendum pro defuncto non tendat, est tamen in causa, vt corpus sepulture restituitur, & ex consequenti anima defuncti suffragijs, & oblationibus iuuetur, quę continent rationem satisfactoris naturę suę, atquę ita prosunt vt citius anima à reatu poenę temporalis liberetur, vt *rex*, habet

9 In *glos. [Peccatum] ibi (quid est peccatum, delictum, & crimen, inter hæc secundum August. est differentia, &c.)* Vide *Jacob. de Grass. in aureis decision. par. vltima, cap. 14. n. 2.*

10 In ead. *glos. ibi (Etiam si res illa casu perierit sine culpa sua, &c.)* Notatur ad hoc quod ille, qui furto, vel rapina, seu alia iniusta acceptatione rem habuit alienam, cuius dominium non acquisiuit, tenetur eam domino restituere non tantum ratione rei acceptę, sed ratione iniustę acceptationis, adeo quod si res illa sic ablata pereat, etiam si sine leuissima culpa eius, qui eam detinet, sed fortuitò, tenetur nihilominus restituere, quia qui sic accepit à die acceptationis dicitur esse in mora, vnde ei imputatur omnis casus fortuitus: ita docent *S. Thom. 2. 2. q. 62. art. 6. Sot. de iustit. lib. 4. q. 7. art. 2. Syluest. in sum. verbo furtum q. 16. Medin. in Cod. de restitut. q. 6. Cou. hic par. 2. §. 6. num. 1. Nau. in man. cap. 17. num. 26. bene Vafq. in opuscul. de rest. cap. 5. §. 1. dub. 11. num. 64. & 65. vbi num. 66.* subdit quod si res perijt eo modo, quo erat peritura apud dominum, & ita moraliter intelligeretur futurum, tunc non tenetur fur, vel alius, qui iniuste illam acceperat, & detinebat

- tenebat aliquid domino satisfaciere pro re-
perempra. *In glof. Restituatur. ibi (quod dicit de
restitutione intelligas, nisi in, cui facienda est
restitutio, liberaliter remitteres, quia satis
factum intelligitur) Ita Mex. in tractat. tassa
panis concl. 6. num. 39. Tiraq. de retractu tit. 1.
ad fin. nu. 53. Cou. hic par. 2. in princip. nu. 5.
Et par. 3. S. 1. nu. 2. Nau. in man. cap. 17. nu. 75.
vbi num. 66. ampliat etiam si pecunia, seu
ablatum remittenti presencialiter non offeratur.
Limita nisi remissio aliquo modo inno-
luntaria sit, vt si quis fraudulenter paupertatem
simulet, aut impotentiam, debitum neget,
aut soluere recuset, nisi pars aliqua remittatur,
tunc enim talis remissio tanquam
non spontanea, sed quodammodo coacta à
restitutione non exculat, vt per Caiet. 2. 2. q. 62.
art. 6. Sor. lib. 4. de Iustis. quest. 6. art. ult. Mercad.
de contract. lib. 2. cap. 12. ante fin. Sic sane remissiones, & pacta per que decoretiores
foro cedentes conficta paupertate cum possint solidum, vel aliquid amplius soluere,
partem debiti consequuntur, in foro Conscientie nihil profant, vt per Mercad. vbi sup.
quinimmo & in foro exteriori detecta fraude ad partem taliter remissa agi potest, Alex. & Laf.
per tex. ibi in l. vlt. ff. de condit. ob turpem causam,
Straob. de mercat. tit. de decoretioribus par. 6. num. 1. Pinel. in l. a. C. de rescind. vendit.
par. 2. cap. vlt. num. 7. Mench. vsufreq. cap. 93. num. 13.*
12. In ead. glof. ibi (Cuius autem expensis mitti
debeat ad eos si sint remoti, &c.) In hac
quest. ex sententia Caiet. 2. 2. q. 62. art. 5. circa
solut. ad 3. Et Sor. de Iustis. lib. 4. q. 7. art. 3.
circa solutionem tertij argum. D. Thom. quos
refert, & sequitur Vasquez d. opuscul. de re-
fili. cap. 10. dub. 10. num. 26. dicendum est
quod expensis eius, qui iniussit rem accepit,
& decinet, restituenda est, & remittenda
ad dominum vbi conque fuerit, addit; Cou.
hic par. 1. in initio num. 7. quod in hac restitu-
tione absenti faciendam illud certum est quod
quando debitor de loco recessit, vbi creditor
erat, & mansit, cui restitutio erat facienda,
tunc simpliciter tenetur in omni euentu suis
sumptibus debitor rem restituendam ad do-
minum mittere, cum ipse recesserit à loco vbi
facere debuit restitutionem, sed quid dicendum
quando creditor ipse recessit de loco in quo
res restituenda est, & erat antea restituenda,
distinctione rem conante. *Vasq. dicta cap. 10.
dub. 1. num. 28.*
13. In eadem glof. ibi (si vero nescitur à quo,
pauperibus erogabitur prouidentia Episcopi) Ita
Cou. hic par. 3. S. 1. num. 2.
14. In ead. glof. ibi (Item dico id verum cum
surpultudo versatur, ex parte recipientis tantum,
se vero ex parte vtriusque, & transferatur do-
minium, nec restituito competit, nec restituetur
danti, sed pauperibus erogabitur.) Ita Paul.
Comitol. respon. moral. lib. 3. q. 5. Vnde data
15. Job turpem causam, veluti ob homicidium
perpatrandum, &c. non esse danti restituenda,
sed pauperibus eroganda tenent Cou. hic
par. 2. S. 2. num. 6. vers. ex tertia, Sanchez de Ma-
trimon. lib. 6. disp. 2. o. nu. 7.
16. In eadem glof. ibi (quia satisfactum intelli-
gitur qualitercunq; satisfacias, &c.) Notatur
ad hoc quod verbum restitutio in hoc tex. &
Iuribus similibus non proprie, sed lato sum-
pto vocabulo acceptum satisfactionem com-
prehendit, vt per Cou. hic par. 2. in initio nu.
2. Nau. in man. cap. 17. num. 11. Ledesm. in 2.
4. q. 18. in princ. Sor. de Iustis. lib. 4. q. 6. a princ.

S V M M A R I V M

1. Peccati venia non datur nisi correctio.
2. Peccatum in hac reg. accipitur pro reatu ad penam eternam.
3. Reatus ad penam eternam, & prouenit ex peccato actuali in terminis huius reg.
4. Peccatum originale non est voluntarium voluntate persone, sed tantum voluntate primi parentis.
5. Reatus insurgens ex peccato originali saltem in adultis lapsis absque correctione, id est absque poenitentia, non remittitur.
6. Venia multiplicitate accipitur.
7. Remissio culpæ, id est reatus, ad penam eternam, non datur sine gratia infusione.
8. Lapsio necessaria est gratia actualis, excitans atque adiutans.
9. Gratia gratis, data, seu proueniens, & gratia excitans atq; adiutans secundum suam essentiam non sunt plures, sed vna tantum, qua distinguitur per diuersos effectus.
10. Gratia gratum faciens, est habitus quidam supernaturalis, quem Deus infundit animabus nostris, per quem grati sumus, vni-
mur, & quasi consubstantiamur Deo per
charitatem.
11. Lapsio nulla dari potest conueniens preparatio per motum liberi arbitrij in ordine ad
ueniam, seu remissionem culpæ, consequentem
dam, nisi ipsiusmet lapsio correctio

- 12 *Culpæ venia, seu remissio non datur sine infusione gratiæ gratum facientis in qua nostra iustificatio consistit.*
- 13 *Correctio seu poenitentia duplex est, altera formata & perfecta, quæ appellatur contritio; altera informis, & imperfecta, quæ dicitur attritio.*
- 14 *Correctio seu poenitentia quando charitate perficiatur, & ita quando fit contritio, & quando sine charitate fit, ac proinde fit attritio, ostenditur.*
- 15 *Contritio sine Confessione Sacramentali saltem in voto non sufficit ad consequendam veniam seu remissionem culpæ.*
- 16 *Baptismi copia ubi deest applicatio Passio-nis Christi in ordine ad remissionem culpæ originalis, quamvis sine Sacramento, non tamen sine voto Sacramenti, fieri potest.*
- 17 *Attritio cum aliquo impedimento seu obice ad gratiam ex parte poenitentis, adiuncta Confessione Sacramentali, an sufficiat ad remissionem culpæ, ostenditur, & num. 18.*

Regula V.

Peccati venia non datur nisi correcto.

- D**esumitur ex *c. legatur 24. q. 2. cū aliis, exornant Sot. in 4. dist. 17. q. 2. art. 6. vega in Concil. Trid. lib. 15. cap. 19. Ledesm. 1. par. q. 26. art. 5. col. antepen. Ratio est quia venia reatus ad pœnam æternam insurgentis ex peccato actuali de quo hic, non datur nisi ei, qui ex sua parte convenientem adhibet præparationem per motum liberi arbitrij, at solus correctus, seu poenitens ex sua parte convenientem adhibet præparationem per motum liberi arbitrij. Igitur &c. Probatur ex infra dicendis.*
- 2 Pro totius igitur materiæ cognitione, & huius regulæ intellectu primò præmittendū est, quòd peccatum in hac reg. accipitur pro reatu ad pœnam æternam, vt in reg. præcedenti notauimus. Patet nam reatus ad pœnam temporale si insurgit ex peccato veniali absq; correctione de qua hic, idest absq; poenitentia pro qua correctio accipitur in hac reg. ex infra dicendis, remitti potest, *D. Thom. 3. par. q. 83. defendit, & declarat. Sot. in 4. dist. 15. q. 2. art. 1.* Si verò insurgit ex ipomet peccato mort. nec etiam per correctionem, idest per poenitentiam semper remittitur, vt probant *tex. in cap. si peccatum, & in cap. nullus, & in cap. sicus, de Pœnit. dist. 1. Conc. Trid. sess. 6. de Iustificat. can.*

30. *D. Thom. ubi supra q. 86. art. 4. Sot. d. loco q. 1. art. 4. cum seqq. Vasq. de Pœnit. q. 87. art. 3. Valent. tom. 4. disput. 7. quest. 4. puncto 2. alij apud Bonacin. de Sacram. disp. 5. q. 6. sect. 1. 3 puncto 4. Adde quod reatus ad pœnam æternam de quo hic agitur iuxta supradicta, intelligendus est de reatu proueniens ex peccato actuali, nam reatus proueniens ex peccato originali, idest ex eo quod ex labe primi parentis per quamdam regeneratiuam motionem in nos transit, *D. Thom. 2. 2. quest. 81. 4 art. 1. cum non fit voluntarium voluntate personæ, sed tantum voluntate eiusdem primi parentis per regenerationem, idest per Baptismum absque correctione, idest absque poenitentia, de qua in hac regula, remittitur, cap. firmissimè, cap. ex quo, cum multis alijs de consec. dist. 4. Nec ad rem facit quòd reatus insurgens ex peccato originali saltem in adultis lapsis absque correctione, idest absque poenitentia, non remittitur iuxta illud *At. 2. poenitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum, probat tex. in cap. omnis, cum seq. ead. dist. 4. resoluit D. Thom. dicto loco q. 69. art. 7. Sot. ubi supra dist. 6. q. 1. art. 7. respondetur enim id per accidens contingere quia scilicet implicat contradictionem, quod reatus insurgens ex peccato originali remittatur, & maneat reatus ad pœnam æternam insurgens ex peccato actuali, vt egregia ratione ostendit *Pontif. in c. 3. sed ad hoc, de Baptismo. Vnde in ordine ad reatum ex peccato actuali quasi ad antecedens per accidens necessariò correctio seu poenitentia requiritur, at verò per se & in ordine ad ipsũ reatum, qui prouenit ex peccato originali, correctio, seu poenitentia non requiritur, immo reatus ille sola virtute Sacramenti regenerationis, nempe Baptismi remittitur, dict. cap. firmissimè, d. cap. 3. S. verum, Rosenf. Castr. & Sot. citati per *Cou. in c. alma mater p. 1. S. 10. nu. 15. Luyf. Turrian. de Gratia opusc. 8. disput. 3. dub. ult. & alios, quos refert & sequitur Bonacin. in suo nouissimo traict. de Gratia q. 4.*****
- 6 Secundò præmittendū est quod licet venia multipliciter accipiatur, scilicet pro impunitione poenæ in foro exteriori in *c. deniq. dist. 4. de quo glos. 1. & Doctores hic, pro remissione reatus ad pœnam temporalem in hoc fœculo, vel in purgatorio luendam *Extrauag. 2. ibi, plenissimam veniam, de Pœnitent. inter cōmunes, & passim alibi, nihilominus tamen in præsentī accipitur pro remissione culpæ, idest reatus ad pœnam æternam, vt diximus supra.**

Notan-

- 7 Notandum est autem quod remissio culpæ idest reatus ad pœnam æternam, non datur sine gratiæ infusione, patet nam remissio culpæ, idest maculæ, & reatus ad pœnam æternam, præsupponit eum, quem antea Deus oderat, & qui pœna æterna dignus erat, ex dictis in reg. præcedente, nunc ab ipso Deo iam diligenti, et iam vita æterna dignum esse, ut inter omnes conveniat, at hoc non potest esse, nisi per gratiæ infusionem, per quam homo fit gratus Deo, & dignus vita æterna, ut statim explicabitur. Igitur, & c. atque ita in specie *D. Thom. 1. 2. q. 113. art. 4.* huiusmodi verò gratiæ infusio, quæ est iustificatio, seu reparatio culpæ quamvis sit opus Dei, non hominis iuxta illud *Pauli ad Roman. 3.* Vnus est Deus, qui iustificat, & rursus *cap. 9.* non volentis, nec percurrentis, sed miseretis est Dei, nihilominus tamen ex parte ipsius lapsi necessaria est conveniēs sui ipsius præparatio per modum liberi arbitrii, *Conc. Trident. sess. 6. cap. 5.* explicat *D. Thom. ubi supra q. 112. art. 2.* iuvat illud *Proverb. 16.* hominis est animam reparare, & sententia *D. August. de verbo Apost. serm. 13.* qui fecit te sine te non iustificat te sine te.
- 8 Ad hanc convenientem præparationem necessaria est ipsi lapsio in primis gratia actualis, quæ est specialis quidam concursus, seu auxilium, & dicitur gratia gratis data, idest nullis meritis præcedentibus concessa, *D. Thom. ubi supra q. 111. art. 1.* dicitur etiam gratia proveniens, quia præparatio ipsam singulari Dei beneficio antecedit, *Concil. Trident. disto loco, D. Thom. ubi proximè art. 3.* Deinde necessaria est ipsi lapsio gratia excitans, atque adiuvans, quæ est etiam quidam concursus, seu auxilium, quod postquam à gratiâ proveniente moti sumus, voluntatem nostram confirmat, & facultatem operandi præbet. Dicitur gratia excitans atque adiuvans quia nos excitat, atque adiuvat ad progrediendum in dictâ præparatione *Conc. Trident. ubi supra.* Dicitur etiâ gratia cooperans quia nobiscum in ordine ad illum effectum cooperatur, idest simul operatur. Hæc autem gratia gratis data, seu proveniens, & gratia excitans atque adiuvans secundum suam essentiam non sunt plures, sed una tantum, quæ distinguitur per diversos effectus percutiendi scilicet, & cooperandi, ex *D. Thom. d. art. 3. ad 2.* Post
- 10 hanc igitur præparationem, seu in ea ipsa infunditur gratia gratum faciens, quæ est habitus quidam supernaturalis, quem Deus infundit animabus nostris, per quæ grati sumus, vniatur, & quasi consubstantiamur Deo per charitatem, *D. Thom. ubi supra art. 1. August. & Vega,* quos citat *Con. in cap. alma mater 1. par. S. 4. num. 2.* & in hac consistit lapsi iustificatio, seu reparatio, quæ est venia, idest remissio culpæ, de qua hic, *Concil. Trident. de Etâ sess. 6. cap. 7. Colonienf. Concil. in tract. de Sacram. Pœnit. fol. 91.*
- 11 Tertiò præmittendum est quod nulla dari potest in lapsio conveniens præparatio per modum liberi arbitrii in ordine ad veniam seu remissionem culpæ consequendam nisi ipsiusmet lapsi correctio. Patet, nam correctio in lapsio per modum liberi arbitrii duo importat, scilicet detestationem peccatorum, & propositum amplius non peccandi. Sic aliàs correctio generaliter, & in quocunque actu importat status, qui corrigitur, improbatorem, seu detestationem, & propositum amplius non faciendi, & c. ut patet, at qui nulla dari potest in lapsio conveniens præparatio per motum liberi arbitrii in ordine ad veniam, seu remissionem culpæ consequendam, nisi detestatio peccatorum, & propositum amplius non peccandi. Probatur quia venia, seu remissio culpæ non datur sine infusione gratiæ gratum faciētis, in qua nostra iustificatio consistit, ex dictis in præmissis præcedenti, & constat quod nulla dari potest in lapsio conveniens præparatio per motum liberi arbitrii in ordine ad infusionem gratiæ gratum faciētis, quàm detestatio peccatorum, & propositum amplius non peccandi; patet, nam per peccatum lapsus ad creaturas inordinate converfus est, & à Deo avertit ex dictis reg. præcedenti, & nullus est conveniens modus, ut per gratiam gratum faciētis gratus fiat, vniatur, & quasi cōsubstantietur Deo, quàm si per detestationem peccatorum à creaturis avertat, & per propositum non peccandi ad Deum convertatur, ut patet, & ex *August. probat D. Thom. 1. 2. q. 113. art. 5.* Igitur, & c. Sic sane correctio de qua hic nihil aliud est quàm poenitentia, quippe cum poenitentia propriè nihil aliud sit quàm detestatio peccatorum cum proposito amplius non peccandi *cap. de Pœnit. distinct. 3.* declarat *Sot. in 4. distinct. 14. quest. 2. art. 1. col. 3.*
- 13 Correctio autem, seu poenitentia duplex est, altera formata, & præfecta, altera vero informis, & imperfecta. Formata, & perfecta dicitur illa, quæ charitate perficitur, & appellatur contritio, *cap. charitas, vers. item sine charitate, de Pœnit. dist. 2.* docet *Concil. Trident.*

Trid. sess. 14. cap. 4. Informis vero, & imperfecta dicitur illa, quæ sine charitate est, & appellatur attritio, *Conc. Trid. d. loco, D. Thom. in 4. dist. 17. q. 2. art. 1. & eo loco Sos. ead. q. art. 5. Caiet. ad 3. par. 1. q. de contrit. V. Victor. de Sacrament. n. 110. Bonacin. de Sacram. disp. 5. q. 5. punct. 4. n. 11.* Ad cognoscendum autem quando correctio seu penitentia charitate perficiatur, & ita quando sit contritio, & quando sine charitate sit, & ita quando sit attritio, quinque differentiæ assignantur à *Sot. d. art. 5.* quatuor refert *Ledesm. 1. p. q. 32. art. 3.* sed duæ priores quæ tantum nostro proposito deseruiunt, non satis rem absoluisse videntur, tertia dum ait attritionem ex viribus naturalibus elici posse est contra *Concil. Trident. vbi supra* expressè docens attritionem donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsu, duæ tandem posteriores distinguunt contritionem, & attritionem circa ea, quæ sunt ex parte Dei, nempe circa gratiæ infusionem, nos verò agimus de distinguenda contritione ab attritione circa ea, quæ sūt ex parte penitentis. Dicendum tamen nobis est quod correctio, seu penitentia formata, & ita contritio in eo differt à correctione, seu penitentia informi, & ita ab attritione, quod contritio tres habet speciales perfectiones, prima est circa detestationem peccatorum, hoc est circa dolorem cordis, ut scilicet sit dolor maximus appetitiuè, ita quod penitens super omnia, quæ sunt odibilia sua peccata detestatur *D. Thom. quodlib. 1. art. 9. Sot. vbi proxime art. 4. V. Victor. vbi supra n. 100. Nau. in man. cap. 1. n. 21.* Secunda est circa obiectum, ut scilicet sit propter offensam Dei, ita quod non metus poenarum, non vercundia, aut peccati turpitudine, sed sola offensa Dei sit potissima causa illius doloris, *Adrian. in 4. de Penit. q. 1. vers. Sublatum, Medin. de Penit. tract. 1. q. 4. Sot. d. art. 5. V. Victor. d. loco n. 118.* Tertia est circa propositum non peccandi, ut scilicet sit fortissimum, ita quod penitens proponat se pro nulla re mundi peccaturum, *D. Thom. d. art. 9. Nau. dicto loco.* Per contrarium vero correctio seu penitentia, quæ charitate non perficitur, & ita attritio non habet illas tres perfectiones, nam etsi præferat detestationem peccatorum, & ita dolorem cordis iuxta supradicta, non tamen est appetitiuè, id est super omnia odibilia, nec est potissimum propter offensam Dei, sed propter inferni poenas, vel alia incommoda, rursum etiam si importet propositum non peccandi iuxta supra resoluta, non tamen ita firmum,

ut pro nulla re mundi, & c. sicut omnes fatentur. Hinc fit quod licet correctio, penitentia, seu contritio in communi definiatur quod sit detestatio peccatorum cum proposito amplius non peccandi ut supra notauimus, particulariter tamen correctio, penitentia, seu contritio formata, & perfecta defini potest, ut sit detestatio peccatorum maximè appetitiuè propter offensam Dei cum firmissimo proposito non peccandi, correctio vero, penitentia, seu contritio informis, & imperfecta, quamvis sit detestatio peccatorum, non tamen maxime appetitiuè, propter poenas inferni, vel alia incommoda cum proposito, licet non ita firmo, & c.

15 Ex quibus consequitur correctione, seu penitentiam formalem, & ita contritionem sine Confessione Sacramentali saltem in voto, non sufficere ad consequendam veniam seu remissionem culpæ, nã quãdò Confessio cõmode adhiberi non potest, quamvis applicatio Passionis Christi in ordine ad veniã seu remissionem culpæ, de qua hic, per correctione, penitentia, seu contritione formatã sine Sacramẽto in re fieri possit, fieri tamen nõ potest sine Sacramẽto in voto, hoc est sine voluntate, seu desiderio Confessionis Sacramentalis, secundum *S. Thom. 3. p. 16 q. 8. art. 5. Sot. vbi proxime cõcl. 1. docet Cõc. Trid. sess. 6. c. 14.* Sic aliàs vbi deest copia Baptismi applicatio Passionis Christi in ordine ad remissionem culpæ originalis quamvis sine Sacramẽto, non tamen sine voto Sacramẽti, hoc est sine voluntate, seu desiderio Baptismi, fieri potest, *c. de bisum 4. ibi, propter Sacramẽti fidẽ, de Baptismo D. Thom. vbi proxime q. 68. art. 2. Sot. vbi sup. dist. 5. q. unica, & alij cõmuniter teste Bonacin. de Sacrament. disp. 5. q. 5. sect. 1. punct. 7. num. 1.*

17 Hinc etiam fit ut correctio seu penitentia informis, & ita attritio eũ aliquo impedimento, seu obice ad gratiam ex parte penitentis, adiuncta Confessione Sacramentali sufficiat ad remissionem culpæ, de qua hic, ut tenent *glos. vlt. in cap. vlt. de Penit. dist. 3. D. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. Caiet. in opuscul. de Confessione q. 5. Sot. in 4. dist. 18. q. 3. art. 2. & 3. Martin. Ledesm. 2. q. 8. art. 1. Cou. in cap. anima par. 1. §. 4. num. 13. Nau. in man. cap. 9. nu. 10. Soar. Nugn. Pefant. & alij, quos refert, & sequitur Bonacin. de Sacramẽt. disp. 1. q. 6. art. 1. puncto 6.* Probatur ex eo quia Confessio in prædictis terminis quoad sui substantiam, & essentiam valida fuit, etsi non statim, & de præsentem, saltem ex postfacto, nimirum cõ-

fante impedimento, seu obice ad gratiā, & remissionem operatur, patet nam alioquin validitas nihil omnino operaretur, & Sacramentū otiosum esset, quod nullo modo dicendum est, igitur, &c. Deinde eadē ratio est in Sacramento Confessionis in ordine ad culpā actualem, quæ est in Sacramento Baptismi in ordine ad culpam originale[m] iuxta ea, quæ resoluunt *Doctores* per tex. ibi in *cap. 2. cum multis ibid. de Pœnit. dist. 1.* at qui Baptismus cum impedimento seu obice ad gratiam susceptus etsi nō statim, & de præseti saltem ex postfacto, nimirum cessante obice, gratiam confert, & remissionem operatur, vt probat tex. aliis difficilis in *cap. tunc valeret, de consec. dist. 4.* Igitur, &c.

18 His tamē non obstantibus contrariam partem negatiuam tenent *Card. S. Sixti*, & communis in *d. cap. vlt. Mai. in 4. dist. 17. q. 3. & 9. Adrian. q. 4. de Confess. dub. 9. Medin. in Cod. de Confessione cap. de Confessione facta, Vsq. de Pœnit. q. 92. art. 3. dub. 4.* vbi alios refert, quorum lententia longè tutior est, & probatur, nam si correctio, seu pœnitentia informis, & ita attritio cum impedimento, seu obice ad gratiam adiuncta Sacramentali Confessione saltem ex postfacto gratiam cōferret, vel esset ex absolute[m]ione, quæ de præseti, idest tunc temporis fit, vel ex absolute[m]ione, quæ ex postfacto, idest postquam impedimentum seu obex ad gratiam cessauerit, indulgetur, at qui ex neutra, &c. de prima patet quia absolute[m]io Sacramentalis est actus legitimus, idest suam secum executionem trahens *Ioan. 20. quorum remisistis, &c.* & vti talis suum effectum nempe gratiam ipsam suspensam habere non potest, *reg. actus 50. infra hoc tit.* vbi notauimus; de secunda absolute[m]ione itidem patet quia nihil potest operari circa remissionem culpæ, quam poenitens tunc temporis non conficitur iuxta *reg. l. de qua re ff. de iudic.* Igitur, &c. Ad argumenta vero in contrarium respondetur, & ad primum negando maiorem, nam in prædictis terminis Confessio quoad sui substantiam nulla est, nec fit cum vera detestatione peccatorum, nec cum vero proposito amplius non peccandi, neutrum enim habet ille, qui peccata non relinquit; sed in eorum occasionibus persistit. Ad sex. vero in *d. cap. tunc valeret*, respondetur prout in *collect. ad eundem.*

S V M M A R I V M.

1 Nemo potest ad impossibile obligari,

2 Impossibile quod dicatur, ostenditur.

3 Condicio impossibilis, quæ vel à natura, vel absolute[m]e talis est, tam ab vltimis voluntatibus, quàm à Matrimonio rejicitur, & declaratur num. 5.

4 Conditiones difficiles ab vltimis voluntatibus, & Matrimonio an, & quando rejiciantur, ostenditur.

Regula VI.

Nemo potest ad impossibile obligari.

1 Desumitur ex *l. si quis in graui in princ.* vbi *Barr. ff. ad Syllan. l. si stipuler ff. de verb. obligat. l. Paulus ff. quæ sent. sine appellat. resind. l. impossibilium ff. de regulis Iuris, S. impossibilis Instit. de hered. Instit.* tradunt *I. bon. de Thomasset. reg. 194. Surd. de cif. 289. num. 21. t. lamin. Paris. de resignat. benefic. tom. 2. lib. 11. q. 13. num. 8. Bellet. disquisit. clerical. par. 1. tit. de clerico debitore S. 1. num. 4.* Ratio est quia cum omnis obligatio consistat in dando, vel faciendo *l. 2. in princip. ff. de verb. oblig. l. 3. ff. de action. & oblig. impossibilia autem de facto vel de iure à nemine fieri possunt, vt infra ostenditur, merito disponitur vt nemo ad aliquod impossibile possit obligari, siquidem obligari, & obligari ad impotibile sunt repugnantia, quam rationem ex *Monach.* intendit *gl. 1. hic, & alij in d. l. impossibilium.**

2 Impossibile iure nostro dicitur omne illud, quod inspecta humana potentia fieri nequit ab vno mortalium, siue quia natura impedit ne fiat *l. continuus 137. S. illud ff. de verborum oblig. siue quia à iure prohibetur, idest quia inspecto iure naturali, diuino, vel humano, & ita moraliter fieri non potest *l. filius in fine ff. de condition. Instit. cap. faciat, & ibi gl. 22. quæst. 2.* resoluit *Gerard. sing. 82.* Vnde licet varias species impossibilium referant *gl. 1. hic, & Doctores in dicto S. impossibilis Instit. de hered. Instit. & in princip. Instit. de inutilib. stipulat.* tamen omnes reducuntur ad duas species, scilicet ad impossibile de facto, sub quo impossibilia de natura, & perplexa continentur, & ad impossibile de iure, cuiusmodi est turpe, & inhonestum, vt probat *cap. vlt. de pactis, cap. sciscitatus, de rescriptis:* quo fit vt licet ea, quæ sunt difficulta impossibilia dicantur in iure, *l. 2. vbi gl. refert similes, ff. de iis quæ vi,* cum alijs adductis*

adductis per *Caſtr. de lege p̄nalti lib. 1. cap. 1. fol. 4.* tamen propriè iuxta hanc materiam impossibilia sunt illa, quæ in se sunt infactibilia, & ita quibus factum, vel ius repugnat, nec ab illo fieri possunt. Difficilia vero, quæ licet in se sint factibilia, tamen propter defectum personæ fieri nequeunt, vt explicat *Iureconf. in d. s. illud; vbi Aret. in princ. l. vlt. ff. de actionib. empti.*

3. Inter has autem impossibilium differentias illud obseruandum descremen quod impossibilia conditio, quæ vel à natura, vel absolute talis est, tam ab vltimis voluntatibus, quam à Matrimonio rejicitur sine cōtrouersia ex coniecturata voluntate disponētium *l. 3. ff. de condit. & demonstr. d. s. impossibilis, cap. vlt. de condit. appof. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 12. nu. 36.* alter *Molin. Theolog. de iustis. tract. 2. disp. 206. concl. 2. Sanch. de Matr. lib. 5. disp. 4. n. 7.* quia in illis iusta impossibilitatis ignorantia dari non potest, tum quia eorum euentus inanis est. Vnde Matrimonium tali conditione impossibilis reiecta statim valere resoluit *Sanch. lib. 5. disp. 3. Gutier. de Matrimon. cap. 82. num. 38. cum seqq. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 26. nu. 156.* quæ autem per suppositionem fuerit impossibilis pariter vitabitur si disponens impossibilitatis conscius eam adiecerit, vt in *l. multa §. si seruo ff. de condit. & demonstrat. et in l. si Meua 45. ff. de leg. red. insti.* Si vero possibilem credebat vbi manifestum defectum voluntatis depositio non vitabitur, vt probat *l. seruo manumisso ff. de condit. indeb. iuxta communem Doctorum interpretationē ibidem, quod ipsum docet Bar. in l. 1. num. 5. ff. de condit. & insti. l. mol. ibid. nu. 1.* quam tamen communem sententiam post alios impugnat *Costa lib. 1. select. cap. 9.* aliter intelligens *d. l. seruo manumisso, & Sarmien. lib. 2. select. cap. 1.* cuius noua interpretatio manifestam vim inferit verbis illius text. atq; ideo cum ratio ostendat in merito reijci conditionem, quam disponens probabiliter credebat possibilem, cum eo animo appofita videatur vt adimpleri debeat, neque aliter videtur iudicandum de voluntate partium, si in conditione verè possibili, ac de impossibili, quæ possibilem credebat, *tex. vero in l. ab omnibus 107. §. in testamento ff. de legat. 1.* qui in contrarium adduci solet, cum agat de facto testatoris rectè cum *Bar. & communi vbi supra,* intelligi potest vbi ignorantia nulla fuerit, vel aliter cum *Las. in d. l. seruo, Aret. in d. l. impossibilis ff. de verb. oblig. Ex* quibus inferes

ad intellectum *d. c. vlt. de condit. appofit.* quem ibi præstiti *nu. 12.*

4. Circa vero difficiles conditiones iam dictum videtur illas ab vltimis voluntatibus, & à Matrimonio nõ reijci, quia & cessat voluntatis coniectura, & illa dubia, ac difficilis Iuris interpretatio in vltimis voluntatibus, & Matrimonij facta, cū de impossibilibus cōditionibus tantū agat, nõ est ad difficiles trahenda, in quibus & ratio, & verba deficiunt, quod bene docet *glos. recepta in d. s. impossibilis; cōmunis in d. l. 1. ff. de condit. insti. Costa select. lib. 1. c. 8. n. 14.* lenit *Cou. de sponsalib. p. 2. c. 382. Menoch. de arbitr. casu. 89. n. 8. Molin. d. lib. 2. cap. 13. à nu. 8.* Vnde in his difficilibus constituendum est quòd si ita sint difficiles vt considerata qualitate personæ, cui iniunguntur, equè pateat manifestè nõ posse per eam aliquo modo præstari etiam ex amicosum auxilio, dispositione ab initio non valeat iuxta *tex. sic intelligendum in l. cum heres §. 1. ff. de statuliber.* sin autem difficultas talis est, quam persona, cui iniungitur, per amicos vt fidem atq; estimationem suam possit adimplere, tunc non valebit à principio dispositio, & expectabitur futurus euentus, vt si adimpleatur actus valeat, si vero deficiat conditio non valeat, iuxta *tex. in l. Aretusa ff. de stat. homin. & in l. Stichum §. si Stichus ff. de statuliber.*
5. Circa autem conditiones impossibiles de Iure, quæ propriè turpes appellantur, indistinctè reijciuntur in vltimis voluntatibus in pœnā adijciētis, in Matrimonio vero ex præsupposita voluntate, quæ omnia si non ex verbis, ex mente DD. colligi possunt, & Iure confusorū auctoritatibus manifesta sunt, & faciunt quæ dixi in *collect. ad d. c. vlt. de condit. appofit. nu. 10.*

S V M M A R I V M.

1. Priuilegium personale personam sequitur, & cum persona extinguitur.
2. Priuilegia omnia vel realia sunt, vel personalia, hæc vulgo dicuntur ea, quæ in personam illa que in rem dirigitur.
3. Priuilegium personale censetur cum persona conditio ei locum facit.
4. Filij priuilegijs, quæ parentibus personaliter conceduntur, gaudere non possunt.
5. Priuilegium marito personaliter concessum ad uxorem sine lege non extenditur.
6. Priuilegium personaliter dominis concessum, non extenditur ad eorum famulos, & familiari; nisi colligantur ex lege seu forma priuilegijs.

7. *Exemptiones, seu priuilegia loco, aut rei concessa destructo loco, vel perempta re amittuntur.*
8. *Iura omnia, priuilegia, & exemptiones concessa loco sublata sunt ubi locus fuerit destructus auctoritate Superioris sine spe. recessione.*
9. *Locus destructus ab hostibus retinet omnia sua priuilegia.*
10. *Ecclesia, ciuitas, castrum, collegium, aliaue loca retinent sua iura, priuilegia, & exemptiones si Superioris auctoritate in alium locum transferantur.*
11. *Beneficium restitutionis in integrum ad heredes transit.*

Regula VII.

Priuilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

D Esinitur ex l. in omnibus causis 68. & ex l. priuilegia 157. ff. hoc tit. l. 1. §. permittitur ff. de aqua quod. & assius, l. quia tale ff. soluto matrim. l. 3. ff. de censib. l. Jordinorum C. de excusat. mun. lib. 10. cum multis alijs, quæ post antiquiores adducunt, & explicant Tirag. de retrac. l. 26. §. 2. glof. 1. nu. 6. & de iure primog. q. 37. nu. 1. Xuar. ad l. quoniam in prioribus super leg. Regni limis. 11. dub. 1. nu. 1. Menoch. conf. 1007. à nu. 95. & conf. 136. num. 2. & de presump. lib. 3. pres. 103. num. 45. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resolut. 109. num. 6. Gail. lib. 2. obseru. 144. num. 8. cum seq. D. Barbof. in d. l. quia tale, Card. Tusc. tom. 6. lit. P. concl. 746. Soar. de legib. lib. 8. cap. 10. & 11. Salas in simili tract. disp. 17. sect. 6. & 8. Azor. in lib. moral. par. 1. lib. 5. c. 22. q. 6. Cardos. verbo priuilegium 4.

2. Priuilegia omnia vel realia sunt, vel personalia, vt colligitur ex dicta l. priuilegia; personalia vulgo dicuntur ea, quæ in personam, realia, quæ in rem dirigitur, d. l. priuilegia, d. l. 1. §. permittitur l. 1. §. personis ff. de iure immunit. explicant D. Barbof. in d. l. quia tale nu. 2. vers. sed distinctius Card. Tusc. d. lit. P. concl. 744. Soar. d. lib. 8. cap. 3. Menoch. d. 3. pres. 103. à princ. Clarius tamen explicabitur si dixerimus priuilegium personale censeri, cum personæ conditio ei locum facit, itaut quamuis detur ob causam, aut ratione, quod motiuū dici solet, tamen in alijs quoque; personis reperitur, non tamen eisdem priuilegium sit tribuendum; at verò reale est, quando res

seu causa ei locum facit, idest vt causæ ipsi tribuatur, & omnibus competat, qui in eandem causa sunt, & ad quos eadem causa pertinet, quamuis motiuum concedēdi fuerit sola persona, vt præ omnibus melius explicat Donel. commentar. Iuris Ciuilib. lib. 21. cap. 14. à princ. Soar. d. cap. 3. nu. 6. ubi nu. 10. aduertit ad hoc, vt appareat quando personæ, an verò magis causæ priuilegium concessum videatur, in primis esse attendenda verba an in personam, an verò in rem ipsam dirigitur, deinde attendendam materiam subiectam, postea recurrendum esse ad speciales coniecturas.

4. His ita breuiter prænotatis primò ampliatur hæc regula vt etiam procedat in filijs, vt scilicet priuilegijs, quæ parentibus personaliter conceduntur, gaudere non possint, vt ex l. pen. §. si puella ff. de ritu nups. & ex l. priuilegio in princip. l. in filijs C. de curionib. lib. 10. resoluunt communiter Doctores, & præcipue D. Barbof. in d. l. quia tale nu. 36. subdens manifestissimum esse priuilegiū simpliciter datum personæ filijs non communicari, sed tunc demū si adijciatur terminus aliquis ex quo colligatur filijs primi gradus, vel etiam vterioris idem priuilegium communicare voluisse, quibus casibus asserit venire filios ex propria vocatione, non autem ex persona patris.

5. Secundò amplia, vt procedat etiam in vxore, ad eam enim sine lege extendi non posse priuilegium marito personaliter concessum tradit D. Barbof. in d. l. quia tale à nu. 2. vers. vltima ampliatio, Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 47. n. r. et 3. Soar. d. lib. 8. c. 11. n. 1. iura autē quæ in contrarium adduci solent procedunt vel ex tenore ipsius priuilegij, quia de certis personis, & earum vxoribus expressam facit mentionem, vel ex vi aliorum lurium, quæ communicant marito priuilegium eius vxori.

6. Tertio amplia vt procedat etiā in famulis, & familiaribus, ad illos enim priuilegiū personaliter eorū dominis concessum extendi nō potest, vt probat rex. in c. pen. ver. nō sic, de priuilib. lib. 6. & in l. seruarios 16. C. de testam. missis notat Dec. in c. sane q. à n. 13. de prinil. nisi colligatur ex lege vt in auct. habita C. ne filius pro patre, ibi, tā ipsi, quā eorum nuncij, l. 3. ad ff. C. de priuilib. lib. 12. cap. magna ad fin. ibi, pro te, et famulis tuis, de vobis; seu ex forma priuilegij, vt ipsum priuilegium maxima ex parte maneret inutile nisi ad familiares seu familiares extenderetur, vt notauit glof. verbo non debent. in d. cap. pen. recepta secundū Nau. in man. cap. 27. n. 181. & Saye. de censur. lib. 5.

cap. 5. à num. 29. vnde si alicui concedatur, vt post meridiem licitè Sacrum faciat, vel recitet Matutinum, Ministrum ad Sacrū faciendum, atque etiam focium ad recitandum Officium eodem priuilegio vti posse refert Soar. d. lib. 8. cap. 11. num. 7.

7 In glof. [Priuilegium] ibi (*vs scilicet extincta re extinguatur priuilegium*) Notatur ad hoc quòd destructo loco, vel perempta re amittuntur exemptiones, seu priuilegia loco, aut rei concessæ, vt per *Afflic. in cap. 1. nu. 12. cum seq. de capite Conradi, Alex. conf. 43. num. 2. vol. 1. Curt. sen. conf. 29 num. 4. Albert. Brun. in tract. de interitu, & perempt. conclus. 5. latè Eras. à Cochier d. Luris. Ord. in exemptos par. 3. q. 19. à princ.*

8 In ead. glof. ibi (*quod dic verum, &c.*) Notatur ad hoc quòd omnia iura, priuilegia, & exemptiones concessæ loco sublata sunt vbi locus fuerit destructus auctoritate superioris sine spe refectionis nullis remanentibus reliquijs, vt per *Felin. in cap. dilecta col. fin. vers. destructio monasterio, de rescript. Bald. in cap. imperialis num. 10. de pace Const. & in cap. 1. col. 1. de elect. Albert. Brun. in tract. de mutat. & transformat. memb. 2. concl. 10. nu. 68. Petr. de Perusio tract. de mutat. status Ecclesie in princip. num. 3. & q. 4. & cap. 3. Eras. à Cochier d. par. 3. q. 20. num. 5. vbi nu. 6. post Sayr. de censur. lib. 5. cap. 3. num. 16. subdit quòd si locus fuerit destructus fatali casu, seu à non habente auctoritatem, eo restaurato reuiuifcet etiam exemptio; est autem ratio differentie quia quòd de lure destruitur, titulus cassatur, at vero facti calamitas nec ius, nec titulum aufert, nec nomen, *l. seruitutes §. si sublatum ff. de seruitus. urban. præd.**

9 In ead. glof. ibi (*si autem destruat ab hostibus retines omnia sua priuilegia*) Ita Brun. in tract. de resect. cõcl. 9. in fi. Gail. lib. 2. obseruat. 61. Eras. à Cochier d. quest. 20. num. 6. in fine.

10 In ead. glof. ibi (*Item si auctoritate superioris transferatur in alium locum*) Notatur ad hoc quòd Ecclesia, Ciuitas, Castrum, Collegium, aliaue loca retinent sua iura, priuilegia, & exemptiones si superioris auctoritate in alium locum transferantur, vt per *Alex. conf. 43. vol. 1. Gail. lib. 2. obseru. 61. num. 10. Albert. Brun. in tractat. de mutat. & reformat. memb. 3. concl. 3. nu. 78. VV. ames. conf. 63. nu. 2. & conf. 64. num. 3. de iudic. Eras. à Cochier d. par. 3. q. 21. vbi q. 21. an exemptio amittatur si locus alteri vniatur.*

11 In ead. glof. in addit. ibi (*quod opponitur*

de in integrum restitutione minoris, &c.) Beneficium restitutionis in integrum licet personale sit cum minorum personis personaliter concedatur, quia tamen principalis causa illud concedendi est læsio iuxta *text. in l. non omnia, & in l. quod si minor §. non semper ff. de minorib.* cum similibus, concludunt Doctores ideo ad hæredes transire, iuxta *text. in l. non solum ff. de restit. in integ. & in l. minor 19. §. vlt. ff. de minorib.* quas sic interpretantur *Dyn. hic nu. 7. & alij communiter secundum Pecbium num. 10. in solut. secunda difficult. Anton. Gom. var. tom. 2. de contractib. cap. 14. num. 6. Menoch. d. præf. 103. à num. 16. & alij citati à D. Barbof. in d. l. quia tale num. 49. & esse communem ex Gom. & alijs testatur Cald. Pereira in l. si curatorem verbo minoribus nu. 44. quod etiam videtur voluisse Mauris. de restitut. in integ. cap. 15. & eum sequutus Mysing. lib. 4. obseruat. 19. & cæteri, qui dicunt huiusmodi beneficium restitutionis reale esse, & ideo ad hæredes transire, quia scilicet causæ datur, seu læsioni, vt explicat *Soar. d. lib. 8. cap. 3. num. 6.* Ex qua etiam ratione inquirunt procedere *sex. in l. hæredes C. ad Velleian. dum probat Velleianum, quod mulieribus pro alio intercedentibus datur, transire ad hæredes, quia scilicet quamuis personæ mulierum ex ratione fragilitatis sexus concessum videatur, reale tamen est seu mixtum, & quatenus non tam persona, quàm causa illa in persona existens fuit principalis causa cõcessions, quod etiã simili ratione decisum esse aiunt in Macedoniano, quo filijsfam. mutuum accipientibus succurritur, & ad hæredes transire, ac fideiusforibus prodesse probat *text. in l. exceptiones vers. in secessionis, iuncta glof. ff. de except. & in l. sed etsi §. non solum ff. ad Macedon. quæ ex illo eodemmet fundamento procedere aduertunt Pecbi. & Soar. citatis locis, Donel. lib. 21. comment. cap. 14. vers. enim vero, Menoch. d. præf. 103. num. 18.***

S V M M A R I V M.

- 1 Malus semel semper præsumitur malus, declaratur vbi num. 8.
- 2 Bonus quilibet in dubio præsumitur, & non malus.
- 3 Natura humana per primum peccatum propria est ad malum.
- 4 Inclinatio naturalis ad malum non est peccatum.
- 5 Homo bonus à Deo creatus est, & potentiam,

- ac aptitudinem habet ad bonum .
- 6 Malus ex quo aliquis semel apparuit non potest bonus fieri aliter quam per poenitentiam .
- 7 Accidens malitiæ semel commissæ in esse productum durare præsumitur donec probetur sublatum .
- 9 Tabellio, qui falsarius conuincitur, licet præsumatur in futurum talis, & propterea remoueri debeat, non tamen præsumitur retro falsarius .
- 10 Suspicionem leui, non urgenti semel malus præsumitur semper malus .

Regula VII.

Semel malus, semper præsumitur esse malus,

- D**Esumitur ex l. filius §. 1. ubi Bart. ff. de accusat. & ex cap. scribam, de præsumpt. cum alijs citatis à glof. hic, tradunt Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 7. Hippol. sing. 64. & 393. & in rub. de fideiusoribus à num. 67. Mantu. dial. 89. & sing. 401. Lanfranc. in Clem. dispendiosa num. 26. de iudic. Roland. conf. 63. nu. 3. cum seqq. vol. 2. & conf. 98. num. 16. vol. 4. Corfet. sing. verbo præsumptio il. 1. Euerard. loco 90. de tempore ad tempus fol. 162. Aym. conf. 198. num. 6. Paul. Granus. theorem. 23. lo. Roias sing. 195. nu. 9. Iacob. Simanib. de catib. l. instit. cap. 50. num. 15. Guilielm. Benedict. in cap. Rainuntius verbo in eodem testamento il. 2. nu. 44. Gig. conf. 30. nu. 9. & conf. 38. nu. 77. cum seqq. Hieron. de Monte var. Iuris quæst. 13. num. 17. Cott. in memorialib. verbo malus semel pag. mibi 559. Duen. reg. 303. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præf. 320. Mascard. de probationib. concl. 1003. num. 37. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 12. art. 30. Cened. ad Sextum collect. 29. num. 2. Farinac. in praxi crim. par. 1. q. 23. nu. 21. Card. Tusch. tom. 5. lit. M. concl. 28. per totam .
- 2 Quamuis in dubio quilibet regulariter præsumatur bonus, & non malus, vt latè ostendi in collectan. ad cap. vlt. de præsumpt. & nemo præsumatur delinquere l. merito, ff. pro socio, cap. vnic. de iur. in Ord. facien. reg. Note, hoc tit. in Decretalibus, cum traditis per Alciat. reg. 3. præf. 1. Duen. reg. 75. Hippolyt. in l. 1. à num. 63. C. de siccar. Mantu. lib. 1. locorum cap. 3. Tiraquel. de poenis temp. 3. per. cap. 3. à num. 18. quia licet per primum peccatum natura humana pronata sit ad malum Genes. 8. cap. omnis 12. quæst. 1. vnde

& fomes peccati ortum habet Paul. ad Rom. 7. cap. si Paulus 32. quæst. 5. latè Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 10. num. 11. tamen 4 quia inclinatio illa ex se peccatum non est, vt resoluit Sot. lib. 3. de iustit. quæst. 4. art. 3. Felin. in dicto cap. vlt. num. 15. de præsumpt. 5 non tollit quominus homo, qui bonus à Deo creatus est, cap. 1. post. princip. ubi glof. verbo da mones, de Sum. Trinit. & qui potentiam, & aptitudinem habet ad bonum D. Thom. 1. 2. quæst. 63. art. 1. & alij, quos sequitur Felin. dicto num. 15. ius habeat à natura, vt apud alios in dubio in bona sit opinione, ex D. Thom. 2. 2. quæst. 60. art. 3. & Sot. dicta quæst. 4. art. 3.

- 6 Attamen quia ex quo aliquis semel malus apparuit, nec bonus potest fieri aliter quam per poenitentiam reg. peccatum, sup. hoc tit. merito interim dum de illa non constat præsumitur in eodem malo, quia mutatio non præsumitur cap. maiores §. vlt. de Baptismo, 7 immo accidens malitiæ semel commissæ in eis productum (quippe quod non tollitur tempore, sed poenitentia) durare præsumitur donec probetur sublatum, arg. l. siue possidetis, ubi glof. & Doctores C. de probation. docent Bart. d. §. 1. num. 1. Abb. in cap. accedentibus nu. 6. de priuileg. & ita hanc rationem intendit Alciat. ubi supra iuncta reg. 2. in princip. Mantu. dial. 4. & satis Dyn. hic nu. 2. & 3.
- 8 & ideo semel malus semper præsumatur malus existere in eodem malo semel commissio, vel in eadem volutate respectu mali eiusdem speciei, non vero præsumitur malus respectu mali diuersi, quia quoad illud nulla adest cõiectura, vnde succedit reg. l. Papinianus ff. de minor. & ita aduertit Bart. in l. Casijus in fine, ff. de Senatorib. communiter receptus per Alciat. de præsumpt. reg. 2. præf. 7. nu. 2. & docent Greg. l. 1. verbo procurado tit. 18. par. 6. Vezin. tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 2. num. 215. Grammat. decis. 25. nu. 7. Hippol. conf. 15. nu. 9. & conf. 44. num. 18. cum seq. Clar. lib. 5. §. fin. q. 21. num. 1. ad fin. Thom. de Thomas. reg. 278. Mascard. de probat. concl. 222. num. 20. & d. concl. 1003. nu. 38. Galet. in margarita casuum Conscient. verbo præsumere, Aloys. Ricc. in decis. Curie Archiep. Neap. decis. 4. p. 2. Farin. d. q. 23. nu. 30. Card. Tusch. tom. 5. lit. M. concl. 28. nu. 2.

9 *Semper* Intellige ab eo tempore, quo semel malus exiit in futurum, non vero: respectu temporis antecedentis, vnde licet tabellio, qui falsarius conuincitur, præsumatur in futurum talis, & propterea remoueri

moueri debeat l. si aliquid C. de fufceptor. lib. 10. glof. 4. in l. si quis ex argentarijs, ff. de edendo, tradit Felin. in cap. fraternitatis num. 4. de heret. non tamen præfumi- tur falſarius quoad instrumenta confeſta ante contemptam falſitatem vt reſoluit Innoc. & alij citati à Felin. ubi proxime nu. 5. tradit in ſimili laf. in l. si prius num. 45. ff. de noui operis nunciat.

10 **Præſumitur** non vrgenti, cum non fit vrgens ſignum ex quo colligitur, vnde non ſufficiet vt accuſatus de crimine conuincatur ex eo quod ſemel in eodem crimine malus fuerit, vt docet hic Anchar. num. 4. Alciat. d. reg. 2. pr. ef. 7. num. 3.

11 Intellige procedere in præſumptione definitiua, per quam determinatè de actu iudicatur, illa verò præſumptio, per quam nihil definitur, ſed ſolum ſupponitur poſſibile eſſe, malum ab aliquo fieri ad effectum præcauendi, non eſt illicita, quippè quæ non ex iudicio, ſed ex prudètia procedit, D. Thom. d. q. 60. a. 3. ad 3. Soi. d. q. 4. art. 4. verſ. tertium. Pro quibus eſt tex. qui in hac præſumptione ſuppoſitiua loquitur in c. 2. de elect. vt patet ibi, potuiſſe, plures, &c. vt bene aduertit ibi Dec. n. 6. ſic procedit id, quod de filijs ob timorem incontinentiæ paternæ repellendis ab Ordinibus & officijs probat cap. 1. de filijs Presbyter. iuncto cap. 1. & cap. ſi gens 56. diſt.

S V M M A R I V M.

- 1 Ratum quis habere non poteſt quod ipſius nomine non eſt geſtum.
- 2 Fictio triplex eſt inductiua, priuatiua, & translatiua.
- 3 Inductiua fictio eſt quando lex fingit eſſe, quod non eſt.
- 4 Priuatiua fictio eſt quando per contrarium, lex fingit non eſſe, vel non exiſtere, quod in veritate exiſtit.
- 5 Translatiua fictio eſt quando lex actum certo iẽpore, vel modo factũ, alio factum fingit.
- 6 Ratihabitio non aliter fieri poteſt quàm per translatiuam fictionem, ad quam ſpectat duo extrema iungere data vtriuſque habilitate.
- 7 Ratihabitio non inducitur ex taciturnitate propter præiudicium quod continere poteſt.
- 8 Ratihabitio inducitur non tantum per verba, ſed etiam per facta.
- 9 Conſenſus per ratihibitionem tranſire non

poteſt in actum omnino alienum, qui nullam habet effigiem, vel ſymbolum actus mei, itaut actus ille meus efficiatur.

10 Declaratur tex. in l. ſi fundus. §. 1. ff. de pignori. & in l. aliena 20. in princip. ff. de pignorat. act. & in l. mater 3. C. de rei vendicat.

11 Ordinatio facta à non proprio Epifcopo bene tenet quoad ordinationem, licet non quoad executionem.

Regula IX.

Ratum quis habere non poterit quod ipſius nomine non eſt geſtum.

DEſumitur ex l. si pupilli 6. S. sed si ego ff. de negot. geſtis, cap. pen. de ſenten. excom. hoc tit. cum alijs citatis à Tiraq. de retractu lig. §. 1. glof. 9. num. 247. & ſeq. Menoch. conf. 191. num. 83. cum ſequentib. Surd. decif. 33. num. 15.

2 Circa fictionis diuifionè licet certent DD. aliter atque aliter diuidentes, recepta eſt illa, quam docuit Bar. in l. si is qui pro empore nu. 25. ff. de vjucap. quod ſcilicèt triplex ſit inductiua, priuatiua, & translatiua, quod etiã fatentur Philip. de fictione. p. 2. c. 4. M. ſcar. de probat. 3 q. 16. à nu. 15. Inductiua eſt quando lex fingit eſſe quod non eſt, veluti quod mortuus in bello viuuit per gloriam l. bello amiſi ff. de excuſat. tur. vel quod in dote interceſſit ſtipulatio l.

4 vnic. S. accedit C. de rei vxoria act. Priuatiua quando per contrarium lex fingit non eſſe, vel non exiſtere, quod in veritate exiſtit, veluti quod Monachus, deportatus, aut ſeruus habeatur pro mortuo iuxta cap. placuit 16. q. 1. l. 1. §. 1. ff. de bonorum poſſeſſ. cõtra tab. l. ſeruitu. 5 tem ff. hoc tit. Translatiua quando lex actum certo tempore, vel modo factum, alio factum fingit, quaſi ad aliud tempus, vel ad aliam formam transferat in ratihibitione actus geſti meo nomine, fingit enim non modo quãdo ratum habeo, ſed à principio interueniſſe, & tũc licet actus geſtus fuerit ſine mandato meo per ratihibitionem cum illo geſtus: fuiſſe fingitur.

6 Quibus præhabitis patet ratio huius regule cum ratihabitio non aliter fieri poſſit quàm per translatiuam fictionem, ad quam ſpectat duo extrema iungere data vtriuſque habilitate, tam in extremo à quo, ideſt ſecundum tempus præſens ex quo fictio inchoatur, quàm etiã in extremo ad quod, ideſt ad quod fictio

fictio extenditur, vel refertur, aliter enim deficiente extremorum habilitate fictio feret super impossibili de se, & operaretur plusquam veritas, ita ex multorum Iurium auctoritate obseruat Bart. in l. si is, qui pro emptore ff. de vsucap. num. 28. vbi l. as. nu. 105. & 128. Abb. in cap. 1. nu. vlt. de conuers. infidel. communis, vt per Cou. de spon. lib. par. 2. cap. 8. S. 2. nu. 19. iunctis traditis per Philipp. de fictionib. p. 3. c. 3. cū seqq. At qui habilitas in extremo ad quod tantum datur in ratihabitione vbi negotium gestum est nomine mei ratum habentis, adest enim tunc aliquid habens effigiem, & symbolum actus mei, in quem consensus per ratihabitionem facile transit arg. l. in rem 24. S. item vers. non idem ff. de rei vendicac. cum late traditis per Mantu. lib. 1. locorum cap. 22. & ita actus, vel negotium efficitur illius, qui ratum habuit perinde atsi mandasset, vt colligitur ex l. 12. vers. ratū, et ex l. Paulus, aliās, non tātum ff. rem rat. haberi, l. si pupilli 6. S. item queritur ff. de negot. gestis, intendit Bart. l. 1. S. sed etsi ff. de vi. & vi armata, Philipp. de fictionib. p. 4. cap. 3. Vnde notabis quod licet ratihabitione nō inducatur ex taciturnitate propter præiudicium, quod continere potest arg. l. qui vos 49. vers. vetare ff. de furtis, obseruant Dec. conf. 98. in fine, Menoch. conf. 3. num. 34. inducitur tamen non tantum per verba, & ita expressē, sed etiam tacitē per facta, d. l. Paulus, cap. vnic. in fine, de spon. impub. hoc lib. glos. 3. in cap. cum in super 23. de offic. deleg. tradunt Dec. in l. semper quia nu. 8. ff. hoc tit. & Tiraq. de constituto p. 3. limis. 30. num. 11. apud quos videbis varia exempla tacitæ ratihabitionis, quæ ex facto inducitur.

9 Hæc autem ratio omnino deficit in actu gesto nomine alterius; fieri enim nō potest, vt in actum omnino alienum, qui nullam habet effigiem, vel symbolum actus mei, consensus per ratihabitionem ita transeat, vt actus ille meus efficiatur iuxta l. verum 32. iuncta l. aliud est 121. in princip. ff. hoc tit.

10 Non obstant tex. in l. si fundus S. 1. ff. de pignoris & in l. aliena 20. in princip. ff. de pignorat. act. & in l. mater 3. C. de rei vend. vbi admittitur ratihabitione, & tamen actus, de quibus ibi non sunt gestū nomine ratum habētis, quia reiecta concordia Bart. in dictis Iuribus, & in l. 1. S. sed etsi ff. de vi, & vi armata, existimantis regulam hanc tantum procedere vbi agitur de ratihabitione in vtilitatem ratum habentis, vt actus ad illum trahatur, & efficiatur ipse, non verò vbi agitur de ratihabitione in

præiudicium solius ratum habentis, quo casu procedere ait prædicta Iura; melius respondetur hanc nostram regulam tantum locum habere vbi agitur de negotio, quod nullo modo meum, nec ad me pertinere potest, nisi ex voluntate agentis, tunc enim oportet illud meo nomine geri, vt ratihabitione lequatur; at verò vbi negotium à principio meū est, vel ad me spectat re ipsa, idest quia super re mea celebratur, vel alio ex ijs tribus modis, de quibus per glos. in d. l. si pupilli S. item verbo ipso gestu, vbi communis, tūc licet nō fiat nomine meo, ratihabitione locū habet, nec procedit hæc reg. Sic intelligitur text. in d. S. 1. & in d. l. mater, agitur enim ibi de ratihabitione vditionis, & hypothecæ rei meæ, vt intelligit Mudæ. de pignoris cap. quis possit hypothec. num. 9. Differentiæ autē ratio illa videtur quia primo casu ratihabitione, eo tendit vt per illam actus alienus ex voluntate generis efficiatur meus per ratihabitionem iuxta supradicta, & propterea oportet quod præcedat aliquid habens effigiem actus mei, super quo ratihabitione fundetur, & adest habilitas in termino ad quem, vt ita actus fiat mihi, idest meo nomine, at vero vbi negotium ad me pertinet re ipsa, iam ex se habet effigiem actus mei, & est habile, vt sequuta ratihabitione meū vere efficiat, nec pendet à voluntate generis an fiat mihi nec, & propterea non requiritur, quod constet illum facere meo nomine, immo præsumendū est illum agere contemplatione meæ, ne aliter delictū præsumatur, hoc est, quod animo de. prædandi, & acquirendi fecit aliquid in re mea, contra reg. l. merito ff. pro socio; id quod non contingit vbi actus non est meus, nisi ex voluntate generis, & proprius efficitur per ratihabitionem.

11 In glos. [Contradicit] ibi (verius dic quod ordinatio facta à non proprio Episcopo bene tenet quoad ordinationem, licet non quoad executionem, &c.) Hic est verus intellectus cap. Lugdunen. 9. q. 2. quem sequuntur omnes hic, Innoc. in cap. prudentiam num. 4. de officio deleg. Mayn. in l. hoc iure S. deiecit num. 3. ff. hoc tit. quicquid aliter intelligant de ratihabitione. ne glos. in d. cap. Lugdunen. & Mench. vsus frequent. cap. 40. num. 9.

S V M M A R I V M .

- 1 Ratihabitione retrahitur, & mandato comparatur.
- 2 Intellige vbi mandatum ab initio potuit interuenire

- teruenire, *limita vbi facta retrotractione non potuit ratum habens id ipsum mandare.*
- 3 *Negotium infantis, vel furiosi nomine gestum non potest ab eisdem etiam cessante impedimento ratum haberi.*
 - 4 *Ratihabitio cessat vbi negotium à principio nullum est itaut non sit in potestate ratum habentis.*
 - 5 *Ratihabitio non fit legitima, & habilis in extremo à quo duo requiruntur.*
 - 6 *Ratihabitio requiritur ut fiat eo tempore, quo actus principalis, de cuius ratihabitione agitur, fieri potuisset.*
 - 7 *Ratihabitio tempore ut ea legitime fiat, debent omnia esse in eo statu, quo fuerant tempore, quo negotium gestum est.*
 - 8 *Ratihabitionis effectus cessat vbi per illam fieret praeiudicium tertio.*
 - 9 *Fictio retrotractionem non operatur stant praeiudicio tertij.*
 - 10 *Ratihabitio retrahitur non solum ad tempus, sed etiam ad locum actus à principio gesti.*
 - 11 *Contractum, vel delictum ratum habens non in loco ratihabitionis, sed in loco actus gesti forum sortitur.*
 - 12 *Ratihabitio legitima equiparatur mandato; immo inducit mandatum fictum, etiam in delictis, ut num. 14.*
 - 13 *Mandato speciali equiparatur ratihabitio.*
 - 14 *Restitutio obnoxius est ille, qui ratum habet damnum suo nomine illatum acsi mandasset.*
 - 15 *Ratihabitio mandato non equiparatur in ijs in quibus à principio mandatum pro forma requiritur.*
 - 16 *Irregularitatem non incurrit ratum habens occisionem, vel membri mutilationem.*

Regula X.

Ratihabitionem retrahi, & mandato non est dubium comparari.

Defumitur ex *l. si fundus 16. §. 1. ff. de pignorib. & ex l. 1. §. deieisse ff. de vi, & vi armata, & ex l. vlt. C. ad Macedon. cum citatis hic à glos. quæ ostendit regulam obtinere in omni actu, similis glos. verbo *petere in cap. quam sis 6. de elect. hoc lib. tradit laic Felin. in cap. sicut tuis num. 1. de simon. refert plures varia decedentes per hanc reg. addit. ad Dyn. hic in princip. Tirag. de retractu lig. §. i. glos. 10. num. 64. Plac. de delictis cap. 18. Couar. in**

Clem. si furiosus part. 2. §. 1. num. 4.

2 *Ratio est quia ratihabitio fit per fictionem translaticiam ex coniunctione duorum extremorum, per quam fingitur actum de cuius ratihabitione agitur fuisse à principio gestum. ex mandato ratum habentis, vt hic, & dixi in reg. precedenti, hæc autem coniunctio fieri non potest nisi aliquid extremum trahatur ad aliud; vnde oportuit ratihabitionem ipsam, quæ est extremum à quo fictio inchoatur, trahi retro ad actum præcedentem, tanquam ad id quod per fictionem principaliter pretenditur, iuxta quæ constat necessario requiri quod vtrumque extremum à quo, & ad quod sit habile ad eliciendum actum de quo agitur, & insuper quod nihil impediat vtriusque coniunctionem, aliter enim ratihabitio, nec retrahatur, nec mandato comparari potest. Requiritur insuper quod actus ille potuerit fieri ex mandato ratum habentis, siquidem cum ratihabitio retrahatur, & mandato comparatur, in ijs tantum negotijs versatur in quibus mandatum à principio potuit interuenire, cessabit tamen vbi facta retrotractione non potuit ratum habens id ipsum mandare, vt aduertit Bald. in l. 1. num. 29. C. qui admitti, præsequitur post alios *l. 1. qui in aliena, in princip. num. 19. ff. de acquirend. 3. hered.* Vnde negotium infantis, vel furiosi nomine gestum non potest ab iisdem etiam cessante impedimento haberi ratum *Abb. in cap. 1. num. vlt. de conuers. infidel. sequitur Mayn. in l. hoc iure §. deiecit num. 3. ff. hoc tit. Syluest. in sum. verbo consensus 6. vers. 4.* Sic similiter vbi negotium à principio nullum est, itaut non sit in potestate ratum habentis illud validum efficere, cessat ratihabitio, & retrotractio, cum à principio ex mandato ipsius fieri nequiverit, probat *l. obseruare, in fine ff. de officio Procons. vbi Bart. num. 4. In noc. & Abb. num. 19. in cap. prudencia, de offic. deleg. Dec. in l. semper qui num. 16. ff. hoc tit. communis ex Menoch. remed. 15. recuper. num. 154 & 156.**

5 *Ratihabitionem.* Quæ vt sit legitima, & habilis in extremo à quo duo requiruntur, primo quod quis ratum habeat tanquam gestum suo nomine, aliter enim si gestum approbet, non tamen qualitatem illam, scilicet quod suo nomine gestum sit, ratihabitio deficit, quia nihil est in extremo à quo, per quod etiam per retrotractionem actus efficiatur illius, qui ratum habet, idque docet *glos. verbo ratum in l. 1. §. deiecit*

cisse ff. de vi, & vi arm. vbi Bart. num. 3. & Bald. num. 2. in l. non ideo C. de accusat. Syl. uesl. in sum. verbo census num. 5. Nau. in man. cap. 17. num. 133.

6. Secundo requiritur quod fiat ratihabitio eo tempore, quo actus principalis, de cuius ratihabitio agitur, fieri poruisset, l. pen. in princip. ff. rem ratam haberi, vbi Bart. & communis, cap. non solet 2. q. 6. glos. verbo petere in d. cap. quam sit, & verbo adherentes, in fine in cap. ut circa 4. de electione, hoc lib. communis, vt per Tiraque. de retractu lig. §. 1. glos. 10. num. 89. Ant. Gom. l. 45. Tauri num. 83. Cou. lib. 3. var. cap. 16. num. 5. & satis iuuat quod hec reg. cum similibus satis probant quod ratihabitio equiparatur mandato, igitur oportet illam eo tempore fieri, quo res ex mandato ratum habentis perferri potuisset, quamuis contrarium contra communem intendant nonnulli, vt per Ias. in l. si is qui num. 130. & 134. ff. de usufr. Philipp. de ffectionib. par. 4. cap. 4. Non obstat quod ratihabitio datur etiam in homicidio cap. pen. de sent. excommunicationis hoc lib. & tamen illud non potest committi tempore ratihabitiois cum semel occisus iterum occidi nequeat, cui argumentum non satisfacit Angel. in d. l. pen. nec etiam Paul. quem sequitur Mench. controuers. usufr. freq. cap. 40. num. 17. & tandem illi succumbit Felin. in cap. sicut ius num. 5. de simon. sed refellitur si intelligas cum communi oportere, quod actus presentis tempore fieri possit non simpliciter, & rebus sic stantibus, hoc est supposito quod actus iam sit gestus, sed in hoc sensu, quod scilicet nisi gestus ab alio meo nomine, posset modo fieri ex meo mandato, id quod etiam in actu homicidij reperitur.

7. **Retrotrahi**. Intellige vbi nihil est quod impediatur retrotractionem, & vtriusque extremi coniunctionem, vnde oportet rem esse integram, id est tempore ratihabitiois omnia esse in eo statu, quo fuerunt tempore, quo negotium gestum est, Bart. in l. si uxor. §. si quis uxorem nu. 3. ff. de adult. Dec. in l. semper qui nu. 13. ff. hoc tit. Mench. de successione. §. 18. num. 91. Surd. decis. 111. num. 1. Sic similiter cessat effectus ratihabitiois vbi per illam fieret preiudicium tertio, cui vel medio tempore, vel aliter vtrunque ius quesitum est, arg. l. si partem §. ult. ff. quemadmodum seruatus, docet Bart. in l. aliena in princip. ff. de pignorat. act. communis, vt per Tiraque. de confit. par. 2. ampl. 17. num. 5. Plac. de delict. cap. 18. num. 3. & satis

9. vultit glos. hic in princip. stante enim preiudicio tertij minime huiusmodi fictio retrotractionem operabitur, vt probat expressè textus in cap. se pro te, & in cap. quamuis, de rescrip. hoc lib. cum multis, quos copiose refert Tiraque. de primogen. q. 34. num. 19. & de retractu lig. §. 1. glos. 10. num. 71. Brunor. in locis commun. verbo ratiificatio 2. Surd. decis. 245. num. 8. Vasq. in opuscul. de restitut. cap. 6. §. 2. dub. 5. num. 25. iunctis ijs, quæ resoluunt Anson. Gom. l. 9. Tauri num. 64. & latè Pinet. in rub. C. de rescind. vendit. par. 1. cap. 2. per totum, præcipue num. 8. & 17. Non obstat l. cum decem §. ult. ff. de solut. quia responderetur in ea non posse considerari præiudicium tertij respectu debitoris, cuius filio, vel seruo post solutionem factam procuratori creditoris ipse creditor ignorans solutionem fecit accipilationem.

10. Intellige ratihabitioem retrotrahi non solum ad tempus vt hic, & in l. si fundus §. 1. ff. de pignorat. & sic ad diem actus celebrati, vt docent Bertachin. in reuoc. verbo ratiificatio, pag. mibi 264. Surd. decis. 70. num. 20. cum seqq. Bernard. Graue. ad præf. Cameræ Imper. lib. 1. concl. act. 7. confid. 1. num. 9. sed etiam ad locum actus à principio gesti, in quo ratum habens id ipsum fingitur gestisse, vel mandasse, d. l. cum decem §. 1. ibi; quasi tunc presentis, Card. in Clem. 1. q. 28. vt lite pendente, Felin. in cap. nonnulli num. 46. col. 2. de rescript. contra glos. verbo collato in d. Clem. 1. quam sequuntur Abb. ibi, & Imol. nu. 20. Tiraque. de retractu tit. 1. §. 1. glos. 10. nu. 68. Vnde fit vt is, qui ratum habet contractum, vel delictum non in loco ratihabitiois, sed in loco actus gesti, forum fortiauer iuxta cap. ult. de foro compet. obseruat. Bart. in l. si pecuniam C. de negot. gestis, vbi Fulgos. Placa dicto cap. 18. num. 7.

12. **Et mandato non est dubium comparari**. Ergo ratihabitio legitima equiparatur mandato, immo inducit mandatum fictum, secundum comunem ex Bart. in l. si is qui num. 4. ff. de usufr. Cou. in Clem. si furiosus par. 2. §. 1. nu. 5. col. 3. Bernard. Graue. d. confid. 1. num. 9. Fr. Anton. à Sousa in relect. de censuris Bullæ Cæna cap. 3. disp. 2. 2. num. 4. & cap. 12. disp. 64. nu. 1. & 2. Farin. in praxi crimin. par. 5. q. 135. num. 84. cum seqq.

13. Amplia primò etiam quoad ea, quæ mandatum speciale requirunt, cui ratihabitio equiparatur, l. quod speciale ff. de minorib. l. 3.

S. si procurator ff. quod quisque Iuris, cap. vlt. de iureiurand. hoc lib. cōmunis vt per Tiraq. d. glos. 10. nu. 64. Cou. lib. 3. vari. cap. 16. num. 5. Surd. decis. 159. num. 12. & decis. 231. num. 11. Flamin. de resignat. lib. 9. q. 8. num. 16. quamuis contradicat glos. magna in l. si per procuratorem, ff. de acquirend. hered. & Franc. hic nu. 5. Communis tamen non procedit in specie capnonnulli 28. S. sunt, de rescript. vt aduertit glos. ibi verbo sine, vbi Abb. num. 4. dicit communem glos. hic ante finem, ex eo quia mandatum speciale in ea specie non requiritur propter grauitatem negotij, vel præiudicium partis, sed propter bonum publicum vitandi lites.

14 Secundò amplia equiparationem de qua hic procedere etiam in delictis, vt probant *sexr. in dicta l. 1. S. deicisse, & in cap. penult. de sentent. excommun. hoc lib. glos. verbo pete. re in cap. quam sit, de elect. hoc lib. Cou. in dicta Clement. si furiosus par. 2. S. 1. num. 4. Plac. dicto cap. 18. Intellige in illis tantum delictis, quæ per alios committi possunt, lecus in his, quæ consistunt in propria libidine committentis tantum, veluti adulterium, & stuprum, sicut enim hæc non nisi proprio instrumento fiunt, ita nec mandari, vel ab alijs gesta ratihaberi possunt, secundum glos. verbo mandato in dicto S. deicisse, declarando tamen vt per Plac. d. cap. 18. num. 2. & Philip. de fiction. par. 4. cap. 9. ad finem.*

15 Tertio amplia etiam ad effectum restitutionis, vt proinde quis teneatur ad illam si ratum habeat damnnum suo nomine illatum, ac si mandasset, vt per hanc reg. post Palud. probant Syluest. in sum verbo restitutus 3. S. 6. Nauar. in man. cap. 17. num. 133. quamuis contradicat Medin. de restit. quest. 7. ad 4. argum. cuius sententia ex ipsius fundamentis satis defendi possit, tum etiam ex alijs, quæ adducit Vasq. in opusculo de restit. cap. 9. S. 1. à num. 19. vbi illum sequitur.

16 Limita primò equiparationem de qua hic non procedere in ijs, in quibus mandatum à principio pro forma requiritur, vel in vim auctoritatis, cui non satisfit per ratihabitionem, argum. cap. cum dilecta, de rescript. cum traditis ibi à Felin. num. 6. vers. amplia primò, cum seqq. Surd. decis. 159. num. 16.

17 Limita secundò non procedere equiparationem quoad irregularitatem incurrendam ex homicidio, vel membri mutilatione, vt per glos. in cap. si quis viduam 50. distinct. Couar. in dicta Clement. si furiosus par. 2. S. 1.

num. 4. Vgolin. tract. de irregularis. cap. 15. S. 2. Soar. tom. 5. de censur. disp. 44. sect. 3. num. 24. Sayr. eodem tractat. lib. 7. cap. 4. num. 17. Bonacin. in simili tract. disp. 7. q. 4. puncto 8. num. 42. Contra Nauar. in man. cap. 27. num. 233. & Molin. de Iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 33. memb. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Reo fauendum est potius quàm aëtori cum sunt partium lura obscura.
- 2 Sententia est ferenda pro reo data paritate probationis ex parte Aëtoris, & Rei.
- 3 Declaratur l. si quis intentione 66. ff. de re iudic.
- 4 Aëtor vbi tuetur causam aliquam iure fauorabili illi potius fauendum est quàm Reo.

Regula XI.

Cum sunt partium lura obscura Reo fauendum est potius, quàm Aëtori.

- 1 Desumitur ex l. fauorabiliores ff. hoc tit. & ex S. retinenda Insit. de interdicit. cum alijs citatis à glos. 1. hic, tradunt multa Hippol. in l. vniu. S. in ea, à num. 6. ff. de quest. & cons. 51. num. 41. Alciat. de presumpt. reg. 3. pres. 44. Menoch. in simili tract. lib. 2. presumpt. 90. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. 2 lib. 1. cap. 9. nu. 51. Facit etiam quod data paritate probationum ex parte Aëtoris, & Rei, sententia est ferenda pro reo, secundum glos. 2. in cap. clericus 81. dist. Hippol. cons. 2. nu. 12. & nu. 18. cum seqq. Duen. reg. 313. limit. 2.
- 2 Nò obstat quod obscura petitio aëtoris declaratur in fauorem ipsius Aëtoris, & non Rei, l. si quis intentione 66. ff. de re iudic. cum alijs, quia reiecta solutione glos. hic verbo Aëtori, & glos. 2. in cap. cum ad sedem, de restit. spol. asserentium hanc reg. procedere in fine iudicij, hoc est in decisione causarum, at vero dictam l. si quis, in principio litis, quo tempore magis fauetur Aëtori, responderetur sensum huius reg. & similiū esse quòd vbi lura partium, id est Aëtoris, & Rei, sunt obscura hinc inde, quia scilicet post discussionem eorum, quæ vtrinq; adducta, & allegata sunt, res adhuc est obscura, omniaque sunt paria, & necessariò faciendū est interpretatio in fauorem alterius est litigantibus, tunc potius reo fauendum est, tum propter condi-

tio-

tionem ipsius miserabilem, secundum quam cum præsumatur cum non plenè instructum accessisse; & tamen æqualiter docuit de iure suo, plus aliquid egisse videretur quam Actor, & par est credere quod si plenè esset instructus, plenissimè suam innocentiam ostenderet: tum etiam propter causam absolutionis, quæ in re dubia securior, & fauorabilior est, *l. absentem ff. de penis, cap. alligans vers. nonne 16. quest. 7.* Vnde fit vt hæc regula non tantum in fine respectu sententiæ ferenda, sed etiam in principio, & in medio litis procedat, vt quia reus aliquid petit, quod re hinc inde discussa pro vtraque parte dubium est an concedi debeat. Vnde cum in *d. l. si quis*, non agatur de interpretatione eorum, quæ vtrique sunt obscura, sed de declaranda petitione, quæ dubia proponitur per Actorem, merito tunc in ipsius fauorem fit interpretatio, quia non conuenit ea, quæ Actor producit, retorqueri in eius odium, & in fauorem Rei, cui fat est (seruata iustitiæ æqualitate, iuxta *reg. non licet inf. hoc eodem tit.*) idem concedi, vt videlicet exceptio, quam dubiam proposuit, in ipsius fauorem explicetur iuxta *dictam l. si quis.*

4. Lîmita tamen regulam hanc non procedere si Actor tueatur causam aliquam iure fauorabilem, ex quo enim tunc omnia ex parte ipsius, & Rei non sunt paria, præponderat fauor causæ, & sententia pro actore fertur, *cap. ex litteris, de probat. cap. ult. in princ. de re iudic. l. in paves 38. ff. illo tit. resoluuit Alciac. d. præsump. 44. num. 13.* Tiraquel. id extendens ad quamcunq; causam piam, de *privilegijs pia causæ priuile. 146. cum seq.*

§ V M M A R I V M.

1. *Acceptatio personarum in iudicijs non est habenda.*
2. *Personam hominis accipere est hominem non quia homo, sed propter aliquid quod circa ipsum est, honorare.*
3. *Iudiciorum nomine quid veniat in presenti materia, ostenditur.*
4. *Acceptatio personarum tantummodo locum habet in his, quæ quis ex debito dare debet, non ex gratia distribuit.*
5. *Deus nemini est gratiæ debitor, sed ipse benignissimus, ac diues in misericordia singulis volentibus suam dat ipse gratiam affluenter.*

Regula XII.

In iudicijs non est acceptatio personarum habenda.

DEsumitur ex *Proverb. cap. 18. cap. nouis vers. ceterum, de iudic* cum alijs citatis hic à *glos. verbo in iudicijs*, tradunt *D. Thom. 2. 2. q. 63. art. vlt. Sor. de Iustitia. lib. 3. q. 6. art. 5. Antonin. par. 2. tit. 1. cap. 19. c. 20. Aldobrandin. in 9. Iustitia nam. 4. Insti. 2. de Iustitia, & iure.* Personam hominis accipere, ait *Gregorius*, est hominem non quia homo, sed propter aliquid, quod circa ipsum est; honorare, propterea iure dicitur personæ acceptationem quandam esse fatuam reuerentiam alicui non causa debiti, sed ex timore, vel propter vtilitatem exhibitam.

3. Iudiciorum nomine in præsentem intelliguntur illa omnia in quibus de meritæ qualitercunq; iudicatur, & examinandæ sunt qualitates necessariæ secundum iustitiam in ordine ad id, de quo agitur, & ita includuntur non tantum iudicia inter Actorem, & Reum, sed etiam distributiones quorumcunq; bonorum, quæ fiunt per modum definitionis, & iudicij. Excluduntur autem actus illi, in quibus non agitur de qualitatibus, nec oportet ad illas extendere, vt quia distributio non fit secundum leges Iustitiæ, sed ad voluntatem, prout cõtingit vbi quis bona propria ad suum arbitrium distribuit, cessat enim tunc acceptatio personarum iuxta illud *Matth. 20. Nõne licet mihi, &c.* docet *D. Thom. d. q. 63. art. 1. ad vlt. Sor. d. q. 6. art. 1. ad 1. Syluest. in sum. verbo*

4. *acceptatio; in princip.* Et ita acceptatio personarum tantummodo locum habet in his, quæ quis ex debito dare debet, quare si quis aliqua non ex debito, sed ex gratia distribuit magis vni quàm alteri, non per hoc acceptor dicendus est personarum, vnde cum Deus nemini sit gratiæ debitor, iam enim gratia non esset gratia si ex debito daretur, ideo nequam dici potest personarum acceptor quando vni gratiam communicat, quàm alteri nequamquam impartitur, immo potius benignissimus, ac diues in misericordiâ singulis volentibus suam dat ipse gratiam affluenter, dicitur enim eleganti metaphora in Sacris litteris, vel gratia, vel Deus ipse fons hororum, puteus aquarum viuientium, nam sicut hororum aquæ in varios ductûs fontes ad singulas mades faciendas herbulas fluunt, è planta

ia plantam currunt, itaut placida irrigatione torus dicatur hortulus omninò madefactus, sic plane gratia Diuina fons hortorum, puteus aquarum viuientium appellatur, vt siquidem agnoscat nulli ipsam Diuinam denegari gratiam, at quemadmodum hortorum aqua fluens ibi manet vbi concauum, & basium superbit, imminens verò non attingit, ita pariter diuina gratia in omnes ex se fluit, vult enim Dominus omnes homines saluos fieri, in humili vero firma consistit *Isai. 66.* Super quem requisit spiritus meus, nisi super humilem, quietum, & timentem Deum

S V M M A R I V M.

- 1 Ignorantia est simplex, & imperfecta notitia, seu scientia, ac etià cognitionis rei priuatio.
- 2 Ignorantia est actus priuatius habens annexam negatiuam de iure improbabilem.
- 3 Ignorantiam habere ille dicitur, qui nihil omnino sciuit nec per samam, nec per aliam quamuis rationem.
- 4 Ignorantia an differat ab errore, & in quibus ostenditur.
- 5 Ignorantia per se non est peccatum, nec importat culpam aliquam nisi vel malitia, vel negligentia procedat.
- 6 Ignorantia alia iusta, & probabilis, seu, vt Theologi dicunt, inuincibilis, alia crassa, seu supina, alia affectata.
- 7 Probabilis, & iusta ignorantia illa dicitur, quã nulla precedit malitia, vel negligentia.
- 8 Crassa, seu supina ignorantia est nescire id, quod quis inuestigare, & scire tenetur.
- 9 Episcopus non presumitur ignorare vacationem beneficij in sua diocesi.
- 10 Iuris patronatus deuolutionem presumitur scire Episcopus cum semel in anno Ecclesiam visitare teneatur.
- 11 Ignorantia crassa, & supina non excusat.
- 12 Affectata ignorantia est illa, quam habet is, qui cum possit, & deberet voluit scire, vt liberius peccaret.
- 13 Ignorantia considerata respectu rei ignorata diuiditur in ignorantiam facti, & ignorantiam iuris.
- 14 Factum prout opponitur Iuri dicitur omne illud in quo consistit actus in se prout est ex parte agentis.
- 15 Ius prout opponitur facti est quicquid consistit in decisione, & auctoritate legum.
- 16 Iuris appellatione non tantum venit naturale, Diuinum, & commune, sed etiam

- statutarium, & municipale.
- 17 Ignorantia facti, quã regulariter probabilis est, regulariter excusat.
 - 18 Ignorantia affectata non excusat.
 - 19 Ignorantia facti proprii non excusat, sanquam crassa, & improbabilis.
 - 20 Facti proprii quando est antiquum, in quo sit verosimilis obliuio, excusat illius ignorantia.
 - 21 Ignorantia facti proprii excusat quãdo illud est intricatum, & obscurum, vel ubi ignorans multis negotijs implicatus est, aut in extremis laborat.
 - 22 Ignorantia facti alieni in dubio presumitur, & excusat, nisi sit publicum, graue, & ponderosum.
 - 23 Ignorantia Iuris non presumitur nec excusat. Intellege siue humani, siue communi, siue municipalis, siue statutarij, vt nu. 25.
 - 24 Leges scire omnes debent, & lata culpa est Iuris dispositionem ignorare.
 - 26 Ignorantia Iuris excusat quando habet admixtam ignorantiam, seu errorem facti.
 - 27 Ignorantia Iuris an, & quando excuset rusticum, militem, vel minorem remissiuè.

Regula XIII.

Ignorantia facti, non Iuris excusat.

- 1 Antequam ad materiam huius reg. deue-niamus pro faciliiori illius declaratione aliqua à nobis sūt præmittenda, & primò præmittendum ignorantiam ex mète Azon in sum. C. de Iuris, & facti ignor. Arch. in e. quãuis 38. distin. Syl. in sum. verbo ignorantia in princ. D. Thom. 1. 2. quest. 86. art. 2. nihil aliud esse quàm priuationem scientiæ, quam quis potuit adipisci, quod & alij clarius protulerunt dum dicunt ignorantiam esse simplicem, & imperfectam notitiam, seu scientiam, aut etiam cognitionis rei priuationem, cū ignorare sit nihil approbare, vt per Rolãd. cons. 36. n. 3. lib. 2. quem refert Mascard. de prob. concl. 45. m. 5. qui propterea ait ignorantiam esse actum priuatiuè habentem annexam negatiuam de iure improbabilem.
- 2 Aliqui autè, vt refert Put. decis. 77. n. 4. lib. 2. in vtraque dicitur dixerunt ignorantiam habere dici illius, qui nihil omnino sciuit, nec per samam, nec per aliam quãuis rationem; simile est quod scripsit Bertaz. de claus. instr. claus. 11. glo. 4. n. 1. & Menoch. de præf. lib. 6. præf. 23. n. 3. dicentes ignorantiam esse cū quis de facto nihil scit, sed nec aliquid suspicatur, refert, pluraq; in hac materia adducens Io. Bap. Costa de facti scientia, & ignor. in sp. 80. Licet à nostris Iurisperi-

ris ignorantia sumatur pro errore, & è contra
 1 ut obferuat Menosb. d. pref. 23. n. 2. cum seqq.
 veritas tamen est quòd ignorantia differt ab
 errore, quia vt dixit D. Thom. in 4. sent. dist. 30.
 art. 1. ignorantia de sui natura nõ ponit aliquò
 cognitionis actum, error vero ponit iudicium
 peruerfum, & sic aliquam notitiam eius circa
 id quòd erratur, quòd & idẽ in substantia volu-
 2 nerunt Azo. in d. sum. C. iuris, & facti ignor.
 n. 1. & 2. Arch. in c. in quibus. 2. q. 2. Alberic. in
 h. error. n. 1. C. de iuris, & facti ignor. Scribentes
 ignorantiam esse cum de facto nihil scitur, nec
 inde aliquid suspicatur, & S. Aug. in c. quam-
 3 us 38. dist. vbi præfertim Præposit. & Turrec-
 recitè propterea dicit errorẽ esse vera pro fal-
 sis approbare, ignorare verò nihil approbare,
 cù ignorantia sit, vt dixi, simplex scientiẽ pri-
 4 uatio, & in summa plus est ignorare, quàm er-
 rare; ignorantia enim nullam supponit scien-
 tiã, error vero aliqua, vt per Seraph. de priuil.
 iuram. priuil. 4. n. 125. vbi amplius dicit erro-
 rem differe ab ignorantia tanquam effectum
 à sua causa, & ignorantiam propriè consistere
 5 in omittendo, errorem vero in committendo.
 Vnde infertur ignorantiam per se nõ esse pec-
 catum, nec importare culpam aliquam, cum
 enim scientia nõ sit virtus aliqua moralis, vt-
 que nec priuatio illius peccatũ esse potest, &
 præterea quia ignorantia est vitium intellectus,
 non voluntatis, quam ignorans non habet re-
 6 spectu rei ignoratæ. l. nihil. l. 17. ff. de reg. iuris,
 & in qua tantum peccatũ consistit, non vero
 in intellectu, tex. in d. princ. l. 5. q. 1. resoluti S.
 Thom. d. q. 76. art. 2. ad 2. Durand. in 2. sentent.
 dist. 22. q. 3. Cast. lib. 2. de lege penal. cap. 14.
 fol. mbr. 291. Cou. in reg. poss. p. 2. §. 7. nu. 7. &
 satis significat tex. in d. princ. Intellige nisi vel
 malicia, vel negligentia præcedat, tunc enim
 ignorantia per accidens, & indirectè cõsuetur
 7 volita, & cõsequenter peccatũ importat secundũ
 præcitatos, sic procedit l. i. ff. de legib. vbi glof.
 refert similes, cap. excellentis. l. 1. q. 3. & illud
 Pauli 1. ad Corin. bic. 4. ignorans ignorabitur,
 cù alijs per Tiraq. de penis temp. c. 11. in princ.
 8 Secundo præmittendum est ignorantia ahiã
 esse iustã, & probabile, seu, vt Theologi diuũt,
 inuincibilem, aliam crassã, seu supinã, aliam
 autem affectatã, quas species de clarat B. 10. d.
 Capistr. in spec. Confess. nu. 145. & 186. Carbon.
 in tract. de legib. lib. 8. dist. 13. Iacob. Ayner. in
 repet. l. ut vim par. 3. nu. 4. & seq. ff. de iur. &
 iure. Cordub. in suo quest. lib. 2. q. 1. Azor. in st.
 mor. p. 1. lib. 2. cap. 12. Sayr. in clau. Regini lib. 2.
 cap. 2. nu. 15. cum seqq. & cnp. 9. n. 4. cum seqq.
 Farin. in praxi crim. par. 3. q. 90. in sp. 2. Sanch.
 de Matr. lib. 2. disp. 32. nu. 2. cum seqq. & in
 præcep. Desalogi tom. 1. lib. 1. cap. 16. & cap. 23.
 à num. 162. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 5.
 7 q. 2. Iusta, & probabilis ignorantia illa est
 quam nulla præcedit malitia, vel negligentia,
 vt quia præmissa debita diligentia non potuit
 quis scientiam adipisci, vt tenent D. Thom. &
 8 alij supra citati. Crassa verò, seu supina igno-
 rantia (à Theologis improbabilis, vel vincibi-
 lis dicta) est necire id, quòd quis investi-
 gare, & scire tenetur, & debet, præfertim ra-
 tione officij, tunc enim ignorans habetur pro
 sciente, vt per Lap. alleg. 51. circa fin. num. 17.
 9 verj. ad tertium, vbi de Episcopo, quod non
 præsumatur ignorare vacationem beneficij,
 quia cù debeat visitare Ecclesiã, præsumitur
 hoc scire, Bellem. conf. 10. nu. 23. verj. sed oportet,
 vbi quòd Episcopus præsumitur sciuisse
 collationem beneficij diu obtentã ab infiore
 10 collatore in sui præiudicium, eo quia ex of-
 ficio tenetur inquirere beneficiorum collatio-
 nes, Rgm. conf. 48. 1. nu. 4. verj. ad hoc, & nu. 8.
 vbi etiam de Episcopo quod præsumitur scire
 deuolutionem iurispatronatus cum semel in
 anno Ecclesiã visitare teneatur, Gabr. com.
 sub hoc tit. conch. 5. n. 11. & n. 31. & seq. & concl.
 6. à n. 40. Sfort. Odd. de rest. in integr. par. 1. q. 8.
 nu. 48. cum seqq. & nu. 69. Mascard. de probat.
 concl. 637. nu. 3. & conclus. 879. n. 7. cum seqq.
 Menosb. d. pref. 23. nu. 66. Seraph. d. priuil. 4. à
 n. 115. 10. Bapt. Costa de facti scientia, & ignor.
 11 reg. 2. per. 102. ac proinde huiusmodi ignorantia,
 crassa, & supina non excusat c. r. de postul.
 Prælat. cap. cum in tua, qui Matr. accus. poss. l.
 nec supina. ff. de iuris, & facti ignor. cù alijs ci-
 12 tatis à Sfort. d. q. 8. nu. 57. Gabr. d. concl. 6. n. 43.
 Sebast. Meaic. de cas. fort. par. 1. q. 3. nu. 10. 10.
 Bapt. Costa d. tract. in spec. 81. nu. 6. Affecta-
 ta ignorantia est illa, quam habet is, qui cum
 possit, & deberet, noluit scire, vt liberius
 peccaret iuxta illud Psalmi 35. Noluit intel-
 ligere, vt benè ageret, cap. penult. 37. dist.
 de qua ignorantia habetur in cap. eos, de
 temporibus ordin. hoc libro, Andr. Gail lib.
 2. obseruat. 48. num. 18. vbi alijs relatis di-
 cit ignorantiam affectatam esse quando quis
 per simulationem aliquid ignorat, hoc est
 quando scire potuit, sed noluit, quia dissi-
 mulauit, quod idem asserunt Mascard. con-
 clus. 879. num. 33. Sfort. Odd. dicta quest.
 8. num. 58. Ioann. Baptist. Costa dicta in-
 spection. 81. quæ quidem nullo pacto igno-
 rantem excusat Gail. dicta obseruat. 48. num. 18.
 Honded.

- Honed. conf. 87. num. 41. lib. 1. Seraphin. d. 19* Secundò constat regulam non procedere in ignorantia vincibili, crassa, aut improbabili, quæ propter rationem præcedentis negligentia volita censetur, & ita culpam habet, ex dictis in præcitato *prælud. 2.* Vnde fit vt ignorantia facti proprii non excuset tanquam crassa, & improbabilis, *l. quamquam ff. ad Vellesian. cap. ab excommunicato, in fine, de rescript. l. as. in §. si quis agens num. 6. Instit. de actionibus, Soccini. reg. 219. Mantu. paralipomen. cap. 34. Marant. in repet. l. is potest num. 227. ff. de acquirend. hereditat. Ruin. conf. 127. num. 16. lib. 3. Gail lib. 2. obseruat. 48. num. 19. Sfort. dicta quest. 8. num. 61. Mascard. conseq. 637. num. 3. & conclus. 879. num. 40. Menoch. lib. 6. præsumpt. 23. num. 32. Cardin. Tusch. verbo ignorantia, conclus. 22. num. 1. & num. 10. & conclus. 23. num. 25.* Intellige præterquam in illis casibus in quibus est circumstantijs negotij, & personarum etiam in factis proprijs admittitur probabilis excusatio, veluti quando factum est antiquum in quo fit verosimilis obliuio, secundum *Marant. in dicta l. is potest num. 227. in 3. limit. Gail dicta obseruat. 48. num. 20. Sebastian. Medic. de casu fortuito part. 1. quest. 3. num. 17. Menoch. dicta præsumpt. 23. num. 28. & seq. Cardin. Tusch. verbo Ignorantia, conclus. 22. num. 15.* Vel quando factum est intricatum, & obscurum, *Marant. in repet. dicta l. is potest num. 227. in 4. limit. Gail. dicta obseruat. 48. num. 207. vers. item si factum, Sfort. dicta quest. 8. num. 28. Menoch. dicta præsumpt. 23. num. 41.* Vel in eo, qui multis negotijs implicitus est, *Marant. dicto num. 227. in 5. limit. Sebastian. Medic. dicta quest. 3. num. 12. & num. 18. Honed. conf. 55. num. 57. & 58. lib. 1. Menoch. dicta præsumpt. 23. num. 47. & seq. aut in extremis laborat, Marant. dicto num. 227. in 2. limit. Seraphin. dicto priuil. 4. num. 28. Mascard. dicta conclus. 879. num. 51. cum seqq. Menoch. dicta præf. 23. num. 49.*
- 13* Tertio præmittendum quod etsi ignorantia multipliciter diuidatur, vt late per *Syluest. vbi supra, Castr. d. cap. 14. per totum*, tamen considerata respectu rei ignoratæ, diuiditur in ignorantiam facti, & ignorantiam Iuris, vt hic, & in *tit. ff. & Cod. de iuris, & facti ignor. licet autem valdè controuersum sit, quid factum, & quid ius dicatur, vt ita dignoscantur ea circa quæ vturumq; veretur, vt per Bald. in princip. de pace Constant. num. 23. Alciat. lib. 1. paradox. cap. vlt. Philip. de fictionibus par. 1. cap. 5. Loriot. axiomate 14. cum seqq.*
- 14* tamen ex mente communis in *l. 1. ff. de acquir. possess. vbi Ias. num. 32. Philip. vbi proximè, dici potest factum prout opponitur Iuri, esse omne illud in quo consistit actus in se,*
- 15* prout est ex parte agentis, ius vero prout opponitur factio, esse quicquid consistit in decisione, & auctoritate legum, vt patet ex *l. 1. vbi proponuntur exempla, ff. de iuris, et facti ignor. Vnde fit vt sicut appellatione facti quicumquæ actus continetur siue ab homine, siue à*
- 16* Deo, vel à natura proueniat; sic sub Iuris nomine non tantum naturale, diuinum, & commune, iuxta *tit. Instit. de iure naturali, sed etiam statuta locorum municipalia, vel synodalia, iuxta §. 1. Instit. de iure natur. & cap. ius ciuile 1. dist. docent glos. verbo Iuris in proem. Clemens. Tiraquel. in tract. de mort in præfat. declar. 7. num. 5.*
- 17* Ignorantia facti, &c. Intellige de ignorantia simplici, vel probabili, hæc enim solum excusat simpliciter, idest in totum, & absolute iuxta ea, quæ in secundo præludio dixi; & ideo hæc regula idem importat acsi diceret, ignorantia facti, quæ regulariter probabilis est, regulariter excusat, ignorantia vero Iuris non excusat regulariter, quia regulariter est improbabilis. Vnde constat primò regulam hanc non procedere in ignorantia
- 18* affectata, quæ cum habeat admixtam malitiam scire nolentis, vt liberius peccet iuxta ea, quæ dixi in præcitato *prælud. 2.* tantum abest vt excuset, vt immo ex ea delinquens magis incusetur, *cap. eos, de tempor. Ordin. hoc lib. vbi glos. cap. cum inhibitis §. 1. de clandestin. desponsat. l. qui contra, ibi, affectato errore C. de incestis nupt. Tiraquel. de pœnis temper. cap. 13. num. 2. & de retractu lig. §. 35. glos. 4. num. 28. Castr. d. cap. 14.*
- 22* Sic similiter, licet regulariter ignorantia facti alieni in dubio prætuleratur, & excuset, *l. verius ff. de probation. l. hoc autem ff. de administrat. tut. l. fin. in fine ff. pro socio, cum alijs citatis ab Honed. conf. 9. num. 35. & conf. 55. num. 48. & conf. 109. num. 26. lib. 1. Gabriel. sub hoc titulo conclus. 5. num. 11. Gail. dicta obseruation. 48. à num. 1. & num. 19. vers. secus, Menoch. dicta præsumpt. 23. à num. 51. Sfort. d. q. 8. à num. 55. & num. 60. & q. 38. num. 5. non procedit hæc nostra*

regula in ignorantia facti alieni vbi aliquid proponitur propter quod, & potuit, & debuit sciri per mediocrem diligentiam, vt quia factum, vel est publicum, cap. 1. de postulat. Prælat. cap. vlt. qui Matrim. accus. pos. cap. cum illorum, de sentent. excom. Gabr. d. concl. 5. à num. 18. Mascard. concl. 879. sub num. 11. 12. 16. & 17. Menoch. d. præf. 23. nu. 68. cum seqq. Gail. d. obseru. 48. num. 16. Sfort. d. q. 8. num. 67. Sebast. Medic. d. q. 3. num. 4. vers. si eras publice notum, & num. 10. vers. octauo. Vel notabile, graue, ponderosum, Mascard. d. concl. 879. num. 47. Menoch. d. præf. 23. num. 81. & seq. Card. Tusch. verbo Ignorantia concl. 21. num. 16. & verbo Scientia concl. 64. num. 38.

23 **Non iuris excusat**. Probat hæc reg. in hac secunda parte ignorantiam Iuris non præsumi, ac proinde non exculare, vt per Gail. d. obseruat. 48. nu. 22. Gabr. sub hoc tit. concl. 7. num. 1. Paris. conf. 68. à num. 302. lib. 4. Valaf. de iure emphyt. q. 38. num. 15. Sebast. Medic. d. q. 3. num. 1. Menoch. d. præf. 23. à num. 10. Sfort. d. q. 8. num. 39. & 40. Card. Tusch. d. verbo Ignorantia, 24. concl. 11. num. 1. & 2. leges enim scire omnes debent, & lata culpa est Iuris dispositionem ignorare l. leges Sacratissime C. de legibus, Soccin. conf. 108. num. 12. vers. & licet, Aym. conf. 671. num. 11.

25 **Amplia procedere non tantum in ignorantia Iuris diuini, naturalis, vel gentium, cap. turbatur S. notandum 1. q. 4. l. 2. vbi glos. C. de in ius vocando, glos. in sum. 38. dist. 1. Ign. in l. 3. S. si conditioni à num. 3. ff. ad Syllan. sed etiam in ignorantia Iuris humani, siue communis, siue municipalis, vel statutarij, vt per Gabr. d. concl. 5. num. 12. Sebast. Medic. d. q. 3. num. 42. vers. item statuti ignorantia, Gail. d. obseru. 48. num. 26. Mascard. concl. 879. num. 24. Card. Tusch. verbo Ignorantia, concl. 11. num. 3. nisi ciuis esset nouellus, in quo tunc statuti ignorantiam præsumi, & ipsum exculare voluerunt Gail. d. obseru. 48. num. 28. & Seraphin. d. priuil. 4. num. 177. cum seqq. vbi etiam resoluit quòd licet ignorantia ne dum Iuris, sed etiam statutorum, seu constitutionum non excuset, benè tamen excusat ignorantiam alicuius Extrauagantis, non positæ in librorum, statutorum, seu constitutionum corpore.**

26 **Limita tamen quando ignorantia Iuris habet admixtam ignorantiam, seu errorem facti, Soccin. conf. 47. num. 11. lib. 1. Mascard. conclus. 639. num. 20. Cardin. Tusch. verbo**

Ignorantia conclus. 13. num. 18. Vel quando Ius est dubium, obscurum, difficile, seu arduum, Sebast. Medic. dicta quæst. 3. num. 1. vers. nisi esset, Sfort. d. q. 8. num. 44. Seraph. dicto priuil. 4. num. 16. & 17. Mascard. conclus. 639. num. 19. Ignorantia Iuris nunquid excuset rusticum, mulierem, militem, vel minorem? Vide Sfort. d. par. 1. quæst. 9. Cardin. Tusch. dicto verbo Ignorantia, concl. 13. latè Farinac. fragment. crimin. par. 2. verbo Ignorantia, num. 27. cum multis seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Ignorantia iustam causam habere censetur cum quis in Ius succedit alterius.
- 2 Subrogatus Motu proprio in lite ab altero capta præsumitur ignorare sententiam contra suum antecessorem latam.
- 3 Successor in Ecclesia præsumitur ignorare gesta tempore sui antecessoris.
- 4 Successor singularis præsumitur ignorare factum æiuncti.
- 5 Hæres regulariter præsumitur ignorare factum æiuncti, illiusq. testamenta, & omnia in eo contenta, quando agit de damno vitando.
- 6 Filius hæres adhuc præsumitur ignorare factum patris æiuncti.

Regula XIV.

Cum quis in ius succedit alterius iustam ignorantia causam censetur habere.

- D** Esumitur ex reg. l. qui in alterius 43. ff. hoc tit. vbi Dec. tradunt Tiraquel. de retractu tit. 2. S. 4. glos. 6. num. 5. Rot. Bononien. decif. 69. Cassad. decif. 2. vt lite pend. vbi
- 2 in specie quòd tubrogatus Motu proprio in lite ab altero cæpta præsumitur ignorare sententiam contra suum antecessorem latam, Ruin. conf. 166. num. 27. lib. 1. vbi de successore in Ecclesia quòd præsumatur ignorare gesta tempore sui antecessoris, & conf. 54. num. 3. in fine lib. 5. Nat. conf. 506. num. 19. lib. 3. Afflic. decif. 37. num. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 23. num. 56. Card. Tusch. verbo Ignorantia conclus. 18. à num. 1. Ratio est quia huiusmodi ignorantia versatur circa factum alienum l. vlt. ff. pro socio, & consequenter censetur iusta, l. 2. ff. de iuris, & facti ignorantia, cum alijs adductis in regula præcedenti.

- 4 Intellige regulam non tantum procedere in successione singulari declarando, vt per *Menoch. remed. 16. recuper. nu. 19. cum seqq.*
- 5 sed etiam in vniuersali, qualis est hæres, ille enim regulariter præsumitur ignorare factum defuncti, illiusque testamentum, & omnia in eo contenta d. l. vlt. *Menoch. remed. 10. recuper. num. 52. & d. præf. 23. num. 55. Sebast. Medic. de casu fortuito par. 1. q. 3. num. 31. vers. item heredes, Car. Tusch. verbo hères concl. 73. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 7. num. 18. & de renouat. emphyt. q. 5. num. 28. & q. 6. num. 27.* quando scilicet agit de damno vitando, secus de lucro captando, tunc enim præsumitur scientia secundum Dyn. in reg. præsumitur, in fine infra hoc tit. vbi Ioan. Andr. sub num. 1. Mascard. concl. 779. num. 37. Card. Tusch. d. 6. concl. 73. num. 43. & amplia quamuis hæres sit filius, adhuc enim præsumi ignorare factum patris resoluunt *Duen. reg. 125. limis. 5. Honded. conf. 83. num. 12. lib. 1. Mascard. concl. 413. num. 8. & concl. 780. à num. 3. Menoch. dicta. præsumpt. 23. num. 57.*

S V M M A R I V M.

- 1 Odia restringi, & fauores conuenis ampliari.
- 2 Odium in hac reg. accipitur latius prout significat tadium, & molestiam.
- 3 Favor in hac materia dicitur quicquid fauorem, & beneuolentiam prouocat.
- 4 Dispositio an censeatur fauorabilis, vel odiosa colligitur ex principali intentione. disponentium.
- 5 Favor in dubio considerandus est potius quam odium.
- 6 Extensio non admittitur in odiosis etiam ex identitate rationis.

Regula XV.

Odia restringi, & fauores conuenit ampliari.

- 1 **D**efumitur ex l. cum quidam ff. de liberis, & posthum. cap. renouantes 22. distin. tradunt Thom. de Tbomass. in floribus legum reg. 209. Ioseph. Aldrete de religiosa disciplina tuenda lib. 2. cap. 14. nu. 6. Mores de distribut. quotid. par. 1. q. 10. nu. 1. Ioseph. de Sese Aragonia decif. 18. nu. 102. & decif. 45. nu. 27. Marc. Ant. Genuens. in practica. ecclesiast. q. 541.
- 2 Odium in hac materia non accipitur formaliter prout importat appetitum dissonantem à charitate, de quo S. Thom. 2. 2. q. 34. &

cap. 1. vbi glos. de re iudic. hoc lib. sed accipitur latius prout significat tadium, & molestiam, in quo sensu reperitur passim apud bonos Auctores, & ita comprehendit ea, quæ præstant materiam odij, idest fastidij, cuiusmodi sunt omnia illa, quæ pœnam, vel dispendium alicuius continent, & primo aspectu videntur acerba, & iniusta. Per contrariu verò fauor in hac materia dicitur quicquid fauorem, & beneuolentiam prouocat, & ita grati, vt verum, que benè deducitur ex l. qui exceptionem in princ. ff. de condit. indeb. & l. quod fauorem C. de legib. iuncta reg. quod ob gratiam, inf. hoc tit. An & quando dispositio censeatur fauorabilis, aut odiosa colligitur ex principali intentione disponentium, Tiraq. de retractu lig. §. 30. glos. 2. nu. 5. Sanchez de Matrim. lib. 1. dist. 1. §. num. 4. In dubio vero potius est considerandus fauor quam odium Gonzal. ad reg. 8. Canc. cel. §. 6. proæm. num. 37.

6 Amplia vt in odiosis non admittatur extensio etiam ex identitate rationis Corset. in sing. verbo extensio il 2. num. 1. Tiraquel. de retract. in præf. nu. 62. & 63. Honded. conf. 95. n. 98. & 112. lib. 1. Farin. fragment. crimin. par. 2. lit. E. num. 115. vbi num. 117. subdit quod extensio non conceditur ex identitate rationis etiam quod ratio sit expressa in dispositione quando sumus in materia odiosa, & odium est irrationabile.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium concessum à Principe decet esse mansurum.
- 2 Concessionis gratia per obitum Principis non expirant etiam re integra.
- 3 Dispensatio non corrumpit quando causa, qua à principio fuit vera, eras impulsua licet postea cesset.
- 4 Princeps potest etiam post ius questum priuilegia per se, vel predecessori suum subditis concessa, pro libito suæ voluntatis reuocare.

Regula XVI.

Decet concessum à Principe beneficium esse mansurum.

- 1 **D**efumitur ex cap. si super gratia 9. de officio deleg. hoc lib. & ex cap. si cui nulla 36. de præbend. hoc eodem lib. cum alijs citatis hic à glos. ex quibus colligitur quæcunque Principum beneficia secundum

honestate debere esse permansura, nisi contrarium ex intentione, vel aliunde colligatur, 2 etenim Princeps intendit beneficium quam perfectum, & firmum conferre, vt ita plenior sit liberalitas, *cap. 1. de donat. Molin. de primog. lib. 4. cap. 3. num. 20.* Vnde infertur concessiones gratiosas per obitum Principis non expirare etiam re integra iuxta hanc regulam sic interpretatur Pontifex in *d. cap. si cui in 1. par. probat d. cap. si super gratia, Rot. decis. 1. 2. de officio deleg. in nouis, Boer. decis. 346. Cou. pract. cap. 11. num. 2. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 15. num. 36.* cum alijs adductis in collect. ad *d. cap. si super gratia, & ad cap. si gratiosè, de rescript.*

3 In glos. [Decet] in addit. ibi (*etiamsi cesset causa concessions priuilegi, dummodo illa causa fuerit impulsua*) Notatur ad hoc quòd dispensatio non corrui quando causa, quæ à principio fuit vera, erat impulsua, licet postea cesset, ex adductis per *Sanct. de Matrim. lib. 8. disp. 30. num. 7.*

4 In glos. [Manfurum] ibi (*ipsum enim priuilegium per se concessum diminueri, vel moderari, & etiam in totum tollere potest*) Notatur ad hoc quòd Princeps potest etiam post ius quæsitum priuilegia per se, vel prædecessorem suum subditis concessa pro libito suæ voluntatis reuocare, vt per *Couar. lib. 3. var. cap. 6. num. 1. Peregrin. de iure fisci lib. 1. tract. 3. num. 19.*

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium à Iure indultum non est alicui auferendum.
- 2 Intellige vbi beneficium auferitur à Iudice, vel ab homine, qui non possunt legem tollere.
- 3 Legitima filiorum Iure præscripta ab homine tolli, vel minui non potest, bene tamen minuitur à consuetudine, lege, vel Principis auctoritate.
- 4 Beneficia si concedantur à Iure nõ simpliciter, sed in defectum prouisionis hominis, tunc si homo prouideat, cessat beneficium legis.
- 5 Dilaciones à Iure concessa non possunt per Iudicem auferri.

Regula XVII.

Inductum à Iure beneficium non est alicui auferendum,

D Esimitur ex l. 1. ver. nec enim ff. de ferijs, l. adulter C. ad l. l. de aault. cum

similibus, ex quibus colligitur quæcumque beneficia simpliciter alicui concessa à Iure non posse inuito temerè per inferiorem auferri, quia dispositiones Iuris communis, maxime in alicuius gratiam specialem, sine facto eiusdem per inferiores auferri nequeunt, iuxta regulam *cap. cum inferior, de maioritat. & obediens.*

- 2 Ex quibus infertur primò regulam tantum procedere vbi beneficium auferitur à Iudice, vel ab homine, qui non possunt legem tollere, secus si ab ipsa lege auferatur, quia par in parem, & c. *cap. innotuit, de elect. aduertit glos. hic,* per Iura quæ citat, probat communis, vt per *Cuman. in l. 2. num. 4. ff. de re iudic.* Vnde licet 3 legitima filiorum iure præscripta ab homine tolli, vel minui non possit, vt per *totum tit. de inoffic. testam. consuetudine tamen, lege, vel Principis auctoritate rectè minuitur Dyn. bic. communis vt per Cou. de sponsal. par. 2. cap. 8. §. 6. num. 4. Xuar. in l. quantiam ad leges Regni 4 limis. 2. à num. 6.* Secundò infertur regulam non obtinere in beneficijs, quæ à Iure conceduntur non simpliciter, sed in defectum prouisionis hominis, tunc enim si homo prouideat, cessat beneficii legis, vt probant tex. sic intelligendi in *l. ex hac, & in l. vlt. C. de pactis conuent. & in l. & habet §. cum quis ff. de prear. cum alijs, per quæ vulgò dicitur quod prouisio hominis tollit prouisionem legis, scilicet introduciam non simpliciter, sed in defectum hominis, de quo per *glos. magnam ad med. vbi post Bart. & alios tradit Iaf. à num. 143. in l. 2. C. de iure emphyt. Palat. in repet. rub. §. 14. Rip. in l. ita stipulatus à num. 82. ff. de verbor. obligat.* Denique infertur dilaciones à Iure concessas non posse per Iudicem auferri, vt probat *glos. magna in fine in l. quod iussit ff. de re iudic.* quam ibi sequuntur *Doctores, Dec. in cap. cum sit Romana nu. 23. & ibi Felin. nu. 7. de appellat. Rip. d. l. 2. num. 18. ff. de re iudic.* & in notabili casu tradit *Roman. singular. 459. alijs 465.**

S V M M A R I V M.

- 1 Tractu temporis non firmatur quòd de Iure ab initio non subsistit.
- 2 Nullitatis effectus iam productus unquam cessat etiam sublata causa.
- 3 Actus ab initio nullo existente si ex post facto tacite saltem superueniat ea omnia ex quibus ille constituitur, non habito respectu ad id, quòd præcessit nulliter, incipiet ex nunc actus

actus nouus, & validus.

4 *Declaratur tex. in cap. auditis 29. de elect.*

Regula XVIII.

Non firmatur tractu temporis quod de iure ab initio non subsistit.

1 **D**esumitur ex l. quod initio 30. & l. pen. ff. hoc tit. & ex c. auditis 29. de elect. cum alijs, per quæ lura ita tradunt, & varias questiones decidunt l. mol. in l. 1. s. vlt. ff. de verb. oblig. Rot. decis. 26. de procurator. in antiq. Calderin. conf. 1. de elect. Barbat. conf. 70. col. 1. & 2. lib. 3. Dec. conf. 665. num. 14. D. Barbof. in l. 1. ff. soluz. matrim. p. 4. num. 97. vbi num. 96. ait regulam non procedere in actu condicionali.

2 *Licet autem non conualescat illemet actus, qui à principio nullus fuit, quoniam affectus nullitatis iam productus nūquam cessat etiam sublata causa l. vlt. in princip. ff. vnde liberi, cum alijs, vt per Tiraquel. in tract. cessante*

3 *causa limit. 12. in princip. et limit. 19. tamen si ex postfacto tacite saltem superueniant ea omnia, ex quibus constituitur actus ille, de quo agitur, non habito respectu ad id, quod præcessit nulliter, incipit ex nunc actus nouus, & validus, sic procedit l. 1. s. r. ibi, quasi nunc datum ff. de legat. 3. l. eos 65. ibi, effici, ff. de ritu nupt. c. 2. de coniug. feru. cū alijs, de quibus per glos. hic, & in hoc sensu accipienda est sententia illorum, qui credunt actum à principio nullum conualescere si superueniat causa confirmas, id est incipit actus valere si superueniat causa confirmas, ex qua actus ille nunc constituitur, & de nouo cōficitur, intellige esto quòd actus prior nullus fuerit iure, cū enim nõ agatur de ipsius conualescentia, aut confirmatione, sed de creatione alterius noui, nullitas prior quantumcunque efficax, & ipso iure inducta non obstat, id quod satis probat tex. in d. l. 1. s. r. ff. de legat. 3. cum alijs, quantumvis glos. vlt. in fin. in cap. cum nos 3. de ijs, qua sunt à Prelatis, & plures relati per Tiraquel. in l. si unquam verbo veneratur num. 415. aliud innuere videantur, quorum sententia, vt ille explicat nu. seq. procedit tantum ad effectum, vt actus idem à principio nulliter gestus confirmetur, & valeat vt ex tunc.*

4 *Non obstat tex. in cap. auditis 29. de elect. vbi electio nulla propter defectum consensūs electorum non valet vt ex nunc etiam eisdem consentientibus propter hanc reg. quoniam quicquid aliud intendat glos. ibi verbo ex post-*

facto, glos. verbo tractatus in c. r. de rebus Eccles. non alien. hoc lib. glos. hic post medium, & vtrouique Doctores, veriùs videtur electionem illam non constitui validam etiam vt ex nunc, quia consensus ille superueniens nõ sufficientis fuit ad electionem nouam constituendam per se absque auxilio illorū, qui nulliter processerunt, & quæ oportuit de nouo iterari.

S V M M A R I V M.

- 1 *Culpa obnoxius est qui rei, qua ad eum non pertinet, se immiscet.*
- 2 *Falcē in messem alienā quis ponere non debet.*
- 3 *Medicus imperitus, & culpabilis de damno sequuto tenetur, & aliquando punitur.*
- 4 *Iudex per imperitiam iniquē iudicis de damno sequuto tenetur, & punitur.*
- 5 *Nauis magister imperitus quando teneatur ad damna sequuta remissuē.*

Regula XIX.

Non est sine culpa, qui rei, qua ad eum non pertinet, se immiscet.

1 **D**esumitur ex l. culpa 37. ff. eod. tit. & ex c. tua il r. de homicid. tradunt Thom. de Thoma. reg. 203. Corraf. mijcel. lib. 4. cap. 1. 2 num. 10. nam falcem in messem alienam quis ponere non debet Bald. conf. 396. Quod autem num. 2. lib. 4. Card. Jusf. tom. 3. lit. F. conclus. 35. & facit illud vulgare, tractent fabrilia fabri, & quam quilq; norit artem in ea se exerceat, de quo Stracch. de mercat. par. 3. tit. de nauis nu. 33. Card. Jusf. tom. 2. lit. F. conclus. 2. Vnde colligitur non esse sine culpa omnes illos, qui absque competentis peritia artis eandem profitentur, immiscentes se officio non pertinenti ad eisdem. Sic medicus imperitus vt culpabilis de damno sequuto tenetur, & aliquando puniri potest l. idem iuris S. vlt. ff. ad leg. Aquil. l. illicitas S. veritas ff. de officio Presidis, tradunt glos. & communis in cap. ad aures, de etate, & qualis. Felin. in d. cap. tua in princip. late Rip. de peste par. 4. S. videamus à princip. & citati per Farin. fragm. crimin. par. 2. lit. l. num. 428. Sic similiter in Iudice per 4 imperitiam iniquē iudicante probat tex. in l. vlt. ff. de var. & extraord. cognit. tex. in princ. Instit. de obligat. qua ex quasi delicto, Menoch. de arbit. cent. 4. casu 339. Valasc. conf. 26. num. 4. Mascard. de probat. concl. 532. num. 20. Farinac. in praxi crimin. q. 87. nu. 44. D. Bar-

D. Barbos. in l. filiusfam. num. 41. ff. de iudic.
 5 Idque etiam in magistro navis imperio per
 hanc regulam tradit *Sirach. d. par. 3. num. 32.*
 Illa enim dicuntur non pertinere, vel imper-
 nientia, quæ aliquo respectu indicuntur ali-
 cui, quia saltem propter circumstantias non
 conveniunt, sed repugnant personæ, officio,
 vel statui ut in *d. cap. tua*, & ita perinde est im-
 miscere se rei, quæ ad eum non pertinet, ut hic
 dicitur, ac immiscere se rei, quæ ponit aliquid
 contrarium, & repugnans his, quæ ad illum,
 vel statui ipsius ob quamcunque circumstan-
 tiam pertinent, ut intendunt *glos. 2. & omnes*
in d. l. culpa.

S V M M A R I V M.

- 1 Defensionibus pluribus nullus uti prohibetur.
- 2 Reus ad sui defensionem potest multiplicare titulos sui iuris.
- 3 Dominij seu Iuris acquisitio semel ex certo titulo perfecta non potest ex alio fieri, secus quoad conservationem Iuris iam quaesiti.
- 4 Multiplicatio titularum datur in beneficiis.
- 5 Reo non licet uti pluribus exceptionibus, quæ necessariam, & inevitabilem contrarietatem continent.

Regula XX.

Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur.

Defumitur ex *l. is qui 5. & l. nemo 8. ff. de except. l. nemo ex his 44. ff. hoc tit. cum alijs citatis per Cou. lib. 1. var. cap. 2. nu. 2.* Potest enim reus ad sui defensionem multiplicare titulos sui Iuris, quia ex hoc nulla insurgit contrarietas cum possibile fuerit reum saltem ad cautelam utriusque titulum de facto habuisse, veluti si dicat rem ad se pertinere ex titulo donationis, & ex titulo emptionis, & ex privilegio, & prescriptione, ut satis insinuat *d. l. nemo*, & probat *cap. auditis, de prescript. cap. constitutus, cap. pen. de relig. domib. cap. cum persona vers. quod si, de privileg. hoc lib. cap. post electionem, de concess. preb. & utrobique Doctores, resoluunt Felin. in cap. inter dilectos nu. 19. de fide instrum. & in cap. in nostra nu. 2. de rescript. Ias. in l. 3. S. pluribus num. 13. ff. de acquir. poss. ff. Dec. in d. l. nemo S. quoties num. 2. ff. hoc tit. Bellem. in cap. imputari a n. 19. de fide instrum. Nau. in cap. accepta opposit. 3. num. 3.*

3 Non obstat quod dominium, vel ius ex pluribus titulis acquiri non potest *d. S. ex pluribus*, & quod nostrum est amplius nostrum effici nequit *d. cap. inter dilectos*, unde sibi contrarius videtur qui plures titulos proponit, quasi id, quod per alterum acquisiuit, rursus ex reliquo de nouo acquisierit, ex qua ratione effectum est ut non liceat auctori titulos multiplicare, ex quibus multiplicatis ius prætenfum acquirere non potuit, *cap. ut quis duas, de elect. hoc lib. & est recepta sententia.* Respondetur enim argumentum concludere quoad acquisitionem dominij, vel Iuris, quæ perfecta semel ex certo titulo non potuit ex alio fieri iuxta tradita in *d. S. ex pluribus*, non vero procedit quoad conservationem Iuris iam quaesiti ad quem effectum potest quis dubius de iure sui tituli alios titulos multiplicare ad cautelam arg. *l. testamentum C. de testament. & utrumque in iudicium deducere non simpliciter quasi ex utroque simul ius acquisierit, vel ut ex utroque simul obtineat, sed in eum sensum ut si alter non sufficiat, ex altero tamen defendatur, ut docet Innoc. in d. cap. auditis nu. 2. communiter receptus ex Cagnol. in d. l. nemo n. 3. & ideo in beneficiis dari multiplicationem titularum censuit non semel *Rota* ut ipsa testatur *desis. 742. num. 3. apud Farinac. par. 2. recent.* Nec item obstat quod actor non potest uti pluribus actionibus, sed alteram eligere debet *d. l. nemo ex his S. quoties* cum alijs, quia respondetur aliud esse multiplicare actiones, aliud vero multiplicare titulos, quorum plures contineri possunt sub vna, & eadem actione, ut si quis agens rei vendicatione intendat rem ad se pertinere ex titulo donationis, vel emptionis, aut simili.*

5 **Pluribus uti defensionibus.** Etiam diversis, hoc est, quibus nihil aliud obstat, quominus proponantur a reo, quam earundem pluralitas, non vero ubi aliud obstat, nempe contrarietas, reo enim non licet uti pluribus exceptionibus, quæ necessariam, & inevitabilem contrarietatem continent, id est quæ ad nullum rectum sensum possunt simul esse veræ iuxta exemplum *glos. in d. c. imputari*, & similia, & ita resoluunt *Cuman. et Soc. in d. l. nemo 8. Cagnol. in d. l. nemo ex his num. 8. Couar. d. cap. 2. nu. 3. Bellem. in d. cap. imputari num. 18.* quo casu si rectè aduertas nec plures dici possunt exceptiones cum alia detrahantur, cum repugnant *d. cap. imputari*. Non obstant *d. l. nemo ex his, & l. cum de indelicto, in princip. ff. de probatione* proce-

procedunt enim ubi negatio non est omnino contraria exceptioni secundo loco propofitę.

S V M M A R I V M.

- 1 *Displicere amplius non potest quod semel placuit.*
- 2 *Perfeuerantia in bono est tenenda.*
- 3 *Perfeuerantiam si tollas nec obsequium mercedem habes, nec beneficium gratiam.*

Regula XXI.

Quod semel placuit amplius displicere non potest.

Defumitur ex *l. ficut C. de actionib. et obligat. cum alijs citatis per glos. hic, tradūt Mayn. in l. nemo potest mutare ff. hoc tit. glos. verbo partibus, ad fin. in Clem. sape de verb. significat. Mantu. dialog. 94. Surd. decif. 265. num. 25. & decif. 288. num. 5. Cald. Pereira de potest. eligendi cap. 16. num. 15. & de resol. emphyt. cap. 15. num. 7. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 6. lit. Q. concl. 48.*

- 2 *Perfeuerantiam in bono docet hæc regula, quia, vt inquit Bernard. epif. 139. absque perfeuerantia nec qui pugnat victoriam, nec palmam victor conlequitur, nutrix est ad meritum, mediatrix ad præmium, foror patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, vnanimittatis vinculum, sanctitatis propugnaculum; è contra. Væ tibi, ait Bernardus qui reuertit desideras ad vomitum, redire ad luctum. Nam sicut nauis quæ multos fluctus transit, multasq; tempestates effugit, in ipso autem portu tandem in scopulum impigit, ita inquit Chrysolst. multi postquam sustinuerunt labores, ieiunia, aliasque virtutes, tunc autem quando in portu iam & magis securi esse possunt, naufragium faciunt. Tolle perfeuerantiam, inquit Bernardus, nec obsequium mercedem habes, nec beneficium gratiæ, nec laudem fortitudo, sola est, cui æternitas redditur, vel potius quæ æternitati hominem reddit, dicente Domino, qui perfeuerauerit vsque ad finem hic saluus erit. Refert Thom. Boss. lib. 3. cap. 2. quod Theodoricus Imperator quamuis hæreticus esset Arrianus cum seruum haberet, qui relicta Fide Catholica, vt ei placeret, Arrianus est factus, eum ipsemet pugione confodit, dicens esse non posse, vt qui Deo fidelis non fuit, homini seruet fidem.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Odio alterius non debet aliquis prægrauari.*
- 2 *Regula hæc in quo differat à sequenti ostenditur.*
- 3 *Pœna æterna nūquam punitur vnus pro alio.*
- 4 *Pœnis sęporalibus sępe punitur quis pro alio.*
- 5 *Filius pro peccato patris non sęper puniendus.*
- 6 *Filius iustus nascitur nonnunquam ex patre peccatore.*
- 7 *Filius peccator, & vilissimus aliquando nascitur ex patre iusto, & illustri.*
- 8 *Romani plures inclyti, & illustres, vilissimos reliquerunt filios.*
- 9 *Filius alter optimus, alter pessimus ex eisdem parentibus aliquando surgit.*

Regula XXII.

Non debet aliquis alterius odio prægrauari.

Defumitur ex *l. non debet alteri 75. & ex l. factum 197. ff. hoc tit. exempla huius reg. constant in l. ult. C. de acquir. possess. & in cap. 1. de iniur. hoc lib. cum alijs adductis à glos. hic, tradūt Rebuff. ad l. vrbis appellatio 2. vers. in quantum, prope fin. ff. de verb. signif. pag. mibi 19. Surd. decif. 102. num. 1. Farinac. in praxi crimin. par. 4. conf. 40. num. 45. & conf. 65. num. 98. Palat. in repe. cap. per vestras, de donat. inter virum, & vxor. S. 8. num. 6. 7. & 8. Tirag. de iure meriti glos. 8. nu. 1. q1.*

- 2 *Vulgò creditor regulam hanc probare id ipsum, quod in reg. sequenti deciditur, scilicet neminem esse afficiendum pœna pro delicto alterius, sed minus bene, quia non est verisimile Summum Pont. Bonifacium VIII. vtramque regulam immediatè ad idem retulisse, quare dicendum est in hac regula non tractari de pœna alicui non inferenda pro delicto alterius, de quo in reg. sequenti, sed magis quòd nullus damnum pati debet ex pacto, contractu, vel odio alterius in se considerato, & cui nulla infligitur pœna à lege, vel à Iudice, id quod denotat verbum, prægrauari, l. si quando S. illud C. de inoffic. testam.*
- 3 *Intellige regulam hanc veram esse de pœna æterna, pœna enim æterna nunquam punitur vnus pro alio cap. 1. cap. iam itaq; & seq. 1. 4. q. 4. De poenis verò temporalibus sępe puniri potest quis pro alio, & pœna spiritali, & pœna corporali; Nam Exodi 20. ait Dominus. Ego sum Deus Zelotes vifitans iniquitates patrum*

patrum in filios in tertiam & quartam generationem. Vnde pro peccato Cam Chanaan filius eius maledictus est, vt habetur *Genes. 7.* & pro peccato Achan *Iosue 7.* populus Israel in manus traditus est hostium; Immo & bruta etiam animantia, quæ ratione carent, iussa sunt interfici pro Amalechitarum peccato *1. Regum 15.* De qua re bene *D. Thom. 2. 2. q. 1. ost. 4.* firmat hominem poena mere spirituali, quæ scilicet animæ salutem directè concernat, nunquam puniri pro peccato alterius, bene tamen poena temporalis, triplici ratione, primò quia vnus homo temporaliter est res alterius, & ira in poenam eius etiam ipse punitur; sicut filij secundum corpus sunt quædam res patris, & serui quædam res dominorum alio modo in quantum peccatum vnus deriuatur in alterum, vel per imitationem, sicut filij peccata parentum imitantur, & serui peccata dominorum, vt audacius peccent, vel per modum meriti sicut peccata subditorum, merentur peccatorem Prælatum secundum illud *Iob 34.* qui regnare fecit hominem hypocritam propter peccata populi, vnde pro peccato Dauid populum numerantis, populus Israel punitus est. Secundò per aliqualem consensum, seu dissimulationem, sicut etiam boni interdum temporaliter puniuntur cum malis, quia eorum peccata non redarguerunt, vt *Augustinus 1. de ciuitate Dei* dicit. Tertio ad commendandum vnitatem humanæ societatis ex qua vnus debet pro alio sollicitus esse ne peccet, & ad detestationem peccati, dum poena vnus redundat in omnes, quasi omnes essent vnum corpus, sic docente *Augustino* de peccato Achan.

5 Verum semper nõ est filius pro peccato patris puniendus, vt habetur *in cap. si habes 24. q. 3.* vbi dicitur quòd non excommunicatur filius pro peccato patris, & *Ezech. 18.* filius non portabit iniquitatem patris. Non est vtique grauandus, aut culpandus filius propter peccatum patris. Ideo *August. super Math.* ait Nunquam de vitijis erubescamus parentum, sed vnum illud queramus amplectamur virtutem; non est, addit ille, omnino nec de virtute, nec de vitio parentum aut laudandus quis, aut vituperandus, nemo inue verè, aut obscurus, aut clarus est. Et *D. Hieron. ad Pamach.* Nasci de adulterio non eius culpa est, qui nascitur, sed illius, qui generat.

6 Vidimus nanque ex patre peccatore filium nasci iustum, vt eleganter ostendit *D. Chrysost.* super illud *Math. 4.* Patrem habemus Abra-

ham, Quid, inquit, Timotheo nocuisse creditur quòd patrem habuit Tharam luteorum Deorum cultorem, nonne separatus à genere suo positus est in caput fidelium, vt non iam diceretur filius peccatorum, sed pater Sanctorum, nec poterunt eius gloriam fordidare paterni errores?

7 Per contrarium ex patre iusto, & illustri, aliquando nascitur peccator, & vilissimus filius, & est mirabile quod animaduertit *Audius Cassius in vita Imper. Seueri*, & refertur à *Pogio Florentino in lib. de infelicitate Principum*, nèpè nullos ex magnis, & inclytis viris Romanis illustres reliquisse filios, sed vilissimos, quod etiam retulit *Elius Spartianus Imperatori Diocletiano*, & scriptum reliquit *Petrus Crinis. lib. 21. de honesta disciplina.* Sic *Scipio Africanus filium procreauit ram excellenti indignum patre*, vt *Valer. Max. lib. 3.* eum obscuritatem ex maximo splendore exortam Iure appellet. Ita etiam narrat *Quintus Fabius* quòd de inuidiosissimo Imp. *Marco Aurelio Commodus filius est ortus infamis penitus, ac deperditus.*

9 Ex eisdem nonnunquam parentibus alter optimus, alter pessimus surgit filius. Ex Adam si nascitur Cain malus, probus quoque Abel produciuntur. Ex Abraham oritur *Ismael impius*, oritur etiam *Isaac pius*. Ex *Isaac* venit *Efau* reprobus, venit ex eodem *Iacob* electus. Mundi igitur deliramentum est, & fallax omnino presumpcio si propter parentum peccata descendentes vsq; ad septimam generationem sine personarum distinctione puniantur, & infamia notabili excludantur. Videant Principes quomodo hæc stare, & Deo placere possint.

Regula XXIII.

Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus

Desumitur ex *1. si putator ff. ad legem Aquil. & ex cap. cognoscentes de consensu. ex cap. cum voluntate, de sentent. excom.* tradunt *Thom. de Thomasset in floribus legum reg. 283. Barbol. Perest. ad Extrauag. ambitiosa, de reb. Eccles. non alien. pag. 94. nu. 30. Ioseph. Aldret. de relig. discipl. tuenda lib. 2. cap. 10. num. 8.* Nam vbi non adest culpa propria respectu puniti cessat consideratio, & mensura supplicij, & deinde quia causa deficit, cessat ratio medicinæ, quæ sine causa, & necessitate non adhibetur iuxta illud *Math. 9.* non est

est opus valentibus medico. Necessitas vero boni publici potest esse iusta causa vt poena innocentes comprehendat quatenus in illis, & delinquens condigne punitur, & medicinæ ratio conseruatur; hæc enim necessitas boni publici est iusta causa, vt poena delicti aliquando comprehendat omnes partes, & res delinquentes vt in illis omnibus condigne puniatur iuxta mensuram delicti, & insuper ratio medicinæ in Republ.conseruetur, vt constat ex reg. l. item vulneratus ff. ad legem Aquil. contingit autem inter delinquentes, & innocentes eam esse connexionem, vt hic censentur veluti pars, & res illius, vt est filius, respectu patris, l. cum seimus ad fin. ibi, pars quodammodo C. de agricol. lib. 1. l. vlt. C. de impub. & alijs, subditus respectu Superioris in quibus veluti in partibus sui pater, & domini delinquentes condigne puniuntur l. isti quidem, ad fin. ff. quod metus causa, cap. si sententia 10. de senten. excom. & insimul medicinæ ratio conseruatur, dum enim parti proximiori applicatur, magis affligit, & citius medetur non solum delinquentibus, sed etiam partibus ipsis in quibus infirmitas magis timetur l. quisquis §. 1. ibi, exemplo metuuntur, C. ad leg. Iuliam maiest. Hinc fit vt poena spiritali nullus innocens pro delicto alterius puniri debeat, quia cum poena hæc animam afficiat, quoad illam innocens non potest considerari vt res, vel pars delinquentis, in qua delinquens ipse punitur; & rursus non conseruatur medicinæ ratio, immo offenditur dum pro remedio boni temporalis fit priuatio in bono spiritali, quod est dignius cap. solite, de maioris. & obed. & ita in poena spiritali excommunicationis probat text. in cap. non imputatur 1. quest. 4. & in cap. 1. 24. quest. 3. glof. 4. in cap. si sententia, de senten. excom. D. Thom. 2. 2. quest. 108. art. fin. Cou. lib. 2. var. cap. 8. num. 1.

S V M M A R I V M.

1. Iudicis mandato quod quis facit dolo facere non videtur.
2. Agens ex mandato Superioris presumitur facere ex necessitate obedientia.
3. Mandato Superioris iniusto contra legem diuinam, vel humanam, aut potestatem Superioris, non tenetur subditus parere.

Regula XXIV.

Quod quis mandato facit Iudicis, dolo facere non videtur.

Desumitur ex l. non videtur 128. §. qui iussu ff. hoc tit. cum alijs citatis à glof. hic, & glof. 4. in l. 4. ff. de aqua pluua arc. tradunt Greg. Lop. l. 3. verbo por mandato tit. 16. part. 2. Bonacos. commun. crimin. par. 1. verbo mandatum pag. mibi 109. Tirag. de penis temper. causa 34. num. 4. & causa 35. num. 1. Capic. decis. 132. Grammatic. decis. 36. n. 81. cum seqq. Farin. in praxi crimin. par. 3. q. 89. num. 126. & q. 97. nu. 109. Ratio est quia agens ex mandato Superioris, cui parere tenetur iuxta cap. 2. de censib. & l. 2. ff. de iust. & iure, presumitur facere ex necessitate obedientie, & ita non habere animum machinandi, sine quo dolus non contrahitur, vt satis intendit text. in prænti, vnde inferitur hæc reg. procedere in ijs, quæ licet primo aspectu, & regulariter sint illicita aliquando tamen cum causa, & ex auctoritate Superioris licita fiunt, cuiusmodi est occisio, vel verberatio alicuius, adhuc enim in ijs pro Superiore presumitur, vt in dubio licita censentur, & subditus parere teneatur, cap. qui culpatur 23. q. 3. glof. in cap. 2. de maioris. communis ex Cognol. in l. velle num. 15. ff. hoc tit. Afflict. lib. 1. consilium. rub. 8. num. 58. & conloqueter subditus in ijs dolo facere nõ videtur ex ratione de qua hic, inter dicit glo. 1. Dyn. & omnes hic, et in d. §. qui iussu.

3 Mandato Dummodo illud non sit notorie iniustum contra legem diuinam, vel humanam, aut potestatem Superiorem, quo casu subditus non tenetur, nec debet parere, vt probat text. in cap. non semper, cum seqq. 11. q. 3. cap. inter ceteros, de re iudic. Abb. & communis in cap. si quando, de offic. deleg. D. Thom. 2. 2. q. 64. art. 6. ad 3. Cou. lib. 1. var. cap. 1. nu. 10. in qua specie potest subditus violenter resistere Superiori temere persistenti l. prohibitum C. de iure fisci. lib. 10. vbi glof. verbo resistentibus, post alios Cou. lib. 1. var. cap. 2. nu. 12. Menoch. remed. 8. recuper. num. 9. ac subinde cum cesset necessitas in qua hæc reg. fundatur, vtique cessabit illius decisio.

S V M M A R I V M.

1. Mora appellatur nonnunquam dilatio culpa circa debitum soluendum, vel creditum recipiendum.

- 2 Mora est culpa prætermittendi officij in soluendo, recipiendouè debito, quæ alteri damnosa est.
- 3 Mora alia dicitur regularis, alia irregularis.
- 4 Mora regularis illa est quæ ex legitima nominis interpellatione, vel oblatione inducitur.
- 5 Mora in factio cõfistit ac proinde probari debet.
- 6 Mora irregularis est quæ ipsa solummodo nulla interpretatione vera vel ficta contrahitur, sed fit absq; hominis factio legis ministerio.
- 7 Mora omnis quoad suos effectus nocere debet moroso, nisi ab illa per legitimam purgationem ex Iuris æquitate liberetur.
- 8 Mora Rei principalis quando nocet fideiussori ostenditur.
- 9 Mora purgari non potest, ubi obligatio interdiem concepta est adiecta pœna statim incurrenda ex lapsu diei.

Regula XXV.

Mora sua cuiuslibet est nociva.

- D**esumitur ex l. in condemnatione. 133. §. *Ueniatq;* ff. hoc tit. & ex l. emptori. ff. de aqua pluuiarum. cum alijs citatis à gloj. hic. Sed pro terminorum cognitione, primò præmittendum est moram de qua hic importare tarditatem, quæ cum aliquis culpa coniuncta alteri damnosa est, vnde dilationem culpofam circa debitum soluendum, vel creditum recipiendam moram appellari tradunt Petr. Gregor. Syntag. Iuris par. 3. lib. 2. cap. 14. à num. 1. & A. D. Barbof. in l. mora. 10. in princip. ff. solut. matr. quos refert Picbard. in tract. de 2 mor a nu. 10. Definitur autem multipliciter vt per glof. maguam in l. mora. ff. de vsur. Salicet. in l. quod te nux. ubi Alex. & alij ff. si certum petat. Corraf. lib. 2. miscel. cap. 6. Mayn. lib. 3. a Non. cap. 1. Florias. de mora axiom. 1. Cuiac. in l. si ex legati causa. ff. de verb. oblig. Muda in l. Iulianus. §. 1. de action. empti. Ferret. in tract. de mora col. 3. Sapor. eod. tract. cap. 1. num. 5. Forcatul. in simili tract. par. 1. nu. 1. breuiter definiti potest, ut sit culpa prætermittendi officij in soluendo, recipiendouè debito, quæ alteri damnosa est, quam definitionem amplectitur, & declarat Picbard. ubi supra num. 2. 3. cum seqq.
- 3 Secundo præmittendum est duplicem in Iure moram reperiri, alia est ex persona, quæ regularis à Doctoribus dicitur, quia regula-

- riter in omnibus casibus, & modo ordinario secundum regulas moræ inducitur: alia vero est ex re, quæ vulgò irregularis dicitur, tum quia procedit per modum irregularem, & extraordinarium, & insuper quia in certis tantum casibus præter, vel contra regulas moræ inducitur, vt colligitur ex text. fic. intel. ligendo in l. mora in princip. & in l. sed est Reipubl. S. ult. ff. de vsur. & ex l. 5. ff. de minorib. & falsim fatentur Doctores, quos refert Picbard. dicto tract. de mora num. 37.
- 4 Mora ex persona vel regularis illa est, quæ ex legitima hominis interpellatione, vel oblatione inducitur, vt satis probat dicta l. mora si ex legati 23. ff. de verb. oblig. nam cum mora in factio cõfistat iuxta ea, quæ adducit Picbard. ubi supra num. 13. cum sequen. probari omnino debet non aliter quàm ex interpellatione Mascard. d. consl. 1070. num. 7. Picbard. dicto loco num. 43. quæ vnica sufficit præcedere, ex Menoch. de arbitr. casu 220. à num. 26. Petr. Gregor. d. par. 3. lib. 2. tit. 14. num. 4. Mascard. d. consl. 1070. num. 11. Garo. reg. 118. nu. 2. D. Barbof. in d. l. mora num. 9.
- 6 Irregularis vero mora est, quæ re ipsa solummodo nulla interpretatione vera vel ficta contrahitur, sed fit absq; hominis factio legis ministerio l. in minorum 3. C. in quibus causis in integr. restit. Picbard. ubi supra num. 38. Quibus autem casibus contrahatur hæc irregularis mora tradunt Cuiac. in dicta l. si ex legati causa. lit. B. ubi Segura num. 185. cum sequentib. Tiraquel. de priusleg. pia causa. priuil. 141. Bauer. in tract. de mora par. 2. nu. 1. Salicet. eodem tract. p. 1. num. 2. in præamb. Ferret. etiam in simili tract. col. 3. à num. 9. Sapor. cap. 2. Caballin. de vsuris quor. num. 537. cum seqq. Lucan. in tract. de ffus par. 1. num. 34. Menoch. de arbitr. casu 220. num. 8. cum multis seqq.
- 7 His ita constitutis conclusio sit quod omnis mora quoad suos effectus nocere debet moroso nisi ab illa per legitimam purgationem ex Iuris æquitate liberetur, nam cum omnis culpa nocet delinquenti quoad pœnam nisi ab illa ex æquitate, vel iusta causa liberetur, vt patet in l. saneimus C. de pœnis, & in cap. vt fame 35. de sentent. excommun. iuncta l. auxilium 38. §. in delictis. ff. de minorib. l. ad ea 199. ff. hoc tit. & omnis mora culpam, ac omnes moræ effectus contineant pœnam, ideo conclusio supradicta procedit. Dixi, per legitimam purgationem, &c. quia licet mora, sua natura inspe-

Ad rigore Iuris perpetuo nociva fit moroso, vt probatur hic, & in l. Titia 89. S. *vsuras*, ibi, *semel ff. de legat. 2.* ex equitate tamen inductum est vt si morosus legitime satisfecerit suæ obligationi absque detrimto creditoris moram ipsam purget, & ab illius effectibus liberetur, l. *si seruus 91. S. sequitur*, & l. *interdum 73. S. vltim. ff. de verb. obligat.* hinc fit vt regula hæc generaliter procedat in omni mora, & quoad omnes illius effectus, dummodo hæc mora non alij noceat quam moroso, quia nullum delictum quoad suos effectus poenales nocere debet alij quam delinquenti d. l. *sancimus C. de pœnis*, cap. 2. *de ijs, quæ fiunt à Prælati*, sed omnis mora censetur delictum propter culpabilem dilationem arg. l. *hominem 33. in fine*, & l. *si dolus 47. ff. mandati*, effectus autem illius censetur poena, qua morosus iure afficitur l. *quod te ff. si certum pet.* cum alijs, quæ prosequitur *glos. magna in dicta l. mora 32. ff. de vsur.* Igitur, &c.

8 Non obstat quod mora Rei principalis nocet fideiussori l. *mora Rei 88. ff. de verborum obligat.* siquidem fideiussor (quatenus ipsius obligatio se extendit velut accessorium re præsentans obligationes principalis) non censetur alius, immo ipse cum Reo moroso, S. *fideiussores Instit. de fideiussor.* iuncta reg. *accessorium, hoc tit.* Vnde merito mora Rei nocet fideiussori quoad ipsam obligationem perpetuandam, non vero quoad augmentum eiusdem velut poenam, seu interesse debitum à moroso, quia in his, in quibus se fideiussor non obligauit, cessat prædicta ratio, & mora Rei censetur omnino aliena nisi in omnem causam fideiussisset, l. *vlt. ff. de fideiuss.* l. *centum Capue ff. quod certo loco*, resoluunt *glos. in l. sine in duplum ff. qui satisfacere cog.* omnes in d. S. *unicuique*, communis secundum Hippol. in rub. *de fideiussoribus num. 91. & 96.* Sic similiter eadem ratione mora tutoris pupillo, defuncti vero hæredi nocet l. *sed si ex stipulata 24. ff. de verbor. obligat. l. cum paterfam. ff. de vsuris.* Nec obstat l. *pen. ff. de duobus reis*, ibi, *alterius factum*, quia cum Roncbeg. ibi num. 3. respondetur illum text. agere de facto, vel mora vnus ex reis, vt noceat alij tantum quoad effectum perpetuandæ obligationis, nam cum illa inter ipsos vnica sit, & vniformis, & insuper vnicus contractus l. 2. l. 3. S. *vltim. ff. eodem tit. de duobus reis*; l. *vltim. C. eodem*, merito propter hanc vnionem obligatio, quæ perpetuatur quoad

vnus propter moram, quoad alium etiam perpetuari debet, ne aliter vna, & eadem obligatio maneat quoad vnus, difsoluatur vero omnino quoad reliquum, contra id, quod intendit text. in l. *vlt. ff. de duobus reis*, & contra reg. *text. in cap. cum in tua 30. de decimis.* Nec item obstat d. S. *unicuique*, quia dum dicit moram nocere solum moroso, quod in duobus Reis obseruatur, planè procedit in his, in quibus duo Rei non censentur vnus, & idem, & considerantur vt diuersi, veluti quoad augmentum obligationis, interesse scilicet, vel poenam, quoad hæc enim diuersa est cuiusque obligatio, & propterea mora vnus non nocet alij, vt diximus supra infideiussore, secus vero quoad effectum obligationis perpetuandæ iuxta supradicta, quicquid contradicit *glos. in præfenti.*

9 In *glos.* [Mora sua] ibi (*dic quod vbi dies, &c.*) Ergo mora purgari non potest vbi obligatio in diem concepta adiecta poena statim incurrenda ex lapsu diei, & similis *glos. in l. cessi post ff. si quis capus. glos. 3. in l. interdum 73. S. vlt. ff. de verborum obligat.* sequuntur *Bart. num. 5. Bald. in lect. num. 31. & in repet. num. 20. Paul. num. 4. Alexand. num. 9. & 14. & 1af. à num. 20. in l. si insulam 84. ff. eodem tit. de verborum obligat. Loriot. tract. de mora axiom. 26. Facbin. lib. 1. controuers. cap. 98. Couar. lib. 3. var. cap. 17. num. 4. Gregor. Lop. l. 35. tit. 11. part. 5. Valasc. de Iure empty. quest. 5. num. 13. Anton. Gom. l. 33. Tauri num. 3. Caroc. in tract. de locato, & cond. par. 4. tit. de mora num. 52. cum seqq. Garc. reg. 397. num. 1. Matien. l. 10. glos. 2. num. 3. tit. 17. lib. 5. noua Recopilat.*

S V M M A R I V M.

- 1 Facta à Iudice, si ad eius non spectant officium, viribus non subsistunt.
- 2 Facta per Iudicem extra territorium, aut sine Iuris ordine procedentè, vel quia omnino incòpetens est, viribus non subsistunt.

Regula XXVI.

Ea, quæ fiunt à Iudice si ad eius non spectant officium, viribus non subsistunt.

DEFUMITUR ex l. *factum à Iudice 132. ff. hoc tit.* cum alijs citatis à *glos. hic*, & tradunt *Cou. lib. 1. var. cap. 17. num. 13. ad fin. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 103.*

Ratio est quia officium Iudicis fundatur in iurisdictione, hoc est in potestate de publico introducta, à qua validitas gestorum per Iudicem pendet *cap. forus vers. Iudex de verb. signific. iuncta glos. 4. communiter recepta in l. 1. ff. de iuris. omnium Iud. Vnde in his, quæ ad Iudicis officium, & potestatem non spectant, priuatus censetur *cap. conquerente, de ressit. spoliat. & consequenter gesta ab illo tanquam à priuato propter defectum publicæ potestatis nullius sunt momenti.**

2 Vnde infertur primò regulam procedere in omnibus actibus, qui quacunq; via non pertinent ad Iudicis officium, siue quia extræ territorium ius dicit *ultim. de constitut. hoc lib. siue quia est omnino incompetens cap. ass. clerici, in princ. de iudic. & per totum Cod. si à non compet. vel tandem quia licet sit competens, tamen sine Iuris ordine procedit d. cap. conquerente, l. prolatam C. de sentent. & interloc. tradit latè Menoch. remed. 9. recuper. à num. 8. Secundò infertur procedere similiter in quocunq; Iudice, vel Superiore etiam supremo, cuiusmodi est Princeps secularis in ijs, quæ pertinent ad officium, vel potestatem ecclesiasticorum, *cap. Ecclesia S. Mariae, de constit. glos. 1. hic. Vel è conuerso cap. causam que, qui filij sint legit. glos. verbo usuris in Clem. 2. de iudic. docet Innoc. in cap. inquisitioni, in fine, de sentent. excommunic. sequitur & alij, vt per addit. Abb. in fine, Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, & vxor. notab. 2. S. 1. à num. 16. Tertio infertur regulam procedere tantum in ijs, quæ constat notoriè ad Iudicis officium non pertinere, in quibus viget ratio superior, & locum habent verba huius tex. ibi, non spectant; secus vero in ijs de quibus an pertineant dubitatur necne, circa quæ pro Iudice præsumitur ad cuius officium spectat examinare ea, quæ ad ipsius iurisdictionem pertinent, *cap. super litteris. de rescript. l. si quis aliena 15. ff. de iudic. & propterea interim gesta per illum valent merito iure glos. 2. hic, & omnes.***

S V M M A R I V M.

- 1 Scienti, & consentienti non fit iniuria, nec dolus.
- 2 Iniustitia non fit nisi ei, qui ab alio illatam patitur.
- 3 Declaratur text. in cap. quod vero 22. quest. 2.

Regula XXVII.

Scienti, & consentienti non fit iniuria, nec dolus.

1 **D**Elimitur ex l. nemo videtur 187. ff. hoc sit. l. cum donationis, vbi Padis. C. de transacti. cum alijs, vt per glos. hic, tradunt Aristot. lib. 5. ethicor. cap. 9. & 11. S. Thom. 2. 2. q. 59. art. 3. Sor. lib. 3. de iustis. q. 3. art. 3. Menoch. conf. 98. num. 39. cum seqq. Thom. de Thomassetis in floribus decis. reg. 275. Surdus decis. 194. num. 1. Sebast. Naui. ad l. 1. num. 15. ff. de iniur. Ioseph. Sesse Aragon. decis. 189. num. 15. Cas. Argel. de contrad. legis. quest. 10. num. 66. & num. 97.

2 Ratio est quia iniustitia non fit nisi ei, qui ab alio illatam patitur. l. 3. in princip. & S. 1. ff. de iniur. nec enim potest ab aliquo sibi ipsi fieri, secundum S. Thom. 2. 2. quest. 58. 3 art. 2. non obstant text. in cap. quod vero 25. quest. 2. ibi, iniuriam mihi facio, quia intelligitur scilicet per indirectum, & retortuionem secundum Archid. & alios ibi, planè sciens, & consentiens non patitur ab alio; quia de natura patientis iniustitiam est quod resistens, & inuitus patitur, sunt de natura agentis quod sponte agit ex Aristot. & Sor. vbi supra, & ita qui consentit potius ex se spontè agit quàm ab alio patitur, & consequenter eidem non fit iniuria, nec iniustitia.

S V M M A R I V M.

- 1 Dispositio exorbitans dicitur quæ non in totum, sed in aliquo Ius commune corrigit.
- 2 Statutum est correctorium Iuris communis quando illud in totum corrigat, exorbitans vero quando illi in aliqua parte tantum derogat.
- 3 Extensio regulariter nõ fit in exorbitantibus.
- 4 Extensio fit in exorbitantibus fauore piæ causæ, & fauore animæ, vt num. 5.

Regula XXVIII.

Quæ à Iure communi exorbitant nequam ad consequentiam sunt trahenda.

1 **D**Elimitur ex l. quod contra rationem ff. hoc sit. & ex alijs Iuribus citatis à glos. hic. Dicitur autem dispositio exorbitans, quæ nõ in totum, sed in aliquo Ius commune corrigat, vt per

vt per Aym. de antiq. temp. p. 4. in princ. nu. 75. Tiraq. in l. si unquam, verbo libertis num. 19. Villag. in tract. de extensione legum rub. de extensione legum exorbitantium, & in rub. de different. inter disposit. limit. & correct. num. 1. Menoch. remed. 1. recuper. postest. num. 20. Honded. conf. 95. num. 29. lib. 1. ex Corn. &

2 Rimin. subdit statutum esse correctorium iuris communis, quando illud in totum corrigat, exorbitans vero quando illi in aliqua parte tantum derogat, refert Farin. fragm. crimin. par. 1. lit. E. num. 120.

3 Vnde extensionem regulariter non fieri in exorbitantibus per hanc reg. resoluit Tiraq. d. verbo libertis sub num. 27. Aym. conf. 6. num. 10. in fine, Ojasc. Pedam. decif. 120. num. 8. & decif. 126. num. 12. Menoch. remed. 15. recuper. num. 17. Honded. d. conf. 95. num. 12. lib. 1. Villag. d. rub. de extens. legum exorbitantium num. 3. vbi intelligit in odiosis, & pœnalibus, quem refert, & sequitur Farinac. d. lit. E. num. 124. vbi num. 125. subdit extensionem fieri de casu ad casum in quo adest eadem ratio quando dispositio non est contrarius, sed præter ius, & num. 126. quod in exorbitantibus facilius admittitur extensio quam in correctorijs, & ius correctorium difficilius extenditur quam ius exorbitans.

4 Limita vt in exorbitantibus fiat extensio fauore pie causæ, vt per Aym. de antiquitat. tempor. par. 4. in princip. num. 79. vbi loquitur quando agitur de fauore Religionis, & de extensione facienda fauore religiosorum pro anima, Villag. in tract. de extens. legum rub. de extens. legum limitatiuarum num. 9. cum seqq. refert Farin. d. lit. E. num. 108.

5 Item & fauore animæ ex allegatis per Cros. in repet. l. omnes populi num. 189. concl. 32. ff. de iust. & iure, Aym. d. num. 79. Villag. d. rub. de extens. legum exorbitantium num. 3. in fine in ult. ampliat. Farin. d. lit. E. num. 109.

S V M M A R I V M.

- 1 Approbati ab omnibus debet quod omnes tangit.
- 2 Intellige in ijs, quæ pertinent tanquam ad singulos, vel in speciali, secus in ijs, quæ spectant tanquam ad vniuersos, vel in communi.
- 3 Pertinentia ad aliquos velut ad singulos, de quorum præiudicio principaliter agitur, debent ab omnibus approbati, nec sufficit maior pars, nisi ex iusta causa aliud expressum reperiat.

4 Approbatio illorum de quorum præiudicio secundario agitur, non est necessaria.

5 Verbum, tangit, per prius, & non per posterius verificatur tantum in ijs, quorum detrimentum principaliter vertitur.

6 Pars maior etiam in ijs, quæ tanquam ad singulos pertinent, sufficit ex iusta causa, vel vbi sequeretur absurdum aliquod, aut iniquitas, quæ vitari debent, vel exiguum esse præiudicium.

Regula XIX.

Quod omnes tangit debet ab omnibus approbati.

D Elimitur ex l. r. & vlt. C. de auctorit. prest. & ex l. per fundum 11. ff. de seruit. rustic. præd. cum alijs, vt per glos. hic, Pro solutione autem multorum, quæ solent obijci in contrarium, communis distinguitur inter ea, quæ pertinent tanquam ad singulos; vel in speciali, & inter ea, quæ pertinent tanquam ad vniuersos; vel in communi; veluti ad collegium, vt in illis tantum procedat hæc reg. in ijs vero sufficiat maior pars cap. 1. de ijs, quæ sunt à maiori parte Capit. ita Dyn. glos. & omnes hic, glos. 1. in cap. cum omnes, de constit. vbi Dec. nu. 5. Felin. à nu. 151. & Exe. à nu. 144. Padil. in l. aquam num. 3. C. de seruitur. Gom. var. tom. 2. cap. 3. num. 14. Duen. reg. 295. Salzed. ad Bernard. reg. 449. Garc. reg. 95. nu. 1. Azeved. ad Cur. Pisan. lib. 2. cap. 14. lit. B.

3 Verū quia adhuc huius distinctionis membra peculiare habent difficultates, videtur melius dicendū quod ea, quæ pertinent ad aliquos velut ad singulos, de quorum præiudicio principaliter agitur, debent ab omnibus approbati, nec sufficit maior pars, nisi ex iusta causa aliud expressum reperiat. Dixi, de quorum præiudicio, & e. tum ad excludendos illos, de quorū præiudicio secundario agitur, quorū approbatio non est necessaria arg. l. 1. §. denicari; ibi, primo gradu ff. de vtre insp. docet glos. magistr. 2. in l. de vnoquoq; 47. ff. de re iudic. glos. vlt. in cap. quamuis pactum de pactis lib. 6. communiter recepta, vt per Tiraq. in tract. res inter alios pag. 2. Nau. in c. si quando, de rescript. 5 pag. 77. tum etiā quia verbum, tangit, de quo hic, per prius, & non per posterius verificatur tantū in ijs, quorum detrimentū principaliter vertitur iuxta d. l. de vnoquoq; iuxta glo. verbo singulorum in l. 1. §. huius, vbi Paul. & Bald. ff. de iustit. Tiraq. vbi supra pag. 5. vers. huc.

Dixi insuper, nisi ex iusta causa, &c. quia per illam lure induci potest, vt maior pars etiam in ijs sufficiat, cap. 2. de iurepatron. ibi plurimorum, in quo speciale est, vt in negotio presentationis, quæ ad singulos patronos pertinet, sufficiat maior pars, vt aduertit Roch. de iurepatron. verbo honorificum num. 91. vel quia aliàs sequeretur absurdum aliquid, vel iniquitas, quæ vitari debens, l. nam absurdum ff. de bonis libert. vel quia exiguum est præiudicium l. scio ff. de in integr. restit. vel tandem quia vtilitas, & bonum publicum maxime vrgent arg. l. Lucius 11. ff. de euiction.

Regula XXX.

In obscuris minimum est sequendum.

D Esimitur ex l. semper in obscuris, & ex l. semper stipulationibus ff. hoc tit. cum alijs citatis à glof. hic, tradunt Tiraq. de retractu lig. 5. 30. glof. 1. num. 27. & 29. cum seqq. Roland. conf. 16. num. 32. lib. 3. Aleiat. resp. 492. num. 6. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 106. num. 17. Surd. decif. 298.

Regula XXXI.

Eum qui certus est certiori alterius non oportet

D Esimitur ex l. 1. ff. de action. empti. tradunt glof. verbo cognouerunt, in princip. in cap. cum inter 18. de elect. Tiraq. de retractu lig. glof. 2. §. 36. num. 24. Gemjn. conf. 33. num. 5. vbi ampliat in actibus de sui natura prohibitis, quia sufficit vt quis sciat quomodo cuncte, etiam non sequatur intimatio prohibitionis, & nu. 13. versitem quando, pariter ampliat, vt procedat etiam in casibus, in quibus requiritur infinuatio, & intimatio, quando quis habet plenam notitiam, quia non requiritur alia certioratio, & intimatio, Riminaliun. conf. 238. num. 37. vol. 3. Rebuff. in tract. nominat. q. 14. nu. 17. cum seqq. Ubesaur. Pedam. decif. 221. in fine, Menoch. conf. 825. num. 11. vol. 9. Surd. conf. 272. num. 12. Cordericif. 288. num. 44. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. C. conclus. 199. à princip.

2 Declara multipliciter cum Alex. conf. 27. viso themate, in princip. lib. 6. & conf. 138. viso puncto lib. 7. vt scilicet quando denunciatio, intimatio, vel certioratio sit solum ad finem vt quis sciat, tunc sufficit quod quis sciat, &

isto casu certus non debet certiorari: si vero certioratio est de substantia, vel forma, prout quando lex mandat denunciari, aliàs actus sit nullus, tunc non sufficit scientia, sed debet fieri denunciatio ei, qui certus est. Vel alio modo, vt scilicet quando notificatio, & intimatio fit, vt quis reddatur certus de aliquo, tunc si ipse, cui debet fieri, sciat aliunde, non sit necessaria alia notificatio, vel certioratio, si vero fiat ad incitandum notificatum vt aliquid faciat, vel ad prohibendum ne aliquid faciat, tunc non sufficit scientia, & quando res est dubia an sit facienda ad effectum notificandi vt sit certus, an vero incitandi vt aliquid faciat, vel non, in dubio præsumitur, vt certus reddatur, adeo quod si sciat aliunde is, cui debet fieri notificatio, tunc non sit necessaria. Vel denique distingui potest, aut intimatio, vel denunciatio requiritur ad commodum denunciatis, primo casu si ad commodum denunciatis, & tunc si agitur vt ex notificatione notificans ius acquirat, vel vt notificatus pœnam, vel moram incurrat, non sufficit sola scientia notificatis, si vero agitur solum vt notificatus incidat in malam fidem sola scientia sufficit; si vero agitur vt fiat denunciatio ad commodum eius, cui denunciatur, semper sufficit sola scientia, ex Car. Tusch. d. concl. 199. nu. 8. cum seqq. refero Ego ipse in tract. Axiomatium Iuris vsufreq. Axiom. 41. num. 2.

Regula XXXII.

Non licet actori quod reo licitum non existit

D Esimitur ex l. non debet ff. hoc tit. tradunt Thom. de Thoma set. in florib. legum reg. 204. Sigism. Scacc. de appellat. q. 18. lim. 7. n. 23. Card. Tusch. pract. concl. lit. A. concl. 119. Nam à pari procedunt actor, & reus, vt ex reg. cap. 2. de mutuis petis. & l. vlt. C. de fruct. & litium, expen. prosequuntur Ant. Gab. com. opin. tom. 3. tit. de clausulis concl. 1. à n. 66. Card. Tusch. tom. 6. concl. 49. Valse. consult. 255. Et actor, & reus sunt correlatiua Mari. Antonin. var. resolut. lib. 3. resolut. 9. nu. 3. refero Ego ipse in nouissimo tractat. Axiomatium Iuris vsufrequent. Axiom. 10. num. 7. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Consilium mutare quis non potest in alterius detrimentum.
- 2 Intellige vbi ex consilio alicuius ius quasi sum est.

- 3 *Consilium mutare in melius sapientis est ubi iuri tertij questio non praiudicatur .*

Regula XXXIII.

Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum .

- 1 **D** Esimitur ex *l. nemo potest mutare ff. hoc tit.* tradunt Thom. de Thomass. in floribus legum reg. 186. Surd. de aliment. tit. 5. q. 3. num. 39. & seq. Cald. Pereira de potest. eligen. cap. 5. num. 1. & de resolution. emphyt. cap. 14. num. 5. cum seqq.
- 2 Intellige vt procedat tantum vbi ex consilio alicuius ius questum est, vt patet in electione, presentatione, vel sententia Iudicis, & alijs per quae ius acquiritur electo, presentato, vel ijs, pro quibus sententia fitur, cap. cum inter, ibi, *ius ex sententia factum, de sententia, & re iud. cap. quam sit 6. vers. electus, de elect.* tunc enim cum ius alteri questum nemo possit auferre inuito, *l. id quod nostrum, ff. hoc tit.* vtique nec consilium mutare, & ita interpretantur Archidiacon. in cap. certe, verbo muto 12. q. 1. Abb. in cap. bona il. 2. num. 11. de postulat. Pralat. post alios Tiraquel. in l. boues §. hoc sermone limit. 23. à num. 2. ff. de verbor. signif. & est de mente communis hic, cui satis consonant verba illa, in alterius detrimentum, quae proprie respiciunt damnum Iuris questum, cap. 2. de consil. Vnde circumscripto hoc damno Iuris tertio questum consilium mutare in melius sapientis est *l. nonnunquam*, vbi glos. ff. de collat. bonor. princip. In fiii. de legatis, Rebuff. in tract. nominat. q. 17. num. 4. Bertaz. in repet. l. si quis maior C. de transact. num. 282. Card. Tusch. pract. conclus. lit. M. concl. 435. Surd. conf. 167. num. 10. Sigismund. Scacc. de appellat. q. 17. limit. 47. memb. 1. num. 33. refero Ego ipse in nouis tract. Axiom. Iuris vsusfreq. Axiom. 55. num. 3.

S V M M A R I V M .

- 1 *Generi per speciem derogatur .*
 2 *Dispositiones dua vbiq; sibi aduersantur, debent ad concordiam reduci salua quoad fieri potest vtriusq; natura, & verborum proprietate .*
 3 *Limita regulam in specie subiectiua generi, et alijs modis vt num. 4 .*
 5 *Legibus generalibus per sequentes speciales derogatur, & è conuerso .*

Regula XXXIV.

Generi per speciem derogatur .

- 1 **D** Esimitur ex *l. in toto iure 81. ff. hoc tit. & l. sanctio 41. ff. de pœnis, cap. 1. & cap. pastoralis §. quoniam, de rescript. cum alijs, vt per glos. hic, tradunt Menob. conf. 141. num. 26. cum seqq. & num. 37. Armendar. in proœm. addit. ad recop. legum Nauarræ num. 5. Surd. de aliment. tit. 2. q. 15. num. 130. vbi ampliat in legatis, & tit. 9. q. 8. & desif. 255. num. 21. & conf. 352. num. 1. Thom. de Thomass. in floribus legum reg. 132. Gutier. pract. lib. 3. q. 24. num. 6. Cas. Argel. de contradict. legit. q. 2. num. 212. Aldrete de relig. disciplina tuenda lib. 2. cap. 7. num. 26. Card. Tusch. pract. carum conclus. tom. 4. lit. G. conclus. 32. & 36.*
- 2 Ratio vero in eo consistit, vt genus, & species diuersa concordentur, nam vbiunque duæ dispositiones sibi aduersantur, debent ad concordiam reduci, salua quoad fieri potest vtriusque natura, & verborum proprietate, cap. cum tu 16. de testib. cap. cum expediat 29. in princip. de elect. planè vbi genus, & species sibi inuicem aduersantur, possunt ad concordiam reduci salua vtriusque natura, & proprietate si generi per speciem derogetur, igitur, & vt per Bald. cõf. 292. num. 3. lib. 2. Perus. hic in princip. Mantu. dialog. 90. vers. quia, Cast. lib. 2. de lege pœnalis cap. 8. fol. paruo 201. cum seqq. & ad hoc reducendæ sunt rationes Monach. hic num. 7. Bart. in l. si alij ff. de vsufr. leg. quæ per se non concludunt, & ita intelligitur glos. in l. si domino 107. ff. de legat. t. dum inquit speciem derogare generi ex Iuris interpretatione, sequeuntur Bald. ibi, Mantu. vbi supra vers. glos. Sic cessat difficultas, quam contra hanc regulamouet Gammar. in topicis lib. 3. cap. 3. num. 2. quia regula *l. semper in generalibus 190. hoc tit.* cum alijs non procedit in specie excepta, quæ generi aduersatur, vt hic.
- 3 Limita igitur regulam non procedere in specie subiectiua generi, veluti cum genus, & species respiciunt idem, & possunt concurrere simul, cessat enim tunc contradictio, & necessitas cõcordiæ, & consequenter species nõ derogat generi, sed gratia exẽpli ad tollendam dubitationem, vel ex superabundanti censetur adiecta, sic procedunt tex. in *l. questum 12. S. vlt. in princip. ff. de fundo instr. vbi Bart. & communis, & in l. legata 9. in primo casu ff. de*

supellect. leg. resolut. Dyn. & Perſſ. bic, Paris. conf. 92. à num. 35. l. 1. declarando tamen vt per eod. & per Abb. in cap. ſedentes num. 12. de reſcript. vbi Dec. nu. 8. niſi ex mente diſponentis, vel aliunde colligatur ſpeciem fuiſſe adiectã ad reſtrictionem generis præcedentis, d. l. legata, in ſecundo caſu, pediculis 35. S. Labeo in princip. & in fine, ff. de auro, & argento leg. quod tamen non ex vi huius regulæ, ſed aliunde ex mente teſtatoris procedit.

4 Limita etiam in iurisdictionalibus fauore publico ex *Gutier. d. q. 15. num. 6.* vel quando genus eſt certum, determinatum, & præciſum ex *Surd. d. conf. 352. nu. 11.* Vel denique quando genus exprimitur per verba diſpoſitiua, ſpecies autem per verba enuocatiua *Surd. eod. conf. 352. num. 7.*

5 *Per ſpeciem.* Sive illa ſequatur ſiue præcedat genus, vtrūque enim caſum comprehendunt verba hæc, & ratio de qua ſupra, probat *l. ſeruo 25. ff. de pecul. leg. cū alijs vt poſt Dyn. reſoluunt Dec. num. 7. & 14. in l. in toto iure ff. hoc ſis. idem Dec. num. 6. & Berol. num. 45. in cap. 1. de reſcript.* Vnde ſicut legibus generalibus per ſequentes ſpeciales derogatur, ita & è conuerſo *l. ſedes 27. ff. de legib. docet gloſ. i. in l. ſciendum ff. qui ſatis d. cog. cum alijs, quas communiter recipi teſtatur Tiraquel. de retract. lig. ſ. 1. gloſ. 14. num. 93.* Sic etiam legi ſpecialiter concedenti.

S V M M A R I V M.

- 1 Plus & minus multipliciter conſideratur.
- 2 Plus in quantitate neceſſario, & naturaliter continet id, quod eſt minus, ſicut & totum ſuas partes.
- 3 Intellige regulam procedere ex ipſa rei natura, non vero ex iuris interpretatione, item & in omni caſu, & in quacunque materia.
- 4 Diſpoſitio concepta ſuper ſumma, vel quantitate maiori, verificatur etiam in minori per ſe, declarando vt num. 6.
- 5 Diſpoſitio non verificatur niſi ſecundum verba, vel mentem diſponentis.
- 6 Declaratur in eo quod plus vt ff. hoc ſis.
- 7 Declaratur l. ſi decem 5 q. in princ. ff. locati.

Regula XXXV.

Plus ſemper in ſe continet quod eſt minus.

- 1 **D** Eſumitur ex *l. in eo quod plus 111. ff. hoc ſis.* cum alijs hic citatis à gloſ. ad cuius

veram intelligentiam præmittendum eſt plus & minus, quod attinet ad hæc materiam, multipliciter conſiderari, aliquando in quantitate, vt in maior ſumma, menſura, & pondere reſpectu minoris, de quo hic, & in l. 1. S. ſi ſtipulanti ff. de verb. obligat. Aliquando in toto & ſuis partibus, vt in reg. in toto infra eod. cuiuſmodi eſt domus, & partes reſpectu illius *l. eum qui ades 23. ff. de reſcap.* Aliquando in genere reſpectu ſpecierum *l. ſi eborus 87. in princ. ff. de legat. 3.* Aliquando tandem in qualitate, vt in obligatione pura, vel in diem reſpectu conditionalis iuxta *tex. in S. fideiſſo. res. ibi, plus, l. niſi. de fideiſſoribus, tradit gloſ. in S. præterea Inſtitut. de inuſit. l. 1.* Vel etiam per comparationem duobus inter ſe comparatis, alterum plus, id eſt maius, alterum vero minus apparet, vt in reg. *qui licet, inf. eod.* quæ omnia colliguntur ex traditis in *d. l. eum qui,* & per *Dec. & Cagnol. in l. in toto & pari ff. hoc ſis. gloſ. hic ad fin. Mench. de ſucceſſion. S. 13. nu. 109. Euerard. loco 8. fol. 49. cum ſeqq. vbi late explicat, quo pacto procedit argumentum d. l. in toto; in hac vero regula tantum agitur de eo, quod eſt plus quantitate, vel toto, quia in his tantum, & non in alijs plus ſemper continet ſub ſe quod eſt minus.*

2 Quibus præhabitis colligitur concluſio indubirabilis. Plus in quantitate neceſſario, & naturaliter continet id, quod eſt minus, ſicut & totum ſuas partes; idque patet omnino, quia impoſſibile eſt plus quantitatum, vel totum aliquod conſiſtere, vel conſiderari abſque eo quod eſt minus, vel ſine aliqua parte totius, tradunt *Card. Tuſc. tom. 7. lit. S. concluſ. 885.*

3 Vnde conſtat hanc regulam procedere ex ipſa rei natura, non vero ex iuris interpretatione, vt ſatis denotat verbum, *continet,* & *text. in d. l. in eo, verbo in ſeſ,* reſolut. *laſ. l. 1. S. ſi ſtipulanti num. 4. vbi Aleiat. num. 13.* & communis ex *Crot. num. 3. ff. de verb. oblig. Dec. in d. l. in eo num. 2. Menoch. de arbitrar. caſu 38. num. 6.* quicquid contra communem intendat *Couar. lib. 1. vari. cap. 2. num. 5. verſ. in oppoſitum, ad fin.* Deinde conſtat regulam ſimiliter procedere in omni caſu, & in quacunque materia ſine vlla exceptione, vt ſignificat *text. tam hic, quàm in d. l. in eo, verbo ſemper,* quamuis vulgò Doctores in *d. S. ſi ſtipulanti,* vt per *laſ. ibi à nu. 9. Crot. nu. 5. & Dec. vbi ſupra num. 5. gloſ. hic ad finem* perperam plures referant limitationes. Non obſtat quod genus dicitur plus reſpectu ſin-

gularium specierum, quæ sunt minus, & tamen genus in multis casibus non continet suas species, vt supra tetigi, quia respondetur si aduertat plus continere quod est minus, sicut & totum suas partes necessarias, & actualiter, vt in hac regula cura similibus, genus vero comprehendit species habitum. tantum; vnde ad destructionem vnus partis, vel membri contenti in toto, vel in eo. quod est plus destruit totum ipsum, vel plus d.l. eum qui ades ff. de vsu cap. ibi, separatis, quod secus est in genere ad destructionem speciei, vt ex Agricola, & alijs hanc & alias differentias annotauit Euerard. in topicis loco 6. ad fin.

4. Quapropter dispositio cõcepta super summa, vel quantitate maiori verificatur etiam in minori per se, ita ut super ea disponens tantum sit contentus, id quod pro regula firmant Doctores per tex. hic, & in l. 1. §. stipulanti ff. de verbor. oblig. vbi laf. nu. 8. Alciat. Cros. & notuiores in l. debet cui, hoc tit. post princip. omnes in l. eo quod plus, eod. tit. Bernard. reg. 718.
5. Verum obitat maxime quia dispositio non verificatur nisi secundum verba, vel mentem disponentis, l. si ancillas 66. & l. ab omnibus 105. ff. de legat. 1. latè Tiraq. in l. si vnquam verbo Libertis nu. 53. C. de reuoc. donation. Verba autem, quæ maiorem quantitatem significant, vt puta viginti, non verificatur in decem tantum, sicut etiam nec mens, quæ (vt ex verbis colligitur dum aliud non apparet l. non aliter 63. ff. de leg. 3.) ad integram summam, non vero ad partem aliquam per se attendit l. Lutus S. iusur ff. de vsuris. Igitur & Accedit quod stipulatio omnis in qua aliquis ex contrahentibus expressit maiorem summam nisi aliud constet, non valet etiam in minori S. præterea, Instit. de inutilib. Vrgent tex. in l. diligenter vers. stem ff. mandati, l. si decem 54. in 1. casu ff. locati. Quare verius videtur regulam esse constituendam negatiuam, vt scilicet dispositio super maiori quantitate non verificetur in minori per se solâ; nec disponentes ea tantum sit contentus iuxta supradicta, nisi verosimiliter aliud appareat de mente illius, cui standum est, d. l. non aliter, & in hoc casu procedunt tex. in l. qui quartam 15. in princip. ff. de legat. 1. l. quoties 9. S. 1. ff. de byred. instit. l. si decem in 2. casu ff. locati cum alijs, quæ pro cõmuni citantur. Nec obstat hæc regul. & d. l. in eo, quia solum probat in eo quod est plus contineri minus, non quidem per se solum, sed velut membrum & partem ad integrandum ipsum plus, vt patet, & intendit tex. in d. l. in eo, & in

d. S. stipulanti, ibi, & minus inest, quasi aliud etiam inest, scilicet id, quod deficit ad integrandum plus, vt aduertunt Dec. num. 4. 5. & 9. & ibi Cognol. in d. l. in eo, Det. in l. nemo potest num. 4. ff. hoc tit. Alciat. nu. 1. in d. S. si stipulanti, & ita hæc regula tantum euincit eum, qui consentit in maiori quantitate consentire etiam in minori, eo modo, quo hæc sub illa, continetur, id est tanquam in parte illius, quod nemo negat, non vero euincit consentire in minori per se, de quo est dubitatio. Cætera de materia & intellectu d. S. si stipulanti vide per Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 9. num. 4. Mench. de successib. S. 10. num. 142. cum sepq.

7. Nec obitat d. l. si decem 54. in princip. ff. locati, vbi dispositio cõcepta super maiori summa nõ verificatur in minori, quia cõmunis respõdit propterea dispositione cõceptam super maiori summa nõ verificari in minori, quia agit de causa onerosa, in qua nõ procedit principiu illud, sed tantum in causa lucratiua, ita Bar. in d. l. stipulanti, Ant. Gom. d. c. 9. n. 4. Conan. comment. lib. 7. cap. 11. num. 4. Costa lib. 1. felellar. cap. 2. n. 1. Verum hic intellectus conuincitur ex eadem l. si decem, in 2. casu, vbi probatur maiorem summam prolatam à conductore verificari in minori per se. Quare reiecto prædicto Bar. & sequacium intellectu considero dispositionem conceptam super maiori summa non verificari in minori nisi appareat verisimiliter disponentem intendisse quamcunque summam contentam sub maiori, cum vero primo casu dicitur l. si decem maior summa proferatur à petente, scilicet à domino rei locatæ, ideo non videtur consentire in minori summa, quia est ei præiudiciale, atamen in secundo casu maior summa proferatur à promittente, scilicet conductore, & ideo in minori consensisse videtur, nam verisimiliter præsumitur conductorem, qui in maiori summa consentit, à fortiori consentire in minori, si intelligeret locatorem minus velle locare; quia per hoc fit melior cõditio ipsius.

Regula XXXVI.

Pro possessore habetur qui dolo desijt possidere.

1. Desumitur ex l. qui dolo desierit, l. non parem esse, l. ad ea S. semper ff. hoc tit. & ex alijs Iuribus in glos. citatis, iunctis adductis per Menoch. remed. 1. ad ipsi. possess. num. 65. cum sequentiq. Mascard. de probat. concluf. 532. num. 100.

S V M M A R I V M .

- 1 *Vtile non debet per inutile vitari in diuidis et separabilibus scilicet, secus in indiuidis,*
- 2 *Testis in aliqua testimonij parte falsum dicens, in nulla fidem habet, & totum corrui testimonium.*
- 3 *Fides articulo vni non credens in nullo retinet Fidem Catholicam.*
- 4 *Notarij fides & auctoritas vbi deficit quia in aliqua parte instrumenti falsum dixit, totum corrui instrumentum.*
- 5 *Littera Apostolice habentes in aliqua parte vitium falsa grammatice, quare in totum corrui, ostenditur.*
- 6 *Declaratur tex. in l. Libertus 16. vers. si quis plures, de iurepatron.*

Regula XXXVII.

Vtile non debet per inutile vitari.

DEsumitur ex l. 1. §. sed si mihi ff. de verb. oblig. cum alijs vt per glos. hic, contra quam tamen reg. obstat plura iura, vt per eandem glos. in presenti, & in cap. pura 3. q. 9. vnde Doctores communiter aliam insuper regulam contrariam adijciunt, vt hæc negatiua in diuiduis, & separabilibus, contraria affirmatiua in indiuiduis procedat, vt per glos. hic, & in c. vlt. in glos. pen. de Pœnis hoc lib. glos. 4. in l. pecunia 9. ff. de usuris, cõmunis vt per Anob. cons. 215. nu. 5. & seq. vers. septimo inducitur, Alex. cons. 38. Consideratis ijs col. fin. lib. 2. Aegid. Bellem. cons. 42. num. 11. Tirag. de retract. tit. 1. ad fin. num. 74. & tit. 2. ad fin. nu. 145. Molin. de primog. lib. 1. cap. 2. nu. 28. vers. vt autem, Surd. de aliment. tit. 7. q. 17. num. 27. & decij. 7. nu. 35. Serapbin. decij. 483. nu. 8. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 32. n. 36. Cas. Argel. de contradic. legit. q. 10. n. 149. Bot. decij. 133. nu. 9. & decij. 552. nu. 10. par. 1. recens. & ibidem decij. 649. num. 4. Card. Tusch. lit. V. concl. 373. per tot. cum alijs per me plenè citatis in tract. Azimomatum luris vsufreq. verbo vitale. Sic intelligentes tex. in l. Padius 7. alias incip. parui §. 1. ff. de arbitr. et in cap. cum super 23. de offic. deleg. et in cap. ad probandum. 24. de re iudic. in quibus propterea vitia vitantur, quia agitur de sententia, quæ est quid indiuiduū l. in hoc iudicio 28. ff. familiae hercisc. sicut propter eandem indiuisibilitatem in negotio electionis procedit tex. in cap. Meßana

56. de elect. & satis hanc differentiam inter diuidua & indiuidua vltra alia, quæ citat glos. hic, probat Iuricons. in l. 1. vers. item quaritur, ibi, non posse diuidi, iuncto vers. seq. ibi, pecora separari possunt. ff. de aqua quodid. & estiuua.

2 Non obstat quod vbi testis in aliqua testimonij parte falsum dixit, in nulla fidem habet, & totum corrui testimonium, vt probat tex. in cap. pura, ibi, aliquid, & ibi, totum testimonium fidem partis mendacio decolorat. 3. q. 9. iuuat cap. si ad scripturas 9. distinct. resoluunt glos. 2. in cap. quid ergo iuxta veram litteram ibi, vel testimonium 23. q. 5. glos. 1. in princ. ibi, idem videtur in cap. in nostra 32. de testib. recepta communiter ibi, & alibi, vt per Bald. in l. si ex falsis num. vlt. C. de transact. Bernard. & addit. reg. 348. communis ex Tirag. de penis semper. cap. 44. num. 42. con-
3 sonat doctrina D. Thom. 2. 2. q. 5. art. 3. secundum quam non credens vni articulo Fidei in nullo retinet Fidem Catholicam, quemadmodum etiam litteræ Apostolicæ ob vitium constructionis, & falsæ grammaticæ in aliqua parte repertum in ceteris omnibus fidem, & auctoritatem non habent, quoad omnia alia etiam separata quæ in eisdem litteris absque aliquo vitio continentur, vt colligitur ex tex. in cap. ad audientiam 11. de rescriptis. dum simpliciter, & absolute non vult fidem huiusmodi litteris adhiberi, resoluunt Bald. & Felin. ibidem, Rebuff. in praxi benef. tit. opponi quæ possunt contra Bullam num. 20. sicut etiam vbi
4 deficit auctoritas & fides notarij, quia in aliqua parte instrumenti fallum scriptæ, totum corrui instrumentum etiam quoad alias partes, & capitula separata arg. l. 2. vbi glos. verbo libri C. de veteri iure enucl. cap. quanto vers. absentium, de his quæ fiunt à Prelat. glos. in d. cap. si ad scripturas, in fine, d. glos. 2. in d. cap. quid ergo, Bart. in d. l. si ex falsis, vbi communis ex Padil. num. 14. Bernard. & add. distinctis locis.

5 Non inquam hæc obstabunt quia responderetur quòd cum fides testimonij, & fides notarij sit omninò indiuisibilis iuxta d. cap. si ad scripturas, & d. cap. pura, rectè fit vt falsitates in vna parte commissa in totum reddat suspectum testimonium testis, & fidem notarij. Quod vero attinet ad litteras Apostolicas habentes in aliqua parte vitium falsæ grammaticæ, vt in totum corrui, responderetur quòd ex illa insurgit vehemè quædam presumpcio per quam prædictæ litteræ non censentur à Sede Apost. emanasse, & ita absurdum erat vt
stante

stante huiusmodi vitio quod aliquam partem litterarum Apostolicarum non censentur, nec fidem facerent, iuxta d. cap. ad audientiam, & quoad alias, & fidem facerent, & Apostolicarum censentur.

6. Nec etiam obstat tex. in l. libertus l. 6. vers. si quis plures ff. de iure patron. ubi alienatio plurimum rerum in totum vitatur, cum tamen in aliquibus rebus potuisset valere, sufficiebat namque reuocare illas res per quas libertus minor centenarius non maneret, quia responderetur ideo ibi vitale per inutile vitari, quia cum plurimum rerum simul alienatio facta fuerit, non apparet cur magis hæc, quam illa debeat reuocari, & ita non constat de parte vitili, quæ manere debeat, & suaderetur ex vers. si quis plures infra proximo, ubi diuersum lus constituitur, eo casu, quo plures res diuersis temporibus alienantur, quia tunc de vitili constare poterit, quam resolutionem colliges ex l. 1. num. 7. Alciat. 36. in l. 1. Sed si mihi ff. de verb. obligat. Alex. in l. stipulatio hoc modo nu. 2. l. ff. eod. tit. Gom. l. 69. Tauri num. 2. 1.

S K M M A R I V M.

1. Approbare quis non potest quod semel reprobatum.
2. Approbatum semel non potest amplius reprobari.
3. Approbare & improbare potest quis diuersis respectibus.

Regula XXXVIII.

Ex eo non debet quis fructum consequi quod minus extitit impugnare.

1. Hinc provenit ut quis approbare non possit, quod semel impugnauit, sicut per l. dispensatorem ff. de solutionib. tradunt Menoch. conf. 395. num. 89. Surd. conf. 157. num. 10. & conf. 196. num. 2. cum seqq. & conf. 364. num. 27. Rot. decis. 636. num. 8. apud Farinac. par. 1. recent.
2. Semel enim approbatum non potest amplius reprobari, l. Pomponius ff. de negot. gestis, Surd. conf. 18. num. 2. & conf. 351. num. 41. & decis. 132. num. 4. Mantica. decis. 274. num. 2. & 3. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 2. resolut. 30. nu. 25. Sanchez de Matrim. lib. 9. disp. 6. num. 9. Rot. decis. 456. nu. 4. apud Farin. par. 2. recent. Diuersis tamen respectibus potest quis approbare, & improbare, vt per Titouel. de nobilit. cap. 28. num. 15. quem refert Card. Tusch. tom. 3. lit. E. concl. 54. num. 6.

Regula XXXIX.

Cum quid prohibetur prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.

1. Desumitur ex l. oratio ff. de sponsalib. l. pupillus § sed si per interpositam ff. de auct. tutor. l. eos, in fine C. de iuris, l. legem in fine C. de naturalib. liber. l. fin. C. de rebus alien. non alien. cap. preterea, de offic. deleg. tradunt glos. verbo contrahere in Clem. 1. de consang. & affin. Dec. conf. 502. num. 3. Vital. de Camban. in tract. claus. pag. mihi 293. nu. 22. Surd. conf. 301. num. 74. late Mascard. de probat. concl. 102. per tot. ubi diuersimodè limitat, & principaliter quando actus non esset perpetuo prohibitus, Franc. Galet. in marginalia casuum Prohibitio. verba prohibere, Ioan. Franc. Leo in thesaur. fori. Ecclesiastici par. 1. cap. 15. num. 20.
2. Intellige in his per quæ necessario peruenitur ad rem prohibitam, non verò in illis, per quæ ad illam perueniri potest contingenter, aut possibiliter, iuxta tradita per Barr. in l. ambiosa num. 22. ff. de decret. ab ordin. facien. & in l. 2. ad fin. ff. de iuris. omn. iudic. receptum communiter, vt ex Purpur. refert & sequitur D. Barbosa. in l. 1. par. 3. num. 57. ff. soluto matrim.

Regula XL.

Pluralis locutio duorum numero est constata.

1. Desumitur ex l. ubi numerus ff. de testib. & ex l. libertus § deo ff. de manum. l. flami. l. inter illa § fin. ff. de verb. obligat. cum similibus, tradunt Oldrad. conf. 299. Puncta breuis col. fin. num. 8. vers. deinde opponitur, Ioan. de Imola conf. 101. num. 2. Calderin. conf. 438. in princip. alius 21. de iure patron. Euerard. in topicis legalib. loco 54. Mascard. de probat. concl. 338. num. 12. E. feob. de ratiocin. cap. 18. num. 43. Mari. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 109. num. 37. Card. Tusch. tom. 2. lit. D. concl. 333. nu. 1. & lit. P. concl. 367. & late Ego ipse in tract. Axiomatuum Iuris vsu frequens verbo Pluralis.
2. Pluralis tamen locutio verificatur in singulari quado est eadem ratio vnius, & multorum, vt per Restif. in l. non est sine liberis col. 3. vers. notandum est igitur ff. de verb. sign. Rustic. ad l. cum auis lib. 6. cap. 7. nu. 18. ff. de condit. & demonstr. Stephan. Grat. discept. forens. cap. 621. num. 31.

num. 31. & cap. 74. nu. 13. vbi dicitur quod pluralitas resoluitur in singularitates quando concurrunt mens contrahentis, & non sequitur absurdum, aut aliquid repugnans iuri naturali, aut Ciuili, iustitiae, & aequitati.

Regula XLI.

Imputari non debet ei per quem non stat si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

Desumitur ex cap. vlt. de elec. et cap. quia diu. ff. de concess. prebende, cum alijs citatis a glos. hic, quae etiam eleganter resoluit quod quando culpa non est ordinata ad impedimentum tunc ipsum impedimentum excusat etiam si culpa impediti promoueat, ac vero quando est ordinata tunc non excusat; sequuntur Boni. de prescrip. statut. glos. 2. 1. nu. 93. S. fir. Odd. de restitut. in integr. q. 28. ar. 6. nu. 32. Corbul. de iure emphiteut. tit. de causis priuat. ob non solus. canon. limit. 10.

S. V. M. A. R. I. V. M.

- 1 Accessorium sequitur naturam sui principalis.
- 2 Dispositio concedens aliquid principale censetur etiam concedere id, quod accessorie veniat ad illud principale.
- 3 Sepultura concessa censetur concessa celebratio pro defunctis, & delatio mortui pro defunctis.
- 4 Accessorium quando venit in necessariam consequentiam principalis concessio principali censetur concessum accessorium, & alia sine quibus stare non potest.
- 5 Accessorium sequitur naturam sui principalis etiam in panibus, correctorijs, & exorbitantibus.
- 6 Accessorium quamuis sit dignius ipso principali sequitur ipsius naturam.
- 7 Ecclesia Parochialis si veniat accessorie beneficio simplici omnimodam naturam, & conditionem beneficij simplicis assumit.
- 8 Ratio diuersa vbi militat accessorium non sequitur naturam sui principalis.
- 9 Accessorium non sequitur naturam sui principalis in actibus denotantibus translationem domini.
- 10 Accessorium quando est arduum, & non fuit verosimiliter cogitatum a concedente, tunc illud non censetur concessum concessio principali.

- 11 Principale illud dicitur quod per se stat, & in propria ratione subsistit.
- 12 Accessorium quod modis accipitur, ostenditur, & qualiter interveniente possit in quacumq; dispositione, num. 13.
- 14 Principale non regulatur secundum naturam accessorij.
- 15 Pignore remisso non censetur remissum debitum principale.
- 16 Declaratur l. 2. ff. de pactis.
- 17 Declaratur regula de qua in praesenti.
- 18 Declaratur l. 2. C. de licit. pignor.
- 19 Declaratur auth. ex causa C. de liber. prat.
- 20 Declaratur cap. debitores, de iureiur.

Regula XLII.

Accessorium naturam sequi congruit principalis.

Desumitur ex l. cum principalis 139. & l. nihil dolo 172. vers. cum principalis ff. hoc tit. l. etiam C. de iure dot. & ex alijs citatis a glos. hic; tradunt glos. verbo neg; in c. inter dilectos, de fide instr. Soc. reg. 5. Pute. decis. 1. nu. 2. lib. 1. in extrag. edit. Menoch. conf. 58. nu. 13. cum seq. las. in l. eius qui 8. quas num. 3. ff. si certum petat. Afflic. lib. 3. constitut. rub. 5. a num. 30. Manu. dialog. 93. Hippol. in l. penul. a num. 67. ff. de quest. & in pract. S. 2. a num. 3. Tiraq. de constituto par. 3. limit. 7. a num. 24. & de retractu tit. 1. §. 2. glos. 18. a nu. 5 r. Cou. in cap. quamuis pactum par. 2. §. 3. nu. 2. vers. tertio, d. d. de aliment. tit. 9. q. 31. num. 8. cum seqq. & decis. 88. num. 10. Pichard. ad S. si quis alium nu. 32. In s. de inutilib. stipulat. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. par. 2. cap. 16. nu. 70. Anton. Monach. Bononien. decis. 27. num. 4. & decis. 28. num. 56. Mari. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 72. nu. 6. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. A. conclus. 76. Ego ipse in tract. de Axiom. iuris vsus frequent. Axiom. 4. vbi plura colligo notabilia, Rot. decis. 97. num. 2. apud Farin. par. 2. recent.

Dispositio igitur concedens aliquid principale censetur etiam concedere id, quod accessorie venit ad illud principale, cap. ad prudentiam S. si vero, de offic. deleg. vbi notant Doctores quod delegata casua principali censetur etiam delegata omnia necessaria ad causam, quem tex. ad id notauit Alberic. ad l. cum principalis ff. de reg. iuris, & aduertit Euerar. in loco a concessione antecedentis ad concessionem consequentis post num. 2. Aymon. de antiq. tempor. par. 4. in princip. nu. 67. vbi propterea

pretea subdit quòd consuetudo seu præscriptio etiam quòd sit stricti iuris, & de sui natura non extendenda, extenditur tamen ad accessoria, & præscribens fundum censetur etiam præscribere seruitutem fundo competentem. Hinc etiam concessa sepultura censetur concessa celebratio pro defunctis *Federic. de Senis conf. 186. in princ. & delatio mortui processionaliter Oldrad. conf. 225. nu. 14. in fine, vers. ultimo videtur, Card. Tusch. d. lit. A. concl. 77. num. 9. & 10.*

4 Hinc etiam quando accessorium venit in necessarium consequentiam principalis concessio principali censetur concessum accessorium, & alia sine quibus stare non potest *l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. Feder. de Senis conf. 163. in princ. vers. in contrarium, & conf. 186. in princ. Aym. d. par. 4. in princ. num. 64. cum seqq. Villagut. in iraci. de extensione legum rub. de extens. legis correctoria nu. 17. in 9. fallens. Card. Tusch. d. lit. A. concl. 77. num. 1.*

5 Amplia primò hanc regulam vt procedat etiam in pœnalibus, correctorijs, & exorbitantibus, vt per *Aym. d. par. 4. §. Videamus modo num. 36. Nicol. Euerard. in loco à ratione legis larga num. 35. Villagut. d. rub. de extens. legis correctoria, & pœnalis simul num. 266. cum sequenti.*

6 Amplia secùdò vt procedat etiam si accessorium sit dignius quàm principale, *Roman. conf. 330. Circa primum num. 13. in fine, vbi Apostil. in verbo dignius, Cardin. Tusch. d. concl. 76. num. 26. D. Barbof. in l. cum prætor §. fin. num. 21. ff. de iudic. Et ideo ea, quæ habent diuersam naturam si annectantur accessoriè alteri rei diuersæ, tunc res annexa tanquam accessoria perdit suam naturam, & recipit naturam principalis, cui fit annexio, *Roman. d. conf. 330. nu. 14. putà si Parochialis Ecclesia vniatur accessoriè beneficio simplici, omnimodam naturam, & conditionem beneficij simplicis assumit, ex Nauar. consil. 10. num. 3. de maioris. & obed. in nouis, Azor. inslit. moral. par. 2. lib. 6. c. 28. q. 20. in fine, Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 5. num. 195.**

8 Limita primò vbi militat diuersa ratio, & in separatis, *Alex. conf. 4. Circa primum nu. 5. lib. 1. Thom. de Thomaz. in florib. legum reg. 8. in declarat. Brunor. à Sole in locis comm. verbo accessorium, Card. Tusch. d. lit. A. concl. 76. nu. 39. & concl. 79. nu. 4. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. cõp. 12. n. 2. Vt quia in principali tractatur de damno, & in accessorio de lucro Crauet. in q. de indemn. mul. num. 47. Menoch conf. 58. in*

fine, versita etiam non refragetur, Card. Tusch. d. concl. 76. num. 34.

9 Limita secùdò in actibus denotantibus translationem dominij, quando omnino non cohæret principali, sed ab eo est inuisibile, *Oldrad. conf. 121. num. 9. vers. quarto in actibus, Cardin. Tusch. d. lit. A. concl. 79. num. 2. vbi nu. 3 subdit idem esse irradiacentis ad ipsum principale, quia non censetur translate, nisi de illis sit dictum, & citat l. si quoniam C. de bonis vacans. Oldrad. conf. 121. nu. 11. vers. sexto videtur expressum.*

10 Limita tertio quando illud, quod dicitur accessorium, est arduum, & non fuit verisimiliter cogitatum à concedente, quia tunc accessoria non censentur concessa cõcessio principali, *Federic. de Senis conf. 191. num. 3. vers. & si opponatur, quem refert Card. Tusch. d. lit. A. concl. 79. num. 3.*

11 Verum quia obstant contra hanc reg. plura Iura, quæ in contrarium solent per Doctores adduci, ideo pro eorum solutione, & totius materiæ cognitione præmittendum est primò quod licet principale tã apud bonos Auctores quàm in iure nostro multipliciter accipitur, vt per *Bart. in l. ambiciosa num. 19. ff. de decret. ab ordin. facien. Tirag. de iure primog. q. 12. in princ.* tamen in hac materia dicitur principale illud, quod per se stat, & in propria virtute subsistit; accessorium verò multipliciter quoque accipitur, vt per *Bald. & Frępos. in cap. dilectus, in princ. de appellat. Anch. in præfenti nu. 1. Mantu. d. dial. 93. vers. iugum;* sed in hac materia nihil aliud est quàm id, quod pendet à principali, & per se non subsistit, sed alteri inest, & accedit, sicut apud Philosophos accidens adhæret subiecto, colliguntur hæc ex *cap. super gratia, de offic. deleg. hoc lib.*

Hoc autem accessorium quatuor modis potest accipi, primo modo dicitur id, quod ita rei prodatur, vt sine eo res vel nulla, vel inutilis reddatur *d. cap. si super gratia, tex. in l. cum fundus 21. ff. de fund. instr. ibi, paucis exceptis;* quasi dicat exceptis paucis sine quibus fundus maneret inutilis, quæ cum accessoriè sint fundo legato cedunt. Secùdò modo dicitur accessorium id, quod alicui rei inest, ita ut sit portio vel pars illius *tex. ops. in l. etsi non sunt 21. §. proueniamus ff. de auro & arg. leg. d. l. cū fundus, ibi, & quæcumq; infixæ & c. l. in rem. 24. §. 1. & 2. ff. de rei vendit.* Tertio modo dicitur accessorium, quod vel ex natura rei, vel legis dispositione, aut mente partium ita aliquid concomitatur, vt semper illud sequatur *l. hæ-*

res meus

res meus 98. S. pen. l. liberorum 50. S. chartis ad fin. ff. de legat. 3. Quarto tandem modo dicitur accessorium id, quod pendet ex aliqua re immediate tanquam effectus à causa, talis enim effectus suæ causæ inesse videtur, secus si non immediate dependeat, tex. sic intelligendus in l. verum 40. ff. de furtis. Intellige autem per naturam in hac reg. sumi vim, conditionem, & qualitatem rei, vt notat *Brisson. verbo natura.*

13 Secundo præmittendum est accessorium dupliciter posse in quacunq; dispositione interuenire, vel tanquam tale verè & propriè, scilicet aliquo ex modis, de quibus præiudicio præced. vel non tanquam tale, idest quod licet vt accessorium constitui videatur, & illius figuram habeat, verè tamen, & propriè est principale & per se subsistit in sua propria virtute, prout in specie *cap. debitores, de iur. vbi* iuramentum de soluendis vlturis accedens illarum promissioni non vt accessorium, sed vt principale iudicatur, vt infra ostendetur, iuxta quem etiam sensum accipienda est *l. ex placito C. de rerum permutat. vbi* similiter stipulatio per se subsistit licet figuram accessorij habere videatur. Inter vtrumque accessorij genus illa est differentia, quòd prius sui principalis naturam & conditionem sequi debet, cum per se nõ possit subsistere, iuuat illud Philosophicum axioma, *propter quod vnum quodq; tale, & illud magis, auth. multò magis C. de Sacros. Eccl. Clem. 1. in princ. de relig. & ven. Sanctior.* posterior autem non ita, cum tanquam principale consideretur, ac perconsequens propria virtute nitatur iuxta supradicta.

14 Tertiò, & vltimò præmittendum est quòd licet maxime congruum, & conueniens sit vt accessorium principalis naturam sequatur, secus tamen è conuerso, quia nõ conuenit principali regulari secundum naturam accessorij; quod cum sit accidens potest adesse, & abesse sine principalis corruptione. Hinc fit quòd quemadmodum ex accessorio legitimum principale vitiosum non subsistinetur *l. ex pupillari 44. vbi l. ff. de vulgari*, sic per contrarium nec ex accessorio vitioso principale legitimum vitiatum *l. fundi 8. ff. quibus modis usufr. amit.* quicquid *glos. vlt. ibi* rationem

15 Iurisconsulti non percipiat. Fit item quòd remisso pignore non censetur remissum debitum principale iuxta *l. 3. ff. de pactis, l. seruo 25. C. de pignor.* sequuntur citati à *Negusant. de pignorib. par. 6. memb. 3. an. 9. Conan. lib. 4.*

commet. cap. 13. cuius rei ratio patet ex supra dictis, cum enim pignus sit accessio inducta ad securitatem debiti principalis *l. in omnibus 43. ff. de solut. recèdè* sit, quod eo remisso, vel extincto non remittatur vel extinguitur debitum principale. Non obstat *tex. in l. 2. ff. de pactis*, cum alijs, quibus habetur quòd si creditor reddat debitori instrumentum debiti videtur debitum remississe, quia responderet diuerlam esse rationem in vno ac in alio casu, nam in instrumento debiti ipsum debitum continetur, & ideo eius traditio remissionem præferre videtur, iuuat *l. 1. C. de donat. vbi* traditio instrumenti, traditionè importat eius, quod in instrumento continetur, latè *Gom. l. 45. Tauri num. 59.* at vero pignus non ipsum debitum, sed tantum debiti accessionem continet, sicut & fideiussio iuxta *d. l. in omnibus*, ac proinde reddito pignore debitum non censetur remissum, sicut nec liberato fideiussore *l. fideiussoris 2. 4. ff. de pactis*, facit quòd in dubio donatio non præsumitur vbi alia interpretatio commodè fieri potest, *l. cum de indebito ff. de probat.* constat autem pignoris redditionem posse debitori utilitatem afferre, scilicet vsum ipsius pignoris, ex redditione autem chirographi nulla utilitas potest debitori resultare, & ita fit ex remissione pignoris debitum principale non censeri remissum iuxta *d. l. 3.* quia non congruit vt principale sequatur naturam accessorij iuxta supradicta.

17 Ex quibus patet vera ad nostram reg. intelligentia vt procedat in quocunq; accessorio, quando tale verè & propriè permanet, non autem in eo, quod licet illius figuram habere videatur, vere tamen non est; insuper nostra regula non procedit è conuerso, non enim conuenit principale secundum naturam accessorij regulari, qui intellectus quoad omnia membra euidenter deducitur ex præmissis, & ita in effectu hanc regulam interpretatur plures ex Doctoribus in principio citati.

18 Non obstat *l. 2. C. de luit. pignor.* dum probat sublata actione personali, & ita extincto debito principali pignus stare posse, cum illud ad prædictum debitum sit accessorium iuxta *l. in omnibus 43. ff. de solution.* ac perconsequens illius naturam sequi debebat iuxta regulam in præfenti. Omisissis namque pluribus, quæ ad illius intellectum cumulant *Alex. in l. debitor num. 59. ff. ad Trebel. Fab. in d. l. cum principalis, in fine, Tiraq. de retractu tit. 2. d. 1. glos. 2. num. 41. Sarmien. lib. 2. select. cap. 9. Padil. in l. 3. nu. 34. cum seqq. C. de fideicom. Balb.*

Balb. de præscript. 4. par. quarta q. 3. quorum nonnulli illum tex. exemplificant cum *glo. fin. ibi vers. tu dic*, quando videlicet actio personalis extinguitur præscriptione 30. annorum, tunc enim adhuc durat hypothecaria per decem annos sequentes, quia scilicet non minus quam 40. annis illa extinguitur, iuxta *l. cum notissimi §. 1. C. de præscript. 30.* quod quidem exemplum licet in se verissimum sit, quippe quod expressè probatur ibi, nihilominus dicendum videtur *tex. in d. l. 2.* non potuisse habere respectum ad constitutionem *d. l. cū notissimis*, quia ille *tex. in d. l. 2.* fuit cōditus à Gordiano Imp. qui regnavit anno Dom. circiter 240. at vero hic *tex. in d. l. cum notissimis*, fuit cōditus à Iustino, Arcadio, & alijs Imper. qui regnaverunt multo post, scilicet post annum Domini circiter 400. vt notat *glof. in l. qui occiderit 30. ff. ad leg. Aquil.* Respondetur igitur iuxta ea, quæ tradunt *glof. & Bart. in l. debitor ff. ad Trebel. & in l. fideiusor in princ. ff. de fideius. Alex. conf. 47. nu. 5. lib. 3.* Imperatorem in *d. l. 2.* habuisse respectum ad *l. 1. eod. et ad l. 1. & 2. infra tit. proximo, s. vnus ex pluribus hæredibus*, &c. quibus Iuribus probatur quòd si debitor hypothecarius decedat duobus hæredibus relictis; & vnus ex ijs debitum pro sua parte soluat, liberatur ab obligatione personali, quæ tenebatur creditorum, cum illa inter hæredes debitoris pro portionibus hæreditarijs sit diuersa *l. 1. C. si certū per.* & tamen vinculum pignoris, quod erat obligatum creditori, adhuc durat etiam pro parte illius hæredis soluentis, quia scilicet pignus indiuiduum permanet vsque ad totam debiti solutionem iuxta *tex. in l. in executione §. pen. ff. de verb. oblig.* & ideo merito inquit *tex. in d. l. 2.* actione personali semota pro parte alicuius hæredis soluentis adhuc durare vincula pignoris, quia videlicet est indiuiduum, neque soluitur nisi toto debito soluto, iuxta *d. l. 1. C. de luit. pign.*

19 Nec etiam obitat *auth. ex causa §. cætera C. de liber. præter.* dum probat quòd si testamentum ex causa præteritionis, vel exhæredationis filij irritum fiat, non proinde inualida erunt legata, fidei cōmissa, libertates, tutorationes, & cætera testamēti capitula, respondetur enim ideo prædicta deberi à venientibus ab intestato quia ab ipsa lege grauati censentur, sequuta in hoc præsumptam patris voluntatem, idq; ex noua Imperatoris decisione, qui irritum testamēto voluit vt legata deberentur, cuius constitutionis ea potuit esse ratio,

nam cum filius præteritus, vel exhæredatus ex causa præteritionis, vel exhæredationis solum agat ad impugnandam hæredis scripti institutionem in eo, quod sibi præiudicium, & iniuriam inferbat, & ita solum intendat reponi in eum statum, quem fenota tali præteritione, vel exhæredatione habuisset, merito testamentum fit irritum quoad institutionē in eo, quod sibi nocet, nō autem quoad legata, libertates, & cætera testamenti capitula, proptē quæ nec damnum, nec iniuriam patitur cum parens relicta debita portione possit de cæteris bonis ad libitum disponere, & ita limitata causa limitatum producat effectum, *l. in agris 16. ff. de acquir. rerum domin.*

20 Nec denique obstat *cap. debitores de iure iur.* dum probat vsurariū promissionem nullius esse momenti, & iuramentum de illis soluendis obligare ipsum iurantem ad illarum solutionem, quia ommissa responsione quod hæc reg. non procedat in iuramentis accessorijs, quia iuramenta valent licet non teneat principale propter diuersam vtriusque rationem, melius respondetur hanc reg. non habere locum in ijs, quæ licet habeant figuram accessorij, verè tamen sunt principalia, quippe quæ nulli accedunt principali, sed per se subsistunt, vt docent *Cyn. in l. eos nu. 3. C. de vsur. Salicet. in l. 2. n. 7. C. de luit. pign. Dec. in d. l. cum principalis n. 20. et seq. ff. hoc tit.* vnde cū in specie *d. e. debitores*, promissio vsurarum sit nulla, & percōsequens nullum detur principale, cui possit accedere iuramentum, quippe quod & principale est, & per se subsistit, cum in eius obseruātia nullum detur peccatū, merito in hac specie cessat reg. in præsentia, vt post *Fortun.* quæ refert, resolut *Cou. in c. quamuis pastū p. 2. §. 3. n. 2. vers. seruo*, & iuxta hunc sensum procedit similiter *l. ex placito C. de ver. per. sicut etiam l. stipulatio 38. §. alteri vers. plane ff. de verbor. obligat.*

S V M M A R I V M.

- 1 Tacens consentire videtur.
- 2 Legi, vel simili dispositioni, in qua expressus consensus requiritur non satisfit per illum, qui ex taciturnitate colligitur.
- 3 Iura plura referuntur in quibus ex sola taciturnitate, nisi aliud addatur, non præsumitur consensus.
- 4 Regulam hanc non affirmatiuè, vt hic, sed negatiuè esse concipiendam tenuerunt aliqui.
- 5 Tacens quòd regulariter non consentiat si agatur de amittendo rei propria dominio, tenuit *glof. in cap. nonne, de præsumpt.*

- 6 Tacens quod consentire praesumatur in ailibus, quos poterat contradicendo impedire, non ita in illis, qui eo inuito, & contradicente valide celebrantur, sicut communis D.D. opinio.
- 7 Pignoris constitutio in re aliena absque domini consensu non valet.
- 8 Venditio rei pignori obligata si fiat praesente creditore, & tacente, consentire praesumitur in liberatione pignoris.
- 9 Praesens, & tacens quod in fauorabilibus praesumatur consentire, non ita in prauidicialibus, tenuit communis Doctorum opinio, quae confutatur num. 10.
- 11 Tacens si ignoret actum fieri nunquam censetur consentire.
- 12 Consensus ferri non potest in illud, quod est omnino ignoratum.
- 13 Tacens praesumitur consentire quando res hinc inde est equaliter dubia, & legitima in contrarium non datur coniectura.
- 14 Tacens praesumitur consentire in sibi utilibus, & in illis circa quae dubium est an sint utilia, an prauidicialia.
- 15 Sciens, & praesens si tacet ipsa taciturnitate ostendit proprium consensum, nisi legitima in contrarium detur coniectura, vel nutu, aut signo ostendat contradictionem.
- 16 Declaratur text. in l. 2. C. si res aliena.
- 17 Declaratur l. filiusfam. 8. §. inuito ff. de procurator.
- 18 Declaratur l. si filiusfam. 18. ff. ad Macedon.
- 19 Declaratur l. fideius. 26. §. pater ff. de pign.
- 20 Declaratur text. in l. qui vas 49. vers. veter ff. de furt.
- 21 Declaratur text. in l. inuitum 4. ff. de seruitut.

Regula XLIII.

Qui tacet consentire videtur.

Desumitur ex l. 2. §. voluntatem ff. soluto matrimon. l. qui tacet, ubi Dec. & Cagnol. ff. hoc tit. l. 2. C. de acquir. possess. l. si sine C. ad Velleian. l. si hypothecas C. de remiss. pignor. cap. non ne, de praesumption. cum similibus citatis à gloss. hic, tradunt glo. in l. quoniam, ubi Bart. ff. rem ratam hab. gloss. in l. filiusfam. §. inuito ff. de procuratoribus, Gerard. sing. 36. Conset. in sing. taciturnitas, Caballin. milleloq. 453. Anton. Scapp. de iure non scripto lib. 5. cap. 101. Sebast. Medices in tractat. mors omnia soluit par. 2. conclus. 5. num. 21 Ioseph.

Ludov. Perus. decis. 9. num. 21. cum sequentibus, Menueb. de praesumpt. lib. 3. praesumpt. 9. num. 20. Mascard. de probation. conclus. 1218. Aloys. Rice. in collect. decis. par. 4. collect. 1040. Mari. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 92. num. 6.

2 Verum obstat quod vel consensus collectus ex taciturnitate est expressus, vel praesumitur, ut constat à sufficienti partium enumeratione, primum non dabis quia legi, vel simili dispositioni, in qua expressus consensus requiritur, non satis per illum, qui ex taciturnitate colligitur, ut videre licet in terminis cap. statutum 11. §. in nullo, de rescript. lib. 6. iuncta gloss. verbo expressus in l. 3. ubi gloss. verbo probare ff. de auctor. tutor. cap. pen. de re iud. lib. 6. & ibi gloss. verbo mandantibus. Secundum si intelligas de consensu praesumptum, videretur saltem, quia praesumptio fundatur in signis verosimilibus, planè in dubio non est verosimile quod tacens in sibi prauidicialibus consentiat arg. l. cum de indebito 25. vers. qui enim ff. de probation. cap. super hoc 5. de re nunciat. unde est quod Doctores communiter in sibi nociuis regulam constituunt negatiuam, ut infra dicemus.

3 Rursus obstat plura lura citata à gloss. ult. in d. cap. nonne, in quibus ex sola taciturnitate, nisi aliud addatur, non praesumitur consensus l. 3. C. si res aliena, l. filiusfam. 8. in fine princip. ff. de procurator. l. si filiusfam. absente 18. ff. ad Macedon. Clem. 1. ubi gloss. ult. de procurator. l. fideius. 26. §. pater ff. de pignoribus, l. qui vas 49. vers. veter ff. de iuris, l. in eo 45. vers. inuitum ff. de ritu nupt. l. inuitum 4. ff. de seruitut. verban. praed. cum alijs citatis à gloss. hic, & in d. l. qui tacet.

4 Propter quorum aliqua nonnulli mole difficultatum succumbentes opinantur regulam circa consensum ex taciturnitate collectum non affirmatiuè, ut hic, sed negatiuè concipiendam esse, ita ex alijs referat lib. in dicto cap. nonne num. 1. vers. & sic, Cyn. in l. inuito num. 7. C. de procurator. & in l. si sine C. ad Velleian. Soccin. reg. 488. Sed loquuntur contra hanc regulam vbi expressè illa ponitur affirmatiuè.

5 Idcirco gloss. ultim. in dicto cap. nonne, intelligit quod si agatur de amittendo rei propriae dominio tacens regulariter non consentiat, quasi in tacente tunc solum praesumatur consensus quando rei suae dominium non amittit; ratio est quia in dubio nemo praesumendus est ita supinus ut res suas, quarum dominium multis fortasse laboribus comparauit,

rauit, velit profundere d. l. cum de indebito, vers. qui enim, dict. cap. super hoc. Sed confunditur per tex. in l. si seruus communis 39. ad fin. ff. de donation. inter virum, vbi ex presentia, & taciturnitate inducitur donatio pro parte domini, quod dominus habet in seruo, & per tex. in cap. si seruus sciente 54. distinct. vbi agitur inter extraneos de dominio serui amittente, & tamen tacens habetur pro consentiente.

6 Quamobrem exploso primo intellectu dictæ glos. vlt. in dicto cap. nonne, eadem glos. in vers. vel melius, Abb. dicto loco, & alij statim citandi, qui rem alitids terigisse putarunt, distinguunt inter actus, quos tacens poterat contradicendo impedire, & inter illos, qui eo inuito, & contradicendo validè celebrantur, vt in prioribus tacens consentire præsumatur, iuxta hanc regulam, & ita procedat dicta l. 2. §. voluntatem ff. soluto matrimon. dict. cap. si seruus, cap. 2. de ijs, quæ sunt à Prælat. cum similibus. Non sic dicendum in posterioribus, v. g. in venditione, & legato rei alienæ, quorum vtrumque de re aliena valide fieri potuit, l. rem alienam 28. ff. de contrab. empt. §. non solum, Infit. de legat. & ijs, ac similibus rectè procedere aiunt l. scilicet 8. §. non videtur in princip. ff. quibus modis pignus, l. Caius 39. ff. de pignorat. act. Ratio differentie est quia priores, vt supponimus, omnino pendunt à consensu tacentis, ita ut liberum foret, ac facillimum contradicendo impedire, vnde si tacet imputet sibi si præsumatur consentire. luuat maximè naturalis hominum propensio ad contradicendum illis, quæ fieri nolunt, quando negotium ab ipsorum libero pendet arbitrio, vt experientia docet, quæ ratio prorsus cessat in posteriori, qui inuito, & cõtradicente, & tacente fieri possunt, & quos, licet maximè vellet, non poterat contradicendo impedire, vt supponimus: ita obseruant, & distinguunt sic intelligentes hanc regulam cum concordantijs supra citatis dicta glos. vlt. Abb. num. 1. Felin. num. 11. & communis in dicto cap. nonne, glos. 3. in cap. 1. 27. distinct. glos. vlt. post med. in dicta l. Caius, glos. verbo non probatur in vers. item in eo, qui impedire non potest, in dicta l. filiusfam. 8. §. inuitum, Bart. in l. quæ dotis num. 22. vbi las. num. 76. ff. soluto matrimon. communis ex las. num. 7. in l. si fundum per fideicommissum in princip. ff. de legat. 1. Tiraguel. de retrahat. tit. 1. §. 1. glos. 9. num. 149. omnes, vt per Menoch. consil. 120. num. 10. Surdus

decis. 294. num. 13. & decis. 302. num. 2. Couar. prætic. cap. 1. num. 5. vers. tertio, Gam. Luffit. decis. 215. num. 6. communis, vt per D. Barbof. in dicta l. quæ dotis num. 152. ff. solut. matrimon. Stephan. Grastian. discept. forens. cap. 38. num. 21. & cap. 68. num. 16. Cald. Pereira de empt. cap. 33. num. 8. 1.

7 Verum si exactè rem consideremus adhuc communis non omni ex parte satisfacit, & plures contra se patitur instantias, ills prima, etenim pignoris cõstitutio est de illo actibus, quos dominus præsens poterat contradicendo impedire; patet quia in re aliena absq; domini consensu non valet pignoris cõstitutio, l. aliena res 20. ff. de pignorat. act. l. quæ prædium C. si aliena res pignori, l. si sine 5. in prin. C. ad Velleian. Neguzan. de pignor. 2. p. memb. 3. nu. 4. & tamen licet dominus præsens sit ac taceat non præsumitur consentire, nisi aliud addatur, de quo in l. 2. C. si aliena res pignori, ibi, in fraudem creditoris ignorantis dissimula. fit, d. l. si sine vers. quod si patientiam. Altera sit instantia. Venditio rei pignori obligatæ, sicut & venditio rei alienæ, est actus, qui à creditore, vel à domino prohiberi non potest, d. l. rem alienam 28. & tamen si venditio fiat præsentem creditore, & tacente consentire præsumitur in liberatione pignoris, cum ius pignoris remissile censetur l. 2. C. de remiss. pig. l. si debitor 4. §. ff. quibus modis pignus, Bart. qui rationem reddit, in l. qui Romæ S. duo fratres num. 5. ad fin. ff. de verb. oblig. D. Barbof. in d. l. quæ dotis num. 151. agnoscimus enim circumstantiam illam quod tacens possit actum contradicendo impedire, vel nõ possit, alicuius esse considerationem, non tamen sufficere, vt tacens consentire, vel dissentire præsumatur.

9 Quare Doctores magis communiter vulgò distinguunt vt in fauorabilibus præsens, & tacens præsumatur consentire, atque ita procedat hæc regula cum concordantijs, l. qui patitur 18. ff. mandati, l. si absentis 4. C. si certum per. Bart. num. 2. 1. ad fin. in d. l. quæ dotis, & ibi las. num. 70. Abb. in cap. non iniuste num. 7. de procurat. glos. magna in fine in l. illud 17. C. de sacrosanct. eccles. quam sic intellexit communis, vt per Couar. in rub. de testament. par. 3. num. 13. vers. verum, Mench. illust. cap. 62. à num. 8. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 2. num. 76. Clar. §. donatio q. 14. num. 5. Coss. in l. si ex cautione fallent. 4. num. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 42. nu. 11. & num. 24. & lib. 6. præf. 99. num. 11. Mascard. de probation. conclus. 1158. num. 25. D. Barbof. in l.

- in l. qua dicitur num. 153. & 164. ff. Solutio matrimonii. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 5. num. 5.* In præjudicialibus vero non pro consentiente, sed pro dissentiente regulariter habeatur, ita *glos. in tertio intellectu in regis qui tacet, infra boq. tit. glos. 2. in cap. sicut. 21. de elect. hoc lib. communis ut per Couar. practic. cap. 15. num. 5. vers. quinto deinde, Felin. in d. cap. nonne num. 3. Philip. de fictionib. par. 4. cap. 3. Casp. lib. 1. de iusta heres. punis. cap. 4. Menoch. dicta præsumpt. 99. num. 53. Facin. controers. lib. 8. cap. 64. Surd. decisi. 302. num. 3. & consi. 349. num. 4. Cald. Pereira de resolut. empbyt. cap. 11. num. 11. & de empt. cap. 33. num. 81. & seq. D. Barbosa. in l. 2. S. Ut. à num. 6. ff. Solutio matrimonii. Stephan. Gratian. dissect. forensi. cap. 38. num. 20. & cap. 68. num. 16. Sanch. d. disp. 5. num. 5. Benedic. Aegid. in repet. l. ex hoc iure ff. de iustis. & iure tom. 1. cap. 9. nu. 81. per tex. quem sic intelligunt in l. filiusfam. 8. S. inuitus ff. de procurat. l. qui vas 49. vers. veteare ff. de furtis, l. in eo 45. vers. inuitum ff. de ritu nupt. l. inuitum 4. ff. de seruitut. urbanor. & arguendo à speciali per text. in d. cap. si seruus, d. cap. 2. de ijs, qua sunt à Prælat. Clem. sepe, ad fin. ibi, non contradicentibus, de verborum significat. l. 4. S. vlt. ff. de fideiusfor. tutor. l. 1. S. 2. vers. ceterum ff. de executor. in quibus Felin. in d. cap. nonne num. 7. & l. 1. d. loco num. 80. constituunt speciale esse ut in præjudicialibus tacens præsumatur consentire, quasi regulam in eisdem in contrarium sit statuenda.*
- 10 Sed hæc vulgaris opinio quamuis magis communiter recepta, improbabilius est, & confutatur primo ex text. in d. cap. nonne, de præsumpt. vbi D. Gregorius regulam statuit affirmatiuam, ibi, *tacendo consensit*, neque distinguit inter fauorabile, & præjudiciale, quinimmo si ad originale recurrat saltem ad nescandam, & impiam Pharisæorum intentionem secundum sensum litteralem, deprehendatur agi ibidem de præjudicialibus. Deinde Bonifacius in hac nostra reg. indistinctè affirmat tacentem videri consentire, planè si regula in solis vtilibus verificaretur, facillimum foret illud exprimere, quinimmo cum experientia doceat longè frequentius contingere præjudicialia quam vtilia, oportebat potius regulam negatiuam concipere in præjudicialibus, quia frequentiora arg. l. iura 3. & l. nam ad ea 5. cum multis ibidem ff. de legib. glos. verbo placere, post princ. in cap. litterarum 4. de respon. impub. D. Thom. 2. 2. q. 120. art. 1. Igitur, &c. Deinde confutatur ex plerisque iuribus in quibus agitur de materia præjudiciali, & tamen tacens præsumitur consentire, bonus tex. in d. l. 4. S. vlt. d. cap. si seruus, d. cap. 2. cum alijs citatis à glos. verbo non probatur in d. S. inuitum.
- 11 Idcirco vt Pontificum, & Iurisconsultorum regulam tucamur retenta sermonis præprietate absque eo quòd supplicamus, vel restringamus, sciendum est primo quòd si tacens ignoret actum fieri nunquam censetur consentire. Ratio est quia consensus ferri non potest in illud, quod est omnino ignoratum; nec dicitur volitum nisi illud, quod vel aliquo modo scimus, vel scire tenemur. l. nihil. l. 7. in fine ff. hoc tit. notant Doctores in l. regula 9. ff. de iuris, & facti ignor. & in cap. turbatur 8. notandum 1. quæst. 4. D. Thom. 1. 2. quæst. 76. art. 2. ad 2. Casp. lib. 2. de lege pænali cap. 14. Couar. in reg. possessor. par. 2. §. 7. nu. 7. Cardin. Tusch. tom. 2. lit. C. conclus. 754. magis in specie l. in eo 45. S. deinde ff. de ritu nupt. ibi, *nec si ab ignorante diuerterit*.
- 12 Secundo sciendum est in dubio siue agatur de amittendo rei dominio, siue non, siue de vtilibus, aut præjudicialibus, & tandem siue actus validitas possit impediri per contradictionem, siue non, illum qui tacet præsumi consentire præsumptione de qua infra n. 15. dummodo tamen res hinc inde sit equaliter dubia, & legitima in contrarium non deatur coniectura, constat ex text. in d. cap. nonne, secundum communem litteram, ibi, *tacendo consensit*, & ex text. in presenti, si consideremus utrobique solam taciturnitatem expendi, vt in dubio consensus ex illa præsumatur. l. 2. S. voluntatem, ibi, *nisi euidenter contradicatur videri consentire ff. Solutio matrimonii. cap. 2. ibi, sciende de his, qua sunt à Prælat. vbi glos. 1.* Doctores utrobique nouiores, qui regulam agnoscut, quamuis diuersos cogunt assignare intellectus, consonat dict. cap. si seruus, cum similibus supra citatis. l. uat ratio, etenim in dubio nulla proponitur coniectura impediens facultatem contradicendi, vt supponimus, & ideo facillimum foret vnicuique contradicendo ostendere proprium dissentium; & voluntatem; cum ergo sit nobis omnibus natura institum contradicere illis, quæ fieri nolumus, nisi aliàs impediamur, sit consequens in dubio indistinctè præsumendum tacentem consensisse propter naturalem in nobis ad contradicendum propensionem: sic aliàs in dubio dum aliud non constat, in nobis

nobis præsumuntur illa, ad quæ nos ducit naturalis præpositio, *l. isti quidem ff. de eo quod metus causa, cap. 2. de præsumpt.* lic in dubio nemo præsumitur velle suum patrimonium iactare *cap. quia verisimile 10. eodem tit. l. cum de debito 25. ff. de probat. cap. super 5. de renunciat.* Sic nec in iudicem suspectum in dubio quis consentire præsumitur *Clement. pastoralis §. cæterum, ibi, hæc abhorret natura, de re iudic.*

- 14 Quibus primò consequens est, & satis probabiliter hoc ipsum procedit in vtilibus respectu tacentis *d. l. qui passitur, d. l. si absens, cum alijs, gloss. Bart. las. & nouiores citati supra num. 9.* quibus addantur *Corraf. de Lure Ciuili p. 3. cap. 8. Clar. §. donatio q. 14. Mench. vsufrequent. cap. 23. num. 3. & illustr. cap. 64. num. 3.* & apud omnes in confesso est: iuuat maximè naturalis hominum inclinatio, qua sibi vtilia amplectuntur, *d. cap. quia verisimile.*

Secundò consequens est illum, qui tacet etiam præsumi consentire in illis circa quæ dubium est an sint vtilia, an præiudicialia, *l. item quaritur 14. §. qui impleto ff. locati, l. in adoptionibus 5. ff. de adoptionibus, l. si ut proponis C. de nupt. cap. 1. §. vlt. de desponsat. impub. lib. 6. cum ijs, quæ Tiraquel. de nobilit. cap. 6. num. 31. Sot. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. Couar. de sponsalib. par. 2. cap. 4. num. 4. Ant. Gom. tom. 2. var. cap. 3. num. 16. Gam. Lusit. decis. 57. num. 4.* Inuat inaximè *d. §. voluntatem*, vbi habetur familiaritatem tacentem videri consentire, nisi euidenter contradicat, planè quando dubium est an res sit vtilis, vel præiudicialis nisi aliud addatur, non proponitur euidentis contraditio, vt patet, igitur, &c. Tertio consequens est quod licet materia sit merè præiudicialis adhuc tacens præsumitur, dummodò in contrarium nulla detur fortior coniectura *l. 4. §. vlt. ff. de fideiusorib. tutor.*

- 15 Tertio sciendum est illi, qui sciens, & præfens tacet ipsa taciturnitate ostendere proprium consensum, nisi legitima in contrarium detur coniectura arg. *cap. vlt. 2. q. 3. cum supra adductis; ratio est quia qui tacet cum possit dissentire ipsa taciturnitate, ostendit se simul sentire, vt supra probauimus, idq; ex verosimili iuris præsumptione, quam satis significat verbum, videtur, de quo in d. reg. qui tacet, quod sane vt plurimum ad præsumptionem refertur, *l. sciendum 30. vbi glo. ff. de verb. oblig. cap. quod quis mandato sup. hoc eod. tit.* consonat maximè *l. cetera l. qui passitur, ibi, intelligitur, idest præsumitur, gloss. verbo intelligi-**

tur, idest præsumitur, & verbo intelligi, idest præsume in cap. ex studijs 3. de præsumptione & ideo data in contrarium legitima, fortioriq; coniectura cessabit, arg. cap. litteras 14. cap. licet causam, de probatione. Vnde est quod si nutu, vel alio signo ostendat contraditorem, cessabit omnino præsumptio, quia nutu, vel gestu contraria voluntas ostenditur, *l. si tamen 48. §. ei qui ff. de adilit. edicto, l. Paulus respondit 5. in princip. ff. rem ratam haberi, l. reprehendenda 5. in princip. C. de instituti. & substitut. gloss. 1. & 2. in cap. 1. 74. dist. post Roman. quem citat, Felin. in d. cap. nonne num. 20.* ex quibus colligitur consensum in proposito non fictum, sed præsumptum ex verosimili iudicio collectum iudicandum esse, vt per *Corraf. de Lure Ciuili in methodo par. 3. cap. 7. D. Barbof. in l. 2. §. vlt. num. 29. ff. soluto matrimo.* ac proinde ex omnibus supradictis iam deprehenditur quòd in dubio præfens, & sciens si taceat regulariter, & indistinctè præsumitur consentire, dummodo nullatenus contradicat, vel alia fortior coniectura non detur, quæ faciat præsumptionem euanescere.

- 16 Non obstat *d. l. 2. C. si res aliena*, dum probat mulierem non præsumi consentire in hypotheca rei suæ, nisi quando sciens hoc agi per fraudem dissimulauit in præiudicium creditoris, ergo cessante fraude quamuis præfens, & tacens non præsumitur consentire, eo maxime cum in manu sua esset impedire hypothecam protestando res illas suas esse, non hypothecantis, ac subinde minime consentire, *l. 1. C. illo tit. l. aliena res 20. ff. de pignorat. act. l. fideiusor 26. §. 1. vbi gloss. verbo manifestum ff. de pignorib. & else magis receptum ex *Neoguzant. & Curt. lun.* quos refert, & sequitur, fatetur *D. Barbof. in d. l. quæ dotis n. 159. in fine ff. soluto matr.* Respondent enim *Alex. in d. l. quæ dotis nu. 28.* & Doctores communiter ibidem, *Ludou. Gom. in §. item Seruiana num. 24. Instit. de actionib. Gam. Lusit. decis. 245. nu. 3.* & hoc verius, & receptius esse affirmat *D. Barbof. vbi proxime num. 162.* quod mulier de qua ibi tacens, & præfens, si aliud non addatur, non præsumitur consentire quia in præiudicialibus (vt illi credunt) non procedit hæc nostra regula, quia tamen ibidem per fraudem dissimulauit reputatur consentire in hypotheca rei suæ, per *text. in l. si sine 5. vers. quod se patientiam, C. ad Velician. l. mulier 11. C. de distract. pignor.* Verum hæc solutio offendit generalia verba.*

huius reg. & resolutionem supra positam, quæ indistincte procedit tam in vtilibus, quam in sibi damnosis, vt supra resoluius. Idcirco cum *Imp. in d. l. si sine vers. quod si consensisti*, & *vers. sequenti* salua manebit nostra resolutio si distinguantur sequentes casus. Primus erit. Pignoris vel hypothecæ constitutio in re vxoris absq; illius voluntate nulla est, *d. l. si sine, in princip. d. l. aliena res*, cum supra citatis. II. Si tacente & presente muliere res ipsius pignori obligantur ex tacito mulieris consensu mero iure sustinetur obligatio, sed auxilio Senatufconsulti Velleiani vti poterit, *d. vers. quod si consensisti*, si intelligas de mulieris consensu expresso vel presunto ex text. in presenti, & *l. 4. C. ad Velleian.* III. Si mulier tacens vel aliter patientiam præstans, vt maritus quasi suas res pignori dedisset, voluit decipere ignorantem creditorem, auxilio Velleiani minimè iuuabitur, *d. l. mulier, d. l. si sine*, ibi *decipere voluisti mutuum pecuniam dantem, & ideo tibi non succurretur, &c.* & in his terminis rectè procedit *d. l. 2. ibi, si non sciens hoc agi in fraudem creditoris ignorantis dissimulasti*. Senfus ergo illi erit quòd licet pignoris restitutio in re mulieris presentis, & tacentis consistat ex presunto illius consensu, vt probat nostra reg. iuuabitur tamen Velleiano nisi hoc sciens agi in fraudem creditoris ignorantis dissimulauerit, vt ex Iuribus modò citatis satis probabiliter deprehenditur, quicquid aliter intelligant, & limitent nouiores modo citati.

- 17 Nec obstat *d. l. filiusfam. 8. §. inuitus*, quia quicquid respondere conentur plures, quos refert, & sequitur *D. Barbof. d. loco num. 159. vers. tertia limitatio*, distinguentes inter casum in quo agitur de obliganda persona presentis & tacentis, & inter illum, quo agitur de iure reali, vt in primo presentis & tacens minime presumatur consentire, & ita procedit *d. §. inuitus*, vbi agitur de iure personali, nempe de obliganda persona procuratoris, in secundo autem sub distinctione iterum resoluendum arbitrantur, sed nullam differentiarum rationem proponunt, & manifestè pugnant cum aliquo respòso eiusdem *Vlpian. in l. si defunctus 15. ad finem princ. ibi, sciente procuratore, & non contradicente ff. illo tit.* Respondetur enim, (reiecto supradicto intellectu, & altero *glos. ibidem verbo non probatur*, quæ putat in eo casu taciturnitatem consensui non æquiparari) facillime intelligi si series expendatur, prædixerat enim *Vlpianus* procurato-

rem inuitum dari non solere, explicat deinde quando inuitus debeat cenferi in hunc modum, vt non tantum ille, qui contradicit, verum & ille, qui consensisse non probatur, atq; ita solus inuitus dicitur ille qui, vel contradicit, vel non probatur. consensisse nec verè nec præsumptiuè, planè cum ille, qui presentis est & tacet presumptiuè consentiat, vt satis ostensum est, & ea stante presumptione probetur consensisse, fit consequens ibidem non contineri, nec pro inuito accipiendum, ac subinde nihil ibidem proponi contra eam, quam sequimur, resolutionem.

- 18 Nec item obstat *d. l. si filiusfam. 18. ff. ad Macedon.* dum probat patrem presentem ac tacentem non presumi consentire, nisi vltèrius litteras in quibus agitur de eo contrariæ recipiat absque vlla protestatione contrariæ voluntatis, responderi namq; potest satis nobiscum cõuenire dum inquit in dubio patrem recipientem filij litteras in quibus agitur de eo personaliter obligado si taceat videri consentire, quamuis actus sit tantoperè nocius, id quod satis deprehenditur ex verbis text. ibi, *debet pater si actum improbat continuo restationem imponere contraria voluntatis*, quasi sit sensus patrem in dubio tacentem, & litteras filij recipientem obligari, quòd si non taceat, sed contradicendo actum improbet, debet statim protestari de contraria voluntate, vnde *glos. vlt. ibidem* rectè aduertit etiam in præiudicialibus eum, qui non improbat, approbari conferi. Quòd si vltèrius aliquis vzeat inibi non solum presentiam, & taciturnitatem, sed insimul cum factò tacentis in litterarum receptione cõsensum inducere, *Clem. 1. ibi, à te sciente receptis, de procurator.* adhuc respondendum erit in prædictis Iuribus factum recipientis cum taciturnitate insimul concurrere, & ex illis insimul à fortiori consensum præsumi, sed huiusmodi presumptionem potissimum resultare ex taciturnitate illius, qui cum posset non contradicit, patet in audiente nuncium, & tacente, qui absque vilo factò interueniente presumitur consentire, *Bald. in l. 1. col. 2. ff. mandati*, fatetur *D. Barbof. in d. l. que dotis num. 159.* propter eandem in vtroque casu rationem, itaque si vltra taciturnitatem illius, qui non contradixit, concurrat aliquod ipsius factum consensui adæquatum, à fortiori presumetur cõsensu, sed ex eo non sequitur presentiam & taciturnitatem non sufficere si aliud non impediatur, *arg. d. l. filiusfam. expensæ vt supra.*

19 Nec item obstat *d.l. fideiuss.* 26. *S. pater ff. de pignoris.* qui quicquid respondere conatur *glos. ibi verbo manifestum,* quam magis communiter receptam ex *Neguzant. & Curt. iur.* affirmat *D. Barbof. vbi supra nu. 159. prope fin.* propterea ibidem patietiam, & taciturnitatem filio præiudicare, quia agebatur de obliganda re propria filij, cuius validitatem ipse contradicere poterat impedire protestando rem suam esse, non hypothecantis, cuius solutionem supra impugnavimus, responderet *Alex. in d.l. qua dotis num. 27. in fine* præsentiam filij, & taciturnitatem minime sufficere ad præsumendum consensum nisi in super eocurrisset actus subscriptionis, qui plus operatur *l. sicus 8. S. non videtur vers. sed si subscripserit ff. quibus modis pignus, Bart. in d. l. qua dotis num. 23. vbi l. as. num. 94. Tirag. de retractu lig. 5. l. glo. 9. à nu. 142.* Sed adhuc non declarant quæ fuerint in causa cur in *d. S. pater* ex sola filij præsentia, & taciturnitate nõ præsumatur consensus in hypotheca rei propriæ. Idcirco omnis multis, quæ congerunt modò citati circa illius tex. intellectum, probabilius dicendum videtur in dubio dum ex coniecturis aliis efficaciter nõ apparuerit, si quis præsens sit, & taceat in hypotheca rei propriæ absque protestatione præsumendum esse consentire sicut in quacunque alia re, quamvis præiudiciali, vt supra probauimus, quòd si ultra præsentiam, & taciturnitatem tanquam principalis persona subscripta, tunc à fortiori id ipsum resoluendum erit propter coniecturam subscriptionis, quam fecit tanquam principalis persona, vt statim clarius apparebit. Si vero ulterius replicetur multò maiorem coniecturam ad consensum præsumendum dari in illo, qui præsens est, & tacet, & insimul se vt testis subscribit, quàm si sola præsentia & taciturnitas detulit, quippè cù ultra præsentiam & taciturnitatem concurrunt subscriptio, cui Iureconsulti tantopere detulerunt circa consensum præsumendum *d. S. pater.* Respondendum erit negàdo maiorem dari coniecturam, quinimo nec æqualem, etenim qui cum præsens sit ac tacens se vt testis subscribit, ex tali subscriptione significat se non aliter cõsentire quàm sub ratione testis, ad illius officium exercendum, non autem tanquam principalis persona, propria obligatio consistat, ac subinde ex coniectura limitatè subscriptionis limitatus sequitur effectus arg. *l. in agris 16. in prin. ff. de acquir. rer. in dom.* Contra vero in illo, qui simpliciter & absolutè præsens est ac tacet

absque vlla protestatione, vel qui se subscribit absque aliqua restrictione, vt in Iuribus modò citatis, ex quibus deprehenditur rectè procedere responsum Iureconsulti in *l. Titia. 35. S. Lulia, ibi, quasi testis aduisi ff. de legat. 2. l. Caius 39. ff. de pignor. act. l. si pater 6. C. de fideiuss. Bart. & Doctores communiter vtrobique plures vt per *Tirag. de retractu tit. 1. S. 1. glos. 9. nu. 142.* expendens illud vulgare, officium suum nemini debet esse damnosum, *l. sed & si quis 7. ff. quemadmodum testam.* Quod si quis adhuc vtgeat acriter de tex. in *cap. ex litteris 6. de transact.* ibi, & testis in scriptis fuerat, &c. reiecto intellectu *glos. ibidem verbo testis, & verbo inficeretur, & Abb. nu. 5. qui rem satis inuoluit,* & aliorum vt per *Tirag. vbi proxime,* responditur ibidem propterea silentiũ imponi testis, qui se transactioni inscripserat, quia subreptionem commisit in impetratione tacendo transactionem, cuius scientiam habebat, ex eo quòd eidem tanquam testis interfuerat, & insuper quia tẽpore imperationis non dum habebat primam Tonsuram, vt tex. habet, in ratione, quam reddit, non vero ex eo quòd testis subscribendo qua talis suo iuri præiudicet contra Iura modò citata.*

20 Nec item obstat *tex. in l. qui vas 49. vers. vetare ff. de furtis,* responderetur namque cum *D. Barbof. in d. l. qua dotis num. 151. vers. prima sit conclusio,* procedere in tacete, qui ignorat actum fieri, is enim qua talis nunquam censetur cõsentire, sic intelligendo *l. in eo 45. S. inuitum ff. de ritu nupt.* cuius rei ratio in eo est quòd ignorans non consentit, vt notatur in *reg. ignorantia, supra hoc tit.* qui quidem intellectus, etsi nullam inuoluit nec dirimat controuersiam, litteræ tamen vtriusq; textus non parum consonat, quamuis aliter intelligant *Doctores hic,* vbi *Dyn. nu. 4.*

21 Nec denique obstat *tex. in l. inuitum 4. ff. de seruitutib. Urban.* dum probat in seruitutibus vrbanis inuitum cõferri illum non solum, qui non contradicit, sed etiam qui non consentit, quia responderetur textum illum cum similibus, qui tali verborum tenore vtuntur, in nihilo nobiscum pugnare si attentè legatur absque vlla verborum iniuria, non enim probat eum, qui præsens est & tacet cõferri inuitum contra supra resoluta, sed solum inuitum accipi illum, qui contradicit, & illum, qui non cõsentit, vt ita excludatur omnis ille, qui vel expressè, vel tacitè & Iuris censura præsumitur cõsentire, quibus est præsens, & tacens absq; vlla protestatione, vt supra ostendimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Tacens non fateatur, sed nec utique negare videtur.
- 2 Intellige ubi absolute tacet absq; aliqua coniectura extrinsecus adveniente, quæ confessionem, vel negationem suadeat, aut contraria in contrarium proponatur.
- 3 Præfens & tacens cur regulariter præsumatur consentire non vero præsumatur fateri vel negare, ostenditur.

Regula XLIV.

Is qui tacet non fateatur, sed nec utique negare videtur.

Defumitur ex *l. qui tacet 185. ff. hoc tit. l. 1. §. scitiam ff. de tribut. acti.* cum alijs citatis à *glos. bic.* tradunt *glos. verbo non cõtra dicentibus, in fine in Clem. s̄pe, de verbor. signis. Bart. in l. quæ dotis num. 21. ff. solut. matrim. Sol. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. Lanfranch. de arbit. par. 1. num. 41.* Ratio est quia tacens medium tenet inter consentientem, & negatam, ergo non eligit aliquid ex prædictis extremis.

2 Verum obstat maximè *reg. qui tacet, supra proxima*, cum ibi adducis, sed pro materiæ explicatione sciendum est illum, qui præfens est, & tacet dupliciter posse considerari, vel enim simpliciter, & absolute tacet absque aliqua coniectura extrinsecus adveniente, quæ confessionem, vel negationem suadeat, aut coniectura in contrarium proponitur, vel si ex duobus illatis alterum neget, vel fateatur. Primo casu medium datur inter confessionem & negationem, ita ut tacens neque fateri neque negare videatur, & ita procedit hæc *reg. & d. l. qui tacet*, cum similibus. In secundo vero aduersariuè ex sibi illatis alterum fateatur, vel negat *d. cap. nonne, de præsumpt. cap. 1. de postulat. Prælat. ibi, non negauit in Fratrum nostrorum presentia requisitus, cap. qualis, ibi, de vno negatur consequens est, & c. 25. dist. 1. in tribus 21. S. ult. vers. amplius ff. milit. testam.* Ratio differentis est quia in primo casu quando aliquis simpliciter & absolute tacet, nihil affirmat verum vel falsum; deinde nihil negat quod hoc vel illo modo acciderit, & subinde neque confitetur, iuxta illa, quæ de confessione, vel negatione veri aut falsi boni Auctores, & Philosophi docent. Contra vero in secundo si ex duobus illatis alterum

fateatur, vel negat ex eo quod vnum negauit alterum tacendo fateri videtur, *tex. in dicto cap. nonne*, cum supra citatis, Et vice versa, si vnum fateatur, alterum tacendo negat, ex coniectura enim quod se ad vnum restrinxerit, in alijs oppositum significat approbando, vel negando *d. l. cum prator, d. vers. amplius; d. cap. qualis ibi, consequens est, & c. iuncta glos. in fine in casus positione*, quæ coniectura restrictionis in primo casu non reperitur, vt supponimus.

- 3 Si vero vterius illud difficile perquiratur quid sit in causa cur præfens & tacens regulariter præsumatur consentire ex eo quia liberum erat cõtradicere, non vero præsumatur confiteri, vel negare cum liberum sit alterum eligere, eo maximè cum is, qui confentit, in actu fateri, leu approbare videatur. Dubiũ excitant *Doctores in presenti, vbi Fræc. num. 1.* sed insolutum relinquunt, neque sanè nodus dissoluitur si Doctores committere sequamur qui inter consensum, & dissensum, inter confessionem, & negationem non distinguunt, & dictam *reg. qui tacet*, cum hac nostra *reg. ad idem reducunt*: offendunt enim manifestè verba, & mentem vtriusque regulæ, cum hæc nostra aduersariuè ad priorem *reg. qui tacet*, illum sensum faciat, quod licet tacens in dubio consentire præsumatur propter rationes expensas supra in *reg. præcedenti*, non tamen confiteri, vel negare, vt modo considerauimus. Ratio igitur est quia cum consensus sit actus voluntaris eligentis, hæc datur vbi quis cum posset verbis, vel signis contradicendo contrariam voluntatem ostendere, non contradixit, iuxta ea, quæ supra diximus *reg. præcedenti*. At v ero confessio, vel negatio in affirmatione veri vel falsi consistit, vt modo tetigimus, planè qui simpliciter, & absolute tacet, non ostendit, neque affirmat quod non sit verum, vel falsum, cum neque vllum verbum, aut signum protulerit veritatis, aut falsitatis à se significata, vt supponimus. Igitur, & c. Vnde est quod licet regulariter per partem negationem res efficiatur dubia *l. 3. vbi glos. verbo dubium C. quibus ad libertatem procl. cum concordatijs citatis à Felin. in cap. super eo, nu. 2. de testib. cogen. vbi regulam ponit cum sex fallentijs, per solam tamen taciturnitatem, nisi aliqd concurrat, non efficitur dubia *l. nego. 10. C. de acq. possess. Felin. num. 3. in cap. vlt. de probation.**

Regula XLV.

Regula XLVII.

Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerumq; fieri consuevit .

DESUMITUR ex l. in obscuris *inspicimus ff. hoc tit. & alijs citatis à glos. in presenti.* Verosimile autem dicitur, quod vel iuri, vel naturæ rei conforme est, vt scripterunt Gozad. *conf. 13. num. 26. Aym. conf. 75. num. 24. Menoch. conf. 191. num. 85. & ideo verisimilitudo dicitur naturæ cognata, idē Menoch. conf. 114. nu. 12. & nu. 3. subdit quod habetur pro lege; Mascard. de prob. concl. 140. 2. nu. 2. 5. & 6. vbi quod est omnium interpretationum caput, & dispositiones omnes ab illa regulam accipiunt; vide quæ cum laui in collect. ad cap. quia verisimile, de presump. & in tract. Axiomatium Juris vsufreq. verbo Verisimile :*

Regula XLVI.

Is qui in ius succedit alterius eo iure, quo ille vti debbit .

DESUMITUR ex l. qui in ius, et l. aliud S. fin. & l. non de eo ff. hoc tit. tradunt Rebuff. in tract. nominat. q. 8. nu. 12. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 1. 5. s. 1. num. 79. Aloys. Ricc. in collect. an. decif. p. ir. 5. collect. 1784. Monet. de decimis cap. 8. q. 4. num. 50.

S V M M A R I V M .

- 1 Ignorantia presumitur vbi scientia non probatur
- 2 Ignorantia dicitur probata eo ipso quod non probatur scientia.
- 3 Ignorantia facti alieni regulariter in dubio presumitur, & excusatur.
- 4 Scientia presumitur circa ea, quæ publice sunt.
- 5 Scire quis id presumitur quod alias indagare tenetur.
- 6 Nescire id, quod quis inue[n]igat & scire tenetur, est ignorantia crassa, & supina.
- 7 Episcopus non presumitur ignorare vacationem beneficij.
- 8 Hæres conscientiam inuentarium presumitur scire bona defuncti.
- 9 Episcopus presumitur scire deuotionem beneficij iuris patronatus cum quolibet anno Ecclesiam visitare tenetur.
- 10 Tutor presumitur scire facta pupilli, cuius bona administrat.
- 11 Ignorantia iuris naturalis, vel quasi nec minorem nec mulierem, nec mihiem excusatur.

Presumitur ignorantia vbi scientia non probatur .

HANC regulam exornant Anton, Gabr. tom. 3. commun. opinion. lib. 6. tit. de regulis juris concl. 5. per tot. Menoch. de interd. remed. 16. recuper. possess. nu. 28. & de presumptionib. lib. 6. presf. 23. num. 51. Mascard. de probat. conclus. 879. Brunor. à Sole in locis communibus verbo Ignorantia num. 5. Azueu. l. 2. num. 10. cum seqq. tit. 26. lib. 6. noua Recopil. 107. sepb. Ludou. Perus. decif. 19. num. 22. Magon. Lucen. decif. 49. nu. 11. Surd. decif. 221. in princ. & num. 14. Sayr. in clau. Regia lib. 3. cap. 5. nu. 4. cum seqq. Flores de Men. var. lib. 1. q. 3. nu. 5. Othavian. Glor. resp. 10. num. 109. Sauch. de Matrimon. lib. 9. disp. 32. num. 4. Aloys. Ricc. in collect. decif. par. 4. collect. 1015.

- 2 Satis igitur ignorantia dicitur probata eo ipso quod non probatur scientia, secundum glos. verbo edocere potes in l. 1. C. ad Maced. & verbo ostenderis in l. si tutor petitus C. de peric. tutor. Nouell. reg. 145. in princ. Menoch. remed. 16. recuper. num. 28. Sebast. Medic. de cas. fore. p. 1. q. 3. nu. 16. Gail. lib. 2. obser. 48. post nu. 2. vers. probatur autē ignorantia, Honded. conf. 52. n. 50. & conf. 55. n. 75. lib. 1. Mascard. concl. 880. n. 3.
- 3 In glos. [Presumitur] in addic. margin. ibi (& ut dicit Dyniad ignorantiam facti restringitur hæc regula.) Ergo ignorantia facti alieni regulariter in dubio presumitur, & excusatur, vt per Roman. conf. 54. num. 3. in fine. vers. contrarium patet verius, & conf. 59. nu. 5. vers. primo ex regula, Roland. conf. 36. num. 1. cum seqq. lib. 2. Honded. conf. 9. num. 35. & conf. 55. num. 48. & conf. 109. num. 26. lib. 1. Grammat. decif. 36. nu. 16. Viui. opin. 835. nu. 1. cum seqq. Anton. Gabr. d. concl. 5. nu. 11. Honded. conf. 9. num. 35. & conf. 55. num. 48. & conf. 109. num. 26. lib. 1. Mascard. concl. 879. num. 1. & 2. & concl. 880. num. 3. Sfor. Odd. de restit. in integr. par. 1. q. 8. num. 55. & 60. & q. 38. nu. 5. Card. Tusch. d. verbo ignorantia concl. 18. num. 9. & 11. & concl. 23. num. 1. & 24. Polyd. Rip. de nocturno temp. cap. 64. num. 1.
- 4 In ead. glos. ibi (circa ea, quæ publice sunt presumitur scientia, &c.) Ita glos. verbo publicè in cap. cii tua, qui Matric. accus. poss. & verb. ostenderis, in princ. in l. si tutor C. de peric. tutor. & verbo publicè in cap. 1. S. verum de postulat. Prælat. Marfil. in l. qui ignorans num. 24. & in l. qui falsam. nu. 94. ff. ad leg. Coruel. de falsis

de falsis, Roman. cōf. 2. 27. in fine, & conf. 340. post num. 11. in fine, Ioan. de Anania conf. 70. in fine, Nouell. reg. 1. 45. vers. fallit in notorijis, Cephal. conf. 1. 47. num. 9. Soc. reg. 1. 76. in 2. fallent. Roland. conf. 54. num. 3. lib. 1. Grammat. decis. 36. num. 16. Gabr. d. concl. 5. num. 18. cum seqq. Menoch. de præsumps. lib. 6. pref. 23. num. 68. cum seqq. & remed. 16. recuper. nu. 34. Mascard. concl. 637. n. 14. & cōcl. 879. sub nu. 11. 1. 2. 16. et 17. Sebast. Medic. de casib. fort. para. 9. 3. nu. 4. vers. si erat publicè notum, & nu. 10. vers. ocl. a. do; Anton. Maria Corat. in tract. commun. opin. lib. 3. tit. 13. num. 14. Andr. Gail. d. obseru. 48. num. 16. V. iui. opin. 695. num. 1. 2. & 5. & opin. 835. num. 10. & 11. Sfort. Odd. de restitut. in integ. par. 1. q. 8. num. 67.

5 In ead. glof. ibi (in his autem, que quis scire, vel indagare tenetur, nō habet locū &c.) Nota: tur ad hoc quod quis id scire præsūmitur, quod aliās indagare tenetur, vt per Ioan. Garc. de nobilit. glof. 4. nu. 29. Nescire autem id, quod quis inuestigare & scire tenetur, est ignorantia crassa, & supina, & tunc ignorans habetur pro sciente; sicuti docent Soccin. reg. 176. in prima fallētia, Lap. alleg. 51. circa finem, nu. 17. 7 vers. ad tertium, vbi de Episcopo quod non præsūmitur ignorare vacationem beneficij, quia cum debet visitare Ecclesiam præsūmitur hoc scire, Crescent. decis. 10. nu. 11. de dolo, & contum. Gramm. decis. 103. num. 36. & seq. Abb. conf. 73. Circa primum nu. 7. in fine vers. praterea non fuerunt lib. 2. vbi loquitur in hærede conficiente inuentarium, qui præsūmitur scire bona defuncti ex quo illa indagare tenetur; Bellam. conf. 10. num. 23. vers. sed oportet, 9 vbi quod Episcopus præsūmitur sciuisse collationem beneficij diu obtentam ab inferiore collatore in sui præiudicium ex eo quia ex officio tenetur inquirere beneficiorum collationes; Roman. conf. 481. num. 4. vers. ad hoc, & num. 8. vbi etiam de Episcopo quod præsūmitur scire deuolutionem iurispatronatus, cum semel in anno Ecclesiam visitare tenetur, & conf. 342. Quoad primum num. 4. vers. & huius est ratio, Aym. conf. 225. nu. 8. Alba conf. 18. num. 4. & addit. lit. D. vbi quod 10 tutor præsūmitur scire facta pupilli, cuius bona administrat, cū ratione officij illa perquirere tenetur, Roland. conf. 72. nu. 20. cum seqq. lib. 3. Gabr. d. concl. 5. nu. 11. & à num. 31. & concl. 6. à num. 40. Menoch. de præsumps. lib. 6. præsumps. 23. num. 66. Mascard. concl. 637. num. 13. & concl. 879. nu. 7. cum seqq. & concl. 881. nu. 17. Sebast. Medic. d. par. 1. q. 3. nu. 29.

Sfort. Odd. de integ. restit. par. 1. q. 8. nu. 48. cum seqq. & nu. 69. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuileg. 64. num. 98. & 99. Bapista Costa in tract. de facti scient. & ignor. reg. 2. per tot.

11 In ead. glof. ibi, (quia ignorantia Iuris praeicipue naturalis non excusat, &c.) Notatur ad hoc quod ignorantia Iuris naturalis, vel quasi nec minorem, nec mulierem, nec militem, nec rusticū excusat, vt per Tiraq. de pœn. semper. causa 11. n. 7. Sebast. Medic. de casib. fort. par. 1. q. 3. num. 1. vers. Iuris tamen naturalis ignorantia non excusat, et nu. 4. Stephan. Lamberteng. de contract. eorum, & c. glof. 1. nu. 358. cum seqq. Plot. de in litem iurando num. 259. Menoch. remed. 9. recuper. num. 18. cum seqq. & de præsumps. lib. 6. pref. 23. nu. 23. Mascard. de probat. concl. 639. num. 14. & concl. 640. nu. 4. & seq. Ludou. Peguer. crim. decis. 34. num. 3. vers. neque huius iuris, latè Sfort. Odd. Perus. d. par. 1. q. 8. num. 80. & q. 9. num. 4. cum seqq. Farin. in praxi crimin. par. 3. q. 98. num. 49.

Regula XLVIII.

Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura.

1 **D**esumitur ex l. iure natura 206. ff. hoc 111. l. nam hoc natura, l. naturaliter S. fin. l. hæc conditio 66. ff. de cond. indeb. l. vlt. C. de vsucap. pro emptore, tradunt Vital. de Camban. in tract. clausular. pag. mibi 15. n. 11. Cas. Argel. de contradic. legit. q. 20. num. 48. Thom. de Thomass. reg. 24. Picbard. ad S. sed natura ralia Instit. de iure naturali nu. 3. & in disp. de nobilitate communic. nu. 73. Ans. Monach. Lucen. decis. 23. num. 23. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 23. num. 3. & lib. 2. resol. 41. num. 13. Vgolin. de offic. & potest. Episcopi cap. 18. S. 2. num. 4.

S V M M A R I V M.

- 1 Interpretatio benignior facienda est in pœnis.
- 2 Poena non sunt extendenda sed restringenda.
- 3 Iudex debet imponere poenam secundum qualitatem loci, temporis, & personæ, & durius, ac remissius, secundum quod magis videbitur Reip. expedire.
- 4 Verba huius regulae non important necessitatem.

Regula XLIX.

In pœnis benignior est interpretatio faciendâ.

- D**efumitur ex l. factum cuique S. in poenâ lib. hoc tit. l. pen. ff. de poenis, cap. poenâ, de Poenit. dist. 1. cap. ex litteris, de constitutione. tradunt Thom. de Thomass. in floribus legum. reg. 158. Tirag. in l. si unquam verbo reuertatur num. 246. C. de reuoc. donation. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. resolut. 303. nu. 2. in 2. edit. V. golin. de offic. & potest. Episcopi cap. 6. S. 1. nu. 3.
2. Vnde poenâ non sunt extendendâ, sed restringendâ secundum Burg. de Pace cons. 8. nu. 2. Thom. de Thomass. reg. 2. 27. Surd. de alimen. tit. 1. q. 51. num. 12. etiamsi extensio fiat ex similitudine rationis, Imol. in l. si vero S. de viro col. 8. ff. solut. matrim. Duen. reg. 287. Garc. Girona de priuilegiis explicat. num. 540. nisi detur omnimoda æquiparatio secundum gloj. verbo prorogamus in cap. constitutus, de Regularib. & verbo sanè in cap. 1. de voto lib. 6. Girona ubi supra num. 539. & num. 567.
3. Illud tamen aduertere oportet Iudicem esse ministrum legis, ac proinde debere imponere poenam secundum qualitatem loci, temporis, & personæ, & durius, ac remissius agere secundum quod magis videbitur Reipub. expedire ad l. respiciendum, in princip. & l. aut facta in fine ff. de poenis, & Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 85. in princip. ubi dicit quod fuit traditum per modum cõsilij, non autem per modum necessitatis, vt in poenis alternatiuis Iudex eligat mitiorem, & respondet ad tex. in præfenti cum similib. concordât. vt eius verba non imporent necessitatem, refert Buccaron. de different. inter iudicia ciuilia, & criminalia differ. 207. num. 9.

S V M M A R I V M.

- 1 Actus legitims conditionem non recipiunt, neque diem.
- 2 Actus legitimi à legibus sunt instituti vt statim suum effectum consequantur, ac proinde conditio suspendens aduersatur ipsorum substantiâ.
- 3 Conditio est qualitas dispositioni adiecta, vel inhærens eandem dispositionem in dubium futurum euentum suspendens.
- 4 Conditio expressa actum suspendit, tacita vero potius suspēdit executionem & effectum obligationis, quàm obligationem ipsam.

- 5 Actus omnes, qui à nostra voluntate procedunt regulariter conditionem & diem recipiunt.
- 6 Actus legitimi illi solum dicuntur quoad effectum huius reg. qui vel ex rei natura repugnante conditionem non recipiunt, vel aliqua specialis legis prohibitio efficit ne conditio eis apponatur.
- 7 Declaratur hæc reg.
- 8 Matrimonium conditionem propriam & suspensiuam recipit.
- 9 Sacramento Baptismi, Poenitentia, & Eucharistia conditionem propriam suspensiuam non recipiunt.
- 10 Declaratur tex. in cap. 2. de Baptismo.
- 11 Absolutio in Sacramento Poenitentia an & quando sub conditione præstari possit, ostenditur.
- 12 Excommunicationis sententia, seu quauis alia censura non est propriè & verè actus legitimus.
- 13 Actus legitimi recipiant modum.
- 14 Actus legitimi recipiunt conditionem, que inest ex natura rei, & actus de quo agitur.
- 15 Declaratur tex. in l. qui hæredi S. 1. ff. de acquir. hæred.
- 16 Tacite quod inest si exprimaturnihil operatur.
- 17 Tutoris datio licet sit actus legitimus, ac proinde apposita conditioe visitetur, potest tamen sub conditioe tolerari si satis dederit, ex eo quia talis conditio iam tacite à Iure inerat.
- 18 Beneficij collatio potest fieri sub conditioe si vacat, quippe que intrinseca est, & à Iure inest.
- 19 Conditioe tacite in futurum conceptæ duplex species assignatur.
- 20 Conditio resoluitua nõ repugnat actui legitimo.

Regula L.

Actus legitimi conditionem non recipiunt neque diem.

- D**efumitur ex l. actus legitimi ff. hoc tit. exornant Roman. cons. 403. num. 19. & 20. Card. Tusch. tom. 1. lit. A. concl. 129. Sanchez de Matrim. lib. 3. disp. 1. à num. 5. Ego ipse in tract. de Axiomat. Iuris vsus reg. Axiom. 12. nu. 13. Rot. decif. 638. num. 2. apud Farin. par. 2. 2. recent. Sunt enim huiusmodi actus à legibus instituti vt statim suum effectum consequantur, ac proinde conditio suspendens aduersatur ipsorum substantiæ, sicuti docent Sor. in 4. dist. 29. q. 2. art. 1. ante 2. concl. vers. rursus, Cou.

Cou. de sponsalib. par. 2. cap. 3. in init. num. 4. quos refert & sequitur Sanch. de Matrim. lib. 5. disp. 1. num. 5. vers. & binc.

- 3 Verum quia hæc reg. varios patitur intellectus, & difficilis solet reputari, vt verus pateat omiſſis alijs qualitatibus & adiectionibus, quæ quibuscunq; humanis actibus adijci possunt, prout est modus, de quo in l. 1. & per tot. C. de condit. quæ sub modo, quibus diebus S. Termilius, l. Titio centum. S. Titio ceterum il. ff. de condit. & demonstrat. & notant scribentes per tex. ibi in cap. verum, de condit. appof. & demonstratio, de qua in l. demonstratio falsa, & in l. falsa demonstratio, & per tot. ff. illo tit. de condit. & demonstrat. & insuper ea, de qua in d. l. demonstratio falsa S. 1. tot. tit. C. de falsa causa adiecta leg. dicendum est duas esse potissimas & principales, quibus appofitis in quibusvis actibus, vel ipsa obligatio, vel saltem eiusdem effectus, & executio suspenditur, prout est conditio, & dies, de priori adest prædictus tit. ff. de condit. & demonstrat. de posterioribus totus tit. ff. de in diem adiectione, l. in diem ff. de condit. indeb. l. cedere diem, ff. de verborum signif. Licet autem definiat aliter Bart. communiter receptus in l. cum ad præsens ff. si certum petatur, Alciat. in l. debitor num. 2. ff. de pactis, conditio legitime definiiri potest vt sit qualitas dispositio adiecta, vel inhærens eandem dispositionem in dubium futurum euentu suspendens. Ponitur verbum, *qualitas*, loco generis, quia conuenit ceteris qualitatibus, de quibus supra, quæ conditiones non sunt. Diximus, *dispositioni adiecta, vel inhærens*, ad comprehendendas tã expressas, quàm tacitas cõditiones de quibus in l. 1. in fine ff. de conditione. & demonstrat. l. conditiones quæ extrinsecus ff. eod. Diximus, *in futurum euentum*, ad excludendas conditiones de præſenti, vel de præterito, quæ cum actum non suspendant in futurum euentum, propriè cooditiones non sunt d. l. cum ad præsens ff. si certum petat. tex. singularis in l. 3. vers. si tamen ff. de bonis libert. Posuimus verbum *dubium*, ad excludendas conditiones necessarias, & quæ licet in futurum concipiuntur, non tamen pendent ex dubio euentu, sed necessariò debent existere, veluti si eras Sol oriatur, & similes l. illa S. vlt. de verborum oblig. l. si papillus S. qui sub conditione, ff. de nouation. Bart. in dicta l. 1. Ripa in l. hæc verba num. 1. ff. de legat. 1. Ponitur denique verbum, *suspendit*, ad excludendam conditionem resolutiuam, quæ non suspendit actum, sed potius illum purum, & perfectum

resoluit, de quo in l. 1. & per tot. ff. de legat. cummiss. tex. singularis in l. 2. ff. de in diem adiect.

- 4 Secundo præmittendum est inter vtraque suprapofitas cõditionum species eam esse differentiam quòd expressa conditio actum suspendit, ac proinde ante adimplementum licet obligatio oriatur vt stetur pactioni, nec licita sit pœnitentia pendente conditione, tex. sic intelligendus in l. si usus fructus ibi, ex præſenti die vices accipis, ff. de stipulat. seru. cum tamen ea appofita actus, & illius obligatio sint in suspensio, non debitum, sed ipse tantum consideratur vt in d. l. cedere diem ff. de verb. sign. vnde & in vltimis voluntatibus talis expressa conditio trãmissiõnem impedit l. unica §. si autem aliquid C. de caduc. tollen. secus dicendum in conditione tacita, quæ inest ex rei natura, quæ extante potius executio, & effectus obligationis, quàm obligatio suspenditur, nec trãmissio impeditur, vt in d. l. conditiones quæ extrinsecus, præterquam si inſunt ex voluntate testatoris, veluti si legatum purè relictum postea sub cõditione relictum censetur, quo casu sub contraria conditione relictu censetur, & ita non ex rei natura simpliciter, sed potius ex expresse mente, & voluntate testatoris, quo casu vera datur conditio actum suspendens, tex. singularis in l. si legatum ff. de adimend. leg. idem dicendum nempe tacitam conditionem non suspendere etiam eo modo exprimat, quo inest, secus si diuerso, de quo in l. si ita legatum S. illi si volet ff. de legat. 1. l. si ita expressum 68. ff. de condit. & demonstrat. d. l. actus verj. nonnunquam, iuncta l. expressæ nocent ff. hoc tit. declarant las. in d. l. si ita legatum num. 5. & 8. Alex. in l. 1. num. 17. ff. de vulgari, communis ex Alciat. in l. 3. nu. 18. ff. de legat. 1. Insuper eadem est differentia inter cõditiones de futuro certas tamen, & cõditiones dubias, cù illæ propriè conditiones non sint, nec actum suspendunt iuxtà præcitata lura.
- 5 Tertio & vltimo præmittendum est omnes actus, qui à nostra voluntate procedunt regulariter conditionem, & diem recipere, sicut quamcunq; aliam ex prædictis qualitatibus, exceptis illis actibus, in quibus vel rei natura repugnat, vel specialis aliqua legis prohibitio reperitur; patet hoc, nam cum omnes actus humani à nostra voluntate proueniant & consensu vero, vel interpretatiuo, qui habet se in eisdem actibus per modum substantiæ l. consensu l. obligationum substantia ff. de actionib. & obligat. S. per traditionem, ibi, nihil enim, & c. Inſtit. de rerum diuis. Sic naturalis

toralis libertas voluntatis petit vt quilibet possit hoc, vel illo modo licito & honesto contrahere, ac proinde modum, conditionem, & quicquid aliud adijcere, facit *tex. in cap. intelligentia, de verbor. signifi. in c. reg. l. in re mandata, C. mandati*: confirmatur insuper ex vulgari axiomate, quod omnia licent, quæ non prohibentur, de quo in *l. necnon S. quod eis ff. ex quibus causis maiores, l. ab ea parte, cum similibus, ff. de probat.* Inde fit vt solum illi actus legitimi dicantur quoad effectum de quo in hac nostra regula, qui vel ex rei natura repugnante conditionem non recipiunt, vel aliqua specialis legis prohibito efficiunt ne conditio in eisdem apponatur. Ad priorem speciem pertinent actus, qui certam habent verborum formam, sub qua concipiuntur, cuius est natura per conditionem, aut diem vitari iuxta *reg. d. S. qui rem, & d. l. Iulianus, cap. cum dilecta, de rescript. d. l. cum bi S. si prator ff. de transactio.* Ad posteriorem speciem pertinent non solum actus de quibus in *d. l. actus*; fit mentio, sed cæteri quicumque in toto corpore Iuris reperiuntur, in quibus specialis prohibitio reperitur: ne conditionem recipiant; quibus adde vtamq; actu legitimum. Speciem in eo conuenire, quod omnes per temporis, aut conditionis appositionem vitantur, vt de posterioribus patet in *d. l. actus*, ibi, *vitantur in totum per temporis, aut conditionis adiectionem*;

7 Ex quibus ita prænotatis iam primò inferitur intellectus ad nostram regulam in priori parte, quatenus de actibus legitimis agit, vt intelligatur de illis, qui vel ex rei natura, vel ex speciali legis prohibitione prohibentur conditionem recipere, & verba quæ sequuntur, *conditionem non recipiunt*, idem importat ac si Pontifex diceret, vitiantur per conditionis, aut diei appositionem, id enim importat verbum, *non recipiunt*; hoc est non sunt capaces conditionis, vel diei, vt sic reducat hanc *reg. ad sensum*, & dispositionem *d. l. actus*, quæ non extendit vt ostendat, qui nam sint actus legitimi; sed vt ostendat actus legitimis, quicumque illi sint, illos esse, nempe qui vel ex rei natura, vel speciali legis prohibitione prohibentur conditionem recipere per temporis, aut conditionis adiectionem vitari, non obstante *reg. cap. ad Apostolicam, de Regul. cap. viduum 2. q. 6. in specie tex. in l. obtinuit ff. de cond. & demonstr. cap. fin. de condit. appof.* quibus, & alijs Iuribus constat sepe actus contra legis prohibitionem celebratos obtinere, vbi non simplex, & absoluta

proponitur prohibitio, sed secundum quid, & conditiones adiectas contra Iuris prohibitionem nullatenus dispositionem vitari.

8° Secundò inferitur Matrimonium conditionem propriam, & suspensiuam recipere. Probatur primò nam illi tantum actus dicuntur legitimi ad effectum, vt conditionem non recipiant, & eadem apposita vitentur, qui vel ex rei natura, vel ex aliqua speciali legis prohibitionem conditionem recipere prohibentur, sed in Matrimonio neutrum datur, propterea quod non habet à lege diuina, aut humana certam verborum formam, neq; lex aliqua est, quæ directè, aut indirectè prohibeat sub suspensiuâ conditione contrahi, vt patet ex *tot. tit. de condition. appof.* Igitur, &c. Secundò probatur. Vel Matrimonium non recipit conditionem quia Sacramētum est, vel quatenus contractus, sed nihil horum impedit conditiones. Ergo, &c. Maior patet. Prior pars minoris probatur ex eo quia Sacramentum hoc Matrimonij ab alijs etiam quod differt quod à Christo Domino etiam quoad materias, & formas de nouo instituta sunt, hoc autem ita factum est, vt naturalis eius ratio, materia, & forma non fuerit immutata, sed id, quod erat contractus, inter Catholicos Sacramenti excellentiam recepit, atq; ideo recte sequitur quod si quatenus contractus conditionem admittit, quatenus Sacramentum nihil prohibet, cum tunc temporis Sacramentum sit cum verus, & purus est contractus: posterior pars minoris vel ex eo manifesta est quod neq; ratione, atq; lege aliquid habet contractus iste, quod conditionem excludat, quemadmodum excludunt actus legitimi, qui sub conditione fieri prohibentur, quoniam in naturalis, & ciuilibus ratione dictat, vt vnusquisq; in traditione, & ratione rei suæ liberam habeat facultatem vbi expressè non prohibetur iuxta *l. in re mandata C. mandati S. per traditionem Instit. de rerum diuis. & omnia iure licent, quæ non prohibentur l. necnon S. quod eis ff. ex quibus causis maior.* Tandem hoc idem probatur in *cap. super eo, & in cap. de illis, de condit. appof.* in quibus eodem modo conditiones recipiuntur, & interpretantur in Matrimonio, quo in cæteris contractibus. Quo fit vt hanc sententiam probauerint merito *glo. Card. Abb. Propof. in d. cap. 1. de cond. appof. Magistr. in 4. dist. 2. cap. 3. cum seqq. vbi S. Thom. dist. 29. q. 2. Durand. dist. 28. q. 2. Bonau. q. 3. Palud. & Ricard. ibidem art. 2. q. 2. Quare otiosa est distinctio *Soti. in 4. dist. 29. q. 2. art. 1. & Couar. dicto cap. 3.**

in *institio num. 5. ac Sancb. d. lib. 5. disp. 1. nu. 5.* afferentium consensum recipere conditionem, nõ vero Matrimonium, quia in omnibus contractibus conditio ideo actum suspendit sicut consensum, nequem aliter vult ille, qui conditionem adiicit quàm si illa adimplatur, unde semper illa respicit immediatè consensum, & in consequentiam impedit perfectionem actus, & ideo inepte specialiter in hoc contractu ponunt conditionem in consensu, qualis in alijs sit diversum.

¶ Vnde his consequens est Sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ conditionem propriam suspensum non recipere secundum S. Antonin. par. 3. tit. 24. cap. 77. S. 1. Nau. in man. cap. 26. num. 12. patet ex dictis, nam ille actus legitimus censetur, & vt talis conditionem non recipit nec diem, & insuper ea apposita vitatur, quæ vel certam habet verborum formam, vel quando aliqua datur specialis legis prohibitio conditionis impeditiua; at qui prædicta Sacramenta certam habent verborum formam ex ipsa diuina institutione, vt constat *Matb. ult. & ad Ephe. cap. 5.* Circa Sacramentum Baptismi colligitur ex *cap. detrahe 1. q. 1. latè Henric. in sum. lib. 2. cap. 9. Victor. de Sacrament. tit. de Baptismo q. 23. Matb. cap. 18. Ioan. cap. ult.* Amplius idem dicendum in cæteris Sacramentis præter Matrimonium, quorum forma licet in Euangelio non reperiatur expressa, est tamen de Fide omnia indistinctè à Christo Domino instituta vt colligitur ex *Cœ. Trid. sess. 7. de Sa-*

10 *cram. in genere can. 1.* Non obstat *tex. in cap. 2. de Baptismo*, vbi quando proponitur dubium facti, vel iuris an quis fuerit baptizatus, præferibitur forma ab Ecclesia sub qua talis debet baptizari ad vitandam Baptismi reiterationem, quia respondetur quod conditio de qua in eo text. non subintrat, nec inuertitur formam verborum præscriptam ex ipsa diuina institutione, quia illam antecedit, & insuper quia non mutat sensum eorundem verborum, cum sit de præsentis, seu de præterito, quæ non suspendit arg. *tex. in l. cum ad præsens ff. si certu. pet. d. l. 3. S. si tamen ff. de bon. libert. l. institutio talis, ad fin. ff. de condit. insti.* id quod à fortiori dicendum est si adiiciatur quævis alia conditio de eo, quod tacitè inest, veluti si dicatur si es viuus, si es animal rationale; si non contradicis, ego te baptizo; &c. arg. *tex. cum ibi notatis per Doctores in l. si iura legatum S. illi si vobis ff. de legat. 3.* non obstat *d. h. actus legitimi, in vers. non unquam, ian. d. q. reg. l. expressa*

ff. hoc tit. quæ procedunt quando conditio tacita exprimitur, quæ tamen de futuro est, & actum suspendit, vt patet in exemplis per iur. recon. adductis in eadem l. actus. Quod idem ex eadem ratione in Sacramento Pœnitentiæ procedit, veluti si Sacerdos dicat, *si es contritus, si habes votum satisfaciendi ego te absoluo, &c.* cum talis conditio, quæ de præsentis est, id solum contineat, quod tacitè inest, nempe contritionem, & satisfactionem in voto, quæ insimul cum Cõfessione necessariò requiruntur ex parte pœnitentis, & habent se vt materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ *Conc. Trident. sess. 14. de Sacram. Pœnit. can. 4.* Vnde sic quòd si Sacerdos in absolutione Sacramentali pœnitentiam iniungat per modum conditionis, veluti si dicat *ego te absoluo si ieiunaueris tot diebus, vel si tot elemosinas erogaueris, vel quid simile feceris;* quòd attinet ad validitatem absolutionis, sic distinguendum est. Vel enim profert talia verba in vim exhortationis, & monitionis tantum, qua intendit pœnitentem obligare, vt in *l. muti S. sub conditione ff. de tutel. glos. notabilis in cap. non potest, de elect. hoc lib.* itaut non intendat absolutionem suspendere donec pœnitens satisfaciat, sed tantum illum ad satisfaciendum exhortare. Vel è conuerso profert prædicta verba in vim propriæ conditionis, itaut non aliter intendat absoluerè quàm si pœnitens satisfaciat, & pœnitentiam adimpleat; priori casu manebit absolutus si tempore absolutionis habebat satisfaciendi votum, quantumvis postea non satisfaciat, cum absolutio Sacramentalis pura semel præstita suum effectum operetur, nec sit in suspensio, licet pœnitens ex postfacto non satisfaciens mortaliter peccauerit; in posteriori vero casu absolutio non valebit propter conditionis adiectionem, quam non recipit cum sit actus legitimus.

12 Tertiò inferitur sententiam excommunicationis, & quamuis aliam censuram non esse propriè, & verè actum legitimum, quippè quòd nec sub certa verborum forma concipitur, nec datur legis prohibitio conditionis impeditiua, immo approbatio, de quo latè egi in *collect. ad cap. Romana vers. caueant, de sent. excom. hoc lib. vbi vide.*

13 Quartò inferitur actus legitimus de quibus in *d. l. actus*, licet conditionem, aut diem non recipiant, recipere tamen modum, quia licet conditio, & dies suo modo dispositionem suspendant, quæ suspensio repugnat actui legitimo, quem lex voluit purè, & perfectè ccle-

celebrari,secus tamen dicendum est in modo, qui nequaquam dispositionem, aut illius effectum suspendit, quando data cautione de eodem modo adimplendo statim suum effectum fortiaur *l. quibus diebus §. Termitius*, ubi *Bart. num. 1. Soccin. num. 7. ff. de condit. & demonstr. l. cum ab eo ff. de contr. empt.* Hinc fit vt licet acceptilatio actus legitimus sit, nec conditionem recipiat, *d. l. actus*, possit tamen sub modo celebrari ex prædicta ratione, iuncta *l. 4. vbi notant Paul. Alex. & Ias. ff. de condit. ob causam*, quod intelligitur, & declaratur itaut quando actus talis est, quod semel perfectus reuocari, aut inualidari nequit, prout sunt Sacramenta nouæ legis non solum purus, & perfectus, etiam adiecto modo consideretur, sed etiam postea non adimpleto modo minimè dissoluatur, aut retrahatur prout aliàs in conditione resolutiua alibi diximus. Vnde si quis Baptismi, aut Poenitentia Sacramentum ministrauerit sub hac forma. *Ego te baptizo, vel absoluo, &c. vt tale quid facias*, absolutio, sicut & Baptismus valebit, itaut quantumuis postea non adimplero modo nullatenus inualideretur nisi aliàs aliunde nullitas proueniat, velur quando modalis, vel pecuniā continet, vel aliquid aliud temporale pecunia æstimabile, quod in materia Sacramentorum simoniam inuoluat, veluti si Minister dicat, *Ego te absoluo, &c. vt centum mibi des, vel vt tale quid facias*, quod sit pecunia æstimabile, non aliter intendens absolueret, seu baptizare, quo casu actus tanquam simoniacus non valebit ex *reg. text. in cap. quam pio, & per tot. i. q. 1. cap. ad Apostolicam, & per tot. de simon.* Non obstat quod modus, & conditio æquiparantur ex *l. 1. C. de condit. quæ sub modo*, vnde sicut conditionem sic etiam modum actus legitimus recipere, non debuisse, quia responderetur æquiparationem tantum procedere quoad necessitatem adimplementi, quæ in vtraque dispositione tam conditionali quam modalis eadem est, non vero quoad suspensionem eiusdem dispositionis, vt aduertit *glos. in eadem l. s. communis*, vt per *Tiraquel. de re tractu lig. §. 1. glos. 2. num. 34.*

14 Quinto inferitur hanc nostram reg. non procedere in conditione de præsentis, seu de præterito, vel etiam de futuro, quæ tamen inest ex natura rei, & actus de quo agitur. Ratio prioris membri est quia conditio de præterito, seu de præsentis cum non pendeat ex dubio rei euentu, sed statim de præsentis, &

à parte rei certa sit, *l. cum ad præsens ff. si certum petat. l. institutio talis, ad fin. ff. de condition. institut. l. 3. vers. si tamen ff. de bonis lib.* conditio proprie dici non potest; & ideo prædictorum Iurium argumento illationem tenent *Fab. in S. pen. Instit. de verb. obligat. Anton. Gom. de contractib. cap. 1. num. 37. vers. quarto infero, Nau. in man. cap. 26. nu. 12. iuuat tex. in cap. 2. de Baptismo.*

15 Non obstat *dificilis tex. in l. qui heredi §. 1. ff. de acquir. hered.* vbi aditio hæreditatis, quam constat esse actum legitimum, ex *d. l. actus*, non sustinetur, immo vitatur apposita conditione de præsentis, nempe si hæreditas est soluendo; respondetur enim quod prædicta conditio licet quoad figuram verborum videatur de præsentis, resoluitur tamen in conditionem de futuro ex mente adentis; qui cum possit deliberare an velit adire ex *l. 1. & per tot. ff. & C. de iure delib.* non tamen aliter vult adire quam sub prædicta conditione, quæ in effectu in illam resoluitur si postea apparuerit quod hæreditas quoad omnia debita sit soluendo. Vel melius, & verius dici potest ex ea ratione conditionem de qua ibi vitare aditionem, quia repugnat substantiæ eiusdem, iuxta quam qui adit hereditatem ex quodam quasi contractu sicut tenetur ita intendit se obligare ad omnia debita defuncti etiam ultra vires hæreditarias, & ideo ius deliberandi ei competit antequam adeat *S. bares Instit. de oblig. quæ ex quasi contractu*; vnde cum tali obligationi repugnet conditio si hæreditas est soluendo, per quam qui adit nõ simpliciter, sed intravires hereditarias se ipsu obligare intendit, necessario talis aditio vitari debet iuxta notata in *c. fin. per tex. ibi, de condit. appof. l. cū manu sata ff. de contrab. empt.* sic similiter licet copula non sit de substantia Matrimonij, est tamen de substantia obligatio ad eandem, & ideo Matrimonij contractum sub conditione, si copulam euitaueris, vtpote contra substantiam vitat Matrimonium iuxta *text. in dicto cap. final.* Sic similiter licet translatio dominij non sit de substantia contractus emptionis *l. rem alienam ff. de contrab. empt.* est tamen de substantia obligatio ad illud transferendum quando venditor est dominus, ideo conditio apposita ad impediendam translationem dominij reddit contractum nullum *d. l. cum manu sata.*

16 Posterioris vero membri ratio est quia quod tacite inest si exprimitur nihil operatur; ex regula *l. cum quid ff. si certum petatur,*

petatur, l. conditiones que extrinsecus ff. de condit. & demonstr. l. 3. ff. de legat. 1. cap. signi-
ficasti, de elect. atque ita resolvunt Dec. in d. l. actus, Tiraq. in lsi unquam, verbo donatio-
ne largitus num. 307. C. de reuocand. donat. Ri-
min. Hippol. in S. item vobis num. 66. In-
stit. per quas person. obseruat glos. in l. iudex
C. de sensent. interlocut. Vnde fit vt licet tuto-
ris datio actus legitimus sit, & apposita con-
ditio vitietur ex nostra reg. iuncta l. muto 6.
17 §. 1. ff. de tutel. potest tamen sub conditione
celebrari si satis dederit, ex eo quia talis con-
ditio iam tacite à iure inerat l. 1. & 2. C. tutor.
vel curat. atque ita potius monitionem quam
18 conditionem inuoluit iuxta tex. in d. S. 1. Hinc
etiam fit vt collatio beneficij fieri possit sub
conditioe si vacat, quippe que intrinseca est,
& à iure inest arg. tex. in cap. 1. & 2. de con-
cess. prabend. glos. verbo incerta in cap. 2. de
elect. hoc lib. communiter recepta ex Cou. lib.
3. var. cap. 16. num. 2. licet in electione contra-
rium teneat, in quo, & communiter recepta
est secundum Cou. d. loco, idq; ex eo procedit
non quòd conditio vitiet electionem ex capi-
te actus legitimi, sed potius quia in electione
suffragia electorum non solum pura, & sine
conditioe, sed etiam certa præstari debent
ex eodem cap. 2. ibi, conditionalia, que certitudo
non datur qualis requiritur apposita condi-
tione etiam de præsent. iux prædicta forma, vt
post Paul. aduertit Mayner. in d. l. actus n. 28.
19 Non obstat quòd tacita conditio in futu-
rum concepta propriè, & verè suspendit, &
quoad effectum suspensiuum vera est conditio,
li. S. 1. ff. de condit. & demonstr. l. interdum 73.
ff. de verb. oblig. l. sub conditione 16. ff. de solu-
tion. glos. recepta, verbo mala in litem quia ff.
de pactis, & in l. 2. S. creditum verbo post ff. si
cert. pet. Respondetur enim si aduertatur du-
plicem esse tacitè conditionis speciem, vna;
quæ ex ipsa rei seu actus natura principaliter
prouenit, veluti quando partus ancilla, vel
fructus nascituri in obligationem deducuntur,
quo casu tacita conditio intelligitur si nascan-
tur ex d. l. 1. ff. de cond. & demonstr. nonnunquam
ff. de verb. oblig. Altera vero, quæ non ex rei
seu actus natura principaliter, sed potius ex-
trinsecus aduenit, nempe ex voluntate dispo-
nentis, prout quando legatum purè relictum
sub conditione admittitur, quo casu censetur
sub contraria conditione relictum, tacita qui-
dem, non tamen ex natura actus, sed extrinse-
cus adueniente, de quo in l. legatum ff. de
adimend. leg. exemplum etiam est in d. l. actus

vers. nonnunquam ff. hoc tit. Inter has species
ea est differentia quòd prior conditio sicut ta-
cita non vitiat, sic etiam expressa vitari non
debet actum legitimum, quo pacto procedit
reg. tex. in l. cum quid ff. si certum pet. poste-
rior vero licet tacita non vitiat, vitiat tamen
quando exprimitur iuxta text. in d. l. actus,
vers. nonnunquam, iuncta reg. l. expressa ff.
hoc tit. Nec intelligi potest id procedere ex eo
quòd data expresse talis conditionis vi-
tietur forma actus legitimi, quasi lex, que pro-
hibet eadem actui conditionem adijci, certam
formam præscripsit, que per conditionis op-
positionem vitietur, ex reg. tex. in cap. cum de-
litiis, de rescript. l. Iulianus §. qui rem ff. ad ex-
hibendum, id enim falsum est, & absurdum,
primò quia ex tali prohibitione forma non
inducitur, deinde quia etiam si induceretur, ea
quidem non vitiat per expresse conditionem
tionis, que tacite inest, iuxta supra resoluta.
Vnde melius dici potest in specie d. l. actus,
vers. nonnunquam, propterea acceptilationem
vitari per conditionem expressam, quia que
tacite inerat per accidens inerat, quatenus sci-
licet ab antecedenti obligatione conditionali
debitor non alter liberatus dicitur per accep-
tilationem nisi adimplera conditione stipu-
lationi adiecta, cum antea debitum non confi-
deretur ex vulgata l. cedere diem ff. de verb. si-
gnif. S. ex conditionali Instit. de verbor. oblig.
quando vero eadem conditio acceptilationi
adijctur expresse, non per accidens, iam tunc
ex voluntate disponentis adijci censetur, ac
proinde sicut quevis alia actum legitimum
vitiat iuxta nostram reg. operatur enim eo ca-
su plus natura, & rei veritas, & tanquam ma-
gis dignum attrahit ad se minus dignum,
nempe id, quod per accidens contingit, arg.
tex. in l. 3. ff. de tutel. l. quaritur ff. de statu ho-
min. cap. quod in dubij, de consec. Eccl. l.

20 Sexto inferitur regulam nostram limitari
quoad conditionem resolutiuam, que cum non
habeat effectum suspensiuum, sed tantum reso-
lutiui actui legitimo non repugnat, de qua
in l. 3. ff. de in diem adiect. l. 1. & per tot. ff. de le-
ge commis. cap. illo vos, de pig. obseruat Alciat.
lib. 3. parerg. cap. 8. Vnde fit vt licet emancipatio
utpote actus legitimus conditionem non
recipiat suspensiuam, recipit tamen resolutiuam
arg. tex. in l. vnic. C. de ingrat. lib. Sic etià licet
tutoris datio sub conditione suspensiuam con-
stitui non possit, de quo est tex. in d. l. muto §.
1. ff. de tutel. recipit tamen resolutiuam arg.
tex. in d. l. 1. & per tot. Instit. quibus modis tutor

S V M M A R I V M.

- 1 Debitoris est electio in alternatiuis .
- 2 Interpretatio in obligationibus sepe fit in dubio contra debitorem .
- 3 Alternatiuarum plures species recensentur .
- 4 Eligendi facultas in alternatiuis non solum debitori competit, sed etiam ad ipsius heredes transit .
- 5 Ius declarandi defuncti voluntatem non transit in heredem .
- 6 Legatarius legati alternatiui si pendente conditione decedat, electio non transit ad heredes .
- 7 Debitori alternatiuo non solum in soluendo, sed etiam in repetendo competit electio .
- 8 Electio in alternatiuis debitori competit etiam precepta alia re ex alternatiue debitis, ita ut vel superstes, vel precepta estimatio ab eodem prestrari possit .
- 9 Debitori in alternatiuis ita electio competit ut etiam facta electione licitum ei sit variare quoties voluerit, declarando, ut num. 12 .
- 10 Declaratur tex. in l. huiusmodi 86. §. Stichum ff. de legat. 1 .
- 11 Declaratur text. in l. si quis stipulatus 112. in princip. ff. de verb. oblig. .
- 12 Eligendi ad emphyteusim nominationes alternatiue si expressa facultas concessa sit, puta in vita, vel in morte, facta semel nominatione per actum irrevocabilem an variatio licita sit? remissive .
- 13 Legatis alternatiuis electio est legatary, et ita creditoris, declarando ut num. 15 .
- 14 Principum in gratijs, et beneficijs non est concedentis electio quam gratiam velis concedere, sed potius recipientis arbitrium, declarando ut num. 17 .
- 15 Actorum, seu remediatorum in alternatiua, electio creditoris est, cui predictae actiones competant, ut scilicet qua voluerit experiarit, non vero debitori tribuitur .
- 16 Promittens in certo termino centum solvere, vel pignora, aut fideiussores dare, electio spectabit ad creditorem, ut possit, vel pignora suscipere, vel si voluerit debitorem precise ad debitum soluendum compellere .
- 17 Pænis alternatiue impositis an electio ad reum, vel potius ad iudicem spectet, ostenditur, et num. 21 .
- 18 Reo electio tribuitur in pænis alternatiue impositis etiam casu, quo verba ad illum passiva referantur .
- 19 Promittens Romæ, vel Neapoli solvere, electio non ad promissorem, sed ad creditorem spectabit .
- 20 Alternatiua ordinis, summarum, temporum, ac similiarum, et personarum non procedit hæc reg. et num. 25. et 26 .
- 21 Alterum adimplere sufficit in alternatiuis .
- 22 Conditionibus disjunctiuo modo comprehensis sufficit altera tantum pars adimpleri .
- 23 Alternatiuis non solum affirmatiue, sed etiam negatiue conceptis sufficit alterum adimpleri .
- 24 Alternatiua personarum in coniunctiuam resoluitur .
- 25 Alternatiua ubi concipitur per particulam, seu, non sufficit alterum adimpleri, declarando ut ibi .
- 26 Alternatiua quoties ponitur inter genus, et speciem, partem, et totum, non sufficit alterum adimpleri .
- 27 Alternatiua legis non sufficit alterum adimpleri .
- 28 Alternatiuis non sufficit alterum adimpleri quoties lex, verosimilis mens disponentis, seu materia subiecta contrarium suadet, vel aliqua insurgit iniquitas si alternatiua in coniunctam non resolveretur .
- 29 Alternatiua ordinis non procedit hæc reg. sed necessario ordo scripturæ seruandus est .
- 30 Alternatiua apposita inter personas honoratas licet in coniunctam resoluitur, non ita dicendum si inter illas detur dispar ratio affectionis, quia tunc inspicitur ordo listeræ .
- 31 Maioratus institutio cum clausula, ut succedat filius, aut filia maior, est ex ordine scripturæ preferendus filius licet iunior, existente filia etiam maiori .
- 32 Maioratum instituendi in filio aut filia Regiam facultatem obtinens si instituat in filia existente filio an valeat? remissive .
- 33 Representatio excluditur quoties ad maioratum alternatiue vocati fuerint filij, vel nepotes .
- 34 Testator si substituat Titium, aut Scium, tunc censetur prius vocatus Titius postea Scius .
- 35 Declaratur tex. in cap. mandato, in fine, de præbend. hoc lib.

Regula LXX.

In alternatiuis debitoris est electio, et sufficit alterum adimpleri.

D Esumitur prima pars iuris reg. ex l. plurimq; 8. vers. vlt. ff. de iure dot. l. si in emptione

emptio 34. *S. si emptio, l. si ita* 25. ff. de contrah. empt. l. si quis pen. C. de condit. indeb. *S. hinc autem, ubi Corraf. num. 3. Infit. de actionibus*, cum multis alijs concordantibus, de quibus *glos. in d. vers. vlt. glos. & Doct. communiter* in dictis iuribus, & in *l. Lutio* 23. ff. de legat. 2. & in cap. inter ceteras 4. de rescriptis. notant post antiquiores plura adducentes *Euerard. in loco à natura alternatiua, in princip. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 11. num. 38. Cald. Pereira de nominat. empbyt. q. 10. num. 52. & de renouat. q. 18. num. 34. & de posses. elig. cap. 11. num. 29. Surd. decif. 318. num. 3. & conf. 225. num. 6. Cots. in memorab. verbo Alternatiuarum, 3. Tiraq. de iure primog. q. 17. opin. 2. num. 22. Cardof. in praxi iudicum, & Aduocat. verbo debitor num. 62.*

2 Ratio vero ex eo deducitur quia cum in obligationibus in dubio sepe fiat interpretatio contra debitorem ex ratione regulæ *l. veteribus* 39. ff. de pact. l. quicquid adstringende, l. stipulatio 38. *S. in stipul. ff. de verbor. obligat.* & alternatiua dispositio dubia sit, cum incertum continere dicatur, *l. ubi autem* 75. *S. qui illud ff. eod. tit.* ideo censetur debitor in dubio electionem sibi concessisse, & ita minus quam ei sit possibile se obligasse iuxta reg. *l. cum de indebito ff. de probat.*

3 Alternatiuarum plures species à Doctoribus annumerantur habito respectu ad materiam in qua singule versantur, septem autem, aut sex post antiquiores constituit *Ias. in l. 3. S. non vsique num. 1. ff. de eo quod certo loco, & in S. huic num. 4. ubi Fab. Plst. & Angel. Infit. de actionib. sequitur Mantu. lib. 2. obseru. 11. in fine, Cald. Pereira d. q. 10. nu. 51. in fine, ex quorum tamen dictis resolvere oportet omnes alternatiuarum species à Doctoribus traditas ad quatuor principales reduci, scilicet personarum, quando inter plures personas alternatiua ponitur, de qua in *l. cum quidam. C. de verb. signif. rerum cum inter plures res, vt in d. l. cum quidam S. sin autem, l. cum res* 48. *vers. sed si fictibus ff. de legat. 1.* Locorum ubi inter diuersa loca, vt in *d. S. non vsique*, & denique temporum cum inter plura tempora disunctiua constituitur, vt in *l. si ita stipulatus* 109. *de verbor. oblig. l. si ita relictum S. fin. ff. de legat. 2.* secundum quas species totidem alie mixtae, nempe locorum, & rerum simul, vt in *in d. S. non vsique, vers. proinde*; locorum, rerum, & personarum, & sic de cæteris constitui poterunt; similiterq; iuxta materiam subiectam plures alie poterunt reperiri alterna-*

tiuarum species, videlicet alternatiua poenarum, cum plures poenae alternatiue pro eodem delicto imponuntur, vt in terminis *l. quicumque*, ubi notatur, *C. de seruis fugit.* alternatiua remediorum, seu actionum, de qua in *l. rescriptum S. si pactis, ff. de pactis*, & similes, quibus adde alternatiuum ordinis, quam ponit *Cald. Pereira d. q. 10. num. 52.* vt in specie *l. cum pater* 79. *S. à se peso ff. de legat. 2.* & in *l. hæredes mei S. vlt. ff. ad Trebell.* quæ tamen omnes ad prædictas quatuor reducuntur, vt rectè intuenti perspicuum apparebit.

4 His ita præmissis iam amplia primò facultatem eligendi in alternatiuis non solum debitori competere, sed etiam ad ipsius hæredes transire, similiterq; ad hæredes legatarij, vel similibus, ubi ad illos electio spectauerit, vt ex *text. in l. si stipulus fuerim* 76. *in princ. ff. de verb. oblig. l. illud* 19. *ff. de opt. leg. notant Doctores ibidem*, in specie *Anton. Gom. d. cap. 11. nu. 41. Cald. Pereira d. q. 10. num. 82. in fine*; Quamuis enim facultas eligendi competens nomine alieno, vel in vtilitatem alterius, veluti in fideicommissio, aut alijs bonis relictis vni ex certis personis, quem hæres elegerit, personalissima sit, neq; ad hæredes transitoria, vt in terminis *text. in l. vnū ex familia* 67.

5 *S. rogo ff. de legat. 2.* nec similiter ius declarandi defuncti voluntatem iuxta *glos. pen. in fine*, quam Doctores reputant singularem; in *l. idem Pöponius scribit* 5. *S. vlt. ff. de rei vend.* & vtroque Doctores, plures de quibus *Tiraq. de retract. tit. 1. §. 2. 6. glos. i. nu. 76. & glos. 3. nu. 33. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 4. n. 62.* & in notabili casu *Gam. Lufit. decif. 18.* ubi *Flores de Mena in addit.* plures refert, nihilominus tamen quando electio venit in consequentiam alicuius iuris præambuli iure proprio competentis, seu in proprium commodum, & vtilitatem, vt in nostris terminis, sine dubio in hæredes transmittitur iuxta *sex. in d. l. si ita, & in d. l. illud*, qui in hoc casu procedūt, declarant *Gom. Molin. & Flores citatis locis*,

6 Limitatur tamen hæc ampliatio, vt non procedat in legato alternatiuo quando altera illius pars conditionalis fuerit, tunc enim si pendente conditione legatarius decedat, sicut nec legatum, ita nec electio ad hæredes transibit iuxta *sex. in l. cum illud* 25. *in fine princ. ff. quando dies leg. quem extollunt Rom. sing. 89. Euerard. in loco à natura alternatiua limit. §. Corn. in l. vnica S. in nouissimo num. 3. C. de caduc. tollend.*

7 Amplia secundò vt non solum in soluendo, sed

10 Non obstant *tex. in l. huiusmodi 86. S. Stichum ff. de legat. 1. & in l. statuliberum S. 1. in fine ff. de legat. 2.* vbi in legato alternatiuo facta semel electione non licet debitori, hoc est hæredi, sententiam mutare, quia procedit in legato, seu quacunq; alia vltima voluntate alternatiua, tunc enim neque hæredi, hoc est debitori, neque legatario hoc est creditori facta semel electione licitum esse variare siue tacite siue etiã expressè, quibuscunq; verbis electio competat, probant Iura proxime citata, sequitur dicens communem *Costa lib. 2. seld. cap. vlt. num. 7. Molin. de primog. lib. 2. cap. 4. num. 35. Aurel. lib. 1. sent. cap. 9.*

11 Nec etiam obstat *tex. in l. si quis stipulatus 112. in princ. ff. de verb. oblig.* vbi si in stipulatione alternatiua electio competat creditori tunc solum permittitur variatio quando concessa fuerit electio per verbum, *volam*, & tunc vsque ad litem contestatam, quia procedit ex eo quod alternatiuus libellus non admittitur tanquam incertus iuxta *cap. 2. de libelli oblat. iuncta reg. l. pretor 7. S. quod autem ff. de iniur.* Vnde postea litem super illa re contestando nouum negotium super eadem contrahere censetur ex *reg. l. 3. S. idem scribis ff. de pecul. ac subinde vocationi locus non relinquitur iuxta reg. *tex. in l. sicut C. de action. oblig.* ita in specie declarat *l. as. num. 7. in d. l. si stipulatus vbi Aleciat. etiam num. 7. Dura ven. in d. l. cum qui S. 1. eod. tit.**

12 Quod tamen vt melius percipiatur aduertere oportet stipulatione, seu quacunq; alia obligatione alternatiua contractus celebrata circa facultatem variandi differentiam esse constituendam inter eum casum, quo potestas eligendi expressè competit ex partium conuentione, & illum in quo tacite, scilicet ex Iuris dispositione; in primo casu quando scilicet expressè competit si talis potestas detur per verbum *volueris*, electioe temel facta, amittitur, si vero per verbum *voles*, variatio licita est, vt probat *d. l. si stipulatus vers. an aut. m. vbi glos. 2.* cuius differentie ratio demonstratur ex verborum vi & proprietate, quæ in contractibus maximè attenditur *l. quicquid adstringenda ff. de verb. oblig.* ita explicat *Cuiac. & Aleciat. in d. l. si quis stipulatus, Costa d. num. 7. Aurel. d. cap. 9. ad fin. Conan. comment. Iuris Ciuilis lib. 7. cap. 3. num. 2. in fine.* In secundo vero casu quando neutro ex his verbis, sed tacite competit electio, prout in debitore alternatiuo, cui etiam si id non exprimitur à Iure, tamen electio conceditur iuxta nostram

regulam, & tunc decidit *Iurconf. in d. l. cum qui 138. S. 1. ff. de verb. oblig.* posse debitorem indistinctè variare, reddens rationem quia diuersa causa est voluntatis expressæ, & eius, quæ inest, quali apertius diceret quod quauis si debitori expressè electio daretur distinctio esset facienda inter verbum, *voles*, & *volueris*, tamen si id non exprimitur, quo casu facultas eligendi tacite inest, variatio indistinctè licita erit. Cuius decisionis, & differentie licet plures rationes assignent Doctores, quas ibi post alios tradit *Aleciat. n. 14. vnamq; satis congruam censet Conan. d. cap. 3. nu. 2.* ea tamen potior videtur quod cum in dubio illa sit interpretatio faciendæ per quam debitor minus obligetur *d. l. quicquid 99. ff. de verb. oblig.* cum similibus, & electio tacite competens debitori possit intelligi concessa vel per verbum, *voles*, vel per verbum *volueris*, potius per verbum *voles*, concessa intelligitur, vt sic iuxta verbi proprietatem variatio admittatur, & debitori minus præiudicetur, quam resolutionem præsentit *Aurel. d. cap. 9. ad fin.* licet aliàs *tex. illum interpretetur Flores de Mens var. lib. 3. q. 2. n. 14.* Vtrum autem si expressa facultas eligendi ad emphyteusim nominationes alternatiue concessa sit, putat in vita vel in morte, facta semel nominatione per actum irrevocabilem variatio licita sit *l. vi. de Peralt. in l. cum pater S. à filia num. 89. ff. de legat. 2. Valasc. cons. vlt. num. 32. & 33. Molin. de primog. lib. 2. cap. 4. à num. 35. Flores de Mens d. q. 22. num. 32. & in addit. ad Gam. Lusit. de vis. 36. num. 1. Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 10. num. 83. & seq. & de potest. elig. cap. 2. & 3. à princip. & cap. 4. à num. 20. cum multis sequentibus.*

14 Limita primo regulam non procedere in legatis alternatiuis, in quibus electionem esse legatarij, & ita creditoris probant manifestè *tex. in l. plane 34. S. pen. ff. de legat. 1. & in l. si is cui 19. in 1. par. & in l. Lutio 23. ff. de legat. 2. & in l. si Titio 10. iuncto summario Bartoli ibi, ff. de usus. leg.* notant plures de quibus *Euerard. in loco à natura alternatiue limit. 1.* & alij citati à *Cald. Pereira d. q. 10. num. 62.* In contrarium tamen vrgent maximè *tex. in d. l. si is cui in 2. par. l. si ita relictum 43. S. vlt. in fine ff. de legat. 2. l. Titio 21. ff. de usus. leg. l. cum res 49. S. sed si Stichus vers. toties, l. si quado 109. S. vlt. in princip. ff. de legat. 1. l. qui concubinam 29. S. 1. in fine ff. de legat. 3.* in quibus ferè Iuribus agitur de legatis alternatiuis, & tamen electionem hæredis esse,

& ita

& ita debitoris aperte probant.

- 15 Vnde in hoc Iurium consuetu rem ita componit *Accurs.* in *d.l. Lutio ff. de legat. 2. verbo vendicare*, vt si verba testatoris legantis ad hæredẽ referantur ipsius sit electio, & ita procedant *d.l. si is cui in 2. par. d.l. si ita §. vlt. cum alijs supra in contrarium adductis*; si verò versus legatarium dirigantur ad illum spectet electio, & ita intelligatur *d.l. planẽ §. pen. cum similibus*, de quibus supra. Denique si sumus in dubio, vt si testator simpliciter legauerit electionem legatarij esse, & ita creditoris iuxta *d.l. Lutio*, & in hoc tantum casu discrimen constitui putat inter legata, in quibus in dubio ad creditorem, & contractus in quibus in dubio electio ad debitorem pertinet iuxta hanc reg. cuius discriminis rationem defumit idem *Accurs.* ex reg. *tex. in l. ex testamentis ff. de reg. Juris* aliamq; subtiliorem ex *Fulgos.* ponit *Corn. in d. l. pen. num. 3. C. de verb. signif.* scilicet quod lex præstans legatario actionem personalem vel reuendicationem pro legato prout magis elegerit iuxta *tex. in l. cum filius 76. §. varijs ff. de legat. 2.* quæ reuendicatio necessario in rem certam dirigitur *l. si in rem 6. ff. de reuendic.* perconsequens eidem legatario electionem etiam circa res alternatiuẽ legatas concessisse intelligitur, vt ita possit in rem certam, quam voluerit, prædictam reuendicationem intentare, quod non potuisset, prædictamq; electionem eidem abstulisse videretur si electio hæredi competeret, & in manu eius esset quam velit præstare, quam rationem sentit in proposito *Iureconsulti. in l. si seruus 108. §. cum homo in fine ff. de legat. 1. atque ita prædictam Accurs.* distinctionem sequuntur *Doctores* com munitur ibi, *Bart. num. 1. Paul. num. 2. Cuman. in princip. Peralt. num. 4. in fine cum seqq. Dyn. & Ioan. Andr. in presenti, post l. mol. Felin. n. 4. in cap. inter ceteras, de rescript.* testantur receptam *Ignẽ. in l. 3. §. si cum omnes num. 73. ff. ad Syllan. Roman. in l. 2. §. ex his num. 19. ff. de verb. oblig.* tradunt *Barbat. num. 11. & ibi Cou. num. 3. in cap. indicante, de testam. Alex. num. 3. & alij in l. qui duos 20. ff. de legat. 1. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 11. num. 43. Madera animaduersionum Iuris cap. 23. num. 4. & alibi latius explicabimus.*

- 16 Limita secundò hanc regulam non procedere in gratijs, seu Principum beneficijs alternatiuẽ concessis, in quibus nõ concedentis electionem esse quam gratiam velit concedere, sed potius recipientis arbitrium, quam ve-

lit eligere, notant omnes Doctores per *tex. in l. 2. C. de castrensb. & min. lib. 12. ibi, vltimus forma tercia*; iuncta explicatione *glozæ*, quam sequuntur, & inducunt *Platea, & Rebuff. ibi, tradunt Bald. Alberic. num. 3. & alij in l. beneficium ff. de constitution. Princip. Alex. num. 4. l. mol. num. 2. in l. qui duos 20. ff. de legat. 1. Felin. post alios in cap. inter ceteras, num. 4. vers. fallit quarto, de rescript. Euerard. in loco à natura alternatiuẽ limit. 5. & plures, quos sequuntur *Peralt. in l. Lutio num. 10. ff. de legat. 2. Cald. Pereira de nomin. empby. q. 10. nu. 61.**

- 17 Quamuis autem prædicta limitatio non ita sufficienter probetur ex *tex. in d. l. 2. secundum explicationem Cuiac.* ibi, in se tamen vera videtur ex reg. *d. l. beneficium*, cum similibus, in quibus habetur in beneficijs Principum plenissimam semper in fauorem partium esse interpretationem faciendam, ac subinde cessat ratio in qua regula nostra nititur, vt supra in principio ad illam notauimus. Vnde hanc limitationem declarant nonnulli locum habere tantum in gratijs Motu proprio factis, non ita in ijs, quæ ad partis petitionem conceduntur, in quibus non recipientis, sed potius concedentis electionem esse putant per *tex. in cap. si pluribus 24. de præbend. hoc lib. iunctis traditis per Ias. in l. imperium nu. 13, ff. de iurisd. omn. Iudic. addit. ad Bernard. reg. 579. vers. quarto*, generaliter contendentes quod in Principum beneficij ad partis petitionem concessis nõ lata sed stricta debet fieri interpretatio, ac subinde cessat ratio *d. l. beneficium*, de qua supra, sequuntur in specie *l. mol. d. num. 2. Aretin. aliter subdistinguens in eadem l. qui duos, ad fin.* Verum prædicta differentia generaliter vera non est, immo videtur cõtra *tex. in d. l. 2. C. de castrensb. lib. 12. ibi, vultis impetrari*, vbi *tex.* loquitur de gratia ad impetrationem partis facta, prout eleganter dictam differentiam reprobandis expedit *Alex. d. num. 4.* sequuntur *Peralt. & Cald. Pereira locis proxime citatis*, indistinctè tenentes in vtraque gratia tam Motu proprio, quàm petitione partis concessa electionem ad recipientem pertinere. Nec obstat *tex. in d. cap. si pluribus*, iuncta resolutione *Iasonis*, de qua supra, quia respondetur *tex.* specialiter procedere in gratijs ad beneficia Ecclesiastica, cum enim in illis strictè, vel latè interpretandis distinctio fiat inter eas gratias, quæ Motu proprio, & illas, quæ ad postulationem emanant, itaut in posterioribus, quia ambitiosè sunt, & præferunt quandam petentis ambitionem,

stricta

stricta fiat interpretatio; *cap. quamuis, in prin eod. tit. de prebendis hoc lib.* non ita in prioribus in quibus ob defectum postulationis prædicta cessat ambitio, sic etiam ex eadem quoque ratione distinctio circa facultatē eligendi erit admittenda quando tales gratiæ ad beneficia alternatiuē fuerint concessæ iuxta *d. cap. si pluribus*, cuius distinctio ex prædicta ratione debet explicari. Secus dicendum in alijs gratijs, seu beneficijs, quæ sicut nulla facta distinctione late interpretanda sunt ex generalitate *d. l. beneficium*, & bene probat *d. cap. quamuis si recte* expendatur in regula, quam proponit, & exceptione, quam facit *6. ad audiendam l. 2. de decim. cum alijs*, quicquid contradicant *l. as. & alij* de quibus supra. Sic etiam in illis alternatiuē factis electio indistincte ad accipiētem pertinere debet iuxta supradicta. Nec obstat *sex. in cap. mandato l. 10. illo tit. de prebend. hoc lib. in prin. & vers. si vero* ubi in gratia alternatiua ad beneficia ecclesiastica electio non datur, quia respōdetur *sex. procedere in alternatiua ordinis, iuxta ea, quæ infra dicemus.*

- 18 Limita tertio locum non habere regulam nostram in alternatiua actionum, seu remediorum, in qua electio creditori, cui prædictæ actiones competunt, ut scilicet qua voluerit, experiatur, non vero debitori tribuitur, probant limitationem *sex. in l. si seruus 108. S. cum homo, in fine, ff. de legat. l. 1. cum filius 76. S. varijs, & ibi glos. verbo electa ff. de legat. 2. l. rescriptum 10. S. si pactio ff. de pactis, l. quod in heredem 9. S. eligere ff. de tributor. l. nemo 43. vers. quoties, ubi glos. pen. in fine vers. item die ff. hoc tit. cum similibus, deduciturque primo ex eo quia cum alternatiua actionum, competat pro maiori securitate creditoris, & in eius fauorem, eidem etiam electio competere debebat; deinde comprobatur ex ratione *sex. optimi in l. 2. S. Seuola in fine; alias l. 3. vers. alioquin ff. de eo quod certo loco*, ne scilicet alijs si debitori electio relinquatur in manu ipsius maneret ius & intentionem actoris perpetuo eludere: notant *Franc. in presenti num. 1. Bald. nu. vlt. Paul. 4. Curt. sen. 8. & iun. 7.* & alijs, quos refert & sequitur *Padil. nu. 8. in l. cum proponas post glos. ibi C. de transact. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 11. num. 42. glos. & scribentes in d. S. eligere, et in d. nemo vers. quoties, & in reg. nullus 20. sup. hoc tit. in finit, de quibus Anton. Gabr. commun. tit. de action. concl. 1. à princ. late disputantes an & quando actor, seu creditor vnam tantum ex pluribus actionibus sibi competentibus teneatur eli-**

gere, vel possit plures insimul cumulare, vel denique vna electa ad aliam regressum habere, ad intellectum *sex. in d. S. eligere, & in dicto vers. quoties*, cum similibus; de quo vltra præcitatos (quia ad præsens non attinet institutum) vide *Dyn. & omnes ibi in d. regul. nullus, glos. vlt. & communem in cap. pen. de relig. domib. Marian. in cap. vlt. de libelli oblat. à num. 12. & 17. cum seqq. Lorios. de regulis Iuris axiom. 181. cum seq. Mayn. lib. 2. actionum cap. 34. & lib. 4. cap. 8.*

- 19 Ex quibus illud Doctores ad praxim deducunt quod si quis alternatiuē promittat in certo termino centum soluere, vel pignora, seu fideiussores dare, electio similiter ad creditorem spectabit, ut possit vel pignora suscipere, vel si voluerit debitorem præcisè ad debitum soluendum compellere, quod ex dictis rationibus manifestè sequi putant, cum enim altera pars alternatiuæ de præstandis pignoribus solum in fauorē creditoris videatur adiecta pro maiori ipsius securitate, non debet illius odium retorqueri, quòd plane contingeret si debitori electio competeret in cuius potestate maneret pignora præstando debitum nunquam persolvere contra *reg. d. vers. alioquin in d. l. 3. ff. de eo quod certo loco*, prout ex his & alijs ita notant *Paul. num. 4. Curr. sen. 9. l. as. 6. in d. l. cum proponas*, ubi *Padil. nu. 9.* & fuit originalis doctrina *Barr. per sex. ibi in l. quamuis num. 2. & 3. ff. de pignorat. act.* quam sequuntur Doctores ibi, plures de quibus *Tiraq. de retract. lig. S. 3. glos. 3. num. 16. Gom. d. num. 42. Padil. ubi proximè, late Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 10. nu. 53.* sic generaliter limitantes regulam nostram ut non procedat quoties altera pars alternatiuæ non fuerit in obligatione, sed tantum in fauorem creditoris adiecta, prout in proposito. Verum licet prædicta communis sententia in praxi omnino sequenda sit, nec ab ea ausus fuerit recedere *Alciac. resp. 109.* in rigore tamen vera non videtur, neque enim prædicta alternatiua fauorē creditoris, sed potius debitoris videtur adiecta, qua ratione de prædicta communi dubitauit *l. as. in l. 1. num. 6. ff. qui satisfacere cog. & arg. tex. in l. 4. S. ais prætor ff. de re iudic. contrarium constanter tenuere Rip. ibi in S. si ex conuentione num. 4.* ubi prædictum textum inducit, *Dec. num. vlt. in cap. inter ceteras, de rescript. Cald. Pereira num. 54. cum seq. dicto loco*, quicquid communem sententiam defendere, & explicare nitantur *Negusant. de pignorib. membr. 1. par. 5. num. 5. cum sequen.*

sequen. cuius resolutio confunditur ex adductis per Ias. Rip. & Cald. Pereira dictis locis, cum quibus satisfieri potest fundamentis in contrarium adductis.

20 Limita quartò regulam nostram locum nõ habere in pœnis alternatiuè impositis, in quibus electionem non ad reum, scilicet debitorem, sed potius ad Iudicem spectare contendunt ex decisione *tex. in cap. quoniam frequenter S. vlt. vers. si autem, vt lite non contest. l. 1. C. de his qui latrones, & ex eo, quia Iudex legis minister censetur, pœnamque delicto cõmenturatum imponet, reus autem semper minorem eligit; ex quibus hanc limitationem probant glos. vlt. in cap. sicut, de Iuda. & in cap. a crapula, de visa, & honest. cleric. & in cap. fraternitatis 34. dist. & vtrouique scribentes, Franc. in presentis num. 1. Felin. num. 5. & Dec. num. 9. in cap. inter ceteras, de rescript. plures de quibus Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 10. num. 81. & alij citati à Cened. ad Decretal. collect. 59. num. 4.*

21 Verum hæc limitatio indistinctè vera non est, vt etiam supracitati fatentur, ideoque ex doctrina *Bart. in l. 1. vers. expillatores num. 2. ff. de effraCTORIB. quam sequuntur Abb. Felin. & Dec. dictis locis, Char. in præf. S. fin. q. 85. num. 6. Menoch. de arbitrar. q. 94. num. 1. cum seqq. & alij de quibus Cened. vbi sup. ac plene Buccaron. de differ. inter iudicia ciuilia, & crimin. differ. 207. per tot. distinguendum est quod si verba legis pœnas alternatiuè irrogantis ad Iudicem referantur ipsius erit electio, & ita procedant d. l. 1. C. de his qui latrones, d. cap. quoniam frequenter S. vlt. l. si fugitiui, vbi Bal. num. 8. C. de seruis fugiti. cum similibus. Si vero reum respiciunt, veluti soluat centum, vel recedat à Ciuitate, ad illum electio spectabit & ita intelligatur l. quicumque, in princ. iuncta glos. 2. C. de seruis fug. in dubio autem electio sit delinquentis ex reg. l. si præses in fine, l. interpretatione ff. de pœnis, & in decisione nostri *tex. iuncta reg. l. omnem. ff. de iudic. lex enim duas, vel plures pœnas alternatiuè imponens, altera licet minori, quam in dubio reum electurum præsumit, contenta esse videtur, & ita cessat argumentum de quo supra, quod tamen non procedit quando vtraque pœna fuerit corporalis arg. *tex. in l. aut damnus in princ. vers. prouide ff. de pœnis, l. liber homo ff. ad leg. Aquil. latè Dec. num. 10. dicto loco***

22 Ampliatur autem supradicta vt reo electioq;

tribuatur etiam casu, quo verba ad illum passiuè referantur, veluti patiatur hanc vel illam pœnam, vt per *Dec. d. num. 10. & in d. l. si fugitiui num. 96. Menoch. num. 5. vbi supra, quicquid contradicat Abb. d. loco per *tex. in d. cap. sicut, iuncta glos. vlt. de Iuda. quod tamen nihil obstat, quia cum in altera parte alternatiuè agat de excommunicatione, quæ à Iudice imponi debet, eodem etiam modo altera pars est intelligenda, nempe quòd à Iudice priuatio de qua ibi fiat arg. l. 1. cum ibi notatis ff. de rebus dub. declarat Dec. d. nu. 10. Menoch. num. 6. vbi proxime.**

23 Limita quintò regulam nostram non procedere in alternatiua locorum cum videlicet quis promissit Romæ, vel Neapoli soluere, tunc enim electionem vbi petatur nõ ad promissorem, sed potius ad creditorem spectare probat expresse *tex. in l. 2. S. Saula vers. quia, alijs l. 3. in princip. ff. de eo quod certo loco, reddens rationem quia alijs concessa electione debitori in manu ipsius esset an deberet, quod Iura non permittunt, notant latè explicantur Bart. ibi num. 7. Salicet. 1. & 2. l. as. & Paul. 4. Fulgos. 1. in fine, Soccin. post alios in cap. dilecti num. 28. de iuro compet. Duaren. in d. tit. de eo quod certo loco. cap. 3. Mayn. lib. 4. actio. cap. 3. Quæ quidem limitatio procedit etiam in alternatiua mixta rerum & locorum, itaut si quis promittat soluere Romæ, vel Neapoli decem vel Stichum, non tantum loci vbi petatur, sed etiam rerum electio ad creditorem spectet d. l. 3. vers. prouide, vbi notant Paul. num. vlt. l. as. 5. dicentes esse singulare, vt in consequentiã electionis loci creditor etiam rerum electione habeat ex ratione de qua Iureconf. ibi, tradit Mayn. d. cap. 3. vers. idemque Iuris. Vnde si creditor in proposito alteram tantum rem præcisè petat non dicitur plus petere, sic limitatio *tex. in S. plus autem Insist. de actio. quæ tantum procedant in simplici alternatiua rerum, cuius diuersitatis rationem nititur assignare Mayn. vbi proxime. Illud tamen aduertere oportet quòd licet creditori detur electio locorum vbi petat, debitori tamen cõpetit electio vbi soluat ante petitionem creditoris idest antequam creditor petendo in altero loco eligat, d. l. 3. vers. & generaliter, vbi Bart. num. 9. Bald. 6. Duaren. & Mayn. d. cap. 3. in princip.**

24 Limita sextò regulam nostram non procedere in alternatiua, quam vocant ordinis, vt dicant comodius *infra num. 35.*

25 Limita septimò in alternatiua summæ, & tem-

- & temporis; ac similium, in quibus affectio non datur, ut per *tex. in l. si ita stipulatus 43. §. si. ff. de legat. 2. resolut. Cald. Peveira de nomin. emphyt. q. 10. num. 80.* in illis enim cum vnum tantum, scilicet quod minus est, in obligatione esse cencatur iuxta *l. si stipulatus 124. l. inter stipulantes 83. §. si stipulantes, l. si ita 69. ff. de verb. oblig.* nullatenus alternatiua suum effectum operari, aut electio proprie verificari potest, quæ non nisi inter duas saltem res veritur ex *res. in l. si tibi 8. §. 1. ff. de opt. leg. Auendan. de exequend. in and. par. 1. cap. 19. num. 22.*
26. Limita octavo in alternatiua personarum, de quodatius dicemus *infra num. 36. cum seq.*
27. Sufficit alterum adimpleri. Desumitur ex *l. in eo 111. §. ubi verba s'illo sit. idemq; probant l. si heredi 5. vers. si disunctim ff. de condit. instit. l. cum pupillus 78. §. 1. ff. de condition. & demonstrat. cap. inter ceteras 4. de rescript. §. pen. l. usit. de hered. instit. cum alijs citatis à glos. luc. & in d. §. ubi verba; & vtrobique scribentes; tradunt Doctores in *l. si ita qui ducenta §. vtrum ff. de rebus dub. & in l. pen. C. de verb. signif. Rebuff. in l. sepe 53. ff. de iuris. vbi Alciat. nu. 10. cum seqq. Cott. in memorabil. verbo alternatiuarum electio; & alij plures; de quibus Garc. Falcon. reg. 22. in prin. Duen. reg. 235. Accedit & illa ratio quod ubi in alternatiua dispositione altera tantum pars adimpletur, & verborum proprietates sustinetur, & natura eiusdem dispositionis seruat.**
28. Amplia primò hanc regulam in hæc secunda parte ut procedat in conditionibus disunctiuo modo comprehensis, in quibus vè dispositio verificetur sufficere alteram tantum adimpleri, siue casuales, siue preestatiue sunt, probant *d. l. si heredi 5. ff. de condit. institut. l. cum pupillus 78. §. 1. ff. de cond. & demonstr. d. §. pen. Instit. de hered. instit. notant glos. & Doctores eisdem locis. Non obstant *l. iud. diuersis. §. 1. in princip. vers. legato, l. quod traditum 86. ff. de condit. & demonstr. vbi copditioibus separatim & disunctim eide; legato adscriptis non sufficit alteram, sed necessarium est acquisitam conditionem adimpleri, quia respondeatur non agere. de conditionibus disunctiuo, seu alternatiuo modo in legato conceptis de quibus hic, sed potius de diuersis conditionibus separatim, id est in diuersis testamèri partibus eidem, legato adscriptis, sic explicandum est verbum *disunctim*, hoc est separatim de quo in *d. l. iud. diuersis.***
29. Amplia secundò regulam procedere in alternatiuis non solum affirmatiuè, sed etiam negatiuè conceptis, vt exempla tradendo probat *tex. in l. si quis ita stipulatus 129. vers. at si sit. ff. de verb. oblig.* notantq; Doctores communter ibi ex *l. si num. vlt. Dyn. num. 5. & Franc. num. 1. Ioan. Andr. htc.* quicquid in alternatiuis negatiuis hanc regulam limitent *Ares. num. 12. Abb. num. 2. Bellem. in fine in d. cap. inter ceteros, Cagnol. in d. §. ubi verba nu. vlt. existimantes in illis oportere vtrumque non fieri. Nec pro illis facit *tex. in l. si res qui ducenta §. cum ita, & §. vtrum ff. de reb. dub.* quia omisa resolutione *Zaz. in d. §. ea lege à num. 2. distinguendum est quòd si agatur de obligatione inducenda; & stipulatione committenda, quemadmodum in affirmatiuis sufficit alterum fieri, ita in negatiuis sufficit alterum non fieri, d. vers. at si sit, d. §. cum ita, in princip. d. §. vtrum, vers. nam cum ita.* Si verò de obligatione non inducenda & stipulatione non committenda tractetur, sicut in affirmatiuis requiritur quòd vtrumque fieri oporteat, & hoc intendunt *tex. in d. §. cum ita, & in d. §. vtrum, exemplisq; propositis clarum erit;* quicquid hac in re Doctores illis iuribus suis scriptis tenebras potius quàm lumen addiderint, tradit post *1 mol. ad fin. Felin. nu. 16. Dec. num. 6. in d. cap. inter ceteras, elegantet Madeira animaduersionum cap. 2. per tot.**
30. Limita primò hanc regulam non procedere in alternatiua personarum, quæ in coniunctiuam resoluti probat expressè *tex. vbi exempla referuntur, in l. 1. C. de verb. signif. post alios l. as. ibi num. 2. plures de quibus Euerard. in loco à natura alternat. vers. secundo limit. & Garc. Falcon. d. reg. 22. num. 1. Mayner. in d. §. ubi verba nu. 3. Rebuff. in d. l. sepe vers. secundò ff. de verb. signif. & alij de quibus Crass. receptarum sent. §. legatum q. 66. num. vlt.*
31. Limita secundo non procedere quories alternatiua concipitur per particulam *seu*, quam non distinguendâ; sed potius copulandâ; & augendi vim habere probari videtur ex *tex. in l. si quis ita 32. iuncto vers. hoc enim ff. de aur. & arg. leg. vbi glos. & scribentes & glos. q. 4. in c. Ego. Luduicuis 63. dist. plures de quibus Cou. in d. §. legatum q. 66. num. 2. Mayner. in d. l. in eo §. ubi verba num. 8. ff. hoc sit. Verum quia hæc limitatio securâ non est ex multis de quibus post alios *Cou. vbi proxime, Madeira animaduersionum cap. 2. dici potest dict. seu in d. l. si quis ita,* ideo non distinguere, sed copulare, quia non inter res legatas, sed potius*

- inter demonstraciones legati gratia ampliandi ad testatore sui interposita, vt intelligit *Madeira vbi supra*, & videtur sentire *Menchac de successu progressu §. 27. num. 21.*
- 32 Limita tertio vt locum non habeat quoties alternatiua apponitur inter genus & speciem, partem & totum, vt per *tex. in l. sipe §. 3. vers. & cum duximus ff. de verborum signif. tradit Bart. communiter receptus in l. 1. ff. de rebus dub. & plures de quibus Euerard. in dicto loco à natura alternatiuarum limit. 3.*
- 33 Limita quarto in alternatiuis legis, vt sunt illæ, quibus in progressu suorum responforum iureconsulti vtuntur, vel quibus aliquando leges, vel statuta concipiuntur, has enim sæpe in copulam conuerti, & sæpe non posse in alterutra parte effectū sortiri contendunt; vt patet ex *tex. in l. pen. vers. quemadmodū C. de verb. significat. l. vbiunque in fine ff. de fideiussoribus expendantur; etiam *tex. in l. Quintus 1. vers. plane, iuncta glos. verbo quæ ff. de auro, & arg. leg. cum alijs, de quorum tamen intellectu, & vera resolutione in hoc articulo post Cyn. in d. l. penul. num. 4. agunt Bart. in dicta l. si is qui ducenta §. vtrum num. 1. & 3. ff. de rebus dub. Mayner. in dicto §. vbi verba num. 17. latè *Madeira animaduers. cap. 21.***
- 34 Limita quinto, vt non procedat quoties lex, verisimilis mens disponentis; seu materia subiecta contrarium iudicat, vel aliqua insurgerit iniquitas si alternatiua in consuetam non resolveretur, vt videre licet in specie *l. generaliter in princ. C. de instit. & substitut. l. Lutijs la 2. ff. de heredib. institut. tradunt latè hanc limitationem, illorum solum intellectum disputantes vltra scribentes ibidem, Soccin. in l. si is qui ducenta §. vlt. col. 1. & 2. ff. de rebus dub. & cons. 52. col. 1. & 2. vlt. i. Alex. in l. Gallus §. quidam recte nu. 6. ad fin. vbi Bart. nu. 4. & l. 2. §. ff. de liber. & posthum. Mayner. in d. §. vbi verba nu. 18. & 19. Tiraq. in l. sive vnquam verbo susceperit liberis nu. 42. de tuncam. donat. Xaar. ad leges Regni alleg. 27. vers. sed audio, *Mench. de successione progressu §. 4. num. 7. in fine, & §. Bellon. lib. 3. supput. cap. 9. Madeira animadu. cap. 33. per tot. & alios citatos à Garc. Falcon. reg. 22. nu. vlt. apud quos videbis an prædictæ leges fauore tantum liberorum, vel etiam in extraneis locum habeant, quibus addo *Peregr. de fideicom. art. 13. nu. 31. & 32. & art. 17. nu. 8.***
- 35 In glos. [In alternatiuis libi sibi sunt tamen quedam &c.] Probat glos. iuncto *tex. quem* veritat in alternatiua ordinis (quæ tunc dicitur quando apponitur inter plures res, seu personas inter quas cadit ordinata affectio) non esse locum huic regulæ tam in prima quam in secunda parte, sed necessariò ordinem scripruræ seruandum esse, idem probant *tex. in l. heredes mei §. vlt. ff. ad Trebell. & alijs, de quibus glos. notant Felin. num. 4. & Rip. num. 50. in cap. inter ceteras, de rescript. Euerard. dicto loco à natura alternatiuarum limit. 4. Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 10. num. 52.*
- 36 Vnde licet aliàs alternatiua apposita inter personas honoratas in coniunctam resoluatur *l. penul. C. de verborum signif. non ita dicendum si inter illas detur dispar ratio affectio nis, quia tunc inspicitur ordo litterarum, cum patet §. pen. ff. de legat. d. l. heredes mei §. vlt. tradunt latè scribentes vtrobique, Bald. in d. §. pen. Rip. in d. §. vlt. col. 3. Fortun. in l. Gallus §. quidam recte col. 6. Alex. ead. l. §. etiamsi parente col. pen. ad fin. ff. de liberis, & posthum. l. 2. in d. l. pen. num. 2. Pelæz de maioratib. par. 2. in initio num. 34. & seq. Molin. de primogen. Hispan. lib. 1. cap. 6. num. 7. & quoad substitutionem notant, & declarant *Peregr. de fideicom. art. 18. num. 24. nouissime Fufar. de substit. q. 476. num. 77. & 78.**
- 37 Indeque inferunt Doctores ad maioratum in quo si dicatur, *succedat filius, aut filia maior*, asserunt ex ordine scripturæ præferendum esse filium licet iuniorem existente filia etiam maiori, de qua quæstione latè *Anton. Gonn. in l. 40. Tauri num. 62. Couar. lib. 3. var. cap. 5. num. 5. Gam. Lufit. decif. 337. nu. 17. cum sequen. vbi Flores de Mena in addit. Idemque etiam admittendum putant in emphyteusi concessa pro filio, aut filia nominanda, cuius tamen contrarium in Portugali Regno seruari asserit *Gam. decif. 260. num. 2. quicquid aliud sentire videatur Cald. Pereira d. nu. 52. in fine.**
- 38 Inferunt etiam ad resolutionem quæstionis vtrum vigore Regiæ facultatis instituendi maioratum in filio, aut filia, valeat in filia, existente filio instituere, de qua latè *Palæz de maiorat. p. 1. q. 16. in 4. & q. 15. n. 20. Molin. de primogen. Hispanor. lib. 2. c. 11. n. 35. cum multis seqq.*
- 39 Sic illorum Iurum decisionem notat Doctores ad excludendū representationem quoties ad maioratum alternatiuè vocati fuerunt filij, vel nepotes iuxta celebrem doctrinā *Cumani per tex. ubi in l. heredes mei §. vlt. quam post Cou. & ab eo citatos pract. c. 24. n. 4. vers. septimo, probat Kalas. de iure emphyt. q. 50. n. 29.*

40 Quid autem dicendum sit quando testator vocat alii os per alternatium hoc modo substituo Titium, aut Seium, & tenendum est Titium ceteri prius vocatum, postea Seium, l. cum pater §. penult. ff. de legat. 2. l. heredes mei §. ult. ff. ad Trebel. Roman. cons. 35. num. 1. Ruin. cons. 162. num. 8. & cons. 193. num. 9. lib. 1. quos referunt, & sequuntur Cephal. cons. 656. n. 35. Fusar. de substituit. q. 476. num. vlt.

41 In eadem glos. ibi (eo lib. de praebedis cap. mandato in fine) intellige hunc textum procedere ex eo quia similiter ordo litterarum seruandus est quando alternatiua ponitur inter personas inter quas verosimiliter maior datur ratio grauius in priores, quam in posteriores, ex doctrina Ias. in l. pen. num. 2. vers. tertio C. de verbor. signific. quae coniectura in proposito reperitur eo ipso, quod mandatum ad ipsum Episcopum dirigitur, & prius in sua collatione grauius proponitur, quod ampliabis cum glos. vlt. ibi.

Regula LI.

Semel Deo dicatum non est ad usus humanos ulterius transferendum.

1 AD comprobendam hanc regulam allegatur tex. in cap. qua semel 19. q. 3. et in cap. ligna, & in cap. vestimenta; de consec. dist. 1. & in cap. mancipia; de rerum permut. & illius materiam prosequere cum Bruno lib. 3. de carem. cap. 2. Remig. in tracl. de immuni. Eccles. ampl. 20. Petr. de Perus. de permu. stat. Eccles. col. 2. Nau. de spolijs clericorum. §. 18. num. 7. & 8.

2 Ex hoc tex. inferit D. Thom. 2. 2. quest. 88. art. 11. non posse Papam dispensare cum Monacho professo, vt contrahat Matrimonium, & illum sequuntur Sor. de iustit. lib. 8. quest. 4. art. 2. & alij citati per me in collect. ad cap. ad monasterium num. 12. de statu monach. vbi tamen num. 13. contrariam opinionionem sequutus sum multis ad id ductus rationibus, & auctoritatibus, vt ibi videre poteris.

S Y M M A R I V M.

- 1 Impedimentum non praestat quod de iure non sortitur effectum.
- 2 Nullum quod est nullum producit effectum.
- 3 Paria sunt nullum esse vel esse sine effectum.
- 4 Paria sunt non fieri, vel non sortiri effectum.

Regula LII.

Non praestat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.

1 Hanc regulam exornant Thom. de Tho. mañ. in floribus legum reg. 205. Cald. Pereira de posit. et. eligend. cap. 13. num. 5. Cardin. Tusch. praef. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 139. num. 2. & tom. 5. lit. N. concl. 140. Sanchez de Matrimon. lib. 8. disp. 22. num. 21. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 57. num. 30. cum Jegg. Stephan. Gratian. dist. 1. forens. cap. 58. num. 6. cum Jegg. cum alijs per me citatis in tracl. Axiomatum Iuris vsus sequantur verbo impedimentum.

2 Quod enim nullum est, nullum producit effectum l. 4. §. eodem iure ff. de re iudic. l. non putauit §. non queuis ff. de bonorum possess. contra tab. l. 2. ff. de auctor. tutor. l. si aut. nullum C. de legit. hered. l. non dubium C. de legib. l. fin. C. de sens. ex breui. recit. cap. illud de iure patron. Barthal. Perret. in extrauagan. ambrosia; de rebus Eccles. non assignat. verbo infringere num. 4. Cost. in memorab. verbo actus nullus, Surd. decis. 40. num. 8. & cons. 3. num. 11. & cons. 373. num. 24. Flamin. Paris. de resignat. lib. 7. quest. 1. num. 26. Aloyf. Ricc. in collectan. decis. par. 3. collect. 623. Casar. Argel. de contradic. legit. quest. 7. num. 146. Mendez a Castro in praxi Lusit. lib. 3. cap. 21. nu. 43. Rot. decis. 592. nu. 9. par. 1. reuert.

3 Paria enim sunt nullum esse, vel esse sine effectum, Surd. decis. 51. num. 21. & 22. & cons. 3. a num. 8. & cons. 157. a num. 13. & cons. 179. a num. 49. & cons. 381. a num. 13. Anton. Monach. Bononien. decis. 40. puncto 7. num. 20. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 61. num. 24.

4 Sic & paria sunt non fieri, vel non sortiri effectum l. 1. §. nihil. ff. de inoffic. testam. l. si quis sub conditione ff. de testam. iutel. l. ex consensu §. 1. ff. de appellat. Surd. cons. 245. num. 14. Anton. Monach. dicto puncto 7. num. 18.

S Y M M A R I V M.

- 1 Plus cui licet, utique quod est minus licere debet.
- 2 Argumentum de maiori ad minus validum est.

- 3 *Intellige regulam procedere in ijs tantum, qua proprie, & absolute à lure communi conceduntur.*
- 4 *Argumentum de maiori ad minus non habet locum in dispensationibus ab homine scilicet concessis non vero à lege ut n. 10.*
- 5 *Declaratur tex. in cap. per venerabilem, qui filij sint leg. & nu. 6. 7. & 8.*
- 9 *Maius & minus quando sunt in eodem genere tunc dispensatio in maiori verba pragnantia habens, extenditur ad minus.*
- 11 *Declaratur tex. in cap. ex parte 17. de decimis.*
- 12 *Dispensatio ad Sacerdotium extenditur ad omnes Ordines inferiores.*
- 13 *Minus cui non licet, nec licere debet quod est plus.*

Regula LIII.

Cui licet quod est plus licet utique quod est minus.

- D**Esumitur ex l. non debet ff. hoc tit. facit tex. in l. in suis, ad fin. ff. de liberis, & posthum. dum inquit licitum esse exheredare quos lex occidere permittebat, l. nec in ea 22. ibi, qui occidere potest adulterum multo magis contumelia afficere ff. ad leg. l. de adulter. Sanch. de Matrim. lib. 8. disput. 2. nu. 15. vbi ait hanc regulam locum habere quando minus continetur in maiori tanquam pars in toto, vel species in genere. Vnde sic vt validum sit argumētum de maiori ad minus auth. multo magis C. de sacros. Eccles. cap. sergo 8. q. 1. cap. si Paulus, & ibi glos. 32. quæst. 5. cap. per venerabilem, qui filij sint legit. cum alijs adductis per Euerard. in topicis legalibus loco 66. Petr. Andr. Gammar. in dialect. legal. lib. 2. loco à maiori ad minus, Roland. cons. 15. num. 41. vol. 1. Aym. cons. 290. num. 7. & cons. 326. num. 10. Flamin. Parisi. de resignat. lib. 1. q. 13. num. 19. & de confidens. q. 20. num. 4. vbi num. 6. subdit quod valet in statutis, & etiam in correctorijs quando verba possunt trahi ad casum in quo concluditur maioritas, vel paritas rationis, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. p. §. 2. num. 24. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 501. per tot. vbi nu. 10. declarat quod valet etiam affirmatiuè quando maius, & minus sint eiusdem qualitatis, secus si diuersæ.
- 3 *Intellige regulam hanc procedere in ijs tantum, quæ proprie, & absolute à lure com-*

muni conceduntur secundum Ias. in l. 3. num. 43. ff. de constit. Princip. Felin. in cap. postulasti num. 9. de rescript. Paul. Aemil. decif. 8. num. 6. part. 1. Rebuff. in praxi tit. de dispensat. ad plura num. 64. Campan. in diuers. Iuris Canon. rubr. 11. cap. 13. num. 92.

- 4 *Vnde in dispensationibus non habet locum argumentum de maiori ad minus, ac proinde in eis fallit regula in præfenti, ex regula à lure sup. hoc tit. & cap. fin. de translat. Episcopi, vbi dispensatio vt quis ad Archiepiscopatum promoueat non extenditur ad Episcopatum, & cap. cui non de Sacerdotali, de preb. in 6. vbi deciditur eum, cui integram præbendam conferri mandatur, non posse accipere dimidiã, licet in ea Ecclesia sint integræ, & dimidiæ præbendæ, & si mandatur conferri præbendam certi valoris non posse minoris valoris recipere. Et ideo hanc partem tenent Gig. de pensio. q. 18. ad fin. Cou. de sponsalib. part. 2. cap. 8. §. 8. num. 11. Maiol. lib. 5. de irregul. cap. 51. num. 10. Molin. de primog. lib. 2. cap. 4. num. 48. & 49. Gutier. canon. lib. 2. cap. 15. num. 124. & 126. Brunor à Sole, in locis communibus verbo dispensationes sunt odiosæ, Surd. decif. 268. nu. 20. et 21. Cald. Pereira de nominat. emphyt. quæst. 21. num. 65. Rendina in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 29. num. 12. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 591. num. 2. & alij plures, quos refert, & sequitur Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 1. num. 32. & disp. 24. num. 17.*

- 5 *Non obstat difficilis tex. qui loquitur in dispensatione, in cap. per venerabilem, qui filij sint leg. ibi, quod in maiori conceditur licitum esse videtur & in minori, quia multiplicitè responderi potest. In primis sunt qui distinguunt inter dispensationes odiosas, & fauorabiles, vt in ijs posterioribus procedat dictum cap. venerabilem, qui de legitimatione agit, quam inquit ea ratione fauorabilem, quia per eam fit regressus ad lus naturale secundum quod omnes homines legitimi nascebantur, auth. quibus modis naturalis efficiantur sui §. illud, iuncta regula tex. in l. si vnus §. pactus in fine ff. de pactis, notat glos. verbo alpha in cap. ab exordio 35. dist. recepta vt per Mantu. dialogo 82. At vero in prioribus, scilicet odiosis, procedit communis sententia, quam sequimur, & Iura pro ea adducta, ita Abb. in cap. ad aures num. 8. de rescript. Dec. in cap. at si clerici §. de adulterijs à num. 91. de iudicio.*

quorum sententiam videtur sequutus Soar. de legib. lib. 8. cap. 27. à nu. 2.

6 Sed contra hanc distinctionem multis insurgit Felin. in cap. postulasti num. 9. vers. limita secundo, de rescript. tum quia omnis dispensatio eo ipso quòd à iure communi recedit odiosa censeri debet, & exorbitans, ac restringenda, l. singulare ff. de legibus, reg. quæ à iure communi, supra hoc sit. tum quia omnes resoluunt favorabilem non censeri con- cessionem, quæ tertij odium, seu præiudicium continet ex reg. cap. super eo, de offic. deleg. Abb. in cap. certissari num. 9. de sepult. & post alios Soar. dicto cap. 27. num. 9. legiti- matio autem quamvis personæ legitimatæ favorem respiciat, odium tamen continet res- pectu eorum ad quos deficiente legitimatione hæreditas debuit pervenire: tum denique quia falsò supponitur in dicto cap. per vene- rabilem, agere Pontificem de legitimatione favorabili, per quam fit regressus ad ius natu- rale, cum potius agat de dispensatione, quia cum in Matrimonij radice legitimari fieri non potuerint filij de quibus illic, neque ad omnia simpliciter legitimantur, sed quoad aliqua tantum, scilicet spiritualia, minimè legitimatio dici potest iuxta differentias dis- pensationis, & legitimationis, & confirmatur ex verbis dicti cap. per venerabilem, in princip. ibi, cum adulterinis etiam dispen- sauit, & melius ex vers. videbatur, ibi, cum tuis videbatur ex benignitate Sedis Apost. dispensandum, quibus verbis clarè probatur de dispensatione agere Pontificem, non de legitimatione.

7 Alij igitur distinguunt inter legitima- tionem, quam fatentur odiosam, & restringen- dam sicut dispensationem, & inter potesta- tem legitimandi, seu dispensandi de qua in- telligitur dictum cap. per venerabilem, quam inquirunt esse favorabilem, & extendendam iuxta cap. vlt. de simon. ita Cou. d. S. 8. num. 6. & alij de quibus Sanch. d. lib. 8. disp. 2. num. 1. Sed non satisfaciunt, quia text. non solum de potestate agit legitimandi, sed etiam de ipsa legitimatione facta, vt patet ibi, cum in spi- ritualibus dispensetur, consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum; & deinde quia vt benè Alciat. lib. 1. paradox. cap. 16. frustra distinguitur inter potestatem legitimandi, & ipsam legitimationem, vtrum enim potestas illa favorabilis sit, vel odiosa non aliunde expendi potest, quàm ex fine, seu ef- fectu propter quem conceditur, & in quem

dirigitur, & denique quia ex hac distinctio- ne probat ille text. Pontificem, qui potesta- tem habet legitimandi ad spiritualia legiti- mare ad temporalia, quæ sunt minora, quòd tamen est falsum ex dictis.

8 Quare his, & alijs intelligendi modis reie- ctis facilis, & verus sensus est argumentum, illud de spiritualibus ad temporalia, & ita de maiori ad minus in dicto cap. per venerabilem, non esse Pontificis, sed partis petentis ad tem- poralia legitimationem, quam Pontifex ibi- dem negavit, & ita nihil nobiscum pugnat.

9 Intellige limitationem suprapositam, quam in dispensationibus ad nostram regulam ad- duximus, procedere quando maius, & mi- nus sunt in diuersis generibus, secus vero si vtrumque sit in eodem genere, quia tunc dis- pensatio in maiori verba pregnantia habens, extenditur ad minus, ita Felin. in dicto cap. postulasti num. 13. in fine limit. 8. Borgaf. de irregularit. par. 2. tit. de interpretat. dis- pensat. num. 17. quos refert, & sequitur Sanch. dicto lib. 8. disput. 1. num. 37. vbi num. 38. post multos, quos ibi refert, hinc insert Episcopum, aut Monachum, cui con- cedit Pontifex testandi facultatem, posse quoque codicillum facere, aut causa motis donare, quia hæc sunt partes vltimæ vo- luntatis, quæ concessio testamento con- ceduntur.

10 Intellige etiam procedere eandem limita- tionem in dispensationibus ab homine con- celsis, secus in ijs, quæ à Canone, vel lege indicuntur, quia illæ strictæ, hæc vero largè interpretandæ sunt, ita Couar. dicto S. 8. num. 11. Sanch. dicto lib. 8. disput. 1. num. 36.

11 Vnde patet intellectus ad cap. ex parte 27. de decimis, quod non agit de privilegio, aut concessione speciali circa decimas recipien- das, sed magis de concessione iuris commu- nis, per quam eodem attentio poterat Abbas, vel Parochus ille percipere decimas de labo- ribus terræ Parochiarum suarum, & ita illius text. sensus est, cum tibi concessum sit, simili- ter à iure communi de quo in cap. cum con- tingat, vers. vnde, de decim. quod maius est, nempe vt percipias decimas de laboribus, & minus concessum esse videtur, neimpè vt eas percipias de noualibus.

12 Declara tamen eandem limitationem non procedere quando id minus est anne- xum, vel inclusum in maiori tanquam pars eius, tunc enim dispensatio in casu maiori extenditur ad minorem, vt dispensatio ad Sacra-

Sacerdotium extenditur ad omnes Ordines inferiores, vt per *Sarmien. de reddit. eccles. par. 4. cap. 4. num. 5. Maiol. lib. 5. de irreg. cap. 51. num. 10. Sayr. & alios*, quos refert, & sequitur *Sanch. d. lib. 8. disp. 1. num. 35.*

- 13 Nota validam esse hanc regulam negatiuè conceptam, putà cui non licet quod est minus, nec licere debet quod est plus, vt per *Ferrer. in constitutiones Cathalon. glos. 4. num. 43. Surd. decif. 254. num. 15. Farinac. conf. 65. num. 84. tom. 1. Mascard. de probation. conclus. 1253. num. 2. vbi ait locum habere in delictis. Limita in mandatis, in quibus hæc nostra reg. tam affirmatiuè, quàm negatiuè concepta locum non habet, ex *Tiraquel. in l. si unquam, verbo libertis num. 59. C. de reuoc. donat. Nauar. de redditibus eccles. quest. 3. mon. 10. num. 2.**

Regula LIV.

Qui prior est tempore potior est iure.

- D** Esumitur ex l. qui balneum, in princip. & ex l. potior in princip. ff. qui potiores in pignore habeantur, l. si fundum C. eod. tit. l. distractis, cum seqq. C. de pignoriibus, exornant *Duen. reg. 198. Cassan. in cathalogo gloria mundi par. 12. consider. 99. Balb. in tractat. de pignoriibus cap. 19. Neguzant. in simili tractat. par. 5. princip. memb. 2. num. 11. & num. 39. Rebuff. tom. 2. ad leges Gallie tit. de constitut. reddituum glos. 8. Felician. tom. 1. de censibus lib. 3. cap. 5. num. 12. Cepolcaut. 122. & 124. Cost. in memorabil. verbo creditor 7. Mascard. de probation. concl. 1228. Ioseph. Ludouic. Perus. decif. 45. num. 7. Martien. l. 7. glos. 5. num. 3. tit. 16. lib. 5. noue Recopilat. Surd. de aliment. tit. 1. quest. 94. num. 15. & decif. 255. num. 1. Gom. de Leon in tenur. cap. 85. & 86. Bertazol. in tractat. clausul. instrument. claus. 1. glos. 5. num. 42. Garc. Gironda de priuileg. seu exempt. explicat. num. 357. Seraphin. decif. 187. num. 1. Cardos. in praxi Iudicium, & advocat. verbo Ius num. 15. & verbo pignus num. 26. Mari. Antonin. var. lib. 1. resol. 81. num. 7. & lib. 2. resol. 50. num. 82. latè Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 465. Flores de Mena var. quest. 6. art. 3. num. 24. Donel. de pig. cap. 12. & comment. Iuris Ciuilitis lib. 23. cap. 15. latè Aloy. Ricc. in collect. decif. par. 3. collect. 473. Cardin. Mantie. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 11. tit. 22. à num. 1.*

Regula LV.

Qui sentit onus sentire debet commodum, & è contra.

- D** Esumitur ex l. secundum naturam ff. hoc tit. cum alijs citatis à glos. 1. in presenti, exornant *Thom. de Thomasi. in floribus legum reg. 15. Bellet. disquisit. clerical. par. 1. tit. de fauore clericor. canonis §. 2. num. 28. latè Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. O. conclus. 144. Ferrer. in constit. Cathalonie glos. 3. num. 89. vbi quòd incommoda cum sequi oportet, quem commoda, & utilitates sequuntur, Roman. conf. 477. In casu nu. 19. vers. quarto, vbi quòd à quo remouetur officium oneris, debet remoueri officij præmium, & conf. 514. In quaestione, in princ. vbi quod Episcopus qui non sustinet onera iurisdictionis, non debet habere emolumenta eiusdem iurisdictionis, cum alijs per me citatis in in tract. Axiomatium Iuris vsusq. verbo damnum Axiom. 63. n. 2. & verbo onus, Castill. controuerf. Iuris lib. 2. cap. 5. num. 56. vbi ait procedere in ijs, quæ obueniunt ex ipsius actus natura, non vero in ijs, quæ ex accidenti contingunt.*

S V M M A R I V M.

1. Prohibentis conditio potior est in re communi.
2. Commodum, & incommodum alicuius negotij aut respicit plures primò, & principaliter, & tunc omnium consensus requiritur, aut minus principaliter, & secundariò, & tunc sufficit maioris partis.
3. Sententia lata contra heredem institutum nocet substituto non vocato, & lata contra possessorem maioratus omnibus sequentibus non vocatis præiudicium infert.
4. Declaratur tex. in l. duo ex tribus 39. vers. sed si ff. de re iudic.
5. Declaratur tex. in l. & suum §. hodie ff. de pactis, & num. 6.
7. Declaratur tex. in cap. 3. de iure patron.
8. Declaratur tex. in cap. vlt. de ijs, quæ fiunt à maiori parte Capit.

Regula LVI.

In re communi potior est cōditio prohibentis.

- D** Esumitur ex l. Sabinus ff. communi diuid. l. in concedendo ff. de aqua pluui. 22 3 arc.

arc. cum similibus, de quibus *glof. hic*, & in *reg. quod omnes tangit 29. sup. hoc tit.* ubi rationem præstiti quare in negotijs tangentibus plures vt singulos cõcors requiratur omnium consensus, vt hic, & ibi; in tangentibus vero plures vt vniuersos, sufficiat maior pars, prosequuntur citati ad *d. reg. quod omnes, in princ.*

2 Pro resolutione materiæ, & difficultatum, quæ contra hanc regulam solent adduci, aduertere oportet commodum, & incommodum alicuius negotij atq; respicere plures primò, & principaliter, aut minùs principaliter, & secundario, in prioribus procedit hæc regulam; consensus est necessarius nisi lex ex iustis rationibus aliter disposuerit ex infra resolendis, in posterioribus vero, eorum scilicet, quos secundario res tangit, consensus non spectatur, vel non est necessarius, probat *text. elegans in l. 1. §. pen. vers. denuntiari ff. de ventre in spic. notat glof. vltim. in cap. quamuis pactum, de pact. hoc lib. glof. 2. in l. de unoquoque ff. de re iudic. cum multis alijs, quæ congruit Tirag. in tract. res inter alias acta limit. 1. Cou. in cap. Raynuitius §. 3. num. 10. de testam. & in d. cap. quamuis pactum par. 3. §. 3. num. 7. ad fin. & alij de quibus *Alphan. col. lect. 688.* Vnde notant scribentes sententiam latam contra hæredem institutum nocere substituto non vocato, & latam contra possessorem maioratus omnibus sequentibus non vocatis præiudicium inferre arg. l. ex contractu ff. de re iudic. prosequuntur *Cou. practic. cap. 13. num. 6. Anton. Gom. l. 40. Tauri num. 73. Pincl. in l. 1. C. de bonis mat. par. 3. à num. 48. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 8. à num. 3. Guier. canon. lib. 1. cap. 34. à num. 34.**

4 Ex quibus iam primò colligitur faciliè procedere decisionem Iurecõsulti in l. duo ex tribus 39. vers. sed si ff. de re iudic. dum probat sententiæ late à maiori parte iudicum standum esse: quamvis enim iudicandi officium singulos respiciat, atq; ita videretur concors omnium consensus necessarius iuxta hæc regulam quia tamen diximus illam procedere vbi commodum, & incommodum negotij omnes, & singulos tangit primò, & principaliter, planè officium iudicandi, & illius commodum, & incommodum non ipsos Iudices principaliter respicit, sed vel litigantes, vel publicum fauorem; publicum enim munus est, & inde ad illud accipiendum quis cogi potest *l. vlt. ver. iudicandi ff. de mun. & honor. cap. pastoralis, in princ. de offic. deleg. notat Boer. decis. 222. à num. 2. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 41. num. 3.*

Et constat deinde quia cum ius dicere ad iustitiam pertineat *l. pen. ff. de iustitia, & iure & iustitia virtus sit non ad le, sed ad alios, vt docent D. Thom. 2. 2. q. 58. art. 2. Sor. de iustis lib. 3. q. 2. art. 2.* sequitur manifestè commodum, & incommodum iudicandi principaliter non respicere ipsos Iudices, & per consequens omnium consensus non esse necessarium; quia verò certius est iudicium, quod plurimorum arbitrio comprobatur, *cap. prudentiam 2. in fine princip. de offic. deleg. merito maioris partis consensus requiritur.*

5 Secundò colligitur contra strictum Iuris rigorem procedere decisionem *tex. in l. & suum & S. bodie, cū seqq. ff. de pact. dum probat quòd si plures sint creditores, & dissentiant circa partem debiti remittendam debitori, sequendam esse maiorem partem; facit in simili circa spatium, seu iudicium debitori concedendas decisio *tex. in l. vlt. vers. pari C. qui bonis cedere pos. notant ibi scribentes omnes, Tirag. in tract. res inter alias limit. 34. Afflict. decis. 288. Strach. de mercat. iii. de decoctor. par. 6. à nu. 5.* plures de quibus *Alphan. collect. 391. Duen. reg. 294. Ret. Genuens. decis. 17. num. 12.* quod tamen omnibus supradictis videtur repugnare, cum enim in ijs, quæ singulorum commodum, vel incommodum principaliter respiciunt, requiratur omnium consensus, & constet commodum, & incommodum ex debiti remissione singulos respicere principaliter, iam secundum Iuris rigorem videbatur dicendum maiorem partem creditorum non sufficere, neq; alijs non consentientibus præiudicium inferre, atq; ita contra Iuris rigorem hoc introductum fuisse ex speciali Imperatoris Diui Marci rescripto colligitur ex *d. S. bodie iuncta l. rescriptum 11. ff. de pactis, atq; ita intelligendus est Bald. in d. cap. cum omnes, de constitut. num. 20. ad fin. & ibi Abb. num. 5. circa fin. dum hoc tribuunt fauori liberationis, vt dicamus propter fauorem liberationis legem id iudicasse, non autem quòd fauor ille absque lege sufficeret, vt bene sentit *Dec. in d. d. cap. cum omnes num. 24. & ibidem Bero. à num. 63. & post Paul. de Castr. Strach. vbi supra num. 8.***

6 Vnde iam sit consequens decisioni illorum Iurium locum non esse, neq; maiori parti creditorum standum esse extra casus illis legibus specialiter expressos, scilicet quando pactum de remittenda parte debiti fit hæredibus defuncti debitoris, qui aliter nolunt, adire hæreditatem, in quibus terminis loquitur *text.*

in Liurisgentium S. fin. ff. de pactis, cum similibus. Vel si debitor paratus sit bonis cedere si creditores dilationem concedant iuxta terminos *d. l. vlt. C. qui bonis cedere poss.* Addunt DD. tertium casum, scilicet quando debitor aufugit, & ita non est qui conueniatur, quo casu inquirunt vigere etiam rationem *d. S. hodie*, atque ita extra hos tres casus non esse trahendam decisionem illorum Iurium iudi. cauit Senatus Neapolitanus teste *Afflict. d. decisi. 288. num. 4.* & notat *Dec. vbi proximè*, quamuis post *Angel. Strach. vbi supra nu. 21.* contendat ad omnes debitores esse trahendam æquitatem illorum Iurium.

7 Tertio ex dictis consequitur non sine maxima difficultate procedere decisionem *text. in cap. 3. de iure patron.* dum probat quòd si plures fundatores Ecclesiarum, aut hères earum, atque ita patroni, quibus non iure Collegij, sed vt singulis ius competit patronatus, dissentiant plurimos præsentantes, is præficiendus est Ecclesiæ, qui plurimorum approbatur assensu. Dixi in his, quæ pertinent ad plures vt singulos maiorem partem non sufficere, sed omnium concordem consensum esse necessarium, in ijs autem terminis proponebatur ius patronatus ad plures vt singulos pertinere, ergo videbatur maiorem partem non sufficere, iuxta *d. reg. quod omnes*, & ibi notata, atque ita iure nouo hoc inductum fuisse videtur comprobari ex verbis ipsius *text. ibi*, *presenti decreto statuimus*, notat *Card. Imol. & alij*, de quibus *Deci. in dicto cap. cum omnes num. 26.* Sed melius cum eodem tentari potest textum illum nihil noui in eo induxisse, patetq; ex nostra resolutione si aduertas regulam hanc, & *d. reg. quod omnes*, procedere vbi negotium commune singulos principaliter tangit quoad ipsius negotij principale commodum, vel incommodum, non ita si principaliter alium tertium respiciat. Planè præsentationis commodum non principaliter ipsos patronos respicit, sed vel Ecclesiam, cui prouidetur, vel præsentatum ipsum, nihil ergo mirum si omnium consensus necessarius non sit, vnde iam sequitur legem non de nouo induxisse vt maior pars sufficiat, sed vt esset necessaria, quia scilicet lex magis fidei plurimorum iudicio iuxta *reg. d. cap. prouidentiam, in princip.* & quæ circa Iudices supra resoluius.

8 Quarto ex dictis consequitur non sine maxima ratione Doctores admodum defatigari circa interpretationem *text. in cap. vltim.*

de ijs, quæ sunt à maiori parte Capituli, agitur ibi de certa parte fructuum præbendarum depuranda à Canonicis ad fabricam Ecclesiæ reparandam, & inquit *text.* quòd si aliqui duxerint resistendum, obtineat sententia plurimorum, cum tamen agatur de fructibus singularum præbendarum, quorum commodum principaliter singulos respicit in particulari: vnde per consequens dicendum videbatur meliorem esse prohibentis, vel etiam vnus contradiotionem iuxta nostram *reg.* Sed reiecta communi interpretatione, quæ firmabat hanc *reg.* & nostram resolutionem procedere in tāgenibus plures vt singulos iure singulari, secus si singulos tangat iure Collegij, de qua per *Abb. in d. cap. cum omnes num. 5. vers. item procedit, Felin. num. 15. vers. fallit sexto*, & ibi *Bero. num. 60. Mayner. in l. aliud S. referitur num. 69. ff. hoc tit. Sarmien. de reddit. par. 3. cap. 3. à num. 8.* Dicendum est contra strictum Iuris rigorem statuisse *Pont. in d. cap. vlt.* suadente æquitate, atque fabricæ necessitate, quod confirmatur ex verbis eiudem *text. ibi. statuimus*, ratio verò deducitur ex illis verbis *operi tam pio & necessario*.

9 Limitatur tamen hæc nostra *reg.* plerisque casibus, in quibus contrarium iure expressum est, veluti fauore fisci, vt in *l. 2. commun. rerum alien. cū alijs* de quibus *Duen. reg. 295. limit. 3. & reg. 375.* atque etiam fauore libertatis vt in *l. 1. C. communi seruo manum.* cum alijs de quibus *Anton. Gom. l. 40. Tauri num. 9. Cou. lib. 3. var. cap. 14. num. 7. & seq.*

S V M M A R I V M.

- 1 Lex id noluisse præsumitur cum facile id exprimere potuisset, neque expressit.
- 2 Verba dubia contra proferentem sunt interpretanda.
- 3 Testis verbum ambiguum contra producentem interpretatur.

Regula LVII.

Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio faciendā.

1 Desumitur ex *l. in contrabenda venditione ff. hoc tit.* & alijs citatis à *glos. in present.* Lex enim id noluisse præsumitur, cum facile id exprimere potuisset, neque expressit, *Mench. conf. 30. num. 8. Armendar. in proem. addit. ad recopil. legum Nauarra num. 150.*

- Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. q. 1. num. 33.*
- 2 Vnde verba dubia contra proferentem esse interpretanda probant *tex. in l. veteribus 40. vbi Bart. ff. de pact. l. quicquid adstringenda ff. de verb. oblig. l. Labro ff. de contrab. empt. exornant Menoch. conf. 110. num. 36. & conf. 179. num. 19. Surd. decif. 322. num. 63. & de aliment. tit. 6. q. 1. num. 26. D. Barbof. in l. si quis intentione ambigua 66. num. 28. ff. de iudic. Mendez à Castro in praxi Lusitana lib. 1. cap. 3. num. 41. Cardos. in praxi Iudicum, verbo Verbum num. 9. latè Card. Tusch. tom. 8. lit. V. concl. 107. Card. Mantica. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 2. tit. 9. num. 99. cum segg. vbi rationem reddit quare in contractibus fiat interpretatio contra proferentem, non sic in iudicijs.*
- 3 Eodem modo verbum ambiguum testis contra producentem interpretari per glos. bic. tradunt Tiraquel. de retract. lig. §. 1. glos. 16. num. 4. Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. num. 389. Surd. decif. 260. num. 10. plures refert Farin. in praxi crimin. par. 2. q. 60. num. 60. vbi num. 61. limitat.

Regula LVIII.

Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum.

- 1 **E**xornant Mench. de successione. creat. lib. 3. §. 28. num. 7. iuncto num. 10. & 17. Guier. de Iuram. confirm. par. 1. cap. 40. num. 4. Marchef. de commissionib. par. 3. §. 1. num. 44. pag. 193. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 4. lit. 1. concl. 511. num. 29. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 51. col. 6. in solut. ad 1. & disp. 271. col. 6. vers. ad id vnde, Azori. instit. moral. p. 1. lib. 11. cap. 6. ad fin. & cap. 7. à princ. Soar. tom. 2. de Relig. tract. de Iuram. lib. 2. cap. 21. per tot. Reboll. de obligat. Iustit. par. 2. lib. 1. q. 9. num. 1. Cald. Pereira de empt. cap. 30. num. 18. Lesi de Iustit. lib. 2. cap. 17. dub. 7. nu. 50. D. Barbof. impl. cum prator §. ult. num. 266. ff. de iudic. quorum plures asserunt hanc reg. esse intelligendam de iuramento contra bonos mores naturales, qui scilicet retrahunt nos à via recta, & optimo modo viuendi, non autem contra ciuiles.
- 2 Vnde cum pactum affirmatiuum de succedendo, quando scilicet quis promittit alteri se cum hæredem instituturum iuxta *l. stipulatio hoc modo 61. ff. de verb. oblig. l. pactum quod dotali 15. C. de pact. bonis moribus naturalibus*

aduersetur, & turpitudinem contineat, vt probant *d. l. stipulatio, & d. l. pactum*, quia scilicet liberam testandi facultatem auferit contra naturam vltimæ voluntatis, quæ est vsque ad mortem deambulatoria *l. 1. C. de sacrosanct. eccles.* ideo tali pacto non potest accedere iuramentum, ac proinde succedit hæc reg. ita resoluunt communiter Doctores in *d. l. stipulatio hoc modo concepta, & in d. l. pactum quod dotali*, est communis ex citatis ab Anton. Gom. l. 22. Tauri à num. 17. cum segg. Cou. in cap. quamuis pactum par. 2. in princip. num. 3. Mench. de success. creat. §. 1. num. 17. & S. 18. à num. 191. Conan. comment. lib. 6. cap. 4. post princ. communem etiam dicit Valasc. conf. 130. num. 12. vers. sed neque, quamuis in puncto iuris contrarium longè versus sit, vt per Cou. in rub. de testam. par. 2. ex num. 5. Cuiac. in *l. generaliter ff. de verb. oblig. Mench. de success. creat. §. 3. num. 22.*

Regula LIX.

Dolo facit qui petit quod restituere oportet eundem.

- 1 **D**efumitur ex *l. in condemnatione §. dolo facit ff. hoc tit. cum alijs citatis à glos. in presenti, exornant Duen. reg. 209. Mascard. de probation. concl. 531. num. 81. Menoch. de presumption. lib. 5. pres. 3. num. 88. Cardos. in praxi Iudicum & aduocat. verbo dolus num. 8. Ego ipse in tract. Axiom. Iuris vsufreq. verbo dolus Axiom. 76. num. 3.*

Regula LX.

Non est in mora qui potest exceptione legitima se tueri.

- 1 **D**efumitur ex *l. nulla intelligitur ff. hoc tit. refert Pichard. in disput. de mora num. 29. prope fin.* Ratio est quia mora dici non potest, quæ inculparata inuenitur *l. pecunie fenestris 9. §. fin. ff. de vsur. & sic in mora non constituitur debitor qui iustam causam habuit ignorandi se debere, l. qui sine dolo malo ff. hoc tit. l. si quis 24. vers. utique si iuste, l. paratum 47. ff. de vsuris, & qui iustam causam litigandi habet etsi retardetur non tamen moram facit, vt ex Tiraq. colligit Pichard. d. disp. de mora num. 33.*

Regula LXI.

Quod ob gratiam alicuius conceditur non est in eius dispendium retorquendum.

Defumitur ex l. nulla Iuris ratio 24. ff. de legib. & ex l. quod favore C. eodem tit. exornant Thom. de Thomass. in floribus legum reg. 143. Surd. decif. 195. num. 5. Card. Mant. de tacitis, & ambig. conuenit lib. 2. tit. 12. num. 27. Monet. de optione can. cap. 3. nu. 142. Ego ipse in tractat. Axiomatum Iuris vsufreg. verbo fauor.

Regula LXII.

Nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non sit, obligatur.

Defumitur ex l. consilij 48. ff. hoc tit. & ex l. 2. in fine ff. mandati, Sayr. in clau Regia lib. 10. tract. 2. cap. 8. num. 9. Cuius rationem glos. 1. hic ex eo deducit quia consilium non inducit necessitatem, nec cogit illud, cui datur, sed magis vt deliberet, & ita liberum est ei acceptare, vel non d. l. 2. cap. ult. in fi. 4. dist. cū alijs infra citandis, quam rationem sequuntur Doctores hic, Dec. & Cagnol. in dicta l. consilij, sed non placet, tum quia obligatio cuiusque non pendet à necessitate quam alijs imponit, sed ab ea, quam ipse sibi per propriam voluntatem imponit l. sicut C. de action. & oblig. cap. licet, de voto, & tam in donatione patet, quam in alijs contractibus, in quibus consentiens obligatur, & tamen alij necessitatem non imponit, tum etiam quia consilium fraudulentum obligat, vt habetur in hoc tex. & tamen in eo viget ratio glos. quia non imponitur necessitas ei, cui præstatur, & tandem quia licet consilium necessariò sit obseruandum, aliquando adhuc non obligat, vt infra dicitur, nec contrarium probat d. l. 2. in fine, ibi, quia liberum, quoniam illa verba tantum reddunt rationē propter quam non obligatur quis ex consilio, quod non expedit ei, cui datur, cum tamen obligetur ex mandato. Dicendum ergo rationem esse quia cum consilium procedat à dictamine rationis, & iudicio intellectus circa ea, quæ agenda sunt ex Diuo Thom. 1. 2. q. 14. art. 1. cum seq. sua natura non habet consensum sine quo obligatio non contrahitur, quia nulla obligatio contrahi potest absque consensu & complacencia voluntatis vera, vel interpretatiua, per quam quis appli-

cat appetituum motum l. 1. §. 1. in fine. ff. de pactis, l. obligamur ff. de action. & oblig. vnde sequitur regulam procedere etiam si consilium ex necessitate sit obseruandum, vt in specie cap. ult. vers. iubemus, ibi, consilij, de bareis.

2 Declara regulam nostram non procedere in eo, qui vt peritus in arte officium proficetur, & ita ratione talis officij, vel artis tenetur ad aliquod opus consilij, id est procedens per modum consilij ab intellectu, vt sunt assessores, aduocati, iudices, & alij, qui obligantur ex iniquo consilio etiam per imperitiam præstito l. 2. in fine ff. quod quisque Iuris, Butr. Abb. & Felin. in cap. tua de homicid. Nau. in man. cap. 25. num. 15.

3 In glos. [Nullus ex consilio] ibi (nullus enim tenetur consilium sequi, immo explorare, & deliberare debet apud se ipsum an sibi expediat nece) Notatur ad hoc quod consilij natura est vt quamuis excitet a d. deliberandum non tamen obliget ad sequendum l. cum pater 77. §. mandato & ibi Bars. ff. de legat. 2. l. 1. §. idem Pomponius, vbi glos. ff. depositi, Cou. in cap. quamuis pactum par. 2. §. 2. num. 6. & 7. vers. secundum, & de sponsalib. par. 2. cap. 3. §. 8. num. 3. Garc. reg. 10. num. 1. Menoch. de presumpt. lib. 6. praef. 34. num. 25. cum seq. Gouzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 46. nu. 36. cum seq. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 34. num. 24. cum alijs per me citatis in tract. Axiom. Iuris vsufreg. verbo consilium Axiom. 55. num. 2.

Regula LXIII.

Exceptionem obijciens non videtur de intentione aduersarij confiteri.

Exornant Cou. vari. lib. 1. cap. 1. nu. 2. vers. eodem iure, Anson. Gom. var. tom. 3. cap. 12. num. 16. Caerberan. Pedam. decif. 178. nu. 9. Franc. Milanen. Sicilia decif. 3. num. 46. lib. 2. Bellon. Genuen. decif. 38. nu. 8. & decif. 91. nu. 1. Petr. Greg. syntagm. Iuris lib. 21. cap. 17. num. 3. Surd. decif. 24. num. 5. Alexand. Trentacium. var. resolut. lib. 2. tit. de except. resol. 2. num. 1. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo exceptio num. 26. Stephan. Gratian. Marchia decif. 19. num. 19. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 2. resolut. 50. num. 31. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 3. lit. E. conclus. 427. Ego ipse in tractat. Axiomatum Iuris vsufreg. verbo exceptio.

Regula LXIV.

*Qua contra Ius fiunt debent utiq;
pro infectis haberi.*

Exornant Cardof. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo factum num. 2. Azor. in fit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 16. q. 17. Brunor. à Sole in locis communib. verbo factum 12. Actus enim corrui omiffa forma legis, l. cum bi § ff prator ff. de transfat. l. traditionibus C. de pact. cap. cum dilecta, de reſcript. cap. quia propter de elec. cap. 1. de rebus Eccleſ. non alien. lib. 6. Tirag. de retraciu conuent. §. 4. glof. 6. num. 31. Surd. decif. 168. num. 8. Cald. Pereira de poteſt. eligen. cap. 7. num. 13. Anton. Monach. Lucen. decif. 53. num. 35. Iofeph. Seffe Aragon. decif. 30. num. 10. Eſcob. de ratiocin. cap. 11. num. 19. Ferrer. in conſtit. Cathalonie glof. 1. num. 350. plures per me citati in traſt. Axiomatum Iuris uſufreq. verbo actus Axiom. 12. num. 24.

S V M M A R I V M.

1. Poſſidens potior eſt conditio in pari delicto, vel cauſa.
2. Procedit in materia iuſtitie, & aliarum uirtutum.

Regula LXV.

*In pari delicto, vel cauſa potior eſt
conditio poſſidentis.*

- D**efumitur in quantum agit de delicto ex l. cum par delictum ff. hoc tit. & in quantum dicit de cauſa ex l. in pari cauſa ff. eod. exornat Sanch. in precepta Decalogi tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 10. ad finem.
2. Et hæc regula quòd in dubio, & pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis, non ſolum procedit in materia iuſtitie, vt tenent Maigl. de irregul. lib. 5. cap. 51. num. 10. Anton. Perez certamine 10. ſcholafico dub. 2. nu. 132. Azor. in fit. moral. par. 1. lib. 2. cap. 19. queſt. 10. & lib. 11. cap. 15. queſt. 2. Vafq. 1. 2. queſt. 19. art. 6. diſp. 65. cap. 3. num. 36. & diſp. 66. cap. 1. Salas etiam 1. 2. queſt. 21. traſt. 8. diſp. unica ſeſt. 17. num. 152. Sayr. de cenſur. lib. 1. cap. 16. num. 30. caſu 1. & in clauſi Regia lib. 1. cap. 13. num. 36. ſed etiam in materia aliarum uirtutum ſecundum Soar. tom. 5. de cenſur. diſp. 40. ſeſt. 5. num. 15. & tom. 2. de Relig. traſt. 4. lib. 2. cap. 33. num. 2. & traſt. 6.

de voto lib. 4. cap. 5. à num. 7. cum ſequentib. Sanch. de Matrimon. lib. 2. diſp. 41. num. 32. & d. cap. 10. num. 11.

Regula LXVI.

*Cum non ſtat per eum ad quem pertinet
quominus conditio impleatur, haberi
debet perinde acſi impleta fuſſet.*

Defumitur ex l. in Iure Ciuili 24. ff. hoc tit. & alijs citatis à glof. in præſenti, exornat Cuman. conf. 38. circa fin. Angel. conf. 301. Factum tale num. 3. Cephal. conf. 8. num. 6. Put. decif. 19. lib. 1. in correſtis, vbi ait quod hæc reg. non habet locum in conditione poteſtatiua, Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 223. num. 41. vbi declarat dummodo non ſimus in conditione depèdente à mera poteſtate promittentis, Cardof. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo conditio num. 2. Cardin. Tuſeb. practic. conſul. tom. 2. lit. C. conſ. 595. num. 32. cum ſeqq. Rot. apud Farinac. decif. 493. num. 3. & 6. par. 1. recentior. Ego ipſe in traſt. Axiom. Iuris uſufrequent. verbo conditio Axiom. 48. num. 4.

Regula LXVII.

*Quod alicui ſuo non licet nomine, nec
alieno licebit.*

- V**ide ad materiam huius reg. Menoch. de arbitr. caſu 459.

S V M M A R I V M.

1. Facere quis poteſt per alium quod poteſt facere per ſe ipſum.
2. Facere per ſe uidetur qui per alium facit.
3. Profeſſio Fidei poteſt fieri per procuratorem.
4. Profeſſio in Religione fieri poteſt per procuratorem.

Regula XLVIII.

*Poteſt quis per alium quod poteſt
per ſe ipſum.*

- D**efumitur ex l. 1. §. de ieiſſe ff. de vi, & vi armata l. ita §. quod ſi quis ff. de adminiſt. tutor. l. ſi per alium ff. ne quis eum, l. is damnus dat, vbi Dec. & Cagool. ff. de regul. Iuris

Iuris, l. non ideo C. de accusat. cap. mulieres §. 2 illi vero, de sēs. excom. ex quibus iuribus vulgò colligitur quòd per se facere videtur, qui per alium facit, exornant Duen-reg. 378. ampl. 3. Corra/lib. 2. miscelan. cap. 22. Clar. S. ult. q. 38. nu. 6. Plac. de delictis lib. 1. cap. 15. nu. 17. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 3. num. 39. & l. 45. Tauri num. 91. Menoch. remed. 1. recuper. num. 407. & conf. 1. num. 304. Flamin. Paris. de confidens. q. 28. num. 83. & q. 31. num. 12. Decian. in tract. crimin. lib. 4. cap. 17. num. 2. Surd. conf. 360. num. 19. latè Cardin. Tufch. pract. conclus. tom. 3. lit. F. concl. 7.

3. Unde provenit ut etiam Fidei professio, quam prouidit de beneficiis quibuscunque curam animarum habentibus, ac de dignitatibus & Canonicatibus in Ecclesijs Cathedralibus emittere tenentur iuxta terminos Concilij Trid. sess. 24. de reform. cap. 12. vers. prouidit, per procuratorem præstari possit, prout arg. huius regulæ resoluunt Nau. conf. 1. nu. 2. de iureiur. in antiq. alijs conf. 4. num. 2. sub tit. de summa Trinit. in nouis, Petr. de Ledesma in sum. tom. 2. tract. 1. cap. 4. post 10. concl. diff. 6. Azor. inslit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 2. q. 6. Zanol. in praxi Episcop. par. 2. verbo Fidei professio, Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 8. cap. 3. nu. 19. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 5. num. 7. Anton. Riccioli de iura personarum extra gremium Ecclesie existent. lib. 1. cap. 13. nu. 21. cum seq. Ros. in vna Vermien. Canonicatus 13. Iunij 1608. coram Card. Sacrato, quorum opinionem sequutus fui in tract. de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 60. nu. 20. Quicquid absque bono fundamento contrarium tenuerit Nicol. Garc. de benefici. par. 3. cap. 3. num. 75. Vgolin. de officio Episcopi cap. 50. §. 16. num. 1. & Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 166. num. 22. & acriter nimis Fr. Sigismund. à Bononia de elect. dub. 2. 6. quorum fundamentis optime satisfacit me à cuiusdam cauillationibus defendens Massobrius in tract. de Synodo Episcopi cap. 40. dub. 40. secundum Romanam impress.

4. Hinc etiam infertur professio in Religione per procuratorè fieri posse, ut per hanc regulam resoluunt Syluest. verbo Religio 3. q. 15. Sanch. in præcept. Decal. tom. 2. lib. 5. cap. 3. num. 8. ubi refert quinque conditiones, quæ desiderantur ut procurator nomine absentis profiteri valeat, Fr. Barthol. à S. Faustino in thesauro Relig. lib. 5. q. 217. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouis. disp. 13. dub. 3.

Regula LXIX.

In malis promissis fidem non expedit obseruare.

EX hac reg. iuncto cap. in malis 22. q. 4. probari videtur promissiones malas, & turpes validas esse ex se, & in illis fidem præstari, & accipi, & obligationem producere, id enim important in hoc text. verba, *fidem non expedit, & in d. cap. in malis, ibi, rescinde fidem, arg. l. decem 116. ff. de verb. obligat. cap. ad dissoluendum, de despons. impub. ac per consequens quòd dabatur fidei violatio in actibus, qui deuiant à virtute, nisi horum Iurium auctoritate contrarium statueretur. In cuius rei confirmationem expendi potest d. cap. in malis, cum enim tex. ille retulisset duas turpium promissionum classes, alteram illarum, quæ inter homines sunt, alteram verillarum eorum, quæ Deo præstantur, promissæ sunt turpia vota, in prima inquit text. illam rescinde, in secunda virtutem alia phrasi, scilicet *muta decretum, quod inoauit uouissime facias*; igitur ut thematis mutatio aliquid operetur, dicendum videtur quòd licet promissiones de re turpi factæ Deo nullam producant obligationem, in his tamen, quæ sunt hominibus secus dicendum sit.*

2. Verum in contrarium est veritas, quia non potest dari perjurium in transgressione iuramenti promissorii quando res sub iuramento promissa deuiat à virtute: patet hoc si expendas has transgressiones non alio ex capite esse periuria quàm ob violatam fidem sub iuramento præstitam, ac subinde cum non sit habilis fidei violatio in ijs, quæ deuiant à virtute, fides enim est virtus D. Thom. 2. 2. q. 80. art. 1. ad 3. late Caiet. 2. 2. quest. 113. rectè fit quòd quicquid deuiat à virtute nequit esse actus fidei, immo cesset eo casu eiusdem fidei violatio, & consequenter perjurium. Et ideo iuramentum promissorium de actu qui sine peccato mortali fieri non potest, nullam inducere obligationem per cap. si vero, de iureiuran. tenent D. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. ad 2. & q. 98. art. 2. ad 1. Cou. in cap. quamuis pactum par. 1. §. 6. num. 6. Nau. in man. cap. 12. num. 15. vers. 16. Sayr. in clauis Regia lib. 5. cap. 6. num. 2. & cap. 7. num. 2. Soar. de Relig. tom. 2. tract. de Iuram. lib. 2. cap. 14. per tot.

3. Quare omisiss his, quæ tradunt Abb. in cap. vlt. de pact. Rip. in l. si plagij ff. de verb. oblig. l. as. in l. generaliter ff. eod. tit. D. Thom.

2.2. q. 88. art. 2. ad 2. responderetur regulam nostram, & d. cap. in malis, procedere in malis promissis iniquo modo extortis cum turpitudine illius, cui sunt, non autem promittentis, videlicet per dolum, metum, vel similem modum peccaminosum, licet enim huiusmodi promissiones valeant mero iure iuxta, *10x. in princip. Instit. de except.* ibi, *palam est te iure Civili obligatum esse, non tamen expedit Reip. fidem datam observari*; unde merito promissoribus iure succurritur per exceptionem, vel alia opportuna remedia iuxta d. Princip. ibi, *sed iniquum est se condemnari, probat rub. ff. doli mali, seu metus except.* & ita ad argumentum in forma respondemus, quod quamvis verum sit nullam obligationem oriri ex malis promissis; quæ ex se, & in sui substantia talia sunt, veluti promissio de homine occidendo, vel de meriendo, aut similis, & in his nulla dabilis sit fidei violatio, ut evincent quæ dixi in *vers. Verum*. Secus tamen dicendum est in malis promissis; quæ ex se talia non sunt, sed supposita turpitudine acceptantis, in quibus tamen licet mero iure fides data valeat, expedit tamen illam non servari, iuxta hanc reg. & d. cap. in malis.

Regula LXX.

In alternatis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri.

DE materia huius regulæ plenè diximus supra sub hoc eodem tit. ex pag. 553, usque ad pag. 542.

Regula LXXI.

Qui ad agendum admittitur est ad excipiendum multò magis admittendus.

DEsumitur ex l. inuitus S. cui damus ff. hoc tit. & ex l. 1. S. qui superficiem ff. de superficiob. exornant Palas. in reper. cap. per vestras, de donat. inter virum. & vxor. S. 8. nu. 2. vbi limitat, *Surd. conf. 377. nu. 45.* & alij per me citati in tract. Axiomatum luvris vsusfreq. verbo exceptio num. 1.

Regula LXXII.

Qui facit per alium est perinde ac si faciat per se ipsum.

DEsumitur ex l. quod iussu alterius ff. hoc tit. exornant Menoch. remed. 1. resu-

per posseß. num. 407. *Surd. conf. 360. num. 19. Card. Tusch. practic. conclus. lit. F. conclus. 7.* Quod enim facimus per nostros procuratores per nos metiplos facere videmus, *Roman. conf. 94. V. isis num. 3. vers. ea enim, Card. Tusch. d. conclus. 7. num. 3.*

2. In glol. [Perinde] Notatur ad hoc quòd consensus per procuratorem præstitus non est propriè, sed fidei, & interpretatiuè consensus contrahentium, vt per *Dyn. hic num. 6. Bart. in l. si is qui pro emptore à num. 57. ff. de vsu cap. & plures alij, quos refert, & sequitur Tiraq. ad leges connub. glol. 6. verbo consentement num. 27. & ideo Zilet. in consilij. Matrimonial. conf. 83. num. 13. ait quodammodo videri præsentem, qui per procuratorem adfuit.*

Regula LXXIII.

Factum legitime retractari non debet licet casus postea eueniat, à quo non potuit inchoari.

DEsumitur ex l. in ambiguis S. i. ff. hoc tit. & alijs luribus citatis à glol. in præsent. exornant Tiraq. in tract. cessante causa limit. 1. 2. num. 15. cum seqq. Cou. in cap. quamuis pactum par. 2. S. 1. num. 7. vers. quarto, bene Bald. in l. si Gaudentius 6. C. de contrab. empt. vbi cum Bart. in l. pluribus S. etsi placeat ff. de verb. oblig. distinguit, quod vel res deducitur ad impossibile tempus fiendi, & non vitiat si erat perfecta per prius, vt in l. patre furioso ff. de ijs, qui sunt sui, aut euenit ad impossibile tempus essendi, & vitiat ad not. in l. Vranus ff. de fideiuss. refert Buratt. decis. 106. num. 11. & 12.

Regula LXXIV.

Quod alicui gratiosè conceditur trahi non debet ab alijs in exemplum.

EX hac reg. vulgò colligitur quòd priuilegia, & dispensationes per quas dum aliquid gratiosè conceditur, ius commune pro parte corrigitur, de casu ad casum similem, de persona ad personam, & ita in exemplum, vel consequentiam non trahuntur iuxta reg. qua in argumentum, hoc tit. cap. 1. ad fin. de filijs presbys. hoc lib. cap. sano 9. de priuileg. l. 1. in fine ff. de consue. Princip. tradunt Alex. in l. nō tantum ff. de re iudic. l. as. in l. vlt. à n. 38. ff. de con.

de confis. Princip. Rebuff. in praxi tit. de disferent. inter rescriptum, & priuilegium à num. 6. iunctis ijs, quæ dixi in collect. ad d. cap. sane, & ad reg. priuilegium, sup. hoc tit. & ad reg. cui licet 53. eodem tit. Ratio est quia cum priuilegia, & dispensationes præmissa per superiorum causæ cognitione concedantur glos. recepta in cap. requiritis §. nisi rigor l. q. 7. & ius singulare constituunt l. ius singulare ff. de legib. merito superior, qui causæ cognitionem præmisit tantum super casu expresso uoluit in eo solum ius singulare constituere, & consequenter deficit omnino uoluntas illius quoad casus similes eadem vel maiorem rationem habentes, inde contra superioris intentionem nequeunt inferiores super alijs causæ cognitionem adhibere, nec ius illud singulare uelut ius commune extendere idque intendit tex. in d. cap. sane.

Regula LXXV.

Frustra sibi fidem quis postulat ab eo seruari, cui fidem à se præstitam seruare recusat.

Exornant Panorm. conf. 61. Videtur primo col. 2. lib. 2. Roman. conf. 204. pro discutienda ueritate col. 2. vers. secundò & idem probatur, & conf. 517. In casu proposita questionis col. 1. Barbat. conf. 36. Sapienter scripsit Propheta col. 12. vers. præterea pondero, Corn. conf. 343. In causa uertente col. 2. vers. his tamen non obstantibus, Tirag. l. 13. connub. glos. 1. par. 13. num. 42.

In glos. [Frustra] Notatur ad hoc quòd fides non seruatur ei, qui eandem fidem frangit l. eum qui §. 1. ff. de inoff. testam. l. quæro 56. S. inser locatorem ff. locati, l. qui fidem ff. de transact. l. cum proponas 21. ad fin. ubi glo. vlt. Barthol. Bald. & Alex. C. de patris, cum alijs adductis per Roland. conf. 57. nu. 21. & seq. lib. 1. Tirag. de retractu tit. 2. §. 3. glos. unica nu. 19. Ioseph Ludou. som. 3. cõmun-opinion. tit. de probat. concl. unica vers. qualibet enim, pag. 473. Menoch. conf. 1. nu. 364. Surd. conf. 359. nu. 9. Christoph. de Pace in scbol. ad leges styli l. 41. nu. 26. Seraphin. de priuileg. luram. priu. 74. nu. 154. Cardos. in praxi iudicij & aduocat. uerbo fides num. 2. Farin. in praxi crimin. par. 1. q. 29. nu. 65. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 3. lit. F. concl. 337. Alex. Trentacinq. var. resolut. lib. 3. tit. de uerb. oblig. resolut. 2. iunctis ijs, quæ cumulaui in tract. Axiomatum Iuris vsus frequent. uerbo fides.

Regula LXXVI.

Delictum persona non debet in detrimentum Ecclesie redundare,

PER hanc reg. uulgò tradi solet monasterium non teneri de deposito illo, quod culpa Religiosi est deperditum, aut deterius effectum, nisi quatenus res deposita in monasterij utilitatem conuersa fuerit, quod scilicet ex illa factum est locupletius, ut per Molin. de iustis. tract. 2. dispus. 252. col. antepen. vers. nõ solum, Lessi. de iustis. lib. 2. cap. 27. dub. 3. num. 12. qui benè addit idem dicendum esse si depositum sit apud Abbatem, quia neq; ex delicto peculiaris Abbatis tenetur monasterium, refert Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 14. nu. 29.

Regula LXXVII.

Rationi congruit ut succedat in onore, qui substituitur in honore,

ERgo à contrario sensu quem quis nõ honorat grauari non potest, ut per tex. in l. ab eo C. de fideicom. tradunt Molin. de primogen. lib. 1. cap. 1. nu. 8. & lib. 2. cap. 4. nu. 15. xum seqq. Pereg. de fideicom. art. 33. nu. 3. Card. Mantie. de coniect. vlt. uolunt. lib. 8. tit. 1. nu. 33. Menoch. conf. 707. nu. 1. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 14. nu. 1. & conf. 236. nu. 16. Benedic. Pinel. selet. Iuris interpret. lib. 1. cap. 1. nu. 13. Cald. Pereira quaest. forens. conf. 31. num. 3.

Regula LXXVIII.

In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.

Desumitur ex l. quæ propter necessitatem, ff. hoc tit. & faciunt multa, quæ tradidi in tract. Axiomatum Iuris vsus frequent. uerbo necessitas.

In glos. [In argumentum] ibi (& nota ex hac regula illud generale, &c.) Notatur ad hoc quòd necessitatis causa cessante cessat quod ob causam statutum est, ut per Tiraguel. cessante causa par. 1. nu. 184. & 185.

In ead. glos. ibi (quod uerum est circa faciendam, &c.) Notatur ad hoc quòd regula hæc procedit circa facta, non faciendam, ut per Tirag. d. tract. limit. 12. nu. 3.

Regula LXXIX.

Nemo potest plus iuris transferre in alium quam sibi competere dignoscatur.

Desumitur ex *l. nemo plus ff. hoc tit. & ex alijs citatis à glos. in presenti* exornant *Toisepb. septe Aragonia decif. 188. nu. 15. & 23. Picbard. ad Princip. Instit. de acquisit. per arrogat. n. 49. Surd. conf. 126. nu. 31. Cef. Argel. de contradic. legitimo q. 9. n. 58. Nemo enim dat quod non habet, vt per hanc reg. tradunt Ioan. de Imola conf. 8. num. 6. & conf. 40. per tot. Anchar. conf. 318. In quaestione num. 4. & 5. Thom. de Thomasi. in florib. legum reg. 191. Surtl. conf. 194. num. 17. & 10. f. 247. num. 19. & conf. 265. num. 6. Cef. Argel. de contradic. legitimo q. 5. num. 28. Anton. Monach. Bononien. decif. 19. num. 4. Franc. Molin. de ritu nuptiarum lib. 3. q. 10. num. 19. Card. Tusch. praef. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 17. & alij per me citati in traet. Axiomatium Iuris vsusfreq. verbo dare Axiom. 64. à num. 1. cum seqq.*

Regula LXXX.

In toto partem non est dubium contineri.

Desumitur ex *l. in eo quod plus, 111. & ex l. in toto 114 ff. hoc tit. cum alijs citatis à glos. in presenti, & in reg. plus semper, hoc eod. tit. vbi latè dixi, exornant Cou. lib. 1. var. cap. 2. ex num. 5. & cap. vlt. num. 7. citati ab Alphan. collect. 82. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 9. num. 4. Menob. de arbitrar. casu 47. nu. 6. Cardin. Tusch. praef. conclus. tom. 8. lit. I. conclus. 336. per tot. vbi num. 6. limitat quando totum constituens in partes diuerfas est diuisum, & distinctum, quia tunc vnaquæque pars per se stat, secus quando sunt indiuisæ.*

Regula LXXXI.

In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.

Exornant *Corn. conf. 89. Viso predicto nu. 12. lib. 3. & conf. 83. Circa primum nu. 2. lib. 4. et cõf. 181. n. 11. lib. 3. vbi loquitur in generali cõmissione, Surd. cõf. 73. n. 17. Card. Tusch. praef. conclus. tom. 3. lit. G. concl. 31. num. 2. vbi cum Corn. conf. 176. num. 2. lib. 2. extendit in generali mandato. Nunquam enim*

quis presumitur velle comprehendere sub generali dispositione illud de quo specialiter disponere non potuisset, *Roman. conf. 155. num. 2. vers. nec refragatur, Cardin. Tusch. d. lit. G. concl. 31. num. 16.*

Regula LXXXII.

Qui contra iurâ mercatur bonam fidem presumitur non habere.

Vulgò allegatur hæc reg. ad hoc quòd contrahens sine solemnitatibus à iure requisitis, est in dolo presumptio, & mala fide, vt per *Menoch. remed. 15. recuper. possession. num. 179. & de presumpt. lib. 3. pref. 130. num. 33. & lib. 5. pref. 3. num. 76. & conf. 314. num. 6. Mench. illustr. cap. 8. Farin. in praxi crimin. par. 3. q. 89. num. 83. Norari etiam solet ad hoc quòd errans in iure presumitur in dolo, vbi ius contrauenit, vel actus resistit, vt per *Mascard. de probat. concl. 640. num. 2.**

Regula LXXXIII.

Bona fides non patitur vt semel exactum iterum exigatur.

Desumitur ex *l. bona fides ff. hoc tit. cum alijs citatis à glos. in presenti, exornant l. 6. in fine tit. 3. part. 5. Tirag. de retractu lig. 8. 29. glos. 4. num. 13. Afflic. Neapol. decif. 150. num. 19. & 20.*

Regula LXXXIV.

Cum quid vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

Allegari vulgò solet hæc regula ad hoc quòd prohibitum vna via non censetur alia permiffum, *l. quod dictum ff. de patris, l. cum bi S. si cum ijs ff. de transactio. l. athletas S. ait pretor ff. de infamib. l. si quis s. minor ff. qui, & à quibus, l. illud ff. ad leg. Aquil. Surd. conf. 301. num. 75. D. Barbof. in l. cum pretor S. vlt. num. 235. ff. de iudic. Prohibitum enim directò non potest fieri per indirectum *l. Seius, & Augerius, vbi Bart. ff. ad leg. Falcid. l. scire oportet S. si mater ff. de tutor. et curator. Menoch. de presumpt. lib. 4. pref. 189. num. 82. Surd. decif. 21. num. 4. Bellef. diquis.**

disquisiſſimal. par. 1. tit. de exemptionibus clericorum, & eorundem bonorum à muneribus publicis §. 7. num. 6. Vide quæ latè dixi in tract. Axiomatium Iuris vsufrequent. verbo prohibisum.

Regula LXXXV.

Contractus ex conventionione legem accipere dignoscuntur.

Defumitur ex l. contractus ff. hoc tit. & ex l. 1. §. si conveniat ff. depositi, l. lege ff. de pactis conuent. l. 1. C. commodati, exornant Castr. conf. 472. Viso supradicto, in princ. lib. 1. & conf. 145. Videndum est, in fine, & conf. 219. in causa que versitur, col. 2. vers. contractus autem lib. 2. Petr. de Gregorio de concess. feudi par. 3. quæst. 1. vers. ex præmissis, Menoch. conf. 52. num. 58. & conf. 477. nu. 3. Picbard. ad §. si quis alium num. 2. In dit. de inquilib. stipulat. Surd. conf. 383. num. 6. Cald. Pereira de renouatione emphyt. quæst. 11. num. 19. & quæst. forens. conf. 38. num. 1. Orlau. Glor. resp. 7. num. 61. Seraph. decif. 787. num. 2. Cardos. in praxi Iudicium, & aduocat. verbo contractus num. 12. Cardin. Tusch. prælit. conclus. tom. 2. lit. C. cond. 980. Rot. apud Farin. decif. 669. num. 4. par. 1. recent. vbi quod à partium conventionione recipit formam contractus, & decif. 415. num. 4. ead. par. 1. recent. vbi ampliat etiam si fuerit conuentum vltra, vel præter naturam contractus, refero Ego ipse in tract. Axiomatium Iuris vsufreq. verbo Contractus Axiom. §. 7. num. 1.

Regula LXXXVI.

Damnum quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non alijs imputari.

Defumitur ex l. quod quis ex sua culpa ff. hoc tit. calum ponit glof. ex l. emptor fundi C. de euict. vbi dicitur quod si emptor in iudicio non fuit, re cuius de euictione non agit contra venditorem, quia sua culpa res cuius videtur, de quo Marant. de ordine iudic. par. 6. memb. 5. in princip. Perez ad tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 194. Morl. in emporio Iuris par. 1. tit. 9. in prælud. num. 40. vers. septimus D. Barbof. in l. 2. §. fin. num. 41. ad fin. & nu. 43. ff. solut. matrim. & in l. venditor num. 7. ff. de iudic.

COLLE

S V M M A R I V M.

1. Infamibus portæ non pateant dignitatum.
2. Infamia quid sit, & quomodo contrahatur, & de multiplici eius genere, remissiuè.
3. Infamia Iuris non solum impedit præfici, sed etiam remoueri facit à dignitatibus habitis.
4. Infamia facti licet repellat quem à dignitatibus habendis, non tamen repellit ab obtentis.
5. Infames Iuris vsu patiuntur eisdem effectus, quos ipsamet Iuris infamia parere solet, oportet quod sint de crimine in iudicio confessi, aut conuicti, & sententia declaratoria condemnati.

Regula LXXXVII.

Infamibus portæ non pateant dignitatum.

1. Exornant Greg. Lop. per tex. ibi in l. 7. tit. 6. part. 7. Cou. in cap. quamuis pactum par. 1. §. 7. num. 3. & alij plures per meritati de officio, & postest. Episcopi par. 2. alleg. 43. per tot.
2. In glof. [Infamibus] ibi (de infamia autem quid sit, & quomodo contrahatur, & de multiplici eius genere & c.) De his omnibus latè regi d. alleg. 43.
3. In glof. [Dignitatum] ibi (non solum impedit sed etiam remoueri facit à dignitatibus habitis & c.) Ita de infamia Iuris tradunt Cou. prælit. cap. 19. nu. 5. concl. 5. Nicol. Garc. de benefic. par. 7. cap. 8. num. 33. Tiraq. de nobilit. cap. 8. num. 7. & cap. 15. num. 30. D. Barbof. in l. cum prætor §. ult. num. 182. ff. de iudic. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 28. num. 27. Ego ipse d. alleg. 43. num. 19.
4. Nam infamia facti licet repellat quem à dignitatibus habendis non tamen repellit ab obtentis, vt obseruant Henriq. in sum. lib. 13. cap. 38. §. 3. in med. Campan. in diuersor. Iuris Canon. rub. 18. cap. 18. num. 5. in fine, Nicol. Garc. dicto cap. 8. num. 35. & 36. vbi num. 7. subdit id procedere in dignitatibus, & honoribus citra titulos beneficiales, quia in eis non est tex. hoc dicens.
5. Illud autem aduertere oportet, quod vt Iuris infames patiuntur eisdem effectus, quos ipsamet Iuris infamia parere solet, oportet quod sint de crimine in iudicio confessi, aut conuicti, secundum Farin. in praxi crimin.

par. 2.

par. 2. qu. 57. 59. num. 5. & 18. Soar. tom. 5. de de censur. disp. 48. sect. 1. num. 8. & 9. Sayr. de Theologia moralis tract. 6. cap. 8. num. 12. Fr. Sigism. à Bononia de elect. dub. 86. num. 1. & 2. vers. ad hanc, ac proinde sententia declaratoria de crimine famoso, quod infamet, eodem demnati, vt ex Rotæ decisione dixi d. alleg. 43. num. 14. & me citato in illo loco tradiderunt Homobon. de Bonis de examine Ecclesiast. tract. 12. cap. 3. quæst. 7. supposit. 2. Fr. Sigism. à Bononia dicto dub. 86. num. 6. de qua tamen sententia vbi infamia prætextu illius insufficienti prætenditur, constare debet; itaque non sufficiat si testibus probaretur latam fuisse secundum Lanfranc. in cap. quoniam contra num. 72. de probation.

Regula LXXXVIII. & vlt.

Certum est quod is committit in legem, qui verba legis complectens contra legis nititur voluntatem.

Desumitur ex 1. non dubium C. de legibus vbi habentur hæc eadem verba. Ratio est quia mens magis debet attendi quam verba l. 3. C. de liber. præter. l. quoniam indignum C. de testam. cap. quanto 26. de priuileg. Sigismi. Scacc. de appellat. q. 4. nu. 21. Armendar. in proem. addit. ad recopil. legum Nauarræ nu. 19. Sanchez. de Matrim. lib. 8. disp. nu. 11. Verba enim se habent vt corpus, & superficies, ratio vero ac mens vt spiritus & anima Gonz. ad regul. 8. Cancell. glo. 48. nu. 56.

F I N I S.

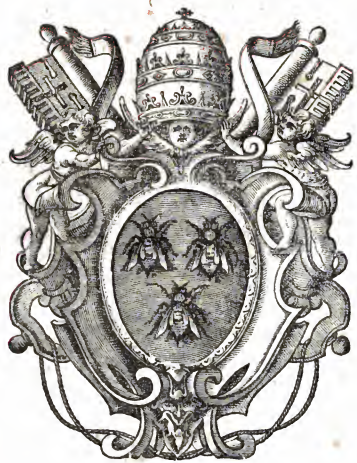

COLLECTANEA
DOCTORVM
TAM VETERVM,
 QVAM RECENTIORVM,
In Ius Pontificium vniuersum.

PARS SECVNDA TERTII TOMI.

In qua continentur Collectanea super Clementinas, & Extrauagantes tùm viginti Ioannis Papæ XXII. tùm etiam Communes.

AUCTORE AVGVSTINO BARBOSA I. V. D. LVSITANO, Prothonotario Apostolico.

ROMAE. Ex Typographia R. Camerae Apost. **M.DC.XXIX.**

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

1947

STATE OF TEXAS

IN SENATE, FEBRUARY 11, 1947.

REPORT OF THE COMMISSIONERS OF THE GENERAL LAND OFFICE
RELATIVE TO THE PROPOSED SALE OF CERTAIN PUBLIC LANDS
IN THE COUNTY OF [] STATE OF TEXAS.

COMMISSIONERS OF THE GENERAL LAND OFFICE:

[The following text is extremely faint and largely illegible due to the quality of the scan. It appears to be the main body of a report, detailing land parcels, acreage, and possibly the names of owners or interested parties. The text is organized into paragraphs and possibly includes a list or table of land parcels.]

Very respectfully,
[Signature]

INDEX TITVLORVM

Clémentinarum secundum ordinem alphabeticum.

A		P	
A ETATE & qualitate, & ordine præficiendõrum. lib. 1. tit. 6. pag. 20		P 'Oenitentijs, & remissionibus. lib. 5.	
Appellationibus. lib. 2. tit. 12. 55		tit. 9. 127	
B		Pœnis. lib. 5. tit. 8. 124	
B Aprismo, & eius effectu. lib. 3.		Præbendis, & dignitatibus. lib. 3. tit. 2. 61	
tit. 15. 96		Priuilegijs, & excessibus priuilegiatorum.	
C		lib. 5. tit. 7. 119	
C Ausa possessionis, & proprietatis. lib. 2.		Probationibus. lib. 2. tit. 7. 47	
tit. 3. 35		Procuratoribus. lib. 1. tit. 10. 25	
Celebratione Missarum. lib. 3. tit. 14. 95		R	
Censibus, exactionibus, & procurationi- bus. lib. 3. tit. 13. 93		R ebus Ecclesiæ non alienandis. lib. 3.	
Concessione præbendæ. lib. 3. tit. 3. 65		tit. 4. 67	
Consanguinitate, & affinitate. lib. 4. tit. 1. 99		Regularibus & transcurrentibus ad Religionem.	
D		lib. 3. tit. 9. 82	
D Ecimis, primitijs, & oblationibus. lib.		Religiosis domibus. lib. 3. tit. 11. 87	
3. tit. 8. 80		Reliquijs & veneratione Sanctorum. lib. 3.	
Dolo, & contumacia. lib. 2. tit. 4. 36		tit. 16. 97	
E		Renunciacione. lib. 1. tit. 4. 16	
E lectione, & electi potestate. lib. 1.		Rerum permutatione. lib. 3. tit. 5. 72	
tit. 3. 9		Rescriptis. lib. 1. tit. 2. 2	
Exceptionibus. lib. 2. tit. 10. 51		Restitucione in integrum. lib. 1. tit. 11. 29	
Excessibus Prælatorum. lib. 5. tit. 6. 119		S	
F		S ententia, & re iudicata. lib. 2. tit. 11. 51	
F Oro competentis. lib. 2. tit. 2. 33		Sententia excommunicationis. lib. 5.	
H		tit. 10. 128	
H ereticis. lib. 5. tit. 3. 104		Sepulturis. lib. 3. tit. 7. 74	
Homicidio voluntario, vel casuali.		Sequestratione possessionis, & fructuum.	
lib. 5. tit. 4. 113		lib. 2. tit. 6. 40	
I		Statu Monachorum. lib. 3. tit. 10. 84	
I mmunitate Ecclesiarum. lib. 3. tit. 17. 98		Summa Trinitate, & Fide Catholica. lib. 1.	
Iudæis & Sarracenis. lib. 5. tit. 2. 103		tit. 1. 1	
Iudicijs. lib. 2. tit. 1. 31		Supplenda negligentia Prælatorum. lib. 1.	
Iurepatronatus. lib. 3. tit. 12. 90		tit. 5. 17	
Iureiurando. lib. 2. tit. 9. 50		T	
M		T estamentis, & vltimis voluntatibus.	
M agistris, & ne aliquid exigatur pro li- centia docendi. lib. 5. tit. 1. 102		lib. 3. tit. 6. 73	
O		Testibus. lib. 2. tit. 8. 48	
O fficio Vicarij. lib. 1. tit. 7. 23		V	
Officio, & potestate Iudicis delegati.		V erborum significatione. libro 5.	
lib. 1. tit. 8. 24		tit. 11. 131	
Officio Iudicis Ordinarij. lib. 1. tit. 9. 25		Vita, & honestate clericorum. lib. 3. tit. 7. 59	
		Vfuris. lib. 5. tit. 5. 117	
		Vt lite pendente nihil innouetur. libro 2.	
		tit. 5. 36	

Index Capitulum Clementinarum.

INDEX CAPITVLORVM

Clementinarum.

A

A bbates, de rescript. pag.	2
Ab Ecclesia, de restit. in integ.	28
Abusionibus, de Poenitent.	118
Ad compellendas, de sequest. possess.	42
Ad nostrum, de censib.	94
Ad nostrum, de haret.	112
Appellanti, de appellat.	57
Archiepiscopo, de priuileg.	123
Attendentes, de statu monach.	86
Auditor, de rescript.	6

C

C Ausa, de causa possess. & prop.	35
Causam, de elect.	13
Cedit, de iudicis.	103
Constitutionem, de elect.	14
Cum à repulsione, de appellat.	58
Cum concessa, de elect.	16
Cum de quibusdam, de relig. dom.	88
Cum Ecclesia, de aetate & qual.	29
Cum ei quem, de concess. præb.	66
Cum ex eo, de sent. excom.	139
Cum illuso, de renunciat.	16
Cum iudicis, de testib.	48
Cum lite, ut lite pend.	39
Cum rationi, de elect.	9
Cum secundum, de Poenitent.	127
Cum sit nimis, de magist.	103
Cum sit naturæ, de censib.	93
Cupientes, de pœnis.	126

D

D ignum prorsus, de celeb. Miss.	95
Dixcefanis, de vita, & hon. Cleric.	59
Dependiosam, de iudic.	32
Dudum, de iudic.	31
Dudum, de sepult.	76

E

E os qui, de sepult.	75
Eos qui, de Regular.	83
Eos qui, de consang. & afin.	100
Et si, de rescript.	3
Et si, de officio Ordin.	25
Ex frequentibus, de sent. excom.	128
Ex graui, de vsuris.	118
Excommunicationis, de except.	51
Exiui de paradiso, de verb. signif.	132

F idei Catholica, de sum. Trinit.	2
Frequens, de excessib. Prælat.	119

G

G eneralem, de aetate, & qual.	22
Gratia, de rescript.	7
Graui, de celebrat. Missar.	95
Grauis, de sentent. excom.	129

I n plerisque, de elect.	14
Instrumento, de procurat.	26
Inter sollicitudines, de magist.	103
Iudices, de offic. deleg.	124

L iteris, de probat.	47
Littera, de rescript.	8

M onasterium, de rebus Ecclesie non alienandis.	67
Multorum, de haret.	105
Multorum, de pœnis.	126

N e concessione, de rerum permut.	72
Ne in agro, de statu Monach.	82
Ne Romani, de elect.	11
Nolentes, de haret.	110
Non potest, de procurat.	27

P astoralis, de re iudic.	53
Per litteras, de præbend.	47
Plures, de iure patron.	93
Præsenti, de censib.	94
Præsenti, de Baptismo.	96
Procuratorem, de procurat.	29

Q uamdiu, de appellat.	57
Quamuis sacris, de foro comp.	34
Quamuis rigore, de appell.	55
Quæ de Ecclesijs, de offic. vicarij.	24
Quia contingit, de relig. domib.	88
Quia Regularis, de suppli. neglig. Præl.	18
Quod circa, de elect.	15
Quoniam, de vita & hon. cler.	60
Quoniam, de immun. Eccles.	96

R			
R eligiosi, de privileg.	120	Si furiosus, de homicid.	114
Religiosi, de decim.	80	Si iuxta, de præbend.	65
Religiosus, de procurat.	27	Si plures, de præbend.	64
Religiosis, de testamen.	74	Si quis suadente, de pœnis.	124
Romani, de iureiur.	50	Si Romanus, de præbend.	64
		Si summus, de sent excom.	130
		Si vna, de reb. Eccles. non alien.	68
		Saturum, de elect.	15
S		T	
S æpe contingit, de verb. signif.	133	T estibus, de testib.	48
Si ante, de dolo, & contum.	36		
Si iudicibus, de appellat.	55	V	
Si appellationem, de appellat.	57	V T calumnijs, de sent. & re iud.	52
Si beneficiorum, de decim.	81	Vt clericorum, de offic. Ordin.	25
Sicut appellationem, de appellat.	56	Vt constitutio, de iure patron.	91
Si de beneficio, de præbend.	65	Vt professores, de Regularib.	82
Si dignitatem, de præbend.	62	Vt ij qui, de atate & qualitat.	20
Si dominum, de reliq. & ven. Sanct.	97		
Si duobus, vt lite pend.	37		

INDEX EXTRAVAGANTIVM VIGINTI IOANNIS XXII.
iuxta ordinem alphabeticum.

A		Q	
A D Apostolatus, tit. 4. de cõcess. præb.	146	Q Via in futurorum tit. 9. de tornea-	150
Ad nostrum Apostolatus, tit. 11. de privileg.	152	Quia nonnunquam tit. 14. de ver-	154
Ad conditorem, tit. 14. de verb. signif.	154	borum signif.	154
Ad onus, tit. 1. de elect.	139	Quia quorundam, tit. 14. de verb. signif.	156
Antiqua, tit. 6. de voto.	147	Quorundam exigit, tit. 14. de verborum signif.	154
C		S	
C Opiosus in misericordia, tit. 8. de Iudæis.	150	S Ancta Rom. tit. 7. de Relig. domib.	149
Cum ad Sacrosanctæ, tit. 13. de sentent. excommunicat.	153	Sedes Apostolica, tit. 4. de concess. præb.	146
Cum inter nonnullos, tit. 14. de verborum signif.	155	Si fratrum, tit. 5. ne Sede vacante.	147
		Suscepti regiminis, tit. 1. de elect.	139
D		E	
D erum crescente malitia, tit. 12. de pœnis.	152		
E		C	
E Cclesiæ tit. 2. de maior. & obed.	140	C elebratione Missarum lib. 3.	180
Execrabilis, tit. 3. de præbend.	142	Censibus, exact. & procur. lib. 3.	179
P		Consuetudine, lib. 1.	157
P rodicens, tit. 10. de crim. falsi.	151		

INDEX TITVLORVM

quinq. librorum Extravagantium
Communium secundum ordinem Alphabeticum.

C	
C elebratione Missarum lib. 3.	180
Censibus, exact. & procur. lib. 3.	179
Consuetudine, lib. 1.	157

Crimine

Index Tit. & Cap. Extrauag. Commun.

Crimine falsi . lib. 5. 188
D

Decimis . lib. 3. 178
Dilationibus . lib. 2. 163
Dolo, & contumacia . lib. 2. 163

E
Lectione . lib. 1. 157
Emptione, & vendit. lib. 3. 175

F
Furtis . lib. 5. 188

H
Hæreticis . lib. 5. 187

I
Immunitate Ecclesiarum . lib. 3. 181
Iudicijs . lib. 2. 163
Iudæis . lib. 5. 186

M
Maioritate, & obedient. lib. 1. 161

N
Næ Sede vacante . lib. 3. 169

O
Officio custodis . lib. 1. 159
Officio delegati . lib. 1. 160
Officio Iudicis Ordin. lib. 1. 160

P
Pœnitentijs, & remiss. lib. 5. 190
Pœnis lib. 5. 190
Postulatione Prælatorum . lib. 1. 157
Præbendis, & dignitatibus . lib. 3. 165
Priuilegijs . lib. 5. 188

R
Rebus Eccles. non alien. lib. 3. 170
Regularibus, & transiuentibus ad Regul. lib. 3. 178
Religiosis domibus . lib. 3. 179
Reliquijs, & venerat. Sanct. lib. 3. 180

S
Schismaticis . lib. 5. 188
Sententiæ excommunicat. lib. 5. 196
Sepulchris . lib. 3. 177
Simonia . lib. 5. 181

T
Regua & pace . lib. 1. 162

V
Vita, & honest. cleric. lib. 3. 164

INDEX OMNIUM CAPITVLO-
rum Extrauagantium Com-
munium secundum ordi-
nem alphabeticum.

A
Ad certitudinem, de sent. excomm. 198
Ad Exhibita, de priuileg. 190
Ad cuiuslibet, de præbend. 166
Ad nostrum, de Regul. 178
Ad regimen, de præbend. 167
Ad Romani, de præbend. 168
Ad vniuersalis, de tregua & pace. 165
Ambitiosæ, de rebus Eccles. 171
Antiquorum, de Pœnitent. 190

C
EX supernæ, de præbend. 165
Cum detestabile, de simon. 184
Cum Mathæus, de hæret. 187
Cum nonnulla 1. & 2. de præb. 166
Cum præcella, de Reliq. & vener. Sanct. 180

D
Debent, de offic. Iudicis Ordin. 160
Declaraciones, de decim. 178
Detestanda, de sepult. 177
Dignum arbitantes, de Iudæ. 187
Dispensijs, de postulat. Prælat. 157
Discipulorum, de celebrat. Missar. 180
Diuina, de priuileg. 189
Diuinis, de pœnis . 190
Docta, de vita, & hon. cleric. 164
Dudum, de schismatic. 188

E
Etsi Dominici, 1. & 2. de Pœnit. 194
& seq. 194
Etsi deceat, de maior. & obed. 161
Etsi

Etsi, in temporalium, de præbend. 165
 Excommunicamus, de sent. excom. 197
 Ex debito, de elect. 159
 Execrabilis, de præbend. 187
 Ex eo, de hæret.

F

Requentes, de iudic. 163

G

Raue nimis, de reliq. & ven. Sanct. 180

I

IN delictorum, de dilation. 163
 Infidèles, de furtis 188
 Iniunctæ, de elect. 158
 Inter cunctas, de priuileg. 188

M

Eruiit, de priuileg. 189
 Multa mentis, de Iudzis. 186

N

NVper 1. & 2. & 3. de præb. 165. & seq.

P

Plz sollicitudinis, de præbend. 165
 Postulasti, de præbend. 166
 Prouidè, de sent. excom. 198

Q

QVemadmodum, de Pœnit. 196
 Quia cunctos, de offic. custod. 159
 Quia nonnulli, de sent. excom. 198
 Quod olim, de immun. Eccles. 181

R

RAtio recta, de Relig. domib. 179
 Regimini 1. & 2. de empt. & vend. 176
 Rem non nouam, de dolo & cont. 164

S

SAluator, de præbend. 165
 Sancta Romana, de elect. 158
 Sane in vinea, de simon. 182
 Sedes Apostolica, de offic. deleg. 160
 Si Religiosus, de elect. 158
 Spondent, de crim. falsi. 188
 Super Cathedram, de sepult. 177
 Super gentes, de consuetud. 157
 Suscepti, ne Sede vacante. 169

V

VAs electionis, de censib; 179
 Vas electionis, de hæret. 187
 Viam ambitione, de Regularib. 178
 Vices illius, de treg. & pace. 162
 Vnam sanctam, de maior. & obed. 161
 Vnigenitus, de Pœnit. 192
 Vt Prælatorum, de maior. & obed. 161
 Vt quos, de offic. Iud. ordin. 160

Approbatio Operis.

*Imprimatur si videbitur Reuerendiss. P. Magist. Sac. Palatii Apost.
A. Episc. Bellicastren. Viceleg.*

EGo Petrus Albertinus in Almæ Urbis gymnasio Pontificij Iuris Primarius professor de mandato Reuerendiss. P. F. Nicolai Rodulfi Sacri Apost. Palatii Magistri perlegi ac recensui diligenter opus hoc nuncupatum COLLECTANEA. DOCTORVM in Clementinas, & Extrauagantes Excellentissimi D. Augustini Barbofæ I. V. D. Lusitani, &c. nihilque in eo reperi, quod vel bonis moribus, vel Religioni aduersetur, quinimo ob egregiam in eo contentam doctrinam ad vsum etiam fontensem quam maxime accommodatam dignum existimo vt ad publicam utilitatem quantò citius typis mandetur. In quorum fidem hæc propria manu subscripsi Romæ die 3. Ianuarij 1629.

Petrus Albertinus qui supra manu propria.

Imprimatur.

*Fr. Hyacinthus Lupus Socius Reuerendiss. P. M. S. P. ac totius Ordinis Prædicatorum
Vicarij Apostolici.*

Priuilegij Summa pro Impressore Camerali, & Vaticano.

Clemens Papa VIII. Diplomate fanxit, ne quis citra voluntatem Dominici Basse, olim in Typographia Vaticana Impressoris, sacram Bibliam, Concilia generalia, Epistolas decretales, libros ad Ecclesiasticum munus pertinentes, ac etiam Sanctorum Patrum volumina, libros etiam cuiuscunque generis, vel nouiter ab ipso edendos, vel nouis additionibus auctos, per decennium ab editione cuiusque voluminis imprimat, vel impressa venalia habeat. Quod Priuilegium Paulus Papa V. peculiari Chirographo in fauorem Hieremie Guelphi I. V. D. ac Impressoris Cameralis transtulit, indulgetique. Id idem Gregorius Papa XV. Literis expeditis, ratum, firmumque haberi voluit. Violatores excommunicationis lætæ sententiæ poena puniuntur. Quod si in Terris S. R. E. subiectis id contigerit, confiscatione etiam librorum, ac quingentorum ducatorum auri solutione muldebuntur, vt latius patet in Literis ipsius Gregorij Papæ, datis Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub anulo Piscatoris die 18. Octobris 1621. Pontificatus sui anno primo. Quæ omnia Sanctiss. D. N. Urbanus Papa VIII. in fauorem Andreæ Brogiotti Typographi Cameralis & Vaticani translata & indulta haberi iussit, datis Literis apud S. Petrum, sub anulo Piscatoris die 23. Martij 1628. Pontificatus sui anno quinto.

Signat. M. A. Maraldus.

COLLECTANEA DOCTORVM

Tam veterum, quam recentiorum, qui super singulos Textus, & Glossas Clementinarum ex professo, vel incidenter scripserunt.

SUMMARIUM.

- 1 Clementinarum Libros quis ediderit, & Glossas illustrauerit, offenditur.
- 2 Iuris appellatione venit ius municipale.
- 3 Partium ex conuentione quando aliquid fieri debet secundum ius, intelligitur secundum leges Regni.
- 4 Consuetudo venit appellatione Iuris.
- 5 Arbitrarius si habeat potestatem terminandi causam de iure potest pronuntiare secundum consuetudinem.
- 6 Fieri dicitur de iure, quod fit secundum consuetudinem.
- 7 Papa unde dicatur.
- 8 Papa dicitur quasi Pater Patrum.
- 9 Privilegia, quae per se dantur, idest non per viam legis, non promulgantur.

In Procemium Clementinarum.

LEMENS Papa V. natione Gallus, Prouincia Vasconia Diocesis Burdegalensis anno 1305. Romanus Pontifex creatus non modo in Concilio Viennensi, sed etiam ante, & post ipsum Concilium plurimas Constitutiones edidit, quas cum & assidua occupatione, & morte praeventus in vnum collectas volumen, & sub congruis titulis collocatas edere, vt decreuerat, non potuisset, illas Ioannes XXII. eius successor promulgauit, & deinde ipsas Ioannes Andreas Bononiensis glossis illustrauit.

- 2 In gloss. [vel municipale.] Notatur ad hoc quod Iuris appellatione venit ius municipale, vt per Menoch. conf. 95. num. 93. Perreg. de fideicom. art. 25. num. 53. Fusar. de subsit. q. 477. num. 53. quos refero Ego ipse in tract. de appellat. verbor. vtriusq. Iuris si-

3 gnificat. appell. 123. num. 2. Et ideo quando ex partium conuentione aliquid fieri debet secundum ius, intelligitur secundum leges Regni, ac proinde secundum ius municipale, vt per Marr. in votis nonis. decis. voto 154. nu. 4. Stephan. Gratian. discip. forens. cap. 99. 4 Notatur etiam ad hoc, quod appellatione Iuris venit consuetudo, sicuti docent Mench. vsusfreq. cap. 3. n. 2. Bertaz. de clausulis instrum. claus. 4. gloss. 35. nu. 2. Vnde euenit vt si arbitrarius habeat potestatem terminandi causam de iure, potest pronuntiare secundum consuetudinem, vt docent Duen. reg. 57. in princip. Mich. Grass. tom. 1. commun. opinion. 6 lib. 3. tit. 26. no. 85. pag. 355. De iure enim dicitur fieri quod fit per consuetudinem Tiraq. in tract. le mort. in presat. declar. 7. n. 5. 7 In gloss. [Papa] jibi (idest admirabilis.) Notatur ad hoc quod Papa diriuatur à dictione græca Pape, quod est interiectio admirantis, & verè admirabilis, quia vices Dei in terris gerit; ita Archid. in cap. quia. Sacerdotes n. 2. Io. q. 1. Nau. de spolys clericor. S. 2. num. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 1. num. 33. Isidor. Moscon. de maestas. militant. Eccles. par. 1. cap. 1. pag. 22.

8 In ead. gloss. ibi (etymologia verè nominis, idest Pater Patrum.) Ita Azor. instit. moral. par. 2. lib. 4. c. 4. q. 1. Gonzal. dista gloss. 3. num. 49. & seq. Isidor. Moscon. citato loco. 9 In gloss. [De cætero] jibi (nisi dicas aliud in privilegio simpliciter dato, &c.) Notatur ad hoc quod privilegia, quæ per se dantur, idest non per viam legis, non promulgantur, vt per Bart. in l. leges num. 2. C. de legib. Fern. in cap. 2. num. 7. vers. tertia limitatio, de constitut. Fr. Emman. quest. Regul. 10. 19. 7. art. 6. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 23. q. vlt. salas de legib. disp. 17. sect. 5. d. n. 31. & 34. Soar. in simili tract. lib. 3. cap. 24. Vtrum autem scientia aliorum, quibus praiudicat, necessaria sit? Vide scribentes

in cap. 2. de constir. lib. 6. vbi Felin. 7. Dec. à num. 17. aliàs à num. 42. in 1. lect. sero. à num. 48. les. in l. vlt. à num. 39. ff. de constir. Princip. Molin. de primog. lib. 2. cap. 7. n. 68. Menoch. de arbitrar. casu 185. à num. 30. Salas d. sect. 5. Sanchez. de Matrimoniis. 3. disput. 36. vbi plenissimè ad hoc sex refert opiniones.

IN LIBRVM PRIMVM

Clementinarum:

De Summa Trinitate, & Fide Catholica Tit. I.

SVMMARIVM.

- 1 *Mysteria Christi fateatur Pont. & approbat Evangelium Iohannis.*
- 2 *Anima intellectiva est vera, & propria hominis forma.*
- 3 *Parvulis in Baptismo infunduntur gratia, & virtutes.*
- 4 *Anni inchoantur, & computantur secundum loci consuetudinem.*
- 5 *Perusij, & Radue anni à Natiuitate Domini inchoantur.*
- 6 *Cruce an habeatis quatuor genera signorum remissus.*

Clem. Fidei. Vnic. Clem. V.

- 1 **P**robat mysteria Christi, & approbat Evangelium Iohannis, reprobaturq. ac hæreticam iudicat doctrinam, quæ habet quoddam substantiam animam rationalis, seu intellectivæ veræ, & per se humani corporis non sit forma.
- 2 **S**Ad hoc. Probat parvulis in baptismo infundi gratiâ, & virtutes, ita Petr. Ledesma in sum. par. 1. vbi de Sacramento Baptismi cap. 9. concl. 3. Ghamerota de Baptismo cap. 6. dub. 2. & 3. Azor. instir. moral. par. 1. lib. 4. cap. 34. q. 1. vers. octava, & lib. 8. cap. 2. q. 2. Bonacio. de Sacramen. diss. 2. q. 2. punct. 7. num. 2. cum seqq.
- 4 In glof. [Et tempore] ibi (& ab hac Incarnatione computantur quidam annos Domini, &c. aliâ Natiuitate.) Ideo seruandum esse consuetudinem loci, & secundum eam annos inchoandos esse merito dicit. Specul. in §. 2. de infr. edit. in vers. subsequenter, sequitur Bart. in auct. ut præp. nom. Imper. nu. 12. dicens in Tuscia annos computari ab Incarnatione,

Perusij verò à Natiuitate, Imol. Alex. & las. in t. de diuisione, in princip. ff. Glus. mat. Dec. in cap. 1. de relig. domib. lib. 6. quo loci ait Paduæ esse consuetudinem annos à Natiuitate inchoari, prout eos refert Bertazol. de claus. instrum. claus. 1. glof. 2. & latè Camill. Borrell. in sum. omnium decis. tit. 14. de consuetud. num. 103.

6 In glof. [Cruce] ibi (ferunt etiam Crucem quatuor genera signorum habuisse, &c.) De hoc vide latè Fr. Jayme Bleda in libro, quem inscripsit Hispanico sermone, milagros de la Cruz en el tratado de la Cruz cap. 1. Jacob. Gresser. de Sancta Cruce tom. 1. lib. 1.

De Rescriptis. Tit. II.

SVMMARIVM.

- 1 *Abbatès, & Præsidentes alicui administrationi quando possint auctoritate litterarum Apostolicarum, vel Legati conuenire reos sibi subditos occasione beneficiorum.*
- 2 *Iudex delegatus cognoscere potest verum suæ iurisdictioni si opponatur nullam habere iurisdictionem in causa.*
- 3 *Constitutio panalis sæpè extenditur ex eadem ratione.*
- 4 *Frequentioris usus ratione posita non restringunt dispositionem, nec excludunt similes casus minus frequentes.*

Clem. Abbates. I. Clem. V.

- 1 **A**bbates & Præsidentes alicui administrationi ad tollendas fraudes contra statum, de rescript. in 6. non possunt auctoritate litterarum Apostolicarum, vel Legati conuenire reos sibi subditos occasione beneficiorum, nisi vbi, & coram quibus sunt subditi immediatè, vel nisi vbi conuenirent si haberent specialem administrationem talium beneficiorum, quamuis illa beneficia sint de mensa Abbatis; si verò aliquem contra dispositionem huius rex. vexauerint, Iudex apud quem vexatur, condemnabit Abbatem in expensis, & omnis processus contra præmissa habitus est ipso iure irritus. Colligunt ex Ordinar. Lap. Panor. Paul. de Eleazaris, Ansb. Zabarell. Bonifac. de Vitalin. Viuan. in ratio. lib. 1. pag. 78. Alagonain compend. pag. 29. remissus Ximen. in concord. par. 1. & 2.
- 2 **C**oram quo vexatio fiet, &c. Notatur ad hoc

hoc quod Iudex delegatus cognoscere potest utrum sua sit iurisdictione, si opponatur nullam habere iurisdictionem in causa, vt per *Surd. conf. 286. num. 6. Cabed. Lufst. decis. 41. n. 2. par. 1. D. Barbof. in l. si quis ex aliena n. 112. ff. de iudic.*

3 In glof. [Præsidentes] sibi (*idem si denominetur, &c.*) Ergo constitutio pœnalis sæpè extenditur ex eadem ratione, secundum *Tiraq. in l. si unquam verbo reuertatur n. 303. C. de reuoc. donat.*

4 Et in ead. glof. ibi (*sed quia id varum, hoc frequentatum, idè de Religiosis loquitur.*) Notatur ad hoc quod posita ratione frequentioris vsus non restringant dispositionem; nec excludunt similes casus minus frequentes, vt per *Tiraq. de retract. lign. §. 20. nu. 6. Surd. decisione 19. num. 3. Sanch. de Matr. lib. 9. disp. 14. num. 16. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 121. num. 20. Doctor Barbof. in l. cum prator. in princ. num. 51. ff. de iudic. Flores de Meno var. lib. 1. q. 4. n. 15.*

S V M M A R I V M.

- 1 Officialis principalis Episcopi, & Prior Conuentualis licet obedientiaris delegari possunt à Papa, non autem officialis foraneus, & Prior claustralis.
- 2 Vicarius generalis Episcopi potest à Sede Apostol. dari delegatus, idem in Vicario Episcopi electi, & confirmati licet non dum consecrati, & in Vicario Capituli Sede vacante.
- 3 Prior Conuentualis potest dari delegatus a Sede Apost.
- 4 Prior Conuentualis quis dicatur, ostenditur.
- 5 Vicarius foraneus Episcopi non potest esse delegatus Apost.
- 6 Priori claustrali delegatio fieri non potest.
- 7 Prior claustralis quis dicatur, ostenditur.
- 8 Religiosus Canonicus Ecclesie Cathedralis Cathedralis an possit à Sede Apost. dari delegatus, & num. 9. & 12.
- 9 Monachis ne Iudices esse possent prohibisum erat ante cap. statutum.
- 10 Qualitates duæ quando concurrunt, quarum una nocet altera prodest, ea, que nocet debet prevalere.
- 11 Canonicus Cathedralis propter maximam præminentiam dignitatem habere censetur.
- 12 Monachus ex legitima dispensatione factus Canonicus Ecclesie Cathedralis non potest esse delegatus Pontifici.
- 13 Officiales duo Episcopi ubi sunt & delegatio

fit simpliciter officiali, & alter ex illis est principalior; illi soli censetur facta commissio.

- 15 Commissio ubi fit Archidiacono, & sunt plures, intelligitur de principaliori.
- 16 Vicarius Episcopi dicitur Officialis.
- 17 Vicarij Prælatorum habentium iurisdictionem quasi Episcopalem non possunt esse delegati Papa.
- 18 Vicarij generales à Capitulo Sede vacante nominati possunt Iudices esse delegati, & constitui executores gratiarum beneficium.
- 19 Vicarius Episcopi confirmatus non dum tamen consecratus capax est delegationis Apost.
- 20 Beneficium Regulare collatum à Prælato potest ab eo ad illius nutum, & libitum reuocari.
- 21 Vicarius Episcopi potest in Conseruatorem deputari.
- 22 Priores, & Guardiani Conuentuales non possunt in Conseruatores deputari.
- 24 Subscriptiones faciunt ius.
- 25 Papa ex certa scientia Monacho causam committit expresse scilicet nomine monarchatus.
- 26 Principis de certa scientia an necessarium sit quod constet in rescripto, vel sufficiat quod aliunde probetur per testes remissiu.

Clem. Et si principalis. I I.

- 1 Officialis principalis Episcopi, & Prior Conuentualis; licet obedientiaris, delegari possunt à Papa, Officialis vero foraneus, seu Prior claustralis non; Colligitur ex Ordin. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Elazarjjs, Bonifat. de Vitalinis, Viuian. in ration. lib. 1. pag. 79. Alagon. in compend. pag. 30. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.
- 2 Principalis Officialis Episcopi, &c.

Notatur ad hoc quod Vicarius generalis Episcopi potest à Sede Apost. dari delegatus, ac proinde mandatorum & gratiarum Apostolicarum deputari executor, vt per *Sesep. Gratian. discept. forens. cap. 106. num. 28. Menoeb. conf. 51. num. 33. Sbroz. de officio Vicarij lib. 2. q. 23. nu. 6. Flores de Meno var. lib. 1. q. 4. num. 6. vbi à num. 14. cum seqq. ampliat in Vicarijs nominatis à Prælati inferioribus habentibus Episcopalem, & Ordinariam iurisdictionem, latè Ego ipse de officio, & protestate*

reſate Epifcopi par. 3. alleg. 54. n. 132. cum ſeqq. vbi num. 137. & ſeq. ampliaui ad Vicarium Epifcopi electi, & confirmati licet non dum conſecrati, & ad Vicariū Capituli Sede vacante, reſert me citato *Maſſobr. de Synodo diaceſana cap. 4. dub. 13. à n. 10. vſq. ad n. 16.*

3. Aut Religioſus Conuentualé, &c.

Notatur ad hoc, quòd Prior Conuentualis poteſt dari delegatus à Sede Apoſtolica, vt per Azor. *inſtit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 20. prope fin. Maſſobr. diſt. tract. de Synodo diaceſ. 4. cap. 4. dub. 13. num. 40.* hic enim propriè dignitatem habere dicitur, & eſt ille, qui Còuentui Religioſorum præficiuntur cum adminiſtratione bonòrum, iurium, & iuriſdictionis in ijs, quæ regulam concernunt, de quibus agit *tex. in cap. nullam 18. q. 2. vbi Nau. à num. 4. & in cap. niſi eſſent, de præbend. & in Clem. 1. ſ. ceterum, de ſtatu monach. Rebuff. in præxi. benef. tit. Regularia benef. num. 4. Corraſ. de Sacerdot. par. 4. cap. 3. num. 4. Pet. Greg. ſynag. lib. 18. c. 18. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 8. num. 113.*

5. In Officiali tamen foraneo, &c.

Notatur ad hoc quòd Vicarius foraneus Epifcopi non poteſt eſſe delegatus Apoſtolicus, vt docent Sbroz. de Vicario Epifcopi lib. 2. q. 22. num. 13. Flores de Mena d. q. 4. num. 6. cum ſeqq. Ego ipſe d. alleg. 54. nu. 139. cum ſeqq. & me citato *Maſſobr. d. cap. 4. dub. 13. à num. 18.*

6. Aut Religioſo monaſterij ſui Priori clauſtrali, &c.

Notatur ad hoc quòd Priori clauſtrali delegatio fieri non poteſt, vt per Azor. citato loco, & *Maſſobr. d. dub. 13. num. 40. Sanchez. in præcepta Decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 13. num. 75.* Sunt enim illi, quos 7 Subpriors, vel Vicarios nuncupamus, quia monaſterio, & clauſtro præficiuntur cum adminiſtratione iuriſdictionis tantum circa ea, quæ ad clauſtrum, & regulam monachaſtem ſpectant, de quibus agit *tex. in cap. cum ad monaſterium, verſ. Prior, de ſtatu monach. gloſ. verb. Prioratus in Extravaug. Extrahilis, de præben. inter communes, Selu. de benef. par. 1. q. 2. à num. 41. Rebuff. d. tit. Regularia beneficia num. 5. Pet. Greg. rei benef. cap. 10. num. 22. Azor. d. cap. 20. Gonzal. d. gloſ. 8. num. 114.*

8. Quæſtio eſt autem controuerſa vtrum Religioſus Eccleſiæ Cathedralis Regularis

poteſt à Sede Apoſt. dari delegatus à non enim agimus quando Summus Pont. ex certa ſcientia id facit, quia tunc etiam ſimplici monacho poteſt cauſa à Sede Apoſt. committi, ſeu delegari, vt conſtat ex *tex. in cap. cū olim 14. ibi, Abbatibus, & F. Monacho, de priuileg. & ex reſolutis per Vans. de militat. tit. ex defectu iuriſdictionis delegata num. 79.*

9. In qua Doctores communiter poſt Calderin. reſoluunt commiſſionem non valere, vt multis probant Archid. num. 1. in ſim. Ioan. Andr. ſtatim in princ. Anchar. n. 2. q. 2. Franc. in princ. nu. 5. & Domin. num. 3. in d. cap. ſtatutum, de reſcript. in 6. Felin. in cap. cauſam, qua n. 4. de iudic. Ludon. Gom. in d. c. ſtatutum num. 32. de reſcript. lib. 6. Ducen. reg. 78. Stephan. Gratian. diſt. ep. forenſ. cap. 270. num. 6. *Maſſobr. de Synodo diaceſ. c. 4. dub. 13. num. 30.* Ex pluribus rationibus, ea quæ præcipuè, quia ante dictū cap. ſtatutum, prohibitum erat Monachis, ne iudices eſſe poſſent, iuxta cap. de præſcript. & ibi gloſ. verbo defenſor 16. q. 1. iuncta generali reg. *tex. in c. 1. & in cap. clericis verſ. tubemus, ne clericis, vel monachi, quia mortui ſunt mundo, & velle non habent nec nolle, & ſine Prælati ſui licentia actum aliquem legitimum, aut ciuile exercere non poſſunt, nec conſentire electioni, cap. ſi Religioſus 27. de elect. lib. 6. nec ſuſcipere executoris officium, cap. 2. de teſtam. eod. lib. aut procuratoris Clem. Religioſus de procurat. cum multis alijs, quæ latè proſequitur Iacob. de Graſſ. in auris deciſ. p. 1. lib. 3. cap. 5. à nu. 111. Azor. inſtit. moral. par. 1. lib. 12. c. 11. Quare noua Conſtitutio d. c. ſtatutum, quæ facta eſt ad reſtringendas Iudicum à Sede Apoſt. delegatorum commiſſiones, requirendo in eis plures qualitates, non ſuſtulit prohibitionem, ſeu impedimētum procedens in monachatu, quem admodum etiam in habente dignitatem non ſuſtulit impedimētum minoris ætatis, vt omnes norant in eod. cap. ſtatutum, & vltra illos reſoluunt Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 270. n. 7. D. Barboſ. in l. cū prætor, S. vlt. n. 60. ff. de iudic. *Maſſobr. de Synodo diaceſ. c. 4. dub. 11.**

10. Facit etiam quia quando còcurrunt duc rationes, quarum vna nocet, altera prodeſt, ea, quæ nocet debet præualere, iuxta *tex. in l. ſi quis in grau. S. vlt. cum l. ſeq. ff. ad Syllan. l. 3. ff. de ſuſcept. tutor. & in impedimentis ſi duo concurrant vno ſublato alterum remanere optimè probat *tex. in S. aſſinitatis, ibi, alia ratione, &c. Inſtit. de nupt. commendat Valaſc.**

- Valase. conf. 60. nu. 6.* & multi citati à *Garc. Falcon. reg. 78. num. 2.* licet igitur in Religioso Canonico Cathedralis concurrat ratio Canonica, quæ potens est, vt ei fieri possit delegatio, cum tamen in eo reperitur altera, monachus, quæ impedit, hæc attenditur, & præualeat.
- 11 Contrariam tamen sententiam tenet *Abb. in d. cap. cum olim 14. num. 13. de priuileg. & latius in d. cap. causam qua nu. 9.* & in eius sententiam videtur magis inclinare *Dec. ibi a num. 4.* sequitur *Van. d. sit. ex defectu iurisdictionis delegata num. 82. Fr. Eman. quest. Regul. tom. 2. q. 124. art. 1.* & hanc esse veriorum profiteretur *Ludou. Gom. in d. cap. statutum num. 32.* & tenet *Sanct. in præcepta Decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 13. num. 83.* mouentur ex auctoritate huius *Clem. dum decidit* sufficere vt valeat commissio facta Religioso à Sede Apost. quod in eo reperitur qualitas, quæ sufficit in clerico seculari, veluti quod Prior sit Conuentualis, atque ita dignitatem habeat iuxta tex. *in d. cap. statutum*; sed Religiosus Canonicus Cathedralis habet dignitatem, quæ sufficit, iuxta eundem tex. ergo etiam illi fieri potest commissio: & facit quia Canonicus Cathedralis propter maximam præeminentiam, dignitatem habere censetur, vt argum. tex. *in c. quamuis, de præben. in 6. multis adductis* probat *Gom. in d. c. statutum n. 24. Rot. & plures alij, de quibus Gonz. ad reg. 8. Cancell. glos. 2. n. 39.*
- 12 Verum à communi recedendum non existimo, & ad oppositionem *Abb. responderetur cum Felin. & alijs* pro communi adductis negando in proposito argumentum de Abbate, aut Priore Conuentuali ad Canonicum, nam Abbatibus, & alijs administrationem plenam habentibus iure communi prohibitum non erat, quod Iudices esse possunt, vt docuit *glos. 1. in d. cap. de presentium 16. q. 1. ex ratione, quam reddit, quod alteri subiecti non sint, & consequenter ad Canonicum Regularem. vel alias monachum, qui iure antiquo prohibitus erat, & Superiori subiectus est, sine cuius licetia velle non habet, nec nolle, trahenda non est, vt bene resoluit Communis.*
- 13 Ex quibus deducitur Monachum legitimam dispensatione factum Canonicum Ecclesie Cathedralis secularis non posse esse delegatum Pontificis, vt tenent *Felin. in d. cap. causam qua nu. 5. Rimin. iun. conf. 403. n. 9. vol. 4.* quicquid dicant *Gamb. de offic. Legati à latere lib. 8. cap. vltim. n. 31. & Sanct. d. c. 13. n. 83.*
- 14 In glos. [Principalis] ibi (*quid ergo si plures Officiales in solidum habes Episcopus, &c.*) Notatur ad hoc quod vbi sunt duo officiales Episcopi, & delegatio fiat simpliciter officiali, & alter ex illis est principalior, illi soli censetur facta commissio, vt per *Sanct. de Matrim. lib. 8. disp. 27. n. 36.* vbi etiam ex *Bellem. in cap. quoniam Abbas nu. 4. & 15* & ibi *Imol. num. 5. de offic. deleg. tradit in simili* quod vbi fit commissio Archidiacono, & sunt plures, intelligitur de principaliori.
- 16 In glos. [Officialis] ibi (*alibi Vicarius.*) Notatur ad hoc quod Vicarius Episcopi dicitur Officialis, secundum *Menoch. conf. 51. num. 38. Sanct. d. disp. 27. num. 29.* & alios, quos citauit in tract. de appellatiua verborum *vtriusque iuris significat. appell. 174. num. 1.*
- 17 In glos. [Episcopi] ibi (*ergo secus in officiali Archidiaconi, vel inferioris ab Episcopo.*) Notatur ad hoc quod Vicarij Prælatorum habentium iurisdictionem quasi Episcopalem non possunt esse delegati Apost. sequuntur hic *Cardin. num. 14. q. 12. Imol. num. 19. Bonif. num. 30.* & resoluunt *Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. q. 23. num. 8.* *Ego ipse de officio & potest. Episc. par. 3. alleg. 54. num. 141.* & me citato in illo loco *Masob. de Synod. diocæs. cap. 4. dub. 13. num. 20.* quidquid dicant *Sanct. d. lib. 8. disp. 27. num. 34. & Flores de Mena var. lib. 1. q. 4. num. 14.*
- 18 In eadem glos. ibi (*Sed quid de officiali, quæ dat Capitulum Episcopali sede vacante, &c.*) Notatur ad hoc quod Vicarij generales à Capitulo Sede vacante nominati possunt Iudices esse delegati, ac proinde esse quotores gratiarum beneficium, quæ expediuntur in Romana Curia, vt per *Menoch. conf. 320. num. 42. Flores de Mena var. lib. 1. q. 4. n. 11. Sanct. d. disp. 27. num. 32.* *Ego ipse d. alleg. 54. num. 137.* & me citato *Masob. d. dub. 13. num. 16.*
- 19 In ead. glos. ibi (*& idem puto de officiali electi confirmati nondum consecrati.*) Notatur ad hoc quod Vicarius Episcopi confirmati non tamen consecrati, capax est delegatio nis Apostolicæ, vt per *Pavin. de potestate Capituli sede vacante par. 2. q. 10. nu. 6. Sbroz. de Vicario Episcopi par. 2. q. 23. nu. 4. Sanct. d. disp. 27. nu. 35.* *Ego ipse d. alleg. 54. n. 138.* & me citato *Masob. d. dub. 13. num. 15.*
- 20 In glos. [Per electionem] ibi (*qui remoueri potest ad nutum sui maioris, &c.*) Notatur ad hoc quod beneficium Regulare collatum a Prælato potest ab eo ad illius nurum & libitum

- bitum reuocari, vt per *Nau.com. 4. de Regular. n. 22. vers. ex quibus facile, et nu. 23. Azor. inst. moral. par. 1. lib. 12. cap. 9. q. 8. & par. 2. lib. 3. cap. 26. 1. quest. 12. 13. & 14. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 2. q. 34. artic. 2. Sanch. in præcepta Decal. tom. 2. lib. 7. cap. 29. n. 111.*
- 21 In glos. [Delegatus.] ibi (*videt dices de Conseruatore, &c.*) Hæc glos. videtur tenere Vicarium Episcopi posse in Conseruatorem deputari, quæ licet in hoc dubia refideat, cum in fine dicat quòd eius dictum eget declaratione, tamen hanc partem sustinent hic *Abb. num. 17. Ioan. Picard. conf. 52. num. 33. inter consilia Menochij, Pauin. d. q. 10. num. 6. Sbroz. d. lib. 2. q. 27. num. 4. cum seqq. Erasmi a Cochier de iurisd. Ordin. in exemptis par. 1. q. 39. num. 4. Massobr. d. dub. 13. num. 11. declara tandem iuxta ea, quæ dixi de officio, & potestate Episc. par. 3. alleg. 106. nu. 13. vbi etiã nu. 15. ex decreto Sacræ Congr. negotijs*
- 22 Episcoporum, & Regularium præpositæ, resoluo Priores, & Guardianos Conuentalis minimè posse in Conseruatores deputari.
- 23 In glos. [Foranco.] De materia huius glos. sæ dixi late ad cap. 2. limit. 3. & per tot. de consuet. lib. 6.
- 24 In glos. [Claustrali.] ibi (*ex quarum subscriptionibus patet, &c.*) Notatur ad hoc quòd subscriptiones faciunt ius, vt per *Ioan. Garc. de nobilit. glos. 48. §. 3. num. 23.*
- 25 In glos. [Obliuari.] ibi (*nisi id fieret ex certa scientia Principis, &c.*) Ergo Summus Pontifex ex certa scientia monacho causam committit, expresso scilicet nomine monachatus, vt fecit in d. cap. cum olim 14. ibi, Abbatibus, & F. Monacho, de priuileg. comprobat *Ludou. Gom. in d. c. statutum num. 51. & Vant. de nullit. tit. ex defectu iurisdictionis delegata num. 79.* Sicut quando inhabilitas non fuit expressa in litteris promotionis, sed fuit adiecta clausula ex certa scientia, tunc præsumitur dispensatum, & sufficit tacita expressio inhabilitatis, vt ex hac glos. colligit *Menoch. de præsumpt. lib. 2. pres. 20. num. 2.*
- 26 Vtrum autem necessarium sit quòd in ipso rescripto constet de certa scientia Principis, vel sufficiat, quòd aliundè probetur per testes? Vide *Anton. Gabr. comun. tit. de clausulis num. 65. cum seqq. Mascard. de probat. concl. 282. à princip. Menoch. de præsumpt. lib. 6. pres. 20. num. 19.*
- de beneficio, quod pronuntiabit alicui de lure fore debitum poterit eidem, absque commissione alia prouidere.
- 2 Reſeruatione reg. 8. Cancell. ligat etiã Auditorẽ Rotæ, vt de beneficio reſeruato conferre non valeat vigore huius lex.
- 3 Circuitus sunt vitandi.
- 4 Auditores Rotæ sunt Iudices delegati.
- 5 Doctores referuntur de Auditoribus Rotæ, & eorum institutione agentes.
- 6 Beneficij appellatione largo sumpto vocabulo venit dignitas.
- 7 Extensio ex identitate rationis in materia odiosa admittitur ad casum, qui sublata vocabuli significatione contineri potest.
- 8 Extensio, quæ fit in correctorijs ex lata verborum significatione ad casus, quos ratio legis correctoria comprehendit, dicitur intellectiua, & virtualis.
- 9 Lex generaliter concepta comprehendit non solum casus expressos, sed et omnes alios, quibus eius ratio adaptari potest.
- 10 Aliud esse beneficium collatum, & aliud dicere sibi debitum.

Clem. Auditor. III.

- 1 Auditor in Romana Curia deputatus à Papa de beneficio, quod pronuntiabit alicui de lure fore debitum, poterit eidem, absq. commissione alia, vt euitetur circuitus, prouidere. Colligunt ex *Ordin. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabarel. Ponor. Paul. de Eleaza. Bonifac. de Vitalinis, Viuian. in ration. lib. 1. pag. 80. Alagon. in compend. pag. 30. remissiue Ximen. in concord. par. 1. & 2.*
- 2 Hanc eadem concl. ex hoc tex. desumunt *Selu. de benef. par. 2. q. 13. per tot. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 23. num. 14. vbi glos. 31. num. 51. cum seqq.* tenet reſeruationem dictæ regulæ ligare etiã Auditorẽ Rotæ, vt de beneficio reſeruato conferre non valeat vigore textus in præſenti.
- 3 Vt euitetur circuitus. Notatur ad hoc quòd circuitus sunt vitandi, vt per *Tiraq. de reuoc. tit. 2. §. 2. glos. 1. nu. 24. & 71. Vincent. de Franc. decis. 273. ad fin. Menoch. conf. 68. nu. 19. cum alijs per me citatis Axiomate 43.*
- 4 In glos. [Auditor.] ibi (*de alijs Auditoribus cauſarum non, &c.*) Notatur ad hoc quòd Auditores Rotæ sunt delegati, vt per *Specul. in tit. de Iudice deleg. §. nunc dicendum nu. 9. Card. q. 2. Imol. num. 15. & Sicul. col. 3. in præ-*

S V M M A R I V M.

1 Auditor in Romana Curia deputatus a Papa

presenti, *Alciat. in rub. de officio Ordin. n. 20.*

Anton. Nat. conf. 51. num. 14. lib. 1. quidquid dicant Ias. Purpuraz. & alij de quibus D. Barbosa. in l. cum prator S. 1. n. 75. ff. de iudic.

5 De Auditoribus Rotæ, & eorum institutione latè agunt *Offitavian. de stylo Curia lib. 2. cap. 17. Lal. Zechi. de Republica ecclesiast. cap. 11. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 5. cap. 41. Loiter. de re benefic. in apparatu.*

6 In glos. [Beneficio] ibi (*largè sumitur ut comprehendat etiam dignitates.*) Notatur ad hoc quòd beneficij appellatione largè sumpto vocabulo venit dignitas, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. 9. num. 5. & alios, quos citauit in tract. de appellatiua verbor. vtriusq. iuris significat. verbo beneficium.*

7 Vnde colligi videtur, quòd in materia odiosa ex identitate rationis admittitur extensio ad casum, qui sub lata vocabuli significatione contineri potest, vt obseruat *D. Barbosa. ad rub. ff. solut. matr. par. 4. num. 51.* Extensio enim, quæ fit in correctorijs ex lata verborum significatione, ad casus, quos ratio legis correctoriæ comprehendit, dicitur intellectuæ, & virtualis, secundum *Ferrer. in constit. Castalonie glos. 2. num. 33.*

9 Hinc etiam prouenit, quod si lex generaliter concepta sit, & ratio etiam generalis existat, vt postea lex aliquos casus particulares enumeret, lex illa non solum casus expressos, sed & omnes alios, quibus eius ratio adaptari potest, videtur comprehendere quãdo verba legis possunt saltem secundum largam significationem illos comprehendere, vt per *D. Barbosa. in l. si constante in princ. n. 103. ff. soluto matrim.*

10 In glos. [Debitum] ibi (*est ergo differentia inter suum, & debitum, &c.*) Notatur ad hoc quòd aliud est esse beneficium collatum, & aliud dicere sibi debitum, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. S. 2. proam. num. 68.*

S V M M A R I V M.

- 1 Dignitatem, vel beneficium Curatum expectans si antequam gratia habeat effectum, obtinet pacificè aliud beneficium incompatible cum præmissis, non potest amplius expectatiua vti gratia, etiamsi renunciauerit beneficio obtento, & num. 2.
- 2 Liti renunciatur per assecutionem incompatibilis.
- 3 Beneficij appellatione lato sumpto vocabulo venit Curatum, dignitas, vel personatus.

EXpectans dignitatem, vel beneficium Curatum si antequam gratia habeat effectum obtinet pacificè aliud beneficium incompatible cum præmissis, nõ potest amplius expectatiua vti gratia, etiamsi renunciauerit beneficio obtento. Colligitur ex *Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Visian. in ration. lib. 1. par. 80. Alagon. in compend. pag. 30. remissuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt *Duen. reg. 71. & Azor. institut. moral. p. 2. lib. 6. cap. 13. q. 9. & aliqua de vi & effectû tacitè renũciationis super hunc text. tradit Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 4. collect. 1427.*

3 In glos. [Renunciare] ibi (*per hoc renunciat liti.*) Notatur ad hoc, quòd liti renũciatur per assecutionem incompatibilis, vt per *Flam. Paris. de resignat. benef. lib. 1. q. 1. n. 20. Aloys. Ricc. d. collect. 1427. vers. secundo.*

4 In glos. [Beneficium] ibi (*Curatum scilicet, vel dignitatem, &c.*) Notatur ad hoc, quòd beneficij appellatione latè sumpto vocabulo venit Curatum, dignitas, vel personatus, vt per *Selu. de benef. par. 1. q. 3. d. princip. & plures quos retuli in tract. de appellatiua verborum vtriusq. iuris significat. verb. beneficium.*

S V M M A R I V M.

- 1 Littera super conferendo beneficio vacaturo beneficiũ post ipsarum datam creatum non comprehendunt.
- 2 Beneficiorum sub reservationibus per regulas Cancellaria, vel Constitutiones Apost. factis non comprehenduntur beneficia postea instituta, & creata.
- 3 Littera beneficiales sunt odiose, & presentiantantum comprehendunt.
- 4 Iura, que obstant referuntur.
- 5 Indefinita ex adiectione signi particularis in particularem resoluitur.
- 6 Principum in concessionibus non est lata interpretatio adhibenda quando ex tali interpretatione aliquid nocumentum tertio resultare possit.
- 7 Verus intellectus ad hunc text. præstat.
- 8 Decisio huius text. non est iuris noui inductiua.

- 9 Vicarius, cui ab Episcopo facta fuit facultas conferendi beneficia sue diocesis an possit virtute huius facultatis beneficia nouiter creata conferre, ostenditur.
- 10 Nouum non censetur quod rescitur.

Clem. Litteras. V. & vlt.

Litteræ super conferendo beneficio vacaturo beneficium post ipsarum datâ creatum non comprehendunt. Colligitur ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zab. Panor. Paul. de Elea 7^{ar}. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. i. pag. 81. Alagon. in compend. pag. 31. remissiuè Ximen. in concord. pag. 1. & 2.

3 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Azor. institutionum moral. par. 2. lib. 6. cap. 33. q. 13. & c. 34. q. 13. in fin. vbi subdit quod sub referuationibus beneficiorû per regulas Cancellariæ, vel Constitutiones Apost. factis, nõ comprehenduntur beneficia postea instituta, & creata, idem dicit Gonzal. ad reg. 8. Canc. glos. 9. §. 5. in princ.

3 Ratio est quia litteræ beneficiales sũt odiose, & vti tales restringendæ, vt probat text. in cap. quamuis 4. de præben. lib. 6. cap. cum in illis 16. eod. tit. vbi Ancbar. n. 3. & Fræch. num. 4. Staphil. de litteris gracia tit. de modo, & forma imperandi à princip. & tit. de dispensat. ad plura num. 66. ergo mirum videri non debet si præsentia tantum comprehendat, nec ad futura trahantur, vt notant Menes. in l. non modus num. 5. C. de seruitus. Afflic. lib. 3. constitut. rub. 4. num. 10. Alberti. Brun. 1. par. statutorum q. 116. Petr. Antib. in tract. de muneribus §. 4. incip. de pluribus questionibus a num. 140. Mandos. ad reg. Cancell. reg. 3. q. 7. D. Barbof. in l. diuortio §. in anno nu. 18. ff. soluto matr. Valasc. conf. 58. a num. 7. 10. 1. Cabed. Lustr. decis. 22. in fin. p. 2

4 Verùm prædictæ resolutioni multa, eaq. grauissima obstant, & præcipuè tex. in cap. quia circa 22. in fin. de priu. vbi probatur, quod in gratijs ac beneficijs non solû præsentia, sed etiã futura veniunt, & in c. c. 5. M. 9. de constit. & in cap. dilectis 19. de præben. vbi quod habens expectatiuam ad proximam vacaturam præbandam, potest ex vi ipsius consequi præbandam de nouo ordinatam, ac constitutam, & in l. si seruitus 22. vers. quod si ff. de seruit. urban. quo loci Iureconsultus decidit stipulationem illam ne luminibus officiantur, non solû ad præsentia, sed etiam ad futura trahi, & in l. placet, de liber. & post-

hum. vbi institutio posthumi, non solû comprehendit eum, qui in vtero est, sed qui post testamentum factum suscipitur, de quo memini in tract. de appellatiua verborum, vsriusq. iuris signif. appell. 209.

5 Propter quæ sunt qui existiment ex eo in specie huius tex. mandatum de prouidendo non comprehendisse beneficia nouiter creata, quia scilicet erat conceptum per verba particularia, id ipsum probantes, quia licet verbum, beneficium, de quo in hoc tex. simpliciter prolatum sit indefinitum, cum ex sua natura aptum sit quodlibet comprehendere beneficiû, vt dixi in tract. verbo beneficiû, tamè cum restringatur ac denominetur per verbû, vacaturo, quod ad certû, videlicet quod prius vacauerit, tantum refertur, particulare redditur, iuxta illud tam Philosophorum, quàm nostrorum axioma, indefinita ex adiectione signi particularis in particularem resoluitur, secundum Aristotel. in princ. Priorum, Titelm. in lib. dialectica lib. 3. cap. 7. Teixeira in l. si quis, §. verum ff. de rebus dub. latè Cou. lib. 1. var. cap. 13. num. 1. cum seqq. ita in effectu Card. bic col. 5. ad med. Bellapert. in l. non modus num. 3. C. de seruitus. quorum sententia non displicuit D. Barbof. in d. diuortio, §. quod in anno num. 7. ad fin.

6 Alij verò, ex quorum numero sunt Mandos. ad reg. 3. Cancell. q. 7. Ros. decis. 33. n. 4. vers. secunda ratio, de præben. Fortun. in l. Gallus, §. & quid si tantum nu. 16. ff. de liber. & posthum. Rebus. in praxi benef. tit. de forma Vicariatus num. 124. & alij quos refert Valasc. conf. 58. num. 11. arbitrantur ex eo mādatur de prouidendo, de quo in hoc tex. nouiter creata beneficia non comprehendisse, vt ita per illud minus præiudicium inferatur Ordinarijs, ad quos aliàs spectat prouisio omnium beneficiorum in sua diocesi existentia, inxta reg. cap. omnes Basilica 16. q. 7. cum similibus, quia licet in concessionibus Principum regulariter latissima sit interpretatio adhibenda ex reg. tex. in l. 3. ff. de constit. Princip. cum similibus, tamen quando ex tali interpretatione aliquod nocumentum tertio resultare posset, illa restringenda est, & verba ita interpretanda, vt uti tertij saluū maneat, vel saltem minus lædatur, vt probat tex. in cap. super eo 14. de offic. deleg. cap. 2. de relig. domib. cap. super ijs, de priuileg. l. 2. §. si quis à Principe ff. ne quid in loco publico. notant Roias in epitome successionum cap. 23. num. 41. Capic. decis. 194. in causa num. 3.

Sarmien. lib. 1. select. cap. 8. num. 16. cum seqq.

7 Ego verò dicendum puto idè Clemen-tem V. decidisse in hoc tex. mandatum de prouidendo beneficium, nouiter creatum nõ comprehendisse, quia in literis expressus fuit certus vacationis, ac prouisionis modus, scilicet beneficij vacaturi, qui quidem verificari non potest in beneficio de nouo creato, cum illud vacasse minimè dici possit ex eo, quòd nõquam fuerit prouisum ex vulgari regula *tex. in cap. ad dissoluendum, de desponsat. impub. & l. decem. 116. ff. de verb. oblig. cum similibus*, tum quia noua beneficij creatio, vel creatio non est modus, per quem beneficium vacare dicatur, sed potius per quem ipsum beneficium in esse producat, duo enim in lure nostro præcipui sunt modi per quos beneficium vacare censetur, per resignationem scilicet, & per obitum obtinentis, *cap. quomuis, cap. vlt. de prabend. lib. 6. Flamin. de resignat. beneficior. lib. 1. q. 4. n. 12. & q. 6. n. 15. Bursat. conf. 362. num. 1.*

8 Ex quibus primo respuenda venit opinio *glos. in præsentis verbo statimus*, in princip. existimantis huius text. decisionem luris noui esse inductiuam, contrariamq. antiqui luris regulis, pro qua non facit, quòd verbum, *statimus*, quo Pontifex vitur, natura sua noui luris constitutionem inducit, vt notat *glos. verb. decernimus in Clem. per litteras, de prabend. iunctis ijs, quæ dixi in tract. de ditionib. vsufrequent. dist. 384.* quia respondetur, quòd licet regulariter verbum, *statimus*, prout etiam verbum, *decernimus*, præcipimus, & similia Ius nouum importent, tamen multoties ex materia subiecta solùm antiqui, & eius, quòd iam erat, declarationem significant, vt notant *Abb. n. vlt. & Rip. n. 1.* per *tex. ibi in cap. 2. de iudic.*

9 Secundò ex dictis infertur veram non esse opinionem *Rebuffi*, qui in *praxi benef. sub tit. forma Vicariatus n. 124. vers. ipem non potest*, asserit Vicarium, cui ab Episcopo facta fuit facultas conferendi beneficia suæ diœcesis, non posse virtute huius facultatis beneficia nouiter creata conferre, per *tex. in præsentis*, quia vt supra dixi, in specie huius text. non fuit gratia indistinctè concepta, sed restrictè limitata per verbum, *vacaturum*, cum tamen in beneficijs, quæ vacant per resignationem, aut mortem, verificetur iuxta supra dicta, igitur nil mirum videri debet, si ad nouiter creata non referatur, at verò in casu, de

quo loquitur *Rebuff.* facultas non fuit restricta ad beneficia vacatura, sed concessa ab Episcopo indefinitè ad conferendum beneficia suæ diœcesis, in qua concessione luris communis dispositioni non derogatur, quia licet Vicarius de lure, & ratione proprii officij prohibeatur beneficia conferre, non tamen prohibetur, quinimò expressè ad hoc admit- titur, accedente Episcopi commissione, vt est *tex. expressus in cap. vlt. de offic. Vicarij lib. 6.* item nec alicui præiudicium infertur præterquam ipsi Episcopo concedenti, in cuius tamen manet arbitrio talem facultatem quoties voluerit reuocare, vt probat *tex. in cap. dudum 14. vers. considerantes, de prabend. lib. 6.*

10 *Inglor. [Creatum] ibi (& de creatio tantum loquitur non de renouato.)* Ergo nouum non censetur, quòd reficitur, vt per *Ioseph. Sesse Aragon. decis. 153. num. 23.*

De Electione, & electi potestate.

Tit. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosus eligi non potest in Abbatem, vel Prælatum alterius Religionis, & si contra fiat electio est nulla, in Episcopum tamen secularis, vel cuiuslibet Regularis Ecclesie licitè eligi poterit, & num. 2.
- 2 Minister Fratrum Minorum Prælatus nuncupatur.
- 3 Dispositio ex ratione expressa in lege, vel alia Cõstitutione extenditur in correctorijs, & exorbitantibus.
- 4 Ratio amplias & extendit dispositionem.
- 5 Ratio expressa in lege habetur pro lege.
- 6 Extensio in materia odiosa ex idèitate rationis admittitur ad casum, qui sub lata vocabuli significatione contineri potest.
- 7 Nouitius venit appellatione Religiosorum.

Clem. Cum rationi. I. Clem. V.

1 Religiosus eligi non potest in Abbatem, vel Prælatum alterius Religionis, & si contra fiat electio est nulla, in Episcopum tamen secularis, vel cuiuslibet Regularis Ecclesie licitè eligi poterit. Colligat ex *Ordin. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Vmian. in ration. lib. 1. pag. 221. Alagon. in compend. pag. 79. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

3 Hanc eandem conclus. quoad primā eius partem ex hoc tex. delumunt Fr. *Emmanuel* *quest. Regular. tom. 2. q. 52. art. 8. in fine*, *Zerol. in praxi Episcopali par. 1. verbo Abbatista vers. ad quartum*, *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 8. nu. 78. Soar. de Relig. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 3. num. 11. Jul. Laur. variar. Incubras. tom. 1. tit. 4. cap. 16. n. 127. & seq. Sigism. à Bononia de elect. dub. 60. n. 4. Ascan. Tamburin. de iure Abbatum tom. 1. disput. 5. q. 11. Paul. Laym. canon. quest. de Prælat. ecclesiast. elect. q. 192. resp. 2. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 13. q. 11. Mirand. in Man. Prælat. tom. 2. q. 23. art. 11. concl. 4.*

3 In glos. [Prælatum] ibi (Ministrum, &c.) Notatur ad hoc, quod Minister Fratrum Minorum Prælatum nuncupatur, ut per *Rebus. de pacificis postest. num. 95*:

4 In glos. [Eligatur] ibi (probationem hic expressam, qua communis est.) Notatur ad hoc quod in correctorijs, & exorbitantibus extenditur dispositio ex ratione expressa in lege, vel alia constitutione, ut per *Tiraq. in tract. cessante causa num. 158. Cald. Pereira de emp. & vendit. cap. 33. num. 52. Corduba de Lara in l. quis à liberis S. idem respicit num. 43. ff. de liber. agnos. surd. de alim. tit. 1. q. 44. num. 15. ubi quod ratio ampliat, & extendit dispositionem, Mench. illustrium quest. cap. 37. num. 4. & cap. 57. num. 15. & cap. 76. n. 1. & cap. 87. nu. 27. ubi ratio expressa in lege habet pro lege, Mascard. de probat. tom. 3. n. 10. ubi*

6 quod ratio generalis efficit, ut dictum extendatur ad casum ad quem alia non adapeatur verba etiam in materia stricta, *Gottier. canon. lib. 1. cap. 10. num. 3. ubi quod ex ratione expressa in lege, vel quacunque alia Constitutione licita est extensio ad casum omnium ubi eadem ratio occurrat, ac mixta etiam in correctorijs, D. Barbo. in rub. ff. soluto matrim. 7. cap. 4. num. 51. ubi quod in materia odiosa ex identitate rationis admittitur extensio ad casum, qui sub eadem vocabuli significatione contineri potest, & in h. si. constante. in princip. num. 102. ff. de iur. ubi quod si in lege correctoria ratio sit expressa, admittitur extensio ad omnes casus, quibus ea ratio adaptari potest, quasi tunc precipue non dicatur extensio sed magis comprehensio, Ioan. Valer. de differant. inter utrumq. forum verbo lex differ.*

7 In glos. [Religiosus] ibi (etiam nouitius.)

Ergo nouitius venit appellatione Religiosorum de quo dixi latè in tract. de appellat. verborum utriusque luris significat. *appel. 2. 33. num. 16. cum seqq.*

S V M M A R I V M.

- 1 Cardinalium Cetus Sede Apost. vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi in quantum permittit Concil. Lugdunen. & num. 2.
- 3 Lex Superioris per inferiorem tolli non potest.
- 4 Constitutiones Summorum Pontificum per Collegium Cardinalium Sede vacante corrigi, immutari, vel moderari non possunt.
- 5 Cardinales creare non potest Collegium Cardinalium Sede Apost. vacante.
- 6 Legatus Sedis Apost. non potest missere, nec reuocare transmissum Collegium Cardinalium Sede vacante, nisi virgeret necessitas.
- 7 Lex Superioris per pœna adiectionem potest tuuari ab inferiore.
- 8 Principi secularis potest pœna constitui à Papa contra hereticos pœnam addere.
- 9 Iurarios punire possunt Principes seculares addendo pœnas, & adiuuando ius Canonizans.
- 10 Cardinales eligere & creare solius est Romani Pontif.
- 11 Camerarij, & Penitentiarius Papa Officia durans eo mortuo, qui si deficient poterit Cetus Cardinalium pro tempore vacationis alios subrogare.
- 12 Penitentiarius Papa officium extra forum consentiens conuulsi eo mortuo.
- 13 Officia omnia præter expressa, in Verbo Romano suspenduntur Sede Apost. vacante usq. ad electionem noui Pont.
- 14 Auditor Camera Apostolica est iudex Ordinaris.
- 15 Papa eligendus est in Ciuitate, in cuius districtu seu territorio moritur.
- 16 Districtus à ciuitate distinguitur.
- 17 Curia Romana ibi est, ubi est caesarum, & litterarum Apost. audientia, quamuis ibi non sit Papa.
- 18 Papam obijisse, vel Papatum renunciaisse paria sunt.
- 19 Iurisdictionis diuisio non importat diuisionem territorij.
- 20 Vidua retinet omnia privilegia, honores, & dignitates viri mortui.
- 21 Cardinales omnes se Romano Pont. non electo exierint simul de Conclauis quid faciendū

22. *Papa electio ad quos pertineat si omnēs Cardinales mortui fuerint, & n. 23. 24. & 25.*

26. *Electio Papa spectabit ad unum Cardinalem si ille tantum remanserit in Conclau.*

27. *Cardinales per exceptionem excommunicacionis, suspensionis, vel interdicti ab electione Papae non repelluntur, & num. 28.*

Clem. Ne Romani. II.

28. *Cœtus Cardinalium Sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi in quantum permittit Concil. Lugdunen. nec illud vel eius partem alterare potest. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Ancl. Imol. Zabareli. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalinis. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 223. Alagon. in compend. pag. 79. remissive Casal. in apnot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

29. *Hanc eandem conclus. firmat ad multa inferens Iul. Lauor. variar. lucubrat. tom. 1. tit. 3. de conclau. & conclauistis c. 3. n. 10. cū multis seqq. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 4. c. 3. q. 1.*

30. *Lex Superioris per inferiorem tolli non potest. Ita Menchaque illustrium quest. cap. 35. n. 10. cam. seq. Surd. conf. 58. num. 6. Azeved. l. 2. num. 56. tit. 14. lib. 4. noue Recop. Brunor. a Sole in locis communib. verba inferior. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 45. §. 1. num. 69.*

31. *Modificari possit, corrigi, &c.*

32. *Notatur ad hoc quod per Collegium Cardinalium Sede vacante non possunt corrigi, immutari, vel moderari Constitutiones Summorum Pont. nec eis quicquam addi, vel detrahi, præsertim circa illa, quæ de electione futuri Pont. disponunt, ita Barbar. conf. 1. num. 1. Henric. Boich de simon. par. 3. n. 124. Manfred. decis. 261. quos refert, & sequitur Iul. Lauor. d. tit. 3. cap. 3. n. 10. vbi n. 11. quod nec potest create Cardinales, & n. 13. quod nec potest mittere Legatos, Sedis Ap. 6. Itol. nisi vergeat necessitas, & num. 14. quod è cōuerso nec potest reuocare Legatos transmissos à Pontifice defuncto, nisi similiter vergeat necessitas, & num. 15. quod nec potest dare pileum, vel alia insignia Cardinalitatis, & similiter nec claudere, nec aperire os Cardinalibus de recenti creatis.*

33. *In glos. [Tolli] ibi (suuari possit per pœnæ adiectionem.) Notatur ad hoc, quod lex Superioris per pœnæ adiectionem potest auari*

ab inferiore, vt docent Gutier. practis. lib. 2. q. 1. n. 14. Perez. l. 1. tit. 1. lib. 5. Ord. pag. 23. Sanchez. de Matrim. lib. 3. disp. 47. num. 12. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 2. differ. 7. num. 63.

34. *Vnde per hanc glositen Cordub. in lsi quis à liberis §. si mater n. 19. ff. de liberis agnos. quod Princeps secularis potest pœnæ constitutæ à Romano Pontif. contra hæreticos pœnam addere, & D. Barbof. in l. Ficta num. 49. 9. ff. soluto matrim. dicit, quod seculares possunt addere pœnas, & punire vsurarios adiuvando Ius Canonicum.*

35. *In glos. [Potestatis.] Notatur ad hoc quod solius Romani Pont. est Cardinales eligere, & create, vt per Azor. instit. moral. par. 2. lib. 4. cap. 1. q. 7. Camill. Borrell. in summa decis. tit. 5. num. 1. §. Eo tamen.*

36. *Camerarij, & Pœnitentiariorum Papæ officia durant eo mortuo, qui si deficiant poterit Cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios subrogare. Colligunt Doct. in text. citati, & late Iul. Lauor. variar. lucubrat. tom. 1. tit. 3. de Conclau. & Conclauistis cap. 3. num. 36. cum seqq. & aliquid Azor. instit. moral. par. 2. lib. 4. cap. 37. à princ.*

37. *De Pœnitentiarijs id solum intelligit Lauor. vbi sup. num. 39. quoad forum Conscientiæ ad vitandum periculum animarum, ac proinde nu. 40. subdit extra forum Conscientiæ eorum officium cōquiescere, veluti in dispensationibus matrimonialibus, absolutionibus, necnon quibuscunq; alijs expeditionibus forum, vt aiunt, sibi mixtum, vel separatim quomodolibet concernentibus, vt statutum reperitur à Pio IV. in Constit. sua incip. In eligendis §. 10. vers. Pœnitentiarios vero, quæ est in Bullario nouo in ord. 63. Subiungit idem Lauor. citato loco num. 41. quod nec in foro Cōscientiæ Summus Pœnitentiarius possit aliquid expedire dum manet inclusus in Conclau, quia licet retineat iurisdictionem, non tamen retinet exercitium, eum sit impeditus extra negotiari, quo impedimento cessante, veluti si vellet manere extra Conclau, (prout fecit Cardinalis Tusculanus) bene possit concernentia Conscientiæ expedire, prout etiam possit intra Conclau, quoad illos, qui in eodem Conclau existunt.*

38. *Quorum officium, &c. Ergo non in Vrbe Romana omnia alia officia præter expressa suspē-*

- spendunt vsque ad electionem noui Pontificis, vt obseruauit D. Barbof. in l. quia tale num. 84. ff. soluto matrim. & Laur. d. cap. 3. num. 51. cum seqq.
- 14 In glos. [Expirare] ibi (& Auditor Camera habet Ordinarium, &c.) Notatur ad hoc, quòd Auditor Camere Apolloticus est Iudex Ordinarius, vt per Ias. Purpur. & alios, de quibus D. Barbof. in l. cum prator, §. 1. num. 75. ff. de Iudic. Flores de Mena vari. lib. 1. q. 12. num. 6. Iul. Laur. d. cap. 3. n. 49.
- S. Sanè.
- 15 Papa eligendus est in Ciuitate, in cuius districtu, seu territorio moritur, id est in dicecesi, nisi in certo loco causarum, & litterarum Apost. audientia remanente Papam alibi mori contingat, quia in eo electio fieri debet, dummodo ante mortem Papa de Curia transferenda nihil ordinasset. Colligunt ex Ordin. Doctores principio in tex. citari.
- 16 In Ciuitate in cuius districtu, &c. Ergo districtus à Ciuitate distinguitur, vt per Bonacof. commun. crimin. par. 2. verbo districtus fol. 23. verso, & fol. 120. verso num. 62.
- 17 Causarum & litterarum Apost. audientia, &c. Notatur ad hoc quòd ibi est Curia Romana vbi est causarum, & litterarum Apost. audientia, quamuis ibi non sit Papa, vt per Cou. practico. cap. 4. num. 10. Perez l. 39. tit. 19. lib. 8. Ordin. pag. 389. & alios, quos refert Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 1. num. 388.
- 18 In glos. [Mouente] ibi (vel cedente.) Notatur ad hoc quòd paria sunt Papam obijisse, vel Papam renunciasse, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 5. proom. num. 27: Mors enim civilis æquiparatur naturali quando vtraque eundem operatur effectum, iuxta ea, quæ latè dixi in tract. de appellatis. verborum vtriusq. iuris significatione appell. 156. num. 4.
- 19 In glos. [Diocesim.] Notatur ad hoc quòd diuisio iurisdictionis non importat diuisionem territorij, vt per Cou. practico. c. 37. verj. primus si quidem casus, Vincent. de Frã. ch. decis. 21. & decis. 316. num. 4. à Pontico conf. 51. n. 6. som. 1. Glor. resp. 10. nu. 104.
- 20 In glos. [Vacare] ibi (ita mulier vidua vacans denominatur à dignitate prioris mariti, &c.) Notatur ad hoc quòd vidua retinet omnia priuilegia, honores, & dignitates viri mortui, vt per Tirap. de nobilit. cap. 18. n. 5. Garc. Girond. de priuileg. & exemp. explicat. n. 175. cum seqq. S. Porro.
- 21 Cardinales omnes si Romano non electo Pontifice simul vel successiuè exiuerint de Conclau, excoutores constitutionis Gregorij X. illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excusationis non dabit, idè Conclau, quàm citò poterunt, reintrare compellant, penas in dicta Constitutione contentas nisi hoc fecerint, incurfuri. Cardinales reintrates ad electionem procedant, & cõstita præfatam obseruent secundum statum, in quo erant in eodem Conclau, quando ipsum exiuerunt. Colligunt Doctores in principio tex. citari.
- 22 Ad quem autem spectabit electio Pontificis, si omnes Cardinales (quod Deus avertat) mortui sint, & nullus extaret, solet ab aliquibus in dubium reuocari.
- 23 Quidam tenent electionem hoc casu spectare ad Canonicos Lateranenses, quorum Ecclesia est propria Sedes Pontificis super omnes Orbis & Vrbs Ecclesias, ita S. Antonin. par. 3. sum. tit. 22. §. 2. n. 4. Siluest. Albrandin. in sebol. ad Philip. Dec. in cap. licet de vitanda, de elect. sub num. 52. alias 31. in verbo altera opinio, Dyonsif. Paul. de vna quatuor Patriarchal. Sediũm crecl. cap. 16. nu. 13. Iul. Laur. vari. lucubrat. tom. 1. tit. 4. cap. 6. num. 27. in principi.
- 24 Alij verò affirmant spectare ad Concilium generale, quia Pontifex non solum Vrbs Romæ, sed totius Ecclesiæ vniuersalis est Pastor, ita August. de Ancona in sum. q. 3. art. 3. & Host. in d. cap. licet.
- 25 Nonnulli tamen aiunt tunc temporis electionem pertinere ad Patriarchas, vt per Bald. in l. vbi absunt ff. de tutor. & curat. Lancell. Couad. in templo omnium iudic. lib. 2. cap. 1. §. 2. in princ. num. 6. Sed priores opinioniones magis probabiles dicit Azori. in spiritual. moral. par. 2. lib. 4. cap. 2. q. 11. & ego primam probabiliorem duco.
- 26 In glos. [Omnes] ibi (in illos vel illum resideret ius eligendi.) Notatur ad hoc quòd si vnus Cardinalis tantum remaneret in Conclau ad illum spectabit electio, Laurent. de Cardin. q. 14. Paulin. de officio Capituli Sede vacante prel. 5. num. 8. Mansfrid. decis. 196. An autem dictus Cardinalis solus possit se ipsum eligere, negat Abb. in cap. gratum, de postulat. Præk. qui tamen in d. cap. licet, in fine, dat

dat remedium, quo possit se ipsum eligere, ut scilicet is totum Sacri Collegij nomine alteri eligendi potestatem demandet, qui velit compromissarius ipsum eligat; *Alban.* verò q. 24. dicit opinionem *Abb.* procedere quando ille solus remansisset cæteris exeuntibus, vel absentibus, non autem mortuis.

S. Cæterum.

27. Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione Papæ non repelluntur. Colligunt *Dactores in principio tex. citati.*
28. Hoc idē statutū fuit à Pio IV. in sua *Cōst. incip. In eligēdis sub dat. 9. Octob. 1562. in vers. et ne disiectiones, et à Greg. xv. in sua Bulla incip. Greg. Episc. in vers. volumus et decernimus sub Dat. 17. Kal. Decemb. anno Incarn. Dom. 1562. confirmata per Sanctiss. D. N. VRBANVM VIII. in sua Bulla incip. Ad Romani Pont. providentiam sub Dat. 5. Kalend. Februarij 1625. refert *Iul. Lænor. vari. lucubr. eo. t. tit. 3. de Conclavi cap. 3. num. 18. & tit. 4. de elect. cap. 6. num. 23.**

S V M M A R I V M

- 1 Electionis, postulationis, seu prouisionis causa per appellationem ad Sedem Apost. emissa non intelligitur ad illam deuoluta nisi infra mensem, vel post mensem, quam citò commodè fieri potest ab interpositione ipsius legitime intimata.
- 2 Dispositio huius tex. procedit tantum in beneficialibus.
- 3 Præsentia habet vim citationis.
- 4 Mandatum speciale requiritur in denunciatione.
- 5 Commodè vivere quando dicatur relinquatur arbitrio iudicis.
- 6 Intimantis expensis debet intimatio fieri.
- 7 Dictio, videlicet, est de sui natura præceditium declaratiua.
- 8 Citatio fieri potest ad domum habitationis citati etiamsi non sit eius propria, sed conducticia.
- 9 Habitare quis dicitur ubi pro maiori anni parte habitat.
- 10 Publicum dicitur, quod sit solemniter inter Missarum solemnia.
- 11 Denunciatio simplex non sufficit, sed fieri debet cum protestatione, & requisitione venditori promissa, ut lisi mota afflat.

Clem. Causam. III.

1 Causa electionis, postulationis, seu prouisionis per appellationem ab ipsa, vel occasione ipsius ad Sedem Apostol. emissa non intelligitur ad illam deuoluta nisi infra mensem, vel post mensem, quam citò commodè fieri potest ab interpositione ipsius legitime intimata, & qualiter intimatio fieri debeat multipliciter declaratur. Colligunt ex *Ordinar. Anchar. Imol. Zabarel. Panormita Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in rasion. lib. 1. pag. 229. Alagona in compen. pag. 80. remisiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Dispositionem huius tex. procedere tantum in beneficialibus censuit *Rot. apud Seraph. decis. 1123. num. 2.* & sic hospitalæ religionum gaudere hoc priuilegio dicit *Mascar. de probation. concl. 869. num. 26.*

3 Præsentia interposita, &c. Notatur ad hoc quod præsentia habet vim citationis, ut per *Cott. in memor. verbo citatio il 3. vers. fallit tertio, Ficta. om. 2. commun. opinio. lib. 2. tit. 2. n. 6. Raug. Ruland. de commissiōib. lib. 2. cap. 3. num. 1. par. 1. Vant. de nullitat. rit. qualiter sententia, & processus num. 116. Menoch. cons. 100. num. 11. Gutier. pract. lib. 1. q. 133. num. 12. Brunor. à Sole in locis communibus, verbo citatio 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 1. in annot. n. 158. Amat. Rederic. in pract. videndi, seu examinandi processum cap. 4. num. 19. D. Barbof. in l. si mora num. 53. ff. soluto matrim. Cabed. Lusit. decis. 15. num. 13. par. 2. Mendez à Castro in proxi Lusitana lib. 3. cap. 1. num. 1.*

4 In glos. [specialiter] Notatur ad hoc quod in denunciatione requiritur speciale mandatum, ut per *Tiraq. de retractu lig. §. 36. glos. 2. n. 12. cum seqq.*

5 In glos. [Comodè] ibi (ueniet hoc in arbitratu boni viri) sequitur *Tiraq. de retractu lig. §. 9. glos. 3. n. 26. & in l. si unquam verbo omnia n. 31. C. de reuocand. donation. Menoch. de arbitrar. casu 227.*

6 glos. [Porrecto] ibi (per hoc patet quod expensis intimantis habet hoc fieri) vide *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 10. n. 107. Boer. decis. 303. num. 7.*

7 In glos. [videlicet] ibi (declarat verbum legitime, quod promissit) Notatur ad hoc quod dictio, videlicet, est de sui natura præceditium,

B decla-

declaratiua, vt docent plures Doctores, quos citauit in tract. de distion. vsusfreq. dist. 423. n. 1

8 In glos. [Habitate] ibi (*etiamsi sit inquilinus*). Notatur ad hoc quod denunciatio, siue citatio fieri potest ad domum habitationis citati etiamsi non sit eius propria, sed conducticia vt per *Tirag. de retractu lig. 9. glos. 2. num. 33.*

9 In glos. [Communiter] ibi (*ex quo tamen ibi habitat plures, &c.*). Notatur ad hoc quod dicitur quis habitare vbi pro maiori parte anni habitat, vt per *Afflict. decis. 384. num. 11.* Et ideo si citandus habeat plura domicilia, in quibus habitat nunc hic, nunc illic, illud quod frequentius habitare consueuerit, inspicendum est, secundum *Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 6. num. 11.*

10 In glos. [Solemniter] ibi (*in publica Missa*). Notatur ad hoc quod publicum dicitur, quod fit solemniter inter Missarum solemnias, vt per *Ludou. Gom. de publicand. quest. 9. col. pen. vers. tertius casus, Flamin. de resignat. benefic. lib. 11. q. 6. num. 17.*

11 In glos. [Plena] De materia huius glos. vide *Boer. decis. 347. n. 14. & 15. Tirag. de retractu lig. 9. glos. 2. num. 16. & S. 36. glos. 2. num. 30. Anton. Gabr. commun. lib. 7. tit. de crimin. concl. 8. num. 59.*

12 In glos. [In alijs casibus] ibi (*tenetur quis non solum intimare, sed requirere*). Notatur ad hoc quod non sufficit denunciatio simplex, sed fieri debet cum protestatione, & requisitione venditori premissa, vt liti motæ affistat, causamq. defendat, sicut docet *Couar. var. lib. 3. cap. 17. num. 3. vers. secundo.*

S V M M A R I V M.

- 1 Declaratur cap. vt circa, hoc sit. in 6.
- 2 Constitutio quando requirit expressionem per verba geminata, tunc non sufficit expressio in genere.
- 3 Tertius comparens in iudicio prosequitur causam in statu, quo reperitur.
- 4 Casus omissus à Canone habetur pro omissis.

Clem. Constitutionem. IV.

1 **C**onstitutio, vt circa hoc sit. in 6. non habet locum quando quæ opponuntur directe respiciunt ius Ecclesiæ, vel opponentis personæ, sed quando per competitorum quemlibet appellentem in formam, aut personas, defectus, vel crimina opponuntur, &

in hoc casu si omittit specificationem circumstantiarum non est amplius audiendus, etiamsi sciret de nouo illas accepisse. Si verò aliquis habet in interesse proprium contra appellatum potest illud prosequi, sed non debet admitti pro interesse communi contra appellatum, non seruata forma circa eisdem articulos, licet possit appellanti assistere. Qualiter autem appellans possit agere per viam simplicis quærelæ vide hic. Colliguntur ex Ordin. *Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalino. Kruian. in ration. lib. 1. pag. 233. Alagon. in compend. pag. 80. semistud. Ximen. in solitari. par. 1. & 2.*

2 **S**pecificationem prædictus omittit, &c. Notatur ad hoc quod cum Constitutio requirit expressionem per verba geminata tunc non sufficit expressio in genere, vt per *Tirag. de iure mariti glos. 7. n. 117.*

3 **L**icet appellanti possit assistere, &c. Notatur ad hoc quod tertius comparens in iudicio prosequitur causam in statu, quo reperitur, vt per *Surd. decis. 60. num. 6. & decis. 147. num. 6.*

4 **P**ræterquam in casibus, &c. Notatur ad hoc quod casus omissus à Canone pro omissis habetur, vt per *Tiraguel. de iure primog. quest. 40. num. 194. Ferrer. in consil. Carbalon. glos. 1. n. 140. & alios, quos retuli Axiomate 39. n. 1. cum seqq.*

S V M M A R I V M.

- 1 Cathedrali Ecclesiæ, quæ clero caret, & populo Christiano sibi subiectæ nullus sine speciali licentia Papæ prouidere potest de Pastore, & num. 2.
- 3 Populi appellatione an. comprehendatur clericus, remissum.

Clem. In plerisque. V.

1 **N**ullus sine speciali licentia Papæ prouidere potest Ecclesiæ Cathedrali sibi subiectæ de Pastore, quæ clero caret, & populo Christiano. Religiosus igitur per Prælatum licentiarum non debet, vt tali prouisioni consentiat, consentiens enim quamuis fuerit consecratus, non recipitur in Episcopali honore, & in potestate manet subditus in sua Religione, nec ad aliquem illius gradum, seu dignitatem ascendere valet; Circa prouisionem verò aliarum Eccle-

Ecclesiarum, idest habentium populum, & Clerum Cathedralium, & nõ Cathedralium, nihil coarctat, vel limitat. Colligunt ex Ordin. *Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 236. Alagon. in compend. pag. 80. remissuè Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

- 2 Communiter allegari solet hic rex. ad hoc quod non potest aliquis Religiosus præfici in aliqua Ecclesia, quæ Clero careat, & populo Christiano, vt per *Mirand. in man. Prælator. tom. 2. q. 23. art. 14. concl. unica in fine.*
- 3 In glos. [Vt populo] An & quando populi appellatione comprehendatur Clerus, vide quæ dixi in *tract. de appellatiua verborum vti si que Iuris significat. appell. 204.*

Clem. Quod circa. VI.

- 1 **C** Ap. quorundam hoc tit. in 6. quoad discordiam & minoritatem numeri, intelligitur de discordia, & numeri minoritate, quæ in facto, non in fitione, vel Iuris effectu consistunt. Colligunt ex Ordin. *Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 237. Alagon. in compendio pag. 80. remissuè Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Declaratur cap. quia sapè, hoc tit. in 6.
- 2 Bona relictæ à Prælatiis Cathedralium, seu Collegiatarum Ecclesiarum, vel obuenientia tempore vacationis ad futuram successorem pertinent.
- 3 Consuetudo de relictis, vel obuenitionibus tempore vacationis non reseruandis futuro successori, est specialiter reprobata quando vacat Cathedralis, Collegiata, vel Regularis Ecclesia, secus in alijs.
- 4 Fructus percipiens in omni casu non potest excusari ab impensis factis in illis colligendis.
- 5 Lex prohibens consuetudinem vult etiam nouam, & futuram improbare, intellige, & concordat vs num. 6.

Clem. Statutum. VII.

- 1 **C** Ap. quia sapè, hoc tit. in 6. dicitur quod bona Sedis vacantis non occupentur, extenditur ad emolumenta, quæ proueniunt ex iurisdictione, & sigillo Curie Ecclesiasticæ, vel secularis, & ad omnia, quæ specta-

rent ad Prælatum Sede non vacante, non obstante consuetudine contraria, quæ omnia deductis rationabilibus expensis referenda sunt successoribus, nisi tunc certæ dignitati cõpetat iurisdictione cum ipsius emolumento. Colligunt ex Ordin. *Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 238. Alagon. in compend. pag. 81. remissuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

- 2 Futuris successoribus fideliter reseruandis. Notatur ad hoc quòd bona relictæ à Prælatiis Cathedralium, seu Collegiatarum Ecclesiarum, vel obuenientia tempore vacationis ad futurum successorem pertinent, vt per *Boer. decis. 340. num. 2. cum seqq. Cou. in cap. relatum il. 2. n. 3. de testament. D. Barbof. in l. diuortio par. 2. num. 59. ff. soluto matrim.*

- 3 Consuetudine qualibet contraria non obstante. Intellige quando vacat Ecclesia Cathedralis, Collegiata, vel Regularis, quia hoc casu consuetudo de relictis, vel obuenitionibus tempore vacationis nõ reseruandis futuro successori est specialiter reprobata, vt probat *tex. in præfenti, & in c. quia sapè, vers. non obstantib. hoc tit. lib. 6.* Secus autem erit quando vacat Ecclesia, quæ talis non est, tunc enim valet consuetudo, & admittitur, & procedit *tex. in cap. præfenti vers. nisi, & vers. porro, de officio Ordin. lib. 6. vbi Franc. num. 2.*

- 4 Rationabiles deducantur expensæ.

Ratio est quia fructus percipiens in omni casu non potest excusari ab impensis factis in illis colligendis; *l. fundus 52. in fin. princip. ff. familia hercis. Traq. de retractu lig. 5. 15. glos. 1. à princip. Alban. collect. 386. Duen. reg. 387. Garc. Falcon. reg. 183. Ioan. Garc. de expens. 1. n. 11. cum seqq. Valasc. conf. 83. n. 15.*

- 5 In glos. [Consuetudine] ibi [tollere noluit, &c.] In aliquibus Codicibus affirmatiua litteram reperiri scilicet, tollere voluit, asserit *Azued. l. 3. num. 19. sit. 1. lib. 2. noue Recop. & in hunc sensum glossam hanc communiter approbari, vt scilicet lex prohibens cõsuetudinem velit etiam nouam, & futuram improbare, tenuit glos. vlt. in l. de quibus, ff. de legib. & Doctores communiter ex *l. 1. n. 11. Oros. & alijs ibi, & citati à Duen. reg. 144. & in hanc videtur inclinare Cou. lib. 3. var. cap. 13. num. 4. Mench. vsusfreq. lib. 1. cap. 3. nu. 10.**

Armeniar. in proam. addit. ad recopil. legum. Nauarra num. 186.

- 6 Verùm contraria littera negatiua, scilicet, *collere noluit*, habetur in omnibus libris, quos vidi, & testantur Auctores grauissimi, & idèd in hunc sensum sequuntur hanc *glos. Abb. in cap. ult. col. vlt. de consuetud. Azucud. d. l. 3. num. 20. cum seqq. Gutier. pract. lib. 3. q. 31. num. 2.* Pro conciliatione tamen vide ea, quæ latè dixi in *tract. de clausulis vsufreq. claus. 87. num. 13. secundum Lugdunen. impress.*

S V M M A R I V M.

- 1 Concessio licentiæ generalis datæ Religioso à suo Superiore, vt possit consentire electioni vel promissioni si quam de ipso fieri contigerit, non valet.
- 2 Verbum, prouisio, comprehendere potest nominationem, pastulationem, præsentationem, & collationem.

Clem. Cum concessa. VIII. & vlt.

- 1 **C**oncessio licentiæ generalis datæ Religioso à suo Superiore, vt possit consentire electioni, vel prouisioni, si quam de ipso fieri contigerit, non valet. Colligunt ex Ordinarij. *Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian, in ration. lib. 1. pag. 239. Alagon. in compend. pag. 81. remissiuè Casal. in annos. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

- 2 In *glos. [Prouisioni] ibi (latum verbum, quod comprehendere potest nominationem, postulationem, præsentationem, & collationem, &c.)* Ita *Rebuff. in concord. rub. de collat. 8. præfati Ordinarij in gloss. verbo prouisionem, & in præxi benefic. tit. de forma Vicariatus num. 5. Gonzal. ad reg. 8. Cansel. glos. 17. num. 1. Rot. decis. 791. num. 9. p. 1. diuers. & decis. 638. num. 4. apud Farin. in prima collect. nouissimorum, alias p. 4. diuers. & plures alij, quos refero Ego ipse in *tract. de appellatiua verborum vtriusq. Iuris significat. appell. 227. n. 1.**

De Renunciatione. Tit. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 Renunciatio dignitatis, vel beneficij potest fieri per procuratorem ad hoc constitutum, licet prius ipse procurator fuerit reuocatus ipso tamen & Superiore, cui fiebat cessio, ignorante, nisi per malitiam ipsorum, vel

aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata.

- 2 Episcopatus, & oia beneficia simplicia, & Curata per procuratorem resignari possunt.
- 3 Procurator datus ad resignandū potest reuocari.
- 4 Reuocatio procuratoris constituti ad resignandum debet intimari.
- 5 Resignatio facta per procuratorem reuocatum ante intimatiōem reuocationis est valida, nisi ageretur de reuocatione procuratoris metu constituti.
- 6 Intimatio sufficit deduci ad notitiā Superioris.
- 7 Procuratoris reuocatio an sufficiat intimari resignatario absq. eo quod intimetur procuratori constituto ad resignandum.
- 8 Resignatio facta per procuratorem reuocatum nō autem intimatum minimè valet quoties per malitiam illius, aut Superioris, in cuius manibus renunciatio erat facienda, non potuit fieri intimatio ante cessationem.
- 9 Laicus possit cōstitui procurator ad resignandum beneficia ecclesiastica.
- 10 Procuratoris constitutio vbi esset facta per metum tunc tenet reuocatio etiamsi non peruenierit ad notitiā procuratoris.
- 11 Procurator constitutus ad negotia certior faciendus est de reuocatione, vsq. ea proficit.
- 12 Mādātū datū ad resignandū benef. cessat morte ipsius mādatis, et declaratur multipliciter.
- 13 Dominium nusquam transferitur ad procuratorem, cuius mādātū reuocātū est, etiamsi ipse bona fide rem tradiderit minime certus de uacatione.

Clem. Cum Illusio. Vnic.

- 1 **R**enunciatio dignitatis, vel beneficij potest fieri per procuratorē ad hoc constitutum, licet prius ipse procurator fuerit reuocatus ipso tamen & Superiore, cui fiebat cessio, ignorante, nisi per malitiam ipsorum, vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata. Colligunt ex Ordin. *Anch. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian, in ration. lib. 1. pag. 266. Alagon. in compendio pag. 92. remissiuè Casal. in annos. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

- 2 Vt si quis ad cedendum Pontificalli, &c. Notatur ad hoc quod Episcopatus, & omnia beneficia simplicia & Curata per procuratorē resignari possunt, vt resoluit *Flamin. Paris. de resign. benef. lib. 9. q. 2. per tot. Interueniēte scilicet speciali mādato, sicut docent Rebuff. de nominat. quest. 14. num. 112. Flamin. dicto lib. 9. q. 7. num. 9. Cardos. in præxi*

praxi iudicum verbo Procurator, num. 40.

3 Duxerit quomodolibet reuocandū.

Ergo procurator, datus ad resignandum potest reuocari, vt per *Flamin. Paris. d. lib. 9. q. 25. a principio, Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 22. q. 14.*

4 Tenet celsio facta per eum antiquam. &c.

Notatur ad hoc, quod reuocatio procuratoris constituti ad resignandum debet intimari, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. de procur. ad resign. reuoc. num. 2. & cons. 90. num. 13. vers. tertio, Flamin. d. lib. 9. q. 25. num. 12. vbi num. 29. subdit quod non sufficit scientia reuocationis, sed requiritur intimatio; & ideo resignatio facta per procuratorem reuocatum ante intimationem reuocationis est valida, vt tenet idem *Flamin. d. lib. 9. q. 25. num. 17. cū seqq.* Nisi ageretur de reuocatione procuratoris metu constituti, quia tunc non requiritur intimatio, sicut docet idē *Flamin. lib. 13. q. 1. num. 48.**

6 Ad ipsius, vel alterius notitiam,

&c. Ergo sufficit intimationē deduci ad notitiam superioris, vt per *Flamin. Paris. d. lib. 9. q. 26. num. 2. cum seqq.*

7 Vtrum autem sufficiat reuocationem procuratoris intimare resignatario abiq. eo quod intimetur procuratori constituto ad resignandum? Vide latē *Flamin. d. lib. 9. q. 27. per tot. & de intimatione vide multa apud *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 193. num. 20. cum seqq.**

8 Nisi forte, &c. Notatur ad hoc quod resignatio facta per procuratorem reuocatum, non autem intimatum minimē valet quoties per malitiam illius, aut superioris in cuius manibus renunciatio erat faciēda, non potuit fieri intimatio ante cessionem, vt per *Ioann. Selu. de benef. par. 3. q. 16. num. 2. vers. & premissa, Flamin. d. lib. 9. quaest. 25. n. 39. & 53.*

9 In glos. [Procuratorem] ibi (*Laicum, vel clericum, &c.*) Notatur ad hoc quod laicus potest constitui procurator ad resignandū beneficia ecclesiastica, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. 14. nu. 96. Flamin. Paris. d. lib. 9. q. 3. num. 12. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 20. q. 3. & cap. 22. q. 2.*

10 In glos. [Liberē] ibi (*potest respicere libertatē constituentis.*) Notatur ad hoc quod vbi

vbi constitutio procuratoris esset facta per metum, tunc tenet reuocatio etiam si non pertenerit ad notitiam procuratoris, ita *Ioann. Selu. de benef. par. 3. q. 16. num. 2. Rebuff. in praxi benefic. tit. de reuocat. procur. num. 10. Paris. d. lib. 9. q. 25. num. 34.*

11 In glos. [Ignorante] ibi (*quia talis procurator constituitur ad negotia, &c.*) Notatur ad hoc quod procurator constitutus ad negotia certior sciendus est de reuocatione, vt ea profit, sicut docet *Sanch. de Matrim. lib. 2. disp. 11. num. 6.*

12 In glos. [Quomodolibet] ibi (*si vero mortuus fuisset, &c.*) Notatur ad hoc quod mandatum datum ad resignandum beneficium, cessat morte ipsius mandatis, vt per *Azor. d. par. 2. lib. 7. cap. 22. q. 13. Flamin. Paris. d. lib. 9. q. 24. per tot. vbi a num. 3. ampliat procedere etiam procuratore ignorante ipsam mortē & a nu. 1. limitat quoties procurator constitutus ad resignandum beneficium porrexit supplicationem, quæ fuit signata, & datata viuō resignante, namq. si postea moriatur, resignans, & sic ante præstitum consensum formalem, poterit procurator illum præstare post mortem ipsius constituentis, nisi principalis porrexit supplicationem, & postea constituerit procuratorem ad cōsentiendum resignationi, quia si moriatur principalis, iste procurator post eius mortem non potest præstare consensum, prout sublimitat idem *Flamin. d. q. 24. n. 28.**

13 In glos. [Teneat] ibi (*exemplum in translatione domini rei meæ, &c.*) Notatur ad hoc quod dominium nusquam transfertur à procuratore, cuius mandatum reuocatum est, etiam si ipse bona fide rem tradiderit minimē certus de reuocatione, sicuti docet *Cou. pract. cap. 11. num. 2.*

14 In glos. [Manibus.] Renunciatio beneficiorum in cuius manibus sit faciēda, vide quæ latē dixi in *tract. de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 69.*

De Supplenda negligentia Prælatorum. Tit. V.

S V M M A R I V M.

- 1 Regularium Prælatorum negligentiam in beneficijs providendis quis supplere possit.
- 2 Episcopus potest conferre beneficia Regularia, quæ spectant ad collationem Prælatorū Regularium.

- ularium si Prælati Regularis infra semestre non prouiderit.
- 3 Legatus non potest conferre beneficia ad Episcopum deuoluta ex negligentia Prælati Regularis exempti, quæ Episcopus confert auctoritate Apost.
 - 4 Delegata magis, quàm Ordinaria uidetur concessa iurisdictione quando constat ex uerbis quòd non auctoritate officij, sed auctoritate concedentis quis cognoscit.
 - 5 Superior ad quem conferendi potestas deuoluta est, adstringitur ad obseruationem eiusdem ordinis & formæ, quæ ab inferiore erat obseruanda.
 - 6 Regularia beneficia à Prælato collata possunt ab eo ad solum eius nutum, & libitum, etiã absque iusta causa reuocari, seu conferri.
 - 7 Abbas nō potest monacho beneficia Regularia, aut Ecclesiæ administrationem perpetuam, hoc est ad uitam eius, conferre.
 - 8 Beneficia Regularia manualia sunt, atque ad nutum Abbatis reuocabilia.
 - 9 Beneficium Regulari obtinens ad libitum Abbatibus quandoque, & quomodoque amoueri potest.
 - 10 Verbum, dispositio, latissimam habet significationem, & omnem modum includit prouidendi.
 - 11 Patronus Regularis quando neglexerit ad beneficium ecclesiasticum presentare intra tempus sibi præstitutum tunc collatio deuoluitur ad insipientem, etiam si non sit Episcopus, sed etiam inferior.
 - 12 Collationis in materia attenditur locus ubi situm est beneficium, & non locus ubi est persona ad quam spectat collatio.
 - 13 Monachi Regularem presentare non possunt ad Ecclesiam, quæ consueuit regi per clericos seculares.
 - 14 Abbates, & alij Superiores Regulares nequeunt ad beneficia consuetæ regi per seculares, presentare, aut prouidere Regulares.
 - 15 Beneficia de mensa non dicuntur uacare, ac prouide in illis non datur negligentia in provisione.
 - 16 Beneficium manuale uacat per abitum, & reuocationem Superioris.
 - 17 Beneficia manualia, siue secularia, siue Regularia non includuntur sub reservationibus.
 - 18 Papa, aut Episcopus quando confert per deuolutionem beneficium aliquod Regulari manuale nullatenus censetur alterare naturam illius.

Clem. Quia Regulares. Vnic.

Regularis Prælati, qui possunt beneficia conferre, si illa infra sex menses nō conferant, tunc Diocesani locorum in nō exemptis, propria, in exemptis uero Apostolica auctoritate conferre possunt, dummodo Regularia Regularibus, secularia secularibus conferant, nec permittat illa incorporari mensa, nec a heredi, vel imponi pensionem. Hoc autem intelligi debet de beneficijs, quæ non sunt de menta Prælatorum, sed de alijs, quæ habent suos Rectores, ad quæ beneficia exteditur Constitutio Bonifacij de qua in cap. presentis, de officio Ordin. lib. 6. Prohibetur denique Regularibus quòd non possint præcise pluribus Prioratibus, aut Ecclesijs curam animarum habere, etiam si cura per alium exerceatur. Colligat ex Ordine Lap. Abb. Ansb. Imoh. Zaharel, Panor. Pauli. de Eleazaris, Bonifac. de Vitalinis, Viniian. in ration. lib. 1. pag. 273. Alagon. in compend. pag. 95. rēmissiue Ximera. in concord. par. 1. & 2.

- 2 Diocesani locorum, &c. Notatur ad hoc quòd Episcopus potest conferre beneficia Regularia, quæ spectant ad collationem Prælatorum Regularium si Prælati Regularis infra semestre non prouiderit, ut per Zerol. in praxi Episcop. par. 4. uerbo beneficia uers. ad tertium.
- 3 In exemptis uero Apostol. auctoritate, &c. Notatur ad hoc quòd Legatus non poterit conferre beneficia ad Episcopum deuoluta ex negligentia Prælati Regularis exempti, quæ Episcopus confert auctoritate Apostol. ut per Nicol. Garz. de benef. par. 5. cap. 3. num. 32.
- 4 Notatur etiam ad hoc quòd quando constat ex uerbis quòd non auctoritate officij, sed auctoritate concedentis quis cognoscit, magis delegata, quàm Ordinaria hoc casu uidetur concessa iurisdictione, ut per D. Barbosa. in l. cum. prætor §. 1. num. 33. ff. de indic.
- 5 Illa uidelicet quæ confueuerunt, &c. Notatur ad hoc quòd Superior, ad quæ conferendi potestas deuoluta est, adstringitur ad obseruationem eiusdem ordinis, & formæ, quæ ab inferiore erat obseruanda, ut per Cald. Pereira de potest. eligendi cap. 1. num. 58.

6 Liberè possint ad claustrum, cum oportuerit, reuocari.

Notatur ad hoc quòd beneficia Regularia à Prælato collata possunt ab eo ad solum eius nutum, & libitum, etiã absque aliqua iusta causa reuocari, seu auferri, vt per Nau. *com. 4. de Regul. num. 22. vers. sequibus, Azor. Instit. moral. par. 1. lib. 12. c. 9. q. 8. & cap. 22. q. 10. & par. 2. lib. 3. c. 26. q. 12. 13. & 14. Sancti. in præcepta Decalogi lib. 7. cap. 29. num. 11.* & ideo Abbas non potest monacho beneficium Regulare, aut Ecclesiæ administrationem perpetuam, hoc est ad vitam eius, conferre, ita Azor. *Instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 9. q. 8.* Nam Regularia beneficia manualia sunt, atque ad nutum Abbatis reuocabilia, Ioan. *Selu. de benef. p. 3. q. 68. Cassod. decis. 4. nu. 3. de prebend. Mandos. ad reg. 3. Cancell. q. 11. n. 13. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 6. n. 6. & glos. 8. num. 7. Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 12. cap. 7. num. 21.* ac proinde illud obrinet ad libitum Abbatis quando-cunque, & quomodocunque a moueri potest Azor. *d. p. 1. lib. 10. cap. 4. q. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 6. num. 46.*

10 In glos. [Dispositionem] ibi (idest collationem, vel prouisionem.) Notatur ad hoc quòd dispositionis verbum latissimam habet significationem, & omnem modum includit prouidendi, vt per Selu. *de benef. par. 3. q. 2. num. 36. Mandos. reg. 32. Cancell. q. 4. nu. 5. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. glos. 20. num. 1. Vitan. in praxi. iurispatr. lib. 3. cap. 1. num. 47.*

11 In ead. glos. ibi (quia si ad solam presentationem, &c.) Notatur ad hoc quòd quando patronus Regularis neglexerit ad beneficium ecclesiasticum præsentare intra tempus sibi præstitutum, tunc collatio deuoluitur ad instituentem, etiã si non sit Episcopus, sed alius ipsi inferior, vt per Imol. *num. 33. & Card. num. 5.* in præstit. *Rebuff. in praxi tit. de deuol. num. 26.* quos refero de officio, & potest. *Episcopi par. 3. alleg. 126. num. 66. secundum Lugdunen. impress.*

12 In glos. [Locorum] ibi (ergo non personarum, &c.) Notatur ad hoc quòd in materia collationis attenditur locus, vbi situm est beneficium, & non locus, vbi est persona, ad quã spectat collatio, ac proinde attenditur beneficium, nõ persona negligens, vt per Simonet. *de referuat. q. 73. Tirag. de retractu lig. §. 36. glos.*

3. nu. 27. Nicol. *Garc. de benef. p. 5. c. 3. m. 28. Cald. Perçira de impi. & vendit. l. 14. n. 14.*

13 In glos. [Secularibus] ibi (ubi dicunt quod ad Ecclesiam, quæ consuevit regi per seculares clericos, monachi Regularem præsentare non possunt) sequitur Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glos. 8. n. 39.* vbi loquitur de conuerso, videlicet, quòd Abbates, & alij Superiores Regulares nequeunt ad beneficia cõueta regi per seculares, præsentare, aut prouidere Regulares, & num. 40. & seq. subdit quòd si de facto prouiderentur Regulares, esset prouisio ipso iure nulla, nec excusaret negligentia haberetis præsentare, vel conferre quominus locum habeat deuolutio ad superiorem.

15 In glos. [De mensa] ibi (illa ergo non intelligerentur vacare, &c.) Notatur ad hoc quòd beneficia de mensa non dicuntur vacare, ac proinde in illis non datur negligentia in prouisione, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 6. num. 63. Flores de Mensa vari. lib. 2. q. 10. num. 14.*

15 In glos. [Reuocari] in vers. Et scias, ibi (et temporales Prioratus vacat per mortem, &c.) Notatur ad hoc quòd beneficium manuale vacat per obitum, & reuocationem Superioris, vt tenent in præstiti Card. *in §. præmissa q. 5. num. 8. Imol. num. 44. post med. vers. radeo ad glos. Abb. num. 17. & Vitalin. num. 9. Anast. Germon. de iudicis Cardin. §. regularia num. 16. Ros. decis. 739. num. 4. par. 1. diuers. Flamim. Paris. de respons. benef. lib. 2. q. 11. num. 4. & lib. 11. q. 3. n. 94. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 6. num. 14.*

17 In eadem glos. in fine ibi. (Et ob hanc causam, &c.) Notatur ad hoc quòd beneficia manualia, siue secularia, siue regularia non includuntur sub reuocationibus, vt per Gonzal. *d. glos. 5. §. 6. num. 9. Nicol. Garc. de benef. par. 5. cap. 1. num. 510.* vbi plures refert Doctores.

18 In ead. glos. ibi (quia nec plus, nec aliter conferri supplens, quàm negligens, &c.) Notatur ad hoc quòd quando Pontifex ipse, aut Episcopus confert per deuolutionem beneficium aliquod regulare manuale nullatenus censetur alterare naturam illius, sed potest integritate Abbati reuocare, ac si ipse met contulisset, vt per Lap. *alleg. 9. num. 4.* vbi Mandos. *lit. E. eundem Mandos. de priuileg. ad instar glos. 6. num. 4. Selu. de benef. par. 3. q. 69. num. vlt. Sancti. in præcepta Decalogi lib. 7. cap. 29. num. 133.*

De Aetate, & qualitate, & ordine
præficiendorum. Tit. VI.

Clem. Cum Ecclesiæ. I.

Dioecesi locorum diligenter ser-
uare debent, & à suis subditis
seruari facere statuta Canonica
circa præficiendis Ecclesijs sub
pœna diuinæ offensæ, & Aposto-
licæ victionis. Colligunt ex Or-
dinar. *Anch. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de
Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration.
lib. 1. pag. 306. Alagon. in compend. pag. 108.
remisiuè Ximen. in concord. par. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Vocem nullus habet in Capitulo nisi sit Subdiaconus.
- 2 Dignitatem, personatum, officium, vel præbendam obtinens, cui certus Ordo annexus est, nisi infra annum ad illum impedimento cessante promoueatur, in Capitulo vocem non habet, & dimidiam perdit distributionum partem.
- 3 Cathedralibus in Ecclesijs omnes Canonici, ac portiones habere debent annexum Ordinem Presbyterij, Diaconatus, & Subdiaconatus.
- 4 Canonicus, qui non est Subdiaconus, non habet vocem in Capitulo.
- 5 Canonicus etiam Subdiaconus, cuius Canonici annexus est Ordo superior, nisi ad eum infra annum promoueatur, statim post annum amittit vocem in Capitulo.
- 6 Dispensatus à Papa ut in minori aetate fiat Subdiaconus, iste talis sic factus habet vocem in Capitulo.
- 7 Canonicus in Sacris minimè constitutus collegiales actus exercere potest, ac proinde ea omnia, quæ extra Capitulum fiunt.
- 8 Canonicus in Sacris præbendam, & domum optare potest.
- 9 Subdiaconatus Ordinem sufficit habere Canonicum tempore electionis ad hoc ut in ea vocem habeat.
- 10 Habilitas quoties à principio requiritur non sufficit quod postea interueniat.
- 11 Canonicus in Sacris non constitutus si velit promoueri intra quatuor tempora proxima, non erit expectandus si immineat tempus electionis.
- 12 Prælati principalis Ecclesiæ quamuis non

- fit in Sacris habet vocem in Capitulo.*
- 13 Capitulum conuocari de consuetudine Ecclesiæ spectat ad Archidiaconum, etiam si non sit in Sacris.
 - 14 Prælati, & Capitulum sunt diuersa.
 - 15 Collegij, vel Capituli appellatione non comprehenditur Prælati.
 - 16 Prælati de quadam longissima verbi significatione nomine Capituli comprehenditur.
 - 17 Lex pœnalis simul, & correctoria non potest extendi etiam si habeat expressam rationem quamuis si esset solum pœnalis, vel correctoria extenderetur.
 - 18 Diffionis, donec, vis, & effectus remissus.
 - 19 Diffio, nullo modo, quam vim, & effectum habeat remissus.
 - 20 Portio debet fieri pro qualibet hora.
 - 21 Alimenta non dantur ex fructibus beneficij clerico suspensio propter contumaciam, à qua parendo exire potest.
 - 22 Distributiones quotidiana clerici suspensi, vel excommunicati accrescunt alijs.

Clem. Ut ij. II.

- I**N Capitulo Cathedralis, vel Collegiæ
Ecclesiæ etiam Regularis, nullus habet
vocem, nec illi concedi potest nisi sit Sub-
diaconus; Obtinens verò dignitatem, per-
sonatum, officium, vel præbendam, cui certus
annexus est Ordo, nisi infra annu ad illu im-
pedimēto cessante promoueatur in Capitulo
vocē nō habet, & interim dimidiā pdit distri-
butionū partē, alijs tamē pœnis cōtra tales in
suo robore permanfuris. Colligunt ex Ordin.
*Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de
Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration.
lib. 1. pag. 307. Alagon. in compend. pag. 109.
remisiuè Casah. in annot. & Ximen. in concord.
par. 1. & 2.*
- 3 Ad suscipiendos Sacros Ordines,
&c. Sacrum Concil. *Trid. sess. 24. de reform.
cap. 12.* circa id ipsum ita nouissimè
disponit. In omnibus verò Ecclesijs Cathed-
ralibus omnes Canonici, ac portiones
habeat annexum Ordinem Presbyterij, Dia-
conatus, vel Subdiaconatus; Episcopus au-
tem cum consilio Capituli designet, ac dis-
tribuat, prout viderit expedire, quibus
quisq. Ordo ex Sacris annexus in posterum
esse debeat, ita tamen ut dimidia saltem pars
Presbyteri sint, ceteri verò Diaconi, aut
Subdiaconi, vbi verò consuetudo laudabilior
habet

habet, vt plures, vel omnes sint Presbyteri omnino obseruetur. Hactenus *Trid.* cuius decisionem referunt *Flamin. Paris. de resignat. lib. 4. q. 9. n. 10. Aloys. Ricc. in praxi aurea res. fol. 238.* illam tamen in Collegiis Ecclesijs locum non habere tradunt *Nau. cons. 3. de temp. ordin. in antiq. alijs. cons. 51. de ætate, & qualit. in nouis, Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo beneficia S. 5.*

4 Statuimus vt nullus, &c. Notatur ad hoc

quòd Canonicus, qui non est Subdiaconus non habet vocem in Capitulo, innouatur, & ampliatur per *Conc. Trid. sess. 22. de reform. cap. 4. & docent Rebuff. in tract. nominat. q. 8. num. 3. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 2. q. 51. art. 5. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 11. q. 20. latè. Monet. de distribut. quotid. par. 2. cap. 20. num. 3. cum seqq. Villar. del patronado de Calatajud. par. 7. s. 1. num. 15. Vgol. de officio, & potest. Episcop. cap. 19. s. 3. num. 1. Piafec. in praxi Episcop. par. 2. cap. 3. num. 7. Paul. Laym. canon. quest. de Prælatorum Ecclesiasticor. elect. q. 181. resp. 3. & q. 28. resp. 2. Miræda in man. Prælat. tom. 2. quest. 23. art. 5. concl. 5. Rot. apud Farin. decis. 600. num. 4. in 1. collect. nouissim. alijs par. 4. diuers. Nicol. Garc. de benefic. p. 3. s. 4. n. 24. Raguc. de voce Canonicorum in Capitulo q. 24.*

5 Illi verò, &c. Notatur ad hoc quòd

Canonicus etiam Subdiaconus, cuius Canonicatus annexus esset Ordo superior, nisi ad eum infra annum promoueatur, statim post annum amittit vocem in Capitulo, itaut nullo modo, nec ex Capituli concessione, nec ex Episcopi dispensatione post annum eam habere possit, donec ad illum requisitum Ordinem fuerit promotus, vt per *Monet. de distribut. quotid. par. 2. c. 20. num. 9.*

6 Illud aduertere oportet quòd si Pontifex dispenset in ætate cum Canonico, vt fiat Subdiaconus, is sic ex dispensatione factus Subdiaconus vocem habet in Capitulo, vt resoluunt *Felin. in cap. postulasti num. 11. de rescript. Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 1. n. 23. Raguc. de voce Canonicorum in Capitulo quest. 5. num. 7.*

7 In glos. [In Capitulo] Notatur ad hoc quòd Canonicus in Sacris minimè constitutus, collegiales actus exercere potest, ac proinde ea omnia, quæ extra Capitulum sūt, vt per *Bonifac. hic. nu. 16. & 17. Nicol. Garc. d. par. 3. cap. 4. num. 29. vbi num. 3. subdit ex*

decisione Rotæ quòd Canonicus etiam in Sacris non constitutus ad effectum conferendi suam hebdomadam habere debet, & ratione suæ hebdomadæ potest conferre, & num. 31. subiungit quòd Capitulum potest committere collationem, vel nominationem beneficij ad illud pertinentis Canonico, qui non sit in Sacris.

8 In ead. glos. ibi (quòd talis Canonicus non in Sacris præbendam, & domum optare potest.) Ita *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 34. d. n. 128. Nicol. Garc. dicta par. 3. cap. 4. n. 31.*

9 In glos. [Constitutus] ibi (Sed pont. &c.) Notatur ad hoc quòd sufficit, vt Canonicus habeat Ordinem Subdiaconatus tempore electionis ad hoc, vt in ea vocem habeat, sic docet *Monet. de distribut. quotid. par. 2. q. 20. n. 6.*

10 In ead. glos. ibi (Si ponderemus initium, &c.) Notatur ad hoc quòd quoties à principio requiritur habitas, non sufficit quòd postea inkerueniat, vt per *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 4. q. 1. n. 14.*

11 In ead. glos. ibi (Sed fortius quæro, &c.) Notatur ad hoc quòd Canonicus in Sacris non constitutus si velit promoueri intra quatuor tempora proxima non erit expectandus si immineat tempus electionis, vt per *Monet. d. q. 20. n. 5.*

12 In glos. [In eisdem] ibi (Sed mihi remanet dubium an hoc cap. in utroque responso locum habeat in principalibus Prælati, &c.) Notatur ad hoc quòd principalis Prælati Ecclesiæ quamuis non sit in Sacris vocem habet in

13 Capitulo, vt per *Raguc. de voce Canonicorum in Capitulo quest. 24. num. 3.* Vnde Archidiaconus, ad quem de consuetudine Ecclesiæ spectat, absente Decano, conuocare Capitulum, & in eo proponere, ac resolutiones accipere, id potest etiam si non sit in Sacris, cum iste sit actus iurisdictionis, qui cõperit Archidiacono, etiam in Sacris non cõstituto, & ad Decanum non spectat ratione Ordinis, sed antiquitatis, & superioritatis, ita per *Sacram Cõgregationem decimũ fuisse refert Nicol. Garc. d. par. 3. cap. 4. num. 26. & in addit. hoc ipsum multis rationibus confirmat.*

14 In ead. glos. ibi (Vnde potest dici quòd sum Prælati, & Capitulum sint diuersa, &c.) Ita *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 45. num. 54.* Non enim Prælati Collegij, vel Capituli appellatione comprehenditur, vt per *Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 51. art. 8. & citatos*

tatos per me in tract. de appellatiua verborum
vtriusq. iuris significat. verbo Capitulum, qui-
bus addo Paul. Laym. quest. canon. de Præl.
ecclesiast. elect. q. 18. vers. quia

16 In ead. glos. ibi (*Etsi dicatur quòd de qua-
dam largissima verbi significatione Prælatus
nomine Capituli comprehendatur.*) Ità Rebuff.
in tract. nominat. q. 8. n. 34.

17 In ead. glos. ibi (*Etsi satis est, &c.*)
Notatur ad hoc quòd lex pœnalis simul &
correctoria nõ potest extendi, etiam si habeat
expressam rationem, quamvis si esset solùm
pœnalis, vel correctoria extenderetur, vt per
Tiraq. in tract. cessante causa par. 1. num. 162.
Farinac. in praxi crimin. par. 4. couf. 65. n. 124
& fragment. criminal. p. 1. lit. E. n. 77.

18 In glos. [Donec] De hac dict. dixi in tract.
de dictionib. vsufr. euent. dict. 93. secundum
Lugdunen. impress.

19 In glos. [Nullo modo] De vi, & effectibus
horum verborum dixi in dicto tract. dict. 228.

20 In glos. [Certis horis] ibi (*vt per omnes ho-
ras fieret ipsarum comparitio, &c.*) Notatur
ad hoc quòd pro qualibet hora debet fieri
portio, vt per Zerol. in praxi Episcop. par. 1.
verbo distributiones vers. ad quartum.

21 In glos. [Pars dimidia] ibi (*& impudent
sibi, &c.*) Notatur ad hoc quòd clerico su-
spensio propter contumaciam, à qua suspen-
sione parendo exire potest, non dantur ali-
menta ex fructibus beneficij, vt per Surd. de
aliments. tit. 7. q. 36. n. 4.

22 In ead. glos. ibi (*& scias quòd ista dimi-
dia substracta accrescit alijs interessetibus, &c.*)
Notatur ad hoc quòd distributiones quoti-
dianæ clerici suspensi, vel excommunicati
accrescunt alijs, vt per Surd. de aliments. tit. 1.
q. 82. n. 16.

S V M M A R I V M.

1 *Ætas ad Ordines Sacros de Iure communi
requisita quæ ostenditur, & num. 2. &
quæ ex noua dispositione Concilij Trid. re-
fertur num. 3.*

4 *Verbum, decernimus, inducit Ius nouum, &
non declarat antiquum.*

5 *Liberè significat idem quòd sine dispensatione.*

7 *Anno tertio qui debet facerè actum sufficit fa-
cere in quacunque anni parte.*

8 *Annus incipit an & quando sufficiat, &
habeatur pro completo, ostenditur.*

9 *Verba, cum peruenit ad 25. annum, ex
proprietas non verificantur in 25. anno
cepto.*

Clem. Generalem III. & vlt.

1 **A**D Subdiaconatum promouetur quis in
18. anno, ad Diaconatum in 20. ad
Presbyteratum in 25. Colligunt ex Ordina.
Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de
Eleazarjjs, Bonifac. de Vitalinis, Vuisian.
in rasion. lib. 1. pag. 308. Alagon. in compend.
pag. 109. remissiuè Ximen. in concord. par. 1.
& 2.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc tex.
desumunt Gutier. canon. lib. 1. cap. 26. Me-
noch. de arbitr. casu 427. num. 15. Fr. Emman.
quest. Regul. tom. 3. q. 23. art. 6. Ego ipse de of-
ficio, & potestate Episcopi par. 2. alleg. 16.
num. 1.

3 Attenta verò noua dispositione Concilij
Trid. sess. 23. de reform. cap. 12. nullus in po-
sterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vi-
gesimum secundum, ad Diaconatum ante vi-
gesimum tertium, ad Presbyteratum ante
vigesimalium quintum ætatis suæ annum pro-
moueri potest, ex quo ita tradunt Gutier. d.
c. 26. n. 8. Henric. in sum. lib. 10. c. 19. §. 2. Ze-
rol. in praxi Episcop. p. 1. verbo Ordo §. 1. Piafse.
in simili praxi p. 1. c. 1. sub rub. de requis. ætatis
n. 23. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. q. 23. art.
6. Galganet. de iure publico lib. 3. tit. 24. §. 25. &
26. Monet. de distrib. quotid. p. 2. q. 19. n. 12.
Nicol. Garc. de benefic. p. 7. cap. 4. n. 21. Valer.
Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3.
n. 166. Fr. Ludov. Miranda in Manuali Præ-
lat. tom. 1. q. 39. art. 2. Carol. de Grassis de ef-
fectib. clerical. in prælud. n. 289. 291. & 295.
Stephan. Quarant. in Summa Bullarj verbo
Ordo vers. colliguntur, Armendar. in addit. ad
recopil. legum Nauarra lib. 1. tit. 2. l. 1. de etate
in declar. n. 4. Aegid. de Coniuck de Sacram. 10. 2
disp. 20. num. 102. Zipe. in analytica posteriori
Iuris ecclesiast. enarratione sub. tit. de elect. n. 11.
Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 7. c. 3.
Vgolm. de officio, & potestate Episcopi cap. 26.
§. 6. num. 4. & 5. Homobon. de Bonis de exami-
ne ecclesiast. p. 1. tract. 1. cap. 10. q. 60. vers. ad
maiores, Ego ipse d. alleg. 16. n. 1.

4 In glos. [Decernimus] ibi (*non dicit decla-
ramus*) Notatur ad hoc quòd verbum, decer-
nimus, iudicium ius nouum, & non declarat
antiquum, vt per Flamin. Paris. de resignat.
lib. 13. q. 2. num. 3. Sanch. de Matrimon. lib. 7.
disp. 82. num. 18. cum alijs, quos refero Ego
ipse in tract. de dictionib. vsufr. dict. 79. se-
cundum Lugdunen. impress.

5 In glof. [Libere.] ibi (*ideſt ſine diſpenſatione*) Ita hanc diſtionem interpretatur *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 53. nu. 9. & faciunt*; quæ dixi dicto *tractat. de diſtionib. uſufrequent. diſt. 190.*

6 In glof. [In decimo octauo] ibi (*intelligo inchoato*) Ita *Perez. ad tit. 2. lib. 7. Ordina. pag. 409. Fr. Emm. d. q. 23. art. 7.*

7 Et notatur etiam ad hoc quod in quacun- que parte anni ſufficit aſum facere, qui de- bet facere certo anno, vt per *Surd. deciſ. 178. num. 2.*

8 Cōtrouerſum eſt in iure an & quando an- nus inceptus ſufficiat, & habeatur pro comple- to de quo agunt glof. & Doctores per *tex. ibi in l. ad Remp. ff. de muner. & honor. & in l. 3. S. minore ff. de minorib. & in l. ſi cui. ff. de legat. 1. glof. in c. ſubdiaconus. 77. diſt. glof. 2. in c. ad noſtram, de regular. Felin. num. 7. in c. cum vigefimum, de offic. deleg. Conan. lib. 3. comm. cōp. 12. nu. 7. Nauar. in man. cap. 25. nu. 117. verſ. ad 9.* Communiter diſtingui ſolet inter diſpoſitionem fauorabilem, & odioſam, ſed cum annus ſecundum veritatem, & proprie- ratem ſermonis completus intelligatur iuxta *l. anniculus. 134. ff. de verb. ſignif. & cōp̄tinu haberi pro completo procedat ex ſiſtione, & mente diſponentis, planius videtur ſemper attendenda eſſe verba diſpoſitionis, quæ ſi expreſſe ad annos perfectos, & conſumatos, vel ſimpliciter ad tot annos referantur non ſufficiat annus inchoari, ſi vero ad ſola- existentiam in tali anno, & ingreſſu illius re- ferantur, ſufficiat inchoaſſe, vt ſic, ſi aliud ex mente diſponentis non colligitur, verborum proprietates attendatur, tam in materia fauora- bili, quàm in odioſa, iuxta *l. non aliter. 67. ff. de legat. 3. iuncta l. cum lege. 24. ff. de reſtam.* Sic verba hæc, poſt viginti annos, poſt vigefimum, cum expleuerit, & ſimilia proculdubio annus completum prærequirunt *l. ſi ita 41. verſ. & inter ff. de man. reſtam. l. 2. in princ. ff. de excuſ. tutor. cap. cum in cunctis, in princ. de elect.* Sic etiam diſpoſitio *cum quis fuerit viginti anno- rum, vel habuerit viginti annos,* completus exigit, quia antequam compleantur verum non eſt eſſe quæ viginti annorum, vel illos ha- bere *arg. d. l. anniculus:* ſic procedit *tex. in d. l. ſi cui,* vbi glof. & Doct. communiter, intendit glof. hic recepta ab omnibus vt per *Troſſ. de verſ. & perfectio clerico lib. 2. c. 17. num. 2. Cou. de ſponſal. par. 1. cap. 2. num. 2.* Per contrarium vero ad annum inceptum referuntur verba, illa *cum fuerit in vigefimo anno, cum attigerit,**

vel quæ prohibent, *ne quis ante vigefimum annum faciat,* quia proprie loquendo qui iã inceperit, attingit, & qui iam eſt in vigefimo anno, ante illum non facit, ſed potius in illo, *d. c. cum in cunctis. S. inferiora. tex. & glof. in præſenti. d. l. ſi ita in princ. Conſ. Trid. ſeſ. 2. 23. de reform. cap. 121. reſoluit glof. in d. l. ſi cui, vbi communis, Nauar. & alij vbi ſupra.*

9 Vnde inferitur verba hæc, *cum peruenerit ad 25. annum* ex proprietate non verificari in 25. anno cōcepto, ſed completum requirere, vt eſt de natura illius diſt. Per *l. urbana. 198. ff. de verb. ſignif. glof. verb. pernoctauit. in cap. ſe conſiterit, de accuſat. late Tirac. in l. ſi unquæ verb. reuertatur à num. 194. C. de reuoc. donat. probat in ſpecie *tex. in l. non putabam, 47. ff. de condit. & demonſtrat.* quamuis aliter intel- ligat *Conan. vbi ſupra:* Nec obſtat *tex. in l. qui- ſitum 73. S. 1. ff. ad Trebell. ibi;* cum ad annum vigefimum perueniſſet, per quem *Conan. d. loco* recedit à communi, quia reiecto intellectu glof. & Doctōrum ibi, & in dictis locis, qui exiſtiant textum illum procedere ſimplici- ter favore filij, cui intellectus repugnat idē met *tex. dum probat Imperatorem motum fuiſſe verbis teſtamentū & dici poteſt teſtato- rem illic non tantum dixiſſe, cum filius ad an- num vigefimum peruenerit, ſed adieciſſe, quod ſi ante vigefimum annum deceſſerit, &c.* quæ verba ſequentia iuxta ſupra dicta ſignificant teſtatore non accepiſſe verbum, *peruenerit,* in ſuo proprio ſignificatu, immo ſenſiſſe de anno inchoato, vel ſaltem res erat dubia, ita ut in hoc dubio Imperator motus verbis, quæ ad vtrumque ſenſum referri poterat, ex æqui- tate in fauorem filij pronunciauerit.*

10 In glof. [Diaconatus] Hæc glof. commu- niter recipitur ſecundum *Couar. de ſponſalib. par. 1. cap. 2. num. 2.*

De Officio Vicarij. Tit. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 Iura loquentia de Eccleſijs Curatis per recep- tionem aliarum ſimilium amittendis, ac ipſarum Reſtoribus promouendis ad Sacer- dotium, ac de eorum ætate, habent locum in perpetuis Eccleſiarum Parochialium Vi- carijs, & num. 2.
- 3 Vicarij perpetui ſunt vera beneficia eccleſia- ſtica.
- 4 Vicarius perpetuus in Eccleſia parochiali in ra- annum Sacerdos fieri debet.

5 Beneficium simplex quando vnitur non solet constitui Vicarius perpetuus, sed temporalis.

4 Rubrica attendit potestatem eius, de quo in titulo agitur.

5 Iudex delegatus potest testem etiam exemptum, vel clericum punire propter crimen, quod in ferendo testimonio commiserit.

Clem. Quæ de Ecclesijs, Vnic.

6 Clausula, si persona sit idonea, sonat in mentionem, non in conditionem.

7 Beneficia conferri debent magis incolis, quam exteris.

1 **V**ra loquentia de Ecclesijs Curatis per receptionem aliarum similium amittendis, ac de ipsorum Rectoribus promovendis ad Sacerdotium, necnō de eorum ætate, in perpetuis Ecclesijs Parochialium Vicarijs locum habent. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabari. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 356. Alagan. in compend. pag. 130. remisiuē Ximen. in concord. p. 1. & 2.

8 Examinatio quando fit super idoneitate nominati, vel alterius, illa fieri potest absente eo, cuius interest.

9 Iuris communis forma quoties exprimitur in commissione eo modo, quo iure inest, non est intentio committentis inducere nouam formam, & conditionem, sed est admonitio quadam, ut seruetur forma.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Rebuff. in tract. nominat. quest. 9. nu. 7. & 9. 16. nu. 13. Flam. Paris. de resignat. benef. lib. 3. q. 1. num. 315. eum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Can. 3 cell. glos. 5. §. 3. num. 21. Vicariæ enim perpetuæ sunt verè beneficia ecclesiastica, vt per Flam. d. tract. lib. 2. q. 8. nu. 112. Gonzal. d. S. 3. à num. 19. Azor. in instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 6. q. 5. vbi cap. 8. q. 5. obseruat Vicarium perpetuum in Ecclesia Parochiali intra annum Sacerdotem fieri debere.

Clem. Iudices. Vnic.

1 **I**udices super receptione testimonium in causa ciuili, necnō executores ad prouidendū aliquibus si per inquisitionem solertem eos esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ repererint at Sede Apost. deputati alijs possūt committere licitè vices suas. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 411. Alagan. in compend. pag. 149. remisiuē Ximen. in concord. p. 2.

5 In glos. [Parochialium] ibi (quia solum in Ecclesijs Parochialibus annexis perpetua Vicaria videtur permisa) Ergo quando vnitur beneficium simplex non solet constitui Vicarius perpetuus, sed temporalis, secundum Rebuff. in praxi benef. tit. de Vicaria perpetua num. 5. Nota decis. 758. num. 2. par. 1. diuers. Gonzal. d. S. 3. num. 15. Hic autem Vicarius temporalis, seu ad nutum amouibilis an habeat actyalem curam, siue habitualem, aut solum exercitium latè disputauimus in collect. ad cap. vlt. hoc tit. in Decretal. lib.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt D. Barbosa in l. cum prator. §. 1. num. 113. cum seqq. de iudic. & Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 60. num. 33.

3 In glos. [Iudices] ibi (& talis actus fiet die feriato) Notatur ad hoc quod quando testes iurauerunt in die iuridico, possunt tunc examinari in die feriato, vt per Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. nu. 294. pag. 544. Mascard. de arbitrar. lib. 1. g. 30. num. 15. Mascard. de probat. in proæm. quest. 5. num. 91. Farin. in proxi. crimin. p. 2. quest. 80. num. 56.

De Officio, & potestate Iudicis delegati. Tit. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudices super receptione testimonium in causa ciuili, necnon executores ad prouidendum aliquibus si per inquisitionem solertem eos esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ repererint at Sede Apost. deputati alijs possunt committere licitè vices suas, & nu. 2.
- 3 Testes quando iurauerunt in die iuridico possunt tunc examinari in die feriato.

4 In ead. glos. ibi (& not. hoc principium, &c.) Notatur ad hoc quod rubrica ostendit potestatem eius, de quo in titulo agitur, vt per Mascard. de probat. concl. 1284. num. 3.

5 In ead. glos. ibi (puni testem, &c.) Notatur ad hoc, quod iudex delegatus potest testem etiam exemptum, vel clericum punire propter crimen, quod in ferendo testimonio commiserit, vt per Cou. pract. cap. 18. num. 8.

6 In glos. [Receperint] ibi (quod sunt clausulae, quae sonant in monitionem, non in conditionem, puta, si persona sit idonea, & similia) Vide, quae dixi in tract. de clausulis & suffraget. claus. 13. in num. 1. secundum Lugdunen. impr. s.

7 In ead. glos. ibi (si de tali vice sit oriundus) Notatur ad hoc quod beneficia conferri debent magis honestis quam extraneis, ut per Zorob. in pract. Episc. p. 1. verbo beneficia vers. ad ostentum; Platin. Paris. de rescript. benef. lib. 4. q. 7. Azor. in stit. moral. p. 2. lib. 6. o. 4. quast. 25. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 9. s. 1. nu. 37.

8 In ead. glos. ibi (& non vocatis is, quos res impio) Notatur ad hoc quod quando fit examinatio super idoneitate nominati, vel alterius, illa fieri potest absente eo, sed ut in rebus, ut per Tirag. in tract. res in in altis act. vers. in in quavis p. 2. mibi 20. Rebuff. in tract. no. min. quast. 13. num. 13.

9 In ead. glos. ibi (dicit de iure Innocent. &c.) Notatur ad hoc quod quoties exprimitur in eademmissione forma iuris communis eo modo, quo iure iuncti, non est intentio committentis inducere novam formam, & conditionem, sed est admonitio quaedam ut servetur forma iuris communis, quare ea praetermissa non irritatur actus, qui alius validus esset, nisi ut commissione ea forma exprimeretur, ut docent in praesenti Imol. nu. 20. & 21. Cardin. q. 13. & Bonifac. num. 36. Nau. in man. cap. 17. nu. 37. Cou. in 2. d. m. mater p. 1. S. 9. u. 8. Sanchez. de Matrim. lib. 3. d. 1. p. 33. num. 3.

De Officio Iudicis Ordinarij .

Tit. IX.

Clem. Ut Clericorum . I.

Piscopi ita debent diligenter corrigere scandalosos clericorum excessus, ut ipsi Clerici metu poenae arceantur ab insolentijs, & alij eorum exemplo timeant familia perpetrata. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Ansb. Imol. Labor. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Vian. in ration. lib. 1. pag. 465. Alagon. in compend. pag. 163. remissive Ximen. in concordant. p. 2.

2 Ad materiam huius text. conducunt plura quae dixi de off. & potest. Episc. p. 1. tit. 2. glos. 12

S V M M A R I V M .

1 Beneficij collatio facta a collatore quolibet citra Legatum Apost. valet non facta mentio-

ne de beneficio, quod prius habebat, cui fit. & nu. 2.

3 Mentionem de obtentis facere non tenetur impetrans in provisione facta ab Ordinario.

4 Episcopi & Ordinarij intelliguntur providere Ecclesijs Motu proprio.

5 Iurisdicchio Ordinaria dicitur naturalis & favorabilis.

Clem. Eccl. ab Apost. II. & vlt.

1 Tit. ab Apostolica Sedis Legato de beneficio facta collatio beneficium aliud obtentis, nisi de illo, quod obtinetur, facta fuerit mentio specialis, in alijs tamen quibuslibet collationem beneficiorum habentibus hoc non obseruatur. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Ansb. Imol. Labor. Panor. Paul. de Eleaz. Banifac. de Vital. Vian. in rat. lib. 1. pag. 466. Alagon. in compend. pag. 163. remissive Ximen. in concordant. p. 2.

2 Hanc eandem conclusionem quoad primam eius partem ex hoc text. desumunt Tirag. de iure mariti glos. 7. num. 114. Azor. in stit. moral. p. 2. lib. 6. o. 4. q. 5. & 6. & citati per me in collect. ad cap. si motu proprio, de praeb. lib. 6. c. 10. q. 4.

3 In alijs tamen, &c. Notatur ad hoc quod in provisione facta ab Ordinario non est opus impetranti facere mentionem de obtentis, ut per Azor. d. c. 10. q. 4. Nicol. Garc. de benef. p. 1. c. 4. n. 99. Sanct. var. resol. q. 50. n. 5. Nam Episcopi & Ordinarij intelliguntur providere Ecclesijs Motu proprio cum ad hoc teneantur, sed Papa, & Legati prouident personis, & non Ecclesijs, ut dicit Card. in praesenti sub num. 13. q. 17. quem sequuntur Fel. in c. ad aures n. 15. vers. unde dicit Card. de rescript. Menoch. de arbitr. casu 20. n. 154. & seq. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. s. 6. proem. num. 10. & glos. s. num. 173. & 184.

5 In glos. [Nolumus] ibi (Ordinariorum vel collatio ut naturalis, vel favorabilis, &c.) Notatur ad hoc quod iurisdicchio Ordinaria dicitur naturalis, & favorabilis, ut per Gonzal. ad reg. 8. Cancell. s. 6. proem. n. 7.

De Procuratoribus . Tit. X.

S V M M A R I V M .

1 Instrumentum, vel litteras sine procuratoris scienter sine protestatione recipiens, quibus constituens pro ipsa cauebat, & super incursis in procuratorio dominum defendere cogitur.

- 2 Mandatum datur per literas missivas, seu epistolas.
- 3 Procurator constitutus si recipiat literas mandati, & taceat, videtur consentire.
- 4 Instrumentum procuratoris scienter sine protestatione recipiens, videtur acceptare, & certus de suo iure potest substituere, si protestationem habeat substituendi.
- 5 Debiti confessionem per epistolam missivam quomodo quis extorquere possit, ostenditur.
- 6 Praesens sibi praedicta etiam in iudicialibus, quando ultra tacetur nisi hoc expressum sit, aliquid actus positivus.
- 7 Litteras recipiens scienter presumitur approbare actum in eis contentum, secus si ignoranter.

2. Clem. Instrumentum. l. 1.

Procurator est, quando quis eligit, & misit in instrumentum, in quo cavet de iudicato solvendo, si procurator simpliciter, & scienter accepit litteras, nulla facta protestatione non potest recedere, sed tenetur, & potest cogi defendere reum. Colligunt ex Ordip. Cap. Abb. Ansb. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonisi. de Vidal. Viuati. in ration. lib. 1. pag. 533. Atagon. in compr. pag. 186. tenetur siue. Ximen. in concord. p. 1. & 2.

2. Vel litteris. Ergo per litteras missivas, seu epistolas datur mandatum, *Achil. decis. 17. num. 2. de procuratorib. Cap. 1. pag. 4. decis. 183. n. 1. & decis. 185. nu. 8. p. 2. quod refert, & sequitur Ganzal. ad regul. & Cancell. gl. 63. num. 20. Flamin. Paris. de re. signat. benef. lib. 9. q. 6. nu. 3.*

3. Simpliciter nulla facta protestatione a te scienter receptis. Notatur ad hoc quod si

procurator constitutus recipiat litteras mandati, & taceat, videtur consentire, ut per D. Barbof. in l. que dotis num. 158. ff. sol. matrim. 4 ac proinde madatum acceptalle, & certus de suo iure potuisse substituere, si protestationem habeat substituendi, ut per Mil. in reperi. verbo procurator non dicitur, nec tenetur num. 42. Van. de nullis. sit. ex defectu mandati nu. 103. quod refert, & sequitur Rot. decis. 451. num. 2. apud Barin. p. 2. recent.

5. Ex verbis supra relatis bona defumitur cautela ad extorquendam confessionem debiti, cuius creditor probationem non habet, ut scilicet epistolam, in qua debitum narretur,

debitori mittat, quam prius coram testibus legat, qui postea praesentes sunt receptioni talis epistolae, qua recepta, si debitor tacerit, sibi praedicta, ita Bar. per tex. ibi in l. si filiusfam. 18. ff. ad. Macedon. addit. ad Alex. lib. B. in l. que dotis. n. 34. ff. sol. matrim. Math. fil. notab. 22. Sepola cancel. 9. plures, ut per Hippol. in rub. de probationib. nu. 246. & in pract. Si diligenter nu. 138. Couin. cap. leavenes num. 4. de selam. Menoch. de arbit. casu 23. Anon. Gabr. commun. tit. de presumptionib. concl. 2. Brover. in locis communibus verbo littera nu. 6. De Barbof. in del. quod dotis nu. 158. vbi nu. 159. ex alijs idem a iur. mat. resoluendum in audiente nuncium alterius, & tacente, vel nisi statim arbitrio boni viri contradicatur si militer praesumatur, consentire sicut quod litteras recepisset, ut in d. l. filiusfam. qui nimo ulterius addit idem De Barbof. quod siue in litteris contineatur quod recipiens aliquid soluat tanquam debitor, vel contineatur aliquid nocivum, & praedicta recipienti, nisi recipiens de contraria voluntate protestetur, consentire praesumatur, idque ex taciturnitate simul cum facto accipientis arg. d. l. si filiusfam. & text. in presenti.

6. Non potes postea recedere, & c. Notatur ad hoc quod praesens, & tacens sibi praedicta etiam in praedictis quando ultra taciturnitate concurreat aliquid actus positivus, ut per Mascard. de probat. conclus. 1218. nu. 51. Surd. decis. 32. num. 11. & decis. 264. num. 8.

7. In gl. [Scienter] ibi. [Secus ergo ignoraret, & c.] Notatur ad hoc quod litteras recipiens scienter praesumitur approbare actum in eis contentum, secus si ignoranter, ut per Anton. Gabr. lib. 1. commun. opin. tit. de presumptionib. concl. 2. Mascard. de probationib. conclus. 420. Menoch. de presump. lib. 3. presump. 65. num. 13.

S V M M A R I U M.

1. Procurator habens mandatum iurandi, & omnia faciendi, qua requirunt speciale mandatum, contra electum, vel propositum opponere non potest crimina, vel defectus, & c. num. 2. apud Bar. p. 2. recent.
3. Generalis facultas cum expressione aliquorum casuum extenditur ad speciale mandatum, non extenditur ad speciale casus maiores expressis.

- 4 Minor non est restituendus ad opponenda crimina, vel defectus contra electum.
- 5 Renuntians generaliter casibus non videtur renuntiare grauioribus, & maioribus.

Clem. Non potest. II.

Procurator generaliter constitutus ad agendum, defendendum, iurandum de calumnia, vel veritate dicenda, & ad omnia, quæ speciale mandatum exigunt, non potest opponere in personam electi nisi specialiter hoc in mandatis habeat, quia cum illa generaliter non veniunt maiora, vel grauiora, quæ in procuratorio sunt expressa. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 134. Alagon. in compend. pag. 189. remisiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. firmant Perez l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordinar. pag. 556. Ceuall. commun. contra commun. q. 808. nu. 47.

- 3 Cum sub generalitate tali, &c. Notatur ad hoc quod generalis facultas cum expressione aliquorum casuum exigentiũ speciale mandatum non extenditur ad speciales casus maiores expressis, vt per Narbon. de appellat. à Vicario ad Episcopum p. 1. num. 253. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 1. q. 65. n. 12. vbi citat Paris. conf. 40. num. 1. & 2. lib. 4. Crauet. conf. 95. n. 10. vol. 1.
- 4 In glos. [Grauiora] ibi (in tantum quod Ecclesia exclusa per peremptorium non restituitur ad ista proponenda) Notatur ad hoc quod minor non est restituendus ad opponendum crimina, vel defectus contra electum, vt per Cou. practic. c. 20. n. 4. vers. secundo, Mauris. de in integr. restit. p. 2. q. 64. art. 6. nu. 41.
- 5 Et ex hac glos. iuncto tex. colligit Fr. Emm. in sum. tom. 1. c. 22. n. 5. ante fin. quod etiam si quis generaliter renuntiet casibus fortuitis non videtur renuntiare grauioribus, & maioribus.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosus etiam pro conreligioso, nisi pro conforte eiusdem litis, non potest procurator constitui sine licentia Superioris, nec etiam alium constituere, nec substituere licet habeat in mandatis.
- 2 Religiosis interdicitur procuratoris officium obire sine Superioris licentia.
- 3 Monachus procurator constituitur extra res sui Monasterij cõcurrente Superioris licentia

- 4 Religiosus potest procurator institui ante licentiam Superioris, sed ipse acceptare non potest donec eam obtineat.
- 5 Superior immediatus sufficiens est ad dandam licentiam Religioso, vs procuratoris officium suscipere valeat.
- 6 Religiosus si absque Superioris licentia procurator constituatur non valet actus procuratoris titulo gestus in Iudicialibus saltim.
- 7 Religiosus non potest ex quantouis alicuius mandato ad id dato procuratorem constituere, aut substituere.
- 8 Nonitus potest sine Superioris licentia procurator constitui.
- 9 Prelatus potest procuratoris munus obire.
- 10 Monachi plures vbi admittuntur in prosecutione cuiusvis negotij, & conueniunt in idè potest vnus ex illis constitui procurator pro alijs.
- 11 Exceptio defectus licentia post litem contestatam opponi potest.
- 12 Religiosus quoties potest esse in iudicio absque Superioris licentia, integrum quoque ei est constituere procuratorem absque illa.

Clem. Religiosus. III.

Religiosus sine licentia Superioris non potest esse procurator nisi pro suo conforte in eadem lite, nec etiam alium constituere, nec substituere licet habeat in mandatis. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 535. Alagon. in compend. pag. 186. remisiuè Casal. in annor. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

- 2 Sicut non potest sine sui Superioris licentia, &c. Notatur ad hoc quod Religiosus interdicitur procuratoris officium obire sine Superioris licentia, vt per Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 41. art. 2. D. Barbosa in l. si longius S. si filiusfam. nu. 50. ff. de iudic. latè Sanchez. in precepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 13. nu. 13. cum 3 seqq. Vnde colligitur posse monachum procuratorem constitui extra res sui Monasterij cõcurrente sui Superioris licentia, sicuti docent Card. bic. n. 8. Vital. n. 2. & 23. Inn. in c. cõ 1. & A. n. 2. in fi. & n. 3. de sens. & re iud. vbi Fel. n. 21. vers. & illud, Roman. reg. 278. in ap. Monachus nu. 2. Achill. decis. 5. de procur. & alij, quos refert, & sequitur Ros. decis. 445. num. 1. p. 2. recent. vbi reprobatur Ioan. And. Abb. & Anchar. contrarium tenentes.

- 4 Sine sui Superioris licentia. Obten-
ta scilicet, vt docent in præfenti *Card. nu. 3. oppos. 2. & Imol. nu. 8.* quos refert, & sequitur *Sanch. d. c. 13. num. 5.* vbi *nu. 6.* subdit quod ante licentiam potest Religiosus procurator institui, sed ipse acceptare non potest donec eam obtineat.
- 5 Sui Superioris. Etiam immediati, vt tenet hic *Card. nu. 2. no. tab. 2. & Imol. num. 8.* quos refert, & sequitur *Sanch. d. c. 13. num. 8.*
- 6 Non potest, &c. Ergo si Religiosus absque Superioris licentia procurator constituitur non valet actus procuratoris titulo gestus in iudicialibus saltem, vt per *Dec. in cap. 2. à nu. 78. cum multis segg. de iudic. in 2. edist. Cardin. in præfenti n. 7. oppos. 1. Imol. nu. 13. & Bonifac. num. 26. & 27. & vide Sanch. d. c. 13. num. 39. cum segg.*
- 7 Ita non potest alium procuratorem constituere, &c. Notatur ad hoc quod Religiosus non potest ex quantous alicuius mandato ad id dato procuratorem constituere, aut substituere; ratio est, quia substitutus non recipit officium absque actu substituents, atque adeo etsi potestas substituti deriuetur à primo constituyente, sit tñ mediante actu Religiosi; si autem adsit Superioris licentia potest Religiosus constituere ac substituere procuratorem, quia etsi tex. in præfenti decidat non posse constituere, & non dicat absque licentia, cum tamen id addiderit in priori parte, vbi dixerat non posse constitui ipsum Religiosum procuratorem, censetur idem repetitum in posteriori, quippe vtitur hic tex. particula, *ita*, quæ eius est natura, vt præcedentia repetat, ita docent in præfenti *Card. n. 4. oppos. 7. 10. & 12. Imol. n. 15. & Bonif. n. 35. & 36.* quos refert *Sanch. d. lib. 6. c. 13. n. 12. & 13.* subiicit quod si Religiosus habeat licentiam, vt sit procurator, & talis constituatur cū facultate substituendi nõ indiget noua Superioris facultate, vt substituere valeat, quia eo ipso quod facultas acceptandi officij procuratoris est sibi cõcessa, cõfetur quoque concedi facultas substituendi ex solo substituents mandato concessa.
- 8 In glos. [Religiosus] ibi (*includit omnem professum*) Ergo Nouitius in hac prohibitione non comprehenditur, quia non est verus Religiosus vt per *Abb. hic nu. 11. & Imol. num. 10. Sanch. d. lib. 6. c. 13. n. 2.* quicquid dicant *Tiraq. de retract. lig. S. 1. glos. 8. num. 23. Anton. Cuch. lib. 3. instit. maior. tit. 1. n. 95. & Lel. Lec. de Repub. Ecclesiast. tit. de Regular. cap. 3. n. 10.*
- 9 In ead. glos. ibi (*secus in Pralato*) Notatur ad hoc quod Prælatus potest procuratoris munus obire, quia sicut potest dare subditis licentiam huius muneris obundi, ita ipse potest id obire, ita tenent in præfenti *Card. nu. 3. oppos. 1. Imol. n. 12. Abb. n. 4. & Bonif. n. 21. & 22. Dec. in c. 2. n. 71. de iudic. in 2. edit. Nauar. comm. 2. de Regul. n. 64. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 11. q. 9. Fulu. Patian. conf. 162. n. 176. cum segg. 10. 1. Sanch. d. lib. 6. c. 13. num. 18.* vbi intelligit dũmodo adsit vtilitas Monasterij.
- 10 In glos. [Conforte] Notatur ad hoc quod in prosecutione cuiusuis negotij, vbi plures monachi admittuntur, & conueniunt in idẽ, potest vnus ex illis constitui procurator pro alijs, putã si plures accusent Abbatem, vel prosequantur electionem, vel alio simili modo sit res cõmunis, vt docent in præfenti *Card. nu. 13. q. 10. Innoc. in c. cum I & A à nu. 4. & ibi Host. n. 2. Ioan. And. n. 2. Abb. nu. 29. Ansb. num. 12. Imol. n. pen. & Bellem. nu. 7. de sent. & re iudic. Sanch. d. lib. 6. c. 13. n. 25.*
- 11 In glos. [Sulcipere] ibi (*verius tamen est quod excipi potest, &c.*) Notatur ad hoc quod exceptio defectus licentiæ etiam post litem contestatam opponi potest, sicuti docent in præfenti *Abb. n. 5. Card. n. 13. q. 9. Imol. num. 13. & Bonifac. nu. 28. Dec. in cap. 2. nu. 88. de iudic. in 2. edit. Sanch. d. lib. 6. c. 13. n. 43.*
- 12 In glos. [Constituere] ibi (*repetit sine Superioris licentia*) Notatur ad hoc quod quoties Religiosus potest esse in iudicio absque Superioris licentia, integrum quoque ei est constituere procuratorem absque illa, quia cum possit per se ipsum in iudicio tunc comparere, poterit similiter per alium iuxta *reg. potest. de regul. iuris lib. 6.* quare ita docent in præfenti *Imol. n. 15. Card. n. 3. oppos. 3. Abb. num. 7. Doctores in c. cum I & A. de re iudic. Sanch. d. lib. 6. c. 12. nu. 32.*

S V M M A R I V M.

- 1 Procurator à Rectore Ecclesie pro ea constitutus reuocatur per obitũ ipsius etiam quoad iam capta, & num. 2.
- 3 Morte ciuili Rectores Ecclesie reuocatur procurator ab eo constitutus.
- 4 Episcopi per mortem censetur reuocata iurisdicchio Ordinaria in persona Vicarij etiam quoad negotia iam capta.

- 5 Vicarij iurisdicctio suspenditur excommunicatione Episcopi.
 6 Mandatum per mortem Rectoris reuocatur etiamsi causa sit eius propria.

Clem. Procuratorem. IV. & vlt.

hanc glossam dum insinuare videtur mandatum per mortem Rectoris non reuocari si causa sit eius propria, non esse veram, vel non seruari.

De Restitutione in integrum.

Tit. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Procurator constitutus à Prælato, Rectore, vel alio quolibet pro Ecclesia sua, vel beneficio censetur reuocatus per mortem ipsius Rectoris etiam quoad negotia iam coepta. Colligitur ex Ordin. *Lap. Abb. Ansb. Imol. Zab. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 536. Alagona in compend. pag. 186. remissius Ximen. in concordant. p. 2.*
 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Cald. Pereira de resolut. empbyt. c. 15. nu. 46. Aloyf. Ricc. in collect. decif. par. 2. collect. 319. in princ. Put. decif. 186. aliàs 182. num. 3. lib. 2. Mantie. decif. 213. num. 5.* vbi ampliat etiamsi procurator huiusmodi dominus litis sit effectus.

- 3 Per mortem. Etiam ciuilem, vt tenent *Rot. decif. 28. de procurat. in nouis, Casador. decif. 2. de appellat. Flamin. Paris. de resign. benef. lib. 1. quæst. 5. n. 43. Cald. Pereira de empt. & vendit. c. 15. nu. 33. Aloyf. Ricc. d. collect. 319.*

- 4 In glos. [Contestata] ibi (quod mortuo, &c.) Notatur ad hoc quod per mortem Episcopi censetur extincta iurisdicctio Ordinaria in persona Vicarij etiam quoad negotia iam coepta, vt docet *Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 3. q. 43. Surd. conf. 50. num. 30. Vgol. in de officio Episcopi p. 1. cap. 4. §. 6. num. 4. Sanch. de Marimon. lib. 3. disp. 30. à num. 1. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 106. num. 27. D. Barbosa. in l. quia tale num. 93. ff. soluto matrim. Narbona de appell. à Vicario ad Episcopum p. 1. nu. 157.*

- 5 In ead. glos. ibi (sed excommunicatus suspenditur, &c.) Notatur ad hoc quod excommunicatione Episcopi suspenditur iurisdicctio Vicarij. *Sbroz. d. lib. 3. q. 17. nu. 1. & 2. Sanch. d. lib. 3. disp. 30. num. 2. cum seqq. Iacob. de Laurent. de Iudice suspecto cap. 4. nu. 10. Zerol. in praxi Episc. p. 1. verbo Vicarius §. 8. Narbona d. p. 1. nu. 118. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 9. num. 127. vbi citat Marant. Gutier. & Rebuff.*

- 6 In glos. [Pro Ecclesia] ibi (innuit quod secus si pro causa propria, &c.) Vide *Mantie. dec. 213. nu. 9.* vbi post *Casador. decif. vlt. num. 3.* vt lite pend. & *decif. 2. num. 3. de appellat. resoluuit*

- 1 Ecclesia probans se læsam per lapsum temporis, ad illud tempus tantum restituitur, & infra quadriennium à tempore læsionis.
 2 Restitutio aduersus lapsum quadriennij non conceditur.
 3 Quadriennium restitutionis statutum est non solum ad inchoandam, sed etiam ad finiendam litem restitutionis.
 4 Quadriennij spatium solum ad implorandam restitutionem tam in foro Ciuili, quam Ecclesiastico hodie obseruatur.
 5 Quadriennium restitutionis à principio est vitale, & in progressu continuum.
 6 Ecclesia licet restitui velit aduersus lapsum temporis, quod minus fuerit quadriennio, adhuc tamen ad restitutionem implorandam integrum quadriennium habebit.
 7 Quadriennij lapsus nullatenus Ecclesie nocet si per Iudicem, vel aduersarium steterit quominus causa intra illud finiat.
 8 Restitutio concessa post quadriennium est nulla.
 9 Appellandi terminus non currit quando aduersarius, vel Iudex fuit in culpa ne appellaretur.
 10 Tempus continuum illud dicitur, quod omni tempore, & omnibus currit etiam legitimo impeditis.
 11 Quadriennium non currit in minori etate, sed ex eo demum est computandum, quo maior est effectus.
 12 Quadriennium Ecclesie statim currit à tempore læsionis.

Clem. Ab Ecclesia. Vnic.

- 1 cclesia potest petere restitutionem in integrum aduersus lapsum temporis in quo se læsam affirmat, & ad illud tempus tantum restituitur, & infra quadriennium à tempore læsionis. Colligitur ex Ordin. *Lap. Abb. Ansb. Imol. Zab. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 553. Alagon. in compend. pag. 193. remissius Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

C. 3 Aduer-

2 Aduersus lapsum temporis, &c.

Nusquam tamen aduersus lapsum quadriennij erit restitutio concedenda, aliàs enim daretur restitutio ad restitutionem implorandã, & ita sequeretur processus in infinitum, iuxta doctrinam *glos. vlt. ad fin. in l. interdum ff. de minorib. Morl. in emptio luris p. 1. tit. 5. in prælud. num. 15. vers. minus obstat, & q. 5. nu. vlt. vers. neque obstat.*

3 Finiri debet, &c. Ergo quadriennium,

de quo hic, statutum est non solù ad inchoandam, sed etiam ad finiendam litem restitutionis, vt per *Bernard. reg. 653. in princ. Mascard. de probat. concl. 1282. num. 1. Duaren. ad tit. C. de temporib. restit. col. 2. Sfort. Odd. de restitut. in integ. q. 19. nu. 38. & 94. Redoan. de reb. Eccles. non alien. q. 23. de restit. S. 1. n. 1.*

4 Verum cum iam hodie terminus litium

finiendarum nullus sit, antiquata decisione *l. properandum C. de iudic.* huiusmodi quadriennij spatium solum ad implorandam restitutionem obseruari, idque tam in foro ciuili, quam ecclesiastico restantur *Kebuff. tom. 2. ad leges Gallia art. 2. glos. 1. num. 4. cum seqq. Caldas Pereira in l. si curatorem verbo infra legitimum num. 1. C. de in integ. restit. minor. Morl. d. tit. 5. in prælud. num. 16. Picbard. in §. extraneus num. 67. Instit. de heredum qualis. & differ.*

5 Intra quadriennium continuum.

Quamuis quadriennium restitutionis sit, vtile à principio, itaut non incipiat currere nisi omni impedimento cessante, postquam vero incœpit, & ita in progressu continuum est, in quo sensu accipi debet, in præsentem secundum *Card. hic num. 28. & 30. & vtrumque probat text. sic intelligendum in l. vlt. C. de tempor. in integ. restit. ibi, continuum, & ibi, ex die ex quo annus utilis currebat & obseruât Fab. in ration. l. intra vtile in princ. ff. de minorib. Caldas Pereira d. verb. infra legitimum nu. 3. Card. Tuss. lit. R. concl. 298. nu. 9. & 16.*

6 Etiam si minus quadriennio, &c.

Notatur ad hoc quòd licet Ecclesia restitui velit aduersus lapsum temporis, quod minus fuerit quadriennio, adhuc tamen ad restitutionem implorandam integrum quadrienniũ habebit, vt per *Sfort. Odd. de in integ. restitut. quest. 19. num. 39. vers. quarto, Bursas. conf. 291. num. 59. Caldas Pereira d. verbo infra legitimum num. 8. Surd. decif. 136. num. 2.*

7 In glos. [Finiri] ibi (*Si tamen non staret pe-*

Ecclesiam, sed per Iudicem, vel aduersarium, &c.) Notatur ad hoc, quod si per Iudicem, vel aduersarium iteret quominus causa intra illud tempus finiatur, lapsus illius nullatenus Ecclesiæ nocebit, vt per *Cassador. decif. 2. sub hoc tit. Paris. conf. 65. num. 60. lib. 3. Afsist. decif. 210. num. 4. & 5. Doncl. comment. Iuris Ciuilis lib. 21. c. 10. S. pen. Sfort. Odd. de restit. in integ. q. 19. n. 56. & q. 20. n. 53. & 54. Cald. Pereira d. verbo infra legitimum nu. 2.*

8 In ead. glos. ibi (*Sed quid si post finitum*

quadriennium detur restitutio, &c.) Notatur ad hoc quòd restitutio concessa post quadriennium est nulla, vt per *Bernard. reg. 653. Mascard. de probat. concl. 1276. num. 1.*

9 In ead. glos. ibi (*vnde si per appellationem,*

&c.) Notatur ad hoc quod restitutus appellandi non currit quando aduersarius, vel Iudex fuit in culpa ne appellaretur, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 3. præm. num. 40.*

10 In glos. [Continuum] ibi (*continuum est,*

quod cõsine currit, &c.) Notatur ad hoc quod tempus continuum illud dicitur, quod omni tempore, & omnibus currit etiam legitime impeditis, & in hoc à tempore vtili discriminetur, quod neque tempore impedito, neque impeditis cedit, vt per *Bard. de tempore vtili, & continuo cap. 2. num. 6. cum seqq. Balb. de præscr. p. 4. q. 6. num. 3. Perez l. 1. tit. 8. lib. 5. Ord. din. pag. 599. Azou d. l. 5. num. 15. tit. 4. lib. 8. noua Recop. Sfort. d. q. 19. nu. 13. cum seqq. Card. Tuss. tom. 8. lit. T. concl. 33.*

11 In glos. [A tempore] ibi (*in hoc differt Ec-*

clesia à minori, &c.) Notatur ad hoc quòd licet quadriennium minori non currat à tempore contractus, aut laesionis, nec proinde in minori ætate, sed ex eo demum est computandum, quo maiores sunt effecti, vt per *tex. in l. vlt. C. de tempor. in integ. restit. tradit Cald. Pereira d. verbo infra legitimum nu. 1. & Sfort. d. q. 20. à num. 1. tamen Ecclesiæ quadriennium.*

12 Stãtim currit à tempore laesionis, vt bene ex-

plicat *Bernard. reg. 279. Bero. in dup. 1. nu. 9. sup. hoc tit. in Decretalib. Balb. de præscr. 1. p. 6. nu. 28. Sfort. d. q. 20. num. 27. cum seqq. inde aduertentes vulgarem illam traditionem, quæ habet Ecclesiam circa restitutionem sun gi iure minoris, esse intelligendam de minore etiam maiore effecto, vt in specie dicit *glos. verbo iure minoris in c. 1. & verbo Ecclesia, in fin. sup. hoc tit. & glos. 1. in c. 1. eo. tit. in 6. Mark. d. tit. 5. in prælud. nu. 15.**

IN LIBRVM SECVNDVM
Clementinarum

De Iudicijs. Tit. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Constitutio Bonifacij restringitur ad eos, qui impediunt ne ad illos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute non potest adiri.
- 2 Personarum appellatione non veniunt Collegia, Vniuersitates, Capitula, & Conuentus.
- 3 Papa mandat reum citari per edictum.
- 4 Citatio per edictum potest fieri contra eos, qui sunt in loco non tuto.
- 5 Tempus, quo citationes in audientia litterarum Apostolicarum debent remanere affixa est Iudici arbitrarium.
- 6 Res ut dicatur non integra sufficit vnica citatio.
- 7 Verba, cuiuscunque sint status, dignitatis, &c. quam vim, & effectum habeant.
- 8 Specialiter cum aliquid debet fieri non sufficit verbis generalibus fieri.

Clem. Dudum. I. Clem. V.

CONSTITVTIO Bonifacij VIII. que habet quod citationes etiam extradias solemnes publice et de mandato, Papae in audientia litterarum Apostolicarum, vel Papali Palatio affixa ianuis

maioris Ecclesiae loci, in quo, Papa cum Curia sua degit, ardent citatum, ac si ad eum personaliter deuenissent, restringitur ad eos, qui impediunt ne ad illos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute non potest adiri. Colligunt ex Ordin. Ansb. Imol. Labarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Viralin. Vian. in ration. lib. 2. pag. 20. Alagon. in compendio pag. 207. remissus Ximen. in concord. par. 1. & 2.

- 2 De personis quibuscunque. Non tamen Collegijs, Vniuersitatibus, Conuentibus, vel Capitulis, vt docent Bonifac. bic num. 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 37. num. 17. cum late per me adductis in tract. de appellatione verborum utriusque Iuris significat. appell. 197.
- 3 Id mandante, &c. Papa ergo man-

dat reum citari per edictum, secundum Menoch. conf. 100. num. 95. cum seqq.

- 4 Vel quorum domicilia, siue loca non possunt tute, &c. Notatur ad hoc quod citatio per edictum fieri potest contra eos, qui sunt in loco non tuto, vt per Marian. de citat. ar. 23. Marant. de ordine iudic. p. 6. tit. de citat. memb. 1. num. 85. Vant. de nullitat. tit. ex defectu citat. n. 124. cum seqq. Menoch. remed. 8. recuper. n. 114. & conf. 666. n. 4. Ceual. commun. q. 809. num. 30. Melch. Phabos Lusit. decis. tom. 1. Arresto 131. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 4. de citat. num. 47.
- 5 Ianuis affigendae, &c. Tempus autem quo remanere debent sic affixae est Iudici arbitrarium, vt per Menoch. de arbitr. casu 463. n. 3. quem refert Mari. Ansonin. vari. resol. lib. 1. resol. 20. num. 11. vbi subdit cum Surd. conf. 181. num. 36. satis esse quod Nucleus referat se affixisse.
- 6 In glos. [Citationes] ibi (vt sciatur super tali citatione posse firmari iudicium, &c.) Notatur ad hoc quod vt res dicatur non integra sufficit vnica citatio, & non requiritur trina, vt per Sanchez. de Matrim. lib. 8. disp. 28. n. 14.

- 7 In glos. [Quibuscunque] ibi (cuiuscunque sint status, dignitatis, vel praereminentiae, &c.) De vi autem, & effectu horum verborum vide Rebuff. in tract. nominat. q. 8. num. 21. Monet. de decimis cap. 9. q. 3. n. 122. vbi quod comprehendit etiam S. R. E. Cardinales, Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 38. per totam.
- 8 In glos. [Specialiter] ibi (non sufficeret ergo generale mandatum, &c.) Notatur ad hoc quod cum aliquid debet fieri specialiter non sufficit verbis generalibus fieri, vt per Tirag. de iure mariti glos. 7. num. 119.
- 9 In glos. [Ex certa scientia] ibi (quare littera ista videtur excludere mandatum, quod Papa faceret per ignorantiam, vel errorem, &c.) Notatur ad hoc quod tunc dicitur aliquid fieri ex certa scientia, quando non fit per ignorantiam, vel errorem, vt per Xuar. allegat. 12. num. 37.

S V M M A R I V M.

- 1 Simpliciter, & de plano absq. iudiciorum strepitu, & figura iudicij proceditur in causis etiam pcedentibus beneficiabilibus, decimarum, matrimonialibus, & usurarum, & ipsas tangentibus.

- 2 Decimarum in causis proceditur summarie, præcipue quando est inter clericos, quibus de iure debentur decime, vel quando quaestio inter duas Ecclesias super iure percipiendi decimas, & num. 3.
- 4 Decimarum controuersia ubi quaestio iuris est etiam incidens, spectat ad Iudicem Ecclesiasticum.
- 5 Decimas non soluens potest & debet excommunicari.
- 6 Index, qui fuit competens ad cognoscendum de causa principali, efficitur etiam competens ad cognoscendum de connexis, & dependentibus à causa principali.
- 7 Quaestio dependens illa esse dicitur, quæ quomodo negotium principale tangit, & ab eo originem trahit.
- 8 Clausula, simpliciter, & de plano, quam vim & effectum habeat, remissiuè.
- 9 Simpliciter, & de plano, & absque ordine iudiciario proceditur in causis summarijs.
- 10 Ecclesia, & hospitalia parificantur.
- 11 Monachatus est beneficium Regulare.
- 12 Canonicatus sub nomine venit etiam Canonicatus Regularis.
- 13 Beneficialis causa tunc dicitur quando agitur dumtaxat de collatione iam facta, vel facienda, & sic de titulo in re, vel ad rem, tam in petitorio, quam possessorio.

Clem. Dispendiosam. II. & vl.

- 1 **A**D euitandam dispendiosam prorationem litium, quæ nascitur ex subtili obseruatione iuris, statuitur vt in causis super electione, postulatione, prouisione dignitatibus, officijs, canonicatibus, præbendis, vel quibusuis beneficijs ecclesiasticis, aut super decimis, matrimonialibus, vsuris, vel eas quomodolibet tangentibus, procedi possit simpliciter, & de plano, & sine strepitu, & figura iudicij. Colligunt ex Ordinarijs. *Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 20. Alagon. in compend. pag. 207. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2*
- 2 **Su**pe decimis. Notatur ad hoc quòd in causis decimarum proceditur summarie, præcipue quando est inter clericos, quibus de iure debentur decimæ, & eos, qui soluere debent, *Monet. de decimis cap. 8. num. 41. immo & procedi poterit sine aliqua Iuris solemnitate, vt tradit Card. bic num. 28. & Imol. num. 7. item tem-*

pore feriarum ob necessitates, sicuti docet *Euerad. in topicis legal. in loco à tribur. ad decim. num. 4.*

- 3 **A**mplia vt procedat etiam quando quaestio fuerit inter duas Ecclesias super iure percipiendi decimas, secundum *Rot. decis. 14. num. 2. de decim. in nouis, Marant. de ordine iudic. p. 4. dist. 9. n. 174. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo decima vers. ad sextum, Monet. dist. cap. 8. n. 43. vbi num. 271. disputat an quando exactio vel solutio decime Papalis in iudicium deducitur summarie tractari possit iuxta dispositionem tex. in præsentibus.*
- 4 **N**otatur etiam textus in præsentibus ad hoc quòd decimarum controuersia, ubi quaestio iuris est etiam incidens, spectat ad Iudicem Ecclesiasticum, vt per *Rebuff. in tract. de decim. q. 10. num. 2. & 38. Monet. in simili tract. cap. 8. à princip. Perez. l. 1. vers. dubitatur ulterius tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 129. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 7. c. 36. q. 1. Guster. pract. lib. 3. q. 26. n. 3. & 4. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo decime, §. 6. Seraphin. decis. 1047. n. 3. D. Barbof. in l. Titia n. 39. ff. soluto matrimonio.*
- 5 **C**ensura Ecclesiastica coerceri. Notatur ad hoc quòd non soluens decimas potest, & debet excommunicari, *Concil. Trid. sess. 25. de reformat. c. 12. Monet. d. cap. 8. num. 64.*
- 6 **E**t eas quoquo modo tangentibus. Eadem ergo esse solet natura quaestionis incidentis, atque emergentis in causa principali, quæ est ipsius causæ principalis, vt per *Menoch. remed. 4. ad ipsiusmodi possess. n. 813.* Et idè iudex, qui fuit competens ad cognoscendum de causa principali, efficitur etiã competens ad cognoscendum de connexis, & dependentibus à causa principali, secundum *D. Barbof. in l. venditor, n. 185. ff. de iudic. quia connexorū idem est iudicium, vt dixi Axiomate. 51.*
- 7 **N**otatur etiam ad hoc quòd dependens quaestio illa esse dicitur, quæ quoquo modo negotium principale tangit, & ab eo originem trahit, sicut docet *Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 45 n. 6. cum seqq.*
- 8 **S**impliciter, & de plano, &c. De vi, & effectibus huius clausulæ dixi latè in *tract. de clausulis vsusfreq. claus. 176. secundum Lugdunen. impress.*
- 9 **N**otatur ad hoc quòd in causis summarijs pro-

- proceditur simpliciter de plano, & absque ordine iudiciario, vt per *Guid. Pap. decis. 369. Ozafr. decis. 1. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collectan. 1202.* vbi enumerat multa priuilegia, quæ habet iudicium summarium.
- 10 In glos. [Beneficijs] ibi (*nunquid in causis super hospitalibus, &c.*) Notatur ad hoc quòd quando parificantur Ecclesie, & hospitalia, tunc quod in beneficijs statuitur, habet locū & in hospitalibus, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. 9. n. 8.* Vbi enim materia est favorabilis appellatione beneficiorum hospitalia continentur, prout ex hac glos. colligunt *Ioan. Sela. de benefic. p. 1. q. 3. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. q. 3. n. 49. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 4. n. 2.*
- 11 In ead. glos. ibi (*eadem ratione cum monachatus sit officium, &c.*) Notatur ad hoc quòd monachus est beneficium Regulare, vt per *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 26. q. 7.*
- 12 In ead. glos. ibi (*Negari non potest quin Canonatus Regularis, &c.*) Notatur ad hoc quòd sub nomine Canonici venit etiam Canonatus Regularis, vt per *Card. hic q. 5. n. 13. & Imol. num. 3. Nau. in com. 1. de Regularib. n. 4. & com. 2. nu. 67. vers. addo 14. Flamin. de resignationib. lib. 1. q. 3. n. 88. Rot. decis. 667. n. 1. apud Farin. in 1. collect. nouiss. alias p. 4. dimerf.*
- 13 In ead. glos. ibi (*cum illa questio beneficijs non sit, &c.*) Notatur ad hoc quòd tunc dicitur causa beneficalis quando agitur dumtaxat de collatione iā facta, vel faciēda, & sic de titulo in re, vel ad rem, tam in petitorio, quàm in possessorio, ita *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 2. proem. n. 65. cum seqq. quem tacite transcriptit Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 5. collect. 1564.*
- 14 In glos. [Ecclesiasticis] ibi (*in secularibus ergo nihil est mutatum, quamuis in ecclesiastico foro tractentur*) Ita *Gig. de pensionib. quest. 71. num. 5.*
- 15 In glos. [Decimis] ibi (*quid de decima Papalis, &c.*) An & quando exactio, vel solutio decimæ Papalis in iudicium deducitur, causa summarie tractari possit? vide *Monet. de decimis c. 9. §. 5. n. 271.*
- 16 In ead. glos. ibi (*ergo si dicebantur ex pacto, &c.*) Notatur ad hoc quòd vbi fuerit questio de decimis debitis ex pacto, vel pollutione tunc causa non est summaria, vt tenet *Monet. de decim. q. 8. num. 46.*
- 17 In glos. [Præmoniti] ibi (*quod faciant monitionem, &c.*) Notatur ad hoc quòd non soluens decimas excommunicari potest monitione præmissa, vt per *Monet. de decim. c. 8. num. 69.*
- 18 In glos. [Coerceri] ibi (*& contra pertinaces inuocari potest brachium seculare*) Notatur ad hoc quòd contra pertinaces in solutione decimarum inuocari potest brachium seculare, vt per *Rebuff. de decim. quest. ult. num. 18. Monet. in simili tract. c. 8. n. 57.*
- 19 Notatur etiam ad hoc quòd Iudex Ecclesiasticus non debet inuocare brachium seculare antequam procedat primò excommunicādo deinde anathematizādo, & interdiciēdo, vt per *Palat. in repet. c. per vestras, de donat. inter virum & uxorem. notab. 2. §. 1. n. 17.*
- 20 In glos. [Matrimonijs] Quis sit competens in causis Matrimonialibus, & vbi est questio successiois, & natalium, in qua incidit causa Matrimonialis in principali, dixi latè de officio, & potest. *Episcop. p. 3. alleg. 84.*
- 21 In glos. [Vfuris] In causis vsurarum quis sit verus, & competens Iudex vide quæ dixi in collect. ad cap. post miserabilem 12. de vsuris, in Decretal.
- 22 In glos. [Pendentia] Notatur ad hoc quòd quando lex concernit modum ordinandi, seu præparandi causas, includit etiam pēdentes in quocunque statu sint, vt per *Melch. Phabos Lusitan. decis. 50. n. 6. tom. 1.*

De Foro competenti. Tit. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius tex. refertur.
- 2 Episcopus gaudet alternatiua si non potest ingredi nec residere in sua diocesi ob proteruiam, & crudelitatem impiorum, qui illam occupatam habent.
- 3 Parsi nomine continentur dimidia.
- 4 Dicitio, Pars, iuncta verbo, aliqua, verificatur in qualibet minima parte.
- 5 Exemptus locus intra decem indicatur vs extra diocesim.
- 6 Publicatio, qua fieri debet diebus festiuis, & solemnibus, dum celebratur Diuina, sufficit fieri tempore predicationis.
- 7 Subditus proprie quis dicitur ratione domicilij, & habitationis.
- 8 Dicitio, omnimoda, est vniuersalis omnia comprehendens.
- 9 Princeps si concedat castrum cum tota iurisdictione, concessum dicitur etiam merum, & mixtum imperium.

- 10 *Diocæsani dicuntur illi, qui in loco habent Episcopalem iurisdictionem, vel quasi.*
 11 *Consuetudine quacunq̄ reprobata, censetur reuocata, & sublata etiam immemorialis.*

Clem. Quamuis. Vnic.

ICET Sacris Canonibus prohibitum sit Episcopum exercere iurisdictionem in diocesi aliena, tamen conceditur Episcopo, qui expulsius à sua diocesi non potest per se, vel per aliū in aliqua parte suæ diocesis residere, vel iurisdictionē exercere, vt valeat in ciuitatibus, vel locis insignib' alienæ diocesis vicinioribus suæ diocesi, quibus securè morari poterit, & iurisdictionem suam exercere, contra expulsos, eorum consiliarios, & fautores liberè procedere, prout iustitia postulauerit; Et si Episcopus non audeat modo præfato, citare illos, vel ipsimet malitiosè impediunt, citentur in pluribus diebus festiuis, cum concursu populi sit ad Diuina in solemnibus Ecclesijs alienæ diocesis, vt verisimiliùs citatio ad illos perueniat, & transacto termino procedat. Item Episcopus expulsus si per se, vel per alium nõ audeat, vel non possit in propria diocesi, exerceat iurisdictionem inter suos subditos in aliena, itaut subditi, qui non sunt expulsos, vel adiutores non trahantur extra fines diocesis ultra duas diartas; Item ante omnia petat licentiam à Diocæsano illius loci, & si petitam non obtinet potest exercere iurisdictionem. Item si Episcopus dicat quòd in sua diocesi contra præfatos nequit, vel non audeat exercere iurisdictionem, vel non tutè possit citare, standum est simpliciter dicto illorū & caueant nè mendaciam dicant. Item conuicini Episcopi locorum requisiti faciant denunciare sententias, & processus in propria diocesi, & per prædicta nullum generetur præiudicium superioribus eorūdem locorum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 39. Alagon. in cõpend. pag. 214. remisiuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam partem ex hoc text. desumit Gonzal. ad reg. 8. *Cancel. glos. 43. num. 200.* hinc inferēs quod gaudere valet alternatiua Episcopus, qui nõ potest ingredi, nec residere in sua diocesi ob proteruiam, & crudelitatem impiorum,

qui illam occupatam habent.

- 3 In glos. [Aut earum parte] ibi (*quia nomine partis continetur dimidia*) Ita Card. in præfati q. 9. *Traq. in l. si vnuquam verbo omnia, vel partem num. 8. C. de reuocand. donat. Brun. conf. 9. num. 3. & conf. 154. num. 28.* vbi ait procedere in dubio Bald. *conf. 54. Casus breuis in fine, vers. vnde lib. 1.* vbi dicit quòd testes deponentes simpliciter de parte intelliguntur de dimidia, & *conf. 326. Acturus petitione num. 2. vers. sequitur lib. 2. Sim. de Prestis de interp. vltim. volunt. lib. 4. solut. 4. num. 8. fol. 380. Surd. decis. 102. num. 1. Cardin. Tusch. præf. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 103. num. 2. & 3.* quos refero Ego ipse de appellatiua verborum viriūque Iuris significat. *appellat. 185. num. 1.*
 4 In ead. glos. in addit. marginali ibi (*dictio, pars, iuncta verbo, aliqua, verificatur in qualibet minima parte*) Ita Gemin. *conf. 6. num. 6. vers. similiter dicitur. Ansb. conf. 160. num. 4. vers. præterea, Curt. sen. conf. 49. n. 96. Matb. Brun. d. conf. 154. n. 29. Rancibin. lib. 2. concl. 237. Bernard. reg. 529. vers. secundo limita, Surd. decis. 283. num. 8. Valasch. de iure emphyt. q. 37. num. 24. col. fin. Ferrer. in confit. Cathalonie glos. 4. n. 187. Mantie. decis. 192. num. 2. Card. Tusch. d. lit. P. concl. 103. num. 7. Ego ipse d. appell. 185. n. 3. Et faciunt quæ de dict. Aliquis, dixi, in tract. de dictio. vsu-freq. dict. 22.
 5 In eadem glos. ibi (*quid si in aliquo loco suæ diocesis tamen exempto, &c.*) Notatur ad hoc quòd locus liber, seu exemptus intra diocesim iudicatur vt extra diocesim, vt per Flores de Mena *variar. lib. 3. q. 2. n. 32.*
 6 In glos. [ad Diuina] ibi (*quid si conuenissent ad audiendum verbum Dei, &c.*) Ergo publicatio, quæ fieri debet diebus festiuis, & solemnibus dum celebrantur Diuina, sufficit tempore prædicationis secundum Flamin. *Parif. de resignat. benefic. lib. 1. q. 6. n. 14.*
 7 In glos. [subditos] ibi (*qui non ratione domicilij, &c.*) Notatur ad hoc quòd propriè quis dicitur subditus ratione domicilij, & habitationis, vt per *Traq. de retractu lig. 9. glos. 2. num. 22. Cou. præf. cap. 11. nu. 4. Surd. conf. 313. n. 66. Cald. Pereira in resp. pro Ferdinando Pereira n. 3. D. Barbof. in l. haeres absens §. vlt. n. 39. ff. de iud.*
 8 In glos. [Omnimodam] Notatur ad hoc quòd dict. *omnimoda*, est vniuersalis omnia comprehendens, vt per Anton. de Butr. *conf. 19. num. 5. Decian. conf. 35. n. 47. lib. 2. Card. Tusch.**

Tusch. pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 320. num. 1. quos refero Ego ipsam tract. de di-
 edion. vsufrequentia dict. 238. secundum Lug-
 dunen. impessionem in iurisdictione
 9 non in ead. glo. ibi (etiam mixtum, & mixtum
 imperium, &c.) Notatur ad hoc quod si Prin-
 cept concedat castrum cum omnimoda, siue
 tota iurisdictione, tunc concessisse dicitur eti-
 am iurium & mixtum imperium, ut tradunt Cou-
 pract. c. 1. n. 10. vers. primum. Menoch. de pre-
 sumpt. lib. 3. pres. 97. num. 34. faciunt que di-
 xi d. tract. dist. 399. in iur. lib. 2. cap. 1. q. 1.

10 In glo. [Diocesani] ibi (per diocesanos
 intelligi eos qui habent in loco Episcopalem iurif-
 dictionem, & aliquos) ita Sanch. de Matrim.
 lib. 3. disp. 29. nu. 14. & 16. Floris de Men-
 vari. lib. 3. q. 2. num. 9. cum alijs per me ci-
 tatis in tract. de appellat. iura verborum iuris
 significat verba Diocesani.

11 In glo. [Quancumque] ibi (etiam cuius
 in iur. vel contrarij non sit memoria, &c.)
 Ergo reprobatam consuetudine quacun-
 que censetur reuocata, & sublata, etiam in iur-
 memorabilis, secundum Cou. var. lib. 3. c. 13.
 num. 5. Floris de Men vari. lib. 2. q. 2. n. 16.
 Gustier. pract. lib. 3. q. 31. & alios plures, quos
 citavi in tract. de clausulis vsufrequent. claus.
 87. num. 3. ubi tamen n. 8. refero multo plu-
 res contrarium tenentes amiq. idv. in iur. lib. 2.
 cap. 1. q. 1. in iur. lib. 2. cap. 1. q. 1.

De Causa possessionis, & proprietatis. Tit. III.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

1 Beneficij in causa delata etiam per appella-
 tionem ad Curiam utraq. pars potest petitorij
 & possessorij intentare, & ante causam
 conclusivam potest spoliatus suspensio peti-
 torio suo, vel aduersarij, possessorium prose-
 qui, &c. n. 2. q. 2. v. in iur. lib. 2. cap. 1. q. 1.

2 Beneficij appellatione comprehenduntur maio-
 ra, & minora beneficia, ac prebende.

3 Spoliatus, qui petis restitutionem beneficij
 Ecclesiastici ex remedio recuperanda pos-
 sessionis, requirit restitui, nisi probato titulo
 saltem apparenti, seu colorato.

4 Titulus coloratus dicitur ille, qui est habitus
 ab eo, qui dare poterat, & ita est ex se
 legitimus.

5 Tituli color quomodo probetur, remissive.

6 Declaratur sex in cap. in litteris, de restit.
 spoliato.

7 Restitutio non fit ubi agitur de beneficio Pon-
 tificij reservato, etiamsi probetur titulus co-

loratus, sed oportet examinare an titulus
 verus, & realiter reservationis derogaverit.
 9 Restitutio beneficij tam reservati, quam non
 reservati quando petitur, ex remedio atten-
 tatorum, tunc conceditur etiamsi non pro-
 betur titulus coloratus.

Clem. Causa Vnic.

1 In causa beneficii per legiti-
 mam appellationem devolu-
 ta ad Curiam, utraque pars
 potest intentare petitorium,
 & possessorium; & ante cau-
 sam conclusivam potest spoli-
 atus suspensio petitorio suo, vel ab aduer-
 sario intentato, possessorium prosequi. Colligunt
 ex Ordine Lap. Abb. Sanch. Imol. Zabarel.
 Panor. Paul. de Elazar, Bonifac. de Vitalin. Vi-
 uian. in ration. lib. 2. pag. 90. Alagan. in sump-
 pag. 230. remissive Casal. in anno. & Ximen.
 in concord. p. 1. & 2. in iur. lib. 2. cap. 1. q. 1.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text.
 desumunt, & declarant multipliciter Cou. lib.
 1. vari. c. 16. n. 13. Ioan. Garc. de nobilitat. glof.
 1. s. 2. n. 21. Aloyf. Ric. in collect. decis. p. 2. ev-
 lect. 2. 54. per tot. Valasc. conf. 9. n. 2. cum seqq.
 D. Barbof. in l. si de vi num. 453. cum seqq.
 ff. de iudic.

3 In glo. [Beneficiali] ibi (comprehendit
 minora, & maiora beneficia, & prebendas, &c.)
 Notatur ad hoc quod beneficiorum appella-
 tione comprehenduntur maiora, & minora
 beneficia ac prebende lato sumpto vocabulo,
 ut tradunt per me citati in tract. de appel-
 lat. iura verborum utriusq. iuris significat verbo
 beneficium, in principio.

4 In glo. [Solo] ibi (contra de filijs, &c.)
 Notatur ad hoc quod spoliatus; qui petit re-
 stitutionem beneficij ecclesiastici ex remedio
 recuperanda possessionis, nequit restitui, nisi
 probato titulo saltem apparenti, seu colorato, si-
 cuti docent Cou. pract. c. 2. 3. n. 4. Mich. Grass.
 tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 2. l. n. 193. pag.
 316. Anton. Gabr. lib. 3. commun. ut de restit. spo-
 liator. concl. 1. n. 121. cum seqq. Menoch. remed.
 15. recuper. n. 459. cum seqq. & n. 464. Ma-
 seard. de probat. concl. 1322. Brunar. de Sole
 in locis communibus verbo beneficia num. 5.
 Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 13. q. 5. n.
 100. cum seqq. Cardin. Tusch. pract. concl.
 10. 7. lit. S. cõcl. 187. Cald. Pereira quest. forens.
 lib. 1. q. 2. 2. n. 38. Valasc. conf. 79. n. 4. cum seqq.
 & conf. 93. n. 2. D. Barbof. in l. si de vi n. 137.
 ff. de

ff. de iudic. & in l. si Prator S. Marcellus, n. 37. ff. eod. tit.

5 Titulus verò coloratus dicitur ille, qui est habitus ab eo, qui dare poterat, & ita est ex se legitimus, idest secundum leges in communi, vt observant *Cosm. in pragmat. tit. de pacif. possess. verbo colorata, Rebuff. in concord. 6 rub. de annatis vers. septima regula, Afflict. lib.*

1. *constit. rub. 24. num. 45.* Quomodo autem probetur tituli color? erudit *Mascard. de probat. donet. l. 37. q. cum seqq.*

7 Non obstat *etx. in cap. in Victoris, de restit. spoliat.* tantum enim probat non esse agendum de canonicæ institutione, idest verum sit verà & vailda, non tamen negat, immo supponit, agendum esse de colorata sine qua in beneficijs possessio probari non potest, similitudo verò prædonis, quam habet, est: veluti argumentum à fortiori, quasi dicam, si prædò, qui nullum titulum probat, secundum iuris rigorem, restituendus est; multo iustius restituetur is, qui beneficii restitutionem petit, quia etiamsi canonicum titulum non probat, probat tamen saltem coloratum, vt intendit *Pan. in d. can. litteris, n. 23. in fine, vbi Beron. nu. 77. Menoch. remed. l. recuper. n. 13* apud quos vide alios illius *tex. intellectus.*

8 Si verò agatur de beneficio Pontifici reservato non fit restitutio etiamsi probetur titulus coloratus, sed oportet examinare an titulus verò, & realiter reservati derogaucrit, *Rot. dec. is. 3. de restitut. spoliat. in noxii, Naua. in cap. accepta opposit. 10. illo tit. Cassad. & infiniti alij, vt per Menoch. d. remed. l. 5. num. 443. Valasc. de iure emphy. q. 8. num. 27.* ratio est secundum illos quia reservatio non solum titulum, sed etiam possessionem annullat, proptèr decrerum, quod semper habet annexum irritans collationem in contrarium factam; & omnia inde sequuta; & ita etiam possessionem arg. *cap. si eo 45. ibi vt effectu caruans ea, que postmodum, &c. de elect. hoc lib.* atqui restitutio non fit nisi probetur possessio. Igitur &c.

9 Sic etiam quando restitutio beneficii tam non reservati, quam etiam reservati petitur ex remedio attentatorum, vt quia spoliatus sit, vel appellacione pendente spoliatus fuit, tunc conceditur, etiamsi non probetur titulus coloratus, vt videri potest ex generalitate *tex. in c. bonè 51. ad fin. ibi, decernimus reducendos, &c. de appellat. in specie Naua. in d. cap. accepta opposit. 2. m. 5. Coy. d. cap. 23. m. 4. Anton. Gabr. d. concl. l. m. 123. Mandos. in*

formis commissionum forma 14. vers. casum col. 2. Ratio etiam illa est quia remedium attentatorum non requirit probationem possessionis iuxta generalitatem *tit. vt l. de pendente, & ff. nil nouari, at qui vbi possessio non requiritur titulus coloratus necessarius non est, iuxta supradicta. Igitur, &c.*

De Dolo, & contumacia. Tit. IV.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

- 1 Appellans ante diffinitiuam etiam à diffinitiuam lata et absente citato, vel non, appellare potest; nisi prima appellatio fuerit frivola manifestò, quo casu non appellat tantum manifestò contumax. l. 1. n. 6. q. 1. l. 2. d. 1.
- 2 Contumax fitur, qui fuit ad domum citatus non in personam, auditur appellando. l. 1. d. 1.
- 3 Contumax verus dicitur, qui fuit citatus personaliter. l. 1. d. 1. l. 2. d. 1.

Clem. Si ante vnic.

1 **A**ppellans ante diffinitiuam sententiam, si iudex non decesserit, citato, vel non citato, vltius in causa procedat, & sententiam diffinitiuam contra ipsum etiam absentem ferat, vbi prima appellatio non fuerit manifestè frivola, potest ab illa sententia definitiua intra tempus debitum appellare. Colligunt ex Ordinar. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Visian. in ration. lib. 2. pag. 115. Alagon. in compend. pag. 241. remissiuè Ximen. in concordant. p. 1. & 2.

2. Eo citato, vel non citato, &c.

Notatur ad hoc quòd fitus contumax, qui fuit ad domum citatus, & non in personam, auditur appellando, vt per *Perez. l. 1. vers. 3. quarto 17. tit. 2. lib. 3. Ordinar. pag. 493.* Dicitur enim verò contumax, qui fuit citatus personaliter, sicut latè docet *Sigism. Scacc. de appellat. q. 17. d. m. 3. n. 3. cum seqq. vbi à princip. d. limit. 3. probat verum contumacem non appellare.*

Vlti pendente nil innouetur. Tit. V.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

- 1 Ligantes dua super beneficio, si moriantur, siue uterq. in Curia, vel solus possidens, vel neutro possidente aliter tantum altero alibi moriente, ad Papam, &c. in conuersu casibus.

bus ad Ordinarium spectat collatio si ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantum moritur, si superstes, vel alius, cuius interfit, litem prosequitur, ex futuro euentu apparebit, ad quem collatio spectat.

- 2 Titulus ex possessione presumitur nedum in fauorem possessoris, sed etiam tertij.
- 3 Possessor obtinere debet ubi vtriusque lura obscura sunt.
- 4 Possessio consideratur vs quis possit conferre, presentare, eligere, & fructus percipere, non autem quis bonum ius habeat.
- 5 Ordinarius non prohibetur in perpetuum beneficium litigiosum conferre, sed eius potestas suspenditur donec futuris litis declaratur euentus.
- 6 Lis extinguitur per obitum vtriusque colligatis in beneficalibus, & beneficium manet liberum.
- 7 Vacare non dicitur in Curia beneficium per electum non confirmatum.
- 8 Electio sine confirmatione non tribuit ius in re, sed ad rem.
- 9 Beneficium esse collatum aliud est dicere, & aliud sibi debitum.
- 10 Vacatio durat vsque ad confirmationem.
- 11 Episcopalis Sedes dicitur vacare vsque ad confirmationem electionis ubi per electionem processum fuit.
- 12 Beneficium non dicitur vacare ex parte presentati ante institutionem.
- 13 Beneficium non vacat per mortem prouisi in forma dignam ex causa resignationis antequam dignus repertus, seu declaratus fuerit, sed per mortem sui vltimi possessoris.
- 14 Beneficia priora non dicuntur vacare, nisi post adeptam pacificam possessionem secundum.
- 15 Collatio priorum beneficiorum incompatibilium vacantium in mense Ordinario spectat ad illum non obstante quod beneficiarius tunc temporis existeret in Curia, cuius ibi dicitur vacare beneficium ubi apprehenditur possessio.
- 16 Beneficium existentis in partibus renunciatum per procuratorem in Curia, in ea vacat.
- 17 Ordinarij collatores sunt, qui suo iure conferre possunt beneficia ecclesiastica, siue habeant a iure, siue a Papa, vel consuetudine.
- 18 Possidens melius ius habere presumitur.
- 19 Dominium presumitur ex possessione beneficij, modo titulus incidenter deducatur.

Clem. Si duobus. I.

I duo litigant super beneficio ipsis collato, & moriantur in Curia, tunc collatio beneficij spectat ad Papam, si ambo moriantur extra Curiam spectat ad Ordinarium, dummodo

ius beneficij fuerit penes defunctos, non penes tertium. Si vnus moritur in Curia, alter extra, si moriens in Curia beneficium possidebat ad Rom. Pont. si verò alius ad Ordinarium; si neuter possidebat & moriantur vnus extra, alter intra, præferat Papa in collatione facienda, si vnus tantum moritur, alter prosequitur litem, interim beneficium non conferretur, & si postea cognoscatur beneficium spectasse ad defunctum si mortuus fuit in Curia spectat ad Papam, si extra ad Ordinarium, si ad neutrum spectabat, tunc Ordinarius confert. Salua, &c. Colligunt ex Ordinarijs Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 125. Alagon. in compend. pag. 246. remissuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

2 Beneficium possidebat, &c. Notatur ad

quod ex possessione presumitur titulus ne dū in fauorem possessoris, sed etiam tertij, vt per Tiraq. de iure primogen. quest. 17. opinion. 11. num. 20. Rebuff. in tract. nominat. q. 17. n. 27. Notatur etiam ad hoc quòd vbi vtriusque lura obscura sunt, obtinere debet possessor, vt 4 per Mascard. de probat. concl. 1194. Et quod ad effectum vt quis possit conferre, presentare, eligere, & fructus percipere solum consideratur quis possideat, non autem quis bonum ius habeat, tradit Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 15. S. 1. n. 54. cum seqq.

5 Si verò alter tantummodo, &c.

Notatur ad hoc quòd Ordinarius non prohibetur in perpetuum beneficium litigiosum conferre, sed eius potestas suspenditur, donec futuris litis declaratur euentus, vt per Cou. practic. conclus. c. 36. sub num. 7. vers. quinto ad idem, Simonet. de reseruat. quest. 10. num. 5. Mandos. in reg. de impetrantib. beneficij per obitum sumil. Cardin. quest. 9. num. 5. 6. & 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. S. 7. proam. n. 118. & glos. 6. n. 146. cum seqq.

6 Mori contingat vtrumque, &c.

- Notatur ad hoc quòd per obitum vtriusque colligantur in beneficiis exstinguitur lis, & beneficium manet liberum, vt per *Card. in presenti n. 3. & Vitalin. n. 1. 2. & 34. Cou. d. c. 36. num. 7. vers. primus casus, Pus. decis. 354. aliàs 353. num. 1. lib. 3. in correctis, Gonzal. d. glos. 6. num. 151.*
- 7 In glos. [Collato] ibi (*& per hoc puto solui & c.*) Notatur ad hoc quòd vacare non dicitur in Curia beneficium per obitum electi non confirmati, vt per *Vitalin. in presenti n. 47. Couar. pract. c. 36. n. 7. vers. primus casus constituitur, Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 15. S. 2. n. 3*
- 8 Et idèd per hanc glos. Notatur electionè sine cõfirmatione nõ tribuerè ius in re, sed ad rē, vt dicit *Mascard. de probat. concl. 1375. n. 5*
- 9 Et ex illa etiam colligitur quòd aliud est beneficium esse collatum, & aliud dicere sibi debitum, vt testatur *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. S. 2. proem. n. 68.*
- 10 In ead. glos. ibi (*durat enim prima vacatio vsq. ad confirmationem*) Notatur ad hoc quòd vacatio durat vsq. ad confirmationem, vt per *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 7. q. 23. nu. 1*
- 11 pen. Vnde Sedes Episcopalis dicitur vacare vsque ad confirmationem electionis, vbi processum fuit per electionem, *Rota in Plocen. beneficiorum 10. Nouemb. 1617. coram Reuerendiss. D. meo Coccino Desano, cuius meminit Lator. var. lucubrat. tom. 1. tit. 4. c. 25. sub n. 19.*
- 12 Hinc etiam ante institutionem beneficium non dicitur vacare ex persona præsentati, secundum *Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 5. collect. 1742.* Et idèd sequitur morte prouisi in forma dignum ex causa resignationis antequam dignus repertus, seu declaratus fuerit, beneficium non vacat per mortem illius, sed per mortem vltimi possessoris, vt nouissimè fuit tentum in *Rota in vna Ampuriens. beneficij 18. Februarij 1625. coram R. P. D. Merlino, sicut refero Ego ipse in tract. de clausulis vsusfreq. claus. 66. n. 7. secundum Lugdunens. impress.*
- 14 In ead. glos. ibi (*sed per possessionem pacificam, & c.*) Notatur ad hoc quòd beneficia priora non dicuntur vacare nisi post adeptam pacificam possessionem secundi, vt per *Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo vacatio. vers. primo, & idèd collatio priorum beneficiorum incompatibilium vacatium in mense Ordinario spectat ad illum, non obstante quòd beneficiarius tunc temporis existeret in Curia, quia ibi dicitur vacare beneficium, vbi apprehenditur possessio, & attendendus est locus vbi procurator exercet illud ministèriū,*
- ita in presenti docent Bonifac. Vitalin. nu. 73. Cardin. n. 18. & Imol. n. 19. in fine, quos refert Gonzal. d. glos. 15. S. 2. n. 8. vbi n. 9. subdit hanc glos. respondere tacitè obiectioni, scilicet quòd talis possessio quoad primum beneficium fingit illum mortuum, sed mori non potest nisi in Curia, vbi personaliter est, quia responderet negando esse verè mortuum, sed sic, & illa fictio trahitur ad locum vbi capta fuit possessio: nam aliter sequeretur quòd beneficium existentis in partibus, renūciatum per procuratorem in Curia, vacaret in partibus, & non in Curia, quòd falsum est, vt docent Cou. pract. c. 36. n. 4. vers. scelerum, Flamin. Paris. de resign. lib. 1. q. 4. n. 56. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 13. n. 43. Imol. bic n. 19. vbi n. 20. subdit aliud esse dicendum si possessio in partibus capta, nõ fuisset per procuratorem, sed per amicum, vel gestorem, & postea esset ratificata per existentem in Curia, quia ante ratificationem nõ vacat, sed in ipsa die ratificationis, & sic in Curia; vnde *Surd. decis. 245. n. 7. colligit argumento huius glossæ quòd locus ratificati, non autem celebrati contractus attenditur quando contractus nullus ratificatur.**
- 17 In glos. [Ordinarij] ibi (*idest collatorem, etiamsi aliàs non haberet Ordinariam iurisdictionem*) Notatur ad hoc quòd Ordinarij collatores sūt, qui suo iure conferre possunt beneficia ecclesiastica, siue id habeant à Iure, siue à Papa, vel consuetudine, quamuis aliàs nõ habeant Ordinariam iurisdictionem, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. 8. n. 2. & in concord. tit. de collation. S. 1. verbo Ordinarij collator, & S. præfatiq. Ordinarij, verbo Ordinarij collatores, Corrajs. de benefic. p. 2. c. 4. nu. 1. & p. 4. c. 1. n. 11. Petr. Greg. eod. tract. c. 38. n. 2. Flam. Paris. de resignat. benefic. lib. 8. q. 9. num. 23. & 27. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 21. num. 33. cum seqq.*
- 18 In glos. [Possidebat] ibi (*sicut ergo in multis, & c.*) Notatur ad hoc quòd possidens melius ius habere præsumitur, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. S. 3. proem. n. 52. nam ex possessione beneficij præsumitur dominium, vt notat Imol. bic num. 2. modò titulus incidenter deducatur Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 63. num. 11. cum seqq. què refert Gonzal. vbi proxime num. 53. vbi num. 55. subiicit, quòd eo ipso quòd constat de possessione beneficij præsumitur titulus cum sine illo possideri non possit, & num. 59. quòd propterea dicitur vulgariter, *beatus, qui possides.**

- 1 *Lis dicitur pendere quoad hoc vt nihil debeat innouari, cum citatio legitime peruenit ad partem, vel per eam stetit quominus peruenires cum tali expressione, quod potius instrui, super quo conueniat, & n. 2.*
- 3 *Lis quoad hoc vt nihil debeat innouari, probatur ex citatione ad dicendum contra commissionem executam contra colligantem.*
- 4 *Attentatum vt dicatur, necessarium est quod pendeat lis inter easdem partes, saltem per citationem factam cum effectu.*
- 5 *Litis pendencia vt per citationem inducatur, necesse est vt citatio emanauerit a Iudice competenti.*
- 6 *Lis nulla non inducit litis pendenciam, quia habetur pro non facta, nisi citatus comparuerit, vel procuratorem ad illam causam constituerit.*
- 7 *Litis pendencia censetur inducta per citationem etiam non executam, & ad partis instantiam non deuentam, quando ab eadem parte factum fuit quominus exqueretur, & ad eius notitiam peruenires.*
- 8 *Citari impediens, vt habeatur pro citato necesse est vt dolose impederit.*
- 9 *Attentatum reuocatur per solum Iudicis officium neq. dato libello, neq. lite contestata.*
- 10 *Attentatum committit qui alienat rem litigiosam.*
- 11 *Attensare non dicitur ille, qui vtitur eadem possessione, qua antea utebatur.*
- 12 *Attensare non videtur continuans.*
- 13 *Lis dicitur finita per sententiam a qua non est appellatum, vel aliter transitum fecit in rem iudicatam.*
- 14 *Lis non dicitur finita per sententiam interlocutoriam.*
- 15 *Lis non dicitur amplius pendere si Iudex per sententiam interlocutoriam, se incompetentem pronunciat.*
- 16 *Lis dicitur finita per sententiam diffinitiuam latam ad fauorem Rei, seu si ad fauorem actoris.*
- 17 *Litis pendencia non inducitur per recursum petitum in casu, in quo non poterat appellari.*
- 18 *Lis durare censetur quando petitia fuerit restituta in integrum ad appellandum saltem super restitutione.*
- 19 *Iudex competens ille est, qui cause iurisdictionem habet cum exercitio.*
- 20 *Res vt desinat esse integra facta est a Iudice prolatum citandi decretum, quamuis citatio non sit intimata citato.*

L Is dicitur pendere quoad hoc, vt nihil debeat lite pendente innouari, cum citatio legitime peruenit ad partem, vel per eam stetit quominus perueniret, si tamen in citatione sint ea expressa per que possit plene instrui super quibus in iudicio conuenitur. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Vian. in ration. lib. 2. pag. 126. Alagon. in copend. pag. 247. remisiuè Ximen. in cõcord. p. 1. & 2. Hanc eandem concusionem ex hoc text. desumunt Turzan. tom. 1. commun. opinion. lib. 3. tit. 11. n. 94. pag. 394. Tiraq. de retractu lig. 8. glof. 2. n. 5. Menoch. de arbit. casu 202 n. 5. cum seqq. Vestr. in praxi lib. 4. c. 1. num. 1. Mascard. de probat. conclus. 984. num. 3. Cabed. Lusit. decis. 15. n. 11. cum seqq. par. 2. Stephan. Gratian. decept. forens. cap. 2. n. 33. & cap. 66. n. 30. D. Barbof. in l. si quis posteaquam nu. 32. ff. de iudic. remisiuè Cened. ad Decretal. col. 3 lect. 53. n. 6. Vnde Rota tenet quoad hunc effectum litem probari ex citatione ad dicendum contra commissionem executam contra colligantem, vt per Casad. decis. 1. n. 4. sub hoc tit. & fuit dictum in Gerunden. Canonicaus 14. Maij 1601. coram Greg. XV. apud Farinac. decis. 42. n. 1. p. 2. recent.

4 Et idèd hinc argumèto huius tex. colligi solet ad hoc vt dicatur attètare, necessariu esse quòd pendeat lis inter easdem partes, & saltem quòd pendeat lis per citationem factam cum effectu, vt docent Valasc. conf. 156. nu. 12. Cabed. Lusit. decis. 120. n. 14. p. 1.

5 **A Iudice competenti,** Ergo vt per citationem litis pendencia inducatur necesse est, vt eadem citatio emanauerit a Iudice competenti, vt per Anch. num. 4. in 3. notab. Imol. num. 2. vers. secundo. & n. 5. Bonifac. de Vital. num. 38. in presenti. Lancel. p. 2. c. 4. n. 49. cum seqq. in presat. Farin. fragm. crimin. par. 2. verbo litigiosa num. 391.

6 **In ea citatio, &c.** Limita nisi sit nulla, quæ propterea habetur pro non facta, Bonifac. hic n. 33. & seq. Afflic. decis. 336. n. 14. cum seqq. Lancel. d. c. 4. in presat. à n. 81. Farinac. vbi sup. n. 388. Vel per Iudicem circumducta Grauat. ad Vestr. in pract. lib. 4. c. 1. n. 10. Afflic. & Læcel. locis proxime citatis. Sublimata tamen quando citatus cõparuerit, vel procuratorè specialem ad illam causam constituit, cū per comparitionem omnè

- citationis defectus purgetur, *Roland. conf. 9. nu. 36. lib. 1. Mandos. super reg. de annali 9. 34 n. 2. Lancel. d. cap. 4. in prefat. n. 115. cum seqq. Farin. ubi proxime n. 394.*
- 7 Vel per eam factum fuit, &c. Notatur ad hoc quòd litis pendentia cēsetur induta per citationem etiā non exequutam, & ad partis notitiam non deventam quando ab eadē parte factum fuit quominus exequeretur, & ad eius notitiam perveniret, vt docent hic *Arch. nu. 5. in 4. notab. Card. Zabarel. in summar. & nu. 3. & 5. Bonifac. ante n. 1. in figurat. casus, & n. 2. & n. 11. in 2. notab. Rot. decis. 261 aliās 11. de dolo, & contum. in nouis, Lancel. d. c. 4. in prefat. n. 93. cum seqq. & n. 108. & 109 vbi de eo, qui quando audivit se citari, minatus fuit notario si eum citasset, *Farinac. d. verbo litigiosa n. 384. vbi num. 385. cum Laba-8 rel. bic n. 12. in 8. opposit. declarat quia ad hoc vt impediens citari habeatur pro citato necesse est vt dolose impeditur,**
- 9 In glos. [Cum lite pendente] ibi (*sine libello ex puro, & mero Iudicis officio, &c.*) Notatur ad hoc quòd attentatum reuocatur per solū Iudicis officium, neque dato libello, neque lite contestata, vt per *D. Barbof. in l. si de vi n. 207. ff. de iudic.*
- 10 In glos. [Innouari] ibi (*vel alienaretur res litigiosa*) Ergo attentatū committit, qui alienat rem litigiosam, vt per *Farinac. fragm. crimin. par. 2. lit. L. ium. 355.*
- 11 In ead. glos. ibi (*antiqua verò possessione vti non est in nouari, &c.*) Notatur ad hoc quòd attentare non dicitur ille, qui vtitur possessione, qua antea utebatur, vt per *Bertran. cōf. 137. n. 3. lib. 5. Menoch. rem. d. 17. recup. pōssess. n. 49. & 50. Lancel. de attent. p. 2. c. 4. limit. 1.*
- 12 n. 2. *Valasa. conf. 156. n. 6. Et continuās non videtur attentare, sicuti docent Lancel. d. p. 2. in prefat. n. 84. & limit. 26. & p. 3. c. 24. q. 20. Surd. decis. 16. n. 13. & decis. 45. n. 79. Mascard. de probat. concl. 148. n. 24. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. q. 3. n. 29. & 72. Flores de Meno vari. lib. 1. q. 10. n. 67. Rot. decis. 653. n. 2. & decis. 693. n. 3. apud Farin. in collect. nouissimarum, aliā, p. 4. diuers.*
- 13 In glos. [Postquam] ibi (*quod esse potest per sententiam, &c.*) Notatur ad hoc quòd lis dicitur finita per sententiam à qua non est appellatum, vel aliter transitum fecit in iudicatum, vt per *Paris. conf. 30. n. 36. lib. 4. Afflict. decis. 343. n. 3. Mados. ad reg. de subrog. collisig. q. 12. n. 2. Lancel. de attent. p. 2. c. 4. in prefat. n. 213. u/ q. ad n. 243.*
- 14 Intellige si huiusmodi sententia fuerit definitiua, secus si interlocutoria, vt per *Mobed. 5. decis. 105. incip. Postea, sub hoc sit. nisi ellemus in interlocutoria per quā Iudex se incōpetētem pronunciaret, tunc enim lis non dicitur amplius pendere, ex allegatis per *Menoch. de arbitr. casu 202. n. 23. refert, & sequitur Lancel. d. c. 4. in prefat. n. 239. & seqq.**
- 16 Intellige etiam vbi sentētia definitiua lata fuerit ad fauorem Rei, secus si ad fauorem actoris, sicuti docēt *Lancel. d. c. 4. in prefat. n. 244. Card. Tusch. verbo lit. finita concl. 385. n. 8.*
- 17 Amplia etiam si petitus fuerit recursus in casu, in quo non poterat appellari, nam per talem recursum non inducitur litis pendentia, secundum *Franc. Marc. decis. 624. Queritur n. 7. Lancel. d. c. 4. in prefat. n. 215.*
- 18 Limita quando ad appellandum petita fuerit in integrum restitutio, tunc enim lis adhuc durare censetur saltem super restitutio. ne, *Rot. decis. 379. aliās 51. de appellat. in nouis, Lancel. d. c. 4. in prefat. n. 217. cum seqq. vbi extendit quamuis non dum fuerit obtenta, sed tātum commissa causa restitutionis in integrum cum clausula prout de Iure, quòd limitat, & declarat duobus modis.*
- 19 In glos. [Competenti] ibi (*competentem autem hic duo cum, qui cause iurisdictionem habet cum exercitio, &c.*) Vide *D. Barbof. in l. si quis ex aliena n. 45. & 73. ff. de iudic.*
- 20 In glos. [Ad partem] ibi (*licet ergo quoad perpetuandam iurisdictionem sufficiat citationē emanasse, &c.*) Notatur ad hoc quòd facta est à Iudice prolaturū citandi decretū, vt res de linat esse integra, quamuis citatio non sit iurimata, citato, vt per *Salsb. de Matr. lib. 8. disp. 28. n. 13.*
- 21 In glos. [Plenē] ibi (*sed nuncius non sufficienter resuleris, &c.*) Vide *Trag. de retrac. lig. 5. 36. glos. 2. n. 45.*

De Sequestratione possessionum, & fructuum. Tit. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficij sequestratio per loci Ordinarium fieri debet, si super illo contra ipsius possessionem, qui triennio non possedit, in petitorio, vel possessorio una definitiua ferretur in Curia, etiam si nulla fore dicatur, quam sequestratione impediēt, vel sequestratos fructus occupans excommunicatus est, & si est de litigiosis cadit à Iure suo, & respicit pendentia.
- 2 Seque-

- 2 Sequestratio per Ordinarium loci fieri debet una in Romana Curia contra possessorem ecclesiastici beneficii sententia promulgata diffinitiva.
- 3 Sequestratio necessaria, seu iudicialis contra possessorem non admittitur, sed potius regulariter prohibita est.
- 4 Verbum, diffinitivus, est iuris novi inductivum.
- 5 Sententia una, qua requiritur in Curia Romana promulgata contra possessorem beneficii ad hoc, ut sequestratio per Ordinarium fieri possit, debet esse prima, non respectu causa, sed loci.
- 6 Sequestrationi per Ordinarium faciende locus non erit si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficii feratur, secunda vero in eadem Curia contra ipsum pro petitorio promulgatur.
- 7 Beneficium Ecclesiasticum contra cuius possessorem indicere potest sequestrationem Ordinarii loci, sententia una in Curia Romana contra talem possessorem promulgata, sufficit siue illud sit simplex, siue Curatum, siue dignitas, siue personatus, siue pensio, qua in titulum conceditur ecclesiastici beneficii.
- 8 Hospitalium in bonis habet locum dispositionis huius text.
- 9 Abbatissatus est certo modo beneficium, & ideo ubi lata est sententia contra Abbatissam debet contra ipsam fieri sequestrationem secundum terminos huius text.
- 10 Sequestrum quando non est appositum principaliter super beneficio, sed super membro, vel rei ipsius, non intrat dispositio huius text.
- 11 Sententia quando est lata in causa beneficii super attentatis non habet locum text. in presenti.
- 12 Sequestrum interpositum post sententiam latam super attentatis si violaretur, talis violatio non incidere in panam huius text.
- 13 Lis pendere debet apud Sedem Apostolicam in Curia, ut locus sit dispositioni huius text.
- 14 Beneficium ipsum, eiusque fructus, & possessio sequestrari possunt in casu huius text.
- 15 Dispositio huius text. cessat contra illum, qui iam per triennium beneficii pacificam habuerit possessionem.
- 16 Ordinarius habet facultatem apponendi sequestrum quamvis coram illo causa beneficii non pendeat, sed pendeat in Rota ubi prima sententia prolata fuerit.
- 17 Beneficium non debet apud duas, sed apud unam tantum idoneam personam sequestrari.
- 18 Sequestri plures deputantur in beneficio data iusta causa, veluti primo mortuo, vel male administrante.
- 19 Idoneitas in sequestro debet adesse circa curam Ecclesie, & circa curam reddituum.
- 20 Sequester in tribus precipue idoneus debet esse, in fide, seu bona fama, in facultatibus, seu patrimonio, & in Ordine.
- 21 Possessor reus quando a sententia contra eum lata appellat rei petite fructus, non autem res ipsa sequestrari debet.
- 22 Beneficium Ecclesiasticum in sequestratione iuxta terminos huius text. non tantum fructus, sed & ipsum beneficium in totum sequestratur.
- 23 Sequester habet possessionem beneficii sequestrati & potest valide & recte omnia ipsius beneficii iura exercere.
- 24 Sequester apud quem beneficium pendente lite est sequestratum, potest ea pendente presentare, eligere, &c.
- 25 Excommunicationis sententiam ipso facto incurritur presumens impedire sequestrationem factam per loci Ordinarium de beneficio ecclesiastico per triennium pacifice non possessio lata in Curia Romana sententia diffinitiva in petitorio, vel petitorio contra ipsius possessorem.
- 26 Dicitio, ipso facto, quam vim, & effectum habeat, remittitur.
- 27 Sequestrationem iuxta terminos huius text. impediens, eo ipso cadit a iure, quod habebat in causa.
- 28 Beneficium vacat ipso iure per violationem sequestri impositi vigore sententia diffinitiva in Romana Curia prolata in causa beneficii.
- 29 Beneficium, quod vacat per violationem sequestri an possit impetrari per quemcumque & an comprehendatur sub claus. siue alio quovis modo, remittitur.
- 30 Text. in presenti procedit in casu tunc per appellationem pendens.
- 31 Sequestri relaxationem petens ex capite sententia nulle non auditur.
- 32 Lex, vel statutum ubi tollit facultatem dicendi de nullitate contra sententiam, vel actum, non intelligitur sublata facultas dicendi de nullitate ex defectu iurisdictionis.
- 33 Sequestratio per satisfactionem, vel cautionem an revocetur, seu impediatur, ostenditur.
- 34 Sequestrationi locus non erit si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficii feratur, secunda vero in eadem Curia.

- contra ipsum pro petitore promulgentur.
- 35 Sententia dicitur interlocutoria ubicunque pendente principali controversia contingit disputari super aliquo emergenti.
- 36 Sententia illa censetur merè diffinitiva, quæ definit articulum, de quo principaliter mota fuerat questio.
- 37 Sententia lata super possessione, de qua principaliter agitur, diffinitiva est.
- 38 Sequēter plenam curam habere debet de beneficio, cuius possessio est sequestrata.
- 39 Triennium de quo in hoc text. debet esse completum, & consummatum, nec sufficit inchoatum, aut inceptum.
- 40 Inferior in quo casu de causa devoluta ad Curiam se intromittat, ostenditur.
- 41 Absolutio absque forma præstita in hoc text. valet.
- 42 Sententia nulla non meretur habere nomen sententiæ.
- 43 Nullitatis exceptione sublata nõ censetur sublata, quæ ex iurisdictionis defectu provenit.
- 44 Nullitatem ex defectu iurisdictionis opponere potest etiam ille, qui iuravit se de nullitate non oppositum.
- 45 Iurisdictionis defectus est insanabilis.
- 46 Acta per Iudicem incompetentem nulliter facta etiam de partium consensu convalidari non possunt.
- 47 Sententia instè lata ab incompetenti Iudice potest ex eisdem actis approbari.
- 48 Nullitas proveniens ex defectu iurisdictionis quandocunque etiam termino elapso allegari, & proponi poterit.
- 49 Excepto nullitatis ratione incompetentiæ proponi potest etiam post sententiam, & impedit illius executionem.

Clem. Ad compescendas. Vnic.

VM in Curia Romana super beneficio contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio, vel possessorio vna diffinitiva fertur etiam si nulla fore dicatur, tunc ipsius beneficii sequestratio apud idoneam personam, quæ plenam de ipso, & debitam eorum gerat, per Ordinarium fieri debet, itaut fructus, qui supersunt solutis oneribus restituantur ei, qui in causa finalem victoriam habebit: qui verò sequestrationem huiusmodi impedire, vel quomodolibet sequestratos fructus occupare præsumperit, ipso facto est

excommunicatus, & absolvi non debet, nisi facta restitutione, vel amoto impedimento, & si est ex litigantibus cadit ad iure, quod habet in beneficio, vel ad beneficium. Colligunt ex Ordinarij. Lap. Abb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuan. in ratio. lib. 2. pag. 130. Alagon. in cõpend. pag. 249. remisiusque Casal. in annos. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2 Diffinimus vt vna contra possessorem diffinitiva sententia, &c. Col-
lige

principaliter ex tex. vnà in Romana Curia contra possessorem ecclesiastici beneficii sententia promulgata diffinitiva ipsius beneficii sequestrationem per Ordinariũ loci fieri debere, ita in præsentis tenent Imol. n. 3. Bonifac. n. 1. Abb. nu. 3. Octau. Vestr. in introduct. Rom. aula lib. 7. c. 2. à n. 5. Cassad. decis. 1. cum seqq. Gig. de pensioib. q. 46. Duen. reg. 42. n. 15. Māru. lib. 5. dialogo. 97. Caroc. de sequestro p. 2. q. 1 à num. 2. Cald. Pereira quest. forens. lib. 1. q. 2 à num. 52. Hercul. Marefcut. vari. lib. 2. cap. 77. num. 2. Sabag. in cap. unico num. 36. hoc tit. in Decretalibus.

3 Quamuis in contrarium esset negatiua, & prohibitiua regula sequestrationis faciendæ contra talem possessorem, qua attentata necessaria, sed iudicialis sequestratio non admititur, seu potius regulariter prohibita est, iuxta l. unic. C. de probib. sequest. pecun. glos. verbo sequestrari in c. 2. hoc tit. in Decretalibus. vbi Abb. n. 16. Curs. in waccl. de sequestris in princ. nu. 6. Iacob. de Arena in tract. de sequest. n. 2. Perusin. eod. tract. n. 2. Caroc. d. p. 2. in princ. li. Cald. Pereira d. q. 2. n. 31. Marefcot. d. c. 77. n. 1. Tamè de nouo emanavit rex. in præsentis nouum faciendæ sequestrationis calum merito statuēs, vt notauit glos. 1. & omnes hic, id quod clarè patet ex verbo, *diffinimus*, quo Pontifex vtitur, quod quidem iuris noui inductorium est, vt in terminis dicit Card. bic. n. 2. Finalis autem causa, & intentio huius Constitutionis fuit, vt & litigantium malitiæ compescantur, vt illa exorditur, nè aliàs ecclesiastici beneficii possessores de suo iure parum confidentes malitijs, & caullionibus vtantur, & immodicis dilationibus beneficiales lites differant, & interim beneficiorum fructus potiantur cum maximo, & suar, & aliarum animarũ periculo, Ecclesiarumq. detrimento, quibus maximè conuenit, vt in eis vitiosus ingressus non detur iuxta *tex. in c. 1. de eo, qui mis-*
titur

sicut in *posseff. lib. 6.* & lites, quæ super ecclesiasticis beneficijs plerumque immortales esse solent, præcindantur, & finiantur, cum ecclesiastica beneficia sine dispendio diu vacare non possint, & longa in eis mora, quæ valde suspecta est, magnam in temporalibus, & spiritualibus Ecclesiæ læsionem pariat, vt colligitur ex *tex. in c. finitilibus, de dolo, vbi dixi, & ex c. quoniam frequenter S. 1. vt lite non contest. c. cum inser 18. §. quia vero, c. nr pro defectu 41. in princ. de elect. cum similibus.*

- 5 Vna sententia. Idest prima sententia, non quidem respectu causæ, sed respectu loci, quamuis enim in partibus pro possessore sententia feratur, si tamen postquam causa ad Sedem Apostolicam delata est contra possessorem in Romana Curia, prima sententia promulgatur, habet locum decisio huius *tex. vt colligitur ex glos. in præsentis verbo promulgata, vbi tenet Abb. n. 7 & Bonif. nu. 8. Caroc. de sequest. p. 2. q. 1. nu. 19.*
- 6 Vnde fit quod si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficii feratur, secunda vero in eadem Curia contra ipsum pro petitorio promulgetur, huiusmodi sequestrationi locus non erit iuxta doctrinam *glos. verbo possessorem, & declarat Card. hic num. 13. Ioan. And. ad Speculat. sub hoc tit. vers. sed propter Vestr. d. lib. 7. c. 2. n. 7. & alij, quos refert, & sequitur Cald. Pereira d. q. 2. n. 63.* secundum quos ratio est, quia eo casu, tam possessor, quam petitor habent pro se vnus sententia in Curia lata præsumptionem, & in pari præsumptionis causa melior possidentis conditio est, iuxta *reg. in pari, de reg. iuris lib. 6.* Sicque dantur duæ præsumptiones contrariæ, alia pro possessore, alia vero pro petitore, quæ quidem faciunt deficere rationem huius *tex. vt aduertunt Card. hic nu. 13. Cald. Pereira vbi proxime.*

- 7 Super beneficio, &c. Collige textum in præsentis procedere in sententia lata super quocunque beneficio ecclesiastico, siue illud simplex, siue Curatum sit, siue dignitas, siue personatus, &c. vt docet in *præsentis Bonifac. nu. 38. Imol. num. 16. & Cardin. num. 6. Marefcot. d. c. 77. num. 20. subdens nu. 39.* locum etiam habere in pensione perpetua, quæ conceditur in titulum ecclesiastici beneficii, & faciunt, quæ dixi in *traff. de appellatiua verborum vtriusque iuris signif. verb. beneficium.* quamuis decisionem huius *tex.* in pensione locum non habere resoluit *Gig. de præs. q. 46.* nisi eius opinio

intelligenda veniat in pensione concessa ad tempus, quæ beneficium ecclesiasticum non est, nec beneficii nomine intelligitur.

- 8 Amplia primò vt dispositio huius *tex.* Locum habeat in bonis hospitalium, sicut docet *Peres in l. 1. vers. quaro 23. tit. 10. lib. 3. Ordinam. pag. 665.* & conducunt ea, quæ dixi *d. verbo beneficium.*
- 9 Amplia secundò vbi lata est sententia contra Abbatissam, quo casu debere contra ipsam fieri sequestrationem refert in Rota decisum *Flam. Paris. de resign. benef. lib. 2. q. 1. num. 72.* ex ea ratione, quia Abbatissatus est certo modo beneficium, tum quia militat eadem ratio ne bona familiæ dilapidentur.
- 10 Limita primò quando sequestrum non est appositum principaliter super beneficio, sed super membro, vel re ipsius, vt per *Caputag. decis. 153. p. 3. Aloyf. Ricc. in collect. decis. p. 1. collect. 223. vers. limita secundo.*
- 11 Limita secundò quando sententia est lata in causa beneficii super attentatis, *Bellem. decis. 54. Put. decis. 33. alias 35. lib. 2. in correctis, Aloyf. Ricc. d. collect. 223. vers. limita tertio.*
- 12 Limita tertio si violaretur sequestrum interpositum post sententiam latam super attentatis, quia talis violans non incideret in pœnam huius *tex.* sicut docent *Put. dec. 45. aliàs 46. lib. 2. in correctis, Aloyf. Ricc. d. collect. 223. vers. limita quarto.*
- 13 Apud Sedem Apostolicam duntaxat, &c. Ergo vt locus sit dispositioni huius *tex.* debet lis pendere apud Sedem Apostolicam, secundum *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proœm. nu. 38.*
- 14 Beneficium ipsum, &c. Notatur ad hoc quod in casu huius *tex.* non solum sequestrantur fructus, sed etiam possessio, & ipsemet beneficium vt obseruat. *Gonzal. dist. 8. septimo. proœm. nu. 41.* & quod fructus beneficii sequestrari possunt ait *Peres l. i. vers. quero 24. tit. 10. lib. 3. Ordinam. pag. 665.*
- 15 Dum tamen trienio pacifice, &c. Notatur ad hoc quod dispositio huius *tex.* cessat contra illum, qui iam per triennium illius beneficii pacificam habuerit possessionem, vt per *Vestr. lib. 7. cap. 2. num. 8. Cassad. decis. 4. num. 1. sub hoc tit. Put. decis. 347. alias 346. num. 2. lib. 3. in correctis, Caputag. decis. 354. nu. 1. & 2. p. 2. Cald. Pereira d. lib. 2. q. 21. num. 54. Marefcot. d. lib. 2. cap. 77. nu. 35. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proœm. n. 72*

- Ratio autem ob quam contra huiusmodi triennalem possessorem sequestratum non fit illa cōmuniter circumfertur, quia iniquum lex iudicauit, vt possessor, qui pacificè triennio possedit sua possessione priuaret, propter primatantum sententiam in Romana Curia latam, à qua appellatum est, licet enim pro ipsa in fauorem actoris aliàs præsumatur, vt supra diximus, contra ipsum tamen actorem, qui tãto tempore tacuit præsumptio est, quæ quidem triennali possessori fauet, sic iustum, & conueniens fuit, vt hæc præsumptio triennalis possessionis præsumptionem sententiæ excluderet, vt optime aduertit *Cardin. bic nu. 18.*
- 16 Per loci Ordinarium. Ergo loci Ordinarius facultatem habet apponendi sequestrum, quamuis coram illo causa beneficalis non pendeat, sed pendeat in Rota, vbi prima sententia prolata fuerit, vt tenent in præsentī *Card. num. 8. & 20. Anch. n. 7. vers. in casu ergo, & Imol. n. 15.* vbi notat casum in quo de causa ad Curiam deuoluta se intromittit Ordinarius, refert *Gonzal. d. 5. 7. proem. num. 47.*
- 17 Apud aliquam personam idoneam. Textus hic dum personæ solius meminit, in numero singulari satis probat beneficium non debere apud duas, sed apud vnã tantum personam idoneam sequestrari, vt notant *Card. num. 3. & omnes hic, Ioan. Andr. in addit. ad Speculator. sub hoc tit. vers. secundo quæro, Vestr. d. lib. 7. cap. 2. nu. 10. post alios Caroc. in tract. de sequestro p. 2. q. 1. nu. 36.* qui omnes illam adducunt rationem, quia si de duobus, vel pluribus Pontifex sensisset, idem expressisset, sicut fecit de duobus coadiutoribus Episcopi in cap. vnic. de clerico egrot. lib. 6. Et comprobatur, quia cum de regimine vnius beneficii agatur nulla causa suadet, vt plures sequestrato in locum vnius beneficii subrogentur, maxime cum vna tantum idonea persona possit ipsius beneficii plenam, debitamque curam habere, & ipsius fructus conseruare, restituereque iuxta formam in hoc tex. præscriptam: quæ licet ita sint, practica tamen Curia oblectatur, vt successiue plures sequestrati deputentur, data iusta causa, veluti primo mortuo, vel male administrante, seu aliter impedito, vt post *Ioan. Andr. & Cardin. secundum stylum Romane Curie docet Vestr. d. num. 10. cum seq.*
- 19 Idoneitas autem principaliter in sequestro circa duo in præsentī requiritur, videlicet

circa curam Ecclesiæ, & circa curam reddituum, vt bene considerauit *Imol. bic notab. 3. & probat text. in sequentibus verbis ibi, quæ plenam de ipso, &c.* merito igitur debet sequestrer in tribus præcipue idoneus esse, in fide seu bona fama, in facultatibus, seu patrimonio, & in Ordine, quem sequestratum beneficium requirit, vt docent *Bonif. bic nu. 2. & 3. Vestr. d. lib. 7. cap. 2. in princ. Caroc. dict. p. 2. quest. 1. num. 2.*

21 Quæ plenam de ipso, &c. Licet attempto luere communi, de quo in *cap. vlt. sup. hoc tit. cū* similibus, quando reus possessor à sententia contra eum lata appellat, rei petitæ fructus, non autem res ipsa sequestrari debeant, in hac tamen noua Ecclesiastici beneficii sequestratione non tantum fructus, sed & ipsum beneficium in totum sequestratur, vt notat *glof. verbo beneficium bic, omnes in c. examinata, de iudic.* atque ita ille, qui beneficium vsque ad tempus sequestrationis possedit, non poterit amplius in eodem beneficio pendente sequestro se intromittere non solum colligendo, seu recipiendo eius fructus, sed nec Ecclesiæ inseruiendo, Missas celebrando, vel verbū Dei prædicando, vel etiam reliqua Ecclesiastica Sacramenta tanquam Parochus, seu Rector illius beneficii ministrando, in terminis docent *Vestr. d. c. 2. nu. 2. Cald. Pereira d. quest. 2. 1. num. 52. post med. Caroc. dict. p. 2. quest. 1. num. 4.*

23 Per hanc igitur ecclesiastici beneficii sequestrationem ab Ordinario factam, quamuis ipse non exprimat, ipsius tamen beneficii possessio adeo in sequestratam recta via transferatur, vt possit ipse valide, & recte omnia ipsius beneficii iura exercere iuxta doctrinam *glof. verbo beneficium, in præsentī,* vbi etiam notauit *Abb. num. 8. Vestr. Caroc. & Cald. Pereira proxime citatis locis.* Vnde fit quod cum persona illa apud quam beneficium sequestratur ipsum possideat, & debitam, plenamque de eo curam habere debeat, vt tex. habet, recte fit quod si tale beneficium fuerit Episcopatus, vel alia dignitas, ad quam pertineat beneficia conferre, eligere, vel præsentare, sequestrer hæc omnia pendente lite facere poterit, vt ex hoc tex. deducunt *Card. num. 9. bic, Innoc. in d. c. examinata de iudic.* vbi etiam *Imol. n. 1. 1. Fel. in cap. cum Bertoldus num. 29. cum seq. de re iudic. Corra' lib. 3. miscel. cap. 2. nu. 16. post alios Cened. pract. & canon. quest. lib. 1. q. 10. n. 3. Nicol. Garc. de benef. p. 5. c. 6. à princ.*

25 Excommunicationis sententiam, &c.

Notatur ad hoc quòd excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt præsumptes impedire sequestrationem factam per loci Ordinarium de beneficio ecclesiastico per triennium pacificè non possessio lata in Curia Romana vna sententia diffinitiva in possessorio, vel proprietate contra ipsius possessorem, vt per *Soar. tom. 5. disp. 2. 3. sect. 5. n. 1. Lauer. de Indulgent. p. 2. c. 13. num. 41. Filtuc. tract. 14. nu. 67. vers. prima*, refero alios *Fog. ipse de officio Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 220. secundum Lugdunen. impress.*

26 Ipsa facto.

De vi, & effectibus horum, vel eorum dixi in *tract. de dictationib. vsufr. d. 178. secundum Lugdun. impress.*

27 Et nihilominus si de litigantibus, &c.

Litigans igitur, qui sequestrationem huiusmodi impedit, vel sequestratos fructus occupare præsumit, vltra sententiam excommunicationis, quam ipso facto incurrat, eo ipso cadit à iure, quod habebat in causa, vt docent *Viuan. in praxi iurisp. lib. 8. cap. 8. num. 12. in vlt. impress. Perez. l. 1. vers. quærere apertes, tit. 10. lib. 3. Ordin. pag. 661. Gonzal. d. 5. 7. proam. nu. 45. vbi num. 46.* subdit poenam huius text. tanquam odiosam non extendi ad casum similem, & vltra terminos, de quibus

28 loquitur, & nu. 59. vbi iungit quod vacat ipso iure beneficium per violationem sequestri

impositi vigore sententiæ diffinitivæ in Romana Curia prolata in causa beneficii. Vtrum autè beneficium, quod vacat per violationem sequestri possit impetrari per quemcunq. & ap. comprehendatur sub claus. *sive alio quouis modo, &c.* vide *Mobed. decis. 2 sub hoc tit.*

30 Præmissis ne dū circa futura, &c.

Procedit ergo text. in præsentibus in causis tunc per appellationem pendentibus, vt obseruat *Gonzal. d. 5. 7. proam. nu. 92.*

31 Non obstante si contra, &c.

Notatur ad hoc quòd opponens de nullitate sententiæ non potest excusare sequestratum, atque ex capite sententiæ nullæ petens relaxationem sequestri non auditur, sicuti docet *Vestr. d. lib. 7. c. 2. Caroc. d. p. 2. q. 1. nu. 25. Marefcot. d. lib. 2. c. 77. num. 4. cum duob. seqq. Aloys. Ricc. d. collect. 223. vers. amplia dispositionem, Gonzal. d. 5. 7. proam. nu. 77.* quod tamen limitatur, vt non procedat quando opponitur nullitas ex defectu iurisdictionis, hæc enim sequestrum impedit, vt notant post alios

Vestr. d. c. 2. num. 7. Caroc. d. q. 1. nu. 15. & 35. post glos. vlt. in præsentibus communiter recepta, quam singularem dicit Cardin. hic num. 1. & ad quam teste Imola quotidie omnes aduocati concurrunt, illam allegantes ad hoc quòd vbi lex vel statutum tollit facultatem dicendi de nullitate cõtra sententiam, vel actum, non intelligitur sublata facultas dicendi de nullitate ex defectu iurisdictionis, seu personæ Iudicis, vt ad eam commodius notabimus.

33. Vtrum autem huius text. sequestratio per satisfactionem, vel cautionem reuocetur, seu impediatur, ab aliquibus in dubium reuocari solet, in quo negatiuam partem sustinet *Ioan. And. in addit. ad Spec. sub hoc tit. vers. quid si sequestrer, Cur. in tract. de sequestr. num. 55. Vestr. d. lib. 7. c. 2. num. 9. Caroc. d. p. 2. quest. 1. num. 10.* Sicut etiam non reuocatur quamuis prima sententia contra possessorem beneficii in Romana Curia lata per secundam in eadè Curia confirmetur, sed in alijs victoria expectanda est iuxta nostrum tex. vt post alios resoluit *Vestr. d. num. 9. & post Roman. conf. 405.* notat *Caroc. d. q. 1. num. 21.*

34. In glos. [Contra possessorem] Notatur ad hoc quòd si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficii feratur, secunda vero in eadem Curia contra ipsum pro petitorio promulgetur, sequestrationi locus non erit, vt per *Vestr. d. lib. 7. cap. 2. num. 7. Cald. Pereira d. lib. 1. q. 2. 1. num. 63.*

35. In glos. [Diffinitiva] ibi (*est autem interlocutoria, &c.*) Notatur ad hoc, quòd vbiunque pendente principali controuerfia contingit disputari super aliquo emergenti, sententia exinde tanquam inter principium, & finem causæ lata dicitur interlocutoria, vt per *Surd. de aliment. tit. 9. q. 7. nu. 2. Menoch. conf. 360. num. 1. Azeued. l. 3. à num. 7. tit. 18. lib. 4. noua Recop. Cardos. in praxi Iudicum verbo sententia num. 4.*

36. In ead. glos. ibi (*diffinitiva vero, &c.*) Notatur ad hoc quòd omnis illa sententia censetur merè diffinitiva, quæ definit articulum, de quo principaliter mota fuerat questio, vt per *D. Barbof. in d. si debitori n. 204. ff. de iud.*

37. In glos. [Possessorio] ibi (*etiam super possessorio fertur sententia diffinitiva*) Notatur ad hoc quòd sententia, quæ fertur super possessione, de qua principaliter agitur, & sic in causa, & iudicio possessorio, diffinitiva est, vt per *Marant. de ordine iudic. 3. p. 6. princip. num. 15. Menoch. remed. vlt. recuper. possess. num. 51. & remed. 3. retinenda à num. 841.*

- 38 In glos. [Beneficium] ibi (*iura ergo benefi-
cij, &c.*) Notatur ad hoc quod sequenter ple-
nam curam habere debet de beneficio, cuius
possessio est sequestrata, & est illius legitimus
administrator, sicut is, qui Sede vacante ad-
ministrat, vt per *Gig. de pens. quest. 72. num. 2.*
- 39 In glos. [Triennio] ibi (*nec puo sufficere
annum tertium inchoatum, &c.*) Notatur ad
ad hoc quod huiusmodi triennium comple-
tur, & consummatum debet esse, nec sufficit
inchoatum, aut inceptum, vt per *Vestr. dict.
lib. 7. cap. 2. num. 8. Cald. Pereira d. lib. 1. q. 21.
num. 54.*
- 40 In glos. [Locum Ordinarium] ibi (*& nota-
casum in quo de causa deuoluta ad Curiam
se inferior intromittit*) Obseruant *Caroc. d. p.
2. q. 1. num. 16. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. S. 7.
proem. num. 47.*
- 41 In glos. [Nullatenus] ibi (*in contrarium
videtur, &c.*) Absolutionē absque forma præ-
stita in hoc tex. ab excommunicatione valere
per hanc glos. in *ultim. opin. tenent Card. bic
quest. 6. & alij, quos refert, & sequitur Cou.
in cap. alma mater p. 1. s. 12. num. 7. in med.
versetentim, licet in præsentia de hoc dubita-
uerit *Abb. Imol. & Barbar. atque cōtrarium
tenuerit Bonifac. sequutus priorem opinionē
huius glosæ, quam las. sequitur in l. ult. ff. de
serijs num. 25. & plures alij eandem annota-
uerint ad hoc quod dicitio, nullatenus, indu-
cit decretum irritans, seu irritum decernens
contrarium actum, quod minime oberit prio-
ri sententiæ, siquidem id intelligendum est
nisi materia subiecta dicitur actum alioquin
absque ea forma validum fore, glos. in cap.
pueri 1. quest. 1. Plura de dictione, nullatenus,
dixi latè in meo tract. de dictionib. vsu frequen-
dict. 226. secundum Lugdunen. impress.**
- 42 In glos. [Non obstante] ibi (*sententia nul-
la non meretur habere nomen sententiæ*) ita
*Tiraq. in l. bones §. hoc sermone limic. 1. num. 9.
ff. de verb. signif. Et ideo non transit in rem
iudicatam, Azeued. l. 2. num. 23. tit. 17. lib. 4.
noua Recop. Amat. Roder. in pract. videndi, seu
examinandi processum cap. ult. p. 2. num. 10. &
11. Cald. Pereira quest. forens. lib. 2. quest. 37.
à princip. Nec parit exceptionem rei iudica-
tæ, l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. Tiraq. de
retractu lig. §. 1. glos. 2. à num. 5. Rebuff. tom. 1.
ad leges Gallie tit. de sentent. execut. art. ult.
num. 4. pag. mibi 256.*
- 43 In ead. glos. ibi (*licet alia nullitas non possit
opponi, illa tamen opponi poterit per quam ne-
tur iurisdicctio*) Notatur ad hoc quod exce-
- ptione nullitatis sublata, non censetur subla-
ta, quæ ex iurisdictionis defectu provenit, si-
cuti docent *Dec. conf. 38. Alex. conf. 79. in fin.
lib. 7. Van. de nullit. tit. ex defectu iurisd. nu. 4.
Anton. Gabr. lib. 6. commun. tit. de statutis concl.
3. Menoch. remed. 5. recuper. nu. 13. & conf. 2.
num. 152. Couar. practic. c. 25. num. 4. in princ.
Ioan. Garc. de nobilit. glos. 1. §. 2. nu. 24. Hieron.
Magon. Lucens. decis. 22. num. 18. Verall. decis.
97. num. 4. lib. 1. Nicol. Reusner. Germ. dec. 2. 1.
num. 26. lib. 4. Camil. Borrel. in summa decis.
tit. 41. à nu. 86. quod adeo verum est vt quam-
uis se de nullitate non oppositum quis iu-
rasset, tamen hanc nullitatem ex defectu iu-
risdictionis opponere potest, prout ex *Fel. &
alijs inducit Crauct. conf. 383. num. 16. & post
alios resoluit Anton. Gab. tom. 3. commun. opin.
45 lib. 6. tit. de statutis concl. 3. num. 7. pag. mibi
355. cum talis defectus iurisdictionis dicatur
insanabilis, Verall. decis. 38. nu. 2. lib. 3. Thom.
Triuis. Venetia dec. 11. nu. 2. lib. 2. Camil. Bor-
rell. d. tit. 31. nu. 124. ita ut nec de partium
consensu acta per Iudicem sic incompetentem
nulliter facta conualidari possint, ex *Thom.
Triuis. dec. 68. num. 4. & 5. lib. 1. Camil. Bor-
rell. d. tit. 41. num. 191. contra Steph. Gratian.
discept. forens. cap. 16. num. 35. nisi sententia
iuste lata ex eisdē actis approbaretur secundū
Gam. decis. 219. Cabed. p. 1. dec. 36. num. ult.
47 Camil. Borrel. d. tit. 41. num. 90. Bapt. Cost. de
facti scientia cent. 1. dist. 100. num. 78.***
- 48 Vnde nullitas, quæ provenit ex defectu
iurisdictionis, quodocunq; etiam termino
elapso allegari, & proponi poterit, secundum
*Azeued. l. 2. num. 26. tit. 17. lib. 4. noua Recop.
& adhuc sententia lata, vt tradunt Perez l. 2.
vers. dubitatur vtrum tit. 6. lib. 3. Ordinam.
pag. 580. & tit. 16. eod. lib. 3. pag. 737. Gam. de
Sacram. præstan. ultimo supplicio damnatis q. 5.
num. 25. Azeued. ad Curiam Pisanam lib. 4.
cap. 6. num. 31. & l. 7. num. 25. tit. 18. lib. 4. no-
ua Recop. cuius exequutionem exceptio hu-
iusmodi nullitatis impedire potest secundum
*Gam. Lufit. dec. 342. Cabed. p. 1. dec. 22. Men-
dez à Castro in pract. seculari Lufit. lib. 3. c. 21.
num. 44. Cald. Pereira quest. forens. lib. 2. q. 36.
à num. 12. Alex. Trentasinq. vari. lib. 2. tit. de
execut. rei iudicata resol. 1. nu. 8. & etiam
post tres sententias conformes, sicuti docent
*Hippol. conf. 31. num. 37. cum seqq. Perez l. 1.
tit. 8. lib. 3. Ordin. pag. 601. Gutier. practic. lib. 1
quest. 96. num. 8. Trentasinq. citato loco.***

De Probationibus. Tit. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 Verba litterarum Apostolicarum, quibus Papa proprium factum narrat, plene probant, si super illis gratia, vel intentio Papæ fundatur, & num. 2.
- 3 Papa assertio attestantis de suo facto proprio, ita probat, ut in contrarium probatio non admittatur.
- 4 Verba enunciatiua Summi Pontificis, seu alterius Principis super facto alieno, quamuis super eo innitatur intentio rescribentis, regulariter non probant.
- 5 Principi assertenti de benemeritis est credendum.
- 6 Papa, seu alterius Principis assertioni creditur, presumptiue, scilicet quousque non constat de contrario, vt num. 7.
- 8 Narratiua Papæ de facto alieno Motu proprio est standum, donec contrarium probetur.
- 9 Enunciatiua Papæ etiam in facto alieno in antiquis plenè probat.
- 10 Principis attestationi statuitur, quamuis narret factum prædecessoris.
- 11 Papa, & alij Principes secularis superiorem, non recognoscunt, non autem inferiores gaudent prerogatiua huius sex.
- 12 Papa litteris creditur attestantibus tale beneficium fuisse in eius manibus resignatum.
- 13 Papa quoties asserit renunciationem factam fuisse in manibus commissarij, aut Ordinarij, vel alterius, tunc eius assertioni non statuitur.
- 14 Legati de Latere attestatio de consuetudine plenam probationem facit.
- 15 Inferiores à Papa habentes facultatem conferendi, & recipiendi resignationes beneficiorum non possunt committere receptionem resignationis, & collationem.
- 16 Principis assertio recipis probationem in contrarium per indirectum.
- 17 Presumptio iuris, & de iure admittit probationem in contrarium per indirectum.

Clem. litteris. Vnic.

Erba narratiua in litteris Apostolicis, super quibus fundatur gratia, vel intentio Papæ proprium factum narrantis, plenam fidem faciunt. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitalinis, Viuian. in ration. lib. 2. pag. 146. Alagon. in compend.

pag. 257. remissiue Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumit Tiraq. de retract. lig. 9. 1. glof. 14. num. 49. vbi intelligit quando Papa de suo ipsius facto agit, non sic de alieno, Mascard. de 3 probationib. concl. 139. vbi dicit quod assertio Papæ attestantis de suo facto proprio ita probat, vt in contrarium probatio non admittatur & concl. 621. nu. 3. vbi quod enunciatiua verba Summi Pontificis, seu alterius Principis super facto alieno, quauis super eo innitatur intentio rescribentis, regulariter non probat, Menoch. cõf. 2. n. 19. vbi quod verba enunciatiua Principis probant, lo. Garc. de nobil. gl. 2. n. 20. cum seqq. vbi quod Principi assertenti de benemeritis est credendum, Aloyf. Ricc. in collect. decif. p. 5. collect. 1825. vbi quod verba narratiua Papæ inducunt probationem, Genall. commun. contra communes tom. 4. q. 897. num. 178. Flamin. Paris. de resign. benef. lib. 8. q. 11. à num. 1. Azued. ad tit. 2. in rub. nu. 222. lib. 6. noue Recop. & l. 8. num. 3. lo. Garc. de nobil. gl. 2. n. 20. lib. 6. Rot. in Oxomen. beneficij 24. Octobris 1611. coram Card. Sacrato, impressa per Farin. decif. 361. num. 1. p. 2. recent. Iacob. Valdes de dignitate Regum, Regnorumq; Hispania c. 2. 2. num. 10. vbi tradit Gallos non admittere decisionem textus in presenti.
- 6 Vnde hic text. solet allegari ad hoc quod assertioni Summi Pontificis creditur, vt per Xuar. alleg. 8. nu. 20. Mascard. de probat. concl. 1143. Valaf. conf. 167. num. 10. Farin. in praxi crimin. p. 2. q. 63. num. 79. cum seqq. & sic alterius supremi Principis, sicuti dicit Bar. in lambitiosa num. 28. ff. de decret. ab ord. facien. Gozadin. conf. 8. num. 43. Curt. iun. conf. 157. nu. 14. & 21. Afflict. in c. 1. num. 27. qui success. ten. Ruin. conf. 31. nu. 10. vol. 1. Gramm. conf. 100. num. 66. Alex. conf. 15. vol. 5. Soccin. iun. conf. 65. num. 10. & conf. 66. num. 6. vol. 1. Rip. resp. 1. num. 28. p. 1. Mandel. conf. 75. num. 6. Nass. conf. 487. num. 39. vol. 3. Franc. Becc. conf. 56. num. 23. vol. 1. Menoch. conf. 1. num. 8. & conf. 2. num. 19. & conf. 402. num. 25. Ant. Gabr. communiu tit. de probat. cõcl. 2. Masc. de pro concl. 1227. n. 1. Ceual. d. tom. 4. q. 897. n. 179. Orlau. Glorif. resp. 1. p. 1. n. 61. & resp. 3. n. 7.
- 7 Intellige presumptiue, quousque non constat de contrario, vt per Roman. conf. 369. nu. 38. Ruin. cons. 41. nu. 15. vol. 1. Crauet. de antiq. tempor. p. 1. n. 13. & cons. 235. nu. 42. Ant. Gabr. d. concl. 2. n. 49. Menoch. d. cons. 100. n. 25. Mascard. d. concl. 1227. n. 64. & 67.

- 8 Narratiuz Papæ de facto alieno Motu pro prio est standum donec contrarium probetur, vt per *Cardin. hic quest. 10. Petr. de Ansb. quest. 1. Imol. in 4. col. vers. prædicta*, & alios, quos refert, & sequitur *Pus. decis. 101. aliis 100. lib. 3. in correctis*.
- 9 In antiquis enunciatiua Papæ etiam in fa. Et alieno plenè probat, *Rot. dec. 142. n. 6. apud Farin. in 1. collect. nouissimarum, aliis p. 4. diuer.*
- 10 Principis etiam attestatiōis statum quamuis narret factum prædecessoris, sicuti docent in præsentī *Imol. col. pen. vers. idem per omnia*, & *Card. quest. 9. Paris. cons. 99. num. 3. vol. 4. Rip. d. resp. 1. num. 28. lib. 1. Gabr. d. concl. 2. nu. 17. Mascard. d. concl. 1227. num. 48. Flamin. d. quest. 11. num. 11.*
- 11 Litteris nostris. Ergo procedit tantum in Summo Pontifice, vt tenent *Paul. de Castr. Gemin. Felin. Alex. Iaf. Dec. Curt. iun. & Craues. quos refert Ant. Gabr. d. concl. 2. num. 20. & Mascard. d. concl. 1227. num. 24. Flamin. de resign. lib. 8. quest. 11. num. 6.* sed extendi etiam ad Principes seculares Superiorem non recognoscentes sustinent Doctores citati à *Gabr. num. 18. & Mascard. num. 23. Flamin. nu. 7.* proximè citatis locis, & ex *Bellug. & Rîdina tradit Censual. dist. som. 4. quest. 897. num. 179.* & ideo in alijs inferioribus prærogatiuæ huius text. locum non esse obseruant *Gab. d. concl. 2. num. 21. Mascard. d. concl. 1227. num. 26. & Pereg. de iure fisci lib. 4. tit. 5. num. 26.*

12 Aut resignationem beneficij, &c.

Notatur ad hoc quod creditur litteris Papæ attestantibus tale beneficium fuisse in eius manibus resignatum, vt per *Paris. Flamin. de resign. benefic. lib. 8. quest. 11. num. 1. cum seq. vbi nu. 10.* ampliat vt procedat non solum si attestetur fuisse in suis manibus factam resignationem, & ab eo receptam, sed etiam si attestetur in manibus prædecessoris, & per ipsum acceptatam, & *nu. 13.* limitat quoties

13 Papa asserit renunciationem factam fuisse in manibus Commissarij, aut Ordinarij, vel alterius, quia tunc eius assertio non statuit, & *nu. 16.* limitat etiam si Summus Pontifex asserat renunciationem talis beneficij esse factam coram se in eius manibus per procuratorem, quia tunc licet probet huiusmodi assertio renunciationem, non tamen probat illum fuisse verum procuratorem, & habuisse legitimum mandatum.

14 In glos. [Referuasse] ibi (*Salua consuetudi-*

ne Curie, &c.) Notatur ad hoc quod Legati de Latere attestatio de consuetudine plenam probationem facit, vt per *Gondisal. in tract. de Legat. in 6. quest. 1. part. col. 4. Alex. cons. 106. nu. 13. lib. 2. Flamin. Paris. d. lib. 8. quest. 11. num. 31.* vbi etiam post *Mascard. concl. 269. n. 7.* id procedere ait in ijs, quæ veniunt de iure Ordinario ex effectu Legationis.

15 In glos. [Commisfisse] ibi (*non tamen posset concedere facultatem recipiendi, &c.*) Notatur ad hoc quòd inferiores à Papa habentes facultatem conferendi, & recipiendi resignationes beneficiorum non possunt committere receptionem resignationis, & collationem, vt per *Flam. Paris. de resign. benefic. lib. 7. q. 29. nu. 1.*

16 In glos. [Fecisse narramus] ibi (*nisi contrarium probetur*) Ergo Principis assertio recipit probationem contrariam per indirectum, vt per *Mascard. de probationib. conclus. 1236. num. 39. Rot. decis. 523. num. 7. apud Farin. in 1 collect. nouissimarum, aliis p. 4. diuers.* vbi decimum constat quòd contra attestatiōnem Papæ factam Motu proprio admitterit probationem in contrarium.

17 Et hinc inferri solet ad hoc quòd præsumptio iuris, & de iure admittit probationem in contrarium per indirectum, vt tradunt *Mascard. concl. 1371. nu. 44. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 37. num. 33.*

De Testibus. Tit. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Iudei, & Sarraceni conuinci possunt per testes Christianos non obstantibus contrarijs priuilegijs Regum, & Principum, quibus si utantur subtrahitur illis Christianorum commercium, & num. 2.*
- 3 *Exhortatio licet videatur consilium, est tamen reuerentia, cui necessario rorandū est.*

Clement. Cum Iudæi. I.

Iudæi, & Sarraceni conuinci possunt per testes Christianos non obstantibus priuilegijs Regum in contrarium; & si Iudæi, & Sarraceni præsumpserint talibus priuilegijs uti, illis subtrahi debet Christianorum commercium, & si opus fuerit Christiani censura ecclesiastica compellatur ab eorum communione abstinere. Colligunt ex *Ordinar. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viusan. in ration. lib. 2. pag. 186. Alagon, in compend. pag. 275.*

- pag. 275. remissive *Casal. in annotation. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*
- 2 Hanc eandem conclusi. ex hoc text. deducunt *Perez per sex. ibi in l. 32. glos. 3. post princ. tit. 3. lib. 8. Ordin. Marquard. de Sufanis in tract. de Infidelib. p. 2. c. 5. num. 9. in princ.*
- 3 In glos. [Exhortatur] ibi (licet autem hoc exorbitatio videatur consilium; est tamen reuerentia, cui necessario parendum est) Vide *Tiraq. de panis semper. causa 35. num. 4. Auiles ad c. 1. Pratorum verbo Mandamiento nu. 7.*

S V M M A R I V M.

- 1 Testes publicatis attestacionibus produci non possunt etiam in causa appellacionis super eisdem articulis, vel directio contrarijs, & num. 2.
- 3 Testes in causa appellacionis produci non possunt super eisdem articulis, vel directio contrarijs, & num. 4.
- 5 Declaratur text. in l. eo §. si quid autem C. de appellat.
- 6 Declaratur text. in l. fin. C. eod. tit.
- 7 Testes nulliter recepti per iudicem possunt, & debent iterum examinari etiam post publicatas attestaciones.
- 8 Articulus nouus dicitur, qui directio addita aliqua qualitate non deducta primo contrariatur.
- 9 Testes post publicationem possunt ex consensu litigantium produci super eisdem articulis, vel directio contrarijs.

Cap. Testibus. II. & Vlt.

- 1 P blicatis attestacionibus non licet accipere nec eosdem testes, nec alios super eisdem vel directio contrarijs articulis, tam in causa principali, quam in causa appellacionis, quia in vtraque subornatio est timenda. Colligunt ex *Ordinar. Lap. Abb. Ancharan. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuan. in ration. lib. 2. pag. 187. Alagon. in compend. pag. 276. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*
- 2 In principali causa, &c. Collige ex text. publicatis, seu editis attestacionibus vltiorem testimonium productionem non dari super eisdem articulis, vel directio contrarijs, de quo late egi ad cap. ex tenore 35. hoc tit. in *Decretal.* vbi circa hoc sexdecim retuli limitationes.
- 3 Sic non debet in appellacionis cau.

- sa licere. Collige ex text. in causa appellacionis non posse produci testes super eisdem articulis, vel directio contrarijs, de quibus in prima instantia actum est, ita glos. verbo in *appellacionis. Card. num. 2. & alij in presenti. Cou. practic. c. 18. nu. 6. Marant. de ordine iudic. p. 6. de testium. product. nu. 22. Perez l. 4. tit. 11. lib. 3. Ordin. Roland. conf. 45. num. 4. lib. 2. Mascard. de probation. quest. 5. & num. 45.*
- 4 Ratio est quia in causa appellacionis datur eadem ratio, quae in causa principali apparet, siquidem idem periculum, & idem timor subornationis resultat; vt fatetur Pontifex in presenti, *vers. cum non minus*, quae data ratione necessario dari debet. eadem dispositio iuxta *reg. l. illud. ff. ad legem Aquil.* Accedit quod licet instantia appellacionis alia esse videatur, non tamen diuersa reputatur, & vti talis licet diuersum tribunal efficiat, non tamen diuersum omnino iudicium in effectu constituit; ac proinde cum res non in diuerso, sed in eodem iudicio pertractetur *arg. text. in l. 1. in fin. ff. ad Turpil.* aduertit in specie *Cardin. in presenti num. 3. in fin.* vtique necessario dicendum videtur quod in illo similiter testes produci nequeunt super eisdem articulis causae, vel directio contrarijs illius.
- 5 Non obstat text. in l. eo §. si quid autem C. de appellat. vbi manifeste probari videtur in causa appellacionis, & ita in secunda instantia licitum esse non allegata allegare, & non probata probare, quod etiam dicit *sex. in l. per hanc*, vbi *Bart. C. de tempor. appellat.* quia reiecta, aliquorum responsione asserentium, haec iura correctae esse, & emenda, respodetur procedere quando super nouis articulis dependentibus ex prioribus, qui vti tales tantummodo in eadem instantia proponi possunt vt aduertit *Alberic. in d. l. per hanc num. 2. & 5.* testes producantur, tunc enim non est inconueniens; vt recipiantur sicut in causa principali, prout aduertunt eleganter *Innoent. in cap. fraternitatis num. 2. de testibus*, vbi *Abb. num. 3. Bellemer. num. 42. & Myling. num. 9.* per text. quem sic intelligunt, in *cap. ex tenore*, & in *cap. tam litteris*, & in *cap. causam qua 19. hoc tit.* in quibus terminis procedit etiam text. in *cap. Ioannes 10. vers. sic. cum igitur, de fide instrument.* secus vero esset super eisdem articulis, quibus testes iam fuerint recepti iuxta resoluta in *dist. cap. fraternitatis*.
- 6 Nec etiam obstat text. in l. fin. C. hoc tit. satisfi

tisist enim si dicas verum quidem esse, totum illum agere de articulis antiquis, in quibus testes fuerunt recepti, iterum tamen non à Iudice habente iurisdictionem ad recipiendos illos, sed ab arbitro carente ista ex reg. rex. in l. priuatozom C. de iurisid. omni. iud. & ea de causa minus iudicialiter iuxta decisionem sex. in l. i. ff. de arbitri. Vnde nil mirum si quatumcunque fuissent publicatæ illorum depositiones idem testes iterum, atque etiam alij super eisdem articulis possint interrogari, & examinari, excepto casu, de quo ibi.

7. In glos. [Rite] ibi (quia si receptio vestium non teneret, &c.) Notatur ad hoc quod testes nulliter recepti, per Iudicem, possunt & debent iterum examinari, etiam post publicatas attestaciones, vt per Sbarzom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. num. 3. 16. pag. 552. Farin. in praxi crimin. p. 2. q. 75. ann. 338.

8. In glos. [Directo contrarijs] ibi (essent autem directe contraria, &c.) Notatur ad hoc quod articulus nouus dicitur, qui directo addita aliqua qualitate non deducta primò contrariatur, vt per Xuar. alleg. 5. num.

9. In glos. [Producere] ibi (contra partem inuicem, &c.) Notatur ad hoc quod post publicationem testium possunt ex consensu litigantium produci testes super eisdem articulis, vel directo contrarijs, sequuntur Abb. num. 4. Felin. & Imol. num. 6. & Bellem. num. 20. ac Paris. num. 53. in cap. fraternitatis, hoc tit. Lanfranc. in repet. cap. quoniam contra num. 73. de probat. Duen. reg. 23. num. 2. Mench. vsu frequens. cap. 31. num. 20. ad fin. Farin. dist. quest. 75. num. 179. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 75. nu. 3.

De Iureiurando. Tit. IX.

SYMMARIUM.

1. Iuramenta, quæ Romana Ecclesie præstant Romani Principes fidelitatis existunt.
2. Imperator vnctionem, consecrationem, & Imperij coronam accipit à Summo Pont.
4. Scholaris notorie peritus quando gradum suscipit licentiatuæ non debet examinari.
5. Imperator ante confirmationem, & coronationem non est Imperator.
6. Papa cognoscit de causa vel dubio aliquo inter ipsum, & Imperatorem.
7. Arnulphus Caroli Magni filius nunquam ab antiquis Scriptoris Imperator fuit nomina-

8. Imperator coronatur triplici coronam.
9. Baronela appellati: qui veniant & remissio.
10. Electi duobus in discordia uterque ad ministras quando sunt suffragijs vtriusque ad pares.
11. Imperator si non possit recipere coronam in loco debito, nihilominus auctoritate ad ministrandi recipere potest à Colonien. Archiepiscopo.
12. Donatio Constantini facta Ecclesie Romana ubi discutatur, ostenditur.

Clem. Romani. Vnic.

Reges Romanorum, qui succedunt Imperio, iurant fidelitatem Ecclesie Romanae, vt fecerunt Henricus, & eius predecessores: Colligunt ex Ordinar. Lep. Abb. Ansb. Imol.

Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. V iuan. in ration. lib. 2. pag. 238. Alagon. in compend. pag. 302. remissioe Ximeni. in concord. p. 1. & 2.

2. Necnon vnctionem, consecrationem, &c. De hoc latè dixi in collect. ad c. venerabilem nu. 5. cum seqq. de elect. in Decretal. & ibi citatis ad Anast. German. de sacrorum. immunit. lib. 3. in proem. n. 5. Ioan. à Coubier in Sobol. ad preces primarias Imperat. sect. 1. verbo confirmatam pag. 18.

3. Quæ à Græcis Imperium transfuit in Germanos. De hac Imperij translatione dixi latè in collect. ad d. c. venerabilem, nu. 3. de elect.

4. Cuius etiam nos, & Fratres nostri alicqualem prius notitiã habebamus. Hinc colligit Rebuff. de priuileg. schol. priuileg. 86. quod scholaris notorie peritus quando gradum suscipit licentiatuæ, non debet examinari.

5. Ego Henricus Romanorum Rex annuete Domino futurus Imperator. Ergo nullus ante confirmationem, & consecrationem dicitur est Imperator, sicut docent Perez l. 2. vers. ex quibus tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 155. Cott. in memor. verbo Imperator il. 2.

Aucto-

6 Auctoritate Apostolica, &c.

Notatur ad hoc quod de causa, vel dubio aliquo inter Papam, & Imperatorem cognoscit Papa, vt per *Pereg. de iure fisci lib. 1. tit. 2. n. 34*

7 In glos. [Futurus] ibi (*vides enim quod etiam approbatus ab Ecclesia, &c.*) Hinc recte animaduertit *Card. Baron. tom. 10. annalium Ecclesie sub anno Christi 888.* Arnulphum Caroli Magni filium nunquam ab antiquis Scriptoribus Imperatorem fuisse nominatum, sed semper Regem, eo quod nefas esset Imperatoris nomen assumere nisi illud ab Apostolica Sede collatum esset, vnctus itaque, & coronatus demum Imperatoris nomine donabatur, vt per *Rest. Castald. in tract. de Imperat. q. 45. n. 1.*

8 In glos. [Vestigis] ibi (*Rex Romanorum coronatur triplici corona, &c.*) Coronatur igitur Imperator triplici corona, prima ferrea, idque Aquisgrani, quam recipit ab Archiepiscopo Coloniensi, secunda argentea, quam Italiani ingressus recipit à Mediolanensi Archiepiscopo, tertia aurea, qua per Papam Romæ in Ecclesia S. Petri ad altare S. Maurij coronatur: quid autem istæ coronæ designent consule *Rest. Castald. de Imperat. q. 33. Carol. Sigonium lib. 7. de Regno Italia, Azor. insit. moral. p. 2. lib. 10. cap. 5. vers. quicquid senserunt, Corr. in memorabil. verbo Imperator il. 2. pag. mibi 404.*

9 In glos. [Parentelam] ibi (*& ponitur pro affinitate*) Parentelæ appellatione qui veniant dixi latè in *tractat. de appellatiua verborum, vtriusque Iuris signific. appell. 183.*

10 In glos. [Reges] ibi (*quod duobus electis in discordia uterque administrat Rex, &c.*) Sequuntur *Castald. de Imper. q. 70. & Azor. insit. moral. p. 2. lib. 10. cap. 6. q. 2. vers. insuper queri solet;* vbi intelligit cum electores ita dissentiunt vt sint suffragijs vtrunque pares, hoc est cum tres vnum eligunt, & totidem eligunt alterum in Imperatorem.

11 In ead. glos. ibi (*quod si Imperator non possit recipere coronam in loco debito, nihilominus auctoritatem administrandi recipere potest à Coloniensi Archiepiscopo*) Ita *Castald. de Imperat. q. 49. Ioan. à Cochier in schol. ad preces primaria: Imper. schol. 1. verbo aduocatum deuotissimi pag. 19.* vbi dicit hoc verum nisi sit à Papa confirmatus.

12 In glos. [Constantinum] ibi (*disputant aliqui an donatio per Constantinum facta Ecclesie*

Romana, &c.) De hac donatione latè *egi de officio, & potest. Episc. p. 1. tit. 3. c. 2. n. 77. cū seqq.*

De Exceptionibus. Tit. X.

Clem. Excommunicationis Vnic.

Xcommunicationis exceptio potest semper opponi etiam postquam lis fuerit contestata, & Iudex præfixerit terminum peremptorium ad probandas exceptiones dilatorias, & declinatorias, & terminus fuerit transactus. Colliguntur ex *Ordinar. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalinis, Viuian. in ration. lib. 2. pag. 250. Alag. in compend. pag. 308. remissiuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt *Specul. in tit. de except. §. 2. vers. sed nunquid Felin. in c. exceptionem n. 12. vers. primo igitur, hoc tit. in Decretal. Soar. de Pace in practi. tom. 1. p. 1. temp. 5. nu. 59. Surd. de alimen. tit. 8. priu. 83. n. 4. Pereg. de iure fisci lib. 3. tit. 1. n. 14. Moscatel. in praxi ciuili Neapol. 3. glos. similes nu. 2. Amat. Roder. in practica videndi, & examinandi processum c. 5. num. 72. Anton. Ricciol. de iure personarum extra gremium Ecclesie existens. lib. 4. cap. 31. nu. 27.*

3 Amplia, vt procedat etiam si quis iurauit non opponere exceptionem excommunicationis, quia poterit nihilominus illam opponere iuramento non obstat, nam talis oppositio non cõcernit ius partis, sed publicum, cui non potest iuramento renunciari, vt per *Felin. in c. intelleximus sub n. 7. vers. item facit, de iudic. & in c. exceptione n. 15. hoc tit. Geminian. in cap. 1. ad fin. princip. cod. tit. Anson. Ricciol. d. cap. 31. num. 28.*

De Sententia, & re iudicata.

Tit. XI.

S V M M A R I V M.

1 Sententias tres contrarias in quavis causa verportans de illarum nullitate non agit, nec excipit ipsarum executionem non facta; ac respicit etiam pendentia, & num. 2.

3 Tertius pro suo interesse potest de nullitate dicendo impedire executionem etiam trium sententiarum conformium.

- 4 Sententia executio, ut impediatur debet prius pronuntiari super ipsius nullitate.
- 5 Nullitas ubi apparuerit ex inspectione ipsius sententia, vel ex eisdem actis, tunc opponi potest contra tres sententias conformes.
- 6 Commissio data ad exequendum tres sententias conformes intelligitur de validis.
- 7 Nullitas ex defectu iurisdictionis potest opponi etiam contra tres sententias conformes.
- 8 Sententia duæ conformes ex statuto Urbis faciunt iudicatum inter ciues Romanos.
- 10 Sententia appellacione an & quando veniat diffinitiva, & interlocutoria, remissiuè.
- 11 Sententia dicuntur conformes quando vna confirmat aliam.
- 12 Conformitas trium sententiarum ut appareat, non requiritur quod prima expresse confirmet secundam, & secunda tertiam, sed quod in substantia idem contineant.

Clem. Ut Calumnijs. I.

S, qui in beneficiali, vel alia quauis causa tres cõtra se in petitorio, vel possessorio sententias reportauit, ad agendum de nullitate ipsarum, vel alicuius ex eis nullatenus admitti debet, donec huiusmodi sententiæ plenariè fuerint executioni mandata. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Ancl. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 286. Alagon. in compend. pag. 323. remissiuè Casal. in annotation. & Ximen. in concordan. par. 1. & 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. defumunt Soccin. reg. 162. Gasp. Caball. in addit. ad conf. 18. Ant. de Butrio lit. B. Roman. singul. 291. Hippol. de Marsil. sing. 10. Brunor. à Sole in question. legal. q. 24. nu. 84. Martin de Olano in antinom. lit. E. num. 23. Miehb. Grass. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 16. num. 116. pag. 282. & Pichar. ibid. lib. 8. tit. 28. pag. 326. Anton. Gabr. commun. lib. 2. tit. de execut. rri iudicata concl. 1. Gutier. practic. lib. 1. q. 96. num. 5. cum seqq. Menoch. de arbit. casu 9. per tot. & casu 202. num. 52. & conf. 345. num. 39. cum seqq. & conf. 353. num. 40. cum sequencib. vbi limitat quando nullitas ex actis manifestè appareat, vel aliàs, Mascard. de probationib. conclus. 686. num. 3. cum seqq. Marchef. de com-

missionib. p. 3. §. 4. cap. 4. pag. 139. cum multis seqq. Ceuall. commun. contra commun. q. 808. n. 98. & n. 104. & q. 830. n. 52. late Card. Tusch. pract. concl. tom. 2. lit. C. concl. 374. à nu. 1. vbi multipliciter ampliat, Stephan. Gratian. discept. forens. c. 42. à princip. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 56. num. 67. Cald. Petrus quaest. forens. lib. 1. q. 36. n. 7.

3 Limita primò in tertio, qui pro suo interesse potest opponere de nullitate sententiæ, & impedire executionem etiam trium sententiarum conformium, vt per Benitend. Bononien. decif. 67. num. 12. Cou. pract. cap. 15. num. 9. Mich. Grass. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 16. num. 115. vers. secundo limita pag. 282. & num. 120. pag. 283.

4 Secundo limita si victor est passus quod per victum probetur nullitas, nam ad impediendam executionem sententiæ debet pronuntiari super ipsa nullitate, & tunc impeditur executio, vt per Hippol. consil. 19. n. 9.

5 Tertio limita in exceptione nullitatis notoria, vbi nullitas apparuerit ex inspectione ipsius sententiæ, vel ex eisdem actis, quia tunc poterit opponi contra tres sententias conformes, ita Hippol. conf. 64. num. 26. & conf. 89. num. Cou. pract. cap. 25. num. 1. in fine, Steph. Gratian. d. cap. 42. num. 2. & cap. 118. num. 48. Et ideò commissio data ad 6 exequendum tres sententias conformes intelligitur de validis, secundum Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 57. num. 20.

7 Quarto limita in nullitate, quæ ex defectu iurisdictionis provenit, hæc enim opponi potest etiã contra tres sententiã conformes, sicuti docent Gig. de pensionib. q. 100. n. 20. Hippol. conf. 81. num. 37. cum seqq. Cou. pract. cap. 25. num. 4. Perez. l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordin pag. 600. Gutier. practic. lib. 1. q. 96. n. 8.

8 Contra quem tres sententiæ, &c.

Ex Statuto Urbis lib. 1. cap. 178. duæ sententiæ conformes faciunt rem iudicatam inter ciues Romanos, incolas, & districtuales, vt censuit Rota decif. 647. num. 1. apud Farin. par. 1. recent. vbi subdit quod huiusmodi statutum seruatur in omnibus Curijs, ac etiam in Rota.

9 In glos. [Contra se] ibi (de tertio, qui vult propter suum interesse executionem sententiæ impedire.) De hoc dixi supra limit. 1. n. 3.

10 In glos. [Sententia] ibi (per quod pates, &c.) An & quando appellacione sententiæ veniat diffi-

- definitus, & interlocutoria late dixi in tract. de appellat. verborum cuiusque iuris signis. appellat. 241.
- 11 Illud aduerrere oportet quod sententia dicitur conformes quando vna confirmat aliam, sicuti docent Couarr. practicar. cap. 2. §. num. 5. & 6. Anton. Gab. commun. tit. de execution. rei iudic. concl. 1. num. 33. & seq. Theaur. decis. 228. no. 2. Surd. conf. 102. nu. 9. & 10. quos refert Rot. in vna Romana pecuniaria 23. Junij 1614. coram Vbaldo, impressa per Farin. decis. 647. num. 1. p. 1. recent. Immo
- 12 ad hoc ve constat de conformitate trium sententiarum non requiritur quod prima expresse confirmet secundam, & secunda tertiam, sed sufficit quod in substantia idem contineant, sicuti docet Bald. in l. creditor §. cum de sorte num. 1. ff. de solutio. & censuit Rot. decis. 98. num. 1. p. 1. recent. & quod non adfit difformitas circa substantiam, vel qualitatem principalem, Alex. cons. 77. num. 3. vers. sicut ergo lib. 2. & fuit resolutum in vna Bracharen. fructuum 28. Aprilis 1625. coram bona memoria Baratto.

SYMMARIUM.

- 1 Sententia lata contra citatum extra citantis territorium existentem nulla est ipso iure, & num. 2.
- 2 Crimen lese maiestatis committitur in confederatione, seu lega facta cum hostibus Principis.
- 3 Citatio quod quis recipiat responsurus in loco notorie non tuto non arctat citatum ad comparandum.
- 4 Citatus sibi imputare debet si non potest tunc comparere in loco non tuto ob inimicitias a se causatas.
- 5 Citari nullus potest a Iudice extra suum territorium.
- 6 Delicti ratione sortitur quis forum eo loci, quo deliquit.
- 7 Crimen lese maiestatis non committitur nisi per subditum.
- 8 Domicilium licet quis mutet, & illud transferat in aliud Regnum, tamen ratione originis semper remanet subditus primo Regi.
- 9 Citatio cum a iure proueniat naturalis, a Principe tolli non potest.
- 10 Sententia absque citatione etiam a Principe lata nulla est.
- 11 Lex in qua ponuntur verba per que redditur irrita, & inanis actio, & passio, qua in panam criminis per legem imposita est, sententiam a iure latam continet.
- 12 Verbum duplex, seu geminatum futuri temporis ubi in eadem constitutione esset, tunc est lata sententia.
- 13 Citatio non arctat etiam sine appellatione ad comparandum in loco notorie non tuto.
- 14 Captus ad penam, vel periculum mortis si relaxetur iuramento suo de redeundo ad carcerem certo die si mors erit iniuriosa, redire non tenetur.
- 15 Delinquens est ad locum delicti remittendus quamuis detentus sit a Iudice originis, vel domicilij.
- 16 Iudex a quo petitur remissio delinquentis debet addibere cognitionem utrum qui petit remitti ve vera delictum commiserit.
- 17 Feudum ligium quod dicitur, ostenditur.
- 18 Homo ligius vnus non potest esse ligius alterius.
- 19 Ius patronatus non perditur per confiscationem Iudicis secularis.

Clem. Pastoralis. II. & Vlt.

Sententia lata contra citatum extra citantis territorium existentem nulla est ipso iure, & ideo declaratur hic sententiam Henrici Imperatoris contra Robertum Regem Sicillae esse nullam. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Imol. Zabar. Viatorum. Paul. de Fleaz. Bonifac. de Vitalinis, Panton. in ration. lib. 2. pag. 287. Alagon. in compend. pag. 323. remissiuè Casal. in annotationib. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Mich. Grats. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 8. num. 33. pag. 245. Perez. l. v. glos. 1. pag. 488. in princip. tit. 2. lib. 3. Ordin. Lancel. Conrad. in templo omnium Iudicum lib. 2. cap. 2. §. 3. vers. 3.

3. Confederationes, & conspirationes, &c. Notatur ad hoc quod crimen lese maiestatis committitur in confederatione seu liga facta cum hostibus Principis, vt per Farinac. in praxi crimin. p. 5. quest. 113. num. 32.

4. Est igitur quod Rex ipse, &c. Notatur ad hoc quod citatio quod quis veniat responsurus in loco notorie non tuto, non arctat citatum ad comparandum, vt docent Bonacof. commun. crim. p. 1. verbo citatus pag. 24. Menoch. cons. 100. num. 183. cum seqq. 5 ubi n. 208. subdit quod citatus sibi imputare

- debet si non potest tunc comparere in loco non tuto ob inimicitias à se cauatas; *Bernard. Graue. ad practic. Camer. Impr. lib. 1. concl. 52. confid. 1. D. Barbof. in l. si quis ex aliena nu. 46. ff. de iudic.*
- 6 Desiperet igitur, &c. Notatur ad hoc quod nullus citari potest à Iudice extra suum territorium, vt per *Rebuff. tom. 3. ad leges Gallia tit. de citat. art. 1. glos. 1. num. 2. Baptist. Costa de remed. subfid. remed. 16. à nu. 7. Camil. Borrel. in summa omnium decis. tit. 44. de citat. à num. 62.*
- 7 Verum est quidem si in eodem districtu fuisset inuentus. Notatur ad hoc quod ratione delicti sortitur quis forum eo loci, quo deliquit, de quo dixi in *collect. ad cap. postulasti 14. de foro compet. & ibi citatis addo Hieron. Buccaron. de different. inter iudicia civilia & crimin. differ. 130. num. 1.*
- 8 Rursus non est silentio relinquendum, &c. Notatur ad hoc quod crimina læsæ maiestatis non committitur nisi per subditum, vt per *Clar. in §. læsa maiestas num. 6. Menoch. conf. 99. à num. 19. Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 18. Decian. in tract. crimin. lib. 7. cap. 8. num. 5. & cap. 32. nu. 10. & cap. 49. num. 5. Aloys. Ricc. in collect. dec. p. 4. collect. 1446. Molin. de iustis. tract. 2. disp. 658. vers. item ut aliquis, Bernardin. Muscatel. in practic. crimin. tit. de crimine læsa maiest. nu. 14. Mart. de iurisdict. p. 4. casu 133. num. 16. Farin. in praxi crimin. quest. 51. num. 80. & quest. 112. num. 240. cum seqq. vbi 9 num. 258. subdit etiam per hunc text. quod ad hoc vt crimen læsæ maiestatis commissum dicatur ab aliquo sufficit quod sit subditus ratione domicilij. Sic etiam per hunc text. dicit *D. Barbof. in l. bares absenti §. proinde in art. de foro racione originis nu. 7. ff. de iudic. quod licet quis mutet domicilium, & illud tranferat in aliud Regnum, ramen ratione originis semper remanet subditus primo Regi, ac proinde si illum offendat, incurrit crimina læsæ maiestatis.**
- 10 Quæ à Iure prouenit naturali, &c. Notatur ad hoc quod citatio cum à Iure proueniat naturali à Principe tolli non potest, de quo plures citauit Doctores in *collect. ad c. 1. num. 7. de caus. possess. & propriet. quibus addo nouissimè Octau. Glor. resp. 7. num. 51.*
- 11 Sententiâ, & processus omnes, &c. Notatur ad hoc quod sententia absque citatione etiam à Principe lata, nulla est, vt per *Soar. tom. 2. commun. opinio. lib. 7. tit. 14. num. 125. pag. 266. Cald. Percira in l. si curatorem verbo cum non absimilis num. 7. vers. quod autem, C. de in integ. restit. minor. Aloys. Ricc. in collect. dec. p. 5. collect. 1753.*
- 12 Esse omnino irritos, & inanes. Notatur ad hoc quod lex in qua ponitur verba per quæ redditur irrita, & inanis adio, aut passio, quæ in poenam eriminis per legem imposita est, sententiam à Iure latam continet, vt per *Sayr. in clau. Regia lib. 3. cap. 8. num. 26.*
- 13 Notatur etiam ad hoc quod vbi in eadem constitutione esset duplex seu geminatum verbum futuri temporis, tunc est late sententia, vt per *Tiraq. in l. si unquam verbo remittatur num. 46. & 47. C. de reuocand. donat.*
- 14 In glos. [Notorio] ibi (quod non solum est signato loco notorie non tuto possit appellari etiam exceptione non opposita, sed etiam, quod sine appellatione citatio non ardet.) Ita *Bernard. Graue. ad practic. Camer. Impr. lib. 1. concl. 52. confid. 1. nu. 4.*
- 15 In glos. [Per violentiam] ibi (si captiuus ad poenam, vel periculum mortis relaxatur, tunc vamento suo de redeundo ad carcerem certo die si mors erat iniuriosa redire non tenetur.) Ita *Duen. reg. 393. vers. quarto limitis, Clar. S. fin. quest. 21. num. 27. Couarr. var. lib. 1. cap. 2. num. 7. Nauar. comment. 4. de Regularib. num. 63. Menoch. conf. 82. num. 125. Guir. de iuram. confirmat. par. 1. cap. 57. num. 24. Ioan. Valer. de different. inter utrumque forum verbo defensio differ. 8. quia licitum est mortem violentam fugere Perez tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. mihi 200. col. 2. ad fin.*
- 16 In glos. [De more] ibi (dicunt in omni graui delicto remissionem fieri ad Iudicem delicti) Notatur ad hoc quod delinquens est ad locum delicti remittendus, quamuis detentus sit à Iudice originis, vel domicilij, vt per *Couarr. var. lib. 2. cap. 20. num. 15. vers. 28. & practic. cap. 11. num. 8. Azened. l. 1. num. 24. tit. 16. lib. 8. noua Recop. Perez l. 2. glos. 1. post princip. tit. 7. lib. 8. Ordin. vbi notat ex hoc text. quod remissio non habet locum in delicto leui.*
- 17 In ead. glos. ibi (quidam contra quod procedet aliquis cognitio, &c.) Notatur ad hoc quod

quod Iudex à quo petitur remissio delinquentis debet adhibere cognitionem vtrum qui petitur remitti re vera delictum commiserit; de aliis per capturam afficiatur iniuria absque illa iusta causa, vt per *D. Barbof. in liberos absens s. proinde in art. de foro delicti n. 74. ff. de iudic. Azuod. id. n. 40.*

18. In glof. [Homoq. ligius] ibi (Hominis ligius fit Imperatori, vel Regi, &c.) Notatur ad hoc quod feudum ligium dicitur si conceditur ab Imperatore, vel Rege præstita fidelitate abfoluere, & nullius alicuius domini fide conferuata, vt per *Cott. in memorabilib. verbo feudum l. 1. Et de vassalicio, & ceteris, de quibus in hac glof. vide Perre. l. 4. glof. 1. col. 2. ante fin. tit. 3. lib. 4. Ordin.*

19. In ead. glof. ibi (nec videtur quis esse posse ligius duorum, &c.) Notatur ad hoc quod homo ligius vnius non potest esse ligius alterius, & ita non potest aliquis esse homo ligius duorum dominorum, vt per *Clar. S. Feudum quest. 11. Menoch. conf. 2. num. 24. cum seqq. Et conf. 32. num. 7.*

20. In glof. [Subiecta] ibi (quod per confiscationem Iudicis secularis non perdit quis in patrimonio) Ita Azori. in *inst. moral. p. 2. lib. 6. c. 20. q. 14. Forin. in praxi crimin. p. 1. q. 23. nu. 151. Sanchez. in præcepta Decalogi to. 1. lib. 2. c. 19. n. 5*

De Appellationibus. Tit. XII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Appellatio coram maiore parte plurium Iudicum valet, sed appellatio est appellatio, dilatio, & termini præfixio intimanda.
- 2 Iudicum appellatione qui consineantur, remissiuè.
- 3 Index vnus ex pluribus quoties procedere potest, ab ipso solo si procedit poterit appellari.
- 4 Iudicem, qui non potest habere coram publicis, & honestis personis appellare debet.

Clem. Si à Iudicibus. I.

- D**ures Iudices quando sunt in vna causa si appelleretur coram maiori parte eorum valet appellatio, ac si ab omnibus simul præsentialiter fuisset appellatum, sed appellatio ignoranti est facienda legitima intimatio appellationis, dilationis, & termini præfixi. Colligunt ex *Ordinar. Lap. Abb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Vi-*

uan. in ratio. lib. 2. pag. 136. Alagon. in suprad. pag. 3. 47. remissiuè. Casaf. in anno. & Ximén. in concord. par. 1. c. 1. n. 1.

2. In glof. [Si à Iudicibus] ibi (Et quod dicitur Iudicibus intelligi Ordinarijs, vel delegatis, &c.) Iudicium appellatione qui consineantur dixi in *tratt. de appellatione turchob. vtriusque Iuris significat. appellat. 12. in fine.*

3. In glof. [Simul] ibi (hoc tamen scias quod quoties vnus ex pluribus Iudicibus procedere potest, & ab ipso solo si procedit poterit appellari.) Vide *Tirac. in l. si vnquam vrbis susseperis liberos n. 257. C. de reuocand. donat.*

4. In glof. [Maiori] ibi (coram publicis, & honestis personis.) Vide *l. 17. tit. 2. lib. 3. Ordin. vbi glof. 1. Azuod. l. 3. num. 148. tit. 101. lib. 4. noue Recopil.*

S Y M M A R I V M.

- 1 Apostoli peti sufficit vno contextu sepelire, & instanter, ad quos recipiendos si Iudex certum terminum statuas appellans illos non petens in termino, appellationi renuntiat, idem cum Iudex statuit terminum Iuris incertum intra quem appellans illos debet non petiuit, vel oblato recipere renuit.
- 2 Apostoli non semel petiti sunt, sed debent pluries, & instancissime peti.
- 3 Appellanti renuntiare præsumitur is, qui appellauit, & non petiit sibi de apostolis responderi infra terminum Iuris, scilicet triginta dierum.
- 4 Appellans, qui non rediit pro apostolis appellationi renuntiare videtur.
- 5 Apostoli peti debent intra triginta dies.
- 6 Spatium triginta dierum intra quod apostoli peti debent, connumerandū est à tempore late sententia data illius sententia, non vtrò interposita appellationi.
- 7 Iudex potest prorogare tempus à se datum pro recipiendis apostolis, & data causa potest breuius præsumi.
- 8 Apostoli exhibendi sunt expensis appellantis.
- 9 Offerre debens aliquid, tenetur id proprijs ipsis offerentiis sumptibus, & expensis facere.
- 10 Iudex si congruo loco, & tempore requisitos apostolos expresse denegauerit, aut malitiose, vel negligenter tradere omiserit, ex tunc si in causa procedat inualidus erit processus.

Clem. Quatuor. II.

Licet Iuris rigor velit vt apostoli petantur sæpius, instanter, congruo loco, & tempo-

re, tamen sufficit si vnicò contextu sæpius, & instantèr petantur, ad quos recipiendos si iudex certum terminum statuat, & appellans in illo terminò eos non petierit, suæ appellatiõni renunciaffe censetur. Idem dicendum cù Iudex infra terminum iuris incertum intra quem appellans illos debite non petiuit, vel oblatos recipere renuit. Si verò Iudex non dederit apostolos appellanti petenti intra præfixum tempus, vel si dixit fe daturum intra præfixum iuris terminum, & postea non curat date petenti congruo loco, & tempore, sæpius, & instantèr vnicò contextu, tunc appellans potest prosequi suam appellatiõnem, ac si fuissent expressè illi negati apostoli. Colligitur ex Ordin. Lap. Abb. Ansb. Amol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Vivia. in raston. lib. 2. pag. 356. Alagon. in cõpend. pag. 348. remissiuè Ximen. in cõcord. p. 1. & 2.

2 Sæpius, & instantèr. Ergo apostoli non femel petendi, sed debent pluries, & instantissimè peti, vt per Lancellos. de attent. par. 2. 6. 12. limit. 50. num. 196. Sigism. Scacc. de appellat. lib. 3. c. 2. q. 13. n. 25. vers. extende primò.

3 Appellanti suæ renunciaffe videtur. Notatur, ad hoc quòd is, qui appellauit, & non peti sibi de apostolis responderi infra terminum iuris, scilicet 30. dierum, præsumitur appellatiõni renuntiare, vt per Cassador. decis. 8. sub n. 1. hoc tit. Rot. dec. 57. aliàs 460. sub n. 4. eod. tit. Sigism. Scacc. d. 9. 13. n. 25. vers. extende primò, Mantica. decis. 92. nu. 1. vbi ampliat quamuis appellans die 31. pro apostolis reuerfus fuerit, & decis. 128. n. 3. vbi resoluit quòd appellas, qui nõ redijt pro apostolis, appellatiõni renuntiasse videtur, nisi intra terminum iuris ei assignatum, causam commiserit, quia tunc non tenebatur amplius redire, & citat Crescent. dec. 65. lib. 1.

5 In glos. [Tempore] ibi (triginta dierum, &c.) Notatur ad hoc quòd apostoli peti debent intra triginta dies, ita Guid. in tract. huius tit. n. 27. Federic. eod. tract. n. 31. Vestr. lib. 7. cap. 3. n. 33. ybi Grauat. n. 63. Soar. de Pace in pract. som. 2. p. 2. n. 6. quod quidem spatium est parti, & Iudici commune, sicut enim appellans petere, sic Iudex intra illud apostolos exhibere tenetur, Franc. n. 2. per tex. ibi in c. ab eo, hoc tit. lib. 6. Vestr. & Soar. citatis locis.

6 In eadem glos. ibi (qui currunt à tempore sententiæ, &c.) Notatur ad hoc quòd dictum spatium 30. dierum connumerandum est à tempore late sententiæ data illius

scientia, non verò à die interpositæ appellatiõnis, vt per Guid. in tract. huius tit. num. 23. Vestr. d. lib. 7. c. 3. n. 65. Soar. de Pace d. nu. 6. vide DD. citatos in glos. verbo à die Clem. 3. infra hoc tit.

7 In glos. [Videretur] ibi (tutus est quo secundus terminus, &c.) Notatur ad hoc quòd Iudex potest prorogare tempus à se datum pro recipiendis apostolis, vt per Tirag. de retract. tit. 2. §. 1. glos. 7. n. 29. Sic etiam data causa poterit breuius spatium præfinire ad apostolos petendos, vt per Marian. in c. de appellatiõne n. 23. hoc tit. Afflic. lib. 2. consuet. rub. 45. n. 40. & ita seruari generali cõsuetudine testatur Ferrar. in pract. tit. forma responsionis Iudicis à quo appellatur verbo statuit n. 2. et Grauat. d. c. 3. n. 71. pertrahit tanquam iudicium Soar. de Pace d. n. 6.

8 In glos. [Oblatos] ibi (communis seruatur quæd expensis appellantis, &c.) Notatur ad hoc quòd communiter seruatur apostolos exhibendos esse expensis appellantis, vt per Tirag. de retract. tit. 1. §. 1. glos. 10. n. 107. & glos. 17. n. 7. Afflic. lib. 2. consuet. rub. 45. n. 22. Boer. decis. 303. n. 5. Soar. de Pace in pract. to. 2. p. 5. cap. vnic. num. 7.

9 Vnde hæc conclusio ad multa notabilia per Doctores adduci solet, ex quibus Tirag. d. glos. 17. n. 7. notat quod cui offerre debet aliquid, intelligitur vt proprijs ipsius offerentis sumptibus, & impensis id faciat, & non illius, cui ea oblatio fieri debet, & Duen. reg. 5. vers. tertio limita, obseruat ad hoc quòd copia libelli debet dari sumptibus actoris.

10 In glos. [Deneganti, vlt.] ibi (contra Iudicem, &c.) Notatur ad hoc quòd si Iudex congruo loco, & tempore requisitos apostolos expressè denegauerit, aut malitiosè, vel negligenter tradere omiserit, ex tunc si in causa procedat omnino inualidus erit processus, vt per Lancellos. d. attent. p. 2. c. 1. 3. n. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellans prosequi, & finire tenetur appellatiõnem extraiudicialè intra annum à die interpositæ appellatiõnis, vel illati grauaminis, quo non facta (impedimento iusto cessante) appellatiõ est deserta, & n. 2.
- 3 Tempus appellatiõnis quando debeat currere, remissiuè.

Clem. Sicut appellatiõne. III.

1 Appellans tenetur infra annum prosequi, & definire suam appellatiõnem iudicialè,

lem,

Clem. Appellanti. V.

lem, vel extraiudiciali incipiendo à die appellationis, vel grauaminis, si appellauit à grauamine, quod si non fecerit, nec à liquod iustum impedimentum habuit, appellatio censetur deserta. Colligitur ex Ordinarijs Anchar. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 356. Alagon. in compend. pag. 348. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

2 De hac materia dixi latè ad cap. cum sit Romana 5. hoc sit. in Decretalib.

3 In glos. [A die] ibi (scire debes quòd olim hanc quest. deputauis, scilicet quàdo deberet currere tempus appellationis, &c.) De hac quest. vide Pute. decis. 147. lib. 2. in correctis, Tiraq. de retractu lig. 8. 1. glos. 1. n. 30. & n. 51. & in tract. cessante causa p. 1. n. 82. Rebuff. tom. 1. ad leges Gallie in proem. glos. 5. num. 3. Perez l. 1. glos. 1. col. 2. tit. 16. lib. 3. Ordin.

Clem. Quamdiù. IV.

1 Tempus ad prosequendam appellationem ab homine, vel à lure præfixum non currit appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu, nisi periculo imminente ex mora iudex aliud decernat. Colligitur ex Ordinar. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 357. Alagon. in compend. pag. 348. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

2 Hanc eand. conclus. firmant Perez in rub. tit. 1. glos. 1. pag. 446. lib. 3. Ordin. & l. 3. glos. 2. vers. item etiam durante tit. 16. eod. lib. 3. Ordin. Bellacomb. tom. 2. communium opinion. lib. 7. tit. 32. nu. 19. pag. 319. Gustier. de iuram. confirm. p. 3. c. 5. n. 15. Parens meus in comment. ad Ordin. Regiam Lusitan. lib. 3. tit. 70. §. 3. n. 9

3 In glos. [vel aliàs] Hanc glos. dicit singularem Perez in proem. Ordinar. quest. 7. ad med. & de ea meminit l. 6. glos. 6. col. 4. Ordin. tit. 2. lib. 4. Azeued. l. 1. n. 39. tit. 5. et l. 1. num. 14. tit. 8. lib. 4. noua Recop.

S V M M A R I V M.

1 Appellanti ante diffinitiuum non licet prosequi causas in appellatione nominatim non expressas, nec processus primi Iudicis iustificari, vel impugnari potest nisi ex actis coram eo, & n. 2.

2 Notorium licet releuare possit ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi.

3 Notorium non indiget probatione, sed sufficit quòd allegetur.

1 Appellans ab interlocutoria, vel à grauamine non potest prosequi alias causas, sed illas tantum, quæ nominatim sunt expressæ in appellatione: nec processus primi Iudicis iustificari, vel impugnari potest ex nouis, vel de nouo probandis, sed tantum ex illis, quæ coram ipso fuerunt exhibitæ, vel actæ. Colligitur ex Ordinar. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 358. Alagon. in compend. pag. 348. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt Duen. reg. 47. à princip. Soccin. reg. 38. Marant. de ordine iudic. p. 6. tit. & quandoq. appellatur n. 159. cum seqq. pag. mibi 441. Bernard. Graue. in pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 128. confid. 1. n. 1. Aloyf. Ricc. in collectan. dec. p. 5. collect. 2004. vbi diuersimodè limitat.

3 In glos. [Alias causas] ibi (licet enim notorium releuare possit ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi.) Ita Bernard. reg. 497. Bellacomb. tom. 1. commun. opinio. lib. 2. tit. 1. n. 32. pag. 280. Don. à Fin. ibid. lib. 4. tit. 9. n. 30. pag. 478. Mascard. de probat. concl. 1104. Et ideo notorium non indiget probatione, sed sufficit quòd allegetur, secundum Hippol. conf. 100. n. 7. & cõs. 125. n. 13. & 14. Tiraq. de retractu lig. 8. 32. glos. 1. num. 98. & de præscript. par. 1. glos. 2. vers. sed questionis est, Perez l. 16. tit. 2. lib. 3. Ordin. pag. 58. & lib. 6. tit. 2. lib. 4. pag. 798. Mascard. de probat. concl. 78. n. 50. & conclus. 1103. nu. 1. & concl. 1267. num. 9. & 10. Valdes. ad Xuar. par. 2. in præm. fori num. 14. pag. 7.

S V M M A R I V M.

1 Processus appellationis deserte non impedit quin sententia censetur in rem iudicatam transiisse, & n. 2.

2 Terminus ad appellationem interponendam de consensu partium prorogari non potest.

3 Dilatio uni parti concessa alteri est communis, quamuis sit concessa minori inter speciales per restitutionem in integrum.

Clem. Si appellatio. VI.

1 Appellatio quando per negligentiam appellantis est deserta, vt si appellans nõ petijt apostolos, vel non comparuit in termino assignato, vel non introduxit suam appella-

pellationem intra terminum, non quod appellatio sic desertam profequatur, sententia lata transit in rem iudicatam ac si non fuisset appellatum. Colligunt ex Ordinarijs Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuan. in ration. lib. 1. pag. 360. Alagon. in compend. pag. 349. remi. siuc Casal. in annot.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt Stephan. Gratian. discept. forens. c. 10. n. 10 Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 3. collect. 645. vbi multipliciter declarat quando dicatur appellatio deserta.

3 In glos. [Desertam] ibi (Fortius in expressa deserta per renunciationem.) Notatur ad hoc quod terminus ad appellationem interponendam de consensu partium prorogari non potest, de quo vide Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 7. n. 29. Bellacomb. & Vin. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 2. n. 5. & 6. Marant. de ordine iudic. par. 6. tit. de appellat. n. 240. Brunor. à Sole in locis commun. verbo appellatio 38. Azeud. l. 2. n. 4. tit. 18. lib. 4. noue Recop. Bredero. de appellat. p. 2. tit. 9. col. 2. 12. vers. appellatio est deserta, Soar. de Pace in pract. tom. 2. p. 5. cap. unico n. 5. Gam. Lusit. decis. 217. in fine. Zerol. in praxi Episcop. verbo instantia. vers. septimo, Ignat. del Villar in sylua respons. lib. 1. resp. 25. q. 4. n. 1. cum multis seqq.

4 In glos. [Cum appellato] ibi (licet ergo dilationes, &c.) Notatur ad hoc quod dilatio vni partium concessa, alteri est communis, quamuis sit concessa minori lure speciali per restitutionem in integrum, de quo vide Marant. de ordin. iudic. par. 6. tit. de dilation. num. 18. Ozasch. Pedam. decis. 97. num. 4. Vincenz. de Francis decis. 269. num. 3. Petr. Gregor. synagm. iuris lib. 48. c. 8. num. 18. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo vel aduersarij dolo num. 22. Gutier. pract. lib. 2. q. 32. n. 8. Menoch. conf. 367. m. 23. vbi num. 28. vers. primò, subdit quod non est communis ei, qui iam probationibus renunciauit, & num. 35. & 38. idem asserit vbi verisimiliter subornationis periculum in aduersario dilationem sibi communem esse contentente, timeri posse, Cardif. in praxi iudicum, & aduocat. verbo dilatio num. 8. Curi. Philip. p. 1. §. 16. num. 9. Amat. Roderic. in pract. videndi, seu examinandi processum cap. 7. num. 25. Camill. Burrel. in summa omnium decis. tit. 47. de dilationib. num. 50.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellans secundò, & succumbens à preteritoria repulsa ex alio quàm propter ineptitudinem, non auditur super appellatione à diffinitiva, & num. 2.
- 3 Sententia lata super exceptionibus est interlocutoria.
- 4 Iudex suam interlocutoriam potest tantùm regulariter bis reuocare.
- 5 Interlocutoria geminata reuocari amplius non potest, quamuis aliàs semel pronunciata reuocari rectè valeat.

Clem. Cum à repulsione. VII. & vlt.

- 1 Appellans à repulsione exceptionis preteritorie bis, & succumbens prima, & secunda vice, non potest in causa appellationis postmodum à diffinitiva emitte super ea ulterius audiri, nisi tunc ritè propostita ex eo prius repulsa fuisset, quia proponebatur ineptè. Colligunt ex Ordinarijs Lap. Abb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuan. in ration. lib. 1. pag. 360. Alagon. in compend. pag. 349.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc tex. desumit Tiraq. in l. boues §. hoc sermone limit. 2. n. 18. ff. de verb. signif.
- 3 In glos. [Repulsione] ibi (quod sententia lata super preteritoria interlocutoria est, &c.) Notatur ad hoc quod sententia lata super exceptionibus est interlocutoria, vt per Bernard. regula 671.
- 4 In glos. [Super ea] ibi (per quod videtur quod etiam Iudex causa, &c.) Notatur ad hoc quod Iudex suam interlocutoriam potest tantùm regulariter bis reuocare, vt per Fichard. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 8. n. 26. pag. 244 & attenda Ordin. Regia Lusitan. lib. 3. tit. 65. §. vlt. semel tantùm reuocari potest, vt testatur Parens meus in comment. ad eundem. tit. 65. in princ. n. 4. Licet interlocutoriam sententiam millies reuocari posse dixerit Steph. Gratian. discept. forens. cap. 147. n. 11. & c. 155. n. 16. cum seqq. & idè notari solet hæc glos. ad hoc quod interlocutoria geminata reuocari amplius non potest, quamuis aliàs semel pronunciata reuocari rectè valeat, sicuti docent Cald. Pereira de potestate eligendi, seu nominandi cap. 2. num. 38. Stephan. Gratian. d. cap. 155. num. 26. Parens meus d. tit. 65. in princip. sub num. 3. in fine.

IN LIBRUM TERTIUM

Clementinarum.

De Vita, & honestate Clericorum.

Tit. I.

S V M M A R I V M.

1. Clerici coniugati puniuntur, & alij personaliter, & publice carnicum, & tabernariorum officium exercentes, qui per diaecesanos nominati, & tertio moniti illud officium non dimittunt, vel dimissum reassumunt, & excitantur diocesani contra illos clericos, qui seculares actus exercent.
2. Clericus exercens macellum, seu tabernam deponitur, & clericale priuilegium amittit.
3. Clericus coniugatus cum vnica, & virgine reassumendo vestes clericales, quas deposuerat, priuilegia clericalia recuperat.
4. Diocesanos appellati non veniunt Ordinarij, qui in loco iurisdictionem habent.
5. Taberna dicitur domus, in qua panes, vinum, & carnes cocta venduntur.
6. Clericus exercens macellum, seu tabernam incurrit poenas huius tex. si per se, & personaliter exercent, fecus si per alium.
7. Statutum infligens poenam personaliter mandatorio propter litem commune mandantem non comprehendit.
8. Dicitio, nominati, intelligitur proprijs nominibus expressis.
9. Nominati excommunicatus quis dicatur, ostenditur.
10. Monitio, qua debet fieri clericis in minoribus, ut reassumant habitum, & tonsuram, & quod alias amittant priuilegium, debet esse specialis in persona nominati facta.
11. Clericus incedens sine habitu, & tonsura non perdit priuilegium fori nisi praecesserit trina monitio specialis, nominati, & in persona facta.
12. Citatus ut incurrat poenam ratione contumaciae requiritur praecise trina monitio.
13. Adimplendū ubi requiritur aliquid specificae pro forma, non sufficit si per equipollens adimpleatur.

Clem. Diocesani. I.

ORDINARIJ monere debet Clericos exercentes publicè officia carnicum, seu macellariorum, vel tabernariorum, vt infra certum terminū à se praesigendum desistant, & quòd nullo vn-

quam tempore illa reassumant, & si ter personaliter moniti non desistant, vel deinde reassumunt, tunc clerici coniugati omni carent priuilegio clericali, & si tanquam laici incedant, careant etiam in personis eoispo, quamdiū in praemissis perstiterint. Aduersus verò alios clericos negotiationibus, vel commercijs secularibus, vel officijs non conuenientibus clericali proposito publicè insistentes, vel arma portantes, sic canonica seruare studeant statuta, quod & illi ab excessibus compescantur huiusmodi, & ipsi de damabili circa haec negligentia nequeant reprehendi. Colligunt ex Ordinarijs *Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Elazar. Bonifac. de Vitalin. Viuan. in ratiop. lib. 3. pag. 13. Alagon. in comped. pag. 358. remisiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2. Seu macellariorum, aut tabernariorum, &c. Notatur ad hoc quòd clericus exercens macellum, seu tabernam deponitur, & clericale priuilegium amittit, vt per Menoch. de arbitrar. casu 412. Farin. fragment. crimin. par. 1. lit. C. nu. 127. latè Bellet. disquisit. clerical. par. 1. tit. de disciplina clericali, § 20. cum alijs per me citatis ad cap. clericus 15. n. 4. hoc tit. in Decretalib.

3. Ab his non destiterint, aut ipsa exercendo resumpserint, &c. Ergo clericus coniugatus cum vnica, & virgine reassumendo vestes clericales, quas deposuerat, priuilegia clericalia recuperat, vt per Cou. pract. cap. 31. num. 8. vers. quinto, in fine. Clar. S. fn. q. 36. num. 19. D. Barbosa. in l. Titia. 35. num. 3. ff. soluto matrim. Zerol. in praxi Episc. p. 1. verbo clericus vers. ad decimum tertium, & plures, quos refert, & sequitur Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 46. nu. 29. vbi subdit quòd licet varia sit interpretatio Doctòrum an dicitio, omnino, denotet priuationis perpetuitatem, an solam priuationem omnium priuilegiorum, quibus gaudet clericus coniugatus;

at re

at re vera non denotat perpetuitatem, sed particula, *quandiu*, refert ad omnia, nam est vnica oratio, & clausula omnia contenta in eadem oratione determinat, l. in repetendis, ff. de legat. 3. non ergo per contrarium actum amittitur perpetuum priuilegium, sed dum ab illo non desistitur.

4 In glos. [Diocesanus.] ibi (*non dicit Ordinarius locorum, &c. per quod videtur quod alij Ordinarij, licet in loco iurisdictionem habeant, hoc non possint*) Vide Sanchez. de Matrim. lib. 3. disp. 29. num. 24. & quæ dixi in tract. de appellatua verborum vtriusque Iuris signif. verbo Diocesanus.

5 In glos. [Tabernatorum] ibi (*dicitur domus, in qua panes, vinum, & carnes cocta venduntur.*) Ita Rebuff. in l. taberne appellatione 183. ff. de verb. signif. pag. 596. & seq. Cardin. Tusch. pract. conclus. tam. 8 lit. V. concl. 1. quos refero Ego ipse in tract. de appellatua verb. vtriusq. Iuris signif. appell. 257. n. 1.

6 In glos. [Publice, & personaliter] ibi (*vel per alium hoc exercetur*) Notatur ad hoc quod tunc demum punitur poena huius text. exercens macellum, seu tabernam, si huiusmodi artes exerceret per se & personaliter, secus si per alium, vt per Duen. reg. 99. vers. limita tertio, Menoch. de arbitr. casu 412. num. 6. Perez l. 3. glos. 1. pag. 96. tit. 4. lib. 8. Ordin. Azeved. l. 15. num. 2. tit. 7. lib. 7. nouæ Recop. & hinc colligit Cou. in c. quamuis partum p. 1. §. 5. n. 9. col. 3. non posse per alium fieri quod ex lege, vel Canone à propria persona agendum est.

7 Hinc etiam statutum indicens poenam personaliter mandatario præter Ius commune mandantem non comprehendit, vt per Menoch. de arbitr. casu 353. num. 18.

8 In glos. [Nominatim] ibi (*proprijs nominibus coram expressi*) Vide Anton. Gom. var. tom. 1. c. 2. n. 6. Cou. in c. cum tibi n. 5. de testam. Menoch. de presumpt. lib. 4. pres. 9. à num. 5.

9 Et hinc nominatim, dici excommunicatum, vel interdictum quando proprium nomen exprimitur, tradunt glos. verbo *nominatim* in c. cum & plantare §. excommunicatus, de priuileg. & alia verbo *nominatim* in c. consuspensionem, de sens. excom. Cou. in c. alma mater p. 1. §. 2. n. 8. Guiter. canon. lib. 1. c. 1. n. 27. Soar. tom. 5. de censuris disp. 9. sect. 2. n. 10. Sayr. in simili tract. lib. 2. cap. 12. num. 17. & lib. 5. cap. 4. num. 11.

10 In ead. glos. ibi (*quasi non sufficiat diocesano manere in genere, &c.*) Notatur ad hoc

quod monitio, quæ debet fieri clericis in minoribus, vt reassumant habitum; & ronsuram, & quod alias amittant priuilegium, debet esse specialis in personam nominatim facta, vt per Cou. pract. cap. 32. num. 1. vers. sed D. Barbosa. in l. Titia n. 35. ff. soluto matrim. Farin. frag. crimin. p. 1. lit. c. n. 140.

11 In glos. [Tertio] ibi (*debet ergo habere aliquorum dierum interualla, &c.*) Notatur ad hoc quod clericus in ead. sine habitu & ronsura non perdit priuilegium fori nisi præcesserit trina monitio specialis, nominatim, & in personam facta, itaut nec vnica nec generalis sufficiat, sic vt tradunt Stephan. Gratian. discept. forens. c. 190. n. 11. Farin. frag. crimin. p. 1. lit. C. num. 143.

12 Et idem hinc colligit Clar. S. fin. q. 31. n. 22 quod quando lex disponit quod citatus incurrat poenam ratione contumaciae requiritur præcisè trina citatio. Et pari modo ex hac glos. infert Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 21. num. 11. & §. 36. glos. 3. num. 8. quod quando aliquid requiritur à lege pro forma, idest specificè adimplendam, non sufficit si per æquipollens adimpleatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius text. refertur.
- 2 Vestes quales deferre debeant clerici, remissive.
- 3 Priuationis pena simpliciter imponenda non est, nisi à iure exprimitur.
- 4 Monachus portans habitum suum coopertum habitu clericorum seculari auis apostata.
- 5 Prestimonia aliquando dantur in titulum.
- 6 Beneficij appellatione continetur pensio cum lex vtiur verbis generalibus.
- 7 Pensio perpetua, qua conceditur in titulum ecclesiastici beneficij, est beneficium ecclesiasticum, & sub eius propria appellatione comprehenditur.
- 9 Monachus ex legitima superioris licentia causa studij, seu peregrinationis extra monasterium versans potest facere gratuitam elemosinam moderatam.
- 10 Elemosina moderata censetur quando Religiosus ex legitima superioris licentia studijs eam elargitur, quæ alij scholares, aut peregrini honesti eiusdem conditionis solèi erogare.

Clem. Quoniam. II. & VI.

1 CLERICUS beneficiatus, qui sine causa rationabili vitur veste virgata, est suspensus ipso iure per sex menses à perceptione fructuum beneficiorum, si non est beneficiatus, sed

sed Diaconus, vel Subdiaconus inhabilis fit statim ad habenda beneficia ecclesiastica, idem de clericis alijs vestem talem simul, & tonsuram publicè deferentibus clericalem. Habentes verò dignitatem, personatum, beneficium Curatum, Sacerdotes & Religiosi si publicè ferant talem vestem, vel infulam, pileum lineum publicè portent, in capite sunt suspensi à fructibus per annum, Sacerdotes autem & Religiosi sunt inhabiles ad beneficium per annum. Sed & tales & ceteri quicumque clerici videntes tabardò foderato vsque ad oram ita breui, quod vestis inferior notabiliter videatur, dent tabardum pauperibus infra mensem siue sint Religiosi habentes administrationem, siue clerici seculares. Religiosi verò non habentes administrationem infra idem tempus tenentur illud consignare suis superioribus in vsus pios conuertendum. Item clerici præsertim beneficiati vti non debent publicè caligulis scaccatis rubeis, aut viridibus. Colliguntur ex Ordinarij. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Visib. Viuan. in rational. lib. 3. pag. 13. Alagon. in compend. pag. 358. remissiuè Ximen. in concordam. par. 1. & 2.

2 Vestes quales deferre debeant clerici dixit latè de officio, & potestate Episcopi par. 2. allegat. 9. per totam, & aliqua tetigi in collectâ, ad cap. clericis 1. 5. a num. 12. hoc sit. in Decretalib.

3 In glos. [Suspensus] ibi (cum hoc non sit expressum à iure) Notatur ad hoc quòd poena priuationis simpliciter imponenda non est nisi à iure exprimat, vt per Tiraq. in l. si unquam verbo reuertatur nu. 249. C. de reuocand. donation.

4 In glos. [Extrínseci] ibi (facit ad quest. olim disputatam de monacho, qui bene portat habitum suum, quem tamen cooperit habitu clericorum secularium quod sit apostata) Vide Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 76. art. 3. Paul. Comit. resp. moral. lib. 6. q. 8. num. 9. latè Sameb. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 8. num. 5. & 62. cum. seqq.

5 In glos. [Quòdcunque beneficium] ibi (includit præstimoniam) Notatur ad hoc quòd præstimoniam aliquando dantur in titulum, vt per Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo beneficia vers. septimo vbi in vers. de iure, subdit per dicta. quòdcunque, venire hospitale, & quòd præstimoniam, præsertim in Hispania, solis clericis conferuntur, & dantur in titulum per-

petuum beneficij, & inter beneficia ecclesiastica connumerantur, tradunt plures Doctores, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 2. num. 117. contra nonnullos, quos ibi refert nu. seqq.

6 In eadem glos. ibi [vel pensionem] Notatur ad hoc quòd cum lex vtiur. verbis generalibus appellatione beneficij continetur pensio, sicuti docent Gig. de pensionib. q. 19. nu. 1. & q. 28. n. 12. & 12. & q. 84. num. 2. Sameb. in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 28. nu. 36.

7 In ead. glos. ibi (qua haberet in titulum.) Notatur ad hoc. quòd pensio perpetua, quæ conceditur in titulum ecclesiastici beneficij, & beneficium ecclesiasticum, & sub eius propria appellatione comprehenditur, vt per Cou. practis. cap. 36. num. 10. vers. quarto, & alios, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. de benefic. par. 1. cap. 5. num. 5. & 8.

8 In glos. [Conuertendum] ibi (sed quid si talis monachus erat in studio, &c.) Notatur ad hoc quòd Monachus ex legitima Superioris licentia causa studij, seu peregrinationis extra monasterium versans potest facere gratuita elemosinam moderatam, vt per Nau. comm. 2. de Regularib. n. 8. concl. 1. Mendoza in suis quodlib. q. 8. concl. 3. Valent. 2. 2. disp. 10. q. 4. puncto 3. Carol. 5. Jacob. de Grass. in decij. aureis par. 1. lib. 3. cap. 5. num. 63. Petr. de Ledesma in sum. tom. 2. tract. 4. cap. 3. concl. 31. Azori. in sit. moral. par. 2. lib. 2. cap. 10. quest. 3. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. quest. 57. art. 2. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 276. ad fin. Lessi. in simili tract. lib. 2. cap. 18. dub. 11. num. 85. Sameb. in præcepta Decalogi 9 tom. 2. lib. 7. cap. 19. num. 98. vbi num. 99. subdit. censeri elemosynas moderatas quando talis Religiosus eas elemosynas largitur, quas alij scholares, aut peregrini, honesti eiusdem conditionis solent erogare.

De Præbendis, & dignitatibus.

Tit. II.

S V M M A R I V M.

1 Clausula inserta litteris gratiosæ super dignitate concessis, per quam prouideri mandatur ne animarum cura, sed dignitati imminet, negligatur, vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis, non facit ex-tendi gratiam ad dignitatem Curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur.

F Bene-

- 2 Beneficium Curatum non venit in expectatiuarum litteris, nisi de cura expressa fiat mentio.
- 3 Clausula executiua non amplians, nec alterans, aut mutant principalem dispositionem.
- 4 Beneficialibus in impetrationibus illa tantum sunt exprimenda, quae in lure expressa reperiantur.
- 5 Qualitates requisite à lure, vel à Curia stylo si non exprimantur in litteris vitiant gratiam.
- 6 Gratia redditur subrepticia ex omni veritatis taciturnitate, quamvis ea cognita Princeps non concessisset.
- 7 Ordinis annexi beneficio, seu praebendae ex consuetudine, statuto, priuilegio, seu fundatione non est necessarium faciendae mentio ab impetrante quod sit in aetate ad talem Ordinem requisita.
- 8 Gratiam ad aliquod beneficium impetrans à Romano Pont. tenetur beneficia obstantia, & eorum valorem exprimere.
- 9 Dicitio, nullus, est vniuersalis negatiua.
- 10 Adiectiuum resoluitur in relatiuum.
- 11 Vacacionis nullo modo expresso omnis vacandi modus continetur.
- 12 Participium aliquando resoluitur in relatiuum.

Clem. Si dignitatem. I.

- D**ignitatem habenti si de alia prouideri praehabita dispensatione mandatum fit, quae curam animarum obineat, nulla de ea facta mentione, gratia huiusmodi nullius est penitus momenti, quamuis in prouisione apposita fuerit clausula quod animarum cura (si dignitatibus ipsis, vel alteri earum immineat) nullatenus negligatur. Item, si Papa mandat prouideri de dignitate pertinente ad collationem, prouisionem, seu quamuis aliam dispositionem quorumcumque, &c. & inhibet illis, ad quos spectat collatio, prouisio, vel electio, non potest prouideri de beneficio electiuo, cum in concessione gratiae (ad quam non augendam, sed exequendam debent, quae de inhibitione sequuntur, referri) nulla de electione facta fuerit mentio. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Inol. Zabarel. Panor. Paul. de Eliaz. Bonifac. de Ritah. in racion. lib. 3. pag. 99. Alagon. in compend. pag. 397. remissiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. parte prima, & secunda.
- 2 Non habita mentione, &c. Notatur ad hoc quod in expectatiuarum litteris non venit beneficium Curatum, nisi de cura expressa fiat mentio, vt per Staphilum. de litteris gratia S. de formis expectatiuarum nona forma, nu. 34. & 35. Ludou. Com. in tract. de expectatiuis nu. 94. vers. post praedicta verba, quos refert, & sequitur Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. nu. 6. In impetratione enim beneficij si non fit mentio quod sit Curatū gratia est ipso iure nulla, Selu. de benef. par. 3. q. 11. nu. 12. Gonzal. d. glos. 6. n. 3. & 4.
- 3 Ad quam non augendam, &c. Notatur ad hoc quod clausula executiuae non ampliant, nec alterant, aut mutant principalem dispositionem, vt per Con. in rub. de testam. par. 2. nu. 13. vers. serua conclusio, Molin. de primog. lib. 4. cap. 2. num. 42. & 49. cum seq. Menoch. conf. 2. num. 58. & conf. 84. num. 45. & conf. 285. num. 35. Alof. Ricc. in collect. decif. par. 4. collect. 786. Seraphin. de decif. 574. num. 2. & decif. 786. num. 3. & decif. 1231. num. 5. Greg. decif. 311. num. 5. Monc. de commutat. vltim. volunt. cap. 7. num. 48. cum seqq. refero plures Ego ipse in tract. de claus. vsus seq. claus. 60. secundum Lugdunien. impressi. vbi multipliciter amplio, & limito.
- 4 In glos. [Vel alteri] ibi (non enim habetur in lure expressum, &c.) Notatur ad hoc quod in impetrationibus beneficialibus illa tantum sunt exprimenda, quae in lure expressa reperiantur, vt per Menoch. de arbit. casu. 201. num. 26. cum seqq. & num. 156. Azor. uel. l. 2. n. 19. tit. 1. lib. 2. mon. Recopil. Azori. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 2. q. 2.
- 5 Et ideò ex hac glos. deduci solet quod qualitates requisite à lure, vel à Curia stylo, si non exprimantur in litteris, vitiant gratiam, secundum Menoch. conf. 316. num. 12. Flaamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 10. q. 2. m. 131.
- 6 Hinc etiam inferit Sanchez. de Matr. lib. 8. disp. 21. n. 12. quod non ex omni veritatis taciturnitate redditur gratia subrepticia, quauis ea cognita Princeps non concessisset, sed tunc solum quando tacetur veritas, quae iura iuuent exprimi.
- 7 In eadē glos. ibi (qualis Ordo sit annexus beneficio, &c.) Notatur ad hoc quod de Ordine annexo beneficio, seu praebendae ex consuetudine, statuto, priuilegio, vel fundatione non est necessarium faciendae mentio

ab impetrante quod fit in ætate ad ralem Ordinem requisita, vt docent Doctores, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. de benef. par. 7. cap. 1. num. 45.

8 In ead. glos. ibi (vel quantitatem reddituum, quam habet ex vno beneficio, &c.) Notatur ad hoc quòd impetrans gratiam ad aliquod beneficium à Romano Pontifice licet teneatur beneficium obtentum exprimere, de illius tamen valore non tenetur mentionem facere, sicuti resoluunt Felin. in cap. ad aures num. 5. de rescript. Nauar. conf. 1. de constit. q. 19. num. 50. Mascard. de probat. conclus. 887. n. 3. dum ait propter non expressiōnem valoris gratiam non probari subreptitiam. Sed contraria sententia verior est, eamq. contra glosam in præsentia, tuentur Strappil. de literis gratia tit. de formis expectat. S. nona forma à n. 43. Selu. de benef. p. 3. q. 12. Ludou. Gom. in reg. de valore benef. ex prim. q. 1. & 5. Cou. lib. 1. vari. c. 20. n. 7. & lib. 3. c. 13. n. 1.

9 In glos. [Nullius] ibi (vniuersale negatiuū est, &c.) Notatur ad hoc quòd dicitur nullus, est vniuersalis negatiua, secundum Doctores, quos plena manu citauit in tract. de dictionib. vsusq. dict. 229. num. 1. secundum Lugdunensem impressionem.

10 In glos. [Si dignitatibus] ibi (imminens, idest si qua imminet.) Notatur ad hoc quòd adiectiuum resoluitur in relatiuum, & suum verbum, quando agit de actu futuro, vt per Las. conf. 55. col. 5. vers. confirmatur lib. 3. vbi exponit verbum, descendentes, idest qui descendunt, & conf. 65. col. 2. vers. sed præmissis eod. lib. Ruin. conf. 49. n. 11. lib. 3. Enfar. de substitut. q. 318. n. 51. & 88.

11 In glos. [Quamuis] ibi (sicut quis alius ex quo nullus exprimitur, &c.) Notatur ad hoc quòd nullo vacationis modo expressio, omnis vacandi modus continetur, vt per Felin. in cap. in nostra, de rescript. corol. 32. vers. & nota quòd si nullus modus num. 27. & corol. 37. num. 37. Selu. de benef. par. 3. quaest. 13. vers. decima quinta qualitas, Menoch. de arbitr. casu 201. num. 100. Rendiā in promptuario recep. sentent. lit. 7. n. 14.

12 In glos. [In certa] ibi (cum illud in aliquo sit relatiuum, &c.) Notatur ad hoc quòd participium aliquando resoluitur in relatiuum, vt per Menoch. conf. 1. num. 194. & conf. 395. num. 64.

S V M M A R I V M,

1 Littera super prouisione clericorum non in-

cludunt hospitalia, & loca similia, & habentia iura spiritualia, nisi exprimitur, & num. 2.

3 Hospitalia in multis locis vocantur elemosynaria.

4 Hospitali in dubio potius præsumitur laicale, quam ecclesiasticum.

5 Verbo, decernimus, inducit ius nouum.

6 Beneficium si est hospitali illius qualitas faciēda est mentio.

7 Beneficium si est iurispatronatus illius qualitas est exprimēda.

8 Legatus non confert Ecclesiam spectantem ad præsentationem laici patroni.

9 Papa potest derogare iurispatronatus laicorum.

10 Verba generalia non sufficiunt vbi aliquid expresse requiritur.

Clem. Per litteras. II.

1 Littera à Sede Apostolica, vel Legatis ipsius super prouisione clericorum non includunt Xenodochia, leprosarua, hospitalia, loca similia, etiam si habeant capellas, decimas, aut alia loca spiritualia iura, nisi hoc in litteris exprimitur. Colligunt ex Ordina. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 100. A. Jagon. in compend. pag. 398. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2.

2 Hanc eadem conclusionem, & quòd regulariter hospitalia non veniant appellatione beneficij, firmant Rebuff. in tract. nominat. quaest. 9. num. 8. & quaest. 15. num. 12. & in tract. de pacificis possess. num. 287. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 11. quaest. 3. num. 45. Valasc. conf. 105. num. 31. Rosadecis. 668. num. 1. apud Farin. in collect. no. uissimarum, alias par. 4. diuers. latè Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 4. num. 7. cum seqq. vbi num. 12. ampliat per tex. in præsentia quamuis prædicta hospitalia, seu quomodocunque nuncupentur, sint auctoritate Episcopi fundata, & habeant Ecclesiam, & campanile, ibique perpetuo Missæ celebrantur, & n. 14. limitat quando dantur in titulum, & conferuntur in perpetuum.

3 In glos. [Elemosynarijs] ibi (in multis locis hospitalia vocantur elemosynaria) Ita Simonet. de reseruat. quaest. 7. num. 1. Mandos. in reg. 1. Cancel. quaest. 9. Gonzal. dicta glos. 5. §. 4. num. 11.

4 In glos. [Ecclesias] ibi (Quid in dubio, &c.) Notatur ad hoc quòd in dubio hospitali potius præsumitur esse laicale, quam

quàm ecclesiasticum sicut docent in præsen-
ti *Imol. num. 16. vers. si uerò non apparet*,
Anchar. num. 10. vers. quid in dubio, & *Abb.*
num. 5. in fine, *Rebuff. in tract. nominat. quest.*
15. Rot. decif. 725. n. 6. cum seqq. p. 1. diuers.
Græz. d. glos. 5. §. 4. n. 24.

5 In glos. [*Decernimus*] ibi (*uidetur ergo esse ius nouum. &c.*) Notatur ad hoc quòd uerbum, *decernimus*, inducit ius nouum, ut per *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 13. quest. 2. num. 3. & de confident. quest. 58. num. 44. quem refero Ego ipse de dictionib. vsufreq. dict. 79. secundum Lugdunensem impressionem.*

6 In glos. [*Prouideri*] ibi (*sicut ergo certæ qualitates sunt in litteris beneficalibus exprimenda, &c.*) Notatur ad hoc quòd si beneficium est hospitale illius qualitatibus facienda est mentio, ut per *Menoch. de arbitr. casu 201. num. 89. ubi num. 71. etiam per hanc*

7 glos. subiicit quòd si beneficium est iurispatronatus illius qualitas est exprimenda, de quo etiam *Flamin. Parisius de resignat. lib. 10. quest. 2. num. 34.*

8 In glos. [*Apostolicis*] ibi (*quia Legatus non confert Ecclesiam spectantem ad presentationem laici patroni*) Ita *Roeb. de iuripatron. uerbo honorificum num. 8. Lambert. in simili tract. par. 3. lib. 2. quest. 8. art. 1. & 2. Rebuff. in praxi benefic. 3. par. signature uerbo necnon iurispatronatus num. 30. Gambar. de officio, & potest. Legati lib. 3. a num. 239 Cuch. instit. maior. lib. 2. tit. 5. num. 77. Crauet. conf. 63. n. 6. & conf. 82. n. 10. Azori. instit. moral. p. 2. lib. 5. cap. 29. quest. 27.*

9 In ead. glos. ibi (*quam tamen Papa confert*) Notatur ad hoc quòd Papa potest derogare iurispatronatus laicorum, ut per *Cherian. to. 1. communium opinio. lib. 1. tit. 4. nu. 16. pag. 168 Perez l. 2. vers. dubitatur tamen tit. 6. lib. 1. Ordinam. pag. 149. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. q. 4. n. 32.*

10 In glos. [*Expresè*] ibi (*per quod sufficere non uidentur uerba generalia, &c.*) Vide *Traq. de iure maris glos. 7. num. 115. Cabed. Lusit. decif. 38. n. 2. p. 2.*

Clem. Si plures. III.

Dignitates plures obtinens, si aliam similem, uel beneficium curatum sine legitima dispensatione acceptet post pacificam possessionem ultimæ vacant omnes præcedentes ipso iure, sicut vacat vna obtenta alia simili pacificè possessa. Colligunt ex Or-

din. Lap. Abb. Anch. Imol. Zaba. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in rasion. lib. 3. pag. 101. Alagon. in compend. pag. 398. remisiuè Ximen. in concord. p. 2.

2 Hanc eandem conclusionem firmat *Azori. instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 13. q. 10. & vide, quæ dixi in collect. ad cap. de multa, hoc tit. in Decretalib.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Prouisio facta proprio Motu Papæ tacentis beneficia prouis quæcunq. & quocunq. ualeat, & num. 2.*
- 3 *Claus. Motu proprio, in litteris Papæ, uel Principis apposita supplet uitium subreptionis, & obreptionis.*
- 4 *Claus. Motu proprio, non supplet persona inhabilitatem.*
- 5 *Claus. Motu proprio, incompatibilitatem beneficiorum non aufert.*
- 6 *Claus. Motu proprio, defectum intentionis non tollit.*

Clem. Si Romanus. IV.

Prouisio de beneficio facta alicui per Papam motu proprio, de beneficijs quibuscunq. & quocunq. quæ obtinet, non habita mentione, ualida est. Colligunt ex *Ordinar. Anchar. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in rasion. lib. 3. pag. 101. Alagon. in compend. pag. 399. remisiuè Ximen. in concord. p. 1.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc textu defumunt *Azori. instit. moral. par. 2. lib. 6. c. 10. q. 3. versus quæres. quinto.*

3 In glos. [*Validum*] ibi (*quoad uitium subreptionis, &c.*) Notatur ad hoc quòd clausula Motus proprii in litteris Papæ, uel Principis apposita supplet uitium subreptionis, & obreptionis, sicuti docent *Menoch. conf. 1. num. 429. & conf. 378. num. 22. & de arbitr. casu 201. num. 8. & de præsumptionib. lib. 2. præsumpt. 13. num. 11. Soar. de legib. lib. 8. cap. 12. num. 11. Sanchez. de Matrim. lib. 8. disput. 21. num. 47. cum seqq. Aloys. Ricc. in praxi aurea resolut. 390. num. 1. Monet. de commut. ultim. uoluntat. cap. 6. n. 157. Alex. Trêtracing. uariar. resolut. tom. 1. lib. 1. tit. de rescript. resolut. 5. num. 39. cum sequentibus, & alij plures, quos refero Ego ipse in tractatu de clausulis vsufreqnent. clausula 79. num. 16. secundum Lugdunensem*

fem impressionem vbi numeris seqq. multipliciter declaro.

4 In ead. glos. ibi (aliis enim inhabilitatè, &c.) Notatur ad hoc quòd clausula *Motus proprij*, non supplet personæ inhabilitatem, vt per *Xuar. alleg. 12. num. 42. Sánchez. d. disput. 21. num. 49. Anton. Ricciol. de iure personarum lib. 4. cap. 6. num. 8.*

5 In ead. glos. ibi (etiam si illa ex alium pluralitate procedat, &c.) Notatur ad hoc quòd clausula, *Motus proprij*, incompatibilitatem beneficiorum non aufert, vt per *Antonium Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausulis concl. 2. num. 48. Flam. Parisium de resignat. benefic. lib. 3. quest. 1. num. 126.*

6 In ead. glos. ibi (nec alium operabitur præter intentionem rescribentis.) Notatur ad hoc quòd clausula, *Motus proprij*, defectum intentionis non tollit, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 32. num. 5. Mones. de commutat. vlt. volunt. cap. 6. num. 162. Seraphin. decis. 398. num. 1. Rot. decis. 656. num. 7. par. 2. recent. & plures alios, quos refero dist. clausula 79. num. 47.*

Clem. Si de beneficio. V.

1 Expectans beneficium ad cuiuscunque Episcopi collatione spectans si aliquod ex negligentia Episcopi deuolutum fuit ad Capitulum, de eo non poterit prouideri, deuolutum tamen ad Episcopum, vel etiam ad Papam ex cuiuscunque negligentia poterit obtinere. Colligunt ex *Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 101. Alagon. in compend. pag. 399. remissiuè Ximen. in concord. p. 2.*

2 In glos. [Siue ad nos] ibi (quod delegatus Papa possit talia beneficia ad Papam deuoluta conferre.) Potest igitur Legatus à Latere conferre beneficia, etiam si eorum collatio sit ad Sedem Apostolicam deuoluta, secundum *Gambar. de officio, & potestate Legati de Latere lib. 3. num. 13. & num. 624. Petr. Gregori. de re benefic. cap. 2. num. 4. Puz. decis. 266. aliis decis. 258. lib. 2. in correctis Lel. Leob. de Republ. Ecclesiast. cap. de statu Legati nu. 4. vers. tertio potest, & de benefic. & pensionib. eccles. cap. 2. vers. Legati etiam.*

Clem. Si iuxta. VI. & vlt.

1 Canonatum, & præbendam in vna Ecclesia habens, potest ibidem acce-

ptare dignitatem, cui si est annexa præbenda, vacabit prima præbenda post pacificam possessionem secundæ. Colligunt ex *Ordinarijs. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in rational. lib. 3. pag. 102. Alagon. in compend. pag. 399. remissiuè Ximen. in concord. par. 2.*

2 Qualiter auem Canonicatus, & dignitas in eadem Ecclesia, & sub eodem tecto obtineri possit, dixi in *collect. ad cap. eam te 7. num. 7. de rescript. & ibi citatis addo Monet. de distribut. quotid. p. 2. q. 4. Filliucc. tom. 3. tract. 41. c. 1. n. 18. vers. sextum.*

De Concessione præbendæ, & Ecclesiæ non vacantis. Tit. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Mandatum Papæ conditionale ante conditionis euentum, non afficit potestatem Ordinarij, vel alterius collatoris, secus quando acceptationi beneficij tempus adijcitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab exequutore petit, vel recipit, illud intelligitur accepisse, qua vacatio nota dicitur acceptanti, ex quo in loco beneficij publice scitur.
- 2 Lex in qua ponuntur verba per qua redditur irrita, & inanis actio, aut passio, qua in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à iure lasam continet.
- 3 Decreti irritantis vis, atque effectus, remissiuè.
- 4 Forma quoties non potest adimpleri specificè, debet adimpleri in casu æquipollenti, & sufficit.
- 5 Gratta conditionalis dicitur, & reputatur imperfecta.
- 6 Decretum irritans regulatur secundum naturam dispositionis, super qua interponitur.
- 7 Decretum irritans nihil operatur, nisi is pro quo fuit appositum, acceptauerit, & eo vti velit.
- 8 Ordinarij manus sunt ligatæ infra mensem concessum expectantibus.
- 9 Beneficium non sufficit probare aliquem accepisse nisi probetur infra mensem accepisse.

- 10 *Scientia non presumitur ex eo solo quod in loco beneficii sit nota vacatio.*
- 11 *Impetranti cum clausula, Motu proprio, non currit tempus à die nota vacationis in loco, sed à die sue scientia.*
- 12 *Papa quādo mādāt alicui provideri de beneficio proxime vacaturo, includit beneficium, quod vacabat tempore datæ.*
- 13 *Papa mens est consideranda an sub verbo futuri temporis comprehendatur præteritum, vel præsens.*
- 14 *Forma impleri debet vere, & proprie, & non per actum fictum, & improprium.*
- 15 *Procurator habens speciale mandatum potest beneficium ecclesiasticum acceptare.*

Clem. Cum ei. Vnic.

Mandatum Papæ conditionale non afficit potestatem Ordinarij, vel alterius collatoris ante expletam conditionem, etiam adiecta clausula irritante. Veluti si Papa mandat Episcopo, ut provideat alicui de beneficio viginti librarum valoris, vel minoris si clericus voluerit acceptare, si Episcopus cōferat alteri beneficium taxati valoris antequam suam impetrans volūtatem declararet, collatio tenet. Sed si apposuit ut intra mensem possit acceptare cum decreto irritanti infra mensem, collatio non tenet. Acceptare autem intelligitur quando petit per suum executorem sibi conferri, vel præsens recipit. Notitiam vacationis habere dicitur si est in loco, vel Ecclesia ubi vacat, & sic currit mensis, & si nescit sibi imputet. Colligunt ex Ordinarij. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuan. in ration. lib. 9. pag. 137. Alagon. in compend. pag. 414. remisiuè Casal. in annos. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2. **Ex tunc etiam inane decernentes, & irritum.** Notatur ad hoc quòd lex, in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita, & inanis actio, aut passio, quæ in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à iure fatam continet, ut per *Sayr. in clau Regia lib. 3. c. 8. n. 26.*
- 3 *Plurā de clausula decreti irritantis dixi in tract. de clausulis vsufreq. claus. 40. secundum Lugdunen. impress.*

4 **Quia decretum, &c.** Notatur ad hoc quòd quoties

forma non potest adimpleri specificè, debet adimpleri in casu æquipollenti, & sufficit, ut per *Flamin. Parisium de resignat. benefic. lib. 11. quest. 13. num. 37.*

5 **Antequā extet prima cōditio, &c.** Notatur ad hoc quòd gratia conditionalis dicitur, & reputatur imperfecta, ut per *Cald. Pereira de resolut. emphe. c. 6. num. 36.*

6 **Secus autem fore censemus, &c.** Notatur ad hoc quòd decretum irritans regularur secūdam naturam dispositionis super qua interponitur, secundum *Menoch. conf. 134. n. 29. Put. de decis. i. vers. & ratio est, lib. 1. in correctis.* Et ideo non ligat nec operatur ante impletam conditionem etiam subintellectam si apponatur gratiæ conditionali, ex *Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausulis concl. 3. n. 46. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 67. n. 51. Monet. de commutans. c. 7. n. 254. Mart. de clausulis p. 1. claus. 255. n. 11. plures refero Ego ipse d. claus. 40. n. 55.*

7 **Priusquam suam impetrans, &c.** Notatur ad hoc quòd decretum irritans nihil operatur nisi is, pro quo fuit appositum, acceptauerit, secundum *Put. de decis. 230. n. 3. lib. 1. in correctis, & eo uti velit, ac de illo opponat Gonzal. d. glos. 67. n. 52.*

8 **Ut appositio mensis eiusdem, &c.** Notatur ad hoc quòd manus Ordinarij sunt ligatæ infra mensem concessum expectantibus, ut per *Cald. Pereira de potestate eligendi cap. 15. num. 15.*

9 Notatur etiā ad hoc quòd non sufficit probare aliquem acceptasse beneficium nisi probetur intra mensem accepisse, ut per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 16. n. 8.*

10 **Ex quo ipsa vacatio in loco, &c.** Ergo nō presumitur scientia ex eo solo, quòd in loco beneficii sit nota vacatio, secundum *Flores de Mensa variar. lib. 1. q. 3. n. 18.*

11 **Impetranti cum clausula, Motu proprio, non currere tempus à die notæ vacationis in loco iuxta tex. in præsentia, sed tantum à die suæ scientiæ resoluunt** *Anton. Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausulis concl. 2. num. 92. Monet. de commut. ultim. voluntat. cap. 7. num. 92. quos refero Ego ipse in tract. de clausul. vsufreq. claus. 79. n. 27. secundum Lugdunen. impress.*

12. In glos. [Notitia] ibi (*facere tamen quod vacans potest acceptare, &c.*) Notatur ad hoc quod Papa cum mandat alicui provide-ri de beneficio proximè vacaturo, includitur beneficium; quod vacabat tempore datæ, vt per *Pu. decis. 48. no. 5. lib. 3. in correctis; V. ilalob. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 9. num. 27. pag. 183.*
13. In ead. glos. ibi (*& hoc conuenit huic menti, scus ubi mēs vestitor*) Notatur ad hoc quod mens Papæ est consideranda an sub verbo futuri temporis comprehendatur præteritū, vel præsens, vt per *V. italia. hic. num. 38. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. S. 5. p. om. nu. 67.*
14. In glos. [Quin etiam] Notatur ad hoc quod forma impleri debet verè, & propriè, & non per actum fictum, & improprium etiam æquipollentem, vt per *Tirag. de iure mariti glos. 7. num. 188. Cald. Ferrira de renouat. embys. quest. 1. num. 36.*
15. In glos. [Præsenti] ibi (*idem in procuratore habente ad hoc speciale mandatum, &c.*) Notatur ad hoc quod procurator habens speciale mandatum potest beneficium ecclesiasticum acceptare, vt per *Couar. lib. 3. var. cap. 16. n. 4. & 5. V. ilalob. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 24. num. 15. pag. 61. Brumor. à Sole in locis communibus verbo mandatum 14. Flamin. Par. si. de resignat. benef. lib. 10. quest. 6. num. 13. & quest. 8. num. 34. Camil. Borrel. in summa omniaum decis. tit. 66. num. 165.*

De Rebus Ecclesie non alienandis.

Tit. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosus, qui concedit alicui ad vitam, vel certum tempus, iura, redditus, vel possessiones administrationis; cui præst, suspensus est ab officio, nisi duo concurrant, nec valet concessio, duos casus excipit.
- 2 Ecclesia Prælati donare aliquid non potest de rebus Ecclesie.
- 3 Abbatis auctoritas regulariter non sufficit in alienandis rebus Monasteriorum.
- 4 Abbas non habens Conuentum, aut Capitulum debet adhibere Prælati Superioris consensum in alienatione rei ecclesiasticæ.
- 5 Prælati Regulares habent iurisdictionem quasi Episcopalem in suis Monasterijs.
- 6 Fructus decimarum, & beneficij passus vnicuique etiam laico locari.
- 7 Beneficiarius non potest ad vitam locare res

ex quibus beneficij fructus colliguntur.

- 8 Locatio facta ad vitam alicuius dicitur facta ad longum tempus.
- 9 Abbas exemptus habet quasi Episcopalem iurisdictionem, & est Ordinarius, & potest omnia regulariter, quæ Episcopus in sua diocesi circa ea, quæ sunt iurisdictionis.
- 10 Locatio longi temporis est prohibita in rebus Ecclesie.
- 11 Locatione prohibita censetur etiam prohibita illa, quæ fit ad longum tempus.
- 12 Dominium utile transferretur per locationem longi temporis.
- 13 Tempus modicum quod dicitur relinquitur arbitrio iuris.
- 14 Tempus modicum dicitur intra decennium.

Clem. Monasteriorum. I.

Religiosus præstans alicui monasterio, vel Ecclesie non potest concedere iura, redditus, & possessiones eiusdem Ecclesie alicui ad vitam eius, seu ad certum tempus etiam recepta pecunia, nisi necessitas, aut utilitas monasterij, Prioratus Ecclesie, aut administrationis huiusmodi hoc exposcat, Conuentus sui, aut si Conuentum non habeat, Prælati proprii assensu ad hoc nihilominus accedente, qui secus fecerit eo ipso est suspensus; nec recipienti ius aliquod acquiritur, non sic dicendum in locationibus etiam reddituum, aut fructuum veditiōibus ad tempus modicum faciendis. Colligunt ex Ord. in. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 165. Alagon. in compend. pag. 426. remissuè Casal. in annotat. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

- 2 Quouis modo concedat, &c. Notatur ad hoc quod Ecclesie Prælati donare aliquid non potest de rebus Ecclesie, vt per Menoch. de arbit. casu 434.
- 3 Conuentus sui, &c. Ergo in alienandis rebus monasteriorum non sufficit regulariter Abbatis auctoritas, vt per *Couar. lib. 1. cap. 3. num. 9.*
- 4 Aut si Conuentum non habeat Prælati proprii assensu, &c. Notatur ad hoc quod Abbas non habens Conuentum, aut Capitulum debet adhibere Prælati Superioris consensum in alienatione rei ecclesiasticæ, vt per *Tirag. de iure mariti glos. 8. n. 21.*

Vnde

- 5 Vnde inferri solet Prælatum Regulatum habere iurisdictionem, quasi Episcopalem in suis monasteriis, vt per Nauar. com. 2. de Regular. num. 63. *Levol. in praxi Episcop. p. 1. verbo excommunicationis causa materialis. vers. secundo Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 43 art. 2. vbi loquitur de Provincialibus.*
- 6 Verū præmissa ad locationes, &c. Notatur ad hoc quod fructus decimarum, & beneficij possunt vnicuique etiam laico locari, sicuti docent *Caroc. de locato. p. 3. tit. de decimis num. 6. D. Barbosa in l. Titia num. 47. & in l. usufructu nu. 16. cum seq. ff. soluto matrimonio Molin. de iustit. tract. 2. disput. 466. col. 4. lit. D. Card. Mantica de tacit. & ambig. conuen. lib. 5. tit. 3. nu. 12.*
- 7 In glos. [Eius] Notatur ad hoc quod beneficarius non potest ad vitam locare res ex quibus beneficij fructus colliguntur, vt per *Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 10. q. 3.*
- 8 In ead. glos. ibi (& talis concessio dicitur perpetua) Notatur ad hoc quod locatio facta ad vitam alicuius, dicitur facta ad longum tempus, vt per *Couar. var. lib. 2. cap. 16. n. 3. D. Barbosa in l. filios. §. ff. n. 2. ff. solut. mat.*
- 9 In glos. [Proprij] ibi (ex quo habet Episcopalem iurisdictionem, &c.) Notatur ad hoc quod Abbas exemptus habet quasi Episcopalem iurisdictionem, & est Ordinarius secundum *Flor. de Mena var. lib. 3. q. 24. nu. 6.* Et potest omnia regulariter, quæ Episcopus in sua dioecesi circa ea, quæ sūt iurisdictionis, vt per *Frac. Mol. de ritu nup. lib. 2. diff. 11. n. 58.*
- 10 In glos. [Locationes] Notatur ad hoc quod locatio longi temporis est prohibita in rebus Ecclesiæ, vt per *Couar. var. lib. 2. cap. 16. num. 1. Valasc. de iure emphyt. q. 29. nu. 8.*
- 11 In ead. glos. ibi (illud verum si fiat ad modicum tempus, &c.) Ergo prohibita locatio censetur etiam prohibita locatio ad longum tempus, vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 14. num. 81. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 16. num. 7.* Per locationem enim longi temporis transfertur vile dominium, sicut docet *Tiraq. d. glos. 14. num. 80. Sarmien. lib. 3. select. cap. 2. num. 31. Finch. in l. 1. p. 3. num. 63. C. de bonis m. tern. Velasc. de iure emphyt. q. 20. num. 19. & q. 29. num. 2. & 5. Menoch. de arbitrar. casu §. 1. Mozz. de contractib. tit. de diuisione locationis num. 7. Gutier. in reg. l. nemo potest num. 50. ff. de legat. 1. & canon. lib. 2. cap. 8. à nu. 22. Ceual. commun. contra commun. q. 199. num. 5. Card. Mantica de tacitis, & ambig. conuen. lib. 5. tit. 4. num. 7. Maria in voti nouiss. de cis. voto 37. num. 4. Cald. Pereira quaest. forens. lib. 1. q. 11. num. 2.*
- 13 In glos. [Ad tempus modicum] ibi (relinquendum iudicis arbitrio) Ita *Couar. var. lib. 2. cap. 16. num. 3. vers. quod vero, Cald. Pereira de resol. emphyt. cap. 1. num. 23.*
- 14 In ead. glos. ibi (quod modicum tempus dicitur intra decennium) Ita *Menoch. de arbitrar. casu 5. num. 8. Marb. de Afflict. in tract. de iure probom. notab. 8. num. 25. Mandos. ad Lap. alleg. 80. Boer. decis. 284. num. 4. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 26. num. 39.* Vnde locationem longi temporis esse dicendam, quæ ultra decennium fit, tradunt *Molin. de primog. lib. 1. cap. 2. 1. à num. 29. Card. Mantica. d. tit. 4. num. 3. Ceual. d. q. 199. nu. 13. cum seqq. Masfril. Sicilia decis. 4. num. 10. Maria d. voto 37. num. 5. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 10. q. 3. Rebell. de obligat. iustit. p. 2. lib. 1. 3. q. 5. num. 6. Cald. Pereira d. lib. 1. q. 11. num. 1. Caroc. de locato p. 2. tit. de locatione ad longum tempus.*

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus vnire potest Ecclesiam alteri, vel loco religioso donare etiam non vocato Rectore, vel defensore.
- 2 Capituli consensus requiritur in vnione faciendi per Episcopum.
- 3 Vnire potest Episcopus Ecclesiam, seu beneficium sue diocesis loco Religioso.
- 4 Rectoris, seu possessoris beneficij consensus an exigatur, ostenditur.
- 5 Vnio facta ab Episcopo ipsi Capitulo non valet.
- 6 Vnio potest fieri omnibus præbendis, seu distributionibus simul.
- 7 Abbates non possunt vnire Ecclesias etiam sibi pleno iure spectantes cum hoc sis Episcopale.
- 8 Consuetudine sublata censetur etiam sublata immemorialis quando additur dictio vniuersalis.
- 9 Ecclesia vacans nullo ipso dato defensore potest alteri Ecclesie in totum vniri, dummodo auctoritas Episcopi, & consensus Capituli interueniat.
- 10 Conciliatur text. in presenti cum cap. 1. hoc tit. lib. 6. & num. 11. 12. 13. & 14.

Clem. Si vna. l. i. & vlt.

- 1 Episcopus cum consensu Capituli potest vnire vnam Ecclesiam alteri, vel loco Reli-

Religioso donare, etiam non vocato Rectore vel illius Ecclesiæ defensore; mensæ tamen suæ vel Capituli etiam de illius consensu vnire non potest non obstante consuetudine in contrarium. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifide Vital. Viuiam. in rasion. lib. 3. pag. 166. Alagona in compend. pag. 427. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2. Suo consentiente Capitulo, &c.

Notatur ad hoc quod in vnione facienda per Episcopum requiritur consensus Capituli, vt per *Rebuff. in praxi benefic. de vnion. glos. 11. num. 2. Hoied. de incompatib. benefic. p. 2. cap. 3. num. 9. Paul. Fufse. de visitat. lib. 2. cap. 26. n. 5. Marian. Soccin. in c. ficut vnire art. 6. concl. 1. nu. 92. de excess. Prælat. Azor. in tit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 28. quest. 12. Nicol. Garce. de benefic. p. 12. cap. 2. num. 145. Sancb. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 29. num. 164. vbi nu. seq. subdit satis esse, si huiusmodi consensus præcedat, refero *Ego ipse de offic. & potest. Episcopi p. 3. alleg. 66. à num. 21. secundum Lugdun. non. impress.**

3. Aut Religioso loco donetur, &c.

Notatur ad hoc quod Episcopus potest Ecclesiam seu beneficium suæ diocesis vnire loco Religioso, vt docent in præfenti *Cardin. num. 4. notab. 4. & num. 11. quest. 7. Anchar. num. 4. notab. 4. Imol. num. 2. & 3. & Bonifac. num. 3. Marian. Soccin. in d. cap. ficut vnire art. 4. q. 4. num. 61. Selu. de benefic. p. 3. quest. 11. num. 126. Azor. d. cap. 28. q. 19. Sancb. d. c. 29. num. 148. vbi nu. 187. subijcit id quoq; licere stantibus decretis Concilij *Trid.* cum duplici tamen limitatione, prior est, vt beneficium non sit extra diocesim, in qua est monasterium, quia interdicit idem *Concil. sess. 14. de Reform. c. 9. vnire beneficia alterius diocesis; posterior est ne beneficium illud vniendum sit Curatum, quia ex altero eiusdem Concilij decreto *sess. 24. de reform. cap. 13. interdicitur vnire beneficia curata loco Religioso.***

4. Ex eo quod Rector ipsius, &c.

Notatur ad hoc quod non exigitur consensus Rectoris siue possessoris beneficii ab Episcopo vniendi, aut si vacet, defensoris illius beneficii, sed illis non citatis potest Episcopus vnire, vt per *Azor. d. cap. 28. q. 12. Sancb. d. cap. 29. num. 171. & alios; quos refero Ego ipse d. à alleg. 66. num. 20. cum seq.* Verum conclusio

illa ex hoc text. desumpta quod potest Episcopus Ecclesiam sibi subiectam alteri vnire causa legitima subsistente, propria Rectore, minime requisito, intelligenda necessariò venit dummodo in vita illius vnus effectus suspendatur, quo casu nullum ipsi inferitur considerabile præiudicium, quod satis probat *sex. opt. in cap. consultationibus, ad fin. de donat.* ait enim Ecclesias non vacantes recte posse in proprietate concedi de consensu Episcopi locis Religiosis, subdit deinde quod personæ dictas Ecclesias possidentes eis in vita sua non debeant spoliari, resoluunt *glos. verbo vocatus, & Doctores committer in præfenti & in d. c. consultationibus, Abb. & communis in c. cum venisset, de restit. spoliat. Rot. decis. 1. num. 2. hoc tit. in nouis, & decis. 1. num. 4. de off. delegat. Rebuff. in praxi tit. de vnionib. glos. 11. num. 8. & p. 2. tit. de reprobata beneficij viuents impetr. num. 58. Alex. conf. 215. num. 3. lib. 7. sicque inter tex. in præfenti, & cap. ad audiendam il 1. de Eccles. adific. illa erit discriminis ratio, quod hic ideo non vocatur Rector, cuius Ecclesia vnitur, quia scilicet vnio in vita eius suspenditur, at vero in *d. c. ad audiendam*, iuncto *Concil. Trid. sess. 2. de reform. cap. 4.* ideo necessarium est quod prius legitime audiatur, quia dismembratio Ecclesiæ matricis statim in vita Rectoris suum operatur effectum. Si autem adhuc aliquis querat cur in specie huius text. etiam in vita ipsius Rectoris illo non vocato fiat vnio, quæ quãuis suspensa sit quandiu vixerit, nihilominus tamen ipsi admodum præiudicialis est, constat namque facultatem beneficiario à iure competentem vt possit beneficium, quod legitime obtinuit, permutare *ex cap. ad quæstiones de reru. permut. Cle. vnic. illo tit. per prædictã vnionem auferri, vt resoluunt Ioan. Andr. ad Specul. tit. de præben. in fine principij, Rebuff. d. glos. 21. num. 8.* poterit namque responderi præiudicium Rectoris in hoc casu minus principaliter, & in quandam consequentiam prouenire, & vt tale non esse considerabile iuxta *glos. 2. in l. de vnoquoque ff. de re iudic. facit l. 1. ubi, prima enim ratio ff. de auctor. rat.* quod quidem extra dubium est quando ex principali dispositione utilitas publica prætenditur, planè Episcopus vniendo vnã Ecclesiam alteri principaliter intendit utilitati, seu necessitati Ecclesiæ consulere, & sic verum est dicere ex causa tolli beneficiario ius à iure indultum vt possit suum beneficium permutare, quod licitè fieri potest iuxta tradita,*

per *DeSortis* in reg. indultu de reg. iuris lib. 6. Magnum vero versatur discrimen quoad hoc propositum inter Rectorem Ecclesie, & patronum ipsius; Rector namque habet solummodo quoddam ius personale; quod cum persona extinguitur *cap. ad extirpandas, de fil. Presbyt. cap. 1. de prob. Clem. ult. de procurat. patronus* vero habet ius quoddam perpetuum ipsi beneficio inhaerens, quod ad hæredes transmittitur iuxta *cap. quoniam, de iurepatr. Clem. plures, coditit.* vnde cum per vnionis constitutionem maximum ipsi patrono præiudicium fiat, quippe qui priuatus manet facultate amplius ad prædictam Ecclesiam præsentandi, merito illius consensus in tali constitutione requiritur iuxta *cap. suggestum, de iurepatr.* Per contrarium vero Rectori nullum infertur saltem considerabile, cum effectus vnionis in vitam sua debeat suspendi, & sic ius solum personales, quod solummodo habet, ipsi illatum, & saluum maneat, vnde illius consensus non requiritur, iuxta *tex. in præsent.*

5 Quod si Episcopus, &c. Notatur ad hoc quod non valet vnio facta ab Episcopo ipsi Capitulo, vt per *Hieron. Gab. cons. 186. lib. 2. Nicol. Garc. de benef. p. 12. cap. 2. nu. 168. vbi nu. 169.* subdit procedere quando vnio fit Capitulo principaliter, & directè, secus vero quando in consequentiam, & indirectè, & nu. 170. secus ait vbi vnio fiet alicui dignitati, vel præbendæ Capituli, & nu. 171. subiicit in 6 terminis *Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 15.* posse fieri vnionem omnibus præbendis, seu distributionibus simul, & nu. 175. cum *Hier. Gabr. citatio loco,* resoluit quod potest itè Episcopus cum consensu Capituli suppressere præbendam, dignitatem, aut officium, eius fructus applicando non Capitulo, sed distribuendo inter singulos Canonicos, assignando scilicet cuique Canonico, vel præbendæ certam portionem.

7 In glos. [Episcopum] ibi (*licet ad Abbates spectent, Ecclesia pleno iure, tamen illas vnire non possunt, vel vnus alteri subijcere, cum hoc sit Episcopale.*) Ita plures; quos refert *Nicol. Garc. d. p. 12. cap. 2. nu. 71. & Sanchez, d. lib. 7. cap. 29. num. 159.*

8 In glos. [Quauis] ibi (*scilicet, & cuius contrarij, &c.*) Notatur ad hoc quod sublata consuetudine censetur etiam sublata immemorialis quando additur dictio vniuersalis, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 33. num. 8.* vide tamen quæ dixi in tract. de clausulis vsu-

frequent. claus. 87. num. 3. cum seqq. secundum Lugdun. impress.

9 Nequaquã id poterit impugnari; Probat hic *tex.* quod Ecclesia vacans nullo ipsi dato defensore potest alteri Ecclesie totum vniri, dummodo auctoritas Episcopi, & consensus Capituli interueniat, cuius contrarium ex diametro decidit *tex. in cap. 1. hoc sit. lib. 6.* dum ait non posse Episcopum etiam de consensu Capituli sui partem decimarum vacantis Ecclesie vnire pauperi dignitati, aut præbendæ non dato defensore ipsi Ecclesie vacanti, auget difficultatem *text. in l. qua de tota 75. ff. de rei vendicat. cap. cui licet, de reg. iuris lib. 6. cap. ex parte 27. vbi glos. pen. similia iura citat, de decim.*

10 Pro quorum iurium conciliatione sciendum est duo inter se admodum diuersa in materia vnionis quoad nostrum propositum posse considerari, prius est quando vna Ecclesia alteri vnitur, seu conceditur, ex tribus modis, de quibus egi de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 66. à num. 1. & in hoc casu loquitur *tex. in præsent.* posterius vero quod pars decimarum, seu bonorum alicuius Ecclesie alteri vnitur, seu conceditur, & in hoc casu procedit *tex. in d. cap. 1.* Vterque autem vniendi modus licet in aliquo conueniat, in alio tamen differt. Conuenit quidem quia vtraque vnio cum celebratur eadem fere solemnitates exigit, de priori patet, quia ex duobus causis fieri debet, necessitatis scilicet, vel vtilitatis, vt probat *cap. exposuisti 33. de præbend. cum alijs adductis per Rebuff. in praxi benef. tit. de vnionibus num. 36. Borr. decis. 345. Hoir. d. de incompat. benef. p. 1. cap. 7. nu. 8.* Insuper debent interuenire solemnitates, quæ iure ad alienandum res Ecclesie præscribuntur, de quibus in *d. cap. sine exceptione 12. q. 2.* & in hoc *tex.* post alios *Redoan. de rebus Eccles. rub. de significat. verb. Alienatio §. sub hoc vocabulo pag. 44.* Cuius rei ratio est, etenim cum per vnionem alienatio inducatur; ipsa namque Ecclesia vnita in alterius potestate transit, & ita eius status quodammodo immutatur, saltem si primo, & secundo modo accipiat *tex. in l. vlt. ff. de cap. dimin. §. minima Instit. eod. ac subinde ex eo capite alienationis verbo in hac materia vnio contineatur iuxta *tex. in cap. qua nuper, de his, qua sunt à Præl. cap. pastoralis, de donat. Redoan. vbi sup. rectè fit vt ad suam validitatem prædictas causas cum solemnitatibus requirat iuxta su-**

prædi-

prædicta, quo fit ut eöfenus Capituli debeat interuenire in vnione facta ab Ordinario per hunc tex. & Clem. 1. *S. ad hoc iuncta glos. verbo assensu, de statu monac.* & tractatus debeat præcedere iuxta dict. cap. sine exceptione, licet Rebuff. illum non requirit in alienatione d. iis. de vnion. glos. 1. n. 2. *Et in compend. alienat. num. 14. Rot. decis. 1. sub hoc tit. in an. sig. Imol. num. 3.* post alios in præsent. de posteriori item patet quia quando pars decimarum alicuius Ecclesie alteri conceditur, debent similiter omnes solemnitates, de quibus supra, insimul interuenire, ut expressè probat d. cap. 1. quod similiter ratione probatur, erenim cum per huiusmodi bonorum Ecclesie concessione alteri factam inducatur prædictæ Ecclesie dismembratio ut probat Rodan. ubi proxime, d. intelligitur etiam pag. 45. que quidem appellacione alienationis similiter continetur, rectè fit ut prædictas requiratur solemnitates, & ita probant Franc. hic col. 1. Rot. decis. 229. sub hoc tit. in nouis Rebuff. in d. compend. num. 68. Rodan. ubi proxime.

11 In eo tamen inter utramque vnionem est notabilis differentia, quod quando Ecclesia vacans in totum alteri vnitur non est dandus Ecclesie vacanti vnica defensor, dummodo auctoritas Episcopi, & consensus Capituli interueniat iuxta text. in præsent. Per contrarium vero quando pars bonorum, seu decimarum alicuius Ecclesie vacantis alteri vnitur, seu conceditur, vltra consensum Episcopi, & Capituli necessario dandus est defensor ipsi Ecclesie vacanti iuxta d. cap. 1. Circa cuius differentie rationem admodum laborant Doctores nostri, nonnulli primo loco asserunt quod quando in totum vnitur Ecclesia alteri nihil de bonis Ecclesie vnice detrahitur, sed potius augetur coniunctione alterius Ecclesie ad quam fit accessus; quando vero pars bonorum, seu decimarum ipsius conceditur, planè minuitur de bonis illius Ecclesie, cuius bona alienantur, & ideo in primo casu non est necessarius defensor iuxta tex. in præsent. sed tunc autem sic iuxta d. cap. 1. Verum hæc solutio omnem difficultatem non tollit, quia licet procedat in vnione, per quam ex duobus Ecclesijs fit vna, insuper in vnione per quam duæ Ecclesie æquè principaliter annexantur, deficit tamen in Ecclesijs, que subiiciuntur alicui præbendæ, vel dignitati, prout in specie cap. super eo, de præbend. in 6. quo casu manet eadem Ecclesia, in qua ponitur Vicarius cum certa portione, & reliqui

fructus applicantur præbendæ cap. annu. tit. cap. extirpanda d. qui verb. de præbend. & ita verum est dicere in hoc casu ipsius boni diminui, & tamen non requiritur datio defensoris iuxta tex. in præsent. manebuntque illi

12 Alij igitur eam rationem assignant quod quando annexitur, & subiicitur alicui dignitati, seu præbendæ contingit quidem alienatio, nam possessori dignitatis, seu præbendæ, applicantur omnes fere fructus Ecclesie vnice, valet tamen quia fit cum solemnitatibus à iure requisitis subsistente insimul iusta causa necessitatis, neque est aliqua deformitas pauperem dignitatem seu præbendam sustentari ex fructibus Ecclesie sibi annexæ iuxta d. ex. expofuisti, cum alijs, & ideo non fuit necessarius defensor iuxta tex. in præsent. quando vero pars decimarum, seu bonorum Ecclesie non annexa deputatur ad sustentationem dignitatis, seu præbendæ, fit quædam alienatio non satis rationalis, quia pars illa bonorum ordinata ad sustentationem illius Ecclesie, que adhuc manet, & existit principaliter sicut antea, traducitur ad dignitatem, seu præbendam, cum qua nullam habet communionem, vnde cum huiusmodi alienatio magis videatur à ratione aliena, quam illa, de qua in hoc text. merito Pontifex in d. c. r. decidit illam requirere maiorem solemnitatem vltra consensum Episcopi, & Capituli, nempe quod dicitur Ecclesie vacanti defensor. Verum hæc ratio similiter difficultatem non tollit, licet enim fateamur nullam dari deformitatem in eo quod ex fructibus Ecclesie annexæ consulari pauperi dignitati, seu præbendæ, insuper licet verum sit prædictam annexione magis rectè fieri potuisse ob causam paupertatis, vel similes, ac subinde validam fuisse Ecclesie vnice alienationem interuenientibus solemnitatibus requisitis, nullatenus tamen docet iur. in hoc casu Ecclesie non sit dandus defensor antequam fiat annexio, cum in casu d. c. r. necessario dandus sit licet omnes prædictæ solemnitates interuenissent. Insuper eadem in rationabilis alienatio, que consideratur sine concessione partis bonorum Ecclesie, debet etiam considerari in concessione totius Ecclesie. Igitur vel vtroque casu debuit dari defensor, vel neutro, quod nonnulli de ista, ut

13 Quare ego rationem differentie in eo posse consistere probabilis duco, quod quando vnio fit totius Ecclesie vacantis non potest considerari aliquid præiudicium futuri Rectoris, seu Parochi, cui per vnionem nihil de

trahitur, sed potius ipsius prouentus augentur cū vnus, & idem sit futurus Rector vtriusque Ecclesie, scilicet rām vnitæ, quàm ipsius, cui sit vnio, insuper per vnionem neutri Ecclesie præiudicium infertur, scilicet nec vnitæ si enim diues sit loco reddituum, qui alteri Ecclesie applicantur, illius privilegia, digniora, & præstantiora consequitur iuxta doctrinā *glos. 2. in cap. 1. ne sede vacante*, si autem fuerit pauper illius paupertati, & exiguitati consulitur iuxta *dict. cap. exposuisti 33. de prabend.* Rursus neque etiam Ecclesie, cui sit vnio, nā ipsius redditus ampliantur coniunctione alterius Ecclesie, quæ ei vnitur, vt palam est, vnde merito talis vnio Ecclesie vacantis fit nullo ipsi dato defensore iuxta *tex. in presenti*, & hæc est vera ratio quare potest fieri vnio vacantis Ecclesie iuxta hunc *tex.* cum tamen desolutio vnionis eiusdem Ecclesie vacantis fieri non possit iuxta *cap. 1. ne sede vac.* quia videlicet per vnionem neutri Ecclesie præiudicium infertur iuxta modo dicta, per desolutionem vero maximum vtrique Ecclesie præiudicium generatur, vt diximus ad *cap. 2. de maior. & obed. lib. 6.* At vero quando vnio fit paris bonorum seu decimarum Ecclesie datur maximum futuri Rectoris præiudicium cuius interest ne diminutio, seu dismembratio beneficii fiat iuxta *rabr. vs ecclesiasticæ beneficia, cap. maioribus, sum alijs, de prabend.* licet enim tunc temporis ipsium beneficium vacet, per se tamen, & principaliter existit, & vni tale proprium debet habere Redorem, ac proinde quemadmodum viuente illo dismembratio, seu diminutio aliquorum bonorum fieri nequit sine ipsius consensu iuxta *cap. placuit 12. q. 2.* (nisi *lex ex iusta causa* contrarium statuatur, prout in specie *cap. ad am. diem. de Eccles. adific.*) ita etiam vacante Ecclesia fieri non potest: non dato defensore iuxta *cap. 1.* quàm differentiam rationem in effectu sensisse videtur *glos. verbo in concessione, in d. cap. 1. & verbo defensor, in presenti, vbi Cardinum. 6. vox. 7. & Bonifac. num. 3.*

14. Quæ actentia resolutione non obstat regulæ, quæ de tota, & die. vbi licet cum alijs, quia respondetur regulariter verum esse quod cui conceditur maius, & minus concessum censetur, nisi ab illo minori prohibeatur ex causa, vt in specie *cap. vlt. vbi glos. verbo ad parum, de transi. Præl. cap. 2. vbi glos. vlt. ad finem, de rapori. cap. 1. vbi glos. vlt. de iornem. resoluit communis secundum Abb. in cap. atq. S. de aduoc. n. 8. de iudic. Felin. in cap. postulasti*

*num. 8. de rescript. Rur. in l. 2. col. 1. ff. de legat. 1. planè licet Episcopo permiffum sit vnire vacantem Ecclesiam alteri non dato defensore, & ita liceat maius, non tamen licet minus, idest partem bonorum Ecclesie concedere, idque ex iusta causa, de qua supra egimus, quod in effectu docet *glos. in presenti verbo defensor.**

De Rerum permutatione. Tit. V.

S V M M A R I V M.

- 1 Collatio de beneficijs causa permutationis vacantibus facta alijs, quàm permutantibus non tenet, & num. 2.
- 3 Permutatio nihil aliud est nisi quadam reciproca resignatio, quæ ad inuicem inter permutantes fit.
- 4 Hospitalia, quæ dantur in titulum beneficij ecclesiastici, veniunt appellatione beneficij.
- 5 Episcopus potest beneficij renunciationem acceptare licet eius collatio sit Pontificis.
- 6 Episcopi possunt admittere resignationes in fauorem ex causa permutationis.
- 7 Permutationi auctoritatem prestare non potest inferior Episcopo.
- 8 Capitulum Sede vacante potest permutationi auctoritatem prestare.
- 9 Capitulum potest interponere auctoritatem in beneficiorum permutatione quando eorum collatio spectabat ad ipsum simul, & Episcopum.
- 10 Beneficij in permutatione requiruntur consensus illorum ad quos collatio, electio, seu presentatio pertinet.
- 11 Verbum, collatio, quando ponitur in lege, institutionem, & omnem modum providendi comprehendit.

Clem. Ne concessione. Vnic.

Collatio de beneficijs causa permutationis resignatis facta alijs, quàm ipsi: permutare volentibus, non tenet. Colligitur ex Ordinat. Læp. Abb.

Anch. Isual. Zabaneli, Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vstalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 193. Alagon. in compend. pag. 347. reuissit. Ximen. in concord. p. 1. & 2.

2. Haec eandem conclus. ex hoc *tex.* desumit Couar. var. lib. 1. cap. 5. vbi subdit quod ante decisionem huius *tex.* erat veteri iure competentur Prælatum, apud quem est facta renuntiatio: ex causa permutationis: ex summo

Iuris

juris rigore seclusa aequitate ita potuisse liberè conferre beneficium ecclesiasticum, cui renunciatum fuerat, sicuti fit ex simplici renunciatione vacaret.

3. Ex causa permutationis ab aliquoibus resignata, &c. Notatur ad hoc quòd permutatio nihil aliud est nisi quædam reciproca resignatio, quæ adiucem inter permittentes fit, vt per *Cassad. de cis. 1. num. 2. sub hoc tit. Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 11. q. 5. num. 19. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 14. num. 40.*

4. In glos. [Beneficia] ibi (*includit etiam hospitalia, &c.*) Notatur ad hoc quòd quando hospitalia dantur in titulum beneficij ecclesiastici, tunc veniunt appellatione beneficij, iuxta ea, quæ tradit *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. 4. num. 14. & dicit per hanc glos. Rebuff. in tract. nominat. q. 9. m. 8.* quòd quòdo parificatur Ecclesiæ, & hospitalia, quod in beneficij statuitur habet locum et in hospitalibus.

5. In glos. [Conferantur] ibi (*vel per alios collatores*) Ergo potest Episcopus beneficij renunciationem acceptare licet eius collatio sit Pontificis, vt per *Sancb. de Matr. lib. 8. disp. 32. nu. 4.* & ideo in manibus Episcopi resignari possunt beneficia reservata licet illa conferre non possit, sicut resoluunt *Flamin. de resignat. lib. 7. q. 14. nu. 6. Massib. in praxi habendi concursum requis. 7. dub. 39. nu. 22.* Ego ipse de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 69. m. 23.

6. In ead. glos. ibi (*quòd Episcoporum est permittare, vel permutationibus auctoritatem præstare*) Notatur ad hoc quòd Episcopi possunt admittere resignationes in fauorem ex causa permutationis, quas faciunt permittentes, & eorum cuilibet collationem de beneficio sic resignato facere, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 14. num. 32. & 33. Nicol. Garc. de benef. p. 11. c. 4. n. 60. Ego ipse d. alleg. 69. n. 11.*

7. In ead. glos. ibi (*& non inferiorum*) Notatur ad hoc quòd inferior Episcopo non potest permutationis auctoritatem præstare, vt per *Rebuff. in praxi benef. tit. de permut. nu. 20. & in 3. p. Signatura verbo necnon iurisp. patronatus nu. 42. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo renunciatio. f. 4. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. c. 29. j. 4. vers. si querat. Lessi. de iustit. lib. 2. cap. 34. nu. 196. Nicol. Garc. d. cap. 4. num. 68.*

8. In ead. glos. ibi (*quid de Capitulo, &c.*) Notatur ad hoc quòd Capitulum Sede vacante potest permutationi auctoritatem præstare, vt per *Nicol. Garc. d. c. 4. m. 75. cum seqq. & plu*

res alios, quos refero Ego ipse d. alleg. 69. nu. 8. 9. In ead. glos. ibi (*hæc verba nisi beneficia illa, vel alterum illorum spectarent ad collationem Episcopi solius sine Capitulo*) Notatur ad hoc quòd Capitulum potest interponere auctoritatem in beneficij permutationibus quòdo eorum collatio spectabat ad ipsum simul, & Episcopum, sicuti docent *Steph. Quarant. in summa Bullarii verbo Capitulum Sede vacante q. 9. vers. que conclusio. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 29. q. 4. vers. dubitatur.*

10. In ead. glos. ibi (*vel presentare*) Ergo requiritur in permutatione consensus illorum, ad quos collatio, electio, seu presentatio pertinet, quia ipsorum interest, quamvis Episcopus totum debeat expedire, *Lessi. d. c. 34. num. 198. Azor. d. c. 29. q. 6. & 32. Cabed. de patronat. Regie Corone c. 11. Nicol. Garc. d. c. 4. n. 72.*

11. In ead. glos. ibi (*puto autem quòd hoc decretum officiat non dum collationem, sed etiam omnem electionem, postulationem, & presentationem, &c.*) Notatur ad hoc quòd verbum, collatio, cum ponitur in lege, institutionem, & omnem modum providendi comprehendit, vt per *Flamin. Paris. de resign. benef. lib. 11. q. 3. nu. 23. Viuisi. in praxi iurisp. lib. 5. c. 1. nu. 96.* Et quòd verbum, collatio, comprehendat largo sumpto vocabulo presentationem, tradunt *Flamin. Paris. ubi sup. lib. 12. q. 3. num. 25. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 28. q. 6.* Propriè tamen prædicta non comprehendit fit in rescriptis ponatur *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 16. n. 11. Viuisi. d. cap. 1. n. 96. in ult. impress.*

De Testamentis, & ultimis voluntatibus. Tit. VI.

S V M M A R I V M.

1. Ordinarius loci rationem exigit a Religiosis etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas gesserunt, & si circa id deliquerint, illos punit, & num. 2.

3. Religiosus, etiam si ab aliquo executor sui testamenti constitutus sit, non potest tale munus subire nisi petita prius, & obtenta a suo Superioriore licentia.

4. Testamentorum omnem speciem comprehendit ultima voluntas.

5. Religiosus non claustrales præpositi alicui Ecclesiæ seculari exemptæ ab Episcopi iurisdictione si testamenti executores sint, non tenentur ratione reddere Episcopo, sed Papæ.

6. Licentia ubi exigitur ad aliquem actum debet esse expressa, nec satis est tacita, & præsumptiva

- 7 *Fratres Minores hodie non licentiantur ad executionis testamentariæ officium.*
 8 *Geminatio operatur ut nulla requiratur petitio.*

Clem. Religiosis, Vnic.

Ordinarius loci rationem exigit à Religiosis etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas de Superiorum licentia, gesserunt, & si circa id deliquerunt, illos punit. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalinis, Viuian. in ration. lib. 3. pag. 234. Alagou. in compend. pag. 454. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. defumunt *Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. q. 70. art. 5. Siluest. in sum. verbo testamentum 2. quest. 2. dicto 4. Molin. de iustit. israel. 2. disp. 247. col. pen. vers. § Religiosi, Tamburin. de iure Abbatum, ceterorumque Prælatorum tam secularium, quam Regularium Episcopi inferiorum tom. 1. disp. 15. q. 7. nu. 23. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 11. num. 22.* vbi aduertit quòd licet aliqui ex supracitatis Doctõribus dicant decisionem huius text. habere locum in Religiosis solam communem exemptionem habentibus, qui possunt coram Ordinariis conueniri ratione delicti, vel contractus iuxta cap. 1. de pruis. in 6. tamen ipse credit textum in præsentia absolute loquentem procedere in omnibus Religiosis quantumcumque exemptis, nisi speciale privilegium contra illius decisionem habeant.

3 Nisi à Superiore suo petita, &c. Notatur ad hoc quòd Religiosus etiam si ab aliquo executor sui testamenti constitutus sit, non potest tale munus sibi petita prius, & obrenta à suo Superiore licentia, vt per *Fr. Emman. d. q. 70. art. 1.* & plures, quos citauimus ad cap. 2. hoc tit. lib. 6. vbi luculenter de hac materia egi.

4 In glos. [Cuiuslibet] in addit. ibi (*ultima voluntas comprehendit omnem speciem*) Vide quæ dixi in tract. de appellat. verborum vtriusque iuris significat. appell. 261. num. 1.

5 In glos. [Deputatis] ibi (*reddat ergo Papa, Legato, &c.*) Notatur ad hoc quòd Religiosi non claustrales præpositi alicui Ecclesiæ seculari exemptæ ab Episcopi iurisdictione, si testamenti executores sint, non tenentur ra-

tionem reddere Episcopo, sed Papæ, vel eius Legato, aut illi, qui legitimus eorum Superior fuerit, vt post *Abb. bic n. 5. docet Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 11. nu. 23.*

6 In glos. [Obtenta] ibi (*reprobatur videtur, &c.*) Notatur ad hoc quòd quoties ad aliquem actum exigitur licentia, debet esse expressa, nec satis est tacita, & præsupra, vt per *Tiraq. de legib. conub. glos. 7. n. 8. cum seqq. Aurndan. de exequend. mand. lib. 1. c. 12. n. 27. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 35. num. 16. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 47. num. 50. Cened. pract. & canon. quest. lib. 1. q. 30. num. 79.*

7 In glos. [Suscipere] ibi (*Fratres Minores non licentiantur hodie ad hec officia, nec illa suscipiunt*) latè *Sanch. d. lib. 6. c. 11. à nu. 24.* & dixi commodius ad *Clem. vxiui §. proinde, de verb. signif.*

8 In glos. [Exigere] Notatur ad hoc quòd geminatio operatur vt nulla requiratur petitio, sicut ait *Surd. decif. 57. num. 11.*

De Sepulturis. Tit. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Sepelientes in casibus non permissis defunctorum in cæmeteriis tempore interdicti, vel qui scienter sepeliunt excommunicatos publice nominatim interdictos, vel manifestos usurarios, excommunicati sunt licet sint exempti, & num. 2.*
- 3 *Excommunicatus sepultura ecclesiastica careere debet.*
- 4 *Cæmeterium non probatur ex eo quòd quedam corpora in eo loco sepulta reperiuntur.*
- 5 *Excommunicatus nominatim quis dicatur.*
- 6 *Vsurarii manifesti possunt sepeliri in loco sacro præstita cautione ab eius hæredibus de satisfaciendo paribus.*

Clem. Eos, qui. I.

Sepelientes scienter defunctorum corpora in cæmeteriis interdicti tempore in casibus non concessis à iure, vel excommunicatos publice, aut nominatim interdictos, vel usurarios manifestos, sunt ipso facto excommunicati, & non possunt absolui, nisi prius arbitrio Ordinarii satisfecerint offensis de iniuria irrogata, non obtinente quouis privilegio sub quacunque forma concessio, &c. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viuian.*

in ration. lib. 3. pag. 248. Alagona in compend. pag. 460. remissive Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 61. art. 3. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 8. cap. 13. q. 8. vers. sexta, & alij; quos citavi in collect. ad c. sacris num. 3. hoc tit. in Decretal. quibus addo Iul. Lauror. var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 12. n. 2. & num. 10. agit de publicis, & manifestis vsurarijs, Gambar. de casibus reseruat. c. 11. nu. 2. Rainer. in catalogo censurarum extra Bullam cap. 9. num. 51. & 53. Filliuc. tract. 14. nu. 67. vers. secunda, & num. 69. quos refero Ego ipse de offic. & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. n. 221.
- 3 **Velexcommunicatio, &c.** Ergo excommunicatus sepultura ecclesiastica carere debet, vt per Henrig. in sum. lib. 13. cap. 11. S. 3. & cap. 43. S. 3. Azued. l. 6. num. 8. cum seq. tit. 18. lib. 4. noua Retop.

4 In glos. [Cœmeterijs] ibi (quamuis autem in cœmeterijs corpora sepeliantur) Notatur ad hoc quòd cœmeterium non probatur ex eo quòd quædam corpora in eo loco sepulta reperiuntur, vt per Mascard. de prob. concl. 289.

5 In glos. [Nominatim] Vide quæ dixi ad glos. verbo nominatim in Clem. 1. de vita, & honest. cleric.

6 In glos. [Manifestos] ibi (nisi sanctum sit de restituendo, &c.) Notatur ad hoc quòd manifesti vsurarii possunt sepeliri in loco sacro præstita cautione ab eius hæredibus de satisfaciendo partibus, vt per Couar. var. lib. 3. cap. 3. num. 9. vers. 12.

S V M M A R I V M .

- 1 Compendiū huius text. refertur, & n. 2. & 3.
- 2 Prædicatores Regulares quomodo examinandi, & approbandi.
- 5 Episcopus tanquam Sedis Apostolicæ delegatus habet auctoritatem coercendi, ac puniendi quoscumque exemptos tam seculares, quam Regulares, qui in alienis Ecclesijs, quæ suorum Ordinum non sunt, absque Episcopi licentia, & in Ecclesijs suis, aut suorum Ordinum non petita illius benedictione aut ipso contradicente prædicare presumpserint.
- 6 Confessarij approbatio quando, & quibus data sit.
- 7 Regulares presentatos à suis Superioribus ad Confessiones audiendas si Episcopus sine iusta causa admittere nolit an possint etiam

attenta dispositione Concilij Tridentini Confessiones audire perinde ac si admissi essent, & nam. 8.

- 9 Fratres Prædicatores, & Minores libere possunt ad sepulturam recipere omnes, qui sepeliri elegerint in suis Ecclesijs, & locis.
- 10 Quarta funeralis debetur Ecclesiæ Parochiali illius, qui elegit alibi etiam apud Mendicantes sepulturam.
- 11 Quarta Canonica ex quibus solui debeat, ostenditur.
- 12 Privilegiū ad perfectam rationem constituendam sufficiunt verba, & non est necessaria scriptura.
- 13 Scriptura non est necessaria ad substantiam, & valorem gratiæ.
- 14 Prædicatorum, & Minorum Ordinum promissores sunt coadiutores Curatorum à Sede Apostol. deputati.
- 15 Principi competit facultas concedendi studium generale.
- 16 Prælatorum appellatione veniunt Prælati claustrales.
- 17 Confessio peccatorum debet primum audiri, deinde imponitur penitentia, & demum fit absolutio.
- 18 Sacerdotes Sacræ Confessionis Ministri debent se presentare personaliter coram locorum Ordinarijs.
- 19 Beneficij presentatio debet fieri personaliter coram Ordinario.
- 20 Præfens dicitur qui præbetur sensibus corporis.
- 21 Curam Parochialis Ecclesiæ is dicitur habere, qui ex necessitate officij adstringi potest ad administrationem Sacramentorum, & cogere ad se venire parochianos.
- 22 Præfentium numerus est deputandus secundum quantitatem subiectorum.
- 23 Dicitio, liberè, importat quòd actum quis facere possit sua spontè, & sine alterius licentia, & auctoritate.
- 24 Liberum dicitur quod ab omni impedimento, & grauamine est abstractum.
- 25 Regulares non possunt etiam vigore quorumcumque priuilegiorum absolueri à casibus Episcopo referuatis.
- 26 Funeralia quæ dicantur, ostenditur, & nu. 27.
- 28 Statutum vltimum non tollit primum nisi specialiter, & expresse faciat mentionem de illo.
- 29 Constitutio quantumuis generalis non tollit pacta, aut concordias confirmatas per Sedem Apostolicam, nisi de eis faciat expressam mentionem.

Clem. Dudum. II. & vlt.

- F**ratres Prædicatores, & Minores in suis Ecclesijs, & locis ac plateis communibus liberè valent clero, & populo prædicare, hora illa dumtaxat excepta in qua locorum Prælatus prædicare voluerint, vel coram se facere solemniter prædicari, nisi aliud voluerint, & licentiam concesserint. In studijs autem generalibus, vbi solet prædicari ad clerum certis diebus, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus eorundem Fratrum, possunt ijdem Fratres liberè prædicare, nisi illa hora Episcopus, vel Superior vellet clerum ad se vocare generaliter, vel ducere congregandum clerum, ex aliqua iusta, & vrgenti causa. In Ecclesijs verò Parochialibus Fratres ijdem non audeant prædicare nisi à Parochis inuitati & vocati, vel de illorum beneplacito, seu petita, & obtenta licentia, nisi Episcopus, vel Prælatus velit per eos sibi prædicari.
- 2 Item Superiores maiores petere debent facultatem ab Ordinarijs locorum, vt Fratres ad hoc electi in eorum dicecesibus possint audire, & absoluerè volentes confiteri, sic alijs Superiores huiusmodi eligentes personas idoneas, sufficientes, peritas, probas, & sic electas præsentent Prælatis, vt de licentia eorum audiant Confessiones, & cum hac licentia extra illas diceceses, & Ciuitates Confessiones non audiant: quod si Prælatus nollet aliquem præsentatum admittere, præsentetur alius, si adhuc Ordinarij nolent admittere, electos à Superioribus his conceditur de plenitudine potestatis Apost. licentia audiendi Confessiones, & absoluerè, sicuti Curatis, & Parochialibus Sacerdotibus est à iure concessa, & non plus nisi Ordinarij maiorem conferant.
- 3 Item prædicti Regulares liberè possunt in Ecclesijs, vel locis suis sepelire quoscumque, qui in illis sepulturam eligunt, dummodo tamen ipsi Fratres de omnibus prouentibus tā funeralibus, quàm quocumque modo relictis distinctè, vel indistinctè ad quoscumque certos vel indeterminatos vsus, de quibus etiam quarta non consuevit solui, vel non debet de iure, nec non de datis, vel qualitercumque donatis in morte, seu mortis articulo, vel in infirmitate, de qua decesserunt, Fratribus ipsis, vel alijs pro eisdem; semper quartam partem integram dent Ecclesijs Parochialibus, & eorū Rectoribus, immo quæ danda essent ipsis Fratribus in morte non curèt sibi dari in vita, ne

quartā soluant. Si quid autè fecerint cū fraude, & dolo, præter peccatum, quod incurritur, quartā omnino restituere tenentur, vltra quā non possunt Fratres ad aliud cogi, cum reuocatione omnium priuilegiolorum, &c. & in fine Curatis præcipitur, vt beneuolè Fratres tractent. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Ansb. Zabar. Imol. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuiam, in ration. lib. 3. pag. 249. Alagon. in compend. pag. 461. remittit Ximen. in concordant. p. 1. & 2.

- 4 Statuimus, & ordinamus, vt dictorum Ordinum Fratres, &c. Circa Prædicatores Regulares hodie seruanda est noua Conc. Trid. dispositio sess. 11. de reformatione. cap. 2. vbi sic habetur. *Regulares vero cuiuscunque Ordinis, nisi à suis Superioribus de vita, moribus; & scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia etiam in Ecclesijs suorum Ordinum prædicare non possint, cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentent, & ab eis benedictionem petere teneantur antequam prædicare incipiant. In Ecclesijs vero, quæ suorum Ordinum non sūt, vltra licentiam suorum Superiorum etiam Episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesijs non suorum Ordinum nullo modo prædicare possint, ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant: Item & infra sess. 24. de reformatione. cap. 4. sic disponitur. Nullus autem secularis, sine Regularis etiam in Ecclesijs suorum Ordinum contradicente Episcopo prædicare presumat. De his Decretis, & eorum materia agunt latè Fr. Emman. quæst. Regal. tom. 3. q. 32. art. 1. cum seqq. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 1. q. 50. art. 2. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 12. cap. 13. num. 6. cum seqq. V. golin. de potest. Episcopi cap. 42. S. 2. num. 4. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 18. num. 12. Aloys. Ricc. in praxi aurea reser. 290. Homobon. de Bonis de examine ecclesiastico tract. 2. cap. 3. q. 36. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 75. nu. 18. cum seqq. vbi nu. 20. obseruo Decretum Concilij dicto cap. 4. de non prædicando contradicente Episcopo quoad Regulares intelligendum esse ac limitandum de illo tempore, & hora, qua Episcopus prædicare voluerit, aut coram se facere solemniter prædicari, non verò aliàs, ne contrariari videatur alteri textui in d. c. 2. cōcedenti Prædicatoribus Regularibus in Ecclesijs suorum Ordinū cū sola Episcoporum benedictione posse prædicare etiā nō habita expressa licentia.*

5 licentia. Habet denique Episcopus tanquam Sedis Apostolicæ delegatus auctoritatē coercendi ac puniendi quoscunque exemptos tam seculares, quam Regulares, qui in alienis Ecclesijs, quæ suorum Ordinum non sunt, ab Episcopi licentia, & in Ecclesijs suis, aut suorum Ordinum non petita illius benedictione, aut ipso contradicente prædicare præsumpserint, ut statuit *Greg. XV. in sua Constit. incip. Inscrutabili, sub Dat. Nonis Februarij 1622.*

6 Statuimus etiam, & ordinamus auctoritate, &c. Circa Confessoriorum approbationē statuit *Concil. Trid. sess. 23. de reform. cap. 15.* nullum etiam Regularem posse Confessiones secularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis datur, obtineat, privilegij, & consuetudine, quacunque, &c. de cuius materia latè egi de officio, & potestate Episcopi p. 2. alleg. 25.

7 Si verò iisdem Prælati, &c. Hinc colliguntur aliqui Episcopo nolente sine iusta causa admittere præsentatos, eos posse iuxta dispositionē text. in præsentī, etiam stante dispositione *Concil. Trid. d. cap. 15.* omnia perinde exercere acsi admissi, & auctorizati essent, ex quorum numero sunt *Erasm. à Cochier de iurisdic. Ordin. in exempt. p. 4. quest. 77. Cened. practic. & canon. quest. lib. 1. quest. 38. nu. 20. & 21. Fagundes in quinque Ecclesie præcepta præc. 2. lib. 7. cap. 2. num. 15.* & iuuatur communi aliorum doctrina asserentium hanc *Clement. nullatenus esse in hac parte derogatam, & reuocatam per Concil. Trid. d. cap. 15.* quin verò per ipsum confirmatam, & approbatam, & eidem quàm maxime conformem, ut tenent *Nap. in man. cap. 27. num. 26. in fine. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. quest. 59. art. 2. & in addit. ad Bullam Cruciatæ §. 9. num. 30. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælator. tom. 1. quest. 45. art. 6.*

8 Verum hæc sententia non videtur rotunda, cum ipsa Concilij dispositio clarè exigat Episcopi approbationem, ac subinde ab eo obtinendam esse statuat, quapropter illam tam petere non sufficit, licet iniuste exhibere recusauerit, sicut melius resoluit *Soar. tom. 4. disp. 28. sect. 5. à num. 5. Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 1. à num. 197. Argid. de*

Coninck de Sacrament. & censur. tom. 2. disput. 8. num. 58. Fernandez in examine Theologiae moralis p. 3. cap. 9. §. 8. num. 2.

9 Huiusmodi quoque statuto, &c. Notatur ad hoc quòd Fratres Prædicatores, & Minores liberè possunt ad sepulturam recipere omnes, ut sepeliri elegerint in suis Ecclesijs, & locis, vi per *Iul. Lauror. var. lucubr. tom. 1. tit. 2. cap. 9. num. 10.* vbi subdit id ipsum per Pium V. ad reliquos Religiosos fuisse ampliatum.

10 Verum ne Parochiales, &c. De quarta parochiali debita Ecclesiæ Parochiali illius, qui elegit alibi etiam apud Mendicantes sepulturam, late agit *Lauror. d. tit. 2. cap. 17. per totum. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 13. quest. 13.*

11 Necnon de datis, vel qualitercunque donatis in morte, &c. Notatur ad hoc, quòd quarta canonica solui debet Ecclesiæ Parochiali de omnibus donatis causa mortis, de relictis iure institutionis, de oblationibus, candelis, anniuarijs, & similibus ratione sepulture alibi electæ, ut per *Petr. de Vbald. in tract. de quarta Episc. p. 1. cap. 6. Lauror. d. tit. 2. cap. 17. num. 18.* Non debetur igitur de donationibus inter viuos, *Sebast. Medic. de Sepulture. p. 2. quest. 12. nu. 7. tom. 2. Lauror. d. cap. 17. num. 52.* benè autem deberetur de legatis etiam pro Missis dicendis, *Petr. de Vbald. dict. p. 1. cap. 7. vers. quod si testator, Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 86. nu. 20. cum seqq. Lauror. d. cap. 17. num. 18. in fine.*

12 Verbo, seu scripto, &c. Ergo ad privilegij perfectam rationem constituendam, eiusque validitatem sufficit verba, & non est necessaria scriptura, ut per *Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. quest. 7. art. 5. Soar. de legib. lib. 8. c. 1. 2. à nu. 1. nouissimè Tamburin. de iure Abbatum tom. 1. disp. 16. quest. 2.*

13 Notatur etiam ad hoc quòd non est necessaria scriptura ad substantiam, & valorem gratiæ, sed statim ac concessa est per verbum, fiat, in se valida, & perfecta est quoad substantiam, indiget tamen expeditione litterarum ad probationem ut ex illa agi possit in iudicio, ita *Sancb. de Matrim. lib. 8. disp. 29. n. 2. Paul. Comitol. resp. moral. lib. 1. q. 105. nu. 2. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo Bulla §. 1. & 4.*

Nam solo verbo Papæ perficitur gratia ex
Flamin. Paris. de resign. benef. lib. 8. q. 2. nu. 8.

14 Tanquam cooperatores eorū, &c.

Quod professores Ordinum Prædicatorum,
& Minorum sint coadiutores Curatorum à
Sede Apostolica deputati ex hoc text. colligit
Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 31. art. 4. vers. quod ego.

15 In glos. [Generalibus] ibi (ex privilegio,

&c.) Notatur ad hoc quod Principi competit
facultas concedendi studium generale, vt
per *Zabarell. bic in §. nos autem quest. 15. Nat. conf. 657. nu. 1. vol. 4. Cassan. in cathal. glorie mundi p. 10. confid. 32. col. 4. vers. ad unam tamen, Octau. Glor. resp. 1. p. 1. num. 170.*

16 In glos. [Non habentur] ibi (possent tamen

Prelati, &c.) Ergo appellatione Prælatorum
veniunt Prælati claustrales, vt per *Farin. in
praxi crimin. p. 2. q. 60. num. 546.*

17 In glos. [Audire] ibi (primò audiatur Con-

fessio, secundo imponatur penitentia, tertio fiat
absolutio) ita Beia resp. casuum Conscient.
p. 3. casu 3.

18 In glos. [Præsentari] ibi (personalis ergo

præsentatio fieri debet) Notatur ad hoc quod
Sacerdotes Sacræ Confessionis ministri de-
bent se præsentare personaliter coram loco-
rum Ordinarijs, vt per *Zerol. in praxi Episc. p. 1. verbo Confessores §. 1. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 1229.* Sicut etiam beneficij

19 præsentationem debere fieri personaliter coram

Ordinario resoluunt *Cened. ad Decretum collect. 15. num. 4. & Zerol. p. 1. verbo, Ius præ-*

20 In ead. glos. ibi (nam dicitur præsens qui præ-

betur sensibus corporis) Ita *Tiraq. de legib. can. nu. 6. num. 31. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 48. num. 36.*

21 In glos. [Impendant] ibi (quia nec ipsi ad-

stricti sunt, &c.) Notatur ad hoc quod curâ
habere Parochialis Ecclesie id dicitur, qui ex
necessitate officij adstringi potest ad admini-
strationem Sacramentorum, & cogere ad se ve-
nire Parochianos, vt per *Card. bic q. 9. Imol. num. 32. & Abb. nu. 2. Rebuff. de nomin. q. 19. num. 10. Ferrer. conf. 255. num. 11. Mantica. decis. 48. num. 5. Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 2. q. 1. num. 106. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 6. num. 36. Rot. decis. 52. num. 10. p. 2. diuersor. Vintan. in praxi iuris patr. lib. 2. cap. 6. sub num. 22. col. 2. in ult. impress.*

22 In glos. [Exigit] ibi (not. numerum præce-

dentium deputari secundum quantitatem sub-

iectorum) Sequitur *Memor. de arbitrio casu 465. num. 3.*

23 In glos. [Libere] ibi (denotat quòd non est

neesse licentiam Sacerdotis Parochialis haberi) Notatur ad hoc quòd dictio, libere, impo-
tat quòd actum quis facere possit sua spon-
& sine alterius licentia, & auctoritate, vt per
*Roland. conf. 42. num. 19. lib. 1. Sord. conf. 313. num. 96. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 45. nu. 11. cum seqq. & glos. 48. nu. 3. & glos. 53. n. 3. Cardin. Tuschb. tom. 2. lit. D. concl. 306. nu. 10. Monet. de commut. ult. volunt. cap. 7. num. 144. & cap. 8. num. 137. & plures alios, quos citauit in tract. de distionib. vsufreq. dist. 190. num. 2. secundum Lugdunem. impress. Liberum enim
24 dicitur quòd ab omni impedimento, & gra-
uamine est abstrahitur *Ruin. conf. 1. num. 21. vol. 1. Decian. conf. 44. num. 91. vol. 1. Menoch. cõf. 1042. n. 10. Octau. Glor. resp. 1. p. 1. n. 185.**

25 In glos. [Concessa] ibi (hoc intendit quia

in casibus Episcopo reseruatis non possunt absol-
uere, &c.) Notatur ad hoc quòd Regulares
non possunt absolvere à casibus Episcopo non
solum de iure, sed etiam specialiter per ipsum
reseruatis, quod quidem Sacra Congrega-
tio ampliauit, vt nec etiam per priuilegium,
quod *Mare Magnum* vocatur, hodie hæc
habeant facultatem, sicuti attestantur *Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 12. cap. 13. nu. 63. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 1. quest. 46. art. 2. in fine. Nicol. Garc. de benef. p. 3. cap. 2. nu. 269. Homobon. de Bonis de exa-
mine eccles. tract. 5. cap. 2. quest. 10. Ego ipse
de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 52. m. 8.*
Et nouissime emanauit reuocatio amplissima
vt sequitur.

Reuocatio omnium indultorum qui-
busuis Religionibus, Societatibus,
&c. quomodolibet concessorum
audien. secularium Confessiones
absque Ordinarij examine, & ap-
probatione.

RBANVS Papa VIII. ad futuram
rei memoriam, Cum sicut accepimus, aliquibus Religiosis quo-
rundam Ordinum, seu Congrega-
tionum à Sede Apostolica,
indultum fuerit, vt Sacramenta-
tales personarum secularium Confessiones
audire valeant, etiam si ab Episcopis Diocesa-
nalis

fanis ad id examinati, & approbati non fuerint; nec desint, qui temere assererent, hoc ipsum priuilegium cæteris quoque aliorum. Ordinum Regularibus competere; ex amplissimis priuilegijs cõmunicationibus, quas ab eadem Sede Apostolica obtinuerunt, & hinc saluberrimum Sacri Concilij Tridentini decretum desuper sancitum penitus euertatur. Nos huic malo opportunè prouiderè volentes, de Venerab. Fratrum nostrorum. S. R. E. Cardinalium negotijs regularium. præpositorum consilio, omnia, & singula indulta huiusmodi audiendi secularium Confessiones absque Ordinarij examine, & approbatione, quibusuis Collegijs, Capitulis, Religionibus, Societatibus, etiam Societati Iesu, Congregationibus, & Ordinibus, tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, nec non Monachorum quorumcunque, etiam S. Benedicti, Cisterciensium, & Carthusiensium, ac etiam quibusuis Militijs, etiam Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani, ac quibuscunque Ecclesijs etiã Patriarchalibus, & Metropolitanis, Monasterijs, cæterisque locis pijs, siue eorum, & earum respectiue Abbatibus, Præpositis, Decanis, Magistris, Ministris Prælati, Prioribus, Rectoribus, etiam Generalibus, vel Prouincialibus, Capellanis, Confessarijs, aut alijs quocunque nomine nuncupatis Superioribus, & personis quibuscunque etiam quomodolibet exemptis, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiectis cuiuscunque dignitatis, præminentia, & conditionis existentibus, & quouis priuilegio munitis, & tam ad supplicationem partium, quàm Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine hæcenus quandoquocunque, & qualitercunque, ex quouis, etiam de necessitate exprimenda causa, & alijs quomodolibet concessa, Apostolica auctoritate, tenore præsentium reuocamus, cassamus, tollimus, abrogamus, & annullamus, viribusque, & effectu euacuamus, ac reuocata, cassa, sublata, abrogata, & annullata, viribusque, & effectu vacua esse, & fore, nec Religionibus, Societatibus, etiam Societati Iesu Congregationibus, Ordinibus, ac Militijs, & Ecclesijs, Monasterijsque prædictis, eorumque Superioribus, & personis quibuscunque in posterum vilo modo suffragari, minusq. illos, & illas, etiamsi de ijs specialis, specifica, expressa, ac de verbo ad verbum mentio habenda foret, indultis huiusmodi vti posse; præsentibus verò litteras, & in eis con-

tenta quæcunque etiam ex eo quòd quicunque in præmissis interesse haberes, seu habere prætendentes, ad hoc vocati, & auditi non fuerint, de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel alio quocunque defectu notari, impugnari, redargui, iniuri, vel controuersiam reuocari, ad terminos iuris reduci, aut aduersus illas quodcunque iuris, gratia, vel facti remedium impetrari nullatenus posse, sed illas semper validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere; Sicq. per quoscunque Iudices Ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de Latere Legatos, & Nuncios, sublata eis, & eorum cuiilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & desiniri debere, ac irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus, & declaramus. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, priuilegijs quoque indultis, & litteris Apostolicis, Ordinationibus, Societatibus, & Congregationibus prædictis, eorumq. Præpositis, Decanis, Magistris, Abbatibus, Ministris, Prioribus, Rectoribus, & alijs Superioribus, Capellanis, alijsq. prædictis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cū quibusuis etiã derogatorijs derogatorijs, alijsq. efficacioribus, insolitis clausulis, ac irritantibus, & alijs decretis, in genere, vel in specie, ac alijs in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, & singulis, etiã si pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumq. totis tenoribus specialis specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & ad verbum insertis haberi, illis alijs in suo robore permanens, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisq. contrarijs quibuscunque. Volumus autem, quòd præsentium transumptis etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus vbiq. fides adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Quòdquod eadem

eadem præsentis litteræ; seu illarum exempla ad valuas Basilicarum S. Io. Lateranenſis, ac Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in acie Campi Floræ affixa omnes ita ardent, & afficiant, acſi vnicuique perſonaliter intimata fuiſſent. Dat. Romæ apud S. Mariam Maiorem ſub Annulo Pifcatoris. Die xij. Septembris 1628. Pontificatus Noſtri Anno Sexto.

M. A. Maraldus.

- 26 In gloſ. [Funeralibus] ibi (*illa eſſe funeralia, quæ cum funere deferuntur, &c.*) Ita Corn. conf. 496. lit. A, Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. c. 94. num. 17. Tamburin. de iure Abbatum tom. 1. diſp. 15. q. 17. nu. 3. Lauer. d. tit. 2. c. 17. n. 19. vbi n. 20. ſubdit quod funeralia hodie intelliguntur candelæ, quæ circa cadauer accenduntur, maceries omnis, quæ ſupra caſtrum doloris, & corpus conſtruitur, pannus ſiue laneus, ſiue fericeus, ſiue auro cõtextus, quo feretrum tegitur, & omnia, quæ cum funere computantur, & pro illo in Eccleſia per hæredes præparantur, ſiue aliàs efferuntur; ſubijctiq. n. 23. ſe vidiffè Romæ prædicari quòd hæredes, ſeu qui curam gerunt funeralium, paciſcuntur cum Curato nẽ pannum, & reliqua alia pretioſa, quæ ſolent afferri, ille accipere poſſit, oblata ei in compenſationem aliqua pecuniæ quantitate.
- 27 Amplia vt non ſolum funeralia dicantur, quæ cum funere deferuntur, ſed etiam omnia, quæ obueniunt Eccleſiæ ratione funeris ſiue antequam corpus ſit in terra conditum; ſiue poſt, & vſque ad trigefimum diem, & quandiũ fit memoria de funere, ſicuti docet Zabarel. in d. Clem. dudum §. verum. verſ. tertio quæro, optimè Calderin. conf. 4. de ſepultur. Lauer. d. tit. 2. cap. 3. n. 191. cum ſeqq. Azori. in ſtit. moral. par. 2. lib. 9. cap. 14. quaſt. 13. verſ. funeralia.
- 28 In gloſ. [Pacta] ibi (*quia non eſt expreſſe ſublatum, &c.*). Notatur ad hoc quòd vltimum ſtatutum non tollit primum niſi ſpecialiter, & expreſſe faciat mentionem de illo, vt per Hippol. conf. 64. n. 31. & conf. 79. n. 21.
- 29 In ead. gloſ. ibi (*ne ſequitur pactum eſt ſublatum, & pactum firmatur ſententia, & confirmatione*) Notatur ad hoc quòd cõſtitutio, aut diſpoſitio quantumuis generalis non tollit pacta, aut concordias confirmatas per Sedem Apoſtolicam, niſi de eis faciat expreſſam mentionem, ita Flores de Reg. 8. Can. cel. gloſ. 25. num. 14.

De Decimis, Primitijs, & Oblationibus. Tit. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Religioſi grauantes, vel fraudantes Eccleſias circa decimas eis debitas ſi requiſiti per illos, quorum intereſt, non deſiſtunt intra menſem, vel de ſurſupatis, vel retentis intra duos menſes non fecerint emendam in quibus caſibus ſuſpenſi ſunt ab officijs, adminiſtrationibus, & beneficijs, & ſalia non habentes ſunt excoſmunicati, & n. 2.
- 3 Coſtitutio puniens Religioſum fraudantem decimas alicuius Eccleſie non extenditur ad clericos ſeculares eadem facientes.
- 4 Priuilegium quando conceditur alicui Religioſorum Ordini, vt ſit immunis & liber à decima ſolueda ſi ſit perſonale tantum nõ ſe extendit ad conductores prædiorum, ſecus ſi ſit perſonale.
- 5 Priuilegium cognofcitur eſſe perſonale, vel reale ex verbis ipſius, nam ſi referatur ad perſonam cenſetur perſonale, ſi autem referatur ad rem cenſetur eſſe reale.
- 6 Grex diſſert ab armento, quod eſt maiorum animalium, vt eorum, & bouum; grex vero minorum, vt porcorum, caprarum, &c.
- 7 Suſpenſus donec ſatiſfecerit licet ſatiſfaciat realiter nihilominus quoad Eccleſiam in foro exteriori indiget abſolutione, vel ſalutè Iudicis declaracione ſuper ſatiſſactione.
- 8 Suſpenſio ad tempus tollitur abſque aliqua abſolutione elapſo termino in ea designato, ſecus in excoſmunicatione ad tempus lata.

Clem. Religioſi. I.

- R**eligioſi, qui de decimis ad eos non pertinentibus aliquid ſibi appropriare, vel uſurpare præſumpſerint, & qui immiſcent animalia aliorum cum proprijs; vt pro alienis non ſoluantur decimæ, & qui in fraudem Eccleſiæ animalia à pluribus locis emunt; & tradunt venditoribus, & qui tradunt terras alijs excolendas, & non permittunt, ſeu prohibent ſoluere decimas Eccleſiæ; ſi poſt requiſitionem ab eo factam, cuius intereſt, intra menſem à præmiſſis non deſiſtant, vel ſi intra duos menſes non reſtituerint Eccleſiæ damnificatæ, ſint & tandiũ mancant ſuſpenſi ab officijs, adminiſtrationibus, & beneficijs do-

necc

nec defiterint, & satisfecerint, & Religioſi ſi non habuerint adminiſtrationem, ſeu beneficium, ſunt excommunicati, nec poſſunt abſolui niſi reſtituant, non obſtantibus quibuſcunque priuilegijs, &c. Colligunt ex Ordine. *Lap. Abb. Anchar. Imol. Zab. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viſian. in ration. lib. 3. pag. 279. Alagon. in compend. pag. 473. remiſſiue Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conſul. ex hoc tex. deſumunt *Horas. Gambarupi. de caſibus reſeruatis c. 11. n. 7. fol. 171. verſo. Azori. inſtit. moral. p. 1. lib. 1. c. 13. q. 13. lull. Laur. de Indulgent. p. 2. c. 13. n. 46. Filhuc. tract. 14. n. 125. verſ. quinta, & n. 37. Ramer. in caſtulo geſurarum extra Bullam c. 3. excom. 15. Nauar. in man. c. 27. n. 188. Ego ipſe de officio, & potestate Episcopi par. 3. allegat. 50. num. 222. ſecundum Lugdunenſem impreſſionem.*

3 In gloſ. [Religioſi] ibi (*& per hoc verbum Religioſi patet in ſecularibus clericis, vel laicis, qui in hoc delinquent, non eſte locum his penis*) Notatur ad hoc quòd hæc Cõſtitutio, quæ punit Religioſum fraudantem decimas alicuius Eccleſiæ, non extenditur ad clericos ſeculares eadem facientes, vt per *Ioan. Valer. de differenti. inter vtrumque forum verbo pana differ. 1. n. 1. verſ. ad idem.*

4 In gloſ. [Excolendas] ibi (*quæ ſi eximiuſ terras, &c.*) Notatur ad hoc quòd quando- cunque priuilegium conceditur alicui Religioſorum Ordini, vt ſit immunis, & liber à decima ſoluenda, ſi ſit personale tantum non ſe extendit ad conductores prædiorum, ſi verò ſit priuilegium reale protenditur ad conductores agrorum, vt per *Bonacof. tom. 1. cõmun. opinon. lib. 1. tit. 10. n. 13. pag. 186. Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 7. c. 37. q. 7.*

5 In ead. gloſ. ibi (*puto ponderanda verba priuilegiorum*) Notatur ad hoc quòd priuilegium cognofcitur eſſe personale, vel reale ex verbis ipſius, nam ſi referantur ad perſonam, cenſetur eſſe priuilegium personale, ſi autem referantur ad rem, cenſetur eſſe reale; vt per *D. Barboſ. in l. quia tale num. 2. & 5. ff. ſoluto matrim. Soar. de legib. lib. 8. c. 3. n. 6.*

6 In gloſ. [Gregibus] ibi (*grex differt ab armẽto, quod eſt maiorum animalium, vt equorum, & bouum, grex verò minorum, vt porcorum, caprarum, &c.*) Ita *Rebuff. ad l. Neratias verſ. quinque ff. de verb. ſignif. pag. 381. Ego ipſe in tract. de appellatua verb. vniuſque iuris ſignificat. appell. 110. n. 3.*

7 In gloſ. [Donec] ibi (*ſic ſuſpenſi indi-*

gem abſolutione, &c.) Notatur ad hoc quòd ſuſpenſus donec ſatisfecerit, licet ſatisfaciat realiter, nihilominus quoad Eccleſiam in forò exteriori indiget abſolutione, vel ſaltem iudicis declaratione ſuper ſatisfactione, vt per *Ioan. Valer. de differenti. inter vtrumq. forum verbo abſolutio differ. 14. n. 1.*

8 In ead. gloſ. ibi (*non ſic in ſuſpenſis ad tempus, &c.*) Notatur ad hoc quòd ſuſpenſio ad tempus tollitur abſque aliqua abſolutione clapſo termino in eà deſignato, ſecus in excommunicatione ad tempus lata, ſicuti docet *Rip. in repet. c. 1. col. 2. de iudic. vbi limitat tribus modis Bernard. reg. 445. Burgaf. de irregul. 6. tit. de ſuſpenſ. n. 46. Naua. in man. c. 27. n. 161. in fine, & in d. c. 1. de iudic. notab. 6. vbi alias quatuor gloſias ſimiles refert, Henrig. in ſum. lib. 13. c. 29. f. 2. lit. S. c. 35. f. 2. lit. X; Perez ad tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 33. & tit. lib. 8. Ordin. pag. 96. Gutier. canon. lib. 1. cap. 5. num. 7. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo Diſmiſſoria S. q. Ioan. Valer. de differenti. inter vtrumque forum verbo abſolutio differ. 14. n. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Decima beneficiorum alicui conceſſa ſibi debeat ſecundum taxationem, & de moneta currenti, nec poſſunt collectores propter hoc diſtrahere, vel occupare ornamenta diuini Officij deputata.
- 2 Monetarum valoris attenditur, qui eſt ſolutionis tempore.
- 3 Decimarum onus granat proprietarum, non conductorem.
- 4 Beneficium eccleſiaſticum debet auctoritate Episcopi fundari.
- 5 Capellani perpetua auctoritate Apoſtolica, vel Ordinaria erecte ſunt beneficia eccleſiaſtica.

Clem. Si beneficiorum. II. & vlt.

- 1 Decimam beneficiorum alicui ad tempus concellam ipſe ſecundum taxationem in illis partibus conſuetam, & ad monetam currentem accipere debet; nec collectores propter hoc diſtrahere, vel occupare poterunt Calices, libros, & alia ornamenta ad ſeruitium Dei, & Diuinorum Officiorum deputata. Colligunt ex Ordinaris *Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viſian. in rational. lib. 3. pag. 280. Alagon. in compend. pag. 474. remiſſiue Ximen. in concord. par. 2.*

2 Et ad monetam currentem, &c.

Notatur ad hoc quòd monetarum valor is attenditur, qui est solutionis tempore, vt per *Surd. conf. 454. num. 1.* hoc ipsum in censu agnoscit *Gasp. Roderic. de annis reditib. lib. 2. q. 15. num. 92.* & demum moneta valor iuxta quòd tempus consideràdus fit contractus ne, an solutionis dispartant plures, quos plena manu refert *Parens meus in comment. ad Ordinat. Reg. Lusitan. lib. 4. tit. 2. in princ. nu. 2.*

3 In glos. [Si beneficiorum] ibi (tunc illi, quorum est proprietas illa decimare debebunt) Notatur ad hoc quòd onus decimarum grauat proprietarium non conductorem, vt per *Gig. de pensionib. q. 59. n. 1. Vincent. de Franch. decif. 107. num. 1.*4 In eadem glos. ibi (quia constat illa esse beneficia ecclesiastica ex quo sic sunt per Episcopum ordinata, &c.) Ergo beneficium ecclesiasticum debet auctoritate Episcopi fundari; Sicuti docent *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. n. 7. Lotter. de re benefic. lib. 1. q. 5. n. 40.* & alij per me citati de officio, & potest. Episcopi par. 3. al. 70. post n. 35. vers. illud, secundum *Luzdunen.*5 impressioem. Vnde colligi videtur capellanas perpetuas auctoritate Apostolica, vel Ordinaria erectas beneficia ecclesiastica esse, sicuti docent *Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 11. n. 6. cum seq. Cruall. comun. contra communes q. 693. m. 19. Petr. Greg. de re benefic. c. 11. n. 10. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo beneficia §. 1. ad fin. & p. 2. eod. verbo. §. 10. Azori. institut. moral. p. 2. lib. 3. c. 8. q. 3. Petr. de Ledesma in sum. p. 2. tract. 9. c. 4. sòc. 6. diffi. 7. Aloys. Ricc. in decif. Curia Archiep. Neapol. decif. 190. nu. 10. p. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. n. 68.*

De Regularibus, & transeuntibus ad Religionem. Tit. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 Professi Ordinum Mendicantium etiam licite transeunt ad non Mendicantes, licet administrationes habeant, non habent vocem in Capitulo, etiamsi alij de Capitulo id concedant, nec deinceps consequi possunt administrationes, prioratus, vel officia etiam tanquam Vicarij, nec pro se, vel alijs animarum curam gerere, & irritat contr. factum, & num. 2.
- 3 Mendicantes ad Carthusianam transeunt non officiantur penis huius text.
- 4 Mendicantium appellatione, qui compre-

hendantur, remissive.

- 5 Fratres Minores non possunt habere beneficia.
- 6 Vox ubi simpliciter interdicitur, intelligitur tam actiua, quam passiva interdicta.
- 7 Officiorum appellatione in terminis huius text. veniunt officia Sacriste, Camerarij, Economi, Syndici, Cellarij, Ostiarj, & similia.
- 8 Predicare est officium, ac proinde interdictio officio interdicitur predicandi munus.

Clem. Vt Professores. I.

Professi Ordinum Mendicantium ad non Mendicantes etiam de licentia Sedis Apost. transeunt, nò possunt habere vocem in Capitulo, Prioratus, administrationes, vel officia etiã

tanquam Vicarij, nec pro se, vel alijs animarum curam gerere, quicquid contra tentatum fuerit, est irritum, &c. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 303. Alagon. in compend. pag. 482.* Hanc eand. conclusionem ex hoc text. desumunt *Nau. commento 4. de Regul. n. 24. Azori. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 14. q. 12. Sanch. in precepta Decalogi tom. 2. lib. 6. c. 7. n. 120. cum multis seqq. Fr. Barbol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Relig. stat. nouit. disp. 15. dub. 5. n. 12. cum seq.*

Et quamuis *Lessi de iustit. lib. 2. cap. 41. dub. 13. n. 105.* & *Miranda in man. Prelator. 10. 1. q. 31. art. 8. concl. 2.* existimant affici ijs penis etiam Mendicantes ad Carthusianam transeunt, meritò tamen *Sanch. d. c. 7. num. 110.* & *Fr. Barbol. de Vecchis d. dub. 5. nu. 13.* hanc ampliationem non admittunt, quia text. in presentia loquitur de ijs, qui transeunt virtute alicuius priuilegij ad laxiorem, sed transitus ad Carthusianam fit vi iuris communis in *Extrau. viam ambiciose de regularib.*

4 Mendicantes quoslibet, &c. Mendicantium appellatione qui comprehendatur dicitur late in tract. de appellat. verborum vsusq. Iuris significat. appell. 146. per tot. vbi n. 12. ex *Azori. d. q. 12. vers. quares,* tradidi sub his verbis comprehendi absolute quoslibet Mendicantes etiam post hanc Clem. approbatos, & à Sede Apost. institutos, *Fr. Barbol. de Vecchis d. disp. 15. dub. 5. n. 14.*

5 Ad Prioratus quoque, &c. Notatur ad hoc quòd Fratres Minores non possunt habere

re beneficia, vt per *Duen. reg. 381. vers. amplia quarto, Rebuff. in tract. de pacificis poss. num. 258.*

6 **Vocem.** Intellige de voce tam actiua, quàm passiuâ, quia indistinctè tex. loquitur, vt per *Nau. d. commento 4. de Regular. n. 24. Sanch. d. lib. 6. cap. 7. n. 120. vbi num. 126.* subdit probabile esse in terminis huius tex. interdicti quoque vocem, & locum in quacunque administratione extra monasterium, *Fr. Barthol. de Vecchis dicto dub. 5. num. 15.*

7 In glos. [Officia] Officiorum appellatio in terminis huius tex. venit officij Sacristæ, Camerarij, Oeconomi, Syndici, Castaldi, Ostiarij, Cellarij, & similia, vt per *Ancb. bic. num. 5. Nau. d. num. 24. Azori. d. quest. 12. vers. quares, Sanch. dicto lib. 6. c. 7. num. 127. Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 5. num. 15. vers. per officia.*

8 In ead. glos. ibi [Contrarium puto cum predicare sit officium, &c.] Notatur ad hoc quòd prædicare est officium, ac proinde interdicto officio interdicitur prædicandi manus, vt per *Ancb. bic. n. 5. Imol. n. 14. Nau. & Azori. locis proxime citatis, Leon. Less. de iustit. lib. 2. c. 4. l. dub. 13. n. 105. Surd. de aliment. tit. 1. q. 59. n. 7. Sanch. d. lib. 6. c. 7. n. 128. vbi nu. 129.* subdit idem dicendum in terminis de officio Lectoris Theologiæ, vel Iuris Canonici, & n. 131. subiicit posse huiusmodi Religiosos transeuntes, de quibus in tex. gradu aliquo literario insigniri, quia ad hos gradus progredi non est officium, aut administratio.

S V M M A R I V M.

1 Pubes per annum deferens nouitiorum habitum non patenter distinctum ab habitu professorum, intelligitur professor, & n. 2.

2 Professio tacita hodie nõ inducitur nisi expleto nouitiatu anno, & etiam completis 16. annis profertentis.

4 Habitus nouitiorum distincti delatio quantocunque tempore non inducit professionem.

5 Tex. in presenti non corrigit c. 1. hoc tit. lib. 6.

6 Nouitius pubes habitum nouitiorum non patenter distinctum ab habitu professorum per annum extra Religionem deferens, non intelligitur professor.

7 Nouitius si protestatur se nolle proficere per eos actus, quibus inducitur tacita professio, tunc talis protestatio prodest.

Clem. Eos, qui. 11 & vlt.

1 **C**onstitutus in ætate discretionis, qui portauerit habitum nouitiorum per annum in aliqua Religione si habitus nouitiorum, & professorum non est distinctus, tunc intelligitur professor, si verò distinctus est patenter in colore, scissura, vel forma, non dicitur professor. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Auebar. Imol. Zabarel. Pavorm. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vitalis. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 304. Alagon. in compend. pag. 483. remissiuè Ximen. in concord. p. 2.*

2 Hæc eand. concl. ex hoc tex. defumit *Nau. comment. 4. de Regularib. n. 74. Fr. Emm. quest. Regul. tom. 3. q. 52. art. 28. & q. 61. art. 4. Azori. in sphis. moral. p. 1. lib. 12. cap. 2. q. 2. & c. 4. q. 3. vers. tertio, Sanch. in precepta Decalogi tom. 2. lib. 5. c. 3. n. 30. cum seqq. Fr. Barthol. à Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religiositasum nouitij disp. 13. dub. 8. n. 8. cum seqq.*

3 aduertentes iam hodie non induci tacitam professionem nisi expleto nouitiatu anno, & etiam completis sexdecim annis profertentis, & in alijs Concilio Trid. quoad huiusmodi professores minimè correxisse Ius antiquum. Et vide que supra dixi *Ego ipse ad cap. 1. hoc rit. lib. 6.*

4 In glos. [Deinceps] ibi (delatio habitus nouitiorum distincti quantocunque tempore non inducit professionem.) Ita *Nau. d. num. 74. Stephan. Gratian. disceptat. forens. tom. 4. cap. 640. à nu. 21. Fr. Bartholom. de Vecchis dicto dub. 8. num. 9.*

5 In glos. [Portauerint] ibi (sed non credo quòd hæc Decretalis illud corrigit.) Afferit *Sanch. d. cap. 3. num. 33.* bene aduertit hanc glossam textum in præsentia intelligendum esse iuxta distinctionem traditam in dicto cap. 1. quamuis illum correctum esse per hunc assertant *Nau. d. n. 74 & Azori. d. lib. 12. cap. 4. quest. 3. in fine.*

6 In glos. [In aliqua] ibi (Secus verò si extra Religionem) Ita *Fr. Emm. quest. Regul. tom. 3. quest. 17. art. 1.*

7 In glos. [Professorum, vlt.] ibi (adducatum quod protestatur, &c.) Notatur ad hoc quòd si nouitius protestetur se nolle proficere per eos actus, quibus inducitur tacita professio, tunc talis protestatio prodest, eo quòd non est contraria factio, sed animi declaratoria, vt per *Syluest. in summa verbo Religio 3. quest. 19. vers. tertio inducitur,*

Barbat. consil. 59. num. 2. vers. modo existis, Nau. dist. num. 74. vers. aduertendum tertio, Menoch. de praesumption. lib. 6. praesumpt. 83. num. 17. Honded. consil. 78. num. 25. lib. 1. adden. ad Greg. decis. 385. Sanch. dicto cap. 3. num. 35. Rot. decis. 579. num. 3. par. 1. recens. & decis. 705. num. 5. par. 2. etiam recens. & in una Brixien. Parochialis 20. Martij 1620. coram bo. mem. Valdo.

De Statu Monachorum, & Canonico Regularium.

Tit. X.

SUMMARIUM.

- 1 Compendium huius text. refertur.
- 2 Regularium de Confessione; & Communionem singulis mensibus faciendam ubi tractetur, remissio.
- 3 Venationes, & aucupationes Regularibus prohibentur, & eis interesse, aut canes, vel aues venaticos per se, vel per alios tenere.
- 4 Excommunicationis sententiam ipso facto incurrit Monachi, aut Canonici Regulares ad administrationem non habentes, qui petunt Curias Principum animo nocendi suis Prælati, & monasterijs; item & Monachi, qui sine licentia Abbatis suorum tenent aia intra septa monasterij.
- 5 Pœnitentiæ locus non est ubi quid sit ipso iure.
- 6 Renancians tacite non potest poenitere.
- 7 Armorum appellatio quæ veniat remissio.
- 8 Officiorum appellatio quæ officia veniant in Religione, ostenditur.
- 9 Abbates, aliq. Prælati Episcopo inferiores non possunt uniones facere, quantumcumq. habeant Ecclesias pleno iure subiectas, nisi hoc habeant ex privilegio.
- 10 Religiosus prouisus ad beneficium parochiale alicuius Ecclesie si Ecclesia illa nullatenus subijciatur Prælati monasterij, eximitur ille ab obedientia, & potestate Prælati Regularis, & incipit subiectus esse imperio Ordinarij, cui illa Ecclesia subest.
- 11 Religiosus Parochialis Ecclesie Præfectus an teneatur habere sortum sui Ordinis, ostenditur.
- 12 Abbas, qui contulit beneficium Regulari habet curam animarum pleno iure monasterio subiectum, potest suo iure reuocare.
- 13 Prioratus Conuentualis alicui conferendus non est, nisi 25. annum attigerit, si vero cura animarum per Vicarium exerceatur tunc vigesimum attingens annum idoneus est.

- 14 Priores in Ecclesijs Conuentualibus intra annum Presbyteri fieri debent.
- 15 Religiosus nisi sit expresse professus eligi nequit in Abbatem, seu Prælaturam.

Clem. Ne in agro. I.

Onachis nigris interdicit hic text. superfluum ornatum, & cultum vestium, & deseribit modum vestiendi; item prouidet vt singulis mensibus saltem semel constentur, & communicent in prima Dominica, nisi eis ex iusta causa interdicitur; item quod regula in Capitulo legatur vulgariter, & nouitijs datur fidelis instructor: item quod non venentur, nec aucupentur; nec eis interstent, nec canes ad hoc habeant per se, vel per alios in monasterio, & si quis contrafecerit priuetur, & puniatur: item quod euntes ad Curias, vt suis Prælati, vel monasterijs noceant, sint excommunicati ipso facto, & similiter arma tenentes intra septa monasterij sine licentia Abbatis: item agit de ætate Priorum, & Sacerdotum, & professione, habitatione, ordine, ac studijs, in notatis text. in cap. cum ad monasterium, & in cap. in singulis, sup. hoc tit. Colligunt ex Ordinarij. Ep. Abb. Anob. Imol. Zabaras. Panor. Paul. de Eleazi. Bonifac. de Vital. Viuan. in. rational. lib. 3. pag. 334. Alagon. in compend. pag. 499. remissioe Ximen. in concord. par. 1. & 2.

S. Sane.

- 2 Circa Regularium Confessiones, & Communicationem singulis mensibus faciendas extat decretum Concilij Trident. sess. 25. de Regularibus cap. 10. vbi loquitur de Monialibus, & vide Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo moniales S. 7. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. quæst. 62. art. 1. Fr. Ludov. Miranda de sacris Monialibus quæst. 10. art. 1. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 7. cap. 40. quæst. 1. & 2. & lib. 12. cap. 19. quæst. 16. & 17. Mol. ses. in summ. tract. 7. cap. 10. num. 21. Homobon. de Bonis in examine ecclesiastico tract. 8. cap. 2. quæst. 3. Vagund. in quinque Ecclesie præcepta præc. 2. lib. 2. cap. 2. n. 18.
- S. Porro.
- 3 Prohibet Regularibus venationes, & aucupationes, & eis interesse, aut aues, vel canes venaticos per se, vel alios tenere, vt per Nau. comm. 4. de Regularib. num. 26. Azori. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 19. q. 16.

q. 16. *Bellef. difquifit. clerical. par. 1. tit. de disciplina clericali, §. 19. n. 1. verf. quod etiam multicis magis*. De venatione etiam clericis interdicta dixi ad cap. 1. & 2. *sup. de clerico venatore*.

S. Quia verò.

4. Excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt Monachi, aut Canonici Regulares administrationem non habentes, qui perunt Curias Principum animo nocendi suis Prælati, & monasterijs. Item Monachi, qui sine licentia Abbatum fuorum tenent arma intra septa monasterij, ita *Nau. in man. cap. 27. num. 139. Soar. tom. 5. disp. 23. fect. 5. num. 4. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. quæst. 60. art. 2. verf. quarta, Filliuc. tract. 14. n. 119 Jul. Laur. de Indulgent. par. 2. cap. 13. num. 45. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 50. num. 223. secundum Lugdunensem impressionem*.

5. In glos. [ipso facto] ibi (*sive quia pœnituit, &c.*) Notatur ad hoc quòd vbi quid fit ipso iure non est locus pœnitentiæ, vt per *Tiraq. in l. si unquam verbo reuertatur. n. 307. C. de reuocandis donat.* Et ideò ex hac glos. colligit *Flamin. Paris. de resign. benefic. lib. 1. q. 13. n. 10* quòd tacite renunciatio non potest pœnitere, & redire ad beneficium renunciatum.

7. In glos. [Arma] Armorum appellatione, quæ veniant late dixi in *tract. de appellatiua verbor. vtriusq. iuris significat. verbo Armæ*.

S. Ad hæc.

8. In glos. [Officijs] ibi (*vt elemosynarie, sacristie, &c.*) Notatur ad hoc quòd Officiorum appellatione venit officium Sacristæ, Camerarij, Oeconomij, Syndici, Ostiarij, & similia, vt per *Nau. commento 4. de Regular. num. 24. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 127.* Quos refero Ego ipse in *tract. de appellatiua verborum vtriusq. iuris signif. appell. 175.*

9. In glos. [Ordinarios] ibi (*quod Abbates Ecclesias etiam pleno iure subiectas vnire non possunt*) Notatur ad hoc quòd Abbates, alijq. Prælati Episcopo inferiores nõ possunt vnione pleno facere quantuncunq. habeant Ecclesias plenas sibi iure subiectas, nisi hoc vniendi ius ex privilegio aliquo Pontificio, aut legitima præscriptione acquisierint, vt docent in præsentibus *Imol. num. 9. & Bonifac. in princ. num. 12. & in cap. sicut vnire, de excess. Prælat. Innoc. num. vnic. Ioan. Andr. num. 2. Bur. num. 3. Anchar. num. 3. notabili 3.*

Rebuff. in praxi tit. de vnionib. benefic. nu. 32. & 33. Staphil. de literis gratia tit. de mod. prouif. num. 20. Hoesd. de incompat. benefic. par. 2. cap. 3. num. 7. verf. denique inferiores, Azori. instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 28. quæst. 11. quicquid dicant Flores de Mena var. lib. 3. quæst. 24. num. 15. & Sanch. in præcepta Decalogi lib. 7. cap. 29. num. 160.

10. In glos. [Ad claustrum] ibi (*si ergo monachibus est perpetuus institutus ad curam populæ, &c.*) Notatur ad hoc quòd Religiosus promouens ad beneficium Parochiale alicuius Ecclesiæ, si Ecclesia illa nullatenus subijciatur Prælati monasterij, eximitur ille ab obedientia, & potestate Prælati, & monasterij Regularis, & incipit subiectus esse imperio Ordinarij, cui illa Ecclesia subest, vt per *Nau. commento 2. de Regular. num. 6. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. quæst. 34. art. 6. & 7. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 6. cap. 6. n. 36.*

11. In eadem glos. ibi (*socium non tenet, &c.*) Circa illam quæstionem an Religiosus Parochialis Ecclesiæ præfectus teneatur habere socium sui Ordinis, sic distinguit hæc glos. Aut Ecclesia est monasterio plenè subiecta, itaut Parochus illius possit ad nutum Abbatis reuocari ad monasterium, & necesse necessariò habere debet socium sui Ordinis, quo casu intelligitur *tex. in cap. 2. de statu monach. & in cap. quòd Dei timorem, eod. tit.* Aut non est subiecta, & tunc non est necessarius sui Ordinis socius, quia cum Religiosus ille Abbati non subijciatur, non est cur ei socium dare debeat. Ita docent in præsentibus *Cardin. num. 1. oppos. 4. Anchar. num. 32. quæst. 26. item in d. cap. quòd Dei timorem, idem Card. num. 6. quæst. 4. Anchar. num. 9. & Ioann. Andr. num. 17. Anton. Cuch. lib. 3. institus. maior. tit. 1. num. 159. Azori. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 19. q. 14.*

12. In ead. glos. ibi (*qui solo nutu Abbatis reuocatur ad claustrum, &c.*) Ex hac glos. colligit post alios *Azori. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 22. quæst. 10.* quòd Abbas, qui contulit beneficium Regulare habens curam animarum, & ita Parochiale, potest suo nutu reuocare, quem *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 29. num. 120.* intelligit si illud beneficium Curatū Regulare subsit pleno iure monasterio. Si autem non subsit pleno iure tunc nequit ad nutū Abbatis auferri, quia hoc casu necessaria est auctoritas Episcopi, & in his terminis procedunt, quæ resoluunt *Felin. in cap. per suas num. 4. de*

maioris. & obed. *Cassad. decis. 4. num. 3. 4. & 5. de prebend. Azori. par. secunda lib. 3. cap. 26. quest. 15.*

S. Cæterum.

13 Probat hic §. Prioratum Conuentualem alicui conferendum non esse nisi 25. annum attigerit, si verò animarum curam per Vicarium exerceretur tunc vigesimum attingens annum idoneus esset, ita *Rebuff. in tract. de pacificis possess. num. 181. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rmb. 7. c. 6. num. 88.*

14 Qui autem Prioratus istos, &c.

Notatur ad hoc quòd Priores in Ecclesijs Conuentualibus intra annum Presbyteri fieri debent, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. 8. num. 7. Azori. in sist. moral. p. 2. lib. 6. cap. 8. q. 6. quod limitat in Priore Conuentuali Canoniorum Regularium, Nau. commento 3. de Regular. num. 43.*

15 Nisi expressè professus, &c.

Notatur ad hoc quòd Religiosus, nisi sit expressè professus eligi nequit in Abbatem, seu Prælatum, vt per *Seraphin. decis. 647. num. 1. Fr. Barbolom. de Vecchis. in praxi nouit. disputat. 14. dub. 7. num. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Moniales, quæ nulli subsunt, nisi Papæ, & Canonici seculares per Ordinarios, & alia exempta per suos Prælatos debent anni singulis visitari, & declaratur, ac innovatur, hic text. vt num. 2.*
- 3 *Abbatissæ, quæ sunt perpetuæ, solummodo benedici debent, & si quæ aliæ forsitan solitæ sunt benedici.*
- 4 *Abbatissa post electionem, confirmationem recipere debet.*
- 5 *Canonice seculares in Germania, & Flan-dria sunt mulieres, quæ simul congregantur, & ad iustas Canoniorum Regularium viuunt, ac Diuinas Laudes, & preces recitare, & cantare solent.*
- 6 *Visitatores Monialium, ac etiam Cononico-rum Regularium impedire præsumentes circa ea, quæ pertinent ad officium visitationis eorundem, si à visitatoribus admitti non desistant, excommunicationis sententiam ipso iure incurrunt.*
- 7 *Verbum, debet, plerumque ex natura sua, necessitatem importat.*
- 8 *Abbatis benedictio bis diebus dari debet, qui-*

bus Ordines minores conferri valent.

- 9 *Abbatissa benedictio non est iteranda, nisi forte probaretur Curiam seruare contrarium.*
- 10 *Abbatissæ semel benedicti, si deinde ad aliam Abbatiam eligantur, non sunt iterum benedicendi.*
- 11 *Abbatissa eligi non potest corrupta.*

Clem. Attendentes. II. & vlt.

1 **M**onialium monasteria, quæ nulli subsunt, nisi Papæ, Apostolica, non exempta verò Ordinaria auctoritate, eodem modo & mulieres, quæ vulgò dicuntur Canonice seculares, ac alia exempta per alios, quibus subsunt, annis singulis visitari debent, Monialesq. ipsas visitatores reformant. Abbatissæ verò, quæ solent benedici intra annu à suæ confirmationis tempore computandum, munus benedictionis suscipiant, alioquin à iure suo (nisi subsit causa rationalis) prorsus se nouerit cecidisse, per illos, ad quos id pertinet prouisione de Abbatissis monasterijs ipsis canonicè faciendæ, quos quidem Visitatores si quis impedire præsumperit, & monitus non desistit, ipso facto est excommunicatus. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anchar. Imol. Lazar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 349. Alagon. in compend. pag. 500. remissuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

- 2 *Innouatur à Concilio Tridentino sess. 25. de Regularibus cap. 9. vbi disponitur quòd monasteria sanctimonialiù Sanctæ Sedis Apostolicæ immediatè subiecta etiam sub nomine Capitulorum Sancti Petri, vel Sancti Ioannis, vel aliàs quomodocunque nuncupentur, ab Episcopis tanquam dictæ Sedis delegatis gubernentur, non obstantibus quibuscunque. Quod quidem decretum Sacra Congregatio declarauit esse intelligendum quoad spirituale gubernium, sed non quoad temporale, vt refert *Armenar. in addit. ad recopilat. leg. Nauarre lib. 2. tit. 18. l. 7. de Religiosis. n. 93. vbi n. 94. subdit per illud Concilij Decretum nullà iurisdictione esse cõcessam Episcopo in monasterijs Sedi Apostolicæ immediatè subiectis, nisi in concernentibus spiritualia, in temporalibus verò nihil agere posse.**

- 3 *In quibus Abbatissæ sunt solitæ benedici, &c.* Notatur ad hoc quòd non omnes Abbatissæ possunt, aut debent benedici, sed solummodo illæ, quæ

quæ sunt perpetuæ, & si quæ aliæ forsan solitæ sunt benedicti, vt per Fr. Ludou. *Miranda in tract. de sacris monialibus quest. 7. art. 7. concl. vnica, Nauar. conf. 2. An Abbatissa à num. 1. de statu monach. Azori. inffit. mor. p. 1. lib. 13. c. 10. q. 4.*

4 Intra annum à suæ confirmationis tempore, &c.

Ergo Abbatissa post electionem confirmationem accipere debet, vt per Azori. *inffit. moral. par. 1. lib. 1. cap. 10. q. 3.* vbi subdit quod si exempta sit, & Romano Pontifici proximè subiecta, ab eo, vel ab alio eius auctoritate est confirmanda, si verò exempta sit Monachorum, siue Religiosorum præfecto subiecta, ab eo confirmationem accipit, si sit in Episcopi iurisdictione, & potestate ab eo confirmatur.

5 Quæ vulgò dicuntur Canonice Seculares, &c.

In Germania, & Flandria sunt mulieres, quæ simul congregantur, & instar Canonicorum Regularium viuunt, ac diuinas Laudes, & preces recitare, & cantare solent, & vulgò dicuntur Canonice seculares, quæ non sunt verè, & propriè Religiosæ, non enim trium votorum professionem emittunt, ac proinde nulla lege clausuræ seruare coguntur, & quauis Clem. V. in præfenti huiusmodi Canonicarum viuendi rationem, vt Religionem non approbet, non tamen improbat eam viuendi normam, & institutum, ita Azori. *d. lib. 13. cap. 9. quæstione 5. vers. secundum.*

6 Si quæ verò, &c.

Notatur ad hoc quòd excommunicationis sententia ipso iure incurrit, qui præsumunt impedire visitatores Monialium, & etiam Canonicorum Regularium, quæ pertinent ad officium visitationis eorundem si à visitatoribus admoniti non desistant, vt per Lauor. *de Indulgent. par. 2. cap. 13. num. 43. Filliuc. tract. 14. nu. 67. vers. tertia, & n. 72.* quos refero Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 50. num. 225. secundum Lugdunensem impressionem.

7 In glos. [Debeant] ibi (*cum hoc verbum sit præcepti, & necessitatem importet*) Notatur ad hoc quòd verbum, debet, plerumq. ex natura sua necessitatem importat, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. glos. 15. num. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præf. 47. num. 9. Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 1. nu. 2. Se-*

raph. de priuileg. iuram. priuileg. 33. num. 70. Ioseph. Sesse Aragonia decif. 230. num. 15. Et alios plures, quos citauit *in tract. de distinctionibus vsufrequenti. dist. 77. secundum Lugdunensem impressionem.*

8 In glos. [Benedicti] ibi (*his diebus dari debet, quibus dandus est Ordo, &c.*) Notatur ad hoc quòd benedictio Abbatis his diebus dari debet, quibus Ordines minores conferri valent, sicuti docent plures, quos citauit in *tractatu de officio, & potestate Episcopi par. 2. alleg. 27. num. 53.* quibus addo Tamburin. *de Iure Abbatum. tom. 1. disp. 11. q. 7. Paul. Laym. in canonicis quæst. de Prælatorum ecclesiasticorum elect. quæst. 214.*

9 In eadem glos. ibi (*sed dubitatur an hæc benedictio sit iterabilis, &c.*) Notatur ad hoc quòd Abbatissæ benedictio non est iteranda nisi fortè probaretur Curiam seruare contrarium, vt per Nau. *d. conf. 2. de statu monach. Azor. d. lib. 13. c. 10. sub. q. 4. Ludou. Miranda d. tract. de sacris monialibus. q. 7. art. 7. concl. vnica, vers. secundo probatur, & in Abbatibus quòd semel benedicti si deinde ad aliam Abbatiam eligantur non sint iterum benedicti tradunt Nau. conf. 2. de Sacram. non iterand. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. q. 12. art. 3. Azori. d. p. 1. lib. 12. cap. 20. q. 4. Tamburin. de Iure Abbatum disp. 11. q. 6. tom. 1. Paul. Laym. vbi supra q. 215.*

11 In glos. [Rationabilis] ibi (*quia corrupta non potest in Abbatissam eligi*) Ita Mandos. *de signatura Gratia tit. dispensatio pro corrupta, statim in princip. Sclu. de benefic. par. 4. quæst. 7. nu. 7. Matol. de irregul. lib. 1. c. 29. num. 13. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. quæst. 54. art. 3. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, par. 3. alleg. 100. num. 14. contra Sanchez. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 5. num. 22. & Portel. in dub. Regularib. verbo Abbatissa post num. 10.*

De Religiosis domibus, vt Episcopo sint subiectæ:

Tit. XI.

S V M M A R I V M.

1 Beguinarum statum mulieres sectantes, & de nouo assumptas ac Religiosi in hoc dantes consilium, vel fauorem ipso facto sunt excommunicati, status autem penitentialis per hoc non interdicitur, & n. 2.

- 3 *Tertiariarum Monialium circa statum ubi referatur decretum, ostenditur.*

Clem. Cum de quibusdam. I.

- Ultres statum Beguinarum. sectantes, & de nouo assumptes, ac Religiosi in hoc dantes consilium, vel fauorem ipso facto sunt excommunicati, status tamen pœnitentialis in suis proprijs hospitij cu spiritu humilitatis per hoc interdictus non censetur. Colligunt ex Ordinariis Ancharan. Imol. Zabarel. Panormitan. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 356. Alagon. in compend. pag. 503. remissiuè Casal. in annot. Ximen. in concord. p. 1. & 2.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. deducunt Azori. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 13. q. 14. Gamb. de casibus referuatis c. 11 num. 11. lul. Lauor. de indulgent. par. 2. cap. 13. num. 35. Filiuc. tract. 14. num. 67. vers. quarta, & num. 74. & 143. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 50. n. 226. secundum Lugdunensem impressionem.
- 3 In glos. [Obedientiam] ibi (& per hoc videtur quod hac Constitutio sorores Minorum, quæ dicuntur tertij Ordinis, non includat, &c.) Super statu mulierum tertij Ordinis in priuatis domibus degentiū decrerunt refert Erasmi. à Cochier. de iurisdic. Ordin. in exemptos p. 1. quæst. 17. & aliqua tradit Tamburin. de Iure Abbatum tom. 1. disp. 17. quæst. 1. sub num. 49. vers. Moniales Tertiaria cum seqq.

SUMMARIUM.

- 1 Hospitalia reformari debent per collatores ipsorum, & cogi Rectores eorum ad conseruationem locorum, & suorum iurium, & ad hospitalitatem tenendam, quorum collatorum defectus, & negligentia est supplenda per locorum Ordinarios etiam circa exæpta, innouatur per Concil. Trid. vt num. 2. & Doctores referuntur num. 3.
- 4 Episcopus habet iurisdictionem super hospitalibus, & potest in illis exercere iura Episcopalia si auctoritate illius sint erecta.
- 5 Hospitalis Rector sumit alimenta de redditibus eiusdem non solum pro se inseruiente, sed etiam pro tota familia.
- 6 Episcopus animaduertere potest in Rectores ho-

spitalium, leprosariorum, elemosinarum, aut xenodochiorum, qui negligunt, seu non versantur, vt oportet, in administratione, non obstante quacunque exemptione.

- 7 Ratio reddenda est Episcopo de omnibus locis pijs ab administratoribus, siue ea sint publica, siue priuata, ecclesiastica, vel laicalia.
- 8 Rationes administrationis Ordinarius exigere potest ab administratoribus donec eoram eodem doctum fueris de institutione in qua secus expressè cautum sit.
- 9 Administrator piorum locorum videns se constructu ad reddendam rationem suæ administrationis si appellaret, licet admitatur appellatio, non propter hoc impeditur, aut suspenditur executio.
- 10 Rationes ab administratoribus hospitalium, & piorum locorum quando pluries repeti possunt, ostenditur.
- 11 Legata ad certum usum destinata regulariter in alium conuerti non possunt, nisi in casibus relatis n. 12.
- 13 Papa potest pijs defunctorum voluntates commutare.
- 14 Apoltholica auctoritate qui aliquid facere possunt delegati sunt.
- 15 Verba, carere decernimus omni robore firmitatis, continent latam sententiam, & intelliguntur ipso iure.
- 16 Beneficium ecclesiasticum dicitur quando in eo proceditur per electionem, quæ exigit confirmationem Superioris, secus si illa necessaria non esset.
- 17 Hospitalis ecclesiasticum debet censeri si habuerit oratorium cum campanili ad Diuina officia pulsari solito.
- 18 Hospitalis erectum auctoritate Episcopi dicitur locus pius, & Religiosus.

Clem. Quia contingit. II. & vlt.

- HI ad quos de Iure, seu de statuto fundationis locorum, vel de auctoritate Papæ pertinet, hospitalia secundum eorum fundationes reformare studeant, occupata, & perperita, & alienata indebitè ad debitum statum reduci faciant, ita ut proreptione, & sustentatione miserabilium inseruiere possint, ad quod Rectores compellere debent, & si ipsi fuerint negligentes, vel deficient, tunc locorum Ordinarij per se ipsos, vel alios Rectores eosdem vtique

vtique non exemptos propria, exemptos verò, & alios priuilegiatos Apostolica ad id auctoritate compellant, contradictores, & præbentes eis auxilium, consilium, vel fauorem per censuram ecclesiasticam, & alijs Iuris remedijs compescendo. Hospitalia in beneficium concedi non debent alicui clerico non obstante quacunque consuetudine, nisi aliter in fundatione fuerit constitutum, & Rector esset eligendus per electionem. Eorum autem locorum gubernatio viris prouidis, & idoneis dari debet, qui ad instar tutorum, & curatorum iuramentum præstare, ac de locorum ipsorum bonis inuentaria conficere, & Ordinarijs, seu alijs, quibus subsunt loca huiusmodi, vel deputandi ab eis annis singulis de administratione sua rationem reddere teneantur: & si quid secus fuerit attentatum, collationem, prouisionem, seu ordinationem ipsam carere decernitur omni robore firmitatis; quæ omnia supradicta ad Religiosorum, & Ordinum Militarium hospitalia non extenduntur, sed eorum Rectores secundum suorum Ordinum statuta, & antiquas obseruantias prouideri procurerit, quos ad hoc cogere debent Superiores iuratis, & consuetudinibus non obstantibus quibuscunque. Conferuatis tamen circa Diuina Officia, & Sacramenta antiquis consuetudinibus. Colligunt ex Ordin. Lap. *Abb. Aneb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Vinian. in ratiõ. lib. 3. pag. 537. Alagon. in compend. pag. 503. remissiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. parte prima, & secunda.*

2 Innouatur à Concilio Tridentino *sess. 7. de reformat. cap. 15.* in hæc verba. *Curent Ordinarij vt hospitalia quæcunque à suis administratoribus, quocunque illi nomine censeantur, etiam quomodolibet exemptis, fideliter, & diligenter gubernentur, Constituitionis Conc. Vien. nen. que incipit, Quia contigit, forma seruata, quam quidem Constitutionem eadem S. Synodus innouandam duxit, & innouat cum derogationibus in ea contentis.* Innouatur etiam ab eodem Concilio Tridentino *sess. 25. de reformat. cap. 8.*

3 Hanc eandem conclusionem, & materiam ex hoc tex. desumptâ tradunt *Fr. Emm. quest. Regul. tom. 2. q. 63. art. 7. vers. quinto, & q. 84. art. 2. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo Hospitale §. 2. Azori. instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 40. quest. 10. vers. & sess. V. alasc. consul. 105. num. 23.* vbi ait, quod tex. in præfenti

debet intelligi de hospitalibus publicis, & erectis auctoritate Ordinarium, & *nu. 28.* quod xenodochia, & hospitalia pertinent ad sollicitudinem Episcoporum, & *nu. 32. an. 4* Rectores hospitalium sint de iurisdictione ecclesiastica, & à *num. 45.* quod Episcopus habet iurisdictionem super hospitalibus, & potest in illis exercere iura Episcopalia si auctoritate illius sint erecta, *Flamin. de resignat. benefic. lib. 2. q. 14.* vbi quod hospitalia, quæ dantur Clericis in administrationem iuxta formam huius tex. possunt resignari simpliciter, & in fauorem, *Surd. de aliment. tit. 1. q. 87.* vbi quod Rector hospitalis, fumiçalimena de redditibus eiusdem non solum pro se inseruiente, sed etiam pro tota familia, & *tit. 4. q. 24. num. 15. Erasim. à Coberier de iurisdic. Ordin. in exemptos par. 1. q. 31. nu. 7. & p. 2. q. 45. num. 77. & num. 97.* vbi ait Episcopus animaduertente in Rectores hospitalium, leprosariorum, elemosynarum, aut xenodochiorum, qui negligunt, seu non versantur, vt oportet, in administratione non obstante quacunque exemptione.

7 De omnibus locis pijs Episcopo rationem reddendam esse ab administratoribus, siue ea sint publica, siue priuata, Ecclesiastica, vel laicalia, refert *decisum Armenar. in addit. ad recap. legum. Nauarra lib. 1. tit. 18. l. 7. n. 78* quem citauit *de officio, & potestate Episc. p. 3. alleg. 75. num. 58.*

8 Rationes administrationis Ordinarij exigere potest ab administratoribus donec corâ eodem doctum fuerit de institutione, in qua secus expressè cautum sit, secundum *Marr. de iurisdic. p. 2. cap. 18. n. 9. & 10.* quem refero *Ego ipse d. alleg. 75. n. 58.*

9 Si quis administrator piorum locorum, videns se cõstricium ad reddendam rationem suæ administrationis appellaret, licet admittatur appellatio, non propter hoc impeditur, aut suspenditur executio, vt per *Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo hospitale §. 3. vers. sexto,* quem refero *Ego ipse d. alleg. 75. n. 62.*

10 Rationes locorū pluries repeti possunt, præcipuè quando Episcopo confiterit illas dolosè redditas fuisse, vel quando reddito non fuit finalis, & plena cum restitutione reliquorum, secundum *Alojs. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resolut. 134. in 2. edit. quem refero d. alleg. 75. n. 63.*

11 Cum tamen ea, quæ ad certum

- vsu, &c. Notatur ad hoc quòd legata ad certum vsu[m] destinata regulariter in alium conuerti non possunt, vt per *Verin. to. commun. opinion. lib. 2. tit. 3. o. num. 50. pag. 158. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo legatum §. 2. Nicol. Garc. de benefic. p. 7. cap. 1. num. 108. & seqq.*
- 12 Verum hæc resolutio aliquando fallit secundum subiectam materiam, veluti si legata ad certum illum vsu[m] non sufficiunt, quia tunc in alium per Episcopum conuerti possunt, secundum *Vgol. de officio Episcop. cap. 61. num. 3. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 3. collect. 558. vers. serua causa, Monet. de commut. ultim. volunt. cap. 5. num. 330. & alios, quos refero Ego ipse d. p. 3. alleg. 83. num. 7. Item si vsu legatus non potest adimpleri, Aloys. Ricc. d. collect. 558. vers. prima, Monet. d. cap. 5. num. 322. Ego ipse d. alleg. 83. num. 8. Vel si res legata non possit deferri pro vsu designato iuris, vel facti impedimento, Ego ipse d. alleg. 83. n. 9. vel denique vbi legatum esset factum ad certum vsu[m] non ita necessarium, ex adductis per *Marc. Anton. Genuens. in praxi Archiep. Neapol. c. 19. in vlt. impress. Vgol. d. c. 61. num. 5. Homobon. de Bonis in examine ecclesiast. tract. 9. cap. 10. q. 28. prope finem & alios, quos refero Ego ipse d. alleg. 83. num. 12.**
- 13 Salua quidem Sedis Apostolicæ auctoritate. Ergo soli Romano Pont. licet pias defunctorum voluntates commutare, vt per *Tirag. de priuileg. pia causa priuileg. 135. Pinel. in rub. C. de rescind. vendit. p. 1. cap. 2. nu. 19. Perez ad tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 72. Henriq. in sum. lib. 7. cap. 37. §. 2. lit. F. & lib. 9. cap. 2. §. 6. lit. M. Mench. illustr. cap. 25. n. 26. cum seq. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 4. q. 125. art. 9. Ludou. Beia respons. casu Confessionis p. 4. casu 22. Jacob. de Grass. de arbit. Confessor. lib. 2. cap. 69. num. 1. Cened. practice. & canon. quest. lib. 1. q. 35. n. 12. Melch. Phabos Lusit. decis. 47. num. 2. cum seq. to. 1. & alios per me citatos d. p. 3. alleg. 83. n. 1.*
- 14 Apostolica ad id auctoritate copellunt. Idem tanquam delegati, vt obseruat *D. Barbos. in l. cum prator §. 1. num. 33. ff. de iuatic.*
- 15 Carere decernimus omni robore firmitatis. Hæc verba continent latam sententiam, & intelligitur ipso iure, secundum *Tirag. in l. si unquam verbo reuertatur num. 80. C. de reuocandis donation.*
- Sayr. in clau. Regia lib. 3. c. 8. n. 26.*
- 16 In glos. [Electionem] ibi (per electionem confirmandam) Notatur ad hoc quòd electiuum beneficium dicitur quando in eo proceditur per electionem, quæ exigit confirmationem Superioris, secus autem si confirmatio superioris necessaria non esset, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. 15. num. 26. & 32. Aene. de Falc. de reserua. benefic. p. 1. q. 3. princ. n. 21. Aloys. Ricc. in collect. dec. p. 5. collect. 1697. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 19. num. 11.*
- 17 In glos. [Altare] ibi (talia hospitalia cum Ecclesia, &c.) Notatur ad hoc quòd hospitalia ecclesiasticum debet censi si habuerit oratorium cum campanili ad Diuina. Officia pulsari solito, vt per *Mansu. sing. 50. Selu. de benefic. p. 1. q. 6. à num. 25. Verin. to. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 1. n. 27. pag. 148. Mart. de iurisdic. p. 4. cent. 2. casu 113. nu. 29. metipsum d. alleg. 75. num. 5.*
- 18 In ead. glos. ibi (ex quo autem hospitale est locus Religiosus, & auctoritate Episcopi deputatus, &c.) Ergo hospitale erectum auctoritate Episcopi dicitur locus pius, & Religiosus, de quo *Menoch. remed. 15. recuper. num. 22. & seq. Mascard. de probat. concl. 869. Azued. l. 1. à num. 26. tit. 1. lib. 4. & l. 1. num. 4. tit. 18. lib. 9. noue Recop. Gutier. canon. lib. 1. cap. 35. num. 29. Ceual. commun. contra commun. q. 896. num. 982. tom. 4. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo hospitale §. 3. dub. 2. Cardin. Mantica. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 2. §. 5. tit. 6. num. 69. Benedic. Aegid. in repet. l. 1. p. 1. in initio num. 54. C. de sacros. Eccles. Flores de Mena vari. lib. 2. q. 25. nu. 179. cum seq. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 18. num. 228. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 1. num. 601. cum seq. Mart. de iurisdic. par. 2. cap. 23. num. 19. Alex. Trentacinq. vari. resol. lib. 1. tit. de rescript. resol. 4. Viuan. in praxi Iurispatron. lib. 3. cap. 2. num. 3. cum seq. in vlt. impress. & alij per me citati d. par. 3. alleg. 75. num. 4.*

De Iure patronatus. Tit. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 Diœcesanus congruam portionem assignare debet si ea intra terminum competentem non assignatur presentatis ad Ecclesias per patronos ecclesiasticos, in quibus ipsi non conuenerunt omnia onera supportare, nisi onera sint per patronos supportanda, et n. 2.

- 3 *Diaecesanorum appellatione non veniunt inferiores Prælati.*
- 4 *Repetitio dictionis in eadem dispositione significat id esse cum mysterio factum.*
- 5 *Geminatio solet operari, ut omnis extensio omnisque interpretatio excludatur.*
- 7 *Lex seu statutum si aliquid prohibet tunc demum quod contra prohibitionem factum est remanet nullum, etiam quod expresse actus non annullatur, quando prohibitio facta à lege, seu statuto est perpetua.*
- 8 *Lex seu statutum prohibet actum quando fiat in puris terminis prohibitionis, & ultra non procedit, etiam quod illum non annullat, si contra fiat consensur eundem actum annullare, & irritare, secus si ulterius procedat, imponendo scilicet poenam, &c.*
- 9 *Actus valet, & tenet licet fiat non servata forma præscripta quamvis contraveniens possit puniri quotiescumque simpliciter, & sine clausula annullativa committitur habenti alias potestatem illum faciendi.*
- 10 *Dictio, ex tunc, extremitate temporis significat.*
- 11 *Consentientia Episcopi ubi aliquid remittitur ad detur appellatio à pronunciatione Episcopi, ostenditur.*

Clem. Constitutio. I.

Diaecesani præsentatum aliquè à quacunque persona ecclesiastica præsentandi ad Ecclesiam aliquam habentem admittere non debent nisi intra certum terminum competentem per ipsos præsentantibus præhændunt ipsi præsentato fuerit coram eis congrua de presentibus Ecclesie assignata portio, quam si intra terminum præscriptum præsentantes assignare neglexerint, ex tunc diaecesanum præsentatum admittere debet, ad ipsi diaecesanum potestas assignationis huiusmodi devoluta, ita ut debitam portionem moderationem non excedat. In Prioratum verò, vel aliorum tam Regularium, quam secularium locorum Ecclesijs, in quibus Religiosi, vel alij, ad quos eorum redditus pertinere noscuntur, prædicta consueverunt onera supportare, præmissa nullatenus observari debent, sufficit enim tunc Presbyteros, & Vicarios congruè, & decenter tractare, & sustentare. Colliguntur ex Ordin. Lap. Abb. Sanch. Zab. Imol. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitanian. in ration. lib. 3, pag. 386. Alagon. in

- compend. pag. 515. remissivè Casalin. in annos. Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*
- 2 *Hanc eandem conclusionem ex hoc textu desumunt Tiraq. de iure mariti glos. 8. n. 87. Rebuff. in tract. congruæ portionis n. 47. Flores de Mesa var. lib. 1. q. 14. n. 2. Paul. Laim. in canon. quæstionibus de Prælatorum ecclesijs. electione quæst. 209. lit. E.*
 - 3 *In glos. [Diecefanis] in addit. marginali ibi (appellatione Diaecesanorum non veniunt inferiores Prælati) Vide Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 25. nu. 14. & alios Doctores per me citatos in tract. de appellativa verborum utriusque Luris signis. verbo Diaecesanus.*
 - 4 *In ead. glos. ibi (nec potest negari quin veriosè diaecesanos exprimat cum hoc sit hic officii repetitum) Notatur ad hoc quod repetitio dictionis in eadem dispositione significat id esse cum mysterio factum, ut per Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 37. num. 19. Nam geminatio solet operari ut omnis extensio, omnisq; interpretatio excludatur, sicuti per hanc glos. tradit Menoch. cons. 10. nu. 1.*
 - 6 *In glos. [Inhibentes] Pulchra est hæc glos. quam optime exornat sex modis declarando, & limitando Felin. in c. ex parte n. 2. vbi Dec. num. 6. vers. & in simili est glos. de consuet. quos refert Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 46. num. 28.*
 - 7 *Et ex illa vulgò colligi solet quod si lex sine statutum aliquid prohibet, tunc demum quod contra prohibitionem factum est, remanet nullum, etiam quod expresse actus non annullatur, quando prohibitio facta à lege, seu statuto est perpetua, sicuti docent Pute. decis. 338. alias 330. num. 6. lib. 1. in correctis Vant. de nullitat. rub. quæ & quibus modis nullitas in iudicio proponatur num. 52. vers. idem foret, Soar. de legib. lib. 5. cap. 25. num. 7. cum seqq. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 2. nu. 4. Ioan. de Salas. in simili tract. 96. tract. 14. dispur. 16. sect. 8. num. 19. & num. 27. ante fin. vbi declarat quando lex prohibens dicatur habere causam prohibitionis temporalem.*
 - 8 *Sic etiam quando lex, seu statutum prohibens actum fiat in puris terminis prohibitionis, & ultra non procedit, etiam quod illum non annullat, si contra fiat, consensur eundem actum annullare, & irritare, Vant. vbi sup. nu. 55. ante med. Virgil. Borcac. in consuet. Piceni glos. 6. num. 107. Soar. d. lib. 5. cap. 28. num. 20. Salas. d. sect. 8. nu. 22. Secus autem erit si ulterius procedat, imponendo scilicet poenam, quia specialis poena per legem imposta facit cessare*

cessare actus nullitatem *Cephal. conf. 47. num. 14. Vant. vbi supra num. 54. Soar. d. lib. 5. c. 28. num. 29. Salas d. sect. 8. num. 27. vers. quidam dicunt, Alderan, Mafcard. de generali stat. interpr. concl. 9. num. 38. & 39. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi nouitor. disput. 7. dub. 4. in fin. Rot. decis. 34. num. 2 p. 1. recent.*

9 In ead. glos. ibi (*puto quod cum diocesanus, &c.*) Notatur ad hoc quod actus valet, & tenet licet fiat non seruata forma prescripta, quamuis contrafaciens possit puniri quotiescunque simpliciter, & sine clausula annullatiua committitur habenti aliam potestatem illum faciendi, vt per *Felin. in c. ex parte nu. 1. prope finem vers. secunda limitatio, de constitut. Brun. in tract. de forma fol. mibi 33. col. 2. limit. 2. & fol. 57. col. 1. ad fin. limit. 6. quos sequuta est Rot. in Ianuen. Matrimonij 16. Maii 1583. coram Cantuccio.*

10 In glos. [Ex tunc] ibi (*& extremum tempus designat*) Notatur ad hoc quod dictio, *ex tunc*, extremitatem temporis significat, & denotat vltimum temporis impletum, vt per *Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glos. 11. num. 39. Maiens. l. 14. num. 44. glos. 1. tit. 4. lib. 5. noue Recopil. Flamin. de resign. benef. lib. 11. q. 2. num. 15. Cald. Pereira quest. forens. lib. 1. q. 6. num. 74. cum alijs per me citatis in tract. de dict. vsufreq. dict. 118. n. 1. secundum Lugd. impres.*

11 In glos. [Oneramus] ibi (*facior tamen quod Superior, ad quem appellatum est, emendaret quod male factum esset*) Notatur ad hoc quod dum textus remittit conscientie Episcopi moderationem portionis patronis debita, si appellatur a tali moderatione Episcopi, Superior ad quem appellatum fuerit, poterit emendare quod male factum esset, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 4. glos. 1. nu. 11. Padil. in l. cum quidam num. 11. ff. de legat. 2. Causaleon. p. 1. decis. 46. num. 422. Flores de Menar. lib. 1. q. 14. num. 6. Contra tamen stat. glos. verbo relinquatur in cap. statutum §. assefforem, de rescript. lib. 6. vbi dicit quod quoties aliquid relinquitur Conscientie non potest moueri questio quod male egerit, nisi illam intelligamus quando Canon remittit Conscientie iudicis non explicans quid fieri debeat, sed absolute, hanc vero de qua in presenti intelligendo si explicet quid fieri debeat, vel vbi intelligeretur illa per viam iustitiae, hæc vero per viam supplicationis, & misericordie, & alijs modis, quos prosequitur *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 10. num. 13. cum seqq.**

S V M M A R I V M.

- 1 Iuspatronatus per stirpes transit in plures hæredes vnus ex pluribus patronis.
- 2 Iuspatronatus transit in quoscunque hæredes etiam extraneos.
- 3 Hæredes plures vnus patroni vnam tantum vocem habent.
- 4 Iurepatronatus succeditur in stirpes, & non in capita.
- 5 Hæredes, & successores patronorum propria auctoritate absque superioris consensu facere possunt concordiam de Rectore alternis vicibus presentando.
- 6 Patroni possunt ad vacantem Ecclesiam plures presentare ea lege, vs vnus ex illis ab Episcopo, vel habente instituire eligendus instituat.
- 7 Presentatio potest fieri sub conditione incerta dubia, & obscura, dummodo talis conditio infra tempus datum ad presentandum purificetur, incertitudo certificetur, & obscuritas fiat clara.
- 8 Dicitio, liberè, idem importat quod sine Superioris auctoritate.
- 9 Iuspatronatus sine consensu Episcopi potest vnus patronus compatrono renunciare.
- 10 Patroni laici possunt variare ante institutionem Episcopi, & alium successiue presentare, quod non possunt facere patroni ecclesiastici.

Clem. Plures. I. I. & vlt.

IN plures hæredes vnus ex patronis transit iuspatronatus per stirpes, & non in capita. Item patroni ipsi possunt liberè inter se conuenire de Rectore ab eis alternis vicibus presentando. Item patroni presentari possunt plures personas ad vnam Ecclesiam, vt vna ex eis per Episcopum eligi, & admitti valeat. Colligunt ex *Ordinat. Lap. Abb. Ancharan. Imol. Zabarell. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalinis, Viuian. in ration. lib. 3. pag. 387. Alagon. in compend. pag. 516. remissiuè Casat. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Relicti hæredes, &c. Ergo iuspatronatus transit in quoscunque hæredes etiam extraneos, vt per *Bonacof. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 5. nu. 36. pag. 170. Cald. Pereira de empt. cap. 12. nu. 16. & plures, quos refero de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 71. num. 2. & 3. quibus addo Viuian. & multos ab eo citatos in sua pra-*
xi lu-

xi Iuspatronat. p. 1. lib. 4. cap. 2. num. 1. secundum nouiss. impress.

3 Vocem dumtaxat vnius habebūt

Notatur ad hoc quòd hæredes plures vnius patroni vnam tantum vocem habent, vt per *Azeued. l. 9. nu. 2. tit. 6. lib. 1. nouæ Recop.* Quia in Iurepatronatus succeditur in stirpes, & nõ in capita, sicuti docent *Tiraq. de iure primog. q. 36. nu. 3. Perez. l. 1. vers. mouere iuuat, tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 140. Spin. in speculo testam. glof. 4. princ. num. 61. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 45. num. 61. Cened. ad Sextum collect. 7. num. 1. Aloys. Ricc. in collect. decisi. p. 5. collect. 1733. & in decisi. Curie Archiep. Neapol. decisi. 120. num. 1. p. 2. Nicol. Garc. de benef. p. 5. cap. 9. num. 143. Viuian. d. lib. 4. cap. 1. num. 58. Ego ipse d. p. 3. alleg. 72. num. 7. latè Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 521. per tot.*

5 Libere conuenire de Rectorem abjeis alternis vicibus præsentando.

Notatur ad hoc quòd hæredes, & successores patronorum propria auctoritate absque Superioris consensu facere possunt cõcordiã de Rectorem alternis vicibus præsentando, vt per *Tiraq. de iure primog. q. 17. opin. 6. nu. 9. Cened. d. collect. 7. num. 2. Azeued. l. 9. nu. 2. tit. 6. lib. 1. nouæ Recop. Viuian. d. lib. 4. c. 1. num. 69. Ego ipse d. alleg. 71. num. 30.*

6 Quibus etiam ex eadẽ causa, &c.

Notatur ad hoc quòd patroni possunt ad vacantem Ecclesiam plures præsentare ea lege vt vnus ex illis ab Episcopo, vel habente instituire, eligendus instituat, vt per *Lamber. de iurepatron. lib. 2. p. 2. q. 3. art. 6. & 8. Viuian. in praxi iurispatron. lib. 8. cap. 6. num. 15. in vlt. impress.*

7 Vnde argumẽto huius text. colligi videtur posse fieri præsentationem sub conditione incerta, dubia, & obscura, dummodo talis conditio infra tempus datum ad præsentandum purificetur, incertitudo certificetur, & obscuritas fiat clara, vt per *Rebuff. in concord. in forma mandati verbo innodatus existit ad fin. Lambert. d. q. 3. art. 5. num. 5. & art. 9. nu. 4. & fuit dictum in Pampilonen. Parochialis 30. Octobris 1602. coram Card. Lancell. & in Vicana iurispatr. 28. Nouemb. 1605. coram Greg. XV. Nicol. Garc. de benef. p. 8. cap. 2. num. 3. Viuian. d. cap. 6. num. 24. vbi subdit quòd procedit etiam in ecclesiastico patrono.*

8 In glof. [Libere] ibi (idest sine Superioris

auctoritate,) Ita *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 53. num. 16.*

9 In ead. glof. ibi (& eadem ratione videretur, &c.) Notatur ad hoc quòd quando sunt plures hæredes, vel compatroni potest alter eorum alteri compatrono renunciare iuspatronatus sine consensu Episcopi, vt per *Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 8. num. 3. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 11. cap. 13. num. 368. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo iuspatr. §. 2. vers. secundum dubium, & plures alios, quos refero de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 71. num. 28.*

10 In glof. [Permittimus] ibi (*bene enim poterat laicus præsentato vno alium præsentare, &c.*) Notatur ad hoc quòd patroni laici possunt variare ante institutionem Episcopi, & alium successiuè præsentare, quòd nõ possunt facere patroni ecclesiastici, vt per *Gutier. de iuram. confirmat. p. 3. c. 13. Fusc. de visit. lib. 2. cap. 10. num. 3. Spin. in speculo testam. glof. 4. d. nu. 73. Ceual. commun. contra commun. q. 265. & 693. Nicol. Garc. de benef. p. 5. cap. 9. num. 211. & 212.*

De Censibus, exactionibus, & procurationibus. Tit. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosi subire tenentur onera, quæ incumbunt Ecclesijs per eos ante Concil. Viennæ. acquisitis, nisi priuilegio, exemptione, vel alia iusta causa inuentur, quæ priuilegia, vel exemptiones non inuuant in Ecclesijs post Concil. acquirendis.
- 2 Res omnis, cui est annexum onus, transit in Ecclesiam cum suo onere.
- 3 Censuum possessorem sequitur, & comitatur in quemcunque transeat successorem.

Clem. Cum sit. I.

Religiosi subire tenentur onera, vt sunt procurationes Legatorum Sedis Apostolicæ, ac iura Episcopalia, quæ incumbunt Ecclesijs per eos ante hoc Concilium acquisitis, nisi priuilegio, exemptione, vel alia iusta causa inuentur, quæ tamen causæ, & priuilegia non extenduntur ad Ecclesias post Concilium acquirendas. Colligunt ex *Ordinar. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 410. Alagon. in compendio pag. 527.*

- pag. 527. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.
 2 In glos. [Solita] ibi (res aliqua habens onus annexum peruenit ad Ecclesiam in quam transiit cum suo onere) Ita Bellacòb. tom. 1. commun. opinion. lib. 3. tit. communia seruitutum nu. 67. pag. mibi 426. Menoch. conf. 2. nu. 31. & conf. 63. num. 11. & conf. 80. num. 79. D. Barbof. in l. post. domo num. 5. ff. soluto matrim. Card. Tusc. tom. 5. lit. O. conclus. 145. & alij plures, quos refero Ego ipse axiomate.
 3 Notatur etiam ad hoc quòd census possessorem sequitur, & comitatur rem in quemcunque transeat successorem, vt per Sard. de aliment. tit. 7. q. 33. nu. 14. & decif. 32. num. 6. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo Clericus §. 111 Cald. Pereira de resolut. emphy. c. 3. n. 23.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopi ad monasteria Cisterciensium venientes hospitalitatis causa, gratis victualia recipiunt, causa vero visitationis procurationes debitas de lure, vel consuetudine accipiunt, & si velint, possunt comedere carnes extra septa monasterij.
- 2 Visitator à Papa delegatus habet mercedes equorum, & viaticum, vs de loco ad locum transire commodè possit.
- 3 Religiosi possunt in elemosynas erogare fragmenta, quæ ex ipsorum mensa supersunt.

Clem. Ad nostrum. II.

- 1 Episcopi si ad monasteria Cisterciensium venerint non causa visitationis, sed hospitalitatis, victualia gratis recipiant, quæ charitatis gratia ei fuerint ministrata; si verò veniant causa visitationis, accipiant procurationes debitas de lure, vel consuetudine, & si velint possunt comedere carnes, non tamen intra septa monasterij, vel saltem non intra portam Regularem, & reliquias possunt dare pauperibus, ab alijs grauaminibus se abstinentes. Colligunt ex Ordinar. Ancharan. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuan. in rational. lib. 3. pag. 411. Alagon. in compend. pag. 527. remissiuè Ximen. in concordant. par. 2.

- 2 Pro equitaturis quoque, &c.: Visitator à Summo Pontifice delegatus habet mercedes equorum, & viaticum, vt de loco ad locum transire commodè possit, vt per Azor. instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 42. q. 8.
- 3 In glos. [Fragmenta] ibi (panes ergo integros, qui de mensa leuantur, &c.) Fragmenta

igitur, quæ ex Religiosorum mensa supersunt, potest Religiosus in elemosynas erogare, vt per Iacob. de Graff. in aureis decif. p. 1. lib. 3. c. 5 num. 62. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 19. num. 103. vbi tamen aduertit glossam hoc non dicere.

S V M M A R I V M.

- 1 Diocesani (quibus hoc constat) illos, qui exigendo à clericis pedagia, vel guidagia excommunicati sunt, vel interdicti, publicare debent.
- 2 Clerici negotiatores tenentur in concernentibus negotiationem gabellas solvere.
- 3 Ecclesia bona, & fructus, etsi immunia sint ab omni collecta, eadem immunitate non fruuntur conductores, & emptores eorum.
- 4 Iuramento extrahentis probatur quòd quis frumentum extraxerit pro vsu suo.
- 5 Citatio partis requiritur in declaratoria sententia pena incurfa ipso iure.
- 6 Claus. si constiterit, importat cognitionem iudicalem cum citatione partium.

Clem. præsentis. III. & vlt.

- 1 Diocesani locorum omnino publicent, & publicari faciant excommunicationis, & interdicti sententias à lure prolatas contra eos, qui suo, vel alieno nomine exigunt, vel extorquent pedagia ab Ecclesijs, vel personis ecclesiasticis pro earum rebus proprijs, quas non negotiandi causa deferunt, vel deferri faciunt, vel transmittunt, donec exacta restituantur, & transgressores satisfecerint compententer. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Anch. Imol. Zab. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuan. in rational. lib. 3. pag. 412. Alagon. in compend. pag. 528. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

- 2 Quas non negotiandi causa deferunt, &c. Ergo clerici negotiatores tenentur in concernentibus negotiationem gabellas solvere, vt per Duen. reg. 100 vers. fallis undecimo, Perez. l. 1. vers. est & aliud tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 56. Stephan. Quarant. in sum. Bullarj verbo veltigal vers. tertio quatenus pag. 494. cum seqq. & plures alios, quos citauit ad cap. quamquam de censib. lib. 6.
- 3 In glos. [Non negotiandi] ibi (vbi etiam arguit contra emptores reddituum clericorum, &c.) Notatur ad hoc quòd Ecclesie bona, & fructus etsi immunia sint ab omni collecta eadem immunitate non fruuntur conductores,

res, & emptores eorum, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 13. num. 12. Bonacof. commun. crimin. p. 1. verbo gabella pag. 77. Perez l. 12. tit. 4. lib. 4. Ordin. pag. 828. Menoch. conf. 136. num. 5.*

4 In ead. glos. ibi (unde videtur committendum iuramento deferentium, &c.) Notatur ad hoc quòd probatur iuramento extrahentis, quòd quis frumentum extraxerit pro vsu suo, vt per *Mascard. de probat. conclus. 953. num. 11. Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 14. num. 2. Farinac. fragment. crimin. p. 1. lit. B. nu. 57. Marta de iurisdict. p. 4. casu 83. num. 7.*

5 In glos. [Constituerit] ibi (parte vocata, &c.) Notatur ad hoc quòd citatio partis requiritur in declaratoria sententia poenae incurse ipso iure, vt per *Tiraq. in tract. res inter alios mit. 24. Gig. de pensio. q. 78. num. 5. Couar. in cap. alma mater p. 1. §. 9. num. 5. ante fin. Clar. in §. fin. q. 31. nu. 3. Mandosin. in tract. de monit. q. 26. in fine Ioan. Valer. de differ. inter utrumque forum verbo excommunicatio differ. 10. num. 1. vers. sed certe, Fichard. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 2. num. 6. pag. 289. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 869. Soar. tom. 5. disp. 3. sect. 20. num. 25. Auala de censur. p. 2. cap. 5. disp. 1. dub. 5. concl. 2.*

6 De clausula, si constiterit, quod importet cognitionem iudicalem cum citatione partium tradunt *Seraph. decis. 601. num. 3. Cardin. Tusch. tom. 2. lit. C. concl. 368. à num. 1. Sanchez. de Matrim. lib. 8. disp. 34. nu. 26. Moneta de commutat. vltim. volunt. cap. 7. n. 139. Nicol. Garc. de benef. p. 6. cap. 3. num. 36. & alij plures per me citati in tract. de claus. vsu frequ. claus. 146. num. 1.*

De Celebratione Missarum, & alijs diuinis Officijs. Tit. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Prelati, ad quos spectat correctio, & illis negligentibus superiores ipsorum debent esse solliciti vt horis debitis in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesijs hora Canonica deuote psallantur; & quod in Ecclesijs alijs celebretur conuenienter, & debite diuinum officium, & nocturnum.*
- 2 *Syncopare quid significet, & an & quando mortale peccatum committatur si fiat syncopatio in horis Canonice recitandis, remissiuè.*
- 3 *Missæ non est de numero Horarum Canonice.*

6 *Vigilia in Ecclesijs olim fiebant.*

Clem. Graui. I.

Illorum Ordinarij, ad quos spectat correctio, sint negligentes, eorum Superiores curent vt Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis Ecclesijs horis debitis deuote psallatur, & in alijs conuenienter, & deuote celebretur diuinum Officium nocturnum, & diurnum, contradictores per censuram ecclesiasticam (dummodo ad eos illam exercere pertineat) alijsque opportunis remedijs compescendo, facientes, prout ad eos spectat, in his, & alijs, quæ ad diuinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac Ecclesiarum, & cœmeteriorum respiciunt honestatem, Sacrorum statuta Canonum, ad quæ scienda diligens curent adhibere studium, irrefragabiliter obseruari. Colligunt ex Ordinarij. *Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Visalini. Viuius. in uation. lib. 3. pag. 431. Alagon. in compend. pag. 537. remissiuè Ximen. in concord. p. 2.*

2 *Transcurrendo, syncopando, &c.*

Syncopare quid significet, & an, & quando mortale peccatum committatur si fiat syncopatio in Horis Canonice recitandis vide Azor. instit. moral. p. 1. lib. 10. cap. 7. quest. 11. Lessi. de iustit. lib. 2. cap. 37. num. 56. & quæ dixi in collect. ad cap. dolentes 9. nu. 10. & 11. hoc tit. in Decretalib.

3 *Horis debitis. Vide quæ dixi in collect. ad cap. 1. nu. 7. cum seqq. hoc tit. in Decretalib.*

4 *Deuote psallatur. Vide quæ dixi in collect. ad d. cap. dolentes num. 19.*

5 *In glos. [Canonicas] ibi (Missam de Officio dicimus, sed non de Horis) Notatur ad hoc quòd Missa non est de numero Horarum Canonice, vt per Nau. de Orat. cap. 3. nu. 29.*

6 *In glos. [Vigilijs] De his Vigilijs in Ecclesijs olim apud Christianos fieri solitis tractat Fr. Hieron. Roman. de Republica Christiana lib. 5. cap. 13. Cardin. Cef. Baron. in addit. ad martyrol. Romanum 5. Ianuarii pag. 13. Cened. ad Sextum collect. 11. num. 4.*

Clem. Dignum. II. & vlt.

Clerici etiam Religiosi domestici commensales Cardinalium, ac quorumcumque

que Pontificum gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentium, possunt se cum ipsis in Diuinis Officijs accommodare; vt illud, quod iidem Cardinales, seu Pontifices dicent officium, licet dicere valeant. Colligunt ex Ordinar. *Ancharan. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 432. Alagon. in compend. pag. 538. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

- 2 In glos. [Pontificum] ibi (*Electos confirmatos, &c.*) Notatur ad hoc quòd electus, & confirmatus nondum consecratus non dicitur Pontifex, vt per *Selu. de benef. p. 1. q. 2. nu. 20.*

De Baptismo, & eius effectu.

Tit. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Baptisma in fontibus Ecclesiarum, & non in priuatis domibus concedi debet, duas casus excipit, & transgressores punire præcipit.*
- 2 *Aula, & Palatium in quo differant, ostenditur.*
- 3 *Baptizare non licet Parocho sine exorcismo, & alijs solemnitatibus.*
- 4 *Duces Regales, non verò Venetiarum, & Ianuensium comprehenduntur sub dispositione huius text.*
- 5 *Diuites an possint dici Principes, in eis que habeat locum dispositio huius text. remissiuè.*
- 6 *Tyrannus Rex quis dicatur, remissiuè.*
- 7 *Liberiorum appellatione continentur nepotes ex filiis, ac omnes descendentes tam masculi, quam femine.*
- 8 *Filiorum appellatione regulariter non comprehenduntur nepotes.*
- 9 *Illegitimus, seu bastardus an & quando contineatur nobilitate appellatione, remissiuè.*
- 10 *Filiorum appellatione non veniunt qui sunt naturales tantum.*
- 11 *Nobilitas, & litteratura equiparantur.*
- 12 *Præsentia semper à lege requiritur ex proposito, & ad aliquid operandum.*

Clem. Præsent. Vnic.

Baptisma conferri non debet in Aulis, vel Cameris, aut alijs priuatis domibus, sed dumtaxat in Ecclesijs, in quibus tunc ad hoc fontes specialiter deputati, nisi Regum, vel Principum, quibus valet in hoc casu deferri, liberi extiterint, aut talis necessitas emerferit propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi; qui au-

tem secus præsumperit, aut suam in hoc præsentiam exhibuerit, taliter per Episcopum suum castigetur quòd alii attentare similia non præsumant. Colligunt ex Ordinar. *Anch. Zabar. Imol. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 438. Alagon. in compend. pag. 540. remissiuè Casal. in annot. Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

- 2 In aulis, &c. Aula enim, & Palatium licet aliquando pro eodem ponantur, tamen interdum inter se differunt, quia Palatium Imperatorum, Regum, & Principum est, aula vero inferiorum, sicuti tradit *Cabed. Lust. decis. 1. num. 13. p. 1.*

3 Dumtaxat in Ecclesijs, &c.

Notatur ad hoc quòd non licet Parocho sine exorcismo, & alijs solemnitatibus baptizare, vt per *Henric. in sum. lib. 2. cap. 26. §. 2. lit. Q.* De ritibus verò, & cœremoniis ad Baptismum pertinentibus late tractant *Valent. tom. 4. disput. 4. quæst. 1. puncto 4. Barthol. ab Angel. dialogo 2. §. 16. Vasq. 3. p. q. 61. disp. 166. c. 2. cum seqq. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 27. cap. 5. num. 32. cum seqq.*

4 Nisi Regum, vel Principum, &c.

vide *Vital. bic. n. 43. vbi ait text. in præsentia intelligendum esse de magnis dominis, subditque non comprehendit Ducem Venetiarum, & Ianuensem, sed Duces Regales, ita ut sub hac dispositione non contineatur Marchio Montis Ferrati, licet bene Marchio Burchburgensis secundum *Pafet. conf. 12. quem referunt Alciat. in tract. de sing. certam. c. 32. num. 5. & Aloyf. Ricc. in praxi aurea resol. 427. in princ. vbi probat quòd Principes Regni Neapol. includuntur sub dispositione huius text. Diuites autem an dici possint Principes, in eis que habeat locum text. in præsentia, vide *Tiraq. de nobilit. cap. 3. num. 5. Rebuff. in præem. concord. verbo subnixæ est pag. 508. Molin. de primog. lib. 1. cap. 2. nu. 24. Mascard. de probat. concl. 998. nam. 4.***

- 6 In glos. [Regum] propè fin. ibi (*tyrannus est proprie, &c.*) Plura de Tyrannis Regibus tradit *Pinel. in rub. C. de de res. ind. vendit. p. 1. cap. 2. num. 25.*

7 In glos. [Liberi] ibi (*comprehendit nepotes ex filiis, & alijs descendentes.*) Notatur ad hoc quòd liberorum appellatione continentur nepotes ex filiis, ac omnes descendentes tam masculi, quam femine, vt per *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præf. 84. à num. 2. & præf. 89. nu. 74.*

- num. 74. & conf. 204. n. 50. & conf. 420. n. 26. *Surd. decis. 66. num. 3. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 43. & art. 25. num. 8. Stepb. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 120. num. 26. Sanchez. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 9. nu. 13. Fusar. de substitut. q. 326. num. 1. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 25. nu. 17. & 18. Rota corâ Reuerendiſſ. D. meo. Coccino inter eius impressas decis. 111. n. 8. & decis. 480. n. 3. & alios plures, quos refero in tract. de appellat. verborum viris que Iuris significat. appell. 129. num. 1.*
- 8 In ead. glof. libi (appellatio enim filiorum regulariter non comprehendit nepotes.) Ita Menoch. d. lib. 4. præf. 94. & conf. 328. num. 4. & conf. 347. nu. 3. *Surd. de aliment. rit. 9. q. 36. & decis. 73. Cold. Pereira de potest. eligendi cap. 5. num. 2. Valasc. conf. 140. & alij plures per me citati in d. tract. verbo filij.*
- 9 In ead. glof. libi (dic quod ad parentum reverentiam bene habetur ratio naturalium tantum, sed quoad commodum liberorum, vel honores non) Illegitimus, seu bastardus an & quando contineatur nobilium appellatione dixi dict. tract. de appellat. verb. utriusque Iuris significat. appell. 163. num. 7.
- 10 Notatur etiam ad hoc quod filiorum appellatione non veniunt qui sunt naturales tantum, vt per *Azor. instit. moral. p. 2. lib. 2. cap. 6. quæst. 11. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 157. num. 8.*
- 11 In glof. [Necessitas] ibi (Nobilitas, & literatura) Notatur ad hoc quod nobilitas, & literatura aequiparantur, vt per *Tiraq. de nobilit. cap. 5. num. 5. & dixi in collect. ad cap. de multa, in fine, de præbend. in Decretalib.*
- 12 In glof. [Præsentiam] ibi (ex proposito, &c.) Notatur ad hoc quod præsentia semper à lege requiritur ex proposito, & ad aliquid operandum, vt per *Avendan. ad l. 44. Tauri glof. 14. num. 4.*
- 13 In glof. [Castigetur] ibi (arbitrariè) Sequitur *Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 5. casu 431.*

De Reliquijs, & veneratione Sanctorum. Tit. XVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Festum Corporis Christi precipitur quotannis celebrari, & Indulgentia conceduntur ijs, qui in festo, vel infra octavam Officio, vel horis intererunt.
- 2 Institutio festi Corporis Christi ubi valet, remissive.

- 3 Officium Corporis Christi fuit compositum à S. Thoma Aquinate.
- 4 Lex præcipiens in virtute sanctæ obedientie obligat transgressori ad mortalem culpâ.
- 5 Dies ecclesiasticus quantum ad Indulgentias, & cætera privilegia constituitur à Vesperis in Vesperas inclusivè.
- 6 Indulgentia, qua relaxatur de iniunctis penitentijs, quid imponeret, ostenditur.
- 7 Indulgentia ubi conceditur visitantibus aliquam Ecclesiam, & in ea orantibus an ad illam consequendam teneatur ingredi, vel sufficiat orare prope templum supra multitudine gentium ingredi non possint, ostenditur, & num. 8.
- 9 Chronicorum, & historiariæ exemplum, probat.
- 10 Opus bonum factum ex voto plus meriti habet quàm aliud non ex vi voti factum.

Clem. Si Dominum. Vnic,

- Estum Corporis Christi in virtute sanctæ obedientie solemniter, & devotè celebrari precipitur singulis annis feria quinta post octavam Pentecostes, & certæ Indulgentiæ conceduntur ijs, qui in festo, vel infra octavam Officio, vel Horis intererunt, ac multa piè, devotè, & doctè de Sanctissima Eucharistia referuntur. Colliguntur ex *Ordin. Arch. Zabari. Imol. Pavor. Pauli, de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 444. Alagon. in compend. pag. 544. remissive Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*
- 2 De festo Corporis Christi, & eius institutione agunt *Azor. instit. moral. p. 2. lib. 1. c. 14. Vincen. Filliuc. in sum. to. 2. tract. 27. c. 3. n. 45.*
- 3 Officium sanctissimi Corporis Christi fuit compositum à S. Thoma Doctore Angelico iussu Urbani IV. à quo in proemium retulit columnam argenteam, vt ex *Naucl. & Genebr. refert Rague. de Missa in Ecclesia q. 109. nu. 6.*
- 4 In virtute sanctæ obedientiæ. Per hæc verba lex obligat transgressores ad mortalem culpam, vt per *Soyr. in clausi Regia lib. 3. cap. 7. num. 22.*
- 5 In primis ipsius festi Vesperis. Notatur ad hoc quod dies ecclesiasticus quantum ad Indulgentias, & cætera privilegia, constituitur à Vesperis in Vesperas inclusivè, de retractu lig. p. 1. glof. 11. n. 13.

6 De iniunctis sibi pœnitentijs relaxamus.

Quid autem importet hæc Indulgentia ostendit Ludou. Beia *responsor. casuum Conscientiæ p. 1. casu 38. vers. hæc eadem conclusio*, Iul. Laur. de *Indulgent. p. 2. cap. 16. num. 12. cum multis seqq.*

7 In glos. [In Ecclesia] ibi (*patet quod non sufficit interesse Horis extra Ecclesiam, &c.*) Ergo ubi conceditur Indulgentia visitantibus aliquam Ecclesiam, & in ea orantibus, ad illam consequendam necessariò debent fideles Ecclesiam ingredi, ita ut si ob gentium multitudinem ingredi non possint, non consequantur, quamuis orent propè templum. Ratio est quia Indulgentia conceditur visitantibus aliquam Ecclesiam, & in ea orantibus, orare autem in Ecclesia non dicitur, qui eam non ingreditur, eo maxime quia Indulgentia tantum valet, quantum eius verba sonant: ita Micb. Zanard. p. 1. *direct. Theologorum de Sacramento Pœnitentiæ cap. 20. quæst. 40.* ubi ait quod quâdo in diplomatibus dicitur quod eis Indulgentia conceditur, qui talem Ecclesiam visitauerint, & in ea deuotè orauerint, ad acquirendam talem Indulgentiam necessariò requiritur vt fideles ingrediantur in eam, quia oratio facta in valuis, non dicitur esse facta in Ecclesia, additque idem Zanard. quod quando verba Indulgentiæ habent tantum, *Qui talem Ecclesiam visitauerint*, sufficit ex ianua eam visitare, & Indulgentia comparabitur.

8 Verùm alii ex præsumpta concedentis mente resoluunt quod quando quis Ecclesiã ingredi non potest propter populi multitudinẽ, cõsequatur Indulgentiã si oret foris propè ianuã Ecclesiæ, vt per *Cordub. in quæst. lib. 1. q. 31. nos. 2. Fr. Emm. in sum. p. 1. c. 184. n. 2. Bonac. de Sacram. disp. 6. q. 1. punct. 5. n. 26. Fræs. Rodrig. de Lubilao c. 3. num. 8.* Sed melius Soar. tom. 4. de Pœnit. disp. 52. sect. 1. nu. 7. ait attendenda esse verba cõcessionis Indulgentiæ, ita ut si in diplomate dicatur vt Sacerdos sacrificet in Ecclesia si Indulgentiam consequi voluerit, non satisfacit si sacrificet extra eam prope fores, quãuis ob confluentium multitudinem illam ingredi non possit; si verò præcipiatur solum visitare Ecclesiam, poterit quis Indulgentiam consequi absque eo quòd illam corporaliter ingrediat; si præcipiatur orare in Ecclesia, satis etiã est si prope fores Ecclesiæ oret, nam hic censetur moraliter in Ecclesia orare, & iuxta moralem loquẽdi modum talis

oratio dicitur fieri in Ecclesia, quod præcipuè est verum, quando quis facit quod in se est, vt Ecclesiam ingrediat; cum tamen ob populi multitudinem non possit.

9 In glos. [Vrbano] in fine ibi (*vt patet in chronici*) Ergo Chronicorum, & Historiarum exemplum probat, vt per *Duen. reg. 157. Casan. in catalogo gloria mundi p. 10. confid. 46. ad fin. Menoch. conf. 378. nu. 8. Mascard. de probat. conclusio 5. nu. 9. Et concl. 287. ac earũ Scripturibus, etsi enunciatiuè loquantur, fides adhiberi solet in antiquis, *Dg. in l. 1. vbi Bart. nu. 22. Alex. nu. 34. Iasnu. 25. Dec. nu. 21. Et Bologner. nu. 39. ff. si certum pes. Fel. in c. 2. nu. 46. ff. de rescript. Marsil. in rub. C. de probat. num. 813. Paris. conf. 23. sub nu. 233. Et 252. vers. Et quoniam vol. 1. Soccini. iun. conf. 76. nu. 64. lib. 1. Nat. conf. 536. num. 41. vol. 4. Roland. conf. 2. nu. 60. vol. 1. Menoch. conf. 378. num. 8. Et conf. 701. nu. 8.**

10 In glos. [Scipsum] ibi (*quod idem opus meritorium laudabilius est in vouente, &c.*) Collige bonum opus factum ex voto plus meriti habere, quàm aliud non ex vi voti factum, vt per *S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 6. Et opusc. 17. c. 2. Et opusc. 18. c. 3. Nau. in man. cap. 12. n. 32. vers. quarto præsupponimus, Pined. in vita S. Ioannis Baptista lib. 3. art. 1. cap. 4. pag. 73.*

De Immunitate Ecclesiarũ. Tit. XVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Cap. clericis, hoc tit. lib. 6. cum suis *ss. renouatur.*
- 2 *Papa potest suam legem irritare, & reuocare quoad effectus iure humano ex ea sequutos.*
- 3 *Lex mandans sub obtestatione diuini iudicij obligat transgressores ad mortalem culpã.*
- 4 *Princeps ubicunque tollit constitutionem, mandans ea haberi pro infecta, tolluntur omnes actus etiam præteriti, & consumati.*
- 5 *Princeps facere potest vt res factæ habeantur pro infectis.*

Clem. Quoniam. Vnic.

Reuocat, & pro infectis haberi vult cap. clericis, hoc tit. lib. 6. cum suis declarationibus. Colligunt ex Ordinar. Ancharan. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Vuiian. in ration. lib. 3. pag. 52. *Alagon. in compend. pag. 464. remissuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2. Penitus reuocamus, &c. Notatur ad hoc quod Pontifex potest suam legem irritare, & reuocare quoad effectus iure humano ex ea sequutos, & non tantum quoad in posterum incurrendos, vt non incurrantur, sed etiam quoad iam incurfos, abolendo illos ac si ea lex edita nunquam fuisset, ita *Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 7. num. 4.*

3. Sub obtestatione diuini iudicij Lex per hæc verba obligat transgressorem ad mortalem culpam, vt per *Sayr. in claus Regia lib. 3. cap. 7. num. 22.*

4. In glos. [Pro infectis] ibi (vide quanta est Papalis auctoritas, &c.) Notatur ad hoc quod vbi cuius Princeps tollit constitutionem mandans eam haberi pro infecta, tolluntur omnes actus etiam præteriti, & consummati, vt per *Cald. Pereira in responso pro Sebastiano 5 Ltmpo num. 43.* Potest enim Princeps facere, vt res factæ habeantur pro infectis etiã quoad effectus præteritos, secundum *Tiraq. de iure constit. p. 3. limit. 7. num. 47.*

6. Vnde ex hac glos. colligit *Perez. de iure fisca lib. 5. tit. 2. num. 58.* quod cum Princeps declarat confiscationem factam fieri non potuisse, & vult eam haberi pro non facta perinde ac si facta non fuisset, tunc omnia exinde sequuta retractantur.

AD LIBRUM QVARTVM Clementinarum.

De Consanguinitate, & affinitate

Tit. I.

S V M M A R I V M.

1. Matrimonium scienter contrahens in gradu consanguinitatis, vel affinitatis prohibito, vel cum Moniali, excommunicatus est ipso iure, & publicari debet, & vitari, idem in professo, & professa, vel constituto in Sacris, & num. 1.
2. Pœna imposita contrahentibus inlicitas nuptias per verba masculini generis feminas comprehendunt.
3. Masculinum verbum femininum sexum comprehendit etiam in pœnalibus quando respectu viriusque eadem viget prohibitionis ratio.
4. Excommunicationem de qua in hoc text. non incurrit illi, qui nuptias hęc prohibitas

ignoranter contraxerunt.

7. Ignorantia non tantum probabilis, & iusta, sed etiam crassa, & supina excusat ab excommunicatione, de qua in hoc textu.
8. Pœna imposita aduersus scienter gerentes actus prohibitus, non comprehendit eos, qui etiam per ignorantiam crassam illud committunt, nisi sit affectata.
9. Excommunicationem in hoc text. comminatã non incurrit illi, qui non solum matrimonium contrahunt factum ignorantes, sed etiam qui factum tenentes, ius tamen ignorant.
10. Matrimonium contrahentes si sint vel voto solemnĩ adstricti, vel in sacro ordine constituti, excommunicatione incurrit ipso iure.
11. Excommunicatio de qua in hoc text. non incurritur si matrimonium in eatur cum infideli, cognata legali, vel spirituali, vel cum impedimento publicæ honestatis.
12. Lex ubi ponit pœnam facientis aliquid scienter ignorantia probabilis, id est inuincibilis, excusat.
13. Ignorantia affectata non excusat a pœnis scientiam, & presumptionem exigentibus.
14. Ignorantia affectata æquiparatur scientiã.
15. Matrimonium scienter contrahens in gradu consanguinitatis, vel affinitatis prohibito, esse solus ligatur excommunicatione de qua in hoc text. non vero ignorans.
16. Matrimonium contrahens falsò putans subesse impedimentum consanguinitatis, &c. non ligatur excommunicatione de qua in hoc text.
17. Matrimonium bonæ fide, & conscientia contrahentes, si postea impedimenti conscij facti nihilominus in ipso matrimonio perseverauerint an excommunicationem de qua in hoc text. incurrant ostenditur, & nu. 18.
19. Excommunicatio de qua in hoc text. incurritur etiam si quis contrahat matrimonium cum consanguinea in gradu Lege diuina, ac naturali prohibito.
20. Matrimonium licet nõ sit consummatũ, nihilominus incurritur excommunicatio de qua in hoc text.
21. Sponsalia de futuro contrahentes non incurrit excommunicationem de qua in hoc text.
22. Pœna apposta contrahentibus matrimonium non afficit contrahentes sola sponsalia.
23. Matrimonium si contrahatur metu calente in virum constantem cum consanguinea, vel affine in gradu prohibito, non incurritur excommunicatio de qua in hoc text.
24. Absolutio excommunicationis de qua in hoc textu Episcopo reservatur.

Clem. Eos, qui . Vnic.

Matrimonium scienter cō-
trahentes in gradu consanguinitatis, vel affinitatis prohibito, aut cum Monialibus, nec non Religiosis, & Moniales, ac clerici in sacris Ordinibus constituti, si cōtrahunt,

sunt excommunicati ipso iure, & denunciari, ac evitari debent donec absolvantur, alijs poenis contra sic contrahentes impositis in suo robore permanens. Colligunt ex Ordin. *Anch. Imol. Zabar. Pauor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitalin. Vitian. in ration. lib. 4. pag. 86. Alagon. in compend. pag. 589. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit *Soar. tom. 5. de censur. disp. 23. sect. 5. num. 23. Lanor. de Indulgent. p. 2. cap. 13. num. 33. Filhut. tract. 14. num. 67. vers. quinto, & num. 75. & 113. Ego ipse de officio Episcopi p. 3. alleg. 50. nu. 227. secundum Lugdunen. impress.*

3 Eos, qui, &c. Ergo poena excommunicationis in presenti præscripta aduersus eos, qui in casibus hic prohibitis matrimonium contrahere non verentur, æque locum habet tam contra masculos, quam contra fœminas, vt aperte probatur *arg. text. in l. qui contra C. de incest. nups. vbi poenæ impositæ contrahentibus in ceitas nuptias per verba masculini generis, fœminas etiam comprehendunt, vt ex littera text. manifestè fit, idem expressè colligitur ex l. si quis incesti C. eod. tit. notant *Cossa in cap. si pater 1. p. verbo uxorem nu. 5. Anon. Gom. ad l. 80. Tauri in 28. Valasc. cons. 15. fere per 4. toram. Facit in confirmationem quia, vt magis etiam receptum est, & iuris prudentiæ cōgruentius, in poenalibus masculinum verbum etiam fœmininum sexum comprehendit quādo respectu vtriusque eadem viget prohibitionis ratio, vt probant omnes per text. ibi in l. si quis 7. ff. de iuris. d. omn. iud. notant *Lasim. Gallus num. 8. & ibi Galeac. num. 33. ff. de liber. & posth. Tirag. de retractu lig. 9. 1. glos. 9. nu. 221. Mandos. reg. 19. Cancel. q. 3. Menoch. remed. 4. ad ipse. num. 6. cum seqq.***

5 Scienter in gradibus consanguinitatis, &c. Collige excommunicationem, de qua in presenti, non incurtere eos, qui nuptias hic prohibitas ignoran-

ter contraxerunt, etenim cum illa aduersus scientes fulminata sit, ad ignorantes trahi nõ debet *ex reg. text. in cap. panna. de Penit. dist. 1. & ideo ita sentiunt *Iacob. de Grass. in aureis de cis. p. 1. lib. 4. c. 24. n. 14. Perez l. 5. tit. 15. lib. 8. Ordin. pag. 315. & l. 7. tit. 19. eod. lib. 8. pag. 365. Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 5. num. 3. Sanchez. de Matrim. lib. 7. disp. 48. nu. 19. in princ.**

6 Amplia primò ad incurrdam excommunicationem, de qua in presenti, scientiam requiri non tantum in contrahentibus matrimonio in tribus prioribus casibus, de quibus in prima eius parte, scilicet in his, qui contrahunt cum consanguineis, affinis, vel Monialibus, sed etiam in alijs relictis in secunda parte in *vers. necnon*, vt constat ex infra dicendis *ad glos. verbo contrahentes.*

7 Secundò amplia vt ab excommunicatione de qua in hoc text. non tantum excuset ignorantia probabilis, & iusta, sed etiam crassa, & supina, nempe illa, quæ versatur circa rem, quam quis tenetur scire, propter nimiam tamen negligentiam ignorat, sicut traditur *Imol. n. 4. & Bonif. n. 10. & 19. hic. Nauar. in man. c. 27. n. 141. vbi asserit, & in iudicando, & in consulendo ira semper esse resoluendum; susfragaturq; cõmunis opinio, secundum quam poena imposita aduersus scienter geretes aucti prohibitum non comprehendit eos, qui etiã per ignorantiam crassam illud committit, de quo *Cou. de sponsal. p. 2. c. 6. §. 8. n. 21. Menoc. de arbitr. casu 324. a prim. Valasc. cõs. 83. n. 10. Declara tamen vt non procedat in ignorantibus affectatè, id est in ijs, qui scire noluerunt, vt liberijs peccarent, iuxta illud *Psalmi 35. noluit intelligere, vt bene ageret, habetur in c. pen. 38. dist. prout sentiunt *Iacob. de Grass. d. nu. 14. Henrig. in sum. lib. 13. c. 23. in commento lit. D. Sanchez. d. lib. 7. disp. 48. num. 19.****

9 Tertio, amplia non solum ab excõicatione de qua in presenti, excusari eos, qui contrahunt matrimoniu factu ignorantes, ex quo inter illos impedimētū datur, prout sunt omnes illi, qui vel ignorat cõsanguinitatis gradū, quo cõiunguntur, vel copulā ex qua inter ipsos affinitatis impedimentum ortū est, sed etiam eos, qui factū tenentes Ius tamen ignorant, existimantes in aliquo ex casibus in hoc text. prohibitis matrimoniu licitum esse, ratio est quia vt supradixi, ignorantia etiã crassa excusatur ab excommunicatione de qua hic, sed hæc Iuris ignorantia nisi aliud addatur ad plurimum crassæ terminos attingit, & eidem æquiparatur, vt probant *Bart. in l. si adufterium in prin.*

n. 11. ff. de adult. Imol. col. 2. & Aneb. col. 3. hic ergo recte fit talé Juris ignorantiam excusate ab excommunicatione, de qua in hoc text. Cetera vide in collect. ad glos. verbo scienter.

10. Necnon Religiosos, & moniales,

&c. Notatur ad hoc quod Matrimonium contrahentes si sint vel voto solemniter, vel in Sacro Ordine constituti excommunicationem incurrunt ipso iure, vt per Zanol. in praxi Episcop. p. 1. verbo casus pag. 80. Paul. Comit. resp. moral. lib. 1. q. 56. & q. 115. n. 3. Farin. in praxi crimin. p. 5. q. 138. num. 97.

11 In glos. [Eos] ibi (unde si contrahat quis cum habete maritum, vel cum Iudæa, &c.)

Notatur ad hoc quod excommunicatio, de qua hic, non incurritur si matrimonium in eatur cū cognata legali, vel spiritali, vel cum impedimento publicæ honestatis, vel quocunque alio dirimenti extra tria illa nimirum confanguinitatis, affinitatis, voti solemniter emissi in Religione, aut Ordine Sacro, quia text. hic solum de iis mentionem fecit, & cum sit pœnalis non est extendendus: ita Nauar. in man. cap. 22. nu. 45. Iacob. de Graff. d. cap. 24. n. 14. Petr. de Ledesma de Matrim. q. 51. art. 9. dub. 1. paulo ante solutionem ad argum. & alij, quos refert, & sequitur Sanchez. d. lib. 7. disp. 48. n. 14.

12 In glos. [Scienter] ibi (intelligi in ignorantia facti probabili) Notatur ad hoc quod vbi can-

non imponit pœnam facienti aliquid scienter, ignorantia probabilis, id est inuincibilis, excusat; vt per Sanchez. de Matrim. lib. 9. disputat. 32. num. 35.

13 In ead. glos. ibi (et non affectata) Notatur

ad hoc quod ignorantia affectata non excusat à pœnis scientiam, & præsumptionem ex-

14 gentibus, vt per Sanchez. d. disput. 32. num. 40.

Ignorantia enim affectata æquiparatur scientiæ, sicuti docent Tiraquell. de retractu lig. & 35. glos. 4. num. 28. & de panis temper. causa 12. num. 22. & seq.

15 In ead. glos. ibi (si verò alter solus sciens,

iste solus ligatur) ita Sanchez. d. lib. 7. disput. 48. num. 19. in fine.

16 In ead. glos. ibi (quid si contraham cum illa,

quam credebam esse consanguineam, &c.) Notatur ad hoc quod excommunicatione, de qua hic, non ligatur, qui falsò putat subesse impedimentum confanguinitatis, aut voti solemniter, iniret matrimonium, quia reuera non contrahit cum tali impedimento, nec hic text. punit prauam voluntatē opere non sublequuto; vt per Card. hic n. 3. q. 4. & Aneb. n. 6. q. 1.

ac Imol. n. 5. Iacob. de Graff. d. c. 24. n. 14. Nauar. d. c. 22. n. 43. Sanchez. d. lib. 7. disp. 48. num. 18.

17 Sed quid si illi, qui bona fide, & conscientia contraxerunt, postea scientia impedimenti accedente, nihilominus cum ea, & cum peccato cohabitarunt, & in ipso matrimonio perseverarunt, an excommunicatione de qua hic incurrant, quam quæstionē tam nostri, quam Theologi admodum subobscurè tractant, nos vt in ea certa ab incertis separemus duos constituemus casus, vel enim contrahentes cum impedimenti ignorantia postea superueniente ipsius scientia perseverant in matrimonio, & cohabitatione animo fornicario, & sine intentione maritali. Vel rursus in cohabitatione persistunt maritali affectione. Primo casu securè resoluendum est ita animo fornicario cohabitantes omni iure inspecto ab excommunicatione excusari; ratio est quia illa in hoc text. non imponitur pro incestu, vel pro peccato, quod. in ipsa cohabitatione reperitur, sed pro illo, quod cernitur in contrahendis nuptiis, de quibus in textu, vt ex ipso seric, & verbis satis apparet, ac proinde cū supponamus nuptias sine peccato fuisse contractas, licet postea superueniente scientia, & cum ea cohabitantes grauissimè peccent, nihilominus tamen excommunicationem non incurrerent vt tenet hæc glos. in vers. contrarium, recepta ex Card. hic n. 3. & Imol. n. 5. Duem. reg. 150. limit. 2. Nau. d. c. 27. n. 241. Couar. de sponsalib. p. 2. cap. 6. §. 8. un. 19. Sanchez. d. lib. 7. disput. 48. n. 20. Farin. in praxi crimin. p. 5. q. 149. n. 198.

18 In secundo vero casu, nempe quando à principio ignoranter contrahentes postea scientes impedimentum animo, & intentione maritali cohabitant, dicendum est tales attempto iure huius text. excommunicatione de qua in collegari; ratio est quia licet hi propter priorem consensum, vt pote bona fide exhibitum, excommunicationem de qua in præsentis non incurrerent, tamen ratione huius posterioris, qui in ipsa cohabitatione, vt supponimus, includitur, & attento tempore huius text. & antiquiori per se sufficiens erat ad matrimonium produendum iuxta text. & ibi notata in cap. is, qui fidem, de sponsalib. in Decretalib. eadem irriti censi debent, sicuti docent Nau. & Sanchez. vbi supra, qui vltimo loco citatus post Petr. de Ledesma, quem refert, bene obseruat ante Tridentinum veram fuisse hanc solutionem.

19 In glos. [Canonica] ibi (ne dum diuina)

Notatur ad hoc quod excommunicatio de qua in hoc text. incurritur etiam si quis contrahat

matrimonium cum consanguineo in gradu lege diuina, & naturali interdicitur, quia constitutio pœnalis comprehendit casum omnino similem, in quo fortior ratio militat, tum etiã quia lex Canonica prohibens matrimonium inter consanguineos vsque ad quartum gradum *cap. non debet, de consang.* comprehendit etiam primum gradum lege naturali vetitũ, utpote qui intra quartum includitur, ita post *Cardin. & S. Antonin. tradit Sanch. d. lib. 7. disp. 48. num. 15.*

20 In glos. [Contrahere] ibi (*licet non consummes*) Notatur ad hoc quòd excommunicatio, de qua in præsentibus, incurritur, licet matrimonium non sit consummatum, quia hic tex. non punit copulam incestuosam, sed solũ Matrimonii contractum, cuius essentia perfecta est ante consummationem per copulam; sic docent *Imol. bic num. 9. Petr. de Ledesma de Matrim. q. 50. art. 9. dub. 1. paulo ante solutionem ad argum. Sanch. d. lib. 7. disput. 48. num. 6.*

21 In ead. glos. ibi (*quid si non contraxit Matrimonium, sed sponsalia tantum, &c.*) Notatur ad hoc quòd non est locus excommunicationis de qua in præsentibus per solum sponsalium, de futuro contractum, ut per *Nau. d. c. 27. nu. 141. & in cap. si quando, de rescript. except. 6. Cou. de spons. p. 2. cap. 6. in princip. num. vlt. Tiraq. de iure mariti glos. 2. num. 8. Ioan. Valer. de differ. inter vtrumque forum verbo pena differ. 1. n. 1. vers. facit etiam glos. Jacob. de Graf. d. cap. 24. nu. 14. Petr. de Ledesma loco proxime citato, Sanch. d. disp. 48. num. 7.*

22 Vnde ex hac glos. colligitur pœnam appositam contrahentibus matrimonium, non asficere contrahentes sola sponsalia, ut per *Tiraq. de iure mariti glos. 2. nu. 8. Perez l. 1. vers. præterea confirmatur tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 4. Menoch. de presumpt. lib. 6. pres. 93. n. 6. Azueu. l. 1. num. 2. tit. 1. lib. 5. noua Recop. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 51. num. 7. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo lesis nu. 128. C. de integ. restit. minor. Cabed. Lusitan. decif. p. 2. Avesto 47. D. Barbosa in l. si ante nu. 25. & 26. ff. soluto matrim. Sanch. de Matrim. lib. 1. disput. 12. num. 2. & disp. 13.*

23 In glos. [Matrimonialiter] ibi (*videtur quòd coactus ad contrahendum non incurrat hanc pœnam*) Notatur ad hoc quòd non incurritur excommunicatio de qua in hoc tex. si matrimonium metu viri constantis inaeatur, tum quia est consensus inefficax defectu libertatis, tum etiam quia Ecclesia non tam graui

centura punit tanto metu compulsam, ita *Cardin. bic nu. 14. quest. 27. Ancharan. nu. 8. quest. 3. Imola num. 8. Bonif. num. 23. Nau. nu. 141. & alii, quos refert, & sequitur Sanch. d. lib. 7. disp. 48. num. 12.*

24 In glos. [Obtinere] ibi (*per Episcopum, &c.*) Notatur ad hoc quòd absolutio excommunicationis, de qua in hoc tex. Episcopo est reseruata, ut per *Farinac. in praxi crimin. p. 5. quest. 138. num. 97.*

IN LIBRVM QVINTVM Clementinarum.

De Magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia studendi. Tit. I.

S V M M A R I V M.

1. *Studijs Romanae Curiae, Parisien. Oxonien. Bononien. & Salamantino qui debent eligi pro singulis linguis Hebraica, Arabica, & Chaldaea.*
2. *Doctores referuntur de variis Academiis, & studiis agentes.*
3. *Bononia habuit privilegia studij à Theodosio.*
4. *Chronica in antiquis fides adhibetur.*

Clem. Inter sollicitudines. I.

In studiis Romanæ Curiae, Parisien. Oxonien. Bononien. & Salamantino duo viri Catholici, & periti eligi debent pro singulis linguis Hebraica, Arabica, & Chaldaea, qui scholas regant, et libros in latinum transferant, aliosque doceant: pro quibus providendis contribuere tenentur omnes Ecclesiarum Prælati, monasteria etiam exempta, non obstantibus quibuscunque privilegiis in contrarium. Colligitur ex *Ordin. Lap. Abb. Aneb. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de V. ital. Viuan. in ration. lib. 5. pag. 53. Alagon, in compend. pag. 636. remissuè Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2. De variis studiis, et Academiis agunt *Cassan. in caibal. gloria mundi p. 10. confid. 32. Horat. lut. in tractat. de privilegijs Scholar.*

tit. de ijs, qui gaudent privilegij scholar. n. 23. Fr. Hieron. Roman. de Republ. Christiana lib. 5. cap. 17. 18. & 19. vbi cap. 20. agit de insigni Conimbricensi Academia, de qua etiam multa scribit Ferrus Mariz in dialogis variae historiae dial. 5. cap. 3. pag. 353.

- 3 In glos. [Bononiens] ibi (Bononia habuit privilegia studij à Theodosio, &c.) Ita Cassan. d. confid. 32. vers. de studio Bononiensi.
- 4 In ead. glos. ibi (proxe ex chronicis, &c.) Ergo chronicis in antiquis fides adhibetur, de quo vide quae dixi ad glos. verbo urbano sup. in Clem. unica, de reliq. & venerat. Sanctior.

S V M M A R I V M.

- 1 *Magisterium, vel Doctoratum ex officio tribuens prius à doctorando recipere debet iuramentum, quod in solemnitate sua non expendit ultra summam trium millium Turonen. argenteorum, quod si non fecerit, etiamsi sit Episcopus per sex menses à collatione Magisterij est suspensus.*
- 2 *Absurdum semper est vitandum.*
- 3 *Magistri Artium appellatione Doctorum continentur.*
- 4 *Scholaris indignus Doctoralia insignia petens peccat mortaliter.*
- 5 *Suspensus, vel alia poena affectus ad tempus si durante eo tempore aliam suspensionem, vel similem poenam ad tempus incurrat, hoc posterius tempus incipit statim à die sententiae iudicis illud inferentis.*
- 6 *Capitulum an possit aliquem ad Doctoris, vel Magistri gradum promovere, sicut possit Episcopus, ostenditur.*

Clem. Cum sit nimis. II. & vlt.

- 1 **I**S ad quem spectat magisterium, vel Doctoratum tribuere prius à doctorando recipiat iuramentum quod in solemnitate sua non expendit ultra summam trium millium Turonen. argenteorum, quod si non fecerit, etiamsi sit Episcopus, per sex menses à collatione Magisterij, seu Doctoratus huiusmodi est suspensus. Colligitur ex Ordin. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 54. Alagon. in compend. pag. 636. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

- 2 **C**um sit nimis absurdum, &c. Quia absurdum semper est vitandum, vt per Viui. tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 15. nu. 188. vers. nam absurditas, Card. Mantis. de coniect.

ultimarum volunt. lib. 3. tit. 7. à princ. & de tacitis, & ambig. consuet. lib. 2. tit. 13. Card. Tusch. tom. 1. lit. A. concl. 66. cum aliis per me citatis Axiomate 2.

- 3 In glos. [Doctoratus] ibi (Doctores in Iure Canonico, vel Civili, magistri dicuntur in Theologia, vel Artibus) Igitur Magistri Artium appellatione Doctorum continentur, & illorum privilegij gaudent, vt per Ioan. Martins à Costa in addit. ad tract. libellorum annot. 53. num. 7. cum multis seqq. vbi hoc latè Iuribus, & exemplis confirmat.
- 4 In glos. [Honorem] ibi (in indigno hoc est peccatum praesumptionis) Notatur ad hoc quod scholaris indignus doctoralia insignia petens, peccat mortaliter, sicuti docent Perez l. 1. nu. 16. lib. 2. Ordin. pag. 374. Azued. l. 2. num. 7. tit. 9. lib. 3. noua Recopilat. Bobadil. in sua politica lib. 1. c. 3. n. 70.
- 5 In glos. [Sequentes] ibi (si autem pendente primo semestri, &c.) Notatur ad hoc quod suspensus, vel alia poena affectus ad tempus, si durante eo tempore aliam suspensionem, vel similem poenam ad tempus incurrat, hoc posterius tempus incipit statim à die sententiae iudicis illud inferentis, aut quando incurritur ipso iure statim à die commissi delicti, sicuti tradit Sanchez. de Matrim. lib. 3. disputat. 50. num. 3.
- 6 In glos. [Suspensus] ibi (Episcopus cum Capitulo hoc faciet, &c.) An Capitulum possit aliquos ad honorificum Doctoris, vel Magistri gradum promovere sicut possit Episcopus, solet ab aliquibus in dubium reuocari, qui per hanc glos. sic distinguendum esse putant. Aut ea potestas pertinet ad solum Episcopum; aut communiter ad Episcopum, & Capitulum, si hoc secundum ea manet penes Capitulum Sede vacante, si primum tunc ea potestas, vel Iure communi conuenit Episcopo, vel Iure speciali, si Iure communi, ad Capitulum transit; si speciali non ita: vt post Pamin. de potest. Capituli Sede vac. p. 1. q. 6. Rebus. in praxi benef. tit. de de uolunt. num. 69. resoluit Azori. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 39. q. 5.

De Iudaeis, & Sarracenis. Tit. II.

Clem. Cedit quidem. V. n. c.

- 1 **R**incipes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica nominis Machometti, & à peregrinatione, quantum facere solent

solent ad eius sepulchrum, & contrafacientes ita punire debent, vt aliorum exemplo perterriti ad præsumptione simili arceantur. Colligunt ex Ordin. Ansb. Imol. Zab. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 67. Alagon. in compendio pag. 642. remissiuè Ximen. in concordantijs parte prima, & secunda.

- 2 In glos. [Sarraceni] ibi (qui debent à Christianis publicè distingui per habitum) Sic de Iudæis diximus in collect. ad cap. nonnullis sup. hoc tit. in Decretal. Nisi priuilegium de non deferendo signum ex causa bene visa concedatur Hebræis per Summum Pontificem, sicuti docent Fulgos. consil. 55. num. 2. vers. secundo sciendum, Foller. in consitut. Regni Neapol. sub tit. de Iudæis in prag. incip. & contra perfidorū n. 3. Marquar. de Iudæis p. 1. c. 4. vers. valeret tamen, quos refert, & sequitur Anton. Ricciul. de iure personarum lib. secundo cap. 43. num. 5.
- 3 In glos. [Zabacala] Vide Marquard. de Sufan. in tract. de infidelib. p. 1. cap. 3. num. 6. cum seqq. Azeued. in rubr. tit. 2. num. 9. cum seqq. lib. 8. Recop.

De Hæreticis. Tit. III.

SUMMARIUM.

- 1 Compendium huius tex. refertur, & Doctores de eius materia agentes citantur num. 2.
- 3 Clausula, Conscientiam tuam oneramus, quam vim, & effectum habeat, remissiuè.
- 4 Inquisitor est competens Iudex in causis hæreticorum.
- 5 Inquisitor sine Episcopo, & Episcopus sine Inquisitore non valet hæreticum ad pœnam in duro, & arcto carcere ponere.
- 6 Episcopus si in durum carcerem ponere, torquere, aut condemnare voluerit hæreticum, debet requirere Inquisitorem, & e contra Inquisitor Episcopum, vt intra octo dies insimul conueniant ad præmissa resoluenda.
- 7 Requisitio vnica sufficit facta Inquisitori ab Episcopo volente in durum carcerem ponere, torquere, aut condemnare hæreticum.
- 8 Episcopus si requisitus ab Inquisitore, & Inquisitor ab Episcopo notuerit, vel non potuerit insimul conuenire, poterit vnus alteri suas vices delegare, vel per litteras suū consilium, & consensum significare.
- 9 Capitulum Sede vacante succedit Episcopo in cognitione causarum hæreticalium.
- 10 Inquisitor sine Episcopo, & Episcopus sine Inquisitore potest torturam testibus infligere ad eruendam veritatem, secus si contra testem falsum procedi valeat ad pœnam ordinariam.
- 11 Verba, non valere, denotant ipso iure.
- 12 Verbum duplex, seu geminatum futuri temporis quando est in constitutione tunc importat latam sententiam.
- 13 Episcopus, & hæretica prauitatis Inquisitores, possunt in causis hæresis committere vices suas.
- 14 Carcer debet dari secundum personam, & delicti qualitatem.
- 15 Inquisitor loco tortura potest etiam ad eruendam veritatem ieiunia imponere.
- 16 Condemnandis, & absoluidi facultas vbi à lege alicui est tributa, & deinde ei auferatur facultas condemnandi, non tamen sublatæ censetur potestas absoluedi.
- 17 Sententiam absolutoriam an Episcopus sine Inquisitore, et Inquisitor sine Episcopo proferre valeat, ostenditur, & n. 18.
- 19 Ecclesia vs non vacare dicitur, & Episcopus possit administrare, litera debent esse expedita.
- 20 Capitulum mortuo Prelato non succedit in his, qua sunt voluntaria iurisdictionis.
- 21 Terminum non est necesse exprimi in requisitione faciendi per Episcopum Inquisitori, & e conuerso, sed ipso iure statim currit.
- 22 Appellatio datur in crimine hæresis à decreto tortura.
- 23 Appellari potest ab interlocutoria vt quis tormentis subiiciatur, cum afferat damnum in diffinitiuâ irreparabile.
- 24 Carceres hæreticorum, ipsorum claues, custodit, et custodum ministri quomodo faciendi, ostenditur & n. 25.
- 26 Iuramentum custodum, ministrorum suorum, & notariorum, ac aliorum officialium S. Inquisitionis ponitur.
- 27 Notarij Inquisitionis debent iurare suum officium fideliter exercere suram Episcopo, & Inquisitore, vel substitutis ab eisdem.
- 28 Euangeliorum sacra est necessaria in iuramento.
- 29 Iuramentum si exigatur ab statuto sacris scripturis, ei non satisfat si præstetur presentibus scripturis, non tamen sacris.
- 30 Iuramenti in præstatione inspiciendus est mos regionis.
- 31 Iuramenti in præstantia sufficit quod tangatur qualibet scriptura sacra vbi non exprimitur de Euangeliorum sacra.

- 32 Notarius in causis hæreticorum electus ab Episcopo, seu Inquisitore potest eligi clericus; & in Sacris constitutus, & etiam Religiosus, qui Notarius esset antequam Religionem ingrederetur.
- 33 Episcopi, Inquisitores, & eorum substituti, qui faciendo, vel omitiendo delinquant in officio, quomodo puniatur, ostenditur, et. n. 34
- 35 Dilectio, Et, copulata.
- 36 Hæretici mentales an incurrant excommunicationem contra hæreticos comminatum, ostenditur, & num. 37.
- 38 Constitutio humana punire potest crimen omnino occultum.
- 39 Episcopus non potest absoluerè a suspensione temporaria intra tempus.
- 40 Episcopus, vel Inquisitor si omiserit procedere non odij gratia, amoris, vel lucri causa, sed propter timorem, vel propter vitanda scandala, non incurrit penas in hoc §. comminatas.

Clem. Multorum. I.

NE Inquisitionis officium, quod ad augmentum Fidei noscitur institutum, in fidelium cedat detrimentum, si Inquisitores ipsi sui officij metas excedant, idè Inquisitionis negotium tam per Episcopum diocesanim, quam per Inquisitores sine carnali amore, odio, vel timore, seu affectione commodi temporalis exerceri debet. Et quamvis quilibet ex prædictis possit citare, arrestare, capere, ac tutè custodiæ mancipare etiam in compedibus, vel manicis ferreis, & inquirere contra illos, prout in Domino visum fuerit; non potest tamen Episcopus sine Inquisitore, nec Inquisitor sine Episcopo, aut eius Officiali, vel Episcopali Sede vacante super hoc delegato (si intra octo dies postquam se se requisierint adinueniam alterius copiam habere possint) duro tradere carceri, qui magis ad poenam, quam ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos, & si secus præsumptum fuerit nullum sit. & irritum ipso iure. Si autem neuter eorum nequeat, vel nolit personaliter conuenire, tunc poterit Episcopus, vel eius Officialis, seu delegatus Sede vacante committere suas vices, aut per litteras suum consilium, vel consensum Inquisitori significare, & è contrajta habetur vsque ad §. Propter inclusivè. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Ansb.

Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Elazar. Banifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 102. Alagon. in compend. pag. 658. remissivè Ximen. in concordat. p. 1. & 2.

2 Hanc eand. conclus. ex hoc tex. in §. Porro desumunt Roias sing. 27. num. 5. Simanch. de Cathol. instit. lib. 34. num. 22. & num. 37. & 38. Zancbin. in tract. de heret. cap. 8. num. 4. Gondisal. cod. tract. q. 8. num. 3. & 4. q. 1. 3. num. 8. in fine, Carrer. in simili tract. num. 72. 73. & 86. Clar. §. heretis num. 5. vers. sed si quis, Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 21. nu. 11. & cap. 22. num. 15. & cap. 29. num. 6. Eymeric. in direct. Inquisit. p. 3. q. 47. num. 1. cum seqq. latè cum ampliationibus, & limitationibus Farin. de heresi quæst. 186. §. 3. n. 67. cum multis seqq.

3 Super quo ipfius Conscientiam oneramus, &c. De vi, & effectibus huius claus. dixi in tract. de clausulis vsusq. claus. 24. secundum Lugdunensem impressionem.

4 Tam per Dicecesanos Episcopos, quam per Inquisitores, &c. Notatur ad hoc quod Inquisitor est competens Iudex in causis hæreticorum, vt per Gondisala. in tract. de heretic. q. 7. num. 8. vers. & etiam Inquisitores, Carrer. in simili tract. num. 84. Azori. instit. moral. p. 1. lib. 8. cap. 18. q. 1. Farin. de heresi q. 186. §. 2. num. 17.

5 Duro tamen tradere carceri, &c. Intellige quod hic tex. ait de Episcopo sine Inquisitore, & de Inquisitore sine Episcopo non valente hæreticum in duro, & arcto carcere ponere, vt procedat quando hoc vellet facere ad poenam, secus si ad custodiæ, vt quia forte alibi custodiri non possit, vt per Gondisala. in tract. de heret. q. 8. num. 3. & 4. Petr. Greg. sytagm. Iuris lib. 33. cap. 7. num. 1. vers. primum Eymer. in direct. Inquisitor. p. 3. q. 47. num. 2. Decian. d. lib. 5. cap. 22. num. 6. Farin. loco proxime citato num. 75.

6 Intra octo dierum spatium, &c. Notatur ad hoc quod si Episcopus in durum carcerem ponere, torquere, aut condemnare voluerit hæreticum, debet requirere Inquisitorem, & è contra Inquisitor Episcopum, vt intra octo dies insimul conueniant ad præmissa resoluenda, vt per Banifac. de Vitalin. num. 51. & 66. in 24. mo. & Zabarel. in §. duro

duo num. 1. in notab. 1. Vmber, Locat. in iudic. Inquisit. in verbo expectare, Squillacem in tract. de Fide Cathol. c. 40. sub num. 1. Farinac. de heresi q. 186. §. 6. num. 98. & 109. dicit quod hic terminus octo dierum currit a tempore, seu a die requisitionis factæ, & num. 110. subdit quod potest re integra requisitus Episcopus, seu Inquisitor admitti ad causam si conuenire & interesse voluerit.

7 Intellige vt vnica tantum sufficiat requisitio, sicut docent *glos. hic verbo requisuerint, & Anch. num. 4. vers. sufficiat, Imol. num. 12. vers. deinde, Bonifac. de Vital. num. 64. Campeg. in addit. ad Zanchin. in tract. de heret. c. 8. lit. D. verbo torquere, Decian. lib. 5. c. 29. n. 6. vers. sed sufficeret semel requirere, Farin. vbi proximi num. 99. In qua non est necesse exprimeret terminum octo dierum, qui propterea ipso iure statim currit, Farin. citato loco n. 100. & sufficit huiusmodi requisitionem facere per nuncium, vel epistolam, & ad domum, ex eodem Farin. num. 101. vbi sup.*

8 Verum si Episcopus, &c. Notatur ad hoc quod si Episcopus requisitus ab Inquisitore, & Inquisitor requisitus ab Episcopo noluerit, vel non potuerit insimul conuenire, poterit vnus alteri suas vices delegare, vel per litteras suum consilium, & consensum significare, vt per *Imol. num. 13. Bonif. de Vital. num. 70. & num. 80. cum seqq. Eymer. in direct. Inquisit. p. 3. q. 49. vbi Pena commento 98. Farin. d. q. 186. §. 6. num. 103.*

9 Vel Episcopali Sede vacante, &c. Notatur ad hoc quod Capitulum Sede vacante succedit Episcopo in cognitione causarum hæreticalium, vt per *Decian. d. lib. 5. cap. 21. num. 15. Farin. d. q. 186. §. 11. n. 178. vbi num. 179. ampliat in quasi Sede vacante, & num. 182. limitat quoad exemptos.*

10 Vel tormentis exponere, &c. Limita non procedere in tortura testibus infligenda pro eruenda veritate, quam Inquisitor sine Episcopo, & Episcopus sine Inquisitore infligere potest, secus si contra testem falsum procedi valeat ad poenam ordinariam, ita *Eymer. in direct. Inquisit. par. 3. q. 73. vbi Pena commento 122. & eadem p. 3. q. 53. commento 102. vers. sed bot intelligendum est, Farin. d. q. 186. §. 3. n. 75.*

11 Non valebit. Hoc verbum præcedente negatiua denotare ipso iure resoluit *Sayr. in clau. Regia lib. 3. c. 8. n. 26.*

12 Nullum sit irritum ipso iure.

Ex his verbis colligit *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 46. & 47. C. de reuoc. donat.* quod quando in Constitutione est duplex siue geminarum verbum futuri temporis, tunc importat latam sententiam.

13 Super illis committere vices suas,

etc. Ergo Episcopus, & hæreticæ prauitatis Inquisitores possunt in causis hæreticis committere vices suas, vt per *Cou. var. lib. 3. cap. 20. n. 3. vers. quarto, Farinac. fragm. crimin. par. 1. lit. D. n. 71.*

14 In *glos. [Duro]* Notatur ad hoc quod catger debet dari secundum personarum, & delicti qualitates, vt per *Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo heretici §. 2. pag. 171.*

15 In *glos. [Tormentis]* ibi (*puro autem quod ieiunia, &c.*) Notatur ad hoc quod Inquisitor loco torture potest etiam ad eruendam veritatem ieiunia imponere, per ieiunium enim corpus torquetur, vt per *Simanch. de Cathol. loc. insit. tit. 34. rubr. de Inquisitoribus Apostol. n. 39. vbi subdit Inquisitorem sine Episcopo hoc tormenti genus imponere non posse, Farinac. de heresi quæst. 185. §. 8. num. 138. vbi notat hodie hoc tormenti genus non seruari cum ieiunia non indicantur nisi loco poenitentia.*

16 In *glos. [Contra eos]* ibi (*sed nunquid pro eis, &c.*) Notatur ad hoc quod si alicui tributa sit a lege facultas condemnandi, & absoluedi, & deinde ei auferatur facultas condemnandi, non tamen dicitur sublata potestas absoluedi, vt per *Socin. reg. 4. vers. secundo fallit, Clar. S. heresis n. 6. Menoch. de arbit. lib. 1. q. 43. num. 29.*

17 In ead. *glos. ibi (Sed ita est, &c.)* Notatur ad hoc quod Episcopus sine Inquisitore, & Inquisitor sine Episcopo proferre potest sententiam absolutoriam, vt per *Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 21. num. 12. & cap. 22. n. 112. vbi testatur de magis communi, Ludou. à Pavao de origine S. Inquisitionis lib. 3. q. 4. rubr. de expedis. processus in causis Fidei, in fine, vbi ita vsu receptum esse testatur, Farin. de heresi q. 186. §. 3. n. 60.*

18 Contrarium tamen tenent *Simanch. de Cathol. insit. tit. 3. num. 8. & 9. Zanchin. de heret. cap. 8. lit. E. in verbo diffinitiuam; Roias sing. 27. num. 7. Carrer. in tract. de heret. num. 72. Azori. institut. moral. par. 1. lib. 8. cap. 18. quæst. 16. D. Barbo. in l. cum prætor, §. 1. num. 478. ff. de iudic.*

19. In glos. [Sede vacante] ibi (*quia nondum habet literas, &c.*) Notatur ad hoc quòd litteræ debent esse expeditæ, vt non dicatur Ecclesia vacare, ac Episcopus possit administrare, vt per *Imol. hic num. 3. vers. glos. vacante, Cardin. num. 5. in fine, Pavin. de potest. Capituli Sede vacante prælud. 7. num. 14. Abb. in c. qualiter in 1. not. de elec. Dec. in rub. de constitut. num. 421. Cassador. decis. 8. num. 5. de restit. spoliat. Selu. de benefic. p. 2. q. 15. in principi. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. S. 2. num. 84. cum seq. vbi obseruat quòd licet huiusmodi Doctores simpliciter loquatur quòd sit necessaria expeditio litterarum, non tamè excludunt illarum transportationem, ostensionem, & præsentiam, immò illam præsupponunt, ex quo ad id probandum allegant *Extrauag. inuictæ, de elec. inter communes*, quæ de litterarum ostensione, & præsentatione expressè disponit, ac decretum irritans continet, & graues pœnas non solum vrenti iurisdictione, sed etiã Capitulo, seu Conuentui admittenti ad possessionem, seu iurisdictionis exercitium, ante dictarum litterarum præsentationem, ita fuit resolutum, & declaratum in *Burgen. Canonicius 3. Iunij 1582. coram Cardin. Lancelotto seniore*, quòd hodie nulla caret difficultate cum per *reg. 2. aliàs 3. Cæcel. in nouiss. expressè dicatur quòd duret vacatio Sedis Episcopalis vsq. ad provisionè illius Apolonica auctoritate faciendam, & adeptam pacificam possessionem.**
20. In glos. [Capituli] Notatur ad hoc quòd Capitulum mortuo Prælato non succedit in his, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, vt per *Nau. conf. 28. sub tit. de tempor. ordinat. in antiq. Flamin. de resignat. benefic. lib. 7. q. 23. nu. 13. & 25. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 40. quest. 8. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 7. num. 2.*
21. In glos. [Requisierint] ibi (*in requisitione non est necessè terminum exprimi, sed ipso iure statim currit*) Vide *Duen. reg. 271. ad fin. Tiraq. de retract. lig. S. 9. glos. 3. n. 23. Farinac. d. quest. 185. num. 100.*
22. In glos. [Ipso iure] ibi (*quod si interlocutoria, &c.*) Notatur ad hoc quòd datur appellatio in crimine hæresis à decreto torture, vt per *Ioan. de Imola num. 13. vers. per hoc dicit glos. in presenti, Simancb. in encbirid. viol. relig. tit. 5. rub. de tormentis num. 11. & tit. 65. rub. de appellat. num. 2. Eym. in direct. Inquisit. par. 3. rub. de appellat. num. 121. vbi Penia commento 31. lti. A. pag. mibi 487. Farinac. de hæresi q. 185. S. 15. num. 235. vbi subdit quòd non obstante appellatione poterit Iudex ad torturam deuenire quando appellatio ab illius decreto fuerit calumniosa, & sic quando videt ex processu legitima extare indicia ad torquendum.*
23. In eadem glos. ibi (*lex permittit tunc appellare, quia grauamen tolli non posset per appellationem interponendam, &c.*) Notatur ad hoc quòd à decreto, vt quis tormentis subiciatur, appellari potest cum afferat grauamè irreparabile, quod in diffinitiuo reparari nõ valeat, vt per *Hippol. in l. ff. de questio. nu. 34. Clar. S. fin. q. 64. num. 27. Azued. l. 3. num. 6. tit. 18. lib. 4. noua Recopil. Aloys. Ric. in collect. decis. collect. 642. vers. secundò, Zerol. in praxi Episcopali par. 1. verbo appellatio, S. 9. Alexad. Trentacinq. var. resolut. lib. 2. tit. de appellat. resolut. 13. num. 15. Sigism. Scacc. in tract. de appellat. q. 17. limit. 47. à num. 143.*
- S. Sanè.
24. Carcer quilibet Inquisitionis debet esse communis Episcopo, & Inquisitori, & habere duos custodes principales, discretos, industriosos, & fideles, vnum, quem volet Episcopus, cui ille providebit, alterum, de quo voluerit Inquisitor, cui etiam ipse providebit, & quilibet eorum poterit habere sub se fidelem, & bonum ministrum. In quolibet etiam conclauis eiusdem carceris, siue muri erunt duæ claues diuersæ, quarum voam vnus, alteram alter custos habebit, & eam quando est ministrandum carceratis, poterit committere, vel subdelegare ministro. Colligunt ex Ordin. Doctores in princ. tex. citati.
25. Hoc idem ex hoc tex. desumunt *Simancb. de Catholic. instit. tit. 16. de custodia reorum, per tot. Zanbin. in tract. de hæret. c. 8. num. 4. vers. sic etiam ambo prædicti, Gundisalua. in simili tract. q. 11. n. 6. 11. & 13. Lel. Zecbi. in sum. p. 1. tit. de Fide rub. de hæresi c. 11. n. 14. vers. etiam potest habere carcerem, Eym. in direct. Inquisit. p. 3. rub. de modo interrogandi reum, num. 75. vbi Penia commento 18. lit. C, & latius d. p. 3. q. 58. cum duabus seqq. vbi Penia commento 107. 108. & 109.*
- S. Porro.
26. Coram Episcopo, vel Sede vacante coram Capitulo, & Inquisitoribus, vel eorum substitutis custodes prædicti antequam suum officium exequantur, ad Sacra Dei Evangelia corporaliter se tacta iurabunt, quòd fide-

fideliter adhibebunt omnem diligentiam ad custodiã incarcerationum pro hæresi, & quòd vnus nõ loquetur alicui carcerato in secreto, quin alter custos audiat, & quòd fideliter, & absque diminutione ministrabunt incarcerationis prouisionem, quam recipiunt ex communi ordinatione, & id quòd à parentibus, amicis, vel alijs fidelibus offertur, dum Superiores non contradicant; similiter iurent coram Episcopo, & Inquisitore, etiamsi carceres non sint communes, sed solius Episcopi: item Notarij Inquisitionis iurabunt corã Episcopo, & Inquisitore, vel substitutis exercere fideliter suum officium, idemq. faciant alix personæ necessarix ad prædictum officium exequendum. Colligunt ex Ordinar. Doctores in principio tex. citati.

27 Iurabunt suum officium fideliter exercere. Notatur ad hoc quòd Notarij Inquisitionis debet iurare suum officium fideliter exercere coram Episcopo, & Inquisitore, vel substitutis ab eis, vt per

Imol. num. 17. vers. Glossa iurabunt, Bonifac. de Vital. num. 148. cum seqq. in præsent. Camp. in addit. ad Lanchin. cap. 9. lit. B, vers. debet itaque Inquisitor, Roias sing. 142. Venia in direct. Inquisitor. p. 3. q. 19. commento 68. vers. illud est, Jamen, Farinac. de hæresi q. 185. n. 11.

28 In glos. [Tacta] ibi (sed requiritur tactura Euangeliorum) Notatur ad hoc quòd tactura Euangeliorum est necessaria in iuramento, vt per *Abb. in rub. de iureiur. num. 2. & in cap. quamuis pactum in initio p. 1. nu. 7. Menoch. conf. 37. num. 52. Ioseph. Ludouis. commun. conclus. tit. de iureiur. concl. 6. & plures alios, quos refert Cened. ad Decretal. collect. 108. num. 6. quibus addo Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 1. in annot. num. 111. Sanch. de Matrimum. lib. 7. disp. 108. num. 14. Sayr. in clauis Regia. lib. 5. cap. 1. num. 12.*

29 Vnde non satisfieri statuto exigenti iuramentum tactis scripturis si præstatur iuramentum præsentibus scripturis, non tamen tactis per hanc glos. tenet *Tiraquel. de iure mariti glos. 7. num. 98.*

30 In ead. glos. ibi (apud Italicos interpretatur consuetudo, &c.) Notatur ad hoc quòd in præstatione iuramenti inspiciendus est mos regionis, vt per *Tiraquel. de notabilit. cap. 37. num. 126.*

31 In ead. glos. ibi (quod sufficit quemlibet librum, vel quemlibet scripturam tangere, &c.) Notatur ad hoc quòd in præstatione iuramē-

ti sufficit quòd tangatur quælibet scriptura, sacra vbi non exprimitur de Euangeliorum tactura, vt per *Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 4. num. 171.*

32 In glos. [Notarij] ibi (qui possunt esse constituti in Sacris, & Religiosi, &c.) Notatur ad hoc quòd Notarius in causis hæreticorum electus ab Episcopo, seu Inquisitore potest eligi Clericus, & in Sacris constitutus, & etiã Religiosus, qui Notarius esset antequam Religionem ingrederetur, vt per *Ioan. de Imola num. 17. & Bonifac. de Vitalis. nu. 149. Ioan. à Roias sing. 133. Lanchin. in tract. de hæret. cap. 9. lit. B, vers. adde rursus, Eym. in direct. Inquisit. p. 3. q. 18. & 19. ubi Penia commento 67. & 68. Farinac. de hæresi q. 185. §. 1. nu. 10.*

S. Verum.

33 Episcopi, Inquisitores, & eorum substituti sub præcepto sanctæ obedientiæ discretè & promptè procedere debent contra suspectos, vel diffamatos de hæresi nè malitiosè, aut fraudulenter talem labem falsò alicui imponant; quòd si odio, gratia, amore, lucro, procedunt, vel innocentes vexant, tunc Episcopus, vel Superior est suspensus ab officio per triennium, alij verò sunt excommunicati ipso factò, à qua excommunicationis sententia, qui eandem incurrerint, nisi per Romanum Pontificem, nequeunt, præterquam in mortis articulo, & tunc satisfactione præmissa, absolutionis beneficium obtinere, nullo in hac parte privilegio suffragante. Colligunt ex Ordin. Doctores in principio tex. citati.

34 Hanc eandem conclusionem ex hoc tex. colligunt *Simanch. de Cathol. instit. tit. 34. n. 40. Eym. in direct. Inquisit. p. 3. q. 24. num. 2. ubi Penia commento 73. latè Farinac. de hæresi q. 186. §. 9. num. 145. cum seqq. Cened. practic. & canon. quest. lib. 1. q. 36. num. 21. Nau. in man. cap. 27. num. 100. Covar. practic. cap. 36. n. 21. Gambar. de casibus reservat. cap. 7. num. 1. & 2. Rainer. in cathalogo censurarum extra Bullam cap. 6. excom. 1. Filliac. tract. 15. num. 206. vers. prima, & num. 207. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 95. secundum Lugdunen. impressionem.*

35 In glos. [Et conscientiam] ibi (nota quod, &, copulata) Ita *Menoch. conf. 111. num. 9. & conf. 117. num. 54. Bernardin. Muscatel. in tract. de cognit. delict. tit. de receptor. nu. 18. Cened. post tract. pract. & canon. quest. sing. 50. num. 1. Ceuall. communium contra commun. q. 818. num. 87. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. præc.*

- proem. n. 123. & glos. 3. n. 1. & refero Ego ipse in tract. de diction. vsus frequ. dist. 110. n. 4
- 36 In glos. [Eo ipso] Probat hæc glos. hæreticū omnino mentalem incurere excommunicationem contra hæreticos comminatam, quā sententiam sequitur hic Card. Anchar. Imol. & Vital. n. 183. Albert. de heres. q. 30. Burfas. cōf. 14. n. 5. & 9. Traga. in l. si unquā verb. reueratur n. 240. C. de reuocā. donat. Albert. Pyg. de ecclesiast. hierarchia lib. 6. cap. 6. circa med. Roias de heres. p. 1. n. 146. Azued. l. 1. n. 151. cum seq. tit. 3. lib. 8. noue Recopil. Clar. P. fin. q. 91. Menoch. de arbitr. casu 360. n. 6. Spin. in speculo testament. glos. 7. n. 13. cum seqq. Cætera in quest. crimin. p. 2. c. 1. n. 8. Ceual. communiū contra communes q. 698. Salas de legib. disp. 9. sect. 1. S. resolutio auctoris, Azori. in sit. moral. p. 1. lib. 5. c. 10. vers. in hac itaq. & lib. 8. c. 10. q. 3
- 37 Contrariam tamen sententiam, nempe excommunicationem non incurri per hæresim mētalem, sed requiri quod sit verbo, aut facto exteriūs prolata, ac proinde Ecclesiā quoad cēsuras ecclesiasticas nō habere potestatem in actibus merē interni, tenent Driedon. de libert. ecclesiast. lib. 3. c. 5. circa fin. Cou. in reg. pec. c. 1. p. 2. in princ. n. 7. Nau. in man. c. 11. n. 17. et c. 23. n. 38. & c. 27. n. 56. Simanch. de Cathol. in sit. tit. 42. Aragon. 2. 2. q. 11. art. 3. ubi Ban. art. 4. Henric. in sum. lib. 4. c. 4. S. 1. in com. lit. D. Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 9. S. 12. Gutier. danon. l. b. 1. c. 13. n. 4. 5. & 28. Iacob. de Grass. in aureis decisi. lib. 2. c. 9. n. 3. Veg. in sum. p. 1. c. 54. casu 1. & c. 85. casu 26. & c. 125. casu 10. Petr. de Ledesma in sum. p. 1. tract. 1. c. 169. & 10. Gabr. Vāsq. 1. 2. tom. 2. disp. 160. Bayr. de censur. lib. c. 9. n. 14. & 15. & lib. 3. c. 4. a nu. 20. Soar. rod. tract. tom. 5. disp. 21. sect. 2. n. 2. & disp. 4. sect. 2. et sect. 3. a n. 5. Auil. in similit. tract. p. 1. dub. 10. & p. 7. disp. 2. dub. 1. Carbo de legib. lib. 8. disp. 14. Mar. Alter. de censur. tom. 1. lib. 3. c. 2. disp. 1. col. 2. sub. tit. E. Nicol. Garc. de benefic. p. 11. c. 10. n. 91. Santb. in præcepta Decalogi lib. 2. c. 8. n. 2.
- 38 Notatur etiā hæc glos. ad hoc quod cōstitutio humana punire potest crimē omnino occultum, vt per Gregor. Lop. l. 2. verb. non mere fecit. 31. p. 7. Perez tit. 4. lib. 8. Ordinam. pag. 84. Paul. Comitol. respons. mor. lib. 1. q. 63. n. 5. et 6.
- 39 In glos. [Excommunicationis] ibi (& ubi sic determinatum est, videtur quod non possit Superior absolute, &c.) Notatur ad hoc quod Episcopus non potest absolute a suspensione temporaria intra tēpus, vt per Gutier. canon. lib. 5. cap. 5. num. 6.
- 40 In glos. [Quærenta] ibi (ubi verō, &c.) No-

tatur ad hoc quod si Episcopus, vel Inquisitor omiserit procedere non odij gratia, amoris, vel lucri causa, sed propter timorem, vel propter vitanda scandala non incurrit pœnam in hoc. S. contra illos comminatam, vt per Vmbert. Locat. in Iudicial. Inquisit. n. 149 Farin. d. q. 186. S. 9. n. 149.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius text. refertur.
- 2 Inquisitoris Officium nulli, nisi qui quadragesimum ætatis annum attigerit, committi debet.
- 3 Bona clerici hæretici habentis beneficium ecclesiasticum applicanda sunt Ecclesie, in qua illud obtinet, vel stipendia accipit.
- 4 Bona clericorum patrimonialia propter hæresim confiscata applicatur fisco Ecclesie Episcopalis si ipse clericus non habeat stipendia ab aliqua Ecclesia.
- 5 Bona clericorum licet propter hæresim confiscentur, non tamen confiscantur bona Ecclesie etiam illi per clericum hæreticum acquisita, & Iudex sic confiscans incurrit pœnam excommunicationis ipso iure.
- 6 Excommunicationis sententiam ipso iure incurrun Inquisitores, & ipsorum, vel Episcoporum, aut Capitulorum Sede vacante commissarij deputati in causis Fidei, qui prætextu sui Officij Inquisitoris illicitè sumunt pecuniam aliquam, & qui scienter confiscant bona Ecclesiastica etiam applicanda fisco Ecclesia.
- 7 Verba, Excommunicationis sententiæ subiaceat, denotant ipso iure.
- 8 Inquisitores possunt tenere armatam familiā pro defensione sue personæ, vel familie suæ & ad capiendum hæreticos.
- 9 Familiares Inquisitorum Fidei arma licite, & impune deferre possunt.
- 10 Arma qui officiales, & familiares Inquisitionis deferre possunt, ostenditur.
- 11 Constitutio qua adest dicta, ex tunc, statim ligat a tempore promulgationis ipsius.
- 12 Lex statim, & incontinenti ligat cum vult eo ipso quod promulgata est, obseruari.
- 13 Constitutio quoties exprimit a quo tempore debeat obligare, officij ignorantem quoad nullitatem actus, licet non afficiat quoad alias pœnas.
- 14 Inquisitor in crimine hæresis imponere potest etiam pœnam pecuniariam S. Inquisitionis Officio applicandam.
- 15 Commissariorum nomine veniunt Vicarij Inquisitorum.

- 16 *Episcopi non includuntur nomine Inquisitorū .*
 17 *Pecunia extorsio debet esse prætextu officij Inquisitionis, ut sit locus pœna huius sex.*
 18 *Inquisitores & Commissarij incurrunt pœnam excommunicationis & priuationis extorquendo prætextu S. officij non solum pecuniam, sed etiam omnem aliam rem.*
 19 *Pecunia appellatione largo sumpto vocabulo venit quodcumq. pecunia æstimabile .*
 20 *Absolutio ab excommunicatione de qua in hoc sex. præstita ab inferiore valet in articulo mortis non præmissa reali satisfactione, & excusante paupertate .*
 21 *Ordinarij Episcopi possunt absolueri ab excommunicatione non reseruata Sedi Apost. .*
 22 *Iudex confiscans bona Ecclesiæ, ignoranter nesciens scilicet bona esse Ecclesiæ, non incurrit excommunicationem, de qua in hoc sex.*
 23 *Hæreticus si fuerit aliquis Monachus alicuius Ecclesiæ Prælatus, cum id quod acquirit, nõ sibi, sed Ecclesiæ acquirat, ideo eius bona confiscari non possunt .*
 24 *Clericus hæreticus, cuius bona confiscantur, si habeat stipendia à pluribus Ecclesijs ipsius bona inter illas diuiduntur.*
 25 *Probare posse dicitur, qui habet unum testem integrum .*
 26 *Boni viri tacent illud, quod probare nõ possunt.*

Clem. Nolentes. II.

Inquisitionis Officium committi non debet, nisi attingenti quadragesimo annu. Deputati ab Inquisitore, vel Episcopo, aut Capitulo bede vacante ab aliquo prætextu officij Inquisitionis pecunia non extorqueat, nec attentent applicare. fisco bona Ecclesiæ ob delictum clericorum sub pœna excommunicationis latæ sententiz, à qua non absoluatur, nisi plenè satisfecerint dominis, seu in mortis articulo; Notarij verò, Officiales, fratres, & socij, qui hoc sciuerint, illos in secreto arguant, & corrigant, & si probare possunt denuncient Superioribus, qui amoveant tales ab officijs. Deniq. præcipitur Inquisitoribus, ut non abutantur concessione portandorum armorum, nec habeant plures officiales, nisi necessarios, qui se cõserant cum Inquisitoribus ad officia exequenda. Colligut ex Ordin. *Aneb. Imol. Lazar. Panov. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuia. in ration. lib. 5. pag. 106. Alagon. in compen. pag. 659. remissive Ximen. in concordat. p. 1. & 2.*

- 2 *Nisi qui quadragesimum ætatis annum attigerint, Notatur ad hoc quòd Inquisitoris officium*

nulli nisi qui quadragesimum ætatis annum attigerint, committi debet, vt per *Decian. tract. crimin. lib. 5. c. 2. n. 3. Azori. instit. moral. p. 1. lib. 8. c. 18. q. 4. Campan. in diuers. iuris Canon. rub. 7. c. 6. n. 122. Conrad. Brun. in tract. de heret. lib. 4. c. 2. Jacob. Simanch. in enchirid. tit. 7. n. 2. & 3. Perez. l. 3. glof. 1. pag. 134. tit. 4. lib. 8. Ordin. Farin. de heresi q. 186. S. 2. n. 46. cum seqq. vbi ampliat, & limitat .*

3 Fisco etiã Ecclesiæ applicare, etc.

Verba hæc, quæ de fisco Ecclesiæ mentione faciunt, non esse ad fiscum Prælatorum, sed ad fiscum Romanæ Ecclesiæ, & Cathedralis referenda aduertit *Cou. var. lib. 2. c. 9. n. 11. in fine.* Sed hoc cum declaratione accipiendum, est, nam bona clerici hæretici habentis beneficium ecclesiasticum applicanda esse Ecclesiæ, in qua beneficium obtinet, vel stipendia accipit, resoluit *Conrad. Brun. de heret. lib. 5. c. 6. n. 8. Gondisal. eod. tract. q. 15. n. 2. vers. bona autem, Clar. S. hæresi n. 11. vers. item bona eodemnatorum, Simanch. de Catbol. tit. 9. n. 89. Palat. in repet. rub. de donat. inter viru. et uxor. §. 31. n. 7. ad finem, Fr. Emm. quest. Regul. 10. 2. q. 83. art. 2. Ceuall. commun. contra com. to. 4. q. 897. n. 24. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 2. c. 20. n. 3. cũ seqq. Perez. de iure fisci lib. 4. tit. 5. n. 31. vers. clericorum bona, Decian. in tract. crimin. lib. 5. c. 44. n. 2. in princ. vers. fiscus aut Ecclesiæ, Farin. de heresi q. 190. S. 11. n. 155. vbi n. 156. reprobatur aliquos contrarium tenentes, & n. 157. an diuidenda sint bona clerici hæretici inter Ecclesias, à quibus stipendia recipit, de quo infra n. 24. Quoad bona verò clericorum patrimonialia propter hæresim confiscata resoluendum est applicari fisco Ecclesiæ Episcopalis si ipse clericus non habeat stipendia ab aliqua Ecclesia, vt per *Syluest. in sũ. verbo. hæreticus, S. 1. n. 13. vers. vel si ius clerici, Burs. cons. 43. n. 37. Carrer. in tract. de heret. n. 135. ante med. vers. bona verò clericorum, Decian. d. loco vers. & si clericus nulla stipendia, Brun. Perez. Clar. citatis locis, & alios plures, quos refert & sequitur *Farin. d. S. 11. n. 158. vbi n. 159. reprobatur contrarium tenentes.***

5 Nec scientes attentent Ecclesiaru

bona, &c. Notatur ad hoc quòd quamuis propter hæresim bona clericorũ confiscentur, non tamen confiscantur bona Ecclesiæ, etiã illi per clericũ hæreticũ acquisita, & iudex sic confiscans incurrit pœnã excommunicationis ipso iure, vt per *Carrer. in tract. de heretic. n. 135. ante fin. vers. limita tamen, Eymers. in direct. Inquisit. p. 3. q. 112. vers. est*

est tamen considerandum, ubi Penia commento
lib. 2. c. 20. a princ. Farin. d. q. 190. §. 11. n. 162.

6. Excommunicationis sententiæ eos

subiacere, &c. Notatur ad hoc quod exco-
municationis sententiâ ip-
so iure incurrit Inquisitores, & ipsorum,
vel Episcoporum, aut Capitulum Sede vacâ-
te Commissarij deputati in causis Fidei, qui
prætextu sui Officij Inquisitionis illicitè lu-
munt pecuniam aliquam, & qui scienter con-
fiscant bona Ecclesiastica etiam applicanda
fisco Ecclesiæ, vt per Nau. in man. c. 27. n. 142
Gamb. de casib. referu. c. 11. n. 13. Fillius. tract.
14. n. 168. Ego ipse de offic. & potest. Episcopi
p. 3. alleg. 50. n. 228. scilicet Luganeni impress.
quibus addo Sanchez. in præcepta Decalogi to. 1.
lib. 2. c. 20. n. 3. Farin. de hæresi q. 186. §. 7. n. 134
7 cum seqq. Verba enim suprâdicta denotare
latam sententiam tradit Tirag. in l. si unquam
verba reuertatur n. 149. C. de reuocand. donat.

8. Ut ne abutantur quomodolibet

côcessione portationis armorû, etc.
Notatur ad hoc quod Inquisitores possunt re-
tinere armatam familiam pro defensione suæ
personæ, vel familiæ suæ, & ad capiendum
hæreticos, vt per Eymer. in direct. Inquisit. p. 3
q. 56. & ibi Penia, Farin. de hæresi q. 186. §. 6.
n. 90. Familiares Inquisitorum Fidei arma-
licite, & impune deferre possunt, vt per Ioan.
Roias sine. 21. n. 7. vol. 2. Lucer. Inquis. verbo
Inquisitor n. 14. Paul. Fusc. de visitat. lib. 2. c. 32
n. 17. Roland. conf. 37. n. 9. vol. 4. Menoch. de ar-
bitr. casu 394. n. 66. Iacob. Simanch. de Catbol.
instit. c. 34. n. 24. & c. 41. n. 15. Penia in direct.
Inquisit. p. 3. q. 56. commento 105. fol. mihi 63
10 col. 2. vers. rursus arma deferre, vbi dicit hanc
armorum licentiam non solum dandam esse
Officialibus destinatis ad denunciandos hæ-
reticos, sed etiam cæteris, qui quauis alia ra-
tione Sancto Officio inseruiunt, veluti aduo-
catis, norarijs, consultoribus, custodibus, aut
illi, qui aduersus hæreticos publice scribunt,
dummodo non sint personæ sceleratæ, & alieni-
genitæ, nec Iudæis, aut alijs infidelibus con-
uerſis, tales enim non facillè, & nõ nisi ex ma-
gnâ causâ ercandî sunt familiares. S. Officij,
refert Farin. de hæresi q. 182. §. 6. n. 91. vbi n. 92
ex hoc tek. intelligit suprâdictâ cõc. dumodo
præfati Officiales armorû delatione, & Inqui-
sitores licentiarum cõcessione non abutantur.

11. In glos. [Ex tunc] ibi (voluit Papa per hoc
quod hæc pars cõditionis statim ligaret, etc.)

Notatur ad hoc quod constitutio in qua est
dictio, ex tunc, statim ligat à tẽpore promul-
gationis illius, vt per Rebuff. ad l. 13. vers. idem
ff. de verbor. signif. Tirag. de retract. tit. 2. §. 2.
glos. 1. n. 86. Lex enim statim, & incontinenti
ligat cũ vult eo ipso quod promulgata est, ob-
seruari, vt per hæc glos. tenet Menoc. de arbit.
casu 185. n. 3. Sayr. in clau. Regialib. 3. c. 5. n. 6.

13. In ead. glos. ibi (non quoad hoc quod contra
facientes, &c.) Notatur ad hoc quod quories
cõstitutio exprimit à quo tẽpore debeat obli-
gare afficit ignorantes quoad nullitatẽ actus,
licet non afficiat quoad alias pœnas, vt per
Sayr. d. c. 5. n. 12. Sanchez. de Matr. lib. 3. disp. 17.
n. 10. Farin. in practi. crimin. p. 4. conf. 65. n. 3.

14. In glos. [Illicitus] Notatur ad hoc quod po-
test Inquisitor in crimine hæresis imponere
etiam pœnam pecuniariâ S. Inquisitionis of-
ficio applicandam, vt per Sanchez. in tract. de
hæret. c. 15. n. 9. vers. poterit, Eymer. in direct. In-
quisit. p. 3. q. 103. vbi Penia commento 152. De-
ret. lib. 5. c. 44. sub n. 7. Roias sing. 1. n. 2. vers.
& Inquisitores, Farin. de hæresi q. 193. §. 6. a
num. 108. cum seqq.

15. In glos. [Ipsorum] ibi (dãt ergo Inquisitores
commissarijs, quos vocamus vicarios, &c.) No-
tatur ad hoc quod commissarij nomine
veniunt Vicarij Inquisitorum, vt per Sâch. in
præcepta Decalogi lib. 2. c. 20. n. 4. Farin. d. q.
186. §. 7. sub num. 141.

16. In glos. [Commissarijs] ibi (de Episcopis lo-
qui non videtur.) Ergo Episcopi nõ includuntur
nomine Inquisitorum, vt per Sâch. d. c. 20. n. 6.

17. In glos. [Prætextu] ibi (vbi ergo non eo præ-
textu illicitè exigit, licet male faciat, non tamen
est locus pœnæ) Notatur ad hoc quod pecuniæ
extorsio debet esse prætextu Officij Inquisi-
tionis, vt sit locus pœnæ huius tek. sicut docet
Sanchez. d. c. 20. n. 8. Farin. d. q. 186. §. 7. n. 140.

18. In glos. [Pecuniâ] ibi (intelligo largè) No-
tatur ad hoc quod Inquisitores, & Commis-
sarij incurrit pœnam excommunicationis,
& priuationis extorquendo prætextu Officij
non solum pecuniâ, sed etiam omnem aliâ
rem, vt per Sanchez. d. c. 20. n. 9. Farin. d. q. 186.

19. §. 7. n. 140. nam pecuniæ appellatione largè
sumpto vocabulo venit quodcumq. pecunia
æstimabile, vt per Tirag. de retractu lig. §. 1.
glos. 14. n. 42. Gig. in tract. de crim. lase maiesi.
lib. 1. q. 34. n. 14. Mozz. vbi de cõtract. de emp.
tit. que veniat appell. vti §. de uenien. n. 25. Sâch.
d. c. 20. n. 9. quos refero Ego ipse in tract. de ap-
pell. verb. vtriusq. iuris signif. appell. 195. n. 1.

20. In glos. [Satisfecerit] ibi (si habent un-

- ds alias verò paupertas excusat) Notatur ad hoc quòd in articulo mortis non pramissa reali satisfactione, & exculante paupertate valet absolutio excommunicationis huius text. ab inferiore, secus verò extra illum articulum, vt per *Sancti. d. cap. 20. num. 19. Farin. dista quest. 186. §. 7. num. 141.*
- 21 In glos. [Absoluti] ibi (per Ordinarios cum sibi non referret) Notatur ad hoc quòd ab ista excommunicatione ex quo non fuit reseruata Sedi Apost. possunt etiam Ordinarij Episcopi absoluerè, vt per *Sancti. d. c. 20. n. 18. vbi subdit hanc absolutiõnem non esse simpliciter necessariam, sed permissam cum quadam conditione, videlicet in mortis articulo tantum, & donec plenè fuerit satisfactum de pecunijs extortis, & sic cũ effectù, refert *Farin. d. q. 186. §. 7. n. 143.**
- 22 In glos. [Sciencer] ibi (ignoranter ergo non tenet hec pœna) Notatur ad hoc quòd iudex confiscans bona Ecclesiæ ignoranter, nesciens scilicet bona esse Ecclesiæ, non incurrit excommunicationem, de qua in hoc text. vt per *Cardin. Zabarel. hic in §. Inquisitoribus ante num. 1. in 3. notab. Imol. n. 6. in fine vers. nota sciencer, Sancti. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. c. 20. n. 11. vbi subdit quòd quæcũq; ignorãtia excusat dummodo nõ sit affectata, vel ad eò crassa, vt ingès temeritas dicatur.*
- 23 In glos. [Ecclesiarum] ibi (& per hoc dico quod si monachus, &c.) Notatur ad hoc quòd si hæreticus fuerit aliquis monachus alicuius Ecclesiæ Prælati, cum id, quod acquirit, non sibi, sed Ecclesiæ acquirat, ideo eius bona confiscari non possunt, vt per *Imol. hic num. 7. vers. ex hoc inferi, Bonifas. de Vitalin. num. 7. Sancti. d. c. 20. n. 13. & 14. vbi etiam quid si hæresis fuerit commissa ab aliquo Religioso Franciscani Ordinis prorsus proprii incapace, refert *Farin. de heresi q. 190. §. 11. num. 161.**
- 24 In glos. [Applicare] ibi (ubi bona clericorũ damnatorum, &c.) Notatur ad hoc quòd si clericus hæreticus, cuius bona confiscantur, habeat stipèdia à pluribus Ecclesijs ipsius bona diuiduntur inter Ecclesias, à quibus stipèdia recipit, vt per *Decian. in tract. crim. lib. 5. c. 44. n. 2. vers. sed quid si clericus hæreticus, Didac. Canterana in quest. crimin. rubrica de hæret. apostatis, &c. c. 1. n. 41. vers. quod si à pluribus Ecclesijs, Farin. d. q. 190. §. 11. n. 157.*
- 25 In glos. [Valeant] Dicitur autem posse probare si habeat vnum testè integrum, *Nau. in man. c. 25. n. 33. in fine, et in c. inter verba 1. q. 3. concl. 6. coroll. 66. n. 284. Anton. Bernardi in sum. c. 31. n. 16. vers. dixisse, nam boni viri*
- tacent illud, quòd probare non possunt *Alex. cõs. 5. de q. notab. Ganer. in non. lib. 1. c. 1. n. 22.*

S V M M A R I V M

- 1 *Beguardorum, & Begularum Alemania scilicet damnatur, & de his ipsorum errores, & excusatur Diocesanorum, & Inquisitorum officia contra hos.*
- 2 *Ieiunia non seruans legibus Canonice instituta, & præcepta, peccat mortaliter.*
- 4 *Fornicatio simplex est peccatum mortale, ita ut oppositum asserere pernitaciter sit hæretic.*
- 5 *Beguardorum error damnatur nolentium assurgere neque reuerentiam exhibere in elevatione Corporis Christi.*
- 6 *Peccare penitus in nullis potius Diuinitatis est quam humanitatis.*
- 7 *Impeccabis fuit ex privilegio Beatiss. Virgo.*
- 8 *Ecclesia militans exemplata est diuinitus triumphante.*
- 9 *Oscula et amplexus ex beneuolentia, et amicitia honesta vel patrie consuetudine culpa vacat.*
- 10 *Oscula libidinosæ, & amplexus, ac tactus stant ad delectationem sunt mortalia.*
- 11 *Aspectus turpes gratia delectationis, quæ ex ipsis capitur, an sint peccata mortalia, ostendatur.*

Clem. Ad nostram . III. & vl.

Reprobat & damnat Beguardos & Begularnas in Alemania & eorum errores, precipitq; vt Inquisitores in eos inquirant, subinque officium exerceant, nisi poenitentes spontè abiurent, & satisfaciant. Colligunt ex Ordin. Anch. Imol. Labar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viui. in yation. lib. 5. pag. 107. Alagon. in compend. pag. 660. remissiuè Ximen. in concordant. p. 1. & 2.

2 Secundo quòd ieiunare non oportet hominè, &c. Notatur ad hoc quòd ieiunia Canonice legibus instituta ita ex præcepto seruanda sũt, vt mortalis peccati reus sit omninò censendus, qui absq; iusta causa eadem seruare omiserit, vt per *Con. vari. lib. 4. c. 20. n. 10.*

3 Tertiò quòd illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis, &c. Vide *Azeri. instit. moral. p. 1. lib. 5. c. 6. q. 1. vers. secundò obijcitur, Soar. de Relig. lib. 2. de orat. c. 11. n. 4. Sayr. in clau. Regia lib. 3. c. 4.*

4 Actus autem carnalis, &c. Notatur ad hoc

hoc quod fornicatio simplex esse peccatum mortale, ita ut oppositum asserere pertinaciter sit hæreticum, sicuti docent *Anton. Gom. l. 80. Tauri. nu. 4. Cou. de sponsalib. p. 1. cap. 4. num. 8. Nau. in man. cap. 1. 6. in princip. Clar. 8. hæresis n. 1. Aucund. de exequend. mand. p. 2. cap. 20. à n. 1. Henric. in sum. lib. 11. cap. 8. 8. 3. lit. H. Sayr. in clavi Regia lib. 8. cap. 2. nu. 2. cum seqq. Lessi. de iustit. lib. 4. c. 3. dub. 7. à n. 47*

5. Quod in elevatione Corporis, &c.

Notatur ad hoc quod damnatur lecta, & error Beguardorum nolentium assurgere, neque reuerentiam exhibere in elevatione corporis Domini Nostri Iesu Christi, ut per *Azed. l. 2. n. 14. tit. 1. lib. 1. noue Recap.*

6. In glos. [Impeccabilis] ibi (si hoc intelligeretur de Dei potentia, &c.) Et ideo bene dicit Imper. in l. 2. C. de veteri iure enucl. quod in nullis penitus peccare Diuinitatis potius est, quam humanitatis, cuius dictum exornant *Bobadil. in sua politica lib. 5. cap. 1. 2. 134. Cardin. Manic. de coniect. ultim. volunt. lib. 12. tit. fin. num. 41. & de tacitis, & ambig. conuenit. sum. 2. lib. 2. 7. in 7. num. fin. Vnde votum de nunquam peccando nõ esse validum, resoluunt *Azori. in iust. moral. p. 1. lib. 11. cap. 14. q. 4. Sayr. in clavi Regia lib. 6. cap. 3. num. 9. Sayr. de Relig. tom. 2. lib. 2. de voto c. 3. n. 2. & 3. Lessi. de iustit. lib. 2. cap. 40. dub. 5. n. 33.**

7. In eadem glos. ibi (& hoc prouilegium gloriosa Virgini Mariae creditur datum esse diuinitus) Ita *Tiraq. de panis temper. causa 51. nu. 85. Henric. in sum. lib. 3. c. 11. 8. 4. lit. X.*

8. In glos. [Ecclesiæ] ibi (est enim Ecclesia militans exemplata diminitus à triumphante) Ita *Perez l. 5. tit. 2. lib. 1. Ordin. pag. 42.*

9. In glos. [Septimo] ibi (& hoc modo oscula, amplexus, vel tactus non sunt mortalia cum possint absq. libidine fieri, vel ex consuetudine regionis, &c.) Noratur ad hoc quod oscula, & amplexus ex beneuolentia, & amicitia honesta habita secundum patriæ consuetudinẽ culpa vacant, quia ibi nulla est turpitudine, sed casus amor, ut per *S. Thom. 2. 2. q. 154. art. 4. Sanch. de Matrim. lib. 9. disp. 46. num. 3. vbi subdit idem dicendum esse quando habentur ob delectationem honestam, ut ad augendã amicitiam, & beneuolentiam honestam, quamuis inde motus sensualitatis inordinatus, & delectatio venerea insurgant, minime assensum præstante voluntate, quia finis est honestus, & contra voluntatem prauus ille motus insurgit.*

10. In ead. glos. ibi (oscula autem libidinosæ amplexus, & tactus si fiant propter delectationem huiusmodi, sic enim solum libidinosæ censentur, manifestum est propter banc causam libidinosæ oscula fore mortalia) Ita *S. Anton. 3. p. tit. 16. cap. 1. §. 10. not. 1. dicit tactus cum fuerit ex libidine, & amore carnalis luxuriæ esse mortales, Nider. in sua sum. præc. 6. cap. 2. ad fin. vers. secundò principaliter, dicens esse lethales huiusmodi tactus cum sunt libidinosi, & ea intentione, ut in se, vel in muliere excitetur concupiscentia, Margar. Confessorum 6. præcepto fol. 90. dicens oscula, & amplexus habita ex lasciuia esse mortalia, & tunc id contingere quando habentur, ut sequatur pollutio, vel cum periculo, Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 203. num. 2. dicens oscula tunc esse mortalia quando diriguntur ad actum carnalem, vel libidinosum.*

11. In ead. glos. ibi (nec mirum cum id dicatur etiam de libidinoso aspectu, &c.) Noratur ad hoc quod aspectus turpes gratia delectationis, quæ ex ipsis captatur, in ea insistendo habiti sunt peccata mortalia, sicut de tactibus diximus supra, quod significauit Dominus. *Matth. 5. qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam iam mœchatus est in corde suo. Card. hic uerbo septimo statim in princ. Abb. ad i. Imol. n. 17. Taberna uerbo delectatio ap. pen. Syluest. ead. uerbo q. 4. Nou. in c. si cui n. 9. de Penit. dist. 1. Iacob. de Grass. in dech. aureis p. 1. lib. 2. c. 75. n. 10. & c. 78. n. 16. Verum Sanch. post multos à se relatos, d. lib. 9. disp. 46. n. 2. ait sibi magis placere discrimen esse inter uisum & tactum, quod hic suapte natura ordinetur ad concubitum, ac proinde cõsentire in delectationem sensibilem ipsius sit quasi quædam copulæ inchoatio, & consensus in delectationem copulæ, & peccatum lethale; ille uero nõ ordinetur ita ad ueneræ, & proinde eius delectatio non sit cõmunitè ueneræ, & solum peccatum ueniale, nisi aspiciens ad alium malum finẽ ordinet; præterea quia delectatio ex visu confurgens non est tanta nec ita appetitum sensitiuum excitat, ut non possimus dicere pertinere ad paruitatem materiæ delectationis ueneræ, ac proinde excusari eam à culpa lethali.*

De Homicidio voluntario, vel casuali.

Tit. IV.

S V M M A R I V M.

I *Furiosus, insans, vel dormiens, hominem*

K 3 multi-

- mutilans, vel occidens, non efficitur irregularis, nec etiam ille, qui aliter mortem vitare nequens, suum inuasorem occidit, vel mutilat.
- 2 Irregularitas non incurritur ex mutilatione, siue homicidio patrato à furioso, etiam si sua culpa in furorem inciderit, ut num. 3.
- 4 Furiosus in furore delinquens excusatur à pœna.
- 5 Infans delinquendo non fit irregularis, etiam si sit doli capax, ut num. 6.
- 7 Infans in delictis excusatur.
- 8 Dormiens si aliquem mutilet, aut occidat irregularitatem non incurrit.
- 9 Ebrius si aliquem mutilet, aut occidat an irregularitatem contrahat, ostenditur, & numero 10.
- 11 Irregularitas non incurritur ab illo, qui hominem occidit ad sui necessariam defensionem, etiam de iure nouissimo Concilij Trid. ut num. 12.
- 13 Declaratur Concil. Trident. sess. 14. de reformat. cap. 7.
- 14 Irregularitas non incurritur ab eo, qui ad sui defensionem aliquem occidit proueniendo, & non expectando se ab illo percipi.
- 15 Irregularitas non incurritur etiam ab eo, qui ad sui defensionem aliquem occidit, quamuis in periculo mortis non sit constitutus, dummodo tamen existat in periculo mutilationis alicuius membri.
- 16 Odium cordis internum non facit, ut contrahatur irregularitas, si re vera quis inuasorem occidat ad tuendam vitam suam.
- 17 Irregularitatem non incurrit, qui pro sui necessaria defensione occidit innocentem inuasorem, puta freneticum, & amentem, si aliter saluus esse non possit.
- 18 Socium vocans in defensionis auxilium non incurrit irregularitatem si talis socius occidat inuasorem.
- 19 Irregularitas non incurritur ab eo, qui aliu occidit pro defensione sui proximi, vel reum suarum, ut num. 20.
- 21 Modicum inculpata tutelæ excedere non debet, qui alium occidit ad sui necessariam defensionem, ut euiet irregularitatem.
- 22 Irregularitas, que incurritur ex excessum moderaminis inculpatae tutelæ, pertinet ad homicidium casuale, & non ad voluntariu.
- 23 Irregularitas incurritur ab eo, qui aggressorem occidit cū possit mortis periculum euadere, & cum minori lesione se defendere, etiam fugiendo.
- 24 Furiosus habens dilucida interualla excusatur à pœna.
- 25 Furiosus habens dilucida interualla in dubio presumendum est potius quòd deliquerit tempore furoris, quam tempore sanæ mentis.
- 26 Furiosus non potest regulariter profiteri.
- 27 Mutilatio homicidio comparatur quoad irregularitatem.

Clem. Si Furiosus. Vnic.

- Furiosus, infans, vel dormiens hominem mutilans, vel occidens non efficitur irregularis, nec etiã ille, qui aliter mortem vitare nequens suum inuasorem occidit, vel mutilat. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Labar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 129. Alagon. in compend. pag. 676. remissiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. p. 1. & 2. & latam repetitionem fecit Couar.
- 2 Furiosus. Notatur ad hoc quòd irregularitas non incurritur ex mutilatione, siue homicidio patrato à furioso, ut per Maiol. de irregularit. lib. 5. cap. 48. num. 11. Menoch. de arbit. casu 325. num. 6. Henrig. in sum. lib. 14. cap. 15. S. 7. Auil. de censuris p. 7. rub. de homicidio casuali disp. 6. sect. 1. dub. 12. Farin. in praxi crimin. g. 92. nu. 46. cum seqq. & g. 94. n. 26. & fragm. crimin. p. 2. lit. 1. n. 417. & alios citatos à Cened. ad Sext. collect. 17. num. 1.
- 3 Amplia etiam quòd occisor sua culpa in furorem inciderit, secundum Maiol. d. n. 11. vers. quod procedit, Nau. in man. cap. 27. num. 230. Auil. d. dub. 12. vers. notandum est primò, Farin. d. lit. 1. n. 418. vbi n. 421. post Auil. vbi proximi in vers. secundo notandum, intelligit procedere in eo, qui occidit durante furore, vnde secus si habens dilucida interualla occidat tempore sanæ mentis, nam adhuc regularitas manet.
- 4 Furiosus enim in furore delinquens excusatur à pœna, sicut docent Duen. reg. 259. vers. amplia tertio, Tiraq. de pœnis temp. causa 2. à princ. Clar. S. fin. q. 60. nu. 7. Menoch. de arbit. casu 325. Fachin. controuerf. lib. 9. cap. 3 Ceuall. commun. contra commun. q. 33. Petr. Caball. in tract. de omni genere homicidij n. 179. cū seqq. Molin. de iustit. tom. 4. tract. 3. dispus. 38 à n. 1. Farinac. d. q. 94. à princip.
- 5 Aut infans. Notatur ad hoc quòd infans delinquendo non fit irregularis, ut per Cou. bic p. 3. in initio n. 5. Hæriq.

riq. in sum. lib. 14. cap. 3. §. 4. in fine, Farin. in praxi crim. in. p. 3. quæst. 92. nu. 179.

6 Amplia procedere etiam si contingat paritari homicidium ab aliquo infante doli capace, quia tunc nec etiam irregularitatem incurrit, prout relatis, & reprobat contrarium tenentibus scriptum reliquerunt *Sayr. de censur. lib. 6. cap. 17. nu. 30. Aul. in simili tract. p. 7. rub. de homicid. casuali disp. 6. sect. 1. dub. 13.* qui etiam hoc admittunt in infante maiore septenniō, non tamen doli capace, quicquid seelus dixerint *Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 43. num. 11. vers. infans quoque, Perez l. 1. glof. 1. vers. confirmatur pag. 6. tit. 1. lib. 5. Ordinan.*

7 Infans enim in delictis excusatur iuxta ea, quæ tradunt *Clar. §. fin. q. 60. num. 2. cum seqq. Tiraq. de penis temper. caus. 7. Anton. Gom. tom. 3. var. cap. 1. num. 57. cum seqq. Bonacosi. commun. crimin. p. 1. verbo minor pag. 114. vers. §. p. 2. eodem verbo pag. 49. Hippol. conf. 48. num. 54. Placa de delict. cap. 32. à num. 10. Ioseph. Ludov. Lucen. decis. 17. Duen. reg. 259. vers. amplia secundò, Menoch. de arbitr. casu 329. Theaur. Predam. decis. 161. Honded. conf. 104. vol. 1. Ayer. de homic. p. 2. num. 124. & seq. Maurit. de in integr. restit. cap. 153. Bariboh. Humad. l. 21. glof. 4. tit. 1. par. 1. fol. 25. Alex. Rauden. de analog. cap. 22. nu. 78. Cald. Pereyra in l. si curatorem verbo ut adurfarij dolo. num. 50. cum seqq. C. de in integr. restit. minor. Morl. in emporio iuris p. 1. tit. 5. q. 7. à num. 7. Molin. de iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 36. Petr. Caball. in tract. de omni genere homicid. à nu. 179. Farin. d. p. 3. q. 92. num. 49. cum seqq. & à num. 115. citati à Cened. ad Sextum collect. 17. n. 3.*

8 Seu dormiens. Notatur ad hoc quòd si dormiens aliquem mutilet, aut occidat non incurrit irregularitatē, vt per *Henriq. lib. 14. cap. 15. §. 7. lit. M. Farin. de penis temper. q. 98. nu. 68. cum seqq. Sayr. de censur. lib. 6. cap. 17. num. 36. & seqq. Aul. in simili tract. p. 7. rub. de homicid. casuali disp. 6. sect. 1. dub. 14.* qui etiam disputant quid dicendum si in somnijs aliquem dormiens occidat quando vigilans aduertit se consueuisse in somnis arma capere, & homines offendere, & non adhibuit debitam diligentiam, vt huiusmodi periculum eultaret, putà includendo se cubiculo bene obserato: An & quando dormiens puniatur, de delicto commisso in somnijs vide Doctores per me citatos in collect. ad cap. sic dignum, in princip. hoc tit. in Decretalib.

9 De ebrio solet ab aliquibus in dubium reuocari an irregularitatem contraheatur si aliquē mutilet, aut occidat: quidā censuerunt ebrietatem non excusare ab irregularitate, ea moti ratione quòd ebrietas non est expressa in hoc tex. prout expressum est de furioso, infante, & dormiente, & ideo hanc partem sustinent *Card. Zabarel. & Imol. in presenti, Tabien. verbo ebrietas §. 8. nam. 9. & verbo irregularitas 1. num. 5. Siluest. verb. homicidium 3. q. 4. n. 5. Villadieg. in tract. de irregularit. lib. 5. cap. 48. num. 11. vers. in ebrio.*

10 Verùm contrariam sententiam, immo irregularitatem nō incurri ab eo, qui ebrius existens, aliquem occidit, aut mutilat, meritò tenent *Bonifac. hic num. 25. & 26. Cou. p. 3. in princ. num. 3. Nauar. in man. cap. 27. nu. 230. Soar. de censur. disp. 46. sect. 1. nu. 12. vers. nam communis, Sayr. in simili tract. lib. 6. cap. 17. nu. 34. vers. secunda opinio, Aul. eod. tract. p. 7. rub. de homicidio directè voluntario sect. 1. dub. 15. vers. secunda conclusio, Azor. instit. moral. p. 1. lib. 7. cap. 3. q. 7. Farin. d. p. 3. q. 93. num. 9.* qui eam reddūt rationem quòd ebrius ebrietate durante caret vsu rationis, & ideo in eo subest eadem ratio excusandi ab irregularitate, quæ inest in furioso, ampliantque procedere etiam quod quis culpa sua se inebriauerit immoderatè bibendo, dummodo non se inebriasset debita opera, vel nisi aliàs esset solitus in ebrietate arma sumere, & homines percutere.

11 Et idem de illo censemus, &c. Notatur ad hoc quòd irregularitas ab eo non incurritur, qui hominem occidit ad sui necessariam defensionem, vt per *Sos. de iustit. lib. 5. q. 1. art. 8. Cou. hic p. 3. §. 1. num. 1. Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. num. 6. Caiet. 2. 2. q. 64. art. 7. Nau. in man. cap. 27. num. 207. & 211. Placa de delictis cap. 28. & 29. Duen. reg. 192. vers. amplia sexto, Soar. de censur. disp. 46. sect. 1. num. 1. & 2. Aul. eod. tract. p. 7. disp. 5. sect. 3. dub. 1. vers. loquendo de lure novo, Sayr. in simili tract. lib. 6. cap. 17. à num. 1. Henriq. in sum. lib. 14. cap. 11. §. 2. lit. N. Cardos. in praxi iudicum verbo homicidium num. 5. & verbo irregularitas num. 10. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 930. latè Farin. fragm. crimin. p. 2. lit. l. à num. 472. refert plures Cened. ad Sextum collect. 17. num. 5. Potest enim quis se defendere vsque ad occisionem iniusti aggressoris, vt docent citati per me in collect. ad e. 2. nu. 3. hoc tit. in Decretalib.*

- 12 Amplia primò vt non solum irregularitas non incurratur propter homicidium commissum ad necessariam defensionem de lure antiquo ante dispositionem huius text. sicuti docent *Soar. d. sect. 1. num. 1. in princip. & num. 2. vers. immo probabilius est, Sayr. d. cap. 17. n. 9. Aul. d. sect. 3. dub. 1. vers. 1. sed nec etiam lure nouissimo Concilij Trid. licet enim sess. 14. de reform. cap. 7. loquens de homicidio, quod contingit vim vi repellendo, statuerit dispensationem Ordinario committi, quasi quòd tale homicidium irregularitatem inducat, aliter dispensatio non esset necessaria, vt videretur esse de mente *Maol. de irregular. lib. 5. cap. 48.**
- 13 num. 10. vers. sexta declaratio. Veritas tamen est quòd prædictum Concilij Decretum intelligi debet non de homicidio factio ad necessariam defensionem, sed de homicidio patratocum aliqua culpa, & excessu moderaminis inculpatæ tutelæ, vt communiter tenere videntur Doctores ex *Soar. d. disput. 46. sect. 1. nu. 3. Aul. d. sect. 3. dub. 1. vers. loquendo de lure nouo, Campan. in diuersor. iuris Canon. rub. 11. cap. 23. num. 51. Bonacin. de censur. disp. 7. q. 4. puncto 6. num. 3. cum seqq. Cened. præct. & canon. quest. lib. 1. quest. 24. n. 13. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali §. 5. num. 109. cum seqq. Farin. d. lit. 1. num. 475. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 2. allegat. 39. num. 54.*
- 14 Amplia secundò vt etiam irregularitas non incurratur ab eo, qui ad sui defensionem aliquem occidit, præueniendo, & non expectando se ab illo percuti, vt per *Sot. de iustit. lib. 5. q. 1. art. 8. vers. at vero, Nauar. in man. cap. 15. num. 3. Iacob. de Grass. in auets decis. lib. 2. cap. 65. num. 6. & V. Viuald. in candel. aureo tit. de irregularis. num. 215. Sayr. de censur. lib. 6. cap. 17. num. 8. Aul. in simili tract. p. 7. disp. 5. sect. 3. dub. 2. vers. secunda concl. Farin. d. lit. 1. num. 476.*
- 15 Amplia tertio vt irregularitas non incurratur etiam ab eo, qui ad sui defensionem aliquem occidit, quamuis in periculo mortis non sit constitutus, dummodo tamen existat in periculo mutilationis alicuius membri, vt per *Siluest. in sum. verbo homicidium 3. q. 3. vers. primum, Nau. in man. cap. 27. num. 211. Sayr. d. cap. 17. num. 3. & 4. Soar. d. disput. 46. sect. 2. num. 6. vers. rursus, vbi reprobatur *Plouium, Villadieg. & Maiolum* contrarium tenentes, subditque idem videri dicendum etiam si non timeatur mutilatio, aut vultus lethale, sed solum imminet periculum grauis percussiois corporis, siue grauitas sit posita in notabili læsione, vel infamia, prout est in alapa, vel in percussione alia virgæ, vel arundinis.*
- 16 Amplia quartò vt irregularitas non incurratur etiam ab eo, qui ad sui defensionem occidit ex odio; odium enim cordis internum non facit, vt contrahatur irregularitas si vera quis inuaforem occidat ad tuendam vitam suam, quamuis ex hoc odio peccato commaculetur, secundum *Cou. hic p. 2. §. 5. num. 2. Sayr. d. cap. 17. num. 12. Aul. d. sect. 3. dub. 1. sub vers. loquendo de lure nouo, post med. ibi, secundo habet verum, Farin. d. lit. 1. n. 478.*
- 17 Amplia quintò vt nec etiam irregularitas incurratur ab eo, qui pro sui defensione necessaria occidit innocentem inuaforem, putà fratrem, & amentem, si aliter saluus esse non possit, nisi occidendo, vt per *Sayr. d. c. 17. n. 6. Farin. d. lit. 1. n. 481.*
- 18 Amplia sextò vt nec etiam incurratur irregularitas quando quis, vt se ab inuafore defendat, vocat socium in defensionis auxilium, illeque socius inuaforem occidit, tunc enim qui socium vocauit irregularis non est, sicut enim quis per se ipsum occidendo irregularitatem non incurrit, ita nec per alium, vt per *Nau. in man. cap. 27. num. 212. vers. secundo, Sayr. d. c. 17. num. 14. & Aul. d. sect. 3. dub. 1. vers. loquendo de lure nouo, ibi, primo quando aliquis, qui eadem p. 7. disp. 6. sect. 2. dub. 5. vers. secunda questio, resoluit conuocantem amicos ad sui defensionem dum illicitè rixatur cum Ioanne, qui ab eo occiduntur, irregularitatem incurrere.*
- 19 Amplia septimò vt nec etiam irregularitas incurratur ab eo, qui alium occidit pro defensione sui proximi, & præsertim si insultatus fuerit aliquis ex illis, quos quis defendere tenetur non solum ex charitate, sed etiam ex præcepto iustitiæ, seu obligatione, vt per *Cou. hic p. 3. §. unico num. 5. Peir. Nau. de restit. lib. 2. cap. 3. num. 419. Iacob. de Grass. d. lib. 2. cap. 65. num. 15. Viuald. d. tit. de irregul. num. 228. Soar. d. disput. 46. sect. 3. per votam, Sayr. d. cap. 17. nu. 21. vers. secunda opinio, vbi relatis contrarijs hanc sententiam sibi valde probabilem videri affirmat, *Aul. d. p. 7. disp. 5. sect. 3. dub. 5. Nicol. Garz. de benefic. p. 7. c. 11. num. 53. in fine, Quicquid contrarium teneant Abb. Siluest. Angel. Tabien. Maiol. & alij plures, quos refert, & sequitur Farin. d. lit. 1. n. 487.**
- 20 Amplia octauò, vt nec etiam irregularitas incurratur ab eo, qui alium occidit, vt

- puta furem pro defensione rerum suarum magni momenti, si aliter eas recuperare nequeat, vel pro sui honoris defensione, quem aliter defendere, & conservare non potest, nisi occidit eum, qui ignominiam fortuituriam maxime reale infero; ita *Sor. Fortun. Cavé. Casit. Petr. Nau. & alij citati a Sayr. d. cap. 17. nu. 21. Soar. d. disp. 46. sect. 2. per tot. Auil. d. p. 7. disp. 5. sect. 3. dub. 2. vers. si tamen conclusio, & facit per me resoluta in collect. ad 2. nu. 4. & 5. hoc sit. in Decretalibus. 1. 1. 1.*
- 2° Intellige supradictas ampliaciones procedere vbi occidens ad sui necessariam defensionem non excedit moderam inculpata tutelam, vt per *Nau. d. cap. 36. sub hoc tit. quem referre, & sequitur Soar. d. disp. 46. sect. 1. n. 13. d. p. 7. disp. 5. sect. 3. dub. 2. vers. loquendo de Iure nouo*, subdit quod non omnis excessus defensionis irregularitatem inducit nisi
- 2^a fuerit mortalis; Illud autem aduertere oportet quod irregularitas, que incurritur ob excessum moderaminis inculpatae tutelae pertinet ad homicidium casuale, & non ad voluntarium, vt per *Nau. d. cap. 36. sub hoc tit. quem referre, & sequitur Soar. d. disp. 46. sect. 1. n. 13. d. p. 7. disp. 5. sect. 3. dub. 2. vers. loquendo de Iure nouo*
- 23 **Qui mortem aliter vitare non valens, &c.** Ergo irregularitas incurritur ab eo, qui aggressorem occidit cum possit mortis periculum euadere, & cum minori laesione se defendere, vt per *Siluest. verba homicidii 3. q. 3. in princ. Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. in princip. num. 6. vers. secunda declaratio, Soar. d. disp. 46. sect. 1. num. 8. Auil. d. p. 7. disp. 5. sect. 3. dub. 2. vers. tertia conclusio, Farinac. d. lit. l. nu. 506. etiam fugiendo, quauis sit nobilis, miles, aut alijs, quibus fugere dedecus esset, licet enim personae huiusmodi, quibus fuga sit ignominia, & dedecus, non teneant fugere, non tamen euitant irregularitatem, iniqua enim est commutatio ob tutelam proprii honoris alterius vitam adimere, sicuti docent *Nau. in man. cap. 27. num. 211. Petr. Nauarr. lib. 2. de ressit. cap. 3. num. 370. Jacob. de Grass. d. lib. 2. cap. 5. num. 10. & 11. Cou. hic p. 3. §. unic. num. 4. Maiol. d. lib. 5. cap. 48. in princ. num. 6. vers. quarum prima est, Foter. lib. 1. de instruct. Sacerd. cap. 27. vers. statutus, Greg. de Valentia tom. 3. dispus. 5. q. 8. puncto 4. Sayr. d. lib. 6. cap. 17. nu. 16. & 17. Auil. d. p. 7. disp. 5. sect. 3. dub. 2. vers. ex dictis sequitur, Farin. d. lib. 1. num. 496.**
- 24 In glof. [Furiosus] ibi (*siue dominus in furorē & labores, siue per intervalla, &c.*) Notatur ad hoc quod furiosus habes dilucida intervalla excusatur a poena, vt per *Farinac. in praxi crimin. p. 3. q. 94. num. 5. vbi nam. p. intelligit si constet eum deliquisse tempore furoris.*
- 25 Si verò dubitetur quo tempore deliquerit furiosus habens dilucida intervalla, scilicet tempore furoris, an vero tempore sane mentis, in dubio ad excludendum deducim, & poenam, praesumendum est potius quod deliquerit tempore furoris, quam tempore sane mentis, idem si dubitetur an actus ab ipso gestus sit gestus tempore furoris, vel intervalli; ita *Mencob. de presump. lib. 6. pres. 45. num. 63. Mascard. de probat. concl. 39. num. 4. Farin. d. q. 9. nu. 8. cum seqq. Sanchez. de Matrim. lib. 1. disp. 8. num. 17. vers. tandem si furiosus, Cald. Pereira quæst. forens. conf. 2. q. d. num. 4. Fr. Baribol. à Vecchis in praxi obseruanda in admittent. ad Religionis statum nouitius disputat. 13. dub. 1. num. 10.*
- 26 In ead. glof. ibi (*ne Religionem profiteretur*) Notatur ad hoc quod furiosus non potest Religionem profiteri, vt per *Rit. decis. 107. nu. 13. & decis. 129. p. 2. diuers. Fr. Baribol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittent. ad Religionis statum nouitius disputat. 13. dub. 1. n. 10.*
- 27 In glof. [Mutilet] ibi (*Nota quoad irregularitatem mutilationem homicidii comparari*) Ita *Cou. hic p. 3. in initio num. 8. Henric. in sum. lib. 1. q. 4. cap. 12. §. 1. lit. B. & cap. 14. §. 1. lit. G. Sanchez. in precepta Decalogi tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 49.*

De Vfuris. Tit. V.

S V M M A R I V M.

- Officiales Communitatum faciētes, & dictantes, vel scribentes statuta super vfuris soluendis, non repetendis, vel non restituendis, vel iudicantes secundum illa, vel non delentes illa, si possunt, intra tres menses de libris Communitatum, vel illa seruantes excommunicati sunt, & num. 2.*
- 3 *Princeps an possit concedere Iudais facultatem fruendi, remissive.*
- 4 *Verbum, incurrant, importat ipsa iura.*
- 5 *Feneratorum quando agitur de causa vfuraria censura ecclesiastica cogi possunt, suos libros rationum prodicere, & num. 6.*
- 7 *Liber rationum privati probat, contra scribentē, Iudaei an possint ab Ecclesia excommunicari, remissive.*

- 9 Iudeus potest puniri per indirectum panis ec-
 10 clestasticis si scenus exerceat
 10 Hæres tenetur exhibere librum rationum de-
 fundi in eo casu in quo defunctus tene-
 tur, cuius iuramento non statur quod liber
 ille ad se non pervenerit
 11 Hæreticis asserenti sub iuramento non habere
 librum rationum, sicut non creditur, ita
 nec creditur iuramento eius hæres
 12 Usuras exercere non esse peccatum mortale,
 si quis pertinaciter asseruerit, est hæreticus.
 & num. 13.
 14 Hæreticus formaliter non est, nec va-
 lidur nisi constet scilicet & pertinaciam
 adfuisse

Clem. Ex graui. Vnic.

- 1 Efficiales Communitarum faciē-
 tes, distantes, vel scribentes
 statuta super usuris non soluē-
 dis, non repetendis, vel non
 restituendis, vel iudicantes se-
 cundum illa, vel non delentes illa, si possunt,
 intra tres menses de libris Communitarum,
 vel illa seruantes, sunt excommunicati. Colligunt
 ex Ordinar. l. ap. Abb. Ansb. Imol. Pa-
 norm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Vi-
 uian. in ration. lib. 5. pag. 155. Alagon. in com-
 pend. pag. 690. remissiuē Ximen. in concord.
 pag. 1. & 2.
 2 Hanc eandem conclusionem firman-
 Cou. lib. 3. var. cap. 1. nu. 6. Cost. in memorab. verbo
 vsura pag. mibi 933. Sayr. in clauī Regia lib. 5.
 cap. 7. nu. 2. Azor. in sit. moral. p. 1. lib. 8. c. 22.
 q. 13. in princ. Gambar. de casibus reseruat. cap.
 11. num. 4. Id. de Lauer. de Indulg. p. 2. cap. 13.
 num. 40. Filliuc. tract. 14. num. 170. Ego ipse
 de officio, & potestate Episcopi p. 3. allegat. 50.
 num. 229. secundum Lugdun. impress.
 3 Verum autem Principes concedere possint
 Iudæis facultatem fœnerandi id vide: Alex. de
 Neuo cons. 100. Thesaur. decis. 57. Azor. in sit.
 moral. p. 1. lib. 2. cap. 10. prope fin. & lib. 8. c. 22.
 q. 13. Marquar. de Iuda. p. 1. cap. 11. num. 11.
 cum. seqq. Amade. à Ponte in cons. postico post
 decis. 57. Antonij Thesauri, Gasp. Thesaur. in
 suo consilio post decisionem Antonij Patris 57.
 & plures, quos refert Farinac. fragm. crimin.
 p. 2. lit. I. num. 672. cum seqq.
 4 In glos. [Incurrant] ibi (incontinenti sine
 temporis intervallo) Idem ipso iure, & sine
 alia sententia, vt per Tiracq. in l. si vnquā verbo
 reuertatur nu. 145. C. de reuocand. donat. Sayr.
 in clauī Regia lib. 3. cap. 8. num. 21. vers. fallit.

S. Caterum.

- 5 Fœneratores quando agitur de causa vsu-
 raria censura ecclesiastica cogi possunt suos
 libros rationum producere. Colligunt ex Or-
 din. Doctores in princ. rex. citati
 6 Hanc eandem conclusionem ex hoc text.
 defumunt Gemin. de vsuris commento 4. in
 prefat. num. 17. Mascard. de probat. conclus.
 1417. num. 23. Perez in rub. tit. 2. glos. 1. pag.
 26. vers. vsurarum lib. 8. Ordinar. Morh. in em-
 luris p. 2. tit. 8. q. 17. num. 2.
 7 In glos. [Rationum] ibi (item scias quid
 istis rationibus staretur contra eos, pro eis non)
 Notatur ad hoc quod liber rationum privati
 probat contra scribentem, vt per Mascard. de
 probat. concl. 974.
 8 In glos. [Censura] Iudæi an possint ab Ec-
 clesia excommunicari id vide late Anton. Ric-
 tiul. in tract. de iure perfonarum lib. 2. cap. 6. de
 princ. & quibus poenis si delinquant puniri
 debeant agit Farin. fragm. crimin. p. 2. lit. I.
 num. 655. cum seqq.
 9 In ead. glos. ibi (tamen indirecte contra Iu-
 deos exercet Ecclesia, &c.) Notatur quod Iu-
 deus potest puniri per indirectum poenis ec-
 clesiasticis si scenus exerceat, vt per Menoch.
 de arbit. casu 449. num. 17.
 10 In glos. [Compellendos] ibi (in eo ergo
 quod dicit se non habere, &c.) Notatur ad hoc
 quod hæres tenetur exhibere librum rationum
 defuncti in eo casu, in quo defunctus tene-
 tur, cuius iuramento non statur quod liber
 ille ad se non pervenerit, vt per Menoch. de
 presump. lib. 6. pref. 6. num. 10.
 11 Notatur etiam ad hoc quod sicut non cre-
 ditur fœneratori asserenti sub iuramento non
 habere librum rationum, ita nec creditur iu-
 ramento eius hæredis, vt per Menoch. cons.
 354. num. 14.

S. Sanè.

- 12 Pertinaciter asserens exercere vsuras non
 esse peccatum mortale, est hæreticus, & si ali-
 qui sunt diffamati, vel suspecti de huiusmodi
 errore, Ordinarij, & Inquisitores contra eos
 tanquam contra diffamatos, & suspectos de
 hæresi procedere non omittant. Colligunt ex
 Ordinar. Doctores in principio rex. citati
 13 Hanc eandem conclusionem ex hoc S. de-
 sumunt Perez in rub. tit. 2. glos. 1. pag. 24. col. 3
 vers. de iure diuino lib. 8. Ordinar. & l. 2. glos. 4
 col. 1.

col. 1. eod. tit. 2. *Azed. l. 1. nu. 46. & 47. tit. 6. lib. 8. noua Recop. Siluest. in sum. verbo hæresis §. 1. num. 7. Simanch. de Catholic. in lit. tit. 66. rub. de ofaris nu. 4. Decian. in tract. crim. lib. 5. cap. 12. num. 31. & cap. 17. vers. 10. & vers. 126. Thom. Triuf. decif. crimin. 35. num. 7. lib. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præf. 6. nu. 11. Farinac. de hæresi q. 173. §. 3. num. 35. vbi num. 86. ait procedere in eo, qui simpliciter asserit furam non esse peccatū, secus si dubitaret in aliquo particulari casu vtrum sit furam necne.*

- 14 Vt pertinaciter affirmare præsumat, &c. Notatur ad hoc quòd non punitur quis vt hæreticus nisi constet scientiam, & pertinaciam adfuisse, vt per D. Barbof. in l. Titia num. 37. ff. soluto matrimo. quoufque enim pertinacia non adest forma, hæresis non est perfecta, non obstante quod adsit error intellectus voluntarius Anson. Riccial. de iure personarum lib. 5. c. 1. nu. 14. & 15.

De Excessibus Prælatorum. Tit. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Grauamina triginta enumerantur, qua Episcopi Religiosi inferant, & prohibetur ne Episcopi deinceps inferant, &c.
- 2 Iniuria domestico occasione mei illata mihi irrogatur.
- 3 Beneficia Curata vnita mensæ Abbatis, vel Abbatissæ, aut alterius Prælati nunquam vacant.
- 4 Beneficia de mensa Ecclesiastica ea dicuntur, quæ perpetuò vnita fuerunt Ecclesie.
- 5 Bona illa de mensa Ecclesie præsumuntur, quorum dominium vtile, & directum spectat ad ipsam.

Clem. Frequens. Vnic.

- 1 **N**umerat triginta grauamina, quæ Episcopi Religiosi inferant, vltra alia relata in cap. nimis 1. & 2. hoc tit. in Decretal. & prohibet Episcopis ne inferant, sed vt Regulares cū charitate foveant, & eorum priuilegia seruari faciant. Colligunt ex Ordin. Ansb. Imol. Zabari. Ponor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitalin. Visian. in vation. lib. 5. pag. 191. Alagon. in compend. pag. 710. remissiuè Ximen. in concord. p. 2.

- 2 Seruientes quoque, & vassallos, &c. Notatur ad hoc quòd iniuria domestico occasione mei illata, mihi irrogatur, vt per Card. b. num. 4. nos ab. 13. Felin. in cap. Ecclesia num. 99. de constitut. l. 1. in l. 1. nu. 4. C. de indict. vid. tollen. Sanchez de Matrim. lib. 4. disp. 4. num. 10.

- 3 Ecclesie in veritate non vacent. Notatur ad hoc quòd beneficia Curata vnita mensæ Abbatis, vel Abbatissæ, aut alterius Prælati nunquam vacant, vt per Flores de Mensa variar. lib. 1. q. 10. num. 13. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gl. 6. §. 6. num. 63. & fuit dictum in Ciuitatis Castellæ Parochialis 20. Iunij 1614. coram D. Dunozeo, impressa per Farin. decif. 646. num. 2. p. 1. recent. & ideo non comprehendit in nominationibus resoluit Rebuff. in tract. nominat. q. 15. num. 31.

- 4 In glos. [Ad mensam] ibi (sed queritur quæ Ecclesia dicatur, &c.) Notatur ad hoc quòd ea sunt de mensa Ecclesie, quæ perpetuò vnita fuerunt Ecclesie, atque ita quæ nunquam alteri ab Ecclesia post se quæsitum dominium concessa fuerunt, vt per Menoch. de arbit. casu 433. num. 2. Præsumuntur autem de mensa Ecclesie illa bona, quorum dominium vtile, & directum spectat ad ipsam, vt per Mascard. de probationib. concl. 203. n. 2.

De Priuilegijs, & excessibus priuilegiatorum. Tit. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosi in sex casibus excommunicantur, & illorum absolutio Papæ referuatur, ac priuilegijs, & exemptionibus non obstantibus eos per Ordinarios locorum denunciari præcipitur.
- 2 Sacerdotes Regulares, qui clericis secularibus siue laicis Sacramentum Extreme vntionis sine proprij Parochialis Presbyteri speciali licentia ministrauerint, ipso facto excommunicantur, & illorum absolutio referuatur Papæ. Idem si Eucharistiam ministrauerint, vt num. 3.
- 4 Eucharistiam ministrare prohibetur Religiosis de iure non solum quando conferitur sanis, sed etiam quando datur vt viaticum moribundis.
- 5 Regulares Sacerdotes matrimonia ministrantes siue solemnizantes non habita super his Parochialis Presbyteri licentia speciali ipso facto

- facto sunt excommunicati excommunicatione Sedi Apostolica reservata.*
- 6 Excommunicatio de qua in hoc text. contra Sacerdotes Regulares matrimonium solemnizantes an sit correctiva per suspensionem Concil. Trid. sess. 24. de reformat. matrim. cap. 1. ostenditur, & num. 7.
 - 8 Licentia specialis ubi requiritur debet esse expressa.
 - 9 Parochiales Presbyteri non possunt absolvere ab excommunicatione maiori lata à lure.
 - 10 Religioso credendum est dici se habere licentiam à Parocho ad ministrandam Eucharistiam, Extremam unctionem, & solemnizandum matrimonium.
 - 11 Excommunicatus semel & denunciatus debet ab omnibus vitari in foro exteriori donec probet duobus saltem testibus se esse absolutum, at in foro Conscientie sufficit ut ipsemet dicat se iam esse absolutum.
 - 12 Scholares, mercenarii, & his similes subsunt Presbytero in cuius Parochia inhabitant.
 - 13 Parocho non Sacerdos potest licentiam de qua in hoc text. concedere.
 - 14 Vicarius generalis potest dare Religioso licentiam administrandi Sacramentum Eucharistiae, vel Extremæ unctionis, seu solemnizandi matrimonium.
 - 15 Parochi non proprietarii, qui praeficiuntur toti Parochia per Episcopum, ut curam eius regant, possunt delegare assensum matrimonij alij Sacerdoti.
 - 16 Religiosus administrans Sacramentum Penitentiae, vel Baptismi sine licentia Parochi non incurrit poenas huius texti.
 - 17 Religiosorum septem culpa reservantur.
 - 18 Predicatores si in eorum sermonibus Ecclesiarum Praelatis detraxerint per duos menses subiaceere debent illis poenis, quae secundum eorum regulam, vel statuta pro gravibus criminibus seu culpis eis confluxerunt imponi.
 - 19 Regulares hodie nec per privilegium quod Mare magnum vocatur facultatem habent absolvendi poenitentes à casibus à Episcopo reservatis.
 - 20 Religiosis prohibetur ne indulgentias promittant indiscretas.
 - 21 Matricis appellatione in dubio venit Cathedralis.

Clem. Religiosi. I.

Religiosi, qui sine speciali licentia Parochi praesumunt clericis, aut laicis Sacramentum Vnctionis extremæ, vel Eucharistiae ministrare, matrimonio solemnizare, seu absolute excommunicatos à Canone, vel à sententijs per statuta Provincialia, aut Synodalia promulgatis, exceptis casibus in lure expressis, vel per privilegia Sedi Apostolicæ concessis, excommunicationis incurrunt sententiam ipso facto per Sedem Apostolicam dumtaxat absolvendi, quos etiam locorum Ordinarii (postquam de hoc eis confiteri) excommunicatos faciunt publicè denunciari donec de absolute ipsorum eis fuerit facta fides, super hoc exemptionis, vel alio privilegio nõ obstante. Colligitur ex Ordin. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Vinii in ration. lib. 5. pag. 218. Alagon. in compend. pag. 726. tenuisue Ximen. in concordant. p. 1. & 2.

2. Sacramentum Vnctionis Extremæ, &c.

Notatur ad hoc quod Sacerdotes Regulares, qui Clericis secularibus, & laicis Sacramentum Extremæ Vnctionis sine proprii Parochialis Presbyteri specialis licentia ministraverint ipso facto sunt excommunicati, cuius excommunicationis absolutio Sedi Apost. est specialiter reservata, ut per Henric. in sum. lib. 13. cap. 40. §. 4. lit. N. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo Extrema unctio vers. secundo, Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. §. 60. art. 2. vers. decima, Azor. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 13. §. 5. vers. primū, Paul. Comitol. resp. moral. lib. 1. q. 44. Fr. Ludou. Miranda in man. Praes. tom. 1. q. 49. art. 1. metipsum de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. §. 9. num. 96. secundum Luz. dunen. impress.

3. Vel Eucharistia.

Notatur ad hoc quod Religiosi ministrantes secularibus Eucharistiam absque Parochialis Presbyteri specialis licentia excommunicationem Sedi Apostolicæ reservatam incurunt, non obstantibus quibusvisque, ut per Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. quæst. 56. art. 1. Henric. Azor. & Paul. Comitol. locis proxime citatis, latè Fr. Ludou. Miranda §. tom. 1. q. 42. art. 1. Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 23. num. 17. ubi limitat si ministrent alieno Religioso sine licentia.

licentia sui Prælati, *Gambar. de casibus referu. cap. 7. n. 3. Mari. Alter. de censur. disp. 22. cap. 3. dub. 3. Iul. Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 21. num. 24. Filliuc. tract. 15. num. 184. cum multis seqq.*

4 Amplia ut Religiosi in his terminis prohibentur Eucharistiam ministrare non solum quando confertur sanis & bene valentibus, sed etiam quando datur ut viaticum moribundis, ita *Nau. in mon. cap. 21. n. 52. Azor. d. cap. 13. q. 5. vers. sed ambigue*, itaut absque privilegio non possit contrarium fieri, sicuti tenere videtur *Sor. in 4. disp. 12. q. 1. art. 11. §. secundo dicimus, Suar. tom. 3. in 3. p. S. Thome q. 82. art. 3. disp. 72. sect. 2. dub. ult. Fr. Emman. d. tom. 1. q. 56. art. 4. & 5. quicquid dicat Fr. Ludou. Miranda d. q. 42. art. 3.*

5 Matrimonialuè solemnizare, &c.

Notatur ad hoc quòd Sacerdotes Regulares Matrimonia ministrantes, siue solemnizantes non habita super his Parochialis Presbyteri licentia speciaali ipso facto sunt excommunicati excommunicatione Sedi Apost. reservata. Ita *Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. q. 2. art. 1. Azor. d. q. 5. vers. primum, Henric. in sum. lib. 13. cap. 38. §. 2. lit. E. Fr. Ludou. Miranda d. tom. 1. q. 48. art. 2.* Qualiter autem possunt Religiosi in nouo Indiarum Orbe Matrimonio assistere absque Parochi licentia distulerit *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 26. à princ.*

6 Merito dubitabit aliquis an Regularis Sacerdos Matrimonium solemnizans absque proprio Parochi licentia ultra suspensionem ad nuntium Ordinarij statutam à Concilio Trident. sess. 24. de reformat. Matrim. cap. 1. incurrat excommunicationem Pontifici reservatam, de qua in hoc text. vel potius hæc auctiquè excommunicatio correctâ sit per illam suspensionem? Videtur correctâ esse, quia noua pœna mitior lege noua statuta corrigat peiorum antiquæ legis ex doctrina *Greg. Lop. l. fin. verbo à finio. tit. 3. par. 4.* ergo illa suspensio, quæ minor pœna est, iurisq. nouioris, corriget hanc excommunicationem: & ideo hanc partem sustinet *Henric. d. lib. 13. c. 38. §. 2. in commento lit. E. Suar. tom. 5. disp. 12. sect. 4. num. 13. Sayr. de censur. lib. 4. cap. 15. num. 2. Bonacin. in simili tract. disp. 3. q. 6. puncto 5. num. 19. in fine, & de Matrim. quest. 4. puncto 6. num. 3. Basl. Pont. de impedimentis Matrim. capitulo 26. §. secundo vers. ex quibus conditio, & §. sexto, in priusq.*

7 Verum absque dubio tenendum est non corrigere, sed illum Regularem vtraque affici pœna, sicuti melius docent *Nau. consil. 1. num. 7. sub. tit. de pœnis in 2. edit. aliis consil. 10. sub tit. de constitut. in 2. edit. Maiol. de irregular. lib. 3. cap. 25. num. 12. vers. claudestinum, Vgolin. de potestate Episcopi cap. 15. §. 12 num. 8. Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 48. num. 8. & 9. Molfis. in sum. Theologie moralis tom. 1. tract. 4. cap. 8. num. 66. Mari. Alter. de censuris tom. 2. disp. 11. cap. 4. vers. sed quæret, Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 32. num. 192. Nec doctrina illa, quam pro prima citauimus sententia, in aliquo huic nostræ obstat, quia vt responderet *Nau. citato loco*, verum habet in pœnis à Iudice infligendis, non autem in ijs, quæ ipso iure incurruntur, vt sunt excommunicatio, & suspensio illa Tridentini.*

8 Licentia speciali. Id est expressa, vt per *Anebar. bic. q. 3. Cardin. q. 22. & Bonifac. num. 17. Sanch. d. lib. 3. disp. 35. num. 4. D. Barbos. in l. 1. art. 1. num. 121. ff. de iudic.*

9 Aur qui excommunicatos à Catione, &c. Notatur ad hoc quòd Parochiales presbyteri non possunt absoluerè ab excommunicatione maiori lata à Iure, vt per *Cou. in cap. alma mater par. 108. 12. num. 5.*

10 In glos. [Non habita] ibi (*sed nunquid credit Religiosus Parochiano dicenti se habere talem licentiam, &c.*) Notatur ad hoc quòd in terminis huius text. credendum est Religioso dicenti se habere licentiam à Parocho ad ministrandum Eucharistiam, Extremam Vnctionem, & solemnizandum Matrimonium, vt per *Angel. verbo excommunicatio §. casu 12. num. 17. Tabien. fod. verb. 5. casu 11. q. 4. m. 5. Siluest. eod. verbo 7. casu 14. dub. 7. n. 35. Sanch. d. lib. 3. disp. 37. n. 1. ad fin.*

11 In ead. glos. ibi (*illa vera in foro contentioso secus in penitentiali*) Notatur ad hoc quòd licet semel excommunicatus, & denunciatus debeat ab omnibus vitari in foro exteriori donec probet̃ duobus saltem testibus se esse absolutum *cap. sicut 39. de sentent. Excomm. in foro tamen Conscientia vt quis possit cum excommunicato communicare etiam in Diuini officij vt ipsemet dicat se iam esse absolutum, ita Ioann. Valer. de differrent. inter vitumque forum verbo excommunicatio differ. 11.*

- 12 In glos. [Parochialis] ibi *(per hoc quoad sibi-
lares, mercenarios, & his similes intelligo Pres-
byterum in cuius Parochia inhabitat.)* Ita *Card.
hic q. 16. Siluest. verbo excommunicatio 5. casu
11. q. 4. num. 5. Rebuff. de decimis. q. 6. num. 24.
Nauar. conf. 1. de paroch. in antiq. Sanch. dict.
lib. 3. disp. 2. 3. nu. 12.*
- 13 In glos. [Presbyteri] ibi *(puto licentiam
Parochialis sufficere, qui ad hoc Presbyter non
est)* Notatur ad hoc quòd Parochus non Sa-
cerdos potest licentiam de qua in hoc text.
concedere, vt per *Anch. hic. q. 2. Cardin. q. 18.
Abb. num. 8. & Bonifac. num. 30. Syluest. verbo
excommunicatio 7. casu 14. dub. 11. num. 36.
Tabien. eod. verbo 5. casu 11. q. 3. nu. 4. Nauar.
in man. cap. 27. num. 102. Soar. 3. p. quest. 82.
art. 3. disp. 72. sect. 3. vbi subdit in hoc text. de
Presbytero Parochiali mentionem fieri, quia
vt plurimum Parochi solent esse Presbyteri,
Sanch. d. lib. 3. disp. 20. num. 3.*
- 14 In ead. glos. ibi *(videtur etiam sufficere licen-
tia Vicarij generalis, &c.)* Notatur ad hoc,
quòd saltem post factum Episcopus, vel Vica-
rius generalis potest dare Religioso licentiam
administrandi Sacramentum Eucharistiæ, vel
extremæ Vnctionis, seu solemnizandi Matri-
monia Parochianis Parochorum Episcopo
subiectorum, vt per *Card. hic quest. 20. Anch.
quest. 7. & Bonifac. num. 34. Syluest. verbo ex-
communicatio 7. casu 14. dub. 11. num. 39. Nau.
in man. cap. 27. num. 102. & conf. 47. num. 1.
sub tit. de sponsalib. in 1. edit. aliàs conf. 14. nu. 1.
sub tit. de clandest. desponsat. in 2. edit. Soar. 3. p.
quest. 82. art. 3. disp. 72. sect. 3. Sanch. d. lib. 3.
disput. 29. num. 15. vers. ad idem sunt alii Do-
ctores.*
- 15 In ead. glos. ibi *(& ex licentia Episcopi, vel
Archipresbyteri, &c.)* Notatur ad hoc quòd
Parochi non proprietarij, qui præsentiuntur
toti Parochiæ per Episcopum, vt curam eius
regant, possunt delegare assentientiam Matri-
monij alii Sacerdoti, vt per *Card. hic quest.
19. Imol. num. 14. & Bonifac. num. 34. Nau. in
man. cap. 27. num. 102. & in cap. placuit. de
Pœnit. dist. 6. num. 66. Rebuff. in repet. cap. om-
nis vtriusque sexus, de Pœnit. & remissis. pro-
prio Sacerdoti, vers. quando est verum, Henrig.
in sum. lib. 6. de Pœnit. cap. 7. §. 2. in com. lit. N.
& lib. 11. de Matrim. cap. 3. §. 5. Sanch. d. lib. 3.
disput. 31. num. 13.*
- 16 In glos. [speciali] ibi *(not. quod hic de
Pœnitentia non dicitur, &c.)* Notatur ad hoc
quòd Religiosus administrans Sacramentum
Pœnitentiæ, vel Baptismi sine licentiâ Paro-
- chi non incurrit pœnas huius text. cum solum
loquatur de Sacramentis Eucharistiæ, Matri-
monij, & Extremæ Vnctionis, vt per *Ioan.
Valer. de different. inter virum que sorum ver-
bo pana differ. 1. num. 1. vers. hinc dicit.*
- S. Quibus.
- 17 Religiosis sub præcepto obedientiæ inhibetur
ne in suis sermonibus Ecclesiarum Prælati-
tis detrahant, nec laicos ab accessu, & fre-
quentia suarum Ecclesiarum retrahant, nec
Indulgentias indiscretas, & nõ concessas pronuntiant,
nec quando interfunctis relictamentis
condendis retrahant testatores à debitis res-
titutionibus, vel legatis Matricibus Ecclesijs
faciendis, nec legata, vel debita, vel ablata,
incerta sibi, aut alijs singularibus sui Ordinis
Fratribus, vel Conuentibus in aliorum
præiudicium fieri, seu erogari procurent,
nec quemquam absoluere à casibus reserua-
tis Sedi Apostolica, vel locorum Ordinarij
præsument, nec personas Ecclesiasticas præ-
sertim coram Iudicibus delegatis à Papa
sua contra eos iustitiam prosequentes inde-
bitè vexare præsument, aut ad plura loca
præsertim remota conuenire. Qui vero con-
tra prædicta attentare præsumpserint, illis
pœnis per duos menses subiacent, quæ per
eorum regulam, vel statuta consueuerunt im-
poni pro grauibus criminibus, vel culpis, su-
per quibus non possit dispensari sine manifesta
necessitate. Si autem eorum Prælati re-
quisiti super his, quæ ad ipsos peruenerunt,
non satisfecerint plenè intra mensem Eccle-
sijs, vel personis Ecclesiasticis damnificatis,
vel læsis, sint suspensi eo ipso, donec debite
satisfaciant, non obstantibus quibuscunque
priuilegijs sub quocunque tenore, &c. Col-
ligunt ex Ordinarijs Doctores in principia tex-
tuali.
- 18 Ne in sermonibus suis Ecclesiarum
Prælati detrahant, &c. Notatur ad
hoc quòd
Prædicatores si in eorum sermonibus Eccle-
siarum Prælati detraxerint per duos menses
subiacere debent illis pœnis, quæ secundum
eorum regulam, vel statuta pro grauibus cri-
minibus, seu culpis eis consueuerunt im-
poni, vt per *Azor. instit. moral. p. 1. lib. 12. c.
13. quest. 5. vers. tertio, Fr. Emman. quest. Re-
gular. tom. 3. quest. 32. art. 2. Farinac. in practi-
crimin. t. 3. q. 105. num. 406.*

19 Aut locorum Ordinarijs referuat
tis quemquam absolvere. Hodie Regu-
lares nec per

per privilegium, quod Mare magnum vocatur, facultatem habent absolvendis poenitentibus a sacibus Episcopo referuat, ut declaratuit Sacra Congregatio, sicuti referunt Campan. in distor. Juris Canonici rub. 12. cap. 13. num. 63. Fr. Ludovic. Miranda in manuali Prælatorum tom. 1. quest. 46. art. 2. in fine, Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. q. 67. art. 13. Filius. tom. 1. tract. 15. num. 248. Nicol. Gav. de benef. p. 3. cap. 2. num. 269. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 52. num. 8. Vide ad Clem. dudum post num. 25. de sepultur.

20. Seu Indulgentias pronunciant in-
discretas. In virtute sanctæ obedientiæ Re-
ligiosis inhietur, ne Indulgentias

pronunciant indiscretas, hoc est, ut ait glossa, non concessas, nimirum subreptitias, suppositivas, falsas & inanes, ita Azor. d. cap. 13. q. 5. vers. quinto, Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 98. art. 2.

21. In glos. [Matricibus] ibi (Cathedralibus)
Notatur ad hoc quod nomine Matricis in-
dubio venit Cathedralis, ut per Rebuff. in
tract. de decimis q. 6. num. 6.

22. In glos. [Necessitate] ibi (putâ infirmitate,
senectute, & his similibus) Vide Tirag. de
iure primog. in præfat. num. 160.

S V M M A R I V M .

- 1 Archiepiscopi per loca exempta Prouincia sua faciunt Crucem ante se ferri, ipsi etiam & diocesani ibi benedicunt, audiunt Diuina, & illa celebrant, & faciunt celebrari, per hostiam exempti, vel privilegiati in alijs nullum sibi præiudicium.
- 2 Archiepiscopus potest ante se deferri facere Crucem per totam suam Prouinciam etiam si locus sit exemptus.
- 3 Benedicere ubi & quando ab Episcopo impariendi sit populo, remissive.
- 4 Episcopus non potest pro tribunali sedere in loco exempto suæ diocesis.
- 5 Archiepiscopus intra quamlibet Ecclesiam suæ Prouincia potest pallio usi etiam in loco exempto.
- 6 Episcopus in aliena diocesi potest Sacra Missarum solemnina in Pontificalibus celebrare.
- 7 Pontificalia non possunt extra diocesim exerceri nisi accesserit consensus Ordinarij loci.

Clem. Archiepiscopo. II. & VI.

Archiepiscopus per quatuor loca exempta suæ Prouinciæ transiens, aut ad ea forsitan declinans potest liberè ante se portare Crucem, populo benedicere, diuina Officia priuatim vel publicè ibidem audire, & ea etiam in Pontificalibus celebrari facere, quouis præiudicio contrario non obstante. Similiter Episcopus in locis suæ diocesis exemptis potest populo benedicere, audire diuina Officia, & ea celebrare, vel in sua præsentia celebrari facere. Dummodò tamen per hoc tam Archiepiscopus, quam Episcopus in locis huiusmodi exemptis, vel privilegiatis nullam aliam iurisdictionem exerceant, nec personis exemptis molestiam vel gramen inferant, nec in alio exemptioni privilegiorum præiudicetur, nec ipsis Archiepiscopo, & Episcopo ius aliud quomodolibet acquiratur. Colligitur ex Ordin. Lap. Abb. Ansb. Imat. Zabarek. Panvrm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuan. in ration. lib. 5. pag. 219. Alagon. in compend. pag. 727. remissive Ximen. in concord. p. 2.

- 2 Ante se liberè portari faciat, &c.
Notatur ad hoc quod Archiepiscopus potest ante se deferri facere Crucem per totam suam Prouinciam, etiam si locus sit exemptus, ut per Ruz. de prerogatiuis Archiepiscopalis dignit. priuil. 2. Lel. Zech. de Repub. Ecclesiast. tit. de Statu Illustris. Patriarch. num. 6. Quarant. in summa Bullarj verbo Archiepiscopi auctoritas vers. 28. ubi ampliat etiam extra Visitationem, & limitat nisi esset præsens Legatus Papæ, vel Cardinalis non Legatus, seu Nuncius cum facultate Legati de Lateræ, refero Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 1. tit. 4. nu. 39. secundum Lugdunen. impress.
- 3 Possit populo benedicere, &c.
De benedictione ab Episcopo impariendi populo egi in meo tract. de officio, & potestate Episcopi p. 2. alleg. 27. nu. 64. cum seq.
- 4 Nullam aliam iurisdictionem, &c.
Notatur ad hoc quod Episcopus non potest pro tribunali sedere in loco exempto suæ diocesis, ut per Nau. cons. 2. num. 1. cum seqq. de offic. Ordin. Rot. decis. 145. num. 1. p. 2. diuers. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 43. num. 181. cū alijs per me citatis de offic. & potestate Episcopi p. 3. alleg. 80. à nu. 7.

- 5 In glof. [Pontificalibus] ibi (intelligo etiam cum pallio, &c.) Notatur ad hoc quod Archiepiscopus intra quamlibet Ecclesiam sue Provinciae potest pallio uti etiam in loco exempto, ut per Stephan. *Quarant. in Summa Bul-larij verbo Archiepiscopi auctoritate vers. 320* & plures, quos refero *de officio, & potest. Episcopi p. 1. tit. 4. num. 41. secundum Lugdunens. impress.*
- 6 In glof. [Etiam celebrare] ibi (in Pontificalibus, &c.) Notatur ad hoc quod Episcopus in aliena diocesi potest Sacra Ministerium solemniter in Pontificalibus celebrare, ut per Zabarel. *his. nu. 5. in fine vers. ex hoc inferitur, Imol. num. 4. & 10. & Bems. de Vitalin. na. 13. vers. nam in loco exempto, Con. var. lib. 3. cap. 10. num. 9. Quarant. d. verbo Archiepiscopi aut floritis vers. 30. Fufe. de visit. lib. 2. cap. 8. n. 54 Rot. decij. a 36. num. 3. apud Farinas. p. 2. recenta*
- 7 In ead. glof. ibi (non videntur Pontificalibus, &c.) Notatur ad hoc quod Pontificalia non possunt extra diocesim, excommunicati nisi concesserit consensus Ordinarii loci, ut per Con. d. num. 9. ante vers. ceteram, & practice. cap. 91 num. 2. *Flamin. de resignat. bems. lib. 1. q. 171 num. 17. Quarant. d. vers. 30.*
- 11 *Consilium prestantis delinquenti post delictum non tenetur eadem pena puniri.*
- 12 *Auxilium post delictum percussori Cardinalis, vel Episcopi prestantis illam defendendo, & impediendo ne ad manus iudicis veniat, eadem pena punitur, quae delinquenti.*
- 13 *Auxilium prestantis quantum per viam iudicariam licitum est, & non punibile.*
- 14 *Beneficium & officium publicum obtinendis privatus non censetur qui privatus contra habitum.*
- 15 *Ballivus vox vulgaris est apud Gallos seu Provinciales, quae iustitiariorum seu locorum Rectores significat.*
- 16 *Excommunicationem quando dicitur commodum esse potuisse Romanam per imperatores absolutorem iudicium arbitrio relinquunt.*
- 17 *Affertioni, & iuramento assertentis aliquid aduersus presumptionem iuris creditur in foro Confessione.*
- 18 *Citatio eius, de cuius praedictio legitur, regulatur in sententia declaratoria iuris.*

Clem. Si quis .i.

Piscopum percussens, captiens, & banniens, vel hoc mandans, seu ratificans, aut socius in his fuerit faciendis consilium dederit, aut fauorem, seu scienter

defensauerit, excommunicationem incurrit Summo Pontifici reservatam, & varijs poenis, prout etiam Civitas in hoc delinquens, & eius officiales puniuntur. Colliguntur ex Ordinar. Anchar. an. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Vivia. in ration. lib. 5 pag. 246. Alagon. in compen. pag. 740. remissive Ximen. in concordat. p. 2.

2 Aut consilium in his dederit. Ergo consulens delictum punitur eadem poena, qua ipse delinquens, ut per Farinas. in praxi crimin. p. 5. q. 129. num. 23. cum seqq. iunctis alijs per me citatis in collect. ad cap. sicut dignum nu. i. r. cum seqq. de homicid. in Decretalib.

3 Aut fauorem. Ergo prestantes fauorem delinquenti eadem poena puniuntur, sicut dantes consilium, ut per Farinas. *disc. quest. 129. nu. 40. cum alijs per me relatis ad dictum cap. sicut d. num.*

De Poenis. Tit. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopum percussens, captiens, & banniens, vel hoc mandans, vel ratificans, socius, consiliarius, fautor, & defensor cum suis posteris, Civitas in hoc delinquens, & eius officiales, poenis varijs per Concilium puniuntur.
- 2 Consulens delictum punitur eadem poena, qua ipse delinquens.
- 3 Fauorem delinquenti prestantes eadem poena puniuntur, sicut dantes consilium.
- 4 Episcopum percussentes iniuriosi sunt excommunicati excommunicatione Papae reservata.
- 6 Civitas aliquid committens contra Episcopatum suum incidit in poenam interdicti.
- 7 Episcopum vel Cardinalem offendens causa sua propria defensionis non incidit in poenam huius textus.
- 8 Delicti ratificatio ut obliget ad poenam requiritur delictum fuisse commissum nomine proprio.
- 9 Socij puniuntur sicut delinquentes quando in ipso delicto cooperantur.
- 10 Fautor quis dicatur & remissive.

4 Anathematis mucrone percussus,

&c. Notatur ad hoc quòd percipientes iniuriosè, aut temerè Episcopum sunt excommunicati excommunicatione Summo Pontifici referuata, vt per *Clar. §. fin. q. 77. num. 23. Nau. in man. cap. 27. num. 66.*

5 A feudis infuper, &c. Vide *Tiraq. in l. si unquam. verbo reuertatur num. 8. C. de reuocand. donat.*

6 Ciuitas autem, quæ præmissa, &c.

Notatur ad hoc quòd Ciuitas aliquid committens contra Episcopum suum incidit in pœnam interditi, vt per *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 43. §. 5. lit. M. Clar. d. §. fin. q. 76. n. 3.* vbi intelligit hanc pœnam locum non habere nisi fit suus proprius Episcopus illius Ciuitatis.

7 In glos. [Vel temerè] ibi (*ille igitur qui percuteret se defendendo non ligabitur his pœnis*) Notatur ad hoc quòd offendens Episcopum, vel Cardinalem causa suæ propriæ defensionis non incidit in pœnam huius text. vt per *Ficbar. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 12. num. 28. pag. 199. Clar. §. fin. q. 77. n. 23.*

8 In glos. [Rata habuerit] ibi (*oportet ergo quòd hæc facta fuerint ipsius contemplatione, &c.*) Notatur ad hoc quòd vt ratificatio delicti obliget ad pœnam requiritur delictum fuisse comissum nomine proprio, vt per *Clar. p. 5. §. fin. q. 87. num. 5.*

9 In glos. [Defensauerit] ibi (*Hic tamen puto strictè socium sumi pro agente qui aliquid cooperatur, &c.*) Notatur ad hoc quòd socij puniuntur sicut delinquentes quando in ipso delicto cooperantur, vt per *Farinac. in praxi crimin. p. 5. q. 131. num. 23. & 24.*

10 In ead. glos. ibi (*Circa tertium de fauore, &c.*) Qui talis dicatur remissiuè *Farinac. d. q. 129. num. 41.*

11 In ead. glos. ibi (*& quia littera hic, &c.*) Notatur ad hoc quòd consiliium præstans delinquenti post delictum non tenetur eadem pœna, vt per *Farinac. p. 5. q. 132. num. 1.*

12 In ead. glos. propè fin. ibi (*Est alius defensor, &c.*) Notatur ad hoc quòd præstans auxilium post delictum percussor Cardinalis, vel Episcopi illum defendendo, & impediendo ne ad manus Iudicis veniat, eadem pœna puniatur, vt per *Farinac. d. p. 5. q. 132. nu. 7.*

13 In ead. glos. in fine, ibi (*Est alius qui defendit in iudicio patrocinando, &c.*) Notatur ad hoc quòd auxilium præstitum bannito per viam

iudiciariam, videlicet aduocando, & procurando pro illius remissione, & gratiam à Principe impetrando, licitum est, & non punibile, vt per *Farinac. d. p. 5. q. 133. num. 73.*

14 In glos. [Obtinenda] ibi (*non priuati obtentis, &c.*) Notatur ad hoc quòd priuatus beneficij, & Officij publicis obtinendis non censetur priuatus antea habitis, vt per *Couar. var. lib. 2. cap. 8. num. 4. Sancb. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 28. num. 28. D. Barbof. in l. cum prator §. ult. num. 186. ff. de iudic.*

15 In glos. [Balliuus] ibi (*vulgare Provincia- lium, &c.*) Notatur ad hoc quòd Balliuus vox vulgaris est apud Gallos seu Prouinciales, qua iustitiariorum, seu locorum Rectores significant, vt tradit *Eymeric. in direct. Inquisit. p. 2. quæst. 53. vbi Penia commento 78. pag. m. l. bi 372.*

16 In glos. [Quam cito] ibi (*sed Index habe- bit hoc arbitrari, &c.*) Notatur ad hoc quòd Iudicis arbitrio relinquitur quando dicitur excommunicatum commodè ire potuisse Romam, vt impetraret absolutionem, ita *Menoch. de arbit. lib. 2. cent. 5. casu 450. nu. 5.*

17 In ead. glos. ibi (*fastor id verum in foro penitentiali, &c.*) Notatur ad hoc quòd in foro Conscientiæ creditur assertioni, & iuramento asserentis aliquid aduersus præsumptionem Iuris, vt per *Menoch. de præsumpt. lib. 1. præf. 77. num. 16.*

18 In ead. glos. ibi (*nisi prius eo vocato, &c.*) Notatur ad hoc quòd in sententia declaratoria Iuris requiritur eius citatio, de cuius præiudicio agitur, vt per *Tiraq. in tract. res inter alios acta limit. 24. cum alijs citatis supra ad glos. verbo constitutus in Clem. præsentis, de censib.*

S V M M A R I V M.

- 1 Procurantes capi viros Ecclesiasticos, vt renunciant beneficij, vel vt citati non vadant ad Curiam, præter pœnam excommunicationis, quam per Canones antiquos incurrunt, si sine Pralati à perceptione fructuum per triennium suis suspensis inferioribus verò beneficij suis priuatis, eandem pœnam incurrunt ipsi citati, qui se capi procurant, & resignatio sic facta non tenet.
- 2 Metum inferentes vt fiant renunciationes beneficiorum sunt excommunicati, & priuantur beneficij obtentis, vt nu. 3.
- 4 Renunciatio facta de beneficio à capto per dominum secularem, & detentum donec il-

lud renunciaret, est nulla ipso iure.

- 5 *Resignatio beneficiorum potest fieri coram Episcopo.*

Clem. Multorum. II.

1 **D**etinentes, seu procurantes capi personas Ecclesiasticas vt renunciari sibi beneficijs, vel ne citati vadant ad Curiam, præter pœnam excommunicationis, quam per Canones antiquos incurrunt, si sint Prælati à perceptione fructuum per triennium sunt suspensi, inferiores verò beneficijs sunt priuati. Eandem pœnam incurrunt qui citati non veniunt ad Sedem Apostolicam, & procurant se capi à potestate seculari. Resignationes autem modo prædictæ extortæ, licet sint receptæ, & ratæ habitæ à Prælato resignantium, declarantur esse nullæ, quas quidem pœnas vbi primum locorum Ordinarij aliquem incurrisse sciuerint, statim illum publicare non differant, curentque vt pœnæ mandentur executioni prout ad eos pertinuerit. Colligunt ex Ordinar. Ancharan. 1. mol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 247. Alagon. in compend. pag. 741. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

2 **Vt præter sententiã Canonis, &c.** Notatur ad hoc quòd inferentes metum vt fiant renunciations beneficiorum, sunt excommunicati, vt per Rebuff. in praxi benefic. tit. de resign. met. extort. num. 3. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 3. q. 2. nu. 38.

3 **Eo ipso obtentis beneficijs sunt priuati.** Notatur ad hoc quòd inferentes metum vt fiant renunciations beneficiorum priuantur beneficijs, vt per Rebuff. in praxi tit. de mod. amitt. benefic. n. 46. Flamin. Paris. citato loco.

4 **Sane resignationes beneficiorum, &c.** Notatur ad hoc quòd renunciatio facta de beneficio à capto per dominum secularem, & detentum donec illud renunciaret, est nulla ipso iure, vt per Bonifac. de Vitalin. hic num. 27. Ruin. conf. 121. num. 14. vol. 4. Flamin. d. lib. 3. q. 2. num. 18.

5 **Licet à resignantium ipsorum Prælati, &c.** Ergo coram Episcopis fieri potest beneficiorum resi-

gnatio, vt per Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 7. quaest. 14. cum alijs per me citatis de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 69. per 101.

6 **In glos. [Obtentis] ibi (in obtinendis non videtur impedire) Vide supra cap. proximo ad glos. verbo obrinenda.**

S V M M A R I V M.

- 1 *Religiosi Mendicantes transgressores Constitut. Bonifacii in cap. vnic. de excess. pralat. lib. 6. excommunicantur, necnon omnes Religiosi, qui in sermonibus, vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant à solutione decimarum, quarum solutionem certis diebus & in Confessionibus sub certis pœnis suadere tenentur, nisi sint tales quorum monasteriis, vel Ecclesiis competat percipere decimas, & num. 2.*
- 3 *Confessores debent purgare Conscientiam confitentium in solutione decimarum.*
- 4 *Suspensio ab ingressu Ecclesie nihil aliud est quam suspensio à Diuinis.*
- 5 *Suspensio vsus prohibet omnium, qua confitentium in exercitio alicuius Ecclesiasticae functionis.*
- 6 *Suspensus ab officio an & quando censetur suspensus à beneficio, remissiuè.*
- 7 *Violationes cap. 1. de sepulta. lib. 6. excommunicantur, excommunicatione Pape reservata, & num. 8.*

Clem. Cupientes. I II. & vlt.

1 **R**egulares Mendicantes, qui domos vel loca de nouo accipiunt vel recepra mutant, vel ea alienant in alios ultra pœnas cap. vnic. de excessib. Pralat. lib. 6. sunt etiam excommunicati ipso facto. Similiter, qui præsumunt proferre aliqua in suis sermonibus, vel alibi vt audientes retrahant à soluendis decimis, sunt excommunicati. Item si requisiti à Rectoribus Ecclesiarum in certis diebus festiuis quando prædicant, & in Confessionibus audiendis populum non instruant, vel Conscientiam non faciant, vt non omittant soluere decimas ultra peccatum mortale grauius argui debent à suis superioribus, & superiores eorū sub pœna peccati mortalis faciant statuta poenalia contra huiusmodi prædicantes, ita vt poena cogris sit in exemplum alijs. Item Religiosi, qui scien-

ter postponunt conscientiam facere de solvendis decimis ipso facto tandiu sunt suspensi ab officio prædicandi donec si e commode facultatem dicendi habuerint, fecerint conscientiam poenitentibus, & si prædicta negligentia nõ purgata præsumperint prædicare sunt ipso facto excommunicati. Item hæc constitutio non extenditur ad Religiosos Monasteriorum, & Rectores Ecclesiarum percipientiũ decimas, salua in suo robore constitutione Gregorij IX. sub hoc edita, vt habetur in cap. 1. de decim. in 6. Colligunt ex Ordinarij. *Aneb. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. in racion. lib. 5. pag. 248. Alagona in compend. pag. 741. remissiuè Ximen. in concordanti. p. 2.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam partem text. ex eo desumunt *Siluest. in sum. verbo Excommunicatio 9. casu 44. 45. & 46. Angel. eod. verbo 7. casu 44. Nau. in man. cap. 27. num. 144. Azor. insit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 13. vers. decimo septimo, & vers. vigesimo primo, Fr. Emman. quest. Regul. t. 2. quest. 49. art. 9. Farin. de heresi quest. 178. num. 67. Iul. Laur. de Indulgent. par. 2. cap. 13. num. 36. Gamar. de casibus referu. cap. 11. num. 15. Filliuc. d. tract. 14. num. 145. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 230. & 231. in ult. impress.*

3 Necnon & his, quorum Confessiones audient, conscientiam facere, &c. Notatur ad hoc quod Confessores debet purgare conscientiam contentum in solutione decimarum, vt per *Rebuff. in tract. de decimis quest. 13. num. 109. Fr. Emman. d. tom. 2. quest. 44. art. 8.*

4 In glos. [suspens] ibi (quandog. suspenditur quis ab ingressu, &c.) Notatur ad hoc quod suspensio ab ingressu Ecclesie nihil aliud est quam suspensio à Diuinis; vt per *Fr. Emman. 5 quest. Regular. tom. 1. q. 20. art. 14.*

5 Suspensio autem vsu prohibet non omnium Diuinorum qua talia sunt, sed eorum tantum, quæ consistunt in exercitio alicuius ecclesiasticæ functionis, secundum *Nau. in man. cap. 27. num. 151. Henric. in sum. lib. 13. cap. 31. Sayr. de censur. lib. 4. cap. 1. à n. 6. & n. 13. & 16.*

6 In ead. glos. ibi (Es quia supra posuit &c.) Suspensus ab officio an & quando censetur suspensus à beneficio, vide quæ dixi in tract. de appellat. verborum vtriusq. iuris signif. ap. p. 255. num. 2.

7 Religiosi & clerici seculares, qui ad vouendum, iurandum, & promittendum inducunt homines vt eligant sepulturam in eorum Ecclesijs, vel electam non mutant, ipso facto sententiam excommunicationis referuatæ Sedis Apostolicæ incurrunt, priuilegijs, seu statutis quibuscunq. non obstantibus, poena contenta in cap. 2. de sepultur. in 6. in suo robore perdurante. Colligunt *Doctores in princip. textus citati.*

8 Hanc eandem conclusionem firmant *Rainer. in catalogo censurarum extra Bullam cap. 2. in princ. & cap. 3. excom. 1. Gamar. de casibus referuat. cap. 7. num. 4. Iuli Laur. de Indulgent. p. 2. cap. 21. num. 25. Filliuc. tract. 15. num. 170. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 100.*

De Pœnitentijs, & Remissionibus: Tit. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 Damnatu ad mortem hoc petentibus Pœnitentia concedi debet, nec valet contraria consuetudo, & num. 2.
- 2 Damnatu ad mortem ministrandum est Sacramentum Eucharistiæ.
- 3 Extrema vnctio non conceditur damnatu ad mortem quia non dicuntur infirmari.
- 4 Caduera punitorum solent habita licentia à Iudice tradi sepultura.

Clem. Cum secundum . I.

Damnatu ad mortem non est deneganda Pœnitentia, si petant, & locorum Ordinarij Iustitiariorum omnes, & Dominos temporales ad hoc, cum cõmode poterunt, diligenter monere, & si necesse fuerit, ecclesiastica censura compellere non omitant. Colligunt ex Ordinarij. *Aneb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viuian. in racion. lib. 5. pag. 261. Alagona in compend. pag. 749. Ximen. in concordanti. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt. *Sayr. in clau. Regia lib. 7. cap. 11. num. 7. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 17. num. 59. Cened. practic. & canon. quest. lib. 1. quest. 9. in princip.*

3 In glos. [Pœnitentiæ] ibi (nec Eucharistiæ, &c.) Notatur ad hoc quod damnatu ad mortem ministrandum est Sacramentum Eucharistiæ,

vt per *Cou. lib. 2. var. cap. 1. num. 11. Clar. lib. 5. §. fin. q. 99. num. 3. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 14. num. 6. vers. item adde, Anton. Gam. in speciali tract. de Sacramentis præstanti-
di' ultimo supplicio damnatis, Nau. in man. c. 25. num. 23. & conf. 16. sub hoc tit. in antiq. Flamin. Chartar. de excom. sentent. capto bân-
nito c. fin. num. 433. cum seqq. Azued. l. 2. n. 13. tit. 2. lib. 1. noue Recopil. Cened. ad Decre-
tum collect. 4. num. 1. Henric. in sum. lib. 8. cap. 5. §. 4. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 2. q. 109. art. 3. Azor. inslit. moral. par. 1. lib. 2. cap. 10. in med. vers. an damnatis ad mortem, Sayr. d. cap. 11. num. 8. Martin. Delri. disquisit. magic. lib. 5. sect. 18. pag. mibi 423. Hortens. Caualean. de brachio Regio. p. 4. n. 306. Non-
4 tamen illis conceditur Sacramentum extre-
mæ Vnctionis, quia non dicuntur infirmari, sicut docent *Cou. d. n. 11. vers. sicut nec eis, Viuald. in candelabro aureo tit. de Extrema Vnctione n. 21. Simanch. de Catol. inslit. cap. 57. num. 16. Chartar. d. cap. fin. n. 435. Hor-
tens. Caualean. d. p. 4. n. 307. Penia in 3. par. direct. Inquisit. scbol. 146. ver. non tamen, Zer-
vol. in praxi Episcop. par. 1. verbo extrema Vn-
ctio vers. tertio, Aegid. de Coninc. de Sacra-
ment. tom. 2. disp. 19. d. num. 22. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 28. n. 68.*
5 In ead. gl'of. ibi (*& de sepultura paset, &c.*)
Notatur ad hoc quod cadauera punitorum solent habita licentia à Iudice tradi sepulture, vt per *Cou. d. cap. 1. num. 11. Clar. d. §. fin. q. 100. num. 1. Anton. Gom. tom. 3. cap. 14. n. 8. Chartar. d. cap. fin. n. 457. cum seqq.**

Clem. Abusionibus. II. & VI.

1 **R**epetit Cõcilium generale de quo in c. cum ex eo eode, cõtra quæstores nõ admittendos sine litteris Apostolicis, vel Diocesanorũ, & addit per Diocesanos, litteras Apostolicas examinari debere, numeratq. excessus quæstorũ, & delinquentes quæstores per Episcopos puniri præcipit non obstantibus priuilegijs. Colligunt ex *Ordinat. Lap. Abb. Ansb. Imol. Zabar. Panor. Raul. de Eleazar, Bonifac. de Vital. Vinian. in ration. lib. 5. pag. 261. Alagona in compend. pag. 749. remissuã Ximen. in concordant. p. 1. & 2. in med. q. 1002.*
2 Multa de his quæstoribus eleemosynarũ, & eorum abusu tradunt *Paul. Jusse. de visitat. lib. 1. cap. 30. num. 34. cum seqq. Nau. de Indulgent. nos. 31. num. 46. cum seqq. Perez. l. 2. tit. 8. lib. 1. Ordin. pag. 162. col. 2. Petr. Bel-*

*lo in æconomia canon. 3. class. §. 4. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo quæstores, Aloys. Ricc. in praxi aurea resol. 290. Cened. ad Sex-
tum & Clement. collect. 9. Iul. Lauor. de Indulgent. par. 2. cap. 13. Flores de Menæ nar. lib. 3. q. 24. num. 20. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 109. per tot. & Concil. Trid. sess. 21. de reformat. cap. 9. statuit vt in quibus-
cunq. Christianæ Religiosis locis quæstorũ nomẽ, atque vsus penitus aboleatur, nec ad officium huiusmodi excendunt vllatenus admittantur.*

3 Quomodo autem Ordinarij concedere valeant facultatem colligendi eleemosynas in Parochia pro Confraternitate, seu in Vrbe & diocesi formulas posui in meo formulario Episcopali *post tract. de officio & potest. Episcopi Lugduni impresso form. 39. cum duabus seqq.*

De Sententia Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti. Tit. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiositiam exempti violantes interdictum positum per Sedem Apostolicam, vel Ordinarium loci, vel generalem cessationem Diuinorum factam per Prouinciale Conciliũ, vel per eũ, quibus possit, seruata per Cathedralẽ, seu Matricẽ Ecclesiam loci, excommunicati sunt ipso iure, non obstantibus, &c. & num. 2.
- 3 Verba, cuiuscunq. Ordinis, & conditionis, comprehendunt tam laicos, quàm clericos.
- 4 Clerici seculares non tenentur interdictum, quod nullum est, seruare, etiamsi Matricẽ Ecclesiam illud seruet.
- 5 Matricẽ Ecclesiam quæ sit, & cur ita dicatur? remissuẽ.

Clem. Ex frequentibus. I.

1 **R**ELIGIOSI etiam exempti violantes interdictum, quod sciunt obseruari à Cathedrali, seu Matricẽ, aut Parochiali Ecclesia, & aliud, ac cessationem à Diuinis a Concilio Prouinciali præscriptam, ne non cessationem generalem a Diuinis Ciuitatum, Terrarũ, & aliorum locorum, quas ponunt Conuentus, vel Capitula ex consuetudine, seu alia via, excommunicati sunt ipso facto, non obstantibus priuilegijs, conuentionibus, & consuetudinibus, ac statutis in-

contrariū, & respicit pendentia. Colligunt ex Ordin. Ansh. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 323. Alagon. in compend. pag. 784. remissiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

2. Hanc eandem conclus. ex hoc tex. deducunt Fr. Simon. quas. Regular. tom. 2. q. 60. art. 2. uers. secunda est. & q. 108. art. 4. § 1. & 6. & q. 109. art. ult. & in explicat. Bulla Cruciatu addit. ad d. 5. n. 34. & q. 1. in hui. mo. ral. par. 1. lib. 12. cap. 13. uers. accimo octauo. Nau. in man. cap. 27. num. 146. Sayr. de censur. lib. 3. cap. 33. num. 44. Gambari de casib. & ferul. cap. 81. n. 17. Iul. Laur. de Indulg. p. 2. cap. 13. n. 38. & 44. Filliuc. tract. 14. n. 125. uers. duodecimo. & n. 148. Ego ipse de officio, & potest. Episcop. p. 3. alleg. 50. n. 32. secundum Lugdunen. impress.

3. Cuiuscunq. ordinis, & conditionis existant, Verba hæc comprehendunt tam laicos, quam clericos, vt per Rebuff. in tract. nominat. q. 8. n. 21.

4. In glos. [Religiosi] ibi (& per hoc patet quod clericos seculares, &c.) Notatur ad hoc quod clerici seculares non tenentur interdici, quod nullum est, seruare, etiam si Matrix Ecclesia illud seruet, vt per Fr. Emman. quas. Regul. tom. 2. q. 108. art. 4.

5. In glos. [Matrix] Matrix Ecclesia que sit, & cur ita dicatur, vide Rebuff. de decimis q. 6. n. 6. & 7. Moner. in simili tract. cap. 7. n. 3.

S V M M A R I V M.

1. Domini temporales, qui cogunt alios in loco interdicto celebrare Diuina, vel qui per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent ne publice excommunicati, vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrant, moniti Ecclesias exeant, & ipsi naminatim moniti qui non exeunt, excommunicati sunt, & per Papam absoluendi, & n. 2.
3. Missæ Sacrificium non potest finire si excommunicatus ingrediatur Ecclesiam, dummodo id contingat ante inchoationem Canonis.
4. Occultus excommunicatus non vitatur in publico.
5. Prohibitio ne quis compellat quomodolibet clericum celebrare tempore interdicti omnes modos compulsionis complectitur.
6. Consanguineos clericorum grauantes in personis, vel in rebus, excommunicationem incurrunt.

7. Excommunicationem can. si quis suadente incurrat percutiens consanguineum clericum, & causa eiusdem clerici.

Clem. Grauis. II.

1. Omni temporales, qui presumpserint quomodolibet cogere celebrari Diuina officia in locis interdictis, vel per præcones aciunt tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent ne publice excommunicati vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrant, moniti Ecclesias exeant, & ipsi naminatim, qui non exeunt, excommunicationem incurrunt Sedi Apost. reseruantim Colligunt ex Ordinari. Lap. Abb. Ansh. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 324. Alagon. in compend. pag. 785. remissiuè Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2. Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt Henric. in sum. lib. 13. cap. 43. § 3. lit. E. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 82. n. 10. ad fin. Sayr. tom. 5. disp. 22. sect. 4. n. 27. Nau. in man. cap. 27. n. 104. Sanchez. de Matrim. lib. 4. disp. 4. num. 8. Homobon. de Bonis de examine Ecclesiast. tract. 11. cap. 11. q. 23. resol. 2. Iul. Laur. de Indulg. p. 2. cap. 21. n. 26. Filliuc. tract. 15. n. 72. uers. 1. & n. 73. & n. 202. Ego ipse de officio, & potest. Episcop. p. 3. alleg. 50. n. 101. secundum Lugdunen. impress.

3. De Ecclesijs dum in ipsis Missarum, &c. Notatur ad hoc quod Missæ Sacrificium non potest finire si excommunicatus ingrediatur Ecclesiam, dummodo id contingat ante inchoationem Canonis, ita Nau. in tract. de oratione cap. 16. n. 59.

4. In glos. [Publicè] ibi (occultum enim excommunicatum non vitamus in publico, &c.) Ita Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 2. num. 3. uers. quid autem, & num. 4.

5. In glos. [Quomodolibet] ibi (omnem modum compulsionis, &c.) Notatur ad hoc quod prohibitio ne quis compellat quomodolibet clericum celebrare tempore interdicti, omnes modos compulsionis amplectitur, vt per Mascard. de probat. com. l. 1236. n. 89.

6. In eadem glos. ibi (consanguineos grauans in personis, &c.) Notatur ad hoc quod consanguineos clericorum grauantes in personis, vel in rebus excommunicationem incurrunt, vt per Imol. bic n. 12. Bonifac. num. 27. Siluest. uerba excommunicatio 7. casu 17. in init. n. 51. Nau. in man. cap. 27. r. 104. Sanchez. de Matrim. tom. lib. 4. disp. 5. n. 8. uers. quarto.

7. Unde deducitur quod percutionis consanguineum clerici causa eiusdem clericineurrit excommunicationem *can. si quis suadente 17. quest. 4. ut per Duen. rez. 99. vers. amplius undecimo.*

S V M M A R I V M.

1. Fratres Minores si tempore interdicti recipiunt in suis Ecclesijs ad Divina, Fratres & sorores tertij Ordinis excommunicati sunt, nec privilegia iuuant, & n. 2.

2. Religio ut approbata per Sedem Apostol. dicatur non sufficit ut modus vivendi ab illa approbatur, nisi tanquam vera Religio approbetur.

Clem. Cum ex eo. III.

1. Fratres Minores si tempore interdicti recipiunt in suis Ecclesijs ad Divina Fratres & sorores tertij Ordinis, eo ipso excommunicationis sententiâ, à qua nisi per Romanum Pont. vel satisfactione præmissa per locorum Ordinarios absolutionis beneficium nequeunt obtineri. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viui. in ration. lib. 5. pag. 325. Alagon. in compend. pag. 785. remissive Ximen. in concordant. p. 1. & 2.

1. Hanc eandem conclus. ex hoc tex. deducunt Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 60. art. 2. vers. prima est, & q. 65. art. 5. Iul. Labor. de Indulgent. p. 2. cap. 21. n. 27. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 50. n. 102. secundum Lugdunen. impress.

3. In glos. [Tertio] ibi (& potius est modus vivendi quam propter dicatur regula) Ergo ut Religio approbata per Sedem Apostol. dicatur non sufficit ut modus vivendi ab illa approbetur, nisi tanquam vera religio approbetur, ut per Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 1. num. 19.

S V M M A R I V M.

1. Papa si etiam scienter cum excommunicato participat, illum per hoc non absoluit, nisi exprimat hoc se velle, & n. 2.

3. Papa si nominet quem sub titulo dignitatis per talem nominationem non presumitur ipsum approbare in illa dignitate.

4. Communicatio cum excommunicatis etiam per epistolam, aut nuncium prohibita est.

5. Episcopus non potest licite communicare cum excommunicato etiam à se ante formalem absolutionem ab excommunicatione.

6. Papa si aut Episcopus, videat irregularem celebrare, vel habentes impedimentum contrahere Matrimonium, in quo potest ipse Episcopus dispensare, non per hoc inducitur tacita dispensatio, sed contrarium verius, ut num. 7.

8. Papa, vel Imperator si promoveat scienter inhabilem censetur cum eo dispensare.

9. Papa scienter Petrum excommunicatum si conferat ei beneficium absque prævia absolutione censetur prius absolovere, quam conferre.

Clem. Si Summus Pont. IV. & VI.

1. Papa si scienter etiam communicat cum excommunicato verbo, osculo, vel alio modo, per hoc non censetur illum absolovere, nisi hoc se velle exprimat. Et si scienter quæ sub titulo cuiusvis dignitatis ex certa scientia verbo, constitutione, vel titulo nominet, honoret, aut tractet, per hoc non intelligitur illum in dignitate constituere, seu approbare, aut quicquam ei concedere. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viui. in ration. lib. 5. pag. 326. Alagona in compend. pag. 785. remissive Casal. in annot. Ximen. in concordant. p. 1. & 2.

2. Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem ex hoc tex. deducunt Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 2. n. 2. in princip. Menoch. de presump. lib. 2. pres. 20. n. 38. An autem, & quando Romanus Pont. possit licite absque peccato communicare cum excommunicato? vide Cou. d. p. 1. §. 1. n. 8. Vgolin. de censuris tab. 1. cap. 2. §. 2. à n. 2. & tab. 2. cap. 23. §. 12 n. 3. Soar. tom. 5. eod. tract. disp. 7. sect. 9. à n. 12. Sayr. in simili tract. lib. 2. cap. 15. n. 13. Avila etiam eod. tract. p. 2. cap. 6. disp. 9. dub. 1. concl. 3. cum seq. Ricciul. de iure personarum extra gremium Eccles. exist. lib. 4. c. 42. ante num. 14.

3. Quoad secundum vero huius tex. partem, quod scilicet si Papa nominet quem sub titulo dignitatis, per talem nominationem non præsumatur ipsum approbare in illa dignitate, id ipsum per hunc tex. firmant Tirag. de nobilit. cap. 6. n. 24. & seq. Mascard. de probat. conclus. 260. n. 17.

4. In glos. [Litteris] ibi (argue quod scribens excommunicato, &c.) Notatur ad hoc quod communicatio cum excommunicatis etiam per epistolam, aut nuncium prohibita est, ut per Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 2. n. 1.

5. In glos. [Velle] ibi (in inferioribus à Papa

- non haberet hoc locum, &c.) Notatur ad hoc, quod communicatio cum excommunicatis etiam per Epistolam, aut nuncium prohibita est, vt per *Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 2. n. 1.*
- 5 Inglof. [Velle] ibi (in inferioribus à Papa non haberet hoc locum, &c.) Notatur ad hoc, quod Episcopus non potest licite communicare cum excommunicato etiam à se ante formalem absolutionem ab excommunicatione, vt per *Cou. in d. cap. alma mater p. 1. §. 2. n. 2.*
- 6 In glof. [Approbare] ibi (ubi tenes quod si Episcopus Missam audiat, vel probationem recipiat à male ordinato, &c.) Notatur ad hoc, quod si Pontifex vel Episcopus videat irregularem celebrare, vel habentes impedimentum contrahere Matrimonium, in quo potest ipse Episcopus dispensare, non per hoc inducitur tacita dispartio, sicuti docent in præfenti *Card. & Anb. in fine, Imola num. 9. Bonifac. num. 51. Seta. de benefic. p. 3. q. 8. n. 49. & q. 10. n. 25. Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 51. num. 8. Anton. Gabr. commun. tit. de præsumpt. concl. 8. num. 18. Sayr. de censuris lib. 7. cap. 14. num. 16. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præf. 20. num. 32.*
- 7 Verum probabilius existimo censeri tunc tacitam dispensationem si Prælati ille cum posset facile contradicere, non contradicit, sed tacet; ratio est quia cū Prælati ex officio incumbat delictis subditorum obuiare, cum ea videret, ac facile contradicere potest, præsumetur grauissimum Prælati delictum non contradicentis, nisi ipsum censeri dispensare dicamus, vt melius tenent *Emman. Sa. verbo votum ubi de voti irritatione, & dispensatione n. 23. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 5. q. 15. q. fin. Sanchez. de Matrimon. lib. 8. disp. 4. n. 26.*
- 8 Vnde prouenit vt si Papa, vel Imperator promoueat scienter inhabilem, celsatur cum eo dispensare, prout tenent multi, quos refert & sequitur *Flamin. de resignat. benefic. lib. 4. q. 3. n. 64. & Henrig. in sum. lib. 14. cap. 17. §. 4. lit. G. vbi lib. 13. cap. 13. §. 3. lit. A. res. soluit quod dum Papa sciens Petrum excommunicatum confert ei beneficium absq. præfata absolutione, censetur prius, absolueret, quam conferre.*
- 3 *Danare prohibitus ultra quantitatem prescriptam à lege vsque ad eam donare potest.*
- 4 *Regulæ S. Francisci professores non ita Deo obligantur vt compellantur ad omnia Evangelica Christi consilia exequenda, sed solum ad vota emissa seruanda.*
- 5 *Tutior pars est tenenda in ijs, quæ salutem anime respiciunt ad vitandos graues Conscientia remorsus.*
- 6 *Fratres Minores sunt incapaces honorum in particulari, & in communi.*
- 7 *Fratres Franciscani nec in communi, nec in particulari habent dominium rerum, quæ unico consumuntur vsu.*
- 8 *Fratres Minores nullatenus sunt capaces successione, & hereditatum, nec possunt capere ex testamento.*
- 9 *Heredes etiam per fideicommissum vniuersale instituti non possunt Fratres Minores.*
- 10 *Testamentum erit irritum si de factio Minorum monasterium, aut aliquis eorum heres instituat nullo substituto, aut coherede assignato.*
- 11 *Succeffores a intestato admittuntur quando de factio Minorum monasterium, aut aliquis eorum heres instituat nullo substituto, aut coherede assignato, & iuxta Conscientia hereditatem retinere poterunt, nulla soluta illius estimatione eiusdem Fratris.*
- 12 *Institutio non valet etiam vbi Fratres Minoribus hereditibus institutus ad electa est clausula, vt hereditas vendatur, & in necessaria illis pretium cedat.*
- 13 *Heredes possunt institui cum ea onere, vt hereditatem vendant, ac pretium in Fratrum Minorum necessitatem conuertant.*
- 14 *Ecclesia Fratrum Minorum non potest valide heres institui.*
- 15 *Redditi annui inter immobilia computantur.*
- 16 *Fratres Minores sunt incapaces cuiuscunque redditus annui quantumvis exigui.*
- 17 *Redditi annui si legentur Fratribus Minoribus ad modicum tempus, huiusmodi legati capaces erunt, secus quando est ad longum tempus.*
- 18 *Tempus modicum dicitur, quod est infra decennium, et longum tempus quod est decennium, & ultra.*
- 19 *Redditi perpetui deputati non ad Fratrum Minorum victum, sed ad certum diuinculatus usum non repugnans eorum paupertati, ac proinde illorum capaces sunt.*
- 20 *Anniversaria perpetua relictæ Minoribus repu-*

S V M M A R I V M.

1. *Summarium huius lex. refertur.*
2. *Excerptio à regula cum ditione taxatiua ad formula irabitor*

20 *Anniversaria perpetua relictæ Minoribus repu-*

- repugnant eorum paupertati.
- 21 Legata annua pro studio Fratrum Minorum non repugnat eorum Mendicitati.
- 22 Legati anni quod heres, aut hospitale, vel quicumq. alius grauatus à testatore est ipsis dare, adeo incapaces sunt Fratres Minores, ut nec in foro Conscientie teneatur heres implere voluntatem testatoris soluendo Fratribus Minoribus quotannis eam quantitatem.
- 23 Executores testamentorum esse nequeunt Fratres Minores de Observantia etiam obienta suorum Superiorum licentia.
- 24 Fratres Minores de Observantia possunt pauperum electionem facere.
- 25 Fratribus Minoribus potest testator committere nominationem executorum sui testamenti, ipsique nominare possunt.
- 26 Testatoribus integrum est percipere executoribus sui testamenti ut in rebus exequendis, & distribuendis, quas exequi, & distribuere precipiant in suis testamentis, consilium à Fratribus Minoribus petant.
- 27 Fratres Minores non possunt esse in iudicio pro nulla re temporali.
- 28 Syndicus Fratrum Minorum potest petere ut heres velis nolit soluat illis legata modo licito eis relicta, & quorum sum capaces, quia ad hoc ei competit obligatio, & actio.
- 29 Fratres Minores non possunt habere Monasteria sumptuose edificata nisi ad sit rationabiles, & debita Papa dispensatio.
- 30 Prouincialis Ministri Ordinis Minorum electio deuoluitur ad Generalem si Capitulum ea die, qua ad id congregatum fuerit, non habuerit electum.

Clem. Exiul. I.

Declaratur in aliquibus regula S. Francisci, & cap. cxxij. qui seminat, hoc sit. in 6. & precipue an Fratres Minores teneantur ad obseruantiam eorum omnium, quæ in regula sub verbis imperatiui modi ponuntur, deinde multa inferuntur ad quæ Fratres ipsi obligantur, & consequenter eorum nouem excellentibus prolixè discussis de electione Ministri ipsorum luculentissime tractatur. Colliguntur ex Ordinar. Anch. Imol. Zobar. Paner. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Vian. in ration. lib. 5. pag. 342. Alagona in supend. pag. 796. et in usu. Casal. in annu. & Ximen. in eucord. p. 1. et 2.

2 Cum autem natura terminij, &c. Notatur ad hoc quod si quid ex-

cipiatur à regula apposita dictione taxatiua eadem exceptio ad familia trahitur, vt per Cou. var. lib. 2. cap. 5. n. 6.

3 Notatur etiam ad hoc quod prohibitus donare ultra quantitatem præscriptam à lege vsque ad eam donare potest, vt per Cordub. de Lara in l. si quis à liberis, §. idem rescipit n. 65. ff. de liber. agnoscendis.

4 Item quia præter ea, &c. Notatur ad hoc quod professores regulæ S. Francisci non ita Deo obligantur ad omnia Euangelica Christi consilia exequenda, sed solum ad vora emissia seruanda, & ad ea, quæ in regula tanquam præcepta, aut prohibita exprimuntur, vt per Azor. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 24. q. 1. Omnia enim, & singula verba præceptiua, & prohibitiua posita in lege Euangelica significant in dubio conditoris, eius habere animi obligandi ad mortale, nisi de contraria legislatoris intentione aliunde constet, vt per Sayr. in clauis Regia lib. 3. cap. 7. n. 22.

5 Nos itaque, &c. Notatur ad hoc quod in ijs, quæ salutem animæ respiciunt, ad vitandos graues Conscientie remorsus rutilor pars est tenenda, vt per Cassan. in catalogo gloria mundi par. 12. confid. 3. vers. quinto.

6 Proinde cum vir Sanctus, &c.

Notatur ad hoc quod Fratres Minores sunt incapaces bonorum in particulari, & in communi, vt per Düen. reg. 381. à princ. Nauo commento 2. de Regularib. num. 3. Mench. illustr. cap. 32. num. 13. Peregr. de iure fisci lib. 3. tit. 14. num. 1. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. q. 65. art. 3. & tom. 3. q. 29. art. 5. Azori. instit. moral. p. 1. lib. 2. cap. 9.

7 Hinc etiam colligitur Fratres Franciscanos nec in communi, nec in particulari habere dominium rerum, quæ vnico consumuntur vsu, sed solum vsuum, vt per glos. hinc verbo proinde; Aliuar. Pelag. de plantis Ecclesie lib. 2. cap. 55. & 56. Nauar. in apolog. de redditib. q. 2. toto mon. 14. & 16. & commento 1. de Regular. num. 13. & commento 2. n. 2. Mench. illustr. tit. 1. cap. 17. num. 10. Quesad. in suis quest. var. cap. 14. num. 22. Bannes 2. 2. q. 62. in initio tract. de dominio q. 1. dub. 1. concl. 3. & 4. & ibi Salón q. 1. art. 2. concl. vnic. Azor. d. p. 1. lib. 12. cap. 24. q. 20. in fine, Molin. de illustr. rom. 2. disp. 6. col. 2. vers. bis non obstantibus, Valent. 2. 2. disp. 5. q. 10. puncto 1. q. 2.

- Fr. *Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 29. dicitur.*
 4. *Less. de iustit. lib. 2. cap. 3. dub. 8. num. 32.*
Rebell. de iustit. p. 1. lib. 1. q. 7. sect. 4. n. 33.
8. **Cum enim, &c.** ibi, *Quia igitur in successionebus transi-*
Ors. Notatur ad hoc quod Fratres Minores nullatenus sunt capaces successiois, & hæreditatis, nec possunt capere ex testamento, ut per *Nau. cons. 14. de testam. in antiq. Mitob. Grass. tam. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 14. n. 32. pag. 71. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 8. art. 1. cum sequenti.* Quare nec per fideicommissum vniuersale possunt hæredes institui *Bart. in tract. Minorarum lib. 1. dist. 2. cap. 1. dicitur, hic num. 8. Duen. reg. 381. ampl. 1. num. 1. Fr. Emman. d. q. 78. art. 2.*
10. Si verò de factò Minorum monasterium, aut aliquis eorum hæres instituat, nullò iustitiam, aut consensu auctoritate, erit irritum, & inane, eo quod hæres capax institutus non sit, & hæreditas pertinebit ad successores ab intestato, *Bart. d. lib. 1. dist. 1. cap. 1. supra in compendio priuileg. Mendicanti. verbis hæreditas in suis annos. in princ. Camill. Burrel. cons. 37. num. 13. vol. 1. Spin. in Speculo testam. glo. 12. princ. num. 15. & 16. Fr. Emman. d. q. 78. art. 3. & tom. 3. q. 89. art. 10.*
11. Qui quidem successores ab intestato institutus tenentur ad soluendam illius hæreditatis estimationem Fratribus Minoribus, sed potenter ipsissima conscientia eam retinere, sicuti docent in presenti *Card. num. 11. q. 2. & Anchar. n. 8. Duen. d. reg. 381. ampl. 5. n. 3. Quæsd. in quæst. on. vniuers. iuris cap. 22. n. 16. Spin. ubi proxime, Fr. Emman. d. q. 78. art. 2.*
12. Ex dictis inferitur primò institutionem prioris non valere etiam vbi Fratribus Minoribus hæredibus institutus adiecta est clausula vt hæreditas vendatur, & in necessaria illius pretium cedat, quia dum tex. in presenti Fratres Minores omnino incapaces redditus, solum considerat ius hæredis quocunq. modo ex natura sua esse vniuersale, & æque obligare hæredem ad onera hereditati annexa, & illius transferre dominium saltem breui tempore, quæ omnia in hac institutione reperiuntur, cum nullus alius hæres sit præter ipsos Fratres Minores institutus. Quare ita sentiunt *Duen. reg. 381. ampl. 8. n. 8. subdens sicut hæreditas illa sit opulenta, siue modica, eo quod dicitur. in d. cupientes. vers. ne liceat, distinguens an magni valoris an parui sit res Minoribus relicta, loquitur in legatis, *Cordeb. in reg. 5. Francisci cap. 6. q. 11. puncto 1. Car-**
- din. hic num. 11. q. 2. & Anchar. num. 4. q. 1. contra Bart. d. lib. 1. dist. 5. cap. 2. num. 30. & 31. Guid. Papæ decis. 327. num. 1. Fr. Emman. d. som. 2. q. 78. art. 4. Valeret tamen absque dubio si non ipsi Minores instituantur hæredes, sed alius cum eo onere vt hæreditatem vendat, ac pretium in Fratrum necessitatem conuertat, quia tunc Fratres hi non succedunt in aliquod defuncti ius, nec sunt veri hæredes, ac proinde nec in eos transeunt onera hereditati annexa, vt resoluit *Sorb. in compend. priuileg. Mendicanti. verbo hæreditas, in suis annos. vers. si autem Fratres & Cordeb. d. puncto 1. Fr. Emman. d. q. 78. art. 4. in fine, Less. de iustit. lib. 2. cap. 19. dubis. n. 54.**
14. Secundo inferitur Ecclesiam Fratrum Minorum non posse valde hæredem institui, vt tenent *Anchar. hic num. 6. & 7. Cordeb. d. puncto 1. Azor. d. lib. 12. cap. 23. q. 15. Quæsd. in suis. quæst. iuris cap. 22. num. 19. Anton. Gabr. commun. opin. tom. 3. tit. de hæredibus influent. con. 1. n. 2. Contra Anton. Cuch. lib. 3. instit. maior. tit. 1. num. 37. Fr. Emman. d. q. 78. art. quincio.*
15. **Cumq. annui redditus immobilia** censentur à iure. Ergo annui redditus inter immobilia computantur, sicuti docent *Emman. Saar. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 1. num. 278. pag. 214. Tirag. de re tractu leg. 5. 1. glo. 6. num. 4. & seq. Menoch. de arbit. casu 233. Valas. de iure emphyt. q. 12. num. 5. Valdes. ad Xuar. p. 1. num. 28. pag. mihi 140. Gutier. pract. lib. 2. q. 146. num. 1. & lib. 3. q. 83. Bernard. Grana. ad practic. Camera Imper. lib. 2. concl. 10. Stephan. Grastian. discept. forens. cap. 29. n. 1. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 3. collect. 668. Cent. ad Sextum collect. 2. q. 14.*
16. **Nulla dubitatio est quod prædictis Fratribus redditus quoscunq. etc.** Notatur ad hoc quod Fratres Minores sunt incapaces cuiuscunq. redditus annui quantumvis exigui, vt per *Tirag. in tract. de iudicio in rebus exiis. num. 158. vers. 55. Quæsd. in diuersis quæst. iuris cap. 12. num. 29. Duen. reg. 381. vers. amplia septimo, Nam. cons. 13. de testament. in antiq. Cordeb. in reg. 5. Francisci cap. 6. q. 11. puncto 3.*
17. Si vero legentur Fratribus Minoribus annui redditus ad modicum tempus, huiusmodi legati capaces erunt, secus quando est ad longum tempus, ita *Sorb. in compend. priuileg.*

Mendicantium verbo legata, in suis annos, versis si vero aliquid annuum non perpetuum, Emman. Sa. in sum. verbo Religio num. 57. Cordub. d. 11. puncto 3. Et iuxta hanc distinctionem intelligendi sunt Doctores aliqui absolute dicentes legatum annuum pro alimentis Fratrum Minorum valere, ut scilicet eorum dicta procedant quando id legatum est ad modicum tempus, ex quorum numero sunt *Duen. d. reg. 381. limit. 1. Redou. de spolijs Ecclesiast. quest. 8. in princip. num. 17. Anton. Gom. var. tom. 1. cap. 12. num. 46. Cras. de success. 18 §. legatum quest. 9. in fine.* Dicitur autem

modicum tempus quod est infra decennium, at longum tempus quod est decennium, & ultra, ut per *Lap. alleg. 39. in nova edit. in fine. Mandosi. ad eund. Lap. alleg. 80. Math. de Assili. in tract. de iure probum. notab. 8. num. 25. Card. hic numero. Boer. de test. 234. num. 4.*

19. Redditus perpetui deputati non ad Fratrum Minorum victum, sed ad certum diuinit cultus, ut sum. ut ad frumentum, vel vinum, & necessaria materiae consecrationis, oleum pro lampadibus, ornamenta, Calices, &c. non repugnant eorum paupertati, ac proinde illorum capaces sunt iudem *Mares. ut per Card. hic n. 13. Anobae. num. 18. & 21. Cordub. d. 9. puncto 3. Nau. conf. 13. num. 3. in antiqu. alias conf. 9. num. 3. sub tit. de testam. verbo legata in ansor. Menoch. conf. 1014. n. 36. & 37. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 126. art. 3. Ribadaneira de instituta Societate Iesu cap. 2. fol. 191. Contra Azor. instit. moral. lib. 1. cap. 1. §. 215.*

20. Annuitaria vero perpetua relicta Minoribus, veluti si haeres iubetur a testatore largiri quotannis Fratribus Minoribus certam quantitatem, & facta vel alia Officia diuina fiant pro testatore, repugnant eorum paupertati, ac proinde incapaces sunt illorum, quia id legatum est, vere annuorum reddituum & perpetuum, & colligit, omnino Fratrum mendicitatem, eam id in victu, & vestitu eorum expendendum sit, & ideo, ita docent *Anch. hic num. 22 in fine, & num. 2. in princ. Nau. conf. 14. n. 3. in antiqu. alias conf. 8. n. 3. in nouis, sub tit. de testam. Cordub. d. 9. 11. puncto 4. Sorb. d. surd. de aliment. tit. 3. q. 4. num. 13. Sorb. d. verbo legata in annos, versis quibus colligit. Azor. d. lib. 1. cap. 23. q. 11. Contra Anton. Cuch. lib. 3. instit. maior. tit. 1. num. 36. cum seqq. & Fr. Emman. d. tom. 2. q. 126. art. 4. exaltimantes legata. haec non*

repugnare paupertati Fratrum Minorum. 21. Legata annua pro studio Fratrum Minorum non repugnat eorum mendicitati, ut per *Rebuff. de privileg. school. priuile. 135. Horat. Luc. in sum. tract. priuile. 91. Ribadaneira de spolijs Ecclesiast. q. 8. in princ. num. 16. Menoch. conf. 1014. num. 38. ibi num. 34. limitat si administratio non fit penes Fratres, sed penes seculares. Contra Quosad. in diuinit. quest. iuris cap. 22. num. 23. nisi etiam intelligamus eo casu, quo annui redditus legentur ad alimenta necessaria studentibus, quia tunc sit legatum pro alimentis, tollit mendicitatem, & potest iure optimo contrarius opinio procedere ubi redditus illi annui legantur ad liberos, & reliqua studio necessaria comedenda, ut explicat *Anton. Cuch. lib. 3. instit. maior. tit. 1. num. 39.**

22. Legati annui, quod haeres, aut hospitalis, vel quicumq. alius grauius a testatore est iussis dare, adeo incapaces sunt Fratres Minorum, ut nec in iure Conscientiae teneatur haeres implere voluntatem testatoris, soluendo Fratribus Minoribus quotannis eam quantitatem, ita *Nau. conf. 14. num. 8. in antiqu. alias conf. 8. num. 8. in nou. sub tit. de testam. ubi loquens de annuis redditibus cum onere faciendi Sacra, & alia diuina Officia dicit nec estimationem deberi, sed haberi legatum pro non scripto. Quosad. in diuinit. quest. iuris cap. 22. num. 9. dicens nec estimationem tunc deberi. Cordub. in reg. 8. Francisc. cap. 6. q. 11. puncta 4. notab. 2. asserit ad hoc constitutio nes in duobus Capitalis generalibus sui Ordinis factas, *Surd. de aliment. tit. 3. q. 4. n. 13. ubi dicit esse illis interdictionem ex suorum Patrum ordinationibus, nec posse recipere, etiam si sint annuaria titulo legati illius, sed ab haerede sponte sua dante. Contra Sil. uesit. verbo legatum 2. q. 3. d. 127. 3. Tabien. eod. verbo 1. q. 4. num. 5. Fr. Emman. d. tom. 2. q. 126. art. 4.**

23. Verum etiam, &c. ibi, predictis Fratribus non licet, etc.

Notatur ad hoc quod Fratres Minores de Obluerantia etiam obtenta suorum Superiorum licentia exeeutores testamentorum esse nequeunt, ut per *Duen. reg. 381. ampl. 6. Greg. Lop. l. 2. verbo fratres ius; pars 6. Perez. tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 139. Menoch. illustr. cap. 98. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 123. n. 1. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 46. num. 20. & 21. late Sanchez. in practica Decalogi*

- Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 11. num. 24. cum 28** Aliquibus tamen medijs consuli potest Fratribus Minoribus, vt hæres velit nolit soluat illis legata modo licito eis relicta, & quorum sunt capaces; primum medium est vt ciuitas, seu syndicus. eius petat hoc, quia ei competit obligatio, & actio, ita *Bar. in tract. Minoritarum lib. 2. dist. 7. c. 3. num. 41. Collect. compend. Mendic. verbo hereditas num. 6. Fr. Emman. d. tom. 2. q. 78. art. 1.* qui subiungunt hoc cuiilibet de populo posse competere; adduntq. alterum medium esse vt iudex ex suo mero officio nemine petente compellere possit hæredem vt adimpleat, quia interest Reip. ne quis sua re malè vtatur, atque vt voluntas testatoris impleatur; vltimum denique medium adiungit *Fr. Emman. citato art. 1.* vt scilicet Syndicus Minorum petat nomine Ecclesie Romanæ, quippe quòd possunt Fratres vt i Syndico ad hoc, dummodo aliæ debità circumstantiæ concurrant.
- 24** Licet autem Fratribus Minoribus interdium sit munus executorum testamenti obire, illis tamen permissum est pauperum electionem facere, vt dixi ad *glos. verbo Religiosus in cap. vlt. in princip. de testam. lib. 6. & late tradit Sanchez in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 11. num. 31. cum seqq. vbi num. 33.* subdit quod si testator dispoñeret vt Fratres Minores eligant pauperes, inter ipsosq. distribuunt, possent vtique Minores eligere, sed non distribuere, quia cum sim hæc duo separabilia non vitatur prior pars vtilis per posteriorem inutilem, & n. 34. subiungit quòd ad hanc pauperum electionem faciendam exigitur licentia Superioris, quia quamuis ea non sit totum executoris testamenti officium, est tamen quædam eius pars.
- 25** Poterit etiam testator committere Fratribus minoribus nominationem executorum sui testamenti, ipsiq. nominare possunt, quia solum interdicitur eis esse executores, hoc autem longe diuersum est ab executoris munere; & ita docent *Cou. in cap. sua nos num. 1. in fine, de testam. Matien. l. 14. glos. 1. num. 32. sit. q. lib. 7. nota. Recopi. Fr. Emmani. quest. Regul. tom. 3. q. 70. art. 2. & in sum. tom. 2. cap. 70. num. vlt. Contra Molin. de iustis. tom. 1. disp. 2. 47. verus illud est obseruandum*
- 26** Verumtamen in his exequendis dare consilium, &c. Notatur ad hoc quòd integrum est testatoribus præcipere sui testamenti executoribus, vt in rebus exequendis, & distribuendis, quas exequi & distribuere præcipiunt in suis testamentis, consilium à Fratribus Minoribus petant, vt per *Sanch. d. tom. 2. lib. 6. cap. 11. num. 28.* vbi subdit quòd consilio petito non tenentur illud sequi; & num. 35. subiungit quod si executor iustus aliquod cum consilio vel consensu Fratrum Minorum exequi, omittat id consilium, vel consensum petere, irrita erit executio.
- 27** Cumque dicti Ordinis professores, &c. Notatur ad hoc quòd Fratres Minores non possunt esse in iudicio pro nulla re temporalis, vt per *Surd. de aliment. sit. 8. prin. l. 7. num. 4. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. q. 39. art. 3. & q. 41. art. 2.*
- 29** Hinc est etiam, &c. Notatur ad hoc quòd Fratres Minores non possunt habere monasteria sumptuosè ædificata nisi ad rationabilis, & debita Papæ dispensatio, vt per *Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. q. 5. art. 1.*
- 30** Demum quia ex eo, &c. Notatur ad hoc quòd in electione Prouincialis Ministri Ordinis Minorum, si Capitulum Prouinciale ad quod pertinet electio ea die, qua ad id congregatum fuerit, non habuerit electum, ex tunc electio supradicti Prouincialis Ministri ad Generalem deuoluatur, vt per *Fr. Ludou. Miranda in man. Prelat. tom. 2. q. 23. art. 33. cõncl. 3. vbi declarat.*

S V M M A R I V M.

- 1** Clausula, simpliciter, & de plano & sine strepitu, & figura iudicij quam vim & effectum habeat, ostenditur.
- 2** Claus. simpliciter, & de plano, &c. operatur vt libellus non requiratur, sed solum quædam simplex petitio facti narrationem continens.
- 3** Claus. simpliciter & de plano, &c. operatur vt litis contestatio non sit necessaria.
- 4** Claus. simpliciter & de plano, &c. tollit dilaciones, & exceptiones, ac alia, quæ processum retardare consueuerunt.
- 5** Probationes necessarias non tollit claus. simpliciter, & de plano, &c.

- 6 Citationem non tollit claus. simpliciter, & de plano, &c.
- 7 Iuramentum calumnie non tollit claus. simpliciter, & de plano, &c.
- 8 Iuramentum calumnie prestatum etiam in causis summarijs.
- 9 Sententia debet esse conformis libello.
- 10 Iudex in criminalibus potest condemnare in plus, quam sit petitum.
- 11 Sententia in causis summarijs lata est mere diffinitiva.
- 12 Citatio ad sententiam est necessaria, & omisso illius inducit nullitatem ipso iure.
- 13 Claus. simpliciter, & de plano, &c. operatur ut non sit necesse quod iudex sedens proferat sententiam, dummodo ferat in scriptis.
- 14 Legatus de Latere non potest causam appellatione remota committere.
- 15 Tempus alicui praefixum ad probandum non currit illi quandiu adversarius differt respondere eius positionibus.
- 16 Instrumenta usque ad conclusionem in causa produci possunt.
- 17 Notarius non potest consecrare instrumentum de eo, quod ipse facit.
- 18 Notarius non potest constituere procuratorem in sua causa propria per instrumentum publicum a se consecrum.
- 19 Instrumento fides adhibetur contra notarium scribentem.
- 20 Notarius potest in proprio instrumenta se obligare.
- 21 Iudicium, qui diu mouere distulit, praesumitur fouere malam causam.
- 22 Interrogationes semper recipiuntur in summarijs iudicijs.
- 23 Claus. simpliciter, & de plano, &c. operatur ut iudex etiam ad instantiam partis possit interrogare principalem, & testes post conclusum in causa.
- 24 Citatio specialis requiritur ad audiendam sententiam diffinitiuam, nec sufficit generalis.
- 25 Citatio ad sententiam debet esse specifica ad sententiam, ita ut non sufficiant equipollentia verba.
- 26 Citatio ad sententiam debet esse peremptoria, nisi in causis beneficialibus, & alijs summarijs.
- 27 Iudex partibus inuitis, vel altera tantum parte inuita potest in causa concludere.
- 28 Confessus expressus dicitur, qui verba exprimitur, tacitus vero qui ex factis resultat.
- 29 Consentiens tacite, vel expresse in aliquibus actibus contrarijs, in alijs vero diuersis minime sibi praedudicis.
- 30 Consensus tacitus nunquam extenditur ultra actum in quo interuenit, bene tamen expressus.
- 31 Consentiens in uno actu iudicij non censetur consentire in reliquis.
- 32 Citatio partis desideratur ad testium receptionem in summarijs causis.
- 33 Dicitio, irritus, simplex & per se, ac sine adiectione alterius, latam sententiam significat.

Clem. Saepè contingit II. & vlt.

Clausula in iudicialibus commissionibus inserta quod procedatur simpliciter, & de plano, & sine strepitu, & figura iudicij, operatur, ut non exigatur necessarium libellum, non postuletur litis contestatio, non possit procedi tempore feriarum, amputat materiam dilationum, facit litem breuiorem repellendo exceptiones, appellationes, dilatorias, & frustratorias, restrenat contentiones, & iurgia partium, & aduocatorum, & superfluos testes admittit vero probationes, & defensionis legitimas & necessarias, citationem, iuramentum de calumnia, vel de veritate dicenda, operatur, ut iudex stans vel sedens proferat sententiam; si tamen seruabit ordinem iudicij suae in toto sine in parte non contradicentibus partibus processus erit validus, & non testandus. Colliguntur ex Ordinarijs. *Lap. Abb. Aucharan. Imol. Labor. Pawor. Paul. de Eleazar. Banisac. de Vital. Vinia. in ration. lib. 5. pag. 343. ad logan. in comprn. pag. 797. remissive Casab. in annot. & Ximen. in concordantijs. par. 1. & 2.*

2. Necessario libellum non exigat, Notatur ad hoc quod clausula simpliciter, & de plano, &c. operatur ut libellus non requiratur, sed solum quaedam simplex petitio facti narrationem continens, ut per *Marant. de ordine iudic. p. 4. tit. 8. et per iudex sit competens num. 8. Grauat. ad Vestr. lib. 5. cap. 2. num. 7. Marchesan. de commission. par. 2. pag. 419. num. 82. in 2. edit. Cabed. Lustiam. decis. 72. num. 2. p. 1. Surd. de aliment. tit. 8. q. 2. num. 3. Hondred. cons. 92. num. 52. tom. 1. plures refero Ego ipse in tract. de clausulis vsusfreq. clausul. 176. num. 11. secundum Lugdunen. impress.*

3 Litis cōtestationem non postulet.

Notatur ad hoc quòd *clausula simpliciter, & de plano, &c.* operatur vt litis cōtestatio non fit necessaria, secundum *Cardin. Tufcb. tom. 1. lit. C. concl. 366. n. 4.*

4 Amputet dilationem materiam.

Notatur ad hoc quòd *claus. simpliciter, & de plano, &c.* dilaciones tollit, vt per *Ludol. Rodolphin. var. quæst. lib. 2. q. 39. num. 7.* & ita sublata consentur exceptiones, & alia, quæ processum retardare consueverunt, vt tradit *Oldrad. conf. 113. vers. Frustratoria vero, Card. Tufcb. d. concl. 366. num. 3. Ego ipse d. claus. 176. num. 16.*

5 Probationes necessariæ, & defensiones legitimæ, &c.

Notatur ad hoc quòd *claus. simpliciter, & de plano, &c.* non tollit probationes necessarias vt per *Morant. de ordine iudic. p. 4. tit. & an iudex sit competens num. 10. Mart. de clausulis par. 1. claus. 160. num. 10. in 1. edit. alias claus. 180. num. 10. in 2. edit. quos refero Ego ipse d. claus. 176. n. 21.*

6 Citationem vero, &c.

Notatur ad hoc quòd *claus. simpliciter, & de plano, &c.* non tollit citationem, vt per *Caldenin. conf. 130. circa med. vers. nec illa verba, alias conf. fin. de iudic. quod duplicatur conf. 136. alias conf. 4. de dilatione. Morant. de ordine iudic. p. 4. tit. & an iudex sit competens num. 9. Cardin. Tufcb. d. concl. 366. num. 2. quos refero Ego ipse d. claus. 176. num. 19. Vnde in iudicio summario debent partes citari resoluit *Bellacamb. tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 1. num. 8. pag. 361.**

7 Ac præstationem iuramenti de calumnia, &c.

Notatur ad hoc quòd *claus. simpliciter, & de plano, &c.* Iuramentum calumniæ non tollit, sicut tradit *Scrabin. de priuileg. iuram. priuileg. 22. num. 67.* Illud enim præstat etiam

8 in causis summarijs, secundum *Surd. decis. 18.*

num. 6. Aloys. Ricc. in decis. Curia Arabiep. Neapolit. decis. 56. num. 9. p. 2.

9 Iuxta petitionis formam pronuntiatio sequi debet.

Notatur ad hoc quòd sententia debet esse conformis libello, vt per *Cardos. in praxi Iudicum verbo sententia n. 6. & 7. Garc. Gironda*

de priuilegiarum & exemptionum explicat. n. 803. Rot. decis. 56. num. 3. apud Farin. in 1. col. lictione nouiss. sue p. 4. diuers. Limita tamen in criminalibus in quibus potest iudex condemnare in plus quam sit petium, Anton. Gom. tom. 3. var. cap. 1. num. 39. col. 3. vers. & confirmatur, Bonacof. commun. crimin. p. 2. verbo sententia fol. 68. verso, Menoch. conf. 80. num. 44. Camilli. Burrel. in summa omnium decis. tit. 49. num. 127. latè Buccaron. de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ. 7. per totam.

11 Sententiam vero diffinitiuā, &c.

Ergo sententia in causis summarijs lata est merè diffinitiuā, vt per *Mench. vsufrequens. cap. 35. à princ.*

12 Citatis ad id, &c.

Notatur ad hoc quòd citatio ad sententiam est necessaria, & omissio illius inducit nullitatem sententiæ ipso iure, vt per *Vant. de nullit. ex defectu citationis num. 10. Roman. conf. 366. num. 8. Alex. conf. 105. num. 5. lib. 5. Felin. in cap. consultat. n. 16. de offic. deleg. Rot. in Toletana, seu Almerina. decimarum 15. Nouembris 1613. coram R. P. D. meo Pirouano, impressa per Farin. decis. 486. num. 2. p. 2. recent. & decis. 584. n. 1. ead. p. 2. Greg. decis. 46. n. 6. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 1470. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. S. 1. in annot. n. 117. Bernard. Graue. ad pract. Camera Imper. concl. 109. Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 11. cap. 4. à num. 71. in ult. impress.*

13 Stans, vel sedens proferat, Notatur

ad hoc quòd *claus. simpliciter, & de plano, &c.* operatur vt non sit necesse quòd iudex sedens proferat sententiam, dummodo ferat in scriptis, vt per *Steph. Gratian. discept. forens. cap. 522. num. 4. quem refero Ego ipse d. claus. 176. num. 14.*

14 In glos. [Mandamus] ibi (quod alius non

possit etiam Legatus de Latere) Notatur ad hoc quòd Legatus de Latere non potest causā appellatione remota cōmittere, vt per *Bernard. reg. 418. Sigism. Scacc. de appellation. q. 16. limit. 1. num. 106. & 109. metisum d. tract. de clausulis vsufreq. claus. 9. n. 3.*

15 In glos. [Post dilationem] ibi (illud ergo

tempus, &c.) Notatur ad hoc quòd tempus alicui præfixum ad probandum non currit illi, quandiu aduersarius differre respondere eius

- positionibus, vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 12. 24* In glos. [Ad id] ibi (*non sufficit ergo citari nisi exprimat, &c.*) Notatur ad hoc quòd citatio specialis requiritur ad audiendâ sententiam diffinitiuam, nec generalis sufficit, vt per *Menoch. c. 345. n. 14. Gonzal. ad reg. 8. Caus. c. 1. §. 1. in annot. num. 118. Ros. decis. 141. n. 3. apud Farin. p. 2. recent.* Et quod citatio ad sententiâ debet esse specifica ad sententiam, ita ut non sufficiat æquipollentia verba, tenuit eadē *Ros. decis. 18. n. 2. p. 1. recent.*
- 16 In glos. [Non obstante] ibi (*vsq. ad conclusionem, &c.*) Notatur ad hoc quòd instrumenta vsque ad conclusionem in causa processu possunt, vt per *Craff. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 11. num. 169. pag. 577. Perez l. 6. tit. 11. lib. 3. Ordin. pag. 675. Amat. Roderic. in pract. de modo & forma videndi seu examinandi processum cap. 8. num. 16.*
- 17 Illud aduertere oportet, quod notarius non potest conficere instrumentum de eo, quod ipse facit, l. exemplo C. de probat. l. inter chartulas C. de conuen. ff. de debit. lib. 10. *Tiraq. de constit. p. 3. limit. 30. num. 39. Cald. Vereira de empt. cap. 34. num. 17.* & ita non potest conficere procuratorem in sua causa propria per instrumentum publicum à se confectum *Cabed. Lusit. decis. p. 1. decis. 128. n. 3. Camill. Borrell. in sum. decis. tit. 66. de procurator. n. 83.* Nec potest se rogare de mandato procuratorem in personam suam, vt ex *Bart. resoluit Flamini. Paris. de resign. benef. lib. 9. q. 1. n. 1. & 2.* Et quauis ex supra dictis notarius non possit conficere instrumentum in sui fauore, contra se tamen potest, & fides adhibetur instrumentum contra notarium scribentem ex *Bart. in l. seruus comm. sub n. 1. ff. de stipul. seru. Angel. in rep. l. sciendum n. 1. vbi Alex. n. 5. ff. de verb. obl. Crauet. de antiq. temp. p. 1. limit. 4. n. 67.* & potest notarius in proprio instrumento se obligare *Bart. in lex sententia §. fin. ff. ad leg. Corneli. de falsi. Bald. conf. 43. sub n. 1. & conf. 476. n. 7. lib. 1. Alex. conf. 184. sub n. 8. lib. 7. Ros. in Ferrar. bonorum 21. Aprilis 1627. coram R. P. D. Merlino.*
- 21 In ead. glos. ibi (*Tertij distinguunt, &c.*) Notatur ad hoc quòd qui diu distulit mouere iudicium præsumitur fauere malam causam, vt per *Menoch. de præsumpt. lib. 2. præl. 91. n. 7.*
- 22 In glos. [Interrogabit] ibi (*nisi dicas in his speciale, &c.*) Notatur ad hoc quòd interrogationes semper recipiuntur in summarijs iudicijs, vt per *Menoch. de arbitrar. casu §. 1. n. 40.* Clausula enim simpliciter, & de plano operatur, vt Iudex etiam ad instantiam partis possit interrogare principalē, & testes post conclusum in causa, sicuti per hanc glos. resoluit *Marrant. de ordine iudic. p. 4. tit. & an Iudex sit competens n. 28. vbi n. 30.* subdit in causis summarijs posse Iudicem post conclusionem interrogare partes, & testes non solum ex officio, verum etiam ad partis instantiam.
- 23 In glos. [Partibus] ibi (*puto quod in occurrantibus postea, &c.*) Notatur ad hoc quòd tacitudo vel expressio in aliquibus actibus contrarijs consentiens, in alijs vero diuersis minime sibi præiudicat, & ideo in actibus postea sequitis in iudicio contradicere poterit, vt per *D. Barbosa in l. si de vi n. 100. ff. de iudic. Vnde colligit Tiraq. de iure mariti glos. 7. n. 50. & seq. quod tacitus consensus nunquam extenditur vltra actum in quo interuenit, expressus autē extenditur. Et dicit per hanc glos. *Surd. de alim. tit. 4. q. 16. n. 32.* quod consentiens in vno actu iudicij non ceterum cõsentire in reliquis*
- 24 In glos. [Defensionibus] ibi (*non tamen illas que instrumentis & decidunt causam, &c.*) Colligi videtur ex hac glos. in summarijs causis ad testium receptionē partis citationē desiderari, vt per *Felin. n. 4. Misjng. n. 13. & alios in c. 2. de testib. Bart. n. 4. in l. filiusfam. in princ. ff. de donat. Bald. in l. militis C. de testam. mil. Vant. de nullit. tit. ex defectu processu. n. 52. Mascard. de probat. concl. 683. n. 9. & concl. 1372. n. 4.*

COLLECTANEA DOCTORVM

Tam veterum, quam recentiorum, qui super singulos Textus, & Glossas Extrauagantium Ioannis XXII. ex professo vel incidenter scripserunt.

De Electione, et electi potestate.

Tit. I.

S-V-M-M-A-R-I-V-M.

- 1 Compendium huius tex. refertur.
- 2 Papa quare se vocet seruum seruorum Dei, remissive.
- 3 Claus. De plenitudine potestatis, quam vim, & effectum habeat, remissive.
- 4 Dicitio, quibuscumque comprehendit omnes, & quascunq. personas etiam exemptas, & priuilegiatas.

xi crimin. p. 3. q. 108. num. 60. Cald. Pereira quæst. forens. cons. 30. num. 16. cum alijs citatis per me in tract. de dictionib. vsufreg. dict. 317. num. 1. secundum Lugdunen. impres.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius tex. refertur.
- 2 Consuetudo valet ut mortuo, seu eius hereditus dentur fructus beneficiales primi anni.
- 3 Ecclesie verbum multipliciter sumitur.
- 4 Priuilegium modificare & minuire non est ipsum tollere.
- 5 Verbum, statuitur, lus nouum inducit.
- 6 Dicitio, integrè, importat idem, quod in totu.
- 7 Dicitio, nihil, de sui natura nihil includit.
- 8 Dicitio, dumtaxat, taxationem, & limitationem denotat.
- 9 Dicitio, omnino, idem importat, quod in totum.
- 10 Terminus decem dierum ad appellandam non potest augeri, nec diminui etiam de partium consensu.
- 11 Dicitio, ex tunc, temporis extremitatem denotat.
- 12 Copula, &, coniungit ea, que de sui natura diuersa sunt.
- 13 Mensis computatur ut in Calendario.
- 14 Decima Papalis non soluitur ex distributionibus quotidianis.

Extrauag. Ad onus. I.

LECTI, qui pro suorum electionum negotio ad Curiam venire, vel mittere tenentur, si personaliter se presenterunt, & fecerunt quod de iure debebant, etiam Sede vacante non tenentur in ipsa Curia moram trahere, & licet alibi morentur nullum eis præiudicium generatur. Colligunt ex Ordinar. Zenzib. Viuitan. in ration. lib. 1. pag. 240. Alagon. in compend. pag. 81.

- 2 In glos. [Seruitutis] ibi (& hoc respectu Papa se vocat seruum seruorum, &c.) De hoc dixi late in collect. ad prouincium Decretal. n. 13. cum seqq.
- 3 In glos. [Plenitudine] De vi & effectus clausulæ De plenitudine potestatis, & an & quando Papa, & quilibet alijs Princeps ea, uti possit, dixi late in tract. de clausulis vsufreg. claus. 41. secundum Lugdunen. impres.
- 4 In glos. [Quibuscumque] ibi (nota verbum vniuersale, &c.) Collige ex hac glos. dict. illam comprehendere omnes, & quascunq. personas etiam exemptas, & priuilegiatas, ve per Orlan. Vulpel. de præposit. & adverb. signific. sub dict. quicumq. pag. 93. Farin. in præ-

Extrauag. Suscepti. II. & vlt.

Consuetudo, priuilegium, vel statutum, quando est in aliqua Ecclesia, ut beneficio vacante debeantur fructus alicui, puta fabricæ, vel personæ habenti annalia per aliquod tempus, si consueuerunt taxari decimæ, illas solum accipere debent, & nouus beneficiarius reliquum, vel vice versa, cuius rei optio annalium collectorum datur, & si infra decem dies non elegerint, optio defertur ad beneficium, si non consueuit, fructus per dimidiã partem diuidendi sunt, & si aliquis non est contentus, qui acquiescit accipere potest totum

totum cum onere expensarum. Qui vero praedictis non fuerit contentus, sed voluerit ultra debitam sibi partem accipere, si intra mensem non restituerit, si est superior, aut Episcopus ipso facto a Pontificalibus & in greffu Ecclesiae est suspensus, si Capitulum, Vniuersitas, vel Collegium eo ipso interdicto, donec plenè satisfecerit, subiacet, si sit particularis persona excommunicacionis sententiam Papae reseruatum ipso facto incurrit. Colligunt ex Ordinarij. *Lenzi. Viniar. in ration. lib. 1. pag. 240. Alagon. in compend. pag. 83. lib. 1. od. num. 3. 1. 2.*

2 Quod fructus primi, vel secundi, &c. Notatur ad hoc quod valeret consuetudo vt mortuo, seu eius haeredibus dentur fructus beneficiales primi anni, vt per Ioan. *Andr. num. 3. Anebar. num. 2. in fine & Gemina. de qui vsuorum. 7. in cap. vnc. de clericis non residentib. lib. 6. Monet. de distrib. quotid. p. 2. q. 12. num. 63. vbi num. 65. post Azor. insit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 7. q. 5. vers. queres an licita sis, subdit huiusmodi consuetudinem non esse admittendam quoad quotidianas distributiones.*

3 In glos. [Ecclesijs] ibi (verbum Ecclesiae multipliciter sumitur, &c.) De hoc late Anton. Ricciul. in tract. de iure personarum lib. 1. cap. 1. & Massobr. in praxi habendi concursum praed. 1. ad Parochiales Ecclesias vacantes.

4 In glos. [Volentes] in addit. marginali ibi (not. quod modificare, & minue: a privilegium non est ipsu tollere) Ita colligitur ex Siluest. in sum. verbo privilegium q. 10. Soar. de legib. lib. 8. cap. 39. num. 7. Bonacini. in simili tract. disp. 9. 3. puncto 8. §. 3. num. 17. vers. ex dictis, Monet. de constitut. vltim. valunt. cap. 8. num. 529.

5 In glos. [Statuimus] ibi (per hoc videtur constitutio fore noui iuris edita) Probat Doctores, quos citauit in meo tract. de dictionib. vsusfreq. dict. 1. §. 84. num. 1. secundum Lugdun. impres.

6 In glos. [Integrè] ibi (idest in totum, & sic nulla parte saltem modica beneficijs reseruata) Ad quod vide per me dicta in d. tract. de dictionib. vsusfreq. dict. 1. §. 7.

7 In glos. [Nihil] ibi (quod verbum, nihil, de sua natura nihil includit) Vide Doctores, quos citauit d. tract. dict. 2. 14.

8 In glos. [Dumtaxat] ibi (hoc enim verbum taxationem, & limitationem denotat) Idem tradunt per me citati d. tract. dict. 97. n. 2.

9 In glos. [Omnia] ibi (idest in totum) Sic interpretantur Doctores per me relati d. tract. dict. 240. n. 2.

10 In glos. [Decem dies] ibi (si etiam queres me, &c.) Notatur ad hoc quod terminus decem dierum ad appellandum non potest augeri, nec diminui, etiam de partium consensu, sicuti docent Doctores citati in collect. ad cap. cum sit Romana num. 18. & 17. de appellat. in Destit. lib. 1.

11 In glos. [Ex tunc] ibi (hoc verbum temporis extremitatem denotat, &c.) Ita Doctores per me citati d. tract. dict. 1. vs. num. 15. 1. 1.

12 In glos. [Fructus] ibi (cum per copulam, & contungantur, quae de sui natura diuersa copulantur) Ita Doctores per me citati d. tract. dict. 1. 1. num. 3.

13 In glos. [Intra mensem] ibi (intellige vt in Calendario comprehendendum) De hoc late dixi in tract. de appellatiua verborum vsusfreq. iuris significat. appell. 147. n. 2.

14 In glos. [Soluere consuevit] ibi (de decima, quae debetur Papae, &c.) Notatur ad hoc quod decima Papalis non soluitur ex distributionibus quotidianis, vt per Rebuff. in tract. nominat. q. 9. num. 40.

De Maioritate, et obedientia. Tit. II.

S V M M A R I V M.

1. Compendium huius tex. refertur.
2. Subditorum interest ne plures dominos habeant.
3. Iudex Ordinarius constituitur a domino terrarum non expirat per eius mortem quamuis fuerit electus per populum, & ab ipso confirmatus.
4. Princeps lex est animata in terris.

Extrauag. Ecclesiae. Vnic.

IN Tusciam, Sabinae comitatu, & terra Anpolnorum, quae sunt de patrimonio Ecclesiae, cum plures assumerent dominium, & se creari facerent potestates, & capitaneos, inhibetur hic ne tales de caetero assumantur, neque illis tanquam talibus obediatur, & quod nullus huiusmodi preminentiam sibi audeat adscribere sine speciali licentia Sedis Apost. Et si sint aliquae ciuitates, vel personae particulares, quae habeant ius eligendi tales Capitaneos per Sedem Apostol. confirmandos, prohibet Papa quod ante confirmationem debitam nulla eis tanquam talibus praestetur obedientia, Colligunt ex Ordinarij.

Lenzi.

Zenzilin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 482. 13 *Dictio, semper, denotat omnimodam tempo-
ris continuationem.*

2 *In glos. [Suorum] ibi (quod eorum interest
dominum suum alteri non subijci, &c.) No-
tatur ad hoc quòd subditorum interest ne* 14 *Beneficij appellatione quæ comprehendantur.
remissive.*

3 *In glos. [Debeat] ibi (non est ante abso-
lutum, &c.) Notatur ad hoc quòd Iudex Ordina-
rius constitutus à domino terrarum non* 15 *Dictio, Immo, quam vim, & effectum habeat,
remissive.*

4 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 16 *Dispensatio dicitur esse iuris rigorosi rela-
xatio.*

5 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 17 *Dispensatio super retentione plurium benefi-
ciarum à quo obtineri possit, remissive.*

6 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 18 *Dictio, vix, quam vim & effectum habeat,
remissive.*

7 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 19 *Litterarum viris Ecclesia Dei permaxime no-
scitur indigere.*

8 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 20 *Vagabundus reputatur ille, qui à loco in quo
assiduis habet esse, aberrat.*

9 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 21 *Beneficia illa dicuntur curam animarum ha-
bere, quæ eam habent actu, non vero habitu.*

10 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 22 *Dictio, quicumque, comprehendit omne genus
personarum etiam privilegiatarum.*

11 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 23 *Persona appellatione secundum propriam signi-
ficationem non venit ciuitas, collegium, vel
vniuersitas, seu quilibet alius locus.*

12 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 24 *Cardinales sic dicuntur quia Sede Apost. quæ
axis est & cardo altarum Ecclesiarum,
seruiunt.*

13 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 25 *Sedes Apost. an de iure diuino debeat residere
Roma, remissive.*

14 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 26 *Curia Romana ibi est ubi est Papa.*

15 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 27 *Filius hereticus propter delictum patris non
amittit beneficia iam obtenta.*

16 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 28 *Vidua Regis retinet dignitatem & titulum
Regium.*

17 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 29 *Filiorum appellatione an & quando conti-
neantur nepotes, remissive.*

18 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 30 *Nobiles ignobilibus sunt præferendi in sessio-
nibus, salutationibus, & alijs id genus præ-
ferentijs.*

19 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 31 *Dictio, extunc, extremum tempus significat.*

20 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 32 *Dictio, absque, priuationem denotat.*

21 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 33 *Verba, ipso iure, denotant latam sententiam.*

22 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 34 *Vicarie temporales non veniunt sub nomine
beneficij.*

23 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 35 *Beneficium habens iurisdictionem visitandi,
excommunicandi, absoluedi, & alia fa-
ciendi ad morum correctionem pertinentia
dicitur habere curam animarum.*

24 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 36 *Suspensus ab officio an intelligatur suspensus
à beneficio, remissive.*

25 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 37 *Locus contractus apponendus est in instrumen-
tis contractuum, vel procuratorum.*

26 *In glos. [Decernentes] ibi (Princeps qui
lex est animata in terris) Ita Menoch. conf.
423. num. 5. Orlau. Glorit. resp. 7. num. 31.* 38 *Locus contractus apponendus est in instrumen-
tis contractuum, vel procuratorum.*

De Præbendis, & dignitatibus.

Tit. III.

S V M M A R I V M .

- 1 *Compendium text. refertur, & num. 2. Doctores
de eius materia agentes citantur.*
- 3 *Sedes Apost. pauperibus clericis, & alijs bene-
meritis personis prouideri desiderat.*
- 4 *Pluralitas dignitatis ad incurrendam pœ-
nam huius text. quomodo consideranda,
ostenditur.*
- 5 *Dispensatus ad plura etiam non canonice non
incurrit pœnam huius text.*
- 6 *Inhabilis renunciatus ad quæcumq. beneficia
obtinenda, non extenditur ad obtenta.*
- 7 *Beneficium primum Curatum, seu dignita-
tem, &c. eiusque possessionem si quis di-
mittit realiter ac cum effectu, & sine frau-
de, euitat pœnas huius text.*
- 8 *Dimissio primi beneficij, quæ hic iubetur fieri
curam Ordinaria, factenda est intra men-
sem, sed quod statim, & inconuenient fieri
debeat, resolunt Doctores citati n. 9.*
- 10 *Beneficia priora, quæ per ademptionem posterio-
rum vacant virtute cap. de multa, de præ-
bend. non reseruantur, sed solum posterio-
ra, quæ propter indebitam retentionem
priora vacant virtute huius text.*
- 11 *Beneficia quæcumq. vacantia per affectio-
nem quancumque dignitatum, personatum
officiorum, Canoniatuum, & aliorum be-
nificiorum per Papam collatorum seu au-
thoritate litterarum ipsius reseruantur in
Extrauag. ad regimen. de præbend.*
- 12 *Vacationis per incompatibilitatem plura ubi
capitantur ostenditur.*

Extravag. Execrabilis. Vnic.

DISPENSATIONE legitima ante hanc Extravag. obtinentes plura dignitates, Personatus, Officia Prioratus, seu beneficia incompabilia, vnum tantum ex Ecclesijs, vel beneficijs huiusmodi, quibus cura imminet animarum, cum dignitate, Prioratu, vel beneficio sine cura, quae habere maluerit, intra mensem numerandum a tempore notitiae huius Extravag. eligere, & retinere teneantur, & possint. Caetera vero beneficia cum cura, vel sine cura, quae ipsius dispensationis praetextu tenebant, verbaliter, realiter, ac in effectu dimittere teneantur coram Ordinario cum testimonio publico, nec ad ea redire, aut eorum administrationi sine noua collatione se immiscere praesumant, aliter sunt ipso iure privati illis, & alij duobus, quae virtute huius Extravag. retinere poterant, & inhabiles sunt ad similia beneficia, Cardinalibus tantum S. R. E. & Regum filijs exceptis. Illi autem, qui duo beneficia iuxta moderationem huius Extravag. iam per electionem a se factam obtinent, si ex dispensatione habeant expectatiuam similibus cum vacauerint, debent cum vacatione infra dicti temporis spatium duo eligere, & dimissis alijs recipere in forma praescripta, ac licite retinere. Beneficia plura huiusmodi, qui sine canonica dispensatione retinere praesumunt, vltimo tantum retento, si in eo ex collatione Canonica ius eisdem competat, intra dictum tempus verbo, & facto, ac sine fraude coram Ordinario, sub testimonio publico dimittere teneantur, quod si non fecerint etiam illo sunt ipso iure privati, in quo ius eis alijs competeat, & inhabiles penitus ad quaeuincq. obtinenda ecclesiastica beneficia censentur. Deinde habens dignitatem, Personatum, Officium, vel aliud beneficium cum cura animarum, si obtinuerit aliud simile, post pacificam secundae possessionem, vel si per ipsum steterit quin illam habeat, statim ipso iure est priuatus primo, & debet illud pariter dimittere in manibus Ordinarij, si secus fecerit est ipso iure priuatus secundo, & inhabilis reputatur ad sacros Ordines, & ad quaeuincq. ecclesiastica beneficia obtinenda. Quae omnia, & singula, beneficia vacatura, seu virtute huius Extravag. dimissa Papae, & Sedis Apost. dispositioni referuatur, & si secus fiat a quoquam quavis

autoritate munito irritum est, & inane. Ordinarij, vt sunt Episcopi, in quorum diocesi beneficia huiusmodi, seu eorum aliqua existunt, quae debent secundum praemissa dimitti, vel Sedibus vacantibus eorum Capicula, quamprimum commodè poterunt, certificare debent Sedem Apost. de beneficijs dimissis, seu de perditis, vt disponat. Beneficium cum cura, vt possit reineri cum alia dignitate sine cura, vt dictum est, illud intelligitur, quod Parochiam habet, in qua est animarum cura, non per Vicarium perpetuum, sed per Rectores, aut ministros beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales Vicarios exercenda, sicut etiam illud tale dicitur, cuius ministro ratione illius competit visitare, inquirere, procuraciones recipere, suscipere excommunicare, absolvere a censuris de consuetudine, vel de iure remanentibus alijs Iuribus quoad caetera in suo robore, quae de cura animarum loquuntur Colligunt. Zenzil. Viniar. in ration. lib. 3. pag. 103. Alagon. in compend. pag. 400.

2 De execrabilitate, & materia huius textus vide: Capua quem. dec. 325. p. 1. Pute. dec. 74. et seqq. in antiq. alias 70. & 94. in correctis lib. 1. & dec. 293. n. 3. alias 297. lib. 3. Mandos. in reg. 1. Cancel. q. 6. in fine, et q. 7. 8. & 9. Simon. de reservat. q. 9. n. 2. Crescent. dec. 6. de restit. spoliat. Hoted. de incomp. benefic. p. 1. cap. 13. n. 79. cum seqq. Nauar. cons. 12. de prebend. Menoch. remed. 9. recuper. q. 37. nu. 273. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 15. in princip. 9. cum seqq. & glof. 51. nu. 38. latè Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 5. nu. 17. cum seqq.

3 Quae multis litteratis viris, &c. Merito dolet Pontifex de inaequali beneficiorum distributione, eo quod interdum vni, qui vnicum quamuis modicum. vix officium implere potest, plurimorum sibi vendicat stipendia, quae multis litteratis viris, qui mediant, possent aequa distributione collata abundè sufficere: optima est S. Sedis Apost. intentio, cupit enim pauperibus clericis, & alijs benemeritis, & idoneis personis providere cap. graue 29. de prebend. cap. ex parte in fine, de collat. cap. nihil est, cap. causam quae, de elect. cap. ad decorem, de insti. cap. de multa, in fine. de preb. cap. is cui, eod. tit. lib. 6. Extravag. ad regimen, de prebend. cum alijs multis eleganter adductis per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 4. per tot. At. ob varias, & diuersas nationes in hac Romanam Curiam de toto Orbe confluentes,

fluentes, qualis idoneitas sit in persona multo-
 ritæ scilicet non potest, sed ex aliorum relationi-
 bus interdum, proh dolor, indignus indebitè
 cõmendatur, & ideo ignorante digniori post-
 ponitur, oprime hac de re *Paus. 11. in opusculo*
de moribus Germanorum. in equo opere cõtra
mibi 10. q. 5. in h. re verba: Patrum in Romana
Cõlesia, quam degunt homines, non omnia effu-
ndunt, & plurimo sapi digna correctione, nec
ambigunt ipsos prima verbis Antistites cum
Christi Dei nostri Vicariis amassumunt, homi-
nes remanente ac propterea falli, errare, labi, &
desipi possit. Sed nos p. Patres in tribuna. suo
ostendit ad eos nunc Cardinales, nunc Episcopos, i-
n nunc. sicut ubi in homines, & modo hunc mo-
do illis laudibus cumulant, dignantur, quos re-
gimini in d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi,
pietas, d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi,
ad d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi,
credat, non quia potest prohiere, præferat au-
tem, sed quoniam internum, sine, ut aiunt, me-
diator, argentes, aut amicitia, in d. s. d. ubi,
de d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi,
fr. Præsentem d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi,
in d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi,
*ita dicentem. Itaq. reservationis Romane viti-
 um Ecclesie essent vitales, quoniam augent splen-*
 dorem illius. *Aula. & quoniam, ad d. s. d. ubi,*
in d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi,
omnino iam non semper non periculosi sunt,
dum ignotis d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi,
atq. hunc temporis est hæc querela. est Concilij
Basiliensis, ubi, in d. s. d. ubi, in d. s. d. ubi,
Bernardi lib. 1. de considerat. cap. 3. nunquid ad
viam de toto Orbe consuebant, & ut ipsi Apo-
stolica auctoritate vel obtinerent bonores, eccle-
siasticos, vel retinerent, &c.

4 Pluralitatem huiusmodi dignita-
 tum, etc. Ergo non habet locum in Canoni-
 catibus, ut censuit *Rot. in Giennen.*

Canonici acus 18. Aprilis, 1617. quam bene mem.
Baronio. Hinc notari solet hæc Extrauag. &
 eius poenam locum habere, etiam in dignitas,
 Personatus; aut Officiis sit sine cura, ita quod
 ad incurrandam eius poenam non sit necessa-
 rium retinere duo Curata, aut beneficium Cu-
 ratum cum dignitate, Personatu, vel Officio
 habentibus curam animarum saltem fori con-
 tentiosi; sed sufficit retinere beneficium Cura-
 tum, siue strictè, siue largè cura, dignitate, Per-
 sonatu, vel Officio sine vlla cura, vel duas di-
 gnitates, Personatus, aut alia Officia sine cura
 aut dignitatem cum Personatu, vel Officio, si-

ne cura, &c. ita *Staphil. de literis Gratia sit.*
de var. modis vacat. 3. tertius vacationis mo-
di, num. 1. & sic de qualis. & fac. benef. 5.
huiusmodi num. 7. alias 41. Cassad. d. c. 1. de
constit. num. 2. Mandat. ad reg. 1. Ch. 1. q. 14.
Nam. in cap. si quando, de rescript. except. 8.
n. 3. & in cap. in episc. de restit. spoliat. opposit.
10. in solut. num. 10. Azor. in ff. moral. p. 2.
lib. 6. cap. 13. q. 1. Nicol. Garc. de benef. p. 1.
cap. 1. num. 24. quicquid dicit Hoied. de im-
compatib. benef. cap. 16. n. 5. & 6.

Abique dispensatione canoni-
 ca, &c. Ergo hæc Extrauag. non habet lo-
 cum in legitime disposito ad phi-
 sal, quod ampliat ad eum, qui illa recipit non
 canonicè, nam licet peccet, & contra eum
 procedi possit, quia male tenet, & sine titu-
 lo canonico, non tamen quia plura tenet ex
 quo habet dispensationem, ita *Adrian. reper-*
tor. verbo dispensatus ubi possit plures. Cassad.
d. c. 3. super reg. num. 3. Hoied. de incompati-
benef. p. 1. cap. 17. num. 29. & p. 2. cap. vlti-
num. 80. Nicol. Garc. d. p. 1. cap. 5. num. 18.
& num. 22. post Gonz. in reg. de annuali. q. 14.
 subdit poenam huius Extrauag. non habere
 locum in habente dispensationem, quamuis
 sobseptimam & insufficientem, & que nihil
 minus excusat, aliquid tamen secundum Cura-
 tum à poena illius; & *num. 23. post Nancioso*
12. d. num. 13. de rescript. subdit nec etiam
 habere locum in retinente plures Parochiales
 obtentas cum dispensatione Papæ, quas ipso
 iure perdidit, ob non promotionem infra an-
 num, vel alias.

6 Et inhabiles petitus ad quæcunq.
 obtinenda, &c. Ergo non extenditur ad
 alia, puta ad obiecta, vt
 per *Cassad. d. decis. 1. de constit. Hoied. d. cap. 33.*
num. 101. Nicol. Garc. d. p. 1. cap. 5. n. 17.

7 Qui vero deinceps, &c. ibi in Or-
 dinario *diariorum*
 manibus, &c. Ad evitandas igitur poenas huius
 Extrauag. in hoc vers. sufficit quod quis
 dimittat primum beneficium Curatum, seu
 dignitatem, &c. realiter, & cum effectu, ac si-
 ne fraude, & eius possessionem licet coram
 Ordinario sub publico testimonio illud verbo
 tenus non dimittat, vt docent *Staphil. d. 3.*
tertius vacationis modus num. 6. 7. & 8. Hoied.
d. 9. num. 6. & cap. 13. num. 80. vers. sexta
declaratur. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo
beneficium 3. circa fin. ubi subdit quod
 quamuis

quamuis in rigore non sit vera hæc sententia, quia repugnant verba huius Extrauag. quæ sunt clara, tamen ex *Bellam. decis. 754. num. 6. vers. tamen*, adiungit quod de facto videtur consuetudine recepta, & approbata, quia nunquam, aut raro fit talis verbalis dimissio coram Ordinario, refert *Nicol. Gar. d. cap. 5. num. 41. & 42.*

8 Dimittere debeant pari modo.

Ex his verbis colligit *glos. Gulielmi in præfati verbis pari modo* dimissionem primi beneficij, quæ hic iubetur fieri coram Ordinario, faciendam esse intra mensem, & sequuntur *Rebuff. in præxi benef. in forma Signaturæ verbo aut per constitutum. execrabilis, & tit. de dispensatione ratione etatis verbo quoad vixeris n. 12. Zerol. d. 8. 3. circa po.*

9 Contrarium tamen, videlicet quod dicta dimissio debeat fieri statim & incontinenti videtur tenerè *glos. Zenzil. hic verbo absque more dispensationis, & verbo pari modo, Gambar. de offic. Legati lib. 5. tit. an Legatus possit plura beneficia coniungere n. 7. 1. ibi, nisi statim, Flores de Menarij. q. 13. num. 2. & 4. Nicol. Gar. d. p. 11. cap. 5. num. 36. & 37. ubi probat ex illis verbis, absque more dispensationis, & quod illa verba, pari modo, solù significat quod fiat dimissio verbo, & facto, & sic sine fraude, cum effectu, ac sub testimonio publico, vt dicitur in vers. præcedenti.*

10 Quæ omnia & singula, &c.

Notandum est maxime hic non referuari beneficia priora, quæ per ademptionem posteriorum vacant virtute *cap. de multis, de præbend. sed solum posteriora, quæ propter indebitam retentionem prioris vacant virtute huius Extrauag. Vt rectè dicit hic *glos. Zenzil. verbo re præmittitur, & verbo vel dimissa*, sequuntur *Nau. in d. cap. accepta opposi. 10. in solut. n. 31. & cons. 12. num. 12. & 14. vers. quarto, de rescripti. & cons. 18. num. 3. de præbend. ubi obseruat prudenter agere beneficiarios, qui promouentur ad Ecclesias Parochiales expectantes quantum iure possunt ademptionem possessionis pacificam, vsque ad mensem Ordinariorum collatorum, vt beneficia vacantia ipsimet conferant viris idoneis, *Zerol. d. verbo beneficium §. 12. circa fin.* dicens sic vidisse feruari in præxi, & in facto non vidisse adiri Sedem Apostolicam pro collatione Parochialis, quæ vacabat per collationem alterius, & p. 2. eod. verbo §. 2. Flores de Menarij. q. 23.**

num. 8. qui licet indistinctè crediderit beneficia incompatibilia vacantia per adfectionem aliorum referuari in hoc text. dicit tamen illam reservationem esse iam antiquatam, & illum qui adipiscitur beneficium incompatibile ipso iure priuatum esse primo, & Ordinarium illud conferre siud i licet dimittat siue non, iuxta *sex. in cap. hanc. Episcoporum de præbend. in 6. & ita semper vidisse præxi can. & nunquam de tali reservatione vidisse mentionem, aut estimationem fieri, & in Regno Gallia pariter esse antiquatam asserit *Rebuff. in præxi benef. in forma Signaturæ verbo aut constitutum. execrabilis, & iuxta supra dicta accipienda est reservatio Regi. Cancell. in qua referuantur beneficia, quæ per Constit. execrabilis vacant, vel vacare contingerint.**

11 Beneficia verò quæcunq. vacantia per adfectionem quarumcunq. dignitatum, Personatum, Officiorum, Canonatum, & aliorum beneficiorum per Papam collatorum, seu auctoritate litterarum ipsius referuantur in Extrauag. ad regimen de præbend. quæ semper reuocatur per omnes Summos Pont. in regul. 19. Cancell. vt referunt *Gonzal. ad regul. 8. Cancell. glos. 15. §. 2. num. 13. & glos. 51. num. 36. Nicol. Gar. d. p. 11. cap. 5. num. 52.*

12 Plura de vacatione per incompatibilitatem dixi in collect. ad d. cap. de multa, de præbend. in Decretalib. & ad cap. 4. sess. 7. de reform. in Concil. Trid. & de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 62.

13 In glos. [Semper] ibi. (*hoc aduerbium de notat omnimodam temporis continuatiuonem*) Ita Doctores per me citati in tract. de dictionib. vsufreq. dist. 361. num. 6. secundum *Lugdunen. impress.*

14 In glos. [Beneficium ecclesiasticum] ibi. (*verbum istud comprehendit. ne dum Canoniam, præbendam, &c.*) Ita latè per me citati in tract. de appellatiu. verborum vtriusque iuris significat. verbo beneficium.

15 In glos. [Immo] ibi. (*hæc definitio potest esse, etc.*) Multa de hæc dict. dixi in d. tract. de dictionib. vsufreq. dist. 351.

16 In glos. [Dispensatiue] ibi. (*dispensatio dicitur esse iuris rigorosa relaxatio, &c.*) Ita Sancb. de Matrim. lib. 8. disp. 1. num. 2. Sayr. in clau. Regia lib. 3. cap. 1. k. in princip. Sear. de lezib. lib. 6. cap. 10. num. 7. & alij plures per me citati de offic. & potest. Episcopi p. 2. alleg. 33. num. 3.

17 In ead. glos. ibi. (*sed per quem super talibus beneficiis.*)

- beneficij pluribus retinendis d. *forisari possit* &c.) De hoc dixi late d. *tract. de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 62.*
- 18 In glos. [Vix] Plura de hac particula dixi d. *tract. de diction. vsufreq. dict. 427. secundum Lugdunens. impres.*
- 19 In glos. [Literatis viris] ibi (quibus Ecclesia Dei permixta noscitur indigere, etc.) Vide quæ dixi d. *tract. de officio Episcopi p. 2. alleg. 46. num. 1.*
- 20 In glos. [Vagandi materia] ibi (es per hoc videtur ille vagandus reputari, qui à loco in quo assiduus habet esse, aberrat) Vide de officio Episcopi p. 2. alleg. 32. n. 75.
- 21 In glos. [Habentia] ibi (sola illa, que in actum non autem habuit, &c.) Notatur ad hoc quod illa beneficia dicuntur curam animarum habere, quæ eam habent actu, non vero habitu, vt per Bonif. de Vitalin. in Clem. 1. num. 4. de offic. Vicarij. Capra concl. 90. n. 76.
- 22 In glos. [Cuiusq.] ibi (ad cuiusq. qualitates personas extenditur, &c.) Notatur ad hoc quod dict. quicunq. comprehendit omnes personas etiam priuilegiatarum, vt tradunt plenè per me citati d. *tract. de dictionib. vsufrequent. dict. 317. n. 7. & 8.*
- 23 In glos. [Personæ] ibi (& comprehendit dispensationes personis non locis concessas) Notatur ad hoc quod personæ appellatione secundum propriam significationem, non venit communitas, Collegium, vel vniuersitas, seu quilibet alius locus, vt per Card. Tusch. tom. 6 lit. P. concl. 318. late Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 37. num. 1. cum seqq. & plures, quos citauit in *tract. de appellatiua verborum vtriusq. luris significat. appell. 197. à princip.*
- 24 In glos. [Cardinalibus] ibi (sic dicitur quia Sedi Apost. qua axis est & cardo aliarum Ecclesiarum seruiunt) Hanc Cardinalis ethymologicam desumit Fr. Hieron. Roman. lib. 3. de Republ. Christiana cap. 1. in princip. pag. 184.
- 25 In glos. [Romana Ecclesia] ibi (certum est enim quod Deus non in loco, sed in persona S. Petri suam Ecclesiam fundauit, &c.) Vtrum autem Sedes Apost. de lure diuino debeat residere Romæ? Vide Mich. Annon de vnit. ouil. & pastor. cap. 18. num. 1. cum seqq. & cap. 21. num. 22. vrs. & ita Anacletus, Petr. Magdalen. de num. testium par. 1. cap. 3. num. 83. cum seqq. Aluar. Pelag. de planctu Eccles. lib. 1. cap. 32. Cordub. lib. 5. quest. q. 1. propos. 8. vrs. sed vtrum sedes ista, late Alphonf. Mendoza in quodlibet. q. 4. scholastica per sot. 470. inlit. moral. p. 2. lib. 4. cap. 11. q. 2. vrs. his testimonijs, Cardin. Caf. Baron. in addit. ad Martyrolog. Roman. die 18. Ianuarij pag. mibi 30. plures alios refert Cened. ad Decretum collect. 11. n. 4.
- 26 In ead. glos. ibi (ubi est Papa ibi est Romana Curia) Ita Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 13. §. 1. num. 2. cum seqq. Nicol. Garc. de beneficio. §. 5. cap. 1. num. 387. D. Barbosa. in l. 2. §. legatis num. 36. ff. de iudic. late D. Lotter. de re beneficio. lib. 2. q. 27. à princip.
- 27 In glos. [Regum] ibi (ubi post hæresim parentum prohibetur filijs beneficiorum acquisitio non tollitur ante factam) Notatur ad hoc quod filius hæretici propter delictum patris non amittit beneficia iam obrenta, vt per D. Barbosa. in l. cum preter §. fin. num. 185. ff. de iudic.
- 28 In ead. glos. ibi (illoque mortuo retinuit dignitatem Regina) Notatur ad hoc quod vidua Regis retinet dignitatem, & titulum Regium vt per Tirag. de nobilit. cap. 18. n. 7.
- 29 In glos. [Filij] ibi (sed quid dices an hic appellatio filiorum continebuntur nepotes factem nati ex filijs) De hoc dixi late in d. *tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris significat. verbo filij.*
- 30 In glos. [Generis claritatem] ibi (not. habendam rationem nobilitatis, &c.) Notatur ad hoc quod nobiles ignobilibus sunt præferendi in sessionibus, salutationibus, & alijs id genus præferentijs, vt per Tirag. de nobilit. cap. 20. num. 51.
- 31 In glos. [Ex tunc] ibi (tunc extremum tempus significat) Ita Doctores per me citati d. *tract. de dictionib. vsufreq. dict. 117.*
- 32 In glos. [Absque] ibi (he. prepositio, absque, priuationem denotat) Ita Doctores per me adducti d. *tract. de dictionib. vsufrequent. dict. 2. num. 2.*
- 33 In glos. [Ipso iure] ibi (& sic est canon late sententiæ) Ita sentiunt plures Doctores, quos plenè manu refert d. *tract. de dictionib. vsufreq. dict. 178.*
- 34 In glos. [Vicarios perpetuos] De materia huius glos. vide quæ late dixi in collect. ad cap. vlt. de officio Vicarij in Decretalib.
- 35 In glos. [Temporales Vicarios] Notatur ad hoc quod Vicariæ temporales non veniunt sub nomine beneficij, vt censuit Rot. in Iacen. Vicarie 25. Maij 1615. coram bona memor. Buratto.
- 36 In glos. [Visitare] ibi (ista que sequuntur reddunt beneficium Curatum, &c.) Notatur ad hoc quod beneficium habens iurisdictionem

visitandi, excommunicandi, absoluedi, & alia faciendi ad morum correctionem pertinentia dicitur habere curam animarum, vt per Iacob. de Graff. in aureis decisio. p. 1. lib. 2. cap. 97. n. 4. Rebuff. in repet. cap. excipienda s. qui vero n. 130. de prebendis, Quint. in repet. cap. de multa n. 76. eod. tit. Paul. Fuf. de visitat. lib. 2. cap. 7. n. 5. Mascard. de probat. concl. 438. n. 20. cum seqq. Rot. decis. 52. p. 2. diuersor.

37 In glos. [suspendere] ibi (si quis est suspensus ab Officio, an intelligatur suspensus à beneficio, &c.) De hoc dixi late in tract. de appellat. verborum vtriusq. iuris significat. Appellat. 255. num. 2.

38 In glos. [Datum Auinione] ibi (arg. instrumentis contractuum vel procuratorum fore apponendum locum contractus) Ita Stephan. Grassan. Marcob. decis. 28. Cald. Pereira de empt. cap. 5. n. 9. Bernard. Greua. ad pract. Camera Imper. lib. 2. concl. 13. in coronide n. 9.

De Concessione præbendæ, & Ecclesiæ non vacantis. Tit. IV.

S V M M A R I V M.

1 *Litteræ Apost. continententes gratiam vel iustitiã quando dantur alicui pro aliqua diocesi, si illa diuidatur in plures, illæ litteræ habebunt in omnibus illis pluribus executionem.*

2 *Papa solus Ecclesiã erigit, & constituit in Cathedralẽ.*

3 *Ciuitas dicitur antequã ibi sit Sedes Episcopalis.*

Extrauag. Sedes Apost. I.

1 **L**itteræ Apostolicæ continententes gratiam, vel iustitiã quando dantur alicui pro aliqua diocesi, si illa diuidatur in plures, illæ litteræ habebunt in omnibus illis pluribus executionem. Colligunt Lenzil. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 139. Alagon. in compend. p. 415.

2 **E**t Ecclesias ereximus Cathedrales.

Ergo solus Papa Ecclesiã erigit, & constituit in Cathedralẽ, vt per Rebuff. in praxi benefici. de erect. in Eccles. Cathed. n. 1. & 5. Azor. inffit. moral. p. 2. lib. 5. c. 2. q. 2. 5. in princip. & lib. 6. cap. 30. q. 2. & 4. Nicol. Garc. de benefici. p. 12. cap. 5. n. 1. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 11. num. 251.

3 In glos. [Ciuitates] ibi (not. ciuitatẽ di antequam ibi sit Sedes Episcopalis) Ita Bart. in extrauag. qui sint rebelles verbo Lombardia, late Dec. in cap. 1. de priuileg. Rebuff. in concord. tit. de collat. s. volumus verbo in ciuitatibus, Ergo

ipse de officio, et potest. Episc. p. 1. tit. 1. c. 7. n. 16. plures refert Cened. ad Decretal. collec. 101. n. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Papa quando diuidit Episcopatum non præiudicat iuribus Ecclesiæ, vel personarum ecclesiasticarum seu Officialium, nisi quatenus in litteris exprimitur.*

2 *Papa solus potest diocesim diuidere, et separare. Princeps per factum suum iura alterius derogare non intendit.*

3 *Papa de expressa dispositione, qualitercunq; constet nihil amplius est de illa querendum.*

4 *Principis de potestate non est disputandum, quia est sacrilegium.*

Extrauag. Ad Apostolatus. II. & vlt.

1 **P**apa quando diuidit Episcopatum non præiudicat iuribus Ecclesiæ, vel personarum ecclesiasticarum, seu Officialium, nisi quatenus in litteris exprimitur, & ideo Capitulum, Archidiaconus, & alij Officialia possunt exercere sua officia, vt prius. Colligunt Lenzil. Viuian. in rasion. lib. 3. p. 139. Alagon. in compend. pag. 415.

2 **A**uctoritate Apost. diuisarum, &c.

Ergo solus Papa potest diocesim diuidere, & separare, vt per Paleorb. de sacr. Confiss. consulti. p. 1. q. 5. in resp. ad 3. arg. Letter. de re benefici. lib. 1. q. 11. à princip. iunctis pluribus alijs, quos refero de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 50. n. 5. secundum Lugdunen. impressi.

3 In glos. [Aliquatenus] ibi (quia Princeps per factum suum iura alterius derogare non intendit) Ita Dec. cons. 11. n. 4. & cons. 271. & cons. 606. n. 17. Curt. iun. cons. 88. n. 8. Marfil. sing. 480. Aleas. de præsumpt. reg. 3. præf. 11. Rinis. iun. cons. 6. n. 68. vol. 1. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 9. n. 11. à Pont. cons. 59. nu. 35. Orlan. Glor. resp. 2. n. 8. & resp. 6. n. 65.

4 In glos. [Continetur expresse] ibi (nec est qui audeat dicere Domine carita facis) Nota te ad hoc quod qualitercunq; constet de expressa Papæ dispositione, nihil amplius est de illa querendum, vt per Archid. in cap. si eo tempore n. 1. de elect. quæ refert Dyonis. Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedum erectioe cap. 5. num. 21.

5 De potestate enim Principis non est disputandum, secundum Gozzadin. cons. 92. num. 17. Curt. iun. in Lancia n. 5. C. de in ius vocanda. Duen. reg. 43. fallent. 5. Bar. cons. 367. n. 8. & cons. 393. n. 5. Becc. cons. 56. n. 53. vol. 1. quia sacrilegium

facilegium hoc esse affirmant Doctores, vt tradunt Dec.conf. 588. num. 2. 1af. conf. 101. vol. 4. Cephal. conf. 87. num. 3. vol. 1. Soccini. iun. conf. 91. num. 16. vol. 2. Roland. conf. 100. num. 47. cum seq. vol. 4. Menoch. consil. 103. num. 38.

Ne Sede vacante aliquid innouetur .
Tit. V.

Extrauag. si Fratrum. Vnic.

- I**MPERATORE mortuo qui retinent, vel de nouo assumunt nomen Vicarij, seu alterius Imperialis officij in aliqua parte Orbis, vel eo vtuntur sine licentia Sedis Apostolicæ, & qui eosdem sub hoc titulo recipiunt, vel eis obediunt, aut alios obedire permittunt, seu in hoc eis præstant auxilium, consensum, aut fauorem, excommunicationis poenam incurrun, & eorum terræ, & loca subijciuntur interdicto, & alijs arbitrarijs poenis, ac in hoc illorum subditi ad iuramento soluuntur, si quid præstiterunt, omniaq. iuramenta, & fœdera tanquam iniquitatis dissoluta pronunciantur. Colligunt Zenzil. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 143. Alagon. in compend. pag. 417.
- 1 In glol. [Multo fortius] ibi (nam prima charitas incipit a se ipso) De hoc vide plures Doctores, quos citauit Axiom. 42. n. 1.
- 3 In glol. [Commisit] ibi (an etiam super non Catholicos, & infideles, &c.) An & quâdo Papa potestâtê habeat super infideles dixi de offic. & potest. Episcopi p. 1. tit. 3. c. 2. n. 32. cum seqq.

De Voto, & voti redemptione.

Tit. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Votum per susceptionem Ordinis sacri solemnizatum licet impediat, & annullat Matrimonium sequens, non dissoluit tamen præcedens, etiam si nondum esset per carnis copulam consummatum.
- 2 Matrimonium ratum non dissoluitur per ascensum ad Ordinem sacrum.
- 3 Vxoratus an & quando possit promoueri ad primam Tonsuram & Ordines minores, ostenditur, & num. 4.
- 5 Declaratur sex. in presenti.
- 6 Coniugatus si etiam nondum consummato Ma-

trimonio ad Ordinem sacrum absque uxoris licentia transeat, nequit constante Matrimonio, aut eo soluto in suscepio Ordinis ministrare, aut ad superiorem prouehi, nec potest ad officium aliquod, aut beneficium promoueri.

- 7 Coniugatus si ad Ordinem sacrum etiam non consummato Matrimonio absque uxoris licentia transeat, non potest promoueri ad quantumuis modicum beneficium, aut officium, Ecclesia, etiam minoribus Ordinibus deputatum.
- 8 Coniugatus si post Matrimonium ratum iniciatur Sacris non incurrit suspensionem vltam si statim inret & profiteatur Religionem.
- 9 Coniugatus absque licentia expressa ac spontanea uxoris Matrimonio non dum consummato ad Ordines sacros promotus, non tenetur ingredi Religionem.
- 10 Coniugatus vt de licentia uxoris ad Ordines promouetur, an desideret ingressum uxoris in Religionem, vel sufficiat vt castitatem voueat in saculo, ostenditur, & num. 11.
- 12 Coniugatus Sacris initiatus absque uxoris licentia si ab ipsa reuocetur ad consortium coniugale, non potest validè transire ad alias nuptias ea defuncta.
- 13 Coniugatus si Sacris initiatus absque uxoris licentia ab ipsa reuocetur obligatur ad abstinentiam à petitione debiti quantum lex Matrimonij permittit.

Extrauag. Antiqua. Vnic.

VOTVM per susceptionem, Ordinis sacri solemnizatum licet impediat, & annullat Matrimonium sequens, non dissoluit tamen præcedens, etiam si nondum esset per carnis copulam consummatum. Nullus igitur in Matrimonio rato præsumat accipere aliquem de sacris Ordinibus, quod si fecerit dissoluto etiam Matrimonio, nec in illo ministrare, nec ad superiores ascendere, poterit, nisi aliquam de Religionibus approbatis ingrediatur, & eius regulam expressè vel tacitè profiteatur. Est autem talis coniugatus sic ordinatus per Diocesanus, monendus vt Religionem ingrediatur si Matrimonium non dum est consummatum, quod si renuerit, & vxor institerit, compellitur per excommunicationem ad Matrimonij cõsum-

mationem. Colligunt *Lenzil. Viuiam. in ration. lib. 3. pag. 327. Alagon. in compend. pag. 494.*

2 Ad dissoluendum tamen prius contractum, &c. Notatur ad hoc quod

Matrimonium ratum non dissoluitur per ascensum ad Ordinem sacrum, vt per *Couar. de sponsalib. par. 2. cap. 7. §. 4. num. 9. D. Barbof. in rub. ff. soluto Matrim. p. 2. num. 87. cum seqq. Sanch. de Matrimonio lib. 7. disp. 38. à princ. & lib. 2. disp. 18. num. 9. vbi rationem differentie reddens quare Matrimonium ratum dirimat solemnitas in Religione professio, non autem ascensus ad Ordinem sacrum, dicit hoc ex eo procedere, quia ius de sola solemnitate professione hoc statuit, votum autem Ordini sacro annexum est per accidens solemnem, *Bonacin. de Matrim. q. 3. puncto 9. n. 12.**

3 Aliquem de sacris Ordinibus, &c.

Quid de minoribus? Videbatur nullatenus viro prohiberi promotionem ad primam Tonsuram & Ordines minores, etiam absque vxoris licentia, quia Ordinibus minoribus non est annexa continentia, tum quia in *cap. 2. de cleric. coniug.* solum interdicitur ne coniugatus ad Ordines sacros promoueatur, item in hac Extrauag. vbi similiter prohibetur promotio viri ad Ordines, sermo est de Ordinibus sacris, ergo quod de vno negatur, de alio concessum esse videtur, *cap. qualis 25. dist. & saltem existente iusta causa posse vxoratum ad Ordines minores promoueri tradunt in d. cap. coniugatus de conuers. coniug. Innoc. statim in princip. Host. num. 1. & Henric. num. 6. obseruantes non esse petendum votum continentie ab hoc coniugato ad Ordines minores ascendenti.*

4 Verum contrarium, immo vxoratum ad primam etiam Tonsuram & Ordines minores promoueri non posse absque vxoris licentia, & seruatis ijs, de quibus in *d. cap. coniugatus*, probatur in *cap. fin. de tempor. Ordin. lib. 8. & docent glos. tibi verbo diffinitum, & Dominic. num. 6. glos. etiam verbo ad sacros in d. cap. coniugatus, vbi Ioan. Andr. num. 3. Butr. etiam num. 3. Abb. num. 2. Cardin. q. 1. & Anch. num. 2. Maiol. de irregularitat. lib. 1. cap. 34. num. 1. Lancel. in insit. iuris Canonici lib. 2. tit. de diuort. §. bis exceptis verbo ad sacros, Anton. Cuch. insit. maior. lib. 4. tit. 12. c. 197. Azor. insit. moral. p. 1. lib. 13. cap. 34. n. 1.*

quos refert, & sequitur *Sanch. d. lib. 7. disp. 38. num. 6. vbi num. 7. intelligit etiam si non dum consummatum sit Matrimonium, quia quoad promotionem ad Ordines nil refert an solum ratum, an etiam Matrimonium consummatum sit, & num. 9. subdit non posse etiam huiusmodi coniugatum ad primam Tonsuram promoueri, nisi velit quoque ad sacros Ordines ascendere, promittatque continentie votum, quia quamuis Ordinibus minoribus non sit illa annexa, ac proinde ex hac parte non repugnet eos assumi post coniugium, repugnat tamen propter speciale iuris prohibitionem.*

5 Non obitat tex. in presenti, nam reiecto *Abbas vbi supra* responso, credentis illum, & sim. lem in *d. cap. coniugatus*, de solis Ordinibus sacris mentionem facientes, intellexisse Ordines sacros amplè, ita ut minores, & primam Tonsuram sub se habeant, melior solutio est iura illa solum promotionem ad sacros Ordines intellexisse, at vero *d. cap. fin. de tempor. ordin. lib. 6. prohibuisse quoque promotionem ad Ordines minores, & primam Tonsuram; nec argumentum à contrario sensu quod ex tex. in presenti, & in d. cap. coniugatus* deducitur, alicuius est momenti, cum id argumentum nil probet quando inde alterius iuris correctio resultat vt tenent plures, quos plena manu citauit in *locis communibus argument. iuris loco 27. num. 29.*

6 Quod nec Matrimonio soluto in sic suscepto Ordine ministrare, &c.

Notatur ad hoc quod si coniugatus nondum etiam consummatum Matrimonio ad Ordinem sacrum absque vxoris licentia transeat, sequitur constante Matrimonio, aut eo soluto in suscepto Ordine ministrare, aut ad superiorem prouehi, nec potest ad officium aliquod, aut beneficium promoueri; vt per *Palat. in repet. cap. per vestras, dedonat. inter virum, §. 18. num. 27. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 49. num. 2. quod quidem procederet ait glos. hic verbo nec matrimonium, siue soluatur Matrimonium morte, siue ingressu alterutrius coniugis in Religionem ante consummationem, quia indistincte loquitur tex. iste, & verbo officium, iuncto verbo nec ad aliquod ait non posse promoueri hunc ad quantumuis modicum beneficium, aut officium Ecclesiæ etiam minoribus Ordinibus deputatum, propter generalitatem, qua vtitur tex. in presenti; quare hunc ita promotum ad Ordinem sacrum officii irregularem sustinent *Maiol. de irregul. lib. 1. cap. 4.**

cap. 4. n. 10. *Cou. de sponsalib. p. 2. cap. 6. §. 3. n. 2. Petr. Ledesma de Matrim. q. 53. art. 4. paulo post princip. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 13. cap. 14. q. 3. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 39. §. 1. Rebell. de obligation. Instit. p. 2. lib. 3. q. 12. n. 13. Sayr. de censur. lib. 4. cap. 14. n. 28. Bonacin. de Matrim. q. 3. puncto 9. in fine n. 20.*

8 Nisi aliquam de Religionibus approbatis, &c. Ergo qui post Matrimonium

ratum initiatur Sacris non incurrit suspensionem vllam si statim intret. & profiteatur Religionem, vlt per Palat. citato loco; *Henriq. in sum. lib. 14. cap. 4. §. 1. lit. Q.*

9 Ad ingressum huiusmodi sic ordinatum, &c. Notatur ad hoc quod vir

abfq. licentia expressa ac spontanea vxoris Matrimonio non dum consummato ad Ordines sacros promotus, non tenetur ingredi Religionem; cum ad id tantum hortetur, & non precipiat hic tex. vt expressè tenet *glos. hic verbo precipimus*, dum ait Episcopum teneri admonere vt ingrediatur. & *verba renuerit* ait supponerò expressè eum textum posse sic initiatum renuere, sequitur *Sanct. d. lib. 7. disp. 38. n. 18.* dicit esse probabile *Petr. de Ledesma de Matrim. q. 53. art. 4. dub. 2. quod mouet circa primum statum coniugati concl. unica*, & videtur tenere *Henriq. in sum. lib. 12. de Matrim. cap. 5. n. 10.* vbi dicit hunc hortandum esse ad Religionis ingressum. Quamuis illum teneri ingredi, vt sic possit votum Ordini sacro annexum implere minus bene sustineant *Azor. d. lib. 13. cap. 14. q. 2. Archid. & Bellem. vterq. n. 4. in cap. de sponsatam 27. q. 2.*

10 In glos. [Nouerit conuenire] ibi (*puta de licentia coniugis, &c.*) Notatur ad hoc quod vt vir de licentia vxoris ad Ordines promoveatur nō desideratur ingressus vxoris in Religionē, siue senex siue iunior sit, sed satis esse in vtroq. euentu, vt castitatem in seculo voueat, similis *glos. verbo sequestrato in cap. Episcopus 77. dist. 1. & verbo nec religiofam in cap. quia sunt 28. dist. 1. & verbo castitatem in cap. 2. de cleric. coniug. sequuntur Maior. de irregul. lib. 1. cap. 34. n. 3. uers. in alijs autem, Franc. Marc. decis. 734. n. 2. p. 2. Gaet. in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. q. 195. n. 467.*

11 Verum communis sic distinguit si vxor est senex non suspecta de incontinentia, sufficit votum continentie ipsius in seculo, secus si iuuenis, quia tūc desideratur ingressus ipsius

in Religionem, ita *Greg. Lop. l. 38. uerbo mulieja tit. 6. par. 1. Nau. in man. cap. 22. n. 52. Cou. de sponsal. p. 2. cap. 6. §. 3. n. 3. Ant. Cuch. instit. maior. lib. 5. sit. 12. n. 223. Sanct. d. lib. 7. disp. 39. n. 6.*

12 In glos. [Nec ad aliquod] Notà quod si vir Sacris initiatus abfq. vxoris licentia ab ipsa reuocetur ad consortium coniugale, non potest validè transire ad alias nuptias, ea defuncta, itaut si de facto contrahat tale Matrimonium erit irritum, sicut docent *Gaet. d. q. 195. n. 467. Lancel. in instit. Iuris Canon. lib. 2. tit. de diuors. S. bis exceptis verbo ad sacros. Anton. Gom. in exposit. Bull. Cruciate claus. 10. n. 69. Henriq. lib. 11. de Matrim. cap. 15. §. 9. in fine; D. Barbof. in rub. ff. soluto Matrim. p. 2. n. 89. & 101. Sanct. d. lib. 7. disp. 38. n. 23.*

13 In glos. [Consumare, vlt.] ibi (*sed licet iste cogatur muliere instante Matrimonio consummare nunquid ipse poterit ab illa debitum exigere? dicitur quod non*) Ratio est quia obligatur voto castitatis annexo Ordini assumpto ad abstinendum in quantum lex Matrimonij permittit, ac proinde visus est omnino, & plenè Iuri suo exigendi cedere, teneretur tamè reddere, quia non potuit per Ordinem superuenientem præiudicare Iuri exigendi acquisito ab vxore, ita docent *Nau. in man. ca. 22. n. 52. Cou. de sponsalib. p. 2. cap. 6. §. 3. n. 2. Maior. de irregul. lib. 1. cap. 4. n. 9. & cap. 34. n. 9. Anton. Cuch. d. lib. 4. tit. 12. n. 196. Henriq. d. lib. 11. cap. 15. §. 9. & lib. 12. cap. 5. §. 10. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 13. ca. 14. q. 1. plures alij, quos refert, & sequitur, *Sanct. d. l. 7. disp. 38. num. 21. vbi n. 22.* subdit verius esse vxorem non teneri debitum reddere viro abfq. eius spontanea licentia ordinato, & sibi restituro.*

De Religiosis domibus. Tit. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicationis pœnam ipso iure incurrunt assumptes sectam, & ritum fratellorum, seu fratrum de paupere uita, Bizochorum, seu biguinarum, & n. 2.
- 3 Conuenticulas ad malum facere per Iura prohibitum est.
- 4 Dicitio, quasi, pro tanquam, exponitur, & tunc non est expressiua veritatis.

Extrauag. Sancta Romana. Vnic.

- 1 Sectantes statum, siue sectam, & ritum a sumptum, vel de nouo assumere præsumentes

- eorum, qui vulgariter vocantur fraticelli, seu fratres de paupere vita, bizochi, seu biguini, vel alijs nominibus, & Episcopi, ac quicumq; Prælati prædictum ritum viuendi, & habitum permittentes excommunicationis poenam ipso iure incurrunt. Colligunt *Lenzil. Viuian. in ration. lib. 3. p. 160. Alagon. in compend. p. 504.*
- 2 Haec eand. conclus. ex hoc tex. defumunt *Card. Tolet. in instruct. Sacer. lib. 1. cap. 38. m. 12. Sayr. de censur. lib. 3. cap. 32. m. 24. lul. Lauor. de censur. p. 2. cap. 13. n. 47. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. m. 239. secundum Lugdunen. impress.*
- 3 In glos. [Conuenticulas facere] ibi (*ipsae ad malum fieri pro lura prohibitum est, &c.*) Vide *Guid. Pancirol. in thesaur. variarum lect. lib. 2. cap. 168. Decian. in tract. crimin. lib. 7. cap. 20. n. 7. Mars. de iurisdic. p. 4. cent. 1. casu 23. à princip.*
- 4 In glos. [Quasi] ibi (*pro tanquam expono, non est hic expressum veritatis, &c.*) Ità *Doffores* per me citati in tract. de dictionib. vsu frequent. dict. 3. 1. n. 2. & 3. secundum *Lugdunen. impress.*

De Iudæis, & Sarracenis. Tit. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Arma, ferrum, signamina, et victualia deferentes ad Sarracenos Regni Granatæ, quas penas incurrant, ostenditur.*
- 2 *Armorum appellatione quæ comprehenduntur, remissius.*
- 3 *Victualium nomine quid ueniat, remissius.*
- 4 *Argumentum à contrario sensu cessat ubi lura alia obuiarent.*
- 5 *Verba, ipso facto, denotant latam sententiam.*

Extrauag. Copiosus. Vnic.

- 1 *Etrus filius Regis Castellæ, vt pioductus proposito facilius Agarenos infideles à Regno Granatæ expelleret, districtius inhihetur ne quis arma, equos, ferrum, signamina, victualia, & alia quæcumq; prohibita ad Alexandriam, & terras Aegipti deferret in cap. ita quorandam, & in cap. ad liberandam sup. eod. quomodolibet intra triennium ad Saracenos dicti Regni Granatæ deferre præsumat sub poenis in illis iuribus contentis, nec non excommunicationis sententia contra præstantes auxilium, cõsiliu, vel fauorem prædictis Sarracenis, aut prosecutionem dicti negotij directè, vel indirectè impediens, aut turbant.*

tes. Colligunt *Lenzil. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 68. Alagon. in compend. pag. 642.*

In glos. [Arma] ibi (*appellatione armorum comprehenduntur ne dum arma offensiu, &c.*) De hoc vide late quæ dixi in tract. de appellat. *verborum utriusq; iuris signifi. verbo Arma.*

In glos. [Victualia] ibi (*quod ipsorum appellatione continentur, &c.*) Vide quæ dixi in d. tract. verbo *Victualia*.

4 In glos. [Itra triennium] ibi (*cessat enim argumentum à contrario sensu ubi lura alia obuiarent*) Ità *Hippol. Riminald. conf. 419. m. 8. vol. 4. & conf. 582. num. 8. vol. 5. Cephal. conf. 299. num. 28. tom. 2. & conf. 422. num. 54. tom. 3. Fachin. conf. 32. num. 19. lib. 3. Sim. de Piettis conf. 138. num. 53. lib. 1. Pereg. conf. 144. num. 4. vol. 5. Mastri. Sicilia decif. 261. num. 101. Rustic. in l. cum auus ff. de condit. & demonstrat. lib. 2. cap. 18. num. 54. & lib. 5. cap. 8. num. 6. Cardin. Tusch. tom. 1. ltr. A. concl. 498. num. 86. & 87. Greg. decif. 297. num. 5. Rot. decif. 493. num. 9. apud Farin. p. 1. recent. nisi dispositio redderetur inutilis, quia tunc argumentum à contrario sensu valet etiam ubi lura obuiarèt, & ad illorum correctionem, *Picbard. in dispur. de mora num. 132. Ferrer. in constit. Catalonia glos. 3. num. 44. Card. Tusch. d. concl. 498. num. 98.**

De Torneamentis. Tit. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Torneamenta constitutio Clementis V. inhibens in quibusunque Regnis sub pœna excommunicationis, reuocatur, & n. 2.*
- 3 *Sapiens est mutare consilium in melius.*
- 4 *Ius Canonicum in omnibus causis ubi vertitur periculum anime seruandum est.*
- 5 *Peccati ratione subiicitur laicus Ecclesiastico iudicio.*
- 6 *Papa in ordine ad finem supernaturalem potest abrogare leges Ciuiles scriptas, & non scriptas, approbantes peccata subditorum, & pro illis præmia concedentes.*

Extrauag. Quia in futurorum. Vnic.

- 1 *ONSTITVTIO Clementis V. in quibusdam Regnis torneamenta inhibens sub pœna excommunicationis, & interdicti, reuocatur hic, & illi, qui huius occasione sententias incurrerant, absoluantur. Colligunt *Lenzil. Viuian.**

Viuan. in ration. lib. 5. pag. 130. Alagon. in compend. pag. 677.

- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Nau. in cap. contrarium num. 15. & 16. de Penit. dist. 5.*
- 3 In glos. [Conclusus] ibi (*Sapientis est enim mutare consilium in melius*) Sequuntur *Rebuff. in tract. nominat. q. 17. n. 4. Sigismund. Scacc. de appellat. q. 17. limit. 47. memb. 1. num. 33. Bertazol. in reper. l. si quis maior C. de transactio. num. 282. Surd. conf. 167. num. 10. Card. Euseb. practic. conclus. tom. 5. lit. M. concl. 435.*
- 4 In glos. [Torneamenta] in fine ibi (*erga eadem ratione in quocumque alio casu, ubi subest peccatum, &c.*) Notatur ad hoc quod Ius Canonicum in omnibus causis ubi vertitur periculum anime seruandum est, vt per Doctores, quos retuli in collect. ad cap. clerici 8. num. 3.
- 5 de iudic. Ratione enim peccati subijcitur laicus Ecclesiastico iudicio, vt dixi de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 82. num. 17. & in collect. ad cap. nouit 13. n. 5. eod. tit. de iudic.
- 6 In ead glos. ibi (*sed suppositio, &c.*) Notatur ad hoc quod Ius minus Poir. in ordine ad finem supernaturalem potest abrogare leges Ciuiles scriptas, & non scriptas approbantes peccata subditorum, & pro illis preemia concedentes, aut quomodolibet eidem fini, & bono spirituali aduersantes, si earum conditores à summo Pont. moniti & requisiti noluerint reuocare, vt per *Mench. de success. creat. 5. 10. num. 649. Padul. in l. 2. num. 78. C. de seruit. Molin. de iustit. tom. 1. disp. 29. vers. ex dictis, Soar. de legib. lib. 3. cap. 6. num. 6. cum seqq. & de defens. Fidei lib. 3. cap. 22. num. 10. quos refero de Officio Episc. p. 1. tit. 3. c. 2. n. 94.*

De Crimine falsi. Tit. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Monetam in Regno Francie & locis circumuicinis falsificans in ere, vel figura, vel pondere, seu falsas introducens scienter excommunicationis sententiam incurrit Sedi Apost. reseruatam.
- 2 Monetam eudere, approbare, & reprobare est de regalibus, maioribus scilicet spectantibus ad Ius supremi dominij, vt n. 3.
- 4 Monetam eudere non licet priuato, etiam si ab eo bona liga, & iusti ponderis fiat, vt num. 5.
- 6 Monetam falsam expendentes qua pena puniantur remissue.

Extrauag. Prodiens. Vnic.

- ONETAM in Regno Francie, & locis circumuicinis falsificans in ere, vel figura, vel pondere, seu falsas introducens scienter excommunicationis sententiam Sedi Apost. reseruatam incurrit. Colligit *Zenzil. Viuan. in ration. lib. 5. pag. 161. Alagon. in compend. pag. 694.*
- 2 Cum de Regalibus sit formare monetas, illasque eudere, approbare, & reprobare, ac etiam eis valorem tribuere, vt tradunt communiter Feudistæ per illum tex. in cap. 1. in verbo moneta, qua sint Regalia, l. 1. & 2. C. de falsa moneta. Canonista in cap. quanto de iureiur. Franc. Curt. de monet cap. 1. *Martin. Laud. eod. tract. l. 1. num. 1. Fabian. de Monte de empt. & vendit. q. 5. in princ. Franc. Marc. decif. 186. vol. 1. & decif. 614. & 648. vol. 1. Mising. cent. 4. obseru. 24. Capi in sua inuest. in verbo Regalia vers. moneta fol. mibi 282. Conar. de numism. cap. 8. num. 1. Peregr. de iure fisci lib. 1. tit. 1. num. 25. Decian. in tract. crimin. lib. 7. cap. 36. num. 1. Cardof. in praxi Iudicum & advocat. verbo Moneta num. 2. Cabed. Lusit. decif. 45. à princ. p. 2. Morl. in empario iuris p. 1. in 2. q. 24. num. 4. *Mastril. de magistrat. lib. 3. cap. 10. num. 139. Bernardin. Muscaet. in pract. crimin. tit. de falsa moneta num. 2.**
 - 3 Ac proinde sit de Regalibus maioribus spectantibus ad Ius supremi dominij, secundum *Peregrin. d. lib. 1. tit. 2. sub num. 97. Figuera decif. 46. in princip. Claud. Seyel. in speculo feudorum rub. de his, qui feudis dare poss. fol. 114. à Rosenth. de feudis cap. 5. concl. 48. Mascard. de probat. concl. 1066. sub num. 2. Decian. d. lib. 7. cap. 23. num. 1. Camill. Borel. in tract. de prestancia Regis Catholicæ cap. 12.*
 - 4 Quapropter non licet priuato monetas eudere, vt tradunt *Bari. Bald. Salicet. & alij in l. fin. C. de falsa moneta, Host. Abb. Felin. Imol. & ceteri Canonista in d. cap. quanto, Camill. Borel. d. cap. 12. num. 6. Mastril. d. cap. 10. numera 142.*
 - 5 Etiam si ab eo bona liga, & iusti ponderis fiant, sicuti tenent glos. in l. sacrilegij ff. ad leg. Jul. pecul. *Bari. in l. qui falsam num. 2. vbi Mastril. num. 54. ff. de falsis, Alex. in l. singularia num. 36. ff. si certum pet. Bossuet. de falsa moneta num. 2. Peguera d. decif. 46. n. 6. à Rosentib. d. cap. 5. concl. 48. num. 2. Mascard. d. concl. 1066. num. 3. Baiard. ad Clar. d. falsum*

Extrauag. Dierum Vnic.

9. falsum num. 309. Menoch. de arbitrar. casu 316. num. 18. Farinat. in praxi crimin. q. 115. inspecl. 1. n. 18. Ioan. Aquilan. de p. test. moneta p. 1. cap. 9. vers. unde colligitur.

6 In gl[os]. [Expendunt] ibi (tales crimine falsi, &c.) Expendentes falsam monetam qua poena puniantur, differunt Hippol. conf. 47. lib. 1. Menoch. de arbitrar. casu 316. num. 51. cum seqq. Vincent. de Francb. decis. 491. Decian. lib. 7. cap. 25. num. 3. cum seqq. Alys. Ricc. in collect. decis. p. 1. collect. 172. ampl. 4. Farin. in praxi crimin. q. 115. num. 81. & num. 130. cum seqq. qui ampliatur, limitant, & declarant varijs modis.

DOCTORES, vel Officiales prouinciae Marchiae offendentes secundum XVII. modos offensae totidem poenas incurrun, & horum filij propter patrum iniquitatem a quibuscuque honoribus & beneficijs tanquam indigni repelluntur, ac deinde sic delinquentes excommunicationis reueruatur sententiae. Vniuersitas vero, seu Communitas, quae deliquerit in praedictis, eiusque territorium, & districtus interdictio Ecclesiastico subiaccnt ipso facto. Concordant. cap. ad aures. sep. in quibusdam, cod. tit. in Decretal. cap. felicit. eod. tit. lib. 6. iuncta Clem. si quis suadente, etia. eod. tit. Colligunt Zenzil. Vnuian. in ration. lib. 5. pag. 240. Alagon. in compend. pag. 742.

De Privilegijs. Tit. XI.

Extrauag. Ad nostri. Vnic.

PRIVILEGIA omnia aliquorum nobilium, Principum, & Communitatum Campaniae, & maritimae ecclesiasticae receptandi bannitos impune haec Constitutio propter causas hic insertas reuocat, & annullat. Colligunt Zenzil. Vnuian. in ration. lib. 5. pag. 220. Alagon. in compend. pag. 728.

2 In gl[os]. [Commodis] Faciunt quae de pace dixi ad rub. de tregua & pace n. 3. in Decretal.

De Poenis. Tit. XII.

SUMMARIUM.

- 1 Compendium huius tex. referitur.
- 2 Leges, & statuta imponentia poenas temporales filijs ob parentum delicta an & quando valida sint, remissive.
- 3 Filij ob delictum paternum puniuntur, ut haec ratione etiam parentes puniantur, & dolore crucientur.
- 4 Pater & filij si simul torquendi sunt, prius torquetur filius.
- 5 Amor paternus omnem alium vincit.
- 6 Filius censetur una, eademq. persona cum ipso patre.
- 7 Pater & filio aequaliter indigente, pater filio plus succurrere tenetur.

2 In gl[os]. [Quomodolibet] Circa validitatem legum, vel statutorum imponentium poenas temporales filijs ob parentum delicta vide Simanb. de Cathol. insst. tit. 29. num. 1. cum seqq. Cou. lib. 2. var. cap. 8. per tot. Crauet. de antiquit. temp. p. 4. §. transio nunc n. 157. Roias iung. 66. Clar. §. fin. q. 86. Repert. Inquisit. verbo filij heres. vers. item quiritur. Hoied. de incomparib. benef. p. 1. cap. 23. n. 97. Menoch. conf. 99. n. 220. & conf. 226. Gutier. lib. 2. canon. cap. 30.

3 In ead gl[os]. ibi (sed cum pater terreatur ob affectum paternum in poena filij magis quam in sua, &c.) Notatur ad hoc quod puniuntur filij ob delictum paternum, ut hac ratione etiam parentes puniantur, & dolore crucientur, & hanc ob causam magis arceantur ab huiusmodi enormi us delictis committendis, ut per Sanctarel. de barefi cap. 34. dub. 3. num. 23. vers. 8. Vnde Doctores firmant quod si pater & filij simul torquendi sint prius torquetur filius, quia pater conspectu filij facilius veritatem manifestabit, ut per Hippol. in l. 1. in princip. ff. de questionib. Mariani. de ordine iudic. in proem. num. 74. cum paternus amor omnem alium vincat l. ult. C. de curat. furvosi, l. isti quidem §. fin. ff. quod metus causa, cum adductis per Mexi. in tract. iassa panis concl. 2. num. 58. cum seq. Mascard. de probat. concl. 570. num. 3. Gutier. de iutel. p. 2. cap. 8. num. 9. Card. Mantica. de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 21. tit. 10. num. 21. ranti amoris rationem ponit Iureconf. in l. liberorum, in fine ff. de verb. signif. quia scilicet, per filios parentum memoria conseruatur vel

vel etiam quia pars corporis ipsius patris censetur esse. *l. cum simus C. de agricol. lib. 11.* seu potius vna eademque persona cum ipso patre. *l. vit. in fine ff. de impub. multis rationibus, & insignibus exemplis exornant tam nostris, quam Physici, Aristoteli. 8. ethic. cap. 12. Plutarcho, per integrum tract. de amore parentum in libros, plenè Tirac. in prefat. l. si unquam nam. 9. cum seqq. Costan. lib. 1. solch. cap. 15. Ioan. de Salorzano de parricid. lib. 2. cap. 10.* Ex quibus infertur patrem plus diligere filium, quàm filius patrem, ac subinde ordinem naturæ postulare vt pater & filio æqualiter indigente pater filio potius succurrere teneatur, vt tradunt Anchar. in cap. cum haberet. num. 22. de eo qui duxit in Matrim. Lara in l. si quis à liberis in princ. num. 35. ff. de liber. agnos. Contra Swrd. de aliment. tit. 1. g. 9. 4. num. 6. & Azor. instit. moral. p. 2. lib. 2. cap. 2. g. 16. existimantes potius parenti succurrere debere.

De Sententia Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti.

Tit. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius sex. refertur.
- 2 Mercenarius dignus est mercede sua.
- 3 Monetam esse mutandam qui sciuerit, si soluat, mutuet, vel det illam ante legem ante neatur ad restitutionem, remissive.
- 4 Paupertatis priuilegia, & laudes remissive.

Extrauag. Cum ad Sacrosanctæ. Vnic.

LITTERA gratiæ cum clausulis consuetis super Canonicaui, præbenda, vel alio beneficio cum cura & sine cura vacante, vel vacaturo, etiam si sit dignitas, officium, vel personatus, in Curia Sedis Apostolicæ, taxatur decem Turonen grossis, & non ultra; idem quoque in similibus litteris beneficiis gratiosis, vt super Prioratibus, administratione, sic & in executorijs earundem seruari debet. Si vero eisdem litteris gratiæ, & executorijs earundem aliquæ clausulæ non communes, vel insolite apponantur, & scripturæ clausulæ non faciant lineam, tunc nec propter hanc clausulam augmentabitur taxatio. Si vero per se, vel alijs clausulis addita facit lineam, quæ li-

nea debet continere 150. litteras, seu 25. distributiones, pro qualibet linea soluitur quarta pars Turonen. grossi, & quod lineæ superfluerit, minus tamen littera non mutat taxationem. Eadem taxatio seruetur cum suo moderamine quando litteræ gratiæ sunt seruandæ in registro Apostolicæ. eandem seruent Abbreviatores etiam in executorijs. Litteræ autem datæ in forma pauperum soluunt tantum octo Turonen. grossis, & hoc vt deseratur paupertati. In litteris de iustitia, nihil taxatur, sed seruetur laudabilis mos soluendi. Dum Curia extra vitra montes soluebatur dicti Turonen. sed quando est citra Montes siue Romæ soluuntur Romanini pro Turonibus in eadem taxatione. Si Abbreviator formauit ineptè notam ex qua grossa littera procedit, & esset rescribenda, ipse Abbreviator soluet scriptori. Omnes, & singuli scriptores, & Abbreviatores si vitra taxam accipiunt eo ipso sunt suspensi ab officio per sex menses prima vice, secunda in perpetuum, Abbreviatoribus vero imponitur poena excommunicationis. Colligitur Zenzil. Viuiam. in ration. lib. 5. pag. 326. Alagon. in compend. pag. 786.

2 In glos. [Satisfiat] ibi [dignus est enim mercenarius mercede sua] Vide quæ dixi in collect. ad cap. cum secundum Apostolum nam. 2. de præbend.

3 In glos. [Taxetur] ibi [quia forte desinereet cursum publicum habere, &c.] An autem sciens monetam esse mutandam si soluat, mutuet, vel det illam ante legem teneatur ad restitutionem? Vide Afflic. decis. 399. n. 9. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 3. cap. 2. vum. 22. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 2. n. 32. in fine, Menosh. in tract. de arbitrar. casu 185. num. 20. & 21. Mex. in tract. tasse panis concl. 6. num. 6. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo pragmatica pag. mibi 275. Sayr. in clau. Regia lib. 3. cap. 5. num. 1. Pau. Comit. resp. moral. lib. 3. g. 32. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 25. num. 188. Ioan. de Salas de contract. tract. de empt. dub. 2. in fine.

4 In glos. [Paupertati] ibi [nota rationem paupertatis haberi, &c.] De priuilegijs, & laudibus paupertatis, deque ipsius damni late agunt Luc. de Pena in l. fin. C. de his, qui num. liber. lib. 10. Ioan. de Indagine in speciali tract. quem scripsit de laude paupertatis, Cornel. Benincas. de priuileg. pauper. Aluar. Pelag. de plantis Ecclesie lib. 2. cap. 65. col. 10. cum seqq. Rebuff. de priuileg. schol. priuileg. 90. Paul. Mon-

can. de uicel. cap. 36. glos. 2. à num. 4. Stephan. Gratian. discip. forens. cap. 7. num. 9. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 2. plures, quos refert Cened. ad Decretum collect. 27. n. 2.

De Verborum significatione.

Tit. XIV.

Extrauag. Quorundam. I.

RRATRES Minores cum indui vestimentis vilibus debeant, secundum eorum regulam, & de qua uisitate hoc sit intelligendum posset ab aliquibus in dubium reuocari, ideo superioris iudicio relinquit quanta debeat esse longitudo, latitudo, grossities, subtilitas, forma, figura, & similia habitus, caputij, & tunice interioris, sicut de colore & grossitie illis imposuit Nicol. in cap. exijt qui feminat, & Clem. in c. exiui de paradiso, sup. hoc sit præcipiens sub pœna excommunicationis illis obediri, & reprehendens Fratres, qui pro arbitrio suo habitus curtos, strictos, & nouitates plenos portabant, qui transgressores regulæ non dicentur si in hoc Superioribus obsequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt an habenda sint granaria, & cellaria pro necessarijs ad victum colligendis. Tandem Fratres ipsos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati, & castitati esse præferendam, Colligunt ex Ordin. Zenzil. Vinian. in ration. lib. 5. pag. 344. Alagon. in compend. pag. 798:

2. Maxima autem obedientia, &c.

Ergo obedientiæ uorum præcipuum est inter tria essentialia, & substantialia Religionis uota, sicuti optime docent Fr. Ludou. Miranda in man. Pralator. tom. 1. q. 26. art. 1. concl. unica, Barthol. à S. Fausto in thesaur. Religioforum lib. 6. de uoto q. 4. 1.

Extrauag. Quia nonnunquam. II.

Suspensio ad beneplacitum Sedis Apost. excommunicationem contra glossantes Decretalem exijt qui feminat, hoc tit. lib. 6. per quam quidem suspensionem nequaquam licentia cuiquam intenditur impertiri quod contra Fratrum Minorum regulam dogmatizare, scribere, seu determinare, prædicare, seu prauè loqui liceat publice, uel occulte. Colligunt ex Ordin. Zenzil. Vinian. in ration. lib. 5. pag. 345. Alagon. in compend. pag. 798.

S V M M A R I V M.

1. Compendium huius tex. refertur, & n. 2. & 3.
4. Doctores citantur de materia huius tex. agentes.
5. Franciscani habent tantum facti usum in rebus unico usu consumptibilibus.
6. Dominium rerum Fratrum Minorum licet Ioannes XXII. abdicauerit à se & à Sede Apost. postea Alex. VI. & alij summi Pont. idem dominium receperunt.
7. Immobilium nomine an comprehendantur nomina & actiones, remissiuè.
8. Experimenti magistra rerum dicitur.
9. Abusus uocetur consumptio rerum quæ unico usu consumuntur, ostenditur.

Extrauag. Ad conditorem. III.

- D**ominium rerum, quæ perueniebant ad Fratres Minores retentum ab Ecclesia Romana simplici usu facti ipsis Fratribus seruato in cap. exijt qui feminat, hoc tit. lib. 6. Summus Pont. in præsertim refutat, multiplici ratione probans eos non posse habere in re aliqua simplicem usum facti, & statuit quod de cætero nullum ius, nullumq. dominium habeat Ecclesia Romana in huiusmodi rebus, quæ in posterum conferentur, vel offerentur ipsis Fratribus. Excipit tamen Ecclesias, oratoria, officinas, habitationes, uasalia, libros, uerimenta diuinis Officijs dedicata, circa quæ seruari iubet Constitutionem Nicolai IV. Exijt.
1. Item præcipit ut in posterum nemo nominetur, aut constituatur procurator S. R. Ecclesie pro recipiendis, petendis, extorquendis, defendendis, seu administrandis bonis oblati, vel collatis Ordini, vel Fratribus, nec in iudicio agatur nomine S. Romanæ Ecclesie nisi de speciali licentia eiusdem, secus quicquid fit est irritum.
 2. Item tollit usum facti in rebus, quæ usu consumuntur, quia est nocuum Fratribus, & Ecclesie, Fratribus quia adhuc remanent solliciti de bonis temporalibus, quæ sollicitudo distrahit mentem ab actu charitatis, & ab unione cum Deo in quo consistit perfectio, tum quia usus facti esset Ecclesie, cuius est dominium, & non Fratrum, & tamen Fratres possunt permutare, vendere, donare, & sic non sunt simplices vsuarij, tum quia rerum, quæ usu consumuntur, non possunt habere usum facti, seu esse simplices vsuarij, cum in ijs dominium non distinguatur ab usu, proprietatis

pietas enim quam habet Ecclesia, esset iniustitia, & otiosa. Papa ergo intellexit de his, quæ vsum non consumuntur, ac proinde Fratres habebunt vsum rerum, quæ non consumuntur vsu, abusus enim significat consumptionem rei quasi contra naturam vri, idest non remanet substantia, immo quando datur vsus rei consumptibilis, datur solum ius ad vsum, & non vsus, vsus enim est actio operantis, sicut in re consumptibili datur ius vt exerceat actum, & g. equitando in equo, deinde iste vsus non potest dari, quia nec ante actum, nec post actum, nec in ipso actu; tum quia iste vsus esset iniustus, quia qui non habet ius vtendi iniuste vitur, ergo quando conceditur vsus facti, intelligitur de illis rebus in quibus Fratres habent ius vtendi, & non in alijs; tum etiam quia dicta determinatio non expedit honori Ecclesiæ Romanæ, & dignitati cum quotidie vi illius esset litigandum pro rebus paruis & minimis, tum denique quia esset grauis, & molesta Prælati & Rectoribus Ecclesiarum, quia sepe oporteret litigare, & se opponere Ecclesiæ Romanæ. Colligitur ex Ordin. Zenzil. Viuian. in rasion. lib. 5. pag. 346. Alagon. in compendio pag. 798.

4. Circa materiam huius tex. late agunt Azor. in *insti. moral.* p. 1. lib. 12. cap. 24. q. 12. Sayr. in *clau. Regia* lib. 9. cap. 7. num. 15. cum seqq. Sanch. in *præcepta Decalogi* tom. 2. lib. 7. cap. 18. à princp.

5. Quod autem quo ad res, quæ vsu consumuntur, &c. Vtrum autem Fran-

cificani habeant vsum iuris in rebus vnico vsu consumptibilibus, questio est in hac materia à Doctõribus disputata, in qua reiecta sententia Ban. 2. 2. q. 62. tract. de dominio q. 1. dub. 1. in corollato ex 4. conclus. existimantis eos habere vsum iuris & facti, communis tamen resoluit illos tantum habere facti vsum, sicuti docent Men-eb. *Illustr.* lib. 1. cap. 17. num. 10. *Quæsd. in suis quæst. var.* cap. 14. num. 22. Nau. *commento* 1. de Regularib. num. 13. & *commento* 2. num. 2. Azor. *insti. moral.* p. 1. lib. 12. cap. 24. q. ult. in fine, Fr. *Emman. quæst. Regular.* tom. 3. q. 29. art. 4. *Rebell. de obligat. Iustitia* p. 1. lib. 1. q. 7. sect. 4. num. 33. *Molin. de Iustit.* tom. 2. disp. 6. vers. *his non obstantibus*, qui pariter resoluunt posse in his rebus separari verum dominium ab vsu, ac proinde Fratres Franciscanos nec in communi, nec in

particulari habere dominium harum rerum, sed solum vsum, & hæc est communis sententia præcipue Theologorum modernorum. Quamuis alij ad hærendo litteræ huius tex. teneant in his rebus minime distingui posse vsum à dominio, sed habentem vsum illarum habere quoque dominium, ex quorum numero sunt Bart. in tract. *Minoritarum* lib. 2. dist. 4. cap. 2. ad fin. Syluest. in *sum. verbo dominium* q. 2. vers. *vsus autem*, Turrec. in *sum. Ecclesiæ* lib. 2. cap. 112. ad fin. *Sarmien. de redditibus ecclesiæ* p. 1. cap. 1. n. 11. cum seqq. & in *defensor.* p. 1. toto monit. 12. & 14. *Aragon. d. tit. de dominio* dub. 3.

6. Illud aduertere oportet quod licet Ioannes XXII. in præsentii abdicauerit à se & à Sede Apostol. totum dominium rerum Fratrum Minorum, postea tamen Alex. VI. & alij Summi Pont. idem dominium receperunt, vt habetur in priuilegijs Fratrum Minorum verbo paupertas, quæ refert Sanch. in *præcepta Decalogi* tom. 2. lib. 7. cap. 8. n. 15. in fine.

7. In glos. [Mobilium] ibi (an nomina & actiones nemine immobilium comprehendantur, &c.) De hoc latè dixi in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. verbo *Mobilium*.

8. In glos. [Experientia] ibi (que magistra rerum dicitur) Ita Surd. *conf.* 61. num. 36. & *conf.* 132. num. 23. Ludou. *Kodolpb. var. quæst.* lib. 2. q. 35. n. 24. *Cardin. Tusch. tom. 3. lit. E. concl.* 648. *Mar. Antonin. var. resolut.* lib. 2. *resol.* 33. num. 10.

9. In glos. [Vel abusum] Notatur ad hoc quod consumptio rerum, quæ vnico vsu consumuntur, vocatur abusus, non quod sit illicitus vsus, sed quia vsus illarum est assumptio, seu consumptio illarum, vt per *Conan. cõment. Iuris Ciuili* lib. 4. cap. 4. n. 1. *Sanch. d. lib. 7. cap. 18. num. 4. in med.*

S V M M A R I V M.

1. Opin. que asserit Christum & eius Discipulos nihil habuisse in particulari, & in communi, erronea est, & heretica.
2. Declaratur tex. in cap. exijt. de verbor. signif. lib. 6. & concordatur cum hac Extrauag.

Extrauag. Cum inter. IV.

O Pinio, quæ asserit Christum & eius Discipulos nihil habuisse in particulari nec in communi, & in his quæ habuerunt nullum ius eis fuisse vtendi illis, vendendi, aut donandi, seu ex ipsis aliqua acquirendi, erronea est

nea est & hæretica, cum Sacra Scriptura contradicat. Colligunt ex Ordinar. *Zenzil. Viuitian. in ration. lib. 5. pag. 346. Alagon. in compend. pag. 799.*

2 Obstat tamen maxime *rex. in cap. exijt de verbor. signif. lib. 6.* dum docet Christum Dominum abdicatione proprietatis tam in particulari, quam in communi verbo docuisse pariter & exemplo: Sed omittis multis, quæ pro concordia adducunt *Turrec. in sum. lib. 2. cap. 112. vers. ad 10. Canon. de locis Theolog. lib. 6. cap. 8. vers. ad sextum; Cardini. Bellarmin. tom. 1. de Ecclesia milit. lib. 4. de Romano Pont. cap. 14. vers. 34. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 11. cap. 24. q. 8.* facile responderetur præmissis duplici paupertatis gradu, quem pro diuersis temporibus Christus Dominus verbo & exemplo docuit; aliquando enim rigidam illam paupertatem verbo, & exemplo approbavit, vt neque in communi neque in particulari licitum fuerit aliquid proprium habere, verbo, cum mittens Apostolos ad prædicandum dixit *Matth. 10. nolite possidere aurum neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, nec peram, &c. exemplo cum Matth. 8. inquit filius hominis non habet vbi reclinet caput, & cum Luca 8. femina deuota ipsum sequentes eidem & Apostolis nihil in communi vel particulari habentibus necessaria tantum ministrabant.* Aliquando tanquam communis parens alteram paupertatem minus rigidam docuit infirmitatibus hominum condescendens, hoc est pro illis, qui vitam illam perfectiorem sectari non auderent, sic loculos, & proprium in communi habuisse legitur *Ioan. 13. iuncto cap. habebat, & cap. exemplum 12. q. 1.* & quæ de consuetudine Apostolorum refert *rex. in cap. dilectissimis eadem causa, & quæst.* Hoc supposito iam apparet facilis sensus *rex. in d. cap. exijt*, vt enim concluderet licitam esse strictam illam paupertatem in particulari, & in communi asse-

rit Christum Dominum eam aliquando verbo & exemplo docuisse, minime autem negat aliquando etiam loculos, & alias res habuisse in communi, immo id expresse fatetur in *uers. nec his.* Per contrarium vero Ioannes XXII. in hac Extrauag. solum inquit hæreticum esse negare Christum Dominum, eiusque Apostolos in speciali, vel in communi aliqua habuisse, non vero damnat eorum sententiam, qui asserunt aliquando verbo, & exemplo Christum docuisse paupertatem illam perfectam & abdicationem proprietatis in communi & particulari, atque ita secundum diuersa tempora facile conciliantur Pontifices, vt scilicet Nicolaus in *d. cap. exijt* velit aliquando Christum docuisse paupertatem in particulari, & in communi, aliquando etiam loculos habuisse, at vero Ioannes XXII. in presenti solum decernat hæreticam eorum sententiam, qui absolutè negant Christum & Apostolos loculos, vel alias res in communi, vel particulari vnquam habuisse.

Extrauag. Quia quorundam. V.

R Eprobat opinionem illorum detractorum, qui præsumunt impugnare Constitutiones *Ad conditorem, & Cum inter nonnullos*, supra immediatè præcedentes, & præmissis responsionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarat tanquam hæreticos & Romanæ Ecclesiæ rebelles, ab omnibus euitandos, si deinceps scienter verbo vel scripto aliquid defendere, vel approbare contra illos præsumperint. Hinc habetur sub parte secunda, & tertia de Clauium materia proluxa, & vtilis disputatio. Colligunt ex Ordinar. *Zenzil. Viuitian. in ration. lib. 5. pag. 347. Alagon. in compend. pag. 799.*

2 In glori. [De suis discipulis] Suorum appellatione qui veniit late dixi in *tract. de appellat. verborum vtriusq. iuris signific. verbo sui.*

COLLECTANEA DOCTORVM

Tam veterum, quàm recentiorum, qui super singulos Textus, & Glossas Extrauagantium communium ex professo, vel incidenter scripserunt.

IN LIBRVM PRIMVM.

De Consuetudine.

Extrauag. Super gentes. Vnic.
Ioan. XXII.

ONSVETVDO impediens ne Legati Sedis Apost. recipiantur, non valet, & illa non obstante Legati ipsi sùt ab omnibus recipiendi, & eos impediens ipso facto excommunicationem

incurrunt, & eorum terræ ecclesiastico subijciuntur interdicto. Colliguntur ex Ordinari. Ioan. Monach. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 91. Alagon. in compend. pag. 36.

2. Hanc eandem conclusi. ex hoc tex. desumunt Navar. in man. cap. 27. num. 149. vers. quinquagesima prima, vbi subdit quod licet excommunicatio de qua in hoc tex. non sit reseruat. virtute illius, est tamen quatenus includitur in Bulla Cœnz; *Gambur. de casibus reseruat. cap. 12. num. 2. Iul. Laur. de Indulg. p. 2. cap. 13. num. 48. Ego ipse de officio, & potestate Episcopii p. 3. allegat. 50. num. 234. secundum Eugedunen. impress.*

De Postulatione Prælatorum.

Extratu Dispensij. Vnic. Ioan. XXII.

NULLVS postulari potest, si sit secularis, ad Cathedralē, si sit Regularis ad quamcunq. Ecclesiam ante 27. annum, sub pœnz quod ita scienter postulantes ea vice postuladi, & eligendi facultate careant, & per triennium

suspensi sint ab omnibus beneficijs, quæ obtinent in illa Ecclesia ad quam huiusmodi postulationem fecerint. Postulati vero, qui in Romana Curia suam postulationem fuerint prosequuti, seculares vsque ad 35. annum, Regulares vero in perpetuum ad administrationes suorum Ordinum, & omnia beneficia sint inhabiles. Colligunt Ioan. Monach. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 97. Alagon. in compend. pag. 39.

De Electione.

SVMMARIVM.

1. Episcopi, & alij Prælati Superiores, Abbates, & ceteri monasteriorum regimina exercentes à Sede Apost. prouisi absque litteris Apost. ad commissas eius Ecclesias, & monasteria ad administrationem accipere non debent, & numero 2.
3. Limita ut non procedat quoad pœnas in foro Conscientiæ.
4. Commendatarius ad tempus non comprehenditur sub dispositione huius tex.
5. Cardinales possunt conferre, & iurisdictionem exercere ante captam possessionem, & ostensionem litterarum.
6. Episcopi, alijque Prælati recipientes administrationem suarum Ecclesiarum non præstito soliso fœlicitatis, & obedientia iuramento, seu à Curia decedentes non accepto Pallio incidunt in pœnas in hoc tex. comminatas.
7. Delegatam fuisse sibi causam à Sede Apost. non creditur alicui nisi in citatorio inseri faciat rescripti, seu commissionis tenorem.
8. Cardinalibus attestantibus sibi à Sede Apost. causam fuisse delegatam creditur.

Extrauag. Iniunctæ. I. Bonif. VIII.

PISCOPI & alij Prælati Superiores, necnon Abbates, Priores, & cæteri Monasteriorum regimina exercentes, qui à Sede Apost. promouentur, aut consecrantur, seu benedicuntur, ad commissas eis Ecclesias, & monasteria absque litteris Apostolicis accedere, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumant, quicquid autem secus actum fuerit, interim est irritum, & non possunt percipere fructus, Capitulares vero ipsos recipientes, vel eis obediens sine prædictis litteris sunt suspensi à suis beneficijs. Idem dicendum de Episcopis, & alijs Prælati, qui non præstant solum iuramentum fidelitatis, & obedientiæ. Idem quoque de ijs, qui accepto pallio sine litteris discedunt. Colligunt *Viuan. in ration. lib. 1. pag. 241. Alagon. in compend. pag. 82.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam partem ex hoc tex. desumunt D. *Barbos. in l. diuortio in princip. p. 2. num. 50. ff. soluti Matrimon. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 8. q. 5. num. 33. Azor. institut. moral. p. 2. lib. 3. cap. 29. q. 9. vers. cæterum, & lib. 7. cap. 1. q. 2. Rot. in Burgen. Canonicatus 3. Iunij 1583. coram Card. Lancellotto, Aloyf. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 1325. vers. quia bodie, lul. Laur. var. lucub. tom. 1. tit. 4. cap. 25. n. 9. in fine, Ego ipse de officio & potest. Episcopi p. 3. alleg. 54. num. 161.*

3 Limita primo non procedere decisionem huius tex. quoad poenas in foro Conscientiæ, vt per *Nau. in cap. accepta, de restitut. spoliat. opposit. 8. num. 35. vers. 1. quem refert, & sequitur Ioan. Valer. de differentijs inter vtrumq. forum verbo obedientia differ. 4.*

4 Limita secundò in commendatario ad tempus, quia loquitur tantum de titulari, prout tenuisse Rotam refert *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 7. q. 21. n. 20.*

5 Limita tertio in Cardinalibus, qui non obstante dispositione huius tex. possunt conferre, & iurisdictionem exercere ante captam possessionem, & ostensionem litterarum, vt per *Bellencin. in tract. de ebaritatio subsidio q. 66. Sely. de benefic. p. 2. q. 3. num. 46. vers. octauum privilegii, Ludou. Gom. in proxim. Regularum Cancellaria q. 4. num. 9. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 21. num. 7. nouissime lul. Laur. var. lucubrat. tom. 1. tit. 4. de elect. cap. 25.*

num. 10. metipsum de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 111. num. 35. Rot. in Burgen. Canonicatus 3. Iunij 1583. coram Card. Lancellotto.

6 Similiter quoque Episcopi, &c.

Notatur ad hoc quòd Episcopi, alijque Prælati recipientes administrationem suarum Ecclesiarum non præstito solito fidelitatis, & obedientiæ iuramento, seu à Curia discedentes non accepto pallio incidunt in poenas hoc tex. contentas, vt per *Mar. Alter. in tract. de censur. tom. 2. vbi de suspens. disp. 16. cap. 3. vers. undecima, Azor. instit. moral. p. 2. lib. 2. cap. 1. q. 2. lul. Laur. d. cap. 25. num. 12. vbi num. 13. ponit formam talis iuramenti.*

7 Afferenti namque, &c. Notatur ad hoc quòd

non creditur alicui afferenti sibi à Sede Apostolica causam fuisse delegatam nisi in citatorio inseri faciat rescripti, seu commissionis tenorem, vt per *Boer. de potest. Legati prælud. 5. Guid. Papa q. 286. in fine, & q. 445. num. 2. & q. 459. num. 2. Grauar. ad Vestr. in pract. lib. 7. cap. vlt. num. 39. Gambar. de potest. Legati p. 9. à num. 1. Ioan. Valer. de differenti. inter vtrumq. forum verbo testis differ. 4. num. 1. vers. hinc praxi.*

8 Limita in Legatis Cardinalibus per tex. in cap. nobilissimus 97. dist. Sely. de benefic. p. 2. q. 3. num. 46. vers. octauum privilegium, Ioan. Valer. d. differ. 4. num. 1. vers. limita, vbi in vers. add. subijcit aliam limitationem videlicet in præceptis Superiorum maxime Religiosorum, subdens textum in præsentem procedere in rebus forum contentiosum contentibus, vt in delegationibus causarum, in visitationibus, & similibus.

Extrau. si Religiosus. II. Benedic. XI.

1 **R**eligiosus electus si intra tempus moderandum pro præsentia, vel absentia Superioris ipse, vel eius electores licentiam consentienti non petierint, est eo ipso priuatus iure sibi ex electione quæsito, & possunt electores alium eligere. Colligunt *Ioan. Monach. Viuan. in ration. lib. 1. pag. 242. Alagon. in compend. pag. 83.*

Extrauag. Sancta Romana. III.

1 **Q**uatuor Patriarchalibus Ecclesijs vacantibus, Constantinopolitana scilicet, Alexandrina, Antiochena, & Hierosolymitana, quandiu ciuitates ipsæ schismatico-

maticorum, aut infidelium subsunt, aut subeunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonice dictarum Patriarchalium Sedium de p[re]ficiendo sibi Patriarcha vel Pastore nullo modo procedere possunt quou[is]que ad Apostolica Sedis notitiam deducatur, aliter autem facta electio irrita est. Colligunt Ioan. Monach. Visian. in ration. lib. 1. pag. 243. Alagon. in compend. pag. 83.

2 De his quatuor Patriarchis late dixi de officio, & potestate Episcopi p. 1. tit. 3. cap. 1. & cum seqq. & in collect. ad cap. antiqua, de privileg.

SUMMARIUM.

- 1 Compendium huius tex. refertur.
- 2 Extrava[er]g. h[ab]e[re] fuit temporaria, & cum conditio[n]e expirantis.
- 3 Vacatio in Curia, & apud Sedem in quo differat, remissive.
- 4 Beneficiorum appellatio[n]e an & quando veniant pensiones, remissive.

Extrava[er]g. Ex debito. V. Ioan. XXII.

Episcolales, & earum Superiores Sedes, monasteria, & Regulares Ecclesie, P[re]toratus, officia, administrationes, dignitates, Personatus, p[re]bend[ae], aliaque Ecclesiastica beneficia cum cura, vel sine cura apud Sedem Apost. vacanti[is] provisioni summ[us] Pont. reservata sunt. Hoc autem intelligitur siue p[re]dicta beneficia vacaverint per mortem, siue per depositionem, priuationem, electionem, cassationem, postulationem, repulsionem, renunciationem, provisionem, translationem, siue quocunq[ue] alio modo. Ecclesie quoque, monasteria, & beneficia Cardinalium, etiam si alibi moriantur, intelliguntur apud Curiam vacare. Idem etiam procedit in dignitatibus, siue beneficiis officialium. Papa, puta Vicecancellarij, Camerarij, Notariorum, Auditoris contradictarum, Correctorum, & Scriptorum litterarum, ac Poenitentiariorum, Abbreviatorum, Capellanorum, commensalium; & similia si decedant extra Curiam in aliqua legatione, vel negotio Sedis Apostol. Nomine autem beneficiorum non comprehenduntur pensiones, illa enim liberè reuerti debent ijs, ad quos earum dispositio pertinet, nisi vel Canonicum impedimentum obstitit, vel aliter Papa disposuerit. Colligunt Visian. in ration. lib. 1. pag. 244. Alagon. in compend. pag. 183.

2 Donec Christi dignatio, &c.

Ex his verbis colligitur hanc Extrava[er]g. fuisse temporalem, & cum conditio[n]e expirasse, vt per Mandos. reg. 1. Cancell. q. 1. sub num. 1. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo beneficium, s. 2. fallent. 5. quos refert Nicol. Carr. de benefic. p. 5. cap. 1. num. 85. D. Loiser. de re benefic. lib. 2. q. 27. num. 90. vbi ait reservationem huius Extrava[er]g. esse inductam ratione loci, non autem persone, quod subdit esse bene obseruandum respectu eius partis, quae innouata est per Extrava[er]g. Ad regimen Suaeetiam: per obitum, quia qua parte non est expresse innouata expirauit cum Ioanne XXII. illius conditio[n]e.

3 Apud dictam Sedem per eorum obitum, &c. Ergo non datur differentia inter vacationem in Curia, & apud Sedem; de quo tamen vide quae dixi de officio, & potest. Episc. p. 3. allegat. 57. sub n. 24. secundum Lugdunens. impres. Iure D. Loiser. de re benefic. lib. 2. quest. 27. num. 14. cum sequentibus.

4 Pensiones insuper annuas, &c.

An & quando nomine beneficiorum veniant pensiones dixi in tract. de appellatiua verbo vniuersi, iuris significat. verbo beneficium

De Officio Custodis.

Extrava[er]g. Quia cunctos. Vnic. Ioann. XXII.

MENDICANTES absque licentia Papae in suis Conuentibus habere non possunt nisi vnam campanam pro populo, sed ad vsus proprios multas campanulas. Colligunt Visian. in ration. lib. 2. pag. 351. Alagon. in compend. pag. 127. Vide Oldrad. consil. 228. Dec. a num. 22. Socin. a num. 12. & Abb. in fine in cap. patentibus 10. de privileg. Alciat. lib. 8. Parerg. cap. 11. & de campanis plura dixi in tract. de officio, & potestat. Episcopi part. 2. alleg. 27. num. 46. cum seqq.

De Officio Delegati.

Extrauag. Sedes Apolt. Vnic.

Ioann. XXII.

LITTE RAE Apostolicæ imperatæ ad gratias, seu beneficia vacatura, vel ad lites pro aliquâ diocesi si contigerit ante illarum effectum diocesim illam, de mandato Papæ propter diuini cultus augmentum, & populi incrementum diuidi in plures dioceses, habebûr: eandem vim & sub eisdem modo, & forma illum vigorem in singulis diuisis, sicut habebant quando erat vna diocesis, & executores ac Iudices deputari illas executioni mandare debent. Colligunt Ioan. Monach. Guilhelm. de Monte Lauduno Viuian. in ration. lib. 1. pag. 412. Alagon. in compend. pag. 149.

- 3 In glōf. [Lucem amans] ibi (bene agentes banc diligunt) Ita Surd. cons. 132. num. 24.
- 4 In glōf. [Dioceses] ibi (prescribi non possunt) De hac materia dixi late de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 13 i. per. tot. secundum Lugdunen. impress.

De Officio Iudicis Ordinarij.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus quando visitat monasterium Regularium in visitationis actu duas vel tres personas clericali charactere insignitas, quarum vnâ ad minus sit Religiosa illius Ordinis, & vnum notarium clericum secum habeat, & non plures.
- 2 Monachi an & quando officium tabellionis exercere possint, remissiuè.
- 3 Officio duplici quando quis fungi possit, remissiuè.
- 4 Inhabilis ad testificandam, eo quòd periurij, aut furij damnatus sit, efficitur quis per professionem apus.
- 5 Visitatio & procuratio an prescribi possint, remissiuè.

Extrauag. Debent. I. Bonif. VIII.

EPISCOPVS quando visitat Monasterium Regularium in visitationis actu duas, vel tres honestas personas clericali charactere insignitas, quarum vna ad minus sit

Religiosa illius Ordinis, & vnum notarium clericum secum habeat, & non plures. Con-suetudine aliqua obtenta, & compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium hactenus facta, non obstante. Colligunt Ioan. Monach. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 467. Alagon. in compend. pag. 163.

- 2 In glōf. [Compellatur] An & quando monachi officium tabellionis exercere possint late tradit Sanchez in præcepta Decalogi tem. 2. lib. 6. cap. 13. n. 46. cum seqq.
- 3 In ead. glōf. ibi (& fungi duplici officio, &c.) Vide glōf. verbo admitti in cap. insuper 6. de testib. vbi n. 6. citauit ad hoc Perez super leges Ordinam.
- 4 In glōf. [Suspecti] Illud maxime aduertendum est circa monachos in testes admittendos, quod ineptus ad testificandam eo quòd periurij aut furij damnatus sit, efficitur per professionem apus ad testimonium ferendum, sicut docet Sanchez d. tom. 2. lib. 5. cap. 5. num. 27.
- 5 In glōf. [Non obstante] ibi (quia licet visitationi non prescribatur, nec procuratori, que debetur ratione visitationis, &c.) An & quando visitationi, & procuratori prescribi possit vide quæ late dixi de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 129. & 130. secundum Lugdunen. impress.

Extrauag. Vt quos II. & vlt.

Ioan. XXI.

Dignitatem, aut personatum, seu beneficium Curatum obtinens si aliud simile prædictis acquirat, habita possessione secundi, vel si per ipsum omni dolo & fraude cessantibus, quominus habeat steterit, priuatur primo beneficio ipso iure, & tenetur illud in manibus Ordinarij intra duos menses dimittere, de quo disponent illi ad quos pertinent tanquam vacante; quod si non fecerit, est ipso iure secundo priuatus, & inhabilis fit ad Ordines, & ad quæcunq. beneficia obtinenda. Et debet Ordinarius sub pœna sanctæ obedientiæ, & suspensionis ab ingressu Ecclesiæ tales plura beneficia obtinentes compellere ad ostendendam dispensationem, & de processibus super his exhibitis Sedem Apolt. per scripta publica certiorare facere. Colligunt Guilhelm. de Monte Lauduno, Viuian. in ration. lib. 1. pag. 468. Alagon. in compend. pag. 163.

De incompatibilitate beneficiorum dixi late ad cap. de multa, de prebend. Hodie per Concil. Trid. sess. 7. de reform. cap. 4. in requirantibus

rentibus residentia, aut aliis quomocunq. incomparabilibus beneficijs, etiamſi Canonici catus ſint & portiones inducitur vacatio primi ipſo iure per adeptionem ſecundi pacifice poſſeſſi, iuxta *cap. de multa, de prebend.* ſicuti deciſi referunt à Sacra Congr. *Gonzal. ad reg. & Cancell. gloſ. 15. §. 16. Nicol. Garc. de benef. p. 11. cap. 5. §. 2. num. 84. in 6. declarat. Aloyſ. Rice. in praxi fori Eccleſiaſt. deciſ. 393. in 1. edit. alius reſol. 332. in 2. edit. Armendar. in addit. ad recopil legum Nauarra lib. 4. tit. 7. de pluralitate benef. num. 17. Ego ipſe de officio, & poteſtate Episcoporum p. 3. alleg. 62. n. 28.*

De Maioritate, & obedientia.

Extrauag. Vnam ſauentem. I. Bonif. VIII.

ECCLĒSIA Sancta Catholica & Apoſtolica eſt vna, quæ vnũ corpus myſticum repræſentat, cuius caput Chriſtus, Chriſti vero Deus, & Chriſti Vicarius ſolus Petrus, & Petri ſucceſſor, ſub cuius curâ qui non ſunt, non ſunt de grege Chriſti. In hac Eccleſia, ſeu in poteſtate illius eſt duplex gladius, primus ſpiritualis in manu Sacerdotis exiſtens, qui ab Eccleſia exercetur, ſecundus temporalis in manu Regum & militum, ſed ad nurum & patientiam Sacerdotis, qui exercetur pro Eccleſia, ſub primo tamen, cum oporteat gladium eſſe ſub gladio, & temporalem auctoritatem ſpirituali ſubijci poteſtati, vnde ſecundus iudicatur à primo, & qui exercet primum iudicatur à Papa, ſed Papa à nemine niſi à Deo, quia prima poteſtas eſt à Deo de iure diuino, & ideo ſub eſſe Romano Pont. omnem humanũ creaturam eſt omnino de neceſſitate ſaluſtis. Colligunt *Ioan. Monach. Petr. Bertrand. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 483. Alagon. in compend. pag. 169.*

De materia huius text. late *egi de officio, & poteſt. Episcoporum p. 1. tit. 3. cap. 2. num. 19. cum multis ſeqq.*

Vterque ergo eſt in poteſtate Eccleſiæ, &c. Collige ex text. Summum Pont. qua talem ex vi Pontificalis officij habere ſufficientem poteſtatem ſuper omnia negotia ſecularia etiam inter ſeculares, vt de illis iudicet & diſponat quando id expedierit ad quietem, & conſeruationem ac Eccleſiæ deſenſionem, & ad bonum ſpirituale, & ad finem eccleſiaſticae poteſtatis af-

ſequendum, ſicuti docent *Con. in reg. peccatum. p. 2. §. 9. num. 7. Nau. in repet. cap. nouit notab. 3. de iudic. Molin. de iuſtit. tract. 3. diſp. 29. verſ. tertia conclusus, Rebel. de obligat. iuſtitia p. 2. lib. 14. q. 23. ſect. 1. num. 2. & 3. & ſect. 5. num. 29. Soar. de deſenſione Fidei Catholica lib. 3. cap. 2. Card. Bellarm. de Romano Pont. controu. 3. generali lib. 5. cap. 6. & plures alij, quos retulit d. cap. 2. num. 31. vbi tamen aduertit Summum Pont. directe poteſtatem non habere in temporalibus, & procedere *cap. cum ad verum 96. diſt. & d. cap. nouit*, eam tamen habere caſualiter, & indirecte in ordine ad ſpiritualia, & procedere *tex. in preſenti, & cap. per venerabilem, qui filij ſint legitimi.**

Extrau. Vt Prælatorum. II. Ioann. XII.

EPiscopij & Superiores Prælati ſine cauſa rationabili extra ſuam diœceſim mutato habitu non diſcurrant indiſcretè, qui ſi ad Curia venerint inde recedere non debent ſine Papæ licentia, aliàs ipſi & receptantes ipſos ſi Papæ non manifeſtant, excommunicati ſunt. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 1. pag. 485. Alagon. in compend. pag. 170.*

Extrauag. Etſi deceat. III.

NVllus Præſul ſine ſui Superioris licentia niſi pro negotijs Eccleſiæ ſibi commiſſæ extra ſuam diœceſim pernoctare audeat. Quicumque Episcopos Romæ venerit primum Palatium viſitare Papale, exhibiturus reuerentiam Papæ ſi detur opportunitas, nec recedat à Curia niſi ſuper hoc petita & obſenta licentia à Papa, qui ſecus fecerint ſunt excommunicati, & habentur vt infideles tam ipſi quam receptatores ſi illorum aduentum non ſignificauerunt. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 1. pag. 486. Alagon. in compend. pag. 170.*

De Tregua, & Pace.

Extrauag. Ad vniuerſalis. I. Sixt. IV.

SIXTUS IV. volens diſcordiã ex pragmatica ſanctione ſubortam ſedare Ordinarijs Regni Francia ad conferenda beneficia ſex menſes concedit Februarium ſcilicet, Aprilium, Iulium, Auguſtum, Octobrem, Decem-

brem, nisi Iurē vel per Benedictum VIII. & Ioannem XXII. vel per suas regulas Cancellariæ aliqua clausula generalis fuerint Papæ reseruata; excipit tamen, aliquas personas particulares, quæ habebant expectatiuas. Beneficia Cardinalium, & eorum, qui Cardinalibus sunt familiares, in Regno Franciæ existentia suæ dispositioni vsque ad certū tēpus referuat. De beneficijs promouendorum, quid fieri debeat ostendit. Beneficia Notariorum Sedis Apost. qui habitum per eiusdem Sedis notarios gestari solitum publicè & continuè gestant, suæ dispositioni referuat. Causas beneficiales in prima instantia vult in partibus terminari vsque ad definitiuam inclusiuè, ante quam appellari vetat, nisi à grauiamine, & interlocutoria extra negotium principale, quod non possit reparari per appellationem à definitiuam. Quid de causis in Curia pendentibus faciendum sit narrat; Si autem eadem causa in diuersis Curijs diuersis respectibus tractatur, quonam pacto terminanda sit, hic dicitur. Iudices prolongantes lites incurri excommunicationem Papæ reseruata declarat. Taxas beneficiorum, editas à Ioanne XXII. seruandas censet. Tandem tempus ponit intra quod vult ista acceptari & seruari. Colligunt *Viuan. in ration. lib. 1. pag. 490. Alagon. in compend. pag. 171.*

2 In concessionibus gratiarum expectatiuarum, &c. Expectatiuas huiusmodi omnino iustulit *Concil. Trid. sess. 24. de reform. cap. 19. & referunt Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 1. proem. num. 57. cum multis seqq. Massob. in praxi habendi concursum prælud. 23. in princ. n. 10. secundum Romanam impressi. Lotcer. de re benefic. lib. 1. in apparatu num. 16.*

3 Omnes, & singulæ causæ, &c. Hodie attendita noua dispositione Sacri Conc. *Trid. sess. 24. de reform. cap. 20.* Causæ omnes ad forum ecclesiasticum spectantes coram Ordinario locorum in prima instantia decidi, & infra biennium terminari debent, & ex eo ita colligunt *Paul. Eufeb. de visitat. lib. 1. cap. 33. post num. 3. Aloys. Ricc. in collect. de vis. p. 4. collect. 1353. in fine. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 1. resolut. 15. num. 3. Zerol. in praxi Episcopali p. 1. verbo instantia §. 4. Piafec. in simili praxi p. 2. cap. 4. num. 3. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 81. vbi late egi de hac materia.*

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium tex. referunt.
- 2 Pape munus est discordantes fideles populos ad pacem reducere.
- 3 Parochus tenetur populum monere vsque frequenter ad suas Parochias diebus Saterni Dominici, & maioribus festis accedere.
- 4 Episcopus non potest cogere populum multare & panis etiam in casu notabilis negligentia ire ad audiendam Missam in Parochia sua.
- 5 Religiosi ex privilegio confessus an teneantur iterum suo Parocho confiteri? nemissus.
- 6 Rectores Ecclesiarum, & Religiosi Mendicantes in Germania existentes, qui pacem inter ipsos factam violant, sententiam excommunicationis incurrunt.

Extrauag. Vices. II. Sixt. IV.

1 **C**onfirmat concordiam factam in Germania inter Parochos, & Mendicantes, & addit poenam excommunicationis, id est ne Parochi non dicant hæreses emanasse à Mendicantibus, & Mendicantes non dicant nec prædicent populos non teneri audire Missas in eadem Parochia diebus festiuis, cum hoc sit iure cautum nisi iusta causa exularet. Item neutri inducant ad eligendum sepulchras in suis Ecclesijs, quia est contra Canones. Item Mendicantes non prædicent populos non teneri coniteri saltem in Paschate suis Parochijs cum sit iure cautum. Item conueniant in pullandis campanis, & horis, & non adinuenientem detrahant. Colligunt *Viuan. in ration. lib. 1. pag. 491. Alagon. in comp. pag. 171.*

2 Pacem, & charitatē inducere, &c.

Quod particulare summi Romani Pontificis sit discordantes fideles populos ad pacem reducere ex eo fit manifestū, quia præcipuus, ac verus Vicarius est Christi, qui in terrâ descendens pacem per Angelos suos nunciavit hominibus dicens. *Et in terra pax hominibus bone voluntatis. Luca cap. 2.* habetur in cap. nocte sancta, de consecrat. dist. 1. & de terra in Cœlum rediēs eandem pacem Discipulis in Testamento reliquit dicens. *Pacem relinquo vobis. Ioan. cap. 14.* & habetur in cap. nisi bella 23. q. 1. quic. Patrem rogauit dicens. *Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos dediisti mihi, vt sint unum sicut & nos. Ioan. cap. 17. & habetur*

habetur in cap. cum Martha S. uerum, de celebrat. Missar. Omnium namq. rerum & patens & nutrix est pax, pace enim viget leges, floret Reip. disciplina, feruet Religio, valet aequitas, pollet humanitas, vberior est quæstus pauperum, & splendidior opulenta diuitum.

3 Cum iure sit cautum illis diebus,

&c. Parochum teneri populum monere, vt frequenter ad suas Parochias diebus saltem Dominicis, & maioribus festis accedant, statuit Concil. Trid. sess. 23. in decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione. Missæ & referunt Azor. instit. moral. p. 1. lib. 7. cap. 6. q. 4. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 43. art. 7. Zerol. in praxi Episcop. p. 2. verbo Parochia, & p. 1. verbo Missa. §. 6. vbi arceitur decisum non posse Episcopum cogere populum multctis, & poenis etiam in casu notabilis negligentia ire ad audiendam Missam in parochia sua, Ego ipse de officio, & potest. Episcop. p. 2. alleg. 24. num. 17. vbi num. 18. aduerto Missæ audiendæ præceptum adimpleri quocunq. in loco audiat, siue in propria Parochia, siue in qualibet alia Ecclesia, aut loco vbi celebretur, posse tamen fieri aliunde, vt aliquis peccat non audiendo Missam in propria Parochia, videlicet si noluit eam audire ex contemptu, aut quando Parochus declarat ea, quæ Parochiani scire tenentur.

5 Saltem in Paschate proprio confiteri Sacerdoti, &c. Vtrum autem,

qui ex priuilegio confitentur Religiosis teneantur suis Parochis, seu Presbyteris Parochialibus postea iterum confiteri, an vero prædictis Religiosis peccata sua confitendo ecclesiastico præcepto satisficiant de confitendo semel in anno? Vide Azor. instit. moral. p. 1. lib. 13. cap. 2. q. 2. Fr. Ludou. Miranda in man. Pralat. tom. 1. q. 45. art. 3. & 4.

6 Sub pœna excommunicationis, &c.

Notatur ad hoc quod Rectores Ecclesiarum & Religiosi Mendicantes in Germania existentes, qui pacem inter ipsos factam violant, sententiam excommunicationis incurrunt, vt per Sayr. de censur. lib. 3. cap. 33. num. 44. Rainer. in cathalog. censur. extra Bullam Cœna cap. 8. excom. 13. Fillius. tract. 14. num. 149. Jul. Lauer. de Indulgent. p. 2. cap. 13. n. 50. quos refero Ego ipse de officio, & potest. Episcop. p. 3. alleg. 50. n. 237. secundum Lugdun. impress.

IN LIBRVM SECVNDVM.

De Iudicijs.

Extrau. Frequentes. Vnic. Ioan. XXII.

PRAELATI & Rectores nec non Fratres quatuor Ordinum Mendicantium adinuicem non se iniurijs afficiant circa iudicia ferenda, sed omnino feruent Decretalem super cathedram, & constitutionem Clem. dudum, neque propter illam debent Religiosi Mendicantes esse molesti, & graues Prælati, neque Prælati ipsis Religiosis. Et si sint aliqua iniuria, vel molestationes hinc infectæ Papa vult iustitiæ complimentum breuiter exhiberi, summarie, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij. Et si aliter prout qualitas excessuum exigit, non obstantibus quibuscunq. obstaculis, quæ possent his obuiare. Colligunt Viuian. in ration. lib. 2. pag. 21. Alagon. in compend. pag. 208.

Summarie, simpliciter, et de plano, etc. De vi, & effectibus huius clausulæ dixi in tract. de clausulis vsusfreq. claus. 176. secundum Lugdun. impr.

De Dilationibus.

Extrau. In delictorum. Vnic. Ioan. XXII.

RABRICANTES falsos Florenos citantur peremptorie data illis dilatione trium mensium intra quos coram Papa compareant ad reddendam rationem quare ipsis prædictis florenos competat ius cuedi, alias contra ipsos eorum absentia non obstante procedetur prout iustitia suadebit. Colligunt Viuian. in ration. lib. 2. pag. 76. Alagon. in compend. pag. 224.

De Dolo, et contumacia.

S V M M A R I V M.

- 1 Citaciones, qui impediunt ne ad eos peruenire possint, vel quorum domicilium tunc adiri non potest, quomodo citandi sint, ostenditur.
- 2 Doctores referuntur de citatione per edictum agentes.

- 3 Citandus habetur pro citato si facit ut ad illum citationem non perueniat.
- 4 Accessus non ruti quoad citationes debet liquidari & probari, & non sufficit quod Officialis de eo attestetur.
- 5 Distio, præsertim, quandoq. tenetur comparari.
- 6 Citatio est principium iudiciorum, et omnium actionum instituendarum.
- 7 Papa an valeat procedere contra aliquem sine citatione, remissive.

Extrauag. Rem. nouam. Vnic. Bonif. VIII.

LLI, qui impediunt ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium turè adiri non potest, per citationes etiã extra dies solemnes publicè factas de mandato Papæ ita audientia literarum Apoitol. vel Papali palatio affixas ianuis maioris Ecclesiæ loci in quo Papa cum Curia sua degit, ita arctantur ac si ad eos personaliter deuenisset, quamuis sint Reges, & Imperatores, non obstantibus priuilegijs, &c. Colligunt Ioan. Monath. Vinian. in rasion. lib. 2. pag. 116. Alagon. in compend. pag. 242.

3 Citationis edictum, &c. De citatione per edictum

vide Marant. de ordine iudic. p. 6. tit. de citat. mens. 1. num. 83. Missing. cent. 3. obseru. 71. à num. 5. Rebuff. tom. 3. ad leges Gallicæ in præfat. num. 94. cum seqq. Menoch. remed. 8. recuper. à num. 102. & cons. 100. à num. 95. Azueud. l. 3. à num. 28. tit. 10. lib. 4. noua Recop. Ceuall. commun. contra commun. q. 809. à num. 18. Soar. de Pace in præf. p. 1. tom. 1. temp. 3. num. 20. cum seqq. Aloyf. Ricc. in collectan. decis. p. 1. collect. 117. Gamill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 44. de citation. num. 77. cum seqq. ex nostris Lusitanis Gam. decis. 237. Cabed. p. 1. Arresto 58. Valasc. de part. cap. 7. num. 13. Cardos. in præxi iudicum verbo citatio num. 28. D. Barbosa. in l. ad peremptorium. num. 99. ff. de iudic.

3 Qui impedit, aut facit etiam se celando, etc. Citandus enim habetur pro citato si facit ut ad illum

citatio non perueniat; ita Tirag. de retractu sig. 6. 2. plos. 1. num. 8. & 9. Franc. Marc. Despin. decis. 400. num. 14. p. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 66. num. 32.

4 Turè vel liberè adiri non possunt.

Aduerte non sufficere quod officialis attestetur de non tuto accessu, sed debet liquidari & probari secundum Dec. cons. 466. num. 26. & Mascardi. de probat. consil. 17. cum seq. Et Farin. in præxi crimin. q. 18. num. 43. inter casus loci non ruti ponit mecum iudicis ruitantis, inimicorum, belli, pestis, tempestatis maritimæ, & similia.

5 In glol. [Præsertim] ibi (verbb), præsertim, quandoq. tenetur comparari) Ita Gutier. canon. lib. 2. cap. 20. num. 5. Card. Tusch. lit. D. conol. 338. num. 1. Cened. sing. 83. num. 1. & alij, quos refero Ego ipse in tract. de dictioib. vsu freq. dict. 227. num. 2. secundum Lugdunen. impressi.

6 In glol. [Personaliter apprehendissent] ibi (citatio, quæ est principium iudiciorum, &c.) Ita Greg. l. 1. tit. 7. par. 3. Vant. de nullit. tit. ex defectu nullitatis processus num. 27. Marant. de ordine iudic. p. 6. memb. 1. num. 1. Bonnacoe. commun. opinio. tom. 1. lib. 2. tit. 2. m. 8. Azueud. ad rub. tit. 3. num. 14. lib. 4. noua Ricop. Amator Roderic. in præf. de modo, & forma videndi seu examini. processum cap. 4. de citat. num. 2. & 3. Camil. Borrell. in summa omnium decis. tit. 44. à num. 7. & est omnium actionum instituendarum principium, ex Tiragi in tract. res inter alios acta, statim in princip. D. Barbof. in l. si quis posteaquam. num. 26. ff. de iudic.

7 In glol. [Non obstantibus] ibi (ad evidentiam præmissorum quero an Papa procedere contra aliquem valeat citatione nõ præmissa?) De hac questione late dixi in collect. ad cap. 1. número 7. cum seqq. de causa possess. in Decretalib.

IN LIBRVM TERTIVM.

De Vita, et honestate Clericorum.

Extrauag. Docta. Vnic. Ioann. XXII.

MVSICAS lasciuas in Officijs diuinis, præsertim Horis Canonicijs, vel Missis solemnibus nullus sub poena suspensionis ab officio per octo dies cantare presumat, per quod autem non intenditur prohibere quin interdum ultra cantum

tum ecclesiasticum aliquas consonantias, que melodiam faciant, canere liceat. Colligunt *Vitian. in ration. lib. 3. pag. 14. Alagon. in compend. pag. 359.*

Cantus igitur purus, & honestus nullo Iure prohibetur, is enim in Ecclesia audientes ad maiorem animi deuotionem excitat, canentium vires recreat, mentem ad Deum eleuat, tristitia corda consolatur, vt inquit *Isidor lib. 3. sentent. cap. 7.* gratiores mentes facit, fastidiosos oblectat, inertes excitat, & peccatores ad lamenta mouit, in hoc vero tex. solas indecens canendi modus prohibetur, sicut in *Concil. Frid. sess. 22. in decreto de obseruandis & euitandis in celebrat. Missæ vers. ab Ecclesijs vero musicas eas, &c.* Colliges hæc ex *Nau. deorat. & horis canon. cap. 16. num. 32. & 33. F. Emman. quæst. Regul. tom. 1. q. 40. art. 1. & 2. Soar. de Relig. tom. 2. tract. 4. lib. 4. cap. 13. num. 16. & 17. Sanchez, in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 37. num. 7.* cum his, quæ ad hoc propositum cumulatim in collect. ad cap. dolentes n. 15. cum seqq. de celebrat. *Missæ, in Decretal.*

De Præbendis, et dignitatibus.

Extrauag. Pix. I. Bonif. VIII.

BENEFICIA quæcunq. apud Sedem Apostolicam vacantia Papa sibi reseruat, & si secus fiat ignoranter vel scienter irritum decernit, & inane. Colligunt *Vitian. in ration. lib. 3. pag. 105. Alagon. in compend. pag. 402.*

De hac materia dixi latè in collect. ad cap. 2. & 3. hoc est. lib. 6. vbi etiam an hic tex. reuocauerit dictum cap. 3. & ibi citatis commendo *D. Lotter. de re benefice. lib. 2. q. 27. à num. 55. cum seqq.* per me post illa scripta. vifum, vbi contra *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 1. proom. à num. 153.* late probat dispositionem cap. *Statutum, de præbend. lib. 6.* non esse reuocatum per hanc Extrauag.

Decernentes ex nunc irritum, etc.
De vi & effectibus decreti irritantis dixi in tract. de clausulis vsusfreq. claus. 40. secundum *Lugdunen. in præf.*

Extrauag. Ex. supernæ. II. Clem. V.

Promissiones sub titulo cõmendæ factas de Ecclesijs Parochialibus, Archiepiscopa-

libus, Episcopalibus, & monasterijs ad petitionem Regum, vel quorumcunq. Magnatum reuocat. Colligunt *Vitian. in ration. lib. 3. pag. 106. Alagon. in compend. pag. 402.*

Extrauag. Etsi in temporalium. III.

Beneficia maiora, & minora vacantia, & vacaturâ præsertim in prouincia Burgegalen. Clemens V. certis ex causis suâ dispositioni reseruauit cum appositione decreti. Colligunt *Vitian. in ration. lib. 3. pag. 107. Alagon. in compend. pag. 402.*

Extrauag. Execrabilis. IV. Ioan. XXII.

HABET Extrauag. habetur supra inter Extrauagantes Ioannis XXII. etiam sub hoc tit. cum glossis Zenzilini, hic vero ponitur cum glossis Guilelmi de Monte Lauduno.

Extrauag. Saluator. V.

Tholosana Ecclesia in redditibus plurimum abundans erigitur in nouam Metropolim, cui de nouo pro suffraganeis Ecclesijs deputantur quatuor Villæ in nouas ciuitates erectæ; quibus assignantur aliqui fructus Ecclesiæ Tholosanæ; & tandem censuræ ecclesiasticæ in rebelles proferuntur. Ex quibus utilitas habetur quoniam cognosci poterit causæ erigendi, & diuidendi, eximendi, & subiyciendi Ecclesias. Colligunt *Vitian. in rationali lib. 3. pag. 107. Alagon. in compend. pag. 402.*

Hinc dicit *Nau. de spolys cleric. §. 3. num. 1.* quod frequenter Papa applicat rem vnus Ecclesiæ alteri, immo & totam vicem Ecclesiam cum suis bonis per vnionem & diuisionem, vt hoc in tex. fecit Ioannes XXII. & his temporibus Pius IV. tanquam partem ademit Episcopatu Leodiens. quanta successit tribus Episcopatibus de nouo erigendis.

Suffraganei sub Tholosano Archiepiscopo qui hodie existant, ostendi in tract. de officio, & potestate Episcopi p. 1. tit. 1. post cap. 7. vbi agitur de notitia Episcopatum totius Orbis.

Extrauag. Nuper. VI.

Impedientes Episcopatus Tholosani erectionem in Ecclesiam Cathedralem, & eius diuisionem in quinque dioceses ultra poenas in Constitutione Superiore declaratas perdunt

perdunt feuda, & quæcunq. beneficia spiri-
tualia, & temporalia, & si sint personæ eccle-
siasticæ efficiuntur inhæbitæ ad quæcunq. be-
neficia ecclesiastica obtinenda. Colligunt
*Viuian. in ration. lib. 3. pag. 109. Alagon. in
compend. pag. 402.*

II. Extrauag. Nuper. VII.

Executores quatuor dantur ad pœnas
superadictas solemniter publicandas.
*Viuian. in ration. lib. 3. pag. 109. Alagon. in
compend. pag. 402.*

III. Extrauag. Nuper VIII.

Dispensat cum quodam Abbate vt Epi-
scopus possit esse licet defectum patiat
in Ordinibus, & atate. Colligunt *Viuian.
in ration. lib. 3. pag. 102. Alagon. in
compend. pag. 402.*

Quam vero atatem, & Ordines habere de-
beat promouendus in Episcopum dixi in
*tract. de officio, & potestate Episcopi p. 2. alleg.
1. n. 26. & a n. 36.*

Extrauag. Ad cuiuslibet. IX.

Hortatur quendam in multis commen-
datum, vt accipiat Episcopum, & cu-
ram Pastoralem admittret in Ecclesia, quæ
de nouo fuerat in Cathedrali erecta. Col-
ligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 102. Ala-
gon. in compend. pag. 402.*

Humilis an sit ille, qui superni nutus arbi-
trio, vt debeat præesse intelligit, & tamen ex
humilitate præesse contemnit? Vide quæ di-
*xit de officio, & potest. Episcopi p. 1. tit. 2. glos. 2.
num. 25.*

Extrauag. Postulati. X.

Declaratur an collector fructuum primi
anni omnium beneficiorum ecclesiasti-
corum vacantium, & vacaturorum, vsque ad
certi temporis spatium deputatorum pro Ca-
meræ Apost. oneribus facilius supportandis,
possit cum obijgentibus beneficia conuenire,
& an Altaria dotata cadant sub tali reserua-
tione, &c. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3.
pag. 111. Alagon. in compend. pag. 403.*

Extrauag. Cum nonnullis. XI.

Resoluit plurimas ambiguitates ortas
circa reservationem & solutionem su-
perdictorum fructuum cap. precedenti con-
tentorum.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficia omnia secularia, & Regularia esse
Patriarchales, Archiepiscopales, & Epi-
scopales Ecclesiæ apud Sedem quomodo-
cunq. vacantis, ac etiam per obitum S. R. E.
Cardinalium, ac Officialium dicte Sedis,
eius dispositioni, reseruantur.
- 2 Hic sex. semper innouatur per reg. 1. Cancell.
- 3 Beneficiorum vacantium apud Sedem reser-
uatio ubi tractetur, ostenditur.
- 4 Cardinalium S. R. E.
- 5 Camerarij.
- 6 Notariorum seu Protobo-
notariorum.
- 7 Auditorum Apostol. Pa-
latrij.
- 8 Scriptorum litterarum
Apost.
- 9 Abbreuiatorum.
- 10 Commensalium Papa.
- 11 Commensalis Papa quoad effectum reserua-
tionis qui dicantur, ostenditur.
- 12 Capellanorum Papa beneficia sunt reseruata
Sedi Apost.
- 13 Beneficia quæcunq. vacantia & vacatura
per promotionem ad Patriarchatum, Ar-
chiepiscopatum, & Episcopatum, & mona-
stiorum regimina, sunt Sedi Apost. re-
seruata.
- 14 Beneficia vacantia per dispositionem, priua-
tionem, translationem, aut muneris conse-
crationis susceptionem, auctoritate Apost.
facta, sunt Sedi Apost. reseruata.
- 15 Beneficia vacantia, seu vacatura per affec-
tationem pacificam quorumcunq. Prioratum,
dignitatum, personatum, Officiorum, Can-
onicatum præbendarum & aliorum be-
neficiorum, auctoritate Apost. prouisorum,
sunt Sedi Apost. reseruata.
- 16 Beneficium vacans per affectationem pacificam
alterius incompatibilis ab Ordinario collati
si vacauerit in mense Ordinarij illius prou-
isio spectabit ad Ordinarium.
- 17 Beneficia illa Papa reseruantur de quibus in-
concordia, vel discordia electi, seu postu-
lati sunt facta electio, vel postulario, que
postea cassata fuit, seu repulsa, aut renūciata.

Extrauag.

Extrauag. Ad regimen. XIII.
Bened. XI.

nefic. lib. 2. q. 16. num. 39. Gonzal. d. glos. 51. numero 10.

1 Dispositioni Apostolicæ referuntur beneficia omnia cum cura & sine cura, secularia & Regularia, etiam Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesiæ, & conueta conferri per electionem, vel alio modo, apud Sedem Apost. quomodocunq. vacantia, & in posterum vacatura, etiam per depositionem, vel priuationem, seu translationem, aut muneris consecrationis susceptionem, ac etiam per obitum Cardinalium S. Roman. Eccl. ac officialium dictæ Sedis, videlicet Camerarij, Vicecancellarij, &c. vel Legatorum Nunciatorum vbiunque moriantur, necnon & aliorum, qui pro negotijs veniunt, vel recedunt à Curia si intra duas dietas legales moriantur, & ibi non habeant proprium domicilium. Decernentes ex tunc, &c. Non obstantibus, &c. Colligunt *Visian. in ration. lib. 3. pag. 111. Alagon. in comprad. pag. 403.*

2 Innouatur semper per omnes Sumos Pont. in reg. 1. Cancell. vt referunt *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 8. num. 17. & Nicol. Garc. de benef. p. 5. cap. 1. num. 92. vbi num. 86. obferuat* ideo innouari tex. in præfenti per d. reg. 1. quia erat temporalis, & expirauit cum conditore, quod etiam aduertit *D. Lotter. de re benef. lib. 2. q. 27. num. 97.*

3 Apud Sedem Apost. &c. De refectione beneficiorum vacantium in Romana Curia, seu apud Sedem dixi late ad cap. 2. & 3. de præbend. lib. 6.

4 Ac etiam per obitum Cardinalium. Notatur ad hoc quod dispositioni Sedis Apost. referuntur quæcunq. beneficia vacatura per obitum S. Rom. Eccl. Cardinalium, vt per *Hieron. Paul. in praxi Cancell. 8. de benef. q. generaliter referuatis vof. i. em. beneficia Cardinalium, Ludou. Gom. in reg. de imperan. benef. vacan. per obitum famul. Card. q. 13. sub num. 11. Barfæt. conf. 126. num. 97. lib. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 51. num. 6. D. Lotter. de re benef. lib. 2. q. 27. num. 84. & 85.*

5 Camerarij. Vide *Cassad. decif. 4. de constitut. Mandos. in reg. 1. Cancell. q. 4. Flamin. Paris. de resign. be-*

6 Notariorum. Vide *Mandos. in reg. 1. Cancell. q. 5. sub num. 7. Bellem. decif. 655. incip. Notarij Penitentiaria, Gonzal. l. d. glos. 51. num. 12. D. Lotter. d. q. 27. num. 97. in fine, vbi per Rot. in Ferrar. Canon. 26. Aprilis 1624. coram R. P. D. meo Pironano, subdit hanc referuatiorem Prothonotariorum posse dici clausam in corpore iuris, & de Prothonotarijs vide per me dicta de officio, & potest. Episc. p. 3. alleg. 74. à n. 30. & late *D. Melch. Lotter. d. lib. 2. quest. 28. & quest. 29.**

7 Et Apostolici Palatii, &c. De Auditoribus Rotæ vide *Aene. de Falcon. de referuat. p. 1. q. 3. paulo ante num. 15. vers. & in quantum, Gonzal. d. glos. 51. num. 5. D. Lotter. de re benef. lib. 2. q. 27. sub num. 68.*

8 Et Scriptorum litterarum Apost. Vide *Ros. decif. 70. per rot. p. 1. diuers. D. Lotter. de re benef. lib. 2. q. 27. n. 86.*

9 Ac Abbreuiatorum. Vide *Put. decif. 204. & 263. in antiq. alijs decif. 234. & 257. lib. 1. in correctis, vbi quod beneficia Abbreuiatorum de minori sunt referuata per hunc tex.*

10 Necnon commensalium. Ex *Constit. 78. et 79. Pauli III. & Const. 44. Iulij III. quoad hunc effectum referuatiōis veri familiares, & continui Papæ commensales sunt omnes Referendarij, & alij Officiales ex Palatio Apostol. panem habentes, Prothonotarij, Subdiaconi, Auditores Rotæ, Acolyti, Scutiferi, Secretarij, litterarum Apost. Scriptorum, Cubicularij, ac Milites S. Petri, & reliqui officiales Romano Pont. pro tempore existenti in Palatio deseruientes, aut custodiam facientes, licet in eodem non habitauerint, nec habitent, nec forsan habitabunt, nec in tinello comederint, nec comedant, nec in futurum forsan comedent, referunt *Gonzal. d. glos. 51. num. 17. & Ioan. à Cochier in reg. 3. Cancell. numero 34.**

12 Et aliorum quorumlibet capellanorum, &c. Vide *Aene. de Falconibus de referuat. q. 3. princ. n. 15. in fine,*

fine, & num. 16. Simon. in sum. tract. q. 37. & 38. Mandos. in reg. 1. Cancel. q. 5. & 6. Gonzal. d. glos. 51. num. 8.

13 Rursus monasteria, Prioratus, etc.

Notatur ad hoc quod beneficia quæcunq; vacantia & vacatura per promotionem ad Patriarchatum, Archiepiscopatum, Episcopatum, vel monasteriorum regimina, sunt Sedi Apost. referuata, vt per *Simon. de referu. q. 27. Mandos. ad reg. 1. Cancel. q. 13. & 14. Cochier. in reg. 1. Cancel. num. 23. vers. septimus, Flamin. de resign. benefic. lib. 3. q. 1. num. 76. Anastas. Germon. de indultis Cardin. s. si vera à num. 20. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 16. q. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 53. & glos. 51. num. 15. Camill. Borrel. in summa omnium decist. 21. num. 84. & 86. Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 6. à num. 1. metipsam de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 57. num. 71. cum seqq.*

14 Necnon per depositionem, vel priuationem, etc. Notatur ad hoc quod beneficia vacantia per

depositionem, priuationem, translationem, aut muneris consecrationis suspensionem auctoritate Apostol. factas, vel fiendas, sunt Sedi Apost. referuata, vt per *Hieron. Paul. in praxi Cancellaria s. sequuntur beneficia referuata generaliter, Flamin. Paris. de resignat. lib. 2. q. 16. num. 27. Gonzal. d. glos. 51. n. 32. Ioan. Cochier. in reg. 1. Cancel. n. 27. vers. 5. Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 14. cap. 1. num. 16. in vlt. impress.*

15 Necnon etiam quæ per affectionem pacificam, etc. Notatur ad hoc quod beneficia

vacantia, & vacatura per affectionem pacificam quorūcunq; Prioratū, Dignitatum, Personatum, Officiorum, Canonicatum, Præbendarum auctoritate Apost. prouisorū, seu prouidentiorum, sunt Sedi Apostol. referuata, vt per *Simon. de referuat. q. 26. num. 1. Bursat. conf. 126. num. 96. lib. 2. Gonzal. d. glos. 51. num. 36. Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 5. à num. 51. Viuian. ubi sup. num. 18. & 19. D. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 27. à num. 37.*

16 Secus autem erit si collatum fuerit secundum beneficium non à Papa, sed ab Ordinario, quia tunc si primum beneficium incompatibile vacauerit, in mense Ordinarij, illius prouisio spectabit ad Ordinariū, iuxta ea quæ resoluūt

Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. s. 2. à n. 8.

17 Necnon si forsan, etc. Notatur ad hoc quod

beneficia illa Papæ referuantur de quibus in concordia vel discordia electi, seu postulati fuit facta electio, vel postulatio, quæ post cancellata fuit, seu repulsa, aut renūciata, vt per *Hieron. Paul. in praxi Cancel. S. sequuntur beneficia super quibus, Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 14. cap. 1. n. 17. in vlt. impress.*

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficia quæcunq; dispositioni Apostol. referuata, ita per talem referuationem sunt affecta, ut illorum collatio non teneat si per alium à Romano Pontifice fuerit facta.
- 2 Regula 10. alijs 11. Cancel. cum hoc tex. symbolizat.
- 3 Doctores referuntur de affectione per appositionem manus Papæ agentes.
- 4 Beneficia semel referuata, & affecta semper remanent affecta.
- 5 Resignatio etiam si resoluatur, p̄tā propter regulam de viginti, non tamen resoluatur inducitur per appositionem manus validam.
- 6 Beneficium ubicunq; officio manus appositionis tenens durat referuato quatenus prouiso Papæ consumitur.

Extrauag. Ad Romani. XVI. Paul. II.

Beneficia quæcunq; dispositioni Apostolice referuata ita per talem referuationem sunt affecta, vt illorum collatio non teneat si per alium à Romano Pont. fuerit facta. Colligunt Viuian. in ration. lib. 3. pag. 112. Alagon. in compend. pag. 403.

Cum hoc tex. haberi quoniam conformitatem, & symbolizat reg. 10. alijs 11. Cancellarie, quæ incipit. Item declaratis omnium singularum Cathedralium, &c. vt tradunt Mandos. super eadem negot. quæ alijs erat q. 95. & 6. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. s. 5. proem. num. 84. & 85. Ioan. à Cochier. ad d. reg. 9. seu 10. Cancel. n. 7. Nicol. Garc. de benefic. p. 5. cap. 1. num. 783. cum seqq.

3 Romani quoque Pont. manus appositionem, etc. De affectione per appositionem manus Papæ

agunt late *Aen. de Falso. de referuat. pralud. 3. & q. 4. effectū 16. Simonet. in sum. tract. q. 57.*

Extrauag. Suscepti. Vñc. Joann. XXI

Papa volens prouidere diuini culturi & ministris eiusdem, & occurrere dispendijs, quæ ipsi quotidie imminere propter occupationes vacantium Ecclesiarum primi anni; eo quod Ecclesie ipse seu personæ aliquæ ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, primi, aut secundi; vel plurius annorum fructus beneficij vacantis sibi vendicant, statuit quod quando talis occupatio immineret in beneficijs, quæ consueuerunt in decimæ solutione taxari, collectores ipsorum annuatum sine contenti ipsa summa pro qua consueuit dari decimæ, si ipsam eligendam duxerint, tali residuo penes eam, cui collatum est beneficiũ, remanente, vel dimissa eidem summa prædicta, possint dictum residuum sibi assumere, dum tamen alterũ intra decem dies dicti eligant collectores, alias post decem dies ipsorum optio in beneficiatum transeat ipso iure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni diuidi debent, per medium, & vtriq; eorum medietas tribuatur, ita: quod si alter dimidia noluerit contentari, ipsa in volentem transeat ipso iure. Et si aliquis accepit aliquid ultra præmissa si fuerit Prælati, suspensus est ab ingressu Ecclesie, si est Capitulum, Vniuersitas, vel Collegium, est interdictum, donec restituat, si particularis persona, est excommunicata, nec potest absolui, nisi facta restitutione, & ad hunc finem reuocantur omnia priuilegia, &c. Colligunt *Visian. in ration. lib. 3. pag. 144. Alagon. in cõpend. pag. 418.*

Ex hoc tex. colligitur validam esse consuetudinem vt fructus primi, secundi, & sequentium annorum Prælati defuncto, vel eius hæredibus applicentur, vt per *Con. in cap. cum in officijs num. 9. vers. ceterum, de restam. Nau. de reditib. q. 3. num. 12. & in apologia q. 1. monitu 48. alias q. 1. monitu 52. a num. 6. Sarmien. in defensorio monit. 48. Gam. Iustif. decis. 313. num. 7. ad fin.* Cuius rei rationem reddit *Abb. in d. cap. cum in officijs num. 5. ad fin.* quod talis consuetudo Ecclesie non præiudicat, sed tantum successori, ad quem pertinent fructus sequentium annorum. Verum reprehenditur à *Con. proxime citato loco*, aduertente quod etiam relicta à defuncto debent figuro successori referuari iuxta rex. in *Clem. statutum 7. de elect. cum similibus*, & ideo non recte *Abb. videtur* facere differentiam inter

de 58. Mandosia in reg. 4. Cancel. q. 4. num. 4. & reg. 5. q. 6. num. 6. Gonzal. ad reg. 8. Canon. glof. 52. per. rot. Nicol. Garc. de benefic. p. 5. cap. 1. num. 138. cum multis seqq. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 26. num. 38. vbi cum Rota decis. 190. num. 9. p. 2. recent. ait dispositione huius tex. procedere nulla existente provisione Papæ, vbi in appositione manus Papæ conturrit, præexistens reservatio generalis cum decreto irritanti.

4. Remanere semper affecta, &c.
Notatur ad hoc quod beneficia semel reservata, & affecta semper remanent affecta, *Rota. decis. 12. & 13. de præbendis in nouis Consad. decis. 1. num. 8. de restit. spoliat. & decis. 2. num. 30. de union. Gemini. conf. 93. m. d. Simonet. de reseruat. q. 57. Petr. Greg. de re benefic. cap. 24. m. 17. Gonzal. d. l. 5. p. v. m. num. 85. vers. in hoc casu, Ioan. de Cachiet vbi prædicitur num. 9.* Vnde etiam si resoluatur resignatio, pura propter regulam de viginti, non tamen resoluatur reservatio, inducta per appositionem manus validam, *Roman. cons. 342. a num. 1. Sarmen. ad reg. de infirm. q. 33. ad fin. quos refert, & sequitur Lotter. d. lib. 2. q. 7. num. 35.*

6. Illud tamen aduertere oportet cū cod. Lotter. d. q. 26. num. 39. & 40. quod vbiq; manus oppositio afficit beneficium, eatenus durat reservatio, quatenus prouisio Papæ cõsumitur, intelligitur autem cõsumpta, siue prouisio possessionem apprehenderit, *Rot. decis. 190. n. 9. in fine*, siue non apprehenderit, cum possessio sit quid penitus separatum à prouisione, per quam consumitur vacatio, vt respondit *Rot. decis. 512. a num. 3. p. 3. lib. 3. diuers.*

Ne Sede vacante aliquid innouetur.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

- 1 Compendium huius tex. refertur.
- 2 Consuetudo est valida vt fructus primi, secundi, & sequentium annorum Prælati defuncto, vel eius hæredibus applicentur, etiamsi non conuertantur in pia opera ad liberandam animam defuncti in purgatorio, *vt. num. 3.*
- 4 Infinitas reprobat.
- 5 Resuscitatus recuperat filios, non tamen uxorem, & non tenetur iterum baptizari, nec ordinari.

fructus sequentium annorum, & relicta à defuncto.

- 3 Unde minus bene *Nau. citatis locis* quem sequitur *Gruier. lib. 22. pract. q. 114. n. 12.* contendit in terminis huius Extravag. iuxta doctrinam *glos. in presens verbo defuncto*, non posse defendi consuetudinem, quæ fructus primi, & secundi anni applicat defuncto, vel eius hæredibus, nisi ut conuertantur in opera, ad liberandam animam defuncti à purgatorio, quia de consuetudine contrarium obseruari relictis est *Sarmien. disto. mon. 48.*
- 4 In *glos. [Primi, vel secundi, aut alterius] ibi [merito est reprobanda]* Notatur ad hoc quod infinitas reprobatur, ut per *Escob. de ratiocin. cap. 18. num. 4. Valasc. conf. 51. n. 49. & de partit. cap. 9. num. 50. & 51. Stephan. Gratian. dispers. forens. cap. 600. n. 3.*
- 5 In *glos. [Vacantium] ibi [quod etiam in instanti miraculose resuscitatur, &c.]* Vide late *Garc. Gironda de priuilegiis seu exemptis. explicat. num. 1283.* ubi ait quod resuscitatus recuperat filios, non tamen iterum, & *num. 1285.* quod non tenetur iterum baptizari, nec ordinari, & *num. 1286.* quod monachus relictus tatus tenetur redire ad monasterium.

De Rebus Ecclesiæ non alienandis.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius text. refertur.
- 2 Doctores citantur de eius materia agentes.
- 3 Textus hic an sit hodie ubique usus receptus, ostenditur.
- 4 Locatio fructuum ecclesiasticorum ultra triennium non est licita, & valida.
- 5 Alienationis nomine qua comprehendantur, & an Prælati possit repudiare legatum seu hereditatè relictam Ecclesiæ, ostenditur.
- 6 Bona immobilia Ecclesiæ, vel mobilia pretiosa, que seruando seruari possunt, non valent absq. solemnitate hypothecari.
- 7 Bona ecclesiastica non possunt locari ultra triennium.
- 8 Beneficiarius potest se obligare obligatione personali ad dandam commoditatem & ius percipiendi fructus ad multos annos, vel durante vita ipsius beneficiarij.
- 9 Triennium ultra quod non possunt bona ecclesiastica locari, computandam est ex tribus fructuum collectionibus, & n. 39.
- 10 Triennium de quo in hoc text. potest per Statuta Episcoporum limitari ad unum, vel duos annos.
- 11 Locatio facta ultra triennium de bonis Ecclesiæ an in totum vitietur, vel quoad definitum triennium sustineatur, ostenditur, & n. 2.
- 12 Locatio de bonis Ecclesiæ si fiat ad duo triennia adiecto pacto ut post primum incipiat secundam an valeat, ostenditur.
- 13 Ecclesiæ res in quibus casibus inconsulto Romano Pontifice alienari possunt, remittitur.
- 14 Bona Ecclesiæ in emphyteusim concedi possunt Romano Pont. in consilio tribus concurrantibus conditionibus.
- 15 Prælati potest de rebus liberè solitas concedi in emphyteusim, vel fundum, cui valeat conferre etiam absque Capituli consensu.
- 16 Bona vbi in emphyteusim concedi solita dicantur, sufficit unica concessio, & res est capsa 40. annos.
- 17 Emphyteutica res Ecclesiæ solita emphyteusim licitari si ad Ecclesiam reuertatur possunt iterum emphyteusim absque solemnitate requisita in alienatione rerum ecclesiasticarum.
- 18 Bona, que seruando seruari non possunt, sicut res mobiles, que non durant triennium, que se consumunt, & non fructificant.
- 19 Alienatio vni, olei, frumentis, vinum, caprarum, dummodo non sit totus grex, fieri potest sine solemnitate.
- 20 Excommunicationem incurruno alienantes, vel locantes res, seu bona Ecclesiastica extra casus à iure permisso in plures quam in tres annos.
- 21 Concil. Trid. sess. 22. de reform. cap. 11. comprehendit solummodo occupantes bona Ecclesiastica, vel ea usurpantes.
- 22 Alienans res Ecclesiæ absque debita solemnitate ex ignorantia iuris vel facti, modo ignorantia non sit coniuncta cum ingenitæ temeritate, non incurrit excommunicationem de qua in hoc text.
- 23 Alienans res Ecclesiæ absque debita solemnitate si penitentia ductus alienationem reuocauit ante realem & pacificam traditionem, non incurrit excommunicationem, de qua in hoc text.
- 24 Cardinales an subiciantur legibus, & penis contra alienantes indebitè bona Ecclesiastica impositas, remittitur.
- 25 Beneficij ipso facto priuantur inferiores, qui Ecclesiæ cum cura, & sine cura habentes beneficia & bona sine solemnitate huius Extravag. alienant.
- 26 Arbores fructiferae cadi non possunt, & si succiderit emphyteuta poterit priuari.

28. *Vsfructuarius arbores frugiferas cadens amittit ius, quod habet, & expelli potest.*
 29. *Colonus & conductor arbores frugiferas cadens expelli potest.*
 30. *Beneficiarius succidens arbores, que radices egerunt etiam non fructiferas incurrit excommunicationem de qua in hoc text.*
 31. *Sylva immatura à fructuarijs succidi non potest.*
 32. *Emphyteota punitur propter incisioem lignorum, quæ breui tempore non renascuntur.*
 33. *Prelati & beneficiati sylvas caduas, quæ matura sunt, & breui tempore renascuntur, cadere possunt.*
 34. *Sylva cadua illa dicitur, quæ destinata est ad hoc ut cadatur, & talis esse debet ut succis ex stirpibus vel radicibus renascuntur.*
 35. *Arbores sylvæ caduæ sunt eius qualitatis, ut nisi excidantur certis annis adeo senescunt, ut renascantur nunquam.*
 36. *Emphyteota sylvas caduas cadere potest.*

Extrauag. Ambitiosæ. Vnic. Paul. II.

ROHIBET omnium rerum, & bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque patium, per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem ultra triennium, nec non in feudationem, vel contractum emphyteuticum præterquam in casibus à lure permissis, ac de rebus & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & cum Ecclesiarum euidenti utilitate, ac de fructibus, & bonis, quæ seruando seruari non possunt pro instantis temporis exigentia; & innovat decreta, & Constitutiones prædecessorum super hoc editas. Et ita quando contra hoc decretum Ecclesiarum bona alienantur non tene alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductione, in feudatio, & tam ille, qui alienat, quam qui alienatas res accipit excommunicationis sententiam incurrit. Si vero fuerit Episcopus, vel Abbas, qui bona Ecclesiæ alienat inconsulto Papa, ingressus Ecclesiæ illis penitus interdicitur, & si in tali interdicto obstinate perducauerint per sex menses eo ipso sunt suspensi ab omni administratione Ecclesiæ, vel monasterij in temporalibus, & spiritualibus. Inferiores vero, qui Ecclesiæ cum

cura, vel sine cura habentes beneficia, & bona alienant, sunt ipso facto beneficijs priuati, & tanquam vacantia possunt conferri alijs, exceptis ipsis priuatis, & bona alienata reuertentur ad eandem Ecclesiæ. Colligunt Viuian. in ration. lib. 3. pag. 167. Alagon. in compend. pag. 427.

2. Explicatur hæc Extrauag. à Hieron. Maynasso in consulo de spolijs num. 274. & integris repetitionibus eam declarat Benedic. Canonofilius, & Bartholom. Perettus. Et de illius materia, & intellectu plura tradunt citati per Cened. ad Sextum collect. 32. quibus addo Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 115. cum seqq. in 1. edit. alijs resol. 100. cum multis seqq. in 2. edit. Scott. in selectis consti. theorem. 117. Bonacin. var. tractat. lib. 1. tract. 2. de alienat. bonorum ecclesiast. Quarant. in summa Bullarj verbo alienatio rerum Ecclesiæ, Filliuc. tom. 3. tract. 44. cap. 1. num. 7. cum seqq. metipsum de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 95. per tot.

3. Vtrum autem hæc Extrauag. fuerit & sit hodie vsu recepta videtur ab aliquibus in dubium reuocari? In quo affirmatiuam partem sustinent Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 5. collect. 1673. in princ. & in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 95. in 1. edit. alijs resol. 81. in 2. Henric. in sum. lib. 13. cap. 56. §. 3. lit. T. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 21. num. 15. & resol. 38. num. 10. & resol. 50. num. 28. Filiuc. tract. 44. cap. 1. num. 8. Marc. Anton. Genuen. in praxi Archiep. Neap. cap. 60. n. 1. Melch. Præbos Lusit. decis. 60. num. 1. tom. 1. Rot. in vna Brixien locationis 5. Decemb. 1594 coram Penia, impressa per Farin. decis. 30. n. 5. p. 1. recens. in qua fuit dictum Rotam non seruare decisionem Mobedani 8. de locato, dicentem probandum esse vsu huius Extrauag. cuius similes refero Ego ipse d. p. 3. alleg. 95. num. 49. cum enim sit inserta in corpore iuris præsumitur de lure vsu recepta, Redoan. de rebus Eccles. non alien. q. 35. num. 1. Eugen. conf. 24. num. 7. tom. 1. Flamin. de resignat. lib. 3. q. 6. num. 25. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 21. num. 15. Et saltem quoad nullitatem contractus non vero quoad penas excommunicationis, & alias extrinsecas receptam esse defendunt Sarmien. de redditib. ecclesiast. p. 1. cap. 2. num. 20. Tolet. in instruct. sacerdot. lib. 5. cap. 91. vers. tertio de hac Paulina, Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 74. vers. circa quam Consti. in nouiss. edit. Quarant. d. verbo alienatio rerum ecclesiast. num. 48.

plures ex citatis per *Cened. ad Sextum collect.*
 32. num. 1. *Gam. decis.* 390. num. 2. *Sayr. in*
clavi Regia lib. 3. cap. 5. num. 15. *Azor. in*
moral. p. 2. lib. 9. cap. 2. q. 1. vers. quod assi-
net, Molin. de iustit. tract. 2. disp. 466. n. 10.
Rebell. de obligat. iustit. p. 2. lib. 14. q. 5. Ho-
mohon. de Bonis de examine ecclesiast. tract. 9.
cap. 22. q. 66. ante resolut.

4. Omnium rerum, & bonorum Ecclesiastico:um, &c.

Ergo comprehendit fructus
 & redditus rerum ecclesiasticarum, ac proinde
 locatio fructuum ultra triennium non erit
 licita & valida, sicuti docent *Gam. iustit. de-*
cis. 390. num. 6. & *decis.* 156. num. 2. *Boer. de-*
cis. 224. num. 2. *Custier. canon. lib. 1. cap. 8.*
num. 14. *Philiarch. de offic. Sacerd. p. 2. lib. 4.*
cap. 22. Iacob. de Grass. in aureis decis. p. 1. lib.
3. cap. 4. num. 7. Fr. Emman. in sum. tom. 1.
cap. 18. num. 5. Solis de censib. lib. 2. cap. 3. n.
10. Quintanad. ecclesiast. lib. 2. n. 69. Aloyf.
Ricc. in d. praxi resol. 106. Cened. ad Decretal.
collect. 76. num. 3. Bonacin. var. tract. 2. de
alienat. bonorum ecclesiast. disp. 2. q. vnic. pun-
cto 2. num. 25. vers. sed oppositum mihi proba-
bilius videtur, Ego ipse d. alleg. 95. n. 20. Cōtra
Cou. var. lib. 2. cap. 16. num. 6. ad fin. Iacob.
de Grass. sibi contrarium d. p. 1. lib. 4. cap. 24.
num. 20. Auendan. de exequendis mand. p. 1.
cap. 4. num. 32. ad fin. Cardin. Mantie. de
tacitis & ambig. connens. tom. 1. lib. 5. tit. 3.
num. 21. Zeral. in praxi Episcop. p. 1. verbo
alienatio §. 3. Vasq. de redditib. cap. 1. §. 2. n.
34. Scott. in selectis Constit. theor. 115. Filliuc.
d. tract. 44. cap. 4. q. 1. Caroc. p. 3. tit. de rebus
Eccles. iocan. n. 51.

5. Alienationem. Nomine alienationis

in presenti materia
 intelligitur actus, quo dominium rei directū,
 vel vtilē, aut vñsfructus, aut ius in alterum
 transfertur, vel abdicatur; ac proinde non so-
 lum venit venditio, aut alius contractus gra-
 tituitus, vel onerosus, quo rei dominium in
 alterum transfertur, verum etiam hypotheca,
 locatio ultra triennium, in feudario, & con-
 tractus emphyteuticus, vt per *Rodoan. de alienat.*
rerum Eccles. q. 2. Soar. tom. 5. de censur.
disp. 22. sect. 6. num. 6. Mar. Alter. in simili
tract. tom. 2. disp. 16. cap. 2. col. 3. vers. alia
suspensio, Azor. in iustit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 1.
q. 2. Filliuc. tom. 3. tract. 44. cap. 2. de his &
alijs dixi ad cap. nulli, de rebus Eccles. An autē
Praelatus seu beneficiarius possit remittere

caducitatem emphyteutæ Ecclesiæ absque
 solemnitate & auctoritate Sedis Apost. vide
 quæ dixi in *collectan. ad cap. perit, de locato*
num. 121. & ibi citatis addo *Bonacin. var.*
tractat. iii. de alienat. bonorum ecclesiast. q. vni-
ca puncto 2. num. 21. Vtrum vero Praelatus
 validè & absque poena excommunicationis,
 de qua in hoc tex. possit repudiare hæredita-
 tem, seu legatum relictum Ecclesiæ non serua-
 ta solemnitate requisita in alienatione rerum
 Ecclesiæ quæstio est dubia, in qua licet *Lambertin.*
de iurepatron. lib. 2. q. 9. art. 1. num. 31.
concl. 5. & alij resoluant non posse, tamen
 contrarium verius esse, ac proinde dispositio-
 nem huius Extraug. non habere locum in
 repudiatione sui remissione legati, vel hæ-
 reditatis, ac rei Ecclesiæ nõ incorporatæ me-
 ritò tradunt *Quarant. d. verbo alienatio rerum*
Ecclesiæ num. 43. limit. 9. Seraphin. de privileg.
iuram. priuileg. 71. num. 32. Cervantes l. 6. Tau-
ri num. 79. Spin. in speculo testam. glof. 8. princ.
num. 63. in fine, Scott. in select. constit. epib. 1.
theor. 2. Sancb. de Matr. lib. 6. disp. 4. n.
11. cum seqq. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori
Ecclesiast. decis. 97. in 1. edit. alias resol. 82. in
2. edit. Bonacin. d. q. vnic. puncto 2. n. 33.

6. Hypothecam. Notatur ad hoc quòd
 immobilia Ecclesiæ,
 vel mobilia pretiosa, quæ seruando seruari
 possunt, non valent absque solemnitate oppi-
 gnorari, vel hypothecari, vt per *Cou. lib. 2.*
var. cap. 16. num. 7. Vasq. in opuscul. de red-
ditib. cap. 2. §. 2. dub. 8. Quarant. vbi supra
num. 16. & 17. Bonacin. d. q. 2. puncto 2. n. 23.

7. Locationem, & conductionem.

Notatur ad hoc quòd omnes res, & bona
 ecclesiastica non possunt locari ultra trien-
 nium, vt per *Perez ad tit. 7. lib. 5. Ordinam.*
pag. 202. Cou. d. cap. 16. num. 4. Mascard. de
probat. concl. 603. num. 28. Azeud. l. 33. tit. 3.
lib. 1. noue Recopilat. Azori. in iustit. moral. p. 2.
lib. 7. cap. 10. q. 3. & p. 3. lib. 8. tract. de locato
cap. 3. q. 3. Cald. Pereira de resol. emphyt. cap. 2.
num. 28. Less. de iustit. lib. 2. cap. 24. dub. 1.
num. 68. Caroc. de locato p. 3. tit. de rebus Ec-
clesiæ locan. concl. 5. 6. & 9. Vasq. in opusc. de
reddis. cap. 2. §. 2. dab. 1. cum seqq. Bonacin.
d. q. 2. puncto 2. num. 24. Cum autem promif-
 8 sio de re locanda non sit locatio, nec aliena-
 tio, sed obligatio personalis alienandi, poterit
 beneficiarius obligare se obligatione perso-
 nali ad dandam commoditatem, & ius percipiendi fructus ad multos annos, vel durante
 vita

evidenti Ecclesie utilitate, secundum ea, quae
 16 late deduxi *d. alleg. 95. a num. 22.* & ibi cita-
 tis addo *Bonacin. d. q. unica. puncto 2. num. 20.*
 Prælarus enim potest de iure liberè res solitas
 concedi, vel in emphyteusim, vel in feudum,
 cui vult, conferre etiam absque consensu Ca-
 pituli, sicuti docent *Bald. in cap. 1. col. 1. quæ
 feud. dare pos. ubi las. in 7. vers. an autem, Felin.
 in cap. cum causa n. 14. de iudic. & in cap. edo-
 ceteri sub num. 2. de rescript. Federic. de Senis
 cons. 109. incip. Quidam Prælarus, Castren. cons.
 134. lib. 1. Curt. jun. in tract. de feudis p. 2. q. 1.
 num. 2. & q. 2. Menoch. cons. 79. n. 6.*

17 Ab antiquo concedi solitis, &c.

Vt bona in emphyteusim concedi solita di-
 cantur, sufficit vnica concessio, & esse elap-
 sos quadraginta annos, secundum *Rebuff. de
 rebus Ecclæ. non alien. num. 33. Gam. Lusit.
 decis. 342. num. 4. Camil. Borrel. d. tit. 33. num.
 136. Marc. Anton. Genuens. d. cap. 60. num. 5.*

18 Res Ecclesie solite concedi in emphyteu-
 sim cum beneplicatio Apostolica semel impe-
 trato si ad Ecclesiam reuertantur, possunt ite-
 rum emphyteuticari absque solemnitate re-
 quisiã in alienatione rerum ecclesiasticarum,
 sicuti docent *Gam. Lusit. decis. 24. & decis. 36.
 num. 6. & decis. 344. num. 4. Rot. Bonon. decis.
 13. num. 7. & 8. Menoch. de arbit. casu
 81. d. num. 5. & cons. 66. num. 31. & cons. 79.
 num. 1. cum seqq. & cons. 90. num. 22. Qua-
 rant. d. verbo alienatio rerum Ecclesie num. 39.
 & 40. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo ali-
 enatio rerum Ecclesie §. 3. Cald. Pereira de re-
 honat. emphyt. q. 16. num. 71. Aloys. Rico. in
 praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 126. in 1.
 editi. alias resol. 110. in 2. editi. Melch. Phe-
 bor. Lusit. decis. 82. num. 34. tom. 1. Camil. Bor-
 rel. d. tit. 33. d. num. 129. Cruall. commun.
 contra commun. tom. 4. q. 897. d. num. 899.
 Gonzal. ad rog. 8. Caneel. glof. 6. num. 194.
 Ego ipse *d. alleg. 95. num. 29. vbi numeris seqq.*
 hanc sententiam multis comprobo funda-
 mentis.*

19 Quæ seruando seruari non possunt,

Quæ autem sint hæc bona, quæ seruando ser-
 uari non possunt, vix designari valent, nisi di-
 camus esse res mobiles, quæ non durat trien-
 nio, vel vltu consumuntur, & non fructificat,
 vt exemplificant *Nau. de alienat. rerum Ecclæ.
 num. 4. Rebuff. in comend. alienat. num. 25.
 Quarant. d. verbo alienatio rerum Ecclæ. n. 38.*

*Aloys. Rico. in praxi rerum fori Ecclesiast.
 decis. 62. in 1. editi. alias resol. 59. in 2. editi.
 Marc. Anton. Genuens. d. cap. 60. num. 7.
 Ego ipse d. alleg. 95. num. 38. vbi num. 39. li-
 mito nisi sint res mobiles prætiolæ, quia
 æquiparantur immobilibus, & pari passu am-
 bulant in hac materia. Vnde sequitur vali-
 dam esse alienationem vini, olei, frumenti,
 20 ouium, caprarum, & cæterorum, tam sine
 solemnitate, quia huiusmodi bona non cen-
 sentur prætiolæ, quæ seruando seruari possunt
 vt ex *Molin. Quarant. & alijs tradit Bonaci-
 cin. d. tract. de alienat. bonor. ecclæ. q. unica
 puncto 2. num. 4. vbi subdit non posse vendi
 totum gregem ouium de quo percipi consu-
 uerunt redditus, & emolumenta.**

21 Sententiam excommunicationis incurrat.

Notatur ad hoc quod alienantes,
 vel locantes res, seu bona Ec-
 clesiastica extra casus à iure permisso in plu-
 res quam in tres annos sententiam excom-
 municationis incurrat, vt per *Rajner. in co-
 stitologo censur. extra Bullam in Cena Domini
 cap. 2. excom. 13. Fillius. tract. 14. num. 99.
 vers. septima, & num. 114. quos refero Ego
 ipse d. p. 3. alleg. 50. num. 235. secundum Lagun-
 dun. impref. & licet aliqui apud *Franc. Leon.
 in thesaurio fori ecclesiast. p. 1. cap. 15. num. 53.**

teneant male recipientes, & alienantes bona
 Ecclesiastica, seu alienationi consentientes (si
 consentiens sit clericus) affici excommunica-
 tione Papæ referuata in *Concilio Trid. sess. 22.
 de reform. cap. 1. i. contrarium tamen melius
 sustinet Fillius d. tract. 44. cap. 6. q. 3. num. 3.
 quia decretum illud Concilij comprehendit
 solummodo occupantes bona Ecclesiastica,
 vel ea vsurpantes, ad not. per *Soar. tom. 5. de
 censur. disp. 22. s. 6. num. 22. Azorij, in spit.
 moral. p. 1. lib. 9. cap. 27. q. 10. in med. Zerol.
 in praxi Episcop. p. 1. verbo bona, Sayr. de ven-
 fur. tit. 3. cap. 13. n. 26.**

23. A censura tamen huius tex. excusatur
 alienans ex ignorantia iuris vel facti, modò
 ignorantia non sit coniuncta cum ingentè ter-
 meritate, vt per *Nau. cons. 19. de rebus Ecclæ.
 non alien. in notis, Quarant. vbi supra num. 9.
 & 50. Fillius. d. tract. 44. cap. 6. q. 4. num. 5.
 Bonacin. d. q. unica puncto 5. sub num. 1. vers.
 ex quo sequitur, vbi etiam subdit hanc cen-
 suram non incurri ob tractatum, cogitatio-
 nem, vel attentionem alienationis.*

24. Excusatur etiam ille, qui bona Ecclesie
 alienauit absque debita solemnitate si poenit-
 tentia.

tenia, aut alio titulo ductus alienationem reuocauit ante realem & pacificam traditionem, vt per *Con. lib. 2. var. cap. 16. num. 7. Nauar. conf. 18. de rebus Eccles. non alien. Quarant. vbi supra num. 50. Filiuc. vrb. 14. num. 119. & tract. 44. cap. 6. q. 5.*

35. Vtrum autem Cardinales subijciantur legibus, & poenis contra alienantes bona ecclesiastica impositis? vide *Bonac. d. quest. vnic. pontif. 5. num. 6.*

36. Inferiores vero Prælati, &c.

Notatur ad hoc quod inferiores, qui Ecclesias cum cura, vel sine cura habentes beneficia, & bona sine solemnitate huius Extravag. alienant, ipso facto beneficijs priuantur, vt per *Petr. Greg. de re benefic. cap. 25. num. 16. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 15. num. 63. Massob. in praxi habendi concursum requis. 1. dub. 2. num. 24. secundum Romanam impres. quos refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 57. num. 226.*

37. Restat nunc per coronide decidenda questio an & quando Prælati seu beneficiati cædentes arbores cæduas ad suam Ecclesiam seu beneficia spectantes euadant excommunicationem in hac Extravag. comminationem, cuius resolutio pender solum ex cognitione an sylua sint omnino cæduæ, an vero aliquo modo fructifera dicantur, nam sicut emphyteuta arbores fructiferas cædentes amittit, si quod habet, & expelli potest, *Clar. in s. emphyteusis q. 26. Bonfat. conf. 91. num. 3. hb. 1. Pivrl. in l. u. de honor. mat. p. 2. num. 60. Surd. decis. 286. num. 9. Ioan. Garc. de expens. cap. 1. num. 34. D. Barbosa. in l. diuortio s. si fundum num. 15. & 16. ff. soluta*

38. *comstr. & pari modo usufructuarius ad tradita per Altiuz de maioratu p. 4. q. 39. num. 5. Grassi. de maioratu q. 3. in prin. D. Barbosa. in d. s. si fundum, num. 7. & 18. necnon co-*

39. *Ionus, & conductor, secundum Lerocide loco citato gradu 4. accid. q. 3. num. 5. & 6. Menoch. conf. 130. num. 7. & si quilibet Ludou. Perus. decis. 94. p. 2. Caualecan. decis. 44. num. 72. in*

30. *prin. pari ita beneficiati succidentem arbores, quæ radices egerit etiam non fructiferas incurrare hanc excommunicationem in consultiu Nauar. conf. 66. & 7. hoc. tit. de rebus Eccles. non alienand. & ex eo supra in floribus decis. sub vlt. decis. s. vbi quod Abbas sine consensu Conuentus & sui Generalis arbores fructiferas & non fructiferas sciendendo, & vendendo peccat, & excommunicationem*

contra male alienantes res Ecclesiasticas factam incurrit, nisi arbores tantum opacas locorum sui monasterij pro vberiori fructuum collectione cædit, præsertim si arborum abscessum pretia in commodum & vtilitatem monasterij conuertat, tunc enim neque peccat, neque in poenam aliquam incidit, & dicit *Cardin. Montic. d. cit. 29. num. 31. quod sylua immatura à fructuarijs succidi non*

31. *potest, addit Grassi. de Successionib. verbo legatum q. 33. emphyteutam, & ceteros huiusmodi puniendos esse propter incisionem lignorum, quæ breui tempore non renascuntur.*

33. *Ex quibus colligo Prælatos & beneficiarios syluas cæduas quæ maturæ sunt, & breui tempore renascuntur, absque censurarum incurfu cædere posse, has enim & usufructuarius cædere potest, addit hex. sylua & l. si absente ff. de*

34. *usufructu. diuortio s. si fundum ff. soluto matrim. Sylua autem cædua illa dicitur, quæ destinata est ad hoc vt cædatur, & talis esse debet, vt succisa ex stirpibus, vel radicibus renascatur, vt per tex. in l. sylua cædua ff. de*

35. *verbor. signif. vbi Alciar. & Rebuff. tradit Alexand. conf. 18. n. 3. hb. 5. et Ego ipse in meo dictionar. Lusitani colat. lit. D. col. 390. hæc enim vere dicitur sylua cædua etiã aliquos modicos fructus producat, sunt tamen illius arbores eius quæ itaris vt nisi excidentur certis annis adeo senescunt, vt renascantur nunquam, sicut optimè notat Ioan. Garc. de expens. & meliorat. cap. 12. a. num. 79.*

36. *Sic à simili posse emphyteutã absque incurfu poenæ auct. qui rem C. de sacros. Eccles. syluas cæduas incidere, resoluunt Mirres de maioratu p. 4. q. 39. num. 5. Grassi. d. S. legatum q. 33. vers. aut usque querimus, Bimel. in l. C. de bonis mar. p. 2. num. 59. D. Barbosa. in d. diuortio s. si fundum num. 3. Güller. de tutel. p. 3. cap. 27. num. 9. Cardin. Montic. d. cit. 26. num. 7. & 3. lastar. et. in d. V. dicitur*

De Emptione, & venditione.

S Y M M A R I V M.

1. *Censuati contractus etiam si fiant per decem annos ad centum, & cum conditione vt venditor possit in totum vel in partes redimere censum, non tamen possit cogi ad redimendum, sunt liciti non usurarij.*
2. *Census consignatiui contractum approbant, & sub certa forma seruari solium decreuit Martinus V. in present.*

- 3 Censur. emptio & venditio an & quando, & cum quibus conditionibus sit licita, remissio.
- 4 Pius V. edidit constitutionem super forma creandi census.
- 5 Constitutio super forma creandi census à Pio V. edita in Hispania, & apud Germanos & ac Belgas non fuit recepta.
- 6 Censualis contractus natura est ut possit quandoque census redimi & extinguere.
- 7 Censur. redimi potest in totum vel pro parte, & contraria conuentione non obstante.
- 8 Censur. tunc redimi dicitur quando per debitorem illius restituitur domino census libere recipienti pretium, quod in illius emptionem & acquisitionem fuerat erogatum.
- 9 Censur. extinctio non sequitur absque pretij restitutione.
- 10 Censur. redimibilem tenere vel vendere licitum est.
- 11 Redemptio in censibus & redditibus annuis, qui cum pacto redimendi constituntur, an perpetua absque ulla temporis prescriptio- ne permittitur sit ostenditur.
- 12 Censur. iuste constitutus potest ad vitam emitti, & censur. tanto tempore sit, quatenus fructus excedant pretium solutum.
- 13 Contractus emittit licitus si census seu redditus annui redemptio confecturum voluminem redditoris, hac tamen lege, ut maiori pretio redditus redimatur, sit, quam constitutus fuerat.

Extrauag. Regimini L. Martin. V.

CONTRACTVS censuales etiam sunt pro locum ad centum, & cum conditione ut venditor possit in totum vel in parte redimere censuram non tamen possit cogi

- 1 ad redimendum, sive liciti, non usurarij. Colligunt Viuan. in rationi lib. 32. pag. 82. Alagon. in compend. pag. 432.
- 2 Contractus censur. designatur approbatiu Martin. V. in presenti, & sub certa forma seruari solum decreuit, & censur. Constitutionem confirmavit. Calixtus III. in seq. cap. vt referunt Marc. Anton. Eugen. cap. 100. n. 34. lib. 1. Felician. de solis de censur. tom. 2. lib. 1. cap. 1. num. 1. & 2. Censur. in simili tract. p. 1. cap. 1. q. 2. à principio.
- 3 An autem & quando, & cum quibus conditionibus emptio, & venditio census sit licita, vide Greg. 1. 2. 8. verbo à censo sit. 8. par. 5. Sos. de iustit. lib. 6. q. 5. Cou. lib. 3. var. cap. 7.

mun. 2. cum seqq. Nau. de osuri. 2. 2. à n. 72. cum seqq. Alibi de Palat. de contract. lib. 42. cap. 6. & 7. Bronner. à Sole in quest. legalit. 2. cum dubius seqq. Franc. Gabr. p. 2. contra-ctuum cap. 4. Ioan. Garza de expens. cap. 9. n. 73. cum seqq. Pet. Salaz. de usu & consuenda cap. 11. num. 72. & à num. 74. Casalcan. p. 2. 2. decis. 2. num. 48. Malas. de iure emphyt. q. 122. num. 6. & q. 32. num. 8. col. 1. Zerol. in praed. Episcop. p. 1. verbo contractus censuales, plures retere Cened. ad sextam collect. 24. n. 12.

4 Super forma creandi census constitutione edidit Pius V. incip. Cum omnia sub Daf. Rom. 14. Kalend. Februarij 1568. quam referunt Nau. in man. cap. 17. à num. 232. Quarantini sum. Bullarum verbo contractus censuales, eam declarant Bursar. consil. 214. Ioan. Lup. in l. 2. C. de pascis in emp. f. 2. num. 84. Molin. de iustit. tract. 2. à disp. 389. vsq. ad disp. 395.

5 Verum quod in Hispania recepta non fuerit, testantur Henric. in sam. lib. 7. cap. 26. n. 1. lit. I. Fr. Emman. in explicat. Bulle Clementis pag. 214. & alaf. consil. 231. num. 16. Bernard. Greua. ad pract. Camerae Imper. lib. 2. concl. 7. in comide, ubi etiam quod apud Germanos non recipitur & quod nec apud Belgas asserit Luff. de iustit. lib. 2. cap. 3. n. 31. num. 33. col. 1. & 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100.

6 Possent extinguere & redimere, & Notatur ad hoc quod denaturatus census quod dicitur extinguere & redimere per Greg. de censur. lib. 2. cap. 10. q. 32. col. 7. à principio. Stephan. Gratian. disputat. foris. cap. 25. & n. 18. & 19. Rit. apud eundem Greg. decis. 13. n. 2. & 5. ita ut si ex conuentione partium irredimibilis sit, redimi tamen possit in totum & vel pro parte, contraria conuentione non obstante, sicut docent Cou. lib. 3. var. cap. 8. n. 7. Rebassat. leges Gallia. tom. 3. p. 1. de censur. lib. 2. redimibilis. n. 1. glof. 17. num. pen. Ioan. Garza de expens. cap. 9. num. 75. Cardos. in praed. Triduum verbo census num. 10. Gutier. de iudic. lib. 3. q. 168. num. 8. col. 1. & 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100.

8 Redimi autem tunc census dicitur cum per debitorem illius restituitur domino census libere recipienti pretium, quod in illius emptionem & acquisitionem fuerat erogatum, vt per Felician. de censur. tom. 2. lib. 1. cap. 1. num. 1. 2. & 3. cap. 1. q. 1. num. 1. & 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100.

9 Et absque tali pretij restitutione census extinctio non sequitur, vt fuit dictum in Rot. decis.

- decif. 204. num. 3. & 4. & decif. 182. num. 1. & decif. 272. num. 3. & 4. impressa per eundem Cenc. in fine dicti sui tractatus.
- 10 Notari etiam solet tex. in presenti ad hoc quod censum redimibilem tenere, vel vendere licitum est, vt per *Cou. lib. 3. var. cap. 7. num. 2. Tirag. de retract. lig. §. 1. glof. 6. n. 15. Anton. Gom. ad l. 68. Tauri num. 2. Valasé. de iure emphyt. q. 32. num. 8. Ioan. Garc. d. cap. 9. n. 73. Molin. d. tract. 2. disp. 385.*

11. **Quandocumque vellent, &c.**

Vtrum autem in censibus & redditibus annuis, qui cum pacto redimendi constituuntur, ea redemptio perpetuo absque vlla temporis præfinitione permiffa sit? *Cou. affirmatiue* respondet *lib. 1. var. cap. 9. n. 8.* multis adductis rationibus per illum adductis, Communis tamen est in contrarium, vt per *Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 2. num. 28. Gam. Lusit. decif. 247. num. 3. Perez l. 2. tit. 13. lib. 3. Ordin. Anton. Gabr. commun. opin. lib. 5. tit. de præscript. cont. 6. Menoch. de arbitrar. casu 217. num. 2.*

12 Censu quoque rectè & iuste constitui potest ad vitam euentis, & contractus dicitur licitus, quia sicut potest quis diu viuere ita potest cito mori, & dubius euentus, si nifi incertus contractum iustificat, sicut docent *Nau. in com. de vsuris super Bullam Pij V. q. 45. num. 128. Viui. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 22. num. 69. pag. mibi 602. Gemin. de vsuris commentio 3. §. 4. num. 96. Surd. conf. 162. num. 36. & de aliment. tit. 9. q. 11. n. 2. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 3. q. 25. Farin. p. 4. decif. 30.* Etiam si tanto tempore is superuenerit quod fructus excedant pretium solutum *Gemin. ubi proxime, Surd. d. q. 11. num. 8.*

13 **Pro eadem summa, &c.** Ergo si census, seu redditus annui redemptio conferatur in voluntatem venditoris, hac tamen lege, vt majori pretio redditus redimendus sit, quam constitutus fuerit, contractus erit illicitus, vt per *Cou. d. lib. 3. cap. 9. num. 4.*

Extrau. Regimini. II. Calix. III.

1 **C**ontractum quandam emptionis, & venditionis præcedenti similem declarat Pontifex esse luri consonum, & ab vsuris alienum, & tandem iubet præsentem Bullam cunctis manifestari. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 184. Alagon. in compend. pag. 462.*

De Sepulturis.

Extrauag. Detestandæ. I. Bonif. VII.

CORPORA defunctorum excenterantes, & in frustra immaniter secantes, ac aquis dequentes, vt ossa à carnibus separata in terras suas deferant tumulanda, sunt ipso facto excommunicati cum reservatione Papæ: Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 250. Alagon. in compend. pag. 462.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. defumunt *Nau. in man. cap. 27. num. 105.* vbi limitat in eo, qui hoc facit ad anathomiam, vel ne fiteat cadaver, & *conf. 54. de sentent. excom. in antiq. alias 10. de sepultur. in nouis,* vbi ait non extendi ad consentientes vt id fiat, *Gambar. de casibus, reseruat. cap. 7. num. 7. Sayr. in floribus decif. sub tit. de sentent. excommun. decif. 56. Filliuc. tract. 15. num. 72. vers. tertio, & num. 77. Iul. Lauro. de Indulgent. p. 2. cap. 21. num. 28. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 103. secundum Lugdunen. impress.*

Extrauag. Super cathedram. II. & vlt.

1 **B**onifacius VIII. in hac Extrauag. copiosissimam facit facultatem Regularibus, & Religiosis, ad audiendas secularium Confessiones, præcepit tamen vt Prælati Religiosorum Mendicantium præsentarent Episcopis prius in id Sacerdotes, quos idoneos diiudicarent, quibus, & ipsi facultatem facerent tum prædicandi, tum etiam Confessiones audiendi. Illis tamen hoc facere reuentibus ipse summus Pont. concedit in presenti prædictis Regularibus, vt eo nihilominus non obstante id ipsum possent efficere.

Postmodum Bonifacii VIII. subsequutus est Benedictus XI. in quadam sua Extrauag. incip. *Inter cunctas, de priuileg.* qui reuocata prædicta moderatione Bonifacii VIII. amplissimam facultatem præbuit prædictis Religiosis prædicandi, & Confessiones audiendi nulla facta coram Episcopo præsentatione, neque ab eo aliqua petita licentia. Demum Clemens V. in Concilio Viennensi vt refertur in *Clem. dudum de sepultur.* reuocauit Benedicti prædicti decretum, & renouauit hoc Bonifacii VIII. de quo in presenti hæc ita narrat *Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 1. q. 45. art. 4.* quæ olim vsque ad tempora Concilij Trid. perpendere oportebat, hodie vero feruari

seruari debet decretum ipsius Concilij *Jess. 23. de reformat. cap. 15.* de quo plura dixi in *d. Clem. dudum*, ubi etiam ad saturitatem de materia huius Extrauag.

De Decimis

S V M M A R I V M.

- 1 *Summarium huius text. referat.*
- 2 *Summa plures quando petuntur an possint omnes cumulari ut sciatur excedantne iurisdictionem Iudicum, qui eam habent limitata tam ad certam summam, remissive.*
- 3 *Restransi cum suo onere.*
- 4 *Sacerdos an possit perpetuo locare operas suas pro Missis celebrandis & remissive.*

Extrauag. Declarationes. Vnic. Bonifac. VIII.

DECLARAT multa dubia suborta circa collectionem decimarum impostarum à Papa Ecclesijs, & ecclesiasticis personis pro expeditione belli Siciliae, quae hic clarè & prolixè per te vide-

re poteris. Colligunt *Visian. in ration. lib. 3. pag. 281. Alagon. in compend. pag. 474.*

- 2 Simul tamen collecta, &c. Ex his verbis potest deduci resolutio ad quæst. illam an quando petuntur plures summa, possint omnes cumulari ad effectum ut sciatur excedant ne iurisdictionem Iudicum, qui eam habent limitata tam ad certam summam? Vide *Tiraq. de retract. lig. 8. 23. glos. 9. num. 12. & de retract. conuent. 8. 2. glos. 1. num. 22. Perez tit. 16. lib. 3. Ordin. pag. 751. Azened. l. 7. n. 17. tit. 18. lib. 4. nouæ Recopil. Cabed. Lust. decis. 21. per tot. p. 1. quos refert *Parens meus* in cõmentar. ad *Ordini Reg. Lust. lib. 3. tit. 70. S. 6. n. 3.**

- 3 Quia res transit cum onere suo. Vide *Doctores*, quos plena manu citavi in *meo nouissimo tractatu Lugduni impresso de Axiomat. Iuris vsufrequent. verbo Res.*

- 4 Vel plures Capellanos cõducere. Vtrum autem Sacerdos possit perpetuo locare operas suas pro Missis celebrandis? Vide *Alof. Ricc. in praxi aurea resol. 494. alijs vlt.*

De Regularibus, & transeuntibus ad Religionem.

Extrauag. Viam ambitiosa. I. Martin. V.

MENDICANTES virtute cuiuscunq. priuilegij litterarum Apostol. vel Penitentiarie, transeunt ad Religionem, non Mendicantium, excepta Carthusiana, sine licentia Sed-

is Apost. necnon & tales recipientes penam excommunicationis late sententiæ incurrun. Colligunt *Visian. in ration. lib. 3. pag. 305. Alagon. in compend. pag. 483.*

- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Gamb. de castis referu. cap. 7. num. 10. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. q. 30. Soar. tom. 5. de censur. disp. 22. sect. 5. num. 16. Sayr. in simili tract. lib. 3. cap. 30. num. 8. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 14. q. 12. vers. inter Extrauagantes, & q. 16. Aldrete de relig. discipl. tuenda lib. 2. cap. 18. à num. 11. lul. La-uor. de Indulgent. p. 2. cap. 21. num. 31. Filliuc. tract. 15. num. 183. vers. tertio, & num. 192. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 105. secundum Lugdunem. impress. Et quamuis *Lesi de iustit. lib. 2. cap. 41. dub. 13. num. 104. & Sanchez in præcepta Deo-calogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 68.* existiment hunc text. vel non esse visu receptum, vel loqui de ijs, qui absque legitima causa transeunt, nihilominus tamen contra eos ita vera conclusio ex huiusmodi text. desumpta, sicuti docet *D. Antonin. p. 3. tit. 16. c. 4. §. 4. ad fin. Sayr. d. num. 8. Soar. d. sect. 5. n. 16. & 19. Sorb. tit. de apostat. vers. aduertendum est, Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 52. art. 15. Fr. Baribol. à Vecchis in praxi nouit. disp. 15. dub. 5. num. 9.**

Extrauag. Ad nostrum. II. & vlt. Ioan. XXI.

- 1 **R**eligiosi cuiuscunq. Ordinis non se transferant ad partes vltimarias, in quibus pauci fideles respectu infidelium, commorantur sine licentia sui Superioris per patentes ipsius litteras concessa sub pena excommunicationis late sententiæ Papæ reseruatæ, sub qua etiam præcipitur Superioribus ne huiusmodi licentiam concedant nisi

viris

probabilior est ex adductis per me *de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 130. num. 8. cum seqq.* Nec pro prima opinione facit tex. in præsentis, quia non approbat præscriptiones minuente prourationem, sed consuetudines in quibus longè diuersa videtur ratio. Nec aliud vult *Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 3. vers. in his vero*, quia de consuetudine propria intelligendum est, non vero extendendum ad præscriptionem, quæ ex proprietate sermonis differt à consuetudine, vt patet *ex titulo de prescript. & ex tit. de consuetud.* cum etiam quia in consuetudine admittenda viget multò maior & longè diuersa ratio, cum in ea detur frequentia actuum totius multitudinis, vel maioris partis, pro qua magis præsumitur, & cui magis fauendum est: tum denique quia cum consuetudo rationalis esse debeat, *app. vlt. de consuetud.* necessariò in ea supponitur ratio, seu causa aliqua iusta per quam cohonestatur, ac verò in præscriptione de qua in *d. cap. cum ex officio*, nec ratio huiusmodi requiritur, nec multitudinis, vel maioris partis, sed vnus cuiusq; singularis præscribens actus supponitur.

3. Ad pabulum charitatis extendimus, &c. Notatur ad hoc quòd non valet consuetudo vt Episcopi, siue alij Prælati à subditis suis possint exigere, & à volentibus recipere charitatiuum subsidium vltra taxam positam in hac *Extrauag.* sicuti docet *Bellencini. de charitat. subsid. q. 43. vbi q. 44.* ostendit quæ pœnæ imponantur exigentibus charitatiuum subsidium vltra taxam, & q. 46. resoluit quod subditi possunt denegare charitatiuum subsidium Episcopo in eo, in quo excedit taxam, refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 87. n. 37.*

De Celebratione Missarum.

Extrauag. Discipulorum. Vnic.
Ioann. XII.

RECES dicenda in Missa pro Ecclesiæ necessitate, sicut indulgètia viginti dierum indicantur. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 432. Alagon. in compend. paginæ 538.*

De Reliquijs, & veneratione Sanctorum.

Extrauag. Cum præexcella. I. Sixt. IV.

CONCEPTIONIS Beatæ Mariæ Virginis in ipso die, qui Missam, & Officia Sixti celebrauerit, vel dixerit, aut illis Horis Canonicis interfuerit, & per octauas, quoties id fecerit, eandem prorsus indulgentiam & peccatorum remissionem consequitur, quam lucratur illi, qui iuxta *Clement. in boad. tit. Missam & Horas Canonicas in festo Corporis Christi celebrant, dieunt, aut Missæ Officio, & Horis huiusmodi interfuerit. Colligunt Viuian. in ration. lib. 3. pag. 445. Alagon. in compend. pag. 644.*
2. Hanc eandem conclus. ex hac tex. deducit *Henric. in summ. lib. 3. cap. 11. §. 3. lit. A. Spin. in speculo testamenti. glo. 3. princip. num. 17. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 57. archidiacon. in iust. moral. p. 2. lib. 2. cap. 21. q. 1. in princip.*

Extrauag. Sicut nimis. II. & vlt.

Affirmantes præsumentes mortaliter peccate, vel esse hæreticos illos, qui defendunt Beatissimam & gloriosissimam Virginem Dei matrem esse conceptam sine peccato originali, & è contra, & affirmantes peccare eos, qui volunt festum immaculatae Conceptionis, & qui concionibus interfuerit, excommunicationis sententiam eo ipso incurrunr Papæ reservatam. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 445. Alagon. in compend. pag. 544.*

2. Hanc eandem conclus. ex hoc tex. deducunt *Nam. in man. cap. 27. num. 107. Saar. tom. 5. disp. 2. sect. 5. num. 30. Gambar. de casibus reser. cap. 7. num. 12. Sayr. de censur. lib. 3. cap. 30. num. 30. Rainer. in cathalogo censurarum extra Bullam Cæna cap. 5. excom. 4. & cap. 9. excom. 14. lul. Lauer. de indulgent. p. 2. cap. 21. num. 32. cum seq. Pilliuc. tract. 15. n. 72. vers. octauo, & num. 88. Egajpse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 109. vbi num. 111. plures Doctores refero de immaculata B. Virginis conceptione agentes, & integra volumina edentes.*

3. Innouatur tex. in præsentis per *Conc. Trid. sess. 5. de peccato originali, in fine, & à Sacra Con-*

Congregatione S. R. E. & vniuersalis Inquisitionis coram sanctæ mem. Paulo V. die 31. Augusti 1617. cuius decretum refert *Campar. in diuersis Canon. rub. 12. cap. 13. n. 140.* in quo illud nouiter statutum fuit, vt in posterũ donec articulus huiusmodi à S. Sede fuerit definitus, vel per Sanctitatem suam, & Sedem Apostol. fuerit aliter ordinatum non audeant in publicis concionibus, lectionibus, conclusionibus, & alijs quibuscunq. actibus publicis asserere quòd eadem Beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato originali; & quòd etiam negatiuam opinionem videlicet quòd non fuerit concepta cum peccato originali in publicis actibus asserentes aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agãt, seu tractent sub censuris, & pœnis prædictarum Constitutionum; tribuens in super tam.

Episcopis, & Prælati Superioribus, alijsque Ordinarijs locorum, quàm hæreticæ prauitatis vbiq. locorum deputatis Inquisitoribus potestatem seuerè animaduertendi contra transgressores etiam Regulares cuiusvis Ordinis, & instituti etiam quomodolibet exemptos, & alias quascunq. Ecclesiasticas, & seculares personas cuiuscunq. status, conditionis, gradus, aut dignitatis tam ecclesiasticæ, quam secularis.

4 Postmodum eadem *Sacra Congreg. die 24. Maij 1622. eorum felicit. record. Gregorij XV.* prædictum decretum Pauli V. ampliavit, etiam ad colloquia priuata, præcepitq. ne de cætero negatiuam opinionem, videlicet quòd non fuerit concepta cum peccato originali, in publicis actibus asserentes aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agãt, seu tractent, mandans vt in reliquis omnibus vbi huic decreto non aduersantur Constitutiones Sixti IV. Alexandri VI. Pij V. & Pauli V. super Conceptione Beatissimæ Virginis firmæ, & illibatæ remaneant, nec non vt in Missis & diuinis Officijs publicè vel priuatè celebrandis Conceptionis nomine vtatur sub pœnis, & censuris in dictis Constitutionibus appositis.

5 Denique idem S. D. Gregorius XV. per suã Bullam incipien. *Eximij sub die 28. Julij 1622* in fauorem Fratrum Prædicatorum concessit, vt de cætero in quibuscunq. priuatis eorum colloquijs, seu conferentijs inter se dumtaxat, de materia eiusdem conceptionis B. Virginis differere & tractare absque vilo pœnarum in dictis decretis contentarum incurfu libere & licitè possint & valeant, quàm refert *Flau.*

Clerubiu. in fine compendij Bullarj noui.

De Immunitate Ecclesiarum.

Extrauag. Quod olim, I. Bened. XI.

C Ap. Clericis hoc sit. lib. 6. quod fuit reuocatum in *Clem. quoniam, eod.* habet locum quantum ad pœnas in exigentibus tantum, & ad id dantis auxilium, consilium, vel fauorem, non vero in soluentibus etiam sponte, præcipitur deinde Lateranense, & generalia Concilia diligenter obseruari. Colligunt *Viuan. in raiton. lib. 3. pag. 464. Alagon. in compend. pag. 228.* Et vide dicta in collect. ad cap. non minus, hoc sit. in Decretal.

Liber quartus vacat.

AD LIBRVM QVINTVM.

De Simonia.

S V M M A R I V M.

- 1 Pastus, vel localia exigentes, & etiam dantes pro Religionis ingressu si sunt singulares persone excommunicationis, si Conuentus, vel Capitulum suspensionis sententias ipso iure incurrunt, cuius vtriusq. vinculi absolutio soli Papa reseruat, alijs pœnis in suo robore duraturis, nisi ingredientis aliquid sponte & sine passione obtulerint, vt num. 2.
- 2 Dantes & recipientes aliquid pro sustentatione ingredientis Religionem ob necessitatem an incidant in excommunicationem, huius tex. ostenditur.
- 3 Moniales non incurrunt excommunicationem latam contra dantes, vel exigentes aliquid pro ingressu Religionis.
- 4 Dantes, vel recipientes aliquid tempore receptionis ad habitum non incurrunt excommunicationem nisi professio emittatur.
- 5 Religionem ingrediens si recipiat aliquid à monasterio vt ingrediatur nullam excommunicationem incurrit.
- 6 Religionem vt quis ingrediatur licitum est illecebris, vel muneribus absque vilo pacto captare beneuolentiam.
- 7 Suspensionis sententia, quam incurrunt dantes, vel recipientes aliquid pro ingressu Religionis, à quibus suspendor, ostenditur.

Extrauag. Sane. I. Vrb. IV. aliàs V.

Villus siue priuatus, siue Prælati, aut mas, vel monialis, seu Conuentus ipse à uolentibus ingredi eorum Religionē, seu loca, in eorum receptione siue ante, siue post præsumat petere

vel exigere quidlibet directè, vel indirectè, pastus, iugalia, pecunias, vel alias res etiam ad usum ecclesiasticum, vel pium depurandas. Contrauenientes uero si sint singulares personæ excommunicationem Papæ reseruatam incurunt, si est Capitulum, uel Conuentus sit suspensus eo ipso, nec potest absolui nisi à Papa, alijs pœnis luris in suo robore remanentibus, nisi ipsa persona ingrediens purè, spontè, plena liberalitate, & omni pactione cessante, dederit, uel obtulerit aliquid Ecclesiæ seu monasterio, aut pio loco. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 48. Alagon. in compend. pag. 632.*

2. Districtius inhihemus ne tam, &c.

Ex his uerbis colligitur ad incurrendas pœnas, de quibus in præsentia, opus esse ut adsit præsumptio, nam hic bis repetitur hoc uerbum, *qui præsumunt*, præterea opus esse ut datio, uel receptio fiat ex pacto pro ingressu in Religionem, unde prædictas pœnas non incurri quoties aliquid sponte, & liberaliter, seu sine pactione tacita, uel expressa traditur resoluunt *Nau. in man. cap. 27. num. 106. ex com. 20. Bonacin. var. tractat. tit. de Simonia q. 7. S. 4. num. 2. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitij disp. 1. dub. 3.*

3. Dans & recipiens aliquid pro sustentatione ingredientis Religionem ob necessitatem non incidit in excommunicationem in hoc text. comminatum, ut tradunt *S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 4. Ceteram. in sum. casu 73. Nau. d. excom. 20. uers. nec per acceptionem, Soar. tom. 5. de censur. disp. 22. sect. 5. num. 9. & seq. Filliuc. tract. 15. cap. 4. quæst. 6. n. 64. & seq. adnotantes quòd si monasterium diues sit, non poterit quicquam licitè dari, uel accipi, & dando uel accipiendo censura incurritur. Licet probabilitate non careat eorum sententia, qui asserunt istam excommunicationem non incurri dando uel recipiendo aliquid pro sustentatione ingredientis*

etiam si monasterium diues sit, & locuples, ex quorum numero sunt *Siluest. in sum. uerbo Simonia num. 15. Sol. de Iustit. lib. 9. q. 6. art. 2. ad 4. Fr. Ludon. Miranda in tract. de monialib. q. 8. art. 7. concl. 2. quos refert, & sequitur Bonacin. d. q. 7. S. 4. num. 4. uers. secunda sententia*, ubi eam limitat modò non adsit excessus, & præciso scandalo, aliouè peccato.

4. Moniales non afficiuntur hac excommunicatione tum ob consuetudinem legitime tempore receptam & toleratam post istam Extrauag. tum quia multi Pontifices exceperunt ab hac censura moniales accipientes dotem ob ingressu in alicuius in monasterium; nam Innocentius VIII. priuilegium concessit monialibus non incurrendi labem simoniæ (intellige quoad prohibitionem ecclesiasticam) in receptione aliarum in monasterium excepto duplici casu, quorum unus est si pactum in eam de aliquid dando, uel soluendo pro ingressu in Religionem, alter si recipiant inhabitem ob spem habendi aliquid, tunc enim sufficienter constat inhabitem non recipi nisi ob spem habendi aliquid pro ingressu. Præterea ad tollendos scrupulos simoniæ, quibus moniales vexabantur in recipiendis foeminis in monasterium, Clemens VII. indulgit monialibus ut ræx non sint labis simoniacæ, dum conuentiones faciunt circa dotem recipiendarum pro congruenti, & sufficienti sustentatione; hæc & alia priuilegia referunt *Nau. d. excom. 20. Capuccin. in comp. priuileg. uerbo Moniales n. 16. & 31. Ludon. Miranda in tract. de monial. q. 8. art. 7. concl. 1. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 35. dub. 13. n. 131. & demum id comprobari cõmuni Ecclesiæ usu & cõsuetudine tradunt *Sard. de alim. tit. 9. q. 27. n. 5. Soar. tom. 3. de Relig. l. 5. cap. 9. n. 15. Fr. Barthol. de Vecchis d. disp. 1. dub. 3. n. 5.**

5. Illud aduertere oportet censuram, de qua hic, non incurrere illos, qui dant, uel recipiunt aliquid tempore receptionis ad habitum, nisi professio emittatur, quia censura non incurritur nisi adsit effectus completus sub censura prohibitus, qui solum adest dum fit traditio rei temporalis & spiritualis nempe professio, seu admissio ad professionem; unde si receptio ad habitum, fuit simoniaca, sed professio postea gratis admittitur, quia scilicet factum retractatur, & pecunia non recipitur, uel redditur, excommunicatio non incurritur, sicut ex opposito incurreretur si receptio ad habitum gratis facta fuit, sed postea tempore pro-

S V M M A R I V M.

professionis aliquid exigitur. Colliges hæc ex Soar. tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simoni. cap. 56. num. 7. Valer. Reginaldus. in praxi fori pœnitent. lib. 23. num. 173. Filluc. tract. 45. cap. 13. quæst. 4. num. 21. Bonacin. d. 9. 7. puncto 4. num. 21.

6 Volentibus ingredi earum Religionem, &c. Ergo censura huius Extrauag. non comprehendat ingrediens, qui petat aliquid ex pacto, vel recipiat à monasterio vt ingrediatur, quia hic excommunicatio imponitur exigentibus pœnitentiam à volentibus ingredi, non autem dum traditur ingredientis, seu volenti ingredi, aut alteri, qui curet ipsam ingredi, licet simonia committatur hoc casu, ita ex Soar. & Filluc. tradit Bonacin. d. 9. 7. puncto 4. num. 12. Licetum vero absque dubio erit illecebris vel

7 muneribus gratis, & aliisque vilo pacto factis benevolentiam captare vt quis sponte Religionem ingrediatur, quia hæc est liberalis omnino donatio nullo pacto vestita, quæ in egreium finem dirigitur; ita S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 4. & q. ult. art. 9. Siluest. in sum. verbo simonia q. 8. dicto 3. in fine, & verbo Religio 2. q. 2. Sos. de Iustit. lib. 9. q. 6. art. 2. ad 4. Azor. Instit. p. 1. lib. 12. cap. 1. q. 1. Soar. tom. 1. de Relig. lib. 4. de simoni. cap. 16. num. 3. & tom. 3. etiam de Relig. lib. 5. cap. 9. num. 15. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 39. num. 2. Valer. Reginaldus in praxi fori pœnitent. lib. 18. num. 374. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 35. dub. 12. Barsbol. de Vecbis in praxi nouit. disp. 1. dub. 2.

8 Suspensionis sententijs eo ipso, &c.

Hanc suspensionem esse ab officio, & beneficio tenent aliqui, ex eo quod nomine suspensionis absolute prolata comprehenditur totalis suspensio, ad not. per me de appellatijs verborum vtrinq. Iuris significat. verbo suspensio. Sed probabilis est sententia eorum, qui tenent Capitulum suspendi ab omni actu, seu officio Capitulari & communi, quod iurisdictionem vel administrationem ecclesiasticam requirit; ratio est quia Capitulum in communi non est capax alterius suspensionis, & tota illa iurisdicctio comprehenditur sub absoluta sententia suspensionis; quare ita tenent Mar. Alter. de censur. tom. 2. disp. 17. cap. 2. ad finem, Soar. tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simonia cap. 56. num. 8. Filluc. tract. 45. de Simonia cap. 13. num. 12.

- 1 Simoniaci omnes cuiuscunq. dignitatis, aut status sunt ipso iure excommunicati, nec habent simoniace Ordinar executionem, & electiones, & alia prouisiones per simoniam facta non valent, nec ius percipiendi fructus tribuunt, & num. 2.
- 3 Pj V. constitutio referret.
- 4 Sixti V. constitutio. contra clericos male ordinatos Clemens VIII. in suarobore permanere voluit quoad censuras, & penas ibi contra simoniace ordinantes, & ordinatos inflictas.
- 5 Beneficium habere per simoniam ab eo, vel ab altero eo sciente commissum nullum ius ab initio acquisiuit, & ritulus nullus est iuri.
- 6 Excommunicacionem Pape reueratam incurrunr committentes simoniam in Ordine, vel beneficio, &c.
- 7 Simoniaci mentales tantum non incurrunr excommunicacionem comminatam in hoc tex.
- 8 Ordinarum appellacione veniunt tam minores quam Sacri, ac etiam prima tonsura.
- 9 Beneficij nomine quoad penas huius tex. veniunt tantum ea, qua proprie beneficia vocantur.
- 10 Excommunicacione huius tex. non afficitur ille, qui tradidit pœnitentiam pro consequentia, ne Ordinis, vel beneficij antequam Ordo, vel beneficium conferatur.
- 11 Simoniam ratam habentes non ligantur excommunicacione huius tex.
- 12 Ordinari simoniace ab executione suorum Ordinum tam susceptorum quam suscipiendorum sunt suspensi.
- 13 Suspendio quam incurrunr simoniace ordinati, non ligat mediatores simonia.
- 14 Suspendio quam incurrunr simoniace ordinati, non committitur à tertia persona in scio ipso ordinante.
- 15 Absolutio à suspensione, quam incurrunr simoniace ordinati, prestatu poterat ab Episcopo atenta hac Extrauag. secus post Sixti V. constitutionem.
- 16 Simoniacus occultus potest dispensari ab Episcopo, non autem rehabilitari ab beneficio in posterum obtinenda, nec ad ea retinenda.
- 17 Simoniacus in beneficio non incurrit suspensionem sicut incurrit simoniacus in Ordine.
- 18 Simoniacus in beneficio vel Ordine non facit fructus suos etiam consumptos, & non perceptos, qui tamen percipi debuerunt.

Extrauag. Cum detestabile. II.

Paul. II.

Renouat omnes poenas Canonum contra Simoniacos etiam si sint Cardinales, & addit simoniace Ordinatos suspensos esse ab executione suorum Ordinum. Qui vero simoniace eligitur, postulatur, confirmatur, prouidetur; seu quoquo modo disponitur in Ecclesijs, monasterijs, dignitatibus, personatibus, officijs ecclesiasticis, & quibuscunque beneficijs, caret viribus, nec ius aliquod acquirit, nec facit fructus suos, & si quos percipit, restituere debet. In prædictis autem simoniam committentes dando, vel recipiendo, aut mediatores existendo sententiam excommunicationis incurrunt, à qua absolui non possunt nisi à Papa. In virtute sanctæ obedientiæ districtius iniungit quibuscunque personis, &c. vt eos omnes, quos simoniam huiusmodi commisisse, vel procurasse, aut in ea mediatores esse scierint quantocius reuelare non omitât per se, vel per alios, si secus peccant, & absolui non possunt donec reuelent. Colligunt *in ration. lib. 5. pag. 48. Alagon. in compend. pag. 632.*

2 De materia, & intellectu huius Extrauag. agunt *Nauar. in man. cap. 27. sub num. 106. Paris. conf. 29. num. 12. cum seqq. vol. 4. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 94. lit. D. in nouiss. impress. Gutier. canon. lib. 1. cap. 9. Quarant. in summa Bullarj verbo simonia, Vgolin. in pract. de simon. tab. 4. cap. 3. cum seqq. Fr. Emman. in sum. tom. 2. cap. 58. concl. 6. Campan. in diuersor. iuris Canon. rub. 11. cap. 27. num. 61. cum multis seqq. Ioan. Valer. de diffirent. inter vtrumq. spiritum differ. 1. verbo simonia.*

3 Innouantur, & ampliantur eius poenæ per *Pium V. in sua Constit. incip. Cum primum sub Dat. Romæ Kalend. Aprilis 1566. in hæc verba. Vt simoniacæ prauitatis labes prorsus aboleatur Constitutiones Antecessorum nostrorum contra Simoniacos editas, & præsertim Pauli IV. inuiolabiliter obseruari mandamus, & delinquentes tam in sacrorum Ordinum receptione, quam in beneficiorum assignatione statutis etiam inferius poenis nostræ auctoritate affici volumus. Quicumque igitur detestabile crimen simoniacæ prauitatis commisisse conuictus fuerit in consequendis Ordinibus eo ipso sit ab illorum executione per decennium sine spe dispensationis suspensus, & per annum carceribus mancipetur.*

Qui dignitates Ecclesiasticas simoniace acquisierit illis sit ipso iure priuatus in futurum inhabilis ad eas, & quascunque alias obtinendas. Qui beneficium, aut officium ecclesiasticum simoniace adeptus fuerit, illi similiter sit ipso iure priuatus, & ad fructuum omnium, quos perceperit, restitutionem teneatur, & perpetuo sit inhabilis ad ea, & quæcunque alia beneficia ecclesiastica obtinenda. Si quis autem tale crimen pluries commisisse conuictus fuerit, præter supradictas poenas etiam corporaliter puniatur, & ab Ordinibus ecclesiasticis degradatus à fidelium consortio eiciatur. Qui vero Ordines & beneficia simoniace contulerint poenis à iure statutis puniantur cuiuscunque gradus, conditionis, & dignitatis, etiam si Episcopi, Archiepiscopi, vel maiores fuerint. Caueant præterea quicumque in Sacramentorum exhibitione simoniacum aliquid faciant, alioquin grauissimè puniantur per locorum Ordinarios, qui huiusmodi criminis reos cum maxima seueritate coercere procurent iuxta Concilij Trid. statuta. Hæcenus *Pij V. constitutio, quam optime exponunt Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 94. lit. D. & Quarant. d. verbo Simonia pag. mibi 603.*

4 Postea *Sixtus V. in sua Constit. incip. Sixtus Episcopus sub Dat. Romæ nonis Ianuarij anno Dominicæ Incarnationis 1588. alias poenas addidit contra promouentes & promotos ad Ordines simoniace etiam in prima tonsura; quæ quidem Constitutio licet per Clem. VIII. in alia incip. Romanum Pont. decet sub Dat. Pridie Kalend. Marij anno Incarnat. Dominicæ 1595. redacta fuerit ad terminos sacrorum Canonum, ac Constitutionis bonæ mem. Pij II. & ad dispositionem decretorum Sacri Concilij Trid. tamen ipsemet Clemens VIII. censuras & poenas in eiusdem Sixti litteris contra simoniace ordinales & ordinatoris inflictas in suo robore permanere voluit.*

5 Per electiones vero, &c. Notatur ad hoc quòd beneficium habens per simoniam ab eo, vel ab altero eo sciente commissâ, nullum ius ab initio acquisiuit, & ritulus nullus est ipso iure, ac proinde tenetur etiam in animæ iudicio beneficium dimittere, fructusque omnes restituere, vt per *Sanctum Thom. 2. 2. q. 100. art. 6. ad 3. Cou. in reg. peccatum p. 2. §. 8. num. 7. vers. Sic qui beneficium, Menoch. remed. 1. recoper. n. 35. & 336. & remed. 5.*

num. 68. & conf. 67. num. 4. Henric. in sum. lib. 13. cap. 37. §. 3. lit. X. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 17. q. 1. vers. nonum crimen. Gutier. canonic. quest. lib. 1. cap. 9. Perez l. 3. tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 71. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. q. 20. art. 13. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 7. q. 2. d. num. 12. Soar. de Relig. tom. 1. tract. de simonia lib. 4. cap. 53. & cap. 55. num. 4. & cap. 56. num. 9. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 6. q. 41. Farin. fragment. crimin. p. 1. lit. C. num. 299. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gl. 15. n. 69.

6 Sententia excommunicationis incurrant, à qua, etc.

quod committentes simoniam in Ordine, vel beneficio, seu Religionis ingressa, & similiter accipientes pro collatione, siue traditione possessionis beneficii, seu de dando aliquid iurare facientes prouisum de beneficio, incurrunt excommunicationis sententiam Papæ reseruata, vt per Soar. tom. 5. disp. 22. sect. 5. num. 11. Sayr. de censur. lib. 3. cap. 36. num. 7. Gambar. de casibus referu. cap. 6. num. 8. & p. Rainer. in cathalogo censurarum extra Bullam cap. 3. excom. 4. & cap. 9. excom. 11. & 12. lul. Lauer. de Indulgent. p. 2. cap. 21. num. 29. Filliuc. tract. 15. num. 72. vers. sexto, & num. 82. metipsum de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 104. secundum Lugdan. impress.

7 Non comprehendere simoniacos mentales tantum, sed solum reales resoluunt Nau. in man. cap. 23. num. 106. & cap. 25. num. 112. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 17. q. 9. vers. si queras, Paris. conf. 29. num. 12. cum seq. vol. 4. Rebuff. in praxi benefic. rub. de simon. in resignat. num. 9. Vgol. de simon. tab. 4. cap. 3. vers. pena igitur, & cap. 10. num. 4. Fr. Emman. in sum. p. 2. cap. 58. coq. 6. Sayr. de censuris lib. 7. cap. 12. sub num. 17. Rot. decis. 408. p. 1. diuersor. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 94. lit. D. in princ. in nouiss. edit.

8 Ordinum nomine in hac materia veniunt etiam minores, quam Sacri, quia omnes proprie loquendo sunt Ordines, & per vnumquemq. peculiaris potestas confertur in ordine ad Sacerdotium, in quo character Ordinis completur, ita Bonatin. var. tractat. tit. de simonia q. 7. §. 2. num. 2. quod etiam ad primam Tonfuram extendunt Vgol. de simon. tab. 4. cap. 3. num. 2. & cap. 4. num. 1. Salzed. ad Bernard. d. cap. 94. Soar. tom. 1. de Relig. lib. 4. de simonia cap. 56. num. 5. Mar. Aker. de

censuris tom. 2. disp. 15. cap. 4. ad finem. Filliuc. tom. 3. tract. 45. cap. 13. quest. 4. num. 9. Valer. Reginald. in praxi fori panis. lib. 23. cap. 12. num. 174. securè resolutones committentem simoniam in prima Tonfura conferenda, vel recipienda puniri pœna excommunicationis huius Extrauag. Contra Less. de iustit. lib. 2. cap. 35. dub. 24. num. 133. & alios.

9 Beneficij nomine etiam in præfenti materia licet quodlibet munus spiritualis regiminis venire contendat Caietan. verbo excommunicatione cap. 75. Nau. in man. cap. 27. num. 116. Soar. tom. 5. de censur. disp. 22. sect. 5. n. 24. & disp. 31. sect. 4. num. 45. Filliuc. tract. 15. cap. 4. quest. 7. num. 87. tamen verius est venire ea solum, quæ proprie beneficia vocantur, sicut resoluunt Less. d. lib. 2. cap. 35. dub. 25. num. 137. Azor. instit. moral. p. 3. lib. 12. de simonia cap. 21. q. 6. ad fin. vers. quares. Et ideo simoniacum in collatione, pensionis non subijci huic censuræ, quia pœsio propriè non est beneficium, tenuerunt Nau. in man. cap. 23. num. 111. Soar. d. lib. 4. de simonia cap. 55. num. 22. Less. d. lib. 2. cap. 35. dub. 28. num. 130. & dub. 25. num. 137. Valer. Reginald. d. lib. 23. cap. 12. num. 175. Azor. d. loci q. 8. Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 5. n. 20. Filliuc. tract. 42. quest. 4. n. 6.

10 Hac quidem excommunicatione non afficitur ille, qui tradidit pecuniam pro confectione Ordinis, vel beneficii, antequam Ordo, vel beneficium conferatur, vt per Nau. d. cap. 23. num. 103. Cou. in reg. peccatum p. 2. §. 8. num. 7. & seq. Vgol. de simon. tab. 1. cap. 5. Less. d. lib. 2. cap. 35. dub. 27. n. 149. Filliuc. tom. 3. in tract. de simonia cap. 13. quest. 5. num. 15. vbi testatur de praxi Romanæ Curia, & sacrae Pœnitentia.

11 Quomodolibet dando, vel recipiendo, &c. Ergo hac excommunicatione non ligantur ratam habentes simoniam, & ita tenent Cou. in reg. peccatum p. 2. §. 8. num. 7. Nau. in man. cap. 25. num. 68. Henric. in sum. lib. 13. cap. 37. num. 4. Soar. tom. 5. de censuris disp. 22. sect. 5. num. 26. ad fin. Sayr. in simili tract. lib. 4. cap. 14. num. 6. Less. d. lib. 2. cap. 35. dub. 24. num. 136.

12 A suorum sint Ordinum executione suspensi. Probat hic tex. ordinatos simoniacè à suorum Ordinum executione esse suspensos, intellige

- non solum ab executione Ordinum susceperunt, sed etiã ab alijs suscipiendis, quia hæc Extrauag. absoluit, & indistinctè loquitur, quod deinde Sixtus V. in *disyn. Constit.* contra male promotos id apertis verbis declarauit, ibi. *Clericos posthac male promotos ab executione, ministerio, & exercitio Ordinum, & ab omni spe, & facultate ascendendi ad alios superiores perperuò suspensos declaramus, quamuis ita simoniacum in Ordine remanere tantummodo suspensum ab executione Ordinum simoniacè susceptorum, vt in eo puniatur in quo peccauit, probabile existiment* Soar. *de censur. disp. 31. sect. 4. num. 33. Filiiuc. tom. 3. tract. de simonia cap. 13. n. 12.*
- 13 Vnde ex hac Extrauag. in præcitatís verbis apparet primò non esse latam huiusmodi suspensionem contra mediatores simoniæ, sed excommunicationem Papæ reseruatam, vt aduertit Soar. *de censur. disp. 31. sect. 4. num. 29.* subdens ex hoc patere differentiam inter mediatores, & suscipientes Ordines simoniacè, illi enim non sunt suspensi, sed excommunicati, isti vero non solum sunt excommunicati, verum etiam suspensi.
- 14 Secundò infertur huiusmodi suspensionem non incurri si vitium simoniæ committatur à tertiã persona infcio ipso ordinando, quia hæc Extrauag. loquitur expressè de simoniacè ordinatis, tum quia hoc est proprium censure in poenam delicti impostæ, vt non incurratur nisi ob culpam, qua iste caret, vt supponi debet, ita Nau. *in man. cap. 25. num. 68. Henrig. in sum. lib. 13. cap. 37. §. 4. Soar. d. lib. 4. de simon. cap. 56. num. 9. & de censur. disp. 31. sect. 1. & sect. 4. num. 40. Filiiuc. d. tract. de simonia cap. 7. num. 129. Alter. de censur. tom. 2. disp. 9. cap. 4. ad fin. LeB. d. lib. 2. cap. 35. dub. 2. n. 136. Contra S. Thom. 2. 2. q. 100. ars. vlt. ad 3. Siluest. verbo suspensio num. 7. Aul. de censur. par. 3. disp. 5. dub. 9. concl. 2.* & alios existimantes remanere suspensum ab Ordine sic suscepto.
- 15 Tertiò infertur absolutionem ab hac suspensione ab Episcopo præstari posse, ex ratione quia licet in hac Extrauag. absolutio excommunicationis reseruetur Papæ, non tamen reseruetur absolutio istius suspensionis, vt ex tex. patet, reseruatio autem ascendenda non est nisi sit expressa. Verum licet hæc procedant attenda dispositione huius Extrauag. hodie si attendamus dictam Sixti V. Constitutionem non potest Episcopus absoluerè, quia idem Sixtus reuocauit omnes facultates, & concessiones etiã Cruciatæ absoluendi huiusmodi simoniacos, ex *Sayr. d. lib. 4. cap. 17. ad fin.* nisi sit simoniacus occultus, quia talis poterit dispensari ab Episcopo, non autè rehabilitari ad beneficium in posterum obtinenda, nec ad eã restituenda, quæ per simoniã occultam obtinuit; vt dixi *de officio, & potest. Episcopi p. 2. alleg. 39. n. 44.*
- 17 Quartò infertur simoniacum in beneficio non incurere hanc suspensionem, sicut incurrit simoniacus in Ordine, quia in hoc tantum non in illo reperitur in hoc tex. expressa, sicut tenent Nau. *in man. cap. 25. num. 111. vers. tertio, Soar. d. lib. 4. de simon. cap. 56. num. 16. & de censur. disp. 31. sect. 4. num. 45. Aul. de censur. p. 3. disp. 5. dub. 9. concl. 5. Filiiuc. tom. 3. tract. 45. de simonia cap. 13. quæst. 4. num. 12. Contra Siluest. verbo suspensio q. 7. Henrig. lib. 13. cap. 37. §. 5. Alter. tom. 2. disp. 15. cap. 5. col. 3. vers. ad hanc dõbitationem, existimantes incurere suspensionem ab Ordine, & beneficio.*
- 18 Nec inde faciat aliquis fructus suos. Intellige etiam non perceptos, qui tamen percipi debuerunt, quamuis vt illos perciperet Ecclesiæ inferuere, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. de simonia per resignat. num. 15. & in tract. de pacificis possess. num. 189. Menoch. conf. 67. num. 6.* Intellige etiam procedere in fructibus consumptis, quos restituere teneri simoniacum tradit *Vgol. de simon. tab. 4. cap. 6. §. 3. vbi num. 4.* declarat vt sint restituendi exceptis expensis factis causa illorum querendorum, ac in Ecclesiæ utilitatem erogatis, quod ante eum tenuerat *Borgas. in tract. de irregular. p. 6. tit. de simonia num. 85.*

De Iudæis.

Extrauag. Multa. I. Clem. V.

CHRISTIANI arma, victualia, mercimonia in Alexandria, & loca Sarraçenorum terræ Aegypti deferentes, mittentes, vel portantes, promittentes, seu extrahentes, seu permittentes quod extrahatur de portibus Christianorum, vt illuc deferantur, vel auxilium aut consilium dantes eo ipso excommunicationis sententiam incurrun, à qua nisi in-

mortis

mortis articulo postquam tantundem de proprijs bonis in auxilium terræ sanctæ soluerint, absolui non debent, in diebus Dominicis vt excommunicati publicentur. Nihilominus si personæ eorum capi contingat, serui & infames sunt, ac intestabiles tam actiue quàm passiuè habentur, ad publica officia non admittuntur, & fiscus ipsorum bona accipere poterit. Colligunt *Visian. in ration. lib. 5. pag. 69. Alagon. in compend. pag. 642.*

Circa materiam huius tex. vide quæ dixi in *colleci. ad cap. Ita quorundam. hoc tit. in Decretalib.*

Extrauag. Dignum. II. Ioan. XXII.

Iudæi ad Fidem conuersi non sunt molestandi in suis bonis ne sint deterioris conditionis post Baptismum, quàm si essent ante. Colligunt *Visian. in ration. lib. 5. pag. 69. Alagon. in compend. pag. 642.*

Hodie habemus constitutionem *Pauli III. incip. Cupientes, in ordine 32. Bullarj noui, in qua Iudæis ad Fidem conuersis remittitur & graciosè condonantur omnia, & quæcunq; bona etiam ex vñura, & alio illicito quæstu æquisita, dummodo personæ, quibus esset faciendæ restitutio, sint incertæ, de qua meminit *D. Aston. Ricini. in tract. de iure pirvanarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 2. cap. 26. num. 8.**

De Hæreticis :

Extrauag. Ex eo. I. Benedic. XI.

DECLARAT *cap. per hoc, eod. tit. lib. 6. quod scilicet tunc Episcopi, & Inquisitores teneantur sibi inuicem communicare processus, quando vtrique agunt seiuicijm, & non quando Episcopi tantum, vel Inquisitores tantum agunt, & processus sunt communicandi solummodo in fine quando nihil restat nisi promulgare sententiam. Secus vero quando alter commodè procedere non potest nisi alterius actijs visis, quia tunc semel tantum in toto negotio copia tribui debet ne detur locus fraudi. Episcopus procedens propter expensas factas non potest petere partem proventuum deputatorum officio Inquisitionis de bonis hæreticorum, quia Ordinarius proprijs stipendijs seu ex-*

*penis debet inquirere. Similiter nec exposcat rationem proventuum Officij Inquisitionis ab Inquisitionibus non obstante mandato, vel consuetudine, sed Inquisitores illos reddant, cui Romanus Pont. reddi iusserit. Colligunt *Visian. in ration. lib. 5. pag. 107. Alagon. in compend. pag. 661.**

Extrauag. Vas electionis. II.
Ioan. XXII.

TRes erronei articuli Ioannis de Polliaco Doctoris Parisiensis damnantur in præsentem. Primus erat quod consistentes Fratribus habentibus licentiam generalem audiendi Confessiones tenerentur eadem peccata iterum proprio Sacerdoti confiteri. Secundus quod stante *cap. omnis vtriusque sexus, de Pœnit.* Papa non potest facere quod Parochiani non teneantur omnia suâ peccata proprio Sacerdoti, idest Parochiali Curato confiteri. Tertius quod nec Papa nec Deus potest dare generalem potestatem audiendi Confessiones alicui, itaue confessus eadem peccata non teneatur iterum confiteri. Colligunt *Visian. in ration. lib. 5. pag. 108. Alagon. in compend. pag. 661.*

² Hoc idem ex hoc tex. desumunt *Azor. in sist. moral. p. 1. lib. 13. cap. 1. q. 1. vers. Inde Parisenses, & cap. 2. q. 1. Ludovic. Beja respons. casuum Conscient. p. 2. casu 32. Miranda in man. Prælat. tom. 1. q. 45. art. 3. concl. vni, ante vers. ad primum.*

Extrauag. Cum Mathæus. III.
& vlt.

ORdinarij, & Inquisitores sancti Officij, seu quicumque alij Iudices siue Ordinarij, siue delegati contra Apostolicæ Sedis Officiales, seu Nuncios, aut contra aliquem ipsorum quoquo modo, seu quacunque occasione vel causa procedere non præsumant, nec promulgare audeant excommunicationem, vel suspensionem, aut aliam sententiam sine specialis Sedis Apost. licentia concedenda in scriptis faciente plenâ de præsentem decreto mentionem, & si quid contra illud attentatum fuerit, est irritum & inane. Verum si Nuncius, aut officiales Sedis Apost. indebitè aliquid forte attentet, aut faciant, tunc Diceselani, Inquisitores, seu alij Iudices Ordinarij,

rij, vel delegati, ad quos illud negotium pertinet, plene de illo se informant, studeantque Papæ significare, vt super eo de remedio opportuno prouidere valeat. Colligunt *Vian. in ration. lib. 5. pag. 108. Alagon. in compend. pag. 661.*

2 De materia huiusmodi text. & qui Officiales & Nuncij sint huiusmodi de quibus ille loquitur, vide *Ioan. Roias de privileg. Inquisit. n. 430. vers. neque procedunt*, *Jacob. Simanch. in encyrid. tit. 8. nom. 1. cam seqq. & de Carbol. institut. tit. 34. num. 37. Franc. Penia in direct. Inquisit. p. 2. scbol. 5. in finalib. verbis*, & late p. 3. scbol. 92. & q. 26. comment. 75. *Anton. Cuch. instit. maior. lib. 4. tit. 6. §. verum*, *Mandos. in reg. 1. Cancellar. q. 5. num. 7. Paul. Granut. theor. 19. num. 16. vers. de uno tamen*, *Farin. de heresi. q. 186. §. 2. n. 45.*

De Schismaticis.

Extrauag. Dudum. Vnic.
Benedict. XI.

1 **R**OCESSVS, & sententias latas per Bonifac. VIII. contra Iacobum, & Petrum de Columna tanquam schismaticos, & eorum posteros, reuocat in præsentia Benedictus XI. exceptis confiscationibus, in quibus nihil immutat. Colligunt *Vian. in ration. lib. 5. pag. 111. Alagon. in compend. pag. 663.*

2 Corrigit igitur, & prorsus reuocat hæc Extrauagans cap. vnicum, hoc sit. lib. 6. vbi dixi.

De Furtis.

Extrauag. Infideles. Vnic.
Ioan. XXII.

1 **R**XCOMMVNICAT illos, qui furari sunt thesaurum Ecclesiæ, quem iubente Clemente Papa de Perusia in Lucanam ciuitatem tres viri hic nominati deportauerant; & hic habetur optima praxis monendi malefactores vt intra certum terminum satisfaciant, aliàs excommunicationem incurrant, & modum ipsius excommunicationis publicandæ hæc Extrauag. clarè manifestat. Colligunt *Vian. in ration. lib. 5. pag. 142. Alagon. in compend. pag. 683.*

2 Monitoria pro rebus deperditis inuentis sub pœna excommunicationis quomodo, & in quibus casibus concedenda sint, dixi late de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 96. per tot.

De Crimine falsi.

Extrauag. Spondent. Vnic.
Ioan. XXII.

ALCHIMVM aurum, vel argentum facientes, vel fieri sequuto facto mandates, vel ad hoc scienter dum id fieret, facientibus ministrantes, aut scienter videntes vendendo, vel dando in solutum, tenentur tantundem de bono & vero auro siue argento in publicum pauperibus erogare, quanti alchymitum existat, & si eorum facultates non sufficient, pœna per iudicis discretionem in aliam commutabitur, & infames fiunt. Et si sint clerici beneficijs habitus priuantur, & ad habenda inhabiles efficiuntur. Colligunt *Vian. in ration. lib. 5. pag. 162. Alagon. in compend. pag. 238.*

2 De Alchimyistis vide l. 13. tit. 5. par. 2. & l. 9. in fine tit. 7. part. 7. vbi Greg. Lop. Eymer. in direct. Inquisit. p. 3. vbi Penia comment. 26. n. 115. *Cassan. in cathalogo gloria mundi p. 11. confid. 40. Bonacof. commun. verbo Alchymia pag. 9. Sebast. Neu. in l. 1. n. 3. C. de argenti pretio lib. 10. Zerol. in praxi Episcop. p. 2. verbo Moneta, Martin. Delri. disquisit. magicar. lib. 1. cap. 5. pag. mibi 29. cum seqq. & q. 4. pag. 39. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 3. q. 33. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 40. num. 51. Farinac. in praxi crimin. q. 115. num. 98.*

De Priuilegijs.

Extrauag. Inter cunctas. I.
Bened. XI.

PRÆDICATORES Minores, & Prædicatores possunt prædicare in suis Ecclesijs, & in publicis plateis, licentia ab Episcopis non petita, sine qua tamen id efficere non valent in hora in qua Episcopus concionatur, vel coram se prædi-

prædicari facit, aut quando urgente necessitate ad se conuocât clericum. In Parochialibus vero non prædicent inuitis Parochis, nisi ab eorum Superioribus iussi sint. Electi à suis Superioribus ad audiendas Confessiones liberè audire possunt eis peccata sua confiteri volentes. Religiosos autem, qui secundum statuta suorum Ordinum proprijs Prælati confiteri debent, & excommunicatos ac criminosos, quorum crimina egent publica penitentia, & quoscuque à casibus Episcopi reservatis absolvere prohibentur; Item Religiosi possunt sepelire mortuos. Multa denique disponuntur de funeralibus, & quædam de quibus non soluitur falcidia, Canonica portio, &c. Colligunt *Vitian in ration. lib. 5. pag. 220. Alagon. in compendio. pag. 728. Vide dicta in Extrauag. super cathedram, de sepulch.*

3. Valeant clero, & populo prædicare, &c. Hodie circa huiusmodi Regularium prædicatorum approbationem ex *Concil. Trid. sess. 5. de reform. cap. 2. & sess. 24. etiam de reform. cap. 4.* aliter se res habet, prout late explicavi de officio, & potest. *Episcopi. p. 3. alleg. 76. & in Clem. dudum, de sepulch.*

3. Electi igitur ab eisdem Fratribus ad audiendas Confessiones, &c. Circa approbationem Regularium Sacerdotum ad audiendas secularium Confessiones late egi de tract. de officio, & potest. *Episcopi. p. 2. alleg. 25. per tot. & in collect. ad d. Clem. dudum, & ad d. Extrauag. super cathedram.*

4. Porro vt circa sepulturam, &c. Ergo licebat Fratribus corpora defunctorum qui in Ecclesijs suis, dum viuerent, elegerunt sepulturam, processionaliter cum Cruce proprias ingredieribus Parochias assumere, & ad suas deferre Ecclesias tumulanda, vt per *Iul. Lauror. tom. 1. var. lucubrat. tit. 2. cap. 3. num. 206.* Verum iam non licet Regularibus etiam prætextu alicuius consuetudinis Parochias cum Cruce processionaliter, & aut aliàs ad deferenda defunctorum funera intrare, vel illa leuare, & efferre nisi vocato, & expectata proprio defuncti Parocho, eoque ibidem præsentè, si ipse tamen aliter fieri non consentiat, & permittat, vel nisi requisitus venire expressè recuset, vt declarauit Sacra Congreg. negotijs Episcoporum & Regularium præposita sub die 12. Ianuarij 1604. cuius

decretum post *Quarant. in sum. Bullarj referet Iul. Lauror. d. cap. 3. num. 217.* & alibi sepe fuisse resolutum attestatur idem *Lauror. cod. tit. 2. cap. 9. num. 118.*

Extrauag. Meruit. II. Clem. V.

1. **R**ex Franciæ & Regnicolæ per Extrauag. *vnam sanctam, sup. de maiorit. & obed.* non amplius Ecclesiæ Romanæ sunt subiecti, quam antea existebant. Colligunt *Vitian. in ration. lib. 5. pag. 221. Alagon. in comp. p. 728.*

2. Hoc idem ex hoc text. desumunt Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 11. cap. 5. q. 6. vers. at inter Extrauag. Garc. de nobilit. glos. 9. num. 53. vers. secunda conclusio.*

3. Licet quidam Iuris Ciuilibus interpretes putent dictam Extrauag. *vnam sanctam* fuisse à Clemente V. in præsentem abrogatam, tamen veritas est in contrarium, nam cum Bonifacius VIII. in eadem Extrauag. *vnam sanctam* inter alia dixisset esse vnum Christi ouile & vnâ Ecclesiâ, & Reges ac Principes esse huius Ecclesiæ filios, & huius ouis oues, spiritualemque potestatem esse supremam, quæ terrenam dirigere, moderari, & iudicari possit, & debeat, hinc Philippus Francorum Rex ansam cœpit conquirendi Pontificem Rom. sibi omnem potestatem temporalem vindicare valuisse, & ipsam Regnum Galliæ tanquam tributarium, & vespugal Ecclesiæ Rom. efficere, in hunc sensum verba Pontificis detorqueus; cum tamen Bonifacij mens ea re vera fuerit omnes mundi Reges, & Principes tanquam Christi oues Romano Pont. subijci, vt patri filios, vt pastori oues, vt capiti membra, vt ab eo quisq. prout ratio, & ius postulat, in omnibus dirigatur, corrigatur, & si opus sit Regno priuetur ob communem Reip. Christianæ salutem tuendam, & bene conseruandam. Ita Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 5. cap. 19. vers. quarta obiectio col. 4.*

Extrauag. Diuina. III. Eugen. IX.

Ordinarij, vel alij Superiores non præsumant excommunicare, suspendere, interdicare, vel priuare officio, vel beneficio, vel aliam sententiam ferre contra officiales pro tempore existentes in obsequijs Papæ, & Sedis Apostol. nec contra alios venientes ad Sedem Apostol. pro suis, vel suorum causis prosequendis, nec in ea morantes dum durat prosequutio causatum, vel ab ea recedentes, & si quomodolibet priuant, vel priuatos declarant

clarant beneficijs, vel illa alijs conferunt, vel ad hoc se intromittunt, tam dantes, quam recipientes ipso facto sunt excommunicati, suspensi, & interdicti, non obstantibus quibuscunque privilegijs, vel Concilijs etiam generalibus in contrarium. Colligunt *Vinian. in ration. lib. 5. pag. 221. Alagon. in compend. pag. 728.*

2 Aduertendum est quod privilegia, quae residentibus in Curia Romana vigore Eugenianae Constitut. aut familiaritatis Cardinalium competere solent, ea in ijs, qui beneficia Ecclesiastica obtinent, ratione praedictorum beneficiorum minime intelliguntur, sed Ordinarij iurisdictioni subiecti permanent, non obstantibus quibuscunque inhibitionibus, ut statuit Concil. *Trid. sess. 24. de reform. cap. 11. vers. que vero, & resoluunt Cent. praefat. Canon. quest. lib. 1. quest. 1. num. 3. vers. pro vera, Sanctae vel. variat. resolut. lib. 1. quest. 16. num. 2.* vbi subdit Concil. *Trid. citato cap. 11.* loqui de Constitutione Eugeniana concessa Curialibus Romanis, non autem de concessa Vniuersitatibus studiorum.

Extravaug. Exhibitas. IV. & VI. Ioan. XXI.

1 **M**ilites Hospitalarij S. Ioannis, qui ex privilegio, consuetudine, vel statuto percipiunt fructus annales beneficiorum vacantium, vel plurium annorum, debent etiam habere praebendam, quam Beneficiarius haberet si in Ecclesia resideret, vel quam haberet si alius ex causa rationabili ad huiusmodi residentia legitime excusarentur, quia cum dicta pars Capitulo non accrescat, illis accrescere debet. Colligunt *Vinian. in ration. lib. 5. pag. 223. Alagon. in compend. pag. 729.*

De Poenis,

Extravaug. Diuinis. Vnic. Ioan. XXI.

PISCOPVS Caturcensis perpetuae depositionis sententiam meruit, priuatusque fuit Pontificali, Sacerdotali, & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem condemnatus propter varios excessus per ipsum perpetratos, videlicet quia nimis ambitiose, & simo-

niace fuerat ingressus in Pontificatum, in quo Sedi Apostolicae, suis subditis, & sibi ipse iniuriosus fuerat, & tanquam tyrannus terrore, invidia, fraude grauaat subditos extorsionibus, & frequentibus procreationibus, & alijs quae libus illicitis, non curando de modo & causa, non rite, & non conuictos priuabat beneficijs inuoluit, dicebat falsa instrumenta, simoniace conferebat beneficia in suis amicis resignata, quorum eoditus sibi conpabat, erat irregularis, incontinentis cum foeminis, &c. Colligunt *Vinian. in ration. lib. 5. pag. 250. Alagon. in compend. pag. 743.*

2 Ex hoc tex. optime colligitur pro quibus excessibus Praelator deponi potest, de quo vide text. & quae ibi dixi in cap. *veritate, de a dolo & conuict. & in cap. causa. est claus. de excessibus Praelator. & in Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 3.*

De Poenitentijs, & remissionibus.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Compendium tex. refertur.*
- 2 *Iubilaeum vicesimum quis Pontifex prius praemulgauerit, ostenditur.*
- 3 *Indulgentia plenaria, plenior, & plenissima quantum attinet ad rationem Indulgentiae idem sunt, differant in nomine tantum, & vel in causa concedendi.*
- 4 *Indulgentia plenaria, seu plenissima refertur ad integram remissionem omnium peccatorum.*
- 5 *Iubilaeum, & Indulgentiam anni Sancti aequaliter lucrantur illi, qui sunt Roma, sicut & illi qui veniunt ex longissimis terris.*
- 6 *Curiales Romae habitantes debent Basilicas SS. Petri & Pauli per triginta dies visitare, illi vero qui veniunt Romam poterunt in quinque diebus Iubilaeum lucrari.*

Extravaug. Antiquorum. I. Bonif. VIII.

INTESIMO quoquo anno, qui dicitur Iubilaei, visitantibus Basilicas Beatisssimorum Petri & Pauli Apostolorum plenissima peccatorum venia conceditur, cuius Indulgentiae qui voluerint participes fieri si fuerint Romani ad minus triginta diebus continuis,

tinuis, seu interpollatis, & saltem semel in die, si vero peregrini fuerint, aut forenses simili modo diebus quindecim ad Basilicas easdem accedant. Qui vero amplius, & deuotius illas frequentauerit, plus merebitur, & efficacius Indulgentias consequetur. Colligunt *Viuan. in ration. lib. 5. pag. 262. Alagon. in compend. pag. 75 1.*

2. Quamuis de initio huius Iubilæi fateantur aliqui nihil certum inueniri posse, sicut dicit *Ioan. Friburgen. in tract. de Indulg. quest. 6.* & alij eius inuentorem prædicent Bonifacium VIII. de quo in præfenti, ex quorum numero sunt *S. Antonin. p. 1. tit. 10. cap. 3. S. 6. Polyd. Virgil. de inuent. rerum lib. 8. cap. 1. Luc. Pinel. de Indulg. cap. 23.* Veritas tamen est illud antiquius fuisse, nam cum in die Vigiliæ Natiuitatis Dominicæ 1299. ad Vesperas, & subsequenti diebus, immo per totum illum annum tam ingens hominum multitudo ex longinquis & diuersis mundi partibus ad Vrbe[m] conflueret, vt nec Vrbs eos caperet, aut euntes & redeuntes itinera sufficerent, nec in tam magna lata & spatiosa Vrbe locus penè, aut per vias transcendi, aut in domibus commorandi esset, caput hac nouitate prædictus Bonifacius magna affici admiratione, & causam huius rei quærens inuenit quod celebris & generalis fama per totum Orbem, & per ora hominum referebat ab antiquis & extra memoriam hominum temporibus Romæ centesimo quoque anno Iubilæum esse, celebrarique solitum, & ideo illo anno, qui centesimus incidebat, tot ad Vrbe[m] homines confluebant vt ab omnium culparum sordibus absoluerentur. Quapropter perlectis Bonifacij iussu vetustioribus libris, reuolutisque antiquioribus Bullis, nihil quod ad rem hanc pertineret, omnino repertum fuit; statuit propterea diligenter inter superstites vti an huius nouæ Indulgentiæ esset memoria apud aliquem: Fuit inter multos senior Peregrinus repertus, qui annum centesimum septimum suæ ætatis agebat, qui coram eodem Sanctissimo Pont. attestatus est se meminisse patrem suum agricolam superiore centesimo venisse Romam ad consequendas Indulgentias, à quo etiam admonitus fuerat vt si ad venturi centesimi tempus perueniret, non grauaretur Romam venire, vbi singulis quibusque diebus illius anni magnæ erant Indulgentiæ. Eiusdem rei testes alij duo reperti sunt ex Gallia, & in Italia non pauci tanti æui memo-

res idem confirmantes, & omnes hoc vnanimiter asserentes Romæ scilicet eo anno esse remissionem peccatorum. His auditis Romanus Pont. ne tam grandis populorum deuotio à Spiritu Sancto excitata frustraretur, Sanctum Iubileum eodem anno cum solemnitate celebrari mandauit, & tunc promulgata fuit ista Extrauag. quod narrat *Nau. de Iubileo notab. 7. num. 4. Benzon. in simili tract. lib. 3. cap. 5. Iul. Laur. p. 1. cap. 3. num. 3. cum seqq.* Ex quibus bene colligitur Bonifacium VIII. innouatorem potius quam institutorem huius sancti Iubilæi fuisse, sicuti docent *Henric. in sum. lib. 7. cap. 15. S. 6. Fr. Hieron. Roman. de Republ. Christiana lib. 1. cap. 23. Grefser. lib. 2. de sacris peregr. cap. 15. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 2. quest. 85. art. 3. & 4. Sanctarel. de Iubileo anni sancti dub. 3. Dyonis. Paul. de vera quatuor Patriarch. Sedium erectione cap. 14. num. 12. cum seqq. & præcipue à num. 17.*

3. Plenam, & largiorem, immo plenissimam, &c. Indulgentia igitur plenaria, plenior, &

plenissima, quantum attinet ad rationem Indulgentiæ, idem sunt, differunt namque in nomine tantum, vel in causa concedendi, quia ponuntur ad exaggerationem, vel maiorem declarationem, & ad tollendum scrupulum. Vide *Nau. de Indulg. notab. 9. num. 31. & notab. 26. Gregor. de Valent. de Indulg. cap. 6. Benzon. de Iubileo lib. 4. cap. 2. Fr. Emman. d. 9. 85. art. 3. Iul. Laur. de Indulgent. p. 2. cap. 10. num. 62. cum seqq. Zerol. in praxi Episcop. p. 2. verbo Annus sanctus S. 4.*

4. Omnium suorum concedimus veniam peccatorum. Statuentes, &c.

Ergo Indulgentia plenaria, seu plenissima refertur ad integram remissionem omnium peccatorum, vt per *Fr. Emman. in explicat. Bullæ Cruciatæ S. 8. dub. 2. pag. mibi 58.*

5. In glos. [Confitebuntur] ibi (Quia ergo Indulgentiæ, &c. Notatur ad hoc quod Iubilæum & Indulgentiam Anni sancti lucrantur æqualiter illi, qui sunt Romæ, sicut & illi, qui veniunt ex longissimis terris, vt per *Nau. de Iubil. notab. 31. num. 35. Henric. lib. 7. de Indulgent. cap. 14. S. 4. Benzon. de Iubileo lib. 5. cap. 15. dub. 1. Hieron. Gratian. cod. tract. p. 1. cap. 12. Laur. in simili tract. p. 1. c. 16. num. 15. vers. illud, Iodoch. verbo Iubilæus n. 23. Pinel. de Indulgent. cap. 16. Sanctarel. de Iubileo*

Iubilæo Anni sancti cap. 5. dnb. 5.
 6 In glos. [Forenses] ibi (*Quid de curialibus, &c.*) Notatur ad hoc quod Curiales Romæ habitantes debent Basilicas SS. Petri & Pauli per triginta dies visitare, vt per *Nau. de Iubilæo notab. 32. num. 43.* Illi vero, qui venient Romam occasione alicuius negotij, vel litis poterunt in quinque diebus Iubilæum lucrari, & habentur pro alienigenis si habebant animum reuertendi ad patriam finito negotio secundum *Hieron. Gratian. de Iubilæo p. 2. cap. 12.* vbi subdit venientem ex patria ad Romam causa lucrandi Iubilæum, in quindecim diebus illud lucrari, licet toto anno Romæ detineatur, ibique pro eo tempore domum conducatur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Annus Iubilæus, siue plenaria remissio, quæ olim dabatur quolibet centesimo anno omnibus verè penitentibus & confessis visitantibus Basilicas Beatorum Petri & Pauli per istam Extrauag. ad annum 50. reducitur, & num. 2.*
- 3 *Urbanus VI. ordinauit vt annus Iubilæus celebraretur trigesimo tertio quoque anno.*
- 4 *Paulus II. statuit vt annus Iubilæus celebraretur vigesimo quinto quoquo anno.*
- 5 *Bonifacii VIII. tempore pro consecutione anni Iubilæi visitandæ tantum erant Basilicæ SS. Petri & Pauli, Clemens VI. addidit Ecclesiam S. Ioannis Lateranensis, Gregorius XI. prædictis tribus adiunxit Ecclesiam S. Mariæ Maioris.*
- 6 *Exteris minor numerus dierum, quo Ecclesias visitare tenetur in Anno Iubilæo, assignatur quàm incolis.*
- 7 *Visitatio Ecclesiarum in anno Iubilæo fieri potest vel pedibus incedendo, vel equitando.*
- 8 *Visitatio quatuor Ecclesiarum in anno Iubilæo unica die fieri debet, & non satisfacit, qui vnam vel alteram Ecclesiam visitaret vno die.*
- 9 *Visitatio Ecclesiarum per 30. dies faciendâ ab illis, qui lucrari volunt Iubilæum Anni sancti sufficit si vel de die vel de nocte fiat.*
- 10 *Visitaciones duas eodem die quis facere non potest ad effectum satisfaciendi duorum dierum visitationi ad lucrandum Iubilæum Anni sancti.*
- 11 *Iubilæum Anni sancti potest quis bis, ter, vel pluries lucrari faciendo visitaciones requisitas.*

- 12 *Indulgentia concessa visitantibus Ecclesiam pro tempore determinato, semel tantum quæri potest.*
- 13 *Iubilæum Anni sancti lucrantur, qui illud lucrandi causa petunt Romam, sed infirmitate, vel morte præuerti perferere non potuerunt.*
- 14 *Iubilæum Anni sancti lucrari cupientes auerentur antequam Ecclesiarum visitationem incipiant, peccata sua confiteri ostenduntur, & num. 15.*
- 15 *Thesaurus Ecclesie non solum collectus est ex meritis Passionis Christi, sed etiam ex martyrij, & operibus Sanctorum.*

Extrauag. Vnigenitus. II. Clem. VI.

1 **A**nnus Iubilæus, siue plenaria remissio, quæ olim dabatur quolibet centesimo anno, omnibus verè penitentibus, & confessis visitantibus Basilicas Beatorum Petri & Pauli per istam Extrauag. ad annum quinquagesimum reducitur, additurq. Basilicæ S. Ioannis Lateranensis. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 263. Alagon. in compend. pagina 751.*

2 **A**d annum quinquagesimum, duximus reducendâ. Statuentes, &c. Licet annus Iubilæus renouatus fuisset à Bonifacio VIII. centesimo quoque anno, vt vidimus supra primo cap. succedentibus postea temporibus considerata breuitate, & debilitate vitæ, carnis infirmitate, & vt citius ac frequentius labentibus hominibus succurratur, Clemens VI. in hac Extrauag. ad annos quinquaginta huiusmodi Iubilæum reduxit, & ita fuit celebratus anno 1350. sicuti referunt *Iul. Laur. de Iubil. & Indulgent. p. 1. c. 3. num. 17. & Sanctarel. de Iubilæo anni sancti cap. 1. dnb. 3.*

3 Deinde Urbanus VI. ordinauit vt hic Iubilæus celebraretur trigesimo tertio quoquo anno, vt scripserunt *Granzii. lib. 10. Metrop. Grefser. lib. 2. de sacris Peregrin. cap. 15. Iul. Laur. d. c. 3. num. 19. & 21. Sanctarel. d. dnb. 3.*

4 Postea Paulus II. statuit vt celebraretur vigesimo quinto quoquo anno, vt vnaquæq. ætas huius thesauri particeps fieret, quod à Sixto IV. confirmatum fuit, qui proinde Iubilæum celebrauit anno 1475. & sic successiue ad hæc nostra tempora continuatum extitit, videlicet Alexand. VI. anno 1500. Clemens VII. anno. 1525. Iulius III. an. 1550. Gregor.

Gregor. XIII. an. 1575. Clemens VIII. an. 1600. & S. D. N. Vrbanus VIII. an 1625.

5 Et Lateranensem Ecclesiam, &c.

Tempore Bonifacij VIII. vt in Extrauag. præcedenti, pro conſequentione Iubilæi viſitandæ tantum erant Baſilicæ Apoſtolorum Petri & Pauli, poſtea vero Clementis VI. tempore, de quo in hoc tex. addita fuit Eccleſia Sancti Ioannis Lateranenſis, eo quòd in ea baptizatus fuerat Conſtantine Imperi. à B. Sylueſtro Papa. Demum Gregorius XI. prædictis tribus adiunxit Eccleſiam Sanctæ Mariæ Maioris, & ſic iſtæ quatuor. Eccleſiæ. pro conſequentione Iubilæi ab illo tempore vſque ad præſens viſitari debent, ſicut ſtatuit S. D. N. Vrbanus VIII. in ſua Bulla publicationis Iubilæi incip. *Omnes gentes plaudite*, ſub Dat. Romæ tertio Kalend. Maij. 1624. Pontificatus ſui anno Primo. Vide *lul. Lauer. de Iubilæo p. 1. cap. 17. num. 1. Sanctareh. de Iubilæo anni ſancti cap. 1. dub. 4.* In quibus Eccleſiis quatuor portæ (quæ ob excellentiam ſanctæ vocantur) ſolemni ritu aperiantur, vt tradunt *Nauar. de Iubilæo notab. 34. num. 8. Benzou. in ſimili tract. lib. 4. cap. 13. & lul. Lauer. p. 1. cap. 22. Dyoniſ. Paul. de vera quatuor Patriarch. Sedim. tract. cap. 14. n. 8.*

6 Quam inclitæ recordationis, &c.

Multa de Lateranenſi Eccleſia tradit *Dyoniſ. Paul. d. tract. de vera quatuor Patriarch. ſedim. tract. cap. 15. n. 32. cum ſeq.*

7 Si Romam ad minus triginta, etc.

Assignatur igitur minor numerus exteris quàm incolis ob laborem ſuſceptum in itinere, immo ſolent Romani Pontifices aliquando ad tres & paucos dies reducere, habita conſideratione ad labores, ludores, incommoda, pericula, impenſas, & alias graues moleſtias in itinere paſſas, & ne peregrini, diutius in Vrbe commorantes grauioribus onerentur impenſis, vt refert *lul. Lauer. d. p. cap. 17. num. 10. & Sanctareh. de Iubilæo anni ſancti cap. 5. dub. 2.* vbi ſubdit quod ſi fuerit conſeſſum per Papæ vt paucioribus diebus quis lucrari poſſit Iubilæum, verbi gratia per quindecim dies quatuor Eccleſias viſitando, ſi tempore talis conſeſſionis per quatuordecim dies tam haberet prædictas Eccleſias viſitatas, poſtea viſitando vnica vice lucraretur Iubilæum.

7 Et hæc viſitatio poteſt fieri vel pedibus incedendo, vel equitando, quia hi omnes paſſer

& eodem modo Iubilæum lucrantur, licet meritum non ſit æquale; vt aduertunt *Benzou. d. lib. 5. cap. 15. dub. 22. Franc. Rodrig. de Iubilæo cap. 3. num. 7. Hieron. Gratian. eod. tract. par. 2. cap. 12. Iodoch. verbo Iubilæum. numero 23.*

8 Huiusmodi quatuor Eccleſiæ vnica die viſitari debent, & non ſatisfacit qui vnã, vel alteram. Eccleſiam viſitaret vno die, & altero, vel tertio. aliam vel alias, vt tradunt *Nau. de Iubil. notab. 32. num. 41. Pincel. de Indulgent. cap. 23. Henrig. in ſum. lib. 7. cap. 24. §. 5. lit. D. Benzou. de Iubil. lib. 5. cap. 15. dub. 5. Hieron. Gratian. in ſimili tract. p. 2. c. 3. & 12. Franc. Rodriguez cod. tract. cap. 3. num. 6. vbi aſſerit ita de laſſæ Gregor. XIII. Quamuis Ioan. Monach. in Extrauag. 1. ſupra hoc. tit. in gloſ. verbo ſemel ſcripſerit ſufficere quòd fiat viſitatio earum diuerſis diebus, ſubdens hoc reſpondiſſe Bonifacium auctorem illius Extrauag.*

9 Et quando dicitur huiusmodi viſitationes faciendas eſſe per triginta dies, &c. intelliguntur de diebus temporalibus, & ſic ſiue de die, ſiue de nocte, ſicuti docent *Benzou. d. cap. 15. dub. 5. Rodriguez d. cap. 3. n. 8. Hieron. Gratian. d. p. 2. cap. 12. lul. Lauer. d. p. 1. cap. 17. num. 33.*

10 Ex quibus dicendum videtur non poſſe quem duas viſitationes eodem die facere ad effectum ſatisfaciendi duorum dierum viſitationi, ſecundum *Nau. d. notab. 32. num. 41. in fine, Fr. Emman. in ſum. p. 1. cap. 84. num. 3. Filluc. tom. 1. tract. 8. cap. 10. quaſt. 5. num. 255.* Poteſt tamen bis, ter, vel pluries hanc Indulgentiam Iubilæam ſibi querere bis, ter, vel pluries faciendo viſitationes requiſitas, ex *Nau. d. notab. 32. num. 46. verſ. par. vno aſſirmans, & notab. 34. num. 6. verſ. tertio, Benzou. lib. 5. cap. 15. dub. 23. Emman. Sa verbo Indulgentia num. 7. Henrig. d. lib. 7. cap. 10. §. 2. Franciſc. Rodriguez. de Iubilæo cap. 3. num. 10. Hieron. Gratian. in ſimili tract. p. 2. cap. 12. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 7. cap. vlt. ſect. 4. num. 155. Filluc. tom. 1. tract. 8. cap. 10. q. 7. num. 261. Zerola in praxi Epiſcop. p. 2. verbo Annus ſanctus §. 6. Iodoch. verbo Iubilæus num. 23.*

11 Illud aduertere oportet quòd grandis datur differentiã inter Indulgentiam perenniẽ, qualis eſt quadraginta dierum conſeſſa viſitantibus Eccleſiam B. Petri Vrbs Romæ, & inter Indulgentiam conſeſſam pro tempore

determinato, quales sunt, quas videmus passim concessas certis locis pro certis diebus à Vesperis in Vesperis eos visitantibus; prior enim sæpius queri potest, posterior vero semel tantum, secundum S. Thom. in 4. dist. 20. quest. 1. art. 3. questiuic. 2. ad. 4. Felin. in tract. de Indulg. num. 37. Joan. de Friburgo in sum. Confess. lib. 3. tit. 34. quest. 184. Cordub. in quest. lib. 5. quest. 33. Emman. Sa verbo Indulgentia num. 7. Tolet. in sum. lib. 6. cap. 28. in fine, Nau. de Iubil. notab. 31. num. 37. & notab. 15. num. 19. Benzoni d. lib. 5. cap. 15. dub. 23. Henric. in sum. lib. 6. cap. 16. S. 3. in commento lit. M. Soar. tom. 4. de Pœnit. disp. 57. sect. 1. num. 7. Mich. Zanard. p. 1. director. tract. de Sacram. Pœnit. cap. 21. q. 49. Filliuc. tom. 1. tract. 8. cap. 8. q. 2. num. 197. Nugn. in addit. q. 27. art. 4. post tertiam difficultatem vers. alia difficultas.

13 Adijcentes vt ij etiam, etc.

Notatur ad hoc quòd illi, qui causa lucrandi Iubilæum, petunt Romam; vel aliquas ex conditionibus adimplere incipiunt, sed infirmitate vel morte præueniunt, vel conditiones perficere minime possunt, Iubilæum lucrantur, vt per Nau. de Iubilæo notab. 19. n. 4. Iacob. verbo Iubilæum num. 23. Benzoni lib. 5. cap. 15. notab. Sanctar. cap. 7. dub. 1. vers. quando si concedit, Iul. Lanor. d. p. 1. cap. 17. num. 24. Et S. D. N. Urbanus Octauus in d. Bulla publicationis Iubilæi apertis verbis declarat huiusmodi peccationes illud lucrari, in hæc verba. Quoniam euenire potest vt ex ijs, qui hæc de causa iter aggressi fuerint, vel ad Urbem se contulerint, aliqui in via, aut etiam in ipsa Urbe, morbo, vel alia legitima causa impediti, aut morte præueniunt præ finito diebus numero completo, ac nec quidem, fortasse inchoata præmissa exequi, ac Ecclesias, & Basilicas huiusmodi adiri nequeant. Nos pie pompeique illorum voluntati, quantum in Domino possumus, benigne fauere cupientes, eosdem verè poenitentes, & confessos; prædictæ Indulgentiæ, & remissionis participes perinde fieri volumus acsi Ecclesias, & Basilicas prædictas diebus à nobis præscriptis re ipsa visitassent. Hactenus dicta Bulla. Quæ cum loquatur solum de peregrinis, non comprehendit Romanos, illi enim si morte præueniunt visitationes peragere non valuerint, minime consequentes Iubilæum, & sentiant Iul. Lanor. d. p. 1. cap. 17. num. 23. & Sanctar. ubi proxime, aduertens

quòd in Bulla Clementis Octauus incip. Inter sollicitudines, priuilegium hoc. conceditur etiam Romanis, & alijs Romæ habitantibus.

14 Qui verè poenitentes, et confessi, etc. Vtrum autem fideles Iubilæam Indulgentiam anhi sancti lucrari cupientes teneantur antequam Ecclesiarum, visitationem incipient, peccata sua confiteri; & omnes visitationes in statu gratiæ conficere? dubia est quæstio. Quidam affirmatiuam partem sequuntur, subijcientes visitationes aliter factas non suffragari ad consequendum Iubilæum, ex quorum numero sunt Nauar. ubi supra notab. 17. num. 11. & notab. 19. num. 16. & 19. Caiet. tract. 10. de Indulgent. quest. 2. tom. 2. Armil. verbo Indulgentia num. 14. Benzoni d. lib. 5. cap. 15. dub. 4. vers. dico quinto, Paul. Comital. respons. moral. lib. 1. q. 37. num. 2.

15 Verum probabilius est hoc casu ad consequendum sanctissimum hoc Iubilæum sufficere visitationem vltimam facere in statu gratiæ, vt sentiant Nau. notab. 31. num. 47. Vniuersal. in suo candelab. tit. de Indulgent. num. 15. Valer. Reginald. in praxi fore poenitent. lib. 7. cap. vlt. quest. 4. num. 180. & 188. Filliuc. tom. 1. tract. 8. cap. 10. quest. 5. num. 258. Franc. Rodriguez de Iubilæo cap. 3. num. 5. Hieron. Gratian. in simili tract. p. 2. cap. 12. Ad consequendum enim Iubilæum non est necessarium facere omnia operam in statu gratiæ secundum Sor. in 4. dist. 21. quest. 1. & 2. art. 3. Siluest. verbo Indulgentiæ quest. 10. vers. 9. Sa verbo Indulgentiæ num. 21. Valenz. tom. 4. disp. 7. quest. 20. pœnitentis, ad fin. Soar. tom. 4. de Pœnitent. disp. 52. sect. 2. num. 7. & sect. 5. num. 8. Aegid. Coninck. de Sacram. disp. 12. de Indulgent. dub. 7. num. 37. & 39. Benzoni d. lib. 5. cap. 15. dub. 4. vers. post autem Mich. Zanard. p. 1. director. tract. de Sacram. Pœnit. cap. 21. quest. 19. Fr. Emman. in sum. p. 1. cap. 184. num. 4. Hieron. Gratian. d. p. 2. cap. 12. Nugn. in addit. q. 27. art. 1. vers. aliud dubium, & art. 3. dub. 3. prope fin. & dub. 8. Valer. Reginald. d. lib. 7. num. 173. & 180. Fr. Munda. p. 3. cap. 8. §. 8. num. 1. & 2. ad d. l. 1. §. 1.

16 Ad cuius quidem Theauri cumulum, etc. Notatur ad hoc quòd Theauri sancti Ecclesiæ non solum collectus est ex meritis Passionis Christi, sed etiam ex martyrijs & operibus Sanctorum, vt per Con. in cap. alma mater p. 1. §. 4. num. 7. col. 4.

sol. 4. Henrig. d. lib. 7. cap. 2. §. 3. & 4. bene Sanctiarel. de Iubilao anni sancti cap. 3. dub. 4.

Extraug. Etfi Dominici. II I.
Paul. II.

Refervat sibi certos casus à quibus nul-
lus potest absolvere sine speciali licen-
tia Sedis Apostol. videlicet offensam ecclē-
siasticā libertatis, violationem interdicti à
Sede Apost. positi, crimen hæresis, conspi-
rationem in personam, aut statum Romani
Pont. quamvis offensam, seu rebellionem,
eiusdem Pont. in Sedem Apostol. Presbyte-
ricidum, offensam personalem in Episcopum,
seu alium Prælaturam, inuasionem, de-
prædationem, occupationem, aut de vastationem
terrarum Romanæ Ecclesiæ mediata,
vel immediata subiectarum, ac etiam inua-
sionem Romipetarum, seu quorumcunque
aliorum ad Romanam Curiam venientium,
prohibitionem dissolutionis causarum, ad di-
ctam Curiam, delationem armorum, & alio-
rum prohibitorum ad partes infidelium, im-
positionem nouorum onerum realium, vel
personaliū Ecclesijs, vel ecclesiasticis per-
sonis, simoniam super Ordinibus, vel benefi-
cijs assequendis intra, vel extra Curiam, qui
casus absolui non possunt per indulta, &
concessionis generales nisi fiat specialis men-
tio. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 264. Alagon. in compend. pag. 751.*

2. Multos ex his casibus, & plures alios sibi
reservat Papa singulis annis in processu Bul-
læ in Coena Domini, & specialiter alijs in lo-
cis, quos in vnum redegei de officio, & potesta-
te Episcopi p. 3. alleg. 50.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius sex. referunt. & num. 2.
- 3 Indulgentia plenaria suspenduntur solum
tempore Iubilæi anni sancti.
- 4 Indulgentiarum suspensio prohibet ut alia In-
dulgentia prædicentur eam in publico,
quam in priuato durante anno sancto.
- 5 Indulgentiarum suspensio à Clemente Octauo
facta in anno sancto Iubilæi, quæ
- 6 Indulgentia plenaria, & plenissima om-
nium peccatorum remissiones suspensa in-
telliguntur, non vero temporarie, & omnes
alia non plenaria.
- 7 Verba geminata includunt profus omnia ab-
que ulla limitatione.

8 Indulgentia suspenduntur durante tantum
anno sancto.

Extraug. Quemadmodum. IV.
Sixt. IV.

Confirmat Iubilæum publicarum, & su-
spendit vsque ad beneplacitum suum,
& Sedis Apostol. omnes, & singulas plena-
rias etiam ad instar Iubilæi Indulgentias, ac
etiam commutandi vota, aut super eis, & ma-
le incertis, aut per vsurariam prauitatem, vel
aliū illicitū modum extortis dispensandi, &
cōponendi, aut illa sub certis modo & forma
remittēdi, & deputati Confessores cum po-
testate absoluedi etiā in casibus Sedi Apost.
reservatis, facultates, concessionis, & indulta
à nobis, & eadem Sede, vel illius auctoritate,
quibuscunque Ecclesijs, monasterijs, hos-
pitalibus, & pijs locis, tam in perpetuum,
quàm ad certum tempus, aut quauis causa,
quomodolibet concessas, & concessa, itaque
suffragari alicui non valeant. Indulgentijs
tamen Basilicarum, & Ecclesiarum Vrbs in
suo plenario robore durantibus. Colligunt
*Viuian. in ration. lib. 5. pag. 264. Alagon. in
compend. pag. 751.*

2. Similem suspensionem fecit Gregor. XIII.
in aperitione Iubilæi de anno 1575. in sua
Bulla incip. *Quoniam sancti Iubilæi*: de qua
agunt *Nauar. in tract. de Iubilao notab. 28. à princip. Benzoni. in simili tract. lib. 4. cap. 8. dub. 23. cum seqq. Iul. Laur. de Iubilao & Indulgent. p. 1. cap. 10. num. 2.*

3. Omnes et singulas plenarias, etc:
Ergo suspenditur solum facultas quærendi
Indulgentias plenarias, & non alias, quæ non
erant plenariæ, quod clariùs expresserunt
Clement. Septimus in sua Bulla incip. *Inter sol-
licitudines, & Iulius Tertius* in Constit. incip.
Si Pastores, & Gregorius XIIII. in dicta
Bulla incip. *Quoniam sancti Iubilæi*, & ita
tradunt *Nav. de Iubilao notab. 33. num. 1. &
conf. 1. 1. num. 3. sub hoc tit. Benzoni. d. lib. 4.
cap. 8. dub. 2. Henrig. lib. 7. cap. 15. §. 8. Zer-
val. in praxi Episcop. p. 2. verbo annus sanctus
§. 3.* Quando enim in Bullis suspensionis In-
dulgentiarum huiusmodi prohibebatur ne
alia Indulgentia prædicarentur, tam in publi-
co quàm in priuato durante anno sancto, hoc
intelligebatur de plenarijs tantummodo In-
dulgentijs, vt exponunt *Nav. d. tract. de Iubi-
lao notab. 33. n. 6. Benzoni. d. lib. 4. cap. 8. dub. 7.*

Hieron. Gratian. in tract. de Iubilaeo lib. 1. c. 23.

5 In suspensione autem facta à Clemente Octauo in sua Bulla incip. *Cum sancti, sub Dat. Romae 21. Maij. 1599.* non apparent suspensione nisi omnes, & singulae Indulgentiae etiam perpetuae, & peccatorum remissiones, necnon facultates, & indulta absoluerendi à casibus referuatis etiam in Bulla Coenae Domini concessa quibuscumque locis & personis etiam ad instar Iubilaei quacunque causa & occasione sub quibuscumque tenoribus, formis, & clausulis etiam Motu proprio, prohibendo ne aliter Indulgentiae publicentur sub poena excommunicationis latae sententiae.

6 Ex qua quidem Clementis suspensio tantum plenariae, & plenissimae omnium peccatorum remissiones ad instar Iubilaei suspensione intelliguntur, reliquae vero Indulgentiae temporariae, idest tot dierum, vel annorum, sententiae, vel quartae partis quadragenariae, sextariae, & omnes aliae non plenariae etiam quoad sint concessae locis, & personis quomodolibet, suspensione minime intelliguntur; ita docent *Navar. conf. 17. num. 4. & 5. sub hoc tit. Francisc. Rodriguez in tract. de Iubilaeo cap. 3. num. 2. Hieron. Gratian. in simili tract. lib. 1. cap. 13. Sanctiarel. in eod. tract. cap. 5. dubi. 7. Iudoch. Lonich. in obscura nono vniuers. Theologiae verbo Iubilaeo num. 16. Filibuc. tom. 1. tract. 8. cap. 10. quest. 3. num. 251. Iul. Laur. de Iubilaeo, & Indulgentiis. p. 1. cap. 10. n. 3. cum seqq. vbi n. 17. ostendit an Indulgentiae pro defunctis tempore Iubilaei anni sancti suspendantur & num. 25. agit de Indulgentiis, quae conceduntur Confraternitatibus Hispaniae, vel alibi extra Urbem existentibus, aggregatis tamen alicui Urbis Archiconfraternitati, cuius Indulgentiae non suspenduntur. Verum supradicta sententia non transe sine difficultate; nam dicta Bulla Clementis Octauo, & nouissima S. D. N. Urbani Octauo incipit: *Cum super, sub Dat. Romae non. Maij. 1624.* ita cantant. *Omnes, & singulas Indulgentias etiam perpetuas, & peccatorum remissiones,**

7 & c. quae verba, omnes & singulas, ita geminata includunt prorsus omnia absque ulla limitatione gloss. verbo omnia & singula in cap. ut circa, de elect. lib. 6. & de natura illorum est vt nihil praefermissum censetur, sicuti docent Card. Trufchi, tom. 1. lit. C. concl. 296. num. 8. & 19. Cened. sing. 72. num. 1. & plures alij, quos refero in tract. de classif. vsufreq. claus. 96. num. 4. secundum Lugdunensem. impress. Tum quia dictio illa, etiam, ex-

primit casum magis dubitabilem, & impletur minus dubitabilem. *L. etiam ff. de verb. signif. l. conuenicula. C. de Episcop. & cleric. cum innumeris propemodum a me citatis Doctoribus in tract. de dictationib. vsufreq. dist. 112. num. 1. secundum Lugdunensem. impress.*

8 Usque ad nostrum, & eiusdem Sedis beneplacitum suspendimus.

Intelligi durante tantum anno sancto asserunt *Navar. de Iubilaeo morab. 28. num. 31. cum seqq. Filibuc. tom. 1. tract. 8. cap. 10. quest. 3. num. 253. Sanctiarel. de Iubilaeo anni sancti cap. 5. dub. 7. in fine* Idque attendis dictis Bullis Clementis Octauo & S. D. N. Vrbanio Octauo nullam patitur difficultatem, suspenduntur Indulgentiae durante anno sancto, ac proinde eo elapso illae ad pristinum redeunt absque dubio, vt aduertit *Iul. Laur. d. p. 1. cap. 19. num. 23.*

Extrauag. Esti Dominici. V.

Statu IV. reuocat Indulgentias, & facultates absoluerendi à casibus Bullae in Coena Domini commutandi quinque voti Pauperum referuata, & multas alias Indulgentias quas ipse concesserat, & quibus si quis absolueret, vel ea vota commutare praesumeret, excommunicationis sententia Romano Pontifici referuata ipso iure incurrit, & talis absolutio, vel commutatio nullius est roboris, & momenti. Colligunt *Vivian. in ration. lib. 5. pag. 265. Alagon. in complet. pag. 752.*

2 Et per eos emissa peregrinationis, etc. Nullus igitur Praelatus praeter Romanum Pontificem potest dispensare in quinque votis, utempè de intranda religione, de perpetua castitate seruanda, de peregrinatione in terram sanctam, quod vocatur Hierosolymitanum, & visitando limina Apostolorum Petri, & Pauli, & de peregrinatione in diuam Iacobum Compostellam, ita *Spl. lib. 7. de Instit. quest. 4. art. 3. Cou. in cap. quatuor pactum. p. 1. S. 3. num. 12. Nau. io man. cap. 12. num. 75. & comment. 4. de Regularib. num. 22. vers. sexto, Henric. in sum. lib. 7. cap. 30. §. 6. lit. A. Iacob. de Grass. in aureis decision. p. 1. lib. 2. cap. 31. num. 21. Azar. in sist. moral. p. 1. lib. 11. cap. 18. q. 4. vers. mihi videtur, & cap. 19. quest. 3. Fr. & man. in sum. tom. 2. cap. 97. num. 1. & in explicat. Bulla Cruc. §. 9. num. 104. Sayr. in clausi*

clau Regia lib. 5. cap. 8. num. 9. & lib. 6. cap. 11. num. 33. cum seqq. Soar. de Relig. tom. 2. tract. de iuram. lib. 2. cap. 40. num. 4. cum seqq. & tract. de voto lib. 6. cap. 21. à num. 2. Franc. Leo in thesauro fori eccles. p. 2. cap. 8. num. 51. Less. de iustit. lib. 2. cap. 46. dub. 1. num. 104. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 18. num. 330. Molfes. in sum. Theologia moral. tract. 11. cap. 15. à num. 137. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 4. cap. 46. per tot. Homobon. de Bonis de examine ecclesiast. tract. 11. cap. 6. quæst. 12. resol. 3. vers. porro. latè Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 2. alleg. 27. per tot. quorum plures asserunt prædicta quinque vota esse summò Pont. reseruata ex antiquissimo Curia stylo; potius quam iure scripto, & aduertit Less. d. num. 104. ex hoc tex. non benè deduci huiusmodi reseruacionem, cum solum hic fiat mentio prædictorum votorum ad effectum, ea subtrahendi Confessariis, qui prætextu facultatum à Sede Apost. concessarum ab illorum vinculis absoluebant.

3 Et contrafacientes eo ipso excommunicationis, etc. Notatur ad hoc quòd excommunicationem

Papæ reseruatum incurrit absoluentem à casibus Bullæ in Cœna Domini, vel Papalibus prætextu priuilegiolorum, secundum Filliue. tract. 15. num. 180. cum seqq. quem refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 106. secundum Lugdunen. impres. sicut etiam per hunc tex. incurrit violantes ecclesiasticam libertatem, & interdium Apostolicum, & conspirantes in personam, & statum Papæ & offendentem Episcopum, siue alium Ecclesie Prælatum, prout resoluunt Gambar. de casib. reseru. cap. 7. num. 6. Filliue. d. tract. 15. num. 72. vers. quarto, & vers. quinto, & num. 78. lul. Laur. de libil. & Indulgent. p. 2. cap. 21. n. 78.

De Sententia Excommunicationis.

S Y M M A R I V M.

- 1 Excommunicati sunt qui pactis, aut promissionibus iustitiam, vel gratiam à Sede Apost. obtinent, & qui tales non reuelant, nec illis absolutio facillè conceditur, & num. 2. & 3.
- 4 Excommunicationem maiorem incurrit dantes, aut recipientes pro obtinenda gra-

- 5 tia, vel iustitia apud Sedem Apostol.
- 6 Pœna huius tex. quod hominum genera comprehendant, offenditur.
- 7 Dantes, aut recipientes pro obtinenda gratia, vel iustitia apud Sedem Apost. ubicunque existant, et non solum orti in Vrbe, et oriundi ab ea, sed etiam inhabitantes eam, et reliquam Italianam, Hispaniam, Galliam, et queuis alia Regna, includuntur sub hoc tex.
- 8 Excommunicatio imposita propter dationem, seu receptionem pecunie pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apost. non habet locum quando non interuenit realis datio, promissio, pactum, aut aliquid verbum, quia sola cogitatio, et mentalis resolutio non sufficit.
- 9 Dantes, aut recipientes etiam quid minimum pro obtinenda gratia, vel iustitia apud Sedem Apostol. sunt excommunicati.
- 10 Promissio sola absque eo quòd aliquid detur vel recipiatur pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apostol. facit incurrere pœnas de quibus hic.
- 11 Dantes, aut recipientes siue palam siue occultè pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apost. sunt excommunicati.
- 12 Promissio generalis an, et quando faciat incurrere in pœnas huius tex. ostenditur.
- 13 Dantes, aut recipientes pro obtinenda gratia, vel iustitia apud Sedem Apost. sunt excommunicati non solum si danti, aut recipienti pecunias, sed etiam omnem aliam rem, seu utilitatem.
- 15 Proxenus, seu mediator in obtinenda gratia, vel iustitia apud Sedem Apost. cum datione seu receptione pecunie, est etiam excommunicatus.
- 16 Dantes vel recipientes pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apost. non solum in scriptis, vt putà per litteras Apost. sed etiam aliis quomodocunq. sunt excommunicati.
- 17 Gratiam seu iustitiam obtinere apud Sedem Apost. quando quis dicatur, offenditur.
- 18 Dare, aut recipere aliquid post obtentam gratiam, vel iustitiam, non est improbatum.
- 19 Scienses, et non reuelantes eos, qui pro obtinenda gratia, vel iustitia apud Sedem Apost. aliquid dederunt, seu receperunt, sunt excommunicati.
- 20 Excommunicati ob datum, vel receptum pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apostol. non possunt absolui nisi à Papa, vel

- ab alio ad id speciale mandatum habentē, preterquam in mortis articulo.
- 21 Excommunicatus ob datum vel receptum pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apost. absolut non potest nisi prius quantum dedit, vel recepit integraliter pauperibus largiatur.
 - 22 Gratia seu iustitia pactis, aut promissionibus obtenta apud Sedem Apost. nulla est ipso iure.
 - 23 Gratia seu iustitia propter aliquod datum seu receptum obtenta si quis scierit usus fuerit, excommunicationem incurrit.
 - 24 Beneficiorum et officiorum privatio ipso iure imponitur dantibus, aut recipientibus pro gratia seu iustitia obtinenda apud Sedem Apost.
 - 25 Excommunicationis appellatio venit maior.
 - 26 Episcopos etiam comprehendit hic text.
 - 27 Advocatus, procurator, et tabellio petens salaria, et conueniens de eisdem non ligatur excommunicatione, de qua in hoc text.

Extravaug. Excommunicamus. I.
Bonif. VIII.

LERICI omnes, Religiosi, vel Laici vtriusque sexus, etiam si sint familiares Curie, vel alij vbiunque, qui faciunt pactum, vel aliquid paruū, vel magnum promittunt, vel promissionē recipiunt, vel qui ex pacto, seu promissione occulta, aut manifesta facta sub generalibus verbis nec plenē expressis, vel sub specialibus, & apertē expressis quicquam dederint, vel acceperint paruū, vel magnum, seu promissionem de quacunque re, vel utilitate propter hoc consequenda fecerint, vel receperint pro aliqua iustitia vel gratia pro se, vel pro alio in causis, vel iudicijs, seu alijs per litteras Apost. aut aliam viam apud Sedem Apost. obtinenda, itent qui sciuerit aliquem culpabilem in prædictis & intra triduum non reuelat Papæ, vel alicui per quem ad Papam fideliter deferatur, & qui scienter huiusmodi gratia, vel iustitia viuunt, excommunicationem incurrunť, à qua solus Papæ absolut nisi in articulo mortis, quando non potest haberi recursus ad Papam, & nisi prius quantum dedit, vel recepit, pauperibus eroget, iustitia vero vel gratia sic obtenta est nullius momenti & caret robore, & firmitate. Colligunt *Vitiam. in ration. lib. 5. pag. 327.*

Alagon. in compendio pag. 787.
2 Hoc idem ex hoc text. delumunt *Nau. in man. cap. 27. num. 106. vers. vigesimatertia, Garbar. de casib. referu. cap. 7. num. 11. Sayr. in clau. Regia lib. 3. cap. 11. num. 13. vers. abj. vero, Raul. Comul. respos. moral. lib. 6. q. 7. Farinac. in praxi crimin. p. 3. q. 111. num. 291. cum seqq. Filiuc. tract. 15. num. 71. vers. nono, & num. 92. & num. 127. vers. prima, & num. 128. cum multis seqq. vbi latē declarat. Egriose de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 107. secundum Lagun. impress.*

3 Inno uata est & aucta per Greg. XIII. in sua Bulla incip. Ab ipso Pontific. nostri principio, sub Dat. Romæ Non. Nouembris 1574. Pontificatus sui Anno Tertio, quam doctis. com. uene. exornauit *Nauar.* qui inscribitur de datis & promissis pro iustitia & gratia obtinenda.

4 **Excommunicamus.** Intelligitur de maiori excommunicatione, non autem de minori, vt per *Monachi. hic. uerbo excommunicamus.* & respondet ad text. in cap. pijs de except. in 6. *Nauar. in dict. comment. de datis & promissis. in 4. notab. num. 8. & 9* vbi arguit ad patres, & hanc sententiam bene defendit, eamque septem fundamentis comprobatur *Virgil. Boccac. in tract. de pact. p. 1. num. 1. vers. hanc excommunicationem, quos refert & sequitur Farin. d. g. 111. n. 229.*

5 **Et anathematizamus ex parte, &c.** Ergo excommunicatio differt ab anathemate de quo vide *Nauar. ubi supra num. 10. Virgil. Boccac. d. p. 1. ex n. 2. vsq. ad n. 12.*

6 **Omnes Clericos Religiosos, &c.** Notatur ad hoc quod sub pena huius text. suppositi sunt omnes personæ siue clerici, siue Religiosi, siue laici, siue masculi, siue femine, siue etiam familiares Curie, vt per *Nauar. dict. tract. de datis & promissis. in 6. notab. latē Virgil. Boccac. d. tract. de pactis p. 1. n. 1. in 1. notab. & num. 14. vbi de religiosis, & num. 15. vbi de laicis vtriusque sexus, & num. 16. vbi de familiaribus Curie.*

7 **Vnde cunque.** Propter hanc distinctionem, de cuius natura est vt nullus excludatur cap. vnde cunque 56. dist. resoluit *Nau. in dict. comment. de datis & promissis. in 7. notab. num. 12.* quod sub hoc text. includuntur non solum orti in Vrbe, & oriundi ab ea, sed etiam illam habitantes, & reliquam Italianam, Hispaniã, Galliam, & quæuis

uis alia Regna, sequuntur. *Virgil. Boccac. d. p. i. n. 17. & Farin. d. q. 111. num. 322.*

8 Qui aliquod pactum fecerint, &c.

Ergo ad hoc ut locum habeat poena excommunicationis, de qua in hoc text. requiritur aliquod pactum, vnde secus si vnus in mente resolveret se daturum, & alter recepturum, vel alter tantum daturum, & alter recepturum, tunc enim ex hac sola cogitatione poena non incurritur, vt per *Nau. d. comment. de datis & promissis in 11. notab. num. 23. in fine, vers. non iamen sufficeret. Virg. Boccac. in tract. de pact. p. 3. n. 79. Farinac. d. q. 111. num. 353.*

9 Seu aliquod paruum, vel magnū.

Collige ex his verbis poenam excommunicationis de qua in hoc text. locū habere. quā am-uis id, quod datur, & recipitur, sit quid paruum, vide *Nau. in dict. comment. de datis, & promissis in 10. notab. num. 20.* vbi arguit ad partes, & postea distinguendo, resoluit quod ad hoc vs huius text. poenæ locum habeant, non sufficit datio cuiuscunque rei parvæ, sed requiritur vt tanta sit, quæ probabiliter præsumenda sit apta ad mouendum & flectendum à recto recipientem, vnde secus si datio ac receptio rei parvæ credatur non motura iudicem vel auctorem gratiæ à recto, tunc enim nec dantes, nec recipientes poenam prædictam incurere post *Nau. resoluunt Virgil. Boccac. d. tract. de pact. p. 1. num. 31. Farin. d. q. 111. num. 323.*

10 Promiserint, vel promissionem receperint.

Sola igitur promissio dandi, etiam quod aliquid non datur, facit incurere poenam huius text. tantum respectu promittentis, quā respectu acceptantis promissionem, vt per *Nau. dict. comment. de datis & promissis in 8. notab. num. 13. vers. tertio, & in 12. notab. num. 24. in fine vers. quarto, Farin. d. q. 111. num. 313.* Declaratur tamen dupliciter. Primò vt non omnis promissio faciat incurere poenas prædictas, sed tantum illa, quæ est prohibita, & quæ iure naturali, diuino, & humano ante huius text. promulgationem inducebat peccatum mortale, secus si talis promissio non erat improbata, & prohibita, & quatenus prohibita ex ea promittens mortaliter non peccabat secundum *Nau. vbi supra in 11. notab.*

num. 21. cum seqq. & Farin. d. q. 111. n. 314. Secundò vt non procedat respectu eius, cui promittitur, nisi promissio ei facta acceptata fuerit, aliàs secus, vt videtur suaderi ex hoc text. ibi, *vel promissionem receperint, vide Virgil. Boccac. d. p. 1. c. x. num. 22. Farin. d. q. 111. num. 315.*

11 Occulta vel manifesta facta, &c.

Ergo excommunicationis poena de qua hic, incurritur siue promissio vel datio sit occulta siue etiam manifesta, vt per *Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 23.* vbi declarat quæ dicatur occulta promissio, & *num. 25.* vbi pariter declarat quæ dicatur promissio manifesta, refert *Farin. d. q. 111. num. 324.*

12 Sub generalibus & plenariè, &c.

Etiam quod promissio sit generalis incurritur poena excommunicationis de qua in presenti, vt per *Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 26. Farin. d. q. 111. num. 325. & seq.* declarantes non quamlibet generalem promissionem facere incurere has poenas, sed tantum illam, quæ iure naturali, diuino, & humano anteriore erat prohibita, peccatumq. mortale inducebat.

13 De quacunque re, aut utilitate, &c.

Poenā igitur de qua in hoc text. incurritur non solum si detur, vel promittatur pecunia, sed etiam si detur, vel promittatur alia res, seu utilitas, vt per *Nau. vbi supra in 12. notab. num. 28. Virg. Boccac. d. p. 1. num. 33. vbi n. 34.* subdit in proposito rei appellatione iura corporalia, & incorporalia contineri, & *num. 35.* extendit ad quamcunque utilitatem, commodum, fructum, vel emolumentum necessariū, aut delectabile, refert *Farin. d. q. 111. n. 327.*

14 Pro aliqua iustitia siue gratia, &c.

Ergo poena de qua hic incurritur etiam quod quid detur, seu promittatur pro consequendo iustitiam, secundum *Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 38. & p. 3. num. 71. & seq.* vbi ait procedere quando quid datur, aut promittitur animo, & intentione obtinendæ victoriæ in lite, & declarat non habere locum quando constat de sinceritate animi illius, qui pecuniam dedit, aut promisit, vt Iudex iustitiam faciat, refert *Farin. d. q. 111. n. 328.*

15 Pro se, aut pro alio in causis, &c.

Comprehendat igitur poenæ, de quibus hic, etiam illum, qui dat seu promittit non pro se, sed

- sed pro alio, & sic etiam tertiam personam, prout est proxeneta, seu mediator, vt per *Nauar. dictis comment. de datis & promissis. in 20. notab. num. 30. Virgil. Boccac. d. p. 1. n. 40. 41. & 79. & p. 3. num. 94. in fine, Farin. d. q. 111. num. 308.*
- 16 Per litteras Apostolicas, &c.
Ergo habet locum etiam quòd datur seu promittitur pro consequenda gratia non solum in scriptis, vt putà per litteras Apost. sed etià aliàs quomodocunq. vt per *Nau. dict. comment. de datis, & promissis. in 17. notab. num. 29. Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 46. & 47. Farin. d. q. 111. num. 330.*
- 17 Apud Sedem Apostolicam, &c.
Ergo secus si quid datur, aut promittatur pro obtinenda gratia, vel iustitia ab aliquo alio Principe, Magistratu, seu persona, vt per *Nauar. dict. comment. de datis & promissis. in 18. notab. num. 29. vbi in vers. ex quibus inferitur cum seqq. ait quòd quis dicitur gratiam seu iustitiam obtinere apud Sedem Apostolicam si eam obtineat à Gubernatore Urbis, vel burgi, à Iudicibus Capitolij, vel eorum delegatis, seu alijs Auenionis, Anconæ, aliarumq. terrarum Sedi Apost. subiectarum, & à Pœnitentiario, Vicario, Auditoribus Rotæ, Contradictarum, ab Auditore Cameræ, aut alijs quibuscunq. ministris Papæ, latè *Virgil. Boccac. d. p. 1. n. 45. & 46. vbi dicit se credere tex. in præsentis, & dictam Constitutionem Gregorij XIII. verificari in omnibus causis delegatis à Papæ, Iudicibusq. Romanæ Curie Ordinarijs, vel Referendario, aut Clerico Cameræ, seu Prælato, & siue causa sit spiritalis, siue profana, siue civilis, siue criminalis, siue etiam mixta. Et Clemens VIII. in Bulla de bono regimine publicata die 15. Aug. 1594. extendit tex. in præsentis, & dictâ Extrauag. Greg. XIII. etiam ad promissâ data, & recepta ne dum apud Sedem Apost. sed in quocunq. Tribunali, aut iudicio etiam seculari, & tam in Curia Romana, quàm extra in quacunq. provincia, ciuitate, aut loco status Ecclesiastici.**
- 18 Obtinenda. Ergo non comprehendentes seu recipiètes post obtentam gratiam, vel iustitiam, vt per *Nauar. in dict. comment. de datis et promissis. in 21. notab. num. 31. Virgil. Boccac. d. tract. de pact. p. 3. num. 78. vbi declarat dummodo ea, quæ dantur post obtentam gratiam, vel iustitiam, sint*
- moderata, aliàs secus, refert *Farin. d. q. 111. num. 348.*
- 19 Illos quoque qui aliquem sciuerint, &c.
Notatur ad hoc quòd scientes culpabiles in dando vel recipiendo aliquid pro iustitia seu gratia à Sede Apost. obtinenda, & non reuelantes intra tres dies, incurrunt pœnas de quibus hic, vt per *Nau. dict. tract. de datis et promissis notab. 22. num. 37. vbi declarat quòd ad hanc reuelationem non tenetur nisi soli existentes in Curia, & quòd ante reuelationem debeat præcedere fraternâ correctio, vide latè *Virgil. Boccac. d. p. 1. ex num. 50. vsque ad num. 57. vbi multipliciter declarat, Farin. d. q. 111. n. 331. cum seqq.**
- 20 Decernimus etiam vt nullus, &c.
Notatur ad hoc quòd excommunicati ob datum vel receptum pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apostol. non possunt absolui nisi à Pontifice, vel ab alio ad id speciale mandatum habente præterquam in mortis articulo, vt per *Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 11 in 2. notab. et à num. 58. Farin. d. quest. 111. num. 294.*
- 21 Nec etiam ad absolutionis gratiam, &c.
Notatur ad hoc quòd sic excommunicatus etiam vt supra absolui non potest nisi prius quantum dedit, vel recepit integraliter pauperibus largiatur, vt per *Nau. d. tract. de datis et promissis in 23. notab. vbi ait non sufficere parti, quæ pecuniâ dedit, remissionem, seu donationem, declaratq. vt impotentia restituendi excuset, latè *Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 1. in 9. notab. et num. 61. vbi quòd integraliter debet fieri hæc restitutio, & num. 62. an teneatur etiam pauperibus restituere fructus perceptos ex gratia obtenta.**
- 22 Iustitiam vero, siue gratiam, &c.
Notatur ad hoc quòd gratia seu iustitia pacis, aut promissionibus obtenta apud Sedem Apostol. nulla est ipso iure, vt per *Nauar. in d. tract. de datis, et promissis, in 23. notab. post num. 38. latè *Virgil. Boccac. in tract. de pactis p. 1. num. 1. in 4. notab. et num. 68. cum seqq. et p. 3. num. 102. ampliat in executione facta in vim gratiæ & iustitiæ obtentæ quòd est nulla ipso iure.**

23 Sed & scienter vtentes, &c.

Notatur ad hoc quòd excommunicationis de qua hic poena innodatur ij, qui scienter vtuntur gratia seu iustitia, sic vt supra propter aliquod datum seu receptum obtenta, vt per *Nauar. d. comment. de datis et promissis notab. 25. n. 38. in fine, Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 1. in 1. notab. et num. 72. et 73. Farin. d. quaest. 111. num. 322.*

24 Quamuis in hoc tex, nulla infigatur priuatio, aut suspensio à beneficio, vigore tamen dictæ Constitutionis Gregorij XIII. expressè non solum omnium beneficiorum priuatio imponitur, sicuti referunt *Nauar. d. comment. de datis et promissis notab. 31. num. 44. & latè Virgil. Boccac. d. tract. de pact. p. 2. num. 36. cum seqq.* sed etiam officij secularis, & temporalis, ex eod. *Nau. d. notab. 31. num. 40.* quam quidem priuationem beneficiorum & officiorum ipso iure incurri cauetur in ead. Constit. Gregorij XIII. de quo vide *Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 66. et seqq.* vbi an isto casu requiratur sententia declaratoria, in eaque sic priuati in officijs & beneficijs Ecclesiasticis redduntur inhabiles ad illa, seu alia in posterum obtinenda, & incurunt infamiam. *Nauar. d. notab. 31. num. 40. Virgil. Boccac. d. tract. de pact. p. 2. num. 47.*

25 In glos. [Excommunicamus. 1.] ibi (*dic. contra, &c.*) Notatur ad hoc quòd excommunicationis appellatio venit maior, vt per Doctores, quos plena manu citauit in tract. de appellatiua verborum vtriusq. iuris signif. verbo excommunicatio.

26 In glos. [Clericos] ibi (*dic. contra, &c.*) Notatur ad hoc quòd hæc Extrauag. comprehendit etiam Episcopos, quia & ipsi sunt verè clerici, vt per *Nauar. in d. comment. de datis & promissis notab. 6. n. 11.* vbi etiam latè disputat an sub ea includatur Cardinales de quibus omnibus vide *Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 12. cum seq. Farin. d. q. 111. n. 306. & seq.*

27 In glos. [Sub generalibus] Contra eam tenet *Nauar. vbi sup. notab. 9. n. 19. vers. 5.* dicens hanc Extrauag. includere illum, qui aliquam istarum actionum faceret pro auferenda, vel differenda iustitia.

28 In ead. glos. ibi (*sed nunquid aduocatus, procurator, &c.*) Notatur ad hoc quòd aduocatus, procurator, & tabellio petens salaria, & conueniens de eisdem non ligatur hac sententia, vt per *Nau. vbi supra notab. 19. n. 34.*

vers. octauo, vbi in vers. nono subdit illum, incurere poenas de quibus hic, saltem in foro interiori, qui daret aduocato, vel notario plus iusto salario, non tam pro salario quam vt ipse tanquam amicus iudicis, & multum apud eum valens amore, vel precibus flecteret eum ad ferendam sententiam pro ipso, si quidem ipse illum plus verè principalis dat pro iustitia, siue sententia consequenda, quam pro salario.

Extrauag. Prouide. II.

1 Interdictio ecclesiastica sine speciali licentia Papæ supponi non debet ciuitas, villa, vel quouis alius locus Ordinaria, vel delegata auctoritate pro pecuniario debito, seu pro cuiusvis mone, vel pecuniæ quantitate pro eo maxime quòd ipsorum domini, rectores, habitatores, &c. statutis terminis huiusmodi debitum seu quantitatem non soluerunt habitenus, aut in antea non persoluerunt. Colligunt *Viuan. in ration. lib. 5. pag. 328. Alagon. in compend. pag. 787.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Duen. reg. 253. Couar. in cap. alma mater p. 2. S. 1. n. 5. Nau. in man. cap. 27. n. 168. vers. non sufficit culpa non soluendi debitum, Soar. tom. 5. de censur. disp. 36. sect. 3. à n. 8.*

3 Verum autem dispositio huius Extrauag. procedat tantum in generali interdictio, an etiam extendatur ad speciale controuertunt Doctores, & quòd procedat etiam in speciali tenuit *Con. d. n. 5. quem sequitur Henric. in sum. lib. 13. cap. 50. §. 3.* Sed verius est hanc Extrauag. solum esse intelligendam in interdictio generali sicut docent *D. Antonin. p. 3. tit. 26. cap. 3. col. 2. Calderin. in tract. de ecclesiast. interd. col. 8. Sayr. de censur. lib. 5. cap. 11. à n. 17.* Vnde sequitur merito recentiores reprehendere *Felinu in cap. sane il 2. n. 3. de offic. deleg. quem sequitur Con. d. §. 1. n. 9.* qui voluerunt interdictum vnus Parochiæ ciuitatis, in qua plures sunt, particulare esse, & ideo pro debito pecuniario sine auctoritate Romani Pont. ferri posse, contra eos enim obstat quòd parochia nomen est collectium plurium locorum, nam continet locum sacrum, & profanum, & in vtroque Diuina fieri prohibet eius interdictum, vt melius considerant *Nau. d. n. 168. Henric. d. lib. 13. cap. 51. §. 3. Sayr. d. lib. 5. cap. 2. n. 9. & latè Soar. d. tom. 5. disp. 32. sect. 2. à n. 5.* benè aduertens sine dubio hanc posteriorem sententiam esse veram si parochia sumatur pro

pro toto ipsius ambitu, quamvis prior ver-
sit in nomine Parochiæ solum ipsius templum
intelligatur.

Extraug. Ad certitudinem. III.
Clem. V.

Andronicum Palæologum se Imperato-
rem Græcorum nominantem, & hære-
sis ipsorum fautorem excommunicatum, de-
nuntiat hic Clemens V. omnesq. cum eo sic
manente societatem contrahentes ipso facto
dicit excommunicatos, & eorum terras eccle-
siastico supponendas interdicto, esseque pri-
uandos bonis, quæ obtinent ab Ecclesia.

Colligunt *Viuan. in rasion. lib. 5. pag. 329.*
Alagon. in compend. pag. 788.

Extraug. Quia nonnulli. VI. & VII.

Excommunicat eos, qui audent impu-
gnare litteras Papæ super quibuscunq.
negotijs ante eius coronationem factis. Col-
ligunt *Viuan. in rasion. lib. 5. pag. 33. Alagon.*
in compend. pag. 788.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text.
desumunt *Rainer. in cathalogo censurarum.*
extra Bullam Cæni. cap. 9. excom. 58. l. l. La-
nor. de Iubileo & Indulgent. p. 2. cap. 13. n. 34
Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg.
50. n. 238. secundum Lugdunen. impress.

F I N I S.

REGESTVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z;

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr

Ss Tt Vv Xx Yy Zz,

• A B C D E F G H I K L M N O P Q R.

Omnes sunt Terniones præter Zz, Quaternio, & a Duernio.

ROMAE, Ex Typographia Reuer. Camerae Apost. M. DC. XXIX.

SVPERIORVM PERMISSV.

R E G E S T V M

1. D O D E T H I K M I O P O R S T A K Y E
2. D O D E T H I K M I O P O R S T A K Y E
3. D O D E T H I K M I O P O R S T A K Y E
4. D O D E T H I K M I O P O R S T A K Y E
5. D O D E T H I K M I O P O R S T A K Y E
6. D O D E T H I K M I O P O R S T A K Y E
7. D O D E T H I K M I O P O R S T A K Y E
8. D O D E T H I K M I O P O R S T A K Y E
9. D O D E T H I K M I O P O R S T A K Y E
10. D O D E T H I K M I O P O R S T A K Y E

ROMAN, IN Typographia Reuer. Curator. Apud M. DC. XXXII.

APERTIORVM PERMISSV.

